PRACTICA
IOANNIS ARCVLANI VERONENSIS

PARTICVLARIVM MORBORVM OMNIVM,

In qua partium corporis humani anatome, morbi, ſymptomata, cauſæ, ac ſigna, atq; omninò vniuerſa medendi ratio, & remedia adeò apertè, & copioſè traduntur, vt nullum aliud opus medicinæ ſtudioſis hoc vno eſſe videatur vtilius.

Magna diligentia cum probatis exemplaribus collata, et plurimis locis emendata IOANNIS MARINELLI *Formiginenſis Medici opera: cuius tum ſcholia in plurima, tum explicationes in quindecim Raſis capita ab Arculano prætermiſſa eduntur.*

Inſtrumenta verò chirurgica, quæ in opere hic, illic ab Authore citantur, ea ſunt ad finem ſecundi indicis depicta.

Indices duo inſunt: alter quidem rerum, ac vocum ſcitu dignarum locupletior, quàm antea: alter verò capitulorum operis totius.

Venetiis, ex officina Valgriſiana.

M D LX.

12. 16 . H. 5

THOMAE RAVENNATI
PHILOLOGO DOCTISS. AC CELEBERRIMO
ARTIVM, ATQVE MEDICINAE DOCTORI
Ioannes Marinellus Medicus.
S. D.

HOMINEM diuinum opus eſſe idcirco arbitrati ſunt Philoſophi, quòd naturæ iura ab intelligentia vulgari remotiora perſpicit, eaq; imitatur. qui huius quidem æmulationis vtilitatem humanæ ſocietati afferunt maiorem, ij in deorum immortalium numero habiti ſunt, atq; culti. ſed hominum generi maximo hi ſapientes vſui fuerunt, qui, id quod ſæpe natura ſolet, extremum vitæ diem, qui quaſi ſaxum Tantalo ſemper impendet, alicui produxerunt. hinc Aeſculapium, Hippocratem, & Galenum non hominibus; ſed dijs ſimillimos facimus: qui plus in noſtris corporibus conſeruandis, & ab interitu vindicandis valerent, quàm natura non his curandis ſolum; ſed & in conficiendis. horum veſtigia multi homines; multaq; ſæcula ſunt perſecuti: quæ alij conſecuti ſunt: alij in moleſtis, inanibus, operoſisq; negocijs fuerunt impliciti. tutum autem, & portum tranquillum tenuit Auicenna, Meſue, & Raſis: præter hos plurimi Græci, & vtrorunque ſectatores. ex quorum operibus perſpicua, & illuſtris Ioannis Arculani Veronenſis medici nobiliſsimi explanatio, quam in Nonum Raſis librum de re medica ad Almanſorem ſcripſit, ſine controuerſia primas fert partes. optimè noſti hominem EXCELLENTISS. THOMA: quem tum diuinis tuis ſcriptis, quæ vitalem, & ſalutarem ſpiritum animantibus, qui animo cernunt, & ratione intelligunt, præbent, augentq;: tum grādi, ac plena voce; cum ſuperioribus annis publicè interpretandi munus obieris, in florentiſsimo Gymnaſio Romano, Bononienſi, ac Patauino cum tua ſumma laude, & omnium auditorum admiratione celebraſti. hęc autem acuta interpretatio, quæ artem medicam planè exprimit, ob temporis malignitatem adeò manca, atq; mutila in lucem edita eſt, vt parum abſit, quin, omitto mortis pericula, quæ humano corpori parari poterant; ſed corrupta tota, & omninò deperdita eſſet. tamen (annus iam agitur) cum hæc manuſcripta mihi in manus peruenerit, atq; cum his, quę impreſſæ ſunt, eam contulerim: præterea cum emendatiſsimo Raſis textu; innumerabilia reperi errata, & correxi. his addebam ſcholia, quæ multa difficilia in Raſim explanabant: ſed obitus cariſsimi, & humaniſsimi patris me dolore iuſtiſsimo ita affecit, vt multorū interpretationem nullam habuerimus. quòd, ſi dij adiuuabunt; aliàs me facturum eſſe polliceor. tamen id tantum mihi ſumendum putaui Arculani explanationem illuſtriori, atq; ſplendidiori candore notari poſſe, quàm antea: quę à nõnullis hominibus rei medicæ ignaris neglecta, & derelicta fulgentior apparet. huic fortaſſe, quod multi deſiderant, non ineſt latinitas illa, quæ ſermonem purum conſeruet ab omni vitio remotum: verùm, quemadmodum formoſam mulierem pulchriorem reddit plebeia purpura, ac penè fuſca; ita huiuſce operis latina modeſtia, ſed doctiſsima tantam habet pulchritudinem, vt nulla ſpecies ne excogitari quidem poſsit ornatior. Galeni verò, Auicennæ optimorum medicorum, & illius Raſis, cuius laudes in omni orbis terrarum gymnaſio videmus eſſe celebratas, ſectam, atq; inſtitutionem, quod & tu CELEBERRIME THOMA facis, perſequitur. artem præterea nobis perfectam explicat: & contrà empiricam ab

optimo medico alienam eſſe docet. nō quærit Ioannes ille Arculanus rationes eas, quæ ex coniectura pendent: non litigioſas diſputationes, quibus huc, & illuc trahimur: vnde nullam adhibent humani corporis curandi dignitatem: nam hæc magis ad dialecticum, quàm ad medicum ſpectāt. quapropter iure dici poteſt eum in tenebris, cœcisq; nubibus, & procellis eſſe conſtitutum, qui Arculanum magiſtrum non ſequitur. cuius, vt dicunt, Practicam cum mihi eſſet propoſitum in lucem edere; quis præco immortali voce publicaſſet, laborabam. tandem te vnum DOCTISSIME THOMA perſpexi: cuius fama iampridem omnes peragrat terras. nam cunctæ gentes ſonos vocis, qui infiniti videntur, tua incredibili prudentia, iuſtitia, ac pietate terminant: nemo eſt enim, qui tuo fideli conſilio vſus non ſit: cui arte medica, qua alios præſtas, non ſatisfeceris: quem deniq;, cum egeſtas imperaret, & ſcientia, & opibus non iuueris. clara res eſt, celeberrima, atque notiſsima te magna, & excelſa ſequi, & appetere: contrà humilia viris fortibus indigna contemnere, nec idoneas dignitate tua iudicare. inditium verò eſt illud ſacratiſsimum Palatium, quod literarum virtuti Paduæ ſenatus permiſſu cōſecraſti. vnde ærea effigies, & naturale ſimulachrum ſupra diui Iuliani ędis Venetæ portam eſt tibi collocatum, & ad poſteritatis memoriam proditum. quare optimo iure, ac meritò librum tibi committere debemus, quem publices; vt æternum tuum præconium poſteris noſtris, quid agendum, quidq; fugiendum ſit, indicet. igitur te CLARISSIME THOMA etiam, atq; etiam rogo, vt id à me accipias, & virtuti dices. dica quoq; paruum opuſculum meum lucubratum his iam contractioribus noctibus: quod breuiter ea capita explanat, quę peritiſsimus Ioannes Arculanus morte præuentus inexplicata reliquit. & medicinæ ſtudioſis hoc tantum polliceare me breui, ſi id gratum fore eis cognouero; Nonum Raſis librum latinitate donatum, & à mę expoſitum, vt imprimatur, curaturum. Vale.

INDEX

INDEX CAPITVM QVAE IN HOC LIbro habentur.

1 De cephalæa & hemicrania. pag. 3. column. 1. 2.
2 De ſcotomia & vertigine 15. c. 2
3 De phreneſi 18. c. 1
4 De lethargio 23. c. 1
5 De apoplexia 25. c. 2
6 De ſubeth 29. c. 1
8 De congelatione 31. c. 1
9 De paralyſi 31. c. 2
10 De ſtupore & tremore 34. c. 2
11 De tortura oris 37. c. 2
12 De ſpaſmo 38. c. 2
13 De tetano 40. c. 2
14 De epilepſia 42. c. 1
15 De incubo 49. c. 1
16 De melancholia 50. c. 1
17 De catarrho 58. c. 2
18 De ophthalmia 53. c. 1
19 De vlceribus oculorum 60. c. 1
20 De his quæ in oculis cadunt 71. c. 1
21 De albedine oculorum 72. c. 2
22 De ſcabie & pruritu oculorum 73. c. 2
22 De ſebel 75. c. 1
23 De pruritu lachrymalium 77. c. 2
24 De vngula in oculo 77. c. 2
25 De artaphati ſiue ſangue effuſo in oculo 79. c. 1
26 De lachrymis 80. c. 1
27 De debilitate uiſus 82. c. 2
28 De apoſtemate ſeu tumore palpebrarum 92. c. 1
29 De diſpoſitione pilorum palpebrarum 93. c. 1
30 De aqua deſcendente in oculo 94. c. 2
31 De nyctilope 105. c. 1
32 De dilatatione pupillæ 108. c. 2
33 De fiſtula lachrymali 112. c. 1
34 De paſſionibus aurium 114. c. 1
35 De dolore auris 115. c. 1
36 De ulcere aurium & ſanie 119. c. 1
37 De ſonitu & tinnitu 122. c. 1
39 De grauedine diminutione ſeu ablatione auditus 125. c. 1
40 De vermibus & paruis animalib. aurium 127. c. 1
41 De his quæ in aures extrinſecus cadunt 127. c. 2
42 De ægritudinibus naſi 128. c. 2
43 De fluxu ſanguinis narium 129. c. 1
44 De ulceribus narium 131. c. 2
45 De polypo & hæmorrhoidibus 131. c. 2
46 De nocumentis olfactus 134. c. 2
47 De paſſionibus dentium 136. c. 2
48 De dolore dentium 138. c. 1
49 De exedendis dentibus 148. c. 2
50 De congelatione & ſtupore dentium 141. c. 2
51 De anatomia oris 141. c. 1
52 De ægritudinibus linguæ 142. c. 2
53 De puſtula linguæ 143. c. 1
54 De exitu ſanguinis gingiuarum 244. c. 2
55 De caſu vuluæ 145. c. 1
56 De ſanguiſugis quæ bibuntur 147. c. 2
57 De his quæ intrant guttur 158. c. 1
58 De paſſionibus linguæ 148. c. 2
59 De grauedine linguæ 149. c. 2
60 De tumore linguæ 151. c. 2
62 De ranula linguæ 152. c. 1
62 De his quæ naſcuntur in lingua 192. c. 2
63 De anatomia gutturis 153. c. 2
64 De angina ſeu ſynanche 154. c. 1
65 De anatomia pectoris 157. c. 1
66 De tuſſi 158. c. 1
67 De aſthmate 162. c. 2
68 De pleureſi ſeu pleuritide 167. c. 1
69 De peripneumonia 277. c. 2
70 De empyemate 279. c. 2
71 De ſputo ſanguinis 281. c. 1
72 De phthiſi & vlceribus pulmonis 283. c. 2
73 De paſſionibus cordis 291. c. 2
74 De tremore cordis 296. c. 1
75 De ſyncopi 297. c. 2
76 De cura tremoris cordis, & ſyncope cura 203. c. 1
77 De anatomia ſtomachi & meri 205. c. 1
78 De vomitu 206. c. 1
79 De cholerica paſſione 212. c. 2
80 De nocumento digeſtionis 216. c. 2
81 De dolore ſtomachi 221. c. 2
82 De apoſtemate ſtomachi 227. c. 2
83 De vlceribus ſtomachi 218. c. 2
84 De ſingultu 231. c. 2
86 De appetitu 235. c. 1
87 De corruptione appetitus 238. c. 2
88 De appetitu canino 239. c. 1
89 De bulimo 241. c. 2
90 De ſiti 241. c. 1
91 De anatomia hepatis 244. c. 2
92 De debilitate hepatis 246. c. 2
94 De oppilatione hepatis 250. c. 1
95 De apoſtemate hepatis 251. c. 2
96 De dubelati hepatis 253. c. 2
97 De dolore hepatis 256. c. 1
98 De icteritia 257. c. 2
99 De hydropiſi 263. c. 2
100 De anato. ſplenis & dolore ſplenis. 271. c. 2. 273. c. 2
De oppilatione ſplenis 275. c. 2
De inflatione ſplenis 275. c. 2
101 De anatomia inteſtinorum 276. c. 2
De punctione inteſtinorum 278. c. 2
De rugitu & exitu ventoſitatis inuoluntariæ 280. c. 1
De colica 280. c. 1
Cura colicæ phlegmaticæ 288. c. 2
Cura colicæ melancholicæ 290. c. 2
Cura colicæ cholericæ 290. c. 2
Cura colicæ ventoſæ 290. c. 2
Cura colicæ ex fæcibus 291. c. 1
De colica apoſtemoſa 292. c. 2
Cura colicæ ex torſione & ex deſcenſu inteſtini in burſam teſticulorum aut in aliquam rupturam mirach 293. c. 1
Cura reliquarum ſpecierum colicæ 293. c. 2
102 De ileos 293. c. 2
De fluxu ventris 294. c. 2
Tractatus primus de fluxu ventris in generali duo continens capitula 298. c. 1
Cap. primum. De quidditate, ſpeciebus, cauſis, ſignis, & prognoſticis fluxus in generali 298. c. 1

2 *De regimine vniuerſali præſeruatiuo & cura.* 299.c.2
Tractatus ſecundus de ſpeciebus fluxus ſumptis à cauſa materiali ſubiectiua continens duas partes diſtributas in decem capita 304.c.1
2 *De diarrhæa* 304.c.1
2 *De fluxu ſanguinis prouenientis à toto* 305.c.1
3 *De fluxu diuerſorum colorum* 305.c.2
4 *De fluxu liquefactiuo* 305.c.2
5 *De cholerica paßione* 306.c.2
Secunda pars eſt de ſpeciebus fluxus ſumptis à membris particularibus continens capitula ſex 306.c.1
6 *De fluxu cerebrali* 306.c.2
7 *De lienteria ſiue de fluxu ſtomachico* 307.c.2
3 *De fluxu inteſtinali* 310.c.1
4 *De teneſmo* 313.c.1
5 *De fluxu hepatico* 315.c.2
De fluxu hepatico chyloſo 316.c.1
De fluxu hepatico phlegmatico ſub quo aquoſus continetur 317.c.1
De fluxu hepatico cholerico 318.c.2
De fluxu hepatico melancholico 317.c.2
De fluxu hepatico ſanguineo 311.c.1
De fluxu hepatico lotiuo 311.c.2
De fluxu hepatico fœtido 311.c.1
De fluxu hepatico uirulento 321.c.2
De fluxu hepatico qui eſt ſubſtantiæ hepatis aut ſibi ſimilatur 323.c.1
6 *De fluxu ſplenetico* 323.c.1
Tractatus tertius de ſpeciebus Fluxus ſumptis à cauſa materiali obiectiua continens tria capitula 324.c.2
1 *De fluxu ſtercoroſo* 324.c.1
2 *De fluxu vermium* 324.c.2
3 *De fluxu lapidum* 325.c.1
Tractatus quartus de ſpeciebus fluxus penes cauſam efficientem tria continens capitula 325.c.2
2 *De fluxu oppilatiuo* 326.c.1
3 *De fluxu à rebus nõ naturalibus et extraneis ſicut morſus venenoſorum & venenorum ſumptio* 329.c.2
Tractatus quintus. De ſpeciebus fluxus à cauſa formali capitulum vnum continens. De fluxu ſuaui & inſuaui 330.c.1
Tractatus ſextus. De ſpeciebus fluxus à cauſa finali capitulum vnum continens. De fluxu laudabili et illaudabili 330.c.2
De anatomia renum 350.c.2
De anatomia veſicæ 331.c.1
De difficultate vrinæ 331.c.1
104 *De lapide* 336.c.1
105 *De apoſtemate quod fit in renib. & veſica* 340.c.2
106 *De ardore vrinæ* 344.c.2
107 *De mictu ſanguinis & ſaniei* 346.c.2
108 *De mola* 348.c.1.
109 *De anatomia ſiphac & mirach* 350.c.1
110 *De eminentia & ruptura* 351.c.1
111 *De dolore iuncturarum* 355.c.1
112 *De dolore anchæ* 365.c.1
1 *De fluxu vrinæ* 365.c.1
2 *De vermibus qui generantur in ventre* 366.c.1
3 *De hæmorrhoidibus, fiſtulis, & rhagadijs quæ in ano fiunt* 367.c.2
4 *De egreßionibus ani & matricis* 369.c.2
5 *De ſuperfluitate menſtruorum cõſtringenda* 370.c.1
6 *De prouocatione menſtruorum* 370.c.2
7 *De rhagadijs vuluæ* 371.c.2
8 *De apoſtemate quod fit in matrice* 372.c.1
9 *De vlceribus quæ fiunt in matrice & eius cancro* 372.c.1
10 *De præfocatione matricis* 372.c.2
11 *De gibboſitate* 373.c.2
12 *De varicibus* 374.c.1
13 *De elephantiaſi* 374.c.2
14 *De vlceratione renum quæ exterius fit in cute* 375.c.1
15 *De dolore qui fit in membris manifeſtis* 375.c.2

FINIS.

INDEX RERVM, VOCVMQVE OMNIVM SCITV DIGNARVM, QVAE IN hoc Arculani opere habentur. Primus numerus paginam indicat. Litera c. columnam, quæ ſunt duo. Sequens numerus columnarum ordinem.

ANATOMIA capitis humani. pag. 1. col. 2
Anatomia oculorum. pag. 63 col. 1
Anatomia auriū. 114 col. 1
Anatomia narium 118. c. 2
Anatomia dentium 130. c. 2
Anatomia oris 142. c. 1
Anatomia linguæ 142. c. 2
Anatomia gutturis 153. c. 1
Anatomia pectoris 157. c. 1
Anatomia cordis 191. c. 2
Anatomia meri & ſtoma. 205. c. 1
Anatomia hepatis 244. c. 2
Anatomia ſplenis 271. c. 2
Anatomia inteſtinorum 276. c. 2
Anatomia renum 330. c. 2
Anatomia ueſicæ 331. c. 1
Anatomia ſiphac 350. c. 2
Ani fiſtularum cauſæ, ſigna, & curatio pag. 369 col. 1
Ani rhagadum cauſæ, ſigna, & curatio, pag. 368 col. 2
Ani egreßionis cauſæ, ſigna, & curatio, pag. 369 col. 2
Anchæ dolor quid 363. c. 1
Anchæ cauſæ 363. c. 1
Anchæ doloris ſpecies 363. c. 1
Anchæ doloris ſigna 363. c. 1
Anchæ prognoſtica 363. c. 1
Anchæ cura 363. c. 2
Anhelitum dilatantia 190. c. 1
Anhelitus conſtrictionis cura 190. c. 1
Anhelitus cura 190. c. 1
Appetitus quid 235. c. 1
Appetitus eſt duplex 235. c. 1
Appetitus quibus ex cauſis minuatur aut deficiat 235. c. 1
Appetitus diminutionis ablationis cura 236. c. 2
Appetitus excitatio perficitur octo modis 237. c. 2
Appetitus corruptus quid 238. c. 2
Appetitus corruptus duplex 238. c. 2
Appetitus corrupti cauſa 238. c. 2
Appetitus corrupti ſigna 238. c. 2
Appetitus corrupti cura 238. c. 2
Appetitus caninus quid 239. c. 1
Appetitus caninus eſt duplex 239. c. 1
Appetitus canini cauſæ 239. c. 1. 2
Appetitus canini ſigna 239. c. 2
Appetitus canini cura 240. c. 2
Appetitus canini à cauſa frigida orti ſigna 240. c. 1
Appetitus canini à cauſa frigida pendentis curatio 240. c. 1
Appetitus canini à cauſa calida pendentis ſigna 240. c. 1
Appetitus canini à cauſa calida pendentis curatio 240. c. 1
Apoplexia quid 25. c. 2
Apoplexia unde 25. c. 2
Apoplexia fortis et debilis ſigna. 26. c. 1
Apoplexia tranſit in paralyſim 26. c. 1
Apoplexiæ duo modi ſignificantes mortem 26. c. 2
Apoplexia fortis, debilis, media. 26. c. 2
Apoplexiæ ſpecies & cauſæ 26. c. 2
Apoplexiæ prognoſtica 26. c. 2
Apoplexiæ urina 27. c. 1
Apoplexia inchoantis ſigna 27. c. 1
Apoplectica corpora non debent ſepeliri uſq; ad tertiam diem 27. c. 2
Apoplexiæ cura 27. c. 2
Apoplexiæ fortis, et debilis ſigna 26. c. 1
Apoplexiæ ſanguineæ ſigna 27. c. 2
Apoplexiæ phleg. ſigna 28. c. 1
Apoplexiæ phlegmaticæ cura 28. c. 1
Apoplexiæ ſanguineæ cura 28. c. 2
Apoplexia habet quinque curatiuas intentiones 28. c. 2
Apoplecticorum diæta 29. c. 1
Apoſtema lachrymalis 112. c. 1
Apoſtematū lachrymaliū cauſæ 112. c. 2
Apoſtem. lachrymalis ſigna 112. c. 2
Apoſtem. ſanguinei, phlegmatici, cholerici, melancholici cogni. 112. c. 2
Apoſtema lachrymalis triplex exigit regimen 113. c. 1
Apoſtema hepatis triplex exigit regimen 251. c. 2
Apoſtema ſanguineū hepatis 250. c. 1
Apoſtematis ſanguinei cura 251. c. 2
Apoſtem. frigidorū emplaſtrū. 251. c. 2
Apoſtematum mirach et lacertorum uentris cura 352. c. 1
Arteticæ, & podagræ calidæ ſigna, et curatio 357. c. 2
Arteticæ, & podagræ frigidæ ſigna, & cura 358. c. 1
Aſclitis ſeu aſcitis cauſa 267. c. 1
Aſclitis ſigna 267. c. 1
Aſclitis cura 267. c. 2
Aſthma 162. c. 2
Aſthma ſumitur dupliciter 162. c. 1
Aſthmatis cauſæ 162. c. 2
Aſthmatis ſigna 163. c. 1
Aſthmatis cura 164. c. 1
Aurium paßiones 114. c. 1
Aurium anatomia 114. c. 1
Auris quid 114. c. 1
Auris quare ordinata 114. c. 2
Aurium ſitus 114. c. 2
Auris regimen præſeruatiuum et confortatiuum 115. c. 1
Auris dolor quid 115. c. 1
Auris doloris ſigna 115. c. 2
Auris doloris cauſæ 115. c. 1
Auris doloris cum apoſtemate calido cura 116. c. 1
Auris doloris à calid. curatio 116. c. 1
Auris doloris à frigid. curatio 116. c. 2
Auris doloris à uētoſitate cur. 116. c. 2
Aur. ulc᷑ medicamētū mūdificās. 120. c. 1
Auris ulcus medicamē cōſolidās. 120. c. 1
Aurium ſonitus ex acuitate auditus cura 124. c. 1
Aurium ſonitus ex acuitate cum debilitate auditus curatio 124. c. 1
Aurium uermium ſigna 127. c. 1
Aurium, in quibus figatur aliquid, curatio 127. c. 2
Aures quomodo extrahantur ea, quæ ingrediuntur 128. c. 1
Auriū ſigna cārum primitiuarū. 115. c. 2
Auriū apoſt. quib. cognoſcitur. 115. c. 2
Apoſtematis ſigna in aure 115. c. 2
Auris doloris cura 116. c. 2
Auris quale membrum 120. c. 2
Aurium cura quatuor exigit intentiones 121. c. 1
Aurium ſonitus & tinnitus 121. c. 1
Auris ulcera quib. cognoſcūtur. 120. c. 1
Auris ulcerum cauſæ 120. c. 1
Aurium ulcus 119. c. 1
Aurium ulcerum cura 120. c. 2
Auditus corruptio 122. c. 1
Auditus quare aliquando nimis acutus pag. 122. c. 2
Auditus corruptionis cauſæ 122. c. 2
Auditus corrupti ſeu ſoni. ſig. 123. c. 1
Auditus corruptionis prognoſt. 123. c. 2
Cura ſonitus & tinnitus 124. c. 1
Auditus grauedo, diminutio, abl. 125. c. 1
Auditus grauedinis cauſæ 125. c. 1
Auditus grauedinis ſigna 125. c. 1
Auditus grauedinis à ſordibus aurium cura 125. c. 2
Auditus grauedinis ab humid. 126. c. 1
Auditus grauedinis ex inanitione, & conſumptione corporis, & paucitate ſpirituum 126. c. 1
Auditus grauedinis, quæ ſequitur capitis affectiones, curatio 126. c. 2
Auditus diminutio quibus cognoſcitur 125. c. 2
Auditus diminu. progno. 125. c. 2
Auditus grauedinis cura 126. c. 2
Cura uermium in aure 127. c. 1
Cura rerum durarum & liquidarum in aure 128. c. 1
BOliſmus ſeu bulimos quid. 241. c. 2
Boliſmi cāæ ſunt duplices. 241. c. 2
Boliſmi ſigna 241. c. 2
Boliſmi prognoſtica 241. c. 2
Boliſmi cura 241. c. 2
CAchexia quid 263. c. 1
Cachexiæ cauſa 263. c. 1
Cachexiæ ſigna 263. c. 2

Cachexie prognoſtica 263.c.2
Cachexie cura 268.c.2
Cauteriorum formæ et canones obſeruandi in cauterizando diffuſe 353.c.2
Catarrhus quid 58.c.2
Catarrhus ſumitur tripliciter 38.c.2
Catarrhi cauſe 59.c.1
Catarrhi ſigna 59.c.2
Catarrhi prognoſtica 60.c.1
Catarrhi in cura cauſe remotio eſt præmittenda 60.c.1
Capitis confortatio 22.c.1
Catarrhorum dieta 62.c.2
Catarrhũ quæ ſunt cõſtringẽtia 62.c.1
Catarrhum quæ ſiſtunt 62.c.2
Catarrhi ſigna generalia 59.c.2
Catarrhus eſt duplex 59.c.1
Catarrhi cura exigit tres can. 50.c.1
Catarrhi cura 60.c.2
Catarrhi leuis curatio 62.c.2
Catarrhi fortis curatio 61.c.2
Catarrhi inacterati curatio 62.c.1
Cataracta quid & unde 99.c.2
Cataracta ſumitur dupliciter 100.c.1
Cataractæ ſigna 101.c.2
Cataractæ prognoſtica 102.c.1
Cataractæ & imaginationum cura quinque exigit intentiones 102.c.1
Cataractæ modus deponendi 104.c.1
Cephalea ſeu ſoda quid 3.c.2
Cephaleæ cauſæ & ſpecies 4.c.1
Cephaleæ ſigna 3.c.1
Cephaleæ prognoſticum 6.c.1
Cephaleæ ſanguineæ cura 6.c.1
Cephaleæ cholericæ cura 8.c.1
Cephaleæ phlegmaticæ ſigna 9.c.1
Cephaleæ phlegmaticæ utiles pilulæ 9.c.1.
Cephaleæ phleg. utilis unctio 9.c.1
Cephaleæ phlegmaticæ intentiones curatiuæ 9.c.2
Cephaleæ phlegmaticæ minoratiuum utile 9.c.2
Cephaleæ phlegmaticæ conueniens digeſtiuum 9.c.2
Cephaleæ phlegmaticæ conueniens ſolatiuum 9.c.1
Cephaleæ phlegmaticæ uictus ratio utilis 10.c.2
Cephaleæ calidæ emplaſtrũ utile 10.c.2
Cephaleæ frigidæ conueniens linimentum 11.c.1
Cephaleæ per communitatem ad ſtomachum ſignum 11.c.1
Cephaleæ per communitatem ad alia mẽbra intentiones curatiuæ 11.c.2
Cephaleæ ita fortis, ut timeatur amiſſio uiſus curatio 11.c.2
Cephaleæ melancholicæ intentiones curatiuæ 12.c.2
Cephaleæ phlegmaticæ cura 9.c.1
Cephaleæ calidæ curationis complementum 10.c.2
Cephaleæ frigidæ curationis cõplementum 10.c.2
Cephaleæ per communitatem ad ſtomachum cura 11.c.1
Cephaleæ cura prouenientis à cauſa primitiua 12.c.1
Cephaleæ melancholicæ cura 12.c.2
Cephaleæ per cõitatem à toto 13.c.1
Cephaleæ criticæ cura 13.c.1
Cephaleæ ex oppilatione cura 13.c.1
Cephaleæ ex percuſsione cura 13.c.1
Ceph. ex debilitate capitis cura 13.c.2
Cephaleæ ex acuitate ſenſus 13.c.2
Cephaleæ ex uermibus exiſtẽtibus ſupra ſtricturam narium 14.c.2
Cephaleæ ſanguineæ medicamenta utilia 6.c.2
Cephaleæ ſanguineæ intentiones curatiuæ 6.c.2
Cephaleæ sãguineæ utiles clyſteres 7.c.1
Cephaleæ ſanguineæ, quando, & quæ phlebotomia ſit utilis 7.c.2
Cephaleæ ſanguineæ quæ applicita conueniant 7.c.1
Choleræ euacuatio 7.c.2
Cephaleæ ſanguineæ conueniens dieta 7.c.2
Cephaleæ ſanguineæ cibus, & potus utilis 8.c.1
Cephaleæ ſanguineæ ſigna 3.c.2
Cephaleæ cholericæ ſigna 8.c.2
Cephaleæ cholericæ utilia digeſt. 7.c.2
Cephal. cholericæ utilia ſolutiua. 8.c.2
Cholerica paſsio 212.c.2
Cholericæ ſpecies 212.c.2
Cholericæ cauſæ 212.c.1
Cholericæ ſigna 213.c.1
Cholericæ cura 214.c.2
Cholera paſsio quid 306.c.2
Choleræ paſsionis ſpecies, ſigna, cauſæ, prognoſtica, & cura. quære in tractatu de paſsione ſtomachi
Cholericæ paſsiõi quid cõferat 215.c.1
Cholericæ paſsionis debilis ſigna 213.c.1
Cholericæ paſsionis debilis curatio 213.c.1
Cholericæ paſsiõis fortis ſigna 213.c.2
Cholericæ paſsionis fortis curatio 213.c.2
Cholericæ paſsionis cum ſyncopi curatio 214.c.1
Cholericæ paſsioni uictus ratio utilis 214.c.1
Choleræ multitudinis cauſæ 214.c.2
Choleræ digeſtiua utilia 8.c.2
Choleræ ſolutiua utilia 8.c.2
Choleram reprimentia 8.c.2
Cephaleæ cholericæ applicita quæ conueniunt 8.c.2
Colica quid 278.c.2
Colicæ prognoſticum 278.c.2
Colicæ cãæ corporeæ duplices 280.c.2
Colicæ cãæ per eſſẽtiã quatuor 280.c.2
Colicæ cauſæ per cõitatem 281.c.2
Colicæ cauſæ primitiuæ 281.c.2
Colicæ ſigna 281.c.2
Colicæ prauæ ſigna 282.c.2
Colicæ ſalubris ſigna 281.c.2
Colici doloris & renalis ex lapide differentia 282.c.2
Colicæ phlegmaticæ ſigna 283.c.2
Colicæ phleg. prognoſt. 283.c.2
Colicæ uentoſæ ſigna 283.c.2
Colicæ uentoſæ prognoſticum 284.c.1
Colicæ ex fœce ſigna 284.c.2
Colicæ ex fœce prognoſticum 274.c.2
Colicæ apoſtemoſæ ſigna 284.c.2
Colicæ apoſtemoſæ progno. 284.c.2
Colicæ ex inteſtini contorſione ſigna pag. 284 col. 2
Colicæ ex inteſtini contorſione prognoſticum 284.c.3
Colicarum reliquarũ quæ raro eueniunt ſigna 284.c.2
Colicæ cãrũ primitiuarũ ſigna 285.c.2
Colicæ phlegmaticæ & cholericæ cura pag. 295 col. 2
Colicæ uentoſæ ſigna 285.c.1
Colicæ uentoſæ cura 286.c.1
Colicæ cholericæ cura 286.c.2
Colicæ apoſtemoſæ cura 286.c.2
Colicæ à cauſa calida cura 287.c.2
Colicæ phlegmaticæ cura: in qua parte multa, de uentoſæ colicæ cura tractat. pag. 288 .c.2
Colicæ melancholicæ cura 290.c.2
Colicæ ex torſione & ex deſcenſu inteſtini in burſam teſticulorum aut in aliquã rupturam mirach cura 293.c.2
Colicæ reliquarũ ſpecierũ cura 293.c.2
Colicæ à cholera pendentis ſigna, & cura 285.c.2
Colicæ apoſtemoſæ ſigna, et cu. 285.c.2
Congelatio ſumitur quinq; modis 31.c.1
Congelatio eſt duplex 31.c.2
Congelationis cauſæ 31.c.2
Congelationis ſigna 31.c.2
Congelationis prognoſtica 31.c.1
Congelationis cura 32.c.2
Congelationis à cauſa primitiua cura 32.c.2
Congelationis per communitatem cura 32.c.1
Congelationis à cerebro pendentis cura 32.c.2
Congelatio quid 31.c.1
Cor quid 191.c.2
Cordis anatomia 192.c.2
Cor poteſt pati omne genus ægritudinis pag. 192 col. 2
Cordis ægritudines famoſæ ſunt quatuor 183.c.2
Cordis ægritudinum iſtarũ quatuor cauſæ 193.c.2
Cordis diſpoſitiones octo modis ſignificant 193.c.2
Cordis malarum complexionum ſigna pag. 193 col. 2
Cordis diſpoſitionum curatio 194.c.2

Cordis

Cordis tremoris deſcriptio, cauſæ & ſigna 196.c.1
Cordis tremoris prognoſtica 197.c.2
Cordis tremoris cura 200.c.2
Cordis tremoris à cauſa calida pendentis ſigna 200.c.1
Cordis tremoris à cauſa calida pendentis cura 200.c.1
Cordis tremoris à cauſa frigida pendentis ſigna 200.c.1
Cordis tremoris à cauſa frigida pendentis cura 200.c.1
Corizæ cura 63.c.1
Corizæ frigidæ ſigna 63.c.1
Corizæ frigidæ cura 63.c.1
Chyloſi fluxus ſigna 296.c.1
Chyloſi fluxus cura 296.c.2
Cuthubut cura. 58.c.1

D

Dentium anatomia & quare ordinati 136.c.2
Dentium regimen conſeruatiuũ, 137.c.1
Dentium dolores 138.c.1
Dentium doloris cauſa 138.c.1
Dentium doloris prognoſtica 138.c.2
Dentium cura 138.c.2
Dentium doloris ſigna 138.c.1
Dentium doloris à cauſa calida ſigna 138.c.2
Dentium doloris à cauſa calida curatio 138.c.1
Dentium doloris à cauſa frigida ſigna 139.c.1
Dentium doloris à cauſa frigida cura 139.c.1
Dentis corroſi doloris cura 139.c.2
Dentium extractio facilis 141.c.2
Dentium, qui dolent cum frigida tangunt cauſa, ſigna, prognoſtica, & cura 142.c.1
Dentium ſtuporis, ſeu congelationis deſcriptio 143.c.2
Dentium ſtuporis cauſa 142.c.2
Dentium ſtuporis ſigna 142.c.2
Dentium ſtuporis prognoſti. 143.c.2
Dentium ſtuporis cura 143.c.2
Dentium doloris cura mendoſa 139.c.2
Dentium doloris cura uera 139.c.2
Dentium cauterizationes 140.c.1
Dẽtiũ extractio fit tribus modis 141.c.1
Diabetis cauſæ, ſigna, uictus ratio, & curatio 365.c.2
DiarrhϾ cura 304.c.1
DiarrhϾ cholericæ ſigna, & cura 296.c.2
Digeſtionis nocumentum 116.c.1
Digeſtionis corruptio fit quadrupliciter 216.c.1
Digeſtionis nocumenti cauſæ ſunt duplices 216.c.1
Digeſtionis debilitatis à frigiditate pendentis ſigna 218.c.1
Digeſtionis debilitatis à frigiditate pendentis curatio 218.c.1
Digeſtionis debilitatis inueteratæ cura 218.c.2
Digeſtionis debilitatis ab intenſione, uel à caliditate corruptæ ſigna 219.c.1
Digeſtionis debilitatis ab intenſione, uel à caliditate corruptæ curatio 219.c.1
Digeſtionis debilitatis à caliditate cum corporis extenuatiõe curatio 219.c.2
Digeſtionem, & ſtomachum à cauſa frigida debilitatum electarium confortãs 220.c.1
Digeſtio impeditur dupliciter 217.c.1
Digeſtionis nocumenti ſigna 217.c.1
Digeſtionis nocumenti progn. 217.c.2
Digeſtionis debilitatis ſigna & cura 217.c.1.118.c.1
Dyſenteriæ cura 296.c.2

E

Elephantiaſis cura 201.c.2
Elephantiæ cauſæ, ſigna, & curatio 374.c.2
Empyema quid 179.c.2
Empyematis cauſa 279.c.2
Empyematis ſigna 179.c.2
Empyematis ſigna ſalutis & mortis 179.c.2
Empyematis cura 279.c.2
Epilepſia quid 41.c.2
Epilepſiæ ſignæ 42.c.2
Epilepſiæ cauſæ 41.c.2
Epilepſiæ differẽtia ab apoplexia 43.c.1
Epilepſiæ & ſpaſmi differentia 43.c.1
Epilepſiæ et uertiginis differẽtia 9.c.4
Epilepſiæ ſigna prognoſtica 43.c.1
Epilepſiæ cura 43.c.2.& 45.c.1
Epilepſiæ per cõmunitatẽ ſigna 43.c.2
Epilepſia per communitatẽ cura 43.c.2
Epilepſiæ ſanguineæ ſigna 44.c.2
Epilepſiæ ſanguineæ curatio 44.c.2
Epilepſiæ phlegmaticæ ſigna 44.c.2
Epilepſiæ phlegmaticæ cura 44.c.2
Epilepſiæ omni electarium utile 44.c.2
Epilepſiæ oratio medens 45.c.1
Epilepticorum diæta fœtida 46.c.2

F

Fames ſyncopalis quid 239.c.1
Famis ſyncopalis cauſæ 239.c.2
Famis ſyncopalis ſigna 239.c.2
Famis ſyncopalis prognoſticũ 240.c.1
Famis ſyncopalis cura 241.c.1
Famis diminutiõis et abla.cauſa 235.c.1
Famis ſeu appetitus diminutionis uel ablationis prognoſtica 235.c.1
Famis ſeu appetitus diminuti uel ablati cura 235.c.1
Fiſtula lachrymalis quid 212.c.1
Fiſtulæ lachrymalis cauſæ 112.c.2
Fiſtulæ ſigna & curatio 112.c.2
Fiſtulæ lachrymalis progno. 212.c.2
Fiſtulæ lachrymalis cura 112.c.1
Fiſtulæ lachrymalis curatio cum cauterio 113.c.1
Fiſtula ſumitur dupliciter 262.c.4
Fluxus quidditas, ſpecies, cauſa, ſigna et prognoſtica in generali 298.c.1
Fluxus regimen uniuerſale præſeruatiuum et curatiuum 199.c.2
Fluxus chyloſi ex debilitate contentiuæ ſtomachi & inteſtinorum ſigna, & cura 296.c.1
Fluxus uentris quæ diarrhœa dicitur ſpecies, cauſæ, ſigna, prognoſtic. & cura 304.c.1
Fluxus ſanguinis prouenientis à toto ſpecies, cauſa, ſigna, prognoſt. & cura 305.c.1
Fluxus diuerſorum colorum, ſpecies, cauſæ, et ſigna, et progno. et cura 305.c.2
Fluxus liquefactiui ſpecies, cauſæ, ſigna, prognoſtica & cura 305.c.2
Fluxus cerebralis quidditas, ſpecies, ſigna, cauſæ, progno. et cura 306.c.2
Fluxus ſtomachici ſeu lienterici quidditas, ſpecies, cauſæ, ſigna, prognoſtica & cura 303.c.2
Fluxus inteſtinalis quadrupl. 310.c.1
Fluxus ſanguinei inteſtinalis, ſpecies, cauſa, ſigna, prognoſtica & cura 310.c.2
Fluxus dyſenterici quidditas, ſpecies cauſæ, ſigna, prognoſtica et cura 310.c.2
Fluxus qui dicitur teneſmos ſpecies, ſigna cauſæ, prognoſt. & cura 313.c.1
Fluxus hepaticus quid 315.c.2
Fluxus hepaticus habet nouem ſpecies penes materiam diſtinctas 315.c.2
Fluxus hepatici chyloſi quidditas, ſpecies cauſæ, ſigna, progno. cura 316.c.1
Fluxus hepatici ſub quo aquoſus continetur cauſæ, ſigna, prognoſtica, & cura 317.c.1
Fluxus hepatici cholerici ſpecies, cauſa ſigna, progn. & cura 318.c.1
Fluxus hepatici melãcholici ſpecies, cauſæ, ſigna, prognoſtica cura 318.c.2
Fluxus hepatici ſanguinei ſpecies, cauſæ, ſigna, prognoſtica, & cura 311.c.2
Fluxus hepatici lotiui cauſæ, ſigna, prognoſtica, & cura 311.c.2
Fluxus hepatici cauſæ, ſigna, prognoſtica, cura 311.c.1
Fluxus hepatici uirulenti cauſæ, ſigna, prognoſtica et cura 321.c.2
Fluxus hepatici qui eſt ſubſtantia hepatis, aut ſibi aſsimilatur, cauſæ, ſigna, prognoſtica & cura 323.c.1
Fluxus ſplenetici ſpecies, cauſæ, ſigna prognoſtica, & cura 323.c.2
Fluxus ſtercoroſi ſpecies, cauſæ, ſigna prognoſtica & cura 314.c.2
Fluxus uermium ſpecies, cauſæ, ſigna, prognoſtica & cura 314.c.2
Fluxus lapidum cauſæ, prognoſticum, cura 315.c.2
Fluxus critici quidditas, ſpecies, cauſæ, ſigna, prognoſtica, & cura 315.c.2
Fluxus ſymptomatici, quidditas, ſpecies, cãæ, ſigna, prognoſt. et cura 315.c.2

Fluxus oppilatiui quidditas ſpecies, cauſæ, ſigna, prognoſtica, & cura 316.c.1
Fluxus à rebus nõ naturalibus et extraneis ſicut uenenoſorum morſus & uenenorum ſumptio, prognoſtica & cura 218.c.2
Fluxus ſuauis quidditas, cauſæ, ſigna, prognoſtica, & cura 330.c.1
Fluxus inſuauis quidditas, cauſæ, ſigna, prognoſtica, & cura 330.c.1
Fluxus laudabilis quidditas, cauſæ, ſigna, prognoſtica, & cura 330.c.2
Fluxus illaudabilis quidditas, cauſæ, ſigna prognoſtica, & cura 330.c.2.

Gibboſitatis cauſæ, & curatio 373.c.2
Gingiuarum paßiones 145.c.1
Gingiuarum ſanguinis exitus cauſa, prognoſtica & cura 144.c.2
Gingiuæ cura 145.c.1
GonorrhϾ medicamen propriũ 40.c.1
Guttur quid et anatomia ipſius 153.c.1
Guttur intrantium curatio 148.c.1
Gutturis uitia & cura 155.c.1
Gutta quid 359.c.1
Guttæ cauſæ 359.c.1
Guttæ ſigna 159.c.1
Guttæ prognoſtica 359.c.1
Guttæ cura 349.c.1

HEctica quid ſit 185.c.1
Hemicraneæ & eius cura 14.c.1
Hæmicraneæ frigidæ curatio 14.c.1
Hemicraneæ difficilis, & chronicæ cura 14.c.1
Hæmorrhoidum cura 372.c.1
Hæmorrhoidum cauſæ, ſigna, uictus ratio, & curatio 347.c.2
Hepatis anatomia 244.c.2
Hepatis ægritudinibus qui canones ſeruandi circa curam 145.c.1
Hepati medicinæ conuenientes 245.c.2
Hepatis debilitatis deſcrip. 244.c.2
Hepatis debilitatis ſpecies 146.c.2
Hepatis debilitatis cauſæ 246.c.2
Hepatis debilitatis ſigna 247.c.2
Hepatis debilitatis progno. 249.c.1
Hepatis oppilatio quid 250.c.1
Hepatis oppilatio fit in triplici meatu 250.c.1
Hepatis oppilationis cauſæ 250.c.1
Hepatis oppilationis ſigna 250.c.2
Hepatis oppilationum progn. 250.c.2
Hepatis oppilationum cura 351.c.1
Hepatis apoſtema 251.c.2
Hepatis apoſtematum cauſæ 251.c.2
Hepatis apoſtematum ſigna 251.c.2
Hepatis apoſtematum progno. 253.c.1
Hepatis apoſtematum cura 253.c.1
Hepatis dubelati 253.c.1
Hepatis doloris à calore ſigna 256.c.1
Hepatis doloris cauſæ 257.c.1
Hepatis doloris prognoſtica 257.c.1
Hepatis doloris cura 257.c.2
Hepatis doloris à cauſa calida contracti curatio 256.c.2
Hepatis doloris à materia frigida orti ſigna 256.c.2
Hepatis doloris à materia frigida orti curatio 256.c.2
Hepatis attractio, retentio, digeſtio, expulſio, diminuta uel corrupta, quibus cognoſcatur 246.c.2
Hepatis attractio, retentio, digeſtio, & expulſio, quibus confortetur 149.c.1
Hepatis confortatio, quib. fiat 249.c.2
Herniarum ſigna 251.c.1
Herniarum cauſa 351.c.1
Herniarum ſpecies 351.c.1
Herniarum prognoſtica 352.c.1
Herniæ aquoſæ ſigna, et curatio 353.c.1
Herniæ propter deſcenſum inteſtini ſigna, & curatio 352.c.2
Herniæ uentoſæ curatio 353.c.1
Humorum ſigna ex fœce narium 6.c.1
Humorum ſigna 5.c.2
Humorum euacuatio quando præmittenda 6.c.1
Humores quando euacuandi ſatis diffuſe 4.c.1
Humorum cognitio 6.c.1
Humores ſinguli, quibus medicinis digerantur, et quibus euacuentur 29.c.1
Hydropiſis quid 263.c.2
Hydropiſis ſpecies 263.c.2
Hydropiſis cauſæ 263.c.1
Hydropicorum omnium ſigna communia 244.c.2
Hydropis ſpecierum omnium propria ſigna 266.c.2
Hydropis ſpecierum omnium prognoſtica 267.c.1
Hydropum cura 268.c.2
Hypoſarcæ cauſæ 245.c.1
Hypoſarcæ ſigna 246.c.2
Hypoſarcæ prognoſtica 247.c.1
Hypoſarcæ cura 288.c.2

ICteritia quid 257.c.1
Icteritia cauſatur uitio cyſtis fellis 257.c.2
Icteritia eſt triplex 258.c.1
Icteritiæ citrinæ cauſa 258.c.1
Icteritiæ nigræ cauſa 252.c.2
Icteritiæ ſecundum eius tres ſpecies ſigna 159.c.1
Icteritiæ citrinæ prognoſtica 259.c.1
Icteritiæ nigræ prognoſtica 260.c.1
Icteritiæ cum febre cura 260.c.2
Icteritiæ ſine febre cura 260.c.1
Icteritiæ in oculis cura 261.c.1
Icteritiæ cuiuſque ſpeciei cura. ordo 261.c.1
Ileos quid 278.c.2
Ileos & colicæ differentia 293.c.2
Ileos cauſæ & ſigna ibidem
Ileos prognoſtica 314.c.2
Ileos cura 314.c.2
Iliacæ uentoſæ ſigna, & cura 185.c.1
Iliacæ paßionis cura 185.c.1
Iliſci ſiue paßio diuina quæ 50.c.2
Iliſci ſigna 50.c.2
Iliſci cauſa primaria 50.c.2
Iliſci cura 58.c.2
Incubus quid 49.c.2
Incubus duplex 49.c.2
Incubi cauſæ 49.c.2
Incubi ſigna 49.c.2
Incubi prognoſtica 49.c.2
Incubus antecedit, aut epilepſiam, aut apoplexiam, aut maniam, ſeu melancholiam 49.c.2
Incubi cura 44.c.2
Inteſtinorum anatomia 276.c.2
Inteſtinum quid 274.c.2
Inteſtina ſunt numero ſex 274.c.2
Inteſtinum duodenum 277.c.2
Inteſtinum ieiunum 277.c.1
Inteſtinum ileon 277.c.2
Inteſtinum cæcum ſeu ſacculus 277.c.1
Inteſtinum colon 277.c.2
Inteſtinum rectum 277.c.2
Inteſtinorum doloris à phlegmate, & cholera ſigna 285.c.1
Inteſtinorum doloris à phlegmate, & cholera curatio 285.c.1
Inteſtinorum punctio. 277.c.2
Inteſtinorum punctionis cauſæ 277.c.2
Inteſtinorum punctionis ſigna 277.c.2
Inteſtinorum punctionis progn. 278.c.1
Inteſtinorum punctionis cura 378.c.2
Inteſtinorum dolor duplex 280.c.1
Iuncturarum dolor 355.c.1
Iuncturarum doloris cauſæ 355.c.1
Iuncturarum dolores habent quatuor tẽpora. 356.c.2
Iuncturarum doloris ſigna 356.c.1
Iuncturarum doloris progno. 357.c.2
Iuncturarum calidarum dolorum cura. 357.c.2
Iuncturarum frigidarum dolorum cura. 358.c.1
Iuncturarum doloris regimen diffuſe 349.c.1
Iuncturarum doloris ſedatio
Iuncturarũ durities eſt duplex 198.c.4
Iuncturarum cura diffuſißime 360.c.1

LAchrymalium pruritui collyrium utile 77.c.2
Lachrymali fiſtulæ medicamen cõferens 113.c.1
Lachrymæ, diſtillatio oculi quid 80.c.1
Lachrymarũ materiæ generatio 80.c.1
Lachrymarum ſpecies ſunt duplices 80.c.2
Lachrymarũ cauſæ ſunt quatuor 80.c.2
Lachrymarum ſigna 80.c.2
Lachrymarum prognoſtica 81.c.1
Lachrymarum quinque problemata ſoluuntur

nantur 81.c.1
Lachrymarum fluxus unde 81.c.2
Lachrymarum fluxus in triſtitia & riſu quare 81.c.2
Lachrymarum cura 81.c.2
Lachrymæ cur fiant in forti intuitu alicuius obiecti 81.c.1
Lachrymæ cur fiant uiſo aliquo obiecto delectabili, uel audito 81.c.2
Lachrymas ſiſtens puluis 82.c.2
Lac 82.c.2
Lactis utilitas 82.c.2
Lapidis ſpecies & cauſæ 336.c.1
Lapidis renum ſigna 331.c.1
Lapidis ueſicæ ſigna 337.c.1
Lapidis renum & ueſicæ cura 337.c.2
Lapidis renũ inciſionis modus 339.c.2
Lapis an ſit in renibus, uel ueſica, cognitio 337.c.2
Lapis ueſicæ quomodo curetur 337.c.2
Lapidem ueſicæ patiẽtis diæta 338.c.1
Lapis renum quomodo curetur 338.c.2
Lapis in uirga retentus cura 338.c.2
Lapis renum tranſponitur 339.c.2
Lethargiæ phlegmaticæ, uel melancholicæ intentiones curatiuæ 24.c.2
Lethargiæ phlegmaticæ clyſtere conueniens 14.c.1
Lethargia quid 23.c.2
Lethargiæ cauſæ 23.c.2
Lethargiæ ſigna 27.c.1
Lethargiæ ſigna 27.c.2
Lethargiæ prognoſtica 24.c.1
Lethargiæ cura 24.c.2
Lethargiæ diæta 24.c.2
Lenitiuum uentris 142.c.2
Lenientia in paßione pulmonis 142.c.2
Lingua quid, & eius anatomia; & quare ordinata 142.c.1
Linguæ ægritudines & earum curationes 141.c.1.&.148.c.2
Linguæ grauedo quid 149.c.1
Linguæ grauedinis cauſæ 144.c.2
Linguæ grauedinis ſigna 144.c.2
Linguæ grauedinis prognoſt. 150.c.1
Linguæ grauedinis cura diffuſe 151.c.1
Linguæ grauedinis ab humiditate phlegmatica pendentis curatio 150.c.2
Linguæ grauedinis ob paralyſim, & mollificationem per communitatem à cerebro 150.c.2
Linguæ grauedinis à ſiccitate, ſpaſmo ob febres acutas curatio 150.c.2
Linguæ grauedinis ob longitudinem ligamenti, quod eſt ſub lingua, curatio 150.c.2
Linguæ ranulæ nouæ curatio 152.c.1
Linguæ ranulæ inueteratæ cur. 152.c.1
Linguæ ranula 152.c.1
Linguæ ranulæ ſpecies 152.c.1
Linguæ ranulæ ſigna & cauſæ 152.c.1
Linguæ ranulæ prognoſticum 152.c.2
Linguæ ranulæ cura 152.c.2
Linguæ apoſtema 152.c.2
Linguæ apoſtematis cauſæ & ſigna 152.c.2
Linguæ apoſtematis cura 152.c.2
Linguæ puſtula 143.c.1
Linguæ puſtularum ſpecies 143.c.1
Linguæ puſtularum ſigna 143.c.2
Linguæ puſtularum cauſa 143.c.2
Linguæ puſtularum prognoſt. 143.c.2
Linguæ puſtularum calidarum cura 143.c.2
Linguæ puſtularum frigidarum curatio 143.c.2
Linguæ motus lediť tripliciter 148.c.2
Linguæ complexio quibus cognoſcitur. 149.c.1
Linguæ tumor 151.c.2
Linguæ tumoris cauſa 351.c.1
Linguæ tumoris ſigna 15.c.2
Linguæ tumoris cura 15.c.2
Lienteria quid 195.c.1
Lienteriæ ſigna 295.c.1
Lienteriæ cura 195.c.2
Lienteriæ cura à phlegmate pendentis. 196.c.2
Lienteriæ à phlegmate ſigna 195.c.1
Lienteriæ à mala complexione frigida, & humida ſine materia ſigna, & curatio 195.c.2
Lumbricorum rotundorum cur. 366.c.2
Lumbricorum latorum curatio 366.c.2
Lumbricorum aſcaridum cu. 366.c.2
Luxuriam cur indicant oculi lachrymoſi 82.c.1

M*Aniæ eſt duplex* 51.c.2
Maniæ cura diffuſe 58.c.2
Maniæ origo 51.c.2
Maraſmus 185.c.1
Matricis apoſtematis cura 372.c.1
Matricis egreßionis cauſæ, & curatio 370.c.2
Matricis ulcerum cura 382.c.2
Matricis præfocationis cauſæ, ſigna, & curatio 372.c.2
Melancholia quid 50.c.1
Melancholia dupliciter ſumitur 51.c.2
Melancholiæ ſigna 51.c.1
Melancholia ſpẽs habet infinitas 51.c.2
Melancholiæ cauſæ 50.c.2
Melancholiæ prognoſtica 51.c.2
Melancholiæ cura diffuſe 52.c.1
Melancholiæ initiantis ſigna 51.c.1
Melancholiæ perfectæ ſigna 51.c.1
Melancholiæ ſpleneticæ ſigna. 51.c.2
Melancholiæ ſpleneticæ cura 52.c.1
Melancholiæ à cauſa extrinſeca cura. 53.c.2
Melancholiæ à mania diuerſæ cura. 53.c.2
Melancholico à quibus abſtinendum. 53.c.2
Melancholico obſeruare neceſſarium. 53.c.2
Membrorum manifeſtorum doloris cura 375.c.2
Menſes prouocantia 371.c.2
Menſtruorum ſuperfluorũ cura 372.c.2
Menſtruorum ſuperfluitatis cauſæ, et curatio 370.c.2
Menſtruorum prouocationis curatio 371.c.1
Menſtruorum medicamen 371.c.2
Membra mandantia quæ 372.c.1
Meri ſiue œſophagi anatomia 205.c.2
Meri quid 205.c.2
Meri operatio 205.c.2
Mola quid 348.c.2
Mola quadruplex 348.c.2
Molæ cauſa 348.c.2
Molæ ſigna 348.c.2
Molæ & impregnationis ueræ ſigna diſtinctiua. 348.c.2
Molæ prognoſtica 349.c.2
Molæ cura 349.c.2

N*Aſi anatomia* 128.c.2
Naſus quale membrum 128.c.2
Naſi compoſitio 128.c.2
Narium ſanguinis fluxus quid & unde 129.c.1
Cauſæ fluxus ſanguinis narium 129.c.2
Cauſæ apertionis uenarum ſunt duplices 128.c.2
Signa prognoſtica 129.c.2
Prognoſtica 130.c.2
Cura fluxus ſanguinis narium 130.c.2
Narium fluxum ſanguineum quæ ſiſtant 130.c.1
Narium ulcerum ſiccorum, & cruſtuſorum cura 131.c.2
Narium ulcerum humidorum curatio 131.c.2
Narium polypi, & hemorrhoidum ſigna 133.c.2
Narium ulcera 131.c.2
Cauſæ ulcerum & prognoſtica 131.c.2
Naris ulcerum cura 131.c.2
Narium polypus quid 132.c.2
Narium polypi ſpecies 133.c.2
Narium polypi cauſa 132.c.2
Narium polypi ſigna 133.c.2
Narium polypi prognoſtica 133.c.1
Narium polypi cura 133.c.2
Naſo quomodo medicinæ applicandæ 129.c.1
Nyctilops quid 205.c.2
Nyctilopis & Haliar cauſæ 105.c.2
Nyctilopi & Haliartici qui 105.c.2
Nyctilops & Haliar ſunt ſpecies debilitatis uiſus 105.c.2
Nyctilopis & Haliar ſigna 105.c.2
Nyctilopis & Haliar prognoſtica 106.c.2
Nyctilopis cura diffuſe 107.c.2

O*Culi anatomia* 63.c.2
Oculorũ regimẽ triplex 63.c.2
Oculorum cura 64.c.2
Oculorum ulcera 69.c.2

Oculorum albedo 70.c.2
Oculorum albedo quomodo molliſicetur 73.c.7.
Oculi diſtillatio quid 80.c.1
Oculi debilitatis ſigna 80.c.2
Oculorũ albedinis ſpẽs ſunt tres 72.c.2
Oculorum albedinis cura 73.c.1
Oculorum ſanitatem conſeruans electarium ſublime 73.c.2
Oculorum icteritiam remouens medicamen 261.c.2
Oculi palpebrarum tumor 92.c.2
Oculi palpebrarũ tumoris ſigna 92.c.2
Oculi palpebrar tumoris ſpecies 92.c.2
Oculi palpebrarum tumoris prognoſtica 92.c.2
Oculorum palpebrarum tumoris cura. 92.c.2.
Oculi palpebrarum pilorum inuerſio. 93.c.1
Oculi pilorum inuerſionis cura 84.c.1
Oculi imaginationum ſpecies ſunt duplices 85.c.1
Oculi imaginationũ ſpecies diuerſificantur multipliciter 85.c.2
Oculorum imaginationũ ſigna 102.c.2
Oculorum imaginationũ cura. 102.c.2
Oculorum imaginationum nouarum curatio 103.c.2
Oculi lachrymoſi cur indicent luxuriã, 81.c.2
Oculi ſanguine effuſi collyrium utile 79.c.2
Oculorum uiſionum ſigna 98.c.2
Oculorum uiſionum prognoſt. 98.c.2
Oculorum uiſioni quædam dubia occurrunt 95.c.2
Oculorum uiſionum cura 95.c.2
Oculi pupillæ dilatatio quid 108.c.2
Oculi pupillæ dilatatio duplex 108.c.2
Oculi pupillæ dilatationis cãe 108.c.2
Oculi pupillæ dilatatiõis ſigna 109.c.1
Oculi pupillæ dilatationis prognoſtica 3.c.2
Oculi pupillæ dilatationis cura 3.c.1
Oculorum ſcabies quid 73.c.2
Oculorum ſcabiei ſpecies ſunt triplices 73.c.2
Olfactus quid 134.c.2
Olfactus nocumẽta eſt triplex 134.c.2
Olfactus amiſſio & nocumentũ 134.c.2
Olfactus nocumentum quibus cognoſcitur 134.c.2
Olfactus nocumenti cauſæ 135.c.1
Olfactus nocumenti prognoſticum 135.c.2
Olfactus amiſſi optimum remedium 135.c.2
Olfactus cura 133.c.2
Ophtalmia quid & quotuplex 64.c.2
Ophtalmiæ cauſæ 64.c.2
Ophthalmia dupliciter generãt 64.c.2
Ophtalmia quibus cognoſcitur 65.c.1
Ophtalmiæ ſigna 65.c.1
Ophtalmiæ prognoſtica 65.c.2
Ophtalmiæ cura 65.c.2
Ophtalmiæ curationis modus 67.c.2
Ophtalmiæ nouæ cura 66.c.2
Ophthalmiæ augmentantis cura 66.c.2
Ophtalmiæ ſtantis curatio 66.c.2
Ophthalmicorum diæta 68.c.1
Oppilationum cura 68.c.1
Oris anatomia 142.c.1
Os quid 142.c.2

Paralyſis quid 32.c.2
Paralyſis quare in una pte 32.c.1
Paralyſis quadruplex eſt 32.c.2
Paralyſis cauſæ 32.c.2
Paralyſis ſigna 33.c.1
Paralyſis prognoſtica 33.c.2
Paralyſis phlegmaticæ cura 33.c.2
Paralyſis ex percuſſione cura 34.c.2
Paralyſis curatio conſideranda 35.c.1
Paralyſis ſanguineæ cura 36.c.1
Paralyſis ex uulnere cura 36.c.1
Peripneumonia quid 177.c.1
Peripneumonia duplex 177.c.1
Peripneumoniæ cauſa 177.c.1
Peripneumoniæ ſigna 177.c.2
Peripneumoniæ prognoſt. 178.c.2
Peripneumoniæ cura 178.c.2
Peripneumoniæ cholericæ curatio 178.c.2
Pectoris anatomia 157.c.1
Pectus quid 157.c.1
Pectoralium partium motus ſiue actiones. 158.c.1
Pectoris ulcera conſolidãtur multis cauſis 185.c.2
Phthiſis quid 185.c.1
Phthiſis cauſæ 186.c.2
Phthiſicorum complexio 186.c.1
Phthiſicorum ſigna 186.c.2
Phthiſicorum prognoſtica 186.c.2
Phthiſis ſpecierum notitia 186.c.2
Phthiſicorum diæta 187.c.2
Phthiſicorum cura 187.c.2
Phthiſico balneum utile 187.c.1
Phreneſis quid 18.c.1
Phreneſis ſigna 18.c.2
Phreneſis eſt duplex 18.c.1
Phreneſis cauſæ 18.c.2
Phreneſis prognoſtica 20.c.1
Phreneſis cura 21.c.2
Phreneſis nouæ ſigna 18.c.1
Phreneſis nouæ curatio 20.c.2
Phreneſis confirmatæ ſigna 18.c.2
Phreneſi uictus ratio conueniens 21.c.1
Phlegmatis craſſi, & uiſcoſi digeſtiuum 9.c.2
Phlegmatis ſubtilis digeſtiuum 10.c.2
Phlegmatis multum frigidi digeſtiuum utile 20.c.1
Pleura quid 167.c.1
Pleureſis quid 167.c.1
Pleureſis eſt duplex 167.c.2
Pleureſis cauſa 167.c.2
Pleureſis ſigna 168.c.1
Pleureſis ſigna prognoſti. 170.c.1
Pleureſis cura 171.c.1
Pleureticus in qua parte ſit phlebotomãdus 170.c.2
Pleureſis pernitioſæ ſigna 170.c.2
Pleureſis pernitioſæ curatio 170.c.2
Pleureſis, quæ extra ad cutim permutatur ſigna 170.c.2
Pleureſis, quæ extra ad cutim permutatur curatio 170.c.2
Podagræ, & artetica calidæ ſigna, et cura 357.c.2
Podagræ, & artetica frigidæ ſigna, & cura 358.c.1
Polypus narium 132.c.2
Polypi ſpecies 133.c.1
Polypi cauſa 133.c.1
Polypi prognoſtica 133.c.2
Polypi cura ſeptem exigit intentiones. 133.c.2
Polypi canceroſi cura 134.c.1
Polypi medicamen expertum 134.c.1
Podagra uide in dictione Guttæ.
Pruritus lachrymalium 77.c.1
Pruritus & ſcabies oculorum differunt 23.c.2
Pruritus oculorum cauſæ 75.c.2
Pruritus ſigna 74.c.2
Pruritus prognoſtica 75.c.1
Pulmo quid 75.c.1
Pulmonis compoſitio ibidem
Pulmonis bothor curatio 179.c.1
Pupillæ dilatationis cum cephalea curatio 3.c.2
Pupillæ dilatationis ob percuſſionem cura 3.c.2
Puſtula linguæ 143.c.1
Puſtularum linguæ ſpecies 143.c.1
Puſtularum linguæ ſigna. 143.c.1
Puſtularum linguæ prognoſt. 143.c.2
Puſtularum linguæ cura 143.c.2

Renes quid 330.c.2
Renum anatomia 330.c.1
Renum apoſtemata 340.c.1
Renum apoſtematum cauſæ 340.c.2
Renum apoſtematum ſigna 341.c.1
Renũ apoſtematũ prognoſtica 342.c.1
Renum apoſtematum cura 342.c.1
Renum lapis uide lapis.
Renum apoſtematis ſigna, & curatio 342.c.1
Renum ulceris exterius cauſæ, & cura 375.c.1
Ridentium lachrymæ cur frigidæ appareant 81.c.2
Ridens, cur lachrymatur 81.c.1
Rugitus & eius cura 280.c.1
Ruptura quid 351.c.1
Rupturæ ſpecies 321.c.1
Rupturæ mirach & inguinis zirbalis, et inteſtinalis ſigna & curatio 352.c.1

Sanguis quot modis uiridis uel denigrari poſſit 27.c.2
Sanguinis ſputum unde 182.c.1
Sanguinis ſputum duplex 182.c.1
Sanguinis ſputi cauſæ 182.c.1
Sanguinis ſputi ſigna 182.c.2
Sanguinis ſputi progn. 182.c.2
Sanguinis ſputi cura diffuſe 383.c.2
Sanguinis ſputo notanda 183.c.2
Sanguinem mundificantia. 184.c.1
Sanguinis mictus fit quadrupliciter 346.c.2
Sanguinis mictus cauſæ 346.c.2
Sanguinis mictus ſigna 346.c.2
Sanguinis mictus prognoſt. 547.c.2
Sanguinis mictus cura 347.c.1
Sanguiſugarum bibitarum ſigna 147.c.2
Sanguiſugarum cura 147.c.2
Sanguinis mictus ob caſum, uel percuſſionem cura 447.c.1
Sanguinis mictus ex ſumptione rerum acutarum curatio 347.c.2
Sanici mictus curatio 347.c.2
Scotomia & uertigo 14.c.2
Scotomiæ ſpecies ſunt duplices 26.c.2
Scotomiæ cauſæ .16.c.1
Scotomiæ ſigna 16.c.2
Scotomiæ prognoſtica 27.c.1
Scotomiæ cura 27.c.2
Scotomiæ à cauſa primitiua cura 17.c.2
Scotomiæ per communitatem cura. 17.c.1
Scotomiæ per eſſentiam cura 17.c.1
Scotomiæ à uaporibus pendentis cura 17.c.1
Scotomiæ phlegmaticæ ſigna 15.c.2
Scotomiæ phlegmaticæ cura 15.c.2
Scotomiæ pendentis à phlegmate per eſſentiam in capite cura 15.c.2
Scotomiæ ſanguineæ ſigna 15.c.1
Scotomiæ ſanguineæ cura 15.c.1
Sciaticæ ſpecies 358.c.2
Sciaticæ cauſæ 359.c.2
Sciaticæ ſigna 359.c.2
Sciaticæ prognoſtica 359.c.2
Sciaticæ doloris cura diffuſe 359.c.2
Scirbi anatomia 278.c.1
Scirbus quid 278.c.1
Scirbi officium 278.c.2
Scabiei et pruritus oculorum ſpecies, cauſæ, ſigna, & prognoſt. 73.c.2
Scabiei & pruritus differentia 74.c.2
Sebel quid 75.c.1
Sebel eſt duplex 75.c.2
Sebel ſigna 75.c.1
Sebel cauſa 75.c.1
Sebel prognoſtica 75.c.2
Sebel cura diffuſe 75.c.2
Sebel ex retentione menſtruorum, uel hæmorrhoidarum phlebotomia ſaphenæ confert 759.c.2
Sebel pilulæ conuenientes 75.c.2
Sebel utilia ſolutiua 75.c.2
Sebel quæ digeſtiua conferant 76.c.1
Sebel conueniens locale 76.c.1
Sebel uictus ratio 77.c.1
Sitis quid 241.c.1
Sitis cuiuſcunq; cauſæ 242.c.1
Signa cauſæ ſitis 242.c.1
Sitis prognoſtica 243.c.1
Sitis cura 243.c.2
Sitim ſedantia ſunt octo modi 243.c.2
Siti diminutionis & ablationis cauſæ, & cura 243.c.2
Sitim ſedantia 243.c.2
Singultus quid 231.c.2
Singultus cauſæ 232.c.2
Singultus ſigna 233.c.2
Singultus prognoſtica 233.c.1
Singultus cura 234.c.1
Singultus à uentoſitate pendentis ſigna 233.c.2
Singultus à uentoſitate pendentis cura 233.c.2
Singultus ab inanitione orti ſigna 234.c.1
Singultus ab inanitione orti cura. 234.c.1
Singultui, & ſternutationi confert retinere anhelitum 234.c.1
Sief maturans puſtulas 70.c.2
Sief carnem generans, in ulceribus mundificans & ſigillans 70.c.2
Sief ulcerum ueſtigia ſubtilians 72.c.1
Sief ſcabiei, ſebel, ungulæ & albedini conferens 73.c.2
Sief ſcabiei, oculorum & ulceribus conferens 78.c.2
Siphac anatomia 349.c.1
Somnus triplex 29.c.2
Somnifera 208.c.1
Somnus quid 29.c.2
Somni cauſæ 29.c.2
Spaſmus quid 38.c.2
Spaſmus duplex 39.c.2
Spaſmi cauſæ 39.c.2
Spaſmi ſigna 39.c.2
Spaſmi prognoſtica 40.c.1
Spaſmi cura diffuſe 41.c.2
Spaſmi ad materiam non proportionati cura 42.c.1
Spaſmi à repletione cura 41.c.1
Spaſmi ab inanitione cura 41.c.2
Spaſmi & epilepſiæ ſigna diſtinctiua 41.c.2
Splenis anatomia 271.c.2
Sermo uniuerſalis de ægritudinibus ſplenis, ubi de ſpeciebus, ſignis, cauſis, prognoſticis & cura in generali tract. 272.c.1
Splenis dolor 273.c.1
Splenis apoſtemata 273.c.1
Splenis apoſtematum & duritiei cauſæ 273.c.1
Splenis apoſtematis ſigna 273.c.2
Splenis apoſtematum prognoſtica 274.c.1
Splenis apoſtematum cura 274.c.1
Spleneticorum diæta 275.c.1
Splenis oppilationis cauſæ, & cura 275.c.2
Splenis inflationis ſigna, cauſæ & cura 275.c.2
Splenis doloris frigidi materialis ſigna 276.c.1
Splenis doloris frigidi materialis cura 276.c.1
Splenis doloris calidi ſigna 276.c.2
Splenis doloris calidi cura 276.c.1
Splenis doloris uentoſi ſigna 276.c.2
Splenis doloris uentoſi cura 276.c.2
Sputi ſanguinis ab uuula, palato, & partibus gutturis ſigna 182.c.2
Sputi ſanguinis ab uuula, palato, & partibus gutturis curatio 182.c.2
Sputi ſanguinis cum uomitu emanantis cura 183.c.1
Sputi ſanguinis cum tuſſi curatio 183.c.1
Squinantiæ ſpecies 154.c.2
Squinantiæ cauſæ coniunctæ antecedentes & primitiuæ 153.c.2
Squinantiæ ſigna 154.c.2
Squinantiæ prognoſtica 154.c.2
Squinantiæ cura diffuſe 154.c.2
Synanchiæ calidæ ſigna 154.c.2
Synanchiæ calidæ curatio 154.c.2
Synanchiæ frigidæ ſigna 155.c.2
Synanchiæ frigidæ curatio 155.c.1
Sternutationi, & ſingultui confert retinere anhelitum 234.c.1
Stomachi & meri anatomia 205.c.1
Stomachus quid & quare ordinatus 205.c.1
Stomachi ſolutio continua quibus cognoſcitur 206.c.1
Stomachum confortantia & confirmantia 208.c.2
Stomachi regimen 208.c.2
Stomachi dolor 222.c.2
Stomachi doloris cauſæ ſunt 221.c.2
Stomachi doloris ſigna 222.c.1
Stomachi doloris prognoſtica 222.c.2
Stomachi doloris cura diffuſe 223.c.2
Stomachi doloris ab humore calido orti ſigna 222.c.2
Stomachi doloris ab humore calido orti curatio 222.c.2
Stomachi doloris à uentoſitate contracti ſigna 223.c.1
Stomachi doloris à uentoſitate contracti curatio 223.c.2
Stomachi doloris ab apoſtemate calido orti ſigna 229.c.1
Stomachi doloris ab apoſtemate calido orti curatio 229.c.1
Stomachi apoſtematũ ſpecies, ſigna, cauſæ, prognoſtica 217.c.1

Stomachi

Stomachi ulcerum ſpecies, ſigna, cauſæ & prognoſtica 228.c.2
Stupor quid 36.c.2
Stuporis ſpecies 36.c.2
Stuporis cauſæ 36.c.2
Stuporis ſigna 33.c.1
Stuporis prognoſtica 35.c.1
Stuporis cura 35.c.2
Stuporis recentis, & paucæ materiæ cura 35.c.2
Stuporis fortis curatio 33 c.2
Stuporis & tremoris differẽtia 35.c.2
Subeth, ſabara, dormitatio uigilatiua 25.c.2
Subeth quid 29.c.1
Subeth duplex 30.c.1
Subeth cauſa 30.c.1
Subeth ſigna 30.c.2
Subeth prognoſtica 30.c.2
Subeth cura 30.c.2
Subeth eſt minor ægritudo, quàm apoplexia 30.c.1
Subeth clyſteria utilia, & quæ 30.c.1
Subeth patientem hydromel bibat, quale eſt deſcriptum 30.c.1
Subeth locale conferens 30.c.1
Subet ſternutatorium utila 30.c.1
Subeth à cauſa primitiua pendentis curatio 30.c.2
Subeth à frigiditate orti curatio 30.c.2
Subeth à uenenis ſumptis cura. 31.c.1
Subeth à materia ſanguinea, uel phlegmatica per eſſentiam in cerebro curatio 31.c.1
Subeth à repletione pendentis cura. 31.c.1
Subeth à multa reſolutione ſpirituum curatio 31.c.1
Subeth per communitatem orti curatio 31.c.1
Subeth quomodo curari debeat 31.c.1
Subeth non faciunt caliditas, & ſiccitas niſi per accidens 30.c.2
Sudorem prouocantia 349.c.1
Sudoris conditiones 140.c.2
Synanchea ſeu angina quid 153.c.1
Stomachi doloris à frigido apoſtemate pendentis curatio 219.c.2
Syncopis ſigna 199.c.2
Syncopis quid 197.c.2
Syncopis cauſæ 197.c.2
Syncopis prognoſtica 200.c.1
Syncopis cura 203.c.1

TAbes quid 183.c.1
Teneſmonis frigidi, & uentoſi cura 297.c.1
Teneſmonis inueterati curatio 297.c.3
Teneſmos quid 297.c.1
Teneſmonis cura 297.c.1
Tetanus quid 40.c.2
Tetani ſpecies 40.c.1
Tetani ſigna 40.c.2
Tetani prognoſtica 40.c.2
Tetani cura 41.c.1
Tortura oris quid 37.c.2
Torturæ ſpecies 37.c.2
Torturæ ſigna 37.c.2
Torturæ cauſa 37.c.1
Torturæ prognoſtica 38.c.1
Torturæ cura 38.c.1
Torturæ pendentis à paralyſi cura 38.c.1
Torturæ utile gargariſma 38.c.1
Torturæ confert nux moſchata 38.c.2
Torturæ conuenit ſternutatio 38.c.2
Torturæ olea, quæ conueniant 38.c.2
Torturæ intentiones curatiuæ 38.c.2
Torturæ ex ſpaſmo utile eſt primò mollificare, deinde reſoluere; ſed in tortura ex paralyſi tantummodo eſt reſoluendum 38.c.2
Torturæ conferentia medicamenta 38.c.2
Torturæ ſanguineæ optimè confert phlebotomia uenarum linguæ 38.c.2
Torturæ conducit cauterium ſuper uenam, quæ eſt poſt aurem 38.c.2
Torturæ ex cauſa frigida conueniens ſyrupus 38.c.2
Torturæ ex cauſa frigida utile ſolutiuũ 38.c.2
Torturæ ex cauſa frigida cõueniens gargariſma 38.c.2
Torturæ nocet ſternutatio, et gargarizatio ante purgationes 38.c.2
Trachea quid 38.c.2
Tremor quid 35.c.2
Tremoris ſpecies 36.c.1
Tremoris cauſæ 36.c.1
Tremoris ſigna 37.c.1
Tremoris prognoſtica 30.c.1
Tremoris cura 37.c.1
Tremoris & iectigationis differentia 36.c.2
Tremori olea conuenientia 37.c.1
Tremori emplaſtrum conueniens 37.c.1
Tremori capitis medicamen præſtantiſſimum 37.c.1
Tremori nocentia 37.c.2
Tremori à cauſa frigida uenientis caſtoreum, & oleum de cucumere aſinino ſunt propria 37.c.2
Tuſſis propria paſſio pulmonis 158.c.2
Tuſſis quid 258.c.1
Tuſſis cauſa eſt duplex 159.c.2
Tuſſis ſigna 159.c.2
Tuſſis prognoſtica 160.c.2
Tuſſis à cauſa calida pendentis ſigna 160.c.1
Tuſſis à cauſa calida pendentis cura 160.c.1
Tuſſis à phlegmate pendentis ſigna 160.c.2
Tuſſis à phlegmate pendentis cura 160.c.2
Tuſſis antiquæ, & catarrhalis curatio 160.c.2
Tuſſis cura diffuſe 160.c.1
Tympanitis ſigna, cauſæ & prognoſtica 267.c.1
Tympanitis cura 268.c.1

VAricũ cauſæ, et curatio 378.c.1
Venæ quidẽ ſunt duplices 28.c.1
Ventoſitatis in ſtomacho eſt cauſa duplex 223.c.2
Ventoſitatis cauſæ 223.c.2
Ventoſitatis doloris cura 223.c.2
Ventoſitatem ſoluentia 223.c.2
Ventoſitas digeſtionis impedimentum 223.c.2
Ventris fluxum retinentia 310.c.1
Ventris ſolutiua in cephalica 7.c.2
Venter quibus ſoluitur 248.c.1
Ventris fluxuũ curatio per longum proceſſum 298.c.2
Vertigo quid 25.c.2
Vertigo capitur quadrupliciter 25.c.2
Vertiginis ſpecies ſunt duplices 16.c.1
Vertiginis cauſa duplex 16.c.2
Vertiginis & epilepſiæ differentia. 14.c.2
Vertiginis ſigna 16.c.2
Vertiginis cura diffuſe 27.c.1
Vertiginis materialis cura 17.c.2
Vertiginis cuiuſcunq; curatio 17.c.3
Vertiginis phleg. ſigna 15.c.2
Vertiginis phlegmaticæ cura 15.c.2
Vertiginis pendentis à phlegmate per eſſentiam capitis 15.c.2
Vertiginis ſanguineæ ſigna 15.c.2
Vertiginis ſanguineæ cura 15.c.1
Vermium cura 366.c.2
Veſicæ anatomia 331.c.1
Veſica quid 331.c.1
Veſicæ apoſtematis ſigna & curatio 341.c.2
Veſicæ lapis uide lapis
Viſus debilitas diffuſe 82.c.2
Viſus debilitas habet tres ſpecies 83.c.1
Viſus debilitatis cauſæ duplices diffuſe 83.c.1
Viſionis corruptæ cauſæ diffuſe 85.c.2
Viſus debilitatis ſigna diffuſe 85.c.2
Viſus debilitatis aut defectus prognoſtica 88.c.2
Viſus debilitatis cura diffuſe 89.c.1
Viſus debilitatis propter humiditatem phlegmaticam ſigna 88.c.2
Viſus debilitatis propter humiditatem phlegmaticam curatio 88.c.2
Viſus debilitatis ob ſiccitatem ſigna 89.c.1
Viſus debilitatis ob ſiccitatem cura 89.c.1
Viſum conſeruantia 65.c.2
Vlcera pulmonis 240.c.1
Vlcerum pulmonis mundificatio & abſterſio,

INDEX

ſerſio diffuſe 391.c.1
Vlcerum matricis cura 391.c.1
Vlcera pectoris conſolidantur multis de cauſis 391.c.2
Vmbilici augumentum quid 351.c.2
Vmbilici eminentia eſt ſeptuplex 351.c.2
Vngula oculi quid 77.c.2
Vngulæ oculi ſpecies 77.c.2
Vngulæ oculi cauſæ 78.c.1
Vngulæ oculi prognoſtica 78.c.1
Vngulæ oculi cura 78.c.1
Vomitus quid 206.c.1
Vomitus duplex 206.c.1
Vomitus cauſæ 206.c.2
Vomitus ſigna 207.c.1
Vomitus prognoſtica 207.c.1
Vomitus medicinæ propriæ 208.c.2
Vomitum ſiſtentes trochiſci 214.c.1
Vomitus quibus morbis nocet aut confert 209.c.1
Quæ obſeruanda ſunt regimina in uomitu curando 208.c.2
Vomitus cibalis cura diffuſe 209.c.1
Vomitus humoralis duplex 211.c.1
Vomitus critici cura 211.c.1
Vomitus ſymptomatici cura 211.c.1
Vomitus prægnantis cauſa & cura. 212.c.1
Vomitus ſanguinis cauſa & cura 212.c.1
Vomitiua 212.c.2
Vomitum retinentia diffuſe 212.c.2
Vrinæ ardor 343.c.2
Vrinæ ardoris cauſæ 343.c.1
Vrinæ ardoris ſigna 343.c.2
Vrinæ ardoris prognoſtica 344.c.1
Vrinæ ardoris cura diffuſe 344.c.1
Vrinandi actio dupliciter impeditur. 333.c.1
Vrinam retinendi actio tripliciter impeditur 333.c.1
Vrina impeditur septē de cauſis 333.c.1
Vrinæ difficultatis ſigna 332.c.1
Vrinæ difficultatis prognoſt. 333.c.1
Vrinæ difficultatis cura diffuſe 334.c.1
Vrinæ difficultatis ex debilitatis attractiuæ ſigna, & curatio 333.c.2
Vrinæ difficultatis à caſu, uel percuſſione ſigna, & curatio 334.c.1
Vrinæ difficultatis ex oppilatione coarctatoria meatus ſigna, & cura 334.c.1
Vrinæ difficultatis ob lapidem cura 334.c.2
Vrinæ fluxus cauſæ, ſigna, uictus ratio, & curatio 365.c.1
Vuluæ rhagadum cauſæ, ſigna, & curatio 371.c.2
Vuluæ ulcerum, & apoſtematis curatio 373.c.1
Vuluæ cancroſæ, & ulceroſæ cauſæ & curatio 372.c.1.2
Vuulæ ægritudines ſunt quatuor 145.c.1
Vuulæ caſus 145.c.1
Vuulæ caſus ſignum 145.c.2
Vuulæ caſus cura 145.c.2
Vuulæ ægritudinum cura diffuſe. 146.c.2
Vuulæ caſus à caliditate ſigna 145.c.2
Vuulæ caſus à frigiditate ſigna 145.c.2
Vuulæ caſus à calid. curatio 145.c.2
Vuulæ caſus à frigid. curatio 145.c.2

FINIS.

INSTRVMENTORVM CHIRVRGICORVM formæ, quibus auctor hoc in libro paſsim vtitur.

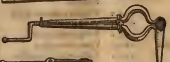
Acus argenteæ forma habetur. pag. 104.c.1

Forceps pro extrahendo rem in aurem ingreſſam Picigarola dicta. in capite de ægritudinibus aurium. 128.c.1.

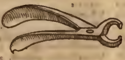
Speculum ad aperiendas nares. in capite de ægritudinibus narium. 134.c.1.

Forceps pro extrahendis dentibus Pulícanum dicta. 141.c.1.

Forcipum pro extrahendis dentibus forma. pag. eadem

Forceps pro extrahendis fragmentis, quod Roſtrum Ciconiæ dicunt. pag. eadem

Cannula pro inflando puluere ad vuulam. pag. 146.c.1.

Speculum ad linguam comprimendam. pag. 146.c.1

Cannula pro vuula cauterio amputanda. pag. 147.c.1.

Inciſorium aureum uel ferreum ignitum cuius auriculæ ſint ad angulos obtuſos deflexæ. 247.c.1.

Inſtrumentum de plumbo. 147.c.2.

Cauterium à forma cuſpidum triangulum conſtituentium, dictum triangulatum. pag. 361.c.1.

Cauterium formam rotę habens. 361.c.1.

Cauterium rotæ ſimilitudinē habens pro coxendicibus adurendis. 364.c.2.

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO E.

IOANNIS ARCVLANI VERONENSIS IN NONVM LIBRVM ALMANSORIS EXPOSITIO,

Cum ſcholijs IOANNIS MARINELLI Formiginenſis medici.

EXPOSITVRVS nonum Almanſoris reiectis ſuperfluis in librorum principijs inquiri ſolitis, duo tãtum noſtro propoſito upportuna paucis expediam. primum quidem erit de laudibus & celébritate Raſis qui hunc librum ædidit, quem Regi Almanſori dedicauit. haud enim dignum cenſuerim eorum, qui humanũ genus ſibi obnoxium perpetuoq; deuinctum ingentibus meritis, æternisq; ſecere beneficijs, nomina in obſcuro iacere ſinere. ex quibus permaximè Raſim fuiſſe arbitror: neminẽ enim (pace aliorum dixerim) ſiue græcos aut arabes, ſiue chaldæos, aut latinos mente reuoluo, fuiſſe exiſtimo, qui tantum medicinæ adiecerit, cuiuſue ſtudiis aſsiduiſq; laboribus tantum adoleuerit, ſiue rerum copiam, totiuſq; negocij medicinalis in uno uolumine redacti immẽſitatem conſydero qualis eſt liber, quem continens appellauit, ſiue breuitatem, remq; medicinalem exiguo perſtrictam uolumine ſumma cũ elegantia, & uerborum uenuſtate, qualis eſt hic liber, nomine Regis Almanſoris nuncupatus, quem optimis approbatiſsimisq; ſentẽtiis refertum cernimus. quare nos illi, totumque genus humanum plurimũ debere profiteor. ideo unuſquiſq; pro uirili, debet Raſi laudes eiusq; uoluminis celebritatem: quæ iuxta peripatericorum principem ad illius etiã defuncti gloriam ac fœlicitatẽ aliquid momẽti allatura ſunt, cum id in ethicis multo plus referat, quàm in tragediis ſcelera patrata narrari: ut quaſi iam patrentur. ſecundum eſt de ſubiecto huius libri, eiuſq; immenſa utilitate. Totius enim huius libri ſubiectum eſt corpus humanum arte ſanabile, quod totius medicinæ eſſe ſubiectum perhibetũ. huius uerò noni ſubiectum eſt corpus humanum arte ſanabile ſecundum paſſiones particulares ſingulis membris appropriatas. ex quo huius libri immenſa iam liquet utilitas: cum per eum omniũ ægritudinum à capite uſque ad pedes nobis notitia ſaluſq; afferatur. quis eſt ergo qui pro huius libri ſcientia capeſſenda labores metiri debeat, quis non omnia patientiſsimè ferat incommoda, cum decus, opes, gloriam, cæteraq; exteriora ornamenta, ſine quibus non contingit eſſe fœlicem, per eum nobis polliceri ualeamus? ſi enim pro quæſtionibus Iacobi, aut Vgonis Senenſis tantum ocii temporiſq; terimus ſumma cum animaduertentia, animiq; applicatione, quarum notitiam parum decoris, aut lucri nobis allatura ſperamus: quanto magis pro huius libri ſcientia capeſſenda inuigilare debemus, ex quo tantorum copiam bonorum aſſecuturos nos ſperamus? credite mihi experto, credite, quiſquis honores, opes, gloriam, apud homines gratiam conſequi deſyderat, huic libro intendat. facilè enim breui temporis decurſu hic omnia aſſequetur. ſed de his ſatis, nunc agamus quod inſtat. Continuatur hic nonus ad præcedentes in hunc modum. poſtquam Raſis in primo libro determinauit de iuuamentis membrorum & anatomia corporis humani: Et in ſecundo notificauit complexiones, & humores, & phyſionomiam: in tertio de virtutibus medicinarum & ciborum: in quarto de conſeruatione ſanitatis: in quinto de decoratione: in ſexto de regimine iter agentium: in ſeptimo de aggregationibus, & ſummis artis chirurgiæ: in octauo de venenis, eorumq; ſanatione. placuit ipſi in hoc nono determinare de ægritudinibus particularibus ſingulis membris apropriatis à capite uſque ad pedes: tandem in decimo determinaturus de febribus, criſi & diebus creticis, ex quibus omnibus tota medicina integratur. ægritudines autem, de quibus hic agitur, duobus modis dicuntur particulares: primo particularitate prædicationis ad differentiam ægritudinum, de quibus agit Auicenna in primo can. quæ dicuntur vniuerſales vniuerſalitate prædicationis. ſecundo modo dicuntur particulares; quia ſingulis membris appropriatę ad differentiam febrium, apoſtematum, & cæterarũ ægritudinum, de quibus Auicenna agit in 4. quę nullo membro appropriantur; illæ enim dicuntur cõmunes cõmunitate indifferentiæ.

Diuiditur autem more quorundam hic liber in quinque partes. in prima agit de ægritudinibus membrorum animalium. in ſecunda agit de ægritudinibus membrorum ſpiritualium. in tertia de ægritudinibus membrorum naturalium. in quarta de ægritudinibus membrorũ generatiuorum. in quinta de ægritudinibus membrorum exteriorum. partes facilè patere poſſunt; quanquàm conformius loquendo menti Raſis hic liber diuidẽdus eſt in nonaginta quinque partes, ſicut ſunt nonaginta quinque capita: cum ipſe, vt patet ex ordine ſuo, nunquam diuiſerit præſentem librum in fen, neque in tractatus.

Intentio mea in expoſitione præſentis libri eſt primò cõpendioſè ponere anatomiam membri, de cuius diſpoſitionibus agendum eſt: deinde circa vnumquodq; capitulum inueſtigare primo quid nominis, & quid rei diſpoſitionis de qua agitur, quod faciam circa rubricam: ſecundò ſpecies: tertiò cauſas: quartò ſigna tàm generalia, quã particularia: quintò prognoſticum, quæ quatuor faciam circa eam partẽ, in qua Raſis agit theoricè de his diſpoſitionibus: ſextò ponam curã memorando intentiones curatiuas, nec non medicinas tàm ſimplices, quàm compoſitas, illas intentiones perficientes, quod vltimum faciam circa eam partem, in qua Raſis ponit harum diſpoſitionum curam. in quibus omnibus me conformabo Raſi, Aui. Gal. Meſuę, cæteriſq; authoribus, & doctoribus illuſtribus. &, ſi qua ſigna propria, aut medicinæ expertę apud me ſuerint, quibus confidam; has ſubiungam ſecundum opportunitatem. ille autem ſit nobis in auxilium, à quo cœlum & tota natura pendet.

De anatomia capitis.

SEquendo igitur ordinem præmiſſum, ab anatomia capitis eſt incipiendum. pro qua videndus eſt primo ſitus capitis: quod fuit in alto conſtitutum propter viſum, non propter alium ſenſum, non propter cerebrum, vt voluit Princeps de intentione Galeni in principio tertij can. Oculus enim, qui eſt cuſtos corporis, debuit eſſe in alto conſtitutus, ut à longe fugienda, & cõſequenda facilè poſsit intueri. qui oculus debuit eſſe cõiunctus capiti, vt à cerebro per neruos opticos reciperet ſpiritum viſibilem: & econtrario vt ab oculo deferrentur ſpecies viſibiles per eoſdem ad ſenſum communem, quia etiam nerui optici compoſitionem oculi ingrediuntur, ut infra videbitur: vt etiam oculi reciperent motum à ſecundo pari neruorum cerebri: quapropter oportuit caput propter oculum eſſe in alto conſtitutum. deinde videnda eſt quantitas: fuit enim caput magnum, quia debuit magnum cerebrum contineri, & maius in homine, quàm in alio animali reſpectu proprię molis. fuit autem factum figuræ ſphæricæ ex utraq; parte compreſſæ ut ſit magis tutum ab extrinſecis nocentibus: & quia figura ſphærica eſt omnium capaciſsima. fuit autem creatum aliqualiter oblongum, ut tres uentriculi in eo conuenientius diſtinguerentur ſecundum longitudinem. numerus autem partium eius eſt denarius, primo enim occurrunt capilli, ſecũdo cutis, tertio caro, quarto panniculus dictus almochati, quinto craneum, ſexto panniculi, dura mater, & pia mater, ſeptimo ſubſtantia medullaris cerebri, octauo duo panniculi ſub cerebro, nono rete mirabile, decimo os baſilare, quod eſt baſis, & fundamẽ-

tum totius capitis. capilli autem fuerunt groſſi multi & longi, tum ad tutelam capitis, tum ad decorem ordinati. cutis etiam fuit groſſa, quia capilli in ea fixi debuerunt habere radices longas & groſſas, ut etiam eſſet clypeus oſſis cerebri. caro autem reperta fuit in fronte & temporibus, nõ in omnibus partibus capitis, & fuit muſculoſa ad dandum motum illis partibus. almochati uerò ordinata fuit ad tutelam oſſis & cerebri, & etiam ad ſuſpendẽdum duram matrẽ, cũ qua colligatur, & ex qua generatur, mediantibus quibuſdã uillis nerueis & ligamentalibus, qui egrediuntur à dura matre per cõmiſſuras cranei ad cõſtitutionem huius panniculi, & hoc ne dura mater cerebrum comprimeret. propterea in actu practico caueant chirurgici ne incidant hunc panniculum in locis commiſſurarum in quibus multum colligatur cum dura matre, & pręcipue in commiſſura coronali. nam nocumentũ communicatũ durę matri facile poſſet eſſe mortale. craneũ uerò, fuit ex quinq; oſſibus compoſitum, habens duplicem tabulam, ſuperiorem & inferiorem: unum os eſt in fronte, alterum poſterius, & duo in lateribus, & unum inferius ſub cerebro dictum baſilare. Fuerunt autem plura oſſa, & non unum, ne nocumentum cõmunicatum uni parti, communicetur toti. & etiam, ut ex cõiunctione quatuor oſſium ſuperiorum tres generentur commiſſuræ: prima coronalis ad modũ coronæ, exiſtens in parte anteriori capitis. ſecunda lambdæ literæ ſimilis in parte poſteriori exiſtens: tertia ſagittalis penetrans recte per medium capitis, à commiſſura coronali, ſcilicet ad lambdã ſecundum capitis longitudinem. iſtæ tres fuerunt commiſſuræ ueræ, quia penetrant utrinq;. ſunt etiã & aliæ duæ commiſſuræ nõ ueræ à lateribus, dictę non uerę, quia non penetrant, uidelicet os utrinq; ſed ſolum primam tabulam. iſtæ autem commiſſuræ fuerunt ſerratiles, id eſt ad modum dentium ſerræ coniunctæ, ut eſſent firmiores. non autem fuerunt nodales, quia motu nõ indiguerunt. et ab Auicenna uocantur adorem, & fuerunt ordinatæ, ut fumi & uapores ad caput aſcendentes facilius poſsint reſolui, & ut uirtus medicinarum tempore neceſsitatis applicatarum capiti facilius penetret in profundũ. & propterea in actu practico cum medici uolunt cerebrũ alterare, aut aliquid ab eo reſoluere, debẽt ponere medicinas ſuper cõmiſſuris. panniculus autẽ dura mater immediate ſupponitur craneo, qui eſt panniculus ſatis durus, groſſus, & fortis, undiq; cõplectens cerebrum non immediate nam immediate poſt ipſum ſequitur pia mater, immediate undiq; cõplectens cerebrum, quæ pia mater eſt panniculus ſatis mollis, & ſubtiliſsim⁹. hæc autem gradatio facta fuit ne molle lædatur ex contactu duri. hi autẽ duo panniculi ſe profundant in cerebro uſq; ad uentriculos eius, diuidentes cerebrum anterius in duas medietates ſecũdum longum. diuidentes etiam cerebrum poſterius ab anteriori, quod factum fuit ne nocumentum uni parti adueniens facile communicetur toti. profundatio piæ matris ad intrinſeca cerebri modo iam dicto fuit propter nutricationẽ cerebri. ſunt enim in pia matre diſſeminatæ uenæ multæ, & per ipſam ſuſtentatæ, ordinatę ad nutriendum cerebrum. ſubſtantia autẽ medullaris cerebri fuit alba, mollis, uiſcoſa, per hæc ordinata in nutricationem, & debitam generationem neruorũ, & nuchæ inde prodeuntium, uerum cerebrũ anterius eſt humidius & mollius q̃ cerebrũ poſterius, & minus frigidũ. hoc autem factum fuit, quia ex cerebro anteriori debẽt prodire nerui ſenſus, qui ſunt molliores, & ex poſteriori nucha nerui motus, qui debẽt eſſe duriores. in cerebro autem ſunt tres uentriculi diſtincti ſecũdum longitudinẽ eius. in prima parte cerebri eſt uentriculus primus magnus diuiſus in duas medietates, dextrã ſcilicet, & ſiniſtram, quarũ unaquæq; eſt maior alijs duobus uẽtriculis. hic autem uentriculus primus eſt ſedes & organum duorum ſenſuum interiorũ, ſcilicet ſenſus communis, & phãtaſiæ. eſt enim ſenſus cõmunis in prima medietate ſecundum longum, phantaſia in altera: qui ſenſus cõmunis habet recipere ſpecies ſenſibiliũ exteriorũ inter ea componẽdo & diuidendo, non tamen per copulam uerbalẽ. phantaſia uero habet pro paruo tempore huiuſmodi ſpecies reſeruare. & in fine huius primi uentriculi ſunt duæ ſubſtantiæ, una quæ eſt ſicut ancha, altera ſicut eſt uermis ſubterraneus, longa, ſubtilis, rubea, cõtrahibilis & elõgabilis, & ideo uermis dicta eſt. nã cũ elongatur, clauduntur anchę, & clauditur uentriculus ſecundum eius partem poſtremam, ſecũdũ quam coniungitur ſecundo uẽtriculo. & ſimiliter clauditur principium ſecundi uentriculi, ita ut ſpecies non poſsint trãſire de uno uentriculo ad alium, quod fit cum homo uult ceſſare à cogitatione, & operationibus ſenſuum exteriorum: cum autem uermis ille contrahitur, fit harum ancharum dilatatio, ita ut ſpecies poſsint tranſire de uno uentriculo ad aliũ cum homo aggreditur cogitationem. uentriculus autem medius eſt ſubtilis & longus, & eſt ſicut deſlim, id eſt, tranſitus de primo uentriculo ad tertiũ, eſt enim hic uentriculus utriq; contiguus. hic autem eſt ſedes & organum duarum uirtutum. ſ. cogitatiuæ, q̃ habet cõponere, diuidere, etiam cũ copula uerbali, & ex uno aliud inferre: & in ſecũda medietate eſt exiſtimatiua eliciens inſenſata ex ſenſatis. tertius uero uentriculus eſt in poſteriori cerebro, figurę pyramidalis, latior ſecundum partem contiguam ſecundo uentriculo, gradatim ſe conſtringẽdo procedens uſque ad originem nuchę quod factum fuit, ut ſecundum extremum magis latum reciperet ſpecies & intentiones, & ſecundum eius ſtrictũ ipſas melius cõſeruaret: eſt enim organum uirtutis memoratiuæ, quæ eſt purè conſeruatiua, & ſecundum hãc figuram, figuratur cerebrum poſterius. & hi tres uẽtriculi ſunt diſtincti per medium ſecũdum eorum longitudinem, licet hæc diſtinctio ſit ſenſui manifeſta ſolum in primo uentriculo: imò etiam nucha eodem modo eſt diſtincta per medium uſq; ad eius finẽ; hoc autem factum fuit, ne nocumentum partis communicetur toti. ſed attendendum, quòd duo primi uentriculi ſunt interius inuoluti panniculo ſubtiliſsimo dicto pia mater. ultimus autẽ uentriculus non, quia eius ſubſtãtia eſt ſatis dura ſeipſa conſeruabilis, ſed ſubſtantia duorum primorum, quia ſatis mollis indiguit conſeruante. ſub fine autem primi uentriculi, & principio ſecundi deſcendendo reperitur quoddã foramen rotundum, oblongum aliqualiter, dictũ lacuna ſiue embotus: in cuius medio eſt foramen ſtrictum, quod diagonaliter tendit ad palatum, & eidem occurrit uia directa, quæ à medio uẽtriculo directe deſcendit ad colatorium, quod eſt foramen in medio oſsis baſilaris, ordinatũ ad expurgationẽ ſuperfluitatum cerebri. & circa hoc foramẽ ſunt carnis eminentiæ magnæ, rotundæ, ordinatæ ad ſuſtentãdum uenas uel arterias aſcendentes a rete mirabili ad uentriculos dictos, & ideo in baſi eius apparent glandulæ, quæ ſunt iuxta rete mirabile eminentes. & p iſtã lacunã uentriculi anteriores & cerebrũ quantũ ad modũ eius, expurgãt ſuas ſupfluitates, licet quãtũ ad partes anteriores magis purget ſuas ſuperfluitates per colatoria narium. iſtud autem foramen, quia latum eſt ſuperius, inferius uero ſtrictum, ab Haliaba uocatur embotũ. Caput autem roſæ eſt meatus quidam expulſiuus ſuperfluitatum cerebri amplus ſuperius, ſtrictus inferius, ideo caput roſæ dictus eſt, & hic eſt unus ex meatibus terminatis ad lacunam. Torculare autem ſunt duæ uenæ groſſæ, circa principiũ lacunæ, à quibus ramificantur uenę paruæ per lacunam. Tres autem ſunt uiæ expulſionis ſuperfluitatũ à cerebro. Vna eſt, oſſa narium in extremitatibus ſuis perforata, tum ad expulſionẽ à parte anteriori cerebri, tum ad receptionẽ ſpecierũ rerum odorabilium, necnõ fumalis euaporationis ordinata. Secunda, terminatur ad finẽ primi uentriculi, & principium ſecundi. Tertia, ad finẽ ſecundi uentriculi, & principiũ tertij, per quas cerebrũ ſm eius partes medias, ſuas purgat ſuperfluitates, quæ terminantur ad lacunam iã dictã, & ideo oblõga creata fuit. Cerebrũ autẽ ſm eius partẽ anteriorem habet duo additamẽta, quæ ſunt ſicut duæ papillæ mamillares, quæ uocãtur carunculæ mamillares, & ſunt circumuolutæ panniculo ſubtili, ſcilicet pia matre, & terminantur ad oſſa nariũ & ſunt organũ olfactus. Et à cerebro oriũtur ſeptem paria neruorũ. Primum eſt nerui optici groſsiores quàm reliqui nerui, ortũ habẽtes à uentriculo anteriori, & procedentes uerſus oculos, & antequã egrediantur piã matrẽ, uniuntur ad inuicem, & in loco unionis ſunt perforati, & cõmuniter tenetur quod non cruciãtur, imò poſt unionẽ dexter tendit ad dextrũ, & ſiniſter ad ſiniſtrũ. Horũ autẽ ſunt tria iuuamẽta, primũ deferre ſpiritus uiſibiles ad oculum: ſm ſpecies uiſibiles ab oculo ad ſenſum communem, & ideo uniuntur, ut ſpecies delatę à duobus oculis uniantur, ne una res appareant duæ: tertiũ, quia ex ipſis generatur retina, & tela aranea.

ut

ut infra dicetur in anatomia oculorum. Secũdum autem par neruorum, quod eſt poſt iſtud ueniens ad oculos, concurrit ad compoſitionem muſculorum oculi, propterea dat oculis motum uoluntarium. Tertium uero par, diuiditur in plures partes, quarum una uadit ad partes faciei, ad dandum ſenſum & motum illis partibus. Et huius etiam una pars tendit ad linguam, ad dandum illi guſtum ſecundũ Auic. Reliqua pars miſcetur cum quarto pari, & deſcendẽs per foramen ingreſſionis uenæ ſubethicæ per ceruicẽ, ad diaphragma & ſtomachum, dat ſenſum uiſceribus. Et inde, ſecundum Mundinum, oriũtur nerui reuerſiui, licet apud Auicẽ. à tertia parte ſexti paris oriantur, qui ſunt proprii nerui uocis. Reliqua uero pars quarti paris tẽdit ad palatum, ad dandũ ei ſenſum. Poſt quod eſt quintum par, quod tendit ad oſſa petroſa, quæ ſunt prope aures, & ex ipſis in foraminibus eorum generãtur pãniculi, qui ſunt inſtrumẽta auditus. Poſtea eſt ſextũ par diuiſum in tres partes, quarum una uadit ad muſculos gulæ, ſecũda ad muſculos ſpatulæ, tertia maior cæteris, ad uiſcera deſcẽdit in aſcenſione uenæ ſubethicæ, & eſt illi annexa, ex qua in rectitudine epiglottis ſeparantur rami, qui ad muſculos ueniunt epiglottales, quorum capita ſunt ad ſuperiora, qui epiglottim, & ipſius aleuant cartilagines. Cumq; epiglottim pertranſeunt ex eis aſcendunt rami, qui ad muſculos cymbalarem fiſtulam claudentes ueniunt, & dicuntur nerui reuerſiui, & ſunt proprie nerui uocis. Reliquum uero huius rami ſpargitur in diaphragmate, pectore, corde & pulmone, & aſſociatur ei quod ex parte tertia tertii paris deſcẽdit ad uiſcera. Poſtea eſt ſeptimum par quod oritur à poſtremo cerebri ueniens ad linguam, & dat illi motum uoluntarium: dicit autẽ Auic. quod oritur à termino communi inter cerebrum & nucham hominis, & per eum prima duo paria oriuntur à cerebro anteriori. tertium à termino cõmuni inter cerebrum anterius & poſterius, reliqua quatuor à cerebro poſteriori: ſic enim in anatomia nuchæ ſecundum plurimum uiſum eſt. A poſteriori autem cerebro oritur nucha diuiſa in duas medietates per panniculum ſubtiliſſimum, ne nocumẽtum unius partis communicetur alteri, & propterea accidit paralyſis in una parte, altera non læſa. Ab hac autem deſcendente per foramina. 30. ſpondilium, oriuntur. 30. paria neruorum, & quia à cauda oritur unum impar, erunt. 30. paria neruorum, & unum impar, quæ tendunt ad diuerſa membra, ad dandum ſenſum, & motum uoluntarium. Sub cerebro ſunt duo panniculi proportionati duræ matri, & piæ matri, de quibus ante: ita ut hi panniculi undique cerebrum inuoluant. Eleuatis autem his occurrit rete mirabile, quod eſt in medio oſsis baſilaris è directo colatorii contextum textura fortiſſima, & miraculoſe duplicata ex arteriis ſubtiliſſimis, & adinuicem contextis, quæ ſunt rami apoplecticarũ aſcendentium, & in iſto rete, ſiue in uenis ipſius continetur ſpiritus uitalis aſcendens à corde ad cerebrum, ad hoc, ut fiat animalis, qui ut melius cõuertatur, eſt hoc modo ad minima diuiſus in his arteriis ſubtiliſsimis: ipſe tamen in uentriculis poſtea magis perficitur. Et hæc eſt una ex cauſis, quare rete mirabile poſitum fuit ſub cerebro: eſt & alia cauſa, quia eſt dignum multa cuſtodia, quapropter natura locauit ipſum in loco tutiſſimo: eſt & tertia cauſa, ut humiditates aliquæ i cerebro condenſatæ ex uaporibus ad ipſum aſcendentibus, & cadentes ſuper hoc rete, aliquam oppilationem cauſarent, quę eſſet cauſa ſomni: & illud rete ſuſtentant duæ carnes glãdolæ factæ principaliter ad ipſum ſuſtentandum, & replendum uacuitates, & ad ſuſtentandum duas uenas aſcendentes ad cerebrum, aut duas arterias aſcendentes ad uentriculos cerebri. Ex his potes comprehendere unum modum apoplexiæ prouenientem, ſcilicet ex oppilatione huius retis, & arteriarum apoplecticarum aſcendentium, præter illum, qui cõmuniter euenit ex oppilatione uẽtriculorum cerebri, inter quos eſt difficile diſtinguere, ſed de his in capite de apoplexia. Poſtea ſequitur os baſilare, quod eſt durius cæteris, tum quia debuit alia ſuſtinere, tum ne putreſcat cum ſubmiſſum ſit humiditatibus, à capite deſcendentibus. Hoc autem eſt diuiſum in oſſa petroſa, & narium, & oculorum, & duo oſſa lateralia, quæ uocantur oſſa paris. Et his liquet caput eſſe cõplexionis frigidæ, tẽperatæ in paſſiuis, propter complexionem humidam cerebri, contra operantẽ ſiccitati oſſium & panniculorum, & quòd poteſt pati omne genus ægritudinis ſimplicis & cõpoſitæ. Hæc de anatomia capitis & neruorum ſufficiant. Iam reliquum abſoluamus.

De cephalæa. Cap. 1.

CIrca hãc rubricam primo notandum, quòd cephalæa, cephalalgia, ſoda, & dolor capitis ſunt termini ſynonymi ſignificantes hanc diſpoſitionem, de qua diuerſi authores ſub his diuerſis nominibus determinant. Ab Auic. nanq; Io. Serapione, & Meſue vocatur ſoda. Ab Alexandro vocatur cephalalgia. A Raſi, Haliabate, Conſtãtino, Paſſionario uocatur cephalæa, quòd κεφαλη græce dicimus, caput latine. Sed præter hos ſunt termini dolorem ſpecialem capitis importantes, ſicut nux, ouum, paſſio, ſcilicet galeata, ſignificantes dolorem totius, ſatis inſeparabilem, conſuetudinarium, ab omni fere cauſa facile excitabilem. Hemicranea dicta ab hemi, quod eſt mediũ & craneũ, dolorẽ vnius laterũ importat cõſuetudinariũ. Et ſimiliter hemipagia Homonopagia autem dolorẽ quartæ partis ſignificat. Clauus uero eſt dolor fixus intenſus paruam occupans partem, in profundum ad modum claui caput penetrans. Quantum ad quid rei, dicit Auicenna, quòd ſoda eſt læſio in membris capitis, ſed intelligendum eſt quòd eſt læſio doloroſa in toto capite, aut partibus eius. Eſt enim dolor triſtis ſenſatio tactiua rei ſubito & materialiter imprimẽtis. Et omnis talis eſt actio corrupta. Et hæc de quid nominis, & quid rei quantum ad rubricam.

QVando rubedo, & tenſio, & grauedo in facie, et oculis cum dolore capitis affuerint, et tactus calidus ſentitur, & pulſus fuerit magnus; ex cephalica facienda eſt phlebotomia in parte, in qua eſt dolor, uel in qua dolor magis infeſtat. deinde aqua roſata, et oleum roſ. et acetum ſumatur, et ſimul mixta agitentur, donec† unum fiant: et ſuper niuem infrigidata ſuper caput fundantur. Aeger uerò à carnibus, et uino abſtineat, et comedat adeſciam citrinam, (id eſt, cibus, qui fit de lentibus coctis, in quibus additur acetum, et parum croci) et tapſil, (id eſt, cibus, qui fit de lentibus coctis, cum aqua) et herbas frigidas, et fructus frigidos. Venter autem ſoluatur ex mirobolanis citrinis, et prunis, et tamarindis, et ſacch. albiſſimo. quòd, ſi iſta non ſufficiunt; ſemina maluauiſci in aceto poſita agitentur, quouſque ad ſpiſſitudinem perueniant: de quibus emplaſtrum capiti ſuperponatur ex pſillio quoque, & aceto emplaſtrum fieri utile eſt.

SCHOLIA

Cum dolore capitis] antiquus textus habet Cum iſtis; hoc eſt, cephalea, & hemicranea: & rectius quidem: nam non omnis dolor capitis eſt cephalæa, & hemicrania teſte Gal. lib. 11. med. ſec. loca. non igitur eædem omnino cauſæ, ſigna, ſymptomata, & curationes. Donec vnum fiant] eſt in vetuſto Raſis codice, & in Arculani com. Donec inſpiſſentur.

Diuiditur hoc caput in tres partes. In prima agit de cephalæa pendente à cauſa corporea. In ſecunda de cephalæa à cauſa primitiua. In tertia ponit quoddam remedium efficax & vltimum, vbi cætera non ſuffeciſſent: ſecunda ibi prope finem cap. Si autem cephalæa contingeret propter multam. tertia ibi. Si autem adhuc ſoda perſeuerauerit. Prima adhuc in duas. In prima, agit de cephalæa per eſſentiam in capite. In ſecunda, agit de cephalæa per communitatem maxime à ſtomacho. ſecunda ibi. Quòd ſi cephalæa quotidie. Prima iterum in quatuor. In prima, agit de cephalæa ſanguinea. In ſecunda, de cholerica. In tertia, de phlegmatica. In quarta, iterum redit ad ponendum quædam antidota conferentia, tàm in ſoda calida, quàm frigida. ſecunda ibi. Si autem cum iſtis fuerit in pulſu velocitas. tertia ibi. Quòd ſi cum ſoda non fuerit aliquid eorum, quæ diximus. quarta ibi. In cephalæa vero, cauſa. Prima iterum in duas. Primo ponit ſigna cephalææ ſanguineæ, ſecundo curam. ſecunda ibi. Ex caphalica facienda non eſt phlebotomia.

Expoſitio literæ Raſis.

SEd nunc accedendo ad expoſitionem literæ Raſis. Raſis in prima parte breuitati indulgens ponit quinque ſigna cephalææ ſanguineæ, innuens, quòd quando dolenti caput affuerint hæc quinque ſigna, tunc ſu. hæc cephalæa

pendet à ſanguine. Primum rubedo in facie & oculis ſupple
aliqnaliter tendens ad fuſcum & purpureom: talis eſt enim
color ſanguinis. Secundũ tenſio in eiſdẽ partib. & oĩbus par
tibus dolentibus pp præſentiá ſanguinis illas parres replẽtis
&' extendentis. Tertiũ grauedo manifeſta ſenſata in illis par-
tibus, pendens ab eadem cauſa. Quartum ractus calidus.i.
manifeſta caliditas in illis partibus ſenſata, tàm ab ægro, quã
à medico tãgenre propter multitudinem ſanguinis, & ſpiri-
tuum præſentiam. Quintum pulſus magnus maxime arteria-
rum capitis, licet etiam de pulſu aliarum arteriarum, qui cõ-
munirer ſentitur, verificari poſsit, & hoc propter neceſsita-
tem auctam cum fortitudine virtutis, & obediẽtia inſtrumẽ-
ti. Hic autem pulſus cum hoc, quod eſt magnus, debet eſſe
plenus ob multi ſanguinis præſentiam, & ex his literę ſenten
tia iam manifeſta eſt. Quibus omnibus pro cõplemento ad-
dite vrinam rubeam, groſſam, ſanguini atteſtantem, niſi ma-
reria ad ſuperiora moueatur, cerebrum apoſtematura. Item
ſomnum longum propter multitudinem oppilatioois, niſi ve
hementia doloris excitetur: non tamen profundum, cũ ma-
teria non ſit frigida viſcoſa, &c.

Cauſæ cephalææ & ſpecies.

SEquendo ordinem pręmiſſum, in hac, vel circa hanc par
ticulam habemus inquirere tria. Primum, ſcilicet ſpe-
cies & cauſas doloris capitis. Secundum ſigna. Et ter-
tium prognoſticum. Species enim & cauſas Raſis bre-
uitati indulgens breuiter pertranſit, innnit enim ſolam vnicá
diſtinctionem ſpecierum dolorum capitis ſumptam à cauſis,
quia quidam dolor capitis eſt pendens a cauſa corporea, qui
dam à cauſa primitiua, ſicut à ſole, igne, balneo, odoribus,
ebrietate, vento & frigore, & ſic de ſingulis. Qui vero a cau
ſa corporea, eſt duplex, quia quidam per eſſentiá in capite,
id eſt, pendens à læſione alicuius naturarum ipſius capitis, ſi-
cut complexionis, compoſitionis, aot vnitatis: aut plurium
ſimul, ſicut eſt in apoſtemate. Et ſi à mala complexione, ant
ſimplici, aut compoſita, cum materia, aut ſine materia, licet à
mala complexione humida ſine materia non poſsit fieri do-
lor. Et ſi cum materia, aut ſanguinea, cholerica, phlegmati-
ca, melancholica, aquoſa, ueutoſa, aut vaporoſa. Et ſi a com-
poſitione, aut ab una, aut pluribus ſpecierum malæ comple-
xionis. Et ſi à ſolutione continui, aut antiqua, aut recenti,
ſimplici, aut compoſita, facta a cauſa intrinſeca, aut extrinſe-
ca, & hæc ſolutio cõtinui aliquando pendet ex vermibus exi
ſtentibus ſupra ſtricturam narium prope caruncụlas mamil-
lares. Et ſi eſt ab apoſtemate, aut eſt ſanguineum, aut cho-
lericum, aut phlegmaticum, aut melancholicũ, aut aquoſum
aut uentoſum, aut mixtum. Et ſit aut in ſubſtantia cerebri,
aut in panniculis, aut uenis, aut in meatibus. Quæ uero per
communitatẽ, ant à toto, ſicut in febribus, aut ab aliqua cor-
poris particula, ſicut à ſtomacho quod frequentius accidit,
de qua Raſis in litera, aut ab inteſtinis, aut ab hepate, ſplene,
renibus, ueſica, matrice, aut à membris ſpiritalibus, aut mi-
rach, aut partibus extremis. Quæ autẽ eſt per communitatẽ,
quandoque eſt cũ periodis & paroxyſmis, ſecundum perio-
dos & paroxyſmos cauſæ, quæ eſt in membro communicãte,
ſicut, quæ ſit cum communitate ſtomachi, eſt propter effuſio
nem materierum cholericarum, & aliarum ad ipſum cum pe
riodis, & ſicut quæ ſit cum periodis febrium. Circa quam
diſtinctionem pulcherrimè notandum quòd duplex eſt com-
munitas. ſ. abſoluta, & non abſoluta. Cõitatem abſolutam
definit Auicẽ. prima tertij, tractatu ſecundo, cap. de ſpecie-
bus ſodæ per communitatem, & eſt ut ad partem cerebri ex
membro communicante nihil perueniat corporeum niſi ip-
ſum nocumentum. Communitas uero non abſoluta eſt, ut ad
cerebrum ex membro communicante aliquid perueniat cor
poreum, ut materia, uapor, uentoſitas, aut ſpiritus. Exem-
plum primi, ſicut dolor capitis pendens ex ſpaſmo, dolore
iuncturarum, punctura, & ſimilibus. In quibus ad caput non
tranſit aliquod corporeum, id eſt, compoſitum ex materia &
forma: ita quòd neque vapores, neque ſpiritus, ſed ſola qua-
litas manifeſta, aut occulta, ſicut venenoſitas. Aut forte ſolũ
ſpecies intentionales, ſecundum aliquos, quibus male con-
ſentio, quia licet ſpecies intentionales doloris repreſentent
dolorem ſenſui cõi, aut uirtuti cognitiuæ, attamen dolorem
non faciũt, vt patet ex diffinitione doloris, in qua ſumitur φ
res materialiter imprimit. Aut forte nihil ad cerebrum per-
uenit, quod poteſt eſſe, primo, quia anima eadem exiſtens in
qualibet parte, dolens in una parte, dolebit etiá in altera par
te ualde ſenſibili, cuius pars lęſa facile cõmunicet, ſicut etiá
ſentiuntur delitiæ in coitu, in toto corpore ſolũ propter cau
ſam delitiarum exiſtentem in capite virgæ: ſecundo, vt ima-
ginemur ſpiritus, & membra alterari per partem, poſt partẽ,
per ſpecies obiecti, ſeu cauſas doloris, dato quòd nulla qua-
litas tangibilis in cerebro recipiatur, cui imaginationi diſ-
ficulter aſſentio: vnde ſtat hoc modo, in membro diſtan-
te fieri per communitatem dolorem per maximam ſenſibili-
tatem, licet non fiat in partibus intermedijs, quia forte non
ſunt ita ſenſibiles, aut ita colligatæ. Et nota quòd mem-
brum læſum per communitatem etiam abſolutam, frequẽter
tandem læditur per eſſentiam, aut quia membrum longo do-
lore debilitatum facile recipit ſuperfluitates aliorum mem-
brorum, aut quia per dolorem ſpiritibus reſolutis debilita-
tur digeſtiua & expulſiua, unde nõ bene conuertit nutrimẽ-
tum, nec ſuperfluitates, quæ in qualibet digeſtione reſecan-
tur, debite expellit, & ſic ſequitur læſio alicuius ſuarum na-
turarum, & ex his infertur eſſe dolorem in aliqua parte cor-
poris, in qua non ſit ſolutio continui, nec mala complexio.
Sed circa cauſas notate, quòd cauſa immediata doloris eſt
mala complexio, aut ſolutio continui, aut utraque, ſicut in
apoſtemate, licet ſecundum Auer. 3. coll. ſola mala comple
xio ſit cauſa doloris: quælibet autem mala complexio, ſiue
ſimplex, ſiue compoſita, eſt cauſa doloris præterquam mala
complexio humida, ipſa enim non facit dolorẽ, niſi ſit cum
materia mota ad ſolutionem, prima tertii, tract. 2. cap. 1.
Cauſæ autem malæ complexionis calidæ ſunt ſanguis, chole-
ra, phlegma ſalſum, humor factus calidus per putredinem,
aut ebullitionem, & uapores ab his eleuati: ſimiliter cauſæ
primitiuę calefacientes ſunt ſicut ſol, ignis, uinum potens,
crapula, & ſimilia. Cauſę autem malæ complexionis frigidæ,
ſunt humores frigidi, & uapores inde eleuati, quibus non
acciderit caliditas accidentalis. Malę autem complexionis
ſiccæ, ſunt exiccantia ſicut dies caniculares, motus corporei
& animales, exuberans coitus, fluxus uentris. Cauſæ autem
ſolutæ continuitatis ſunt uapores, aut uentoſitates ſui multi
tudine extendentes, aut ſui acuitate mordicantes, ſimiliter
materia multa replens extẽdens, humor corroſiuus, percuſ-
ſio, aut caſus, uermes generati ſupra ſtricturam narium. Itẽ
apoſtema in aliqua parte ſenſibili cerebri, ſiue calidum, ſiue
frigidum, aut mixtũ. Sed hic nota quod uapores qui frequen-
ter cauſant dolorem capitis, quandoq; aſcendunt per uias
amplas, ſicut per meri, aut cannam pulmonis: quandoq; per
uias ſtrictas, ſicut per uenas, arterias & neruos, unde in fine
primi cap. de ſoda. Soda enim plurimum fit, propterea quia
arteriæ afferunt capiti uapores fraudulentos. Et dolores iſtĩ
per uenas deferentes uapores, facti ſunt multum fortes &
profundi, & magna aduertentia digni. Et notate ex Auicen.
quòd omnia aromata calida ſiue frigida faciunt ſodam, licet
aromata calida curent ſodam frigidam: & contra, frigida
calidam cum ſuccedunt ſodæ, quod eſt uerum, niſi multiplicẽ
tur. Tunc enim replendo caput, & extẽdendo faciunt ſodã.
Amplius ſecundo nota quòd modi colligantiarum ſunt ſex
ſumpti ex Auicen. 2. primi ca. de cõplendis diſpoſitionibus,
& prima tertii tracta. ca. 2. de ſpeciebus ſodæ. Primus eſt ra-
tione membri utriſq; communicãtis & intermedii, ut os ſto
machi cerebro mediantibus neruis reuerſiuis. Secundus,
quia eſt uia & tranſitus de uno mẽbro ad reliquum ſicut in-
guem ab hepate in apoſtematibus cruris. Tertius, ratione
uicinitatis ſicut pulmo cerebro, & mammilla cordi. Quar-
tus, quia unum eſt principium & radix operationis alterius
ſicut diaphragma pulmonis. Quintus quia unum ſeruit alte-
ri, ut nerui cerebro. Sextus, quia colligantur uni tertio, ut
renes & cerebrum hepati, ideo inter ſe colligantur, ſimiliter
matrix, & diaphragma mediãtibus neruis, cor, hepar, & ſplẽ
communicant cerebro, mediãtibus, neruis, uenis & arteriis,
&c. Soda autem facta à cauſa primitiua eſt multiplex ſecun
dum multiplicitatem & multitudinẽ cauſarũ primitiuarũ, ſi-
cut ſoda ex ventis, & ex radijs ſolaribus, & ſoda ex odoribus
bonis & malis, calidis & frigidis, & ſoda ex ebrietate, & ex
percuſsione &c. Secunda di. ſumitur penes intenſionẽ do-
loris,

loris, quia quidam intenſus: de quo dicit Auic. ꝙ obuiãs ſincipiti infantis leuia habentis oſſa ſeparat, & frangit cõmiſſurã, quidam medius, quidam paruus, vt in lethargia. Tertia ſumitur à perſeuerantia, quia quidam cootiouus, qoidam interpolatus. Quarta ab accidentibus, quia quidam perducit ad accidẽtia mala, ut apoſtemata, ſpaſmum, ſingultum, & quidam non. Quinta penes locum, quia quidam in ſubſtantiæ cerebri, quidam in panniculis intrinſecis, quidam io almochaii, quidam in uenis, quidam io meatibus. Sexta penes facilitatem motus ipſius, aut difficultatem. His enim facilè uenit ſoda, qui habent debilitatem cerebri, & multam ſenſibilitatem, & mẽbra digeſtiua debilia: cõtrariis cõtra. Septima quædã eſt ſoda tẽporalis, id eſt, chroniea, quædã pauci temporis. Temporalis, fit pp phlegma, aut melãcholiã, aot debilitatẽ cerebri, aut apoſtemate incipiẽte indurari, aut iam indurato, & illod ſæpe uidi & ferè ſemper male tãdem terminatur. Octaua, quia quædam coniuncta cum rheumatiſmis, quædam noo. Et ex his iam primum abſolutum ſit, ſcilicet ſpecies, & cauſæ doloris capitis, &c. Omitto dolores capitis, qoi ſumũtur ab ipſa doloris eſſentia, quia de his agetur io ſequẽtibus capitulis, qui dolores capitis ſunt ſecundum plurimum grauatiui, extenſiui, pulſatiui, pũgitini, aut perforatiui ſecundũ dioerſitates cauſarum ipſos facientium.

De ſignis cephalææ.

SIgna quædam prognoſtica ſunt. Primum ſignum eſt vrina ſub iogalis, aut liuida: ſi enim mingitur turbida, & remanet turbida, ſignificat magnam ebulitionem à calore putredinali factam, & tunc dolor eſt, aut fit: ſi oero mingitur clara, & ſtatim turbidatur, ſignificat dolorem capitis futurum: ſi aũt mingitur turbida, & poſtes clara fit, minoris eſt malitiæ, imò frequenter accidit vitio renũ & veſicæ, & proprie cum fecerit reſidentiam, & fit turbida aliqñ via criſis, & eſt bonum ſignũ, & maxime in pueris eſt ſignũ infallibile ſuper ſalutẽ, ut ex longa practica vidi. Hęc oĩa diſcutienda ſunt 4. aphor. aphor. illo, Quibus in febrib. vrinæ turbidatæ. Secundum ſignum eſt vrina alba, ſubtilis in feb. & maxime continiis, nõ quidem in priocipio paroxyſmi, ſed poſt augumẽtum, & non ſumpta imediate poſt cibũ: ſignificat enim raptũ materierũ ad caput, & fortaſſe phreneſim, & hoc, niſi ſit oppilatio, aut oiſi materia ad aliud canale permutetur, ſicut ad inteſtina factura fluxum ventris, aut ad cutim factura uariolas, aut ad aliud membrum apoſtemandum, ſed ſecundũ plurimum repit ad cerebrũ. Vltimum ſignum cõe oĩ ſodæ materiali eſt fæx inuenta in naribus diuerſos humores ſignificãs ſecundũ varietatẽ coloris. Citrina quidem, aut viridis ſignificat choleram. Alba vero, phlegma, pręcipue ſi fuerit ſioe pũctione & mordicatione. Siccitas aũt narium ſine graoedine capitis ſignificat priuationẽ humoris in capite ſuperflui. Cum grauedioe aũt ſignificat, aut oppilationẽ io ſtrictura oarium, quod facile cognoſcitur cũ non poſsit per nares ſufflare, aut raptum materierũ, & ſic dolorem præſentem, aut futurũ, aut impotentiam expellendi. Sed veniendo ad ſigoa cauſarũ. Si fuerit à cauſa primitiua cognoſcitur per præſentiã, aut præceſsionẽ ipſarum, & per effectus veriſimiliter ab ipſis derelictos, vt prima quarti de feb. ephemeris. Cognoſcitur aũt eſſe per eſſeotiã in capite, quia dolor eſt magis cõtinuus, & cõprehenditur læſio alicuius naturarum cerebri, aut plurium, & erit cum reliquis operationib' cerebri nocumentũ & tenebroſitas in oculo, & nocumentũ io alijs ſenſibus cum bonitate diſpoſitionis reliquorũ membrorum. Cognoſcitur vero eſſe per communitatem, quia oon ita continuus, & augetur & minuitur ſm augumentũ & decrementum nocumenti mẽbri cõicantis. In quo ſigno eſt conſyderandũ, cuius mẽbri oocumentũ primo incipit, & quod ſubſecutum eſt: primo. n. incipiens ægrotare ueriſimiliter alteri nocumentũ cõicat. Cognoſcitur aũt pendere à mala cõplexione calida aut frigida ſine materia, cũ ſentit manifeſta caliditas aut frigiditas, &c. ſine aliqua capitis grauedine, & eſt cũ ſiccitate. ſ. narium, & ſi ibi eſt caliditas fortaſſe eſt rubedo oculi, & iuuatur frigidis. Io frigida uero res eſt econtrario, & nõ eſt in facieb' eorũ exteouatio, neq; rubedo coloris, neq; dolor ẽ multus. Siccam aũt ſignificat præceſsio cauſarum exiccantium, & augetur cum iteratione earum. Materiæ cõprehenduntur per hæc ſigna: Siquidem fuerit ſanguis in cauſa, ſunt quinq; ſigna in littera poſita à Raſi, & ſuperius declarata, quibus addendus eſt ſomnus, qoi eſt longus propter vaporum multitudinem, niſi à vehementia doloris impediatur: nõ tamen grauis, aut profundus cũ uapores oon ſint craſsi, aut frigidi multum opprimentes, vrina craſſa, rubea, purpurea, quæ oĩa intelligenda ſunt ſanguine peccante magis in quanto quàm in quali, &c. ſi vero peccaret in quali, hæc ſigna eſſent refracta ſm inclinationẽ ſanguinis ad aliquẽ aliorũ humorũ, & frequentius erit dolor io parte anteriori. Si uero cholera fuerit io cauſa, erit dolor acutus, mordicatiuus, pũctio narium, vigiliæ, color citrinus, parua grauitas, tactus calidus cum mordicitate, pulſus velox, & non dixit magnus, quia uirtus debilior cæteris paribus, inſtrumentũq; magis inobediens, noo in oculis, aut facie erit tenſio, & ſitis aderit, & frequẽtius erit dolor in parte dextra: Si fuerit à phlegmate, erit frigiditas tẽporũ, color albus, dolor obtuſus, & magis pſeuerãs, ſẽſus hebes, ſomnus pſundus, pigritia, deſtructio appetitus, uel debilitas, nauſeatiua ſatietas, quæ omoia facit phlegma ſua frigiditate, humiditate, craſsitie, uiſcoſitate, & frequẽtius erit dolor in parte poſteriori. Si fuerit melãcholica: erit liuiditas faciei, ſiue plũbeitas, corruptio ſenſuum interiorũ, perſeuerantia doloris, obtuſus dolor, & frequentius erit dolor in parte ſiniſtra. Itẽ ſigna uniuerſalia ſumpta ab ætate, cõplexiooe, ſexu, regione, temporibos anni, conſuetudine, arte, uel exercitio & ſimilibus, uidenda ſecunda primi. In uentoſa autem, & uaporoſa minoratur dolor, aut non eſt grauitas, multiplicatur extẽſio, & fortaſſe eſt cum punctiooe, aut corroſione, & quandoque eſt cum ſonitu, aot tinnitu, & fortaſſe creſcunt cum ea guidẽ multum. Et quandoque multiplicatur cum ea permutatio doloris de loco ad locum, & cum multiplicatur oapor, fit pulſatio fortior capitis, & imaginatur imaginationes corruptas & aſſociatur ei ſcotomia & uertigo, & videtur iſirmo quod eleuetur ad alta, & ſomniabit ſe uolare. Si uero ſoda ſit à ſolutione cootinui, declaratur per ipſam ſolutiooem ſi extrinſecus apparet, & per cauſam primitiuam ſoluentem: Si uero noo apparet exterius, declaratur per ſanguinem, aut ſaniem egredientem. Si uero pẽdeat à mala compoſitione, ipſa ſeipſam declaret, ſi exterius appareat: ſi uero oon, redi ad ſigna cuioſcunque malæ compoſitionis, & cognoſcitur per excluſionem aliarum cauſarũ. Si uero ſit ab apoſtemate, adſunt ſigna carabiti, aut lethargiæ, & cæterorum ſuo loco dicenda. Et dolor quandoque communicat uſque ad radices oculorũ propter motum neruorum opticorum perforantium panniculos, & iotenſios dolent propter motum. & ſi nocumentum eſt in paooiculis intrinſecis, tunc dolor eſt fortior: ſi uero in ſubſtantia, tũc dolor eſt obtuſior grauatiuus, aot extenſiuus: ſi uero in panniculo extrinſeco, tuoc magis dolet exterius. Signa autẽ facta ex uermibus in capite ſunt corroſio fortis, & fœtor oris, & ſit ſoda fortior cũ motu, & ſedatur in quiete, erit etiam aliquando pruritus in naſo propter motũ uermium. Si uero ſoda ſit per cõmuoitatem à toto, ſicut in febribus & criſibus, creſcit ipſis excreſcẽtibus, decreſcitq; ipſis decreſceotibus, & remouetur cum remotiooe earum. Factã autem cum communitate ſtomachi ſignificat anguſtia, oauſea, paucitas deſyderij, malitia digeſtionis, & cætera nocumenta ſtomachi. & cum eſt per effuſionem materierum ad ſtomachum, eſt fortior, & cũ uacuitas adeſt, & ſuper ſomnum; & dolor ſtomachi ſi eſt ex cholera, excitatur cũ uacuitas adeſt. & ſi eſt ex humore frigido eſt ſecondum plurimum minor in oacuitate, & ſedat ipſum ſames, humor aotem peccãs io ſtomacho diſtinguitur per uomitum, & ructationem. Et multi quidem homines ſunt qui cum comedunt, ſedatur ſoda, & illud ſignificat effuſionẽ choleræ ad ſtomachũ. cuius ſignum, qoia ſi choleram euomũt ſedatur dolor. Significatur etiã commooitas ex parte doloris: dolor eoim in ea quæ ſit ex ſtomacho ſecundũ plurimũ incipit ab interiori parte ſincipitis, & declinat ad medium ſincipitis: deinde remouetur, & quandoq; eſt io parte poſteriori propter ſitum meri poſteriotem iuxta dorſum. Et illa quæ ſit ex hepate declinat ad latus dextrum, & adſunt ægritudines epatis. Et illa quæ ſit ex ſplene declinat ad latus ſiniſtrum. Et illa quæ ſit ex mirach declinat ad anteriora capitis ualde & quæ eſt cauſa matricis exiſtit in margine ſincipitis, & ſit plurimũ prius partum, aut poſt aborſum, aut paucitatem menſtruorum, aut retẽtiooem

& adſunt ſigna ægritudinum matricis. quæ autem ex dorſo, aut renibus, declinat ad poſteriora ualde. Et uniuerſaliter quæ eſt ex nocumēto alicuius membri excitatur, & augetur cum nocumento illius membri, & decreſcit cum decremēto illius. Illā uero quæ fit à debilitate capitis, ſignificat eius excitatio cū parua, uel qualibet cauſa, & eſt cū perturbatione ſenſuum, tam interiorum q̃ exteriorum, & inuentione nocumēti in operationibus cerebri, & cito repletur caput humiditatibus. Et illā quæ fit ab acuitate ſenſus cerebri ſignificat uelocitas patiendi etiam à parua cauſa, ſcilicet uocibus, odoribus, & reliquis: & cum hoc ſenſus ſunt boni, & meatus mūdi, & operationes cerebri non læſæ, & hæc cerebra ſunt communiter cholerica, aut ſicca tamen. Vltimo ſigna uiarum, per quas fit communicatio, ſumuntur à loco materiæ & mēbro communicāte. Nam uapores eleuati à materia exiſtēte in ſtomacho tranſeunt per meri, à membria ſpiritalibus per Cannam pulmonis. Si materia contineatur in uenis, ut in febribus cōtinuis, communicatur per uenas & arterias: ſi materia ſit in corde, magis p arterias ſi in hepate magis per uenas, ſi in diaphragmate & reliquis panniculis, & membris neruoſis, communicatur magis per neruos & nucham, &c. Oui, nucis ſiue galeatę paſsionis ſpecies, & cauſæ ex præcedentibus patere poſſunt, pendet enim ab humore malo, calido, aut frigido frequenter apoſtemante: imò frequenter ab apoſtemate melancholico, aut duro, in panniculo intrinſeco aut extrinſeco. Et multoties cauſa remotior ſunt ægritudines antecedentes, quæ debilitarunt cerebrum, & uelamina intrinſeca & extrinſeca, ut lędantur ex omni cauſa, uidelicet ex motibus paruis, qui ſunt ex motibus corporis, cibalibus & uaporibus, & motibus extrinſecis. Et in ſumma, cā diſpoſitiua eſt duplex. ſ. debilitas capitis, & acuitas ſenſus eius. Cauſæ autē factiuæ ſunt, quæ dictæ ſunt. Signa eius ſunt, quia præter hoc ꝙ dolor ſit continuus, excitatur ab omni parua cauſa; ut motu, potatione uini, & receptione uaporum, & cum uoce forti, aut media: ita ut patiens odio habeat uocē, lumen, conuerſationem cum hominibus, diligat ſolitudinem, tenebras, quietem, & reſupinationem. & cum eſt in panniculo extrinſeco, tangendo ſentitur, ſed in intrinſeco tangendo non ſentitur, & cōmicatur uſq; ad oculum, quoniam panniculus ille cōprehendit ſup neruos opticos cōmunicantes oculo, cū ex ipſis generetur retina, & tela aranea. PROGNOSTICVM perducit frequenter ad mortem, aut cæcitatem. Hemicranea & homonopagia ſunt ſpecies, cauſæ, ſigna, prognoſtica, ſicut cephaleæ, de qua ſuperius actum eſt. Et grauitas exiſtēs infra dolorem pēdet ab humoribus præcipuè ſanguineo, phlegmatico, melancholico. Soda phlegmatica ſanguinea, cholerica, melancholica multiplicatur ſm proportionem ad quatuor tempora anni. Quando autūnus fuerit meridionalis, pluuioſus, multiplicatur ſoda in hyeme. Soda continua prolongata frequenter perducit ad apoſtema cerebri, aut cæcitatem. Soda multoties reſoluitur, ſi contingat ut egrediaŧ in aure ſiue per aurē, ſanies aut materia aquoſa: ſoda in febribus cōtinuis, quæ nō alleuiatur cū alleuatione febris, minatur phreneſim. Similiter ſoda cōtinua ad quam ſequitur febris, cum prius non fuerit, tranſit in phreneſim.

De cura cephalææ.

Poſitis quid nominis, & quid rei, ſpeciebus, & cauſis, ſignis & pronoſticis, &c. Iam ad quintum ueniendum eſt, ſcilicet ad curam. Raſis ergo breuitati indulgens, pro cura cephalææ ſanguineæ, primo phlebotomat uenam cephalicam, ex parte ex qua eſt dolor, uel in qua dolor magis infeſtat. ut ſi dolor magis infeſtat in parte dextra, in manu dextra facienda eſt phlebotomia, ſcilicet aut in curuatura brachii in parte ſuperiori, aut inter pollicem & indicē licet hic ſit ramus uenæ communis & nō cephalicæ, ex Auic. prima primi, doctrina quinta, c. de anatomia uenarū manuū. Et extrahūtur ſex aut octo unciæ ſanguinis, plures aut pauciores ſecundum exigentiam circunſtantiarum conſentiēte uirtute, ætate, & cæteris huiuſmodi. Si autem ſit in parte ſiniſtra capitis, phlebotometur ex cephalica ſiniſtra. Et ſi in ambabus phlebotometur ex ambabus. Secundo, ſuper parte dolente, & partibus adiacentibus docet apponi medicamen factum ex aqua roſacea, oleo roſaceo & aceto, ſimul optime agitatis & cōcuſsis ita, ut inſpiſſentur, & ſuper niuē, id eſt, ualde actu infrigidatis, in qua mixtura ſit acetum ſub quadruplum ad aquam roſaceam, & oleum. Ita ut exempli gratia ſit aceti. ℥. s. aquæ roſaceæ, olei roſacei ana. ℥ i. prius tamen capillis cū forfice abſciſsis applicētur petiæ lineæ ueteres in hoc medicamine infuſæ, ſepiuſq; ſecūdum eaigēgentiam applicentur. Poſſet tamen aceti quantitas augeri, ubi quæratur maior repercuſsio. Tertio, docet debitum regimen, ut abſtineat à carne, uino, & cæteris calidis, & ſanguinem multiplicantibus & uaporantibus, & comedat adeſiam citrinam, id eſt, cibum qui fit ex lētibus coctis cum aqua, quibus additur acetum, & parum croci: & tapſil, id eſt cibū ex lentibus ſolum in aqua coctis. Ponaŧ autē in primo cibo acetū ad infrigidādū, & crocus ad cōfortāda uirtutes & ſpiritus & ut uirtus huius cibi ad caput dirigatur: eſt. n. huiuſmodi materiæ digeſtiuū, ita ut ſit cibus & medicina modi, ſed melius eſt, ut loco lentium ponatur ſuccus ipſarū abiectis corticibus per expreſsionem in ſtaminea. Et comedat olera frigida ſicut lactucam, endiuiam, & ſpinachia, & huiuſmodi: & fructus frigidos, ſicut poma, & pyra, & cidonia cocta, & proprie in fine menſæ condita cū coriandris ſemicōfectis. Quarto, docet uentrem ſoluere, educendo materias communes, & etiam choleram, quæ poſſet eſſe cauſa inflāmationis ſanguinis & fluxus ipſius ad cerebrum cū mirobolanis citrinis, prunis, & tamarindis, & ſaccharo, quæ recepta ſit ſecūdū hūc modum. ℞. prunorum numero decem, tama. ℥. i. mirob. citr. ℥. i. aut. ℥. i. s. bulliāt tamarindi, aut pruna in una lib. aquæ ad conſumptionē medietatis, & coletur. in qua aqua debite colata & calida mirobolani ſatis ſubtiliter abſq; tamiſatione contuſi, infundantur per unam noctem: deinde fiat debita colatio & expreſsio, & cum medietate ℥. ſacchari albi dulcoretur, & in matutinis exhibeatur: ſaccharum enim debet eſſe album trium coctarum cum ſaccharum rub. calidius ſit melle, & exhibeatur iam celebrata digeſtione cibi præcedentis. ubi autem quęratur maior lenificatio, diminutis, aut remotis mirobolanis poſſet poni mane ℥. i. aut amplius aut minus ſecundum exigentiam, & ſimiliter caſsia. Quinto, docet apponere medicamen infrigidatiuum partim repercuſſiuum, partim reſolutiuum, ac doloris ſedatiuum, quod componitur ex ſemine altheæ. i. maluauiſci aut brancæ vrſinæ, aut maluæ ſyluestris, quę idem ſunt. Cuius deſcriptio erit hæc ℞. ſeminis altheæ calidi cum æqualitate declinātis ad ſiccū, quantum uolumus: uerbi gratia ℥ 4. contundantur optime ſemina in mortario, & cum aceto debite incorporando fiat emplaſtrū aliqualiter liquidū, & ſuper petia extendatur, & parti dolēti frigidū appliceŧ: aut aliqualiter tepidū. Si quæras maiorē reſolutionē, & ſubdit quòd ex ſemine pſillii, & aceto poſſet fieri medicamen ſimile. Sed aduerte, quod debemus accipere mucilaginem pſillii exeuntem ſiue tractam ex cortice non ex medulla, quia medulla eſt ulceratiua exiſtens calida & ſicca in quarto, pars uero exterior frigida, & humida in ſecundo. debet ergo poni in aqua calida, donec mucilago ſeparetur per debitam confrictionem abſque forti conſtrictione, quæ mucilago cum aceto miſceatur, & adminiſtretur: ſed hoc medicamem magis conuenit in principio, & ubi magna infrigidatione opus ſit. Ex his dictis Raſis quinq; elicimus intentiones curatiuas. Prima eſt ſanguinis hunc dolorem facientis euacuatio ac diuerſio. Secunda eſt malæ complexionis calidæ in cerebro infrigidatio ac ſanguinis ad ipſum fluentis repercuſsio. Tertia eſt choleræ ſanguinem acuentis & fluere facientis euacuatio. Quarta eſt infrigidatio & repercuſsio cum reſolutione mixta tandem perueniens ad reſolutiua pura. Quinta eſt debita ſex rerum non naturalium adminiſtratio. Et ſexta ſubdi poteſt, ſcilicet accidentium correctio. Euacuatio quidem ſanguinis debet eſſe prima, duabus conditionibus obſeruatis. Prima, quod uenter non ſit ſtipticus ac fæcibus repletus, in quo caſu primo cum clyſteri infrigidante, ac lenitiuo educendæ ſunt. Secunda, quòd dolor non ſit fortiſsimus adeo quòd ordinem curationis præuaricet. In quo caſu à ſedatione doloris inchoādū eſt iuxta can. quartæ primi, Cumq; ad diuerſum trahere uolueris, dolorem illius membri prius ſeda. Quod faciendum eſt ſecundum præcepta Auicennæ, quarta primi capite tertio, aut cum remouentibus cauſam, ſcilicet malam complexionem cal. cum infrigidātibus, ſicut oleis, & ſuccis, de quibus

bus inferius.aut ſi ſit propter ſolutionem cõtinuí à ſanguine mordicante aut extendente,ponãtur ea quæ leniant,dilatẽt, poros aperiant reſoluendo,ut materia non in loco anguſto concludatur fortius ſoluens continuum;non tamen cũ multa caliditate:ſicut mucilago maluauiſci,ſeminis lini, & pſillii cum oleo roſaceo,& chamæmelino,& ſimilibus debite tepefactis. Aut ſi hæc non ualeant, fiat cum anodinis ſecundũ plurimum:ſunt enim dilatantia poros,& confortantia calorem naturalem ratione ſuæ ſimilitudinis.qui eſt principalis & efficax curator omnium ægritudinũ. Et tertio,ſi hæc duo genera non ſufficerent,fiat ſedatio cum ſtupefacientibus,ſed cum timore & cautela,incipiendo à leuioribus, & magis exterius applicitis,quàm in caputpurgiis,aut interius ſumptis aut in aures diſtillatis. Potare autẽ ea inter cætera deterius eſt, licet exterius applicita magis partem oppilent, & materiam amplius in uno loco concludant. Sed circa phlebotomiam aduerte. Si corpus fuerit plenum, ſcilicet ſanguine, ſecundum ambitum totius,& cũ hoc notabiliter fluat ad caput,aut in cauſa fuerit retẽtio menſtruorum,aut hæmorrhoidarum, ex ſaphenis primo facienda eſt phlebotomia:deinde ſi ſanguis fuerit adhuc calidus & multus ex baſilica lateris eiuſdem partis,aut uena communi: tertio ex cephalica:quarto ex uena frontis dolore exiſtente magis poſterius : aut loco ipſius ſanguis ex naribus prouocetur,aut naribus ſanguiſuga applicetur. Si vero dolor fuerit magis anterius fiat phlebotomia ex venis nuchæ ubi collum capiti cõiungitur: aut ventoſatio ibidem,aut in ſpatulis : aut ſanguiſugarum in his locis applicatio. Et ſi magis declinat ad dextram,phlebotomentur venæ poſt aurem ſiniſtram:& contra,ſi declinat ad ſiniſtram : phlebotomiam autem venæ naſi credo magis conferre ad euacuandum ſanguinem contentum in parte anteriori,& ſimiliter phlebotomiam venarum labiorum;licet aliqualiter diuertat. Phlebotomia autem paruarum venarum in cute capitis exiſtentium euacuat ſanguinem coniunctum ſibi proximum. Verum,ſi illæ phlebotomiæ fieri nõ poſſunt propter ætatem & alia huiuſmodi,ſanguiſugæ in locis ipſarũ apponantur,quanquam Auenzoar non dubitauerit phlebotomare puerum ſuum triennem,qui phlebotomia illa euaſit. Phlebotomiam autem venarum guidem,nũquam auſus ſum facere, uerum in magna plethoria capitis, & in caſibus extremis, ſicut in apoplexia ſanguinea, in magno apoſtemate ſanguineo,credo,quòd nulla phlebotomia ſit magis prompta ad ſuccurrendum. Si autem magna ſanguinis repletio ſit in toto,ſed tamen non in fluxu ad caput;à phlebotomia venę communis eſt inchoandum,aut eiuſdem lateris, aut contrarij ſm maiorem aut minorem phlethoriam,aut ſm quod quęritur maior aut minor diuerſio.deinde ad cephalicam & cæteras per ordinem,vt ſupra, veniendum eſt:imò nota, quòd etiam in cephalea immateriali,corpore exiſtẽte plectorico, phlebotomia cõuenit. Raſis autem præcipiens phlebotomiam cephalicę eiuſdem lateris loquitur in caſibus cõmuniter contingentibus,in quibus non eſt magna repletio. Cęteræ autẽ diuerſiones continuari debent,maximè facta phlebotomia,de qua dictum eſt,ſicut frictiones,ventoſationes ſine ſcarificatione,ligaturæ, quæ omnia fiant deſcendendo,incipiendo à partibus propinquis tendendo ad remotas. ſed inter cætera memor eſto lotionis crurium cum aqua calida. diuerſiones autem,quæ fiunt cum euacuatione,econtra incipiunt à remotis,& tedunt ad propinqua. Memora etiã vniuerſales euacuationes ſemper debere præcedere particulares,niſi vbi non adeſſet repletio in toto, neque in aliquo mẽbro ſibi materiam communicare potente, &c. Secunda autẽ intentio perficitur cum medicinis, quas Raſis ſuperius poſuit, ex aqua roſacea,oleo roſaceo,& aceto : cui intentioni accommodatur poſtrema eius medicina ex pſillio & aceto, cum magis opus eſſet infrigidare.& loco ſupraſcripto, ſi nõ habeatur,applicetur ſuccus plantaginis,ſuccus uirgæ paſtoris cum modico aceto:& ſuccus lactucæ, ſi adeſſent uigiliæ, & ſi opus ſit magis infrigidare,ſuccus ſolatri,ſemperuiuæ,& huiuſmodi. Hæc tamen conueniunt obſeruatis quibuſdam conditionibus. Prima, quod capilli cum forficibus præabſcindantur. Secunda,quod applicentur ſuper cerebro anteriori,& in loco commiſſurarum,non autem poſteriori,quia multum frigidum eſt,& eſt locus originis nuchæ. Sed pone quòd materia calida ſit ibidem,quid fiendum? Dico quòd debemus ſtare contenti vniuerſalibus, & ſi opus eſt aliquid applicare,applicetur oleum roſaceum, aut aliud ſimile non multum frigidum,& tamen ſuper parte anteriori applicentur,quæ dicta ſunt. Iuuabunt enim ad remotionem caliditatis in parte poſteriori. Tertia, eſt gradus medicinæ, vt ſic proportionatus gradui ægritudinis,virtuti, naturæ membri ſecundum ipſius ſitum,dignitatem,&c.quarta primi colligẽda,capite.1. Quarta,vt ſit mẽbri ſecundum omnes ſuas virtutes confortatiua,etiam proprietate ſua occulta,ſiue forma ſpecifica. Quinta,vt ſtipticitate ſaltem in principio participet. Sexta,ne modus ſubſtantiæ poros oppilet reſolutionem prohibẽs,ſicut lac. Ex quibus infertur huiuſmodi medicinas nõ ſemper actu frigidas applicandas, vt cum virtus eſt debilis,calor naturalis paucus: imò ſunt aliquando cum aliquo permiſcendæ,ſicut cum pauco croci aut vini odoriferi. Sunt tamen caſus tres,in quibus non conueniunt huiuſmodi frigida.Primus caſus ubi multi uapores, & craſsi eſſent in capite ſiue à toto communicati,ſicut in febribus materialibus,& præcipuè pendentibus à materia craſſa. Sodã enim calidam in febri multiplicat uſus epithematum uapores exire non permittentium. prima tertii. ubi tamen uapores eſſent ſubtiles,acuti,ſicut in tertianis puris;inueni huiuſmodi frigida optimè conferre:in hoc autem caſu ſunt frigida odoranda,& per nares trahenda,ſicut acetum, aqua roſacea, & ſimilia.Similiter qñ ab aliquo mẽbro huiuſmodi uapores capiti communicarentur,& ſimiliter quãdo eſſent in capite cõgelati.In quo caſu cum medicinis anodinis facientibus ipſos euaporare eſſet procedendum, ſicut decoctione anethi, florum chamæmeli, roſarum, & ſimilium. Secundus caſus ubi ſoda cõiungeretur rheumatiſmo.In quo caſu euacuationibus,& diuerſionibus,de quibus ſupra eſſet procedendum, & cum odoratis contrariis diſcraſiæ. Tertius caſus, ubi caput eſſet repletum, ipſius enim euacuatio hæc localia debet præcedere. Tertia autem intentio,ſcilicet euacuatio choleræ permixtæ cum ſanguine completur cum his,quæ ſuperius dicta ſunt:qui canon ampliandus eſt ad euacuationem phlegmatis, melancholiæ, aquoſitatis, aut plurium, ſi ſanguini permixti forent cum his, de quibus infra dicetur. Quarta autem intentio complicans repercuſſionem, & reſolutionem complenda eſt cum his, quæ in textu dicta ſunt, & quanto magis ad ſtatum proceditur,reſolutiua ſuper repercuſſiua augenda ſunt:in declinatione autem ſint pura ſicut in apoſtematibus præcipitur. Et ex his, quæ optimè ualent ad reſolutionem uaporum,& materiæ ſiue apoſtematis ſiue non,eſt pulmo agni uel arietis inciſus & æquatus ſecũdum exigentiam partis cui applicatur : qui ita calidus ſicut extrahitur ab animali euiſcerato applicetur, aut infundatur in aqua calida,& expreſſus capiti applicetur.Sed melius eſt ut infundatur in aqua calida decoctionis florum chamæmeli,meliloti,roſarum,uiolarum,anethi, & ſimilium, & applicetur ut ſupra:cum hoc enim quod reſoluit eſt doloris ſedatiuus. & ad hanc intentionem laudantur catuli, & pulli columbarũ per mediũ inciſi,& ita calidi caliditate ſua naturali applicati:in quo caſu huiuſmodi remedia eſſent frequenter permutanda,facilè enim putreſcunt & olent, & tunc magis nocerent,quàm prodeſſent. Sed melius fuiſſet,ut ex ſecunda & quarta intentione una fuiſſet facta ambas complectẽs. Quinta autem intentio,ſcilicet debita adminiſtratio ſex rerum non naturalium,licet debeat ſequi iuxta textus ſeriem, cæteris tamen poſtponenda eſt,cum ipſa ordinanda ſit ſecundum exigentiam aliarum.& propterea melius eſt,ut Correctio accidentium ſit in ordine quinta,quę completur curãdo præſentia ab imminentibus præſeruando, ut ſi adſit inſtãtia uigiliarum & ſimilia,curentur,& ſi timeantur futura,præſeruentur, ſicut aduentus apoſtematis, cæcitas, & ſimilia ſm ea,de quibus in ſequentibus capitulis agetur. Sexta autem intentio,ſcilicet debita adminiſtratio ſex rerum non naturalium completur ſic.Eligatur aer moderatè frigidus, & temperatus in paſſiuis,aut declinans parũper ad ſiccũ, boni odoris,priuatus uentis,fumis,& uaporibus extraneis: ſit autem eius frigiditas maior & minor ſm gradum ægritudinis, cui debet apponi, cui etiam uirtus conſentiat. & ſit magis aut minus luminoſus,ſm diſpoſitionem uirtutis,& ſpirituum,&

uarietatem accidentium conſequentiũ. Si enim ſit pronitas in ſubeth, debet eſſe luminoſus: ſi uero in uigilias, obſcurus: neque in loco habitationis ſit hominum frequẽtia, neq; ſtrepitus. Potus eius ſit diminutus, & ſimiliter cibus. bibat aquã coctam aut ſimplicem, aut cum pauco ſaccharo, aut cum pauco uino granatorum: uinum enim non conuenit niſi in declinatione, & ſit pauciferum, ciſiolum, aut album, optimè lymphatum: cibi autem ſint frigidi ſaltem potẽtia, & melius eſt, ut ad ſiccum declinent, ſed econtrario in cholerica ad humidum, & ſint pauci nutrimenti, & boni, & non ſint uaporoſi, quapropter ſint facilis digeſtionis. Verum ubi timeretur raptus materiæ choleric æ ad ſtomachũ, ſint ſtiptici, neq; in hoc caſu æger ſit famelicus. Ex conuenientibus autem in ſanguinea, & cholerica ſunt endiuia, portulaca, lactuca, atriplex, ſpinachia, ferculum ex acreſta, panicum, & milium, panis lotus. priſana hordeaca, & huiuſmodi: abſtineat à carnibus & ouis, niſi in declinatione. Et tunc pulli parui, & cætera huiuſmodi maximè cũ acreſta, & uino granatorum poterunt exhiberi, cum quibus etiam & ſucco limonum, citriorum, aranciorum, &c. etiam ſua cibaria poterũt condiri. & in fine menſæ conuenit aliquid pyri, aut cotonea, cocta aut confecta, aut coriandra confecta, & hoc idem regimẽ conuenit in cholerica, ſed magis declinet ad humidum. Multitudo ſomni cõmuniter cõfert in ſoda, & maior ſit in cholerica & melancholica, quàm in ſanguinea, aut phlegmatica, & ſit capite eleuato, & non ſupinè iacendo, & dormiat bene coopertus ſm partes inferiores. Caput uerò non teneatur multum calidũ, ut humores, & uapores nõ repant ab inferioribus ad ſuperiora. Circa inanitionem, intellige generaliter in omni capitis diſpoſitione uentrem debere eſſe lenem propter eductionẽ materierum communium, quę ſuis uaporibus nocumentum inferunt: ſecundo, quia paratur uia naturæ ad expulſionem ſuperfluitatum: tertio, quia melius perficiuntur operationes naturales: ſimiliter uiæ urinales teneantur apertæ cum ſeminibus communibus, aut alijs calidioribus in alijs materiis, ſecundum exigentiam ipſarum. Et ſimiliter frictiones deſcẽdendo conferũt ad uaporum diuerſionem, & reſolutionem, & etiã euacuationes omnium ſuperfluitatum capitis per nares & palatum, modo fiant cum facilitate, &c. Frictiones tamen fortes capitis nitentur, leuis pectinatio competit, uomitus multum nocet in omnibus paſsionibus capitis, niſi adſit ægritudo per præſentiam materiæ in ſtomacho. Coitus ſimiliter ſecundum plurimum nocet, niſi in corporibus coitui aſſuetis ſit præſentia multi ſpermatis, nam tunc poſſet cõcedi, ſed fiat raro & cum facilitate. Exercitentur membra inferiora, caput autem quieſcat: frictiones autem corporis deſcendendo, quarum quidem ſecũda ſit fortior prima, optimè cõferunt præcedẽtibus euacuationibus uniuerſalibus, de quibus ſupra, & feb. non exiſtente forti, ſimiliter effuſio aquæ calidæ ſuper extrema. Sit quietus quantum eſt poſsibile ſecundum omnia animi accidentia, unde caueat à furore, ira, uoce clamoſa, ſonis fortibus, fulgoribus, & huiuſmodi.

De cura Cephalææ prouenientis à cholera.

SI autem cum iſtis fuerit in pulſu uelocitas, & in tactu ſentitur caliditas; ſed neq; in facie, neq; in oculis fuerit rubedo, nec tenſio: in principio ſoluatur uenter: deinde fiant ea, quæ diximus. naribus autem oleum inijciatur uiolatum, uel oleum cucurbitæ dulcis, aut nenupharis oleum, aut oleum de floribus ſalicis: quorum quodlibet ſuper niuem infrigidatum capiti ſuperfundatur. & nutriatur, ut diximus. Aeger uerò odoret camphoram, & aquam roſarum, & ſalices, & uiolas, & his ſimilia. quòd, ſi ægritudo multum inualeſcat; ſumatur † opij, & camphoræ uniuſcuiuſq; quãtum ponderant duo grana hordei: quæ diſſoluta in oleo de ſalicibus mittantur in nares, & aures.

SCHOLION

Opij] in codicibus nuper impreſſis mẽdoſa eſt ut (Herculanus ipſe, & Raſis exemplar teſtatur) lectio: opij enim loco habetur oleum.

In hac parte ponit curam cephalææ prouenientis à cholera. Er primo, ponit ſigna, ſcilicet uelocitatẽ pulſus & caliditatem in loco doloroſo ſenſatam cũ priuatione rubedinis, tenſionis, & aliorum ſan. ſignificantium, de quibus longo ſermone ſuperius actum eſt. Secundo, ponit curam: primo, per ſolutiua iam ſuperius poſita & declarata: ſecundo, per ea quę in nares inijciuntur, ſicut oleum uiolaceum, frigidũ & humidum in primo, oleum cucurbitæ dulcis, frigidum & humidum in ſecundo, oleum de floribus nenupharis, frigidum & humidum in tertio, oleum de floribus ſalicis, frigidum & humidum in primo, quorum quodlibet ſingulariter aut etiam plura ſimul mixta poſſunt inijci in naribus, cuius ſimile ẽt de auribus eſt intelligendum. Hæc namq; ſunt frigida & humida, caliditatem & ſiccitatem à cholera impreſſam remouentia. Et hæc eadem actu ualde frigida ſuper parte dolente applicanda ſunt, licet in auribus & naribus iniecta debeãt eſſe tepida. Tertio, curat per odores frigidos: docet enim odorare camphoram, aquam roſaceam, ſalices & violas, quorum fumalis euaporatio ſingulariter aut mixtim ſua frigiditate & humiditate diſcraſiam calidam & ſiccam remouet, licet camphora ſicca ſit. Quarto, his non ſufficientibus docet accipere opij, camphoræ, añ. gra. 2. quæ diſſoluta in oleo de ſalicibus in aures & in nares iniiciantur, ut dolor per membri ſtuporem remoueatur: hæc namq; frigida ſunt, opium in quarto camphora in tertio, doloremq; ſtupefaciẽdo tollunt. Ex quibus duas elicimus intentiones curatiuas. Prima choleram euacuat aut diuertit. quæ intentio complenda eſt cum his de quibus actum eſt ſuperius. Sed pone ſimul cholerã & ſanguinem eſſe in cauſa, aut alium humorem choleræ permixtum. Quid agendum eſt? Dico quod ſi ſanguis, aut cholera, aut alius humor æqualirer concurrunt: aut ſi ſanguis dominetur, à phlebotomia tunc incipiendum, poſtea cholera euacuanda. Si vero cholera dominetur, aut alius humor, tunc aut ſunt pmixti cum ſanguine apti educi cum ſanguine, & tunc à phlebotomia eſt incipiendum. Si uero nõ ſunt permixti nec apti educi cum ſanguine ab euacuatione humoris dominantis cum pharmacia eſt incipiendum, deinde ſanguis minuatur, præterq̃ in apoſtemate, in eo enim à phlebotomia ſaltem diuerſiua ſecundum plurimum eſt inchoãdum. Ita dico de quocumq; humore cum ſanguine peccante. Si uero alius humor cum cholera peccet, ambo ſimul euacuandi, & ille magis qui dominatur. Si uero cholera æqualiter cum aliis dominetur, magis cholera euacuanda eſt: quia de ea habetur maior ſuſpitio & eſt cęteris paribus euacuationi paratior. Idem dico de aliis humoribus inuicem permixtis: ſemper magis dominãs & digeſtior, & de quo magis timetur, eſt magis euacuandus. Digeſtiua tamen melius eſt præmittere ſaltem euacuationi eradicatiuæ, licet euacuatio minoratiua, & maxime cum lenientibus præmittenda ſit: poſt quam debenr ſequi digeſtiua qualia ſunt ſyrupus uiolaceus, de endiuia, de portulaca, de nenuphare, de papauere, oxyſacchara, ſyr. de granatis, de limone de citro. Sed hæc cũ aquis frigidis & humidis temperãda ſunt, & maxime ducentibus uirtutem eorum ad caput, ſicut aqua uiolacea, nenupha. lupulorum, licet non ſint humida. Poteſt autem unum ualde proprium ſic componi. ℞. ſem. cõmunium frigid. ℥. 2. florum uiol. roſ. nenupha. an. ℥. 1. endiuię ſcariolæ, lactucæ an. M. 1. ſummitatum papa. al. ℥. ſ. uini grana. ℥. 4. cum ſac. albiſsimi lib. 1. fiat ſyr. decoquendo ſupra ſcripta in aquæ lib. 4. donec medieras conſumetur, poſtea coleẽ debite exprimendo, & addatur ſaccharum & uinum grana. & fiat ſyr. longus pro duabus uicibus. Reliquũ abbreuietur. & poſtquam abbreuiatum eſt, poſtea cum aquis diſtemperatum, de quibus dictum eſt, ſumatur. Si uero cholera craſſa fuerit, ſyr. ſint oxyſacchara, acetoſus ſimplex, endi. byſantinus, acetoſus cõpoſitus ſumpti cũ aquis endi. lupolorũ, cichorii & huiuſmodi. Solutiua autem ſunt ſupraſcripta, quibus ſm opportunitatem addi poſſunt electarium ſuc. roſ. diaprunis ſolutiuum, electarium de pſi. Et ſi pilulas maluerit ſine cuſtodia, ſint pilulæ alſeiaret, minoratis tamen maſti. & hiera, & confectis cum aqua roſacea, aut electarium ſuc. roſ. Cum cuſtodia uero, ſint pilulæ aureæ. Secunda intentio malam complexionem calidam & ſiccam in cerebro corrigit, caput confortat, ac cholerã repercutit cũ his, quæ dicta ſunt p Raſim, quæ frigida actu fronti, tẽporibus, & cõmiſſuræ coronali applicentur. Er præter hæc ſunt ſuccus lactucæ, ſẽperuiui, ſolatri, & harũ decoctiones addẽdo papauer, flores nenupharis, & mucilaginẽ pſilii, uſq; ad ſe. hyoſcy. alb. cũ adeſt inſtãtia uigiliarũ. Et tũc nõ ponatur acetũ, niſi forte modiciſsimũ ad penetrandum.

penetrandum. Si vero non adſit inſtantia vigiliarũ, addatur acetum pro ſexta parte, aut ſaltẽ octauæ. Et hęc intentio perficitur cum odoramentis, de quibus Raſis. Et quorũ eſt hæc deſcriptio. ℞. florum violarũ, florum nenupharis, foliorum ſalicis. ana ℥.s. roſ.rub. ʒ.2. camphoræ ℈. s. Fiat magdaleon cum aqua roſacea, & ſæpe odoretur. Aut bulliant in aqua roſacea, & in aliquo vaſe reponantur. Aut his puluerizatis & cum dragagãto mixtis, aut gummi arabico fiat ſicut pomum. Et vltimo, his non valentibus, ſedetur dolor, & vigiliæ, cum ſtupefacientibus, de quibus Raſis in litera. Et debẽt duæ guttę illius liquoris tepidi pro quacunque aure imponi, et aliquid huiuſmodi naribus ſugatur. Sed nõ diu in auribus permaneant, ne ſuo ſtupore nocumentum auribus inferãt. Et ad hoc valet præcipue cum adeſſet inſtãtia vigiliarum, requies, deſcriptione Nicolai, & alia huiuſmodi. Sed ſi ſtupor induceretur, diſſoluatur caſsia lignea, & crocus cum oleo de coſto, & in aure ſtupida aliquid ponatur, aut naribus ſugatur. Cui parum vini optimi addi poſsit. Caſtoreum vero, theriaca antiqua, & uinum potens corrigit nocumenta narcoticorum. Sed à minus calidis inchoandum eſt. Tertia autem intentio ſ. accidentium correctio perficiatur ſecundũ ipſorum exigentiam, ut puta uigiliæ, cum his, quæ dicta ſunt. A reliquis aũt præſeruetur, ut inferius in proprijs capitulis. Quarta autem intentio ſ. regimen ſex rerum non naturalium perficiatur, ut ſupra in ſoda ſanguinea. Sed in cholerica, frigidiora & humidiora conueniunt, & ſomnus prolixior. Et hæ duę intentiones duabus primis ex textu eliciendis adduntur pro complemento curæ.

De cura cephalææ prouenientis à phlegmate.

QVòd, ſi cum prædictis ægritudinibus nihil eorum, quæ diximus affuerit de rubedine in facie: & fuerit ægritudo antiqua; in principio venter cum pilulis cochijs ſoluatur, quas ego feci. Confectio pilularum cochiarum. Rec. pulueris picræ drach. 10. colcynthidis drach. 3. et tertiã, ſcammoniæ drach. 2. s. turbith, ſtœcados an. drach. 5. fiant pilulæ ex iſtis. & ſunt doſes. 10. poſtquã verò venter ſolutus fuerit; infundatur caput ex oleo ſambacino, et oleo de ben, & mittatur in nares. Aeger quoque odoret algadiam, & inſuffletur muſcus naribus. quòd, ſi ægritudo multùm infeſtauerit; ſumatur euphorbium, et caſtoreum amborum an. 6. pars drach. 1. & diſſoluta in pauco oleo ſambacino mittatur in narem, & aurem.

Ponit curam cephalææ phlegmaticæ. Et primo per medicinas educentes phlegma, ſecundo cum alterantibus malam complexionem, frigidam, & humidam cerebri, & phlegma reſoluẽtibus, cum medicinis localibus loco dolenti applicatis odoratis, & in nares, & in aures iniectis. Prima medicina ſolutiua eſt pilulæ cochiæ: cuius eſt hæc deſcriptio. Rec. pulueris hieræpi. ſcilicet ſimplicis Gal. compoſitæ ex maſtiches, ſpicæ nar. carpobalſami, aſſari, croci, xilobalſami, caſsiæ lig. an. ʒ. vna, aloes duplum ponderis omnium, de hac hierapi. accipiantur drach. 10. Eſt enim calida & ſicca circa ſecundum gradũ, & poſſet fieri liquida in modum electarij addendo mellis quantum ſufficit, vt puta, pro. 2. ℥. pulu. & dimidia lib. vna mellis: & ſic ea frequenter vtimur, maxime in clyſteribus, & poſſet ea exiberi ꝑ os. ℥. 1. ꝑ vice, & euacuat phlegma & cholerã. Secunda medicina ingrediens hanc receptã eſt colocynthis, calida & ſicca in tertio, euacuans phlegma craſſum à cerebro & neruis, & locis remotis, licet etiã choleram pro parte euacuet, cuius ingrediũtur. ʒ. tres & vna tertia. Tertia eſt ſcammonia calida, & ſicca in tertio, attrahens cholerã cum fortitudine, cuius ingrediuntur. ʒ. ij. & . s. Quarta eſt turbith calidũ in tertio, euacuans ſi confortatũ ſit cum zingibere & ſimilibus, phlegma craſſum à capite & neruis & iuncturis. Si uero non cõfortatum ſit phlegma aquoſum, cuius ſimul cũ ſtœcade calido in primo, ſicco in ſecũdo, euacuante phlegma & choleram, debiliter tamen, & ſecundum aliquos melancholia accipiuntur ana. ʒ. v. Ex quibus hãc medicinam phlegma à prædominio, & choleram ſubdominãter euacuare comprehenditur. De quo forte quis mirabit cum ſit propria in ſoda mixta ex phlegmate & cholera quomodo cõueniat in pura phlegmatica. Prętereа propter admixtionem ſcammoniæ acceleratur operatio eius antequam medicinæ tarde euacuantes phleg. compleant operationem, euacuabunt itaq; chole. & non phleg. Et hoc manifeſte eſt contra præceptum Auicennę quartæ primi capitis, de quando et qualiter euacuari oportet, dicentis quod non ſunt admiſcendæ medicinæ diuerſæ in uelocitate, & tarditate diuerſos humores euacuantes, una enim complebit operationem antequam altera incipiat. Ad quod dicitur primo Raſim hoc feciſſe, quia humores peccãtes cum ad aliquẽ locum defluunt ſiue apoſtemandum, ſiue non, raro ſunt puri, imò plurimũ adinuicem permixti, ſicut & in uenis ſunt permixti, præcipue cholera cum alijs miſcetur, cum ſit ad fluxũ paratiſsima, imo ſit aliorũ uehiculum. Et propterea ſemper, uel fere ſemper eſt ipſius euacuationi intendendum, eſto quòd ipſam manifeſte peccare non uideamus. Et credo quod hæc ſit melior reſponſio ea, quã communiter dant expoſitores, dicentes, qđ hæc poſita eſt, ut ſit calcar aliarum medicinarum, nõ enim in tanta quantitate deberet poni. Et ad obiectionem ſimul cum authoritate Auicennæ dicitur: quod ipſa ſcãmonia nõ complet operationem ſuam antequam alię, imò acceleraт operationem aliarum, cũ aliæ notabiliter ſint dominantes, & proprie, ſi illæ medicinæ diu ſteterint adinuicem, & ſint aliqualiter fermentatæ, & proprie cum etiã aliæ medicinæ ſatis cito ſuam uelocitent operationẽ. Et dicit quod ſunt doſes decem. Ex quo comprehẽdere potes hoc ſolutiuum pro quaq; uice eſſe forte ualde, quia ſi bene cõputes, erit unaqueq; doſis. 2. ʒ. & fere dimidia, cum tamen experiamur. 1. ʒ. notabiliter operari. Quare ibi conſulo, ut ſis contentus communiter. ʒ. 1. Homines. n. ſuæ regionis ſunt robuſtiores noſtris. Secundo, docet remouere malam complexionem frigidam, & phlegma reſoluere, caput infundendo ex oleo ſambacino. Et eſt oleum ieuſamin, & non eſt factum ex floribus ſambuci, ſecundum quod arbitrantur expoſitores. Sambacus. n. eſt nomen deductum ex Arabico ſambac. Sambac autem, apud Arabes pręcipue eſt ſemen ieuſamini, & eſt arbuſtum quoddam quod ſemper uireſcit, calidum & ſiccum in tertio. Ben uero eſt ſemen rub. calidũ & ſiccũ in ſecundo, & oleum eius dicitur oleum muſcellinum, & Dio. uocat hoc granum balanus. Been uero ſunt radices cordiales, unde in receptis ſcribitur been albũ & rubeum. Et ex his oleis eſt aliquid in aures & nares inijciendũ, quod ſaltem bis in die debet permutãri ne putreat primum ſufficienter extrahendo. Deinde docet odorare algaliam, aliter galliam medicinam ualde redolentem, quia cum ipſa miſcetur ambra & muſcus. Sed odoretur pauca quantitas, quia multa uidetur fœtere, & propterea naribus muſcus inſufflatus ſit in modiciſsima quantitate. Et tandem ægro multum infeſtato, diſſoluatur euphorbij, & caſtorei. an. ſexta. ʒ. 1. in oleo ſambacino, & inijciatur in aurem & nares, quod intelligatur de aure ſequẽte dolorem, & in parua quantitate, eſt enim medicina calida in quarto, ualde alterans, non ergo conuenit, niſi mala complexio frigida multum excedat. Nec mireris, organum. n. auditus fortes ſuſtinet medicinas, ſicut teſtatur Gal. 6. de interioribus in cap. de fractura cranei, & docet experientia. Ex his poſſumus elicere quinque intentiones curatiuas ſodæ phlegmaticæ. Prima euacuat phlegma. Secunda diuertit. Tertia malam complexionem frigid. corrigit ſ. phlegma à quo dependet reſoluendo & caput confortando. Quarta corrigit accidentia. Quinta ordinat debitum regimen ſex rerum nõ naturalium. Prima quidã integranda eſt ex minoratiuo digeſtiuo & eradicatiuo. Minoratiuum à quo inchoandum eſt, materia exiſtẽte multa, eſt ſicut pilulæ ex hiera ſimplici, alephãginę, quibus pro medietate poteſt addi agaricus in oxymelle ſcyllitico præparatus, ita ut ex his exhibeatur drachma una cum uadit dormitũ. Et ſi uellet medicinas liquidas, exhibeatur hieræ ſimplicis G. ℥. 1. aut hierę cõpoſitę eiuſdẽ. ℥. x. aut. ʒ. tres, diaphinicon, aut tantundem electarij indi, quæ diſtemperari poſſunt cum aqua decoctionis, aut diſtillationis betonicæ, aut hyſſopi, aut maioranæ, aut ſtœcados arabici & ſimilium, ut amplius uirtus ad caput dirigatur. Digeſtiuum autem ſit duplex ſecundum materiam phlegmaticam facientem ſodã. Quædam enim eſt craſſa, uiſcoſa. Quædam ſubtilis facile rheumatizans. Pro digeſtione primæ, conuenit oxymel ſimplex, oxymel compoſitum, oxymel ſcylliticum. ſyr. de ſtœcados,

dos, diſtéperata cũ aquis decoctionis aut deſtillationis, ſtecados arabici, hyſſo. betonicæ, maiorane & ſimiliũ. Sed cõponi poteſt ſyr. ad hãc intẽtionẽ ſecũdũ hũc modũ. ℞. acori, ciperi an. ʒ. una, ariſtolochię rot. ʒ. 2. intertoris ſcyllæ. ʒ. 1. utriuſq; ſaluię, cẽtaureæ minoris, foliorũ lauri, betonicæ. ao. M. 1. anifi marathri, ſem. ſiſeleos, baſiliconis, an. ℥. s. liquiritiæ, paſſul. mũdatarũ ab arillis, utriuſq; ſteccados, florũ anthos, id eſt, roris marini. an. ℥. 2. al. ℥. 1. mellis, ſacchari, ana. lib. s. fiat ſyrupus ſecundum artem. Et ſi materia fuerit multum frigida, poſſuut addi ſpecies cubebæ, garioph. piperis an. ℥. 2. & fict calidior & delectabilior, & poteſt fieri ſyr. lõgus pro tribus uicibus reliquum abbreuiari, & ſumatur cũ aquis ſupra ſcriptis: ſi uero phlegma ſit ſubtile rheumatizans, utatur hoc ſyrupo. ℞. foliorum cupreſsi, ſaluiæ. an. M. 3. maſtichis, olibani. ana. ℥. 1. nucis muſc. nucis cupreſsi, ana. ℥. s. ligni aloes ʒ. duas, mellis, ſacchari. ana. lib. s. fiat ſyrupus longus ut ſupra pro tribus uicibus reliquũ abbreuietur: his & ſimilia magis aut minus calida à te poteris comprehendere. Eradicatiua autem ſint pilulæ cochiæ, de quibus Raſis in litera, quarum communiter exhibeatur. ʒ. 1. cũ dimidia. hiera compoſita G. hieralogodion & his ſimilia. Turbith uero non conſortatum educit magis materiam aquoſam ſiue phlegma ſubtile. Secũda intentio præter diuerſiones communes cum frictionibus uẽroſationibus, ligaturis, lotionibus, completur quatuor generibus diuerſionum, primo clyſteribus, ſecundo caputpurgiis, tertio maſticatoriis, quarto gargariſmatibus. Clyſteria uero ſint huiuſmodi. ℞. ſaluiæ, hyſſopi, maioranæ, ſtecados arab. ana. M. 1. centa. minori. ʒ. 3. colloquin. ʒ. 1. s. agarici in petia ligati. ℥. s. ſalis gemmæ. ℥. s. bulliant in ſex lib. aquæ ad conſumptionem medietatis, poſt eorum debitam cõmſionẽ, cuius deccctionis accipiatur lib. una, olei communis. ℥. 3. fiat clyſtere, & ſi opus eſt ipſum fortificare addatur hiera cõpoſita. G. hieralogodion, aut huiuſmodi. Secundus modus diuerſinois perficitur per caput purgia, ſicut aqua ſiue ſuccus ſampſuci, & eſt leuis, & expertus. Et fortior eſt ſi huic addatur ſuccus artanitæ pro medietate, aut tertia parte, & adhuc fortius, ſi addatur tantundem ſucci cucumeris aſinini. Et ad hoc, propriũ eſt oleum de cucumere aſinino. Nigella quoq; die ac nocte infuſa ĩ aceto, deinde ſiccata & trita, cuius odor cũ aliqua eius parte ſubtiliſsima ꝑ nares ſit tractus, eſt enim ad hoc propria. Ea tamen quæ ſunt ultima, in hoc caſu ſunt ſi ſupra ſcriptis addatur aliquid euphorbii, aut caſtorei, aut ellebori, aut fellis alicuius & ſimilia. Ardori autem his ſuccedẽti ſuccuratur cum iteratione attractionis aquæ tepidę per nares, aut aquæ uiolaceæ. Tertium genus diuerſionis per maſticatoria completur, quorum leue eſt maſtix, Fortius autem ſi prædicto addatur radix capparis. Et iterum fortius ſi addatur piper aut pirethrum aut ſtaphiſagria. Quæ omnia ſecundum neceſsitatem incorporentur cũ aliquo uiſcoſo, ſicut cera, pix, reſina aut ſimilia. Et poſſunt aromatizari cum pauco gariophil. galliæ muſ. Quartum genus diuerſionis eſt cum gargariſmat. quorũ leue eſt oxymel ſimplex aut ſcilliticũ cũ decoctione corticum radi. capparis. hyſſopi, & ſtecados arabici. Et fortius eſt, ſi in hac decoctione ponatur piper, pirethrum, aut ſinapis. Sed ordo medicinalis exigit, ut à lenioribus inchoetur. Neq; fiant huiuſmodi cum fluxus rheumatiſmatis ad membra ſubiecta timetur. Hæc quidem genera diuerſionum non uno die omnia facienda ſunt, ſed cum interpolatione, ut una die unum, ſecũda die aliud, & ſic deinceps, aut interdum duo interponantur dies. Tertia autem intentio perficitur cum alterantibus malam complexionem frigidam, caput confortantibus ac cauſam coniunctam reſoluentibus, applicitis parti dolẽti in nares, & in aures iniectis ac odoratis. Ex quibus maxime ſunt quæ in litera per Raſim traditaſunt, & quæ etiam tradet parum infra. Ea domeſticis in ſoda frigida ſunt cubebæ cõtritæ, & aqua roſacea aſperſa, loco dolenti ſuperpoſitæ. Sed ex conferentibus in ſoda frigida & uẽtoſa eſt, ut milium cum ſale mixtum, quantum ipſum eſt calefiat ſuper tegula aſperſa uino albo, & aceto acuto. ex quibus ita calefactis, imò aliqualiter torrefactis, ſacculi impleãtur, & ita calidi ſæpe applicẽtur. Grana quoq; ſinapis, & grana naſturtii infuſi modicum in aceto, optime conferũt ſi ex eis ſacculi impleantur & applicentur. Theriaca quoq; uel mithridatum cum ſucco mentæ permixtum, loco dolenti appoſitum, egregie confert. His aliquid opii apud magnam neceſsitatem addi poſſet, aut addatur aliquid philonii rom. in quo opium correctũ eſt, aut apud urgentẽ neceſsitatem diſtillentur. 2. gran. opii cum oleo liliorũ, aut caſtorei, aut euphorbii, & debite tepidum, in aurem ſequentem dolorem iniiciatur. Sed raro accidit ea humore frigido, ingentem fieri dolorem, & propterea ſecundum plurimum non eſt uſus opiatorum neceſſarius. Pomum odoriferum ad confortationem cerebri frigidi. ℞. laudani, ligni aloes, ſtyracis calamitæ. an. drach. 1. garioph. nucis muſ. ſem. baſiliconis. an. ʒ. s. cum aqua roſacea in qua ſit aliquid de muſco fiat pomum, & ſi aliquid ambræ addatur, eſt præſtantius.

Quarta intentio eſt correctio accidentium, ex quibus frequenter corrigendus eſt ſubeth cum frictionibus fortibus & aliis generibus diuerſionum, & odore aceti acutiſsimi. A cæteris uero præſeruetur & corrigatur, ut propria exigunt capitula. Quinta intentio, exigit aerem calidum & ſiccum. & ſecundum plurimum luminoſum. Potus ſit uinum uetus mediocris uinoſitatis, aut multæ aliquando, ſed in parua quãtitate, ſed præſtantior eſt aqua mellis, cui aliquid modicum piperis addi poſsit. Fercula ſint facilis digeſtionis, paucarũ ſuperfluitatum ad calidum & ſiccum declinantia, carnes auiũ laudabilium concedi poſſunt. Et in fine menſæ parum diacidoniten cũ ſpeciebus, aut aliquid pyri, aut cidoniorũ confecti. Somnus debet eſſe minor quam in aliis ſpeciebus ſodę. Et dormiat capite leuato, & ſuper latere ſano. Et ſit bene pãnis coopertus tam ſecundum caput, quàm ſecundum corporis reſiduũ. Sollicite purget omnes corporis ſuperfluitates per regiones conuenientes, ſicut ſuperius in ſoda ſanguinea dictum fuit. Vomitus tamen ſummopere fugiendus, niſi adeſſet in ſtomacho materia dolorem fouens. Exercitium autem fugiendum. Verum frictiones ſuppleant uicem exercitii. Vitet accidẽtia animæ exceſsiua, licet ira leuis, & huiuſmodi accidẽtia caliditatem naturalem aliqualiter excitãtia liberius concedi poſſunt.

Complementum curæ cephalææ calidæ.

IN cephalæa uerò calida emplaſtrum hoc fronti, & temporibus eſt imponendum. cuius hæc eſt confectio. Recipe ſem. lactucarum, ſief memithe ſandalum album, & rubrum, fauſel, roſas, opium. fiat ex eis emplaſtrum, poſtquam aceto, et aqua roſacea cõſperſa fuerĩt; frõti imponatur, ſuper quod mittatur pannus aceto, & aqua roſacea infuſus, qui cũ tepefactus fuerit, iterũ infundatur, & deſuper ponatur.

Reuertitur ad complendam curam tàm cephalææ calidæ quàm frigidæ, inchoans à calida, pro cuius cura conficit hoc emplaſtrum ultimum & efficaciſsimum ad tollẽdam malam complexionem calidam, tum etiam ad ſtupefaciendũ. Cuius deſcriptio eſt talis. ℞. ſem. lactucarum, quod eſt frigidum & humidum in ſecundo, ſief memithe, id eſt, ſucci memithe per decoctionem inſpiſſati, uel ad ſolem, frigidi & ſicci in primo & eſt herba ſimilis papaueri, aliter dicta glaucium, & eſt ſpecies chelidoniæ. Ille autem ſuccus ſic inſpiſſatus dicitur ſief, licet ſief proprie ſumpta ſit medicina ocularis exiſtens formæ pyramidalis ad ſimilitudinem nuclei dactyli. Sãdalus eſt lignum triplex, album, rubrum, & citrinum cæteris duobus magis odoriferum, frigidum & ſiccum in tertio. Fauſel eſt auellana Inda, frigida in ſecundo, & ſicca in tertio. Roſæ frigide & ſiccæ in primo. Opium frigidum in quarto, ſiccum in ſecundo. Hæc omnia debẽt aggregari in modum emplaſtri, poſtquam aceto & aqua roſacea cõſperſa fuerint. Et poſſunt poni omnia in æquali doſi præter opium, quod oportet ſubduplari, aut ſaltem ſubquadruplari ad quodlibet illorum: ubi tamẽ eſſet mala complexio calida, & ſicca, poſſemus augere humidum. Hoc autem emplaſtrum ſuper aliqua petia ſubtili extenſum, parti dolenti ſuperponatur. & ſuper ipſum imponantur petiæ infuſæ in aqua roſacea & aceto ſæpe replicatæ, ut frigiditas actualis & potẽtialis conſeruetur, & propterea non multum tepeſcere dimittantur.

Complet curam cephalææ frigidæ.

LInimentum uerò cephalææ frigidæ. Recipe caſtoreum, euphorbium, piper, ſinapim, ſtyracem, rutam, marrubium: quæ ſiccata, & pulueri zata, & etiam cicotri-

conizata

conirata miſceantur, & conſpergantur in uino ueteri: ex quibus fiant trochiſci, & deſiccentur. cumq; neceſſe fuerit, ex uno in uino ueteri, aut oleo coſtino, uel chamæmelino diſſoluto, frons multoties liniatur: hoc enim linimentum omni antiqua cephalææ confert non ſolum ſuperpoſitum; ſed etiam auri iniectum, qua ſequitur illud tempus; poſtq̃ in aliquo de prædictis oleis riſolutum fuerit. Aegro uerò uinum uetus, et forte dandum eſt. cum autem cephalæa per hebdomadam unã perſeuerauerit; æger in balneum mittendus eſt, atq; ſup caput eius aqua, iu qua chamæmelum, & ſampſuchus, & nemẽ, et ſtœcas arabicus cocta fuerint; ſimul aut ſigillatim fundenda eſt.

Hic complet curam cephalææ frigidę cum materia phlegmatica. Licet etiam mala complexio frigida pura his curanda ſit. Primo ponit hoc linimentũ, cuius eſt hæc deſcriptio. ℞. caſtorei, euphorbij, piperis, ſinapis, quę oĩa calida ſunt in quarto, ſtyracis ſiccæ & calidæ in ſecundo, rutæ calidæ & ſiccæ in tertio, marrubij calidi & ſicci in ſecundo. Quæ omnia in æquali doſi poſita, aut ſorte calidorũ in quarto poſſet doſis ad cætera ſubduplari, ſiccata, puluerizata, & cicotriconizata, ideſt, tamiſata, commiſceantur cũ uino ueteri, ex quibus ſic mixtis fiant trochiſci, & deſiccent̃, & oſui reſeruent̃. Trochiſcus dr̃ forma rotunda ex duabus partibus leuiter cõpreſſa, & dr̃ à trochos græcè, rota latinè, in quã formam reducuntur pulueres cum aliquo liquore permixti, ut eorum uirtus diutius conſeruetur, quorum trochiſcorum accipiatur unus uel plures neceſsitate urgente, & diſſolutus cum uino ueteri, aut aliquo oleo, ſcilicet chamæmelino, aut coſtino parti dolenti applicetur, aut aliquid eius in aurem parti dolenti proximam iniiciatur. Secundo, complet huius cephalææ curam per uinum uetus & potẽs exhibendum in modica quantitate, ſiue uia medicinæ, ſiue uia cibi exhibeatur. In magna enim quantitate nimis euaporando, aut in ſtomacho, ſeu acetoſãdo ex indigeſtione poſſet magis nocere quã iuuare. Demum docet curare per balneum ſiue igneum aliter dictum pyreum, ſicut eſt furnus pane extracto, aut aereũ ſatis notum, aut aqueum ſiue naturale ſicut thermarum, aut artificiale ſicut ex decoctione rutæ, betonicę, calamenthi, ſalniæ, hyſſopi ſtœcados arabici, maioranæ & ſimilium: quibus poteſt addi ſulphur, & alia notabiliter calefacientia ſm̃ frigiditatem reſiſtentia. Vltimo docet curare cum embroca ſacta cũ decoctione rerũ ſimilium his, de quibus ſupra. Eſt aũt embroca caſus liquorum ex alto ſuper aliquod mẽbrum, uã propter caſum fortius imprimit, & magis uirtus eius ꝓſondatur. Nemen, ideſt, ſerpillum, & non ſiſimbrium.

Cura cephalææ per communitatem ad ſtomachum.

Quod ſi cephalæa quotidie ante comeſtionem inuadat, et poſt comeſtionem recedat, ſuccurrendum eſt infirmo ante horam, qua uenire conſuenit, dando eis buccellas panis in ſucco granati, aut uua acerba, aut horum ſimilium infuſas.

Ponit curam cephalææ per cõmunitatem ad ſtomachũ, tradens ſolum curationẽ illius, quæ fit propter raptum materiæ cholericæ ad ſtomachum. Cuius ſignum eſt, quia ante comeſtionẽ inuadit, poſt comeſtionem uero recedit. Cum enim ſtomachus eſt uacuus fit facile materierum ſuſceptiuus, & maxime earũ, quæ facile ad ipſum fluunt ſicut materiæ cholericæ. Facile autem ſedatur hic dolor per comeſtionem, cholera ad fundum ſtomachi repreſſa, & forte in aliquibus egrediente piloron, aut forte per uomitum educta.

Si autẽ materia eſſet phlegmatica aut melancholica non ſic propter ſuam craſsitiem & uiſcoſitatem ſacile reprimeretur. Et eſto quòd in principio aliqoaliter ſedaretur parũ, poſt magis augeretur, cum ipſe cibus corrumpatur à materia cui admiſcetur, & etiã propter indigeſtionem cedat in materiam. Curat ergo dando buccellam panis in uino granatorum, aut acreſta, aut alio ſimili, ſicut ſuccus cydoniorũ, & huiuſmodi, ante raptum materiæ cholericæ ad ſtomachũ, uel ſaltem ante aduentum cephalææ, quæ ſua frigiditate aut ſtipticitate choleram reprimunt, aut ipſum aduentum ad ſtomachum prohibent. Ex his datur intelligi cura reliquarum ſpecierũ cephalææ per cõmunitatem, ſiue à toto, ſiue à membro determinato communicetur, quæ ſi à membro determinato communicetur, quinque exigit intentiones curatiuas. Prima euacuat quod de humore malo in membro ſuſcipiente & mittente continetur. Secunda diuertit, quod eſt aptũ commonicari cum frictionibus, uentoſis, ligaturis, lotionibus, & clyſterijs, trahendo ipſum ad partes oppoſitas membro, cui fit cõmunicatio nec non rubificantibus, ueſificantibus, & tandem cauterizantibus factis ſuper ipſo membro communicante. Tertia confortat membrum mittens ipſius malas complexiones & diſpoſitiones corrigendo, ut neque talem humorem multiplicet, neq; aliunde ſuſcipiat, ſed fiat minera laudabilis chimi. Quarta claudit uias medias inter membrum mittens & ſuſcipiens. Quinta membrum ſuſcipiens confortat, ne huiuſmodi tranſmiſſum recipiat. Prima intentio eſt euacuatio humoris. Si ergo ſtomachus, uel hepar, uel ſplen, uel matria, uel membra ſpiritalia communicent capiti phlegma, uel choleram, uel alium humorem, aut uapores ab his eleuatos, primo præmittenda eſt euacuatio humoris, tàm in membro ſuſcipiente, quàm in mẽbro mittente, ſiue ſit ſanguis cum phlebotomia, ſiue alius humor cum pharmacia integrata ex minoratiuo, digeſtiuo, & eradicatiuo, etiam ſæpios iteratis ſecundum exigentiam. Secunda intẽtio eſt diuerſio: ſi ſit ſine euacuatione incipit à membro læſo, aut prope ipſum, & trahit ad partes oppoſitas diſtantes, tam à membro mittente, quam ſuſcipiente. Et ex fortibus & proprijs in attractione materiæ ſodæ in uigilante ex ſoda, eſt frictio pedum, multoties. u. dormit ſuper ipſam, patiens ſodam, & quandoq; ſit eius aſsiduatio in pedibus donec reſoluatur ſoda, & lotiones pedum conferunt: ſi autem cum euacuatione incipit à remotis ueniens ad propinqua. rubificãtia, aut ueſicatoria, & cauteria ſiue actualia, ſiue potentialia fiant ſuper ipſo membro mittente, aut in loco ſibi proximo. Et ulcera diu, ut per unum menſem, aut amplios teneantur aperta, ut materiæ integra fiat conſumptio: ut in ſtomacho, ſi ratione fundi fiat per duos digitos ſupra umbilicum, ſi in ore ſtomachi fiat poſterius circa decimá tertiam ſpõdylem, aut anterius parum intra malum granatum, ſi in ſplene in latere ſiniſtro circa ipſius regionem, ſi in hepate in latere dextro, ſi in matrice circa alchatim, eodem modo in reliquis. Fiant autem illa magis aut minus profunda ſecundum ſitum membri mittentis, & cæteras naturas compoſitionales, & membi ipſius nobilitatem, & ſecundũ quod opus eſt, ut ulcus longo aut breui tempore teneatur apertũ, & ſecundum has conſiderationes etiam opus eſt, ut fiat magis, aut minus latum. Hæc tamẽ ſunt de his quæ poſtponenda ſunt & non fienda, niſi cum cætera non cõtulerint, magis tamen ob uulgi infamiam quàm quod res in ſe ſit periculoſa, imò exiſtimo ſi medici eſſent audaciores multa mirabilia facerent cum his cauterijs, ſicut Albucaſis.

Tertia autem intentio perficitur cum his, quæ à proprietate, & etiam à qualitate manifeſta confortant membrũ mittens, ipſius diſpoſitiones corrigendo: ſiue ſit malitia cõplexionis, ſiue unitatis, ſiue compoſitionis taliter, ut fiat minera laudabilis chymi. Quæ omnia qualiter compleri debeant in proprijs uidendum eſt capitulis de quibus infra.

Quarta autem intẽtio. ſ. clauſio uiarum intermediarum, completur quandoq; cum ſtipticis & confortantibus, ſumptis per os in fine menſæ, ut cidonijs, pyris, coriandris & huiuſmodi: quandoq; cum medicinis & ligaturis, ſicut ſi communitatis ſit à pede cum inſtitis notabiliter ſtrictis circa totum crus, necnon ſi oportuerit medicinarum ſtipticarum applicationem etiam deſuper ſtringẽdo cum ligatura. Et ſimiliter hæc eadẽ circa collum fieri poſſunt, materijs aut uaporibus ad caput aſcendentibus per cannam pulmonis, meri, uenas aut arterias colli, quod idem eſt, & circa tempora medicinis & ligaturis compleri poteſt. Quandoq; uero completur uenarum & arteriarum laqueatione poſtquam comprehenſum fuerat, quæ ſit illa per tumorem, caliditatem, pulſum, dolorem, & huiuſmodi. Si ergo ſit de paruis, fiat altero duorum modorum, aut ſcindendo ſuper ipſam, & poſtea ipſam cum ſtilo ignito, aut cauterio punctali cauterizãdo, aut cutem ſimul cum uena urendo, & tãdem eſcara remota conſolidando. Quod etiam cauterio potentiali perfici poſſet, actuale tamẽ melius eſt & tutius. Si uero ſit de magnis, ſcindatur

datur uel uratur cutis ſuper ipſa,qua ſciſſa uel amota ligetur uena in duobus locis ſatis ſibi inuicem proximis, & ſcindatur in medio,& utraq; extremitas cauterizetur. Nota tamē quod ſi materia factura cæcitatem,deſcenderet ad oculos p uias intrinſecas,hæc uenarum laqueatio nullius eſſet proficui,ſed in hoc caſu eſſet ponendum ſedaginum in parte poſteriori capitis in locis,ubi collum capiti coniungitur, aut eſſent facienda cauteria in duobus cornibus poſterioribus, ſcilicet iuxta loca mendoſa,aut eſſet apponendū cauterium in commiſſura coronali.

Vltima uero intentio.ſ.capitis confortatio,completur cū applicitis extra circa frōtem & tempora, ut oleo roſaceo & aceto,quæ,materia exiſtente calida cōtinuentur,frigida uero exiſtente cum mixtione calidorum temperentur.Confortetur(q́;) caput cum ſumptis interius,ut diamuſco,diambra in diſcraſia frigida,iuleb roſ.& ſimilibus in calida, & ex ꝓprijs ſunt cerebella hœdorum & gallinarum. Confortatur etiam caput ne recipiat,& ipſius frigiditas & humiditas corrigatur cum cauterijs ſex,aut aliquo iſtorum.Vno in commiſſura coronali. Alio in medio ſagittalis.ſ.circa ſummitatem capitis. Tertio in lambda.Duobus alijs circa tēpora,& maxime ubi ſunt commiſſuræ mendoſæ: & ubi timeretur nocumentum in nucha. Sextū fiat in parte poſteriori ubi caput principio colli iungitur,& fiat ad ſimilitudinem oſsis oliuæ, & penetret uſq; ad os,aut ſaltem ad almochati: & diu conſeruentur aperta.ſ.ultra menſem. Et quamuis poſita ſint ſex cauteria prædicta pro confortatione capitis & correctione diſpoſitionum eius,non tamen ſemper oportet hæc omnia facere, ſed plerunq; ſufficit unum aut plura ſecundum unam aut plures cerebri particulas corrigendas,quodlibet enim corrigit particulam ſibi proximam. Et Deum teſtor, quòd nulla alia eſt melior hac medicina,& magis efficax in confortando cerebrū,& corrigendo eius prauas diſpoſitiones cuiuſcunque generis ſint,& quomodocunq; euenerint ſiue per eſſentiam ſiue per communitatem.ſed præcipue ualet in corrigendo diſpoſitiones chronicas frigidas & humidas cerebri ac ortorum ab eo, necnon membrorum ſuppoſitorum quibus cerebrum mittendo ſuperfluitates communicet.

Cura cephalææ prouenientis à cauſa primitiua.

SI autem cephalæa contingat propter multam in ſole moram; ſufficienter ex oleo roſaceo, & aceto infrigidatis curari poterit: quæ tamen ſi ex hoc non quieuerit; ex alijs infrigidantibus curanda erit.

Docet remouere cephalæam pendentem à cauſa primitiua, utputa à ſole cū frigidis capiti applicitis.ſ.oleo roſaceo, ſubquadruplo ad acetum,& ſint actu infrigidata,& capiti cū petijs lineis applicentur. Quæ ſi nō ſuffecerint docet ad alia frigidiora eſſe procedendum,quæ ex præcedētibus ſatis poſſunt eſſe nota,ſicut ſunt ſucci lactucæ,ſemperuiuæ & ſimiliū. Quibus ſemper aliquid aquæ roſaceæ pro confortatione, & aceti pro penetratione eſt addendum.Et tu pro complemento habeas duas intentiones curatiuas. Prima eſt,remouere cauſam primitiuam. Secunda,nocumentum ab ipſa in capite impreſſum. Ergo ſi cauſa primitiua fuerit ſol, aut alia cauſa calefaciens, pone ægrum in umbra, & in loco frigido. Si uero fuerit uentus aut res infrigidans pone ipſum in loco calido. Nocumentum autem impreſſum remoue cum contrarijs capiti applicitis,quorum copia ex dictis & dicendis tibi erit manifeſta. Si uero ex ſoda per liquefactionē humorum à cauſa calida,aut expreſsionem à cauſa materiali frigida fieret, procede ſicut ſuperius in ſoda materiali eſt oſtenſum.

Vltimum remedium ne ſequatur amiſsio viſus.

SI autem ſoda adhuc perſeuerauerit,et fortior fiat,neque ullo modo remoueatur,& timeatur, ne æger uiſum amittat,& aqua ad oculos deſcendat; temporum arteriæ ſunt incidendæ, & extrahendæ. hoc tamen, quod nunc loquimur, eſt præter noſtram intentionem in hoc libro.

In hac parte ultima præſentis capituli ponit ultimum remedium multoties neceſſarium,ne ſequatur amiſsio uiſus.ſ. inciſionem ſiue laqueationem uenarum,& arteriarum,temporum,per quas uias materia ad oculum defertur factura cæcitatem,quæ laqueandæ ſunt modo ſuperius dicto. Primo cognito per tumorem,dolorem,& pulſationem,quæ ſit illa, ſcilicet per quam materia ad oculum defertur. Nota tamen laqueationem arteriarum magnarum ſatis eſſe ſuſpectam.Et propterea ſi potes cum defenſiuis prohibe materiam ad oculum fluentem. Subdit tamen ea,quæ nunc dicit eſſe præter intentionem ſuam in præſenti opere. Cum non fuerit intentio ſua in hoc libro ad tertium inſtrumentum medicinæ.ſ.ad chirurgiam procedere. Ex his iam manifeſtæ ſunt tibi curationes ſpecierum cephalææ pendentium à mala complexione ſine materia,cum in ea non exigantur niſi tres de intētionibus ſupraſcriptis.ſ.alteratio,accidentium correctio,& debitum regimen ſex rerum non naturalium. Et etiam cum materia ſanguinea,cholerica,phlegmatica,non autē melancholica,ſed eam ſtatim ſubiungam. Similiter poſita eſt cura cephalææ per communitatem a membris determinatis,non autem à toto,ſicut in febribus & criſi, quam nunc ſubiungam. Et cum hoc ſubiungam curationes multas aliarum ſpecierū, quæ mihi uidebuntur magis neceſſariæ ex quibus reliquæ poſſunt innoteſcere. Spiritus autem ſanctus ſit nobis auxilium amen.

Cura cephalææ prouenientis à melancholia.

CVra ſodæ melancholicæ, ſex exigit intentiones curatiuas. Prima digerit. Secunda euacuat. Tertia diuertit. Quarta malam complexionem alterat caput confortando. Quinta corrigit accidentia. Sexta ordinat debitum regimen ſex rerum non naturalium. Digeſtiua debent eſſe humida, aliquando calida, aliquando frigida, ſm quòd melancholia eſt naturalis,aut aduſta. Et debent eſſe inciſiua & ſubtiliatiua,magis aut minus, ſm maiorem uel minorem craſsitiem,aut uiſcoſitatem:et per tertiam & quartam uirtutem reſpicientia determinatum humorem & membrum ea proprijs ergo eſt ſyr.de epithymo deſcriptione, Meſuæ in antidotario. Item alius eiuſdem intentionis ſublimis & expertus eſt hic. ℞. capillorum ueneris, radicum bugloſſæ domeſticę & ſylueſtris,& florum earū,polipodij,ana. ℥.1.epithymi.℥.1.folliculorum ſenæ, chamępitheos, ſtœcados,ana.ʒ.7.chamædryos,ſquinanti,ellebori nigri, ana.ʒ.3. fumiterræ.ʒ.8.eupatorij.ʒ.4.ſuc.pomorum dulcium.℥.8. oīa præter epithymum,& ſuccum pomorum bulliant in lib.4.aquæ uſq; ad conſumptionem medietatis,deinde bulliat in ea epithymum ebullitione una,& coletur,& cum ſucco pomorum & ſacchari.lib.tribus fiat ſyrupus,cuius doſis eſt drach. decem,uſque ad duas uncias cum aqua bugloſſæ,lupulorum, endiuiæ & ſimilium.

Euacuantia debent habere tres conditiones. Prima, ut non ſint multum fortia,ne ſubito magnā ſolutionem faciant. Secunda,ut non multum recedant à graduali temperamento. Tertia,ut ſint mixta cum lenientibus & humectantibus, & cum hoc ſecum aliqua cordialia miſceantur. Quæ conditio in omnibus medicinis,ac omni regimine ægritudinū melancholicarum ſeruanda eſt. Ex proprijs ſimplicibus eſt ſena,epithymum & polypodiū,& ſimilia: & ex compoſitis pilulæ Indæ,de lapide armeno,& de lapide lazuli:& ex electuarijs diaſena, confectio amech, maxime in melancholia aduſta. Diuerſiones autem communes & propriæ cum euacuatione & ſine,faciendæ ſunt quemadmodum in præcedētibus dictum eſt in alijs ſpeciebus ſodæ. Applicanda autem capiti debent eſſe humida,calida,aut frigida,ſm quod melancholia eſt aduſta,aut nō aduſta, plurimum tamen debet ad calidum declinare,ſicut decoctio facta ex bugloſſa,boragine,ſena, epithymo,& ſimilibus, cum capite caſtrati in decoctione diſſoluendo: & ex oleis,eſt oleum ſeſaminum,amigdalarū dulcium & ſimilia. Accidētia autem ſicut uigilia,alienatio &c. corrigantur quemadmodum dictum eſt, & inferius in proprijs dicetur cap. Regimen autem ſit humectatiuum & impinguatiuum,non tamen oppilatiuum,ſit autem declinās ad calidum,aut frigidum,ſecundum humoris exigentiam, & aliarum circunſtantiarum,ſicut dicetur in capite de melācholia. Si uero in cauſa ſint humores aduſti,totum regimen medicinale,necnon ſex rerum non naturalium decliner ad frigiditatem & humiditatem,& humores aduſti euacuentur cum pilulis de fumoterræ,electario amech,& ſimilibus.Et ex his potes elicere curam ſodæ pendentis ab humoribus mixtis. Digeſtiua enim, & euacuatiua debent eſſe mixta ſecundum

humorum

humorum exigentiam.

Cura autem ſodæ per cõitatem à toto, ſicut in febribus, eſt. Vt conſyderes, an ſit ſolum in cauſa, mala complexio calida & ſicca. Et tũc ſola ĩfrigidatione & humectatione opus eſt cũ his, quæ ſuperius dicta ſunt. Si uero materia repat ad caput, ipſum forte apoſtematura, procedatur ſicut ſuperius dictum eſt in ſoda humorali, & dicetur in capite de phreneſi. Si uero in cauſa ſint uapores febriles, ſicut eſt ſecundum plurimum, communicati à toto, aut à minera putredinis, conſyderentur an ſint pauci & ſubtiles, & tunc duæ ſunt intẽtiones. Prima diuertere, ſicut dictum eſt ſuperius. Deinde infrigidare & humectare & confortare caput cum ſibi applicitis & his, quæ dicta ſunt ſuperius, non tamen multum oppilantibus. Si uero uapores ſint multi & craſſi, diuerſionibus intendatur omni ingenio Secundo, ipſorum in capite contentorũ euaporationi & reſolutioni, ſicut cum decoctione roſarum, uiolarum, meliloti, chamæmeli, ſeminis althææ, anethi & ſimilium· & ſi infrigidatione opus ſit, quædam frigida, ſicut dictum eſt ſuperius, per nares trahantur, & in aures iniiciãtur, ſint tamen actu tepida. Et quandoque apud neceſsitatem urgentem utaris narcoticis, aut ex eis aliquid in aures diſtillãdo, ſicut dixit Raſis in textu, aut aliquid per os ſumendo. Nõ autem capiti applicentur, ne oppilando magis uapores concludantur & incraſſentur, & deinde fortior ſequatur dolor.

In cura autem ſodæ creticæ ſit prima intentio, ut natura iuuetur, per quamcunq; uiam expulſionem tentauerit, modo ſit conueniens. Vt ſi ſenſerit dolorem, & tugitum circa inteſtina, cum ſuppoſitoriis, aut clyſteribus adiuuetur. Si uero nauſeam, & ſubuerſionem, cum impoſitione digiti uomitus adiuuetur. Similiter cum impoſitione pennæ in ore, in oleo intinctæ, aut ſumptione oxymellis cũ ſucco raphani, & ſimilibus. Si uero ſenſerit grauitatem & tẽſionem circa renes, prouocetur urina cum decoctione ſeminum communium frigidorum, & ſimilium. Si uero ſenſerit cutem humidam, & pulſum undoſum, ſudore adiuuetur, ęgrum bene pannis cooperiendo, & anhelitum continendo. Et ſi apparuerit rubedo in oculis, radii, imaginationes citrinæ, tunc ſanguis ex naribus prouocetur cum impoſitione digiti, aut ſetis porcinis, & ſimilibus ſanguinem ex naribus prouocantibus. Si uero in ſubaſcella, aut inguine. aut poſt aures dolorẽ ſenſerit, illic emplaſtra attractiua ponantur, & etiam uentoſæ ſi oportuerit. Secunda intentio, quæ uapores reprimunt in fine menſæ ſumantur, ſicut cidonia, aut coriandra, & obſeruẽtur reliqua in criſi ſeruanda.

Cura ſodæ apoſtematoſæ ex curſu phreneſis inferius intelligetur. In cura ſodæ ex oppilatione. Primo, intendendum eſt ad deoppilationem educendo humorem oppilãtem. Euacuatione, tam communi integrata ex minoratiuo, digeſtiuo, & eradicatiuo, ꝙ propria, ſicut in curatione ſodæ materialis ſuperius dictum eſt. Secundo, intendendum eſt ad alterationem malæ complexionis ex oppilatione derelictæ cũ cõtrariis ex his, quæ dicta ſunt colligẽdis. Accidit autem, ut dicit Auic. in proprio capite in cura huius ſodæ contrarietas, cum aliquando oporteat de oppilari cum calidis, tàm digeſtiuis, quàm euacuatiuis humore exiſtente craſſo, ex quibus augetur mala complexio calida ex oppilatione derelicta: in hoc ergo caſu iuxta ſententiam Auic. nunc fiat de oppilatio cum huiuſmodi calidis, ex quibus aucta mala complexione calida fiat, poſtea ipſis dimiſsis alteratio cum frigidis. Et poſtea iterum redi ad deoppilandum cum calidis, ita ut hæ intentiones ſint ſibiinuicem mutuo ſuccedentes toties, donec cura compleatur.

In cura ſodæ ex percuſſione, ſi fuerit ſolum contuſio abſq; uulnere manifeſto. Prima intentio eſt prohibere apoſtema, ſ. approximãdo loco contuſo faldellas ſtupeas infuſas primo in aqua roſacea, & aceto ſubtriplo ad ipſam, & poſtea ipſas bene expreſſas, iterũ infundas in oleo roſaceo, & albumine oui debitè adinuicem conquaſſatis comprimendo, aut ligando deſuper cum ligatura conueniente. Et faciendo phlebotomiam ex cephalica, aut uena communi eiuſdem partis, aut contrariæ, ſecundum multitudinem repletionis. Apud quam neceſſe eſt reiterare phlebotomiam, ut ante dictum fuit. Si uero albumen oui non habeatur, accipiãtur aquæ, aut ſucci ſtiptici, & permixti cum pulueribus conſtrictiuis loco percuſſo applicẽtur. Aut etiam ſola aqua communis applicetur. Sed non prætermittatur debita ſtrictura cum ligatura facta ſecundum artem, hæc enim eſt radix curæ. Et debet eſſe ſtrictura ſuper loco contuſo, & ſuper parte diſtante magis gradatim relaxata. Deinde gradatim debemus permiſcere repercuſsiua cum reſolutiuis, donec ueniamus ad reſoluentia pura. Et ex propriis eſt myrtus, abſinthium, cyminum, calamenthum, & huiuſmodi. Si uerò ſit uulnus manifeſtum cũ fluxu ſanguinis, intendatur ad ipſius reſtrictionem, ac etiam apoſtematis prohibitionem cum faldellis ſtupeis infuſis in albumine oui, cum pulueribus conſtrictiuis debitè conquaſſato, ex quibus uulnus repleatur. Ac etiam fiat phlebotomia modo iam dicto. Et tandem uulnus curetur, ut ex propriis capitulis, quarta primi, & quinta ſexti eſt uidendum. Et ſi propter commotionem cerebri homo fiat ſine uoce, ac forte cũ pauco & debili ſenſu & motu, & ſteterit ſic uſq; ad tertiam, & non additur, neq; minuitur, tunc laudatur in tertio, ut expectetur uſq; ad ſeptimum, & non moueatur ante illud cum aliquo, quarta quarti, capite de caſu & offenſione. Quod intelligendum eſt, ægrum non eſſe mouendum cum aliqua forti operatione, ſicut eſſet ſecare cutim, os fractum euellere. Tamen debemus facere phlebotomiam uirtute uitali ſtante & totum caput infundere cum oleo ro aceo omphacino, & cum aliis medicinis localibus ſupraſcriptis ſecundum exigẽtiam. Dięta autem in primis caſibus debet eſſe tenuis, ſed cũ his accidentibus tenuiſsima. Poſtea ad confortationem cerebri ægritudine aliqualiter declinãte, præcipue ubi multux ſanguis exiuerit, iubet Auicẽna prima tertii, capite proprio cerebella gallinarum dari, ſunt enim tunc propria, & tunc in quantitate multa exhibeantur. Raſis autem ſexto Almanſorix ultimo capite, poſt principium conficit emplaſtrum in his diſpoſitionibus propriũ, maxime in contuſione, factũ, ſcilicet ex foliis myrthi, balauſtiis & corticibus granatorũ, in aqua & aceto uſquequo diſſoluãtur coctis, parum muſci, gallię & xiloaloes, & calami aromatici admiſcendo. Ex quibus omnibus cum aceto & aqua & uino ueteri ac ſtiptico coniunctix, quaſi emplaſtrũ conficiat, & loco ſuperponatur. Venter autẽ in his caſibus ex aqua fructuum, aut leui enemate ſoluatur.

In curatione ſodæ pendentis ex debilitate capitis. Prima intentio poſt euacuationem eſt malam complexionem capitis remouere. Secunda caput confortare, Tertia debitum regimen uitæ, excludens omnem cauſam debilitantem tàm exterius occurẽtem quàm interius ſumptã. Mala autem capitix cõplexio remouetur cũ contrariis, tàm interius ſumptis quã exterius applicitis, de quibus ſupra.

Caput autem confortatur cum his, quæ dicta ſunt propria capiti per tertiam uirtutem, & quæ ſunt ſubtilia cum ſtipticitate quadam odorifera. Ex frigidis ſunt roſę & camphora· ex calidis, ambra, muſcus, maiorana, cinnamomum cubebe &c. Ex cõpoſitis, diãbra, diamuſcus, aromaticum roſ. ex frigidis ſaccharum roſatum compoſitum. confortans omne membrũ eſt theriaca. Et ſimplex cõfortans omne mẽbrũ eſt terra ſigillata: & oleum roſaceum temperando complexionẽ cõfortat omne membrum.

Tertia autem intentio perficitur commenſurando cibum & potum in quantitate & qualitate uirtuti digeſtiuæ, & non ſit uaporoſus nec nocens cerebro, ſicut allium, crocus, orobus faba, phaſeoli, hyoſcyamus, lac, lẽtes, nuces, oliuæ, raphanus, & ſimiles, debite proportionando reliquas ſex res non naturales.

Cura ſodæ ex acuitate ſenſus perficitur cum his, quæ præbent nutrimentum groſſum & uiſcoſum, ſicut ſunt capita, & pedes animalium, & partes uiſcoſæ, ſimiliter piſces, & caſeux frumentum, hordeum, rixum, far fabæ, & ſimilia digeſtiua cõſtante. Si uero ſit debilis detur borum granorũ chiſt, & partes uiſcoſæ horum animaliũ iuuenum, & ſimiliter piſcex parui in ſpecie ſua. Narcotica quoq; ſicut papauer, lactuca, & ſimilia ad hoc egregie conferunt præcipue in cõplexione calida aut ſicca, ſicut plurimum eſt. Quandoq; tamẽ neceſſariũ eſt leniter ſtupefacere etiam cum medicinis, tàm interius ſũptis, quam exterius applicitis, ſicut ſyru. de papauere, & unctionibus, & decoctionibus exterius applicitis, & intẽdatur capitis & corporis humectationi. humiditas namq; ſpirituũ obtundit ſenſum.

In cura ſodæ ex uermibus exiſtentibus ſupra ſtricturã narium oportet, ut purgatio fiat corporis, & cerebri maxime educens phlegma. Deinde fiat caputpurgium cũ hierapicra diſtemperata cum ſucco foliorum perſici, aut radicis mori. Semẽtina quoq; naribus inſufflata, aut cũ aliquo humore attracta confert, & ſimiliter omnia, quæ necant uermes. Et in ſumma iuuatur ſternutatoriis, & caputpurgiis purgantibus cerebrum, & uermes necantibus.

In cura oui ſunt eædem obſeruandæ intentiones: Et eius curae iiſdem medicinis perficitur: de quibus actũ eſt ſuperius Quæ diuerſificandæ ſunt ſecundum exigentiam cauſarum à quibus pendet. Sed præter hæc aduertendum eſt, quod cum ouum ſimiliter, & hemicranea, aut dolor alius antiquatur, præter intentiones communiter habendas indigemus ſpirituali capitis confortatione cum his, quæ dicta ſunt in ſoda ex capitis debilitate. Item ouo, hemicranea, & quocunq; dolore uehementer intenſo frequenter indigemus ſtupefacientibus, natura tamen nequeũte dolorem tolerare. Et tertio cũ dolores antiquantur frequenter indigemus operatione manuali, ſicut uenarũ laqueatione, cauterizatione, & ſimilibus, eſt enim radix curæ ſodæ huiuſmodi.

In cura hemicraneæ, & homonopagiæ præter intẽtiones communes euacuationis, & diuerſionis, & præterea, quæ obſeruanda ſunt in dolore chronico, & forti de confortatione cerebri, ſtupefactione, & operatione manuali, medici inuenerunt quaſdam medicinas proprias, tàm in calida, quàm in frigida. Ex propriis ergo in calida eſt emplaſtrũ ex fæce atramenti ſicca, quæ diſſoluatur cum aceto multę fortitudinis & loco dolenti applicetur, & apud uehemẽtem dolorẽ octaua pars opii ſecum miſceatur optime incorporando per longũ ſpacium, & ſuper locum ſtringatur, eſt enim expertum & crocus eſt conueniens, & ſimiliter emplaſtrum ex ruta, mẽta cum uino, oleo roſaceo, & pauco aceti. Aliud in calida proprium. Rec. ſucci agreſtę, mirrhę, ana partem unam, fæcis encauſtri ſcriptoris partes duas, aluminis, iameni, croci, ana partis unius quartam, confice conterendo cum aceto uini, & liniatur ſuper tempora, ſiue loco dolenti, & ſtringatur, ſtrictura enim multum confert, ita ut lignum, aut plumbum decẽter poſitum ſuper loco dolenti, & notabiliter cõſtrictum ſedet dolorem fortem pulſatiuum. Caputpurgium quoq; ex lacte mulieris cum pauco camphoræ, cui etiam apud neceſsitatem addatur tantundem opii quantum camphoræ, optime confert; de quo etiam aliquid modicum in aure ſequente dolorem diſtilletur. In hemicranea autem frigida, quæ ex longitudine temporis deprehenditur: ægritudo enim cuius tempus prolongatur eſt frigida ſecundum omnem diſpoſitionem, & indiget reſolutione, quod calefaciat cum fortitudine. Medicamen expertum acceptum à muliere. decoquantur radices cucumeris aſinini, & abſinthium in oleo, & aqua donec diſſoluantur, & embrocetur pars doloroſa ex aqua, & oleo calidis, & fiat emplaſtrum ex fæce: confert enim hemicranæ frigidæ cum febre, & ſine febre. Et emplaſtrum de ſinapi ad hanc intentionem reſoluens humorem frigidũ rubificans. & ueſicans. Item unguentum factum ex gummi rutæ agreſtis, corticibus radicum capparum, ſcylla & euphorbio tritis, & commixtis cum uino odorifero. Et ex ſedãtibus dolorem illico eſt, ut ingrediatur balneum, & multiplicẽtur inclinationes ſuper aquam calidam, deinde fiat caputpurgiũ ex oleo ſiſticino. Medicamen magnum conferens hemicraneæ difficili & chronicæ, & non eſt quod confortet ſicut ipſum. Accipe ex emplaſtro ſinapino ℥. 2. & commiſce cum eo ſcyllæ. ℥. s. coſti, radicum cappa. euphorbii ana ʒ. 3. omnia trita cum aceto & uino odorifero, ana. quantum ſufficit, aggregabis, & emplaſtra ſuper locum. Caputpurgium expertũ ad hemicraneam difficile ex humore frigido. ℞. euphorbii, caſtorẽi, ana. partes æquales, fiat ex eis ſief, & apud neceſsitatẽ fricetur cum uno eorum ſuper cutem cum aqua calida, aut oleo coſtino, aut nardino, & diſtilletur ex eo in nares, & aurem, quæ eſt ex parte doloris, deinde balneetur, & adhuc ex medicamine diſtilletur, & hoc uiciſsim. cito hemicranea ſoluetur. huic adde apud neceſsitatẽ parum opii, &c. Et ſic eſt finis huius capituli, Deo gratias.

De ſcotomia & uertigine. Cap. 2.

Circa rubricam inquirẽda ſunt, quid nominis, & quid rei. Vnde dicitur ſcotomia à ſcotos Græcè quod eſt tenebra, inde ſcotomia quaſi tenebra, ſiue obtenebratio. Et hoc eſt ſecundũ Iſidorũ, & Simonẽ Ianuẽſem. Vnde Iſidorus quarto ethimologiarũ cap. 9. dicit: Scotomia uero nomen ſumpſit ab accidente, quod eſt repręſentans tenebras cum uertigine. Et non dicitur à ſcotos, quod eſt uiſio & mya muſca, ſicut quidam ſunt arbitrati. Dicitur autem uertigo à uerto, uertis, quia apparent res ſuper patientem uerti, aut quòd cerebrum ipſius & corpus reuoluatur. Pro notitia autem quid rei præmittendum eſt, quòd uertigo capitur quadrupliciter. Primo pro quacunq; gyratione, ſiue circumuolutione, quæ integratur ex duobus motibus, motu ſ. pulſus & tractus, & ſic accipitur ſeptimo phyſicorum, qui modus non eſt ad propoſitum. Secundo modo accipitur pro comprehẽſione huius motus, ſiue naturali, ſiue præternaturali, qui etiã non eſt ad propoſitum. Tertio modo accipitur pro cõprehẽſione præter naturam huiuſmodi circumuolutionis, aut alterius motus cum diſpoſitione ad caſum. Quarto pro comprehenſione pręter naturam huiuſmodi circũuolutionis, aut alterius motus cum diſpoſitione ad caſum corrupta uiſione, & uiſus obtenebratione. Et hoc quarto modo accepta proprie dicitur ſcotomia, differens à uertigine: tertio modo accepta, non connotante uiſus corruptionem, & obtenebrationem. unde omnis ſcotomia eſt uertigo, non econtrario. Sed taliter uertigo accepta diffiniatur, quòd eſt actio corrupta ſenſus communis cum caſu, aut diſpoſitione ad caſum quã habens imaginatur corpus ſuũ, aut res ſuper ipſum reuolui. In deſcriptione ſcotomię præter ea, quæ ponũtur in deſcriptione uertiginis, addit, cum corruptione uirtutis, uel actionis uirtutis uiſiuæ ipſiusq; obtenebratione, quemadmodũ quid nominis ſcotomiæ bene ſonat, Quidam uero dicunt inter uertiginem, & ſcotomiã hoc intereſſe, quia ſcotomia & uertigo important corruptam uiſionem, ſed ſcotomia ſuperaddit ſolum uiſus obtenebrationem. Quod uidetur ſatis conſonum ſententiæ Iſidori capitulo ſuperius allegato, cuius ſunt hęc uerba: Vertigo eſt quotieſcunq; uentus conſurgit, & terram in circuitu mittit. ſic & humectatione hominis uenæ, & arteriæ uentoſitatem ex reſoluta humectatione gignunt, & in oculis gyrum faciunt. Vnde & uertigo nuncupata eſt. Superius autem dictum eſt ex eius ſententia ſcotomiam tenebram importare cum uertigine, &c. Diffinitio autem Auic. magis conſonat ſententiæ primæ, Dicit enim, Vertigo eſt, ut habens ipſam imaginetur corpus ſuum, aut res ſuper ipſum reuolui: quare non regit ſe, ita ut firmetur. imò cadit, nullam in diffinitione de corrupta uiſione, aut obtenebratione mentionem faciens. Licet parum infra ponendo differentiam inter uertiginem, & epilepſiam dicat, Vertigo autem eſt, ut cũ homo ſtat, obtenebrent oculi eius, & excitatur ad hoc, ut cadat, ibi enim ſumit uertiginem contractam ad ſcotomiam. & ſecundum utrãque uiam ſcotomia ſub uertigine continetur. Secundum tamen Raſim primo continentis capite ſecundo, uertigo eſt diſpoſitio in qua apparet res reuolui: & tamen homo non cadit, ſed regit ſe. Sed in ſcotomia homo cadit, & uocatur ſidre ſecundum gloſam cõtentã in Almanſoris cap. de ſcotomia. Et hoc modo una ſub altera non continetur.

Tu uero dic ut libet, nomina ſunt ad placitum. Et in harum diffinitione ly actio corrupta ponitur loco generis: quod uerum eſt, cum nulli indiuiduo de ſpecie humana naturaliter conueniat. Dicitur autem ſenſus communis, cum ipſius ſit in mente poſt operationem ſenſuum exteriorum comprehendere omnia ſenſibilia, tãm propria, quam communia. Et per hoc differt ab imaginationibus oculis appropriatis, & cæteris corruptis actionibus, tam ſenſuum exteriorum, quã interiorum. Reliquæ autem particulæ ſunt ad exprimendas ipſarum quiditates: Et quanquam hæc diſpoſitio ſit actio corrupta, poteſt tamẽ morbus dici; cũ immediate, & p ſe lędat operationes ſenſibiliter: facit enim errare cogitatiuã, & quãdoq; uirtutẽ uiſiuam. unde nõ eſt uerũ quod dicit Gerardus de Solo, quòd principium eius eſt error uirtutis uiſiuæ, cum frequenter contingat oculis clauſis, & ſine lumine. Lædit etiam operationes uirtutis motiuæ ſaltem mediate: ideo in carente uiſu, licet poſsit eſſe uertigo, non tamen ſcotomia.

mia. Ex iam dictis poſſumus habere ſolutionem quæſtionis communiter ſolitæ moueri. Cum autem contingat ſenſum communem errare circa obiectum ſenſus auditus, & aliorum ſenſuum, quare non dicitur in uertigine, aut ſcotomia, ita fieri corruptionem operationum aliorum ſenſuũ, ſicut ſenſus uiſus? Ad quod reſpondet Gerardus d. primam cauſam eſſe, quia organum uiſus eſt propinquiſsimum organo ſenſus communis. Quæ ratio nulla eſt, cum æque propinquum ſit organum auditus. cum neruus auditus ſit proximus pãniculo cerebri, & ualde proximum eſt organum olſactus, ſcilicet carunculæ mamillares. Dixit ſecundum cauſam eſſe, quia organum uiſus eſt maxime inter cætera organa ſpirituoſum, huius autem diſpoſitionis cauſa immediata eſt motus inordinatus ſpirituum. Sed hæc ratio ſolum concludit quod rarius debet complicari aliorum ſenſuum corruptio.

Sed ratio cæteris melior eſt, quia in uertigine ſenſus communis errat in comprehenſione motus: non eſt autem motus ita aptus ſentiri alio ſenſu, ſicut uiſu. Et quanquam actio ſenſus communis poſsit corrũpi circa cõprehenſionem ſenſibilium aliorum ſenſuum, non deberet dici uertigo, aut ſcotomia, ſed alio noĩe nuncupari. Iam ad capitulũ accedamus.

CVm aliquis illud, quod ante eum eſt, circulariter moueri uiderit: & oculi tenebreſcunt: & cadere uoluerit: facies, & oculi in eadem hora rubuerint: uenæ quoq;, quæ ſunt poſt aures, groſſæ apparuerint; ex ipſis uenis facienda eſt phlebotomia: & uentoſe in collo, & tibijs ſunt ponendæ. quòd, ſi prædictæ non apparuerint uenæ, & facies ſuerit rubea; † ſanguis ex cephalica, uel baſilica erit minuendus: & uentoſæ in tibijs ſunt ponendæ. in hac præterea ſcotomiæ ſpecie, & in ea, quam antè diximus, caput ex oleo roſaceo, et aceto eſt infundendum, † [cui confert, ut æger acetoſa comedat, & ſtiptica. & eſt, quando prouenit ſidra cum uapore, qui ab aliquo eleuatur membro: cui confert, ut aliqua ex medicinis cutem adurentibus illi ſuperponatur membro.] Aeger quoq; calida cibaria uitare debet. Venter quoque ex apozemate mirobala. citri, quod in cap. de cephalæa diximus, eſt ſoluendus.

SCHOLIA.

Sanguis ex cephalica, uel baſilica erit minuendus] in et uſtiſſimus Raſis textus tantummodo ſanguinem ex baſilica minuendum iubet. Cui cõfert] lege uſq; ad uerbum Membro huius orationis neq; Arculani expoſitio, neq; ipſius Raſis liber ullam facit mentionem.

Diuiditur hoc capitulum in partes duas, Primo ponit curam ſcotomiæ, & uertiginis pendentis à materia calida, Secundo à materia frigida. ſecunda ibi. Cum autem neq; in facie. Prima iterum in duas. Primo ponit curam ſcotomiæ, & uertiginis pendentis à materia ſanguinea: aut ſaltẽ à prædominio ſanguineæ exiſteotis in cerebro. Secundo ponit curam earundem pendentem à ſimili materia cerebro à membris inferioribus communicata. ſecunda ibi. Quòd ſi prædictæ non apparuerint uenæ. Et ut legam ambas partes ſimul dicit. Cum aliquis uiderit ea, quæ ſunt ante ipſum circulariter moueri, aut alio motu, licet non moueantur, & oculi obtenebreſcunt, & cadere uoluerit, hæc ſunt ſigna communia, licet ſecundum approprietur ſcotomiæ. Et facies, & oculi rubuerint in eadem hora, & uenæ, quæ ſunt poſt aures groſſæ apparuerint: hæc duo ultima ſcotomiæ, & uertigini ſanguineæ, aut ſaltem à prædominio ſanguineæ approprientur: & uos ſupplete alia ſigna. ſ. grauedinem capitis, tenſionem, tactum calidum, & pulſum magnum, ſomnum longum, non tamen profundum, urinam rubeam, groſſam, & ſimilia ſanguinem ſignificantia: tunc ex illis uenis, quæ ſunt poſt aures facienda eſt phlebotomia: præmiſſa tamen phlebotomia cephalicæ. Et uentoſæ in collo, & tibijs ſunt ponendæ. ſ. incipiendo à parte ſuperiori colli, & deſcendendo ad nates, & coxas ſi fiat ſine ſcarificatione: ſi autem cum ſcarificatione, procedatur econtrario à partibus diſtãtibus ad propinquas. Quòd ſi prædictæ uenæ non apparuerint groſſæ. ſ. quæ ſunt poſt aures, & in alijs locis capitis, qđ ſignificat ſanguinis repletionem non adeſſe in capite: fuerit tamen facies rubea, quod ſignificat præſentiam ſanguinis multam in hepate, & membris inferioribus, quæ cerebro communicantur: aut ſaltem uapores eius, tunc ex baſilica facienda eſt phlebotomia, conſentiente uirtute, & alijs indicantibus de phlebotomia, præmiſſo clyſteri lenitiuo ſi oportuerit. Et uentoſæ in tibijs erunt ponendæ, ideſt, in locis inferioribus infra hepar: non autẽ in collo, ne ſanguis uerſus caput trahatur. Et in hac, & ſupraſcripta conuenit caput epithemari ex aceto, & oleo roſaceo ſubtriplo ad acetum, ad infrigidãdum, repercutiendũ, & caput confortandum, & uitãda ſunt cibaria calida. Et uenter ex apozemate. i. decoctione, ſiue infuſione mirobalanorum, citrinorum, prunorum, & tamariodorum, ſicut in capitulo præcedenti dictum fuit, eſt reſoluendus ad educendum materiam cholericam cũ ſanguine mixtam: quæ facit ipſum euaporare, & amplius ad ſuperiora moueri.

Cum autem neque in facie rubedo, neque feb. cum ſcotomia fuerit; attendendum eſt, an ſit ſtomachi ſubuerſio, et nauſea. quæ ſi affuerit; prius uomere cogendus eſt. deinde de pilulis cochijs doſim unam ſumat. et à frigidis abſtineat cibis.

Ponit curam ſcotomiæ pẽdentis à materia phlegmatica. Et primo exiſtente in ſtomacho, & communicante uapores capiti. Secundo exiſtente in cerebro. ſecunda ibi. Si autem nec ſubuerſio, &c. De ambabus partibus ſimul dicit, quod cum non fuerit in facie rubedo, nec affuerit febris, ſiue fe. propriè intelligas, ſiue caliditatem in partibus faciei, & capitis ſenſſtam, ſupple nec alia ſigna ſignificantia materias calidas, tunc conſiderandum eſt, an ſtomachi ſit ſubuerſio. i. inclinatio ad uomitũ cum motu ſtomachi ad ipſum abſq; hoc, quòd ſequatur uomitus aut nauſea, & inclinatio ad uomitũ abſq; motu ad ipſum, & ſupple alia ſigna ſignificantia ſtomachi læſionem, unde uerisimiliter cerebrum ſtomacho compatitur: tunc æger prius cogendus eſt uomere, aut ſponte, ſi natura ad ipſum complendum ſit ſufficiens, aut artificialiter faciendo ægrum prius comedere quædam uiſcoſa, ſicut alsganas, res ſalſas, raphanum, & huiuſmodi, & notabiliter potare: tandem poſt horam ipſo prius moto motibus inordinatis exhibere uomitiuum, ſicut hanc decoctionem. ℞. radicis raphani ſylueſtris. ℥. 1. ſem. atriplicis, aſari, a.a. ℥. s. bulliant in octo. ℥. aquæ uſq; ad conſumptionem medietatis, & coletur: cum qua colatura diſtemperetur oxymellis ſimplicis, aut ſcyllitici. ℥. 1. s. croci. ʒ. s. olei. ℥. 1. & tepidum in potu exhibeatur. poſt cuius ſumptionem per horam, aut cum inceperit nauſeare, æger procuret ſibi uomitum digito impoſito in ore, aut penna intincta in oleo ſæpe, ac ſæpe cum iteratione, ut exquiſita fiat euacuatio. Deinde uno, aut duobus diebus mediis ſumat unam drac. pilularum cochiarum, aut. s. ℥. hieræ compoſitæ Gale. debita ſeruata cuſtodia. Et hæ medicinæ exſoluentes conueniunt, ubi non ſolum in ſtomacho, ſed in partibus circunſtantibus fuerit huiuſmodi materiæ repletio: Si uero ſola repletio fuerit in ſtomacho, ſufficient pilulæ ſtomachicæ, ut alephanginæ, & abſtineat à cibis frigidis ne phlegma augmentetur.

Si autem neque animæ ſubuerſio, neque nauſea affuerit, neq; caliditatis ſigna apparuerint; uenter ex pilulis cochijs multoties ſoluatur. cibaria quoq; frigida omnino uitet. & gargariſmus fiat, quo phlegma deponatur. & in naribus quoque poſt illud ponatur aliquid de his, quæ narrauimus, quo caput calefiat.

Ponit curam ſcotomiæ, & uertiginis pendentis à phlegmate per eſſentiam in capite, quam primo complet euacuatione iterata cũ pilulis cochijs, & integrata ex minoratiuo, digeſtiuo, & eradicatiuo. Eſt enim difficile materias groſſas à capite educere. Secundo uitando cibaria frigida, & utendo calidis. Tertio diuertendo cum gargariſmatibus phlegma ex capite deponentibus. Quod etiam de caputpurgijs, & maſticatorijs eſt intelligẽdum, omniq; genere diuerſionum uſq; ad ipſam cauterizationem factam in commiſſura coronali, cum cætera non cõtulerint. Cum quibus autem debeãt fieri hæc gargariſmata, caputpurgia, maſticatoria, ſufficienter dictum eſt in capitulo præcedenti. Hic uero commemorabo gargariſma ſatis huic propoſito conueniens. ℞. maſtichis, acori, liquiritiæ, paſſularũ. an. ℥. 3. s. ireos, hyſſopi an. ʒ.

a.pirethri,ſtaphiſagriç.3. 3.ſinapis an.3.s.contundātur groſſo modo,& bulliant in.4.lib.aquæ ad conſumptionem medietatis,& coletur.Er colatura miſceatur cū oximellę ſimplici, aut ſcylliticos quo gargariſmate utatur ſtomacho ieiuno. Vltimo docet oaribus immitti aliquid,quo caput calefiat, & cōfortetur,ac phlegma deponatur, ſiue reſoluat, ſicut gallia muſcata,ſpecies diabræ,muſcus,nux muſcata,& huiuſmodi. Dans per hæc intelligi cætera quæ iuuāt ad has intentiones cōplēdas,ſicut epithemata odorata, & naribus inſufflata. Ex odoribus autem conuenientibus eſt odor ſupraſcriptus, aut ſuffumigium ex auiculis cipri,aut cortice citri,aut thure,nuce muſcata,& ſimilibus. Iam ſupereſt declaratis quid nominis,& quid rei,& textu expoſito, reliqua abſoluamus, ſcilicet cauſas,ſpecies,ſigna, prognoſtica,& curā. Prima diſtinctio,Species ſcotomiæ,& uertiginis sūt duplices,ſcilicet per eſſentiam,& commuoitatem,ſiue abſolutam,ſioe oon abſolutam. Quę uero ſunt per commuoitatem, quandoq; ſunt per communitatem à toto ſicut in criſi & febribus,quādoq; à membro determinato:& poteſt eſſe quodcunq; membrū ſed inter cætera maxime cerebro communicaos eſt ſtomachus, & matrix.Secūda diſtinctio,uertigo,ſiue ſcotomia,quædam eſt intenſa exiſtens cum corrupta uiſione,obtenebratione,& caſu,quædam remiſſa ſine aliquo iſtorum, quædam media. Et iterum,quædam frequens,quædam rara,& quędam media inter has. Pro notitia uero cauſarum ſciendum quòd cauſa coniuncta uertiginis eſt inordinatus motus ſpirituum, & uaporum qui ſpiritibus ſunt permixti in uenis,arterijs, & neruis,ac uentriculis,maxime anterioribus cerebri,qui ſpiritus inordinate moti repræſentāt ſenſui communi ſpecies motus qui nō eſt,& ſic faciunt ſenſum communem errare,qui error eſt actio ipſius non diminuta,nō ablata,ſed corrupta.Et ſimiliter quādoq; errat uirtus uiſiua propter motum inordinatū ſpirituum uiſibilium deferentium ſpecies obiectorum exteriorum quieſcentium,ac ſi mouerentur:unde uiſui apparent res extrinſecus moueri,& ſimiliter apparet caput, & corpus ipſius patientis reuolui. Nam æquale eſt ſecundum Auicen, cum diuerſificatur proportio partium ſpiritus ad partes mundi,ſiue diuerſificetur ex parte ſpūs,ſiue ex parte mundi:idem enim ſequitur effectus, ſcilicet,ut iudicetur res uiſibilis moueri,ſiue moueatur,ſiue quieſcat.Sed fortè quis iſtabit, quia uertiginoſus non errat circa aliquod obiectum,niſi illius ſpecies ad ſenſum communem per oculum deferātur,aut delatę ſint, ſed cū nemo poſsit uidere caput ſuum niſi fortè per ſpecies reflexas in ſpeculo, ſpecies capitis ſui non deferentur per uiſum ad ſenſum communem:non ergo errabit circa caput ſuum apprehendendo ipſum moueri quando quieſcat. Ad quod dicitur,concedendo illud ad quod argumentum deducit, & quod non apprehendit caput ſuum moueri.Sed ſolum apprehendit partes corporis ſui ab ipſo uiſibiles moueri,& conſequenter fit idem iudicium de capite. Cauſa uero remotior uertiginis eſt duplex,primitiua,& corporea.Primitiua quidem ſicut ſi homo moueret ſe circulariter, ſpiritus eius ſimiliter moti etiam poſt quietem corporis repræſentabunt res uiſibiles ſimiliter moueri,& erit diſpoſitus ad caſum,uel forte cadet cū ſpiritus non figantur in mēbris taliter, ut poſsint regere membra.Secunda cauſa, ſi homo aſpiciat res circulariter motas,aut aliter ueliciter motas,ſicut aquas currentes aut equos currentes:formæ enim rerum uiſibilium ſic motarum in ſpiritibus impreſſæ,ſimilem motum cauſant in ſpiritibus:quare diſponitur ad caſum. ſimiliter proſpectus ex alto loco.Tertia cauſa eſt,aſpectus rerum radioſarum,& uehementer lucentium ſicut ſolis,& ſimilium: mouetur enim ſpiritus inordinate propter ipſorum excellentiam.Quarta cauſa,sūt uoces,aut ſoni excedentes,ſicut tonitrua,aut ſonus bombardæ: conquaſſant enim totum corpus, & ſpiritus inordinate mouent. Quinta cauſa,eſt percuſsio capitis faciens motum undoſum in ſpiritibus, ſicut mouet aqua ex proiectione rei grauis in ea.Sexta cauſa,eſt percuſsio circa dorſum,agitatur enim ſanguis,& ſpūs in uena chili,& conſequenter in uenis ad caput inde ramificatis ab arteria adorti.Septima cauſa eſt,furor,timor,& huiuſmodi accidentia ſpiritus inordinate mouentia:ſimiliter crapula, & ebrietas, ſomnus multus, & proprie ſuper repletionem,longæ uigiliæ,& ſic de rebus reliquis non naturalibus. Cauſæ uero corporeæ,quædam ſunt in capite, quædam aliunde communicatæ. Primæ ſunt ſicut uapores diu quieſcentes in capite, poſtea aliqua occaſione commoti. Secunda uapores nouiter geniti ab humoribus, qui ſunt in capite ab aliqua mala complexione forti inducta, aut à cauſis primitiuis,aut corporeis. Tertia cauſa,præſentia malorum humorum in capite cuiuſcunq; generis, aut motorum in ipſo capite,aut ſaltem euaporantium: fortis enim caliditas adueniens capiti mouet humores tam naturales, quā præternaturales in ipſo comprehenſos,& facit ipſos euaporare,ſicut exemplo Auicen.ignis mouet aquam motu inordinato. Cauſæ uero cōmunicatæ quādoq; ſunt cōmunicatę à toto,ſicut in febriū criſi, aut alia euacuatione artificiali,per quas ſm plurimum uapores, aliquando tamen humores ad cerebrum deferuntur. Quandoq; ſunt communicatæ à membro particulari quocunq;, frequentius tamen à ſtomacho, & à matrice.Et hi uapores,ſiue ſint proprii capiti, ſiue communicati:quandoq; ſunt tenebroſi groſsi, & tunc magis cauſant ſcotomiam:quandoq; pauciores minus groſsi & opaci, & tunc magis uertiginem contra ſcotomiam diſtinctam. Et qui communicantur capiti:quandoq; per uias amplas communicantur,ſcilicet meri, & cannam pulmonis:quandoq; per uias ſtrictas ſicut neruos, uenas, & arterias extrinſecas,aut intrinſecas. Iam ſupereſt agere de ſignis. Signa uertiginis, & ſcotomiæ abſolutæ nota ſunt ex relatu ipſius ægri.Et fortè ex caſu,aut diſpoſitione ad caſum quā cernimus in ipſo ægro Et cum hoc ex relatu ægri habemus,utrum ſit ſolum uertigo aut cū hoc ſcotomia per corruptionem uiſus, & obtenebrationem.Intereſt autem inter uertiginem,& epilepſiam: quia epilepſia eſt cum motibus ſpaſmoſis ſine ſenſu, aut locutione parum durans: uertigo ſe habet econtrario, quamuis ambæ conueniunt in caſu. Signa uero uertiginis à cauſa primitiua eſt præceſsio illius cauſæ,& nocumētum ex illa cauſa derelictum. Si uero cauſa fuerit corporea per communitatem Primum ſignum eſt præceſsio nocumenti totius, aut mēbri alicuius,& quòd uertigo creſcit,et decreſcit cum cremento, aut decremento nocumenti totius, aut membri comunicantis, & quòd etiam remouetur cum remotione illius, ut ſi ſit à nocumento totius. tunc præceſsit febris, aut criſis, aut aliquid huiuſmodi: Similiter ſi pendeat à ſtomacho, præceſsit mala digeſtio,deiectio appetitus,grauitas nauſea,uomitus, conturbatio,& anxietas ſtomachi, & quòd dolor aliquis eſt in anteriori parte cerebri uſq; ad medium propter communitatem neruorum reuerſiuorum,& fortaſſe dolor eſt in collo propter comunitatem meri:& ſi ſit à matrice, præceſſerunt, aut ſunt præſentes ægritudines matricis,& ſimiliter de aliis. Secundum ſignum,quia uertigo non eſt ita frequens,aut cōtinua,ſicut quādo eſt per eſſentiam in capite.Tertium ſignū, quia operationes ſenſuum non ſunt ita læſæ quando eſt per cōmunitatem ſicut quādo per eſſentiam:quæ autem materię peccent in membris cōmunicantibus ex dictis ſuperius, & dicendis inferius ſatis ſiet manifeſtum.Si uero cōmunitas ſit abſoluta non apparent ſigna materierum,aut alicuius corporei in toto,aut membro communicante, quod tamen rariſſimum eſt. Signa uero uertiginis per eſſentiam ſunt ſigna his tribus iam dictis cōtraria. Si uero ſit à mala cōplexione ſine materia,in cerebro erit leuitas capitis,& ferè ſubitus per uentus illius malæ complexionis notabiliter intenſæ ſecūdū plurimum ab aliqua cauſa primitiua. Si uero ſit in cauſa multitudo uaporum, tunc aderit,& etiam præceſsit ſonitus, & tinnitus aurium,& cuiuſdam fragoris in capite, & eſt caput ſine grauitate ſaltem notabiliter.Si uero ſit præſentia materiæ in capite euaporantis, tunc adeſt grauitas in capite,perturbatio ſenſuum tam interiorum,quam exteriorum, & eſt uertigo ualde frequens,& fortaſſe adeſt in capite dolor ferè continuus.Signa cuiuſcunq; materiei in capite peccantis ex præcedenti capite nota ſunt.Signa uero uiarum per quas ſit cōmunicatio ſunt,quia ſi ſit cōmunicatio per uenas, & arterias extrinſecas ſentitur ipſarum tumor,& tenſio,& pulſatio maior ſolito.Si uero per uenas,& arterias intrinſecas nō apparet tumor,licet magis intra ſentiatur extenſio quædam,& pulſatio maior ſolito,& in his caſibus nō eſt dolor de quo ſit curandū. Si uero fiat cōicatio per neruos,adeſt in collo dolor notabilis magis intra,& nullū ſignū ex ſupraſcriptis apparet Fit etiā quādo ſit cōicatio per uias intrinſecas, cōpreſsio ſup

uenis

uenis exterioribus, & ſtipticorum approximatio non confert uertigini. Prognoſtica. Primum, uertigo ſrequens intenſa cum perturbatione ſenſuum nunciat apoplexia maxime in decrepitis. Secundum, uertigo ſequens ſtuporem nunciat apoplexiam. Tertium, ſoda ſequens uertiginem ſoluit ipſam, aut propter calefactionem cerebri ex ſoda, unde uapores reſoluuntur, aut propter fixionem materiæ in cerebro, unde facit ſodam, & non uertiginem cum prius dum eſſet in motu fecerit uertiginem ſine ſoda.

In cura ſcotomiæ & uertiginis ſi pendeant à cauſa primitiua, ſicut ſi homo ſe mouerit in gyrum, & aſpexerit res uelociter motas, aut radioſas, aut audierit ſonos ingentes, & huiuſmodi præterquam à percuſsione, & crapula. Prima intentio eſt remotio cauſæ primitiuæ, & uicariæ eius. Vnde æger ſe remoueat à uiſione huiuſmodi & auditu ſonorũ, &c. Et remoueatur uicaria eius, ſcilicet commotio ſpirituum, & eorum diſgregatio quieſcendo animo & corpore in loco obſcuro. Et ſi cauſa uicaria derelicta fuerit, mala complexio in cerebro curetur cum contrariis interius & exterius applicitis ſecundum opportunitatem. Secunda intentio, ſi humores fuerint in motu propter quãtitatem, aut eorum qualitatem, aut modum ſubſtantiæ, euacuẽtur, & diuertantur ſecũdum exigentiam: & cum phlebotomia, & alijs generibus euacuationum, ſecundum exigentiam cuiuſcunq; humoris, quæ tamen corpus non præter modum agitent, & humores amplius in motu ponant. Et propterea ſint coniuncta cum quibuſdam ſtipticis, & confortantibus, ſicut ſunt mirobalani. Et intendatur cæteris generibus diuerſionum. Etiam humores, ſi noceant qualitate & modo ſubſtantiæ, alterentur, & ad medium reducantur ſibi conueniens donec ſiant benigni, aut ſint euacuationi præparati. Ingroſſatio tamen plus iuuat, & prohibet motum quàm ſubtiliatio. Tertia intentio eſt reſpectu accidẽtium, ſic ut tenebroſitas derelicta corrigatur cum clarificantibus, de quibus infra. Accidentia etiã imminentia prohibeantur. Vnde non ſtent ſuper ſcalis, nec ſuper aquis, nec prope ignem, nec prope flumina, aut alias res periculoſas in quas facile præcipitari poſſunt. Quod præceptum multo magis in epilepticis eſt ſeruandum. Quarta intentio eſt debitum regimen uitæ. Debet enim locari in aere temperato, & aliqualiter obſcuro, & ſint cibi, & potus communiter frigidi, acres, & ſtiptici, ſicut ſuccus citoniorũ, granatorum, in quibus buccellæ panis infundantur, nec ſint uaporoſi, aut uentoſabiles, imò fumorum repreſsiui, dormiat notabiliter, moderatè maniatur, quieſcat, mente & corpore ſit tranquillus. Si uero pendeat à ſolutione continui, curetur cura ſolutionis continui dicta in cap. de ſoda. Quod ſi poſt curam ſolutionis continui remaneat uertigo, curetur per remotionem cauſæ eius, ſicut in ſequentibus dicetur. Similiter ſi pendeat à crapula, aut ebrietate, curetur cura ſatietatis nauſeatiuæ, & ebrietatis infra ponenda: inter cætera prouocetur uomitus, diu abſtineat à cibo, & potu, niſi forte in ebrietate biberit aquam, multum dormiat, reſiduum ſatietatis nauſeatiuæ cum ſoluentibus leuibus deponatur, & cum confortantibus ſtomachum, ſicut diatrion pipereon, procedatur, maxime in corruptione ad acetoſum: & quæ uapores reprimunt. in fine menſæ exhibeantur ſemen caulis poſt ebrietatem exhibitum, ſedat ipſam.

Cura uero ſcotomiæ per communitatem, ſiue à toto, ſiue a determinato membro perficitur, ſicut ſuperius in cura ſodæ dictum eſt longo ſermone, qui huic capitulo eſt accommodandus, cum non ſit bonum idem toties replicare inter cætera cauendo à uaporoſis, & uentoſis, & ſumendo in fine menſæ, quæ uapores reprimunt.

Cura ſcotomiæ per eſſentiam, ſi fuerit mala complexio ſine materia, curanda eſt cum contrariis, tàm interius, quàm exterius applicitis, & cum hoc, caput confortantibus, de quibus in præcedenti capitulo actum eſt.

Si uero pendeat à uaporibus prius in capite quieſcentibus, nunc uero propter agitationem facientibus ſcotomiam iam cauſa à qua generati ſunt, remota. Prima intentio eſt diuertere uapores, & uentoſitates, quæ facile poſſent illos uapores fouere, & augere cum clyſteribus, frictionibus, lotionibus, & cum omni genere diuerſionum. Secunda intẽtio eſt illos uapores in capite exiſtentes reſoluere cum frictione capitis, ſcalptione, pectinatione, & tandem cum medicinis ipſos reſoluentibus, interius & exterius applicitis. Ex quibus ſunt ſacculi ex milio, & ſale in ſartagine cum uino, & pauco aceti torrefactis. Interius autem ſumenda ſunt theriaca, mithridatum, diamuſcum, diambra, diaciminum, coriandrum, aniſum, ameos, & huiuſmodi uentoſitatem carminantia: magis tamen, aut minus calefacientia ſecundum ipſorum uaporum naturam. Tertia eſt confortatio cerebri, & etiam aliquorum inſtrumentorum ſenſuum, ſi debilia fuerint, cum theriaca, mithridato, diamuſco, diambra, fœniculo, & ſimilibus, cum ſacculis ſupraſcriptis. Quibus poſſunt addi cortices citri, nux muſcata, maiorana. Sed hæc intentio etiam ſimul cum ſecunda compleri poſſet. Quarta eſt correctio accidẽtium, ut ſonitus & tinnitus cum impoſitione olei amygdalarum amarum in auribus: et cum præſeruatione ab accidentibus imminentibus. Quinta autem, cum debita adminiſtratione ſex rerum non naturalium completur, unde uitentur uaporoſa, & uentoſa, & caput grauantia, ſicut phaſeoli, fabæ, cicer album, piſces uiſcoſi, cancri, oſtraca, & genera conchilum, caules caputij, fructus humidi, auellanæ recentes, &c. ex libro ſimplicium cognoſcenda. Vinum potens in modica quantitate ualet, procuretur bona ſtomachi, & hepatis digeſtio, exercitium ſupra famẽ, ſimiliter ſomnus ſupra uacuitatem, confert ad reſolutionem uaporum, & uentoſitatum. Accidentia animi caput moderate calefacientia iuuant ſimiliter.

Cura uertiginis materialis quinq; exigit intentiones curatiuas, prima euacuat, ſecunda diuertit, tertia malam complexionem alterat, & materiam uehemẽtem repercutit: exiſtentem autem in capite reſoluit & extrahit, caput confortando, quarta corrigit accidentia, quinta ordinat debitum regimen ſex rerum non naturalium. Prima intentio ſiquidem materia fuerit ſanguinea, & peccet ſolo quanto non ſolum in capite, ſed in hepate, & aliis membris, materiam capiti communicãtibus fiat phlebotomia, primo de ſaphenis, uel baſilica, uel cõmuni, aut pluribus ſecũdum quod tibi uidetur magis expediens, deinde fiat phlebotomia ex cephalica, & demum phlebotometur uena poſt aures, cuius iuuamentum ferè eſt commune ad omnes ſcotomias materiales: diuertit enim pro parte, & pro parte materiam in capite cõiunctam eradicat. Confert etiam ſtomachicæ per cõmunitatem ſi cauterizetur, aut laqueetur prohibendo tranſitum uaporum, aut materiæ ad cerebrum anterius. Si autem peccatũ ſanguinis fuerit in ſolo capite, ſufficit ſola phlebotomia cephalicæ, & poſtea uenæ poſt aures, aut frontis, aut uenarum naſi, aut uenarum, quæ ſunt in cute capitis, aut in his locis ſanguiſugæ apponantur, poſtponendo ſemper, quæ cauſam coniunctam euacuant. Si autem peccet in quali propter admixtionem alicuius humoris cum ſanguine, ille euacuetur cum propriis ſecundum ipſius naturam, & ingroſſetur, & ſubtilietur ſecundum opportunitatem. Secunda intentio. diuerſio fiat cum clyſteribus, uentoſationibus, frictionibus, ligaturis, & cum omni genere diuerſionum uſq; ad cauterium. Iuuamentum commune huic, & omnibus ſpeciebus uertiginis materialis, eſt, ſi comprehenderis ipſam prouenire a retentione menſtruorum, aut ſanguinis hæmorrhoidalis, aut ſaniei ex auribus, aut alterius euacuationis conſuetę, illa ſolita euacuatione remouetur. Tertia autem intentio, perficitur cum applicitis ad extra infrigidantibus, & repercutientibus, ſi opus eſt, ſicut ex oleo roſaceo, & aceto ſubtriplo ad ipſum. Et in fine cum reſoluentibus puris, ſicut oleo chamæmelino in medio mixtis. Et poteſt fieri cum emplaſtris, fomentis, embrocis calidis, aut frigidis ſecundum materiæ exigentiam ex capitulo de ſoda colligendis. Quarta intentio. correctio accidentium fiat ſecundum accidentia præſentia, & imminentia, ſicut dictum eſt. Quinta intentio. debitum regimen ſeruetur ſicut in ſoda ſanguinea dictum fuit. Curatio autem reliquarum ſpecierum uertiginis materialis, ſicut cholericæ, phlegmaticæ, & melancholicæ completur iuxta quinq; intentiones dictas, ſicut dictum fuit, & ferè cum eiſdem remediis, quorum rememoratio præceſsit in ſoda à ſimili cauſa pendente, huic ergo capitulo accommodentur. Si enim in ſingulis capitulis fieret dictorum ſuperius iteratio, nimium uolumen excreſceret. Et hæc de hoc capitulo ſufficiant.

De phreneſi. Cap. 3.

Phreneſis, karabitus, ſirſen, ſunt nomina ſynonyma ſignificantia apoſtema, ſcilicet calidum, in panniculis cerebri, de quo diuerſi authores ſub his diuerſis nominibus determinant. Phreneſis autem eſt uocabulũ græcum, licet ſit ſumptum ab accidente conſequente hoc apoſtema, quod accidens eſt rabies cum alienatione, attamen apud authores medicinæ ſignificat hoc apoſtema. Karabitus uero ẽ nomen arabicum ſumptum ab accidente, quod eſt alienatio; propriè.n.in lingua arabica importat alienationem, ſed tranſumptum eſt ad ſignificãdum apoſtema, ad quod ſequitur huiuſmodi alienatio. Sirſen uero eſt dictio perſica à ſir, quod eſt caput, et ſen apoſtema, quaſi capitis apoſtema, ſicut birſen dicitur à bir, quod eſt pectus, & ſen apoſtema, quaſi pectoris apoſtema. Et ex his patet quid rei. Eſt.n. apoſtema calidum per eſſentiam lo pãniculis cerebri, ad quod ſignificandum ſunt hi tres termini contracti. Verum aliquando ampliatur ad ſignificandum apoſtema calidum in ſubſtãtia cerebri, quod eſt deterius, & ut plurimum interficiens in quarto, liect apoſtema panniculorum ſit magis doloroſum. Et cũ tranſeunt quartum, ſecundum plurimum ſanantur. Eſt.n. ægritudo peracuta. Et ſi quis quæreret, quis panniculorum cerebri frequentius apoſtemetur. Dicendum hoc eſſe difficile ſcire, ſed dura mater citius debet apoſtemari, ex eo quod natura ẽ minus de ipſa ſollicita, & forte à cauſis extrinſecus occurrẽtibus. Sed pia mater frequentius, quia mollior, & plena uenis, & à cauſis intrinſecus occurrentibus magis apta apoſtemari. Compara ergo hæc adinuicẽ: ſed in pia matre eſt deterius. Neq; habeas pro inconuenienti ſubſtantiàm cerebri poſſe apoſtemari; licet Serap. opinatus ſit contrarium, nam oĩa membra, ſiue dura, ſicut oſſa, ſiue mollia, ſicut cerebrum, & pulmo, poſſunt apoſtemari: omnia.n.mẽbra, quæ poſſunt extendi cũ nutrimento, & augeri, poſſunt etiam extẽdi cum ſuperfluitate, & ſic apoſtemari. Notate tamẽ membra dura, ſicut oſſa, & panniculi, frequentius apoſtemari à materia calida ſubtili: ſi apoſtementur per uiam defluxus. Et econtrario membra rara mollia à materia frigida, & groſſa. Vbi uero per uiam paulatinæ cõgeſtionis, tunc apoſtematur ſm naturam ſui nutrimenti, & ſuperfluitatis inde deciſæ.

Cum aliquẽ febris concluſa continuata inuaſerit cum forti capitis, & oculorum grauedine, et in facie, atq; in oculis uehemens fuerit rubedo, & capitis dolor, et horror luminis affuerit, & in pulſu uelocitas, & frequentiæ ſuperfluitas inueniantur; ſigna phreneſis certiſsima indicabuntur. quòd, ſi lingua nigra, aut citrina fiat, & permiſceatur intellectus, & multùm fuerit alienatus, & uigilauerit multùm; iam phreneſis perfecta eſt.

Diuiditur præſens capitulum in duas partes. Primo agit de phreneſi theoricè: ſecundo practicè. ſecunda ibi. Aegro itaq; antequã. Prima in duas. Nam primo ponit ſigna phreneſis inchoantis, ſiue nondum confirmatæ. Secundo ponit ſigna phreneſis confirmatæ. ſecunda ibi. Quod ſi lingua nigra. In prima parte Raſis ponit ſex ſigna phreneſis inchoantis: ſiue prognoſtica phreneſis ex proximo ſecuturæ. Primũ eſt ſebris continua concluſa, ideſt, in qua non ſunt excreſcentiæ, aut decreſcentiæ, quod eſt proprium ſebri ſanguineæ ex ſua forma ſpecifica, ut nõ creſcat de die in diem, nec de tertio in tertium, aut de quarto in quartũ. Vbi uero phreneſis eſſet cholerica ſebris, ſequẽs eſſet cauſon, aut tertiana cõtinua. Secundum ſignum eſt fortis grauedo capitis, & oculorum propter multitudinem ſanguinis in his partibus grauitantis, licet hoc ſignum ſit commune phlegmati, & melancholiæ, & non ſit choleræ. Tertium ſignum eſt uehemens rubedo in facie & oculis, quod eſt proprium ſignum ſanguinis ſi rubedo illa fuerit purpurea tendens in obſcurum. Vbi aũt fuerit porpurea tendens in citrinum, magis atteſtatur choleræ. Verum tenſio uenarum facit differre inter ſanguinem & choleram, cum in ſanguine ſit ualde maior. Quartũ ſignum eſt capitis dolor proueniens immediate à mala complexione, & ſolutione continui. Eſt tamen differens in proueniente à ſanguine, aut à cholera, quando proueniens à ſanguine ſit extenſiuus, à cholera uero mordicatiuus, & pungitiuus. Quintum eſt horror luminis, quia lumen nimium calefacit, diſgregat, & dilatat amplius ſanguinem, & ſpiritus ipſos magis ad partes faciei, & oculorum trahit, unde æger ex lumine læditur, propterea ſe conuertit ad tenebras effectus contrarios iam dictis producentes. Verum horror luminis poſſet ex alijs cauſis contingere, ſicut ex ſpiritibus paucis, & ſubtilibus, & cæteris cauſis noctilopæ, ſicut ex ulcere corneæ. Sextum ſignum eſt uelocitas, & magna frequentia in pulſu propter neceſsitatem adauctam, cui non poteſt per ſolam magnitudinem ſatisfieri, aut forte debilitata uirtute, aut inſtrumẽto facto inobediente pulſus eſt paruus. Verum in proueniente à ſanguine pulſus eſt maior, & magis plenus q̃ in proueniente à cholera. In ſecunda parte ponit ſigna demonſtratiua phreneſis præſentis, & iam confirmatæ. Primum eſt lingua nigra, aut citrina: citrina quidem ſi proueniat à cholera, & tandẽ efficitur nigra & arida aduſtione cõtinuata. Si uero à ſanguine efficitur nigra per aduſtionẽ non tamen præcedente citrinitate. Secundum ſignum eſt permixtio intellectus, ideſt, corruptio cogitatiuæ, & exiſtimatiuæ, & multa alienatio, ideſt corruptio, & magna læſio ſenſus cõmunis, quæ etiam imaginatiua dici poſſet: poteſt.n.& recte, & corruptè imaginari, quod multo magis poteſt cogitatiua, quod prouenit ex phreneſi in organis harum uirtutum facta: nam ſi fuerit in primo uentriculo, magis læditur ſenſus cõmunis: ſi in ſecundo, magis cogitatiua, & exiſtimatiua: ſi in poſteriori, magis memoratiua. Tertiũ & ultimũ ſignum eſt ſuperflua uigilia proueniens ex uehementi caliditate, & ſiccitate, ſicut ad ſomnũ magis facit frigiditas, & humiditas.

Iam opus eſt pro complemento huius partis theoricæ, ut ponamus ſpecies, & cauſas, & ſecũdo ſuppleamus ſigna, quæ omiſſa ſunt à Raſi, & ultimo prugnoſtica iuxta morem conſuetum. Phreneſis eſt duplex, uera, & nõ uera. Vera eſt apoſtema calidum per eſſentiam in panniculis cerebri. Et eſt duplex. Quædam parua lædens unum uentriculum tãtum pendens à pauca materia. Quædam eſt magna ualde pendens à multa materia apoſtemãte fere omnes partes panniculorũ, & lædente fere omnes operationes ſenſuum interiorum. Imò quandoq; adeo excreſcẽs eſt, ut propter multitudinem extenſionis dilatet commiſſuras, & tumor partibus extrinſecis communicetur. Quædam eſt media inter has. In parte tamen poſteriori raro ſit phreneſis propter frigiditatem eius, ſed ſecundum plurimum lethargia. Phreneſis autem nõ uera, quæ dicitur paraphreneſis, ideſt, iuxta phreneſim non eſt apoſtema, ſed adſunt accidentia ueram phreneſim cõſequentia, ſicut dolor, alienatio, & uigiliæ, & huiuſmodi: hęc autem pendet à materia, ſiue à uaporibus à toto communicatis calidis, imprimentibus nocumentum in cerebro, ſicut in ſebribus acutis, & criſi. Et aliquando per ſimplicem alterationem acuendo ſpiritus & ſanguinem. Secunda cauſa eſt humores acuti in ore ſtomachi, uel in fundo cõmunicantes nocumentum cerebro. Tertia cauſa eſt apoſtema ſtomachi, aut dolor uehemens in eo, ſimiliter apoſtemata cholerica, uel ſanguinea in alijs membris communicantia fumos, uel nocumentum abſolutè, ſicut apoſtema almochati, diaphragma, pleureſis mediaſtini, pulmonis, lacertorum, pectoris, ueſicæ, renum, matricis, inteſtinorum, iuncturarum, & membrorũ neruoſorum. Veræ autem phreneſis, cauſæ primitiuæ ſunt oĩa exacuentia choleram, uel ſanguinem, & cerebrum multum calefacientia, ſicut ſol, aeris caliditas, cibi, & potus nimis calidi, & multi, motus fortes, & huiuſmodi. Cauſæ corporeæ ſunt duplices, antecedentes, & coniunctæ. Antecedẽtes ſunt humores ſubtiles, acuti, apti penetrare in panniculos, ſicut ſanguis cholericus, cholera rubea, cholera citrina, & quãdoque humores aduſti ſubtiles, ſicut ſanguis, & cholera aduſti: frequentius tamen euenit à ſanguine, & eſt benignior, deinde a cholera, ſiue rubea, ſiue citrina, & eſt malignior: deinde ab humoribus aduſtis, & eſt malignißima cui aſſociat dæmonium. Placuit tamen Auenzoar ipſam poſſe prouenire à melancholia fœcali tertio theiſir. Et ſubdit quòd licet humores calidi ſint frequentius in cauſa, ſicut cholera, & ſanguis: ipſi tamen non ſunt puri, ſed aquoſo phlegmati permixti à quo cerebrum non denudatur. Cauſæ autem coniunctę ſunt idem humores actu facientes apoſtema.

Signa ueræ phreneſis quædam ſunt prognoſtica, quædam

ſunt

ſunt demõſtratiua,& quædam rememoratiua. Primum ſignũ prognoſticum phreneſis ſunt febres acutæ,cõtinuæ, maximè cum dolore capitis. Secundum, ſtipticitas uentris in eis, & ſubtilitas urinæ,materia cholerica petente ſuperiora. Tertiũ obliuio rei nouiter factæ ſine cauſa exteriori, quia ſignificat materiam iam opprimere cerebrum. Quartum,ſomnia mala terribilia,& proclinitas ad iram,& odium ſine cauſa, quia arguit materiam calidam petere cerebrum. Quintum, dolor capitis cum repletione,& extenſione uenarum faciei,& oculorum. Sextum,facies citrina præter ſolitum. Septimum, uigiliæ prolixæ. Octauum, ſomnus inquietus cum furore, & clamore. Nonum, ſtridor dentium non conſuetus in ſomno, & in uigiliis.

Signa autem prognoſtica phreneſis iam inchoantis ſunt illa ſex, quæ poſuit Raſis in textu,ſuperius expoſita, ſcilicet, febris continua concluſa,magna capitis, & oculorum grauedo,uehemẽs in facie,& oculis rubedo,dolor capitis,horror luminis,uelocitas in pulſu,& magna frequẽtia.Et ex progoſticis eſt corporum præparatio. Corpora autẽ præparatiora ad pheneſim ſunt ſanguinea, & cholerica, & magis iuuenes quàm ſenes.Ex qua cõmuniter ſenes nõ euadunt.Iuuenes aute cęteris paribus magis euadũt.Sed pueri maximè inter oẽs

Signa uero demonſtratiua phreneſis præſentis ſunt tria, poſita à Raſi,& ſuperius expoſita,ſcilicet lingua nigra, aut citrina,permixtio intellectus,& multa alienatio,necnõ multæ uigiliæ.Hæc nanq; ſigna ſimul cum præcedentibus, & cũ his quæ ſequuntur præciſe diſtinguentibus ueram à non uera, & cum his,quæ ſignificant partes cerebri læſas,& cum ſignificãtibus cauſas cõiunctas ipſius phreneſis,ſunt certa ſigna demõſtratiua phreneſis præſentis.

Signa diſtinctiua inter phreneſim ueram,& nõ uerã ſunt, quia cum dolor capitis perſeuerat & alienatio,& uigiliæ,& febris continua concluſa,& cætera ſigna phreneſis iam dicta tũc eſt phreneſis uera.Si uero hæc accidentia interpollentur & creſcẽte febre, aut alia ægritudine,quæ præceſsit,creſcãt & illa decreſcentes decreſcãt,& illa recedente etiã recedãt, tũc eſt phreneſis nõ uera,ſicut in paroxyſmis febris acutæ frequẽter accidit,& non eſt aliqua phreneſis per cõitatem,quæ ita appareat continua, & faciat medicum quandoq; errare, ſicut quę ſequitur apoſtema disphragmatis.Secũdo,phreneſis uera non fit ſubito,ſed paulatim,& ſemper augendo procedit,non uera fit ſubito,& quandoq; augetur, & quandoq; minuitur.Tertio,in non uera præceſsit nocumentum totius, aut alicuius membri,ſed in uera non eſt hoc neceſſarium.

Signa vero cauſarum phreneſis ſunt, quia incipit cum rubedine oculorum,venarum tenſione,& plenitudine, & cæteris ſignis atteſtantibus ſanguini,ex ætate,complexione,habitudine,tempore,regimine,&c. tunc illa phreneſis eſt ſanguinea.Præterea eſt cum riſu. Tertio,eſt uniformis propter motũ ſanguinis eſſe uniformẽ. Alij autem humores hñt motus determinatos, quibus mouentur,aut de die in diem, aut de tertio in tertium,aut de quarto in quartum.Quarto,diſtillatio ſanguinis ex naribus.Quinto,oculi pleni lippa. Sexto ſomnus longus.Septimo,imaginationes rubeæ. Octauo,lingua rubea poſtea nigra per aduſtionem. Si uero ſit cum rixa rapacitate & audacia,inquietudine,& facies & oculi fuerint citrini & ſicci,& multæ uigiliæ,linguæ citrinitas, deinde nigredo cum aſperitate & alia ſigna ſignificãtia choleram,tũc phreneſis eſt cholerica,quibus addas imaginationes citrinas attenuationes narium,tractionem frontis ad ſuperiora,ſpaſmatis muſculis frontis.Si uero ſit cum rixa cõtinua,maxima inquietudine permixta melãcholiæ, cum continua uigiliarũ inſtantia,febri acutiſsima, cũ nigredine linguæ & aſperitate & cæteris ſignis ſignificantibus humores aduſtos, tunc pendet ab humoribus aduſtis,& ſunt oculi turbati ex directo pupillæ,uaporibus aduſtis ſpiritibus permixtis.Et cum his duabus ſpeciebus frequenter coniungitur dæmonium,ita ut ſint cum furore maximo omnes percutiẽtes, nec poſſunt teneri niſi difficulter.Et ſi non tenerent proiicerent ſe ex feneſtris Si uero ſint nunc cũ fletu,nunc cũ riſu,& cæteris ſignificantibus humores mixtos,tunc pendet ab eiſdem. Signa uero ſignificantia partes cerebri læſas ſumũtur maxime à læſione operationum. Nam ſi lædatur ſenſus communis,ut quia nõ cognoſcat ſenſibilia extrinſeca ſibi prius nota, nec inter ea ponat conuenientiam & differentiam,& colligant uiſſos, & ſciſcitentur ſpecies ſenſatorum,quę nõ ſunt,& corrupte imaginentur tàm in luce quàm in tenebris, tàm oculis apertis q̃ clauſis,tunc læſio eſt in parte antériori cerebri, & in primo uentriculo: quòd confirmatur ſi nocumentum oculis communicet, ut quia fiant ophthalmici,& ſimiliter,ſi dolor ſuus fuerit in parte anteriore. Si uero dolor fuerit in medio capitis,& læſa fuerit cogitatiua,ut q̃a male diſcurrat, male cõponat,& diuidat & ſimiliter exiſtimatiua,ut quia eliciat amicitiam,ubi debet elicere inimicitiam,aut econtrario,& alia ſimilia,tunc phreneſis eſt in ſecundo uentrìculo,& hic turbatur,in eo quod audiat,quia nerui auditus.ſ.quintum par,correſpondet medio uentriculo,licet ſit uerisimilius neruos omnium ſenſuũ ad primum uentriculum.ſ. organũ ſenſus cõis terminari,& loquitur cum alienatione plurima,quia cogitatiua eſt domina ſermonis. Si uero fuerit obliuioſus nec reſeruauerit ſpẽs,aut intentiones,quas meritò debuiſſet ſeruare,ut quia petit urinale,& obliuiſcitur propter quod petit, tunc phreneſis eſt in poſteriori cerebro,& pręcipue ſi dolor fuerit in parte poſteriori. Si uero fuerint læſæ plures uirtutes cum febre maxima,& dolor fuerit in pluribus partibus, uerisimile eſt phreneſim multis partibus communicari, ſed hoc attendendũ eſt in principio non in ſtatu, quia forte tunc poſſet nocumentum unius partis toti communicari.

Signa uero diſtinguentia inter apoſtema cerebri, & panniculorum ſumuntur ex dolore. Quia non eſt dolor niſi obtuſus ex apoſtemate cerebri, & adeſt rubedo, aut citrinitas in oculis,ita ut appareãt ophthalmici, & pulſus eſt undoſus. Contraria ſigna ſunt in apoſtemate panniculorum, & apparent oculi in apoſtemate cerebri,quaſi exeũtes propter impreſsionem à neruis opticis apoſtematis,& oculus illius lateris in quo eſt apoſtema ſibi magis cõpatitur. Verum apoſtemate exiſtente magno quandoq; dolor ultra modũ excreſcit propter extenſionem panniculorum, ſed quomodocũq; ſit,cęteris paribus,magis communicatur nocumentum oculis in apoſtemate ſanguineo,& cholerico cerebri, quàm panniculorũ,& eſt maior ægritudo ſecundum plurimum interficiens in tertio propter nobilitatem mẽbri:& ſi non moriuntur uſque ad quartum,euadunt.

Signa temporum phreneſis. Primum,quia ſubſcripta accidentia remiſſa cũ inchoant ſignificant principium. Cũ manifeſte augentur,augmentum. Cum ſtant in ſua maxima intenſione,ſtatum. Cum uero manifeſte declinant,declinationem,licet raro declinent,cum ſecundum plurimum moriantur. Secundũ,dolor cõicatus parti poſteriori,qñ ſolũ prius fuerit in ſincipite,ſignificat phreneſim factam, & materiam in panniculis fixam, & hoc uniuerſaliter ſignificat exiccatio oculorum à forti flamma,& poſtea fluxus lachrymæ inuoluntariæ maximæ ex oculo correſpondente parti læſæ propter defectum contentiuæ,& eſt mortale.1. prognoſtico. cõ. 14. & Gale.4.apho.confirmat: etiam ſignificat fluxus ſanguinis narium guttatim,natura nequeunte multum expellere.

Signa uero rememoratiua ſunt accidentia ex phreneſi derelicta. Signa permutationis phrene.ſunt hæc. Si permutatur in lethargiam,primo remittuntur oĩa accidentia ſequentis feruorem. Secundo profundãtur oculi magis quàm in lethargia non conſequente phreneſim,magis conſumpta humiditate ex phreneſi præcedẽte,& materia magis deriuata uerſus poſteriorem uentriculum. Tertio adſunt magis lachrymæ,materia ad naturam phlegmatis uerſa. Quarto currit ſaliua, ſiue ſuperfluitas humida.Quinto pulſus tardus diminuta neceſsitate:& lenis,& undoſus remota ſiccitate. Signa permutationis in aſchachilos ſumẽda ſunt prima tertij tract. 3. cap.de ſignis karabiti circa finem. Primo occultatur nigredo oculorum oculis tractis uerſus cerebrum, ſicut in appropinquantibus morti,& apparet albedo oculorum uerſus cerebrum. ſecũdo dormit ſupinus uirtute debilitata. tertio inflat etiã uenter eius propter defectũ caloris uapores groſſos exiccantis,& nõ reſoluendis, unde retinẽtur. quarto extenduntur oſſa pectoris anhelitu magnificato ob phreneſis augmẽtum. quinto multiplicatur tremor mẽbrorũ ob defectum uirtutis motiuæ,uel tremor,id eſt,iectigatio propter uapores communicatos muſculis & neruis. ſexto apparent teſticuli albi ſanguine,& ſpiritu tractis ad caput. Si uero per-

mutetur in hecticam, fit pulſus durus, paruus, frequens, ſecũdum habirudinem unam, oculi profundantur ob reſolutionem humiditatũ, corpus denigratur ex arefactione, & multa alia ſigna hecticorum. Si mutetur ad ſpalmum, erunt ſigna ſpaſmi, de quibus infra dicetũr in capitulo de melancholia. Si uero ad ſubſtantiam cerebri, ſigna patent ex dictis ſuperius.

Prognoſtica. Quando phreneſis adeo excreuerit, ut ſeparauerit commiſſuras, & tumor partibus extrinſecis fit cõmunicatus, tunc eſt mortalis. Secundum, permixtio rationis cum fletu & riſu ex quo ſignificatur permixtio ſanguinis, & melancholiæ eſt ualde mala. Tertium, phreneſis facta ex permutatione peripneumoniæ ad ipſam, ut ſeptimo aphoriſ. r2. aphoriſ. In peripneumonia phreneſis malũ. quod intelligendum eſt, tam de non uera phreneſi ſignificante calorem intenſum, & fumos malignos caput petentes, quam de uera phreneſi permutata materia ſymptomatice ad cerebrum. quæ permutatio eſt praua, & mortalis, ut poſt tantam ægritudinem apoſtemetur cerebrum membrum principales nun uera antem ſignificat malitiam peripneumoniæ, quæ ſecundum plurimum eſt mortalis. Similiter, ſi phreneſis uera permutetur ad non ueram, eſt malum ualde, ſicut ſi materia apoſtematis panniculorum cerebri permutetur ad pulmonem, aut diaphragma, & ſic cordi uicinetur. Similiter ſi tanta ſit, ut communicet nocumentum abſolutum illis membris, ut quia doleant, & impediantur in operationibus ſuis, eſt uehementer malum, &c. Similiter ſi permutetur ad ſubſtantiam cerebri eſt cito perimens. Si uero permutetur ad loca emunctoria cerebri, aut aliquod membrum ignobile, permutatio illa, ſalubris eſt. Quartũ, ſpaſmus ſequens phteneſim mortalis, præcipue de inanitione. Quintum, uomitus choleræ tubeæ, aut citrinæ pręcipue ad quem non ſequitur alleuatio malum, ſed uomitus choleræ ainariæ prædicit feſtinam mortem. Sextum, urinę limpidæ, clarę, ſignificantes deriuationem materiæ ad cerebrum, & uirtutis impotentiam ad expellendum ad uias urinæ, ut quarto aphoriſ. Quibus urinę limpidæ, claræ, pronunciant mortem. Vnde Auicenna, nullus uiſus eſt habens apoſtema in partibus cerebri, cuius urina fuerit aquoſa, qui euaſerit. Septimum, phreneſis in qua habetur fiducia, eſt, in qua æger recordatur alienationum ſuarum: non enim eſt cerebrum ultime oppreſſum. Octauum, ſperandum eſt in ea, in qua eſt riſus continuus, ut ſexto aphoriſ. Deſipientiæ, quæ cum riſu fiunt, ſecuriores. Significant enim materiam ſanguineam benigniorem. Nonum, fluxus hęmorrhoidalis ſequens ad phreneſim bonum, cum per illum quandoq; etiam cauſa coniuncta educatur, aut ſaltem cauſa antecedens fouens coniunctam, unde poſtea redditur uirtus fortior ſuper coniunctam ad eam reſoluendam. Decimum, phreneſis in lethargia permutata ſecundum plurimum bonum: ſi uero ad dæmonium, pernitioſum, materia facta aduſta, & magis acuta, & maligna: ſi uero ad becticam materia communicata toti, aut reſoluta, caliditate fixa remanente, bonum, dat enim inducias: permutata autem in aſchachilos mortem feſtinam, materia putreſaciente panniculos cerebri. Vnde ſeptimo aphoriſ. Quicunque in cerebro ſchachilon patiuntur, in tribus diebus pereunt. Vndecimum, fluxus ſanguinis narium frequenter ſoluit phren.

Duodecimum, ſudor ſuperueniens non diaphoreticus frequenter eſt ſalubris terminans ipſam. Si uero fuerit diaphoreticus, mors feſtina ſequitur. Decimumtertium, rixa fortis, continua inquietudo, ſaltare ſuper parietes in phreneſi uera, mortale: ſignificat enim dæmonium eſſe coniunctum. Et ſi quęratur, unde eſt, quòd ſunt ita fortes ſecundum uirtutem motiuam, & ita debiles ſecundum ſenſitiuam. Dicendũ quòd apparent fortiores ſecundum uirtutẽ motiuam quàm ipſi ſani, quod tamen non eſt uerum, ſed hoc prouenit, quia mouentur ſecundum ultimum conatum parendo menti læſę, quod non faciunt dum ſunt ſani, niſi forte fugientes pericula, ſicut ignem, aut à uolentibus ipſos occidere: uirtus autẽ ſenſitiua diminuta eſt, quia exiccatio proueniens à phreneſi magis lædit neruos ſenſitiuos quàm motiuos: cum nerui ſenſitiui operationes ſuas magis humiditate perficiant, & etiã ex alio, quia mente ægrotante non debite ſentiunt etiam res doloroſas, iuxta aphoriſmum ſecundæ partic. Quicunq; dolentes aliquid corporis plurimum dolorem nõ ſentiunt, his mens ægrotat. Decimumquartum, ſi bibunt aquam, & ſtrãgulantur, de proximo moriuntur, anhelitu impedito, aut forte meri ſpaſmato, & præcipue ſi in ſtrangulatione illa ſpuma circa os appareat: nigreſcunt enim eorum facies propter caloris innati ſuffocationem, & quia ſpiritus & ſanguis ad loca ita uehementer læſa conuertuntur, & oculi ſunt congelati, non moti propter ſpaſmum, & fit frequenter ſtrangulatio cum propter neceſſitatem magnam non poſſint tanto tempore continere anhelitum donec bibant. Decimũquintum, quando currunt inſania ducti, agẽtes ſecundum ultimũ conatum, deinde cadunt ſtatim, moriuntur ſpiritibus reſolutis. Decimumſextum eſt ſumptum ex libro Hippo. Si in ſiniſtro pollice infirmi apparuerit ſimilitudo fabæ citrinæ, duræ, & infirmus ſoluatur ſuperius & inferius, moritur in ſexto: nam per illud apparens in pollice ſcilicet manus, & ante ſigna digeſtionis ſignificatur materia mala uenenoſa, ſcilicet ſtimulans uirtutem, & uirtus ſignificatur impotens cum non poſsit expellere ad extra, ſed ſolum cretice per uiã permutationis, & partem ualde paruam. & hoc confirmat, quia natura ſymptomatice operans ſoluit uentrem, uel prouocat uomitum, ideo moritur in ſexta, quæ aſsimilatur ſæuo tyranno, ſi non moritur ante. Decimumſeptimum, inquiſitio extremitatum, & feſtucarum eſt mortale, primo prognoſticorum cõ. 27. ad finem, quia ſignificat ultimam corruptionem uirtutum interiorum, & frequenter fit cum clauſione oculorum. Decimumoctauum, eſt frigus perſeuerans extremorũ propter conuerſionem ſanguinis, & ſpirituum ad caput apoſtematum, vt. 4. aphoriſ. cõmen. 48. In non deficientibus febribus, ſi quæ extra frigida fuerint, &c. & .7. aphoriſ. In morbis acutis frigiditas extremitatum malum. Decimumnonum, anhelitus diuerſus, & inordinatus aliquando intereceptus propter fortem dolorem, aut quia anima eſt ad aliud officium conuerſa, unde obliuiſcitur anhelare, malum. Vigeſimum, extenſio oſsium pectoris neceſsitate cogente ad multum dilatãdum pectus, licet hoc amplius appareat in phren. ab apoſtemate diaphragmatis, malum. Vigeſimum primũ, tremor membrorum nocumento hepatis communicato, malum, aut forte ſoluit ægritudinem. Vigeſimumſecundum, abſciſio uocis, aut propter ſpaſmum, aut quia obliuiſcitur loqui, mortale. Vigeſimumtertium, ſi deſyderant aquas, ſed parum bibunt, quia continue uariis imaginationibus diſtrahuntur, malum. Vigeſimumquartum, pulſus durus ſerrinus eſt propter apoſtema eſſe in membro ſicco, ſcilicet panniculis: ſi uero eſſet in ſubſtantia cerebri eſſet undoſus: ſi in utraque erit mixtus. Et eſt uelox, vt ſatisfaciat neceſsitati: & tandem ægritudine procedente fiet frequens, tum quia uirtus debilis non poterit ipſum magnificare, aut uelocitare, tum quia inſtrumentum fiet inobediens, arteria præter modum exiccata: diuerſus & inordinatus propter uirtutis debilitatem, & fortem pugnam. tremulus propter uirtutis ſubleuantis impotentiam, aut propter reſiſtentiam ex duritie arteriæ, aut quia ſequitur tremorem cordis ad quem ſequitur ſyncopis: ſpaſmoſus, quia arteria reperitur tenſa ad modũ chordæ, & ſignificat phren. factam, & ſpaſmum de inanitione, aut non proportionatum ad materiam. Et ſi erit calida & ſicca magis quàm frigida & humida ſignificat ægritudinem factam, & ſecundum plurimum mortem. Vigeſimumquintum, quieſcere in maiori parte corporis, & non in manibus arguit uirtutem proſtratã, quæ prius deficit in pedibus quã in manibus. Vigeſimumſextum, pigre loqui, & ſubmiſſe cum alienatione mortem portendit ſignificans uirtutis oppreſsionem. ſecunda quarti, alienatio cum alguaza, id eſt, uoce ſubmiſſa, & taciturnitate eſt mortale. Vigeſimumſeptimum, diſtillatio urinæ inuoluntariæ, malum. Vigeſimumoctauum, obliuio doloris, niſi abſint cauſæ doloris, mortale.

Aegro igitur, antequam prædicta compleantur accidentia; eſt ſubueniendum ex ſanguinis detractione, & uentris ſolutione cum ſucco fructuum.

In hac parte Raſis ponit curã phreneſis. Et diuiditur hęc pars in quatuor. Primo curat phren. per euacuationem, ſecũdo per diætam, tertio cũ medicinis capiti applicitis, quarto

iterum

iterum redit ad complendum ſermonem de phlebotomia. ſecunda ibi. Nutrimẽtum uero. tertia ibi. Caput autem. quarta ibi iuxta finem capituli. Cum autem ęger. De prima parte dicit Raſis phreneticum eſſe curandum cum ſanguinis extractione antequam prædicta accidentia compleantur. Pro quo notate feſtinãdum eſſe in cura phreneſis, & ſimiliter in cura cuiuſcunq; ægritudinis non dantis inducias. nam ſi in phreneſi expectetur quòd materia ſit fixa, cura erit caſſa & uana, uerum antequam figatur, cura eſt poſsibilis, ſed non apud negligentes, & ſtolidos, ergo quamprimum occurres præmiſſa uẽtris lenitione, aut natura, aut arte cum clyſteri leniente, fac phlebotomiam uirtute, & ætate, & cæteris conſentientibus, quæ phlebotomia ſit copioſa uſq; ad ſyncopim exclusiue, ſi oportuerit, multo ſanguine peccãte, & fiat ex cephalica eiuſdem lateris: poſt hæc ſi cholera fuerit permixta ſanguini cũ ſucco fructuum euacuetur, quę medicina ſuperius poſita fuit in cap. de cephalæa.

Nutrimentum uerò eius ſit aqua hordei, ſemel, aut bis in die ſumpta ſecundum conſuetudinem, quam in tempore ſanitatis habuerit.

In hac parte curat per diætam exhibendo aquam hordei ſemel, aut bis ſecundum conſuetudinem, quam æger in ſanitate habuit. Pro quo notate duplicem aquam hordei. Vnam quæ eſt potus medicinalis, altera uero potus tantum, Quãdo eſt potus medicinalis fit hoc modo. ℞. hordei excorticati, & bene fricati cum panno aſpero lib. 1. aquæ claræ lib. 20. bulliant in uaſe uitreato bene mundo, lento igne, & ſine fumo ad conſumptionem medietatis, & coletur. Hæc quidem cum hoc, quod eſt potus, eſt etiam medicina: lenit enim uirtute medullæ hordei, & abſtergit per corticem eius. Secunda uero, quę eſt potus tantum, recipit, ut ſupra hordei conditionati lib. 1. laua ipſum pluries cum aqua calida, deinde cũ 10. lib. aquæ facias ipſum bullire una ebullitione, poſtea aquam proiice, deinde ponas ſuper ipſum aquæ lib. 20. & decoquat. uſq; ad conſumptionem medietatis. Hæc enim aqua ſitim, & aſperitatem ſedat, inflammationem extinguit, uẽtrem lubricum reddit, præcordia humectat, & nõ eſt abſterſiua. Si uero hæc aqua ulteriorem decoctionem recipiat infundẽdo in ea parum poſt circa lib. 10. aquæ calidæ efficitur cibus & potus, quæ quibuſdam colata, quibuſdam uero non colata ſecundum neceſsitatis exigentiam ab Hippocrate dari præcipitur. Colata tamen eſt minus nutritiua. Et quando adhuc ulteriorem recipit coctionem uſq; adeo, ut habuerit mediocritatem inter ſpiſſum iũctum, & liquidum, eſt cibus laudabilis habens bonitates ſolẽnes. Si ergo phreneſis acutiſsima fuerit ſtabimus cotenti aqua hordei, quæ eſt potus medicinalis, aut potus tãtum. Si uero fuerit paucæ acuitatis dabimus ptiſanam habentem mediocritatem inter ſpiſſum iunctum, & liquidum. Si uero phreneſis fuerit media, dabimus mediam inter has, quę eſt cibus & potus. Verum moderni ex farina hordei faciunt ptiſanam, quæ eſt cibus ſatis conueniens ſi bene decoquatur; & moderni etiam non ita tenuiter diætant ſicut antiqui, cum homines noſtri tẽporis magis gulæ indulgeant. Si autem uolueris eſſe contentus aqua hordei conſulo, ut ſaltem quater in die naturali exiubeas, ſcilicet quinq; aut ſex uncias pro uice.

Caput autem ex oxyrhodino infundendum erit. quòd ſi multæ affuerint uigiliæ; ſumantur uiolarum ſiccarum, corticum papaueris albi, hordei exorticati, ſem lactucarum, radicis mãdragoræ, omnium ana. m. 1. quæ omnia in curcuma plena aqua tandiu coquantur, donec aqua rubefiat, deinde aqua illa dum eſt tepida, ab alto ſuper caput fundatur. & ſit caput ſuper cimmule, in quo aqua colligatur: quæ in curcuma poſita iterum ſuper caput fundatur. hoc autem omni die multoties fieri conuenit, caput præterea ex oleo uiolato muliebri lacte admixto inungendum erit: quod etiã in cotto poſitum capiti eſt ſupponendum.

In hac tertia parte iubet quaſdam medicinas capiti apponi ad infrigidãdum caput, & confortandum, & materiam ad ipſum uenientem repercutiendam. Prima eſt oxyrhodinum idest, ex aceto & roſis compoſitum, uel in quo eſt uirtus roſarũ. iſtud eſt medicamen ſopra deſcriptũ in cura ſodę ſanguineæ, in quo acetũ eſt ſubquadruplũ ad aquã roſaceã, & oleũ roſaceũ. uerũ melius eſt, ut ſit tertia pars ſi intẽdas magis repercutere, & ſit oleũ omphacinum factũ ex oliuis imaturis, & roſæ ſint albæ ſylueſtres non maturæ. Secunda medicina adminiſtranda eſt, ubi multę fuerint uigiliæ, cuius eſt hęc deſcriptio. ℞. mol. ſicca. quæ ſunt frigidæ & humidæ in primo, hordei excorticati frigidi & ſicci in primo, corticis papaueris albi, frigidi in tertio, ſicci in primo, ſemi. lactucarum, frigidi & humidi in ſecundo, radicum mandragoræ frigidæ in tertio, ſiccæ in ſecundo, omnium, ana. M. 1. quæ omnia in curcuma (& eſt uas ſatis notum) plena aqua donec aqua rubea fiat, decoquantur uſque ad conſumptionem medietatis. Violæ tamen ponantur in fine decoctionis. Hæc autem aqua ſuper caput ex alto fundaẽ embrocando, & ſit caput ſuper concha, in qua aqua colligatur, quæ aqua in curcuma poſita iterum ſuper caput fundatur, quod in die multoties fieri conuenit, ut uirtus medicinæ ad profundum penetret: forti. n. ægritudini fortis medicina opponitur. Et hæc aqua debet eſſe tepida, aut actu frigida, magis, aut minus ſecundum fortitudinem uirtutis, conſuetudinem ægri, & gradũ ægritudinis, cui apponitur. Tertia medicina conficitur ex oleo uiolaceo, lacte muliebri admixto ex quo caput eſt iungẽdum, & cottũ, ſiue peciæ lineæ in eo infuſæ ſunt ſupponendæ, & multoties reiterandæ ad tollendam malam complexionem calidam.

Cum autẽ æger in principio huius ægritudinis in uirium fortitudine permanere inuentus fuerit; phlebotomãdus eſt, niſi ſuper infirmum timueris. poſtquam uerò eius ægritudo minui cœperit; nequaquam phlebotometur. quòd, ſi eius iam ſoluta uirtus eſt; ex alio præſeruetur regimine, donec emendat.

In hac parte ultima dicit phlebotomiam eſſe faciẽdã duabus conditionibus obſeruatis. Prima quòd ægritudo ſit in principio, aut ſaltem non ſit in ſtatu tota materia iam fluxa. Secunda, quòd uirtus ſit conſtans, adde ætatem, & reliqua à quibus ſumitur indicatio de phlebotomia. Vltimo dicit, ꝙ cum ęgritudo declinare incęperit, nequaquam fiat phlebotomia, imò ſi tunc temporis uirtus fuerit diſſoluta, regatur alio regimine magis ingroſſante, exhibẽdo aliquid carnium tenuium conditarum cum uino granatorum, aqua roſacea, ſucco arancij, acetoſitate citri, & etiam aliquid uini pauciferi optime lymphati donec ad ſanitatem redeat.

Cura phreneſis quinq; exigit intentiones curatiuas: prima euacuat, ſecunda diuertit, tertia repercutit malam complexionem alterando, in fine reſoluẽs, in medio ſimul repercutiens & reſoluens, quarta corrigit accidentia, quinta ordinat debitum regimen ſex rerum non naturalium. Prima intentio. Mihi non occurrit niſi unus caſus in quo non competit phlebotomia. ſ. quando phreneſis pendet à ſola cholera nullo ſanguini permixta, corpore etiam exiſtente pauci ſanguinis. In hoc. n. caſu ſola pharmacia opus eſt. Tũc ergo exhibeatur aqua fructuum. ℞. prunorum. ℥. s. tamarindorum. ℥. 2. uiol. ʒ. 2. mirobalanorum citri. ℥. 1. cõtundantur groſſo modo mirobalani, reliqua ſucidãtur præter uiolas, & bulliãt in. 10. ℥. aquæ ad conſumptionem medietatis, ſed uiolæ ponantur in fine decoctionis. coletur, & clarificetur, & in potu tepida exhibeatur. Si uero uenter eſſet nimis ſtipticus poſſet addi aliquid mãnæ, aut aliquid parum electarij de ſucco roſ. aut electarij de pſillio, & ſimilium, &c. Si autem medicinam ſumere nõ poſſet, fiat clyſtere ex decoctione maluarum, matrum uiolarum, lactucarum, florum nenupharis, & exiſtente magno caumate, ſemperuiuæ, ſolatri, de qua decoctione accipiantur. 15. ℥. olei uiolati. ℥. 3. ſalis. ℥. s. & tepidũ imponatur. Si uenter eſſet nimis ſtipticus poſſunt addi. 3. aut. 4. ʒ. electarij ſucci roſ. quæ clyſteria in hoc caſu, & in alijs de quibus ſtatim, ſunt frequentanda, ut uenter maneat lenis, & ad inferiora fiat diuerſio. In oĩbus alijs caſibus inchoandum eſt à phlebotomia conſentiente uirtute, ætate, & alijs à quibus quæritur licentia de phlebotomando. Sed ſunt tres caſus in quibus opus eſt incipere à phlebotomia uenarum pedum. ſ. ſaphenarũ, aut aliarum. Primus caſus eſt, ubi in toto eſſet ſanguinis plethoria, tunc phlebotomandæ ſunt ſaphenæ ambæ, ſi materia ambabus partibus capitis communicetur. Si autẽ

ſoli

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

ſoli dextræ, phlebotometur ſaphena dextra: ſi ſoli ſiniſtræ, ſaphena ſiniſtra, ſecundo per duodecim horas, aut circa, poſt phlebotometur baſilica eiuſdem lateris: & tertio poſt phlebotomētur cephalica in manu: ſi quæris maiorem diuerſionē & in brachio, ſi quæris maiorem euacuationē. Poſtea phlebotomētur uenæ frōtis, aut leporis naſi, aut eiſdem locis ſanguiſugæ applicentur, & etiam intra nares, quæ etiam applicitæ faucibus, ſcilicet parum infra aures optime diuertunt, & euacuant. Similiter uenæ poſt aures, & labii ſuperioris phlebotomatæ conferunt, aut ſi in eis ſanguiſugæ applicentur. Vltimo, ſi opus eſt, phlebotomentur venæ per cutim capitis diſſeminatę, aut ſanguiſugæ applicētur: euacuant enim cauſam coniunctam. Secundus caſus eſt, ubi phreneſis acciderit propter retentionem ſanguinis menſtrualis, aut hæmorrhoidalis, poſt quarū ſaphenarum phlebotomiam in his caſibus applicentur ſanguiſugæ ano in locis conſuetis hemorrhoidarū. 3. aut. 4. aut plures ſecundum exigentiam: ad prouocandum tamen menſtrua phlebotomia uenarum, quæ ſunt ſub curuatura poplitis efficacius operatur. Et ſi non poſſunt phlebotomari, uentoſæ cum ſcarificatione, aut ſanguiſugæ in his locis applicentur, deinde phlebotomētur aliæ uenæ ſi oportuerit, ſicut in primo caſu. Tertius caſus, ubi phreneſis ſuccederet ad alium morbum, ſcilicet ad ſynocham, cauſonem, tertianā continuam & in omnibus his in quibus materiæ permutarētur à membris inferioribus, & proprie infra hepar ad ſuperiora, poſt quam phlebotomiam phlebotomentur aliæ uenæ ſi oportet, ut in aliis caſibus. Si uero materia phreneſis cōicetur ab hepate aut membris ſpiritalibus; phlebotomanda eſt baſilica, aut dextra, aut ſiniſtra, aut utraq; ſecundum locū apoſtematum, poſt quam ſuccedat phlebotomia cephalicæ, & aliarum uenarum ſecundum exigentiam. Si uero materia contineatur à furcula ſupra, phlebotometur cephalica eiuſdem partis cum parte læſa, ſed in manu ubi quæratur maior diuerſio, & proprie in manu oppoſita. poſt quam, ſi oportet reiterare, phlebotometur cephalica brachii eiuſdem lateris; ſed tutius eſt ambas cephalicas i brachiis, uel etiā manibus phlebotomare, & proprie in manibus, deinde reliquæ uenæ particulares ſecundum exigentiam: aut in locis iam dictis ſanguiſugæ applicētur. Sed memora quod illæ phlebotomiæ debēt eſſe copioſæ, ita ut perueniatur ad ſyncopim excluſiue, quod comprehēditur ex pulſu. quapropter oportet in his caſibus, ut pulſus ſemper tangatur, nam cum tremit & deſcendit, & diuerſificatur abſq; ordine, ita ut inuenias unam pulſationē magnam, aliam paruam, ſignificat propinquitatem ſyncopis quare oportet ut ſanguis reſtingatur. Et oportet ut ſit cautela in ligatione uittæ ſuper uena, & ut ſit firmata, quam motus ipſius, & agitatio irrationalis noo ſoluant. Quandoq; enim ſoluit eam, & deiicit per ſeipſum propter imaginationē corruptam ducentem eum ad illud. Quod ſi uirtus, & diſpoſitiones non cōſentiunt, ut fiat phlebotomia uniuerſalis ex manibus, aut pedibus, aut noo eſt tibi poſsibile tenere eos propter inquietudinem, & rixam fortem, tunc phlebotoma eum in frōte, aut ſanguinem ex naribus prouoca, aut ſanguiſugas in locis iam dictis applica: quæ etiam particulares extractiones ſanguinis ſine uniuerſalibus fieri debent ſi tota materia iam fluxerit. Poſt hęc ſi cholera fuerit in cauſa, eam euacuabis cum medicina leniente ſuperius deſcripta, aut ſibi ſimili, quæ etiam maxime digeſta materia, erit reiteranda. Digeſtiua autem ſunt ſyrupus uiolatus, de nenuphare, de portulaca, de papauere, oxiſacchara, de citro, de limonibus, & ſimiles, diſtemperandi cum aqua endiuiæ, acetuſæ, nenupharis, ſempuiuæ, ſolatri, & ſimilibus. Sed ſyrupus de papauere eſt præſtans in hac re. Secunda intentio perficitur cum clyſteribus de quibus ſupra, ligaturis, uētoſationibus, prouocatione ſanguinis hæmorrhoidalis, & menſtrualis. Sed melius eſt, ut diuerſiones ſint cum euacuatione, ſicut uentoſationes in tibiis ſub genu, in coxis, in natibus, in ſpatulis: lotiones tamen brachiorum, & crurium cum aqua decoctionis papaueris, lactucarum, ſe. hyoſcyami, florū nenupharis, et ſimilium, optime conferunt diuertendo, & ſomnum inducendo. Tertia uero intentio perficitur cum repercuſsiuis applicitis fronti, temporibus, parti anteriori colli ferè uſq; ad nucham cum oleo roſato, acero, aqua roſata, & ſi opus eſt cū magis infrigidātibus addendo his ſuccum plantaginis, ſemperuiuæ, ſolatri, niſi tumor cōmunicet exterius, tūc. n. oportet incipere ab eo, in quo ſit parū mollificationis, & ſedationis doloris ſicut mucila. ſe. pſilii, & ſemi. maluauiſci: de inde ſtiptica applica collo, & temporibus non tumentibus, & ſi opus eſt ſomni inductione ponantur circa frontem, & tempora, & commiſſuram coronalem, ſemen papaueris, hyoſcyami albi uſq; ad ipſum opium cum aliquo liquore permixta: & cholerica iuuatur ualde ſi fiat emplaſtrū ex foliis ſenticis, id eſt, rubi. Sed in cholerica, aut pendente à materia aduſta, ſint frigida, aut humida. In ſanguinea frigida & ſicca, magis proportionantur, & magis frigida in cholerica aduſta, quàm in ſanguinea. In augmento autem uſq; ad medium ſtatus repercuſsiua cum reſolutiuis miſceātur, ſicut ſi oxyrodino adderetur aliquid meliloti, & poſtea in ſtatu magis augendo melilotum. In his temporibus confert pulmo arietis madefactus in aqua decoctionis roſarum, uiol. florum nenupharis, chamæmeli, meliloti, quibus pro inducendo ſomnum poteſt addi papauer, & ſemen hyoſcyami albi. Eodem modo potes applicare columbam aut catulum uiuentem per medium ſciſſum, ita quod in ſumma, in principio approximentur repercuſsiua iam dicta. In augumento repecuſsiua cum reſolutiuis uincentibus repercuſsiuis. Sed in ſtatu uſq; ad medium eius uincant reſolutiua. Sed poſt medium ſtatus per totam uſq; declinationem ſint reſolutiua pura, ſicut decoctio facta ex meliloto, & ſimilibus, quæ non multum tranſcendunt primum gradum, & ſint omnia hæc iuxta poſſe capitis conſortatiua, tàm ſtipticitate quadam, quàm forma ſpecifica, ſicut flores anthos, id eſt, roriſmarini, fol. lauri, ſed cum uiolis poſſent temperari. Quarta autem intentio corrigit accidentia, ſcilicet uigiliarum inſtantiam cum iam dictis, & ex propriis ſedantibus dolorem eſt columba, uel catulus uiuus ſciſſus per medium, & aſperſus ſemine hyoſcyami albi ſubtiliſsime puluerizati appoſitus loco dolenti. Aliud fortius illo. Recipe caſsiæ ligneæ. ℥. 1. opii. ʒ. 2. croci. ℈. s. puluerizentur, & cum aqua roſacea, & pauco aceti albi liniantur frons, & tempora. Eaperimentum Gerardi. ℞. terræ ſigillatæ, quantum uis malaxetur cum aqua roſacea, & aceto, & tepidum ſoleis pedum applicetur. Stupefactiuū domeſticum ſatis. ℞. conſeruæ uiolarum, conſeruæ nenupharis, ana. ℥. s. ſem. papa. albi. ℥. 1. ſe. hyoſcyami. ʒ. 1. ſaccha. q. s. de hoc qualibet die poterit exhiberi, & quādo cætera non conferrent, detur requies deſcriptione Nicolai à media. ʒ. uſq; ad. 1. Caue tamen opiata maxime ſumpta per os, & naribus applicita uirtute exiſtente debili, quoniam perimunt. Sitis autem ſedatur cum aqua decoctionis tamarindorum, & retentione eorum, & ſimilium in ore. Vrina autem prouocetur ſi obliuiſcatur urinare, ſcalpendo inter anum, & uirgam, ubi eſt collum ueſicæ, aut etiam cimicem, aut ſeacupedem in orificio uirgæ imponendo. Et tandem cum hæc non ſuffecerint regionē ueſicæ cōprimendo, & ſomentando ſicut cum oleo parietariæ, & ſimilibus. Caueant etiam aſtantes ne ſaliat ex feneſtris, & ne ſe, aut ipſos percutiat. Si uero tranſierit in aſchachilos, cura uana eſt, & Auic. mortem pronunciat. ſi uero permutaretur ad ſubſtantiam cerebri cura eſt etiam uana ſecundum plurimum. Auic. tñ laudat phlebotomiam uenarum, quæ ſunt ſub lingua. Si uero in lethargiam, curetur cura lethargiæ.

Vltima intentio eſt debitum regimen ſex rerum noo naturalium. Vnde aer declinet ad frigidum, & ſit redolens ex aſperſione pomorū, florum, & foliorū redolētium, necnō aſperſione aquæ roſaceæ. uitentur calefacientia, ut ignis, ſol, flatus hominū, luciditas aeris multa, ſtrepitus & formę, id eſt picturæ. Cibus ſit aqua hordei, uel ptiſana ſubtilis à princ. uſq; ad ſtatum incluſiue cum emulſione ſeminum communium frigidorum, & papaueris albi, de aqua tamen hordei eſt ſuperius ſufficienter dictum. Similiter panis ſimulæ infuſus & lotus in aqua frigida. Similiter lactuca, & acetoſa condita cum agreſta, uel uino granatorum muzorum, uel acetoſorum. Bibat autem aquam coctam cum pauco ſaccharo, quæ permiſceatur cum uino granatorum ſecūdum libitum, aut bibat aquam hordei, aut aquam prunorum aut tamarindorum. Debent enim tàm cibaria, quàm medicinalia ad frigidum declinare: magis tamen, aut minus ſecundum tempus morbi, & tempora anni, necnon materiam, quia in materia aduſta

aduſta competunt frigidiora, & humidiora, & ſimiliter in cholerica, quam in ſanguinea. Nota tameo ꝙ huiuſmodi potus in his apoſtematibus non debent eſſe ualde frigidi actu, imò aliquando tepidi, veputa tempore hyemis, qui canon tamen magis obſeruandus eſt in apoſtematibus membrorum ſpiritalium, & naturalium. Et graduetur diçta ita, vt à principio vſq; ad finem, uel ſtatum potius, ſit ualde tenuis, ſed in declinatinoe minus, & tunc magis conuenit ferculum ex ſimula, & magis in declinatione parum uini pauciſeri optime lymphati, & carnium cum acribus alectatarũ. Et in cholerica ſint frigida, & humida. In ſanguinea frigida & ſicca. Prouocetur ſomnus, vt dictum eſt omni ingenio poſſibili. Ingenietur etiam ad quietem quantum eſt poſſibile cũ præſentia amicorum quos vereantur, & omni blanditia poſſibili. quibus non ualentibus ligentur, & detineantur, nõ tamẽ uerberentur, ſicut in mania oon apoſtemoſa. Venter teneatur lenis, ſi nõ naturaliter, ſaltem cum clyſteribus de quibus ſupra, declinent ad iucunditatem, & animi, & corporis quietem. Phlegmoo & eryſypila ſuot apoſtemata in ſubſtantia cerebri, ſcilicet phlegmon à ſanguine, eryſypila à cholera, quæ diſtinguuntur à phreneſi ſanguioea & cholerica per ſigna ſuperius dicta. ipſa autem inter ſe diſtinguuntur per ſigna ſimilia illis quibus diſtinguitur phreneſis ſanguinea à cholerica, & eodem modo curatur, ſicut phreneſes dictæ. Eryſypila enim in cerebro curatur, ſicut phre. a materia cholerica cũ aſperſionibus, & ſuccis frigidis, & humidis, & proprie ſumptis ex corticibus melonis, cocurbitæ, & cucumeris, quibus etiam ſecondum neceſſitatem frigidiora addantur, & eædem intentiones accommodandæ ſunt, quæ dictæ ſunt in phre. cholerica. Et ſimiliter phlegmon in cerebro curatur, ſicut phreneſis ſanguinea, appropriat tamen et Auic. phlebotomiam uenarum, quæ ſunt ſub lingua poſt phlebotomias uniuerſales. Sibare eſt dæmonium ſuperfluum accidens cum ſirſen calido cholerico ita, ꝙ homo cum hoc ꝙ habeat ſirſen, alienet propter dæmonium agitatiuum, eſt enim cum furore & rabie modum excedente. Dæmonium enim ſiue mania lupina oon dicit in quiditate ſua niſi alienationẽ cum rabie & furore ad differentiam maniæ caninæ, quæ eſt alienatio nunc cum rixa & furore, nũc cum iocis, & applauſione ſicut eſt natura canum. & prouenit ab humore benigniori, ſicut à ſangnine cholerico aut aduſto; ſed ſibare dicit aggregatum ex dæmonio & apoſtemate, cuius cauſa eſt cholera rubea, pura, aut aduſta. Cum karabito enim puro fit alienatio ac rationis permixtio, & non eſt in ipſo dæmonium: ſi autem eſt cum io ipſo dæmonium eſt ſibare. Et multoties quidem antecedit dæmonium cum cholera ipſa, & cerebrum impellitur in principio ſuæ applicationis, deinde ſequitur apoſtema ipſa fixa. In karabito dæmonium accidit ab apoſtemate, in ſibare dæmonium & apoſtemata ſimul proueniunt a materia, nec unum eſt cauſa ex qua aliud inueniatur, & ſi quandoq; fiat unumquodque cauſa additioois alterius. Species autem & cauſæ ſibare patent ex dictis.

Signa prognoſtica, demonſtratiua & rememoratioa, ſimiliter modi terminationis, & prognoſtica ſumuotur ab eiſdem, & eodem modo ſicut dictum fuit in phreneſi, & maxime cholerica. Ipſius etiam cura, eſt cura phreneſis cholericæ cum additione & humectatione multa, inductione ſomni omnibus auxiliis & oportet ut extremorum ligatio aſſiduetur cum cæteris generibus diuerſionum materiam cholericam, & uapores acutos à capite diuertentium.

De lethargia. Cap. 4.

GRatia complementi doctrinæ, hoc ſubdam caput de lethargia. Et iuxta morem conſuetum lethargia, ſirſen frigidum ſunt termioi ſynoouyni ſignificantes hãc ægritudinem, quę diffinitiuè eſt apoſtema frigidum ad iotra craneum. Et hoc apoſtema nomen ſumpſit ab accideote, ſcilicet obliuione, quę ſequitur ad ipſum. Lethargia enim apud Græcos obliuionem importat. Prima diſtinctio. Lethargia eſt duplex, Quædam phlegmatica, ut plurimum eueniẽs, & propterea Auic. diffinit ipſam apoſtema eſſe phlegmaticum. Quædam eſt melancholica raro eueniens, nec ita proprie dicta lethargia cum ſit noo ita factiua obliuionis. Secũda diſtinctio, Quædam fit in panniculis cerebri, & hoc raro, cum raro accidat humorem groſſum, uiſcoſum, in ſubſtãtiam denſam penetrare. Aliquando fit in ſubſtantia cerebri, & hoc etiam raro, licet frequentius quàm io pãniculis, quia raro contingit uiſcoſum in uiſcoſum penetrare. Aliquando fit io uentriculis, ſed raro, & tunc lethargia cõiungitur apoplexiæ uel epilep. ſm maiorem aut minorem oppilationem, licet aliæ ſint differentiæ. Aliquando & raro accidit in origine nuchæ, & neruorum, & in ipſis neruis, & tunc lethargia coniungitur paralyſi, aut ſpaſmo. Frequẽter autem ſm Auic. accidit in meatibus, anfractibus ſeu poroſitatibus cerebri, qui meatus ſunt plurimi, ut patere poteſt in anatomia. Sed forte quis inſtabit. Si humores colligantur in meatibus cerebri, & non in ſubſtantiam cerebri intrent, neque in panniculis, non fiet ſolutio continui, & ſic oon erit apoſtema. Dicunt quidam, quod aliqua pars ſubtilior intrabit in ſubſtantiam, & ſic fiet ſolutio cõtinui, & apoſtema: ſed certe iſti falluntur male loquentes ad mentem Auic. Si enim dũ lethargia fit in meatibus, oporteret aliquam particulam humoris ingredi ſubſtantiam cerebri, aut panniculi, fruſtra dixiſſet Auic. quod raro fit in ſubſtantia cerebri, aut panniculis, imò ſemper ſm hãc reſponſionem eſſet in aliqua parte. Ex dictis ergo aliter dicendum eſt, ꝙ ſm plurimum humor colligitur in meatibus, nõ intrans ſm aliquod ſui in aliquam cerebri partem. Et cum infertur, ergo non facit ſolutionem continui, neganda eſt conſeqoentia, nam ille humor facit extenſionem in partibus cerebri, cum à lateribus illius meatus fit in ſubſtãtia cerebri in fundo, ſimiliter in parte ſuperiori panniculi. Ad magnam autem extenſionem in partibus cerebri ſequitur quædam ſolutio cootinui coniuncta malæ compoſitioni ſequenti extenſionem, & malæ complexioni ſequenti naturam humoris quæ fortaſſe frigida eſt, & etiã alteri malæ complexioni ſequenti cõculcationem humorum in eo loco, & prohibitam tranſpirationem, quæ fortaſſe calida eſt. Et hi tres morbi apoſtema conſtituunt. Et ne miretur quis de hac reſponſione, legat Auic. 3. quarti trac. 2. cap. de apoſtematibus uentoſis. Et forte percutit percuſſinne manus, & proprie quando inuenit ſpatium ad quod aggreget, ſicut ſtomachus, & inteſtina, & quod eſt inter panniculos circundantes oſſa, & inter oſſa circundata lacertis, & inter lacertos ſimiliter. & quod circondat chordas, & fortaſſe oon reſoluit ſpatia, imò ſubtiliat membra coniuncta, & etiam reſoluit ea, & generat in eis, quod facit neceſſarium dirumpere ea, & uẽtoſitas remanet propter ſpiſſitudinem ſuam, & propter craſſitiem, & ſpiſſitudinem eius, quod continet eã conſtrictionem pororum. Vnde patet ꝙ in his oerbis uult uentoſitatem tàm in ſtomacho, quàm inteſtinis quàm inter oſſa contentam, extendendo membra illa facere apoſtema uentoſum, abſq; quod intret alicuius membri ſubſtantiam. Iterũ lethargia aliquãdo eſt in cerebro anteriori faciens obliuionem communicando nocumẽtum uentriculo, ſcilicet poſteriori: quandoque uero eſt in cerebro poſteriori, quæ uerius debet dici lethargia, & eſt plurimum contingens.

Cauſæ lethargiæ primitiuæ ſunt multa, frigiditas aeris multum imprimens in cerebra debilia, uinum uionſum, ſcilicet multum, uſus cæparum, & omnium multum euaporantium ad caput, & proprie uapores oiſcoſos. Item ſomnus multus & proprie ſupra repletionem, ſupine dormire, & de die, repletio nauſeatiua, & multitudo comeſtionis fructuũ, & cuiuslibet in quo eſt euaporatio, & putrefactio. Cauſæ antecedentes ſunt humores. ſ. phlegmatici frequentius, & melancholici rarius, & mixti ex his. Cauſæ uero coniunctæ ſunt idem humores in cerebro iam comprehenſi ſicut & materia ſcotomiæ, ſed hæc eſt uehementius confirmata, utraq; enim ab eadem materia poteſt pendere, licet materia ſcotomiæ ſit magis uaporoſa.

Signa lethargiæ. Primo prognoſtica ſunt tremor capitis, grauitas eius, & proprie partis poſterioris, frequenter cum dolore paruo, pigritia ad motus corporeos. Significãt enim materiam frigidam oppreſſuram cerebrum. Item ſigna ſupraſcripta permutationis phra. in lethargiã demonſtratiua. Primum, dolor leuis, ſed continuus, quia ſubſtantia cerebri non ſentit, non eſt. n. dolet niſi per communicatem ad panniculum cooperientem anfractus, & ſic debet eſſe extenſiuus, & grauatiuus. Secũdum, febris lenta, in apoſtemate. n. principalis

cipalis neceſſaria eſt feb. propter magnam communitatem
cum corde,ſed eſt lenta ratione phlegmatis,imò quandoque
non ſentitur,ideſt,uix ſentitur, phleg. leuiter putreſcente.
Tertium,ſubeth grauis, ideſt ſomnus profundus propter for
tem oppilationẽ ab humore multo craſſo & uiſcoſo. Quar-
tum,obliuio,apoſtemate lędente uentriculum poſteriorem,
aut per eſſentiam,aut per communitatem. Quintum, anhe-
litus tardus,diminuta neceſsitate, & debilis ob debilitatem
muſculorum pectoris,& diaphragmatis ob nocumentum ce
rebri,cum ſtrictura propter aggregationẽ materiei, & quia
obliuiſcitur anhelare: cum ſputo propter catarrhum,imò eſt
aliquando tanta obliuio,ut os clauſum obliuiſcâtur aperire,
& apertum claudere. Sextum,ſingultus communicato no-
cumento ſtomacho per neruos reuerſiuos. Et albedo linguę
frigiditate & humi.dealbante,& phleg.ſuper aſperſo. Pigri-
tia reſpondendi quaſi non intelligat aggrauatis ſenſibus inte
rioribus,& communicato nocumento linguæ per nocumen
tum in.7.pari neruorum cerebri, ortum habente à termino
communi inter nuchã,& cerebrum. Permixtio intellectus,
& amentia læſo uentriculo medio per eſſentiã, aut per com-
munitatem. Egeſtio humida deriuato phleg.ad inteſtina iu-
xta apho. Quibus ſpumoſę egeſtiones in diarrhęa bis phleg-
ma à capite defluit. Vrina ſicut aſinorum phlegmate, aut ua-
pòribus eius cum urina permixtis. Iacent præcipitati in le-
cto econtrario habentibus karabitum, quia cum quiete ſine
furore & motu. Pulſus magnus uirtute ſatis conſtante,& in-
ſtrumento obediente cum neceſsitate, nec obſtat anhelitus
paruus,qui ſecundum plurimum eſt in iſtis, quamuis anheli-
tus & pulſus proportionentur,anhelitus.n.currit curſu pul-
ſus,nam pulſus & anhelitus, licet ſint proportionabiles non
tamen æquales,ideſt eundem ſitum detinentes in ſuis latitu-
dinibus,ſed melius ſunt proportionabiles in ſanis, ſed nõ in
ægris cum poſsint aliquando impediri inſtrumenta. ſ.anheli
tus,& non pulſus,& econtrario,ſimiliter in lethargia impe-
diuntur magis inſtrumenta anhelitus quàm pulſus magis læ-
ſis neruis quàm arterijs. Sunt pulſus rari,quia ſatisfit neceſ-
ſitati per magnitudinem. Et per idem tardi. Sunt tremuli,&
undoſi debilitata uirtute. Et quia apoſt. eſt molle, & in mem
bro molli,aſsimilatur pulſibus peripneumonicorum in mol-
litie,non tamen in uelocitate,& frequentia,maiori exiſten-
te neceſsitate in peripneumonia. Sont etiam in peripneu-
monia longiores,& latiores, ut melius ſufficiant neceſsita-
ti. Et quia arteria à phleg.in peripneumonia amplius remol
lita, & dilatationi paratior, pulſus ſunt cadentes in medio.
Pro quo nota quod reperitur pulſus cadens. Et eſt pulſus cu
ius quies eſt ualde longa inter duas pulſationes, ita.ſ.quòd
alia pulſatio fieri potuiſſet. Eſt enim ille pulſus cadẽs lethar-
gicorum. Alius eſt pulſus intercidens,ut in cõmento pulſuũ
de pulſu peripneumonicorum,& eſt cũ deficit alia pars mo-
tus,eſt. n.geminans motum quaſi bis pulſans,ut eſt anhelitus
puerorum flentium. Et ille accidit in peripneumonicis,& fit
propter defectum uirtutis, ideo peripneumonia eſt morta-
lior lethargia cap.allegato. Ex quibus uides,quòd aliter hic
ſumitur cadens in medio,aliter ſecũda primi. Vnum ſignum
commune omnibus ſpeciebus lethargiæ eſt retentio urinæ,
aut quia obliuiſcũtur urinare,aut propter debilitatem lacer-
ti colli ueſicæ. Signa autem materierum,& maxime melan
choliæ,nam ſigna prædicta phlegmaticę magis appropriaut.
In melancholia . u . dolor eſt fortior,quia frigiditas ſiccitati
coniuncta eſt actiuior: eſt etiam longioris durationis,cũ me
lancholia tardius reſoluatur: ſecundo eſt rixa, & alienatio,
materia magis ſtimulante. tertio ſunt oculi aperti ſicut con-
gelati,in unum locum intuentes, ſiccitate melancholiæ ma-
gis muſculos palpebrarum contrahente: & adſunt cætera ſi-
gna melancholię:ſunt etiam ſigna ſumpta à complexione,ha
bitudine,& huiuſmodi: & non eſt ſubeth ſicut in lethargia,
licet forte adſit impotentia uigilandi. Signa uero loci apo-
ſte.ſunt hæc. Nam ſi eſt in ſubſtantia cerebri ſubeth eſt for-
tior,quia materia eſt magis opprimens, & per idem difficul-
tas maior ad motũ:albedo linguę maior, ipſa amplius phleg.
aſperſa: oculi ſunt eminentes relaxatis, & compreſsis ner-
uis opticis. Si uero ſit in panniculis dolor eſt fortior,motus
leniores,maior ſenſuum oppreſsio. Prognoſtica. Cũ mul
tiplicantur accidentia lethargiæ,& ſudor, eſt perimens, ut ſi

multiplicetur tremor membrorum, ſudor diaphoreticus, &
anhelitus fiat paruus,ſed frequens,cum ſtrictura,& oregmo
ne. Et econuerſo ſi dilatetur anhelitus,& fiat fortis,minora
tur ſubeth,habetudo ſenſuum,& tremor membrorum, ſpera
tur ſalus,& maxime ſi appareat aliqua bona criſis, ut apoſte-
ma poſt aures,uel in cute capitis. Cura lethargiæ quinque
exigit intentiones curatiuas. Prima euacuat. Secunda diuer
tit. Tertia in principio repercutit,in medio ſimul repercu-
tiens & reſoluens,in fine ſolum reſoluens,& cauſam coniun
ctam educens. Quarta corrigit accidentia. Quinta ordinat
debitum regimen ſex rerum nõ naturalium. Pro prima in-
tentione. Si phlegma, aut melancholia fuerint peccantes
cum ſanguine,& cum ipſo educibiles,præmiſſa uentris leni-
tione, reliquis conſentientibus phlebotomiæ, inchoetur à
phlebotomia,& ſecundum plurimum fiat de cephalica ſini-
ſtra,aut dextra,ſecundũ quod in dextra,aut ſiniſtra parte ma
teria continetur,& hauriantur communiter. 6. ℥.ſanguinis,
uel circa. Si uero humores iam dicti non fuerint educibiles
cum ſanguine,ſanguine tamen peccante, ab euacuatione hu
morum eſt inchoandum,poſt quã ſequi debet phlebotomia.
Si uero ſanguis nullo modo peccauerit,ſufficiet aliorum hu
morum euacuatio,uerum aliquando oportet in prima phle-
botomare uenas ſaphenas, ſecundum quod dictum fuit in
phren.& aliquando baſilicam dextram aut ſiniſtram,ſi ſplen,
aut hepar miſerint materiam. Euacuantur autem humores
phlegmatici cum hiera picra ſimplici & cõpoſita, pilulis co-
chijs,& his,quę dicta ſunt ſuperius in ſoda phlegmatica prę-
miſſa digeſtione ſaltem ante eradicationem cum oxymel-
le ſimplici & cõpoſito,ſcyllitico,ſyru.de ſtœcados, & aquis
rutæ,ſaluię,betonicę,ſtœcados,hyſſopi,maioranę,& cęteria
ſupraſcriptis in ſoda phlegmatica. Melancholia uero digera
tur cum ſyr.de epithymo,ſyr.de pomis dulcibus,& aquis bu
gloſſæ,boraginis, ſtœcados,& cæteris ſupius dictis in ſoda
melancholica,& ſoluatur cum educentibus melãcholiam ſu
praſcriptis,& inferius in cap. de melancholia deſcribendis.
Sed inter omnia clyſteria obtinent principatum, & ſunt ra-
dix curæ,quapropter duo ſaltẽ in die naturali facienda ſunt,
ubi eadem die nõ fiat alia euacuatio. Deſcriptio clyſteris in
phlegmatica eſt illa. ℞. ſaluiæ,maioranæ,rutæ,betonicæ,ro-
riſmarini, aſſari,ſiue baccharę,hyſſopi,ſtœcados arabici.ana
M.1.contundantur craſſo modo,& bulliãt in octo lib. aquæ
ad cõſumptionem dimidij,& coletur,de qua decoctione ac-
cipiantur.15. ℥. & cum tribus. ℥.olei communis,&.2.℥.mel-
lis roſ.& pauco ſalis fiat clyſtere: & ſi opus eſt facere clyſte-
re acutius addatur hiera ſimplex, uel compoſita, uel electa-
rium indum,& ſimilia: decoctio poſſet fortificari, ſi ſupra-
ſcriptis adderetur centaureæ minoris. M.1. & ſimiliter colo
cynthidis.ʒ.2.carthami. ℥.1.corticum radicũ capparis,ſem.
urticæ.ana.℥.s. Clyſtere conferens lethargiæ melancholicæ,
quæ raro aduenit,& ſi accidit raro eradicatur. ℞. epithymi.
℥.1.colocynthidis interioris.ʒ.2.polipodij. ℥.s. calamenthi.
M.1.coquantur in.4.lib.aquæ ad dimidij conſumptionẽ. Ga
leni clyſtere efficax,& ſublime ad apoplexiam,paralyſim,le-
thargiam,tàm phlegmaticam, quàm melancholicam. ℞. ra-
dicis cyclaminis,colocynthydis.an.ʒ.1.s. carthami.ʒ.1.cen
taureæ minoris.℥.s.ellebori nigri.ʒ.1. aſſari.ʒ.8. coquantur
omnia in aqua ſufficienti, & fiat clyſtere. His autem clyſte-
ribus in phlegmatica addi poteſt ſal gemma ad acuẽdum, &
ſal indum in melancholica. Et debes clyſteria acuere magis,
aut minus ſecundum maiorem aut minorem ſtuporem, & ſe
cundum ægri tolerãtiam,& feb.acuitatem. Incipere tamen
debes à leuioribus gradatim procedẽs ad fortiora. Et ſi ęger
non poteſt tenere clyſteria,facias minus ſtimulantia,ſubtra-
hendo ſal & mel. Vomitus aliquando confert ſtomacho mul
tum repleto, & ipſo communicante uapores, aut materias
capiti,ſecundum plurimũ tamen nocet: ubi ergo conueniat
accipiantur.2.℥. oxymellis ſimplicis, aut ſcyllitici cum.4.℥.
decoctionis raphani,in quo ſi uolueris fortius uomitiuum,
ſteterint infuſi in eo fuſtes ellebori per unã noctem,aut ac-
cipe dictum ſuccum cum oxymelle iam dicto. Secunda in-
tentio completur cum uentoſationibus,& frictionibus, liga
turis,lotionibus,quæ cum fiant ſine euacuatione, incipiant
à nucha,& collo,& gradatim deſcendendo procedant, quæ
frequenter reiterentur,& ante cibum,& poſt cibum,ut ma-

teria

teria in capite non figatur. Confert etiam prouocatio hæmorrhoidarum & menſtruorum, maxime ſi ea eorum retentione prouenerit, necnon quæcunq; euacuatio conſueta remouet, gargariſmata uero, maſticatoria, & ſternutatoria non ita à principio adminiſtrentur, & non niſi uniuerſalibus præmiſsis, & reiteratis, præcipuè ſternutatoria, multū enim inquietant, & materiam dilatant, ita ut quandoque perducant ad apoplexiam materia ad uentriculos delata. Tertia intentio completur cum his, quę repellūt materiam in principio, ſicut oleum roſaceum triplum ad acetum, aut duplum approximandum fronti, temporibus, & collo. Et ſi appareret nimis frigidum, adde aliquid ſtipticum calidum, ſicut oleum de maſtiche, aut menta. Et in augmento miſceantur reſolutiua cum repercuſsiuis uſque ad mediū ſtatus, gradatim uerſus ſtatum augendo reſolutiua, ſicut ſi ſupraſcriptis adderes parum caſtorei. ſit autem hoc oleum factum ea oleo completo, & roſis rubeis completis. In phreneſi autem ſit omphacinum ex roſis rubeis non completis. Et poſt medium ſtatus uſq; ad totam declinationem ponātur reſolutiua purè, ſicut acetum ſcylliticum conquaſſatum cum oleo roſaceo, in quo diſtemperatum ſit caſtoreum: confert in augmento, & euigilare facit, & quandoq; in ſtatu pro oleo roſaceo fiat permutatio ad oleum irinum, & de narciſco. Et quandoque permiſcentur capilli hominis aduſti triti multum cum aceto uſque dum fiat ſicut unguentū, & eſt medicina rationalis in lethargia, & ſubeth, excitās cito à ſomni profunditate. Et quādoq; miſcetur eis caſtoreum magis in ſtatu uel prope. Emplaſtrū ex inuentione Meſuæ conferens lethargiæ in ſtatu, & declinatione, faciens euigilare, eſt hoc. ℞. pyrethri, ſinapis, ſcyllę. ana. ʒ. 1. caſtorei, euphor. ana. ʒ. 5. omnia cum ſucco aſphodelorum, & ſucco ſampſuci miſce, & epithemetur pars poſterior capitis, & eſt acutum rubificans, imò forte ueſicās. Scylla quoq; cū oleo roſaceo, & aceto trita addendo caſtoreum, eſt medicina efficax, & experta. Si autem diuturna efficitur hæc paſsio, grana tria caſtorei cum uncia. s. oxymellis in potu exhibita eſt medicina experta. Similiter theriaca, mithridatum, diamuſcus, diambra optime conferunt confortando, & reſoluendo. Ad reſoluendum etiam poſſunt fieri fomenta ex ruta, decoctione maioranæ, calamenthi, ſtęcados, uſq; ad ſinapim, & ſcyllam in aqua cum pauco aceto acutiſsimo, infundendo ſpongiam in hac decoctione, & optime expreſſam ſuperpone loco apoſtemato, & his aut ter itera. poſt cuius amotionem ſequatur iunctio cum aliquo ea ſupraſcriptis. Quarta uero intentio ſedat ſubeth, & obliuionem loquendi, urinādi, & egerendi, & aliorum, incitando eos ad loquendum, & euigilandum cum clamore, & extirpando pilos, maxime ea membris inferioribus, & ligando fortiter membra inferiora, & comprimendo ueſicam, & pecten ad hoc, ut urinent, & cæteris ingenijs in phreneſi dictis. Si tamen permutaretur ad paralyſim nō eſt prohibendum, imò cum frictionibus eiuſdē partis adiuuandum, cum paralyſis ſit minor morbus quā lethargia, & propriè quando timeres permutationē ad apoplexiam. Quinta intentio completur locando eos in aere lucido, pleno imaginibus ad calid. & ſic tendente cū accenſione ignis ex lignis iuniperi, lauri, roriſmarini, & ſimilibus redolētibus. Cibus autem ſit aqua ciceris, ſiue brodium cicerum, uel lupinorum, & potus ſit aqua mellis, cui poſſunt addi dum coquitur tria aut quatuor grana piperis. Et ſi opus fuerit craſsiori diæta, dentur uitelli ouorum, & uinum uinoſum ualde in modica quantitate cōcedi pōt: brodium quoq; carnium cum pauco cinnamomi, aut piperis, & panata ſubtilis eſt ad hanc intentionem, ſed diæta ſit ſubtilis uſq; ad medium ſtatus, deinde incraſſetur iuxta canones uniuerſales, Abſtineat ab aqua frigida. Parū dormiat, unde excitet̄ de media hora in mediam horam, & dormiat capite leuato, & poſt cibū ſtet uigil per unā horam. Sit uēter eius inanitus cū clyſteribus, ut ſupra, & oēs euacuationes naturales procurētur. Frictiones fortes uicem ſuppleant exercitij, prouocetur ad irā & triſtitiam, & coram eo ſtent clamantes, & ſtrepitus facientes, ut non profundetur in ſomno, imò gratia huius ſemper odoret, & in naribus ponatur acetum acutiſsimum.

De ſubeth ſahara, ſiue dormitatione uigilatiua.

Subeth ſahara dormitatio uigilatiua ſunt termini ſynonymi ſignificantes apoſtema mixtum ex phlegmate, & cholera intra craneum. Et ſumpſit hoc apoſtema nomen ab accidentibus, ſcilicet à ſomno & uigilia. Subeth enim apud Arabes ſomnum importat, ſahara uigiliam: inde ſubeth ſahara idem ſonat apud Arabes, quod dormitatio uigilatiua apud Latinos. In hoc autem apoſtemate aliquādo phlegma uincit choleram. Et tunc dominante ſomno malo ſupra uigilias malas, uocatur ſubeth ſahara, ideſt, dormitatio uigilatiua. Vincente autem cholera ſupra phlegma, maior eſt uigilia mala, quā ſomnus malus, & tunc dicitur ſahara ſubeth, ideſt, uigilatio dormitatiua: unde ſicut apoſtema eſt mixtum ea phlegmate & cholera, ita accidentia ſequentia hoc apoſtema ſunt mixta. Et ſi dominetur cholera, magis dominantur accidentia choleræ, & tunc magis proportionatur phreneſi. Et ſi magis dominatur phlegma, magis dominātur accidentia phlegmatis, & tunc magis proportionatur lethargiæ & ſi humores æquantur, accidentia æquantur. Cura exigit eaſdem intentiones, quæ dictæ ſunt in phreneſi, & lethargia. Sunt tamen cōplēdę medicinis mixtis euacuātibus, & diuertentibus phlegma & choleram, & eiſdem repercutientibus, & reſoluentibus, & ſimiliter ſedantibus accidentia mixta. Et regimen ſimiliter ſit medium inter regimen phreneſis, & lathargiæ. Et phlebotomia eſt multum in hac neceſſaria, cum mixtio humorum arguat repletionem.

De apoplexia. Cap. 5.

Apoplexia græcè idem ſonat, quod percuſsio latinè, cadit enim apoplecticus ac ſi eſſet percuſſus. Eſt autem diffinitiuè ſecūdum Auic. ocioſitas membrorum à ſenſu, & motu propter oppilationem contingētem in uentriculis cerebri, & in curſibus ſpiritus ſenſibilis, & motiui. Ocioſitas à ſenſu & motu ponitur loco generis, & nō eſt niſi ablatio ſenſus & motus. Quod intelligēdum eſt de omni ſenſu, tām interiori, quām exteriori in apoplexia forti, ſed in debili creditur aliquam eſſe operationem ſenſus interioris, licet non exterioris. Eſt enim poſsibile eſſe oppilationem in origine nuchæ, & etiam in origine neruorum orientium à cerebro anteriori, licet uentriculus medius nō ſit multum oppilatus, & ſic de uentriculo anteriori, qui eſt multum latior: operabuntur ergo aliqualiter uirtutes eorum ſicut in epilepſia operantur. Aufertur etiam omnis motus merè uoluntarius, non autem omnis naturalis, aut mixtus, cum ſit ad uitam neceſſarius motus cordis, & motus aliquis pectoris, quorum primus eſt naturalis, reliquus mixtus. Verum in forti apoplexia etiam aliqui motus mixti auferuntur, ſicut motus deglutitionis, licet reſpiratio non auferatur. Et hi auferuntur a membris qui conſueuerūt ſentire, & uoluntarie moueri. Additur poſtea propter oppilationem ad exprimendū cauſam apoplexię in uētriculis cerebri, ſcilicet primo, ſecundo & tertio: & in curſibus ſpiritus ſenſibilis, & motiui, ideſt in meatibus cerebri, qui ſunt multi in ipſa cerebri ſubſtantia, per quos meatus ipſi ſpiritus mouentur. Et per curſus intelligamus origines, ſiue meatus nuchæ, & neruorum, per quos ſpiritus ſenſibiles, & motiui ad membra deferuntur. Ex quibus infertur apoplexiam eſſe accidens ſequens oppilationem, licet etiam ſit morbus, cum per eam impediantur cordis, & membrorum, & anhelitus operationes: fuit autem conuenientius ponere in diffinitione eius ocioſitatem pro genere quàm oppilationē, cum illa ſit nobis notior, & hæc quidem de intentione medicorum dicta ſunt. Ariſt. & philoſophi dicerent apoplexiam eſſe potius paſsionem cordis, q̄ cerebri, quia ponunt cor eſſe principium ſenſus & motus, à quo nerui habent originem. Verum medici, licet concederent apoplexiam eſſe per communitatem à corde (unde dicit A. 1 1. tertij. 2. cap. iuxta finem. Aegritudines melancholicæ, & epilepticæ non euacuantur à communitate cordis) tū nolūt apoplexiam appropriari cerebro, & nō cordi, & cerebrum eſſe principium ſenſus, & motus, & neruorum. Verum cū medici ſimus, ſequamur medicos. Vtrum autē in apoplexia auferantur operationes intellectus, cū intellectus ſit uirtus nō operans per organum, & etiam à corpore ſeparata intelligat per ſpecies reſeruatas, eſt dubium non paruum, cum oporteat. 3. de Anima, intelligentes phātaſmata ſpeculari. & ſic requiritur uirtus cogitatiua, quæ per uentriculū medium operatur. Credo quòd huius q̄ōnis utraque pars pōt defendi ſicut accidit in rebus dubijs, licet niſi una ſit ueritas. Et ex

diffinitione ſuperius poſita manifeſte patet ſolum diffinitam eſſe apoplexiam per eſſentiam in cerebro, & non per cõmunitatem, cum in apoplexia per communitatẽ, ſimiliter propter nocumentum cordis, aut oppilationem arteriarum apoplecticarum non ſit oppilatio in uentriculis cerebri.

Q Vum aliquis quaſi dormiens iacet, & ſine ſomno ſtertit, & cum pungitur; non ſentit; tunc iam patitur apoplexiam. eſt autẽ huius ægritudinis quantitas ſecundum quod fortiter, aut debiliter ſtertit. Si autem ſpuma ab ore exierit; non eſt ei medicandum. Cum autem parum ſtertuerit; ægritudo eſt lenior. Hæc quidem paſſio, aut interficit cito, aut in paralyſim tranſit.

Capitulũ iſtud diuidiẽ in duas partes. Primo determinat de apopleaia theoricè, ſecundo practicè. ſecũda ibi. Cũ ergo iſta. Prima in tres. Primo ponit ſigna apoplexiæ abſolutè, ſecũdo innuens diſtinctionem quandã apoplexię ponit ſigna fortis apopleaię, & debilis. in tertia modũ terminationis ipſius. ſecũda ibi. Eſt aũt huius ægritudinis &c. tertia ibi. Hęc autem paſsio &c. De prima parte dicit, quòd cum aliquis iacet quaſi dormiens, & ſtertit in modum dormientis, non tamen dormit, & cum pungitur, aut infertur ipſi aliquis dolor etiam fortis, non ſentit, tunc ille patitur apopleaiam: ita ꝙ hæc duo ſigna, ſcilicet iacere in modum dormientis cum ſtertore, licet non dormiat, & non ſentire, neq; etiam moneri præcipuè cum pungitur, aut infertur ipſi fortis dolor, ſignificat apopleaiam. De ſecunda parte dicit, ꝙ huius ægritudinis quantitas .i. apoplexia iudicaẽ fortior, aut debilior ſecundum fortem, aut debilem ſtertorem. Si .n. ipſo fortiter ſtertente ſpuma ab ore eaierit, non eſt ei medicandum: in ea .n. propter ipſius fortitudinem non eſt ſpes liberationis. Si autem parũ ſtertat, & ſpuma ab ore non eaierit, tũc eſt leuior, in qua ſpes liberationis haberi poſsit, licet difficile. Vltimo dicit ꝙ hæc ægritudo, aut cito interficit cum eſt multum opprimens cerebrum, ea eo quòd prohibita debita reſpiratione cor ſuffocatur, aut ſi debet liberari trãſit in paralyſim, materia permutata à uentriculia cerebri ad neruos, aut ad originem nuchæ. Iſta autem paralyſis, aut eſt unius lateris tãtum, licet ſm plurimum dextri: aut eſt amborum, & tunc homo remanet ſine ſenſu, & motu in omnibus partibus præterquã in partibus faciei, quibus datur ſenſus, & motus per ſeptimũ par neruorum ab ipſo cerebro immediate ortũ habentium. Si .n. eſſet paralyſis in omnibus partibus, tũc eſſet apoplexia. Sed circa ſpumam intellige, ꝙ ſpuma eſt congeries multarũ ampullarum in humiditate quadam repertarum, quarũ cauſa immediate eſt aer, aut uapor, aut uentoſitas ſub humiditate illa recluſa, eleuans illam in altũ. retinetur tamen propter humiditatis uiſcoſitatem. Cum ergo in apoplexia anhelitus eſt ſtrictus, & fit ſuffocatio, tunc calor ebulliens cõuertit aliquid illius humiditatis in uapores qui retenti ſub humiditate uiſcoſa, in cuppum eleuata faciunt ampullas, & ſpumam. Secundus modus eſt, quia anhelitu ſtricto aer egrediẽs permiſcetur cum humiditate cui obuiat, & ipſum eleuat in ampullas: & hi duo modi mortem ſignificant, ſignificando uehementiam conſtrictionis anhelitus. Eſt autẽ tertia ſpuma non pernicioſa, facta ex retentione humiditatis in ore. unde aer permiſcetur cum illa humiditate, aut propter longã moram, aut propter multam locutionem &c. Stertor autem fit propter aerem inſpiratum, & eapiratũ per loca anguſta, & per pulmonem, & cãnam eius. Coanguſtatur autem propter impotentiam uirtutis dilatantis pectus, aut propter multã humiditatem in uijs anhelitus contentam, quorum utrunq; arguit anhelitus ſuffocationem: quanto autem aer tranſit per loca magis anguſta, tanto eſt maior ſtertor, & maior ſuffocatio: quanto autẽ per minus anguſta, minor ſtertor, & minor ſuffocatio, & per conſequens apoplexia debilior, & hoc ſm plurimum. Eſt enim poſsibile paruo, uel nullo ſtertore exiſtẽte anhelitum eſſe ſtrictiſsimum: & hoc, quia nullus, uel minimus aer penetrabit per ea loca, & tamẽ apopleaia erit fortiſsima, imò ſic eſt intendente ad mortem ex apoplexia, ſtertor enim continuè remittendo procedit. Nota tertio apoplexiam non ſemper interficere, aut in paralyſim terminari, imò quandoq; materia creticè expellitur iuxta apho. 10. ſextæ particulę Caput dolenti aut circũdolẽti, ſanies, aut aqua, aut ſanguis fluens, per nares, aut aures, aut os, ſoluit ægritudinem. Verum hæc criſis rariſsimè fit in apoplexia, cum uirtus ſit debilis, & multum oppreſſa à tanta materia: cuius ſignum, quia ſi uirtus fuiſſet fortis, non permiſiſſet tantam materiam congeri. Et hæc intelligenda ſunt de apopleaia materiali per eſſentiam in cerebro, de reliquis minimè.

Iuxta ordinem præmiſſum ad ſpecies, & cauſas ueniendũ eſt. Prima diſtinctio. Aliqua apoplexia eſt fortis, aliqua debilis, aliqua media. Fortis in qua uix apparet anhelitus, & eſt ſine ſtertore, & ſpuma. Media in qua anhelitus eſt debilis, licet manifeſtus, & eſt cum ſtertore, & ſpuma. Debilis in qua anhelitus eſt ſatis fortis, & ordinatus ſine ſpuma, & ſtertore. Et horum accidentium cauſa ſuperius reddita eſt. Et ex his habetur. 2. diſtinctio, quòd aliqua eſt mortalis, aliqua ſalubris. Primæ duæ interficiunt, ſed prima uelocius ſecunda. tertia autem eſt ſalubris, quia poſsibilis eſt liberatio, licet cum difficultate iuxta apho. 42. ſecundæ particulæ. Soluere apoplexiam fortem &c. Tertia diſtinctio. Aliqua eſt apoplexia per eſſentiam in capite, aliqua per communitatem, ſicut cum oppilantur uenæ, ſiue arteriæ apoplecticè, aut coarctatoriè à ſanguine, phlegmate, aut melancholia, aut attenuatoriè à frigiditate forti, aut ſtipticitate, aut ab aliqua re exterius fortiter comprimente. & aliquãdo fit cauſa cordis propter oppilationem, malam compleaionem, aut debilitatem. Vnde in his duobus caſibus ſpiritus uitales non tranſmittuntur ad cerebrum, ex quibus debent fieri ſpiritus animales, & quia etiam debent concurrere ad quaſcunque operationes ſenſitiuas, & motiuas. Tertius caſus quando in aliquo membro eſſet fortis dolor propter quem cerebrum contraheretur, unde fieret ſpaſmus uniuerſalis in toto, ſed hoc forte magis debet dici epilepſia quàm apoplexia. Quartus caſus ubi a toto ſicut in febribus communicarẽtur uapores capiti uentriculos oppilantes, ita ut fierent ſine ſenſu, & motu, & hoc idem eiſdem uaporibus ab aliquo particulari membro communicatis. Aliquando apoplexia eſt per eſſentiam in cerebro propter oppilationem, aut attenuationem ſicut à frigore forti extrinſeco occurrente, aut ex approximatione alicuius rei uenenoſæ, unde cerebrũ contrahitur, aut à percuſsione, aut caſu comprimente os ſuper cerebrum, aut ſanguine, aut alia materia retẽta inter os, & cerebrum, aut à ſimili materia in meatibus cerebri exiſtente. Aliquãdo oppilatio eſt coarctatoria propter ſanguinẽ, phlegma, melãcholiã in uentriculis cerebri contentã: & aliqñ propter fortem dolorem cerebri ipſum contrahitur taliter, ut fiat huiuſmodi oppilatio. Cauſæ autem ſumptę ea rebus non naturalibus ſunt ſicut aer fętidus, uehementer frigidus, & humidus, & uaporoſus, & ſicut nimius potus. 5. apho. Si inebriatus quis repente ſine uoce &c. Nec non crapula multa, uſus longus rerum frigidarum caput replentium, aut ſtupefaciẽtium, ſomnus multus, & proprie de die, & reſupine, retẽtio euacuationum cõſuetarum, nimia quies, aut nimis forte exercitium, ſubito occurrens timor multus, aut triſtitia. Et ex his ſequitur quarta diſtinctio, ꝙ aliqua apopleaia eſt materialis, quædam immaterialis propter fortẽ conſtrictionem cerebri, aut cõtractionem, propter aliquã cauſam intrinſecam, aut eatrinſecam, ſicut à dolore, aut accidẽtibus animi. Plures tamen iſtarũ magis merentur nominari epilepſiæ ꝙ̃ apopleaiæ, cũ epilepſia ſit ſpaſmus uniuerſalis, ſicut apopleaia eſt paralyſis uniuerſalis. apoplexia uero nunquã fit à cauſis exiccantibus cũ cerebrum non poſsit tantum eaiccari, ut homo fiat apoplecticus.

Signa uero quædam ſunt prognoſtica. Ea quibus eſt diſpoſitio corporum ad apoplexiam. Et iſta ſunt frigida, & humida, maximè ſecũdum cerebrũ cõplexionaliter, & ætatiuè, ut. 2. apho. Epilepticorũ iuuenibus in com. aph. 6. Apoplectici maximè fiunt his ætatibus à. 40. an. uſq; ad. 60. Et in hac ætate magis ab humore melãcholico, licet in decrepitis magis à phlegmate, pueri uero magis incurrũt epilepſiam propter fortitudinem caloris uapores excitãtis, quæ ſunt magis immediata cauſa epilepſiæ ſicut humores frequẽtius apoplexiæ, & cum hoc pueri habent uirtutem fortem nõ ſinentem multã materiam congregari. Horum oppoſitum eſt in ſenibus, & ꝓprie decrepitis. Itẽ habentia capita parua, & ſtricta ſunt ad apoplexiam parata. Vertigo perſeuerans in ſenibus cũ debilitate ſenſuum, incubus, iectigatio, ſtupor, pigritia ad

motus

motus corporeós, grauis & lógus ſomnus cum repletione, tremor in toto proprie in capite, cócuſsio dentiú io ſomno, urina nigra. i. liuida, obſcura, craſſa, cineritia, uaporoſa. i. cú multa ſpuma tenaci, cum multo ſedimine ferino, ſiue furfureo, ideſt, diuiſo in paruas partes tamen cópactas, ut ſunt ſerraturæ ligni, aut ferinum. i. ſimule ſero lactis, uel fermento in aqua diſſoluto, inflatio uenarum guidea arguens multam materiam oppilaturam arterias ſubethicas, aut cerebri uentriculos, hæc quidem apoplexiam prognoſticantur.

Sigoa inchoantis apopleſiæ ſunt clamor, deinde anhelitus mugitui ſimilis, deinde uox ſicut ſtrangulati, & hæc ſunt cum apoplexia inceperit, ſed nondum multum impreſſerit, poſtea ipſa iam multum imprimēte fit ſtertor, poſtea ſpuma, & fit ablatio ſenſus, & motus ad modum ſuperius expoſitū. Et hæc ueritatem habent in apopleſia media communiter contingente, in fortiſsima autem fortaſſe non procedēt iſta propter ſubitum aduentum eius, neq; etiam apparet ſtertor modico aere, & tardè inſpirato: in debili etiam non eſt ſtertor, nec uox ſtrangulati, nec forte anhelitus mugitui ſimilis, licet clamor frequenter præcedat.

Signa autem ſignificantia materiam ſanguineam ſunt facies, & oculi rubei, & calore multum ſuffocato tendit illa rubedo in uiride, & tandem in nigrum, tenſio uenarum, ideſt guidez, uenarum faciei, oculorum, frontis, temporum, & uenarum, quæ ſunt poſt aures, & plenitudo uenarum, quæ ſunt ſub lingua, & fit ſubito ualde, & ſi præceſsit caſus, uel percuſſio eſt illud manifeſtius, & pulſus plenus. Phlegma uero ſignificat color albus, oculi pleni lipps, nares humidæ, humiditas ea ore profluens, oregmon. Melancholiam autem ſignificat color tendens in fuſcum, priuatio huiuſmodi humiditatum à capite profluentium, & ſunt ſigna cómunia ſignificantia ſpeciem materiæ ſumpta à complexione, habitudine, ætate, ſexu, regione, arte, & regimine, de quibus ſupra. Spuma quoq; ſignificat ſpeciem humoris ſuo colore albo, plumbeo, citrino, rubeo &c.

Signa apopleaiæ apoſtemoſæ eſt feb. cōtinua ſecum coniuncta. Aliquando tamen apoſtema præcedit, & tunc ſunt ſigna apoſtematis, de quibus ſupra: aliquādo ſubſequitur, materia fixa & ſoluente continuum. Signa diſtinguentia inter apopleaiā, & ſubeth ſunt, quia in ſubeth remanet auditus, & uiſus, & operationes aliquæ ſenſuum interiorū, & exteriorū & fit magis paulatim. Differt à ſyncopi, quia in ſyncopi facies eſt ſicut mortui reuocato ſanguine, & ſpiritu ad cor, in apopleſia facies eſt ſm conſuetudinem. Et io ſyncopi pulſus eſt ſobmerſus, debilis ualde, interdum uermicularis, ſed in apoplexia eſt ferè pulſus cōſuetus. Et io ſyncopi ſecundum plurimū caſus in terram eſt uelocior. Differt ab epilepſia, quia ſi in ea ſunt motus ſpaſmoſi, in apopleaia nō, licet quandoq; fit cum ſpaſmo in facto eſſe, & epilepſia eſt cū periodis, apoplexia nō. Differt à pręfocatione matricis, quia pręfocata audit, & ſentit, & adſunt ei operationes ſenſuū interiorū.

Apoplexia per colligantiam cognoſcitur, quia præceſſerunt nocumenta totius, uel membri communicātis. Si uero fit per eſſentiam non eſt neceſſariū talia præceſsiſſe &c. Oppilatio aūt arteriarum ſubethicarum cognoſcitur ſecundum plurimum per inflationem uenarum colli, & cum abundantia nocumentorum cerebri. Illa autem, quæ à corde eſt, cognoſcitur, quia ſecundū plurimum eſt facies ſicut mortui, eſt .n. ſecundū plurimum ſyncopi cōiuncta. Vltimo diſtinguitur apoplecticus fortiſsima apopleaia à mortuo per quatuor ſigna. Primū eſt, ut in aere quieto aperiantur os, & nares cotto ſubtiliſsime carminato. Aut candela accenſa cum flamma ex oppoſito narium ponatur. Aut cyathus plenus aqua ſuper extremitate pectoris ipſius reſupini ponatur, tunc ſi non uideatur aliquod iſtorum moueri, certum eſt ipſum eſſe mortuum. Quòd ſi contra in ipſis aliquis motus comprehēdatur adhuc uiuit. Simile experimentum eſt de ſpeculo terſiſsimo oppoſito ori, & naribus, nam ſi non maculetur eſt mortuus. Si uero maculetur quod non eſt niſi propter flatum anhelitus uiuit, ſed hoc ſignum eſt cæteris minus certum. Pro quo nota ꝙ anima poteſt mouere pectus motu dilatationis, & cōſtrictionis ſolo concurſu ſpiritus uitalis ſine animali. Vnde hic motus erit dicendus merè naturalis non miatus, ut uult Gal. 5. aphor. 45. com. Et etiam cōfirmatur authoritate Hip. allegata per Auic. 51. tertij cap. de generatione embrionis. Dicit enim ꝙ cor eſt primū quod uiuit, & ultimum quod moritur. ergo mortuum eſt cerebrum uiuente corde, ſed corde non poteſt uiuere niſi per reſpirationem euētetur, ergo erit reſpiratio cum non erit ſpiritus animalis. Ex quo ſequitur, ut ſupra, aliquem anhelitum eſſe merè naturalē, licet tamen Gal. ſexto interiorum uoluerit aliqua animalia frigida per aliquod tempus non anhelare, ſed ſufficere eis euentationē, quæ fit ab eatrinſeco per poroſitates corporis. illud tamen tempus eſt paruum, ſed de homine habente cor ualde calidum non eſt ueriſimile. Non apparentibus tamen ſignis alicuius anhelitus neque pulſus, authores prohibent huiuſmodi corpora, quæ ſunt, uel fuerunt apoplectica, ſepeliri uſq; ad tres dies, cuius triplex ratio redditur. Prima eſt ſumpta à motu humorum, omnis. n. motus humorū in triduo finitur. vnde in hoc tempore ſi quid uitæ ſuperſit debet declarari, cū propter motū nouum cuiuſcunq; humoris in triduo debeat fieri aliquis motus in ægro, ſicut euētatio, aut criſis. Secunda cauſa eſt, quia luna, ſaltem uelociter mota, peragrat mediam quartā circuli ſignorū ex qua conſurgit aſpectus ſextilis uirtutem confortans, peragrat. n. uelociter mota ſingulo die quindecim gradus: hęc autem ratio nō eſt generalis, ſed ſolū eſt ualida, dū luna uelociter mouetur. Tertia cauſa, quia in hoc tempore incipit aliqualis fœtor mortis declaratiuus, & propterea reſuſcitatio Lazari quatriduani iam fętētis fuit miraculoſa nō naturalis. ergo ꝗ primum incipit fœtere, etiā ſi eſſet prima dies ſicut in æſtate eſt ſepeliendū præcipuè factis experimētis ſupraſcriptis. Gentilis tamē addit ꝙ tertia dies eſt dies ultimi, & acutiſsimi conatus, in qua ſi nullū ſignum uitæ apparebit nunquā deinceps eſt ſperādum. 7. aph. Quibuſcunq; ſphacelatum eſt cerebrum &c. Prognoſtica. Primum, apopleaia fortis, aut media eſt ſecundū plurimum mortalis, uidi. n. quoſdā, ſed paucos apoplecticos media apopleſia cū forti ſtertore, & ſpuma ſaluatos fuiſſe. Secūdum, omnis apoplexia per cōitatem, aut immaterialis ſalubris, ſaluatur abſq; trāſitu in paralyſim ſm plurimum. Tertium, apoplexia per eſſentiam materialis ſalubris, per tranſitum in paralyſim ſecundum plurimum ſaluatur. Quartum, cum applicant naribus apoplectici potēter cōmouentia ſternutationē & non ſternutat nec ſentit impreſsionem, mortale. Cura.

Cum ergo iſta accidentia viſa fuerint; attendendum erit an patientis facies multum rubere, aut denigrari, aut viridis fieri videatur: quemadmodum contingit, cum ſanguinis in aliquo membro ex coarctatione retinetur: tunc enim ſanguis ex duabus guidez ilico extrahendus erit, aut ex duabus cephalicis.

Hic Raſis ponit curā apoplexiæ. Et diuiditur in tres partes. In prima ponit curam apoplexiæ ſanguineæ. In ſecunda phlegmaticæ. In tertia iterum redit ad complendam curam ſanguineæ. ſecunda ibi. Quòd ſi ita non fuerit. tertia ibi. In prima autem huius paſsionis. De prima parte Raſis ponens ſigna apopleſię ſanguineæ & curā, dicit, ꝙ cum ſigna apopleaiæ abſolutæ uiſa fuerint, erit attendendū an patientis facies multum rubere, aut denigrari, aut uiridis fieri uideatur, ſicut contingit cum ſanguis in aliquo membro retinetur ex coarctatione, ideſt, propter conſtrictionem: & tūc in hoc caſu faciēda eſt phlebotomia, aut ea duabus guidez, aut duabus cephalicis. Et uos ſupplete alia ſigna ſanguinis, ſcilicet tenſionem uenarum, tactum calidum &c. de quibus ſupra.

Notandum primo ſanguinem quatuor ex cauſis poſſe uiridem fieri, & tādem denigrari, primo per aduſtionem, quia calidum agens in humidum denigrat. prima primi. ſecundo per congelationē ſpiritus calorē naturalem mortificādo, ſpiritibus corruptus, qui ſunt lucidi penes Auic. in lib. de uiribus cordis, tertio per exitum ſanguinis à uena in aliquo loco concluſi ſicut in contuſione. quarto per conſtrictionē ſanguinis etiā ad intra uenas non debitè euentati ſpiritibus corruptis qui ei admiſcētur. Et hic ultimus modus eſt ad propoſitum, nam propter anhelitus conſtrictionem in apopleſia, ſanguis qui primo erat rubeus prohibita ipſius, & ſpirituum debita trāſpiratione & euentatione prius uireſcit, deinde nigreſcit, amplius euētatione prohibita per ulteriorē ſuffocationem. Eſt. n. uiriditas quaſi tranſitus à rubeo in nigrum.

Notandũ ſecundo, quòd uenæ guidez ſunt duplices. Quędam intrinſece occultatæ in collo. Et quædam extrinſece apparentes in eo in ambobus lateribus colli. Et ſunt iſtæ quæ phlebotumantur, quarum phlebotomia diuertit à cerebro, & ſanguinem in loco coniunctum propter propinquitatem etiam euacuat. Timetur autem harum phlebotomia, primo propter infamiam ne dicatur infirmum eſſe ſubſcannatum: ſecundo quia retentio ſanguinis abſq; forti conſtrictione eſt difficilis. Et ſi fortiter cum ligatura conſtringitur, magis impeditur anhelitus. Item fit expreſſio ſanguinis ad ſuperiora, unde augetur apoplexia, & etiam conſtringi tur ſuper arterijs apoplecticis quod præparat ad apoplexiam. Verumtamen ſanguis poſſet etiam cum pauca ſtrictura conſtringi, ut inſuſo cotto in albumine oui, & ſuper eum digito compreſſo donec adhæreat. Phlebotomia tamen cephalicarum eſt communiter conſueta, & ſatis efficax. Verum propter ultimum dictum Raſis in præſenti cap. aliquãdo oportet inchoare à phlebotomia ſaphenarũ, cum corpus eſt ualde plethoricum, & ſanguis petit ſuperiora, ut ẽt in alijs duobus caſibus ſupraſcriptis in phreneſi, ubi uериſimiliter ſimus ſecuri ægrũ poſſe durare donec fiat ſecũda phlebotomia ſ. ea guidez uel cephalicis ſ. uſq; ad duas uel quatuor horas, uel circa. Si aũt uideremus fortem apoplexiã, tutius eſt à cephalicis inchoare. Et debet eſſe phlebotomia copioſa ſm ſanguinis exuberantiã: poſtea phlebotomẽtur uenę magis propriæ, ſiue particulares, ut q̃ ſunt ſub lingua poſt aures, in fronte, uel naſo, uel occipite, uel cute capitis, ita ut una, aut plures fiãt phlebotomiæ ſm exigentiam. Poſt hoc ſi opus eſt humores ſanguini commixtos euacuare, fiat cum clyſteribus nõ multum calidis, ſicut in phlegmatica, ſed tamen potẽter euacuãtibus, de quibus infra: aut cum ſumptis per os ſicut pilulis cochijs, hiera compoſita diſtemperata cum pauco hydromellis.

Quòd ſi ita non fuerit: imò cum aerem attrahit; ſentitur & auditur in pectore oregmon, ex hoc clyſtere erit clyſterizandus, cuius hæc eſt confectio. Recipe colocynthidis, buchormariem, cẽtaureæ minoris, hartanitæ, ellebori albi, omnium ana m. 1. coquantur omnia in tribus lib. aquæ, donec ad vnam redeant. deinde colentur. & ex media libra huius apozematis fiat enema: quod ſi cito exierit; fiat iterum, donec humorum multitudo cum eo exeat.

Ponit curam apoplexiæ phlegmaticæ dicens: Quòd ſi nõ fuerint ſigna ſupraſcripta ſanguinis, imò cum reſpirat auditur oregmon in pectore, ideſt ſonitus quidã ſicut in propinquis morti, proueniens ex humiditate multa in cãna pulmonis, cui aer reſpiratus obuiat, & tu ſupple faciem albam, & cætera ſigna phlegmatis, tunc clyſterizandus erit hoc clyſteri educente phlegma à locis remotis, imò interdum ſanguinem propter ſui acuitatem. Colocynthidis calid. & ſic. in tertio. Buchormatiem, ideſt, panis porcinus, ſiue cyclamen, ſiue malum terræ cali. & ſic. in tertio. Centaureæ minoris, quæ eſt efficacior ad euacuandum phlegma à capite quàm cẽtaurea maior calid. & ſic. in tertio, alias in ſecundo. Hartanitæ, quæ eſt una ſpecies buchormariem ſimiliter calid. & ſic. in tertio. Ellebori albi inductiui ſæuorum accidentium, quod natura humana moderno tempore ſi exhibeatur per os non tolerat, licet toleraret elleborum nigrum, & eſt calid. & ſic. in tertio. Ex his quinq; cuiuſlibet M. 1. bulliat in tribus lib. aquæ donec redeat ad unam, & ea media libra huius apozematis, ideſt, decoctionis, ſiue infuſionis fiat clyſtere: potenter enim euacuat phlegma, & diuertit à partibus lõginquis, omnia enim hæc phlegma potenter euacuant, imò hartanita, & buchormatiem extra applicita ſtomacho & uentri ſoluunt, & uomere faciunt. Si autem uelimus clyſtere minus calidum, poſſet his in decoctione matrum uiolarum. M. 1. addi: & non imponitur in hac decoctione niſi. ſ. lib. propter ipſius acuitatem: & hæc clyſteria ſunt multoties replicanda bis, aut ter in die, ut fiat notabilis huius phlegmatis euacuatio & diuerſio, ita ut ferè totum tempus occupetur, nunc in clyſteribus, nunc in cæteris diuerſionibus. Aliud Gerardi de Solo. ℞. centau. minoris, utriuſq; ſaluiæ, rutæ, abrotani, calamenthi, origani. an. M. 1. aniſi, marathri, ſiſeleos, ſe. baſiliconis. ana. ℥. ſ. florum ſtęcados arabici. ℥. 1. pulpæ colocynthidis. ʒ. 2. furfu. M. 1. mellis anacardi, olei caſtorei. an. ℥. 2. ſalis gemmæ. ʒ. 1. hieræ picræ, ellebori albi. an. ʒ. 6. bulliãt omnia in. 1 u. lib. aquæ præter hieram picram, uſq; ad conſumptionem medietatis, & coletur, & ex colatura accipiãtur. ℥. quartæ, & addatur hiera picra, ſupraſcripta, & imponatur, eſt. n. efficax, proprium & ultimum. Et fortius eſſet ſi aliquid mellis anacardi nun decocti, & ſimiliter oleum de caſtoreo clyſteri admiſceretur, deinde imponeretur, eſt. n. mel anacardi calidum in quarto uehementer ſtimulans.

Naribus quoque condiſi, & elleborus albus ſuauiter inſufflentur.

Ponit curam per ſternutationem inſufflãdo in nares ægri condiſi, & elleborum ſubtiliter puluerizatos, ex quo apparet condiſi non eſſe elleborum, ſed eſt planta, quæ dicitur ſtruthium commouens ſternutationem. Succus autem ireos potenter ſternutare facit, ſed ſuccus cucumeris aſinini potentius, omnium potentiſſimum eſt euphorbium.

Et eſt ingeniandum, ut anacardinum cum hydromelle per os ad ſtomachum multoties deſcendere cogatur quaq; die ſemel. ex quo aur. 1. pondus in potu ſumendum eſt, cuius deſcriptio eſt in capite de paralyſi. ſartago præterea ferrea calefacienda eſt, & capiti multoties adeò vicinanda, vt patientis capilli adurantur.

Ponit curam dando per os. 1. aur. confectionis anacardinæ commixtæ cum pauca aqua mellis taliter, ut deſcendere poſſit per meri, hæc. n. ſeb. inducens phlegma exiccat & reſoluit, cuius confectionis deſcriptio ponetur in paralyſi. Sartago præterea ferrea ẽ calefaciẽda, & capiti multoties adeo uicinãda, ut patientis capilli adurãtur. Melius aũt eſt, ut hæc ſartago fit ad formã capitis, & ꝙ capilli prius fuerint abſciſſi, conuertit enim phlegma in uaporem, & minuit.

Quòd ſi hoc modo non ſanatur, in medicando plus laborabitur. caput namq; rademus, & ex ſinapi trito, & caſtoreo, & fortiſſimo aceto liniemus.

Docet applicare capiti raſo medicamen factum ex ſinapi, uel allio, & caſtoreo. an. cũ aceto fortiſſimo diſtemperatis, hæc propter caliditatem ſuã attingentem uſq; ad quartũ gradum potenter phlegma reſoluunt, imò rubificant, & quãdoque ueſicant ſi per duodecim horas ſtent in loco applicata, & aliqualiter conſtricta, debent aũt poni ſuper toto capite, maxime ſuper tribus cõmiſſuris. Emplaſtrum Gerardi multum attrahẽs ad exteriora. ℞. galbani, ſerapini, opoponacis, an. ℥. 2. euphorbij, pyrethri, ſinapis, caſtorei, trium generum piperis. an. ʒ. 2. ſulphuris uiui. ʒ. 1. ſ. terebin. ℥. 1. puluerizanda puluerizentur, liquefacienda liqueſiant, poſtea miſceãtur omnia, & fiat maſſa, & ſuper alutam extendatur.

In prima autem huius paſſionis ſpecie poſt phlebotomiã ſtringemus fortiter adiutoria ligando ſuperius parum ſub coniunctione ipſorum cum ſpatulis, & ſtringemus tibias ſimiliter. capiti quoq; ſuperfundendum eſt oleum roſaceum & acetum vini, & phlebotomia facienda eſt prius in pedibus, & poſtea in naſi extremitate.

Redit ad complendam curam apoplexiæ ſanguineæ, & in primis iubet phlebotomiam uenarum pedum, poſtea uenæ extremitatis naſi, & iubet poſt phlebotomiam, fortiter adiutoria ſtringi parum ſuper coniunctionem, & ſimiliter tibias parum ſupra genu, & capiti infundi acetum, & oleum roſa; iuxta ſuperiorem doctrinam. Per hanc enim phlebotomiam pedum intendit euacuare, & diuertere, & ſimiliter intendit diuertere per ligaturas doloroſas, & ægrum excitare, & per oxyrhodinũ materiam ad caput uenientẽ repercutere, quod cõuenit materia exiſtente in fluxu ad caput per uenas extrinſecas. per phlebotomiam extremitatis naſi intendit ſanguinem actu facientem apoplexiam eradicare, ſed ante phlebotomiã naſi phlebotomentur cephalicæ uel guidez. Et ex his, quæ dicta ſunt potes elicere quinque intentiones curatiuas. Prima euacuat. Secunda diuertit. Tertia localia applicat ſecundũ exigentiam tẽporum. Quarta corrigit accñtia. Quinta ordinat debitum regimen ſex rerũ non naturaliũ. Prima aũt in ſanguinea, & phlegmatica cõpletur, ut dictum eſt ſupra:

pra : clyſteria tamen in ſanguinea debent eſſe minus calida, & aliquando fiant ſuppoſitoria fortia, ut ex ſalgēma ſolo, ſed cum filo ſuſpendantur, ut liberè poſsint extrahi, & poteſt fieri ex melle cui addi poteſt ſalgemma, & illa quę ponuntur in clyſteribus. Verum in melancholica ponātur in clyſteribus, & ſuppoſitorijs elleb. niger, & cætera, quæ potērius euacuāt melancholiam : nec hic opus eſt digeſtiuis, cum non det inducias niſi forte in declinatione. Secunda autem intentio completur omni genere diuerſionum, quæ ſunt aſsiduandæ, & proprie fortiores earum, ſicut ligaturæ, & uentoſationes, & debent ſæpe mutari, ſic enim melius diuertunt, & ægrum excitant, & fiant ſternutationes iteratæ cum his, quæ dicta ſunt. Tertia eſt ex dictis manifeſta. Quarta uero intentio completur prouocando urinam cum his, quæ ſuperius dicta ſunt in capite de phreneſi, & alia accidentia corrigantur ſm exigentiā. Quinta aūt ſimiliter completur locando ægrum in aere calido, & ſicco ſi fuerit phlegmatica : ſi uero ſanguinea in aere ſicco temperato in actiuis, aut leniter declinante ad calidum: & ſi fuerit melancholica in aere declinante ad temperiem in actiuis, & paſsiuis, aut leuiter declinet ad calidum. Diæta antem ſit nihil dare uſq; ad declinationem, & tūc poteſt dari hydromel, & oxymel. In phlegmatica, & melancholica acetoſus ſimplex. & aqua hordei in ſanguinea, & gradatim poſtea aſcendere ad diætam craſsiorem, & conformem humori peccanti. Somnus autē cum declinat concedatur, ſed multoties interruptus: ſollicitè intēdātur ad euacuationem omnium ſuperfluitatum: motus in declinatione conuenit, & ſi non poteſt fieri, frictiones fortes uicem ſuppleant exercitij. Prouocentur ad iram, & triſtitiam. Duo tn̄ præcepta maxime hic attende. Primum quod eſt cōmune huic, & omnibus ualde acutis paſsionibus, ut ſcilicet ſubito feſtines ad curam, nam poſt duodecim horas ſi tardetur ſecūdum plurimum cura erit irrita, & uana. Secundum eſt, in apoplexia per eſſentiam in cerebro materiali labores in prouocando paralyſim cum frictionibus fortibus maxime in ea parte in quam natura repit, & omnibus alijs auxilijs. Si uero fuerit per communitatem, cura ſicut in capitulo de ſoda dictum fuit cum illis quinque intētionibus, quæ huic loco applicandæ ſunt. Si uero pendeat à cauſa primitiua ipſam remoue, & nocumentum per ipſam immediatè impreſſum. Virtutem excita, & humores à lapſu prohibe omni genere diuerſionū. Si uero à mala cōplexione ſine materia pendeat, altera eum contrarijs, humores à lapſu prohibe, uirtutem ſopitam excita cum omni genere diuerſionum.

De Subeth. Cap. 6

SVbeth apud Arabes importat ſomnum longum & profundum, qui diffinitiuè, ſecundū Auic. eſt ſomnus ſuperfluus, ſcilicet in longitudine, & grauis, ideſt, profundus à quo difficilis ſit excitatio, pendens à cauſa præter naturam. Dicitur autem ſuperfluus, & grauis ad differentiam ſomni naturalis, & dicitur pendens à cauſa præter naturam ad differentiam ſomni non naturalis, de quo infra. Somnus aūt diffinitiuè ſecūdum Auic. eſt reditus ſpiritus animalis ab inſtrumentis ſenſuum & motus ad ſuum principium, cum quo priuantur ipſorum inſtrumēta ab exitu operationis in ipſis, niſi quæ neceſſaria ſunt ad hoc, ut uita permaneat, & illa ſunt inſtra ſpiritus . i . anhelitus. Dicitur primo reditus ſpiritus animalis, quamuis etiam redeat ſpiritus uitalis & naturalis ad ſua principia, principaliter tamen animalis, cum propter eum magis ſomnus inductus ſit, quàm propter alios ſpiritus, ipſo in uigilijs magis laborante in operationibus ſenſus & motus, & per conſequens magis reſoluto. Dicitur ab inſtrumentis ſenſus & motus, quia propter ea principaliter factus eſt ſomnus, ut quieſcant. Dicitur ad principium, quia ſcilicet ad cerebrum, quod eſt principium ſpiritus animalis, licet etiam in ſomno ſpiritus uitalis redeat ad cor, & naturalis ad hepar, non eſt tamen negādum quin omne genus ſpiritus redeat ad unūquodq; mēbrorum principalium, ſed plus de animali redit ad cerebrum quàm de uitali ad cor, & de naturali ad hepar. Dicitur poſtea ꝙ priuantur inſtrumenta ſenſuum & motus, non quidem cōpletè, ſed diminutè, cum in ſomno inſtrumenta ſenſuum ſentiant obiecta fortiter imprimentia, & moueantur, ut eſt manifeſtum. Vltimo additur, præter ea, quæ ſunt neceſſaria ad uitam, ſcilicet inſtrumenta anhelitus, nā iſta ſcilicet diaphragma, & pectus nullo modo in operationibus ſuis diminuuntur. Cauſæ autem reditus ſpiritus ad ſua principia eſt primo inclinatio ipſorum ſpirituum ad redeundum ad ſua principia cūm ſunt laſſati, & reſoluti, ut in ſuis principijs fortificentur, & reſtaurentur, nō quia ſpiritus nutriantur cum ſint inanimati, ſed ſonētur, & alij de nouo regenerantur : ideo Auerrois ſecundo colliget capite de opere ſomni, comparat ſpiritus militibus qui fracti redeūt ad ducem exercitus, & ad ſigna, ut inde fortificati acriores redeant ad pugnam. Trahuntur etiam ſpiritus à ſuis principijs imprimentibus in ipſos proprietatem, qua ad ipſos moueantur, licet etiam moueātur ad ipſa ne detur uacuum, ſicut accidit in corporibus ſubtilibus permixtis, cum una pars mouetur reliqua ſubſequitur: licet poſſet dici quòd mēbra principalia attrahant ſpiritus nihil imprimendo per ſolā ſubordinationem. Vtilitas quæ ſequitur ex parte ipſorum principalium, & deſeruiētium eis, maxime ſtomachi eſt, ꝙ eorum digeſtiones fortificantur, ideo dicitur ꝙ ſomnus eſt quies operationum animalium cum fortificatione naturalium: ſed intellige ꝙ hæc diffinitio eſt cauſalis, quia data per cauſam efficientem, quæ eſt reditus ſpiritus; ſi autem uelles formalem, dic ꝙ ſomnus eſt quies operationum animaliū cum fortificatione naturaliū propter reditū ſpiritus animalis. Ex his quidem poſſent elici tres cauſæ ſomni. ſ. efficiens quæ eſt ipſe reditus ſpiritus animalis, cauſa autem remotior efficiēs eſt ipſa forma impreſſa in ſpiritibus à principalibus, aut naturalis ſubordinatio ipſorum, aut propria inclinatio ipſorū, aut ne detur uacuum, quæ omnes ſunt cauſæ reditus. Cauſa autē efficiens cōſeruans eſt oppilatio in rete mirabili & in neruis, uenis, & arterijs, per quas ſpiritus redeunt ad inſtrumenta ſenſus & motus, quæ oppilatio fit à uaporibus aſcendentibus ad cerebrum in prima, ſecūda, & tertia digeſtione qui uapores ingroſſati à frigiditate & humiditate cerebri oppilāt huiuſmodi uias de quibus ſermo præceſsit, licet in ſomno præter naturam fiat oppilatio ab humoribus & uaporibus groſſis. Cauſa autem formalis eſt quies operationū animalium. Finis autem eſt fortificatio ipſorum ſpirituum, & digeſtionis ſtomachi & membrorum principalium, licet non ſit finis ultimus, nam finis ultimus omnium operationum humanarum eſt felicitas &c. Cauſa autem materialis nō eſt aſsignanda, quia neque ſomnus, neq; aliud accidens habet cauſam materialem ex qua. Et ſi Auerrois dicit loco allegato uapores eſſe cauſam materialem ſomni, intellige cauſam materialem cum qua, non ex qua, quæ nihil aliud eſt quàm cauſa efficiens. Ex his habemus quod calor in ſomno fortificatur interius, minuitur exterius. quapropter in ſomno indigemus pluribus operimentis quàm in uigilijs : & notate quòd cum ſpiritus ſint fortificati in ſomno etiam reſoluta oppilatione redeunt exterius, & tunc animal expergeſit, & non credatis quòd ſemper redeant ad extra idem numero, qui prius fuerāt ingreſsi, cum fere in unaquaq; cibatione fiat nouorū ſpirituum regeneratio ſicut continue fit ipſorum corruptio. Notate etiam quod ſpiritus redeunt ad principalia à membris omnibus, ut ab oſſe, carne, & huiuſmodi quæ non ſunt inſtrumenta, licet non ita ſicut ab inſtrumentalibus, & etiam ab inſtrumentis anhelitus, ſed pauci, ita ut non diminuantur in operationibus ſuis & hoc propter cauſas & fines aſsignatos & ex his manifeſtum eſt ꝙ ſomnus eſt paſsio anterioris cerebri, & proprie primi uentriculi, cū in eo magis impediatur ſenſus cōis q̄ aliquis aliorū ſenſuum interiorum, & inter exteriores, magis uiſus & auditus, q̄ tactus, quia ſūt propter neruos ab interiori cerebro ortum habētes, ſicut tactus per neruos orientes à nucha & cerebro poſteriori. Somnus triplex eſt, naturalis, non naturalis, & præter naturam. naturalis qui fit à cauſis naturalibus non lædentibus ſenſibiliter neque inſenſibiliter ſicut à reſolutione moderata ſpirituū à uigilijs & laboribus, & oppilatione moderata à uaporibus primæ & ſecūdæ & tertiæ digeſtionis. Nō naturalis qui fit à cauſis nō naturalibus inſenſibiliter lædētibus, ſicut ab exercitio & uigilijs modum excedentibus & præter modū ſpiritus reſoluentibus & à medicina ſoluēte, & ſicut à crapula & ebrietate non tamen modum excedente, & aſſumptione rerū moderate ſtupefacientium, & ſicut fit in neutris cōualeſcentiæ, & hic ſomnus eſt longus & profundus, aut quia ſpiritus ſunt

nimium paucificati, unde non ſuperſunt ut poſſent exire, aut nimis ingroſſati, unde ſunt facti tardiores ad motum & forte nimia oppilatio facta eſt, nulla tamen exiſtente læſione ſenſibili. Præter naturalis autem eſt qui fit à cauſis ſenſibiliter lędentibus ſicut eſt ſubeth de quo nunc agit Raſis. Et ſic patet quid eſt ſubeth, quid ſomnus naturalis, & quid nõ naturalis.

CVm aliquis quaſi dormiens iacet, & tamen ſentit, & mouetur; ſed oculos ſecũdum plurimum habet clauſos, quos tamen dum uocatur cum clamore, aperit, licet iterum ſtatim claudat; iam patitur ſubeth.

Diuiditur præſens capitulum in duas partes. Primo Raſis agit de ſubeth theorice, ſecundo practice. ſecũda ibi. Qui cum clyſteribus. De prima parte dicit cum aliquis quaſi dormiens iacet, & tamen ſentit & mouetur ad differentiam apoplectici & ſyncopizati: & ſecũdum plurimum tenet oculos clauſos, ad differentiam congelari, de quo in frequenti capite, qui ſecundum plurimum ſtat oculis apertis · quos tamen dum uocatur cum clamore aperit, licet ſtatim claudat, ad differentiam præfocatæ quæ non aperit oculos, licet audiat & ſentiat. Et quia ſubeth fit paulatim & poſt ſomnum & diu durat, præfocatio eſt his contraria, hic patitur ſubeth.

Qui cũ clyſteribus acutis, quæ paulo ante nominauimus, curandus eſt. In os quoq; ipſius mittendum hydromel, & laborabimus, ut deſcendat; ipſum.n. nutrimẽtum exiſtit eius. Caput præterea uſq; ad diatritum primũ oxyrodino infundendum. poſt tertium autem diem ſternutationem prouocabimus ex his, quæ nominabimus; & rademus caput, & leniemus ex ſinapi, & caſtoreo, & aceto.

Hic ponit curam ſubethici quinq; remedijs. Primo curat ipſum cum clyſteribus acutis dictis in capitulo de apoplexia quorum duo aut plura aut ſaltem unum imponatur in die ad diuertendum & euacuandum materiam phlegmaticam à capite. Clyſteria tamen poſſunt eſſe leniora quàm illa quæ dicta ſunt in cap. de apoplexia, cum ſubeth ſit minor ægritudo quàm apoplexia, ut faciendo decoctionem ex hyſſopo, calamento, ſtœcade arabico, agarico, quibus apud neceſsitatem addatur centaurea, colocynthis, & alia quæ ponuntur in clyſteri deſcripto in capitulo de apoplexia. Secundo curat cum hydromelle pluris aut paucioris aquæ. Commune autem hydromel recipit. 8. partes aquæ, & unam mellis, & bullit uſque ad tertiæ partis conſumptionem continue deſpumando, & elaborandum eſt, ut deſcendat ad ſtomachũ, quia cum difficultate deglutit. eſt enim cibus medicinalis. Et ſi uis ipſum magis nutritiuum pone ſex partes aquæ & unam mellis, & ſi ipſum minus nutritiuum pone. 12. partes aquæ, & unam mellis, ſemper deſpumando & bulliendo, donec pars tertia ſit conſumpta, uerum declinante ſubeth oportet ingroſſare diętam dando brodium cicerum, & tandem aliquid carnium & uini. Tertio applicat capiti oxyrodinum ſuperius deſcriptum, & hoc fronti & temporibus materia fluente per partes extrinſecas uſque ad diatritum primum, ideſt, ſpatium trium dierum, donec materia ſit fluxa. Quarto, materiam ſecundum maiorem partem fluxam euacuat à capite cum ſternutatorijs dictis in capitulo de apoplexia, leuiora tamen poſſunt eſſe. Sufficit enim forte ſuccus artanitæ. Vltimo ponit medicinas reſoluentes ex ſinapi, caſtoreo & aceto, dictas in capitulo de apoplexia. Eſt tamen gradatim procedendum. primo addendo caſtoreum oxyrodino ſupraſcripto, tandem componendũ caſtoreum calidum uſq; ad finem tertij, & ſinapim calidam in quarto cum aceto forti ad maiorem penetrationem. Iuxta modum conſuetum ponendæ ſunt ſpecies & cauſæ, ſigna, prognoſtica, & tandem cura. Subeth eſt duplex, quoddam longum pendens à ſanguine, quoddam graue ſiue profundum pendens à phlegmate. Item, quoddam materiale, quoddam immateriale. Item quoddam per eſſentiam, quoddam per communitatem, aut à toto, aut à membro particulari: & quodcunq; horum fuerit, aut eſt intenſum, aut remiſſum, aut medium, &c.

Cauſę primitiuę ſunt, ſicut caſus & percuſsio in capite maxime comprimẽs os: percuſsio in temporibus, ubi ſunt arteriæ apoplecticæ, colli laqueatio & compreſsio ſuper arterijs apoplecticas, frigus aeris & humiditas ſuperflua, crapula & ebrietas, narcotica ſumpta per os, aut exterius applicita, quorum quædam oppilãt oppilatione attenuatoria, quædam coarctatoria, quædam utroq; modo.

Cauſæ corporeæ per communitatem ſunt ſicut febres, & proprie frigidæ & maxime phlegmaticæ in ſuis principijs, nec non multa ſpirituum reſolutio à quacunque cauſa fiat ſiue corporea, ſiue incorporea, ſimiliter coitu, fame, uigilijs, aut exercitio, aut mora in balneo: reſolutio, aut aliud quodcunque extenuans & reſoluens ſicut ægritudines acutæ & prolixæ, & ſimilia. Item, communicatio à quocunque membro mittente uapores ad caput, ſicut à ſtomacho, inteſtinis, & uermes aut materia eorum, & ſic de ſingulis: qui uapores propter ſui multitudinem faciunt oppilationem coarctatoriã. Et ſi propter malitiam complexionis fiat cõtractio cerebri, tunc oppilatio eſt attenuatoria, & quandoq; eſt coarctatoria in arterijs ſubethicis à ſanguine aut phlegmate prohibente tranſitum ſpiritus uitalis. Et ſi eſt completa, ſequitur apoplexia. Si diminuta ſequitur ſubeth. Per eſſentiam autẽ in cerebro poteſt eſſe à mala complexione frigida.ſ. cõſtringente, aut à mala complexione humida relaxante, ita ut paries cadat ſupra parietem, & utraq; eſt oppilatio attenuatoria. Aliquando eſt à materia ſanguinea aut phlegmatica, quæ ſi ſit in meatibus tranſitus ſpritus, oppilat coarctatorie: ſi uero extra eos ſicut inter craneum & cerebrum, aut in ipſis anfractibus & ſubſtantia cerebri, ſiue apoſtemet, ſiue non. facit ſubeth oppilando attenuatorie. Caliditas autem & ſiccitas non faciunt ſubeth niſi per accidens, caliditas attrahendo, ſiccitas corrugando, & inter omnes qualitates frigiditas eſt potentior in cauſando ſubeth. Signa autẽ ſubeth. Et primo prognoſtica. Primũ eſt debilitas capitis à frigiditate, humiditate, repletione & ipſius paruitate. Secundum eſt grauitas capitis cum hebetudine ſenſuum & tarditate ad motum.

Signa diſtinctiua inter ſubeth, apoplexiam, ſyncopim, præfocationem matricis, & congelationem ſunt ex dictis manifeſta. Differt autem a lethargia, quia lethargia eſt cum febre, cum alienatione & obliuione, hic uero nõ, & eſt lethargia ſecundum plurimum in cerebro poſteriori, hic uero in anteriori, & proprie in primo uentriculo. Signa cauſarum primitiuarum ſunt præceſsio earum & nocumenta ex ipſis derelicta. Signa ſubeth per cõmunitatem ſiue à toto, ſiue à parte, ſunt præceſsio nocumenti totius aut partis, & qđ augetur ſubeth cum augmento illius, & decreſcit cum decremẽto illius, aut aufertur cum ablatione illius, & per communitatem interdum fit ſubito, per eſſentiã uero fit magis paulatim. Signa ſubeth à frigiditate ſine materia erit color uiridis, tendens in nigrum propter mortificationẽ ſpirituum, pulſus durus propter congelationem arteriæ, tardus diminuta neceſsitate, & non erit inflatio in facie nec in palpebris.

Et ſi ſit ab humiditate ſine materia etiam non erit inflatio, nec rubor ſignificãs ſanguinem, nec grauitas capitis, ſed erit mollities in toto & in pulſu. Si fuerit à phlegmate, apparebit eius multitudo in egeſtione, urina, ore, narib⁹ & oculis. Secundo, ſatietas nauſeatiua plurima præcedẽs regimen proportionale, cõplexio naturalis & ætatiua frigida & humida, pulſus mollis, paruus, latus, quaſi cadẽte ſuperiori latere arteriæ cum quadã fluctuatione ſeu undoſitate. Subeth maxime profundũ ſignat albedo in facie & oculo, linguæ limoſitas, grauitas capitis, ocioſitas, ponderoſitas, inflatio palpebrarũ. Si uero fuerit à ſanguine, erit iflatio uenarũ colli, lingnę, faciei, oculorũ, frontis, tẽporum, poſt aures rubedo faciei, & oculorum caliditas percepta circa caput, & nõ erit ſomnus ita fixus, nec tãti periculi. Si uero ſanguis & phlegma ſimul ſint in cauſa, ſigna ſunt mixta: & ſi apoſtement, aderunt ſigna mixta apoſtematis quærenda ex his quæ ſuperius dicta ſunt in ſignis apoſtematũ. Prognoſticũ ſubeth nõ apoſtemoſum ſecundum plurimũ curatur, ſed apoſtemoſum rariſsime. Cura, ſi fuerit à percuſsione, colli laqueatione, caſu, offenſione, conſtrictione, ut cauſa primitiua remoueatur: & nocumentum ab ipſo derelictum, ſiue ſit uulnus, ſiue contuſio, corrigat, ſicut dictum eſt in cap. de ſoda ea percuſsione, ad quod recurre. Et ſi pendeat à frigiditate ſine materia, remoueatur cauſa infrigidans, ſi qua ſit, & ſecundo frigiditas inducta alteretur cum calefacientibus exterius applicitis ſicut unctionibus, fomẽtis, embrocis ex oleo laurino, ſambacino, de lilio,

Iilio,de coſto. &c.& cum fomẽtis ex maiorana, ſtœcade,calamentho,foliis lauri,& cũ interius ſumptis,ſcilicet,diamuſco dulci,diambra,mithridato,theriaca,confectione anacardina,& aqua uitæ,quæ ſunt ultima in calefaciendo interius ſumpta ſicut exterius applicata.& ſunt aliqua cal. in quarto ſicut ſinapis,caſtoreum,euphorbium,& huiuſmodi permixta cum pauco aceti ad maiorem penetrationem, & eligãtur medicinæ ſm gradum ægritudinis cui opponuntur.& tertio omnia hæc ſint capitis confortatiua ſtipticitate quadam, aromaticitate,& ſubtilitate ſubſtantiæ & forma occulta. Et lapſus humorum prohibeatur cum digerentibus,euacuantibus, & diuertentibus ſm opportunitatem, & ſimilibus intentionibus.mala complexio humida corrigatur,ſed ſint ſicca actũ & potentia.Si uero ſubeth pendeat à uenenis ſumptis, ſubitò ipſorum uomitus procuretur, & etiam eductio per uentrem maxime cum lauantibus & linientibus cor & cerebrũ & ſpiritus confortentur. Et bezahartica propria contra illa uenena exhibeantur,& nocumenta per illa uenena inducta corrigantur:ſi uero ſubeth pendeat a crapula & ebrietate,curetur cum uomitu exquiſito,longa abſtinentia & ſomno,& cum educentib.per inferius & cum confortantibus,ſicut dictum fuit in capite de ſoda ex ebrietate & nauſeatiua ſatietate. Si uero ſubeth pendeat à materia ſanguinea uel phlegmatica per eſſentiam in cerebro,procede ſicut dictum fuit in apoplexia ſanguinea,& phlegmatica,præter hoc q̃ ſubeth non indiget tanta feſtinatione ſicut apoplexia, nec ita fortibus & extremis curationibus cum ſit ægritudo minus acuta,& in qua ſaltem ante eradicatiua poteſt permitti digeſtio.nec hic eſt opus tenuiſsima diæta ſicut in apoplexia,ſed detur aqua mellis & brodium cicetum.horum etiam cura in ſoda ſanguinea & phlegmatica eſt perquirenda. Subeth uero à multa reſolutione ſpirituum curatur, reſtauratione eorum cum debito regimine & delicato ex his, quorum parũ, multum nutrit,& cum confortatione membrorum principalium & ſtomachi: nec his opus eſt euacuatione aut diuerſione,ſed tantum aliquali à ſomni profunditate excitatione. Subeth uero per communitatem curatur illis quinque intẽtionibus quæ poſitæ ſunt in cura ſodę per communitatem, quæ huic loco accommodandæ ſunt. Duo tamen præcepta ſunt obſeruanda in curatione ſubeth & ſimilium ægritudinũ. Primum,ut in approximatione localium uereamur actualẽ humiditatem,ex qua interdum plus nocetur,quàm iuuetur per potentialem ſiccitatem aut caliditatem. Et propterea in diſcraſia frigida & humida præſtantiora ſunt quæ ſunt calida & ſicca actu & potentia,ſicut ſacculi ex rebus calefacientibus & exiccantibus. Secundo, ut timeamus oppilationem quæ ex oleagineis frequenter derelinquitur, niſi ſit acetum ſecũ mixtum,& propterea poſt approximationem oleorum & uiſcoſorum ſubſequatur ipſorum conueniens abſterſio, & lauatiua præſtantiora ſunt quàm olea.

De congelatinne. Cap. 8.

CONgelatio ſumitur quinq; modis. Primo prout diſtinguitur contra condenſationem & taliter accepta ſic diffinitur ab Ariſto.4.metheo.quòd eſt paſsio humidi aquei à frigiditate forti per quod humidum aqueum, quod eſt terminabile termino alieno per frigiditatem induratur, & fit terminabile termino proprio. Condenſatio uero nihil aliud dicit niſi minorationem quantitatis materia non diminuta. Eſt enim denſum cuius partes propinquæ iacent,& taliter non ſumitur hic. Secundo accipitur ab Auic. pro tetano ſiue pro congelatione materiæ humidæ in neruis ſicut accidit itinerantibus per loca frigida ex qua nerui tetanantur, & taliter non ſumitur hic. Tertio accipitur à Ga.2.interiorum ca.2.pro impedimento operationis,& taliter non ſumitur hic. Quarto ſumitur ab eodẽ quarto de accidenti & morbo pro ſtupore,& taliter non ſumitur hic. Quinto, ut hic, ſumitur pro ægritudine partis poſterioris cerebri,quæ eſt mala complexio frigida & ſic.per quam ſpiritus fiunt immobiles,& nerui inflexibiles auferens ſenſum & motum uoluntarium,aut notabiliter impediens. Licet Io.Serap. dicat hanc eſſe oppilationem in poſteriori uentriculo cerebri, ex qua aufertur ſenſus & motus uoluntarius.& hoc modo erit morbus officialis dic ut libet. Habet enim nomina multa. A Raſi hic dicitur congelatio.ab Auic. Prima tertii dicitur ſuchos, eſt enim ſpecies congelationis. 2. Apho.com.3, dicitur catalepſis græce,quod eſt detẽtio latine. A Sera.cap.allegato dicitur cathatas. Et quarto interiorum uocatur catechos. Ex his manifeſta ſunt quid nominis & quid rei congelationis.

CVm aliquis quaſi dormiens iacet,& non mouetur,et, licet ſint oculi aperti; palpebras tamen non mouet; congelatus eſt,ſiue rigidus. Curandus eſt uero ex medicinis ſubeth.hoc tamen addito, ut oleum ſambacinum ſuper caput fundatur,et in omni lib. eius ſit uncia una euphor. ipſum quoque caput ex caſtoreo,& euphorbio, & oleo ſambacino liniatur.

Diuiditur præſens ca.in duas partes. Primo Raſis determinat de congelatione theorice. Secundo practice.ſecunda ibi. Curandus uero erit. De prima parte dicit. Cum aliquis iacet quaſi dormiens & non mouetur,&,ſupple, neque ſentit,& licet oculi ſint aperti,palpebras tamen non mouet, neque etiam oculos,ſunt enim eius oculi fixi quaſi intuẽtes in unum locum,hic eſt congelatus ſiue rigidus. De ſecunda parte dicit,quod hic curandus eſt ex medicinis ſubeth cũ oporteat ipſum fortiter calefieri,licet non adeo exiccari. Et propterea uitet acetum quod concedebatur in ſubeth. Et laudat oleum ſambacinum.i.ieuſeminum calidũ & ſiccum in.2. cui pro unaquaq; lib.admiſceatur euphorbii.ʒ.2 .quod eſt calidũ in quarto:euphorbium quoque & caſtoreum permixta cum oleo ſambacino eſt medicina propria attingens fere uſq; ad quartum gradum,quæ in modum linimenti capiti eſt applicanda,aut ſi uis maiorem impreſsionem infundantur petiæ lineæ in ea,applicentur maxime cerebro poſteriori.

Duplex eſt congelatio. Debilis,in qua non aufertur omnino ſenſus & motus uoluntarius,de qua dicit Sera.cap.allegato,q̃ habens eam dolet in cerebro anteriori. Alia fortis omnino auferens ſenſus interiores & exteriores & omnem motum uoluntarium. Credo tertiam ſpeciem in qua aufertur aut minuitur ſenſus & motus uoluntarius omnium partium corporis præterquã partium faciei,cum nocumentum per eſſentiam ſit frequenter ſolum in uentriculo poſteriori.

Cauſæ primitiuæ ſunt frigiditas aeris exceſsiua ſicut tempore hyemali,& maxime cum flatu uentorum ſeptentrionalium, Et pluuia frigida cum impetu obuians capiti, proprie parti poſteriori,nec non potus aquæ frigidiſsimæ groſſæ latentis in puteis profundis in quantitate ſumptæ, & proprie ſtomacho ieiuno,& maxime poſt coitum. Exercitium aut balneum necnon uſus ciborum præbentium nutrimentum groſſum,frigidum, multiplicantium melancholiam naturalem,aut per congelationem genitam,aut phlegma uitreum, ſicut ſunt fungi,melongiana,lentes,piſcis nominatus torpedo,imo hic congelat manus piſcatorum ſolo tactu. Et forte odor argenti uiui,ceruſſæ aut opii,& ſimilium cauſaret hãc paſsionem. Et forte poetæ fingentes homines uidentes caput Meduſæ ſaxificari uolebant ipſos incurrere hanc paſsionem ex qua fiunt immobiles. Et extaſis quam quandoq; incurrunt homines circa aliquod obiectum attentiſsime ſpeculantes,eſt diſpoſitio huic ſimilis,fiunt enim immobiles ſemiclauſis oculis in unum locum intuentes, licet non uideant, neque audiant propter animæ fortem conuerſionem ad aliquid ſpeculandum. Nam attẽti fortibus imaginationibus delata ſub oculis non uidemus.ſecundo de anima.

Cauſæ corporeæ per communitatem ſunt uapores frigidi melãcholici,aut à phlegmate uitreo eleuati,aut à toto ſicut in epiala & liparia,aut in febre ſyncopali humoroſa, aut in quartana:& hi uapores non ſunt putridi,licet forte à caliditate putredinali ſint eleuati. Aut eleuantur ab aliquo membro particulari,ſicut ſplene,mirach,ſtomacho,inteſtinis, qui ad caput uenientes,& proprie ad partem poſteriorem quæ frigidior eſt,ſpiritus cõgelãt & neruos reddũt inflexibiles.

Cauſæ uero corporeæ per eſſentiam in cerebro ſunt melancholia naturalis,aut genita per congelationem,& ſimiliter phlegma uitreum congelans ſpiritus,oppilans, uentriculum poſteriorem,aut forte mala complexio fortis frigida & ſicca ſine materia impreſſa ab alia cauſa primitiua eum diſpoſitione cerebri ad huiuſmodi paſsionem.

Signa uero prognoſtica ſunt diſpoſitio paſsi,quia eſt corpus exangue melancholicum frigidum tam complexionali-

tet q̄ ea ætate. Signa uero demõſtratiua ſunt q a eſt ſine ſenſu & motu uoluntario, uel multum in his diminutus propter ſpirituũ congelationem, uentriculi poſterioris oppilationẽ ſtat oculis apertis, palpebris cõtractis humido ipſarum exiccato, in cæteris mẽbris ſtat ſicut erat cũ incurrit paſsionem, quia nerui ſunt congelati facti inflexibiles, ideo totũ corpus eſt frigidum & inflexibile, unde ſtat oculis apertis fixis, ac ſi in unum locum intueretur. Et ex his patet differentia inter ipſam & apoplexiã, quia licet ambæ priuentur ſenſu & motu uoluntario, tamẽ apoplecticus ſtat oculis clauſis nec mẽbra ipſius ſunt frigida immobilia, & facies apoplectici eſt magis ſimilis ſuæ naturali faciei; congelati uero magis tẽdit in pallorem cum nigredine propter calidi extinctionem. Differt ab epileptico, quia epilepſia eſt cum motibus ſpaſmoſis, hic ſine motu, nec ſtat cũ oculis apertis. Differt etiam à ſyncopi, quia in ſyncopi eſt facies ſicut mortui, ſed non in congelatione, & in ſyncopi pulſus eſt cadens, diuerſus, inordinatus, hic uero ſatis æqualis: & in ſyncopi non ſtat oculis apertis, neq; corpus eſt frigidũ ſicut in congelatione. Differt à præfocatione, quia præfocata audit & ſentit & ſtat oculis clauſis, & eſt facies ſibi conſueta, neq; corpus eſt rigidum, ſed in congelatione ſunt his contraria. Differt à ſubeth & lethargia quia ſubethicus & lethargicus ſtãt oculis clauſis, quos tamen aperiunt ſi cum clamore uocentur, ſentiunt, mouentur, & loquũtur. Et in lethargico eſt feb. hic uero adſunt iſtorum cõtraria: & in ſubethico & lethargico pulſus eſt magnus undoſus, mollis, latus: hic uero non multum magnus, ſtrictus & durus. Differt à tetano, quia tetanatus audit & uidet, & exercet ſenſus interiores, hic uero nõ. Signa cauſarũ ex dictis ſuperius in ſoda, aut apoplexia ſunt ſatis nota & manifeſta.

Prognoſtica. Si cõgelatio eſt fortis, cura eſt impoſsibilis. Si debilis cura eſt poſsibilis, ſed non apud negligentes.

Cura. Primo, ſi pendeat à frigiditate rerum exterius occurrentium, tunc illæ amoueantur. Secundo, nocumentum per illas impreſſum à cõtrarijs abijciatur tam interius quàm exterius applicitis. unde exterius capiti & toti corpori obuiet aer calidus, & panni calidi & capiti, & toti corpori applicentur, necnon medicinæ in textu deſcriptæ, & interius, ſi fieri poſsit, detur aqua uitis, aut cõfectio anacardina, aut theriaca, mithridatum, diambra, diamuſcum, & ſimilia. Tertio excitetur cum diuerſionibus & clamore, quæ etiam iuuant, ne fiat materialis. Si uero ſint interius ſumpta ſicut fungi, primo ipſorũ uomitus exquiſite prouocetur. Et ſi quid ſuper eſt cum lenientibus & lauatiuis educat: fiant quoq; clyſteria ſatis acuta horum eductiua. Secundo cerebrum & membra nobilia conſortentur cum theriaca & mithridato, & ſimilibus. Tertio, bezahartica propria contra unumquodq; uenenum exhibeantur. Si uero fuerit per communitatem, procedatur cum intentionibus quinq; curatiuis dictis in capitulo de ſoda. Si uero pendeat à materia exiſtente in cerebro melancholica, aut phlegmatica uitrea, quinq; requirũtur intentiones, ſcilicet, euacuatio, diuerſio, approximatio localium, correctio accidentium, & regimen non naturalium. Si materia fuerit phlegmatica euacuetur cũ clyſteribus & medicinis dictis in capitulo de apoplexia. Et ſimiliter fiant eodem modo diuerſiones quæ in apoplexia phlegmatica præcipiuntur. Si uero ſit melancholica ſicut eſt ſecundum plurimum, fiant clyſteria acuta cum decoctione huiuſmodi. ℞. polipodij, epithymi. ana. ℥. i. ellebori nigri. ℥. s. ſtœcados arabici. ℥. 2. ſenæ. ℥. s. ſalis indi. ℥. s. alias. ℥. i. bulliant in. 4. lib. aquæ ad conſumptionem medietatis. Sed epithymum ponatur in fine, & de hac colatura imponãtur. 15. ℥. quibus ſi opus eſt acuere magis, addatur hieralogodion, aut hiera diacolocynthidos, aut hiera hermetis, alicuius iſtarum. ℥. i. uel. ℥. 2. Medicinæ quoque digeſtiuæ & euacuatiuæ ſumantur ſicut dicetur in capitulo de melancholia, & dictum fuit in capitulo de ſoda melancho. & fiant diuerſiones, quæ præcipiuntur in apoplexia, & præcipue fiat ſternutatio cum elleboro nigro. Tertia uero intentio perficitur cum medicinis localibus dictis in textu. Aut ſi uis facere fomentum, aut embrocam, decoque ſtœcadem arabicum, ſenam, aſſarum, bugloſſam uſque ad euphorbium & ſinapim, in aqua, & ſpongia in hac decoctione infuſa, & optime expreſſa ſæpe capiti applicetur, aut permittatur ex alto cadere ſuper commiſſura poſteriori. Et in his medicinis ſemper adde folia & flores ieuſemini, ſunt enim propria: nec hic competunt repercuſsiua, quia humor eſt nimis groſſus & indigens multa calefactione. Siquod accidens eſt, ſicut urinæ retentio, corrigatur ſicut ſæpe dictum eſt. Regimen autem non naturale declinet ad calidum & ſiccum in phlegmatica, ſed in melancholica ad calidum & humidum, quæ ex dictis ſuperius & dicendis in cap. de melancholia facile comprehendi poſſunt.

De paralyſi. Cap. 9.

PAralyſis Græce, reſolutio Latinè. Et quandoq; ſumitur communiſsime pro nocumento in ſenſu & motu, ſcilicet ablatione, aut diminutione, undecunq; proueniat, & non hic ita ſumitur. Sic enim accepta dicitur de apoplexia & congelatione & ſimilibus. Communiter uero accepta conuertitur cum mollificatione, de qua eſt ſermo apud Auicen. cap. de paralyſi, quæ eſt ablatio aut diminutio in ſenſu & motu uolũtario, aut mixto, aut ſaltem in motu in aliqua corporis parte, non in toto. Si enim eſſet in toto, eſſet apoplexia. Et ex his patet quòd mollificatio ſiue mollities nõ ſumitur hic pro qualitate ſecunda inſequente humiditatẽ. Paralyſis autẽ proprie ſumpta eſt ablatio aut diminutio in ſenſu aut motu uoluntario, aut mixto ſecundum alteram medietatem corporis dextram aut ſiniſtram.

CVm aliquis ſe mouere non ualet, aut unum, uel plura ex membris mouere non poteſt, atque eorum ſenſum amiſit; ipſum paralyſim ipſius membri, aut ipſorum membrorum incurriſſe pronunciamus.

Diuiditur præſens capitulum in duas partes. Primo ponit ſigna paralyſis. Secundo curam. ſecunda ibi. cuius curam. De prima parte quid dicat ſatis eſt ex dictis manifeſtum, maxime ex diffinitione paralyſis.

Iam ad ſpecies ueniendũ. Prima diſtinctio. Paralyſis communiter accepta quadruplex eſt. Quandoque enim eſt in toto exceptis partibus faciei quæ habent ſenſum & motum à neruis orientibus à cerebro & non à nucha. Quandoque eſt in omnibus partibus faciei. Quandoque ſolum in altera medietate, dextra. ſ. aut ſiniſtra. Quandoq; in mẽbro particulari intrinſeco aut extrinſeco. Paralyſis autem proprie accepta quæ eſt in altera medietate, quãdoq; eſt in tota medietate. ſ. à medietate uerticis capitis uſque ad pedem. Quandoque ſolum à ceruice infra nullo exiſtente nocumento in partibus faciei. Secunda diuiſio. Paralyſis aut eſt cum totali ablatione ſenſus & motus in parte læſa. Aut ſola diminutione ipſorum. Aut tertio cum nocumento ſolius motus. Tertia diuiſio. Quælibet iſtarum, aut fit incipiendo, aut permutando ex alia ægritudine, ſicut ex apoplexia, epilepſia, cholica, ſebribus, pleureſi, & ſimilibus. Quarta diuiſio paralyſis, quędam eſt materialis, quædam immaterialis, ſicut pendens à frigiditate, humiditate, ſolutione continui, diſlocatione.

Cauſa paralyſis immediata, aut eſt mala complexio partis paralyticæ lapſa per calidũ, ſiccum, frigidum, aut humidum. Licet mala complexio calida & ſicca, niſi multũ exceſſerit, raro impediat ſenſum aut motũ, cum uideamus hecticos nõ impediri in ſenſu aut motu: uerũ omnis mala cõplexio cum excedit deijcit actum propriæ uirtutis. Sed mala complexio frigida & humida facile ſenſum & motum impedit, cum per frigiditatẽ ſit contraria ſpiritui, & ſenſum ſtupefaciat, & per humiditatem neruos relaxet, unde fiunt impotentes ad motum. Aut aliquando cauſa immediata eſt nocumẽtum in ſpiritu uitali aut animali, aut quia nimis craſſus aut mala qualitate affectus manifeſta uel occulta, aut nimis paucus unde eſt ineptum inſtrumẽtum ad ſenſum & motum: aut quia non tranſit ad membra propter nocumentũ in uijs tranſitus. Hoc autem nocumentum aut eſt ſolutio continui maxime ſecundum latitudinem, quia ſecundum longitudinem raro impedit tranſitum ſpiritus. Aut eſt conſolidatio poſt ſolutionẽ auferens poroſitatem nerui in loco conſolidationis, aut arteriæ, non enim hæc membra ſpermatica reſtaurãtur per uiam primæ intentionis & omnino ſicut erant, niſi forte in infantibus. Secunda cauſa prohibens tranſitum ſpiritus eſt oppilatio, q̄ ſi eſt in cerebro, aut eſt in tota medietate dextra triũ uentriculorũ, & ſic fiet paralyſis à uertice capitis uſq; ad pedem dextrũ, & tunc erit impedimentum in locutione. Aut

erit in

erit in tota medietate ſiniſtra, & fiet paralyſis totius lateris ſiniſtri. Aut erit oppilatio ſolum in uentriculo poſteriori ſecundum partem dextram aut ſiniſtram, & fiet paralyſis lateris dextri aut ſiniſtri à ceruice infra cũ incolumitate partium faciei, quia oppilatio cõmunicat ſolũ uni medietati nuchę, quæ diuiſa eſt in duas medietates ſm longitudinem uſque ad caudam mediante panniculo ſubtiliſsimo male per uiſum diſcernibili, quod rationale eſt, quia oritur à duabus medietatibus cerebri ſic diuiſi. Si uero oppilatio erit in toto uentriculo poſteriori abſq; oppilatione anteriorũ uentriculorum, uel ſolum erit in ambabus partibus principij nuchæ, tunc paralyſis erit in ambabus partibus, dextra & ſiniſtra cũ incolumitate partium faciei, licet cutis capitis ſit ſtupida cum recipiat ſenſum à neruis orientibus à ceruice. Similiter ſi fuerit oppilatio in cerebro anteriori & medio ſm partem dextrã aut ſiniſtram, erit paralyſis in parte dextra aut ſiniſtra faciei cum incolumitate reſidui corporis. Rariſsime tamen cõtingit ꝙ ſit oppilatio in oĩbus originibus ſeptem pariũ neruorũ à cerebro orientium quin comitetũr alia ægritudo, ſicut epilepſia & ſimilis. Si uero oppilatio eſt in nucha non in origine ſua, ſicut in dislocatione ſpondilis cum attritione nuchæ aut ruptura, ita ut dislocatio ſit quaſi angularis, non ſecundum figuram ſemicirculi ſicut in gibbis, tunc fiet ablatio ſenſus & motus & paralyſis fortiſsima in omnibus membris infra dislocationem. Et ſi erit una ex ſpondilibus colli ſatis cito morietur prohibita pectoris dilatatione. Et ſi eſt ex ſpondilibus infra pectus aderit impotentia retinendi urinam & feces, & ipſas expellendi. Si uero oppilatio ſit in neruo particulari impedietur ſenſus & motus illius membri cui deſeruit. Et ſimiliter ſi fuerit à materia deſerente ſpiritũ uitalem.

Cauſæ uero remotiores primitiuæ ſunt ſicut percuſsio, caſus, & offenſio ſuper capite, unde craneũ ſuper cerebrũ comprimitur, nec non ſpondiles dislocantur, & nerui ſcinduntur aut rumpũtur. Similiter arteriæ deferentes ſpiritum uitalẽ, cuius abſentia non ſolũ eſt cauſa paralyſis, imò etiam mortis membri. Similiter frigiditas extrema aeris obuians capiti congelans ſpiritum, aut oppilans oppilatione attenuatoria. Similiter humiditas multa remolliens, faciens cadere unum parietem ſuper alterum. Similiter crapula, ebrietas replens caput, & cerebrum debilitans, uinum.n. potẽs multum tranſiens indigeſtũ ad neruos acetoſatur in eis, acetũ quoq; acuitate nocet, potus aquæ congelatæ, ſomnus ſuper repletionẽ, retentio euacuationum conſuetarum, multus coitus, nimia quies, motus laborioſi, ſicut extenſio, conſtrictio & ſimilia accidentia animæ moleſta ſicut timor & triſtitia.

Cauſæ uero corporeæ antecedentes & etiam coniunctæ ſunt humores ſuperflui phlegmatici, ſanguinei, licẽt phlegmatici ut plurimũ ſint in cauſa. Signa uero prognoſtica ſunt iſta. Primũ diſpoſitio corporum frigidorum & humidorum, nec nõ calidorum & humidorum, cum plurimũ repleta ſunt, & proprie in ętate decrepita, & maxime in hyeme, aut in uere multum humido. Secundum prognoſticum. Vrina infantis uiridis prognoſticatur paralyſim, aut ſpaſmum. Arguit.n. frigiditatem & phlegmatis abundantiam, uériſimiliter læſuri neruos infantiũ debiles. Tertium. Stupor & tremor perſeuerans prognoſticatur ſpaſmum uel paralyſim ſecundum plurimum ſecundum differentiam materiæ craſſæ, magis factiuæ ſpaſmi, aut ſubtilis magis factiuæ paralyſis. Quartum. Laſsitas membrorum, diminutio in ſenſu & motu, ſunt uia in paralyſim. Signa demonſtratiua ſunt ſigna Raſis poſita in textu, & ſuperius expoſita, ſcilicet nocumẽtum diminutionis aut ablationis ſenſus & motus ſolius. Pulſus paruus, tardus & rarus, ſed uirtute debilitata ſit frequens. Et eueniunt ei uiciſsitudines ſine ordine, ideſt, quòd aliquando frequens eſt magis, aliquando minus ſecundum uarium uirtutis conatum. Et urina ſecundum plurimum ſit in eis alba, materia repente ad locum paralyticum. Et quandoque ſit ualde rubea propter renum debilitatem in diſcernendo ſanguinem ab aquoſitate, aut propter paucitatem eius, aut debilitatem uenarum quæ ſunt poſt hepar ab attractione ſanguinis; aut propter dolorem, aut aliam ægritudinem, quapropter non oportet ut ex rubedine urinæ arguatur dominiũ ſanguinis; & phlebotomiam eſſe faciendam. Signa autem cauſarum ſunt, quia ſi eſt à caſu, percuſsione, conſtrictione, ipſa eam

ſignificant, & nocumentum ex ipſa derelictum. Quandoq; tamen occultatur cum neruus eſt profundus. Ipſam ergo ſignificat quod ſubito accidit, & non confert ei curatio. Signa uero diſtinctiua cauſarum extrinſecarum habentur ex narratione infirmi uel aſtantium. Si uero cauſæ fuerint intrinſecæ, tunc ſi fuerit mala complexio, ſigna habentur ex tactu, quia repreſentatur tactui caliditas, frigiditas, mollities uel aſperitas, quod etiam æger percipit. Cognoſcitur etiam ex iuuantibus & nocẽtibus, & quòd facilis eſt curatio, & ex præceſsione cauſarum imprimentium illam malam complexionem. Ad hoc etiam adiuuat complexio mẽbri ægri, complexio totius, habitudo, regio, ætas, tempus, regimen præcedens. Signa uero humorum peccantium ſunt hæc eadem & quæ ſuperius dicta ſunt in capitulo de ſoda. Si uero fuerit ab apoſtemate adſunt ſigna apoſtematum calidorum aut frigidorũ aut miſtorũ. Paralyſis uero cretica ſuccedens alijs ægritudinibus cognoſcitur per præceſsionem illarum, & ꝙ diminuuntur aut auferuntur facta huiuſmodi permutatione.

Prognoſtica. Primum paralyſis ex frigiditate & humiditate ſine materia, eſt ex his, quibus facile eſt ſuccurrere cum calefactione. Secundum. Quodcunq; membrorum mollificatorum ſm colorem reliqui corporis exiſtens, aut ſibi naturalis non minoratur nec extenuatur, eſt, de quo maior fiducia eſt habenda, ſed in contrario contrarium iudica. Tertiũ. Paralyſis ſubito eueniens à dislocatione ſpondilium, & proprie ad inferiora, aut à ſolutione continui ſecundum latum non recipit curam, quę uero ſit à ſolutione ſecũdum lõgum, aut ab ictu non conterente neruos uehementer quandoquẽ ſanatur. Quartum. Paralyſis fortis eſt quaſi curæ impoſsibilis, debilis uero non facile ſanatur. Quintum. Tremor & dolor in paralyſi ſuperius, bonum. Sextum. Cum paralyſis tranſit annum, ſecũdum plurimum nõ recipit curam. Septimum. Ex prohibitione ſpiritus eueniens eſt difficilioris curæ quã proueniẽs à mala diſpoſitione ſpiritus, licet illa quę ſit à corruptione ſpiritus ſi multa ſit uis recipiat curam. Et quę ſit ex prohibitione ſpiritus uitalis eſt deterior, cum aufert uitam ſimul cum motu, & à fortiori cauſa prouenit, quia uiæ ſunt latiores ſcilicet arteriæ quàm nerui. Octauum. Paralyticatur unum membrum magis q̃ aliud, quia magis debile, aut quia uias habet latiores, aut quia ſuppoſitum parti cerebri, aut nuchæ quæ magis patitur, eſt. Nonum. Latus paralyticum ſi eſt frigidiſsimum, & ſanum calidiſsimum, malum, ſignificat enim conuerſionem omnium ſpirituum ad latus ſanum, & ipſorum paucificationem in latere ægro. Vnde partes aqueę & terreæ dominantes in mole deducunt ſe ad frigiditatem actualem, & ex hac cauſa macreſcit latus paralyticum, & uariatur pulſus in eo à pulſu lateris ſani, ſecundum frigiditatis dominium. Et oculus lateris paralytici minoratur ex eadem cauſa, ſcilicet debilitatis uirtutibus naturalibus. Ex his patet quare aliquando aufertur motus & non ſenſus, aliquando ecõtrario, nam ſpiritibus paucificatis citius aufertur motus quàm ſenſus. Et ſi fiant per diuerſos neruos fiat unum lędi ſine altero. Et tertio hoc fiat ſecundum quòd temperamentum pro uno magis corrumpitur quàm pro alio, ſicut lapſus ad humidum magis imperficit motum, & econtrario lapſus ad ſiccum magis impedit ſenſum. Cura.

Cuius curam incipiemus pilulas fœtid. quas compoſũi ȳ dando: quæ recipiunt pulueris picræ drac. 1 o. colocynthidis interioris drac. 5. euphor. drach. 2. & ſemis, caſtorei, piperis, aſſæ fœtidæ, ſagapeni, opopan. ſceitaragi indi, ſinapis, omniũ ana drac. 1. cẽtaureæ mino. elaterij, ambarum ana drac. 5. gummi in ſucco rutæ diſſoluantur, et alia ex eis conficiantur, & fiunt pilulæ. & fiunt ex eis decem potiones.

Diuiditur præſens pars in duas partes. In prima ponit curam paralyſis phlegmaticæ. In ſecunda curam paralyſis ex percuſsione & caſu. ſecunda ibi. Quod ſi paralyſis. Prima in quinq;. Primo ponit curam per uentris ſolutionem. Secundo per diætã. Tertio per medicinas locales. Quarto per medicinam ſumptã per os reſoluentem.ſ. confectionem anacardinam. Quinto ponit quid faciendum ſit ſi hæc non ſufficerent: ſecunda ibi. Quarum una poſtquam. tertia ibi. Membra quoq; eius. quarta ibi. Diebus uero quibus. quinta ibi. Quòd ſi ſumptũ. De prima parte dicit, ꝙ tu debeas incipere curam

exhibendo

exhibendo pilulas fœtidas, quas ipſe compoſuit &c. ℞. pulueris picræ, ideſt, amarę, & eſt hiera ſimplex, de qua ſuperius dictum, cali. & ſic. in ſecundo, ſoluens magis phlegma q̃ choleram, & proprie à capite & ſatis leuiter. ʒ. 10. euphorbij, colocynthidis, caſtorei, iſſæ, q̃ ſuperius dicta & declarata ſunt.

Sagapeni, cali. in ſecundo, ſic. in tertio. Gũmi ſatis notum, & eſt in medicina cataractæ. Opopanacis cali. & ſic. in tertio. Sceitaragi, ideſt, thapſię, & eſt herba ſimilis naſturtio cali. & ſic. in fine ſecundi, omnium ana. ʒ. 1. Centaureæ minoris. Elaterij, & eſt ſuccus cucumeris aſinini, cali. & ſic. in tertio, & multum ualet in aſcite ſublimatum, & in pilulas redactum cum correctiuis ſuis, eſt enim potentiſsimum ad educendam aquam. Gummi diſſoluantur in ſucco rutæ quæ eſt calida & ſicca in ſecundo, proprius in ægritudinibus capitis & neruorum, & ſubdit quod ſunt decẽ potiones. Sed notate ꝙ unaquæq; potio erit. ʒ. drach. cum dimidia, & temporibus noſtris eſt nimis exceſsiua medicina, quã corpora nequeunt tolerare. Sufficeret enim drach. 1. eſt enim euphorbium fortiſsima medicina, cuius doſis ẽ kirat. 1. uſq; ad. 3. & kirat eſt. 4. gran. hordei. Et pro unaquaq; potione de hoc, ſola ingrediuntur grana quindecim. Similiter de colocynthide cali. & ſic. in tertio ingrediuntur in unaquaq; potione gran. 30. cuius tamen doſis eſt à kirat. 6. uſq; ad decẽ. Aſſa uerò eſt cali. in principio quarti, ſicca in ſecundo. Et Galenus exiſtimauit ipſam aliqualiter ſolutiuam, ſed certum eſt ꝙ ipſa confert ſolutioni antiquæ frigidæ. opopanacum cali. & ſic. in tertio & ſoluit phlegma. Similiter ſagapenũ ſoluit phlegma & aquoſitatem. vnde ſi fiat cõputatio ſufficeret. ʒ. 1. huius potionis.

Quarum unam poſtquam æger ſumpſerit; per tres dies quieſcat. et nutriatur tunc cũ aqua ciceris, et oleo, et ſinapi. & deinde bibat aliã potionem quod poſtquã ter fecerit; per aliquot dies quieſcat. et nutriatur carne fruſtatim inciſa, et in ſartagine frixa, et mutagenatb, in quibus ſunt ſpecies calidæ; ut piper, et his ſimilia. in potu uerò ſumat hydromel.

Hic curat per diętam, dicens ꝙ poſtquam æger ſumpſerit unam iſtarum potionum quieſcat per tres dies ab omni alia medicina ſoluente niſi forte acciperet aliquod clyſtere. Et interim nutriatur aqua ciceris condita cum oleo. Eſt enim mos regionis ſuæ omnia cibaria fere condire cum oleo. Et parum ſinapis poſſet admiſceri loco aromatum ut cibus ſit calidior magis proprius cõtra phlegma. Et in fine trium dierum ſumat aliam potionem ex ſupraſcriptis. Et ſic poſt triduum ſumat aliã & interim nutriatur, ut ſupra. Deinde poſt quieſcat à medicinis ſolutiuis per aliquot dies, ut uerbi gratia, per hebdomadam. & interim nutriatur carne fruſtratim inciſa & in ſartagine frixa, ſed ſit caro leuis ut auium, & mutagenath qui ſunt cibi ex carnibus minutiſsime inciſis, & cũ ſpeciebus conditis. Sed ſpecies in hoc caſu ſint piper, zingib. nux muſcata & ſimiles, quia nutrimentum debet eſſe calidum & ſiccum actu & potentia. quapropter uitentur brodialia & quæ declinant ad frigidum & humidum actu & potentia, niſi aliqua de quibus infra. In potu uero ſumat hydromel. Cuius hęc eſt deſcriptio, ut octo partes aquę admiſceãtur uni mellis, & bulliant ad conſumptionem tertiæ partis, & coletur. Cuius laudes ſunt eximię in omnibus ægritudinibus frigidis capitis & neruorum.

Membra quoque eius ex oleo coſtino inungat. quod recipit coſti unciam unam, caſtorei unciam mediam, piperis, euphorbij, pyrethri, omniũ trium ana tertiam unciæ unius. diſſoluantur omnia in mediam libram olei keiri, aut de narciſco, & utere eo.

In hac tertia parte docet mẽbra paralytica inũgi, ſed multo magis origines neruorum. ſ. poſterius cerebrum, & totã nucham cum oleo coſtino. Cuius hæc eſt deſcriptio. Recipe coſti. ℥. 1. piperis, pyrethri, euphorbij, ana tertiam. ℥. 1. caſtorei. ℥. s. & diſſoluantur omnia in media lib. olei de Keiri aut narciſco. Keiri ſecundũ quoſdam eſt uiola omnis menſis, & apud Auic. nõ eſt capitulũ de ipſa, ſed apud Serapionem eſt. & Dioſcorides uocat eam leucoion calidam & ſiccam in ſecundo, & eſt reſolutiua tumorũ, prouocat menſtrua, ſanat ragadias, & ualet podagricis &c. apud Simonem eſt planta cuius ſunt tres ſpẽs, una habet flores albos, altera purpureos, altera citrinos q̃ eſt ſimiliter cali. & ſic. Narciſcus ſm̃ Dioſcoridẽ eſt bulb⁹ hemeticus, ſiue ut latini bulbũ domeſticũ, multi liliũ dixerũt, folia ſiſia porro habet, ſed minora, haſtã duarũ palmarũ, ſine folijs, flos eſt illi albus in gyro, & in medio croceus aut purpureus, radicẽ habet rotundam calid. ſiccã in ſecundo, proprius in paſsionibus neruorũ. Reliqua nota ſunt.

Diebus uerò, quibus quieſcit, danda ſunt quaq; die drac. 2. de anacardino: quod recipit zingib. pyrethri, nigellæ, coſti, melanopiperis, macropiperis, † oggi, omniũ ana † drac. 10. myrrhæ, rutæ ſiccæ, aſſæ fœtidæ, ariſtolochiæ, baccarũ lauri, caſtorei, ſceitaragi indi, ſinapis, gentianæ, omniũ ana drac. 5. mellis anacardi, drac. 5. ungantur cum oleo nucum, et cũ melle cocto conficiantur; hoc. n. medicamen ualde confert paralyſi, apoplexiæ, torturæ, tremori, morphææ, morſib. ſcorpionis, & omnibus paſsionibus frigidis, & ſpaſmo humido. ꝙ cũ ſumitur ilico prouocat ſudorẽ, et infert febrẽ.

S C H O L I A.

Oggi] nonnulli legunt Oegi: quod eſt Acorus qui ſpaſmo, paralyſi, omniq; neruorum affectioni admodum confert. Drach. x.] textus Raſis antiquus connumerat drach. xx.

In hac quarta parte adminiſtrat quaq; die. a. ʒ. anacardinę cõfectionis, quæ recipit zingib. pyrethri, coſti, nigellæ, melanopiperis. i. nigri piperis, macropiperis. i. longi piperis, quę omnia ſunt ſuperius declarata, oggi alias oxi. i. ſem. petroſelini, cali. & ſic. in ſecundo. omniũ ana. ʒ. 10. myrrhæ, rutæ ſiccæ, aſſæ fœtidæ quę ſupra fuerunt declarata, ariſtolochiæ calidæ in tertio ſiccæ in ſecundo, caſtorei cali. & ſic. in quarto, ſceitaragi. i. thapſiæ ſimilis naſturtio, acutæ, aperitiuæ, calidæ ſimiliter in fine ſecundi, ſinapis calidi in quarto, gẽtianæ calidæ in tertio, ſic. in ſecundo, ana. ʒ. 5. mellis anacardi cali. & ſic. in quarto. Anacardus eſt fruct⁹ arboris qui pediculus elephantis à quibuſdam uocatur, ungatur cum oleo nucum. cal. in tertio, ſic. in ſecundo, & cũ melle cocto conficiantur. Hoc. n. medicamen ualde confert paralyſi, apoplexiæ, torturæ. ſ. oris, tremori, albaras, & eſt ſpecies morpheæ, morſibus ſcorpionis, & omnibus paſsionibus frigidis, & ſpaſmo humido. Quando aũt ſumitur, ilico prouocat ſudorem, & ilico infert febrem. quapropter ualet ad reſolutionem cauſæ coniunctæ paralyſis. Et debet ſumi cum. 1. aut. 2. ℥. hydromellis.

Quòd, ſi ſumptum non affert ſanitatem; æger ab omni medicamine per decem dies abſtineat, excepta diæta: deinde ad ipſius curam redeundum.

Ponit in hac quinta parte quid faciendum eſt cum ſupraſcripta non ſuffecerint ad curam. dicit eſſe abſtinendum ab omni medicamine per decem dies excepta diæta. deinde ad ipſius curam redeundũ. ſ. ordinate ſicut dictũ eſt. Ex quo collige in omni ægritudine maxime in chronicis eſſe faciẽdum interpollationem medicinarum, ne ægrum tedeat, & abominationem incurrat ex tam continuo uſu medicinarum.

Quòd, ſi paralyſis ex percuſsione, aut caſu euenerit, et accidit ſubitò, [ita ꝙ nerui æqualiter contundantur] taliter permanebit; nunquam. n. ſanabitur. quòd, ſi non repente ex prædictis; ſed paulatim, et molliter inuaſerit; loco percuſsionis emplaſtrum hoc eſt apponẽdum, quod recipit farinam fænugræci, ſemen beben, ſemen mahaleb, ſemen reuſini, bdellium, ammoniacum, adipem anatis, ceram, oleum de lilio. ex his fiat emplaſtrum, & ſuperponatur.

S C H O L I O N.

Ita quòd nerui æqualiter contundantur] ualde miror ſententiam hanc in omnibus Raſis codicibus deſiderari, neque eiuſdem Arculanum ipſum ullam feciſſe mentionem. ſunt & in primo cap. duæ, quas parentheſis circumſcribit adiectas.

Hic docet curare paralyſim ex percuſsione, dicens, ꝙ ſi ſubito accideret, taliter permanebit, & nunq̃ ſanabitur. quapropter uanum eſt laborare in eius curatione. Licet in ętate infantili cura ſit poſsibilis, cum membra ſpermatica poſsint in ea ætate, ſecundum quod erant primo, reſtaurari. Quòd ſi non repente, ſed paulatim inuaſerit cura eſt poſsibilis, cum tunc proueniat ex decurſu humorũ ad locum, qui deinceps poſsit reſolui. Applicat ergo loco percuſsionis emplaſtrum

quod

quod etiam origini neruorum eſt applicãdum, cuius eſt hæc deſcriptio. ℞. farinam ſęnugręci, calid. & ſic. in primo, exempli gratia ℥.2. ſe. behen calid. in primo, ſic. in ſecũdo, ſe. mahaleb, ideſt, medulla ceraſi ſylueſtris cali. & ſic. in primo, ſe. reuſini, ideſt, pentadactili, quæ eſt cataputia maior, ſiue ſponſa ſolis calid. & ſic. in tertio, licet alia ſpecies minor ſit calida & ſicca in quarto, an. ʒ.2. bdellij cal. in primo & ſic. in primo ammoniaci calidi in fine tertij, & ſić. in primo, ana drach. s. adipis anatis, olei de lilio, ana quantum ſufficit ad bene impinguandum, ceræ quantum ſufficit ad debite inuiſcandum, miſce. Sed nota hãc medicinam debere adminiſtrari uulnere iam conſolidato, aut cõtuſione remota, paralyſi remanente, licet etiam ſtante contuſione conferat.

Cura paralyſis. Ante omnia tria ſunt conſyderanda, & attendẽda in cura paralyſis, ſpaſmi, ſtuporis, tremoris & ſaltus. Primum, ut non properemus in principio ad uſum medicinarum fortium, digerentium, euacuantium, & diuertẽtium. Sed incipiamus à leuibus, gradatim ad fortiora procedẽdo. Quę fortia non ſunt applicãda in paralyſi leui niſi poſt quartum. In media poſt ſeptimum. In forti poſt. 14. Secundum, ut medicinæ quæ applicantur ſint propriæ in huiuſmodi diſpoſitionibus confortãtes cerebrum & neruos per uirtutem primam, ſecundam, tertiam, & quartam. Et ſimiliter iuxta poſſe ſint cibaria. Tertium, ut medicinæ locales applicentur origini neruorum ſcilicet nuchæ, & inde orientibus. Si uero fuerit in partibus faciei applicentur circa ſecundum, aut primum uentriculum. Et ſimiliter applicentur membris paralyticis &c. Si ergo paralyſis pendeat à cauſa primitiua, ut à frigore, & ſimilibus præterquàm à percuſsione; prima intentio ſit remotio cauſæ primitiuę, & nocumenti eius.

Secunda prohibitio humorum à lapſu. Tertia correctio accidentium. Quarta debitum regimen ſex rerum non naturalium, quæ ordinate infra ponentur. Si uero paralyſis ſit phlegmatica ſicut eſt ut plurimum, ſex requiruntur intentiones. Prima digerit. Secũda euacuat. Tertia diuertit. Quarta cauſam coniunctam reſoluit. Quinta corrigit accidentia. Sexta ordinat debitum regimen ſex rerum non naturalium.

Et ego docebo ſimul plures iſtarum intentionum perficere. Ponamus ergo quòd hęc paralyſis ſit fortis, ut ſit exemplum alijs. Prima die paralyſi nihil medicinale faciendum eſt. Niſi forte clyſtere leue ex brodio pulli cum uncia unã ſacchari rubei, & pauco ſale, ſi uenter ſtrictus ſit. Aut fiat ſuppoſitorium, & eadem die non comedat, neq; bibat, niſi forte apud neceſsitatem ſumeret aliquid hydromellis. Secunda die ſumat pro digeſtiuo, & partim cedat loco cibi hydromel bis aut ter exhibitum in quantitate quatuor unciarum pro uice, & nihil aliud comedat, niſi forte ſi eſſet puer, aut aſſuetus multæ comęſtioni, poſſet dari aliquid modicum panatæ ſubtilis, in qua eſſet ſaluia, ſcilicet minutim inciſa, & cocta, & hoc ſemel tantum in die naturali. Et nihil aliud fiat medicinale, niſi forte clyſtere, de quo ſupra, aut ſuppoſitorium.

In tertia die ſumat pro digeſtiuo aquam ſaluiæ cum melle roſ. aut cum æquali quantitate hydromellis. Aut hydromel in quo decocta ſit ſaluia, ſtęcas arabicum, roſmarinus. Aut ſimiles non multum calidæ, aut aperientes non multum. Et eadem die nihil aliud comedat, aut bibat niſi panatã de qua ſupra, aut ouum unum cum ſaluia mixtum, ſemel, aut bis. Et poſt ſex, aut octo, aut decem grana pini præparata, & fiat clyſtere, de quo ſupra. In quarta die ſimiliter regatur, ut in tertia, ſed in quinta, & ſeptima ſit idem regimen cibi & potus, de quo ſupra. In his diebus ſingula die fiat clyſtere, ſi opus ſit, ex decoctione ſaluiæ, hyſſopi, ſtęcados arabici ana M. unum, agarici, unciam ſemis, ſalis gẽmæ drachmas duas. decoquantur in quatuor lib. aquæ ad conſumptionem medietatis, & ex una lib. huius decoctionis cum tribus uncijs olei fiat clyſtere. Digeſtiuum uero ſit hydromel, de quo ſupra, poſſet tamen addi aliquid oxymellis ſimplicis aut compoſiti: ubi uero eſſet aſſuetus multiplici comeſtioni, ſicut pueri, interdum detur aliquid huius confectionis, cuius eſt hæc deſcriptio. ℞. ſacchari. ℥. 4. liqueſiat cum aqua ſaluiæ, infuſionis cinnamomi, nucis muſcatæ, & zingi. & fiat manus chriſti, uel detur parum huius electarij. ℞. ſaluiæ recẽtis minutim inciſæ, & cum melle quantum ſufficit, fiat electarium optime deſpumando mel. Octauo uero die ſumat. ℈. 2. pilularum de hiera ſimplici cum. ℈. 1. agarici pręparati in oxymelle ſcyllitico, ex quibus fiant pilulę ſeptem, & exhibeantur in mane, & tardet prandium per ſex horas poſt. Et ſi uideretur debilis poſſet dari aliquid carnis, aut aues paruæ aſſatæ, aut aliquid ſimile in parua quantitate. Et ſemper in fine menſæ dentur grana pini præparata, aut confecta. Et hoc regimen uitę continuetur uſque ad quartumdecimum diem, dando in cibo ea, quæ dicta ſunt, & in potu ſolum hydromel, & abſtinere ſuper famem & ſitim eſt propria cura huius ægritudinis. Sed pro digeſtiuo in hoc tempore ſumat hydromel, de quo ſupra, cui in decoctione poteſt addi aliquid modicum cinnamomi, zingiberis, aut nucis muſcatæ, ut. Recipe ſaluiæ, iuæ, ſtœcados arabici, ana manipulum unum, rutæ, maioranæ ana M. s. mellis, lib. s. aquæ, lib. 4. cinnamomi. ℈. duos, zingib. nucis muſcatæ, ana ſcrupulum unum, bulliant ad conſumptionem tertiæ partis deſpumando, & colentur. Et poſſet etiam addi oxymellis compoſiti uncia una, & proprie ſi materia uideretur craſſa; licet ut plurimum ſit ſubtilis & in hoc tempore clyſteria fortificentur addendo ſupraſcripto clyſteri. ℥. s. uel unam hieræ compoſitæ G. aut hieralogodion, aut ſimilium, aut addendo ſupraſcriptis herbis in decoctione centauream, aut colocynthidem & ſimilia. Sed in quintodecimo die exhibeantur. ℈. 2. aut. ʒ. 1. pilularum fœtidarum, quarum deſcriptionem ponit Raſis in textu ſeruata debita cuſtodia. Et deinceps uſque ad decimum & octauum uel uigeſimum diem continuetur idẽ regimen uitæ, aliquantulum tamen ſi oportuerit paulatim incraſſando. Et pro digeſtiuo in his diebus detur oxymellis ſcyllitici, ſyrupi de ſtęcados, ana drach. 6. cum tribus. ℥. digeſtiui ſupraſcripti. Poſtea ſumpto digeſtiuo in his diebus quater aut quinquies detur drachma una, aut. ℈. quatuor pilularum fœtidarum, de quibus in textu, ſeruata debita cuſtodia. Et clyſteria in hoc tempore fortificẽtur multiplicando in hoc tẽpore centauream, colocynthidem, & addendo artanitam de quibus in apoplexia, aut multiplicãdo electaria ſolutiua, de quibus ſupra, deinde ſequenti die detur. ℈. duo theriacæ diſtemperatæ cum uncia una hydromellis ſupraſcripti, & . ℥. 1. uini potentis, et detur in mane, & dormiat poſt eã, & tardet cibũ per ſeptem horas, & ſudet ſi poſsit. Et in hoc tempore conueniunt diuerſiones fortiores ſicut maſticatoria, & caputpurgia, & ſternutatoria, de quibus ſupra in alijs capitulis. Et ante iſta fortiora, conueniunt leuiora, ſicut frictiones ſuper parte ſana: frictiones enim ſuper parte ægra non fiunt, niſi cum opus eſt reſoluere facta bina aut trina purgatione: poſt hoc conueniunt reſolutiua applicãda parti læſæ, & origini neruorum incipiendo à leuioribus, ſicut eſt oleum de coſto deſcriptione Meſuæ, uulpinum, de ruta, de ſpica, & ſimilia gradatim aſcendendo ad oleum de coſto poſitum in litera à Raſi, oleum de caſtoreo, de piperibus, de euphorbio, poſtea ad aquam uitis factam ex optimo uino, eſt enim optima & ultima in reſoluendo. Poſtea ad emplaſtra rubificantia, & deſiccãtia ex ſinapi, & ſimilibus circa nucham, & partem poſteriorem cerebri: ſed attendatur ne nimis profunde ulcerent, aut apoſtement, & propterea locus ſæpe uideatur. Et in hoc tempore competunt uentoſæ ſuper parte paralytica, aliàs, prætacta, et proprie in capitibus lacertorum: & in hoc tempore conuenit confectio anacardina, ſed incipiatur primo à. ʒ. 1. gradatim aſcendendo uſq; ad duas. Et detur alternis diebus cũ. ℥. 1. aut. 2. hydromellis debite calefacti, & detur in mane ſtomacho ieiuno. dormiat poſt eã, & ſudet. quod ſi non curatus fuerit, quieſcat per decẽ dies debito regimine ſeruato, deinde iterẽtur medicinæ fortes, ſcilicet digeſtiua, euacuatiua, reſolutiua, rubificatiua, & confectio anacardina. Et ſi cũ his non liberetur uadat ad balnea ſulphurea, ænea, & aluminoſa, uel lutoſa, & aerea, ſiue fumoſa, & ſumat aquam ſuper nucham, & partẽ poſteriorem cerebri debito regimine in balneis ſeruato. Si uero paralyſis phlegmatica eſſet leuior, citius poſſet incraſſare diætam, citius deuenire ad digeſtiuã fortia, reſolutiua, rubificantia, & confectionẽ anacardinam. Procedente tempore, poteſt bibere parum uini boni cum hydromelle lymphati, & diæta magis incraſſetur, quæ ſemper declinet ad calida, & ſicca, & uitentur brodalia niſi brodium cicerum, & galli antiquiſsimi, & brodium ſerpentis non ueneno ſi, & confert cerebrum leporum aſſatum, & her

bæ

bæ aliquæ in hac diſpoſitione, ſicut quæ dictæ ſunt, acorus, & propriè conditus cum melle, & diacorus. Et ex aromatibus cinnamomum, zingib. nus muſcata, galanga, & piper, & ex fructibus grana pini &c.

Aer declinet ad calidum & ſiccum, cuius caliditas gradatim intendatur. Somnus ſit communiter ſex horarum, & nō dormiat ſuper cibū. Omnes ſuperfluitates ſollicite per conueniētes regiones purgentur. Exercitetur fortibus frictionibus, ſuppleant enim frictiones loco exercitij factæ primo ſuper parte ſana, deinde ſuper ægra ad ſpirituum attractionem, & calidi uiuificationem. Ante illud tempus neque fricetur, neque exercitetur. Accidentia animæ calorem excitantia ſicut ira conueniunt. Ordinetur diæta ſicut dictū fuit ſubtilior in principio, quæ gradatim incraſſando procedat, & cum proprijs ſicut hydromel, ſaluia, roſmarinus, acorus, menta, maiorana, ruta, iua, hyſſopus, cappares, brodium cicerum, galli antiqui, ius ſerpentis nō uenenoſi, aues paruę, carnes leporis, & proprie cerebrum aſſatum, grana pini præparata &c. Vitetur uinum niſi paucum ægritudine iam declinante, & mediocriter uinoſum. Vitetur acetum ex aqua frigida: ſit famelicus, & ſitibundus.

Sequitur de paralyſi ſanguinea.

Si uero ſit paralyſis ſanguinea ſm communem opinionē, tunc ab ipſo initio fiat phlebotomia ex parte contraria loco paralytico, & ſ. tis copioſa, præmiſſo clyſteri ſi oportet, licet nunquam uiderim phleb. iuuare in paralyſi niſi fuerit à percuſsione, contuſione, & ſimilibus. Et detur aqua hordei, & aqua ſaccharata. Et obſeruetur reliquum regimen ſupraſcriptum in phlegmatica ſi phlegma fuerit ſanguini permixtum ſicut eſt ut plurimum. Sed localia ſint parum calida. vnde ſufficeret oleum chamæmelinum, de ſpica, aut ruta, quibus etiā oleum roſ. poſſet addi, imò calida augmentant ægritudinē. Et ita proportionale regimē ſeruetur in reliquis. Ex his potes concipere quid faciendum ſit in reliquis ſpeciebus paralyſis humoralis ſi contingit. Si uero pendeat à uulnere, contuſione, aut laqueatione, dislocatione; primo huiuſmodi curentur cura ſibi propria. Deinde paralyſis, ſi non ſubito euenerit, quia ſubito eueniente liberatio eſt impoſsibilis ſecundum plurimū. Curetur ergo cum euacuantibus, & diuertentibus. Primo ſi humores ſint in fluxu, & in hoc caſu conuenit phleboto. poſtea ſuper loco paralytico, & loco originis neruorum approximantur medicinæ mollificantes, reſoluētes, poros dilatantes, ut ſpiritus penetrarē poſsint, & cum hoc proprie in paſsionibus neruorum ſicut eſt emplaſtrū deſcriptū à Raſi. Et potes facere balneū, uel decoctionē ex uulpe cum quibuſdā mollificantibus, & reſoluentibus, ſicut fœnugręco, althęa, iua, ſaluia, ſtęcade arabico, hypericone. Et permittatur uulpes excoriata primo, & fracta ſm oſſa ſua bulliré uſq; ad carniū ſeparationē. In qua decoctione æger ipſe, & mēbrum paralyticum balneet fricando, flectēdo, reflectēdo, & poſtea ungatur cum oleo uulpino, aut ex unguēto Raſis, & loca bene calida cū pelle uulpis teneantur. Syrupus proprius in paralyſi phlegmatica. Recipe ſaluiæ, roſmarini, ſtœcados, ana. M. i. radicū acori ʒ. i. gariophilatæ, meliſſæ, herbæ paralyſis, rutæ, ſatureiæ, hyſſopi, betonicæ, baccarum lauri, ana. M. ſemis, bulliant cum. s. lib. mellis iu. 4. lib. aquæ uſq; ad conſumptionē medietatis, & aromatizetur cum cinnamomo, nuce muſcata, zingib. pipere, pyrethro, hoc. n. conuenit factis huiuſmodi purgationibus. Sed magis in proceſſu addatur oxymel ſcylliticum. Syrupus de ſtœcade deſcriptione Meſuæ. Vna. ʒ. ſtęcados arabici in pilulas redacta cū oxymelle ſcyllitico pluribus diebus ſucceſsiue exhibita liberat à paralyſi. Vna. ʒ. pilularum de hiera ſimplici cum. i. ʒ. piperis, cum oxymelle ſcyllitico in pilulas redacta pluribus diebus exhibita potenter liberat. Ex euacuantibus propriæ ſunt pilulæ de euphorbio, de opoponaco, de ſagapeno, de ſarcocolla, de hiera magna, ſed uomitiua cōueniunt ubi ſtomachus ſuggeret materiam, cum hoc etiam quod calefaciūt cerebrum. Vnus. ℈. aſſæ fętidæ ſumptus in pilulis pluribus diebus eſt efficax medicina: oleum balſaminū, de lateribus fortia ſunt in hac diſpoſitione. Vnguentum efficax. Recipe carpobalſami, euphorbij, an. ʒ. i. bdellij, ſagapeni, ana. ʒ. 2. ſalis nitri, caſtorei, ana. ℈. 2. pulueris anacardi, ſinapis, ariſtolochiæ rotundæ, ſpicæ, coſti, ſeminis agni caſti, ſtaphiſagriæ, pyrethri, aſphodylorum, radicis ireos, an. ʒ. i. cucumeris aſinini, uini. ʒ. 2. balſami drac. ſemis, mellis anacardi. ʒ. s. terebinthinæ. ʒ. 6. olei de coſto, & de ireos, an. ℥. i. olei de ſpica. ℥. 2. anethini. ℥. i. ſemis, pinguedinis urſi, taſsi, uulpis, uulturis, ana. ℥. ſemis. diſſoluantur gummi in aceto ſcyllitico, deinde cū cera citrina fiat unguentum molle. Fiant etiam unguenta alia decoquendo anſerem, in cuius uentre ſit aliquod catj, aut uulpis. Et alia ad hoc propoſitum, quæ omitto credens hæc ſufficere. Et hæc de paralyſi dicta ſufficiant.

De ſtupore. Cap. 10.

HOc eſt decimum capitulum, in quo agit Raſis de ſtupore, & tremore. Et primo præmittēda ſunt quid nominis, & quid rei ſtuporis. Stupor enim deriuatur à ſtupeo, quod quandoq; admirationem importat, quandoque ſtuporem mentis, id eſt diminutionem, aut ablationem uirtutum interiorum cerebri, quādoq; ſignificat cuiuſcunq; operationis diminutionem. Sed apud Auicennam hæc dictio ſtupor aliqñ apud quoſdā eſt ſynonyma paralyſi, quorū modorum nullus eſt ad propoſitum. Hic uero ſumitur ſtupor pro ægritudine neruorum, quæ ſic diffinitur ab Auic. Stupor eſt morbus officialis. id eſt membri organici, faciēs euenire nocumētum in ſenſu tactus. ſ. deſtructionem, aut diminutionē, non aūt corruptionem ad differētiam doloris, aut cuiuſcūq; alterius tactus corrupti, ſicut etiam ſentire delicioſum pro doloroſo, aut econtrario, aut calidum pro frigido.

QVum aliquis ſentit aliquod ſuorum membrorum, ſicut eſt diſpoſitio pedis, cum ſit ſtupidus; dicimus in illo membro ſtuporem eſſe. quapropter eius cura non eſt differenda; quando enim prolongatur tempus huius ægritudinis; perducit ad paralyſim.

Diuiditur præſens capitulum in duas partes. Primo agit Raſis de ſtupore. Secundo de tremore. ſecunda ibi. Tremor aūt. Prima in duas. Primo notificat tremorē. Secunda oſtendit neceſsitatem feſtinantiæ curæ. ſecunda ibi. Quapropter. De prima parte dicit. Cū aliquis ſentit aliquod ſuorum mēbrorum, aut etiam totum corpus, ſicut eſt pes quādo eſt dormiens, ſiue obdormitatus, tunc illud membrum patitur ſtuporem, id eſt, diminutionem, aut ablationem tactus. De ſecūda parte dicit curā non eſſe differendam cum tranſeat in paralyſim ipſis nō differētibus niſi ſecūdum magis & minus.

Species ſtuporis ſumuntur ſicut ſpecies paralyſis. Prima diſtinctio. Eſt enim quædam uniuerſalis, quædam particularis, ut in altera medietatum corporis dextræ, aut ſiniſtræ, aut in aliquo, uel pluribus membris particularibus. Secunda diſtinctio. Aliquis ſtupor ſit incipiendo, aliquis permutādo ex apoplexia, epilepſia, dolore capitis, pleureſi, & colica, & ſic de alijs diſpoſitionibus, quibus quandoque ſuccedit ſtupor, Tertia diſtinctio. Aliquis ſtupor eſt materialis, aliquis immaterialis: aliquis intenſus, aliquis remiſſus, intenſus auferens totaliter tactum, remiſſus ipſum diminuens. Aliquis eſt chronicus, aliquis interpolatus, aliquis continuus &c.

Cauſæ ſtuporis ſumūtur à quatuor, aut enim à principijs, ſcilicet ab anima, & duobus membris principalibus, corde ſcilicet & cerebro, aut à deferentibus, ſcilicet nucha, neruis, & arterijs, aut à ſpiritu, aut à membro ſtupido. Siquidem à principijs, ut ab anima erit, quia ipſa cōuerſa ad aliquod ſpeculandum non ſentit obiecta extrinſeca. Vnde. s. de Anima. Attenti fortibus imaginationibus delata ſub oculis nō uidemus. Aut ex parte cordis, nam cum ipſum eſt de proximo incurſurum ſyncopim fit homo uniuerſaliter ſtupidus, ſpiritibus ad cor retractis. Conſimiliter propter oppilationem cordis, aut aliam ægritudinem ſpiritibus uitalibus non potentibus exire ad membra fit homo ſtupidus, nam hoc modo accidit apoplexia ut ſupra. Aliquando eſt propter defectum in cerebro, ut in dolore uehementi, propter quem omnes ſpiritus animales conuertuntur ad ipſum. Aliquando propter oppilationem in cerebro coarctatoriam ex humoribus collectis in uentriculis, aut in origine nuchæ, & neruorum, aut attenuatoria ex ſimilibus humoribus, cū apoſtemate, aut ſine apoſtemate. Aliquādo eſt in deferentibus ſicut in nucha, aut neruis aut arterijs cum ſcinduntur, ſtringūtur, aut aliter oppilantur, ſicut nucha oppilatē, aut ſcinditē propter dislocationem ſpondilis, ut ſupra in paralyſi. & ſimiliter eſt in arterijs.

arteriis. Aliquando prouenit ſtupor ex defectu ſpiritus, aut quia paucus, aut frigidus craſſus, aut affectus alia qualitate manifeſta uel occulta, quapropter non eſt cōueniens inſtrumentum animæ ad ſenſum tactus. Aliquando eſt ex parte mēbri, cum nimis calefactum ſit, infrigidatum, humectatū, aut exiccatum, licet mala complexio frigida & humida aliquando ſit in cauſa, ut plurimum. Aliquando eſt ex parte qualitatum ſecundarum, ut quia nimis craſſæ ſubſtantiæ, & propterea cutis pedis poteſt quodammodo propter ſuam craſsitiē reputari ſtupida reſpectu cutis manus, & ſimile huic poteſt præternaturale accidere alicui membro. Et propterea medium inter plātam pedum & calcaneū eſt magis ſenſitiuū, & magis titillationē incurrit. 35. ꝓblematū, ꝓblemate ſecūdo.

Cauſę autem remotiores quædam ſunt primitiuæ ſicut percuſsio, caſus, dislocatio, conſtrictio, uiolenta extenſio, & ſimiles, in capite, neruis, aut arteriis, & ſicut morſus ſcorpionis aquatici, aut tactus piſcis nominatus barile, uel miracha, nec non medicinæ ſumptę interius, aut exterius applicitæ, nec non quidam ſerpentes calidi corrumpentes complexionem ſpiritus, & membri: aer etiam frigidus, nimia crapula, uina potentia, ſunt cauſæ longinquæ ſtuporis, nimius ſomnus, ſuperfluæ uigiliæ, retentio ſuperfluorum conſuetorum expelli, nimia quies, accidentia animæ excedentia, præcipuæ nimius timor qui primo facit tremorem, & tandem auctus aufert ſenſum tactus.

Cauſæ autem corporeæ antecedentes ſunt humores mali, aut malæ complexiones totius, aut membrorum communicantium neruis, ſicut in febribus fortibus accidit ſtupor diſcraſiato ſpiritu, & neruorum complexione. Et eædem, uel ſimiles poſſunt eſſe cauſæ coniunctæ. Humores autem faciētes ſtuporem ſunt phlegma ſecundum plurimum. Aliquando ſanguis ſicut etiam in paralyſi.

Signa ſtuporis ſunt diminutio, aut ablatio ſenſus tactus, aut totius, aut partis cui ſm plurimum aliquod nocumentū in motu coniungitur. Signa cauſarum primitiuarum ſunt ipſęmet cauſę, & nocumenta ex ipſis derelicta. Signa cauſarum corporearū, ſcilicet malæ complexionis, & humoris facientis ſtuporem ſunt dicta ſuperius in paralyſi, & in plerisque aliis capitulis. Signa ſtuporis facti permutando ſunt præceſsio aliarum ægritudinum, & ipſius ſucceſsio, quo ſuccedente præcedentes ęgritudines minuuntur, aut auferuntur, materia ad neruos, uel ad origines neruorum permutata, licet ſit poſsibile ſuccedere ſtuporem pręcedente ægritudine non diminuta, imò potius aucta.

Prognoſtica. Stupor perſeuerans pronunciat aliquam ægritudinem cerebri, aut neruorum. Cauſa enim diminuta faciens ſtuporem ſi augeatur, aliquam maiorem faciet ægritudinem cerebri, aut neruorum. Secundum, omnis ſtupor membri particularis cum perſeuerat tranſit in paralyſim, cū paralyſis & ſtupor non differant niſi ſm magis, aut minus. Tertium, ſtupor faciei nunciat torturam oris. Quartum, ſtupor fortis cum uertigine perſeuerans nunciat appoplexiam. Quintum, ſtupor uniuerſalis perſeuerans, mortem prænunciat. Ex iam dictis inferri poteſt pedes aptiores eſſe ſtupori, primo breuiarii capite proprio, & ſecundo prognoſt. cum ſint diſtantiores à fonte caloris, & ab influxu ſenſus & motus, & magis deputati ad motum quàm ad ſenſum, & materiæ frigidæ pluries præcipitantur ad pedes. In manibus uero ſunt omnia iſta oppoſita. Patet ſecundo quare pes factus ſtupidus ex compreſsione, aut ligatura, apparet ualde magnus, & grauis præter ſolitum, non enim eſt ob aliud, niſi quia uirtus motiua facta debilis ex prohibitione ſpirituum facit arbitrari pedem maiorem, & grauiorem, ſicut debili homini apparet paruum pondus eſſe magnum & graue. Et tertio patet, quare in membro dormitante ſit quædam ſenſatio ſicut formicarum per illud membrum diſcurrentium. Hoc enim non eſt aliud niſi craſsi uapores, & partes ſanguinis & ſpirituum per meatus illius membri adhuc ſtrictos diſcurrentium, quod non apparet dum membrum eſt ſanum, illis diſcurrentibus per meatus membri latiores quàm ſint poſt conſtrictionem, aut compreſsionem. Alia cauſa eſt, quia uirtus tactiua in ſano non immutatur ex horum diſcurſu per membrum propter ſimilitudinem membri cum eiſdem, ſed membro infrigidato per complexionem ob abſentiam ſpirituum poſtea ab ipſis ſpiritibus ſanguine & uaporibus euenientibus immutatur propter diſsimilitudinem. Nec cauſa huius eſt, ut nonnulli arbitrantur, quòd uirtus tactiua debilis percipiat obiecta, quæ fortis non percipit. Credendum eſt enim quòd uirtus tactiua fortis ſi æqualiter ab obiectis immutetur, ſicut tactiua debilis, melius ſentiat ea, ſicut & cæterę potentiæ ſenſitiuæ. Aliter tactiua temperati fortiſsima non melius ſentiret obiecta etiam minima quàm tactiua diſtemperati.

Curatur autem hæc paßio ex aliqua parte medicinarum paralyſis, & cum diæta, & unctione ex oleo coſtino. quòd ſi inueterauerit paßio, æger ex pilulis fœtidis purgandus eſt, & cómplexio æquanda ex anacardino, & diæta.

Hic Raſis ponens curam dicit, quòd ſtupor curatur ex aliqua parte medicinarum paralyſis, & cum diæta, & cum unctione ex oleo coſtino, & hoc intelligitur cum fuerit recens & debilis, & immaterialis, aut pendens à pauca materia, & frigida, ad cuius complexionis immutationem, & paucæ materiæ reſolutionem ſufficiet diæta, & unctio, abſque purgatione, & medicinis fortibus &c. Quòd ſi inueterauerit, & ſupple, fuerit fortis, auferent ſenſum, cum cuius oblatione etiam motus ſecundum plurimum diminuitur, tūc æger erit purgandus cum pilulis fœtidis, ſcilicet ſupraſcriptis in paralyſi, & complexio erit æquanda, id eſt, ad medium reducenda proportionatum membro cum anacardino, & diæta ſuperius poſitis in paralyſi, cum plurimum ſtupor, & paralyſis pendeant à cauſa frigida, & materiali. Curatur enim cum fortis eſt ferè eiſdem medicinis, quibus curatur paralyſis, ſed aliquantulum leuioribus, cum etiam fortis ſtupor ſit leuior quàm paralyſis.

Cura uero ſtuporis ordinanda eſt omnino, ſicut cura paralyſis à cauſa proportionali procedens. Et omnes intentiones ſupra poſitæ in cura paralyſis, & omnes medicinæ, atque omnia inſtrumenta illas perficientia ad hunc locum adducantur. Verum non oportet, ut ſint ita fortes, nec diæta ita tenuis ſicut in paralyſi, cum ſtupor ſit minor morbus quàm paralyſis. Auicen. tamen præcipit in ſtupore à ſanguine pendente phlebotomiam copioſam cum diæta tenui: quę omnia in paralyſi ſanguinea etiam ſunt attendenda.

Quid nominis tremoris ſatis manifeſtum eſt. Deſcribitur autem ab Auicen. ſecunda tertii, capite proprio, ꝙ eſt morbus officialis eueniens propter defectum uirtutis motiuæ à motu lacertorum ſecundum continuitatem comparis grauitati corporis intromittenti ſua motione motionem uoluntariam. quare commiſcentur motus uoluntarii cum motibus non uoluntariis. Subdit poſtea ad declarationem deſcriptionis, quòd tremor eſt nocumentum in uirtute motiua, ſicut ſtupor eſt læſio in ſenſibili. Dicitur primo morbus, quia per ſe, & immediate eſt læſiuus operationis duplicis uirtutis motiuæ, quarum una eſt mouere quando oportet, & qualiter oportet, & ad omnem differentiam poſitionis ſecundum humanam neceſsitatem: alia autem operatio eſt ſtabilire membrum & figere: quapropter tremor eſt morbus in ſitu, ſiue capiatur ſitus pro loco ſiue pro ſocietate. Officialis, ſi ſit caſus nominatiui, id eſt, compoſitionalis, ſiue morbus in compoſitione: ſi uero ſit caſus genitiui, id eſt, membri organici, ſiue inſtrumentalis, nam quamuis tremor ſit etiam neruorum, eſt tamen principaliter organicorum quibus motus principaliter attribuitur. Eueniens propter defectum uirtutis motiuæ, qui defectus eſt diminutio non corruptio, cum tremor eueniat hominibus naturaliter diſpoſitis ex decurſu ætatiuo, nec ablatiuo, à motu lacertorum, expreſsit principale inſtrumentum corporeū motus uoluntarii, ſecundum continuitatem, quia in tremore ſit motus intereptus. Comparis, id eſt, æqualis. grauitati corporis, ſcilicet membri intromittenti ſua motione motionem uoluntariam factam à uirtute. Quare commiſcentur motus uoluntarii cum motibus non uoluntariis, mediantibus tamen quietibus inter utroſq;. Sed contra, tremor in decrepitis ex decurſu ætatiuo non eſt morbus, igitur diffinitio inſufficiens. Dicitur concedendo antecedens, & ꝙ Auicen. non diffinit hic niſi tremorem præter naturā. Secundo

arguitur, tremor nunquam eſt, igitur antecedens patet, quia quando eſt motus ſurſum non eſt, nec quádo eſt motus deorſum, nec eſt quando eſt quies. Ad hoc negatur antecedens, & dicitur ꝙ tremor eſt in quocunq; motu, & quiete, es quibus componitur, ſicut & tẽpus eſt quando aliquid ipſius eſt, licet non totum ſimul. Tertio, tremor non lædit operationem uirtutis motiuæ nec aliam, ergo non eſt morbus. Antecedens probatur, quia tremor eſt actio læſa nirtutis motiuę, ſed ipſa actio læſa nõ lædit ſeipſam, quare &c. Dicitur ꝙ tremor eſt compoſitum ex duplici motione, ſcilicet, facta à uirtute, & grauitate: nunc autem licet facta à uirtute non lædat ſeipſam, læditur tamen ab illa, quæ facta eſt à grauitate. Quarto, ſi membrum poſitum in igne fugiens contrariũ concutiatur, tunc iſte eſt tremor, & tamen non ſit à grauitate aliquo modo, ergo, &c. Dicitur ꝙ iſte non eſt tremor, cum non ſit aliqua eius pars noluntária, ſicut etiam rigor in febribus non eſt tremor, cum nulla pars eius ſit noluntaria: eſt tamen motus præter naturam ſi ſiat à cauſa ægra: ſi nero non, nõ eſt præter naturam.

Quinto, non ſemper tremor ſit ex defectu uirtutis motiuæ à motu lacertorum, cum aliquis ſit tremor in quo uirtus motiua intendit ſigere lacertos, & non mouere. Dicitur ſm Gal. in lib. de tremore, & rigore, ꝙ quantũcunq; uirtus intẽdit ſtabilire membrum, & lacertos eius, tamẽ ibi eſt aliquis motus, ſicut in aue nolante alis extenſis, quæ tamen non cõcutit alas. eſt ibi aliquis motus, licet non multũ manifeſtus. Et ita eſt in membro quod uirtus intendit quietare. Ego credo tamen, quicquid dicat Galenus, in aue iam dicta eſſe aliquem motum alarum, quia aliter caderet: non tamen ſic eſt neceſſarium in brachio hominis, ꝙ nirtus teneat extenſum, cum illud inhæreat alicui ſixo. Credo ergo deſcriptionem potius eſſe ſupplẽdam à motu lacertorum uel ſixione. Sexto, tremor debilitat uirtutem, ergo non cauſatur ex debilitate nirtutis. tenet conſequentia, cum idem non ſit cauſa & cauſatum. Dicitur, ꝙ idem eſt cauſa & cauſatum, ſed diuerſis modis, tremor quidem debilitat uirtutem fatigando eã, uirtus uero debilis ipſum producendo: ſunt tamen ambæ de genere efficientium. Septimo, tremor eſt totaliter à natura, nam motio ſurſum eſt à natura, quia à uirtute membri eſt, motio deorſum eſt à natura, ſiue naturalis, quia eſt à grauitate, quæ eſt naturalis ipſi membro. Dicitur, quod eſt à natura non tamen naturalis, cum nirtus præternaturaliter diſpoſita ipſum efficiat, unde eſt præternaturalis, licet ſit aliquo modo naturalis diſtinguendo naturale contrs uiolentum. Octauo, nunquam uirtus eſt compar grauitati, igitur, &c. Aſſumptum patet, quia in motione ſurſum uirtus ſuperat grauitatem, in motione deorſum ſuperatur. Dicitur, ꝙ eſt compar ad hunc intellectum, ꝙ ferè toties natura ſuperat grauitatẽ, quoties ab ea ſuperatur, tamen tenendum eſt uirtutem eſſe aliquando parem ipſi grauitati, quia uirtus ſuperans grauitatem ſucceſsiuè remittitur, donec à grauitate ſuperetur: ergo cum non ſit tranſitus ab extremo ad extremum ſine medio, erit aliquando uirtus compar grauitati, & hoc erit in primo eſſe quietis. Et ſequitur conſequenter, quòd inter hos motus contrarios mediabit quies inſtantanea. Tenendo ſicut neritas eſt, quòd omnis proportio maioris inæqualitatis ſufficiat ad motum deducendo etiam reſiſtentiam extrinſecam, ſcilicet medii. Nono, ſi augetur reſiſtentia, aut minuitur potentia, non ſit motus contrarius, ſed tardatur: ergo motus ſurſum debilitata uirtute debet tardari, & non ſieri motus deorſum. Dicitur, quòd ſi augetur reſiſtentia, aut tantum minuitur potentia, quòd reſiſtentia ſe habeat ad potentiam in proportione maioris inęqualitatis, quòd tunc ſit motus contrarius. Si uero reſiſtentiæ ad potentiam ſit ſemper proportio minoris inæqualitatis, eſto quòd reſiſtentia augeatur, aut potentia minuatur, motus tardabitur, & non ſiet motus contrarius. Ex quo ſequitur motum ſurſum factum à uirtute continue remitti uſque ad non gradum: motum autem deorſum factum à grauitate continuo intendi, cum motus deorſum factus à grauitate ſit uelocior in ſine quàm in principio. Ex quo ſequitur iſta concluſio, ꝙ motus per totam horam intenditur, & in ſine horæ erit ſub non gradu: quæ concluſio licet ſit poſsibilis, tamen in hoc caſu eſt neganda, cum uirtus antea ſufficiat tardare motum deorſum: quàm ipſum totaliter impedire, imò ueri ſimilius eſt hunc motum remitti paulatim ad non gradum, licet forte à principio uſque ad aliquod tempus intendatur. Decimo, uelocius mouetur membrum ſurſum quàm uirtus exigat, & ſimiliter deorſum, quàm exigat grauitas membri, ergo præter has ſunt aliæ cauſæ horum motuum aſsignandæ. Dicitur negando aſſumptum. mouetur enim membrum ita uelociter ſurſum, ſicut uirtus motiua cum illo conatu mouet ipſum: mouetur tamen uelocius ſaltem in principio, quam appetitus cognoſcitiuus intendat ipſum mouere. Ex quo ſequitur, quòd motiua & proprie debilis non eſt appetitui cognoſcitiuo omnino ſubordinanda, membrum tamen deorſum ita uelociter mouetur, ſicut grauitas cum his circunſtantiis mouet ipſum. Tamen credo ad omnem operationem uirtutis motiuæ debilis, ſiue intendat ſtabilire membrum tremens, ſiue ad quamcunque differentiam mouere, præter membri grauitatem concurrentem ſolum ad motum deorſum ipſam uirtutem motiuam debilem cum conatu concurrẽte. In tremore nanque ad oppoſitas differentias etiam hæc experiẽtia ſatis facile probari poteſt. Es his patet differentia inter ſtuporem & tremorem, cum ſtupor ſit paſsio ſenſitiuæ, tremor autem motiuæ. Secundo patet differentia inter tremorem & iectigationem, cum tremor ſit partim uolũtarius, iectigatio autem omnino inuoluntaria. Et tremor eſt alicuius membri organici. Iectigatio muſculorum, quæ ſunt partes ipſorum organicorum. Tertio patet differentia inter tremorem & pulſum cordis & arteriarum, quia pulſus cordis & arteriarum eſt mere naturalis, tremor autem mixtus. Et quia inter contrarios motus pulſus, percipitur quies media. Sed inter contrarios motus tremoris non percipitur quies media, non quia inſtantanea, ſed quia breuiſsima. Quarto patet differentia inter tremorem & rigorem, quia rigor eſt mere naturalis, & in ipſo totum corpus concutitur, licet tamen cauſa faciens concuſsionem non ſit in toto. Tremor autem eſt motus mixtus, & non eſt in toto neceſſario, ſed aliquando ſolum in uno particulari membro.

Prima diſtinctio. Species tremoris ſunt ſicut ſtuporis, aut enim eſt in toto, aut in parte ſicut in capite, aut alio membro particulari. Secunda, aut eſt chronicus, aut nouus, aut materialis, aut immaterialis, &c. Accidit autem ut caput moueatur ante & retro, propter nocumentum in muſculis anterioribus & poſterioribus, ſicut aliquando tremit ad latera propter nocumentum muſculorum lateralium. Et quandoque ſit tremor in utriſque manibus & non in pedibus, ut qñ cauſa non eſt in origine nuchæ, ſed in ramis neruorum penetrantibus ad manus: aut ſi cauſa fuerit in origine nuchæ expellit eam natura ad loca propinquiora propter minus malum: aut quando ſpiritus motiuus in inferioribus corporis eſt fortior, & magis uincens ſm neceſsitatem illorum membrorum, quia ſunt ad motum magis deputata q̄ manus. quare non patiuntur à cauſis, quę non ſunt ualde fortes, propterea frequentius accidit tremor in manibus q̄ in pedibus, & cum liberatur paralyſis, citius redit motus in manibus q̄ in pedibus, &c. Cauſæ ſummuntur aut à uirtute, id eſt, à ſpiritu, aut à mẽbro. ſi a ſpiritu, aut quia paucus in toto propter nimias uigilias, aut exercitia fortia, aut famem, coitum, aut balnea, aut alia euacuantia ſenſibiliter, aut inſenſibiliter, aut quia eſt paucus in membro propter retractionem ipſius ad principale, ſicut in timore propter aſpectum ex alto, aut propter ambulare ſuper pontem, de cuius præcipitio timetur, aut propter orare coram principibus, aut propter diſputare, aut propter uelle inire pugnam, & quomodolibet aliter, aut quia ſpiritus motu inordinato mouentur ſicut in anguſtia, tribulatione, gaudio, deſyderio, paſsione dicta ilen, in qua ſpiritus ſimul ad oppoſitas differentias mouentur. Aliquando eſt defectus ex parte qualitatis ſpiritus, quia craſſús, frigidus, aut putridus, aut alia qualitate occulta uel manifeſta affectus. Quandoque eſt ex parte membri male cõplexionati. Eſt enim complexio potiſsimum & immediatum inſtrumentum animæ ad ſuas operationes perficiendas. Hoc autem erit ſi membrum ſit nimis humectatum propter crapulas & mollificatum, aut uidelicet multitudinẽ uini, aut propter potum aquæ plurimę non in ſua hora, ſicut poſt coitum, balneum exercitium, & ieiuniũ, aut eſt mala cõplexio

ſicca

ſicca faciens membrum non bene obediens flexioni, aut erit oppilatio in membro ex cauſis repletionis multiplicantibus humores craſſos aut uiſcoſos, aut aliis cauſis oppilantibus coarctatorie, aut attenuatorie, aut carnoſe, unde non penetrabit ſpiritus ſufficiens ad debitum motũ, quo prohibito fieret paralyſis & diminutio ſenſus, tremor, aut ſolutio cõtinui membra debilitans. & quandoq; membro & ſpiritui ſimul accidit impedimentum, ſicut ex morſu animalis uenenoſi ſimul nocente ſpiritibus, & membro, aut forte duplex nocumentum unienſq; proprium ſimul coniungetur. Cauſa autem tremoris frequentior eſt frigiditas ſuperflua, aut humiditas remolliens, minor tamen humiditate paralyſim faciente. Signa tremoris abſolute ſunt manifeſta ex motu ipſius membri trementis. Signa cauſarum ſunt ipſæ cauſæ, Signa autem ipſarum propter defectum uirtutis & ſpirituũ ſunt, quia patiens deficit ex quocunq; labore & motu, & ſimiliter à quocunq; nutribili facile releuatur & non poteſt pati famem diuturnam, qm̃ ſyncopizaret. Signa uero ſuperfluæ frigiditatis aut humiditatis, & cæterarum cauſarum ſunt ex ſæpe dictis manifeſta.

Prognoſtica. Tremor magis peruerſus eſt qui incipit à ſiniſtro. Secundum, tremor in ſenibus medicatione non eſt remouibilis. Tertium, Tremor eſt uia in ſpaſmum aut paralyſim ſm materiæ diuerſitatem ſubtilis aut craſſæ. Quartũ, Tremor in labio inferiori ſignificat uomitum. Quintũ, Alienatio ſuperueniens tremori in cauſone, ut dicit Hipp. ſoluit ipſum propter calorem intenſum præter modum calefacientẽ cerebrũ & neruos, unde ſequitur alienatio, & cauſa tremoris reſoluitur, ſicut interdum econtrario ſoluitur permixtio mentis & cauſon materia ad neruos permutata, propter cuius permutationem ſequitur tremor.

Tremor autem ex eiſdem curatur, ex quibus ſanatur ſtupor. ſed, ſi ex ſuperflui uini potu euenerit; æger ab ipſo erit abſtinendus. ſimiliter, ſi aquam, quæ ex niue diſſoluitur, bibendo hanc incurrit paſſionem; ab ipſa abſtineat, & balneum calidiſſimum ingrediatur, in quo tam diu moram faciat, donec ſudet [à quo cum egreſſus fuerit] in ſole aſſidue moretur.

SCHOLION.

A quo cum egreſſus fuerit] cum uerba hæc non negligenda ſint; placuit nos eſſe animaduertendos: nam ipſius Raſis textus, ipſaq; expoſitio Arcu. aliter leguntur: inquit enim textus, Donec ſudet, & aſſidue in ſole moretur.

Hic ponit curam tremoris. Et habet tres partes. Primo ponit curam tremoris abſolute. Secundo, quando prouenit ex potu uini. Tertio, quando prouenit ex potu aquæ frigidæ. partes patent. De prima dicit, quòd tremor curatur cũ illis, cum quibus ſanatur ſtupor, de cuius cura ſermo præceſſit. Stupor autem & tremor curantur cura paralyſis, uerum leuiores exigunt medicinas ſicut ſunt morbi leuiores paralyſi. De ſecunda parte dicit, quòd ſi tremor prouenit ex ſuperfluo potu uini, æger ab ipſo abſtineat, & bibat aquam ſaccharatam, uel aquam mellis. De tertia parte dicit, quòd ſi prouenit ex potu aquæ, quæ ex niue diſſoluitur, uel aliter frigida ualde, æger ab ipſa abſtineat, loco cuius utatur uino pauco mediocris potentiæ, uel aqua mellis cum pauco ſaluiæ & piperis, & ingrediatur balneum calidiſsimum, in quo tantũ ſtet donec ſudet, ſiue illud balneum ſit aereum ſicut ſtuſa, uel igneum ſicut furnus, ex quo extractus eſt panis, uel ſit aqueũ calidum & ſiccum & actu & potentia, ſiue ſit naturale, ſicut thermæ ſulphureæ, aut alia huiuſmodi, aut artificiale. Et ad hoc confert ſepeliri in arena ſicca à ſole uehementer calefacta, & ſtatio ſub ſole confert &c.

Cura tremoris perficitur omnino ſicut dictum eſt in paralyſi. Verum ſunt aliqua propria tremori ſicut oleum de andachocha. id eſt, flore trifolii, quod in hoc habet mirabilem proprietatem applicitum ſuper originem neruorum & mẽbro tremulo cum frictione bona. Similiter emplaſtrum factum ex foliis iiſdem trifolii, cerebrum quoque leporis aſſatum ad hoc mirabiliter confert, & propterea frequenter comedatur. Et ſi tremor eſt in capite expertum eſt ſtœcas ſumptum ſingulis diebus pondere drach. 1. aut. 2. cum unc. 1. hydromellis, aut ſine potu in forma pilularum. Ex nocentibus autem ualde in eo & omni ægritudine neruoſa eſt multitudo phlebotomiæ, & nimius uſus uini & aceti, & coitus, & aquarum frigidarum: aqua tamen pluuialis eſt eis melior & minoris nocumenti, & in omni ægritudine neruoſa. Caſtoreum quoque & oleum de cucumere aſinino ſunt propria tremori à cauſa frigida proueniente, ſiue caſtoreum ſit exterius applicitum, ſiue interius ſumptum.

De tortura oris. Cap. 11.

TOrtura quæ apud Serapionem uocatur acauis à quibuſdam ſic deſcribitur. Tortura eſt morbus officialis figuram ſiue formam naturalem faciei corrumpẽs, ab Auicen. uero completius deſcribitur ſecunda tertii, ꝙ eſt morbus officialis in facie propter quem trahitur pars faciei ad partem non naturalem, & alteratur forma eius naturalis & remouetur bonitas obuiationis utrorumq; labiorum & ambarum palpebrarum ex parte. Officialis, id eſt, compoſitionalis. Eſt enim morbus in figura & etiam in ſitu, ſiue ſitus accipiatur pro loco, ſiue accipiatur pro ſocietate, ut patebit ex dicendis. Aliter officialis, id eſt, membri officialis, id eſt, inſtrumentalis & organici. In facie ad differentiam torturæ alterius membri. Propter quem trahitur pars faciei ad partem non naturalem, id eſt, contrahitur aliqua pars faciei ad ſitum non naturalem. Et alteratur forma, id eſt, figura eius naturalis. Et remouetur bonitas obuiationis utrorumq; labiorum, & ambarum palpebrarum ex parte. in his uerbis ſpecificat modum torturæ, & membra torta ſm plurimum in facie, ut ſit uobis magis manifeſta. Subdit autem ex parte, cum ſm aliquam partem ſit bonitas obuiationis, & labiorum, & palpebrarum, ſcilicet, ſecundum partem uicinam parti ſanæ.

CVm hominis os contorquetur, & unum de oculis ſuis claudere non ualet, & ſi præcipitur ei ut ſufflet, flatus ab una tantum parte exire uidetur; ipſum tunc contorſionem pati dicimus.

Diuiditur præſens capitulum in partes duas, primo determinat de tortura theorice. ſecundo practice. ſecunda ibi. Cuius curam. In prima parte ponit tria ſigna. Primum, ꝙ os, id eſt, facies, uel os, id eſt, labia oris torquentur. Secundum, ꝙ oculus partis ęgræ claudi non poteſt, id eſt, ob ſpaſmum, aut paralyſim palpebrarum non potentium ſe ex toto contingere. Tertium, quia non poteſt ſufflare niſi ex parte una, ſcilicet ſana, altera nõ potente, ſcilicet debite moueri ob ſpaſmum, aut paralyſim. & ſimiliter nec per eam poteſt expuere. Species torturæ ſunt iſtæ, nam aliqua eſt chronica ualde, tranſiẽs ſex menſes. Quædam eſt magis recens ſiue paucioris temporis. Iterum quædam eſt intenſa fortis, quædam debilis & remiſſa uix comprehenſibilis. Cauſæ torturæ coniunctæ ſunt duæ ſcilicet ſpaſmus aut paralyſis partiũ faciei, unde ſit partium faciei contractio, ad quem ſequitur tortura. Spaſmus tum ſecundum plurimum eſt in cauſa, cum partes faciei ſint latæ, ad quas materiæ etiam craſſæ facile poſſunt præcipitari. Cauſę autem paralyſis ſunt dictæ ſuperius. Cauſæ ſpaſmi dicentur in capitulo ſequenti. Duas tamen memorabo. Vna eſt apoſtema in collo quod facit torturam, aut cauſando ſpaſmum, quod eſt ſecundum plurimum in neruis dantibus motum mandibulæ inferiori, quæ ſcilicet oriuntur à prima ſpondyli, aut paralyticans eoſdem neruos prohibendo tranſitum ſpirituum, & proprie ſi fuerit apoſtema molle, nerui enim dantes ſenſum & motum partibus ſuperioribus faciei ramificantur à tertio pari neruorum cerebri. Secunda eſt uulnus in eadem parte aut in partibus faciei, per quod ſit paralyſis ſolutis neruis, aut muſculis mouẽtibus partes illas: aut forte ſit ſpaſmus neruis & muſculis non totaliter ſectis: aut propter apoſtema, quod ſequitur ad uulnus replens & contrahens partes illas, quæ ſic deinceps perpetuo remanent contractæ.

Signa prognoſtica ſunt dolor profundus in partibus faciei & ſtupor in cute, & multitudo ſaltus, ſiue iectigationis in eiſdem partibus prolongati, quodlibet nanq; iſtorũ arguit pręſentiã materiæ in his partibus. quę ſi ampliata fuerit, aut uirtus debilitata, fiet ſpaſmus aut paralyſis, & conſequenter

tortura. Signa demonſtratiua torturæ cum aliquando propter eius paruitaté occultatur, eſt riſus aut prolatio dictionum in quibus eſt, O. Ex his enim tortura quãtũcunq; occulta manifeſtatur. Signa uero partis læſæ plerunque occultãtur, quia interdum pars ſana apparet ita torta ſicut ęgra, quia aliquando pars ſpaſmata contrahit partem ſanam, ita nt ipſa uideatur torta: & aliquando paralytica multum grauitans & defluens attrahit partem ſanam, ita nt etiam uideatur torta: aliquando ſi parum paralytica ſit, contrahitur à parte ſana, ita ut ſcilicet aliquando nulla appareat tortura, aut ſi appareret, ęque bene apparet in parte ſana ſicut in ægra. Signa ergo propria & diſtinguentia ſunt infra ſcripta. Primum, quia oculus partis læſæ eſt aliqualiter diſcoopertus, cum palpebræ non poſſunt bene uniri, oculus antem ſanus totaliter à palpebris poteſt cooperiri. Secundum eſt, quia non poteſt expuere nec ſuflare per latus ægrum nec per medium oris, ſed ſolum per latus ſanum. Tertiũ eſt, ut præcipiatur, ut moueat genas & labia contrahendo, & elongando, & manifeſta tunc patebit, quia non poterit latus ægrum ſed bene ſanum. Signa uero ꝙ tortura ſit à ſpaſmo, eſt quia pars ſpaſmata extendi non poſſit, pars uero paralytica facile ducitur ad omnẽ differentiam. Secundum, quia cum ſpaſmoſa coniungitur ſoda, & dolor aliquis, cum paralytica uero non. Tertiũ, quia in tortura ex paralyſi ſenſus ſunt magis turbati, & ſentitur in cute leuitas, & in lacertis, & ſtupor quidam, & humiditas profluit ex ore, & eſt palpebra inferior demerſa, et medietas panniculi, quę eſt ſuper palatum ex parte illa eſt mollificata, ſtupida, humida, laxa, & apparet ꝙ mediteтur homo & aſpiciat ad inferiora, quia palpebra ſuperior multũ cadit, & magnam partem oculi claudit. In ſpaſmoſa ſunt ſigna his contraria. Signa autem ſpaſmi ſic. & hu. aut non proportionati ad materiam, uidebuntur in capite ſequenti. Et ſigna cauſarũ paralyſis in proprio cap. fuerunt poſita.

Prognoſtica. Timor eſt mortis in tortura uſq; ad quatuor dies, quia materia facile poteſt conuerti ad cerebrum ipſum oppilando uel apoſtemando. Secundum, torturæ extenſæ uſq; ad ſex menſes fortaſſe non ſperatur rectificatio,

Tortura in decrepitis raro recipit ſalutem. Tortura ſequens ægritudines fortes ſicut apoſtema cerebri & ſimiles, & ſpaſmum de inanitione, quod ſignatur & ſcitur per euentum eius paulatim factum, non recipit curationem.

Cura.

Cuius curam incipiemus cum ſolutione uentris ex pilulis fœtidis. Nutrimentum uero eius atque ipſius potum diximus, ut in capitulo de paralyſi diximus. Aegro præterea quotidie in mane antequam comedat, ſinapim cum ſyrupo acetoſo gargarizare faciemus, & mittemus eum in domum obſcuram, et præcipiemus ut unam nucem muſcatam in parte oris, qua torta eſt retineat. Naribus quoque ſufflabimus condiſi, ut ſternutatio prouocetur. Spondyles quoque colli eius, & faciem eius, & frontem ex oleo coſtino inungere conuenit, & eſt quotidie de anacardino aur. I. pondus ſumendum. Et ſi paſſio hoc modo ſoluta non fuerit ad uentris ſolutiones, † & ægri ſedationem redeundum eſt. De tortura uero quæ non repente, ſed paulatim accidit non loquimur, ipſa nanque non contingit niſi in phreneſi pernitioſa morte iam imminente, & eſt ex ſiccitate.

SCHOLION.

Ad ægri ſedationem] etſi res eſt parua; tamen, ut diuerſos cognoſcas textus, legitur Ad ægri præſeruationem.

Hic ponit curam torturæ pendentis à paralyſi aut ſpaſmo humido. ſecundo dicit ſe non uelle ponere curam torturæ factæ paulatim ex ſpaſmo de inanitione cũ ipſa ſit pernicioſa, ſecunda ibi. De tortura uero. In prima parte docet Raſis euacuare. Primo cum pilulis fœtidis. Secundo docet ꝙ dięta eius ſit ſicut dictum fuit in paralyſi.

Tertio præcipit gargariſma, ut hoc, ℞. ſinapis. ℥. s. bulliat in lib. una aquæ ad conſumptionem medietatis & coletur, cum qua colatura miſceantur ſyrupi acetoſi ſimplicis. ℥. 2. & gargarizetur ſtomacho ieiuno. Quarto locat tortum in loco obſcuro per quatuor dies uel ſex, ne materia amplietur & dilatetur per multi luminis præſentiam. Quinto teneat nucem muſcatam in parte oris quę torta eſt. Sexto prouocet ſternutationem cum cõdiſi ſuperius declarato, uel loco eius prouocetur cum elleboro, & ſimilibus. Septimo ungantur ſpondylles colli, quia ab ipſis ramificantur nerui uenientes ad faciem. Et ſimiliter ungantur partes frontis & faciei ex oleo coſtino ſuperius deſcripto. Vltimo ſumant quaque die aur. I. confect. anacar. ut ſupra in paralyſi. Et ſi cum his nõ curatur quieſcat per decem dies ſolo regimine bono obſeruato, deinde iterum redeat ad ea quæ iam dicta ſunt. Cura torturæ exigit eaſdem intentiones quę dictæ fuerunt in paralyſi. Et hic eſto memor, ſicut ibi, non properare ad uſum medicinarum fortium in principio digeſtiuarum aut ſolutiuarum, ſed expecta uſque ad quartum & ſeptimum & decimum quartum diem, ſicut dictum fuit. Neque aliquo modo ſoluas cum debili aut forti ſolutiuo, niſi præmiſſa digeſtione, ſed ſolum ſit contentus clyſteribus lenientibus. Secundo in tortura ex ſpaſmo primo mollifica, deinde reſolue, ſed in tortura ex paralyſi ſolummodo reſolue. Ex expertis eſt ut ſumantur. ʒ. 2. hieræ Hermetis per menſem continuum: ſecundum expertum eſt zingib. & acorus confecta cum melle, ſiue diacorus ſumptus mane & ueſpere ad quantitatem nucis. Phlebotomia uenarum linguæ in tortura ſanguinea optime confert. Aſſiduatio ablutionis faciei cum aceto in quo decocta eſt ſinapis eſt mirabil. proſpicere in ſpeculo ſępe iuuat ad rectificationem torturæ. Cauterium ſuper uenam quę eſt poſt aurẽ, eſt ultimũ, ſi per plures dies dimittatur apertum. Sirupus proprius in cauſa frigida. ℞. acori lib. s. zing. nucis muſca. ana. ℥. I. mellis lib. I fiat ſyrupus clarificatus bulliendo ſupraſcripta in ſufficienti quantitate aquæ, & adminiſtretur cum aqua decoctionis ſaluię, ſed non adminiſtretur niſi poſt ſeptimum, & præcedente alia euacuatione. Solutiuũ proprium poſt hunc ſyrupum eſt hoc. ℞. pilularum cochiarum, fœtidarum an. ʒ. s. fiant pilulæ. 5. & exhibeantur in mane ſeruata debita diæta & cuſtodia.

Gargariſma. ℞. nucis muſc. ℥. s. acori. ℥. 2. pyrethri, ſinapis, zing. ana. ℥. s. aceti. ℥. I. mellis. ℥. 2. bulliant in lib. 3. aquæ ad conſumptionem duarum partium, ſed non fiat gargariſma neque ſternutatorium niſi præcedentibus purgationibus. Succus auriculæ muris cum nuce muſcata in eo infuſa eſt proprius per nares attractus. Eſt autem auricula muris anagallis, pro ea tamen ſumimus maioranam. Oleum proprium in tortura. ℞. rad. acori. ℥. 2. zing. nucis. muſca. ana. ʒ. 2. olei coſt. ℥. 4. uini al. potentis tantumdem, bulliant ſuper cineres uſque ad conſumptionem uini, & cum pauco ceræ fiat unguentum. Eſto tamen memor in tortura à ſpaſmo præponere mollificantia, deinde reſolutiua ſuccedant. Mollificatiuũ proprium. ℞. mucil. fœnugræci, ſem. lini, butyri, axungiæ anatis, olei amygdalarum dul. medullæ cruris uituli. an. ℥. s. olei de lilio. ℥. I. nucis muſ. ʒ. I. ceræ quantum ſufficit, fiat unguentum molle, aut miſceantur mollificantia cum reſolutiuis. Et hæc de tortura.

De ſpaſmo. Cap. 52.

SPaſmus à græco deriuatum idem ſignificat quod cõtractio. Et deſcribitur ab Auicen. ſecunda tertii cap. proprio, ꝙ eſt ęgritudo neruoſa, qua mouentur lacerti ad ſua principia, & inobedientes fiunt in dilatatione. Eſt quidẽ ægritudo, quia ſenſibiliter lędens. Et eſt ægritudo quæ eſt cõpoſitio præternaturalis in figura, quia membrum in ſpaſmo male figuratur contra uoluntatis imperium. & eſt morbus in ſitu, capiendo ſitum tam pro poſitione ſiue loco, q̃ pro ſocietate, cum membrum neque in debito loco remaneat, neque poſsit aſſociari cui debet ſm humanam neceſsitaté. Neruoſa, quia licet in omni ſpaſmo membrum organicum lædatur ſm ſe totum, læditur tamen principaliter ſm partem neruoſam ipſius, qua mouentur lacerti. expreſsit inſtrumentum principale motus uolũtarii, unde in hoc differt ſpaſmus à ſingultu, cum in ſingultu non ſit motus lacertorum, ad ſua principia, ſcilicet ad nucham, à qua. 31. paria neruorum & unum impar originantur, dantia motum & ſenſum fere toti corpori à ceruica infra. Et à cerebro originãtur ſeptẽ paria, ut ſupra in anatomia, quia omnes concurrentes ad cõpoſitio

ueu

nem omnium muſculorum ſunt cauſa ut ipſi muſculi ſpaſmentur,& moueantur uerſus nucham aut cerebrum. Et inobedientes ſunt in dilatatione, quia non poſſunt dilatari ſm uoluntatis imperium,niſi ægritudo remoueatur.

Nota primo ꝙ duplex eſt ſpaſmus proportionatus ad materiam,& non proportionatus.Non proportionatus eſt ille cuius cauſa immediata effectiua eſt uirtus ſiue anima, ſtimulata tamen à re præter naturam,ſicut eſt dolor,ſolutio continui,& huiuſmodi.Proportionatus ad materiam eſt duplex, de repletione & inanitione. Spaſmus de repletione eſt ille cuius cauſa immediata effectiua eſt ipſa materia exiſtens in neruo ſiue apoſtemet,ſiue non,nam dilatando membrum & extendendo ſm latitudinem & profunditatem eſt cauſa, ꝙ abbreuietur ſm longitudinem,quare fit contractio. Spaſmus de inanitione eſt,cuius principium effectiuum immediatum eſt ſiccitas ignea & terrea in eo creſcens & dominans propter conſumptionem humiditatis ſubſtantificæ, unde humidum,aereum & aqueum euaporat:Et inter hos eſt differentia,quia in ſpaſmo humido abbreuiatur neruus in longitudine,& in craſſatur in latitudine & profunditate,ſed in ſpaſmo de inanitione ſm omnem dimenſionem, fit abbreuatio & contractio. Ex quibus ſequitur iſtas concluſiones eſſe concedendas. Prima concluſio, aliquis eſt ſpaſmus immaterialis, qui tamen eſt morbus materialis, quia ſpaſmus non proportionatus ad materiam pendens, exempli gratia, ex cholera æruginoſa in ſtomacho eſt ſpaſmus immaterialis, quia non proportionatus ad materiam, eſt tamen morbus materialis curandus per euacuationem. Secunda concluſio. Aliquis eſt morbus ſiue ſpaſmus materialis,ut puta ſpaſmus de inanitione qui eſt proportionatus ad materiam: & tamen eſt morbus immaterialis cum non ſit ibi materia euacuanda,aut ad benignum perducenda per diſtinctionem. Dicitur autem ſpaſmus materialis,quia in eius quiditate exprimitur materia,ſcilicet ipſius conſumptio. Tertia concluſio, Aliquis eſt ſpaſmus proportionatus ad materiam, & nó proportionatus ad materiam.patet de ſpaſmo, cuius cauſa effectiua immediata ſit non ſolum materia, ſed etiam uirtus ſtimulata.Et ſi magis uirtus concurrat,à prædominio dicetur non proportionatus ad materiam,& econtrario ſi materia,à prędominio dicetur ſpaſmus proportionatus ad materiam.Et ſi ambæ æqualiter concurrant,ab utriſque æqualiter denominabitur,ſcilicet ubi quilibet per ſe eſſet ſufficiẽs ad illum producendum,ubi autem neutra eſſet per ſe ſufficiens,ſed ambæ ſimul,dicetur proportionatus ad materiam, & non proportionatus de copulato extremo, & non copulatiue.Nec ualet hoc argumentum,eſt ſpaſmus non proportionatus ad materiam,ergo non eſt proportionatus ad materiam,nec ibi arguitur ab affirmatiua de prædicato infinito ad negatiuam de prædicato finito.

Quarta concluſio. Aliquis ſpaſmus eſt de repletione & inanitione. Quinta concluſio.Aliquis eſt ſpaſmus nó proportionatus ad materiã de repletione & de inanitione, quarũ deductio faciliter patere poſſet.Ex his patet, ꝙ ſpaſmus de inanitione habet unã cauſam primitiuam,ſcilicet cóſumptionem humiditatis,& poſitiuam alteram immediatam crementum ſiccitatis. Contra,ſi per ſiccitatem fieret ſpaſmus, tunc hectici tertiæ ſpeciei omnes ſpaſmarentur, cum in ipſis ſit facta ultimata exiccatio qua deducuntur ad mortem. Ad hoc dicitur multum intereſſe inter ſiccitatem quæ facit ſpaſmum,& quæ facit hecticam tertiæ ſpeciei, nam iſta eſt uniformis fere ęqualis per totam nerui ſubſtantiam ex eo ꝙ inducta eſt paulatim.Illa uero quæ facit ſpaſmum non eſt uniformis per totum,nec æqualis in toto neruo,ex eo ꝙ ab agente uiolento in paruo tempore inducta eſt, unde magis exiccatur una pars nerui q̃ altera.Fit ergo contractio & applicatio in parte,ſcilicet minus exiccata,ſicut in corio proiecto ſuper prunas fit contractio una parte magis exiccata q̃ altera,ubi ſi in ſole aut in loco calido diu ſtetiſſet, & multũ fuiſſet exiccatum,non fuiſſet contractum,ſicut & lateres cũ coquuntur in fornace ab igne dulci non torquentur, ſed ab igne nimis forti contorquentur. Sed contra,neruus eſt æqualiter diſpoſitus per totum,agens forte,utputa calor cauſonis,poteſt omnibus partibus æqualiter applicari, ergo nó ſpaſmabitur.Præterea,ſi in hectica eſt per totum uniformis exiccatio totum deberet æqualiter contrahi, & ſic fieri tetanus. Dicitur cauſas reſiſtentes exiccationi nerui in cauſone non eſſe æquales,cum pars nerui aliqñ ſit circumuoluta mẽbris humidioribus,ſiue iuxta poſita: alia pars mẽbris ſiccioribus,quare nó ęqualiter reſiſtit per totũ,neq; etiã uapores febriles æqualiter omnibus partibus applicantur.Ad ſm dicitur,ꝙ ſi fieret contractio in hectico,tunc ſpaſmus ille eſſet de inanitione,& ſimiliter ſi corpus extẽſum & inflexibile humido fere uniformiter in oĩbus partibus neruoſis exiccato, tũc eſſet tetanus.Sed dico nullã fieri contractionẽ notabilẽ, neq; extẽſionẽ ad ſpaſmandũ ſufficienter, aut ad tetanandũ.

Secunda diſtinctio eſt,aliquis ſpaſmus eſt in fieri, ut qñ actualiter fit contractio,aliquis eſt in facto eſſe, ut qñ mẽbrũ poſt contractionem remanet contractũ,tunc enim eſt quies ubi dum fiebat erat motus.Et ex hac diſtinctione ſequuntur iſtæ concluſiones.Prima,Aliquis eſt ſpaſmus fiens,qui tñ eſt morbus factus,utputa ſpaſmus de inanitione cum eſt in fieri,& complebitur etiam remota omni cauſa conſeruante ipſum ſicut febre,fluxu,& ſimilib. Eſt enim morb. factus,quia independens.Eſt tamen ſpaſmus fiens cum actualiter fiat cótractio.Secundo,ꝙ aliquis eſt ſpaſmus factus,qui tñ eſt morbus fiens cum ad remotionem cauſarum ſit aptus remoueri, neq; à ſeipſo conſeruabilis ſit,ut patet in ſpaſmo de repletione facto & curabili. Tertia diſtinctio. Aliquis eſt ſpaſmus proprius ſicut eſt ſuperius deſcriptus.Alius improprius, ſcilicet ſingultus,quia in ſtomacho non eſt muſculus, aut aliud principium motus uoluntarii. Quarta diſtinct. Aliquis eſt ſpaſmus fortis adeo,ut ceruix contorqueatur & ſtrideãt dentes.Aliquis debilis ſicut oſcitatio,& aliquis uniuerſalis in toto qui non differt ab epilepſia,niſi quia eſt cum ſenſu intrinſeco & extrinſeco.Aliquis eſt particularis,& in una medietate,aut aliquo membro particulari. Aliquis eſt ſpaſmus ad poſteriora,& dicitur opiſthotonus.Aliquis eſt ad interiora, & dicitur emproſthotonus. Aliquis ad utrunque & dicitur tetanus. Ad latera autem rariſsime euenit,cum in lateribus pauciores muſculi & nerui ſint ſituati. Et harum diuerſitatum cauſa eſt ſm quod cauſa ſpaſmi eſt in diuerſis locis ſicut dictum fuit in paralyſi.Et quicunque iſtorum aut eſt initiãs, aut ſuccedens ad alias ægritudines ſicut ad ſynachen,pleureſim,ſirſen,& ſimilia.

Cauſæ ſpaſmi non proportionati ad materiam ſunt accidentia animæ ſicut timor & triſtitia,ſolutio continui,frigus nerui ex uulnere diſcooperti,putredo,dolor, punctura animalis ueneNoſi,comeſtio & applicatio rerum ueneNoſarũ, & communicatio facta neruis ab aliis membris,ſiue abſoluta,ſiue nó abſoluta,dummodo nerui non lædantur per eſſentiam,& magis ſpaſmantur nerui ex communitate ſtomachi & matricis q̃ propter alia membra.

Spaſmi de repletione cauſæ ſunt phlegma,ut in pluribus, deinde melancholia uel ſanguis,rariſsime cholera, ſiue humores apoſtement neruum ſiue non.Et aliquando eſt uenoſitas,& eſt ex his quæ ueniunt in hora & remouentur in hora,& uulgariter uocatur granfo. Cauſæ antecedentes ſunt idem humores non actu imbibiti,aut apoſtemantes neruos. Cauſæ primitiuæ ſunt crapulæ, ebrietates, ſomnus ſuper ſatietatem. Exercitium forte corpore pleno, retentio euacuationum etiam conſuetarum, ingredi etiam balneum corpore pleno,liquefactio humiditatum à febre, & ſimiles. Cauſæ ſpaſmi de inanitione ſunt febres fortes, ieiunia, uigilia,accidentia animi fortiter exiccantia,fluxus uentris, & aliæ euacuationes fortes, & cætera præter modum exiccantia.

Signa diſtinctiua inter ſpaſmum & epilepſiam ſunt, quia epilepſia eſt communis toti,& reſoluitur ualociter,& eſt cũ periodis & non fit ex inanitione & aufert ſenſum. Spaſmus uero in his ipſi opponitur,licet tamen ſpaſmus dicatur epilepſia membri,ſicut epilepſia eſt ſpaſmus totius corporis & ſimilantur in moribus contractiuis,&c.

Signa prognoſtica ſunt diſpoſitiones corporum. Primum,pueri ſunt ad omnes ſpaſmos maxime diſpoſiti.Et etiã ab omnibus maxime releuabiles. Iuuenes ad ſpaſmum non proportionatum ſunt proniores quàm ſenes. Corpora ſanguinea & cholerica ſunt proniora ad ſpaſmum q̃ phlegmatica aut melancholica.Secundum,tremor & dolor circa collũ

& iun&tur as nunciat ſpaſmum, pulſus chordoſus, & proprie cum diuerſitate eſt nuncius ſpaſmi.

Tertium oculi contorſio & facies in modum ridentis eſt nuncius ſpaſmi: fit enim ex contractione partium faciei. tremor manus ægri occultus, qui aliquando percipitur à medico ſolerti dum tangit pulſum pronunciat ſpaſmum. anhelitus difficilis interſectus, ſuſpirioſus, quia non poteſt dilatari pectus propter contractionem diaphragmatis & muſculorum, & huiuſmodi nunciat ſpaſmum. Signa cōcordantia habes. 6. aphor. aphor. 54. In acutis paſsionibus cum febre luctuoſa ſuſpiriis malum. Stipticitas uentris propter contractionem muſculorum ani aut matricis ad ſuperiora deriuatis. Retentio urinæ aliquando, & aliquando emittitur cum ſanguine miſta propter debilitatem renum, aut fortem expreſsionem ſingultus. Soda, tremor & dolor prænunciant ſpaſmum, ſtridor dentium, contractio cutis capitis. Signa demonſtratiua eſt ipſa actualis contractio uel contractum eſſe, pulſus tēſus diuerſus in modum ſagittæ aſcendens in medio ſui motus, & deſcendens in fine, & humilis in principio, in quo nō apparet manifeſta diaſtole propter nimiam tenſionem, unde oportet fieri pulſus uelociores & frequentiores. Item arteris eſt calidior aliis membris calido ſpumoſo ignito propter prohibitam tranſpirationē. Differt autem hic pulſus à pulſu principii paroxyſmi, cum hic ſit tenſior & magis manifeſtus.

Signa ſpaſmi non proportionati ad materiam ſunt cauſæ ipſæ, de quibus præceſsit ſermo. Signa uero ſpaſmi de repletione ſunt eius cauſæ. Diſtinguitur inter ſanguineā & phlegmaticam per ſigna ſæpius dicta. Et cauſæ primitiuæ ſeipſum ſignificant. Signa ſpaſmi de inanitione, eſt quia paulatim fit & præceſſerunt cauſæ, ſcilicet inanientes. Prognoſtica. Primum, omnis ſpaſmus uniuerſalis ex uulnere eſt mortalis. Secundum, ſpaſmus de inanitione cui in principio non reſiſtitur eſt mortalis. Tertium, ſpaſmus ad poſteriora eſt cæteris deterior. Quartum, habetur quarto aphor. In feb. non deficiente ſi labium, aut oculus, aut ſupercilium, aut naſus diſtorqueatur, aut non uidest iam debili exiſtente corpore, quodcunq; horum fiat, iam eſt prope mors. Quintum, Ventoſitas multiplicata cum tremore uentris, mortem ſignificat. Sextū, Saltus ſuperfluus arguens multitudinem uentoſitatis malū. Septimum, Spaſmus non proportionatus ad materiam, niſi ſit uniuerſalis ex uulnere ſecundum plurimum eſt ſalubre.

De tetano. Cap. 13.

TEtanus, quaſi totum tenens à tetano græco nomine deriuatus. Eſt ſm Aui. ſecūda tertii cap. proprio, ægritudo officialis prohibens uirtutem motiuam à cōtractione membrorum, de quorum aptitudine eſt, ut contrahantur propter nocumentum in lacertis & neruis. Eſt enim tetanus morbus in ſitu & in figura, & propterea officialis, id eſt, compoſitionalis, uel membri officialis, id eſt, organici. Nam licet ſit paſsio neruorum, eſt tamen principaliter organicorum, quia principalius & immediatius ſunt ad motū ordinata ſm humanam neceſsitatem, nec unquam eſt in neruis quin ſit in organicis. Dicitur prohibens uirtutem motiuam à contractione membrorum, ad differētiam ſpaſmi, cuius eſt membra contrahere. & ſubditur propter nocumentum in lacertis & neruis, &c. ad differentiam priapiſmi in quo non eſt læſio neruorum nec lacertorum uirgæ, ſed ſola ipſa tenditur ex multitudine uentoſitatis craſſæ replētis uenas & arterias.

Contra ſequitur quòd tetanus non differt à paralyſi. Dicitur, quod tetanus prohibet uirtutem motiuam à contractione membrorum cum ipſorum extēſione, paralyſis uero cum ipſorum mollificatione, propterea diffinitio eſt ſupplenda. Et propter hoc etiam differt à ſpaſmo in facto eſſe. Alcuzez uero dictio arabica uariis modis accipitur, ut uult Aui. in cap. de tetano. Quandoq; pro ſpaſmo muſculorum furculę. Quādoq; pro ſpaſmo oculi. Quandoq; conuertitur cum tetano. Sed proprie acceptus. Alcuzez eſt tetanus à cauſa frigida, & à uentoſitate proueniens, licet Auic. in cap. proprio, & ſimiliter cæteri authores ſint multum uarii in uſu horum terminorum accipientes frequenter unum pro altero.

Species tetani ſumuntur, ſicut ſpecies ſpaſmi. Eſt enim quidam non proportionatus ad materiam pendens ex eiſdem cauſis, ex quibus pendet ſpaſmus non proportionatus ad materiam. Et quidam tetanus eſt proportionatus ad materiam duplex exiſtēs, de repletione, & de inanitione.

Et cauſæ ſunt eædem, niſi quia in tetano ſunt duo ſpaſmi diuerſorum muſculorum & neruorum ad oppoſitas partes ſiue differentias trahentium, imo duo tetani per quorum extenſionem membrum remanet rectum & extenſum ad nullam differentiam contractum, ſicut ſi eſſet nocumentum in muſculis anterioribus & poſterioribus: aut ſi ſolum unus neruus aut muſculus ſit læſus, ille eſt læſus uniformiter per totum. exempli gratia, materia penetrante per riuulos nerui in totum neruum, unde non magis contrahibilis eſt ad unā partem q̄ ad aliam, ſed in ſpaſmo erit in una parte incraſſans illam, & per conſequens trahit ad ſe reliquam partem. Sed contra, ſi materia exiſtens in una parte nerui dilatans illam eſt cauſa abbreuiationis nerui ſm longitudinem, multo magis exiſtens in toto neruo & dilatans illum erit cauſa abbreuiationis eius. Ad hoc dicitur negando conſequentiam, quia omnis pars erit æqualiter extenſa, ſicut in marſupio undiq; æqualiter extenſo ſm longitudinem & latitudinem, non magis contrahetur ſm longitudinem q̄ latitudinem, ſed ſm omnem differentiam extendetur, & maiorabitur, & ſecundum hunc modum membra undique apoſtemata ut non flecti poſsint dicuntur tetanata, ſunt enim ſm omnem differentiam magnificata. Et ſimiliter poteſt eſſe tetanus de inanitione membro uniformiter exiccato & non contracto, cuius cauſæ ſunt eædem quę ſpaſmi. Et ſic aliquando uidemus brachium aut crus areſactum inextenſibile. Et ſimiliter erit tetanus non proportionatus ad materiam ex ſimilibus cauſis contingens, ex quibus prouenit ſpaſmus, ſicut ex cauſis primitiuis, ut cum homo dormit ſuper re dura, aut in ſomno unum membrum comprimit alterum, aut aliquod membrū ſune extenditur, aut percutitur taliter ut membrum nō poſſit fleti, ſicut aliquando ex ſimilibus cauſis membrum ſpaſmatur, & non poteſt extendi. Alcuzez autem proprie ſumptus prouenit, aut ex frigiditate ſine materia congelante, aut ex materia frigida craſſa undique æqualiter membrum extendente, ſiue apoſtemet, ſiue non, & ſimiliter à uentoſitate: unde ſi materia paralyſis congeletur, aut reſolutis partibus ſubtilibus incraſſetur, taliter, ut membrum remaneat extēſum, ex paralyſi fiet tetanus, ſiue alcuzez. Tetanus etiam aliquando fit incipiendo, aliquando ſuccedit aliis ægritudinibus, ſicut ſynanchæ & pleureſi, quemadmodum dictum eſt de ſpaſmo.

Signa ſumuntur eodem modo ſicut dictum eſt in ſpaſmo. Veruntamen ex ſignis prognoſticis tetani eſt ſaltus plurimus, grauitas ſermonis, durities in lacertis, & dolor in partibus ſpondylium uſque ad aloſos, & difficultas deglutiēdi, & cum ſcalpitur non delectatur. Secundum, urina ſicut putredo & uirtus cum horripilatione & tenebroſitate in uiſu ſudore in capite & ceruice ſignificat extenſionem in utriſque lateribus futuram. Tertium, cum tetanus communis incipit clauditur os, rubeſcit facies, fit dolor fortior & non poteſt ſorbere, multiplicatur palpitatio, & lachrymantur oculi. Et differentia inter tetanum & ſpaſmum in principio ſui eſt, quod ſpaſmus in lacertis incipit cum motu: tetani uero principiū eſt in lacertis cum quiete. Cætera ſigna demonſtratiua ſpecierum eius & ſuarum cauſarum ſunt ſimilia his quæ dicta ſunt in ſpaſmo.

Prognoſtica. Primum. tetanus eſt ægritudo acutior cæteris partibus quàm ſit ſpaſmus, & magis pernicioſa cum ſint duo ſpaſmi, unde iuxta aphoriſmum quintæ particulę. Quicunq; à tetano apprehenduntur, in quatuor diebus pereunt. Verū ſpaſmus de inanitione eſt deterior q̄ tetanus, quia contrahit ſm omnem dimenſionem. Secundum, ille tetanus eſt malus quem præcedunt febres inſeparabiles cum inquietudine fletu & alienatione, & fit color citrinus propter eas, & exiccatur os & labium, denigratur lingua & exaſperatur cutis, & extenditur: eſt enim ex inanitione. Tertium, Omnis tetanus à percuſsione cui aſſociatur ſingultus & permixtio rationis eſt mortalis. Sed circa dicta in litera dubitatur, quare ſpaſmus nō eſt ita periodicus ſicut epilepſia, cū tamē epilepſia ſit ſpaſmus uniuerſalis. Reſpondetur quod aliquādo fiunt ſpaſmi particulares periodici, ut quedā mulieres ſpaſmantur in manibus ſm periodos aggregationis materierū in matrice, ut Gal. in libello de ſpermate, cap. 2. Secundo poteſt aggregari

gari in alio membro materia per congeſtionem, uel quòd ipſa recipiatur ab alio membro in determinato tempore quæ erit factiua ſpaſmi periodici. Dico tamen quòd epilepſia per eſſentiam eſt periodica frequētius quàm ſpaſmus, quia fit ex defectu cerebri, & multa malitia ipſius cuius defectus nō corrigitur niſi à corde & hepate, cū cerebrum ſit membrū principale, neq; poteſt recipere correctionem per exterius applicitia, ſicut membra particularia extrinſeca, propter profunditatem & diſtantiam ipſius cerebri, & proprie ſecundū nerniculos eius in quibus hęc materia continetur. Alia uero membra facilius corriguntur tam in membris principalibus quàm non principalibus. Et uirtutes medicinarū melius in membris particularibus penetrant ad profundum, Epilepſia etiam per communitatem eſt frequentius periodica, cum læſio cerebri etiam non ualde magna ſit factiua epilepſiæ, in qua cerebrum contrahetur. Aequalis tamen læſio perueniēs ad neruos, non faciet ipſorum contractionem. Eſt enim natura quæ facit huiuſmodi contractionem tam in neruis, quā in cerebro, ut expellat à ſe nocumētum magis ſollicita de cerebro, quàm de neruis: non eſt enim negandum aliquem ſpaſmum particularem eſſe magis periodicum certa epilepſia per communitatem.

*C*VM aliquod membrum alicuius contrahitur, & ad ſuam redit originem, aut plura ex mēbris ſic diſponūtur; ipſa ſpaſmata eſſe pronunciabimus. ſpaſmus aūt ſubito, aut paulatim inuadit. ſpaſmo autem ſubitò eueniēti eadem præparāda eſt cura, quàm in paralyſi cōferre diximus. in eo tamen frictione manuum, et inunctione ex oleo coſtino plus utimur. ſpaſmus uerò, qui non repentè; ſed ſuauiter accidit poſt febrem, aut poſt multam uētris ſolutionem, aut multum uomitum, aut ſanguinis fluxum, malus eſt, & uix curabilis. quicquid tamē accidit, ei mederi incipiemus. ægro nāq; hordei aquam, & iura unctuoſa, & mollia miniſtrabimus. & in aquam dulcem tepidam ipſum mittemus, & ungemus ex oleo uiolaceo tepido, & oleo de ſeminibus cucurbitæ, & præcipue neruorū radices, in quibus ſpaſmus exiſtit. in thà quoq; diu moretur, & ex oleo uiolaceo inūgatur. de uino bibat patiens parum, quod tamen multam habeat aquæ admixtionē. & cibis nutriatur humidis.*

Diuiditur hoc capitulum de ſpaſmo in tres partes. In prima ponit ſigna ſpaſmi ſumpta ex quiditate ipſius. In ſecunda ibi, ſcilicet. Spaſmus autem. Ponens unam diſtinctionem ſpaſmi curat ſpaſmū de repletione. In tertia ibi. Spaſmus uerò, &c. Curat ipſum ſpaſmum de inanitione. Prima pars eſt manifeſta ex dictis. In ſecunda parte primo ponit hanc diſtinctionem. Spaſmus autem accidit ſubito, & eſt de repletione: aut paulatim & eſt de inanitione. Sed ipſi ſpaſmo ſubito eueninenti eadem properanda eſt cura, quæ ſuperius dicta eſt in paralyſi, cum ſit de repletione. Eſt tamen hæc differētia, quia in ſpaſmo indigemus amplius frictione & inunctione cum manu ex oleo coſtino ſuperius deſcripto in paralyſi, cum humor ſit craſsior. Debemus etiam flectere ipſum membrū ad oppoſitum illi differentię ad quam contrahitur. In tertia parte dicit, quòd ſpaſmus qui non repente, ſed paulatim accidit poſt febrem, aut multam uentri ſolutionem, aut multum uomitum, aut ſanguinis fluxum eſt malus & uix curabilis, imo non poteſt curari niſi in principio. Curat autem ipſum cum rebus humectātibus interius & exterius applicitis, quæ qualitatiue & ſubſtantifice humectant. Et hæc ſecundum plurimum debent eſſe frig. minus tamen frig. quàm hum. Et omnia quæ dicit ſunt manifeſta. Concedit tamen uinum multæ aquæ admixtum, quod debet eſſe nouum, nutriendo enim humectat ſubſtantifice. Et cum hoc facit aquam multam, quæ ei admiſcetur, ad extrema corporis penetrare, quapropter humectat etiam qualitatiue. In ſpaſmo tā de repletione debet eſſe uetus iuuans ad materiæ reſolutionem.

Cura ſpaſmi de repletione quatuor exigit intentiones curatiuas. Prima ordinat debitum regimen. Secunda euacuat materias communes & cauſam antecedentem etiam diuertēdo. Tertia reſoluit cauſam coniunctam membra confortādo: Quarta corrigit accidentia. Aer ergo iuxta primam intentionem declinet ad calidum & ſiccum. Diæta ſimiliter declinet ad ſiccum, & ſit ualde tenuis præcipue in ſpaſmo uniuerſali, ita ut ſint contenti aqua mellis aut ſacchari, aut pro cibo ſumant panatam cum pauco ſaluiæ minutim inciſæ, aut ouū unum cum ſaluia, aut brodium cicerum cum ſaluia, & ſimilibus. Caueāt à carnibus & uino, niſi forte parum uini antiqui concederetur ad materiæ reſolutionem euacuatione iam pręcedente. Declinante tamen ægritudine utatur carnibus facilis digeſtionis declinantibus ad ſiccum ſicut perdicibus, & ſimilibus. Et reliquum regimen ſeruetur, ut ſupra in paralyſi. Secunda intentio, ſcilicet euacuatio perficitur cum phlebotomia, ſi ſanguis aut humorum multitudo ſit in cauſa. Quę phlebotomia iuxta ſententiam Auicen. non ſit multum copioſa tum ut calor innatus non debilitetur qui eſt principale reſoluens, tum etiam quia nerui ſunt frigidi. Et fiant aliæ euacuationes ſecundum exigentiam humorum peccātium, ſicut dictum fuit in paralyſi. Attende tamē quòd in ſpaſmo uniuerſali eſt neceſſaria feſtinatio, nec oportet præmittere digeſtiua, neq; tardare ſicut tardatur in paralyſi. Interficit enim frequēter a prima die uſq; ad quartam. Euacuatio autem fiat cū clyſteriis leuibus aut acutis, & cæteris generibus euacuationum ſicut dictum fuit in paralyſi. Vbi autem daret inducias ante digeratur materia, & ſeruentur canonea ſuperius dicti in paralyſi. Ad fortiorà tamen digerentia & euacuantia eſt cæteris paribus citius procedendum, quàm in paralyſi, cū materia ſit craſsior. Digeſtiua & euacuantia illic requirātur in cap. de paralyſi. Tertia intentio, ſcilicet cauſæ coniunctæ reſolutio & membrorū confortatio, maxime cerebri & neruorum perficitur cum interius & exterius applicitis. Sed attende quòd quantum ad exterius applicita differt cura ſpaſmi à cura paralyſis, quia in ſpaſmo debēt eſſe aliqualiter mollificātia. quia materia eſt craſſa, & membra indigent erectione uerſus figuram naturalem. Primum, ex conuenientibus propriis eſt rem contritus cum pinguedine ſua, ſed proprie uulpis aut lupi, & applicitus debite calidus origini neruorū & loco ſpaſmato, Secundum, eſt pellis uulpis & lupi, ex qua cum calore ſuo actuali dū nouiter facta eſt excoriatio æger circundetur, ſimiliter inunctio cum adipe luporum & uulpium. Item ſeſsio in aquis decoctionis luporum, uulpium & ſigillatim, & coniunctim, præcipuæ ſi cum eis decocta fuerint aliqua propria, ſicut abrotonū, anethum, folia lauri, hyſſopus, ſtœcas arabicū, & ſimilia. Oleum quoq; de lilio eſt ad hoc præcipuū. Lana quoq; ſuccida ſuper locis ſpaſmatis præcedentibus prius unctionibus eſt conueniens. Vnguentum quoq; factum ex ſtyrace liquida. ℥.1. olei de lilio. ℥.2. euphorbii, caſtorei, ana. ʒ.1 ceræ quantum ſufficit, eſt conueniens. Similiter oleum uulpinum, & oleum de coſto, deſcriptione Meſuæ. Fortius autem iam dictis eſt oleum de coſto, deſcriptione Raſis. Balnea quoq; & proprie ſulphurea ſunt ad hanc intentionem. Sed ex interius ſumptis ſunt diamuſcum, diambra, theriaca, mithridatum, acori conditi. & diacorum. &c. Vltimum uero eſt confectio anacardina febrem prouocans, de qua ſuperius in paralyſi. Quarta autem intentio, ſcilicet correctio accidentium perficitur educendo fæces, aut urinā ſi fuerint retentæ, cum eis quæ dicuntur in propriis capitulis: & ſubueniatur in difficultate anhelitus cum unctionibus dilatantibus muſculos, & poſitione ægri ſi oportuerit in balneo olei, cuius mandibulæ etiam uiolenter aperiantur ſi ſtrictæ fuerint.

Et reliqua accidentia curentur ſecundum propria capitula.

Cura ſpaſmi de inanitione perficitur cū frigidis & humidis ſecundum totum regimen ſex rerum non naturaliū, præcipue aeris tam inſpirati quàm circundātis. Sed tamen ſecundum plurimum maius ſtudium debet eſſe in humectando quā in frigidando. Hæc autem applicentur extra & intus ſecundum omnem modum, & ſint humectantia quæ intus approximantur tam qualitatiue quàm ſubſtantifice. Vnde conuenit balneum ex lacte aut ex aquis in quibus cocta ſint folia ſalicis, hordeum fractum, uiola, nenufar, cucurbita, citruli, aut fiat tota tina ex ſucco cucurbitæ, aut ex aqua roſ. in qua decoctum ſit aliquod horum, aut ex aqua melonis indi, & ſimilibus. Et fiant clyſteria ex rebus ſimilibus additis quibuſdam impinguantibus, ſicut oleum uiolaceum, nenufarinum, aut pinguedo porci lota pluries cū aqua frigida. Et ex oleo uio-

laceo inungantur iuncturæ & totum dorſum, aut ex oleo nenufarino, aut ſalicis, & cũ iſtis per miſceri poteſt pinguedo porci recens, lota pluries cũ aqua frigida, & infirmo detur lac recens ſecundum menſuram conuenientem, quam poſſit digerere ſebre non exiſtente. Sed præſente ſebre detur aqua hordei, aqua cucurbitæ, aqua melonis indici cum iuleb uiolaceo, aut ſimili. Et ſi cum iſtis miſceatur parum uini albi ſubtilis unius anni tantum, dulcis aliqualiter, aut ſaltem non acris erit conueniens, & quieſcat & multum dormiat, & nõ fiant euacuationes niſi naturales, & leues, & gaudeat, & maximum ſtudiũ etiam habeatur in humectatione cerebri embrocando & ungendo commiſſuras capitis, & totum caput, & inſtillando huiuſmodi in auribus, & naribus, & utatur contuſo & brodio conſumpto in quo cocta ſit cucurbita, lactuca, & ſimilia, & ſi qua accidentia ſuperuenerint, corrigantur ſecundum exigentiam. Cura ſpaſmi non proportionati ad materiam. Si fuit à uulnere ſedetur dolor, & procuretur ſanies, ad quod optime ualet emplaſtrum de maluauiſco cum oleo roſ. exterius applicitum, & terebenthina lota cũ uitello oui in uulnere applicita, & tota nucha ungatur & fomentetur cum humectantibus temperatis in actiuis, ſicut eſt oleum amigdalarum dulcium. Et ſi fuerit ſebris addatur parum olei uiol. Et ſi fuerit à punctura uulnus aperiatur, & cũ inciſione donec nirus tranſpiret, & in punctura inſtilletur ſulphur, aut parum euphorbii diſſolutum cum oleo roſaceo & terebinthina. & ſit actu notabiliter calidum. Et caratim ſiue uermes terreſtres cocti in oleo roſaceo, & appliciti optime conferunt: & ſi fuerint à putredine alicuius membri uulnerati, optimum remediũ eſt cauterium actuale ſup partem putrida. Et ſi fuerit a frigiditate loci uulnerati, locus, & partes circunſtantes ſomentẽtur cum pannis infuſis in oleis calidis ad hoc propriis, ſicut oleo de coſto, & de croco. Et ſi fuerit ab apoſtemate, curetur apoſtema ſecundum quod oportet ſemper mitigando dolorem cũ unctionibus & emplaſtris, & infundendo membrum in oleo, & ſimilibus. Et in omnibus his attendendum eſt origini neruorum cum humectantibus ſecundum plurimum temperatis in actiuis: uno frequenter oportet ponere ægrum in tina ex oleo communi, & cum exit à tina induere ipſum camiſia, & caligis ſuffulti lana ſuccida. Et ſi fuerit à ueneno aut à punctura uenenoſorũ, cura requiratur ſexta quarti. & à Raſis. 8. huius. & origines neruorum ſomententur cum humidis declinantibus ad calidum aut ad frigidum ſecundum exigentiam rei uenenoſæ. Et ſi fuerit à cholera praſsina in ſtomacho, aut alio humore, uomitu aut ſeceſſu ducatur: & ſi fuerit à communitate aliorum membrorum, ſicut matricis, ægritudines illius membri curentur ſecundum quod oportet. Diæta autem debet eſſe tenuis & declinans ad calidum, aut ad frigidum ſecundum exigentiam cauſæ, & accidentia curentur ſm quod oportet.

Cura tetani eſt eadem quæ ſpaſmi à ſimili cauſa. Verum indiget ut magis feſtinetur, quoniam eſt acutior quã ſpaſmus. Et ex his quæ ualde conueniunt eſt ut ſerueat ſuccus anethi, & mittatur in ipſo catulus talda, id eſt, catulus canis aut uulpis, & decoquatur donec diſſoluatur, infundatur æger in decoctione eius bis, aut quantum uel quotiẽs oportet. Et ſi nõ haberetur tanta quantitas ſucci, ut in ea poſſet æger infundi, habeantur petiæ quæ in tali decoctione infundantur, & loco nuchæ aut membro tetanato ſuperponatur. Et ſic eſt finis huius cap. de ſpaſmo & tetano.

De epilepſia. Cap. 14.

Epilepſia græce quaſi captio dicitur uel captiuitas latine, ex eo quòd ſecundum Alexandrum tenet omnem ſenſibilitatem captiuam. Dicitur morbus caducus, ex eo quòd cadit patiens ob eam. Dicitur morbus comitialis. eo quòd ſi aliquis hoc morbo in comitiis caderet, comitia ad aliam diem transferebantur. Comitia uero dicebãtur conuentus uniuerſi populi Romani, calendis Ianuarii in cãpo Martio ad magiſtratus creandos. Dicitur morbus lunaticus ex eo quod ſecundum motum lunæ commoueri uidetur. Hãc alii uocant ἱερὰν νόσον, id eſt, ſacrum morbum, eo quod ſacram partem corporis poſsideat, ſcilicet cerebrum in quo animam habitare dicunt. Alii ἡράκλειον, ideſt, herculeum uocant eo quod fortis ſit, & non facile illidatur: & Herculem ferunt hoc morbo laboraſſe, uel quia ſit fortis in proſternendo homines ſicut Hercules. Dicitur etiam commeſſalis, quia commeſſationes, crapulæ, ebrietates ſint ipſius cauſę. Et παιδικὸς, eo quod facile pueris accidit: nam παῖς græce, puer latine dicitur. Et propter hoc à quibuſdam infantilis uocatur. Ab Auicẽna uero cap. proprio. mater puerorum. Epilepſia ab Auice. ſic deſcribitur eſt enim ægritudo prohibens membra animata ab operatione ſenſus & motus, & erectione non integre propter oppilationem contingentem. Eſt quidem ægritudo in figura, & in ſitu tam pro poſitione quàm pro ſocietate. Prohibens mẽbra animata, ideſt in quibus uiget uirtus ſenſibilis, aut motiua. Ab operatione ſenſus & motus, & erectione non integre, eo quòd ſi fortis ſit, tollit omnem ſenſum interiorem & exteriorem, licet nõ omnem motum, prohibet tamen ut corpus poſsit erigi, imo ſi ſit rectum ſtare non poteſt, ſed in terram cadit. Si uero ſit debilis remanet aliquid ſenſus interioris, ſcilicet cogitatiuæ & memoriæ, ex eo quòd minus læduntur quàm ſenſus communis, cum magis lædatur uentriculus anterior quàm duo poſteriores, cuius oppoſitum eſt in apoplexia. Et additur propter oppilationem contingentem, ſcilicet in cerebro. nõ enim abſoluitur epilepſia ab oppilatione cerebri, & propterea etiam dicitur morbus in uia.

Cum aliquis cadit in terram, & torquetur, & commouetur, & intellectũ amittit, dicimus ipſum epilepticum eſſe quòd, ſi ſpuma exit per os, aut ſe commingit, aut ſperma egreditur, aut egeſtio; paſſio tunc eſt grauior & uehementior.

Diuiditur preſens capitulum in duas partes. In prima ponit ſigna epilepſiæ. Secundo curam. ſecunda ibi. Si autem æger. Prima in duas. Primo ponit ſigna epilepſiæ in generali. Secundo ſigna fortitudinis eius. ſecunda ibi. Quòd ſi ſpuma. In prima parte ponit tria ſigna. Primum eſt, quòd cadit epilepticus ſi rectus ſit. Secundum eſt, quòd poſt caſum commouetur, ſcilicet motibus quibuſdam ſpaſmoſis. Tertium eſt quòd intellectum amittit, ideſt, omnem ſenſationem interiorum uel maiorem partem, & ſimiliter omnem ſenſum exteriorem præcipuæ auditũ & uiſum, licet forte aliquid tactus in parua epilepſia poſsit remanere. Hæc enim omnia fiunt ſpiritu ſenſibili & motiuo non debite potente tranſire per uẽtriculos, neq; deferri ad membrum propter oppilationẽ. In ſecunda parte ponit ſignum fortitudinis epilepſiæ, quod eſt exitus ſpumæ per os, uel urinam egredi, aut ſperma, aut egeſtionem, & ſupplete alias euacuationes, ſcilicet ſanguinis per os aut nares. Hæc enim omnia arguunt fortem ſpaſmum propter quem pectus non poteſt dilatari, & calore ſucceſo in ſpiritalibus prohibita euacuatione ſit ſpuma, de qua in apoplexia ſufficienter dictum fuit. Alię ſimiliter euacuationes fiunt propter fortem ſpaſmum, & compreſsionẽ muſculorum uentris ſuper inteſtina, & ueſicam ad quã ſequitur expreſsio urinæ & fæcum. Similiter ad fortem contractionem uaſorum ſpermatis ſit ipſius effuſio, & ad fortem cõtractionem cerebri ſequitur expreſsio ſanguinis per nares, & colatorium: non tamen hæc omnia in omnibus fiunt, ſed quædam in quibuſdam ſecundum corporum diſpoſitiones.

Quia epilepſia eſt ſpaſmus uniuerſalis ſecũdum plurimũ, uel non ſit ſine eo, ſicut ſpaſmus particularis eſt epilepſia membri particularis, propterea ſpecies epilepſiæ ſunt fere eædem cum ſpeciebus ſpaſmi. Prima diuiſio, eſt enim quædã ſpecies non proportionata ad materiam, & eſt ſecundum plurimum. Et quædam proportionata ad materiam. Et hæc eſt de repletione, & non de inanitione, quia epilepſia non poteſt fieri à ſiccitate cerebri tantum, primo quia ſit ſubito, ſed ſpaſmus ſiccus non ſit ſubito. Secundo, quia cerebrum non poſſet tantam ſiccitatem tolerare ut multum ſpaſmetur quin moriatur corpus prius, cum cerebrum ſit membrũ principale. Secunda diuiſio eſt, quia alia eſt a principiis generationis, alia ex tempore, & hęc eſt antiqua, aut noua. Item alia eſt fortis, alia debilis, alia materialis, alia immaterialis. Aliqua ſit incipiendo, aliqua permutando ex aliis ægritudinibus, ut melancholia, incubo, & ſimilibus. Item aliqua non periodica, aliqua periodica & cum periodis ordinatis aut non ordinatis, alia cum motibus ſpaſmoſis, alia ſine.

Cauſæ epilepſiæ quædam ſunt primitiuæ ſicut percuſsio,

aut

aut in capite, aut in aliquo mẽbro neruoſo, aut morſus aïalis uenenoſi, aut ſũptio aut applicatio medicinę uenenoſę. Sife ex ſex rebus nõ naturalibus aer nimis frigidus, aut putridus, aut plenus fumis malis ſicut aer plenus fumis eleuatis à carbonibus non potentibus tranſpirare, lumen intenſum ſubito occurrens, auditus ſonorum ingentium & horrendorum, crapulæ, ebrietates, & nimia fames, ſomnus nimius, retentio euacuationum conſuetarum, nimia quies, nimius motus & proprie poſt repletionem. Coitus plurimus & nimia abſtinentia ab eo, timor nimius, nimiaq; triſtitia. Sunt etiam quædã quæ à proprietate excitant epilepſiam, aut ſi epilepſia ſit occulta ipſam manifeſtant ſicut comeſtio apii & hepatis hircini, mirrha quoq; & ſuffumigiũ cornu caprini detegit epilepſiam. Indui quoq; pelle hirci nouiter excoriati, aut quæ aliquanto tempore ſteterit infuſa in aqus eacitat epilepſiam.

Cauſæ corporeæ per eſſentiam in cerebro ſunt dolor fortis aut mala complexio fiens fortis, aut ſolutio continui. Cauſa autẽ immediata omnis epilepſiæ eſt oppilatio coarctatoria, aut ex uapore uentriculos implẽte, & origines ipſius nuchæ & neruorum, aut ex materia phlegmatica ſecundum plurimum, ſecũdo melancholica, tertio ſanguinea, rariſsime uero cholerica. Verum ſemper oppilatio eſt cauſa immediata. Remotior ſecundum plurimum uapor aut uentoſitas. Et adhuc remotior ſunt humores à quibus uapores & uentoſitas eleuantur. Oppilatio uero attenuatoria fit ab eiſdem cauſis in meatibus, non in uentriculis. ſm plurimum uero fit ab ipſa uirtute contrahente cerebrum ſtimulata à re præter naturam, ſiue ſit per eſſentiam in cerebro, ſiue aliunde cõmunicatam. Et propterea ſecundum plurimum epilepſia eſt cum motibus ſpaſmoſis, quia ad contractionem cerebri, ſequitur etiam contractio neruorum. Et propterea ſecũdum plurimũ non eſt proportionata ad materiam. Epilepſia uero facta ab oppilatione coarctatoria, non concurrenre uirtute ad cõtrahendum cerebrum, eſt ſecũdum plurimum ſine motibus ſpaſmoſis. Cauſæ aunt epilepſiæ per communitatem ſunt, aut à toto ſicut in febribus, aut criſi: aut à ſtomacho propter fortẽ dolorem, aut fortem famem, & eſt communitas abſolute: aut propter præſentiam humoris calidi aut frigidi in eo cõmunicãtis uapores cerebro communitate non sbſoluta: aut eſt ab hepate, aut ſplene, aut ab inteſtinis, ſicut in uermibus, aut dolore forti: aut à mirach, aut à renibus, aut à ueſica, aut à matrice & eſt frequenter, aut à quocunq; alio membro particulari, ita ut à pollice pedis per ſæpe eleuentur uapores uenenoſi, qui dum attingunt caput faciunt epilepſiam. Verum à matrice frequẽter fit diſpoſitio mixta ex ſyncopi & epilepſia, ipſis usporibus nunc magis cordi, nunc magis cerebro cõmunicatis, & quandoq; æqualiter. Vapores tamẽ ſpermatici ſunt deteriores quàm menſtrua, & quandoq; à uaſis ſpermaticis uiri, cognoui eleuari uapores à ſpermate alterato faciẽtes epilepſiam fortem ſine motibus ſpaſmoſis, qui tãdem cũ debitis auxiliis ſanitati reſtitutus eſt. Signs quidem quibus differt ſpaſmus ab epilepſia ſuperius dicta ſunt.

Differt autem apoplexia ab epilepſia, quia epilepſia eſt cũ motibus ſpaſmoſis ſecundum plurimum qui non ſunt in apoplexia. Differt autem epilepſia ſine motibus ſpaſmoſis ab apoplexia, quia epilepſia ſm plurimum cito ſoluitur, & eſt cum paroxyſmis, & rariſsime terminatur ad paralyſim. Apoplexia ſi fortis ſit interficit, ſi debilis terminatur ad paralyſim ferè ſemper. Differentia uero inter epilepſiam fortẽ ſine contractionibus ſpaſmoſis quæ terminatur in paralyſim, & apoplexiam debilem, quæ etiam terminatur in paralyſim non eſt perceptibilis, ſunt enim ſere eædem, & ab eiſdem cauſis prouenientes. Et ſi eſt ſignum diſtinctiuum illud ſumitur ab ætate.

Signa uero prognoſtica ſunt grauitas capitis, incubus uertigo, & reliqua ſuperius poſita in apoplexia: ſi enim hæc ueniant in ſene, prognoſticantur apoplexiam, ſi in pueris epilepſiam, ſi in mediis inter hos, nunc epilepſiam nunc apoplexiã ſecundum corporis diſpoſitiones.

Sigua demonſtratiua ſunt quæ dicta ſunt in textu. Item uiriditas ucnarum quæ ſunt ſub lingua, cum hoc quòd eſt prognoſticum, eſt etiam ſignum demonſtratiuum.

Signa uero epilepſiæ per communitatem ſunt nocumẽta aliorum membrorum præcedentia, cum quorum augmento multiplicatur, diminutione diminuitur, ablatione aufertur, & etiam quia non fit ſubito, & æger ſentit paulatinum aduẽtum eius, & eſt cerebrum incolume in ſuis operationibus niſi tempore psroxyſmi. Quando uero eſt per eſſentiam ſunt ſigna his contraria. Membrum autem his communicans cognoſcitur per ipſius nocumenta. Quæ autẽ ſint materiæ peccantes in capite cognoſcitur per ſigna dominii phlegmatis, melancholiæ, ſanguinis, choleræ, uentoſitatis, & uaporum, quæ ſæpe dicta ſunt ſuperius, præcipue in cephalæa. Cauſæ autem primitiuæ ſunt ſibi ſigna.

Prognoſtica. Primum. Epilepſia à generatione rariſsime curatur. Secundum, Epilepſia accidens pueris uſq; ad quatuor annos ut plurimũ interficit propter multitudinem materiæ & ſtricturam uiarum. Oportet enim ſi epilepſia debet curari, ut cauſæ ipſius remoueantur, ſi ſit materia per expulſionẽ ad nares, uel per colatorium, aut quòd permutetur ad caterius, aut in paralyſim tranſeat: ſi ſint uapores aut uentoſitates quòd reſoluantur: ſi dolor quòd mitigetur, ſi mala cõplexio quòd æquetur. Tertium, Epilepſia accidens pueris poſt quartum annum frequenter curatur circa. 14. aut. 25, calore facto acutiori, & materiis paucificatis. Si autem his tẽporibus non curatur, deinceps nõ curabitur. Quartum, Epilepſia melancholica eſt cæteris deterior, licet rarius eueniẽs quàm phlegmatica. Quintum. Epilepſia eſt fortiſsima cum qua ſiunt fortes ſpaſmi, deinde quies longs cũ prolõgatione paroxyſmi, nec etiam reminiſcitur caſus, & præcipuæ ſi cum ea fuerit expreſsio alicuius ſuperfluitatis. Sextum, Epilepſia per communitatem ſecundum plurimum ſanatur. Septimum Alſahaphati morphæa, aut alia huiuſmodi apparẽtia in cute capitis, sut partibus adiacentibus ſunt terminus epilepſiæ. Octauum, Quando paroxyſmi epilepſiæ continuantur in omni diſpoſitione interficit.

Cura.

Si autem æger ante acceſſionem ſentit quaſi aliquid ex aliquo ſuorum membrorum eleuari, & aſcendendo caput petere: & deinde ſyncopizatur, & cadit; tunc oportet in bora, qua ſentit illud, antequam illud accidat, membrum, à quo procedit fortiter ligare: probibebit nanq; boc acceſſionem euenire. in tempore uerò quietis corpus multoties erit euacuandum cum pilulis cochiis. & locus, à quo exoritur paſſio ex ſinapi, & pipere, & euphorbio, ac melle anacardino erit epithymandus, & epithyma dimittendum erit, donec ueſicetur, & ueſica rumpantur, & aqua, quæ in eis eſt collecta, effluat. ipſæ quoque non cito ſunt conſolidandæ, quinimo dimittendæ, ut quod in eis colligitur, emanet, deinde conſolidentur boc enim huius ægritudinis omnino exiſtit ſalus. ad ultimum uerò uẽtoſa cum parua ſcarificatione ſuperponere utile eſt.

Hic ponit curam epilepſiæ, Et primo per communitatem ſecundo per eſſentiam in cerebro. ſecunda ibi. Quòd ſi cum epilepſia. Prima pars in duas, Primo ponit curam epilepſiæ per communitatem à membris exterioribus. Secundo per cõitatem à ſtomacho. ſecunda ibi. Aeger uero. Prima iterũ in duas. Primo ponit curam epilepſiæ per communitatem à membris exterioribus inchosntẽ paroxyſmo. Secundo tempore quietis. ſecunda ibi. In tempore uero quietis, &c. De prima parte dicit, quòd ęger ante acceſsionem ſentit aliquid eleuari ab aliquo ſuorum membrorum & paulatim aſcendẽdo caput petere, deinde ſyncopizat cum illud ad caput peruenit, tunc pro cura oportet, ut, quamprimũ ſentit illud eleuari, liget membrum à quo iſtud eleuatur, forti ligatura. ſ. cũ aliqua aluta fortiter ſtringendo membrum illud ſupra locũ, à quo ille uapor incipit eleuari. Hæc nanq; ligatura aut omnino prohibet paroxyſmum epilepſiæ, prohibendo ſcilicet trãſitum uaporis uenenoſi, aut ſaltem minuet prohibẽdo ne totus uapor ad ſuperiora feratur. unde, ſi uapor à manu eleuetur: ligetur brachium: ſi à cubito, adiutorium ligetur: ſi à pede: tibia: ſi à genu: uel infra: ligetur coxa. dicunt etiã, quòd ſi fiat ligatura infra locum, à quo eleuatur: confert diuertendo ad inferiora. de ſecunda parte dicit, quòd tempore quietis inter unum paroxyſmum, & alterum erit multoties euacuandum cum pilulis cochus. ſed hic nota duo. Primũ, quòd euacuatiua debent habere duas conditiones. prima, ut reſpiciant

ſpiciāt membrū determinatū,a quo debet fieri euacuatio unde ſorte in caſibus iā dictis eſſet melius euacuare cum pilulis de hermodactilis euacuantibus à locis diſtantibus, & à iuncturis,aut ſi ſimul à cerebro, & locis iam dictis bonum eſſet has pilulas adinuicem permiſcere. ſed, vt euacuetur humor determinatus peccans;pilulæ cochiæ à prædominio euacuāt phlegma.ſi autem peccaret melancholia;oporteret etiam pilulas indas cum iſtis permiſcere,& aliquādo aureas, aut ſibi ſimiles cholera ſecum peccante.

Secundum eſt,ut ante iſtas euacuationes præcedant digeſtiua;nō enim poſſet humori euacuari, & præcipue ineptus euacuationi, & proprie à locis diſtantibus, niſi præcedente digeſtione: quæ etiā digeſtio debet reſpicere tam humores peccantes,quàm etiam membra,in quibus peccant.

Secūdo debet ſuper loco, à quo morbus exoritur apponi ueſicatoriū ex ſinapi,pipere,euphorbio,ana. ʒ. 1. mellis anacardi.omnium calida in quarto,quantum ſufficit ad incorporandum.& hoc unguentum dimittatur ſup loco ab octo horis uſq; ad duodecim,ſcilicet donec locus notabiliter ueſicetur:deinde ueſicę cum acu rumpantur;ut aqua in eis collecta effluat. & ſic cōſeruetur ulceratio in loco ſaltem per uiginti dies aut plures.& iam reiterando ueſicatorium, donec materia,quæ eſt radix ægritudinis ſit eradicata, poſtea permittatur cōſolidari. uentoſæ quoq; cum pauca ſcarificatione ad hoc ſunt proficuę trahendo materiam ad exteriora:aut ergo utrumq; fiat, aut alterum tantum ſecundum materiæ exigentiam;ſed materia exiſtente ſanguinea, fortaſſe uentoſæ plus conferrent.ueſicatorium, quo communiter utor,fit ex cantharidibus,& fermento permixtis adinuicem cum aceto fortiſſimo,& loco ſuperponatur ad quantitatem caſtaneæ. & pes coruinus contritus ad hoc ualet.ſimiliter ruta agreſtis, ſed eſt leuior. &, quando hæc non ſufficerent propter materiæ diſtantiam à membri ſuperficie,& proprie ubi nō eſſent mēbra ſuſpecta;ſient in coxa, natibus,ſpatulis applicetur cauterium potentiale,& permittatur profundari ſecundum exigētiam,& teneatur apertum per.40. dies.

Aeger verò ſi ante acceſſionem nauſeam,aut triſtitiam, aut cordis tremorem ſentit: & deinde ægritudinis acceſſio ſequitur; cogendus eſt multoties vomere ex aliquo vomitu. deinde picram in potu ſæpe accipere conuenit. ſtomacho quoq; emplaſtrum ex ſpica,& roſis, & maſtiche,& cortice thuris cum vino odorifero ponendum eſt. nutrimentum verò eius totum taliter ſtatuendum eſt, vt paucarum ſit ſuperfluitatum,ſicut caro frixa in ſartagine, & caro cocta in caziolis,& cibus qui fit de aue quadam, quæ habet in palato dētes,et uocatur taguid,& caro de volatilibus,et hœdia.

Ponit curam epilepſiæ per communitatem à ſtomacho dicens,quòd,ſi æger ante acceſsionem,id eſt,paroxyſmum ſentit nauſeam,id eſt,inclinationem ad uomitum,aut triſtitiam, id eſt,cōturbationem,aut anxietatem ſtomachicam,aut cordis tremorem,id eſt,oris ſtomachi, quod antiqui cor appellauere,aut tremorem cordis per communitatem à ſtomacho deinde ſequit paroxyſmus epilepſiæ, debemus ꝓuocare uomitū aut cū impoſitione digiti in ore,aut pēnę,aut cū aliquo uomitiuo;ſicut ex ſucco,uel decoctione raphani,in quo ſteterit infuſus elleborus per aliquot dies:ſufficit tamen communiter dies una ita,ut de illo ſucco extracto elleboro ſumātur ℥.3.cum.℥.2.oxymellis ſimplicis,& ſumatur tepidum prius ꝑ horam præcedente comeſtione alaganorum, aut huiuſmodi rerū uiſcoſarum,et incidentium, et exquiſitus fiat uomitus. Secundò hoc non ſufficiente ſumant hieram picrā ſimplicē, aut compoſitam,ut ſi quid remanſit euacuetur. Tertiò cōfortetur ſtomachus,ut bene digerat,& ne materiam aliunde recipiat cum hoc emplaſtro,uel unguēto.Recipe ſpicæ cali. & ſic.in primo,roſarum frigid.& ſic.in primo,maſtices,cali. & ſic.in ſecundo, corticum thuris cali.& ſic.in ſecūdo, cū uino odoriſero aggregetur, &, ſi opus eſt oleo;addatur maſtichinum,uel de ſpica uel cidoniorum:eſt tamen melius in modū fomenti abſq; oleo,& cera cum phyltro infuſo in uino,& bene expreſſo,in quo ſupraſcripta bene decocta fuerint ęqualiter de ipſis ſumendo.Quartò nutrimentum eius ſit bonum, paucarum ſuperfluitatum, declinans ad ſiccum, & proprie humore exiſtente phlegmatico.& propterea carnes comedantur aſſatæ,aut frixæ in ſartagine,aut in caziolis, quæ ſunt magis cupæ,aliàs concauæ,quàm ſartagines:& ſint facilis digeſtionis;ſicut auis uocata taguid quæ habet dentes in palato:quæ non eſt in regionibus noſtris;ſed loco ipſius ſint perdices,turdi,franguelini,phaſiani,turtures, quæ augmentum faciunt in cerebro,& augent intellectum.ſimiliter caro hœdina,& leporum iuuenum eſt adhuc conueniens.

Quòd,ſi cum epilepſia ſenſuum affuerit tenebroſitas, & debilitas,nec aliqua de prædictis ſignificationibus inueniatur;ægro pilulæ cochiæ multoties ſunt tribuendæ.& eius cōſeruatio ſubtilianda.& cibaria,quæ diximus danda.gargariſmus quoq; fieri debet.& ſternutatio ex his,quæ diximus, pronocanda.ac naribus pœoniæ puluis ſubtiliſſimus. qui ſimiliter alcbol,inſufflandus.

In hac parte ponit curam epilepſiæ per eſſentiam primò phlegmaticæ, ſecundò ſanguineæ, tertiò ponit electarium. quartò redit ad complendum curam ſanguineæ. ſecunda ibi. Si quis autem.tertia ibi.Electarium.quarta ibi. Electarium hoc.de prima parte dicit,quòd, ſi cum epilepſia fuerint tenebroſitas ſenſuum,id eſt,corruptio,& debilitas,id eſt, diminutio ſenſuum,ſcilicet tam interiorum quàm exteriorum, nec aliqua ſignificatio de prædictis in ueniatur,quæ nobis ſignificet epilepſiam fieri per communitatem ab aliis membris, & hoc maxime quia ſentit acceſsionem eius; tunc ægro ſunt multoties dandæ pilulæ cochiæ, quia materia ſecundum plurimum eſt phlegmatica.ſed attende ut ſupra, quòd digeſtiones pręcedant.ſecundò conſeruatio,id eſt,diæta eſt ſubtiliāda ſicut dicetur, & cibaria iam dicta ſunt danda. Tertiò fiat etiam gargariſmus & ſternutatio,& ſupple etiam maſticatio cū his,quæ ſæpe dicta ſunt in capitulis præcedentibus. Quartò puluis pœoniæ,ſcilicet radicis,aut ſeminis eius cali.& ſic in ſecundo, & proprie in epilepſia ſubtiliſsimus, ſicut alcohol, id eſt, puluis, qui in radiis ſolis apparet, eſt inſufflandus naribus.

Si quis autem cum epilepſia in facie, & oculis rubedinē habuerit, & venarum craſſitiem; phlebotomandus erit ex ſaphena ſanguis, & ex carnoſitate tibiarum cum ventoſis erit extrahendus.capiti præterea oleum roſ. & acetum ſuperinſundatur,& abſtineat à vino, & à cæpis, & allijs, ac ſinapi,& porris,& apio,& fabis, & canabith, & poſtremò ab omnibus fumum caput aſcendentem, & replentem generantibus.

Ponit curam epilepſiæ pendentis à ſanguine,& cerebro, & à toto communicatæ,quæ cognoſcitur per rubedinē oculorum,& faciei,craſsitiem uenarum,& alia ſigna, de quibus ſupra.tūc in primis facienda eſt phlebotomia de uena ſaphena,ſed melius ex ambabus:deinde(ut legatur ultima pars huius capituli) ex uena baſilica,& ſupple,aut cephalica, & poſtea,ſi oportuerit,ex uenis magis ꝓpriis,ſicut ex uenis, quæ ſunt ſub lingua,poſt aures,in fronte,in cute capitis, non dico in omnibus, ſed in quibus uidebitur magis expedire: quod cognoſcetur ex ipſarum tenſione & craſsitie,& etiam ad diuerſionem docet ex carnoſitate tibiarum fieri cum uentoſis ſcarificationem,cuius ſimile,ſi oportuerit, faciendum eſt in natibus & in ſpatulis.tertiò fronti,temporibus, aut parti anteriori apponi oleum roſaceum triplum ad acetum ad infrigidandum,& repercutiendum.Quartò æger caueat à uino, carnibus omnibus ſanguinem multiplicantibus, necnon à cæpis,alliis,ſinapi,porris, apio, à ꝓprietate excitante epilepſiam,fabis,canabith,quæ eſt caulis imperialis ſcilicet caputium, & ab omnibus ad caput euaporantibus: ſed comedat ea,quæ ſanguinem infrigidant,ſicut panicum,endiuiam,acetoſam,& ſimiles,& bibat rob,ideſt.ſuccum per decoctionem inſpiſſatum ad ſolem, fructuum acetoſorum, ſicut agreſtæ granati,& ſimilium.

Electuarium quod omni epilepſiæ ſpeciei remedium affert.Recipe piretrbri,ſiſeleos,ſtæcados,omnium ana drach.

10.

10. agarici drach. 5. cordumeni recentis, & acuti, aſſa optime, ariſtolochia, omnium ana drach. 1. & mediam: deinde extrahatur ſuccus ex ſcilla mixtis cũ pari quantitate mellis. coquatur, & conficiantur ex eo ſpecies, & fiat electariũ, ex quo patiens quotidie ſumat, & caueat ſibi à cibis craſſis. electarium hoc omnibus epilepſiæ ſpeciebus excepta una ſanguinea, quam Gal. nominauit, & nos etiam iam fecimus mẽtionem, opitulatur. cui uidi conferre phlebotomiam ex ſaphena prius, et poſtea ex baſilica: deinde eius regimen ſit ex his quæ ſanguinem in corpore minuunt, & ipſum infrigidant, à carne præterea, & uino abſtineat. & bibat rob acetoſorum fructuum. capiti quoq; ſuperponantur ea, quæ ipſum infrigidant.

Hic ponit electuarium conferens omni epilepſiæ præterquàm ſanguineę, & cholericę, cuius deſcriptio eſt hęc. Recipe pirethri cali. & ſic. in tertio, aperitiui oppilationum, colatorii, & narium extrahentis phlegma: ſiſeleos, id eſt, ſileris montani cali. & ſic. in ſecũdo multum ualentis in ſoda. & ad impregnationem mirabilis, confortatiui ſtomachi, & uiſcerum: ſtœcados capitalis, maxime ſolutiui phlegmatis & choleræ, mundificatiui cerebri, & neruorum ana. ʒ.10. agarici quod eſt medicina domeſtica euacuans à cerebro, & neruis. ʒ.5. cordumeni, id eſt, carui agreſtis, uel cardamomi cali. & ſic. aſſæ cali. in quarto, ſic. in ſecundo reſoluentis uentoſitatẽ, & proprie in epilepſia: ariſtolochiæ rotundæ cali. & ſic. in ſecundo reſoluentis uentoſitatem. ana. drach. 1. s. de his accipiatur ſecundum doſim prædictam deſcriptam in textu, & cum ſucco ſcilicet ſcillæ multum inciſiuo, & ſolutiuo phleg. & melle ana quantum ſufficit fiat electarium, primo bulliendo ſuccum ſcillæ cum melle, donec ſufficienter deſpumetur: poſtea addantur pulueris ſupraſcripti pro unaquaq; lib. ℥.2. & ʒ.s. & de hoc accipiatur in mane ad quantitatẽ nucis, & poſſet accipi de eo in ſero, cum itur dormitũ ſaltem per duas horas, aut tres poſt cœnam leuem.

Cura epilepſię eſt duplex. quædam enim adminiſtranda tẽpore paroxyſmi, diuertendo cum frictionibus, ligaturis fortibus, iteratis, & ſternutationibus, & ſuffumigium ex aſſa citò remouet paroxyſmũ. & uocetur uocibus fortibus, & eius facies aqua frigida aſpergatur, nec non digiti cõtorqueãtur uerum in hoc differt à cura apoplexiæ; quia non oportet ut faciamus in paroxyſmo eius euacuationes, quæ percipiũtur in apoplexia, cũ ſit breuis terminationis. neq; in apoplexia fiant ſternutationes, quæ hic præcipiuntur, cum propter multitudinem materię ſit ibi timor de ei' agitatione maiori, quã in epilepſia cum à pluri materia pendeat. hi etiam uerſus in aure dicti ſubito releuant à paroxyſmo.

Gaſpar fert myrrham, thus Melchior, Balthaſar aurum.
Hæc tria, qui ſecum portabit nomina regum,
Soluitur à morbo Chriſti pietate caduco.

Qui etiam ſecum hæc portãt, liberantur ab epilepſia. Vbi uerò paroxyſmi epilepſiæ eſſent continui, oporteret phlebotomare, & euacuare ſecundum exigentiam materiæ: ſicut in apoplexia. Et extrinſeca fortia applicare ſicut ueſicantia cauteria, & etiam ſartaginem ferream ut in apoplexia &c. cura epilepſiæ à uulnere capitis, ſi eueniat propter compreſſionẽ oſſis ſupra cerebrum, aut retentionem materiæ, tunc ipſum os ſubleuetur aut amoueatur. & procuretur, ut materia tranſpiret. & , ſi cerebrum ſit apoſtematum; curetur cura apoſtematis ſuperius dicta, & uidenda quinta quarti ab Auic. Si uerò pendeat à uulnere membri neruoſi, ſicut à punctura ex cæcata, aperiat uulnus: ut materia trãſpiret, & interius imponatur oleum roſaceum calidum cum pauco ſulphuris. & apud fortem dolorem membrum in oleo calido teneatur, & deſuper lumbrici terranei in oleo cocti ſuperponantur, & curetur uulnus, & apoſtema eius, ſi fuerit ſecundum, quod oportet: ſi autem curato uulnere epilepſia remaneat: curetur ſicut epilepſia materialis, de qua infra, prouenit enim propter aggregationem materiæ determinatis periodis, uirtute digeſtiua, & expulſiua cerebri debilitatis. Si uerò pendeat à morſu animalis uenenoſi, fricetur locus morſus, ut ſanguis exeat, aut uentoſæ cum ſcarificatione ſuperponẽtur, & emplaſtra attractiua, & propria contra genus animalis mordẽtis, & inter cætera applicatio animalium nouiter interſectorum apertorum cum calore actuali confert trahendo ad ſe uenenũ, etiã ipſa uiua cum ano applicita cooſerunt, & locus ſuperior defendatur cum aceto, & forti ſtrictura per magnã partem eius, & membra principalia confortentur cum interius, & exterius applicitis, præcipue cum theriaca, & bezahartica cõtra illud uenenum exhibeantur: nec in his caſibus competunt ſolutiua ſaltem fortia, neq; phlebotomia. Si uerò ſumpſerit uenenum; procuretur ipſius uomitus exquiſitus. & ſi quid ſupereſt cum lenientibus educatur; ſicut cum multo oleo calido ſumpto, aut caſsia & clyſteri. Tertiò mẽbra principalia confortentur, & dentur bezahartica contra iſta uenena. & in hoc caſu non competit phlebotomia. Si uerò pendeat ex labore, aut ex aſpectu luminoſorum, aut ex auditu ſonorum terribilium, aut ex timore, & cæteris animæ accidentibus; primò cauſæ primitiuæ remoueantur: ſecundò inducatur ſomnus, & quies, & reliquum regimen ſecundum quod oportet, ordinetur. & ſi humores poſiti ſint in fluxu; diuertantur, & quietentur.

Si uerò pendeat ab aere malo uenenoſo, aut fœtenti, aut putrido, aut pleno uaporibus malis, ſicut carbonum, cauſæ primitiuæ remoueantur: fiant frictiones, & reliquæ diuerſiones: & procuretur uaporis in capite contenti reſolutio cum frictione aliquali capitis, & pectinatione. exhibeanturq; illa quæ cerebrum, & cor confortant interius, & exterius applicita, & odorata. non tamen ſtiptica, & ualde oppilantia ſup. capite ponantur. ex his poteſt elici cura epilepſiæ pendentis à reliquis primitiuis.

Cura epilepſiæ per communitatem ſeptem completur intentionibus, prima euacuat. ſecunda diuertit tam à membro mittente, quàm à cerebro. tertia diſpoſitionem membri mittentis corrigit, ipſum confortando. quarta uis tranſitus ad cerebrum claudit, & intercipit. quinta cerebrum confortat, ne recipiat. Sexta accidentia corrigit. Septima ordinat debitũ regimen ſex rerum non naturalium. unde, ſi pendet a mẽbro exteriori, ut puta à uapore eleuato, à coxa, uel genu, primò materia proportionalis illi euacuetur. Secundò uapores diuertantur fricando & ligando partem illam inferiorem ſ. tibiam. Tertiò materia ex loco eradicetur apponendo ſuper loco ueſicãtia, aut cauteria. Quartò locus ſuperior ſtringatur forti ſtrictura. ut uapores non poſsint ad ſuperiora penetrare. Quintò confortetur cerebrum cum interius, & exterius applicitis; ne huiuſmodi materiam recipiat. Sextò, curentur accidentia. Septimò regimen ordinetur ſecundum quod dicetur, & plures harum intentionum ſimul ſunt perficiendæ, ſimiliter, ſi pẽdeat à ſtomacho, aut à matrice, aut à uaſis ſpermaticis, & cæteris membris; procedatur, ut iam dictum eſt. & ego ponam exemplum de epilepſia per communitatem à matrice. primò ergo fiat euacuatio proportionalis materiæ, peccantis, ut ſi pendeat a phlegmate, euacuetur. Secundò materia, & uapores diuertantur frictionibus, ligaturis, appoſitionibus uentoſarum in coxis, & tibiis deſcendendo. Tertiò materia ex matrice eradicetur prouocando menſtrua cum phlebotomia ſaphenarum, aut uenæ, quæ in curuatura poplitis, & cum naſtalibus prouocantibus, inter quæ principatum obtinet farina gith cum mercuriali ſuppoſita in matrice, & cæteris remediis mẽſtrua prouocantibus, & materias in matrice contentas eradicantibus: & ſi eſſet ſpermatica; coitu educatur ſi fieri poſſet, aut ſibi proportionali, aut cũ exiccantibus ſperma procedat, Quartò uiæ intermediæ claudantur cum ſtipticis applicitis circa regionẽ renũ, & umbilici, & debita ſtrictura. Quintò caput confortetur, ne recipiat, cum interius, & exterius applicitis. Sextò accidentia curentur. Septimò regimen ordinetur, ſecundũ quod dicetur in epilepſia per eſſentiam. Cura epilepſiæ per eſſentiam ſex exigit intentiones curatiuas. prima digerit, ſecunda euacuat. tertia diuertit, quarta cauſam coniunctam reſoluit, & eradicat: quinta corrigit accidentia, ſexta ordinat debitũ regimen ſex rerũ non naturalium, & in omnibus his ſemper ſit intentio ad cerebri confortationem. Digeſtio uerò in phlegmatica perficitur cum melle roſ. oxymelle ſimplici, oxymelle compoſito ſcyllitico, ſyrupo de ſtœcade: & ſumantur cum decoctionibus propriis, ſcilicet hyſſopi, pœoniæ, ſtœcados, pyrethri aſſæ, acori, origani, ſiſeleos, ariſtolochiæ rotundæ. ſi uerò ſit

melancholica,

ruta ſylueſtris contrita, naribus impoſita alleuat paroxyſmum, & eũ retardat. uiſcus quercinus interius ſumptus, uel collo ſuſpenſus. item ben, betonica, aut folia triſolii & ſemẽ cum aqua bibita, aut aſſa cum ſagapeno mixta; utputa aſſæ. ℈. s. ſagapeni. ℈. 1. hæc mixta cum aqua & uino potu ſumpta ualent. anemomum à proprietate confert. oſſa capitis hominis combuſta, & cum uino ſubtili bibita ſingulo die. 3. t. galbanum ſuffumigatum reuiuiſcere facit epilepſiam. ungula aſinina combuſta, & trita, & in potu data, ualet. brioniæ ſi ſumatur. 3. t. aut. 2. præſeruat ab epilepſia per totum annum, ſi ſemel ſumatur autoritate Dioſco. lapides, qui reperiuntur in uentre hirundinis primò natæ apud augmentum lunæ, ualẽs autoritate Azarauii, ſi ponantur in ſubaſcella ſiniſtra, aut puluerizati & bibiti. Smaragdus collo ſuſpenſus, & ſimiliter potatus, optime ualet. ſimiliter caput cuculli collo ſuſpenſum præſeruat ab epilepſia, attrahit ipſam ad ſe cum ſingulo menſe patiatur epilepſiam ſicut magnes attrahit ferrum. & hæc dicta ſufficiant de epilepſia.

De incubo. Cap. 15.

INcubus ab incubando dictus, eo ſcilicet quòd appareat phantaſma graue incubare homini' in ſomniis, ac ſi cum eo cubaret. Quod phantaſma homines dormientes ſecundum plurimum reputant eſſe dæmonem. Quod forte aliquando eſt uerum. Sed minus poſt aduentum Chriſti, cum antea cum hominibus magis conuerſarentur. Propter quod ſciendum de intentione Auguſtini. 15. de ciuitate Dei & ſancti Thomę in prima parte ſuæ theologiæ ꝙ reperiuntur dæmones qui dicuntur incubi & ſuccubi imo unus & idẽ eſt incubus poſtea ſuccubus. Vnde dæmon aliquando ſuſcipit formam quam ex aere conficit, colorem enim ſuſcipit per multam condenſationem ſicut aqua per congelationem. Aſſumit ergo formam alicuius mulieris cum aliquo uiro cõſuetæ, & cum illo ſuccubo uir coit putans ſe coire cum muliere cuius formam dæmon aſſumpſit, cum dæmon ſit ſuccubans in modum mulieris: & recipit ſperma quod cõſeruat. Et factus poſtea incubus accipiens formam uiri alicui mulieri conſueti, & ſecum coiens interdum ipſam impregnat. Nec eſt dicendum inde genitum eſſe filium dæmonis, ſed uiri cuius ſperma recipit, quod poſtea in matricem iniecit, ſicut nec impregnata in Lauello ſecũdum quod recitat Auerrois, peperit filium Lauelli, ſed eius qui ſpermatizauerat in Lauello. Et hoc modo affirmant doctores fuiſſe genitos gigantes, quorum maior copia fuit ante diluuium quàm poſt. Deſcribitur autem ab Auic. prima tertii, tractatu. 5. capite proprio ſic: Incubus eſt ægritudo in qua homo ſentit cum ſomnum ingreditur phantaſma graue ſuper ſe cadens & comprimens ipſum & anguſtiatur eius ſpiritus, & interſecatur uox ipſius & motus eius, & fortaſſe præfocatur propter pororum oppilationes, & cum ab ipſo ſeparatur excitat eum ſubito. Eſt quidem ægritudo quia ſenſibiliter lædens operationes. Si enim incubus accipiatur pro oppilatione eſt ægritudo in uia. Si uero accipiatur pro iſtis actionibus læſis, ſcilicet motu, anhelitu, & uoce. quamuis ſit actio uel actiones læſæ, & per conſequens accidens ęgritudinis, eſt tamen ægritudo ex eo quòd motus impeditus impedit anhelitum, & anhelitus impedit uocem. Sentit autem homo cum ſomnum ingreditur phantaſma graue cadens ſuper ſe & comprimens ſe, quod phantaſma ſecundum plurimum exiſtimat eſſe dæmonem propter opinionem uulgarium, quòd dæmones de nocte ambulent, & cum hominibus coniungantur ipſos lædentes. Illud enim nocumentũ perceptum in ſomno facit hominem ſic iudicare. Si uero non eſſet opinio de huiuſmodi dæmonibus, exiſtimarent eſſe aliud graue alterius generis. Primum autem quod impeditur eſt motus, prohibito debito tranſitu ſpirituum ad membra mouenda propter oppilationem diminutam ſecundum plurimum in priori uentriculo, & ad motus impedimentum ſequitur impedimentum anhelitus & uocis, & hoc propter oppilationem pororum, id eſt, uiarum ſpiritus. Et cum ab eo ſupple incubus ſeparatur excitat hominem ſubito, erat enim forte excitatus uel leuiter dormiens, licet propter hoc nocumentum uel hæc nocumenta non poſſet exire in operationes. Ex quo infertur huiuſmodi oppilationem ſieri à leui cauſa. Virgilius tamen. 12. Aeneidos loquẽs de Turno optima incubum deſcribit in his uerſibus.

Ac ueluti' in ſomnus oculos ubi languida preſsit
Nocte quies, nequicquam auidos extendere curſus
Velle uidemur, & in mediis conatibus ęgri
Succidimus, non lingua ualet non corpore notæ
Sufficiunt uires, nec uox nec uerba ſequuntur.

Sed inſtatur quia etiam deberet fieri incubus in uigiliis, quia cauſa oppilans poteſt eſſe in uigiliis & etiam in uigiliis contingit oppilare. Ad quod dicendum incubum rariſsime inueniri in uigiliis cum uapor qui eſt cauſa cõiuncta ſit multo magis aptus reſolui in uigiliis & motibus quàm in quiete & ſomno, non tamen neganda eſt poſsibilitas. Secundo inſtatur, quia deberet etiam impedire ſenſus, ſicut motus impedito tranſitu ſpirituum. Ad quod dicitur leuem oppilationem poſſe impedire motum, non ſenſum, cum plures ſpiritus ad motum ꝙ̃ ad ſenſum requirantur. Et ſi impediret etiã ſenſum tunc eſſet epilepſia.

Ex quo apparet differentia inter incubum, epilepſiam, & apoplexiam tàm ex parte cauſæ quàm accidentium. Incubus eſt duplex, quidam fortis & frequens, quidam debilis & rarus. Item quidam materialis, quidam immaterialis: quidã per eſſentiam, quidam per communitatem.

Cauſa immediata eius, qui per eſſentiam eſt, eſt oppilatio in priori uentriculo uel in origine nuchæ à uapore craſſo, aut paucíſsimo humore facile reſolubili. Cauſa antecedens eſt ſanguis, phleg. aut melanch. à quibus huiuſmodi uapores eleuantur.

Cauſæ primitiuæ ſunt omnes quæ poſſunt huiuſmodi uapores excitare. Aliquando uero ſit à frigore extrinſeco oppilante originem neruorum attenuatorie, nec eſt negandum quin poſsit fieri à dæmone. Somnus etiam reſupinus eſt multoties cauſa eius, tertia primi, cap. de ſomno & uigilia, materie in uentriculo poſteriori congregata, ad quem non terminantur uiæ expulſionis, ſicut ad primum & ſecundum.

Cauſæ autem per cõmunitatem ſunt oppilatio in corde: aut in arteriis apoplecticis à ſimili uapore aut à ſimilibus cauſis primitiuis &c.

Signa incubi abſolute habentur ex relatu ægri. Signa cauſarum primitiuarum ſunt ipſæmet cauſæ. Verum difficile eſſet cognoſcere eſſe dæmonem, niſi per ſignum ſumptum à cõferentibus, ut quia paſsio recederet per coniurationes & ſimilia quæ non pertinent ad medicum. Signa autem cauſarum antecedentium poſſunt eſſe nota ex ſæpe dictis. Sed quòd ſit per eſſentiam cognoſcitur propter aliquam ægritudinem capitis, aut dolorem, antecedentes, aut ſubſequentes, nec non ex uertigine & tinnitu. Si uero ſit per communitatem nihil horum adeſt, ſed forte nocumenta aliorũ membrorum antecedunt. Item ſi prouenerit propter decubitum reſupinum ſignificatur eſſe per eſſentiam.

Prognoſticum. Primum, incubus eſt anteceſſor unius trium ægritudinum, apoplexiæ, epilapſiæ, aut maniæ ſiue melancholiæ. Secundum prognoſticum. Habentes corpus debile ſecundum cerebrum ſicut conualeſcentes aut habentes maliciam complexionis cerebri ſunt aptiores ad incubum, & apti magis ab ipſo lædi.

CVm quis in ſomno quaſi graue aliquid ſuper ſe cadere ſenſerit; incubum pati nunciandus eſt. in ipſius itaque cura non eſt tardandum; ipſe enim epilepſiæ præambulus eſt: ipſa namque præcedit. æger ergo ſi in colore rubeus fuerit, & uenas habuerit plenas; ex ſaphena erit minuendus. & uentoſæ in carnoſitate tibiarum ponendæ ſunt. æger præterea potu uini, & rerum dulcium comeſtione abſtinendus erit, & præcipue ab omni re, quæ multum generat ſanguinem. quòd, ſi huic contrarium acciderit; uenter ex pilulis cochijs multoties erit ſoluendus, & eius regimen ſubtiliandum, exercitio quoque utendum erit, & mẽbra inferiora erunt fricanda.

Raſis determinans de incubo, primo notificat ipſum, ſecũdo oſtendit feſtinandũ eſſe ad curam cũ ſit præambulus epilepſiæ.

lepſiæ, tertio curans ipſum, ſi pendeat à ſanguine multo, phlebotomat ſaphenas, & uentoſas docet apponere in carnoſitate tibiarum ad diuerſionem, prohibet uinum, res dulces & omnia generantia multum ſanguinem. Si uero contrarium acciderit, id eſt, quòd pendeat à phlegmate, uenter multotiens erit ſoluendus cum pilulis cochiis, & eius regimē ſubtiliandum quod declinet ad calidum & ſiccum. Et æger exercitandus eſt ad materiæ & uaporum reſolutionem, & mēbra inferiora erunt fricanda gratia diuerſionis. Cura omnino perficitur ſicut in epilepſia: & propterea omnes intentiones ibi poſitæ, & ea quæ illas perficiunt ſunt huic cap. accommodanda. Ex eis tamen quæ optime conferunt, ſunt grana pœoniæ in potu ſecundum continuitatem ſumpta. Incubus etiam melancholicus curetur ſecundum ibidem dicta, & in cap. de melancholia dicenda.

De melancholia. Cap. 16.

MElancholia dicta æquiuoce, de melancholia humore, & melancholia ægritudine, dicitur à melan. Græce, nigrum Latine, & choli fel ſiue cholera. Vnde melancholia quaſi nigrum fel ſiue nigra cholera. Deſcribitur ab Auic. prima tertii, tract. 4. cap. proprio, ꝙ eſt mutatio exiſtimationum & cognitionum à curſu naturali ad corruptionem & timorem & malitiam propter complexionem melanch. facientem ſylueſtrem ſpiritum cerebri, facientem ipſum timidum propter tenebras ipſius ſicut tenebræ extrinſecæ ſolicitant, & timere faciunt, ſm quod complexio frigida & ſicca contraria eſt ſpiritui debilitans ipſum, ſicut complexio cali. & hu. ut complexio uini eſt conueniens & confortans. Dicitur mutatio exiſtimationum & cogitationum, &, ſupple, etiam imaginationum aliquando ad corruptionem & timorem & malitiam, id eſt iudiciū peruerſum, cum iudicent melancholici recta & honeſta, inhoneſta & non recta, eliciantq; inimicitiam pro amicitia. Et frequenter etiam imaginentur ea quæ nō ſunt ut latrones eſſe in domo aut dæmones. non autem corrumpitur memoria cum ſit in cerebro poſteriori, ſed uirtutes iam dictæ ſunt in anteriori, licet lædatur reminiſcentia quæ perficitur per actum cogitatiuæ. Et per hoc differt à corruptione imaginatiuæ, ſiue cogitatiuæ, cum melanch. dicat corruptionem duarum uirtutum. Differt etiam à ſtoliditate & amentia, quia ſtoliditas eſt diminutio uirtutis cogitatiuæ: Amentia uero, quaſi ſine mente, cogitatiuæ ablatio quantum ad principalem actum eius, qui eſt diſcurſus; non enim magis diſcurrunt q̄ infantes: propterea dicitur infantilitas: poſſet tamen dici, & forte conformius communi opinioni quod ly & tenetur diuiſiue. Subditur cauſa harum corruptionum cum dicitur propter complexionem melancholicam, ipſa enim ſiue cum materia ſiue ſine materia facit ſpiritum cerebri ſylueſtrem, id eſt, non domeſticum, ſed ſolitarium. Interius, id eſt in parte interiori. Et facit ipſum timidum, id eſt, timorem repræſentantem, uel timidum, quia fugientem in modum timidi, propter tenebras ipſius melanch. uel ipſius ſpiritus: nā ſicut tenebræ extrinſecæ ſolicitant hominem, & timere faciunt, ſic tenebræ intrinſecæ ſolicitant ſpiritum, & timidū reddunt. & probat. Iſtud eſt, quia complexio melanch. frig. & ſic. eſt contraria ſpiritui, quemadmodum complexio calida & humida, ut complexio uini, eſt conueniens & cōfortans ipſum ſpiritum. Ex quibus infertur melancholiam corrumpere exiſtimationes & cogitationes, & primo propter complexionem, ſecundo propter nigredinem & tenebroſitatem, tertio quidem propter id quod ſequitur ex bis propter formam ſpecificam occultam ſiue complexionem inſequentem materiam, quæ forte plus ad hoc concurrit quàm complexio aut tenebroſitas. Sed in hoc utrum nigredo ſiue tenebroſitas melancholiæ aut ſpiritus, aut ſubſtantiæ uētriculorum concurrant ad corruptiones harum uirtutum eſt magna differentia, & altercatio inter Auerroem tertio colliget iuxta finem & ſequaces eius & modernos medicos. Auerrois namque opinatur nigredinem ſiue in humore, ſiue in ſpiritu, ſiue in cerebro nullo modo eſſe cauſam harum corruptionum, & timoris, aut triſtitiæ, quia tunc ſequeretur colorem eſſe ægritudinem, cum immediate & per ſe lędat operationes, ſcilicet debitam receptionem ſpecierum cogitabilium in ſpiritu & eas indebite repręſentet uirtuti cogitatiuæ, quia ſub ratione horrendi & triſtis. conſequens tamen eſt falſum cum nunquam diſtincta, ſint genera ægritudinum niſi in malam complexionem, & compoſitionem, & ſolutionem continui. Econtrariò uerò medici contrà Auerroim inſtant. Quia cuius temperies eſt ſanitas, eius intemperies eſt ægritudo per locum à contrariis: ſed luciditas ſpiritus, & cerebri eſt cauſa, ꝙ ſpecies recipiantur ſub ratione conuenientis, ſi obiectum tale ſit: ergo tenebroſitas erit cauſa, ꝙ recipiantur ſub ratione horrendi, triſtis, & diſconnenientis, & per conſequens nigredo in ſpiritu, ſiue tenebroſitas erit ægritudo. & confirmatur, quia color corneæ, & cryſtalloidis eſt ægritudo impediens debitam receptionem ſpecierum uiſibilium. ſecundò quantitas aucta, aut diminuta eſt ægritudo, & mediocris eſt ſanitas: ergo ita erit in colore, & luciditate. tenet conſequentia, cum quantitas ſit minus actiua, quàm color. & aſſumptum concedit ipſe Auer. & ex his infertur ſecundum medicos melancholiam eſſe cauſam corruptionum harum uirtutum ſm complexionem, formam ſpecificam, & nigredinem. Secundò infertur, quòd homines magis timent in tenebris, quàm in luce, quia cum in tenebris non poſſint ponere differentiam inter obiecta per uiſum, omnia reputantur ſenſui communi, & uirtutibus interioribus ſub ratione nigri, triſtis, & horrendi, & phantaſiantur dæmones, & his ſimilia. medici autem ſoluunt rationem Auerrois concedendo ad quod deducit, ſcilicet, quòd ſanitas, & ægritudo conſiſtunt in colore, luce, & tenebroſitate: uerū dicunt aliqui ex medicis, ꝙ neque tenebroſitas ſpiritus, neque nigredo humoris, & ſimiliter luciditas ſpirituū eſt ſanitas, neque ægritudo; cum huiuſmodi debeantur animatis, & non inanimatis. ſed Iacobus de Forliuio diceret, ꝙ inanimata ſicut ſpiritus, & humor bene poſſunt eſſe ſubiecta ſanitatis & ægritudinis; licet non debeant denominari formaliter ſana, aut ęgra: concederet tamen, ꝙ tenebroſitas uentriculorum cerebri eſt ægritudo; ſicut eorum luciditas eſt ſanitas, & ipſos eſſe denominandos formaliter ſanos, & ægros, cum ſint animati. & cum infertur contra medicos, ꝙ plura eſſent genera ęgritudinum, q̄ tria; reſponderet colorem ad complexionem reduci; quia inſequitur complexionem. uel melius dic, ꝙ medici poſuerunt tantum tria genera ęgritudinum omnibus membris communia, malam ſcilicet complexionem, malam compoſitionem, & ſolutionem continui; non tamen negarent alia eſſe particularia genera ægritudinum; ſicut diaphaneitatem, luciditatem, & huiuſmodi, quæ non debentur omnibus membris; ſed ſolum oculis, & cerebro. Secundò inſtant pro parte Auerrois. Color nō poteſt lædere per ſe operationem alicuius membri, niſi illud membrum per colorem, lucem, aut diaphaneitatem ſuam exerceat operationes: ſed ſolum oculi ſunt huiuſmodi: igitur. ad hoc reſpondent medici, ꝙ cerebrum per luciditatem tam propriam ſuorum uentriculorum, quàm ſpirituum animalium ſuas exercet operationes; ſicut & oculus. Tertiò inſtant contra medicos. Nullus color poteſt immutare aliquem ſenſum interiorem cerebri, niſi ille prius fuerit ſenſatus per oculum: ſed color melancholiæ exiſtentis in cerebro, & tenebroſitas ſpiritus animalis nunquam fuit ſenſata per oculum. ergo non poſſunt immutare aliquem ſenſum interiorem cerebri. conſequentia nota cum minori, & maior arguitur; quia ita eſt de obiectis ſenſus uiſus, ſicut aliorum ſenſuum: ſed obiecta aliorum ſenſuum, ſicut odor, non poſſunt immutare ſenſus interiores, niſi prius immutauerint ſuos ſenſus exteriores: ergo &c. ad hoc reſpondent medici, ꝙ color melancholiæ, aut opacitas ſpiritus non ſentiuntur ab aliquo ſenſu interiori; ſunt tamen cauſa, ut omnia obiecta repręſententur ſenſib. interiorib. ſub ſpecie opaci, & tenebroſi. & per conſequens timendi, horrendi, ſicut etiam color exiſtens in cornea, non uidetur à cryſtalloide: uerum eſt cauſa, ut omnia uiſibilia repręſentētur ſm naturam illius coloris. unde, ſi eſt niger, omnia uidebuntur nigra: ſi citrinus; citrina, & ſic de aliis, ſicut radii ſolares tranſeuntes per uitrum citrinum apparent citrini, & per nigrum nigri. Quartò inſtatur contra medicos; quia ſi color melāch. immutaret ſenſus interiores, cum hoc faciat ſine lumine, etiā poteſt immutare uiſum ſine lumine. cōſequēs eſt falſum, igitur. ad hoc rńdent medici, ꝙ neq; color exiſtens in cerebro, neq; color

exiſtens

exiſtens in oculo immutant uirtutem uiſiuam, aut aliquẽ ſenſum interiorem: ſunt tamen cauſa, ꝙ obiecta corrupte comprehendantur. & dicitur ſecundò, ꝙ ad comprehenſionem obiectorum per ſenſus interiores ſufficit lumen intrinſecum ſpiritus animalis, & uentriculorum cerebri; non tamen lumen intrinſecum oculi ſufficit ad uiſionem; quia ſpecies obiectorum ſuorum non ſunt ita depuratæ, ſicut poſtea cum immutant ſenſus interiores. Quintò inſtatur contra medicos Si tenebra ſpiritus animalis eſſet cauſa timoris; ſequeretur, ꝙ alicuius effectus poſitiui, adæquata cauſa eſſet pura priuatio, ſcilicet tenebra reſpectu timoris. ad hoc reſpondent medici, ꝙ non ſolum tenebra eſt cauſa timoris; ſed etiam ipſi ſpiritus, qui repræſentant, & etiam ipſa melách. eſt cauſa huius per ſuam complexionem, & proprietatem occultam. Sextò inſtatur contra medicos: Si melanch. per ſuam proprietatem, uel etiam opacitatem eſſet factiua timoris; ergo ſanguis propter ſuam claritatem eſſet factiuus lætitiæ. reſpódent, quòd ſanguis clarus, aut nitidus per ſuam claritatem, cóplexionem, & proprietatem eſt factiuus lætitiæ, & audaciæ, ſicut econtrario melanch. per omnia hæc eſt factiua timoris, & triſtitiæ. Septimò inſtatur; quia melanch. neque per colorem ſolum poteſt immutare ſenſus interiores, neque per ſpecies eius, cum ibi non ſit lumẽ, quo color, & eius ſpecies actuentur. ad quod reſpondent, ut ſupra. & ad autoritatem Auer. qui dicit, ꝙ color non eſt cauſa ſubſtantialis ad corrúpendas uirtutes animæ; ſed hæc cauſa prouenit ab una ſpecie malæ complexionis, ſicut & aliæ ægritudines: & tu ſcis, quia habitus animæ ſequuntur complexionem corporis in hac coniunctione. & qui dicunt, ꝙ anima terretur propter humorem melanch. nigrum, ſicut terretur homo in obſcuro, dicunt uerba cátionum, id eſt, fabularum; quia aliqua læſio non aduenit animæ in obſcuro, niſi priuatio ſenſati ſenſui uiſibili: quia non uidet anima in corpore, ut poſsit dici quòd ſentiat terrorem nigredinis. & magis fœdum eſt dicere, ꝙ uideat extra; quia anima non eſt extra neque intus. ſed eſt ſciendum, ꝙ de natura huius humoris melancholici eſt, ut ipſum ſequantur hæc accidentia; ſicut de natura ſanguinis eſt, ut ipſum ſequatur lætitia, & gaudium. & propterea dicimus, ꝙ ſanguis dat lumen animæ, & hoc manifeſtum eſt ei, qui guſtauit aliquantulum de natura. non uult ergo Auer. ꝙ melancholia per ſuam nigredinem ſit cauſa terroris, & timoris; ſed ſolum per ſuam complexionem primam, aut inſequẽtem materiam. uerùm nigredo magis cedit loco ſigni, quàm cauſæ, ſicut in rheubarbaro citrinitas non eſt cauſa ſoluendi choleram; ſed ſolum ſua complexio, ſiue forma ſpecifica: uerùm citrinitas eſt ſignum rheubarbaro ineſſe boná proprietatem in ſoluendo choleram. nos autem cum medici ſimus, ſequamur medicos; licet rationes medicorum ſuprafcriptæ non ſint demonſtrationes.

CVm alicui cogitationes malæ † ſine cauſa acciderint: & timor, & triſtitia in eo præualuerint; melancholia principium in eo eſt. cum autem res ad hoc peruenerit, ut etiam ea, quæ cogitare cœpit, ore promat, uerba ſua, atque actus permiſceat; iam melancholia perfecta eſt. Cui ergo hæ malæ cogitationes, & triſtitia, & tribulatio accidunt, antequam præualere incipiat; ſuccurrendum eſt: quia, ſi præualuerint; cura eſt difficilis.

SCHOLION.

Sine cauſa] legunt alij ſine cauſa manifeſta.

Diuiditur præſens cap. in partes duas. in prima agit Raſis de melancholia theorice. in ſecunda practice. ſecunda ibi. quòd ſi cum melancholia fuerit dolor &c.

Prima in tres. primò agit ponendo ſigna initiantis melancholiæ: ſecundo perfectæ, & iam completæ. tertiò oſtendit feſtinandum eſſe ad curam antequam perficiatur. ſecúda ibi. Cum autem res. tertia ibi. Cum ergo malæ. de prima parte dicit, ꝙ, cum alicui malæ cogitationes acciderint, ſupplete uos, & exiſtimationes malæ, ut quia exiſtimat amicos, inimicos, inhoneſta pro honeſtis, aut phantaſietur aliqua, quæ nó ſunt, neque poſſunt eſſe, aut non ſunt uериſimilia, cum timore, & triſtitia ſine cauſa; tunc hic incipit eſſe melancholicus. credunt enim ſemper ſe decipi, ſemper inſidiari ſibi. de ſecúda parte ponit ſigna melanch. perfectæ dicens, ꝙ, quando ad hoc peruenerit, ut quæ cogitat ore promat, uerbaq; ſua, & actus permiſceat, uerbi gratia, dicens ſe eſſe factum regem, aut eſſe dæmonem, aut quia timeat caſum cœli; tunc melancholia perfecta eſt. ultimò dicit properandum eſſe ad curam melancholiæ initiantis; nam, ſi perficietur; cura erit difficilis, cum omnes ægritudines pendentes ab humore melancholico terreno, aut à complexione frigida, & ſicca difficulter ſoluantur: eſt enim inimica principiis uitæ, & ſpiritui, qui eſt inſtrumentum animæ ad ſuas operationes, ut ſupra oſtenſum fuit.

Melanch. dupliciter ſumitur communiter, & proprie. accepta proprie eſt ſuperius diffinita de intentione Aui & eſt corruptio exiſtimationum, & cogitationum à complexione melancholica frigida, & ſicca cum materia, aut ſine materia. & eſt ſine rixa, ſaltu, & agitatione; imo cum quiete. & in hoc differt à mania proprie ſumpta, quæ eſt cum rixa, & agitatione, & prouenit à mala complexione calida, & ſicca, & humoribus aduſtis. ſed communiter accepta eſt communis tam ad melancholiam proprie ſumptam, q̃ ad maniam: eſt enim corruptio exiſtimationum, & cogitationum á quacunque cauſa prouenit. & forte hoc modo accipit eam Auic. in cap. de cutubuth, cum dicit, ꝙ cutubuth eſt ſpecies melanch. & tamen dicit ibidem, ꝙ prouenit à melancholia genita per aduſtionem choleræ, uel melancholiæ: quod eſt ſatis ueriſimile, cú ſit ſemper in motu: & ꝓpterea dicta eſt cutubuth; licet Ger. de Solo diceret, quòd cutubuth eſt ſpecies melancholiæ proprie dictæ. & ſic uidetur ex ordine capitulorum Auicen. nec ualet hoc argumentum. Generatur ex melanch. aduſta, ergo eſt mania. nam dicit ipſe, quòd in quadam melanch. aduſta reſeruatur caliditas adurens, in quadam uerò non, partibus ſubtilibus reſolutis. melanch. ergo proprie ſumpta poteſt generari ex melanch. aduſta quæcunque ſit illa, ſi in ipſa non reſeruetur caliditas adurens, & talis eſt materia cutubut. & propterea cutubuth non eſt cum rixa. tu uero dic, ut libet, hæc non ſunt demonſtrationes. communiter ergo melanch. accepta diuiditur in maniam, & melanch. proprie ſumptam ſuperius diffinitam. Mania uero eſt duplex una lupina, aliter dicta dæmonium lupinum; uidentur enim nó homines ſed dæmones, & lupi, qui patiuntur hanc maniam. alia dicitur mania canina ad canum ſimilitudinem. & dicitur à quibuſdam, quòd in urina patientis maniam caninam apparent quædam ſicut formæ, & figuræ catulorum paruorum, ſicut apparent etiam in morſu à cane rabido. ſed cauſa maniæ lupinæ eſt melancho. genita per aduſtionem choleræ, aut melancholiæ; & eſt deterior; quia difficilioris curationis, cum humor genitus per aduſtionem melancholię ſit magis craſſus, ineptior digeſtioni, & reſolutioni, & euacuationi. & ſigna eius ſunt agitatio, ſaltus, inquiſitio, lupinoſitas, id eſt mores luporum, & aſpectus, cui non aſsimilatur aſpectus hominis; imo eſt ſicut luporum. differt etiam ab una ſpecie karabiti, quæ eſt cum dæmonio; quoniam cum hac mania non eſt feb. ſed karab. eſt cum fe. canina autem eſt ſpecies maniæ exiſtens cum ira permixta tripudio, & inquiſitione corrupta permixta petitioni, quemadmodum eſt ex natura canum. & in hac eſt aſſociatio uehemens, & amicitia cum obedientia, & conuenientia ſimul; licet aliquando ſit cum ira, & rixa. & iſta generatur per aduſtionem ſanguinis, cui aliquid choleræ aduſtæ, aut melancholiæ ex ea genitæ permixtum eſt. eſt autem alia ſpecies maniæ, quæ uocatur ſcintillaris, in qua lucent oculi ad modum ſcintillarum ignis, & imaginantur ſcintillas, & ignes. & hæc prouenit à uaporibus aduſtis melancholicis eleuatis à melancholia genita per aduſtionem ſanguinis, & choleræ.

Melácholia uerò, licet habeat infinitas ſpecies innominatas: ná quidam timent caſum cœli ſuper ſe, quidá, ꝙ terra abſorbeat eos, quidá timent latrones, quidá ne lupus, aut dæmones ingrediantur ad eos. & oés hi errant in cogitatiua: licet fugientes nó errent in exiſtimatiua. quidá uero imaginantur res corá oculis, q̃ nó ſunt. & qñq; imaginantur ſe eſſe factos reges, aut lupos, aut dæmones, aut aues, aut inſtrumenta artificialia, & hi errant in ſenſu cói, & imaginatiua. & ſunt quidam eorum, qui diligunt mortem, quidam eam abhorrent. &

ſunt quidam, qui rident, quorum melancholia eſt ſanguinea, imaginantur enim, quod placet, & delectat eos. quidam ſunt qui plorant, & imaginantur res triſtes, quarum cauſa eſt melancholia pura. Sed melancholia habet duas ſpecies famoſas: una dicitur cutubut. Et nomen ſumpſit à quadam ſpecie ataneæ, quæ mouetur ſuper aqua diuerſis motibus ſine ordine. alia autem dicitur iliſci, ſiue heros. Cutubut autẽ eſt ſpecies melancholiæ plurimum eueniens in febuario, non expectans uſque ad uer propter ſubtilitatem humoris melancholici ſecundum plurimum. generatur enim à melancholia genita per aduſtionem choleræ, aut melancholiæ, in qua forte caliditas adurens non multum remãſit. & propterea licet ſit cum motu plurimo, tamen non eſt cum rixa, imo cum timore. hæc enim diligit fugere ab hominibus uiuis, & appropinquare mortuis, & ſepulchris cum malitia furoris repente aduenientis ei. & eſt eius proceſsio nocturna, & occultatio diurna. & totum iſtud facit diligendo ſolitudinem, & elongationem ab hominibus. & cum hoc non quieſcit in uno loco plus una hora; imo non ceſſat diſcurrere, & ambulare inceſſione diuerſa ignorans, quo uadit cauendo ſibi ab hominibus. quandoque tamen non cauet ſibi ab eis, parum diſcernens iſtud quod uidet, & ſit ei præſens. & citrinus eſt color faciei, & lingua ſicut ſitientis. & ſuper crura ipſius ſunt ulcera, quæ non conſolidantur, quorum cauſa eſt corruptio materiei melancholicæ effuſæ ad crura, & multitudo motus pedum, quarum materiæ ad ipſa deſcendunt. & præcipue quia occurit cruribus eius frequenter aliquod offendens, aut canes interdum mordent eum: quare ſiunt in eis ulcera, quæ difficulter conſolidantur, & propter motum, & quia cancroſa. & oculi eius ſunt ſicci, debiles, ſubmerſi, non lachrymantes propter ſiccitatem cerebri, & oculorum. Cauſa autem ſuæ uariæ inceſsionis ſine ordine, nunc ad unam differentiam, nunc ad aliam, ſicut facit iſta atanea, quæ dicitur cutubut, eſt, quia fugiens eſt ab omni indiuiduo apparente ei ipſum timens; nam ipſe propter paucitatem ſuæ cõſeruationis, & defectum rectificationis conſilii ſui incipit in parte una moueri, & obuians alii indiuiduo iterum fugit ad partem aliam.

Iliſci uerò, ſiue heros, aliter paſsio diuina; quia quidam putauerunt à deo fieri. 1. prognoſticorum, commẽt. 7. uel quia accidit iſtis ſicut contemplantibus diuina, qui omnem ſuum ſpiritum, & cogitationem in illis conferunt. & hæc paſsio eſt ſolicitudo melancholica, in qua homo inducit omnem cogitationem ſuam ſuper pulchritudinem quarundam formarum, & figurarum cum uehementi deſyderio ad illa proſequendum; licet non ſequatur.

Et ſigna eius ſunt profunditas oculorum, ſiccitas ipſorũ, & priuatio lacrymarum, niſi cum fletus adeſt, & motus continuus palpebrarum riſibilis, quaſi aſpiciat aliquod pulchrum, & delectabile, aut audiat rumorem, aut iucunditatem: quod prouenit ex apprehenſione alicuius ſubtatione iucundi. & anhelitus eius eſt plurimæ interſectionis, & multæ eleuationis interdum cum ſuſpiriis. & nunc alteratur ad riſum, & lętitiam, nunc ad triſtitiam, & fletum præcipue cum audit cantilenas amoris, & proprie cum ſit memoria tripudii, & elongationis à re amata, & ſunt omnia membra eius atefacta pręter oculos; ipſi enim licet ſint profundi, palpebrę tamen ſunt graues, & graſſæ propter uigilias eius & ploratus, propter quos ad palpebras ſæpe aliquid rheumatizat. & in figuris eius ſiue ſitib. non eſt ordo, quaſi in nullo ſitu inueniat requiem. & pulſus eſt diuerſus abſque ordine, ſicut pulſus habentium tædium. & eius quidem pulſus, color, & diſpoſitio alteratur; cum ſit rememoratio eius, quod diligitur, aut cum præſentatur ei. unde poſsibile eſt, ut medicus prudens cognoſcat, ꝙ ſit illud quod diligit, cum non confitetur ipſum, cognitio enim eius, quod diligitur, non parum confert ad curam: & propterea medicus ſemper tangens pulſum patiẽtis faciat rememorari nomina eorum circa, quæ eſt ſuſpitio, necnon figuras, domus, artes, genus, regiones, & comparetur unumquodque ad nomen eius, quod diligitur: nam, cum rememorabitur illud, quod diligitur, fiet pulſus diuerſitas, & interſectio, necnõ color eius mutabitur, & ſimiliter anhelitus. Confert autem ſcire iſtud; quoniam interdum nullum regimen medicinale prodeſt niſi regimen coniunctionis inter eos; ſi lex, & fides permittat. & iam ſunt niſi quidam, qui poſt tolerantiam febrium, & prauarum ægritudinum, & poſt debilitatem uirtutis ex amore ingenti ſanitati reſtituti ſunt; cum obtinuerint, quod ſummopere optabant. ex quo ſignificamus mirabilem obedientiam naturæ meditationibus animi. Cauſa itaque primaria huius paſſionis eſt amor præter modum; uerum poſtea humores aduruntur, & ad melancholiam conuertuntur, quibus amplius hæc paſsio figitur.

Melancholiæ præterea communiter ſumptæ dantur aliæ diſtinctiones. prima quædã eſt per eſſentiam in cerebro, quædam per cõmunitatem. ſecunda, quædam eſt materialis, quædam immaterialis. tertia. quædam fit incipiẽdo, quædam ſuccedit alteri ægritudini. item quædam eſt periodica, quædam non periodica. item quædam antiqua, quædam noua.

Cauſæ autem melancholiæ per eſſentiam in cerebro ſunt aut mala complexio frigida, & ſicca ſine materia, quæ permutando complexionem cerebri, & ſpiritus animalis, & ſimiliter eorum ſubſtantiam, excludendo ſcilicet partes ſubtiles, calidas, luminoſas, facit eorum ſubſtantiam tenebroſam. hoc idem facit mala complexio calida, & ſic. nam adurendo denigrat, & tenebroſam facit ipſorum ſubſtantiam. aliquando ſunt hæ malę complexiones cum materia, aut melanch. naturali, aut genita per congelationem: & hę faciunt melanch. diſtinctam contra maniam. & aliquando pendent à melanch. genita per aduſtionem ſanguinis, aut phleg. in quibus non reſeruatur multa caliditas adurens. Mania autem proprie generatur ex melanch. genita per aduſtionem choleræ, aut melanch. aut ſi melãcholiæ ſanguineæ, aut phlegmaticæ aliquid cholerę aduſtæ permiſceretur.

Et hi humores quandoque ſunt in uenis cerebri, quandoque in meatibus, quandoque in uentriculis, ſiue apoſtement ſiue non. & hi humores quandoque ſunt geniti in ipſo cerebro, ſiue per propriam eius complexionem, ſiue per malam qualitatem à reſiduo corporis, uel ab extrinſeco ſibi communicatam. melanch. uerò per colligantiam quandoque eſt à toto; ſicut in quartana feb. & in fine morborum materialiũ acutorum, ſcilicet in quibus generantur melancholiæ per aduſtionem: & ideo iſti phantaſiantur circa mortuos. quędam per communitatem à ſplene, aut quia ſplen non debite mundificat ſanguinem, aut quia eſt apoſtematus, aut quia uenæ oppilatæ ſunt per quas melanch. tranſit ab hepate ad ipſum, aut uiæ ſunt oppilatæ, quæ tranſeunt ab ipſo ad inteſtina, aut uiæ, quæ tranſeunt ab ipſo ad os ſtomachi: & ſic non poteſt expellere melancholiam ſuperfluam. aut quia debilitata eſt expulſiua eius, aut attractiua. unde neque expellit ſaltem ad loca conuenientia, aut non debite attrahit.

Quædam eſt mirachia id eſt à mirach, per mirach intelligendo meſenterium, in quo ſunt meſeraicæ, quæ primò fit per congregationem ſuperfluitatum craſſarum chiloſarum, quæ per aduſtionem tranſeunt in melancholiam, & euaporando ad caput faciunt melancholiam. ſimiliter fieri poteſt ab oppilatione, uel apoſtemate meſeraicarum hepatis; quia nutrimento non penetrante putret. & quandoque fit à matrice ſanguine menſtruo per putrefactionem, aduſtionem, uel congelationem in melancholiam uerſo. & quãdoque fit à ſpermate diu retento modis ſimilibus corrupto. & nota, ſecundum plurimum non fit melancholia abſque cõmunitate cordis; imo fortaſſe magnitudo ipſius erit ex corde. & forte principium eius ſecundum plurimum eſt ex corde; licet confirmetur in cerebro: & eſt in hoc circuitio; quia ad corruptionem complexionis in corde corrumpitur complexio cerebri, & econtrario. huius autem potiſsima cauſa eſt ſpiritus animalis; quia ſpiritus animalis eſt continuus ſpiritui uitali in arteriis apoplecticis, & rete mirabili, & ex ipſo generatur: & ſi ſanguis cordis eſſet ſubtilis, terſus, & clarus; reſiſteret corruptioni cerebri, & ipſum rectificaret: & ex ipſo etiam generaretur ſpiritus uitalis clarus, qui eſt materia ſpiritus animalis. quapropter raro, aut nunquã fit melãcholia abſque cõmunitate cordis; licet non cõfirmetur hæc ægritudo niſi in cerebro. & quandoq; fit per cõmunitatẽ ab hepate, aut quia ſanguinem adurit, aut quia non debite ſeparat melãcholiam à ſanguine, nec expellit ipſam ad ſplenẽ. & uniuerſaliter à quocunq; mẽbro poteſt fieri melãcholia per

colligantiam,

colligantiam,aut quia aduritur nutrimentum ipſius,aut quia non expellit ſuperfluitatem nutrimenti, quæ retenta partibus ſubtilibus reſolutis uertitur in melanch.Cauſæ uerò primitiuæ ſunt aer turbulentus frigid.& ſic.aut calid.& ſic. aduſtus,ſicut aer æſtatis,& dierum canicularium: & autumnus eſt huic ægritudini proportionatus.uer uero,licet ſit diſproportionatum,quantum ad cauſæ generationem; tamen proportionatum eſt ad mouendam cauſam latentem iam genitam.unde.3.apho.illo,Vere, & autumno maniæ mouentur, & melancholiæ. Hyems uero eſt diſproportionata niſi forte per congelationem melanch.multiplicet. Secundo cibi melancholici,ut lentes, caro uaccina, caprina antiqua, panicum,uinum turbidum,craſſum, exercitium forte exiccatiuum,ſuperfluæ uigiliæ,timor,triſtitia fortis, ſtudium uehemens,longi carceres. Cauſæ autem corporeæ remotæ ſunt retentio hæmorrohidarum,& fluxus menſtrui conſueti.& quandoque fit à dæmone corrumpente complexionem cerebri:agit enim per media naturalia ſiue ſemper ibi aſsiſtat, ſiue poſt hanc operationem recedat.

Signa uerò melancholiæ quædam ſunt prognoſtica, quædam demonſtratiua. Ex prognoſticis ſunt primò diſpoſitiones corporum,ſicut ſunt corpora bruna, piloſa, extenuata,& econtrariò parum diſpoſita ad melancholiam ſunt corpora alba,& pinguia. Secundò corpora habentia cor uehementer calidum,& cerebrum humidum ſunt diſpoſita ad melancholiam;quia caliditas cordis eſt generatiua choleræ nigræ in ipſo,& humiditas cerebri eſt ſuſceptiua impreſsionis eius,quod generatur in corde,quapropter trauli,id eſt, ſyllabam multotiens repetentes, antequam dictionem proferãt, ſunt ad ipſam parati,& proprie ſi linguas habuerint lenes,oculos mobiles,& quorum facies eſt uehementis rubedinis, & cum hoc ſunt bruni,piloſi,& proprie cum in pectoribus eorum ſunt pili nigri, craſsi,& amplas habent uenas, & labia craſſa;quoniam quædam iſtorum ſignificant caliditatem cordis ſicut piloſitas, amplitudo uenarum,rubedo faciei,oculorum mobilitas: quædam ſignificant humiditatem cerebri,ſcilicet traulitas,mollities linguæ, craſsities labiorum. Tertiò magis diſpoſiti ſunt ad melancholiam uiri, quàm mulieres; licet in mulieribus ſit deterior cum proueniat à fortiori cauſa:& ſimiliter magis diſpoſiti ſunt iuuenes,& ſenes, q̃ pueri. Secundum prognoſticum ſumitur ex aphor.23.ſextæ particulæ. Si timor, & puſillanimitas multum tempus habent; melancholicum perficiunt:ſunt enim melancholiæ ſimul ſignum, & cauſa.

Signa uerò initiantis melancholiæ ſunt,quæ dicta ſunt in textu.item uelocitas iræ, ſi materia fuerit aduſta. tertio dilectio ſolitudinis:quia non conuerſatur propter timorem aut triſtitiã. Signa uerò perfectæ melancholiæ ſunt ea, quę dicta ſunt in textu. Signa uerò cauſarum immediatarum infinitarum ſpecierum ipſius melancholiæ male poſſunt ſciri, ſicut neque cauſæ diſtinctæ ſciuntur. uerum non reducuntur niſi in ſpeciales modos mixtionis melancholiæ, & ſpeciales conditiones indiuiduales, ſicut dicimus,quòd uenenum canis rabidi inducit ad timorem aquæ: ideo etiam in propoſito ſecundum uarias impreſsiones ſpecierum uariarum, uarios modos melancholiæ, & ſecundum uariam diſpoſitionem paſſorum fit uariatio in phantaſiis, & iudiciis corruptis. quapropter ipſarum ſpecies eſſe infinitas,aut ſaltem indefinitas facilè concedi poteſt.

Signa uerò melancholiæ per eſſentiam in cerebro eſt ſuperfluitas cogitationis,& aſsiduatio ſolicitudinis melancholicę,id eſt,attinentium melancholiæ, & aſsiduus aſpectus ad rem unam,ut ad terram. item color niger capitis, faciei,& oculorum,& nigredo pilorum capitis,& craſsities. item anteceſsio inſomnietatis,& cogitationum,& lõga mora in ſole,quæ primò cerebro nocet. item ęgritudines cerebri antecedentes,ſicut epilepſia. item paruum iuuamentum ex medela,& in ſumma ſunt accidentia maiora, & magis continua quando eſt per eſſentiam in cerebro. item nõ præceſſerunt, nec forte concomitantur eum aliquæ malæ diſpoſitiones corporis ueriſimiliter factiuæ melancholię. Signa uero eius, quę eſt per communitatem à toto,ſunt nigredo corporis,& eius areſactio,& retẽtio eius,quod ſolebat euacuari ex ſplene,& ſtomacho,& ex ano,aut matrice,ſcilicet ſanguinis hæmorrhoidalis,& menſtrualis. item multitudo pilorum craſſorum,& nigrorum. item anteceſsio ciborum melancholicorum,necnon anteceſsio ægritudinum,quibus ſuccedit melancholia; ſicut ſunt febres chronicę, & maxime permixtæ.

Signa uerò eius,quæ eſt ex ſplene,ſunt multitudo appetitus propter effuſionem choleræ nigræ ad ſtomachum cum paucitate digeſtionis propter frigiditatem complexionis, multitudo rugitus lateris ſiniſtri, & quandoq; inflatio ſplenis. ſi enim ſplen non attrahat melanch. propter aliquam ex cauſis ſupradictis; tunc ſplen attenuatur. ſi uerò attrahat, & non expellat pp cauſas ſupraſcriptas; tunc ſplen eſt tumidus.

Signa uerò eius,quæ eſt à ſtomacho,ſunt nocumenta ſtomachi antecedentia,aut concomitantia,quibus auctis augetur melancholia,& diminutis minuitur.

Signa uerò mirachiæ ſunt nauſea,& frequens grauitas in mirach,malitia animæ,corruptio digeſtionis, & eructuatio acetoſa,rugitus,& exitus uentoſitatis,& inflatio. & inuehit dolorem inter utraſque ſpatulas,uſquequo cibus digeratur. euomit phlegma permixtum cholerę, aut melancholiæ, & quandoque præcedit apoſtema in mirach, aut oppilatio in meſeraicis, & apparet fluxus chiloſus chilo non potente tranſire ad hæpar.

Signa uerò, quod fit per communitatem à corde, aut à matrice, aut membris aliis ſunt præceſsio nocumentorum huiuſmodi membrorum,& proprie cum nõ uidetur ab aliis cauſis pendere ueriſimiliter.

Signa uerò humoris melancholici ſunt iſta; nam, quando eſt à ſanguine,eſt cum riſu ſiue uerò,ſiue non uero,& non eſt in eo triſtitia uehemens. Si autem eſt à phlegmate eſt cum pigritia & quiete & dominio frigiditatis. & ſi à cholera eſt cum agitatione,rixa,& dæmonio. Et ſi eſt per aduſtionem uehementẽ melancholię,eſt etiam cum rixa & dæmonio magis perſeuerante.& ſi fuerit à cholera pura nigra,tunc cogitatio in ipſa erit plurima,& audacia minor niſi moueatur & rixetur,& habet odium cuius non obliuiſcitur.

Signa uero cauſarum primitiuarum ſunt ipſæmet cauſæ. ſigna uerò dæmonis nulla ſunt niſi, ꝙ dicat aliqua, quæ ante neſciebat, ſicut ſi loqueretur literaliter,aut theutonicũ, aut ſm aliud idioma,quod prius neſciebat,aut ſciat aliqua occulta,quę ueriſimiliter ſcire non debet. quanquam Ari. problematum.19.problem.1.hæc omnia reſoluat in melancholiã. Inquit enim, ꝙ ex melancholia quidam facti ſunt ſicut diuini prædicentes futura,& exemplificat de Sybilla & Bacchide.& quidam facti ſunt poetę; ſicut Melanthius Syracuſanus. Ego uerò adhęrens ueritati fidei Chriſtianæ credo Sybillam Erythream eſſe prophetiſſam, & de Chriſto prophetizaſſe, & Melanthium Syracuſanum, qui poſt maniam numeratus eſt inter poetas, credo ante maniam non fuiſſe expertem poeſis: uerum poſt maniam ſubtiliorem factum eſſe, humiditatibus cerebri eius ingenium hebetantibus reſolutis: non enim credo ſola melancholia huiuſmodi poſſe contingere; ſed ex coniunctione angeli, uel dæmonis cum anima humana &c.

Prognoſtica. Primum. melanch. cum riſu eſt ſalubrior cęteris. Secundum. hęmorrhoides,elephantia, uarices ſuperuenientes ſoluunt melancholiam. Tertium. Melancholia periodica debito ſeruato regimine curatur: ex indebito uerò regimine efficitur continua non curabilis. quartum. melancholia per eſſentiam in cerebro multum antiqua non eſt curabilis; per communitatem uerò antiquata frequenter curatur. Quintum. euacuatio cholerę nigrę uomitu,& ſeceſſu, & ſimiliter eius apparitio in cute; ſicut in panno & lentiginibus, ſoluit melancholiam.

Quòd ſi cum melancholia fuerit dolor uentris, & inflatio,& malus color, & digeſtionis corruptio, & † uomitus acceſſus,& excreationis multitudo;

SCHOLION.

Vomitus acceſſus]eſt in aliis codicibus Vomitus acetoſus.

Hic Raſis agit de cura melancholiæ. habet autem hæc pars.2.partes. in prima ponit curam melanch.ſpleneticæ. in ſecunda ibi,Si autem cum melancholia. ponit curam melancholicæ per eſſentiam in cerebro. prima ſecatur in duas: nã in prima parte ponit ſigna melancholię ſpleneticæ. in ſecũda

ibi, Incipienda eſt cura. ponit ipſius curam. in prima parte ponit. 6. ſigna. primum eſt dolor uentris ſcilicet ſtomachi, & inteſtinorum. ſecundum eſt ipſius uentris inflatio propter uentoſitatem genitam à melanch. eſt enim melancholia plurimum uentoſa. 19. problematum problemate. 1. uentoſitas etiam multiplicatur propter indigeſtionem, phlegmate multiplicato, & uentoſato. tertium eſt malus color. quartũ corruptio digeſtionis, ſcilicet ad acetoſum ſm plurimũ, & propterea fit malus color. quintum eſt uomitus accetoſus, ſcilicet aut melanch. ad ſtomachum deriuatæ, quæ eſt acris cum ponticitate, aut forte fit uomitus acetoſus, id eſt, phleg. acetoſi per corruptam digeſtionem multiplicati. ſextũ eſt multitudo excreationis, id eſt, ſputi per communitatem à ſtomacho. deinde cum dicit.

Incipienda eſt cura cum phlebotomia ex baſilica, aut ſaluatella ſiniſtræ manus. & ſi ſanguis uiſus fuerit niger; dimittatur egredi in multa quantitate: ſubtilis autem, & rubeus ſi fuerit; reſtringendus erit ilico.

Habet hęc pars ſex partes. in prima ponit curam per phlebotomiam. in ſecunda ibi, Aeger uerò ex rebus. ponit curam per nutrientia. in tertia parte, ſcilicet ibi, mittendus eſt in balneo. ponit curam per balneum. in quarta ibi, Poſt hoc autem decoctione. ponit curam per medicinas ſoluentes. in quinta ibi, In his autem diebus. complet regimen per diætam, & reliquum regimen ſex rerum non naturalium. in ſexta, Et ſtudendum eſt, docet rectificare ſplenem, & ſtomachũ. De prima parte dicit incipiendam eſſe curam cum phlebotomia baſilicæ, quæ eſt in curuatura brachii in parte inferiori; quando intentio eſt magis euacuare: aut in ſaluatella eiuſdem manus ſiniſtræ, quando intentio eſt cum hoc diuertere. & hæc ſaluatella reperitur in manu inter anularem, & auricularem, & eſt ramus baſilicæ. & ſubdit, ꝙ ſanguis egrediens eſt conſyderandus: ſi enim fuerit ſubtilis, & rubeus, ilico ſtringendus eſt: ſi uerò fuerit niger, & craſſus; dimittatur egredi in quantitate multa, cum ipſo enim humor melancholicus educitur. & propterea præcipiat medicus phlebotomanti, ut faciat foramen latum, ut ſanguis craſſus poſſit egredi. nota tamen ſicut dicit Auic. in cap. huic proportionato, quamuis ſanguis ſubtilis appareat in princ. non tamen ita ſubito eſt reſtringendus; ſed permittantur egredi duæ. ℥. uel circa, quia aliquando poſt ſubtilem egreditur craſſus, & niger.

Aeger verò rebus lenientibus eſt nutriẽdus: vt ſunt aleſſidebegi, quæ fiunt ex carne hædina & arietina.

Ponit curam per nutrientia, & dicit, ꝙ nutriendus eſt æger ex rebus lenientibus, id eſt, humidis, & etiam uentrem mollificantibus; ſicut ſunt aleſſidebegi, id eſt, iura, quæ fiunt ex carne hœdina parum diſtante à natiuitate, & arietina unius anni, uel circa. & ſic intellige de reliquis carnibus humidis boni nutrimenti paucarum ſuperfluitatum; ſicut capones, phaſiani: & propriè multum impinguati.

Et mittendus eſt in balneum, in quo non diu moretur.

Iubet ægrũ poni in balneo aquæ dulcis, aut in decoctione rerum humectantium, in quo tamen non multum moretur, ut non debilitetur, neque partes ſubtiles reſoluantur. & idem balneum debet eſſe ſatis temperatum conforme calori noſtro, & debet etiam aqua balnei proiici ſuper caput ægri. & per hunc uſum balnei multos à quartana liberaui: digerũt. enim humorem melancholicum ipſum reducendo ad benignum, uel ad expulſionem præparando.

Poſt hoc autem decoctione de epithymo, quam ego compoſui, vtatur. Recipe mirabolanorum indorum drach. 10. polypodij drach. 5. ſenæ † drach. 8. turbith. drach. 4. ſtœcados drach. 10. paſſularum enucleatarum drach. 10. epithymi cretenſis drach. 10. omnia excepto epithymo † in. 4. lib. aqua coquenda ſunt, donec ad lib. 2. & ſ. redeant. quãdoq; hoc factum fuerit, addatur epithymum, & ilico ab igne remoueantur, & dimittantur, donec infrigidari cœperint. cumq; infrigidata fuerint, manibus fricata colẽtur. deinde ſumantur agarici. 2. tertiæ drach. 1. aloes. drach. 1. ſalis indi. drach. ſemiſ. elleb. nigri quartam drach. 5. & conficiantur cum melle, aut cum iuleb, & fiant ex eis pilulæ, quæ per tres horas ante decoctionis acceptionem ſumendæ ſunt. poſtea ſumatur decoctio. deinde tribus diebus quieſcat. In his autem diebus quibus quieſcit, nutriatur ex eis quæ præcepimus. & in potu ſumat uinum ſubtile, & clarum, & bene odoriferum. poſt hoc quoque iterum ſoluendus eſt, ut prius. hoc uerò ita, ut prædiximus, tertiò iterandũ eſt quarta quoque potio ei danda eſt. æger uerò ab omnibus, quæ choleram generant nigram, abſtinendus eſt; ut ſunt carnes ſylueſtres omnes, & caro uaccina, & hircina, & magnarũ caprarum, & fabæ, & caro ſalita, & caſeus uetus, † & lentes, & omnia olera niſi humefacientia. vinum præterea groſſum, labores, & uigilias euitet. nec patiatur famem, nec ſitim: uino uerò ſubtili in potu utatur, & præcipiendum eſt ei, ut dormiat.

SCHOLIA.

Senæ drach. octo] antiqui habet drach. viiii. In quatuor lib. aquæ] Textus Raſis tres ſolum enumerat. Et lẽtes] & propriè lẽtes vt nonnulli uolunt, generant enim plurimum ſanguinem melancholicum.

In hac quarta parte curat per ſolutiua dando decoctionẽ de epithymo. ℞. mirobalanorum indorum & nigrorum qui ſunt frig. & ſic. melancholiam ſoluentes. ʒ. 10. polypodii cal. & ſic. in ſecundo ſoluentia melancholiam, & phleg. ſalſum. ʒ. 5. ſenæ cal. & ſic. in ſecundo ſoluentis melancholia drach. 8. turbith. cal. & ſic. in ſecundo ſoluentis phlegma. ʒ. 4. ſtœcados cal. in primo. ſic. in ſecundo ſoluentis melancholiam & phlegma à capite. ʒ. 10. paſſularum enucleatarum cal. & hu. ʒ. 10. epithymi cretenſis cal. & ſic. in ſecundo optime ſoluentis melancholiam. ʒ. 10. omnia excepto epithymo coquenda ſunt in tribus lib. aquæ ad conſumptionem medietatis; & cum quaſi facta fuerit huiuſmodi conſumptio, addatur epithymum; & ilico ab igne remoueatur, quia epithymum parum ſuſtinet de decoctione. & hæc ſic bullita dimittantur infrigidari, & refrigerari, & , cum aliquanculum infrigidata fuerint; bene exprimantur, & colentur, & colatura reſeruatur, quam debet æger accipere in quatuor uicibus debite calidam. & inter unam aſſumptionem, & alteram medient tres dies, & ſumatur unaquæq; potio in mane celebrata digeſtione cœnæ præcedentis; ſed per tres horas ante unamquamque iſtarum potionum detur quarta pars iſtarum pilularum. ℞. agarici cal. & ſic. euacuantis phlegma, choleram, & melancholiam. ℈. 2. aloes cal. & ſic. euacuantis phlegma, & choleram, & rectificantis, ſcilicet alia ſolutiua. ʒ. 1. ſalis indi. cal. & ſic. in ſecundo ſoluentis melancholiam. ʒ. ſ. elleb. nigri cal. & ſic. in tertio ſoluentis melancholiam gran. 15. fiant pilulæ. 10. cum melle, aut iuleb uiol. aut ſimili, quæ pilulæ in quatuor uicibus debent ſumi, ſicut decoctio prædicta; ſed per tres horas ante decoctionem: hoc autem fit ut pilulæ ſint primo actuatæ, deinde decoctio ſuccedat per tres horas, ut adiuuet operationem pilularum ſupraſcriptarum, ut etiam humectet, & æquet humores, uel humoris ſubſtantiam. Si tamen uenter eſſet facilis, ſufficeret ſola decoctio, & eſſet præſtantior, quàm pilulæ, cauſis inferius aſſignandis. tempore intermedio æger quieſcat animo, & corpore, & nutriatur his brodiis, & carnibus, quæ dicta ſunt ſuperius. & bibat uinum ſubtile, clarum, odoriferum, participans aliqua dulcedine, & ſit unius anni tantum. & æger abſtineat ab omnibus, quæ choleram nigram multiplicant; ſicut carnes ſylueſtres, leporum, cuniculorum, ceruorum, & huiuſmodi. uitet carnem uaccinam, hircinam, magnarum caprarum, fabas, carnem ſalitam, caſeum ueterem, lentes, & omnia olera præbentia nutrimentum ſiccum, ſicut ruta, eruca, & ſimiles. ſed cucurbitæ, ſpinachiæ, & cætera humida concedi poſſunt. uitet etiam uinum craſſum, laborem multum, uigilias multas; non multum dormiat, nec patiatur longam famem, aut ſitim.

Et ſtudendum in ſplenis curatione ex his quæ in ſequentibus cap. de ſplenis curatione, qui augmentatur, dicturi ſumus. os quoq; ſtomachi confortandum eſt, & propriè ex medicinis.

dicimis, quarum mentionem in ſequentibus facturi ſumus, cum ægritudines ſtomachi nominabimus.

In hac ſexta parte, & ultima dicit Raſis ſplenem eſſe curandum, & proprie cum tumidus eſt, ſecundum quod inferius dicetur, ubi agetur de euratione ſplenis, quando tumeſcit. eſt tamen regula generalis in omni ægritudine, quæ fit per communitatem ab aliquo membro, membrum iſtud eſſe rectificandum. Similiter dicit eſſe confortandum os ſtomachi in melancholia ſplenetica: cum ſtomachus per os eius recipiat melancholiam, quæ præter modum fluens ad ipſum corrumpit ipſius digeſtionem.

Si autem cum melancholia ea, quæ nominauimus, non fuerint, & acciderit poſt longam moram ſub ſole, aut phreneſim, aut percuſſionem in capite, phlebotomia ex cephalica facienda eſt. Et capiti ſtudium adhibendum ex reliquo regimine, quod diximus proprie. aqua præterea tepida ab alto loco ſuper caput ſundenda eſt, deinde oleum roſ. cum aceto uini capiti infundatur, & lac muliebre deſuper mulgeatur, naribus etiam oleum de ſeminibus cucurbitæ dulcis & lac muliebre iniciatur. in balneum quoq; ſæpe mittendus eſt, & multum ex aqua tepida capiti eſt ſuperinfundendum: æger etiam omnia odorifera, quæ frigida ſunt, odoret.

In hac ſecunda parte principali curat melancholiam per eſſentiam in capite. habet hæc pars duas partes. in prima curat melancholiam quæ eſt in mania. in ſecunda ibi. Si autem melancholia. curat melancholiam propriè ſumptam, diſtinctam contra maniam. de prima parte dicit, quòd ſi cum melancholia non fuerint iſta quæ nominauimus, ideſt, illa ſex ſigna melancholiæ ſpleneticę; imo acciderit poſt phreneſim, aut longam moram in ſole: quæ arguunt ipſam pendere à melancholia aduſta aut acciderit poſt percuſsionem in capite, per quam humores calidi ad caput attrahuntur, qui poſtea aduſti faciunt maniam. in his ergo caſibus in principio facienda eſt phlebotomia ex cephalica, quæ eſt in curuatura brachii in parte ſuperiori tum ad diuertendum materiam fluentem, tum ad euacuandum materiam iam fluxam. Secundò eſt capiti ſtudium adhibendum in reliquo regimine ſuperius dicto per euacuationem humoris melancholici. Tertiò aqua tepida eſt capiti ab alto infundenda ad humectandum, & infrigidandum: poſt quam embrocationem oleum roſ. mixtum cum quarta parte aceti, ut magis penetret capiti infundendum; hæc enim infrigidant, confortant & repercutiūt, & deſuper lac muliebre infundatur ad humectandum & infrigidandum. oleum etiam de ſemine cucurbitæ, lac muliebre ſingulariter, aut coniunctim naribus iniiciatur. Vltimò ad infrigidandum, & humectandum debet poni in balneo aquæ tepidæ, multum de ea capiti infundendo, & odoret ea, quæ frigida ſunt, & humida, ſicut aquam roſ. & uiol. & ſimiles.

Si autem cum melancholia nihil fuerit eorum, quæ diximus in principio; matrix uena dextri brachij aperienda erit & ſanguis conſyderandus et ut prædiximus, faciendum erit & regendum. &, poſtquam hoc regimen infirmo adhibueris per aliquot dies quieſcere dimittendus eſt. deinde ut prius in cura eius incipiendum, donec ſanitatis fiat reſtitutio.

Docet curare melancholiam diſtinctam contra maniam, quæ prouenis à cholera nigra non aduſta, aut à melancholia phlegmatica, uel ſanguinea, in qua non remanet multa caliditas, & etiam quæ prouenit à melancholia genita per congelationem. Sed maxime hoc regimē eſt proprium melancholiæ naturali, & ſanguineæ; ſed maxime quādo fouetur à mala cordis, & membrorum ſpiritualium diſpoſitione. & habet hæc pars quatuor partes. In prima ponit curam per phlebotomiam. In ſecunda ibi. Studium uero totum. Ponit curam per debitum regimen ſex rerum non naturalium. In tertia parte ponit curam per ſolutiua ibi. Pilulæ quæ choleram nigram. In quarta ibi. In duobus uero, ponit curam per electarium lætificans. de prima parte dicit, quod, ſi cum melancholia non fuerit aliquod eorum quæ diximus, ſcilicet ſigna ipſius melancholiæ ſpleneticæ, & ſupple neq; fuerint ſigna maniæ; matrix uena, ideſt, communis dextri brachii erit aperienda, & ſanguis conſyderandus; nam, ſi fuerit ſubtilis, clarus non permittatur exire niſi in parua quantitate, ut dictum eſt. Si uerò craſſus, & niger permittatur exire ſecūdum uirtutis tolerantiam; & cæteras circunſtantias. deinde reliquum regimen ſcilicet balneum, embrocatio, euacuatio capitis obſeruandum eſt, ut ſuperius dictum fuit, interponendo inter unā euacuationē, & aliam tp̄s ſufficiēs ad uirtutis reſtaurationē.

Studium verò totum quod erga melancholicos eſt obſeruandum, eſt ut impinguentur, & carnoſi fiant; ex quo enim pingues, & carnoſi fuerint ilicò ſani erunt. Cibi autem, qui illis congruunt ſunt caro arietina, & hœdina, & gallinacea & panis de ſimula. oppyrus autem panis nullo modo eſt eis congruus. vinum quoq; ſubtile, & clarum eis conueniens eſt vinum verò craſſum non eſt eis bonum, nec nigrum. lac autem recenter ab uberibus extractum, dum adhuc calet; eis confert, piſces recentes. & ſeſami de ſaccharo facti, & oleū amygdalinum. præterea audire cātilenas, & gaudere, & habere ante ſe res delicioſas, & dormire plurimum confert eis. econtrariò uerò cogitare, & ſolos morari, & uigilare maxime nocet eis.

In hac parte ponit ipſorum debitum regimen. Eſt enim ſtudendum, ut impinguentur, & carnoſi fiant. ex quo enim pingues, & carnoſi fuerint, ilico ſani erunt. cauendum tamē ne cadant in oppilationes, & propterea caro arietina, hœdina, gallinacea, & ſimiles boni nutrimenti, & humidi, & brodia ipſarum conueniunt, & panis de ſimula, ideſt, optima farina. panis autem oppyrus, ideſt, craſſus, & azimus ſicut eſt panis ruſticorum non conuenit. & ſimiliter conuenit uinum ſubtile clarum, album, unius anni: nigrum uero craſſum, ant antiquum non conuenit lac recenter mulſum ab uberibus, ut non corrumpatur, confert. & ſimiliter piſces recentes, & ſeſami cal. & hum. conditi cum ſaccharo, & oleum amig. cal. & hum. conferunt. & ſimiliter audire cantilenas, gaudere, habere res delicioſas conferunt, ſicut ecōtrario ſuperfluæ cogitationes, ſolos morari, multum uigilare & omnia cxiecātia plurimum nocent.

Pilulæ, quæ choleram nigram expellunt, de quibus datur his, qui decoctionem ſumere nequeunt. Rec. epithymi cretenſis, drach. 20. polypodii, agarici, amborum, an. drach. 10. elleb. ni. ſalis indi amborum, an. drach. 5. ſtœcados drach. 7. pulueris hieræ pie. drach. 15. bibat ex eis drach. 3. in diebus uerò, quibus quieſcit æger, debet ſumere elect. quod uocatur lætificans. quod recipit meliſſæ, cortic. citri, garioph. galiæ muſc. maſtichis, croci orientalis, cinnamomi, nucis muſcatæ, cardamomi, neheremiſch, been al. & ru. zedoariæ, doronigi, ſem. ozimi, gariophilatæ, omnium an. partes æquales, muſci quantum eſt. 10. pars unius. 2. deinde ſumantur ebebuli. 20. et emblici. 20. et terantur, & in tribus lib. aquæ coquantur donec ad unam redeant, & colentur. in colatura uero addatur mellis lib. deinde bulliant donec aqua conſumpta ſit. poſt hoc ex hoc melle conficiantur ſpecies prædictæ, quod tamen in pondere ſit triplum ad ſpecies. de quo cum neceſſe ſit, ad magnitudinem auellanæ ſumendum eſt. hoc enim medicamen lætitiam, & coloris pulchritudinem, & digeſtionis bonitatem operatur, & retardat canos.

SCHOLION.

Sem. ozimi, gariophilatæ] Manuſcriptuſq; textus ſem. ozimi maioris, & ſeminis gariophilatæ refert.

Ponit deſcriptionem pilularum, quæ debent dari his, qui non poſſunt ſumere decoctionem. ℞. epithymi, &c. hæc deſcriptio ſuperius declarata eſt ſufficienter, tamen. ʒ. 1. s. pro uice dari poteſt, licet ipſe iubeat dare. ʒ. 3. In diebus uerò in quibus. hic Raſis deſcribit electarium lætificans, in quo ponitur meliſſa dicta ranrata & citraria, & ſecundo can. bedereſegen. cal. & ſic. in ſecundo, lætificatiua cordis auferens tremorem. cortices ſubtiles citri aromatici, cordiales cal. & ſic. in ſecundo. Gariophili maxime cordiales cal. & ſic. in tertiò galia muſc. cuius plures ſunt deſcriptiones in Seruitore, &

Meſuæ. maſtix medicina ſtomachalis. theriaca ſtomachica cal. & ſic. in ſecundo. crocus maxime lætificans ſcilicet, ut. 3. aur. interficiant lætificando faciēdo ſpiritus exhalare cal. in ſecundo, ſic. in primo. nux muſc. cal. & ſic. in ſecundo ſtomachalis & cerebralis. cinnamomum cordiale præſeruans à putredine cal. & ſic. in tertio. & pręſtantius, quàm caſsia lignea ad corrigendam putrefactionem, & rectificandum complexionem, ad mundificandum uirus malum, ad reſiſtendum medicinis mortiferis, & uenenoſis, ſicut uult Auic. 14. tertii c. de cura debilitatis hepatis. & iſtę duę excedunt omnes alias medicinas in effectibus iam dictis. cardamomum cal. & ſic. in tertio, ſtomachale. neheremith. id eſt, pæonia, de qua ſupra. been al. & rub. radices cordiales cal. & ſic. in ſecundo. zedoaria ualens contra uenena habens duas ſpecies, ſcilicet zorumbeth cal. & ſic. in tertio: alia eſt zedoar, quæ eſt præſtātior prima. 2. can. cap. de zorumbeth. doronigi cal. & ſic in tertio, confortans cor. Seminis oaimi gariophilati, id eſt, baſiliconis minoris habentis ſolia parua, & redolentis bene ad differentiam magni, maiora habentis folia, quod calidius, & ſiccius eſt, quàm maius ſcilicet circa ſecundum gradum, & aliter dicitur bedoragi. de iſtis. 15. accipiantur. ana. 3. 2. muſci gran. 12. & eſt cali. & ſic. in ſecundo. hæc omnia ſubtiliter puluerizentur: deinde ſumantur chebuli numero. 20. emblici numero. 30. & terantur craſſo modo, & bulliant in lib. 3. aquæ, donec redeat ad. 1. (uerum mihi uidetur nimis magna quantitas mirobalanorum in cōparatione ad aquā; ſufficeret enim medietas) & coletur, & colatura iſta bulliat in lib. 1 mellis, donec ſufficienter ſpumetur, & aqua conſumpta ſit. deinde ſpecies ſupraſcriptæ cum hoc melle miſceantur ita ut mel ſit triplum ad ſpecies; quanuis mos communis apud apothecarios eſt, ut pro. 1. lib. mellis ponantur. ℥. 2. &. s. pulueris: ſed hoc modo eſt uirtuoſius. ponunt etiam communiter pro. 1. ſachari. s. ℥. pulueris, licet. ℥. 1. poſſet poni. hoc enim electarium ſumptum ad magnitudinem auellanæ in mane cum retardatione cibi ſaltem per quatuor horas inducit lætitiam, coloris pulchritudinem, digeſtionis bonitatē & tardat canitiem ſed nota hoc electar. conuenire in melācholia phlegmatica, aut pendente ab humore melancholico genito per congelationem, & non per aduſtionem; eſt enim notabiliter cal. & ſic. &, ſi uelles ipſum conuenire in melancholia à cholera nig. & à cholera naturali; addas. ℥. 3. paſſularum enucleat. pro unaquaq; lib. ipſius.

Primò ponam curam eius, quæ eſt per eſſentiam in cerebro: ſecundò eius quæ eſt per communitatem, tertiò eius, quæ pendet à cauſis primitiuis. Cura itaq; illius, quæ eſt per eſſentiam in cerebro, ſi ſit mala complexio ſine materia; exigit. 4. intentiones curatiuas. prima alterat malam cōplexionem cum contrariis cerebrum in omni diſpoſitione confortantibus, & etiam cor. ſecunda prohibet humores à fluxu ad cerebrum, ſi fuerint proni ad fluxum. tertia corrigit accidētia. quarta ordinat debitum regimen ſex rerum non naturalium. Prima completur cum notabiliter humectantibus: ſed ſint aliquando cal. aliquando frig. ſecundum diſcraſiæ exigētiam, & cum hoc propria, & cerebri, & cordis confortatiua: necnon ſpiritus confortantia, & illuſtrantia: quæ cōfortatio & ſpirituum illuſtratio in toto curæ proceſſu debet attendi, & in quacunque ſpecie. & propterea pro completa notitia bonum eſt, ut hic deſcribam nouem modos confortationis ſpirituum, & per conſequens membrorum principalium, & ſibi deſeruentium; deinde medicinas in hac diſpoſitione proprias, quibus poteris uti ſm̄ neceſsitatē. nouē modi confortandi ſpiritus. Primo confortātur ſpiritus per reſtaurationē, ad quod ualent cerebella hœdorum, aprorum, uitulorū, gallinarū frequenter comeſta. & uinum album aromaticum ſubtile, & alia generatiua boni ſanguinis, & clari, & uitelli ouorum, aqua carnis, & ſimilia. Secundo per ſplendidātia ſpiritum, & reddentia ipſum illuſtrem, & clarum, ut faciunt margarita. Tertiò per congregantia, & prohibentia reſolutionem, eius ſicut karabe, & mirobalani emblici. Quartò corrigendo lapſum complexionalem eius, ut frigidum cum calidis proprijs ſicut meliſſa, doronigi, muſcus: & calidum cum frigidis; ſicut roſa, aceroſa, & camphora. Quinto per occultam proprietatem; ut hiacynthus, & calcedonius. Sextò ſeparando contraria; ut bugloſſa, & cætera quæ ſeparant uapores melancholicos à ſpiritu, & melancholiam à ſanguine. & ſicut omnia clarificantia, ſiue mundificantia ſanguinem. facientia ipſum illuſtrū; ſicut capillus uen. fumus ter. lupulus. Septimò per exercitantia ſpiritus exercitio ſuaui & ſibi proportionato; ſicut cogitationes, aſpectus, auditus rerum gratarum, & deſyderatarum; ut cantilenæ, & ſoni. Octauò confortando, & conſeruando calidum complexionale ſpirituum ſicut faciunt omnia aromatica habentia ſubſtantiam ſubtilē aromaticam conformen ſubſtantiæ ſpiritus; ſicut crocus, & quorum copiam ſubiungam ſtatim. Nonò, & ultimò defendendo ſpiritus à uenenoſis, & ab his, quæ ſunt ſibi contraria tam per qualitates manifeſtas, quàm occultas, & propter modum mixtionis, & alia inſequentia materiam; ſicut faciunt zedoaria, lapis ſmaragdus, & ſimilia. & plures harum intentionum ſi diligēter aduertas, tu inuenies in dia muſco, & in electario de gemmis deſcriptione Meſuę, & in letificāte Almā. in hoc ca. & in ſimilibus cōpoſitis, & de nouo cōponēdis ad hoc propoſitum. in quibus nihil debet poni niſi propter aliquam ſpecialem intentionem propoſito deſeruientem. nunc uerò ſubiungam medicinas ſimplices & compoſitas alteratiuas, & euacuatiuas in hac diſpoſitione proprias, ex quibus ſunt infraſcriptæ. Frigida ſunt primò acetum, quod aliquādo debet eſſe ſcilliticum propter humoris craſsitiem, & uiſcoſitatem, lactuca, endiuia, lac, cucurbita, flores nenufaris, aceto ſa, roſa, uiola, coralli, margaritæ, coriandrum præparatum, flores prunorum, amigdalarum, flores citoniorum, pirorum, & proprie odorare perſica, pira, poma aromatica. Compoſita, ſaccharum roſ. ſaccharum uio. ſyrupus de pomis Meſuæ, olea ex aliquibus ſupraſcriptis, Calida ſunt aqua lactis, baſilicon gariophilatum, calamus arōm. gariophili, meliſſa, muſcus, os de corde ceruí, ambra, been utrunq;, cortices citri, crocus, cubugi, ideſt, caro perdicis, doronigi, enula, gallia, macis, mēta, nux muſcata, roſmarinus, xiloaloes, paſſulę. Compoſita ſunt diamuſcum diambra, mithridatum, pliris arcoticon, roſata magna Nicolai, electarium de gemmis Meſuæ, lætificans Alman. aromaticum roſ. muſcatum, gariophilatum Gabrielis, Meſue Confectio Keſmes, Meſ. conditum de citro. Galia muſcata. theriaca, &c. Temperata & agentia à proprietate ſunt; ſicut aurum bugloſſa, & flores eius, calcedonius lapis collo ſuſpenſus, chryſolithus lapis ſiniſtro brachio ligatus, borago, & flores eius, hiacynthus, ſaccharum bugloſſatum, ſaccharum boraginatum, lapis bezahar. Solutiua ſimplicia ſunt agaricus, aloes, aqua lactis, colocynthis, elleborus niger, epithymum, eſcula, lapis lazuli, lapis armenus & mirobolani chebuli, & nigri, ſal indus, ſena. Compoſita ſunt confectio hamech, diaſene, pilulæ indę, pilulę de lapide lazuli, pilulæ de lapide armeno, hiera Raſis Meſuę, de coctio epithymi Meſuæ. his ergo pro complenda prima intentione quæ eſt malæ complexionis alteratio utere ſimplicibus, aut compoſitis exterius applicitis, aut interius ſumptis ſecundū quod expedit tuo propoſito. prohibentur autem humores à fluxu iuxta ſecundam intentionem euacuando, & diuertēdo ſecundum quod dicetur in ſequentibus. corrigantur autem accidentia præſentia ſecundum quod expedit iuxta tertiam intentionem, utputa uigilia cum ſomniferis exterius applicitis inungendo, embrocando, auribus, & naribus inſtillando, etiam interius ſumptis incipiendo à leuioribus, & gradatim ad fortiora procedendo. & ſimiliter cætera accidentia præſentia corrigantur ſecundum opportunitatem. cauendum eſt etiam ab imminentibus periculis ægris, & aſtantibus, ne ſe ex alto pręcipitent, & ne ſe percutiant, neq; alios. quapropter oportet quòd aliquando teneantur in compedibus & uerberentur. Et ſint deputati eorum cuſtodes aliqui quos uereantur & timiant: niſi enim ſic fiat nec permittent ſe medicari ſecundum quod oportet, & magna interdum faciunt ſcandala, & cura omnis erit uana. Regimen autem ſex rerū non naturalium iuxta quartam intentionem declinet ad humidum ſemper, ſed aliquando ad cal. aliquando ad frig. ſecūdum diſcraſiæ exigentiam, & totum regimen ſit impinguatiuum, præterquam quod non faciat cadere in oppilationes, & inter cætera ſomnus ſit prolixus, & omnia animi accidentia ad iucunditatē declinent. Si uero mania & melancholia pendeat à mala complexione capitis, aut ſit ualde antiqua, aut ex generatione cōtracta, aut ſequens alias ęgritudines, quarum

quarum impoſsibilis ſit eradicatio ſicut quæ ſequitur epilepſiá. cura ſecundú plurimú eſt impoſsibilis, ſed lenienda & accidentia mitiganda quantum eſt poſsibile.

Cura uero maniç & melancholiæ pendentium à mala cõplexione cum præſentia materiæ melancholicæ in cerebro non aliunde communicatæ ſex exigit intentiones curatiuas. Prima euacuat euacuatione integra ex minoratione, digeſtione, & eradicatione etiam iterata, ſi oportuerit. ſecunda diuertit. tertia cauſam coniunctam reſoluit & euacuat. quarta malam complexionem in cerebro derelictam corrigit, & cerebrum, & cor confortat. quinta accidentia corrigit. ſexta ordinat debitum regimen ſex rerum non naturalium. Pro prima intentione, Si melãcholia fuerint ſanguinea, aut aliud genus melancholiæ cum ſanguine peccauerit; fiat phlebotomia ex cephalica dextra aut ſiniſtra, ſcilicet ſecundum eam partem in qua maior capitis grauedo apparet, & fiat foramē latum & ſanguine exiſtente nigro hauriantur. 5. aut. 6. ℥. ſanguinis ſecundum exigentiam circunſtantiarum. Si uerum ſanguis fuerit ſubtilis aut tendens in album, non hauriantur ultra. 2. aut. 3. ℥. Et ſi cauſa huius melancholiæ fuerit hepar, aut ſplen, phlebotomeť baſilica dextra aut ſiniſtra: & ſi retentio menſtruorum aut hæmorrhoidarum fuerit in cauſa, phlebotomentur ſaphenæ. Meſuę autem corpore exiſtente pleno ſanguine phlebotomat primo ex uena nigra, deinde ex baſilica in melancholia: incipit enim à phlebotomia magis communi: Sed in mania incipit à baſilica exiſtimans hepar eſſe cauſam aduſtionis & cõuerſionis ſanguinis in melancholiá. Et etiam poſt has ſi oportuerit phlebotomanda eſt uena frõtix ad eradicationem cauſæ coniunctæ. Si uero aliud genus melancholiæ peccauerit diſtans à natura ſanguinis, ſi multũ fuerit, minoretur cum. 1. ʒ. ſenæ & gran. 5. zing. permixtis cum. ℥. 3. ſeri caprini, uel ſumatur ſerum caprinum cum. ʒ. 2. epithymi. & zing. ſalis gemmæ. ana. gran. 2. uel minoretur cũ pilulis iſtis. ℞. ſenæ, epithymi, piſularum indarum. ana. ℈. 1. zing. ſalis gemmæ, ana. gran. 2. aloes hepatici. ʒ. 1. cum aqua bugloſſæ formētur pilulæ. 15. de quibus poſſunt ſumi quinq; uel ſeptem pro minoratiuo. Deinde digeratur materia cum ſyrupo de pomis deſcriptione Sabor apud Meſue in capitulo de cura maniæ aut melancholiæ, aut cum ſyrupo de epithymo, aut de biſantiis, aut uiolis, aut de fumo terræ cũ aqua bugloſſæ, boraginis, endiuiæ, nenufaris, meliſſæ, & ſimilium quæ declinent ad calidum & frigidum ſecundum exigentiá melancholiæ & aliarum circunſtãtiarum. Et poſſunt ſyrupi diſtemperari cum ſero caprino, & eſſet ualde conueniens. Eradicetur autem materia ſi fuerit aduſta in mania cum electario hamech diſtemperato cum ſero caprino, in quo bullierit epithymum, ſena, ſal indum, zingib. & flores bugloſſæ Si uero melancholia nõ fuerit aduſta loco electarii hamech ponatur diaſena Nicolai, aut eradicetur cum pilulis indis. de lapide lazuli, & lapide armeno, & ſimilibus. Multa etiam ſolutiua per te componere potes obſeruatis quatuor regulis Meſue. Prima, ut nõ ſemel multam & laborioſam facias euacuationem, ſed per interualla parum pro uice educẽdo, quo euacuatio reiteranda eſt. Secũda, ut medicinæ exſoluentes non recedant multum à gradu medicinarum inculumium, ꝙ intelligendum eſt tam quo ad qualitates manifeſtas, quã quo ad occultas. Tertia, ut ſolutiua ſemper ſint mixta cum humectantibus & lenientibus. propterea præſtantiores ſunt medicinæ in forma liquida quàm ſicca. Quarta, ut nunquã denudentur à medicinis confortantibus membra principalia & ſpiritus. Similiter multa digeſtiua componere potes cal. aut frig. ſecundum quod expedit, ſed ſemper ſint humida non oppilantia, imo oppilationem remouẽtia. poſſunt enim aliqua ex ſimplicibus ſupra enumeratis bullire cum aqua lactis, & poſtea facta debita colatione, poteſt decoctio ſyrupizari cũ ſacch. eſt enim aqua lactis optimum uehiculum in huiuſmodi paſsionibus. Et nota quòd bonum eſt huiuſmodi digeſtiuis & euacuatiuis ponere aliquid dirigens talem medicinã ad caput, ſicut uiolę, ſtœcas, & ſimilia. Secunda uero intentio, ſcilicet, diuerſio perficitur cũ clyſteribus, quæ per te potes componere frictionibus, uentoſationibus, deſcendendo, lotionibus extremitatum, quæ cum hoc quod diuertunt, ſunt etiam ad ſomnum inducendum iuuatiua ſi expediret. Fiant etiam diuerſiones cum caputpurgiis, maſticatoriis, gargariſmatibus, quæ tria cum hoc quod diuertunt etiam cauſam cõiunctam eradicant, quod pertinet ad tertiam intentionem. Et ad hoc optime ualent cauteria actualia, & proprie cum auro facta in commiſſura coronali, ſagittali, lambdæ, & duabus commiſſuris mendoſis quæ ſunt in lateribus. non dico quod omnes ſemper cauterizari debeant, ſed una aut plures ſecundum quod eſt expediens tuo propoſito, ſemper inſpiciendo cuius partis cerebri operatio magis lædatur, & fiat in commiſſura illi parti pertinẽti. Et huiuſmodi cauteria nõ ſolum conferunt in ea quæ eſt per eſſentiam, ſed etiam per communitatem confortando cerebrum ne recipiat, ut apparuit in cap. de ſoda per communitatem & de intẽtione Auic. Tertia autem intentio quæ eſt cauſæ coniunctæ eradicatio completur cum iam dictis in ſecunda intentione, & partim cum complentibus quartam, quæ eſt cerebri & cordis cõfortatio & malæ complexionis derelictæ correctio. Et complẽtur ambo cum quibuſdam localibus, ut embroca roſ. foliorũ ſalicis, florum nenufaris, uiol. boraginis, bugloſſæ. ana. M. 1. ſenæ. ℥. ſ. ſtœcados arabici. ℥. 1. capitis caſtrati numero. 1. Caput caſtrati confractum bulliat in ſufficienti quantitate aquæ cum ſupraſcriptis uſq; ad decoctionem. deinde cum aqua illa tepida caput lauetur & embrocetur alternis diebus, etiam omni die, & pluries in die ſi expedierit. Et ſi non poſſet dormire, huic decoctioni poſſunt addi cortices papaueris & lactuca. Balnea etiam ex ſimilibus humectantibus facta, toti corpori ſunt in hac diſpoſitione cõuenientia. & in fine poſſet inungi caput, & maxime in mania cum oleo roſ. uiol. de floribus ſalicis, de nenufare, & etiam myrtino ad confortationē & malæ complexionis derelictæ correctionem. Et confortetur etiam cor cũ epithymatibus in hac diſpoſitione propriis quæ ex ſupraſcriptis eligantur. ſaccharum quoq; roſ. bugloſſatum, uiol. boraginatum cum gemmis, margaritis, paſſulis tranſmarinis, ſucco pomorum dulcium, & huiuſmodi ualent iuxta quartam intentionem ad cerebri & cordis confortationem. Et ſi mala complexio derelicta eſſet frigida ſicut in melãcholia procedatur cum calidis exterius applicitis & interius ſumptis. Supraſcriptæ enim embrocæ & unctiones magis conferunt in mania quàm in melancholia, imo in melancholia augeantur cal. & minuantur frigida: ſemper tamen in quacunq; ſpecie declinent ad humidum. Corrigantur accidentia & proprie uigiliarum inſtantia cum ſyrupo de papauere, ſumpto hora ſomni, cum lactæ ſem. papaueris. Et ſi potentioribus non erit, detur requies deſcriptione Nicolai aut aliqua ex pilulis de cynogloſſa, ſiue alcaiber apud Meſue cap. de catarrho ex inuentione Alexandri, & etiam inducatur ſomnus cum his quæ applicantur fronti & temporibus ſicut cum populeone, cui apud neceſsitatem addatur parum opii, aut cum embrocis de quibus ſermo præceſsit, & cũ balneis humectantibus. Et ſi aliquando cibus in ſtomacho corrumperetur, uomitu educatur, & poſtea ſtomachus confortetur cum aromatico roſ. & etiam exterius applicitis, & omnia accidentia ſecundum quod oportet corrigantur recurrẽdo ad illorum capita propria. Sexta autem intentio ſcilicet, debitum regimen, ordinetur ut fuit dictum de intentione Raſis in expoſitione textus. Declinet enim aer ad humidum & ſit aliqualiter calidus aut temperatus in æſtiuis in melancholia, ſed in mania declinet ad frigidum. unde habitet in terreno, ſed ſit clarus & lucidus. Et domus habitationis ſit ſine picturis, & ſimiliter ſit regimen in cibo & potu, ut dictum eſt de aere, & ſit impinguatiuum præter hoc quod oppilet. Sed declinet ad frigidum in mania & ad calidum in melancholia. Et dentur omnia quæ generent bonum ſanguinem, ſubtilem, clarum, & cum hoc cerebrum & ſpiritus confortent. Quapropter uinum album uel medii coloris, ſubtile, unius anni tantum, aliqualiter dulce, & debite lymphatum ſecundum exigentiam eſt huic propoſito conueniens. Et ſit ſomnus prolixus, & procurētur euacuationes à natura inſtitutæ: caueat à coitu niſi natura præter modum ſtimulata, moderate exercitetur, & tempore debito: & frictiones leues diuertunt, & impinguant & uicem ſupplent exercitii. Et omnia iucunda adminiſtrentur ei cauendo a triſtitia, ira, ſolitudine, cogitationibus profundis & prolixis. Sit tamē deputatus eius cuſtodię aliquis quē timeat & uereatur, & à quo ſecundum opportunitatem uerberetur, ut ſit obediens.

Cura

nes:ad inteſtina,fluxum, & cholicam, deſcendens etiam per neruos,& uenas ad loca longinqua cauſat podagram, & exteros dolores arteticos:ad cor,cauſat tremorem in eo,& cæteras paſsiones: & ad uenas apoplecticas, apoplexiã. & per uenas fluens ad hepar,cauſat nocumenta in ipſo:& ad renes, & ad ueſicam, quandoq; excoriationem. &, ut unico uerbo omnia complectat, poteſt eſſe cauſa quarumcunq; ægritudinum cuiuſcunque membri ſaltem in genere.

CUm caput alicuius in egreſſione balnei diſcoopertum fuerit,aut poſt exercitium,aut poſt aliud,fueritq; aer frigidus,& uentus ſeptentrionalis,& accidit inde naribus,& palato pruritus,& commotio,& ſternutatio.

Diuiditur hoc capitulum in partes duas: primò ponit cauſas catarrhi,& ſigna in generali:ſecundò curam.ſecunda ibi. Pannus tunc calefaciendus.de prima dicit,quòd,dum caput alicuius in egreſsione balnei diſcoopertum fuerit, aut poſt exercitium,aut aliud calefaciens;ſicut iram,coitum, & ſimilia:& præcipue,ſi fuerit aer frigidus, & uentus ſeptentrionalis,qui frigidus eſt,& ſiccus;tũc is incurret catarrhum.cuius ſigna generalia ſunt hæc,titillatio,pruritus in naribus,& palato & commotio,& ſternutatio:ſi enim materia fluat ad nares cauſabitur in eis pruritus & commotio propter motus illius materiei,& interdum ſternutatio, ſi uirtutem ſtimulauerit ad expellendum.horum autem ratio eſt;quia in balneo humores calefiunt,ſubtiliantur,pori aperiuntur. ſimiliter in exercitio & aliis huiuſmodi calefacientibus. vnde aer frigidus occurrẽs multum penetrat ad profundum, & multo magis uentus. quapropter fiat illarum humiditatum liquefactarum per balneum expreſsio ad membra ſuppoſita,& fit catarrhus.ſigna uerò iam dicta ſunt propria,cum commotio,titillatio,& pruritus quidam nõ abſoluatur ab ipſa materia actu fluente. Prima diſtinctio, Catarrhus eſt duplex, quidam cal. quidam frig. & catarrhus calidus poteſt à cauſa frigida pendere;ſicut à uento exprimente humiditates calidas in capite exiſtentes: & poteſt pendere à cauſa calida ſicut à balneo liquefaciente. idem dicendum eſt de catarrho frigido. & proptetea non te decipiat cauſa,nec arguas,cauſa eſt calida;ergo catarrhus calidus eſt: nec contra: eſt cauſa frigida; ergo catarrhus frigidus.ſed uide ſigna inferius ponenda; uerum ſecundum plurimum catarrhus calidus pendet à cauſa calida,& frigidus à frigida.

Secunda diſtinctio eſt. Aliquis catarrhus eſt craſſus: Aliquis ſubtilis.& uterq; poteſt eſſe calidus,& frigidus:ſubtilis quidem cholericus eſt calidus: ſubtilis aquoſus eſt frigidus. ſimiliter craſſus poteſt eſſe calidus partibus ſubtilibus per actionem calidi reſolutis,& poteſt eſſe frig. & factus craſſus per actionem frigidi partes ſubtiles exprimentis. Tertia diſtinctio.quidam eſt ſalſus,quidam amarus,quidam acutus, quidem fœtens:& hi ſunt calidi: quidam inſipidus, quidam dulcis:& hi ſunt frigidi.

Quarta diſtinctio.quidam eſt continuus, quidam interpolatus;imo frequenter periodicus,materia in determinato tẽpore ſub certa quantitate ſufficiente ad motum aggregata, qua fluxa quies erit per tantundem temporis.

Cauſæ ſunt triplices primitiuæ,antecedẽtes,& coniunctę primitiuæ quædam ſunt extraneæ; ſicut percuſsio capitis cerebrum debilitans, ſumptio uenenorum,aut eorum applicatio,balneum calidum,& comeſtio rerum calidarum;ſicut alliorum,cæparum,& ſimilium.roſæ, & uiolæ à proprietate faciunt coryzam.ex cauſis primitiuis non extraneis eſt aer frigidus, ſtatio ſub radiis lunæ, & uenti ſeptentrionales humiditates exprimentes,ſimiliter aer calidus, ſtatio ſub ſole, & uenti meridionales caput replentes, & humiditates liquefacientes.&, ſi uenti ſeptentrionales ſuccedant ad meridionales; plures catarrhos & ægritudines ab eis pendentes expectare oportet:cum primi caput repleant.ſecũdi humiditates exprimant. & multiplicantur etiam in hyeme, & proprie ſi præceſſerit ęſtas ſeptentrionalis,paucæ pluuiæ,& autumnus auſtrinus pluuioſus:& quando multiplicãtur catarrhi in hyeme, & proprie in regionibus meridionalibus propter repletionem capitum.item crapulæ,ebrietates,uina potentia, ſatietas nauſeatiua ſunt cauſa catarrhi, & proprie in regionibus meridionalibus, & omnia ad caput multum effumantia, & difficilis digeſtionis. ſomnus enim multus eſt cauſa eius, caput replendo & humectando;repletio ſuperflua, & retentio ſuperfluorum conſuetorum euacuari.Item nimia ſanguinis euacuatio per phlebotomiam, aut aliter ſunt cauſa eius: exercitium forte humores liqueſaciendo, & nimia quies caput humectando:ira fortis,& cogitationes fortes, humores liquefaciendo ſunt cauſa catarrhi.antecedentes quidem cauſæ ſunt duplices: quædam per eſſentiam, quædam per communitatem.primi ſunt humores ſuperflui cuiuſcũq; generis in capite exiſtentes.item malæ complexiones,ut frigida, debilitans digeſtiuam,& humida debilitans retentiuam,& calida humores ſubtilians, & ſtimulans expulſiuam. ſicca uerò rariſsime eſt in cauſa eius, niſi forte poros obſtrueret. quibus prohiberetur uaporum reſolutio. & mala complexio frigida eſt cauſa,cur branchi,& coryzæ in ualde ſenibus nõ maturantur,cum frigiditas illa ex decurſu ętatis acquiſita corrigi non poſsit. quapropter per uiam paulatinæ congeſtionis in his, & in quibus uirtus digeſtiua & expulſiua eſt debilis,fiunt catarrhi,digeſtiua non potente ſufficienter conuertere nutrimentum: & expulſiua non potente ſuperfluitates expellere. debilitas iſtarum uirtutum quandoq; contrahitur ex principio generationis,quandoq; ex tempore propter lõgas cerebri ægritudines.Catarrhi autem quandoq; fiũt propter communitatem,aut à toto ſicut in febribus: & maxime in principiis febrium uidemus fieri catarrhos materiebus eliquatis ex caliditate uaporum febrium:quandoq; per communitatem à membro particulari; ſicut à ſtomacho maxime cum debilis eſt in digerendo, multis uaporibus ad caput eleuatis,& proprie cum os ſtomachi eſt debile,non ſe corrugãs ſuper cibum.& ſimiliter pẽdere poſſunt à reliquis membris noſtri corporis.ſed notate,quòd,licet plures ſint catarrhi frigidi,quàm calidi,eo quod ſuperfluitates cerebri ſunt ſecundum plurimum frigidæ magis, quàm calidæ;ſunt tamen frequentius à cauſa calida,quàm à frigida, cum cauſæ calidæ faciant catarrhos attrahendo, & diſſoluendo, & ex eo quod magis ponunt materias in motu ipſas ſubtiliando. frigiditas uerò facit catarrhos debilitando uirtutem:unde paulatim congeritur materia,& aliquando inctaſſando uapores ad caput eleuatos; eſt enim caput ſicut alembicus, ut uult Auic. quandoq; uerò humiditates exprimendo. frigiditas uerò magis immobilitat,& retinet materias,quàm caliditas.huic tamen opinioni non aſſentior;cum ſit contra experientiam,& contra Auicen.5.tertii cap.proprio,& contra Gal. 2.techni &c. notate ſecundò quòd caput calidum eſt paratum catarrhis à cauſa extrinſeca ſiue calida, ſiue frigida propter pororum dilatationem: caput uerò frigidum, eſt magis paratum catarrhis à cauſa intrinſeca:humidum uerò propter utramq; cauſam eſt ad catarrhos paratiſsimum. tertiò notate, quòd corpora habentia ſplenem durum non habent catarrhum; quia habentes unum membrum debile habent reliqua membra incolumia materiis ad membrum debile fluentibus:ſecũda cauſa,quia habentes ſplenem durũ,habent humores craſſos,terreos, non aptos fluxui. & ſimiliter econtrariò habentes catarrhos non facile incurrunt duritiem ſplenis. ultimò nota, quòd ſoda coniuncta catarrho auget ipſum tum attrahendo propter dolorem,tum uirtutes debilitando &c,

Signa prognoſtica catarrhi ſunt cauſæ ipſius: & diſpoſitio corporum,de quibus ſermo præceſsit.ſignum demonſtratiuum cõmune catarrho, & coryzæ eſt titillatio, & commotio quædam ſenſata in naribus, uel in gutture ſecundum fluxum materiæ ad unam partem,uel ad alteram.

Signa catarrhi calid.& frigid.ſunt hæc.primum ſumptum à complexione maxime capitis,quia ſi calidum ſit,ut quia facies erit rubea,uel citrina, erit ſignum catarrhi cali. ſi uerò contra complexio fuerit frigida, quod ſignificabitur per pallorem,& plumbeitatem;erit ſignum catarrhi frigidi. ſecundum ſignum eſt ſumptum à caliditate uel frigiditate ſenſata eius,quòd fluit per nares,aut palatum. tertium ſignum ſumptum à ſapore,ſiue odore eius quod fluit:nam, ſi fuerit ſaporis,aut odoris acuti,aut ſalſi,aut amari,aut fœtentis;iſtud eſt calidum,ſi uerò inſipidi,dulcis aut acris, iſtud eſt frigidum. quartum ſumitur à colore:ſi enim quod fluit,fuerit citrinum aut rubeum;ſignificat caliditatem.ſi uerò album,& non fuerit ſalſum,frigiditatem.ſi uerò nigrum,aut uiride ſine ſapore

aut odore forti ſignificante caliditatem; iſtud eſt frigidum. ſi uerò cum dolore forti; illud eſt calidum. uerum nigredo à frigiditate eſt opaca, à caliditate eſt lucida. quintum ſignum ſumitur à iuuantibus, & nocentibus. ſi enim iuuetur per ſe à febre, & calidis eſt frigidus, ſin cõtra, eſt calidus. Sextum ſignũ ſumitur à nocumentis eius. ſi enim fluens ad nares fecerit punctionem, ardorem, frequentem ſternutationem cum oculorum rubedine, & partium adiacentium, ipſe eſt calidus, & præcipue ſi ibi fuerit paucitas naſitatis, id eſt, locutionis cũ naſo, neq; odoratus fuerit uehementer impeditus, neq; oppilatio narium multa. ea contrariis autem ſignis cognoſcitur ipſum eſſe frigidum. ſi uerò fluet ad palatum, & guttur, & fecerit aſperitatem in gutture punctionem, ardorem, mordicationem, alchola, ipſe eſt calidus, & horum priuatione arguitur ipſum eſſe frigidum.

Signa uerò catarrhi craſsi, uel ſubtilis ſumuntur primò ex eo, quod expellitur. nam ſi fluat, & non terminetur termino proprio; ſubtilis eſt. Si uerò ſit globatum, & terminetur termino proprio; craſſus eſt. ſecundò ſumitur ea uelocitate fluxus; nam, ſi fluat ſubito, & maxime ad partes diſtãtes; ſicut ad uias anguſtas ipſius pulmonis ſubito ſuffocans; eſt ſubtilis ſi uerò tarde fluat ẽ craſſus: imo interdum adeo craſſus eſt, ut uia poſsit euelli. uerum non te decipiat mora ipſius; nam longa mora, exempli gratia, in pulmone partibus ſubtilibus reſolutis incraſſatur, & ſic, cum expellitur, apparet craſſus: ſed hæc ambiguitas tollitur ex uniformitate, uel difformitate eius: nam, ſi craſſus ſit; per totum hoc arguit eius craſsitiem. ſi uerò craſſus ſit in medio, ſubtilis in partibus circunſtantibus, arguitur ipſum eſſe ſubtilem: illæ enim partes circunſtantes ſubtiles ſunt, quæ nouiter aduenerunt nondũ incraſſatæ. cæteræ aũt differentiæ catarrhi facile dignoſcuntur. ſigna uerò cauſarum primitiuarum ſunt ipſæmet cauſæ primitiuæ, antecedentes, uel concomitantes nocumenta ex ipſis derelicta.

Cognoſcitur autẽ eſſe per communitatem à toto; ut quia adſunt nocumenta totius; utputa febres, in quarum paroxyſmis catarrhus augetur, & ipſis recedentibus minuitur, ipſis ablatis remouetur. ſimiliter, ſi præcedat, aut adſit nocumentum membri particularis; ut ſtomachi, aut aliorum quorum nocumẽto aucto augetur catarrhus, & diminuitur diminuitur. Cognoſcitur autem eſſe per eſſentiam in capite ex ipſius continuitate, & quia non adſunt aliorum membrorum ægritudines, à quibus pendere poteſt. ſigna uerò humorum, ſcilicet phlegmatis, aut choleræ, & cætera, à quibus pendet, ſumũtur à ſignis ſuperius poſitis. ſigna uerò cauſarum efficiẽtium corporearum, ſ. calid. frigid. &c. patẽt ex dictis in præcedentibus capitulis; ut quia caliditas capitis eſt cum citrinitate faciei, aut rubore, & ſimiliter temporum, frontis, & oculorum, & cum caliditate ſenſata circa illas partes, & cæteris ſignis calid. cerebri latius uidendis prima tertii, & ſecundo techni. ſi uerò cum frigiditate; erit pallor, & albedo, color plumbeus, tactus frigidus. ſi uero fuerit humiditas in cauſa; erit multa mollities, laxitas &c. ſicca uerò ex aſperitate, & paucitate catarrhorum cognoſcitur.

Signa uerò debilitatis ſiue ex tẽpore, ſiue à generatione contractæ, ſumantur à diminutione operationum cerebri, & ortorum, uel corruptione, ſimiliter à paucitate reſiſtentiæ cauſis ægris &c.

Prognoſtica. primum. Catarrhoſi ſunt fere ad omnes ægritudines facile parati maxime habentes catarrhum ſubtilem. ſecũdum. Catarrhus per eſſentiam diu inueteratus raro, uel nunquam recipit curationem. Tertium eſt Hippocratis. Brãchi, & coryzæ in ualde ſenibus, ideſt, decrepitis non maturãtur. 2. aphor. ante omnia in cura catarrhi ſunt tres canones obſeruandi. primus. aliquando catarrhus, & cauſa catarrhi conueniunt: aliquando contrariantur, & ſi quidem cõueniãt, ut quia ambo ſiut frigidi, cum calidis procedemus. ſi uerò ambo calidi; cum frigidis. ſi uerò contrariantur, ut quia cauſa ſit calida, & catarrhus frigidus, aut econtrariò, eſt diligenter conſyderandum, cui magis intendere debeamus. ſed hic attende canones Aui. quarta primi, capite ultimo. Si enim cauſa catarrhi, & catarrhus ęque fortes ſint, aut cauſa fortior magis ad cauſam intendere debemus tum quia cauſa, tũ quia ſecundum plurimum ipſa non remota catarrhus non remouetur. Et propterea Raſis in catarrho proueniente à uento frigido, uel aere frigido docet caput cum panno multum calefieri; etiam ſi catarrhus eſſet calidus. ſimiliter econtrario ubi catarrhus pẽdet à ſole, uel à caliditate impreſſa in caput; deberemus ipſam primo remouere cum frigidis; ẽt ſi catarrhus eſſet frigidus. ubi uerò cauſa eſſet parua, & leuis, catarrhus autem ualde fortis, magis oportet intendere catarrho; cauſa tamen non omnino neglecta.

Secundus canon eſt, ut ſemper in principio caueamus ab omnibus inquietantibus, & materiam agitantibus, ſiue illa fuerint medicinalia, ſiue pertineant ad regimen ſex rerum nõ naturalium. & proprie omnis motus, ſiue localis ſiue ſternutatio, & cætera hmõi ſunt in principio uitanda.

Tertius canon, ut demus ea, quæ confortant caput, & mẽbrum, quod læditur per catarrhum; ſicut pulmo, & huiuſmodi. & caueamus à nocentibus ſibi. & propterea cauẽdum eſt ab acribus, & acetoſis: & ſimiliter à ualde ſtipticis, & ponticis. uel, ſi huiuſmodi conueniant propter ipſum catarrhum, ſicut acetum ad incidendum, bolus armenus ad conſtringendum; hæc acetoſa corrigantur cum dulcibus, ſtiptica cum lenientibus &c.

Cura ergo catarrhi ſecundum Meſue ſex exigit intentiones. prima ordinat debitum regimen: ſecunda digerit materiam: tertia euacuat: quarta diuertit: quinta ſiſtit ipſum: ſexta corrigit accidentia. & hæc intelligenda ſunt præter intentionem primam generalem, quæ eſt remotio cauſæ, quæ ſecundum plurimum in cura omnium catarrhorum eſt præmittenda. ſi ergo cauſa fuerit primitiua; ſicut aer frigidus, aut calidus, crapula, ebrietas, ſomnus diurnus, & huiuſmodi; remoueantur: & ſimiliter nocumenta ea ipſis derelicta. ſi uero fuerit per communitatem à toto; ſicut in febribus; attendatur curæ febrium, catarrho non neglecto: & ſimiliter, ſi fuerit per communitatem à ſtomacho, aut à membro particulari; nocumentum illius membri corrigatur, & diuertantur uapores ad inferiora omni genere diuerſionum. & ſemper in fine menſæ ſumatur aliquod uaporum repreſsiuum, & oris ſtomachi corrugatiuum; ſicut coriandrum, citonium, & huiuſmodi, & iterum cura catarrhi non negligatur. ſi uerò cauſa fuerit per eſſentiam in capite; ſicut mala complexio calida, aut frigida, aut debilitas aliam conſequens diſpoſitionem ex tempore, aut à generatione contractam; huic in primis intẽdatur. &, ſi eius cura catarrho conueniat; ſimul amborum curæ communi intendatur. igitur iuxta primam intentionem Meſue. Si catarrhus fuerit calidus, declinet aer ad frigidum. ſi frigidus; ad calidum: ſecundum plurimum tamen ad ſiccum & hoc dico, ubi catarrhus, & eius cauſa conueniãt. ubi uerò contrarientur; cauſæ ſecundum plurimum in principio magis attendatur: deinde catarrho. & inter cætera cauẽdum eſt ab aere fumoſo, uentoſo, pluuioſo, & ſtatione ſub radiis ſolaribus, aut lunę, & proprie per feneſtram ingredientibus, & ſit boni odoris. Caput uerò magis, aut minus teneatur calidum ſecundum temporum exigentiam ita, ut nõ æſtuet, neq; frigeat, habendo tamẽ reſpectum ad conſuetudinem, quæ in hoc multum conſyderanda eſt. uerum in cauſa calida, & catarrho calido magis frigidum teneatur: econtrario in catarrho & cauſa frigida. reſiduum tamen corporis ſatis calidũ teneatur, ut uapores non retineantur; imo tranſpirent, & reſoluantur, & ad inferiora diuertãtur. Potus eius ſit aqua ſaccharata, aut aqua mellis, aut hordei, aut ſaltem per arenam diſtillata. cauendum eſt à uino, niſi in declinatione, potus tamen non ſit nimius. uitet potum aquæ frigidæ, niſi catarrhus ualde calidus ſit. potus aquæ calidæ maturat catarrhos. uerũ in catarrho ſubtili calido retẽtio aquę frigidæ in ore cõfert. Ex ferculis conueniunt far: hordeum, ſpelta; ſed maxime horum kiſch. item kiſch fabarum, farina hordei, amyli, in calido; ſed in frigido kiſch frumenti, ficus ſiccæ, kiſch cicerum. uitentur caules, & cætera multum effumantia. uitentur etiã multum brodialia, & proprie in cœnis. ex carnibus, & piſcibus conueniunt, quæ ſunt facilis digeſtionis, boni nutrimẽti paucarum ſuperfluitatum, & lac eſt præcioſum in catarrhis maxime calidis, niſi aliud obſtet. ſit cœna leuior prãdio; imo interdum omittatur. diminutio enim ciborum, & potuũ eſt cura prima. in fine menſæ comedat corrugantia os ſtomachi, & fumos prohibentia; ſicut coriandrum præparatũ, citoniũ,

aut

aut pirum coctum. ſomnus nimius nocet, & etiam ſuperfluæ uigiliæ, magis tñ nocet ſomnus, & proprie immediate poſt crapulas, & quemcunq; cibum, & maxime diurnus. dormiat capite leuato ad alterum laterum declinante. procurentur euacuationes omnium ſuperfluitatum per conuenientes regiones fricatio tamen capitis, & pectinatio non conueniũt in principio; ſed in fine. coitus ſuperfluus nociuus eſt, exercitium non conuenit niſi in declinatione. uerum frictiones, & proprie partium inferiorum uicem ſuppleant exercitij. accidentia animi ſint quieta. Secunda intentio, ſcilicet digeſtio perficitur in ſubtili calido cum ſyrupo uiolaceo, de iniubis, de ſebeſten, de papauere aut cum eorum decoctionibus. & mucilago pſilij eſt efficax. ſimiliter diadragagantum, diapapauer, diacodion ſunt ultima. cum hoc enim, quòd digerunt, etiam ſiſtunt catarrhum. ſi uerò fuerit catarrhus, calidus, craſſus; cum aliquo iſtorum, ſicut cum ſyrupo uiolaceo admiſceatur aliquod inciſiuum, abſterſiuum; ſicut ſyrupus acetoſus aut oxymel ſimplex: & aqua hordei potius medicinalis eſt, & abſterſiua. in catarrho uerò frigido craſſo conuenit oxymel ſimplex, compoſitum, ſcilliticum, loch de pino, diaireos, & ſimiles: & ſumantur cum aqua mellis, aut hyſſopi, aut paſſularum, & ſimilium. ſi uerò catarrhus fuerit ſubtilis frigidus aquoſus; conueniunt calida, & ſicca incraſſantia; ſicut ſyrupus de myrto cum melle roſato: & poſſet ſumi cum aqua decoctionis thuris, ſandaracæ, nucum cupreſsi, & poſſunt aromatizari cum mace, gariophilis, galia muſcata, & ſimilibus. uerum Meſue digerit catarrhos tam calidos, quàm frigidos cum balneis, & cum his, quæ capiti applicantur, & cum his, quæ inijciuntur in aures, & cum odoratis per nares calidis, aut frigidis ſecundum exigentiam. ſed credo hæc nõ conuenire niſi, ubi materia fuerit ualde pauca, aut ubi fuerit minorata. Tertia autem intentio completur cum euacuantibus materiam peccantem. ſi ergò materia fuerit calida; educatur cum decoctione fructuum, ſcilicet iuiubarum, ſebeſten, prunorum, uiolarum, cum quarum decoctione trahatur, caſsiæ. ℥.1. aut mannæ. ℥.1.ſ. & exhibeatur ſtomacho ieiuno: & poſſet addi apud neceſsitatem ʒ.ſ.j. uſq; ad. 1. electarij de ſucco roſarum. pilulæ etiam alſeiaret poſſent exhiberi poſt cœnam, & apud neceſsitatem poſſunt fortificari cum. ℈.ſ. pilularum aurearum. & polypodiũ habet proprietatem in euacuando materiam ſalſam. ſi uerò fuerit phlegmatica conuenit hiera ſimplex, hiera compoſita, pilulæ cochiæ, & ſimiles. Clyſteria quoque conueniunt in calida; ſi ſint infrigidantia, & humectantia, & lenientia: & in frigida ſi ſint calefacientia & magis acuta. Phlebotomia uerò non conceditur niſi in tribus caſibus. Primus, ſi catarrhus eſt calidus in corpore calido cum multa ſanguinis abundantia, ſcilicet in quo ſit oculorum rubedo, uenarum plenitudo &c. Secundus, ſi catarrhus fuerit calidus, & declinans ad aliquã partem ſigatur in ea, ſicut in oculis, faucibus, pulmone, pleura, diaphragmate. Tertius caſus, ſi catarrhus ſit cum febre, & maxime continua, arguente materiam, uel putreſcentem, uel peccantem ad intra uenas. Quarta intentio, ſcilicet diuerſio perficitur quandoq; cum communibus; ſicut cum frictionibus, ligaturis, uentoſationibus, lotionibus crurium, & brachiorum, quæ debent diuerſificari ſecundum materiæ diuerſitatem. In catarrho quidem calido ſint frigidæ, & in frigido calidæ. quandoq; perficitur cum proprijs, & ſunt quatuor generum, ſcilicet caputpurgia, gargariſmata, maſticatoria, & ueſicantia, ſiue cauterizatoria. Caputpurgia uerò ſunt ad diuertendum materiam per nares de cuius fluxu timemus ad loca nobilia. hæc enim digeſta materia, & euacuata optime conferunt: ipſa uerò non digeſta, nec euacuata magis nocent agitando materiam, quàm proſint ipſam diuertendo. & hæc diuerſificanda ſunt. in materia quidem frigida conceduntur acuta; ſicut ſuccus artanitæ, elleborus, & ſimilia: in calida uerò aqua uiol. cum ſucco blitis, aut pauco ſucco artanitæ. perficitur etiam hæc intentio cum ſuffumigationibus, & odoramentis aperientibus nares, & deoppilantibus colatoria; ſicut ſi in catarrho calido reciperet fumum decoctionis uiolarum, & in frigido fumum decoctionis maioranæ. Gargariſmata uerò fiunt propter quatuor intentiones. prima ut partem nobilem per ignobilem purgent; ſicut gargariſma factũ ex decoctione pyrethri, zingib. & ſimiliũ. purgat.n. cerebrum per uiam oris. aliquando fit ad ſtringendum fluxum; ſicut adminiſtratio diacodion, & decoctio roſarum, balauſtiarum, & ſimilium. aliquando fit ad abſtergendum illud, quod fluit; ſicut adminiſtratio oxymellis ſimplicis, aut ſcillitici. aliquando fit ad alterandum, quod fluit, ſicut adminiſtratio camphorę ad calidum, & myrrhę ad frigidum. aliquando uerò plures ex his intentionibus per gargariſmata cõplentur: & propterea gargariſmata in cura catarrhi cõueniunt in tribus caſibus. primus, in catarrho calido ſubtili cum rebus incraſſantibus, & infrigidãtibus, ut fiat agilis ad expellendũ; cum prius propter ſubtilitatem, & acuitatẽ excreari non poſſet, ſicut ſyrupo de papauere cum aqua roſ. ſecũdus, in catarrho multæ uiſcoſitatis, & ſpiſsitudinis cũ rebus incidentibus, & abſtergentibus; ſicut oxymelle ſimplici, aut ſcillitico. tertius, quando timeremus materiã figi in faucibus, aut in gutture; ſicut in ſynanchis gargarizamus diamoron, & ſimilibus. Sunt autem quatuor caſus in quibus gargariſmata ſunt ſuſpecta. primus e timor, & ſuſpitio catarrhi ad pectus, & ad pulmonem fluere conſueti: & propterea in paratis ad aſthma, & phthiſim, & ſimiles paſsiones propter catarrhum cauemus gargariſmata. Secundus caſus eſt, ſi catarrhus ſit acutus, ſubtilis, cuius fluxus facile concitatur: in hoc enim caſu melius eſt retinere in ore infrigidantia, & incraſſantia, non gargarizando. Tertius caſus eſt in præfocationibus, quæ fiunt ſubito; ad has.n. parati non gargarizent. Quartus caſus, ſi catarrhus ſit multus, & uehemens quãtum ad motum eius: hæc autẽ gargariſmata, & maſticatoria ſunt quandoque ad diuertendam materiam fluentem ad nares, ut per uiam oris expellatur. Maſticatoria enim licet conferant diuertẽdo ipſam materiam à naribus, & in purgãdo cerebrum; tamen obſunt aliquando faciendo materiam præcipitari ad guttur, ad meri, & ad cannam pulmonis: & propterea etiam in cura coryzæ cautè eis utere. Quartum autem genus, ſcilicet rubificatio cutis capitis, & ueſicatio perficitur radendo caput in commiſſura coronali, poſtea fricãdo cum cæpe acuto, aut ſcillitico, aut panno aſpero: & deinde ſuper commiſſura apponere emplaſtrũ de ſinapi. & fortius illo eſt fermentum cum cãtharidibus ſecum mixtis cum aceto forti, & hæc ſuper loco dimittantur. 10. aut. 12. horis cum bona ſtrictura. deinde remoueatur, & ueſicæ aperiantur, & ſuper loco caules ad ignem mortificatæ cum axungia porcina ponantur; ut locus conſeruetur apertus. ſed oportet, ut de quinq; diebus in quinq; dies hæc ueſicatio renouetur uſq; ad quadraginta dies. quòd, ſi hæc non contulerit; cauterizetur ſuper cõmiſſura coronali: fiat autem hæc cauterizatio cum ferro ignito candente uſq; ad oſsis ſuperficiem, & fiat paulatim, ſępe cum ſtilo tentando. poteſt etiam fieri cauterio potentiali, ſed actuale eſt præſtantius; licet magis horrendum &c. Quinta intentio. ſ. catarrhi conſtrictio perficitur cum cõſtringentibus ſtatim dicendis. uerum Meſue repręhendit ſtolidos medicos, qui ante digeſtionem, & mundificationem cõmunem; imo in medio agitationis huiuſmodi cõſtrictiua adminiſtrãt; quæ ſunt cauſa cumulationis catarrhi, deinde diruptionis uehemẽtis. quapropter regulariter operando adminiſtrentur poſt intentiones ſuprascriptas. uerum dubitat Meſue, utrum in caſibus extremis, ſcilicet quando ex catarrho timeremus ſubitam ſuffocationem, ſicut pluries uidi in. 24. horis ſuffocari; debeamus procedere cura regulari iam dicta, an ſtatim à conſtringentibus incipere, cum ægritudo nõ det inducias. & in ſumma ipſi tutius uidetur regimen diuerſiuum, quàm conſtrictiuum: nam regimen diuerſiuum licet agitet materiam, & multiplicet; tamen conuertit multiplicatum ad partem contrariam non timoroſam. ego uerò licet credam obſequendum eſſe ſecundum plurimum præceptis huius medici diuini; tamen dicam, quæ in his caſibus reperi utilia, & quæ nociua. Vocatus itaque ad hos caſus, & inueniens ipſos cum tanta anhelitus conſtrictione, ut non poſſent loqui, neque etiam quaſi bibere, & cum continuo oregmone, & cum facie liuida tendente in nigram, & cum ſudore quodam ob anhelitus anguſtiam, ratus ſum hæc tanta nocumenta, & tam ſubita prouenire à catarrho multo, & ſubtili, ſubito ad partes pulmonis præcipitato, aut ad aliquas partes ob quarum nocumentum anhelitus impeditur, & ſic eſſe in cõtinuo fluxu. quapropter eos ſtatui in aere libero, lumino-

ſo, ad frigidum declināte, iniunxiq; diætam tenuiſsimā. prohibui eis omnem locutionem, & motū corporeum, ſituauiq; eos ſedantes pectore dilatato parum pannis cooperto, cum nulla ſtrictura pannorum circa collum, neque circa alias partes. & ipſis dedi in potu ſyrupum de papauere cum aqua iuiubarum, & hordei, & diapapauer, aut diacodion: & interdū apud magnam neceſsitatem unam ex pilulis opiatis inferius deſcribendis, aut parum philonij. & aliquando ad anhelitum dilatandum poſui uentoſam ſuper ſpōdilibus pectoris. & aliquando pectore exiſtente plethorico feci phlebotomiam 3. & ubi materia inciperet figi in aliquo mēbro nobili. & aliquando uentoſam in pulpis ſpatulæ ad diuerſionem, & ſecundum hunc modum fere omnes euaſerunt. reliqui autem, in quibus proceſſum eſt cum euacuantibus, & diuertētibus, & materiam agitantibus omnes periere: quomodo.n. ſperandum eſt huiuſmodi materiā tanto impetu ad partes illas præcipitatam poſſe euacuari aut diuerti? imo huiuſmodi materiam agitātia, amplius eam ad loca profunda fluere faciunt. Conſtringentia catarrhum iuxta quintā intentionē alia ſunt gargariſmata: alia ſuffumigationes: alia, quæ retinentur in ore: alia, quæ odorantur: alia, quæ deglutiuntur: alia, quæ lambuntur. Ex gargariſmatibus ad catarrhum calidum. ℞. aquæ roſ. ℥.3. camphoræ. ℈.1. miſce. ſimiliter aqua decoctionis corticum papaueris, & roſ. cui ſi addatur parum boli armeni, eſt præſtantior: nō tamen fiat huiuſmodi gargarizatio magno cum impetu. ad catarrhum uerò frigidum ſubtilem confert gargariſma cum uino decoctionis olibani, aut uernicis: cui poſſunt addi nuces cupreſsi. Ex ſuffumigijs ad catarrhum calidum eſt ſemē lini prius infuſum in aceto per diem naturalem, poſtea torrefactum, & ſuffumigatū. ſandracha in aceto infuſa eſt ſublimis. Ad catarrhū uerò frigidum fiāt ſuffumigia ex olibano, ligno aloes, ſandracha mixtis uel diuiſis. nigellæ quoq; torrefactæ, & tritæ ſuffumigatio eſt mirabilis. ſimiliter odor ipſius ligatę in panno. coſti, & nigellæ ſuffumigium eſt expertum, formæ ficut auellanæ ex olibano, ſtirace ſicca, caſtoreo, uernice, ligno aloe an. partibus ęqualibus cōfectæ cū reſina pini, aut pice, aut ladano ſuffumigatæ per embotum abſcindunt fluxum catarrhalem. retenta in ore ad catarrhum calidum ſunt diacodion & diadragagantum, diapapauer. & cuilibet iſtorum ſi addatur lutum armenum incorporando cum pauco ſyr. de myrto; efficitur præſtantius. modicum camphoræ tentum in ore ſiſtit catarrhū cal. Sed ad frigidum conferunt olibanum, & ſimiliter ſpica in ore retenta. confectio formarum ſimilium lupinis, quæ retentæ in ore ſiſtunt catarrhum calidum. Recipe amyli, dragaganthi, amygdalarum dulcium, ſem. papaueris albi & corticum eius, gummi arabici, boli armeni ana. ℈.1. confice cū mucilagine pſilij, & ſeminis citoniorū. &, ſi uis ipſam dulcorari; adde diacodion. ʒ.1. aliæ fortiores. Recipe olibani. ʒ.1. myrrhæ, croci, ſpicæ, ſtiracis ſiccæ ana. drac. ſemis, opij ſcrupulum unum. fiant ex eis formæ prædictæ, & teneatur una ex eis in ore, & nō deglutiatur ſaliua. ex odoribus ad catarrhum calidum, & ad febrem aduertentem ſyncopalem, aut peſtilētialem ſunt formæ, quarum hæc eſt permixtio. ℞. ſauſel. i. auellanę indæ, ſandalorum al. & rube. an. ʒ.1. roſarum. ʒ.2.s. ſandali maſchatij, ideſt, citrini. ʒ.3. camphoræ. ʒ. ſemis, boli armeni. ʒ. octo omnia præter cāphoram terantur ſicut alcohol: & agitētur cōterendo cū aqua roſacea per hebdomadā unam. deinde miſceatur cū eis camphora, & fiant poma quatuor cum gummi arabico, & aqua roſacea. hæc odorata ſiſtūt catarrhum, & ualent in peſtilentia curando, & præſeruando; ſed conſeruentur in uaſe uitreo in loco recenti, & liniantur ſæpe cum aqua roſacea permixtionis camphoræ, & ſandali citrini. ſed ad catarrhum frigidum conferunt poma huiuſmodi ſi odorentur. ℞. ſtiracis calamitæ. ℈.5. olibani, maſtichis, uernicis, ana. ℈.3. coſti, ſpicæ, ana. ℈.2. ambræ. ℈.1. laudani, ligni aloes, ana. ℈.4. muſci. ℈.s. fiat pomum unum cū dragaganto, & aqua roſata damaſcina. Aliud ex inuentione Meſue. ℞. laudani. ℈.8. ligni aloes. ℈.7. gallię muſcatę. ℈.6. ambrę. ℈.2. muſci. ℈.s. fiat pomū unum. ſunt.n. nobilia, & experta in cōfortatione cerebri, & cordis frigidi. res aūt, quæ lambuntur ad catarrhū calidum, ſunt diadragagantum, diapapauer, diacodion cum bolo armeno, ut ſupra. ſed thus, & mirrha deglutita ſiſtūt catarrhum frigidum. Confectio pilularum ſiſtentium omnem catarrhum. Recipe thuris maſculi. ℈.1. mirrhæ, opij, croci, ana gran. 7. Succi liquiritiæ. ℈.1. fiant. 7. pilulæ cum aqua roſata, & detur. 1. tempore ſomni. pilulæ alcaiber deſcriptione Alexandri medici apud Meſue in fine capituli de catarrho ſunt præſtantiſsimæ: & per alcaiber intelligitur cynogloſſa, ſiue lingua canis.

Correctio uerò accidentium catarrhalium iuxta ſextam intentionem perficitur per uarietatem nocumentorum, quę infert ipſe catarrhus: de quibus in ſequentibus uidebitur, ſi Deus uoluerit.

Pannus tunc calefaciendus eſt, et capiti ſuperponendus, in quo tandiu moretur, donec æger calorem in capitis profunditate ſentiat penetraſſe. deinde nigellam odorare incipiat, et prouocetur ſternutatio, et caueat, ne ſupinus iaceat: & comedat parum: à uino quoq; omnino abſtineat.

Hic ponit curam: & primo catarrhi, ſecundo coryzæ. ſecūda ibi, Quòd ſi curſus. prima in tres. nam primo ponit curam catarrhi leuis magis reſpicientem cauſam, q̄ catarrhum. ſecūdo ponit curam catarrhi fortis. tertio pro cura catarrhi inueterati remittit nos ad cap. de tuſsi. ſecunda ibi, Quòd ſi paſsio. tertia ibi, Si uero tuſsis. In prima parte curat catarrhum leuem à pauca materia pendentem cum panno calefacto craſſo comprehendente totum caput, collum, & partes uicinas. quod tandiu ita calidum teneatur, aut toties applicetur, donec æger ſentiat caliditatem in profundum capitis penetraſſe. hoc fit maxime ad remouendum nocumentum impreſſum ab aere frigido, & uēto, & ad reſolutionem materiæ, quæ pauca eſt. Secundo odoret nigellam ad eaſdē intentiones. Tertio prouocet ſternutationē confidens materiam paucam per illam regionem poſſe diuerti. Quarto ordinat regimen cauendo, ne æger ſupinus iaceat; ne materia ad poſteriora capitis præcipitetur: & uinum prohibet.

Quòd, ſi paſſio ex appoſitione panni calidi alleuata non fuerit, nec minuitur per ipſum; fiat phlebotomia ex cephalica: & ſoluatur natura ex rebus, quæ non exaſperant, ſicut hæc decoctio, quā in potu ſumere debet, qui tuſſim patitur, & in pectore aſperitatem habet, & indiget uentris ſolutione. quæ recipit iniubas. 20. ſebeſten. 30. paſſularū enucleatarum, drach. 10. uiolarū ſiccarum, drach. 4. radicis liquiritiæ fricta, drach. 5. ficui citrinas. 10. coquantur in. 3 lib. aquæ donec redeant ad. 1. & colentur, et in colatura diſſoluantur caſtia fiſtulæ drach. 7. tereniabin drach. 10.

Hic curat catarrhum fortem: & primo ſine febre: ſecūdo cum febre, & ubi timetur materiam figi in aliquo membrorum ſpiritualium. ſecūda ibi, Quod ſi nec phlebotomia, &c. in prima parte primo curat hunc catarrhum per phlebotomiam, & per medicinam ſoluentem leniendo, ex quibus arguitur hanc materiam euacuandam eſſe calidam. deſcriptio autem huius medicinæ ſolutiuæ ſatis eſt manifeſta.

Quòd, ſi neque phlebotomia profuerit, neque uentris ſolutio, & inde ad pectus materia deſcenderit, & cōmoueantur tuſſis, & febris; ilico fiat phlebotomia † de mediana. & patiens à carne abſtineat, et uino: & in potu ſumat aquam hordei, & muraba uiolatum, quamdiu calor fixus perſeuerauerit: & tuſſis fuerit ſicca, & aſpera. ſed, poſtquam calor quieuerit, & tuſsis mollificata fuerit, & ſcreare inceperit; hæc decoctio quaque die cum muraba uiolato dāda eſt, donec pectus mundificetur, & tuſsis ſedetur, & uox clara reddatur. quæ recipit ficus citrinas. 5. iniubas. 10. ſebeſten. 20. paſſularum albarum enucleatarum drach. 30. liquiritiæ excorticata drach. 5. coquantur uſq; ad diſſolutionem, & colentur deinde, & dentur omni die unciæ tres cum muraba uiolato drach. 5.

SCHOLION.

De mediana] iubet & Arcu. ſanguinis miſſionem fieri ex communi uena: ſed Raſis uetuſtum exemplar neq; per hanc præcipue, neq; per aliā uenam ſanguinem euacuandum deſignat. uerum inquit, ilico fiat phlebotomia.

Ponit

Ponit curam catarrhi cum febre,& cum incipit imprimere in aliquo mẽbrorum ſpiritualium dicens.quòd,ſi nec phlebotomia cephalicæ,nec uentris ſolutio,de quibus dictum eſt profuerit,& materia ad pectus deſcenderit commonens tuſſim,& febrim; reiteretur ilico phlebotomia & hæc debet eſſe ex uena communi,ut ſimul à capite,& pectore euacuet.& patiens abſtineat à carne,& uino; imo bibat aquam hordei cum muraba uiolato.ideſt condito,uel ſyrupo de uiolis: & hoc quandiu calor fixus,ideſt,febris fortis perſeuerauerit,et tuſsis fuerit ſicca,ideſt,ſine ſputo,& aſpera,materia non digeſta. ſed quieſcente febre,& tuſsi mollificata,&,cum æger ſcreare cœperit materia iam digeſta; decoctio infraſcripta eſt ſumenda cum ſyrupo uiolato uſque ad pectoris mundificationem,& uocis claritatem. deſcriptio autem huius decoctionis,& ſimplicia ſunt ſatis manifeſta.

Si uerò tuſſis inueterauerit,diuq; permanſerit, tunc oſtendemus,qualiter curanda ſit, cũ de tuſsis cura tractabimus.

Remittit nos ad cap.de tuſsi pro cura catarrhi inueterati.

Quòd, ſi curſus in naribus diu perſeuerauerit,& nõ fuerit calor; fluxus erit reſtringendus ſuffumigando nares per traiectorium. &,ſi quod per nares effluit,ſubtile; ac acutum,& citrinũ fuerit; ſuffumigatio fiat ex ſulphure prius in aceto infuſo,& poſtea ſiccato: aut ex fabis, aut hordeo excortiiatis,& in aceto prius infuſis,& poſtea ſiccatis:aut ex ſaccharo albo,& ſandalo albo. quòd, ſi neq; calor,neq; rubor in facie fuerit; ſuffumigatio fiat ex coſto,aut thure: hæc namq; ſuffumigatio fluxum reſtringit.

Hic curat coryzam primo frigidam: cuius tamen curam complet in fine capituli ſuffumigando nares,calore neq; rubedine exiſtente in facie,cum coſto herba calida,& ſicca in ſecundo,& thure calido & ſicco in primo. ſi uerò coryza fuerit calida: quod comprehenditur ex calore, & rubedine faciei: & quia illud,quod egreditur per nares,eſt ſubtile acutũ,& citrinum; tunc fiat ſuffumigatio ex thure prius in aceto infuſo: cuius caliditas frangitur per acetum: & ex fabis, et hordeo excorticatis,prius in aceto infuſis poſtea ſiccatis: remanet.n.in eis uirtus conſtrictiua propter acetum: aut ex ſaccharo albo,& ſandalo albo,frigido & ſicco in ſecũdo.ſaccharum aſt fere eſt temperatũ & poſſunt adinuicem permiſceri cum aqua roſata, aut pauco aceto faciendo formulas, ex quibus fiat ſuffumigatio. quando autem hæc remedia Raſis ſint adminiſtranda; ſatis patere poteſt ex ſuperius dictis.

De ophthalmia. Cap. 18.

POſtquã Raſis in præcedentibus egit de paſsionibus cerebri,& neruorum; hic agit de paſsionibus oculorum incipiens ab ophthalmia. pro quarum notitia præmittendum,quòd oculus eſt membrum inſtrumẽtale in ſuperiori parte corporis ſituatum,aqueũ,rotundum ex ſeptem tunicis,& tribus humoribus cõpoſitum,ſex muſculis motũ,uno, uel duobus,uel tribus muſculis ſuſtentatum,ad uidendum finaliter ordinatum. habet.n. primò coniunctiuam undecũq; oculum circundantem præterquã in parte anteriori, ubi eſt cornea,quæ cõiunctiua oritur à pia matre. eſt deinde cornea undiq; circundans oculũ poſt coniunctiuam,quæ in parte anteriori dicitur cornea ad ſimilitudinem cornu: in parte poſteriori ſclirotica.i.dura, ortum habens à dura matre. & hæc in parte anteriori ex directo pupillæ ẽ craſſa ex quatuor pelliculis compoſita: quæ tamen per anatomiam non facile diſtingui poſſunt,& in parte anteriori non eſt colorata, ſed peruia,& diaphana. poſt quã ſequitur uuea ortum habens à pia matre ſic dicta a ſimilitudine grani uuę,à quo capulus eſt euulſus,& hoc foramen uueæ dicitur pupilla,poſterius antẽ dicitur ſecundina. eſt deinde aranea poſterius dicta à retina ortum habens à neruo optico,quæ non immediate ſequitur uueam; ſed inter eam,& uueam mediat humor albugineus, licet in parte poſteriori ſequatur ſecũdina: hæc itaq; circundat immediate humorem cryſtallinum,& uitreum.ex humoribus autem primum occurrit albugineus ad ſimilitudinem albuminis oui, qui eſt maior cæteris in quãtitate. poſt quem ſequitur cryſtallinus non immediate; ſed mediante tunica aranea: qui cryſtallinus dictus eſt à ſimilitudine cryſtalli. & dicitur grandineus à ſimilitudine grandinis, aliqualiter durus,& rotundus,in parte anteriori, ubi recipiuntur ſpecies uiſibiles: aliqualiter planus; in eo enim perficitur uiſio: in parte poſteriori figuræ pyramidalis, circundatus ſecundum partem poſteriorem à uitreo,à quo nutritur,ſic dicto à ſimilitudine uitri liquefacti. & ſic ſufficiat de anatomia oculi. qui licet dicatur componi ex ſeptem tunicis: tñ in ueritate non ſunt niſi quatuor; ſed ſunt ſeptem ſecundum denominationem. uerum Galenus addit quartum humorem,quem dixit contineri inter uueam,& corneam: quem lucidum ęthereum appellauit. ſed cæteri dicunt hanc eſſe partem albuginei per foramen uueæ egredientis uſq; ad corneam. Triplex eſt regimen oculis adhibendum,ſcilicet,quod debetur oculis inculpate ſanis,ſiue temperati ſint,ſiue diſtemperati.regimen præſeruatiuum, quod debetur oculis culpate ſanis, & neutris: regimen curatiuum, quod debetur oculis ægris & neutris. primum uerò ſecundum Meſue completur quinque modis. primus conſeruat ſuperficiem oculi terſione decenti,& naturali: & hoc faciunt medicinæ abſterſiuæ habentes mediocritatem,& temperiem in terſione; ſicut ſuccus fœniculi,& eſt propriũ, & ſimiliter collyrium ex eo, cuius eſt hæc deſcriptio. Recipe ſucci fœniculi depurati per reſidentiam eius,& facilem coctionem ipſius in uaſe æneo cũ nummis auri puri; ſicut in.1. ℥. ſucci fœniculi ponerẽtur quinq; folia auri: & poſt ſufficientem colationem ipſius accipitur de ipſo.℥.1. mellis puri clari. ℥. 3. & bulliant iterum ebullitione una,& coletur, ponatur in ampulla uitrea, & ſuſpendatur in ſole,& permutetur de uaſe in uas abijciendo ſuper hypoſtaſim,& diſtilletur ex eo in oculo ſecũdum exigẽtiam: cuſtodit enim ſanitatem oculi,& abſtergit ipſum, & clarificat uiſum, & quandoq; depuratur tantum in ſole abſq; decoctione: & eſt expertum.& ad hoc ualet ſuccus memythę: & eſt ſpecies chelidoniæ,& eẽt magis proprius in oculis calidis.& cum hoc oportet tueri oculum à fumo,puluere, flatu uentorum,nimia aeris inæqualitate,& ab his quæ faciunt oculum ſeneſcere; ſicut coitus,labor plurimus, fletus excedens menſuram,ebrietas,ſomnus plurimus,nimię uigiliæ,ſomnus ſupra repletionem,& cauere à cibis & potibus uaporoſis,turbidis,ſicut caules,porri,acrumina,ſalſa,fabę,lentes, & omnia conturbantia ſanguinem,& ſpiritum. item, fœniculus,uerbena,roſa,chelidonia,ruta. ex his fit aqua, quæ lumina reddit acuta. ſi hæc aqua ex his quinq; diſtillata conſeruetur in uaſe æneo, acquirit ab eo abſterſionem.uerum, ubi minori indigeamus abſterſione; conſeruetur in uaſe uitreo. aliud collyrium uiſum acuens,& oculi ſanitatem cuſtodiẽs. ℞.ſucci fœniculi.ʒ.40.ſucci rutæ.ʒ.20. ponatur in ampulla uitrea cũ.ʒ.15. mellis clari. obturetur orificium eius, & dimittat in ſole per tres menſes,abijciendo fœcẽ eius bis, uel ter in menſe. ſi aũt opus eſſet minori calefactione; addatur huic ſucci granatorũ dulcium,& acetoſorum,ana drach. 10. & dimittat in ſole, ut ſupra.antimoniũ quoq; lotũ,& thutia præparata cũ aqua roſata,& aqua fœniculi permixta ſanitatem oculi calidi conſeruat. Secunda res cõpletur cum medicinis,quæ alterando cuſtodiunt ſanitatẽ oculi, ſcilicet, calefaciendo,infrigidando,humectando,& exiccãdo; ſed temperatum cum ſimilibus in gradu,& forma conſeruamus: calidum uerò cum frigidis,frigidum cum calidis,humidũ cum ſiccis,& ſiccum cum humidis.hæc enim ſunt uirtualiter ſimilia,& non formaliter. eligant autem ex his, quæ oculi ſunt propria per uirtutem quartam; ſicut eſt thutia in exiccãdo, uiola,pſillium,& albumen oui in humectando,fœniculus in calefaciendo,roſa in infrigidando. Tertia res cõpletur per medicinas conſeruantes ſanitatem eius in compoſitione; licet ſuperficies contineatur ſub compoſitione.& hoc faciunt omnes medicinæ confortantes perforationem, & concauitatem partium eius,& non ſinentes fieri oppilationẽ pupillæ,nimiam dilatationem, ſtraboſitatem, & ſimiles: ſiue illæ medicinæ ſint euacuantes, ſiue reſoluentes, ſiue confortantes cum proprietate, & ſtipticitate moderate. Quarta res completur cum medicinis conſeruantibus unitatem,& prohibitionem oium cauſarum,quæ poſſunt ſoluere cõtinuum, ſiue primitiuæ ſint,ſiue corporeæ. Quinta res cõpletur per medicinas multiplicãtes ſpiritum uiſibilẽ, & ipſum illuſtrantes; ſicut ſunt carnes aſſatæ,aut elixæ animalium uiuentium

de rapina, & ſorbere inta eorum, & proprie picæ: item ius ſerpentum non uenenoſorum, & caro ipſorum comeſta confortat uiſum: item cerebella hędorum, & gallinarum: item uinum album aromaticum ſubtile, & alia generantia ſanguinem clarum. ex maxime autem ſplendidantibus uiſum, & ſpiritum uiſiuum ſunt margaritæ. Ariſt. inſtruens Alexandrum regem inquit. Frequentationes pectinis, & proprie eburnei ſuper caput uapores uiſum impedientes euertunt ad cutim, ne uiſui obſint: item aſpectus rerum uiridium in loco multę temperiei uiſum corroborat, & oculi fatigationem remouet. ex proprijs in hoc eſt ſmaragdus: item iniúxit poſt oculi defatigationem ingredi domum obſcuram non multæ tenebroſitatis, & intueri ꝑ feneſtras, in quibus ſit aliquid peruium uiride, uel intueri aquam clariſsimã in uaſe uiridi exiſtentem, & ſubmergere ipſos oculos in ipſa: ſed hoc fiat tempore calido: & exercitatio legendi literas mediocres, pulchras, uiſum corroborat, & oculi ſanitatẽ cuſtodit. & ex proprijs in cõfortatione uiſus, & proprie ubi humores ſint craſſi, uiſcoſi, eſt uſus aceti ſcyllitici. Item triſera magna, & triſera minor, & proprie cum quarta parte pulueris herbæ adhil: eſt herba habens ſolia ſimilia tamariſco. & theodoricum ad hoc multũ confert. item pilulę lucis euacuando ſunt propriæ: & chebuli conditi euacuando, & confortando. electarium ſublime conſeruans ſanitatem oculorum, & cõfortans ſpiritum uiſibilẽ in claritate ſua. Recipe herbæ adhil. aut loco eius euphragiæ. ℥. 1. ſeminis fœniculi. ʒ. 5. macis, cubebe, cinnamomi, piperis longi, gariophil. ʒ. 1. pulueriʒentur ſubtiliſsime, & accipe mellis deſpumati lib. 1. ſucci fœniculi cocti depurati, ſucci rutæ depurati, ana. ℥. 1. ſucci chęlidoniæ. ℥. s. coquantur ſucci cum melle uſq; dum mellis tenuis habeãt ſpiſsitudinem, & ſecum miſce ſpecies, & conſeruetur in uaſe uitreo. cuius doſis eſt drach. 3. alienando cœnam, uel dimittendo: & ſimiliter ſumat in mane.

Regimen præſeruatiuum cõpletur primo generaliter cauendo ab omnibus, quæ poſſunt lædere oculos ſecundũ complexionem, cõpoſitionem, & unitatem, & ſpiritus, de quibus pro magna parte dictum eſt ſuperius: & adhibendo regimen contrarium lapſui, in quẽ oculus eſt pronus labi. hoc autem conſiſtit in cognoſcendo cauſam lapſus; illud. n. ſecundũ plurimum eſt aut propter defectum oculi, aut totius, aut alicuius membri oculo communicãtis: & hoc propter nocumentum in cõplexione cũ materia, aut ſine cõpoſitione, aut unitate. ſi ergo defectus ſit propter cõplexionem ſine materia; alteratione indiget cum cõtrarijs, ſicut ſuperius dictum eſt. ſi uerò ſit cum materia; aut iſta tantũ eſt in oculo, aut in partibus ipſi communicantibus: ſi ſit in oculo; ſolum educatur, inſenſibiliter per reſolutionem, ad quod confert ſuccus, & aqua fœniculi, & ſarcocolla: aut ſenſibiliter per lachrymas, ad quod cõfert ſal, & ſal armoniacus, ut ſi in oculo injiciatur aquæ roſ. ſalitæ cum ſale, aut ſale armoniaco. ſi uerò ſit in partibus ſibi cõmunicantibus; quadruplici regimine indiget, euacuatione. ſ. diuerſione, fluxus interceptione, & oculi confortatione. euacuatio antẽ fiat cum phlebotomijs, aut pharmacijs ſecundum exigentiam materiæ peccantis, quæ reſpiciant utrunq; membrum mittens, & ſuſcipiens. diuertatur ẽt materia omni genere diuerſionum, ſiue euacuatione, ſiue frictionibus, uentoſationibus, lotionibus, &c. & cum euacuatione; ſicut clyſteribus, maſticatorijs, caputpurgijs, gargariſmatibus, phlebotomijs uenarũ nucæ, uenarum poſt aures, temporum frontis, & earum, quæ ſunt in cute capitis, necnõ prouocatione fluxus ſanguinis narium, hęmorrhoidalis, & menſtrualis. & ex hoc genere ſunt ſedagina poſita in collo, ubi coniungitur capiti: cauteria in cornibus poſterioribus ex directo oculorum: cauterium in commiſſura coronali: interceptio aũt fluxus perficit; aut cum appoſitis fronti, & tẽporibus, aut cũ laqueatione uenarũ, & arteriarum, ſm quod dicetur in curatione ophthalmiæ. cõfortetur autem oculus cum his, quæ ſunt propria tam interius, ꝙ exterius applicitis moderatæ ſtipticitatis: de quibus in regimine conſeruatiuo dictum fuit. Si uerò nocumentum ſit in compoſitione, & unitate; ſtudendum eſt confortationi oculi cum iam dictis: & ne humores ad oculum profluant cũ intentionibus: de quibus ſtatim dictũ eſt. nocumentũ aũt in ſpiritibus põt eſſe, aut propter ipſorum paucitatem, aut propter ipſorũ craſſitiem, & turbulentiam. primo aũt ſubueniendum eſt cũ cibis boni nutrimenti, paucarum ſuperfluitatũ, & bono uino ſubtili odorifero. ſecundo autem nocumẽto ſubueniatur cũ his, quæ clarificant ſanguinem, & ſpiritum, & ipſos ſpiritus illuſtrant: de quibus ſuperius dictũ eſt, & dicetur in ſequentibus in debilitate uiſus. &, ne ſpiritus paucificẽt; cauendũ eſt à phlebotomijs, & alijs modis extrahendi ſanguinẽ, & à coitu, labore nimio, & ab aſpectu rerum radioſarũ, & ſplẽdidarum, &c. tertium autem regimen patebit in ſequentibus.

De ophthalmia aũt præmittendum quid nominis, & quid rei. dicitur. n. ophthalmia ab ophthalmos Græcè, quod idẽ eſt, quod ocul[9] Latinè: inde ophthalmicũ. i. medicamẽ oculare: ophthalmicũ aũt eſt medicamẽ faciẽs ſternutationem. diffinitiue aũt eſt apoſtema in oculo. ſ. in cõiunctiua oculi &c.

C*um ea, quæ in oculis alba ſunt, in rubedinem mutata fuerint, fluxerintq; lacbrymæ, et in angulis oculorũ lacbrymalibus lippitudo collecta fuerit, tũc dicemus ægrum pati ophthalmiam. & quantum plus ſymptomatũ vebementia, aut ipſorũ affuerit minoratio, tanto eſt opthalmiæ fortitudo, aut ipſius debilitas. deterior autem ophtalmia eſt, cum alba oculorum uidẽtur inflata, & adeò eleuata ut oculorũ cooperiant nigredinẽ, & palpebræ inuerſentur.*

Iſtud capitulũ diuiditur in partes duas. in prima agit de ophthalmia theoricè. in ſecũda practicè. ſecũda ibi. In principio uerò. prima in tres. in prima ponit ſigna. In ſecũda ibi. Et quãto plus. ponit ſigna fortitudinis, & debilitatis eius. in tertia ibi. deterior aũt. ponit ſigna ophthalmię peſsimę. Quę dicit in oĩbus partibus nota ſunt, & amplius notificabunť ex dicẽdis. ſymptoma duo importat: aut accidens ſequẽs ægritudinem, & taliter ſumitur hic: aliquãdo ſignificat motũ impetuoſum naturæ contra morbũ indiſtinctum contra criſim laudabilem. ſymptoma. n. græcè periculum, & ruina latinè.

De ſpeciebus ophthalmiæ ſciendũ, ꝙ duplex eſt ophthalmia, uera, & non uera ab Auic. dicta cõturbatio, quæ non eſt uerum apoſtema; ſed quędam oculi rubedo pendens à cauſa primitiua. uera aũt habet triplicem ſpeciem ſecundum magis, & minus differentem. quapropter ſpecies appellandæ non ſunt; quia magis, & minus non uariant ſpeciem. una eſt maxima, in qua coniunctiua tantum eleuatur, ut cooperiat corneam: & palpebra inuerſatur, ne oculum tegere poſsit proueniens ſecundum plurimum ex ſanguine phlegmatico, & in oculis eminentibus, qui ſunt facilius materierum ſuſceptiui cum magna plethoria corporis, & capitis, de qua Raſis in litera. & hæc Græcè uocatur chimoſis: arabicè uerò alguardenigi. & hęc non ſolum ſit à materia calida; ſed phlegmatica, & melanch. exiſtimo tamen ipſam nõ fieri à materia cholerica, & plurimum accidit infantib. licet in adultis etiam uiderim. eſt & alia ſpecies ophthalmiæ, quæ eſt parua à pauco pendens humore. & per conſequens datur tertia ſpecies inter has media. & de ſpeciebus ophthalmię eſt, quę habent periodum ſecundum periodum generationis materiæ, & effuſionis eius. ſolent etiam ſpecies ophthalmiæ aſsignari ſex ſecundum humores, à quibus pẽdent. ſ. ſanguinea, cholerica, phlegmatica, melancholica, aquoſa, uentoſa.

Sed nunc de cauſis eius primo generalibus, efficiente, materiali, formali, & finali. Cauſa efficiẽs ophthalmiæ tã antecedens, ꝙ coniuncta ſunt humores ipſi. & non ſunt cauſa materialis; quia ophthalmia eſt accidẽs, & accidẽs non põt generari ex ſubſtãtia tanquam ex cauſa materiali. Ophthalmia itaq; neq; aliquod apoſtema, neq; aliquis morbus, cum ſuot accidẽtia; habent humores pro materia ſua ex qua generentur, niſi tantum morbus in numero. Cauſæ efficientes primitiuæ ſunt extrinſecæ à ſex rebus non naturalibus, & ſibi annexis ſumptę, necnõ alijs indebite occurrentibus. Cã ophthalmiæ materialis, in qua non ex qua, eſt ipſa cõiunctiua. Cauſa formalis eſt ipſe tumor. Cauſa finalis, ut oculũ deſtruat, &c.

Sed nunc de modo euentus ophthalmiæ dicendũ eſt: põt. n. dupliciter generari. per uiam paulatim factæ cõgeſtionis ex ſuperfluitate nutrimenti ipſius coniunctiuæ: & etiam ex nutrimento male conuerſo, quæ non reſoluuntur, ſed in dies paulatim congeruntur, ut tãdem apoſtema faciant, quod ſm plurimum eſt frigidum. & generatur etiã per uiam defluxus

maximè

maximè ex capite, aut per partē extrinſecam mediātibus uenis, & arterijs humores ad coniunctiuam deferentibus, aut per partem intrinſecam, ſcilicet per foramina orbitæ ad cerebrum terminata, per quæ muſculi, & nerui optici ad oculum ueniunt: & tunc humores à cerebro, & panniculis ueniūt intrinſecis: ſecundū tamē plurimum eſt per partem extrinſecā propter colligationē coniunctiuæ cū almochati, à quo oritur. aliquando etiam materiæ ueniunt oculo ab alijs mēbris & proprie cū oculum inſecuta eſt malitia cōplexionis: & fecit eum ſuſceptiuum materierum, & eſt debilis, aut ex generatione, aut ex tempore. nunc autem de ſignis.

Cognoſcitur ophthalmia in genere per tumorem, grauitatem, dolorem, & ruborem. ſed ſpecies tres differentes ſm magis, & minus cognoſcuntur per uiſum. Species uerò diſtinctæ ſm humores cognoſcuntur: quia ſanguinea eſt notabiliter rubea cū tumore notabili, dolore grauatiuo, & extenſiuo magis, q̄ pūgitiuo, cū multitudine lachrymarū, aut mediocritate, lippitudiniſq; multitudine, & cæteris ſignis arguētibus dominiū ſanguinis in corpore, & capite. cognoſcit cholerica per rubedinē clariorem uergētem ad citrinū cum paruo tumore, dolore acuto pūgitiuo, effuſione lachrymarū acutarum, pauco lippitudinis, paucaq; oculi glutinatione.

Cognoſcitur phlegmatica per colorē rubeum uergentem ad album cum paucisſimo dolore extenſiuo, aut grauatiuo non pungitiuo, cum paucitate lachrymarum non acutarum, & multa lippitudine, & uiſcoſa: & ſimiliter cognoſcit aquoſa, ſed eſt tumor magis mollis, & minor uiſcoſitas lippitudinis, in cæteris ſimilatur phlegmaticæ.

Cognoſcitur melancholica per ruborem uergentem uerſus fuſcum cum pauco tumore, paucisſimis lachrymis, pauca lippitudine, & minuta ſed dura. cognoſcitur uētoſa; quia eſt ſine lachrymis, ſine lippitudine, ſine grauitate, & per euaporantia facile remouibilis.

Signa temporum ophthalmiæ ſunt. quia in principio eſt tumor paruus à pauco pendens humore cum pauco rubore, & eſt fluxus lachrymarum ſubtiliū ſine lippitudine, paucaq; oculi inuiſcatione. in augmento apparet maior tumor, & rubor, lachrymæq; incraſſantur, fiuntq; tenaciores, & apparet notabilis lippitudo, notabiliſq; oculi inuiſcatio. in ſtatu eſt maior tumor, qui debet eſſe, ſed forte rubor tendit ad albedinem quandā: lachrymę fiunt craſsiores, & uiſcoſiores, maior lippitudo, maiorq; oculi inuiſcatio. in declinatione hæc oīa minuuntur. ſed, quia quędam lippa ſignificat craſsitiem, & uiſcoſitatem materiæ, quædā digeſtionem, inter utrāq; eſt quatuor ſignis diſtinguendū: nam proueniēs ex craſsitie materiæ fere ſtatim apparet à principio, & cōiter in ophthalmia phlegmatica à prædominio. & apparet, cum nōdum eſt, neque præceſsit uehemētia accidentium excepta grauitate, & grana eius ſunt minuta. & quartò non attinent relucentię. & quatuor ſigna bis contraria ſunt in illa, quæ prouenit ex digeſtione materiæ: non. n. apparet niſi poſt proceſſum ægritudinis, & poſt uehementiā accidentium. ſ. aut cum eſt, aut cum præfuit. & grana eius ſunt craſſa, & attinet cuidam relucentiæ. quapropter nota, q̄ lippa eſt ſuperfluitas quartæ digeſtionis oculi; licet in oculo ophthalmico pro parte decidat ab humore faciente ophthalmiā. ſed cuidam forte uidebitur dubium, propter quod ſpecies ophthalmiæ frigidæ rubent; cū cætera apoſtemata ab humoribus frigidis pendentia non rubeant. cuius cauſa duplex eſt: prima ſumpta à dolore. eſt enim oculus ualde ſenſibilis, & propter dolorem multus ſanguis, & ſpiritus ad coniunctiuam trahuntur, qui ibidem cōtenti in uenis ipſius coniunctiuæ dant coniunctiuæ colorem rub. licet non apoſtement. ex quo fit, q̄ humor apoſtemans, etſi frigid. ſit ex ſe per accidens tñ caleſit, & per conſequens fit magis illuminabilis ex præſentia ſang. & ſpirituum. ſecunda cauſa ſumitur à multa albedine coniunctiuę, in qua omnis rubedo eueniēs facile diſcernitur. cognoſcitur modus euentus eius per uenas, & arterias extrinſecus; quia inueniuntur tumentes, uel aliqua ipſarum. &, ſi arteria eſt magis pulſans conſueto; palpebra ipſa tumens aliqualiter apparet, & ſimiliter loca ipſi propinqua & hoc ſignum eſt proprium. ſi autem materia fluit per partes intrinſecas; multoties fit frequens ſternutatio, & dolor prius incipit à profundo oculi, & parte poſteriori eius, quàm uideatur ophthalmia.

Prognoſticum. primum. Ophthalmia ſi recte curetur; ſecundum plurimum ſanat, niſi quę maxima eſt: frequenter. n. perducit ad putrefactionem oculi, & aliqn̄ tandem ad mortem putrefactione ingrediēte ad cerebrum per muſculos & neruos opticos: frequenter quoq; perducit ad exitum uueę cornea dirupta per corroſionem, aut putrefactionē. Secundum. Quando prolongatur ophthalmia; ſecundū plurimum perducit ad ulcerationē, uel aliquod ueſtigium in oculo derelinquit. cauſa. n. prolongationis eſt ſumpta ex duobus principaliter. Prima ex materia, quæ inceſſanter profluit ad oculum, aut propter multitudinē eius: aut oculi debilitatem, aut uiarum amplitudinem. Secunda cauſa eſt aliquod nocumentum iam impreſſum difficulter remouibile; ſicut ulcus in oculo, aut ſanies retro corneā, aut aliqua mala materia in tunicis inphiltrata, aut ſcabies, aut pili palpebrarum. Tertium. Dolor multum prolongatus in ophthalmia peſsimū; ſignificat. n. materiam, aut acutā corrodentem, aut multā extēdentem, aut maturationem, aut uaporem craſſum ſub tunicis reclusum: ſed hoc minus malum eſt, & uaporationibus ſedat. cuius doloris quadruplices cauſas diſtingue per ſpecies doloris aut acuti pungitiui, & mordicatiui: aut grauatis extenſiui, aut pulſatiui ſine grauitate, & pforatiui, atq; alijs ſignis ſignificantibus acuitatem materiæ, & multitudinē, & ſignis etiam ſignificantibus maturationem in ſequenti cap. de ulceribus dicendis. Quartum. In regionib. meridianis, & tēporibus calidis, & humidis frequēter accidit ophthalmia, & facile curatur: in contrarijs uerò contra. Quintum. Cum præcedit hyems ſeptentrionalis, & ſequitur uer meridionale, & ſimiliter æſtas; multiplicantur ophthalmiæ, & multo magis multiplicantur, ſi econtrario tempora ſe habuerint &c.

Cura ophthalmiæ non ueræ à cauſa primitiua.

CVra cōturbationis perficitur remouēdo cauſam. poſt cuius remotionē ſi aliquid in oculo remanet impreſſum caliditatis, aut frigiditatis, aut alteri' diſpoſitionis præter naturam; cū cōtrarijs remoueatur applicitis oculo, & partibus adiacentibus. & in ſumma curetur cura principij ophthalmię ueræ, de qua ſtatim, & cum applicitis, & cū phlebotomia, ſi expedierit. & inter cætera ſomnus prolixus laudatur; quia dolorem ſedat, & humorum agitationem. &, ſi quid nocumenti impreſſum eſt; corrigitur, & maxime remedijs cōgruentibus præapplicitis. &, ſi fuerit ex percuſsione, prius iniſciatur in oculo & deſuper albumē oui cū aqua roſacea cōcuſſa, & tandē ſanguis colūbæ, ut inferius in tarſati ad ſanguinis reſolutionē. &, ſi dolor iuſtaret pręmiſſa phlebotomia; fiat oculi fomentatio cū filtro, aut ſpongia, panno ſubtili lineo inuoluta, & infuſa in lacte, & oleo roſ. debite calidis, & bene expreſſa oculo dolenti ſępe applicita &c. de cura ophthalmiæ ueræ. cura ueræ ophthalmię triplex exigit regimen: unum circa cauſam antecedentē: alterum circa cauſam coniunctam actu facientem ophthalmiam. tertium eſt utriſque commune. Primum exigit quinq; intentiones: prima eſt minoratio materiæ: ſecunda digeſtio: tertia eradicatio: quarta eſt diuerſio: quinta fluxus interceptio.

Prima. ſ. minoratio completur ſm plurimū per phlebotomiam, quæcunq; ſit materia, uel per uentoſationem, uel aliquod proportionabile; ſicut ſunt ſanguiſugę, quas inueni magis conferre, quā uentoſas, ſi congrue applicentur. ſed materia exiſtente multa fiat prius ex cephalica cōtraria, ut docet Raſis. deinde, ſi materia ſanguinea ſit; fiat ſequenti die phlebotomia cephalicæ eiuſdem lateris. In hac enim ſanguinea nec digeſtio, nec euacuatio per ſolutiua eſt multum neceſſaria. ſi tamen ſanguis eſt multum ſubtilis, aut calidus; cōpeterent infrigidantia, & incraſſantia; ſicut ſyr. de papauere, de iuiubis, & ſimilia. ſi uerò materia ſit cholerica; facta primò phlebotomia, aut ex eodem latere, aut econtrario ſecundum materiæ multitudinem minoretur materia cholerica cum lenitiuo, in quo ſit plus alterationis, quàm euacuationis; ſicut ex decoctione fructuum, prunorum, tamarindorum, uiolarum, & mirobolanorum citrinorum. cum qua trahatur mannæ. ℥. una. s. uel quantum ſufficit, ſuc. etiam roſa. eſt in hac intentione conueniens ſi aliquid eius ſuprascriptis addatur: deinde ſequatur, ſi oportuerit propter materię multitudinem ſecunda phlebotomia ex cephalica eiuſdem lateris. & in hac cholerica ophthalmia procedendum:

eſt cum digeſtiuis infrigidãtibus ualde, & incraſſantibus materiam, ſicut ſyr. uiol. de papauere, mucilago pſilij, aqua nenupharis & ſimilia. & iterandæ ſunt euacuationes, ut materia eradicetur. ſi autem phlegmatica, uel melanc. uel aquoſa, uel uentoſa reliquis conſentiẽtibus; ſimiliter incipiẽdum eſt à phlebotomia, quæ ẽt aliquando reiteranda eſt propter materiæ multitudinem: minus tñ in melancholica, aquoſa, & uẽtoſa; ſed in uentoſa minus, q̃ in cæteris: ſed in his pẽdentibus ab humidis ſrig. poſſunt exhiberi ſolutiua exoluentia, ſicut pilulę cochiæ, de hiera cũ agarico in phlegmatica, pilulę indę in melãcholica, turbith non cõfortatum in aquoſa. & in uentoſa eſt euacuandus humor, à quo uentoſitas eleuatur.

Digeſtiua autem in materia phlegma. eſt mel roſ. oxymel ſimplex, & in melanch. ſyrupus de epythimo cum ſyrupo acetoſo, aut oxymelle ſimplici. & poſſunt diſtemperari cum aqua fœniculi, aut euphragiæ; cũ his. n. digeſtiuis, & euacuatiuis intendendum eſt humori facienti ophthalmiã, & membro læſo tam mittenti, q̃ recipienti nec ſtemus contenti una euacuatione; ſed iterandæ ſunt, ut materia eradicetur.

Et ſic iam expeditæ ſunt tres intentiones, ſcilicet minoratio, digeſtio, & eradicatio. ſequitur quarta, ſcilicet diuerſio, quæ multiplicib. inſtrumentis cõplenda eſt: eſt. n. quædam diuerſio ſine euacuatione, & in hac incipere debemus à partibus propinquis, & tẽdere ad partes remotas; ſicut exempli gratia, in frictionibus debemus incipere à collo, & à ſpatulis, & deſcendere ad brachia deorſum coxas, & crura: ſimiliter uentoſando primo nocrea, deinde ad ſpatulas, deinde ad nates, ita in ligaturis, & lotionibus. diuerſio autem cum euacuatione fit econtrario incipiens à remotis, & perueniẽs ad propinqua: & cõpletur multis inſtrumentis. ſ. phlebotomijs. & primò debemus incipere à phlebo. uenarũ, quæ ſunt in nocrea: deinde uenarũ, quæ ſunt poſt aures: deinde uenarum, aut arteriarum tẽporum: deinde uenarum frontis: deinde uenarum, quæ ſunt in angulis oculorum domeſticis, quę non apparent niſi apud fortẽ gutturis conſtrictionem. iſtę tamen magis euacuant cauſam cõiunctam, q̃ diuertant. et loco iſtarum phlebotomiarũ excuſaret appoſitio ſanguiſugarũ in locis eiſdem. ſecundum genus diuerſionis eſt laqueatio, quæ debet fieri in ſuperiori parte colli, ubi collum ceruici cõiungitur: & ſic debet teneri per triginta, uel quadraginta dies, quotidie trahendo ſedaginum ad diuerſionẽ materiæ. tertiũ genus eſt cauterium, ſiue cauterizatio, ſiue actualis, ſiue poſẽtialis: & debet primò fieri in poſteriori capitis ex directo oculi ophthalmici, ut non penetret niſi uſq; ad almochati, cuius eſcaræ caſus procuretur, & dimittatur apertum: deinde, ſi oportet, fiat in cõmiſſura coronali, quod apud uehemẽtem neceſſitatem penetret uſq; ad os, & diu teneatur apertum. hæc tamen ſunt de illis, quæ poſtponi debent, quantũ eſt poſſibile. non dico tamen, ꝙ hæ diuerſiones in ſingulis ophthalmijs ſint neceſſariæ, ſed eas memoro, ut unuſquiſq; poſſit uti his, quæ ſuo propoſito magis ſeruiunt. non obliuiſcamini tamen phlebotomiæ uenarũ, quæ ſunt in nocrea, uel uentoſationis in eadem, ſi non reperiuntur uenę, aut ſanguiſugarum appoſitionis. ex hoc. n. loco ſanguinis extractio eſt inter cæteras diuerſiones præſtantiſſima. Quinta & ultima intẽtio quantum ad cauſam antecedentẽ eſt fluxus interceptio. quæ primò completur cum medicinis conſtringentibus applicitis fronti, & temporibus, de quibus Raſis ponit unam deſcriptionem in litera. & ab hac intentione per medicinas complenda quamuis poſterius poſita ſit in ordine; tamen ab hac uia operationis fere ab initio facta, ſcilicet una phlebotomia, aut duabus plus debetis inchoare. perficiẽ ſecundò cum ſectione uenarũ, uel arteriarũ, quod fieri nõ debet niſi cũ ſupraſcripta ad curã non ſufficiũt: quæ ſi ſint magnæ, debet primò ſcindi pellis, & uena in duabus partibus ligari in medio ligaturæ ſcindi, & extrema cauterizari: ubi tñ eſt magna neceſſitas euacuationis; nõ eſſet incõueniẽs, ut extremitas uenę ſciſſę, q̃ eſt uerſus oculũ, dimittaẽ tñ non ligata. donec ſanguinis quãtitas ſufficiẽs fluat, in arterijs tñ hoc eẽt magis ſuſpectum. ſi aũt ſit de paruis uenis; ſcindatur per mediũ abſq; ligatura, & cauterizatione; ſanguis. n. ad libitũ reſtringi põt. hęc tamẽ ultima intẽtio maxime cõueniens eſt materia fluẽte per partẽ extrinſecã; ſed materia fluente per partẽ extrinſecã ſimus ſolliciti in euacuationib. & diuerſionib. iteratis.

Cura autem localis reſpiciens cauſam coniunctam tribus perficitur intentionibus: primò repercuſſione pura conueniente in principio: ſecundo reſolutione pura conueniente in declinatione & poſtrema parte ſtatus. tertiò repercuſſione mixta reſolutione conueniente augmento & ſtatui ita tñ, ut gradatim procedaẽ à repercuſſiuis puris paulatim augendo reſolutiua, donec deueniamus ad reſolutiua pura. ſi autẽ ophthalmia tenderet in uiã exituræ; recurrendum eſt ad capitulum ſequens de exituris, & ulceribus oculorum. reſtat tertium regimen duas exigens intentiones cões tàm cauſæ antecedenti, q̃ coniunctæ. ſ. correctio accidentiũ, ex quibus maxime corrigendus eſt dolor, aut cum remouentibus cãm, de quibus iam dictũ eſt: aut cũ ſtupefacientibus leuibus, aut opiatis, de quibus ſeriatim poſt expoſitionẽ textus ageẽ: aut cum anodinis, & facientibus materiam euaporare maxime præmiſsis uſibus. et, ubi dolor ex conculcatione materiæ in loco proueniret; ſicut cum balneis totius corporis, aut cum ſuffumigationibus, & fomentis applicitis oculo dolenti, & partibus adiacẽtibus ex decoctione uiolarũ, roſ. ſeminum citoniorũ, fœnugræci, florũ chamæmeli, meliloti, anethi, & ſimilium, & ſicut fomentũ factum ex lacte, & oleo roſ. ſpõgia, aut philtro in ipſis infuſo, & oculo dolenti aliquotiẽs applicito: non eſt tñ diu oculus fomentandus, ne dilatando, & calefaciendo materia ponatur in fluxu. ſi uerò dolor proueniret, ſicut plurimum prouenit, aut quia apoſtema exituraret, aut quia ulceraret oculi particulã, recurre ad capitulum ſequens de ulceribus exiturarũ. ultima intẽtio eſt debita adminiſtratio ſex rerũ non naturalium ſm exigẽtiam intẽtionum præcedentiũ: aliter. n. regẽdus eſt ęger in principio, aliter in augmento, & ſtatu, aliter in declinatione, aliter cũ dolor inſtat, aliter cũ eſt ſine dolore. de regimine tñ harum rerũ non naturaliũ Raſis aliquid tãgit in litera. aliqua ſubiungã poſt textus expoſitionẽ. iam igitur ad expoſitionẽ quorũdam dictorum in textu ueniendũ eſt; quia, quæ clara ſunt, omittentur.

IN principio uerò curationis ophthalmiæ cephalica eſt phlebotomãda ex manu, uel ex brachio partis cõtrariæ, quæ eſt oculus infirmus, niſi leuis fuerit ophthalmia. Et quanto fortior fuerit ophthalmia, tanto plus eſt minuẽdum de ſanguine. deinde uẽter ex mirobolanis citrinis, et tereniabin, & ſucco fructuũ ſoluendus eſt. & æger à carne, & à uino, & à rebus dulcibus abſtinere debet, & cibum minuere.

Pars practica diuiditur in ſex partes. in prima docet curare principiũ: in ſecunda quæ incipit ibi, Quòd ſi iſta nõ ſuffecerint, docet curare augmẽtum. in tertia, quę incipit ibi, & ſi lippitudinis, docet curare ſtatũ. in quarta ibi, Si aũt oculus leuior, docet curare declinationem. in quinta ibi, Ex his autem redit ad ponendas medicinas principij. in ſexta ibi, Sief album, ponit deſcriptionem medicinarum, quarum ſuperius fecit mentionem. in prima parte omnia clara ſunt, præterquã cum dicit, phlebotometur cephalica ex manu, uel ex brachio. pro quo ſciendũ, ꝙ penes Auic. cephalica, q̃ in manu phlebotomatur, nõ eſt ramus cephalicæ, quæ in parte ſuperiori apparet in cubito; ſed eſt ramus uenæ communis, ſicut eſt ſceilen, ut eſt apud Auic. prima primi doctrina. 5. cap. 4. de anotomia uenarum manus: hæc tamen poteſt dici cephalica, quia confert in paſsionibus capitis. ſed tamen eſt differentia inter phlebotomiam harum uenarum; quia quæ eſt in pollice, & eſt ramus uenæ communis, confert ad longinqua diuertendo: illa autem, quæ eſt in brachio magis multitudinem euacuando, & immediatius à parte læſa.

Quòd, ſi iſta non ſuffecerint; ſief album in lacte puellã lactantis fricandum, & in oculis diſtillandum. et, ſi lippitudinis multitudo affuerit in oculis collecta; radius cotto inuoluatur, & madefiat in aqua, & cum ea oculus ab illa lippa mundetur. deinde puluis albus aſpergatur, & ſuperponendo oculis aliquid, [ut cottum] ſuauiter ſuſtentetur, & ligetur. & æger in domum tenebroſam mittatur. et ingeniandum eſt, quantum poſsibile eſt, ut ſomnus prouocetur. caueat tamen, ne ſuper oculum infirmum dormiat, et ne caput depreſſum ſit; ſed ſuperius eleuatum. Nec ueſtimentorum capitia ſint ſtricta, nec in faciem ſe diu proijciat.

Docet adminiſtrare ſief album, in cuius deſcriptione ponit ſarcocollã : & ideò ſm Meſuę conuenit in agumento, nõ in principio. ſed,ſi quis forte inſtabit, ꝙ Raſis omiſit medicinas principijs dicendum eſt ꝙ ſic dat ipſas intelligi:nam,ſi ab hoc ſief albo remoueatur ſarcocolla;eſt medicina principij. uel forte hic Raſis breuitati indulgẽs uoluit hoc ſief eſſe medicinam principij ophthalmiæ prouenientis ea materia mixta ea humoribus calidis,& frigidis. uerum conſuetudo Meſuæ,& aliorum autorum in principio ophthalmiæ calidæ eſt apponere albumen oui cum aqua roſacea,uel lacte. in ſecunda parte principij ſief album ſine ſarcocolla,& in augmento cum ſarcocolla,& tandem addere aliquid aquę fœniculi,aut aquæ decoctionis ſem.citoniorum,aut fœnugræci,ubi quæratur maior digeſtio,& maior ſedatio dolorum. caue tamen ſummopere,ne matures.Et ſi lippitudinis,in hac tertia parte omnia clara ſunt; docet enim curare ſtatum : & ideo ponit puluerem album,qui fit ex ſarcocolla,& ſief memithe.caue tamen,ne pulueris ſubſtãtia mordicet. ideò forte melius eſt,ut ſimus contenti collyrijs in forma liquida.ſief,& collyrium idem ſunt.ſ.medicina ocularis : et habent formam oblongam ad ſimilitudinem oſsis dactili; quanquam moderni intelligant per collyriũ medicamen oculare liquidum. Collyrium aliquando accipitur pro ſuppoſitorio, quod eſt ad ſimilitudinem ſief, ſiue collyrij proprie ſumpti.

Si autem oculus lenior fiat,& dolor ſedetur, ac lachrymæ minuuntur phlebotomia iam facta, & uentre ſoluto: balneum multoties,& frequenter ingrediatur: ex hoc enim paßionis reliquiæ diſſoluentur. quòd,ſi in oculo humoroſitas, & grauedo remanſerint; puluis citrinus eſt immittendus. ex his autem, quæ habenti ophthal. multum conferũt, eſt, ut frons, & palpebræ ex hoc liniantur epithymate. Quod Rec. ſief memithe, roſ. aloes, litij, ſandali rub. ſaufel, croci orientalis, omnium ana partes æquales. fiant ax eis pilulæ: cumq; neceſſe fuerit, reſoluatur una ex eis in ſucco coriandri, aut in ſucco endiuiæ, aut in aqua roſacea, & liniatur cum eo, & liberabitur, ſi deus uoluerit. Sief album. Recipe ceruſæ ablutæ drach. 10. ſarcocollæ craſſæ drach. 3. dragagan. drach. 1. opij drach. ſemis. fiant ex eis pilulæ lenti ſimiles. puluis citrinus. Recipe ſarcocollæ craſſæ drach. 50. aloes drach. 2. croci drach. 2. myrrhæ drach. 2. litij drach. 2. & his optime tritis immittatur puluis cum opus fuerit. puluis albus. Recipe ſarcocollam albam,et pinguem: quæ mittatur in lac mulieris: quod melius eſt, cum alicuius iuuenculæ fuerit, & dimittatur in umbra, donec ſiccetur: & teratur optime,& omnibus drac. decem ipſius addatur ſief memithæ drach. 2. quæ iterum optime trita reponantur, &,cum opus fuerit; in oculum mittantur.

In hac ultima parte ponit puluerem citrinum reſolutiuũ declinationi conuenientem,qui fit ex ſarcocolla, aloe, croco &c.verum applicat in hac ultima parte res conuenientes principio,ut puta conſtringentia intercipiẽtia fluxum, quibus ſtatim ab initio uti debemus,ſcilicet facta prima phlebotomia ſief memithæ,ideſt ſuccus memithæ inſpiſſatus.eſt autem memithe plãta frigidæ naturæ,quæ dicitur glaucium;& eſt ſpecies chelidoniæ frig.& ſic. in primo, cuius ſuccus extrahatur poſt aliqualem exiccationem,ut partes aqueæ reſoluantur,& ad formam ſief reducatur, & ſic in ſole exiccetur. litium uerò temperatum in actinis ſiccum in ſecundo, & fit ex folijs,granis, radice cuiuſdam arboris ſpinoſæ ſimilis buxo,multum ualet in ophthalmia. ſaufel, ideſt,auellana inda. croci orientalis,ideſt,communis,quo utimur: crocus autem hortulanus eſt flos chartami,& cætera nota ſunt. & nota, ꝙ Raſis in declinatione concedit balneum, in quod multoties æger ingredi debet ad reſolutionem reſidui materierum; quod balneum debet eſſe aereum,aut aquæ dulcis. ſed tempore iſto hoc non utuntur; nequaquam autem conuenit in augmento; eſſet.n.cauſa maioris fluxus humorum ad oculũ, & augmenti apoſtematis: imò neq; conuenit in ſtatu niſi cũ tota materia fluxerit. in deſcriptione pulueris albi ponit ſarcocollam,quæ eſt gummi calid.in ſecundo, ſiccum in primo multum ualens in ophthal.ad reſoluendum, & abſtergendũ. & eſt præparandũ in lacte mulieris iuuenculæ. aliàs docet eſſe præparandũ in lacte mulieris nutrientis puellam; quod ultimũ intelligendũ eſt ipſam peperiſſe illam,quã nutrit;ſic.n. lac ẽ frig.& humidius.eſt aũt melius,ut ſit iuuẽcula,q̃ ſenex; quia lac ipſius eſt humi.licet calidius;ſed eſt calidius cali. uiuificãte,& ſpirituoſa oculo conueniente. cætera patent &c.

Sed,ut modus curationis ophthalmiæ pro iuuenibus clare dearticuletur; ponamus exemplum. Occurrit tibi forte plethoricus patiens ophthalmiam ſatis notabilẽ,& infeſtantem mixtam humoribus calidis dominantibus præcipue ſanguine,ſicut frequenter accidit : raro enim fiunt apoſtemata ſingularia,tertia quarti. in prima die ophthalmiæ fiat phlebotomia ſtomacho ieiuno uenæ cephalicæ in brachio cõtrario oculo ophthalmico,& hauriẽtur ℥. 10. ſanguinis, plures, & pauciores ſm exigentiam uirtutis,repletionis, ætatis, tẽporis anni,& aliorum,à quibus quærenda eſt licẽtia in phlebotomia. &,ſi fuerit ſtipticus ſm uentrem;præmittatur huic phlebot. clyſtere lenitiuum. et eadem die ponatur in oculo aliquid aquę roſ.& proprie ex roſ.ſyluestrib.actu frigid.nam quæ in oculis ponũtur, debent eſſe actu frigida ſm plurimũ : & q̃ in auribus,calida de ſex horis in.6.horas. et clauſo oculo ponatur deſuper faldella cotti lenis circũdata petia linea ſubtili infuſa in aqua roſ.quę cooperiat oculum,& partes circunſtantes,& præcipue magnã partem frontis,& æqualiter ſtricte ſuper oculo ligetur ita,ut dolorẽ non inferat : quæ ſimiliter de ſex horis in.6. horas cum ſuauitate renouetur. ſi aũt dolor uehemẽs inſtaret; in hoc principio permiſceatur hæc aqua roſ.cũ aliquo leui ſtupefaciẽte;ſicut eſt aqua papaueris,mucilago pſilij,ſuccus lactucę,ſolatri,aut pomorũ mãdragoræ,quæ mixta in oculo,& ſup oculo, & partibus adiacẽtibus applicẽtur. Secũda die phlebotometur ex cephalica eiuſdẽ brachij,& hauriantur ℥.6 ſanguinis,uel circa: qua cõpleta ponatur de ſex horis in ſex horas ſief album ſine ſarcocolla cũ aqua roſ.aut lacte diſtẽperatum, aut ſuper cote cum eiſdẽ frictum:& ſit ſine opio,ſi dolor nõ affuerit:aut cũ opio, ſi dolor erit: & ſuper frontem, & ſuper tempus oculo communicans ponatur repercuſsiuũ. deſcriptio ſief albi. ℞.gummi arabici, dragaganti, amyli ana. ℥. 1. ceruſæ lotæ.ʒ.1.ſ. & diſtẽperentur cũ albumine oui. huic,ſi dolor affuerit; addantur opij grana ſeptem. deſcriptio repercuſsiui applicãdi ſuper frontem,& tempora. ℞. ſief memithæ,roſarum,litij, boli armeni.ana.ʒ.1. cũ albumine oui optime incorporetur, & fiat ſicut unguentũ molle & extendatur ſuper petia lata ſm frõtis latitudinẽ,& fronti apponatur:& una alia ſimiliter tẽpori,oculo cõmunicanti. & nõ remutentur niſi de tertio in tertium,aut cũ cadunt per ſe.ſi tñ hoc tempore infeſtaretur; addatur.ʒ.ſ.opij,& utere,ut prius. aliud repercuſsiuum,doloris uehementis ſedatiuum.Recipe croci,memithę,litij, aloes,gũmi arabici,acatię,opij,ana partes æquales.cõfice formas ſimiles auellanis cum ſucco ſolatri,aut rubi. & cũ oportet,diſſolue unam earum cum ſucco ſolatri,aut rubi, aut mucilagine ſeminum citoniorum, aut pſilij, aut albumine oui, aut aqua roſacea ſm exigentiam neceſsitatis.& in hoc liquore infundatur faldella cotti petia linea ſubtili circundata, & ponatur,ut ſupra,& remittatur ſm neceſsitatẽ ſatis frequenter, ne nimis ſuper oculo exiccetur, & inuiſcetur : remotio .n.rei multum inuiſcatæ eſſet cauſa augmẽti doloris, & maioris fluxus humorum.& propterea multũ uiſcoſa nõ ſunt ſuper oculo ponẽda; ſicut huiuſmodi faldellæ infuſæ in albumine oui,& ſimilibus multũ oculo adhærẽtibus. deinde tertia die ſoluatr̃ uenter, ſi nõ fuerit nimium ſolutus, cum aqua decoctionis mirobalanorum citrinorũ,prunorum,tamarindorũ,uiolarum,cũ cuius uncijs tribus aut. 4. trahatur caſsiæ uncia una aut.ʒ.10. aut diſſoluatur cũ ea mannæ. ℥.1. ſemis, & potio calida exhibeatur.poſt cuius ſumptionẽ tardet prandium per quinq; horas : & hæc euacuatio poteſt deinceps replicari ſm exigentiã ſemper digerendo materiã cum ſyrupo de papauere,& ſimilibus.& idẽ collyrium oculo imponatur & cætera fiant,ut ſupra uſq; ad quartũ diem. & in hoc quarto die gratia diuerſionis phlebotomentur uenæ nocræ. & ſi non reperiuntur; uentoſetur locus iſte cũ ſcarificatione,aut ſanguiſugæ apponantur. deinde quinta die ſief albo ſuprascripto addatur drach.1. ſarcocollę nutritę in lacte mulieris,

& diſtẽperentur cũ lacte mulieris,& aqua roſ.& quarta parte mucilaginis.ſem.citoniorum,aut hoc ſief addita ſarcocolla ſuper cote cum lacte fricetur. in hoc enim tempore opus eſt digeſtione aliqua,& doloris ſedatione,cum in hoc tẽpore uniuerſaliter debeat eſſe augmentũ : quod magis declaratur,ſi oculus lippitudinem habere cœperit : ante.n.hoc tempus,ſcilicet in toto principio nõ eſt in oculo lippitudo , neq; inuiſcatio notabilis palpebrarũ : ſed ſolũ fluxus lachrymarũ ſubtilium . & in hac quinta die,ſi opus fuerit propter materiæ multitudinẽ gratia diuerſionis ; phlebotomentur uenæ , quæ ſunt poſt aures ex parte oculi ægri, & dimittãtur per ſe cõſtringi,aut ſanguiſugæ apponãtur. hoc etiã ultimum collyriũ uſq; in diem ſeptimũ continuetur.ſ. quouſq; peruentum fuerit ad principiũ ſtatus : quod declarabitur per multitudinem lippitudinis,& palpebrarũ inuiſcationem,cuius lippitudinis grana ſunt craſſa attinẽtia cuidã relucẽtiæ. deinde poſt ſeptimũ collyrio addatur plus ſarcocollæ,& aliquid aquæ fœniculi: ſicq; cõtinuetur uſq; in diẽ.10.uel.11. & in unaquaq; mutatione eſt oculus debite à lippis abſtergendus cũ extremitate ſtili cotto inuoluti: & etiã,ſi opus fuerit,poterit cum aqua roſ.tepida madefieri,& cũ ea oculus lauari,& abſtergi: & poſt debitã abſterſionẽ medicinæ debẽt imponi. & in hoc tempore exterius ſuper oculo ponatur cottum petia linea ſubtili circũdatum infuſum in decoctione roſarum, & fœnugræci,aut roſ.& meliloti.ſi aũt hoc tempore dolor excreſceret ; ſignum eſt ulceris, aut exituræ: pro quorũ curatione recurre ad capitulũ ſequens de ulceribus, & exituris. poſt.11: aũt uſq; ad.14.uel circa,in quo tẽpore eſt declinatio,quę per ſigna prius poſita cõprehendi debet,perueniatur ad reſolutiua pura,quæ de intẽtione authorum in forma pulueris,& liquida poſſunt applicari ; licet,ut credo,tutius ſit cũ humidis procedere ; puluis.n.frequenter, & ſi ſit optime trituratus , & præparatus ſua aſperitate dolorem cõmouet, & eſt aliqñ cauſa noui fluxus humorum ad oculũ. & ex conuenientibus in declinatione eſt ; ut oculus collyrizetur cũ ſarcocolla nutrita cum aqua fœniculi,& diſtemperata. cui propter humoris caliditatem aliquid thutiæ præparatæ poſſet addi,aut oculo imponatur collyrium huiuſmodi deſcriptione Meſue. ℞. ſarcocollæ nutritæ.ʒ.1. croci,ſpicæ, aloes loti. ana. gran. 6. diſtemperentur cũ aqua fęniculi . cui,ſi in oculo uideatur nimia caliditas ; addatur aliquid aquæ roſ. &,ſi oculus toleret; in forma pulueris poteſt applicari. exterius aũt ponatur cottum infuſum in decoctione fœnugræci,roſ.meliloti in aqua, & uino. regimen aũt ſex rerum non naturaliũ eſt, ut ęger locetur in aere tẽperato obſcuro non uẽtoſo,neq; fumoſo, aut mali odoris : teneatq; nõ ſolum oculum læſum clauſum ; ſed ẽt ſanum : unius.n.oculi cõmotio inquietat alterũ : teneatq; caput tẽperate calid.& in oẽm euentum nihil gerat ſtrictum circa caput,neq, circa collum. dormiatq; capite eleuato ſuper ceruice,aut ſuper latere oculi ſani,& nequaquam ſuper oculo ęgro,dormiatq; multũ,de nocte maxime: ſed non dormiat niſi diſtãter à cibo per.2.horas,uel circa . habeatq; propoſſe uẽtrem lubricum,ut aſſellet bis in die,aut naturaliter, aut auxilio medicinali.ſ.ſuppoſitorio, aut clyſteribus . nullo modo exercitetur, nec loquatur : ſed frictiones uicem ſuppleant exercitij : quæ fiant ſatis fortes, aut mediocres incipiẽdo à ſpatulis,aut brachijs deſcẽdendo.& poſſunt fieri bis in die ſtomacho ieiuno . ſimiliter lotio crurium cũ aqua calida confert tam ſtomacho ieiuno,q̃ poſt cibum.ſit ſperans,& gaudens . uitet omnia animi accidentia multũ excedentia . diæta eius ſit tenuis : unde cibum minuat: imò cœnam aliqñ omittat,caueatq; à uino,carnibus,& rebus dulcibus in toto curæ proceſſu præter quam in declinatione. ac uniuerſaliter quanto accidentia ſunt uehemẽtiora,ſit diæta magis tenuis, & in omnem euentum declinet ad frigidũ : caueatq; ab euaporantibus,etiam ſi frigida ſint ; ſicut acetũ : & etiam ab his, quæ à proprietate nocent oculis : aut a modo ſubſtantiæ , ſicut lactuca,coriandrum,lentes,& inflatiua omnia . unde comedat ptiſanam, panicium,& cõdiantur cum pauca agreſta, aut uino granatorum, ſed non ſit multũ acetoſa : comedatq; in fine menſæ aliquid repreſſiuum uaporum ſicut pyrum,aut citonium coctum,uel confectum . in declinatione poteſt uti carnibus leuibus in pauca quantitate,& uino paucifero lympharo non uaporoſo: & quanto magis procedit ad finem declinationis,tanto magis diæta incraſſetur.hęc dixi in cura regulari,ſecus in cura coacta. accidẽtia namq; , & uirtutis debilitas interdũ ordinẽ curationis præuaricant.& ex hoc poſſunt elici modi curationis cæterorum ſpecierũ ophthalmiæ. & erit auxilium ad plura ſequẽtia capitula . ſi.n.ophthalmia fuerit cholerica; cõmuniter una phlebotomia ſufficiet,& humor cholericus erit aliquoties euacuandus cũ aqua fructuũ: de qua ſupra : & cæteræ intentiones reſpicientes cauſam antecedentem,ut ſupra compleantur. & medicinæ locales declinent plus ad frigidum, & minus ad ſiccum . ſi uerò fuerit phlegmatica;euacuet humor phlegmaticus cum his, de quibus ſermo præceſſit : & remedia plus declinent ad calidum, & ſiccum. ſi uerò melanch. euacuetur humor melãcholicus, & remedia localia ſint magis humida,& ſatis in actiuis temperata. in aquoſa euacuetur humiditas aquea cum his , quæ dicta ſunt,& remedia localia ſint magis ſic.& ad calidum declinantia. in uẽtoſa autem euacuetur humor, à quo eleuatur uentoſitas,& procedatur cum calidis , & ſiccis uentoſitatem carminantibus : quæ autem ſint huiuſmodi in quacunq; materia competentia , non dearticulate ſcribo ; ſed facile poſſunt elici ex dictis,& ex dicendis. ſi enim omnia dearticulate ponerentur : magnum uolumen excreſceret,& tædium legentibus pateret: imo etiã longius proceſsi,quã decreuerã, ſed hoc erit auxilium ad ſequẽtia, gratia tñ completoris doctrinæ deſcribã aliqua localia ſm uarias ſpecies ophthalmiæ. ſi ergo ophthal. fuerit frigida, phlegmatica ; utere in principio ſief hoc,cũ ſucco myrti aut aqua roſ.cuius hæc eſt deſcriptio.℞.ſief albi deſcriptione Almanſoris.ʒ.1. ſpicæ, croci , ana gran.5. diſtemperentur cum ſucco myrti,aut aqua roſacea,& in proceſſu utaris iſto.℞.ſarcocollæ.ʒ.1.ſpicę.℈.1.coſarum.℈.2.croci.℈.1. opij,aloes,gummi arabici, amyh,dragagãthi.ana.℈.5.confice cum aqua pluuiali & utere eo cum aqua fœniculi,aut ſucco eius; ſed dolore non exiſtẽte remoue opium.ſi aũt materia fuerit melãcholica, addatur cũ ſimilibus mucilago,ſemen citoniorum: aut utamur ſimilibus collyrijs ad calidũ declinantibus cũ lacte. materia uerò exiſtente cholerica utamur ſief albo cum opio, aut ſine opio , cum aqua papaueris,aut mucilagine pſilij,aut ſimilibus,& in proceſſu cum lacte,& mucilagine ſem. citoniorũ, & addatur in ſtatu parum ſarcocollæ,& aqua fœniculi. & materia exiſtente aquoſa utamur thutiã cum ſarcocolla,& ſimilibus.ſed materia exiſtente uentoſa reſoluatur cum filtro,aut ſpongia infuſa in aqua decoctionis roſ. fœniculi,cymini, meliloti, aliquotiens applicita purgatione pcedente. puluis ẽt citrinus, & ſimiliter puluis albus Almanſoris conueniẽtes in ſtatu & declinatione ophthal. cal.aut mixtæ etiam eſſent cõuenientes in principio ophthalmiæ frig.aut ſaltem in augmento, ſi miſceantur cum lacte,aqua roſ.mucilag.ſem.citoniorum, & ſimilibus: & cum decoctione meliloti,& ſem. citoniorũ. ex exterius aũt applicãdis ſuper toto in principio ophthal. cal. eſt cottũ carminatum circundatum petia lini ſubtili infuſum in aqua roſ. & , ſi dolor eſſet ; infundatur in aqua papaueris cum lacte,& aqua roſ.& in proceſſu conuenit pomũ coctum cum aqua roſ.permixtum,aut cottũ ſupraſcriptum fuſum in aqua decoctionis roſ. meliloti & ſem. citoniorum . & ſic ulterius procedendo addantur calida,& minuãtur frigida .ſed in ophthalmia frigida in principio exterius ſuper oculo applicetur cottũ infuſum in aqua decoctionis roſ. & myrti . & in proceſſu infundatur in aqua decoctionis anethi,roſarum, & maluæ in uino ſtiptico:& magis in proceſſu in uino decoctionis meliloti,ſpicæ,fœnugræci,& roſ. ex applicandis aũt fronti,& tẽporibus in ophthalmia calida ad repercutiẽdum eſt iſtud,quo communiter utor.℞.boliar.℥.1. aquæ roſ.℥.3. aceti.℥.1. albuminis oui numero.2.miſce & infundantur petię & fronti, & temporibus applicentur. Sed in ophthalmia frigida cum hoc miſce thus & maſtichen. uerum apud neceſſitatem poſſet ſupraſcriptus addi.℈.5.opij aut amplius ſm maiorem neceſsitatem ſedandi dolorem. &,ſi materia eſſet calida ualde cholerica ; poſſet addi ſuccus ſemperuiuæ, aut ſolatri,aut aqua papaueris. quòd,ſi materia faciens ophthalmiã eſſet corroſiua,utaris ſief albo cum opio,cum albumine oui, & poſtea addas aliquid ſief de plumbo,uel elyſir : de quibus in ſequenti cap. & nota,quòd ea,quæ ponũtur in oculis, debent eſſe actu frigida,& non multũ ſtiptica:ſed ea,quę fronti,

& tempo-

& temporibus apponũtur debent eſſe ualde ſtiptica,& continuari uſque ad ſtatum incluſiue: ea autem, quæ in oculis ponuntur, uariantur ſecundum tempora: & ſimiliter, quæ ponuntur ſuper oculis.

De ulceribus oculorum. Cap. 19.

CIrca rubricam intellige, ꝙ hęc rubrica.ſ.de ulceribus oculorum multos decipit interpretes huius capituli. exiſtimant enim,ꝙ Raſis in hoc cap.ſolũ agat de ulceribus oculorum,cum tñ primo agat de puſtulis,ſiue exituris oculi,ad quas ſequuntur ulcera,cũ rupta ſunt: poſtea de ulceribus. & utrorumq; in pręſenti cap.ponit curationem. & propterea forte fuiſſet conuenientius,ut rubrica diceret de puſtulis,& eaituris oculorum. ſed Raſis à fine,ſcilicet ab ulceribus in fine remanentibus ſumpſit denominationem.pręmittenda ſunt ergo iuxta conſuetudinem quid nominis, & quid rei, puſtulæ, ſiue exituræ, & ſimiliter ulceris. puſtula enim dicitur quaſi apoſtema paruum. Eſt autem apoſtema,ſecunda primi, ægritudo compoſita ex tribus morbis, ex quibus cum coniungitur prouenit una ægritudo. Aldubellet uerò eſt apoſtema colligens humores calidos,ſiue frigidos.ſed exitura eſt dubellet colligens humores calidos: unde termini ſe habent ſicut ſuperius,& inferius. exitura autem fit dupliciter incipiendo, & permutando. exitura incipiendo eſt illa, quæ ſicut incipit fieri, ita incipit colligere. ſed exitura permutando eſt,quæ primò fit, deinde poſt tempus colligit. Exituræ autem,quæ fiunt in oculis,& proprie in cornea, ſecundum plurimum fiunt incipiendo. Vlcus autem eſt ſolutio continuitatis cum ſanie ad differentiam uulneris, quod eſt ſolutio continuitatis ſine ſanie.

CVm in oculis fortis dolor, & punctio nociua, ac pulſus ſentitur, & lachrymarũ fluit multitudo, & cum palpebræ eleuantur, & oculi aperiuntur, loca, quæ ſunt in albis ipſorũ inueniũtur rubea, et, ſi totũ fuerit rubeũ et unus locus magis rubere inuenitur, aut in nigredine locus aliquis albus apparet: puſtula iam in oculo exorta eſt.

Ad hanc uerò curandã paßionẽ neceſſarius eſt medicus ualde inſtructus in curis oculorũ. nos tamẽ curationes ipſius ſummas, et aggregationes dicemus. dicimus itaq; ꝙ ulcera, quæ in cõiunctiua naſcuntur, hoc eſt, in albis oculorum nõ adeo ſunt timẽda, ut ea, quæ in cornea, hoc eſt, in oculi nigredine fiunt. deterius uerò ulcerum eſt illud, quod in nigredine ſub pupilla exiſtit; eminentia namq; ad iſtum eſt uelocior.

Diuiditur autem præſens capitulum in partes. 2. in prima agit de puſtulis,ſiue exituris corneæ theoricè. in ſecũda ibi. Horum autem ulcerum. agit practicè. prima in tres. nam in prima ponit ſigna earum. in ſecunda ibi. Ad hãc uerò curandam. oſtendit eſſe neceſſarium medicũ in ægritudinibus oculorum eſſe eruditum pro harum diſpoſitionum curatione. in tertia ibi. Dicimus autem ꝙ ulcera. ponit diuiſionem harum puſtularum in ſuas ſpecies, oſtendens, quæ ſit deterior. pro declaratione huius partis theoricè iuxta conſuetudinem noſtram primò uidendæ ſunt ſpecies,& cauſæ puſtularum corneæ,& ulcerum eius: ſecundo ſigna: tertio prognoſtica.

Puſtulæ igitur corneæ quædam ſunt phleg. pendentes ab aquoſitate,ſiue phlegmate aquoſa: & dicũtur apud Auic. ueſicæ: & apud Azarauium ampullæ. quædam ſunt cholericæ, quas Auic. appellat eaituras. ſed Raſis hic & Ioãnes Serap. ſecundo breuiarij,& Ieſus Ali ulcera tertiæ ſunt ſanguineæ, quæ bothor ab Auic.dicũtur. quartæ melanch.& proprie ex melancholia aduſta.quas cancros Auic.nominauit. Raſis tamen breuitati indulgens ſolũmodo de cholericis, & ſanguineis tractauit hic. Puſtulæ uerò phlegmaticæ pendentes à phlegmate aquoſo; non autem craſſo; quia nõ poſſet in ſubſtãtiam denſam niſi difficillime penetrare,diſtinguunt quinque modis,ſcilicet ſitu,quantitate, modo ſubſtantiæ, acuitate,& colore. Situ quidem;nam quandoq; aquoſitas continetur inter primum, & ſecundũ corticem corneæ: quandoq; inter ſecundũ,& tertium: quãdoq; inter tertium,& quartum. Ex parte quantitatis; nã quædam pendent à multa materia fere totam corneam occupante: quædam pauca, ſiue mediocri. Modo ſubſtantiæ; quia quædam pendent ab aquoſitate ſubtiliori: quædam craſsiori. Acuitate uerò; nã quædam pendent ab aquoſitate magis acuta, & corroſiua: quædam ab aquoſitate ſuaui,non acuta. Colore autem; nam quædam tendunt in nigrum cum diaphaneitate: quædam ſunt albæ nõ diaphanæ. primæ ſunt illæ,quæ continentur inter primũ corticem, & ſecundũ. ſecundæ ſunt illæ,quæ cõtinentur inter tertium, & quartum. mediæ aũt inter has ſunt contentæ inter ſecundũ,& tertium. ratio aũt primarum eſt; quia aquoſitas illuminatur à lumine cõtinentis propter propinquitatẽ.unde uiſio aſpiciẽtis põt penetrare per ipſam uſq; ad uueã: & propterea apparet coloris nigri: nã quandocũq; nigrũ ponitur ſub diaphano,apparet diaphanum coloris nigri. ſecunda rõ eſt; quia radij penetrantes per ipſam uſq; ad uueam reflectuntur ab uuea ad aquoſitatem,& propter diſtantiam aquoſitatis ab uuea radij reflexi ſunt rectiores,& magis nigredinem uueæ repręſentantes. ſi uerò aquoſitas continetur inter tertiũ, & quartum corticem; tunc nõ poſſet ſufficienter illuminari à lumine continentis, neq; uiſio aſpicientis poſſet per ipſam penetrare ad uueam. quapropter apparebit ſub colore ſuo.ſ. albo, & nõ apparebit diaphana. & ẽt q̃a radij ſiqui penetrãt uſq; ad uueam,poſtea reflexi non ſunt recti propter propinquitatem: ipſa aquoſitate exiſtente e a directo medij pupillę: quanto.n.radij illi reflexi ſunt breuiores,tãto ſunt minus recti. & propterea minus repræſentant nigredinem uueæ. & quanto ſunt diſtãtiores,ſunt magis recti, & melius ipſam repręſentantes. oppoſitum tñ accidit reſpectu ipſius ęgri; nam illa,quæ eſt interior,apparet ſibi magis nigra, & tenebroſa, cum magis uiſum impediat,& minus illuſtret à lumine continentis. econtrario exterior apparet magis alba, & minus tenebroſa propter cãm oppoſitam. &,ſi quis quæreret, quomodo diſtinguitur hæc ueſica,ſiue puſtula nigra à puſtula nigra reſpectu humoris melancholici; dicẽdum,quòd nigredo conſurgens merito ſitus eſt cum luciditate,& paruitate: ſed conſurgens merito humoris eſt nigredo propria terminans uiſum nõ lucida,nec diaphana. idem dicendum de his puſtulis,cũ pendent à cholera,aut ab alijs humoribus: quæ.n.ſunt magis extra,apparẽt magis claræ: quæ uero magis intra,magis opacæ; ſemper tamen tendunt in colorem humoris,ea quo generantur. Vlcera uerò,quæ Auic. eaituras appellæ, ſunt ſeptem ſpecierum,& generantur ſm plurimũ ab humoribus acutis aduſtis quatuor, in ſuperficie corneæ, & accidit propter ipſa aſperitas,cũ palpebra cõprimitur ſupra cornea.

Prima eſt ulcus ſimile fumo,uel puluerì in colore,& tenue expanſum occupans locum magnũ. Secũda ſpecies eſt profundior,uehementius alba,& minoris quantitatis, & nominatur nubes propter ſimilitudinem cũ nube alba. Tertia dicitur coronalis; quia eſt ſuper corona nigredinis,& quandoq; occupat aliquid de albo coniunctiuę,& quod eſt ſup corona eſt album,& quod eſt ſuper coniunctiua eſt nigrũ. Quarta ſpecies nominatur lanoſa,eaiſtens in ſuperficie corneæ,ac ſi lana pauca eſſet ſuper ipſa. Tres aliæ ſunt profundæ, quarũ una nominatur anulus ſubmerſam habens profunditatem,& eſt ulcus profundũ,ſtrictum mundum. propterea nominatur anulus ad ſimilitudinem gẽmæ anuli,& penetrat uſq; ad ultimum corticem. Secunda nominatur ungula, & eſt minoris profunditatis & latioris occupationis. Tertia ẽ ulcus,quod nominatur aduſtiuum: & eſt ulcus ſordidum habens cruſtas, in cuius mũdificatione eſt timor.& ẽt ſi non mũdificatur; eſt timor: quia humiditas currit per corroſionem panniculorũ, & corrumpitur cum ea oculus. item ulcera,& puſtulæ diſtinguuntur; nam quædam ſunt in cõiunctiua, & ſunt minus mala: quædam ſunt in cornea, & ſunt deteriora. & deterius ex illis,quæ ſunt in cornea,eſt factum e a directo pupillæ. Cauſæ puſtularum ſunt quatuor humores iam dicti,& quæcunq; poſſunt illos humores mouere ad oculos,ſiue ſint cauſæ primitiuæ,ſiue corporeæ. Cauſæ uerò ulcerũ ſunt aut ophthalmia,aut puſtulæ corneæ,de quibus ſermo præceſſit; ipſis.n. eruptis ſuccedunt ulcera.& quãdoq; generãtur à cauſis primitiuis; ſicut gladio,& ſimilibus,caſu,& offenſione. aliquando fiunt ab humore paulatim ſuperficiem corrodente, & ẽt lachrymæ acutæ diu continuatæ poſſunt hoc facere.& nota, ꝙ puſtulæ quandoq; rũpuntur exterius, & ſanies fluit extra, quãdoq; rumpuntur interius,& ſanies continetur retro corneam,& ſimulatur ungulæ; eſt enim ſicut quædam lunula.

Signa puſtularum ſunt ea, quæ dicta ſunt in textu.ſ.fortis

dolor

dolor propter membri ſenſibilitatem. punctio nociua propter acuitatem, & mordicationem humoris, aut puſtulæ ruptione. & pulſus, ſiue dolor pulſatiuus propter uehemētem caliditatem. unde arteriæ coniunctiuæ pulſantur amplius ſolito. & multitudo lachrymarum cū multa aquoſitate ad oculum deriuata tam propter dolorem, q̃ propter caliditatem. quintū ſignum, per quod locus ulceris diſtinguitur, eſt; quia ſcilicet ſi puſtulæ, uel ulcera ſunt in albis oculorum; loca illa apparent rubea. &, ſi totum fuerit rubeum; locus ulceris, uel cauturæ apparebit magis rubeus, ſed in nigredine oculi locus ulceratus, uel puſtulatus apparebit albus. ratio primi eſt duplex dicta ſuperius: una; quia in coniunctiua ſunt multæ uenulæ, & propter dolorem ulceris, & calid. multum ex ſanguine, & ſpiritu attrahitur ad coniunctiuam, & magis ad locum læſum. & propterea rubet; ſicut facies ſanguine ad ipſam attracto. ſecunda cauſa eſt; quia in coniunctiua alba omnis rubedo eſt ualde manifeſta. cauſa autem ꝙ apparet albedo in cornea, eſt aut propter ſaniem ibidem exiſtentem albam, aut ſi ſit ulcus ſine ſanie, aer ſubingrediens repręſentat colorem album, ſicut ſubingrediens cornu in fruſta diuiſum. tertia cauſa; quia per puſtulam, & ulcera perditur diaphaneitas corneæ: & quia color magis cōformis diaphaneitati eſt albedo, color apparet albus diaphaneitati in albedinem conuerſa; ſicut uidemus aquam diaphanam per congelationem effici albam, & uiſum terminare: eſt.n. color extremitas perſpicui terminati corporis per opacū. cætera, quæ in hac parte dicit Raſis theorice, ſunt nota. dicit tamē in parte ultima huius partis theorice, ꝙ ulcus exiſtēs ſub pupilla ex directo pupillę, uel etiam parum infra pupillam eſt deterius cęteris cum ad ipſum uelocius ſequat̃ eminentia, id eſt, exitus uueæ. his addas ſextum ſignum, ſcilicet, ꝙ qui habet ulcera, aut puſtullas in cornea, & proprie calidas, non pōt tolerare lumen tum. ſ. quia lumen calefacit; tum quia ſpiritus, & ſanguinem trahit ad locum. unde fit maior inflammatio, & dolor propter motum humoris, & ſpiritus ad locū. & tertia cauſa eſt; quia in ulcera lumē penetrās ad cryſtalloidē nō debite mūdificatū ꝑ ulcus in cornea. quapropter nō pōt ipſum ſuſtinere.

Prognoſtica. primum. Puſtula, aut ulcus profundū in cornea ducit ad cęcitatem, aut aliquod ueſtigium albū derelinquit. ſ. cicatricem, quæ non eſt diaphana; cum ſit reſtaurata per uiam ſecundæ intentionis. Secundū. puſtula, uel ulcus cancerosum ſm plurimū eſt incurabile ducens ad deſtructionē oculi, & eſt magis doloroſum in oculo, q̃ in alia parte noſtri corporis. Tertium. ſecundum plurimum deterior eſt ruptio ad interiora, q̃ ad exteriora oculi, licet eruptio utrinq; ſit cæteris deterior.

Horum autem ulcerum curam cum phlebotomia incipere debemus, & ſanguinis extrahere multitudinem, ſecūdum quod poſsibile fuerit. conſequenter autem uenter ſoluendus eſt. & æger ſibi cauere debet à carne, & uino dulci: & eſſe contentus herbis frigidis. & in potu ſola aqua uti. in oculo uerò in initio ſief album cum lacte mulieris eſt mittendum: &, ſi pulſus iam eleuari, & ſedari uidetur; ſperandum eſt, quod ægritudo ſoluatur ſine saniei collectione. quòd, ſi pulſus poſt ſanguinis extractionem, & uentris ſolutionem, ac ſief albi immiſsionem quieſcere non uidetur; parua fiducia in hoc, quod diximus, eſt habenda. eſt itaque tunc ſief de olibano mittendum in oculo, & pila aliqua oculo ſuperponenda, & cum ligatura ſtringenda, ante uerò, quàm hoc eueniat, oculus ſuauiter eſt ligandus. & ſine ſuperpoſitione pilæ. & non ceſſes in oculum ſief de thure ſæpe diſtillare, donec ſanies in pila uideatur.

Hic ponit curam puſtularum, & ulcerum corneæ. & diuiditur hæc pars in duas partes. in prima parte ponit regimen uniuerſale curationis iſtorum. in ſecunda ibi, In oculo uerò, ponit regimen particulare. de prima dicit eſſe inchoandum curam cum phlebotomia extrahendo ſanguinem ſecundum conditionem patientis. ſecundò æger ſoluendus eſt cum medicina leniente frigida deſcripta ſuperius in capite de ophthalmia. tertiò regatur æger cauendo ſe a carne, & uino, & proprie dulci; ſed ſit contentus herbis frigidis; ſicut portulaca, endiuia, lactuca, cucurbita, & ſolum aquā bibat. in oculo uerò hic ponit regimē particulare: & diuiditur in quinq; partes. in prima parte ponit curam iſtarum puſtularum uſq; ad ſtatum: in ſecunda ibi, Quòd ſi pulſus, ponit curam ipſarum in ſtatu, uſq; quo rumpantur: in tertia ibi, Ex quo uiſum fuerit, ponit curam ulcerum remanētium poſt rupturam puſtularum, in quarta ibi, Cum autem caro, &c. ponit curationem albedinis remanētis poſt curationem ulcerum. in quinta parte ibi, Sief de thure, ponit deſcriptionem quatuor collyriorum complentium intentiones ſupraſcriptas. de prima parte dicit, ꝙ in principio ſief album diſtemperatum cum lacte mulieris eſt ponēdum in oculo, & ſi per huiuſmodi impoſitionem ſimul cum remedijs uniuerſalibus dolor pulſatiuus alleuari, & ſedari uideretur; ſperandum eſt, ꝙ ægritudo ſoluetur ſine collectione saniei. quòd, ſi dolor pulſatiuus poſt remedia ſupraſcripta non quieſcat; parua fiducia habenda eſt, ꝙ ægritudo ſoluatur ſine collectione saniei: imo credendum eſt perſeuerante dolore pulſatiuo ſaniem colligi. & propterea eſt accelerādum ad maturationem, & ſief de olibano eſt ponendum in oculo, & pila aliqua; ſicut faldella ex cotto eſt ſuperponenda oculo, & cum ligatura ſtringenda: quę omnia ſiunt, ne cornea rumpatur, & humores, & uuea exeant. ſi uerò non timeremus ruptionē corneæ; nō eſſet neceſſariū pilā oculo ſuperponere, & ſtringere. continuet ergo ſief de thure, donec puſtula rupta, & ſanies in pila ſuperpoſita uideat̃.

Ex quo enim hoc uiſum fuerit; ſief de plumbo uti neceſſe eſt, uſquequo profunditas fiat plana, & tota caro generetur: ea tamen, quæ diximus, tunc ſunt facienda, cum puſtula non eſt magna quoniam, cum magna fuerit, fuerítq; iuxta pupillam, aut inferius ea; eſt tunc neceſſe, ut cum aliſir medicetur, ne oculus emineat. ad pila quoque ſuperpoſitionem, & ligaturam eſt redeundum. æger præterea ſemper ſupinus iacere debet, & à forti motu abſtinere.

Docet curare ulcera remanentia poſt rupturā ponēdo in oculo ſief de plumbo, uſq; quo profunditas fiat plana, & tota caro generetur. & ſubdit, ꝙ hęc faciēda ſunt, cum puſtula non eſt magna: ipſa.n. exiſtente magna propriè iuxta pupillam, aut infra eam ita, ut manifeſte timeamus de exitu uueæ, & humorum; tunc eſt neceſſe, ut cum ſief aliſir poſito in oculo medicetur, ne oculus emineat rupta cornea, & egrediente uuea. & in hoc caſu debemus pilam ſuperponere, & ligare, & æger debet iacere ſupinus, & abſtinere à forti motu; imo etiā à locutione. iſto autem ſief aliſir utimur ad alteram duarum intentionum, aut ſanie emanante ad prohibendum, ne ulcus corrodatur, & amplificetur: eſt.n. frigidum, ſiccum, & ſtipticum. aut eo utimur ante ruptionē puſtulæ ad faciendum eā rumpi interius; ne oculus deformetur: & ſanies interius collecta in proceſſu poterit reſolui, aut cū operatione manuali extrahi ſcindendo in parte inferiori, ubi. ſ. collecta fuerit, ſicut dicetur in curatione cataractarum.

Cum autem caro in loco uulnerum perfectè generata fuerit, uel locus apoſtematis carne repletus fuerit; remanebit ibi in oculo albedo. quòd, ſi ulcus profundus fuerit; albedo eſt craſſa: &, ſi in ſuperficie tantum carnis fuerit; erit ſubtilis. ulcus quoque ſi à pupilla fuerit remotum, & ſteterit ſeparatim per ſe ueſtigium; illud, quod remanet, nihil mali faciet. ſi autem iuxta pupillam quandoq; fuerit poſt ulceris curationem ueſtigium remanens; prohibebit uiſionem. quapropter tunc utendum eſt rebus, & medicinis, quibus ueſtigium, quod diximus, abſtergi, & deleri poſsit.

Docet curare albedinē poſt conſolidationem ulcerum remanentē, quę aliqñ eſt craſſa, & profunda, aliqñ ſuperficialis, ſm quod ulcus eſt profundum, aut ſuperficiale. & hoc aliqñ nō impedit uiſum, ſi nō fuerit ex directo pupillæ: & aliquando impedit, ſi fuerit ex directo. quapropter utendum eſt medicinis, quibus ueſtigium illud poſsit abſtergi, & deleri: de his autem dicetur inferius in capite de albedine oculi.

Sief de thure. Recipe ammoniaci, ſarcocollæ amborum. ana. drach. 5. thuris, drac. 1 o. croci, drac. 2. conficiantur ex mucila-

mucilagine fænugr. & fiat ex eis ſief. ſief de plumbo. Rec. plūbi uſti, antimonij, thutiæ ablutæ, calcuceceaumenon, gummi arabici, dragag. omnium ana drach. 8. opij, drach. s. terantur, & cum panno ſerico, qui ſit ſubtiliſſimus cernātur, & cribellentur, & conſpergantur ex aqua pluuiali, & fiat ex eis ſief. ſief, ex quo caro in ulceribus oculorum generatur, & uueæ egreſſio prohibetur, & ueſtigium ſubtiliatur. Rec. cadmiæ ablutæ, thutiæ ablutæ, ceruſæ, antimonij, thuris, omnium ana drach. 2. myrrhæ drach. 1. ſarcocollæ craſſæ, drach. 1. & s. ſang. dracon. aloes, opij, ana drach. 1. fiat ex eis ſief. eliſir, quo eſt utendum, cum timetur, ne ex ulcere uueæ ſequatur egreſſio. Rec. antimonij, hæmatitis, amborum, ana drach. 10. acatiæ, drach. 3. aloes drach. 1. terātur, & fiant ex eis ſief, & adminiſtrentur apud neceſſitatem.

Hic deſcribit quatuor ſief complentia quatuor intentiones ſupraſcriptas. primum eſt ſief de thure maturans puſtulas. ℞. ammoniaci cal. in tertio, ſic. i primo, maturatiui & reſolutiui, ſarcocollæ, ana. ʒ. 5. thuris cal. & ſic. in primo. ʒ. 10. croci. ʒ. 2. conficiatur ſief cum mucilagine, fęnugræci, extrahendo ſm doctrinam Seruitoris. ſecundum eſt ſief de plumbo carnē generans in ulceribus, mundificans, & ſigillans. ℞. plumbi uſti frigi. & humidi, maxime correctiui ulcerum malignorum, antimonij frigidi in primo ſic. in ſecundo, thutiæ ablutæ frig. in primo ſic. in ſecundo, æris uſti calidi in ſecūdo ſic. in tertio, abſterſiui. gummi arabici, dragagāti omniū, ana. ʒ. 8. opij. ʒ. s. terantur, & tamiſentur, & conſpergantur aqua pluuiali, quæ eſt magis ſubtilis, & abſterſiua. deinde ponit aliud ſief, ex quo caro in ulceribus generatur, & prohibet egreſſionem uueæ, & ueſtigium ſubtiliat. ℞. cadmię ablutæ, quę eſt fuligo adhærens parietib. ſuperioribus fornacis in cuiuſcunq; metalli purificatione, & eſt diuerſæ complexionis ſm diuerſitatem metallorum, thutiæ, ceruſæ, antimonij, thuris, ana. ʒ. 2. myrrhæ. ʒ. 1. ſarcocollæ craſſæ. ʒ. 1. s. ſang. drac. qui eſt frig. & ſic. conſtrictiuus, prohibens fluxum, conglutinans ulcera & plagas recētes: aloes, opij, ana. ʒ. 1. fiat ex eis ſief. Sief eliſir, quo utendum eſt, cum timetur, ne ex ulcere ſequatur egreſſio uueæ. ℞. antimonij, lapidis hęmatitis frig. in ſecundo, ſic. in tertio, & ualet multum in ulceribus oculi. & habet proprietatem mirabilem ad gonorrheam, & debet eſſe lotus, ana. ʒ. 10. acatiam. ʒ. 3. ſed nos non habemus acatiam, quæ fit de ſucco arboris, cuius gummi eſt dragagātum: ſed loco illius utimur ſucco prunellorum, aloes. ʒ. 1. fiant ex eis ſief cum albumine oui: nam hoc ſief eſt frigidum, ſiccū, ſtipticum, conſolidatiuum. triplex eſt harum puſtularum regimen curatiuum, ſicut dictum fuit in ophthalmia. primum eſt uniuerſale reſpiciens cauſam antecedentem: ſecundum eſt particulare reſpiciſem magis coniunctam: tertiū eſt commune utriq;. Regimen uniuerſale quinque perficitur intentionibus curatiuis: prima eſt minoratio, ſecunda digeſtio, tertia eradicatio, quarta diuerſio, & quinta fluxus interceptio. & hæ omnes perficiuntur cum phlebotomijs, euacuationibus, digeſtionibus, diuerſionibus, & fluxus interceptionibus, ſicut dictum fuit in ophthalmia a ſimili cauſa proueniente. ſola eſt differētia, quia rarius oportet intercipere fluxum cum repercuſsiuis fronti, & temporibus applicitis, & cum ſectione uenarum, & arteriarum in puſtulis corneæ, q̄ in ophthalmia: cuius cauſa eſt, quia materiæ fluentes ad coniunctiuam frequentius fluunt per uenas, & arterias extrinſecas, q̄ per intrinſecas: eo, ꝙ coniunctiua oritur ab almochatu: ecōtra uerò cornea à dura matre, quæ ſub craneo eſt. quare materiæ frequentius fluunt ad ipſam per interiora, q̄ per exteriora ſaltem in cōparatione ad coniunctiuā. attamē, ubi in utraq; neceſſarium ſit intercipere fluxum; cū eiſdē remedijs eſt illud faciendum, &c. Secundū uerò regimen exigit tres intentiones curatiuas, ſicut dictū fuit in ophthalmia. ſ. repercuſsionem in principio, repercuſsionē cum reſolutione in augmento uſq; ad mediū ſtatus gradatim augēdo reſolutiua, à medio ſtatus deinceps reſolutiua pura, ſi puſtulæ tēdant in uiā reſolutionis: & hæ eiſdem remedijs fere cōplendę ſunt, niſi ꝙ magis ſedatiua doloris, & ſtupefaciētia ſunt neceſſaria in puſtulis corneę, q̄ ophthalmię ꝓꝑ doloris magnitudinem. ueruntamen eſt differētia, quia puſtulæ corneæ frequentius maturantur, q̄ ophthalmia eo, ꝙ cornea eſt magis denſa, & minus habēs de caliditate innata: & ēt quia inter cortices eius facilius materia colligitur. & propterea in principio puſtularum indigemus repercuſsiuis ſm plurimū magis frig. & ſtupefacientibus, & dolorem ſedantibus, ſicut lacte cum aqua pa. aut ſicut ſief albo cum opio, ſiue ſarcocolla cum lacte: in augmento uero addatur ſarcoc. &, ſi dolor, & pulſatio, & cætera accidentia uideantur remitti; tunc ſperandum eſt puſtulam per uiam reſolutionis terminari. ſi uero pulſatio, & reliqua accidentia augeantur; ſuſpicādum eſt de maturatione. & propterea iubet Raſis tunc apponi ſief de thure; ſed, quia hoc eſt nimis cal. laudo, ut in primis incipias cum magis domeſticis, ſicut cū mucilagine ſem. cit. aut ſem. lini, aut fœnugr. cū ſief albo: & poſtea uenias ad ſief de thure cum lacte, quod tanto tēpore continuetur, donec puſtula rupta fuerit, & ſanies in pila uideatur. &, ſi illa pila, ſiue faldella eſſet infuſa in lacte, aut in aliqua decoctione maturatiua, ſicut ſem. citoniorum, ſem. lini, aut fœnugr. cum pauca aqua roſ. eſſet præſtantius. hoc autem fit, ut per illam compreſsionem cōſeruetur cornea, ne dirumpatur: & hic etiam modus eſſet obſeruandus in ophthalmia, ſi ophthalmia aliq̄n maturaretur. rupta uerò exitura intentio remanet ad ulcus triplex. ſ. mundificatio, carnis generatio, & conſolidatio. prima perficitur cū aqua decoctionis mellis roſ. aut aqua ſacch. aut cū ſief de plumbo cum lacte permixto: habet. n. uirtutē mundificatiuam, & eſt cæteris præſtantius. ſecunda intentio perficitur cum eodē, & aqua rubi: idem etiam ſigillationem perficit; ſed magis proprium in ſigillando eſt ſief eliſir. dicit tamen Raſis, ꝙ, ſi puſtula eſt magna, uel ulcus magnum; loco ſief de plumbo ponamus ſief eliſir, quod intelligi poteſt, ut dixi circa tex. & ante maturationem, ut ſanies fluat interius, ne tota cornea dirumpatur: quod maxime uerum eſt, ubi puſtula illa eſſet profunda, ſcilicet inter tertium & quartū corticem. poſſet ēt intelligi, ut adminiſtretur ſief eliſir in ulcere magno, & proprie corroſiuo ad prohibendum corroſionem; eſt enim frigidum, & ſiccum, & ſtipticū. & in his caſibus ſemper debet fieri compreſsio cum pila; ſed, cum curantur ulcera; ſit infuſa in aqua roſ. & eſto memor nunq̄ ſuper oculum apponere aliquod tenax, ne in remouendo dolorem faciat. ſi uerò uulnus eſſet recens, factum à cauſa primitiua; prima intentio eſſet phlebotomia. &, ſi alius humor ſuperabundaret in corpore; educatur, & maxime cū medicina leniente, ſecunda intentio eſt prohibitio diſcurſus materierum ad oculos cum repercuſsiuis ſuperius dictis fronti, & temporibus applicitis. tertia eſt adminiſtratio intentionis circa uulnus. in principio ponatꝰ aqua albuminis oui in oculo, & die ſequenti aqua albuminis oui cū ſief albo, & ita continuetur uſq; ad quartum, & deinceps addatur iſtis ſief de plūbo pro tertia parte, & gradatim minuatur ſief album: & augeatur ſief de plumbo, donec ſief de plumbo ſolum ponatur, & poſtea ad cicatrizādum ponatur ſief eliſir. ſi autem timeremus egreſſum uueę; ſtatim apponamus ſief eliſir cū albumine oui & ſemper pila in aqua roſ. infuſa eſt ſuper oculo comprimenda. tertium regimen cōmune utriq; perficitur duabus intentionibus. ſ. correctione accidentium, & debito regimine uitæ. accidentia uero corrigenda, ſunt tria. ſ. dolor, aut cum remouentibus ſuperius dictis, aut cum anodinis fomentando oculum lacte, & oleo roſ. tepidis, aut cum ſtupefacientibus tā interius, q̄ exterius applicitis. ſecundum eſt inſtantia uigiliarum curanda cū ſtupefacientibus interius, & exterius applicitis. unde omni nocte cū uadit dormitū dētur. ℥. 2. ſyr. de papauere; cū hoc. n. ꝙ digerit materias ſubtiles cal. ēt ſomnū inducit. &, ſi non ſufficeret; detur à. ʒ. s. ad. 1. requies deſcriptione Nicolai, aut aliqua pilula opiata, aut lac ſe. papauer. ponatꝰ in ferculis. regimen uero perficitur cum aere, cibo & potu, ſicut dictum eſt ſuperius, & diæta debet eſſe ſubtilior, q̄ in ophthalmia, & magis frigida actu, & potentia. & reliquum regimen obſeruetur, niſi ꝙ hic opus eſt pluri ſomno, maiori quiete animi, & corporis. ſi uero puſtula eēt aquoſa poſt uniuerſalia, & euacuationē ſibi propriam cum turbith non confortato. ſ. aut eius infuſione in aqua fęniculi; eſt neceſſarium procedere cum his, quæ illam humiditatē exiccāt, ſicut medicamine de luto cōparato ad ſamē, loco cuius uti-

mur luto ſigillato. ℞. luti ſigil. & torrefacti. ʒ. 3. thutiæ præparatæ. ʒ. 1. cadmiæ lotæ, & antimonij abluti, ana. ʒ. 2. ſcoriæ æris ablutæ. ʒ. 3. opij ſi dolor fuerit. ʒ. 3. gummi. ʒ. 4. terãtur cũ aqua pluuiali, & fiat ex eis ſief, & adminiſtref cũ aqua ſ. fœnugr. aut fœniculi, & qñ multiplicaf curetur cũ ferro faciendo foramen paruum in parte inferiori: & eodem modo, & cum eiſdẽ medicinis extrahatur ſanies contenta ſub cornea. uerum de hoc latius, ubi de cura cataractarum. ſi uerò apparet botbor ſanguineũ in cupum aliqualiter eleuatũ; poſt uſia diſtilletur in oculo frequenter lac, poſtea ſanguis columbæ, aut turturis calidus, ſicut exit à uena: & pomũ coctum cum aqua roſ. permixtũ ſuper oculo applicetur, & aliqualiter cõprimatur. ſi uerò fuerit puſtula canceroſa; tũc poſt uniuerſalia intẽtio eſt ſedatio doloris cũ ſief. ſ. albo, opiato, & lacte mulieris. & emplaſtrũ factũ ex uitello oui, & oleo roſ. exterius applicitũ eſt conueniens. intendaf ergo ſedationi doloris, modis ſuperius dictis: uera autẽ cura non eſt poſsibilis. & potus lactis laudatur in ea. ſimiliter euacuatio cũ ſero caprino, in quo ſit ſena, & epithimũ. uerum forte eſſet præſtantius oculum euellere, cum non uideatur cura poſsibilis; fortaſſe .n. (ſicut aliquãdo uidi) cancer per partem poſt partem cõmunicabitur cerebro, & ſequetur mors. & propterea melius eſſet oculum euellere, & ſinere multum ſanguinem egredi: & deinde locum cauterizare cum cauterio actuali.

De his, quæ in oculis cadunt. Cap. 20.

SVmatur reſina, ideſt, gumma pini, & per oculum trahatur, & extrahit illud, quod in oculo cecidit.

Circa iſtam rubricam nota, ꝙ ea, quæ in oculis cadũt, ſi ad placitum remoueri poſſunt, non ſunt dicenda ægritudines; licet etiã uiſum impediant: aliter ſequeretur, ꝙ cõpedes eſſent ægritudo, & ꝙ indutus ueſtes graues eſſet æger: ſunt .n. hi in operationibus ſenſibilibus impediti. ſi uerò illud, quod cecidit in oculo, non ſit ad placitum remouibile; quia forte fixum in oculo: aut in palpebra, ſi impediat operationes eſt morbus: aut in numero, aut in uia, ſi impediat delationẽ ſpecierum ad cryſtalloidem: aut ſaltem eſt cauſa oppilationis, quæ eſt morbus in uia. uerum hæc fuit differentia inter Gal. & Aui. quia Gal. uoluit, ꝙ nihil debeat dici ſanitas, aut ægritudo, ſi pendeat à cauſa primitiua. Auic. uerò uoluit omnem diſpoſitionem immediate nocẽtem operationibus, aut ipſas perficientem eſſe dicendam ægritudinem, aut ſanitatem ſiue pendeat à cauſa primitiua, ſiue non; dũmodo ſit in aliqua naturarum. ſ. complexione, cõpoſitione aut unitate. mihi tamẽ magis placet opinio Auic. & ſm nullum iſtorum authorum id, quod cadit in oculo ad placitum remouibile, eſt dicenda ægritudo. ſi autem non poteſt ad placitum remoueri; quia fixum, & incarnatum, & ſenſibiliter læderet operationes; ſm utrunq; iſtorum eſt dicenda ægritudo. pro cura aduerte, ꝙ multiplex eſt modus extrahendi id, quod cecidit in oculo. Primus. ſi fuerit illud ſub palpebra ſuperiori, aut inferiori; trahatur cum una manu palpebra ſuperior inferius notabiliter capiendo ipſam cũ digitis in extremitate ſua. & ſimiliter trahatur cũ alia manu eodem tempore palpebra inferior inferius, & præcipiatur ægro, ut uoluat oculum ad ſuperiora, & ſubito, quod cecidit in oculo, exibit. ſi aũt prima uice nõ conſequaris effectum; experiaris ſecunda uice, & tertia. & hic modus eſt leuiſsimus omnium. Secundus modus eſt, ut impleas os tuum aqua, aut lacte, & dilatata palpebra, quantũ fieri poteſt, inſuffletur aqua, aut lac cum uelocitate in oculum. iſtud etiam aptius fit per catathir, ſiue iniectorium. Tertius multoties dilatata palpebra ab ubere lac in oculum iniiciatur. & iſti modi utiles ſunt, qñ aliquid acutum; ſicut ſal ammoniacus, aut argentum ſublimatum, aut ſimilia ceciderint in oculũ. Quartus contineatur anhelitus obturando os, & nares, donec oculi lachrymentur, & exibit cũ lachrymis, quicquid in oculo cõtinetur. Quintus inuerſetur palpebra, & in extremitate ſtili ponatur reſina, aut terbenthina, aut uiſcus, & tãgatur, quod cecidit in oculo, & extrahatur. Sextus fricetur carabe ſuper panno, donec uehementer calefiat, & uicinetur illi, quod cecidit in oculo, & adhærebit ipſi. attrahit .n. feſtucam; ſicut magnes ferrũ. Septimus ſi illud ſit infixum in oculo; aut palpebra cum molletis dentatis, aut tenacula acuta dentata extrahatur. & ex his patet litera textus.

De albedine oculorum. Cap. 21.

NOta, ꝙ albedo, albula, nubes, nebula, albugo, tela, pannus aliquãdo accipiuntur, ut termini ſynonymi ſignificãtes hãc diſpoſitionem, quæ diffinitiue eſt ueſtigiũ apparens in ſuperficie corneæ ſm plurimum tendens in albedinem. uerũ apud aliquos diuerſa important, ut apud Auic. nebula importat ueſtigiũ magis ſuperficiale, albugo magis craſſum: ſed de his nõ eſt curandum. ſunt tñ hæc nomina ſumpta à rebus, quibus hæc paſsio aſsimilatur. uerũ Raſis ſolummodo loquitur de albedine, quæ eſt cicatrix ex ulcere derelicta: eſt autem hæc albedo, ſi ſit coram pupilla uiſum impediens, morbus in uia. ſi uerò ſit concaua, aut eleuata, & lædat per illud; poſſet dici morbus in ſuperficie, & in ſitu. Si autem lædat per colorem, ut quia faciat obiecta apparere citrina, aut alterius coloris, cuius non ſunt; reducitur ſm aliquos ad morbum in complexione: ſed ſm ueriorem ſententiam reducitur ad morbum in colore. ſi uerò non lædat per colorem ſuum, aut quia non ſit ex directo pupillæ nec aliter lædat; tunc non eſt ægritudo: eſt tamen de his, quæ cũ ægritudinibus nominantur. 2. primi doctrina prima cap. 6.

ALBEDO, quæ in oculis contingit, eſt ueſtigium poſt ulcerum curationem remanens, quando conſolidantur.

Hoc caput diuiditur in duas partes. in prima agit de albedine oculi theor. In ſecunda ibi, Hæc aũt paſsio, &c. agit de ipſa practicè. prima in duas primo ponit ipſius diffinitionẽ, & cauſam. in ſecunda ibi, Quæ cum in oculis, &c. innuit ſpecies eius. de prima parte dicit, ꝙ albedo in oculis contingẽs eſt ueſtigium remanens poſt ulcerũ conſolidationem. cuius cauſa eſt; quia illud, quod generatur loco illius, quod deperditum eſt ex ulcere, generatur per uiã ſecundæ intẽtionis ex nutrimento. quapropter non eſt homogeneum primò, cum primum deperditum fuerit membrum ſpermaticũ, quod non poteſt reſtaurari, ſicut prius, propter carentiã materiæ ſpermaticæ à principio generationis contractæ. uerum in infantibus propter propinquitatem temporis principijs generationis, ſi parua ſit facta deperditio, & ſuperficialis poteſt reſtaurari per uiam primæ intẽtionis omnino primo ſimili deperdito. ad quod etiam concurrit, ꝙ uirtutes naturales ſunt fortiores in infantib. q̃ in adultis potentes melius aſsimilare nutrimentum ſecundum naturam eius, cui apponitur.

Quæ cum in oculis puerorum ſit; leuior eſt ad curãdum, quàm cum accidit annoſis: cum enim in annoſis ſit; ad ſanandum fortaſſe impoſsibilis exiſtit, niſi ſubtiliſsima fuerit.

In hac ſecũda parte innuit, ꝙ quę generatur in oculis puerorum, eſt leuior ad curãdum, quàm cũ accidit annoſis: imo forſitan in eis cura eſt impoſsibilis, niſi albedo ſubtiliſsima fuerit. huius cauſa patet ex iam dictis. Species albedinis ſunt tres, quædam eſt. ſ. cicatrix ex ulcere derelicta, quædam eſt ueſtigiũ ex humore imphiltrato in ſuperficie oculi, quædã eſt ueſtigium ex defectu uirtutis aſsimilatiuæ proueniẽs; ſicut albaras, & morphęa. & cuiuſlibet iſtarum ſpecierũ quędam eſt craſſa, profunda, quædam ſuperficialis: quædam magna occupans magnam partem, quædam parua: & quædam noua, quædã antiqua. Cicatricũ uero quædam cõcaua, quędã eleuata. Secundæ & tertiæ ſpeciei, quædã alba & eſt phlegmat. quædam tendẽs in uiriditatẽ uel citrinitatem, & eſt cholerica, quædam in rubedinem, & eſt ſanguinea, quædã in fuſcum, & eſt melancholica, ſed ut plurimum ſunt albæ, etiam ſi tendant in alium colorem. Ex his patent cauſæ ipſarum.

Signa uero ipſarum abſolute ſumuntur ex uiſu. Signa uero cicatricis ſunt. Primum, quia aliquando eſt concaua, ceteræ autẽ albedines non ſunt concauæ. Secundũ ſignũ cicatricis eſt ulcus pręcedens, & omnia ſigna ulceris & puſtularum ruptarum dicta ſuperius. Tertium ſignum, quia frequẽter nõ bene tolerat lumen. Quartum ſignum eſt paruum iuuamentum à medicinis. Secundæ uero ſpeciei ſunt ſigna oppoſita, licet aliæ ægritudines præceſſerint, & non ulcera. Signa uero tertiæ ſpeciei ſunt, quia illa ueſtigia facta ſunt ſigna manifeſta ſine manifeſta ægritudine præcedente, uel fuerunt à generatione contracta, & hoc ſecundum plurimum.

Prognoſtica. primũ, cicatrix ĩ pueris ẽt in mediocris q̃ñq; remouef, in annoſis uerò nõ niſi ualde ſupficialis & minima;

Secundum

Secundum, cum ſecunda ſpecies albedinis etiam craſſa in infantibus facile remouetur, ſed in annoſis ſi craſſa fuerit, & antiqua, non remouetur, niſi forte cum operatione manuali perficienda ſecundum ; quod dicetur in ſequentibus : in medijs autem iudicia media ſunt habenda. Tertia ſpecies non eſt curabilis, licet forte paliabilis.

Hæc autem paßio ex his medicaminibus curanda eſt, poſtquam æger balneum egreſſus fuerit, aut faciem ſuper uaporem aquæ cal. quouſque rubea ſit tenuerit. Si tamen ex hoc medicamine in uenis rubedo oculi, & dolor peruenerint per aliquot dies ab eo quieſcendum, donec oculus quieſcat, & poſt ad idem redeundum. Medicamen ualde utile ad albedinem remouendam & uiſum clarificandum, ego quoque non uidi quòd eo melius aut æquale eſſet ad albedinem remouendam. Rec. maſſacumiæ, ſpumæ maris, ſtercoris magni lacerti, baurach. ſacchari tigeri omnium, ana. partes æquales, deinde ſumantur acori, chelidoniæ, fœniculi omnium, ana. partes. 10. coquantur in lib. 1. aquæ donec ad quartam redeat & coletur, ex hac aqua imbibantur ſpecies, quas diximus, ita quòd conficiantur ex ea, & ſiccentur in umbra, deinde iterum terantur & conſpergantur ut prius & ſiccentur. Quod poſtquam quater factum fuerit, ſiccentur & terantur & in oculis mittantur. Hoc medicamen nulli, ut prædiximus, compar exiſtit in remotione albedinis : remouet enim hoc medicamen craſſam albedinem, etiam ex oculis animalium.

Hæc pars diuiditur in partes duas, nam in prima parte ponit primam intentionem, quæ eſt albedinis mollificatio. In ſecunda parte ibi. Si tamen ex hoc medicamine. Ponit ſecundam intentionem, quæ eſt ipſius abſterſio. De prima parte dicit, ꝙ æger primo debet in balneum poni, aut teneat faciem ſuper uaporem calidum aquę calidæ uſquequo rubea ſit, ad hoc, ut albedo mollificetur. De ſecunda parte dicit, ꝙ ſi ex hoc medicamine, de quo dicetur, poſito in oculo immediate poſt albedinis mollificationem rubedo fiat in oculo, & dolor proueniat per aliquot dies ab hoc medicamine quieſcendum eſt, donec oculus ad naturalem redeat diſpoſitionem. Deinde ſecundo, idem medicamen eſt imponendum, præcedente prius mollificatione, ut dictum eſt, & ſic eſt procedendum, nunc ponendo medicamen, nunc interponendo mollificationem, donec albedo conſumpta ſit. Deinde deſcribit iſtud medicamen, quod ſummis laudibus extollit, quod medicamen Raſis accipit à Gal. in lib. ſecretorũ. ℞. maſſa cumiæ. & Simon Ia. credit ꝙ ſit uitrum nõ perfecte decoctum. Alii credunt ꝙ ſit compoſitio quædam, qua uaſa terrea uitreantur. ſ. facta ex uitro, ſilice & plumbo, licet aliqui ſolum componant ipſum ex plumbo ſe habente in proportione dupla ſeſquialtera ad ſilicem, id eſt lapidem à quo excutitur ignis, uitrum enim ſecundum Auic. ca. proprio, ualet ad delendas albugines, & dicit ibi ꝙ eſt inter lapides, ſicut ſtultus inter homines : nam ſicut ſtultus placidus eſt obſequens aliis hominib. ſic uitrum eſt obſequens recipiens quidem colorẽ cuiuſcunque quod ſecum commiſcetur, ſpumæ maris cal. & ſic. in tertio, abſterſiuæ uehementer, ſtercoris ſtellionis uel diab, quod eſt multum ualens in cataracta & baurach, loco cuius accipimus ſal nitrum, ſacchari albiſsimi, ana. partes æquales, & deinde ſumatur acori cal. & ſic. in ſecundo, chælidoniæ cal. & ſic. in tertio, fęniculi cal. & ſic. in ſecundo, añ. ℥. 10. & iſtæ tres ſunt medicinæ oculares abſterſiuæ. Coquantur in. 1. lib. aquæ & colentur, in qua aqua imbibantur ſpecies prædictæ, deinde ſiccentur in umbra, & iterum terantur & conſpergantur eadem aqua, ut prius & exiccentur, quod poſtquam factum fuerit quater ſiccentur & terantur ſubtiliſsime, & in oculum mittantur : delet enim non ſolum albuginem hominis, ſed albug. craſſam brutorum.

Cura duplex exigit regimen. Vnum generale habendum. circa cauſam antecedentem ſi adſit, ſicut in albugine pendẽte ab humore : ſi uero non adſit, caueatur tamen fluxus humorum in paratis ad hoc, ꝙ regimen perficitur digeſtione, euacuatione, diuerſione ſecundum humorum exigentiam, & aliquando fluxus interceptione cum ſuperius dictis in cura ophthalmiæ. Secundum regimen, reſpiciens ipſam ægritudinem iam factam, duabus perficitur intentionibus.

Prima mollificat ipſam albuginem, & oculi ſubſtantiã teneram facit cum balneo in aqua dulci toti corpori, aut cum inclinatione faciei ſuper aquam decoctionis raparum, aut paleæ hordei, aut paleæ auenæ, aut fœnic. uerbenæ, rutæ, chælidoniæ, & huiuſmodi. Secunda intentio eſt poſt ſuffumigium immediate apponere aliquod abſterſiuum & ſubtiliatiuum, incipiendo à leuiorib. ſicut ſacch. al. candid. aqua diſtillationis mellis, aut puluis factus ex candid. ſarcocol. & ſpuma mar. aut cum oſſe ſepiæ, aut cum urina pueri coagulata in furno in uaſe æneo aut cum ſtercore hirundinis, & eſt ſatis forte. Auic. commendat ſuccum centaureæ min. cũ ſucco pãp. ruſſi, mixto cum pauco melle, & ſuccus linguæ paſſeris eſt proprius, & eſt herba cum qua hirundines recuperant uiſum. Vel ℞. ſtercoris hirundinum ſubtiliſsime pulueriz. ℥. 1 mellis quod ſufficit ad incorporandum, miſceantur, & diſtemperentur cum aqua acori uel euphragię, & fiat collyriũ. Secretum Gerardi. Recipe aquam roriſma. quæ fit hoc modo. habeatur uitrum mundum & impleatur floribus roriſma. & fortiter obturetur. & ponatur ſub terra in dieb. magni æſtus per. 40. dies, & aqua quę inuenietur, in oculo imponatur. Vltimum eſt medicamen Raſ. ſupra ſcriptum. Sed attẽde tria. Primum ꝙ incipias à lenioribus, deinde gradatim procedas ad fortiora. Secundum documentum eſt, quando experiris medicinas fortes, accipias ſtilum in cuius extremitate ſit cottum, & illud infunde in aliquo liquore, deinde fac puluerem adhærere, & ſuperpone cum ſtilo ſolum loco ubi eſt albugo, & remoueas & reiteres ſm quod tibi uidebitur expediens. Tertium ſi rubedo aut dolor in oculo acciderit ex huiuſmodi acutorum impoſitione, deſine per aliquot dies donec oculus ad primam redeat ſanitatem. Et ſi aliquo auxilio opus ſit, impone lac, deinde redi ad medicamen. Et propterea cum utimur iſtis fortib. non eſſet malum apponere fronti & temporib. aliquod defenſiuum. Si uero cum medicinis auferri non poteſt, auferatur operatione manuali, ut infra dicetur, aut ſi cura uera fieri non poteſt cum aliquo colore palietur albugo. Regimen autem ſex rerum non naturalium iam patere poteſt ex ſæpius dictis.

De ſcabie & pruritu oculorum. Cap. 21.

PRimo agendum eſt de ſcabie. Secundo de ſebel oculorum. Scabies & pruritus differunt, quia pruritus eſt triſtis ſenſatio, ſcilicet cum pũctione & acuitate in ſuperficie intrinſeca palpebrę. Scabies uero eſt ęgritudo in ſuperficie cũ aſperitate & rubedine, aut puſtulis in ſuperficie intrinſeca palpebræ cum pruritu. Vnde hoc modo pruritus eſt accidẽs, quia actio læſa uirtutis ſenſitiuæ, ſed ſcabies proprie eſt ægritudo in ſuperficie intrinſeca palpebræ connotando pruritum. Species ſcabiei ſm Auic. ſunt triplices. Prima eſt aſperitas cum rubedine, quam ſm plurimum pręcedit pruritus, & fit aſperitas propter exiccationem ſuperficiei palpebræ, & rubedo ex accenſione ſanguinis & aliorum humorũ. Secunda ſpecies eſt granuloſa cum rubedine & aſperitate aſsimilata granis intrinſecis ficus immaturæ, quæ tendunt in rubedinẽ. Illę autẽ puſtulæ ſiue grana ſunt facta ex materiis leuiorib. cum caliditate & acuitate, & eſt cum aliquali ulceratione. Tertia ſpecies eſt in qua ſunt grana dura cũ uehemẽtia ſciſsionis & pauca rubedine, fit aũt ſciſsio propter nimiã ſiccitatẽ diſcontinuantẽ, ſed durities fit propter craſſum terreum derelictũ partibus ſubtilioribus euaporantibus, & propterea non eſt cũ tanta rubedine, ſicut prima & ſecunda ſpecies, cũ per aduſtionem tendat in fuſcedinẽ. Sunt itaq; grana eius, ſicut grana ficus ſiccæ. Verũ Ioannes Serapion. diſtinguit in quatuor ſpecies. Prima nominatur diſſutis, & eius intentio eſt pruritus. Secunda curechatis, aliàs trachetis, & eius intẽtio eſt aſperitas. Tertia ſuccuſsis, & eius intentio eſt ſic°. Quarta tuluſis, & eius intẽtio eſt exiccatio durities aut ſoliditas, & ſi bene conſyderes nõ diſcrepat ab Auic. Cauſæ cõiũctę ſunt quatuor, ſanguis. ſ. aduſtus, cholera aduſta, phlegma ſalſum, aut per aduſtionẽ tranſiens in melancholiã, & melãcholia aduſta. A phlegmate uero & melancholia puris, nõ generatur ſcabies aut pruritus, cum oporteat eorũ materiã

ſubtilitate quadam participare. Verum per putrefactionem uaporib. acutis eleuatis ad cutim poſſet fieri pruritus, ſecundum plurimum tamen generantur ſcabies & pruritus à materia mixta. 7. quarti, ſicut materia ſanguinea cui admiſcetur cholera adusta, uel ſub propria forma, uel per nimiá adustionem in melancholiam uerſa. Aliquando ſanguini permiſcetur phlegma ſalſum, & baurachium & nominatur ſcabies humida reſpectu prioris, à qua fluit humiditas ſubtilior, & paucior. Et ſi hoc phlegma ſalſum eſſet conuerſum in melancholiam, uel melanch. alterius generis cũ ſanguine miſceretur, ſcabies eſſet ſiccior, pauciorem emittens humiditatem. Dicitur autem hoc phlegma nitroſum uel baurachium ad ſimilitudinem ſalis nitri & baurach quæ inter genera ſalis ſunt acuta, ſicut illud inter phlegmata. Cauſæ antecedentes ſunt idem humores, cum nondum collecti ſunt in loco. Et quæcunque cauſæ corporeæ ſunt horum productiuæ.

Cauſæ uero primitiuæ ſunt omnia exacuentia humores, & in huiuſmodi conuertibilia ſicut ſalſa, acuta, amara, uehementer dulcia, oleaginea, unctuoſa, bibita & comeſta. Scabies & pruritus quandoque fiunt incipiendo, quandoque permutando, maxime ex ophthalmia, puſtulis & ulceribus; licet ipſorum præſentia augeat & conſeruet ophthalmiã & ulcera, ſintq; ipſorum productiua. Pro declaratione iſtius materię tria ſunt diſcutienda. Primum, ubi contineatur materia pruritus & ſcabiei. Secundum eſt, utrum eadem ſit materia pruritus & ſcabiei. Et ſi differunt quæ ſit craſſior & acutior. Tertium utrum pruritus ſemper præcedat ſcabiem.

Quantum ad primum, pręmittendum ꝙ materia pruritus eſt duplex, ſicut ſcabiei, antecedens & coniuncta. Præmittendũ ſecundo, ꝙ pruritus quandoq; eſt per eſſentiam in membro, quandoq; per cõitatem ſiue per colligantiam, ſicut eſt de cæteris ſpecieb. dolorum & delitiei. Quibus præmiſſis dicendum. Prima concluſio. Cauſa coniuncta ſcabiei & pruritus ſm plurimum eſt inter duas cutes, ſcilicet hymen & uerã cutem. patet de pruritu, quia plurimum ſedatur ſcalpore cuius actio non profundatur. Patet hoc idem de ſcabie cum puſtulæ ipſius in cute contineantur. Secundo, quia cura utriuſque perficitur per abſtergentia & exiccantia in cute poſita. Secunda concluſio, cauſa cõiuncta pruritus non neceſſario eſt in cute. Patet in habentibus pruritum, in quibus puſtulæ nõ apparent, huiuſmodi enim materia ſub cute continetur pungens & ſtimulans ſuperficiem intrinſecam, licet tamen pruritus poſſet eſſe à ſolo uapore ad cutem perueniente & hic facillime pauco ſcalpore ſedatur. Tertia concluſio, licet ſit ſemper pruritus in ſcabie: non tamen neceſſario materia faciens puſtulas ſcabiei eſt prurítiua. Patet concluſio, cum uideamus aliquando ſcabioſos non prurire ſm partem puſtuloſam, ſed ſm ſuperficiem cutis intrinſecam, quod prouenit, aut ea uapore ad cutem delato, aut ex materia pruritina. Quarta concluſio, in pruritu tam per cõmunitatem abſolutam, ꝗ non abſolutam, materia pruritus in parte pruriente non continetur, quæ concluſio patet ſatis ex notitia terminorum. Eſt autem pruritus per cõmunitatem abſolutam cum parti prurienti nihil corporeum communicatur. Econtra per cõmunitatem nõ abſolutam, quando aliquid corporeum parti prurienti communicatur ſicut uapor. Quinta cõcluſio, cauſa antecedens pruritus ſm plurimum eſt in uenis, & aliquando in uiis mediis inter uenas & cutem, &c. Pro ſolutione ſecundi dubii, nota primo, ꝙ aliquis pruritus eſt intenſus, aliquis eſt remiſſus, aliquis mediocris. Secundo nota, ꝙ quanto pruritus eſt intenſior, tanto materia eſt calidior & ſubtilior aliorum paritate ſuppoſita ex parte ſenſibilitatis & cæterorum. Et e contrario quando pruritus eſt remiſſior, materia eſt minus ſubtilis & acuta, patet, quanto materia pruritina eſt magis ſtimulatiua, & impreſſiua, tanto eſt calidior & ſubtilior. Et contra quanto minus, tanto eſt groſſior uel frigidior & aquoſior, iuxta aphoriſmum nonum quintæ particulæ. Latæ puſtulæ non ualde pruriginoſæ, &c.

Contra, quia ſuppoſita paritate ex parte caliditatis, quanto materia eſt craſſior, eſt magis impreſſiua, & per conſequens magis prurítiua. patet, quia quanto eſt craſſior, habet plus de multitudine formę, quam potentia rei, inſequitur igitur, & confirmatur experientia, nam quanto cholera eſt craſſior, tanto profundat magis actionem ſuam, ſicut cholera zinaria, unde. 13. de ingenio ſanitatis, ſi cholera fuerit craſſa, & calidiſſima cutem excoriabit uſque ad ſui interiora, ſicut accidit in formica miliari in comparatione ad heriſipillam. Ad hoc dicendum inhærendo ſententiæ priori, ꝙ quanto humor eſt craſſior aliorum paritate ſuppoſita, tanto eſt impreſſiuior & actiuior. Sed dico ſecũdo, quòd ſi cum humore craſſo fuerit iuncta multa caliditas, faciet aliud genus doloris deterioris, quàm ſit dolor pruritus. Et ſi inſtetur, ponamus quòd quanto craſſities plus imprimit, ꝗ ſubtilitas, tanto caliditas in humore craſſo remittatur, & ſequitur quòd humor ſubtilis & craſſus minus calidus æque intenſum facient pruritum. Credo concedendum eſſe illud ad quod deducitur. Cum hoc tamen concedendum eſt intenſiſſimum gradũ pruritus prouenire ab humore ſubtili & non craſſo, licet diuturnior & non facile per ſcalporem ſedabilis, proueniat ab humore craſſo magis quàm ſubtili. Tertio nota quòd quidam pruritus ſcalpore ſedatur, ſcilicet qui pendet à materia ſubtili & pauca. Calefit enim membrum ſcalpendo, pori dilatantur, materia ſubtiliatur, unde facile exhalat. Econtrario, materia exiſtente multa & craſſa, non tota reſoluitur. Et ſi forte tota coniuncta etiam ſoluatur, forte noua materia antecedens tranſit in coniunctam. Prima concluſio. Materia pruritus intẽſi cito per ſcalporem ſedabilis eſt ſubtilior, materia ſcabiei remiſſi pruritus, & non facile per ſcalporem ſedabilis. Secunda concluſio. Materia ſcabiei intenſi pruritus facile ſedabilis eſt ſubtilior, materia pruritus remiſſi non facile ſedabilis. Tertia concluſio. Ex paucitate pruritus tam quo ad intenſionem, quàm quo ad durationem, materia pruritus arguitur, aliorum paritate ſuppoſita. Quarta concluſio. Non eſt neceſſarium materiam ſcabiei, & pruritus eſſe diſtinctarum ſpecierum cum ab omnibus ſpeciebus humoris aduſti, de quibus ſupra poſſit utraque pendere. Quinta concluſio. Pruritus & ſcabies conſequens ipſum, ſecundum plurimum ab eodem pendent humore, qui cum primo cuti applicatur facit pruritum, poſtea magis egrediens facit ſcabiem. Sexta concluſio, ſecundum plurimum materia pruritus, quem non conſequitur ſcabies, eſt ſubtilior. materia ſcabiei patet, quia ſecundum plurimum facile ſcalpore ſedatur. Oppoſitum quandoque contingit, cum propter materiæ craſſitiem nequeant exterius expelli. Cauſæ enim pruritus ſine ſcabie ſunt aut craſſities materiæ aut nimia ſubtilitas: eſt enim uapor aut ſicut uapor, aut denſitas cutis, aut imbecillitas uirtutis ſicut in ſenibus. Pro ſolutione tertii dubii pone duas concluſiones. Prima ſecundũ plurimũ proritus pręcedit ſcabiem. patet, quia materia ſcabiei ſecundum plurimum eſt pruriginoſa, ergo in prima applicatione ad cutem faciet pruritum, poſtea egrediens faciet ſcabiem, cum quo tamen ſtat ꝙ multi ſunt pruritus ad quos non ſequitur ſcabies. Secunda concluſio, impoſſibile eſt ſcabiem præcedere pruritum. patet, cum ſcabies in quiditate ſua includat pruritum. Corrolarium, ſcabies & pruritus quandoque fiunt ſimul tempore, patet, de puſtulis quæ non fiunt à materia pruriginoſa, quæ poſtea per aduſtionem baurachia facta & pruriginoſa ſimul incipit facere ſcabiem & pruritũ, id eſt, illæ puſtulæ fiũt ſcabies cum ante nõ eſſent ſcabies.

Signa uero ſcabiei & pruritus abſolute ſunt ea dictis manifeſta, ſcilicet, ex rubore cum pruritu & aſperitate, & ſæpe infirmus ſcalpit palpebram. ſigna uero ſpecierum, de quibus ſupra, ſunt ex dictis manifeſta. In quo autem differat ſcabies à lepra eſt alibi uidendum, inter quas, & ſi multę ſint differẽtiæ, hæc una eſt potiſſima, quia cum lepra ſemper aſſociatur defectus tertii actus uirtutis nutritiuæ, ſcilicet aſſimilatio, quod non eſt in ſcabie. Signa uero cauſarum ſunt, quia ſi eſt à ſanguine, eſt notabilis rubor purpureus ſine puſtulis, aut ſatis diminutis, intenſus pruritus, & facile ſedabilis, & ſi aliquid emanat illud eſt ſatis ſubtile. Et ſi eſt à cholera, pruritus acutior & facile ſedabilis, & rubedo tendit in citrinum, & puſtulæ paruæ profundæ, & ſi quid egreditur eſt ſubtile citrinum. Signa uero baurachiarum comprehenduntur ex rubedine tendente in albedinem, & ex puſtulis latioribus id quod egreditur eſt pluris quantitatis tendens in albedinem: & pruritus eſt remiſſus non facile ſedabilis. Melancholia uero ſubtilis aduſta comprehenditur ex rubore tendente in fuſcedinem. Et ex aſperitate magna cum puſtulis profundis &

aliquando

aliquando cruſtis paruis,& quod egreditur tendit in fuſcedinem. Complexio quoque,habitudo & tempus,ætas,ars,regio,regimen præcedens, ſunt quoque coadiuuantes in cognoſcendo huiuſmodi diſpoſitionum cauſas.

Prognoſtica. Pruritus & ſcabies primæ ſpeciei eſt cũ medicinis curabilibus,quæ uero eſt tertiæ ſpeciei,nõ eſt curabilis niſi cum operatione manuali. Media uero rariſsime curabilis niſi cum operatione manuali,&c.

De ſebel Cap. 22.

SEbel ſecundum Auic. eſt panniculus accidens oculo ex inflatione uenarum apparentium in ſuperficie coniunctiuæ & corneæ & texitur quidẽ in eo quod eſt inter ea ſicut fumus. Verum ſm Raſim non eſt panniculus,ſed ſimilitudo panniculi,cuius ſententia eſt uerior,accipiendo panniculum proprie,quia non contexitur ex neruis & ligamentis, ſicut texitur panniculus. prima primi. doctrina quinta, cap. 1. Sed quia extenditur ſupra coniunctiuam & corneam ad modum panniculi,ideo dicitur panniculus. Repletio autem uenarum eſt cauſa ſebel,& modus eſt,quia uenæ capillares multæ diſperſæ per coniunctiuam,ſed paucæ & ſubtiliſsimæ per corneam tranſeuntes intumeſcunt, & ſiunt apparentes, & propter magnam propinquitatem apparent in forma panniculi. Secundo imaginamur,ſicut placuit Auic. ꝙ ab illis reſudet ſanguis ſubtilis,qui coagulatur in forma telæ & panniculi. Vel tertio imaginemur,ſicut magis placuit Raſi, ꝙ caro coniunctiuæ & corneæ tumeat aliqualiter inter illas uenas propinquiſsimas,unde faciunt nobis phantaſiam, ꝙ hoc totum apparens ſit unus panniculus,ſed in uero ibi ſunt naturales uenæ,ut in ſecunda parte cãticorum com. 87. & Zoar, lib. 8. cap. de ſebel. & ex iſto poteſt inferri differentia inter ſebel & ungulam,quia ipſa eſt quoddam neruеum, uel ſicut neruеum ſine repletione uenarum, oriens à lachrymali domeſtico,nec cooperit niſi in forma ſagittæ,ſed ſebel cooperit totum oculum uel quaſi totum,& habet alias circunſtantias,de quibus ſupra. Ex quibus infertur, ꝙ ſebel eſt ægritudo in ſuperficie ſitu & uia. Et præter hæc ſecundum Aui. eſt morbus in numero. Sebel eſt duplex, quoddam nouum, quoddam antiquum. Item quoddam groſſum, quoddam tenue. Sebel quandoque cauſatur per uiam defluxus materiis fluentibus ad uenas coniunctiuæ & corneæ, quandoque per panniculum extrinſecum,ſcilicet almochatin, quandoq; per panniculos intrinſecos,ſcilicet, duram matrem uel piam matrem,ſiue uenas & arterias earum,quãdoque generatur per uiam paulatim factæ congeſtionis,in uenis ipſius oculi ex nutrimento non debite conuerſo & retento & ſuperfluitatibus non reſolutis. Cauſæ uero coniunctæ, ſunt ſanguis ſolus, aut alii humores cum ſanguine mixti, ſed alii humores ſine ſanguine ipſum cauſare non poſſunt, cholera enim pura ipſum cauſare non poteſt, cum propter ſui ſubtilitatem impediat coagulationem & panniculationem. purum etiã phlegma & melancholia non faciunt ſebel cum ſint alba & fuſca, & ſebel rub. ſed iſti mixti cum ſanguine poterunt ipſum cauſare, & ita erit ſebel ſanguineum, ſanguineum cholericum, & ſanguineum phlegmaticum, & ſanguineum melancholicum,&c.

Signa ſebel aſpicienti ſatis manifeſta ſunt,cum uideat pãniculum rub. tegentem coniunctiuam & corneam, pro magna parte ex uenis iam dictis tumentibus, contextam.

Signa etiam cauſarum manifeſta ſunt,eſt enim ſanguineũ notabiliter rubeum, purpureum, ſanguineum cholericum rub. tendens ad citrinitatem,ſanguineum phlegmaticũ rub. tendens in alb. ſanguineum melancholicum rub. tendens in fuſcum. Sunt & alia ſigna ſuperius in ſcabie dicta, quibus materia peccans cognoſcitur. Si uero deſcenſus materiæ ad oculum per panniculum extrinſecum eſt exuberatio uenarũ exteriorum,rubedo faciei, pulſatio uehemens in fronte aut temporibus ſi deſcẽdat per arterias. aliud ſignum fluxus materiæ per extrinſeca ponit Ieſus Ali capite de ſebel, ꝙ te trahente palpebram inferiorem uerſus te ſebel eleuatur,ac ſi erigeretur uerſus te propter maiorem colligantiam palpebræ cum exterioribus oculi,quod ſignum eſt abſque calumnia. Signa uero deſcenſus materiæ per panniculos intrinſecos ſunt, quia nihil iſtorum,quæ dicta ſunt, apparent. Signa uero ꝙ materia eius paulatim congeſta ſit, eſt quia factum eſt paulatim in longitudine dierum. ſebel præterea conſequuntur quædam accidentia,ſcilicet pruritus propter uapores & materias ſubtiles aduſtas retentas, lachrymæ ex oculi debilitate, aut pruritu,aut ex indebito concurſu ſiue contractu palpebræ ſuper oculum,nocumentum à lumine ſolis uel candelæ propter diſgregationem materiæ attractionem,& eius dilatationem,debilitas uiſus,aut ex debilitate oculi,aut quia impedit delationem ſpecierum pupilla conſtricta, æſtuatio oculi,tum propter dolorem,tum propter multi ſanguinis & ſpirituũ præſentiã,minoratio oculi & pupillæ retento nutrimẽto in uenis, & non delato ad oculum uel oculi ſubſtãtiã.

Prognoſtica. primum. ſebel eſt de ægritudinibus, quæ era dicantur. Secundum. Sebel eſt morbus contagioſus, ita ut permutetur de uno oculo ad alium, aut ad oculum aſpicientis ipſum uaporibus exeuntibus inficientibus oculum aſpicientis ſimili infectione,aut propter imaginationem, & præcipue ſi aſpiciens ſit debilium oculorum. Tertium. Sebel nouum ſubtile curabile eſt medicinis,antiquum uero & craſſum non niſi operatione manuali.

QVum palpebra inuerſatur,& interius apparet rubea,& aſpera,& ſcabies adeſt: & cum ſuper alba oculorum & ſuper nigredinem uidetur ſimilitudo panniculi ex uenis rubeis & craſſis texti, adeſt paſſio, quæ uocatur ſebel. Hæ uero duæ paſſiones ſunt graues & chronicæ & uix curabiles.

Primo agit de his diſpoſitionibus theorice. Secundo practice. ſecunda ibi. Patiẽs tñ dum ſanus. Quod dicit in prima parte,ſatis eſt ex dictis manifeſtũ. Pro cura harũ diſpoſitionum ante oĩa ſciendum, ꝙ ſi ſcabies & ophthalmia aut ulcera coniungantur,prius inchoandum eſt à curatione ophthalmiæ & ulcerum,& uniuerſaliter omnium ægritudinum, quæ ſunt maiores,poſtea ueniendũ ad curationẽ ſcabiei & ægritudinum minorum. Et hoc ubi harum ægritudinũ curatio perfici poſsit,ubi uero maiores curare non poſſent,non curatis minoribus,à curatione minorum inchoandũ eſt, maioribus non neglectis iuxta canonem Auic. 4. primi, capite ultimo.

Triplex eſt igitur regimen harum diſpoſitionum curatiuum. Primum uniuerſale reſpiciens cauſam antecedẽtem. Secundum particulare ſiue locale, reſpiciens cauſam coniunctam. Tertium eſt commune utrique. Primum exigit quinque intentiones. Prima minorat. Secunda digerit. Tertia eradicat. Quarta diuertit. Quinta fluxum intercipit.

Prima aũt intentio,ſ. minoratio ſm plurimũ in ſcabie & ſebel,ſed maxime in ſebel cõplenda eſt per phlebotomiã, aut cæphal. ſi materia fuerit pauca, aut baſilicæ ſi hepar eõicee mittendo materiã. Et ſi in cauſa fuerit retentio menſtruorũ aut hæmorrhoidarũ,præmittatur phlebotomia ſaphenæ eiuſdẽ lateris,& poſtea duobus diebus intermediis, aut tribus, aut pluribus phlebotometur cæphalica eiuſdẽ lateris. Hauriatur autem quantitas ſang. ſm tenorem uirtutis & cæteras circũſtantias indicantes de phlebotomia. Et penes Raſim facta phlebotomia uniuerſali,aliqñ phlebotomamus uenã frõtis ad eradicandã materiã coniunctã,uel de proximo tranſiturã in coniunctã. Si uero non appareat dominiũ ſang. imo aliorũ humorũ,quod frequẽter accidit in ſcabie, minoretur materia peccãs, aut cum pilulis de fumoterræ,quibus admiſceatur parũ pil. aur. aut aggrega. ut uirtus ducatur ad caput, aut cũ infuſione,aut decoctione polip. 3. 1. in ſero caprino, cui etiã potioni addatur parũ ſuc. roſ. aut aqua lupulorũ, ut uirtus ducatur ad caput. Electarium qñq; hamech,eſt in hoc caſu præſtantiſsimũ ſi. 3. 3. eius miſceantur ſero caprino, aut aqua lupulorũ facta minoratione,à qua inchoandũ eſt, materia exiſtente multa. Si uero pauca, à digeſtione incipiẽdum eſt,& procedatur ad digerẽtia ſicut eſt ſyr. de fumoterræ, cũ aqua lupulorum,ſuccus quoq; fumiterræ ſolus depuratus per reſidentiam aut per mixtus cum ſero caprino eſt præſtantiſſimus in hac diſpoſitione & in ſcabie totius, mundificãs ſangui. quod maxime eſt attendendum. Et ex mundificantibus, eſt, caſsiafiſt,fumuster. capil. uen. lupuli,& epithymus confert in hoc,& in euacuando humorem melancholicum. quapropter cum melancholia eſt in cauſa, ſemper miſceatur,& in digeſtiuis & euacuatiuis: habet enim antonomaſiam ſuper

omnibus euacuantibus melancholiam,licet debiliter ſoluat, quapropter ſyr.de epithymo eſt proprius in digerendo humorem melancholicum:ſi uero aliquando phlegma groſſum eſſet in cauſa,ſicut aliquando in ſebel,miſceatur in digeſtiuix oxymel ſimplex aut compoſitum,& petet caput per acetum. Digeſtiua nanque in his diſpoſitionibus,imo in omnibus debent reſpicere determinatam materiã & membrũ tam mittens,q̃ ſuſcipiens per tertiam & quartam uirtutẽ, & per primam & ſecundam reſpicere diſcraſiam membrorũ & materiæ,necnon modum ſubſtantiæ ipſius humoris,& ut uiæ conſeruentur apertæ aut ſtrictæ ſm exigentiam,& reſpiciant reliquas ſpecies compoſitionis & unitatis: ſic enim operatio ſua fœlicitatur.& in ſcabie , & pleriſq; aliis diſpoſitionibus attendendum eſt mundificationi ſang.ſicut cum illis, de quibus dictum eſt. Quid autem ſit mundificare ſang.& clarificare,& per quas uirtutes hoc completur,& quot modis fiat,& quę ſunt medicinæ hoc facientes , & ſimiliter quibus modis ſpiritus illuſtrentur, pro parte dictum eſt in capite de cura melancholiæ,ſed magis exquiſite dicetur in capite de cura debilitatis uiſus. Digeſta autem materia eradicetur,aut cum phlebotomiis ſecundum exigentiam,& in hoc ualet phlebotomia uenæ frontis,de qua Raſis in litera:aut cum ſolutiuis, de quibus ſermo præceſsit,quæ etiam in his diſpoſitionibus ſunt iteranda , & uniuerſaliter in omnibus diſpoſitionibus, in quibus materia difficulter eradicatur,aut propter diſpoſitionem membri aut materiæ. Et non obliuiſcaris,q aloes eſt proprium ſolutiuum in ſcabie,ſeptima.4.capite proprio,ita ut ſolus frequenter excuſet, & ſic abſolute ſunt tres primæ intentiones,ſcilicet minoratio,digeſtio,& eradicatio. Quarta intentio,ſcilicet , diuerſio poſſet perfici omnibus generibus diuerſiuuum cum euacuatione & ſine , ſicut dictum fuit in ophthalmia.& prouocentur menſtrua & ſang.hæmorrhoidalis,ſi ex eorum retentione acciderint. Ex propriis antẽ diuerſionibus ſunt phlebotomiæ uenarum nocræ, uenarũ poſt aures,temporum,& frontis,præcipue illarum quæ uidentur magis rumentes,aut in his aut in aliquibus ipſarum ſanguiſugæ apponantur,phlebotomia etiam uenarum quæ ſunt in angulis lachrymalium domeſticorum optime confert , magis eradicando materiam,quam diuertendo , ſed non uidetur niſi poſt fortem gulæ conſtrictionem. Quinta uero intentio, perficitur cum appoſitione repercuſsiuorum fronti ,& temporibus,& ſecundo cum ſectione uenarum & arteriarum deferentium humorem ad oculos, ſicut dictum fuit in ophthalmia,ſed hæc non fiant niſi materia fluente per uenas & arterias extrinſecas. Secundum regimen locale q̃q; perficitur cum medicinis in pruritu & ſcabie leui & ſebel incipiente,quandoq; cum operatione manuali in ſcabie ſecundæ ſpeciei,& tertiæ,& ſebel antiquæ. Operatio uero cum medicinis duas exigit intentiones,ſicut in albedine. Prima perficiẽda eſt cum mollificantibus,ſicut cum balneo aquæ dulcis , & cum fomentatione decoctionis raparum,& aliorum, ſicut dictum fuit in albedine. Secunda intentio perficitur cum abſtergentibus & exiccantibus,& interdum aliqualiter corrodentibus immediate applicandis poſt fomentationem prædictam in utraq; diſpoſitione, & inchoandum eſt à leuioribus,gradatim procedendo ad fortiora. Ex propriis autem leuibus eſt puluis factus ex ſacch.candid.thutia,ſarcocol. ſpuma maris ana.fortius autem hoc eſt. ℞.aloes partem.1.ſalis ammon.partem.5.confice cũ melle.aliud ſatis domeſticũ. ℞.carabe partem.1.corticum granatorum partes.2.conficiantur cum melle & applicetur . Et fortius iſto eſt medicamen Anic.accipiatur cortex oui , & ſtet in aceto cal . 10.diebus uel dimittatur cum aceto in ſole, & poſtea exiccetur in umbra & teratur ſubtiliſsime,& applicetur:eſt enim proprium in ſebel,puluis etiam lapidis hematitis eſt proprius in utraque diſpoſitione,& maxime in ſebel. Fortius autem iſto ſief rub.deſcriptum à Raſi. ℞.hematitis,colcothar uſti,id eſt,uitrioli Romani,& eſt cal.in quarto,& lapis hematitis nõ ablutus eſt cal.in primo ſiccus in ſecundo, ſed ablutus frig . & minus ſiccus,ana.ʒ.3.æris uſti.ʒ.2.myrrhæ, croci.ana.ʒ.1.piper.lon.cal.& ſic.in quarto conſpergantur uino ueteri poſt optimam puluerizationem , & fiant ex eis ſief , & ſi timeres huiuſmodi approximationem , permiſce cum tertia parte, aut.s.ſief al.& tunc paulatim auge ſm neceſsitatem,& ſecundum q oculus tolerat,& lapis hematitis ſolus confert , aut cum pauco mellis. Aliud Meſue ſatis domeſticum. ℞.ceruſę, uiridis æris,ana.tere contritione ultima,& confice conterẽdo cum uino albo potenti,& ſucco rutæ,& ponantur in uaſe æneo lympido per diem & noctem,poſtea coletur, & colatura reſeruetur in uaſe uitreo,& diſtilletur in oculo mane & ſero. Sief conferens ulceribus & ſcabiei oculorum cum caliditate ℞.cadmiæ,croci,ſcoriæ æris,gummi arab. æris uſti.ana.ʒ.3.myrrhę,lapidis hematitis,ſpic.ana.ʒ.1 . opii , ro. ana.ʒ.1.piperis al.gran.4.confice cum uino,& utere cum albumine oui. Sed in horum applicatione obſeruentur hi canones. Primus,ut à leuiorib.inchoetur gradatim ad fortiora procedendo. Secundus,ut ſæpe in oculo aſpiciamus ſi nimis aut diminute imprimant. Et ſi nimis impreſſerint , & dolorẽ & ruborem præter modũ fecerint,dimittemus ipſorum impoſitionem per aliquot dies, donec oculus ſit reſtitutus . Et poſtea faciemus ut prius . Si autem mediocriter,ſequamur eo modo, ſi diminute, gradatim augebimus, donec ſufficienter imprimant. Operatio uero manualis in ſcabie ſic perficitur. Iaceat æger ſupinus ſuper aliqua tabula capite aliquantulum eleuato & inuerſetur palpebra , & ſub palpebra inuerſa ponatur ſtilus aliquantæ latitudinis , cui palpebra cum fricatur adhæreat , deinde medicus inuoluat digitum ſuum indicem cum folio parietariæ aut ficus, & tenendo palpebram,& ſtilum,cum alia manu fricet ſuperficiem intrinſecam palpe.donec erumpãtur granula,quę ſunt in eius ſuperficie,& bene ſanguinare permittatur,& poſt lauet palpebrã, & oculum cum aqua roſ.tepida. Aliquãdo hæc operatio perficitur cum una lima ſubtiliſsime dentata , fricando ſuperficiem palpebræ,ut prius & citius expeditur . Aliquando uero fricant cum huiuſmodi lima,prius ponendo ſuper ſuperficiem palpebræ aliquem puluerem,ſicut ſpuma maris. Credo q ſecunda operatio ſit cæteris expeditior. Poſtea mundificato oculo,ſcilicet,à ſanguine cum aqua roſ. tepida aut aceto, aut uino forti,aut cum his mixtis ſimul imponunt medicinã aliquam abſtergentem ex ſuperius deſcriptis ad conſumendum reſiduum illius quod remanſit . Deinde claudat oculũ deſuper, ponendo ſaldellam ex cotto circundata petia linea ueteri,& infuſam in lacte & aqua roſ.aut in lacte & oleo roſ.ſi uolunt magis mitigare dolorem , & aliquando ſecum coniungunt uitellum oui,ſed Meſue emplaſtrat tempore frigido cum amygdalis,& cymino,& mica panis infuſa in uino cocto cum pauco croco. Sed tempore calido cum uitellis ouorum,oleo roſ.& uiol. Sebel autem cũ operatione manuali curatur ſic. Extendant ægrum ſuper tabula , aut faciant ipſum ſedere ſuper una bancha equitando bancham,& ponant miniſtrum poſt ipſum,qui eleuet palpebram ſuperiorem , & trahat inferius palpebram inferiorem ita ut oculus ſtet apertus,deinde medicus accipiat cum uncino,id eſt,paruo unco argenteo uenulam unam,& eleuet,& poſtea cum acu penetret ubi eleuata eſt,& annectat eam cum filo de ſerico ſubtili, aut ſi non uult penetrare cum acu,penetret cum ſeta porcina,in cuius extremitate eſt filum de ſerico, & ſic annectũt ipſum,deinde hoc idem facient in alia parte eiuſdem uenæ uel alterius,& ſic faciunt in uenis,id eſt, magnis apparentibus tam in parte ſylueſtri,q̃ in parte domeſtica omnibus filo annectendo,ut ſupra. Deinde omnia huiuſmodi fila eleuabunt & incident omnes illas uenulas,quibus ſunt fila alligata totaliter ex trãſuerſo,& ſinent multam quantitatem ſang. egredi,& hanc operationem faciant in coniunctiua & non in cornea;nam per exitum ſang.ab huiuſmodi delitteſcunt etiam uenæ corneæ. Deinde poſt hoc,oculo ſcilicet , mundificato à ſanguine,ut ſupra,imponunt medicinam abſterſiuam, ſed Meſue prius imponit aquam infuſionis cymini , & poſt illam, puluerem citrinum & ligent oculum exterius applicãdo,quæ dicta ſunt ſuperius in ſcabie. Sed bonum eſt ut poſt has operationes fronti & temporib . applicentur defenſiua, ne materia propter dolorem attrahatur ad oculum, deinde ponatur in domo obſcura & quieſcat,& dormiat capite eleuato,& non ſuper latere oculi læſi,& iniungatur ei diæta tenuis frigida ſine carnibus,ouis & uino, neque maſticent aliquid,neque loquantur niſi uoce ſubmiſſa , & quanto minus eſt poſsibile moueantur,& fiant iſtæ operationes tempore temperato,ſcilicet,uere,aut autumno .

Tertium

Tertium regimen utrique commune duas exigit intentiones, ſcilicet accidentium correctionem, & regimen ſex rerum non naturalium. Corrigatur itaque dolor fomentando oculũ cũ lacte, aqua roſ. aut oleo roſ. Et ſm Aui. uitellus oui ſanat dolorem ſequentem operationem ſebel cum inciſione ſi oculo ſuperponatur. & melius eſt, ut ſit tepidus inter duas petias inuolutus. ſed tãgens oculum ſit ſubtiliſsima. Et ſi hæc non ſuffecerint adminiſtretur in oculo ſief album cum opio, Si uero eſſet inſtantia uigiliarum ſedetur, ut ſuperius dictũ eſt. cauendum eſt etiam poſt operationem manualem in ſcabie & ſebel ne palpebræ adhęreant oculo & ſecum inuiſcentur. Ad hoc autem confert bis aut ter in die aperire palpebras, & ab oculo ſeparare, ſed melius eſt oculum intra palpebras aliquotiens reuoluere. Vltima intentio eſt, ut locetur in aere ſatis temperato, non uentoſo neque fumoſo, boni odoris, aliqualiter obſcuro. Cibi & potus ſint declinantes ad frigidum & humidum, niſi forte in ſebel phlegmatica in quo declinet ad ſiccum, & ſint præbentia nutrimentum ſubtile non craſſum aut uiſcoſum. Caueat à ſalſis acutis, amaris, dulcibus, unctuoſis, acetoſis multum, & ab omnibus multum uaporoſis. inter cætera caueat à nucibus, eruca, caulibus, & ab omnibus quæ ſunt difficilis digeſtionis & à mello, caueat à uino uinoſo & ebrietate, ſit cœna leuior prandio, dormiat multum de nocte, & non incipiat dormire niſi diſtanter à cibo per duas horas, & capite eleuato, & nullo modo ſuper latere oculi læſi, nec cum facie deorſum, neque faciat aliquã operationem ſecundum quã oporteat caput inclinare deorſum. Caueat à coitu & uitet iram, clamorem, rixam, nec ferat aliquod ſtrictum circa collum, &c.

Patiens dum ſanus eſt, phlebotomia ex brachio & fronte, & uentris ſolutione uti debet. Et in comeſtione uitare dactylos & ſeſamos de melle, & uitet ebrietatem.

Hic ponit curã, & primo per uniuerſalia, ſecundo per particularia: ſecunda ibi. Et quando non eſt plenus. De prima dicit, ꝙ patiens dum ſanus eſt, debet uti phlebotomia ex brachio & uena frontis & uentris ſolutione, de quibus dictum eſt, & uitet dactylos & ſeſamos cõditos cum melle, quia præbent nutrimentum craſſum & aduſtum. Sed uidetur includere contradictionem cum dixit: Patiens dum ſanus eſt. Iſtud ergo intelligendum eſt de regimine præſeruatiuo, patiens; id eſt, aptus pati has diſpoſitiones utatur phlebotomia, & cætera, ne huiuſmodi diſpoſitiones incurrat. Aliter patiens has diſpoſitiones, id eſt, nullam aliam habens ęgritudinem, nam poſſet habere aliquam aliam ægritudinem, qua prohiberentur huiuſmodi operationes ſicut phthiſim.

Et quando non eſt plenus ſæpe ingredi balneum eſt ei utile. Et frequenter immittere oculo ſief rubeum ſimiliter confert. Sief. rub. Rec. hæmatitis, colcothar combuſti amborum. ana. drach. 3. æris uſti, drach. 2. myrrhæ, croci, ana. drac. 1. piperis long. drach. s. conſpergantur ex uino ueteri & fiat ſief. his præterea ægritudinibus confert ſief uiride, cuius deſcriptio in cap. de ungula continetur. Quòd ſi paßiones iſtæ uetuſtæ fiant, ſcabies fricatione indigebit. & ſebel collectione, non tamen menſuræ huius libri conuenit, ut de his tractemus.

Primo ponit curationem localem cum medicinis: ſecundo cum operatione manuali. ſecunda ibi. Quòd ſi paſſiones. De prima parte duas elicit intentiones curatiuas.

Prima eſt mollificare oculum cũ balneo & fomentis, ſicut dictum fuit. Secunda eſt abſtergere, exiccare, & reſoluere, & corrodere cum ſief rub. & ſimilibus, cuius deſcriptionem ponit, & declaratũ fuit ſuperius, reliqua ſunt manifeſta, &c. Curat tertio operatione manuali, remittẽs nos ad aliud cap. 3. ad ſuam chirurgiam, quia hic ſolum phyſice tractat.

De pruritu lachrymalium. Cap. 23.

ENdiuia tenera ſumatur & teratur, & fiant ex ea magdaleones parui, & ex oleo uiol. inungantur, & oculis ſuperponantur, et in hora dormiendi ligentur. Roſatum tamen melius eſt & citius confert. Et ſi hoc non ſuffecerit, lentes abſque corticibus, et ſumach, & roſ. rub. & granati carnoſitas ſumantur, & contrita ex careno conſpergantur, & more emplaſtri ſuperponantur.

Hic agit de pruritu lachrymalium, de quo ſuperius dictũ eſt quãtum eſt expediens. Lachrymalia enim citius pruriũt, q̃ cæteræ partes oculi, & proprie lachrymale domeſticum, quia plures materiæ ad ipſum defluunt cum uiæ ſint latiores. Diuiditur hoc capitulum in partes duas. Primo ponit curam per localia. in ſecunda ibi. Quòd ſi non ſuffecerit. Ponit curam per uniuerſalia. De prima parte dicit, ꝙ fiant magdaleones parui, id eſt, corpora parua, ſcilicet, ad quantitatem orbitæ ex endiuia tenera, ideſt, non multum antiqua, quæ ſcilicet, contũdatur cum oleo uiolaceo aut roſ. quod eſt melius, quia magis confortat & repercutit, & oculis ſuperponatur in hora dormiendi, & ligetur; ut conuenienter adhæreat, eſt enim hoc medicamen frigidum & humidum, repercuſſiuum, conueniens in principio alterans humorem iam fluxum, & remouẽs malam complexionem impreſſam, & prohibet materiam fluentem. Secundum medicamen ſi hoc nõ ſolum ſuffecerit, eſt ut lentes frig. & ſiccæ abſque corticibus, ut nõ ſit in eis aſperitas, & ſumach & roſæ rub. & granati carnoſitas intrinſeca, omnia frig. & ſic. & ſtiptica conterantur, & poſt contritionem conſpergantur ex careno cal. & hum. mitigatiuo & reſolutiuo, & eſt uinum coctum, & reducãtur ad formam emplaſtri, & ſuperponatur ut prius, ligando: eſt enim medicamen augumenti uſque ad medium ſtatus.

Quòd ſi non ſuffecerit ex cephalica prius phlebotometur patiens, deinde ex uena frontis & ex uenis quæ ſunt in lachrymalibus angulis. Venter quoque frequenter ſoluatur, & multotiens balneum ingrediatur.

Ponit curam uniuerſalem per phlebotomiã uenæ cephalicę & uenæ frontis & uenarum, quæ ſunt in angulis lachrymalibus domeſticis. Vẽter etiam ſoluatur & balneum ingrediatur, de quibus omnibus ſufficienter dictum eſt ſuperius. Medicamẽ uero proprium in pruritu & in prima ſpecie ſcabiei, miſceatur thutia præparata ſubtiliſsime pulueriżata cũ uino maluatico, aut optimo uino antiquo albo, & aqua roſ. & poteſt admiſceri magis aut minus de uino ſecũdum quod uolumus maiorem & minorem exiccationem & reſolutionem, & hoc collyrium quater in die oculo imponatur. Aliud infallibile. ℞. ſanguinis drach. aloes hepatici, ſarcocollæ nutritæ, ana. ʒ. 1. zing. garioph. croci, camphoræ, ana. ʒ. s. thutiæ præparatæ. ʒ. 4. terantur pulueres ſubtiliſsime, & miſceantur in uini maluatici, & aquæ roſ. ana. lib. 1. bulliant in uaſe uitreo, ponendo illud uas in una caldaria aquę, per cuius bullitionem bulliat dictum collyrium exiſtens in uaſe uitreo uſque ad tertię partis conſumptionem, & uſui reſeruetur. Et quandocunque eo utimur conquaſſemus uas. melius eſt tamen ut ante horum applicationem fomententur oculi cum decoctione aliqua, de qua ſupra, & excuſabit à balneo, quod Raſis pręcepit fieri.

De vngula Cap. 24.

VNgula dicta ad ſimilitudinem unguis, eo ꝙ ipſa tegit ſecundum plurimum extremitatem oculi uerſus lachrymale domeſticum, ſicut ungues tegunt extremitatem digitorum. Deſcribitur ab Aui. 3. tertii, cap. proprio, quòd eſt additio coniunctiuæ, & uelaminis continentis oculum incipiens ſecundum plurimum à lachrymali domeſtico, & currens ſemper ſuper coniunctiuam. Et q̃nq; tegit corneã & inuadit eam, ita quòd cooperit foramen. Dicitur primo additio, ſcilicet, præter naturã, coniunctiuæ, id eſt, uelaminis continentis oculũ. Coniunctiua enim undecunq; cõtinet oculũ præter ubi eſt cornea. Et dicitur coniunctiua, quia coniungit partes oculi adinuicem, aut quia coniungit oculũ cũ craneo in orbita, & currit ſemper ſuper cõiunctiuã, licet nõ ſemper tegat corneã. Et re uera ungula eſt membrũ, cum ſit corpus ex prima mixtione humorũ genitũ & non cõpoſitũ, ergo ſimplex. Et nõ eſt panniculus, quia non componitur ex uillis nerueis & ligamentis, neq; eſt neruus, ut patet ſatis ex paucitate ſenſus relinquitur ergo ꝙ ſit caro, quia cum nullo alio ſimplici tantã habet conuenientiã quantã habet cum carne. Et cum caro ſit etiam quintuplex, ueriſimile eſt ipſam eſſe carnem confuſam præter naturalem. Ex quo infertur ungulam eſſe morbum in numero. Morbum quidẽ, quia ſenſibi-

literimpedit motiuam oculi,& quandoq; ſenſitiuam, faciendo dolorem in numero,quia addit in numerum partium oculi. Si autem cooperiat pupillam,eſt etiam morbus in uia, & poteſt etiam dici morbus in ſitu & ſuperficie. Et nota ꝙ aliqñ in ipſa apparent uenulæ per ſubſtantiã eius diſſeminatæ.

CVm aliquid pãniculo ſimile ex angulo qui eſt ex parte naris oriri uidetur,& album oculi cooperire, & peruenit uſque ad nigrediuem, generatur paßio quæ dicitur ungula. Cuius nocumentum tunc ſolum eſt peius cum peruenit uſque ad nigredinis partem quæ eſt iuxta pupillam.

Hoc capitulum de ungula diuiditur in partes duas. In prima parte determinat de ipſa theorice. In ſecunda ibi. Hæc igitur paſsio. determinat practíce. Prima pars ſatis ex dictis eſt maniſeſta. Et non dixi ungulam eſſe panniculum, ſed panniculo ſimilem, quia ſubtilis & lata. Et ipſam dixit eſſe deteriorem cum peruenit ad partem nigredinis, id eſt, corneæ, quæ eſt iuxta pupillam, id eſt, ex directo pupillæ, tunc enim uiſum impedit. pupilla enim proprie eſt foramen uuæ multũ proximæ ipſi corneæ. Species quandoq; ſumuntur à modo ſubſtantiæ,& ſunt tres. Neruea, quia ad nerui ſimilitudinem in duritie. Et carnea, quia ad carnis ſimilitudinẽ qñ eſt mollior. Adipoſa, quia ad ſimilitudinem adipis, & hanc tertiam ſpeciem ponit Albuca. Secundo diſtinguuntur ex parte caloris. Nam quædam eſt rubea notabiliter à ſanguine proueniens. Quædam alba à phlegmate permixto cum ſanguine. Quædam citrina ſiue uiridis à cholera mixta cum ſanguine. Quædam nigra à melancholia mixta cum ſanguine. Semper enim ſanguis concurrit ad generationem membrorum tam coniuncta generatione ꝗ ſeiuncta, & ſimiliter ad nutricationem. Vtrum autem ad generationem membri omnes humores concurrant ſicut elementa ad mixti generationem, eſt alterius ſpeculationis. Diſtinguitur etiam ex parte quãtitatis. Nam quædam eſt magna, occupans magnam partem coniunctiuæ, imo corneam ipſam. Quædam eſt parua, Quædam mediocris. Item quædam eſt craſſa. Quædam ſubtilis.

Diſtinguitur quarto ex parte adhærentiæ. Nam quædam eſt multum inuiſcata cum coniunctiua aut cornea. Quædam leniter eſt & facillime ſeparabilis. Quinto ex parte originis. Nam quædam oritur ex lachrymali domeſtico, & eſt ſecundum plurimum, quia illud propter latitudinem uiarum eſt plurimum materierum ſuſceptiuum. Quandoq; oritur à lachrymali ſylueſtri & eſt rarius. Quandoque à profunditate palpebræ inferioris aut ſuperioris, & eſt rariſsimum. Sexto & ultimo. Quædam antiqua. Quædam noua. Et quædam à generatione contracta.

Cauſæ pro magna parte ſunt manifeſtæ. Cauſa enim materialis ex qua, eſt ſecundum plurimum ſuperfluitas nutrimenti lachrymalis & coniunctiuæ, licet etiam aliæ materiæ ſuperfluentes poſsint eſſe cauſæ materiales ipſius. Cauſæ primitiuæ ſunt quæcunq; huiuſmodi humores multiplicant & ad oculos declinare faciunt. Cauſa efficiens eſt uirtus augmentatiua cum colore naturali. Formalis eſt forma carnis. Finalis in quantum caro ut habeat eſſe, ſed finalis in quantũ morbus ut lædat. Materia uero adipoſæ eſt phlegma aquoſum cum parte unctuoſa ſanguinis permixtum. Signa ſatis nota ſunt, cum ſenſibus ſubiaceant.

Prognoſtica. Primum. Quæ dura eſt, antiqua, craſſa, magnam partem occupans, & multum inuiſcata & proprie cũ cornea, eſt incurabilis. Secundum. Adipoſa mollis, parum inuiſcata, ſubtilis, diſtans à cornea, eſt facile curabilis. In mediis diſpoſitionibus iudicia ſunt media.

Hac igitur paßio dum ſubtilis eſt, cum ſief uiridi, & ſief de chalcantho eſt medicanda. Si autem uetuſta fiat & craſſa, cum ferro eſt expolienda.

Primo ponit modos curationis. Secũdo ponit duplicem deſcriptionem ſief ibi. Sief uiride. Quid dicat in prima parte ſatis notum eſt. Innuit enim duplicem modum curationis. Vnum cum medicinis. Reliquum cum operatione manuali.

Sief uiride quod confert ſebel & ſcabiei & ungulæ & albedini. Rec. ziniar. drach. 3. colcothar uſti drach. 6. arſenici rubei, baurach, ſpumæ maris, omnium ana drach. 1. ſalis ammoniaci drach. 5. ammoniaci drach. 2. ammoniacum in ſucco rutæ diſſoluatur & ſpecies ex eo conſpergantur & fiat ex eis ſief, eſt enim mirabile. Sief de chalcantho quod confert ungulæ. Rec. æris uſti, chalcanthi amborum ana drach. 5. ziniar. drach. 2. ſalis ammoniaci, baurach, arſenici ſublimati omnium ana drach. 1. terantur & per hebdomadam unam dimittantur, deinde fiant ex eis ſief, & fricetur ungula cum eis.

Recipe ziniar, id eſt uiridis æris corroſiui, cali. & ſic. in quarto. ʒ. 5. colcothar uſti, id eſt, uitrioli rub. uſti, cal. & ſic. in tertio. ʒ. 6. arſenici rub. cali. in tertio, ſic. in ſecundo, baurach, ſpumæ maris cali. & ſic. in tertio, omnium ana. ʒ. 1. ſalis ammoniaci cali. & ſic. in quarto. ʒ. 5. ammoniaci. ʒ. 2. ammoniacum diſſoluatur in ſucco rutæ, & cæteri pulueres cõſpergantur eodem ſuc. & ſimul incorporando fiat ſief, quod eſt mirabile ſiue in forma pulueris, ſiue in forma liquida applicetur. Sief de chalcantho. Recipe æris uſti, chalcanthi, id eſt, uitrioli uiridis ana. ʒ. 5. ziniar. ʒ. 2. ſalis ammoniaci, baurach, arſenici ſublimati, omnium ana drach. 1. terantur & per hebdomadam unam dimittantur, interim ipſa bene puluerizando & incorporando, & fiat ſief ex eis cum aliquo liquore ut ſuc. rutæ, & cum eis ungula fricetur. Quatuor ſunt ſpecies uitrioli, ſcilicet, colcothar quod eſt citrinum, chalcanthum uiride, & hæc ſunt calida & ſicca in tertio. Chalcadis ſcilicet album. Aſſuriæ rub. & hæc duo ſunt calid. & ſic. in ſecundo. Verumtamen Simon Ia. dicit quòd colcothar eſt chalcanthũ uiride antiquatum. Arſenici. 3. ſunt ſpecies, Rub. Citrinum, quæ ſunt minus acuta, cali. in tertio, ſic. in ſecundo. Album dictum realgar. calid. & ſic. in quarto. Sed arſenicum ſublimatũ eſt cæteris acutius & multum cauſticum, & eius operatio durat tribus diebus dum profunde cauterizat. quapropter conſyderetur qualiter in oculo adminiſtretur, ſed de hoc ſtatim dicetur.

Cura ungulæ triplex exigit regimen. Primum uniuerſale circa cauſam antecedentem. Secundum locale. Tertiũ utrique commune. Primum completur. 5. intentionibus ſcilicet minoratione, digeſtione, eradicatione, diuerſione, & fluxus interceptione. Quæ omnes qualiter debeant compleri ſatis poteſt ex ſupraſcriptis patere cap. de ſcabie & ophthalmia. Secundum regimen duobus perficitur modis, primo cum medicinis, ſecundo cum operatione manuali. Primus uero modus conueniens in ſubtilibus ex mollibus & proprie quando non poſſunt leniter cum operatione manuali remoueri, duabus perficitur intentionibus. Prima eſt mollificatio cum balneo aut fomentis ſupraſcriptis. Secunda immediate poſt fomentationem apponere medicinas abſtergentes & corrodentes à lenioribus inchoando & gradatim ad fortiora procedendo. Thus ſolum tritum & aſperſum cum aqua cali. & poſtea collirizatum eſt expertum & ſecurum. Collyrium Ruffini deſcriptum à Ieſu Ali. ℞. lapidis hæmatitis loti, æris uſti, cadmiæ argenti. añ. ʒ. 4. pip. al. ʒ. 2. pip. nigri, ſpumæ maris. añ. ʒ. 8. aloes ſuccocitrini, ſpicæ, garyop. añ. ʒ. 4. zing. ʒ. 3. amyli, mirob. belliricorũ. añ. ʒ. 2. croci, ſalis ammo. añ. ʒ. 1. terantur & cribellentur ſubtiliſsime & utere. Eſt enim ſublime & famoſum. Collyrium Auic. ex teſta cancrorum fricata ab ea linimento mixto cum oleo cucurbitæ eſt apud eos mirabiliter laudatum. Fortiora ſunt deſcripta per Raſ. in textu. Et ſi uis uti fortibus ſine quibus ſm plurimum iſta operatio compleri non poteſt, accipe ſief deſcripta à Raſi & tenendo aliquod ipſorũ inter digitos applica cum extremitate eius ſuper ungulam. Et tandiu teneas donec æger ſentiat dolorem, & poſtea amoueas. Et pone in altera parte eiuſdem ungulæ & ſic paulatim tota conſumetur aut intingatur extremitas ſtili cotto inuoluta in aliquo collyrio forti ex ſupraſcriptis, & applica ſuper ungulã ut prius, aut illi extremitati prius in aliquo liquore balneatæ annecte pulueres ſupraſcripti ſief. Et applica quouſq; ſentiat dolorẽ ut ſupra. Et ſi oculus incurreret ophthalmiã & dolorẽ, deſiſte ab hmôi operatione ꝑ aliquos dies. Deinde reuertere donec cõpleta ſit. Et hoc mõ ſecure poteris uti hmôi medicinis fortibus. Elonga tñ hãc operationẽ à cornea quãtum potes: Et cũ facis hmôi operationes doloroſas bonũ eſt ponere defẽſiuũ circa frõtẽ & tꝑa ne humores fluant ad oculũ,

&

& clauſo oculo pone deſuper faldellam cotti infuſam in lacte, & aqua roſ. & oleo roſ. ad doloris mitigationem. Modus aunt operationis manualis in ungula eſt triplex. Primus ſi ungula non ſit multum cum oculo inuiſcata, ut eum uncinis in extremitate eius magis ſeparata ſiue minus inuiſcata capiatur palpebra eius aperta & ſic retenta per aliquem bonum miniſtrum eleuetur. Et ſi opus ſit alio uncino ad meliorē eleuationem applicetur, poſtea cum inſtrumento ad modum lãcetæ, ſed obtuſo aliqualiter excoriet ipſam ab oculo ſeparando uſq; ad lachrymale cui annexa eſt, & ibidem incidatur cũ forfice & caute ne caro lachrymalis incidatur, ſic enim fieret fluxus lachrymarum perpetuus. Secundus modus eſt in illa quæ multum cum oculo eſt inuiſcata ut ſuſpendatur cum uncino propter duritiem eius in parte magis eleuata & craſſa: & ſi nõ poteſt capi cum uncino, propter duritiem eius perforetur ibidem cum acu ſubtiliſsima, in cuius extremitate ſit filum, & cum filo ſuſpendatur & eleuetur quantum apte fieri poteſt qua eleuata adhuc infigatur alia acus capiendo maiorem partem eius & quantum de ipſa capi poteſt, dummodo non lædatur oculus, & tracto filo de ſerico uſq; ad medium eius trahatur filum, nunc ad unam differentiam nũc ad aliam ſecando & ipſam ab oculo ſeparando primo uerſus corneam poſtea uerſus lachrymale, donec totaliter ſeparetur. Et ſi uideretur tibi quòd cũ pilo caudæ æquinæ ſeparari melius poſſet ſecando ipſam, experire, quo melius perficiatur operatio hæc. poſtea iuxta lachrymale incidatur. & in hac operatione cauendum eſt ab inciſione partium oculi, caro enim lachrymalis cognoſcitur per rubedinem & mollitiem, & coniunctiua cognoſcitur per duritiem, & maxime caue ne cornea lędatur. Tertius aũt modus ſecundum Albu. proprius in ungula adipoſa acceptatus à multis in curatione macularum de quib. ſermo præceſsit, perficitur cum raſoriis raſpando ſiue abradendo totum quod eſt in ſuperficie oculi, illud enim apte fieri poteſt non radendo oculum, cum illa additio ſit oculo mollior. Et poſt has operationes imponunt in oculo cyminum maſticatum cum ſale ad prohibendum inuiſcationē oculi cum palpebra. Ego autem credo conuenientius eſſe immediate poſt has operationes ſief album cum lacte ad ſedandũ dolorem & prohibendum ophthalmiam. Prohibetur autem inuiſcatio, faciendo, ægrum ſæpe mouere oculum ſub palpebra: & ſi non poſſit aperiantur aliquando palpebræ ſi ab oculis ſeparentur, & poſtea ſi opus eſt tranſactis duobus diebus uel tribus aliquid ex medicinis abſtergentibus, de quibus ſupra ad conſumendum reſiduum in oculo ponatur. Tertium regimen duas exigens intentiones ſ. correctionem accidentium & debitum regimen ſex rerum non naturalium ea capitulis præcedentibus poteſt elici.

De atarfati ſiue ſanguine effuſo in oculo. Cap. 55.

MAcula rubea, atarfati, tarfa, puſtula, ſanguis infuſus in oculo ſunt termini ſynonymi ſignificantes hãc diſpoſitionem, quæ diffinitiue eſt ſanguis in ſuperficie oculi adhærens & inuiſcatus. Et ſi ſit ex directo pupillæ impediēs uiſionem eſt morbus in uia. Si uerò ſit in alia parte oculi & lædat, ad malam complexionem cum materia reducitur. Si uero non lædat nõ eſt ægritudo, ſed eſt de his quæ non ſunt ægritudines, & tamē cũ ægritudinibus numeratur, ut eſt apud Auic. 2. primi doc. 1. cap. 6.

Species eius ſunt. quia aliquando ſanguis ille occupat magnam partem ſuperficiei oculi. Aliquando paruam, exiſtens ſicut punctum rubeum, ideo atarfati dictum eſt. Item aliquãdo eſt recens ſanguine nouiter infuſo, & eſt coloris rub. Aliquando eſt antiqua, & tunc eſt nigra, uel tendens in nigrum reſolutis ex longa mora partibus igneis & aeris, remanentibus partibus terreis tendentibus in fuſcum.

Cauſa immediata eſt duplex. Vna eſt exiens ſanguinis à uena uel arteria, aut quia ſoluitur ipſarum continuitas aut per uiam reſudationis. Cauſa autem ſolutionis continui ipſarum quandoq; eſt primitiua ſicut percuſsio, caſus, frictio oculi, motus laborioſus, ſtatio ſub ſole & huiuſmodi. Quandoq; eſt intrinſeca corporea ſicut multitudo ſan. extendens, & ipſius ebullitio, ſicut aliquandoq; in febrib. balneo, & forti exercitio unde humor ebulliens ſcindit uenam, & fortaſſe ſubtiliatus reſudat extra uenam. Aliquando eſt humor corroſiuus ſubſtantiam uenæ corrodens. Secunda cauſa coniuncta eſt aliquid remanens ex materia apoſtematis ſang. reſoluto ſecundum maiorem partem, ſiuę ut uerius dicam, illud remanens eſt ipſa macula, ſed apoſtema præcedens uel cauſa immediata ipſius eſt cauſa huius maculæ. Signa ſunt macula rub. aſpicienti eſt manifeſta, quòd aũt ſit ex reliquia apoſtematis ex præcedente apoſtemate cognoſcitur, quòd uero ſit cauſa primitiua ex relatu ægri habetur, quòd uero ſit à cauſa corporea cognoſcitur cum nulla cauſa primitiua præceſſerit. Verũ aũt à plenitudine uel ab acuitate, cognoſcitur, quia plenitudinem declarat tenſio uenarum, ebullitionem uero declarat complexio cali. corporis & cauſæ ſanguinem ebullire faciẽtes. Sed quod ſit ex reſudatione cognoſcitur quia tenuis & ſubtilis eſt. Et quando eſt ruptura uenę, craſsior eſt macula illa ſang. craſsiori fluente.

Prognoſticum. Hæc diſpoſitio eſt ex toto genere ſalubris natura aut arte curabilis. Cura triplex exigit regimen ut ſupra. Primum uniuerſale. Secundum particulare. Tertium commune utriq;. Primum regimen uniuerſale quidem completur per phlebotomiam ſecundum quod ſuperius dictum fuit. Necnon medicina ſolutiua, quæ debet eſſe leniens & infrigidans ſicut aqua fructuum cum caſsia aut manna. Diuerſio etiam perficitur, tam diuerſionibus comunibus, quã propriis ſcilicet phlebot. particularium uenarum capitis. de quibus ſupra. Fluxus etiam interceptio perficiatur ut ſupra.

Secundum regimen perficitur in principio cum repercutientib. & in fine cum reſoluentib. & abſtergentib. in medio autem commixtis. Ex conuenientib. in principio eſt aqua albuminis oui in oculo infuſa. Aut ſi in ea infundatur parum boli armeni, & deinde coletur & ſic colata & expreſſa oculo imponatur. Et deinde ſecunda die ponatur in oculo lac in quo bolus arme. & ſimilia ſunt infuſa. Exterius autem applicetur albumen oui cum oleo roſ. contuſum. Deinde tertia & quarta die & quinta imponatur ſanguis colũbi calidus, aut turturis, extrahẽdus per phlebotomiam uenarum, quæ ſunt ſub ala, aut per decoctionem & eſt calidior. Et hoc tempore emplaſtretur oculus cum fœnugræco, & roſis coctis in aqua roſ. aut emplaſtretur cum folijs ſalicis coctis cum aqua roſ. deinde emplaſtretur cum fœnugræco, & roſ. cum uino decoctis. poſtea cum non eſt timor noui fluxus uaporetur oculus cũ decoctione chamæmeli, meliloti, aut foliorum caulium & poſtea emplaſtretur cum folijs ſalicis & caulis tritis, & coctis cum uino potenti antiquo. Et in hoc tempore ponantur in oculo collyria fortia. ℞. thuris. ℥. 1. tere ultima cõtritione, & funde ſuper ipſum ea aqua pluuiali in qua ſolutum ſit ſal cõe: & ſi uis ut magis imprimat diſſoluatur in aqua ſal ammonicum, aut ſal gemma, & cum ſuprascripto thure etiã miſceatur, & fiat collyrium Fortius aũt eſt illud quod à Raſi in litera deſcribitur. Olibani quoq; pars una, & ſalis gemmę tertia unius partis in lacte diſſoluta egregie conferunt & ſimiliter cũ aqua raphani. Si uero macula rub. fuerit reliquia apoſtematis, fomentet oculus, primo cum decoctione paſſularum, cui parum fœnugræci addi poſsit, deinde collyrizetur cum ſucco paſſularum ſine arillis, & aqua mellis: & cum eiſdem cum quibus ſit fomẽtatio poteſt emplaſtrari, ut quod dero ictum eſt emplaſtretur & mollificetur & reſoluatur.

Tertium regimen commune utriq; ſcilicet, cõplendũ eſt per correctionem accidentium, & per regimen ſex rerum non naturalium, patere poteſt ex ſæpe dictis. In principio enim dum eſt dolor & æſtuatio debet eſſe tenuis. Poſtea his accidentibus declinantibus poteſt incraſſari.

QVum in oculo ex percuſſione aut ex re alia punctum rub. fieri contingit, ſanguis qui ibi eſt diſſoluẽdus eſt, poſtquam æſtuatio quieuerit. Sumantur igitur arſenici rub. olibani, ammoniaci, myrrhæ, omnium ana. partes equales & fiant ex eis ſief, qui in ſuc. coriandri fricentur, in oculo diſtillentur quandiu tamen dolor perſeuerat albugo oui ſumenda eſt & oleo roſ. commiſcenda & cottum ex eis inuolutum oculo eſt ſuperponendum.

Habet hoc cap. 2. partes. In prima ponit cauſam huius paſſionis. In ſecunda curam. Secunda ibi. Sanguis qui ibi eſt.

Quod dicit in prima manifeſtum eſt. In ſecunda parte. Primo docet quid faciendum eſt cum ægritudo proceſſerit, cuius cauſa eſt, quia medici ſecundum plurimum non uocãtur in principio ſed poſteaquam aliquandiu proceſsit. Secundo ponit curam quæ debetur principio. Quæ dicit in parte iſta manifeſta ſunt. Deſcribit enim collyrium ſatis forte applicãdum, poſtquàm æſtuatio, id eſt, calor & dolor & fluxus humorum ceſſauerit. ℞. arſenici rub. olibani, myrrhę, ammon. ana. partes æquales fiant ex eis ſief cum ſucco coriandri: qui etiã cum uis uti eis, ſunt fricandi ſuper cote in ſucco coriãdri & collyrizandi. melius tamẽ eſt ut arſenicum ſæpe abluatur cũ aqua roſacea aut ſucco iam dicto. Et forte melius eſt ut hoc collyrium cum extremitate ſtili cotto inuoluto applicetur, quia ad placitum ſic poteſt remoueri & ſuper macula reiterari. Hic eſt dubium nondum deciſum. Vtrum ſcilicet in cornea ſint uenæ & arteriæ per quarũ rupturam poteſt fieri tarſati. Et uidetur quod ſic quia nutritur & uiuit, & quia patitur ſebel qui eſt panniculus accidens ex inflammatione uenarũ apparentium in ſuperficie coniunctiuæ & corneæ. In oppoſitum arguitur. Quia quantumcunq; eſſent minutæ adhuc apparerent, Item eſſent plenę ſanguine qui non eſt diaphanus, & per conſequens nõ eſſet perfecte diaphana, imo in aliqui. partib. colorata. Item ſi oculus uidet uaporem & impeditur ab eo, multo magis impedietur à præſentia ſanguinis in cornea. Credo conformando me dictis. A. & cæterorum & experientię quod in ea ſint uenulæ & arteriæ minutiſsimæ, quæ ſunt diaphanę, & nõ repletæ ſanguine, ſed humiditate prima de ſecundis, facta diaphana, & tranſparente ſecundum ipſius corneæ exigẽtiam, ſed cum multus ad oculos fertur ſanguis, ſang. replentur & apparent. Et ad argumenta in oppoſitum dico, quòd ſi uapor impediat uiſum, iſtæ tamẽ nõ impediunt cũ ſint diaphanæ, ſicut cornea, neq; uidẽtur ab ipſa ſeparatæ cum ſint minutiſsimæ & ei ſimiles.

De lachrymis ſiue diſtillatione oculi. Cap. 26.

Lachrymæ, diſtillatio oculi ſunt termini ſynonymi ſignificantes hãc diſpõnem, quæ diffinitiue eſt ægritudo ſecundum quam oculi ſemper apparẽt humidi humiditate aquoſa, & qñq; currunt guttæ. Vel breuius. Lachrymæ ſunt humiditas aquoſa ab oculo profluens, & in alia ueritate ſunt ægritudo in uia, cum uiſum impediat prohibendo debitam delationem ſpecierum uiſibilium per corneam, & hæc non ſunt niſi ſuperfluitas aquoſa reſecata in ſecunda, tertia, aut quarta digeſtionę. Aquoſitate nanq; genita in hepate per ſecundam digeſtionem, & poſtea expulſa cum ſang. ad chilim magna pars eius tãquam ſuperflua expellitur per uenas emulgentes ad renes, & deinde à ſanguine colata expellitur per poros uritides ad ueſicam & mingitur. Reliquum autẽ ipſius aqoſitatis quod remanſit cum ſanguine ut uehiculum ſit ipſius ſanguinis, penetrat cum ſanguine ad extremitates uenarum quæ ad oculos terminantur & fit lachryma. Generatur ſecundo materia lachrymæ in tertia digeſtione in extremitatib. uenarum, cum ſanguis conuertitur in primam humid. de ſecundis, eſt enim illius tertiæ digeſtionis ſuperfluitas, & hæc ſimul eſt materia lachrymarum & etiam ſudorum, licet ẽt prima aquoſitas ſit materia ſudoris. Tertio reſecatur ſuperfluitas aquoſa in quarta digeſtione cum prima humiditas de ſecundis tranſmutatur in ſecundam & tertiam, & tamen tertia, ſcilicet cambium tranſmutatur in quartam, ſcilicet in gluten & membrorum ſubſtãtiam. Duæ enim in quarta digeſtione reſecãtur ſuperfluitates, altera craſsior, & eſt illa immundities quę apparet in corporis ſuperficie, & ex hoc genere ſunt muchinarium, cerumẽ auriũ &c. Altera ſubtilis quæ aliquando in uaporẽ, aliquando in ſudorẽm paucum & ſubtilem conuertitur, & delata ad oculos in lachrymas conuertitur. Duæ autem ſunt uiæ per quas hæc materia lachrymarum ad oculos defertur. primo per uenas exteriores frontales & temporales ad oculos terminatas, ſecundo per uias intrinſecas peruenientes ad oculos & per foramina quæ ſunt ĩ orbita. Poteſt addi tertia uia quia humiditas fluẽs per nares quandoq; per foramina oſsium naſi ad oculos terminata deriuatur ad oculos, ſicut econtrario collyria poſita in oculis deferẽtur per eadem foramina narium ad os. unde quinta tertii, ſentitur in ore ſapor alcohol poſitæ in oculo, huiuſmõi autem ſignum eſt quia multis humiditatib. deſluentib. per nares oculi lachrymantur.

Species lachrymarum ſunt duplices. Quædam uoluntariæ prouenientes, aut ex triſtitia dum fit cerebri conſtrictio, & conſequenter humiditatis aquoſæ expreſsio, aut ex lętitia per quam fit cerebri dilatatio & ſuorum meatuum, & conſequenter per canales dilatatos humiditatis aquoſæ effuſio, & ſimiliter fiunt in ira propter caliditatem dilatantem & materiam mouentẽ ad exteriora, de quarum cura nõ eſt ſermo in propoſito. Aliquæ aũt ſunt inuoluntariæ. Et ſunt duplices, quædam natiuę, & quædam temporales ſiue accidẽtales, quarum quædam ſunt antiquæ, quædam nouæ. Et iſtarum quædã ſequuntur alium morbum ſicut feb. aſpata cerebri & his ſimilia. Quædam uero non. Et primæ remouentur cum remotione ægritudinum quas ſequuntur. Secundę uero quãdoq; ſunt continuæ, quandoq; interpolatæ ſecundum differentiam cauſarum à quibus pendet. & omnes iſtæ ſunt duplices, quædam ſcilicet calidæ & quædam frigidæ. Sunt tamen quædã lachrymæ accidentales conſequentes ultimam debilitatem omniũ uirtutum oculi & cerebri ac reſidui corporis, quæ accidunt in propinquis morti, & hæc nõ fiũt à uirtute expellente, ſed fiunt à grauitate humiditatis inclinantis deorſum, quo etiã modo fiunt oregmones in propinquis morti. Et de his ſæpe in prognoſticis & in aphoriſmis & lib. reg. fit mẽtio &c.

Cauſę lachrymarũ in genere ſunt quatuor. Defectus membri ſuſcipiẽtis, ſcilicet oculi. Defectus membri mittentis, puta capitis & cerebri. Præſentia materiæ. Et uiarum latitudo. Ex defectu quidem oculi dupliciter. Aut quia caro lachrymalis amota eſt, aut à generatione deficit, cuius defectus eſt dicendus morbus in numero diminuto. Aut eſt debilitas ipſius oculi, & maxime contentiuæ. Defectus autem membri mittentis quod eſt cerebrum, aut caput ſaltem mediate, licet à toto corpore ad caput poſsit hæc materia deriuari. Eſt autem in uirtute contentiua non potente retinere debite, aut digeſtiua ſuperfluitates multiplicante, aut in expulſiua non potente inſenſibiliter reſoluere, aut per loca conuenientia expellere, & hoc propter malam complexionem ipſius cerebri frigidi & humidi ſecũdum plurimum ex tempore aut ex natiuitate cõtractam, aut propter malam eius complexionẽ, aut propter apoſtemata ipſius cali. & frig. aut mixta, aliquando accidunt propter feb. maxime ſanguineas facientes multas materias euaporare ad caput, quæ deinde in humiditatẽ aquoſam condenſantur, aut liquefaciunt materias ipſius cerebri, unde ad loca ſuppoſita fluunt. Præſentia aũt materię eſt cauſa lachrymarum, aut ratione ſuæ multitudinis, aut ratione ſuæ acuitatis expulſiuam ipſius capitis ſtimulantis. Latitudo autem uiarum ſiue intrinſecarum ſiue extrinſecarum ad hoc adiuuat ſicut ad cæteros fluxus. Et quãdoq; cauſæ lachrymarum ſunt primitiuæ, ſicut frigus forte mordicãdo oculos, & exprimendo multo magis quàm calor. Similiter res ſternutationem inducentes &c.

Signa lachrymæ ſunt uiſui nota. Defectus carnis lachrymalis etiã ſenſui ſubiacet & habetur ex relatu ægri, aut aliorum, quia forte fuit abſciſſa ungula nimis profunde in lachrymali domeſtico: aut quia impreſsit fiſtula in eodem quæ ſua ſanie corroſit carnem lachrymalem, aut quia curata eſt cum corrodentibus, aut cauſticantib. aut quia hic defectus fuit à natiuitate contractus cum ſemper habuerit lachrymas.

Signa debilitatis oculi ſunt quia oculus facile recipit ſuperfluitates, unde fit frequenter ophthalmicus, aut quia naturaliter eſt eminens albus, cuius debilitas eſt à natiuitate cõtracta, & maxime cũ parentes ſui fuerint debiliũ oculorũ eſt enim morbus hæreditarius. Signa ſumpta ex parte cerebri ſunt ſigna debilitatis digeſtiuę, cõtentiuæ & aliarum uirtutum, nam ſi abſolute debilis eſt, uirtutes omnes ipſius & organorũ ab ipſo ſunt diminutæ. Si uero digeſtiua debilis ſit multiplicãtur ſuperfluitates in ipſo. Si uero cõtentiua ſit debilis quæcunq; ſuperfluitas in ipſo aggregata etiã ſi pauca ſit quãprimum fluit ad membra ſuppoſita. Sed fortaſſe quidam inſtabit, quia hoc eſt ex fortitudine expulſiuæ nõ ex debilitate contentiuæ. Ad quod dicendum, quod ſi hæ materiæ expellantur ab ipſo per uias à natura inſtitutas hoc arguit fortitudinem expulſiuæ. Si uero fluant non per loca conuenientia ſicut

ſicut ad oculos, pulmonem, neruos, arguitur potius debilitas contentiuæ quàm fortitudo expulſiuæ. Signa autem ægritudinum quæ ſunt cauſæ earum debilitatum cerebri, uel uirtutum eius malæ complexionis, malæ compoſitionis & apoſtematum, habenda ſunt ex his quæ in capitulis præcedentibus dicta ſunt. Signa materiæ. Si multa ſit eſt grauitas capitis & dolor eatenſiuus aut grauatiuus ipſius, aut quia forte hæ materiæ undiq; profluunt ab ipſo cerebro. Si uero materia ſui acuitate ſit cauſa lachrymarum cognoſcitur ex dolore acuto in capite necnon caliditate lachrymarum. Signa uero latitudinis uiarum ſunt priuatio ſignorum aliarum cauſarum, & quia uenæ in fronte & temporib. multum latæ & amplæ uidentur. Signa lachrymarum quę natiuæ ſunt habentur ex relatu. Signa lachrymarum in propinquis morti ſunt ipſa mortis propinquitas. Signa lachrymarum calidarum habentur ex relatu ægri, aut quia ulcerant partes quas attingunt, necnon interdum frequẽs ſternutatio ægri materia flueote per uias intrinſecas. Signa quòd ſequãtur alias ægritudioes aut cauſas primitiuas ſunt pręſentia ipſarum ægritudinũ aut cauſarum primitiuarum.

Prognoſticum. Primum. quæ natiuæ ſunt non curantur, niſi proueniunt ex ſuperflua humiditate per decurſum ætatum uſq; ad ætatem iuuentutis corrigenda. Secũdum, lachrymæ antiquæ difficillime curantur. Tertium. lachrymæ ſequẽtes alias ægritudines curantur, ſi curari poſſunt, ſi uero non. non. Quartum, lachrymæ diuturnæ frequenter perducunt ad fiſtulam lachrymalem. Vltimum. quæ proueniunt ea defectu totali uel maioris partis carnis lachrymalis nõ curaotur, eſt enim caro lachrymalis frenum lachrymarum qua remota etiam in corpore temperato fluerent lachrymæ. Sed hic remanet dubium nondum diſcuſſum, à quibus partibus oculi lachrymæ fluant, an à lachrymali domeſtico an ſylueſtri. Ad quod dicendum quòd à lachrymali domeſtico ſecundum plurimum cum ad ipſum plures uiæ & latiores terminẽtur. A lachrymali autem ſylueſtri modicum, cum ad ipſum pauciores uiæ & ſtrictiores, ſcilicet uenæ & arterię temporales terminẽtur. Sed dicit Beneuenutus, quòd lachrymæ licet appareant in lachrymalibus, proprie tamen fluunt à duobus foraminibus paruis in fine pilorum palpebrarum, uno in palpebra ſuperiori, altero in inferiori apud lachrymale domeſticũ. Et ſubdunt aliqui quòd lachrymæ quæ ueniunt propter animi accidentia, ſcilicet triſtitiam, iram, & huiuſmodi, profluũt à foramine inferiori cum hęc animi accidentia in corde fiãt. unde rationabilius eſt ut effundantur ex palpebra inferiori, quæ magis communicat cordi quàm ex ſuperiori. Quæ autẽ ueniuot per alias cauſas magis cerebro communicantes defluunt per foramen palpebrę ſuperioris. Ex iam dictis facile colligimus ſolutionem quorundam problematum. Primum quare in riſu fluunt lachrymæ: & in triſtitia niſi ſit uehemens & ſubita non fluunt. Huiuſmodi enim eſt cauſa quia in riſu & gaudio fortis ſit expãſio humorum & caloris ad circumferẽtiam totius & etiam per uiam cuiuſdã impreſsionis cerebri factæ in riſu fluunt lachrymæ. In triſtitia uero paulatim facta non fluunt lachrymæ, quia ſit retractio humorum & ſpirituũ à circunſerentia ad centrum, ſed in ſubita ſit compreſsio cerebri & expreſsio humiditatum. Et ex eadem cauſa in timore non fiunt lachrymæ, quia ſubito retrahuntur humores, & ſpiritus ad cor. Sed in ira quandoq; fiunt lachrymæ propter uehementem agitationem, expanſionem, & commotionem humorum ad exteriora, & hoc uerum eſt nõ in principio iræ ſed in proceſſu cum calor magis eapanditur.

Secundum problema, quare habẽtes oculos lachrymoſos iudicantur luxurioſi. Sed hoc ſolum habet ueritatem in quibuſdam, in quibus oculi ſunt lachrymoſi propter ſubtilitatẽ & mobilitatem humorum, & latitudinem uiarum cũ caliditate. Hæ enim ſunt cauſę cõcurrentes ad hoc ut homines ſint luxurioſi. Vbi autem haberent oculos lachrymoſos ex aliis cauſis, problema non contineret ueritatem. Verum potius ecõtrario poſſumus dicere luxurioſos habere oculos lachrymoſos, quia in ipſis debilitantur uirtutes omnes & proprie cerebri, quare merito abundant lachrymæ, necnon cæteræ ſuperfluitates.

Tertium problema, quare in forti intuitu alicuius obiecti fiunt lachrymæ. Cuius cauſa eſt, quia in tali intuitu debilitatur oculus, merito fixionis ſpirituum ſecundum habitudinẽ unã. Secundo à luminæ & obiecto oculi ita fixi debilitantur imo quandoq; in eis fit etiam quidam motus doloris. Tertio muſculi ita fixi ſecundum habitudinem unam eatenduntur, & ita ipſis remanentibus extenſis per aliquod tempus ſit humiditatum oculi expreſsio.

Quartum, quare lachrymæ ridentium apparent frigidæ. Dicendum iſtud prouenire, quia propter expanſionem caloris ad faciẽ in riſu, redditur facies calida, & lachrymæ minus calidæ quàm ſit facies, apparent frigidæ, ſicut urina eaiſtẽtis in balneo, mićta ſuper coxam ſuam apparet frigida, cum tamen ſit calida. Ad hoc adiuuat, quia in ridente calore expanſo ad eateriora lachryma redditur frigidior. In plorãte uero eſt econtrario duabus cauſis ſupraſcriptis contrarijs.

Quintum, quare uiſo aliquo obiecto delectabili uel audito fluunt lachrymæ. Huius enim cauſa eſt, quia ut dictum eſt in lætitia calor & humores exterius expanduntur & uię dilatantur, quare &c.

Cura lachrymarum. Si ſequantur cauſas primitiuas aut ægritudines alias, fit per remotionem illarum cauſarum & ægritudinum ſi remouibiles ſint, & cum hoc intendatur confortationi membrorum, ſcilicet oculorum cum ſtipticis moderate & prohibeatur fluxus humorum ad oculũ debite ſeruato regimine. Si uero ſequantur defectum carnis lachrymalis non integrum nec pro maiori parte, curantur cum impoſitione pulueris citrini ab Auicẽna & Raſi in diuiſionib. laudati. Recipe ſarcocollæ nutritæ. ʒ.10. ſief memithe. ʒ.3. licij, aloes, ana. ʒ.2. croci. ʒ.2. ſemis ſpumæ maris. ʒ.8. aggregẽtur & ſubtiliſsime terantur. puluis etiam factus ex thure ſiue fumo thuris, qui melior eſt ſarcocolla & aloe, eſt ad hanc rem etiam præſtantiſsimus, ſed medicinæ iſtæ ſint præparatæ cum aqua decoctionis myrti. Si uero lachrymæ proueniunt, ſecũdum quod eſt ut plurimum, ex præſentia materiæ multæ aut acutæ cum debilitate uirtutum cerebri & oculorum & latitudine uiarum, aut ex pluribus de cauſis ſupraſcriptis, Cura completur ſex intentionibus. Prima euacuat. ſecunda diuertit. tertia cauſas debilitatia cerebri remouet ipſumq; confortat. quarta fluxum intercipit. quinta oculum confortat. ſexta ordinat regimen conueniens ſex rerum non naturalium. Prima intentio completur cum minoratione materiæ, ut cum pilulis de hiera ſimplici, cui agaricus addi poteſt materia eaiſtente frigida, aut cum pilulis aſſaieret, ſi magis ad caliditatẽ declinat. Et fiat digeſtio in materia calida, cum iuleb roſ. aut ſyrupo de papauere, ſi calidior ſit. Si uero frigida cum melle roſaceo. Et breuiter cum exiccantibus in omni diſpoſitione, ſed calefacientibus aut infrigidantibus ſecundum eaigentiam materiæ & membrorum, non autem cum ſubtiliãtibus neq; aperientibus, imo inuiſcantibus & incraſſantibus. Eradicatio autem fiat cum pilulis cochiis aut hiera compoſita. G. in frigida, aut cũ aureis in cali. & cũ his mixtis in mixta.

Diuerſio autem completur cũ lotione brachiorum & crurium, & totius corporis frictione deſcendendo, necnõ cum balneis aeris, aut aqueis in quibus ſudor prouocetur. Magnifice enim conferunt & conſumendo materiam aquoſam & diuertendo. Item cum maſticatoriis & gargariſmatibus adhoc proprii. Et tandem, cum cætera non ſufficiunt, cum cauterio in commiſſura coronali, quod eſt ad hoc pręcipuum, maxime in cauſa frigida. Tertia autem intentio, ſcilicet capitis confortatio dupliciter completur. Vno modo remouẽdo cauſas debilitantes cerebrum. Alio modo confortãdo ipſius uirtutes & ſpiritus multiplicando & confortando cum ſibi propriis per uirtutem primam tertiam & quartam. Si ergo cauſæ debilitantes cerebrum fuerint ægritudines aut cauſæ primitiuæ remoueantur ſi remouibiles ſint. Si uero fuerit complexio ipſius cerebri naturalis, lapſa humid. et frigid. quæ eſt ſecundum plurimum cauſa huiuſmodi, tunc cum eiſdem poterit corrigi cerebrum, & confortari ſicut eſt ſacculus ex milio & ſale torrefactis: corticibus citri, maiorana, calamintha, ſtœcade, cipero & ſimilibus. Quibus, ſi maior fuerit frigiditas & humiditas addi poſſet ſemen naſturtii & ſinapis. Qui ſacculi calefiant ſuper latere calido uino potẽte aſperſo, & applicentur parti capitis anteriori & medio, aut caput lauetur cum lixinio eaiccante & confortante. Ex cinere uitis & ſtipitum caulium in quo decocta ſit maiorana,

bachara,

bachaca, folia lauri, & in fine cum uno cyatho uini potentis antiqui maluatici lauetur. Aqua ardens capiti applicita eſt in hac diſpoſitione ultima. Confortatur ẽt cerebrum, & mala complexio frigida & humida corrigitur cum interius ſumptis, ſicut theriaca, & mithridato, diãbra, & electario de gemmis cum ſpeciebus Meſue, pliris arcoticon Nicolai, & tandem cum aqua ardente, cuius parum à. ʒ. una uſq; ad. ʒ. ʒ. bibatur & teneatur os clauſum. Si uero fuerit mala complexio calida corrigatur cum frigidis & ſic. ſicut cum ſacculo ex milio torrefacto & roſis. cuius ſi maior fuerit caliditas addãtur ſandali, ſed forte præſtantius eſt hæc extrinſeca omittere, nam ſi calida fuerit, cerebrum diſcraſiant, ſi frigida, humiditatem exprimunt & augent lachrymas. Procedatur ergo cum interius ſumptis ſicut cum iuleb, roſ. ſyrupo de papauere aut diacodion cui aliquid ſpecierum diãbrę, uel diamuſci ad cerebri confortationem addi poteſt, & cum odoribus, quos require in capitulo de catarrho. Quarta autem intentio, ſcilicet fluxus interceptio, completur ſi materia fluat per uias extrinſecas cõſtrictiuis, fronti & temporibus applicitis, de quibus ſermo præceſsit in ophthalmia. Sed proprium in hac diſpoſitione in materia frigida eſt quod ponit Meſuæ ex inuentione Democriti. Recipe lanam ſuccidam non ablutam, & combure & cinerem eius diligenter tere, & ex eo cum albumine oui line frontem & tempora, mox enim materiei fluxum amputat & lachrymarum. Multa huiuſmodi dicta ſunt ſuperius in ophthalmiam ualentia in cauſa calida, & frig. & mixta. Sed his non potentib. intercipere fluxum, ueniendum eſt ad ſectionem uenarum ſicut in ophthalmia dictum fuit. Si uero materia fluat per partem intrinſecam hæc non conferunt, ſed intercipiẽdus eſt fluxus neceſſario cum interius ſumptis, ad quod optime confert diaolibanum deſcriptione Nicolai, dãdo ex ipſo. ʒ. s. cum. ℥. 1. uini albi calidi, in quo coctum ſit olibanum per tres aut quatuor horas poſt cœnam leuem. In cauſa uero calida ſumat unam ex pilulis his. Recipe thuris. ℈. 1. mirrhæ, opii, croci, ana grana quinq;, fiant pilulæ cum ſyrupo de papauere. Grana quoq; thuris ſimiliter myrrhę deglutita adhoc conferunt, & non eſt in his timor de ſtupore, & propterea ab ipſis & ſimilibus non eſt incohoandum, & multa alia remediorum genera adhoc require in capitulo de catarrho. Quinta intentio, ſcilicet oculi confortatio completur cum rebus menſurate ſtipticis præcipue cũ puluere Raſis ualente in cauſa mixta. Sed in cauſa calida remoueatur piper, & ex hoc fieri collyrium cum aqua myrti confert. Et adhoc iuuat puluis tutiæ ablutæ ſolus cum aqua myrti. Item puluis oſsium mirobalanorum combuſtorum, cum dicta aqua. Item Recipe tutiæ præparatæ cum aqua myrti. ʒ. s. coralli albi & rub. oſsium mirobalanorum chebulorum cõbuſtorũ, ſumach, gallarũ, aloes, olibani, opii. an. ℈. s. pulueres ſubtiliter triti miſceantur cum aqua infuſionis dragaganti & gummi arabici, & eſt optimum. Vltimum, cui nõ eſt par per deſcriptionem Meſue ex inuentione Zrizes regis Medorũ conferens lachrymis, ardori, aſperitati oculorum & ferè omnibus ægritudinibus ex cauſa calida, & etiam aliqualiter in mixta & confert principio cataractæ, & qui uidet unam rem quaſi duas. Recipe ſarcocollæ nutritæ in lacte mulieris diebus pluribus. ʒ. 4. dragaganti albi, olibani, ſcorię ferri, margaritarum non perforatarum ana. ʒ. 1. ſpicæ indæ, cadmiæ, auri & argenti, acatiæ ana. ʒ. s. amyli, ceruſæ ana. ʒ. 3. tutiæ pręparatæ ſubrubeæ. ʒ. 3. tere omnia cum ſucco granatorum acetoſorum, & fac ſiccari ſicut prius, deinde cum aqua infuſionis hueg, ideſt acori, ultimo cum aqua ſolatri, deinde pone camphoræ. ʒ. s. ſacchari albi, aur. 1. deinde tere ultima contritione, & fiat ex medietate eius ſief cum aqua roſ. ex alia medietate alcohol ſubtiliſsimus, & poſſumus etiam eo uti cum albumine oui & lacte etiam mulieris, eſt enim optimum cõfortans oculum. Sed nota quòd pulueres præſtantiores ſunt in lachrymis, quia fortius imprimunt & etiam magis oculis inuiſcantur & adhærent ſi non faciant ardorem. Aqua tamẽ ardens, ſecundum quod diu expertus eſt quidam ex ſociis, cõfert optime ad exiccandas lachrymas in cauſis multum frigida & humida, ſi lachrymale cum hac balneetur aliquoties in die. Sed quærit aliquis, quare medicamina applicanda oculo in lachrymis, imo in omni paſsione oculi niſi ubi ſanguis flueret & ubi etiam timeretur de exitu uueæ, debent eſſe cõmenſuratæ ſtipticitatis & non fortis. Et in aliis membris cũ uolumus conſtringere aut repercutere utimur fortiter ſtipticis. Dicendum quòd oculus fortificatus eſt ille qui lachrymas principaliter conſtringit & retinet. Fortificatur autem per ſtiptica menſurate & non per fortia. Quòd ſi quis inſtaret etiam de brachiis & cæteris membris. Repellunt enim à ſe uaſa confortata ſtipticis pharmaciis. Dicitur quòd non eſt ſimilitudo. quia in brachio & pluribus aliis membris ſimilibus materiæ fluunt per uenas ſuper quibus ſtiptica fortia apte poſſunt applicari, imo & ligaturæ repercutientes, ſed ſuper oculo non ſic, unde melius eſt in eo intẽdere omnino ad cõfortationem magis quàm ad ultimam ſtipticitatem ipſum debilitantem. In materia autem fluente ad oculos, applicamus ſuper uiis ſcilicet fronte & temporibus extremè ſtiptica, imo ferè ſic eſt in omni membro: applicamus fortiora ſtiptica ſuper uiis per quas materia fluit quàm ſuper parte recipiente. Ex his infertur opiata eſſe uitanda quantum eſt poſsibile. Sexta & ultima intentio, ſcilicet debitum regimen perficitur ut dicimus in catarrho.

CVm lachrymales oculorum anguli ſemper humidi uidentur, patiens quotidie ieiunus ingrediatur balneũ; & in oculum, iſtum alcohol mittat. Rec. tutiæ drach. 10. coralli rub. mirobalanorũ citrinorum, fricati aloes, omnium ana drachmas. s. piperis, drach. s. fiat ex eis puluis qui aſſidue mittatur in oculo.

In hoc capitulo ponit curam lachrymarum. Et primo curat per balneum de quo dictum fuit, & poteſt eſſe balneum aqueum & aereum ad exiccandum & diuertendum materiã. Secundo ponit curam per puluerem ſubtiliſsimum in oculo ponendum. ℞. tutiæ. ʒ. 10. corallorum rub. frig in primo, ſic. in ſecundo, mirobalanorum citrinorum, aloes ana. ʒ. 2. piperis. ʒ. s. fiat puluis, & ualet in cauſa mixta, & remoto pipere ualet in calid. & ſic patet textus &c.

De debilitate uiſus. Cap. 28.

DEbilitas uiſus, nocumentum, defectio, tenebroſitas, ſunt termini ſynonymi huius diſpoſitionis, de qua diuerſi autores ſub his diuerſis uocabulis determinant, quæ debilitas uiſus diffinitiue eſt actio uiſus diminuta corrupta uel ablata, uel læſio uiſus diminute corrupte uel ablate, nam cum Raſis non faciat aliud capitulum de corruptione uiſus, ab ablatione congruum eſt ut hoc cap. ſit commune his trib. modis læſionum. Ex quibus infertur hãc debilitatem eſſe accidens, licet etiam poſsit eſſe morbus, impediẽdo operationes uirtutum interiorum cerebri ſaltem per communitatem. Sed pro terminorum declaratione, ſciendum eſt actionẽ tripliciter lædi, ſcilicet diminute, corrupte, & ablate. Actio quidem ablata eſt, cum omnino aufertur, ſicut in uiſu cæcitas, & in appetitu omnimoda ipſius priuatio & dicitur mors appetitus. Actio corrupta eſt actio non conueniens alicui indiuiduo ſpeciei humanæ naturaliter diſpoſito ſiue ſibi ſano, ut exẽpli gratia in appetitu, appetitus carbonum & ſimilium non conuenientium ſpeciei humanæ, & in uiſu uiſus unius rei quaſi duæ ſint, & unius coloris pro altero. Actio ſecunda diminuta uel diminute læſa eſt cum minuitur operatio à perfectione operationis conueniente homini ſibi ſano, non tamen mutans ſpeciẽ, ſicut in appetitiua, appetitus remiſſus; aut nimis intenſus, ut caninus. Et in uiſiua, uiſio remiſſa. Non tamen eſt ſimile, de uiſiua, cogitatiua & aliquibus operationib. animalib. ſicut de apetitiua & multis aliis. Nam ille poteſt lædi diminute dupliciter, per remiſſionem, & intenſionem ſicut in appetitiua, Sed in uiſiua & in quibuſdam aliis non credo hoc euenire, ſcilicet, quòd lædantur per intenſionem, imo quanto eſt intenſior, & acutior, tanto eſt perfectior, etiã ſi quis haberet uiſum lyncis, licet multi ducti apparentib. rationibus opinentur contrarium. Et hæc omnia intelligenda ſunt ad bonũ intellectum, dico enim non eſſe poſsibile uiſionem lædi per intenſionem cum fortitudine uirtutis uiſiuæ, quæ maxime arguitur ex tolerãtia excellẽtium ſenſibilium, ſed ſine huiuſmodi fortitudine poteſt lædi per intentionem. ſecus autem in appetitiua & aliis, poſſunt enim lædi per intentionem etiam ſtante fortitudine appetitiuæ. Sed còntra, uiſio acuta eſt cauſa imaginationum, quarum cauſa non eſt uiſio obtuſa, ergo &c. Antecedens eſt, A. tertia tertii tractatu. 4. cap. de imaginationibus, ut cum uiſiua propter eius acuitatem uidet uaporem exiſtentem intra corneam,

corneam,quę oculus obtuſi uiſus non comprehendit,per huiuſmodi enim uiſionem imaginatur homo aliquod obiectũ eſſe in medio coram pupilla,quod tamen non eſt. Et confirmatur, quia huiuſmodi uiſio eſt corrupta,ergo læſa. Aſſumptum probatur, quia pro uapore ad intra oculum repræſentatur obiectum extra oculum coram pupilla. De hoc autem dicetur in cap.de imaginationibus. Quum triplex ſit ſpecies debilitatis uiſus iã dicta, uideamus ſubdiuiſionem uniuſcuiuſq; in ſuas ſpecies. Viſio enim diminuta duas habet ſpecies,quarum utraq; tripartitur. Sunt enim quidam male uidentes de prope,& bene de longe.Quidam ecõtrario, male de longe & bene de prope,Quidam male de prope & de lõge.Item aliqui bene uident in claro & res claras & albas.Et male econtra,ſcilicet res nigras,& in obſcuro, quæ diſpoſitio dicitur noctilopa. Aliqui bene in obſcuro & res nigras, & male econtra,quæ diſpoſitio dicitur aliar. Aliqui enim male uident utroque modo. Similiter uiſio corrupta duas habet ſpecies.unam,circa ſenſibile proprium,ſicut uidentes unum colorem pro alio, alteram circa ſenſibile commune. Et eſt quadruplex.Sunt enim aliqui errantes circa numerum, quibus unum apparet duo, & econtra. Aliqui circa motum & quietem,quibus res mota apparet quieſcẽs uel econtra.Aliqui circa figuram,quibus quadrata apparẽt circularia & ecõtra.Et aliquibus iſtorum apparent omnia in medio perforata,& aliquibus ſecundum latus abſciſſa. Aliqui errant circa magnitudinem, quibus res magnæ apparent paruæ & econtra.Quintò aliqui errant ſecũdum ſitũ, licet non ſit ſenſibile commune aut proprium, de quo forte quis mirabitur cum diſtantia & propinquitas plurib.ſenſib.poſsint ſentiri,& iſtorum aliqui iudicabunt res ſemper magis de prope quàm ſint. Aliquando omnia magis diſtanter quàm diſtent. Actio autẽ ablata non habet ſpecies niſi quod aliqui ſunt uidentes aliquid luminis,licet nihil diſcernãt.Et aliqui omnino nihil uidẽt.Sed hæc ultima ſpecies proprie dicitur actio ablata,prima autem improprie & apud communitatem.Et iſtæ omnes ſpecies aliquando ſunt ex tempore, aliquando ſunt ex generatione contractæ.

Cauſæ debilitatis uiſus in genere ſunt duplices, quædam per communitatem,& quædam per eſſentiam.Per communitatem dupliciter. Aut à toto, aut à membris particularib. ſcilicet,ſtomacho,cerebro,& ortis ab eo matrice & cęteris. Per communitatem à toto poteſt fieri debilitas uiſus ex omni genere malæ complexionis ſine materia, & cum materia communicãte oculo ſub forma humoris aut ſub forma uaporis & fumi.Ex caliditate enim ſuperflua totius accidit debilitas uiſus,ſicut in multum febrientibus,aut alio modo extreme calefactis,tum propter caliditatem reſoluentem ſpiritus tum propter uapores ad oculos delatos.Imo in febribus nõ ſolum accidit diminutio uiſus,ſed aliquando corruptio cum exiſtimant ſe uidere aliqua quæ non ſunt, & hoc propter uapores coram ipſa chryſtalloide ſituatos huiuſmodi res repręſentantes.Ex ſuperflua etiam humiditate & frigiditate accidit debilitas uiſus,ut in hypoſarca chronica ſpiritibus incraſſatis & paucificatis. Et ex omnibus cauſis addentibus repletionem corporis ſuperfluam,ſiue quo ad uaſa,ſiue quo ad uirtutem poteſt accidere debilitas in uiſu.Accidit tertio ex uehementi inanitione & ſiccitate, de qua Raſis in litera, ſicut in ethicis,aut alio modo conſumptis propter ſpirituum uiſibilium & humorũ paucificationem & tunicarum exiccationem.Et propterea in conualeſcentibus accidit debilitas uiſus ſpiritibus reſolutis & humido exiccato. Siccitas etiam cum materia melanch.maxime obeſt ſpiritibus uiſiuis tãquã ſibi maxime contraria ut ſuperius in melanch.licet frequentius uiſio lædatur à phlegmatica.Eſt ſecundo debilitas uiſus per communitatem à membris particularibus ſicut à ſtomacho frequentius eueniens propter ipſius malam complexionem frigidam & humidam cum materia phlegmatica ad caput uaporãte,de qua Raſis in litera.licet per præſentiam eiuſcemq; materiæ in ſtomacho exiſtentis poteſt actio oculi diminui & corrumpi.Item per cõmunitatem à capite propter omne genus ægritudinis,ſcilicet complexionis, compoſitionis,unitatis,& propter apoſt. ſed maxime cum hæ ægritudines ſunt in parte anteriori cerebri magis oculo communicãte. Nam partes integrantes oculum ſecundum magnam partem à parte anteriori capitis oriuntur. Vnde propter illius partis ægritudinem actio uiſus corrumpitur,diminuitur, & cum ultimantur,aufertur.Maxime autem uiſus debilitas accidit per communitatem à neruis opticis ad hoc ordinatis ut deferant ſpiritus uiſibiles à cerebro ad oculos,& econtrario ab oculis ad cerebrum,ſcilicet ad ſenſum cõmunem ſpecies uiſibiles.Et propterea in medio antequam exeant,in cerebro coniuncti fuerunt,ſiue crucientur ſiue nõ.Propter ergo ipſorum nocumenta,ut cum ſpaſmantur aut mollificãtur, aut diſcontinuãtur, accidit frequenter ut unũ appareat duo. Cum autem oppilantur non totaliter diminuitur uiſus, ſi totaliter,aufertur.Similiter cum patiuntur apoſt.aut ſolutionẽ continui ſecundum plurimum uiſus aufertur, & propterea cõtuſiones & inciſiones factę in parte anteriori cerebri frequenter uiſum diminuunt,corrumpunt & auferunt.Eſt etiã debilitas uiſus per communitatem ſecundi paris neruorum cerebri uenientium ad compoſitionem ſeptem muſculorum oculi,propter quorum nocumenta uiſus magis corrumpitur quàm minuatur, aut auferatur,faciunt enim frequenter unũ apparere duo, & etiam per ipſorum nocumenta oculi obliquantur.Et ſimiliter poteſt uiſus impediri per communitatẽ à matrice & cæteris membris, ſicut à palpebris cum patiuntur ſcabiem aut alias ægritudines ſibi proprias. Similiter à carne lachrymalis cum minuitur & cum lachrymale fiſtulam incurrit.Cauſę autem primitiuæ ſunt quęcũq; poſſunt huiuſmodi nocumenta totius membrorum particularium aut ipſius oculi facere aut conſeruare.Cauſę uero debilitatis oculi per eſſentiam ſumuntur à quatuor, ſcilicet, à compoſitione oculi,ſpiritib.tunicis,& humorib. A compoſitione quidem ut cum nimis magnus aut nimis eminens, nam propter eminentiã melius uidet in obſcuro quàm in claro,melius de prope quàm de longe,melius res nigras quàm albas &c. Ecõtra autem oculus profundus ſe habet in omnib. Licet abſolute cæteris parib. oculus profundus ſe habeat melius in omnib. iſtis quàm oculus eminens, ſicut & oculus paruus reſpectu cuiuſcunq; uiſibilis melius ſe habet q̃ oculus magnus. Secundo cauſæ debilitatis uiſus per eſſentiam ſumuntur à ſpiritib.nam quandoq; multiplicantur, quandoq; paucificantur, quandoq; ſunt craſsi,quandoq; ſubtiles,quandoq: clari, quãdoq; turbidi,quandoq; uniti,quandoq; diſgregati. Cauſæ autem multitudinis ſpirituum ſunt multitudo humorum & nutrimenti cum bonitate membrorum principalium & ſibi deſeruientium, & paucitate reſolutionis ipſorum. Paucificationis uero ſunt cauſæ contrariæ. Et coitus paucificat ſpiritus,& deterior eſt paucitas ſpirituum quàm multitudo eorũdem.Licet multitudo quandoq; noceat, cum ipſis multiplicatis non ſit liber eorum tranſitus per uias anguſtas. Et quia propter multitudinem ſiunt minus parui, hoc tamen rariſsime accidit, propterea dixit A.quòd eorum multiplicatio eſt melior uſus uel res &c. Cauſæ uero craſsitiei ipſorum eſt ſanguis craſſus ex quo generãtur frigid.& humid. & permixtio uaporum cum eis poſtquam geniti ſunt & ecõtra. Cauſæ ſubtilitatis ſunt ſubtilitas ſanguinis calid. & ſic. & eorum depuratio à uaporib. Mediocritas tamen in craſsitie & ſubtilitate eſt melior,& propterea uitanda ſunt præbẽtia nutrimẽtum nimis craſſum & ſubtile,& quæcunq; præter modum calefaciunt,infrigidant,humectant,& exiccant.Nec ualet ſi arguatur, quia calid. & ſic.plerunq; incraſſant humores reſoluendo partes ſubtiles terreis remanentib. & ita poterit eſſe in ſpiritib. Dicitur quòd nõ eſt ſimilitudo, quia ſpiritus ſunt ſubtiliſsimi naturæ aereæ,apti facillime per calid.& ſic.tranſire in naturam igneam,& ſic magis ſubtiliari. Cauſæ autem turbulentiæ ipſorũ eſt turbulentia ſanguinis ex quo generãtur,& turbulentia uaporum ſecũ permixtorum,ſcilicet poſtquam geniti ſunt, ſicut econtra cauſæ claritatis ſunt claritas ſanguinis,& eorum à uaporib.depuratio. Cauſæ autem primitiuę ſunt quæcunq; generant ſanguinem turbidum,& quęcunq; ipſum turbidant, ſicut omnes qualitates primæ modũ excedentes. Et econtra claritatis ſunt cauſæ contrariæ.Cauſæ uero unionis ſpirituum eſt aer tendens in obſcurum cum debita temperie, ſicut econtrario nimia lucidicas & aeris calid.ſuperflua eſt cauſa diſgregationis. Et ex his poſſumus uidere cauſas ſex ſpecierum diminutionis uiſus,& cauſas bonitatis uiſionis.Nã ſi ſpiritus ſint multi clari mediocres,ſit optima

tima uiſio de prope & de longe in claro & in obſcuro,& reſpectu cuiuſcunq; obiecti. Habentes autem ſpiritus his contrarios,ſcilicet,paucos,obſcuros,nimis craſſos aut ſubtiles, econtrario male ſe habēt in omnib.huiuſmodi diſpoſitionib. Habentes uero ſpiritus multos obſcuros & craſſos bene uident de longe,de prope uero male, bene res lucidas & albas male nigras, bene in claro,male in obſcuro,& melius magna quàm parua, & tolerant obiecta excellentia ſicut aſpectū ſolis,melius quàm habētes ſpiritus multos & claros & mediocres in ſubſtantia.econtrario ſe habent in omnibus oculi habentes ſpiritus his contrarios,ſcilicet paucos ſubtiles & claros.poſſet etiam eſſe tanta paucitas ſpirituum & obſcuritas, quòd omnino uiſus auferetur, ſicut in propinquis morti, & in quibus eſt integra oppilatio neruorum opticorum,diſgregatio etiam ſpirituum minuit uiſionem. Sicut econtra unio perficit,niſi modum excedant,quod rariſsime accidit Et omnes hæ cauſæ ſunt aut à principio generationis aut ex tempore contractæ.

Tertio ſumuntur cauſæ debilitatis uiſus per eſſentiam à tunica oculorum.A cóiunctiua quidem cū diu paſſa eſt ophthalmiam,licet aliqui ophthalmici clarius uideant quàm ipſi ſani.31.problematum, problemate.9. nam multis lachrymis fluentib.depurantur humores oculi & ſpiritus redduntur clariores.Ex nocumento etiam corneæ debilitaẽ uiſus, corrumpitur, & aufertur,cum enim patitur exituram & ulcus, ſi ſit in tota cornea uiſus aufertur,ſi partem pupillæ occupet, uiſus diminuitur,aut corrumpitur, & ſimiliter cū remanet ex ulcere cicatrix aut aliud ueſtigium, ſi ſit in medio apparent obiecta perforata ſecundum aliquam partem.Si in extremis coram pupilla, apparent obiecta diminuta ſecundum aliquā partem.Et quadrata quandoq; apparent rotunda propter diminutionem uiſionis,quia anguli non uidentur, quod etiam accidit cum obiecta ſint diſtantia.Si uero cornea ſit colorata colore rub.propter tarphati apparēt obiecta rubea. Si uero colore citrino ut in hicteritia, apparent omnia citrina & ſic erit actio corrupta reſpectu ſenſibilis proprii, tunc enim accidet de ſpeciebus ad oculum delatis, ſicut accidit de radiis ſolis ingredientibus per uitrum citrinum aut rub. apparent enim rubei aut citrini,nonnunquam etiam cornea exiccatur aut humectatur ſuperflue,ex quibus perdit paruitatem,et eſt cauſa diminutionis uiſus,aut ablationis. Et quandoq; etiam uapor exiſtens corá pupilla ſiue naturalis ſiue accidentalis, ſicut in principio cataractæ eſt cauſa corruptionis uiſus ſecū dum ſitum,nam aliquid iudicatur coram pupilla quod nō eſt Hic autem uapor & cataracta non ſolum poſſunt eſſe corneę adhærentes,ſed etiam uueæ & telæ araneæ & in quocunq; loco inter corneam & cryſtalloidem.Aliquando propter ſolutionem continui in cornea oculus non poteſt tolerare lumē nec uidet in claro licet forte in obſcuro, ex eo quòd trāſitus luminis non gradatim ſed magis ſubito peruenit, ſcilicet ad cryſtalloidē ut optime ſentit A.cap.de debilitate uiſus. Quādoq; fortaſſe hæc ratio dubia uidebitur, cum ſemper lumen ſubito penetret ad cryſtallinum, & non gradatim,neq; in tēpore.Sed per gradationem illam intellexit. A. modificationem quandam luminis factam per partes oculi, quæ ſunt ante cryſtalloidem,quæ modificatio quomodo ſiat ſubito à potentia finita difficile eſt uidere. Sed credo ſicut ſpecies ſubito multiplicantur,ita ſubito poſſunt moderari cum ſint intētionales, ſicut radii tranſeuntes per uitrum ſubito modificātur & colorantur ſecundum colorem ipſius quantum ad apparentiam.Et quandoq; cornea rumpitur & egrediuntur humores & uuea. Ex defectu etiā uueæ, quæ naturaliter debet eſſe nigra,debilitatur uiſus cū eſt min' nigra debito,ſic enim oculus efficitur albus, & ſi nimis nigra ſic efficitur niger. Et melius uidet in claro ſicut et contrarius in obſcuro.Aliquando foramen uueæ nimium dilatatur & dicitur alintiſar. Aliquando nimium conſtringitur, & tunc pupilla apparet parua,& dicitur conſtrictio pupillæ, quæ conſtricta naturaliter. melius uidet omnia obiecta quocunq; modo ſituata,quá oculus pupillæ latæ,licet habentes pupillam latam melius uideant in obſcuro quàm in claro,melius magna quàm parua,melius nigra quàm alba, & melius de prope quàm de longe, & ſemper iudicant obiecta minora quàm ſint,pupilla uero parua econtrario ſe habet in omnib. Ex hoc patet cauſa corruptę uiſionis reſpectu magnitudinis.Sed cōtra arguitur,quòd pupilla magna magis de prope uideat quàm parua.Sit obiectum æquale ita propinquum utriq; pupillæ ut à neutra uideri poſsit propter propinquitatem, elongetur paulatim æqualiter ab utraq;,tunc manifeſtum eſt quòd cōus pyramidis huius rei citius recipietur in pupillam magnam quàm paruam, ergo citius & magis de prope uidebit ipſum. Ad quod dicitur ꝙ argumentū concludit de obiectis maiorib.pupilla, ſed non de minorib.aut ęqualibus,nec ualet argumētū magis de prope uidet,ergo melius uidet. Et ſi argueret ꝙ obiecta minora pupilla de æque bene ſecundū conū ſuæ pyramidis recipiuntur in pupilla magna ſicut in parua, ergo æque cito ab utraq; uideri debent.Dicitur,negando conſequentiam, non enim ſufficit ſola receptio coni pyramidis in pupilla, ſed debita oculi diſpoſitio,quę eſt deterior in pupilla magna quàm in parua, neq; etiam ſpecies tranſeunt ita unitæ in magna ſicut in parua. Et ſi infertur ulterius, quòd quanto pupilla eſt minor deberet melius uidere, ſpecieb. tranſeuntibus magis unitis. Dicitur quòd non ſequitur, quia poteſt eſſe ita parua quòd extremitas pyramidis tranſeuntis per pupillam prius deperderetur antequam attingat cryſtallinum. Et hoc tenendo quòd ſpecies rei uiſibilis deferantur ad cryſtallinum ſub forma pyramidis. In tela autem aranea poteſt eſſe omne genus ęgritudinis,unde per nocumentum eius poteſt uiſus diminui,corrumpi,auferri,ſed tamen de nocumento eius autores non fecerunt mentionem tam ſpecialem, eo quòd eſt in profundo conſtituta non ita ſubiacens uiſui.aliarum uero tunicarum præter corneam,uueam & telam araneam nocumētum non eſt primitiuum ſed mediatum, lædunt enim uiſum communicando nocumentum his de quibus ſermo præceſſit.Credendum tamen eſt quòd omnes poſſunt pati malā cōplexionem cuiuſcunq; generis,malam compoſitionem,ſolutionem continui & apoſtemata.Quarto et ultimo læditur uiſus merito humorum. Albugineus ergo uel multiplicatur nimium,& hæc eſt una ex cauſis propter quam oculi ſunt nigri, aut paucificatur aut naturaliter aut propter ægritudinē chronicam uel acutam ipſum reſoluentem.Et hęc eſt una ex cauſis propter quàm oculi ſunt glauci,ſicut ſunt oculi multorum ægrorum & conualeſcentium, qui poſtea ſanitati reſtituti habent oculos nigros.Et non eſt dubium quòd iſti uidēt melius de prope quàm de longe,melius nigra quàm alba,melius in obſcuro quam in claro,contrarii autem contrario modo ſe habent. Aliquando albugineus obſcuratur aut propter uapores aut aduentum alterius materiæ ipſum turbidantis, aut quia propter aliquam ægritudinē taliter mutatur in ſubſtantia eius abſq; aduentu alterius materiæ, & tunc male uidet in omni diſpoſitione,licet minus male res claras in claro imo aliquando hac cauſa uiſus aufertur aliquando autē corrumpitur ut cum eſt in eo præſentia uaporis aut cataractę diminutæ.propter quod exiſtimatur aliquod obiectum eſſe coram pupilla quod non eſt.Cryſtalloides uero aliquando magnificatur,aliquando ſituatur uerſus corneam.Et hæ duę cauſę ſunt quòd oculi appareot glauci,ſicut contrarię faciūt oculos nigros.Aliquando nimis ſubtiliatur & non tolerat ſplendorem neq; bene uidet res albas, ſicut cum incraſſatur melius uidet in claro res albas, aliquando uero obſcuratur propter cauſas ſimiles, quæ dictæ ſunt in albugineo, & in omni diſpoſitione male uidet,ſicut enim eſt bene clarus eſt cauſa perfectæ uiſionis, aliquando cryſtalloides non eſt ſituata ex directo pupillæ, & ſi eſt eleuata ſurſum aut deorſum magis debito unū apparet duo.Si uero ad latera ſit ſtraboſitas. Nocumentum autem uitrei ut dicit A. non eſt primitiuum. ſed lædit uiſum pro quanto communicat nutrimentum cryſtalloidi, qui ab ipſo nutritur, ſi dat ipſi nutrimentum infectum aut opacum. Et propterea omnia uaporoſa, inflatiua turbidātia ſanguinem & ſpiritus,ſicut legumina,uina turbida,cœpæ & huiuſmodi ſunt uitanda.Ex his ergo iam manifeſtæ ſunt cauſæ oculorum,licet colorentur oculi frequenter ſecundum colorem cutis & complexionis dominium. Pro cuius rei ampliori notitia ſciendum eſt,coniunctiuam & omnes alias tunicas præter corneam & telam araneam eſſe uere coloratas, non diaphanas,non lucidas. Cornea autem & tela aranea ſunt diaphanæ non coloratæ neque lucidę, licet ſecundum.G. tela aranea ſit lucentiſsima aut infra. Albugi-

ncus

gineus uero & uitreus ſunt diaphani, licet albugineus magis non colorati nec lucidi. Cryſtallois autem ſola inter cæteras partes eſt diaphana non colorata, habens lucem propriam, qua cęteras partes oculi luminis ſuſceptiuas illuminat, imo in quibuſdam animalibus illuminat medium extrinſecum, ſicut in cattis, lupis, leonibus, ſerpentibus, buffonib. Sed ſolũ reſtat una cauſa ſumpta ex multitudine ſpirituum, per quorũ præſentiam oculus redditur glaucus & bene uidet in omni diſpoſitiões, ſicut per paucitatem ſpirituum oculus redditur niger & male uidet in omni diſpoſitione, quæ quidem paucitas ſpirituum accidit aut propter paucitatem nutrimẽti, aut diſpoſitione reſoluentes, aut propter oppilationem in neruis opticis, aut propter longum aſpectum rerum albarum & lucentium, ſicut accidit iter agentibus per niues, & qui ſolẽ intuentur, aut propter longam moram in tenebris, propter quam tandem ſpiritus paucificantur. Et hæc eſt una ex cauſis propter quam ſi quis diu contraxerit moram in tenebris, poſtea ueniens ad lucem magnam, ſubito excæcatur. Illi enim ſpiritus qui paucificati fuerunt propter longam moram in tenebris, propter lucem ualde intenſam, reſoluũtur antequã alii ſuccedant, & ſic remanent cæci, quę cæcitas deinceps auferri non poteſt cum de priuatione ad habitum non ſit poſsibilis regreſſus. Quam rem Dionyſius Syracuſanus ſæpe expertus fuit hoc modo excæcans multos, quos diu incarceratos tenuerat. Iam reſtat ut circa uiſionem corruptam aſsignentur cauſæ propter quid ſcilicet unum apparet duo, niſi enim effectus in proprias cauſas reſolueremus, nõ poſſemus ei curam debitam adminiſtrare. Sex ergo ſunt cauſæ ꝙ unum apparet duo. Prima ſumitur ex parte uelocis & inordinati motus, ſiue fluctuoſi ſpirituum deferentium ſimulachrum rei uiſę, prius enim quàm prima ſpecies recedat à ſenſu communi in quo fit iudicium, imprimitur ſecunda ſpecies eiuſdem uiſibilis delata per ſpiritum ſubſequentem propter agitationem in ſpiritu uiſibili deferente, ſicut apparet cum forma ſolis ſuſcipitur in aqua uelociter fluente, apparent enim duæ formæ ſolis, recepta noua forma in aqua antequam prima deſtruatur, & ſicut apparet gutta uelociter mota, ꝙ ſit una linea, & in baculo ignito uelociter circumducto ꝙ ſit circulus. Hoc autem accidit ebriis, iratis, his quibus caput eſt contuſum propter caſum aut offenſionem, quibuſcunque ex quacunque cauſa ſit hic motus inordinatus & fluctuoſus ſpirituum.

Secunda cauſa ſumitur ex parte humiditatis, ſeu uaporis ſeparantis ſpiritum uiſibilem in duas medietates, uel plures, quod accidit etiam habenti ſolummodo unum oculũ, & hæc ſeparatio poteſt eſſe ante cryſtallinum in ipſo cryſtallino, & poſt ipſum ſicut accidit in rheumatiſmis & in principio aquæ. Tertia cauſa, quando unus oculus magis ꝙ̃ alter cõtrahitur ſm rectitudinem, aut propter ſpaſmum illius muſculi, qui eſt ad retinendum oculum, aut propter contractionem unius nerui optici magis quàm alterius, aut alterius relaxationem, unde propter breuitatem uiæ ſimulachrum rei uiſæ citius defertur per unum neruum quàm per alium ad ſenſũ communem, & ſic primo ſimulachro non corrupto in ſenſu communi reliquum ſubſequitur. Quarta cauſa eſt diſcõtinuatio neruorum opticorum propter ſpaſmum unius duorũ neruorum aut amborum; unde ſpecies non uniuntur. Quod etiã poteſt accidere à caſu aut à percuſsione. Quinta cauſa ſumitur ex parte unius oculi contorti ſurſum aut deorſum ſicut in ſtraboſitate, non autem ad latera, quia in hac conuerſione unius oculi ſurſum aut deorſum ſpecies delatæ ad ſenſum communem non uniuntur in coniunctione neruorum, ſed tranſeunt ſeparatæ, non autem eſt ita in contorſione ad latera, quia in hac neruus opticus non tñ contrahitur. Et hæc eſt cauſa quam aſsignat Ariſt. 31. problematum, problemate. 7. Et G. 10. de utilitate particularum cap. penultimo, licet huiuſmodi ſolutio multas patiatur inſtantias, quas gratia breuitatis omitto. Sexta cauſa dicta eſt ſuperius de intentione Ieſu Hali, quando cryſtallinus eſt ſituatus à magis ſurſum aut deorſum debito, quod credo intelligendum eſſe altero cryſtallino non ſimiliter ſituato. Supereſt dicere cauſas corruptæ uiſionis reſpectu motus & quietis, reſpectu propinquitatis & diſtantiæ. Cauſæ enim quare quieſcens apparet moueri, eſt motus fluctuoſus, & inordinatus ſpirituum dę cuius cauſis dictum eſt ſuperius. His adde multitudinem uaporũ permixtorum ſpiritibus qui ſunt cauſæ inordinati motus ſpirituum ſicut in uertigine & ſcotomia ſufficiẽter dictum fuit, ſpiritus enim ſequitur motum uaporum ſecum permixtorũ, ſed de hoc ſufficiant quæ dicta ſunt in uertigine. Quòd autẽ mota appareant quieſcentia non credo contingere. Cauſæ autem ꝙ diſtantia propinqua appareant, ſunt cauſæ ſuperius dictæ, quod magna apparent parua, quia ſi res magnæ apparent paruæ etiam diſtãtia inter oculum & rem uiſam quamuis ſit etiam magna apparebit parua, & per conſequens res uiſa apparebit propinqua, & cauſæ quare propinqua apparẽt diſtantia, ſunt cauſæ his contrariæ. Et forte propter hanc cauſam diſtantia & propinquitas non ſunt ſextum ſenſibile commune, ſed ad magnitudinem reducuntur.

Signa debilitatis uiſus abſolute habentur ex relatu ægri. Quod ſi referre neſciat, aut ſi forte uelles ad excellentiam artis dicere, quas ægritudines patitur, cõſydera oculum & omnes partes eius quantum pupilla ſit dilatata, aut conſtricta, ꝙ̃ bene ſit clarus oculus, quàm bene moueatur, & conſydera diſpoſitionem membrorum, per quorum communitatem oculus poſſet lędi, & nunquid parentes eius fuerunt debilium oculorum, nam medicus exercitatus ſciet dicere, quas ægritudines patiatur, & quas uerisimiliter eſt incurſurus. Si uero oculus lædatur per communitatem à toto uel à parte cognoſcitur, quia præceſſerunt ægritudines totius aut alicuius mẽbri, cum quibus oculus eſt debilitatus, & quum augetur debilitas uiſus, & econtrario minuitur cum illæ minuuntur, & ꝙ debilitas ſm plurimum communicatur ambobus oculis, imo pluribus ſenſibus ſimul. Et ſi fuerint cauſæ calefacientes & exiccantes, apparet oculi concauitas & exiccatio, & læditur ex ieiunio, ab euacuatione, & ab aere calido & ſicco. & iuuatur à contrariis, & interdum, oculi apparent albi conſumpto albugineo, cum prius fuiſſent nigri aut medii &c. Et ſi ſint cum materia ſicut in febribus humoralibus aliquando corrũpitur uiſio uaporibus delatis ad oculum facientibus exiſtimare aliquod obiectum eſſe coram oculis, quod non eſt. contra uero ſi fuerit à frigiditate & humiditate, & proprie ſi cũ materia aderit inflatio oculi & forte cacexia, iuuatur à cali. & ſic. ieiunio, euacuatione, nocetur à contrariis. Et ſi fuerit per cõitatem à ſtomacho, aderunt nocumenta ſtomachi.

Et ſi fuerit cum præſentia materiæ phlegmaticæ, patietur oculus imaginationes albas. Et ſi in ſtomacho fuerit præſentia choleræ, patietur imaginationes citrinas, & ſi melancholię, imaginationes nigras, & ſm plurimum magis læditur ſtomacho pleno uiſus quàm uacuo. Et ſic diſcurre per matricem & alia membra. Si uero lędatur uiſus per communitatem ad caput, hoc declarant ipſius capitis diſpoſitiones pręſentes aut præteritæ, maxime in parte anteriori exiſtentes. Et etiam quia non ſolum uiſus læditur, ſed ſm plurimum omnis ſenſus aut plures. Ponit tamẽ A. caſum ſpecialem ꝙ propter nocumentum cerebri ſtat aliquando homo oculis apertis non potens claudere palpebras, nec uidens ſed audiens, quod eſt propter nocumentum communicatum neruis opticis & neruis mouentibus palpebras abſque hoc ꝙ communicetur quinto pari neruorũ cerebri, quod poteſt eſſe à cauſa primitiua & à percuſsione, & ſimilibus & à cauſa intrinſeca aut à mala complexione frigid. & ſic. & eſt quædam ſpecies congelationis. Si uero ſit in uiſu nocumentum per læſionem neruorum opticorum, ſcilicet apoſtema oppilationem, ſolutionem continui, eſt ſecũdum plurimum uiſus ablatus, ſed ſi propter apoſt. adeſt. feb. & ſi propter oppilationem adeſt grauitas ſine feb. & euenit ſubito ſecundum plurimum: ſi propter ſolutionem continui ipſa ſolutio eſt ſignũ. Cognoſcitur tamen oppilatio neruorum opticorum fricando unum oculum & tenendo alterum compreſſum, & uidere utrum in oculo fricato poſt fricationẽ aperto immediate comprę̃hendatur pupillæ illius oculi dilatatio & cõſtrictio, quibus apparentibus non eſt oppilatio cum ſpũs libere tranſeant, ipſis uero non apparentibus adeſt oppilatio in neruis opticis, & tu poſtea experire in alio oculo, tenendo primũ compreſſum. Si uero lædatur oculus per cõitatem ad ſm par neruorum ſm plurimũ ĩpeditur motus oculi, & euenit ſtraboſitas & frequẽter unũ apparet duo, ſtraboſitate facta ſurſum ad deorſum. Et cũ ſit ſurſũ, res uiſa apparet magis infra.

Et cum ſit deorſum appareat magis deſuper. Similiter ſi fiat ad latus dextrũ, res uiſa apparet magis in ſiniſtro & econtra.

Sed nunc agamus de ſignis debilitatis uiſus per eſſentiã. Si ergo fuerit propter malam complexionem aut compoſitionem aut magnitudinem oculi aut eminentiam, ſenſui nota eſt, ſubtilitas uero ſpirituum comprehenditur quia uidẽt ſine perſcrutatione ſicut ecõtrario in habentib. ſpiritus craſſos requiritur perſcrutari, aliter uehemens intuitus, & aliquandiu obiectum intueri ad bene uidendum. Similiter ſubtiles non tolerant longam moram uiſionis nec aſpectum rerum lucentium nec medium ualde luminoſum, ſed contra euenit habentibus ſpiritus craſſos. Et hi non bene uident in obſcuro ſicut priores, & bene uident de longe, male de prope, ſicut ſubtiles econtrario. Spiritus autem turbidi male uident ſm omnem diſpoſitionem, melius tamen in claro & res claras quàm in obſcuro & res nigras, & frequenter patiuntur imaginationes. Spiritus autem diſgregati cognoſcuntur per cauſas ipſos diſgregantes. Vt quia iter egerunt per niues & diu aſpexerunt res lucentes & albas, & immediate poſt illud, male uident in obſcuro. Aui. uero reddens rationem huius, ſcilicet ꝙ habentes ſpiritus craſſos ſicut ſenes, bene uident de longe, male de prope, & habentes ſubtiles econtrario, dicit, ꝙ ſi uiſio fiat extra mittendo, tunc radius uiſualis exiens ab oculo & tẽdens ad rem uiſam longinquam, ſi craſſus eſt ſubtiliatur, & ad medium reducitur proportionatum uiſioni. Si ſubtilis eſt, reſoluitur, ſed uidendo propinqua, ſi ſubtilis eſt in ſua ſubtilitate conſeruatur craſſus autem non ſubtiliatur quantum eſt oportunum pro uiſione, quare habẽtes ſpiritus ſubtiles melius uident de prope, ſed habẽtes craſſos melius de longe. Quæ opinio nullo modo ſaluari poteſt, nam per radium uiſualem aut intelligunt ſpiritum uiſibilem, eſtq; corpus ſicut manifeſte expreſsit Ieſus Hali & Gẽtilis. Et tunc ſequitur ꝙ uiſio non fiat in inſtanti, imo exiget tempus ualde magnum, ſcilicet, antequam ſpiritus tranſeat ad obiectum ualde diſtans, ſicut ad cœlum, non enim poſtquam corpus eſt, poſſunt trãſire in pleno, niſi cum reſiſtentia. Amplius hic ſpiritus in tanta diſtantia, & in tam frequentibus aſpectibus debent omnino cõſumi, etiam ſi eſſent multo pluris quantitatis immenſæ. Præterea, cum tranſeant per media diſtemperata, ut pura per ſphæram ignis, deberent corrumpi & ſic uiſio impediri. Rurſus quomodo hæc corpora tranſirẽt per ſphæras cœli quæ nequaquam ſolui poſſunt niſi daretur penetratio corporum, &c. Vltimo ex flatu uenti debet linea uiſualis impediri uento ſimul impediente aerem & ſpiritus. Non credo itaque ꝙ ſit poſsibile uiſionem fieri per exitũ ſpiritus ab oculo ad rem uiſam. Si uero per radium uiſualem intelligant ſpeciem ab oculo exeuntem ad rem uiſam, quod tamen non placuit Gentili, tunc ſtabit difficultas eadem nõ ſoluta, quam ipſi hoc ponendo, ſoluere uolunt, non enim appareret quomodo ſpiritus craſſus ſubtiliatur propter exitum ſpecierum, quæ ſunt intentionales nihil reſoluentes, aut minuentes de ſubſtantia oculi, aut ſpiritus. Præterea ſpecies intentionales quomodo poſſunt ſubtiliari aut incraſſari? Præterea, ſi ſpecies intentionales uadant ad obiectum, non propter hoc uidebitur obiectum, niſi ſimilitudo uel ſpecies obiecti ueniat ad ipſum oculum, quare uidetur fruſtra in uiſione tot ſpecies multiplicari. Si autem uiſio fiat intus ſuſcipiendo, ſpeciebus intentionalibus ab obiecto ad oculum tranſeũtibus, tunc dicit Auic. ꝙ obiecto exiſtente longinquo, cryſtallinus multum commouetur, ex qua forti commotione ſi ſpiritus eſt craſſus, ſubtiliatur & ad medium reducitur, ſpiritus autem ſubtilis nimium reſoluitur, ſed obiecto exiſtente propinquo non fit glacialis motus ita fortis, & per conſequens ſpiritus craſſus non ſubtiliatur, ſed ſubtilis bene uidet in ſua ſubtilitate conſeruatus, quæ opinio niſi haberet Auic. & reliquos autores ipſam defendentes, multum uideretur extranea, non enim apparet qua ex cauſa propter aſpectum ad longinqua glacialis moueatur non ab obiecto, quia eo quod diſtans eſt minus poteſt in glacialem imprimere q̃ ſi propinquum eſſet, & ſic ipſum minus commouere, non etiam à lumine medii, quia ſiue obiectum ſit propinquum ſiue longinquum idem eſt lumen alterans oculum glacialem & ſpiritus. Forte dicitur ſicut placet Iacobo Forliuienſi, ꝙ licet ſit idem lumen totale mouens oculum aſpicientem de longe & oculum aſpicientem de prope: non tamen uterque oculus totaliter irradiatur, quia maior multitudo radiorum rectorum peruenit ad oculum diſtantem quàm ad propinquum. Contra ſit a. oculus, ſpirituum craſſorum uidens b. obiectum ad diſtantiam pedalem, et. c. omnino ſimile b. ad diſtantiam bipedalem: manifeſtum eſt ꝙ ab eadem multitudine radiorum rectorum illuminatur a. oculus ſimul uidens b, et. c. Præterea omnes radii exiſtentes in medio luminoſo peruenientes ad oculum ſub forma pyramidis perueniunt ad oculum, ergo omnes tales recti perueniunt ad oculum, ergo non maior quãtitas radiorum rectorum peruenit ad oculum uidentis de longe q̃ de prope. Aſſumptum probatur, quia ſimile eſt de radiis & ſpeciebus uiſibilis, ſed ſtante oculo fixo ſm unum ſitum eleuato uiſibili, aut depreſſo, aut laterali moto: intra tamen diſtantiam in qua uideri poſsit ſemper ſpecies recte perueniunt ad oculum, ergo erit ita de aliis, ſic etiam in ſpeculo omnes ſpecies obiectorum quomodocunq; ſituatarum, & omnes radii uenientes ad ſpeculum recti perueniunt ad ipſum, ergo oculus ab ęquali quantitate radiorum rectorum irradiatur ſiue uideat de prope, ſiue de longe. Præterea ſi fieret uiſio in medio obſcuro, obiecto exiſtente in claro, ſicut eſt poſsibile, non apparet ꝙ habens ſpiritus craſſos deberet melius uidere de lõge quàm de prope, quia ſpiritus ſui non ſubtiliarentur à lumine medii. Et in hoc caſu habens ſpiritus ſubtiles debet longius uidere, q̃ habens ſpiritus craſſos, quis ſpiritus ſint ſubtiles in medio obſcuro & frigido in ſua ſubtilitate conſeruabuntur & craſsi non ſubtiliabuntur, imo incraſſabuntur. Nec etiam poteſt dici ꝙ ſpiritus magis ſubtilientur propter obiectum longinquum, quàm propinquum propter laborem, cum tantus labor & difficultas ſit uidere longinqua magna ſicut propinqua parua, quæ ratio placuit Iacobo Forliuienſi: imo æqualis difficultas eſt uidere quæcunque obiecta nimis de prope, ſicut nimis de longe, cum neque propter nimiam propinquitatem, neq; propter nimiam longinquitatem poſsint uideri, ergo in uidendo de prope & de longe ſpiritus æqualiter debet ſubtiliari. Latitudines enim difficultatis uiſionis propinqua & remota ſunt æquales, cum ambę ad non gradum potentię uidendi terminentur. Vltimo ſi propter uiſionem ad longinqua ſpiritus craſſus ſubtiliaretur, ſequitur quòd immediate poſt illud cum factus eſt ſubtilis deberet bene uidere de prope, cuius oppoſitum experimur. Solent ergo perſpectiui ſoluere dicentes, quòd quanto conus pyramidis rei uiſæ eſt acutior, tanto magis imprimit in uiſum, & ſpiritum uiſibilem amplius debilitat, ſed conus pyramidis obiecti quanto eſt diſtantior tanto eſt acutior, ergo quanto eſt diſtãtior, tanto magis imprimit in uiſum, & debilitat ſpiritum uiſibilem. Cum ergo ſpiritus ſubtilis ſit debilior ſpiritu craſſo magis debilitabitur ex diſtantia obiecti, quàm ſpiritus craſſus, quare non poteſt ita de longe uidere ſicut ſpiritus craſſus. E contra autem obiecto appropinquante conus pyramidis eſt obtuſior, & per conſequens minus imprimens in oculum; & propterea cũ maiori propinquitate ab oculo ſpiritus ſubtilis poterit uideri, cui parua impreſsio ſufficit ad uiſionem: non autem ab oculo habentes ſpiritus craſſos cum maior pro cauſanda uiſione neceſſaria ſit impreſsio. Sed contra, ſequeretur fieri ſaltum de extremo ad extremum ſine medio, & latitudinem actionis ſubito deperdi: quod patet, quia obiecto ab oculo recedente, donec in fine horæ non uideatur, nam continue intenditur per totam horam impreſsio obiecti in oculum, quæ tamen in fine horæ eſt ſub non gradu. Secundo ſequitur, quòd habens ſpiritus craſſos uideret obiecta minora, quàm habens ſpiritus ſubtiles, cõſequẽs eſt contra experientiam. Probatur conſequentia, quia quanto obiectum eſt minus, conus pyramidis eſt acutior cæteris paribus, & per conſequens magis impreſsiuus iuxta reſponſionem hanc, ergo, &c. Præterea lucidum ſiue album quanto eſt propinquius oculo, tanto agentius imprimit in oculum, ergo reſponſio falſa. Et confirmatur, quia omnis actio ſit per cõtactum & debitam approximationem agentis ad paſſum. Sed quanto obiectum magis appropinquat oculo magis ſibi approximatur, quare, &c. Quidam clariſsimus doctor reſoluit hos effectus in corrugationem pupillæ, id eſt partis corneę ex directo pupillę: uel pupillę, id eſt, foraminis uueę.

dicit

dicit ꝙ in pleriſq; ſicut in ſenibus corrugatur pupilla ex conſumptione humidi ſubſtantifici, quapropter minoratur ſm quamlibet partem ſui. In his ergo conus pyramidis rei uiſæ non ſuſcipitur niſi in parte nõ corrugata, quæ, quia parua eſt, nõ poteſt ſuſcipi niſi ſit paruus: nunc autẽ quanto res uiſa eſt diſtantior, tanto conus pyramidis eſt acutior, & per conſequens melius ſuſcipietur in parte non corrugata parua, & p conſequens melius uident de longe, q̃ de prope. Cõtra, quælibet pars pupillæ ſiue corrugata, ſiue non corrugata eſt diaphana, ergo in qualibet parte & in tota ſuperficie ſuſcipitur conus pyramidis, tenet conſequentia, & aſſumptum manifeſtum eſt ad ſenſum. Secundo ſequeretur, ꝙ deberet melius uidere obiecta parua q̃ magna. Conſequens eſt contra experiẽtiam, probatur conſequentia, quia conus pyramidis obiecti parui eſt minor, & per conſequens melius ſuſcipietur in parte non corrugata. Tertio ſequeretur, ꝙ iſti deberent curari per humectantia, conſequens eſt contra experientiam, nam curantur per exiccantia. Quarto, ꝙ hecticus ſenectutis, aut conſumptus ex ægritudine ex ſimili fundamento deberet melius uidere de longe q̃ de prope, conſequens eſt contra experientiam, ergo, &c. Quinto, hæc opinio eſt inſufficiens cum reperiantur iuuenes melius uidentes de longe q̃ de prope, & econtrario aliqui, quorum effectum cauſa non poteſt reſolui in corrugationem aut non corrugationem pupillæ. Item ſequitur ꝙ ſenes deberent æque bene uidere obiecta minora ſua pupilla, ſimiliter iuuenes, quod eſt contra experientiam. Illorum autem error qui reſoluerant hos effectus in ſpiritus magnos & paruos, tunicas & humores craſſos & ſubtiles facile deprehenditur. Credo igitur aliter eſſe dicendum. Pro cuius rei declaratione præſuppono primo uiſionẽ fieri per pyramidem uenientem ab obiecto ad oculum, cuius baſis eſt in obiecto, conus in cryſtalloide, hoc ſuppoſitũ communiter ſentiunt philoſophi & perſpectiui. Secundo ſuppono, ꝙ obiectum poteſt eſſe ita diſtans, ut non uideatur, eo ꝙ conus pyramidis non attingat ad cryſtalloidem in qua fit uiſio. Et ſi attingat ita debiliter imprimit, ut non ſufficiat ad uiſionem, ſimiliter obiectum poteſt eſſe ita propinquum, ut non uideatur, eo ꝙ conus pyramidis, licet perueniat ad pupillam, non tamen peruenit ad cryſtalloidem ſub forma pyramidis impeditus à foramine uuæ, aut ſi perueniat ita debiliter imprimit, ut non ſufficiat ad cauſandum uiſionem. Hoc ſuppoſitum experientia probatur. Tertio ſuppono, ꝙ reſpectu cuiuſcunque obiecti uiſibilis eſt ſignanda certa diſtantia in qua optime uideri poteſt, ita ſcilicet, ꝙ nec ſub maiori illa, nec ſub minori in eodem medio ita bene uideri poteſt, quæ diſtantia non eſt eadem reſpectu omnium oculorum. Si enim reſpectu alicuius obiecti pedalis diſtantia ſit optima oculo temperatiſsimo habẽti ſpiritus ſatis multos mediocriter ſubtiles & optime illuſtres cum cæteris circunſtantiis facientibus ad optimam uiſionem. Maior diſtantia requiritur habenti ſpiritus craſſos, cum qua ſcilicet, maior diſtantia obiectum fortius imprimat in oculum, & maior diſtantia requiritur habenti ſpiritus ſubtiles, cum qua minori debilior fiat impreſsio. Quarto ſuppono, ꝙ reſpectu cuiuſcunque obiecti eſt ſignanda certa diſtantia in qua illud obiectum ex natura ſua fortiſsime imprimit in oculum impreſsione faciẽte ad uiſionem & oculum debilitante, quod nõ prouenit niſi quia reſpectu cuiuſcunque obiecti eſt ſignandus conus ſuæ pyramidis determinatæ acuitatis, cum qua optime imprimat in oculum, ita ꝙ maior aut minor non ita imprimeret in oculum. Hoc experientia patet, & pro parte ſequitur ex ſecundo. Et hæc diſtantia non eſt illa, de qua dictum fuit in tertio: iſta enim diuerſificatur ſecundum diuerſitatem oculorum: hæc uero eſt una & eadem ex natura rei & reſpectu omnium oculorum. His præmiſsis ſoluitur problema, nam reſpectu cuiuſcunque uiſibilis habenti ſpiritus craſſos requiritur illa diſtantia in qua obiectum fortiſsime imprimit in oculum impreſsione faciente ad uiſionem optimam illius obiecti ab oculo, quia ſpiritus craſſus non facile patitur ab obiecto. Et hæc diſtantia eſt maior illa quæ requiritur oculo temperato ad uiſionem illius, cum minor impreſsio ad eius optimam uiſionem ſufficiat. Et quæ requiritur oculo temperato eſt maior requiſita habẽti ſpiritus ſubtiles, huic enim ualde parua impreſsio ſufficit ad uiſionem, & à magna oculus debilitaretur. Cum hoc tamen ſtat ꝙ oculus temperatus melius uideret in omni diſtantia quàm habẽs ſpiritus craſſos, & quàm habens ſpiritus ſubtiles. Et ſimilis ſolutio aſsignanda eſt reſpectu habentium tunicas & humores craſſos aut ſubtiles.
Contra ſequitur ꝙ oculus ſpirituum ſubtilium deberet uidere ad maiorem diſtantiam, quàm oculus ſpirituum craſſorũ quia ultra diſtantiam, in qua oculus ſpirituum craſſorum exigẽs fortiſsimam impreſsionem optimè uidet, remittitur impreſsio uſq; ad non gradum: ergo erit deuenire ad impreſsionem optimè proportionatam oculo ſpirituum ſubtilium. ad quod dicitur, ꝙ non ſolum ſufficit determinata impreſsio ab obiecto ad benè uidendum; ſed etiam determinata coni acuitas oculis proportionata. exigit autem oculus ſpirituum ſubtilium conum obtuſiorem, & oculus ſpirituũ craſſorum conum acutiorem, & temperatus medium inter hos. contra ſequitur, ꝙ oculus ſpirituum craſſorum poſſet uidere obiecta magis parua, quàm oculus ſpirituum ſubtilium; poſtquã exigit conum acutiorem: nam quanto obiectum eſt minus cæteris paribus, conus eſt acutior. negatur ad quod deducitur; nam licet ratione coni acutioris debeat melius uidere: tamẽ deficit impreſsio ſufficiens, quæ debet eſſe fortis in oculo ſpirituum craſſorum, & debilis in oculo ſpirituum ſubtilium: quanto enim obiectum eſt minus cæteris paribus, tanto minus imprimit: ſed, ubi obiectum paruum ab utroque uideri poſſet maior diſtantia exigeretur oculo ſpirituum craſſorũ, quàm oculo ſpirituum ſubtilium. & ex hac opinione infertur, ꝙ non oẽ agens quanto eſt propinquus paſſo, tanto fortius agit: licet enim illud ſit uerum in actione reali; non eſt uniuerſaliter uerũ in actione ſpirituali, ut docet experiẽtia.

Signa debilitatis uiſus propter nocumenta tunicarũ, aut humorum ſumuntur, ſicut ſtatim in exemplo declarabo. occurrit tibi Sortes conquerens de mala ualetudine oculorũ: debes igitur ipſum oculum diligenter aſpicere notando cõpoſitionem, quàm eminens ſit, & quàm magnus. quòd, ſi uideres eminentiam præter modum, ac magnitudinem; nunciare potes ipſum eſſe debilium oculorum, & procliuẽ in multas paſsiones de repletione, & ꝙ ad præſens non habet perfectum uiſum. poſtea etiam conſydera, utrum oculus ſit ſtraboſus: &, ſi ſtraboſitas ſit ad latus dextrum; tunc ipſi nuncia, ꝙ res uiſæ debent ei apparere magis in parte ſiniſtra, quàm ſint: et ſi ſtraboſitas ſit ad ſiniſtrum; nuncia oppoſitum. ſi uerò ſit ſurſum, & notabilis; res debent apparere magis deorſum, quàm ſint. &, ſi ſtraboſitas ſit deorſum; nuncia contrariũ, &c. Et ſi ſtraboſitas ſit ſurſum, aut deorſum notabilis in uno oculo tantum, una res apparebit duæ. poſt hoc conſydera diſpoſitiones ſingularum partium palpebrarum carnis lachrymalis coniunctiuæ: &, ſi quæ erunt diſpoſitiones præter naturales; nunciare potes nihil interroganti, cum iſtæ uiſui ſubiacent. poſt hoc conſydera corneam, nunquid habeat puſtulam, uel ulcus: quæ comprehenduntur ex ſignis ſupraſcriptis in cap. ſuo. ſi uerò nullum iſtorum habuerit; conſydera, nunquid ſit aliquod ueſtigium in cornea: &, etiam ſi eſt cicatrix; nuncia præceſsiſſe ulcus. ſi uerò albedo alterius generis, ipſe paſſus eſt defluxum humiditatis ad oculum. poſt cuius reſolutionem hæc macula remanſit: &, ſi huius macula, quæcunque modi ſit, non ſit ex directo pupillæ nullo modo uiſum impedit: ſi uerò ex directo pupillæ occupans totam pupillam; conſydera, an ſit peruia, aut non: ſi enim ſit peruia; potes nunciare, quod apparet, ut uideat per quoddam uelum. &, ſi eſt alba; obiecta apparent alba: &, ſi citrina; citrina, & ſi rubea, ut in tarſati rubea, & ſic de ſingulis coloribus. ſi uerò non ſit peruia, & occupet totam pupillam; tunc nuncia, quòd nihil uidet, niſi forte ſplendorem. ſi uerò macula illa in peruia occupet medium pupillę ſolum dic, ꝙ omnia obiecta apparent in medio perforata. ſi uerò ſit in latere dextro pupillæ; obiecta apparebunt diminuta in latere ſiniſtro. &, ſi in latere ſiniſtro; apparebunt ex oppoſito diminuta. &, ſi in parte ſuperiori, aut inferiori; obiecta ſimiliter apparebunt diminuta in parte ſuperiori, aut inferiori. ſi uerò nullum iſtorum fuerit; conſydera, an ipſa tunica cornea ſit bene peruia, an non. ꝙ, ſi non; conſydera, utrum proueniat ab humiditate ſuperflua: quod declarabitur, quia teſa eſt, oculus plenus, & multę humiditates profluũt à capite, & oculo, & præceſſerunt cauſę replentes, tunc dic ei, ꝙ diminute uidet,

det, ac ſi per uelum aſpiceret. &, ſi illa imperuietas multũ aucta ſit; dic, ꝙ patitur irim prouenientem ex reflexione luminis cryſtalloidis ad nobem oculi, id eſt, ad humiditatem, quæ eſt in cornea, aut in albugineo; ſicut in maiori mundo fit iris ex reflexione radiorum ſolarium à nube ipſis oppoſita. ſi uerò imperuietas corneæ proueniat ex ſiccitate; tunc apparet, ſicut corrugata, oculus diminutus cum pauca effuſione humiditatum ab oculo, & cerebro: & tunc nihil habet niſi, quia diminute uidet, ac ſi uideret per uelum, ut ſupra. poſtea conſydera pupillam, id eſt, foramen uueæ, utrum ſit dilatatũ, aut conſtrictum præter modum. quod, ſi extremè pupilla dilatata ſit, aut conſtricta; ferè nihil uidebit. ſi autem notabiliter dilatata, aut conſtricta; non tamen extremè uidebit omnia maiora quàm ſint propter conſtrictionem: propter dilatationem uerò omnia minora, quàm ſint. poſt hoc cõſydera, nunquid uideatur homo oculi, id eſt, forma aſpicientis in oculum. quòd, ſi non uideatur, tunc iſtud eſt aut ex defectu corneæ, aut albuginei, aut cryſtalloidis, aut telæ araneæ. ſi quidem uideris corneam obfuſcatam non ſolum ex directo pupillę, ſed in aliis partibus; argue, quòd ſit ex nocumento eius. ſi autem uideris corneam bene peruiam, argue albugineum turbidatum, uel telam araneam, uel cryſtalloidẽ: inter quæ diſtinguitur interrogando ęgrum, an appareat ipſi nubes prohibens uiſum, & tunc eſt ex nocumento albuginei obſcurati: uidet enim parum, aut nihil. ſi autem non uiderit nebulam, & non apparet homo oculi, ut ſuprà; tunc indica turbidationem telę araneæ, & cryſtalloidis.

Pro quo ſciendum, quòd homo oculi, ſiue idolum oculi, quod eſt forma aſpicientis, eſt in tela aranea, per quam reflectuntur ſpecies aſpicientis in oculum, ut eſt apud Halibatem tertio theoricæ, & apud Gal. 10. de utilitate particularum. 6. cap. cuius hæc eſt litera. Pupillæ idolum in hac tela aranea uelut in ſpeculo quodam conſiſtit; eſt enim lenia, & micans ſuper omnia ſpecula. ſed contra ſequeretur uiſionem non perfici in cryſtalloide: cuius tamen oppoſitum omnes arbitrantur. conſequentia probatur; quia, ſi à tela aranea, quæ eſt ante cryſtalliodem: reflectuntur ſpecies uiſibiles, ſicut in ſpeculo: ergo aliqualiter terminat ſpecies uiſibiles, ſicut & ſpeculum. ergo, cum non perfectè tranſeant ad cryſtallinum; non fiet uiſio perfectè in cryſtallino. ad quod dicitur, ꝙ in ſuperficie cryſtallini, cui hæc tela aranea tenuiſsima eſt immediata; perficitur uiſus, & ſimul ab hac tela, & ſuperficie cryſtallini reflectuntur ſpecies, & ſunt cauſa apparitionis hominis. ſed hanc Gal. appropriauit talæ araneæ tanquam parti denſiori. neque etiam ualet argumentum, reflectũtur aliqualiter ſpecies per telam araneam: ergo non tranſeunt ſpecies ſufficientes pro uiſione ad cryſtallinum. nam à quocunque membro fiat reflexio; certum eſt etiam ſpecies tranſire per neruos opticos ad ſenſum communem. ſi autem nullum iſtorum nocumentorum, quæ dicta ſunt appareant tibi aſpicienti in oculo; tunc conſydera, utrum nocumentum ſit in neruis opticis, & tunicis ſequentibus cryſtalliodem: & tunc facias experimentum, de quo ſuprà, an pupilla per conſtrictionem, & alterius oculi compreſsionem dilatetur, & conſtringatur, an non. ſi non; tunc argue oppilationem in neruis opticis, aut in tunicis poſterioribus oculi, & nuncia ei ipſum non uidere. ſed inter oppilationem neruorum, & tunicarum diſcernitur; quia, ſi ſubito euenit, & ablata ſit uiſio, ſubito eſt in neruis opticis: ſi uero paulatim; eſt in tunicis poſteriorib. ſed in qua ſit, eſt difficile comprehendere. cognoſcitur tamen cauſa nocumenti, an ſit mala complexio, an apoſtema: & etiã quæ ſpecies malę complexionis, & apoſtematis per ſigna horum propria ex capitulis generalibus perquirenda. quod, ſi uideris oculum bene diſpoſitum ſm omnes partes apparentes, & uides ipſius debitum motum non ſtraboſitatem, non oppilationem; iudica ipſum eſſe ſanum, niſi forte haberet imagines per eſſeoriam, aut per communitatem, de quarum ſignis infra dicetur in capitulis propriis: aut niſi forte haberet dolorem, qui per uiſum à medico cognoſci non poteſt: aut forte unum apparet duo propter aliquas ex cauſis ſupraſcriptis, quæ uiſui non ſubiacent: aut niſi haberet diminutam uiſionẽ cauſa ſpirituum, de qua ſuprà.

Aliud ponendum in practica eſt, ut per ſigna propria diſtinguamus inter cauſas colorum oculorum, ut ſciamus effectus in proprias cauſas reſoluere, & eiſdem curam adhibere, ſi oportuerit. ſi ergo occurrens tibi habeat oculos glaucos; debes conſyderare primò, an color cutis totius corporis, & pilorum ſit ſimiliter glaucus, id eſt, albus: & tunc hanc albedinem oculi debemus in dominium cõplexionis phlegmaticæ corporis, & humorum reſoluere. ſi uerò non habeat ſimilem colorem in cute, aut in pilis; debemus quærere, an hæc glaucedo ſit contracta à generatione, an ex tẽpore propter aliquam diſpoſitionem præcedentem. ſi ſit ex tempore, & habeat oculos aliqualiter concauos, ſcilicet, magis cõſueto, & exiccatos; prouenit ex diminutione humoris albuginei: præcipue ſi non uideat ita bene res ſplendentes, & in claro, ſicut conſueuit. ſi uerò hęc albedo ſit naturalis; quærendum eſt, an benè uideat in omni diſpoſitione, an non: ſi benè; eſt illa albedo ex altera duarum cauſarum: aut ex multitudine ſpirituum, & claritate, aut ex magna relucentia cryſtallini: inter quę diſtinguitur: nã, ſi fuerit hõ bonę habitudinis, benè coloratus, abũdans in ſanguine, & ſpiritu; credẽdũ eſt illã glaucedinẽ prouenire ex multitudine, & claritate ſpirituũ.

Si uerò haberet diſpoſitiones his cõtrarias; prouenit ex relucentia cryſtallini. ſi uerò non benè uidet in omni diſpoſitione, imò melius in obſcuro, q̃ in claro; poteſt ex tribus cauſis cõtingere: aut ex paucitate albuginei, aut ex parua nigredine uueæ, aut ex magnitudine cryſtallini, ſiue poſitione eiꝰ uerſus partẽ anteriorẽ oculi: inter quæ diſtinguitur: quia, ſi ex paucitate albuginei oculus apparet concauus, depreſſus non plenus. ſi uerò ex pauca nigredine uueæ, aut ex defectu cryſtalloidis, hoc nõ apparet. ſed inter illa duo diſtinguitur, quia, cum cryſtallois eſt magna, aut poſita uerſus partẽ anteriorẽ, apparet albedo oculi cũ relucentia. ſi uerò ſit ex defectu uueæ, apparet oculi albedo ſine relucentia: ſed inter magnitudinẽ cryſtallini, & poſitionẽ eius uerſus ſuperficiẽ oculi diſtinguitur: quia, qñ eſt locata multũ uerſus ſuperficiem: uidet nigra, bene etiã in obſcuro: alba uerò male etiã in claro. ſed, qñ albedo prouenit pp magnitudinẽ cryſtallini: æqualiter benè, aut malè uidet in claro, & in obſcuro: ſed tñ non ita benè uidet in aliqua diſpoſitione, ſicut eſt conueniens. & ex ſignis cõtrariis ſi cõſyderaueris ſigna diſtinctionis cãrum colorũ nigrorũ, cõprehẽdere poteris. hæc dixi, quæ nunquã legi, neq; audiui. Tu autẽ ſi in aliquo eſt erratũ, corrige &c.

Prognoſtica. Primum. defectus uiſus per communitatem ad neruos opticos ſm plurimum irremediabilis eſt, niſi tribus, aut quatuor diebus corrigantur. Secundum. defectus uiſus propter paucitatẽ ſpirituũ, & cauſas inanientes eſt deterior, quàm propter craſsitiem eorum, & cauſas replentes. tertium. debilitas proueniens propter cryſtalliodem, & telã araneam eſt deterior cæteris, & minus corrigibilis.

SI, cum debilitate uiſus humiditatis ſigna apparuerint manifeſta, quæ tempore famis, & exercitij parumper† diſſoluantur; pilulæ cochiæ multoties aſſidue erunt tribuendæ. nutrimentum quoque patientis deſiccatiuum eſſe debet. & æger ſæpe uomere cogendus eſt. pulueres etiã deſiccatiui oculis ſunt mittendi.

SCHOLION.

Diſſoluantur) manuſcriptus textus habet diſſolui uideantur.

Hoc capitulũ diuiditur in tres partes. in prima ponit curã debilitatis uiſus pp humiditatẽ phlegmaticã exiſtentẽ in toto, aut in cerebro, aut ſtomacho, aut alio mẽbro, oculis etiã cõicatam. ſub qua ẽt cõprehẽditur cura illius, quæ eſt pp turbulentiã, & craſsitiẽ ſpirituũ. in ſecunda parte incipiente, ꝙ, ſi cũ prædicta, ponit curã illius, quæ prouenit ex inanitione totius, & exiccatione tunicarum, & humorum oculi, nec nõ ex paucitate, & ſubtilitate ſpirituum. in tertia ibi,

Confectio alcohol, reuertitur ad ponendas medicinas locales ponendas in oculo pro curatione debilitatis uiſus ex repletione. à cuius cura incipit in principio capituli.

In prima parte omnia clara ſunt, niſi quòd, quamuis ſolũ ponit medicinam euacuantem humiditates phlegmaticas, ſcilicet pilulas cochias, & non ponat digerentia, ut breuitati indulgeat, dat tamen ea intelligi. quorũ ſuperius multiplicem poſuit deſcriptionem, ad quæ recurre. intellige etiam dum dicit, Aeger ſæpe uomere cogendus eſt, ſcilicet cum facilitate, donec cibus, & materia phlegmatica ſtomachum

chum replens,oculis communicãs fit educta: uomitus enim uiolentus facit oculos exire,ipſos debilitans,& materias ad ipſos præcipitans:propterea oculi in uomitu ligandi ſunt. nutrimentum patientia debet eſſe deſiccatiuum ; tum quia paucum,tum quia actu,& potentia ſiccum.quapropter à nimio potu,& brodialibus eſt cauendum.

Quòd, ſi cum prædicta ægritudine affuerint ſiccitas, & corporis obfuſcatio; nutrimentum erit augendum, & uinum in potu eſt tribuendum,ac ſuper caput ipſius aqua tepida fundenda, & incuruatio ſuper eam facienda. balneum præterea ingrediatur:in quo tamen non multum ſudet. naribus quoque oleum de amygdalis dulcibus, atque auribus eſt immittendum.oculis uerò lac mulieris adoleſcentis quaque die eſt inijciendum:quod etiam frequenter fieri conuenit.hæc uerò debilitatis uiſus ſpecies fortior ſit in tempore famis,& dum uenter uacuus fuerit.

Ponit curam debilitatis uiſus contingentis ex ſiccitate: ad quã ſequitur corporis obfuſcatio ſanguine,& ſpiritu paucificatis,in qua lac imponendum eſt oculis.adoleſcentis debet eſſe,quia magis humidum,magis uiuificum, & ſpirituoſum:amplius ſpiritus,& oculos confortans.

Confectio alcohol, quod ualde acuit uiſum, qui à cauſa humoris debilitatur.Recipe tutiæ ablutæ,et ſiccatæ drach. 20.deinde extrahatur ſuccus ſampſuci uiridis, & per noctem unam reſidere dimittatur, & coletur. ex quo tutia conſperſa dimittatur,quouſque ſiccetur:poſtea teratur deinde ſumantur zingib.piperis nigri,macropiperis, chelidoniæ omnium ana.drach. 2. ſalis ammoniaci drach. 1.cum tutia fuerit drach.20. poſt hæc omnia terantur, & ex ſucco teneri fœniculi conſpergantur.& ſiccata iterum terantur, & reponantur:&, cum neceſſe fuerit; oculis immittatur. ad hoc præterea ualde confert ſief de fellibus.

Quod dicit in tertia parte notum eſt.eſt enim puluis iſte exiccatiuus,reſolutiuus uaporum,& humiditatis turbidę,& ipſius cum lachrymis eductiuus, & cũ hoc ingreditur tutia, & chelidonia oculum confortantes.collyria etiam de fellibus, & quædam alia pro ampliori doctrina iſtis adiungantur,&c.

Cum debilitas uiſus dupliciter eueniat per eſſentiam, & communitatem:ab ea ſcilicet,quæ per communitatem euenit,eſt inchoandum.& primò ab illa, cuius cauſa eſt totius corporis repletio,aut alicuius particulæ oculis communicantis maximè ſtomachi,cerebri,& neruorum:horum enim communitate frequentius uiſus debilitatur;quia communitate aliorum membrorum maximè ſtomachi,cum uaporum multitudine,tum uiarum latitudine,tum quia directè reſpicit oculos,& partem cerebri anteriorem.

Cuius curatio quinque exigit intentiones curatiuas: prima euacuat:ſecunda diuertit:tertia regit membrum mittẽs: quarta oculum confortat: quinta ordinat debitum regimen ſex rerum non naturalium.prima quidem intentio, ſi cauſa repletionis fuerit ſanguis,qui dominatur,perficitur cũ phlebotomia.aut alia euacuatione huic proportionali: necnon prouocatione hæmorrhoidarum,& menſtruorum, ſi eorum retentio fuerit cauſa:& ſimiliter, cum euacuatione cuiuſcunque humoris,cuius cauſa oculus debilitatur. de quibus omnibus nec non digeſtiuis ſuperius ſufficienter dictum fuit in plurib.cauſis.&, ſi materia fuerit in ſtomacho, prouocetur uomitus:ſed leuiter iteratis uicibus;ne uomitus impetuoſus materias oculos præcipitet, & ipſos debilitet. Secunda intentio perficitur cum frictionibus, uentoſis,clyſteribus,crurium lationibus.item,ſi expediret cum phlebotomia uenarum nocræ,& quæ ſunt poſt aures,&c. ut ſuprà in ophthalmia,aut in his locis ſanguiſugæ applicentur.ſummopere tamen caue à nimia ſanguinis euacuatione;nam ſpiritus paucificantur,quorum magna copia eſt neceſſaria ad uiſus fortitudinem.ſi uerò materia fuerit phlegmatica,aut alterius generis;diuertenda caputpurgiis,maſticatoriis,gargariſmatibus. caputpurgia tamen per nares poſtponantur, quantum poſſibile eſt.ultimò uerò his non ſufficientibus fiat cauteriũ, aut in occipite,aut in coronali:potentiale,aut actuale: quod melius eſt,de quo ſuprà. Tertia intentio,ſcilicet membri communicantis regimen,& maxime ſtomachi,perficitur cũ confortantibus digeſtiuam eius,& arcentibus uapores à capite præmiſſa euacuatione:ad quod in cauſa frigida optimè confert triphera minor.item chebuli conditi,& proprie in mane ſumpti;in calida uerò triphera deſcriptione Meſue in capite de debilitate uiſus,cuius eſt hic textus. Sabor triphera mirabilis uiſum confortans,cuius accidit impedimentũ propter fumos ignitos cholericos,aut ſalſos: & eſt ei impreſsio fortis;reducit enim oculos ad formam nigoris adoleſcẽtiæ. ℞.mirobalanorum citrinorum,chebulorum,& indorũ ana.ʒ.2.ſ.belliricorum,emblicorum. ana.ʒ.2. ſacchari.ʒ.6. tere in uaſe lapideo,& funde ſuper ipſum aquæ fontium claræ aſpergendo parum poſt parum & hoc fac per triduum, deinde permitte exiccari,& poſtea ſparge ſuper ipſum diſtillando ex oleo roſ.& amygdalarum.& contere per alios tres,& iterum permitte exiccari:deinde accipe roſarum,ſandali, cubebæ,machaſar,id eſt,ſandali citrini,cordumeni,ana.ʒ.2.ſpodii,macis ana.ʒ.1.ſucci galliæ muſcatæ.ʒ.1.ſ.deinde accipe ſacchari albi lib.1.& fac ex eis formulas ſimiles auellanis,& da quolibet mane ana.ʒ.2.ad.ʒ.3.cum aqua calida. & in hac cauſa optimè confert ſaccharum roſ.& mirobal.citrini conditi.quarta intentio perficitur cum his,quę in oculo ponuntur complexionem,& unitatem conſeruantibus, præſeruantibus,& curantibus,ſi quid nocumenti impreſſum ſit, & ſpiritus,& humores illuſtrantibus.ex quibus eſt aqua communitatis facta ex fœniculo,uerbena,roſa,chelidonia,ruta,per diſtillationem,aut decoctionem.& in cauſa frigida optimè confert collyrium ex laminis auri ſuperius deſcriptum in cõſeruatione oculi.aliud collyrium in cauſa calida deſcriptione Meſue: confortat enim uiſum debilem,& ſedat multitudinem lachrymarum.℞.antimonii loti,& præparati in aqua pluuiali circa dies uiginti,tutiæ præparatæ,climiæ,id eſt,ſpumæ argenti,uel auri ana.ʒ.6.marchaſitæ.ʒ.4.tere unũquodque per ſe,& tere benè per dies plurimos cum aqua pluuiali multoties,donec ſiccentur aquæ eorum: deinde terantur cum aqua fœniculi multoties cum continuitate dierum aliquorum,ſimiliter donec exiccentur: tertio uero cum aqua ſampſuci:quarto cum aqua rutæ: quintò cum aqua chelidoniæ:deinde exiccentur,& addatur cum eis ſedenegi præparati,id eſt,lapidis hematitis,& croci,ana.ʒ.1.margaritarum non perforatarum.ʒ.2.muſci.ʒ.1.tertiam,camphoræ.℈.ſ.& proiice ipſa in mortario cũ prædictis. deinde adde ſumach.ʒ.ſ.tere,uſquequo exiccentur, & fac alcohol: & adminiſtra mane,& ſero; quoniam probatum eſt & expertum.quod, ſi non uolueris ipſum adminiſtrare in forma alcohol; diſtempera cum aqua roſata,aut fœniculi,ſecundum quod eſt conueniens ſuo propoſito, &c.

Quinta intentio completur, ut infrà.ſit aer temperatus, aut parum à temperie declinans ſm exigentiam diſpoſitionis corrigendæ.uitandus eſt aer fumoſus,uentoſusq́, nebuloſus,ualde clarus,& nimium obſcurus.habitetq; in domo nõ alba,neque nigra:ſed coloris medii,& proprie uiridis declinantis ad obſcurum,aut clarum ſm exigentiam diſpoſitionis corrigendæ:aſpectus enim rerum uiridium maximè cõfert: ſicut aquę uiridis,aut exiſtentis in uaſe uiridi:in qua ſi oculi ſupercalefacti teneantur aperti tempore æſtiuo; confert in uiſus cõfortatione.& ſimiliter aſpectus gemmarum uiridiũ, ſicut ſmaragdi,ſimiliter ſpeculi uiridis optimè enim confortat.ſit eius potus uinum ciſiolum benè clarum, pauciferum, aut mediocris uinoſitatis lymphandum magis,aut minus cũ aqua benè conditionata ſm diſcraſiam temporis, & circunſtantiarum exigentiam.non bibat tamen niſi in prandio, & cœna,& non ſuperfluè,neque bibat in fine menſæ: ſed,poſtquam potauerit aliquid uaporis repreſsiuum accipiat; ut citonia,aut pyra condita,aut coriandrum confectum,aut præparatum.ſit eius panis benè conditionatus, in quo aliquid fœniculi,aut ſimiliũ uiſum confortantium ponatur. ſint eius ſalatæ cappares,ruta,uerbena,chelidonia,fœniculus,endiuia, ſcariola,ſparagi,cicorea,lupuliq́. uitetur lactuca. quæ ſalatæ condiantur cum aceto non multum acuto,aut cum uino granatorum,& agreſta ſm diſpoſitionis exigentiam. melius tñ eſt,ut coquãtur,ut ſint facilioris digeſtionis.ſint eius fercu-

la,quæ ex pane,aut ouis fiant ſm omnem uſum communem.
ex granis conueniunt hordeum,panicium,ſpelta,far , rixũ,
& propriè ubi opus eſſet nutrimento craſsitiori.uitentur fa
ba,phaſeoli,cicera,lẽtes,meſ.id eſt,biſi ſit raro in uſu.ex her
bis conueniunt fœniculus,herba adil,quæ eſt ſimilis tamari
ſco,petroſelinum,ſerpillum,ſaluia,maiorana,borago, rapæ,
cucurbitæ,in diſpoſitione,& tempore calido amygdalata ſer
mia.uitentur tamen fercula in cœnis, & propriè in diſpoſi-
tione humida.uitetur anethum.ex carnibus magis cõueniũt
aues,q̃ quadrupedia,& propriè quæ ſunt facilis digeſtionis
paucarum ſuperfluitatum;ſicut perdices,phaſiani,turdi,alau
dæ,turtures , columbi uolare incipientes : & paſſeres ſunt
proprii.ex quadrupedibus conueniunt uituli,hœdi, eraſtra-
ti annuales,lepores,capreoli,cuniculi , quæ in prandio ſint
elixæ:in cœnis aſſatæ,ſaltem quæ ex his ſunt facilioris dige-
ſtionis.ex piſcibus minus nociui ſunt petroſi , agiles , parui
in ſpecie ſua,& ſquamoſi;ſicut ceuiali,lucii, ſtrili , cauedani,
barbones,eorum ouis abiectis,ſenetæ,ſcardne,marſones, &
carpiones.uitentur tinchæ,anguillæ,cancri, ſthuriones : pi-
ſces tamen marini minus nociui ſunt. eligantur ergo ex eis
conuenientes ſecundum ſpeciem ſuam: frequens tamen uſus
piſcium inducit cæcitatem.ſapores conuenientes tempore
frigido,& in diſpoſitione multum frigida ſunt piperata, & ſi
milia cum aromatibus,& melle,& ſaccharo condita . uiten-
tur alleata;ſed tempore calido,& diſpoſitione calida,uinum
granatorum,& agreſta,& acetum paucæ acuitatis , & ſapo-
res,qui ex his fiunt ſicut ſalſa,& ſimiles.uitentur omnes ſapo
res,qui ſunt ex cœpis, porris : omnia enim hæc acrumina ui
tanda ſunt.uitentur lac,& lacticinis ; licet aqua lactis conue
niens ſit, butyrum,& oleum conceduntur.uitetur caſeus.ex
fructibus conueniunt ficus,& uuæ benè maturæ : ſimiliter
uuæ ſiccæ, pruna, mora, pepones . ſed præſtantia ſunt py-
ra,& citonia cocta in fine menſæ . item conueniunt auella-
næ, amygdalæ, pineæ piperatæ,& fiſtica.ex conditis conue-
niunt pyra,& citonia . ſed zing.conditum in diſpoſitione,&
tempore frigidis . aromatica conueniunt; ſicut zingib . pi-
per, cinamomum, macis,nux muſchata , gariophili , crocus
in diſpoſitione,& tempore frigidis.ſed in cibatione hæ regu
læ obſeruentur, ut nunquam comedat niſi digeſtione cele-
brata.ſurgat à menſa cum reliquiis famis : non multiplicet
cibaria in menſa una.ſit cœna leuior prandio; imo frequen-
ter cœnam dimittat. & in cœna uitet brodialia . ſit ſomnus
mediocris,ſcilicet,ſeptem horarum , aut circa . ſomnus mi-
nus nocet;ſed ſuperfluæ uigiliæ magis.dormiat capite eleua
to,& nunquam cum oculis deorſum.neque dormire incipiat
niſi diſtanter à cibo per duas,uel tres horas . neque dormiat
in meridie niſi parum,ſcilicet circa horam mediam,& capi-
te eleuato: à medio Maij uſque ad medium Auguſti . & hoc
niſi ſomnum nocturnum aliqua occaſione omiſerit . euacuet
ſuperfluitates à natura inſtitutas ſollicitè, & per loca conue-
nientia.coitus multum nocet,niſi ad ipſum ſuperfluente ma-
teria ſtimuletur.ſed eius exercitium ſit mediocre: ſuperfluũ
nanque ſpiritum reſoluit,& nimia quies ſpiritum incraſſat.
ſimiliter eligatur exercitium oculo proprium . unde neque
obiecta minima,neque multum diſtantia diu aſpiciat, neque
colores extremos,neque nimis lucida,aut obſcura : ſed me-
dia,& propriè colorem uiridem,ut ante:neq; faciat aliquod
exercitium,per quod teneat caput,& oculos inclinatos.ne-
que poſt cibũ immediatè exercitetur; ſed quieſcat per duas,
aut tres horas.ſit ſperans,& gaudens.accidentia animi exceſ
ſiua,& moleſta fugiat.caueat à fletu longo ; licet paucus ali-
quando uiſum corroboret humores oculi depurando, & ſpi
ritus illuſtrando per exitum lachrymarum.

Cura autem debilitatis uiſus propter exiccationem tuni-
carum,& conſumptionem ſpiritus,& humorum per commu
nitatem à toto perficitur cum humectantibus , tàm qualita-
tiue, quàm ſubſtantificè interius, & exterius applicitis. quæ
debent eſſe aliquando frigida;ſicut in hectica febrili.aliquã-
do calida,aut temperata in actiuis;ſicut in hectica ſen . Inte-
rius autem,quæ ſunt conuenientia ad impinguandum, & hu
mectandum tàm qualitatiue,quàm ſubſtantificè, & cum hoc
propria in confortatione uiſus collige ex regimine præce-
dente,& ex capitulis hecticæ ſenectutis,& febrilis.ſed exte
rius applicanda ſunt balnea aquæ dulcis tepidæ , in quibus
non ſudent:& illa aqua eſt ſuper caput infundenda. uitentur
balnea aerea,& aquarum calidarum.olea etiam humida ex-
terius applicita;ſicut amygdalinum,& uiolatum conueniũt.
& ſimiliter in naribus, & auribus iniecta.oculis autem lac &
propriè humanum,uel aſininum imponatur frequenter . &
in ſumma recurratur ad capitula de hectica ſenectutis ; & fe
brili.ſed inter cætera attendatur capitis humectationi cum
infuſione lactis ſuper ipſum , & epithimatione ipſius cũ eo,
& cum infuſione decoctionum humectantium laudatarum
in melancholia,& mania . hanc tamen curam integrè pertra
ctat Raſis in hoc cap. curationes ægritudinum ſpecialium,ſi
ue communium,ſiue propriarum.ſ.quibus nocetur oculus,
haberi poſſunt ex his, quæ dicta ſunt ſuperius , & ex dicen-
dis inferius. curatio uero nocumenti uiſus per communita-
tem ad neruos opticos, quod ſecundum plurimum eſt deſtru
ctio uiſus,eſt malè poſsibilis.& ideo,cum Auic . poſuit cau-
ſas,& ſigna deſtructionis uiſus; non ſubiungit curam , repu-
tans eam impoſsibilem ; quia tamen aliqui ſaltem duo per
me curati fuerunt , quibus acciderat deſtructio uiſus ſubito
propter oppilationem neruorum opticorum;curam ſubiun-
gam imo me Ioan.Arcul.ſcribente hoc cap . Coniunx cuiuſ
dam Veronenſis , quæ ex dolore defuncti filii in una nocte
cæcitatem incurrerat,humiditate propter dolorem, & cere
bri conſtrictionem expreſſa ad neruos opticos,ſcilicet , cu-
rata eſt.cuius ſignum eſt;quia per frictionem oculorum ſecũ
dum modum ſuperius recitatum pupillę non dilatabantur,
aut conſtringebantur.ſubiungam itaque modum curationis
per me ſeruatum.in primis iniunxi illis diætam ualde tenuẽ
ita,ut nihil eis conceſſerim niſi aquam mellis per quatuor
dies & etiam q; nullo modo moueretur: imo q; non loquere-
tur : timens,ne motus amplius ſceret fluere materias ad lo
cum,ad quem fluere inceperant. ſciebamq; ipſos dormire
capite eleuato quaſi ſedendo . &, ſi non habebant uentris be
neficium;cum ſuppoſitorio,aut clyſteri leui iubebam fęces
educi: qui duo in quarta die ſanati ſunt.multos alios curaui,
quos poſt multos dies ſuæ cæcitatis uiſitare incœpi , & nul-
lum eorũ ſanaui,in quibus ſic proceſsi primò minoraui ma-
teriam cum pilulis de hiera ſimplici,& agarico.deinde digeſ
ſi cum melle roſ.& oxymelle ſimplici diſtemperatis cũ aqua
betonicæ,& fœniculi.deinde eradicaui cum pilulis cochiis.
& aliquando aliquibus eorum habentibus habitudinẽ ſangui
neam cum rubedine oculorum,& tumore uenarũ feci phle-
botomiam ex cephalica.deinde ſuperioribus,in quibus uide
bam phlegma abundare,iterabam digeſtiuum cum oxymel-
le ſcyllitico,& ſyrupo de ſtœcade cum aquis ſupraſcriptis
& iterum eradicabam cum cochiis : deinde diuertebam cũ
maſticatoriis,& gargariſmatibus,& tandem cum caputpur-
giis per nares . ultimò his non conferentibus feci cauteriũ
in commiſſura coronali uſque ad oſsis ſuperficiem. quod di-
miſi apertum, donec os ſquamatum fuerat . exterius ſuper
parte anteriori capitis apponebam medicinas reſoluentes,
& caput confortantes .curam autem nocumenti uiſus ex a-
liis cauſis per communitatem pendentis hic nõ ſubiungam,
ne omnia capitula in uno perſtringam,&c.cura autem debi
litatis uiſus per eſſentiam in oculos licet ex multis cauſis pẽ-
dere poſsit,quarum cura perquirenda eſt ex ſuperius dictis,
& ex inferius dicendis; hic ſolummodo cura perſtringenda
eſt trium cauſarum . prima,quando prouenit propter humi-
ditatem turbidam in tunicis,& humoribus.ſecunda,propter
turbulentiam , & nimiam craſsitiem ſpiritus uiſibilis.tertia,
propter paucitatem,& nimiam ſubtilitatem eius.cura ergo
debilitatis uiſus propter humiditatem turbidam completur
quatuor intentionib . prima eſt euacuatio integrata ex mi-
noratione,ſcilicet digeſtione,& eradicatione,ut ſuperius di
ctum fuit;licet in hoc caſu magis propria oculis exhibenda
ſunt;ſicut pro minoratione pilulę de hiera ſimplici , aut co-
chiæ:pro eradicatione addendæ ſunt pilulæ lucis.ſed pro di-
geſtione cum melle roſ.oxymelle ſimplici,aut ſcyllitico mi-
ſceatur aqua fœniculi,rutæ,& ſimilium.ſyrupus in hac cauſa
proprius.℞.maioranæ,betonicæ,gariophilatæ,meliſſæ, che
lidoniæ ana M.s.radicum fœniculi,petroſelini ana.ʒ.1.ſe.a-
niſi,fœniculi,endiuiæ,rutæ ana.ʒ.s.euphragiæ.ʒ.1 .s.ſacch.ʒ.
15.& fiat ſyrupus,cuius doſis eſt.ʒ.1 .s. cum.ʒ.3. aquæ deco-
ctionis harũ rerum.℞.ſenæ,eufragiæ,ſem.fœniculi,florũ bo

raginia

raginis ana .℥.5 .bulliant in lib.3. aquæ ad conſumptionē tertiæ partis,& coletur,& hoc in autumno . ſed io uere loco ſenæ ponatur acorus,& ſtœcas . & poſt purgationem ordinariam frequēter utatur pilulis lucis cum mirobalanis kebulis conditis.Secunda intentio eſt diuerſio cū maſticatoriis,gargariſmatibus,caputpurgiis per nares,& his nō conferētibus fiat cauterium in commiſſura coronali .

Tertia intentio eſt materię turbidæ ab oculo reſolutio,& ipſius per lachrymas eductio:ad quod optime cōfert puluis Raſis in hoc cap. item collyria de fellib.magnificātur in hoc caſu.ſed attende, quòd fella ſunt quadruplicia ſcilicet reptilium.inter quæ acutiſsimum eſt fel uiperæ,ſuper cuius adminiſtratione non eſt præſumendum niſi in modicißima quantitate, & cum maxima cautela:ex eius enim impoſitione quorundam oculi ſunt diſsipati . in ſecundo gradu acuitatis ſunt fella auium;ſed maximè earū,quæ uiuunt ex rapina.in tertio gradu ſunt fella quadrupedū ,ſed inter hæc magis acutū eſt fel leopardi , & leonis : & minoris acuitatis eſt fel porci . in quarto gradu ſunt fella piſcium,& minoris acuitatis cæteris tu uerò incipe ab his,quæ ſunt minoris acuitatis , dummodo ſint propria,& in caſu laudata. uerum etiam fella in acuitate diſtinguuntur,ſecundum quod ſunt animalis ieiuni,aut depaſti:quod eſt minus acutū.collyria autē appropriata,& approbata ab authoribus in fine capituli ſubiungā , & cū hoc quædam electaria in hac diſpoſitione,& in ſequentibus propria.

Quarta intentio eſt debitum regimen ſex rerum non naturalium ſuperius memoratum , præcipue in cibo , & potu : quæ in hac diſpoſitione debēt paucificari,& ad ſiccum declinare. unde uitentur brodialia,& oia uaporoſa caput,& oculum replentia,&c.nocumentum autem uiſus propter ſuperfluam craſsitiem , & turbulentiam ſpirituum exigit duplicē intentionem generalem. prima eſt ſanguinis clari,& ſubtilis generatio. quæ eſt materia ſpiritus.ſecunda ipſorum ſpirituū clarificatio,& ſubtiliatio.primū duplici regimine perficitur. primum eſt debitum regimen ſex rerum non naturalium ſuperius memoratum,maximè in cibo,& potu.unde in hoc caſu ſunt eligendæ carnes laudabiles generātes ſanguinem ſubtilem,& clarum;ſicut auium laudatarum magis, quā quadrupedum.& ſimiliter uinum ſubtile,ciſiolum,aut album,nō uaporoſum,oua ſorbilia,& breuiter ſanguinem craſſum, & turbidum generantia uitentur.ſecundum regimen eſt medicinale,per quod ſanguis iam genitus;licet ſit turbidus,& craſſus, ſubtiliatur,& clarificatur.ad quod faciendum duo ſunt genera medicinarum,ſecūdum quod ſanguis dupliciter poteſt fieri turbidus:uno modo in ſubſtantia ſua:alio modo per admixtionem aliorū humorum ipſum turbidantium . primi modi turbulentiæ conferunt medicinæ à proprietate ſanguinē clarificantes:inter quas præcipui, & famoſi ſunt lupuli , qui uia cibi,et medicinę poſſunt exhiberi capillus ueneris,& fumus terrę.& ſunt multę compoſitę,inter quas ſunt duę pręcipue, ſcilicet,decoctio capillorum ueneris,& fumiterræ , quarum deſcriptionē require à Meſue in ſuo antidotario . carnes autem uiperæ, ſecundum quod præparatur in lepra in hoc caſu & in illo,cuius ſtatim rememoratio præceſsit ſcilicet nocumento uiſus ex humiditate turbida ſunt præcipuæ . aliud eſt genus medicinarum ſoluentium,& ſeparantiū humores turbidos à ſanguine;ſicut ſunt ſenę,& epithymum in ſeparando melancholicos humores:& mirobalani, & agaricus in ſeparando cholericos,& phlegmaticos:& poſſumus miſcere hęc cum ſupraſcriptis à proprietate ſanguinem clarificantibus , imo etiam quædam propria in uiſus cōfortatione calida, aut frigida,ſecundum quod eſt expediens propoſito noſtro.&c,ſi quis quæreret,quæ uirtus eſt iſta clarificatiua ſanguinis ; eſt ne uirtus tertia?&,ſi tertia,eſt ne uirtus ſolutiua?dicendum, quòd eſt uirtus tertia; quia reſpicit determinatum humorem ſcilicet ſanguinem:& non eſt uirtus ſolutiua;licet ſecundum plurimum reperiatur in medicinis ſolutiuis: ſecunda intētio principalis eſt ipſos ſpiritus iam genitos depurare à uaporibus ſecum commixtis,& ipſos turbidantibus, & ipſos etiam in ſui ſubſtantia ſubtiliare; ſicut de ſanguine eſt dictum . quæ duo perficiuntur prohibendo uapores à ſtomacho, & à toto tranſire ad caput cum frictionibus , & aliis generibus diuerſionum,& cum confortantibus ſtomachū, & claudentibus os ipſius, & uapores,& reprimentibus, de quibus omnibus ſupra.ſecūdò perficitur cum pectinationibus,& capitis frictionibus ſtomacho ieiuno,& celebrata digeſtione integrè. tertiò cum his,quæ in oculo ponuntur,ipſos uapores reſoluentibus,de quibus partim dictum eſt , ſed uberius dicetur inferius. perficitur hæc intentio,ſecundò principaliter cum his , quæ à proprietate ſubſtantiam ſpiritus clarificant, & ſubtiliant,& uirtutes membrorū principalium , & oculi confortant,ſicut ſunt triferæ.de quibus actum eſt:& quædam etiam electaria , de quibus agetur: & multa odorabilia , inter quæ præcipuus eſt odor maioranæ ſiccæ.

Cura autem debilitatis uiſus propter ſpiritus paucos , & nimium ſubtiles perficitur primò per debitum regimen ſex rerum non naturalium,& pręcipue cibi,& potus,quę in hoc caſu debent eſſe multi nutrimenti , & humidi , & aliqualiter craſsi, & compacti,non tamen turbidi ſicut ſunt carnes electæ quadrupedum,& pedes uitulorum , & quædam fercula; ſicut hordei,faris,rizi frumenti,ſpeltæ . & in hoc caſu conuenirent carnes caprinæ,& uinum mediocris potentiæ,ciſiolū bene clarum;ſed non ſubtile.ſecundò perficitur cum confortantibus uirtutes membrorum principalium ; ſed non multū calidis,neq; ſubtiliantibus;ſicut ſunt gemmæ , trifera deſcriptione Meſue capite de debilitate uiſus ſuperius poſita ſaccharum roſ. & ſi opus fuerit calidis , eligatur trifera minor , theriaca,mithridatū:quorum caliditas,ſi uideatur ſuperflua , alteretur cū ſaccharo roſ.aut trifera ſtatim memorata. mirobalani tamen,ut uult Meſue,in hac re ſunt præcipui. regimē autem confortandi ſpiritus ſecundum nouem modos dixi in capite de melancholia .

Hic nunc ſubiungam deſcriptiones quorundam medicaminum in debilitate uiſus primum eſt uinum artificiatum,cuius eſt hæc deſcriptio.℞.uini nouiter expreſsi lib.50.euphragiæ M.duos,ſaluiæ domeſticæ,rutæ, maioranæ, chelidoniæ , roriſmarini,betonicæ,ſeminis aniſi,fœniculi ana.M. s.cinnamomi.℥.s.miſce,& permitte bullire.cum quo uino poterunt ſumi electaria,theriacæ,triferæ,pulueres, & ſimiles medicinæ in cauſa frigida,& humida : Eſt enim uehiculum medicinarum ad caput, & oculos puluis ex inuentione Gentil. ℞. foliorum betonicæ,rutæ euphragiæ,ſe.aniſi,cinnamomi, zingib.cardamomi,ſe.fœniculi,petroſelini,ſileris montani,origani,hyſſopi,cubebæ,liquiritiæ ana. ʒ.ij. ſacchari optimi ad pōdus omnium.ſumatur de eo medium choclear in mane cū pauco uini ſupraſcripti.Sed in cauſa calida utendum eſt trifera ſuperius deſcripta ex inuētione Meſue:uel utendus eſt huiuſmodi puluis.℞.mirobalanorum citrinorum.℥.1. chebulorum,indorum,belliricorum,emblicorum,ana. ʒ. 1. terantur in uaſe lapideo tribus diebus omni die bis. ſemper aſpergendo cum aqua roſ.& permittendo ſiccari.de quo puluere accipiatur.℥.1 .ſandali rub.coriandri præparati ana. ʒ. 1. euphragiæ. ʒ.2.miſce.de quo puluere poteſt accipi mediū choclear alternis diebus cum ſucco roſ.aut cum pauco uini ſupraſcripti ſubtripli ad aquam roſaceam.hic etiam puluis poteſt fieri ſolutiuus addendo turbith,& zingib.aut diagridium ſecundum exigentiam neceſsitatis.& poteſt dulcorari cum ſaccharo roſaceo.nūc ſubiungam,quædam collyria de magis expertis.primum,& facile eſt Gentil.Recipe antimonij pręparati tutiæ præparatæ.ana cum aqua fœniculi, quātum ſufficit fiat collyrium.ſecūdum eſt Gerardi de Solo.auia dicta pica exiccetur in furno,donec poſsit puluerizari : & puluis ſubtiliſsimus ex ea oculo imponatur.qui ſi cum ſucco fęniculi miſceatur;aut aqua roſacea;erit conueniens huic propoſito. tertiū eſt Meſue ſuperius memoratum ex ſucco fœniculi cum nummis auri,aut auro chalcinatum cum argento uiuo , non cum mordicantibus:cui ſi addatur.20.pars fellis galli, ut uult Meſue;erit magis reſolutiuum,& abſterſiuum . & ad hoc cōfert cobol ſuperius memoratum autoritate eiuſdem ; ſed magis in cauſa calida.aliud eſt Ruf.℞.licium,& contere contritione multa cum ſucco fœniculi depurato , uſq; dum fiat , ſicut mel.& reconde in uaſe uitreo.& quidam poſteriorum addiderunt ad omnem.℥.eius fellis galli, aut perdicis. ℈. 2. tutia quoq; ſola primo cum aqua pluuiali lota,& exiccata:deinde cum aqua fœniculi trita,& exiccata : tertiò cum aqua ſampſuci ſimiliter trita,& exiccata:quartò cū aqua ialſaraxiò oculis impoſita optimè confortat.aliud ex inuentione Meſue cōferens ſuper calefactione oculorum,& debilitati uiſus cauſa

humiditatis ſubtilis,& acutæ & mordicationi, & prutitui in oculis. ℞. tutiæ, carmenæ lotæ in aqua pluuiali: deinde in aqua roſ.pluries.3.to.ſricati. mirobalanorum citrinorum cũ aqua roſ.3.6.licij.3.2.s.zingiberis,piperis lõgi an.3.t. aſpergantur cum ſucco agreſtæ,& conterantur cũ eo: deinde exiccẽtur,& pulnerizenrut,& fiat alcohol.poteſt etiam fieri collyrium liquidum miſcendo cum aqua roſ.aut ſucco fœnicnli, ſecundum quòd tuo propoſito eſt conueniens. aliud poſitũ ab Auic. de qno dicitur, quòd tanti exigit iuuaminis, quòd oculo talẽ efficit,ne ei noceat in ſolẽ aſpicere. ℞. lapidis ſantici,ideſt,marchaſitæ,lapidis magnetis, lapid. batis,ideſt,albuminis albi,ſedinæ, ideſt, ſedenegi,ſiue lapidis hæmatitis, calamenthi ſicci,condiſi,quod quidam elleborum dicunt,quidam ſuccum cucumeris aſinini.ſed Simon Ianuenſis dicit eſſe quandam herbam, qua utuntur tinctores nõ repertã apud nos,omnium ana.partem.t.fellis uulturis, fellis uiperæ ana partem.t.miſce.tu de collyrio crede,quod uis.facilius eſt dicere,quàm facere:ego in oculo bumano non auderem ponere.& hoc teneas conſilium in medicinis oculis imponendis, ut ſemper à leuioribus incipias gradatim aſcendendo ad acutiora;ne ſequatur nouiſsimus error peior priore.attamen de modo utendi felle uiperæ dicam in cap.de imaginationibus. oleum balſami in hoc caſu magnificatur ſecundum quoſdam: & dicuni,quòd aut meliorat oculum, aut conſeruat in eadẽ diſpoſitione,quam reperit.ſed ſufficit una gutta: & hoc in diſpoſitione frigida.

De tumore palpebrarum. Cap. 28.

E*pithimetur ex epithimate quod in cap. de ophthal. nominauimus.*

Tumor palpebrarum,alintiſar.inflatio oculi, inflatio coniunctiuæ ſunt nomina ſynonyma hãc paſsionem ſignificantia de qua diuerſi authores ſub his diuerſis nominibus determinant.quæ diffinitiuè eſt apoſtema palpebrarum oculi cum intumeſcentia notabili ut plurimum coniunctiuæ cõmunicans ſecũdum Ieſum Hali. & propterea ipſam appellat inflammationẽ cõiunctiuæ tractatu primo,cap. 42. & in hoc differt ab bordeolo,nodo,& pleriſq; alijs apoſtematibus palpebrarũ.

Species ſumuntur à cauſis corporis,ex quibus generantur quæ ſecundum Auic.ſunt quatuor;uentoſa,aquoſa,phlegmatica,melancholica. nõ enim poſuit hanc paſsionem à ſanguine,aut à cholera prouenire;quanquam pleriq; alii dicant ipſam ab omni humore poſſe prouenire. quod uidetur rationabilius,magis conſonum menti Raſis,qui curando hãc paſsionẽ,dicit,quòd epithimetur epithimate in capite de ophthalmia nominato. & certum eſt epithima iſtud magis cõuenire in materia calida, quàm frigida: fit enim ex ſief memithe, roſ.aloes,licio,ſandalo rub. ſauſel croco orientali ana diſſolutis in ſucco coriandri,aut endiniæ,aut aqua roſacea. reſpõdent tamen hunc humorem ex ſanguine, aut cholera prouenientem uocari roſarium;ſed hæc nomina omittamus.poteſt autem prouenire à cauſa primitiua mouente antecedentem in coniunctam.

Signa huius paſsionis abſolutæ, quia in initio ſui apparet frequẽter;ſicut pũctura acus,muſcę,aut cimicis cum prurítu deinde ſtatim palpebra notabiliter tumeſcit. ſed quę ꝓuenit ex ſanguine,eſt cum tumore,& duritie tenſiua,colore rubeo tendẽte ad obſcurum,dolore extenſiuo,& pulſatiuo, & aliis ſignis phlegmonis. quæ uerò ex cholera minoris eſt tumoris & tenſionis, cũ dolore magis acuto & colore rub.claro,uel ad citrinum tendente,& alijs ſignis heriſipelæ. ſed quæ ex uẽtoſitate, euenit ſubito ſecundum plurimum magis declinans ad lachrymale domeſticum,ſicut & cætera.& eſt ſine grauitate,neq; mutatus eſt color palpebræ,& eſt cum tumore notabili:in quo nõ remanet ueſtigium impreſsionis, & cũ pauco dolore.in phlegmatica autem,licet color non mutetur:tamẽ eſt durities minor, & remanet ueſtigium impreſsionis per aliquod tempus cum nullo dolore.ſimiliter in aquoſa eſt mollities maior quàm in phleg. ſine dolore, in qua licet facilis fiat impreſsio;tamẽ citius remouetur,quàm in phlegmatica: & minus cito,quàm in uentoſa, neq; color palpebræ eſt mutatus,uel eſt mutatus ad albedinem tam in phlegmatica, quã in aquoſa.in melancholica uerò eſt durities notabilis,non tamen ſicut in cancro,& ſephiros,cum ad tantam exiccationẽ huius ægritudinis materia non prouenit:non enim in tã paruo tempore accideret,uidemus enim cancros & ſephiros ad tantum tumorem non niſi longo tempore prouenire. unde hanc melancholiam quodammodo mixtam arbitrari debemus cum aliis humoribus augmentum uelocitantibus. & tumor hic ſecundum Auic.communicat ſuperciliis,& maxillæ ſed magis maxillæ;quia grauis eſt deſcendere,& cum colore fuſco,& pauco dolore, &c.

Prognoſticum.primum. hæc ægritudo ſecundum A. cõſequitur ophthal.& uariolas.quod Gentil.exponẽs,dicit,propter ſeriem textus Auic.debere intelligi de melanch. & cauſas aſsignat, quas omitto. quæ euenit ſecundum ipſum poſt curationem ophthal.& uariolarum; quod credo nequaquam conuenire intentioni A. neq; experientiæ: ſed intelligendũ eſt quòd ſequitur ophthalmiam,& uariolas, ideſt, quod euenit,poſtquam hæ paſsiones inchoatæ ſunt:uidemus enim per ſæpe inchoata ophthal.multa materia fluente per partem exteriorem palpebras tumefieri:ſimiliter in augmento uariolarum,& in ſtatu uidemus palpebras eſſe adeo tumidas, ut nõ poſsint aperire oculos:non obſtat niſi cum materię ophthal. & uariolarum ſint calidæ plurimum hoc apoſtema eſſe calidũ:quod repugnat dictis A. niſi uelit hoc apoſtema quãdoq; eſſe calidum:maxime quando ſequitur alias ægritudines, & fit per uiam defluxus,niſi forte initiatiue ſit frigidum. Prognoſticum ſecundum.Hic tumor palpebrarum curatur ſecundum plurimum;ſi bene tractetur. ſi uerò imperite; perducit plerunq; ad cancrenam,materia exiſtẽte multa,& calida: exiſtente autem melanch.plerunq; ad cancrum,& ſephiros,&c.

Cura tres exigit intẽtiones generales.prima eſt circa cauſam antecedentem complendam per euacuationem,diuerſionem,fluxus interceptionem.ſecunda eſt circa cauſam cõiunctam complendam repercuſsione principio conueniente,reſolutione,declinatione conueniente,repercuſsione, & reſolutione ſimul conuenientib.augmento,& ſtatui: & hoc ſi incedat in uiam reſolutionis. ſi autem in uiam maturationis; loco reſolutiuorum applica maturantia.tertia intentio duas exigit intentiones particulares ſcilicet correctionem accidentium;& debitum regimen,quæ omnia fiant, ſicut in ophthalmia.ſed eſt dubium non paruum,an phlebotomia, & repercuſsio conueniant in hac paſsione.quod non arguitur ex intentione Auic.neq; phlebot.neq; repercuſsionem conſulentem:quam intentionem approbat Gentil. in expoſitione capituli de alintiphac. hanc opinionem manifeſtè ponit Ieſus Hali uetans phlebotomiã, & repercuſsionẽ, à quo Auic. totum huc caput accepit.in oppoſitum eſt Raſis. ex cuius dictis non explicite; ſed implicite comprehendere poſſumus phlebot. & repercuſsionem competere;cum doceat curare hanc paſsionem medicamine repercuſsiuo, poſito in capitulo de ophthalmia.& confirmatur; quia in cuiuſcunq; apoſtematis principio competunt repercuſsiua niſi in caſibus exceptis.& certum eſt,quòd hic non eſt ex illis, & in apoſtemate ſanguineo omnes concedunt phlebotomiam: poteſt autem palpebra apoſtemari à quocũq; humore;ſicut & oculus. pro ſolutione huius dubij dicendum, quòd aliqua eſt manifeſta differentia in cauſis huius paſsiõis inter Aui. & Ieſum Hali ex parte una,& Raſim & pleroſq; alios ex parte altera.uolũt enim primi hanc paſsionẽ ſolum ex quatuor humoribus iam dictis prouenire. alii præter hos quatuor humores frigidos arbitrantur ex cholera,& ſanguine prouenire poſſe. eſt ſecũda differẽtia,quam Ieſus Hali exprimit,quòd ſecundum plurimum non prouenit hæc paſsio per uiam defluxus. ſed ophthalmia econtra ſecundum plurimum prouenit per uiam defluxus.ex quo infertur ſecundum Ieſum Hali, & Aui. qui ſequitur ipſum,ſcilicet neq; phlebot.neq; repercuſsionem cõpetere,tum quia materia eſt frigida, non bene curabilis per phlebot.tum quia non defluit ad oculum;ſed cõgeritur. phlebot.autem debetur cauſæ antecedenti, non coniunctæ. ſed ſm alios authores ponẽtes ipſam prouenire ex humoribus calidis,qui ſecundum plurimum defluunt ad oculum, & non congeruntur,dicendum eſt phlebot. & repercuſsionem cõpetere; multo minus tamen competunt repercuſsiua ſuper loco,quàm in ophthalmia;ex eo quòd palpebra eſt membrũ ignobile in comparatione ad oculum.propterea uitandũ eſt ne repercuſsiua applicita ſuper palpebra repercutiant mate-

riam

riam ad oculum: & eo magis;quia ſecundum plurimum huic paſsioni coniunctiua communicat præcipuè ſecũdum Ieſum Hali.ergo multo etiam magis debemus eſſe ſolliciti de coniunctiua,quàm de palpebra;ſicut & in ſynanche,in qua ſimul materia eſt interius,& extra ſolum: interius applicamus repercuſsiua,exterius autem attractiua. & forte propter hanc cauſam dixit Ieſus Hali, generaliter ſiue ſit factum hoc apoſtema per uiam defluxus,ſiue per uiam paulatim factæ cõgeſtionis repercuſsionem non competere.ſed nunc ad medicinas locales ueniamus diſtinguẽtes modum curationis. ſi hoc apoſtema fiat à cauſa primitiua, ut contuſione; debemus in principio adminiſtrare albumẽ oui cum uſum cum oleo roſ. & interius albumẽ oui cum aqua roſa. poſtea ſecũda die oleũ roſaceum cum uitello oui,ſi dolor affuerit.ſi uerò non fuerit epithimabimus cum oleo roſaceo deſuper aſpergẽdo puluerem myrti,demum procedere ad reſolutionem ſanguinis cõtuſi,ſicut exigunt canones. interius autem ueniemus ad ſief album,& tandem ad cetera competentia in ophthalmia ſecũdum tempora ſua.&,ſi ibi fuerit ataſati,ut plurimum eſt; curabimus curatione eius,ſicut ſuperius dictum eſt.ſi autẽ apoſtema exterius tẽdat in uiam maturationis; maturabimus & aperiemus,ut docemur in canonibus uniuerſalibus. ſi autem proueniat à cauſa antecedente, ſcilicet, ſanguine fluente ad palpebram; in principio repercutiemus cũ medicamine Raſis,cuius deſcriptio eſt in capitulo de ophthal. aut cum aqua roſ.oleo roſ.aceto, bolo armeno ſimul mixtis.&, ſi materia fuerit cholerica; his poterimus addere aliquem ſuccum frigidum;ſicut ſemperuiuæ,aut ſolatri:quæ conſilio meo magis applicanda ſunt ſuper fronte,& temporibus,quàm ſuper palpebris. procedẽtibus autem tẽporibus reſolue, aut matura, aut cum mixtis procede, ſicut in phlegmone, & eriſipelate authores præcipiut, commiſcendo medicamina huic mẽbro magis propria.ſi uerò materia fuerit uentoſa,cum ſubito fiat ſecundum plurimum, manifeſtum eſt repercuſsiua non competere.ſed ſecundum Ieſum Hali nihil à principio faciendũ eſt ſcilicet in prima die,ſed in ſecunda,ſi ægritudo nõ eſt curata,lauetur facies,& oculus cum aqua calida, & diæta ſubtilietur ſi tamen oportuerit;applica ſacculum ex milio, & ſale & cimino torrefactus. ſed Gerardus de Solo docet adminiſtrare farinam milij cum aqua fœniculi. ſi uerò materia fuerit phleg. aut aquoſa; epithimãdæ ſunt palpebræ ex aloe cum ſucco fœniculi.&,ſi fortius uis reſoluere; applica ſief rub.leue diſtemperatum cum aqua fœniculi aut pluuiali, aut aqua fabrorum,& chimolea cum pauco aceti:ſi uis magis reſoluere cũ pauco lixiuij.deſcriptio ſief rub.Raſis in ſuo antidotario. ℞.floris æris uſti,qui fit in minera æris.ʒ.3.colcothar uſti.ʒ.2.æris uſti ʒ.5.myrrhæ,croci,ana.ʒ.1.piperis.ʒ.2.fiant ex eis collyria cũ uino albo:hoc enim eſt reſolutiuum efficax.aliud ex inuentione noſtra ſatis domeſticum. Recipe aloes, myrrhæ,licij,acaciæ,ſief memithæ,ciperi,croci oriẽtalis, boli armeni ana.miſceantur cum aceto,& ſucco fœniculi,aut addatur parum lixiuij,ſi uis magis reſoluere: & in materia multũ aquoſa potes permiſcere cũ aqua fabrorũ, & addere chimoleam, ſi autem materia fuerit melancholica; mollifica primò,deinde reſolue,aut cum mixtis procede;ſicut cum mucilaginib. maluæ uiſci, fœnugræci,lini, & pinguedine gallinæ, quibus, ſi uolueris magis reſoluere, adde bdellium, aut ammoniacum in aceto diſſolutum.& tu ex cura apoſtematum ſcliroticorũ collige medicamina huic diſpoſitioni cõuenientia addendo aliqua propria ſecundum exigentiam particulæ patientis, &c. totum autẽ regimen ex ſæpe dictis poteſt eſſe manifeſtum:& textus clarus eſt.

De inuerſione pilorum palpebrarum. Cap. 29.

SI pilus fuerit unus,aut duo alijs palpebrarum pilis cum maſtiche,aut oleo ſiſami ſunt annectendi, aut radicitus euellantur.et loca,à quibus euulſi ſunt,† cum ferro acuto,aut acu adurantur.ſi autem multi fuerint;neceſſe eſt caro palpebræ incidatur. loqui tamen de hoc noſtri libri menſuram prætergreditur.

SCHOLION

Cum ferro acuto,aut acu]corrige ſic:cum ferro acuto,ut acus.ita legunt emendatiſsimi codices.

Pilus à pelle dicitur;quia ex pelle procedit.ethimologiarum capite primo; ſicut capillus dicitur capitis pilus. Pilus eſt diffinitiuè pars corporis inanimata,tenuis,rotunda,lõga, dura,flexibilis,in poris cutis ſecũdum radicem fixa,ab exhalatione fumoſa terreſtri, uiſcoſa unctuoſitate participante, genita à calido adurente ad poros cutis eleuata; ſed à complexione cutis. & aeris in pilum denſata ad decorem, totelamq; corporis,atq; ipſius ab huiuſmodi fumoſis exhalationibus mundificationem finaliter ordinata. ex qua diffinitione elicere potes cauſas pilorum,ſcilicet,materialem, efficientẽ tam incitatiuam,quàm completiuam: & cauſam materialem inquã & formalem,atq; finalem.

Pili autem palpebrarum quadrupliciter poſſunt malè diſponi,aut paucificantur;quia tenues,aut curti,aut pauciores debito generantur,aut multiplicantur modis contrariis, aut inuerſantur in oculum non ſeruantes debitum ſitum. & hæc inuerſatio tamir uocatur.aut non debitè colorantur;ut,quia producuntur albi,aut alterius coloris non naturalis, cum debeant eſſe nigri.paucificantur autem propter defectum materiæ terreſtris unctuoſæ, aut defectu agentis, aut paucitate calidi,aut ex defectu cutis. ex defectu quidem materiæ, quia conſumitur;ſicut accidit in ægritudinibus exiccãtibus;ut phthiſi,hectica,& ſimilibus:aut, quia materia pilorum in pediculos conuertitur:quæ ab illis poſtquam geniti ſunt etiã cõſumitur:aut quia materia pilorum à præſentia alterius materiæ acutæ,aut ſalſæ conſumitur;ſicut in alopecia:aut ex defectu caloris eam paucificatur;ſed hoc rariſsimè eſt cauſa defectus pilorum palpebrarũ aliorum; aut multoties cum uideamus in omni ætate, in omni complexione pilos palpebrarum debite generari. Defectus autem ex parte cutis eſt aut propter oppilationem pororum cutis, & ſtricturam, aut nimiam dilatationem, ſiue ex tempore,ſiue generatione cõtractæ ſint.aliquãdo accidit propter ulcera, corroſiones manifeſtas,& puſtulas in palpebris exiſtentes:ex quibus fit pilorum caſus;ſicut & in cæteris membris.& ex contrariis cauſis tàm efficienti quàm materiali, ex qua, & in qua accidit pilorum multiplicatio.inuerſantur autem pili in oculum; aut quia pori exitus pilorum ſunt obliquati uerſus oculum directi: aut ex generatione, aut ex tempore, aut quia palpebra ipſa eſt cõtracta,& iam uerſus oculum curuata: aut quia radix unius pili naſcens in poro alterius ſub radice eius non potens exire directe propter impedimentum radicis alterius pili,curuatur interius uerſus oculum.male autem colorãtur pili,aut propter ægritudines conſumentes. unde ex defectu humidi dealbantur:ſicut ſegetes cum mātureſcunt, humido deficiẽte dealbantur:& hęc albedo incipit ab extremitate pilorum.dealbantur ſecundo pili propter præſentiam materiæ phlegmaticæ putrentis in radice eorum; ſicut accidit in canicie, aut propter præſentiam albaras, aut morpheę in cute pilorum: ſecundum cuius colorationem etiam pili colorantur: & hic color incipit à radice pilorum tendens paulatim ad eorum extremitatem.ſed ad propoſitum redeũdo, cum quatuor ſint hæ diſpoſitiones pilorum,ſolum una, ſcilicet inuerſatio dicitur ægritudo; cum ſenſibiliter lædat operationes: & eſt plerunq; cauſa ophthalmiæ,& paruarum ægritudinum: eſt enim morbus in ſitu. aliæ autem diſpoſitiones non ſunt ægritudines;licet perſæpe pendeant ab ægritudinib.aut cauſis præter naturalibus.& ex his liquent hæ diſpoſitiones,& cauſæ earũ. ſigna autem manifeſta ſunt,cum ſenſui ſubiaceant.

Prognoſticum.Hæ diſpoſitiones difficillimè curantur, cũ malæ diſpoſitiones pilorum non niſi à forti agenti poſsint rectificari:ſuſtinent autem pili, & cutis pilorum fortes medicinas ſui duritie,& uiſcoſitate multum reſiſtẽtibus, &c. cura paucificationis pilorum in duobus conſiſtit: primò in remotione cauſæ pilos paucificantis. ſecundò in contractione,uel attractione materiæ pilorum generationi proportionatæ. ſi ergo cauſa paucitatis pilorum fuerit humidi conſumptio, & exiccatio cum humid. & reſiſtentibus curanda eſt. ſi autem propter præſentiam pediculorum;ipſos remoue,& interfice & materiam generationis ipſorum conſume, ut docet Aui. 3.tertij trac.3.cap.1.& Raſ.2.contin. Si uero fuerit præſentia materiæ acutæ & ſalſæ in origine pilorum cura curatione alopecię.Si uero fuerit propter ulcera aut puſtulas in cute pilorum conſumentes materiam generationis pilorum & poros oppilantes aut ipſos corrodentes,cura curatione alſaphati.

haphati. Si uero fuerit nimia ſtrictura aut dilatatio pororum à generatione contracta non recipit curam. Hic autem ſolū modo debemus inniti circa ſecūdum, ſcilicet circa attractionem materie terreſtris unctuoſæ ſubiciendæ pro generatione pilorum. Ad quod faciendum quaſdam ſubiungam medicinas, hoc tamen præmiſſo quòd medicinæ facientes naſci pilos ſunt diuerſorum modorum. Quædā enim agūt à proprietate occulta, ut lapis lazuli & lapis armenus. Quædam à calliditate, trahendo materias pilorum uerſus poros, concurrēte etiam quadam proprietate, ſicut ſpica nardi, & celtica. Quædam faciunt hoc quadam ſtipticitate confortatiua partiū mēbri, unde calor uigoratur, ſicut laudanum, &c. Quædam faciunt hoc nō generando pilos de nouo, ſed ipſos genitos cōſeruando, ſicut medicinæ ſtipticæ & uiſcoſæ. Quædam faciūt hoc remouendo malitiam materierum corrodētium. Et iſtæ ſunt diuerſæ ſecundum quod materiæ corruptæ egent rectificatione, ſiue exiccatione, ſiue abſterſione aut reſolutione, aut corrigendo aliquod genus malitiæ complexionis. Et iſtę ſub primo regimine continentur. quædā adhuc iuuatiuæ ſunt tenendo alias medicinas in loco, ſicut medicinæ uiſcoſæ ſui uiſcoſitate faciētes alias medicinas palpebrę adhęrere ſicut mel. Et ſi inſtetur, quia medicinæ uiſcoſæ oppilant poros, ergo prohibent generationem pilorum oppilando, negatur cōſequentia: non enim omne uiſcoſum eſt oppilatiuū, ſicut mel & ſi ſit aliqualiter oppilatiuum, maior tamen eſt conferentia ex parte aliorum quàm hoc paruum nocumētum. Deſcriptio conueniens ad pilorum generationem. ℞. lapid. armē. lapid. lazuli. ana. cum melle incorporentur & applicentur Secundum magis efficax, eſt ſtercus muris aduſtum, aut non aduſtū cum melle confectum. Tertium magis iuuans in cauſa cal. ſcilicet, ubi eſt pruritus, rubedo & corroſio, eſt ut granatum cum ſua totalitate decoquatur in aceto donec diſſoluatur, & ſuper locum ponatur. Et hoc quidem magis confert prohibēdo caſum pilorum, quàm eorum nouam generationē procurando. Medicinæ autem prohibentes ortū pilorum poſtquā euulſi ſunt, multæ, ab authoribus, recitatæ. Vna eſt ex rubigine ferri cum ſalina diſtemperata, uel limatura ferri cocta cum aceto, uel ferrum calcinatum, ſiue crocus ferri coctus cum aceto. Secundum eſt ſanguis ranæ proprie in cannetis habitantis. Tertium eſt tinea canis, ſeu lendines canis contuſæ & loco applicatæ. Quartum eſt cum frigidis ſtipticis & opiatis claudentibus poros, & calorem naturalem debilitantibus. Quintum eſt cum ſief de uitriolo ex inuentione Ieſu Hali. conferēt pilul. additis, ſilach ſcabiei ungulæ, ſebel. ℞. gūmi arabici, dragaganti, aloes ſuccocitrini, uiridis æris. arſenici rubei, colcothar, æris uſti trium piperum, ſedeocgi, amyli, rubeæ tinctorum, batituræ ęris uſti, ana. ʒ. 2. ſanguinis draconis, acatiæ, ana. ʒ. 1. s. tutiæ, ſpicæ, licii, gallę uſtę, ana. ʒ. 1. cadmiæ argenti, ceruſæ, mirrhæ, ana. ʒ. 1. ſalis ammoniaci, ana. ʒ. 4. diſſoluatur arſenicum cum aqua rutæ, & ſucco pomi citrini, alia bene puluerizata miſce & fiat ſief. Sed certe dicant omnes quicquid uelint, ego adhuc non inueni medicinā in hac re conferentem, ſicut nec Galenus ut teſtatur. 10. de ſimplici medic. Nam cum plures expertus fuerit nō inuenit aliquas in hac re conferentes. &c.

Cura autem inuerſionis pilorum quinq; modis perficitur, de quib. tres tanguntur à Raſi in præſenti cap. Primus eſt inuiſcando pilos inuerſatos cum pilis naturalib. cum maſtiche aut oleo ſeni, ideſt, de illa regione quod uiſcoſum eſt. Sed inter cætera, ut refert Auic. in hoc præſtantior eſt gumma piſcium. Sed caue ne pili inuerſi ſuperent pilos rectos, & trahant ipſos in oculum. Secūdus modus eſt per cauteriū actuale factum in modum acus curuæ, debet ergo palpebra inuerſari, & ipſius extremitatē debemus capere inter duos ſtilos ex utraq; parte ligare, & pilos inuerſos cū moleta dētata extrahere. Deinde oculum tueri cum paſta ut dicit Ieſus Hali, oculo ſuperpoſita, ſed melius fiet cum cotto in aqua roſata infuſo, oculo ſuperpoſito, & ita acum illam curuam ignitam in poros pilorum extractorum infigere ſemel, aut pluries & ſatis profundè, donec tota caro porri ſit combuſta, poſtea lacte applicito ſuper loco, dolor mitigetur, & poſt mediā horam aut quartam ſtili ſoluantur, ut palpebra ad ſitum naturalem redeat, deinde cum prohibentibus ophthalmiam medicetur.

Tertius modus eſt poſitus à Raſi ſcilicet inciſio, ſed hoc penes autores tripliciter poteſt fieri. Aliqui incidunt palpebram interius parum diſtanter ab origine pilorum, & ſecant ſatis profunde adhoc, ut caro orta in ſciſſura propellat, & inuerſet palpebram alterius, & hic modus eſt ſatis inanis, & carens ratione. alii autem ſcindūt cutim palpebræ exterius aliquam partem ipſius eleuando ad modum unius alutæ, & deinde conſolidant unum labrum cum alio uniendo aut ſutura, aut alio ingenio, ut palpebra poſt conſolidationē remaneat aliqualiter exterius inuerſata. Modus autem capiendi pellē aptior eſt, ut cum picicarolis eleuetur, & comprehendatur inter duos ſtilos ſubtiliſſimos ſecundum eam quantitatem, quę uidetur tibi neceſſaria adhoc, ut palpebra remaneat aliqualiter inuerſa, adeo ut pili non ingrediātur in oculum, deinde ſtili ſtringantur ex utroq; capite notabiliter, & pellis iſta intercepta, ſcilicet cum forfice ſuper ſtilis ſcindatur, deinde antequam ſtili remoueantur figatur acus una uel plures immediate ſub ſtilis utrūq; labrum uulneris comprehendendo, deinde ſtili remoueantur & fiat pūctum unum aut plura ſecundum neceſsitatem, quæ remaneant uſq; ad conſolidationē perfectam. Et ſi remanere non poſſent inuiſcetur unum labiū cum alio cum medicinis adhoc propriis. Et hic modus eſt ex inuentione noſtra. Alii incidunt totaliter extremitatem palpebræ, in qua naſcuntur pili inuerſata ipſa palpebra, prius intercepta inter duos ſtilos, ut dictum eſt ſuperius. ſed nō pauca apparebit deformitas. Quartus modus non tactus à Raſi ē cum ſuitione. Et eſt ut ligetur primo palpebra inter duos ſtilos ad modum iouectæ circa mediū ipſius, & cū acu pforetur prope pilum inuerſum ad intra, ad extra, ita ut puncta acus ueniat exterius ex directo pili inuerſati in margine aliorum pilorum, & cum acus eſt fixa in palpebra nōdū ex toto penetrans, figatur pilus inuerſus in foramen acus, & ſi non poteſt aliter infigi, capiatur capillus duplicatus, & figat ita duplus in foramen acus, & cum illa duplicitate, que ab authoribus uocatur anſa: capiatur pilus inuerſus, & attrahatur donec pilus ingrediatur foramen acus, & poſtquam ingreſſus eſt, trahatur acus exterius ſimul cū pilo inuerſo, & ibi permittatur conſolidari, ſed bonum eſt ut inuiſcetur exterius cum uiſco aut alio glutino, ut non poſsit redire, & hic eſt modus omnium pulcherrimus. Et ſicut dixi de uno pilo ita fiat de reliquis, ſi plures ſint. Sed caue ne per idem foramen multotiēs acus reiteretur: eſt enim cauſa quòd foramen illud fiat latū, unde pilus ſubtilis non remanebit laterib. adhærens, & ex hoc comprehendere poſſumus in actu practico quòd quanto acus eſt ſubtilior, tanto eſt aptior, dummodo hæ operationes cū ea poſsint perfici. Vltimus modus recitatus ab authoribus, quem non approbo, eſt ut euellatur pilus, deinde cum prohibentibus eius generationem procedatur, ſcilicet, cum medicinis ſupraſcriptis, quarū adhuc nullam inueni, cui fidere poſsim. Vltima diſpoſitio pilorum eſt eorum nō debita coloratio, ad quam remouendam duplex eſt intentio. Vna remouere ægritudinem aut cauſas à quibus dependet illa mala coloratio, ſcilicet, cauſas caniciei, aut morphæam, aut albaras, ſi ab eis pendet, quæ faciliora ſunt dictu quàm facto. Sed quomodo remoueantur, require à Rāſi. 5. huius, & ab Auic. 7. quarti. Quòd ſi remouere non poſſunt, reſtat, ultima intentio ſcilicet coloratio illorum pilorum cum tincturis colorātibus ſm exigētiam pilorum naturalium ſuorum, ſed præſtantius eſt, ut ſint nigri quàm alterius coloris, licet in pleriſq; diſpoſitionibus reperiantur rubei, quas tincturas collige, ubi ſupra in locis allegatis, & ex iā dictis patet literæ expoſitio.

De aqua deſcendente in oculo. Cap. 30.

Qvandoq; aqua deſcendēs in oculo, imaginatio, phātaſia, apparitio, ſunt termini ſynonymi ſignificantes hanc diſpoſitionem, de qua diuerſi authores ſub his diuerſis nominibus determinant, licet ſtricte uim uocabulorum cōſideranti appareat, ꝙ hic terminus aqua deſcēdens in oculo, ſit inferior ad alios tres, cum nō omnis imaginatio ſit aqua deſcēdens in oculo, ſed bene contra. Sed utamur hoc uocabulo large, ſicut utitur Raſis in præſenti cap. Hæc diſpoſitio diffinitiue eſt uiſio corrupta oculorum, qui ſentiuntur coram uiſu, ac ſi ipſi ſint mixti in aere, & hic colorē accipimus large, ex quo forte infertur, ꝙ proprie loquendo hæc diſpoſitio non eſt ægritudo, ſed accidens ęgritudinis, loquendo de ea; quæ comparatur ad nocumētum. Eſt ęnim

accidens

accidens oppilationis, quę eſt morbus in uia, cuius oppilationis cauſa eſt al. quod corpuſculum interpoſitum inter cryſtalloidem & res diſtincte uiſas. Sed contra, hæc uiſio corrupta ſiue comparetur ad nocumentum, ſiue non, per ſe & immediate lædit operationes alicuius uirtutum cerebri, quia ꝑ ipſum & per ſe immediate corrumpitur iudiciũ, quia iudicat aliquod eſſe in medio coram uiſu quod nõ eſt, ſiue iſtud iudicium attribuamus ſenſui communi ſiue cogitatiuæ.

Ad quod reſpondetur, quòd hæc uiſio corrupta comparata ad oppilationem eſt accidens, ſed comparata ad iudicium quod corrumpit eſt morbus, aut cauſa ſaltem morbi. Si autem hæc uiſio corrupta ſit de his, quæ non comparãtur ad nocumentum, dicendum eſt quòd non eſt accidens morbi, neq; morbus, neq; cauſa morbi, quamuis actio ſit corrupta, ſed nõ corrupte lęſa, & corrumpit iudicium, ſed non corrupte lædit Sed contra, eodem modo & æqualiter & æque intenſe corrũpitur iudicium, per uiſionem non corrupte læſam pendẽt ab acuitate ſenſus, ſicut per uiſionem corrupte læſam pendẽt ab oppilatione, ergo qua ratione hæc pendens ab oppilatione corrupte lædit iudicium, eadem ratione pendens ab acuitate uiſus etiam corrupte lædit iudicium. Pro ſolutione huius dicendum, quòd aliud eſt uiſionem eſſe corruptam, & aliud corrupte læſam.

Ad uiſionem enim corruptã ſufficit quòd iudicetur aliquẽ colorem eſſe coram oculis qui non ſit. Sed ad uiſionem corrupte lęſam requiritur præter hoc ut ſit error circa ſenſibilia communia aut propria communiter occurrentia, circa quæ cum debitis circunſtantiis non debet eſſe error. Primum accidit in homine acutiſſimi uiſus. Sed ſecũdum accidit in his qui habẽt uapores craſſos in oculis. Et ad formam argumẽti cum dicitur, æqualiter & æque intẽſe corrumpitur iudicium per uiſionem non corrupte læſam pendẽtem ab acuitate ſenſus. negatur, ut patet ex fundamento iam dicto, imo non ualet hoc argumentũ uiſio Sor. reſpectu aliquorum obiectorũ eſt corrupta, & uiſio Platonis ſibi ſani reſpectu nullius obiectu eſt corrupta, neq; alio modo læſa reſpectu obiectorum, quę poteſt uidere, ergo melior eſt uiſio Platonis, quã Sor. quia uiſio Platonis reſpectu illorum obiectorum eſt ablata reſpectu quorum uiſio Sor. eſt corrupta, quod eſt deterius, &c.

Species imaginationum ſunt duplices. Quædam nõ comparatæ ad nocumentum, quæ non fiunt niſi in oculis acutiſſimi uiſus. Quædam comparatæ ad nocumentum, quæ fiunt in oculis mediocris aut obtuſi uiſus. Pro cuius itellectu eſt ſciendum, quòd omnium imaginationum cauſa immediata eſt obiectum aliquod non paruum, aut ſaltem non paruũ ea paruitate, quæ eſt medium inter res diſtincte uiſas, & cryſtalloidem, poſito quod obiectum aliqualiter uidetur, ſed nõ diſtincte comprehenditur. Si ergo hoc obiectum ſit minimum ſiue in oculo ſit, ſiue in medio extrinſeco non uidetur niſi à uiſu acutiſſimo, licet non diſtincte comprehẽdatur, & hoc eſt duplex, uel dupliciter ſituatur. Aliquando eſt in medio extrinſeco coram pupilla, ſicut ſunt atomi, à quibus aer quantũcũq; purus non denudatur, nec etiam aqua nec alia media denudatur. Et aliquãdo ſituantur in oculo, & ſunt quidam fumi ſiue uapores minimi ab oculis reſoluti, à quocũq; enim membro fere ſemper aliquid reſoluitur. Et hi fumi uidẽtur in uiſu acutiſſimo ſicut & atomi, de quibus ſermo pręceſſit. Et hæ imaginationes prouenientes ex tanta acuitate uiſus non comparantur, ad nocumentum, cum non ſint morbus neq; alia res præter naturam, nec ipſe oculus eſt lęſus in complexione, cõpoſitione, unitate, nec in aliquibus particulis ipſum integrantibus, nec etiam per commmuniatatem. Et ſimile huic quod dictum eſt de uiſu accidit in ſenſu auditus, & eſt apud Raſim ſecundo continentis, & Ieſum Hali. tractatu tertio, capite primo. Fit enim aliquando tinnitus & ſibilus quod eſt actio corrupta, non comparata ad nocumentum propter acuitatẽ auditus audientis minimum ſonitum exiſtentem in organo auditus propter uaporem minimum in eo motum, à quo organum auditus non denudatur. Aliquando audienti ſonitum minimum in aere, aut in alio medio extrinſeco, à quo aer quantumcunq; quieſcens non denudatur. Aliquando fit propter craſſam uentoſitatem in organo auditus exiſtentem, & hæc ad nocumentum comparatur. Imaginationes autem cõparatæ ad nocumentum fiunt ab obiecto exiſtẽte in ipſo oculo cõprehẽſo à uiſu mediocri uel obtuſo, ſiue ſit uapor craſſus, ſiue ſit ueſtigiũ alterius generis, eſt enim cauſans aliqualem oppilationem & hoc obiectum licet comprehẽdatur aliquo modo: non tamen diſtincte comprehenditur. Et hæ imaginationes ſunt duplices. Quædam ſunt propter nocumentũ tunicarum, ſcilicet corneæ, aut telæ araneæ, propter aliquod ueſtigiũ in aliqua ipſarũ derelictũ, aut ex aliqua cauſa præternaturali, quæ quamuis ſit in cornea non tñ uidetur, ab homine in oculo aſpicienti, licet comprehendatur ab ægro, cuius rei cauſa eſt, quia non uidetur ab oculo aſpiciẽte propter ſuam paruitatẽ, ſed comprehenditur ab ægro ex eo quòd impedit debitum trãſitum ſpicierum uiſibiliũ, minimum enim exiſtens in pupilla, quòd à nullo oculo aſpiciente acutiſſimi uiſus uideri poteſt, poteſt multum impedire trãſitum ſpecierum uiſibilium: nã ad hoc quod res & ſi ſit maxima ſicut cœlum uideatur, oportet formam eius recipi in pupillam, & tãdem in cryſtalloidem, minimũ ergo impedimentum exiſtẽs in pupilla aut in cryſtalloide poteſt impedire uiſionem magnę partis cœli. Aliquando hoc nocumentum eſt in humoribus, ſcilicet, albugine aut cryſtalloide: frequentius tamen in albugineo, cum omnẽ impreſſionem ſui ſubtilitate facilius ſuſcipiat. Et hoc erit dupliciter aut propter rem aduenientẽ ipſis humorib. ſiue ſub forma uaporis, ſiue ſub forma humoris, qui uapor, ſiue humor mixtus cum albugineo & cryſtalloide reddit ipſos non peruios aut non peruios ea peruietate, qua debent eſſe, & qua ſunt cæteræ partes eorum Vnde ſi aliqua pars ipſorum fiat imperuia, & oppilet totum foramẽ pupillæ, tunc eſt cæcitas, ſicut quãdo cataracta perficitur. Si non oppilet partem: tunc ſi eſt in medio, res non uidetur, niſi ſecundum latera & non ſecundum medium. Si autem ſint in aliquo latere, res non uidentur ſecundum illud latus, imo apparent diminutæ. Si autem illa pars ſit peruia, ſed nõ peruietate conſimili primæ. tunc apparent diuerſæ imaginationes ſecundum ipſius diuerſitatem. Si enim tendat in citrinũ, apparent imaginationes citrinę & obiecta omnia citrina. Si autem ad rubeum declinet, apparent rubea, & ſic de aliis coloribus. Et hęc quæ ueniũt ad oculum ſunt ſimplicia, aut uapor aut humor. Si uapor tunc prouenit à toto, ſicut in febribus & criſibus, aut à ſtomacho, aut à cerebro per uenas, & arterias & neruos, aut ipſe uapor ab ipſo oculo reſoluitur, & coram cryſtalloide ſituatur. Si uero ſub forma humoris hoc maxime eſt à cerebro, ſicut in rheumatiſmis per uias neruorũ uenarum, & arteriarum. Aliquando uero hi humores alterãtur & efficiuntur non bene peruii, nõ propter rem aduenientẽ, ſed quia mutantur in ſubſtantia ſua, aut propter caliditatem ſubtiliantem aliquam partem ipſorum, & conuertentẽ ad naturam aeris, unde illa pars apparet alba ſiue lactea: aer enim commixtus humido aqueo facit colorem album faciẽdo ſpumam, tertio & quinto de generatione animaliũ, & 21. particula problematum, problemate primo. Aliquando mutantur à frigiditate congelante & incraſſante, unde fit color albus aliquando ab humiditate tenebrante, aliquando à ſiccitate incraſſante, uel inſpiſſante.

Diuerſificantur enim ſpecies imaginationum multipliciter. Aliquando ſecundum colorem, ut quia apparent citrinæ ipſis pendẽtib. à fumis cholericis, aut à ueſtigiis citrinis peruiis. Aliquãdo apparent albæ ipſis pendẽtibus à uaporibus phlegmaticis, aut ueſtigiis albis peruiis, ita aliquando apparent rubę aut nigrę ex ſimilib. cauſis. Sed hic nota quòd ſi ueſtigium ſit non peruium cuiuſcunq; coloris ſit, ſemper imaginatio apparebit nigra, cuius cauſa in ſequentibus aſsignabitur. Aliquando diſtiguuntur imaginationes ratione quantitatis, quia quædam magnæ, quædam paruæ ſecundum quantitatem uaporis aut ueſtigii ſituati inter cryſtalloidem & res uiſas. Aliquando diſtinguuntur ratione craſsitiei, aut ſubtilitatis rõne uaporis, aut ueſtigii craſſi, aut ſubtilis. Aliquando diſtinguuntur ſecundũ figuram, quia quædam apparẽt cimicales, quædam muſcales, quædam capillares, & ſic de ſingulis, ſecundum uarias figuras rei ſituatæ inter cryſtalloidẽ & res uiſas. Aliquando apparent ſurſum moueri, aut deorſum, aut lateraliter ſecundum uaporum uarium motum.

Ad euidentiam eorum quæ dicta ſunt, cadunt hic duo dubia. Primum. Vtrum res non peruia ſituata poſt cryſtalloidẽ

uerſus

uerſus cerebrum, poſsit eſſe cauſa imaginationum. Et arguitur ꝙ ſic, uapores eleuati in febribus aut criſibus ſunt cauſa imaginationum cum perueniunt ad cerebrum: cauſant enim aliquando phreneſim non ueram, ergo quæſtio uera pro parte affirmatiua. Secundo, hi uapores eleuati, uel exiſtentes in parte anteriori cerebri mouentes ſpiritus motu inordinato ſunt cauſa uertiginis aut ſcotomiæ, & per conſequens imaginationum: imaginantur enim homines corpus ſuum moueri aut res aliqua circa corpus ſuum moueri, & eo magis, quia ſcotomia interpretatur obtenebratio uiſus. Tertio, res non peruia exiſtẽs in humore uitreo poteſt uideri per cryſtalloidem, ſicut & res exiſtens in albugineo, ergo cum male uideatur, poterit eſſe cauſa uiſionis corruptæ, & per conſequens imaginationum, &c. Aſſumptum probatur, quia ſunt omnia neceſſaria ad uiſionem, ſcilicet, obiectum mediũ cryſtallois uidens lumen tam extrinſecũ quã ipſius cryſtalloidis. Quarto, ſpẽs reſeruata in memoratiua, aut in aliqua uirtutum cerebri poteſt peruenire ab ultimo uentriculo ad medium, à medio ad primum, à primo ad cryſtalliodem, & ſic poterit uidere per cryſtalloidem, ergo à fortiori aliquod corpus non peruium exiſtẽs in cryſtalloide, uel poſt cryſtalloidem, poterit uideri, & ſi male uidebitur erit cauſa uiſionis corruptæ & imaginationũ, aſſumptũ eſt Auer. 3. colliget. in cap. de accidẽtibus ſenſus, uiſus, & in lib. de ſenſu & ſenſato. Et cõfirmatur, quia illa ſpecies perueniens à cerebro ad oculum obuiãs uaporibus exiſtentibus, in uitreo inficietur ſecũdum naturã illorum uaporum; ergo perueniens ad cryſtalloidem, ſic infecta erit cauſa imaginationũ ſicut ſpecies exteriorũ obiectorum peruenientes ad cryſtalloidem, inficiuntur ſecũdum colorem uaporum aut humiditatis extraneæ exiſtentis in albugineo, & ſunt cauſa imaginationum, ut referũt omnes. In oppoſitum autem eſt Auer. dictum quod cauſa imaginationum eſt res non peruia inter cryſtalloidem & obiecta exteriora, non autem poſt cryſtalloidem. Pro ſolutione huius quæſtionis præmittendum imaginationes eſſe duorum modorũ, quędam enim pertinent uirtutibus cerebri, ſcilicet, ſenſui cõmuni, imaginatiuæ, quæ apparent tam in luce, quàm in tenebris, tam homine uidẽte, quàm non uidente, & de iſtis nõ eſt quæſtio noſtra, ſed quæſtio noſtra eſt de imaginationibus quæ appropriantur uiſui, & non fiunt niſi homine uidente. Et circa hunc modum eſt duplex reſponſio. Illi enim qui tenent uiſionem fieri in cryſtalloide, quæ eſt communis opinio, dicunt, quod res non peruia poſt cryſtalloidem non eſt cauſa imaginationum, tum quia nõ eſt medium inter res uiſas, & cryſtalloidem. Sed reſpondendum eſt ad duo argumenta, ſcilicet ad tertium & quartum facta ante oppoſitum quæſtionis. Vnum probat, quòd hæc res non peruia uidetur à cryſtallino, quia ſunt quatuor requiſita ad uiſionẽ, ſcilicet obiectum, quod eſt ipſa res non peruia, medium diaphanum, ſcilicet, ipſe humor uitreus, cryſtallois uidens, & lumen ſufficiens. Dicitur ꝙ nõ eſt medium ſufficiens. Et ſi arguitur ꝙ eſt medium diaphanũ ſicut et albugineus. Dicitꝰ quod nec uitreus, nec albugineus ſunt ſoli medium ſufficiens ad uiſionem colorum niſi cõcurrat medium extrinſecum, de hoc tamen clarius in ſequenti quæſtione. Ad aliud argumentum cum dicitꝰ ſpecies trãſiens à cerebro ad cryſtalloidẽ obuiãs uaporibus exiſtentibus in uitreo, inficietur ſecundum naturam uaporum, quibus obuiabit, ergo ſic infecta uiſa à cryſtalloide erit cauſa imaginationum rubearum aut citrinarum, &c. ſecũdum naturam rei inficientis. Ad hoc dicitur quòd hæc eſt ſpecies multum immaterialis & multo magis denudata à conditionibus materialibus, quàm ſint ſpecies uenientes ab obiectis exterioribus cũ obuiant uaporibus exiſtentibus in albugineo, & etiã hęc ſpecies poteſt eſſe cauſa uiſionis, quia multum eſt immaterialis abſq; hoc quòd tranſeat per medium extrinſecum, & hoc tenendo opinionem Auerrois. Sed ſecũdum opinionem tenẽtem uiſionem fieri in cruciatione neruorum opticorum eſt duplex reſponſio, ſcilicet, una quę magis placuit. Gentili qui dicit quòd hęc res non peruia poſt cryſtalloidem non eſt cauſa imaginationum, ex eo quòd ipſa non poteſt uideri, nec aliquo modo comprehẽdit per uiſum, cum cuiuslibet quod debeat aliquo modo uideri ſiue bene, ſiue male, oporteat ſpecies plus depurari & modificari in cryſtalloide, & etiã quia hęc res non eſt medium inter cruciationẽ neruorum, & obiecta exteriora, ex eo quòd uiſio poſt cryſtalloidem nõ fit ſecũdum rectitudinem linearum, nec ſecundum formam pyramidis, ſed fit quia ſpecies uiſibiles in cryſtalloide iam depuratæ ſuſcipiuntur in ſpiritibus, & deferuntur ad cruciationẽ neruorum in qua fit uiſio. Alia reſponſio quæ mihi magis placet, eſt, quòd res non peruia poſt cryſtalloidẽ poteſt eſſe cauſa imaginationum, quia ſpecies obiectorum uiſibilium tranſeuntes per hanc rem non peruiam poſſunt infici ſecundum naturam huius rei, quamuis hæc res per proprias ſpecies nõ poſsit uideri, ut oſtendetur in ſequenti quæſtione, & quamuis etiam poſt cryſtalloidem non fiat uiſio ſecundum rectitudinem linearum, quia ſpiritus deferentes ſpeciem ſimul cum ſpecie poterunt infici ab hac re non peruia, & ſic erit cauſa imaginationũ. Et ex his iam aperte liquet, quid ſit in hac tota quæſtione tenendum, & quomodo ad argumenta facta in principio quæſtionis ſit reſpondendum. Sed tenẽtes uiſionẽ fieri in neruis opticis, male poterunt ſaluare uiſionem fieri in inſtanti, ſcilicet, cum ſpiritus non moueatur in inſtanti à cryſtalloide ad cruciationem neruorum.

Secundum dubium. Vtrum res non peruia exiſtens in oculo poſsit uideri. Et arguitur quod non primo. uiſibile poſitũ ſupra oculum nõ poteſt uideri, ergo à fortiori, poſitũ in oculo non poterit uideri, conſequentia tenet & aſſumptum eſt philoſophi & commentatoris ſecundo de anima. Secũdo ad uiſionem requiritur medium extrinſecum, ut uult Auer. 2. de anima commẽt. 77. ergo res exiſtens in oculo cum non multiplicet ſpecies ſuas per medium extrinſecum nõ poterit uideri. In oppoſitum arguitur, quia uapores in oculo exiſtẽtes uidentur cum de ipſis per uiſum faciamus iudicium ut quòd ſint citrini uel rubei, &c. Præterea ſpecies uenientes à cerebro ad oculum ſunt cauſa uiſionis, ut fuit dictum in præcedẽti quæſtione ex intentione Auer. Et certum eſt quòd nõ multiplicantur per medium extrinſecum, ergo multo magis res exiſtens in oculo ꝑ proprias ſpecies uideri poterit. Pręterea lumen poſitum ſuper oculo & in oculo uideri poterit, ut docet experientia. Imo experimur in nobis ipſis quòd ſi cõprimamus oculum in lachrymali domeſtico uerſus partem ſylueſtrem, ſiue teneamus oculum clauſum ſiue apertum uidemus aliquod lumen. In hac quæſtione dicunt aliqui quòd res non peruia in oculo exiſtens uidetur, ſed male, ſcilicet, diminute aut corrupte, ſicut tangibile poſitum ſupra neruum ſentitur, ſed diminute aut corrupte, & cauſam aſſignant, quia ſunt ipſi quatuor ad uiſum neceſſaria, ſcilicet obiectum, lumen medium, intrinſecum, & cryſtallois uidens. Contra ſequitur primo quòd res non peruia exiſtens immediate ſupra cryſtalloidem non poſſet uideri, nec aliquo modo comprehendi, cum non multiplicet ſpecies ſuas per aliquod mediũ, & ſic non poterit eſſe cauſa imaginationum, quod eſt contra Ieſum Hali, tractatu tertio, cap de accidẽtibus cryſtalloidis. Secundo ſequitur quòd uuea ſemper deberet uideri. Conſequens contra experiẽtiam, ſemper enim uideremus aliquod nigrum uel cœleſtinum. Tertio ſi uapor exiſtẽs in oculo, aut aliud ueſtigium poſſet uideri ab oculo in quo eſt, etiam poſſet uideri ab oculo extrinſeco aſpicienti, conſequens eſt falſum, nemo enim uidet uapores oculi ægri. Forte dicitur quòd non eſt ſimilitudo, tum quia uapor exiſtens in oculo ẽ multum propinquus cryſtalloidi, & magis diſtans à cryſtalloide oculi aſpicientis, tũ quia iſte uapor eſt in medio aqueo in quo ſpecies multiplicatæ apparent maiores, ſicut experimur de oculo uidenti obiectum in aqua. Contra primũ, quia aliquando imaginationes pendentes à uapore apparent ſub forma cimicis, aliquando maiores, ergo licet ſit minor diſtãtia inter uaporem & cryſtalloidem oculi ægri quàm inter illum & oculum aſpicientem, tamen adhuc poterit apparere oculo aſpicienti, ſed ſub quantitate minore, ut uerbi gratia, ſub forma pulicis, nec obſtat ſecunda ratio, quia ſpecies tranſiens de medio dẽſiori in rarius diuertitur à perpendiculari, & propterea ſi obiectũ ſit in aqua, & oculus uidẽs ſit in aere, obiectum apparet maius quàm ſi ambo ſint in aqua aut in aere, uapor itaq; exiſtẽs in oculo deberet apparere maior oculo aſpicienti quàm oculo in quo eſt. Quarto principaliter ſi res exiſtens in oculo uidetur ſemper debere apparere in eadem diſtantia, cum ipſa res uiſa non moueatur, ut pono, neq; cryſtallois, nec medium mutetur; nec lumen, ſed conſequens

eſt

eſt falſum, quia ſi oculus habens imaginationes aſpiciat in aerem, apparet ipſi quòd imaginationes ſunt in aere, ſi in parietem, quòd ſint in pariete. Quinto principaliter ſi res exiſtens in oculo videretur per ſpeciem propriam, ſequeretur quod veſtigium album eaiſtens in cornea deberet apparere album, ſed cunſequens eſt falſum, quia quanto eſt albius, tãto oculo in quo eſt apparet nigrius, vt docet experientia. Certe iſtæ rationes ſunt efficaces, & de neceſsitate cõcludunt rẽ exiſtentem in oculo proprie videri nõ poſſe ab uculo in quo ſunt. Cum ergo aliquo modo comprehendatur ab oculo in quo ſunt, vt docet experientia, quia ſi uapores ſint citrini, apparent imaginationes citrinæ, & ſi rubei, rubeæ, oportet ut ſubiungamus modum ſm quem res exiſtẽs in oculo comprehenditur. Dico ergo quòd res exiſtens in oculo, aut eſt peruia, aut non peruia. Si peruia, aut peruietate ſimili peruietati oculi, & tunc nõ uidetur, neq; eſt cauſa imaginationũ &c. Si autem ſit peruia peruietate nõ ſimili peruietati oculi, tũc uidetur. Et eſt cauſa imaginationum, ſed non uidetur per ſpecies proprias, ſed pet ſpecies obiectorum extrinſecorũ, quæ ſpecies delatæ ad cryſtalluidem, tranſeuntes per hanc rem, taliter per uiam inficiuntur ſecũdum naturam huius rei, & ſic obiecta apparent citrina aut rubea &c. ſecundum colorem huius rei in quocunq; loco fuerit hæc res, ſiue immediate ſuper cryſtalloidẽ, aut tela aranea, aut albugineo, aut cornea. Et ſimile huius accidit ſicut experimur in radiis ſolaribus trãſeuntibus per uitrum, quia apparent calorati ſecundũ colorem uitri. Si autem hæc res ſit non peruia, tũc nullo modo uidetur nec per ſe nec per accidens, ſed bene comprehenditur pet potentiam ſuperiorem, ut ſenſum cõem aut cogitatiuam en ꝙ obiecta extrinſeca apparent nigra, aut obſcura, aut perforata, aut diminuta ſecundũ illam partẽ à qua ſpecies ad partem oculi non peruiam multiplicantur. Quibus ſic uiſis, nũc reſtat ut reſpondeamus ad rationes adductas poſt oppoſitum quæſtionis. Duæ enim rationes ante oppoſitum nihil aliud probant niſi quòd uiſibile poſitum in oculo, aut ſuper oculo non poteſt uideri niſi in lumine propter ſuam materialitatẽ, & hoc per ſpecies proprias, cum quo tamẽ ſtat quod per ſpecies obiectorum exteriorum color exiſtens in oculo uideri poſſet. Ad primum poſt oppoſitum cum dicitur, quod per uiſum iudicamus uapores citrinos aut rub. &c. Iã apparet qualiter ſit reſpondendum. Ad tertium & ſecundum uolo poſtponere reſponſionem in fine quæſtionis. Tamen cum dicitur quod lumen poſitum ſuper oculo, aut in oculo poteſt uideri, conceditur, negatur tamen conſequentia cum infertur, ergo etiam res non peruia poſita in oculo, aut ſuper oculo etiam poterit uideri, ex eo quod lumẽ eſt multũ immateriale, nec adhoc ut uideatur exigit mediũ extrinſecũ, ſed color eſt multum materialis, nec aliquo modo uideri poteſt per ſpeciem propriam niſi ſpecies ſua delata ſit per medium extrinſecum, ut de materiali ad immateriale reducatur, & quia tactum eſt in illo argumento quòd nubis comprimentib. oculum in lachrymali domeſtico apparet aliquod lumẽ, oportet ut huiuſmodi apparitionis cauſam uideamus. Dico ergo ꝙ hoc lumẽ quod uidetur in compreſsione oculi facta in lachrymuli domeſtico & nõ in aliis partib. oculi, eſt lumen cryſtalloidis reflexum ab uuea ad ipſam cryſtalluidem, quod lumen ideo apparet in forma circuli, quia ſit reflexio ab ipſa uuea perforata, & nõ ſit reflexio in parte in qua ipſa eſt pforata. Et ſi quis argueret contra quia ſemper iſtud lumen deberet apparere, quia ſemper cryſtallois multiplicat lumen ſuum ad uueam, & ſemper flectitur ab uuea. Dicitur quòd licet ſemper multiplicet lumen tamen, ipſa cryſtalloide mota per compreſsionem fortius ipſum multiplicat, aut quia moueatur, aut quia mota magis appropinquat ipſi, ſcilicet uueæ, unde facilior ſit reflexio ſicut experimur quod nobis mouentib. enſem lucidum, apparet magis ſui luminis multiplicatio, & etiam maior ſui luminis reflexio. Ita ẽt hoc apparet lumine ſolis cadẽte ſuper aqua, quæ aqua quanto magis agitatur, tanto lumen magis multiplicatur, & tanto magis à parietib. circumſtãtib. reflectitur. Et ſi quis diceret etiam ex compreſsione aliarũ partium oculi, & non ſolum à lachrymali domeſtico deberet apparere hoc lumẽ cum ſimiliter moueatur ipſa cryſtallois. Dicitur ꝙ non tñ moueretur ſicut ſi fiat cõpreſsio in lachrymali domeſtico, & ẽt ſi moueatur ipſa cryſtallois per cõpreſſionem in aliis partib. tamen non mouetur uerſus uueã, ſicut ex compreſsione in lachrymali domeſtico. Ad quartum cum dicitur tangibile poſitum ſupra ſenſum ſiue ſupra organum tactus aut in organo tactus ſentitur, ergo poſitum ſupra oculum aut in oculo debet uideri, tenet conſequentia à ſimili, & aſſumptum eſt manifeſtum ad experientiam. Reſpondetur quòd non eſt ſimile, quia uiſus eſt potentia magis immaterialis quàm tactus, propterea exigitur adhoc ut color uideatur etiam ut multiplicet ſpecies ſuas per medium extrinſecum, ut de materiali ad minus materiale reducatur, non ſic eſt de tangibili quia tactus eſt potentia multum materialis, & propterea non exigitur medium extrinſecum, ſed ſufficit intrinſecum. Et propterea dicunt aliqui, quod ſi tangibile ſit poſitum ſupra ſenſum, ſiue ſupra neruum, neruus non ſentit ſecundum partem immediatam ipſi tangibili, ſed ſm partẽ ſequẽtem, & ipſa pars immediata tangibili gerit uicem medii. Ad ſm cum dicitur ex. 3. collig. de accidentibus ſenſus uiſus, ꝙ ſpecies delatæ à memoratiua ab aliqua uirtute intrinſeca cerebri ad ſenſum communẽ, & à ſenſu cõi ad uiſum uel auditũ eſt cauſa uiſionis & auditionis &c. ergo à fortiori ſpecies multiplicata ab obiecto exiſtẽte in oculo erit cauſa uiſionis, negaretur cunſequentia apud uolentem ſequi Auer. ex eo ꝙ ſpecies perueniens à cerebro ad oculum eſt multum immaterialis uon indigens medio extrinſeco adhoc ſcilicet ut ad immateriale reducatur. Sed ſpecies rei exiſtentis in oculo eſt multum materialis indigens medio extrinſeco ad hoc ut ad immateriale reducatur, & ſit conueniens obiectum ſenſus uiſus. Et ſic ſecundum Auer. haberemus concedere homines uidere & audire, & exercere omnes operationes ſenſus in ſomno ſicut in uigiliis. Sed contra ſequitur quòd ſine lumine contingit uidere, cõſequens falſum cõtra philoſophos & perſpectiuos, conſequentia probatur, quia ſpecies patris tui tam defuncti in memoratiua, aut in uirtute phantaſtica reſeruata, aut ab aliqua potentia cerebri cognitiua comprehenſa poteſt deferri ad cryſtalloidẽ. Et ſimiliter ſpecies uocis eius deferri ad organum auditus, & ſic fiet uiſio eius, & auditus uocis eius tam in ſomno quàm in uigilia, tam in luce quàm in tenebris. Sequitur ſecundo quod non ens proprie & uere uidetur & auditur, quia ſpecies & ſimulachrum coloris & figuræ patris tui exiſtens in cryſtalluide, repræſentans patrẽ tuum, eſt cauſa ſufficiens ad ueram uiſionem. Similiter ſpecies uocis eius comprehenſa per auditum eſt cauſa ſufficiẽs ad uetam auditionem, æque bene, ſicut ſi uox patris tui, aut color eius exiſtentis coram te multiplicarẽtur per medium ad organum uiſus & auditus. Tertio ſequitur, quòd color non eſt obiectum uiſus, nec ſonus, auditus, conſequens falſum contra omnẽ ſcholam philoſophorum. Et conſequẽtia probatur, quia nihil eſt color, nec obiectum uiſus, nec ſonus, nec obiectum auditus niſi illud ſit, ſed hic color patris tui, & hæc uox eius non eſt, nec poteſt eſſe, ergo ſequitur quòd color non eſt obiectum uiſus, nec uox auditus,

In oppoſitum eſt Auer. cuius hic eſt textus. Sed ſit modo contrario, quia motus incipit in uirtute imaginatiua propter formam receptam de foris in uigilia aliquo tempore. & illa eſt remota, & propterea mouet primo ſenſum communem, & communis particulares ſenſus, tunc ſentiuntur res quaſi eſſent extra, & ſicut hoc ſit in ſomno, eodem modo ſit in uigilia propter multam ſollicitudinem circa aliquã rẽ. Et per hoc confirmantur uirtutes animæ, aut propter aliquã ægritudinem fixam in corpore, aut propter timorem, aut triſtitiam, quia reſoluitur quidam uapor & aſcendit cerebrum, & in ipſo imprimitur forma rei cogitatæ, & aſcendendo ſuperius mouet ſpiritum animalem, & deducitur iſte motus uſq; ad uirtutem imaginatiuam, & mediante ipſa mouetur ſenſus communis, & ille mouet particularem ſenſum, & ſentitur res ac ſi eſſet extra. & uulgus credit quòd hoc fiat ab angelis aut dæmonibus. Et huius demonſtrationes declaratæ ſunt ibi, & hæc quidem ſunt accidentia, quæ ſuperueniũt omnibus ſenſibus. Et forte hæc eſt cauſa ꝙ pleriq; homines ſe dicunt in uigilia uidiſſe & audiuiſſe mortuos loquentes, & referunt uerba audita. Et referunt aliqñ ſe uidiſſe dæmones. Tu in hac materia tene ꝙ uis, pro nulla parte ſunt demõſtrationes. Ego tñ pro parte mea uolo credere Auer. Sed reſpõdeamus ad rationes adductas in contrariũ. Ad primũ cum in-

fertut ꝙ ſine lumine cõtingit uideri, cõceditur de lumine extrinſeco, ſed nõ de intrinſeco ipſius cryſtalloidis & ſpirituũ uiſibilium. Et ſi quis diceret, quòd ſi quis eſſet cęcus aut priuatus auditu poſſet ne videre aut audire per huiuſmodi ſpecies delatas a cerebro ad organa iſtarum potentiarum. Dicitꝰ ꝙ non, ad quàcunq; enim ſenſationem requiritur potẽtia ſentiens. Ad ſecundum cum infertur quòd non ens uidetur & auditur, vere cõceditur ꝙ æque bene auditur & uidetꝰ, ſicut ſi obiectũ eſſet in præſentia, imo ꝙ plus eſt non ens, nec potens eſſe, nec quòd vnꝗ fuit, nec ꝙ vnquã erit proprie uidetꝰ & auditur, nam quodcunq; poteſt per uirtutẽ imaginatiuam imaginari, poteſt etiã uideri & audiri ſpeciebus illis delatis ab imaginatiua ad hos ſenſus exteriores, & ꝑ ipſos cõprehẽſis, per quos repræſentatꝰ forma & ſimilitudo, ac ſi obiecta eſſent in præſentia, quàuis accidat error & decipiatꝰ homo credens has res uiſas & auditas eſſe coram ipſo cum nõ ſint &c. Ad tertium negatur conſequentia, ſed bene verum eſt, quòd color qui non eſt nec poteſt eſſe, & ſimiliter ſonus qui non eſt &c. ſunt obiecta viſus & auditus, nec ualet hoc argumentum, hoc uidetur aut eſt obiectum viſus, ergo hoc eſt, ſicut non ſequitur, hoc imaginatꝰ, ergo hoc eſt. Et ſi inſtetur quòd arguitur à tertio adiacente ad ſecundũ, qui ſecundũ logicos eſt optimus modus arguendi &c. Dicitur ꝙ non arguitur illo modo, ſed debet argui, hoc eſt obiectum uiſus, ergo hoc poteſt obiici uiſui. Sicut non ſequitꝰ, hoc eſt obiectũ virtutis imaginatiuæ, ergo hoc eſt, quia eſſe obiectũ alicuius potẽtiæ non eſt niſi cõprehendi per ipſam. Sed nõ ſequitur, hoc comprehenditur per aliquam potentiam, ergo hoc eſt. Aliter dicitur ꝙ à tertio adiacente ad ſecundũ non tenet vniuerſaliter argumentum cum terminis ampliatiuis. Sed forte quis inſtabit. Quia hæc viſio de qua ſermo præceſsit eſt corrupta quia per ipſum iudicatur obiectum eſſe in pręſentia quod nõ eſt, ergo non eſt vera & perfecta. Secundo quia hæc eſt differentia inter ſenſus exteriores & interiores, quia exteriores complent operationes ſuas in præſentia obiecti, interiores vero tam in præſentia quàm in abſentia, vt eſt de intentione Ariſtotel. 2. de anima. Ad hoc reſpondetur, quòd iſta uiſio in ſe non eſt corrupta, quia per ſpecies ad virtutem viſiuam à cerebro delatas optime comprehenditur forma, & ſimulachrum rei per ſpecies illas repræſentatæ. Sed pro tanto dicitur, quòd eſt corrupta, quia eſt cauſa quòd imaginatio corrũpatur, iudicando aliquid eſſe in præſentia quod non eſt, nec ſequitur, hæc viſio eſt corrupta hoc modo, ergo non eſt uera & perfecta, ſicut viſio fumi per uiſum acutiſsimum eſt viſio corrupta, & tamen uera. Ad ſecundum dicitur, quòd uerum eſt quod ordine recto ſenſus exteriores ſentiunt in pręſentia obiecti, ſed ordine retrogrado non eſt inconueniens, quod ſentiant in abſentia obiecti, ſicut ordine retrogrado imaginatiua aliquando imaginatur per ſpecies delatas à memoratiua. Hoc enim modo fit reminiſcentia. Et tamen certum eſt, quòd quocũq; modo imaginetur, imaginatiua eſt vera & perfecta imaginatio, ergo & ſimiliter ſpeciebus delatis à ſenſibus interioribus ad exteriores. Poſſet tamẽ quis oppoſitum determinationis ſenſatæ defendere, & forte probabilius & conformius opinioni communi. Et dicere quòd ad viſionem ueram requiritur præſentia obiecti. Tu vero eam partem teneto, quæ magis tibi conſona erit. Hæc enim dixi nunquam audita nec lecta, tu vero in quibus erratum eſt corrige, &c.

Signa imaginationũ abſolute ſunt ipſęmet imaginationes. Signa imaginationũ propter acuitatem uiſus quæ non comparantur ad nocumentũ ſunt tria. Primum, quod ſunt leues & materiæ nullo modo uiſui nocentes ſecundum quod ſunt diuerſorum modorum & figurarum. Secundum, quod atomi in aere exiſtentes ſunt diuerſi, & ſecundũ quid fumi in oculo exiſtentes ſunt diuerſi à quibus oculus nõ denudatur. Tertiũ quod aliquando deſunt iſtæ imaginationes in duob. caſibus, ſcilicet, aut cum aer non eſt bene clarus, aut cum homo non aduertit, extra hos caſus ſemꝑ cõprehendũtur. Signa autem imaginationũ quæ cõparantur ad nocumentũ, ſunt his cõtraria. Signa vero imaginationũ per cõitatẽ à toto, ſicut, in febribus, aut criſibus ſunt ipſæ febres, aut criſes, quibus auctis augentur imaginationes, & diminutis diminuuntur, & ſecũdo, quia ſunt communes vtriuſq; oculis. Signa imaginationũ per cõitatem à ſtomacho ſunt. Primum ipſa ſtomachi nocumenta, quibus auctis, augẽtur etiam imaginationes, & diminuuis diminuuntur. Secundum, quod ſunt cões utriuſq; oculis. Tertium, quod augentur tempore repletionis ſtomachi, & præcipue rebus uaporantibus, & propter malos motus ſumpto cibo, & diminuuntur in uacuitate ſtomachi, & ipſo inanito & famelico, niſi pendeant ea cholera, in quo caſu frequenter augetur cholera tempore famis ad ſtomachum repẽte, & per ſumptionem cibi moderati frigidi ſtiptici ſedãtur. Quartum eſt, ꝙ per euacuationem ipſius ſtomachi vomitu aut ſeceſſu minuuntur, & ea contrariis cauſis augentur, &c. Signa imaginationum per communitatẽ à matrice aut aliis membris particularibus ſunt nocumenta matricis, & aliorũ, quibus auctis augentur, & diminutis diminuuntur. Et ſunt communes vtriſq; oculis & mẽſtruis, & aliis humiditatibus à matrice debite fluentibus minuuntur, ipſis retentis augentur. Et ſimiliter de ſuperfluitatibus aliorum membrorum. Signa imaginationum per communitatem à cerebro quæ ſecũdum plurimum minantur cataractam magis quã imaginationes per cõitatẽ ab aliis mẽbris, ſunt ipſa capitis nocumẽta, quibus auctis augentur, & diminutis diminuũtur. Et ſunt aliquando communes vtriſq; oculis. Aliquando proprie vni oculo, ſecundum quod vapores aut materiæ caput replentes ſunt in una parte cerebri, aut in vtriſque dextra & ſiniſtra. Quod cognoſcitur per grauedinem & alias læſiones unius partis tm̃, aut ambarum. Secundum ſignum, quia hæ imaginationes ſecundum plurimum augendo procedunt, & in cataract. trãſeũt multo magis quã per cõitatẽ ſtomachi propter 3. cauſas. Prima, quia vapores ſeu materię cerebrales attinẽt magis naturæ aqueę, & conformiores ſunt ipſi cataractę quã napores ſtomachales. Secũda, quia, nocumenta ſtomachi facilius remouentꝰ quã nocumenta cerebri. Tertia, quia materia exiſtens in cerebro facile ẽt fluit ad mẽbra ſuppoſita, ſcilicet oculos cætera inſtrumẽta ſenſuũ. Signa uero imaginationũ per eſſentiã in oculo quibus diſtinguuntꝰ ab illis quæ ſunt per cõitatem ſunt. Primũ, abſentia nocumentorũ aliorũ mẽbrorum oculis communicantium. Secundum, præſentia nocumentorum ipſius oculi, vel quæ ſaltem præceſſerunt. Tertium, quòd ſecundum plurimũ ſunt propriæ vni oculo. Quartum, quòd ſint continuæ à quibus oculus nunquam abſoluitꝰ. Quintũ ꝙ nõ recipiunt facilem mutationẽ, ſed aut ſtant uniformiter, aut ſi augentur, augendo procedũt, aut ſi minuuntꝰ, minuendo procedũt. Signa uero propter nocumentum corneæ ſunt. Primum, ægritudines in cornea præcedentes, ſcilicet ulcus, albugo & ſimiles, ex quibus derelictum eſt aliquod veſtigium occultum. Secundum, quòd non recipiunt facilem mutationem, ita vt nunc augeantur, nunc minuantur. Sed aut ſtant uniformiter, aut ſi augentur, augendo procedunt, & ſi diminuuntur, diminuendo procedunt. Tertium, quia ſunt continuæ à quibus oculus nunquam abſoluitur. Quartum, quia non perducunt ad cataractam.

Signa imaginationum per eſſentiam in albugineo, ſunt ipſa nocumenta albuginei cum priuatione nocumẽtorum aliarum partium oculi, quæ nocumenta ſunt aliquod genus malitiæ complexionis calid. frig. humid. uel ſic. cum materia uel ſine materia. Verum mala complexio ſicca quę cognoſcitur ea eo quòd tempore famis & inanitionis augetur & ex contrariis cauſis minuitur nunquam perducit ad cataractam, licet ſit cauſa imaginationum. Mala autem complexio calid. raro perducit ad cataractam, ſed tñ aliqñ, ſcilicet cum aliqua particula humoris albuginei ſubtiliatꝰ, & in aerem conuertitur, pars aũt aerea genita per calid. & mixta cũ parte aquea eſt cauſa coloris albi, ſicut in ſpuma, licet hæc proprie non erit cataracta, ſed bene ualde ſimilis cataractę, ita vt medicus male poſsit diſtinguere inter hanc & cataractam. Et forte quòd hæc per approximationem infrigidãtium tam exterius quàm interius ipſa parte aerea incraſſata, & ad naturam albuginei reducta poterit curari, & reputabitur mirabile. Mala autem cõplexio frig. & humid. eſt illa quæ ſm plurimũ eſt cauſa, ut imaginationes tranſeant in aquam & verã cataract. trib. modis. Primo, contrahendo aliquam partem ipſius albuginei, ita vt per congelationem acquirat albedinem & fiat non peruia, aut propter humid. obſcurantem, faciendo ipſam non peruiam. Sed eſt difficile videre vtrum hæc proprie ſit dicenda cataracta, & vtrum cũ acu poſsit deponi. Se-

cundo.

cundo, retinendo uapores proprios & alienos, ſcilicet per communitatem, & ipſos in aquam conuertendo, cui concordat gloſa Alman. in hoc cap. Tertio, debilitando digeſtiuam, & etiam expulſiuam ipſius albuginei, ita ut nutrimētum eius ſiue nere nutriatur ſiue non, non debite cōuertatur in ipſum albugineum, ſed generetur aliqua pars nō peruia, & erit defectus ultimi actus, qui uocatur aſsimilatio. Aut forte, quia ſuperfluitates in unaquaq; digeſtione reſecandæ debilitata expulſiua non reſoluentur, ſed remanentes conuertentur in humid. aqueam, quę erit uera cataracta, genita per uiam paulatim factę congeſtionis, ſicut & illa quæ erit per retentionem uaporis proprij incraſſati in aquam, dicetur uera cataracta & genita per uiam paulatim factæ cōgeſtionis &c. Secundum ſignum, quia hæ imaginationes ſunt continuę à quibus oculus nunquam abſoluitur. Tertium, φ non recipiunt facilem mutationem, ſed aut ſtant, aut ſi augentur, in augendo procedunt, & ſi minuuntur, minuendo procedunt. Quartum, quia apparet quædam obſuſcatio in pupilla tam ipſi ægro, quā oculo aſpicienti, licet cornea appareat bene terſa et peruia. Quintum, quia ſecundum plurimum perducunt ad cataract. maxime illæ imaginationes quæ pēdent à mala complexione frig. & humid. & hæ ſemper augendo procedunt. Signa uero imaginationum per eſſentiam in tela aranea & cryſtalloide ſunt ipſæ imaginationes abſque nocumētis aliarum partium oculi. Secundum, quia non recipiunt facilem mutationē. Tertium, quia ſunt continuæ. Quartum, quia non perducunt ad cataract. Et in ſumma cataracta non eſt niſi in ipſo albugineo, ut infra oſtendetur, licet poſsit adhærere tunicis. Signa autem quibus cognoſcuntur imaginationes ducētes ad cataract. ab alijs ſunt, quia ducentes ad aquā ſunt proprie uni oculo ſecundum plurimum, & ſunt cōtinuæ, & augmentando procedunt, & apparet oculo obfuſcatio, tam ipſi ægro q̄ aſpicienti. Et apparent ſicut candelæ duplices aut ſimiles rei luminoſæ lumine extrinſeco recepto in uaporibus aqueis craſsis. Et aliquandiu retento donec comprehendatur à cryſtalloide, aut forti lumine, ſcilicet ipſius cryſtalloidis & ſpirituum uiſibilium refleſo ab ipſis uaporibus craſsis ad cryſtalloidem, & non pertranſeunt duo menſes ſecūdum Alman φ cataracta completur. Et ſecundum Raſim ſecundo continentis, & Ieſum Hali, tract. tertio, cap. de imaginationib. non pertranſeunt tres menſes aut quatuor. Et ſecundum Auic. ſex mēſes φ cataracta completur: cataractarum autem non perducētium ad aquam ſunt ſigna contraria. Sed ne cui mirū uideatur quare authores ita diuerſos terminos poſuerunt, nec uidentur concordes, quia hoc inuentum eſt experientia, unde ſecundum quod diuerſi authores diuerſa tēpora experti ſunt, ita etiam diuerſa tempora ſcripſerūt, quę diuerſitas potuit accidere ratione diuerſorum regiminum, diuerſorum temporum, diuerſarum regionum, diuerſarū complexionum. Auic. uero tempus eligit longius. Sed ſcias φ aliquando cataractæ accidunt nullis pręcedentibus imaginationibus, humiditate ad albugineum delata fere ſubito per neruos opticos aliquādo ea die, uel ſecunda, qua apparent imaginationes, apparet aqua ex eadem cauſa, aliquādo plurib. diebus apparent imaginationes quæ continue augendo procedunt, & ſic fit aqua ſecūdum plurimum ante duos menſes, per uiam ſ. paulatim factę congeſtionis, aut quia uapores aliunde delati ad albugineum incraſſantur, & in cataractam conuertuntur. Quandoq; uero pertranſeunt ſex menſes & amplius antequam imaginationes in aquā uertantur, ſed hoc eſt rariſsimum. Attende tamen duo, φ plures fiunt imaginationes ducētes ad aquam per communitatem à cerebro quā per eſſentiam in oculo. Et fiunt pluries per eſſentiam in oculo q̄ per cōitatem à ſtomacho aut ab alijs mēbris. Sed de nō perducentibus ad aquam contrarium iudica. Vnde licet uapores ſtomachi aut aliorum membrorum poſsint ducere ad cataractam, hoc tamen rarum eſt, frequenter tamen faciunt imaginationes non ducentes ad aquam.

Prognoſtica ex iam dictis ſatis innoteſcunt. Iam enim uiſum eſt quę imaginationes proueniunt ex acuitate uiſus, quę non comparantur ad nocumentum, & quæ comparantur ad nocumentum. Et inter comparatas ad nocumentū, iam notę ſunt illæ quæ ſunt male perducētes ad cataractā. Et ſimiliter quæ licet noceāt uiſui, non tñ perducunt ad cataractam. Sed quia aliquando ad imaginationes ſequuntur cataractæ. Et quia Raſis in præſenti cap. aliquid de ipſis loquitur, ideo pro completiori doctrina de cataractis eſt agendum.

De cataracta.

Cataracta ergo deſcenſus aquæ, aqua deſcēdens in oculum, gutta, ſuffuſio ſunt termini ſynonymi ſignificantes hanc diſpoſitionem. De qua diuerſi authores ſub his diuerſis nominib. determinant. Dicitur cataracta à catarratin, quod idē eſt quod decritto, oculus enim cataracticus eſt qui de miſſu aquæ obſtruſus eſt. Dicitur aqua ad ſimilitudinem aquæ fluidæ in principio. In proceſſu aūt dum confirmata eſt dicitur ad ſimilitudinem aquæ congelatæ. Et ex eadem cauſa dicitur gutta. Dicitur enim deſcenſus aquæ ſiue aqua deſcendens ex eo quòd frequentius fit per uiam defluxus quàm per uiam paulatim factæ congeſtionis. Et ex eadē cauſa dicitur à G. infuſio ſiue ſuffuſio. Et diffinitiue eſt oppilatio ex aqua inter corneam & cryſtalloidē ſituata uiſum impediens. Licet aliqui alij aliter diffiniant, quòd eſt macula panicularis intra oculum coram pupilla, per quā uiſus prohibetur, ex humid. extranea in oculo exiſtente, temporis diuturnitate & frigid. oculi congelata. Et hęc diffinitio proprie diffinit cataractā iam confirmatam. Et ex prima diffinitione quæ eſt artificialior collige, φ cataracta eſt morbus in uia & non in numero ut quidam opinati ſunt, non. n. ſenſibiliter lædit operationes pro quanto eſt aliquid ſuperadditum partibus oculi. Nam ſi illa aqua eſſet in profundo albuginei non coram pupilla, non læderet ſenſibiliter operationes, & tamē æque bene eſſet aliquid ſuperadditū partibus oculi, ſed quia eſt coram pupilla prohibens uiſum, lædit operationem principalem oculi, & propterea morbus in uia, non autem in numero. Ex quo concipe φ aqua eſt cauſa morbi, ſcilicet oppilationis, ipſa. n. oppilatio eſt morbus, & læſio operationis uiſiuæ eſt accidens. Ipſa tamen aqua licet non ſit morbus in numero, reducitur tamen ad morbum in numero &c.

Sed circa dicta cadit dubium nondum diſcuſſum, cuius dubij ſolutio eſt multum neceſſaria ad curandū cataractas operatione manuali, ſcilicet in quo loco cataracta ſituet, & per conſequens ad quem locum debeat peruenire acus pro depoſitione cataractæ. In quo dubio authores & doctores multum fuere diſcordes. Aliqui namq; ut Alzarauius cap. de aqua. Haliabbas. 9. theoricæ, & tertio eiuſdem. Et ſimiliter Gal. 3. techni. Et Gilbertus Cap. de aqua, uolunt aquam ſituari inter uueam & cryſtalloidem, & per conſequens acū, pro deponendo cataractam, debere penetrare uſq; ad intra uueam. Econtra uero Ieſus Hali, A. Meſue, Albucaſis afferunt aquam contineri inter uueam & corneā, & conſequenter acum non debere perforare uueam ſed ſolum coniunctiuam, & ſcliroticam coniunctiuę immediatam, & ita immediatam, ut appareat una ſola, ſicut & cornea manifeſte apparet cū coniunctiua uniri ipſis ſolum differentibus ſecundum peruietatem & imperuietatem.

Pro cuius dubij ſolutione prætermittēdum cataractā dupliciter ſumi, ſcilicet communiter & proprie. Cataracta cōmuniter ſumpta eſt oppilatio aquoſa prohibēs uiſum, unde ubicunq; poteſt eſſe oppilatio aquoſa prohibens uiſum ibi poteſt eſſe cataracta. Vnde nō ſolum ante cryſtalloidem, ſed in cryſtalloide & poſt cryſtaloidem, ſcilicet in uitreo, retina & ſecundina, ſclirotica, coniunctiua neruis opticis poteſt eſſe oppilatio aquoſa prohibens ſpiritus uiſibiles uenire ad cryſtalloidem, & ſic poteſt eſſe cataracta communiter ſumpta, quæ tamen ab oculis aſpicientibus non uidetur, quā aliqui appellant guttam ſerenam, ſed forte melius eſt conformando ſe dictis authorum appellare guttam ſerenam cataractam apparentem, connotando quòd cum hæc ſit oppilatiu ultra cryſtalloidem prohibens tranſitum ſpirituum ad oculum, ſed litem de nominibus omittamus. Cataracta autem proprie ſumpta eſt oppilatio aquoſa prohibens tranſitum ſpecierum uiſibilium ab obiectis exterioribus ad cryſtalloidem, & hæc ab oculis aſpicientibus uideri poteſt. Vbicunque ergo poteſt eſſe hæc oppilatio, poteſt etiam eſſe cataracta proprie ſumpta; de qua eſt quæſtio noſtra. Cum ergo hæc oppilatio aquoſa poſsit eſſe in toto ambitu à cornea uſque ad cryſtalloidem, imo etiam in ſuperficie ipſius cryſtalloidis, ſequitur quòd in toto hoc ſpacio poteſt

eſſe cataracta propriè ſumpta. Et ſic aliquãdo erit in ſuperficie cryſtalloidis. Aliquando adhęrens telæ araneæ, ſiue uerſus cryſtalloidem, ſiue uerſus uueam. Et poteſt eſſe in qualibet parte albuginei, & in foramine uueæ, & in ultima parte albuginei, adhærens corneæ. Quòd autẽ in his omnibus partibus poteſt eſſe oppilatio aquoſa, manifeſtum eſt, quia in omnibus his partibus poſſunt eſſe imaginationes aquoſæ, ad quas ſequuntur cataractæ ut ſupra determinatum eſt.

Præterea in omnib. his partibus per uiam paulatim factæ coogeſtionis poteſt cataracta fieri, tum ex nutrimento harum partium non bene conuerſo, tum ex ſuperfluitate nutrimenti nõ bene reſoluta, tum etiam ex uaporib. qui ad quamcunq; harum partium communicari poſſunt. poſſet etiam in omnib. his partibus per uiam defluxus à capite cataractæ generari, nam poteſt fluere materia ab almochati ad cõiunctiuam, quæ exiſtens in coniunctiua poteſt reſudare ad albugineum, & tunc colligeretur cataracta inter corneã & uueam. Et in hoc caſu cum fit per uiã defluens ab almochati laudant authores ſectionem uenarum temporalium aut frontalium. Poteſt etiam materia humida deriuari à dura matre ad ſcliroticam, & conſequenter ad corneam, & ab ipſis ad albugineum, & tunc ſituabitur cataracta inter corneam & uueam, poteſt etiam tertio materia humida in pia matre contenta deriuari ad ſecũdinam & uueam & ab ipſis reſudari ad albugineum, & tunc ſi reſudet ad intra uerſus cryſtalloidem, cataracta ſituabitur inter cryſtalloidem & uueam. Si uero ad albugineum reſudabit uerſus corneam, tunc cataracta ſituabitur inter corneam & uueam. Si uerò hæc humiditas reſudet ab extremitate circuli ipſius uueæ, tunc directè erit in ipſo foramine uueæ. Si uero materia humid. ſit in cerebro, & profluat ad neruos opticos & à neruis opticis ad retinam & telam aranеam, & reſudet à tela aranea uerſus cryſtalloidem, tunc adhærebit ſuperficiei telæ araneæ & cryſtalloidis. Si uero reſudet uerſus uueam, tunc ſituabitur in extremitate albuginei apud telam araneam, & forte adhęrebit telę araneæ. Ex his itaq; manifeſtum eſt in omnibus his partib. poſſe generari cataractam, ipſamq́; poſſe ſituari tã inter cryſtalloidem & uueam quàm inter uueã & corneam. Ex his etiam manifeſtum eſt quomodo aliquãdo totus albugineus aut maior pars eius ẽ uua cataracta ipſo albugineo alterato, & propter aliquam ægritudinem facto albo & imperuio, aut propter multam humiditatem ad ipſum à capite decurrentem, ipſo ſimiliter facto albo & imperuio, hinc eſt ꝙ aliquãdo totum quod apparet de oculo eſt album. Sed iam reſtat ut ſoluamus quaſdam rationes ſenſibiles contra utranque opinionem. Primo contra Alzarauium & cæteros, tenentes cataractam ſituari inter cryſtalloidem & uueam, & operatorem cum acu debere perforare coniunctiuam ſcliroticã & uueã; ut perueniat ad ipſam cataractã, nam ex hac operatione deberet ſequi exitus albuginei per foramen acus. conſequens eſt contra experientiam, ergo poſitio falſa. Secundo, quia cataracta non poſſet extrahi per ſectionem corneæ in parte inferiori, conſequens eſt contra experientiam. Et A. in cap. proprio, & contra Gręcos ſic operantes. Sed ad hoc reſpondetur, ſequendo opinionem iſtorum quæ in parte uerior eſt q̃ opinio cõtraria. Ad primum ꝙ albugineus cum ſit aliqualiter uiſcoſus propter ſtricturam foraminis, acu ſcilicet exiſtente ſubtili ſicut debet eſſe albugineus non poteſt exire, quia extracta acu quàmprimum foramen clauditur, etiam quia hoc argumentum æque bene procedit contra opinionem contrariam, cum acus ſecũdum opinionem ſuam etiam penetret ad albugineum. Præterea hęc ratio eſt contra eos, quia aliquando cum punctura acus aliquid de albugineo extrahitur. Ad ſecundum dicitur ꝙ nõ omnis cataracta curatur per ſectionem corneæ, ſed ſolum illá quæ eſt immediata ipſi corneę, & quę eſt fluida. Et forte ꝙ in hoc caſu eſſet melius ut illud inſtrumentum eſſet perforatum ita ut cataracta poſſit ſuggi, & hoc inſtrumentum eſſet conueniẽs ad extrahendum ſaniem exiſtentem ad intra corneam. Sed contra opinionem A. & cæterorum ſunt quinque rationes non faciles. Prima, quia ſi cataracta continetur intra corneam & uueam non poſſet apparere dilatatio & cõſtrictio uueæ, quod tamẽ eſt ſignum ſemper apparens in cataracta curabili. & probatur conſequentia, nam cataracta opponitur ipſi uueæ uel ipſi foramini uueæ, & cooperit ipſum. Cum ergo non ſit diaphana non poterit ab aſpiciẽte uideri ipſius dilatatio aut cõſtrictio, aliter non prohiberet uiſum. Secunda, quia cataracta curabilis non deberet ſemper apparere ex directo pupillæ, imo aliquando ſupra, aliquando infra, aliquando deorſum, aliquando dextrorſum, aliquãdo ſiniſtrorſum ſecũdum quod accidit aquam colligi. Conſequens contra experientiã, quia cataracta curabilis ſemper apparet ſolũ ex directo pupillæ. Tertia ratio, quia cataracta deberet multoties apparere maior quàm pupilla, imo æque magna ſicut tota cornea, cũ accidat aliquãdo multam humiditatem coagulari totã corneam occupantem. conſequens cõtra experientiam, quia apparet fere ſemper ad quantitatem pupillæ ſaltem cataracta curabilis. Quarta ratio, quia acus impoſita perueniens ea directo corneæ cum cornea ſit diaphana in omni tempore ſui deberet uideri in qualibet parte, ſed conſequens eſt falſum, quia non uidetur niſi ex directo pupillæ, cuius ſignum eſt, ꝙ operatores perforãt uueam unde acus ſolum apparet ex directo pupillæ &c. Quinta ratio ſumitur ex difficultate operationis, quæ fere æquatur impoſsibilitati. Eſt enim difficillimum perforare coniunctiuam & non uueam ſibi immediatam in ea parte in qua ſit perforatio, cuius maxima apparet difficultas, ex eo ꝙ aliqui ſunt experti in oculis mortuis, & nunquã poſſunt perforare ſolum coniunctiuam, ita ut penetrẽt cum acu inter cõiunctiuam & uueam ad uacuum coram pupilla, ergo multo minus in oculis uiuis, qui dolent & non ita quieſcunt tempore operationis. Iſtæ quidem rationes ut uides ſunt apparenter concludentes contra A. Ieſum Hal, & alios hanc uiam ſequentes. Et forte ſi multoties operati fuiſſent, mutaſſent opinionem. Credo ergo propter rationes prædictas, ꝙ ſecundum plurimum cataracta deponibilis eſt ad intra uueam, aut in circunferentia foraminis uueæ, licet etiam aliquando cõtineatur intra corneam & uueam, ut ante probatum eſt. Et credo ꝙ abſolute melius ſit & depoſitioni catar act. congruentius. ut operator cum acu perforat uueam, nam hoc modo facile deponet cataractam, quæ erit intra uueam in quacunq; parte fuerit, imo etiam ſi eſſet immediata telæ araneæ. Cauendum tamen ſummopere in curatione ne moueatur & diſrumpatur tela aranea, ſic enim neceſſario uiſus impediretur, eſt enim poſt cryſtal. principaliſsima particula concurrens ad uiſionem, nec eſt ut quidam ſomniauerũt, ꝙ cataracta deponibilis adhęret telæ araneę & ſimul deponitur cum tela aranea. Et dicunt ꝙ hæc eſt cauſa propter quam ſemel depoſita cataracta in uno oculo nunquã alia generatur in eodem, poteſt etiam cũ hac operatione facile deponi cataracta, quæ eſt prope uueam uel in ipſius foramine, & quæ eſt ultra foramen uueæ adhærens corneæ, penetrãdo acu per foramen uueæ uſq; ad corneam, non autem ita facile ſm modũ Ieſus Hali & A. poterit deponi cataracta ex ſ. maxime quæ eſt ad intra uueam ut patet conſyderanti, quanquã Ieſus Hali dicat, ꝙ per foramen uueæ contorquendo acum, intromittitur cuſpis acus, & cataracta exiſtens intra uueam poteſt trahi extra uueam, & poni ſub corneam. Et dicit, ꝙ in extractione dilatabitur foramẽ uueæ, deinde ex ſe claudetur ſicut in exitu fœtus aperitur collũ matricis, deinde poſt exitum claudit. Sed facilius eſt dicère quàm facere. Et pro opinione cõtra Ieſum Hali, A. & cæteros, eſt operatio omnium modernorũ, qui deponendo eas, perforant uueam, & eligũt hũc modum tanquàm aptiorẽ & faciliorem, ad quem minor dolor & remiſſiora ſequuntur accidẽtia, ſicuti. n. fuiſſent primã, ſi fuiſſet conueniens. Artes. n. factæ ſunt per additamenta, & cuiuſlibet eſt addere quod deficit. 1. ethic. Sed tamen quia rationes contra A. & Ieſum Hali concludebant, cataractam deponibilẽ nunquàm cõtineri inter uueam & corneẽ, ideo ad rationes illas eſt reſpondendum. Ad primum, cum infertur, ꝙ non poſſet uideri dilatatio & conſtrictio pupillæ, cataracta poſita inter uidentem & uueam: negatur conſequentia, quia cataracta deponibilis debet eſſe aliqualiter traſparens, & à lumine irradiabilis. Vnde habentes ipſam aliqualiter uident lumen. licet non uideant colores &c. Vndè unea mota aliqualiter poterit uideri licet difficulter. Ad ſecundum cũ infertur, ꝙ nõ deberet ſemper ſituari ex oppoſito pupillæ, ſed aliqñ magis ſupra uel infra. Cõceditur ut pleruq; accidit. unde propter hãc cauſam aliquando cataractici uident

ci uident medietatem inferiorem unius rei, aliquando ſuperiorem, aliquando dextram, aliquãdo ſiniſtram. Ad tertium, cum infertur ꝙ aliquando deberet occupare totã corneam. Conceditur & tunc illa cataracta nullo modo eſt peruia neo illuminabilis, & apparet tegere totam corneam, & non eſt deponibilis uel raro. Si autem ſit à lumine irradiabilis, tũc magis irradiatur in ea parte in qua eſt ſubtilior, ſed eſt ſubtilior io circonferentijs corneæ q̃ in medio ipſius, & ideo in medio ipſios apparet magis determinare uiſum, & ſic habere magis rationem cataractæ. in circumferentijs autem licet ſit, quia noo terminant uiſum, non habent rationẽ cataractæ, & hæc eſt cauſa propter quam cataracta uidetur minor io loco lucentiſsimo q̃ in loco obſcuriori, ſicut etiam ea quæ continetur intra uueam oidetur minor, ſcilicet, qoia propter diſgregationem luminis foramen uueæ conſtriogitur & in obſcuro dilatatur. Ad quartum, cum infertur ꝙ deberet uideri cuſpis acus cum eſt ex directo corneæ & non ſolum pupillæ, cooceditur, ſed non apud operantes modernos, qui perforãt uſq; ad uueam, uel perforant uueam, non enim uidetur nuno oiſi ea directo pupillæ. Ad ultimum argumentum ſumptum ea difficultate operationis dicitur, ꝙ hæc operatio eſt difficilior, ſed tamen nõ eſt impoſsibilis. Et ſi arguatur quia in oculo mortuo non poteſt fieri, ergo minus in uiuo dolente, & noo ita bene quieſcente. negatur conſequentia, quia in uiuo hæ tunicæ magis diſtant calore ſpirituum dilatante & quodammodo repleote inter tunicam & tunicam, quo conſumpto corrugantur, & magis ſibi inuicem appropinquant. Signa autem quibus diſtincte comprehendi poteſt, ao cataracta ſit inter uueam & corneam, an poſt uueam, an in foramine, ſubiungam cum agetur de ſignis &c. Species cataractarum quandoq; ſumuntur à quantitate. Quia quædam ſunt magnæ oppilantes totam pupillam, ut ea nulla parte remaneat diſcooperta, & tunc obiecta eatrinſeca ſecundum nullã eorum partem comprehendi poſſunt, & aliquãdo eſt ita magna ut fere occupet totum oculum albugineo toto propter aliquam ægritudinem facto in peruio, eſt.n. totus una cataracta, & ſimiliter ſi multitudo humi. ferè per totũ albugineum à cerebro deriuetur. Quædam ſunt paruæ oppilantes ſolum partem pupillæ, & tunc obiecta uidentur ſecundum eam partem ſecũdum quam pupilla eſt diſcooperta. Vnde obiectorũ aliquando uidetur deatra pars & non ſiniſtra. Aliquando ſuperior & non inferior. Aliquando ſolum uidetur circumferentia, imo in medio exiſtimãtur ſicut obſcura ſiue perforata, licet eadem obiecta ut dicit A. quæ ſecundum unum ſitum non uidetur totaliter ipſorum ſitu mutato totaliter uidebuntur. Aliqnando ſpecies cataractæ ſumuntur à colore. Et ſunt quatuor in genere, albus phlegmati proportionatus, rubeus ſanguini, citrinus, aut uiridis clarus choleræ, niger melãcholiæ. Sub colore albo contioentur ſex ſpecies, ſcilicet cataractæ. Primo, coloris aerei aut ætherei. Secundo, coloris margaritalis. Tertio, coloris albi uergentis ad citrioũ ſiue plumbei. Quarto coloris albi tendentis ad oiridem. Quioto ſimiles argento uiuo nõ ſolum io colore ſed etiam io motu, nam ex quacunq; oculi palpitatione, imo ex motu ſpirituum agitantur & mouentur ex eo ꝙ illa aqua eſt fluida non condenſata. Sexto ſunt gypſeæ ipſo phlegmate multum inſpiſſato. Sub colore autem rubeo atteſtante ſanguini continentur rubeæ, claræ, ſiue aureæ, non.o. reperiuntur aliquę quę proprio ſanguinis colori atteſtentur. Quædam prudenter à ſanguine ſunt albæ ſanioſæ ipſo ſanguine in ſaniem uerſo, quod tamen raro accadit, nam ſi uertatur in ſaniem, ſanies deſcendit in albugineo ſua grauitate & oon ſtat coram pupilla, aliquando ſunt citrinæ aut remiſſæ aut intenſæ. Et aliquãdo uirides claræ, & hæ pendẽt à cholera, aliquando ſunt melancholicæ, aut nigræ aut uiolaceæ, aut uirides obſcuræ, quanq̃ color uiridia obſcurus non ſolum pendere poſsit ab humore ſic colorato, ſed ẽt multitudine aquæ: aqua.o. multa profunda ſicut experimur io fluuijs apparet uiridis obſcura. Color.n. niger non ſemper pendet ab humore nigro, ſed aliquãdo apparet in pupilla propter luminis diminutionem & nõ eſt uera nigredo, ſed obſcuritas. Tertio ſumunt ſpecies cataractæ à modo ſubſtantiæ. Nam quædã ſunt ſubtiles nondum inuiſcatæ ſicut accidit in principio cataractarum noo confirmatarũ. Quædam ſunt adeo incraſſatæ & inuiſcatæ ut ſint quodãmodo in pannum uerſæ, & multum adhęrentes, quædam ſunt mediæ inter has quæ ſolæ ſunt cũ acu deponibiles. Sumunt & quarto ſpecies cataractæ. Nam quædam ſunt cum oppilatione nerui optici aut alicuius partis ultra cryſtalloidem. Quædã ſine oppilatione. Quinta diuiſio, nã quædam ſituantur inter corneã & uueam, quædam inter uueam & cryſtalloidem, quædam in circunferentia foraminis uueæ, ut antea dictum fuit &c.

Signa cataractæ abſolutæ ſunt ipſęmet cataractæ, quę à domeſtico artis facile comprehẽduntur habẽte uiſum acutum. Differunt enim ab albugine & alijs ueſtigijs exiſtentibus in cornea, quia hæc ſunt in ſuperficie corneæ extrinſeca cataractæ ultra corneam. Differuot à ſanie retro corueam, quia ſanies in parte inferiori corneæ apparet ad modum lunellæ, & ſi cooperit totam corneã dicitur cataracta, ſimiliter partem corneæ ex directo pupillæ. Signa cataractæ quę diuerſificantur ſecundum quantitatem nota ſunt ad uiſum & ea relatu ęgri. Signa cataractæ diuerſificatæ ſecundũ colores nota ſunt cuicunq; bene oidenti: nam & ſi aliquando color obſcurus per priuationem luminis reputetur niger, & à nõ bene conſyderante reputetur pendere à melanch. tamen ſi quis exercitatus bene aſpiciat comprehendet diuerſitatem inter colorem nigrum uera nigredine & obſcorum. Signa cataractæ diſtinctæ ſecundum uel penes modum ſubſtantiæ ſunt duo. Primum quia ſi quis fricat oculum cataracticum & immediate poſt aſpiciat in oculo, & uideat aquam dilatari in tantum ut uns pars appareat ab altera diuidi & ſeparari, tunc eſt nimis ſubtilis. Si autem appareat dilatari & non ſeparari & poſtea immediate ad ſuum ſitum conſuetum redeat, tũc eſt mediocris & cum acu deponibilis. Si autem per frictionem nullo modo moueatur, eſt nimis indurata nõ curabilis. Secundo iſti eaperimẽtatores ponnnt cottum ſuper oculo, & fortiter ſufflant, ot illud cottum motum fortiter commoueat oculum, & immediate aſpicientes in oculum iudicant per motum cataractæ aut priuationem motus ſecundũ quod ſtatim dictum fuit. Sed conſilio A. hæc experientia nõ eſt ſæpe tentanda, nam eſt ex eis quæ cooturbant aquam, & faciũt curam cum inſtrumẽto difficilem. Signa diſtinguẽtia otrum ſint cum oppilatione alicuins partis ultra cryſtalloidem, aut non ſunt quia oculus alter debet claudi & comprimi, tunc ſi per compreſsionem apparebit dilatatio aut conſtrictio pupillæ alterius oculi, eſt ſignum oppilatiooem non adeſſe, ſpiritualibus tranſeuntib. de uno oculo ad alterum. Si uero ſiat dilatatio & conſtrictio, adeſt oppilatio, uel uno oculo compreſſo, alter oculus io quo uis experiri, fricetur, & uideatur utrum pupilla dilatetur & conſtriogatur. Verum hoc ſignum fallit ſi cataractæ craſſæ eſſent in ambobus oculis, tunc eoim pupilla propter inuiſcationem à cataracta non poterit moueri, & ſi mouebitur non comprehendetur ab aſpiciente. fallit ſecundo, quando qnis pateretur alintiſar, aut conſtrictionem præternaturalem in ambobus oculis. Secũdum ſignum eſt quia ſecundum plurimum ubi non eſt oppilatio integra uidetur aliquis ſplendor cum oculus eſt in loco lucẽtiſsimo conſtitutus & præcipue ſi uenerit de obſcuro loco ad clariſſimum, aut ſi ſubito magnum lumen præſentatum fuerit. Signa cataractarum ſituatarum inter corneam & oueam ſunt impedimentum uiſionis uueæ, nam ſi cataractę ſint malę non irradiabiles, à lumine uuea nullo modo uidetur, ſi uero ſunt irradiabiles, foramen uueæ aliquo modo uidetur & in loco clariſsimo tamen cum difficultate. Secundum ſignũ, quia apparent non ſolum oppilare corneam ex directo pupillæ, ſed interdum multo maiorem partem aut totam corneam præcipue ſi aſpiciantur in loco tenebroſo. Tertium, quia ſm plurimum ſunt aliqualiter laterales non in directo ipſius pupillæ ſed aliquãdo magis à deatris, aliquãdo à ſiniſtris, ſuperius uero magis aliquãdo, aliquãdo magis inferius, licet ſint pupillę cõmunicantes, quia aliter noo eſſent cataractæ. Quartum ſignum quia pupilla eſt & apparet ſtrictior conſueto ipſa cataracta impellente uueam interius ſua corpulentia. Vnde foramen apparet minus. ſed oppoſita ſigna ſunt omnino, cum cataracta eſt intra uueam, quia uuea clare uidetur ẽt in loco non multũ lucẽti. Apparet ſolum ex directo pupillæ & nunquã occupare maiorẽ partem q̃ ſit pupilla, licet aliquãdo minorẽ, & foramen uueæ ſm plurimum apparet maius conſueto ipſa cataracta ſua corpulentia expellẽte uueam, unde fo-

ramen dilatatur. Signa cataractæ exiſtentis in circunferentia foraminis ſunt omnia ſigna iam dicta quando eſt intra uueam, aut maior pars eorum. Sed eſt unum ſignum diſtinctiuum ſenſibile, quia foramen uueæ apparet minus remotum ab oculo uidente q̃ ipſa cataracta, ſi ipſa cataracta ſit de albis ſicut ut plurimum eſt, nam in æquali diſtantia color niger apparet propinquior quàm albus.

Prognoſtica. Primum cataracta maxima quæ fere totum occupat oculum non eſt curabilis. Secundum. Cataractæ aereę, ſcilicet margaritales declinantes ad uiride cineritię ſiue plumbeæ ſunt curabiles. Sed ſimiles argento uiuo ſm Græcos facile curant. Gypſeæ uero & ſimiles argento uiuo non ſunt cum acu deponibiles. Aureæ citrinæ non uehementis citrinitatis difficile curantur. Sed intenſæ citrinitatis non curantur. Sed nigræ uiolaceæ, plumbeæ, uehementis nigredinis non curantur. Virides obſcuræ non curantur. Virides claræ difficile curantur. Cataracta mediocris ſubſtantiæ cũ acu deponibilis eſt, ſubtilis ſubſtantiæ nondum confirmatæ cum medicinis aliquando curantur, licet raro, non autẽ cum acu deponi poſſunt. Nimis autem incraſſatæ quę non mouentur per compreſsionem neq; cum acu neq; medicinis ſunt curabiles. Cataractæ quæ ſunt cum oppilatione nerui optici integræ ſunt incurabiles, ſed ſine oppilatione curabiles. Et cataract. quæ poſt caſum aut ægritudinem cerebri aut propter percuſsionem in capite ſiue in oculo accidit ſit difficilis curatio eius. Cura, quia imaginationes & cataractæ multum ſunt affines, de ambarum cura ſimul agẽdum eſt hoc præmiſſo q; hic non intendo curare imaginationes prouenientes ex acuitate uiſus, quia non comparantur ad nocumentũ. nec intendo ponere curam earum quæ pendent à ſiccitate quæ remouent per humectantia interius & exterius applicita, quiá de ipſis actum eſt ſufficienter in capite de debilitate uiſus. Ad quod recurre. neq; hic intendo ponere curam imaginationum prouenientium ex ueſtigijs derelictis in cornea ex albugine, ulcere, & alijs ægritudinibus in ipſa precedẽtibus; nam de earum cura ſufficiẽter dictum eſt ſupra. Hic ergo ſolum intendo ponere curam imaginationum ducentium ad aquã & ipſius aquæ initiantis aut perfectę, ſiue ſint per communitatem ſiue per eſſentiam in oculo.

Cura itaq; harum imaginationum & aquæ initiantis per communitatem à toto, aut à ſtomacho aut à capite & neruis opticis quinq; exigit intentiones curatiuas. Prima euacuat. Secunda diuertit. Tertia regit membrũ mittẽs. Quarta oculum confortat ne materiam aliunde ſuſcipiat, & ſi quid ſuſceperit reſoluit & euacuat. Quinta ordinat debitum regimen ſex rerum non naturaliũ & annexorum. Prima intẽtio completur eiſdem inſtrumentis, de quibus in cap. de debilitate uiſus proueniente per communitatem dictum eſt, hoc addito q; euacuationes pro cura imaginationum & aquæ initiantis ſunt multoties reiterandæ frequenter ex minoratiuo, digeſtiuo, & eradicatiuo, euacuãtes diuerſos humores, ſm humoris exigentiam à quo pendet imaginatio ſiue cataracta, qui tamen ut plurimum eſt phlegmaticus uel aquoſus, raro cholericus ſanguineus aut melancholicus. Et propterea raro in hoc ca. competit phlebotomia aut alia ſanguinis euacuatio. Et ſi materię peccantes fuerint in ſtomacho, uomitu poſſent euacuari, ſed cum timore & magna obſeruatione ne materia præcipitetur ad neruos opticos aut ad oculos, itaq; capite exiſtẽte pleno nullo modo fiat, & cum hoc facilis ſemper debet eſſe uomitus. Secunda intentio, ſcilicet, diuerſio perficitur cum fricationibus, ligaturis, clyſteribus, pedum lotionibus, & ſi materia fuerit in capite cum gargariſmatib. maſticatorijs, caputpurgijs per nares, quæ tamen poſtponenda ſunt quantum eſt poſsibile ne propter uicinitatẽ materias ad oculum præcipitent. Et his non ſufficientibus cum laqueatione in ſuprema parte colli terminata ad occiput, & cum cauterio in parte poſteriori capitis, ſcilicet, in cornu capitis ex directo oculi patientis, & cum cauterio in commiſſura coronali, & ſi materia fuerit ſanguinea, quæ raro eſt, cum phlebotomia uenarum uocrex, & uenarũ poſt aures, & frontalium & temporalium ſi opus fuerit, imo laudat Auic. in hoc caſu inciſionem arteriarum tẽporalium: quod ſimiliter de uenis temporalibus eſt intelligendum, ubi materia fluat ad oculos per partem extrinſecam quæcunque ſit materia, de quibus omnibus ſufficienter actum eſt in capitulo de debilitate uiſus, ad quod recurre. Tertia intentio perficitur in confortando digeſtiuam & expulſiuam eius, ut ſi ſtomachus fuerit in cauſa, quod tamen raro eſt in imaginationibus ducẽtibus ad aquam, licet imaginationes non perducentes ad aquam perſæpe cauſet. Debet enim confortari cũ interius & exterius applicitis poſt ſufficiẽtem euacuationem & diuerſionem, ad quod in cauſa frig. & hum. quæ eſt ut plurimum, iam laudata eſt triphera minor, & chebuli conditi, & multa ſuperius nominata in debilitate uiſus, in quo caſu maxime os ſtomachi debet confortari ipſum corrugando, & claudendo in fine menſe cum cytonijs aut piris conditis, aut coriandris pręparatis, de quibus in cap. de debilitate uiſus. Similiter caput eſt confortãdum cum electarijs, de quibus ſupra ad cuius & etiam oculorum confortationem optime confert maiorana ſicca odorata. Quarta intentio perficitur cum collyrijs ſuperius dictis in cura debilitatis uiſus propter turbidam humiditatem in oculo, craſsitiem & turbulentiam ſpirituum, ad quę recurre, & accommoda huic loco ſiue huic cap. inferius etiam ſubiungẽtur multa collyria experta & in hoc caſu laudata. Ad hoc etiam conferunt electaria & tripherę, & mirobalani conditi, de quibus omnibus ſupra. Vltima intẽtio exquiſite pertractata ẽ in cap. de debilitate uiſus, ſed in hoc caſu amplius ſubtilianda eſt diæta, ita ut ſecundum Auic. ſolum comedant ſemel in die, non bibant uinum, ſed aquam mellatam aut ſaccharatam, non comedant humida brodialia, ſed ſtent contenti aſſatis aut frixis, euitent omnia euaporãtia, & omnia præbentia nutrimentum craſſum, & morentur in aere ſicco, & declinante ad calidum ſecundum plurimum, & aſpectus rerum uiridium maxime in hoc confert, & præcipue fortis & longus aſpectus in oculo aſini ſyluestris fortiter diſgregat, aquam ſubtiliat & reſoluit, &c. Cura autem imaginationum & aquæ initiantis per eſſentiã in oculo perficitur cũ eiſdem intentionib. & inſtrumẽtis, de quib. ample dictũ eſt in curatione debilitatis uiſus propter humiditatẽ turbidam exiſtentẽ in oculo, ad quæ recurre & huic cap. accõmodato: inferius aũt ut dixi, ſtatim ſubiungẽtur collyria in hoc caſu propria, reſoluẽtia uapores atq; aquã in oculo iã collectam, & ipſam cũ lachrymis educentia ſicut etiam ſuperios dictũ fuit. Sed attende tamen q; eſt differentia aliqualis inter localia adminiſtrata pro cura imaginationum, & inter ea quæ adminiſtrantur pro curatione aquæ iam initiatæ. Prima enim debent eſſe leuiora. Secunda acutiora, quanto difficilius eſt reſoluere aquã quam uapores, ſed in omnibus tamen incipe à lenioribus, gradatim procedendo ad fortiora ſecũdum quod ordo medicinalis expoſcit. ſed iam ad textus expoſitionem accedamus, deinde ſubiungemus ultra medicinas Raſis alias in hoc cap. proprias, & ultimo ponemus curam cataractæ confirmatæ cum operatione manuali, relinquentes curam cataractæ induratæ, & in pãniculum ſolidum uerſæ, quæ nullo ingenio eſt curabilis.

Q Vandoq; uidetur alicui quòd ante ſe habeat cimices uel alia parua corpora ſubtilia et radioſa, quod aliquando cauſa ſtomachi, aliquando ex proprio nocumento ipſius oculi contingit. Ideoq; differẽtia inter hæc duo conſyderanda eſt. Neq; pro paruo eſt habendum cũ hoc accidens euenerit. Ex eo nãq; quòd cauſa ſtomachi accidit non eſt multum timendum quòd oculo nocumentum inferat. Ex eo uero quòd ex proprio uitio contingit ualde timendum eſt; [hoc enim aquæ principium exiſtit.] Hæc autem paßio dum recens eſt † & in principio curabilis eſt. Sed cũ iam ad perfectionem deuenerit ſanari non poteſt, niſi cum inciſione, & fortaſſe etiam inciſio prodeſſe non poterit. Quapropter differentia inter hæc duo prædicta diligenter eſt inueſtiganda. quæ eſt prout dicemus. Quando imaginationes quæ uidentur utriq; apparent oculo, exiſtimandum eſt hoc contingere ex uitio ſtomachi, & contra, & cũ imaginationes in hora ſaſtidij, & in hora malæ digeſtionis plures ſolito uidentur: In hora aũt famis & laboris pauciores apparent, exiſtimandum eſt etiam hoc ex ſtomacho eſſe. Et ſi ex quo iſtæ imaginationes acciderunt, duo præterierũt menſes aut plures, & in pu

pilla

pilla non fuerit uiſs conturbatio, exiſtimādum eſt & hoc ex ſtomacho eſſe Quando aūt iſtæ imaginationes tibi aggregatæ fuerint, pilulas cochias in potu tribue. Et ſi paſsio omnino remouetur, iam exiſtimationes prædictæ certificatæ erūt. Si aūt uno tantum oculo apparuerint, & uno modo in horis omnibus permanſerint, exiſtimandum eſt uitium aquæ adeſſe, præcipue cū in pupilla non fuerit obſuſcatio: obſuſcatio nanq; ſi fuerit in pupilla, dubitatio iam tunc erit ſublata.

SCHOLIA.

Hoc. n. aquæ principium exiſtit] lectio hæc in uetuſtis codicibus Raſis non eſt. Hæc autem paſsio dum recens eſt, & in principio curabilis eſt] in antiquo textu legitur Vt in principio cum medicinis curabilis eſt.

Hic Raſis agit de imaginationib. quas appellat aquam deſcendentem in oculo cum frequenter ſint aquæ initium. Diuiditur hic textus in duas partes. in prima: agit de ipſis theorice. in ſecunda practice ibi. Cum autem hęc paſsio. Prima in tres. in prima ponit diffinitionem imaginationū. in ſecunda ibi. Quòd aliquando cauſa ſtomachi, ponit duas ſpecies imaginationum. in tertia ibi. Quando imaginationes. Ponit ſigna diſtinctiua inter utranq; ſpeciem. Dico quòd in prima parte ponit licet non explicite diffinitioné imaginationum, quam tu ſupple & ordina, ut ſupra dictū fuit. Sunt enim imaginationes uiſio corrupta, cimicum, aut rerum ſimilium, aut aliorum corporum ſubtilium, radioſorum, aut non radioſorum, quę ſcilicet, apparent coram oculis, licet non ſint. Et ex his concipere potes quaſdam ſpecies imaginationum ſumptas à colore figura aut quantitate de quib. ſupra. In ſecunda parte ponit duas ſpecies imaginationum, unam per communitatem à ſtomacho, aliam per eſſentiam in oculo, inter quas eſt, ut ipſe dicit ſollicite diſtinguédum, nam licet ex ea quæ uenit per communitatem à ſtomacho non ſit multum timendum, tamen multum timendum eſt ea ea quæ prouenit per eſſentiam in oculo, cum hæc frequenter ſit aquæ principium, quæ in eius principio aliquando cum medicinis eſt curabilis: cum autem confirmata eſt non eſt curabilis niſi cum inciſione. i. depoſitione quæ fit cum acu, aut inciſione quam faciunt quidam perforando corneā in parte inferiori, & extrahendo cataractam de qua infra. Et fortaſſe aliquando etiā non confert aliquod ingenium curationis, & propterea diligenter eſt inueſtiganda differentia inter utrāq; imaginationem, ut ab initio cura conueniens poſsit adhiberi. Sed circa hanc partem nota quamuis ſint multæ ſpecies cataractæ præter ſupraſcriptas. Raſis breuitati indulgens tetigit ſolummodo duas frequenter euenientes, de omnibus tamen ſuperius actum eſt plene. In tertia parte ponit ſigna diſtinctiua inter utrāq; ſpeciem, ſcilicet inter imaginationes quę ſunt per cōmunitatem à ſtomacho, & illas quæ ſunt per eſſentiā in oculo, ponens quatuor ſigna diſtinctiua. Primum quia imaginationes per communitatem à ſtomacho ſunt cōmunes utriq; oculo. Secundum, quia multiplicantur & augentur in hora faſtidij. i. abominationis cibi, ſcilicet, nauſeæ ſubuerſionis, & uomitus, & huiuſmodi nocumētorum ſtomachi ex repletione ipſius prouenientium. Et in hora malæ digeſtionis, ideſt, corruptę aut diminutæ. In hora autem famis & laboris. i. inanitionis quæ laboré ſequitur diminuuntur. Tertium ſignum eſt, quòd ſi præterierunt duo menſes aut plures, ſcilicet, tres aut quatuor ſecundum quod dicit ipſe. Raſis, ſecundo continentis, aut. 6. ſecundum quod dicit Auic. Et nō fuerit in oculo perturbatio ſupple uiſus, exiſtimandum eſt has imaginationes eſſe cauſa ſtomachi. Quartū ſignum, quia prouenientes à cauſa ſtomachi facile ſunt curabiles per exhibitionem pilularum cochiarum educentium materias, à quibus pendent. Sed forte præſtantius eſſet in hoc caſu exhibere hieram picram ſimplicem aut compoſitam. Modus tamen curationis iſtarū ſufficienter poſitus eſt. Et ex quatuor ſignis contrarijs concipe ꝙ ſunt per eſſentiam in oculo. Exiſtimādum eſt, ſcilicet, iudicio ueriſimili non tamen certo, quāuis enim omnia ſigna arguentia imaginationes eſſe ducentes ad aquā apparuerint, non tamen certe iudicandum eſt niſi cum hoc obtuſcatio in oculis & tenebroſitas affuerit: nam quandoq; imaginationes iſtę poſtquam incęperunt, curantur abſq; hoc ꝙ perducant ad aquam, aut naturę, aut medici beneficio, &c. Deinde cum dicit.

Cum autē hæc paſsio in oculo propria fuerit, prohibendum eſt infirmo, ne cum uentoſis minuas ſanguinem, nec ex brachio, nec comedat piſces, nec omnia quæ humectare poſſunt. Venter uero frequenter ſoluēdus eſt ex pilulis cochijs. Et æger ex calefactiuis & deſiccatiuis nutriendus eſt. Hydromel præterea in potu eſt ei tribuendum. Et in oculis ſief de fellibus mittendus. Sief de fellib., quod proficit aquæ à principio & dilationi pupillæ & eis qui poſt occaſum ſolis non uident, & tenebroſitati uiſus quæ eſt ex humore. Recipe fellis gruis, fellis ſaboth, fellis hirciui, fellis accipitris, fellis aquilæ, fellis perdicum, omnium ſiccorum unum aut plura, ſumanturq; de omnibus drach. 10. iſtorum ſiccorū: euphorbij, colocynthidis, ſagapeni, †omnium ana drach. 5. trita aggregentur ex ſuc. fœniculi teneri & mittatur in oculum.

SCHOLION.

Omnium ana. ʒ. 5.] Raſis exemplar drac. unam tantum profert.

Ponit curam aquę initiātis, ex cuius curatione elicere potes tres generales intentiones ſuperius declaratas. Prima euacuatio eſt quam facit, non quidem phlebot. aut uentoſis ex eo quod rariſsime accidit in hoc caſu ꝙ ſit cōueniens ſanguinis extractio. In quibus tamen caſibus accidit, dictum eſt ſuperius, ſed cum euacuantibus phlegma & aquoſitatem, ſicut ſunt pilulæ cochię nō una uice ſed ſæpius exhibendę. Secunda intentio eſt regimen uitæ cum calefaciétibus & exiccantibus facilis digeſtionis non uaporoſis nec præbentibus nutrimentum craſſum, unde abſtineat à uino & bibat hydromel, ideſt aquam mellis. Tertia intentio eſt cum localibus & maxime cum collyrio ex fellibus cuius deſcriptionem ponit, ſcilicet. ℞. fellis ſaboth, ideſt, urioli &c, hoc tamen collyrium eſt acutum ualde. Vnde cōſulo ut in primis leuiora tententur de quibus ſtatim dicetur. Sed quia A. ſecūdum unam expoſitionem Gentil. laudat ſel uiperæ, ſecundum aliam uituperat, licet credam ꝙ intentio eius fuerit laudare & non uituperare. Attende ſeptem conditiones obſeruandas ſi uolueris ipſum applicare. Prima ꝙ eligatur ſel uiperæ non uenenoſæ, ſaltem extremæ, ſcilicet talis qualem comedere poſſemus, cuius electio tangitur quarto canon. ſen. tertia, capitulo de cura lepræ. Secunda cōditio eſt ꝙ tale fel miſceatur cum alijs medicinis frangentibus acuitatem eius ſicut dragagantum, gummi arabicū & ſimilia: ipſum ſit in parua quātitate. Tertia eſt quòd corpus ſit bene mundificatum. Quarta ꝙ non ſit puer, ſed deuenerit ad complementum ætatis ut tunicę eius oculi non ſint multū molles aut paſsibiles. Quinta quòd tunicæ oculi non habeant aliquam ulcerationem nouam nec antiquam nec malam complexionem calid. aut apoſtema nec aliam debilitatem accidentalem. Sexta quòd homo non ſit multum famelicus nec habeat corpus multū inanitum ut nō trahatur intus aliquid fellis. Septima quòd cum collyrizatur oculus, habeat os plenum aquæ ut ſi quid per foramina narium refudet & ingrediatur os nō tranſglutiatur, ſed recipiatur in aqua & expuatur. Si ergo tanta ſit ſpes in hoc felle, ut dixit A. cap. de debilitate uiſus, & ut quidam referunt ſe expertos fuiſſe adminiſtra obſeruatis ſeptem conditionibus ſupraſcriptis. Fel ſecūdum Raſim debet eſſe exiccatum, non humidum, nam reſolutis partibus humidis remanet in reliquo fortior impreſsio. unde ſi nolueris tantam impreſsionem melius eſt ut eligatur humidum. Sed iam præter medicinas Raſis & eas quæ dictæ ſunt ſupra in cap. de debilitate uiſus ad reſoluendum humiditatem turbidam in oculo ſubiungam quaſdam in hoc capitulo proprias. Ex A. elice quatuor. Prima eſt ſuccus fœniculi cum melle & oleo debite incorporatis. Secunda eſt alcohol cū ſemine alkerem qd eſt ultimū in reſolutione, uel in reſoluendo aquā, alkerra eſt ſtimo ſclaream, aliter dictam centrum galli, ſiue galli cryſtinam & gallicorum uulgari ſcarloſa. Tertia eſt caput hirundinis aduſtum cum melle confectum. Quarta eſt oleum balſami collyrizatum. A, etiam laudat odorem ſampſuci, ideſt, maioranæ & præſtantius eſt ut ſit ſicca. Ex gloſa Raſis elice hāc deſcriptionem. Recipe ſalis ammoniaci, opopanacis, an. ʒ. 1. diſſoluantur in lacte ficuum. Gerardus de Solo accipit fellis, balſami ana. ℈. 2. ellebori albi, piperis ana. ℈. 1. puluerizanda pulueriʒentur & miſce cū aqua diſtillationis raphani.

Meſue collyrizat cum aqua rutæ mixta cum ſagapeno aut cũ ſucco fœniculi mixto com felle hircino, melle & ſagapeno quod eſt vltimum. Sabor accipit fellis hircini exiccati in vaſe æneo granorum lauri excorticatorum ana.ʒ.ſ.ſagapeni.ʒ.1.gummi.ʒ.ſ.miſcentur cum melle pauco & vrina pueri non polluti. Ieſus Hal. commendat fel vaccæ mixtum cum aſſa fœtida & paoco balſami. Sed attende quòd in oculo non ſit aliqua ægritudo prohibens horum acutorum approximationem ſicut mala complexio calida, vlcus aut apoſtema. Et ea bona præparatione ad reſolutionem aquæ eſt vt ante horũ adminiſtrationem anhelet aliquis diu in oculum patiẽtẽ poſtquam maſticauerit ſemen fœniculi, aut piper, aut allium, aut ſimile acutum, poſt quã anhelationem immediate ſubſequatur collyrizatio cum aliquo de ſupraſcriptis, aut fomentet primo oculum cum aqua decoctionis fœniculi, aut infundat oculum in aqua cal. decoctionis fœniculi in uaſe uiridi. nec ſolum adhoc conferunt exterius applicita, ſed interius ſumpta, ſicut ſunt electaria dicta ſuperius in debilitate uiſus ex humiditate turbida & propter craſsitiem ſpirituum, & ſicut hæc trazea quam conſulit Tadeus. ℞. ſem. fœniculi, aniſi, ameos, ſileris mõtani, zingib. gariophilorum, cubebarum piperis longi, nucis muſcatæ, radicum chelidoniæ, euphraſiæ, rutæ, betonicæ, aſſæ regiæ, & ſimilium fiat puluis miſcendo cum ſaccharo, aut cum ſufficienti quantitate mellis, fiat elect. nota tamen quòd ſi cataracta fuerit cholerica aut ſanguinea conueniunt pro reſolutione ipſius remiſsiora calida tam exterius ꝙ interius applicita. & ſimiliter diuerſificanda ſunt medicamina ſecundum tempora anni, & complexionem corporis, & oculorum. Et propterea poſitæ ſunt diuerſæ medicinæ, tu utere his quæ magis tuo propoſito ſeruiunt. Iam ſupereſt ut ponamus modum deponẽdi cataractam cum acu, quæ deponenda non eſt niſi ſit ſubſtantiæ medioctis & boni coloris, ut antea fuit dictum. Si ergo fuerit nimis tenuis, incraſſetur cum cibis & potib. præbentib. nutrimentum craſſum, non tamen caput multum replentib. ne cataracta augeatur. Concedũtur ergo in hoc caſu piſces, carnes craſſæ, riſum, frumentum, & ſimilia incraſſantia non multum uaporantia. Imo etiam in hoc caſu ſi caput nimium repleretur, euacuãdum eſt tam euacuationibus cõmunibus, ꝙ proprijs, & incraſſata cataracta ſufficienter præmiſsis euacuationibus & etiam phlebotomia, ſcilicet, ſi propter multitudinem ſanguinis uideatur opportuna, & patiente bene diſpoſito, tam ſecundum corpus, ꝙ ſecundum animam, ut quia non ſit tuſsiculoſus, aut habens aliam ægritudinem, nec iracundus, aut habens aliud accidens animi moleſtum. Et ſimiliter oculo non habente aliam ægritudinem, procedatur ad operationem, poſtquã æger quieuerit per duos dies poſt euacuationes ſupraſcriptas, ipſo tamen habente beneficium uentris quotidie, aut naturaliter, aut medicinali auxilio, ſcilicet ſuppoſitorio, aut etiam clyſteri, ipſo etiam interim utẽte diæta tenui, aut ſaltem mediocri. Et ſi timeatur fluxus materiæ ad oculum per partes extrinſecas, ut quia alias ſit conſueta fluere approximetur fronti & tẽporibus aliquod ſtipticum ex dictis in ophthalmia. Et tunc operator præparatis neceſſarijs, ſcilicet acu argentea, cuius hæc eſt figura. Et faldella cotti noui in albumine oui bene contuſo infuſa, & aliqua petia ſubtili linea ueteri circundata, quæ ſimiliter madefacta ſit, & ſi uideatur albumẽ oui eſſe nimis tenax, addatur parum aquæ roſaceæ, quod forte melius eſt ne in ſeparatione dolorem faciat, & ſimiliter faſcia ſit parata. Et ſit tempus temperatum ſicut uer aut autumnus, aut fiat temperatum artificialiter, neq; ſit uẽtoſum aut nebuloſum. Et ſit luna, ſcilicet decreſcens & non in ariete, ſitq; æger ieiunus non multum famelicus in loco claro conſtitutus, ſedens ſuper uns bancha equitando. Et operator ſedeat ſuper eadem altius aliquantulum facie ſua uerſa uerſus faciẽ ægri. Et cum cruribus ſuis amplexetur coxas ægri, & habeat ſub pedibus eius duas banchas uel duo ſcabella firmiter fixa, quibus tempore operationis inniti poſsit, & miniſter ſit poſt ægrũ ſtans rectus, ut poſſit uidere operationem, cuius pectori æger adhæreat & teneat palpebrã ſuperiorem eleuatã cum indice aut medio digito, & medicus inferiorem palpebram deprimat ſiniſtram cum manu ſiniſtra, dextram cum manu dextra, & ſic oculo aperto operator ſufflet in eo ter aut quater poſtquam maſticauerit fœniculum, ut cataracta motum cum calore recipiat & depoſitioni obediat, deinde præcipiat patienti ut uertat oculum uerſus naſum & teneat ipſum firmum: & tunc in nomine Dei præmiſſo ſigno crucis intromittat acum per medium coniunctiuæ diſtanter à cornea per medium digitum, aut plus, aut minus, ſecũdum oculi magnitudinem intornando acum & perforando intus donec penetret uueam, & immediate cum ſenſerit acum eſſe in loco uacuo uertat acum uerſus foramen pupillæ, ne aliquo modo tãgat cryſtallinam. Et caueat ne nimis intromittat acum, communis enim quantitas eius quod de acu intromittitur eſt quantitas digiti parui. Et propterea bonum eſt ut in illa parte acus uſq; ad quã debeat intromitti uel parum altius, ſit aliquod ſignũ fixum, ut margarita aut ſimile, uel ſit in ea parte deaurata, aut aliter colorata, & quando uidebis acum per corneam, aut ſi non uidebis credis uerisimiliter perueniſſe ad cataractã, quoniam cum cataracta eſt in foramine uueæ, aut inter uueam & corneam non poteſt uideri acus, quamuis acus perueniat ea directo foraminis uueæ; licet quandoq; per motum acus uideatur umbra eius. Si autem cataracta ſit poſt foramẽ uueæ uerſus cryſtalloidem, puncta acus uidetur clare cum eſt ex directo foraminis, quia cadit puncta acus inter cataractam & foramen uueæ. Et tunc deponat ipſam, trahendo paulatim cum ſuauitate ad partem inferiorem, & eam ſic depoſitam teneat tanto tempore quod diceret ter pater noſter, aut unum miſerere, deinde paululum acum trahat & uideat ſi reaſcẽdat, & ſi reaſcendit iterum eam deponat toties quòd inferius remaneat: faciendo tamen omnia cum ſuauitate, & cauendo tactum cryſtallinæ aut telæ araneæ, & ſimiliter dilatationem uueæ & perforationem corneæ. Si autem cataracta non poteſt deponi ad partem inferiorem, quia forte adhæret parti ſuperiori, deponat ipſam ad partem ſuperiorem, aut ſcilicet, ad dextram aut ſiniſtram, in qua parte depoſita quieſcit. Et propterea dixit Auic. quòd medicus ante depoſitionem debet experiri mouẽdo cataractam cum cõpreſsione ad quam partem magis declinet, & ad eam partẽ deponere, ad quam uiſa eſt in motu ſuo declinare. Et tunc acum extrahat intornando eam ſicut ipſam intromiſit, & tunc ad extollendam artem oſtende ſibi aliquod obiectũ, & interroga quid eſt hoc, ut circunſtantes admirentur & magnificent opus tuum. & propterea bonum eſt, ut oculus ſanus ſit coopertus ante operationem, & non ſolum propter hoc ſed propter alia Tutius tamen eſt, ut cum adhuc tenes acum in oculo & deprimis cataractam, ut oſtendas obiectum, de quo dictũ eſt, deinde clauſa palpebra ſuperpone cottum quod antea præparaſti, & ligentur ambo oculi ut unus alium non moueat, & educatur caute ad lectum propinquum, & præcipiatur quies, ſilentiũ, obſcuritas, & iaceat in lecto ſuper ceruicem capite eleuato, & parum comedat & bibat aquam coctam, & comedat mollia non indigentia maſticatione ſicut ptiſana hordei, aut oua ſorbilia, ſed non prima aut ſecunda die, ſed tertia aut quarta, & ſic deinceps. Et utatur regimine infrigidatiuo prohibente apoſtema, & uſque ad quatuor dies nõ mutetur niſi de tertio in tertium, aut ſaltem niſi ſingula die ſemel, & tranſactis quatuor aut quinq; diebus, ſingula die bis ſemper imponendo albumen oui conquaſſatum cum pauca aqua roſacea, & ſic fiat uſque ad nouem dies. Deinde paulatim redeat ad cibum & potum & operationes ſibi conſuetas, paulatim illuminando aerem in quo moratur, &c. Duo autem ſunt accidentia quæ ſuperuenire poſſunt, quibus eſt ſubueniendum, unum, ſcilicet cum operatio ſit, alterum poſt operationem. Primum, cum operatio ſit aliquid ſanguinis poteſt reſudare coram pupilla, quia forte pungitur uuea aut cornea, ut illum ſanguinem omni tuo poſſe ſimul cum cataracta deponas aliter erit nouiſsimus error peior priore. Secũdum ꝙ poſt depoſitionem aliquando ſuperuenit dolor, tum ex ophthalmia ſuperueniente, tum ex uulnere quod malignatur.

Cura ergo ophthalmiam cum ſief albo & reliquo regimine ipſius, ulcus etiam in principio cum ſief albo, & deinde paulatim addendo ſief de plumbo & reliquum regimẽ eius. Et tempore uehementis doloris nõ oportet ꝙ oculus teneatur uehementer compreſſus. Et ſi ſuperuenerit pruritus, qui tñ ſub dolore reponitur, ſubueniatur cum aqua roſacea tepida, qua non ſufficiente aliquid thutiæ præparatæ ei addatur.

Et tandem

Et tandem ſi multum moleſtat cum iam ſecuri fuerimus ab apoſtemate, imponatur collyrium noſtrū ſupraſcriptum in capite de pruritu & rubedine palpebrarum. Aliqui tamē ex Græcis antiquis, ut recitat Albucaſis & Auic. faciebant foramen ſubtus, ſcilicet corneam, quod forte melius eſt facere in coniunctiua cum acu cannulata, ut ſugendo extrahant cataractam, quæ operatio eſt inconueniens, niſi aliquibus obſeruatis conditionibus. Prima, ut aqua ipſa ſit citra uueā & non ultra. Secunda, q̃ illa aqua ſit fluxibilis non confirmata, & q̃ hæc operatio fiat paulatim, ne ſimul albugineus extrahatur, & hæc eſt propria cura ſaniei retro corneam. Multa, hoc dixi in capite, quia communiter eſt male cognitum.

De nyctilope ac aegilope. Cap. 31.

NYctilops, ſequibare, amicalopes, ſuberrati, aſſe, tenebroſitas, ſunt termini ſynonymi ſignificantes hanc diſpoſitionem, de qua diuerſi authores ſub his diuerſis nominibus determinant. Ab Haliabbate. 9. theo. c. 3. cap. dicitur ſequibare. A Raſi. 9. cōti. aſſe. Ab Auic. & Raſi nyctilops quaſi noctis paſsio, ſiue uiſus obſcuritas. Et diffinitiue eſt actio diminute læſa, ita ut euaneſcat uiſus in nocte. i. in obſcuro, & uideat in die, ideſt in claro, & debilitetur in fine eius. Et econtra haliar, glaucoſis, egilops, ſilena, ſunt termini ſynonymi ſignificantes diſpoſitionem nyctilopi contrariam. glaucoſis quidem, accidit habentibus oculos glaucos: ſic enim appellatur quinto de generatione animalium: ſecundo cap. & tertio aphoriſmorum, ultimo aphor. Et eſt actio diminute læſa, ut non uideat in die ſed in nocte, quod non eſt abſolute intelligendum, ut nullo modo uideat in die, ſed diminute, cum non poſsit tenere oculos apertos & lumen multum tolerare, nec econtra q̃ uideant in nocte perfecte, ſed nō ita impediuntur in nocte ſicut in die in comparatione ad oculos ſanos, ſiue temperatos, imo forte melius uident in die quàm in nocte. Sicut etiam non eſt intelligendum de nyctilope, q̃ nullo modo uideat in nocte, ſed q̃ melius ĩ die quàm in nocte in comparatione ad oculos ſanos, quãquam defendi poſsit quòd aliquis nyctilops melius uideat in loco lucentiſſimo, & melius toleret aſpectum ſolis, quàm oculus temperatus, & ſimiliter aliquis haliarticus melius uideat in nocte, quàm oculus temperatus. Ex quo tamen non ſequitur, quòd uiſio abſolute ſumpta ſit perfectior in ægro aut diſtemperato, quàm in ſibi ſano aut temperato. Sed bene uiſio reſpectu determinati obiecti aut medij, aut breuiter cum circumſtantijs quibuſdam limitata non abſoluta. Et ex his diffinitionibus inferre poſſumus, q̃ hæ diſpoſitiones, ſcilicet nyctilops, & haliar non ſunt ægritudines, ſed accidentia ægritudinum, à quibus immediate pendent, &c. Species harū diſpoſitionum ſunt, aut quia hæ operationes ſunt multum læſæ aut parum, ideſt quòd iſtæ diſpoſitiones prçternaturales ſunt remiſſæ aut intenſæ, ſunt recētes aut chronicæ, ſunt per eſſentiam in oculo aut per communitatem licet omnes iſtę impropriè ſpecies appellandæ ſint.

Cauſæ harum diſpoſitionum licet plurimæ ſint, ad hunc tamen modum unitatis reducuntur, quia cauſa immediata & adæquata nyctilopis eſt requiſitio multi luminis ad uiſionē, cum hoc quòd oculus poteſt ipſum tolerare. Et econtrario cauſa immediata & adæquata haliar eſt requiſitio non multi luminis ad uiſionem, cum hoc quòd oculus nō poteſt multum lumen tolerare. Et ex hoc ſequitur quòd illi, qui nihil uident niſi lumen magnum, quamuis non poſsint niſi lumen magnum tolerare, ſicut habentes ulcus in cornea, & quibus uuea egreditur, non ſunt dicendi haliartici, ſicut econtra, neque ſunt dicendi, ſcilicet nyctilopes, qui nihil uident niſi lumen, quamuis multum lumen tolerare poſsint: utraq; enim eſt uiſio colorum, licet diminuta. Cauſæ autem nyctilopis & haliar etiam ſumuntur à tribus, ſcilicet, aut à tunicis oculi, ſcilicet, cornea uuea, & tela aranea, aut ab humoribus, ſcilicet albugineo & cryſtalloide, aut ſpiritibus. A cornea quidem cum eſt nimis craſſa aut non bene peruia. Hæ enim diſpoſitiones ſunt cauſæ nyctilopis, ſicut contrariæ, ſicut nimia tenuitas cū plurima peruietate ſunt cauſæ haliar. Nimia autem craſsities corneæ ſecundum plurimum eſt ex multa humiditate, ſiue ex tempore, ſiue ex generatione contracta. Et ècontra tenuitas corneæ eſt ex ſiccitate ſecundū plurimum: imperuietas autem corneæ poteſt ſequi omne genus malæ complexionis, & multas etiam alias ægritudines, de quibus omnibus ample dictum eſt in capitulo de debilitate uiſus. Verum ulcus ſuperficiale, licet faciat corneam imperuiā eſt quandoque cauſa haliar, oculo non potente multum lumen ſuſtinere, cum hoc tamen quòd non ſit ita imperuia, ut non poſsit uidere, quod etiam fere accidit in omni ophthalmia. Eædem cauſæ nyctilopis & haliar, ſumuntur ea diſpoſitionibus telæ araneæ, ut de cornea dictum eſt ex uuea, quia aut eſt nimis nigra reddens totum oculum obſcurum & eſt cauſa nyctilopis, aut econtrario parum nigra reddens totū oculum glaucum, & eſt cauſa haliar. Similiter ſi foramen eius ſit multum ſtrictum, ſiue naturaliter, ſiue præternaturaliter eſt cauſa nyctilopis, & econtra ſi nimis latum eſt cauſa haliar, quanquam conſtrictio pupillæ naturalis ſit cauſa, ut melius uideat in claro & obſcuro, quàm pupillæ dilatatio, comparando tamen uueam ad reliquam melius uidet, habens pupillæ conſtrictionem in claro quàm in obſcuro, & econtra habens dilatationem pupillæ. Ab albugineo uero cum eſt multus in quantitate aut non bene peruius eſt cauſa nyctilopis, ſicut contrariæ diſpoſitiones ſunt cauſæ haliar. Cauſa autem multiplicans albugineum ſecundum plurimum eſt humiditas, ſcilicet cum præſentia materiæ ſanguineæ aut phlegmaticæ, ſicut cauſa paucitatis eſt ſiccitas, ſicut accidit conualeſcentibus, & qui paſsi ſunt longas ægritudines, unde in his oculi efficiuntur glauci, & ipſis ad ſanitatem redeūtibus multa humiditate reaſſumpta efficiuntur nigri, &c. Cauſæ autē imperuietatis albuginei dictæ ſunt ſupra in capite de debilitate uiſus, & capite de imaginationibus. Ex cryſtalloide uero, quia ſi fuerit magna & multum lucēs, aut uerſus ſuperficiem oculi eſt cauſa haliar. Cōtrariæ diſpoſitiones ſunt cauſæ nyctilopis. Ex ſpiritibus uero, quia ſi fuerint multi, craſſi, aut turbulenti, ſunt cauſa nyctilopis: contrariæ diſpoſitiones, paucitas, ſubtilitas cū claritate ſunt cauſa haliar. Vnam cauſam nyctilopis ſcribit Ieſus hali, ſcilicet nimius aſpectus ſolis, & rerum albarum, ſicut accidit iter agentibus in niue, & econtrario longa mora in tenebris eſt cauſa haliar, quod totum reſoluitur in craſsitiem & ſubtilitatem, paucitatem & multitudinem, unionem & diſgregationem ſpirituum, & etiam aſſuefactionem quandam, uirtutes enim naturales neceſsitatem aliquam aſſumentes fortius operantur. Et ex his iam apparet ſolutio multorum problematum. Primo, propter quid habentes oculos nigros ſunt frequentius nyctilopes & habentes glaucos & uarios, ſunt frequentius haliartici. Secundo, quare aliqui exiſtētes in claro bene uident in obſcuro, aliqui male: & econtrariò aliqui exiſtentes in obſcuro bene uident in claro, aliqui male, aliqui bene utroque modo, aliqui male utroque modo, quanquam omnes exiſtentes in obſcuro, melius uideant in claro, quā exiſtentes in claro uideant in obſcuro. Tertio, quare habētes multitudinem colorum in oculis ſuis ſunt apti ad hoc, ut fiant nyctilopes, & ſimiliter anfractuoſi in oculis ſuis, ut dicit Auic. per anfractuoſos intellige oculos in quibus apparēt quædam profunditates obſcuræ, hæ enim arguunt aut paruam peruietatem humorum, aut tunicarum, aut craſsitiem & turbulentiam ſpirituum cum paucitate. Quarto, quare oculi eminentes ſunt proni magis ad haliar, econtra concaui ad nyctilopes. Cauſę autem nyctilopis & haliar per cōmunitatem à ſtomacho capite & toto corpore ſumūtur, ſicut dictum eſt in cap. de debilitate uiſus, & cap. de imaginationibus, ſed certe non cauſant nyctilopem, neque haliar, niſi inducendo nocumentum per eſſentiam in oculo, de quibus ſermo præceſsit, aut ipſa augendo. Signa autem nyctilopis & haliar & ſpecierum & cauſarum earum, ſiue ſint per eſſentiam ſiue per communitatem, ſiue corporeæ, ſiue primitiuæ, ſumuntur eodem modo, ſicut in debilitate uiſus dictum eſt, & non immerito: hæ enim ſunt ſpecies debilitatis uiſus, imo fere ex eiſdem cauſis proueniunt, ex quibus uiſio de longe & non de prope, & econtra proueniunt. Prognoſtica. Haliar conſequens ſubtilitatem ſpirituum, & paucitatem, & cauſas inanientes ſecundum plurimum deterior & minus corrigibilis cęteris paribus, quam nyctilops conſequens diſpoſitiones contrarias. tam haliar quàm nyctilops conſequens nocumenta telæ araneæ, & cryſtalloidis raro uel nunquàm ſunt corrigibiles. Nyctilops conſequens conſtrictionem foraminis uueæ præternaturalem,

de Egilope vide Gal. in lib. med. [illegible] cap. 14 [illegible] ubi dicit esse quoddam [illegible]
idipsum vide dictum paulo infra cap. 15. [illegible] nictalopem [illegible]
[illegible] de qua in hoc capite sub diversis nominibus agit iste autor.

naturalem, eſt magis timenda quàm haliar conſequens eius dilatationem præternaturalem, &c. Sed tunc circa hoc dubitatur. Vtrum homo per aliquam diſpoſitionem naturalẽ, aut præternaturalem poſſet uidere in vmbra & tenebria. Et arguitur ꝙ non, quia ſine lumine non contingit videre, igitur quæſtio falſa pro parte affirmatiua. tenet cõſequentia, & aſſumptum eſt philoſophi & comen. 2. de anima, comen. 67. Præterea Auer. in com. de ſenſu & ſenſato dicit: lux non eſt in oculo per naturam oculi, ſed intrat ipſum ab extra. Et ſi ineſſet ei de eius natura, tunc in obſcuro uideret. In contrarium eſt Auic. ca. de haliar. 3. tertii, & confirmatur, quia quędam animalia vident in tenebris ſicut leones, ſerpentes, catti, buſones, &c. vt dicunt philoſophi, & docet experientia, ergo etiam homo per aliquam diſpoſitionem poterit uidere in tenebris. tenet conſequentia, quia homo quadam uirtualitate continet ſactiones & perfectiones omnium animalium ut inquit Ariſt. in lib ad Alex. etiam quia uidemus in homine fieri mirabiles tranſmutationes ex multis ægritudinibus, ut Auic. 1. tertii & Gal. 3. inte. & Ariſt. 30. proble. prob. 1. Inquit enim quòd ex melancholia quadam facti ſunt quodammodo diuini uaticinantes & futura prædicentes, & exẽplificat de Sybilla & Bacchide. Et quidam facti ſunt poetæ, ſicut Malatheus Siracuſanus, & recitat Concil. ibidem ſe habuiſſe à medico fideli, quòd quædam mulier illiterata dũ eſſet melancholica latinum congruum loquebatur, qua ſanata locutio illa literalis euanuit, & multa etiã ſimilia in noſtris temporibus referuntur, quæ certe mirabiliora uidentur, q̃ quòd homo uideat in tenebris. Et nouiſsime noſtris temporibus fuit Paduæ quædã mulier nominata Angariel, de qua mirabilia prædicantur. Pro ſolutione huius quæſtionis præmittendum primo, quòd medici per umbram intelligũt medium diminute illuminarum, ſicut eſt in nocte, per tenebram uero medium omnino luce priuatum. Philoſophi autem qui diuites rerum proprias indigantes per tenebras intelligunt luminis priuationem, & per umbram tenebram remiſſam: tenebra enim lumini priuatiue opponitur, unde non gradus luminis eſt tenebra infinita, reliqui uero gradus luminis inter gradum infinitum, & non gradum habent tenebram admixtam. Ad propoſitum credo tenendum eſſe nullum animal poſſe uidere in medio ſumme illuminato: viſibile enim tantæ excellentiæ cuiuſcunque animalis uiſum corrũperet, imo etiam neq; in medio multum propinquo illi quod ſumme illuminatum eſt. Inter animalia tamen eſt differentia. Quædam enim ſunt lumen intenſum tolerantia, ſicut ſcilicet aquilæ, uultures, & ſimilia, & multo intenſius quàm homo. Et ſicut tolerant lumẽ intenſius q̃ homo, ita uident magis de longe, licet forte de prope, & obiecta minima melius uideat homo, & ſimiliter in umbra ſiue in lumine remiſsiori melius uideret homo quàm huiuſmodi animalia, quod totum prouenit ex craſsitie maiori ſpirituum uiſibilium, & humorum in his animalibus quàm in homine, imo dicitur quòd uultures uident cadauera diſtantia per quingenta miliaria. Quædam animalia ſunt melius uidentia in obſcuro quàm homo, imo uidentia in medio omnino lumine exteriori priuato, ſicut leones, ſerpentes, catti, lupi, buffones, licet non omnino uideant ſine lumine, habent enim lumen intrinſecum, quod eſt lumen cryſtalloidis, & conſequenter ſpirituum uiſibiliũ qui generantur ex ſpiritibus animalibus in cryſtalloide, quod lumen eſt adeo intenſum, ut illuminet medium ſibi propinquũ & facit ut colores ſibi propinqui potentia uiſibiles actu uideantur. Et hæc animalia optime uident de prope, & obiecta minima ſibi propinqua, & multo melius quàm homo licet forte in claro, & de longe melius uideat homo, quã hæc animalia, quod totum prouenit ex maiori ſubtilitate ſpirituum cum claritate in his animalibus, quàm in homine, & ſimiliter ex maiori peruietate humorum, & tunicarum, & maiori peruietate, & claritate cryſtalloidis: ſunt autem quædã animalia quæ neq; in claro, neq; in medio multum obſcuro uident, ſicut ueſpertiliones quod prouenit ex paucitate ſpirituum cum pauca claritate ipſorum, & ſimiliter cryſtalloidis licet forte ſatis mediocres ſint in craſsitie & ſubtilitate, & hæc male uident de longe & de prope, ſicut & homines qui habent paucos ſpiritus uiſibiles, & male claros. Ad propoſitum ergo cum quæritur, utrum homo ſine lumine exteriori poſsit uidere per aliquam diſpoſitionem naturalem, aut præter naturalem. Tenendum eſt quòd non, ut exiſtimo quanquam Gentilis contrarium arbitretur nam fruſtra eſt illa potentia, quæ nunquam reducitur ad actum, nũquam autem eſt auditum neque uiſum, neque ſcriptum quod homo ſine lumine exteriori uideat, & ſuas poſſet exercere operationes in tenebris, quanquàm aliqui in medio multum remiſſe illuminato uideant, habentes, ſcilicet, ſubtilitatem ſpirituum & humorum cum claritate & magna peruietate, & ſi cum hoc habent multitudinem ſpirituum uiſibilium bene uident in claro & in obſcuro, & bene de prope & de longe. Et ſi quis inſtaret, quid prohibet etiam ſimilem diſpoſitionem in oculo humano reperiri in cryſtalloide, ſcilicet ualde lucente, & conſequenter ſpiritus uiſibiles in ea genitos ita lucidos, ſicut in animalibus ſupraſcriptis, nam certum eſt cryſtalloidem humanam eſſe lucidam, & eius luciditatem poſſe intendi, & certum eſt quod magis & minus non uariãnt ſpeciem, quamuis enim cryſtallois humana fieret, ita lucida ſicut cryſtallois ſerpentis uel leonis, ſiue à natiuitate, ſiue ex tempore, non propter hoc deſineret eſſe humana, neq; mutaret ſpeciem, quia hæc diſpoſitio non eſt eſſentialis illis ſpeciebus quibus ineſt, nec forma ſpecifica aut proprietas inſequens ſpeciem: ſic enim eſſet propria uni ſpeciei & nõ communis tot ſpeciebus. Amplius dicit Auic. quod haliartici uident in tenebris & umbra, & niſi ſit ſuperfluus per tenebras intelligit medium omnino lumine carẽs. Ad hæc reſpondetur. Ad primum dicitur quòd ſicut omnium naturam conſtantiũ determinatus eſt numerus magnitudinis & augmenti, 2. de anima, ſic omnium natura conſtantium determinatus eſt terminus intenſionis, quamuis neq; magnitudo maior aut minor, neq; intenſio maior, aut minor uariẽt ſpeciem: & conſequẽter dicendum quòd luminoſitas illa non eſt forma eſſentialis, neq; ſpecifica improprietas uni ſpeciei propria. Sed eſt forma accidentalis inſequens complexionem, & modum miſtionis pluribus ſpeciebus communicabilis, ſed non ſpeciei humanæ. Simili enim argumento poſſet probari odoratum hominis, poſſe intendi ad gradum odoratus canis, & ſimilia, quæ ſatis reputantur abſurda. Sed iam reſtat ut reſpondeamus ad argumenta in oppoſitum.

Et quia omnia argumẽta tam ante oppoſitum, quàm poſt adducta aliqualiter tendunt contra determinationem quæſtionis, ad omnia eſt reſpondendum. Ad primum igitur cum dicitur quod ſine lumine non contingit uidere, conceditur, ſed animalibus de quibus ſupra ſufficit intrinſecum ſine extrinſeco, homini uero præter intrinſecum requiritur extrinſecum. Et ad Auer. in com. de ſenſu & ſenſato, cum dicitur quòd lux non eſt in oculo per naturam oculi intelligit de oculo humano, & plurimarum ſpecierum, non de omni oculo, & intelligit de luce ſufficiente ad uiſionem ſine lumine extrinſeco. Certum eſt enim quòd tam in oculo humano quàm cæteris in eſt lux, ſcilicet per naturam, ſed quibuſdam ſufficit ad uiſionem lumen intrinſecum, quibuſdam uero nõ, quorum animalium diuerſitas à nobis facile comprehendi poteſt, nam illa animalia, quorum oculi adeo in tenebris lucent, ut à nobis uideri poſsint, & non ſolum oculi, ſed os & caput, & medium ſibi propinquum poſsint in tenebris uideri. Et quanto plus de medio ſibi propinquo illuminant, tanto melius in tenebris uidere poſſunt. Et ſi inſtetur, ergo ẽt obiecta eorum lumine illuminata, & ad tantam diſtantiam deberemus uidere ſicut ipſa. Dicitur quòd aliqua uidentur, ſed non omnia, nec ad tantam diſtantiam cum minima illuminatio propter ſuorum oculorum diſpoſitionem ſit eis ſufficiens ad uiſionem non homini. Ad argumenta poſt oppoſitum reſpondetur. Ad authoritatem Auic. in cap. de haliar, dicitur quòd per tenebras intelligit medium remiſſe illuminatum ſicut in nocte ualde obſcura, ſed per umbram intelligit medium obſcurum magis tamen illuminatum, ſicut eſt immediate poſt ſolis occaſum. Ad ſecundum dicitur quòd homo, ſcilicet uirtualitate quadam continet actiones omnium animalium, id eſt, quòd quicquid faciũt cætera animalia naturali inſtinctu, homo uiribus ſui intellectus, & aliarũ potentiarum animæ coadiuuantibus organis corporeis facere poteſt. Sicut enim quædam animalia in aquis natant & degunt. Similiter homines ex induſtria in aquis natant, &

piſces

piſces capiunt, & merces nauibus hinc inde fert. Et ſi aues per aerem uolant, ſimiliter & homines per artem columbis utuntur ad portandum literas ſubito ad loca .ſ. diſtantia. Ex his itaque & ſimilibus concludi poteſt, ꝙ homo uirtualitate quadam continet actiones omnium animalium. Ad tertiam rationem arguentem, mirabiliores effectus euenire in quibuſdam ægritudinibus maxime in mania & melancholia, q̃ ut homo uideat in tenebris. Conceditur. Sed ulterius dicitur conformiter loquendo ſecundum fidem, ꝙ hi, ſcilicet effectus non ſolum in uim ægritudinis & cauſas reſoluēdi ſunt naturales, ſed in cauſas ſupernaturales, ſcilicet in dæmones, aut angelos, qui cum anima humana coniunguntur, Cui opinioni conſentit Auic. 1 .tertii, & quarta ſexti naturalium. Et Sybilla Erithrea tenetur de Chryſto propheti zaſſe, fiunt autem prophetę ea coniunctione ſuperioris intelligentię cum anima humana, ut Auic. loco ſupraſcripto, quanquam aſtrologi hos effectus in cauſas cœleſtes referant, ut apparet in centiloquio & tertio quadripartiti. De bachide autem multa poetice referuntur, quibus non leuiter credendum eſt. Et forte Ariſt. 30. problē. probl. 1. multa de his poetice locutus eſt, quanquam uiſus ſit hos, & ſimiles effectus, aut in melancholiam, aut in ebrietatem reſoluere, oſtendens per longum proceſſum ex melancholia & ebrietate omnino ſimiles eſſectus prouenire. De Malatheo autem Siracuſano qui poſtquam maniam incurrit, factus eſt poeta. Dicitur quòd non eſt inconueniens aliquem propter maniam fieri acutioris intellectus, & ſaltem in aliqua re determinata melius ſpeculari, quàm in ſanitate humiditate cerebri reſoluta, quæ antea uires intellectus obtundebat. Sicut & ſuperius de intent. Ariſtot. conceſſum eſt aliquem oculum ophthalmirum acutius uidere, q̃ ipſum ſanum, & ſic Malatheus Siracuſan. factus maniacus, numeratus eſt inter poetas, cum ante ad poeſim, ſcilicet hebetiorem habuerit intellectum. Licet nō credendum ſit ipſum ante maniam omnino poeſeos inexpertum fuiſſe. Sic. n. miraculoſum fuiſſet, & in cauſas ſuper naturales reſoluendum. Eodem modo in propoſito noſtro concedo aliquem haliarcum melius uidere in tenebris q̃ ipſemet antequam haliar incurriſſet, nō tñ poſſe uidere omnino ſine lumine exteriori per aliquam diſpoſitionē aut ex tempore aut ea natiuitate acquiſitam niſi ſupernaturaliter, qui enim fecit uidere cęcum natum, poterit facere ꝙ homo uideat ſine lumine exteriori. Et ex his iam manifeſtum eſt quid ad cætera reſpondendū ſit. Si enim uera ſunt quę medicus fidelis retulit. petro apponēſi de muliere illa quæ prius illiterata, facta maniaca congrue loquebatur, qua ſanata locutio literalis, euanuit, manifeſtum eſt ipſam fuiſſe dæmoniacā. Similiter ēt dico de muliere Patauina, quæ ideo Angariel nominata eſt à nomine dæmonis à quo uexabatur. Sed conſulo tibi ut in ſimilibus non facile credas, homines enim plerunq; ſunt mēdaces ducti quadam auiditate magna & inuſitata prædicandi. Ego enim cum à. 25. annis & citra fuerim diligens horum inquiſitor nondum uidi aliquos effectus, quos non potuerim in melancholiam referre. Et etiam Petrus Apponenſis, qui fuit diligens omnium rerum inueſtigator, non dicit ſe hæc miranda uidiſſe, ſed audiuiſſe. Et forte Ariſtot. cum multa talia audiuiſſet, & non uidens tempore ſuo aliquid, quod non poſſet in cauſas naturales reſoluere, ideo omnia talia in ebrietatem & melancholiam reſoluebat, ut in longo proceſſu patet. 30. problematum, problemate primo, &c. Excuſamur à proſequendo curam nyctilopis & haliar ſm omnes earum cauſas propter ea, quæ dicta ſunt in capite debilitatis uiſus, cuius curam proſecuti fuimus ſecundum oēs eius cauſas & ſpecies. Eſt namq; manifeſtum ꝙ nyctilops & haliar ſunt ſpecies debilitatis uiſus pendentes ferè ab eiſdem cauſis à quibus pendet uiſio de longe & nō de prope, & ſimiliter de prope & non de longe. unde hic perſtringemus curam nyctilopis ſolum prouenientis propter humiditatem turbidam in humoribus, & propter ſpiritus craſſos & turbulētos, cuius cauſa remotior poteſt eſſe, & eſt ſæpe humiditas corporis ſupflua, aut alicuius mēbri oculo cōicantis, maxime ſtomachi, aut capitis, & ponam etiam curam nycthlopis propter longum aſpectum rerum albarum & lucentium, & ſimiliter ex paucitate ſpirituū & ſubtilitate, cuius cauſa remotior eſt ſæpe ſiccitas corporis ſuperflua, aut alicuius particulæ oculo communicantis, & ſimiliter curam haliar ſcilicet propter lōgam moram in tenebris, &c.

Cura itaq; nyctilopis propter humiditatem ſuperfluā turbidam in humoribus oculi, & propter craſsitiem & turbulētiam ſpirituum ſi ſit non ſolum per eſſentiam in oculo, ſed ēt per communitatem exigit iſtas intentiones, de quibus dictū eſt in debilitate uiſus, à ſimili cauſa, quas huic cap. accōmoda. Vnam tamen tantum hic proſequar, ſcilicet, reſolutionē humiditatis humores oculi turbidantis & incraſſantis, necnon reſolutionem uaporum ſpiritus incraſſantium & turbidantium cum localibus huic diſpoſitioni propriis. Et quia Raſis ponit in hoc cap. plures medicinas huic diſpoſitioni proprias, ideo capitulū Raſis exponamus prius, deinde pręter medicinas Raſis, alias ſubiungamus, &c.

AD hoc utile exiſtit hepar caprinum ſcindere & ponere ſuper unam ſectionem piper longum, & cooperire ipſum ex alia ſectione pipere longo in medio exiſtente, deinde ponere ipſum in furno, & dimittere ipſum donec aſſetur & non deſiccetur, quo facto, piper longum, quod in medio erat, ſumatur & bene teratur cum pauco muſco, deinde ex liquore, qui ex hepate aſſato expreſſus fuerit, aſpergatur & ſiccetur. & in oculo mittatur.

Aut fel caprinum cum melle mixtum in cucurma ſuper ignem miſceatur, deinde radius eo illinitus immitatur in oculum. Quod autem ad hoc magis ualet eſt, ut ſief de fellibus in oculum mittatur. Si autem hæc non ſuffecerint uenter ſoluatur. Et ſanguis ex duabus cephalicis & ex fronte minuatur. Et regimen ſubtilietur.

Diuiditur hoc cap. in quatuor partes. In prima ponit unā medicinam. In ſecunda ibi. Aut fel caprinum ponit aliam. In tertia ibi. Quod aūt ad hoc. ponit tertiā. In quarta ibi. Si autem hęc non. ponit .ſ. quid agendum ſit his localibus non ſufficientibus. Primum eſt ut hepar caprinū ſcindatur per medium & melius eſt ut in eo fiant plures ſciſſurę, & in medio ſciſſurarū ponatur piper longū craſſo modo contuſum, & bene iungantur partes adinuicem, & aſſetur in furno tādiu donec ſit bene coctum: non ſit tñ exiccatum. quo facto, piper longum quod erat in medio ſumatur & ſubtiliſsime teratur, & miſceatur cum pauco muſco, quod ſit ſubſexcuplum aut ſuboctuplum ad piper, deinde hic puluis cum ſucco qui ex hepate aſſato exprimitur, miſceatur optime in modum collyrii, incorporando, ex quo collyrio eſt aliquid in die ſaltem quater in oculo imponendum. Hoc quidem cullirium calefacit, exiccat, & reſoluit humiditatē & uaporem, humores, & ſpiritus ſubtiliat, oculum confortat, ſpiritus & humores illuſtrat. Magis tñ conforme eſt menti Raſis, ut hic puluis poſtq̃ fuerit liquore hepatis hircini conſperſus, ſiccetur, & in oculū mittatur: hepar enim caprinū ſiue hircinū quocunq; modo adminiſtratum confert in hac diſpoſitione ſua occulta proprietate, ſiue poſtquā aſſatum eſt, aut elixatū comedatur, & præcipue cū aliquibus in hac diſpoſitione ꝓpriis ſicut eſt piper longū, ſal indū, euphragia, ſemē feniculi, ſiler mōtanū, & ſimilia, ſiue dū aſſetur aut elixetur nictilopi ſuffumigetur, puluis ſiue collyrium modo ſupraſcripto ordinatū, oculo imponatur.

Sed dicitur ꝙ hepar hirci magis confert uiris, capræ uero mulieribus. Et ſimiliter, ut refert Aui. hepar leporis eſt in hac diſpoſitione conueniens, ſimiliter præparatum.

Secunda medicina Raſis eſt, ut fel caprinum cum melle, ſcilicet mixtum in curcuma uel in aliquo uaſe ſimili ſuper ignem miſceatur, donec bona fiat mixtio, & ſtilus in cuius extremitate ſit aliquid cotti illo medicamine illinitus ponatur in oculo. Tertia medicina eſt collyrium de fellibus in præcedenti cap. à Raſi poſitum: In ultima parte dicit Raſis, quòd ſi hæc non ſufficerent, uenter ſoluatur, & ſanguis ex duabus cephalicis & fronte minuatur, & regimen ſubtilietur, dans per hæc uerba intelligere tria ex intentionibus poſitis in cap. de debilitate uiſus, ſcilicet euacuationem perficiendam tam phlebotomia, q̃ pharmacia, diuerſionem & debiti regiminis ordinationē. Cū aūt quæretaliqñ ſola localia ad curā ſufficiūt eſt, quia humiditas hæc aut hi uapores ſunt per eſſentiam in oculo, non aliunde communicati, &c. Cum autem materia

aut uapores aliunde communicantur ſcilicet à ſtomacho, cerebro, aut à toto requiruntur præter localia intentiones, quæ ordinate in cap. de debilit. uiſus poſitę ſunt: & ſunt quinque. Prima euacuatio complenda per phlebotomiam utriuſque cephalicæ ſi ſanguis fuerit in cauſa & fuerit nyctilops utriuſque oculis communis, & complenda etiam per pharmaciam ſi alii humores fuerint in cauſa. Secunda eſt diuerſio, quam Raſis per phlebot. uenæ frontis dedit intelligi. Et tu ſupple omnia genera diuerſionum de quibus in cap. de debilitate uiſus longo ſermone actum eſt. Tertia eſt membri cõmunicantis regimen, ſicut ibidem dictum eſt, & oculi cõfortatio, ne recipiat. Quarta eſt humiditatis in oculo exiſtentis, reſolutio, quæ per angulos lachrymales educitur, ipſorumq; humorum & ſpirituum ſubtiliatio & illuſtratio. Quinta eſt debitum regimen ſex rerum nõ naturalium, & annexorum, ſicut ibidem longo ſermone poſitum eſt, &c.

Cura autem nyctilopis propter craſsitiem ſpirituum & turbulentiam exigit duas intentiones generales, de quibus in debilitate uiſus actum eſt. Quarum, una eſt ſanguis ſubtilis & clari generatio, qui eſt materia ſpiritus. Altera eſt ipſorum ſpirituum ſubtiliatio & illuſtratio, quæ qualiter compleri debeant, & cum quibus ibidem ſufficienter dictum eſt. Illuc ergo recurre. Sed nota ꝙ Auic. & Meſue appropriant in hac diſpoſitione uinum uetus, purum, uinoſum ante cibum, ſcilicet, per mediam horam, aut unam horam iam perfecta cibi præcedentis digeſtione, & iam perfectis euacuationibus & diuerſionib. de quibus ſermo præceſsit, & ſit in pauca quantitate, ſcilicet duarum ℥. aut circa: hoc enim datur ad ſpiritus & humores ſubtiliandos. Et ſi exhiberetur immediate poſt ſumptionem alicuius electarii, aut pulueris in hac diſpoſitione proprii, de quibus in debilit. uiſus propter humiditatem turbidam, & propter craſsitiem & turbulentiam ſpirituum acetum eſt præſtantius. Et poſſet exhiberi etiam per tres horas ante cibum aut pluries. dummodo eſſet perfecta digeſtio cibi præcedentis, loco huius poſſet exhiberi uinum artificiatum in iſto cap. deſcriptum. Nota ſecundo, ꝙ Meſue in nyctilope proueniẽte ex multitudine ſanguinis, facta phlebotomia ex cephalica, præcipit phlebotomiam uenarum lachrymalium, id eſt, quæ ſunt in lachrymalibus domeſticis ad euacuandum cauſam coniunctam. Similiter ſanguinem extrahi ex uenis narium, aut cum ſanguiſugis, aut cũ inſtrumento facto ex ſetis porcinis, aut cum ſuſtibus herbæ quæ ſanguinaria uocatur. Vbi tamen hæc duo fieri debent, prius ſanguis ex naribus eſt ꝓuocãdus, deinde ex angulis lachrymalibus, ex quibus eliciuntur tres intentiones, ſcilicet euacuatio, diuerſio, & cauſæ coniunctæ remotio. Quarta autem intentio, ſcilicet humiditatis & uaporum reſolutio, & humorum, & ſpirituum ſubtiliatio & illuſtratio perficitur non ſolum cum his, quæ in oculo ponuntur, ſed etiam cum interius ſumptis, ſicut herba adhib, id eſt, euphragia, cubebæ, fœniculus, chebuli conditi, nux muſcata condita, tripheræ pulueres, electuaria, uinum artificiatum, hæpar hircinum comeſtum, carnes uiperarum præparatæ, ut in lepra & multa alia, de quibus dictum eſt in debilit. uiſus, & pleriſque aliis capitulis. Sed præter collyria ſuperius deſcripta, ex intentione Raſis, eſt collyrium expertum ex intentione Alexandri. ℞. ſucci fœniculi depurati, partem. i. mellis, fellis hircini, ana. partem. s. expertum eſt, cui ſi admiſceatur ex ſtercore cocodrilli. i. illius ſerpentis & ſtercore ſtellionis, an. partis. i. quarta pars, ſanat in paucis diebus, &c. Similiter laudat cohol ex pipere longo, zingib. & ſpica. Cura autem haliar propter paucitatẽ & ſubtilitatem ſpirituum, & humorum perficitur duplici regimine. Vnum eſt debita adminiſtratio cibi & potus, & aliarum rerum non naturalium, quib. multum de ſanguine laudabili & aliquantulum craſſo, non tñ turbido generatur, qui eſt materia ſpirituũ uiſibilium & humorum oculi. Secundũ eſt confortatio uirtutũ naturaliũ, ut ex cibo bonus chilus etiam ex chilo bonus ſanguis, ex ſanguine multi ſpiritus & humores aliquantulum craſsi, ſed non turbidi generentur, de quibus actum eſt ſufficienter in debilitate uiſus, ad quod recurre. Et hi debent multũ dormire & eſſe ocioſi animo & corpore, & multũ humectari qualitatiue & ſubſtantifice, & debẽt uti mirobalanis & tripheris ex illis factis ad confortandũ ſpiritus & uniendũ, ſed ſint permixtæ cum aliquibus humectãtibus. ſ. ſyrupo aut ſaccharo uiolato. Et ueſtes & operimenta ſua cũ ęgrediuntur domum tranſeuntes ꝑ medium lucidum debent eſſe nigra, & locus habitatiõis debet eſſe mediocris coloris maxime uiridis. Et in ſumma totũ regimẽ debet notabiliter ad humidum declinare: ſed breuiter ad frigidum, aut ad temperiem in actiuis. Et raro conueniunt euacuationes niſi adſit humor præter modum ſpiritus ſubtilians, qui euacuandus eſt cum lenib. in quibus ſint mirobalani aut eorũ uirtus. Et ſi longum eſſent acturi iter per loca alba aut lucentia, portẽt uelum nigrum coram oculis.

Cura autem nyctilopis propter longum aſpectum rerum albarum & lucentium, & ſimiliter haliar propter longã morã in tenebris & aſpectũ rerum nigrarũ perficitur, ut in nyctilope fiat tranſitus paulatim de medio claro in obſcurum. Et ecõtrario in haliar de obſcuro in clarũ. Et magis ſucceſsiue & paulatim, q in nyctilope de claro in obſcurũ cum lumẽ fortius imprimat, q̃ tenebra. Demum hoc regimine non ſufficiente procedatur in haliar cum multiplicantib. & incraſſantib. ſpiritum & humores, & in nyctilope cum ſubtiliantibus ſpiritus & humores, & ipſos illuſtrantibus ſicut iã dictũ eſt, &c.

De dilatatione pupillæ. Cap. 32.

DIlatatio pupillæ, alinthilar ſunt nomina ſynonyma ſignificantia hãc diſpoſitionem, de qua diuerſi authores ſub his diuerſis nominibus determinant. Quæ diffinitiuæ ſm Auic. eſt ut fiat foramen uueæ latius q̃ eſt à natura. Et contra conſtrictio eſt ut ſit foramen uueæ ſtrictius, q̃ conſuetum ſit, ex quibus infertur ꝙ utraque earũ diſpoſitionum eſt morbus in uia, ut quia uia delationis ſpecierum nimis dilatatur aut conſtringitur, imo aliquando uia aufertur foramine penitus obſtructo, &c. Duplex eſt alinthiſar ſiue pupillæ dilatatio. quædam naturalis, quædam præternaturalis, id eſt, reddẽs oculũ ægrum uel neutrũ. Et hæc iterum eſt duplex, quædam ex tempore, quædam ex generatione contracta. Quarum utraq; eſt duplex, quædã magna, & interdũ adeo magna, ut conſequatur corneam, quędã parua nõ multum tranſcendens limites ſibi naturales. Eædem ſpecies & diuiſiones cõſtrictionis, pupillæ poſſunt aſsignari, cum quædã ſimiliter ſit naturalis, quædam pręternaturalis. Et præternaturalium, quędam ex tempore, quædam ex generatione contracta. Et utraq; duplex, nam quædam magna, & interdũ ita magna, ut foramen penitus obturetur, quędam parua nõ multum recedens à limitibus naturalibus.

Cauſas dilatationis aut conſtrictionis naturalium non oportet aſsignare, cum ipſi non debeatur curatio, ſed præſeruatio uel reductio, quæ nõ ſunt præſentis propoſiti. Vt pluximum tñ dilatatio naturalis inſequitur humiditatem & multitudinem albuginei, & conſtrictio cauſas his cõtrarias. Cauſæ autem dilatationis & cõſtrictionis præternaturaliũ qñq; ſunt per cõitatem, quãdoq; ſunt per eſſentiam in oculo. Sed quia neceſſarium eſt in his diſpoſitionibus uueam lædi, aut per eſſentiam aut per communitatẽ, placet nunc ordine reſolutorio cauſas harũ diſpoſitionum inueſtigare reſoluendo hos effectus in cauſas propinquas, & propinquas in remotas & remotas in remotiores. Cauſæ itaq; immediatæ harum diſpoſitionum ſunt, aut mala complexio, aut apoſtema, aut ſolutio continui, aut mala compoſitio, ſicut malus ſitus eſt cauſa tam dilatationis q̃ conſtrictionis, ut clarius in ſequẽtibus. Et ſi mala complexio, ſm plurimũ eſt aut humida aut ſic. Et ſi humida, aut ſine materia, & ſic mollificando eſt cauſa conſtrictionis, aut cum materia ſubtili paralyticante, & ſic etiã eſt cauſa conſtrictionis, aut cum materia craſſa ſpaſmante. Et tunc illa materia aut eſt imbibita in parte uueæ terminata ad foramen eius, & ſic eſt cauſa conſtrictionis, aut in parte uueæ terminata ad ſecundinam, & ſic eſt cauſa dilatationis. Si uero in tota uuea eſt cauſa contrictionis. Si uero fuerit complexio ſicca, aut eſt non proportionata ad materiam, & ſic nõ eſt cauſa dilatationis nec cooſtrictionis, aut proportionata ad materiam, & hæc dupliciter, aut inaniẽs & reſoluens humidum ſubſtantificũ ipſius notabiliter, ita ut ſit cauſa conſtrictionis partium, & contractionis partium adiuuicẽ. Et tunc ſi eſt in parte terminata ad foramen, eſt cauſa conſtrictionis, & ſi eſt in parte terminata ad ſecundinam, eſt contrahendo cauſa dilatationis. Si aũt ſit uniformiter ꝑ totũ, eſt cauſa cõſtrictionis. Si uero ſit ſiccitas cũ præſentia materię,

aut

aut materia eſt imbibita in parte terminata ad foramē, & ſic eſt cauſa conſtrictionis, aut in parte terminata ad ſecundam, & ſic eſt cauſa dilatationis, aut in tota, & eſt cauſa cōſtrictionis. Mala autem complexio calida & frigida non faciūt ſm plurimum dilatationem, aue conſtrictionem niſi immediate, licet imaginabile ſit frigiditatem immediate partes contrahere in ea parte in qua eſt, & ſic eſſe mediatam cauſam dilatationis aut cooſtrictinnis ut ſupra, & ſi ſit per totum eſt cauſa cōſtrictiōis: ſi uero ſit apoſtema, aut eſt in parte terminata ad foramen, & ſic eſt cauſa conſtrictionis, aut in parte terminata ad ſecundum, & ſic eſt cauſa dilatationis, aut in tota & erit cauſa conſtrictioois. Solutio autem continui eſt cauſa harum diſpoſitionum, & per ſe, ſoluendo uueam, unde ſi ſoluatur in parte foraminis dilatatur, cui non eſt cura, & ſi in parte poſteriori conſtringitur, & per accidens attrahēdo humores & apoſtemando, & dilatabitur, & cōſtringetur ſm differentiam loci apoſtematis, ut antea. Cauſæ autem harum diſpoſitionum mediatæ aut ſunt in albugineo, aut ſunt inter uueam & corneā. Si in albugineo, aut quia ſuperflue humectatur & multiplicatur, & ſic in quantum humectatur eſt mollificando uueam cauſa cōſtrictionis, licet in quantū multiplicatur eſt cauſa dilatationis extendendo eam, aut quia ſuperflue exiccatur & paucificatur, & ſic ratione ſiccitatis eſt ſm plurimum cauſa dilatationis, licet ratione paucificationis ſit cauſa conſtrictionis. Si uero cauſa ſit inter corneam, & uueam, ſcilicet, humiditas retenta eſt impellendo oueam ad ioteriora ſm plurimum eſt cauſa conſtrictionis. Si uero cauſa per communitatem ſit remotior, aut eſt in cerebro, aut in aliis membris, licet ſm plurimum ſit hæc communicatio à cerebro, ſed à quocunque membro fiat communicatio eſt ſecundum alterum trium modorum, aut per ſimplicem alterationem, aut per uaporum tranſmiſsionem, aut humorum. Et quocunque modo ſit, non poteſt uuea dilatari aut conſtringi niſi propter aliquod nocumentum impreſſum in ipſa a membris ſibi, ſcilicet communicantibus, quod non eſt aliud, niſi aut mala complexio, aut apoſtema, aut aliud ex nocumentis, de quibus ſermo præceſsit, aut ſaltem aliquis modus male cōpoſitionis ſicut eſt in compreſsione uueæ ab humore contento inter corneam & uueam, aut extenſio eius ab humore albugineo ipſam ſui multitudine dilatante. Et ſi quis conſyderet, hæc cauſa reducitur ad morbum in ſitu, &c. eſt enim malus ſitus immediate cauſa dilatationis, aut cōſtrictionis. Cauſæ autem primitiuæ ſunt ſicut percuſsio capitis aut oculi.

Signa dilatationis & conſtrictionis abſolutæ nota ſont ad ſenſum. Signa naturalium & præternaturalium ſumūtur ex perfectione operationum oculorum, aut ex earum læſione præcipue uiſionis, quę eſt principaliſsima eius operatio. Signa accidentalium & earum quæ ſuot à generatione contracta, habeotur ex relatione cognoſcentium ægrum & diſpoſitiones oculorum ſuorum. Signa uero cauſarum ſiue ſint per communitatem, ſiue per eſſentiam, ſiue ab humiditate, ſiue à ſiccitate, aut à quacunque cauſa dependeant, habentur ex his, quæ longo ſermone dicta ſunt in capi. de debilitate uiſus. Sed circa ſigna diſtinguentia inter dilatationem & conſtrictioοem pupillæ cadit dubitatio noo parua. Vtrum dilatatio pupillæ faciat res uideri mioores quàm ſint, & contra, conſtrictio maiores. Et arguitur quòd non, quia quāto res repræſentantur ſub cono maiori apparet maior, & ſub cono acutiori minor, ſed in dilatatiooe pupillæ res repræſentantur ſub cono maiori & in conſtrictione ſub minori, ergo quęſtio falſa pro parte affirmatiua. tenet conſeqoentia, & maiorem declarat experientia, quia aliter non poteſt ſolui, quare res de longe uiſæ apparēt minores, & de prope maiores. Et hoc etiam eſt, ſicut principium io perſpectiuæ. minor etiam declaratur, quia lineæ uiſuales peruenientes ad cryſtallioum per uiam latam faciunt angulum magis latum. Et contra per uiam anguſtam coanguſtantur, & faciunt angulum acutiorem. Amplius ſpecies receptæ in ſpiritu magis diſperſo amplius diſperguntur & dilatantur, & contra in ſpiritu unito conſtringuntur. Sed in dilatatione pupillæ ſpiritus eſt magis diſperſus, & contra in conſtrictione unitus, ut omnes concedunt, ergo in dilatatione pupillæ res debet apparere maior, & contra minor in conſtrictione. Io oppoſitū eſt. Auicen. tertia tertii, cap. de aliothiſar ſic dicit. Et quandoque eſt amplitudo oculi naturalis & nocet uiſui, uidet enim res minores quàm oportet. Et Azarauius in cap. de dilatatione dicit de proprietate huiuſmodi ægritudinis, eſt & eius ſignum, quia uidentur res minoris corporis quàm uere ſint. Et in cap. de ſtrictura dicit: Signum huius ægritudinis proprium eſt, quia uidentur ei res maiores quàm uere exiſtunt. Idem ſcribitur pluries ſecundo continentis, unde authoritate Butegni, Si pupilla ſit ſtricta, patiens uidet res maiores quàm ſint. Hic multæ aſsignantur ſolutiones, ſicut eſt in rebus dubiis conſuetudo, cum nulla ſit certa ei integre ſatisfaciens. Prima eſt originaliter Ieſus Hali reſoluentis hos effectus in fortitudioem & debilitatem uirtutis uiſiuæ, nam quia in dilatatione uirtus uiſus eſt debilior propter ſpirituum diſperſionem res apparent minores. Et econtrario in cōſtrictione, quia uirtus uiſiua eſt fortior propter ſpirituum unionem res apparent maiores. Sed certe hæc ſolotio ſtare non poteſt, non poteſt enim aſsignari cauſa quare ex fortitudine uirtutis conſurgentis ex unione ſpirituum propter ſtricturam pupillæ debeat eſſe error in uiſione. Abſurdum enim eſt quòd fortitudo uirtutis faciat errorem in uiſione, ſic enim oculo temperato deberent res apparere maiores quàm ſint, & forte propter hanc cauſam Auic. ſolum dixit amplitudinem naturalem eſſe cauſam, ut res minores appareant, nullam faciens mentionem de conſtrictione. Pręterea cum io dilatatione & conſtrictione tam naturalibus, quàm præternaturalibus uirtus uiſiua debilitetur io comparatiooe ad oculum temperatum, in utriſque debent obiecta apparere minora quàm ſint. Præterea poteſt eſſe tanta debilitas in oculo pupillæ conſtrictæ, ſicut in oculo pupillæ latæ, ergo in utroque obiecta apparebunt maiora quàm ſint, quod implicat. antecedens facile deduci poſſet. Secunda reſponſio eſt Gen. ſiue recitata per eum, quod quia in dilatatione ſpiritus uiſibilis eſt rarus & diſperſus oon poteſt ſpecies uiſibilis io eo multiplicari multiplicatione quæ ſit cū terminatione, quod requiritur ad hoc ut aliquid in alio uideatur, & ideo res poteſt uideri in aqua, & non in aere. Cū igitur ſpecies ibi taliter ooo multiplicentur, oportet quod res diminute oideantur, & ſic minores quàm ſint. Et econtrario quia in cooſtrictione propter multam ſpirituum coadunationem ſpecies poſſunt multiplicari cum terminatiooe, ideo apparent maiores. Et huius exemplum eſt, quia in ſerenitate hyemali minutiſsimæ ſtellæ apparent, quia ſpecies earum poſſunt recipi terminatiue in aere craſsiori, quæ ſtellæ non appareot in ſerenitate æſtatis propter aeris raritatē. Sed certe hæc ratio nihil aliud concludit, niſi quòd aliquæ obiecta poſſunt uideri in cooſtrictione pupillæ propter ſpecierom unionem, quæ noo poſſunt uideri in dilatatione propter diſgregatiooem, ſed tamen ſi ab utroque oculo eadem obiecta uidentur, potius concludit, quòd obiecta in dilatatione pupillæ debeant apparere maiora, cum ſpecies magis diſperſæ tranſeant ad pupillam. Et econtrario in cōſtrictione minora cum tranſeant magis unitæ. Sed forte dicet Gen. hanc inſtantiam facere pro opinione ſua, nam omne obiectum quod ab aliqua potentia deſinit uideri, prius uidetur ſub maiori quantitate, poſtea ſub minori donec paulatim apparenter decreſcendo euaneſcat, ergo io propoſito ſi propter diſperſionem ſpecierum uiſibilium deſinat uideri, ſequitur quòd continue minoris, & maioris quantitatis apparebit, ergo diſperſio ſpecierum uiſibilium quę eſt in dilatatione pupillæ eſt cauſa, ut res minures appareant. Ad quod dicendum, quòd reſponſio Gentilis eſſet bona, ſi maior præaſſumpta eſſet uera, ſcilicet quòd omne obiectum quod ab acuta potentia deſinit uideri, prius uidetur ſub quantitate maiori poſtea ſub mioori, ſed licet ſit uera de omnib. quæ deſinunt uideri propter diſtantiam, non tamen eſt uera de omnibus quæ deſinunt uideri propter diſgregationem ſpirituum & ſpecierum uiſibilium in dilatatione pupillæ, niſi ſcilicet obiectum continue maneat in eadem diſtantia: neque de obiectis quæ deſinunt uideri propter cataractam cum in dies paulatim confirmatur. nec habet ueritatem in his quæ deſinunt uideri propter nimiam propinquitatem, aut propter tenebras. Et breuiter credo quòd nō habeat ueritatem niſi in his, quæ deſinunt uideri ex eo quòd conus pyramidis ſpecierum uiſibilium noo poteſt attingere chryſtallinum

cum prius attingeret ex eo ꝙ ille conus continue factus eſt acutior,& acutior,& paulatim diminuendo proceſsit donec deueniret ad non quantum,ſiue non gradum, quod non eſt niſi propter diſtantiam: aut quia obiectum continue diminuendo proceſsit: aut quia medium paulatim fit denſius, & proprie ſi fiat denſius uniformiter,difformiter extremo denſiori terminato ad cryſtallinam,radius enim tranſiens de medio rariori in denſius conuertitur ad perpendicularem. Sed reſtat ut reſpondeatur ad experientiam Gentilis, quia ſtellæ minutiſsimæ non apparent in ſerenitate æſtiuali, quæ apparent in ſerenitate hyemali. Dico ꝙ propter ſubtilitatem aeris ſpecies deſperguntur,ita ut conus ſuę pyramidis non poſſit attingere chryſtallinam. Dico etiam ꝙ ſi aer ultra modũ denſaretur ſtante æquali diaphaneitate, conus pyramidis illarum ſtellarum minutiſsimarum non poſſet attingere cryſtallinam. Vnde ad bene uidendum requiritur,ꝙ in medio ſit commenſurata denſitas,raritas, non enim ſi totus aer eſſet ita denſus ſicut cryſtallum,aut uitrum, poſſemus uidere aliquam ſtellam,tamen cum toto hoc dico,ꝙ illæ ſtellæ ſiue magnæ, ſiue paruæ, quę uidentur in ſerenitate æſtiuali non apparent minores,quàm ipſæmet appareant tempore hyemis, ut patet ad experientiam de ſtellis nobis cognitis. ꝙ tamen deberet eſſe ſm Gentilem,unde apparet ꝙ hæc experientia ſit magis contra opinionem quàm pro opinione. Nam neq; poteſt Gentilis in huiuſmodi cauſæ aſsignatione intelligere,ꝙ in ſpiritu unito ſpecies terminatiue recipiãtur per modum cuiuſdam reflexionis,ſicut exemplum ſuum de his quæ poſſunt uideri in aqua,& non in aere uidetur ſonare, quia ſi uiſio fiat in cryſtallino,uel ultra cryſtallinum,ſm quod tenẽt omnes,deberent habẽtes hanc ſpirituum unionem propter terminationem ſpeciei,& reflexionis ad extra deterius uidere,quàm habentes ſpiritus diſperſos, ipſis ſpeciebus non ita bene potentibus tranſire ad locum in quo perficitur uiſio. Neque poteſt intelligere ꝙ illę ſpecies terminatiue recepte in ſpiritu,poſtea per ſpiritum deferantur ad cryſtallinũ,quia exemplum ſuũ de ſtellis minutiſsimis uiſis in ſerenitate hyemali,&c. non eſſet ad propoſitum,quia & ſi illæ ſpecies melius terminatiue recipiantur in aere denſiori non eſt in illo aere ſpiritus delator illarum ſpecierum ſic determinatarum ad oculum noſtrũ,niſi forte diceret,ꝙ aer ille eſt immediatus oculo noſtro in cuius ſuperficie ſunt ſpiritus delatores. Sed tunc oporteret concedere, ꝙ ſi aer immediatus oculo noſtro eſſet ſubtiliatus,tunc ſtellæ minutiſsimę ita male apparent in ſerenitate hyemali ſicut æſtiuali,ſed omittamus,in hoc longius proceſsi, quàm ſtatueram. Credo tamen ꝙ hæc opinio haberet bonum intellectum,licet non fuerit clare recitata & explicata per fundatores eius. Tertia cauſa recitata per Gentilem eſt. Propter quam eſt præmittendum,ꝙ habentes latitudinem pupillæ ſunt debilis uiſus debilitate tali, ꝙ indigent non multo lumine, quia diſpergeretur ſpiritus uiſibilis,& egent forti motu ex parte rei uiſæ mouentis nam res debiliter mouens non cauſaret modum motus ſufficientis ad uiſionem,& ideo uidemus quòd diſſoluti in uirtute tactiua non præcipiunt niſi fortia tangibilia.

Secundum quòd præmittere oportet eſt quòd lineæ uiſuales quanto ſunt magis centrales tanto ſunt ſortiores. Et quanto ſunt magis laterales tanto ſunt debiliores, ſicut etiã dicimus de radio qui eſt cẽtralis quoniam rectus eſt fortior. Ex quibus apparet quare habens pupillam latam uidet res minores quia maxime uidet res ſub lineis rectis fortiter imprimentibus & non ſub lineis lateralibus, & econtrario habens pupillam ſtrictam, quia fortis eſt uiſus, uidet ſub utriſque. Sed hæc cauſa non poteſt dare modum quare in ſtrictura pupillæ res appareat maior: imo deberet ſolum apparere ſicut eſt uel ſecundum quod eſt. etiam ex hac cauſa habetur ꝙ in dilatatione medium centrale rei apparet & non apparent extrema quod eſt contra experientiam,ſic enim quadrata triangula apparerent rotunda. præterea in conſtrictione uiſiua uirtus eſt debilis in comparatione ad pupillam comparatam,ergo in conſtrictione obiecta debent apparere minora,quàm ſint ex fundamento præaſſumpto & in ſola temperata,aut ſibi uicina debent obiecta apparere quãta ſunt,quare hæc ſolutio licet apparens ſit,eſt longe à ueritate diſtans. Hæc etiam cauſa & ſecunda præſupponunt ꝙ in ſpiritu uiſibili ſpecies recipiantur terminatiue,ꝙ difficile eſt defendere. Si enim eſt pars in oculo in qua ſpecies recipiantur terminatiue,iſta eſt cryſtallinus humor & tela aranea. In ſpiritu autem recipitur ſolum delatiue,niſi quis forſan diceret ꝙ in ſpiritu quia eſt delator proximus ad uiſionem & terminatiue recipiatur. Quarta cauſa eſt propria Gentil. ſumpta ex quodam dicto Ariſtotelis. 31. problematum, problemate octauo,ubi quærens propter quid obtuſa uidentes ſcribunt literas paruas,dicunt ꝙ ſcribunt literas paruas,quia conſtringunt ſiue coadunant palbebras,unde ſpecies rerum uiſibiliũ recipiuntur in oculo ſub angulo acutiori cum foramen tranſitus ſpecierum coanguſtetur ob clauſionem palpebrarum, & ſimile etiam eſt in his, quæ habent latas pupillas. ſ. cum à lumine intenſo eorum ſpiritus amplius diſgregetur. Ecõtrario euenit in habentibus pupillam ſtrictam,nam dilatant palpebras. quia ſpititus cõſtrictus & denſus multa luce indiget, & ideo ſpecies poteſt uenire ad oculũ ſub forma pyramidis lata,& ſpititus denſatus recipit illam ſpeciem ſub modo latiori,ſicut recipitur ſpecies in aere craſſo. Sed contra ſequitur ex primo dicto quòd habẽtibus pupillam magnam deberent res apparere minores ſm longitudinem & non ſm latitudinem,conſequens eſt falſum,& contra experientiam,conſequentia probatur,quia anguſtatur foramen trãſitus ſpecierum ſecundum longitudinem & non ſm latitudinem. Sequitur ex ſecundo dicto,quòd quia ſpecies recipiuntur in ſpiritu denſato ex paruitate pupillæ quòd res debeant apparere minores ex eo quòd radius ſiue ſpecies trãſiens de medio rariori in denſius conuertitur ad perpẽdicularem,& ſic repræſentatur ſub cono acutiori,& econtrario,recepta in ſpiritu rariori dilatatione pupillę deberet apparere maior quia ſpecies tranſiens de medio denſiori in rarius diuertitur à perpẽdiculari,quare cum hæ ſolutiones quæſito non ſatisfaciant, oportet alium modum ſoluẽdi inueſtigare. Dico ergo quòd aut comparantur oculo in ſui dilatatione & cõſtrictione naturalibus aut præternaturalibus. Siquidem primo modo cũ oculus habens pupillam latam ſit debilis uiſus,& econtrario pupillam ſtrictam ſit fortis uiſus ſm plurimum repræſentantur res habenti pupillam latam minores quàm ſint ob uiſus debilitatem,& econtrario habenti ſtricturam ob fortitudinem uirtutis uiſiuæ repręſentantur res ſm quod ſunt. Et propterea A. loquens de dilatatione pupillæ naturali, dixit quòd in ea res apparent minores,& in cap. de conſtrictione pupillæ non dixit quòd appareant maiores,non enim eſt credendum quòd fortitudo uirtutis uiſiuæ ſit cauſa erroris ipſius.

Contra, quicunque gradus potentię uiſiuæ reperitur in conſtrictione pupillæ,æqualis reperitur in dilatatione,ergo quantum eſt ex parte uirtutis nulla debet eſſe diſparitas in uiſione tenet conſequentia,& antecedens eſt manifeſtũ, cũ tam in dilatatione quàm in conſtrictione ſignanda ſit latitudo potentiæ uiſiuæ à gradu correſpondente uiſiuæ temperatæ uſque ad non gradum,licet in dilatatione & conſtrictione naturalibus ſit ſolum ſignanda latitudo terminata à temperamento ad certum gradum incluſiue, qui gradus terminans latitudinem eſt ęqualis in dilatatione & conſtrictione. Dicitur ad hoc,quòd antecedens eſt uerum,attamen quia ex æquali lapſu in conſtrictione non ita debilitatur uirtus ſicut in æquali lapſu in dilatatione,medici aſcripſerunt hunc defectum dilatationi & non conſtrictioni. Si uerǫ comparentur oculi in ſui dilatatione & conſtrictione pręternaturalibus, cũ ſm plurimũ dilatatio inſequatur humiditatem ſuperfluã, ꝑ quã incraſſantur humores,præcipue albugineus, ſimiliter tunicæ & ſpiritus & econtra cõſtrictio inſequatur ſiccitatẽ ꝑ quã ſubtiliantur humores tunicæ & ſpiritus niſi illa ſiccitas ad ultimũ perueniat ꝑ quã poſſent humores incraſſari reſolutis partibus ſubtilibus & remanentibus terreis. tenendum eſt ſm plurimũ in dilatatione res debere apparere minores, & ecõtra in conſtrictione maiores, ex eo quòd ſi eſſet tranſitus de medio rariori in denſius conuerteretur ad perpendicularẽ,unde conus ſuæ pyramidis efficitur acutior,& ſic ſpecies uiſibiles trãſeuntes ab aere ad oculum cuius ſpiritus tunicæ & humores ſunt incraſſati propter humiditatem ſuperfluã faciunt conum ſuæ pyramidis acutiorem. & propterea repræſentant res minores q̃ ſint,& ecõtra ſpecies tranſeũtes ab aere ad oculũ cuius ſpititus tunicę & humores ſunt ſubtiliatĩ

ciliaci faciunt conum ſuæ pyramidis latiorem, & per conſequens repræſentant res maiores ꝙ̃ ſint, uel ſaltem concluditur ꝙ & ſi in conſtrictione ſequente ſiccitatem ſubtiliantem humores, & non ſemper appareãt res minores ꝙ̃ ſint, ſaltem de neceſsitate apparent res maiores ꝙ̃ appareant in dilatione conſequente humiditatem incraſſantem & cætera. Vbi autem dilatatio proueniret ex aliis cauſis, & ſimiliter cõſtrictio, non eſt neceſſarium problema illud uerificari.

Quòd aũt conſtrictio ſm plurimum inſequatur ſiccitatẽ, dicit Auic. in cap. de conſtrictione, ſic inquiens, & plurimũ accidit hoc accidens ex ſiccitate. Ex quo ſyllogizare poſſumus ſm plurimum dilatationem inſequi humiditatem, quod etiam clarius plurimi authores experientia teſtantur. Hanc ſolutionem ſi placet accipe, aut male dicta corrige. Hæc etiã ſolutio poſſet ampliari ad dilatationem & conſtrictionẽ naturales. Sed contra, ſpecies tranſiens de aere ad quemcunq; oculum tranſit de medio rariori ad denſius, ergo res ſemper debent apparere minores. Ad hoc dicitur ꝙ in oculo temperato eſt commenſurata denſitas faciens pro optima uiſione, & ut obiecta appareant quanta ſunt. In reliquis aũt labentibus ab hac, ſ. denſitate temperata, accidit ut res appareãt maiores aut minores ꝙ̃ ſint. Iam ſupereſt, ut reſpondeamus ad argumenta adducta in principio. Ad primum cum dicitur, ꝙ quanto res repræſentantur ſub cono maiori, apparent maiores, & ſub minori minores. Conceditur, & negatur minor, quia li. et ratione dilatationis pupillæ res poſsit repreſentari ſub cono maiori, tñ ratione incraſſationis & denſitatis humorũ tunicarum & ſpirituũ conus pyramidis conſtringitur, & ſic res illa apparet minor. Et in conſtrictione pupillæ contra euenit propter ſubtilitatem humorum, tunicarum & ſpirituum. Ad ſm dicitur, ꝙ ſi ratione dilatationis ſpiritus debeat diſpergi, & ratione conſtrictionis pupillæ magis uniri, attamen ratione incraſſationis ſpirituũ & tunicarũ & humorum in quibus ſpiritus continentur ſunt minus apti in dilatatione pupillæ diſpergi ꝙ̃ in conſtrictione Secundo negatur conſequentia. Spiritus ſunt magis diſperſi in pupilla lata ꝙ̃ in ſtricta, ergo ſpecies debent tranſire ad cryſtalloidẽ magis diſperſæ, plurimum enim facit ad unionem ſpecierum denſitas medii intrinſeci ꝙ̃ faciat ad dilatationem diſperſio ſpirituum. Sed ubi cũ dilatatione pupillę eſſent ſpiritus, humores, & tunicæ ſubtiliatæ, & econtrario cum conſtrictione incraſſati ſicut poteſt accidere, omnino contrarii effectus euenirent, & multo magis cum duæ cauſæ ad eundem effectum producendum ſeſe iuuarent. Ex quo etiam concluditur, ꝙ ubi dilatatio pupillæ & incraſſatio humorum, &c. eſſent æque potentes ad contrarios effectus producendum, effectus tamen producẽdus gradui medio correſponderet, & ſic obiectum repræſentaret ſub quantitate quam habet, & idem in conſtrictione deduci poſſet, & tu conſydera.

Prognoſtica. Primum dilatatio naturalis deterior eſt ꝙ̃ conſtrictio naturalis, imo non reputatur mala niſi modũ exceſſerit, &c. Certum eſt. n. mediocritatẽ in dilatatione & cõſtrictione eſſe laudabilẽ & temperamento pertinere, & ecõtrario extrema uitioſa & diſtemperata. Aequalis tñ lapſus à tẽperamẽto in dilatatione eſt deterior quàm æqualis lapſus in conſtrictione. Et econtrario conſtrictio præternaturalis cæteris paribus eſt deterior quàm dilatatio, & quia pronior in uiſus ablationẽ. Et quia cõiter pendent á ſiccitate & inanitione quibus difficillime ſuccurritur. Et ecõtrario dilatatio ab humid. & cauſis replentibus quibus faciliter ſuccurritur. Secundũ prognoſticũ. Hæ diſpoſitiones à natiuitate contractæ aut longi temporis, ſiue confirmatæ non ſunt remouibiles, & minus remouibilis eſt dilatatio quàm cõſtrictio, cũ dilatatio ſit morbus diminutionis conſequẽs defectũ materiæ aut uirtutis informatiuæ. Et econtrario conſtrictio ſit morbus augmenti. Tertiũ. Si dilatatio tanta fuerit ut ad coniũctiuæ circunferentiã proueniat & econtra conſtrictio tanta fuerit ut foramen penitus oppiletur raro aut nunquã curam recipiat. Quartum. Hæ paſsiones ſequentes ſodã aut alias cerebri ægritudines difficillime curabiles ſunt, quia ægritudines cerebri ad iſtas critice terminanẽ. Quintum. Hę paſsiones pẽdentes à pcuſsione, & ſimilibus cauſis primitiuis ſi magnæ ſint, difficillime curanẽ, aut nunquam. Si uero paruæ aut mediocres facillime, ſi enim diſrũpitur uuea nõ recipit curã.

CVm pupilla, hoc eſt, foramen quod eſt in nigredine oculi adeo dilatari uidetur, ut undique pertingat ad albedinem, fueritq; hoc poſt uehementem cephaleæ dolorem, parua eſt habenda fiducia in eius cura. Sed ſi dilatatio parua fuerit tunc aſſidua ſolutio uentris ex cochiis multoties & ſief de fellibus in oculo eſt mittendus. Quod ſi pupillam poſt percuſſionem dilatari contingat, non eſt inde timendum, quia remouebitur. fiat itaque emplaſtrum ex farina fabarum & chamæmello & euiſco cum uino & aqua.

Raſis in præſenti capite determinans de dilatatione pupillæ ſiue alinthiſar, tria facit. In prima parte determinat de dilatatione pupillæ conſequente cephalęam. In ſecunda ibi. Sed ſi dilatatio. Ponit curam dilatationis pupillæ non ualde magnæ propter humiditatem ſuperfluam exiſtentem in oculo aut propriam aut cõmunicatam. In tertia ibi. Quòd ſi pupillã. Ponit curam dilatationis ſequentis percuſsionem. De prima parte dicit. Cum pupilla, id eſt foramen, ſ. quod eſt in nigredine oculi, id eſt, uuea adeo dilatatur, ut undiq; circum circa perueniat ad albedinem, id eſt, coniunctiuam, fueritq; poſt uehementem capitis dolorem, parua eſt fiducia in eius cura, tum propter eius magnitudinem, tum quia eſt critica, unde à capite ſemper noua deriuatur materia. De ſecunda parte dicit, ꝙ dilatatio pupillæ conſequens humid. oculi ſuperfluam, aut propriam aut communicatam, curatur frequẽter exhibẽdo pilulas cochias cum debita tñ interpolatione, ne uirtus terreatur. Secundo ponendo in oculo ſief de fellibus, cuius deſcriptio præceſsit in cap. imaginationum. In tertia parte curat dilatationem ſequentem percuſsionem innuens facilem eius curam cum hoc emplaſtro. Recipe farinæ fabarum, quæ eſt frigid. & ſic. repercuſsiua & partim reſolutiua. ℥. a. chamæmillę calid. & ſic. in primo reſolutiuæ ſiue attractiuæ. ℥. s. euiſci, id eſt, althęæ calid. & ſic. reſolutiui & doloris ſedatiui. ℥. 1. cũ aqua & uino nigro ſtiptico, in quib. chamæmilla & althæa coctæ fuerint, fiat emplaſtrum, quod quidem competit non ſtatim à principio, ſed poſt tertiã aut quartam diem cum ſit partim repercuſsiuum partimq; reſolutiuum. Sed contra, quia Auic. 3. tertii cap. de alinthiſar, dicit ꝙ alinthiſar ſequens percuſsionem non habet curam. Reſpondetur ꝙ Auic. intelligit cum dilatatio eſt magna, & proprie ſi ſit cum fractura uueæ, Raſis autem intelligit hic cum eſt parua & ſine fractura uueæ.

Cura dilatationis & conſtrictionis pupillæ conueniunt, ſi pẽdeant à cauſis ſimilibus, unde ſi pendeant ab humiditate ſuperflua aliunde oculo communicata ſex requiruntur intentiones. Prima eſt euacuatio ſm humoris exigentiam. ſi enim fuerit ſanguis in cauſa, fiat phlebotomia ex una cephalica, uel ambabus, ſi ambo oculi fuerint lęſi. Si uero pendeant ab aliis humoribus fiat euacuatio ſm humoris exigẽtiam reſpiciens tam membrum mittens quàm recipiens integrata ex minoratiuo digeſtiuo & eradicatiuo, aliquoties reitera, nõ tamen ita frequenter, ut uirtus terreatur, de quibus dictum eſt in cap. debilitatis uiſus. Auic. tamen aſsignat terminũ decem dierum, ſ. inter euacuationem & euacuationẽ. Secũda intentio eſt diuerſio complenda, materia exiſtẽte ſanguinea cum prouocatione hæmorrhoidarum, menſtruorum, ſanguinis narium, ſi eorum retentio fuerit in cauſa. Item cum uentoſatione, phlebot. uenarum, nocrez, & aliarum, de quibus ſermo præceſsit. Si uero alię materiæ peccauerint, fiãt diuerſiones aliæ conuenientes, & propriæ uſq; ad ipſa cauteria ſi oportuerit. Tertia intentio eſt regimen membri mittentis complendum cum euacuatione, diuerſione ipſius, confortatione, ne huiuſmodi materiam multiplicet, ſed expellat per loca conuenientia. Quarta intentio eſt reſolutio cauſæ cõiunctæ, quæ ſm plurimum eſt humiditas phleg. quæ completur cum alcohol ex thutia. Item cum collyrio ex ſucco fœniculi, cui addi poſſet parum fellis gruis aut hœdi, aut tantundem mellis. Auic. uero laudat hoc. ℞. fellis hœdi, fellis gruis an. aureos. 2. croci. 3. 1. piperis. 70. gran. ſuc. liquiritiæ aur. 5. & tertiam, ammoniaci, aur. 2. mellis quãtum ſufficit, terantur terenda cum aqua fœniculi, & miſcendo cum melle fiat collyrium. Ad euacuandũ ẽt cauſam coniunctã confert phlebot. uenarum quæ ſunt in lachrymalibus domeſticis. Quinta

intentio eſt correctio accidentium inter quæ cauendum eſt ne dilatata pupilla unius oculi altera dilatetur, & propterea iubet Auic. fieri alcohol alteri oculo cum thutia præparata ne dilatetur ſicut prius. Sexta intentio eſt debitum regimẽ quod debet ad ſiccum inclinare, & ad calidum ſm plurimũ, uerum materia exiſtente ſanguinea declinet ad frigidum. inter cętera laudat Auic. aquam ciceris cum oleo ſiſa. Si uero pendeant hæ paſsiones à ſiccitate, tunc adhibeatur omne regimen intrinſecum & extrinſecum humectatiuum qualitatiue & ſubſtantifice, & in ſumma regatur regimine hecticæ. Et inter cætera aliquando fiat frictio oculi & partiũ circunſtantium, ut nutrimentum trahatur ad oculum: ſit tamen breuis. Si uero pendeat à percuſsione. Prima intentio eſt diuerſio cum phlebotomia cephalicæ eiuſdem lateris ſecundũ plurimum. Et ſi oportuerit apponantur uentoſæ cum ſcarificatione in ſpatulis, aut nocræa, aut in his locis ſanguiſugæ applicentur. Secunda, fiat repercuſsio ponendo in oculo, & ſuper oculo aquam albuminis oui cum aqua roſacea per duos dies aut circa, deinde ſuper oculo ponatur emplaſtrum Auicennæ, ex farina ſabarũ ſine corticibus & farina hordei ana. ℥.i. cum aqua ſolliorum ſalicis & endiuiæ, aut ponatur lana infuſa in uitello oui & oleo roſaceo, cum pauco uino ſtiptico, & tunc in oculo lac diſtilletur. Et poſt hoc emplaſtrum, oculo ſuperponatur emplaſtrum Raſis magis reſolutiuũ & tunc in oculo diſtilletur ſanguis turturum, columborum, aut pullorum. poſtremo autem cum materia amplius non fluiţ adminiſtretur collyrium factum ex thutia, croco & myrrha ana, cui ſi oportuerit addantur aliæ medicinæ magis reſoluẽtes, de quibus dictum eſt in tarphati, & ſimiliter exterius apponantur magis reſoluentia, &c.

De fiſtula lachrymali. Cap. 33.

HOc eſt ultimum cap. de paſsionibus oculorum in quo Raſis agit de fiſtula lachrymali. Et iuxta morem noſtrum primo uidenda ſunt quid nominis, & quid rei. Sed quia fiſtula lachrymalis ut plurimum ſequitur apoſtema lachrymalis, ideo de ipſo à nobis prius agendum eſt Apoſtema lachrymalis penes A. dicitur bachilus, & eſt apoſtema ſecundum plurimum factum in lachrymali domeſtico. Huius enim quatuor ſunt ſpecies ſm quatuor humores, phlegmaticum, ſanguineum, cholericum & melancholicum. Verum Auic. de duobus tantummodo loquitur, ſcilicet phlegmatico quod eſt de genere glandularum, ſiue ſit cum chiſti ſiue ſine chiſti, & de ſanguineo. Ex eo ꝙ iſta duo ſunt ſm plurimũ euenientia, ſcilicet phlegmaticum quidem propter multa phlegmata à cerebro ad lachrymale domeſticum rheumatizantia. Sanguineum etiam accidit frequenter propter uueã, quæ eſt in lachrymali domeſtico, à qua facile egreditur ſanguis illius apoſt. factiuus. Et hoc apoſtema dicitur exitura bothoralis. Apoſt. enim quæ fiunt in hoc loco ſunt ſm plurimum exituræ incipiẽdo, licet ſm plurimum ſint difficilis ſuppurationis, & propterea ex longa mora frequenter putrefaciunt os, ut aliquam particulam, ſcilicet pãniculum aut chartilaginem. Apoſtemata uero cholerica & melancholica rarius accidunt in hoc loco. Et hæc exitura bothoralis exiſtens ſm plurimum ſanguinea eſt duplex. Eſt enim quædam magis ſuperficialis ſubiacens uiſui, quædam magis profunda non ſubiacẽs uiſui, ſed cum compreſsione ſentitur, & eſt deterior. Arguit enim aut craſsitiem materię, aut debilitatem uirtutis expulſiuæ, & eſt tardioris ſuppurationis quàm prima ſecundum plurimum corrumpens os, aut aliam particulam intrinſecam.

Cauſæ horum apoſtematum ſunt primo quatuor cauſæ generales, ſcilicet fortitudo membri expellentis ſcilicet cerebri ſm plurimum, præſentia materiæ & latitudo uiarum, debilitas membri ſuſcipientis cum aptitudine ad recipiendum propter carnis ſpongioſitatem. & propterea hic locus ſcilicet lachrymale domeſticum frequentius apoſtematur ꝙ ſylueſtris. Cauſa autem efficiens eſt ſanguis ſm plurimum, deinde phlegma, poſtea cholera aut melancholia, licet ſm plurimum hæc apoſtemata ſint iuxta. Signa huius apoſtematis ſunt tumor, durities, dolor, grauitas, ophthalmiã conſequẽs, & ſimiliter fluxus lachrymalis. Cognoſcitur autem ſanguineum, aut quia rubeum purpureum cum tenſione dolore extenſiuo, & notabili tumore ſm plurimum, cuius rubedo per compreſsionem non dealbatur. Cognoſcitur phlegmaticũ, quia album cum pauco aut nullo dolore, & ſi eſt cum chiſti facile impellitur de loco ad locum, & paruum eſt aptum terminari per ſupperationem. Cognoſcitur cholericum, quia rubeum clarum uel tendens ad citrinum cum pauca tenſione & duritie paucaq; eminentia, & dolore pungitiuo, cuius locus rubeus albeſcit per compreſsionem, & eſt cum multitudine lachrymarum, ſcilicet calidarum. Cognoſcitur melancholicum, quia tendens infuſcum cum duritie multa & pauco dolore. Hęc apoſtemata ſm plurimum generãtur per uiã defluxus per partes exteriores, & ſm plurimum ſuppurantur, & tandem rumpuntur, aut intra oculum, aut ad extra per cutim, aut utrinque materia exiſtente multa & acuta, aut rũpuntur ad nares oſſa putrefaciendo & perforando, ita ut interdum putredo communicetur colatorio, aliquando corrũpuntur chartilagines palpebrarum aut panniculus cooperiens eos, aliquãdo nullum iſtorum corrumpitur apoſtemate exiſtente pineali, ita ut ſolum cutis rumpatur. Prognoſtica. Corrumpentia os & præcipue os colatorii ſunt cæteris difficiliora quæ rariſsime aut nunquam curantur. Pinealia autem facile curantur, mediorum iudicium eſt medium. Sed nunc dicamus de fiſtula lachrymali. Nam fiſtula lachrymalis & algarap ſunt termini ſynonymi. Et ſecundo continẽtis dicitur algarap tranſumptiue à quodam inſtrumento, ſiue uaſe non habente niſi unum foramen per quod aqua infunditur, licet interius ſit amplum. Sed nota ꝙ fiſtula accipitur dupliciter, communiter ſcilicet, & proprie, fiſtula enim cõmuniter ſumpta dicitur de quocunque apoſtemate cauernoſo, & taliter ſumitur hic. proprie autem ſumpta eſt olcus, cuius fundum eſt amplum, & orificium ſtrictum cum duritie & nodoſitate partis intrinſecæ. Hæc autem fiſtula dicta algarap, aliquando dicitur lachryma propter multitudinem lachrymarum. Et à Simone Ianuenſi, egilops. Et ab Alzaranio abracor. Et ab haliabbate cornu uel corna. Et ſecundo continentis, authoritate G. ægilops. Species eius ſunt quę aliquando eſt ſuperficialis, aliquando profunda. Et hæc eſt duplex, aliquando cum corruptione oſsis & panniculi, aliquando ſine. Item aliquando cum duritie & abſtractione, aliquando ſine.

Cauſæ ſunt apoſtemata iam dicta cum erumpuntur. Item diuturnus fluxus lachrymarum. Signa fiſtulæ eſt reſudatio uirus, aut ſaniei. Item etiam egreſsio ipſius manifeſta per compreſsionem ſuper lachrymale. Egreditur enim aut per oculum, aut per nares, aut per aliquot foramen cutis. Item malus color, & mala diſpoſitio illius partis nec non fluxus lachrymarum & diſpoſitio ad ophtalmiam. Cognoſcitur ꝙ ſit ſuperficialis ex apoſtemate præcedente ſuperficiali, & facile ſcilicet paucis diebus erupto. Et cognoſcitur econtra ꝙ ſit profundum ex apoſtemate profundo, ſcilicet cui tardata eſt eruptio. Cognoſcitur ꝙ ſit cum oſtracoſitate ex longitudine temporis, & quia per tactum ſentitur durities manifeſta præter conſuetudinem. Cognoſcitur ꝙ ſit cum corruptione oſsia per tactum cum proba argẽtea aut plumbea, & per uirus quod egreditur cum eſt ſubtile tendens in citrinitatẽ. Cognoſcitur aũt putredinem eſſe communicatam colatorio, per uirus fœtidum, ſubtile, citrinum, per os egrediens. Cognoſcit ꝙ chartilago oculi ſit corrupta per niſum. Quod autem panniculus ſit corruptus cognoſcitur, quia faciliter proba penetrat in ipſum.

Prognoſtica ex dictis facile innoteſcunt. Hoc tñ affirmare potes, ꝙ hæ fiſtulæ cõiter ſunt chronicæ, tum propter continuum defluxum ad lachrymale domeſticum, tum propter motum oculi & lachrymalis, tertio quia non poteſt fieri ligatura conueniens in ulceribus, quarto quia medicinæ debiles non imprimunt, fortes uero nocent oculo, &c.

CVm angulus lachrymalis reſudat, et cum premitur, ſanies & uirus ab eo egrediatur, fiſtulam pati intelligitur. Quæ cum cauterio curatur. De hoc tamen loqui plus eſt quàm huic noſtro libro attinent. Nos tamen, iam ei adinuenimus medicamen, quod ſi adhibitum fuerit, ipſam per multos menſes adeo tardare facit, ut æger ſanus uideatur. Medicamen autem illud eſt. Recipe aloes, thuris,

ſarcocollæ,

ſarcocollæ, ſanguinis draconis, balauſtiæ, antimonii, aluminis, omnium ana partes æquales, zinıar quantum eſt quarta pars unius, fiāt ex eis ſief. Cūque neceſſe fuerit fiſtula in tantū prematur, ut quicquid ſaniei in ea cōtinetur egrediatur.

Deinde infirmus ſuper latus in quo non eſt fiſtula iaceat, & de predicto ſief aliquid diſſoluatur in aqua, de qua in angulo lachrymali tres guttæ aut quatuor inſimarizentur magno exiſtente interſtitio inter proiectionem unius guttæ & alterius, in quo facto æger per tres ſic iaceat horas. In mane quoque ſequentis diei ſimiliter fiſtula bene prematur, & fiat eadem cura, quod per hebdomadam unam fieri conuenit, & etiam tam diu donec à fiſtula nihil egrediatur cum premitur. Ex hac nanque cura locus multis menſibus ſiccus permanebit. De curis oculorum quantum huic loco neceſſarium eſſe putauimus, iam ſatis dictum eſſe credimus. Alia uero quæ ſunt de curis quæ per ferrum exercentur dimittimus, quia multis indigent medicaminibus. Sunt tamen quædam ex eis quæ in locis in quibus de decoratione tractabimus, et ſanitatis cuſtodia continentur.

Diuiditur hoc cap. in quatuor partes. In prima parte notificat ipſam fiſtulam. In ſecūda ibi ſcilicet quæ cum cauterio, innuit ueram curationem fiſtulæ. In tertia parte ibi. Nos tamen adinuenimus, ponit curationem fiſtulæ mendoſam. In quarta ibi. De curis oculorum, excuſat ſe ab ulteriori determinatione de paſsionibus oculorum. Quę dicit in omnibus iſtis partibus, ſatis manifeſta ſunt. Verificemus ſolum receptam quæ optime confert in exiccatione fiſtularum & earū conſolidatione. Aloe nanque eſt calidum in ſecundo, ſic. in tertio, paucæ mordicationis conglutinans fiſtulas & ulcera difficillime cōſolidationis ſm Serapionem, authoritate Galeni in de ſimplicib. centeſimo nonageſimo ſexto. Secundo eſt thus calidum in ſecundo, ſiccum in primo abſtergens obſcuritatem uiſus, replens uulnera profunda, & incarnat ea apud Dioſcoridem libro primo ſimplicium. 21. Tertio eſt ſarcocolla calid. in ſecundo, ſicca in primo corrodens carnem mortuam, & reſtaurans corroſam. Quarto eſt ſanguis draconis frigid. & ſic. in tertio ſm Serapionem, conglutinans ulcera & plagas. Quinto ſunt balauſtię frigid. & ſic. in primo ualde ſtipticæ, reſtringentes incarnantes & conſolidantes. Sexto eſt antimoniū frigid. in primo, ſic. in ſecundo deſtruēs carnes putridas ulcerum, mundificans ſordes eorum & conſolidans ea, prohibens puſtulas fieri in combuſtione ignis, conſolidans ulcera à combuſtione facta mixtum cum cerusa, & mumia. Septimo eſt alumen habens multas ſpecies, hic uero ſumitur alumen de rocha calidum & ſiccum in tertio, conſtringens fluxum ſanguinis, deſiccans ulcera. Octauo eſt ziniar, corroſiuum, forte calidum & ſiccum in quarto. Ex his ergo apparet quanta ſit uirtus huius antidoti in huiuſmodi, ſcilicet fiſtulis & aliis in quib. eſt humiditas, ſcilicet ſuperflua. Dicit autem Raſis hoc debere imponi poſtquam aliquod ſief ex his diſtēperatum eſt cum aqua decoctionis gallarum, exiſtente magno interſtitio, id eſt, ſpacio inter prohibitionem unius guttæ & alterius, ut optime poſsit ad profūdum penetrare. quapropter foramen debet eſſe prius bene dilatatum, & ulcus bene abſterſum, & ſeruare reliqua, quæ in textu dicta ſunt. Apoſtematis lachrymalis, & ſimiliter fiſtulæ eiuſdem triplex eſt regimen, ſcilicet uniuerſale quod debetur cauſæ antecedenti, & particulare proprium cauſæ coniunctæ, tertium eſt regimen commune utrique. Primū exigit tres intentiones, ſcilicet euacuationem, diuerſionem, & fluxus interceptionem, quę omnes complendæ ſunt, ſecūdum quod dictum fuit in ophthalmia. Secundū ſcilicet particulare quod debetur apoſtemati ſi ſit genitum per uiam defluxus, & terminetur per uiam reſolutionis exigit tres intētiones, repercuſsionem in principio, in medio repercuſsionem mixtam reſolutioni, ſed in fine reſolutionem tantū. Repercuſsiua quæ debentur, in principio ſunt leuia, ſicut in materia calida, aqua roſacea, aqua albuminis oui, lac & oleū roſaceum permixtum cum aceto quod bullierit uſque ad aceti conſumptionem, & ſuperponatur lachrymali petia infuſa in eo, cauendo tamen, ne aliquid eius oculum ingrediatur. Si autem materia ſit frigida, huic aliquid bdellii in aceto diſoluti permiſceatur, & deſuper ponatur, poſtea gradatim addatur ammoniacū, & ſuccus fœniculi. Et ſi appareat durities parum mucilaginis altheæ, aut fœnugræci, & ſimilium. tandem ammoniacum in aceto diſſolutum cum decima parte atramenti, id eſt uitrioli, eſt conueniens reſolutiuum. nux rācida cōtrita & ſuperpoſita eſt ultima. Si uero tendat ad maturationem adiuuetur cum diachilon, & ſimilib. poſtea rumpatur. Sed conſulo tibi ut non expectes eruptionem fiendā à natura, ſed tu erumpe cum cauterio, aut cum ſagitella, & diſtanter ab oculo. & ſi minus tarda fuerit maturatio, erumpe ante maturationem completam, ne ex longa mora partes intrinſecæ corrumpantur, & fac foramen latum, ut conuenienter poſsit perficere omnes operationes in hoc caſu opportunas. De maximis enim erroribus & tardantibus curationem eſt paruitas foraminis. Quòd ſi fuerit ruptum cum ſagitella, imponatur pro prima uice, aut etiam duabus uicibus ſtuelli ſtupei in albumine oui infuſi iuxta conſuetudinē. Si uero cum cauterio ponatur uitellum oui in oleo roſaceo infuſum duobus diebus. Poſtea quomodocunq; ruptum ſit, perueniatur ad mundificandum ſiue ad mundificantia. Et ex conuenientibus eſt mel. roſ. aut oxymel ſimplex. Et ex propriis eſt lanugo inuenta in canna prope radicem permixta cum melle roſaceo, aut oxymelle. fortius iſtis eſt unguētum Aegyptiacum remouēs carnem mortuam. Et adhuc fortius eſt hoc. Recipe mellis, uiridis æris, aluminis, ana, & miſce. Et conueniens ad mundificandum, & exiccandum, & conſolidandum eſt medicamen Raſis poſitum in litera, &c. Si uero os ſit putrefactum neceſſarium eſt ipſum amouere, aut cū cauterio actuali quod ordinetur ſm exigentiam oſsis remouendi, & orificium ulceris. communis autem modus eſt, ut defendatur totus oculus, & etiam labia orificii cum petiis lineis aut cotto infuſis in aqua roſacea aut albumine oui, aut in aliquo ſucco frigido quod ſemper faciendum eſt cum uolumus uti aliqua medicina cauſtica. & deinde inſtrumentum bene ignitum ponatur uſque ad os, bene adhærendo ipſi oſsi, ſemel, bis aut pluries ſm exigentiam, & propterea ſint parata plura inſtrumenta taliter ignita, & ſemper fundum ulceris à ſanie aut à ſanguine abſtergatur, ne operationē impediat. poſt hoc albumen oui cum oleo roſaceo & uitello oui cōcuſſum ponatur intus & deſuper, & in oculo ponatur ſief album cum albumine oui, lacte, aut aqua roſ. ne oculus ophthalmetur, & ſuper oculo etiam cottum petia linea circūdatum in aqua roſacea infuſum, & fronti & temporibus repercuſsiua applicentur. Si uero æger abhorreat cauteriū actuale dilatato orificio ulceris cum ſectione, aut tentis de ſpongia, de medulla mellegæ, uel ſambuci, uel gentianæ procedatur ad ſquamationem oſsis, & remotionem ſubſtantiæ corruptę, aut oſtracoſæ cum medicinis incipiendo à lenioribus, ſicut eſt alumen de roca combuſtum, & peucedanum eſt proprium in ſquamatione oſsis, & fortius eſt uitriolum combuſtum, & potius eſt euphorbium, uitriolum tamen aliquanto tempore continuatum ſuper oſſe eſt mihi expertum. fortius autem in omnibus & infallibile eſt cauteriū factum ex capitello, ſed inueteratum ualde, ut amplius in aquam non conuertatur, ſi enim quantitas grani frumenti ſuper oſſe ponatur potenter ſquamat non ſolum hoc os, ſed etiam cætera oſſa, & eſt mihi expertum. Auic. tamen laudat dicbardich & ſm aliquos ſit hoc modo. ℞. bdellii, ammoniaci ana. ℥. s. diſſoluantur ad ignem, & proiiciant deſuper uiridis æris. ʒ. 2. plus ſi uolueris facere ipſum acutius. Aliter deſcribitur à Raſi ſecūdo continentis. ℞. arſenici citrini partem unam, ęris uſti partem. s. ſalis ammoniaci partes quatuor, infundantur in aqua calcis per hebdomadam & exiccentur in ſole deinde ſublimentur & reſeruetur quod ſublimatum eſt in uaſe uitreo, & eſt multum acutum: aqua quoque ſeparationis auri ab argento ſi in eo cottum in extremitate ſtili infundatur & applicetur. Et ſimiliter aqua diſſolutionis cauterii, & hæ aquæ leuiter poſſunt applicari cum extremitate ſtili in quo uis, & per foramen cannulæ potes intromittere ſtilum, in cuius extremitate ſit cottum in huiuſmodi aquis infuſum. Et ſic perficies operationem tangendo locum corruptum & nocebis ſano. Ex his ergo omnibus collige ſex intentiones curatiuas. Prima eſt dilatatio orificii ulceris, ſecunda cauteri-

ratio donec mortificetur caro ſcilicet fiſtuloſa & os corruruptum, aut alia ſubſtantia, ſcilicet putrida. tertia eſt abſterſio & eleuatio partium cauſticatarum, ad quam intentioneṁ perficiendam ponantur mundificantia, de quibus ſupra, tranſactis duobus diebus, in quibus uitellum oui cum oleo roſaceo mixtum poteſt imponi. quarta eſt generatio carnis, quæ debet fieri cum notabiliter exiccantibus propter humiditatem ulceris ſuperfluam, & propterea non denudetur à pauca quantitate uiridis æris. Et ad hoc perficiendum ualet medicamen Raſis in litera. quinta eſt ſigillatio perficienda cum unguento de lithargirio, & quandoq; cum alumine combuſto, ſexta eſt accidentium correctio, ſcilicet doloris & ophthalmiæ, ſcilicet minuendo & temperando oculum cum frigidis & circa frontem & tempora, repercuſsiua apponẽdo, & proprie dum fiunt operationes fortes & doloroſæ, &c. Vltimum regimen commune utrique cauſæ reſpicit accidentia, de quibus dictum eſt. Et ſecundo regimen ſex rerum non naturalium uariandum ſm exigentiam intentionum, de quibus ſupra, ſed ſit dieta magis tenuis & declinans ad frigidum quanto accidentia ſunt fortiora, & quando perficis aliquam operationem doloroſam ex iam dictis. Cura uero mendoſa in textu poſita fuit & ſufficienter ordinata, &c.

De paſsionibus aurium, & primo de anatomia. Cap. 34.

Actum eſt in præcedentibus de paſsionibus cerebri, & neruorum, & oculorum. Hic agitur de paſsionibus aurium. Et iuxta conſuetudinem præmittã anatomiam auris, & modum regiminis conſeruatiui eiuſdem, imo potius præſeruatiui, deinde ad curandas eius ægritudines accedam iuxta ſeriem capit. Raſis. Auris dicta eſt ab hauriendo, eo ꝙ per aures doctrinam haurimus. Nam per auditum maxime efficimur ſcientes, primo metaphyſicæ, & in libro de ſenſu & ſenſato. ſm accideos uero ad prudentiam auditus plurimum confert, ſermo enim audibilis exiſtens eſt cauſa diſciplinæ, quare infra concludit ꝙ ſapientes à natiuitate utroque ſenſu præditi ſunt, priuati autem ſunt cæci, muti, & ſurdi: licet enim ſenſus uiſus de ſe magis conſerat ad ſcientiam q̃ auditus, per accidens tamen magis confert auditus, & unuſquiſque noſtrum in ſeipſo facile poteſt iudicare. Auris deſcriptio eſt membrum inſtrumentale chartilaginoſum, rotundum, ſubtili panno uelatum cum quibuſdam eleuationibus anfractuoſis, habens foramen ſimiliter anfractuoſum, non rectum perueniens uſque ad extremitatem foraminis oſsis petroſi, in quo eſt neruus auditiuus in modum panniculi contextus duræ matri continuus, in quo ſpiritus audibilis complantatus continetur, & ante ipſum ſibi contiguus eſt aer ſtans, ueſica quadam circundatus ad audiendum finaliter ordinatum. Eſt enim membrum inſtrumentale & organicum ratione operationis nobilis facientis ad bene eſſe indiuidui, & eſſe compoſitum, fuit autem chartilaginoſum, ut eſſet ſonorum, & non fuit factum oſſuoſum ne caſu aut percuſsione ſi angeretur, neque factum fuit carneum aut panniculare, quia non bene ſeruaſſet figuram & compoſitiooẽm ſibi neceſſariam, & fuit rotundum, ut eſſet bene capax aeris, & deinde ſonorum, habuit autem anfractus ad ſimilitudinẽ oſtraci limatiarum, ut melius fieret aeris, & inde ſonorum reuerberatio. Fuit autem uelatum panniculo duro ſubtiliſsimo, qui ſecundum ueriorem ſententiam eſt genitus ex uillis nerueis ortum habentibus à quinto pari neruorum cerebri, aut ex uillis ligamentalibus ortum habentibus ab oſſe petroſo, ut auris haberet debitum ſenſum, & cum hoc bene reſiſteret exterius occurrentibus. Fuit autem foramen eius anfractuoſum nõ rectum, ne uentus aut aer diſcraſiatus aut fortis ſonus ſubito ſine modificatiooe ad organum auditus perueniret, neruus autẽ auditiuus eſt pars principaliſsima, in qua fit auditus, ſicut cryſtallois reſpectu uiſus in oculo, & ſpiritus complantatus eſt inſtrumentum auditus, ſicut ſpiritus uiſibilis ipſius uiſus, & aer ſtans circundatus ueſica, quod totũ uocatur miringa, auditus eſt medium intrinſecum ſpecierũ, ſicut albugineus eſt medium intrinſecum ſpecierum uiſibilium. & foramen auris ab Auic. eſt appellatum aſſarmach, ſicut foramen uueæ dicitur pupilla, in quo uniuntur ſpecies ſoni, ſicut in foramine uueæ ſpecies uiſibiles, non eſt autem niſi hęc differentia, quia foramen uueæ eſt coopertum cornea, non autem foramen auris. Illud enim fuit neceſſarium in oculo, ne albugineus exiret. Similis autem neceſsitas non eſt in aure. Eſt autem ad audiendum ordinatum tanquam in finem, quamuis enim auris habeat alias operationes naturales miniſtrantes, & miniſtratas & uitales. Et quamuis ſit deputata ad expurgandum ſuperfluitates cholericas cerebri, ut patet in cerumine aurium, quod per eam egreditur: attamen principaliſsima operatio eſt audire, & non eſt cerebrũ euentare, ſicut quidam exiſtimauerunt, neque etiam per aures reſpirare, quod Ariſtoteles reprobat primo de hiſtoriis animalium.

Ex quibus patere poteſt anatomia auris. Fuerunt duæ, ut nocita una, auditus impediatur. patet etiam numerus partiũ componentium aurem, ſcilicet chartilago, panniculus, foramen, aer ſtans cum ueſica ſua, neruus auditiuus, & ſpiritus complantatus. Patet ſecundo ſitus, quia fuerunt in alto conſtitutæ, ut eſſent proximæ cerebro, quod propter uiſum debuit eſſe ſuprema pars còrporis, fuerunt in lateribus conſtitutæ, & non ante propter oculos & inſtrumenta guſtus & olfactus, quæ hunc locum ſibi uendicarunt, & non fuerunt poſitæ poſterius, quia nimis fuiſſent diſtantes à ſenſu cõmuni, quare. &c. Fuerunt autem immediatæ ſub tonſura capillorũ, quia ſi fuiſſent magis ſupra ab ipſa fuiſſent uelatæ, & ab his quæ in capite geruntur. Patet etiam ſubſtantia, quia chartilaginoſa à prædominio, propterea auris eſt frigidæ & ſiccæ complexionis quantum ad complexionem innatã, licet quãtum ad influentem ſit calida & humida, patet etiam quãtitas & figura & iuuamentum, poteſt autem pati omne genus ægritudinis ſimplicis, & etiam apoſtema. Ex quibus infertur, ꝙ ea, quæ ponuntur in aure debent eſſe actu tepida non frigida. Niſi forte in caſu exceſsiuæ caliditatis præternaturalis quod rariſsime contingit, neque multum calida. Circa hæc duo cadunt dubitationes. Prima quia uidetur ꝙ unus ſonus debet iudicare duo, cum à duabus auribus per duos neruos, qui ſcilicet nunquam uniuntur, ſpecies ſoni ad ſenſum communem deferantur, ſi uera eſt communis ſententia ꝙ nerui optici uniuntur, ne unum uiſibile iudicetur duo. Secunda dubitatio, qm̃ quintum par neruorum oritur à poſteriori cerebro, imo omnia paria pręter duo prima, ut eſt manifeſtum his, qui uiderunt anatomiam, ergo ſpecies ſoni debent deferri ad cerebrum poſterius & ad memoratiuam, non autem ad ſenſum communem, & ſic ſenſus communis non erit index obiectorum ſenſuum exteriorum. Ad primam reſpondetur, ꝙ unus ſonus non debet apparere duo, quia duo nerui, ſcilicet auditiui uenientes ad duas aures uniuntur in origine ipſorum, & ſic fit unio ſpecierum delatarum per ipſos neruos. Contra ſi illa unio neruorum in origine ſua, ſufficeret ad unionem ſpecierum audibilium, à pari ſufficeret unio ſpecierum uiſibilium in origine neruorum opticorũ, & ſic fruſtra eſſet altera unio circa medium ipſorum.

Ad hoc dicitur, ꝙ prima unio ſufficeret, ſcilicet ad unionem ſpecierum, ſecunda tamen unio non eſt fruſtra cum ſit facta non ſolum propter unionem ſpecierum uiſibilium, ſed etiam ut ſpiritus uiſibilis poſsit cito deferri de uno oculo ad alium, cuius ſignum quia per compreſsionem unius oculi, pupilla, ſcilicet alterius dilatatur: ſm iuuamentum eſt, ut per illam unionem ſeipſos melius ſuſtentent, ut uult Auic. prima, primi, doctrina. 5. capite de anatomia neruorum cerebri authoritate Gal. hoc autem non fuit neceſſarium in auditu, cum pauciores ſpiritus ad audiẽdum ſufficiant. Et quia duæ aures ſunt in duobus lateribus oppoſitis ſituatę ad inuicem ualde diſtantes. Ad ſm dicitur, ꝙ à loco coniunctionis neruorum auditiuorum tranſit uia, occulta tamen ad ſenſum communem, orti autem fuerunt à cerebro poſteriori, ut eſſent duriores, ſic enim fuit expediens pro operatione ſua, & quia ſunt multum expoſiti extrinſecus alterantibus, nec de hoc mireris, nam, & ſpecies tãgibilium deferuntur à neruis manuum & pedum ad ſenſum cõem, non immediate, ſed per multa media. Primo enim deferuntur ad nucham à qua illi nerui originantur, deinde ad cerebrum poſterius, à quo nucha oritur: & inde ad ſenſum cõem, qui eſt in cerebro anteriori, non tñ prius deferuntur ad memoriam, q̃ ad ſenſum communem, ut manifeſtum eſt. Regimen autem conſeruatiuum auris ſiue præſeruatiuum eſt, ut tueamur auris complexionem

plexionem cauendo ab extrinſecis occurrentibus, ſicut aere uento, aqua & ſimilibus potentibus aurium eucraſim corrūpere. Conſeruemusq; earum compoſitionem prohibēdo, ne foramē oppiletur ab his quę poſsūt aures ingredi, ſicut aqua, lapilli, cimices, & ſimilia. Et nc etiā ab intrinſeco oppiletur ſicut à cerumine, ſanguine aut alia humiditate, uermibus aut carne, ſcilicet interius nata.

Ad hæc autem duo prohibenda, optime cōfert oleum amygdalarum amararum debite calidum, ſi in utraq; aure tres guttæ ſemel ſingula hebdomada imponantur ipſis auribus bene abſterſis, & ſine dolore à cerumine & reliqois ſuperfluitatibus in ipſis exiſtentibus, cuius olei extractio cum cotto, poſtea procuretur. Ad conſeruandum autem unitatem & prohibendum apoſtemata & bothor in eis optime confert, ſief memithe cum pauco aceti ſimiliter inſtillatum. Et cauendū eſt à repletione & ſatietate nauſeatiua, & proprie à ſomno ſuper repletione, &c.

De dolore aurium. Cap. 35.

HAec pars ægritudinis aurium diuiditur in ſex partes, ſecūdum quod Raſis ſex facit capitula. Primum cap. eſt de dolore auris circa quod ſunt quædam notanda iuxta morem noſtrum. Quid nominis auris ſatis manifeſtū eſt. Dolor autem auris eſt triſtis ſenſatio tactiua eiuſdem rei ſubito materialiter imprimentis, &c.

Species doloria quandoq; ſumuntur à particula patiente, aut quia quidam eſt exterius in cartilagine auris, quidam interius in foramine, aliquando communicant neruo auditiuo aliquando ſumuntur à dolore in ſe, & ſic ſunt quinq; ſpecies doloris communiter euenientes, ſcilicet pungitiuus, pruritiuus, extenſiuus, grauatiuus, pulſatiuus. Item quidam intenſus, quidam remiſſus, quidam criticus, quidam non criticua. Et quilibet dolor eſt actio corrupta, & propterea eſt accidēs alicuius morbi, licet etiam quandoq; ſit morbus, cum quandoq; ſubito interficiat, ſicut apoplexia apud Auic. cap. proprio. Eſt autem & alia actio corrupta auris, de qua infra, quādo unus ſonus pro alio apprehenditur, aut apprehēditur ſonus eſſe in medio, qui non eſt, inter quas duas actiones corruptas eſt differentia. Prima, eſt enim actio corrupta tactua. Secunda, auditus, licet utraq; actio corrupta fiat in eadē parte organi, & cum eiſdem inſtrumentis adæquatis numero, complexione & ſpiritu auditiuo. Et per unammet cauſam imprimentem in organum auditus, ſcilicet uentoſitatem & æque primo tempore. nec obſtat famoſum dictū Ariſt. & commentatoris. 2. de generatione quòd ab uno in quantum unū nō prouenit primo niſi unū. Iſti enim duo effectus nō proueniunt ab eiſdē cauſis in quantū una eſt enim potentia auditiua tactiua, realiter diſtincta, & etiam ſpecies ſonora, quæ eſt immediata cauſa unius, differt à mala complexione aut ſolutione continui, quæ eſt immediata cauſa alterius, &c.

Cauſæ doloris auris, aut ſunt per eſſentiam, aut per communicatem, quamuis cuiuslibet doloris cauſa immediata ſit mala complexio aut ſolutio continui exiſtens in mēbro dolente, aut in membro ſibi communicante, unde non eſt incōueniens eſſe dolorem in aliquo membro in quo non ſit mala complexio, aut ſolutio continui, licet illius doloria cauſa immediata ſit mala complexio aut ſolutio continui exiſtens in altero membro ſibi communicante. Mala autem complexio factiua doloris auris plurimū eſt calid. aut frig. ſine materia aut cum materia cuiuſcunq; generis & frequenter cum cerumine auris lædente qualitate aut quātitate. Mala autem complexio calid. aut eſt à cauſa extrinſeca ſicut ab aere calid. aut aqua cali. & proprie cum ſuccedunt cauſis infrigidantib. Et ſimiliter mala complexio frigid. eſt ab aere, aut à uento, aut ab aqua frigida, & ſimilibus, & proprie cum ſuccedunt cauſis calefacientibus, aliquando etiam pendent à cauſis corporeis ſicut in febribus & aliis diſpoſitionibus. Cauſæ autem ſolutæ continuitatis ſunt, caſus, offenſio, aut percuſsio, aut aliquod animal, aut alia res ingrediens aurem, aut nata in ea, aut uentoſitas extendens, aut humor aliquis corrodens, aut putrefaciens & tandem ulcerans aurem, aut apoſt. cum rumpitur & frequenter cerumen auris tam ſua quantitate quàm qualitate. &c. Apoſtemata enim & bothor, ſiue puſtulę cauſant dolorem auris mediante tam mala complexione, quàm ſolutione continui, hæc autem apoſt. ſecundum plurimum ſunt calida ſanguinea aut cholerica, aliquando tamen ſunt frigid. phleg. & melāch. Et poſſunt fieri tam per uiam defluxus, quàm per uiam paulatim factæ congeſtionis. Cauſæ autem doloris auris per communitatem, aut ſunt à toto ſicut in criſi aut febribus, aut à membro particulari ſicut ſtomacho, hepate, matrice, frequentius tamen à cerebro, & à quinto pari neruorum cerebri, &c. Signa doloris auris habentur ex relatu ægri. Quod ſi referre neſciat, quia forte infans, tangantur loca ueriſimiliter dolentia, quòd ſi dolor erit in aure ex tactu dolor creſcet & ploratus & lamentatio. Et etiam quia forte præter conſuetudinem aliqua humiditas fluit ex aure, aut forte illa quę fluere conſueuit eſt retenta. Signa uero cauſarum primitiuarum tam malæ complexionis quàm ſolutæ continuitatis ſunt ipſarum præceſsio & nocumentum inde ſecutum cauſæ proportionatum, ſicut exempli gratia, præceſsio uenti, aeris frig. aquæ & proprie aurem ingreſſæ, & frigiditas inde in aure manifeſte ſenſata. Et ſicut præceſsio aeris calidi, & ingreſſio lixiuii aut alterius calidi in aurem cum manifeſta eius caliditate. Et ſicut præceſsio percuſsionis caſus & offenſionis ſequēte fluxu ſanguinis aut ſaniei ab aure. Cognoſcitur autē dolorem pendere ab animali, aut ab alia re aurem ingreſſa aſpiciendo in aurem ſub radiis ſolaribus & etiam ſi eſt animal ſentitur cōmotio ipſius & punctio & ſonitus magnus in eius commotione. Et ſi eſt uētoſitas, dolor eſt extenſiuus, nō grauatiuus, & auditur ſonitus manifeſtus & clarus non qualis in apoſtemate, aut in materia non apoſtemante in quibus eſt ſonitus, & fragor quidam cōfuſus. Cognoſcitur autem mala complexio calid. ex præceſsione ſcilicet cauſe calefacientis, & quia caliditas in aure ſentitur, iuuatur à frigidis & in hora frigidiori diei, nocetur à cal. & in hora calidiori diei. E cōtrario ſunt ſigna malæ cōplexionis frig. & ſi eſt ſine materia, eſt ſine grauitate, ſine tumore, ſine obturatiōe foraminis, & præceſsit aliqua ex cauſis primitiuis ſecundum plurimum & non multum impeditur auditus. Sed cum præſentia materiæ adeſt grauitas & tumor, & foraminis obturatio & magis pēdet à cauſa corporea, & impeditur auditus ſi ſit in profundo. Soluta autem continuitas manifeſta cognoſcitur per exitū ſanguinis aut ſaniei. Sed apoſtema cognoſcitur per grauitatem, dolorem continuum, & tumorem & obturationem foraminis niſi ſit in parte ualde intrinſeca, & tūc dolor eſt ualde intenſus & adeſt grauitas & febris continua. Et ſi calidū ſit ſanguineum, adeſt magna grauitas, & tumor & duritiea, & rubedo tēdens in obſcurum. Et ſi ualde profundum ſit, dolor eſt intēſiſsimus cū alienatione & interdū motibus ſpaſmoſis, & ſyncopi, & frig. extremorum. Et febris eſt intenſa & interdum cū rigore & horripilatione, in extrinſeco enim febris eſt leuis ſicut ephimera. Si autem ſit cholericum adeſt dolor pungitiuus non ita extenſiuus & grauatiuus ſicut in primo cum calid. mordaci & intenſa, & non eſt ibi tumor magnus, neq; magna foraminis obturatio, & rubedo eſt clara quæ per compreſsionem deliteſcit.

Phlegmaticum autem eſt cum paruo dolore, pauca febri neque color membri eſt mutatus à colore ſibi conſueto, & eſt cum lenitate. Melancholicum autem eſt cum duritie & cum dolore tendente in fuſcum, & cum maturatur creſcit febris, dolor etiam ſit magis pulſatiua, & cæt. accidentia creſcunt, ſed eo maturato, omnia minuuntur, & eo corrupto ſanies egreditur, & multoties ex inſperato cum medici multoties decipiantur non credentes eſſe apoſtema, & non eſt differentia inter materiam apoſtemantem, & non apoſtemantē ſed ſolum imbibitam, niſi quia in non apoſtemāte, eſt minor tumor, minor dolor, minor obturatio foraminis, minor febris, imo ſecundum plurimum non eſt febris, & cætera accidentia ſunt remiſsiora, raro tamen accidit, ut ſit materia imbibita non apoſtemans. Species autem materiæ cognoſcitur ex ſignis ſupraſcriptis. Et iterum ex ſignis communibus ſumptis ex ætate, complexione, forma, & tempore anni, arte regimine præcedente, & ſimilibus. Cognoſcitur autem dolorem pendere ex cerumine, quia foramē auris eo plenum eſt, & ex extractione eius dolor recedit. Cognoſcitur autē quod ſit per communitatem à toto uel à parte, ex nocumento totius uel partis præcedente, cum cuius augmento augetur, & diminutione diminuitur, & ſi ſit per communitatem à cerebro ſecundum plurimum, non ſolum auditus læditur, ſed etiā

guſtus propter propinquitatem originis quinti paris neruorum cerebri præbẽtis auditum origini tertii & quarti paris præbentis guſtum & ſenſum linguæ, & dolor criticus cognoſcitur ex ægritudine præcedente, cum cuios doloris augmento materia permutata ſedatur ægritudo præcedens ſicut ſedatur phrenefis materia ad aurem permutata.

Prognoſticum primũ Auic. peruerſior dolor auris eſt qui fit ab apoſtemate profundo calid. & proprie cum eſt cũ feb. inſeparabili, perducit enim ad permixtionem intellectus, & quandoq; interficit ſubito ſicut apoplexia, cum enim eſt in neruo auditiuo ob fortem dolorem, fit cerebri contractio, & per cõſequeos meatuum oppilatio & prohibito tranſitus ſpiritus animalis ad membra mouenda, ex quo prohibito anhelitu ſequitur ſuffocatio & mors, & hæc eſt potius epilepſia quàm apoplexia cum in cõtractione tanta cerebri neceſſe ſit uniuerſum corpus contrahi, ſecundum plurimum tamẽ non interficit in. 7. Prognoſticum ſecundum, hic dolor uelocius & frequẽtius interficit adoleſcentes quàm ſenes, quia in ſenibus eſt ſenſus obtuſior, propter cuius obtuſionem toleratur quouſq; ſuppuretur. Sed in pueris ob acuitatem ſenſus nõ poteſt tolerari quouſq; ſanietur. Si autem ſuppuretur cũ cæteris ſignis laudabilis ſperatur euaſio, nullum tamen uſq; ad. 55. ætatis meæ annum uidi mori ex auris dolore, &c.

SI cũ dolore qui fit in aure fuerit in facie inflatio, & pulſatio, ex cephalica ſanguis erit minuendus. Et oleum roſaceum aut oleum de floribus ſalicis tepidum cõ pauco aceto eſt immittendum. Lac quoq; ita calidum ut ex mammilla egreditur. erit diſtillandum multoties. Vẽter præterea ex mirobalanis, citrinis, & ſcammonea & aloe uehementer ſoluatur, quod hoc modo fit. ℞ cc. mirob. citrin. drach. 20. & poluerizati in. 2 lib. aquæ coquantur, donec ad duas tertias unius lib. reddantur & colentur. Poſt hoc ſumantur aloes drach. 1. ſcammoneæ 6. pars. ʒ. 1. aggregentur cum rob de cytonijs, & fiant ex eis pilulæ, quæ per duas horas ante decoctionem ſumantur, deinde bibatur decoctio. Quòd ſi dolor nõ quieuerit parum opij in oleo roſaceo reſoluti in aurem mittatur, & ſi pulſatio redierit, & tribus diebus perſeuerauerit oleum ſeſaminum in quo anatis aut gallinæ adeps fuerit reſolutus in aurem ſæpe mittatur, ibi nanq; eſt puſtula, quæ maturatione indiget. Cum autem dolor quieuerit, putredo iã eſt collecta, ideoq; pus ſubito ex inſperato egreditur de aure.

Diuiditur hoc cap. in partes tres. Nam in prima parte Raſis ponit curam doloris auris ab apoſtemate ſiue puſtula calid. licet in hac parte compræhẽdatur cura doloris à mala cõplexione calida ſine apoſtemate. In ſecunda ibi, ſcilicet. Cũ autem dolor in aure, ponit curam doloris auris a male complexione frigid. cum materia. In tertia ibi. Si autem cum dolore, ponit curam doloris pendentis à uentoſitate. Prima iterum in duas, nam in prima ponit ſigna doloris auris ab apoſtemate calido, in ſecunda ibi. Ex cephalica. Ponit curam. In prima parte ponit duo ſigna apoſtematis calidi in aure. Primum eſt inflatio faciei, & maxime partis circũſtantis aurem & ipſius auris propter præſentiã ſanguinis aut choleræ mixtæ cum ſanguine, ex quo etiã debet ſequi aliquis rubor faciei. Secundum ſignum eſt pulſatio, ideſt dolor pulſatiuus, &c. dolor nãq; pulſatiuus eſt in apoſtemate calid. & proprie ſanguineo ẽt in ſui principio, & maxime cum eſt præſentia arteriarum, qui dolor poſtea tempore maturationis multo magis augetur. Secunda pars diuiditur in tres, nam in prima ponit curam cõuenientem in principio. In ſecũda ibi. Quòd ſi dolor. Ponit curam quando dolor nimium excreſcit.

In tertia ibi. Et ſi pulſatio. Ponit curam apoſtematis quando maturatur. In prima parte Raſis curat apoſtemata in ſui principio tribus generibus remediorum. Primum eſt phlebotomia ex cephalica cuius cauſa nota eſt. Secundum genus eſt applicatio localium, ſicut olei roſacei aut olei de floribus ſalicis quod eſt frigidum & humidum, cum pauco aceto, ſcilicet quarta parte. ſecundum immittendum in aure eſt lac ita tepidum, ſicut ex mammilla egreditur frigid. & humid. doloris ſedatiuum, & hæc ponũtur in aure, & circa ipſam. Tertiũ genus remediorum eſt uẽtris ſolutio cũ decoctione mirob. citrinorum, quorum ſumantur. ʒ. 20. & pulueriżati craſſo modo bulliant in. 2 li. aquæ ad conſumptionem duarum partiũ, ſecundum ſolutiuum eſt aloes. ʒ. 1. quod ſoluit phlegma & choleram cum. 6. parte. ʒ. 1 ſcammoneę quę potiſsime ſoluit choleram ex his cum rob de cytonijs, ideſt, cum ſucco cytoniorum inſpiſſato per decoctionem, fiant pilulæ, ſcilicet. 7. quæ per duas horas ſumantur ante decoctionem. Hæ enim medicinæ potẽtiſsime ſoluunt choleram. Sed tempore moderno in regione noſtra ſufficeret modicitas iſtorum ſolutiuorum, exiſtimo tamen quòd in regione Raſis corpora ſint robuſtiora indigentia fortioribus ſolutiuis, ſicut & in regione Teucrorum datur magna quãtitas ſcammoneę. 2. canone. Ratio autem Raſis, quare dat pilulas ante decoctionẽ per duas horas eſt, ut ſint iã actuatæ, & inceperint iam trahere humores ad ſtomachum & ad inteſtina. Et deinde ſuperueniẽte decoctione adiuuetur & feliciteſ ipſarum operatio, tardius enim actuantur quàm medicinæ liquidæ. In ſecunda parte exiſtente fortiſsimo dolore docet permiſcere parum opij, ut puta: ℈. s. cum. ℥. s. olei roſacei de quo duæ guttæ inſtillentur in aure. In tertia parte redeunte & creſcente dolore pulſatiuo & perſeuerante aliquanto tempore docet maturare, & hæc debent apponi tam interius quàm exterius, & litera ſatis patet nam cum maturatur dolor excreſcit, ſed puſtula maturata dolor ſedatur iuxta aphoriſ. Circa generationem ſaniei, &c. Deinde puſtula rumpitur & ſanies ex aure egreditur ex inſperato, quia forte nec medicus nec æger credebat eſſe apoſtema.

Cum autẽ dolor in aure fit poſt faſtidioſam ſatietatẽ, aut poſt uentos frigidos oleũ in quo ruta aut cæpe cocta fuerint, in aure diſtilletur. Et ſi hoc non ſuffecerit oleum in quo turbith coctũ fuerit diſtilletur. Aut oleũ de lilio ſumatur & cuique. ℥. 1. ex eo miſceatur, euphorbij recẽtis. ʒ. 1. & caſtorei ʒ. 1. Sed ſi hoc non ſuffecerit uenter pilulis cochiis ſoluatur, Patiẽs quoq; balneum ingrediatur in quo ſudet Vinũ quoq; uetus & forte ei tribuatur.

In ſecunda parte principali ponit curã doloris auris à mala complexione frigida cũ præſentia materiæ phlegmaticæ. Et poſſet diuidi hæc pars in quatuor partes ſecundũ quatuor genera remediorum. Primo enim ponens ſigna doloris à mala complexione frigida, quæ ſumuntur à cauſis ſuis, ſcilicet q̃ euenerit poſt faſtidioſam ſatietatem & uentos frigidos. Et supplete uos alias cauſas infrigidantes.

Ponit primo curam cum iniectione oleorum calefacientium & exiccantium, quorum quædam ſunt calida in quarto gradu, ſed tutius eſt incipere à leuioribus & proprie non facta purgatione. Secundo ſoluit uẽtrem cum pilulis cochiis, à quibus regulariter operando eſſet incipiẽdum. Tertio ponit curam per balneum ad corporis exiccationẽ, calefactionem, & materiæ reſolutionem, quod balneum poteſt eſſe tã aereũ quàm aqueum, & proprie ex aquis calefacientibus, & exiccantibus ſiue ſint naturales ſiue artificiales. Quarto exhibet uinum uetus ad calefaciendum, & exiccandum, reſoluendum & confortandum, & debet eſſe in pauca quantitate. Et ſimiliter totum regimen declinet ad calidum & ſiccum.

Si autem cum dolore auris ſonitus & tinnitus fuerint, atq; uentoſitas panicum ſiue milium in ſartagine torreſactũ calidum multoties ſuperponatur. Auris quoq; ſuper uaporẽ aquæ in qua ſint cocta mentaſtrum & ſtœcas arabicus & ſampſucus, teneatur. De caſtoreo præterea & euphorbio in oleo ſambacino diſſolutis, quorũ unumquodq; quatuor grana hordei ponderet in aurem mittatur.

In hac ultima parte curat dolorem auris à uentoſitate, & quæ dixit ſunt manifeſta. Vltima tamen medicina ſic perficiẽ. ℞. caſtorei, euphorbij ana gran. 4. olei ſambacini, ideſt, iuiuſemini. ʒ. 2. miſce & duæ aut tres guttæ in aurem inſtillentur & etiam partes circunſtantes inungantur.

Pro curãdis ægritudinibus aurium ante omnia. Sciendũ eſt quòd multis modis medicinæ poſſunt auribus applicari. Primo fomentando aurem cum lana, cotto, petiis, ſpongiis, aut filtris infuſis in aliquo liquore & expreſsis & applicitis, Secundo modo recipiendo fumum aut uaporem cũ emboto aut ſine. Tertio ſub forma emplaſtrorum & unguentorum.

Quarto

Quarto ſub forma puluerum. Quinto quo frequentius utimur ſub forma liquoris inſtillãdo aliquid in profundo auris, circa quem modum ſunt octo canones obſeruandi. Primus quòd auris pro poſſe aliqualiter præmundificetur cum cotto aut re ſimili & leniter ne dolor inferatur, ut medicinæ poſſint in profundum penetrare. Secundus canon, ut quæ inſtillantur ſint ualde liquida aut liquidis admixta. Tertius ut non ſint ualde calida aut frigida actualiter, ſed tepida propter debilitatem miringę, & nerui auditiui non ſuſtinentis excellentias iſtas qualitatum actualium, licet medicinas potentialiter tales in quarto gradu faciliter ſuſtineãt, & proprie ſiccißimas. Quartus eſt, ut ea quæ inſtillantur ſint paucæ quantitatis, ſufficiunt enim duę aut tres guttæ propter paruitatem & ſtricturam foraminis, Quintus eſt, quòd dum imponuntur, iaceat ſuper aurẽ, ſcilicet contraria aliquantulum ſiue aliquã diu, ſcilicet donec liquor ad profundum deſcenderit, nã propter tortuoſitatem, ſtricturã, & aliqualem diſtantiam non ita cito deſcendit. Sextus, ut inſtillatum non longo tempore retineat in aure, ſed procuretur frequẽnter ipſius eductio ne putreſcat. Et cũ educitur iaceat ſuper eadem aure, & etiam cum cotto eadem auris leniter mũdificetur. Septimus, quòd quæ inſtillantur non ſint facile putreſcibilia.

Octauus, quòd frequenter reiterentur, ſcilicet ter aut quater in die naturali. nam poſtquam pauca quantitas debet imponi & pauco tempore debet impoſitum remanere iuxta canones ſupraſcriptos, ſequitur quòd aut non fiet actio, aut oportet medicinas frequenter inſtillare.

Cura doloris auris ab animali ĩgreſſo aurẽ uel nato in ea, & lapide, aqua, & ſimilibus cadẽtibus in aure, & à caſu; offenſione, ulcerib. & à uentoſitate patebit ex capite ſequẽti. Cura autem doloris auris à mala complexione calida aut frigida ſine materia, ſiue pendeat à cauſa primitiua ſine corporea eſt, ut primo cauſa remoueatur. Secundo nocumẽtum ex ipſo derelictum cum contrariis ſicut frigida cum applicatione pannorum calidorum necnon medicinarum calidarum tam interius quam exterius. Et ſimiliter calidia cum frigidis interius & exterius applicitis ſemper aurem cõfortando. Tertio prohibeantur humores à fluxu ſi timeatur ne fluant ad aurẽ cum euacuantibus & diuertentibus. Quarto corrigantur accidentia ſi qua corrigenda ſint, ſicut inſtantia uigiliarum, & ſimilia ſecundum ipſorum exigentiam. Quinto ordinetur debitum regimen ſecũdum exigentiam malæ complexionis ſibi impreſſæ, & accidentium. Quæ autem ſint medicinæ calefacientes aut infrigidantes proprie in diſpoſitionib. auris, et quæ ſint medicinæ ſolutiuæ opportunę in his diſpoſitionib. apparebit in ſequentibus.

Cura doloris auris pendentia ab humore apoſtemãte, aut non apoſtemante, eſt narianda ſecundum quod dolor eſt criticus aut non criticus, & ſecundum quòd extrinſecus aut intrinſecus, & ſecundum quod eſt intenſus aut remiſsus. Si iſte dolor fuerit non criticus & intrinſecus pendens à materia apoſtemãte exigit ſeptem intentiones. Prima eſt euacuatio. Secũda diuerſio. Tertia, repercuſsio, quæ debetur principio. Quarta eſt repercuſsio mixta reſolutioni aut maturationi quæ debetur augmento uſq; ad medium ſtatus. Quinta eſt ſpura reſolutio quæ debetur à medio ſtatus uſq; ad finẽ declinationis. Sexta eſt accidentium correctio. Septima eſt debitũ regimen ſex rerum non naturalium uariandum non ſolum ſecundum diuerſitatem materiæ, ſed etiam ſecundũ exigẽtiã intentionum, de quibus dictum eſt. Et hęc omnia intelliguntur in cura regulari. Sed in dolore extrinſeco auris non competit repercuſsio. Eſt enim membrum ſatis ignobile & reputatũ ad recipiendum ſuperfluitates membri nobilis, &c. Vbi uero dolor eſſet ualde intenſus ad eius ſedationem ante omnia eſt inchoandum iuxta ſententiam Auic. 4. primi. Quãdo ad diuerſum trahere uolueris membri à quo protrahis dolorem prius ſeda, quo ſedato ad curam ordinariam ſecundũ. 7. intentiones ſupraſcriptas eſt redeundum. Si ergo dolor fortis ſit à cauſa calida hæc remedia facies uel aliquod ipſorum quorum ſunt de intentione Meſue, cuius fere totũ caput hoc ſcribam declarando, quæ declaratione indigent. Oui albumẽ cum lacte mulieris tepido impoſitum auri, & partibus circũſtantibus cum petiis aut cotto ſuperpoſitum. Item oleũ roſ. tepidum per ſe aut ablutum cum aceto quantum eſt oleum, deinde bullitum ad aceti cõſumptionem, aut permixtum cũ ſucco cucurbitæ, & bene cum ipſo conquaſſatum, oleum de floribus ſalicis, ſecundum eandem doctrinam oleum nenupharinũ, oleum de ſemine cucurbitæ, oleum papaueris ſi dolor eſt uehemens per ſe aut cum aliquãto cãphoræ. Eſt enim ſedatiuum tum remouendo malam complexionem cali. tum etiam ſtupefaciendo, lac mulieris ſolum mox cum mulgetur aut cum ſuc. ſolatri aut cum aqua coriandri humi. Mucillago pſilii cum oleo roſ. conquaſſata, aut mucillago ſem. cytoniorum, oleum de gribret, ideſt de mandragora, quãdo dolor eſt acutus cum lacte mulieris mox cum mulgetur, lenticulas, ſcilicet ſtantes in ſuperficie aquarum coctas ſcilicet cum mica panis cataplaſmabis, ſuccus hyoſcyami fortes ſedat dolores, etiam ſtupefaciendo, lactuca agreſtris ſecũdum omnem modum adminiſtrationis eſt medicamen bonum. Similiter ſuccus ſolatri & papaueris & mandragoræ & ſalicum & turionum uitis, ideſt, tenèritatum extremitatum uitis & ſimilia. Hamech ad dolorem auris à caliditate. Recipe olei roſacei partes duas, olei amygdalarum dulcium partem unam, aceti partes tres, fac coqui lento igne uſq; ad aceti conſumptionẽ cola & adminiſtra tepidum.

Item accipe foliorum cucurbitæ aut ipſius cucurbitæ ſuccum, & miſce cum oleo roſaceo, diu cõquaſſato, & utere. Et alicui iſtorum addere potes apud dolorem fortem parum opii ſcilicet pro. s. ℥. quinq; aut decem grana.

Sed ad dolorem auris à cauſa frigida adminiſtretur oleũ nardinum, ideſt, de ſpica, coſtinum, ſampſuci, rutaceum, amygdalarum amararum, chamęmillinum, anethinum, laurinũ, de lilio, de cheiri, chryſomelinum, de beben, de cherua, oleũ cinnamomi, quodcunq; eorum proprietatem habet ad dolorem auris à cauſa frigida aut uentoſa. Fundamentum autem & materia præparationis eorum artificialiter eſt cœpæ concauum, in quo oleum impoſitum oportet decoqui cum facilitate ſuper cinere prunarum, & ex rebus admixtis ſigillantibus ipſis, uirtutes mirabiles cũ bonitate decoctionis in cœpæ cum eis eſt ruta proprie, & ſuccus radicis qui comeditur, ideſt, raphani, & ſpica, & ſampſuc' & ſceha, & eſt ſpecies abſinthii, & putatur quòd ſit ſantonicum, ſcilicet herba lumbricorum ſiue ſemẽ eius, alias ſemencina. & chamæmilla, & galbanum diſſolutum in ſucco porri per ſe. & alium, & caſtoreũ & piper, & ſuch, ideſt gallia muſcata, & ſuccus cœpæ, & ſuccus faraſiõ, ideſt praſsii, & ſuccus aſphodelli & euphorbium & uterq; elleborus, & proprie albus, & non eſt inconueniẽs in huiuſmodi permixtionibus admiſceri modicum mellis, & deinde tepidum diſtilletur. Si autem dolor eſt fortis ex miſcibilibus bonis eſt opium cum pauco caſtorei & croco, aut philonium cum lacte, aut trochiſci ſtellæ, aut trochiſci croci, deinde remoue nocumenta narcotici, ſcilicet cum eis, quæ ſcis, de quibus ſtatim dicetur.

Ex uaporatoriis autem ſiccis eſt milium, aut panicum & ſal, calefacta & ſuperpoſita, aut baccę lauri cum melle pauco calefactæ & ſuperpoſitę, aut pulegium cum melle & olibano aut granum lauri & olibanum cum ſucco rutæ. Et hæc maxime ualent in dolore uentoſo. Et dixit Gal. ſacelletur ex furfure cum uino cocto, & oleo ſpicæ aut rutæ. Cœpe marinum contuſum cum oleo aut butyro coctum eſt expertum. Euaporatorium autem humidum fit cum aquis decoctionis rerũ quæ maturãt, & carminant & mollificãt ſicut meliloti, pprie & anethi, & chamæmillæ, & fœnugreci & uolubilis, & foliorum caulium & ſeminis eius, & herbæ uenti, ideſt parietariæ & ſampſuci, & abſinthii & ſimilium, ſingulariter aut coniunctim, ita ut recipiatur uapor eorum per canulam, cuius una extremitas ſit fabricata ſuper uas in quo res coquuntur, & al a extremitas applicet auri. Et quãdoq; ẽ neceſſe ut miſceatur his rebus aliquid ex ſtupefacientibus, ut ſedetur uehementia doloris, & tunc fiat iſtud cũ cautela. Remouẽt autem nocumenta narcotici uapores ſuperius dicti cum modico, ſcilicet caſtorei croci & piperis, ſicut ſcis. Gal. linimentũ quod adminiſtratur & ſedat dolorem auris. Accipe medullã ceruinam, aut medullam cruris iuuenci & cerã ana. ʒ. 5. olei amygdalarum amararum, ſucci poligoniæ, ideſt uirgæ paſtoris & à moltis uocatur ſanguinaria & corrigola ana quantũ ſufficit, fiat unguentum, & inungatur in circuitu auris. Eſt .n. mirabile. Vel radices raphani cũ oleo & decoque & di-

ſtilla

ſtilla ex eo in auribus & cũ lana calida auri applicita. Et uermes qui ſunt ſicut media faba et inueniuntur ſub lapidibus. Aut uermes plurium pedum coquantur in oleo ex oliuis immaturis, & diſtilletur ex eo in aurem, eſt enim expertum. Fit autẽ ſimiliter ex ſcarabeis & ex lumbricis terreſtrib. coctis cum oleo omphacino. Oleum ſimiliter de ſcorpionibus eſt ad iſtud ſublime. Item ſel tauri cũ adipe anatis eſt iuuamẽti mirabilis ad dolorem auris à cauſa uehementer frigida. Hęc omnia ſunt de intentione Gal. quæ experientia confirmabit. Hic multiplicaui tot medicinas in ſedatione doloris auris, quia uehemens dolor ipſius eſt pernitioſus, &c. Dolore autem ſedato uel remiſſo, procedatur ad curam ordinariam ſecundum ſeptem intentiones ſupraſcriptas. Pro prima igitur intentione quæ eſt euacuatio. Si humor peccans fuerit ſanguis, aut ſanguini mixtus, ſi materia non fuerit ualde multa, fiat phlebotomia ex cephalica eiuſdem lateris. Materia autẽ exiſtente plurima, fiat phlebotomia ex cephalica lateris contrarii, deinde ex eodẽ latere. Vbi autem uideretur hepar eſſe in cauſa aut alia membra naturalia, fiat primo phlebotomia ex baſilica, deinde ex cephalica eiuſdem lateris ſi oportuerit. Vbi autem matrix & retentio mẽſtruorum fuerint in cauſa, primo phlebotometur ſaphena eiuſdem lateris, deindẽ cephalica eiuſdem lateris ſi oportuerit. Hauriatur autem quãtitas ſanguinis ſecundum exigentiam circũſtãtiarũ iuxta doctrinam ſuperius datam. Meſue tamen propter multam ægritudinis acuitatem pręcipit multam ſanguinis extractionem, aut una uice aut pluribus. Poſt hoc ſi oportuerit euacuetur humor peccans cholericus, ſcilicet cum his, quæ dicta ſunt in textu, aut cum electario ſucci roſ. & ſimilibus. Verum materia exiſtente ualde calida, & proprie apoſtemante, lenientia frigida ſunt potentiora, ſicut manna aut caſsia cum decoctione prunorum, tamar. uiol. &c. Phlegmaticus uero cũ cochiis. Melãcholicus cum indis & ſimilibus, quibus aliquid cochiarum ſit admixtum. Et ſi nõ ſit opus phlebotomia ab iſtis euacuationibus eſt inchoandum. Diuerſio iuxta ſecundum intẽtionem fiat cum clyſteribus, lotionibus brachiorum & crurium, uentoſationibus, diuerſionibus per nares, gargariſmatibus, & phlebotomiis, uenarum, quæ ſunt iuxta aures, non autem maſticatoriis dolorem enim augerent & materiã magis ad locũ attraherent. Tertia intentio perficit cũ repercuſſiuis impoſitis auri, ſuper aurem, & circa dũmodo materia non ſit criticę expulſa, non ſit uenenoſa, non furioſa non plurima, non expulſa immediate à cerebro, nõ ualde tenax craſſa & uiſcoſa, nõ ibidem paulatim congeſta neq; fluat ad partẽ extrinſecam auris, aut ad locum emunctorium illi proximum, repercuſsiua autem poſſunt eſſe multa, ut patet ex iam dictis. Sicut in materia calida oleum roſaceum cum quarta parte aceti, aut oleum roſaceum cum tantũdem aceti, à quo acetum per decoctionem ſit reſolutũ. Et multa ex ſupraſcriptis in ſedatione doloris. Sed in cauſa frig. oleum amygdalatum amararũ, aut de ſpica, aut chamęmellinũ, & ſimilia nõ attractiua, ſed aliqualiter ſtiptica, primo conquaſſata cũ tantundem aceti, deinde bullita uſq; ad aceti conſumptionem. Et hæc applicentur per totum ſecundum aut tertium diem. Et poſt hoc tempus permiſcenda ſunt iuxta quartam intẽtionem repercuſsiua cum reſolutiuis & mollificantibus. Vnde in cauſa calida ſupraſcriptis addatur mucillago ſem. citoniorum, aut ſem. lini, aut fœnugræci, aut oleum amygdalarum dulcium. Et materia non exiſtente multæ caliditatis adeps anatis aut gallinæ. Et ex ualde bonis eſt mucillago ſem. maluauiſci, medulla cruris uituli butyrum, & ſint paucæ caliditatis. Et quanto magis proceditur uerſus ſtatum, multiplicẽtur hęc mollificatoria & reſolutiua, ita ut tranſacta ſexta uel ſeptima ponantur ſola reſolutiua & mollificantia, de quibus dictũ eſt, donec materia reſoluatur aut maturetur iuxta quintam intentionem. Et in toto curę proceſſu attendatur ſummopere ſedationi doloris, iuxta doctrinam ſuperius datam, eligendo, ſcilicet ex medicinis ſupraſcriptis, quæ magis uidẽtur conuenire, habendo reſpectum ad qualitatem materiæ & tempus ægritudinis & ad intentionem quam quæris. Et nota quòd auri imponenda non debent eſſe omnino humida etiam ſi imponãtur gratia ſedationis doloris, aut maturationis, quia complexio auris eſt ſiccisſima cuius conſeruationi cum ſiccis ſemper pro parte intendendum eſt. Et propterea Gal. 5. de ingen. ſan. reprobat medicum ponentem in aure nimis maturatiua, quib. communiter utimur in maturatione reliquorum apoſtematum. Et in maturando apoſtemate ualde calido, diachilon minus eſt ualde proprium, & proprie cũ oleo de alcanna, diachilon autem magnum utrunq; magis cõfert in maturando apoſtemate frigido. Ioan. Meſue. Emplaſtrum conferens ad maturandum & reſoluendum apoſtema auris cal. non multæ caliditatis. ℞. farinã hordei, decoque eã cũ rob & oleo chamæmellino. Aliud. ℞. farinæ fabarũ, fol. uiol. florum chamæmilæ, farinæ hordei, altheæ, meliloti, decoque cũ aqua & oleo chamęmillę, & rob, & ſuppone. Auicen. yſopi ceratum, cuius iuuamentum eſt ſublime, ad apoſtemata auris maturans & ſedãs dolorẽ. ℞. adipis gallinę, butyri ouini ſeu uaccini loti, ceræ citrinæ adipis caprini, mellis, olei de lilio, yſopi humidi, ana. partes equales, fiat ex iſtis ceratum & tepidum in aure mittatur, & hoc ualet in materia frigida, ſcilicet non uehementis frigiditatis etiam ſuppoſitũ & linitum in circuitu, & eſt expertum. Aliud eiuſdem, cœpæ album elixum & cum butyro contritum & ſuperpoſitum eſt proprium in cauſa, ſcilicet frigida. Cõfectio Raſis emplaſtri ſatis boni ad dolorem aurium apoſtemoſum apoſtemate mixto. ℞. bdellii, adipis caprini, ana. ʒ. 3. farinæ, fœnugræci, farinæ ſem. lini, radicis althææ, radicis lilii, an. ʒ. 5. chamæmillæ, meliloti, ana. ℥. 1. croci. ʒ. 1. uitellum unius oui cõficiatur ſic ę chamæmila, melilotum, radix althæę, radix lilii decoquantur in aqua bene uſq; dum decocta ſint, bdellium uero diſſoluatur in aqua decoctionis herbarum, & ex omnibus his fiat emplaſtrum addendo rob, olei ſeſamini ana. ℥. 2. butyri quod ſufficit. Et apud neceſsitatem addatur opii. ʒ. 2. & eſt mirabile. Et quãdoq; ponitur pro opio papaueris albi. ʒ. 6. Multa etiã dicta ſunt ſupra, in ſedatione doloris, quę ad hunc locum etiã accommodari poſſunt. Et memento quòd butyrum non habet aliquod ſibi compar in maturãdo apoſtema aurium, mollificando, reſoluendo, & ſedando dolorem, & proprie in corporibus teneris, maturato autem apoſtemate, intentio eſt ut rumpatur, & deinde curetur cura ulcerum, de quorum curatione agetur in cap. ſequenti. Si uero apoſt ema nõ fuerit in loco ualde profundo, & apte poſsit fieri, cum ſagitella ſcindatur. Vbi uero eſſet profundum, aut æger nollet incidi, rũpatur cum medicinis, & ex leuiter rumpentibus eſt cœpæ album coctum permixtum cum butyro & fermento, & ſi prædictis addatur allium coctum eſt efficacius, aut radix ireos decocta, & cœpe narciſci, ideſt lilii habentis florem albũ in giro, & in medio croceum, aut purpureum cum radice totũda ſicut bulbus, & ſemen nigrum & oblongũ coctũ cũ aqua & mixtum cum melle & oleo liliorum alborum & butyro, & eſt efficax ualde. His autem ſi addatur parum fimi colũbini efficitur præſtantius, &c. Sexta intentio eſt corrigere accidentia tam præſentia ſicut inſtantia uigiliarum, ſyncopim & ſimilia, quàm futura ſicut ſurditatem, &c. quorum curatio ex propriis cap. poſitis, & ponendis eſt perquirenda. Septima autem, ſcilicet debitum regimen eſt, ut aer inſpiratus declinet ad cal. frig. aut temperamentum ſecundum exigentiã materiæ facientis apoſtema & febris magnitudinem. Cauendum tamen eſt ne auris qualicunq; apoſtemate laboret, lædatur ab aere circũdante frigido, eſt enim frigidum inimicum omnibus neruoſis, & diæta ſit tenuis & declinans ad frigidũ in cauſa cal. & proprie apoſtemate. Caueat à uino & carnibus niſi in declinatione, comedat ptiſanam, hordeaceam, panem lotum, & olera frigida. Sed in cauſa frigida non apoſtemoſa, bibat aliquando parum uini ueteris, & diæta declinet ad cal. & ſic. Et ſi eſſet apoſtema frigidum aut non bibat uinũ, aut ſit ualde permixtum, & totum regimen declinet ad cal. aut ſit temperatum. Sit ſomnus communiter ſeptem horarum & non ſuper aure, ſcilicet dolẽte, niſi forte cum eſſet tempus eruptionis apoſtematis, aut eſſet ruptum quieſcat, & frictiones uicem ſuppleãt exercitii, procuret omnes euacuationes naturales, & ſit ſperans & gaudens, fugiat accidẽtia animi moleſta & exceſsiua. Si autẽ dolor cũ apoſtemate aut ſine eſſet in parte extrinſeca auris, aut prope aurẽ, nõ eſt neceſſaria tanta ſolicitudo in euacuatione, diuerſione, nec ibi competit repercuſsio, imo procedendum eſt cum mollificantibus & reſoluẽtibus, & reliquo regimine de quo ſupra.

Si autem dolor fuerit criticus, tres requiruntur intentiones,

nes,

nes. Prima, eſt criſim adiuuare. Secunda, accidẽtia corrigere. Tertia, eſt debitum regimen ordinare. Prima autem intẽtio quinq; modis cõpletur. Primus modus eſt debilitare inimicũ uirtutis, ſcilicet materiam, qui modus perficitur digerendo & euacuando, & hæc debent fieri ante criſim. Secundus modus eſt confortando uirtutem & membra principalia multiplicando ſanguinem & ſpiritum, qui eſt expeditus per criſim. Et hoc debet fieri ante criſim, in criſi, & poſt criſim exhibẽdo ea quę ſunt facilis digeſtionis & conuerſionis, boni chimi, paucarum ſuperfluitatum cauendum tamen eſt tẽpore criſis cum hæc exibentur, ne natura à criſi impediatur, & propterea eſt tutius huiuſmodi ante criſim exhibere. Tertius modus eſt præparando uiam ſicut mundificando aurem à cerumine, & ſuperfluitatibus in ipſa exiſtentibus ſicut mũdificamus inteſtina à fęcibus. Et hæc faciẽda ſunt ante criſim & etiam in criſi ſi expedit. Quartus modus eſt ſtimidãdo uirtutem expulſiuam, ſicut in criſi per inteſtina, ſupponimus ergo ſuppoſitorium aut clyſtere aliquod ſtimulãs expulſiuam. Sic & in propoſito ponetemus digitum in aure ſcalpẽdo aliquantulum, aut aliquod ſimile faciẽdo. Et hoc fieri debet ante criſim ſi tardauerit, & in criſi ſi poſtquam incepit ſit pigra & lenta. Quintus modus perficitur attrahendo materiam, ſicut in criſi per inteſtina fricamus hipochõdria, & illa, & quandoq; ſupponimus clyſtere attractiuum materiæ cuius criſim ſperamus. Sic in propoſito, ſcilicet fricamus quandoq; aurẽ & emplaſtra ſuperponimus attrahentia, & etiam uentoſa ſi expedierit. Sed cauẽda ſunt duo. Primum ne dolor nimis excreſcat. Secũdum ne materia extrahatur ſupra illud quod neceſſarium eſt, & operatio membri deſtruatur. Et propterea hæc attractiua ut plurimum ſint leuia & dolorem mitigantia ſicut euaporatoria facta cũ ſpõgiis & filtris, & emplaſtra potius dilatantia poros, quàm fortiter attrahentia niſi forte materia eſſet uenenoſa aut furioſa. Et ſi timeremus criſim impediri in his caſib. deberemus fortiter attrahere etiam cum uentoſis magis eligentes uitam hominis cum ſurditate, quã mortẽ. Si tamen propter huiuſmodi attrahentia dolor nimis excreſceret, ut ad ſyncopim deueniret, & huiuſmodi accidẽtia extrema hæc dimittendo procedamus cum ſupraſcriptis lenibus dilatantibus, & dolorem lenientibus potius eligentes ut ęger ui ęgritudinis moriatur, quàm quòd ipſum interimamus. Emplaſtra autem huiuſmodi & fomenta tã leuia quã fortia, ex ſupraſcriptis eligantur. Fermentum enim, galbanũ ammoniacum, ariſtolochia, radices lilii, & ſimilia ſunt de fortiter attrahentibus. Secunda intentio, ſcilicet accidentium correctio eſt, ut dolor modum excedens leniatur, non cum frigidis repercuſsiuis aut ſtupefacientibus, ſed cum mollificantibus, de quibus ſupra. Reliqua accidentia curentur ſecũdum quod oportet, criſim non impediendo. Regimen autẽ ſex rerum non naturalium iuxta tertiam intentionem eſt, ut aliter ordinentur ne criſim impediant, imo adiuuent, &c. Sit aer leuiter declinans ad cal. aut ad frigidum ſecundũ exigentiam cauſæ doloris. Vitet excellentiam in qualitatibus primis. Et ſit boni odoris mediocriter illuminatus. Caueat tempore criſis à cibo & potu, niſi quantum ſit expediens pro cuſtodia uirtutis. Et propterea ſi cibus eſt neceſſarius ſit paucus, boni chimi, paucarum ſuperfluitatum, facilis conuerſionis. Caueat à ſomno. Niſi quantũ eſt expediens pro cuſtodia uirtutis in hac criſi & cæteris, niſi in ea, quæ fit per ſudorem Euacuationes naturales ſpontaneas natura inuitante procuret. Non multum ſtimulet natura ipſa nõ inuitante ne ipſam à pugna diuertet. Quieſcat animo & corpore ne naturam à criſi diuertat. Si ergo ſit criſis euacuationis completa, bene eſt. Si uero incompleta ſuppleatur per illud quod aptius uidebitur. Si autem ſit criſis permutationis intendatur poſtea reſolutioni & maturationi, non autem repercuſsioni ſecundum quod dictũ fuit, & maturato apoſtemate rumpatur iuxta doctrinam ſuperiorem.

De ulcere aurium & ſanie. Cap. 36.

VLcus eſt ſolutio continui cum ſanie. Et dicitur cum ſanie ad differentiam uulneris, quod eſt ſolutio continui ſine ſanie, &c. Ex quo infert quòd ulcus eſt morbus in unitate, ſicut & quælibet ſolutio continui, & per conſequens eſt morbus communis tam ſimplicium, quã compoſitorum, ſicut & unitas natura cõmunis eſt utrorumq; complexio autẽ appropriatur ſimplicibus ſicut compoſitio organicis. Sanies autẽ deſcriptiua eſt ſuperfluitas quartę digeſtionis ex toto genere præter naturam. Et eſt duplex, ſcilicet laudabilis & illaudabilis. Prima habet quinq; bonas conditiones. Prima eſt enim alba, quia debet aſsimilari mẽbris radicalibus ſiue ſpermaticis, quæ concurrunt ad ipſius generationem. In ipſis enim principaliter fundatur calor innatus qui eſt inſtrumentum ipſorum ad ipſius generationem. Secũda lenis, ideſt uniformis in partibus ſuis, hæc enim arguit bonam proportionem uirtutis naturalis digerentis digeſtione quæ fit in nociuuo ad materiam digerendam, & propterea uniformiter patitur à calore digerente & non diuerſificatur in partem obedientem, & non obedientẽ, neq; in modo ſubſtantiæ, neq; in colore, neq; in reliquis.

Tertio æqualis, ideſt mediocris ſubſtantiæ non multũ ſubtilis aut craſſæ ſeruata proportione ad membrum in quo fit & ad humorem ex quo fit, non enim eſt dubium quòd in uero oſſe & chartilagine, & uniuerſaliter in membro quanto eſt denſioris ſubſtantiæ generatur ſanies ſubtilior, & ecõtra in carne & membris mollibus generatur ſanies craſsior, & ex humore craſsiori craſsior, & ex ſubtili ſubtilior. Quarto non debet eſſe multi fœtoris, ſed tamen aliqualiter, per hoc enim ſignificatur dominium coloris innati licet non abſoluatur ab extraneo, ideſt, putredinali. Iuxta ſententiam Auic. tertia, quarti cap. de iudiciis ſaniei. Pro cuius declaratione primo nota, quòd ad digeſtionem laudabilem quæ fit in iuuatiuo ſolum concurrit calor, ut naturalis, ſicut in digeſtione qua chilus ex cibo generatur, ſanguis ex chilo, humiditates ſecundæ ex ſanguine membrum aut pars membri ex humiditatibus ſecundis. Et econtrario in putrefactione concurrit calor ſolum, ut extraneus. Sed in digeſtione in nocitiuo qua exempli gratia generatur ſanies, concurrit calor partim ut naturalis, partim ut extraneus. In generatione ſaniei laudabilis concurrit magis ut naturalis. Sed in generatione ſaniei male fœtentis concurrit magis ut præternaturalis. Ex quo ſequitur, quòd inter aliqua media inter has concurrit æqualiter, ut naturalis & præternaturalis. Secundo nota quòd calor iſte de quo loquimur, eſt ille qui ſuſcipitur in materia ſanianda. Idem enim calor numero faciens ſaniem ex ſanguine, partim erit naturalis, partim extraneus & putredinalis, ut effectu comprobatur. Tertio nota, quòd non eſt inconueniens quòd calor membri in quo fit ſanies ſit omnino naturalis: Calor enim qui à membro ſuſcipitur in materia ſanianda eſt partim naturalis, partim extraneus, ſicut cum generatur ſanies ex ſanguine in concauitate uenarum in homine ſano non exercitato iuxta ſententiam Auic. ſumma de urinis. Sanus præterea non exercitatus mingit urinam ſicut ſaniem, & eſt ei euacuatio laudabilis, & propter hoc remouetur laſsitudo, quæ ei ex dimiſsione exercitii acciderat. Nota quarto non eſſe inconueniens eundem calorem numero in humido putrente eſſe præternaturalem omnino humido quod putrefit, & naturalem omnino uermi per putredinem ex illo humido generando, licet materia adæquata illius uermis non putrefiat. Quinto ſanies debet eſſe mediocris quantitatis non diminutæ neq; ſuperfluæ in relatione ad membrũ in quo fiet & ad quantitatem ulceris: ſanies enim poteſt eſſe laudabilis in colore, ſubſtantia & in ſingula cõditionum ſupraſcriptarũ & in pluribus ipſarum, bonum enim habet rationem finiti, malum uero infiniti, ſecundo ethicorum.

Cauſa ſaniei materialis eſt humor primus, & proprie ſanguis & humiditas ſecunda. Cauſa efficiens inſtrumentalis eſt calor innatus. Efficiens principalis eſt uis animæ digeſtiua. Finis ut paretur expulſioni materia. Et ſanies licet plurimũ reperiatur in ulceribus & exituris, reperitur quandoq; tamẽ in aure & aliis mẽbris abſq; ulcere & exitura, ſicut uidemus in quibuſdam multiplicari ſaniem in aure abſq; ulcere, & exitura, & per longum tempus, & hæc eſt ſanies generata in cõcauitate uenarum cerebri quæ expellitur ad aures per orificia uenarũ ad ipſas terminata, de qua Auic. 4. primi. cap. tertio. Vlcera auris duplicem recipiunt diſtinctionem, ſcilicet in particula patiente, & in ſe, à particula quidem patiẽte, nã quædam ſunt intrinſeca auri, quædam extrinſeca. Et quæ intrinſeca, quędam ſunt in cartilagine, quædam in miringa & neruo auditiuo, quædam in oſſe petroſo. Et hæc aliquando

ſunt

ſunt ſuperficialia, aliquãdo profunda, quæ aliquãdo propter ſui profunditatem poſſunt dici cauernæ & abſconſiones. In ſe autem diſtinguuntur, quia quædam ſunt munda, quædam ſordida, quædam uirulenta, quædam putrida, quædam corroſiua, quædam fiſtulæ, quædam cum apoſtemate, mala complexione, aut dolore, quædam ſine, quædam antiqua, quędam noua. Cauſæ ulcerum ſunt apoſtemata aut bothor, cum rumpuntur necnon humores acuti. Primo ſuperficialiter imprimentes, deinde paulatim ſe profundantes. Et ſimiliter cerumen aurium, & uermes, & res extrinſecæ cadentes in aures, aut ibidem natæ paulatim corrodentes aut putrefacientes. Et ſimiliter caſus, offenſio aut percuſsio uulnerantes aurem, ad uulnus enim ſequitur ulcus.

Signa. ulcera auris cognoſcunt ex ſanie inde egrediente. Verùm non eſt ſufficiens ſignum, cum iuxta ſuperius dicta poſsit ſanies à cerebro ad aurem ſanam deriuari, ſiue in cerebro ſano genita ſit, ſiue ſit ex apoſtemate in cerebro rupto profluens. Frequentius tamen deciditur ab ulcere auris ſiue ulcus illud ſit factum ex apoſtemate auris, ſiue nullo pręcedẽte apoſtemate. Inter quæ eſt differẽtia. Cum enim fluit ſanies ex apoſtemate rupto in cerebro aut in aure, primo ſanies in magna quantitate effunditur, deinde paulatim donec cõſumpta ſit & præceſſerunt ſigna apoſtematis auris aut cerebri, de quibus ſupra. Si autem ſanies genita ſit in cerebro ſano adeſt incolumitas cerebri, & auris, & illa ſanies fluit in primis plurib. diebus in magna quantitate, poſtea paulatim donec cõſumpta ſit, & poſtea aliquando iterum reaggregatur, & iterum fluit, imo ipſius uiolenta retentio facit uertiginẽ aut alias cerebri ægritudines. Si uero ſanies ſit ex ulcere facto in aure ex uulnere aut ex humore, aut ex aliis huiuſmodi paulatim corrodentibus, aut putrefaciẽtibus, illa ſanies paulatim incipit fluere, deinde ſicut ulcus excreſcit, ſanies augetur quouſq; ulcus ſit proximum conſolidationi, tunc enim incipit minui. Sed uera ſigna ulceris auris, ſunt dolor, ardor & punctio cum ſanie, & proprie apud tactum & immiſsionem alicuius acuti, & aliquãdo ſanguis ſimul cum ſanie egreditur. Cauſæ uero ulcerum ex ipſarum præceſsione declarantur. Si ulcera ſunt exterius, ſenſui ſubiacent. Si uero interius & ſint in neruo, adeſt aut præceſsit dolor intenſiuus. Et ſi ſint in oſſe cognoſcitur ex ſanie, quæ eſt ſubtilis. tendens in citrinum, & ex morbi antiquitate. Et ſi ſtilus poteſt immitti, certificaremur propter oſsis duritiem. Sed illud non eſt tutũ propter dolorem intenſiſsimum, niſi neruo corrupto aut eius cõplexione. Et quę profunda ſunt ſicut cauernę, ex multitudine eius quod egreditur, cognoſcuntur. Vlcera mũda cognoſcuntur ex ſanie laudabili. Sordida ex craſsitie cum multitudine eius quod egreditur. Virulenta ex ſubtilitate ſaniei putrida ex ſanie fœtente. Corroſiua quia aliquãdo poſt ſaniem egreditur ſanguis, fiſtulę ex diuturnitate ulceris & ſanie uirulẽta, & carne calloſa & magis ſolito indurata, &c.

Prognoſticum. Primum ulcera munda ſuperficialia faciles curantur, profunda autem peruenientia ad neruum conſolidata relinquunt nocumẽtum auditur. Secũdum. Vlcera prouenientia ad os raro uel nunquã curantur. Et ſimiliter fiſtulę profundæ. Tertium. Vlcera profunda corroſiua aut putrida frequenter ſunt pernicioſa, cum frequenter ſe profundent uſq; ad cerebrum.

CVm pus ab aure egreditur, hydromel tepidum multoties in una die in aure eſt diſtillandum. Deinde hoc medicamen optime faciens adhoc eſt immittendum. Quod recipit, ſarcocollam, aloem, & ſang. draconis, thus, corriam ferri, ziniar, ex eo in aceto diſſoluatur, & in aurẽ mittatur, & licinium melle illinitum in prædictis intingatur, & ſic inde mittatur. patiens itaq; hoc medicamine et hydromelle medicetur, donec ſanus ſit.

Diuiditur hoc cap. In duas partes. In prima ponit curam per mundificantia. In ſecunda ibi. Deinde hoc medicamen. Ponit curam per conſolidantia. In prima parte mundificat ulcus auris cum hydromelle, ſed debet eſſe paucæ quantitatis, ut. ℞. aquæ ℥. 4. & mellis ℥. 1. bulliant ſimul deſpumando uſq; ad conſumptionem tertiæ partis uel medietatis donec habeat aliqualiter tenacitatem & tepidum inſtilletur multoties, ſcilicet ſaltem quater in die naturali. In ſecũda parte ponit curam per conſolidantia deſcribens medicamen conuenientiſsimum adhoc. ℞. ſarcocollæ cal. in ſecundo & ſiccæ in primo, habens uirtutem conſolidandi & corrodendi carnẽ mortuam, & ſpecialem proprietatem habet ad ulcera auris, ita quòd ſi lichinium illinitum melle cum ſarcocolla puluerizata immitatur auri ſanioſæ, ſanat uſq; ad aliquod dies. ſecundo can. ſimplic. nono. ſecundo ponitur aloes calidum & ſiccum in fine ſecundi ualens in ulceribus difficilia conſolidationis. tertio eſt ſanguis drac. frigi. & ſicc. in tertio apud Serap. ſed apud Auic. in ſecundo multum ualens ad glutinandũ ulcera & uulnera, & contẽperat caliditatem aliorum: quarto ponit thus ſiue olibanum à monte Olibano dictum, calidũ in ſecundo, ſiccum in primo, conſolidans & habens proprietatem ad aurem & ſedans dolorẽ auris. Quinta ponitur ſquama ferri frig. & ſic. in tertio, & ſiccior omnibus ſquamis. Vltimo ponitur ziniar, ideſt, uiride æris, cal. & ſic. in quarto mũdans uulnera ſordida prohibens ambulatiua. Et potes ſic doſare. ℞. ſarcocollæ, aloes, ſanguinis draconis, thuris, ana. ℥. ſ. ſcoriæ ferri. ℈. 1. ziniar, gran. 6. diſſoluantur cum aceto non multum acuto, & eſt acetum frigidum & ſiccum prohibitiuũ putrefactionis, & ambulationis ulcerum, & ſit aggregatum mediocris, ſcilicet ſpiſsitudinis, & ex eo duæ, aut tres guttæ tepidæ in aurem diſtillentur, poſtea lichinium illitum in melle in prædicto puluere intingatur, & in foramine immittatur: hoc enim ad curam ulcerum ſufficienti hydromelle mundificando, & hoc mundificando & conſolidando, &c.

Pro cura ulcerum auris, & etiam reliquorũ ulcerum eſt in primis ſciendum, quòd medicinæ quibus frequenter indigemus in ulcerib. aliquando ſunt corroſiuæ, aliquando abſterſiue, aliquando carnis generatiuæ, aliquando conſolidatiuæ, aliquando cicatrizatiuæ. Medicina enim corroſiua eſt, cuius proprietas eſt ut conſequatur ex eius reſolutione & ulceratione, quod de ſubſtantia membri minuatur, ſicut flos ęris, & hæc cal. & ſic. in quarto. Sed medicina abſterſiua eſt cuius proprietas eſt, ut moueat humiditates uiſcoſas, & congelatas ab orificiis uenarum pororum in ſuperficie membri, ita ut elonget eas ab eo, & hæc eſt cal. & ſic. circa ſecundum gradum, cum quadam ſubſtantia ſubtili, ſicut mel. Medicina generatiua carnis eſt illa, cuius proprietas eſt ut conuertat ſanguinem ſuperuenientem uulneri in carnem, propterea quòd æquat complexionem eius & coagulat, & hæc eſt communiter ſic. in primo cum temperamento actiuarum, aut ſaltẽ proportione ipſarum ad membrum paucæ ſtipticitatis, paucę abſterſionis, ſicut thus. Conſolidatiua uero ſiue incarnatiua eſt quæ exiccat & inſpiſſat humiditatẽ ſtantem inter duas ſuperficies uulneris propinquas, ita ut conuertatur ad conglutinationem, & uiſcoſitatem, & adhæreat una earum alteri ſicut ſanguis draconis, & aloes, & hæc eſt ſicca communiter in ſecundo cum proportione actiuarum ad membrum cum ſtipticitate & uiſcoſitate abſq; abſterſione. Cicatrizatiua uero ſiue ſigillatiua eſt medicina quę exiccat ſuperficiem uulneris ita ut fiat cortex, & iſta communiter eſt ſic. in tertio cum ſtipticitate abſq; abſterſione & abſq; multa mordicatione, & eſt cum temperamẽto actiuarum ſicut cortex pini, licet quãdoq; caliditas ſuperflua exiccando per accidens faciat hanc operationem ſicut alumen & uitriolum.

Notandum ſecundo, quòd quia auris eſt membrum ualde ſiccum naturaliter in ulceribus eius competit medicina ſiccior, quàm in alio membro noſtri corporis aliorum paritate ſuppoſita, &c. Quãto enim membrum ulceratum aut lapſum ad humidũ eſt magis ſiccum naturaliter competit medicina intenſius ſicca quã in mẽbro naturaliter humido lapſo ęqualiter ad humidũ, iuxta Auic. quarta, quarti tractatu primo cap. de medicinis facientitibus naſci carnem. cuius ratio eſt, quia cũ nihil agat ultra gradũ proprium, & à proportione ęqualitatis aut minoris inæqualitatis non proueniat actio, non poterit medicina minus ſicca quàm ſit membrum, cui applicat ipſum exiccare. Cum hoc tamen tenendum eſt, quòd in corpore & membro humido naturaliter, ſed æqualiter præternaturaliter lapſo ad humidum, corpore naturaliter ſicco, potentius ſicca competunt quàm in corpore ſicco naturaliter, præternaturaliter lapſo ad humidum. Cuius ratio eſt, quia ubi eſt maior reſiſtentia maior requiritur potentia, &c. Sed

in

in corpore humido lapſo præternaturaliter ad humidum maior eſt reſiſtentia, cum exiccantibus reſiſtat humiditas naturalis & præternaturalis. In corpore autem ſicco reſiſtat tantum humiditas naturalis. Eſt autem inter hęc differētia, quia potentia rei inſequitur multitudinem formæ. Intentio autē habet attendi penes diſtantiam à non gradu. Nunc autem reducendo ad actum practicum poſſumus in corpore ſicco approximare intenſius ſicca ſicut ariſtolochiam, ſed in pauca quantitate, & in corpore humido poſſumus approximare remiſsius ſicca, ſicut thus & in multa quantitate. Contra tamen hanc determinationem ſunt difficiles inſtātiæ quas nūc theoricis dimitto. His itaq; præmiſsis, primo ponā curam ſaniei auris uenientis à cerebro ad aurem abſq; ulcere auris, ſecundo ponam curam ulcerum auris. Pro curatione primæ diſpoſitionis quatuor exiguntur intentiones. Prima eſt euacuatio, & proprie à cerebro perficienda cum phlebotomia & aliis generibus euacuationum ſecundum quam dictū fuit in capitulo præcedenti. Secunda eſt diuerſio & proprie à cerebro cum caputpurgiis & gargariſmatibus multoties iteratis, de quibus in multis capit. dictum eſt. Tertia eſt cerebri confortatio ne talem materiam multiplicet, quapropter cōfortetur eius digeſtiua, & expulſiua cum interius ſumptis odoratis & capiti applicitis. Vt in cauſa frig. diamuſcum, & diambra, & ſimilia. Et in calida ſaccharum roſ. cum paucis ſpecieb. diamuſci, aut pliris arcoticon. Odorata autem in cauſa frigida ſunt ſicut nigella torrefacta aut puluis ireos. Quibus poteſt addi parū muſci, ambrę, gariophili, aut gallię muſcatæ, & ſimilia. Et in cauſa calida odorentur roſæ, & poma artificialia, quorum præceſsit rememoratio in cap. de catarrho. Applicita autem capiti ſunt ſicut lotiones ex lixiuio facto ex cinere ſtipitum caulium, in quo bullierit bachara ſcena, & ſtœcas arabicum, & proprie in cauſa frigida. Sed in cauſa calida, aut non lauetur caput, aut cum lixiuio paucisſimæ acuitatis in quo bullierint roſ. & bachara, & applicentur capiti ſacculi ex milio torrefactu, ſale, corticibus citri, maiorana, gariophilis, uernice, gallia muſcata. &c. Et in calida, ex roſis & ſandaraca, & his non conferentibus fiat cauterium actuale in commiſſura coronali, iuxta doctrinam in multis capositam. Quarta intentio eſt auris mundificatio & confortatio, non autem ſtipticatio, imo potius prohibitio ipſius ab ulceratione lauando ipſam cum uino decoctionis mellis & roſarum, & ſi timeretur ulceratio inſtillentur duæ aut tres guttæ ſief, memithæ, cum pauco aceti, & ſimilibus. Et ſi timeretur obturatio, mundificetur cum tentis, & ex cotto, & aliquando oleum amygdalarum amararum inſtilletur. Cura ulcerum auris ſi munda fuerit & in corpore mundo, præter correctionem accidentium & regimen uitæ, duas tamen exigit intentiones curatiuas. Prima eſt ulceris mundificatio, ſecunda conſolidatio, quæ qualiter debeant perfici, apparet in textu, & ex dicendis clarius apparebit. Si uero ulcus auris fuerit cum mala complexione, apoſtemate, aut dolore uehementi, principalius eſt intendendum curationi illorum non neglecta cura ulceris, qualiter autem curentur, patet ex dictis in præcedenti capitulo. Cura uero ulcerum auris malignorum, ſ. putridorum, corroſiuorum, fiſtularum cum corruptione oſsis octo exigit intentiones curatiuas. Prima euacuat. ſecunda diuertit. tertia fluxum intercipit. quarta ſubſtātiam corruptam, ſcilicet putridam corroſam, aut induratam, aut aliter infectam remouet, quinta mundificat, ſexta ſubſtātiam deperditam generat tandem cicatrizans, ſeptima accidentia corrigit, octaua ordinat debitum regimen. Euacuatio autem iuxta primam intentionem completur phlebotomia ſi oportuerit, & aliis euacuationibus integratis ex minoratione, digeſtione, eradicatione, etiā iteratis ſi oportuerit iuxta doctrinam præcedentis capituli. Sed attende ꝙ digeſtiua debent rectificare membra, & proprie cerebrum ipſius malas diſpoſitiones corrigendo & ipſum confortando, ut fiat minera humorum laudabilium, debent etiam corrigere humores præparandu ipſos euacuationi, aut ad benignum reducendo, ipſorum nanque malitia in quali aut in quanto multum impedit curationem ulcerum.

Secunda intentio, ſcilicet, diuerſio perficitur cum his quę dicta ſunt in pręcedenti capitulo, ex diuertētibus ad propinqua, imo forte pro parte eradicātibus materiam malignam aurium, eſt phlebotomia uenarum quæ ſunt poſt aures.

Tertia intentio, ſcilicet, fluxus interceptio perficitur approximando repercuſsiua & confortantia circa aurem, oleū roſ. rude, id eſt, factū ex oleo omphacino, & roſis ſyluestrib. albis, cui ſi opus eſt addatur acetum, & bolum armenū, aut terra ſigillata, aut alia huiuſmodi. Quarta intentio, ſcilicet, ſubſtantiæ corruptæ remotio perficitur inſtillādo in aurem unguentum ægyptiacum diſſolutum cum pauco aceti aut uini, eſt enim mirabile. Et fortius iſto ubi eſſet multum de ſubſtantia corrupta, & cum quadam ſenſus obtuſione. ℞. uiridis æris, aluminis, mellis, añ. diſſoluantur cū pauco aceti. Aliud. ℞. floris æris, tubel æris, id eſt, ſquamæ æris, añ. ℥. 2. ſucci porri, mellis, añ. ℥. 1. vrinę puræ, quantum ſufficit, terantur uſq; dum fiant ſicut mel, lichinium melle inūctum, deinde uitriolo ſubtiliſsimo puluerizato linitum, & in aure impoſitum optime ualet ad remouendum carnem putridam & calloſam, & ad ſquamandum os ſi ad ipſum peruenire poſsit. Non eſt tamen credendum ꝙ ad ipſum perueniat propter tortuoſitatem foraminis. Et uiride æs ſimiliter applicitum eſſet conueniens, & fortius remouēs carnes corruptas & calloſas, quas attingit. Sed ſi caro corrupta eſſet in profūdo, & aut os ſquamatione indigeret, eſſet melius huiuſmodi in forma liquida inſtillando applicare, ſicut diſſoluendo alumen aut uitriolū, aut uiride æris in aceto, & ex eo tepido duas aut tres guttas inſtillare, aut aliquam ex medicinis ſupraſcriptis. Sed eſto memor non frequentare iſta acuta, ſufficit enim iſtorum inſtillatio bis in die, & cum tu comprehendis eſcaram uerisſimiliter factam ex horum impoſitione eo ꝙ neque uirtus, neque ſanies egreditur ſecundum ꝙ cōſueuit dimitte huiuſmodi acuta, & ſi dolor eſt, infunde lac tepidum. Et ſi non eſt dolor, hydromel quouſque eſcara remoueatur, qua exiſtente, quod comprehendens in eo quod egreditur aut quia forte mundificando cum cotto inuenies ipſam, aut partem eius in extremitate cotti. poſtea procede ad quintam intentionem, ſcilicet, ad mūdificationem, aut ſi forte cum lacte aut hydromelle iam dicto ſit facta mundificatio, procede ad ſextam, ſ. partis deperditæ reſtaurationem, ſecundo attende in horum acutorum approximatione, vt incipias à leuioribus ſicut ab alumine diſſoluto cum aceto aut oxymelle, deinde hoc non ſufficiente, ad miniſtres unguentum ægyptiacum, deinde uenias ad alia fortiora gradatim aſcendendo. Auic. tñ ponit curam quorundam medicorum qui obturant foramen auris optime, vt ſanies non poſsit exire, & faciunt eum dormire ſupra contrariam partem ut ſanies retenta deſcendat ad carnē glandoſam, quæ eſt in profundo auris, ut ibidem retenta tumefiat locus ille quem tumefactum ſcindunt, deinde curant mundificando cum his quæ neceſſaria ſunt. Non conſulo tñ ut facias hoc, quia forte ſanies retenta poſſet putrefacere neruum auditiuum & duram matrem. Sed ſi natura materiā ad illas, ſcilicet partes, glandoſas quæ ſunt ſub aure deriuauerit, & ille locus intumuerit materia ſuppurata, & etiā ante perfectam maturationem incide, & cura deinceps illud ulcus ſm quod oportet, quia facilius, poſtea ulcus auris conſolidabitur. Poſtea eſt neceſſaria tibi quinta intentio, ſcilicet, mundificatio, uel propter remotionem eſcaræ nō cum in his caſibus eſt remouenda eſcara cum putrefactiuis, uel ſi remota eſcara non appareat locus mūdificatus propter multitudinem eius quod egreditur aut ipſius malitiam, hæc perficienda eſt cum hydromelle, aut uino bullito cum melle, aut oxymelle ſimplici, aut ſcyllitico ſi ſanies fuerit craſsior & uiſcoſior, quæ poſſunt immitti per ſiringam, aut cum catathir ſi uolumus ut cum fortitudine impellatur ad profundum, ſic enim melius lauat. Poſtea procedatur ad ſextam intentionem, ſcilicet, partis deperditæ reſtaurationem, & tandem ad cicatrizationem quæ perficienda eſt cum his quæ ſunt mediocris exiccationis ſine multa mordicatione, ſicut olibanum aut cortex eius diſſolutus cum uino, aut ſarcocolla & olibanum ſolutū in uino & melle pauco, & eſt expertum. Similiter myrrha & aloe diſſoluta in uino, & ſandaraca in hoc eſt mirabilis, & proprie trita cum uino & melle, & inſtillata, & immiſſa cum lichinio. Ex conſolidantibus autem ſiue cicatrizantibus eſt licium cum ſief memithæ. Similiter ſang. drach. ſief memithæ, ſarcocollę, myrrhæ, aloe, ſpumæ maris, corticis olibani, aluminis uſti, ana. ℥. 1.

terantur contritione ultima cum melle & uino, uſque dum fiat in termino mellis fluentis & diſtilla & utere cum lichinio. mundificat, cicatrizat, & ſubſtantiam deperditam reſtaurat. Et ad hanc intantionem eſt medicamen Raſis poſitum in litera, & ſuperius declaratum. Ioan. Serapionis modus confectionis ſcoriæ ferri, cuius iuuamentum eſt ſublime ad exiccandum & conſolidandum. Accipe ſcoriam ferri, laua eam cum aceto forti, poſtquam triueris eam uehementer deinde ſiccetur ſuper latere calido, poſtea iterum tere, & laua cum aceto & exicca, & fiat hoc ſepties donec fiat puluis ſubtilis, decoquatur poſtea cum aceto decoctione uehementi uſque dum habet mellis ſpiſsitudinem, & diſtilletur ex eo in aure, aut intromittatur cum lichinio. Et ſi uolueris hoc medicamen eſſe magis abſterſiuum adde modicum mellis. Septima autem intentio, ſcilicet, accidentium correctio eſt, vt corrigatur dolor & ſurditas, & alia ſm quod dictum fuit, & dicetur in capit. ſequentibus. Octaua intentio, ſcilicet regimen uitę eſt vt aer decliner ad ſic. cum temperamēto actiuarum. Et cibus & potus ſimiliter minuantur, & proprie dum timemus fluxum humorum ad locum, & dum intendimus minorationem & mundificationem ulceris iuxta tertiam, & quartā & quintam intentionem. Cum autem uolumus iuxta ſextam intentionem partem deperditam reſtaurare cibo abundantiori utatur, & ſemper ſit boni chimi, facilis digeſtionis, paucarum ſuperfluitatum, declinans ad ſiccum non uaporatiuus, dormiat ſuper aure contraria immediate cum impoſita ſunt medicamina, deinde tranſactis duabus aut tribus horis dormiat ſuper aure ægra, procuret omnea euacuationes naturales & proprie mūdificationes capitis per os & nares quieſcat corpore & animo. Si uero ulcus non ſit putridum aut corroſiuum, neque fiſtula, neque cum oſſe aut alia ſubſtantia corrupta, ſed ſit uirulentum aut ſordidum ſolum exiguntur ſeptem ex intentionibus ſupraſcriptis, non enim requiritur quarta quæ eſt ſubſtantiæ corruptæ remotio: Illæ autem intentiones perficiuntur ſuper hoc, attendendo, ſcilicet, quòd uirulentum indiget multa exiccatione, pauca abſterſione. Econtrario ſordidum multa abſterſione, & non tanta exiccatione ſicut oxymelle ſcyllitico, & ſimilibus.

De ſonitu & tinnitu. Cap. 37.

Circa rubricam eſt ſciēdum quòd reperiuntur iſti termini apud autores ſonitus, tonitus, tinnitus, & ſibilū, qui aliquando ſignificant ſonos, .i. quando corruptionem auditus. Sed ſecūdo modo hic accipitur ſonitus ſiue tinnitus: de ſonitu enim primo modo ſumpto qui diffinitiue eſt qualitas, de tartia ſpecia qualitatis per ſe primo perceptilis ab auditu cauſata in aere, ſcilicet, moto à duobus corporibus duris & planis, aut ab aliquo eorum uicem gerente, ordinata ad ſecundum aliquid, non eſt hic ſermo. Sonitus autē eſt terminus communis ad alios tres importans quancunq; huiuſmodi diſpoſitionem corruptam auditus. Tonitus ſignificat corruptionem auditus qua apprehenditur ſonus grauis & fortis. Per ſibilum autem corrupte apprehenditur ſonus acutus. Sed per tinnitum ſonus medius inter hos ſicut ſonus pluuiarum & foliorum arborum, & huiuſmodi. Eſt autē hæc diſpoſitio dicta uocabulo generali ſonitus, deſcriptiue, auditus corruptio in qua apparet homini audire ſonum aliquē ex motu facto in aere exterius, qui eſt interius in miringa auditus, ſicut enim motus & inundatio in aere exteriori, ſcilicet, cum ſpeciebus ſoni repræſentant ſonum qui eſt & apparet exterius. Sic etiam motus & inundatio in aere interiori repræſentat ſonum, qui apparet exterius propter conſuetudinem percipiēdi illos ſonos qui ſunt exterius & apud Auic. eius comparatio ad auditum eſt ſicut comparatio imaginationum ad uiſum. Sicut enim ex uapore aut alia re non peruia coram cryſtallino apparet homini, quòd uideat aliquod obiectum exterius. Ita ex inundatione aeris interioris propter uapores effuſos ad aurem, apparet homini, quòd audiat aliquem ſonum exterius qui non eſt. Ex quo infertur, quòd hæc diſpoſitio dum eſt præter naturam, eſt accidens alicuius morbi, licet etiam poſſit dici morbus cum immediate impediat operationem ſenſus communis ſiue imaginatiuæ. Eſt autem hæc operatio corrupta duplex. Vna ſcilicet, non comparata ad nocumentum quæ prouenit ex bonitate auditus in aure etiam temperata, ſicut quando apprehenditur ſonitus uaporis ſubtilis, à quo auris nunquam denudatur quantumcunq; ſana, ac ſi ſonus ille eſſet exterius: hæc enim eſt actio corrupta cum apprehēdit ſonum eſſe exterius, qui non eſt, non autem eſt corrupte læſa, cum illic nulla ſit læſio in aliqua materia auris neq; in ſpiritibus, neq; per eſſentiam, neq; per cōitatem. Eſt autem alia actio corrupta auditus, quę etiam eſt corrupte læſa, quia eſt cum nocumento auris de qua eſt ſermo impræſentiarum. Comprehēſio autem ſonitus minimi exiſtentis in aere, à quo aer quantumcūque quietus non denudatur quæ fit ab aure optimi auditus, & non ab aure obtuſi auditus non eſt operatio corrupta neque corrupte læſa. Licet hæc actio in aure debili, acuti auditus ſit diminuta per intenſionē, & ſi ſenſerit uaporē minimū facientē opinari ſonum eſſe exterius, erit non ſolum per intenſionē læſa, ſed etiam corrupte læſa. loquamur autem hic de actione corrupte læſa, hæc enim curatione indiget, &c.

Cauſa huius eſt duplex. Vna ſumpta ex parte auditiuæ uirtutis. Altera ex parte obiecti & cauſarum mouētium. Et per uirtutem auditiuam intelligo potentiam animæ cum inſtrumentis ſuis. Auditus ergo aliquando eſt nimis acutus propter malam diſpoſitionem organi, & reliquorum inſtrumentorum, ut ſentiat quemcunq; minimū ſonum ut uaporis exiſtentis in aure, aut minimum ſonum exiſtentē in medio exteriori per quē homo turbatur, & à melioribus operationibus impeditur. Et hoc prouenit aut ex diſpoſitione foraminis, ſicut qn̄ foramen auris eſt nimis largum, aut nō debite tortuoſum, quapropter inundatio ſonora non debite modificatur, aut eſt miringæ auditus cū eſt nimis tenuis, & aer ſtās nimis ſubtilis. Cū enim ad ſonum percipiendū ſit neceſſarius motus & aeris inundatio, ſi cauſa ſoni ſit exterius uterque aer interior & exterior mouetur. Si uero cauſa ſoni ſit interius, tantum aer intrinſecus mouetur. Requiritur enim ad quemcunq; ſonum percipiendum medium intrinſecū motus ipſius aeris medii intrinſeci, qui aer ſi ſit tenuis & ſubtilis à quocūque minimo vapore mouetur, cuius motus & inūdatio perueniens ad neruū auditiuū, eſt cauſa perceptionis motus ſiue ſoni. Aut tertio, quia neruus auditiuus eſt texturæ nimis tenuis & naturali hum. ſiue conuenienti priuatus, quare factus debilis patitur à qualiber inundatione aeris extrinſeci & minima: primum autem, ſ. latitudo foraminis & non debita tortuoſitas eſt à generatione, cui non eſt cura. ſm & tertium poteſt eſſe à generatione, & etiam ex tēpore ſicut frequenter accidit conualeſcentibus, & his qui nimis abſtinēt, humido reſoluto & aere intrinſeco ſubtiliato. Quapropter deficit humiditas naturalis ſenſum aliqualiter obtundens. Et textura facta ex rariori debito, quapropter facilius patitur, & aer intrinſecus ſubtiliatus ex omni cauſa mouetur. Aliquando prouenit ex ſpiritibus nimis ſubtilibus, & ex cōplexione in corpore illo nimis ad ſiccū declinante, quapropter neruus auditiuus factus debilis patitur à quacunque minima inundatione aeris intrinſeci, ſed ſicut patitur debilis calor & frigus à quacunque minima cauſa calefaciente & infrigidante, ſic aer intrinſecus à quocunque minimo uapore mouetur. Et foramine auris exiſtente lato aut non debite tortuoſo omnis minima inundatio aeris extrinſeci communicatur aeri intrinſeco, qui aer extrinſecus contiguatur pelliculæ continenti aerem intrinſecum contiguum neruo auditiuo. Et ille aer interior apud Auicennam, eſt uapor effuſus in concauitate illa. Sed ex cauſis contrariis fit auditus obtuſus, ex parte autem obiecti & cauſarum mouentium. Cauſæ huiuſmodi corruptionis auditus ſunt uentoſitas & uapores craſsi aut multi, qui propter ſuam craſsitiem aut multitudinem non ſolum mouerent aerem inſtantem ſubtilem, ſed etiam craſſum. Hæc autem uentoſitas & uapores quandoq; fiunt in aure ex humore, ſcilicet, ibidem exiſtente in hos uapores & uentoſitatem reſoluto. quandoq; ex apoſtemate, quod in aure ſuppuratur multis uaporib. à materia dum ſuppuratur reſolutis mouentibus aerem connaturalem, & conſequatur neruum auditiuum. Quandoque uero hi uapores ſunt auri aliunde communicati, aut forte & humores, quæ communicatio quandoque eſt à toto, ſicut in febrib. & proprie in principio paroxyſmorum uaporibus interius retentis, & non exhalantibus, etiam ſicut in chriſi, & proprie per uomitum à materia agitata, uapores, ſcilicet,

cet,

cet, reſoluti perueniunt ad aurem. Et ſicut in uehemẽti ſame calore conuerſu circa humid. & eas in uapores cõuertente, & ſicut aliquando retentis fluxib. conſuetis, uapores, & materia ad cerebrum & aures deriuantur, & ſunt cauſa ſonitua auris & ſurditatis, ſicut contra, fluxus uentris aliquando liberat à ſurditate, iuxta aphoriſ. 57. quartæ particulæ. Quibuſcunque aures ſurdeſcũt in ſebribus, his ſolutio ſuperueniẽs, aut ſanguis de naribus fluens, aut uenter turbatus ſoluit ęgritudinem. Quandoque uero hi uapores & etiam humores ad aures delati ſunt per communitatem à membro particulari, & maxime à cerebro. Materia enim ſuperflua & uapores in cerebro congeſti, aut aliunde ad cerebrum deriuati facile auribus communicantur, & proprie per quintum par neruorum cerebri, aut per uenas & arterias à cerebro ad aures uenient. Aliquando communicatio fit à ſtomacho, aliquã do à matrice, & ſic de cæteris membris, &c. Cauſæ autẽ primitiuæ ſunt ſicut aer frigidus retinẽs uapores, aut aliquæ medicinæ quarum proprietas eſt, ut retineantur uapores & uẽtoſitates in partibus cerebri. Et ſicut uentus aurem ingrediens. Similiter cibi & potus uaporoſi & proprie ebrietas & nauſeatiua ſatietas. Et ſimiliter ſomnus ſuperfluus, & proprie meridianus aures & caput replendo & maxime poſt crapulas, & ſimiliter retentio euacuationum conſuetarũ, & maxime per os & nares, & exercitium forte conuertens humidum in multos uapores, qui ad cerebrum & aures deferuntur. Et inter accidentia animi ira poteſt eſſe cauſa huius corruptionis auditus. Similiter cauſæ primitiuæ extraneæ, ſicut caſus, percuſsio & offenſio adueniens auri & capiti mouẽdo ſpiritus & uapores fortiter & inordinate, licet ſint magis cauſa uertiginis.

Signa: ſonitus cognoſcitur ex relatu ægri. Et ſi fit propter fortitudinem auditus cognoſcitur per carentiam omnium cauſarum præternaturalium, & ex perfectione operationis auditiuæ. Et quia non læditur à mediocribus ſonis, imo non niſi à fortibus & excellentibus. Si uero fit ex acuitate auditus abſque fortitudine, cognoſcitur per carentiam uentoſitatis uaporum craſſorum & repletionis, & læditur à mediocrib. ſonis, ſed excellentes tolerare non poteſt. Et ſi eſt ex latitud.ne foraminis aut paucitate tortuoſitatis illud ſenſui ſubiacet aſpiciendo in aurem. Et eſt à generatione contracta. Et ſi eſt a tenuitate miringæ, ſubtilitate aeris ſtantis & ſpirituum, raritate texturæ, & humidi ſuperflua exiccatione cognoſcitur, quia deterius ſe habet ex uigiliis, exercitio & abſtinentia, & contrariis diſpoſitionib. melius ſe habet. Et ſi hæ cauſę fuerint a generatione ſemper ſic ſe habebunt. Et ſecundum plurimum eius complexio declinat ad ſiccum: & ſi ſunt ex tempore hoc nocumentum ſibi euenit poſt pręceſsionem alicuius diſpoſitionis ægritudinalis in qua forte nunc eſt cõualeſcens, aut poſt præceſsionem alicuius diſpoſitionis netiſimiliter ſubtilantis & exiccantis. Signa uero cauſarum corruptionis auditus, quæ ſumuntur ab obiecto & cauſis imprimentibus ſunt ſigna multitudinis uaporum, uentoſitatum & repletionis, & abundantia cauſarum acuitatis auditus, de quibus ſermo præceſsit. Sed quòd ſit per eſſentiam in aure aut in cerebro cognoſcitur, quia ſonitus eſt fere continuus, per communitatem uero, quia eſt interpolatus, & excreſcit cum cremento diſpoſitionum à quibus pendet, & decreſcit cum earum decremento, & ſi ex uentoſitate exiſtente in aure ſonitus eſt clarior, eſtq; auris ſine grauitate. Si uero in aure ſit præſentia humoris, qui continuo in uentoſitatem reſoluatur eſt grauitas in aure & diminutio auditus, & fortaſſe ſonus non ita eſt clarus. Si uero ſit ex apoſtemate quod ſuppuratur in aure, adſunt ſigna apoſtematis, & maturationis eius, & ſonitus eſt magis confuſus, & ſi fit cum communitate cerebri, adſunt nocumenta cerebri, ſcilicet, dolor aut grauitas & nocumentorum pluribus ſenſibus communicatur ſecundum plurimum. Verum autem ſit per communitatem à toto, aut à membro particulari, & quòd ſit membrum communicans cognoſcitur per nocumentum totius, aut illius membri per cuius nocumentum uel nocumenti augmentum augetur ſonitus, & per cuius decrementum decreſcit. Cognoſcitur autem utrum uentoſitas ſit in aure aut cerebro, uel cõmunicetur ab inferiorib. per formam & modum ipſius uentoſitatis. Si enim appareat ſonitus aſcendens, tunc generatur in inferioribus & ad ſuperiora eleuatur. Si uero apparet ſonus circumuolutus & quaſi reflexus in ſeipſo, tunc fit in aure & cerebro. Sibilus autem ſignificat uentoſitatem paucam cum impetu motam. Tonitus autem uentoſitatem multam & craſſam cum impetu motam. Tinnitus autem qui inter hos medius eſt diſpoſitionem ſiue cauſam mediam ſignificat. Cauſæ autem priuatiuæ ex earum præceſsione cognoſcuntur &c.

Prognoſticum. Corruptio auditus natiua ſecundum plurimum non eſt corrigibilis. Chronica & antiqua difficulter corrigitur. Recens autem ſecundum plurimum facile corrigitur. Pro declaratione dictorum quærenda ſunt aliqua. Primum. Nunquid ſicut auditus læditur per intenſionem, Ita & uiſus & quæcunque alia operatio animalis poſsit lędi per intenſionem. Ad quod dicitur quòd ſtante fortitudine uirtutis nulla iſtarum poteſt lædi per intenſionem. Sed cum debilitate uirtutis bene poſſunt lædi per intenſionem, ut ſupra declaratum fuit de auditiua. Debilitas autem & fortitudo uirtutis ex reſiſtentia parua uel multa excellentib. ſenſibilib. arguitur, ſecus autem in appetitiua & ſimilib. poſſunt enim lædi per intenſionem etiam cum fortitudine ipſarum, poteſt enim appetitiua magis appetere quàm uirtuti digeſtiuæ cõueniat aut nutritiuę, in quas ordinatur, ſed non poteſt uiſiua nec auditiua melius aut acutius uidere aut audire quàm conueniat ſenſui communi aut cogitatiuæ aut intellectui in quas ordinatur. Secundum dubium utrum aer connaturalis intrinſecus permutetur uel ſemper ſic permaneat in corpore naturaliter diſpoſito. Ad quod dicendum quòd aer ille cõnaturalis nõ eſt de genere aeris extrinſeci, ſed eſt uapor qui propter finem à natura ibidem genitus eſt, & reſolutionem recipit & reſtaurationem ſicut & ſpiritus. Tertium dubiũ, nunquid ad percipiendum ſonum præter motum aeris extrinſeci & intrinſeci requirantur ſpecies repræſentatiuæ ſoni, ſicut ad uidendum requiruntur ſpecies coloris. Ad quod dicendum, quòd præter motum duplicis aeris iam dicti requiruntur etiam ſpecies ſoni, aliter non uideretur cur magis ex motu aeris deberet reputari ſonus acutus quàm grauis, nec diſtinguerentur uarii concentus & harmoniæ quæ ſentiuntur in cantu. Neque valet inſtantia quorũdam dicentium non ſemper requiri motum vtriuſque aeris cum non videatur veriſimile in ſonitu bombardæ totum aerem orbiculariter per diſtantiam centum miliariorum moueri. Et ſecũdo quia duo ſoni aut plures non poſſunt orbiculariter mouere aerem medium, quia vnda vnius aeris moti per vnum ſonum diſtantem ab alio impedit vndam alterius ſoni &c. Quapropter auris exiſtens in medio, aut non audiret aliquem iſtorum ſonorum ſi ſint æque potentes, aut audiret ſolum potentiorem. Ad hoc reſpondetur quòd motus huius aeris non eſt niſi quidam tremor ipſius, hoc autem poteſt fieri ſi ſonus ſit ualde magnus, & ad ualde longam diſtantiam.

Semper enim cæteris paribus quãtitas aeris moti eſt proportionata ſono mouenti, & etiam ſi aer inundaret orbiculariter poteſt una unda alteram ſuperæquitare. Contra aer per vnum ſonum, exempli gratia, mouetur orbiculariter in quocunque puncto ad diſtantiam. 10. miliariorum, ergo ſi per alium ſonum idem aer vel pars eius mouebitur orbiculariter ad oppoſitas differentias erit neceſſarium, aut vnam vndam alteram impedire, aut dari penetrationem corporũ, nec poterit vna vnda alteram ſuperæquitare. Ad ſecundum reſpondetur, quòd quia motus aeris eſt quidam tremor, non ſeſe taliter impediunt, vt exiſtens in medio non poſsit audire utrunque ſonum, fortis tamen inſtantia eſt contra dicentes non ſemper requiri motum vtriuſque aeris, ſed ſolũ ſpecies ſufficere. Si enim ſic eſſet ſequeretur quòd ſonus æque cito audiretur ab aure multum diſtante ſicut ab aure parum diſtante, nam immediate cum eſt ſonus in aere propinquo rei ſonanti ſpecies illius ſoni intentionales cum multiplicentur ſine reſiſtentia multiplicantur ſubito, & per conſequens æque cito ad locum diſtantem ſicut propinquum. ſic etiam per hanc cauſam ſpecies coloris ſubito multiplicantur, hæc etiam opinio de motu utriuſque aeris eſt conformis dictis Ariſtotelis, Auic. Galeni, & cæterorum qui ſunt inter philoſophos præſtantiores &c.

HAec fortaſſe quandoq; contingunt ex ſubtilitate ſenſus auditus, & eius claritate, cuius ſignum eſt quod in tempore famis augetur & in hora ſatietatis & ebrietatis minuitur, quæ propria nõ indiget cura, niſi ſuperfluitatem obtineat. Tunc enim de opio diſſoluto in oleo immittendum eſt quantum duo grana hordei ponderant. Si autem hæc cum grauedine capitis, & auditu debilitato affuerint, oleum de ſemine raphani, et oleũ de amygdalis amaris, & oleum roſ. in quo caſtoreum fuit reſolutum ſunt immittenda. Auris quoq; ſuper uaporem aquæ in qua ſamſucus, ſtœcas arabicũ, abſynthium, mentaſtrum, origanum cocta ſunt ponenda eſt. Et uenter multoties ex pilulis cochiis eſt ſoluendus. Et cibaria minuenda. Et uinum dimittendum.

Diuiditur præſens capitulum iu partes duas. In prima ponit curam ſonitus ea acuitate auditus. Io ſecunda ibi. Si aũt hoc cum grauedine. Ponit curam ſonitus cum debilitate auditus. Quæ dicit in prima parte nota ſunt ea ſuperius dictis. Sed hoc nota ſicut dictum fuit, quòd duplex eſt ſonitus ex acuitate. Vnus cum fortitudine virtutis auditiuæ, qui nullo modo curatioue indiget, eſt enim cum auris temperaméto. Alter autem ſonitus ea acuitate auditus cum debilitate virtutis auditiuæ, quæ cogooſcitur, quia læditur á ſonis etiá mediocribns, curatione indiget, non tamen niſi dum ſuperfluit, qnia eius curatio nó eſt niſi ſtupefactio & ſenſus diminutio, & præterea niſi ſuperfluat non curetur ſaltem cum ſtupefacientibus. Sed vbi ſuperfluerit etiam cum ſtupefacientibus curetur, ſicut cum duobus granis opij diſſolutis cũ. ℥. ʒ. olei roſacei, de quo tres guttæ inſtillentur iuxta textum. Quæ dicit in ſecunda parte etiam nota ſunt. Oleum de ſemine raphani, & de amygdalis, ſcilicet amaris ſingularem proprietaté habent in reſoluendo ventoſitatem auris & cõfortando eá. Caſtoreum vero eſt reſolutiuum forte ſua caliditate vehementi, de quo Auic. ſcribit ſecundo canone, cõfert ſurditati frigidæ, nec eſt alind magis iuuatiuum ventoſitati iu anre quàm ipſum, quando ex caſtoreo accipitur quantum eſt lens vna & diſſoluitur in oleo nardino & diſtilletur in aurem. oleum autem roſ. etiam eſt confortatiuum auris & contemperat caliditatem caſtorei. Reliqua oota ſunt & ſuperius declarata. Sed nota quòd melius eſt poſt fométationem auris, aut receptiouem vaporis de quo loquitur in litera, olea ſuprascripta anri inſtillare.

Sonitus pendens ab acuitate ſenſus cum fortitudine virtutis iuata dicta in teatu non indiget curatione. Si vero pendeat ab acuitate cum debilitate, curatione indiget. Si ergo in cauſa ſit latitudo foraminis aut non debita tortuoſitas, curationem non habet, quia hæc compoſitio noo poteſt permutari, ſimiliter raritas texturæ nerui, & proprie à generatione contracta. huic tamen raritati aliquo modo ſubuenitur vniendo partes & virtutem confortando, ſicut cum ſignis calidis inſtillando oleum roſ. primo conquaſſatum cum tantundem aceti, & poſtea bullitum ad aceti conſumptionem. His etiam poſſet addi ſief memithe, ſed cum ſignis frigiditatis oleum de amygdalis amaris cum aceto conquaſſatum vt ſupra, & poſtea bullitum ad conſumptionem aceti, & totum regimen declinet ad humidum tam ſubſtantiue quam qualitatiue cum vſu rerum incraſſantium & inuiſcantium non vaporantium neq; ventoſarum. Et hoc idem regimen conueniens eſt, aere, ſcilicet & ſpiritib. auditiuis eaiſtentib. ſubtilibus. Si vero corpus ſit nimis ſiccum compleaionaliter eſt humectandum & permutandum. Si vero ſit factum ſiccum ex ægritudine ſicut conualeſcentes, regatur regimine conualeſcentium, & quæcunq; mala complexio ſit in organo, aut cerebro, quæ ſm plurimum eſt ſicca aut calida, illa corrigatur. Raſis tamen & Auicen. docent ſubuenire in acuitate auditus, quando vera cura fieri non poteſt cum his quæ auditum obtundunt, ſed cum hæc ſint duplicia, ſcilicet ſtupefacientia & humectantia & incraſſantia abſq; ſtupore, melius eſt à nõ ſtupefacientibus iochoare, ſicut eſt nutrimentum humidum, craſſum & viſcoſum, & inſtillatio olei viol. aut de ſem. lactucæ. Quibus oon ſufficientib. procedatur ad ſtupefacientia inchoando à leuiorib. ſicut eſt oleum de kengi, & eſt ſpecies hyoſcyami permixtum cum oleo roſaceo. Et his non ſufficiétib. ponatur parũ opij, ſcilicet à duob. granis vſq; ad quinq; cũ vna. ʒ. olei roſ. aut olei de amygdalis amaris, quæ prius cõquaſſata ſint cũ aceto, & bulliant donec ſit reſolutum. Si vero ſonitus pendeat à cauſis primitiuis, ſicut percuſſione, véto, ebrietate, & cæteris quorũ præceſſit rememoratio, cura eſt remouere cauſas primitiuas & nocuméta earũ cum contrarijs ſuper auré & cerebrũ cõfortando. Si vero ſit per cõitatem à toto ſicut in febrib. & criſi intétio eſt cura febris & pfectio criſis, ad quá perficiédá ſi natura ſufficeret bene eſt, ſi vero nó ſufficeret adiuuetur. Meſue tñ authoritate filij Zachariæ approprıat in debilitate auditus ſequéte feb. oleũ de coctionis abſynthij cũ oleo roſ. inſtillatũ in aurib. Si vero ſit per cõitatem ab aliquo mébro particulari ſicut frequéter à ſtomacho, corrigatur nocumentum mébri illius euacuando, diuertédo, eius cõplexionem permutando ſi lapſa fuerit, & ipſum confortando, & cum hoc intédatur cõfortationi cerebri cum oleo de myrto, & confortationis auris cum oleo de amyg. amaris. Si vero ſonitus ſit per eſſentiam in aure ſicut ab apoſt. quod maturat, curetur cura apoſt. de qua ſupra. Si vero pendeat à ventoſitate & vaporib. craſſis, humore craſſo, repletione capitis, aut ét totius, intentiones ſunt quinq;.

Prima eſt euacuatio integrata ex minoratione, digeſtione, eradicatione ét iteratis ſi expedierit, & quæ ſint digerentia & euacuãtia ex ſuprascriptis patere põt. Secũda eſt diuerſio, cõplenda cũ clyſterib. fricationib. caputpurgijs, maſticatoriis, gargariſmatib. & tandem cauteriis in cõmiſſura coronali ſi eapediret. Tertia eſt cauſæ coniunctæ reſolutio, auré & cerebrũ cõfortãdo & eius diſcraſiá corrigédo. Sed in huiuſmodi intétionis executione duo canones obſeruétur. Primus vt ante huiuſmodi intétionis executioné duæ primæ intétiones ſint abſolutæ ſufficiéter, imo exquiſitæ, ná localia & proprie inſtillata & maxime caliditatis excellétis ante ſuprascriptarũ duarũ intétionũ cõplemétũ magis obſunt q̃ iuuent niſi forte materia exiſtéte paucisſima. Secũdus vt à leuiorib. inchoet & gradatim ad fortiora procedatur, & ante ab eaterius applicitis, q̃ ab his quæ in auré ponuntur, & ante ab his quæ ſub forma ſolida in aure applicant q̃ ab his quæ inſtillãtur. Ex his ergo quæ ad hác cõplendá intentioné applicãtur ſunt ſacculi, fométa, ſuffumigia, ité ea quæ in aure ſub forma ſolida applicant & inſtillata. ea ſacculis eſt q̃ ſit ex milio & ſale torrefactis & aliqualiter vino potéte aſperſis, auri & partibus circũſtátibus applicitis. Eſt. n. efficax in reſolutione véroſitatis. ex fomentis pſtãtisſimũ eſt q̃ ponit à Raſi in textu. chamæmellũ. n. melilotũ ſamſucbus, calamétũ, ſcea, hyſſopus ſicca, abſynthiũ, origanũ, ſtœcas arabicũ, mentaſtrũ ſingulariter & cõiunctim ſunt propria in hmói diſpoſitione, ſpongia ſiue filtrum in aqua decoctionis horũ infuſum & calidum auri & partib. circunſtãtib. applicitum & ſæpe iteratũ optime valet. Ex his ét cum emboro & ſine põt fieri ſuffumigium. Et poſt horũ applicationé & ét ante põt poni in aure parũ muſcati cotto iouolutũ, & efficacius eſt ſi ſecũ aliquid caſtorei admiſceat, tenta quoq; ea radice raphani, ex muſcato aut caſtoreo aſperſa & inuoluta auri impoſita eſt conueniens. Ex his aũt quæ inſtillant eſt caſtoreum cũ oleo roſ. aut de amygdalis amaris diſſolutũ, aut cũ oleo rutaceo aut de ſpica, ſuccus ét porri cũ oleo roſ. & lacte muliebri permiatũ iu cá minus frigid. & his addatur caſtoreũ ſi oportuerit. Vltimum & fortisſimũ ex inuentione Meſue cõferés ſonitui auris & grauitati auditus propter craſſam vétoſitaté, & materiã frigidã & craſſam. ℞. ellebori albi, caſtorei, coſti ana. ʒ. i. rutæ, nitri piperis lõgi ana. ʒ. i. partes. 2. euphorbii. ʒ. i. tertiá. Deinde. Recipe ſucci radicis quæ comeditur, ſucci porri, olei nardini, chamemællini, anethini, de amygdalis amaris an. ℥. i. coquantur ad ſuccorũ cõſumptioné, cola & vtere, expertũ eſt. Corrigãt aũt accidentia iuxta quartam intétioné ſm q̃ oportet. Regimen aũt iuxta quintá inteotioné declinet ad ſiccũ, & ſm plurimũ ad calidũ. Caueat à vento & pluuiis, neq; ſtet ſub radiis lunę aut ſolis niſi forte in declinatione aut paucisſima exiſtéte materia. Statio & ambulatio ſub ſole concedi põt ad reſolutioné reſidui ſupfluitatũ. Teneat caput ſatis calidum, & totum corpus præcipue auris læſa aliquo operimento tegat. Et in orificio auris aliquid cotti muſcati teneatur obturãs ipſum, ſed nó inferés doloré. Vitet ebrietaté &

ſatietatem

ſatietatem nauſeatiuam, caueat ab euaporantib. & à uino, niſi forte in declinatione. Caueat à ſomno meridiano, & à ſomno ſupra repletionem, & dormiat ſm plurimum ſuper latere cōtrario auris læſæ. Procuret omnes euacuationes naturales. Caueat à uomitu, non enim conuenit niſi opus eſſet ſtomachum euacuare à ſuperfluitatibus facientibus & fouētibus hanc diſpoſitionem. Inter cætera procuret uentris lenitionem. Exercitium non conuenit in principio ſed in declinatione. Vitet accidentia animi moleſta, ſicut irā, & quæ præcipitant materias ad caput &c.

De grauedine, diminutione ſiue ablatione auditus. Cap. 39.

CIrca rubricam ſciendum q̄ apud autores reperiuntur iſti termini, grauedo auditus, defectus auditus ſiue tarax ſiue tarſen & guarem. Grauedo auditus propriè accepta eſt diminutio auditus. Sed defectus auditus dicit tā diminutionem quàm ablationem. Surditas autem dicit ablationem auditus conſequentem defectum foraminis auditus, ſiue illud ſit creatum ſolidum à natiuitate, ſiue illa ſurditas & ſoliditas acquiſita ſit ex tempore. In tarax autē ſiue tarſen & guare īuenio autores uarios. Sed dicamus nos quòd guare eſt ablatio auditus ex defectu nerui auditiui, ſed tarſen ſiue tarax eſt diminutio auditus & ſic conuertitur cū grauedine auditus. De terminis nō eſt lis facienda, aliquando enim unus iſtorum accipitur pro altero. Sed ut generalizemus magis capitulum dicamus, quòd intentio Raſis eſt hic determinare de grauedine auditus largo modo ſumpta ſiue de defectu qui diffinitiue eſt diminutio auditus uel ablatio. De corruptione enim auditus & læſione ipſius per intentionem actum eſt in præcedenti capitulo. Grauedo autem auditus, quædam eſt à generatione contracta, quædam ex tēpore, & quædam antiqua, quædam noua (nouam autem intelligo infra duos annos.)

Cauſæ: quædam ſunt per cōitatem, quædam per eſſentiā. Per communitatem quidem aut à toto ſicut in febribus in quibus uapores ad aures deferuntur, & quandoq; materia critice ad aurem permutatur, aut à mēbro particulari ſicue à cerebro, cui materia ſcilicet uapores & uentoſitas facile permutatur ad aurem. & propter uicinitatem, & quia ſunt tanquā emunctoriū cerebri. aut à mēbro uicino, ſicut in dentib. cum oriuntur aut cum dolent, & quandoq; à mēbro longinquo ſicut à ſtomacho & cæteris. Et communitas totius & horum membrorum aliquando eſt ſine criſi aliqñ cum criſi. Et cū ſit criſis, aliquādo materia critice permutatur ad aurem & ſit grauedo auditus difficilis diu remanēs poſt criſim. Aliqñ ſit criſis abſque hoc quòd materia permutet̃ ad aures, ſed ſolū materia agitata per quemcūq; locum fluat, multi uapores eleuati ad aures grauant auditum. Hæc aūt grauedo facile recedit criſi completa. Aliqñ ſuccedit grauedo auditus ad retentionem fluxuum uentris, ſicut econtrario fellea egeſtiones ſuperuenientes ſoluunt ſurditatem 4. aphoriſ. cō ſimiliter poteſt eſſe in retentione quarumcunq; euacuationum conſuetarum. Cauſę autem per eſſentiam aut ſumuntur à foramine cum oppilatur, aut à cauſa extrinſeca ſicut à faba uerme, lapillo, aqua, & huiuſmodi, aut à cauſa intrinſeca ſicut ab apoſtemate, cerumine aurium, & ab alio humore, & à uerruca & carne orta, aut à principio generationis, aut ex tempore quibus ſit oppilatio, aut integra, aut diminuta, aut ſunt in neruo aut propter malam complexionem cuiuſcunq; generis, & maxime frig. ſine materia, & cum materia cuiuſcunq; generis, aut propter malam compoſitionem ſicut eſt oppilatio ex tempore, aut à generatione contracta, quapropter ſpiritus auditiuus nō poteſt ad aures peruenire. Et forte nō eſt neruus in foramine oſsis petroſi. Et ſi eſt forte creatus, eſt abſq; foramine. Et hoc frequenter eſt cauſa ablationis auditus à natiuitate. Et quandoq; læditur neruus à ſolutione continui, aut noua aut antiqua. Et quandoq; propter apoſt. in ipſo neruo de quo ſermo præceſsit. Defectus etiā ſpirituum ſ. cum ſunt craſsi & pauci eſt cauſa grauedinis auditus, & ſimiliter paucitas ſpirituum, & corpus exiccatio, & conſumptio. Signa: grauedo auditus per communitatē cognoſcitur expreſsione alicuius ægritudinis aut diſpoſitionis totius aut partis, cum cuius augmento augetur grauedo auditus, diminutione minuitur, quòd ante illam diſpoſitionem auditus erat incolumis. & communitas cerebri cognoſcitur quia ſecundum plurimum non ſolum læditur auditus, immo multi ſenſus, & quandoq; uirtus motiua, cognoſcitur autem quòd ſit cum criſi, quia ægritudo præcedens terminatur aut minuitur. Et ſi materia terminatur ad aures ſit grauedo auditus difficilis remanens poſt criſim. Si uero materia ad aliud membrum permutetur aut expellatur finita criſi, remouetur grauedo auditus. Cognoſcitur autem quòd ſit per eſſentiam quia nulla adeſt diſpoſitio totius aut alterius membri uериſimiliter factiua huius grauedinis, & ſi adſit oppilatio in foramine, cognoſcitur aſpiciendo in aure ſub radiis ſolis. Et cognoſcitur etiam cauſa oppilans. Cognoſcimus autē cauſam eſſe in neruo auditiuo ex carentia cuiuſcūq; alterius diſpoſitionis uериſimiliter facientis grauedinem auditus, & ſecundum plurimum eſt cum dolore. Sed mala complexio, ſolutio continui, apoſtemata, uentoſitas cognoſcitur per ſigna propria dicta in capite de dolore auris, & capite de ulceribus aurium. Et ſi adſit oppilatio in neruo, cognoſcitur ex carentia omnium aliarum diſpoſitionum, & quia forte præceſsit plenitudo capitis, apoſtema, aut alia cauſa uериſimiliter oppilans, & quis ſentitur grauitas, & propriè cum ſe proſternit in oratione. Et ſi eſt ſurditas à natiuitate cum bonitate foraminis auris cognoſcitur illud eſſe, aut quia deficit neruus in oſſe petroſo, aut quia creatus eſt ſolidus abſq; foramine aut humiditas oppilans ipſum ingreſſa eſt. Cognoſcitur autem ſpiritus eſſe craſſus, quia auditus eſt diminutus non ablatus & ex carentia aliarum cauſarum. Diminutio autem auditus conſequens ſiccitatem & paucitatem ſpirituum cognoſcitur ex præceſsione cauſarum corporis exiccantium, cum tornatilitate faciei. Cauſæ autem primitiuæ ſeipſas oſtendūt & nocumenta ab illis derelicta ſibi proportionalia &c.

Prognoſticum. Surditas à natiuitate non eſt curabilis: antiqua ſupra duos annos difficillime curatur noua aliquando faciliter, aliquando difficulter ſecūdum cauſæ fixionem &c. Dubitatur. Verum plures ſiot muti quàm ſurdi. Ad quod dicitur quòd à natiuitate plures ſunt muti quàm ſurdi. nam omnes ſurdi ſunt muti, eo quod ipſis non audientibus non poſſunt diſcere formationē literarum & ſyllabarum nec dictionum. Multi autem ſunt muti à natiuitate propter defectum in neruis mouentibus linguam qui ueniunt à ſeptimo pari neruorum cerebri, qui tamen non ſunt ſurdi, nullo exiſtente defectu in quinto pari neruorum cerebri & in cæteris organis & inſtrumentis quæ deſeruiunt auditui. Sed econtrario ex tempore plures ſunt ſurdi quàm muti, uidemus enim ex decurſu ætatiuo & etiam ex cauſis ægris occurrentibus plurimum lædi uiſum & auditum, nō aūt linguā, neq; quantū ad guſtum neq; quātum ad motum, de ipſa enim natura multum ſollicita fuit, & ordinauit, ut multæ arterię & nerui multū craſsi à pluribus partibus cerebri uenirent ad linguā, ſcilicet à tertio & 4. pari ad dādum guſtū & a 7. pari ad dandum motū, ſed ad aurē pauci nerui, paucę arteriæ, & uenæ ueniūt & multū ſubtiles ordinatæ ad ipſius nutritionē, & cū auris ſit mēbrū paruū & exiguæ, uenæ autē debuerunt eſſe paruæ per quarū extremitates purgatur naturaliter humor cholericus in aure repertus qui eſt cerumen aurium ordinatum ſua exiccatione & calefactione ad auditus conſeruationem. Lingua autem eſt membrum magnum, & carnoſum, multo indigens nutrimento propterea uenæ eius magnę fuerunt, & quia multos habuit muſculos propter plurimos motus eius, multi ad ipſum ueniunt nerui, natura enim fuit multū ſollicita de lingua & propter guſtum ſine quo non contingit animal diu uiuere, & propter motum linguæ cum deſeruiat maſticationi, & etiam lingua eſt magis poſita in loco tuto, oculi autem. & aures magis extrinſecus occurrentibus, propterea facilius læduntur quàm lingua, quare ex tempore plures fiunt ſurdi quàm muti.

CVm in auditu contingit grauitas, conſyderādum eſt, an ſit ibi ſordities quæ vocatur cera quæ fit in aure. quæ ſi inueterauerit mundetur, aut cum medicinis ſecundum quod prædiximus, aut cum cura manus. Si autem ſordes non affuerit, & venerit hoc poſt ſatietatem faſtidio-

ſam, quæ eam præceſſit, aut ægritudinem acutam, auris ponenda eſt ſuper vaporem aquæ, in qua ea quæ prædiximus cocta fuerint traiectorio interpoſito quouſque uapor aſcendat, quod hoc modo fieri conuenit. Res iſtæ in curcuma habente hos acutum coquantur, deinde traiectorium ori curcumæ ſuperponatur, & ne uapor egredi poſſit, pannis inuoluatur & auris ſuper os traiectorij ponatur. Et iſtud ſief in aurem mittatur, quod. Rec. colocynt. drach. 1. baurach tertiam drach. 1. caſtorei, ariſtolochiæ rot. ſuc. abſynthij, omnium ana drach. s. coſti quartam drach. 1. euphorbij 6. drach. unius, fellis uaccini quantum ſufficit ad prædicta conficienda, fiant ex eis ſief. Cumque neceſſe fuerint unum in oleum de amyg. amaris auri reſolutum immittatur, hoc ualde utile exiſtit dolori phleg. & uentoſitati & ſonitui, & tonitui qui ex craſſo uento fuerit, & ſurditati quæ eſt ex craſſis humoribus. Si autem auditus debilitas poſt ieiunium uigiliasq; contingit, fueritq; facies extenuata & oculi concaui, æger balneum ſæpe ingrediatur, et largiori cibo ac potu utatur. Et in ſomno fiat profundior. Super caput quoque aqua tepida cum oleo fundat donec ſanetur. Quod ſi poſt phreneſim contingat ex medicinis primus curetur.

Diuiditur præſens cap. in partes quatuor. In prima enim ponit curam grauedinis auditus pendentis à cerumine aurium. In ſecunda ibi. Si autem ſordes non affuerit, Ponit curam eius quæ pendet ab humiditate in organo auditus infuſa ſiue inuiſcata quæ ſecundum plurimum frigida eſt. In tertia parte ibi. Si autem debilitas. Ponit eius quæ fit ex inanitione & conſumptione corporis & paucitate ſpirituū audibilium. In quarta ibi. Quod ſi poſt phreneſim. Ponit curam eius quæ ſequitur phreneſim aut alias capitis ægritudines. De prima dicit, quòd ſi proueniat ea ſorditie quæ uocatur cera in aure diu retenta & indurata, curanda eſt cum medicinis & operatione manuali. In primis igitur ægro conſtituto cum aure ſub radiis ſolaribus extendatur auris, ita ut foramen rectificetur, & cum inſtrumento argenteo communiter conſueto auris ab illo cerumine purgetur cauendo, ſcilicet quantum eſt poſſibile ne organo auditus nocumentū inferatur, ideo fiat cum omni ſuauitate. Quod ſi cerumen multum profundum fuerit, & induratum & mollificetur & abſtergatur primo aliquoties lauando aurem cum hydromelle calido, poſtea immittendo duas guttas aut tres olei amygdalarum amararum deinde ſequenti die fiant tentæ ex cotto longo ſubtiles cum quibus auris in profundo ſufficienter mundificetur, illas tentas circunducendo, ut melius cerumē adhæreat. De ſecunda parte dicit, quòd ſi ſurditas ſequatur ſatietatem faſtidioſam, ex qua coiret multiplicantur humores frigidi aut ſuplete aliquam ægritudinem chronicam, aut aliquam ægritudinem acutam, & ſint humores frigidi in aure retenti, tunc ſuffumiganda eſt auris cum emboro poſito ſuper orificio curcumæ habentis ſtrictum orificium, cuius extremitas ſubtilis ád aurem perueniat, & in curcuma bullierint herbæ ſuperius poſitæ in tinnitu & in ſonitu, & ſuffumigium illud fiat ſtomacho ieiuno, primo per quartam partem horæ, deinde per amplius ſpacium uſq; ad mediam, ſemel aut bis in die, quatuor aut quinque diebus continuis. deinde immediate poſt hoc ſuffumigium, hoc ſief diſtemperatum cum oleo amygdalarum amararum auri iniiciatur. ℞. colocynthidis. ʒ unam, quæ eſt calida in tertio, ſicca in primo, mondificans aurem, reſoluens & incidēs, & trahens materiam ex profundo auris, baurach. ℈. 1. pro hoc ſale accipimus ſalnitrum quod eſt ſiccum in tertio, exiccat & ſubtiliat, caſtorei calid. & ſic. in principio quarti gradus, ariſtolochiæ rotundæ cal. in tertio, ſic. in ſecundo, quæ eſt ſubtiliatiua & attractatiua ex profundo & à proprietate abſtergit ſordes auris confortans auditum, ſucci abſynthij, calid, in primo, ſic. in ſecundo, ſurditati appropriati, ana. ℥. s. coſti quarta tertiæ unius calid. in tertio ſicc. in ſecundo attrahit ea profundo, & confortat omnia neruoſa, euphorbij calid. & ſicc. in quarto, ſextam tertiæ unius, fellis uaccini calid. & ſicc. in quarto quantum ſufficit ad conficiendum ſief. In tertia parte dicit, quòd ſi debilitas auditus contingit poſt ieiunium & uigilias, fueritque, facies extenuata & oculi concaui, ſicut accidit his qui paſſi ſunt longas ægritudines æger ſæpe balneum ingrediatur, ſcilicet, aquæ dulcis, & ampliori cibo utatur, totus, & præcipue caput humectetur qualitatiue & ſubſtantifice.

In quarta parte dicit, quòd ſi contingat poſt phreneſim, curetur cū medicinis primis, per phreneſim intellige quodcunque apoſtema ſiue cal. ſiue frig. capitis, & magis ampliando quamcunque ægritudinem materialem ipſius: ſi ergo quod auri communicatur ex capite, fuerit cerumen aut ſimilis materia cholerica, curetur ipſam extrahendo ſecūdum quod in prima parte cap. dictum fuit. Si autem fuerit materia frig. infuſa in organo auditus curetur, ſecundum quod dictum eſt in ſecunda parte cap. Si uero corpus ſit conſumptum preter modum reſolutum per has ægritudines curetur cum humectantibus ſecundum quod dictum eſt in tertia parte cap. quæcunque curetur, curabitur cum medicinis primis, id eſt, quæ dictæ ſunt. Hic non oportet ordinare curam ſurditatis quæ pendet à cerumine aurium: nam ſatis eſt ex ſuprascriptis manifeſta. Neque curam eius quæ pendet ex ſiccitate, nam ſibi unica debetur intentio, quæ eſt humectatio qualitatiua & ſubſtantifica, de qua ſæpe ſupra dictum eſt. Neque oportet ponere curam eius quæ prouenit ex carentia foraminis, aut ex carentia nerui auditiui, aut neruus ipſe creatus fuerit ſolidus, hæc enim non recipiunt curam & eſt communiter ſurditas à generatione contracta, ſcilicet, ea defectu uirtutis informatiuæ. Neque oportet ponere curam eius quæ fit in ſenib. ea decurſu ætatiuo propter paucitatem & craſſitiem ſpirituum, & exiccationem ſubſtantificam nerui auditiui & multitudinem humiditatis ſuperfluæ quia non recipit curam. Neque curam illius quæ prouenit ab apoſtemate reſolutione continui & uapore ſiue uentoſitate: nam de his in capitulis præcedentibus ſufficienter actum eſt. Neque oportet ordinare curam eius quæ pendet ab oppilatione propter uermes in aure, ſcilicet, exiſtentes, aut alia corpuſcula quæ aurem ingreſſa ſunt. quia de his in duobus cap. ſequentibus agef. Super eſt ergo, ponamus curam ſurditatis quæ pendet à mala cōplexione ſiue materia in organo auditus exiſtēte, ſiue ſit ibi paulatim cōgeſta aut aliūde deriuata.

Cura ergo ſurditatis à mala cōplexione ſine materia quinque exigit intētiones ſ. alterationē perficiēdā cū contrarijs, aut prohibitionē humorū à fluxu, correctionē accidentium & regimē ſ. a rerū nō naturalium. Prima intētio ſi fuerit mala cōplexio calida perficif inijciēdo aliquid olei roſati cū aceto bulliti ad aceti cōſumptionem, & ſi frigida fuerit calefaciendo cū pannis calidis, & cū infuſione olei de amygdalis amaris, de ſpica, de balſamo, de coſto, laurino raphanino, de ſtaphiſagria, & ſimilibus, & eiſdē intētionibus perficiaf. Secunda intētio ſ. auris cōfortatio cōpletur, & etiā tertia intētio, ſi huiuſmodi ſint aliqualiter ſtipitica, ubi ſi opus ſit, fiant euacuationes & diuerſiones ſm opportunitatē. Ex accidētibus corrigendus eſt dolor, de quo in principio cap. Regimē aūt ſ. a rerū nō naturaliū declinet in contrariū diſcraſiæ. Si uero fuerit mala complexio cū materia aliunde tranſmiſſa ſex exiguntur intentiones ſ. euacuatio, diuerſio, regimē mēbri mit. ētis, materiæ coniunctæ eductio & reſolutio, & cum hoc diſcraſiæ alteratio, accidētiū correctio & debitum regimen. Euacuatio aūt fiat in materia frigida, cum hieris & cochiis, & agarico, in calida cum decoctione fructuum, pilulis aſſaieret, & pilulis aureis, & digeſtiua propria ex capitulo de ſoda perquirantur, & multoties eſt neceſſariū iterare euacuationes, & proprie quādo fit ſurditas ea retentione cholere uel cuiuſcunq; alterius humoris fluere conſueti, cuius redundatio fit ad aures iuxta Hippoc. 4. Aphoriſmorum. Medicamen mirabile in ſoluendo humores craſſos frigidos, optime conferens ad ſurditatem, & mirabile ad uertiginem & epilepſiam menſtrua potenter educit. ℞. ſalis amnió. piperis ana. ʒ. 2. euphorbii ʒ. 1. dabis ex eo quatuor aut quinq; grana cum ouo ſorbili aut hydromelle, & melius eſt multiplicari numerum euacuationum & minorare quantitatem, ut uirtus conſeruetur & proueniat maturatio. Diuerſio autem fiat cum gargariſmatibus, caputpurgiis per nares, & maſticatoriis ſecundum quod in pluribus capitulis dictum eſt

uſque

uſque ad neſicantia & cauterium in commiſſura coronali, omnes enacuationes diu conſuetæ prouocētur ſi facta ſit retentio. Regimen autem membri mittētis ſi aliquod ſit in cauſa perficiatur euacuando, diſcraſiam eius corrigēdo & ipſum confortando, & de hoc ſæpe dictum eſt, plurimum enim in ſurditate cerebrum eſt in cauſa. Materiæ autē con n ictæ eductio quę ſecundum plurimum eſt frigida perficitur cum exercitio, & proprie per loca ſicca, & arenoſa, & ſtomacho ieiuno. Item cum uociferatione & clangorib. tubarum, & cæterorum inſtrumētorum muſicalium, & cum balneatione in aquis thermarum & ſalis, imo aqua maris, ſcilicet, inſtillata cōfert, & cum ſuffumigiis & liquoribus in aures iniectis, de quibus in litera, & etiam cum medicinis ſiccis in aure retentis. Sed pro hac intentione perficienda aliqui cañ. obſeruentur præter cañ. generales ab initio poſitos. Primus, ut hæc imponenda ordinentur ſecundum exigētiam diſcraſiæ & humoris peccantis. Secūdus, ut inchoetur à leuioribus, & gradatim procedatur ad fortiora. Tertius, ut primo tentētur exterius applicita quàm impoſita, ut prius ſicca quæ non penetrent in profundum auris poſtea humida. Quartus obſeruetur an propter horum, adminiſtrationem ſequatur iuuamentum & continuetur, an ſequatur nocumētum & omittantur: eſt enim difficile bene metiri huiuſmodi medicinas quæ, ponantur in auribus. Multoties enim magis nocent quàm conferant. Ex cōuenientibus ergo adhoc in cauſa frigida eſt muſcus cotto inuolutus, & in aure retētus, item fruſtrum raphani ſecundum foramem auris figuratum caſtoreo & muſco aſperſum, item ſuffumigium de quo dictum eſt, itē oleū amygdalarum amararum, nardinum, coſtinum, oleum balſami. Euaporatorium bonum eſt, ut calefiat urceus in quo diu ſteterit oleum oliuarum, & ſit cum amurca ſine oleo, & fumum recipiat per traiectorium, & ſuccus, ſcilicet, abſynthii cū ſale eſt lenis & proprius, & urina capræ habet in hoc proprietatem. Aliud leue & expertum. ℞. gariophyli ℈. s. & maſtichis, grana. 2. ſem. porri, grana. 6. pulueriʒentur craſſo modo, & bulliant in. ℥ s. olei de ruta, & tepidum inſtilletur, & pulpæ colocynthydis, & ſucco cucumeris aſinini aut radici eius ineſt proprietas mirabilis cum aliquo dictorum oleorum, & ex eis eſt oleum nardinum cum caſtoreo & pulpa colocynthidis partibus æqualibus confectis cum ſelle uaccino, & expertus eſt puluis ellebori albi cū aceto diſtillatus in aurem, aut miſſus in aurem cum lichinio item ellebori albi, caſtorei, pirethri, nigri ana. coquant in uino potēti, cola, & diſtilla de oleo i auribus, & ſpolium ſerpentis cum aceto, & uino confert cum proprietate ſua, ut oleum decoctionis eius. In cauſa calida confert oleum roſ. cum aceto bullitum ad aceti conſumptionem. Item ſuccus granati reducatur in cortice ſuo cum pauco aceto thure & oleo roſato, & decoquatur donec aliqualiter inſpiſſetur, & in maiori caliditate ſuccus lactucæ & ſolatri confert, & ex uaporibus conuenientib. eſt aqua calida ſola, uel in qua bullierint res infrigidantes ut ſolia uitis, ſalicū, &c. Corrigatur autem dolor ſicut ſupra dictū fuit in primo capite, & regimen ordinetur in contrarium diſcraſiæ, & particulariter perquiretur ex capitulis præcedentib. Surditas autem pendens ex neruo aut carne addita, raro propter loci nobilitatem curam recipit: interdum tamen curetur cum adminſtratione medicaminis acuti una uice poſt aliam uſq; dū conſumatur, ſed eſto memor ut id paulatim fiat & in longitudine dierum.

De uermibus aurium & paruis animalibus. Cap. 50.

CVm in aure fuerit titillatio, & pruritus, & dolor, & deinde ceciderint uermes ab aure, immittatur auri ſuccus mētaſtri, aut foliorum perſicorum, aut oleum de nucleis ipſorum, aut aloes in aqua diſſoluatur et mittatur hæc enim uermes auris et parua animalia ingredientia ipſam quando erunt in aure & in ulceribus naſcuntur interficiūt.

Diuiditur hoc capitulum in partes duas. In prima ponit ſigna uermium & huiuſmodi animalium in aure exiſtentium In ſecunda ibi. Immittatur. Ponit curam de ambabus partibus ſimul. De prima dicit quando in aure ſentitur titillatio quædam, ideſt, motus quidam cum agitatione parua, & adeſt pruritus quæ eſt una de decem & quinq; ſpeciebus doloris. ſecunda prim. & dolor, ſcilicet, alius qui ſecundum plurimū eſt pungitiuus, & aliquando maximus & ſpaſmoſus cum peruenit ad neruum auditiuum, & etiam cum maxima ægri anguſtia, & inquietudine, & aliquando aliquis uermis ab aure ęgreditur, hæc manifeſta ſunt ſigna ibi adeſſe uermes, uel ſimilia animalia parua ſicut pulices cimices, ſanguiſugæ paruę & ſimilia. Vermes autem ibi naſcuntur ex ſanie, aut ex alia humiditate ibidem putrefacta. Aliquando uero aures ingrediuntur, ſicut & alia animalia illis ſimilia, & hi uermes quando ſenſibiliter lædunt operationes ſunt morbus in numero ſicut & uermes in inteſtinis. In ſecunda parte dicit', & ponit curam complendam quinq; intētionibus. prima uermes educit. Secunda ſi uermes educi non poſſunt, ipſos interficit. tertia interfectos educit & aures mundificat. quarta corrigit accidentia. quinta ordinat regimen. Prima intētio completur ſituata aure ægra ſub radiis ſolis immittēdo in orificio auris cottum infuſum in lacte, aut in melle, aut in penidiis cū lacte diſtemperatis in ſucco carnium pinguium aſſatarum. Ad dulcia enim & pingua mouetur uermis. Et poſt hoc ſternutationem commonere ore clauſo & naribus ut impetus & commotio magna fiat ad partes auris, cum quo excutiantur uermes exterius. Si uero fuerit ſanguiſuga quod forte cognoſcetur aſpiciendo aurem ſub radiis ſolis, tunc ſanguis columbæ in orificio auris imponatur, & ſi non ſeparetur, quia forte iā adhæſit alicui parti, diſtilletur in aurem aqua ſalita aut lichinium & immediate ſeparabitur, & tunc cum motu ſternutationis aut tuſsis facilius poterit educi. Secunda intentio eſt uermes interficere, quam intentionem complet Raſis cū ſucco mentaſtri calidi & ſicci in ſecundo, multum proprio ad interficiendum uermes, ſimiliter cum ſucco de foliis perſicorū ſimilis complexionis & uirtutis etiam eos interficiens ſua amaritudine, ſimiliter cum oleo de nucleis ipſorum, aut aloe cum aqua diſſoluto, diſtillando ex his duas aut tres guttas in aurem, & hæc cum hoc quòd uermes interficiunt etiā aures à ſanie & humiditatibus extraneis mundificant, & nō ſinunt in ea fieri putrefactionem. Et breuiter omnia amara acuta, acetoſa, ſunt in hoc præſtantia, & cum hoc ſi habeant ſingularem proprietatem contra uermes, magis conueniunt ſicut abſynthium, alpharaſion, ideſt, radix mori ſecūdum aliquos, ſed credo q̄ ſit praſsium uel centaurea. & fortius his eſt calamenthum. Hæc enim aut aliquod eorum ſi bulliant in uino aut aceto ſine ultima, ſuccus tamen ipſorum eſt potentior, necat enim uermes & dolorem ſedat, & ſimiliter ſuccus capparis, ſuccus radicis mori, ſuccus cucumeris agreſtis cum radice eius, & ſuccus lupinorum amarorum, & ex bonis miſcibilibus cum eis ſunt fella aut euphorbium, & oleandro in eſt proprietas mirabilis adhæc. Dixit Galenus, ſi cætera non conferrent, ſulphur uiuum & calx uiua terantur, & cum melle conficiantur, & cum aceto in aurem inſtillentur, & alkitrā diſtillatum in aurem eos pernecat, & per alkitram aliqui intelligunt reſinam pini, aliqui picem, aliqui gummi cedrini, quælibet eſt bona, Quandoq; permiſcemus placentia uermibus cum eis qui eos necant, ſicut mel cum aliquo ſupraſcriptorum. Auic. ponit hoc medicamen. ℞. uini. ℥. 2. mellis. ℥. 3. olei. ℥. 1. miſce cum albumine duorum ouorum ſiant tepida, & imbibantur lanæ, & impleatur auris, & cubet ſuper aurē, & nō dormiat, deinde ſubito rapiatur, quoniam uermis egredietur. Tertia intentio eſt ipſos interfectos educere, impleatur ergo auris una uice poſt aliam ex uino & oleo tepidis, & cum ſtuellis ex cotto factis circunducendo educantur, & cū hæ intētiones complentur. dormiat ęger ſuper aure ęgra, ad hoc etiā ualet immiſsio aquæ mellis, & ꝓprie uiolēter cū catathir, & poſtea exicatio cum ſtuellis de cotto. Quarta intētio ſcilicet accidentium correctio completur ſedando dolorem aut curando ulcera ex putredine uermium derelicta ſecundum quod in capitulis præcedentibus dictum eſt, Quinta intentio ſcilicet debitum regimen perficitur utendo amaris, ſalſis, acutis, & acetoſis, & ipſa maſticando, maſticata in ore tenendo & odorando, &c.

De his quæ in aures extrinſecus cadunt. Cap. 41.

QVm aliquid in aure figitur, oleum tepidum eſt immittendum, & patiens balneū ingrediatur, ibi moram faciens donec corpus eius mollificetur. Deinde narib. inſuffletur condiſi, & teneatur anhelitus donec ſternu

tatio ſequatur: forſitan enim ſic egredietur. Si autem fuerit difficile, & non exierit, erit neceſſe ut cum ferro auri immiſſo extrahatur. Quod etiam in naribus eſt faciendum ſi quid eas ingreſſum fuerit, quod extrahi non poſſit. Quod ſi aqua aurem intrauerit, capite ad partem auris illius inclinato ſaliat æger. Quòd ſi non exierit, prouocetur ſternutatio, ut diximus. Deinde oleum tepidum multoties immittatur. Neq; hoc pro paruo eſt habendũ & præcipue ſi res malã habens qualitatẽ ingreſſa fuerit, ex ea nanq; grauis ſequitur dolor,

Diuiditur hoc cap. in tres partes. In prima ponit modum extractionis rerum duarum fixarum in aure. In ſecunda ibi. Quòd ſi aqua. Ponit modum extractionis rerum liquidarũ. In tertia parte ibi. Nec hoc pro paruo eſt. Facit medicum diligentem in huiuſmodi rerum extractione. In prima parte innuit duas intentiones. Prima eſt foraminis mollificatio & dilatatio & etiam mollificatio rei, quæ ingreſſa eſt aurẽ, aut ipſius comminutio ſi fieri poſsit inſtillando in aurẽ oleũ tepidum & ægrum ponendo in balneo ſcilicet, aquæ dulcis, & maxime fomentando aurem cum philtro aut petia infuſa in aqua tepida. caue tamẽ ne res quæ eſt ingreſſa aurem per humectationem creſcat, ſicut faba, phaſeolus, cicer & ſimilia, in his enim ab olei inſtillatione & fomentatione cauendum eſt. Secunda intentio eſt ipſius rei extractio, prouocãdo ſternutationem cum cõdiſi, aut elleboro narib. inſufflato, ore & narib. clauſis, ut cum impetu aere inſpirato, uerſus aurẽ moto, illa res ab aure excutiatur. Si autẽ cum ſternutatione exire non poterit, extrahatur cum inſtrumento cõgruo cũ quo etiam extrahuntur res narẽ ingreſſę cuius inſtrumenti figurã uides in margine, & cum hoc etiam extrahũtur lapilli in uirga retẽti. Sed bene caueat operãs quomodo ipſum applicet ne in profundum rem extrahendam impellat. De expertis per me in extractione rerum infixarum in aure eſt, ut lacerta uiua aut nouiter mortua applicetur cum capite ſuo auri, & ligetur ſic per tres horas retẽta, & cũ eã amouebis inuenies rem infixam adhęrentem capiti lacertę, & hoc ualet in extractione cuiuſcũq; rei ubicũq; fixa. In ſecũda parte dicit, quòd in extractione aquæ, & rerum liquidarum debet ęger ſaltare capite incuruato ſuper aure ægra & liquor exibit. & ſi non ſufficiat prouocetur ſternutatio ut prius. Vlterius dicit quòd medicus nõ debet eſſe negligens in extractione huiuſmodi rerum, & proprie cum ſunt affectæ mala qualitate, cauſant enim interdum dolorem fortem & alia peſsima accidentia. Ingenia autem in extractione hmõi rerum humidarum penes Aui. et alios, ſunt plurima. Primum eſt cum embula ideſt canula perforata, cuius extremitas bene cotto circundata in aurem ponatur ut bene adhæreat, deinde cum ore potenter fiat ſuctio, exibit enim ne detur uacuum. & ſimile huic eſt cathatir cum ſua extremitate in aure immiſſum. Secundus modus eſt vt ſpongia facta ſubtilis per fortem cõſtrictionem cum extremitate ponatur in aure: exiccabit enim humiditatem illã & ſimiliter huic eſt medulla melignæ, aut ſuſtes anethi, aut papirus paluſtris cum extremitate ponatur in aure, poſtquam bene per conſtrictionem fuerit ſubtiliatum, vt creſcendo bene foramini adæreat. Deinde alia in extremitate cotto circundata uſq; ad tertiam partem ſui accendatur ignis, qui procedat ardendo uſq; prope aurem. ægro iacente ſuper aure ægra, & ſubito extrahatur & exibit aqua. Tertius modus eſt etiam ne detur uacuum, accipiatur ueſica, & in collo ueſicę ſit cannula poſita & bene ligata, & in reſiduo ueſicæ ſint tres circuli ęque diſtantes bene adhęrentes & ligati cum ueſica ſiue conſueti, & ueſica hæc cum circulis ſuis conſtringatur uerſus collum ſuum, & cannula in aure ponatur cotto ſecũdum extremitatem ſuam circundata, & poſtea ueſica elongetur tenendo cannulam bene firmam, & exibit aqua ne detur uacuum, & adhoc optime faceret follis paruus cuius cannula eſſet auri proportionata, his duabus intentionibus peractis. Sequitur tertia quæ eſt accidẽtium correctio maxime doloris, cuius cura ſuprapoſita eſt, & imponatur in aure oleum, & proprie de amygdalis amaris ſi aqua ingreſſa fuerit, & ſi lichinium aut aliud calidum oleum roſ. omphacinum inſtilletur, & idem facit, & ordinetur regimen ſecundũ exigentiam accidentium & intentionem, &c.

De ægritudinibus naſi & primo de anatomia eius. Cap. 42.

IVxta ordinem à nobis præmiſſum habemus duo præcognoſcere. Primum eſt anatomia naſi. Secundum eſt modus congruus applicandi medicinas pro cura paſsionum naſi. Quãtum ad primum naſus deſcriptiue eſt membrũ inſtrumentale in ſuprema parte corporis ſitum ad lõgum ex duobus oſsibus, tribus chartilaginibus, & duobus muſculis compoſitum, duo habens foramina uſq; ad colatorium penetrantia ad euentandum cerebrum, odorandum, diſtinguendum literas, & ſuperfluitates à cerebro euacuãdum, finaliter ordinatum: eſt enim primo membrum inſtrumentale ſiue organicum, quia compoſitum, & ad plures operationes facientes pro bene eſſe indiuidui ordinatum. eſt autem in ſuprema parte corporis ſitum vt eſſet cerebro proximum, eſt autem factum oblongum: ſic enim melius deſeruit ad operationes de quibus infra. eſt autem compoſitum ex duobus oſsibus figuratis ſecundum formam duorum triangulorum, & ſecundum eorum angulos iunguntur colatorio, ſecundum baſes iunguntur inferius, ita ut naſus ſit maior & latior inferius quàm ſuperius. Hæc autẽ oſſa fuerunt ſubtilia, vt ſcilicet eſſent leuia neq; fuerũt multum dura, quia magna fortitudine non indigebant merito operationũ in quas ordinantur. Fuit etiam naſus compoſitus ex tribus chartilaginibus, duabus, ſcilicet, extremitatibus duorum oſsium, quorum iuuamentũ fuit triplex. Primum generale, ne membra mollia ſicut cutis & muſculi immediate oſsibus duris coniungerentur, ſecundum fuit, ut nares ſtarent apertæ, & poſſent dilatari & conſtringi ſecundum neceſsitatẽ aeris attracti & expulſi: ſi enim fuiſſet ſolum os non potuiſſet dilatari & conſtringi. Si vero caro & panniculus non ſtetiſſent nares dilatatę propter mollitiem ſubſtantiæ. Tertium iuuamentum, ut quaterẽtur in expulſione ſuperfluitatum, ſic enim adiuuat ad ipſarum expulſionẽ. tertia uero chartilago eſt in medio naſi diuidẽs ipſum per medium ſecũdũ longũ, & eſt durior ſuperius quàm inferius. Hoc autẽ factum fuit vt in naſo eſſent duo foramina, vt ſuperfluitates expulſæ à cerebro ſecundũ plurimũ tranſeant ſolum per alterum foramẽ & reliquum attractioni & expulſioni aeris libere ſubſeruiat.

Si enim non fuiſſet niſi unum frequenter ſuperfluitatibus à capite deſcendentibus per naſum fuiſſet impeditus tranſitus aeris. Et fuit compoſitus ex duobus muſculis paruis, vt ſua magnitudine non impediret alios muſculos, qui ſunt in genis deſeruientes motui labiorum & aliarum partium faciei. Fuerunt autem fortes vt fortitudine ſupplerent quod deficit in magnitudine, & ortum habuerunt à genis, quapropter nares verſus ipſas contrahuntur ſecundum uoluntatis imperium. Habuit autem duo foramina peruenientia ad colatorium quod eſt in oſſe baſilari, eſt enim ibi perforatum. Et ſimiliter perforati ſunt panniculi tegentes cerebrum ex ipſius directo uſq; ad carunculus mammillares, quæ ſunt in extremitatibus duarum partium uentriculi anterioris. Hoc autem factum fuit vt ſuperfluitates à parte anteriori cerebri poſſent expelli per nares, vt etiam ſpecies odoris & etiã fumalis euaporatio aeri permixta poſſent per foramina nariũ & colatorii & duorum panniculorum deferri ad carunculas mammillares qui ſunt organum olfactus. Subduntur autem poſtea in diffinitione quatuor iuuamenta ad quæ naſus ordinatur. Primum eſt ad euentandum cerebrum quod facit mediante multo aere in ipſo contento, quem modificat, vt modificatus tranſeat ad cerebri euentationem, licet maior pars aeris per ipſum attracti deferatur ad cordis euentationem. Secundum iuuamentum eſt, vt multus aer in ipſo contentus receptiuus ſpecierum odoris & fumalis euaporationis melius ad odoratum deſeruiat. Tertiũ ut per ipſum, ſcilicet paulatim expulſum, ſecundum exigẽtiam literæ etiam diſtinguãtur, nã taliter deſeruit naſus iuxta Auic. 1. primi, cap. de anatomia oſsium naſi, ad diſtinguendum literas qualiter deſeruit foramen magnum fiſtulæ ad diſtinctionẽ ſonorum. Quartum iuuamentum fuit, ad tegendum ſuperfluitates, & ipſas expellendum quæ à cerebro defluunt per nares. Cum enim manibus fit narium conſtrictio, aer per loca anguſta impulſus expellit cum uiolentia ſuperfluitates quibus obuiat. Ex his patet ſitus naſi, figura, quantitas, numerus partium, ſubſtantia. Ex quo etiam patet complexio, eſt enim frigidæ &

ſiccæ complexionis. et colligantia, colligatur enim cum cerebro, colligatur etiam cum ore & gutture, quia per illa foramina eſt tranſitus ad guttur, colligatur etiam cum oculis. quia in ſuperioribus partibus oſsium naſi ſunt foramina quæ ad oculos terminantur, quapropter alcohol poſitum in oculo guſtatur, aliqua parte ipſius reſudante ad os per foramina narium. Poteſt autem pati omne genus ægritudinis, ſcilicet complexionis, compoſitionis, & unitatis & apoſtemata cuiuſcunq; generis, & hæc ſufficiant de anatomia.

Secundum autem perficiendum eſt modo applicationis medicinarum. pro quo ſciendum quòd aliquando applicātur capiti, & præcipue parti anteriori & maxime ad diuertendū à naſo, aliquando applicantur ori ſub forma maſticatorii, aut gargariſmatis. Aliquando applicantur naribus quadrupliciter, aut infundendo eas liquidas in naribus capite conuerſo ad poſteriora, & melius eſt, ſaltem medicina exiſtēte acuta, ut os ſit plenum aqua, ſecundo naribus ſugguntur, tertio ſub forma odoris & ſuffumigii applicātur, quarto ſub forma pulueris inſufflantur. Sciendum tamen eſt, q̃ ſi medicinæ fuerint acutæ, ſequitur odor & dolor naſi & capitis cui oporter ſubuenire cū attractione ſiue iniectione lactis & ſimiliū ſedantium acuitatem & dolorem remouentium.

De ſanguine à naribus fluente. Cap. 43.

HAec quinta pars de paſsionibus naſi habet quatuor cap. quorum primum eſt de fluxu ſanguinis narium. Quid nominis ſatis notum eſt. Sed fluxus ſanguinis narium deſcriptiue eſt exitus ſang. per nares ſiue immediate ueniat à naribus ſiue aliunde. pro cuius notitia ut ueniamus ad ſecundum, ſcilicet ad ſpecies ſiue modos fluxus ſanguinis narium. prima diſtinctio. Sciendum eſt quòd ſanguis aliquādo egreditur immediate à uenis quę ſunt in naribus aliquando à uenis & arteriis longinquis, ſicut ab arteriis retis mirabilis cum rumpuntur, aut ab aliis arteriis & uenis quæ ſunt in cerebro. Nonnunquam rupta uena in pulmone ſanguine impetuoſe expulſo cum tuſsi, aliquando egreditur ſimul per os & nares. Item accidit ſanguine impetuoſe uomito. Sanguis tamen ex naribus proprie ſecundum omnem intentionem medicorum dicitur de illo qui immediate egreditur de naribus aut cerebro ſiue rete mirabili. Secunda diſtinctio. Fluxus ſanguinis aliquādo eſt paruus ſicut diſtillās, aliquādo multus & impetuoſus, aliquādo medius inter hos. Tertia diſtinctio. Aliquando eſt à uena, aliquādo ab arteria. Quarta diſtinctio. Aliquando eſt periodicus, aut de menſe in menſem, ſicut aliquando accidit mulieribus quibus retēta ſunt menſtrua. Hic enim ſupplet uicem fluxus menſtrualis. Et aliquando habet alios periodos, ſecundum quod in diuerſis temporibus tantus congregatur ſanguis, ut ſufficiat ad fluxum, aliquando eſt ſine periodis. Quinta diſtinctio. Aliquando huiuſmodi fluxus eſt criticus aliquarum egritudinum pręcedentium, aliquando non criticus. Sexta diſtinctio. Eſt aliquando iuuatiuus, aliquando eſt nociuus. Iuuatiuus quidem eſt exiſtente multa plectoria cum uenæ ſunt tenſæ, color rubeus præter modum, & facies tumens, imminet enim periculum aut fracturæ uenæ aut ſuffocationis ſubitæ. Similiter cū ſanguis eſſet nimis acutus licet etiam eſſet mediocris quantitatis. In his enim caſibus fluxus ſanguinis ex naribus optime confert. Eſt enim iuuatiuus in multis ægritudinibus quę ſunt aptę critice terminari per fluxum ſanguinis narium, ſicut apoſtemate cerebri & propriè calido & ſanguineo aut cholerico in ſoda ex ſang. prouenicnte & in ſynāche & peripneumonia aut pleureſi & apoſt. hepatis & in morbillis & uariolis & feb. ſynocha, & febre tertiana & cauſone in quibus maxime cholera eſſet mixta cum ſanguine. Sed dicit Aui. 5. tertii cap. de fluxu ſanguinis narium, quòd pleureſis eſt apta melius & frequentius terminari fluxu ſanguinis nariū quàm peripneumonia, cuius cauſa quia ſecundum plurimum fit pleureſis à ſanguine cholerico qui eſt aptus per nares expelli. Et etiam uena arterialis deferens ſanguinem ad pulmonem, minorem habet colligantiam cum uena chili aſcendēte quā uenæ pectoris ab ea ramificatæ. dicit tamen A. etiam uena chilis aſcendens à qua ramificantur uenæ diſſeminatæ per pectus eſt proximior uenis narium ſiue quæ terminantur ad nares quā pars uenæ chilis à qua ramificatur uena arterialis deferens ſanguinem ad pulmonem. Dicit tamen A. 2. quarti de iudiciis fluxus ſang. narium, quòd peripneumonia terminatur per fluxum ſang. narium, & quòd pleureſis quātum adhoc iudicium eſt medium quem paſſum credo ſic eſſe intelligendū, ſcilicet quod pleureſis rarius terminatur per fluxū ſang. narium quàm multa alia apoſt. ut uerbi gratia rarius quā apoſtema cerebri & ſynanche, frequentius tamē quàm peripneumonia ego tamen cum uiderim centum pleureſes & multas peripneumonias, nunquam uidi niſi unam pleureſim ſanguinis fluxu terminari. Nullam autem uidi peripneumoniam ſanguinis fluxu terminari, ſed bene multas phreneſes ſine apoſt. cali. cerebri. Et forte etiam quod apata hepatis & proprie exiſtentia in gibbo & frequentius terminantur per fluxum ſang. narium quàm pleureſis cum truncus uenæ chilis tranſeat per gibbū hepatis. Et forte hoc intellexit A. in proprio capite de fluxu ſang. narium, cum dixit, iuuatur eo præcipue ęgritudinibus acutis & in apoſt. intrinſecis & proprie ſanguineis & cholericis in cerebro, deinde in hepate, poſtea in uelamine, ideſt, diaphragmate, & per uelamen etiam poſſumus intelligere pleurā, ex hoc ordine Auic. poſſumus intelligere ſniam prædictam. Aliqn̄ hic fluxus eſt nociuus ſicut quando ſuperfluit, tunc enim in cholericis facies citrinatur cholera furente & ebulliente & reſiduum ſanguinis adurente, & in phlegmaticis facies pallidat, & fit plumbea phlegmate multiplicato, & in melanch. fit facies fuſca, & plerūq; in omnib. iſtis facies tendit in colorem mortui ſpiritu paucificato, & extremitates infrigidantur & cadūt in ſyncopim, & interdum moriuntur, & præcipue cum magna quantitas in paruo tempore egreditur, ſicut. 25. lib. licet mulierem uiderim euaſiſſe poſtquam ab ea egreſſæ ſunt. 25. lib. ſang. per matricem in tribus diebus, ſanguine autem in multa quantitate ſed paulatim fluēte & in pluribus diebus, debilitatur hepar, & peruenitur ad hydropem & corpora uehemētius præparata ad fluxum ſang. narium ſunt corpora citrina ſubtilis ſanguinis, & iuuatur ex eo qui temperatus eſt.

Cauſæ fluxus ſanguinis narium ſunt multiplices, ſcilicet ſecundum quod differēter ſanguis egreditur. Aliquādo enim aperiuntur uenarum orificia. Aliquando uenæ ſoluūtur, aut ſecundum longum aut ſecundum latum totaliter, aut ſecūdū partem. Aliquando ſanguis egreditur reſudando. Orificia autem uenarum à quib. poteſt ſanguis reſudare, licet ſint multa fere ad uniuerſam cutim terminata, unde aliqui per hunc modum ſudarunt ſudore ſanguineo, ſicut de Chriſto credimus, licet illud etiam potuerit eſſe per reſudationē à uenis. Tria tamen ſunt loca famoſa in quibus frequenter ſanguis egreditur per orificia uenarum ad illa loca terminata ſcilicet naſus anus & matrix.

Cauſæ autem apertionis uenarum ſiue orificiorum. Quædam ſunt primitiuæ, ſicut aer calidus, ſtatio ſub ſole, balnei ingreſsio, cibi et potus calefacientes, repletio multa ciborū, motus violentus, furor & ira, ſimiliter percuſsiones, caſus, & offenſiones, clamores, leuationes ponderum, iterum aliquæ medicinæ ſicut aloes, ſcāmonea, & ſimiles. Et aliquę ſunt corporeæ ſicut multitudo ſanguinis, aut ipſius acuitas & ſubtilitas, feb. calefacientes, debilitas uirtutis retentiuæ & ſimilia. Cauſæ autem ſolutionis uenarum ſunt iam dictæ primitiuæ & corporeæ, ſimiliter ulcera corrodentia. Cauſæ autem reſudationis ſanguinis eſt caliditas & ſubtilitas ipſius & dilatatio pororum & raritas texturæ &c.

Signa quædam ſunt prognoſtica ſicut ſplendor apparens in utriſq; oculis & lineæ albæ, & rubedo, & citrinitas, & proprie poſt ſodam & reliquas ęgritudines, de quib. ſupra, aptas fluxu ſang. terminari, ipſæ enim ægritudines ſunt ſigna fluxus ſanguinis futuri, ſplendor tamen apparēs in utriſq; oculis poteſt intelligi ex parte ægri & ex parte aſpicientis in oculum, utroq; modo nunciatur fluxum ſang. futurum, pruritus autē & titillatio accidens in naſo cum ſignis iam dictis ſignificat iam fluxum ſanguinis proximum. Signa autem quod ſanguis egrediatur ex naſo immediate ſunt, quia per approximationem alicuius lichinii conſtringentis ad intra nares facile ſedatur: ſecundum quia nullo loco capitis dolor percipitur. ſi uero ſanguis ſit ex cerebro in aliqua parte determinata dolor percipitur & non facile ſedatur fluxus ſang. imo in naſo poſita nihil conferunt. Quod autem ſit ex ruptura uenæ in cerebro,

rebro, & non ex reſudatione cognoſcitur, quia multus eſt & craſſus, proueniẽs autem reſudãdo, paucus & ſubtilis. Quod autem ſit ex arteria cognoſcitur, quia calidus rubeus cũ claritate, ſubtilis, & eſt cũ ſpuma frequẽter & impetuoſe egreditur. Sanguis autem ex uena eſt rubeus tendens in fuſcũ, craſſus, ſine ſpuma, cum paruo impetu egrediẽs. Quod autẽ ſit periodicus cognoſcitur, ex determinata periodo ſeruata, quod autem ſit criticus cognoſcitur, quia ſequitur alias ægritudines, & cum ipſo ut plurimum terminantur, quòd autem ſit inuatiuus cognoſcitur quoniam ſequitur bona cõferentia & bene toleratur, contrariorum contraria ſunt ſigna. Cauſæ autem primitiuæ & corporeæ ſeipſas oſtendunt. quòd autem ſit ab ulceribus cognoſcitur, quia poſt ſaniem ſanguis egreditur, & ſignificat ulcus ambulatiuum, ſcilicet corroſiuum aut putridum.

Prognoſtica. Primum. Fluxus ſanguinis narium ex fractura arteriæ in cerebro difficulter curatur, & ſecundum plurimum male terminatur, et proprie ſi frãgatur arteria retę mirabilis. Secundum eſt A. Et ſcias quòd quãdoq; uiuit homo fluxus ſang. nariũ uſq; quo egrediantur. 20. lib. & uſq; ad. 25. lib. deinde moritur, licet ut antea dixi, uiderim ſuperuixiſſe mulierem, cũ tribus diebus egreſſæ fuerũt. 25. lib. ſanguinis.

Ex his quæ ſanguinis de naribus fluxum retinẽt, eſt ſuc. albedorogi cum camphora fuerit in eo reſoluta naribus immiſſus, confert enim ei qui hãc paſſionem incurrere ſolitus eſt, ante eam iniectus, aut in hora ægritudinis. Aut ſumatur gypſum cinis chartæ de panno gallæ, ſang. draconis, calcis, gezi, & puluerizata naribus inſufflentur. Aut lichinium in eis intinctum mittatur in nares. Aut alumẽ iameni puluerizatum, ut alcohol cum amilo eiuſdem quantitatis naribus inſuffletur.

Hoc capitulum de ſang fluente ex naribus, diuiditur in tres partes. In prima ponit quædam medicamina naribus imponenda. In ſecunda ibi. Quòd ſi adhuc uehementer, curat fluxum ſanguinis per diuerſionem. In tertia ibi. Medicamen quod uehementer ualet ponit aliud medicamen naribus imponendum. Prima pars poteſt diuidi in tres partes, ſecundum quod tria ſunt medicamina, de quibus facit mentionem partes patebunt. Primum medicamen eſt ſuc. albedorogi, id eſt, ozimi maioris ſiue baſiliconis, de quo uerbi gratia ſumatur. ℥. 1. & miſceatur media drachma camphoræ. Et ſi maior eſſet caliditas ſit. ʒ. 1. confert enim, ut dicit Raſis in textu curando, & perſeuerando, cum autem baſilicon ſit triplex, ſcilicet maius habẽs folia magna & ſtipitem ſatis longum & eſt commune, ſecundum minus habens folia parua, redolẽs odorem gariophil. & dicitur ozimum gariophilatum, tertium habens etiam folia ſatis magna redolens odorem citri & dicitur citrarium. De maiore eſt hic ſermo. Retinet enim ſanguinem à forma ſpecifica, non à qualitate manifeſta. Imo quia calidum eſt fortaſſe magis adiuuaret ad ſanguinis prouocationem. Et ideo ſecũ permiſcetur camphora frigida in quarto ad reprimendam eius caliditatem. ſtuellus itaq; in eo infuſus & naribus immiſſus optime iuuat. Secundum eſt hoc. Recipe gypſi frig. ſic. & ſtiptici, cineris chartę de panno calidi, ſicci & ſtiptici, dicitur de panno ad differentiam chartæ, de papiro paluſtri ſuper qua antiqui ſcribebãt, gallarum frig. & ſic. & ſtipticarum, ſang. draconis frig. & ſic. & ſtiptici & inuiſcatiui, calcis calid. & ſic. in quarto, & cauſticæ, zezi, id eſt uitrioli calid. & ſic. in quarto, omnium ana. ʒ. 1. & puluerizata ſubtiliſsime naribus inſufflentur. Aut lichinium ex cotto prius infuſum in albumine oui, deinde iſto puluere aſperſũ naribus immittatur.

Vltimum medicamen eſt alumen iameni, calidum & ſiccũ & ſtipticum ſubtiliſsime puluerizatum & mixtum cum æquali quantitate amyli retinentis ſua inuiſcatione.

Quòd ſi adhuc frequenter manauerit, ſuperiores adiutoriorum partes apud aſcellas cum inſtita & coxa apud inguina ligentur, & teſticuli ſunt ligandi ſimiliter. Si uero paſſio inualuerit, phlebotometur cephalica eiuſdem partis de qua fluit ſang. Si autem nec hoc modo ſtrictus fuerit, magnæ uẽtoſæ cum igne ſuperponãtur ueneri ab ea parte de qua fluit. ſang. Medicamen quod uehementer ualet ad ſanguinem conſtringendum. ſumatur calx al. et leuis qua utuntur aurifices & ſæpe naribus inſuffletur ſine interpolatione & lichiniũ albumine oui illinitũ ea inuoluatur et naribus immitatur.

In hac ſecunda parte curat fluxum ſanguinis diuertendo: primo ſine euacuatione, ſecundo cum euacuatione, ſcilicet phlebotomia, & patet. Et in ultima parte docet aſſumere calcem, qua ſcilicet vtuntur aurifices & naribus frequenter inſufflare uel in lichinium in albumine oui illinitum, & poſtea ipſa inuolutum naribus imponi &c. Pro ordinatione curæ fluxus ſang. narium, ſciendum quòd fluxus criticus non eſt cõſtringendus, Imo adiuuandus niſi uirtutem debilitet. Similiter fluxus factus à natura ſtimulata ipſius multitudine, aut ẽt ipſius acuitate cum mediocri quantitate eius non eſt reſtringendus. Imo in exitu. 4. lib. eſt aliquando ægro iuuamentum non paruum, quo fortaſſe præſeruatur ab apoſtemate uel ruptura uenæ, uel morte ſubita & ſimilibus. Reliqui autem fluxus ſunt ſecũdum plurimum reſtringendi. Et etiam iam dicti cum nimium exuberant.

Cura ergo fluxus ſang. narium triplex exigit regimen. primum uniuerſale, ſecundum particulare, tertium commune utriuſq;. Primum completur quatuor intentionibus. prima ſanguinem infrigidat & incraſſat, caliditatem membrorum reprimens. ſecunda diuertit. tertia uias & meatus quibus ſanguis ducitur ad nares, cõſtringit. quarta cauſam fluxus remouet. Prima completur ex his quę actu & potẽtia, aut utroque modo infrigidant interius & exterius applicitis, ut ſi hepar ſit in cauſa, aut cerebrum propter ſuperfluam calid. & ſimiliter uniuerſum corpus infrigidetur cum aceto, aqua roſacea, ſuc. ſemperuiuæ, ſolatri & ſimilium, quæ ſint actu & potẽtia frig. ſed ſint propria membris quibus applicant, & ſi totũ corpus ſit in cã, totũ corpus in aqua frigida iſundant, uirtute & reliquis conſentientib. & interius ſumat ſyrupum de papauere & ſimilia, præcipue infrigidẽtur teſticuli cum aceto & aqua neri frigoris. Secunda intentio, ſcilicet diuerſio perficitur ſtringendo fortiter adiutoria prope aſcellas & coxa, prope inguina & mammillas in radicibus ſuis, & teſticulos quæ ligaturæ ſint doloroſæ, & ſæpe remutẽtur. Item ponatur uentoſa ſuper hepate ſi fluat ex nare dextra, & ſuper ſplene ſi ex ſiniſtra, & ſuper utroq; ſi fluat ex utraq;, & ponatur ſuper ſumine & ſuper ſpatulis & ſuper nocra, nam conferunt. Item diuertatur ſanguis cum phlebotomia. Et ſi fuerit magna repletio in toto fiat ex ſaphena uel ex aliis uenis pedis eiuſdẽ lateris. Et ſi hepar fuerit in cauſa, phlebotometur baſilica. Si uero repletio fuerit parua aut à ſurcula ſupra, phlebotometur cephalica dextra aut ſiniſtra, & fiat ſemper phlebotomia ſubtilis & hauriatur quantitas ſang. ſecundum quantitatem repletionis & tolerantiæ uirtutis, imo lipothymia ſi ſuperuenerit, eſſet efficax remedium ſtringendo ſanguinem. Sed conſulo quòd ſi fluxus dat inducias ut quia non ſit impetuoſus uel fortaſsis ſit periodicus, quod potius reiteretur phlebot. quã quod magna quãtitas una uice extrahatur, ſed impetuoſo & non dante inducias iudico contrarium. Sed Meſue dubitans à qua iſtarum duarum intentionum ſit inchoandum, in actu practico, dicit & bene. Quòd ſi fluxus ſanguinis eſt propter calid. & ſubtilitatẽ, inchoetur à prima. Si uero propter multitudinem tantum, aut multitudinem cum acuitate ſimul à ſecunda eſt inchoandum, quamuis eadem hora ſit ad ambas feſtinandum. Tertia intentio ſcilicet conſtrictio ductuum & uiarum perficitur cum frig. actu & potẽtia, & ſtipticis applicitis ſuper loca uiarum & tranſitus ſang. ad nares, & cum debita conſtrictione, quapropter applicentur acetum & aqua roſ. & ſimiliter ſuc. frig. iam dicti ſingulariter aut coniunctim circa collum, ut oppilentur & claudantur uenæ, deferentes ſanguinem ad caput. hoc idem fiat circa frontem & tempora & ſi opus ſit maioris conſtrictionis ſupraſcriptis, poſſunt addi bolum armenum, terra ſigillata, ſang. draconis, albumen oui, trochiſci de karabe de terra ſigillata & ſimilia. Quarta intentio, ſcilicet remotio cauſæ perficitur hoc modo. Nam ſi cholera fuerit in cauſa calefaciens, ſubtilians, mordicans, & ſtimulans uirtutem expulſiuam euacuetur cum decoctione prunorum, tamarin. miroh. citrin. cum pauco caſsiæ aut mannæ. Si uero aquoſitas eſſet in cauſa educatur cũ decoctione

aut

aut ſuc.ireos & ſimilibus,ſint tamen admixta cum mirobalanis chebulis,bdellio & ſimilibus cõſtringentibus. Et in hoc caſu prima intentio iam dicta non haber locum. Et tertia intentio complenda eſt calidis,& ſic.ſtipticis inuiſcantibus, ſicut cum thure,maſtiche,alumine,nuce cupreſſi & ſimilibus, quæ tam in decoctione,quàm in ſubſtantia poſſunt applicari ad conſtringendum uias & tranſitus. Et nota quòd ubi fluxus eſſet periodicus,aut daret inducias,hæc intẽtio quæ eſt quarta deberet eſſe prima, ſed in fluxu non dante inducias debet eſſet quarta &c.

Secundum regimen, ſcilicet particulare ſiue locale completur cum medicinis naribus impoſitis conſtringentibus ſecundum unam aut plures harum quinq; uirtutum. Prima eſt uirtus infrigidatiua congelans ſanguinem & incraſſans. Et iſtæ ſunt ſicut opium,hyuſquiamus,camphora, mandragora, papauer,ſolatrum,ſemẽ lactucæ & ſuc.eius,ſemperuiui. Aliç ſunt cauterizantes,facientes eſcaram,ſicut arſenicum, calx, colchotar,calchantum,æs vſtum,flos æris & ſimiles. & Cauterium actuale ubi conuenienter poteſt applicari, obtinet principatum. Conglutinatiuæ uero ſunt ſicut farina uolatilis albumen oui,charta combuſta,ſpongia marina combuſta, pili leporis & coagulum eius,fumus thuris & thus,aloes,gypſum,gummi aſſum,drag.combuſtum,pennæ combuſtæ, & raſura lebetis terrei qui ſæpe ſteterit ad ignem. Aliæ ſunt uehementer ſtipticæ. vt roſa,ſemen eius,ſuc.barbæ hircinę, gallę. ſuc,palmæ, balauſtia,cortices granatorum, alumen, hæmatites,myrrha,karabe.ſang.draconis,bolus armẽ. terra ſigillata acatia,ſuc.rubi,ſuc.foliorũ pirorũ & ſimiles. Aliç enim à proprietate retinent,ſicut ſtercus aſini odoratum inſufflatum. Similiter ſtercus porci,ſuc.porri,ſuc.baſiliconis,menta & plura his ſimilia. Cerebella autem gallinarum comeſta in magna quantitate retinent ſanguinem fluẽtem de pelliculis cerebri. Et ſecundum ſententiã Gal. quinto de ingenio ſanitatis,thus & aloes incorporata cũ albumine oui, ita ut habeant mediocrem ſpiſsitudinem,ſicut mel,excedũt omnes medicinas in cõſtrictione ſanguinis fluẽtis ex pelliculis cerebri. Et in hoc medicamine ſecunda uirtus aloes, quæ eſt inuiſcatio reducitur ad actum, & nõ tertia per quam aperit orificia uenarum. Vbi cõtra,ſi in potu ſumeretur tertia reduceretur ad actum,& nõ ſecunda,uel ſaltem magis operaretur per tertiam quàm per ſecundam. Securiores tamen medicinę,& cęteris præeligendæ ſunt ſtipticæ inuiſcantes,reſtringentes à forma ſpecifica. Frigidæ enim congelantes corrumpunt ſpiritum,& calorem innatum,ſed in approximatione cauterizãtium eſt timor de caſu eſcarę & de fluxu uehemẽtiori. Iſtę uero medicinæ aliquando applicantur ſub forma pulueris, & ſunt ſubtiliſsime puluerizandæ,& elaborandum eſt,vt bene adhæreant. Aliquando approximentur ſtuellæ, ſiue tentæ infuſæ in ipſis,& elaborandum ut bene obturẽt nares,& multum ad ſuperiora tranſeant,neq; remoueantur niſi poſtquam de fluxu ſanguinis ſecuri ſumus. Sunt tamen aliquæ medicinæ,quæ portatæ,vel ſuſpenſæ collo,ſtringũt ſang. ſicut iaſpis & ſimilia. Tertiũ regimen reſpicit accidentia, ſubueniatur ergo debilitati uirtutis cũ uino,aqua carnium, & ſimilibus. Item ſi ſanguis tranſiret ad pulmonẽ procuretur eius extractio; & melius eſſet,ut tranſitus eius ad pulmonem prohiberetur frequenti extractione eius quod deſcendit. Et ſimiliter prohibeatur eius tranſitus ad ſtomachum, & ſi tranſiret uomitu educatur, & ſi tranſierit ad inteſtina cum ſolutiuis, & ſang.diſcoagulãtibus per os ſumptis,& cũ clyſteribus &c. Regimen autem ſex rerum non naturalium declinet ad frigidum & ſiccum,ſcilicet aer,& cum hoc ſit boni odoris, unde ſternantur in loco habitationis folia pirorum, citoniorum, meſpilorum, ſorbarum rubi, & ſimilia, & ſit aer aliqualiter obſcurus. Et pauca etiam habeat ueſtimenta, & non ſtricta, & proprie circa collum. Et nihil teneat in capite,& ſtet capite eleuato. Cibi ſint ſimiliter huius intentionis frigidi, ſicci,ſtiptici, uiſcoſi. Et bibat aquam calibeatam. Et comedat pedes & extremitates animalium,& piſces uiſcoſos, ſomnus ſit multus,ſed interruptus,ne ſanguis declinet ad pulmonem uel ad ſtomachum, & dormiat capite eleuato, procuretur uentris ſolutio cum clyſteribus leuibus, & ſimilibus non agitantibus. Nares autem nõ demucet, aut demucet minus quã põt. Sit quietus animo & corpore,ita vt vix loquatur, & caueat ab ira,furore,gaudio,timor tñ adiuuat ad cõſtrictionẽ.

De ulceribus narium. Cap. 44.

QVid nominis, & quid rei ulceris narium ſunt ſatis ex dictis manifeſta. Species autem ſumuntur quandoq; ex parte membri patientis,quandoq; ex ulceribus in ſeipſis. Primo namq; quędam ſunt extrinſeca quædam intrinſeca. Intrinſecorum autem quædam ſunt in alkaeiſim,& ſunt praua, quædã in colatorio, & ſunt prauiora. Quædam in caruncculis mammillaribus peruenientia uſq; ad ipſam cerebri ſubſtantiam. & ſunt prauiſsima. Et ubicunq; ſunt,aliquando ſunt ſuperficialia,& ſunt leuiora, aliquando ſe profundant ſicut cauernæ, & abſconſiones, & ſunt difficilia. Ex parte autem ſui diſtinguuntur. Nam quædam ſunt ſicca,cruſtoſa à quibus fere nihil emanat, & ſunt ſuperficialia pendentia à uaporibus,aut humoribus aduſtis, quædam ſunt humida à quibus notabiliter ſanies emanet. Et iſtorum quædam ſunt mũda à quibus ſanies laudabiliter emanat, quædam uirulenta,quædam ſordida,quædam putrida,quædã corroſiua,quædam fiſtulæ,quædam cancroſa. Item quædam horũ ſunt recentia,quædam chronica & antiqua. Cauſæ ulcerum ſunt apoſt.aut bothor,quæ rumpuntur in naribus. Aut vulnera à cauſa primitiua illis partibus illata, quæ poſtea fiunt vlcera. Aut humores acuti paulatim ſe profundãtes. Aut uapores acuti ad partes narium eleuati paulatim excoriantes donec ſe profundent. Cauſæ remotiores ſunt quæcunq; poſſunt hos humores & uapores multiplicare, & hi humores quandoq; defluunt à capite per uiam catarrhi. Aliquando ab aliis conſurgunt partibus, & quandoq; in principio cum ueniunt ad membrum non ſunt aduſti, ſed poſtea tandem aduruntur ſicut videmus multa apoſt.à principio non cancroſa,quæ tandem ad cancrum permutãtur. Signa. Vlcera ſi extrinſeca ſint ſenſui ſubiacent. Si uero profundentur,ex ſanie, aut ex cruſtis.deinde egredientibus cognoſcuntur, & dolore interius ſenſato,nam ubi dolor ibi ægritudo.

Et ſi ſint in kaeiſim frequenter obturant nares. Et in colatorio ſanies fœtens per os egreditur. Quæ ſi proueniat ex ulcere,& corruptione oſsis eſt ſubtilis. Sed in carũculis mãmillaribus nocetur olfactus. Et ſi proueniat ad cerebrum anterius tandem nocetur ſenſus communis & adeſt febris. Et ſi profunda ſint & ampla,ex egreſsione multæ ſaniei. Si mũda, etiam ex ſanie laudabili. Si ſordida ex ſanie craſſa, Si virulenta,ex ſanie ſubtili. Si putrida ex fœtore ſaniei. Si corroſiua ex exitu ſang.cum ſanie,aut poſt ſaniem corroſione tendẽte ad partes ſanas. Cancroſa ex ſignis cancri cognoſcuntur,maxime ex dolore fulmineo cum ſanie fœtentiſsima inde egrediente. Sed fiſtulæ ex antiquitate, & ſanies communiter eſt ſubtilis,quæ aliquando paucificatur,aliquãdo multiplicatur. Cauſę autem vlcerũ ſe ipſas oſtẽdunt. Prognoſtica. Primum. Vlcera extrinſeca ſuperficialia,munda, recentia facile curantur. Secundum. Occulta profunda immũda difficillime curãtur maxime oſsibus nariũ,& colario cõicata. Putrida vero corroſiua cancroſa maxime carũculis mammillaribus,& cerebro communicantia plurimum ſunt pernitioſa.&c.

CVm in naribus fuerint eſcaræ;cera & oleũ,& adeps gallinaceus eis immittatur. Et aquam calidam naribus in mane multoties per aliquot dies odoret. Cũq; puſtula egredi cœperit, lichinium aceto forti infuſum in quo ſal poſitum ſit naribus immitatur,ac ſuper eas ſimiliter ponatur, ſiccabuntur enim ex hoc, & non prolongabitur earum mora. Quòd ſi ulcera ibi affuerint,unguento de ceruſa curentur.

Diuiditur hoc caput in duas partes, primo ponit curam ulcerum,quæ ſunt ſicca cruſtoſa. In ſecunda ibi. Quòd ſi ulcera &c. Ponit curam ulcerum humidorum. De prima dicit, q cum in naribus ſunt eſcaræ,& cruſtæ,primo debet æger odorare frequenter aquam tepidam, ideſt uapores aquæ calidæ ad nares recipere, poſtea immediate naribus imponere unguentum hoc. ℞.adipis gallinæ,olei ana.ʒ.ſ.vel quãtum vis, ceræ quantum ſufficit,fiat vnguentum molle,hoc ter aut quater in die ponatur debite calidum, & continuetur quouſq; eſcaræ ceciderint, & poſt earum caſum ſtuellus ex cotto in aceto ſolito infuſus naribus immitatur,& aliquoties replicetur,

tur,ex his enim medicaminibus æger ſatis cito ſanabitur.De ſecunda parte dicit,quòd ſi ulcera,ſcilicet humida in naribus fuerint curẽtur cũ vnguẽto de ceruſa,cuius deſcripto notiſsima eſt,& proprie apud Meſuem,& maxime ſi ulcera ſuperficialia fuerint,& affuerit ibi mala complexio calida.

Horum ulcerum cura triplex exigit regimen,uniuerſale, particulare,& tertium quod eſt commune utrique. Vniuerſale uéro quatuor cõpletur intentionibus prima eſt euacuatio,ſecunda diuerſio,tertia regimen membri mittentis,quarta fluxus interceptio.Pro prima intentione complenda maxime attendatur cacochimiæ totius,& maxime membri mittentis, ita vt fiat phlebotomia,aut alia euacuatio ſecundũ q̃ oportet etiam iterata ex ſuis partibus minoratione,digeſtione,& eradicatione,quæ qualiter fieri debeat eſt ſatis ex ſępe dictis manifeſtum.Secunda,ſcilicet diuerſio completur cum omnibus,aut pluribus generibus diuerſionum de quibus ſæpe dictum eſt:Sed ex propriis eſt uentoſatio,aut ſanguiſugarũ applicatio circa ſecũdã aut primã ſpondilem, ſicut ex proprie eradicantibus cãm coniunctã, eſt phlebot. uenarũ naſi.

Regimen autem membri mittentis,quod ſecundum plurimum eſt cerebrum completur euacuando ab ipſo diſcraſiam eius corrigendo,& confortando, quod qualiter fieri debet, patet ex præcedentibus taliter etiam rectificetur hepar, & cætera membra principalia, & ſibi deſeruientia, vt ſanguis delegatus ad nares ſit conueniens in quãtitate, & qualitate. Intercipitur autem fluxus vngendo nares circumcirca cum defenſiuo facto ex bolo arme.aceto,oleo roſaceo, aut ſibi ſimilibus,ſecundum diſcraſiæ exigentiam, & ſimiliter ponendo ſtiptica,fluxus ad nares prohibẽtia, fronti & temporibus ſi per eam regionem materię fluxerint.Secundum vero regimen,ſcilicet locale, ſi vlcus fuerit cruſtoſum perficitur duabus intentionibus. Prima eſt mollificatio cum vnguento in textu dicto,& uapore aquæ calidæ, aut aliqua decoctione mollificante,prius naribus applicita,& ex propriis eſt butyrum recens.Et ſi affuerit caliditas miſceantur cum oleo uiolaceo,aut mucilagine pſilii,aut mucilagine ſem.cytoniorum Et ſi non fuerit caliditas cum oleo ſeſamino,amyg.dulcium, & pinguedine gallinæ, mucil.maluauiſci,ſem.lini, & ſimilibus, & eſcara remota infundatur ſtuellus in aceto ſalito, & expreſſus aliqualiter inuoluatur vnguento de ceruſa,aut tetrapharmaco facto,ſcilicet ex lythargyrio,aceto & oleo,aut cum vnguento de thutia,& naribus immittatur. Si uero ulcus fuerit humidum & mundum ſolum tres exigit intentiones. primo ſcilicet mundificationem complendam cum aqua mellis,quod fit ſub quadruplum ad aquam, & ſi ſit cum ſignis frigiditatis,cum vino decoctionis mellis,& bulliat ad conſumptionem tertię partis. Secundo,carnis generationẽ, complendam cum his,quæ dicta ſunt in cura ulcerum auriũ, ab illo tamen poteſt demi ziniar cũ huic minus ſicca debeantur quàm auribus,& magis ſicca quàm oculis. Vnguentum quoq; tetrapharmacum,& de ceruſa eſt adhoc conueniens, & cum hoc complebit etiam tertiam intentionem,quæ eſt ſigillatio,& ſi opus eſt confortetur cum pauco colcothar, aut alumine. In vlcere vero ſordido indigemus maiore abſterſione,ſicut oxymelle ſimplici,& etiam ſcyllitico apud maiorem neceſsitatem,& poſtea generetur caro, & cicatrizetur ſecundum opportunitatem. Sed in virulentis maiori indigemus exiccatione, ſicut ſangu.draconis, ſcoria ferri, tuthia, cadmia,& ſimilibus cum ſucc.plantaginis,quibus apud maiorem neceſsitatem poſſet addi aliquid aluminis, aut aliquid paruum aquæ aluminoſæ, & pauca indigemus abſterſione. Et hæc etiam cicatrizabunt, & proprie ſi ponatur in forma pulueris:Et ſi tuthia aut cadmia miſceantur cũ thure aut ſarcocol.cũ oleo roſ.& cera carnem generabũt. Si vero vlcus fuerit putridũ cũ carne,aut oſſe corrupto,aut corroſiuũ, aut fiſtula.quatuor exigit intentiones,ſcilicet corroſionem, aut cauterizationem complendam cũ ferro ignito figurato ſecũdũ exigentiam partis cauterizandæ, & proprie ſi malitia fuerit magna. Et melius eſt ſi ferrum illud ignitum immittatur per cannulam ferream circũlutatam luto ſapiẽtiæ,ſiue alchimiſtrarum,aut cum medicina corrodente,aut cauſtica.Et ex leuibus eſt vnguentũ Aegyptiacũ, & fortius illo eſt quod fit ex viridi æris alum.melle,ana partibus æqualib.& adhuc fortius eſt quod fit cauterio facto cũ capitello diſſoluto, fortiſſimum autem omnium eſt arſenicum ſublimatum. Sed nõ ponatur niſi in pauca quantitate,ſcilicet ad quantitatem grani mellicæ,aut grani frumenti. Ex eo tempore quo iſtæ operationes fiunt tueantur partes circunſtantes cum aquis,& ſuccis frig.poſtea procuretur caſus eſcaræ non quidem putreſacientibus,ſed cõ vitello oui,oleo roſaceo, & pauco ceruſæ, aut cum ſtuello in lacte infuſo, & poſtea locus mundificetur cum aqua mellis,tertio caro generetur.Et tandem cicatrizetur.Et ſi eſſet os diſcoopertum,tentetur ipſius ſquamatio, & oſsis corrupti emiſsio cum alumine, aut uitriolo ſæpe ſuper oſſe iterato.Si vero vlcus eſſet occultũ,& profundaretur ad colatorium, & ad partes diſtantes mundificetur cum hydromelle attracto per nares.Et ſi opus ſit maiori exiccatione addatur oxymel ſimplex,aut compoſitũ. Et adhuc apud maiorẽ neceſsitatem, & ubi eſſet caro putrida,addatur vnguentum Aegyptiacum,& per nares ſugatur,ſed melius eſt, vt capite conuerſo ad poſteriora per nares huiuſmodi inſtillẽtur etiã fortiter ſugendo. Quidam præcipiunt filum ſugi per nares, & eleborare,vt deſcendat per os,& habeat plures nodos, & in modũ ſerrę trahatur,& retrahatur donec locus ſanguinet. Quæ operatio mihi videtur ſatis vana & ſortuita, ſecabitur etiam non ſecãdum.Sed forte in hoc poſſet eſſe aliquod iuuamentum,vt in extremitate fili ligetur aliqua petia ſubtilis linea,& vnguento aliquo vngatur,aut aliquo liquore vt attrahatur ſuperius per filum egrediens,per os, & ibidem dimittatur uſq; ad ſequentem mutationem, & poſtea in ſequente mutatione illi petiæ,quæ ſecundum aliquam partem remanſit extra nares ſumatur alia petia conſimiliter vncta, & attrahatur,debet autem petia illa eſſe vncta aut infuſa in liquore conueniente ad intentionem quam queris,ſcilicet corroſionis,mundificationis,conſolationis &c.Sed maxime cũ opus eſt ſuperflua corrodere: Aliter & melius poſſemus primam petiam abiicere,& filo interius remanenti aliam innectere, & ad ſuperiora trahere.Dicit enim Meſue quòd conſuetudinaria vlcera, ideſt longo tempore conſueta ex defluxu,ſcilicet materiæ ad nares,quæ ſunt ſicut cruſtæ & bothor rub.coloris, & aſperitates curantur cum duobus cauteriis poſitis inter labia, & gingiuas iuxta dentes caninos, & aſcendentes hincinde ad colateralia naſi, & debent fieri cum duobus ſtilis ignitis,& debent etiam dimitti aperta longo tempore,ut materia illuc deriuetur. Filius Zachariæ,medicamen conferens vlceribus narium.℞.ceruſæ,lithar.plumbi vſti, ana partes æquales,lauentur pluribus uicibus poſtquam fuerint trita.deinde fac vnguentum cum uino, & oleo myrthino diu conterendo in mortario,nunc uinum,nunc oleum, uſq; dum inſpiſſetur,& ſit mortarium de plumbo,& ſimiliter piſtellũ, & proprie quando vlcus eſſet cancroſum, & tũc dimittatur uinum, & ponatur ſucc.ſolatri, cadmia quoq; & tuthia ſunt in hoc caſu præſtans. Ex medicinis communibus eſt, vt ſumãtur granata acetoſa,ſed melius eſt ſuccus eius contritus cum tota ſubſtantia ſua, decoquatur in uaſe æreo poſt ipſius contritionem donec perueniat ad medietatem, & liniatur ex ea & tenta adminiſtretur. Tertium regimen corrigit accidẽtia doloris quod perficimr cum lacte naribus impoſito, aut uitello oui,& oleo roſ.& ſimilibus mitigantibus ardorem ſequẽtem medicinas acutas. Regimen autem vitæ declinet ad ſiccum com temperamento actiuarum,verum tempore huiuſmodi fortium operationum ſicut cauterizatio cum ferro, aut medicinis acutis, ſit diæta tenuis, ſine vino, & carnibus declinans ad frigidum.

De polypo et hæmorrhoidibus naſi. Cap. 45.

Circa rubricam ſciendum, quòd reperiuntur iſti termini hæmorrhois,alharnabet,polypos,qui ſignificãt carnes additas in naribus, et frequenter hi termini accipiuntur,vt ſynonymi. Sed uim vocabuli conſyderãti apparebit quòd hæmorrhois de qua hic eſt ſermo,ſit additio carnoſa in naribus à qua ſanguis facile profluit.Hęmorrhois enim græce,fluxus ſang.latine,hoc autem eſt, quia oritur ab extremitatibus uenarum,quæ ad nares terminantur. Alhernabeth vero,et polypus important additionem carnoſam in naribus non cõnnotando pronitatem ad fluxum ſang. ſed ex intentione Auic.videtur poſſe elici alharnabeth, ſiue polypum eſſe carnem duriorem quam ſit hæmorrhois. Polypus autẽ dictus eſt hæc ægritudo ad ſimilitudinem carnis piſcis,

qui

qui polypus dicitur, qui tendit in albedioem, aut quia habet multos pedes, id eſt, radiees quibus naribus alligatur ſicut polypus piſcis, qui propter hanc cauſam multipes dicitur. Et bene cõſyderanti apparebit huiuſmodi carnes eſſe morbũ in numero cum ſit aliquid additum ſupra partes narium ſenſibiliter lædens operationes. Polypus, ſiue hæmorrhois eſt duplex. Eſt enim alter quædam caro mollis alba, aut rubea, à qua humid. profluunt ſine dolore, habens radicem gracilẽ, quæ caro aliquando multum prolongatur donec nares egrediatur. Aliquando tranſiens per palatum apparet in ore. Sed alter eſt caro durior tendens in rubedinem uel fuſcedinem, à qua minor humiditas profluit exiſtẽs cum dolore, habens radicem firmiorem, & communiter minus prolongatur, & hęc aliquando malignata materia propter inciſionẽ, aut approsimationem medicinarum acutarum, aut ex longitudine temporis eum malo regimine ſex rerum non naturalium uertitur in cancrum. Aliquãdo tamen in naribus fit cancer, incipiendo, qui incipit ſicut faba parua, durus, fuſci coloris, cum dolore fulmineo ſecundum radicem io profundũ affixus, & incipit ſecundum plurimum in parte inferiori naſi, qui ualde tandem augmentatur donec nares impleat ipſas ualde extendens cum magna duritie, & communicatur collatorio spparens in palato cum dolore & duritie, & cum ulceratur emittit uirus fœtentiſsimum, & incraſſantur labia ulceris, & inuerſantur.

Ex his manifeſtæ ſunt ſpecies polypi ſiue hæmorrhoidis. Eſt enim quidam mollis, quidam durus, quidam paruus, quidam magnus ualde elongatus donec estra nares pendeat, aut in ore appareat, & communiter quanto eſt mollior magis prolõgatur, quidam antiquus, quidam nouus, & quidam habet radicem ſuam ſuperius ualde affixam in ſuperiori parte. Quidam in parte inferiori, quę ſenſui ſubiacet, & eſt aliquando una caro, aliquando plures, quæ habent radices ſuas diuerſas, & eſt aliquando cum fluxu ſanguinis aliquãdo ſine. Et Meſue ponit ꝙ aliquis eſt mollis, fœtidus, putridus, qui fortaſſe non ſanatur, quod poteſt eſſe uerum, quia corrumpit partem in qua &c.

Cauſa autem materialis ſunt humores à cerebro ſecundum plurimum deriuati, aliquando in naribus paulatim congeſti ex nutrimento, ſcilicet ipſorum, qui in hanc carnẽ paulatim, & in longitudine temporis conuertuntur à uirtute nutritiua, aut augmentatiua ad hoc concurrente ſua complexione, & ſpiritu uitali, & naturali, ita ut forma carnis inducatur, cuius carnis finis inquantum morbus eſt, ut noceat operationibus. narium, qui tamen finis eſt præter intentionẽ uirtutis, ſed finis ipſius inquantum caro intentus à uirtute eſt, ut ipſa conſeruetur, humores autem iſti, qui ſubiiciuntur pro materia carnis mollis albæ ſine dolore ſunt à prædominio phlegma. quibus aliqua pars ſanguinis eſt admixta nulla participante aduſtione. Materia autem carnis durioris tendentis in colorem rubeum, & aliquando ſuſcum, ſunt humores phlegmat. & ſanguinei per aduſtionem tendentes in melancho. & quãdoque cum his permiſcetur aliquid choleræ, aut melanch. propter cuius admixtionem aliquando tẽdunt in fuſcum huiuſmodi additiones. Materia autem cancri poteſt eſſe, quæcunque melancho. aduſta, hoc autem non eſt caro, ſed apoſte. Signa ex iam dictis ſunt manifeſta, & eſt quilibet polypus, cum oppilatione foraminis naſi, & impedimento reſpirationis, & ſpecies ipſius manifeſtæ ſunt ex iam dictis, & ſigna, diſtincta inter eas, & ſigna quibus à cancro differunt &c.

Prognoſtica. Primum. Huiuſmodi carnes molles albę ſine dolore facile curantur, timor tamen magnus eſt cũ ſunt hæmorrhoides de ſuperfluo fluxu ſanguinis. Carnes duriores cum dolore difficulter curantur, & tranſeunt in cancrũ. Secundum prognoſticum. Cancer etiam incipiens, curari non poteſt niſi tota ſubſtantia cui affiſus eſt eradicetur. Illi ergo cancri ſunt incurabiles, qui non poſſunt propter loci notabilitatem eradicari.

Quum intus in naribus caro ſuperflua mollis, & quaſi diſſoluta, rubea, aut alba exorta fuerit, & nares incraſſari cœperint, ac ex carne prædicta repleri; cephalica prius erit phlebot. deinde lichinum ex unguento uiridi, quod in cap. de corrodentibus carnem nominauimus liniendum, & naribus erit immittendum. ſi uero iſtud non ſuffecerit; medicamen acutum, quod ibi deſcripſimus apponatur, donec ex toto mundificetur. hæc paßio præterea quandoque curatur cum ferro radicitus omnino, quandoque incidendo. medici tamen in hoc errant. unde ex eorum cura æger maximum incurrit nocumẽtum; in hoc namque loco cancer plerunque exoritur. uerum cancer quando in hoc naſcitur loco; nec tolerat acutas medicinas, nec inciſionem, quæ cum ferro fit: imò indiget, ut ſuauiter tractetur, & medicaminibus lenientibus, & phlebot. & uentris ſolutione curetur. cognoſcitur autem, an illud accidens ſit cancer: quia eſt durus pertingens quandoque uſque ad palatum. ſed, cum nares ſiccæ ſint, & duræ, nec ſit in eis aliqua humidi. ſummopere cauendum eſt, ne hæc ægritudo, aut ſimilis ferro, aut acuto medicamine tangatur. ſi autem, quod in naribus exoritur, caro eſt mollis, fluxeritque ex eis humores &, cum nares ſtringuntur, inueniuntur molles: &, cum tanguntur; tactus non ſentitur ſolidus; non eſt timendum, quin ex medicaminibus acutis, & ferro mederi poßint.

Diuiditur præſens caput in partes tres. In prima notificat hanc ægritudinem. In ſecunda ibi. Cephalica prius erit phlebotomanda. ponit curam eius. In tertia ibi. Medici tamen, docet quendam errorem euitare. Quod dicit in prima parte notum eſt, per diſſoluta, intellige quod habeat radicem, & tenuem, & exilem. Quod dicit in ſecunda parte eſt etiã manifeſtum. Sed unguenta illa corrodentia, & cauterizantia require ſeptimo huius cap. de medicinis, quæ carnem ſuperfluam remouent, quorum deſcriptionem ponam, quando ordinabo curam. In tertia parte docet euitare errorem, quem medici plerunque incurrunt.

In hoc namq; loco pleruoq; fit cancer, aut incipiendo, aut permutando, qui neq; curationẽ cũ ferro, neq; ſortes ẽt ſuſtinet medicinas, imo medicinis blãdientibus, phlebotomia, uentris ſolutione, & cõueniente uitę regimine ad frigidũ & humidũ declinante curãdus eſt. Quapropter ſigna diſtinguẽtia inter polypũ nõ malignũ, & polypũ malignũ tendentẽ in carne, immo cancrũ ipſum ſunt bene cõſyderanda. Cũ enim fuerit durus, fuſci coloris, non emittens humiditates cõicatas palato cum dolore fulmineo, & radicibus magnis nõ gracilibus non eſt procedendũ in eius cura ferro, aut medicinis acutis. Vbi uero adſint contrariæ cõditiones cũ ferro, & medicinis acutis curari poteſt. Immo cancer ipſe incipiẽs, exiẽs ſicut faba parua, nõ debet ferro, aut medicinis acutis curari, niſi uoluntas ſit ipſum cũ tota parte cui affixus eſt eradicare.

Cura polypi ſeptem exigit intentiones. prima euacuat. ſecunda diuertit. tertia materiã fluentem intercipit. quarta polypũ remouet. quinta conſolidat. ſexta corrigit accidentia. ſeptima ordinat regimen. Prima intentio, & ſecunda complẽtur cũ extractione ſanguinis, ſm plurimũ phlebotomia, aut uentoſatione, aut ſanguiſugarũ applicatione, ſi non toleret phlebotomiã. Prouocatione hæmorrhoidarũ, & menſtruorũ ſi fuerint in cauſa eorũ retentiones. Et phlebotomia uenarũ nocreæ, & cæteris diuerſionibus præterq̃ per nares uſque ad cauteriũ in cõmiſſura coronali. Phlebotomia uenarũ naſi, & fluxus ſanguinis narium potius eradicant q̃ diuertant. Fluxus materiæ intercipitur iuxta tertiã intentionẽ cum ſtipticis applicitis fronti, & temporibus ſi fluat per partes extrinſecas. Si uero per intrinſecas. potius nocent q̃ conferãt. Sed cum inciditur & cauterizatur polypus, eſt conueniens, ut fiant huiuſmodi defenſiua fronti, temporibus, & circa naſum, ne ex defluxu humorum propter dolorem loca illa apoſtementur. Quarta intentio perficitur ſi fuerit ex mollibus, trahendo ipſum cum tenacula dentata per quamcunque partem appareat quantum eſt poſsibile, dummodo non rumpatur. Et incidatur in radice ſua, ut nihil, aut minimum de eo remaneat, ut cum forfice ſubtili, ſtricta, aut cum raſpatorio ſubtili, paruo, cuius ſit poſsibilis in nares ingreſſus, aut cũ cultello, nõ ex lateribus incidente, ſed ſolum ſm extremi-

tatem ſuam, quæ ſit lata, & optime incidens. Et ſi dubitetur de fluxu ſanguinis huiuſmodi inſtrumenta cum quibus ſit ſectio igniantur, poſtea reſiduum cum ferro ignito, aut cũ medicaminibus acutis, de quibus infra conſumatur. Si uero abhorrentur huiuſmodi operationes, aut apte fieri non poſsũt, conſumendus eſt cum medicinis acutis, quæ in radice ſua ponantur. Et ſi pro his operationibus perficiendis nares non ſint ſufficienter apertæ, aperiantur, & apertæ teneantur cum ſpeculo naſi, cuius figura eſt hæc in margine depicta. Deinde ſtuellus de cotto inuolutus in unguento uiridi à Raſi deſcripto. 7. huius ſuper radice ponatur. ℞. uiridis æris bene depurati mel. ana. ʒ. I. optime permiſceantur. Et hoc etiam confert in corroſione carnis in naribus ſuperfluæ, & ſic medicetur mane & ſero donec fiat eſcara fortis. Aliud fortius, & citius expediens eſt, ut ſtuellus infuſus in aqua forti, ſcilicet qua ſeparatur aurum ab argento, aut in aqua diſſolutionis cauterii ſuper radicem imponatur. Eſcara autẽ perfecta procuretur eius remotio cum uitello oui, cum oleo roſ. mixto donec cadat, & ſi tota radix conſumpta ſit, ita ut ſeparetur bene eſt. Si uero non, idem medicamen, & eodem modo replicetur donec tota conſumpta ſit, & ſtuelli illi ſint cum filo ligati quod pendeat extra, & aliquando imponimus per os & nares ſuper radice polypi ſtylum in extremitate ſua cotto inuolutum, & infuſum in aqua forti ſæpius replicãdo donec fiat eſcara, ſed oportet, ut aqua illa ſit ualde fortis, ſicut illa cuius deſcriptio eſt apud Raſim. 7. Alman. cap. de his, quæ minuunt carnem. ℞. arſenici citrini, alchali, id eſt, cineris facti ex herba ſalſa inuenta in littore maris, calcis uiuę, uiridis æris ana lib. I. argenti uiui lib. I. ſalis armo. ℥. 3. terantur omnia cum aqua donec argentum uiuum ſit extinctum. Et forte melius eſt ꝙ aqua illa ſit aqua fortis facta ex calce, & cinere, & in ſumma ſit capitellum, poſtea exiccentur, & exiccata iterum terantur: deinde in alambico alchimiſtarum totum ſublimetur, & quod ſublimatum eſt, in ampulla uitrea totum reſeruetur: eſt enim faciens operationem ignis, & ad hanc intentionem eſt calidicon in eodem cap. à Raſi deſcriptũ, hãc operationem maxime facimus cum apparet in ore, cum ibi apte non poſsint medicinæ dimitti. Operatio autem Meſue, & Auic. eſt cum tribus pilis caudæ equi nodatis in tribus, aut quatuor locis, & contortis adinuicem, & retractis nunc per os. nunc per nares in modum ſeræ, quę operatio eſt ſatis fallax, & fortuita, cui parum innitendum eſt. Verum cum polypus eſt occultus ſi attrahatur per nares filum, in cuius extremitate ſit ſuta petia unguento, aut aqua ad hoc propria intincta eſt cauſa, ut medicamen applicetur ſuper polypo, & applicatum remaneat, & in ſecunda mutatione parti petiæ, quæ remanet extra nares ſuatur alia petia, & ſimiliter per nares trahatur, & ſic fiat quouſque uolneris. Sed melius eſt, ut prima petia abiiciatur, & filo interius remanenti alia petia conſuatur, & in nares cum eodem filo trahatur, & ſic fiat in qualibet mutatione, quandoque tamen in auferendo polypũ procedimus cum medicinis lenibus ipſum in longo tempore auferentibus, ex quibus eſt medicamen Gal. ℞. ex tribus generibus granatorum partes æquales, & tere ea ſecundum totalitatem eorum, & extrahe ſuccum ipſorum, & decoque in eſſentia rob tenuis: deinde tere ſubſtantiam granatorum contritione multa donec fiat ſicut paſta, & fac cum ſucco eorum formas ſimiles naſalibus, & intromitte ex eis in naribus unam poſt unam, liniendo ſemper cum ſucco prædicto, ita ut attingant radicem polypi, efficit enim operationem ſuam ſine dolore, & tandem ſanat, & eſt expertum. Si autem non ſufficienter imprimeret, adde ex trochiſcis alcardicon aliquid parum, uel ex medicamine in principio deſcripto facto ex melle, & uiridi æris. Confectio trochiſcorum alcardicon conſumentium polypum, cancrum, & omnes additiones carnium in omnibus locis. ℞. calcis non extinctę, arſenici citrini, ana par. s. colcothar. flor. æris, alumi. ana. par. I. gallarum, balauſtiæ, ana partem. s. contere ea in mortario æneo cum aceto forti contritione multa uſque ad quinque dies: deinde fac ex eis troch. & in uaſe uitreo conſeruentur in loco frigido & ſicco, & diſtempera unum eorum cum uino, & utere cum lichinio, eſt enim expertum. Dioſc. medicamen auferens polypum cancroſum. ℞. ſeminis luf, id eſt, ſerpentariæ, tere cum ſucco malorum gran. tritorum cum cortice ſuo, & liniatur ſuper polypo, & in circuitu eius. Idem etiam operatur ſuccus radicis eius, & proprie lana ex aliquo eorum imbibita, & immiſſa naribus, eſt enim expertum. Item xylocaracta concuſa, & immiſſa ſuper polypo cum lana, aut cotto, corrodit enim, & cadere facit polypũ, ſicut facit cadere uerrucas. Similiter nuces cupreſsi puluerizatæ. Et Auic. dicit ſe expertum fuiſſe attramentum, & uitriolum uiride tritum, ſicut alcohol inſufflatum in naſo, ſed melius eſt, ut aliquid ipſius cum moleta ſubtili ſuper radice polypi ponatur, aut ſtuellus infuſus in oxymelle ſimplici, in quo puluis eius ſit ſupra poſitus, ſanat enim ſi mane, & ſero aliquibus diebus cõtinuetur. Si uero dubitetur ne cancretur, aut forte ne cancer nouus incipiat, portet cryſtallum, & ipſo in cibo & potu utatur, nam præſeruat à cancro, ſimiliter polithricum portatum. Medicinæ diuerſæ poſitæ ſunt, ut eis ſecundum opportunitatem utaris, nunc leuibus, nũc fortibus ſecundum diuerſitatem polypi in duritie & mollitie, & ſecundum eius reſiſtentiam. Cancer uero, & polypus canceroſus curatur cum blandientibus ſicut cum unguẽto de ceruſa, & cum mineralibus, ſicut thutia præparata, ceruſa, cadmia, & ſimilibus, in mortario plumbeo, cum oleo roſa. & ſucco ſolatri diu agitatis, & pinguedo cancrorum in mortario plumbeo, & cum piſtello plumbeo diu malaſſata eſt in hac diſpoſitione proprium: hæc tamen non curant, ſed prohibent eius augumentum, & ulcerationem. Scribit tamen Auicen. quòd ſuccus expreſſus ex uua, quæ eſt ſuper extremitate ſerpentariæ, & cum lana, aut cotto impoſitus deſtruit omnem carnem additam, & cancrum, ſed facilius eſt dicere quàm facere. Conſolidetur iuxta quintam intentionem ſi cancer, aut polypus fuerit malæ naturæ cum mineralibus de quibus ſermo præceſsit. Si uero non malignus ſit ex his poteſt addi thus, ſarcocolla, & ſimilia. Accidentia corrigenda maxime iuxta ſextam intentionem ſunt dolor, qui mitigetur cum lacte tepido, uitello oui, & oleo roſa. ſimul mixtis, & ſimilibus fluxus ſtringatur cum his, quæ dicta ſunt. Cortices autem, quæ quandoque remanent in naribus educantur ſternutando. Diæta autem iuxta ſeptimam intentionem declinet ad frigidum & humidum, cum eſt canceroſus. Et ſimilis ſit cum exercemus operationes fortes, de quibus ſupra, ſed cum hoc etiam ſit tenuis, ut caueat tunc à uino, & carnibus. Si uero polypus ſit benignus declinet ad ſiccum cum temperamento actiuarum. Cancer autem incipiens, aliquando curari poteſt, ſed non niſi inciſione profunda eradicante ipſum, & permittatur ſanguis egredi multus, & poſtea ſatis profunde cauterizetur cauterio actuali, & hæc fiant præmiſsis vniuerſalibus. uerum aliqui moderni profitentur ſe omnem polypum & cancrum curare ubicunque ſit cum hoc medicamine. ℞. cantharidarum par. I. arſenici ſublimati pars. s. aut plus, aut minus ſecundum quod uis facere unguentum fortius, aut debilius, incorporentur cum oxymelle ſimplici, & apponatur, ut bene adhæreat, & quãdoque incorporant ipſum cum ſapone nigro, & uerum eſt ꝙ eſt fortis medicina ſe profundans, cuius operatio durat tribus diebus etiam ſi minimum ſit quod de ipſa ponatur, & cum apponitur, bonum eſt defendere partes circunſtantes cum ſuccis frigidis, & defenſiuo in forma communi, & uerum eſt ſi cancer eradicabilis eſt, eradicat: ſi uero non, ſaltem facit curam paliatam, & tota uis eſt in arſenico. Sed caue, ſcilicet ne approximes membris nobilibus nã forte eorum operatio deſtruetur.

De amiſsione & nocumento olfactus. Cap. 46.

CIrca rubricam ſciendum, ꝙ licet amiſſio olfactus proprie dicat eius ablationẽ, & nocumentũ olfactus dicat eius deſtructionem, diminu & corrup. frequẽter tñ hi termini accipiuntur, ut ſynonymi. Licet Raſis in præſenti cap. per amiſsionẽ proprie intelligat diminutionem & ablationem. Eſt autẽ olfactus, ſiue odoratus ſenſus exterior, quo odores percipiuntur. Cuius nocumẽtum eſt triplex, diminutio, ſcilicet in qua ſolum odores intenſi uix percipiuntur, ſicut aromaticum ualde, aut fœtẽtiſsimũ, ablatio in qua nullus percipitur odor, & corruptio exiſtens duobus modis. Aliqñ enim percipitur odor eſſe in medio qui non eſt. Aliqñ unus pro altero repræſentat ſicut fœtẽs ꝓ aromatico,

&

& contra. Sunt enim aliqui quibus omnia fœtent, ſunt contra aliqui quibus omnia redolēt, & aromaticū ſpirēt odorē. Quod etiam nocumentum aliquando eſt nouum, aliqñ antiquum, imò aliquando à generatione contractum. Hoc autē nocumentum frequenter accidit homini, quia organum ſui olfactus eſt debile propter ſuperfluam humiditatem cerebri in comparatione ad multa animalia. Et propter hoc homo praue odorat, ut dicitur in de ſen. & ſenſat.

Cauſæ nocumenti odoratus quandoque ſunt ex decurſu ætatiuo, ſicut in ſenibus non ſolum olfactus læditur, ſed auditus etiam & uiſus, & cæteri ſenſus interiores, & exteriores propter paucitatem ſpirituum & craſsitiem, exiccationem ſubſtantificam, & multiplicationem humiditatem accidentium. Et quandoq; eſt hoc nocumētum propter ęgritudinea in cerebro, ſicut uertiginem, apoplexiam, lithargiam, & ſimilea, & maxime cum lęduntur duo uentriculi anteriores. Et quandoque cauſę nocumenti olfactus ſunt in duabus carunculis mamillaribus à malitia complexionis ſine materia cuiuſcunq; generis, quæ tamen ſm plurimum eſt magis frig. q̃ cali. & magis humi. q̃ ſicc. aut cum materia cuiuſcunq; generis, ſed maxime phlegmatica. Et materię huiuſmodi quandoque ſunt apoſtemantes, qñq; non. Tertio cauſæ nocumenti olfactus qñq; ſunt in colatorio, id eſt, in foramine oſsis baſilaris, & duorum panniculorum propter oppilationem in his foraminibus factam à uentoſitate, aut à materia cuiuſcunq; generis apoſtemante, aut non apoſtemante, aut carne ibidē nata. Et quandoq; defecerunt huiuſmodi foramina, ſicut etiá potuerunt deficere carunculæ mamillares ex defectu uirtutis informatiuæ. Quarto cauſa nocumenti olfactus poteſt eſſe oppilatio in kaeſim, aut à materia, & pprię à capite rheumatizante. Et dicitur corriza, aut à carne ibidem nata ſicut polypo, hæmorrhoide, uerruca, & ſimilibus, aut apoſtemate, quod frequenter eſt cancroſum. Et qñq; eſt oppilatio in foramine illo propter malam compoſitionem illorum oſſium, aut ex tempore, ſicut cum premuntur, aut rumpuntur propter percuſsionem, caſum aut offenſionem, aut forte eſt illa mala compoſitio à generatione contracta. Et qñq; eſt oppilatio iſta à faba, phaſeolo, lapide, & huiuſmodi, nares ingredientibus, ſicut etiam poteſt eſſe à uermibus, cruſtis, & ſimilibus. Et cauſæ horum nocumentorum ſm has quatuor ſpecies qñq; ſunt primitiuæ, ſicut aer malus, cibi mali, potus, crapulæ, ebrietates, ſomnus meridianus, & proprie ſuper crapula, retentio euacuationum conſuetarum, & ſimilea. Et cauſæ primitiuę magis extraneæ ſunt ſicut medicinæ exterius applicitæ, & naribus inſtillatæ inducentes aliquam ſpetiē malę complexionis, & proprie in carunculis mamillaribus. Item caſus offenſiones, & percuſsiones, de quibus ſermo præceſſit. Sed cauſa corruptiōis odoratus, ut aliquis odor appareat eſſe in medio, qui non eſt, aut ꝙ omnia appareant fœtentia, aut bene redolētia eſt duplex, ſcilicet, aut corrupta complexio organi olfactus, ſcilicet caruncularum mammillarū per quas uis olfactiua corrupte recipit, & corrupte ſenſui communi repræſentat. At aliquis odor fœtens, aut redolens exiſtens in aliqua partium ſenſatarum ſupraſcriptarum uel in kaeſim, uel in foraminibus oſsis baſilaris, & panniculorum, aut in carūculis mammillaribus, aut in cerebro, aut ſurte in ore ſtomachi, pulmone, & partibus inferioribus. Cuius odoris cauſa eſt aliquis humor corruptus, aut alia ſubſtantia corrupta, aut boni odoris, ſicut phlegma dulce exiſtēs in aliqua partium ſenſatarum ſupraſcriptarum. Cognoſcitur nocumentum olfactus ex relatu ægri. Sed ꝙ ſit ex decurſu ętatiuo ſenium ipſum declarat, & paulatim factus euētus eius, & nocumentum aliis ſenſibus commune: ſi autem ſint ægritudines in cerebro ſigna earum iam præceſſerunt, & cum hoc alii ſenſus læduntur. Si uero cauſa nocumenti ſit in carunculis nocumentum odoratus eſt maxime continuum, neq; apparet nocumentum in cerebro, neq; oppilatio in kaeſim, neque in foraminibus oſsis baſilaris, & panniculorum, quia forte ſuperfluitates deſcendunt per nares ſicut conſueuerūt, neque adeſt nauſeitas, & prohibitio reſpirationis. & malitia cōpoſitionis cognoſcitur, quia ſentitur cal. aut frig. aut aliqua alia qualitas in anteriori cerebro, ubi ſunt carunculę, & quia præceſſerunt cauſæ calefaciētes, infrigidantes, &c. Tertio, ꝗa læditur à ſimilibus, iuuat à cōtrariis, & materia cognoſcitur per grauitatem perceptam, et ſi ęgreditur per colorem, odorem, ſubſtantiam, & ſpeciem nocumenti, quod imprimitur. Et ſi apoſtemat, adeſt febris, dolor, grauitas. oppilatio nero in foraminibus oſsis baſilaris, & panniculorum cognoſcitur, quia humiditas ſolita non egreditur, & adeſt ibi dolor, grauitas cum incolumitate kaeſim, & aliarum partium: non enim eſt nauſeitas, & prohibitio reſpirationis per nares, ſicut quando oppilatio eſt in kaeſim. Sed cauſa oppilans cognoſcitur aſpiciendo in naribus, & proprie ſub radiis ſolaribus naribus cum ſpeculis dilatatis. Cognoſcitur enim an ſit caro, an apoſtema, aut cruſta, aut humor inuiſcatus abſq; apoſtemate, & ſi quid nares ſit ingreſſum inſpiciendo cognoſcitur, & habetur ex relatu ægri, & apoſtemata cognoſcuntur per ſigna propria. Cauſæ primitiuæ ſeipſas oſtendunt, quia præceſſerunt, & poſtea huiuſmodi nocumentum ſecutū eſt. Cauſa corruptionis huiuſmodi odoratus ſi ſit mala complexio ſine materia exiſtens in carunculis, aut partibus uicinis cognoſcitur, quia odor iſte ſemper apparet eiuſdem ſpeciei, & æquè intenſus. Si uero ſit in partibus diſtantibus non ſemper ſic apparet, & membrum in quo eſt huiuſmodi humor, aut alia ſubſtantia corrupta ex nocumentis illius membri cōprehenditur, humor autem ſine alia ſubſtantia redolens coniectura quadam comprehendi poteſt quo loco ſit: quod patet diſcurrenti. Prognoſtica. Primum. Nocumētum odoratus, & proprie ablatio antiqua, aut à generatione contracta eſt incurabilis. Secundū quando in ægritudinibus acutis æger percipit odorem malum, ſicut piſcium, luti, aut alterius rei fœtentis, quod non eſt merito alicuius agentis obiecti extrinſeci, & à nullo circunſtantium comprehenditur cum aliis ſignis malis, argue mortem. Signant enim debilitatem caloris innati ad quam ſequitur putrefactio, quę ſecundū plurimum eſt in partibus cerebri.

CVm ſenſus, à quo odoranda percipiuntur, amiſſus fuerit, nec in naribus caro ſuperflua creuerit, & aer ita leniter, ut prius attrahitur, & oculi, ac ſenſus naturaliter exiſtunt; naribus erit inſufflandus puluis adeo ſubtilis, ut alcohol: qui fiat ex condiſi, & artanita, & ſale ammoniaco. ægro quoque præcipiatur, ut nares uapori ex aceto calido procedenti multoties apponat ſi autem hæc nō ſuffecerint; naribus inſuffletur puluis, quem nominabimus, cuius deſcriptio eſt Recipe nigellæ, fellis gruis, colocynthidis, ellebori albi, omnium, ana partes æquales. puluerizentur, & ponantur in urina cameli arabici quantitate tanta, qua cooperiri poſsit. & ponatur ad ſolem, donec ſiccetur: deinde fiant ex eis ſief. cumque neceſſe fuerit; unum ex eis lentis habens magnitudinem in oleo ſambacino intinctum, naribus immittatur: optimum enim ad hoc exiſtit. ſi autem ex eo, quod naribus immittitur, fortis ſequatur dolor; oleum de ſemine cucurbitæ eis immittatur; & aqua calida ſuper caput fundatur. & ſorbeat calida ea, quæ humectant; ut ptiſanam, & quod ſit de aqua ſurf. & de farina, & ſimilia. & hoc quidem eſt medicamē ad amiſsionem olfactus probatiſsimū, quod ſic conficitur. Nigella puluerizetur, donec ſiat, ut puluis: & miſceatur cum oleo ueteri: deinde æger implens os ſuum aqua declinet caput retro, quanto plus poterit; et tunc ex prædicto medicamine aliquantæ guttæ naribus diſtillentur. ægro quoque præcipiatur, ut, quantum ei poſsibile eſt, aerem extrinſecus interius attrahere nitatur: quod in tribus diebus, tribus uicibus fieri conuenit. ſi autem mordicatio ſuperuenerit; fiat hoc, quod prædiximus.

Diuiditur hoc capit. in partes duas. In prima notificat nocumentum illud quod intendit curare. In ſecunda ibi. Naribus erit inſufflandus. Curam proſequitur. De prima parte dicit, cum ſenſus olfactus amiſſus fuerit, id eſt, diminutus uel ablatus, nec in naribus fuerit caro, nec aliud oppilans, cuius ſignum eſt, quia aer ita leniter reſpiratur ſicut prius & oculi, & cæteri ſenſus naturaliter ſunt exiſtentes, quod arguit nocumentum non eſſe in cerebro: nā tunc plures ſenſus

eſſent læſi, ex quibus infertur nocumentum odoratus eſſe, aut in carunculis mamillaribus, aut oppilatio in foraminibus oſsis baſilaris, & panniculorum, quæ ſecundum plurimũ proueniũt à mala complexione frig. & humid. cum materia phleg. tunc utendum eſt medicinis infraſcriptis. Naribus etc. Diuiditur pars iſta in tres. In prima ponit tria medicamina ad hoc propria. In ſecunda ibi. Si autem ex eo. Docet ſubuenire ardori ex huiuſmodi medicinis contingenti, & proprie ex ultima. In tertia ibi. Et hoc quidem medicamen, ponit aliam medicinam docens ſimiliter ardori ex ipſa contingenti ſubuenire. Quod dicit in prima parte ſatis eſt manifeſtum. Condiſi de quo ſupra non habemus, ſed loco eius accipimus elleborum calidum & ſiccum in tertio. Arthanita eſt panis porcinus cal. & ſic. in tertio. Et hæc potenter commouent ſternutationem prouocando, & cerebrũ per nares mũdificant, ſal ammo. cali. & ſic. in quarto reſoluens, & attrahẽs potenter. Hæc recepta poteſt ſic ordinari. ℞. ellebori, arthanitæ, ana. ℥. 1. ſalis ammo. ℈. 1. fiat puluis ſubtilis, & inſufflentur ſtomacho ieiuno, prius tamen pręcedente euacuatione. Acetum acutum ſuffumigatum, & frequenter odoratum eſt præſtans medicina incidens, ſubtilians, & ſe profundans, & reſoluens, tertia medicina pręſtantior ſupraſcriptis fit ex nigella cali. & ſicc. in tertio inciſiua, abſterſiua, reſolutiua uentoſitatum. Vltima mundificat, aperit oppilationes colatorii à proprietate conferens cerebro, & corizæ. et felle gruis cali. & ſic. in quarto, colocynthyde, elleboro albo, de quibus ſuperius. De his quatuor accipiantur partes æquales, ponantur in uaſe aliquo, & cooperiantur urina cameli arabici, & ſi non habeatur urina aſini poſt ipſorum pulueriʒationem. Et dimittantur in ſole donec ſiccentur. Deinde fiant ex eis ſief, cumq; neceſſe fuerit unum ex eis lentis habẽs ſimilitudinẽ, id eſt, ualde parum diſtemperatur cum oleo ieiuſemino, & naribus inſtilletur capite ad poſteriora reuoluto. In ſecunda parte ſubuenit dolori ex hoc contingenti cum oleo de ſemi. cucurbitæ naribus tepido inſtillato, & cum infuſione aquæ tepidæ in naribus, & cum diæta infrigidante, & hum. ut. ptiſana, & proprie hordei, & cum ferculo facto ex aqua furfur, id eſt, in qua furfur fuerit infuſum, poſtea colatum, & ſufficienter coctum, & cum ferculo facto ex farina de ſimula, id eſt, flore farinæ. Quod dicit in ultima parte eſt manifeſtum. Eſt enim nigella expertiſsima medicina in hoc caſu, & proprie ſi prius fuerit infuſa in aceto forti, poſtea exiccata, ſiue naribus inſuffletur, ſiue odoretur: ſiue mixta cum aliquo liquore naribus potenter ſugatur, ſiue corpore ſupino capite conuerſo ad poſteriora, uel naribus inſtilletur, ſiue ſuffumigetur: hæc enim ſola ſufficit in mala complexione frig. & humi. cum materia, & ſine materia, ſiue ſit oppilatio, ſiue materia in organo olfactus ſit infuſa, &c. Supereſt, ut ordinemus curam nocumenti olfactus. Quod ſi pendeat, ſ. ex decurſu ætatiuo nulla eſt curatio, niſi ad retardandum eius totalem ablationem cum odore rutę, nigellæ, & frequenti mũdificatione capitis, maſticatoriis, gargariſmatibus, caputpurgiis per nares. Si uero pendeat ab ægritudinibus cerebri earum cura pręceſsit. Si uero ſit è mala complexione caruncularum, & partium uicinarum, quæ ſm plurimum eſt frig. & hum. Si ſ. fuerit ſine materia cauſæ conſeruantes remoueantur, diſcraſia cum contrariis corrigatur, ſicut frig. & hum. odorando, ſuffumigando, fomentando, ſugendo, inſtillando, embrocando, emplaſtrando, ſacellando, & omnibus aliis modis applicando calida & ſicca, & proprie circa partem anteriorem cerebri, & ſuper commiſſura coronali, & cum hoc in hac diſpoſitione propria, ſicut eſt maiorana, ſpica, ruta, nigella, & muſcus, & calamus aromat. & fortiora ſunt euphorbium, & caſtoreum. olea propria ſunt, ſicut oleum de ruta, de ſpica, de coſto, de ieiuſemino. Et ſi fuerit calida remoueatur cum frigidis, ſicut cum roſis, & aqua roſata, coriandro, & aqua eius odorata, atque aceti euaporatione, quibus apud maiorem caliditatem poſſet addi aliquid camphor. & acetum cũ his mixtum facit eorum uirtutem magis ad profundum penetrare. Si uero malitia complexionis cum materia, aut uentoſitate fuerit in carunculis mammillaribus, & uentriculis anterioribus, & oppilatio in colatorio. Primo materia euacuetur cum cochiis, & hieris ſi fuerit frigida, & ſi fuerit calida cum aureis, & ſi apoſtemauerit phlebotometur cephalica, & euacuationes iterum ſm neceſſitatem. Secundo, materia diuertatẽ cum diuerſionibus cõibus, ſ. uẽtoſationibus, clyſteribus, lotionibus crurium, & ſimilibus, proprie ſi fuerit cõmunicata à mẽbris inferioribus, & materia exiſtente ſanguinea, & proprie apoſtemante conuenit phlebotomia uenarum nocreæ, & uentoſæ poſitæ in parte poſteriori, ſcilicet in nocra & ſpatulis, & ſimiliter ſanguiſugæ. Tertio, materia eradicetur cum maſticatoriis, caputpurgiis per nares, gargariſmatibus, & reſoluatur cũ exterius applicitis, ſcilicet ſacellis, emplaſtris, unctionibus, fomentationibus, embrocis, odoribus, & ſuffumigiis, quæ in omni diſpoſitione cerebrum confortent. Maſticatoria & gargariſmata ſupra in multis locis dicta ſunt. Caputpurgia propria ſunt, quæ dicta ſunt in textu, & ſimilia illis ſunt ſuccus radicis ireos, in quo puluis pirethri ſit infuſus. Similiter inũctio olei nar. in quo aliquid muſci, euphorbii, & caſtorei ſit diſſolutum, ſed parum ualde ponatur de euphorbio: eſt enim nimis acutum, imò ſola iſtorũ calidorum ſufficeret infuſio abſque ꝙ ponerentur in ſubſtantia. Ea autem in quibus poſſent infundi ſunt ſicut uinum bonum odoriferum, & aliquod ex oleis ſupraſcriptis, & conſulo tibi, ut incipias à leuioribus, & gradatim ad fortiora procedas, & ſi ante horum inſtillationem, aut infuſionem, ſiue ſuctionem odoretur, aut ſuffumigetur acetum: eſt enim ualde efficax, & ad oppilationẽ uentoſam laudatur caputpurg. ex oleo amyg. amaro montano, & in cauſa calida in inſtillentur aquę decoctionis roſarum, coriandri, anethi, & ſimiliũ, ſacelli fiant ex maiorana, ruta, ſpica, nigella, muſco, calamo aroma. floribus genſemmi, coſto. & ſimilibus. Et ex eiſdem fiant decoct. in uino, & aqua cum quibus fiat fomentatio, & embrocatio, & cũ eiſdem poſſunt fieri emplaſtra, & unctiones oleis additis propriis, de quibus ſupra: ex odorandis autem, & ſuffumigandis eſt ruta ſicca, & nigella, maiorana, muſcus, ambra, laudanum, xyloaloes, & in cauſa calida roſæ, ſandali, poma, & citonia odorifera. Quarto, corrigantur accidẽtia, ſcilicet ardor, & dolor conſurgens ex huiuſmodi medicinis cum his, quæ dicta ſunt in textu, & panis calidus odoratus ad hoc optime confert. Quinto, ordinetur regimen in contrarium diſcraſiæ cauendo ab euaporantibus, & caput replentibus. Procurentur euacuationes à natura inſtitutæ. Et exercitium eſt conueniens ſtomacho ieiuno, cauendum eſt à ſomno meridiano, & ſuper repletionem, & ebrietatem.

Si uero cauſa nocumenti olfactus fuerit oppilatio in kaciſim ex humore à capite fluente, recurre ad capitulum de catarro. Si uero oppilatio fuerit à uerruca, & carne orta in naribus, recurre ad cap. de polypo. Et ſi aliquid intrauerit nares extrahatur, ſicut dictũ fuit ſuperius in cap. de his, quæ ingreſſa ſunt aurem. Si uero mala oſsis naſi compoſitio fuerit à cauſa primitiua os rumpente, comprimente, aut cõtorquente reducatur ad ſitum naturalem cum ligno rotundo naſo impoſito, cum quo os ſubleuetur, & ad figuram propriam reducatur alia manu adiuuante ad ipſius æquationẽ. Et poſt reductionem applicentur, opportuna in hoc caſu, ut inquit Auic. Ille autem qui ſentit odorifera, & non ſentit fœtida, nõ ceſſet ſibi facere caputpurgia. ſcilicet cum caſtoreo multoties uſq; quo rectificetur eius diſpoſitio. Si autem omnia ſibi appareant fœtida odoret acetum, & ſuffumigetur cum eo, & ſugat p nares oxymel ſimplex, aut ſcylliticũ cum uino odorifero, aut cũ urina aſini, & cũ his parũ muſci miſceatẽ, & gariophili, aut galliæ muſcatę: & ſi opus ſit fortibus, addantẽ quædam commouentia ſternutationem. Si autem humor ille fœtidus fuerit in ſtomacho, aut in alia parte euacuetur.

De paſsionibus Dentium. Cap. 47.

HAec eſt ſexta pars principalis in qua agit de paſsionibus dentium, &c. Et ante omnia ſunt tria præmittenda. Primum eſt anatomia dentium. Secundum eſt regimen conſeruatiuum dentium. Tertium regimen uniuerſale curationis paſsionis dentium. Dentes ergo deſcriptiue ſunt oſſa parua dura in utraque mandibula conſita numero. 32. aut. 28. ad locutionem, ſed principalius ad maſticationem finaliter ordinata. Sunt quidem oſſa parua, quia ſi fuiſſent magna tot numero non potuiſſent in ore, & mandibulis contineri, & ſunt duriora cæteris oſsibus noſtri corporis cum ſint ordinata ad conterendũ res duras. Et ſunt in adultis numero. 32. ſm plurimum. ſcilicet in ſuperiori

26.

56.mandibula,& .16.in inferiori.In aliquibus autem ſunt ſolum.58.in ſuperiori,ſcilicet.14.& tot in mandibula inferiori. In quibuſdam enim deficiunt quatuor dentes extremi dicti neguegid,& ſunt dicti dentes ſapientiæ, naſcuntur enim circa medium adoleſcẽtiæ cum iam homo coire poſsit.Duo anteriores in ſuperiori mandibula uocantur duales, duo alii ab utraque parte uocantur quadrupli,& iſti ordinati ſunt ad ſcindendum cibum ,poſtea ſunt duo canini ordinati ad frangendum cibum in craſſas partes . Poſtea ſunt octo molares, quatuor ab utraque parte iam dictorum ordinati ad conterendum cibum.Deinde ſunt duo neguegid iam dicti , qui etiam ſunt molares ad conterendum ſimiliter ordinati, & tot ſunt in mandibula inferiori ad eoſdem fines ordinati.Hi autem dentes infiguntur in foraminibus exiſtentibus in mandibula inferiori,& ſuperiori,quibus multum annectuntur mediante additione quadam exiſtente in extremitate dictorũ foraminum,& alligantur mandibulæ mediante carne , & ligamentis fortibus . Sex autem primi ſuperioris mandibulæ habent radicem unam,& ſimiliter ſex etiam ſibi correſpondentes in mandibula inferiori non habent niſi duas radices; ſuperioris uero mandibulæ molares communiter habẽt tres radices . Similiter neguegid mandibulæ ſuperioris habent quatuor radices.Sed duo neguegid inferiores habent ſolum tres.Quod factum fuit,quia grauedo ſuperiorum adiuuat ad exitum, & caſum ipſorum, non autem grauedo inferiorum. Secundo, quia plures rheumatiſmi facientes ad caſum dentium communicantur dentibus ſuperioribus quàm inferioribus.Fuerunt autem creati tot dentes,& non unus, ne nocumentum partis communicetur toti , & ſunt ad locutionẽ, quia per ipſos fit refractio aeris ordinati ad prolationem, & diſtinctionem literarum,& ſyllabarum , & dictionum , quapropter carentes dentibus in locutione impediuntur : ſunt tamen principaliter ordinati ad cibum adeo maſticandum, ut poſsit faciliter degluttiri , imò bona eius maſticatio eſt quædam digeſtio,ſiue primæ digeſtionis initium . Poſt hæc ſciendum,quòd dens ſentit per neruum uenientem ad radicem eius à cerebro,ſcilicet à tertio ramo tertii paris neruorum cerebri,quod non conuenit alteri oſsi:hoc autem factũ fuit,quia ſoli dentes ſunt diſcooperti,& obuiant extrinſecus alterantibus.ne ergo lędantur,datus eſt ipſis ſenſus,quãquã efficax argumentum ſit in contrarium,quòd dentes non ſentiant niſi ſm radicem , cum alię partes non doleant ex ſolutione continui etiam ſi totaliter ſecentur.ueruntamen apparent dolere ex contractu cali.aut frig.ſed hoc non eſt quòd illæ partes doleant,aut ſentiant,ſed quia ſpecies cali . & frig. multiplicantur uſque ad neruum exiſtentem in radice.Secũdo ſciendum,ꝙ dentes habent hoc proprium , quod nulli alteri membro conuenit,quia ipſi creſcunt per omnem decurſum ætatis.Vnde uidemus dentes maiores in ſenio,quàm in iuuentute reliquis membris minoratis. Hoc autem factum fuit, quia dentes ex contritione ſua ſiue maſticationẽ quotidie minuuntur . Si ergo non creſcerent cito deuenirent ad non quantum.Et propterea dentes qui non habent ſibi correſpõdentes multum creſcunt in comparatione ad alios . Ex his eſt manifeſtus ſitus dentium,quãtitas,numerus, colligantia,quia colligantur cum mandibulis,& cum cerebro,& ſubſtantia,& per conſequens compoſitio eorum etiam patet. Sunt enim frig.& ſic.in comparatione ad medium generis, licet in comparatione ad mediũ ſpeciei ſuæ in aliquibus ſint cali.& humi.quod comprehenditur per craſsitiem, & rubedinem naturalem gingiuę,in aliquibus cal.& ſic.quod comprehenditur per citrinitatem gingiuæ , in aliquibus frig. & ſic.quod per fuſcedinem gingiuę cognoſcitur. In aliquibus frig.& humi.quod comprehenditur per albedinem gingiuę. Iuuamenta patent ex ſupradictis : poſſunt autem pati omne genus ægritudinis complexionis cuiuſcunque generis cum materia,& ſine materia compoſitionis , & unitatis cum aliquando ſcindantur,rumpantur,concauentur , putreſiant , & poſſunt pati apoſtema : nam omne membrum quod poteſt naturaliter augmentari cum nutrimento,cum ſuperfluitate, poteſt etiam augmentari præter naturaliter,& ſic apoſtemari . Patiuntur etiam malas colorationes,& limoſitates ſibi adhærentes,& lapides,ſiue gypſum circa ipſos generantur.

Regimen autem conſeruatiuum dentium decem complentur canonibus.Primus uitet corruptionem cibi,& putus in ſtomacho,& per conſequens omnem cauſam corruptionis, utpura ea,quæ merito ſuæ ſubſtantiæ corrumpuntur , ſicut lac,piſces ſaliti,& ſimilia,poſt poſitionem cibi ſubtilis craſſo.Motus fortes poſt cibi aſſumptionem,& ante deſcenſum eius è ſtomacho,nutrientia diuerſa,coitum,& balneum poſt cibum,& ſimilia.Secũdus,caueat à uomitu , & multo magis ſi uomeret rẽ acetoſam.Tertius,euitet cibaria craſſa , uiſcoſa,& proprie dulcia,uiſcoſa,ſicut ſunt confectiones de melle,& ficus ſiccas.Quartus,uitet res duras ad frangendum. Quintus,congelantia dentes,ſiue ſtupefacientia fugiat.Sextus,res uehementis frigoris non comedat , & proprie poſt aſſumptionem calidi.Item omnia uehementer calida, & amplius poſt frigidi aſſumptionem.Septimus , res dentib . nocentes ſua proprietate,ſunt porri.Octauus, mundificet dentes ſibi immediate poſt cibum ab eo ſuperfluo,quod ingreditur inter ipſos,& proprie cum ligno ſubtili nõ acuto , nec incidenti,ſed ſit obtuſum cum latitudine quadam . ſicut eſſet ramuſculus cypreſsi,ligni aloes,pini,roriſmarini , iuniperi, & ſimilium,& hoc facias abſque multa perſcrutatione ne noceat gingiuæ ipſam mouẽdo aut dentes ipſos,& ſint hæc proprie participantia amaritudinem cum quadam ſtipticitate. Nonus facta tali mundificatione immediate poſt cibum, ut ſupra lauentur dẽtes,& proprie cum aliquo ex infraſcriptis uinis mediæ uinoſitatis & ſaporis medii inter dulce, & acre notabiliter ſtipticis. Et ex conuenientioribus ad hoc eſt , ut in quatuor libris muſti conditionati,ut ſupra,poſtquam bullierit ſub racemis circa tres dies , & extractum ſit de ſub racemis , bulliat in eo una libra ſaluiæ recentis inciſæ in fruſtra mediocria,& non piſtatæ,nec lotæ uſque ad ſufficientem clarificationem ipſius uini:deinde extrahatur,& obſeruetur in uaſe bene obturato,uel accipiatur cinnamomi electi.ʒ.1.maſtichis.ʒ.s.galliæ muſcatæ,cubebarũ,ana.ʒ.2. ſem . iuniper.i.ʒ.3.radicis ciper.ʒ.1.s.fol.ror ſma.ʒ.6.contundantur omnia craſſo modo exceptis fol.roriſma.& bulliant omnia ſimul in una brenta uini,ut ſupra conditionati, & fiat per omnia , ut ſupradictum eſt, & hoc multum ualet in paſsionibus neruorum. Decimus canon. Fricentur dentes ſuauiter, & tempore breui,nam fortis frictio.aut diuturna deſtruit dentium humiditates naturales,& ad eos trahit rheuma & uapores à ſtomacho aſcendentes,aut ſaltem ipſos præparat ad hoc recipiendum . ſed frictio cum ęqualitate abſtergit dentes, & carnem gingiuarum confortat,& prohibet lapides, ſeu gypſum circa ipſos generari,& facit oris odorem bonum.Et licet Auic.præcipiat frictionem dentium fieri cum oleis calidis,frigidis,aut mixtis ſm exigentiam,nihilominus,quia frictio cum oleis eſt abominabilis ſtomacho , ideo omiſſa frictione cum oleis fricentur dentes cum infraſcriptis cum uadit dormitum,& etiam ſtomacho ieiunio quocunq; alio tẽpore ad libitum.℞.mellis par.2.ſacch.optimi , par.1 . miſce. Item aliud.℞.pulueris capitis leporis aduſti ad quãtitatem auellanæ,qui puluis ligetur in petia lini rara, & ſubtili . Et cum hac petia in qua ſit hic puluis fiat frictio.Aliud.℞.ſalis uſti ad quantitatem auellanæ,mellis quantum ſufficit ad incorporandum pro electario,cum quo ligato in petia , ut ſupra fiat frictio dentium,& gingiuarum.Ex theriaca quoque fricentur antiqua dentes omni mane ſemel ſtomacho ieiuno,ſcilicet poſt cœnam per.9.horas,ſuper qua frictione cũ dicta theriaca dormire poteſt ad libitum.Et nota quòd poſt dictas frictiones non debent lauari, ne uirtus ſupraſcriptorum dentibus amoueatur,& ſufficit huiuſmodi frictio ſemel in hebdomada. Et nota, quòd medicinæ conſeruatiuæ dentium debent eſſe ſiccæ,ſed in actiuis temperamento propinquæ.Si uero dentes eſſent notabiliter læſi,ſiue lapſi in actiuis , ad intra tamen latitudinem ſanitatis medicinæ ſint cal. aut frigidæ ſm exigentiã lapſus corrigendi.Cauendo tamen ab intenſe calidis, ſicut in tertio gradu,aut ſupra,ſimiliter ab intenſe frigidis,& ab his quorum ſapore dentes ſtupent , ſicut acria,acetoſa, aut pontica.Sed ſint medicinæ ſuæ exiccãtes, abſtergentes,reſoluentes ſuperfluitatem,quæ eſt in eis cum moderatione , & ipſos confortantes cum ſtipticitate moderata . Et ex frigidis ſunt roſæ ſiccæ,gallæ,karabe, margaritæ , fructus tamariſci,& folia eius , cortices arboris mori , & radix acetoſæ.Sed calidæ natura uel artificio, ſicut ſal

uſtum, cinnamomum, hyſſopus ſic. flos ſchinanti, fructus capparis, & cortex radicis eius, folium, maſtix ſandaraca, caput leporis uſtum, xyloal. muſcus, capil. ven. fol. cupreſsi, fol. iuniperi, & cortex radicis eius, cornu cer. uſtum, uel non uſtum, menſtruum, cortex arboris pini. Acetum uero licet noceat dentibus ſua acetoſitate, & ſua ſubſtantia ſubtili inciſiua, tamen ponitur frequenter in medicinis dentium infrigidantibus, quia iuuat ad infrigidandum, & penetrandum, licet non ita penetret mixtum infrigidantibus eorum frigiditate penetrationem prohibente: & cum calidis, quia iuuat ad penetrandum, & reſoluendum ſubſtantia ſua ſubtili calida & nocumentum ſuum frangitur cum aliis medicinis propriis dentibus ſecum mixtis. Medicinæ autem dentales, aliæ ſunt dentifricia, aliæ maſticantur, aliæ liniuntur, aliæ ſunt ſicut paſtilli, qui ponuntur ſupra dentes, aut ſuper mandibula, & aliæ ſunt cum quibus fricantur aliæ ſunt cum quibus dens impletur, aliæ ſunt uaporationes, aliæ ſuffumigationes. aliæ caputpurgia, aliæ diſtillationes in auribus, aliæ ſunt euacuãtes materiam cum phlebotomia, & uentoſis ex propinquioribus locis, & aliæ ſunt eradicantes dentes quibus utendum eſt, nunc una, nunc altera ſecundum quod tuo propoſito eſt conueniens, &c.

De dolore Dentium. Cap. 48.

CIrca rubricam dolor dentium quantum ad quid nominis, & quid rei ſatis manifeſtus eſt. Species, ſiue modi ipſius ſunt, quia quidam eſt intenſus, quidam remiſſus, & quidam nouus, quidam antiquus, & quidam continuus, quidam interpolatus, & quidam pulſatiuus, quidam extenſiuus, & quidam pungitiuus, quidam perforatiuus, &c.

Cauſa doloroſa quandoque eſt ſubſtantia dentium. ſ. mala complexio calid. frig. & ſic. ſine materia. Et quandoq; eſt cũ materia, aut apoſtemante dentem, aut corrodente, aut in ipſo uermem generante. Et quandoq; cauſa doloroſa eſt in neruo exiſtente in radi. dentis, ſ. aut mala complexio ſiue ſine materia, aut cum materia in eo infuſa, aut apoſtemante. Et ſolutio continui in eo, aut eſt à uerme pungente, aut à materia craſſa, & multa extendente, aut ab acute ſubtili in ſubſtantiá eius penetrante. Et tertia cauſa doloroſa eſt in gingiua. Et hæc frequentius accidit pp materiam ad ipſam fluentem, corrodentẽ, apoſtemantẽ, aut carnem ſuperfluam generantẽ, aut mollificantẽ: vnde fit prona ad ſuſcipiẽdum materias malas, quę putreſiunt in ipſa. Et nocet dentibus putrefaciendo, & commouendo ipſos. Siccitas etiã propter priuationẽ nutrimenti quandoq; eſt cauſa doloris, ſicut in ſenibus, & conſumptis ex ægritudinibus, ſiue ſint adhuc ægri, ſiue conualeſcentes. Et dolor perforatiuus, aut extenſiuus quandoq; eſt a uentoſitate retenta in radice dentium. Sed nocumẽti principiũ apud Auic. aut eſt ex ſtomacho, aut ex capite, aut utriſque ſimul. Et ſi fuerit totum corpus plenum illa materia, tunc curſus materiæ ex corpore ad dentes erit ex his duabus uiis. Et materia ab his mẽbris, aut ab aliis eõicatur dentibus, aliquando ſub forma uaporis, aliquando ſub forma humoris. Et quãdoque dolent dentes in febribus acutis ſm ſemitam cõtinuitatis in malitia complexionis. Et quando accidit ſub aliquo dente corroſo dolor pulſatiuus, tunc in radice eius eſt ſuperfluitas nõ matura, quare apoſtema illud maturetur, & dolor iuxta poſſe mitigetur, & cum cætera non conferunt, eradicetur dens. Materia autem ad dentes deriuata ſecundum plurimum eſt phlegma, & aliquãdo ſalſum, deinde ſanguis, rarius cholera, rariſsime melancholia. Cauſæ autem primitiuę ſunt percuſsio, caſus, & offenſio, uentus, aer frigidus, crapulæ, & reliquum regimen malum ſex rerum non naturalium, & quandoque fit difficile pluribus hominibus conſyderantibus ſuum dolorem diſcernere partem doloroſam, & multo minus cauſam ſui doloris, quamuis regimen debeat eſſe diuerſum, immo quandoque non diſtinguunt dentem doloroſum à non doloroſo.

Signa. Primo conſyderes an gingiua patiatur malam cõpoſitionem, quod ex malo eius colore potiſsimum comprehendes, & an ſit tumida, ſanguinolenta, apoſtemoſa, aut ſit in ea corroſio, aut putrefactio, & ſanies exeat comprimendo, & tunc iudicabis nocumentum eſſe in gingiua. Si uero nihil tale ſit, & comparando ipſam gingiuã aliis non comprehendis differentiam, tunc cauſa doloroſa erit in ſubſtantia dentis, uel in neruo inter quæ diſtingues. nam ſi fuerit in dente, forte dens erit corroſus, aut magis tumidus ſolito. Et forte uermis erit in foramine quod comprehendes ex dolore interpolato cum motu uermis: & ſi quandoq; nihil tale fuerit, ſaltem dens totus dolebit ſecundum longitudinem ſuã, & non ſecundum extenſionem mandibulæ: &c. Quòd ſi nocumentum fuerit in neruo, dolor cæteris paribus erit magis acutus quàm in aliis partibus, & erit in radice dentis, & expandetur in carne rubea, & ſm extenſionem mandibulæ, & fortè dens erit etiam ſtupidus. & tu quidem comprehendes malam complexionem cal. aut frigid. ex relatu ægri ſentientis calid. aut frig. & ex colore tendente in rubeum uel citrinum album & fuſcum, & ex calidis præcedentibus & concomitantibus, & quia iuuatur à contrariis & læditur à ſimilibus, & ſiccitas cognoſcitur per detumitionem & commotionem & præceſsionem & concomitantiam cauſarum exiccantium. & uentoſitas, & uapor cognoſcitur ex permutatione doloris, niſi eſſet in aliquo loco recluſa: tunc enim faceret dolorem perforatiuum aut extenſiuum. & humor craſſus cognoſcitur cum ſubmerſione & mora doloris abſque cal. & frig. apparentibus ualde. Sed humor acutus, ſanguineus & cholericus cognoſcitur ex uelocitate nocumenti cum intenſione & alteratione coloris ad ſimilitudinem humoris, & ex ſapore & caliditate acuta ſenſata ab ægro aut à tangente. Et dolor pulſatiuus arguit humorẽ calidum, & proprie ſanguineum aut apoſtema quod maturatur. Et ſcies quòd initium humoris eſt ex cerebro, aut ſtomacho, ex repletione & nocumento ſenſato in uno eorum, aut in ambobus. Cauſæ primitiuæ ſeipſas oſtendunt.

Prognoſtica. Primum cum cauſa doloris eſt in gingiua non ſufficit eradicatio dentis, imo non eſt neceſſaria, id eſt, utilis: & ſi eſt in dente, remouetur dolor cum eradicatione, & ſi eſt in neruo, quandoque remouatur dolor cum eradicatione; quandoque non, & non remouetur niſi quia materia inuenit locum amplum in quo expellitur cum prius eſſet præfocata retenta cum dente. Si uerò materia ſit fixa in neruo non ſic facilè remouetur. Secundum. Fortiſsimus dolor eſt qui prouenit ab apoſtemate quod in radice dentis maturatur. Tertium. Ad huiuſmodi dolores fortiſsimos quandoque ſequitur ſyncopis aut epilepſia, nocumento cordi aut cerebro, communicato. Quartum. Cum barba tumeſcit ex directo dentis ſecundum plurimum dolor ſedatur materia exterius deriuata.

SI gingiua cum dolore dentium fuerit ſanguinolenta, & apoſtemoſa, & rub. fueritq; apoſtematio cũ pulſatione, extrahatur ſanguis cum uentoſis, phlebotomia ex cephalica prius facta. deinde in ore aliquandiu acetũ, & oleũ roſatum teneat: quod poſtquam eiecerit; hoc idem iterũ fiat. poſt hoc oleum roſatum in ore teneat. & ſi ex hoc non ceſſerit, fueritq; pulſatio uehemens, & cum inflammatione cãphora, & pirethrum terantur, & in radicibus dentium ponantur: cumq; diſſoluta fuerint; iterum mittantur. cottum quoque oleo roſaceo illinitum ſuperponatur. quòd ſi dolor aliquando augmentetur, et uehementior fiat; opij ſexta pars drach. 1. in oleo roſaceo diſſoluatur: ex quo cottum illinitũ radici dentis dolentis adhibeatur. ſi autem nondum ſedetur, ſcalpelletur locus, & ſanguiſugæ ſuperponendæ ſunt.

In hoc quarto tractatu agit de ægritudinibus dentium. Et facit quatuor capitula. Primum eſt de dolore dẽtis, quod capitulum trifariam partitur. Primo ponit curã doloris dentis à cauſa cal. ſecundò ibi. Gingiua uerò. Ponit curam doloris dentis à cauſa frig. tertiò ibi. Si uerò dens corroſus. Ponit curã doloris dentis à corroſione. Prima in duas. Primò ponit ſigna qñ prouenit à cauſa calida & proprie ſanguinea. in ſecunda ibi. Phlebotomia ex cephalica. Ponit curam. De duabus primis partibus dicit. Si gingiua fuerit rub. ſanguinolẽta tumida, fueritq; apoſtatio illa cũ dolore pulſatiua, qui, ut ſuperius dictũ fuit, maximè ꝓuenit ex apoſtemate ſanguineo, fiat primò phlebotomia ex cephalica, & ꝓprie ex latere dentis dolẽtis, deinde fiat uẽtoſatio cũ ſcarificatione in ſpatulis ad euacuandum & diuertendum. Deinde teneat in ore ace-

tum & oleum roſaceum quod ſit duplum ad acetum, & ſint adinuicem bene concuſſa, & cum fuerit aliquandiu in ore retentum abiiciatur illud, & nouum ſumatur in ore, & ſic fiat pluribus uicibus, & ſint actu frigida ad repercutiendum & ad alterandum diſcraſiam cal. tam membri quàm humoris. Secundò poſt hoc teneat in ore ſolum oleum roſaceum ad mitigandum dolorem: nõ enim eſt opus amplius tanta repercuſsione. Tertiò ſi ex hoc non receſſerit dolor, fueritq́; pulſatio uehemens cum inflatione, quod prouenit ex præſentia materiæ calidæ in loco. camphora frigida in tertio & pirethrum calidum in tertio, uel in fine tertiæ ſimul terantur, & in radicibus dentium ponantur, & cum diſſoluta fuerint iterum ponantur. Et ut melius adhæreant poſſent permiſceri cum oxymelle ſimplici, & cum cotto radici dentis apponi. Hæc autẽ mixtio fit ut per camphoram fiat caliditatis alteratio, & per pirethrum materia de profundo dentis educatur, & poſtea cottum in oleo roſaceo infuſum loco dolenti ſuperponatur ad doloris mitigationem. Quartò ſi dolor non mitigetur, imò fiat uehementior, opii ſexta pars ℥. 1. in. ℥. 3. olei roſacei diſſoluatur, ex quo cottum illinitum denti dolẽti apponatur. Et apud neceſsitatem replicetur, cauendo tamen ne deglutiatur. Quintò, ſi dolor adhuc non ſedatur, locus ſcalpelẽt, & ſanguiſuga ſaltem una ſuperponatur taliter ut materiam quæ eſt cauſa doloris exiccet, & ea remota permittatur ſanguis fluere. Deinde cum dicit.

Gingiua uero ſi non ſanguinolenta fuerit, nec apoſtemoſa nec dolor cum pulſatione, nec in facie fuerit inflatio, aut dolor acciderit poſt faſtidium & ſatietatem, & poſt cœnam, comederitq́; ex cibo frigido multoties; uenter ægri ſoluendus erit ex pilulis cochiis. & dolentium dentium radices ex hoc medicamine fricandæ ſunt, quod ſic fit. Recipe pirethri, ſinapis, ſetaragi indi, baurach, piperis, zingiberis. & ex eis puluerizatis dẽtium fricentur radices. cottum quoque eis illinitum ſuper dẽtium radices ponatur. poſtquam æger os ex aceto, in quo pirethrum, & mentaſtrum, & origanũ fuerint cocta colluerit; de foris præterea panicum, ſiue milium in ſartagine torrefactum ſuper maxillam eſt ponendum, aut ex piperis puluere, melle commixto dens, & eius radix fricetur. & ſi hæc nõ ſuffecerint in dentiũ radicibus hæc theriaca ponatur. quæ ℞ caſtorei, aſſæ, piperis, zingiberis, ſtiracis, opij omnium partes æquales cõficiantur cum melle, & admiſtrẽtur. æger præterea per aliquantum temporis à comeſtionem † abſtineat, maneatq́; famelicus, et ingrediatur balneum, & utatur motu. ſi autem nec ſic quieſcat; ferrum ignitum radici dentis multoties apponatur, aut eradicetur.

SCHOLIA.

Abſtineat, maneatq́; famelicus] Rectius quidem, ut textus habet manuſcriptus, legetur Abſtineat mane, atq́; famelicus ingrediatur balneum.

In hac ſecũda parte principali curat dolorem à cã frigida. Et dicit, quòd ſi non fuerint ſigna caliditatis ſupraſcripta, ſed potius ſignæ frigiditatis, & maximè q̃a dolor acciderit poſt faſtidium ſatietatem nauſeatiuam, & poſt regimen & cauſas infrigidantes, uenter ex pilulis cochiis erit ſoluendus. Et radices dentium dolentium ex hoc medicamine fricandæ. ℞. ſinapis, pirethri, ſetaragi indi, quæ ſunt ligna quædam minuta ſimilia garioph. cal. & ſic. baurach, pro quo accipiatur ſalnitrum, piper, zingib. de his poſſunt accipi partes æquales uel de magis cal. ſcilicet, in quartu ſicut ſinapi. & piperis minor quantitas accipiatur, & elaboretur, ut radici dentiũ aliquid adhæreat, poſtquam æger prius dentis colluerit ex aceto in quo pirethrum: mẽtaſtrum, & origanum cocta fuerint, & deforis panicum ſiue milium torrefactum, & pauco uino & aceto dum torreſit aſperſum, & in ſacculo poſitum, & ſuper loco dolente appoſitum. Item ex pipere puluerizato, & cum melle mixto, dens & eius radix fricentur. Et his non ſufficientibus, hæc theriaca in radice dentis, & circa dentem ponatur cum ſtuello cotti in ea infuſo. ℞. caſtorei, aſſæ, pirethri, zingib. ſtiracis, opii, omnium partes æquales, conficiantur cum melle, remouendo cauſam ac ſtupefaciendo, dolorẽ mitigat. & dicitur theriaca per ſimilitudinem, quia ſicut illa iuuat in paſsionib. contra quas inuenta eſt, ſic iſta in tolendo dolorem dentium. & æger ſameat, ſitiat, exercitetur, balneũ ingrediatur, ſcilicet ſtufam aut balneum aliud calidum & ſiccum & his non ſufficiẽtibus, ſtillus ferreus ignitus radici dẽtis opponatur. Dolorem remouet, & dentem tãdem cadere facit, aut eradicetur ſecundum quod dicetur in cap. ſequenti.

Si uerò dens corroſus fuerit; repleatur ex medicaminibus quæ nominauimus, & quæ ſunt corroſiua, aut abſtrahatur.

Hic curat dolorem dẽtis à corroſione, aut putredine prouenientem, implendo foramẽ ex medicaminibus ad hoc proprius, quæ aliquando ſunt corroſiua, & conſumentia humiditatem putrentem & corrodentem ſubſtantiam dentis. Aliquando ſolum conſeruatiua cum proprietate ſua & conuenientia in qualitatibus manifeſtis primis & ſecundis, tamen prohibendo nec cibus aut alia res putrens ingrediatur ſicut eſt aurum, & dens extrahatur ſecundum doctrinę ſequentis cap. &c. Cura doloris dentis à mala complexione ſine materia quatuor exigit intentiones. Prima intentio eſt remotio cauſæ facientis aut conſeruantis ipſam. Secunda eſt alteratio ipſius cum contrariis. Tertia eſt prohibitio humorum à fluxu. Quarta correctio accidẽtium. Si ergo cauſæ fuerint primitiuæ ſicut uentus, aer frig. aut calid. & cibi & potus calefacientes aut infrigidantes, crapulæ ebrietates, & huiuſmodi remoueantur, & ſimiliter ſi cauſæ fuerint intrinſecæ, ſicut feb. hydrops, retentio euacuationum conſuetarum iuxta poſſe remoueantur, &c. Secunda intentio perficitur cum contrariis tam ex parte regiminis medicinalis, quàm ex parte ſex rerum non naturalium. In diſcraſia ergo calida teneat in ore aquam frigidam aut roſaceam, aut aliquam iſtarum cum tertia parte aceti permixtam, aut ſuccum aliquem frigidum ſicut plãtaginis, ſolatri, ſ. mperuiui, & ſimilium, aut aliquam decoctionem, ſicut eſt decoctio facta ex roſis, myrto & folia ſalicis, & ſimilibus. & ex oliis, eſt oleum immaturum, oleum roſ. ſalicium, myrtinum, nenuphar. & aput maiorem neceſsitatem infrigidationis poſſumus addere pro qualibet ℥. ſucci, aquæ aut olei, s. ℈. camphoræ, & apud maiorem neceſsitatẽ profundationis, aut repercuſsionis, aceti, quod ſit ſubtriplũ aut ſubquadruplum ad illud cui admiſcetur. Sed in diſcraſia frigida confert uinum calidum retentum in ore, & decoctiones ex rebus calidis, ſicut ex ſandaraca, maſtice, ſaluia, hyſſopo, zingib. pipere, pirethro, & ſimilibus, ex quibus 1. aut plura cum uino decoquãtur, & bis poteſt addi acetum pro octaua parte aut decima. Et theriaca & mithrida. ſuper dentibus illinita conueniunt, & aqua ardens eſt ultima. Si uero cauſa doloris fuerit ſiccitas pura, confert ut fricetur dens cum eis quæ ſunt, ſicut butyrum & adeps anatis. Et regimen ſex rerũ ſimiliter ordinetur in contrarium diſcraſiæ, &c. Prohibẽtur autem humores à fluxu ſi ſupraſcripta aliqua ſtipticitate participẽt, aut ſecum admiſceatur acetum. Et ſi opportuerit fiãt euacuationes & diuer. de quibus infra. Et corrigantur accidentia ſecundum quod oportet, & maximè uigiliæ ſecundũ quod dictum eſt ſuperius, & maximè cum narcoticis, de quibus infra. Et prohibent materiam declinare ad dentes. Si uerò dolor fuerit à mala complexione cum materia & propriè apoſtemate, exigitur duplex regimen. Primum tribus completur intentionibus, ſcilicet euacuatione, diuerſione, & fluxus prohibitione. Prima intentio perficitur cum phlebotomia ex cephalica ſi materia à capite rheumatizet. Sed ſi à mẽbris inferioribus cũ phlebotomia baſilicæ aut ſaphenarũ, & hoc ſi materia eſt ſanguis aut mixta cum ſanguine, & propriè apoſtemans, & reliqui humores cum propriis educantur, de quibus ſæpe dictum eſt. Sed materia calida apoſtemante potius conueniunt medicinæ lenitiuę, ſcilicet aqua fructuum quæ cum mannæ aut caſsia permiſceatur. Secundam rem cõplent uentoſationes factæ in ſpatulis, frictiones, extremitatum lotiones, crurium ligaturæ doloroſæ, & ex diuertentibus, & ſimiliter eradicantib. materiam ſunt inciſio uenarum quæ ſunt ſub lingua, & in labiis & uentoſationes ſub mento cũ inciſione & ſcarificatione gingiuarum, appoſitio ſanguiſug. in radicibus dentium. Et dixit Gal. quòd ſi terratur alliũ, & ponatur in palma manus in parte domeſtica per noctem,

& propriè in manu quę ſequitur dolorem dentis,tollit,& expertum eſt. Tertiam rem complent adminiſtrationes prohibentium fluxum materierum ſicut pilulæ opiatæ alkaib,quas fecit Alex.& poſitæ ſunt in cap. de catarrho. Regimen autē particulare diuiditur in curam veram,& curam mendoſam, vt eſt apud Meſuæ.Curæ autem mendoſa dicitur,quia auferēdo ſenſum ſedat dolorem,ſed non,remouendo cauſam.Sicut eſt ſuffumigatio facta cum hyoſcyamo , & propriè cum cannula ueniente ad dentes poſita ſuper emboto. Et expertum eſt oleum roſ.℥.s.cum ℈.s.opii,ſcilicet linitum ſuper dentes. Et loco ol.poteſt accipi ſyr.aceroſus.Similiter pirethrum & camph.æqualibus portionibus.Et collutio facta ex aceto decoctione hyoſcy.aut ex radice eius cum aceto & oleo roſ.Et ſolatrum cum aceto eſt medicamen expertum,& hoc in cauſa cal.Sed in fri.eſt hoc medicamē.℞.hyoſ.al.opii.ſtir. galb. ana.ʒ.1.pip.aſſæ fœtidæ,ana.ʒ.s. miſce cum rob , & liniatur ſuper dentem doloroſum. Caſtoreum quoq; & opium , ana. mixta cum ol.roſ.& diſtilletur in aurem ſequentem dolorem optime confert,& ſufficiunt de ambobus duo.gran. ſimul. Itē ſagenea,troch.ſtellæ & philonium,& propriè ſi fuerit mixtū cum eis aliquantulum opii. Ex ſedantibus dolorem illud quo communiter vtor,eſt oxymel ſcyllit.cum opio,ut puta , a. ʒ. eius cum 5.gran.opii,& cum cotto in hoc inuoluto dens & radix eius inuoluatur.Et hæc ſufficiunt pro cura mēdoſa. Cura uero autem tribus completur intentionibus.Prima eſt repercuſsio conueniens in principio. Secunda repercuſsio cū reſolutione mixta , aut maturatione conueniens uſq; ad medium ſtatus.Tertia eſt reſolutio aut maturatio deinceps conueniens. Primò completur cum his quæ repellunt materiā & confortant ſua ſtipticitate,de quibus ſupra dictum eſt,ſaltem in cauſa cal quantum eſt oportunum . Sed in cauſa frig. in principio,fiat repercuſsio cum oleo roſ.mixto cum maſtice,aut ſandaracæ,aut cum ramich,ideſt cum mixturæ facta cū paſſulis & gallis ex qua fit gallia muſc.& apud Auic.ex rebus fortibus ad repercutiendum . Et propriè in materia frig. eſt alum.aduſtum & extinctum cum aceto cum æquali quantitate de ſale & adminiſtretur,& poſtea colluatur os cum uino, & decoctio gal. in uino & aceto conuenit , & cum uentum eſt ad augmentum,adminiſtrandum eſt oleum roſ. cum uino decoctionis maſt.aut cum uino decoct.paſſu.aut fœnug . Et ſandaracha cum aceto eſt ſublimis iuuamēti , prohibet enim rheumatizationem,ſtringit gingiuas & ſedat dolorem. Et ultimo perueniendum eſt ad reſoluentia uel maturantia , ſicut uinum decoctum,paſſul.ficuum & fœnug.imò ficus maſticatæ & in ore retentæ ſuper dente dolor.maturant & ſedāt dolorem . Et ex maturantib.ſedantibus dolorem eſt ol. decoct. rad.althææ , fœnug.chamæm.melil. ſingulariter aut coniunctim, & hoc in cauſa cal. ſed in frigid.conuenit uinum decoctum hyſſ.alaſce,ideſt,thymi,& ſuc.porri cum cotto,loco dolenti applicitus.Experta habentia ſingularem proprietatem in ſedando dolorem ſunt multiplicia,ſcilicet collutiones oris appoſita circa dētes, ſuffumigata cæteris appoſita,in aurē inſtill . Cauterizationes dentis & fricationes . Ex decoctionib. iuuantibus eſt acetum decoct. ſpolii ſerpentis cum proprietate ſua,& ſimiliter decoct.rad. cappar.in ore retentum uel ſuper dente dolente appoſitum . Item cortex & lignum pini bullitum cum aceto,& radix collocyn.& pulpa eius ſimiliter bullita,& acetum bullitum in teſta colocynt.Huiuſmodi autem quę fiunt cum colocynthide quandoq; abhorrentur propter amaritudinem,& ellebor.bullitus cum uino eſt ultimum.Item radix etiam raphani,ſolia almezereon , pirethrū zing.cucu.aſi.armel.ideſt ruta agreſt.ariſtol.rot. Hæc omnia ſingulariter aut coniunctim bullita cum aceto conferunt, & propriè in cauſa frig.Sed ea propriia applicitis ſuper dentes dolorem ſedantibus eſt piper & pix ſimul mixta.Similiter piper & aſſa,aut ſinap.& aſſa,aut ſerapinum, reſoluit enim dolorem congelatum.Item oppoponacum cum pirethro , ſpolium ſerpen.combuſt.& mixtum cum oleo ad ſimilitudinem unguenti , & poſitum ſuper dentes eſt mirabile in ſedatione doloroſa . Et puluis factus ex origano & nitro ſuper dentes & gingiuas aſperſus mox tollit dolorem . Item. ℞. pirethri ſtaph. ana.ʒ .t .& fiat puluis ſubtilis,& cū cera incorporetur ex qua cera dens inuoluatur . Et ex conuenientibus leuibus multum iuuantibus eſt ut medulla panis recentis calidi dentibus comprimatur.Ex ſuffumigatis eſt ſemen porri cum pice ſuffumigatum cum traiectorio ad radicem dentium, tollit dolorem,& uermē occidit.Res autem quibus fit euaporatio exterius ad dolorem dentium ſunt ſicut maluæ,anethum , althæa,parietaria,chamō.& melilo.fœnug.ſem.lini.ſem. caul. ſem.porri.&c.Ex his poteſt fieri emplaſt.& ſimiliter ex cępę aſſo cum oleo chamæm.& anethino,aut oleo lilio.Et quādo que fiant euaporationes ex rebus ſiccis,ſicut ex milio panico aut ſale . Res autem quæ iniiciuntur in aures & ſedant dolorem,ſunt ſicut oleum de amyg.dul.& amar.& ſambuc. quodcunq; horum coctum fuerit in cæpe concauo poſtquam ſecū permiſcetur aliquid caſtorei,aut euphor.& quādoq; aliquid opii apud uehementiam doloris. Auic.confectio experta ad dolorē dentium difficilem & ad corroſiones.℞. caſtor. myr. opii,piperis galban.ana.confice cum rob,& fac ex eis troch. & liniantur dentes.Et apud Auic.ſi cauſa doloris eſt uentoſitas,reſoluatur cum ſagapeno galbano & granis alharmel,ideſt rutæ agreſtis,& cornua cer.cōbuſt.decocta in aceto ſcyllit.deinde trita & confecta in oxymel.denti applicita ſedant dolorem,& propriè ex corroſione etiam hepar ſtellionis poſitum ſuper dentem corroſum ſedat dolorem.Et quandoq; uaporatur barba frequenter & emplaſtratur, ut ad ipſum trahatur materia:cum enim emplaſtratur barba,ideſt , locus exterior ex directo dentis dolentis ſedatur dolor , & propriè cū cauterizatur dens cum oleo feruenti illa hora. Cauterizatur autem dens aut cum oleo feruente applicito cum extremitate ſtili cotto inuoluta,aut oleum feruens cum embuba inſtilletur in foramine dentis . Sed primus modus eſt melior , & quandoq; cauterizatur cum extremitate ſtili igniti , & propriè proueniente ad radicem dentis , aut ad partem putridā aut corroſam . Et bonum eſt ut gingiua & dentes ſani defendantur cum pecia in aqua roſ. aut aliquo frigido infuſa parti defendendæ applicita aut cum paſta,aut ſimili re uiſcoſa . Et quandoq; neceſſarium eſt ut perforetur dens perforatorio minuto,ut uirtus penetret cauterizatiua ad locum ægrū . Et fricantur aliquando dentes ad excuſsionem materiæ in ipſo exiſtentis.Ex conuenientibus ad fricandum eſt zing.& pirethrum in oxymelle infuſum,& ſimiliter acetum cum ſale . Et ſuffumigationes,& propriè cum traiectorio conueniunt , & maxime ſi uermia adſit , ſicut ſi fiat ex colocynth. aut granis eius,aut ſem.ſinapis,aut cæpe. Tertiò uerò regimen curat accidentia ſicut uigilias cum his,quę dicta ſunt in capitulo proprio.Regimen uitæ declinet in contrarium diſcraſiæ,& cum fiunt huiuſmodi cauterizationes declinet ad frigidum & humid.& ſit tenuis .

Cura corroſionis dentium tribus completur intentionibus . Prima eſt euacuatio humiditatum putridarum cum eis quæ dicta ſunt.Secunda eſt reſolutio ipſarum ea ipſis dentib. ad quod ualet acetum.decoct.nigellæ cum cotto applicitum aut nigella trita cum alchitram,& ſuper dente linita. Et ſimiliter acetum decoct.capparis,aut zing.aut acetum ſolum, & oxymel ſcyllit . & eſt proprium , & hepati lacerti ineſt proprietas in prohibendo corroſionem ſi eo fricetur dens corroſus.Tertia intentio eſt conſortatio dentis prohibitio corroſionis cū ex eis linitur aut impletur dēs corroſus.Et gallia ſola prohibet putrefactionē,& cāphora ſola in cauſa cal.eſt ultima . Et hyoſcyamo cum ſtyrace mixto ineſt operatio mirabilis,cum per traiectorium dens corroſus ſuffumigatur .

Regimen autem implendo dentē corroſum eſt, ut impleatur in cauſa cal.cum frigidis,& in frigida cum calidis. Secūdo, ut non impleatur cum labore & uehementia addente in dolore , & ex propriis eſt gallia cum ciperis aut cum maſtiche,& eligantur ea ſuprascriptis cal.aut frig. ſm oportunitatem in contrarium diſcraſiæ dētis , ſed ubi non fuerit multus receſſus à mediocritate impleatur cum foliis auri .

De extrahendis dentibus. Cap. 49

MEdicamē,quod cum in dente corroſo ponitur, ipſius ſedat dolorem,aut ipſum†conſtringit. ſumatur chebichengi,& piper,& trita , & alchitram conſpergantur,& impleantur ex eo.†Medicamen,quod dentes debile ,& qui ſint extrahendi,ac dolentes eradicat . Cortices radicum mori& cappari,& pirethrum,et lac tithymalli atq;

lac

lac anabulæ, & arſenicum rub. & radix colocynthidis ſumantur. & trita ex tanto aceto quod eis ſufficiat conſpergantur. Acetum quoq; per hebdomadam unam ſemel in die ſit prius addatur, poſt hoc dentes in circuitu ſcalpentur, & ex prædictis decies in die epithimentur donec ad mouẽdum ſint faciles, & ſic extrahantur. Aut epithima fiat ex fece aceti acutiſſimi per multos dies, & poſtea extrahantur. Aut ranæ fluuiales in oleo coquantur donec diſſoluatur. Quandoq; neceſſe fuerit dentium radices ſcalpentur, et ex oleo iſto multoties inungantur, donec facile moueri poſſint, poſtea cum inſtrumento euellendi dentes euellantur.

SCHOLIA.

Ipſum cõſtringit] dicſit alii frangit; medicamẽta enim, quibus fit compoſitum illud facultatem habent dentium extrahendorum. Medica: quod dentes debiles, & qui ſunt extrahendi, ac dolentes eradicat] ſic lege Medica. quod dentes debiles dolentes, qui ſunt extrahendi eradicat. ita & uetuſtus codex eſt ſcriptus.

Cauſæ eradicationis dentium ſunt tres. Prima, quia ſanitas nocumenti eius, & propriè doloris non ſperatur, cuius ſignum potiſsimum eſt, quia quamuis aliquãdo medicinali auxilio ſedetur, tamen paruum poſt redit. Secunda quia timetur nocumentum corroſionis, aut putrefactionis, aut aliud communicari dentibus uicinis aut mandibulæ. Tertia, quia fortè impedit operationes in quas ordinatur, ſcilicet locutionem aut maſticationem, quare conſilium eſt procedere ad ipſius eradicationem & propriè ſi cauſa & nocumẽtum ſit in ſubſtãtia dentis. Si autem dens ſit ſanus & nocumentum ſit in gingiua ueriſimilius eſt eius eradicationem magis obeſſe quàm prodeſſe. Si uerò cauſa nocumenti ſit in neruo eſt indifferẽs eius eradicatio ad nocendum & iuuãdum. Iuuabit enim primò, quia de materia per eradicationem reſoluetur. Secundo quia conuenientius eſt medicinas parti læſæ, ſcilicet, neruo applicare. Sed nocebit, quia per dolorem extractionis materiæ ad locũ doloroſum attrahẽtur, quę erũt cauſa augmẽti doloris, & quòd communicetur oculo & cerebro, & fortaſſe febrium, ſyncopis, & epilepſiæ, & propriè ſi ante extractionẽ aderit magnus dolor, & cum hoc ſi magnus ſuperueniet cauſa extractionis, quia fortè dens eſt ualde firmus & pluribus radicibus affixus mandibulæ, etiam ſi dens ipſe fuerit apoſtemoſus aut corroſus. Quare diligenter conſydera antequam ad ipſius extractionem procedas, & alia medicamina prius experire. Quòd ſi conſilium tuum omnibus ęquè libratis fuerit in ipſius extractione, hoc facito quibuſdam canonibus: Primus, ut præcedat euacuatio cum phlebotomia, pharmacia, aut utraque ſecũdum exigentiam plectoriæ, aut cacochymiæ. Secundus eſt, ut dolor ſi fuerit fortis, prius ſedetur, & ſi non, cum alio ſaltem cum ſtupefacientibus. Modi autem in extractione dentium ſunt tres. Primus cum ferro, ſed prius debet fieri ſcarificatio gingiuarum & ligamẽtorum circa radicem dentis ligantium dentem cum mãdibula, deinde cum inſtrumentis adhoc propriis extrahatur, quorum figuras uides in margine. Secundus modus eſt cum cauterio actuali, ut cum ſtilo ignito multoties applicito in foramine dentis ſi quod eſt, aut ſi non eſt circa radicem dentis, nam per hoc fortè ſedabitur dolor, & cadet dens in proceſſu temporis, & uicem huius ſupplet oleum feruens cum cotto in extremitate ſtili inuolutum multoties applicitum denti dolenti, aut cum moleta multoties applicetur granum olibani ferueos figuratum ſecundum exigentiam partis cauterizandæ, & hæc cum hoc quod faciunt dentem in proceſſu dierum cadere, dolorẽ ſedãt. Tertius modus eſt, cum medicinis adhoc propriis, quarum quatuor deſcribit Raſis in præſenti capite. Prima ſumatur chebichengi ideſt apium, & proprie ſylueſtre, & maximè radix, quæ eſt calida uſque ad tertium gradum, & ſicca in ſecundo, corroſiua, frangens dentes, & piper calidum in quarto faciens cadere dentem, conſumendo humiditatem ſubſtãtificam ipſius, & ligamentorum, & trita incorporentur cum alkitra, ideſt, pice liquida, calida. & ſic. circa ſecũdum gradũ poſita, ut medicinas faciat denti adhærere. Impleatur dens corroſus ex hoc, aut circumuoluatur. Dicitur etiam de apio quod appenſum collo tollit dolorem eius. Secunda, quia eradicat debiles dentes, aut dolentes qui ſunt extrahẽdi. ℞. corticum radicum mori frig. & hum. cuius tñ fructus eſt cal. & hum. ſi dulcis ſit: ſi uerò acerbus frig. & hum. radicum capparis, de quibus ſupra. pirethri, lactis tithimalli, laqueis anabulę, arſenici rub. cal. & ſic. in tertio, radicis colocynt. ana. & trita cum tanto aceto quod ſufficiat ad incorporandum omnia, in modum unguenti miſceantur & dentibus applicentur. Tithimallus autem habet ſeptem ſpecies, quarum una eſt anabula· lac autem cuiuſcunq; ſpeciei ipſius tithimalli eſt cal. & ſic. in tertio corroſiuum, & faciens cadere dentes conſumendo humiditatem ſubſtantificam eorum & ſuorum ligamentorum. acetum autem quod ſingulo die per hebdomadam addi debet, iuuat ad faciendum uirtutes aliarum medicinarum penetrare, & cum hoc humidum ſubſtantificum exiccat, & hoc unguentum maximè imprimit dentibus in circuitu ſcarificatis, & multoties applicetur hoc unguentum cum cotto in eo infuſo dentem circundante donec facilè moueatur & ſic extrahatur. Tertia medicina eſt, ut fiat epithyma ex fęce aceti acuti, per multos dies, & propriè ſcarificatis dentibus, ut prius Quarta medicina eſt, ut ranæ fluuiales in oleo coquantur donec diſſoluatur, & ſcarificatis dẽtibus ex oleo iſto multoties inungatur donec facilè moueri poſsit, & poſtea cum inſtrumento facile extrahatur, imò cum digitis aut ſola fili ſuſpenſione aliqualiter cum impetu in rectitudine ipſum trahendo. Melior tamen eſt adeps ranæ uiridis habitantis in arboribus & propriè ſi miſceatur cum lacte tithimalli, cum autem hæ operationes fiunt, dentes alii tueantur ne nocumẽta eorum quæ applicantur eis communicent. Et dentibus euulſis cum ferro teneat in ore acetum infrigidatum decoc. gallarum aut balauſt. ſed paucæ acuitatis, aut cum aqua roſacea mixtum. Et ſi dolor adſit oleum roſaceum ſolũ, aut decoct. maſtichis quomodocunque extracti ſint, aut lac in ore teneatur.

De congelatione, & ſtupore dentium. Cap. 50.

Portulaca & amygdalæ amaræ maſticentur, aut his ſimilia. aut fiat frictio cum ſale, & maſticetur cera.

Cõgelatio dentium ſiue ſtupor eſt diminutio ſenſus tactus accidens dentibus.

Cauſæ eius eſt mala complexio, ſecũdum plurimum frig. cum aſperitate quadam in ſuperficie dentis quæ fit, aut à cauſis extrinſecis ſicut rebus acetoſis, acribus, ponticis, & ſtipticis maſticatis, aut in ore retentis. Quãdoque uero ab humoribus uenientibus ad dentes ſub forma uaporis, aut humorũ à ſtomacho uel à capite, quæ acetoſitate uel acredine, uel põticitate participant. Quãdoq; uero ab imaginatione, ſicut cum uidemus coram nobis aliquos maſticantes res acres, huiuſmodi imaginatio facit dentes ſtupere, ſiue hoc immediatè faciat, ſiue mediatè ſimilem humorem, ſcilicet acetoſum, acrem, &c. ad dentes attrahendo. Et quandoque fit propter nerui oppilationem, aut aliam malam diſpoſitionem ſiue propter alias cauſas. Et ſi quæratur quare aqua frig. aut aer frigidus non faciat huiuſmodi ſtuporem poſtquam ſequitur malam complexionem frigidam. Reſpõdetur quòd huiuſmodi acetoſa & pontica cum hoc quod inducunt malam complexionem, etiam exaſperant dentes & gingiuæ ſuperficies, &c. Et fortè bene conſyderanti apparebit ſtuporem dentis eſſe duplicem. Quidam dicit puram diminutionem ſenſus tactus, ſicut qui prouenit ex oppilatione nerui, quidam cum diminutione quandam triſtem ſenſationem, quæ eſt actio corrupta ſenſus tactus ipſius dentis. Et prima poſſe cõtingere ex aqua frigida diu applicita. Secunda exigit præter diminutionem ſenſus cauſa inducentes huiuſmodi triſtem ſenſationem in ſuperficie dentis & gingiuæ.

Signa quod ſtupor ſit ex nocumento dentis cognoſcitur ex ipſius diuturnitate, & præceſſerunt nocumenta dẽtis. Sed quòd ſit per communitatem à ſtomacho, aut capite declarãt nocumenta præcedentia ſtomachi aut capitis. Sed quòd ſit à cauſis primitiuis ipſæ ſemetipſas declarant.

Prognoſticum, ſecundum plurimũ curatur ſatis faciliter, niſi ſequatur malam nerui diſpoſitionem, & præcipuæ eius oppilationem & ſolutam continuitatem, cuius cura ſit difficilis. Cura. Maſticatio portula. eam remouet ſua uiſcoſitate attrahendo quod in dente impreſſum eſt. Et Auic. 2. can. & Serapio dicunt quòd hoc facit ſua ſubſtãtia uiſcoſa, remouendo aſperitatem ab huiuſmodi acribus & ponticis derelictam. Et ſimiliter hoc facit maſticatio ceræ, caſei, & ſimilium

uiſcoſorum·

viſcoſorum. Amygdalæ autem amaræ maſticatæ hoc faciunt partim ſua caliditate, partim ſua adhęrētia & viſcoſitate. Sal autem fricatum ſua caliditate & ſiccitate alterando malá cōplexionem frigidam, reſoluendo quod ex humiditate ſubtili ſtupefaciente in dentibus eſt impreſſum, aut in ſuperficie inuiſcatum. Et panis calidus hoc idem facit ſua caliditate actuali & adhærentia. Et in ſumma omnia cal. & ſic. curant calefaciendo & reſoluendo humiditatem dentibus impreſſam & remouēdo malá complexionem frigidá. Et omnia uiſcoſa ſua adhęrentia extrahendo quod dentibus eſt affixum. & quęcūque neruí oppilationem remouēt ſunt in hoc proficua ſi ab eius oppilatione conſurgat. De ſtupore tamen ſuperius eſt actum ſufficienter in proprio capitulo.

De dentibus quod dolent, cum frigida tangunt.

Oleum calefactum in panno deſuper eſt ponendum: aut uitellus oui aſſatus calidus multoties maſticetur aut calidum panē multoties mordeat: aut fiat frictio ex balſamo, aut oleo de lilio ſylueſtri.

Hæc diſpoſitio ab Auic. nominatur ebet dentium, & eſt ut dentes nō tolerent calidū, neq; frigidum, neq; durum. Huius enim cauſa immediata eſt debilitas dentis, quare faciliter patitur á quibuſdā occurrentibus. Cauſa aūt debilitatis eſt triplex, ſcilicet frigiditas. Et eſt ſecūdum plurimum propter complexionem dentium ſua ſimboleitate facile labētem ad frigidum. Et aliquando, ſed raro eſt caliditas. Et tertio ſed rariſsimè eſt nimia dentis ſenſibilitas cum raritate texturæ ipſius, unde á quibuſcunque notabilis impreſsionis facilè patitur. & frigid. cognoſcitur ex colore gingiuæ albo uel fuſco, ſicut calid. cognoſcitur ex colore rubeo uel citrino.

Secundò cognoſcitur vtraque ex ſenſatione caliditatis aut frigiditatis. Tertiò ex cauſis præcedentibus. Quartò, quia iuuatur á cōtrariis & offenditur á ſimilibus. Sed raritas texturę cognoſcitur ex diuturnitate huius paſsionis, aut fortè quia contracta eſt á principio generationis cui parum remedia proficiunt.

Prognoſticum. Hæc paſsio cum eſt á raritate texturæ difficilè curatur. Sed ſi pendeat ab aliis cauſis ſatis faciliter. Secūdum, hæc diſpoſitio frequenter nunciat & præcedit dolorē.

Cura. Si ſit á calidit. uel frigiditate cū materia, eſt ut poſt euacuationem & diuerſionem factam ſecundum exigentiam humoris peccantis, quælibet iſtarum cum ſuis contrariis remoueatur: frigiditas quidem, cum panno uel cotto in oleo infuſo, & dētibus applicito. Et eſt primum remedium Raſis. Secūdum eſt ut uitellus oui aſſatus donec induretur exiſtēs multum calidus maſticetur. Tertium eſt ut panem calidum multoties mordeat. Quartum eſt ut fiat frictio ex balſamo calido in tertio, aut ex oleo de lilio, pſillio ſyl. calid. in ſecūdo, quæ tamen actu calida applicentur. Et per huiuſmodi intelligere poteſtis multa alia cal. & propriè uiſcoſitate quadá participantia, quæ etiam proprietatē habeant in ſedatione doloris ſicut ſunt oleagina, remouent enim frigid. & materiam ſi qua ſit reſoluunt & dentē confortant. Si uerò ſit calid. cōfert oleū roſac. cū cāphora uel ſandal. Item portulaca maſticata, & ſemen eius & eſt propria & his ſimilia. Si uerò ſit á nimia ſenſibilitate cum raritate texturæ conſortetur dens cum moderatè ſtipticis & viſcoſis, & ſenſus obtundantur, etiá ſi oportuerit cum leuiter ſtupefacientibus.

De anatomia oris. Cap. 51.

IVxta morem conſuetum nobis pręmittēda eſt anatomia oris & reliquorum membrorum quę in ore continentur, præterquam dentium, quia de ipſorum anatomia actum eſt. Os enim deſcriptiuè eſt uas uniuerſale membrorum locutionis in homine & vociferatiōis in reliqui animalibus uociferantibus ex ſufflatione, ad retinendum cibum donec maſticetur & deglutiatur, & retinendum aerem pro euentatione cerebri & membrorum ſpiritualium, & ad expulſionē ſuperfluitatum quæ per meri cannam pulmonis & colatoriū ad ipſum deferūtur finaliter ordinatum. Labia uerò quę ſunt anterior pars ipſius ſunt compoſita ex cute, carne, neruis & panniculo interius tegente, qui eſt continuus cum palato pāniculo linguę & meri ad os ſtomachi. Et propterea ante uomitum propter hanc cōtinuationem tremit labium inferius. Et eſt de ſignis uomitus proximè futuri. Hæ autem habentes partes labia componentes, ſunt adnuicem mirabiliter cōtextæ, ita vt non poſsint ſeparari. Hoc autem factum fuit, quia labia debuerunt moueri ad omnem differentiam poſitionis ſecūdum exigentiam locutionis. Si ergo in ipſis fuiſſent muſculi pro his motibus neceſſarii nimis labia fuiſſent craſſa, quod ualde fuiſſet indecorum. Et propterea nerui fuerūt cum his partibus ad minima diuiſi, ut cum ſubtilitate labiorum ſeruaretur motus uolūtarius. Ex quo patet quòd labia ſunt calida & humida propter carnis dominium. Et in ipſis ſunt quatuor uenæ dictę alieneri, duæ in labio ſuperiori ab utroque latere ſuperiori una, & duæ in inferiori ſimiliter partitæ, quarum phlebotomia ualet multum in ęgritudinibus oris & partium eius, &c.

De ægritudinibus linguæ. Cap. 52.

LIngua uerò eſt membrum inſtrumentale in ore conſtitutum figuræ oblongæ ex carne, panniculo, uenis, & arteriis, & nouem muſculis compoſitum oſsi lambdæ in parte poſteriori alligatum. Ad guſtum, locutionem cibumq; uoluendum pro maſtinatione finaliter ordinatum. Fuerunt autem tot muſculi in lingua, quia debuit ad omnes differentias poſitionis moueri ſecundum locutionis exigentiam. Et habuit plures uenas, arterias & neruos quàm aliquod aliud membrum reſpectu ſuæ molis. Eſt autem organū guſtus per neruos uenientes á tertio pari neruorum cerebri & habet motū uoluntariū per neruos uenientes á ſeptimo pari neruorū cerebri. Circa radicē eius ab utraque parte ſunt carnes glandoſæ adhoc ordinatæ, ut humiditatem ſaliualem generarent pro humectatione linguæ, ne tot motibus exiccetur. Generatur autem in eis ſaliua ex uaporibus undecunq; ad illas partes eleuatis, & ex rheumatiſmis á capite deſcendentibus. Et in illis carnibus glandoſis ſunt duo foramina in quæ poſſet ingredi ſtilus, per quę humiditas ſaliualis ad linguam diſtillat, & cutis linguæ eſt diuiſa in duo media coram commiſſura coronali. Et inter illa duo eſt communitas in ligamentis & cōtinuatione. Sub lingua uerò ſunt duæ uenæ uirides magnæ, ex quibus procedunt uenæ plures, & uocantur raminæ. Et melior linguarum ſecūdum potentiam benè loquendi eſt commenſurata, ideſt, mediocris in longitudine & latitudine ſua, & ſubtilis ad extremitatem ſuam exteriorem. Illa enim quę magna eſt & lata ualde & craſſa, aut parua ſicut ſpaſmata, non eſt conueniens ad locutionem. Et ex his patet linguam eſſe calid. & humid. in complexione. Et poteſt pati omne genus ægritudinis, &c. Et patet eius colligantia cum cerebro, hepate, corde, per neruos, uenas & arterias, & cum ſtomacho mediante meri, & cum pulmone & membris ſpiritualibus per cannam pulmonis. Et propterea ſigna ſumpta á lingua ſunt ferè in quacunq; ægritudine efficaciſsima. Poſtea ſunt dentes, quorum anatomia præceſsit. Et poſtea eſt palatum habens concauitatem in cacumine ſuperiori ut fiat uocis intonatio & reuolutio agilis cibi quando dentibus conteritur. Et in fine palati eſt uuula pendens in modum grani uuæ, ideo uocata eſt uuula exiſtens rara in ſubſtantia, & ſpongioſa, quia principaliter facta eſt ut ſuperfluitatem deſcendentem á capite hora rheumatiſmi recipiat ne ad membra inferiora deſcendat, & propterea frequenter apoſtematur. Eſt etiam formata ut uocem moduler refrangēdo aerem qui eſt materia uocis.

Tertium iuuamentum eſt ut aerem qui ad pulmonem uadit, & attrahitur per nares & os repercutiendo aliquandiu in ore retineat ne frigidus, ſed alteratus ad pulmonem deueniat. Et propterea contingit quòd habentes abſciſſam uuulā multum ſunt catarroſi. & ideo prohibetur ab authorib. ne incidatur. Sed ſi ſit putrida uel apoſtemata debet aduri ſemper dimittendo tantum de ea ut poſsit ad ſupraſcripta iuuamenta deſeruire, quod poſſet fieri cum cauterio actuali & cānula ænea lutata luto ſapientiæ. Et cum potentiali, ut puta cotto in extremitate ſtili impoſito, & in aqua forti intincto, & pluries applicito ſecundum exigentiam, ſiue cum cannula ſiue ſine cannula, & cum iſto etiam poteſt abſcindi ſi nimis elongatur, & peodeat poſita ſub ipſa aliqua lamina ferrea, ſuper qua adhæreat, & non debet ſcindi propter multitudinē ſanguinis egredientis difficulter cōſtringibilis, & quia diffi-

cultet

culter conſolidatur propter ſitum ſuum & modum ſubſtantię unde perpetuo ſanies emanat & ſequitur fœtor oris perpetuus. Poſt uuualm ſunt fauces dictæ pharinges, & ſunt loca ampla, glandoſa, ex utraque parte colli apta ſuſcipere ſuperfluitates cerebri, imò ſunt emunctoria cerebri, ideo frequenter apoſtemantur, & apoſtema earum licet non emineat extra, eminet tamen intus, & ideo ſi os aperiatur & in profundo aſpiciatur. Apparet tumor, & fit ibi una ſpecies ſynáches quæ in uulgari noſtro dicitur gaion, & in ſine iſtarum exiſtit principium cannæ & meri, de quorum anatomia infra dicet.

De puſtula linguæ. Cap. 53.

PVſtula linguæ quaſi paruũ apoſtema & bothor linguæ ſunt termini ſynonymi ſignificátes hanc diſpoſitionem, quę diffinitiuè eſt puſtulę multiplicatę in partibus oris. Bothor enim Arabicè idẽ ſignificat ꝙ puſtula latinè. Species harum ſunt ſecundum diuerſitatem humorum, ſcilicet ſanguineæ, cholericæ, phleg. & melãcholicæ. Item, quædam malignæ herpeticæ, quædam paucæ malignitatis. Cauſæ ſunt quædam extrinſecæ ſicut conſtitutio pluuialis, calid. & humid. diſpoſitiones ad humorum putredinem. Similiter cibi in ſtomacho corrupti & proprie ad putridum & fumoſum licet etiam corruptio ipſorum ad acetoſum aliquando poſſet eſſe in cauſa, & propriè corruptio lactis in ſtomachis puerorum lactentium, ſiue propter lactis diſpoſitionẽ, ſiue ſuorum ſtomachorum diſcraſias, aliquando cauſæ ſunt corporeæ duplices exiſtẽtes per cõmunitatem aut à toto ſicut in feb. acutis & propriè peſtiſeris. Et ſicut in ſpeciebus hydropiſis, aut à parte, maximè à ſtomacho & capite propter uapores eleuatos ab humiditatibus putrentib. in ipſis & cõmunicatis partibus oris. Et aliquando propter humores à capite rheumatizantes. Similiter poteſt fieri communicatio à cæteris membris. Hi autem uapores ad os peruenientes faciunt puſtulas duobus modis, aut quia fixi in partibus cutis oris quæ ſubtilis eſt & tenera, poſtea incraſſati reducuntur ſiue condẽſantur in humore à quo eleuati ſunt. Aut quia inficiunt partes oris quas attingunt taliter ut illarum partium humores male diſpoſiti faciant has puſtulas. Aliquando uerò cauſæ ſunt per eſſentiam in ore, ſcilicet mala diſpoſitio humorum in uenis oris contentorum talis ut natura moueatur ad ipſos expellendum, et ſic expulſi faciant has puſtulas, nulla alia cauſa corporea præcedente.

Signa harum puſtularum habẽtur ex relatu ægri & uiſu, ꝙ ſint ſanguineæ ex colore rubeo purpureo cognoſcitur, & quòd ſint cholericæ ex colore rubeo tendente in citrinũ, & phlegmaticæ ex colore albo, & melancholicæ ex fuſco ſiue nigro, quòd ſint malignæ cognoſcitur, quia procedunt dilatãdo ſe & corrumpendo partes uicinas, & quia tendunt in nigredinem, quòd pendeant à cauſis primitiuis declarat præceſſio illarum. Et quod ſint per communitatem à toto declarãt ægritudines totius, & ſimiliter quòd ſint per communitatem ab aliquo membro declarat præceſſio malæ diſpoſitionis illius membri, cum cuius cremento augetur, & decremento minuitur. Quòd autem ſint per eſſentiam in ore, declaratur ab abſentia aliarum cauſarum, quæ ſunt per communitatem. Prognoſticum. Primum. cum puſtulæ nigræ huiuſmodi multiplicantur in ægritudinibus acutis, mortem in breui ſecuturam pronuntiat. Secũdum. Cum huiuſmodi puſtulę maximè non nigrę in ęgritudinibus acutis multiplicantur externis in labiis, & circa ipſa, magis attinet ſaluti quàm morti. Significant enim dominium uirtutis ſuper materiam, ſicut in caſu priori cum nigræ ſunt, & interius factæ ſignificant malignitatem materiæ propter nigredinem & uirtutis impotentiam, quia natura nõ expulit exterius, quapropter oportet ut citò ſuccumbat. Sed quia ad huiuſmodi puſtulas ſequuntur ſecundum plurimum ulcera oris, de his ulceribus quæ apud Auic. & Arabes uocantur alchola eſt agendum. Sunt enim ulcera exiſtentia in cute oris & linguæ cum expanſione & dilatatione & eius ſpecies ſumuntur ab humoribus, ſicut dictũ eſt in puſtulis. Et malignius omnibus eſt melancholicum, & fit ex melancholia aduſta, ſicut phlegmaticum fit ex phlegmate ſalſo, &c. Cauſæ & ſigna ſumuntur ſecundum quod dictũ fuit ſupra in puſtulis, non eſt enim differentia niſi quòd ulcera ſunt cum ſanie, & puſtulæ non, niſi ulcerentur, & de cõſuetudine. Auic. eſt ut nominet ea colaham dum in ſuperficie perſeuerant. Quãdoque putreſiunt & ſubmerguntur, ſe profundãtia & dilatantia non nominat coloham, imò ulcera maligna herpetica, & indigẽt medicinis cauteratiuis, & poſſunt huiuſmodi ulcera incipere abſq; præceſſione puſtularum.

Prognoſticum, Omne ulcus uentens in ſuperficie oris eſt uelox ad dilatandum, propterea quòd non deficit ei calid. & inſeparabilis & cutis humida lenis, & ſic intellige in cæteris membris ſimilibus, ſicut uuula & ueretro. Reliqua prognoſtica ſumuntur, ut dictum eſt in puſtulis.

SI puſtulæ fiant rubeæ; ſumantur antheræ, amyli, ſpondij lentium excorticatarum, ſem. portulacæ, coriandri ſicci ſem. ſcenæ de mecha, omnium partes æquales, camphoræ parum, ex his puluerizatis fiat frictio, & cum aceto mixta, &† oleo roſaceo in ore teneantur. & ſanguinis minutio cum uentoſis fiat. albæ uerò ſi fuerint puſtulæ; cum ſale, & melle fricentur. & ſyrupus acetoſus, aut almuri in ore teneatur.

SCHOLION.

Oleo roſaceo in ore] Raſis textus emendatus A quã roſaceam addit.

Hoc capitulum habet duas partes. In prima ponit curam puſtularum calidarum, quæ ſunt ſanguineæ aut cholericæ. In ſecunda ibi. Albæ uerò. Ponit curam phlegmaticarum. Et patent omnia. Anthera eſt ſemen roſæ colligendũ in autumno ex quodam fructu rubeo naſcente in extremitate roſarii in cuius parte intrinſeca ſunt ſemina dicta anthera cum multa lanugine, & eſt frigidum & ſiccum & ſtipticum, ſicut cætera quæ hic ponuntur præter ſemen portulacæ quod eſt frigidũ & humidum, & ſemen ſcenæ de Mecha, quod eſt calidum & ſiccum, & dicitur de Mecha ad differentiam ſcenæ de Arabia, quod nõ eſt ita bonum. Camphora autem ſit ſubdecupla ad quodlibet aliorũ. Et melius eſt ut in regione noſtra ſit hæc mixtio ſine oleo roſaceo propter abominationẽ. Quid dicat in ſecunda parte manifeſtum eſt. Almuri eſt ſalſamentũ factum ex piſcibus ſalſis cum aceto mixtis & ſpeciebus. Et ſyrupus acetoſus de quo ſequitur, maximè ſit mellinus, licet etiam ſaccharinus conueniat. Harum puſtularũ cura triplex exigit regimen. Primum eſt uniuerſale complẽdum per euacuationem, diuerſionem, & membri mittentis correctionẽ. Vnde pro prima intentione fiat phlebotomia, & aliorum humorum euacuatio ſecundum quòd expedit, de quibus dictũ fuit ſufficienter in multis ex præcedentibus cap. Et communiter euacuantur humores aduſti & corrupti. Pro ſecunda intentione adponantur uentoſæ iuxta textum in ſpatulis uel in nocrea uel ſub mento, uel apponãtur ſanguiſugæ, uel phlebotomentur uenæ illarum partium. Et ſic diſcurre per alia genera diuerſionum, ut ſupra in aliis cap. Pro tertia intentione corrigantur ægritudines totius, ſicut febres & ſpecies hydropis & ſimiles, & reliquorum membrorum communicantium, ſicut ſtomachi & cerebri, ſecundum quod dictum fuit ſupra.

Secundum regimen completur primò per eradicationẽ materiæ coniunctæ, quapropter fiat phlebotomia, aut uenarum ſub lingua, aut uenarum aliquarum quę ſunt in labiis, aut fiat ſcarificatio partium læſarum. Et hac intentione opus eſt cum iam adeſt materia notabilis quantitatis in partibus illis ſiue ibi coogeſta ſit, ſiue aliunde defluxa. Si uerò non, ſed incipit fluere, opus eſt ut repercutiatur in principio, poſtea reſoluatur aut ſuppuretur.

Singularia uerò conuenientia in principio cum opus eſt infrigidatione & exiccatione, ſunt apud A. mirobalan. ſem. roſ. ſief, memithæ, tragagan, balau. duo ſandali, roſæ, ſpodiũ ſumach, lentes, lutum, armen. capita gran. corticum glandiũ & cadmia. Item ſuc. frig. ſicut lactucæ, ſolatri, uirgæ paſtoris, portulacæ, extremitatum uitis, camphoræ, rob de ribes, rob acetoſæ, rob de moris ſylueſt. ſucc. & rob. gran. & agreſtæ, & ſorbarum, pirorum, & ſimilium ſtipticorum. In proceſſu conueniunt gallæ, fructus tamariſci. ciperum. nux cypreſſi, folia oliuarum ſiccar. Et in fine cortices nucis muſ. gariophil. mentaſtrum, gallia, & huiuſmodi, quæ cõueniunt in proceſſu, uel in fine in cauſa calida, conueniunt in principio in frigida. Et tua intereſt miſcere calida cum frigidis ſecundum oportunitatem & temporum ægritudinis, & mixtionis materiæ. Sed chelidõia, gallæ, alchana, ideſt arbor cyprica cõuenit in principio.

cipio, in utraq; mateтia, ſimiliter myrtus & acetum quod ſecundum plurimum cum his medicinis debet eſſe permixtũ, & chelidoniæ cum rebus ſtipticis ineſt uirtus mirabilis in alchola, & ſimiliter camphoræ, ubi opus ſit multa infrigiditione. Si uerò huiuſmodi puſtulæ ſuppurentur, adiuuetur huiuſmodi ſuppuratio cum lacte & propriè aſinino retẽto in ore. Item cum mucillaginibus ſem. althææ maluæ, lini almatu, id eſt, linguæ bouinæ, ſemin. citoniorum, aut cum horum decoctione, aut paſſularum, & apud A. quidam ſublimium medicorum dixerunt non eſſe aliquid magis ultimum in cura bothor oris quàm oleum de ſchinantho tepidum in ore retentum. Cum autem ex his puſtulis facta ſunt ulcera, uel fortè ulcera inchoarint ab initio, tunc conſyderandum eſt, an huiuſmodi ulcera calida ſint, ideſt facta ab humoribus per ſe calida aut frigida, ideſt facta ab humoribus, per ſe frig. qui tamẽ ſecundum plurimum habẽt caliditatem accidentalẽ per aduſtionem aut putredinem acquiſitam. Calidorum quidem cura perficitur tum medicinis ſuperius dictis in cauſa huiuſmodi bothor cal. antequam ulcerentur. Sed eligantur medicinæ magis ſicc. Et ad hoc ſunt propria, quæ ſunt dicta in textu in curatione eorum, quæ pendent à cauſa calida.

Si tamen notabiliter ſanioſa uideantur, præcedat mundificatio cum aqua ſacchari, aut ſyr. acetoſo ſimplici. Sed frigid. phlegmatica exigunt duplicem intentionem. Prima eſt mundificatio perficiẽda cum medicinis abſterſiuis & exiccatiuis, ſicut eſt oxymel ſimplex, aut ſcyllit. quæ etiam apud neceſſitatem poterunt permiſceri cum aqua oliuarum ſalitarum. Item poteſt fieri oxymel cum uino, & poteſt huic addi modicum aluminis. aut colchotar, ideſt uitrioli. Secunda intentio perficitur cum exiccantibus, & conſolidantibus, ſicut uinum ſtipticum, decoct. gall. cyperi fructus, tamariſ. nucum cupreſ. & ſimilium. Melanchol. uerò maligniora præcedentibus exigunt duplicem intentionem. Mundificationem perficiendam autem medicinis multum abſterſiuis, imò uirtute corroſiua participãtibus ſicut acetum, decoctio gall. aut memithæ quæ eſt ſpecies chelidoniæ, aut almezereon cũ melle quibus in decoctione poteſt addi almuri, & colchotar & paſſulæ. Vnguentum quoq; Aegypt. cum aceto permixtum eſt adhoc efficax ſi loca ulcerata inũgantur. Secundo, ardor mitigetur cum lacte in ore retẽto, aut cum aqua albuminis quę in ore retenta, aut aqua plantaginis, ſolatri, & ſimiliũ. Tertiò conſolidetur cum his quę dicta ſunt & dicentur.

Si uero alchola fuerit herpeticum malignum ſimiliter triplicem exigit intentionem. Prima eſt mundificatio partis corruptæ, cum adminiſtratione unguẽti Aegyptiaci aut forcioris facti, ſcilicet ex melle, alumine, uiridi ęris ana, quibus pro unaquaq; uncia addantur ℥. ß. aceti acuti, & bulliant, donec habeant mellis ſpiſſitudinem, & cum cotto ſuper parte corrupta imponatur. Et aquæ fortes & cęterę medicinæ corroſiuæ ſuperius in cura polypi memoratæ huic loco accommodentur. Et ſimiliter medicamẽ corroſiuum poſitum à Raſi in capitul. ſequẽti de gingiuis ſang. & eſt efficax adhoc propoſitum. Vitriolum quoq; cum aceto habet mirabilem proprietatem in his alchola cum ſint maligna. Similiter adminiſtratio floris æris cum colcothar, & gallæ in ſyrupo acetoſo. Et gallæ coctę cum aceto & ſale conferunt omni alchola maligno, & cinis almezereon habet proprietatem mirabilem in alchola etiam maligno, & propriè cum aceto aut oxymelle. Et ſi os eſſet contaminatum cauterizetur cum ferro ignito, aut procurentur eius ſquamationes cum uitriolo, aut alumine combuſto. Et hoc cauterium actuale eſt magis propriũ quàm cætera in rectificando huiuſmodi herpetes, & optimũ eſt in huiuſmodi herpetibus, quouſque ſedata eſt malitia ipſorum. Vt frequens fiat collutio oris cum aceto ſalito tepido & propriè ante impoſitionem medicinarum, de quibus ſupra. Secundo eſchara remoueatur, & dolor mitigetur cum lacte in ore retento, & multoties permutato. Tertio conſolidetur cum his, quæ dicta ſunt, & dicentur. Ex expertis in conſolidãdo huiuſmodi ulcera cum ſunt cum caliditate & ſuperficialia eſt ceruſa cum aqua roſacea aut aqua albuminis oui. aut ſuc. citõ. aut uino granatorum, & ſimilium applicita. Sed cauendum eſt ne deglutiantur. Et mineralia frigida propriè & abluta ſunt ad hanc intentionem efficacia. Aliud in cauſa calida. ℞. ſumach roſ. ſic. ana. ℥. ʒ. ſpodii, balauſtii ana ℥. ß. ramich. ℈. i. tere & accipe ex eo parum, & frica locum alcholarum uel puluerem hunc miſce cum rob citon. & fiat ea eis oris collutio frequenter. Aliud frigidius. ℞. ſem. roſ. amyli, ſumach, ſem. porri, lentium excorticatarum, ſpodii, alchanæ, balauſtii ana partes æquales, camphoræ partem i. quartam, ex medietate huius craſſo modo cõtuſi fiat decoctio in aqua cum quarta parte uini granatorum, & os ſæpe colluatur, deinde cum alia medietate pulueris fiat aſperſio loci alcholati, & ſic frequenter nunc unius, nunc alterius fiat adminiſtratio. Sed conferens alchola phlegmatico & huiuſmodi. ℞. memithæ, ideſt, radicis chelidoniæ, corticum radicum capp. colcothar ana partem. ß. aluminis, balauſtiæ, partis unius tertias duas, alchana partem ſemis, confice cum aceto & melle, & applica.

Si uerò alchola fuerit permixtum ex cholera & phlegmate. ℞. chelidoniæ, ſief memithę, ſpodii, ſem. plantaginis, ſem. roſarum, & capitum earum, mirob. citrinorum, balauſt. foliorum oliuarum ſylueſt. ſicc. carmexit, ideſt fructus tamariſci, aluminis, iamenian. terantur & miſceantur, & poſſent adminiſtrari ſub forma pulueris, & ſub forma unguenti conficiendo cum ſyr. acetoſo ſimplici. Medicamen conferens alchola nigro & herpetico ℞. fol. oliuarum ſicc. foliorum ramic. ficorum, acaciæ ana ℥. ß. aluminis, iameni, colcothar ana ℥. ʒ. croci ℥. i. terantur & adminiſtrentur, aut ſub forma pulueris aut ſub forma unguenti conficiendo cum melle uel oxymelle. cum autem ulcera hæc ſint melanch. confert ut cum aliis miſceantur paſſulæ & ſemen ſcenæ de mecha. Hic plures medicinæ poſitæ ſunt quibus utendum eſt, nunc una, nunc alia, ſecundum corporum & ulcerũ diuerſitates, in corpore enim magis molli, ſicut ſunt pueri minus ſicc. competunt & minus corroſiua. Et ſimiliter in ulceribus minus humidis et minore putredine participãtibus. Et in contrariis cõtraria, &c. Vltimum autem regimen exigit duplicem intentionem. Correctionem accidentium perficiendam ſecundum ipſorum exigentiam. Secundo, debitum regimen quod ordinetur in contrarium diſcraſiæ, debet enim ſecundum plurimum declinare ad frigidum & ſiccũ. Et in lactentibus caueatur corruptio lactis, alterando diſcraſiam ſtomachorum eorum, & ipſorum ſtomachus confortando, & nutriẽdo nutricem cum his quæ prohibeant corruptionem lactis, & ſint contraria diſcraſiæ per quam corrumpitur lac. Et diamoron cum oxymelle eſt mihi expertum linitum in alchola puerorum.

De exitu ſanguinis gingiuarum. Cap. 54.

CVm ex gingiuis ſanguis ſubtilis aßiduè manauerit, utrinſq; arſenici ſcilicet rub. & citrini, calcis gallarũ aluminis, omnium partes ſumuntur æquales: ex quibus pulueriƶatis, & cum aceto mixtis parui formentur trochiſci. cũque neceſſe fuerit; ex eis pulueriƶatis ſumatur quantum ſexta pars drach. i. fricentur gengiuæ ex eo optimè, & permaneat ſic parum: deinde teneatur oleum roſ. in ore: eſt enim hoc mirabile ad hanc ægritudinem curandam, & putredinem, & herpetem eſtiomenum, qui eſt ore.

Sanguis poteſt exire ex gingiuis duabus ex cauſis. Aut à cauſa extrinſeca ſicut à percuſſione, caſu & offenſione. Et de huiuſmodi exitu ſang. nõ eſt ſermo hic. Et poteſt exire à cauſa intrinſeca dupliciter. Aut propter multitudinem ſang. quapropter tumeſcunt gingiuæ & uenæ ſcinduntur, aut earum orificia aperiuntur. Aut ſubtilitate ſua ſanguis reſudat, & de hoc etiam non eſt hic ſermo, facilè enim curatur cum phlebotomia manus & aliarum uenarum, & ſcarificatione gingiuarum ſiue ſanguiſugarum applicatione. Sed quandoq; ſanguis egreditur propter corroſionem factam in gingiuis in materia acuta cholerica aut ſanguinea, phlegmat. ſalſa, & aliquando melancholica aduſtione participante. Quapropter corroſione paulatim ſe dilatante & profundante ſanguis effluit & magis ſubtilis propter corroſionem uenarũ cappillarium, in quibus hic ſanguis cõtinetur. Et differt à putredine gingiuarum in qua ſcilicet gingiuæ putreſiunt, & caro putrefacta remanet ibi, & non diſſoluitur ſicut in corroſione. Vnde corroſio prouenit à fortiori calido. Et de ſanguine hoc

tertio modo fluente,ſcilicet per corroſionem eſt hic ſermo in hoc ca.Eſt enim hęc corroſio quandoque ulcus corroſiuũ, quod aliquando eſt io ſuperficie. Aliquando magis profundatur: licet quando eſt in ſuperficie oon appelletur uulcus propter paucitatem ſaniei inde egredientis: ſicut nec ſuperficialis excoriatio ueſicæ aut inteſtinorũ dicitur uulcus. Sed in neritate ubicunque ſit ſolutio continui cum ſanie ibi eſt vulcus. Hæc autem corroſio aut putrefactio ſiue ſit eum ſanie ſiue ſine ſanie. Aliquando eſt ſuperficialis aliquando profunda: immo aliquando oſsi mandibule communicata. huius cauſæ ſunt proportionales illis quæ dictæ ſunt ſuperius in alcola & proptie maligno & herpetico. & ſimiliter ſigna ſunt illis proportionalia.

Prognoſtica ſi ſuperficiales ſunt & in principio faciliter curantur. Si autem ſint pnfundæ & propriæ oſsi mandibulę communitate difficulter curantur.

Cura quantum ad regimen uniuerſale ex euacuatione diueiſione & membrorum mittentium rectificatione eſt proportionalis curæ alcola. Similiter quantum ad regimen locale exigit rres intentiones proportionales illis quæ dictæ ſunt in alcola herpetico, ſcilicet mundificationem ſiue cauterizationem partis corroſæ aut pntridæ. Secundo doloris mitigationem & partis cauterizatę remotionem. Tertio cõſolidationem. Prima completnr cum illis quæ dicta ſunt ſuperius in alcola herpetico. Sed Raſis io præſenti ca. ponit medicinas cauſticam ſatis petentem dicens. Cum ex gingiuis ſanguis ſubtilis aſsidue manauerit, ſcilicet per corroſionem utriuſque arſenici, ſcilicet rubei & citrini quæ ſunt calida. in tertio ſicca. in ſecundo corroſiua & canterizatiua calcis calidæ, & ſic in quarto gallarum ſrig. & ſic. in ſecnndo aluminis de roca ca. & ſic. in tertio partes ſumantur æquales.

Ex quibus poluerizatis cum aceto miſtis parui formētur trociſci. Quandoq; neceſſe fuerit ex eis ſubtiliter pulnerizatis ſumatur ſexta pars. ℥. 1. cum qua fricentur gingiuę optime eis applicando & permaneat puluis ſic parum ſuper gingiuis, ſcilicet per quartam partem hore: deinde remoueatur lauando os cum lacte aut aqua tepida: ant aqua plantaginis. Poſtea teneat in ore oleum ro. aut lac ad ardoris mitigationem & eſchara ſi qua facta fuerit remotionem iuxta ſecundã intentionem.

Et ſi opus eſt mundificetur cum oxymelle aur melle roſ. Eſt enim mirabile illud medicamen cauſticum ad hanc egritudinem curandam & herpetem eſtiomenum, id eſt putrefactionem profundam quæ ſit in ore. Et uos ſupplete tertiã intentionem, ſcilicet ſubſtantiæ deperditę reſtaurationem cũ puluere facto ex myrobolanis ablutis cum pauco thuris aut maſticis. & ex his cum melle ro. aut oxymelle poſſet fieri unguentum aut cum puluere facto ex olibano ſarcocolla & ſanguine dra. ana. Et ſi poſt hoc opus fuerit prohibitione fluxus & confortatione gingiuarum colluatur os cum aqua decoctionis aur diſtillationis foliorum cypreſsi. Si autem corroſio fuerit leuior, & incipiens ſufficit allumen extinctũ cum aceto cum duplo ſui de ſalc & eum ſauic. id eſt uitriolo. rubeo in proportione ſexquialtera ad allumen, & pulueriżentur ſuper gingiua & eſt Auic. ſecundum leuius etiam penes Auic. eſt ut adurantur caratha ſalita uſquequo fiant ſicut carbo: caratha autem ſiue carathim ſunt lumbrici terreſtres ex quorum puluere ſumatur pars una: roſarũ ſic. partes duæ & miſtæ ſuperponatur. Aliud eiuſdem ſumantur myrti lentiũ aduſtarum ana pars. 1. ſumach ſurie ana partes. 2. florum ſquinanti partes tres miſceantur & adminiſtretur. Hæc omnia ſunt ad complendam primam intentionem poſtea ſuccedant aliæ intentiones. Præſtantiſsimum tamen omnium ad complendum primam intentionem eſt ferrum ignitum, ſcilicet ſuper parte corroſa aut putrida appoſitum uel applicitum licet aurum ignitum etiam ſit præſtantius. Cum autem huiuſmodi corroſiones ſunt leues ſufficiunt medicinæ alcola ſuperius dictæ abſq; ꝙ ſint corroſiuæ. Regimen aũt ſex rerũ non naturalium communiter ad frigidum & ſiccum declinet.

De Caſu vuulę. Cap. 55.

SCiendum ꝙ egritudines vuulæ ſunt quatuor, ſ. apoſtema ulcus putredo ſiue corroſio & caſus. Apoſtema uero licet poſſit fieri à quacunque materia ſm̃ plurimũ tñ fit à ſanguine uel phlegmatę: ulcus nero aut ſequitur apoſtema aut ſit à materia ulcerãte abſq; ꝙ apoſtemet. Putredo aũt ſiue corroſio fit aut à multitudine materiæ aut eius acuitate & malignitate & plurimum ſequitur apoſtema magnũ aut malignum. Et poſſet fieri à uaporibus malignis ad ipſam eleuatis. Caſus autem vuulæ qui eſt ipſius præternaturalis elongatio ſecundum plurimum ſit à ſanguine aut phlegmate & propriæ aquoſo ipſam remolliẽte: ſiue hi humores apoſtement ſiue non: & eſt ęgritudo in ſitu. Humores antem iſti quandoq; congeruntur in uuea: ſed ut plurimum à cerebro deriuantur. Apoſtema uero cognoſcitur per dolorem tumorem & duritiem ſiue extenſionem quandam. Cognoſcitur autem ꝙ ſit ſanguineum ex colore rubeo purpureo. Sed colericum ex colore rubeo tendente in citrinum. Phlegmaticum ex colore albo. Melancholicum ex colore etiam fuſco. Miſta autem colorem habent miſtum. Et cum ſanguineo eſt dolor grauatiuus & pulſatiuus & in cholerico pungitiuus. Cum aliis autem paruus aut nullus adeſt dolor. Et reliqua cõmunia ſigna ſumpta ex ætate tempore anni regimine præcedente & ſimilibus conſignificant. & ſignificant ꝙ ſint facta ꝑ uiam paulatinę congeſtionis paulatinus ipſorum euentus & longitudo temporis: ſicnt econtra quando ſiunt per uiam defluxus fere ſubito eueniunt. Vlcus autem ſenſui manifeſtũ eſt & ſanies inde egrediens manifeſtat ipſum. Species ipſorum ulcerum ſumuntur & cognoſcuntur ſicut dictum fuit in capitulo de ulceribus aurium. Putredo autem vuulæ cognoſcitur ex nigredine aut uiriditate ipſius cum fętore magno & humiditate fœtente inde egrediente. Et quia non ſeotie ſecundum partem quę putrefacta eſt: corroſio autem eſt cũ dolore. & cum ſanguinis diſtillatione ſequente corroſionẽ. Caſus uero cognoſcitur, quia æger ſentit aliquid in radice linguæ ſuæ præter conſuetudinem inſiſtere. Et cum aperitur os uidetur ipſius manifeſta elongatio. Quæ elongatio aliquando eſt ualde magna ſicut cauda muris. Aliquando parua aut mediocris & aliquando cum febre: aliquando ſine febre. Et humores qui ſunt in cauſa ex coloribus ſuis cognoſcuntur.

Prognoſticum. Apoſtema cancroſum ipſius aut non poteſt curari aut difficillime ſi Incipiens ſit in extremitate ipſius cum totali ipſius euulſione. Reliqua apoſtemata ſatis faciliter curantur & ſimiliter ulcera ipſius. Putredo autem & ipſius corroſio etiam ſi profunda ſit cauſticando curatur. Sed ipſius elongatio ſi parua ſit neque ſit graciliata ſatis faciliter curatur cum medicinis. Si uero multum elongata ſit, & io radice graciliata, & in extremitate ſua facta rotunda curatur ſola inciſione, aut cauſticatione donec magna pars ipſius abſcindatur. Quòd ſi totaliter abſcindatur, nocetur uox, & ſequitur tuſsis, & ſecundum plurimum phthiſis, aut aſthma io proceſſu temporis propter defluxum catarrhorũ ad pulmonem, & quia aer inſpiratus pro refrigerio ſpiritalium non modificatur, infrigidatur pulmo ſecundum plurimum & ad aſthma diſponitur, & anhelitus conſtrictionem. Et ſequuntur etiam nocumenta ſtomachi catarrhis ad ſtomachum deſceodentibus. Et ſi totaliter incidatur antequã graciliata ſit, ſequitur fluxus ſanguineus, qui cum difficultate conſtringitur, &c.

CVm æger ſenſerit aliquid radici ſuæ linguæ inſiſtere, aut gutturi: &, cum iubetur aperire os, & extrahere linguam; uidetur uuula eius iam eſſe fluxa, & elõgata: zamich, & ſal ammoniacum ſumantur, & bene puluerizata cum inſtrumento inſufflandi ſuper uuulam inſufflentur: & ex eis in ſummitate prædicti inſtrumenti aliquid ponatur: & radici uuulæ cum eo dirigatur: & ipſa cum inſtrumento parum exterius extrahatur. aut granatum acetoſum cum pulpa ſua teratur, & fiat ex eo gargariſmus. quòd, ſi diu permanſerit taliter, & elongata fuerit, eiusque pars ſuperior ſubtiliata, & caput eius rotundum fuerit; tunc radicitus erit incidenda. cauendum tamen, ne antequam ita, ut prædiximus, ſit diſpoſita, incidatur; ex hoc enim ſequeretur quãdoque ſanguinis fluxus, qui reſtringi non poteſt.

Præſens caput in quo agit Raſis de caſu vuulæ, diuiditur in quatuor partes. In prima ponit ſigna caſus vuulæ ſuperius declarata. In ſecunda ibi. Ramich, & ſal ammoniacum. Curat caſum eius quando prouenit à cauſa frigida. In tertia ibi. Aut granatum acetoſum. Curat caſum eius à cauſa calida. In quarta ibi. Quòd ſi diu permanſerit. Ponit modũ & neceſsitatem incidendi ipſam. Quod dicit in prima parte eſt manifeſtum ex iam dictis. Sed in ſecunda parte eſt ſciẽdum quòd medicamen illud non conuenit in principio, ſed in augmento & ſtatu. Ramich, id eſt mixtura facta ex gallis, & paſſulis ex qua fit gallia muſcata & eſt ſatis propinquum temperamento cum repercuſsione, & digeſtione quadam. Sed ſal ammon. reſolutiuum calid. in quarto, & ſicc. Ex his enim æqualiter ſumptis fiat puluis, cuius aliquid ponatur in extremitate cannulæ, quæ ſit lata ſecundum quantitatẽ vuulæ, ſed illa extremitas ſit non cannulata, & longa ultra partẽ cannulatam ad quantitatem digiti parui, & nõ acuta taliter, ut poſsit poni ſub vuula, & ſi illa extremitas aliqualiter curua. Et cum hac vuula ſubleuetur trahendo eam uerſus os. Et cum eſt ſic ſubleuata, puluis qui eſt in extremitate cannulæ inſufletur in uuulam, & ſic tota hoc puluere circundabitur, tum quia ſibi adhærebit puluis qui erit in extremitate non cannulata, tum quia puluis inſufflatus qui continetur in parte cannulata continua extremitati non cannulatæ ſibi adhærebit per inſufflationem. Figura huius inſtrumenti eſt hic in margine depicta. In tertia parte dicit quòd cum ſucco granati acetoſi contriti & expreſsi cum tota ſubſtantia ſua, fiat gargariſma in ea, eſt enim frigi. & ſicc. In ultima parte dicit, quòd quando diu ſic permanſerit, & multum elõgata fuerit, & gracilis facta, & eius extremitas pendens fuerit rotundata, quæ rotundatio fit ex humiditate ad illam extremitatẽ defluxa grauitate ſua, natura non regente, tunc eſt radicitus incidenda, dimiſſo tamen tanto eius quod ſufficerit ad fines in quos ordinatur. Et cauendum eſt, ut nullo modo incidatur antequam fuerit ſic diſpoſita, ſequitur enim fluxus ſanguinis, qui forte non conſtringetur pp ſectionem extremitatũ uenarũ, quæ ad vuulam terminantur. Et quia medicinæ non poſſunt ipſi cõuenienter applicari, & adhærere. Sed cum eſt ſic elongata, & gracilis facta, uenę illę ſunt extenuatæ ſanguine carentes, & non eſt dubium de fluxu ſanguinis. Præſtantius tamen eſt ut cum cauterio incidatur, ut infra dicetur.

Cura harum diſpoſitionum triplex exigit regimen. Primũ eſt uniuerſale reſpiciens cauſam antecedentem complendũ euacuatione, diuerſione, & membri mittentis, ſcilicet cerebri regimine, quæ intentiones compleantur phlebotomia, & cæteris euacuationibus ſecundum horum exigentiam. Itẽ uentoſatione in ſpatulis, aut in nocrea. Item phlebotomia uenarum alienerim, & uenarum, quæ ſunt ſub lingua ſicut ſuperius cap. de puſtulis, quæ fiunt in lingua, dictum eſt. Et ſimiliter caput regatur euacuando diſcraſiam eius corrigendo & confortando, ſicut ſępe dictum eſt. Meſue tamen ſi humor apoſtemans, aut faciens caſum vuulæ fuerit ualde calidus laudat euacuationem cum aqua fructuum. Et laudat diuerſionem cum frictione, extenſione doloroſa aurium, & earum ſcarificatione, & phlebotomia uenarum, quæ ſunt poſt eas eſt conueniens, & pro diuerſione laudat, ut capiatur manipulus capillorum in commiſſura coronali, & ęgro iacente ponas pedes ſuper humeros ægri trahendo capillos eius fortiter, donec cutis dislocetur, ex hoc enim ſubito vuula eleuatur. Sed hoc remedium ſatis ignominioſum eſt. Et ſubdit quod iam expertum eſt, ut liniatur linimento ſuper commiſſura coronali emplaſtrum factum ex ſucco acatiæ, & hoc in principio, aut ex acatia cum aceto, aut ex gallis adultis cum aceto, quoniam eleuant ipſam. Regimen autem locale apoſt. vuulæ & caſus eius exigit tres intentiones. Repercuſſionem conuenientem in principio. In augmento repercuſſionem cum reſolutione uſque ad medium ſtatus. Aut repercuſsionem cum maturatione ſi tendit in uiam maturationis. Sed à medio ſtatus ultra reſolutionem, aut maturationem ſolum. Si ergo apoſt. fuerit multum cal. cum magna rubedine, repercutiatur in principio cum multum frigidis ſicut ſuc. ſolatri, plantag. aut ſemperuiuæ, cum tantundem aquæ roſ. & aceto quod ſit quarta pars totius, & his poſſunt addi ſandali, & camphorę apud maiorem neceſsitatem infrigidationis. Si uero non ſit tantæ inflammationis, ſufficient ſtiptica & pontica, inter quæ eſt differentia, quia pontica ſunt frigidiora, & magis terrea quàm ſtiptica, licet utriuſque uirtus minus profundetur quàm uirtus acetoſi. Et ex conueniẽtibus eſt ſuccus granat. acetoſi triti & expreſsi cum tota ſubſtantia ſua. Et ſi permiſceatur cum roſis ſic. & ſemine earum fiet adhuc maior repercuſsio. Et in hoc tempore conuenit puluis ſubtiliſsimus factus ex roſis ſandalis & balau. ana, quibus apud maiorem neceſsitatem infrigidationis poteſt addi camphora, quo puluere utere cum inſtrumento ſuperius deſcripto. Et ſi adhuc fuerit minor caliditas, fiat gargariſma cũ ſucco expreſſo ex duobus granatis, ſcilicet acetoſo, & dulci contritis, & expreſsis cum tota ſubſtantia ſua, & ſuper vuula ponatur puluis factus ex gallis balauſ. & alumine quod ſit duplum ad utrunque. Et infuſio ſumach optime cõtriti in aqua roſ. & aceto ſubtriplo ad aquam eſt cõueniens in principio. Et in fine principii, & principio augmenti eſt proprium diamoron proprie factum ex moris rubi immaturis cum tantundem aceti, & duplo aquę roſa. Et magis procedente augmento conuenit diamoron ex moris celſi, & proprie maturis cũ pauciori aceto, & aqua hordei, aut hordei, & paſſularũ, aut aqua decoctionis ramich cum diamoron prædicto. Deinde cum uentum eſt ad medium ſtatus ſolum reſolutiuis opus eſt, ſicut eſt crocus, gallia muſcata, pyrethrum, xingi. cinnamo. paſſul. mir. mel. poteſt ex his fieri decoctio gargarizanda. Recipe croci, pyrethri, zingib. cinnamo. an. ʒ. 1. paſſularum. ℥. s. mellis. ʒ. 4. bulliant in. 2. lib. aquæ ad conſumptionem tertiæ partis, & coletur. Et ex ſupraſcriptis poteſt fieri puluis cum inſtrumento vuulę applicandus.

Si autem apoſtema, aut caſus fiant à phlegmate, utendum eſt in principio diamoron, aut diamuſcum cũ ſubduplo aceti cum aqua decoctionis ramich, id eſt, paſſularum, & gallarum, quæ aqua ſit dupla ad reliqua, aut hæc aqua miſceatur cum oxymelle ſimplici, aut ſyrupo acetoſo, deinde gradatim perueniendum eſt ad piper, zingi. ſal ammoniacũ, ſinapi, alſuri, cinnamomum, & ſimilia, quibus poſſumus uti in decoctione ipſarũ permiſcendo cum oxymelle, aut melle roſ. aut oxymelle ſcillitico. Et poſſunt huiuſmodi cum ſupraſcriptis pulueribus miſceri in modũ electarii, & applicari cum extremitate pennæ, & poſſunt fieri pulueres cum inſtrumento applicandi. Meſue narrat plures deſcriptiones. Prima eſt filii Serap. ℞. balauſt. ʒ. 2. aluminis iameni. ʒ. 1. croci. ʒ. s. camphoræ gran. 5. fiat puluis ſubtiliſsimus, & utere cum inſtrumento poſt gargariſma factum ex diamoron, & aceto, & ualet in cauſa calida in principio augmenti. Item aliud ualde bonum. ℞. ramich. ſalis ammon. partem unam aluminis, myrrhæ, ana. partem. s. fiat puluis, & utere cum inſtrumento, conuenit in cauſa frigida in augmento.

Aliud ex inuentione Meſue. Recipe zingib. cinnamomi piperis, pyrethri, balauſt. corticum, granatorum, fol. roſ. ſem. earũ, añ. par. æquales, fiat puluis, & utere cum inſtrumento, & ualet in cauſa mixta poſt gargariſma ſibi proportionatum.

Auenzoar. ℞. piperis nigri & longi, & myrrhæ, ſalis ammon. ana. fiat puluis, & ualet in cauſa frigida in ſtatu, & in declinatione. Et nota quòd quantum ad huiuſmodi localia non eſt differentia inter curam apoſte. vuulæ, & caſum eius à cauſa proportionali, uel ſimili, niſi quia magis conſtringenda conueniunt in caſu, & magis indiget ſubleuatione cum inſtrumento pulueribus ſuperpoſitis, imo ſi eſſet apoſtema abſque caſu non indigemus ſubleuatione neque pulueribus, imò ſola ſufficiunt gargariſ. aut electaria cum penna adminiſtrata. Si uero apoſtema ſuppuretur adiuuetur cum gargariſ. facto ex ficubus, paſſulis, dactylis, & materia exiſtente frigidiore addatur radix lilii. & ex fece eorum fiat emplaſtrum. Et quandoque cum his adquiſcetur aliquid ex confortantibus membrum ne cadat putrefactio in integrum ipſius, & deſtruatur membrum, ſicut balauſtia, ramich, myrrhę, roſæ, ciperi, quodcunque horum magis uidebitur oportere ſecundum exigentiam materiæ. Poſtquam autem ſuppuratum eſt, aperiatur ſicut dicetur in cap. de ſynanche, & proprie cum ſagittellæ, aut inſtrumento incidente huic operationi proportionatum, quod habeat additionem quandam diſtantem à cuſpide per medium digitum, ut non poſsit profundari ulterius. Poſt hoc cure-

tur

tur cura ulcerum mundificando cum hydromelle gargarizato, aut cum oxymelle, aut cum melle roſaceo mixto cum thure, & ſarcocolla applicito, cum extremitate ſtili cotto inuolota etiam applicita uſque ad intrinſeca ulceris. Deinde conſolidetur cum uino decoctionis gallarum, cyperi, & ſimiliũ. aut cum melle roſaceo, aut oxymelle mixto cũ thure, & ſarcocolla applicito cum extremitate ſtili cotto iouoluta etiã applicita uſque ad intrinſeca ulceris, Deinde conſolidetur cum uino decoctionis gallarum, cyper˙, & ſimilium, aut cum melle roſaceo, aut oxymelle mixto cum thure, & ſarcocolla appliciro cum extremitate ſtili, ut ſupra. Si uero putreſiat uuula, aut præter modum elongetur, & gracilis ſiat ut non amplius ad benignum reduci poſsit, opus eſt, ut auferatur, quæ ablatio licet multis modis fieri poſsit, pręſtantior tamẽ modus eſt, ut habeatur cannula ferrea ſatis amplam habens concauitatem, & ſit ſatia etiam craſſa, ut non facile ignia- tur. Sed extremitas quæ peruenit ad uuulam ſit ſicut media canoula ad quantitatem digiti parui, aut medietatis digiti. Sed extremitati, quæ remanet extra os ſit annexum manubrium, uel ipſamet deſinat in manubrium ex eodem ferro pẽdens ad inferiora cum quo poſsit teneri. Situato itaque ægro ſuper una cathedra in loco lucido, & capite ipſius retento per miniſtrum exiſtenrem poſt ipſum, medicus imponat ſpeculum in ore cum quo fortiter præmat linguam ad inferiora quod ſpeculum per aliquem miniſtrum teneatur. Poſt hoc imponat cãnulam iam dictam uſque prope radicem uuulæ, & cum ſtilo trahat uuulam ſuper extremitatem non cãnulatam, ita ut æquiter ipſam, & ipſam cannulam magiſter teneat cum manu ſua ſiniſtra, & cum manu dextra immitat per cannulam inciſorium aureum, uel ferrum ignitum, ita ut ſerueat, quod tamen incidat ſatis obtuſe, & cum ipſo fortiter comprimendo incidat uuulam, non tamen radicitus, ſed relinqua aliquid ipſius, ſcilicet quantum erat tempore ſanitatis, fortaſſe enim natura ſumet ex eo quod remanebit officium aliquod proficuum ad fines in quos ordinata eſt uuula, & hoc ſi iſtud non ſit putridum. Si uero tota putrida ſit neq; tota auferatur, & deinde colluatur locus cum aceto decoctionis aluminis, & gallarum, & procuretur ipſius cauterizatio cum uino decoctionis earum, ſcilicet rerum, aut cum puluere facto ex gallis, corticibus granatorum, & ſimilibus. Si autem uuula ſit putrens, & non pendens, tunc cum inſtrumẽto ferreo, aut aureo cuius extremitas proportionetur parti cauterixandæ immiſso per cãnulam cauterizetur, & habeantur diuerſa inſtrumenta ignita, nam aliquando oportet ipſum multoties cauterizare mutando cannulam, nunc ad unã partem. nunc ad aliam partem ſecundum exigentiam partis corruptæ cauterizandæ, deinde procedatur ut ſupra, uel teneatur in ore lac ad mitigationem ardoris, & partis cauſticatæ remotionem. Si quis autem abhorreat cauterium actuale, ipſam auferat cum cauterio potentiali, habeatur ergo media cannula, & ſuper ipſam cum ſtilo trahatur uuula, & cum extremitate ſtili cotto iuuoluta infuſo in aqua forti tangat ipſam fortiter comprimendo, & hoc multoties fiat, deinde teneat lac in ore aliquando donec ſeparetur, & eodẽ modo ſi ſit putrida non pendens, poteſt cauſticari, poſtea procedatur, ut dictum eſt, quouſque ſanitati reſtituta ſit.

Inſtrumenta autem pro hac operatione neceſſaria ſunt in hac margine depicta. Tertium autem regimen duas exigit intentiones, ſcilicet correctionem accidentium, & regimẽ ſex rerum non naturalium.

Curetur ergo fluxus ſanguinis ex uuula cum phlebotomia cephalicæ, & poſitione uẽtoſatum ſuper collo, & teneatur in ore iuxta uuulam, ſuccus plantaginis, ſuccus ſolatri, & proprie contuſi cum pulueribus conſtrictiuis, ſicut eſt bolus armenius, ſangui. draconis, thus, tragagant. & trochiſ. de karabe, & de terra ſigillata, aut huiuſmodi pulueres cum aqua albuminis oui permiſceantur, & iuxta uuulam teneantur, & oĩa ſint actu frigida, ſicut nix. Et iuxta Auic. adminiſtrẽt medicamen Diogenis, & eſt helhenſum, aliàs altueſuch. His uero non ſufficientibus cauterizetur profunde cauterio actuali, aut potentiali iuxta ſuperiorẽ doctrinã ſi poſsit applicari, & aliquandiu teneri adhærens uuulæ. Secundum accidens eſt tuſsis, nocumentũ uocis, phthiſis, aſthma, necnon aliquando nocumenta ſtomachi pp catarrhos, qui nõ retinentur, & aer inſpiratus non modificatur. Sed his ſubueniatur locando ægrũ in aere tẽperato declinante ad calidum & ſiccũ, & adhibendo curã catarrhi, de qua ſupra. Regimen autem ſex rerum nõ naturalium cõiter declinet ad ſiccum, & aliquãdo leuiter ad calidũ, aliqñ ad frigidum ſm exigentiam diſcraſię, & tempore operationum fortium, ſcilicet cauterizationis, & inciſionis, diæta declinet ad frigidum, & ſit tenuis.

De ſanguiſugis quæ bibuntur. Cap. 56.

CVm aliquis in gutture ſuo titillationem ſenſerit, & ſanguis ſubtilis inde manauerit; exiſtimandum eſt tunc ſanguiſugam in ore eſſe; & præcipue ſi aquam loci, in quo ſanguiſugæ fuerint; biberit. os igitur ægri eſt aperiendum, & lingua extrahenda, & inferius præmenda, & guttur in ſole eſt aſpiciendum. & , ſi ſanguiſuga in loco propinquo pendere uiſa fuerit; cum forficibus, quibus ſagitta educuntur, extrahenda erit. quod hoc modo fiat. Caput, à quo pendet, eſt ſtringendum, & ſic extrahatur. quòd, ſi non fuerit manifeſta; æger multoties gargarizet ſinapim cum aceto; quia de loco, in quo eſt mouebitur. aut fiat gargariſmus ex aceto, & aſſa; aut ex aceto, & aſſa, & ſale. nigella præterea, & ſinapis trita inſufflentur gutturi. fiat etiam gargariſmus ex ſucco cæpe. ſi autem poſt eius caſum remanſerit ægro ſanguinis deſudatio; fiat gargariſmus ex apozemate, in quo cortices granati, & balauſtiæ, et ſumach cocta fuerint. & gutturi inſuffletur puluis ex balauſtiis, & thure, & ſanguine draconis, & amylo. ſi autem ſanguiſuga ſtomacho annexa fuerit; medicamina, quibus uermes expelluntur, in potu ſumantur. ex his etiam, quæ ſanguiſugam exire faciunt, eſt, ut æger balneum ingrediatur, & moretur in eo, donec magnam patiatur ſitim, & tunc aquam infrigidatam in niue frigidiſsimam, ſcilicet in ore aliquandiu teneat. cum tepefieri cœperit; eam expellat, & aliam ſumat: ſanguiſuga enim quandoque uenit ad os frigiditatem quærendo.

Sanguiſugæ ingrediuntur guttur cum homo aliquando bibit aquam in qua ſunt ſanguiſugæ non aduertendo, aut quia non uidet, ſicut accidit iter agentibus tempore noctis. Et aliquando cum homo natat ore aperto, & proprie hoc accidit quando ſunt paruæ uix uiſibiles, quæ poſtea magnificantur cum mordent & ſang. ſugunt, quæ ſanguiſugę ſunt aliquãdo uenenoſæ, aliquando non. Venenoſitas, aut ex accidentibus inde ſequentibus maxime cognoſcitur, ſicut ſyncopis, tremor cordis, & ſimilia. Et hæ ſanguiſugæ quandoque adhærent palato, & parti ſuperiori uerſus colatorium. Aliquando partibus oris manifeſtis. Aliquando gutturi. Aliquando meri, & ſtomacho. Et cognoſcuntur ubicunque ſint ex titillatione, & punctione in ea parte, & ſang. ſubtili per os fluente. Sanguis enim egrediens ex uenis paruis eſt ſubtilis in comparatione ad eum qui egreditur ex uenis magnis. Et confirmat iudicium hoc quòd homo memoret ſe bibiſſe aquam in qua huiuſmodi habitant, aut nataſſe in ea, tunc cognoſcitur locus, ubi eſt per ſenſum titillationis eius, & punctionis ubicunque ſit. Et ſi eſt prope colatorium, ſanguis in ore egreditur, & non indiget raſcatione ad hoc ut expuatur. Si uero ſit in partibus oris ſubiacet ſenſui, ſi in gutture ſanguis egreditur raſcando. Si in meri impeditur deglutio, & uomitus excitatur. Si in ore ſtomachi uomitus excitatur abſque impedimento deglutionis, & ab his locis ſanguis egreditur cum uomitu. Prognoſticum. Curatur hæc diſpoſitio ſatis faciliter ſi non ſint uenenoſæ. Si uero uenenoſę fuerint, non ſunt abſque periculo. Quantum uero ad curam praſciendum quòd habens ſanguiſugam debet cauere à clamore, & locutione cum tentatur eius ſeparatio, ne forte ad cannam pulmonis præcipitaretur, eſſet enim periculum de ſuffocatione. Si uero ſanguiſuga ſenſui ſubiacet capiatur cum tenacula habente roſtrum ſubtile longum dentatum cum capite cum quo adhęret, & ſtringatur fortiter & extrahatur, cum hoc enim ſolent ferra ſagittarum extrahi. Quòd ſi uideri non poſsit, tunc conſyderandum ex ſignis ſcriptis ubi ueriſimiliter ſit. Si enim ſit uerſus colatorium cum me-

dicinis infra ponendis fieri debet oris fortis collutio, ut liquor in ore acceptus uſq; ad colatorium impleatur, aut per nares ad intra os trahatur. Si uero eſſet in gutture fiat gargariſma. Si uero in meri, aut ſtomacho huiuſmodi deglutiãtur. Medicinæ autem Raſis ſunt iſtæ. Recipe aceti, uocias quatuor, ſinapi, dracb. 2. aut cum aceto tantumdem aſſæ, miſceatur, aut cum eiſdem tantundem ſalis diſſoluatur. Poſtea nigella, & ſinapi trita ſubtiliter uerſus partem ubi adhæret inſuffletur. Et ſucc. cœpe ualet optime ad hanc rem, & hęc omnia inimicantur ſanguiſugis ſua acuitate, & fœtore, & faciũt eas ſeparari à loco in quo adhærent, imò etiam eas interficiunt. Ex bonis cito interficiẽtibus eas eſt medullæ, drach. 1 ſemi. citri. cum. ℥. ſemis aceti diſſoluta & bibita interficiẽ eam maxime ſi ſit in meri, & ſtomacho, & hoc poſſunt utigargarizando, & etiam os colluendo ſecundum opportunitatẽ, & quando eſt in ſtomacho, & meri omnes medicinæ, quæ ſunt contra uermes bibitæ, aut comeſtæ ipſas interficiũt, aut ſaltem ipſas ſeparant. Et Raſis dicit in fine cap. quòd ex his, quæ ſanguiſugam exire faciunt eſt, ut æger balneum ingrediatur qualecunque ſit illud, & in eo tantum moretur donec ſitiat multum, & tunc aquam in niue infrigidatam, ſiue notabiliter frigidam in ore teneat aliquantulũ, & cũ cœperit tepefieri eam expellat, & aliam ſumat. Nam ſanguiſuga quandoque uenit ad os frigiditatem quærendo, & cum his abſoluta ſit prima intẽtio, quæ eſt ſanguiſugæ extractio, aut interfectio, aut ſaltem à loco cui appenſa eſt ſeparatio. Secunda uero intentio eſt accidẽtium correctio. Quorum unum eſt fluxus ſanguinis poſt ſanguiſugæ ſeparationem. Cui ſubueniendũ eſt permittendo primo aliquid ipſius exire, ita enim præcepit Auicen. quarta primi cap. de ſanguiſuga, poſtea cum dictis in textu conſtringatur, ſcilicet cum apozemate, id eſt, decoctione, in qua cortices granat. balau. & ſumach cocta fuerint quo utendum eſt gargarizãdo, aut aliis modis ſupraſcriptis, ſcilicet bibendo paulatim, aut colluendo taliter, ut per ueniat ad locum morſum, & ſimiliter ualet puluis ex balauſtiis thure, ſanguine draconis, & amylo gutturi inſufflatis, aut aliter unde fluit applicitis.

Alia accidentia inſequentia uentoſitatem corrigãtur exhibendo theriacam, aut mithridatum, aut zedoariam, aut terram ſigillatam, & huiuſmodi quæ contra morſum uentoſum ſunt propria. Et ex his patet expoſitio textus Raſis, qui diuidendus eſt in quinque partes. In prima ponit ſigna ſanguiſugæ in os ingreſſæ. In ſecunda ibi. Os igitur eſt. Docet modum extractionis ipſius cum ſenſui ſubiacet. In tertia ibi. Quòd ſi non fuerit manifeſta. Docet ipſam extrahere cũ non ſenſui ſubiacet. In quarta ibi. Si autem poſt eius caſum. Docet conſtringere fluxum ſanguinis poſt eius ſeparationem. In quinta ibi. Si autem ſanguiſuga. Docet occidere, uel extrahere ſanguiſugam in meri, & ſtomacho exiſtentẽ. Quæ dicit in omnibus his partibus manifeſta ſunt ex ſupraſcriptis ſunt enim ſigillatim ſuperius declarata.

De his quæ intrant guttur. Cap. 57.

Qvum aliquid, quod guttur ingreditur, & infigitur in eo, aut meri fuerit bolus magnus, aut ei ſimile de his, quæ nõ habẽt fruſtra ſciſſa contenta in eis, aut acuta; confert plerunq; percutere ægrum in collo poſterius & multoties: & aquã ſæpe traiicere; fortaſſe enim deſcendit inferius. æger quoq; balneũ ingrediatur: & oleũ multoties traiiciat quod, poſtquàm factũ fuerit; magnos deglutiat bolos. Quod, ſi nõ deſcẽderit; inſtrumẽtũ, quod illi ſimile inferius duci cõſueuit, in os mittatur, eſt aũt inſtrumẽtum illud de plumbo, quod cum ſit; reti ſimile eſt longum, gibboſitatem in ſe habens.

In hoc cap. docet Raſis extrahere ea, quę retenta ſunt in gutture ſi fuerit bolus male maſticatus, ſiue anulus, aut os pruni, & ſimilia craſſa uiam oppilantia, ſiue fuerit ſpina, aut os acutum, & ſimile, alicui parti gutturis, aut meri affixum. Et primo docet extrahere res craſſas uiam oppilantes. Secũdo res acutas gutturi affixas. ſecunda ibi. Poſtquam factum fuit. De prima dicit, quòd cum illud quod guttur ingreditur, & infigitur in eo, aut in meri, id eſt yſophago, ſiue uia tranſitus cibi ad ſtomachum fuerit bolus magnus: de his, quę non habent fruſtra ſciſſa, id eſt, diuiſa contenta in eis, ſcilicet gutture, aut meri, aut acuta infixa in eis, confert plerunque percuſsio ægri in collo poſterius ſatis fortiter maxime collo depreſſo, & humeris eleuatis, ſic enim illa res craſſa deſcendet: & iuuat ſecundo, aquam traiicere multoties, aut oleum, & proprie ægro exiſtente in balneo, balneum tamen apud nos non eſt multum conſuetum. Et ſi hoc modo res craſſa oppilans nõ deſcenderit, tentetur ipſius uomitus digito, uel penna in ore impoſita, & proprie ſi fuerit multum in parte ſuperiori. Ad extrahendam autem ſpinam, aut res acutas infixas, iubet magnos deglutire bolos, & male maſticatos, ut deſcendentes rem infixam ſecum ducant, & ad hoc iuuat bibere ſorbitiones uiſcoſas de paſta, & ſimilibus. Et proprie cum impetu: De ſecunda parte dicit. Quòd ſi cum his non deſcenderit: inſtrumentũ quod huic ſimile exiſtens interius in gutture duci conſueuit in os immittatur. Inſtrumentum autem illud eſt cannula de plumbo habens longitudinem palmæ, & craſsitiem pennæ, ante perforata multis foraminibus paruis ad modum retis, & proprie ſecũdum partem quę guttur ingreditur, & ſecundum extremitatem illam aliqualiter curua, & ponatur interius quantum eſt poſsibile, & trahatur ſurſum, & etiam deorſum impellatur ad omnem gutturis differentiam, adhærebit enim in aliquo illorum foraminum res illa acuta, & educetur, & poſſet hoc inſtrumentum eſſe ſolidũ ſecundum eam partem, quæ tenetur in manu, ſi autem res infixa uideatur, eſt melius, vt cum moleta, aut tenacula dentata capiatur, aut extrahatur. Præter hos ſunt multi modi. Primus ut ſuſpendatur cum filo carica quæ male maſticetur, & deglutiatur, & poſtea cum filo extrahatur, & ſimiliter poteſt fieri cum carne, aut ſpongia condenſata in modum pilæ, & deglutiatur, & dimittatur per quartam horã donec creſcat, & propter hoc bibatur poſt eius deglutionem: deinde cum filo extrahatur, & eſt melior cæteris, & drach. 1. naſturtii, aſtãs raphaoi, uel parum ellebori cum aqua tepida bibita, & euomita à proprietate extrahit quod gutturi eſt affixũ. Emplaſtra quoque mollificatiua, & maturatiua exterius applicata iuuant, & proprie cum res infixa eſt cauſa apoſtematis. Nã apoſtemate maturato, & erupto educitur. Et uidi ſemel os acutum infixũ in gutture exire per cutem exterius in fine duorũ menſiũ. Gargariſmata autem cum ſunt in gutture, & proprie uiolenter facta iuuant ad extractionem. Raſis in cõtinenti dicit, quòd ſtercus ſurethi cum aqua decoctionis carnis diſtemperatũ, & gargarizatum à proprietate extrahit res infixas, ſimiliter facit exterius linitum. Vltimo ſi quæratur. An ſanguiſuga, aut res ſimilis exiſtẽs in gutture, aut meri ſit morbus in numero, & an oppilatio inde proueniens ſit morbus. Reſpondendum eſt ſm Gal. quòd non, cum eius cauſæ ſint primitiuæ, & oppilatio inde proueniens immediate pendeat à cauſa primitiua. Sed penes Auic. ſanguiſuga eſſet morbus in numero, ſicut & uermis ibidem exiſtens in corpore genitus, & oppilatio inde proueniẽs diceretur morbus in cõpoſitione.

De paſsionibus Linguæ. Cap. 58.

SVperius poſita fuit anatomia linguæ. Nunc duo alia circa linguam præmittenda ſunt. Primum eſt, quæ ſunt linguæ ęgritudines in generali. Secundum eſt modus generalis curationis ipſarum ęgritudinum linguæ. Linguæ igitur ægritudines multiplices ſunt ſecundum quod multiplices ſunt operationes linguæ, quæ per ęgritudines eius lędũtur, ſcilicet motus linguæ, guſtus, & tactus. Motus linguæ læditur tripliciter diminute, & ablate, & corrupte, per quas læſiones impeditur locutio una de principalibus operationibus eius diminute, ablate, & corrupte, de qua ſtatim erit proprium capitulũ. Guſtus etiam & tactus ſimiliter tripliciter læduntur. Hęc autem nocumẽta ſunt in lingua per eſſentiã, aut per communitatem. Aut à toto, ſicut in leb. Aut à parte, ſicut ex nocumento tertii paris neruorum cerebri, & proprio tertii paris neruorum rami eiuſdem, qui linguæ delegatur, læditur guſtus, & tactus, licet guſtus poſsit auferri, ſine tactu, ſed non econtrario, quia guſtus præſupponit tactũ. Et quàuis guſtus, & tactus ſint adæquate in eadẽ parte linguæ, & perficiantur eiſdem inſtrumentis, ſtat tamen ab eadẽ cauſa notabiliter lædi, imò auferri guſtum, & non tactum. Et

ex nocumento ſeptimi paris neruorum cerebri impeditur motus linguæ,& per conſequens locutio,aut per communitatem à ſtomacho,aut à membris ſpiritalibus,hepate,ſplene, renibus,ueſica,matrice, & ſic de ſingulis, quæ ægritudines proprie illis membris ſunt,aut mala complexio, & proprie cum materia,aut apoſtema,aut ulcera,& huiuſmodi. Aegritudinea uero per eſſentiam in lingua ſimiliter ſunt malæ cõplexionea cuiuſcunque generis cum materia, & ſine materia,malæ cõpoſitiones ſicut magnitudo linguæ, & paruitas, mala figura,malus ſitus. Similiter ſoluta continuitas recens, aut antiqua.Et apoſtema, ſiue bothor cuiuſcunque generis. Malæ autem complexiones linguę,& proprie cum materia, ſiue per eſſentiam,ſiue per communitatem cognoſcũtur ex. 7.Ex ſapore amaro,acetoſo,ſalſo,pontico,acuto,fœtido, & ſic de ſingulis,quorum quidam arguunt calidum, quidam frigidum,& ſic humorem calidum,aut frigidum.Secũdo ex colore rubeo purpureo arguente dominium ſangui.& ex citrino arguente choleram.Et ſimiliter ex nigro mixto cum citrino ad quem peruenitur ex citrino, aut ex albo arguente phlegma,aut ex fuſco,ſiue nigro abſque citrinitate,& rubedine arguente melancho. Tertio ex humiditate, & ſiccitate.Et ſiccitas quidem ſentitur duobus modis, quorum unus eſt cum claritate ſuperficiei linguæ.Et hæc eſt ſiccitas leuis, & ſecundum plurimum ſine materia.Et ſecunda eſt,cum curſu humoris uiſcoſi profundi,qui eſt in ipſa, quem calor iam exiccauit,& hęc non ſignificant ſiccitatem in ſubſtantia eius, ſcilicet ſine materia,imò humiditatem uiſcoſam aggregatã in ea,aut ex catarrho,aut ex uaporibus craſsis,ſpiſsis & hoc eſt ex eis,quæ faciunt errare medicos, qui cum cognoſcunt ex infirmo diſpoſitionem exiccationis oris non diſcernunt inter iſtas. Quarto ex aſperitate,quæ ſignificat ſiccitatem, ſicut planities ſignificat humiditatem. Quinto ex motu,ſcilicet uelocitate,tarditate,facilitate,difficultate, quod maxime cognoſcitur ex locutione ueloci aut tarda facili, aut difficili,motus namq; ſiue locutio uelox, & facilis arguit caliditatem cum temperata humiditate,ſicut contra locutio difficilis,& tarda frigiditatem aut ſiccitatem,aut humiditatem ſuperfluam.Sexto ex craſsitie linguę arguitur humiditas,& ex tenuitate ſiccitas.Septimo ex puſtulis,& reliquis ægritudinibus calidis arguit caliditas,ex frigi.frigiditas. Reliquæ autem eius ægritudines,ſcilicet malæ complexiones,ſolutio cõtinuitatis,& apoſtemata ſenſui ſubiacent. Modus autem generalis curationis paſsionum linguæ eſt,ut quando ſunt per communitatem,fiat euacuatio à membris communicãtibus, & ipſorum diſcraſiæ corrigantur,& tertio fiat ipſorum confortatio ne malas materias multiplicent. Quando ſunt per eſſentiam in lingua,curentur medicinis linguæ propriis,quarum quædam ſunt euacuationes.Cauendum tamen ſiue lædatur per eſſentiam,ſiue per communitatem à uomitu quantũ eſt poſsibile.Secundum genus medicinarum eſt collutiones linguæ.Tertium gargariſmata. Quartum unctiones, & puluerum aſperſiones.Quintum ea,quæ tenẽtur in ore,ſiue ſint pilulæ,quæ debent eſſe compreſſæ,ſiue electaria,& ſimilia. Sextum ciua frictiones,& oportet ut caueatur in adminiſtratione medicinarũ oris,& linguę cum fuerint ex genere acutarũ,q̃ nocẽt gutturi,et pulmoni,& nihil ex his ad illa,pfluat.

De grauedine Linguę. Cap. 69.

GRauedo linguæ,mollificatio eiuſdem ſunt termini ſynonymi huius diſpoſitionis, quę deſcriptiue eſt impedimentum motus linguæ,locutionem minuens,auferens,aut corrumpens. Pro cuius deſcriptionis notitia eſt ſciendum,quòd motus linguæ tripliciter poteſt impediri diminute,ablate,& corrupte.Et tot modis impeditur locutio una de principalibus operationibus linguę.Minuitur quidẽ motus linguæ cum homo difficulter,aut tarde mouet linguã. Aufertur cum nullo pacto poteſt eã mouere. Corrumpitur autem cum homo intendit mouere ipſam ad unam differentiam,& mouet ad alteram præter uoluntatem. Sicut etiã locutio tripliciter impedit.Aufertur quidem cum homo nihil poteſt loqui,& hi appellantur muti.Diminuitur cum tarde, aut difficulter loquitur.Corrumpitur cum una litera profertur pro altera,aut ſyllaba prò altera.Diminutio autem in locutione tripliciter fit.Vno modo, quia ſunt aliqui, qui non poſſunt incipere loqui niſi primo multum aerem inſpirent, deinde cum uelocitate loquuntur. Hoc enim accidit, quia muſculi pectoris,ſed maxime epiglotis ſunt debiles. Vnde niſi primo moueantur cum inſpiratione multi aeris non poſſunt debite moueri pro uoce formanda.Secũdo ſunt aliqui, qui non poſſunt incipere loqui,niſi prius multoties moueãt labia,& linguam.Deinde expedite loquuntur.Et hi ſunt habentes debilem linguam,quam oportet pluries moueri, & ſimiliter labia antequam oportune moueant ipſa ſecundũ exigentiam locutionis formandæ,& hæc diſpoſitio ab Auicen. uocatur tarhas. Sunt tertio aliqui,qui poſtquam incęperũt loqui impediuntur,nec poſſunt continuare ſermonem. Et eorum aliqui nihil proferunt per tempus,tãdem poſtea proferentes quod intendunt,horum autem aliqui ſæpe eandem ſyllabam repetunt antequam dictionem proferant, & hi appellantur trauli.Corruptio autem locutionis eſt multiplex. Imò indiffinita ſecundum indiuiduorum multitudinem.Sũt enim aliqui,qui non poſſunt proferre unam literam,aut ſyllabam,ſed alteram pro illa proferunt.Et multipliciter uariãtur ſecundum multitudinem cauſarum indiuiduantium.Aliqui etiam in locutione ſua multiplicant ſen ſen,ten ten.Nõnulli uero tata,ſicut pueri.Et aliqui kaka,& ſic de ſingulis. Et omne impedimẽtum in locutione præter ablationem nominatur ab Auicen.alchael.quapropter omnis tarhas eſt alchael,& ſimiliter traulitas eſt alchael, ſed non econtrario, pueri autem in principio ſunt altaka,ideſt, loquentes ta in locutiõe,quos nos in uulgari ſermone uocamus tartaia, qui poſtea facti uiri recte loquuntur conſumpta humiditate ſuperflua ex decurſu ætatiuo.Et hi aliquando poſt ægritudinẽ acutam,ſicut febrem incendentem,aut chronicam conſumẽtem humiditatem ſuperfluam fiunt recte loquentea. Hæ autem diſpoſitiones aliquando ſunt nouæ,aliquando chronicę, imò frequenter à generatione contractæ. Vnde aliqui ſunt à generatione muti,& hi ſecundum plurimum ſunt ſurdi. Aliqui tarde loquentes.Aliqui male loquentea,impediti aliquo ex modis ſcriptis.Et hæc ſufficiant quantum ad quid nominis,& quid rei,& ſpecies grauedinis linguæ.

Cauſæ uero quædam ſunt primitiuæ,ſicut ebrietas,ira,triſtitia,timor,uerecundia.Quædam ſunt corporeæ, & ſunt duplices,quædam per communitatem,quædam per eſſentiã in lingua,& muſculis eius.Per communitatem quidem à toto, ſicut in febribus,& proprie in arſiuis,quibus lingua areſcit, & ſpaſmatur ſpaſmo de inanitione,nonnunquam materia pmutata ad linguam fit motus eius & locutio difficilis. Aut à parte ſicut à ſeptimo pari neruorum cerebri,qui aliquando oppilatur,aliquando apoſtematur,& fit quãdoque ſpaſmus, aut paralyſis,aut tetanus,& conſequenter ſequitur difficultas,aut impotentia ad motum linguæ.Aut per communitatem à cerebro,ſicut in lithargia,& ſimilibus. Et fit defectus in lingua, aut propter humiditatem è cerebro communicatam,aut defectu ſpirituum,aut per communitatem à ſtomacho,hepate,membris ſpiritalibus,matrice,& cæteris.Per eſſentiam uero in lingua,aut mala complexio,ſine materia,aut cum materia cuiuſcunque generis,ſed ſecundum plurimum ſanguinea,aut phlegmatica aquoſa,infuſa in ipſa,aut muſculis eius,aut à mala compoſitione ſ.magnitudine,aut paruitate,aut mala figura,aut malo ſitu,aut à magnitudine ligamenti exiſtentia ſub lingua impediente motum eius,aut à ſoluta cõtinuitate.ſ.uulneribus,& ulceribus derelicta, aut propter apoſtemata,& puſtulas ipſius.

Signa. Grauedo linguæ eſt ſenſui manifeſta. Sed cauſæ primitiuæ ſunt ſibi ſigna cum conſuetudine prouentus huius impedimenti linguæ ex cauſis ſimilibus.

Cauſæ aũt corporeæ per cõitatem cognoſcũtur, quia præceſſerunt,& etiam cum earum augumento augetur grauedo linguæ,& decremento minuitur,& ablatione aufertur. Niſi nocumentum per cõitatem fit factum per eſſentiam. Sed ſpecialiter ſi ſit per cõitatem à toto,ſicut in febribus arſiuis, adeſt linguæ exiccatio,& forte ſpaſmus,& ipſius contractio ſequens inanitionẽ,& forte materia liquefacta impleti ſunt muſculi ipſius. Vnde lingua eſt ſpaſmata ſpaſmo de repletione.Sed ſm plurimum paralyticata, & remollita humiditate exiſtente ſubtili. Inter quæ diſtinguitur, quia ſpaſmus de repletione,& paralyſis fere ſubito acciderunt. Sed ſpaſmus de inanitione paulatim. Spaſmus autẽ de repletione differt

à paralyſi, quia taliter ſpaſmata non poteſt per ſe, neque per alium faciliter moueri, ſed paralytica licet non per ſe, per alium tamen faciliter mouetur. Si nero ſit læſa per cõmnnitatem à .7. pati neruorum cerebri, eſt nocumentum in motu linguæ, quod non eſt commune aliis operationibua cerebri, aut ortorum ab eo. Et cum hoc non uidetur aliqua ægritudo linguæ propria ex ſcriptis. Nec apparet nocumentum ei cõmunicatum ab alio membro. Nam cum eſt per cõmnnitatẽ à cerebro nocumentum eſt cõmune pluribus operationibus cerebri, aut operationibus ortorum ab eo, & ſi mareria à cerebro ſit communicata linguæ, & muſculis eius eſt ſpaſmata, aut paralytica complete, & ſecundum partem. Si uero ſequatur defectum ſpirituum anintalium, cognoſcitur ex debilitate uirtutis animalis in cęteris membris, imò aliarum nirtutum aliqualiter. Similiter ſi ſint per communitatem alio mẽbro, præceſsit nocumentum illius membri. Si uero lingua ſit læſa per eſſentiam, nocumentum eſt continuum, neque præceſsit nocumentum alterius membri. Et materia ſanguinea ſignificatur per tubedinem linguæ, & caliditatem, & tumorem uenarum, & alia ſigna ſanguinis. Sed ſubtilis aquoſa per multitudinem curſus ſaliuæ, & paucitatem iunamenti reſolutionis, & iuuamentum ab eo in quo eſt ſtipticitaa. Item per albedinem linguæ cum palliditate, & pancitate caliditatis. Mala autem compoſitio .ſ. magnitudo paruitas, mala figura, aut malus ſitus, ſenſui ſunt manifeſta. Similiter ſoluta continuitas, & cicatrix. Magnitudo autem ligamenti exiſtẽtis ſub lingua cognoſcitur, quia non poteſt emittere linguam ſecũdum quod oportet, ſed remanet curuata cum exterius ipſam emittit. Similiter ligamentum linguæ extenditur ferè uſque in extremitatem eius. De apoſtematibus autem linguæ agetur in ſequenti cap. Prognoſtica. Grauedo linguæ ſequẽs apoplexiam, lithargiam, & ſimilea cum antiquatur, raro & cum difficultate curatur. Quæ uero eſt à natiuitate ſequens ſurditatem, non recipit curam. Et ſequens malam compoſitionem non poteſt perfecte curari. Quæ uero eſt à natiuitate contracta non ſequens ſurditatem corrigetur, tum ex decurſu ætatiuo, tũ medicinali auxilio. Et fere omnes reliquæ ſpecies emendari poſſunt. Licet omnes ſecũdum plurimũm non perfecte curentur, & proprie cum inueterantur.

Quum lingua abſque alijs membris grauedinem fuerit paſſa, & æger neque febrem, neque acutam ægritudinem incurrerit; ſal ammoniacus, & piper, & zingib. & ſinapi album, ac pirethrum, & ſtaphiſagria, atque origanum, & baurach, & ſal indi, et nigella, et ſampſucus ſiccus ſumantur, & in aqua coquantur, & fiat ex eis gargariſmus. caueat tamen patiens, ne ex eo aliquid traiciat. aut æger ieiunus multis diebus gargarizet almuri nabati. aut fiat gargariſmus ex aceto, & pirethro. poſtquam uero gargarizare ceſſauerit; ſumantur ſalis ammoniaci, pirethri, piperis, ſinapi, omnium partes æquales, & ex eis benè puluerizatis lingua diutius fricetur.

Hoc capi. diuiditur in quatuor partes. In prima curat grauedinem linguæ pendentem ab humiditate phlegmatica aquoſa muſculos eius ingreſſa. In ſecunda curat ipſam grauedinem linguæ pẽdentem à paralyſi, & mollificatione per cõmunitatem à cerebo. In tertia parte curat ipſam exiccatam, & ſpaſmatam ſpaſmo de inanitione ſequente ſebres acutas, & cauſas huiuſmodi inanientes. In quarta cauſa curat ipſam pendentem à ligamento quod eſt ſub lingua nimis prolongato. ſecunda ibi. Quòd ſi cum linguæ. tertia ibi. Si autem loquela. quarta ibi. Et ſi diu eſt ex quo loquela. Quæ dicit in prima parte nota ſunt.

Nam pręmiſsis uniuerſalibus, quæ Raſis omittit breuitati indulgens, curat grauedinem linguæ cum exiccantibus, reſoluentibus humiditatem phlegmaticam, quarum quædam ſunt notabiliter calida attingentia uſque ad quartum gradũ, de quibus debet ſumi minor quantitas ſecundum can. doſandi, quia tamen bulliunt cum aqua contemperante ipſorum acuitatem, poſſumus accipere de ipſis æqualiter, ut Raſis ℞. ſalis ammon. piperis, zingib. ſinapi albi, quia eſt minus calidum, pirethrum, ſtaphiſagriæ, baurach, loco eius accipitur ſal nitrum, origani, ſalis indi, nigellæ, ſampſuci ſicci, id eſt maioranæ ſiccæ omnium, ana drach. 1. bulliant in. 1. lib. aquæ, ad conſumptionem medietatis, & coletur, cum qua colatura debite calefacta fiat gargariſma ſtomacho ieiuno cauendo ne deglutiatur. Ipſa quoque debet aliquando in ore teneri abſque quod gargarizetur. Secunda medicina eſt almuri, id eſt ſalſamentum. Nabati, id eſt, illius regionis. Tertia medicina eſt acetum cum pirethro, quæ facit fluere multam humiditatem ex lingua. Sed poſt gargarizationem docet fricare linguam cum ſal. ammoniaco, pipere, pirethro, ſinapi, añ. partibus æqualibus. Sed hæc eſt acutior medicina qua non eſt utendum niſi in adultis habentibus ſenſum obtuſum, & hoc quantum ad primam partem.

Quòd, ſi cum lingua grauedine auditus, ac reliquorum ſenſuum grauitas fortis affuerit; fiet ægri curatio ſecundum doctrinam, qua paralyſis curatur.

In hac ſecunda parte curat grauedinem linguæ per communitatem à cerebro. Et dicit ipſam eſſe curandam ſicut curatur paralyſis, de qua ſuperius factum eſt capitulum.

Si autem loquela in acutis febribus aggrauata fuerit, & uideris ipſam cum grauitate in loquela extenuatam, & abbreuiatam, & ſpaſmatam; aqua calida ab alto ſuper ſpondiles dorſi & auris principia fundatur, & cũ oleo fricẽtur. æger quoque oleum tepidum in ore tenere debet.

In hac tertia parte curat grauedinem linguæ ſequentem ſpaſmum, & areſactionem eius propter ſebres acutas cum embroca aquæ tepidæ ſuper nocra, & ſpondilibus colli, quæ loca deinde cum oleo, & proprie uiolato tepido ungantur, bene fricando, ut uirtus penetret in profundum, & retentione eiuſdem olei in ore. Sed decentius eſt oleum amygdalinum. Et lac eſt ad hoc conueniens.

Et, ſi diu eſt, ex quo loquela minui non ceſſauerit, uel etiã ſemper; conſyderandum eſt, an ligamentum, quo inferius lingua connectitur, maius ſit, quàm debeat. quod ſi ita fuerit, ex eo parum eſt incidendum, & zingib. puluerizatum immittendum.

In hac quarta parte curat grauedinem linguæ propter lõgitudinem ligamenti quod eſt ſub lingua, cuius ſuperius ſigna dicta fuerunt cum ſectione ipſius, & zegi, id eſt nitrioli ſuperpoſitione in loco ſecto ne rurſus conſolidetur. Hæc autem ſectio fiat ſecundum tranſuerſum ligamenti, ut totum in latitudine ſecetur cum lanceta curua ſubtili in extremitate. Poſtea ponatur zegi ad prohibendum cõſolidationem. Sed apud Auic. imponatur filum cũ acu & ſtricte ligetur, donec rumpatur, aut tertio cum lanceta ignita ſcindendo cauterizetur, & melius eſt, ut ſit aurea, iuxta doctrinam ſapientũ. Fiat autem hæc ſectio in loco magis oportuno, per cuius ſectionem iudicio exiſtimatiuo uideatur magis ad motum faciliari. Sed hic ultimus modus iudicio meo eſt melior. Poſt eius ſectionem ponatur in uulnere parum cotti infuſi in oleo roſa. tepido, uel melius in albumine oui, ut partes ſolutæ diſtantes conſeruentur nec permittantur inuicem reuniri. Cõformius tamen uidetur textui Raſis, aliquid de ligamento eſſe ſecundum longitudinẽ incidendũ. Si cauſæ fuerint primitiuę remoueantur, & paulatim aſſueſiat proferre homo ſyllabas, dictiones, & literas in quibus maxime difficultatur. Item aſſueſiat loqui coram magnis uiris, & magiſtratibus incipiendo à minus dignis, & gradatim ad magis reuerendos procedendo. ſi timore aut uerecundia in locutione impediatur. Et ſi pueri fuerint tardantes in locutione, ad loquendum irritẽtur. Et ſi adulti fuerint, aut grandes, ſtudeant ſe exercendo paulatim componere maxime, & frequenter proferẽdo ea, quæ ſibi fuerunt, difficilia. Et imitentur Demoſthenem uirũ eloquentiſsimum, qui cum inepte, & balbutiendo loqueret, ſumebat in ore lapillos paruos ſex, aut plures, poſtea cũ ſtudio, & conatu loqui ſtudebat. Cumq; pluries ſic loqui ſtuduiſſet, poſtea pauciores in ore loquendo retinebat. Tandem poſt longam conſuetudinem, & experientiam talem, ſine lapillis, ita clare, & expedite locutus eſt, ut cæteros in pronunciando ſuperaret. Vtebatur ſpeculo magno in quo ſeipſum frequenter intuebatur, pronuncians in loco ſecreto orationes quas habiturus erat in publico, & ſeipſum notans emendabat ineptos aut turpes geſtus manuum, & pedũ aliorumq;

nunq; membrorum motus, oculos & oris, ita ut ſe totũ corrigeret, & poliret: deinde cum uocem breuem & ſubmiſſam, & anhelitus anguſtiã pateretur, ad littora maris acceſſit, ubi ſi ſe orãtẽ audire uolebat, neceſſe erat, ut alte clamaret. Quibus ingeniis limatiſſimum ac floreotiſſimum ſe fecit. Et propter hoc qui habent anhelitum breuem & anguſtum, ſtudeãt anhelitum diu continere. Item longam orationem uno anhelitu uoce ſonora producere.

Si grauedo linguæ pendeat ab humiditate ſanguinea, aut aquoſa ſepulta, aut imbibita in lacertis, aut muſculis linguæ cum communitate cerebri, aut ſine cõmunitate eius exiguũtur, ſex intentiones. Prima euacuat. Secunda diuertit. Tertia reſolnit, & exiccat reſiduum materiæ per partem oppoſitam. Quarta uero per eandem partem. Quinta corrigit accidentia. Sexta ordinat regimen ſex rerum nõ naturalium. Prima quidem perficitur cũ phlebomia ex cephalica ſi materia fuerit ſanguinea. Deinde uenarum, quę ſuot ſub lingua. Et tertio ſi expedierit, ſub mento uẽtoſetur, quæ omnia fiant ſi materia ſit multa: ſi uero pauca ſufficit phlebotomia uenarum, quę ſunt ſub lingua, & uentoſatio ſub mẽto. Si uero materia fuerit phlegmatica, aquoſa euacuetur euacuatione, poſt euacuationem cum hieris minoribus in principio: deinde cum maioribus. Et pilulæ cochiæ ſunt conueotentes. Et pilulæ de hiera cum agarico. Secundam rem complent frictiones extremitatum uentoſationes in ſpatulis, & adminiſtratio clyſteriorum acutorum iteratis uicibus. Primo leuiũ, deinde acutorum. Item capuepurgia per nares. Tertiam rem complet adminiſtratio medicinarum propriarum parti poſteriori capitis oocreæ, & primis ſpondilibus reſoluentium humiditates aggregatas in lingua, & neruis linguæ deſeruientibus incipiendo à ſomentis, & nuctionibus, poſtea procedendo ad embrocas, emplaſtra, & cætera uſque ad rubificãtia, & cauteria quando alia oon contulerint. Fomenta autem, & embrocæ poſſunt fieri ex huiuſmodi. ℞. rutæ, ſaluiæ, roriſmarini, ſampſuci, calamenthi, iuæ, & ſimilium, ana. quantum ſufficit. bulliant in uino, & aqua, ana. cum pauco aceti, & approximẽtur locis iam dictis cum ſpongia, aut filtro debite expreſſis, poſtea ſequatur aliqua ex ũctionibus, cerotis, aut emplaſtris dictis in cap. de paralyſi, quæ omnia ad hunc locum afferantur ſecũdum oportunitatem, & caſus aquę thermarũ ſulphurearum, & uniuerſaliter exiccantium ſuper puppi capitis, & primis ſpondilibus eſt conuenieos. Forma autem cauterizationis ſi expedierit eſt ſecundum hunc modum. Fiant tria cauteria actualia cum ferro, aut auro figurata, ſecundum ſormam medietatis oſſis oliuæ, quæ penetrent quantum eſt medietas oſſis oliuæ, ſecundum longitudinem, aut minus & fiat ſecundum longum in fontanella puppis, capitis, quorum primum fit in nocra, ideſt, ubi caput collo coniungitur ſecundũ in fine primæ ſpondilis. tertium in fine ſecundæ, & fiant duo alia lateraliter in radice cranei diſtantia à medio ſecuodum quantitatem pollicis, & diu conſeruentur aperta. Illa tamen poſtpooantur quantum eſt poſſibile, ut oon fiant niſi cum cætera non contulerint. Quartam rem complent gargariſmata collutiones oris, frictiones linguæ, res quę in ore retinentur exiccantes reſiduum materiæ ad quas gradatim perueniatur incipiendo à debilioribus, & gradatim procedendo ad fortiora, neque fiant continue, ſed per interualla dando etiam aliquando dum hæc expediuntur theriacam mithridatum, & ſimilia, ſicut ſemel in hebdomada debita ſeruata cuſtodia. Medicinæ autem ſimplices leues ad hanc intentionem ſunt maiorana, ſaluia, iua, ſtœcas, hyſſopus, origanum, coſtus, alaſcæ, radices capparis, acorus, & ſimilia. Sed fortia ſuot zingib. cinnamomum, ſinapi. & ſtaphiſagria, pirethrum, tria grana piperis, ſalia ammoniacus, nigella, euphorbiũ, & ſimilia, his autem uti pores faciendo decoctiones, pulueres, pilulas, & ſimilia his ſecundum exigentiam, & caſtoreum retentum ſub lingua, & confricatum confert mirabiliter. Et ãa ſupraſcriptis poſſunt fieri pilulæ incorporãdo pulueres ſupraſcriptos cum caſtoreo, terebinthina, aſſa fœtida, laudano, reſina, tragachan. & ſimilibus, & ſunt efficaciſſimæ. Item acori cõditum, & diacori ſunt medicinæ præſtantes ad hanc intentionem. Item confectio de pirethro, & cõfectio anacardina data per interualla eſt conueniens ſumpta, linita, & emplaſtrata parti poſteriori, & origini neruorum. Item ſal ſolutiuum linitum ſuper linguam deſcriptum in capi. de paralyſi, & quãdoque coofert frictio linguæ cum acetoſis ſtipticis, ſicut lac acetoſum, ſuccus fructuum acetoſorum, qui noo ſuot maturi & acetum, & huiuſmodi. Et nota quòd ſi timeatur fluxibilitas materiæ ſunt ſtiptica prædictis exiccantibus miſcenda ſicut darſeſaham, & eſt flos mali granati permixtum cum roſis. Et ſicut flos ſchinanthi cum ſpodio. Medicinæ autem Raſis ſunt fortes & ultimæ. Et humiditate ſanguinea exiſtente in cauſa conueniunt leuiora, & minus calida. Quinta autem intentio eſt correctio ardoris, aut excoriationis linguæ, & ſimilium ſi acciderit. Sexta autem inteutio elici poteſt ex cap. paralyſis, debet eoim diæta ad ſiccum declinare. Si uero grauedo linguæ ſequatur ſpaſmum de inanitione, aut magnitudinem ligameoti, quod eſt ſub lingua, cura à Raſi ſufficienter poſita eſt, & per oſe declarata. Sequens uero malam compoſitionem non poteſt perfecte curari, corrigitur tamen ingeniis ſuperius dictis in principio curæ poſitis.

Cura autem grauedinis ſequentis ſolutionem continuitatis eſt cura ipſius ſolutionis, & ſi cicatrix remaneret, mollificationi, & ſubtiliationi eius iotendatur. Apoſtematum autẽ linguæ cura pooetur ioſerius.

De tumore Linguæ. Cap. 60.

TVmor linguæ, magnitudo, inflatio ſunt termini ſynonimi huius diſpoſitionis, quæ diffinitiue eſt tumor præternaturalis linguæ, interdum tantus, ut os egrediatur eſt autem hic tumor aliquando apoſtemoſus aliquando ſine apoſtemate, ſed hic de tumore ooo apoſtemoſo agit᷑. Differt apoſtemoſus à non apoſtemoſo, quia eſt cum mala complexione, mala compoſitione, ſolutione cootinuitatis, ex quibus cum cooiunguntur prouenit una ægritudo, cuius unitas ſaluatur in ordine, & dependentia iſtorum membrorum ſimplicium adinuicem. Cum enim humores fluunt ad linguam, ſuſcipiuntur io uenis, & poſtea in poris eius, & ipſos extendunt, & ſic tumorem faciunt poſtquam extenſionẽ, & tumorem ſoluitur continuitas ipſorum, ita ut ex pluribus poris ſolutis fiat una concauitas, aut plures, ad quem tumorem ſimul cum ſoluta cõtinuitate ſequitur mala complexio propter prohibitam tranſpirationem, & in hoc ordine, & depeodẽtia ſaluatur quòd apoſtema eſt morbus unus. Sed in non apoſtemoſo humores fluxi ſuſcipiũtur in uenis, & poris, & non ſoluunt ipſos, eſt ergo tumor ſine ſoluta continuitate, & per conſequens ſine apoſtemate.

Huius tumoris cauſa cõiuncta eſt duplex, ſcilicet ſanguis dominans, aut humiditas plurima phlegmatica. Cauſæ uero remotiores ſunt aliquando primitiuæ, ſicut comeſtio fungorum. & aliorum uenenoſorum, quæ linguam tumere faciunt, & aliquando morſus ab aliquo animali occulte permixto cibis qui comeduotur, ſicut ſpecies ueſpæ, aut araneæ, aut ſcorpiones, & ſimilium. Aliquando ſunt corporeæ, ſicut multitudo ſanguinis, aut phlegmatia in toto, aut in capite. Signa cauſæ primitiuæ ſignificant ſeipſas, & nocumentum feſtinũ ex ipſis derelictum. Tumor uero ſanguineus cognoſcitur ex colore rubeo cum aliis ſignis atteſtãtibus ſanguini. Et phlegmaticus ex colore albo, & multa humiditate phlegmatica ex ore fluente cum cæteris ſignis phlegmatis. Diſcernitur autem apoſtemoſus à noo apoſtemoſo duritie, febre, dolore non autem quantitate. Prognoſticum. Hæc diſpoſitio curatur ſecundum plurimum ſi conuenienter tractetur.

CVm contingit linguam adeò inflari, ut præ magnitudine os egrediatur; fricanda eſt ex cæpe, aut ex citri acetoſitate, aut cum ribes, aut ex granato acetoſo, donec ſalina multa ab ea fluat: hoc namque modo detumeſcit, & ad primam redibit menſuram. ſi autem non ſufficit; fiat frictio ex ſale; & aceto. &, ſi nondum ſufficit; fiat minutio ex utriſq; cephalicis prius, et poſtea ex uenis que sũt ſub lingua

Diuiditur hoc capi. in partes duas. In prima ponit remedia localia. Io ſecunda ibi. Et ſi nec ſufficit. Curat hanc paſſionem per phlebotomiã. totum cap. patebit ex dicendis. Cura huius humoris triplex exigit regimen. Primum reſpicit cauſam antecedentem complendum euacuatione & diuerſione. Vnde materia exiſteote ſanguinea, fiat phlebotomia ex utraque cephalica propter eius multitudinem. Et ſi retentio hæmorrhoidarum, aut menſtruorum eſſet in cauſa, præmittatur

phlebotomia ſaphenarum,& pro hoc recurre ad ea, quæ ſuperius dicta ſunt ſæpe. Materia autem eaiſtente phlegmatica euacuetur,cum ſibi propriis,de quibus ſupra. Secundò,diuertantur iſtæ materiæ ſanguineæ cum uentoſis in ſparulis & hocrea,& phlebotometur uena,quæ eſt in mento,aut ſanguiſuga,uel uenroſa ibi apponatur. Sed materia phlegmatica cũ caputpurg.& clyſteribus,& ſimilibus. Secundum regimen reſpicit cauſam coniunctam. Primo complendum per materiæ eradicationem, ſanguineæ equidem per phleboromiam uenarum linguæ. Phlegmaticæ autem gargariſmatibus, aut maſticationibus, ſed melius eſt, ut hæc poſtponantur uſque ad ſtatũ.ſecundò materia exiſtente ſanguinea repercutiatur. Et ſiquid fluxum eſt,educatur cũ acetoſitate citri, aut ribes, aut uini granati,acetoſi, ex quibus lingua fricet aliqualiter, & in ore teneantur:per hæc enim frigida, & ſicca & ſtiprica fiat repercuſſio, & per acetoſitatem humiditatis cum ſaliua eductio. In materia uero phlegmatica in principio,approximetur oxymel ſimplex. In augmento uero in ſanguinea addatur ſupraſcriptis rob diamoron, & in phlegmatica oxymel, parum zing. aut ſalis communis aut ſalis ammo. & ulterius uerſus declinationem miſceatur acetum, & diamoron in ſanguinea. Et in phlegmatica fiat frictio cum ſale & aceto cum cæpis,addatur tandem zingi.& ſal gẽma,& ſal ammoniacus, & reuertetur ad menſuram ſuam. Mollificatio quidem linguæ cum accidit pueris,ſufficit in ea ſollicitudo cuſtodię,ideſt,regiminis in ſex rebus,& cibatio ex paſſeribus, & uolatilibus multũ ambulatiuis,ideſt, quę declinẽt ad ſiccum. Quidam homo,ut dicit Auicen.iam uentoſatus fuit,& percuſſus eſt cum ſcalpello uilus nerui in ſpondilibus panniculi coniuncti cum lingua,quare mollificata eſt lingua. Ex quo arguitur præter ſeptimum par neruorum cerebri alios neruos à ſpondilibus colli orientes concurrere ad motum linguæ, & ſecundo infertur in actu practico ſcarificationem eſſe faciendam in pulpis ſpatularum non in ſpondilibus, neque prope ſpondiles. Tertium regimen ſedat accidentia, ut puta ardorem ſequentem ad medicinas acutas,ut cum lacte retento in ore, & ſimilibus,ſecundo ordinat regimen ſex rerum non naturalium. Quòd in ſanguinea declinet ad frigidũ & ſiccũ, in phlegmatica ad calidum & ſiccum. Si uero hic tumor pendeat à uenenoſis cura requirẽda eſt ſexta quarti. Nimis enim prolixus eſſem ſi omnia huiuſmodi proſequi uellem.

De ranula Linguæ. Cap. 61.

HAec paſſio dicitur glandula,quia ad ſimilitudinẽ glandulæ in figura,quantitate & duritie,aut quia eſt uere glandula,ſcilicet apoſtema phlegmaticum kiſti circũdatum mobile faciliter de loco ad locum, & hoc eſt raro,imò eſt ſecundum plurimum caro ibidem nata,ac ſi noua lingua excreſceret. Et dicitur ranula ad ſimilitudinem ranæ paruæ in quantitate figuræ & colore: habet enim colorẽ album tendentem ad uiridem ſimilem colori ranæ. Hæc autẽ eſt ſimilis colori linguæ compoſito ex colore ſuæ ſubſtantiæ qui eſt albus,& ex colore uenarum, quę ſunt in ea,quę tẽdit in nigrum, ex quibus conſurgit color albus tendens ad uiridem. Et hæc ægritudo eſt proportionalis pueris, & infantibus,quia in eis multiplicatur humiditas uiſcoſa à capite defluens,quæ eſt eius cauſa. Species eius eſt duplex, eſt enim quædam alba mollis tractabilis,quædam nigra uel fuſca dura intractabilis & utraque eſt duplex,quædam cum dolore, aut alia ſenſibili læſione,quædam ſine,& quælibet eſt duplca,quędam antiqua,quædam noua. Signa,& cauſæ patent ea dictis. Apparet enim aliquando in loco iam dicto.ac ſi noua lingua oriretur,& quę eſt alba,eſt ab humore phlegmatico viſcoſo, & quæ nigra ab humore phlegmatico tendente in melancholiam per aduſtionem,aut per partium ſubtilium reſolutionẽ. Prognoſticum. Secundum plurimum curatur ſi conueniẽter tractetur. Niſi pendeat ab humore melancholico. Et proprie aduſtione participante.

CVm ſub lingua glãdula nociua fuerit; in principio ex ſale ammoniaco,& gallis fricanda eſt ſi autem uetuſta fuerit; ex medicamine gingiuæ ſanguinolentæ fricanda eſt,quod eſt medicamen acutum.æger autem acetum, & ſal in ore teneat.

Diuiditur hoc cap.in partes duas, primo ponit curationẽ ranulæ nouæ,ſecundo antiquæ.ſecunda ibi. Si autem uetuſta fuerit,totum patebit ex dicendis.

Cura poſt euacuationem,& diuerſionem,& debiti regiminis ordinationem. Primo eſt tenenda cum leuibus exiccantibus cum ſaluia piſtata,uel ſucco eius ibidem cum cotto appoſito,uel fricetur cum origano,ſale,& corticibus granatorum tritis, & ſimul mixtis, poſtquam frictionem infundatur cottum cum his medicinis cum aceto mixtis, & applicetur., & fortius iſtis eſt calcanthum,ideſt uitriolum uſtum, hermodactylum, albumen oui mixta & applicita, uel iuxta textum fricetur cũ ſale ammoniaco calido in quarto, & gallis ſimul mixtis,uel acetum, ſal, & flos æris ſimul mixta applicentur. Acetum etiam,& ſal ibidem retenta ſunt leuia, & conferunt in cura. Si autem uetuſta fuerit, eſt auferenda, aut cum cauſticis,aut operatione manuali. Raſis autem dicit eſſe applicãdum medicamen ſuperius poſitum in cap.de gingiuis ſanguinolentis,quod tenendum eſt ibidem per mediam horam,aut approximetur cauterium ex capitello factum,& eam cauſticabit in paruo tempore, & tunc temporis defendantur partes circunſtantes cum petiis infuſis in albumine oui, aut cũ ſuc.plantaginis, & aceto, poſt eius remotionem applicetur lac,aut uitel.oui,& tandem remota eſcara conſolidetur. Operatio autem manualis eſt,ut capiatur cum uncino,& cum ſagitella eradicetur,poſt eius eradicationẽ ponatur uitriolum mixtũ cũ albumine oui. Sed hæc fortia nõ fiãt niſi in illa,quæ ſenſibiliter lædit,& quę nõ eſt fuſca. Si enim eſt fuſca,tutius eſt dimittere,ne conuertatur in cancrum. Et ſi fluxus ſanguinis impediret pro illa uice dimittatur. Et ſanguine conſtricto ſequenti mutatione operatio compleatur. Et poſt eatractionem lauetur locus cum aceto per duos dies, poſtea cum aceto decoctionis myrrhæ,donec ſit facta conſolidatio.

De his quæ naſcuntur in lingua. Cap. 62

ISta ex eiſdem ſunt curanda,ex quibus curantur alcola, quas nominauimus,& ſynanche ſanatur.

Raſis breuiter ſe expediens dicit hæc eſſe curanda,ſicut alcola,ideſt puſtulæ linguæ, quas ſuperius nominauit,& etiam ſicut ſynanche, de qua in ſequenti cap.eſt acturus. Sed pro integra notitia ſciendum eſt hæc apoſtemata eſſe ſanguinea, cholerica,phlegmatica, & melancholica. Quæ iterum ſunt duplicia quandoque generantur à melãcholia aduſta,& ſunt cancri,quandoque à melancholia non aduſta, & ſunt de genere ſephiros,

Cauſæ & ſigna patere poſſunt ex ſæpe dictis, quandoque enim generantur ex potu uenenoſorum,ſicut fungi,& opii, ac etiam ex morſu,ſicut dictum eſt ſuperius.

Prognoſticum. Hæc apoſtemata ſi conuenienter tractentur, curantur præter melancholica, quorum ſecundum plurimum eſt difficilis eradicatio,& præcipue cancri.

Cura ſimiliter exigit triplicem regimen, ſicut dictum fuit in tumore non apoſtemoſo:hæc tamen uelocioribus indigẽt auxiliis. Fiant ergo euacuationes, & diuerſiones in ſanguineo phlegmatico,ſicut ibidem dictum eſt. In cholerico autẽ, & melancholico fiat euacuatio cum propriis,quæ ex ſæpe dictis poſſunt eſſe manifeſta. Duo tñ hæc attendenda ſunt. Primum,quia phlebotomia in quacunque ſpecie horum apoſtematum ſecundum plurimum eſt cõueniens. Et ſimiliter phlebotomia uenarum ſub lingua ad materiæ eradicationem.

Secunda, ut in his apoſtematibus, ſicut etiam in tumore linguæ non apoſtemoſo uomitus caueatur, ſed ſuper linguam localia applicanda in principio apoſtemata ſanguinei & cholerici ſunt ſuc.plantag.aqua roſacea ſuc.ſolatri.ſuc.ſempetuiuæ,ſuc.lactu.& eſt proprius, quæ omnia cũ aceto miſceãtur quod ſit ſubquadruplum ad ſuccos ſecum permiatos. Sed in cholerico eligantur ex his,quæ ſunt magis frigid. & humid. quibus etiam minus aceti permiſceatur. Similiter decoctiones roſ. & aliarum rerum infrigidantium, & ſtipticantium, ſicut ſumach,myrti,& ſimilium. In augmento autem addatur his decoctio foliorum oliuę & uinum ponticum, & ſimilia, & ſi tendant in uiam reſolutionis. Si uero maturentur, adiuuentur cum melle & lacte, & cum decoctione ſicuũ & paſſularum fœnugr.ſem.lini.& ſimilium. Et poſt maturationem aperiantur cum ſagitella,& tandem mundificentur & conſolidentur cum melle roſ.uino nigro,& ſic de ſingulis. Phlegmatica

matica uero in principio repercutiantur cum decoct. myrti, fol. oliuæ, uino pontico & aceto, quibus poteſt addi radix fæoic. combuſt. & puluerizat. & ulterius io proceſſu addatur his ſal, zingiber. & ſimilia ſuperius dicta in tumore phlegmatico non apoſtemoſo. Si uero apoſtemata ſint melancholica, inchoandum eſt cum lacte muliebri, aſinino & caprino, poſtea teneatur in ore decoct. dactil. & ficuum cũ uino dul. & ſic procedatur per tempora ſua, in cancro autem procedatur cum magis frigidis, ſicut cum lacte & oleo roſac. muccil. pſil. & ſuc. ſolat. & ſimilibus. Et Auic. recitat hiſtoriã Gal. de ſene ſexagenario habente apoſtema in lingua cui non fecit phlebotomiam, quia non erat conſuetus, & cum appoſuiſſet quædam localia non uolebat obedire quia fatuus erat, & tandem dixit ſe ſomniaſſe tenere io ore ſucc. lactuc. ex quo uidebatur ſibi in ſomniis eſſe liberatus, quod Gal. illi cõceſſit & per illum liberatus eſt. Et eſt deinceps iouentum ſuccũ illum eſſe medicinam ſingularem io hoc caſu quod etiã multoties expertus ſum. Curatio autem uera cancri & ſimiliter ſephiros puri non eſt niſi eradicatio ipſorum cum tota ſubſtantia linguæ in qua ſunt, & etiam auferendo aliquid de parte ſana, & ꝓpriè in cãcro, quæ res difficillima eſt & ſecundum plurimum impoſsibilis. Dieta autẽ in ſanguineo declinet ad frigid. & ſic. In cholerico ad frigid. & humid. in phlegmat. ad calid. & ſicc. in melancholico non cancroſo ad calidũ & humidũ, ſed in cancroſo ad frigidum & humidum.

De anatomia gutturis. Cap. 63.

POſtquam Raſis io parte præcedẽte egit de paſsionibus oris. In hac parte agit de paſsionibus gutturis, de quibus Auicen. determinat. con. tertii. licet de quibuſdam paſsionibus eius ſuperius dictum fuerit. Iuxta ordinẽ præmiſſum præmittenda eſt anatomia gutturis. Eſt enim guttur ſpaciũ io quo ſunt meatus anhelitus & cibi, in cuius principio eſt uuula pẽdẽs ea palato, & à lateribus duæ amygdalæ & ſub uuula galſamat & epiglottis, & canna pulmonis poſt quas uerſus ſpondiles eſt meri. De anatomia uuulæ fuit ſuperius dictum. Et ſimiliter pro parte de anatomia duarum amygdalarum, quæ iuxta ſententiam Auicen. ſunt duæ carnes natæ in radice linguæ tendentes ad ſuperiora, ac ſi ipſæ ſint duæ auriculæ paruæ, & ſunt neruoſæ, ut ſint fortiores, quarum iuuamentum eſt ut adiuuent, ut aer penetret per epiglottim ad cannam pulmonis. Algaſamat uerò eſt caro panniculoſa & ꝑ parte carthilaginoſa annexa palato ſub uuula cooperiens caput cannæ, id eſt orificium epiglottis, ut cibus ab ore poſsit ſuper hoc cooperimento tranſire ad meri quod eſt ſitum in parte poſteriori, aperitur autem homine loquente, ridente aut canente. Et propterea ſi tunc temporis cibum deglutiat uel potum, tranſit ad epiglottim, homo ſtrangulatur, & tuſsit donec quod ingreſſum eſt emiſerit. Anatomiã uero epiglottis cannæ pulmonis & meri dicemus poſterius.

De ſynanche ſeu angina. Cap. 64.

CIrca rub. huius capitis, ſciendum quòd reperiuntur iſti termini, ſynanche ſiue ſynanchia, cynanchia ſiue ſynanche ſignificantes hanc diſpoſitionem, de qua hic agit Raſis, quæ diffinitiuè eſt apoſtema in gutture anhelitum impediens uel deglutionem aut utrunque. Paraſynanche, & paracynanche ſunt termini ſynonimi ſignificantes paruam ſynanchen, & propterea appropriantur ſynanchiæ, quæ eſt in muſculis extrinſecis & non intrinſecis ipſius meri & epiglottis, licet apud Salernitanos. Synanchia dicatur quando eſt intus & non apparet extra. Cynanchia uero, quando eſt ſolum foris. Squinantia quando eſt intus & foris iuxta uerſum ſuum. Sy, intus, cy uero, foris ſqui, tenet utrunque. Dicitur autem in diffinitione quòd eſt apoſtema, nam licet poſsit accidere impedimentum in deglutione & anhelitu ex aliis cauſis exiſtentibus in gutture, illud tamen non dicitur ſynanchia. Sicut ſi præfocaretur homo ex comeſtione fungorum aut aliorum uenenorum, aut ex congelatione ſanguinis in aliquibus uiſceribus, aut ſi iſtæ operationes impedientur propter diſlocationem alicuius ſpondilium colli, maximè primæ & ſecundæ ad interiora quæ diſlocatio poteſt eſſe tam à cauſa extrinſeca, quàm à cauſa intrinſeca, & propriè in pueris propter debilitatem ligamentorum ſuorum. Similiter & ſi ſpaſmarentur aut paralyticarentur muſculi meri, aut epiglottis propter quæ iſtæ operationes impedirentur ſicut eſt poſsibile nullo exiſtente apoſtemate, tunc non diceretur ſynanchia, imo eſt poſsibile quòd fiat præfocatio & impediatur anhelitus propter nocumentum lacerti, quæ eſt in interiori parte epiglottis, quamuis meatus non ſit oppilatus & plurimæ ſunt aliæ cauſæ, quæ poſſunt impedire deglutionem & anhelitum, quæ tamen non faciunt ſynanchiam, quia non apoſtemant. Species ſynanchiæ, quãdoque ſumuntur ab humoribus, quandoque à locis io quibus fiunt. Eſt enim quadruplex, ſcilicet ſanguinea, phlegmatica, cholerica, melãcholica, quæ tamẽ rariſsimè accidit. Cuius cauſa eſt, quia iſta paſſio fit ualde citò & ſecundum plurimum per uiam defluxus. Raro autem humor melancholicus propter ſui craſsitiem & paucitatẽ citò permutatur de loco ad locũ, neq; huiuſmodi apoſtema melancholicum poſſet, niſi io longo tempore congeri. Attamen uult Auic. hanc ſynanchiam melancholicam tã incipiendo, quàm permutando maximè ex apoſtemate ſanguineo aliquando poſſe generari. Sunt etiam quatuor ſpecies diſtinctæ ſecundum loca.

Nã aliqua fit io muſculis extrinſecis ipſius epiglottis uerſus partem anteriorem gulæ. Et aliquando fit io muſculis extrinſecis ipſius meri ſiue uerſus epiglottim, ſiue uerſus ſpõdiles colli, & ſimiliter etiam aliquando fit in muſculis ſpondilium colli. Tertiò aliqua fit io parte intrinſeca ipſius meri. Quarto aliqua fit io parte intrinſeca epiglottis & cannæ pulmonis. Et quandoque fit in pluribus partibus ſimul. Auicen. uerò nominat unam ſpeciẽ famoſam præfocationis quæ dicitur canina. Nam patiens ipſam gerit ſimilitudinẽ canis ſub æſtu ſolis fatigati. Emittit enim linguam, tenet os apertum habet anhelitus ſuccedentes ſicut canis taliter fatigatus. & hoc eſt ſecundum plurimum in parte intrinſeca epiglottis & cannæ. Et ex his infertur apoſtema duarum amygdalarum non propriè ſynanchias appellatas. Cuius cauſa eſt, quia ſecundum plurimum leuiter impediũt deglutionem aut anhelitum, ſed dignius appellantur paracynanchiæ. Cauſæ coniunctæ ſunt humores iam dicti. Sed frequẽtius ſanguis, quia eius maxima abundantia in uenis & arteriis colli eſt reperta, deinde phlegma, plurimum ex eo à cerebro deriuatur, rarius cholera, rariſsimè melancholia.

Cauſæ antecedentes ſunt repletio aut totius, aut capitis, aut partium circa guttur, ſimiliter debilitas illorum mẽbrorum. Cauſæ primitiuæ ſunt indebitum regimen ſex rerum nõ naturalium, & propterea multiplicantur in uere frigido & humido, & aliqui cibi à proprietate eam generant, ſicut andacocha, id eſt, trifolium. Item balneum, exercitium forte & inconſuetum corpore repleto, & ſimilia. Terminantur autẽ ſextupliciter, quia aut reſoluitur, aut ſuppuratur, aut induratur, aut permutatur, uel ad cutim exterius, uel ad pulmonẽ uel ad cor, uel ad ſtomachum, uel ad cerebrum, aut putreſit, aut interficit maxime ſuffocando. Signa communia. Omnes ſynanchiæ ſunt impedimentum deglutionis aut anhelitus, & ſecundum plurimum utriuſque & aliquando tantum, ut potus cum non poteſt deglutiri per nares egrediatur. Signa autem ſanguineæ ſi ſenſui ſubiacet eſt color rubeus, purpureus tenſio, durities, dolor fortis extenſiuus, grauatiuus, & quandoque pulſatiuus, ſapor rei dulcis atteſtantis dulcedini ſanguinis aut ſimilis ſapori uini, & conſtrictio anhelitus uehemẽs, & reliqua ſigna ſumpta ex complexione & habitudine ſanguinea, & tenſione uenarum faciei & colli, & ſimilia. In cholerica, color eſt rubeus tendens in citrinum dolor pungitiuus aut mordicatiuus, pauca tenſio & durities, ſitis linguæ, citrinitas, & ariditas parua, anhelitus cõſtrictio & uigiliæ, & apparet quòd ſit in loco aliquid acutum mordicatiuum: dolor tamen cholericæ minor eſt dolore ſanguineæ & cætera atteſtantia choleræ. Phlegmaticæ dolor eſt paruus obtuſus, ſapor phlegmatis ſalſus cum caliditate & uiſcoſitate, quoniã hoc phlegma eſt corruptum & putrefactum, albedo linguæ & faciei, paucitas ſitis & paruitas inflammationis, multa humiditas ex ore profluens & cætera ſigna phlegmatis. Et quãdoq; proſternitur lingua cum mollificatione, & raro accidit cum ea apoſtema in glandulis, & nõ ſunt cum ea feb. & prolongatur ſpacium eius ad quatuor dies, & quando nititur habens eam poſsibilis eſt deglutio, quoniam penetrat deglutitum in mollitiem. Melancholicæ uero, color fuſcus, paruus dolor,

dolor,ſiccitas linguæ,durities,tardus euentus,eius ſapor pônticus,& cętera ſigna melancholiæ. Et quandoque fit incipiẽdo,& quandoque permutando ex apoſtemate ſanguineo. Signa illius quę eſt in muſculis extrinſecis epiglottis uerſus anterius eſt,quia comprehenditur per uiſum & tactum tangendo cutim exterius ex directo epiglottis,nã ſentitur durities, & leui tactu cauſatur dolor,& aliquando color apoſtematis communicatur exterius, & eſt magnum impedimentum in anhelitu paruum in deglutione non poteſt uideri aſpiciẽdo in ore. Illa uerò quę fit in muſculis extrinſecus meri,& facta in muſculis ſpondilium comprehenditur uiſu fortiter comprimendo lingua,ſed magis impedit deglutionem quàm anhelitum,facta in muſculis extrinſecis epiglottis uerſus meri etiam comprehenditur uiſu,fortiter comprimendo linguã. Sed magis impedit anhelitum quàm deglutionẽ, facta autẽ interius in meri non comprehenditur aliquo modo per uiſum,& magis impedit deglutionem quàm anhelitum. Sed facta in epiglotti etiam non uidetur, & magis impedit anhelitum quàm deglutionẽ. Nota ꝙ ſi fiat in parte inferiori meri poteſt impedire deglutionem, non impediendo anhelitum ſicut facta in canna diſtãter ab epiglotti multum impedit anhelitum,imò ſecundum plurimum ſuffocat quamuis non impediat deglutionem. Sed in parte ſuperiori propter magnã connexionem utriuſque in quocunque fiat,utriuſque notabiliter operationem impedit.Signa uerò cauſatum primitiuarum ſunt ipſarum præceſsio.Signa uerò apoſtematũ quæ ſiũt in amygdalis ex loco ſumuntur, facilè enim ſubiacent uiſui, & etiam cũ digito tangi poſſunt. Signa terminationis ipſius ſunt,quia ſi reſoluatur feb. & cætera accidentia completè remittuntur,neque apparet alterius membri nocumentum. Si uero ſuppuretur intenditur. feb. & dolor, & proprie pulſatiuus & cætera accidẽtis,deinde parum quieſcũt circa quartum diem,donec tandem rũpatur,ſiue à natura, ſiue ab arte. Si uero induratur reſolutis partibus ſubtilibus craſsis remanentibus,in primis fit alleuiatio,decreſcit feb.& cętera accidentia,& remanet tantum grauitas,& dolor, & impedimentum deglutionis aut anhelitus longo tempore, & fortè per annum.Et quãdoq; materia lapidatur.Et aliquando res dura ſicut lapis egreditur.Si uerò permutetur, illius apoſtematis deliteſcunt omnia accidentia pręter feb.& cum hoc ſequitur nocumentum in alio membro ad quod materia permutatur. Vnde ſi permutatur ad pulmonem, ſequitur tuſsis, & pulſus fit undoſus,anhelitus poſtea conſtringitur cum in principio permutationis fuerit dilatatus, & ſequuntur cætera accidentia peripneumoniæ. Si uero pulſus fiat ſpaſmoſus permutatẽ ad neruos.Si uerò ad cor,fit pulſus diuerſus debilis, tremor cordis,& ſyncopis,& feſtina mors.Si uero ad ſtomachum ſequuntur nocumenta ſtomachi cum remiſsione nocumentorum gutturis.Si uero ad cerebrũ ſequitur dolor capitis, alienatio,& cætera accidẽtia phreneſis,de quibus ſupra. Si uero ad cutim,creſcit in cute dolor,durities tumor & rubor: ſi materia ſit cal.cum remiſsione nocumẽtorum ſynanchię. Si uero non permutetur,ſed potius materia dilatetur propter ſui multitudinem,tunc cum cremento nocumẽtorum cutis creſcunt accidentia ſynanchiæ.Si autem putrefiat creſcit feb. & cætera accidentia,& partes putridæ,quę ſenſui ſubiacẽt, aut nigreſcunt & fœtent.Si uerò interficit abſque alia ex ſupradictis terminationibus tunc eſt, aut quia corpus nõ nutritur deglutione impedita, aut præfocatur anhelitu propter apoſtema impedito.

Prognoſtica.Primum. Omnis ſynanche eſt acuta & uelocis terminationis ad mortem uel ad ſalutem niſi ad duritiem terminetur,tunc enim quandoq; chronicatur. Velociſsimæ aũt terminationis,& propriè ad mortem eſt quæ eſt in parte intrinſeca epiglottis.ita ut quandoque in 24. imò in 12. horis præfocet.Et cum hac frequenter eſt exitus amborum oculorum, & egreſsio linguæ cum debilitate motus eius. Sed in pluribus eſt terminatio inter quartum & ſeptimum. Secundum. Illa ſynanche eſt deterior, quæ apparet interius & exterius occupans omnes partes, poſtquam ſequitur in malitia, quæ non apparet interius nec exterius, deinde quæ apparet interius & non exterius:minus mala quę apparet exterius & non interius. Tertium. Illa ſynanche eſt ualde mala cum qua prohibetur anhelitus omnino ſi æger reſupinetur,& ſi non reſupinetur fit anhelitus difficilis. Illa autẽ cum qua impeditur deglutio, imò aufertur abſque magno impedimento anhelitus eſt ſecundum plurimũ ſalubris, ſicut econtrario illa cum qua multum impeditur anhelitus cũ pauco impedimento meri eſt ſecundum plurimum mortalis, & mortalior eſt illa, quæ plurimum impedit anhelitum abſque aliquo impedimento deglutionis, quàm quæ ſimul impedit anhelitum & deglutionem. Significat enim apoſtema in canna pulmonis quod eſt deterius aliis partibus,quã in epiglotti.Quartum. Quando tanta fit anhelitus conſtrictio ut eductis humiditatibus ex pulmone fiat ſpuma, tunc non eſt ſpes in ipſo,nec oportet ut curetur.Cum tamen quandoque accidat ut præfocatus ſpumet,ſcilicet ex aliis cauſis,deinde ſanetur.Quintum.Cuiuſcunque præfocati facies fit uiridis & denigratur ſitus oculorum,tunc moritur.& ſimiliter quãdo minoratur pulſus & infrigidantur extrema. Sextum.Craſsities linguæ & ipſius denigratio eſt ex ſignis ualde malis.Septimũ quarto eſt cum præfocationibus mali, feb.melancholica & inordinatè uagans & non ſeruans periodum,tunc mors feſtinat,quoniam feb. facit ægrũ indigere anhelitu magno.Octauum.Dictum eſt in ſignis mortis uelocis, quòd ſi quis præfocationem patitur,& alteratur color poſtremi colli eius à rubedine ſua cõſueta ad albedinem aut ad uiriditatem & ſudãt aſſellæ & inguina eius ſudore frigido,moritur inter ſpacium duorum dierum.Nonum. Si permuterur ad pulmonem,in ſẽptem diebus pereunt.Si uero hos effugerint,ſalui fiunt. Sed quæ permutantur ad cor ſemper interficiũt. Signa uero ſpei ſunt,ſi permutatur rubedo ad exteriora, multoties enim aperiunt oculos & ſanantur, & ſimiliter quando alteratur eorũ anhelitus & cipiunt anhelare anhelitu breui, cuius cauſa eſt, quia in uehementi conſtrictione habent anhelitum longum, quoniam propter ſtricturam uiarum aerem paulatim intrare faciunt.Cum ergo abbreuietur,remouetur cauſa pręparans ad longitudinem,& redeunt membra ad diſpoſitionẽ naturalem,& ſimiliter quando permutatur materia ad latum oppoſitum facit ſperare,& quando accidit dolor perſeuerãs anno uno aut duobus in gutture, ſignificat petroſam ſuperfluitatem in partibus gutturis.

Q Vum in deglutiendo ſentitur anguſtia; adeſt paſſio quæ ſynanchia uocatur:cuius grauitas, aut leuitas ſecundum anguſtiæ quantitatem deprehendi poteſt.

Diuiditur hoc cap.in partes duas.In prima ponit ſigna ſynanchiæ,in ſecũda ibi.Cum traiiciendi,ponit curam.De prima parte dicit.Cum in deglutiendo ſentitur anguſtia, tũ ex dolore in deglutiendo,tum ex anhelitus conſtrictione adeſt ſynanche,& uos ſupplete reliqua ſigna ſuperius dicta concludentia ibi adeſſe apoſtema.Huius autem ſynanchiæ grauitas eſt maior aut minor ſm quantitatem anguſtiæ,ideſt,nocumẽti in deglutiendo & anhelando,ſed maximè in anhelando.

Cumq; cum traijciendi anguſtia fuerit in facie, & oculis rubedo,& repletio;in principio curationis cephalica phlebotometur,et gargariſmus ex ſucco granati muzi cũ carnoſitate ſua fiat, aut ex rob mali maciani acetoſi, aut ex rob mori de ſeni. & poſt hoc fiat gargariſmus ex aqua roſacea, in qua ſumach fuerit infuſum. quod,poſtquàm per tres dies ſic factum fuerit.& uenter ex ſucco fructuum; ſicut prunorum,tamar.caſſiæ fiſt.& tereniabim ſolutus fuerit;fiat gargariſmus ex apozimate ficcum citrinarum,& paſſularum, aut ex medulla caſſiæ fiſt.cum hydromelle.quòd, ſi paſſio inueterauerit;ex gargariſmis, & inſufflatione fortium medicaminum.quæ dicturi ſumus,curanda erit

Hic ponit curam.Et diuiditur in tres partes. In prima curat ſynanchen à cauſa calida.In ſecundo ibi. Si autem in facie non fuerit rubedo.Curat ſynanchen à cauſa frig.in tertia ibi,De his præterea ponit media malæ ſynanchiæ.Quæ dicit in hac parte ſunt manifeſta. Innuit enim curationem uniuerſalem cum phlebotomia cephalicæ,& cum decoct.fructuum & mana,& caſsia ad euacuandum choleram, quæ in his caſibus cum frigidis lenientibus debet educi, & non cum medicinis exoluentibus.Recepta autem ſit huiuſmodi.℞.prunorum

rum tamar. ana. ℥. ſ. incidantur craſſo modo, & bulliant in 9. ℥. aquæ ad conſumptionem duarum partium, & coletur, cum qua colatura trahatur craſſ. ℥. ſ. mannæ. ℥. t. aot decem. 3. florum caſsie cum ſupraſcripta decoctione miſceantur. Et quâtum ad curam particularem innuit intentiones tres. Prima eſt repercuſsio cum quatuor medicinis frig. & ſic. & ſtipt. & in litera deſcriptis, quæ debent aliqua ponticitate & acredine participare, ut profundius imprimant. loco macianorum acrium, de quib. ſupra, accipiamus ſuccum pomorum immaturatorum, aut ſuccum pomorum rub. acrium, mora ſunt duplicia ſunt enim mora rubi quæ ſunt magis ſtipt. magis conuenientia in principio, & mora celſi magis conuenientia in augmento, & utraque ſunt duplicia matura côuenientia in augmento, immatura magis in princ. Et ex maturis quædam ſunt acetoſa frigid. & humid. & apud quoſdam frig. & ſic. côuenientia magis in principio, quædam dulcia conuenientia in augmen. & ſtatu. horum ergo ſuccorum aut rob utere ſecundum quod oportet. Secunda eſt reſolutio cum lenitione quadam aut maturatione; quæ tamen debent eſſe mixta cum repercuſsione, & propriè ſi apoſtema tendat in uiam reſolutionis. Si uero per uiam maturationis, aut ſufficiunt ſola maturatiua, aut ſint mixta cum paucis repercuſsiuis. Vnde cum decoctione ficuum paſſularum, & cæt. ſit admixtum aliquid diamoron aut dianucum. Tertio eſt reſolutio pura conueniens à medio ſtatus, deinceps cum medicinis ponendis in fine cap. Si uero apoſtema tendat in uiam maturationis, adiuuetur maturatio, & poſtea eruptio ſecundum quod dicetur in ordinatione curæ.

Si autem in facie non fuerit rubedo, fluxeritq́; ab ore ſaliuæ multitudo, & æger fuerit humectatus, in principio ſoluatur uenter ex cochijs. & fiat enema ex clyſteri acuto, quod in cap. de apoplexia nominauimus. cum paſsio tamen inceperit; fiat gargariſmus ex ſyrup. acetoſo, aut cum hydromelle, pip. & oximelle. Deinde ex almuri nabati fiat etiã gargariſ. ex hydrom. & ſinapi.

Quæ dicit in hac ſecunda parte ſunt manifeſta, & magis ex dicendis manifeſtabuntur.

Et de his præterea, quæ mala ſquinantiæ conferunt ſunt, ut ex uenis, quæ ſunt ſub lingua, fiat minutio, & uentoſæ abſque ſcarificatione in collo ponantur, & epithimetur collum ex melle anac. donec ueſica in eo generẽtur, & fiat gargariſ. cũ ſinapi. et fiat gutturi inſufflatio ex hoc medicamine, quod ſic fiat. ſinapi, ſal ammoniacus, pirethrum, nitrum aſſa, piper mẽtaſt. ſumãtur, et ex eis cum hydromelle fiat gargariſmus.

In hac ultima parte innuit intentiones quatuor, ſcilicet eradicationem materiæ cum phlebotomia uenarũ quæ ſunt ſub lingua. ſecundo meri & epiglottis dilatationem cum uẽtoſis appoſitis in collo, & propriè ſuper ſecunda ſpondili ad faciliter anhelandum & deglutiendum. tertio diuerſionem cum melle ana. cal. & ſic. in quarto ueſicante, apponẽdo propriè ſupra ſecunda ſpondili per ſpacium 8. aut 10. horarum, donec ueſicæ factæ ſunt, quæ aperiantur, & apertæ teneantur ultimo intendit reſolutionem cum medicinis in textu deſcriptis quæ ſunt illæ, de quibus facta eſt mentio ſuperius. Cura ſynanchiæ triplex exigit regimen. Primum debetur cauſæ antecedenti, ſecundum cauſe coniunctæ, tertium commune utrique. Primum habet tres intentiones, euacuationem, fluxus prohibitionẽ, & diuerſionem. Euacuatio autem ſi ſolus peccet ſanguis, ut alii humores cũ ſanguine dominante, aut etiam ſi omnes humores æque proportionabiliter creuerint eſt phlebotomia, quæ repletione exiſtente in toto fiat ex uena communi. Et ſi retentus fuerit fluxus hæmorrhoidalis côſuetus aut menſtrualis fiat ex ſaphenis, & ſi hepar fuerit in cauſa generans ſanguinem acutum fiat ex baſilica, quæcunq; harum prius phlebotomata fuerit, phlebotometur poſtea cephalica eiuſdem lateris, & ſi ad neutrum latus declinauerit ſynanche, phlebotometur cephalica dextra, aut dextra & ſiniſtra ſimul. Quantitas autem ſang. hauriendi conſtante uirtute & multa exiſtente repletione eſt uſque ad ſyncopim excluſiue, qui in caſibus fortibus non dantibus inducias eſt continuatim extrahendus, donec uideatur ſufficere. Si autem uirtus non toleret aut ægritudo dederit inducias, eſt huiuſmodi phlebotom. partienda, ut uerbi gratia prima hora extrahatur à 6. uſque ad 12. ℥. ſang. deinde per 8. horas aut 12. horas auriatur à 4. ℥. uſque ad 8. Et poſtea ſi oportuerit à 3. uſque ad 6. & melius eſt ut hæc fiant ex diuerſis uenis incipiendo à remotis & ueniendo ad propinquas, & ultimo ad cephalicam eiuſdem lateris, & quæcunque harum phlebotomata, aut pluribus, phlebotomentur. Si ægritudo non manifeſte ceſſauerit uenæ quæ ſunt ſub lingua, & permittatur ſanguis per ſe ſtringi niſi multum exuberauerit. Et ſi repletio ſolum fuerit à furcula, ſupra phlebotomentur ſolum cephalicæ, & prius cephalica lateris oppoſiti, deinde cephalica eiuſdẽ lateris. Quòd ſi pauca ſit repletio ſicut uериſimilis eſt in illis qui frequenter incurrunt ſynanchen, ſufficit phlebotomia cephalicæ eiuſdem lateris à quatuor ℥. uſque ad 6. poſtquam per duodecim horas ſi oportuerit phlebotomentur uenę ſub lingua, & maximè ſi in eis apparuerit plenitudo. Si autem choleram cum ſanguine abundare côtigerit, ſoluatur, & ante phlebotomiam ſi plurimum abundauerit, & etiam ſi uenter fuerit ſtipticus, ſoluatur. Sed poſt phlebotomiam ſecundum plurimum, & ſoluatur cum medicinis infrigidantibus & lenientibus ſicut cum decoctione prunorum, tamarin. uiol. mirob, & ſimilium addendo caſsiam & mannam. Et apud maiorem neceſsitatem infrigidationis addatur aqua ſola & reiteretur ſecundum neceſsitatem, & nullo pacto ſoluatur cum medicinis exſoluẽtibus. Et ſimiliter ſi alij humores peccauerint cum ſanguine facta phlebotomia educatur phlegma cũ cochiis, & hieris: & melanchol. cum epithymo, ſena, & pilulis indis, & ſimilibus. Pauci enim ſunt caſus in quibus ſit excuſatio à phlebot. Secunda autem intentio ſi materia fuerit calid. ſubtilis perficiatur comedendo & tenendo in ore diacodion & ſumendo ſyr. de papauere nocte & die ſtomacho ieiuno ad compingendum & incraſſandum materiam. Et his non ſufficiẽtibus ſumat unam pilulam alkeiber opiatam aut requiem deſcriptionis Nicolai & ſimilia, hæc tamen opiata poſtponantur quantum eſt poſsibile. Tertia autem intentio perficitur cum clyſteribus leuibus in calid. & proprie exiſtẽte febr. & cum acutis infrigid. & cum frictionibus & ligaturis & lotionibus crurium & brachiorum, & cum poſitione uentoſarum in pulpis ſpatularum & in collo. Et proprie circa ſecundam ſpondilem, elargat enim fauces & guttur & adiuuat ad attractionem aeris & expirationem fumorum & remouet prohibitionem deglutionis. Quapropter oportet ut ſæpius reiterentur, & ſit uentoſa magna. Et cofert uentoſa poſita ſuper commiſſura coronali & ſuper mẽto & ſub mẽto, & ſuper maxillis, faciũt enim materierum ſacidem diuerſionẽ. Et Raſis diuertit cum ueſicatione facta in collo & proprie circa ſecundam ſpondilem cum melle anacardino. Secũdum uero regimen ſcilicet locale exigit tres intentiones, ſi apoſtema reſoluatur, & quatuor ſi maturatur. Prima intentio eſt repercuſsio conueniens in principio, apud A. & Raſim. licet apud Meſ. non conueniat niſi in augmento. Nam in principio non facta euacuatione eſt ſuſpecta apud eum, non enim recipit repercuſsionem corpus plenum exiſtens. 3. Tech. Sed inter hos autores eſt concordia hoc modo ponenda. Quòd apud Meſue repercuſsiua gargarizata non conueniũt corpore exiſtente pleno, cum ille motus gargarizationis agitando materiam ſit cauſa maioris attractionis quàm ſtipticũ aut ponticum repercuſsionis. Attamen illa retenta in ore & in gutture nô gargarizata corpore exiſtente pleno apud Meſue competeret. Et idem ſentiunt cæteri autores, & communiter practicantes, licet enim non repercutiant materiam faciendo ipſam retrocedere, attamen confortando locum & uias, ſiue ductus ſtringendo, prohibent plurimæ aduentum materiæ & in hoc ſatisfactum eſt autoritati G. 3. Tech. Eſt præterea aliud dubium diſcuſsione dignum. Sunt enim quidam moderni & quidem excellentes uiri qui in principio repercuſsiua exterius iubent apponi. & adducunt rationes apparentes. Si enim in principio phreneſis approximantur repercuſsiua fronti & uſque ad commiſſuram coronalem & in principio apoſt. hepatis, ſimiliter & cordis, renũ, ueſicæ, ſplenis & ſingulorum membrorum nobilium, quare etiam non ſunt gulæ approximanda? & experientia confirmatum etiam huiuſmodi applicita conferre mirabiliter. In qua dubitatione tenendum cenſeo huiuſmodi repercuſsiua in principio ſynanchiæ

nanchiæ aut in aliis temporibus nõ eſſe exterius gulæ approximanda, cum illud plurimum poſsit nocere repercutiendo materiam, quæ facile poteſt permutari ad pulmonem & cætera membra nobilia ſicut perſæpe accidit. Et quia repercuſſiua interius approximantur prohibentia augmentum apoſt. neque uerisſimiliter inferentia illud nocumentum, quòd poſſunt repercuſsiua exterius applicita inferre, immo forte repercutient materiam membra exteriora, cum exterius applicita ſolum repercutiant materiam ad interiora, & ad experiẽtiam ſuam quia uiſa ſunt mirabiliter iuuare. Credo quod in aliquibus caſibus hoc fuerit poſsibile ſicut materia exiſtente pauca & benigna. In quibus etiam caſibus ſine horum applicatione liberati fuiſſent, licet forte non ita celeriter, attamẽ in caſibus arduis credo illa magis obeſſe quàm iuuare & ad argumenta de apoſt. cerebri & aliorum, dico quòd in illis applicantur repercuſsiua exterius, quia non poſſunt applicari interius ſicut in ſynanchia. Et ſi inſtetur quòd A. iubet in ſynanchia approximari repercuſsiua ſuper commiſſura coronali, ſicut ſuc. acatiæ, ergo multo magis poterunt gulæ applicari. Negatur conſequentia, eſt enim inter commiſſuram coron. & guttur colligantia quædam qua fit ut medicinæ ibi applicitę iuuent in paſsionib. gutturis. Sicut & mirabilius eſt q̃ in fiſſuris labiorum medicinæ appoſitæ ſumini & ano conferant. Conferentia ergo in ſanguinea ſunt illa quatuor repercuſsiua in textu poſita. Ex communibus autem eſt aqua roſ. cum quarta parte aceti, & ſuc. ſolat. cum ſem. roſ. eſt ad id mirabile, & ſimiliter ſuc. cyton. ſorbar. zarar. id eſt, genus piri paruum. Et apud Siculos arbor eius uocatur zarore, & non eſt ſorba neque meſpila, & albelach, ideſt, ſpecies dactylorũ & proprie ſylueſtrium & immaturorum, & quandoque cum iſtis ad uigorãdum operationem ſuam admiſcentur balauſt. gal. ſem. roſ. alumen & ſimilia, & ſuc. agreſtæ inſpiſſatus & mixtus cum prædictis medicinis liquidis eſt iuuamenti ſublimis, & ſimiliter ſuccus ſumach inſpiſſatus. Quòd ſi materia fuerit cholerica conferunt hæc quæ diximus ſacta magis infrigidantia cum eo quod eſt proprie ſuc. ſolat. ſandali & camphoræ, & mucil. pſilii & ſimilia ſtiptica, pontica, aut acetoſa. Et apud Meſue quædam ex his non tantum gargarizata, ſed etiam bibita ſunt iuuamenti ſublimis. Sicut uerbi gratia rob de papauere bibitum eſt ſublimix iuuamenti uehementię doloris ſynanchię & pręſocationis, & proprie cũ aqua ſumach. Et ſimiliter lac quod mulgetur ex ſem. papaueris & proprie cum aqua roſ. aut ſumach, & ex eis eſt ſuc. ſolatri depuratus & bibitus mane & ſero ſecundum menſuram duarum teſtarum oui, ſimiliter mucilago pſilii cum coriandro & gran. i. s. camphorę. Sed hæc proprie complent intentionem ſecundã regiminis uniuerſalis & ualent in ſedatione doloris & uigiliarum ſicut dicetur in regimine tertio. Sed in phlegmate in principio conuenit ſi phlegma fuerit uiſcoſum ſyrup. acetoſus aut oxymel ſimplex gargarizata cum decoctione myrti aut gallarum aut cum diamoron & aceto cum aqua roſ. Et ſi phleg. fuerit aquoſum conuenit decoctio myrti, thuris. gall. aluminis aut alicuius iſtorum cum diamorõ aut dianucũ prædicto. Et ſi fuerit melaucholica gargarizetur decoctio liquiritiæ & paſſularum cum diamoron, aut lac cum diamorõ aut dianucum. Sed in augmento calid. cum aliquo aut aliquibus ex prædictis ſuperius miſceatur dianucum. Et quanto magis procedit augmentum tanto plus minorentur frigida, acris, acetoſa, pontica & ſtiptica. & addantur reſoluentia & lenientia ſicut decoctio liquiritiæ, paſſul. dactil. aut ficuum aut lac cum diamoron & dianucum cum diamoron aut dianucum. Et lac ſolum eſt optimum ſedans dolorem deinde, & fit caprinum aut aſininum, & mucilago, ſem. cytoniorum, & ſem. maluauiſc. lenit & ſedat dolorem. In ultimo ſtatus, gargarizetur cum lenientibus & reſoluentibus ſimul ſicut eſt decoctio prædicta, cui apud maiorem neceſsitatem reſolutionis addatur aliquid modicum cineris hirundinum aut aliquid uini albi, & in ſumma in principio conueniunt repercuſsiua pura. In augmẽto uſque ad medium ſtatus repercuſsiua mixta cum reſolutiuis & lenitiuis gradatim augendo reſolutiua, & minuendo repercuſsiua. Sed à medio ſtatus deinceps reſolutiua pura. Sed in phlegmat. in augmento conueniunt decoctiones ſupraſcriptæ cum diamoron, cui in proceſſu addatur mirrha, crocus, baurach, ſal ammoniacus, pyrethrum, ſinapi, ſuc. raph. ſter. hirũdinis, cinis ipſarum combuſtarum cum pennis aut ſine pennis. Modus artificialis comburendi hirundines eſt, ut caput abſcindatur, & permittatur ſanguis exire & deplumentur & ſaliantur, & ponantur in uaſe uitreato, lutato luto ſapientiæ in furno donec deſiccentur ut poſsint puluerizari, & conuenit eius puluis ad reſolutionem, ſi uero tãtum comburatur ut incinerentur non ſolum confert eius cinis ad reſolutionem, imò ad eruptionem, & poſſunt etiam comburi cum pennis & ſunt efficaces. Sed in augmento melancholicæ conuenit decoctio prædicta lenitiua cum diamoron & uino cocto, & in proceſſu addatur aliquid ex reſoluẽtibus ſupraſcriptis. Exterius applicãda in principio ſine terminetur per uiam reſolutionis ſiue maturationis eſt oleum commune aut chamemil. quod Auic. iubet cum lana ſuccida applicari. Quòd ſi timeres calid. lanæ ſuc. applicetur cum pecia lini ueteri, neque aliquo pacto approximanda ſunt repercuſsiua. Poſtea in augmento approximetur hoc emplaſtrũ. ℞. farinæ hordei, farinæ ſem. lini ana ℥.i. carnium dactylorũ, ficuum ſic. pinguium ana ℥.i.s. micæ panis ℥.i. coquãtur omnia in rob, piſtentur, & fiat emplaſtrum & poteſt impinguari cum oleo amygdalino & pinguedine porci. Emplaſtrum mirabile ad reſolutionem iſtius apoſt. Accipe nidum hyrundinis, fac illud diu in aqua bullire, poſtea cola cum cribro, deinde in colatura coquantur radices lini & maluauiſ. & folia maluarum, uiolarum & parietariæ, poſtea piſtentur fortiter & incorporetur cum eis aliquid fermenti acris & aliquid farinæ ſem. lini & in fine addatur olei ueteris, axungiæ porcinæ ana quantum ſufficit ad impinguandum, & fiat emplaſtrũ & dum hoc applicatur fiat gargariſma cum aqua, uino cocto & melle, ita ut aqua ſit dupla ad uinum, & uinum duplum ad mel, & in his coquantur ficuũ ſic. paſſul. ſem. maluauiſci, ſem. cytoniorum. Secundum eam proportionem quæ tibi uidetur, hæc tamen magis maturant quàm reſoluant. Quod ſi reſoluatur, bene eſt. Si uero maturetur erumpendum eſt. Modi autem eruptionis ſunt iſti. Primo ſupraſcriptæ decoctioni maturanti addatur aliquid acutum ſicut baurach, aut ſtercus hirundinis, aut cinis hirundinis, præparatus ſecundum artẽ, aut aliquid ſtercoris adib. aut ſtercus album canis, qui diu paſtus eſt oſsibus. Si autem cum his nõ rumpitur, rumpendum eſt cum ferro ſi uideri poſsit, capiatur lignum uel aliud ſimile in cuius extremitate figatur ferrum non maioris longitudinis quàm ſit digitus paruus ſecundum latum, & ſit latitudinis tantæ ſicut eſt medietas digiti, & ore aperto cum inſtrumento ſimili freno uel ligno inter molares poſito perforetur locus apoſtematus in loco qui tibi uidet magis idoneus hoc enim inſtrumentum eſt tutum ita ut non poſsit lædere. & certe ſi uideri poteſt & conſtet de maturatione eſt illud à quo inchoandum eſt. Si autem non uideatur, ſed cum digitis tangi poteſt, cum unguibus rumpatur. Sed hæc operatio nõ eſt omnibus committenda, ſed doctis & expertis. Cum autẽ ſanies manare cœperit teneat os apertum & caput inclinatum ita ut ſanies egredi poſsit, imò aliquando ipſe æger, aut medicus cum digito, aut inſtrumento obtuſo comprimat locum apoſtematũ, ut ſanies egrediatur: aliqui tamen uolẽtes rumpere faciunt deglutiri ſpongiam cum filo ſuſpenſam & ipſam uiolenter extrahunt poſtquàm trenit, ſed hoc eſt difficile cum ſecundum plurimum nix aquam poſsint deglutire, poſtea uacandum eſt mundificationi ulceris cum uino decoctionis mellis, aut aliis huiuſmodi, & tandem conſolidetur cum uino decoctionis rerum ſtipticarum. Quòd ſi locus ſynanchicus putreſiat propter multitudinem aut propter malignitatem materiæ, quod comprehenditur, quia locus uirideſcit aut denigratur & fœtere incipit, tunc iteratis uniuerſalibus & iterata phlebo. uenarum ſub lingua, ſi uideatur expediens ſcarificetur locus, qui putreſcere incipit donec materia corrumpens egrediatur, deinde gargarizet cum aceto ſalito aut oxymelle multi aceti, & in ſumma regatur regimine alchola herpetici de quo ſupra. Si uero apoſt. induretur, curetur cum mollificantib. exterius applicitus ſicut diaquilone de mucilaginib. & fomentis mollificantib. interius cum gargariſmatib. ex decoctione ficuum, ſem. lini, cyton. maluauiſci, & radicis eius, & teneant in gula ficus maſticatæ & oleũ amyg. dulce, & ſcammonea, & ſimilia, & in ſumma regatur cura apoſt. duorum. Si uero permutetur, quod comprehenditur

tur quia minuitur tumor & dolor loci ſynanchici & membrum ad quod permutatur incipit pati, tunc ſi permutatur ad partem ignobilem ſicut ad cutim, adiuuetur ponendo ſuper loco ad quem permutatur emplaſtra attrahentia, in quibus ponatur fermentum & emplaſtrum de ſinapi ſolo, aut cum mollificantibus permiatum. Si uero permutetur ad membrũ nobile ueretur phlebot. uenarum quę ſunt ſub lingua, gargarizet res mollificantes potius attrahentes quàm repercutientes, & conſorteiur membrum ad quod ſit permutatio, ne recipiat ſicut cerebrum, cum oxyrod. fronti, & temporib. applicito & fiat phlebo. cephalicæ, & in ſumma curatur cura phrenesis. Si uero permutetur ad ſpiritualia, fiat phlebot. de baſilica aut ambabus ſi uideatur expediens, euacuando notabilem quantitatem, & leniatur uenter ſecundum materiæ exigentiam ſi permutetur ad cor, quod comprehendetur ea pulſu & tremore cordis & ea aliis accidentibus ſibi propriis, emplaſtretur pectus cum frig. & ſic. cordis confortatiuis. Et ſi permutentur ad pulmonem curatur cura peripneumoniæ. Tertium autem regimen habet duas intentiones, una eſt correctio accidentium, ſecunda debitum regimen ſex rerũ non naturalium. Prima corrigatur dolor, gargarizãdo, aut tenendo in ore lac caprinum uel aſininum, gargarizando tamen addit in dolore propter motum partium dolentium. Si uero oregmonizet & timeatur ſuffocatio, gargarizet cũ decoctione aliqua ex ſupradictis, cui ſi humor ſit craſſus & uiſcoſus, poſſet addi parum oxymellis ſimplicis, & ſyrupus de liquiritia, ſi uero ſubtilis, iuiubinus aut uiolaceus, & procuretur cum raſcatione & tuſsi euacuatio ſuperfluitatũ. Quòd ſi deglutire non poteſt, teneat tempore comeſtionis uentoſam ſuper ſpondili ſecunda. Pro ſecunda intentione locetur in aere temperato non fumeo neque uentoſo mediocriter illuminato, & teneat corpus ſatis bene pannis coopertũ ſecundum exigentiam temporis. Sed caput mediocriter calid. inſpecta ſua conſuetudine ut neq; æſtuet neque frigeat. Somnus eius ſit interruptus, & ſint ibi aſtantes fideles & diſcreti, qui expergefaciant ipſum cum ſentiunt eum oregmonizare, & faciant ipſum ſpuere, deinde ad ſomnum redire, & dormiat ſedens capite ad alterum latus declinante & diſtanter à cibo per horam. Sollicite procuret omnes euacuationes à natura inſtitutas præcipue aſcellet bis aut ſemel in die natura aut arte, & demucet nares, non tamen fricetur caput ſaltem in principio, nullo pacto moueatur neque loquatur neque ſit ibi ſtrepitus perſonarum, ſit ſperans & gaudens, & uitet animi accidentia ſuperflua, prima die non bibat niſi aquam ſaccharat. aut hordeaceam, aut mellitam, ſi materia fuerit frig. ſecunda die comedat priſanam hordeaceam in die, uel panem lotum in aqua, & non bibat uinum, neque comedat carnes aut oua. Et ſic continet quouſque incipiat declinatio, qua incipiente comedat priſanam hordeaceam aut panem lotum in brodio pulli & poma cocta, tandem ipſa magis declinante concedantur oua ſorbilia, & tandem uinũ limphatum, & carnes, & brodium cicerum eſt conuenieus proprie in materia frig. Et de hac cura hæc ſufficiunt.

De anatomia pectoris. Cap. 65.

QVia hic agitur de paſsionibus pectoris & mẽbrorũ ſpitualium iuxta conſuetudinẽ, pręmittenda eſt anatomia eorũ, & primo anatomia pectoris. Eſt enim pectus deſcriptiue uenter medius contentiuus membrorũ ſpiritualium ſuperius ad furculã, inferius ad diaphragma terminatum. 88. habens muſculos ad eius motus ordinatos. 24. coſtas à 12. ſpondilibus ortũ habentes interius circundatas panniculo dicto pleura ad motum pulmonis & tutelam cordis principaliter ordinatus, & motus muſculorum eius eſt animatus, id eſt, uoluntarius, adueniũt ipſi, nerui à duodecim ſpondilibus pectoris qui nerui in ſomno non oppilantur nec quieſcunt. Diaphragma uero eſt panniculus in medio neruoſus cũ quo pulmo coniungitur, in circumferentiis carnoſus ad anhelitum & diuidẽdũ naturalia à ſpiritualibus & ad expellendũ, quę in membris naturalibus ſunt digna expulſione finaliter ordinatum, & eius motus partim eſt naturalis partim animatus: adueniunt ipſi, nerui ſenſitiui & motiui à quarto & quinto pari neruorũ nuchę. Pleura uero eſt panniculus durus undiq; tegens coſtas ad continendum immediate mẽbra ſpiritualia, & ut panniculi cætera ſpiritualia ſuſpendẽtes & inuoluentes ab eo oriuntur finaliter ordinatum. mediaſtinus uero eſt panniculus unus, imo potius duplex diuidẽs pectus ſecundum longum, ortum habens a pleura ad ſuſpendendũ pulmonem & probibendum tranſitũ meri de una medietate pectoris ad alteram finaliter ordinatus. Pulmo uero eſt membrum inſtrumentale in pectore contentũ ex trachea arteria, uena arteriali & arteria uenali, carne molli, ſpongioſa & pãniculo inuoluẽte compoſitus ad anhelitum & cordis euentationem principaliter ordinatus ad anhelitũ mere naturaliter concurrens, licet ad ipſum cauſandũ ſit agens principale. Trachea autem quæ eſt prima pars eius eſt longa, rotunda, in gutture conſtituta contigua meri & ori ſecundum partem eius ſuperiorem, quæ uocatur epiglottis, ex annulis chartilaginoſis & panniculis inuoluẽtibus & ligamentis adinuicem annulos continuantibus qui ſecundum partem poſteriorem meri cum quadam pellicula continuantur ad deferendum aerem ad pulmonem & exterius referendum ad uocem ſecundum eius extremum ſuperius ordinata. Epiglottis uero eſt cannæ principium ori contiguum, & cum ſuprema parte meri multum colligatum ex tribus chartilaginibus & 20. muſculis, & panniculis inuoluentibus compoſitũ ad uocem principaliter ordinatum. Eſt enim hic epiglottis in ſuprema & anteriori parte gutturis conſtituta ut ipſa cum ſit uocis inſtrumentum ſit proxima ori in quo perficitur locutio cum uox in locutionem ordinetur, & fuit facta tota chartilaginoſa, ut eſſet ſonora. Eſt autem multum annexa cũ meri, ut cum meri eleuatur ad cibum attrahendum ipſa ſecũ eleuetur ne remanẽs inferius deglutionem impediat. Vna eius chartilago eſt anterius & uocatur ſcutalis ſiue clipealis ad modum clipei. Poſterior uero uerſus meri uocatur nomen non habens. Tertia autem eſt in medio earum in qua eſt lingua fiſtulæ ad modulandum ordinata, dicitur autem hæc epiglottis fiſtula, quia eſt ordinata in uentum ſicut fiſtula ordinatur in ſonum. eſt autem ex uiginti muſculis compoſita quia ordinantur in motum eius uoluntarium ſecundum exigentiam uocis formandæ, & duodecim ſunt interius, & octo exterius, & ad iſtos muſculos adueniunt duo nerui dicti reuerſiui. in unoquoque latere cannæ eſt unus, & oriuntur à ſexto pari neruorum cerebri, cuius una pars deſcendit ad cor iuxta arteriam aorti & exinde incipiunt aſcendere ſuperius uſque ad epiglottim. Et hi nerui reuerſiui diuiduntur in hos. 20. muſculos dãtes eis ſenſum & motum, & iſti ſunt proprio nerui uocis. Alii uero deſcendentes de quibus dictum eſt ſunt nerui uocis & aliarum operationum. Hi autem nerui fuerunt reuerſiui, & non directe uenerunt à cerebro ad epiglottim quatuor ex cauſis poſitis à G. in libro de motibus liquidis. Vna cauſa, ut eſſent fortiores, cum ſint principiũ magni motus. Nunc autem quanto ſunt ſicciores, ſunt duriores & fortiores, ſiccitatem autem acquirunt quanto magis à cerebro diſtant. Secunda cauſa ut cerebro modice moto mouẽretur epiglottis ſecundum imperium eius. fit hoc autem melius per hoc q; nerui illi ſunt ſituati ad modum freni, quibus utitur cerebrum ſicut miles utitur freno & habenis.

Tertia cauſa quia licet uox dependeat à cerebro tanquam à principio uoluntarii motus, dependet tamen à corde tanquam ab eo in quo firmatur conceptus, uel in quo eſt principium conceptus cerebri, & ideo cum ſit cõmunis operatio cerebri & cordis, nerui qui ſunt inſtrumenta uocis debẽt cõmunicari cordi & cerebro. Sed hæ duæ cauſæ ſunt rhetoricæ. Quarta cauſa melior eſt cæteris, quia nerui debent peruenire ad muſculos iuxta principiũ ipſorum, & non iuxta ſinem. Principium autẽ muſculorũ epiglottis eſt uerſus partem inferiorẽ, quare &c. Panniculi autem inuoluentes epiglottim & cãnam pulmonis ortũ habent à pleura & ad iſtos & panniculum inuoluentes pulmonem adueniunt nerui ſolum dantes ſenſum à ſexto pari neruorum cerebri. Hæc trachea arteria cum eſt infra furculã diuiditur in duas partes. una eius pars tranſit ad dextrum pulmonis, altera ad ſiniſtrũ. & utraque ſubdiuiditur. Nam utriuſq; una pars tranſit ad ſuperiorem partem pulmonis, altera ad partem inferiorem, & ſic ulterius procedunt ſe diuidendo: ſcilicet rami maiores in minores, & minores in maiores, donec ambiant totam ſubſtantiam pulmonis, & annuli qui ſunt in pulmone ſunt compleci ſtantes ſemper aperti ex eo quod chartilaginoſi.

Fuerunt autem facti in canna tot annuli ut ipſa eſſet flexibilis,& melius poſſet dilatari & ſituari ſecundum exigentiã aeris inſpirandi & expirandi. Et propterea non fuit facta oſſea,nec fuit facta carnea aut pellicularis ne latera cõciderent. Componitur ſecundo pulmo ex uena arteriali ortum habente à dextro uentriculo cordis deferentis ſanguinem ſubtilem,acutum,nutritorum pulmonem, & propterea habuit duas tunicas,& dicta eſt arterialis propter hoc,& dicta uena quia non pulſat, & cum uenit ad pulmonem diuiditur in duas medietates dextram & ſiniſtram,& quęlibet illarum in duas medietates ſuperiorem & inferiorẽ, & ſic deinceps donec ambiant totum pulmonem,ut de trachea dictum eſt. Eſt deinde arteria uenalis ortum habens à ſiniſtro uentriculo cordis,& dicitur arteria quia pulſat,uenalis dicitur, quia habet ſolum unam tunicam. Et eſt facta ut accipiat aerẽ inſpiratum ad tracheam arteriam & deferat ipſum ad cor, & eius euentationem & econtrario ut referat fumos & aerem multum ad tracheam arteriam & expiretur, & hæc cum uenit ad pulmonem ſimiliter diuiditur,ut de aliis dictum eſt.
Et rami iſtorum trium componuntur ad modum retis replet caro mollis ſpongioſa quæ eſt propria ſubſtantia pulmonis. Et omnia hæc inuoluuntur panniculo ſubtili ortum habente à pleura cui datus eſt ſenſus per neruos,de quibus ſuperius dictum eſt,& mediante iſto,pulmo ſentit,& non per ſubſtantiam ſuam. Et nota quòd rami tracheæ arteriæ ſunt iuxta ramus uenæ arterialis,ut nutriantur ab ea,& iuxta ramos arteriæ uenalis,ut aerem tranſmittant ad arteriam uenalem, ut eum portet ad cor,& à corde ducatur ad tracheam arteriam aer,qui factus eſt inutilis. Iſtæ tamen uiæ ſiue rami qui ſunt iuxta has, ſunt ita ſtricti ut ſint inuii ſanguini & peruii aeri intranti & exeunti,& ideo ſi dilatantur,ſuperflue poteſt fieri exitus ſanguinis à pulmone ſiue ruptura uenæ,ſicut aliquãdo contingit propter multitudinẽ ſanguinis aut ipſius ebullitionem. Et ex his ulterius patet uia per quam à pectore ad pulmonem,& tracheam arteriam expellitur excreatus, ſcilicet,ſanies uel ſanguis emanans à pectore,ut in pleureſi, empyemate & hæmophthoica paſsione,quia materia in his locis cõgregata ſubtiliatur,& fortitudine pectoris impellitur ad pulmonem per orificia ramorum tracheæ arteriæ, & non per orificia uenæ arterialis aut arteriæ uenalis,quia ſic de neceſsitate prius hæc materia tranſit ad cor. Sed utrum hoc melius fiat quando pectus dilatatur,aut quando conſtringitur. tenetur communiter quòd hoc fiat quãdo dilatatur,quia orificia tracheæ arteriæ magis dilatantur.

Sed mihi potius uidetur oppoſitum, nam quando pectus conſtringitur magis adhærat pulmoni, ergo facilius poteſt materiam in pulmonem impellere ad quod adiuuat,quia aer tunc expiratur,& ſic ne detur uacuum debet materia in pulmonem ingredi per foramina à quibus aer expellitur,nec ualet ratio adducta in contrarium , quia ſemper tracheæ rami arteriæ cum ſint chartilaginoſi ſtant aperti , rami autem alii bene clauduntur,& ſic non ingreditur per alios. Et nota ꝙ in pulmone plus de aere cõtinetur quàm indigeat cor in pulſu uno,cuius iuuamentum eſt ut cum animal ſubmergitur in aqua, aut emittit uocem longam continuam impedientẽ ipſum ab attractione noui aeris , ut cum abhorret attractionẽ eius ex fœtore aut per aliam cauſam,ſit aer in pulmone præparatus quo interim cor euentetur.

De tuſsi. Cap. 66.

QVid nominis tuſsis manifeſtũ eſt. Eſt autem ſecundum Auicennam decima tertii,tractatu tertio, capite primo,ex motibus,quibus expellit natura nocumentum à pulmone & membris,quę ei continuantur & cõmunicant. Et ſubdit ꝙ tuſsis eſt pectori ſicut ſternutatio cerebro. Et completur cũ dilatatione pectoris,& conſtrictione,& motu uelaminis,id eſt,diaphragmatis , per hoc quod dixit ex motibus,tetigit genus caute loquens . Sed per hæc uerba caute intelligere debemus,quòd tuſsis eſt aggregatũ ex duob. motibus,ſcilicet,ex dilatatione & conſtrictione,& pulmonis,& pectoris impetuoſa , licet principalior motus qui magis meretur dici tuſsis,ſit illa conſtrictio pectoris impetuoſa,per hanc enim fit ſonitus in tuſsi,auditus , & rei nociuæ expulſio,quibus expellit natura nocumentum, id eſt,rẽ nociuam,uel tentat expellere à pulmone,quia tuſsis eſt propria eius paſsio & membrorum,quæ & ei continuatur, ſicut canna pulmonis & communicant ſicut pectus , diaphragma, & ex his eſt manifeſtum,quòd tuſsis eſt pectori ſicut ſternutatio cerebro,quia in utraque primo ſit dilatatio & aeris attractio,poſtea conſtrictio impetuoſa ad expellendum nociua,& Auic. in parte ſupraſcripta præter uirtutem motiuam naturalem pulmonis tangit alios duos motores ad tuſsim cõcurrentes,ſcilicet,motiuam uirtutem muſculorum pectoris quæ eſt mere uoluntaria,& uirtutem motiuam diaphragmatis,quæ eſt mixta,ſcilicet naturalis,& partim uoluntaria cũ ſibi à quarto,& quinto pari neruorum nuchæ,ut ſupra declaratum eſt in anatomia adueniat uirtus uoluntarie motiua.
Modus autem eſt , quia uirtus ſenſitiua panniculi pulmonis ſentiens nocumẽtum mouet uirtutem naturalem pulmonis ad expellendum,quæ cum ex ſe impotens ſit adiuuatur ordine naturali à deo inſtituto,à diaphragmate habente duplicẽ uirtutem de qua ſtatim dictum eſt,& à muſculis pectoris habentibus ſolum uirtutem uoluntarie motiuam. Ex quo concludi poſſet diffinitio integra tuſsis,quia eſt aggregatum ex duobus motibus,ſcilicet dilatatione & conſtrictione impetuoſa pulmonis & pectoris , uel ſola conſtrictio impetuoſa ad expellendum ſibi nociua facta à uirtute expulſiua naturali pulmonis coadiuuata à uirtute mixta diaphragmatis,& uirtute uoluntarie motiua muſculorum pectoris cum adiutorio aeris impetuoſe expirari . Et quia tuſsis eſt ad expellendum nociua non eſt diſpoſitio hominis perfecte ſani. Notandum primo quod partium pectoralium quinque aſsignãtur motus ſiue actiones. Prima eſt anhelitus æqualis . Qui completur principaliter per uirtutem attractiuam , & expulſiuã naturalem ipſius pulmonis naturaliter attrahentis & expellentis aerem. Secundo per uirtutẽ duplicem ipſius diaphragmatis naturalem & animatam , de qua ſupra coadiuuantem pulmonem ad ſupraſcriptam operationem. Tertio per uirtutem animatam quorundam muſculorum pectoris. Et quãuis hæ duæ uirtutes diaphragmatis & muſculorum prius cõcurrant ad anhelitum , & incipiant mouere pectus , ad cuius motum ſequatur motus pulmonis, ſicut de ſpongia inter manus retenta quæ dilatatur cum manus dilatatur,& conſtringitur cum conſtringitur , ut explicat Gal . quinto de interioribus , cap. ſecundo , tamen cum toto hoc ſtat , quòd principalius pulmo concurrat ad anhelitum, quàm diaphragma aut muſculi pectoris, cum hæc membra pulmoni in anhelando deſeruiant . Secunda actio eſt flatus aeris maior & impetuoſior ſolito anhelitu & ęquali , & hæc actio ſupponit primam,ſcilicet , anhelitum æqualem & tres motores iam dictos ad anhelitum æqualem concurrentes . Et præter hos exigit lacertos qui ſunt inter coſtas, & etiam cooperientes coſtas interius,ut uult Gal. 4. de interioribus cap . de nocumento uocis , & tertio de iuuamentis, cap. 1 . cum ad anhelitum æqualem ſufficerent muſculi pectoris extrinſeci , & hęc operatio ſecunda poteſt fieri dormiendo & uigilando ſecundum neceſsitatem inſtantem expellendi fumos , & attrahendi aerem frigidum pro cordis & ſpiritualium euentatione . Tertia actio eſt flatus cum ictu aliquali aeris expirati & repercuſsiui in trib . chartilaginib . epiglottis,& hęc tertia actio ſupponit duas primas , & omnes motores ſeriptos , & cum hoc motum lacertorum exiſtentium in gutture . Quarta actio eſt uox , quę comprehendit tres præcedentes , & ſupponit eas , & cum hoc exigit expirationem aeris cum maiori ictu, & ſupponit omnes motores præcedentes,& cum hoc exigit motum lacertorum epiglottis pro uoce formãda. Quinta actio,partium pectoralium eſt loquela comprehendens & ſupponens quatuor dictas , & omnes motores ſupradictos & cum hoc exigit motum linguæ , ut uariet & diuidat uocem & compleat loquelam una cum partibus quibuſdam adiuuantibus , & ſunt dentes, labia, nares, palatum , aut . 4. inter cap . de nocumento uocis , qui motus linguæ fit per neruos uenientes à 7. pari neruorum capitis orto à puppi ſecundum quod patuit ſuperius de intentione Auic. & 4. de interiorib. cap. 3. circa princ. & ſic patet ꝙ iſtæ actiones partim ſunt naturales , partim ſunt animatæ, ſiue uoluntarię . In primis tribus actionib . uirtus naturalis pulmonis & diaphragmatis ſuperat motiuam uoluntariam. In quarta actione motiua uoluntaria interdum ſuperat

rat naturalem pulmonis,& partium uicinarũ ſicut uidemus
in tuſsi uoluntaria,interdum naturalis ſuperat motiuam uo
lũtariam,ut patet in tuſsi inuolũtaria.In quinta actione mo-
tiua uoluntaria ſuperat naturalem pulmonis & partium uici
narum,quod patet,quia ſecundum imperium uoluntatis lo-
quimur,& deſiſtimus à loquela. Et ex his patet, ꝙ quatuor
primę actiones concurrunt in tuſsi. Nam in flatu cum ictu
aliquali & motu lacertorum gulæ non eſt uox, ſed in tuſsi
eſt uox,& exigit fortem motum lacertorum gutturis, & la-
certorum pectoris, & cum hoc etiam fortem motum lacer-
torum epiglottis.

Hic eſt dubium ſatis difficile. Nunquid tuſsis ſit propria
paſsio pulmonis,ita ut non poſ.it fieri per alterius membri
nocumentum non nociuo pulmone.In qua quæſtione tenen
dum eſt tuſsim eſſe propriam paſsionem pulmonis, ad hunc
intellectum,quòd per nullius alterius membri nocumentum
poteſt fieri tuſsis niſi pulmo lædatur,uel aliquo modo ad ex-
pellendum nociua irritetur,ſiue per eſſentiam ſiue per com
munitatem,unde Auic.10.tertii.tractat.4.cap.de ſignis pleu
reſis in princ.capituli inquit:Et tuſsis quidem non accidit ni
ſi propterea,quòd pulmo læditur ex uicinitate,& hanc ean-
dem ſententiam reperies ab eodem decima tertii,in multis
locis quę gratia breuitatis omitto.Idem Auerrois tertio col
liget.cap.de ægritudinibus pulmonis. dicit enim quòd pro-
pria ægritudo pulmonis eſt tuſsis,& Galenus ſentit idem ſe
cundo de criſi,& tertio de interiorib. ult.cap. Et breuiter
omnes autores quantum ad hoc in eandem coincidunt ſen-
tentiam,& ſemper intelligendum eſt de tuſsi inuoluntaria,
quia de tuſsi uoluntaria dicẽdum eſt oppoſitum,& unuſquiſ-
que poteſt in ſeipſo experiri. Sed contra,tuſsis completur
cum motu pectoris & diaphrag.& principalius res expellen
da per eorum motum expellitur,q̃ per motum pulmonis er
go ſi ex læſione pulmonis ſolius accidit tuſsis multo magis
ex ipſorum læſione.Et confirmatur,ſi propter læſionem pul-
monis pectus mouetur,& facit tuſsim ut nocumẽtum expel-
lat à pulmone,ergo multo magis mouebitur propter nocu-
mentum proprium,ut ipſum à ſe expellat.Cum unumquod-
que membrum ſit magis ſollicitum de commodo proprio, q̃
de alieno,& eo magis ſtat robur huius argumenti, quia pul-
mo de intentione Galeni,ut ſupra,nullum habet motum ni-
ſi quem recipit à pectore.Amplius Raſis in hoc capi. inter
cauſas tuſsis ponit res infrigidantes pectus & lacertos eius.
Item in apoſtemate hepatis ſit tuſsis ſicca.& non niſi ꝑ mor
dicationem inducta in diaphragmate,tertio prognoſticorũ,
commento.3.Præterea ſputum ſanguinis à pectore fit cum
maiori tuſsi & lõgiori q̃ ſputum ſanguinis à pulmone de in-
tentione omnium autorum,aut ergo fit tuſsis antequam ſan
guis tangat,uel lædat pulmonem,& habetur intentum, aut
ſolum dum ingreditur pulmonem,& tunc nõ uidetur ratio,
quare tuſsis debeat eſſe maior & longior,quàm ſi ſputũ ſan-
guinis eſſet à pulmone.Et confirmatur,quia autores aſsignã
tes cauſam huius dicunt,quòd ſanguis exiens de pectore ue-
nit à longiori ſeu diſtantiori loco,quàm exiens à pulmone.
In ſumma tenenda eſt ſententia ſcripta,ꝙ ad tuſsim neceſſa-
rium eſt pulmonem aliqualiter irritari,aut de per ſe, aut de
per accidens,aut per eſſentiam,aut per communitatem, ita
ꝙ ſi ſolus lædatur aliis non læſis,neque per eſſentiam, neque
per communitatem fit tuſsis propter naturalem ſubordina-
tionẽ ipſorum ad pulmonem:ſi uero ipſa lędatur nullo modo
læſo pulmone non fit tuſsis.Huius ſententiæ habemus duo ſi
gna.Primum, quia ſi eſſet maximum ulcus aut apoſtema in
pectore quod nullo modo penetraret non eſſet tuſsis: atta-
men ex omni modico nocumento pulmonis aut cannæ ſequi
tur tuſsis.Secundum ſignum eſt,quia non fit tuſsis niſi meri-
to illius membri cui communicatur aer propter expulſionẽ
nocumenti eius. Sed aer nulli membro communicatur niſi
pulmoni ad hanc intentionem,ſ.ad expellẽdum nociua,qua-
re,&c. Sed ad argumenta in oppoſitum reſpondetur. Ad
primum conceditur quòd completur tuſsis propter motum
pectoris & diaphragmatis,& res expellenda expellitur per
illa,tamen dico ꝙ hæc fiunt principalius per pulmonẽ quàm
per hæc membra coadiuuantia.Et ad confirmationem diffi-
cilem dicitur negando, ꝙ ſi pectus mouetur ad tuſsim pro-
pter nocumentum pulmonis,multo magis mouetur propter
nocumentum propriũ,quia licet pectus ſit magis ſollicitũ
de nocumento proprio q̃ de alieno: tamen nunquam moue
retur ad faciendum tuſsim niſi prius pulmo ſentiret nocumẽ
tum & ſentiens hoc exigeret motum pectoris in adiutoriũ,
quia in hoc ſubordinatur pulmoni,& non pulmo pectori.Et
quamuis pulmo nullum habeat motum niſi quem recipit à
pectore. Attamen pectus neque diaphragma unquam moue
bitur ad aliquem motum niſi pulmone prius illum motũ exi
gente.Ad Raſim dicitur,ꝙ cauſæ infrigidantes pectus faciũt
tuſsim quia infrigidant pulmonem.Et ſimiliter de apoſtema
te hepatis,quod nunquam faceret tuſsim niſi nocumentum
communicatum immediate diaphragmati aliquo modo cõi-
caretur pulmoni,& de ſputo ſanguinis à pectore dicitur, ꝙ
tuſsis eſt maior & longior,cum iſte ſanguis eſt craſsior,& et
ſi eſſet æque ſubtilis multa fit tuſsis, eſt enim maior, longior
cum iſte ſanguis eſt craſsior,& etiã ſi eſſet æque ſubtilis,mul
ta fit tuſsis antequàm pectus ingrediatur. Illud enim eſt dif
ficilius q̃ quod poſtquam ingreſſus eſt exercetur.

Tuſsis eſt quædam ſic.& eſt ſine ſputo,quædã humida exi-
ſtens cum ſputo.Et utraque eſt duplex,quædam multum fre-
quens quædam rara. Item quædã laborioſa & fortis & quæ-
dam facilis. Cauſa tuſsis eſt duplex primitiua & corporea.
Primitiua ſicut aer frigid.aut uẽtoſus,maxime uentus ſeptẽ-
trionalis exprimendo, auſtralis replendo, & multiplicatur
tuſsis in hyeme & uere hyemali,& cum æſtas eſt ſeptentrio-
nalis parum pluuioſa,& eſt autumnus meridionalis pluuio-
ſus,multiplicatur tuſsis in hyeme. Similiter uapores acuti
inſpirari ſicut piperis,& ſimilium ſunt cauſa tuſsis mordican
do pulmonem, & ſimiliter ſapor cibi acuti acris aut acetoſi
ualde,& res bibitæ,aut comeſtæ quæ cannã pulmonis ingre-
diuntur.cauſæ uero corporeæ ſunt duplices per communita
tem & per eſſentiam.Per communitatem aut à toto ſicut in
febre,aut à parte ſicut à cerebro ex deſſuxu materierum ad
pulmonem,quæ materiæ cum diſtillant ſuper cãnam pulmo-
nis non faciunt tuſsim ſecundum plurimum,ſed tunc maxi-
me faciunt tuſsim cum figuntur in aliqua parte mordicando,
aut aeris tranſitum oppilando.Similiter per communitatem
ad pectus ſicut in pleureſi & empyemate,aut per communi-
tatem ad diaphragma cum apoſtematur aut ulceratur, &
quandoque per communitatem à ſtomacho,hepate, ſplene,
cum apoſtemantur aut oppilantur,ipſa enim taliter intume-
ſcentia faciunt tuſsim comprimendo diaphragma,& pulmo
nem,& quandoque materiam tranſmittendo,à reliquis etiã
membris corporis poteſt accidere tuſsis communicãdo ma-
teriam,uapores aut malam complexionem pulmoni.Cauſę
autem per eſſentiam aut ſunt mala complexio ſine materia
frig.aut ſic.aut cum materia cuiuſcunq: generis ſanguinea,
phleg.cholerica & melanch.ſed rarius,quæ materiæ aliquan
do imbibuntur,aliquando inuiſcantur, aliquando oppilant,
& apoſtemant,aliquando reſolutis partibus ſubtilibus in pe
tram denſantur.A ſolutione quoque continui ſicut ab ulcere
pulmonis fit tuſsis ſicut in phthiſi, & ſimiliter à uulnere fa-
cto ab aliqua cauſa primitiua.Cauſæ autẽ tuſsis ſic ſunt quæ-
cunq; cauſæ faciũt tuſsim abſq; præſentia materiæ in pulmo-
ne ſicut cauſę primitiuæ corporeę communicantes malã cõ-
plexionem aut uapores,aut facientes malam compoſitionẽ
comprimendo.Materia quoque exiſtente in pulmone acci-
dit tuſsis ſic.quando eſt nimium ſubtilis,aut nimium craſſa,
inepta excreationi, quæ poſtea cum reducitur ad medium
per digeſtionem facit tuſsim humidã, propterea multoties
in principio apoſtematum pulmonis, aut quando ſunt aliæ
materiæ in pulmone non apoſtemantes eſt tuſsis ſicca, quæ
poſtea digeſta materia efficitur humida. Apoſtemata antẽ
pulmonis dura ſunt fere ſemper cum tuſsi ſicca. Materia
quoque contenta in uenis pulmonis ſua acuitate aut multi-
tudine ſtimulando facit tuſsim ſic. & quandoque cauſa tuſsis
ſiccæ eſt debilitas uirtutis expellentis.

Signa cauſarum primitiuarum tuſsis ſunt ipſarum præ-
ceſsio. Signa uero tuſsis per communitatem à toto ſicut in
feb.ſunt quòd poſt feb. ſecuta eſt tuſsis cum quarum aug-
mento augetur, & diminutione diminuitur & ipſis rece-
dentibus recedit, &c.Cognoſcitur eſſe per communitatem
à capite per ſigna catarrhi, de quibus ſupra in principio ca.
Et cognoſcitur eſſe ꝑ cõmunitatem à pectore & diaphrag-

mate ſicut accidit in apoſtematib. & ulcerib. corū per ſigna pleureſis, empyematis, & ulcerum ipſorum, de quib. infra, & maxime per excreationem ſputi ſanguinolenti, ſaniei, & huiuſmodi. Cognoſcitur autem eſſe per communitatem à ſtomacho, ſplene & hepate ſicut accidit in apoſtematibus & oppilationibus ipſorum de quib. infra, & maxime quia tuſsis huiuſmodi eſt ſicca proueniens per ſolam compreſsionē diaphragmatis & pulmonis. Similiter cognoſcitur eſſe per cōmunitatem à cæteris membris propter uapores, & malam complexionem pulmoni communicatam, quia præceſſerūt ægritudines ipſorum, & cum augmento ipſarum augetur tuſſis & diminutione diminuitur, & quia tuſsis eſt ſic. Cognoſcitur eſſe per eſſentiam in pulmone, quia eſt magis continua & magis laborioſa, quàm illa, quæ eſt per communitatē, ſed quæ eſt à mala complexione calida, frig. aut ſic. ſine materia eſt tuſsis ſic. & quia præceſſerunt cauſæ calefacientes, infrigidantes, aut exiccantes, & læditur ex ſimilibus, iuuatur à contrariis, & caliditas, frig. & ſic. ab ægro ſentitur. Sed materia ſanguinea cognoſcitur per rubedinem faciei, & tenſionem uenarum, & ſaporem ſanguinis in ore ſenſatum. Et quia forte ſanguis excreatur, ſicut cholerica cognoſcitur per colorem faciei citrinum, ſaporem amarum, ſitim & per citrinitatem eius quod excreatur. Et phlegma cognoſcitur per palliditatem faciei cum albedine, ſapore inſipido, aut ſalſo cum humiditate ſuperflua oris, & pauca ſiti, melancholica uero per colorem faciei fuſcum & ſaporem ponticum in ore, & tardum euentum eius, & longam durationem. Si uero materia ſit apoſtemans cognoſcitur ex ſignis peripneumoniæ de quibus infra. Subtilitas uero materiæ cognoſcitur ex ſubtilitate, & fluxibilitate eius quod expellitur, & quia ſubito accidit. ſicut econtra uiſcoſa ex ſignis contrariis. Quòd autem ſit ab ulcere, ſicut in phthiſi cognoſcitur ex ſignis phthiſis, de quibus infra. Vulnus autem pulmonis cognoſcitur ex ſanguine excreato, & ex cauſa primitiua quæ uulnus intulit. Sed apoſtema durum comprehenditur, quia tuſsis eſt ſic. diuturna cum ſignis cæteris peripneumoniæ. Quòd autem materia ad intra uenas contineatur cognoſcitur, quia ſi multa eſt, adeſt tenſio uenarum, & repletio. Si uero acuta ſunt ſigna choleræ, de quibus ſupra, & hæc tuſsis eſt ſic. Tuſsis autem pendens à lapide in pulmone genito cognoſcitur per eius excreatum, & cauſis calefacientibus, & exiccantibus proportionatis generationi ipſius.

Prognoſtica. Primum tuſsis intenſa frequens & diuturna deducit ad ſputum ſanguinis propter rupturam uenarū. Secundum, tuſsis prægnantis frequenter prouocat abortū. Tertium, tuſsis excreſcens in febribus, aut poſt febres augmentum, & recidiuam ſignificat.

Quum tuſsis acciderit fueritq; aſpera & ſicca, & cū rubedine & calore ægro muraba uiol. & ptiſana tribuenda erit, fabas quoque excorticatas, & ſpinachias, cum oleo de amyg. dulc. in comeſtione accipiat. In ore uero ſemper tenere debet pilulas bichichias. Aqua autem quam bibit ſyrup. uiol. eſt admiſcenda. Pilulæ bichichiæ. Rec. ſuc. liquiritiæ ſacch. al. amborum ana. drach. 10. amili, dragagan. amyg. dul. excorticatarum omnium ana. drach. 5. ex his cum mucilagine ſem. citonij conſperſis informentur pilulæ.

Diuiditur hoc capitulum in partes tres. In prima ponit curam tuſsis à cauſa calida. In ſecunda ibi. Quòd ſi cum tuſſi, ponit curam tuſsis à cauſa frigid. in tertia ibi. Quòd ſi tuſſis antiqua, ponit curam tuſsis inueteratæ, & proprie catarrhalis. De prima parte dicit. Quòd cum tuſsis fuerit à cauſa calida, quod comprehenditur, quia eſt cum aſperitate, & eſt ſicca, & ſine ſputo, aut quia eſt à mala complexione calid. aut ſicc. ſine materia, aut cum materia ſubtili, quæ non facile excreatur niſi poſtquam digeſta eſt, & cum rubedine, ſcilicet faciei, & linguę, & colore, quod comprehenditur ex febre, aliquando ex amaritudine ſiti, & ſimilibus arguentibus caliditatem, tunc detur ægro muraba uiolaceum, id eſt, conditum de uiol. ptiſana, ſ. hordeacea, & comedat fabas ſine corticibus, ſed melius eſt kiſt fabarū. Nam infrigidat, & incraſſat, & ſpinachia conueniunt, quia frigid. & humid. & proprie cum oleo amygda. dulc. humido, & leniente pectus & pulmonē, & in ore teneat pilulas bichichias, quæ interpretantur pilulæ ad tuſsim, nam βήξ græce, tuſsis latine, ideo bichium medicamē ad tuſsim: hæc aūt deſcriptio in textu ſatis manifeſta ē.

Quòd ſi cum tuſſi multum affuerit ſputum, quod cum expuendo expelli non poteſt nocumentum infert, ſed neque feb. neque uehemens uentris ſolutio ipſam comitantur. Ex his troch. dandum erit infirmo. Rec. ſem. fœnic ſem. opij, ſuc. liquir. capil. ueneris, amyg. omnium partes æquales ex his cum mucilagine ſem. lini conſperſis informentur trochiſ. ex quibus drach. 3. tribuantur. Decoctionem autem qua in hac ægritudine utendum eſt in cap. de catarrho iam deſcripſimus, cui tamen drach. 5. capilli uen. ſunt addendæ.

In hac ſecunda parte curat tuſsim pendentem à phlegmate dicens: Quòd ſi cum tuſsi affuerit ſputum multum, id eſt, magna quantitas materiæ expuendæ, quę tamen non facile poteſt expui pp craſsitiem & uiſcoſitatem ſuam non exiſtēte febre, nec uētris ſolutione, dentur ex his trochiſcis ęgro. ʒ.3 ſcilicet in mane ſtomacho ieiuno debita ſeruata cuſtodia cum decoctione ſuperius dicta in capitulo de catarrho. Cui decoctioni factæ, ſ. ex paſſulis, ficub. liquiritia, & huiuſmodi addantur in decoctione. ʒ.5. capil. uen. qui ſunt multū pectoralis temperati in actiuis declinantes ad ſiccum, & ualde aperitiui. Simplicia aūt ingredientia trochiſcos in litera deſcriptos ſatis nota ſunt: poſſunt autem hi trochiſci. ℥.3. permiſceri cum. ℥.3. huius decoctionis, & totū calidū in potū exhiberi, poſſunt etiam ex trochiſcis fieri pilulæ, poſt quarum ſumptionem ſumantur. ℥.3. decoctionis prædictæ.

Quòd ſi tuſsis antiqua & nociua fuerit adeo ut ægrum in nocte dormire non permittat, pilulæ ſtyracinæ ſunt dandæ, quæ. Rec. mirrhæ, ſtyracis, opij, omnium partes æquales, informentur ex his pilulæ ad lupinorum ſimilitudinem ex quibus una, aut duæ patienti tribuantur, in potu uero ſumat ſyr. de papauere, & comedat ſemen albi papaueris cū ſaccharo. Qui hanc præterea patitur ægritudinem uitet in comeſtione acetoſa, ſalſa, pontica, acria, atque amara. Suffumigium ad antiquam tuſsim & ſputum fœtidum, Rec. ariſtolochiæ, mirrhæ, ſtyracis, galbani, omnium partes æquales, arſenici rub. ad pondus omnium, omnia puluerizata ex butyro uac. conſpergantur ex quibus magdaleones ad pilulæ paruæ ſimilitudinem informentur, & cum neceſſe fuerit in ieiunio ex uno eorum per traiectorium ſuffumigetur æger.

In hac ultima parte ponit curā tuſsis antiquæ & proprie catarrhalis. Et primo dum multum infeſtat pp tuſsim continuam non permittentem ęgrum quieſcere dando pilulas ſtupefacientes, materiam incraſſantes, quæ uocantur pilulæ de ſtyrace, quæ ſunt pilulæ ſatis notæ. Cauendum tñ eſt cum primo exhibentur ne dentur ultra duo grana opii, cōcedit etiā ſyrupū de papauere conuenientē maxime cū materia eſt calida ſubtilis: deinde dat ſemē apii, & papaueris cū ſaccharo, ut accipiēdo ſem. apii, & papaueris ana. ʒ.2. ſacchari. ℥. ſemis, & ex eis ſimul mixtis. 2. aut. ʒ.3. poſſunt accipi pro uice, hoc conuenit in materia mixta cum apiū ſubtiliet materiā frigidā, & papauer calid. & ſubtilem incraſſat. Quòd ſi textus dicit albi papaueris, eſt clarus, & ponit à quibus in tuſsi cauēdū ſit, ſecundo curat humiditatē ſuperfluā pectoris, & pulmonis, ſiue pendeat à ſanie, ſicut in phthiſi, & empyemate, ſiue pendeat ab humid. phlegmatica faciendo ſuffumigium, quod debet ore aperto per embotum inſpirari. Eſt autem hoc ſuffumigium ex ariſtolochiæ, myrrhæ, ſtyracis, galbani cali. in tertio, omnium partes ęquales, arſenici rubei ad pondus omnium, quæ puluerizata cum butyro uac. permiſceantur, & fiant magdaleones ad modū & ſimilitudinē paruarum pilularum, ex quarum uno cum oportuerit fiat ſuffumigium, ut ſupra. Cauendum tamen eſt ne hoc exiſtente feb. adminiſtretur, & non niſi materia paucificata. Si cauſæ tuſsis fuerint primitiuæ remoueantur & inducatur regimen contrarium. Si uero tuſsis fuerit per cōmunicatē à toto, ſicut in

feb.

feb.duplex exigitur cura. Vnā cōtra febrem capite proprio
perquirenda. Altera contra tuſsim in qua eſt habenda con-
ſyderatio: ſi enim tuſsis ſit ſic. ſequens malam complexionē
febrilē, aut fumos acutos pulmonē ſtimulantes, curanda eſt
infrigidatione & humectatione cum bibitis, & in ore reten
tis, ſicut aqua hordei, ſyrup. uiol. mucilago pſilii, pilulæ bi-
chichiæ de quibus infra, & ſi cauma fuerit magnū infrigidet
& humectetur cor & pectus cum exterius applicitis. Si antē
per febrē liqueſiant catarrhi petentes pulmonē, quod ſignifi
cabitur per multitudinē ſcreatuū curetur cura tuſsis catar-
rhalis. Hæc autē tuſsis catarrhalis duas exigit res, Vna eſt ſe
datio fluxus catarrhi, & cura eſt ſuperius dicta. Altera autem
reſpiciens quod fluxū eſt, exigit duplicē intentionē. Prima
eſt maturatio eius quod fluit, ſecunda uero eſt illius quod
maturatum eſt eductio & abſterſio. Si ergo catarrhus fuerit
acutus calid. & ſubtilis curatur cum infrigidantibus, incraſ-
ſantibus, & tardantibus uelocitatē ſui fluxus. Et hęc eadem
conueniunt ad maturationē eius quod fluxū eſt ſicut ſyr. de
papauere proprie cum aqua decoctionis hordei, iuiubarum
& ſebeſten, & fortius diacur. ſiue diacodion datum pondere
ʒ.i. & proprie poſt cœnam hora ſomni, & teneat in ore pi-
lulas bichichias in textu deſcriptas, aut aliquā ex his ſi fuerit
opus magis infrigidare, & catarrhū conſtringere. ℞. amyli,
tragachā. amyg. dulcium excorticatarum, farinæ fab. ſem. pa-
paueris albi & nig. & corticum eius, gummi arabici, boli ar
men. añ. fac formas ſimiles lupinis aliquantulum compreſſas
cum mucilagine pſilii, & ſem. cyton. & ſi cum hoc ſignificat
plenitudinē eſſe in ſang. phlebotometur cephalica poſt ſeda
tionē acuitatis, & inflāmationis ſuperfluæ, & mane detur a-
qua decoctio. hordei, iuiubarū & ſebeſtē cum iulep, aut ſyr.
uiol. Et ſi indiget uētris ſolutione. ℞. iuiubarum, & ſebeſtē,
añ. numero. 10. uiol. liquir. añ. ʒ.i. ficuum ſic. quatuor bulliāt
in. 1. lib. aquæ ad conſumptionem duarū partium, & coletur,
cum qua colatura diſtemperetur mannæ. ℥.i.s aut florū caſ-
ſiæ. ℥.i. & calid. in mane ſtomacho ieiuno exhibeatur. Cum
aūt apparuerit maturatio, & ſcreare inceperit detur hæc de-
coctio. ℞. ficuum ſic. pinguium numero, 5. ſebeſten, iuiuba-
rum ana numero. 15. paſſularum enucleatarum. ʒ.5 liquir. ʒ.
s. ſem. althęæ, ſem. cytoniorū, hyſſopi, uiol. ſic. ana. ʒ.s. aquæ
lib. 3. decoquantur ad conſumptionem medietatis, aut dua-
rum partium, & dentur. ℥.3. cum. s. ſacchari uiola. aut. i. ℥. iu-
lep, aut ſyr. uiol. omni die ſtomacho ieiuno, & in ore tenere
poteſt tragachantum cum quarta parte loch de pino. Et ſi o-
pus fuerit emplaſtrare pectus ſtante magno caumate fiat un
guentum ex oleo uiolaceo, mucilag. pſilii, & pauco ceræ, po
ſtea maturatione perfecta cum opus eſt excreando materiā
in pectore collectam educere, his addatur oleum amyg. dul-
ciū & ſimilia. Cibi aūt ſui ſint cucurbita, ptiſana hordeacea,
kiſt fabarum, maluæ, atriplices, ſpinachiæ, blitis, quæ cōdian
tur cum lacte amyg. dulcium, aut oleo amygdalino, & triti-
cum, id eſt frumentum, & lac, ſem. communium in brodiis, &
ſi non ſit feb. lac eſt conueniens, ex carnibus autem conue-
niunt pulli parui, pedes uitulorum & ſimilia, aues minutæ,
uitelli ouorū recentium ſorbilium, caueat à uino, bibat aquā
faccha. Quòd ſi tuſsis pendeat à catarrho cali. cum craſsitie
uitanda ſunt compingentia & incraſſantia, ſicut ſyrupus de
papauere, diacodion & ſimilia, & dent infrigidantia aliqua-
liter ſubtiliantia & abſtergentia, ſicut eſt decoctio ſtatim de-
ſcripta in catarrho ſubtili cum eſt perfecta maturatio, & in
ore teneatur tragachā. mixtum cum pauco loch de pino. Si
uero tuſsis ſit frigi. materialis, aut pendet à materia, à cere-
bro, aut ab aliis membris delegata, aut eſt in pulmone paula-
tim congeſta. Si uero primum exigit duplicem curam, unā
quæ debetur catarrho, & membris mittentibus, quę cura ſal
tem catarrhi à cerebro ſuperius eſt expedita ad quam recur
re ſm neceſsitatem. Altera quæ debetur cauſæ uel materiæ
iam fluxæ in pulmone collectæ, quę ſiue ſit ab aliis membris
defluxa, ſiue in pulmone congeſta exigit ſex intētiones. Pri-
ma digerit materiam. Secunda euacuat euacuatione cōmu-
ni. Tertia euacuat euacuatione propria. Quarta exiccat reſi
duū materiæ in pulmone relictæ. Quinta accidētia corrigit.
Sexta ordinat debitum regimen ſex rerum non naturalium.

Prima intentio, ſcilicet digeſtio materiæ completur cum
ſyrup. liquiritię, de hyſſopo deſcriptione Meſue. Item cum
ſyr. de praſsio ſi materia fuerit ualde frig. & craſſa, & in ſe-
nibus, & frigi. naturæ, & poſſunt ſumi cum aqua decoctionis
liquiritiæ, paſſularum, ficuum ſic. & ſimilium, & ſi materia eſ
ſet ualde craſſa aut uiſcoſa, his poſſet addi aliquid oxymellis,
ſcilicet compoſiti, aut ſcyllitici. Si uero aquoſa digeratur cū
melle roſ. mixto cum aqua decoctionis thuris, ſandarachæ,
nucum cupreſsi, & ſimilium, hæc enim cū hoc quòd digerūt
phlegma ſubtile, ſiſtunt catarrhum frig. Secunda uero inten
tio completur cum pilulis de hiera ſimplici, & tertia parte
agarici præparati. Item cum pilulis de agarico deſcriptione
Meſue, & ſi uolumus ſimul euacuare à capite & pectore mi-
ſceantur pilolæ cochiæ, aut de hiera compoſita Gal. cum pi-
lulis de agarico. Minoratur etiam & diuertitur huiuſmodi
materia cum clyſteribus acutis, aut leuibus ſm exigentiam,
& aliquando uomitu. Sed tertia intētio completur cum me-
dicinis educentibus materiam à pectore, ſicut loch de pino,
loch ſanum & expertum, & multa quæ dicentur in aſthmate
in hac intentione. Quartam intentionem complent medici
næ exiccantes reſiduum materiæ in pulmone relictæ, quarū
adminiſtratio penes Meſue eſt ſecundum duos modos, ſcili-
cet aut lambendo, aut bibendo, aut uaporando, & ex his eſt
lambere. ʒ.i. ex mirrha cum melle, facilitat enim anhelitū,
& conſumit humiditates, & ad hoc ualet ſtyrax & oppopa-
nacum ſi ſumantur cum ouis, aut melle. Item ſagapenum fa-
ctis ex eo pilulis cum aqua rutę uitæ, & inchoandū eſt à par
ua quantitate paulatim creſcendo, ex uaporibus autē ad tuſ-
ſim antiquam eſt illud quod dictum eſt à Raſi in fine huius ca
pituli de tuſsi. Aliud. Meſue. ℞. arſen. citrin. ariſtol. rotun.
ana. fac formas ſimiles auellanis cum butyro uac. recenti.
Aliud eiuſdem ℞. ſtyrazis, mirrhæ, thuris. gall. ana. ʒ.i. arſe.
citrin. ad pondus omnium, fac formas ſimiles auellanis cum
butyro uacc. Et ſi timeres adminiſtrationem arſen. loco eius
adminiſtretur tantundem ſulphuris, imò aliquando ad hanc
intētionem exhibetur ſulphur cum melle, aut uitello oui, &
diaſulphur deſcriptione Meſue eſt proprium. Sedat enim ſta
tim tuſsim antiquam. Sed cum huiuſmodi adminiſtrantur, ſiue
fumantur, ſiue lambantur, ſiue ſuffumigentur, obſeruentur hę
conditiones. Prima, ut materia exiſtens in pectore ſit pau-
cificata à natura, uel ab arte, iteratis euacuationibus cōmu-
nibus, & propriis. Secunda ꝙ non adſit feb. ſaltem notabi-
lis. Tertia ꝙ virtus ſit ſatis conſtans. Quarta ꝙ adminiſtret
ſtomacho ieiuno. Quinto, ꝙ inchoetur à pauca quantitate
gradatim aſcēdendo ut experiamur qūo æger bene toleret.
Sexta ꝙ fiat ſuffumigatio cum emboto ore aperto, & ęgro
bene tolerante ter aut quater in die. Septima ſi ſequatur cō-
ſtrictio anhelitus, aut feb. augmentum corrigantur cum hu-
mi. pectus dilatantibus, & frig. aut in actiuis tēperatis ſicut
aqua hor. liquir. paſſularum & ſimilium cum iulep, ut ſacc.
uiol. huiuſmodi medicinæ conferunt in phthiſi, aſthmate,
& empyemate & proprie quando materia eſt ſubtilis ſiue ſa
nioſa. Quinta intentio, ſcilicet correctio accidentium com-
pletur ſm ipſorum exigentiam. Si ergo adſunt uigiliæ & tuſ
ſis ſit præter modum infeſta dentur ſomnifera, ſicut mulſio,
ſem. papaueris, aut ſyr. de papauere hora ſomni, aut aliqua
ex pil. infra ſcriptis. Recipe ſtyracis liquidæ, thuris, maſticis,
opii, croci, ſucc. liquirit. ana fiant pilulæ, ſicut cicer, & doſis
eſt ab una uſq; ad tres, ſed incipiens à pauca doſi, ita ut ꝓ pri
ma uice non des ultra duo grana opii, his ſi uolueris magis
caleſacere potes addere caſtoriū, & plenitudine exiſtēte in
pectore nō ſunt danda opiata niſi poſt euacuationē, & danda
ſunt ꝑ interualla, & cibo digeſto, aut ferè digeſto, & ſi adſit
cōſtrictio anhelitus intendat ipſius dilatationis ſm quod di-
cetur in aſthmate. Et nota ꝙ opiata ſicut philonium Roma-
nū iuuant ad dilatandum anhelitum præfocatum, & ſi excre-
uerit febris corrigat ſm quod oportet. Et in toto curæ pro-
ceſſu attendatur ad ſedationē tuſsis, ad confortationē pecto
ris, pulmonis cum medicinis ad hoc propriis, & regimine
conuenienti ſex rerum non naturalium. Eſt enim hoc neceſ-
ſariū maxime quādo recipiunt materias aliunde. Et ex pro-
priis mirabilibus eſt rob, aut ſyrupus ex ſucc. gran. myrti cō
pletorū, & hoc in tuſsi calid. ſed in frig. miſceat cū modico
myrrhæ, & croci, & pulmonis uulpis ſic. eſt iuuamentū ſubli
me in tuſsi cal. & frig. ſed in cali. det ex eo ſucc. & pulueriza
to aur. 1. cū ſyrupo myrtino. In frig. uero cū aqua mellis. ho

etiam intentionis eſt crocus cum ſyrupo myrtino, aut ſyrupo de hyſſopo in materia frigi. ſimiliter ſandaracha cũ melle, & nux cupreſsi cum uino & melle, & iſta cum hoc quòd confortant pulmonem, ſiſtunt catarrhum, & grana pini confortant, mundificant, & anhelitum dilatant. Ex medicinis autem, quę magis tuſsim ſedant pectus & pulmonem cõfortant, ſunt theriaca, mithridatũ, diamuſcus, & ſimilia, quibus per interualla utendum eſt. Sexta autem intentio, ſ. ſex rerũ non naturalium regimen. Aer ſit temperatus in actiuis declinans ad ſicc. Sit parcus in cibo & potu, & cibi ſui ſint uẽtris lenitiui, pectus dilatantes, & confortantes, non acetoſi, ſalſi, pontici, acres, aut amari, ſed potius dulcedine participãtes ſicut cappares conditi cum oleo amyg. dul. pauco aceto, & proprie paſſulato, & pauco mel. aut ſacc. aut uini cocti. Item radix porri. Ex ferculis conuenit blitis, brodium cicerum, cicera fracta ſiue kiſt cicerum, uitelli ouorum ſorbilium, carnes teneræ proprie leporis, gazelli, pullorum & reliquarum auium bene conditionatarum, & pulmones animalium ſunt proprii, & proprie vulpis, & ericii porcini, & panis ſit bene fermentatus in quo ſint ſem. aniſi, fœnic. potus ſit uinum ſubtile, antiquum, paucæ quantitatis, & uinum dulce, & hydromel eſt bonus potus. Ex fructibus paſſulæ, ficus ſic. & grana pini dactyli, & comeſtio ficuũ ſic. cum amyg. & nucibus abſcindit illam, quæ eſt antiqua, uitet ſomnum ſupra cibum, & diurnum, & dormiat capite eleuato ad alterum latus declinante, ut uideatur magis ſedere quàm iacere, exercitetur ſtomacho ieiuno, & à paruo & tardo incipiat gradatim augendo exercitium, procuret omnes euacuationes à natura inſtitutas, ſit gaudens & ſperans, iram, timorem, triſtitiam, & deſperationem fugiat. Et nota ꝙ ſi aliquando contingerẽt intentiones contrariæ, ſicut ſiſtere catarrhum cum incraſſantibus & educere materiam contentam in pectore cũ abſtergentibus, & ſubtiliantibus, opus eſt, aut miſcere ſubtiliantia cum incraſſantibus, quæ tamen non ſint fermentata ſicut ſyr. de hyſſopo, & de myrto, aut ſyr. de hyſ. cum aqua decoct. thuris, iniubarum & ſimilium, aut uti diuerſis medicinis, ſicut diuerſionibus per nares, ueſicatoriis, aut cauteriis ratione catarrhi & ſyr. ſubtiliantibus ratione materiæ cõtentæ in pectore, & poſſunt etiam retenta in ore contrariarum intẽtionum inuicem permiſceri, ſicut loch de pino cum bol. arme. euacuationes autem ſunt utrique intentioni communes. Si uero tuſsis ſit per communitatem à pectore ſicut in pleureſi, & empyemate, aut per communitatem ab hepate, ſtomacho, aut ab aliis membris duplex exigitur cura. Prima quæ debetur membro communicanti. Altera debetur pulmoni. Prima autem completur ſecundum exigentiam ægritudinis quæ eſt in membro communicante, quæ propriis ca. perquirant. Secunda autem debetur pulmoni in qua eſt habenda conſyderatio. Nam illud quod communicatur pulmoni aliquando eſt ſola mala complexio, aut mala compoſitio ſequens complexionem membri uicini, aut uaporis, & in his caſibus, duplex eſt habenda intentio, una eſt alteratio dicraſię pulmonis communicatæ, altera pulmonis confortatio, quæ qualiter complendæ ſint ex ſcriptis eſt manifeſtum. Mala autem compoſitio pulmoni communicata à membro uicino non poteſt corrigere niſi corrigendo diſpoſitionem membri communicantis. Si uero illud quod communicatur pulmoni fuerit materia cali. aut frig. ſanioſa, aut non ſanioſa, cura perficienda eſt ſecundum quod dictum fuit ſuperius, eſt enim oſtenſum, quibus ingeniis, & auxiliis in materia calid. & frig. procedendum eſt. Mala autem complexio in pulmone cuiuſcunq; generis ſine materia exigit alterationẽ cũ contrariis, & ipſius pul. cõfortationem, quæ qualiter debeãt compleri patet ex ſupraſcriptis, & mala complexio frig. immaterialis rectificatur in momento cum retentione anhelitus: & frig. curantia malam complexionem calid. ſuperius poſita ſunt in tuſsi à materia calid. ſic. autem curantia malam complexionem humi. ſunt ſicut, bol. armen. tragachan. gummi arabi. hyſ. capil. uen. cinnamo. & ſimilia, & ſic. ſi fuerit ſine feb. curatur cum lacte caprino aut aſinino. Si uero cum feb. aut aqua hor. ptiſana hor. ſorbitionibus, & amyg. dulcib. liquir. retẽta in ore, & ſimilia. Si uero tuſsis ſequatur apoſt. pulmonis, aut ſolutione continui eiuſdem cura ponetur inferius in propriis cap. Si uero materia exiſtens in uenis pulmonis faciat tuſsim ſic. eius cura phlebot. baſilicæ perficitur, aut prouocatione fluxus ſang. narium, hæmorrhoidalis, aut menſtrualis, ſimiliter uentris ſolutione ſecundum exigentiã humorum peccantium materia prædicta. deinde cum medicinis pectus excreando mundificantibus, quæ ex ſupraſcriptis patere poſſunt, hæc tamen parum conferunt, cum difficile ſit illas per ſcreatum educere niſi forte aliqua pars extra uenas reſudaret.

De aſthmate. Cap. 66.

Circa rubricam notandum quòd reperiũtur iſti termini, aſthma, conſtrictio anhelitus, difficultas anhelit. dyſpnœa, orthopnœa. Aſthma græce, cantus latine, & hæc ægritudo dicta eſt aſthma eo quòd ſm plurimum quidam ſonitus, ſiue cantus in reſpiratione auditur. Conſtrictio anhelitus differt à difficultate eo quòd in cõſtrictione (ſicut uocabulum ſonat) uia per quam debet aer inſpiſſari, & expirari pro cordis euentatione & mundificatione, eſt ſtricta, quę ſtrictura pendet immediate ab aliqua ſpecie oppilationis. Difficultas autem anhelitus eſt quando cum difficultate pectus dilatatur, & conſtringitur propter nocumentum in membris mouentibus pro anhelitu cauſando ſicut in muſculis pectoris, aut diaphragmate, aut neruis uenientibus à nucha ad muſculorum pectoris compoſitionem. Aut forte propter nocumentum in ipſa nucha, aut in cerebro, ex quo infertur ſecundum plurimum cum difficultate eſſe coniunctã conſtrictionem, licet non econtratio, & hæc difficultas dicitur diſpnœa, ſicut conſtrictio anhelitus. Aliqua dicitur orthopnœa quia, ſcilicet oportet pro anhelitu complendo pectus ſtare rectum. Orthos enim græce, rectum latine. Anhelitus uero præparationis eſt, quando oportet hominem pręparari, ut poſsit habere anhelitum. Et ex hoc infertur quòd omnis orthopnœa eſt anhelitus præparationis, & non contra, licet aliquando anhelitus præparationis approprietur cuidam ſpeciei conſtrictionis anhelitus. Aſthma autem dupliciter ſumitur, ſcilicet communiter pro quocunque nocumento anhelitus cum frequentia à quacunque cauſa proueniat, & ſic deſcribitur ab Auic. 10. tertii. Eſt ægritudo pulmonis cum qua patiens non inuenit excuſationem ab anhelitu frequenti, ſicut eſt anhelitus quo laborat præſocatus, aut feſtinatus. Eſt enim ęgritudo pulmonis cũ ſemper ſit neceſſari in aſthmate pulmonem lędit per eſſentiam, aut per communitatem. Nam ſicut anhelitus eſt principaliter operatio pulũ monis ſic nocumentum in anhelitu eſt principaliter eius paſſio. Et eſt neceſſarium in omni aſthmate eſſe anhelitum frequentem, ſicut eſt anhelitus feſtinati id eſt, exercitati aut pręſocati, ſiue à cauſa intrinſeca, ſiue extrinſeca, ſicut à conſtrictione colli. Non tamen neceſſarium eſt in aſthmate anhelitum eſſe uelocem, aut magnũ ſicut uirtute exiſtente debili, aut pp inobedientiam inſtrumenti. Quapropter ſi anhelitus eſſet magnus & uelox, & non frequens non diceretur aſthma. Et ex his patet ꝙ aſthma eſt accidens, quia actio læſa; licet etiam ſit ægritudo cũ ex hac impediantur operationes, & proprie cordis euentatio. Pendet, aut immediate ſecundum plurimum ab oppilatione coartatoria, attenuatoria, aut carnoſa ipſius pulmonis, quæ eſt ægritudo in uia, ſiue in receptaculo, poſſet tantum teneri ꝙ aſthma eſt oppilatio ad quã ſequitur huius frequentia anhelitus, & eſſet magis conſonũ uerbis Auic. & conſequenter eſſet morb. in uia, aut in receptaculo. Aſthma, aut proprie ſumptum, ſicut accipitur à Raſi in proprio cap. deſcribitur quòd eſt anhelitus conſtrictio cum frequentia propter materiam inuiſcatam in pulmone ſm plurimum cum ſonitu & cantu, & ex his patet ꝙ licet in peripneumonia ſit aſthma, non tamen peripneumonia eſt aſthma cum ſit apoſtema. Duplex eſt aſthma: quoddam uerum, & eſt materiale, & proprie à materia in pulmone contenta. Quoddam non uerum, & eſt immateriale. Item quoddam antiquum, quoddam nouum, quoddã periodicũ, quoddam ſine periodis, & uerum aſthma ſecundum plurimum eſt periodicũ, cuius periodicationis cauſa eſt materia in determinato tempore congregata catarrhizans ad pulmonem, ſiue fluat ad eum per canuam pulmonis à capite, ſiue fluat ad eum per uenas, & arterias, aut à capite aut ab aliis membris noſtri corporis, ſiue paulatim in eo congerantur. Cauſa quãque eſt per eſſentiam, quandoq; per cõtatem, & quandoque

eſt

eſt primitiua. Per eſſentiam quidem, aut à mala compleaione ſine materia, ſicut à frigiditate coanguſtante & oppilante, quandoq; à ſiccitate corrugante. Aliquando ab humiditate ſuperflua, mollificante, & faciente oppilationem attenuatoriam. Aliquando à caliditate augente neceſsitatem euentationis. Sed ſecundum plurimum eſt cũ materia, & proprio phlegmatica, aut in pulmone congeſta, aut aliunde derinata, licet ab omni materia fieri poſſet. Hæc autem materia continetur, aut in canna pulmonis, & ramis eius, aut in nena arteriali, aut arteria uenali, & ramis earum per uniuerſum pulmonem ad minima diuiſis, aliquando in ſpongioſitatibus pulmonis, & carne molli, & quandoq; pendet aſthma à fumis, quandoq; à uentoſitate in pulmone, aut in pectore cõtẽta, quæ ſi in pectore contineatur prohibet pulmonis dilatationem, & ſic aeris inſpirationem. Si uero in pulmone ꝓhibet ipſius conſtrictionem, & ſic prohibet magis expirationem. Aliquando uero in cauſa ſunt ulcera, & apoſtemata ipſius ꝑ communitatem, aut à toto, ſicut in febribus, & hydrope, aut membris particularibus, ſicut capite, nucha, neruis, ſpondilibus pectore, diaphragmate, hepate, ſtomacho, ſplene, matrice & ſimilibus. A capite quidem ſecundum plurimum propter catarrhum. A nucha uero propter oppilationem nõ potentibus ſpiritibus trãſire ad muſculos pectoris, & diaphragma, fit anhelitus difficilis. Et ſimiliter per communitatem à neruis uenientibus ad compoſitionem muſculorum pectoris, & uenientibus ad diaphragma ad dandum ipſi motum, & ſequitur frequenter ſpaſmus, aut eorum paralyſis. A ſpondilibus autem colli, & pectoris cum dislocantur maxime ad intrinſeca, quæ dislocatio, aut fit paulatim à cauſa corporea, ſicut gibbus, aut ſubito, ſicut in caſu, aut percuſsione. A pectore antem cum creatum eſt nimis paruum, aut à uentoſitate, apoſtemate, ulcere, & ſanie, aut aliis materiis in ipſo contẽtis, à diaphragmate ſimiliter propter apoſtemata, aut ulcus eius, ab hepate uero, ſtomacho, & ſplene cum intumeſcunt propter apoſtema, aut propter oppilationem, & comprimũt diaphragma, & pulmonem, aut ſibi materiam uaporis, aut malam complexionem communicant. A matrice autem, aut quia mouetur ad ſuperiora, aut cum impletur fœtu, uno, aut pluribus, aut eſt molatica, aut communicat ipſi uapores malignos, aut uentoſitatem, & ſequitur præfocatio. Cauſæ autẽ primitiuæ, ſicut ſunt percuſsiones, caſus & offenſiones, ſimiliter in cauſa poteſt eſſe aeris intemperies & cæteræ res nõ naturales indebite applicitę. Maxime multiplicatur in hyeme, & proprie in fine eius, & in principio ueris, & multiplicatur in locis humidis & antris, & cauernis, & eſt familiaris his, qui circa metalla operantur, & utuntur odore ſulphuris colophoniæ, id eſt, picis græce, & picis naturalis, & qui conflant argentum uiuum, & qui terunt lapides pro uitro conficiendo, & curantur per elongationem ab huiuſmodi. Signa aſthmatis abſolute ſunt anhelitus frequentia, & quia non poteſt iacere ſupious propter caſum unius partis pulmonis ſuper alteram, quapropter uia eapirationis conſtringitur. Et ſecundum plurimum in proceſſu palleſcunt eorum facies, & tandem fiunt cachexici. Signa aſthmatis à mala compleaione ſine materia eſt lenitas pectoris ſine extenſione, & grauedine ſenſata in partibus ſpiritalibus, & ſi fiat tuſsis, eſt ſine ſputo, & mala complexio calida cognoſcitur ea ſenſatione caliditatis, & ea anhelitu, & pulſu magis uelocibus, & frequentibus, & quia præceſſerunt cauſæ calefacientes iuuatur à frigi. & nocetur à calid. Signa autem frigiditatis ſunt, frig. ſenſata in ſpiritalibus, pulſus & anhelitus parui, tardi, ſed frequentes præceſsio cauſarum infrigidantium, iuuatur à calidis, nocetur à frigidis. Signa ſiccitatis ſunt aſperitas ſitis, præceſsio cauſarum exiccantium, iuuatur ab humid. nocetur a ſiccis, & pulſus eſt durus ſerrinus. Sed humiditatis ſunt ſigna contraria. Si uero ſit præſentia materiæ in pulmone adeſt grauitas, & ſecundum plurimum ſentitur ſonitus in reſpiratione proprie quando materia continetur in trachea arteria. Species autem materie cognoſcuntur per ſaporem & colorem cum eacreatur, & ſimiliter cognoſcitur craſsities & ſubtilitas. Et ſi ſit in canna pulmonis ſentitur grauitas, & oppilatio in partibus gutturis, & fit eacreatus faciliter cum tuſsi parua, & raſcatione. Si uero ſit in ramis paruis tracheæ arteriæ diſtantibus à canna nõ fit ſcreatus niſi cum tuſsi multa. Si uero materia contineatur in uena arteriali, aut arteria uena frequenter eſt aſthma ſine tuſsi, & ſi fiat tuſsis eſt ſine ſputo, & fit pulſus tremulus maxime qñ materia continetur in arteria uenali propter tremorem, ſiue pulſum cordis tremulum, cui pulſus arteriarum proportionatur, & hoc aſthma perducit frequenter ad tremorem cordis confirmatum, & ſyncopim, & mortem. Si uero materia contineatur à carne molli fit ſcreatus ſecundum plurimum cum tuſsi multa, & laborioſa. Si uero aſthma pendeat à uentoſitate ſentitur extenſio, ſiue grauitas, quę aliquando permutatur & ſi ſit in pectoris ſpatio, ideſt inter pulmonem, & pectus fit difficilis inſpiratio & pulmonis dilatatio. Si autẽ contineatur in pulmone fit difficilis expiratio, & pulmonis conſtrictio. Si uero aſthma pẽdeat ab apoſtemate, aut ulcere pulmonis ſigna ponentur inferius in capit. de peripneumonia, & phthiſi. Si uero aſthma fit per communitatem à toto, ſicut in febribus, & hydrope, præceſſerunt huiuſmodi ægritudines cum quarum augmento augetur aſthma, & diminutione diminuitur, & eſt aſthma ſine ſputo. Si uero ſit per communitatẽ in cerebro catarrhizzãte, adſunt ſigna catarrhi de quibus ſupra. in proprio cap. & fit ſubito ſecundum plurimum, ideſt in paruo tempore, & econtra quando materia congeritur in pulmone non fit niſi in longo tempore. Et ſi ſit per communitatem à nucha, aut neruis adeſt ſpaſmus, aut paralyſis uniuerſalis, aut particularis, & ſi ſit per communitatem à ſpondilibus adeſt diſlocatio ſpondilium, & proprie ad interiora nouiter facta à caſu, percuſsione, aut offenſione, aut adeſt diſlocatio ſpondilium antiquata, ſicut accidit in gibbis, quæ ad quãcunque differentiam fiat eſt ſecundum angulum curuilineum, & ſi ad interiora eſt, comprehenditur, quia gibboſitas eſt in pectore. Si uero fit per communitatem à pectore ſicut à pleureſi, & empyemate adſunt ſigna ipſarum de quibus infra, & nunquam fit tuſsis niſi cum materia ingreditur pulmonem. Si autem fit per communitatem à ſplene hepate, ſtomacho, cum in tumeſcunt propter apoſtema, oppilationem, & ſimilia adſunt ſigna nocumenti ipſorum de quibus infra, & ſimiliter ſi fit per communitatem à matrice, cauſæ autem primitiuæ ſeipſas oſtendunt. Prognoſticum. Primum, aſthma materiale frequẽter ducit ad peripneumoniam, quod cognoſcitur ex ſuperuentu febris cum prius non fuerit, & cæteris ſignis peripneumoniæ. Secundum, aſthma eſt inſanabile in ſenibus & in iuuenibus ualde difficile. Tertium, longitudo aſthmatis ducit ad nocumenta hepatis. & hyrdropẽ. Quartũ, aſthma periodicum quandoque propter opinionẽ interficit.

CVm aliquis aſſidue patitur tuſſim, & aerem attrahit quemadmodum fit poſt curſum, aut poſt uehementẽ motum, &, cum iacet ſupinus; eſt ei deterius, ſed cum ſedet eſt ei melius; decoctio ei danda eſt, quæ. Rec. ficuum citrin. drach. 10. dact. maiorem humid. habentium, ſem. apij, ſem. fœniculi, capil. uen. liquirit, hyſ. praſsij, omnium, ana drach. 5. coquantur in. 3. lib. aquæ dul. donec redeant ad. 1. & coletur. de hac verò decoctione tribus diebus ægro in potu tribuatur cum pendere duorum aureorum huius confectionis. quæ Reci ſucc. liquiritiæ, hyſſo. capil. uẽ. omnium drach. 10. cordumeni, piperis, amyg. amari. ariſtol rot. ſem. urticæ omnium ana drach. 5. mellis deſpumati, quãtum ſufficit. hæc enim confectio ſuperfluitates, quæ ſunt in pectore, mirabiliter expellit: & eſt optima. danda itaque per hebdomadam unam continuo: deinde æger, poſtquàm comederit ſinapim, & mel; uomere cogendus eſt, & uenter ex his pilulis ſoluẽdus, quæ Rec. agarici gran. hor. 18. collocynt. interioris. grã. hor. 6. elacterij. gran. 4. ſucci liquiri. drac. 5. fiant ex eis pilulæ. & ſufficiunt ad doſim unam. poſt hoc quoque iterum redeat ad bibendam confectionem, & decoctionem ſumendam, & poſtremo ad uomitum, & uẽtris ſolutionem ut prius. hoc ſæpe faciendum eſt, donec æger ſanitati reſtituatur. iterum tamen à cibis craſſis, & ſtipt. & acet. abſtineat.

Hoc caput de aſthmate diuiditur in partes duas. In prima notificatur aſthma. In ſecunda ibi, decoctio enim danda. po-

nit curam. Prima pars eſt nota ex ſupraſcriptis. Secunda uero diuiditur in quinque. In prima ponit curam per unum digeſtiuum, & ſputi prouocatiuum anhelitusq; facilitatiuum. In ſecúda ibi. Deinde æger. curat per uomitum. In tertia ibi. Et uenter curat per ſolutionem uentris. In quarta ibi. Poſt hoc quoq;. iterum redit ad eaſdem medicinas. In quinta ibi. Iterum tamen. ponit diætam. Quæ dicit in prima parte nota ſunt, permiſcet enim decoctionem digeſtiuam præparantem materiam ad expulſionem per ſcreatum cum medicina ſputum prouocante fortiter ſubtiliante, abſtergente & incidente, uirtutemq; expulſiuam pulmonis ſtimulante, ut ſimul digerendo euacuet per ſputum, & hæc medicina proprie conuenit in aſthmate uero, pendente à materia phlegmatica, craſſa, uiſcoſa, in pulmone congregata & ſimplicia ſunt ſatis nota, praſsium, ideſt, marrubium, cordumeni apud quoſdam cardamomum, ſed apud Ioannem Serapionem cui credendum eſt, carui agreſtæ. Iſta autem medicina danda eſt per hebdomadam, licet decoctio non ſufficiat niſi pro tribus diebus, & certe decoctiones non debent fieri pro pluribus diebus cum facile putreſcant. In ſecúda parte curans per uomitum præcipit ægrum prius comedere ſinapim, & mel ad ſubtiliandum, & incidendum, & abſtergendum phlegmata in ſtomacho contenta, poſtea uomitum prouocare, ſcilicet cú pēna, aut digito in ore impoſito, aut ſumendo aliquod uomitiuum ex deſcribendis inferius dum curam ordinabimus. Vomitus enim in facile paratis ad ipſum eſt conuenientior, quã uentris ſolutio. Tum quia euacuat à pulmone per uiam propinquiorem, tum quia ſtomachus eſt lacuna phlegmatis. In tertia parte curans per uentris ſolutionem, præcipit pilulas ſumēdas cum cuſtodia euacuátes à pectore, & è capite phlegmata, & etiam à membris naturalibus, elaterium, ideſt, ſuccus fructus cucumeris aſinini. Inter tamē uomitum, & ſolutionem debet tempus notabile mediare, ut uirtus reſtauretur in quarta parte poſito alicuius temporis interuallo, ne natura ex omnis continuo uſu medicinarum terreatur, docet redire ad medicinas iam dictas eodem ordine, qui dictus eſt. Vltimo ponit diætam oſtendens à quibus cauendum eſt.

Aſthma pendens à mala complexione frigida ſine materia curatur cum retentione anhelitus, & inſpiratione aeris calidi, & applicatione pannorum, & rerum calidarum exterius, & cum regimine medicinali, & ſex rerum non naturalium declinante ad calid. & confert decoctio fænugræci cú paſſul. ſed cum regimine contrario curatur pendens à mala complexione calid. ſine materia, & eſt in ueritate ſpecies malitiæ anhelitus & non conſtrictio. Et confert ſaccharum, uel iulep, aut ſyr. uiol. cum aqua hor. & curatur cura hecticæ febrilis. Si uero pendeat à ſiccitate, & ſit cum feb. putrida dentur frigid. humectantia non putreſcibilia, ſicut aqua hor. ſyr. uiol. & ſimilia frig. & humid. interius & exterius applicita, & in ore retenta. Si uero ſit ſine febre, aut ſaltem ſine febre putrida lac caprinum & aſininum ſunt præſtantiſsima, & adminiſtretur aer, & omne regimen medicinale, & ſex rerum humectantium, & curetur cura hecticæ febrilis, ſi ſit coniuncta calid. & cura ethicæ ſenectutis ſi ſit coniuncta frig. Si uero pendeat ab humid. exiccetur, tam regimine ſex rerum non naturaliũ, quam medicinali, aut aere ſic. diçta tenui, & exiccante, pauco ſomno, exercitio ſumpto & ſimilibus. Et ſimiliter ordinetur regimē medicinale in cótrariũ diſcraſiæ. Si uero aſthma ſit pendens à materia in pulmone contenta, quæ ſecundum plurimum eſt phleg. exigit 7. intentiones penes Meſne. Prima eſt debitum regimen ſex rerum. Secunda adæquatio materiæ. Tertia ſubtractio eius. Quarta diuerſio. Quinta eductio proprie cum ſputi prouocatione. Sexta exiccatio reſidui in pulmone contenti. Septima correctio accidentium. Pro prima intentione. Sit aer temperatus in actiuis declinans ad ſic. hac cõſyderatione ſemper habita quòd ſi aſthma ſit catarrhale, & cauſa catar. fuerit calid. declinet parumper ad frig. Et econtrario, ſi cauſa fuerit frigi. declinet ad calid. & ſit boni odoris, & ſi opus eſt rectificetur artificialiter ſecũdum temporis exigentiam, & mutatio regionis, & proprie humid. ad ſicciorem plerunq; confert. Panis ſit ex optima farina frumenti non omnino à furfuribus depurata, bene fermentatus, aliqualiter ſalitus, qui non comedatur dum eſt calid. neque tranſacta quarta die, in quo ſi ponatur aliquid anisi aut fœniculi, mellis, aut ſacchari, eſt præſtantior. Vinũ eius ſit album, ſubtile, antiquum, aliqualiter dulce, aut aliquid uini dulcis commiſceatur cum uino antiquo ſubtili, & parum bibatur, ſed nec poſt cibum, neque inter unam cibationem & alteram eſt bibendum neque aquam neque uinum, debet autem uinũ eſſe limphatum ſi catarrhus fuerit in cauſa, & ẽt abſque catarrho ſi fuerit hominum conſuetudo bibere uinũ limphatum, & non bibat multum ſubito, ſed in pluribus uicibus parum pro uice &c. Carnes ſint facilis digeſtionis, boni chimi, paucarum ſuperfluitatum, & ſic. ſicut aues bene conditionatæ ſatis notæ. Et ex quadrupedibus caro gazelli, leporis, hœdi caſtrati annualis, pulmones uero animalium conueniunt cum proprietate ſua, proprie pulmo uulpis, & ericii procini. Item piſciculi petroſi, ex ferculis cõuenientibus cicerum, cicera fracta, kiſt fabarum & brodius galli decrepiti. Et ex herbis conueniunt blites, ius caulium, petroſelinum fœnic. lingua arietis & ſimiles. Et intendatur uentris lenitio in dando paſſul. & ficus ſiccas, ſaccharum, & aquam mellis, imò ipſa eſt potus conuenientiſsimus, & his non ſufficientibus ad lubricandum detur in principio menſę aliquid medullæ carthami cum brodio, & cappares ſalitæ ſtimulãdo lubricant, & oua ſorbilia leniendo & condiantur fercula cum his, quæ dilatant anhelitum ſicut mel & crocus, butyrum, ſaccharum, & oleum amyg. dulcium cauẽda ſunt acetoſa, acria, craſſa, ſtiptica & põtica, & ſit parcus in cibo & potu, nam fames & ſitis moderatę ſunt cura huius ægritudinis. Somnus ſi nocturnus non meridianus niſi aliqua occaſione ſomnum nocturnũ omiſerit, & diſtans à cibo per duas horas. & dormiat magis ſedens quàm iacens, & ſit communiter ſex horarũ nõ continuus, ſed interpolatus, & cum euigilat ſufficienter ſe exerceat, & caueatur dormiendo ſuperflua calefactio cum puluinaribus, aut aliis pannis. Exercitium ſuum ſit gradatim de remiſſo ad intenſum, de breui ad longum, ita tamen, ut nõ multum intendatur anhelitus difficultas, laudatur autem deſcenſus per loca decliuia & arenoſa, & exercitium ſit iucundum. Item laudatur leuatio uocis, & ipſius gradatio de breui, aut humili ad fortem & longum, & fiat frequenter ſtomacho ieiuno.

Procuret omnes euacuationes à natura inſtitutas, præcipue per ſternutationem & demucationem narium, & mundificationem per ſcreatum. Et ſi uomitum aliquando natura tentaret adiuuandus eſt, imò procurandus artificialiter, ut dicetur inferius. Secunda intentio eſt digeſtio pro qua artificialiter facienda. aliqui præmittuntur canones obſeruandi in cura aſthmatis, & cuiuſcunque ægritudinis ab oppilatione pendẽtis. Nam ſi oppilatio fiat à multitudine, cura eſt euacuatio, de qua dicetur. Si uero à uiſcoſitate, curatur inciſione. Si uero à craſsitie, curatur ſubtiliatione. Sed in ſubtiliatione craſsi, duplex eſt periculum. primum ne ſubtiliatiuum ſit nimia remiſſum, ita ut ſolum rarificet nihil reſoluẽdo, tũc enim craſſum maiorem locum occupando plus oppilabit. ſecundum ne ſubtiliatiuum reſoluat ſubtile, & craſſum indurãdo petrificet. Quapropter cum neceſſaria eſt reſolutio craſſi, fiant cum reſoluentibus leuibus, ſicut chamæmilla, meliloтum, & ſimilia. Et ſi opus eſt fortibus reſoluentibus, his admiſcenda ſunt mollificantia humid. participantia actuali & potentiali, ſicut exempli gratia uaporatorium humid. & ſic. pręſtantius. Pro quibus intelligendis, eſt ſciẽdum. Primo quod humor quanto eſt craſsior tanto eſt aptior ad petrificationẽ. Et ſimiliter quanto uiſcoſior. Vnde plures lapides ex phlegmate quàm ex melancho. generãtur. Secundo quanto medicina reſoluens agit à maiori proportione in humorem reſoluendum, tanto citius indurat, & petrificat, ut ſi ad reſoluendum ſufficeret chamæmilla calid. in primo, tu adminiſtres calamenthum. Tertio quando medicina participat multa ſiccitate. Et idem dico de quocunque alio reſoluente diſproportionato materiæ reſoluendæ ſicut aer calid. exercitium, ieiunium, & balneum, & omnia applicita. Quarto quãdo humor longam moram in loco contraheret. ſiue ex anguſtia loci, ſiue in renibus, ſiue ſit inuiſcatus, ſicut in ueſica, ſiue nõ poſsit expelli niſi aſcendendo, ſicut in pulmone hæc longa mora propter actionem caloris facit, ut humor induretur & petrificetur. Quinto quando humor retinetur in loco intenſi caloris, ſicut in pulmone hæ omnes cauſæ faciunt, ut humor

induretur

induretur & petrificetur, & contrariæ prohibent petrificationem. Ad propoſitum redeũdo ſunt multæ ex his cauſis petrificationis in pulmone aſthmatico uero aſthmate. eſt enim humor craſſus & uiſcoſus, ſiue ab initio talis ſit in pulmone aggregatus, ſiue ſit factus talis ex actione caloris. Secundo eſt longa mora, cum propter loci anguſtiam ſaltem in aliquibus partibus pulmonis, cum quia oportet humorem euacuandum aſcendere. Tertio eſt intẽſus calor. Propter has omnes cauſas, medicinę aſthmatis ueri non debent eſſe ualde calid. nec multæ ſic. coniunctæ, imò humectantibus permixtæ. Et cum hoc etiam habentes proprietatem ſingularem in cõfortatione eius. Ad quod etiam facit quia pulmo eſt membrum molle. facile paſsibile, non tolerans medicinas acutas ſine nocumento. Quapropter infertur primo quòd pro digeſtione, & mundificatione materierũ ab ipſo indigemus medicinis remiſſæ calid. lenitiuis applanatiuis, & humidis, abſterſiuis, & inciſiuis. Et ſi aliquando medicinæ notabiliter calid. neceſſariæ ſint, ſicut hyſſopus, praſsium & ſimiles, eſt eorum calid. remittenda cum frig. ſecum mixtis, & ſimiliter ſiccitas ſua cum humid. ſicut facit Meſue & cæteri autores cum componunt huiuſmodi ſyrupos. Infertur ſecundo eſſe uitandas medicinas multum exiccatiuas licet frigidas. Tertio uitandas eſſe medicinas multum frigidas ſicut opiũ, papauer, hyoſcyamus, & ſimilia, incraſſant enim & congelant, & prohibẽt expulſionem. Et dicit A. in cap. de aſthmate, antiquos nõ fuiſſe uſos opio, hyoſcyamo, uel mãdragora niſi intentio ſit per illud prohibitio catarrhi cum multiplicetur, imò nec pſilio, niſi quod Deus uult glorioſus & excelſus, quaſi dicat pſilio utuntur aliquando propter ſuam ſingularem proprietatem. Quarto uitandas eſſe medicinas multum ſubtiliatiuas, & inciſiuas, ſiue modo A. ſubtiliatiuas & inciſiuas puras, adducũt quandoque labor earum & inobedientia materiam ad uulnera in pulmone. Quinto uitandas eſſe medicinas prouocãtes ualde propterea quia extrahunt ſubtile, & remanet craſſum. Sexto cum craſsities hepatis cõiungitur aſthmati, ſicut accidit frequenter aſthmate prolongato, permiſcendas eſſe medicinas pectorales cum medicinis hepatis, quæ ſunt ſicut eupatorium, & abſinthium. Et iſtud quod coniungit inter duas res ſimul uehementer habeat proprietatem ſingularem in utriſque membris, ſicut rubea tinctorum, & ariſtolochia. Idem eſt iudicium de nocumentis aliorum membrorum cũ aſthmate coniungitur. Septimo ubi neceſſaria ſit reſolutio, ſiue ſubtiliatio materiæ, & inciſio. Inciſio debet ſubtiliationẽ ſuperare, patet, quia prohibet indurationem, & facit ad expulſionem. Vnde. 10. tertii. 5. cap. ſit ſtudium cum inciſione pluſquam cum reſolutione. Octauo, quia aſthma eſt ęgritudo chronica ſunt permutandæ medicinæ, & eiuſdem generis & potentiæ, quoniam inter medicinas, & corpora ſunt proportiones quæ non comprehenduntur niſi cum experimento, cum experientia pluries conſequeris, id eſt colliges quod magis ſit iuuatiuum. A. in cap. proprio. Item. 4. primi, cap. t. Imò in una medicatione medicinam permuta, quoniam ab eo quod conſuetum eſt non ſit paſsio, & uni quidem corpori, & uni membro in una hora, & altera ineſt proprietas ab una medicina pati, & non ab altera. Et propter iſtos ſermones ſapientes practici in curis ægritudinum chronicarum ordinant plures medicinas eiuſdem uirtutis diuerſarum tamen compoſitionum, & unam exhibent quatuor diebus, aut ſex, poſtea alteram, & ſic faciunt coalterationes. Nono in ægritudinibus chronicis faciẽdæ ſunt interpollationes, uerbi gratia inter unum ordinem medicinarum digeſtiuarum, & ſimiliter euacuantium, ſecundum ordinem aliarum mediabunt. 6. uel. 8. dies in quibus æger utetur ſola diæta, & quãto ægritudo magis prolongabitur magis interponetur tempus ne natura ex continuo uſu medicinarum tereatur, & abominetur. Decimo ſi cauſa antecedens, & coniuncta aduerſentur, exempli gratia, catarrhus quia indigeat incraſſatione & materia in pectore contenta ſubtiliatione, inciſione, & abſterſione incitantibus expulſionem procedatur ſecundum alterum tertium modorum. Aut enim attendatur diſpoſitioni magis infeſtæ, & proprie ſi ſine curationi illius altera curari non poteſt, ſicut ſecũdum plurimum eſt catarrhus, poſtea attendatur materiæ iam fluxæ, aut ſecundo cum aliquibus inſtrumentis attendatur catarrho, utputa cum diuerſionibus, & his quæ in ore tenentur, & cum aliis inſtrumentis attendatur materiæ iam fluxæ, ut puta cum bibitis, & his quæ lambendo ſumuntur, & cum exterius pectori applicitis. Aut tertio eodem inſtrumento quod ex diuerſis componatur, ſicut quando permiſcemus aliquando ſyr. de hyſſopo. cum ſyr. de myrto, aut de iuiubis, natura enim ſagax digerit incraſſantia contra materiam fluentem, & ſubtiliantia contra fluxam, ſicut etiam in augmen. apoſt. miſcemus repercuſsiua cum reſolutiuis, & in hemitritæo aquam hord. cum pipere. Digeſtiua autem taliter conditionata ſunt fœnugręc. paſſul, ficus ſic. dactyli pingues, mel in materia frig. ſed in cal. hordeum, uiol. iuiub. ſem. cyton. & ſimilia cum ſacc. & ex his poſſunt fieri decoct. & ſyr. ſm exigentiã. Et ſem. maluæ, cyton. ſunt optima in cauſa cali. ſem. maluauiſ. in cauſa frig. Et ſi uolueris incidere & abſtergere his addemus parũ oxymel. ſimplicis. Aquæ aũt ſunt aqua mellis, aqua hor. ſi uoluerimus temperare aliorũ calid. Et ſi uoluerimus ſiſtere catarrhũ cũ his permiſcemus ſyr. de iuiubis, de myrto, aut aliquid ſyrup. de papauere. Et ſi uoluerimus facilitare anhelitũ aromatizemus cum pauco croci, aliquã facimus aquã ex decoctione iuiubarũ, liquiritię, hordei, paſſularum, ficuũ ſic. quã permiſcemus cũ ſyrupo factis ex ſupraſcriptis. Et ad has intentiones fiunt loch, & electaria, ut. ℞. tragachã. frigid. loch de pino, ana ℥. 1. pulparũ ſebeſten, ℥. s. croci gran. 5. fiat electarium ſpiſſum cum ſyrup. uiol. & de hyſſopo ana quantum ſufficit, & incorporãdo ſine igne. Et hic ſm neceſsitatem potes addere dactylos maturos, paſſulas. Imò parum boli armen. ubi ſit opus conſtringere catarrhum, nam bolus armen. apud Auic. eſt mirabilis iuuamenti in prohibendo catarrhũ, & in exiccando humiditates pectoris, ſed conſtringit, & difficultat anhelitum, niſi miſceatur cũ lenientibus in magna quantitate. Ego autẽ ſæpe miſceo. 1. ʒ. boli armen. cũ. 1. ℥. loch. de pino. Et de propriis eſt ænula cocta, comeſta ſola, aut cum aliis cibis aut cũ melle permixta. Similiter aqua diſtillata, aut decoctio eius. Et medicinæ ſuperius ſcriptæ in cap. de tuſsi ad hunc locum afferantur. Et medicina Raſis ſuperius in textu expoſita eſt efficax, & ultima ad phlegma craſſum. Conſulo tamen propter cauſas dictas ſuperius, ut ſm plurimum leuioribus utaris, & ſi opus eſt fortibus gradatim ad alia aſcende. Ex uere autem maturantibus, & domeſticis apud Meſue eſt ius galli antiqui, & ego miſceo aliquando cum ſyrupo ſm exigentiã. Item ſyr. recipiens fœnugræci, & paſſularum, ęnulæ, ana partes ęquales, eſt iuuatiuus ualde. Et ex unctionibus conuenientibus ad hanc intentionem eſt oleum amyg. chamæ. anethi, & de keiri citrino, laurinum, de ireos, ſed magis tẽpore mundificationis. Et ex his compoſita fieri poſſunt addẽdo etiam mollificantia ſm exigentiam ſicut mucilaginem, fœnugræc. althęæ, & fiat inunctio cum frictione conuenienti, & lana hyſſopi ſuperponatur. Tertia intentio eſt euacuatio. Si ergo uideatur plenitudo ſangui. fiat phlebot. ex baſilica, aut cõi, ſi repletio appareat in toto. Aut ex ſaphenis ſi fuerit in cauſa retentio menſtruorum, aut ſang. hæmorrhoid. Verum phlebot. ſm plurimum ab initio debet fieri.

Poſtea digeſta materia conueniunt propria ſolutiua, quæ ſm plurimũ debent eſſe facilia, inquit etiã A. finiantur humi. quę ſunt in pulmonibus eorũ cum facilitate, & æqualitate. Finiuntur aũt humiditates cũ digerentibus prouocantibus ſputũ, & exiccantibus. Oportet ergo omnis iſta eſſe facilia æqualiter operãtia circa partes craſſas, & ſubtiles. Solutiua ergo cõuenientia ſunt ſicut caſsia, agaricus epythym. polip. & charta, & fortiora ſunt colocynthis, & ſuc. fruct' cucumeris aſi. & hierapi. diaphęnicõ, electariũ indũ, pilulæ de agarico, ſed leuiſsime ſebeſtẽ, paſſulæ, uiol. & ſi cerebrũ cõticet miſceantur cochiæ, aut pilulę de hierapi. cum pilulis de agarico. Troc. autem de uiol. conueniunt in materia calid. imò potius in mixta. ℞. folia uiol. mediocrium in exiccatione, & humectatione. ʒ. 6. turbith electi. ʒ. 4. ſucc. liquiritiæ, tereneabim, ana ʒ. 2. ſcãmoneæ correctæ. ʒ. 2. fac trochiſcos. Valẽt ad conſtrictionẽ anhelitus, & leniunt naturã, et pectus mundificant, & doſis eſt ã. ʒ. 1. uſque ad. ʒ. 2. cum aliqua decoctione pectorali, & ſunt boni ſaporis. Sed exiſtente febre, & proprie corpore exiſtente debili melius eſt ſoluere cum caſſia aut manna. Et ex his trochiſcis poteſt addi aliquid tanquã calca. ſcil. ℈. 1. diſtemperentur autem electaria ſolutiua cum

aquis

aquis proprijs ſcilicet uiol.hor.excorticati, capil.uel. hyſſopi,farfaræ,ideſt,pulmonariæ, aqua mellis,aut alicuius decoctionis compoſitæ ex rebus pectoralibus. Et in hac intentione obſeruentur hi canones. Primus eſt iam dictus, ut fiat ſolutio cum facilitate,& æqualitate.Sed hic nota quòd materia euacuanda eſt duplex. Quædam enim eſt coniuncta coangoſtata in meatibus, & carne ſpongioſa pulmonis, & huiuſmodi cum ſolutiuis non eſt multum ſperanda euacuatio, neq; cum uomitiuis,ſed ex ſcreatu.Quædam uero ſub forma cauſæ antecedentis,& hæc cum reſolutiuis eſt educenda,aut cum uomitiuis.Propterea dicit Auicen.in cap. de aſthmate. ſi materia eſt plurima ſcilicet ſupra illam, quæ eſt ſub forma cauſæ coniunctæ, tunc neceſſaria eſt purgatio, ſcilcet cum medicina ſolutiua. Si autem fuerit ſolum ea,quæ ſub forma cauſæ coniunctæ non eſt educenda pharmacia,ſed per ſcreatum. Secundus canon,ut ſit digeſta ſubtilis, ducta ad mediũ per incraſſationem,craſſa, & uiſcoſa, per ſubtiliationem & inciſionem.Tertius,ut non fiat euacuatio tempore paroxyſmi aſthmatis.Quartus,ut reiteretur euacuatio cum difficulter materia educatur, & non niſi pluribus euacuationibus. Sed inter unam euacuationem,& alteram interponatur tempus notabile,ut uirtus non debilitetur,imò reficiatur.Meſue autem iubet inter euacuationes uomitum prouocari. Sed intellige mediante notabili tempore ne addatur debilitas debilitati.Et ſecundo quòd corpus ſit ſatis facile ad uomitum. Vomitiua autem ſunt ſicut ſuc.aut decoc.rapha.à duabus uſque ad tres.℥.cum duabus. ℥. oxymellis ſimplicis compoſiti, aut ſcyllitici ſecundum fortioris, aut minus fortis uomitiui exigentiam.Et ex fortioribus eſt ſuc.raph.in quo ſteterit infuſus elleborus à.12.uſque ad.24.horas. Quintus canon, ut euacuatio fiat cum medicinis trahentibus à longinquo, quæ tamen non ſint multum agitatiuę.Agitatio namque facit conſtrictionem anhelitus,quam ipſi,materiis quieſcentibus,maxime patiuntur: huiuſmodi autem eſt agaricus, & maxime præparatus ſecundum artem Meſ. Item colocynthis, ſed in parua quantitate ſicut apparet in pil. deſcrip. Raſis in textu: Sarcocolla,oppo.& debent omnes eſſe conſolatæ ſecundum artem Meſ.ſuc.aũt cucu.aſi.magis ualet ad educendum aquoſitatem. Sextus canon,ut eligantur medicinæ expertæ, quapropter illæ quæ poſitæ ſunt ab autoribus ſunt tutiores. Septimus,ut medicinæ huiuſmodi euacuent à membro mittente,ſcilicet à capite,aut quodcunque aliud fuerit, quàm à pulmone recipiente. Quarta intentio, eſt diuerſio complenda cum frictionibus extremitatum,frictione pectoris,& aliorũ membrorum, aut manu, aut mantili aſperſo rubificante cutim, attrahente materiam de profundo ad ſuperficiem. Ad quam ſi ſequatur laſsitudo remoueatur ungẽdo partes doloroſas cum oleo chamæmilino,& ſimilibus.Item uentoſationes in ſpatulis,& natibus.Clyſteria quoque ſunt ad hanc intentionem.Et ſi catarrhus eſſet in cauſa fiãt caputpurgia per nares de quibus ſufficienter dictum eſt in cap. de catarrho. Et fiant apud magnam neceſsitatem ueſicationes, & cauteria,& in commiſſura coronali. Quinta intentio eſt eductio propria cum ſputi prouocatione,& complentia hanc intentionem ſunt multiplicia.quædam linientia, quędam remollientia cum abſterſione, & hæc duo genera magis complent tertiam intentionem,ſcilicet digeſtionem, quædam irritantia cum inciſione & abſterſione,aut acuitate, quædam abſtergentia cum proprietate,quædam mũdificantia cum proprietate,quædam ampliatiua uiarum, quædam ſunt ſubtiliantia. Lenitiua quidem ſunt uiolæ,pruna,caſsia,uitelli ouorum, in ſcola pinguia,iulep & ſirup.uiol.ſaccharum uiol.et ſebeſten, & liquiritia.Remollientia uero cum abſterſiõe quędam ſunt ſicut butyrum,fœnũgræcum,malua,althæa,ſemina earum,& mucilagines ipſarum,ficus ſiccæ,paſſulæ,grana pini, & ſunt propria.Irritantia uero cum inciſione & abſterſione ſicut ſirup.aceto.ſpecies oxymellis,ſcilicet ſimplicis,compoſiti, ſcilicet ſcyllitici. Sed incitantia cum acuitate ſunt ſicut ſemen urticæ infuſum in aceto, ſemẽ naſturtii infuſũ in oleo amyg. dulc.ſinapis,piper,diatrion pipereon. Sed abſtergentia cum proprietate ſunt ſicut mel,hyſop.& ſirup.eius, haſce, ideſt, thymus,praſsium,origanum, calcan.crocus cum melle, laurus ſecundum omnem modum adminiſtrationis eſt ualde expertus,enula & ſucc.eius,ariſtol.rot.ſpecies centaureę,quarum maior ualet in paroxyſmo,minor in quiete, loch dè pino,loch ſanum & expertũ,loch de ſcilla, cappares ſalitæ.Itẽ porrum cum melle, item iris mundificat pectus efficaciter, & iuuamentum decoctionis calamenthi cum ficubus,& paſſulis in extractione humorum craſſorum ex pectore, & pulmone,& dilatatione anhelitus eſt ſublime.Et huius intentionis eſt thymus,& gran.lauri cum melle,& ſirup.de hyſſopo, & praſsio. Sed mundificantia cum proprietate qua pulmo confortatus expellit à ſe nociua ſunt liquir.capil.uen.pulmo uulpis,& ericii,campeſtris,porcini,theriaca, mithridatum, diamuſcum dul.& amar.Sed ampliatiua uiarum ſunt crocus, & capil.uen.& ſunt dilatantia anhelitum, & iſtis duobus generibus uti debemus à principio uſque ad finem,componendo tamen illa cum medicinis propriis ad intentionem quã uolueris complere,tuentur enim pulmonem, & faciunt uirtutes aliarum citius ad pulmonem penetrare. Sed ſubtiliantia ſunt ſicut ammo.oppop.& ſagapenum cum aqua rutæ, & iſta conueniunt poſt digeſtionem,& minorationem, ſimiliter mundificantia ſine acuitate,dicta ſunt ſuperius. Medici autem prudentes & experti multoties componunt adinuicem medicinas diuerſarum intentionum ſecundum neceſsitatis exigentiam.Et taliter facit Raſis in præſenti cap.permiſcens decoctionem cum electario,& apud Gal.decoctio paſſularum enuc.& fœnugręci cum modico caſtoreo,ſcilicet.℥. ʒ.decoc.cum.℈.s.caſtorei,frequenter data commodius operatur.Item gutta ammoniaci mixta cum oxymelle potenter liberat. Item decoct.hyſſo.cum melle & ficubus, item crocus cum melle,aut cum melle & ficubus.Ex medicinis compoſitis conferentibus ſtricturæ anhelitus, & difficultati ſunt mithridatum, theriaca,athanaſia, diamuſcus,philonium, & eſt proprium. Vnctio conueniens in hac intentione eſt hæc. ℞.ceræ citrinæ.ʒ.1 .olei de keiri,& proprie citrini,ʒ.4. adipis anatis,& gallinæ,mucil.fœnugræ.& ſemi. lini, ana. ʒ.6. ſtyracis.ʒ. 6. fiat eorum bona aggregatio, & cum eo debite calido ungatur pectus.Et ſi oportuerit magis calefacere his adde hyſſopum humidam, & materia exiſtente cal. ungatur cum oleo uiolac.oleo amygd.dul.ana.℥.1. mucilagine pſilii. ℥.s.cum pauco cerę,& ſi materia ſit mixta,miſce in compoſitione calida cum frigidis.Sexta autem intẽtio eſt exiccatio, & conſumptio reſidui humid.in pulmone contentæ.Pro qua intentione complenda recorre ad cap.pręcedens de tuſsi intentione quarta: ibi enim dicitur quantum eſt opportunum. Sed pro ſeptima intentione corrigenda eſt ſitis cum bibitis, & retentis in ore,quæ tamen ſputum non impediant,imò facilitent, ſicut aqua hordei, uel ſacchari potata, liquiritia in ore retenta,pruna bene matura,anguria,& ſimilia.Sed inſtãtia uigiliarum cum diapopuleone applicito fronti,& temporibus,& philonium rom. quantitate. ʒ. s. exhibitum inducit ſomnum,& ſedat anhelitus præfocationem. Sed conſtrictio anhelitus,quæ tempore paroxyſmis aſthmatis adeo creſcit, ut præfocet diligẽti curatione indiget.Primo ſituetur infirmus in aere libero ad frig.declinãte,neque habeat circa gulam,neque circa pectus aliquid ſtrictum, ideo ſtet aliquando pectore à pannis diſcooperto, & ſedeat ſuper cathedra, quæ ab utroque latere habeat ligna ſatis alta, & ſatis diſtantia, quibus cubitis poſsit adhærere,ita ut pectus ſit latum,& altũ cum brachiis dilatatis ſe apodiet alicui ligno ut ſtet apodiatus pectore dilatato, uel apodiet cubitos ſupra genua ſua, uel ſuper diſco aliquo ſe inclinando uerſus faciem, uel cum manibus ſe appendendo ad locum altum, & undique pectus dilatetur. Neceſsitas enim reſpirandi docebit ſitum conuenientiorem & paucificetur cibus ante paroxyſmum, & etiam in paroxyſmo,& ſit cibus ſicut ptiſana hordeacea, & dentur lenitiua dilatantia anhelitum: ſicut aqua hor. excorticati cũ croco,& ſaccharo,uel iulep uiola.aut fiat aqua cum paſſulis, liquiritia,& ſimilibus leuibus. Nam iuxta Meſ.autoritatem potius blandiendum quàm corãdum:peruenitur enim interdum ad præfocationem excitatione medicaminum laborioſorum. Poſtea ueniẽdum eſt ad frictiones,extremitatum ligaturas,& huiuſmodi diuertentia. Et uentoſæ poſitæ circa ſpondiles pectoris dilatant anhelitum. Demum ſi expedierit propter multitudinem ſang.fiat phlebo.baſilicæ. Aliæ uero euacuationes ſcilicet uomitus, & ſolutio non fiant in paroxyſmo. Sed ſi non poſsit habere beneficium uẽtris fiat ſuppoſitorium.

poſitorium, & aut clyſtere leue, licet ſit difficile clyſterizare propter ſitum, & ſomnus ſit interruptus. Et ſi paroxyſmus prolongatur uſque ad quatuor dies uētoſetur inter ſpatulas cum ſcarificatione, & ponantur rubificantia, uel ueſicatoria ſuper pectore. Et in paroxyſmo confert leuis uentatio cum flabellis. Et apud Auic. in. 1. ca. ſumatur baurach, loco eius utimur aliqua ſpecie ſalis acuti. ʒ. 4. cum ʒ. 2. naſturtii in. ℥. 5. aquæ mellitæ: confert enim ſtatim apud uehementiam præfocationis & conſtrictionis anhelitus, Et iuuat in ſchiatica. Credo tamen tutius eſſe partiri hanc medicinam in duabus, aut pluribus uicibus. Et reliqua accidentia curētur ſecundū quòd oportet. Si uero aſthma pendet ab aliis materiebus in pulmone contentis. ſ. ſang. cholera, uel melanch. quod raro euenit, procedatur eiſdē intentionibus. Sed materia exiſtente cholerica declinet regimen magis ad frigi. & humi. Sed melancholia exiſtente in cauſa notabiliter ad humi. ſed ad cal. & ad frig. ſecundum quòd eſt aduſta, uel non aduſta. Si uero ſanguis fuerit in cauſa, declinet aliqualiter ad frigidum cum temperamento paſsiuarum, uel prope. In aſthmate autē & cōſtrictione anhelitus propter uapores fumoſos dñantes in corde, & ab humoribus exiſtentibus in arteriis cordis, cōfert apud Auic. phleboto. & melior eſt illa, quæ fit in latere ſiniſtro ſcilicet ex baſilica ſiniſtra. In cura uero aſthmatis ex uentoſitate penes Auic. exiguntur tres res, quarum una eſt reſolutio uentoſitatis cum facilitate, quod fit cum ſubtiliatiuis notis. Et ſecunda eſt apertio oppilationis, ut inueniat ꝙ inobediens eſt ex ea ad diſſoluēdum meatum. Et ex eis, quæ conferunt adhoc eſt inunctio cum oleo de neridē, oleo laurino oleo rutaceo. Et ex emplaſtris iuuatiuis eſt, ut anethum & ſampſucus, & chamæmila decoquantur, & uaporetur cum eis pectus, & ambo latera. Et ex his, quæ in potu ſumuntur eſt ſagenea omoruſia, & etiam ſagapenum, & oppopanacum & fit potio cuiuslibet eorum aureus unus. Et quādoque poteſt hæc eſſe neceſſaria euacuatio communis humoris à quo uentoſitas eleuatur. Si uero in cauſa ſint ulcera, & apoſtemata, intendatur principaliter eorum curationi, & cum hoc attendatur dilatationi anhelitus, confortationi pulmonis ſputi prouocationi, & cæteris ſecundum quòd oportet. Si uero fit per communitatem à toto ſicut in febribus, & hydrope, attēdatur principaliter curationi illarum diſpoſitionum. Et in febribus uapores diuertantur ad extrema cum frictionibus, lotionibus crurium, & hmōi, & iuuetur cum aeris frig. inſpiratione. In hydrope aūt conſtrictio anhelitus uehemēs ſuperueniens cum prius non fuerit eſt ſignum mortis feſtinę cui parum proſunt remedia. Si uero fit per communitatem à capite ſcilicet ex catarrho, elaboretur, in prohibendo catarrhum, & ſecundo in faciendo ſpuere quod aggregatum eſt. Et cura patet ex ſupraſcriptis. Illius autem quod eſt per communitatem à nucha, aut neruis, quo ſecundum ueritatem eſt ſpecies difficultatis anhelitus, & non conſtrictionis, radix curæ eſt remotio diſpoſitionis membri communicantis. Et cū hoc intendere dilatationi anhelitus, & pulmonis confortationi. Si uero pendeat à prauitate pectoris, cum talis non ſit remouibilis beneficio medici, regendus eſt regimine pręſeruatiuo, prohibendo catarrhos, & repletiones, & nocentia pectori & pulmoni. Si uero fit per communitatem à ſpondilibus diaphragmate, pleura, hepate, ſtomacho, matrice, & ſic de cæteris, radix eſt cura diſpoſitionum membrorum communicantium ſi fieri poteſt. Attendatur tamen dilatationi anhelitus, confortationi pulmonis, mondificationi, & huiuſmodi ſecundum quod oportet. Si uero pendeat cauſis primitiuis multoties curatur per elongationem ab ipſis, imò hæc ſit prima intentio, & ſecundo remoueatur diſpoſitio in pulmone impreſſa cum contrariis ſecundum quod oportet. Et ex his poſſunt patere curationes reliquarum ſpecierum malitiæ anhelitus.

De pleureſi. Cap. 68.

Pleureſis dicta à pleura panniculo tegente coſtas interius, ex eo quod in ipſo fiat ſecundum plurimum. Aliter dicta briſen, quaſi pectoris apoſtema, licet proprie pleura græce ſit coſta latine. Eſt enim duplex ſcilicet, uera & non uera, ſiue pura & non pura ſecundum Auic. Vera autem pleureſis ſiue pura eſt diffinitiue apoſtema calidū, in panniculis, aut lacertis pectoris intrinſecis. Non uera autem ſiue non pura eſt apoſtema cali. in pāniculo aut lacertis extrinſecis. Ex quo infertur, quòd ſi apoſtema ſit uentoſum, aut etiam ex humoribus frigidis per eſſentiam quibus non acciderit caliditas per accidens, ſicut ſephiros purum aduheleth phlegmaticum non eſt dicenda pleureſis. Sunt enim panniculi intrinſeci pectoris tres, ſcilicet, pleura tegens coſtas interius, mediaſtinum diuidens pectus ſecundum longū in dextrum & ſiniſtrum, & diaphragma aliter dictum metaphrenon diuidens naturalia à ſpiritualibus, in quibus poteſt fieri pleureſis uera. Lacerti quidam ſunt intrinſeci, ut mediantea inter coſtas, in quibus etiam poteſt fieri pleureſis uera, quidam extrinſeci in quibus in panniculo tegente coſtas exterius ſit pleureſis non uera. Cauſa coniuncta pleureſis ſunt quatuor humores ſcilicet, cholera frequētius ſiue ſang. choler. Deinde ſang. purus. Raro enim phlegma. Rariſsime melanch. Et hi quandoque ſunt aduſti, quandoque non, ſed ſemper ſunt calidi cum hanc pleureſim faciunt per ſe, aut per accidens per putrefactionem, aut ſaltem per aduſtionem, & propterea pleureſis ſemper eſt apoſtema cal. Verum pendēs ab humoribus per ſe calidis eſt ægritudo ſecundum plurimū acuta, à per ſe uero frigidis frequenter chronica. Cauſa antecedens ſunt humores huiuſmodi in cerebro aut membris ſpiritualibus, aut naturalibus contenti, qui ad membra ſupraſcripta catarrhizantes, aut deriuati huiuſmodi cauſant apoſtema, concurrente fortitudine membrorum expellentium, debilitate recipientium, & uiarum aptitudine. Veruntamen propter debilitatem uirtutis digeſtiuæ & expulſiuæ in membris iſtis, hoc apoſt. quandoque paulatim congeritur attinēs tunc magis pleureſi frigidæ per eſſentiam, quam calidæ. Cauſa primitiua eſt inordinatum regimen in ſex rebus non naturalib. & annexis in aere præcipue, ut in frigida, &c. Pleureſis autem 5. modis terminatur. Aut enim reſoluitur, aut maturatur, aut putreſit & corrumpitur, aut induratur, aut permutatur. Reſolutio autem, aut eſt inſenſibilis per poros cutis, & hoc eſt raro, aut eſt ſenſibilis, licet non proprie reſolutio dici debet cum paulatim reſudando ad pulmonem cum tuſsi expellitur & hoc frequenter. Maturatur autem cum retenta materia & non paulatim euacuata ſit exitura & ſanies in ſinu colligitur. Sed putreſit cum a calore præter naturam materia alterata ſimul cum parte membri circundante, corrumpitur, & fit cancrena aſcachilos, & tandem eſtiomenus, quæ terminatio eſt mortalis, & hæc terminatio ab autoribus non ponitur. Aut induratur per reſolutionem partium ſubtilium, & hoc rariſsime. Aut permutatur, & hoc multipliciter quandoque enim ex approximatione repercuſsiui in principio materia retrocedit & uenas ingreditur, ibique ad benignum reducitur. Quandoque permutatur ad ſuperiora, & fit apoſtema in faucibus aut poſt aures, & hæc eſt terminatio ſalubris, aut ad cerebrum & fit phreneſis ſecundum plurimū mortalis. aut ad neruos inducens paralyſim, aut aliam huiuſmodi paſsionem. Quandoque permutatur ad pulmonem interdum ſubito præſocans ſui multitudine, quandoque paulatim cum materia non eſt tanta, ſed uirtus deficit à ſputo, aut ex defectu ſui, aut ex læſione inſtrumenti, aut materiæ inobedientia, operatio nanque ſpuendi duabus completur uirtutibus, quarum una eſt naturalis maturatiua & expulſiua & altera uoluntaria. Et quando non confortantur ambæ poſsibile eſt, ut deficiat à mundificando. Quandoque eſt faciens peripneumoniam mortalem ſecundum plurimum, aliquando phthiſim inducens, aut immediate, aut mediante peripneumonia, quod poteſt eſſe ante maturationem & poſt. Aliquando permutatur ad cor ſyncopin & mortem feſtinam faciens. Aliquando ad empyema materia ſuper diaphragmate collecta ſecundum plurimum poſt pleureſis eruptionem, quæ ſi non mundificatur in 40. diebus à die rupturæ, tranſit in phthiſim. Quandoque permutatur reſudando ad uenam chilis & conſequenter ad ueſicam, & cum urina expellitur, quandoque ad inteſtina & ſeceſſu expellitur, quæ duæ permutationes ſalubres ſunt. Et communiter poſt digeſtionem eueniunt. Quandoque ad ſubaſcellas. Quandoque ad cutim pectoris. Quandoque ad inguina. Quandoque ad iuncturas membrorum inferiorum ibidem plerunque faciens apoſtema quod perſępe tranſit in fiſtulam, &c. Pleureſis autem quędam eſt in dextro latere exiſtens communiter ſalubrior, ſed

tardioris

tardioris terminationis, quædam in ſiniſtro minus ſalubris, ſed uelocioris terminationis, & quæ eſt in diaphrag. omnibus eſt periculoſior, & magis moleſta. Deinde in mediaſtino deinde in muſcolis intrinſecis. Deinde in pleura. Deinde in pāniculo & muſculis extrinſecis, & facta à ſang. eſt deterior, quàm à cholera ſed tardioris terminationis. Et, quę ab humoribus aduſtis & uenenoſis pernitioſior, & à melancholia deterior, quàm à phlegmate & tardioris terminationis. Hæc autem pleureſis habet quatuor tempora uniuerſalia, ſi ſalubris ſit penes accidentia diſtincta: ſi uero mortalis tria, principium, aug. & ſtatum, ſed penes alterationem materiæ frequenter quatuor quandoque pauciora: ſed hæc tempora penes accidentia & materiæ alterationem conſyderata ſecundum plurimum non coincidunt. Hanc diſpoſitionem conſequuntur hæc accidentia, inſtantia uigiliarum, & aliquando ſubeth, ſomnia terribilia, & moleſta, & phreneſis uera aut non uera ex uaporib. aut humóribus ad caput delatis, dolores neruorum & contractiones ſpaſmoſæ his repentibus ad neruos. Syncopis, tremor cordis, & huiuſmodi ad cor delatis. Fluxus uentris, aut creticus, aut ſymptomaticus, aut ex debilitate uirtutum naturalium, aut ex irritatione materię, ſitis, fluxus ſang. nar. ſuperfluens & alchola, &c.

Signa quædam ſignificant pleureſim, ipſam diſtinguentia à multis paſsionibus ſibi ſimilibus, quædam eius puritatem, aut impuritatem, & conſequenter particulam patiētem, quædam quòd ſalubris ſit aut mortalis, quædam cauſas ipſius, quędam tempora ipſius, quædam longitudinem & breuitatem, quædam ipſius terminationem ſiue permutetꝰ ſiue nō. Signa ueræ pleureſis ſunt quinque. Primum ſebris continua propter cordis uicinitatem. Secundum dolor pungitiuus ſub coſtis quoniam membrum eſt panniculoſum. Et quandoque eſt extenſiuus propter multitudinem materiæ. Tenſio enim ſignificat multitudinem, & punctura fortitudinem in penetratione & mordicatione. Tertium eſt conſtrictio anhelitus paruitas & frequētia propter coarctationem factam ab apoſtemate. Quartum eſt pulſus ſerrinus, cuius quidem diuerſitas augmētatur & egreditur ab ordine apud ſtatum propter debilitatem uirtutis & materiæ multitudinem, & hoc de ſtatu accidentium ſolo ſi pleureſis per excreationem paulatim factam terminetur. Si uero ſuppuretur uerum eſt tam de ſtatu accidentium, quàm quo ad alterationem materiæ. Quintum eſt tuſsis ſic. ſecundum plurimum in princ. ſiue ægritudine inchoante. Deinde cum ſputo ægritudine procedente, & quandoque eſt hæc tuſsis in princ. rei cum ſputo, & eſt laudabile ualde, &c. Et quamuis pleureſis aſsimiletur apoſtemati ipſius hepatis in tuſsi, febre, conſtrictione anhelitus, dolore prouenienle ad panniculum cooperientem propter tenſionem ſuſpenſorium eius. Differt tamen ab eo quoniam pulſus in apoſt. hepatis eſt undoſus, & dolor eſt grauatiuus, pungitiuus, & facies eſt uergens ad citrinitatem aut aliter male colorata, & tuſsis eſt abſque ſputo in princ. & in proceſſu, & ſecūdum plurimū urina eſt deterior, & egeſtio ſimiliter in apoſtemate hepatis, & ſentitur ſecūdum plurimum tumor & durities infra coſtas in latere dextro, & conſtrictio anhelitus eſt minor. Et licet etiam in pluribus ſimiletur peripneumoniæ: differt tamen, quia dolor in peripneumonia eſt grauatiuus & ualde paruus. Conſtrictio anhelitus maxima & pulſus undoſus, multo magis diuerſus & abſque ordine quā in pleureſi, & in ea poma maxillarum faciei rubent ut tinctæ appareant colore rubeo, &c. Et differt à ſirſen ſiue apoſtemate cerebri, licet in multis ſecum communicet quoniam in pleureſi conſtrictio anhelitus, & frequentia eſt ab ipſo initio, in ſine uero alienatio, oppoſitum enim accidit in ſirſen: eſt enim fere incipiens cum alienatione, & poſtponitur anhelitus cōſtrictio & frequentia, & in ſirſen eſt rubedo oculorum, & attractio ipſorum ad ſuperiora, & in ſirſen tractio mirach ad ſuperiora & dolor in pectore pungitiuus, & pulſus in ſirſen eſt magnus declinans ad raritatem, & in pleureſi paruus declinans ad frequentiam, ut ſuccurrat paruitati, & in pleureſi urina multum tincta eſt & craſſa, econtrario in ſirſen. Differt autem uera à non uera in quinque ſignis ſupraſcriptis. In uera enim tuſsis non eſt niſi in ultimo, ſi rumpitur interius, ſed frequenter rumpitur exterius, aut reſoluitur, & ſic nunquam eſt in ea tuſsis, nec etiam tanta feb. nec tanta anhelitus conſtrictio, nec pulſus ſerrinus ſicut in uera, & licet dolor ſit in utraque, & plerunque pungitiuus, tactus tamen in non uara leuiter premendo inuenit dolorem. In uera autem minime, & in non uera præſertim ſi ſit in muſculis adeſt pulſatio. In uera autem minime, cum ibi non ſit præſentia arteriarum ad hoc ſufficiens, ſcilicet, in panniculis. Cognoſcitur autem particula patiens in non uera. Nam ſi ſentitur dolor in attractione aeris eſt in muſculo dilatante. Si uero in aeris ęmiſsione eſt in lacerto conſtringente. Sed in pura ſi ſit pleura, ſentitur dolor aſcendens uſque ad furculas & ſpatulas, aut deſcendens ad hypochondria. Si uero in mediaſtino communicat dolor anterius uſque ad oſſa pectoris, & forte uſque ad collum tranſiens per medium pectoris in longitudine, aut dolor ſentitur poſterius communicans ſpondilib. pectoris, & accidentia quinque ſupraſcripta ualde intenſa plurimum perducent ad alienationem. Si uero ſit in diaphragmate ſentitur dolor in extremitatib. coſtarum, & extremitate oſsium pectoris, ſcilicet, ubi finiunt ſpiritualia, & incipiunt naturalia, cum locus ille ſit diaphragmatis, & accidentia quinque ſupraſcripta ſunt intenſa ualde, & eſt multum ducens ad alienationem. Diſtinguitur autem uera & non uera à doloribus uēcoſis in pectore ex carentia ſebris in his. Et frequenter ex doloris permutatione. Et quia dolor alleuiatur etiam ex approximatione carminantium in principio. In pleureſi autem uera in principio ſecundum plurimum intenditur ea horum approximatione. Signa ſalutis ſunt infra ſcripta, ſcilicet, ſputū bene conditionatum, ſcilicet, facile, uelox, plurimum, quantitati tamen materiæ apoſtematis proportionatum, maturū quod eſt album æquale, ideſt, non diuerſum in partibus, mediocris ſubſtantiæ, non fœtens neque mali ſaporis, non rotundum, hæc enim ſunt conſidiones boni ſputi quo ad digeſtionem in ſtatu, uerum in initio ſufficit ad bene prognoſticandum, quòd ſit ſubrubeum uel ſubcitrinum uelox et facile, & in augmento medio modo ſe habeat inter hoc & illud. Sputum ſpumoſum malum, mortem enim ſignificat. Rubeum purum, citrinum purum, album, uiſcoſum, rotūdum, in omnibus deterius eſt nigrum, & proprie fœtidum. Viride autem minus, malum, quàm nigrum & ſignificat congelationem, aut aduſtionem uehementem & putrefactionem, inter quas fœtor & ipſius priuatio diſtinguit. Et non rotundum melius eſt rotundo ſecundum plurimum, cū illud ſuperfluam craſsitiem ſignet, & multoties conuerſionem ad phthiſim. Et ſimiliter nimis ſubtile, aut craſſum & diuerſum in partib. tardum, difficile, paucum, malum ſignificāt. Similiter ſalſum ſuperflue & amarum. Vrina bene conditionata bonum prognoſticatur. Et melius eſt ut tendat ad rubedinem quandam aut citrinitatem cum craſsitie quàm ad albedinem & ſubtilitatem, & ſimiliter multa melior eſt quàm pauca. Econtrario urina male conditionata malum prognoſticatur, & multa deterius quàm urina bona bonum ſignificat, ſicut urina alba tenuis, aut ualde rubea, aut pauca, aut liuida, aut ſubinga-lis, aut nigra, aut uiridis ſine hypoſtaſi, &c. Hæc omnia maximum malum prognoſticantur & frequenter mortem. Vrina ſanioſa ſecundum plurimum bona ſignificans pleureſis criſim laudabilem. Egeſtio bene cōditionata bonum, male cōditionata malum, & ualde deterius, q̄ bona ſignificat bonum. Et ſecundum plurimum melius eſt, ut uenter declinet ad ſtipticum, quàm ad lubricum. Fluxus enim uentris ſecundum plurimum malus in principio cum multitudine materiæ. In proceſſu autem ſecundum uirtutum naturalium ſtomachi & hepatis defectionem ſignificat, licet quandoque cum aliis bonis ſignis prædigeſta materia bonam criſim ſignificet. Egeſtio ſanioſa ſecundum plurimum bona, ut ſupra de urina. Sudor bene conditionatus aliquando bonum, & proprie cum ſequitur alleuiatio, male autem conditionatus malum ſicut frigidus fœtens. Sudor diaphoreticus malus. Sudor ſequens anhelitus conſtrictionem malus, fluxus ſang. narium aut hæmorrhoidalis, aut ex matrice bonus & laudabilis. Febris intenſa multum, malum ſignificat, econtrario ipſius remiſsio. Frigiditas extremitatum cum caumate intrinſeco mortalis rubedo faciei ſuperfluum malum, ſed deterior eſt ſuperflua liuiditas, & color ſicut mortui. Facies tornatilis mortalis, Ariditas linguæ citrinitas & nigredo malum. Pulſus paruus, debilis, frequens, multum durus & diuerſus, malum, nimia

mia anhelitus conſtrictio & frequentia. Intenſus dolor, & proprie tendens ad poſteriora, ſimiliter ſuperfluæ uigiliæ & ſubeth malum. Econtrario ſomni incolumitas bonum mẽtis alienatio peſsimum, paruitas ſitis bonum. Tremor ſub thorace in pleureſi ſignificat commixtionẽ rationis propter cõitatẽ diaphragmatis cũ cerebro. Ex ſignis malis eſt ut profundentur exituræ procedẽtes à pleureſi abſq; ſedatione feb. & non ſit ſputum bonum, ſignificat enim mortẽ pp reditionem materiæ ad profundum. Et cum in pleureſi non eſt ſputũ ualde malum, niſi ibidem modicũ ſit de materia: ſignificat enim aut debilitatem uirtutis, aut quod eſt mala aut fraudulenta. Inquit Hippocrates, multoties eſt ſputum bonũ facile, ſimiliter & anhelitus, & reliqua ſigna ſunt mortalia ſicut illa in qua, ſ. dolor tendit ad poſteriora, & eſt eius dorſum ſicut dorſum uerberati: ſi tñ pertranſit ſeptimum, ut plurimum euadit. Et quando adeſt ſputum diuerſarum materierum aquoſum, deinde dolor fit uehementior moritur ſatis cito, aut ſi non cito moritur, ſanatur. Et quando ſequitur pulſatio à ſurculis extenſa uſque ad crura, & eſt urina aquoſa & non eſt ſedamen, nec ſputum, nec alia euacuatio, eſt mortalis propter declinationem materiæ ad caput. Si autem pertranſit ſeptimum ſanatur, & ut plurimum cũ pleureſis ualde acuta pertranſit ſeptimum ſanatur. Conferentia medicaminũ & ægri bona toleranda bonum, contraria uero malum.

Signa horarũ. Cum non eſt ſputum, aut eſt ſputum ſubtile, aut paruum, aut id quod nominatur ſaliua tunc eſt principiũ principij. Cum uero ſubrubeum aut ſubcitrinũ, tunc eſt finis principij. Et cum augmentantur accidentia & ſputum, & incipit remoueri à ſubrubedine aut ſubcitrinitate in albedinẽ, tunc eſt augmentum. Et cum ſputum iam eſt album æquale plurimum, &c. & accidentia remittuntur, tũc eſt ſtatus, quo ad alterationem materiæ, declinatio quo ad accidentia. Et cum ſputum minuitur uel incipit minui, accidentia remitti notabiliter tunc eſt declinatio. Cumq; ſputũ totaliter remouetur. & ceſſant accidentia, iã completur declinatio. Et ex his infertur, in ea pleureſi, quæ terminatur per paulatim factam euacuationem, tempora accidentiũ & materiæ nõ coincidere. Imo augmentum reſpectu materiæ comprehendit augmentũ & ſtatũ accidentiũ. Et ſtatus & declinatio reſpectu materiæ comprehendit declinationẽ accidentiũ. Secus in ea quæ terminatur ad maturationem, coincidunt enim ſm plurimum utraq; tempora: tunc enim eſt declinatio cum eſt perfecte matura, & tunc iam remittuntur accidentia. Et tu ex his concipe tempora quando aliis modis terminantur. Speculatio enim huiuſmodi confert ad curam. Si enim terminetur ad putrefactionem. tunc eſt princ. cũ parũ ſpuit aut indigeſtũ. Cumq; ſputum augetur & incipit fieri liuidum eſt augmẽtum reſpectu materiæ & accidentium. Cumq; multiplicatur, aut eſt iam uiride, aut nigrũ, eſt ſtatus reſpectu materiæ & accidentium cui non ſubſequitur declinatio.

Signa cauſarũ ſumuntur ex colore ſputi, ex dolore, ex febre, ex paroxyſmis febris, complexione & habitudine, tẽpore anni, & ex regimine præcedente. Cũ enim ſputum eſt rubeũ, aut ſubrubeũ eſt ex ſang. Cũ eſt tendens ad citrinitatem eſt ex cholera. Et cum album non exiſtente adhuc digeſtione facta eſt ex phlegmate. Et cũ eſt tendens ad nigredinẽ & plumbeitatem non pp putredinem aut cauſam extrinſecam eſt ex melanch. Si aũt colores ſint mixti, tunc humor eſt mixtus. Ex dolore, quia ſi dolor eſt aſcendens, tunc eſt ex humorib. calid. Si deſcendens, eſt ex humorib. frig. Et minor eſt dolor ex frig. q̃ ex cali. Et magis pungitiuus ex cholera, ex aliis forte magis extenſiuus. Ex febre, quia maior feb. eſt ex calid. q̃ ex frig. Sed ex paroxyſmo, unicuiq; enim humori ineſt periodus, quæ ſibi conuenit 1. quar. cap. de feb. apoſtematũ: Afflictio ſang. fere uniformis, Phleg. motus quotidianus incipiens uerſus ſero. Choleræ de tertio in ter. incipiens in mane. Melanch. de quarto in quar. incipiens in ueſperis. Ex complexione & habitudine, quia pleureſis proportionatur ſm plurimum complexioni. Et ita ex regimine præcedẽti & temporib. anni, quia in uere magis à ſang. & ab omnib. humorib. ſimiliter. In æſtate uero magis ex cholera. In hyeme uero magis ex phlegmate. In autumno uero magis ex melanch. & ex humorib. aduſtis. Et tñ oĩa ſigna cõſydera & adinuicem cõpara. Signa reſolutionis. Cũ terminat nulla apparẽte manifeſta euacuatione gradatim tñ præcedẽs p tẽpora quo ad accidentia tunc reſoluitur. Si aũt terminatur p paulatim factã euacuationẽ cum ſputo uſq; ad finẽ quod eſt ſm plur. in uera, tunc eſt quia pulmo paulatim recipiẽ materiã, quæ ab apoſt. deciditur ſua ſpongioſitate cũ pectus conſtringit. Et ſic tranſit materia de uenis paruis ad magnas, & de magnis ad maiores, donec deueniat ad tracheã arteriã, ſiue truncũ magnũ eius exiſtentem in collo, & tandem expellitur ad extra coadiuuante tuſsi, & tandẽ raſcatione concurrentib. etiã uirtutib. naturalib. maxime digeſtiua & expulſiua. Si aũt materia retrocedat ex approximatione repercuſsiui, aut pp phlebot. aut aliã cauſam, & materia uenas reingreſſa ad benignũ reducitur, cognoſcit, quia poſt principium nõ uidetur ſequi aliud tempus. Si aũt terminatur ad putrefactionẽ, ſputũ apparet liuidũ, & tandẽ uiride & nigrũ multum fœtens cum reliquis ſignis malis, & magno anhelitus fœtore. Si uero induretur ceſſat febris, nec apparet aliqua euacuatio manifeſta niſi diminuta, ceſſat dolor, præſertim pungitiuus & extenſiuus, ſed remanet dolor grauatiu⁹ & ſerenitas pulſus, & anhelitus conſtrictio minuitur ſed non aufertur, & diu remanet ſm hunc modũ & ita multũ chronica efficitur. Si aũt tranſit ad cancrũ, augebitur feb. aut ſaltem nõ minuitur, & ſequitur dolor quidã fulmineus cũ grauedine, & ſi ulcerabitur, emittitur per ſputũ uirus nimiũ fœtens. Si uero permutatur ad aliquod mẽbrum puta caput, apparebit urina tenuis alba cũ mẽtis alienatione, & ut plurimu uenter reſtringitur. Si uero ad pulmonẽ ut faciat peripneumoniã ceſſabit dolor lateris, & conſtrictio anhelitus augebitur, & febris, ſubſequẽter accidentia reliqua peripneumoniæ de quibus infra. Si autẽ ſui multitudine ſuffocet ſubito oppilando meatus pulmonis, apparebit ultima anhelitus conſtrictio, ſubita pulſus. ſ. uehemẽtis diuerſitas, rubedo faciei cũ nigredine, ſudor plurimus, oregmon multus in reſpiratione, & anhelitu ſuccedentes. Si aũt poſt peripneumoniam ruptã remanebit ulcus in pulmone, aut ipſa materia, quæ paulatim tranſit p pulmonẽ ulceratum, tũc res efficitur chronica & apparebunt ſigna phthiſis. Si aũt permutet̃ ad cor, apparebit pulſus & tremor cordis, & pulſus uehementis diuerſitatis: non tñ cum ultimata anhelitus conſtrictione, & tandẽ ſyncopis & mors feſtina. Si aũt permutaretur ad neruos, apparebit aliqua neruorũ ægritudo, ut ſtupor, tremor, ſpaſmus, paralyſis, &c. cũ alleuatione doloris ſine manifeſta euacuatione. Et qñ conſtrictio anhelitus fit uehemens & febris non fit fortis, eſt ſignificatio ſpaſmi iam inchoantis. Si uero permutetur ad fauces ad ſubaſcellas, ad inguina, ad iuncturas, & ad alia membra extrinſeca cognoſcitur ex tumore & dolore illius membri ad quod terminantur, & ex mitigatione doloris in loco pleureſis, aut ex ſedatione cæterorum accidentium eius. Si uero maturetur cognoſcitur, quia ſputum non eſt uelox facile copioſum, nec mundificatur in 14. dieb. & dũ maturatur uehemens fit dolor, febris & ſiccitas linguæ, alienatio, & difficultas, & anhelitus cõſtrictio, & eius duplicitas apud dilatationẽ cum paruitate, & etiã tuſsis ſine ſputo pp materiæ inobedientiam & ſpiſsitudinẽ uelaminis & uirtutis debilitatem. Cum uero facta eſt collectio quieſcunt feb. & dolor, & augetur grauitas. Cumq; rumpitur accidit tremor diuerſus & dilatatur pulſus cum diuerſitate ſui, & cadit uirtus & debilitatur anhelitus, & multoties accidit feb. uehemens, quia materia mordicat membra ad quæ effunditur, aut per quæ tranſit. Sed poſt rupturã ſi non mundificatur in quadraginta diebus à die rupturę perducit ad phthiſim. Et ruptura ſanioſi in die 7. uel ante, raro euenit, ſed ſm plurimũ tardatur eruptio uſq; ad 40. aut 60. Et quanto plus fuerint accidentia collectionis uehemẽtiora, erit eruptio uelocior, & quanto plus fuerint leuiora, erit eruptio tardior, & proprie feb. exiſtens de ſumma accidentiũ & ſimiliter dolor. Et qñ apparent accidentia fortia cum conſtantia uirtutis, nec alia euacuatio manifeſta ſufficiens, tunc nihil timeas: eſt enim eorum euentus cauſa collectionis non pp aliã cauſam. Si uero uirtus erit debilis & materia multa, ſubito moritur pp ſuffocationẽ & reſolutionem caliditatis innatæ. Si uero uirtus fortis aut materia non tantæ quantitatis accidit in primis debilitas manifeſta forte cum lipothymia aliqua ſyncopi, & eſt pulſus debilitatus, tardus, dilatatus, & rarificatus propter reſolutionem uirtutis

cum enacuatione & extinctione calid. innatæ, & accidit tremor quem ſequitur feb. cauſa mordicationis factæ à materia corrumpente. Deinde materia quieta in concauitate pectoris ſequitur quibuſdam diebus alienatio, cum grauitate tñ manifeſta ſuper diaphrag. deinde malignata materia & nocumento communicato pulmoni, & mẽbris circunſtantib. creſcunt accidentia, tuſsis, feb. inquietudo, defectio uirtutis, appetitus, &c. Et cum uideris ægritudinem ſedari ſine ſputo, tunc minuitur materia cum urina aut egeſtione, & ſic apparebit aut urina craſſa, aut fluxus uentris materiæ chol. ſubtilis, aut alia manifeſta euacuatio. Quòd ſi nihil ex his apparet, & uideris tenſionem ad mirach. hypochõdria, & cutem, cum grauitate indicabit exiturã apud inguina & crura, quod eſt uehemens ſignificatio incolumitatis & euaſionis, &c. Lõgitudinem aut breuitatem pleureſis, ſiue longinquitatẽ aut propinquitatem ſtatus, quod idem eſt ſiue ſalubris aut mortalis declarant ęgritudo ipſa, cauſa eius, particula patiens, ętas, complexio, tempus, regio & accidentia eius. Aegritudo ipſa ſe acutam communiter oſtendit, eſt enim ut plurimũ media inter peracutas & tropicas, eius enim ſtatus eſt cõmuniter circa ſeptimum & terminatur frequenter in decimaquarta aut añ: ſi oera pleureſis ſit, frequenter tamen cum nõ eſt uera pleureſis, aut ſi uera eſt ex humore frigido per eſſentiam, eſt ex genere tropicarum, aut chronic. & ſic cauſa eius ipſius ſtatum declarat: eſt enim breuior ex choler. q̃ ex ſang. & ex ſang. quàm ex phleg. & ex phleg. breuior quàm ex melancholia oium ſemper paritate ſuppoſita. Particula etiam patiens ſi ſiniſtra fuerit, cordi propinqua, ſtatum propinquiorem oſtendit, & cõiter quanto particula eſt nobilior, cæteris parib. tanto ſtatus uelocior. Ideo uelocior eſt ſtatus cũ eſt in mediaſtino, aut in diaphragmate, quàm in pleura & maxime cum eſt mortalis. Aetas uero, complexio, regio, tempus anni ſi calida ſint, abbreuiant: ſi frig. ſint prolongant. Accidẽtia uero eius quanto uehementiora fuerint tanto ſm plurimum ipſam breuiorem ſignificant, & proprie ſi ſit mortalis. Econtra uero quanto remiſsiora tanto longiorẽ ipſam ſignificant, niſi ex materiæ paucitate ipſiusq; benignitate prouenit, quod raro eſt, & per accidentia intelligo febrem, conſtrictionem anhelitus, dolorem, alienationem, inſtantiam uigiliarum, inter cætera tñ ſputum eſt efficax ſignum lõgitudinis aut breuitatis. Si ergo in prima die expuerit aliquid ſubrubeum aut ſubcitrinum, aut ſpumoſum maturitati attinens, licet non maturũ, ſperãdum eſt ut maturetur in quarto, & terminetur in ſeptimo. Si autẽ non expuerit in die primo, nec maturetur uſq; ad quartum, ſed in quinto aut circa tunc terminabitur 11. aut 14. Si aũt non expuit niſi poſt quartum, & quod expuit ſit attinens maturati, tunc terminatur circa 20. Si aũt non ſit maturitas, tunc res prolongatur uſq; ad 24. aut ſupra, ſi cum fiducia adſint bona ſigna uirtutis, ętatis, & appetitus, & bonæ tolerantiæ, quibus deficientib. æger deficiet in uia. Si aũt non expuit uſq; ad 7. aut expuat aliquid in quo nõ appareat ueſtigium maturationis, ſi ſit uera pleureſis & materia acuta, ut plurimũ moritur ante 14. ſi uirtus ſit debilis. Si autẽ uirtus ſit fortis, deſyderia bona, ſomnus incolumis, & anhelitus, urina matura, &c. tranſiet 14. ſed morietur poſt illum, qm̃ uirtus non eſt tanta ut poſsit expectare uſq; ad 40. & 60. in quib. ſm plurimũ eſt hora criſis. Et qñq; ex ſputo & cæteris indicamus ægritudinem terminandam in 14. Deinde apparebit ſputum nigrum aut uiride, aut aliquod ſæuum accidens & morietur in 7. Non uera autẽ pleureſis ex materia acuta, & etiã uera pleureſis ex materia non acuta poteſt terminari etiam poſt quartum diem, tam ad bonum q̃ ad malũ. Si uero pleureſis ex materia acuta, non tranſit ſ. 30. diem niſi ſit recidiuatio, &c. Signa prognoſtica quibus temporib. ætatibus, conſtitutionibus multæ pleureſes & peripneumonię uenturæ ſunt. Horum ergo quædã ſumuntur à corporib. cœleſtibus, quorum conſyderatio pertinet aſtrologo. Quædam ab ætatibus, tẽporibus anni, aeris impreſsionibus, quorum conſyderatio medico pertinet. Ratione ergo ætatis frequentius accidit primis ſenibus, quàm his, qui in aliis ętatibus conſtituti ſunt, ſcilicet 25. anno uel circa uſque ad 70. annum. Et in hyeme frequentius quàm in aliis, & in conſtitutione boreali frig. & ſic. quàm in auſtrali, aut in cęteris. Quãdo enim fuerit hyems borealis notabiliter frig. & ſic. tẽpus uero præcedens auſtrinum & pluuioſum hyeme pleureſes & peripneumonias expectare oportet.

CVm aliquis ſub coſtis ſuis dolorem ſentit pungitiuũ, & propriè quando ſiccam patitur tuſsim, & febrim; expedit, ut, ſi dolor ſuper partem coſtarum, & furculam tendat; fiat minutio ex baſilica eius partis, in qua eſt dolor. niſi totum corpus multo ſang. repletum fuerit; tunc enim ex latere contrario ſang. detractio facienda eſt. ægritudo quoque ſi iam per aliquos dies à ſui principio infeſtauerit ægrum; phlebot. à parte dolente facienda eſt. quòd, ſi dolor inferius ad partem coſtarum poſteriorem tendit; uẽter ex decoctione, quam in cap. de rheumatiſmo deſcripſimus, eſt ſoluendus. melius tamen eſt, p ut phlebo. fiat, dein de aqua hor. cum ſacch. aſsiduè tribuatur. &, ſi uideris tuſsim eius uehementis ſiccitatis; da ei in diluculo omni die de iulep: deinde da ei potu aquam hordei. &, ſi æger fuerit debilis; nutriatur cum pane ex ſacch. ſi autem fortis fuerit; aqua hord. uſque ad diem quartum ſufficiat. quandoque ſcreare cœperit; decoctionem, quam in cap. de rheumatiſmo nominauimus, quotidie ſumat, antequam aquam hord. bibat, donec ſanetur. ſi autem feb. & acuitas perſeuerent, & æger in excreatione difficultatem patiatur, detur decoctio, quam in cap. de aſthmate nominauimus: quod ſimiliter eſt faciendum; cum ſaniei ſit excreatio. quod, ſi in princip. paſsionis, quod excreatur, nigrum, aut ualde citrinum apparet, & ſic permanſerit, & feb. non quieuerit, nec calor uſque in diem ſeptimum; timoroſum eſt. &, ſi cum hoc toto aeris attractio non alleuiatur. & in pectore affuerit oregmon, aut in maxillis rubedo, & † in oculis labor; eſt morti propinquus. ſi autem exterius in latere apparuerit rubedo, aut apoſtematio: & cum premitur locus, dolet; ponatur deſuper uentoſa, aut emplaſtrum ex ſinapi, & ficubus, & dimittatur ibi, donec locus ulceretur. de his uero, quæ ex errore ſtolidorum ad augmentum nocumenti accidunt hanc ægritudinem patientib. eſt, quòd, cum dolor ſentitur in principio ſub coſtis; exiſtimant craſſam fore uentoſitatem. ideoque electarium, diamuſcum, aut eis ſimilia ægro tribuunt, eumque interficiunt. hæc paſſio uocatur birſen, cuius cauſa eſt apoſtema, quod oritur interius ſub coſtis hypochondriorum.

SCHOLION.

In oculis labor] habent emendatiſsimi codices in oculis ſtupor.

Diuiditur hoc cap. in partes octo. In prima notificat pleureſim. In ſecunda ibi. Expedit ut ſi. Curat per euacuationẽ. In tertia parte ibi. Deinde aqua hord. Curat per digeſtiua conuenientia in princ. cum tuſsis eſt ſic. In quarta parte ibi. Et ſi æger fuerit debilis. Curat per diætam. In quinta ibi. Quandoque ſcreare cœperit. Curat per digeſtiua & mundificatiua cum ſputo. cum tuſsis eſt humid. In ſexta parte ibi. Quòd ſi in principio paſsionis. Ponit ſigna malæ pleureſis, & ſecundum plurimum pernicioſæ. In ſeptima parte ibi. Si autem exterius. Ponit curam pleureſis, quæ exterius ad cutim permutatur. In octaua ibi. De his uero. Docet euitare errorem plerunque medicis contingentem. Quę dicit in prima parte nota ſunt, & uos ſupplete reliqua duo ſigna generaliæ pleureſis, ſcilicet, pulſum ſerrinum, & anhelitus conſtrictionem. In ſecunda parte curat per phlebot. baſilicæ eiuſdem lateris corpore non exiſtente repleto. Sed ipſo exiſtente repleto. Primo, per phlebot. baſilicæ contrariæ partis uel lateris oppoſiti in princ. Secundo per phlebot. maxime conueniunt dolore aſcendente ad furculã & coſtas ſuperiores. Sed dolore deſcendẽte ad coſtas inferiorea docet ſoluere nentrem cũ medicina lenitiua ſuperius deſcripta in cap. de catarrho, ſed tñ abſolute, ſiue dolor aſcendat ſiue deſcendat magis laudat phlebot. q̃ pharmaciam. De his tamen inferius dicetur quantum eſt opportunum. In tertia

parte

parte digerit in princ. cum aqua hord. exhibita frequenter. Sed ubi tu ſis fit omnino ſiue ſputo, dat in diluculo, id eſt, ante ortum ſolis per unam horam aut duas, iulep ſcilicet, factum de aqua cõmuni cum multo ſacch. deinde per duas horas poſt dat aquam hordea. ad educendum quod per iulep eſt abſterſum, & cũ hoc ad infrigidandũ & humectandũ. Credo tamen aquam hord. cum ſacch. utranq; intentionẽ cõplere. In quarta parte cibat pleureticum debilem cum panata ſacch. ſed melius eſt ut panis ſit lotus ter aut quater. Fortè uero cibat cum aqua hord. ſola uſq; ad quartum diem, ſ. uſq; ad ſtatum accidentium incluſiue. Sed conſulo ut temporib. noſtris utatur ptiſana hor. ſubtili cum ſacch. In quinta parte digerit & mundificat cum iam ſcreatus incœperit, ſed nota ſunt omnia: nam materia exiſtente calidiori & ſubtiliori exhibet primo, ſcilicet in diluculo decoct. dictam in cap. de catarrho ſactam, ſ. ex ficub. citrin. numero 5. iuiub. numero 10. ſeb. numero 20. paſſul. ʒ. 10. liquir. ʒ. 5. coquantur uſq; ad diſſolutionem, & colentur, ſcilicet. in ℥. lib. aquæ, & detur ex hac omni die ℥. 3. cum ʒ. 3. murabo. uiol. & ſacch. uiol. & per duas horas poſt det aquam hord. ad lauandum infrigidandũ & humectandum, ſed materia exiſtẽte frigid. & craſsiori, digerit, & mundificat cum decoctione dicta in cap. de aſthmate facta, ſ. ficub. dacty. ſem. apii, &c. Sed hæc ſola in potu exhibeatur ſine electario quod iubet adminiſtrari. Quę dicit in ſexta parte ſunt nota ex ſuperius dictis. Similiter, quæ dicit in ſeptima, ponuntur enim illa ad iuuandum naturã in expulſione materiæ ad exteriora: illud autem emplaſtrũ ex ſinapi & ficub. deſcribitur à Meſue in ſuo antidotario. In ultima parte admonet medicum ut nõ properet ad curam niſi præcognita ægritudine, & quæ dicit nota ſunt. hipochõdria, ſunt partes uentris laterales ſuperiores, ſed ilia, partes uentris laterales inferiores.

Cura pleureſis duplex exigit regimen, ſcilicet, tentatiuũ & curatiuum. Regimen tentatiuum eſt quo nobis acquiritur notitia, ſcilicet, an ſit pleureſis, an dolor uentoſus, quòd quia ſecundum plurimum medicis & mediocriter exercitatis innoteſcit, raro eſt opus hoc regimine. Verum Meſ. ut apparet ex proceſſu ſuæ operationis non ſolum uentoſitatẽ, ſed etiam humorem intendit reſoluere ſi paucus ſit, ita ut excuſemur a tranſeundo ad aliud genus curationis. Competit ergo materia exiſtente pauca & apta per poros cutis reſolui. Tutius autem eſt primo incipere à calefactoriis humidis ex quibus eſt philtrum ſiue ſpongia in aqua cal. infuſa & optime expreſſa, & petia linea ſubtiliſsima circumuoluta, & toti loco dolenti applicita, & bis aut ter iterata ſemper poſt infuſionem ipſius in aqua calida, & optima expreſsione, & circumuolutione cum petia ſicca, & hoc ſi uideremus ipſius cõferẽtiam. Si autem dilatata materia dolor augeretur, ab hac operatione deſiſtendum eſt, & ad curam pleureſis procedendum ut infra. Debet autem ſuper loco remanere tanto tempore uidelicet, donec calor ipſius tepeſcat, & deinde reinfundi in aqua calida, ut ſupra quod aptius fieri poterit ſi duæ ſpongiæ aut duo philtra habeãtur huic operationi deſeruiẽtia: una enim remota quàm primum altera ſuperponi poterit & apponatur debite calida, ſed non acute ſiue intenſe. Et conueniens ad hoc eſt ſacculus ex ſurfuribus frumenti magnus ſecundum loci dolentis quantitatem bullitum in aqua, leui ebulitione & loco dolenti poſt ipſius fortem expreſsionem applicitus, & ſecundum neceſsitatem reiteratus ut ſupra, & his efficacior eſt ſpongia ſiue philtrum infuſum in aqua decoct. infraſcriptæ. ℞. altheæ. ʒ. 3. maluarum M. 1 ſem. lini. ℥. s. florum chamæmil. meliloti, anheti, aã. M. 3. radices loiç & non abraſæ extracto ab ipſis meditullio bulliant ſimul cum reliquis medicinis in aqua fluuiali quantum ſufficit, uſque ad ſufficientem decoct. maluauiſci, & fiat ut ab initio dictum fuit. Parietaria quoque cum oleo in patella mortificata, & loco dolenti ſuperpoſita eſt ad hoc efficax, & reiteretur ſecundum neceſsitatem ut ſupra. Et ex ſiccis autem uaporatoriis eſt ſacellatio facta ex milio, ſale aut furfure debite calefactis & applicitis, ut ſupra. Et ſi uoluerimus calefactoria media inter ſicca & humida aſpergimus res ſupraſcriptas, cum eas calefecimus uino aut aqua, aut aceto, aut ex his ſimul mixtis: deinde in ſacculis ponemus aut prius ex his faciemus ſacculos quos ſcalt faciemus ſuper lateribus calid. aſperſis cum ſupraſcriptis; aut ipſos ſacculos infundemus in huiuſmodi debite cal. & poſt ſufficientem expreſsionem applicabimus, ut ſupra. In reſoluendo autem cum his calefactoriis ordo ſeruandus eſt, ut ſecundum plurimum ab humid. inchoemus, & à debiliorib. gradatim procedentes ad fortius reſoluentia habito ſemper reſpectu ad materiam reſoluendam, ut ſi ſubtilis ſit, aut craſſa, poſita in ſuperficie, uel profundo, humid. uel ſic. cal. uel frig. In materia enim ſicca ſiue cholerica, ſiue melancholica, melius eſt cum humidis procedere. In materia autem humidam, ſiue phlegmatica, ſiue ſanguinea, audacius cum ſiccis, In materia craſſa, cum humidis primo tandem ad ſicca procedentes: in ſubtili autem cum ſiccis, ad reſoluendum materiam profundam fortius reſoluentib. indigemus quàm ſuperficialem. Cauendum tamen eſt ne uapor ex uaporatoriis conſurgens ad nares ægri pertingat: debilitatem enim & triſtitiam generat, & anhelitus neceſsitatem, & fortem conſtrictionem. Cum ergo ex ſententia operationis noſtrę dolor quietatur notabiliter, aut in totum euaneſcit excuſati ſumus à tranſeunto ulterius. Si uero dolor non minuitur notabiliter aut forte augetur, ad curam ueræ pleureſis procedendum eſt. Cura ueræ pleureſis octo exigit intentiones curatiuas ubi per reſolutionem inſenſibilem, aut paulatinam excreationem terminetur ſicut ſecundum plurimum eſt in ſalubrib. Prima lenit uentrem ſi fuerit conſtipatus. Secunda minorat & diuertit cauſam antecedentem phlebotomia, aut uentoſatione huic proportionata, aut pharmacia, aut aliis generib. diuerſionum. Tertia repercutit cauſam antecedentem ne tranſeat in coniunctam. Quarta digerit tam cauſam antecedentem quàm coniunctam. Quinta, eradicat cauſam antecedentem. Sexta digerit cauſam coniunctam, & eam ad ſputum habilitat, abſtergit, & mundificat, & inſenſibiliter reſoluit, ſi uideatur pleureſis poſſe per hanc uiam terminari. Septima, accidentia corrigit. Octaua, ordinat debitum regimen ſecundum exigentiam intentionum. Ventris lenitiuum iuxta primam intentionem. ℞. decoct. hord. maluarum matrum uiol. blitis. ℥. 15. flor. caſsiæ. ℥. s. olei uiol. ſi pleureſis uideatur cholerica aut ſan. ℥. 4. ſacchari albiſsimi, ℥. s. ſalis communis. ʒ. 2. miſce & fiat clyſtere. Si uero uideatur phlegmatica, aut melanchol. dimittantur matres uiol. & addatur mercurialis, & furfur, & ſemen lini, & oleum commune, & uitellum oui, & puluis ſacchar. & cum cęteris poſitis in alio clyſteri & fiat clyſtere. Si autem uenter fuerit lenis non eſt opus hac prima intentione. Phlebotomia minoratiua & diuerſiua cauſæ antecedentis iuxta ſecundam intentionem ſi materia peccans ſiue faciens pleureſim fuerit ſanguis ſolus, aut ſaltem à prædominio, uirtute, & cæteris ad hoc conſentientibus fiat quàm citius eſt poſsibile, præmiſſa ut ſupra, uentris lenitione ſi expedierit ſanguinis minutio ſatis copioſa. Sed ex qua parte debeat fieri apud medicos modernos eſt multa altercatio cum quidam ſolummodo ex ſaphenis, quidam ex baſilica contraria dicant in principio eſſe phlebotomandum, & omnes ſe ſuis tuentur rationibus, & experientiis, & proſperis uel aduerſis ſucceſsibus, quorum rationes omitto. Sed pro parte mea hanc uiam ſequar quã nunc ſubſcribam. Solum in quatuor caſibus mihi uidetur eſſe facienda phlebotomia de ſaphenis à principio principãte. Primus, quando corpus eſſet multum repletum, & materia peccans ueriſimiliter multa. Secundus, quando eſſet uenenoſa, aut uenenoſitati attinens, & multum corrupta & putrida. Tertius, quando timeremus raptum ipſius ad membra ſuperiora, ſcilicet nobilia. Quartus, quando proueniret aut cum ea adeſſet retentio alicuius euacuationis conſuetæ à membris inferioribus, ſicut retentio menſtruorum, ſanguinis hæmorrhoidalis, conſolidatio ulcerum crurum antiquorum, laqueatio uenarum.

Sed in cæteris caſibus omittenda eſt, Quid enim confert phlebot. ſaphenæ in pleureſi facta per uiam paulatim factæ congeſtionis, aut etiam per uiam defluxus, ubi membrum mittens eſſet hepar, aut ab hepate ſupra? uam ab hepate infra non eſſet materia peccans, cum non euacuet hæc phebot. niſi ab hepate infra quarta primi cap. de phlebotomia. Præterea ubi materia eſſet pauca & corpus mani-

[illegible]

tum, nec eſſet conueniens iterare phlebotomiam, nonne præſtantius eſt ex brachio phlebotomare, præterea phlebotomia pedum multo plus debilitat, quàm phlebotomia brachiorum. Stante ergo pari utilitate, ſcilicet utriuſque tutius eſt ex brachio phlebotomare. Non ergo niſi in quatuor caſib. ſuprafcriptis eſt facienda phlebotomia ſaphenę. Et debet fieri ex ſaphena eiuſdem partis niſi in repletione modũ excedente in quo caſu uult Meſue fieri ex ſaphena oppoſita. Sed forte melius eſſet phlebotomare utraſque ſaphenas ſimul incipiendo à contraria, & poſt ipſam phlebotometur uena baſilica oppoſita in latitudine niſi forte materia exiſtente uenenoſa aut ualde corrupta, & timeremus ipſam trahere uerſus cor phlebotomando baſilicam ſiniſtram. in hoc enim caſu forte melius eſſet phlebot. baſilicam eiuſdem lateris præcedente phlebot. ſaphenæ. Sed poſt phlebot. baſilicæ oppoſitæ docet A. phlebo. communem eiuſdem lateris oppoſiti, quod nerum eſſet in maxima repletione ubi ſcilicet eſſet neceſſariũ multiplicare tot phlebot. diuerſiuas, quod raro euenit, cum non ſit reiteranda phlebot. niſi ex magna cauſa ne materia congeletur. in cæteris autẽ caſibus præter ſuprafcriptos notabili exiſtente repletione debemus incipere à phlebot. baſilicæ oppoſitæ communiter uſque ad. 3. dies incluſiue, ſed in prima & ſecũda die melius eſt ex manu, in tertia ex brachio, & deinde ſi expedit ex baſilica eiuſdem lateris phlebotomamus. Si uero pauca eſſet repletio, aut iam tranſiuiſſet tertia dies, melius eſt phlebot. baſilicam eiuſdem lateris. Sunt tamen imaginabiles caſus in quibus nullo modo cõpetit phlebot. Vt puta in pleureſi ex cholera pura multum diſtante à natura ſang. nec apta educi cum ſang. & corpore exiſtente multũ cholerico in quibus euacuando ſang. timeremus choleram furere. Et ſimiliter in phle. puro, & corpore phleg. ne perduceremus ad humorum cruditatem. Sed quia humores non ſunt puri communiter, imo permixti cum ſang. aut apti educi cum ſang. Et quia communiter omnes humores phlebo. euacuat, cum omnes in uenis contineantur, propter hoc fere ſemper in pleureſi & cæteris apoſt. intrinſecis facimus phlebot. non tamẽ ſic facimus in febre, cum communiter humores facientes feb. ſint magis ſimplices nec opus ſit in feb. ſic diuertere ſicut in apoſt. optimum autem diuerſiuũ eſt phlebot. &c. Si autem phlebot. non poterimus, aut ratione ætatis, aut debilitatis, aut quauis cauſa cum uentoſis ſupplendum eſt appoſitis in natib. aut in curuaturis genuum, & aliquando cholera aut alio humore multum dominante oportebit præmittere ſolutionem, & deinde ſang minuere. In pluribus tamen præſtantius eſt primo minuere, cum phlebot. ſit omnium humorum euacuatiua & optime diuertat, quæ plerunque ſola ſufficiet, ubi alii humores nõ ſint in cauſa, ſed ſit copioſa iuxta quantitatem repletionis & tenorem uirtutis & alia, quæ phlebot. conſentiunt aut diſſentiunt &c. Si autem alii humores peccent cum ſanguine, eſto quòd ſint prædominantes aliquantulũ fiat primo phlebotomia ſed minus copioſa, deinde quàm citius fieri poſsit ſequatur uentris ſolutio. Si autem alii humores peccent ſine peccato ſanguinis, ſint tamen apti educi cum phlebot. nec multum diſtantes à natura ſanguinis præmittatur pharmacia, de inde quàm primum ſequatur phlebotomia, ubi autem nõ peccent cum ſanguine, & ſint multum diſtantes à natura ſanguinis, ſimus contenti pharmacia ſine phlebotomia, ut in præcedentibus caſibus dictum eſt, quemadmodum nec in eryſipelate extrinſeca ex cholera pura competit phlebot. iuxta præceptum Auic. tertia quarti capite proprio. Pharmacia autem ſi humor cholericus in cauſa fuerit ſiue præcedat aut ſubſequatur phlebot. aut fiat ſine phlebotomia, fiat cum ſolutiuis benedictis lenientib. & non ſtipticis iuxta ſententiam Meſue & Auic. Quapropter inepte operantur quidam uiri magnæ experientiæ qui fortia exolueotia exhibent uolentes prohibere augmentum apoſtematis notabiliter minorando materiam. Sunt enim cauſa quòd humores agitati & non digeſti fluant amplius ad locum dolentem, & ſic apoſtema augmentent. & febrem, & corpus amplius calefaciant. Item uirtutem debilitant & interdum fluxum, qui non facile ſiſtitur, prouocant qui ſecundum plurimum peſsimus eſt in pleureſi, neque etiam ſolutiua debent eſſe ſtiptica ne derelinquendo ueſtigium ſtipticitatis ſpurũ prohibeant, quod eſt ſumopere cauendum, propterea neq; mirobal. neque rheubarbarum aliquo modo conuenit ſicut opinatus eſt Gordonius in hoc caſu exhibens rheubar. Nec ratio ſua alicuius eſt momenti cum dicit, ideo exhibendum eſſe rheubar. cum optime choleram euacuet & relinquat ueſtigium ſtip. qua prohibetur fluxus uentris in hac paſsione ſuſpectus: imo ſtipticando prohibet uentris lenitatem, debet enim uenter eſſe lenis ſed non lubricus, debet enim aſſellare bis in die. Sit ergo ſolutiuum huiuſmodi in materia cholerica. ℞. mannæ ℥. 1. ſucc. uiol. pulparum, ſebeſt. ana ℥. s. ſeri caprini quantum ſufficit, pro potione miſce aut loco ſeri caprini aqua decoct. uiol. iuiub. ſebeſt. quantum ſufficit, & loco mannę ſi non habeatur ponatur caſsia ſed in minori doſi. Iſtud ſolutiuũ ſumat in aurora cum cuſtodia, deinde non aſſumat lanatiuum aliquod. Si uero fluxum uentris acceſſurum timeret in pleureſi, tunc nec hoc nec aliud ſolutiuum aſſumat, maxime autem ſolutiuo uti debet dolore deſcendente ad hypochondria. Virtute uero exiſtente debili non conſentiat phlebotomiæ nec ſolutioni, de qua ſupra, tunc diuerte & aliqualiter euacua cum clyſteribus lenitiuis mediis aut etiam acutis, in quibus caſſia aut agaricus ingrediatur ſecundum exigentiam, aut aliud huiuſmodi, & proprie dolore deſcendente ad hypochõdria, quibus utatur ſingulis diebus aut alternis ſecundum neceſsitatem. Vbi autem timeretur fluxus uentris nullo huiuſmodi utatur. Alleuiatio enim uentris à fęce & uentoſitate excuſat ab additione nocumẽtorum in hac ægritudine. Et ſi pleureſis quidem fuerit phlegmatica, euacuetur ſumendo caſsiæ ʒ. 6. agarici præparati ʒ. 2. cum decoctione liquir. paſſul. hyſ. cum pauco melle. Si uero fuerit melanch. ſumatur caſsia cũ ſena & epithymo cum horum decoct. nec non bugloſſæ & pauco ſacch. uel trahatur caſsia cum decoct. ſenæ, & epith. et aliquorum pectoralium, ubi autem timeretur fluxus uentris nullo modo utatur aliquo ſolutiuo. Diuerſiuum & acuitatis humoris æquatiuum iuxta ſecundam intentionem. ℞. fol. lactucæ M. 1. maluæ M. 2. ſalicis uitis ana M. 2. florum uiol. M. 2. nenuphar. chamæmil. ana. M. 1. incidantur aliqualiter & bulliant ſimul in aqua fluuiali quantum ſufficit pro lotione amborum crurium, ſed flores uiol. & nenupharis ponantur in fine ad bulliendum. In hac decoctione debite calida lauẽtur ſtomacho ieiuno & fricentur primo pedes & crura à genu infra, deinde eadẽ hora immediate manus & brachiũ à cubito infra ipſi pleuræ oppoſitæ, licet forte regularius ſit primo lauari brachia, deinde crura. hoc uero diuerſiuo utatur ſingulo die ſtomacho ieiuno ſaltẽ ſemel, ſed hora qua non aſſumit clyſtere ſuprafcriptũ aut fiat alia ex euacuationib. ſuprafcriptis aut diuerſionib. deſcriptis. Diuerſionẽ aũt cũ uentoſis ad cutim & ad partes extrinſecas poſitis ſuper loco dolente nõ laudo, niſi natura id ꝑ ſe primo tentauerit, in quo caſu adiuuanda eſt cũ uentoſis, cũ ſcarificatione & ſine, & cũ rubificantib. loco appoſitis ſed maxime hanc operationẽ debent præceſsiſſe tã phlebot. diuerſiuæ ꝙ euacuatiuæ, nec nõ minoratio materiæ cũ ſolutiuis de quibus dictũ eſt & dicetᷣ, & ẽt ipſius eradicatio ſi fieri põt. Tertia aũt intentio. ſ. repercuſſio perficitᷣ cũ exterius applicitis & nõ interius & domeſtice repercuſsiuis nõ fortibus, & ſolũ in principio principiante & nõ in augmento uſq; ad duos dies cõiter, exceptis ſemꝑ caſib. qui excipiuntᷣ quarta primi, de cura apoſt. ut quia materia nõ ſit uenenoſa nec multũ corrupta, nõ ſit craſſa & inepta repercuſsioni nec timeatᷣ reditus eius ad pulmonem, cor, cerebrũ, & huiuſmodi mẽbra magis nobilia, nec corpus ſit repletũ ualde. Et quia frequẽter deſunt conditiones ſuprafcriptæ repercuſſiua cõiter omittuntᷣ. Repercuſsiuũ aũt domeſticũ eſt quo utebatur G. factũ ex cera alba & oleo roſaceo ſimul mixtis, & pluries lotis cũ aqua roſ. Repercuſiua autẽ Meſue ſunt ſatis fortia ſuper quib. nõ præſumerẽ, præcipue quæ fiũt cum roſ. aceto, balauſt. In materia tñ choler. ſubtili licentius poſſumus uti repercuſsiuis, ꝙ in materia craſsiori: adiuuant enim incraſſando ꝓ parte ad digeſtionẽ, oleũ roſ. eſſet ſatis ad hoc cõueniens, aut mixtũ cũ oleo uiol. &c. Quarta intentio cõpletur cũ digerentibus tã interius, ꝙ exterius applicitis. Materia autem exiſtente choler. cõuenit hmõi. ℞. ſyr. de uiol. de iuiub. añ. ℥. 1. aqua decoct. hordei, iuiub. ſeb. & uiol. añ. ℥. 3. miſce, ſed uiol. ponantᷣ in fine, hoc digeſtiuũ cal. ſumat in hyeme, æſtate uero tepidũ in aurora & ẽt in ueſperis ꝑ 2.

horas

horis ad minus ante cœnam quatuor dieb. continuis & dormiat ſi poteſt poſt eius ſumptionem, ſed non amplius .2. horis, ſimiliter in ſero per 1. horam dormiat, & ſufficit ſi huiuſmodi ſyr. cum aqua hor. diſtemperentur.

Si uero maiori extinctione opus ſit addatur ſyr. de nenuphare. Et ſi adhuc pluri frigidatione opus fuerit addatur mucil. pſilii, ℥.s. reſcindantur autem omnia quantum eſt poſsibile, quę conſtringunt ſicut portul. papauer. lactucæ, & ſimilia. Aquę uero conuenientes in materia choler. ſunt aquæ citruli, cucur. melonis Indi quę ſolæ cũ ſac. ſut ſupraſcriptis ſyr. miſceri poſſunt. Si autem materia peccans fuerit ſang. ſint digeſtiua maioris abſterſionis & minoris alterationis ſicut ſyrupi ſupraſcripti cum aqua hor. ſeu ſem. communium frig. iuiub. ſeb. & ſimilium. Digerentia autem exterius applicita ſunt oleum uiol. & amyg. dulcium ſecundum quantitatẽ quæ uidebitur, in his debite calid. infundatur petia linea ſubtilis & cum ea ungatur particula dolens, deinde ſuper ipſa extendatur & debite faſcietur cum faſcia ſubtili ueteri, a. reuolutionib. Si uero materia ſit phleg. exhibeatur aqua mellis cui ſi opus fuerit admiſceatur oxymel ſimplex, ſyr. de liquiritia, & huiuſmodi. Si uero melancholia addatur his ſyr. de bugloſſa uel de pomis dulcib. Et pariformiter exterius addantur ſupraſcriptis aliqua olera pectoralia magis calid. attinentia. de quibus infra, ſicut oleum chamæmel. Quinta autem intentio, ſcilicet cauſæ antecedentis eradicatio perficitur phlebot. & pharmacia, phlebot. ergo baſilica eiuſdem lateris ſi opus erit iterata phlebot. & hauriatur ſang. ſecundum tenorem uirtutis & quantitatem repletionis, ſed non fiat niſi ex forti cauſa ne materia congeletur & ſputum prohibeatur & fiant communiter tranſacta die tertia, obſeruatis canonib. ſupraſcriptis in prima phlebo. Deinde ſi fuerit materia peccans præter ſanguinẽ pharmacia educatur proportionata uirtuti & materiæ peccanti, ut puta quando aliqua ex ea, quæ ſupraſcriptæ ſunt in ſecunda intentione obſeruatis canonibus ibidem deſcriptis, hoc obſeruato quòd inter hãc phlebot. & pharmaciam cadat dies medius in quo uirtus reſtaurari poſsit. Sed ſemper memor ſis ne uentrem nimiũ lubrices, eſt enim præſtantius ut ſit nimis ſtip. quàm nimis lubricus. Sexta autem intentio eſt ut cauſa coniuncta pleureſi digeratur paulatim, per ſputum mundificetur, & etiam pro parte inſenſibiliter reſoluatur ſemper cauẽdo iuxta poſſe ne ſuppuretur. Mundificatiuum. ℞ liquir. raſæ & mundæ à cortice ſuo ℥.s. hor. excorticat. ℥.s. ſebeſten. ℥.1, iuiub. ℥.2. uiol. M.2. ſuc. granat. dul. ℥.6. aquæ uiol. lib.4. ſacc. candidi, penidiorum, diadragan. ana ℥.1.s. incidantur incidenda deinde ſimul bulliant ad leuem ignem uſq; ad conſumptionem tertiæ partis aquæ, & fiat iuleb longum, uiol. tamen addantur in fine ad bulliendum, de hoc iulep tepid. aut calid. gargarizet, & teneat in ore lambendo, deglutiat ſæpius in die maxime ſtomacho ieiuno. cui ſi opus fuerit amplius mundificare & digerere addatur ſuc. liquir. ℥.1 ſem. maluæ, ſem. maluauiſ. ſem. cõium frig. ana ℥.s. & de eo bulliendo fiat iulep longum. Et ſi amplius fuerit opus mundificare & digerere addatur mellis uiol. ℥.1. &c. Mundificatiuum cum ſputo efficacius ſupra ſcripto, & digeſtiuum. ℞ diadragachanti frig. Nicolai ℥.3, mucil. ſem. maluæ, & maluauiſci, & cytoniorũ, ana ʒ.2, mannæ ʒ.2. mellis, uiol. ℥.s. reformetur cõfectio in forma mediocriter liquida. Si uero ſanguis fuerit in cauſa, requiritur maior abſterſio & minor infrigidatio. Et ſi materia fuerit uiſcoſa, aliqualis inciſio, ad quæ omnia confert oxymel cum ſupraſcriptis mixtum & pro complendo hanc intentionẽ exterius ungatur ut infra. ℞ Oleorum, uiol. amyg. dul. chamæmi lini, butyri ana ℥.1, miſce, in his oleis debite cal. infundatur petia lini ſubtilis uetus & inungatur particula, petia illa taliter infuſa ſuperextendatur & faſcietur, nec non fomentatio facta, ſ. ex aqua decoct. maluarum ſem. lini. paritariæ, fœnugræci, maluauiſ. & ſimilium. Minuit enim dolorem & ſputum accelerat poſt quam ſequatur inunctio, aut emplaſtrum ſubſequens. Maturatiuum adiuuans, ſ. ad mundificandũ & doloris ſedatiuum. ℞ foliorum uiol. M.3. mucil. altheæ, ſem. lin, fœnugræci, ana ℥.s. florum chamæmel. meliloti, ana ℥.4. oleorum uiol. amyg. dulcium, butyri recentis ſine ſale ana quantum ſufficit ad impinguandũ farinæ hordei partes duas, farinæ ſem. lini partem unam, ita quòd ſufficiant ad inſpiſſandum, flores bulliant in ſufficienti quantitate aquæ ad faciendum bullitionem ſufficientem pro emplaſtro, deinde omnia ſimul miſce ad lentum ignem & fiat emplaſtrum, &c. Supec apoſt. loco dolente emplaſt. hoc tepidum apponatur & quandoque iteretur bis in die. Si uero phlegma fuerit in cauſa adhuc requiritur minor infrigidat. & maior inciſio, & abſterſio ſicut hydromel cum oxymelle ſimplici, & ſyr. de liquiritia, quibus etiam aliqua ex ſupraſcriptis poſſunt admiſceri, & poteſt fieri aqua mellis cum ficub. paſſulis, & liquir. nec non loch de pino addatur ſupraſcriptis. Si uero melancholia fuerit in cauſa confert decoctio ex melle, paſſulis, liquiritia, lupulis, bugloſſa, cui oxymel addi poteſt ſi fuerit opus incidere. Et ſi magis infrigidare uis, ponantur uiolæ in decoctione, aut addatur ſyrupus uiolaceus: & ſi magis uis maturare addatur in decoctione ſemen maluæ, cytoniorum, maluauiſci, & ficus ſic. pingues, & loch de pino cum ſyrupo, de bugloſſ. melle uiol. oxymelle ſimplici, & cum mucilagine, ſemine maluauiſci, ſemine maluę, & ſemine cytoniorum, ſit ad hoc ſublime, non enim ſunt expolienda abſtergentia nec incidentia à maturantibus & remanentibus aſperitatem ſic enim fęlicitatur operatio. exterius autem applicentur infraſcripta. Recipe olei uiolarum, amygdalarum dulcium, butyri recentiſsimi, mucilaginis, maluauiſci, fœnugræci, ſem. lini miſce, quibus ſi erit opus fortius abſtergere addantur radices lilii & caules cum butyro. Sed in materia melancholica intendatur magis mollificationi, & in phlegmatica magis abſterſioni. Vnguentum leue competens in pleureſi ex melancholia. Recipe mucilaginis, maluauiſci, fœnugræci, lini, butyri recentis, medullę cruris uituli, olei amyg. dul. liliorum alb. ana ℥.s. croci ʒ.2. miſce. Septima intentio, ſcilicet correctio accidentium completur, ut infra, ſi fuerit inſtantia uigiliarum. primo lauentur crura & brachia trahendo inferius cum decoctione dicta, in ſecunda intentione ex foliis lactucæ, maluæ, &c. Et ponantur in decoctione cortices papaueris albi & nigri, & etiam ſeminis hyoſcyami, & ungantur exterius tempura & frons cum diapopuleon addito etiam opio ſi oportuerit.

Et detur etiam apud neceſsitatem ſyrupus de papauere factus ex ſemine papaueris, & non ex cortice, ſed cum cautela ne compingat ſputum quod eſſet deterius, & ſi hoc timeretur detur cum aqua mellis, aut aqua decoctionis paſſularum, aut ſimilibus. Subeth, ſi accidat curetur odorãdo acetum acutum, & ponendo petias in eo infuſas circa frontem, & tempora, & apponendo uentoſas parti poſteriori deſcendendo & faciendo clyſteria ad hoc propria & frictiones fortes, trahendo inferius ligaturas & recurratur ad caput de ſubeth. Subueniatur autem phreneſi, ſi non ſit uera, inducendo ſomnum, lauando crura & brachia, ut ſupra in ſedatione uigiliarum ſuper commiſſura coronali fiat embroca, aut fomentum cum decoctione ſupraſcripta pro cruribus, & diuidatur pullus columbinus per medium & aſpergatur puluis hyoſcyami albi, & tepidus ponatur ſuper commiſſura & dimittatur per horam.

Si autem uentre exiſtente ſtiptico, ſicut eſt ut plurimum in tali caſu leniatur primo uenter cum clyſteribus lenitiuis & etiam cum acutis ſi oportuerit, & fiat phlebot. quãdo materia eſt in aſcenſu, ex ſaphenis, & ponantur uentoſæ in ſpatulis & natib. cum ſcarificatione, ſed poſtquam aſcendit uirtute conſentiente fiat ex cephalica, aut phlebot. uenæ frontis, aut fluxus ſang. narium prouocetur, & ſuper caput ponatur embroca, de aqua ſupra ſcripta. Et unctiones in primis alterantes, & ſomnum inducentes & in proceſſu aliquantulum magis reſolutiuæ. Si uero materia repat ad caput & neruos fiant frictiones in latere contrario, & ſuper locis lęſis fiat unctio cum oleo chamæmel, & liliorum al. debite calid. & inuoluantur faldellę lanę ſuc. & fiant diuerſiones debitæ per clyſteria, &c. Si uero accidat ſyncopis ex uirtutis debilitate ſubueniatur exhibendo modicum uini dulcis lymphati cum aqua hor. aut uiol. & contuſi pulli aut brodii conſumpti. Si uero ex raptu humorum aut uaporum ad cor fiant diuerſiones omnibus modis ſupraſcriptis, & confortetur cor & ſpiritualia cum odoribus bonis. Sitis uero ſedanda eſt cum humectãtibus & uehementiã inflãmationis extinguẽtibus ſicut aqua citruli, melonis indi, mucilago pſilii & cõſimilib', uerũ

oportet ut non ſint frig. actu, & oportet ut miſceas ſecū aliquid ex abſtergentibus ſubtiliter, ut lenificetur ſputum, ſicut ſacch. aut ſoc. granatorum dulcium. Et ſi fuerit ſitis à caumate ſpiritualium adminiſtretur libertas aeris temperati declinantis, ſ. ad humid. Si autem fuerit ab ebullitione choleræ rub. confert ſyr. acetoſus & uiol. cū aqua plurima. ſedat enim ſitim etiam aqua hor. facta, ſ. ſecundum ordinem & debitam artem. Fluxum ſang. à naribus contingentem ſi fuerit creticus non debemus reſtringere niſi modum excedat, & ſi fuerit non creticus propter exuberantiam ſang. confert tunc phlebot. & cætera, quæ requirenda ſunt in proprio cap. & ſimiliter ex ebulitione magna cum extinguentib. & ebulitionem ſedantibus procedendum, ita tamen ut non compingatur materia & ſputum prohibeatur. Fluxus uentris ſi accidat in principio morbi eſt ſecundum unum duorum modorum, aut propter multitudinem materiæ præſentia regulationis naturæ & non eſt reſtringendus, ſequitur enim ex hoc anhelitus facilitatio & deliteſcētia feb. & eſt ſignificatio bona, aut eſt propter multitudinem materiæ præter hoc quod reguletur à natura, imo eſt ſicut egurgitans, & eſt ſignificatio mala, & proprie cum non ſedatur per ipſum conſtrictio anhelitus & ſeb. inflammatio, tunc enim ſuperueniet ſorte mors in 4. uel ante, nec hic eſt reſtringendus niſi modum excedat, ſed obuiandum malæ qualitati humoris ſiue occulte ſiue manifeſte impediente naturam ut regulare non poſsit, & natura ipſa fouenda eſt, ut non cadat. Si autem accidat fluxus in fine morbi aut præcedente morbo eſt ſimiliter ſecundum alterum duorum modorum. Aut enim eſt creticus expellente natura nociuū, & ſeparante poſt debitam digeſtionem, & ſequitur ipſam incolumitas, & non eſt reſtringēdus, niſi modum excedat, aut accidit ex debilitate membrorū naturalium, ſcilicet proſtratione digeſtiuæ, & contentiuæ eorum, & ſequitur ipſum mors. Huic autem ſubueniendum confortando utramque uirtutem cum interius & exterius applicitis, ita tamen ut ſputum non prohibeatur. Alchola autem uel oris excoriatio ſi proueniat à uaporibus febrilib. acutis, ſiue à uaporibus eleuatis ab humoribus putreſcentibus, aut in membris naturalib. aut in ſpiritualib. aut ab ipſo ulcere in pectore, aut pul. & denotat multam ipſius ulceris corruptionem, ſubueniendum eſt cum his, quæ dicta ſunt in cap. proprio, cauendo ſemper, ne remedia localia ſint ſtiptica multum impedientia ſputum, quod eſſet deterius. Conuenit ergo retentio lactis in ore, & gargariſ. cum eo & decoctio iuiub. dia. & huiuſmodi in utroque conferentia. Regimen ſex rerum non naturalium iuxta octauam intētionē. Sit aer in actiuis temperatus potius declinans ad calidum, q̄ ad frig. ſed tendens aliqualiter ad humidum. Vitetur aer uentoſus & uaporoſus, & fumoſus & ſuperflue humidus & aquoſus, & ſimiliter æſtuoſus & ſiccus. Vbi autem eſſet magnum cauma in ſpiritualibus & ſitis ardens & huiuſmodi accidentia cum cal. ſuperflua poſſet aliqualiter ad frig. & humidum declinare, nec ſit ſuffocatus, uaporibus plenus, maxime exiſtente ſpiritu anxio, ut cum anhelitus ſunt ſobſequētes & ſit mediocriter illuminatus. Verumtamen ſi eſt ſpiritus anxius & uidetur infirmo, quod ſuffocetur, ſit magis illuminatus, & ſit redolens odore remiſſo nō intēſo, ſit eius ſomnus cōiter ſeptem uel octo horarum & magis nocturnus, uerum etiam in die dormire poteſt, ſed non incipiat dormire niſi ſaltem diſtanter à cibo per unā horam cum dimidio. Et dormiat non reuolutus, ſed quaſi ſedens, & in ſitu ſecundum quē minus à dolore moleſtatur, uerū iacere ſuper latus ægrū magis adiuuat ad ſpuendum. Sit eius corpus magis inanitū, quàm plenū, unde ſollicite euacuet omnes ſuperfluitates catarrhales per os, nares, & ſit ſollicitus ad tuſsiendū, ſpuendū, & non pareat dolori, habeatq; pro poſse bis in die beneficiū uentris, ſ. ante prandium & cœnam, naturaliter aut medicinali auxilio cum clyſterib. uel ſuppoſitorio, uerū ſi ſolum aſſellet in die ſemel ſufficiet, ſimiliter urinam nō retineat, nec ſudorem ſtringat natura inuitante, quieſcat, nō exerceatur, uerū frictiones ſuaues à pectore infra ſupplent uicem exercitii & diuertunt ad inferiora, fiant ergo aliquādo ſtomacho ieiuno, niſi ſenſerit ſe debilitari, parum loquatur, & uoce ſubmiſſa. Sit gaudens ſperans, ſolicitudinem, timorem, triſtitiam, gaudium magnum, uerecundiam, & omnes animi paſſiones excedentes euitet. In diætando ad quatuor reſpiciēdum eſt, ſ. ad morbum, cauſam eius, accidentia ipſius, eiuſq; diſtantiam à ſtatu, aut propinquitatem, ſecundo ad fortitudinem uel debilitatem ægri, tertio ad eius conſuetudinē, quarto ad ipſius repletionem, & inanitionem. Quanto enim morbus eſt intēſior & accidētia ſæuiora & ſtatui propinquior competit magis tenuis diæta.

Cauſa uero morbi magis indicat de qualitate diætæ quàm de quantitate. Fortitudo uirtutis indicat minus de cibo exhibendum eſſe, licet plus pro uice. E contrario uirtutis debilitas, conſuetudo indicat tam quantitatem cōtinuam, quàm diſcretam cibi, iuxta aphoriſmū 17. primæ particulæ, & ſub his duobus etiam ætas & cætera intelliguntur: frequentius enim pueris & decrepitis exhibendum eſt. Iuuenibus plus pro uice ſed rarius, ſenibus primis minus, & rarius, quàm cæteris. Repletio etiam multum eſſe attenuandum indicat, contra uero inanitio &c.

Sed pone quòd ſit pleures cholerica uel ſanguinea, mediocris intentionis, cuius ſtatus debeat eſſe in ſeptima, ſecundū quod & plurimū euenit, in corpore mediocris fortitudinis mediocriter repleto, ætatis à 19. uſque ad 70. in prima die naturali nihil debet comedere, ſed ſolū bibere aquam hordeaceam, uel aquam ſacc. ſolum, aut cum iuleb aut ſyr. uiol. ita ut aqua ſit tripla aut quadrupla ad iulep, quæ ſit facta ſecundum artem, ut accipiatur hordei bene conditionati, mundi à cortice exteriori, quòd prius fricetur cum panno aſperſo uehementer pars una, aquæ bene conditionatæ partes uiginti, decoquatur lento igne ſine fumo ad conſumptionem medietatis aut duarum partium auferendo ſpumam. Hic enim eſt potus medicinalis abſtergens, lauans, ſputum facilitans, uentrem lubricans, oppilationes aperiens & urinam prouocās. Si uero uelimus ut ſit potus tantum, fricetur primo fortiter & excludantur cortices intrinſecæ & bulliat una pars eius cum octo partibus, ſcilicet aquę una bullitione, & proiiciat aqua illa, deinde pone ſuper ipſum aquæ calidæ lib. 20. & decoque cum facilitate uſque ad lib. 20. Sitim enim & etiam aſperitatem ſedat, inflammationem extinguit, pectus & pulmonem & guttur leuit, uentrem lubricum facit, præcordia humectat, & ſputum facilitat, hæc ſecunda magis cōpetit ubi eſſet pectoris aſperitas & ſiccitas, inflammatio maior, de aliqua ergo iſtarum, quæ magis faciet ad propoſitum, bibat ut ſupra, aut ſola, aut cum iulep, aqua uero ſacch. fit ut accipiatur ℥. 1 ſacch. optimi, & 20. aquæ decoquatur ad cōſumptionem tertiæ partis, aut medietatis. Secunda uero die comedat ptiſanam hord. factam ſcilicet aut ex farina hordeacea debite cocta cum aqua, aut ſecundum Meſue, ut hæc aqua ultima deſcripta per ulteriorem decoctionem refundendo adhuc parum poſt parum circa decem partes aquæ inſpiſſetur aliqualiter quouſq; habeat mediocritatem inter ſpiſſum & liquidum, & eſt cibus laudabilis hoc in propoſito, de qua ſumat in prandio & cœna. Tertia etiam die comedat hanc ptiſanam altero ipſorum modorū factam, ſcilicet in brodio pulli parui. Et ſimiliter in die quarta & quinta. Die uero ſexta & ſeptima in quibus eſt ſtatus ægritudinis & accidētia ſæuiſsima, iterum redeat ad ptiſanam primam factam in aqua & non in brodio, cui poteſt addere modicum ſacch. optimi ad libitum. Die uero octaua & nona cum incipit declinatio redeat ad ptiſanam in brodio pulli cum ſacch. ſed pullus ſit maior. Decima & undecima adhuc pullus ſit maior & ſumat ptiſanam cum pluri ſaccharo. Sequentibus uero diebus poteſt dare ptiſanam cum pulpis pulli contuſi cum ſaccharo uſque ad. 14. & poſt. 14. iam fere totaliter declinante ægritudine incipiat comedere præter ferculum primo de extremitatibus pulli. Deinde ulterioribus diebus ex partibus maioris nutrimenti, & incipiat bibere parum uini aquoſi cum aqua ſacch. & tandem de uino dulci cum aqua prædicta. Sed nunquam bibat uinum niſi cū ægritudo fere totaliter declinauerit, & præcipue dulce, ſed ſolum aquam, de qua in principio. Sed uolentibus ptiſanam detur temporibus proportionatis amyg. aut lac ſeminum communium frigid. cum brodio pulli aut panatella, ita ut pania ſit quinquies lotus cum aqua calid. quamuis Galen. prohibuerit dari panem & fermentatum & non fermentatum, ſed corrigatur lauando cum aqua calida, ut ſupra. Aut detur brodium

dium conſummatum abiiciendo partes unctuoſas cum ſaccharo, aut ſine ſaccharo. Aut cucurbita in brodio pulli, aut aliquid ex maluis, blitis, & ſpinachiis. Similiter aniculæ paruæ in declinatione, ut ſupra de pullo, & ſimiliter piſces paruI petroſi iam declinante ægritudine & oua ſorbilia concedi poſſunt: poma autem cocta conceduntur in fine menſæ, & granata dulcia. Ex confectionibus conuenientibus in declinatione eſt marzapanis ex amyg. ſaccharum & aqua. minI. & pineæ præparatæ confectæ, & paſſulæ tranſmarinæ. Et ſecundum maiorem diſtantiam ſtatus poſt ſecundam diem eſt incraſſanda diçta, ut puta ſi debeat eſſe ſtatus in. 14. in tertia die debemus dare contuſum pulli cum ptiſana, & ſic continua bibimus uſq; ad undecimum diem, deinde uſque ad quatuordecim, demus ptiſanam ſolam, poſtea declinante ægritudine redibimus ad ptiſanam mixtam cum pullo contuſo, ut ſupra. Si uero materia fuerit phlegmatica, uel melancholica, & ſtatus ſit ęque propinquus cum ſupraſcriptis incraſſabimus & ſubtiliabimus ut ante, ſed faciemus diuerſitatem in qualitate ciborum. Nam in prima die dabimus potum ſolum, ſcilicet aquã mellis pauci aut multi mellis ſecundum maiorem aut minorem cali. quæ ſit ſecundum hunc modum. ℞. mellis clari lib. 1. aquæ ciſternæ lib. 9. bulliant ſimul ad lentum ignem ſine fumo ad conſumptionem tertiæ partis & deſpumetur optime & coletur, aliquando accipimus partem unam mellis, & decem uel duodecim aquæ ſecundum maiorem aut minorem inflammationem, & eſt magis delectabilis. Ex cibis conuenientibus eſt brodium ciçerum, aut ptiſana cocta in brodio cicerum, aut in brodio caulium, aut in brodio buglosſæ, & boraginis, ſi materia fuerit melancholica, & kiſt ipſorum cicerum, quæ omnia poſſunt fieri cum brodio pulli aut ſine, ſecundum exigentiam temporum ipſius pleureſis, deinde deueniendum declinante ægritudine ad contuſum pulli & piſces & uinum, & cætera ut ſupra, licet ſecundum plurimum audacius poſſemus incraſſare in pleureſi phlegmat. & melanchol. cum ſecundum plurimum ſtatus ſit diſtantior à principio, quàm in ſanguinea aut cholerica, & in his paſſulæ & pineæ præparatæ magis conueniunt. Et hæc diæta eſt regularis attamen aliquando compellimur irregulariter dare uinum & contuſum in ſtatu quando uirtus diſſoluitur & deficit. Attende tamen, quòd pueri frequenter ſunt cibandi à decimo anno & infra. Et ſenes à ſeptuageſimo ſupra oportet cibare frequentius, & præcipue infantes & tanto pluries quanto ſunt animoſiores & habentes plus de caliditate, & ſimiliter decrepitos cum non poſsint multum cibum digerere una uice. Dabimus ergo infantibus quater in die naturali, decrepitis ut plurimum. Similiter ſi pleureticus fuerit à principio ſupra modum repletus ſtabimus cõtenti ſolo potu duobus diebus & ſi multum fuerit inanitus à principio, ſtatim incipiemus à ptiſana hor. Si autem reſolutio non fuerit poſsibilis, imò tendit ad hoc ut ſuppuretur, quòd maxime ſignatur ex eo quòd non mundificatur in quatuordecim diebus, imo creſcunt accidentia cum deberent minui, ſcilicet dolor ſeb. difficultas & conſtrictio anhelitus, tuſsis, tunc attente conſyderemus an cum prædictis accidentibus, etiam auctis ſtet fortitudo uirtutis an non. Si primum expecta ſuppurationem, ſi ſecundum, mortem. Ars uero producendi ad ſuppurationem, & ex ſuppuratione ad ſanitatem ſex exigit intentiones curatiuas.

Prima quidem eſt apoſtem. maturatio: ſecunda ruptura eius: tertia abſterſio & mundificatio: quarta incarnatio, & tãdem ſigillatio: quinta correctio accidentium: ſexta regulatio uitæ. Intentionem primam complent res calefacientes tẽperate & communiter humectantes cum uiſcoſitate quadam prohibente, ſcilicet fortem reſolutionem ne ſeparetur humidum à ſicco, ſed remaneat ſicco permixtum, ut ſit æqualitas in toto & eueniat æqualis maturatio per totum, & hoc intereſt inter medicinam maturatiuam & reſolutiuam, eſt enim reſolutiua priuata uiſcoſitate ne fiat retentio materiæ. Imo fiat eius reſolutio per partem poſt partem & attinet magis caliditati & ſiccitati, quàm humiditati. Mollificatiua autem attinet magis hum. quàm aliqua iſtarũ & minus cali. nec eſt inuiſcatiua, imo pororum dilatatiua, properat enim ad hoc, ut humor cum æqualitate reſoluatur, & quòd non remaneant partes terreſtres in fine. & maturationum quædam adminiſtrantur interius, quædam exterius. De interius applicitis temperate maturantibus eſt aqua decoctionis ficuum ſic. aut dact. aut utrorumq;, aut aqua decoctionis ficum ſic. paſſularum, fœnugræci cum aqua & uino cocto aut ſine eo. Et poſſunt addi ſemina maluauiſci & maluæ. Et ſi fortiori opus eſt, ut in materia phlegmatica craſſa, addantur radices lilii in decoctione, &c. Si uero materia in caliditate excedat accipiantur ſemen maluæ, cyton. uiol. hordei, & coquantur in aqua ſufficienti cum ſaccharo, & addatur etiam ſemen maluauiſci & lini ſi amplius maturare neceſſe fuerit. Poſſunt etiã fieri ex ſupraſcriptis, aut aliis mixtis cum his trochiſ. loch, electaria calid. aut frig. ſecundum neceſsitatem cum mucil. ſeminis lini, aut ſem. maluæ, aut ſeminis maluauiſci, aut cyton. & exhiberi cum ſyrupo uiol. aut aliqua decoctione delectabili & ex his teneat aliqua in ore, gargarizet & bibat & ſumat actu calid. Ex maturantibus aut extrinſecis quædam ſunt embrocationes ex decoctione maluarũ, althææ, fœnug. ſem. lini, & ſimilibus. Et adminiſtretur potius cum filtro quã cum ſpongiis. Et cum ſedare dolorem oportuerit addantur aliqua ex anodinis aliqualiter reſoluẽtia, ſicut parietaria, melilotum & anethum. Et ſi fortius maturare uolueris radices ireos & ex mucilagine ſupraſcriptorum cum adipe gallinæ & anatis poſſunt fieri unguenta. Et diachilon cum mucilaginibus eſt efficax, & poſſunt fieri emplaſtra, & ſunt efficacia ualde cũ maluauiſco, farinis adhoc propriis, pinguedinibus, oleis, & cæteris quæ in emplaſtris maturatiuis poni conſueuerunt. Et ex fortibus ualde cõuenientibus in materia phlegmatica aut melanch. ſunt folia caulis in emplaſtro addita. Et adhuc fortius radices ireos aut aliquid de galbano diſſoluto in rob. Et adhuc fortius ſi addatur aliquid ex fimo columbino, imo hæc ſunt cauſa ut materia ad cutem quandoque trahatur, ſed incipiendum ſemper à leuioribus, habendum reſpectum ad qualitatem materiæ & accidentia, & gradatim aſcendendo. & cum perficitur hæc prima intentio quieſcat in aere temperato declinante ad calid. Et ſint eius cibi maturantes ſicut ferculum ex malua, blito, ſueſicla, atriplice cum oleo amyg. & ius cicerum abiecta prima aqua, & kiſt, & brodium frumenti, & ius caulium, & in ſecunda menſa ficus ſic. paſſulæ ſine interioribus, dactyli, poma dulcia elixa. Secũda intẽtio perficitur, aut cum medicinis adhoc propriis, aut cum motibus partim apoſtemata conquaſſantibus aut extendentibus. Ad quam intentionem non eſt perueniendum niſi pręcedente maturatione & iam exituraro apoſtemate, quod ſignatur ex remiſsione doloris & feb. & multiplicatione grauedinis in loco collectionis. Medicinæ autem ſint calidæ lenientes, ſubtiliantes, ſicut ſecundum Meſue ſyrupus de hyſſopo, de praſsio, & eius efficacior eſt ſyrupus herbæ bendeſtur cum melle, aut decoctio eius ſumpta cum modico fermẽti ſecum deſtẽperati & cocti, & fortius eſt ſuc. eius cum fermento & melle. Et fortius eis eſt ſi addatur modicum baurach, & proprie cum natura eſt fortior & feb. eſt remiſſa. Et in hoc caſu laudat Auic. theriacam & mithridatum ad erumpendum cum conſeruatione caloris innati. Exterius autem applicetur emplaſtrum factum ex bendeſtur cum butyro, adipe antiquo & melle, & adhuc fortius ſi addatur fermentum & fimus columbinus. Et fortius ſi addatur baurach. Emplaſtrum etiam factum ex radice maluauiſci, ireos recẽti, ſimul coctis & præparatis cum aſungia ueteri & far. fœnugræci, & ſem. lini, & oleo liliorum albarũ, eſt ad hoc efficax & domeſticum ſatis. Et addatur fermentum & fimus columbinus & baurach ſi opportuerit. Motus autem adhoc conueniẽtes ſunt tuſsis fortis, uomitus uiolentus, & iacere ſuper latus ægrum & ſubito ſe ad ſanum uoluere, uel econtra. Et in hac hora ſint cibi eius ſorbitiones fermentatæ cum melle & ptiſana ex farina frumẽti & panis bene fermentatus, paſſulæ & ficus ſiccæ, grana pini cum ficubus & amygd. & dactyli ſunt proprii. Et ſi cum his, quæ dicta ſunt, apoſtema non rumpitur, opus eſt, ne aperiatur cum ferro, aut cum cauterio, ſed quia difficile eſt inuenire locum ſaniei cum ferro perforando, aut cum cauterio niſi aliquis tumor aut qualitas mutata appareat exterius. Præſtantius eſt, ut à tali operatione abſtineas, niſi locus ſaniei per aliquod huiuſmodi tibi manifeſtetur, & in caſu etiã quo manifeſtetur tutius eſt primo cauterizare cum cauterio potẽtiali uſq; ad coſtas aut prope, ita

ut cauterizatio ſit ſatis magna & incidens ſecundum inceſſum coſtarum. Deinde cum phlebotomia perforare uſque ad locũ ſaniei. Et ſi cum phlebotomia prima uice non inueniatur, iterum perforetur ſecunda uice & tertia in loco cauterizato imo in diſtinctis locis loci cauterizati donec inueniatur illud enim ferè ſine dolore fieri poterit iam loco mortificato, ut ſupra. Debet enim in hac operatione paulatim incidere ne cũ phlebot. penetret interius & ſanies in pectore colligatur & fiat empyema. Et propterea huiuſmodi operatio nõ eſt multum tardanda ne interius fiat eruptio. Et forte ad hãc operationem conuenientius eſt pilum paruum ut ſanies paulatim extrahatur iuxta canon. ne uirtus deſſiciat, & conſyderetur qualitas ſaniei. Si enim ęqualis alba cum paruo fœtore fuerit, cum bona tolerantia, bene ſperandum eſt. Si uero cõtrarium, malum. Et procedendum eſt ægrum reficiendo ſecũdum quod oportet & quantum oportet cum uino, ferculis, carnibus laudabilibus, & huiuſmodi. Qualiter autem hoc uulnus factum ſit, tractandum uideatur cap. de empyemate. Tertiam rem complent abſtergentia, lauantia, & mundificantia, hoc prius diligenter inueſtigato quòd quandoq; ſanies expellitur per pulmonem cũ tuſsi, & aliquando ingreditur uenam magnam reſudando tandem ad hepar. Et quandoque expellitur ad renes. Quandoque per concauum hepatis trãſit ad inteſtina, quę omnia ſenſus manifeſte diſtinguit. Aliquãdo in uacuitate pectoris colligitur, & ibidẽ diu retenta perducit ad malas ægritudines. Niſi enim mũdificetur in. 14. diebus perducit ad phthiſim, ea mundificantibus autem per os & tandem per uiam pulmonis ſunt aqua ſacc. aqua hordeacea, aqua mellis, ſyrupus de liquiritia, de hyſſopo, oxymel ſimplex & tandem decoctio radicum lilii cœleſtis cum ſupraſcriptis & ſyr. loch de caulibus & loch de ſcilla, & plurima in aſthmate conferentia. Exterius autem applicentur quæ reſoluant inſenſibiliter materiam in pectore contentam, & cum hæc adiuuent ad ſputum, ſicut decoctione halaſſæ, id eſt, thimi hyſſopi, & ireos, quibus poſſet addi lignum balſami, ſpica, & acorus, hueg. id eſt, ariſtolochiæ rotundæ, quæ decoctio debite calida adminiſtretur cum ſpongiis in ipſa infuſis & optime expreſsis ſuper loco cõgregationis ſaniei & poſt eorum applicationem ter uel quater exiccetur locus cũ panno calido. Et ungatur locus cum oleo de liliis, de ſpica, de anetho, de alchanna, de cypero, & fortius eſt oleum de ireos de balſamo, de quibus omnibus ſi quæratur maior reſolutio & exiccatio addatur ſulphur & aſphaltum, id eſt bitumen iudaicum, & aggregentur cum melle, & adiuuet ad penetrationem, aut prius iungatur oximelle, & proprie ſcillitico & deſuper aſpergatur puluis factus eſt ſupraſcriptis, his autem arſenicum, id eſt auripigmentum, ſi opus eſt fortiori reſolutione addi poteſt.

Si uero appareat materia ad uias urinæ deriuari, adiuuetur cum decoctione radicum apii, ſparagi, fœniculi, ſem. cõmunibus alchechengi. Item cum brodio cicerum & ſimilibus urinam prouocantibus. Si uero ad inteſtina deriuetur, adiuuetur cum medulla carthami, caſsia, manna, & huiuſmodi cum clyſteribus trahentibus ad inteſtina mundificantibus ſicut decoctione agarici, carthami, hyſſopi, ariſtolochiæ cum debita mellis quantitate & huiuſmodi. Sunt tamen quædam quæ ſumpta per os adiuuant expulſionem per omnes uias ſupraſcriptas, ſicut ius galli antiqui iuxta doctrinam Meſue capite proprio de iure gallorum & gallinarum. Item aqua mellis, liquiritiæ, hyſſopi, capil. ueneris diuiſim & coniunctim. Item caſsia, manna. & cætera. Et ex medicinis magis adminiſtrandis cum morbus chronicatur ſunt mitridatum, theriaca athanaſia, quæ per omnes adiuuant uias, medicinis autem extremis ſicut de piperibus, de arſenico, & ſulphure & ſimilibus, non eſt utendum niſi cum cætera non contulerint, incipiendo à doſi pauca & minori, quæ ab authoribus ſcripta ſit, præcipuæ à Meſue in capite de aſthmate, & gradatim aſcendendo ſeruatis canonibus ab eodem ſcriptis in capite proprio de pleureſi, & de aſthmate, ſed his non eſt utendum niſi cum in pulmone & pectore eſt ſuperflua humiditas non corrigibilis per ſupraſcripta, & feb. eſt remiſſa & uirtus conſtãs & prius ſuffumigiis utendum eſt, ſicut ſi ex arſenico & ſulphure & croco fiant formæ ſimiles auellanis cum adipe renum capræ, & ex una earum poſita ſuper prunis recipiatur fumus per os. Si autem aliquid horum oportuerit dari per os, detur drach. ſ. ſulphuris cum ouo ſorbili, aut detur diaſulphuris deſcriptione Meſue tantundem cum aqua mellis ſemel aut pluries ſecundum exigentiam, & ſiquid nocumenti acciderit ex exiccatione aut calefactione corrige cum contrariis ſecundum canon. Meſue. Cibi eorum ſunt ius cicerũ ius caulium, farina hordei, ius galli antiqui. Condianturq; cibaria ſua cum ſaccharo aut melli, aut oleo amyg. dulcium, & niſi febris obſtet aromaticetur cum pipere, ſed declinante materia ad inteſtina dentur, quæ uentrem laxant ſicut malua, bleta, atriplices & betonica, quæ dicitur & leureng, uel leuloga. Declinãte uero materia ad uias renum ſparagi, baucia, id eſt, paſtinaca, & in ſecunda menſa dactyli, paſſulæ, pineæ præparatę, amygdalę, nec non poma dulcia, ſimiliter cytonia, declinante materia ad uias urinæ. Potus autem ſit uinum dulce, aqua mellis, aqua ſac. aqua hordei, & uinum de paſſulis, uinum alcheſures, &c. Si autem materia in concauitate pectoris colligatur ad nullam partem declinans. oportet ut perforetur aut cum cauterio actuali uel potentiali, & tandem cum ſagitella, ut ſupra in ſecunda intẽtione dictum fuit. Aut incidatur abſque cauterizatione, locus autem incidendus eſt ubi aliquis exterius tumor apparuerit, & ſi nullus tumor appareat communiter fiat apertio inter quartam & quintam coſtam diſtanter à ſpondilibus per quatuor & ſeptem digitos in latere in quo per ſigna comprehenditur ſaniem fuiſſe collectam & paulatim ſanies extrahatur, & locus mundificetur, ita ut ſi opus fuerit iniiciatur aqua aut uinum, melilotum cum cathair, id eſt, ſiringa, & tandem curetur, ut infra in capite de empyemate. Quartam rem complent medicinæ incarnantes tam interius quàm exterius applicitæ, ſed aliquando oportet uti incarnantibus, aliquando redire ad mundificantia ſecundum quòd neceſsitas expoſtulat, aliquando ſimul miſcere ea conuenientibus lac aſinæ, capræ, uaccinum, & pecudinum plus incarnat, quàm caprinum aut aſininum, & generaliter lac pluris caſei & minoris ſeroſitatis eſt magis incarnatiuum, & econtra magis mundificatiuum, aqua hordeĩ decoct. cancrorum fluuialium ſecundum artẽ præparatorum ſac. roſ. bolum armen. ſecundum omnem modum adminiſtrationis, & multæ aliæ medicinæ, quæ reperiuntur in capite de ſputo ſanguinis aut phthiſi. Cibi autem complentes quartam intentionem ſunt aues paruæ degentes in arboribus, pedes & partes uiſcoſæ uitulorum, porcorum, & huiuſmodi, & ex ferculis conueniunt tri. pannicium, hor. frumentum kiſt fabarum, ptiſana ex farina frum[illegible]ti, amylum, & hordeum rizi, & lac coctum, & fercula quæ cum lacte fiunt. Caſeus recens nõ ſalitus aut pauci ſalis, potus autem ſit uinum mediocriter ſtipticum aut uinũ dulce, aqua calibeata, aut aqua fluuialis infuſionis gummi Arabici, & rob myrtinum & ſyru. eius, &c. Quintam rem complent auxilia ſedantia accidentia ſuperuenientia totius curæ proceſſu, quæ ſunt dolor feb. tuſsis uehemens conſtrictio anhelitus, anguſtiæ, ſitis, uigiliæ, abominatio cibi, quæ tẽpore maturationis ſuſpecta ſunt ſed maturata materia ſuſpecta ſunt magis poſt eruptionẽ aut diu remanentia mortalia & præcipue dolor, feb. conſtrictio anhelitus anguſtiæ, ſolẽt enim hæc accidẽtia iuxta doctrinã Hipp. maturato apoſtemate remitti & ipſo erupto adhuc magis remitti ſaltẽ poſt primã & ſecundã diẽ, demũ ſicut materia paulatim mundificatur, ita in dies paulatim emittitur. Si ergo contrariũ horum acciderit, quid aliud aſsignare poſſunt niſi morbi ſummã malignitatẽ & profundã corruptionẽ, præcipue ſi ſanies quæ egreditur ſit fœtens, mali coloris & ſubſtãtiæ. Verũ ſunt aliqua accidentia minus ſuſpecta ſicut uigiliæ, ſitis, appetitus defectus, quæ poſſunt habere alias cauſas quã ulceris malitiã & profundã corruptionẽ, quæ cauſæ poſſunt remoueri & corrigi. Sed ſi ſequantur ulceris malitiã, aut ſint cõplicata cũ aliis accidentibus ſeuioribus omnino deſperandũ eſt, hæc autẽ accidentia corriguntur remouendo eorum cauſas, quod ex propriis eorũ capitulis conſyderãdũ eſt. Sextã rẽ cõplent debitũ regimen ſex rerũ non naturalũ exigẽtiã. 5. intentionũ ſupraſcriptarũ, de quo ſufficienter actũ eſt in regimine pleureſis p reſolutionẽ. Si autẽ permutetur ad putredinẽ, ad corruptionẽ quod apparet ex ſignis ab initio dictis, obuiandum eſt prohibendo cauſam antecedentem, ne tranſeat in coniunctam omni auxilio ſuperius dicto, ſcilicet

phlebo-

phlebotomia,euacuatione, &c.circa quas in hoc caſu debemus eſſe audaciores cum fere certum mortis immineat periculum,& feſtino auxilio opus ſit,& eum adiuuare, aut cauſa coniuncta extrahatur per ſputum & reſolutionem inſenſibilem,& in hoc caſu competit oxymel ſimplex cũ adiuuet ſputum & ſua acetoſitate corruptionem prohibeat.Si uero induretur procedendum eſt cum mollificantibus interius & exterius, interius autem cum ſauonea quæ comedatur & in ore retenta degluciatur,& cum decoctione ſem. maluauiſci maluæ.cyton.paſſul.ficuum ſic. & huiuſmodi mollificantium ex qua aliquid poſt aliquid bibatur, in ore teneatur & cum ea gargarizetur.& exterius applicentur, quæ mollificant ex his quę in apoſt.ſcliroƚico conferre conſueuerunt pręter acetum,& cum hæc ſint propria membro cui applicantur, ſcilicet pectori,& hæc ex propriis requirantur cap. Si uero permutetur ad cancrum nulla fiducia ſalutis habenda eſt, ſed cũ frig.& hum.eſt procedendum, & cura blanditiua. Si uero permutetur ad neruos,cerebrum,cor,&c. dicta eſt cura, ſupra in correctione accidentium. Si uero permutetur ad exteriora,natura iuuanda eſt cum attrahentibus & tandem cura apoſt.extrinſecorum eſt procedendum. ſi uero ad pulmonem & phthiſim procedendum eſt cura phthiſis,ſi uero ad peripneumoniam tunc procedendum cura peripneumoniæ,de qua infra.Sed obuiandum eſt omni ingenio poſsibili ne muteтur ad pulm.euacuando, diuertendo, etiam cum uentoſis ſuper loco pleureſis applicitis cum ſcarificatione & ſine, & ſimiliter quando permutatur ad loca nobilia.

De peripneumonia. Cap. 69.

Peripneumonia dicitur ethimologice quaſi prope pulmonem,& eſt difinitiue apoſtema calidum in pulmone ſiue hęc caliditas inſit ei per cauſam eſſentialem ſiue accidentalem per putrefactionẽ aut aduſtionem. Ex quo infertur quòd nodus aut glandula, aut alia huiuſmodi adubeleth phlegmatica aut apoſt.aqooſum, aut phlegmaticũ molle, aut ſephiros durum aut non purum, quibus non inſit caliditas notabilis, nec per ſe,nec per accidens, eſto quòd ſit in ſubſtantia pulmonis, non ſunt peripneumoniæ quapropter diſtincta de huiuſmodi Auic.facit capita.Facit tamen cap.de bothor in pulmone,quòd eſt puſtula parua calida pulmonis, quod ratione paruitatis nõ appellat peripneumoniam, licet poſſet dici peripneumonia parua. Generatur autem peripneumonia dupliciter per uiam paulatim factæ congeſtionis cum materia ex ſuperfluitate nutrimenti. Aut ex nutrimento ipſo paulatim congeritur faciens apoſtema, quod in dies paulatim augetur,donec notabiliter excreſcat. Et hoc eſt ſecundum plurimum chronicum.aut per uiam defluxus, aut à cerebro humiditate ad pulmonem catarrhizante, aut à gutture cum ſynanche mutatur ad pulmonem uel ad peripneumoniam, aut à partibus pectoris cum pleureſis mutatur ad peripneumoniam. Frequenter etiam fit in pulmone apoſtema per uiam defluxus humoribus aliunde defluentibus & in pulmone congregatis nulla ægritudine præcedente.Et ex his infertur peripneumoniam quandoque fieri incipiendo, ſcilicet,nulla ægritudine præcedente quandoque permutando,ſcilicet,ex alia ægritudine.

Cauſæ autem coniunctæ peripneumoniæ ſunt quatuor humores. Verum frequentius generatur à phlegmate, deinde ex ſanguine,raro ex cholera,rarius ex melancholia.Sicut cõtra pleureſis frequenter ex cholera,raro ex phlegmate,quod non abſque ratione:cholera enim faciliter penetrat in rem denſam,ſicut eſt panniculus,& in eo retinetur.non autem ſic phlegma ſua craſsitie penetrat in rem denſam,ſed bene in rẽ raram in qua ſua craſsitie facile retinetur. Eſto enim quod cholera facile penetrat in rem raram,tamen ab ea ſua ſubtilitate facile euaporat & reſoluitur.quare,&c. Eſt autẽ duplex ſecundum Meſue uera & non uera, ſiue propria & ezebdég, ideſt nota:uera ſiue propria,ut dicit Meſ. authoritate Galeni, eſt quæ fit ex phlegmate, cum frequentius eueniat propter cauſas ſupraſcriptas,& minus mortalis. Et proportionatur ſuperfluitati nutrimenti ipſius pulmonis, quæ phlegmatica eſt, licet nutrimentum ſit cholericum. Quamuis quidam opinentur contrarium maxime.

Concil.differentia.100. reprehendens Meſ.dicentem ſuperfluitatem nutrimenti pulmonis eſſe phlegmaticum cum potius ſit cholericum,debet enim proportionari nutrimento ſuo quod eſt ſang.choler. Et conſequenter ſecundũ Concil. haberemus dicere peripneumoniam genitam per uiam paulatim factæ congeſtionis eſſe cholericam & acutã, quod eſt contra ſenſum.Licet concederet Concil.peripneumoniã genitam ex ſuperfluitate accidentali ipſius pulmonis,quæ in eſt ſibi à catarrhis deſcendentibus, & à uaporibus à toto ad ipſum eleuatis eſſe ſecundum plurimum phlegmaticam.Sed ſequendo Meſ.reſpondendum eſt ſuperfluitatem nutrimenti eſſe contrariam ipſi nutrimento, ſicut nutrimento oſsis cõtrariatur medulla. Vnde quia nutrimentũ pulmonis eſt cholericum eius ſuperfluitas eſt phlegmatica. Sed contra hoc ſunt multæ inſtantiæ,de quibus alias. Sed in ſumma ſecundũ Concil.concedere habemus omnem peripneumoniam genitam per uiam paulatim factæ congeſtionis eſſe cholericam aut à ſanguine acuto,ſed per uiam defluxus quãdoque phleg. quandoque cholericam ſecundum naturam humoris fluẽtis, licet ſecundum plurimum phlegmaticam propter cauſas ſupraſcriptas. Sed ſecundum Meſ. ſi per uiam paulatim factæ congeſtionis generetur,ex nutrimento eſſe ſemper cholericam aut ſang.ſi autem ex ſuperfluitate nutrimẽti,eſſe ſemper phlegmaticam:ſi uero per uiam defluxus quandoque phlegmaticam quandoque cholericam.

Signa quędam ſignificãt genus ægritudinis, ſcilicet ipſam peripneumoniam eam ab aliis diſpoſitionibus diſtinguẽtia, quædam cauſas eius, quædam quòd ſalubris ſit aut mortalis, quædam tempora eius,quædam modos terminationis, quædam longitudinem & breuitatem, &c. Terminatur autem quinque modis,ut ſupra de pleureſi.Aut enim reſoluit uel inſenſibiliter uel ſenſibiliter cum eius materia paulatim per ſputum euacuatur,aut induratur,aut permutatur, uel ad caput, uel ad neruos, uel ad pectus, & tranſit in pleur. uel ad exituras manifeſtas,aut eius materia per urinam, aut etiam flux.uen.euacuatur, aut maturatur, aut putreſit, ut ſuperius in pleureſi. &c.

Significant peripneumoniam ipſam feb.acuta, & cæteris paribus acutior quàm in pleureſi propter cordis propinquitatem:maior tamen aut minor ſecundum cauſam facientem ipſam.Conſtrictio anhelitus uehemens & maior quã in pleureſi. Altus tamen uelox & frequens eſt anhelitus ſecundum feb.magnitudinem,& eſt cum magna neceſsitate euentandi ita ut arbitretur ſe ex proximo ſuffocari.Et quandoque infirmus coactus erigitur & ſtat erectus ſecundum eam poſitionem quæ orthopnæa uocatur, & multoties non poteſt bibere & non niſi male loqui.Dolor extenſiuus & grauatiuus,nõ pungitiuus,ſicut in pleureſi, & eſt dolor extenſiuus in pectore toto,licet magis in ea parte in qua eſt apoſtema,procedẽs ex profundo ad partem thoracis,& ad dorſum ſecundum inceſſum mediaſtini,& panniculi tegentis pulmonem, pulſus ſecundum plurimum undoſus & diuerſus multum, frequentior & rarior ſecundum neceſsitatem. Hæc diuerſitas prouenit propter uehementem pugnam naturæ contra morbum, & econtrario non tamen ſemper eſt undoſus, utpota in peripneumonia choler.aut melanch.Nec poteſt dormire ſuper dorſum, nec ſuper latera, nec ſuper faciem, ſed oportet ut dormiat ſedens,licet ſecundum plurimum minus moleſtetur dormiẽdo ſuper dorſum,quàm ſuper latera.Et coloratur lingua ſecundum naturam calidi apoſtematis, licet ſecundum plurimum ſit inuiſcata & adhæreat ei digitus tangentis, & propter multitudinem uaporum aſcendentium ad ſuperiora quandoque incraſſatur collum ut appareat,ſicut uenter plenus uento,ut uidi.Et propter hanc cauſam rubefiunt maxillæ,ut uideantur tinctæ.Et ſecundum plurimum apparet plenitudo & extenſio in tota facie & collo,& oculi rubefiunt & tumeſcunt ut uideantur apoſtemari. Tuſsis in principio ſicca ſine ſcreatu,ſed procedente ægritudine cum ſcreatu pluri aut pauciori ſecundum quantitatem materiæ & eius digeſtionem, & uirtutis fortitudinem. Vrina ruffa aut ſubruffa, ſpumoſa,liquida ſecundum plurimum. Et quandoque ſubiugalis, & hic ſcreatus eſt frequenter ſpumoſus propter concluſionem aeris reſpirati ſub humiditate quæ expellitur & propter uaporum multitudinem. Aliquando aduenit ſubeth materia exiſtente phlegmatica aut ſang. cum multa uaporatione

tione. Aliquando ſarra in materia cholerica. Signa cauſarum facile elici poſſunt ex his, quæ dicta ſunt in ſignis cauſarum pleureſis.

Signa ſalutis & mortis etiã ſumuntur ex his, quæ dicta ſũt in pleureſi. Fluxus tamen ſang. nar. nõ eſt adeo efficax ſignũ in ſignificãdo ſalutẽ peripneumoniæ ſicut pleureſis, propter diuerſitatem materiæ, quæ eſt craſsior in peripneumonia, unde eius criſis aptior ẽ ꝑ inferiora ſcilicet per anũ uel matricẽ, & quia non eſt tanta colligantia pulmonis cũ uenis nariũ ſicut pectoris, ut ex anatomia patet. Et propterea fluxus mẽſtruorũ, aut ſang. hemorroidalis, aut criſis per urinã, aut per fluxũ uentris eſt cõmuniter ſignum bonũ in peripneumonia plus quã in pleureſi: hoc tamen diligenter attende quòd peripneumonia ſecundum plurimũ eſt mortalis, pleureſis uero econtra ſecundum plurimum eſt ſalubris. Signa terminationis faciliter habentur ex his, quæ in pleureſi dicta ſunt, uerũ ſi conuertitur ad pleureſim, alleuiatur anhelitus conſtrictio & fit in pectore dolor pungitiuus, & eſt terminatio ſalubris ſecundum plurimum. Signa longitudinis & breuitatis ſumũtur ex dictis in pleureſi, ſed frequentius reperitur peripneumonia longior, quã pleureſis cũ cõiter pendeat ab humore craſsiori, quã pleureſis. Cũ prolongatur peripneumonia perducit ad tumorẽ pedũ & hydropẽ frequenter propter nocumentũ hepati cõicatum. Signa etiã temporũ proportionabilia dicta ſunt in pleureſi. Accidit in pulmone apoſtema durũ nullo modo cal. nec per ſe, nec per accidens ſaltẽ caliditatẽ notabili, quod eſt uel phlegmaticum, ſicut dubeleth, ſcilicet nodi aut glandulæ, aut melancholicum, cuius ſignum eſt conſtrictio anhelitus, quæ in dies augetur ſecundum apoſtematis augmentum tuſsis frequens ſic. & caloris paucitas, & grauitas ſenſata, conſtrictio anhelitus qui quãdoque alleuiatur, deinde redit. Et quandoque accidit apoſtema molle phlegmaticum in pulmone, cuius ſignum eſt conſtrictio anhelitus, ſaliua plurima, humiditas multa in lingua & partibus oris, lenitas pectoris, paucitas caliditatis, liuiditas faciei tendens ad colorem plumbeũ. Et quandoque accidit in pulmone bothor, ideſt puſtula parua calida differens à peripneum. ſicut paruum à magno, licet ratione ſuæ qualitatis ſit apta facerẽ accidentia peripneumoniæ, de quibus ſupra. Attamen ratione paruitatis ſuæ non facit ea neque meretur nomen peripneumoniæ, licet poſsit dici peripneumonia parua. Signa cuius ſunt grauitas non multa, conſtrictio aliqualis anhelitus cum uelocitate & frequentia, caliditas in pectore ſenſata & inflammatio corporis abſque feb. notabiliter ſenſibili, eſt enim neutralitas aut feb. parua, ita ut totum corpus non caleſiat notabiliter, licet partes propinquiores apoſtemati amplius caleſiant. Et quãdoque congregatur in pulmone aquoſitas ſiue apoſtemans, ſiue non, quæ quia non eſt cum caliditate notabili non meretur dici peripneumonia, cuius ſigna ſunt commotio de latere in latus.

Cum enim infirmus ſe reſoluit de latere ad latus ſentitur ab infirmo, & forte auditur à circumſtantibus ſonitus aquæ commotæ, feb. leuis aliqua caliditate putredinali in ea accenſa, conſtrictio anhelitus, ſputum ſubtile aquoſum, color faciei albus, liuidus cum apoſtemate undimiali extremitatum, & breuiter eſt ut diſpoſitio hydropica, de qua poſſet eſſe dubium quomodo ibi congregata ſit, an per uiam defluxus, an per uiam paulatim factæ congeſtionis, &c. Eſt præterea dubium cum ſit multæ quantitatis & fluxibilis ualde ſicut aqua, & in meatibus tracheæ arteriæ, & ſpongioſitatibus pulmonis contenta, quomodo non ſubito ſuffocet patientem, penetrãdo ad partes anguſtas, & prohibendo tranſitũ aeris ad cor ad quod pro nunc dicendum pulmonem eſſe diuiſum in duas medietates, ſcilicet, dextram & ſiniſtram mediante mediaſtino diuidẽte pectus per medium, poteſt ergo aqua in una medietate contineri, & per alteram fieri inſpirationem & expirationem, ſed de his ſatis pro nunc.

Accidit apoſtema in canoa pulmonis, quod quandoque ulceratur, cuius ſigna ſunt feb. remiſſa cum materia in ea parte collecta, quæ ex natura morbi non poſſet eſſe multa, dolor & pulſatio dorſi ex directo ſpondilium à. 1 2. ſpondili ſupra, & à. 5. infra, quia in ea parte cãna pulmonis ſituatur, quæ ſenſibilis eſt mediãte panniculo, quo tegitur pruritus in corpore propter uapores diſperſos per corpus.

Aliter pruritus in conſtrictione narium, & naribus ipſis propter ipſorum propinquitatem ad cannam pulmonis, & raucedo uocis, cauſa nota eſt, & ſputum paucum, quia membrum eſt denſum in quo non niſi pauca materia ſputabilis poteſt contineri. Et ſi ulceratur, eſt odor oris fœtidus, & repræſentatur in ore ſicut odor piſcium.

Prognoſtica, peripneumonia ut plurimum eſt mortalis, omnis peripneumonia cholerica eſt mortalis, peripneumonia facta ex ſynãchia aut pleureſi eſt mortalis ſecundum plurimum, quia aut interficit in ſpatio. 7. dierum, aut efficiuntur empyeci & tandem phthiſici iuxta aphor. &c. licet ut plurimum ſi tranſierit. 7. eſt ſalubris, ſed tamen rariſsime tranſeũt. 7. peripneumonia diuturna perducit tandem ad nocumentũ hepatis, ita ut erret eius digeſtiua, & tumeſcunt pedes & crura & interdum uenter. A pleuritide aut peripneumonia habito, diarrhœa ſuperueniens malum.

Cum homini ſuperuenerit feb. & in anhelitu tantam patitur conſtrictionem, ut ſe præfocari putet: & in maxillis ita uehemens ſit rubedo, ut tinctæ uideantur & anterior pars pectoris dolet, & tuſſis adeſt, & quod cum ſcreatione emittitur, exiſtit ſpumoſum, & in pectore ſentitur grauitas ſine punctione, & ſine calore: cui omnia hæc accidunt, acutum in pulmone patitur apoſtema: & uocatur hæc paſſio peripneumonia. in principio igitur curationis eius baſilica eſt minuenda: deinde æger ex his, quibus medicatur pleureſis, eſt curandus.

Diuiditur hoc capitulum in partes duas. In prima ponit ſigna. In ſecunda ibi In principio ponit curam. In prima parte ponit ſex ſigna, febrem ſcilicet continuam, conſtrictionẽ anhelitus maximam, maxillarum notabilem rubedinem, uaporibus petentibus ſuperiora, tuſsim frequentem, ſcreatum ſpumoſum propter magnam ebullitionem ſubtiliantem materiam, & conuertentem ipſam in uapores, qui retenti ſub materia uiſcoſa eleuant ipſam in diuerſis partibus facientibus ampullas. Ad quod adiuuat aeris reſpiratio per loca anguſta, cuius pars ſub materia illa retinetur faciens ampullas, in pectore ſentitur grauitas & extenſio ſine punctione, & ſine alia ſpecie doloris, quia pulmo non ſentit niſi per panniculum inuoluentem, per quem apoſtemate exiſtente in ſubſtantia pulmonis non ſentitur niſi extenſio, & per panniculũ ſuſpendentem, ſcilicet mediaſtinum per quem non ſentitur niſi dolor grauatiuus, & per eandem cauſam non ſentitur calor in parte apoſtemata. Si autem materia communicaretur alteri illorum panniculorum ſentitur dolor pungitiuus, & calor: quæ dicit in ſecunda parte nota ſunt.

Cura peripneumonię ſimilis eſt curę pleureſis quo ad omnes intẽtiones curatiuas dictas in capitulo de pleureſi, quas omnes huic cap. peripneumoniæ accomoda ſecundum exigentiam ipſius terminationis, ſimiliter eadem antidota ſunt utrique communia, oportet tamen ut medicinæ exterius applicitæ, iuxta ſententiam Aui. ſint magis profundantes in peripneumonia, cum ſit à cute diſtãtior quàm pleureſis ad quarum profundationem duo iuuant: una eſt forma medicinarũ, nã uirtus emplaſtri magis profundatur, quàm uirtus unguenti, & uirtus embrocæ quàm fomenti. Secundum, in medicinis peripneumoniæ ponatur aliquid acuitatem habens ſubtilium partium ſicut modicum aceti acuti, ſit enim ita modicum, ut penetrare faciat & ſputum nõ prohibeat, neque prohibeat permutationẽ peripneumoniæ ad pleureſim. Et oportet ut ſit maior ſollicitudo ad mundificandum cũ ſputo, quod ualde difficilius eſt, quàm in pleureſi non propter loci diſtantiam, ſed propter nocumenti magnitudinem ad materiæ inobedientiam. At quod iuuat ſtatio ſuper loco infirmo. Tertio, ut cũ auxiliis noſtris magis intendamus euacuare & diuertere ad inferiora, quàm in pleureſi. Et propterea prouocatio hæmorrhoidarum ac menſtruorum eſt utiliſsima & ultima in peripneumonia. Sicut fluxus ſanguinis narium eſt ultimum in pleureſi. Et lõge melius eſt phlebotomare ſaphenas in peripneumonia, quàm in pleureſi, cuius cauſa potiſsima eſt, quia peripneumonia communiter eſt craſsior magis petens inferiora. Cura peripneumoniæ cholericæ, quæ almeſis dicitur, eſt difficilis, eſt enim ægritudo peracuta pluri

mum

mum occidens in. 7. uel ante, & in hac opus eſt pluri extinctione, quàm in pleureſi à ſimili cauſa propter membri caliditatem & cordis uicinitatem.

Dentur ægro per os extinguentia fortia & in quantitate notabili & actu frigida, ſint tamen ſtringentia aut compingẽtia, ſicut aqua melonis indi, cucurbitæ, mucillaginis pſilii, aqua ſolatri, & huiuſmodi, & exterius non ponantur emplaſtra, ſed unctiones, ſicut oleum uiolaceum aut epithimate, quia & ſi emplaſtra frigida ſint tamen calorem reflectendo, interius calefaciunt. Et poteſt fieri exterius epithima cum aqua uiolacea, & modico aceti, quæritur enim maior extinctio, quàm reſolutio. ſicut in eryſipelate puro, & ſimiliter omne regimen reliquum magis ad frigidum declinet quàm in pleureſi. Cura autem & regimen reliquorum apoſtematum pulmonis, quæ non dicuntur peripneumoniæ, cum in eis non ſit caliditas notabilis, nec per ſe nec per accidens eſt ſimilis curæ peripneumoniæ. Sed cæteris paribus cum magis cali. procedere poſſumus, quàm in peripneumonia. Si enim ſit melancholica curet cura pleureſis melanch. de qua ſupra. Si uero phlegmatica à phleg. craſſo curetur cura pleureſis phlegmat. & procedatur cum multum humid. mollificãtibus, aut parum ſic. remiſſe calefacientibus. Si uero à phlegmate ſubtili aquoſo cum calefaciẽtibus magis & aliqualiter exiccantibus ſputum calefacientibus ſputum facilitantibus. In omni enim huiuſmodi diſpoſitione ſputum facilitandum eſt, ut in craſſo & uiſcoſo iuuetur cum ſubtiliantibus & incidentibus. Verum aquoſitas in pul. congregata indiget propriis educentibus aquoſitatẽ, ad quod præcipue eſt ſuc. ireos cum educat aquoſitatem & ſit medicina pul. & proprie. ℥. ʒ. cum aqua mellis & in hac audacius procedere poſſumus cũ cal. interius & exterius exiccantibus uſque ad ſulphur & aſphaltum, & ſimilia exterius applicita, & interius etiam medicamen de arſen. & ſulphure, de quibus apud authores in cap. de aſthmate & etiam ſuperius in curatione pleur. ſufficienter actum eſt, iſta tamen apoſt. multum chronicãtur præter bothor, & plerunque perducunt ad malum exitum niſi diligenter curentur. Cura bothor in pulmone ſimilis eſt curę peripneumoniæ aut pleureſis ſanguineæ, ſed propter paucitatem materiæ & paruitatem eius eſt facilis curationis & citæ curationis, licet ut plurimum ſuppurentur, propterea ipſo erupto regendus eſt æger diligenter cura ulceris, de qua ſupra. in pleureſi cum terminatur per ſuppurationem, actum eſt ſufficiẽter, ne aucto ulcere & malignato trãſeat ad phthiſim. Ex uariolis enim quandoque fit phthiſis, ut aliquando uidi. Et propterea minus malum eſt pro honore medici & utilitate ægri, omnes ægritudines aliquantulum pluris periculi exiſtimare, quàm paucioris, ut & ipſe diligens ſit omnes præmeditãs ſiniſtros euentus, omniaq; ſymptomatica occurrere potentia ut ipſis ſecundum exigentiam ſuccurat & ne aliquãdo dicat nõ ſic putabam, homo enim eſt præſtantiſsimus omnium quę ſunt infra concauum orbis, lunę, qui ſemel periens nõ amplius reuiuiſcit, niſi in die nouiſsimo. ſunt & aliæ rationes quę diligẽter animaduertenti poſſunt facile innoteſcere, &c. Apoſt. in canna pul. eodem modo curatur ſicut in peripneumonia & pleureſi, de quarum cura ſufficienter actum eſt hoc addito quòd medicinæ exterius applicitæ debent poni poſterius ſuper ſpondilibus, & anterius in medio pectoris ex directo partis cannæ apoſt. Secundo quia medicinæ quæ per os ſumuntur debent potius in ore teneri, gargarizari, & lambi quàm bibi, ut ex ipſis aliquid ad cannam pulmonis tranſeat. Et ſi degluriuntur paulatim debent deglutiri, nã cum meri ſit proximum cannæ pulmonis in longa mora ſui inceſſus, & per meri melius uirtutes eorum poſſunt cannæ pulmonis communicari. Et propterea quæ deglutiuntur alicuius corpulentiæ & uiſcoſitatis eſſe debent ut diu in tranſitu morentur, licet etiam bibita & comeſta uiuent, ſicut etiã in peripneumonia.

De empyemate. Cap. 70.

Empyema eſt collectio ſaniei in pectore, ſiue ſuper diaphragmate in ſpatio inter pulmonem & pectus, aut in una medietate tantum, aut in ambabus, quamuis collectio cuiuſcunque humiditatis etiam ſi ſanioſa nõ eſſet, poſſet largo modo empyema dici, ſicut collectio aquoſitatis ut iam uidi phlegmatis & ſan. &c. Huius cauſa multiplex eſt, aut catarrhus effuſus ad pulmonem, & tandem ad pectus aut materia ſynanches permutatæ ad has partes, aut apoſtema ruptum in pulmone, aut ulcus pulmonis, aut pleureſis quæ poſt maturationem rumpitur, aut ſaltem quæ non debite mũdificatur, aut effuſio ſanguinis ad pectus propter uulnus extrinſecum, aut propter uenarum intrinſecarum rupturã, aut aggregatio humiditatis in pectore quæ poſtea ſaniatur, ſiue fuerit paulatim congeſta, ſiue à pulmone deriuata, aut aliunde per uias occultas, poteſt etiam ſanies per occultos meatus à multis partibus corporis ad pect⁹ deriuari, ſicut in Ioãne Boiardo. Cumq; materia in pectore colligitur terminatur uno quinque modorũ. Aut enim ſubito præfocat ſui multitudine, aut putreſit pulmo, & facit cadere in phthiſim, & hoc ſm plurimum, aut mundificatur cum ſputo facile ſuccurrente, aut mundificatur ex uia uenę magnę & arteriæ magnę ad ueſicam cum urina craſſa, & eſt curſus eius prius ex uena ad hepar, deinde ad renes. Et quandoque ad inteſtina cũ egeſtione, & ſunt ambæ laudabiles facientes ſanitatem neceſſario, ſicut in domino Nicolao de Bonaueriis per uiam seceſſus, & quandoque apparent tumore in cute pectoris ſcinditur, & materia per foramen illud educitur.

Signa ſunt feb. minuta quę quandoque malignata materia & amplius putrefacta exereſcit & augetur ualde & forte eſt feb. minuta quæ eſt hectica. Secundum calefactio extremitatum, aut manum & pedum propter uapores illuc delatos. Tertium grauitas & extenſio quædam in pectore præcipue in ea parte in qua ſanies continetur. Quartum eſt tuſsis ſicca in principio, in proceſſu uero humida, cum materia ingreditur pulmonem & ſputo educitur. Quintum rubedo maxillarum ex uaporibus ad ipſas aſcendentibus. Sextũ dolores circa eas partes ex mordicatione ſaniei, & cũ incipit malignari. Septimum corpus extenuatur & extrema tumeſcũt, licet ſubſtantifice exiccetur debilitata amplius digeſtiua in extremis. Octauum anhelitus conſequentes & frequentes fiunt uoces eorum quod accidit propter ſtrictnram anhelitus & laborem in anhelando. & dicit Auic. quòd frequenter fiunt nares eorum, ideſt, motus dilatationum uel dilatatiuus & cõſtrictiuus narium ob eandem cauſam. Nonum deiectio appetitus. imo tãdem ablatio: læſis enim ſpiritualibus, neceſſe eſt tandem naturalia lædi. Decimum tumor aliquando exterius apparens ex directo illius partis in qua ſanies collecta eſt. Vndecimum iacẽt & dormiunt ſuper latere in quo collecta eſt ſanies, & ſuper latere oppoſito iacere non poſſunt, quia grauantur & ſuffocantur à ſanie pulmonem comprimẽte, & per hæc duo ſigna diſtinguitur latus ſaniei. Duodecimum ſignum ſonitus auditus, in reuolutione de latere ad latus ex puris agitatione. Et dicit Auicenna, quòd quidam intingunt filum in luto rubeo in aqua diſſoluto, & cum eo circundant pectus, & ille eſt locus ſaniei in quo fit prius fili exiccatio.

Signa ſalutis & mortis in empyemate ſumuntur ab actione læſa, qualitate mutata, & exeuntibus. Ab actione quidem læſa, quia cũ fortificantur operationes & conualeſcunt ſicut ſomnus, appetitus, digeſtio, pulſus, anhelitus, bonum. Econtra uero malum. A qualitate mutata, quia ſi febris minuitur & coloris habitudo melioratur, bonum, econtra malum. Ab exeuntibus, quia facilitas ſputi & copioſi ſecundum exigentiam materiæ & laudabilis. ut quòd appareat ſanies laudabilis bene conditionata, bonum, econtra uero malum. Et ſimiliter exitus ſaniei per urinam aut ſeceſſum copioſe ſecundũ materiæ exigentiam arguit ſanitatem neceſſario, etiam ſi nõ ſit laudabilis. Significat enim fortitudinem uirtutis, & materiæ obedientiam cum non poſsit expelli niſi reſudando ad uenam chilis aut ad arteriã magnã, ut ſupra ſcriptum eſt. Et ſimiliter exitus ſanie laudabilis cũ perforatur locus empyematis, bonũ, contra uero malũ. Diſtinguitur autẽ ſanies ab humi. phlegmatica per odorẽ, ſaporẽ. colorẽ, modũ: hæc tamen diſtincte ſcribi non poſſunt, ſed oporteret horũ notitiã longa experientia acquiri, ut agnoſceretur habitus dictus gnomon. 6. ethico. Et ſanies quàm primũ deſcendit in, econtra uero humiditas phlegmatica natat, niſi ſit ualde craſſa, & in partibus ſuis tenax & uiſcata. &c.

Cura empyematis magna ex parte habenda eſt ex his, quę dicta ſunt, præcipue de cura pleureſis per ſuppurationẽ. Eſt enim in cura empyematis una intentio principalis, ſcilicet

euacuatio

euacuatio materiæ ſuper diaphragmate contentæ, quæ per tres uias poteſt educi, aut enim reſudat ad uenam concauā tranſiens per eam ad gibbum hepatis, & exeundo per alterā duarum uiarum expellitur. Si enim tranſit ad uenam chilis deſcendentem exinde per emulgentes ad renes tandem ad ueſicam mictu educitur. Si uero ex gibbo hepatis tranſeat ad cōc suam, exinde per meſaraicas ad inteſtina ſeceſſu educitur Et ſi per utraſque uias tranſiuerit ſimul mictu & ſeceſſu educitur: qui modus terminationis eſt laudabilis, cū quo eſt fiducia ſanitatis, ſed rariſsimus. Quem modum ſi natura tentauerit adiouanda eſt, ſi diminuta fuerit cum his: quæ dicta ſunt in capite de curatione pleureſis, per ſuppurationem intentione tertia. Si uero per ſe ſuffecerit non eſt impedienda. Sed regenda eſt debito regimine ſex rerum non naturalium ſecundum exigentiam accidentium & uirtutis tolerantiam quod ex ſupradictis facile elici poteſt. Secunda uia euacuationis huiuſmodi materiæ eſt, ut paulatim reſudet ad pulmonem & tandem per tracheam arteriam tranſeundo educatur: qui modus terminationis licet ſit frequens, non tamē ita tutus, ſicut ſupraſcriptus, cum plerunque natura deficiat a ſputo, aut ipſius imbecillitate, aut materiæ inobedientia. eſt enim difficilius graue aſcendere quam deſcendere, & plerunque materia diu tranſiens per pulmonem ſua nitroſitate ulcerando perducit ad phthiſim. Hanc quoque euacuationem ſi natura tentauerit adiuuanda eſt, ut ſupraſcriptum eſt in cura pleureſis per ſuppurationem intentione tertia. Reſtat tertia uia ſi neutram iſtarum non tentaret, aut non uideatur ſufficiens, ſcilicet aperire pectus apertione penetrante interius ad locum ſaniei taliter, ut per foramē factum ſanies puſsit educi. Super quam operationem non eſt præſumendū niſi duabus conditionibus ſeruatis. Prima ut uirtus ſit conſtans, potens hanc operationem tolerare. Secunda, aut alicui membro nobili ſicut eſt pulmo aut diaphragma non ſit impreſſum nocumentū quod non uideatur corrigibile, quod plerunque ex longa mora ſolet euenire. Et propterea cum aliæ due uiæ euacuationis huius materiæ non uidentur ſufficientes, non eſt tardādum uſque ad quadraginta dies, in quo tempore ſolet eſſe nocumentum hoc adeo impreſſum ut deinceps ſit male corrigibile. Sed quanto citius tanto melius, dummodo primo uiſum ſit neutrum aliorum adhoc ſufficere niſi ubi natura per ſe tentaret huiuſmodi materiæ expulſionē eleuando in cumum & tumorem manifeſtum aliquam partē pectoris, tunc enim omnino adiuuanda eſſet, niſi iam eſſet ultima uirtutis defectio. His ergo conditionibus ſtantibus ſuper tali operatione audendum eſt. Dummodo primo ab ægro aut ab amicis ſuis de tali operatione rogati fuerimus nobis tamen non promittentibus ſalutem, imo rei dubium euentum, ſed aſſerētibus, quòd ſi qua eſt uia ſolam hanc eſſe, quæ ſeruari poſsit. Et tunc Dei nomine inuocato eſt perforandum aut cum ſagitella forti aut raſorio, ita ut foramē ſit ſatis anguſtum, dummodo ſanies per ipſum ſufficienter poſſit educi, aut frigida exiſtente materia, ſaltem radicaliter, & cum pauca feb. cum cauterio actuali aut potentiali, licet actuale ſit tutiorius, quamuis magis horribile. Sed in omnem euentum foramen ſit tantum ut ſanies & trumbi ſi qui ſint libere poſsint egredi, nec fiat uirtutis & ſpirituum nimia reſolutio, fiatque foramen iſtud ſecundum inceſſum coſtarum, inter quartam & quintam coſtam mendoſam, diſtanter á ſpina ſecundum longitudinem coſtarum, aliquantulum tamen citera coſtarum extremitates, ut puta per duos digitos uel circa penetrans interius ad locum ſaniei. Si autem fieret hæc operatio cum cauterio potentiali, oportet poſt cauterizationē perforare quod uſtum eſt cum ſagitella, adeo ut ſanies libere egrediatur. Et in prima uice aliquid modicum, ut puta medius cyathus permittatur exire.

In ſecunda uice per duodecim horas poſt, cyathus unus in tertia ſimiliter tātum uel parum plus. Et ſic deinceps uſq; ad completam euacuationem. Inquit enim Hipp. 6. Aphoriſ. Quicunque empyeci aut hydropici aut uruntur aut inciduntur, hi fluente aqua aut ſanie repente omnino pereunt. Et adiuuetur etiam ad exitum ſaniei ſi fuerit neceſſarium cum tuſsi hora mutationis, & iacendo ſuper latus ægrum. Et quā primum ſanies ſufficiens exierit, claudatur uulnus, nec diu dimittatur apertum, ne fiat ab aere alteratio & caloris exhalatio. Medicinæ autem uulneri imponendæ uſque ad duos dies uel circa, ſunt tentæ infuſæ in oleo roſaceo, ſatis molles ad doloris ſedationem & apoſtematis prohibitionem & circum circa cum oleo roſaceo eſt inungendum. Si uero eſcara fuerit ex cauterio derelicta in oleo roſaceo, uitello oui admixto eſt tenta infundenda, ut dolor mitigetur & procuretur caſus eſcaræ.

Si autem timeretur ne ſanies erumperet propter ſui multitudinem & ſubtilitatem & fieret nimius eius fluxus, tutius eſt in albumine oui, aut albumine ſimul cum uitello tentam infundere, & etiam ſtupas in his ſimul infuſas & exterius applicare, conuenięterque ligare donec amplius hunc repentinū exitum nō timuerimus. Tranſactis duobus uel tribus diebus ad mundificantia ueniendum eſt.

Si ergo uideatur neceſſarium ad meliorem mundificationem iniciatur interius cum cathair aut alio inſtrumento, aqua aut uinum decoctionis mellis in quantitate notabili, ita ut mel ſit ſexta pars, & fiat decoctio ad conſumptionem tertiæ partis, & iniciatur debire cal. & reuoluatur de latere ad latus in modum ablutionis uegetis cum ſuauitate tamen, & poſtea permittatur exire quod immiſſum eſt ſimul cum ſanie, & ſi fuerit neceſſarium reiterare, reiteretur tolerante uirtute donec quod immiſſum eſt clarum exeat. Si uero uirtus non toleret, ſufficiat una immiſsio donec uirtutis fortificetur, & ſi opus fuerit fortiori mundificatione & á putrefactione, pręſeruatione, iniiciatur aqua aut uinum decoct. myrrhæ & lupinorum, & procedatur modo qui ſupraſcriptus eſt exterius autem ponatur unguentum ex melle roſaceo terebinthina & farina hordei. Et ſi opus erit fortius mundificare addatur myrrha & ſarcocolla, & ſi propter eſcarā eſſet opus aliquali maturatione addatur uitellum oui aut parum farinæ fœnugræci & tandem incarnetur cum thure, maſtice & mumia, aut cum unguento ex ipſis facto cum terebinthina aut alio huiuſmodi, & hoc poſt ſufficientem mundificationem cum iam uulnus exiccari uiſum fuerit & parum ſaniei emittere & tunc tentæ quotidie diminuantur. Vltimo cicatrizetur cum puluere facte ex nuce cupreſsi, balauſtiis, gal. thutia croco ferro aut ære uſto, primo cum uino nigro balneando in quo decocta ſint aliqua ſtiptica huiuſmod. Et poſtea loco exiccato aſpergendo huiuſmodi pulueres, quibus etiam ſi opus fuerit maiori exiccatione poteſt addi aliquid aluminis & poſſent etiam in huiuſmodi uino ſtupæ infuſæ & bene expreſſę deſuper apponi, &c. Dięta in principio uſque ad duos uel tres dies licet ratione uulneris deberet eſſe tenuis, tamē ratione debilitatis uirtutis propter reſolutionem ſpirituum tum ex dolore, tum propter emanationem ſaniei debet aliquantulum incraſſari, & ad frigidum declinare. Vnde in hoc tempore eſt exhibendum contuſum pulli alteratum cū lacte ſeminum communium & ſuc. hordei in brodio conſumato, & ſimilia. Et uinum debet eſſe dulce, lymphatum nobiliter cum aqua ſac. & exhibendum eſt de cibo bis ter aut pluries in die naturali ſecundum uirtutis conſtantiam & ægri conſuetudinem. Tranſactis autem duobus uel tribus diebus, cum tunc ſit tempus mundificationis, dentur cibi adiuuantes ad mundificationem ſicut ſuc. hordei in optimo brodio, brodium cicerum, hordeum ipſum coctum in brodio laudabiliū carnium, & ſimilia. Et carnes laudabiles, pullor, perdicū &c. Et poſtea adueniente tempore incarnationis & conſolidationis dentur cibi magis inuiſcantes, ſicut ſpelta, frumentum tritum, & uinum rub. ſemper tamen aliquali dulcedine participans, aut fiat tale cum aqua ſacch. quæ aqua ſi oportuerit ad maiorem conſolidationem poſſet calibeari, & tunc etiam exhibeantur carnes laudabiles pluris nutrimēti, ſicut caponum, phaſianorum, & tandem capreti, & caſtrati iuuenis, & extremitates horum animalium magis inuiſcantes & tandem ad diætam ſanorum paulatim perducatur. Si autem ulcus uera conſolidatione conſolidari non poteſt, imo tranſit ad fiſtulam quod quandoque accidit propter debilitatem particulæ, præcipue cum ſanies longam moram ibi contraxerit, adhibenda eſt cura fiſtulæ. Impedimentum enim conſolidationis poteſt ex duplici cauſa accidere, aut ex continua reaggregatione materiæ ſiue ſaniei ſuper diaphragmate, aut per uiam paulatim cōgeſtionis iam digeſtiua debilitata, aut per uiam defluxus aliunde. Secundo ex malitia ulceris facta

in pectore, aut quia labia ſunt inuerſa, aut genita ſit caro mollis aut dura fiſtuloſa. Si primum ſit in cauſa, intendendũ eſt ad confortationem membrorum ſpiritualium & præcipue digeſtiuæ & expulſiuæ ipſorum & fortem exiccationem tam cum cibis, quàm cum medicinis tam interius, quàm exterius applicitis, quæ omnia ex his, quæ dicta ſunt ſupra, innoteſcere poſſunt præcipue ex cura aquæ in pulmone, & ex cura pleureſis cum ſuppuratur intentione tertia. Si uero impedimentum conſolidationis proueniret ex malitia ulceris pectoris iam dicta, cauterizetur totum ulcus cum ferro ignito aut auro uſque ad profundum, cauendò tamen à læſione pulmonis cauterizatione ſatis notabili, deinde caſus eſcaræ procuretur, tandem mundificetur, incarnetur, & conſolidet, ut ſuperius dictum fuit. Hoc ſemper memorando ꝙ medicinæ in his ulceribus fiſtularibus debẽt eſſe ualde ſiccæ, & ſicciores cæteris paribus q̃ in aliis ulceribus communiter occurrentibus, & hęc de his diſpoſitionibus ſatis dicta ſint.

De ſputo ſanguinis. Cap. 71.

QVid nominis & quid rei ſputi ſang. ſunt ſatis manifeſta. Eſt enim ſputum ſang. emiſsio ſanguinis per os undecunque proueniat, propter quod ſciendum ꝙ ſanguis qui ſpuitur aliquando deſcendit à cerebro, aliquando uenit ex naribus, aliquando ſpuitur ex partibus oris, ſicut gingiuis & lingua, aliquando ſpuitur ex partibus gutturis, ſcilicet à principio meri, epiglottis, & à partibus uicinis, aliquando ſpuitur ex partibus meri, ſtomacho, & aliis membris naturalibus mediante ſtomacho, aliquando ſpuitur ex canna pulmonis, pectore & panniculis intrinſecis ipſius pectoris, omne autem illud appellatur ſputum ſang. ſi per os emittatur à quocunque membro proueniat. Sputum ſang. eſt duplex. Eſt enim quoddam impetuoſum in quo eſt egreſsio multi ſanguinis. Quoddam eſt cum pauco impetu, & exitu pauci ſang. Et quodlibet iſtorum eſt duplex, quoddam eſt creticum, quoddam non creticum, & iterum quoddam eſt periodicum, & quoddam ſine periodis, in quibuſdam enim ſang. determinato tempore congregatus, poſtea expellitur, quod frequẽtius eſt à membris naturalibus, quàm à ſpiritualibus, aut animalibus, & aliquando eſt illis ſanitas, aut præſeruatio à multis ægritudinibus. Pro notitia cauſarum ſciendum ꝙ ſanguis aliquando egreditur à uenis & arteriis, aliquando à membrorum ſubſtantia. Sed primo modo egreditur tripliciter, aut propter apertionem orificiorum uenarum, aut propter reſudationem, aut propter ſolutionem continuitatis in uenis & arteriis ſiue; illæ rumpantur totaliter ſm latum, ſiue in parte ſcindantur, aut ſm lõgum, aut ſecundum latũ. Sang. autem egreditur propter apertionem orificiorum, aut quia orificia illa facta ſunt laxa in creatione ſua, aut quia ex tẽpore dilatata ſunt propter malam complexionem hu. & cal. laxantem aut dilatantem, aut quia remota eſt pellicula tegens ipſa orificia, aut ab humoribus acutis corrodentibus, aut à medicinis fortiter abſtergentibus & orificia uenarum aperientibus, ſicut aloes & medicinæ exoluentes ualde acutæ. aliquando prouenit ex debilitate contentiuę ſequente omnem malam complexionem, licet proprie cal. & hu. aliquando fit ſanguinis egreſsio per orificia propter multitudinem ipſius aut acuitatatem, aut ſubtilitatem, ſiue ſubtilitas ſit per choleram, ſiue per aquoſitatem ſanguinis permixtam, aliquãdo fit hoc per motum ſang. cum magno impetu ad ipſa orificia propter fortes motus corporeos aut animales, aut propter phlebot. trahentem ſang. impetuoſe ad ipſa orificia, & ſecundum hunc modum phlebot. ſaphenatum prouocat ſanguinem menſtrualem. Cauſa uero reſudationis ſang. à uenis eſt aut ſubtilitas ſang. undecunque prouenit aut raritas texturę uenarum, huiuſmodi autem cauſa eſt frequenter ebullitio & in ſanguine agitatio.

Cauſa uero ſolutionis continuitatis uenarum coniuncta, eſt aut multitudo ſanguinis extendens, aut acuitas ſanguinis, aut humor corrodens uenas, aut uentoſitas retenta in eis ſcindẽs eas, remotior autem eſt caliditas humores ebullire faciens, & retentio euacuationum conſuetarum, ſicut ſanguis per nares menſtrualis & hæmorrhoidalis, aut uaricum laqueatio, aut ulcerum antiquorum conſolidatio, aut alicuius membri abſciſio quapropter ſuperfluit nutrimentũ illius membri. Cauſæ autem primitiuæ ſunt caſus, percuſsio, morſus uenenoſorum. Aer nimis ęſtuoſus aut nimis frigidus aut nimis ſiccus uenam exiccans, & indurans, propter quod paratur eruptioni, quod etiam poteſt à cauſis intrinſecis contingere. Cibi multiplicantes ſang. aut acuentes ipſum. Medicinæ acutæ, corroſiuę, aut à proprietate aperiẽtes orificia ſicut euphorbium, gummi, ruta agreſtis, & aloes, ſomnus multus, retinens ſuperfluitates & proprie ſuper re dura. aut ſuperfluæ uigilię. ſang. ſubtiliantes & acuentes, nimia repletio & retentio euacuationum conſuetarum & motus fortes corporei & animales, ſicut ira, timor, tuſsis frequens & fortis, uociferatio, acuitas uocis, ſine gradatione & rixa. Et propter hoc multiplicatur in dæmoniacis, & in illis qui rixantur ab omni re, & procedit ex uomitu laborioſo, ſternutatione, expreſsione forti, retentione anhelitus, & omnibus huiuſmodi motibus fortibus, & proprie factis ſine gradatione. Soluuntur etiam uenę & membrorum ſubſtantiæ propter corroſiones & putrefactiones & maxime pulmonis ex humoribus acutis in ipſo congeſtis, aut ad ipſum aliunde deriuatis, & maxime à cerebro, eſt enim pulmo propter mollitiem ſuæ ſubſtãtiæ & ipſius humoris acuti pronus in corroſiones & putrefactiones ad quas fluxus ſang. ſequitur. Eſt autem ſciendum ꝙ cum uenæ ſunt ſang. præter modũ replerę, natura tentat ipſius euacuationem per regiones conuenientes, ſ. per uenas narium, hæmorrhoidales, aut menſtruales, per ſputum, & ſolutionem ſang. quæ cum non poteſt per illa loca expellere, tentat uenæ ſciſſurã, ne ſang. retentus repens ad membra nobilia per uenas magnas, ſ. cerebrum, cor, & huiuſmodi ſubito ſuffocando interimat. Sang. autem à membrorũ ſubſtantia egreditur, aut propter apoſt. aut puſtulas membrorum à quibus ſang. reſudat ſicut in pleureſi & peripneumonia quæ apoſt. aliquando ſunt ſalua quando ſunt ſang. & quando reſudat materia nõ imbibita nec incraſſata, aut propter corroſiones & putrefactiones aut propter ſanguiſugam alicui membro appenſam, aut propter eradicationem humoris cum membri ſuperficie inuiſcati quo modo poſſet etiã uena excoriari & ſcindi. Signa ſputi ſang. à cerebro eſt nocumentum cerebri præcedẽs, & quod ſang. egreditur cum extractione ad inferiora, aliquando tamẽ decidit in os abſque alio auxilio per uiam colatorii & aperiendo os egreditur, & ſi ſanguis fuerit arterialis egreditur cum maiori impetu & eſt ſubtilior rubeus cum claritate, & ſpumoſus & eius retentio eſt difficilis, & contraria ſigna ſunt ſang. uenalis. Signa uero quod ſang. ille ſit ex naribus, eſt frequens fluxus ſang. narium & illius attractio ad partes oris cum raſcatione, & ſi inſpiciantur nares ſunt ſanguinolentæ, item in ſufflatione narium ſang. educitur. Si uero ſit à palato, egreditur cum raſcatione ſenſata in palato, & ſi à colatorio egreditur cum raſcatione ſenſata in acumine palati, & ſi eſt à lingua uel gingiuis ſolum expuitur, & aliquando in ſuctione ipſarum. nocumenta quoque horum membrorũ, quæ ſenſui ſubiacent hoc declarant. Si uero egreditur à partibus gutturis, raſcatione educit in gutture ſenſata, & nocumenta harum partium hæc declarant.

Quòd ſi fuerit in canna pulmonis & epiglottis egredit̃ cũ pauca tuſsi, & forti raſcatione, & dolor exiſtit in canna, eſt enim ſenſibilis per panniculum tegentem ipſam, & ille qui eſt ex uenis cannæ eſt minus ſpumoſus & magis ſpiſſus q̃ qui eſt ex pulmone, & ſimilior ſang. quamuis non ſit in craſsitie eius qui eſt ex pectore, & cum hoc ex omnibus his locis ſanguis eſt paruę quantitatis præterquam ex cerebro & naribus. Signa prognoſtica ſputi ſanguinis à pectore aut pulmone ſunt diſpoſitiones corporum ad ipſum, ſicut nuditas pectoris à carne cum ſtrictura humeri eleuati & ſpatula exterius eminentes, ſicut curuaturæ alarum, collum ſubtile & longum, depreſſum inter alas & humeros, & frequentat eos tuſsicula cum punctura, nunc apud dexteram, nunc apud ſiniſtrã ſpatulam, nunc apud aliquam mammillarum. Quòd ſi fuerit à pulmone & pectore egreditur cũ multa tuſsi. Nã quanto ſang. uenit magis à propinquo, expuitur cũ tuſsi minori, & à longinquo cum maiori, & qñ dormit ſuper loco in quo eſt ægritudo, additur excreatio eius quod expuitur.

Diſtinguitur autem ſanguis proueniens à uenis pectoris à ſanguine proueniente à uenis pulmonis, quia à uenis pectoris proueniens eſt minoris quantitatis magis craſ-

ſus,imo aliquando coagulatus,ſicut ſanguiſuga,cuius coagulatio poteſt fieri in concauitate pectoris,& deinde ſic.coagulatus ingrediens pulmonem expuitur & poteſt fieri cũ coagulatione in pulmone. Sanguis autem pulmonis non coagulatur propter multam cholerę admixtionem. Item ueniens à pectore cum maiori tuſsi expuitur propter difficultatem ingrediendi pulmonem,& maiorem diſtãtiam & propter craſsitiem. Item adeſt dolor pectoris & eſt parum ſpumoſus ſigna his contraria. oſtendunt ex pulmone prouenire. Diſtinguitur autem proueniens à ſubſtantia pectoris, à proueniente à ſubſtãtia pulmonis,ſicut accidit in apoſtematibus & ulceribus ipſorum per ſigna apoſtematum ipſorum, de quibus ſupra,& per ſigna ulcerum ipſorum, de quibus infra in cap. de phthiſi. Et ueniens à pectore eſt cum dolore,magis niger,minus ſpumoſus, cum maiori tuſsi ſicut nũc dictum eſt. Diſtinguitur autem ſanguis ueniens ab utriuſq; uenis à ſanguine ueniente ab eorum ſubſtantia,per multitudinem cum eſt à uenis,per paucitatem cũ eſt ab ipſorũ ſubſtãtia,& eſt abſciſſus,id eſt non continuus,imo manifeſte ſeparatus,ſ.unũ ſputũ ab altero in uaſe in quo colligitur, proueniens ſũt à uenis eſt continuus.Diſtinguitur aũt proueniẽs ab apertione meatuum qui continuant arterias pulmonis cũ trachea arteria,qui naturali diſpoſitione ſunt peruii,aerei,et inuii ſang.à ſanguine proueniente ex ſactura uenarum pulmonis quia ille eſt paucus,hic uero multus,& cũ leuibus remediis ille facile curatur,hic uero difficiliter,proueniens autem à meri excreatur cum uomitu,& cognoſcitur per nocumentum ſenſatum in ipſo meri & eſt paucus.Sed proueniẽs à ſtomacho,cognoſcitur ex dolore ſtomachi, & quia egreditur cum uomitu.Sed egrediens ab hepate,& membris, quæ ſunt ultra hepar mittentibus ſanguinem ſtomacho cognoſcitur per nocumenta eorum, & ſanguis proueniens à ſplene eſt magis niger,& habet odorem ponticum.

Nota tñ ne contingat error,quãdoq; ſanguinẽ à pectore uel pulmone manantem ad ſtomachum deſcendere & uomitu educi,ſicut econtra aliquid de ſanguine à ſtomacho exiẽs ad pulmonem deſcendit & tuſsi educitur. Et diſcernit inter hoc,quia ſi eſt à pulmone uel pectore in principio, & ſecundum pluralitatem uicum expellitur à tuſsi, & raro uomitu, & ita ſi à ſtomacho in principio,& ſecundum pluralitatẽ uicum expellitur à uomitu & raro tuſsi.

Creticus cognoſcitur, quia eſt terminus alicuius ægritudinis. Periodicus cognoſcitur ex ordine ſui periodi, & ſecundum plurimum prouenit à ſtomacho & eſt per eum aliquando ſalus & præſeruatio à multis ægritudinibus.Cognoſcitur autem prouenire ex apertione orificiorum uenarum, quia in principio eſt paucus & augendo procedit, & eſt ſine dolore. Econtra uero proueniens ex ruptura uenarum in principio eſt multus, deinde paucus & cum aliquali dolore. Differt autem proueniens per reſudationem ab utroq; iſtorum, quia ille eſt ualde modicus & ſubtilis in comparatione ad utrunque iſtorum,ſed dilatatio orificiorum à generatione contracta,cognoſcitur propter facilem fluxum ſanguinis à quacunque cauſa. Signa cauſarum primitiuarum ſunt ipſæmet cauſæ, cognoſcitur autem prouenire ex apoſtematis corroſionibus, & ulceribus, ex ipſarum pręceſsione & cum ſputum ſanguinis ſuccedit ſputo ſaniei, ſignatur ulcus eſſe factum corroſiuum. Corroſionis ſigna ſumuntur ex anteceſſione cauſarum corrodentium, ut catarrhi acuti, ſalſi, uel ſuppuratione alicuius corroſiui, & erit aliquando febris ꝓpter malitiam materiæ corrodentis. Item forte præceſsit ſputum ſaniei uel alicuius cruſtæ,uel partis pulmonis.Et aliquando apparet ſputum ſimile aquę carnis lotæ propter paucum ſanguinem commiſceri multæ aquoſitati. Item incipit ſputum ſanguinis paulatim, maxime corroſione exiſtẽte in carne pulmonis & non in uena. Et quandoque deinde fluit ſubito & expuitur res magnę quantitatis. Et color eius eſt malus maxime quando corroſio profundatur, quia corrumpitur ſanguis uicinus, & etiam propter nouam mixtionem materiæ corrodentis,unde color apparet liuidus, niger uel uiridis, & plus manifeſtatur illa malitia coloris in primo ſang. exiſtente, quàm in poſtero, & plus in pauco quàm in multo. Et propter hoc cognoſcitur quòd non eſt ab apertione orificiorum nec abſciſione uenæ, quia in illis non eſt color malus. Et ſi ſanguis eſt arterialis, eſt feruens,calidiſſimus, ſpumoſus, ſaliens, & cum ſaltu exiens, aut ſaltem cũ maiori impetu, & eſt ſubtilior, rubeus cum claritate, cuius retentio eſt difficilis. Oppoſitæ conditiones ſunt in ſanguine uenali. Sanguiſuga autem cognoſcitur ex punctione pluries ſenſata, & quia bibit aquam in qua habitant. Significatur autem ſanguinem fluere per eradicationem alicuius pelliculæ ſuperficialis, quia aliquid uiſcoſum habens pelliculam annexam ſanguinolentam emittitur. Signa autem corporum præparatorum ad ſputum ſang. dicentur in phthiſi. Sed pro complemento doctrinæ ſunt aliqua notanda. Primum ꝙ in ſputo ſang. quatuor timentur. Primum ne nimis ſuperfluat. Secundum, ne ſui multitudine ſubito ſuffocet. Tertium,ne in aliqua parte coaguletur, Quartũ, ne ſequatur ulcus propter ipſius ſang. conſtrictionem & putrefactionem,aut quia uulnus non conſolidatum fiat ulcus. Secundum notandum eſt ꝙ fluxus ſang. ex pulmone eſt ualde malus, & deterior quàm fluxus ſang.ex pectore pluribus ex cauſis. Prima, quia motus pulmonis impedit conſolidationem,& auget fluxum ſang. ſed hæc cauſa eſt etiam cõmunis pectoris. Secunda, quia ſanies in membro ſpongioſo diutius retinetur, & difficilius extrahitur, unde magis acuitur,& acuta magis ulcerat.

Tertia,quia ſolutio continui in pulmone impedit anhelitum magis, quàm in pectore, unde augetur caliditas & corpus deſiccatur. Quarta, quia caro pulmonis eſt multę paſſibilitatis,unde cito fit ulcus pronum ad dilatationem. Quinta,quia pulmo nutritur ſanguine ſubtili, acuto impediente conſolidationem. Sexta,quia pulmo eſt magis ſubiectus catarrhis prohibentibus conſolidationem & augentibus putrefactionem. Tertio notandum ꝙ ſang. exiens ex naribus frequenter in ſomno,& alio modo deſcẽdit ad pulmonem, qui deinde cum tuſsi expuitur,& facit ſuſpitionem ꝙ ueniat ex pulmone.quare conſydera, an præceſsit fluxus ſang.nar.'& ſigna ipſius ſuperius dicta in fluxu ſang. nar.ſcilicet rubedo faciei, & oculi,& ſplẽdor coram oculis,capitis alleuiatio poſt grauitatem,& ut non ſpuma ſit, & inſpice nares an ſint ſanguinolentæ, & an ex ſufflando ſang. exeat, de his tamen ſtatim dictum fuit,&c.

Prognoſtica. Primum. Omne ſputum ſanguinis in notabili quantitate cum febre eſt ſuſpectum, cum febris ſignificet putredinem & corruptionem, maiorem tamen inducit ſuſpitionem ſputum ſanguinis arterialis q̃ uenalis, imo etiã ſine febre ſuſpectum eſt. Secundum.Omne ſputum ſanguinis cum tuſsi ex pectore aut pulmone,cũ feb.& ſine feb. malum,ſed deterius eſt proueniens ex pulmone,& maxime ex ipſa ſubſtantia pulmonis ſm plurimum ducens ad phthiſim: quod enim eſt ex pectore ſanatur uelociter, & ſi non ſanatur habet malitiam ulcerum pulmonis, & multoties fit ulcus fiſtuloſum rediens frequenter cum ſputo ſanguinis. Tertium. Omne ſputum ſanguinis ſequens corroſionem pulmonis eſt mortale.

Quartum. Sputũ ſanguinis cum uomitu etiam in notabili quantitate ſine febre, aut cum modica febre curat multas ægritudines,aut ab eis preſeruat,ſed cũ febre intenſa & perſeuerante eſt ſuſpectum. Quintum, reliqua ſputa ſanguinis & maxime ſine febre ſunt ſalubria.

CVm ſanguis cum raſcatione, aut paruo ſonitu, qui fit ſine tuſsi, egreditur; non eſt ægro inde timendũ: poterit enim ſanari gargarizando ea, quæ in cap. de ſynanche nominauimus: & regimen ſubtiliando.

Cap. hoc diuiditur in tres partes. In prima agit de ſputo ſanguinis cum raſcatione proueniente ab uuula, palato, & partibus gutturis. In ſecunda ibi. Cum uomitu quoque. agit de ſputo ſang.cum uomitu emanante à ſtomacho & membris naturalibus. In tertia ibi. Quòd ſi cum tuſsi. agit de ſputo ſang. emanante à pectore, pulmone, & canna pulmonis. De primo dicit cum ſanguis egreditur cum raſcatione aut paruo ſonitu, qui fit ſine tuſsi non eſt ægro timendum: ſanabitur enim gargarizando, ſcilicet ſtiptica, quæ dicta ſunt in cap. de ſynanche. Et etiam diætam ſubtiliando, quę etiam ſit uiſcoſa & ſtiptica.

Cum

Cum uomitu quoque ſi exit ſanguis; non magnum affert timorem curatur namque hoc phlebotomando ægrum. etſi comederit ſliptica, ſicut ſumach, & ſuc. vuæ acerbæ. in potu præterea ſumat ex bolo arm. gummi arab. balauſt. ſang. drach. thuris omnium ana partes æquales: dentur ex eo drach. 1. cum rob ſimplici de citon. quibuſdam autem ſolet accidere ſanguinis exitus cum interpolatione: ex quo nullum ſentiunt nocumentum, imo remedium. ideoque ſic eſt dimittendus.

In hac ſecunda parte curans ſputum ſang. cum uomitu emanante, dicit quinque. Primo, ꝙ hoc ſputum non magnum timorem affert, quod eſt intelligendum, ſi fuerit ſine febre. Secundo curetur phlebotomando ægrum, ſcilicet ex baſilica aut ex ſaphenis, ſi in cauſa fuerit retentio menſtruorum aut hæmor. Tertio, ſi comederit ſtiptica, ſcilicet ſuccum fructuum ſiccorum, & ſtipticorum, & ſuccum uuæ acerbæ ſimilis complexionis. & ſumet etiam cibaria quæ ex eis fiũt, aut cum his condiuntur. Quarto, ſumendo in potu. ʒ. 3. huius pulueris cum rob ſimplici de citon. id eſt, ſuccus citon. per decoctionem inſpiſſato. ℞. boli armen. ſang. draconis, gummi arab. omnium frigidorum, & ſtipticorum, & uiſcoſ. thur. cal. & ſic. uiſcoſ. ana partes æquales, ſtomacho ieiuno. Quinto dicit, ꝙ quibuſdam ſolet accidere hoc ſputum cum interpolatione ex quo nullum ſequitur nocumentum, imo remedium ad curandum, ſcilicet, uel præſeruandum, quapropter ſic eſt dimittendum.

Quòd, ſi cum tuſſi ſuperueniat ſanguinis egreſſio; eſt timoroſum. & tamen incipiendum in curatione ægri cum ſanguinis ſubtractione ex baſilica: deinde ex trochiſcis iſtis in potu eſt tribuendum, qui. Rec. thur. ſang. drac. amborum, drach. 3. & tertiam charabe drach. 5. hematitis, terræ ſigillatæ amborum, ana drach. 10. aluminis, drach. 2. & s. balauſt. drach. 3. opii, drach. 2. rauedſceni, drach. 2. ex his omnib. fiant trochiſci. 10. de quibus quotidie unus in potu ſumatur cum ſucco ozimi maioris aut portulacæ. &, ſi ægritudo uehemens fuerit; alius circa noctem dandus eſt. [illegible]riorum quoque, ac coxarum partes ſuperiores ſunt [illegible]andæ, & extremitates fricandæ. pectus etiam præcipue ſi fuerit in eo locus dolens ex prædictis trochiſcis, ex aqua, & aceto epithimetur. eius præterea cibaria ſuc. vuæ acerbæ, & ſumach, & eius ſimilia admixta habeant. & patiens ſupinus iacens de terra ſigillata aliquid poſt aliquid paulatim comedat.

In hac tertia parte curat ſputum ſang. cum tuſſi, & dicit. 7. Primum, quòd hoc ſputum eſt timoroſum, ut patet ex dictis. Secundum, quòd phlebotomanda eſt baſilica ad minorandum ſang. & ad diuertendum. Tertium, ꝙ unum ex his trochiſcis dandus eſt in die, ſcilicet in mane ſtomacho ieiuno, & ſi ægritudo fuerit uehemens id eſt, quòd ſanguis impetuoſe egrediatur, alius eſt dandus circa noctem, id eſt, per duas aut tres horas ante cœnam cibo prædigeſto, diſtemperatus cum ſuc. ozimi maioris, id eſt, baſiliconis cõmunis uel citrarii, non autem gariophilati: habent enim ambo folia lata, & quamuis ſint calid. & ſic. & potius per qualitates manifeſtas dilatantia, ſtringunt tamen cum proprietate occulta, aut dentur cum ſuc. portul. frig. & hum. uiſcoſo, & optimo in hac diſpoſitione, præcipue ſi ſit cum caliditate & ſanguis acuitate, & ſimiliter eſt ſuc. plantag. quantitas autem ſucci ſit. ℥. 1. uſque ad. 2. & detur actu frig. Trochiſci autem ſunt iſti. ℞. thu. ſang. drach. ana. ʒ. 5. & tertiam Karabæ frig. & ſic. ſtipticæ & uiſcoſæ. ʒ. 5. hæmatitis, terræ ſigillatæ frig. & ſic. ſtipticæ & uiſcoſæ, ana. ʒ. 10. aluminis, ſcilicet rochiæ uel iameni, uel ſacch. cal. & ſic. ſtipt. ʒ. 2. & s. balauſt. frig. & ſic. ʒ. 3. opii. ʒ. 2. rauedſceni, loco cuius accipiatur rheum barbarum. ʒ. 2. & eſt cal. & ſic. ſtipticum habens proprietatẽ in confortatione ſtomachi & hepatis, ex omnibus his fiant trochiſci. 10. cum aliquo ex dictis ſuccis, ſufficit medietas unius ex his trochiſcis: eſt enim quilibet. 4. ʒ. habẽs. 12. gra. opii, & unus non dabitur abſque timore in una uice. Quartum, quòd adiutoriorũ, id eſt partium brachiorum à cubitis uſque ad ſpatulas ſuperiores partes ſunt ligandæ, & ſimiliter partes ſuperiores coxarum fortiter ſtringendo, quæ ligaturæ ſunt mutandæ deſcendendo, & extremitates ſunt fricandæ, non autem aliæ partes, quia ſupercaleſaciendo nocerent. Quintum, quòd locus pectoris dolens ex trochiſcis prædictis cum aceto & aqua roſ. mixtis epithimetur: Sextum, quòd cibaria ſint ſuc. uuæ acerbæ, & ſumach admixta habeant: ſi tamen iſtorum acredo cum ſacch. dulcorata ne tuſſim excitent. Vltimum, quòd patiens ſupinus iacens aliquid poſt aliquid de terra ſigill. comedat, ſcilicet lambendo, ut aliquid eius ad pulmonem tranſeat: eſt enim propria frig. & ſic. ſtiptica, uiſcoſa.

Cura ſputi ſang. à cerebro emanantis, & ſimiliter deriuati à naribus ad os, patet ex cura fluxus ſang. narium, de quo ſupra. Et ſimiliter cura ſputi ſang. à partibus oris, & à partib. gutturis, patet ex prædictis in cap. de uulneribus. & ulceribus oris & partium eius, & ſimiliter ex cap. de ulceribus vuulæ, & etiam partium adiacentium. Et conferunt eis retentiones in ore, & gargarizationes rerum ſtipticantium & inuiſcantium, ſicut aqua albuminis oui ſola, aut in qua infuſus ſit bo. armen. ſang. drac. tragagantus, & ſimilia, quæ in textu dicta ſunt, item ſuccus plantag. & portul. cum ſimilibus permixti, & ſint actu notabiliter frig. uel ſi locus emanationis ſubiacet ſenſui, ponatur ſuper uena ſoluta aliquid pulueris ſupraſcripti, & aliquantulum retineatur bene compreſſum, quæ ſi non ſuffecerint phlebotometur de cephal. aice poſt uicem phlebotomia ſubtili diuertente, & paulatim ſubtiliorem partem eius euacuante, quæ eſt pronior fluxui. Et ſi cętera non contulerint & ſenſui ſubiaceat cauterizetur cauterio actuali, aut potentiali profunde ſatis, ut eſcara non facile remoueatur & fiant reliqua remedia in ſimilibus caſibus oportuna. Si uero ſputum ſang. ſit cum uomitu eſt habenda diligens conſyderatio. Si enim ſit criticum, aut propter malitiam eius in quanto uel in quali expellatur, ſinẽdus eſt, niſi modum excederet. Curat enim & præſeruat à multis ægritudibus. Si uero nihil tale ſit aut forte ſuperfluat uirtutem deiiciens, ſiſtendus eſt. Pro cuius conſtrictione exiguntur tres intentiones præter duas omnibus communes. Prima eſt rectificatio membri à quo eſt origo emanationis eius remouendo nocumentum illius membri, & ipſum confortandu, ut ſit minera humorum laudabilium. Secunda eſt, ut fiat diuerſio cum ſubtractione ſang. ex uena deſeruiẽte illi membro & cum applicatione uẽtoſarum ſuper ipſum, & ſi eſt à toto corpore propter exuberantiam ſang. in ipſo fiat phlebotomia cum iteratione ex baſilica aut communi, nunc dextra nunc ſiniſtra, & quandoque ex ſaphenis, ſi retentio menſtruorum aut hemor. fuerint in cauſa, & ſi ſolũ quantitate exuberet. larga phlebotomia, uel mediocris facienda eſt: ſi autem ſit acuitas aut inflatio in ſang. cum ſubtilitate & ebullitione ſubtili phlebotomia utendum eſt. Et ſimiliter ſi eſſet ſubtilis propter nimiam aquoſitatem ſibi admixtam, minor tamen ſit phlebotomia. Tertia intentio eſt adminiſtratio conſolidantium & conglutinantiũ ſicut expedit, nunc uero quæ compingant ſang. & incraſſent ex his quæ dicẽtur. Huius tamen cura licet poſsit eſſe nota ex his quæ dicta ſunt in præſenti cap. manifeſtior tamen fiet cum agemus de diſpoſitionib. membrorum naturalium.

Cura aũt ſputi ſang. ex pectore aut canna pulmonis apud Meſue, cuius doctrinã ſequar, exigit duplex regimen, uniuerſale & particulare. Vniuerſale aũt quatuor cõplebitur intentionib. Prima eſt adęquatio ſang. complenda maxime debito regimine ſex rerum. Secunda eſt eius diuerſio. Tertia ipſius mundificatio. Quarta accidentium correctio. Prima autem intentio corrigit nocumenta ſang. in quãtitate, aut qualitate eius, aut utriuſq;. In quantitate quidem cum diminutione cibi & potus, & dimiſsione uini, & ſi non poteſt dimitti, ſit ſtipticum pauciferum multæ permixtionis cum aqua, & proprie ferrata extinctionis calibis, aut in aqua infuſum fuerit tragachantum, aut aqua roſ. & proprie decoct. roſarum ſic. Et ſi poteſt abſtinere à uino bibat huiuſmodi aquas cũ rob myrtino, aut bibat aquam decoct. iuiubarum, & uitet dulcia, & omnia quæ dilatant & multiplicant ſang. ſicut frumentum & trit. Et conſimiliter omnia, quę fiunt ex fari-

na frumenti,ſicut alaganæ,& ſimilia, & proprie quando eſt peccatum in quantitate ſang. nam huiuſmodi, quando eſſet peccatum in ſubtilitate eius conferunt incraſſando & inuiſcando. Et panis eius ſit ex farina milii & ſiliginis, aut ex his cum pauca farina frumeoti parum fermentatus non ſalitus. Et ſint contenti ſorbitionibus factis ex rizo, milio, lentibus, prima aqua abiecta, ſcilicet decoct. earum & horum kiſt eſt conueniens. Similiter Kiſt fabarum aut ſorbitio ex farina earum. Item Kiſt hordei & proprie torrefacti. Ex olerib. conuenit portulaca, lactuc. cucurb. citrulli & plantago. Ex carnib. perdices & aues minutæ extremitates oiſcoſæ, uituli caſtrati, & ſimilium, turtures & ſimiles ſtipticitate quadā participantes: comedat tñ in parua quātitate cū ſang. ſuperabundet, item caro cuniculi, capreoli. Et ex piſcibus piſcca petroſi, qui tamen non ſint frixi, ſed aſſati aut elixi, item cancri fluuiales cocti in lacte, aut aqua hordei, & proprie torrefacti. Fructus conuenientes ſunt ſtiptici ſicut pira, citonia, ſorbæ, meſpila, uitent tamen omnes fructus, & cætera nimis acria, aut acetoſa, dulcia, amara, ſalſa, unctuoſa & acuta, ſed inſipida, pontica, ſtiptica conueniunt. Et ſi peccatum io ſanguine ſit propter acuitatem, & ſubtilitatē eius corrigatur cum extinguētibus inflammatiooem, & incraſſantibus ipſum, ſicut cibi & potus ſtiptici extinctiui inflammationum, ſicut cibi ex lentibus aut cucurbita aut citrul, & portul. & plantago ſunt mirabiles: ſedant enim inflammationē & ſtringunt ſang. Et concedantur eis cibi paucæ acetoſitatis, ſicut qui ſiunt ex prunis, ceraſis acribus, granatis, carnibus paruarum auium, & extremitates animaliū uiſcoſæ, proprie cum remiſſe acribus conditæ. Et confert maximū iuuamentum admioiſtratio aqua roſ. aut plantag. aut portulacæ permixtę cum coriandro aſſo, aut ſem. portul. papaueris io matutinis: hęc enim incraſſant & compinguunt ſang. & laudantur iuiubæ, & aqua decoct. earum, fructus ſtiptici & ſic. & ſimile ſit reliquum regimeo ſex rerum non naturalium. Aer autem declinet parum ad frig. & ſic. ſi fuerit peccatum in multitudine ſang. Si uero in acuitate, declinet ad frig. & hum. & ſi fuerit multum aquoſus, declinet ad ſic. cum temperamento actiuarum. Vitetur aer fumoſus & uentoſus, & nimis humidus. Vitet omnes motus fortes corporeos & animales, & oimium ſomnum cum eſt multitudo ſang. in cauſa & proprie ſub radiis ſolis, aut lunę & nimiam quietem, econtra autem ſomnus & quies confert cum eſt peccatum in acuitate ſang. Item uitet coitum & balneum aquæ dulcis. Et procuret omnes euacuationes à natura inſtitutas & etiam non naturales, ſi fuerit ex longo tempore conſueta, & ſi fuerit peccatum in multitudine & acuitate materiei noſtra occupatio erit cum utraque ſimul, & ſimiliter ſi fuerit in multitudine & aquoſitate. Secundam intentionem, ſcilicet diuerſiooem, complent phlebotomiæ iteratæ, nunc ex baſilica dextra nunc ex ſiniſtra, quæ ſunt ſubtiles: ſi fuerit peccatum in ſola acuitate, aut aquoſitate cum ſubtilitate. Si uero io ſola multitudine, ſint latę. Si uero io utriſque ſimul, ſcilicet multitudine & ſubtilitate, ſint mediocris latitudinis. Et quandoque phlebotomentur ſaphenæ ſi magna oalde fuerit ſanguinis multitudo, aut cum in cauſa fuerit retentio ſang. menſtrualis aut hæmor. qui iuxta poſſe prouocetur, & ſimiliter fluxus ſang. nar. ſi fuerit retentus. Lac quoque prouocetur, ſi io cauſa fuerit eius retentio. Et conferunt uentolationes in hypochondriis ſine ſcarificatione, ſcilicet ſuper hepate & ſplene. Tertiam intentionem ſcilicet ſanguinis mundificationem complent adminiſtratiooes medicaminum ſanguinem mundificantium, aut à cholera ſecum permixta cum decoctione fructuum ℞. mirob. citrin. à. ℥. ı. uſque ad .s. prunor. tamar. ana. ℥. s. iniub. oumero. 15. incidantur incidenda & bulliant in lib. 5. aquæ ad conſumptionem duarum partium, & cum ſufficienti expreſsione colentur, huic poſſet addi. ℥. s. ſyru. uiol. aut de iuiubis, aut exhibe. ʒ. ı. s. rheubarbari cum ſuc. linguę arietis, aut aqua quæ mulgetur ex ſemine portul. & ſi in cauſa fuerit aquoſitas educatur cum. ʒ. ı. turbith non confortati, aut quantum ſufficit, diſſoluta cum decoctione mirobol. chebulorum, aut cum decoctione mirobo. chebu. in aqua mellis miſceatur ſucci ireos. ʒ. s. uſque ad. ı. & in his caſibus ſi ſanguis peccauerit ſola qualitate, ſcilicet ſubtilitate, incipere debemus ab ipſius mundificatione & poſtea phlebotomare. Si autem peccauerit multitudine & ſubtilitate prius minorādus eſt phlebotomia, deinde mundificandus. Si uero ſola quantitate, ſola ſufficit phlebotomia. Ex his autem quæ mundificant ſanguinem & diuertunt inferius ſunt clyſteria quę ſanguinem peccantem acuitate ſint leuiter infrigidātia. Si uero aquoſitate, ſint acutiora, & proprie ſicut cum decoctione ireos, & ſimilium, aut in eis ponatur ſucci ireos á. ʒ. 2. uſque ad. 6. Si uero ſanguis ſola quantitate peccauerit, ſint lenientia aut mediocris acuitatis. Si uero plures cauſæ adinuicem componantur, circa plures fiat occupatio. Quarta autem iotentio, ſcilicet correctio accidentiū perficitur prohibendo reiterationem ſputi ſanguinis cum ſoleat frequenter reiterari, aut præſeruando, ne accidat in paratis ad ipſum qui ſunt conditionati, ut ſuperius dictum fuit, & dicetur in cap. de phthiſi. Et ſecundo perficitur, ſuccurendo accidentibus ſequentibus ſputum ſanguinis. Primum autem, ſcilicet prohibitio caſus in ipſum, aut reiterationis eius perficitur tripliciter. Primo, cum prohibitione rerum facientium cadere in ipſum ſicut ſunt res acuentes & agitantes ſanguinem, ueluti cibi & medicinæ acutæ, labor uehemens, ebrietas, rixæ, uociferationes, caſus, percuſsiones, & ſimilia deſcripta ſuperius inter cauſas eius. Secondo, perficitur cum adminiſtratione conuenientium ad præſeruandum à caſu in ipſum aius reiteratione, ſicut eſt phlebotomia baſilicæ aut ſaphenę ſecundum exigentiam, & appoſitio oeotoſarum in cruribus, & prouocatio hæmor. aut menſtruorum, aut ſang. narium. Et conoeniens adminiſtratio ſex rerum. Et hæc omnia in uere obſeruanda ſunt: eſt enim tempus faciens ſanguinem exuberare, nocumenta autem facientia cadere in ipſum, quibus ſecundum exigentiam ſubueniendum eſt, ſunt catarrhus acutus, & tuſsis uehemēs, cuius cura iam præmiſſa eſt. Item apoſtema pleureticum, peripneumonia, in quibus apparens ſputum ſang. eſt laudabile: ſi tamen non fuerit ſanguineum purum, quorum cura præceſsit. Item apoſtema hepaticum in quo apparitio ſputi ſang. io princ. eſt malum, ſignificans multitudinem, aut malitiam & apoſtematis magnitudinem. In proceſſu uero cum incipit reſolui eſt bonum, de cuius cura infra. Item retentio ſanguinis narium, de qua ſupra, & retentio ſanguiois hæmorrhoidalis, aut menſtrualis conſueti fluere, de quibus infra. Item lactis retentio, quibus ſubueniendum eſt ipſum prouocando ſecundum oportunitatem. Tertium autē, ſcilicet ſuccurrere accidentibus ſequentibus ſputum ſanguinis, perficitur ſecundum ipſorum exigentiam. Syncopi ergo ſubueniatur ſecundum quod dicetur io cap. proprio. Similiter coagulationi ſanguinis in pectore uel ſtomacho. Pro cuius diſcoagulatione dentur aliqua incideotia & abſtergentia, ſicut oxymel ſimplex & coagulum leporis uel hœdi confert cum proprietate ſua ad coagulandum diſcoagulata, & diſcoagulandum coagulata, ſiue ſit ſanguis, ſiue ſit lac, de quo poſſunt dari gran. 5. cum. ℥. 1. oxymellis, & ℥. 2. aquæ ſaccharatę. Particulare autem regimen uariatur ſm quatuor modos ſputi ſaoguinis. Primum, cum ſputum ſaoguinis reſudat ex membrorum ſubſtantia, uenis aut arteriis. Quod ſi fuit ab apoſt. ſanguineo cuius materiam parum poſt parum cum ſcreatu expellitur conſtrictione nō indiget, imo potius ſcreatus adiuuandus eſt ſecundum quod fuit io pleureſi. Si uero reſudet ex uenis aut arteriis pectoris, aut pulmonis propter ebullitionem, aut agitationem ſanguinis conueniūt medicamina ſang. feruorem reprimentia & ipſum compinguētia, ſicut portulaca maſticata, cuius ſuccus paulatim deglutiatur & in ore teneatur, & ſemen eius aſſum, & tota planta ipſius ſm omnem modum adminiſtrationis, & ſimiliter papauer aſſum. Item iuiubę ſm eundem modum adminiſtrationis. Et io mucilagine pſilii cum lapide hæmatite ſubtiliſsime trito & diligenter loto, proprie cum aqua plātaginis eſt uirtus mirabilis. Et ſi idem lapis præparatus miſceatur ſucco plantaginis. Et doſis eius ſit communiter circa. ʒ. s. cum. ℥. ı. ſucci plantag. aut mucilag. pſilii. Et pſilium aſſum cooquaſſatum cum ſucco portul. Et ſemen eius uſque dum fiat mucilaginoſum, eſt ad illud mirabile. Et ſimiliter ſem. hyoſcyami albi. ℈. ı. cum ſucci arnogloſſæ. ℥. s. Item lac coctum cum lapidibus fluuialibus, aut ferro ignito & proprie

prie acetoſum abſtracto butyro optime conuenit. Item lutū ſigillatum & armenum & proprie cum ſucco plātaginis ſunt medicinæ præſtantes ad illud. Item aqua ferrata cum gummi arab. & tragachanto aſſo. Et quādoq; oportet cum his aliquid ex narcoticis permiſcere, ſicut trochiſcos de karabe M. & deſcriptione à Raſi in cexto. Secundum eſt contra ſputum ſanguinis emanantis ſm uiam redundationis ex aliis mēbris, ſicut ex matrice, & ſimilibus, & huiuſmodi cura perficitur cum euacuatione & diuerſione, tam à membro mittēte, quàm recipiente, quę poteſt patere ex ſupraſcriptis, &c. Tertium contra ſputum ſanguinis fluentis ex ruptura uenæ, & indiget adminiſtratione ſtipticorum conſolidantium, ſicut ſang. draconis, karabis, boli armen. lutum ſigil. balauſtiæ, roſæ, cornu cerui aduſtum, corallus aduſtus, cortices & flores granatorum, hæmatites, gummi aſſum, mumia, rheubarbarū & proprie aſſum cortices thuris, cortices maſtichis, coagulum leporis, coriandri ſemen, linguæ arietis, capita & uirgulta roſarum, & fructus, folia myrti, ſpodium. Ea autem in quibus hæc ſunt adminiſtranda, ſunt ſuccus plantaginis, ſuccus portulacæ, ſuc. baſiliconis maioris, & aqua ferrata infuſionis gummi aſſi, aqua roſ. ſuccus citoniorum ſuccus granatorum myrti. Medicinæ autem compoſitæ ſunt ſc. roſ. eſt. n. medicamen benedictum, myrrha, ſyrupus de roſ. ſiccis, ſyrupus de iuiubis, ſyrupus myrtinus, trochiſci de terra ſigillata, trochiſci de karabe, philonium perſicum. Adminiſtranda autem exterius, ſunt oleum roſ. maſtichinum, myrtinum, oleum de cytoniis & ſimilia, quæ poſſunt permiſceri cum pulueribus ſupraſcriptis, & cum farina ſauich, lentium, fabarum, & ſimilium cum ſuccis ſupraſcriptis, & albumine oui, & ex propriis eſt thus ſubtiliſsime puluerizatum mixtum cum albumine oui, & hęc adminiſtrentur ſuper loco doloroſo, in illo enim uerisſimiliter eſt ruptura uenæ. Quartum, contra ſputum ſanguinis ex corroſione & ulcere præcedēte, & hoc eſt illud, quod eſt maxime ſuſpectum & timoroſum, ſed huius curam ponemus in cap. ſequenti de phthiſi, ſi Deus uoluerit.

De phthiſi. Cap. 72.

PHthiſis græce, ſputum latine. Sed phthiſis græce, conſumptio latine. Hæc diſpoſitio quocunque nomine uocetur eſt deſcriptiue ſm Meſue detrimentum deſiccationis & conſumptionis cadens in corpus ex calore febriſi habitudinalium minutarū ex ulceratione pulmonis. In qua deſcriptione uidemus ad phthiſim eſſe neceſſariam corporis conſumptionem immediate ſequentem febres habitudinales, id eſt, hecticas, quæ proueniunt ex ulcere pulmonis. Dicitur autem minutarum, quia feb. hecticę non ſunt ardentes, ſicut putridæ, imo phthiſici non ſentiunt ſe febrire, niſi cum cibum ſumunt, per cuius ſumptionem ratione hecticæ calor excreſcit. Eſt enim proprium hecticorum, ut ſupercaleſiant poſt cibum. Cum quo tamen concedendum eſt nullam hecticam eſſe remiſsiorem ephimera aut putrida, quam immediate ſequitur, quia primum eſſe feb. factæ, eſt primum non eſſe fientis. Et ex hac deſcriptione patet differentia inter phthiſim hecticam, maraſmum & tabem. Hectica eſt enim febris habituata & feſta, cum ſit independens à cauſa corporea ſpeciali dependentia, cuius calefactum eſſe, eſt in ſubſtātia cordis, & non includere in quidditate eius q; ſequatur ulcus pulmonis quapropter omnis phthiſicus eſt hecticus, & non econtrario. Differt autem ab hectica etiam improprie ſumpta quia dicitur de hectica ſenectutis, & de hectica mēbri particularis: ſicut de hectica ſtomachi & hepatis, & huiuſmodi, quia hæc hectica dicit ſiccitatem fiſam abſque caliditate, aut totius, aut membrorum particularium, quapropter nullus phthiſicus eſt hecticus hoc modo. Maraſmus autem & tabes dicunt corporis multam conſumptionem, ſiue ſit feb. ſiue non ſit, & dicuntur etiam de conſumptione mēbri particularis, ſicut aliquando dicimus crus tabidū & brachium maraſmatum, licet ſecundum alios maraſmus differt à tabe, ex eo q; importat corporis conſumptionem ſequentem febrem acutam. Sed tabes abſolute corporis conſumptionem, undecunque proueniat. Sed litem de omnibus omittamus: nam quandoq; hi termini apud authores accipiuntur ut ſynonymi. Pro notitia ſpecierum phthiſis eſt ſciendum q; ulcera membrorum ſpiritualium. aliquando ſunt in pleurā & muſculis intrinſecis pectoris, & oſsibus eiuſdem cum eorum corruptione. Aliquando in diaphragmate. Aliquando in mediaſtino. Aliquando in canna pulmonis. Quādoque in pulmone ipſo. Deteriora cæteris partibus ſunt quę ſiunt in pulmone, deinde in diaphragmate, deinde in mediaſtino, deinde in pleura & partibus ipſi continuis: ita q; quidam arbitrati ſunt nunquam ulcera pulmonis poſſe conſolidari, eo q; eſt in continuo motu, quibus Galenus. 6. de ingenio ſanitat. contradicit motum non impedire conſolidationem, cum ulcera pectoris & diaphragmatis, quæ ſunt in cōtinuo motu poſsint conſolidari, ſed materiam limitando dicit, q; ulcera munda ſiue pura ſuperficialia in pulmone conſolidantur. Putrida uero corroſiua apoſtemoſa ualde ſordida aut uirulenta, & huiuſmodi non poſſunt conſolidari, cui ſententiæ Meſues conſentit. Vlcera uero pectoris & immūda ſiue impura conſolidantur multis ex cauſis. Primo, quia pectus eſt carnoſum. Secundo, quia eſt cum paruo motu. Tertio non habet ſubſtantiam mollem, pronam in corroſionem & putredinem. Quarto, non habet carnem ſpongioſam in qua ſanies retineatur, imo quod ab ulcere pectoris reſudat, aut per aliam uiam expellatur, ſuper diaphragmate colligitur, ſi non exſpuatur, poſtea paulatim expellitur ſm plurimum. Quinto, non eſt multum ſubiectum catarrhis. Sexto, non nutritur ſanguine calidiſsimo multæ choleræ admixto impediente conſolidationem. Septimo, non habet uenas magnas & amplas, ſicut pulmo. Octauo, non ita cordi deſeruit, ſicut pulmo. Oppoſitæ conditiones reperiuntur in pulmone. Item medicinarum quę applicantur exterius uirtutes uix poſſunt attingere ad pulmonem, quę autem ſumuntur interius ſi deglutiantur multum tranſmutatę ſunt, & earum uirtus eſt diminuta quando ad pulmonem uenerit. Si autem teneantur in ore, uel lambendo ſumantur, parum de ipſis ad pulmonem penetrat. Præterea aut ſunt calid. & febrem augent, aut frig. & ſputum impediunt, & cum hoc ſunt tarde non penetrantes, aut ſic. & ſimiliter ſputum impediunt, & nocent hecticæ, aut humidæ, & nocent ulceri. Præterea ſi ulcus ſit corroſiuum, requiritur tempus antequam humor corrodens ſit correctus, & interim ulcus dilatatur & ampliatur. Præterea ſi ulcera pulmonis debent curari, indigent mundificatione, quę maxime tuſsi perficitur, ſed tuſsim commouendo ampliatur ulcus. Item addit in dolorem ſi ulcus ad panniculum peruenerit, & dolor impedit conſolidationem, humores attrahendo, quare raro ulcera pulmonis conſolidantur niſi fuerint munda, & ſuperficialia, & non multum antiquata: quæ tñ exigunt medicū prudentem & diligentem. Si uero profundetur notabiliter in ſubſtantia pulmonis difficillime curantur, & ſi peruenerint ad chartilagines non recipient curationem: homines tamē magis ſuſceptibiles curæ phthiſis ſunt infantes.

Cruſtoſa tñ ulcera non impetiginoſa, aut rodentia ab humore aduſto, quia hæc difficillime rectificantur, ſed cruſtoſa, quia ſuperficialia & paucæ ſaniei quibus facillime aduenit cruſta ſiue cutis non uera, facile rectificātur, & ſi nō perfecte liberentur, longiſsimo tempore durant antequā ægrū ad interitum ducant, ita ut aliquando ſm Auic. prolongetur tempus in phthiſi circiter. 23. annos. Vlcera uero diaphragmatis in parte carnoſa rectificantur, niſi utrinq; penetrent, ſed in parte neruoſa ſi ſint aliqualiter profunda, raro uel nūquam curam recipiunt. Vlcera uero mediaſtini facilius rectificantur, q̄ ulcera diaphragmatis, & adhuc facilius ulcera pleuræ & muſculorum inter coſtas, & coſtarum etiam ſi ſint corruptæ, ſed opus eſt ſectione aut cauterio in parte extrinſeca, ut perueniatur ad coſtam corruptam. Et ex his manifeſtæ ſunt differentiæ ulcerum pulmonis. Vlcera uero exiſtentia in canna pulmonis ſi ſint in panniculo tegente cannā & chartilagines ipſius, facile curantur. Si uero profundentur in ſubſtantiam chartilaginum non recipiunt curam. Cauſæ ulcerum pulmonis quandoq; ſumuntur ex diſpoſitione patientis, quandoque ex fortitudine cauſæ imprimētis. Primo modo, aut ex parte complexionis. Et ſic complexio frig. eſt paratior in phthiſim ſm Auic. quàm calid. quod uerificatur in hoc tantum, quòd habent pectus ſtrictius & abundant magis in ſuperfluitatibus. Oppilatio tamen calida ratione acuitatis ſuperfluitatum imprimentium in pulmone eſt ma-

gis parata ad phthiſim. Et certe uidi plures phthiſicos, habentes complexionem calidam ꝙ̃ frigidam. Complexio autẽ ſicca & humida ſunt fere æqualiter paratæ ad phthiſim. Sicca quidem magis ratione fracturæ uenæ. Humida uero, quia abundans in pluribus ſuperfluis, & quia pulmo eſt mollior. Ex parte ſexus fœminæ & maſculi ſunt fere æqualiter parati, licet apud Meſue, in mulieribus magis occultetur, quàm in utris. Ex parte ætatis maxime parati ſunt à. 18. anno uſq; ad trigeſimum ſecundũ A oi. licet ſm Hippoc. uſque ad trigeſimum quintum, id eſt, ad finem conſiſtentię, quod prouenit, quia in hac ætate eſt pulmo ſatis mollis, facile ſuſceptiuus impreſsionis, & humores acuti multum imprimentes. In pueritia uero licet pulmo ſit mollior, humores tamen ſunt paucæ acuitatis propter multam humiditatem obtundentẽ caliditatem. Item ſecundo, quia uirtutes naturales puerorũ ſunt fortiſsimę optime digerentes, & ſua expellentes ſuperflua. In ſenio uero pulmo eſt durior & humores paucæ acuitatis diminuta caliditate ea decurſu ætatiuo. Credo tamen quod rarius accidat pueris, quàm ſenibus, & ſi accidat pueris facilius curantur quàm ſenes, licet in ſenibus non curata magis occultetur, quàm in pueris. Sed merito cõpoſitionis, proni in phthiſim ſunt, habentes collum gracile, & longum tendentes ad interiora cum eminentia. Et habentes humeros alatos, ſicut ſunt curuaturæ alarum, & ſpatulas quaſi à pectore ſeparatas. Iſti enim uidentur quaſi alati, id eſt habẽtes alas, & de neceſsitate habent pectus conſtrictum. Si autem cum hoc ſunt macilenti, & habentes carnem mollem cum acuitate humorum, & cerebrum catarrhizans, ut ſit debile, facile recipiens ſuperfluitates & nutrimentum proprium, non bene tranſmutans cum multiplicatione uentoſitatis in pectoribus eorum, & pulmonibus, & partibus uicinis, quæ multiplicantur propter debilitatem pectorum, & eorum ſequentem malam compoſitionem. Et frequenter uexat eos tuſsicula cum punctura alicuius ſpatularum aut mammillarum, & præcipue ſi ſint ex iraſcentibus facile, cholerici ſunt maxime inter omnes parati ad phthiſim, & proprie quando cum acuitate humorum habeant carnem mollem. Corpora enim mollia ſunt parata ad phthiſim, quia facile ulcerat̃ ſubſtantia pulmonis, ſed dura & ſpiſſa propter illud, qood accidit eiſdem de eruptione uenarum. Ratione ergo cauſæ imprimentis multæ ſunt cauſæ primitiuæ, ſicut aer. Autumnus enim maxime facit cadere in phthiſim, & uehementius nocet ſactis phthiſicis. Item conſtitutio borealis multum dominans & maxime quando præceſsit auſtrina, & ſimiliter econtra, licet ſm Meſue regio borealis multum frigida & ſicca. Item cibi & potus ſalſi & acuti & capita replentes. Item retentio omnium euacuationum conſuetarum. Item motus fortes corporei & animales, quia uenas rumpunt. Item percuſsio penetrans ad pulmonem, caſus & offenſio, & ſimiles. Et ex corporeis antecedentibus ſunt humiditates acutæ repentes ad pulmonem, ſicut ſanies ab ulcere ſynanchico, aut ab ulcere pleuretico, aut empyema. Si enim non mundificatur in quadraginta diebus ſm doctrinam Hippocratis ducũt ad phthiſim, licet in duobus uiderim ulcus pleureticum non mundificatum in quatuor annis, quod tñ non duxit ad phthiſim. Sed cauſæ coniunctæ per eſſentiam in pulmone ſunt bothor & uariolæ, quæ ulcerantur. Item peripneumonia, quando tranſit in ulcus. Frequenter autem inter omnes cauſas ſunt catarrhi à capite defluentes ad pulmonem, aut ſui acuitate corrodentes, aut ſua humiditate ſuperflua putrefaciẽtes. Ruptura quoque uenarum in pulmone à quibuſcunq; cauſis fiat de quibus dictum eſt in capitulo præcedenti, frequenter ducit ad phthiſim. Aliquãdo etiam generatur phthiſis incipiendo per eſſentiam in pulmone ea nutrimento ſuo non bene conuerſo, & ex ſuperfluitatibus ſuis non bene reſolutis ob uirtutum ſuarum debilitates, quæ diuturnantes in pulmone ipſum corrodunt, aut putrefaciunt, ſicut quęcunq; aliæ humiditates undecunque ad pulmonem defluxerint, & ideo ex aſthmate quãdoq; tranſitur in phthiſim, licet frequẽtius econtra phthiſis aſſociet ſibi aſthma. Signa quædam ſumuntur ab exeũtibus, ſicut à ſputo quando eſt craſſum, ſanioſum, quod cognoſcitur, quia fœtet ſanies quando ponitur ſuper prunas, & habet colorẽ album tendentem in uiridem uel citrinũ, & quia deſcendit in aqua. Per hæc tria à ſputo phlegmatico non digeſto diſcernitur, nam ſi eſſet digeſtum deſcẽderet ad fundum, ſicut ſanies: nam de ratione phlegmatũ digeſtorum, ꝙ ſint incraſſata, & ad terreum deducta, ideo deſcendit in aqua, ut placuit Auer. in commento canticorum, com. 9 hoc tamen ſignum non ſolum eſt efficax cum etiã ſanies ſpuatur in ægritudine, quæ non eſt phthiſis apud Auic. cap. de empyemate. Et quãdoq; poſt ſputum ſanioſum ſequitur ſputum ſanguineum, & eſt proprium ſignum ulceris corroſiui, ſicut econtra, quandoq; ad ſanguineum ſequitur ſanioſum. Si autem in ſputo ſint cruſtę, aut aliquid aliud de pulmonis ſubſtantia non remanet dubitatio. Eſt enim certa phthiſis, & ſalſedo ſputi arguit ulcus corroſiuum. Et ſi expuitur aliquid & ſit craſſum, eſt ex pulmone. Si uero ſubtile, eſt ex canna pul. & quãdoq; in ulcere magno expuunt annulos ex canna pulmonis. Et nota ꝙ aliquãdo eſt ſputum ſanioſum, quod tamen non deſcendit in aqua propter duo. Primo, quia eſt ualde craſſum, & tenax, & obuians multæ quantitati aquæ multum reſiſtenti non poteſt ipſam diuidere. Secũdo, quia forte eſt cum multa ſpuma & incluſione multæ uentoſitatis ſubleuantis, quapropter ſputo ſolo non eſt credendum. Vrina phthiſici eſt naturalis ſm plurimum ſi non habeant aliam ægritudinem complicatam in ſubſtantia, colore, quantitate, ſedimine. Verum aliquando habet oleagineitatem in ſuperficie, & aliquando furfures, & aliquando petala quædam, quæ omnia ſignificant humidi conſumptionem. Egeſtiones ſunt naturales, niſi quod aliquando præcedente phthiſi ſit fluxus lientericus aut diarrhœicus ob debilitatem uirtutum naturalium, & eſt malum ſignum. Sudor quoque factus in fine digeſtionis quando ſpargitur nutrimentum per membrum eſt ſignum phthiſis, & malum: ſignificat enim humidi debentis nutrire diſſolutionem à calore præter naturam. Sed à qualitate mutata. Primum ſignum eſt febris minuata, continuata, uniformis, niſi quando cibum ſumit, & hæc febris eſt hectica, licet ſecundum plurimum phthiſicus non euacuetur à febre putrida ſequente ſaniem ulceris, nec ex hac febre putrida eſt lac phthiſicis diſconueniens. Et quandoque aſſociãtur eis aliæ febres putridæ, ſcilicet quotidiana, tertiana, quartana, quintana, & eſt deterior per uiam ſigni, ſignificat enim ultimam exiccationem per quam humores incinerant, & tranſeunt in melancholiam, licet per uiam cauſæ, aliæ febres ſint deteriores, quia magis affligant. Et propter hoc tertiana eſt medis in malitia tam per uiam ſigni, quàm per uiam cauſæ. Color faciei eſt plumbinus, licet poſt aſſumptionem cibi rubeat uaporibus ſurſum eleuatis. Extrema & proprie pedes quandoque tument & undimiantur iam errante digeſtiua hepatis, & ipſorum per cõmunitatem ad pulmonem, & ſuperfluunt uenæ eorum omni hora, quoniam uirtutes eorum debilitantur à retentione nutrimenti & regimine eius: & caliditas reſoluit & liquefacit, quapropter non attracto nutrimento à uenis, & humido ipſorum reſoluto ſuperfluunt uenæ. Sed ab actione læſa ſumuntur ſigna, quia male dormiãt. Secundo, quia pulſus eorum eſt minutus, durus, frequens, uniformis, niſi quia cum cibum ſumit excreſcit, & diuerſus in fine debilitatis uirtutis. Et anhelitus licet in principio parum recedat à naturali, in fine tamen frequentatur & diuerſificatur, & appetitus eſt diminutus ſecundum plurimum, & in fine aufertur. Dolor quandoque eſt in phthiſi, ſcilicet, cũ ulcus peruenit ad panniculum tegentem pulmonem interius aut exterius, aliter non eſt dolor in phthiſi notabilis. Signa autem cauſarum primitiuarum ſunt ipſæmet cauſæ. Sed ſigna cauſarum per communitatem & per eſſentiam in ipſo pulmone ſunt nota ea præcedentibus cap. Quando ergo aliqua ſigna & maxime, quæ ſunt potentiora ex ſupraſcriptis adſunt debemus concludere phthiſim adeſſe, & proprie quando præceſſerunt cauſæ uniuerſales ad ipſam ducentes.

Prognoſtica. Primum, quando in phthiſi ſpuuntur cruſtæ, ſubſtantia pulmonis, & annuli eius, & uenæ, & lapilli, ſignificat ulcus magnum & propinquitatem mortis. Secundum, quando magis proceditur in phthiſi ſputum magis incraſſatur ipſo longiori tempore retento propter uirtutis debilitatem. Tertium, quando intrinſecatur ſputum aut retinetur in fine phthiſis, & tunc non additur ſuper quartum diem: quandoque enim conſtringitur anhelitus eorum uſq;

quo

quo fiat inſenſibilis. Quartum, caſus capillorum, curuitas unguium ultimatam exiccationem arguentem ſignificat propinquitatem mortis. Quintum, ſi ſuper ſpatulas appareat puſtula, ſicut faba tendens, ſcilicet in duritiem, & fuſcedinem moritur poſt uiginti duos dies, ideſt, poſt multos dies, ſignificatur enim quòd humor malignus ſit in cauſa. Sextum, cum tuſsis uehemens ducit ad ſputum ſanguinis continuum ponitur res fere in deſperatione. Si enim curetur tuſsis cum prohibitiuis ſputi moriuntur aut ſuffocantur, aut quia fluxus uentris ſuperuenit ob ſuperfluitatum retentionem. Si autem dimittuntur tuſsire, moriuntur tuſsiendo & ſpuendo ſanguinem. Septimum, quando phthiſis parum impreſſerit, & nõ ſit ulcus ambulatiuum, & non pendens à cauſa incorrigibili ſanari poteſt, ſed non apud negligentem & ſtolidum. Cum autem multum impreſsit cura ſecundum plurimum eſt caſſa & uana, niſi iuſſu Dei, ſicut in Mediolanenſi ordinis ſacti Frãciſci de obſeruantia, qui poſt annum quartum ſuæ phthiſis ex ſputo ſanguinis pluries iterato tandem uenit poſt multam corporis tabem ad impotentiam expuendi cum oregmone. Et cum crederetur ipſum eſſe morti proximum, euaſit ex miraculo & impinguatus eſt. Vltimum, fluxus uentris in phthiſi pernicioſus eſt.

Q*Vm aliquis carnium diminutionẽ pati uidetur poſt tuſſim ex chronica paſſione, & ſputo ſang. aut ſaniei procedente; lac aſininum in potu tribuatur. quòd, ſi inueniri nõ poterit; caprinum cum pauco ſaccharo dandum eſt: cum quo etiam panem ſæpe comedat, ipſumq́; quãto plus poteſt loco aquæ ſumat. uinum tamen ſubtile, & temperatũ aliquando eſt tribuendum. nutrimentum quoque ægri ſit ex carnib. auium, & hœdina. æger præterea ante comeſtionem, & poſt balneum ingrediatur, quod non ſit calidum, ſed tepidum, & in ſemicupio moram faciat. ſummopere uerò cauendum eſt, ne uenter ſoluatur, cui tamen ſi ſolutus fuerit; ex huius pulueris bibitione ſuccurrendum eſt, qui. Rec. gummi arabicæ, ſpodij, boli arm. ſeminis myrtini omniũ ana drach. fiat ex eis puluis, de quo in die drac. 1. cum ſyrupo de papauere albo, aut rob myrtino dentur. huius quoque pulueris bibitio omnibus uentris conſtrictione indigentibus, qui tuſſim patiuntur remedium affert. cui plerunque adduntur xilocaracte de ſyria, & bdellium de mecha. &, ſi lac ægro febrem generauerit, auferendum eſt ei lac: & ptiſana, quouſque febris recedat, danda eſt. deinde lac ei denuo tribuatur: & ſi febris iterum redierit; remoto lacte ptiſana eſt danda. poſt cuius receſſionem, ut prius ad lac eſt redeundum. hoc autẽ ſemper eſt faciendum, ut neceſſitas urget: & uenter ſummopere cuſtodiendus eſt, ne ſoluatur.*

Hoc cap. habet duas partes. In prima ponit ſigna phthiſis. In ſecunda curam ibi. Lac aſininum, &c. Primæ per ſe ex dictis manifeſta eſt. Secunda pars diuiditur in quatuor. In prima ponit regimen uitæ. In ſecunda ibi. Aeger præterea. Docet uſum balnei in phthiſico. In tertia ibi. Summopere. docet ſubuenire fluxui uentris ſuperuenienti hecticæ. In quarta ibid. Quòd ſi lac. docet curare febrem ſuperuenientem. Pro notitia primæ partis ſciendum, quòd genera lactis quæ conceduntur ſunt humanum, aſininum, caprinum, uaccinum, ouinum, equinum. Humanum quidem ſumme confert cum proprietate currente inter indiuidua ſpeciei humanæ, & melius eſt, ut ſuggatur ab ubere. Aſininum eſt magis ſubtile cæteris, prohibẽs oppilationem, & eſt abſterſiuum ulceris propter multam partem ſeroſam. Vaccinum autem & ouinum cum habeant multum de parte caſeali & butyroſa multum nutriunt. Caprinum uero eſt temperatum apud Auic. ſecundo canõ. cap. proprio, ideſt medium inter ſubtilitatem lactis aſinini, & craſsitiem lactis ouini & uaccini, & ſimiliter eſt minus frigidum lacte aſinino, & magis frigidum lacte ouino & uaccino. Equinum uero abſtergit magis & facilitat ſputũ propter multam partem ſeroſam. Vtere ergo his ſecundum intentionem, quam habes potiorem magis deſeruientẽ tuo propoſito. Sed in ipſius uſu ſeruentur quinque conditiones iuxta Aphor. quòd caput non doleat, quòd æger non ſit febriens, ſcilicet febre putrida, nec ſit ſiriculoſus, nec uenter rugiat, nec fluat. Sed ſi uelles ipſum exhibere medicinaliter, in prima die accipiat paucam quantitatem, ſicut à. ℥. 10. uſque ad. ℥. 3. cum pauco ſaccharo immediate cum eſt mulctum ab ubere, deinde paulatim omni die doſis augeatur uſque ad 5. aut. 6. ℥. & in plures, & ſic continuet ipſum quouſque ſenſerit ſe iuuari: eſt tamen melius ut ſuggatur humanum ab ubere. Si uero febris aut aliud nocumentum acciderit, docet Raſis in fine capit. loco eius uti ptiſanæ hordeaceæ facta ſecundum artem, de qua ſermo præceſsit in pleureſi, & ſumat lac in mane aut ante cœnam iam cibo præcedente digeſto, & poſt ipſum nõ dormiat nec exercitetur, & tardet cibum per tres horas, uel quouſque lac digeſtum ſit. Pro ſecunda parte nota balneum pro phthiſico conueniens eſſe ex aqua dulci tepida non calida cum fiat ad humectandum & infrigidandum, & tanto tempore moretur in ſemicupio, ideſt, in uaſe balnei quouſque uerisſimiliter potuit impreſsiſſe, quod eſt communiter à quarta hora uſque ad mediam. Cauendum tamen ne adſit febris putrida, neque uenter lubricus nec multa debilitas, & ponatur in eo, cibo iam digeſto quo ad primam digeſtionem. Cæteræ conditiones in uſu balnei ſumendæ ſunt ex capil. de hectica. Et non eſt ita adminiſtrandum à principio ſed maxime conuenit phthiſi declinante, ſemicupium tamen quaſi medium capiens, proprie ſumptum non eſt uas conueniens ab balneandum hecticum, ſed eſt uas in quo ſedetur cruribus ſtantibus extra pro corrigendis ægritudinibus matricis & illorum per cholica. Pro tertia parte nota: uentris ſolutiua non conueniunt in phthiſi, ut phthiſis eſt, cum nõ ſit morbus materialis & noceret, corpus exiccando, imo ſi fluat uenter ſummopere conſtringendus eſt cum puluere à Raſi deſcripto, qui eſt frigidus, ſiccus, ſtipticus, inuiſcãs, & eſt proprius per uirtutem quartam maxime propter gummi arabicum, ſem. myrti, xylocaracte de ſen. ideſt, carubiæ de regione illa ſunt conuenientes: quia ſtipticæ ſiccæ. & cum hoc pulmoni conferentes: ξύλον enim græce, eſt lignum latine, κέρατα cornua quaſi cornua ligni, bdelium de mecha, ideſt, de regione illa eſt conueniens, quia frigidum, ſtipticum & uiſcoſum & ponitur de mecha ad differentiam bdellii iudaici, quod eſt calidũ, & eſt ita conueniens huic propoſito, reliqua patent.

Duplex eſt regimen habendum in phthiſi præſeruatiuum & curatiuum. De præſeruatiuo ſit prius ſermo quod duas exigit intentiones. Prima eſt prohibere & remouere quaſcunque cauſas potentes ducere ad phthiſim ſi poſsibile ſit, quæ intentio perficitur curando catarrhum, ſynanchen, pleureſim, peripneumoniam, ſputum ſanguinis, empyema, & ſimilia ſi fuerint in cauſa. Quòd ſi nulla talis fuerit, ſed ſolum diſpoſitio ad phthiſim, merito complexionis, compoſitionis, ætatis, & ſimilium, de quibus ſupra, intendatur ipſarum correctioni aut prohibitioni ulterioris lapſus, quã bene eſt poſſibile. Quapropter cauendum eſt ab omnibus cibis, & medicinis acutis & mordicatiuis, & ab omnibus quæ extendunt membra pectoris, & clamor, & rixa, & ſaltus, & lucta, & procurentur omnes euacuationes naturales, & etiam non naturales longo tempore conſuetæ, & reliquum regimen ſeruetur ſecundum quod oportet. Secunda intentio eſt confortare pul. cum propriis moderata ſtipticitate participãtib. & contrariis diſcraſiæ pulm. & cæteris nocumentis eius, & ex propriis ſunt pulmo uulpis præparatus ſecundum artem, liquiritia & ſuccus eius, capil. uen. grã. myrti, rob, aut ſyr. eius, hæc omnia ſingulariter aut coniunctim, & proprie cũ aliquo dulci, ſicut ſacch. optime condita, ualent in confortatione pul. Sed regimen curatiuum phthiſis eſt duplex ſecundum Meſue uniuerſale & particulare. Vniuerſale tribus completur intentionibus. Prima remouet cauſam phthiſis. Secunda euacuat materiam nocentem in phthiſi. Tertia ordinat debitum regimen ſex rerum non naturalium. Verum duas primas inteniones in unam poſſem reducere, uel remouere cauſam phthiſis, tam producentem, quàm conſeruantem. Prima intentio perficitur curando catarrhum ſi pendeat à catarrho, ſimiliter ulcus, ſynanchen, pleureſim, empyema, ſputum ſang. & huiuſmodi ſi ab aliquo iſtorum pendeat, quorum omnium cura perquirenda eſt ex capitulis propriis, quæ præceſſerunt. Attamen curando iſta debes etiam intendere, quã

tum eſt poſsibile, ad curam phthiſis cum his quæ dicentur. Secunda intentio, ſcilicet euacuatio, debet perfici ſi ſang. fuerit in cauſa cum phlebot. ex baſilica. primo ad euacuandum multitudinem ſi fuerit, deinde ex ſaluatella ad diuertendum ſi oportuerit, & ſi retentio hæmorrhoid. aut menſtruorum fuerit in cã, ante oĩa phlebotometur ſaphena & procurẽtur omnes euacuationes conſuetæ. Si uero cholera fuerit in cauſa educatur cum decoctione prunorum. uiol, iuiubarum, ſebeſten, capil. uen. ℥. ʒ. trahatur, & cum caſsiæ. ℥. i. aut mannæ. ℥. i. s. in lep, aut ſyr. uiol. ℥. i. ſit tamen ſolutiuum facile. Si tamen uenter eſſet præter modum ſtipticus Meſ. addit parum trochiſci de uiol, quorum deſcripto poſita eſt ſuperius, ſed omittantur quãtũ eſt poſsibile cũ ſint ſcamonea. Et ſi phleg. fuerit in cauſa, exhibeantur pilulæ cochiæ in parua doſi. ʒ. s. uel. ℈. ii. ℈. s. bdellii, aut gummi arabici. Et ſi melanch. fuerit in cauſa detur ſena, aut epithimum cum ſero caprino aut ſimilia. Sed in his uidetur contradictio inter Auic. & Meſue ex una parte, & Raſis ꝓprio cap. ex altera parte, primi enim precipiunt ſolutiua iam dicta. Raſis omnino prohibet ſolutiua. Ratio Raſis fuit, quòd ratione hecticæ uitanda ſunt ſolutiua, ratione ulceris eſt ut ulcus non conueniunt. quapropter in phthiſi ut phthiſis eſt non cõueniunt ſolutiua Ratio Auic. & Meſue fuit, quòd ſolutiua conueniant, ut auferatur cauſa tam factiua, quàm conſeruatiua phthiſis, ſicut catarrhus. In catarrho enim ſolutiua conueniunt. Item humores maligni ſuperfluentes in quanto aut in quali impediunt ulceris pulmonis conſolidationem ſicut & conſolidationem aliorum ulcerum, ergo cum oporteat cauſam auferri, ſolutiua pro ipſorum euacuatione erunt oportuna, ſicut & quotidie facimus in curatione aliorum ulcerum. Et confirmatur, cũ propter præſentiam humoris maligni ulcera iſta fiant corroſiua. Reſponſio eſt quòd intentio Raſis fuit ſolutiua non conuenire in curatione phthiſis, ut phthiſis eſt, ſcilicet cum eſt facta & inde pendens, quod etiam primi non negaſſent, ſed ratione cauſæ non ratione phthiſis conceduntur ſolutiua. Tertia uero intẽtio exigit aerem aliqualiter frigid. temperatum in paſsiuis, quanquam Gal. 5. de ingenio, capite quarto recitet, quòd ipſe exiſtens Romæ eligebat ipſis phthiſicis montes calid. & ſiccos percuſſos à ſole & elongatos à paludibus & locis humilibus, & mittebat eos ad montem altum in Sicilia, ſcilicet Aetnam, ubi eſt continuus ignis & dabat eis theriacam & mithridatum quarto interiorum cap. ultimo, & cum talibus prolongabat uitam, tandem tamen moriebantur, nullus enim eorum euaſit cum ſuis remediis, ut recitat ibidem. Et ut tollatur cõtradictio & inſtantiæ, quæ fieri poſſent, Gal. concedens huiuſmodi aerem exiccantem & calefacientem intendit curam paliatiuam non ueram, quæ eſt ulceris exiccatio & curæ non ueræ inductio. Sed Auicen. concedens aerem ſiccum in cura ueræ phthiſis reſpicit ad ulcus quod eſt cauſa hecticæ, & non ad hecticam, quæ non poteſt remoueri ſine remotione ulceris pulmonis. Similiter Meſue concedẽs aerem temperatum in actiuis ad ſiccitatem debilitantem curat phthiſim, cui remiſſa hectica eſt aſſociata. Ego autem ſimul intendens curæ ulceris & hecticę aerem frigidum, ratione hecticæ eligo, qui ratione ulceris ſolius deberet eſſe temperatus in actiuis, & eligo ipſum temperatũ in paſsiuis, quia ratione ulceris deberet eſſe ſiccus, & ratione hecticæ debet eſſe humidus. Tu uero elige aerem qui propoſito fuerit conformior omnibus æque libratis, ſcilicet hectica, ulcere, cauſis, & accidentibus, quę ſecundum plurimum debent eſſe proxima temperamento, non enim omnia ſexto poſſunt menſurari. Et confert mutatio de regione propria ad regionem & aerem ſibi magis conformem: econtra ſi ęgrotauerit in regione & aere ſibi non connaturali redire ad regionem propriam & aerem ſibi connaturalem. Diæta uero aliquando habet reſpectum ad ulcus, & indiget primo abſtergentibus & mundificantibus, & ſecundo conſolidantibus. Aliquando habet reſpectum ad hecticam & indiget infrigidantibus, & humectantibus & bene reſtaurantib. Aliquando habet reſpectum ad cauſam aut ad accidens forte ſibi coniunctum, ut exempli gratia, ſputum ſang. & indiget ſtipticis uiſcoſis cõſtringentibus, propterea medicus ſit diligens & ſecundum exigẽtiam ægritudinis cauſarum, & accidentium, non ſecundum exigentiam intentionum ordinet diætam. Ea tamen quibus utitur ſint facilis digeſtionis, boni chimi, paucarum ſuperfluitatum, quorum parum, multum nutriat, ſicut oua ſorbilia teſticuli gallorum, carnes laudabiles, uinum ſubtile. Et ſi aliquando fercula non habentia has conditiones conceduntur propter alia iuuamenta, ſint cocta iuribus laudabilium carnium. Ratione ergo abſterſionis ulceris conuenit ius cicerũ rub. coctorum in aqua hor. excorticati. Itẽ cicera ipſa facta aut kiſt ipſorum ſunt præſtantia ad nutriendum pulmonem ſecundo canon. capite proprio. Item priſana hor. cum ſaccharo eſt præſtantiſsima, & aliquando ponitur mel in cibis eorum ad abſtergendum quando non timetur calid. eius, panatella quoque cum ſemin. communibus frig. ſpinachiæ. atriplices, blites borag. bugloſ. quibus poteſt addi parum fœniculi aut petroſ. ius galli decrepiti cum ſaccharo & ſemin. communibus frig. item brodetum ex uitellis ouorum cum albumine addendo modicum ſacchari, aut uitellis oui cum lacte debite coctis cum albumine aut ſine. Sed & ad conſolidandũ cum adeſt ſputum ſang. dantur portulaca, lentes abiecta prima aqua far, ptiſana ex farina amyli, rizum, panicum, ſpelta, trit. ſiue alaganæ & proprie coctæ cum aqua calibeata. Item carnes uiſcoſæ, ſicut pedes & roſtra animalium bene conditionati, alixi, aut aſsi non frixi. Sed ratione hecticæ conueniunt cucurbitæ, portulaca, broderi, lac, teſticuli gallorum nondum coeuntium, cerebella hœdorum, hepata gallinarũ, cancri debite præparati, ſicut præparantur in hectica. Item limaciæ, ranæ, teſtudines, quæ debite abluantur & præparentur. Quòd ſi ſalatas effectarent concedatur eis aliquando lactuca, endiuia, borago, cichor. lupul. quæ debite coquantur & cum uino granat. & cum ſaccharo cõdiantur. Lac autem ad omnia huiuſmodi eſt conueniens: abſtergit enim per partem ſeroſam, conſolidat per partem caſealem: humectat per partem butyroſam. Si ergo uolumus exhibere ipſum ratione hecticæ ſint animalia, quorum lac ſumitur nutrita rebus humectantibus & infrigidantibus. Si uero uolumus ulcus abſtergere, nutriantur rebus ſtipticis & inuiſcantibus, & ponatur in ipſo panis bis coctus, & ſit lac calibeatum aut coctum cum lapidibus. Modus autem eſt, ut quinta pars aquæ pluuialis cum lacte miſceatur, poſtea calibs feruens ter aut pluries in ipſum mittatur, uel lapides fluuii igniti ſine fumo, & ſi aqua ſecum permixta eſſet calibeata, eſſet præſtantius, & melius, ut ante calibeationem butyrum ſit extractum. Ex lactibus magis conueniens eſt lac adoleſcentis puellam lactantis, ſcilicet quam peperit, ſi uis ipſum frigidius, ſit nutrita lactucis, cucurbitis, & ſimilibus, & ſi uis abſtergere ſit nutrita hordeo, & ciceribus, & ſi uis conſolidare aut ſanguinem ſiſtere, ſit nutrita rizo, panitio, kiſt lentium, alaganis, piſcibus, & carnibus uiſcoſis, confert enim cum proprietate cadẽte inter indiuidua eiuſdem ſpeciei & ſugatur ab ubere. poſt ipſum eſt lac capræ ſanæ, rubeæ, iuuenis comedentis fol. ſalicis lactucæ, uitis ſi uolumus hecticæ conferre. Si uero mundificare nutriatur hyſſopo, haſcæ, fœniculo, hordeo, & cicere, & miſceatur cum melle, & ſi conſolidare & ſanguinem cõſtringere, nutriatur foliis, quercus, pirorum rubi, & ſimilibus, uel miſceatur cum ſaccharo roſaceo. Lac uero aſininũ eſt frigidũ & humid. ſed minoris nutrimenti, poſtea eſt equinum facilitans ſputum & mundificans propter multam partem ſeroſam, ſed minus conglutinoſum, habet enim parum de parte caſeali, nec multum humectat cum habeat parum de parte butyroſa, propterea eſt multum nutriens & conſolidans, humanum itaque confert cum proprietate, aſininum cum infrigidatione & humectatione, et notabili abſterſione, ſed caprinum cum mediocritate ſua habens ſtipticitatem plus magis aliis ualet ad conſolidandum, Equinum uero propter multam ſeroſitatem magis ualet ad mundificandum. Sed ouinũ & uaccinum cum ſint craſsiora & habentia multum de parte caſeali & butyroſa ualent magis ad nutriendum & conſolidandum, & penes Auicen. aſinæ debent eſſe elongatæ à partu quatuor uel quinque menſibus. Mulieres uero per menſem, & credo quod capræ debent eſſe elongatæ à partu, ſicut mulieres, oues autem & uaccæ ſunt mediæ inter utrunque. Lac uero beſtiarum propter abhominationem non ſugatur ab ubere, ſed in uaſe mundo ſumatur & tepidum ſicut mulgetur bibatur, iam præcedente cibi digeſtione celebrata & tardet comeſtionem per tres horas, aut tanto tẽpore, donec

ſit

ſit digeſtum. Et Meſue dicit quòd cum lacte dentur tortellæ trituratæ, ideſt panis bis coctus, quod maxime uerum eſt ubi opus ſit conſolidare aut ſanguinem ſiſtere, ſecundum Raſim dat lac cum pane, Auicen. uerocum ſaccharo. & inchoandū eſt à modica quantitate per duos aut tres dies, ut puta ab. ℥. 3. poſtea dentur quatuor per totidem dies & ſic paulatim augendum eſt, donec perueniatur ad. ℥. 6. uel plures, & detur primo ſemel in die, poſtea bis & ſecum alius cibus non commiſceatur nec ſumatur, donec digeſtus ſit. Iſta autem gradatio ſit, ut natura aſſueſcat & non inducat lubricitatem uel febrem. Et poſt lactis conſumptionem non dormiat nec exercitetur. Raſis autem tantum confidit in lacte ut dicat quòd quanto plus poteſt loco aquæ in potu ſumat, dat enim ipſum in potu quotidiano, & ipſum cum cibis aliis commiſcet, hoc autem uerum eſt in illis, qui potui lactis multum aſſueti ſunt & ſi febrem induceret, curetur febris, poſtea redeat ad lac, & ſi induceret lubricitatem uentris permiſceātur ſecum aliqua ſtiptica ut coralli, roſ. hipocyſtic. & ſimilia, & ſi tuſsis infeſtaret apud Auicen. ſecum ponatur tragachan. quod eſt pectorale prohibēs catarrhum, & ſi propter debilitatem ſtomachi multiplicaretur uentoſitas, ſecum miſceatur cyminum uel carui uel ſi timeretur, febris trochiſci, diarhodon, & lac coctum uel calibeatum minus multiplicat uētoſitates & uentrem ſiſtit. Si uero uolumus ipſum eſſe uentris lenitiuum ſumatur cum ſaccharo, & pauco ſalis. Lac uero acetoſum eſt conueniens ad extinctionem caliditatis ad ſedandum ſitim, & modus acetoſandi eſt, ut accipiatur lac caprinum bonum & extrahatur butyrum, poſtea dimittatur die aut nocte una in aere ut temperetur, poſtea agitetur uehementer & proiiciatur ſpuma & eſt exiccatiuum, conſtrictiuum, & conſolidatiuum. Caſei quoque noniter facti non ſaliti ſunt præſtantes, & ſimiliter lac coagulatum & capita lactis conueniunt ubi opus eſſet reſumere, & humectare, & febre hectica exiſtente remiſſa. habent enim multum de parte butiroſa apta inflammationi, memorando ſemper quòd lac conceditur & eſt præſtans cibus medicinalis præterquàm in quinque caſibus de intentione Hippocratis in textu explicitis. Butyrum uero prohibetur propter aptitudinem ad inflāmationem. Ius quoque caulium conceditur impinguatum cum gallis. Carnes pullorum cuiuſcunque generis & auium bene conditionatarum. Item hœdi capreoli & agni aliquantulum craſsiores, & caſtrati annuales, & pulmones ſupraſcriptorum animalium conferunt cum proprietate. Piſces etiā bene conditionati conueniunt qui ſunt boni chimi, facilis digeſtionis, paucarum ſuperfluitatum, parui in ſpecie ſua, degentes in aquis laudabilibus, & comedantur alixi aut aſsi, ſimiliter carnes. Oua conueniunt ſecundum omnem modum adminiſtrationis modo ſint mollia, non per decoctionem indurata. Olea uitētur niſi oleum amygdalinum dulce. Fructus conuenientes qui aliquando concedi poſſunt, ſunt perſica, melon. angu. ſed in fine menſæ ſunt pineæ quater in aqua feruenti infuſæ & quater exiccatæ ſolæ aut mixtæ cum paſſulis. Similiter amygdalæ præparatę cum paſſulis mixtæ, ex ſaporibus conueniunt, agreſta aut uinum granatorum cum amygdalis & ſaccharo mixta, cui poſſunt ad libitum addi paſſulæ. Potus ipſorum non febricitantium febre putrida, penes Raſim eſſet lac. Sed febricitantium eſt aqua hordei, aut aqua ſacchari, aut aqua hordei, decoctio cancrorum fluuialium, quæ ſit hoc modo, cācri fluuiales abiectis extremis & corticibus, lauentur ter aut quater cum aqua cineris ſalita, deinde bulliant duæ aut tres unciæ ipſorum taliter præparatorum in. 2. lib. aquæ hordei, donec optime cocti ſint, aut aqua hordei cū iulep roſ. aut uiol. Et ſi adeſſet uel timeatur ſputum ſanguinis bibat aquam calibeatam, aut ſolam cum ſyrupo myrtino. Vinum uero cōceditur apud uirtutis debilitatem, & etiam fortibus ubi non ſit magna inflammatio, ſed ſit pauciferū aliquali attinens dulcedini album ſubtile cum ſufficienti quantitate aquæ temperatum, maxime in menſa, ſed extra horas cibationis non conceditur, maxime autem uinum concedendum eſt his, qui uino multum aſſueti ſunt. Cito enim & multum reſtaurat & nutrit. Sed Auicen. placet aqua pluuialis, panis autem ſit ſimilagineus, ideſt, ex optima frumenti farina, mediocriter coctus. non ſalitus, magis fermentatus cum opus eſt mundificare, ſed minus cum opus eſt conſolidare, & farinæ frumenti poſſet addi farina milii, aut hordei ſecūdum exigentiam. Somnus nocturnus prolixus, ſcilicet ſeptem horarum, aut plurium conceditur, ſed ſit interruptus, ut expuat ſecundum exigentiam, meridianus uitandus eſt niſi aliqua occaſione ſomnum nocturnum omiſerit, & ſit diſtans à cibo per horam cum dimidia, multum tamen debilibus & conſuetis meridianus conceditur & dormiant capite eleuato ad alterum latus declinante. Procurentur omnes euacuationes à natura inſtitutæ, & præcipue euacuationes capitis per conuenientes regiones, imo etiam non naturales, longo tempore conſuetæ. Timenda tamen magis nimia uentris fluxitas quàm ſtipticitas. Coitus uitandus eſt. Exercitium nullum uel leuiſsimum, deambulatio tamen ante cibum eis conceditur, poſt cibum quieſcant per duas, aut tres horas, frictiones tamen lenes ſtomacho ieiuno conueniunt, ſint ſperantes & gaudentes, uitent iram, triſtitiam timorem, & ſimilia corpus exterminantia. Reſtauratiua quoque ex uariis compoſita ſecundum exigentiam ſunt in his caſibus pręſtantia. Sunt enim cibi medicinales, ſicut huiuſmodi. ℞. pulparum caponis, uel gallinæ unius anni tantum, uel duorū bene pinguis, aut phaſiani, uel perdicis, uel franquillini, aut harum omnium, aut plurimum ſimul uncias ſex. Et huiuſmodi carnes ſint elixæ ſufficienter coctæ, non tamen multum, imò melius eſt, ut ſint parum coctæ, quàm nimium, & ſi timeretur fluxus uentris, melius eſt, ut ſint aſſatæ, amygd. excortic. ℥. unam, pinearum præparatarum. ℥. s. auellanarum mundatarum ſeminum communium frigidorum. ana. drach. 2. amyli, ℈. 1. paſſularum electarum. ʒ. 6. liquiri. raſæ. ℥. s. margaritarum perforatarum, gēmarum, electarii de gemmis ſine ſpeciebus, ana. ℈. 1. ſcoriæ ferri præparatæ. ℈. s. menthæ ſiccæ, tragachan. gūmi arabici, ana. ℈. s. ſpecierum tria ſandalorum ſine camphora. ʒ. s. ſpecierum diarhodon abbatis. ℈. 1. coral. rub. boli armeni, an. ℈. 1. ſeminis papaueris albi, ſem. plantag. ſeminis portulacæ, aā. ℈. s. pulparum, ſebeſten. ʒ. 2. ſacchari optimi, penidiorum, aā quantum ſufficit, fiat confectio in forma ſolida in morſellis cum ſufficienti quantitate aquæ roſaceæ, aut uiol. aut plātag. aut acetoſellæ, aut buglosſæ, ſecundum exigentiam. Quòd ſi appetitus eſſet deiectus dimittantur ea, quæ non ſunt boni ſaporis, ſicut ſpecies diarhodon abbatis. Aliquando uero addātur aromata cordialia, ſicut gariophil. & ſtomachica, ſicut lignum aloes, & galanga, & hepatica, ſicut cinnamomum ſecundum exigentiā ſi non obſtet febris. Croci tamen aliquid ſemper eſt ponendum cum ſit cordialis, amicus pectoris, ſputum facilitans, & ponuntur iniubæ dum intendimus incraſſare. Et in hac confectione habemus multam nutribilitatem ex carnibus, & amygdalis, hepatis confortationem ex auellanis, & ſpeciebus diarhodon. Mundificationem ex paſſulis, pineis, liqui. penidiis, exiccationem ulceris, conſolidationē, & ſiſtionem fluxus ſanguinis ex bolo armen. coral. tragachā. gummi arabici, ſiſtionem catharri ex ſem. papaueris, bolo armen. ſebeſten, iuiubis, confortatione cordis, remiſsionem hecticæ ex margaritis & gemmis, ſpeciebus triaſandalorum, & ſimilibus. Confortationem hepatis ex ſcoris ferri, & ſtomachi per mētham, & aromata. hac ergo confectione uti poteſt, tàm in horis cibationis, quàm extra horas cibationis ſumendo unum morſellum, aut plures ſecundum exigentiam cum potu, aut ſine potu ad libitum, & poteſt ex his fieri electarium addendo plus de aqua roſacea, aut alia ſimili. Item addēdo brodium carnium ſupraſcriptarum, cuius pars nimis pinguis eſt eligēda. Alius cibus medicinalis apud Meſue eſt huiuſmodi. ℞. lactis acetoſi, de quo ſupra. ℥. 3. tortellarum de ſceni bene tritarum. . 1. bulliat leui ebullitione donec adinuicem optime miſceantur, & ſumantur ſtomacho ieiuno, & non comedatur aliud niſi illud ſit digeſtum, & ſequenti die addatur ſupraſcriptæ quantitati aureus unus lactis, & aliquid de tortellis diminuatur, & ſic procedatur quolibet die addendo aureum unum lactis, & minuendo parum tortel. donec deueniatur ad exhibitionem lactis puri. Cum autem peruentum fuerit ad declinationem ęgritudinis, tunc incipiamus diminuere aliquid de lacte acetoſo, & addere aliquid de tortellis de ſceni, donec paulatim deueniatur ad ęxhibitioné tortell. tantum. Tortellæ autē ſunt panis bis coctus.

Particulare uero regimen habet quinque intentiones. Prima eſt ulceris mundificatio, & abſterſio. Sed hic notandum

dum quòd ubi à ſputo ſanguinis fuiſſet facta phthiſis, aut ubi timeretur ſputum ſanguinis abſtergentia ſint leuiora ne fluxus ſang. reiteretur, unde in hoc caſu ſufficeret aqua hordei excorticati, cum ſaccharo, & proprie ubi adeſſet febris, & in corpore iuuenili, et tempore calid. Sed in tempore ſrigid. & corpore ſenili cum pauca febre, & ſputo ſanioſo exiſtente craſsiori utemur aqua mellis, cuius deſcriptio eſt, accipiatur mel. ℥.1. aquæ. ℥.8. bulliant ad conſumptionem tertiæ partis, & aliquando augetur doſis aquæ ubi oportet magis infrigidare. Et fortius ipſa eſt ius cicerum cum ſaccharo, aut melle & adhuc fortior eſt decoctio hyſſopi, & cum ſaccharo, & adhuc fortius cum melle. Et adhuc fortius eſt loch de caulibus, ideſt, ſuccus caulium cum melle inſpiſſatus. Et fortiſsimus eſt loch de ſcylla, diairis, & ſimilia. De his tamen fortibus detur pauca doſis, ſicut à drach. una uſque ad duas, & poſſunt exhiberi mane, & ſero ſtomacho ieiuno cũ aqua mellis, aut hordei. Sed forte tutius eſt, ut hæc fortia ſumantur lambendo, ne febrẽ augeant, ſed ubi eſſet maxima neceſsitas abſterſionis, ſicut in ſene, & in ſanie craſſa cum pauca febre dentur utroque modo, & hoc tempore dantur cibaria ſimilis intentionis, ſicut ius cicerum, ius caulium, kiſt hordei cum melle, & kiſt orobi eſt fortius, & portum eluxatum cum aqua mellis eſt mundificatiuum, & maximi iuuamenti eſt huius. Recipe ireos aſſæ, hyſſopi, ana partes æquales confice cum melle da mane, & ſero, iſta tamen fortiora abſtergentia apud Meſue uitanda ſunt in phthiſi quantum eſt poſsibile, ducũt enim ad ſputum ſanguinis, & augent febrem, & liberius in aſthmate concedi poſſunt. Secunda intentio eſt prohibitio tranſitus materiei ad pulmonem, quæ intentio duobus modis perficitur, ſcilicet regendo membrum mittens ne materiam trãſmittat, ſicut cerebrum, cum his, quæ dicta ſunt in capite de catarrho, & in ſumma cuiuſcunque membri mittentis diſpoſitio corrigatur, ut materiæ per aliam regionem deriuentur. Secundo attendatur confortationi pulmonis ne recipiat, & ex eis eſt rob, myrti, aut ſyr. eius cum. ʒ.2. pulmonis uulpis præparati ſecundum artem. Et ex medicinis mirabilis iuuamenti aggregantibus uirtutis confortationem, & mundificationem eſt medicamẽ Gal. Recipe pulmo. uulpis ſicci, ſucci liquiritiæ, capillorum ueneris, ſeminis fœniculi, ana confice cum rob, aut ſyrupo myrtino. Modus autem præparandi pulmonem uulpis eſt, ut diuidatur in fruſta, lauetur cum uino albo. Deinde bulliat in aqua roſacea in qua aliquid grana totum myrti craſſo modo contuſorum ponatur una ebullitione, poſtea abſtergatur, & lauetur cum uino, & aqua roſ. deinde exiccetur donec poſsit puluerizari. Tertia intentio ſcilicet exiccatio, & reſolutio materierum, quæ ſunt in pulmone, perficitur cum his, quæ lambuntur, & ſuffumigantur, & ſumuntur, quorum copiam ſuperius habuiſti in cap. de tuſſi. Eſt etiam canon in uſu harum medicinarum ſeruandus. Et Gal. multum utebatur theriaca, & mithridato, tamen hæ medicinæ propter hecticam mihi magis ſuſpectæ ſunt quàm in tuſsi, aut aſthmate. Vtere ergo leuioribus & pauciori tempore, & ex domeſticis kytram, ideſt gummi cedri cum melle, & poſſet addi parum galbani. Quarta intentio eſt incarnatio, ſiue conſolidatio. Summa autem medicinarum incarnantiũ ulcera pulmonis & pectoris penes Meſue ſunt ſanguis draconis proprie lutum ſigillatum, lutum armen. karabe, ſedenegi, ideſt, lapis hæmatitis, olibanum, maſtix, balauſtia, roſa, & ſemen eius, corallus, ſem. portulacę aſſum, amylũ aſſum, ſem. maluæ, & althææ aſſũ, ſem, arnoglosſæ aſſum, gummi, aſſum, gran. myrti, & ſimilia. Materialia autẽ cum quibus hæc ſunt danda, ſunt ſicut, uitelli ouorum, lac dulce & acetoſum, aqua pluuialis & proprie calibeata, aqua hordei, decoctio cancrorum fluuialium, aqua ſauic. ideſt, hordei torrefacti, ſuccus cyton. ideſt miua, ſuccus myrti, rob & ſyrupus eius, mucilago pſilij, & ſem. cyton. ſyrupus de papauere, uiol. roſ. & ſimilia. Ex medicinis autem compoſitis ſunt croci de luto ſigillato, de luto armenico, philonium perſicum, & eſt ultimum, mundificat enim & deſiccat putredinem, & conſolidat ulcera, & ſiſtit catarrhum, & ſputum ſanguinis, & tuſsim ſedat, & multa alia habet iuuamenta, & eſt apud Meſuem in cap. de ſputo ſanguinis in fine. ℞. ſem. papaueris albi, hyoſcyami, añ. ʒ.20. terræ ſigillatæ, opii, ana. ʒ.1. ſedenegi, croci, ana ʒ.5. caſtorei ſpicæ pyrethri, euphorbii, margaritarum non perforatarum, karabe, zedoariæ, doronigi, ramich, ideſt galliæ muſc. ana. ʒ.1. camphoræ. ʒ.1. tertiam, confice cum melle roſ. colato quãtum ſufficit doſis eſt ʒ.s. uſque ad. 1. cum ſuc. arnoglosſæ, aut aqua roſac. & modico uini puri, ſed credo non eſſe dandum, niſi poſt fermentationem, ſcilicet poſt tres menſes. Ex rebus autem mirabilibus ad cõſolidationes ulcerum pulmonis eſt ſaccharum roſ. recens, ideſt eiuſdem anni: aggregatur enim in eo uirtus abſterſionis ex parte ſucci roſa. & uirtus conſolidationis ex parte ſubſtantiæ earum. Virtus enim abſterſionis propter antiquitatem abſcinditur, quæ adhuc poſsidetur in recentibus, & Gal. præcipit dari ſaccharum roſ. ſingulis diebus in quantitate plurima cum rebus medicinalibus & cibalibus, ita quòd etiam cum pane. Et poſt eum plurimi uſi ſunt & non comprehenſibilis eſt numerus eorum, qui ſanati ſunt ex eius uſu, tamen prius præcedentibus mundificationibus. Falluntur enim utentes à principio dum mundificatio non pręceſsit: coarctat enim in pulmone materias. Meſue autem dat ipſum non febricitantibus cum lacte calido, febricitantibus autem cum aqua hordeacea, decoct. cancrorum fluuialium, & aliis multis modis, & inuenit ipſum eſſe utiliſsimum. Verum quoties eius adminiſtratione contingit conſtringi anhelitum, dentur ea, quæ elargant ipſum ex his, quæ educunt ſaniem, ſicut proprie ſyrupus de hyſſopo, & ſimilia, & ſi accidat ſuper calefacto propter exiccationẽ eius, quod poteſt eſſe quia ſiccitas accendit calorem, dentur ſyrup. de iuiubis, uiol. mucilago pſilii, aut citonii, cum aqua grã. dulc. aut aqua expreſsionis, ſcilicet portulacæ cum trochiſcis de camphora, & ſi ſequatur poſt ipſum conſtipatio uentris dentur muraba de uiolis, ideſt conditum de uiolis, & eſt ſaccharum uiolatum, aut detur ſyru. uiol. cum aqua hordei. Et poſtquàm ceſſauerit redeatur ad ſaccharũ roſ. Credo tamẽ quod ſaccharum roſ. nouum nõ ita ſtringit uentrem, ſicut antiquũ, nam ſuccus roſ. ponitur inter ſolutiua, & hoc ſacch. roſ. ſummis laudibus extollit. Auic. in capitulo proprio, & adducit in exemplo fœminam illam quaſi mortuam ex phthiſi, quæ ſanata eſt comeſtione ſacchari roſacei. Et dicit Auicẽ. quòd non eſt poſsibile, ut dicat ſummam ſacchari roſ. quod comedit, & quidam modernus medicus dixit quandam comediſſe quadringentas lib. ſacchari roſacei cum quo ſanata eſt. Quinta intentio, ſcilicet correctio accidentium complentur ſecũdum ipſorum exigentiam. Accidentia enim concomitantia ſunt conſumptio & debilitas, tuſsis, quæ interdum modum excedit. Superuenientia ſunt ſputum ſanguinis, fluxus uentris, conſtipatio, faſtidium, febris putrida, uigiliæ.

Conſumptioni quidem ſubuenimus cum eis, quæ humectant, & cibis & potibus, tàm qualitatiue, quàm ſubſtantifice, ſcilicet cum adminiſtratione lactis, confectionum reſtaurantium, & ciborum, quorum parum, multum nutrit. Item cum balneatione in aqua dulci poſtquam uentum eſt ad declinationem. Nam ante illud eſt res prauior, & eſt ponere ægrum in deſperatione, & poſt balneationem ungere corpus cum oleo uiolarum. ℥.2. roſacei. ℥.1. amygdalarum dulcium. ℥. ſemis. pinguedinis porci recentis decies lotæ cum aqua frigida, & in fine cum aqua uiolacea. ℥.5. quibus poteſt addi mucilago pſilii, & ſimilia. Modum autem balneandi prolixum require ab Auic. in capitulo de hectica, & à Meſue in capitulo de phthiſi. Tuſsi autem, ſi modum excedat ſubueniendum eſt, ſicut dictum eſt in capitulo proprio, & ſimiliter de ſputo ſanguinis, præceſsit capitulum proprium, ad quod recurre. Sed fluxui uentris ſuccurrendum eſt cum medicinis Raſis in textu, ſunt enim præſtantia. Conſtipationi autem, quæ tamẽ non eſt multum timenda ſuccurrimus facile cum enemate lenitiuo infrigidante, & humectante, ſicut ex lacte, ſaccharo, uitello oui, & oleo uiol. & apud maiorem neceſsitatem addatur caſsia, aut mel uiolaceum ſimiliter lac ſumptum cum multo ſaccharo, & ſale, & iure gallinarum cum ſaccharo, & paſſulæ, & ſimilia ſunt præſtantia. Faſtidio autem, & dejectioni appetitus cum exhibitioni citoniorum, pirorum, & ſimilium in miua, & ſucco citoniorum, & ſalitis, de quibus ſupra & cum emplaſtro de pomis coctis in uino & aceto, cui addãtur roſæ, & gallia muſ. & ſtomacho applicetur. Febri autem ſubuenitur cum exhibitione aquæ hordei, & ptiſanæ hordeaceæ, & ſi inualeſceret febris putrida conſtante uirtute digeratur humor faciens febrem, & euacuetur ſecundum exigentiam,

tiam,ſed cum leuibus. Vigiliis ſubueniatur cum emulſionibus papaueris,& ſyrupo eius,quæ ſi non ſufficerent detur aliquid opiatum,ſicut.Ʒ.1.philonii perſici, aut pilula una opiata ex pilulis alchaiber, dictis in cap.de catarrho & tuſſi, & hæc eſt cura uera ſi fuerit poſsibilis. Quòd ſi cura uera non uideatur poſsibilis adminiſtretur cura blanditiua, & paliatiua,quæ ſecundum Auicen. eſt regimen indurans & exiccans faciens cruſtam & eſcaram in ſuperficie ulceris,ut prohibeatur dilatatio,& profundatio ulceris,licet cum hoc regimine non ſperetur incarnatio, & conſolidatio. Et in hoc eſt ſpes in prolongatione uitæ patientis licet hæc uita parum ſit dilecta,& læditur à quolibet errore:dimittatur ergo lac,& extera humectantia & primo facta aliquali mundificatione procedat ad conſolidantia,exiccantia notabiliter,ſicut ſacch. roſ. diatragachantum in quibus ponitur bolus armenus, & terra ſigillata,ſanguis draconis,lapis hęmatitis,&ſimilia. Item trochiſci de terra ſigillata,de Karabe,& mixti cũ ſacch.roſ.quæ lambantur & deglutiantur,& ſedetur tuſsis cum papauere. & ex his quæ fiunt ex papauere,& cum trochiſcis ſupraſcriptis ſi aliter ſedari non poteſt,ſumatur aliquid opii, & philonium perſicũ,ualet in hoc caſu, & comedat aſſata, & pulmo uulpis mixtus cum trochiſcis de terra ſigillata, & ſyrupo de myrto eſt præſtana medicina,tàm ſumpta lãbendo,quàm deglutiendo. Vlcus uerò cannæ pulmonis quod cognoſcitur; quia dolor eſt in medio colli anterius,aut poſterius non tamẽ plurimus & accidit cũ hoc pruritus in corpore raucedo uocis odoria fœtidus,ſputũ paucum ſanioſum, quod ex creatur cum tuſsis aliqua pauca,& raſcatione plurima. Et fortaſſis præceſsit apoſt. in eadem parte ſignificatum per febrem debilem & dolorem pulſatiuum in eadem parte curatur cum eodem regimine uniuerſali, & particulare, quo curatur ulcus pulmonis,ſed elaborandum eſt, ut medicinæ maxime abſtergentes & conſolidantes ſumantur lambendo.Dicit enim Auic.quòd æger iaceat ſuper collum ſuum, & teneat medicinam in ore, & deglutiat ſaliuam ſuam paulatim, ita ut non immittat plurimum ſubito & excitet tuſsim, & oportet ut mollificet lacertum gutturia ſui, ita ut deſcendat ad guttur ipſius abſque excitatione ſodæ,ideſt,doloris. Medicinæ autẽ mundificatiuæ ſunt,ſicut diadragachã. cum pauco melle mixtum,aut diadragachan.cum loch de pino, ſed conſolidatiuæ ſunt ſicut ſacch.aut diatragachant.cum bolo armeno, & terra ſigillata, reformata adinuicem cum ſyrupo de myrto, & his poſſet addi parum pulmonis uulpis præparati, & bolum armenum ſolum,aut terra ſigillata ſolum in ore retenta præſtans in conſolidatione. de ulcere autem pectoris ſufficienter dictum fuit ſuperius in pleureſi,& empyemate, & qualiter pleureſis non uera ſecanda ſit, aut urenda, ſi tumor, aut dolor,aut qualitas mutata communicentur cuti. Et qualiter poſt ſectionem ſanguis reſtringendus eſt, & labia uulneris dirigenda, poſtea mundificandum, & conſolidandum ſit,& ſi uratur qualiter eſcara remouenda,poſtea mundificandum, & conſolidandum,& dictum fuit qualiter in empyemate ſecandum ſit, aut urendum inter quartam & quintam coſtam ſi alio modo mundificari non poteſt per ſcreatum, uomitum aut ſeceſſum. Et ſi tumor, aut qualitas mutata non apparuerit in parte alia,& qualiter poſtea mundificandum ſit,& conſolidandum.Quod ſi ulcus ſit in aliqua parte pectoris, & intrinſecum ſit, eadem procedendum eſt cura qua proceditur in phthiſi.Si uero hac uia ſanari non poteſt,& antiquatur,& fiat fiſtula, quæ multoties remouetur cum emiſsione ſanguinis,& saniei per ſcreatum, ſicut uidi in pluribus duraſſe per multos annos, nulla eſt uia incurarione niſi aperiatur exterius. Quod tamen nullo pacto facere debemus niſi tumor, dolor,& qualitas mutata communicentur exterius, ideſt ex directo doloris intrinſeci cõſueti, & in eo caſu tutius eſt primo cauterizari locum tumentem cauterio potentiali, quod ſatis notabilem partem capiat,ut ad locum ulceratum peruenire poſſumus. Non tamen profundetur niſi uſque ad coſtas, poſtea remota eſcara tentemus cum ſagitella paulatim perforare uſque ad locum ulceris donec uideamus ſaniem egredientem,poſtea mundificetur, & conſolidetur. Si uero aliquid coſtæ eſſet corruptum, tentemus cum medicinis, aut cauterio actuali euellere partem corruptam, poſtea mundificare & cõſolidare,&c.& ſic Deo duce ſit finis hui[9] capituli.

De paſsionibus cordis. Cap. 73.

QVia hic agitur de paſsionibus cordis ante omnia iuxta conſuetudinem præmittẽda eſt cordis anatomia. Cor deſcriptiue eſt membrum principaliſsimũ mediocris quãtitatis,figuræ pyramidalis in medio corporis ſitum, oſſe cartilaginoſo ſuſtentatum ex pinguedine, uenis & arteriis,& carne,cũ uillis longitudinalibus, & latitudinalibus,& tranſuerſalibus conſtitutum,tribus uentriculis,& duabus auriculis diuiſum,capſa panniculari circundatum,uenarum & arteriarum origo,diaſtolen habens & ſyſtolen,ſpiritus & uirtutis uitalis ſedes & principium, & quidẽ principaliſsimum. Nam cum quatuor ſint membra principalia. Vnum, ſcilicet teſticuli ordinati in conſeruationem ſpeciei,reliqua tria,ſcilicet cor,hepar,& cerebrum,ordinata in conſeruationem indiuidui,cor inter hæc eſt principaliſsimũ eſt enim primum,quod uiuit,& ultimum quod moritur,imò ex uirtute uitæ cordia eſt, quod quando aufertur ab animali inuenitur pulſare uſque ad horam per temperamentũ ſuum generans ſpiritum uitalem neceſſario ad quancunque alterius membri operationem concurrens. Eſt autẽ mediocris quantitatis in genere membrorum hominis,licet in comparatione ad corda aliorum animalium homo habeat maximũ cor reſpectu ſuæ molis, quòd fuit, quia homo habet plus de calido innato quantitatiue, non autem intenſiue. Vnde nota quòd animalia habentia parum calidi cum magnitudine cordis,ſicut lepus,ceruus,ſunt timida,ex eo quòd pauco exiſtente calido corda eorum non ſufficienter caleſiunt. Cum quo tamen ſtat, quòd animal audaciſsimum cum habeat multum de calido,habeat etiam cor magnum,ſicut homo, leo, equus & ſimilia.Dicitur figuræ pyramidalis, ut cum ſit calidiſsimũ inter membra aſsimiletur primo calido,ſcilicet igni, & etiã cum figura illa uentriculi melius diſtinguuntur, & tertio, ſi eſſet uniforme per totũ in craſsitie,ſicut eſt in baſi nimiũ grauitaret.Baſis autem eſt altior pars eius,ut ſit longinquum ab appodiatione ſuper oſſa pectoris, & non lædatur tactu eorũ & conus factus eſt ſubtilis & durus,ut minus poſſet lædi cõtactu oſsium pectoris.Eſt autem in medio corporis ſitum inter ſurſum & deorſum demptis extremis ante & retro, dextrorſum,& ſiniſtrorſum ſicut rex in medio regni:declinat tamen cum acutie ad ſiniſtrũ, ut ipſum calefaciat.Caleſit enim dextrum per hepar.Dicitur ſuſtentatum oſſe chartilaginoſo: oportet enim omne quod mouet ſicut cor inniti alicui fixo: illud autem eſt magis oſſeum, & durum ſecundum partem coniunctam dorſo, & eſt magis molle, & chartilaginoſum ſecundum partem coniunctam cordi ne molle lædatur ex cõtactu duri: maximum autem os cordis, & durum eſt in elephante,licet os cordis cerui ſit magis cordis confortatiuum licet humanum forte magis cõfortaret cum proprietate currente inter indiuidua.Eſt autem compoſitum ex pinguedine ſecũdum eius ſuperficiem magis ex fine,generata, ſcilicet ut prohibeat cordis exiccationem, quàm ſit generata meritó agentis cum pinguedo generetur à frigido, & cor ſit calidiſsimũ.Credendum tamen eſt aliquam partem frigidam ipſius ſicut panniculum concurrere ad ipſius generationem. Et eſt compoſitum ex uenis, arteriis diſperſis per eius ſubſtantiam.Nam immediate à uena chilis oriente à corde naſcitur quædam uena,quæ per cordia partitur ſubſtantiam.Et ita ab arteria aorti deſcendit ramus, qui ſimiliter tranſit per cordis ſubſtantiam. Et eſt compoſitum ex carne dura cum habeat ſuſtinere multos & fortes motus,in quo ſunt illi longitudinales ad attrahendum,tranſuerſalea ad retinendum, latitudinales ad expellendum.Et eſt tribus uẽtriculis diuiſum unus dexter, alius ſiniſter tertius medius. Dexter quidem ad continendum ſanguinem qui trahitur ab hepate per uenam chilis,ut in eo mundificetur ſecundum exigentiam mẽbrorum nutriendorum. Latera uero huius uentriculi non ſunt ualde craſſa cum debuerint continere ſanguinem non facile reſolubilem. Ventriculus autem ſiniſter fuit ad continendum ſpiritus, propterea factus eſt craſſus & denſus cum debuerit rem ſubtilem facile uaporabilem continera. Et ſecundo, quia debuit per digeſtionem ſpiritum generare, ad cuius generationem fortis requiritur caliditas, quæ magis eſt in ſubiecto & denſo,& multo quàm pauco & raro. Tertio,ut ſiniſter uentriculus per grauitatem ſuæ ſubſtantiæ cõ-

tra operetur granitati uẽtriculi dextri ratione granitatis ſanguinis, ut eſſet æqualirer graue per totum, & baſis quidem uentris ſiniſtri eſt altior quàm baſis uentris dextri, ſed baſis uentris dextri deſcendit multum, & eſt ualde maior quàm ſiniſter. Tertius antem uentriculus eſt paries qui eſt in medio dextri et ſiniſtri, in quo ſunt mulra ſoramina penetrãtia utrinque: non tamen recte ſed curue, & hæc orificia ſunt ampliora uerſus dexrrom, quàm uerſus ſiniſtrum, ut ſanguis conuertendus in ſpũs recipiatur in illis ſoraminibus, & ſic receptus panlatim tranſeat ad alium uentriculum, & iterum pertranſeũdo per digeſtionem conuertatur nerſus naturam ſpiritus & tandem ſactus uapor formam ſubſtantialem ſpiritus nitalis accipiat in uentriculo ſiniſtro. Et illa foramina ſiue uiæ dilatantut in ipſo cnm dilatatur cor, & coarctantur apnd longitudinem eius, ideſt, cum conſtringitur, & temperatior ſanguis in medio continetur. Habet autem dnas auriculas, unã in deatria alteram in ſiniſtris, quæ adhoc factæ ſunt, ut ſi aliquando repleatnr multum ſanguine, ſpiritu, aut uapore illæ auriculæ impleantur: ſuor enim tenues, duræ & extenſibiles adhoc ne calor innatus ſuffocetur. Cum autem cõtingit hęc paucificari, illæ auriculæ cootrahuntur: hæ tamen auriculæ corde dilatato tenduntur & implentur, ſed ipſo conſtricto mollificantur, & euacuantur. Sed forte quis obijceret ſicut obijcit Gal. 5. interior. cap. 2. qnare non ſecit natura cor, ita magnum, quod poſſet cootinere omnem multitudinem ſanguinis, & ſpiritus. Sed ſecit illa additamenta. Reſpondetur ſi cor ſuiſſet nalde magnum eſſet cauſa debilitatis uirtutũ propter diſperſionem ſpiritus, cum ſpiritus & ſanguis paucificarentur. Secunda cauſa, quia euiratur ponderoſitas, quæ eſſet ex cordis magnitudine. Illæ enim auriculæ leues & tenuiſsimæ ſunt, & ſanguine, & ſpiritu multiplicatis extenduntur, ipſis diminuris contrahuntur, & ſic nitatur uacuitas & ponderoſitas, quæ ſequeretnr ad cordis magnitudinem. Eſt autem circundatum capſula, qnæ eſt panniculus durus ordinata ad tutelam cordis, & ut contineat aquoſitatem, quæ in illa contineturr ordinata ad humectationem cordis, ne ea motibus exiccetur. Quapropter, cnm illa minuitur, aut totaliter conſumitur cor, & totum corpus maraſmatur & tabeſcit. Cum autem excreſcit præter modum, tunc incurrit cor tremorem aut iectigationem, & apparet homini, nt cor eius ſuffocetur hæc autem capſula, licet ſit ea genere panniculorum: tamen non inuenitur pãniculus ei compar in ſpiſsitudioe, ut ſit cordis clipeus, & tutum, & ſeparatum eſt cor ab illo panniculo cum quantitate quadam niſi apud radicem ipſius, ut dilatetur in eo abſque præfocatione. Eſt autem origo uenarum, & arteriarum, quoniam à uentriculo deatro oritur uena chilis, cum ibi ſit craſsior quàm in alia parte, & poſtea ramificatur in chilim aſcendente & deſcendentem, & ſtipes ille qui egreditur à corde non ulterius procedit. Et in origine iſtius uenæ ſunt tria hoſtiola, quæ aperiuntur ab extra ad intus cum cor dilatatur & attrahit ſang. & claudũtnr ab intra ad extra eum cor impellit ſanguinem per uenam chilim ad nutriendũ membra, ſed non claudnnrur perfecta clauſione: huins autem cauſa fuit, quia cor plus attrahit ſanguinem per uenam chilim, quàm poſtea quando mundificatus eſt, eapellat per eandem, remanet enim in eo ſanguis nutriturus cor & pulmonẽ & conuertendus in ſpiritum. Item eſt aliud orificium in eodem uentriculo à quo oritur uena arterialis nutritura pulmonem quæ dicitur uena, quia non pulſat: arterialis, quia habet duas tunicas, ut melius conſeruaret ſanguinem ſubtiliſsimum, & propriè in pulmone qui eſt in continuo motu, & in orificio eius ſunt tria hoſtiola, quæ aperiuntur ab intus ad extra cum cor conſtringitur & impellit ſanguinem ad pulmonem, & conſtringuntur de eatra ab intus perfecta clauſione cum cor dilatatur, cnius eſt ratio, quia per hanc cor eapellit & oihil recipit. In ſiniſtro ueotriculo ſunt etiam duo ſoramina, unum arteriæ aorti quæ dicitur aorti, quia immediatè oritur à corde, uel quia omnes arteriæ ab ipſa originantur, & in eius orificio ſunt tria hoſtiola, quæ aperiuntur ab intus ad eatra cum cor conſtringitur, & impellit ſpiritus ad membra per hanc arteriam, & clauduntur ab extra ad intus cum cor dilatatur, & recipit aerem ab arteria. Quapropter credo ꝙ noo perfecta clauſione claudantur, ſicut quidam dicunt cum aliquid cor recipiat. Eſt etiam in eodem uẽtriculo, aliud orificium in quo originatur arteria uenalis, quæ dicitur arteria quia pulſat, & dicitur uenalis, quia non habet niſi unam tunicam, cum non debeat niſi continere aerem & napores capnoſos, & habet duo hoſtiola in eius orificio, quæ non perfecte claudunrur: eſt enim ordinata ad eapellendum fumos, & aerem inutilem ad pulmonem, & tandem egreditur per tracheam arteriam & os, & ad attrahendum aerem frigidum à pulmone cum cor dilatatur. Omnes autem aliæ arteriæ præter iſtam habent duas tunicas, quarum durior eſt intrinſeca cum ipſa ſit obuians percuſsioni, & motui ſubſtantiæ ſpiritus ſorti, cuius intenditur conſeruatio, cuſtodia & ſortirudo habet autem cor diaſtolem, ut cum dilatatur recipiat aerem frigidum à pulmone & artcrijs, & habet ſyſtolem, ut cum cõſtringitur eapellat ſanguinem per uenam chilis ad membra & ſanguinem ad pulmonem per uenam arterialem, & aerem inntilem ad fumos per arteriam uenalem: eſt autem ſedes & principium ſpiritus, & uirtutis uitalis, quia deputatus eſt, & eſt proprius pro operatiombus nitalibus: cum hoc tamen concurrit tanquam agens uniuerſale ad quamcunque operationem alterius membri, & motus cordis non eſt uoluntarius, propterea non eſt lacertus, licet ſit ſimillimus lacerto, & ſic pater anatomia cordis. Ex quo ſequitur ꝙ cor eſt ualde calid. & aliqualiter ſicc. & poteſt pati omne genus ægritudinis, ſcilicet complexionis cuiuſcunque generis ſine materia, & cum materia ſanguinea, choletica, phlegmatica, & melancholica, aquoſa & uentoſa cõtenta in uenis eius ſecundum plurimum, quę mala compleaio cum confirmatur ad hunc intellectum, quia ſir maxime ſiaa, aut in ultima ſui malitia, non recipit curam. Si oero eſt confirmara, quia eſſet iu ſtatu, aut quia eſſet ſacta independẽs bene poſſet recipere cnram. Cõplexio tameo ſrigida eſſet deterior quàm calida & ſicca, quã humida, & hæ malæ compleaiones ſunt minus corrigibdes in corde quàm in alijs membris, quia cor licet alijs membris ſerat ſubſidium, à nullo tamen ſuſcipit ſubſidium, aut ſaltem oõ tantum ſuſcipit ſubſidium, quantum alijs tribuit. Poteſt etiã pati malam compoſitionem, & proprie ȏppilationes proprer quas ſpiritus ſuffocabuntur in corde non inuenientes ſpiraculum. Et aliquando malũ ſitum multa acquiſitione capſulæ comprimentis ipſum. Patitur etiam ſolutionem continui, quæ ex toco genere eſt mortalis. Si ramen fuerit ſuperficialis, tardatur mors interdum uſque ad ſecundum diem. Si vero fuerit profunda & maaime peoetrans ad uentriculos interficit ſubito. Poteſt etiam pati apoſtema cuiuſcunque generis, ſed ſanguineum frequenrius: deinde cholericum, rariſsime melancholicum, phlegmaticum, aur aquoſum. Et hec frigida fiunt freqnenter in capſula cordis, quæ ſacta in ea, licet poſsint chronicari, ſicut in ſimia, Galen. tandem tamen interimunt. Sed facta in corde ualde cito interimunt. Nam ſi fuerit calidum & ſuperficiale tardatur mors uſque ad ſecundum diem. Cum autem profundum, interficit in hora. Si autẽ fuerit ſrigidũ, & ſuperficiale poteſt tardari mors uſque ad quartum. St uero profundum uſque ad ſequentem diem. Ex quo infertur quòd apoſtema calidum eſt deterius quàm ſrigidũ, licet mala compleaio frigida ſit deterior quàm calida, cuius diuerſitatis cauſa eſt, quia apoſtema ea toto genere mortale, & illud eſt deterius quod citius interficit. Sed mala complexio frigida non eſt ex toto genere mortalis, & ſalubrior cæteris paribus eſt calida quàm frigida, licet ſorte calida exceſſina mortalis citius interficeret quàm frigida mortalis. Eſt enim caliditas acutior quàm frigiditas. Patitur etiã bothor, ſiue puſtulam paruam, quæ tandem interficit cum egreſſu ſanguinis nigri per nares, quia niger effectus eſt, mortificatis ſpiritibus, per quorum præſentiam reddebatur lucidns, dolores etiam non poteſt longo tempore rolerare, ſicut ncc alia nocumenta fortia: propter hoc apud Auicen. decolatur, ideſt ſyncopizat, uel in cuius corde inuenitur ex nocumentis quod inuenitur in reliquis membris. Ægritudines autem cordis ſamoſæ ab autoribus nominatæ ſequentes ægritudines ſu. praſcripta ſunt quatuor, debilitas cordis, pulſus, tremor, ſyncopis, quarum cauſæ differunt ſecundum magis & minus. Cauſæ enim ægræ cum ſinr leues faciunt cordis debilitatem, ita ut fiat impotens ad operationes. Aliqualirer auctæ faciũt pulſum cordis efficaciter imprimendo in cor. Cor enim ſe concutit, ut nocumentum expellat faciendo uariationem in

motibus

motibus,ſcilicet ex magno ueloci uel frequenti ad paruum, tardum,uel rarum, aut econtra, quæ mutationes ſi non fuerint magnæ ualde aut frequentes, aut cum magna debilitate cordis,hæc paſsio dicitur pulſus cordis. Si autem fuerint ualde magnæ,ualde frequentes & continuæ,& cum magna cordis debilitate,tunc dicitur tremor cordis,differunt etiam aliter,quia pulſus cordis magis fit uirtute exiſtente forti têtante expulſionem rei nocentis. Tremor autem fit exiſtête debili non potente perficere motum ſuum. Ex quibus infertur quòd licet mutatione motuum cordis ſint maiores in tremore quã in pulſu,pulſationes tamen poſſunt eſſe minores cum ſit debilius in tremore, ſed iſtæ cauſæ multum imprimentes donec motum cordis notabiliter impediant , faciunt ſyncopim & ultimate auctæ mortem. Auic.tamen ſub tremore cordis comprehendit,quod eſt ſatis rationabile, cum non differat niſi ſecundum magis & minus. Cauſę autem harum quatuor diſpoſitionum ſunt omnes ægritudines,de quibus ſupra per eſſentiam exiſtentes in corde, ſicut malæ complexiones cuiuſcunq; generis cum materia, & ſine materia, malę compoſitiones,ſolutio continui,apoſtemata,puſtulę,dolores,ſed de his ſtatim ſufficiêter dictum eſt.Cauſæ autem iſtarum per cômunitatem ſunt,aut à toto,ſicut in febribus cum quarum augmento augentur, & decremento decreſcunt , aut in criſi, qua perfecta ſedantur hę paſsiones, aut à dolore forti cuiuſcunq; membri,cuius augumento augentur , & ſedatione decreſcunt,& quandoq; ab euacuationibus magnis , ſiue fiãt à toto corpore,ſiue à membris particularibus, ſicut in apertione apoſte.extractione aquæ hydropicorum,phlebot. ſolutione,ſudore nimio,& ſimilibus, imò à nimia raritate corporis,aut à membris particularibus,ſicut à cerebro quando in ipſo multiplicatur humor melanch.qui penetrans in ſubſtantiam cerebri,poſtea penetrat in uias arteriarum uſq; ad cor excitans tremorem cordis,puſillanimitatem,& triſtitiã cum excitatione malitiæ cogitationis,& anguſtiæ , ſicut aliqnãdo ex cerebro peruenit ad cor per hanc uiam ex humido , & facit accidere obliuionê,pigritiam & tarditatem motus , tàm ad inchoandum,quàm ad proſequendum . Et quandoq; propter nocumentũ cerebri,& neruorum debilitãtur diaphragma, & lacerti concurrentes ad anhelitum , quæ propter cor non debite euentatum,neque mundificatum incurrunt huiuſmodi paſsiones,cuius ſignum eſt nocumentũ cerebri præcedens, poſt quod ſequitur tremor cordis , & huiuſmodi paſſiones, & quandoque accidunt huiuſmodi ægritudines propter mutationem materiæ ex ſynanchia , pleureſi , & peripneumo.ad cor,& præfocat,& interficit ſecundum plurimũ, & paroxyſmus aſthmatis frequenter côiungitur tremori cordis, & aliæ paſsiones, & quandoque accidunt propter nocumenta hepatis deficientis in tranſmittendo nutrimentũ ad ipſum , & quia mittit ad ipſum humorem, aut uaporem malignum.Et quandoque accidunt huiuſmodi ægritudines propter apoſte. calid. aut frigi.in capſula cordis aquoſum , aut melancho . & quandoque propter multitudinem aquoſitatis contentæ in capſula ſuffocatem cor , & ſentit manifeſte cor eius ſuffocari multo humido.Et quandoque propter eius diminutionem cuius defectu areſit , & exiccatur , cuius ſignũ eſt corporis conſumptio cum nocumentis cordis , quæ non uidentur ab alia cauſa pendere . Et quandoque accidit propter nocumêtum oris ſtomachi ab humore uiſcoſo, aut morſicatiuo , aut uermibus in ipſo , aut inteſtinis , aut uomitu mordificatiuo , quia uenit cordis tremor ex eo. Et quandoque ſunt propter communitatem in dolore ſtomachi quando ſit uehemens , & multoties interficit in pauco tempore, & quandoque accidit in ipſo ore ſtomachi tremor , & nocet cordi . Et quandoque accidunt huiuſmodi ægritudines propter ſamem,repletionem,bothor , & ulcus in ore ſtomachi. Vnde propter magnam cômunitatem oris ſtomachi ad cor antiqui os ſtomachi præcordia uocauerunt , & quandoque accidunt huiuſmodi ęgritudines cordis per communitatem ægritudinum matricis , ex quibus eſt præfocatio , quæ ſequitur , aut retentionem ſpermatis , aut membrorum mittentium malignum humorem , aut uaporem ad cor , & diaphragma . Et quandoque matrix ipſa mouetur ad ſuperiora comprimens diaphragma , & uniuerſaliter per communitatem à quocunque membro mittente uaporem ad cor malignum ſua qualitate manifeſta , aut occulta poſſunt huiuſmodi quatuor ægritudines cordis contingere . Cauſæ uero primitiuæ harum quatuor diſpoſitionum ſunt aer peſtilentialis, odores fœtidi corrupti , uel ueneuoſi , aut ſumptio rerum uenenoſarum , & morſus ueneuoſorum , quæ omnia inimicantur cordi. Item ex accidentibus animi timor magnus & ſubitus , gaudium & huiuſmodi . Item balneatio, labor,coitus , & reliqua ex non naturalibus rebus , aut extraneis ualde diſproportionata.

Modi autem penes A . quibus ſignificantur diſpoſitiones cordis ſunt octo, pulſus, anhelitus,creatura pectoris,ea quę naſcunt ſuper pectus,tactus corporis,mores , fortitudo corporis,& debilitas eius,meditationes.Pulſus quidê , qm̃ magnitudo,uelocitas,& frequentia ipſius ſignificant cali. eius, & eorũ contraria ſignificant frig.& eius lenitas humid.& durities ſignificat ſiccitatê,& fortitudo,ęqualitas, & ordinatio ſignificant ſanitatê,& contraria ſignificant côtrariũ.Et anhelitus magnus,uelox,& frequens ſignificant calid.ſed contraria frig.Et pectus amplum latum ſi non eſt pp multitudinem cerebri ſignificatam per magnitudinê capitis facientem magnitudinê nuchæ facientis magnitudines ſpondiliũ facientiũ magnitudinê coſtarum ortarũ ab eis,imò eſt illic paruitas capitis aut mediocritas ſignificat calid.cordis, & contraria ipſius ſi non facit ipſum,paruitas capitis ſignificat frig . Et pili plurimi orti ſuper pectus & proprie criſpi, ſignificant calid. & ſicut econtra nuditas pectoris & paucitas pilorum ſignificat frig.quod eſt uerum niſi humid.corporis ſuperflua mora in aere frigido, & ætas pueritię reſiſtat . Quintus modus eſt à calid.totius ſenſata per tactum,quia cor calidum facit totũ calidũ ſi hepar,& ſplen non contra operetur,& corde exiſtête frigi.totũ eſt frig.ſi hepar non contra operetur , & ita intelligatur cor eſſe humidum per corporis lenitatem,& ſiccũ per corporis aſperitatem . Sextus eſt à moribus,ut ira uelox à leui cauſa,audacia,furioſitas,crudelitas,ſignificant cor calid. & oppoſita frig.Similiter gaudium,fiducia,bonitas ſpei ſignificant cor forte calidum& oppoſita contrariũ , ſimiliter inquiſitio ſolicitudinis,timor,& triſtitia ſignificant cor frig. & ſiccum . Item promptitudo ad operationes ſignificat caliditatem , ſicut tarditas frig. Septimus eſt à fortitudine corporis, quæ ſignificat cordis fortitudinem temperatam,& multitudinem ſpirituum , concurrente tamen bona diſpoſitione cerebri & neruorum: & debilitas ſignificat contrariũ, & malitiam complexionis.

Octauus eſt meditationes,qm̃ iucundę,plenæ ſpe,& circa res magnas ſignificant temperamentũ,aut declinationê moderatã ad calidum & humidum,ſicut contra meditationes triſtes cum deſperatione,& circa res paruas ſignificant frigi.& ſicc.& meditationes contentionis,ſeparationis,& rixæ caliditatê & ſiccitatê,ſpiritus enim cum ſunt clari multi,têperati,cor bene ſe habet,quæ percipiuntur ſub ratione delectabilis,& ſpê bonã generant,& confidentiã,& econtra pauci fumoſi,frig.& ſic.timorê & deſperationem,ſed calidi & ſic. fumoſi multi,contentionê,iniquitatê,rixã.His poteſt addi nonũ.Nã caliditas in corde ab ipſo patiête percepta ſignificat caliditatê,ſicut econtra frig.percêpta in corde frigiditatem, quod ſignũ potiſsime accômodatur ad caliditatê & frigiditatê præternaturales . Poteſt addi decimũ ſumptũ à pronitate lapſus,uã cęterìs paribus facilius & frequentius eſt lapſus in morbũ ſimilê quàm in contrariũ.Talis ergo côplexionis eſt cor qualis eſt morbus in quê faciliter & frequenter labitur, et ſic eſt.10.modis ſignificationũ ſupraſcriptarũ poſſumus arguere ſupra quacunq; côplexione cordis naturali.Signa aũt quibus arguimus ſuper ægritudinibus cordis ſunt infraſcripta.Signũ malæ côplexionis calidę eſt augmentum pulſus in uelocitate,& frequentiã non naturalê, & declinatio anhelitus ad magnitudinê,& uelocitatê,& frequentiã non naturalê & frequentiam quæ ſedatur cũ aere frig.& bene ſe habere in frigore,& extenuari abſque alia cauſa & econtra.

Signa malæ complexionis frig . ſunt declinatio pulſus ad paruitatem,tarditatem,& raritatem non naturalem, niſi cadat uirtus,& ſit neceſſaria frequentia , & anhelitus paruus, tardus,& rarus , & tranquillitas cum approximatione eius, quod calefacit . Item timiditas,& ſuperfluitas in pietate, & miſericordia . Signa malæ complexionis humidæ ſunt incli-

natio pulſus ad lenitatem naturalem,& uelocitatem patiendi ex imprimentibus in anima cum uelocitate retẽtionis eorum,& multitudo euentus ſebrium putridarum. Signa malæ complexionis ſiccæ ſunt,declinatio pulſus ad duritiẽ non naturalem, & difficultas ſuſceptionis paſsionũ cum fixione earũ,ſiue ſint fortes,ſiue debiles,& liquefactio corporis, & de ſignificationibus apoſtematum ſunt ſigna apoſtematũ colorum: Ipſa enim in principio ſui faciunt diuerſitatem mirabilem in pulſu non conſuetam,& fit maxima inflammatio in corpore proprie in temporibus membrorũ, anhelitus quãuis attrahat aerem frigidiſsimum,tñ eſt quaſi priuatus anhelitu. Deinde ſequitur ſyncopis frequens,& non oportet, ut expectetur pulſus durities, ſicut in aliis apoſtematibus calidis,qm̃ interficit ante illud, interficit enim ſm plurimum in prima die,uel in ſecunda.Sed ſigna apoſte.frigi. quæ rariſsime eueniunt ſunt omnia huiuſmodi accidentia, ſed remiſſa cum paucitate inflationis,& interficit inter ſecundũ & quartum.Sed ſignũ malæ compoſitionis, ſicut complexionis eius à multitudine aquæ in capſula ſunt,quia ſentit cor ſuum ſuffocari & comprimi.Signa uero oppilationis uiarum eſt præfocatio manifeſte ſenſata abſque cauſis aliis.Signa autem ſolutionis continui ſunt ipſæ cauſæ ſoluentes. Cauſæ aũt imprimentes in cor quædam ſunt cões ſibi, & aliis membris, ſicut cauſæ facientes malã cõplexionem,ſolutionem cõtinui, apoſtemata,& ſimilia,quædam ſunt proprie cordi, ſicut malus anhelitus,& accidentia animalia,quæ qñq; nocent ſpargẽdo ſpiritum exterius quandoq; ſuffocando ipſum interius,ita ut quandoq; ſequatur ſyncopis,imò mors. ira autem eſt minor omnibus illis in hoc,raro enim interficit.

Canones uniuerſales in curatione diſpoſitionum cordis ſunt quatuor. Primus,quia cor eſt membrũ principale prius, & ſublimius omni principali,& ideo ſumus feſtini ad curandum cordis diſpoſitiones,& ſine errore quantum eſt poſsibile. Paruus enim error in principali multum timendus eſt. Secundus canon eſt, ꝙ in phlebotomia quæ frequenter eſt neceſſaria in curatione ægritudinis cordis,cum plurimæ ægritudines cordis materiales à ſanguine pendeant,ſimus ſoliciti ne ſuperfluat,& cadat uirtus, & ſi ceciderit ſuccurramus cum medicinis,& cibis uiuificantibus uirtutem ſecundũ exigentiam de his,quæ dicentur,& hęc non appropriatur egreſsioni ſangui.tantum,imò etiã cuicunq; euacuationi, quãuis ſangui.euacuatio ſit uehementioris neceſsitatis, ut ſibi in caſu uirtutis ſubſidium afferatur. Et quia,ut dictum eſt plurimę ægritudines cordis ſunt à ſanguine,aut à uapore, phlebotomia eſt congrua euacuatio à nocumento amborum liberãs. Repletio enim ſanguinea remouetur, phlebotomia baſilicæ dextrę,& uaporoſa phlebotomia baſilicæ ſiniſtræ. Tertius canõ eſt in euacuatione per medicinas ſolutiuas, & eſt quia plures medicinæ ſolutiuę inimicantur cordi, uel ſecum permiſceamus medicinas cordiales bezaharticas, quæ conferũt tripliciter. Primo corrigendo nocumenta medicinarum ſoluentium. Secundo confortando cor addendo in robore cum proprietate ſua,& ſtipticitate temperata. Tertio quia faciũt uirtutes medicinarum penetrare ad cor remouendo eas ab aliis locis. Quartus canon eſt in permutatione complexionis calidæ,frig.humid.& ſicc.aut compoſitæ. Nã ſi uolumus permutare complexionem frigi.audaces ſimus cum medicinis cordialibus cali.ſolis,aut ſaltem permixtis medicinis cordialibus,uitando tñ ne propter intenſionẽ ſuæ calid.aut multitudinem eius fiat agitatio in humoribus cordis, & materia dilatetur & amplietur,& forte perducat ad apoſtema, ad oppilationem & reliqua nocumenta, nec tamen multum diminuta ſit à gradu, & multitudine calidi.ſufficienti ſecundũ gradum,& reſiſtentiam ęgritudinis, & ſed in permutando complexionem calidam,tunc non ſumus contenti ſolis infrigidãtibus. Nam ſubſtantia per quam cor creatum eſt ſpiritus eſt fuxus in ipſo,qui eſt ſubſtantia calida calid.naturali.& nõ calid.nociua corpori,quæ aliquando ex malitia complexionis calidæ reſoluitur,minoratur,conuertitur in fumum, & conturbatur. Cum ergo ſuperuenit corpori cordis quòd extinguat ipſum non eſt permixtum cum medicinis calid.confortantibus calorem innatum non ſolum propter caliditatem, imò cum proprietate ipſarum aſſociata calidi.earum, poſsibile eſt,ut noceat radici,id eſt ſpiritui,quamuis ramo conferat,& eſt corpus cordis contemperando calid. eius. Quapropter ſapientes antiqui permiſcent medicinas frigi. cum cordialibus calid.confidendo quòd ſi natura fuerit fortis diſcernet inter caleſactiuum & infrigidatiuum, & affert infrigidatiuum cordi & calid.cordiale ſpiritui & temperabit ipſum. Et ſi inueniunt medicamen ęquale,aut proximum æqualitati confortatiuum ſpiritus, ſicut buglosſam nigrant & adiuuant ſe cum eo. Si uero natura fuerit debilis non cõfert regimen nec ſufficiunt medicinæ cordiales frig.propter aliã cauſam,quia ſunt tardæ penetrationis. Quapropter neceſſarium eſt,ut ſecum miſceãt medicinas cordiales calidas quibus iuuatur penetratio uirtutum medicinarum frigi. quæ tamen notabiliter debent eſſe dominantes ſuper medicinis calid.ſecundum exigentiam ſui contrarii,ſicut permiſceat crocum medicinis frigi. in trochiſcis de camphora, propterea qui abſtulerunt crocum ex trochiſ.de camphora blaſphemantes priores fecerunt ipſos pauci iuuamenti quamuis propter ignorantiam non concedant. Complexio autem calidi.curatur cum ſumptis in potu,ſicut ſunt rob.frig.cordialia,ſcilicet de ribes,de pomis & ſimilibus,& cum aqua & ſuc. fructuum ſicut pomorum apiorum,cytõ.atetoſitate citri, & ſimilibus, & cum exterius applicitis frigi.permixtis cũ paucis cordialibus calid.& ſi fuerit materia euacuetur. Cura autem malæ complexionis frig.eſt cum confortatiuis magis quæ dicẽtur, ſicut diamuſco,theriac.mithridato,& ſimilibus cum uino odorifero,exercitio temperato,cibis calid.quantitate,quæ digeratur. Et cum applicitis exterius cordialibus calid. ſtipticitate temperata participantibus:& ſi materia frig. fuerit in cauſa euacuetur. Sed in cura malæ complexionis ſic. eſt neceſſarius cibus & potus plurimus, humectatiuus dummodo poſsit digeri. Et adminiſtratio tinæ,aut balnei cum cuſtodia tamen,ne ſit multum calid.nec ſit longa mora in ipſo, ne reſoluat,uirtutem deiiciat,paucitas motus,& tranquillitas, & potus aquę non multum frig. & moderatæ quantitatis niſi adſit calidi.coniuncta ſic. cum multitudine ſpirituum, tunc enim magis frig. & pluris quantitatis poſſet exhiberi,& conuenit ſomnus plurimus,& ſi fuerit materia euacuetur. Cura autem malæ complexionis humid.& ſubtiliatio diætę, quæ uirtualiter declinet ad ſic. & adminiſtratio medicinarũ exiccantium,& exercitia potius longa,& frequentia quàm intẽſa & fortia,niſi eſſet coniuncta frig.& materia humida ſi fuerit in cauſa euacuetur. Cura autem frigidæ & humidæ, eſt intentio & multitudo exercitii, in quo tamen fiat gradatio de paruo,& breui ad longum & magnum, & adminiſtratio balnei ante cibum præcipue tinarum & longa mora in aqua calida, adminiſtratio ſolutiuorum,& diureticorum, uſus uini antiqui, odoriferi potentis, moderatę tñ quantitatis, & adminiſtratio ciborum calid.& ſic.quantitatis moderatæ, & ſi humid.fuerit coniuncta calid.uitent balneum, & utantur coitu,& ſi materia aliqua fuerit in cauſa euacuetur. Solutio autem cõtinui non recipit curam,ſed oppilatio remouetur, phlebot.& aliis euacuationibus ſm exigentiam, & adminiſtrationem incidentium,& ſubtiliantium primo,poſtea aperientium & prouocãtium, quæ omnia ſint cordialia, aut cordialibus admixta,& ſint calid.aut frig.aut temperata ſecundum exigentiam. Si uero ſit malus ſitus propter ſuperfluam humid.capſulæ comprimentis cor intendatur omni regimini exiccatiuo,tàm cibali,quàm medicinali,nec non euacuationibus iteratis,quæ tamen uirtutem non deiiciant. Cura autem apoſte. Cum inceperunt non eſt poſsibilis,ſed obſtandum eſt ne incipiant cum phleboto.copioſis,& proprie baſilicæ,& apud Auicen. quandoque ſperatur in euaſione eius cum phlebotomiis arterię,& cum euacuatione humorum cũ ſolutiuis,moderatis tamen ne agitent materiam quibus cordialia ſint admixta, & ſint calid.frig.aut moderata ſecundum exigentiam,& deinde cum diuerſionibus fortibus,& uentoſis,ligaturis & huiuſmodi. Et tertio materia ſi fuerit ſubtilis incraſſetur & compingatur,ut non fluat etiam exhibendo opiata fortia in notabili quãtitate,& ſuper regionem cordis, & partis circunſtantis applicentur repercuſsiua ſm exigẽtiã confortantia cor cum proprietate ſua, & repellentia materiã,& diæta ſit tenuiſsima. Somnus ſit interruptus, & procurentur euacuationes naturales,& non naturales longo tempore conſuetæ, quieſcant animo, & corpore quantum eſt poſsibile.

poſsibile. Medicinæ autem cordiales quibus utendum eſt ſecundum exigentiam temporum deſcriptæ ab Auicenna, & cęteris ſunt infraſcriptæ. Temperatę ſunt lapides pręcioſi, ue hiacynthus, albedengeſiſ, id eſt lapis ualens contra uenena, creditur quòd ſit ſaphyrus, uel forte lapis ille qni uocatur bezahar, id eſt liberans à ueneno alfeniſagi, id eſt ſmaragdus & aurum copioſum in burſa, uel ſcrinin ſeruatum, argeotum, granatæ, rubini, buglnſſa, bnrago, topazins lapis. Calidę zedoaria, znrumbet quæ ſunt eiuſdem ſpeciei quamuis Auicenna de eis diuerſa faciat capitula, zorumbet ſunt radices ſimiles cipero in figura, ſed multo maiores & duriores intus ſub citrini coloris, odnris, & ſaporis aedoariæ, remiſsioris tamen. Donoricon græce, arabice, dornnigi eſt radicula parna, ſaporis dulcis, ſimilis calamo aromat. in colore & figura, been album & rub. & ſunt uelocis iuuamenti, garinphil. mirabiles, galanga, nux muſc. cinnamomum, ozimum, id eſt baſilicon. ambra, balſamita, oleum balſami lignum & ſemen eius, ſtœcas, polium, uinum aromaticum pulegium, origanum, mentaſtrum, cortex citri, ſem. citri, cubebę, muſcus, ambra, ſeta combuſta & non cnmbuſta, xiloaloes crudum, meliſſa & ſem. eius, enula eſt mirabilis, macis, calamus aromaticus, caſsia, lignea, roſmar. lauendula, ſaturæia, betonica, hypericon calamenthum, meota, polytricoo, gingiber, ſpica nardi, ſchinanthum, cardamomum, lapacium quod Auicen. acetoſam appellat, non eſt illud, de qno eſt hic ſermo, ſed de lapatio vulgariter dicto rumeſe, quod eſt calid. & ſic. & optime ualet, cnntra ſerpiginē conditum aceto & ſale. Frig. margaritæ camphora, ſandali 3. ſpondilum, poma, uiolæ, acetoſitas citri, cichorea, uinum granat. Karabe, corallus, roſa, lutum ſigillatum & armenum, coriand. ſic & humi. limones, arantij, ſcariola, lactuca, acetoſa. Et uniuerſaliter omnes ualeotes contra oenena, & omne aromaticum ponitur cnrdiale. Vnde multipliciter dicitur medicina cordialis, primo qnia temperata, ut ſupraſcriptæ licet Auer. quinto Colliget cap. de medicinis confortatiuis membrorum uelit quòd medicioa tendens ad aliquam calid. fit magis confortatiua quàm temperata. Secundo quædam medicinæ confortant uirtutibus ſecundis, ut eſt ſtipticitas, odor ſicnt ſunt roſæ, & muſcus. Quædam cnnfortant à proprietate occulta, & iſtæ ſunt duplices, nam quædam habent proprietatem adiutam à qualitate manifeſta, nt ſpica, & crocus, quarum proprietas adiuuatur aromaticitate & caliditate temperatis, & ſtipticitate quadam. Quædam confnrtant per proprietatem occultam non adiutam aliqua qualitate manifeſta, ut hiacynthus, & ſimiles, inter quas intereſt, quia primæ indigene actuatione à calore oostro ad quam exiguntur duo. Primū, ut fiant actuales cum prius ſnlum eſſent in potentia. Secundum, nt uirtus ipſarum ad cor penetret, quæ maxime ducitur per uaporem ad cor penetrantem, ſecundæ autem nnn indigent traſmutatione à calore noſtro per quem ducantur de potentia ad actum, imò oon indigent oiſi nr uirtus ſua ad cor deferatur, & prima proprietas indigens adiutorio qualitatis manifeſtæ à quibuſdam appellatur uirtus tertia, ſed ſecunda non indigens adiutorio qualitatis manifeſtæ uocatur uirtus quarta, & iſti ſunt quatunr modi quibus aliquæ medicinæ per ſe primo dicuntur cordiales, & confortantes, ſed medicinæ alijs modis confortantes non dıu dicuntur cordiales, oec confortantes per ſe primo, ſed ſolum debet per accidens, ſicut quæ remouent nocumenta materierum prauarum & nenenorum, quę poſſunt imprimere in cor. Et harum quædam faciunt hoc euacuando, quædam alterando ad contrarium ſecundum qualitates primas, ut frigid. contra uenenum calidum, & ſic de cæteris contra ſua contraria. Tertio, aliqua faciunt boc, ſtipticando, ut terra ſigillata, prohibet uapnrem eleuari ſua ſtipticitate, & cum hoc etiam confortat cor, & ſimiliter lutum armen. in peſtilentia. Quarto, aliquæ faciunt hoc incidendo, ſicut aqua raphani contra fungos. Quinto, quædam reprimendo acuitatem, ut butyrum, & alia unctuoſa, multi ſunt alii modi quibus opponimus uenenis, ſed hi ſunt principaliores, ſed illa quæ euacuando confortant ſunt duplicia, quædam enim confortant expellendo uenenum, ut terra & lutum ſigillatum, quod non ceſſat facere uomitum donec uenenum expellatur, quædam autem confortant educendo marerias malas exiſtentes in cnrde & admixtas ſpiritibus, ſicut mirobolani, agaricns, & lapis lazuli. Et in his eſt proprietas appellata nirtus tertia, ſcilicet reſpectus ad cnr plus, quàm ad aliud membrum. Sunr autem pręter hos alii rres modi minus principales, quibus medicinæ dicuntur confortatiue, ſicur quæ ducunt uirtutes aliarum ad cor, ſicut pulegium & ſtœcas. Aliæ cuſtodiendo ne reſoluatur nirtus earum in uia, ſicnt opium, quædam conſolidando alias, ſicut ſpecies aromaticæ ingredientes trochiſcos de tyro, quę ponuntnr ad reprimendum earum maliciam, ioter has omnes uere cordiales ſunr medicinæ quatuor priorum modorum, quæ per ſe confortant. Aliæ nero theriacales, ſiue bezaharticæ appellantur, & non uere cordiales ſunt theriacales, licet non econtra, quia medicina theriacalis poteſt eſſe exceſsiui gradus, & nperationis nec abſolute confortat cor, ſed cum eſt in diſpoſitione pręternaturali: ſed uere cordiales ſunt temperatæ, aut parum recedentes à temperamento habentes ſingularem proprietatem ad ipſnm maxime confortantes io diſpoſitiooe ſana, ſicut bugloſſa hiacynthus, ſed multæ theriacales nocerent in diſpoſitione ſana, quæ in diſpoſitione ægra optime iuuarent. Et hæc elici poſſunt ex dictis Gale. quinto de ſimplici medicina. & Ser. in ſuo de ſimplicibus, capite de medicina cuſtoditiua & liberatiua. Et dicit ibidem quod medicina theriacalis eſt media inter uenenum, & cnrpus humanum, cui Auer. contradicit quinto Colliget, capite de medicinis operantibus contra ueoenum, & dicit quòd medium eſt eiuſdem generis cum extremis, ſed medicina theriacalis non eſt eiuſdem geoeris cum corpore noſtro, & ueneno, quare non eſt medium. Ad quod dicendum, quòd Gal. & Ser. oolueꝛunt quòd medicina theriacalis ſit media per comeſtionem nec per formalem participationem utriuſque, ſed eſt media, quia cum utroque conuenit, cum bnmine quidem quia ipſum tuetur, ſed cum ueneno connenit, quia participat naturæ proportiooe quadam, & forma nenenoſa, participans autem uno formaliter, & cum alio uirtualiter, non eſt ſub eodem genere reponibile cum ambobus extremis, ſed eſt in geoere extremi, cuius natura participat. Eſt enim medicina uenenoſa, non tamen ex toto genere contraria naturæ hominis, ſicut argentum uiuum, ſel niperæ, quia iſtæ non ponereotur in confectionibus liberatiuis, ſed aliquo mndo uenenoſæ, & interficientes ſi ſumantur in notabili quantitate, ſicut myrrha, opium, ſtyrax, crocus, faciunt enim ſtuporem, & occidunt in multa quantitate ſumpta.

Quapropter concludit Serapion allegato capitulo, quòd ualde æquilibrata debet eſſe doſis medicinarum theriacaliū, ſcilicet ne noceant corpori, imò ipſas beoe toleret & ſint ſufficientes contra uenenum, & hoc eſt difficile apud inexpertos. Sed forte ex his quis infert cnntra determinationē ſupraſcriptam, quòd nulla medicina uere cordialis ſit theriacalis cum oulla uere cordialis participet naturā ueneni. Ad qnod dicit quod autores prædicti oon loquuti ſunt de omnibns theriacalibus, ſed de his tantum, quæ natura uenenoſa participant, & propoſitiones illæ ſunt indiffinitiuæ, & non uniuerſales. Et ego ſequor intentionem Sim. Ian. in dictione bezahardi dicentis. Bezahartica eſt omnis medicina liberatiua à ueneno, nos autem proprio uocabnlo carentes hoc ſignificantes, theriacam uocamus, theriaca itaq; & medicina liberans à ueneno ſunt ſynooyma. Et ſubdit bezahard aliquando uocant galbanum propter excellentem eius uirtutem contra uenenum, quod patet per Auicen. in deſcriptione tertia theriacæ, & per Ser. in deſcriptione theriacæ, uocatur nihilominus apud eos kemne, uocatur & interdum bezahard, uel bezahar quidam lapis multum charus regibus, ut in Serapione inuenies. Putaot autē aliqui hunc lapidem eſſe qui generatur in oculis ceruorum in oriente, qui cum ſerpentes comedunt, ut deponentes ſenium fortiores fiant intrant flumen, ibique morantur immerſi uſq; ad caput, tamdiu quoſque ſentiunt nirtutē ueneni ſuperatā, interim lachrymā emittuot, quę coagulata in oculis interdū vſq; ad magnitudinē nucis deſiccatur donec cadit cū flumen exeunt, & ſic inuenitur, & dicitur omnium uenenorum theriaca, & nerisſimiliter deberet liberare à pe-

ſtilentia. Sunt etiam præter ſupraſcripta aliæ medicinæ bezahartiex ualde excellentes; ſicut tormentilla, dictamũ, pimpinella, quæ ſunt ſupremæ contra peſtilentiam, de quibus feci mentionem in tractatu meo de peſtilentia.

De tremore cordis. Cap. 74.

QVid nominis tremoris cordis eſt ſatis manifeſtum: Eſt autem deſcriptiue penes A. motus tremulus accidens cordi, & manifeſtum eſt, ut dictum fuit ſuperius, quòd ſub tremore cordis comprehenditur pulſus eius, qui qualiter differant ſi proprie ſumantur, dictum fuit ſuperius. Species non habet niſi modos quoſdam ſecundum magis & minus differẽtes, ut quia aliquis chronicus, aliquis magnus, ita ut à circumſtantibus audiatur ſonitus quidam, & uideantur panni tegentes pectus eleuari, quidem paruus, itẽ aliquis continuus, aliquis interpolatus. Item aliquis cum magna debilitate, & maxime pulſus diuerſitate, aliquis, non licet non euacuetur à quadam pulſuum diuerſitate.

Cauſæ tremoris cordis ſunt omnia, quæ lædunt cor notabiliter, ita tamen, ut non perducant ad ſyncopim. Cauſæ autem lædentes per eſſentiam ſunt mala complexio cuiuſcunque generis ſine materia, quæ facit tremorem, cor debilitando, & omnis debilitas apud A. efficit in corde (donec perſeuerat in ipſo uirtus ſufficiens) agitationem quandam, ut expellat ab ipſo nocumentum, aut quia non poteſt continuare uniformiter motũ ſuum, quare fit motus tremulus, aut quia uirtus facta debilis eſt apta pati à quacũque facili cauſa quare frequenter accidit tremor. Sed contra ſequitur quòd mala complexio facta, non ſenſu percepta ſicut in hecticis poteſt eſſe cauſa tremoris, qui erit continuus propter primã cauſam, ſed propter ſecundam erit ualde frequens, conſequens contra experientiam.

Reſpondetur quòd mala complexio facta in corde non eſt ſola cauſa tremoris, niſi ducat ad ultimam debilitatem, cum qua cor non poſsit complere motum ſuum uniformiter, ſed mala complexio diuerſa, quæ ſentitur bene poteſt eſſe cauſa tremoris, etiam cum conſtantia uirtutis. huius autem diuerſitatis cauſa eſt, quia tremor cordis qui ſequitur ſolam debilitatem uirtutis, abſque triſti ſenſatione, fit à uirtute uitali debili, non potente complere dilatationem cordis uniformiter. Sed tremor qui ſequitur triſtem ſenſationem, & malã complexionem diuerſam fit à uirtute expulſiua naturali ipſius cordis, commouente cor, ut expellat nocumentum: ſed bene uerum eſt quòd mala complexio facta debilitãdo cor, eſt cauſa, ut ipſum facile incurrat tremorem cordis propter aliquod nocumentum impreſſum ab ipſa ſenſatum, quod non incurreret niſi eſſet debilitatum, quia fortis uirtus omnia cõtemnit, & conſequenter conceditur, quod debilitas ſola nõ eſt cauſa tremoris, ſed debilitas cũ nocumento impreſſo ſenſato, licet debilitas principalius concurrat, ſicut etiam in tremore ſtomachi debilis, ſumpto bono cibo cum mouetur ad amplexando ipſum motu tremulo, uirtus debilis eſt cũ magis quia cibus bonus. Et notandum ſecundum Auer. Tertio Colliget, de accidentibus ſpiritus tactus, quòd mala cõplexio diuerſa in habente hecticam non ſentitur niſi per malam complexionem frigidam retinentem adhuc aliquid naturalitatis, unde hecticus ſentit caliditatem additam poſt cibũ per hecticam ſuam. Fit enim tremor à mala complexione cum materia ſanguinea, & melancho. quæ frequenter facit tremorem, quia multum horrida cordi, & cuius minera eſt prope cor, ſcilicet ſplen directe cordi ſuppoſitus à quo profluit melancho. adus ſtomachi, item mirach, & meſenterium, in quorum uenis reperitur multum de melancho. ſunt ſatis propinqua cordi. Item materia humida aliquando eſt in cauſa, & uentoſa aliquando, & eſt leuior ceteris ſi ſit ſubtilis, & non habens materiam à qua eleuetur. Materia autem cholerica ſui acuitate magis facit ſyncopim quàm tremorẽ. Similiter mala compoſitio, oppilatio exiſtens in curſibus ſang. & ſpiritus in corde & origine uenarum, & arteriarũ eius, aut malus ſitus cordis ſequens complexionem apoſtematis capſulæ, aut multitudinem aquæ in ipſa contentæ, & ſimiliter ſolutio continui in corde, & apoſtema faciunt in principio apparere tremorẽ: deinde ſyncopim, poſtea mortem, ſed de his ſuperius. Factus autem ſubtilitate ſenſus cordis cognoſcitur, quia habenti ipſam accidit tremor cordis ex qualibet qualitate uentoſitate generata in ſpatio quod eſt inter ipſum & panniculum eius, aut in corpore panniculi, aut in uena eius. Et ex qualibet qualitate calid. aut frigi. adueniente ei, ita ut ſuccedat potui aquæ, præter quòd perducat ad debilitatem in operationibus ſuis. Factus autẽ per communitatem, aut eſt à toto, ſicut in febribus, & proprie peſtilentialibus, aut in criſi, cum materia mouetur, aut à doloribus fortibus in quacũque parte corporis, aut cum cõmunitate panniculi ſui, ſcilicet capſulæ, ſi accidat in ipſa apoſtema molle, aut durum, ſicut accidit ſimiæ & gallo per Ga. anatomizatis. Et quandoque accidit cum communitate ſtomachi, & proprie oris, quando in ipſo eſt humor uiſcoſus, uitreus, & mordicatiuus, cholericus, aut cibus corruptus, aut bothor in ore eius, aut propter attractionẽ materierum ad ſtomachum, ſiue apoſtement, ſiue non, ſuccedentium labori, id eſt dolori eius. Dolor enim ſtomachi poteſt facere tremorem cordis tam per ſe quam attrahendo materias ad ſtomachum, quę erit cauſa tremoris. Et per communitatẽ ſtomachi eſt aliquando tremor tantus, & ita continuus ut non diſcernatur inter ipſum & illum, qui eſt per eſſentiam in corde, & quandoque accidit tremor in ore ſtomachi ſimillimus tremori cordiali, & fortaſſe perducit ad ipſum. Fit autẽ tremor in ore ſtomachi duabus ex cauſis, aut quia uirtus expulſiua oris ſtomachi concutit ipſum, ut expellat nociuũ, aut quia uirtus naturalis ſtomachi debilis mouetur motu tremulo ad amplexandum & conſtringendum ſe ſupra cibum, ut melius digerat. Et fit aliquando cum communitate pulmonis quando multiplicat in eo oppilatio in parte illa, quę obuiat cordi, & non penetrat anhelitus ſecundum quòd debet, & indicat conſtrictionem anhelitus non ſecuram cum quandoque accidat ſubito ſuffocatio & mors, ſicut aliquando accidit in paroxyſmis aſthmatis. Et quandoque accidit per communitatem ab aliis membris, ſicut diaphragmate, & reliquis partibus pectoris, & à ſplene, cerebro, gutture, tranſmittentibus materiam & uapores malignos. Et quandoque per communitatem ab inteſtinis propter uermes corruptos in ipſis effumantes ad cor, & quia uermes aliquando mouentur ad ſuperiora & nocent ori ſtomachi, & aliquando perforant inteſtina. Et fit aliquando per communitatem ab hepate tranſmittente humorem, aut uaporem malignum, aut non tranſmittente ſangu. ſufficientem. Similiter accidit per communitatem à matrice, uaporibus ſpermaticis, aut menſtrualibus, aut aliter malignis effumantibus ad cor, & qñcunq; matrix ipſa ad ſuperiora mouetur, eſt cauſa præfocationis & qñq; fit à cauſis extraneis, ſicut à potu & morſu ueneno ſorum & qñq; fit ab accidentibus animę fortibus, fœtore, corruptione aeris, & ſic de ſingulis cauſis primitiuis potentibus in cor imprimere. Signa cõmunia cuiuſcũq; tremoris cordis ſunt, pulſus diuerſus ualde in magnitudine, paruitate, uelocitate, tarditate, frequentia, & raritate, & multoties ſimilatur pulſui habentiũ aſthma & peripneumoniã, & tangendo pectus ex directo cordis ſentitur diuerſitas motuum cordis proportionata diuerſitati motuum pulſus. Similiter aſpiciendo arterias, quę ſunt in collo uidetur aliqñ in motibus earum manifeſta diuerſitas, & aliqñ ſonitus quidam auditur ſequens diuerſitatem motuum ipſius cordis, & pendens ab humid. ſignificatur per lenitatem pulſus, & ſentit habens eſſe quaſi cor eius ſit poſitũ in humiditate, & ſi ſit humiditas multiplicata in capſula comprimens ipſum præter hoc quod ſentit cor eius poſitum in humiditate ſentit ipſum in eadem ſuffocari. Sed ſiccitas ſuperflua ſignificatur per duritiem pulſus. Et ſi fuerit conſumptio humid. exiſtentis in capſula, corpus areſcit & exiccatur in dies abſq; febre, & tactus à calidit. ſuperflua ſingulari ſignificatur per inflammationem in corde ſenſatã, ſi non eſt fixa, & ſi fixa fuerit per inflammationem ſanatã ante fiſionem, & pulſus, & anhelitus ſunt magni, ueloces, & frequentes etiam extra horã tremoris, & præceſſerunt cauſæ calefacientes ſicut febres ſientes & factæ, motus fortes, & ſimiles. Factus à frigore ſignificatur per cauſas ſuas ex extinguentibus calorem innatum tam per ſe ſicut aeris frig. ægritudines infrigidantes & ſimilia, quam per accidens, ſicut euacuationes extinguentes calorem innatũ, & adeſt ſenſatio frig. in corde niſi ſit fixa, & pulſus & anhelitus parui, tardi, & rari, et extra horas tremoris. Et malæ cõplexiones cõpoſitæ habent

habent ſigna compoſita, ſicut habens caliditatem iunctā humi. cum hoc quod habet pulſum & anhelitum magnum, uelocem, & frequentem, habet ipſum lenem, & ſentit quaſi cor eius ſit poſitum in humiditate, & per reliqua tu diſcurre, & omnes huiuſmodi malæ complexiones cognoſcuntur, quia læduntur à ſimili, & contrariis iuuantur. Sed tremor ſanguineus ſignificatur per magnitudinē & uelocitatem pulſus & anhelitus cum lenitate pulſus & plenitudine eius, etiam extra horas tremoris, & ſentitur calid. & inflammatio, & iuuatur coitu, quia ſanguinei aggregant multum ſemē quod corruptum multiplicat malos uapores cordi, & etiam per coitū temperatū clarificatur ſanguis & ſpiritus, euacuatur ſuperfluitas quaori & remittitur calid. ſuperflua. Item eſt plenitudo & tenſio uenarū & multitudo urinæ cum craſsitie, & color & habitudo atteſtantur ſanguin. Item complexio, regimē pręcedens & ſimilia, & iuuatur minutione. Sed melācholicæ ſunt ſigna contraria & cum triſtitia & ſolicitudine ut eorum qui ſunt in terra aliena cum recordantur ſuorum.

Sed cholericum, qui tamen raro accidit, ſignificant cauſæ calefacientes & exiccantes pręcedentes ægritudines cholericæ ſequētes, & eſt pulſus & anhelitus magnus uelox & frequens cum duritie pulſus, & eſt uehementia inflammatiōis, iuuatur frig. & humidi. & nocetur contrariis, & ſunt huiuſmodi color, regimen, habitudo, tempus anni & cætera huiuſmodi atteſtantia choleræ, ſed phlegmatici ſunt ſigna contraria, & iuuantur fame & ſiti & exercitio.

Et uentoſum purum ſignificat uelocitas terminationis eius, paucitas nocumenti eius, & diuerſitas in pulſu, & nocetur à multiplicantibus uentoſitatem, & iuuatur a contrariis. Factus autem ab oppilatione ſignificatur per diuerſitatē pulſus in magnitudine & paruitate, tarditate & uelocitate, per huiuſmodi enim diſtinguitur à diuerſitate pulſus ſequētis uirtutis debilitatem, cum uirtus multum debilis non poſsit facere pulſum magnum, & ſimiliter eſt diuerſitas in fortitudine & debilitate, quæ non poteſt contingere à uirtute debili, cū non poſsit facere pulſum fortem, & eſt cū priuatione ſignorum repletionis, & hoc maxime uerificatur cum oppilatio eſt in locis propinquis cordi & uenis eius. Sed tremor ſequens malum ſitum, ſcilicet cōpreſsionem cognoſcitur, quia ſentitur cor ſuffocari & conſtringi. Solutio autem cōtinui cognoſcitur per cauſas ſuas, ſcilicet tremor ſequens apoſt. in ſubſtantia ſui cordis, aut ſui panniculi cognoſcitur per ſigna ſuperius dicta, immediate poſt anatomiā, & præter ſigna ibidem dicta cum apoſt. calido in ſubſtantia cordis adeſt maxima inflammatio, & diuerſitas mirabilis in pulſu cum feb. maxima, & ſi fuerit profundum interficit in hora, ſi uero ſuperficiale tardatur mors uſque ad ſecundū diem, & ſi fuerit frig. non adeſt tanta inflammatio, & ſi fuerit ſuperficiale tardatur mors uſque ad quartam diem. Si uero profundum uſq; ad ſecundum ut plurimum, tamē in corde ſunt calid. ſicut in capſula, ut plurimum frig. mollia aut dura, & cognoſcūtur, quia non cito interimunt, immo aliquando chronicātur, tandem tamen interimunt, & cognoſcuntur præter ſigna ſupraſcripta calida & frig. per complexionem, calorem, habitudinē, & regimen pręcedens, ætatem, tempus anni, & ſimilia. Factus autem ab acuitate tantum ſenſus cognoſcitur, quia fit à qualibet nentoſitate & quacunque cauſa facili, & eſt cum fortitudine pulſus & ſanitate anhelitus, & icolumitate reliquorum membrorum, & fortitudo pulſus & magnitudo ipſius ſunt ſignificationes primæ ſignificantes ipſum & certificant ipſum. Si fuerit corpus cum frequentia huius tremoris incolume, & uirtus conſeruata, eſt conſuetudo operationibus ſana, & illi quibus plurimum accidit illi ſunt propter quorū facies apparent ueſtigia paſsionum animalium, ſicut iræ, triſtitiæ, & aliarum quamuis ueſtigia ſint remiſſa. Iſta autem ueſtigia paſsionum animalium apperentia ſuper facie ſunt ſicut mutatio coloris ex rubeo in pallidum, & econtrario, ſecundum diuerſos motus ſpirituum & ſanguinis nunc intra nunc extra ſecundum exigentiam paſsionum, hæ enim mutationes quāmuis remiſſę arguunt paſsiones animales facientes tremorem cordis. Factus autem per communitatem à toto ſicut in feb. declaratur per febres ipſas, cum quarū augmento augetur & decremēto decreſcit, & ſimiliter criticus per criſim ipſam, qua finita ſedatur, ſed factus à doloribus ſignificatur per dolores ipſos, cum quorum augmento augetur, & decremento minuitur, & ablatione aufertur. Signa autem facti per communitatem à capſula es dictis ſunt manifeſta, factum cauſa ſtomachi ſignificāt malæ diſpoſitiones ſtomachi & oocumentum appetitus & aliarum uirtutum eius, item quod expellitur ab ipſo ſtomacho maxime per uomitū, item imaginationes per eleuationem uaporum non ſolum ad cor immo etiam ad cerebrum, & nauſea & ſubuerſio, item alleuiatur cum abſtinet à cibo uſi ſit à materia cholerica effuſa ad os ſtomachi tempore uacuitatis, tunc enim magis fluit & acuitur, & fit uehemens quando cibus incipit digeri uaporibus pluribus cordi communicatis propter laborem uirtutis digerentis. Diſcernitur autem tremor ſtomachi à cordiali, quia hic ſentitur in regione ſtomachi, ille in corde, & præceſſeruot & adſunt nocumenta ſtomachi & nō cordis, ſicut in cordiali præceſſeruot & adſunt nocumēta cordis & non ſtomachi. Et factus per communitatem à pulmone cognoſcitur, quia præceſſeruot & adſunt nocumenta pulmonis ſicut aſthma, peripneumonia &c. Et ſunt ſigna oppilationis pulmonis ſumpta ex conſtrictione anhelitus, & cæteris, de quib. ſupra in propriis cap. Similiter factus à cōmunitate hepatis, ſplenis, matricis, inteſtinorum, & reliquorū membrorum ſignificatur per nocumēta ipſorum quę adſunt & præceſſerunt, cum quorum augmento augetur & decremento decreſcit & ablatione aufertur. Factum autem à uenenis ſumptis à morſu ueneooſorum & reliquis cauſis primitiuis ſignificant cauſæ ipſæ cum priuatione reliquorum ſignorum. Prognoſtica. Tremor cordis quando ſuperfluit permutatur ad ſyncopim, & quando magis ſuperfluit permutatur ad mortem. Secundum. Si quis conqueritur de tremore cordis poſt ægritudines, & habet nauſeam & euomit choleram plurimam, & non remouetur nauſea, eſt malum & indicat ſpaſmum in ſtomacho.

De ſyncopi. Cap. 75.

SYncopis græce quaſi conciſio, & amputatio latine. Lipothymia dicitur à λείπω quod eſt deficio & θυμός animus. Inde lipothymia, defectus animoſitatis. Sed quid nominis caſus uirtutis ſubito, eſt ſatis manifeſtum. Subito enim importat duo, ſ. tempus impereeptibile & cauſam non manifeſtam. Syncopis tamen apud A. deſtructio eſt maioris partis, plurium uirtutum, motiuæ & ſenſibilis propter debilitatem cordis, & aggregationem ſpiritus totius ad ipſum propter cauſam mouentem eum ad interiora, aut propter cauſā præfocaotem ipſum interius, quare non inuenit ſpiraculum, aut propter paruitatem & ſubtilitatem ſuā quare ooo ſuperfluit ſuper illum qui eſt in minera. Dicit primo quòd ſyocopis eſt deſtructio maioris partis plurium uirtutum motiuæ & ſenſibilis, non quidem ſecundum ſuam eſſentiam, ſed deſtruuntur quia impediūtur ab exitu in ſuas operationes. Virtutes enim ſecundo Colliget ſunt nobis parum notę, operationes aūt notæ multum, quare neceſſarium eſt ut uirtutes p operationes notificentur. Dicitur maioris partis pluriū uirtutum, non enim operationes omnes motiuæ deſtruuntur, ſed ſolum motiuæ uoluntariæ, quæ perficiuotur per neruos & lacertos, non autem oaturales ſicut motus cordis, nec mixtę ex naturali & uoluotario ſicut motus diaphragmatis & pectoris niſi quando eſſet mors proxima. Senſibilis autē extrinſeca, tota deſtruitur, ſed intrinſeca ſiue operatio cogitatiuæ apud aliquos noo totaliter deſtruitur. Per reliquas partes in diffinitione poſitas ponit tres cauſas immediatas ſyncopis. Prima eſt debilitas cordis ſequens aliquod forte nocumentum ſicut dolorem, ſolutionem continui, malam complexionem, malam compoſitionem, apoſtema & ſimiles, quibus debilitatur cor p eſſentiam uel per cōmunitatem, quę debilitas eſt cauſa ut ſpiritus uitalis totus, uel fere totus in corde aggregetur pp cauſas mouētes ipſum ad cor, quæ eſt uirtus attractiua ipſius cordis & naturalis ſubordinatio ſpirituum ipſi cordi. Quapropter membra extrinſeca depauperata ſpiritib. fiunt io potentia ad operationes ſenſus & motus.

Secunda cauſa immediata eſt pręfocatio ſpiritus in corde tanta ut noo inueniat ſpiraculum, ita ut ipſe neque cor poſſit ſufficienter euentari, neque ſpiritus cordis trāſire ad alia membra, quapropter neceſſarium eſt uirtutem ſenſibilem & motiuam multum minui in ipſo corde & io membris aliis

deſtrui, cum oporteat uirtutem uitalem ad quamcunque operationem concurrere.

Hæc autem præfocatio immediate ſequitur prohibitam tranſpirationem, & prohibita tranſpiratio oppilationẽ, quæ poteſt eſſe coarctatoria ab autore multo aut craſſo, & miſcoſo, ita ut aer ſufficiens non poſsit ingredi ad cor per ipſius dilatationem, & arteriarum conſtrictionem, neque uapores fumoſi poſſunt egredi, neque ſpiritus ad membra tranſire per ipſius conſtrictionem & arteriarum dilatationem. Hæc autem oppilatio erit in origine arteriæ aorti, aut arteriæ uenalis, & poteſt oppilatio eſſe attenuatoria propter cauſam comprimentem cor, ſicut capſula cordis apoſtemata, aut ſuperflua aquoſitate repleta, aut propter apoſt. in ipſo corde attenuans foramina, ipſa coarctando, aut forte humor, aut uapor malignus lędens uirtutem motiuam cordis, quapropter non poſſet ipſum ſufficienter dilatare & ;conſtringere. Oppilationem autem carnoſam credo rariſsime contingere. Tertia cauſa immediata eſt paucitas & ſubtilitas ſpiritus, quare non ſuperfluit ſuper illum qui eſt minera, id eſt in corde.

Alia autem membra erunt ſine ſpiritu naturali ſaltem ſufficienti ad ſenſum & motum. Hæc autem paucitas ſequitur omnes cauſas reſoluentes, & quomodocunque ſpiritus paucificantes ſicut famem, exercitia, balnea, euacuationes, aerem malignum, morſus uenenoſorum, febres prolixas, & ſimilia &c. Lipotymia autem deſcriptiue eſt deſtructio minoris partis plurium uirtutum motiuæ & ſenſibilis ꝓpter tres cauſas in ſyncopi explicatas, aut aliquam earum, ſed diminutas in comparatione ad cauſas ſyncopis, ita ut lipothymia ſit uia in ſyncopim, ſicut ſyncopis eſt uis in mortem. Eſt enim ut ſonat quid nominis defectus quidam animoſitatis ad ſenſum & ad motum. Caſus uirtutis ſubito apud A. eſt deſtructio maioris uel notabilis partis uirtutis motiuæ uoluntariæ abſque nocumento notabili in uirtute ſenſibili, aut in motiua naturali aut uitata, contingens propter defectum in uirtute uitali in tempore ualde paruo & abſque cauſa multum manifeſta. propterea dicit A. hoc plurimum contingit ubi non eſt dolor neque ſolutio uentris, neque apoſt. magnum, neq; euacuatio magna; & ſic de aliis cauſis manifeſtis. Et hæc diſpoſitio licet contingat propter defectum ſpiritus & uirtutis uitalis, tamen eſt paſsio uirtutis animalis, quę debetur inſtrumentis motus uoluntarii. Cauſa immediata huius caſus uirtutis eſt defectus ſpiritus uitalis in inſtrumentis uirtutis motiuæ uoluntariæ, per quem licet notabiliter minuatur motus, non tamen ſenſus, cum pauciores ſpiritus & magis ſubtiles ſufficiant ad ſenſum quàm ad motum. Cauſa autem paucitatis & ſubtilitatis ſpirituum in inſtrument. motus uoluntarii eſt, aut quia à corde non tranſmittuntur, quod poteſt eſſe propter oppilationem in uiis tranſitus ipſius, ſcilicet in uenis & arteriis, ita ut etiã quandoque oppilentur uiæ anhelitus, quæ oppilatio plurimum ſit ab humore phleg. liquefacto ſubito fluente ad uias tranſitus, non autem ita ab humore melanch. cum non ſit aptus propter ſuam terreſtreitatem ita faciliter liqueſieri & fluere ad uenas anguſtas, nec ab humore cholerico qui propter ſuam ſubtilitatem & paucitatẽ non ſit aptus ita faciliter oppilare. Neque ita frequenter ab humore ſang. quia ſang. fluens multoties ſuffocat & interficit ſui multitudine. Item fluens extra locum naturalem facit ſynocham, & facilius putreſit quàm cæteri humores fluẽtes extra locum naturalem. Quapropter eſt raro cauſa ſolius caſus uirtutis & ſyncopis. Et aliquando cor etiam non exiſtente oppilatione non tranſmittit ſpiritus propter nocumentum propriũ, aut per cõitatem, cuius cauſa non eſt ualde manifeſta, imo potius retrahit ipſos ad ſe. Cõitas autẽ frequenter eſt à ſtomacho. Et aliqñ cauſa caſus uirtutis eſt ſpirituũ & humorum ſubtiliatio in ſubſtantia ſua, & quia recipiũt reſolutionem, & proprie in ſeb. Eſt ergo hic caſus uirtutis apud A. diſpoſitio quædam infra ſyncopim, propterea quandoque antecedit ſyncopim, qñq; ſubſequitur, ubi uirtus non deſtruitur niſi à neruis & lacertis ipſis exiſtentibus ab ea uacuis, quare homo ſit non motus nec remouetur à ſuo ſitu, & dormitione ſua, id eſt, diſpoſitione ſimili dormienti niſi cum labore. Cauſa illius eſt accidens, id eſt, nocumentum quod diximus. Nam cum uehemens ſit, facit cadere uirtutem neruorũ integre, & ſic ſit ſyncopis aut mors. Et ſi non ſit uehemens facit cadere uirtutem neruorum & lacertorum, & ſic ſequitur caſus uirtutis. Differentia autem inter caſum uirtutis, & lipothymiam eſt, quia lipothymia non connotat quòd fiat ſubito, id eſt, in tẽpore impercepto & ſine manifeſta cauſa ſicut connotat caſus uirtutis ſubito. Et ſecundo quia nõ connotat, quòd fiat ſine manifeſta læſione uirtutis ſenſibilis, ſicut connotatur per caſum uirtutis. Differentia uero inter caſum uirtutis & ſyncopim patet ex dictis, eſt enim minor ſyncopi antecedens eam, & tranſit in eam cum intenditur. Item ſequitur ad ſyncopim cum ſyncopis remittitur. Hi tamen tres termini quandoque accipiuntur ut ſynonymi.

Cauſę immediatę ſyncopis ſunt illę tres, quæ ſunt in diffinitione expreſſæ, ſcilicet attractio totius aut maioris partis ſpiritus ad cor, ſecunda præfocatio ſpiritus in corde, ut non inueniat ſpiraculum, tertia paucificatio ſpiritus in totò ut non ſuperfluat præter illum qui eſt in minera: omnes autẽ aliæ cauſæ numerandæ præter has inducũt ſyncopim mediãte aliqua aut plurib. ex iſtis. Cauſæ ergo ſyncopis ſunt mala complexio in corde cuiuſcunque generis ſiens aut facta ſine materia aut cum materia cuiuſcunque generis ſi notabiliter imprimat in cor. Item dolor cordis, puſtula parua leniſsima, ſolutio continui cum pauciſsimo ſanguinis fluxu, & pauciſsima ſpirituum reſolutione ſunt cauſa, ut cor nocitum & debilitatum attrahat ſpiritus totius ad ſe. Sed apoſtema notabile in corde facit ſyncopim, ſpiritum præfocando. Solutio autem continui notabilis in corde mediantibus his tribus cauſis eſt cauſa ſyncopis, ſed oppilatio in corde, & malus ſitus eius facit ſyncopim ſpiritus & cor pręfocãdo, & ſimiliter multitudo ſanguinis & aliorum humorum exiſtens in corde. per communitatem uero aut à toto, ſicut, cum corpus eſt repletum ſanguine & aliis humoribus ſuperfluentibus in quanto, & eſt repletio quo ad uaſa, tunc materia ſubito fluens ad cor eſt cauſa ſyncopis præfocando. Et aliquando humor exiſtens in toto aut in uenis magnis peccans qualitate maligna, manifeſta uel occulta abſq; multitudine fluens ad cor aut effumans eſt cauſa ſyncopis, aut præfocando, aut ſpiritus attrahẽdo. Et quandoque oppilationes exiſtentes in toto ſunt cauſa ſyncopis, quæ non ſiunt ſolum à multitudine, ſed craſsitie & uiſcoſitate. Et mali humores multiplicantur ex malo & ſuperfluo nutrimento, & malitia digeſtionis, quapropter ſpargũtur in corpore, replent uenas & oppilant meatus, & priuatur corpus nutrimento, & non ſunt apti conuerti in nutrimentum, quoniam propter ſuam malignitatem & multitudinem habent proportionem ſupra naturam, & cum hoc complexio corporis corrumpitur. Et quandoque cõmunitas eſt à toto, ut in febribus, maxime peſtilentialibus mittendo ad cor uapores putridos maligna putredine. Item in ſyncopali minuta mittendo ad cor uapores cholericos & acutos, etiam malignos qualitate occulta, aut etiam manifeſta, repentes ad os ſtomachi, quod maxime contingit in principio paroxyſmi. Item in ſyncopali humoroſa propter uapores frigid. uitreos cor infrigidantes in principiis paroxyſmorum, & etiam quia corpus non nutritur, cum ipſum phlegma uitreum non ſit aptum conuerti in ſubſtanciam nutriti, & etiã ita oppilet ut bonus ſanguis non poſsit ad membra penetrare. Item in criſibus ſit aliqñ ſyncopis ꝑꝑ uapores à materia agitata ad cor eleuatos, & quia materia fluit aliquãdo ad aliqua membra nobilis, quib. cor cõpatitur, aut quia ſit ſuperflua euacuatio. Item per communitatem à dolorib. fortibus in quacunq; parte corporis fuerint. Item euacuationes fortes reſoluentes ſpiritus ſicut ſudores, quæcunq; aliæ euacuationes fortes, ſiue à toto, ſiue à membris particularibus ſicut fluxus ſanguinis nariũ hæmorrhoidalis, mẽſtrualis per phlebot. aut per aliam ſolutionem cõtinui. Item ſolutio uentris, nimius uomitus, ſicut in cholerica paſsione. Item fluxus nimius aquoſitatis uentre ſecto in aſcite, aut plurimæ ſaniei ſecto pectore in empyemate aut quocũq; alio apoſtemate magno nimia ſanie fluente. Itẽ reſolutio ſuperflua inſenſibilis ſequens raritatem pororum & humorum ſubtilitatẽ & ſimiles cauſas. Fames quoq; ſuperflua in infãtibus & decrepitis, deinde in iuuenibus & conualeſcentibus magis, ꝙ decidentibus, qua ægri & ſani incurrũt ſyncopim ea fame. Et omnia corpora ſic. ſubtiliũ humorum, latorũ pororũ & acuti ſenſus facile ex fame incurrunt ſyncopim, & in æſtate difficilius tolerant.

lerant, quàm in hyeme. Itẽ nimia macies & extenuatio. Per communitatem uerò à membris particularibus ſicut à cerebro: nam cum in eo accidit oppilatio integra, & eſt apoplexia fit ſyncopis proculdubio. Sed per communitatem à ſtomacho fit frequenter propter tria. Primum, qoia eſt propinquus cordi. Secundo, quia uehementis ſenſus. Tertio, quia eſt minera collectionis humorum diuerſorum, quare facit ſyncopim, quia infrigidat ualde ſicut in boliſmo, aut quia calefacit ualde, aut quia dolorem efficit ualde. Et hæc fiũt propter præſentiam materiæ calidæ, aut frigidæ, ulcerũ bothor, aut apoſtematum in eo, & proprie in ore eius. Et quandoq; cauſa ſyncopis eſt permutatio materiæ, ſynanchiæ, pleureſis, peripneumoniæ ad partes cordis ſubito. Et quandoque eſt propter uiſcoſitatem materierum in poris, quare oppilant meatus, & proprie in membris anhelitus, & quandoque per communitatem à ſplene cum ſuperfluit mittendo melancholiam ad os ſtomachi, & ſimiliter per communitatem à miraclı, aut meſenterio mittentibus uapores melancholicos ad cor. Item per communitatem ab inteſtinis, maxime cum in eis ſuperfluunt uermes mortui, aut uiuentes, quia quandoq; aſcendunt ad hos ſtomachi. Item per communitatem à materia maxime cum fit præfocatio menſtrualis aut ſpermatica. Item per communitatem ab hepate mittente ſanguinem, & humores ſuperfluos ſuffocantes ipſum, aut mittendo humores, aut uapores malignos ſua qualitate manifeſta aut occultats. Item per communitatem à capſula cordis cum apoſtematur, aut ſuperflua aqua replemr, & idem eſt iudicium in cæteris membris quib. cor poteſt compati, aut propter fortẽ dolorem, aut quia non tranſmittit quod deberet tranſmittere, aut qnia tranſmittit humores, aut uapores ſuperfluos, aut malignos conſequens ulcera membrorum aut apoſtemata, aut corruptiones ipſorum membrorum, aut materierum exiſtẽtiũ in eis. Cauſæ autem primitiuæ ſunt ſicut uenens ſumpta & morſus uenenoſorum. Item aer malus inſpiratus ſicut peſtilentialis & cadauerum fætentium & fouearum, quæ diu ſteterunt clauſæ & aperiũtur. Item ſuperfluæ uigiliæ & exercitia fortia & continua. Item nimia inanitio & repletio. Itẽ accidentia animi exterminantia ſicut timor, triſtitia, gaudiũ & huiuſmodi cum ſuperfluunt. Sed hic notanda ſunt aliqua primum cum aliquis inconſuetus ſyncopizare in phlebotomijs ſyncopizat, phlebotomia non exiſtente ſuperflua patitur aliquam ægritudinem in ſtomacho, uel habet ſtomachũ debilem uel nimium ſenſibilem facile ſuſceptiuum materierum, quorum nullum ante habuit. Secũdo notandum quòd quando materia decrepiti ſebrientis eliquatur & fluit ad ſtomachum, facit ſyncopim, aut ſui frigiditate, aut ſui caliditate putredinalı, & hoc magis accidit in ipſis decrepitis, quia materiæ eorum ſunt magis aptæ diſſolui & moueri ad interiora quàm reſolui, aut moueri ad exteriora, quia febres ſenum ſunt ſepulcæ. quarta primi, capitulo de rigore. Tertio notandum, quòd cauſa quare aliquis ſyncopizat in prima phlebotomia, eſt quia occurrit ſibi aliquod inconſuetum faciens agitationem in ſanguine, unde cor patiens propter illorum agitationem attrahit ſpiritus ad ſe, aut forte cholera agitata repit ad ſtomachum, cui cor compatitur: hoc autem magis accidit in prima phleboto. propter timorem rei nondum expertæ. Sed contra hoc deberet magis accidere his, qui uulnerantur propter cauſas ſupraſcriptas, conſequens contra experientiam. Dicitur quod non accidit illis, qui primo uulnerantur, quia ſunt intenti ad fugam uel ad perſecutionem, unde ſpiritus & humores non concitantur ad ſtomachum nec ad cor ſed ad inſtrumenta motus, &c. Vltimo notandum, quòd multoties eſt phlebotomia cauſa ſyncopis propter infrigidationem, quæ fit priuatiue propter ſanguinis & ſpiritus euacuationem, & poſitiue propter ingreſſum aeris frigidı circunſtantis, & tertio fit melior euenatio ſang. & ſpirituum ſang. euacuatio, unde 4. primi cap. de cura ſynoche. Syncopis infrigidat complexionem fortem.

Signa attendenda ſunt. Primo illa quibus ponitur differẽtia inter ſyncopim, ſubeth, apoplexiam, epilepſiam, congelationem, præfocationem matricis, quæ diſpoſitiones multum conueniunt: hæc autem ſuperius poſita fuerũt in cap. de apoplex. Secundo attendenda ſunt ſigna propinqua ſyncopis. Si non accidat ſubito. Primum eſt minoratio pulſus ſpiritibus tractis interius. Secundum eſt pallor exiſtens in facie, ſanguine petente interiors. Tertium palpebræ non eleuantur paucificatis in muſculis earum ſpiritibus mouentibus eas. Quartum apparet in oculis debilitas motus & liuedo propter eandem cauſam. Quintum uiſui apparent imaginationes non conſuetæ, tum ex inordinato motu ſpirituum, tum ex uaporibus ad ipſos eleuatis in agitatione ſanguinis, cum conuertitur ad interiora. Sextum infrigidantur extrema primo, poſtea totum corpus calore amplius conuerſo interius. Septimum apparet ros quidam frigidus in toto corpore quibuſdam humiditatibus ſubtilibus cutaneis calore dep ſuperatis fluentibus exterius per poros cutis debilitats contentiua uel forte ex congregatione & ſuffocatione & ignitione caloris in corde fit quædam effumatio, unde uapores quidam uenientes ad cutis ſuperficiem cõdenſantur à frigiditate cutis & continentis in humid. quadam apparẽte in forma roris in cutis ſuperficie. Octauum, impotentia ad loquendum & cæteros motus ex defectu ſpirituum in inſtrumentis motus. Nonum, fit quædam nauſea ore ſtomachi cordi compatiente, uel ipſo æque cito ſentiente nocumẽtum ſicut & cor propter acuitatem ſui ſenſus, uel forte in agitatione humorum aliqui humores profluunt ad ipſum. Præterea medici ſint attenti cum phlebotomant, ſoluunt, incidunt, urunt, extrahunt ſaniem aut ſquoſitatem cum uidẽt iſta ſigna, deſiſtãt ab illis operationibus & remoueant cauſam futuræ ſyncopis & ſi acciderint hæc ſigna futuræ ſyncopis in principijs paroxyſmorum, aut in quibuſcunque alijs caſibus, prouideant ſecundum opportunitatem, ne ſyncopis confirmetur.

Signa cauſarum debilitãtium reſoluendo ſpiritum & paucificando ipſum, notificantur ex præceſsione euacuationum. Item ex diuerſitate pulſus uehementi cum uiciſsitudinibus ex prauitate maxims. Signa autem cauſarum ſuffocantium ſunt, quis ſentit æger cor ſuum ſuffocari, & præceſſerunt cauſæ ſuffocãtes non inanientes, & permutatione materierum de membris alijs ad cor, & pulſus eſt ſignificator horum: nã cum eſt profundus uirtute conſtante ſignificat materiam cõprimentem, & cum uirtus non conſtat ſignificat mortem. Signs cauſarum ſyncopis per retractionem ſpirituum ad cor, ſunt, quoniam abſunt ſigna cauſarum inanitionum & ſuffocationis, de quibus ſtatim dictum fuit, & pulſus non eſt cum tãta paruitate & diuerſitate ſicut, cum ſyncopis ſequitur inanitionem, nec cum tanta profundatione ſicut cum ſyncopis ſequitur ſuffocationem, & hoc ſignũ attendendum eſt in principio, non autem cum ſyncopizatus appropinquaret morti. Signa cauſarum ſyncopis per eſſentiam habentur per abnegationem aliarum cauſarum tam primitiuarum quàm per communitatem. Et ſecundo per ſigna debilitatis & alicuius nocumenti cordis per proprietatem, quæ ex dictis in tremore poſſunt eſſe manifeſte. Tertio, quia frequẽtatur ſyncopis ſi cauſa ſit fortis & fixs. Vnde Hippo. 2. Aphor. Aphoriſ. 4. Quicunque exoluuntur fortiter, & frequenter ſi manifeſta occaſione, repente moriuntur, ideſt, ſyncopizant frequenter & fortiter, ideſt, completa ſyncopi ſine manifeſta cauſa, ſcilicet, primitiua, aut per communitatem, ſubito moriuntur: ſignificat enim fortem & fixam cauſam eſſe in corde, unde licet pluries euadant tandem moriuntur. Tremor quoque frequens & continuus ſignificat nocumentum per proprietatẽ niſi pendeat à nocumento oris ſtomachi, aut capſulæ cordis. Signa autem malæ complexionis, oppilationis, mali ſitus, ſolutionis continui, puſtularum, apoſtematũ, & cæterarum cauſarũ poſita ſunt in cap. de tremore cordis. Eędem tñ cauſę cũ debiliter imprimunt in cor, faciunt tremorem, & fortius imprimentes faciunt ſyncopim. ultimate uero mortem ſubitã.

Signa autem multitudinis humorum in corde ſunt, quia apparet habenti eam cor ſuffocari, diſtinguitur autem inter unumquodque humorum per ſigna ſuperius dicta in tremore cordis. Signa autem ſyncopis per communitatem ab alijs membris, ſunt quis præceſſerunt nocumenta aliorum membrorum, cum quorum cremento creſcit, & diminutione diminuitur, & ablatione aufertur. Signa autem cauſarum primitiuarum ſunt ipſæmet cauſæ. Signa autem oppilationis & repletionis, tam quo ad uaſa quàm quo ad uirtutem, tam in toto quàm in membris particularib. Et ſigna dominij cuiuſcunque humoris: ſi non ſufficiant, quæ dicta ſunt in capit.

de tremore cordis, perquirantur ab Auic. ſecunda primi, in cap. ppriis.

Prognoſtica. Primum ſyncopis confirmata, ideſt pendens à cauſa non remouibili uel confirmata, quia ea iſtens in ultima ſui malitia, non recipit curã, proprie quando perducit ad uiriditatem faciei ſignificãtem extinctionem caloris innati & cõneaionem colli, omnino debilitate uirtute motiua. Hic enim aliter ſyncopizatus fortaſſe non eleuabit caput ut inſpiret aerem, natura agente ſecundum ultimum conatum dũ caput eleuabit morietur, unde conſtrictio pectoris quæ ſequetur, fiet à membri grauitate, non à uirtute. Secundum eſt Aphoriſmus ſtatim allegatus, quicunque frequẽter, &c. Tertium, ſyncopis etiam frequens ſequens nocumenta matricis, & aliorum membrorum cordi communicantium ſecundum plurimum eſt ſalua, niſi cauſa ſit ultimate fixa.

SI cum† cordis tremore fuerit pulſus uelocitas, & febris; æger† ex baſilica eſt minuendus: et trochiſci comphorati cum ſuc. malorum acetoſorum in potu ſunt tribuendi. Qui recipiunt ſpodij, ſem. cucur. citruli, endiuia, lactucæ portulacæ, roſ. ſandali al. omnium partes æquales. & pro unoquoque pondere aurei unius ex eis ſumatur camphoræ triũ gran. hordei pondus: ex quibus cum ſucco macianorum confectis fiant trochiſci. de quibus in potu quotidie unius aur. põdus tribuatur. quod per duas hebdomadas fieri conuenit. ſi autem hæc non ſuffecerint; lac, de quo butyrum ſit extractum, ad bibendum detur. ipſe uerò nutriatur ex pullis cum aceto, & ſuc. uuæ acerbæ, & †ex acetoſo. ſyrupum præterea acet. de ſace. factum bibat. ſi autem cum tremore cordis non fuerit feb. † trochiſci muſ. in potu ſumãtur. qui recipiunt maſtichis, ſpicæ, xiloaloes, cinam. gariophi. galliæ muſc. nuc. muſc. cubebæ, cardam. maioris, belbane, corticum citri omniũ ana pondus 1. aur. muſci ſextam drach. unius., ex his omnibus cum uino bene redolente conſperſis fiant troch. & conferunt ſyncopi & tremori cordis. Electarium diamaſ. præcioſum, quòd ad ſyncopim, & triſtitiã, cordiſq; tremorem, & tædium facit. Rec. maſtiches cinamomi ſem. ozimi maio. gariophi. ſem. meliſ. ſem. ſiſimbrij ſem. ſampſuci, macropiperis oĩum partes æquales. Ex quibus omnib' puluerizatis drach. 10. ſumãtur. margaritarũ minutarũ, coralli rub. cubebæ, ſetæ crudæ, karabæ, been albi & rub. folij omni ana. drach. 10. muſci tabati, adebi puri, drach. s. conficiantur cum melle de mirobol. kebulis. hoc enim electarium ad frigiditatem ſtomachi, & digeſtiuæ ægritudinem optimum exiſtit.

SCHOLIA.

Cordis tremor] eſt quaſi diſpõ media inter pulſum, & debilitatem: atque inter ſyncopim. curatio igitur eſt uniuerſalis. Ex baſilica eſt minuendus] quã (ut inquit Auic.) plurium repletionum cordis non fiunt niſi ex ſanguine, & uapore nocentia. ſem. lact. citruli, endi. portulac.] adiuuant medicinas cordiales. Lac] ut remiſſius infrigidet, ac magis recuperet uirtutem. Ex acetoſo] ſ. cordiali. Trochiſci mos.] in frigida cordis intemperie curatio ſit alterans, & confortans non euacuans.

Raſis indulgens breuitati intendit in hoc cap. ſimul agere de tremore cordis, & ſyncopi. Habet hoc cap. duas partes. In prima agit de cura harum pendentium à cauſa calida: In ſecunda, de his pendentibus à cauſa frig. ſecunda ibi. Si autem cum tremore. Prima iterum in tres. In prima curat p phlebotomiã. In ſecunda per infrigidantia. In tertia per diætam. ſecunda ibi. Trochiſci de camphora. tertia ibi. Ipſe uero nutriatur. In prima parte iubet phlebotomiam de baſilica; Quòd uerum eſt ſi ſanguis peccauerit ſolus, aut cum aliis humoribus permixtus. Phlebotomatur autem baſilica dextra ad remouendum repletionem ſanguineam. Sed ſiniſtra ad remouendum repletionem uaporoſam. Secundo, iubet dare trochiſcos de camphora quaque die uſque ad duas hebdomadas, quorum ſumatur aur. 1 & miſceantur cum ℥. ß. aut circa ſucci pomorum acet. Vel ipſi trochiſci in forma pilularũ ſumantur primo, & poſt ipſos immediate bibat ℥. ß. aut circa ſucci pomorum dictorum, qui ſit depuratus per decoct. uel per reſidentiam. Succus autem pomorum rub. acrium quorum copia eſt apud nos, eſt huic propoſito conueniens. Hi autem trochiſci ſunt conficiendi cum ſuc. pomorum macianorum. Quæ poma apud Dioſcor. colligantur in æſtate, ſed apud Serap. in uere. Et ſecundum aliquos dicuntur maciana à loco originis, ſed uice illorum poſſumus uti ſucco pomorum acrium, quæ apud nos ſunt, & etiam in æſtate colliguntur. Debet hic enim ſuccus eſſe frig. ſtip. aromat. reliqua ſunt manifeſta. Sed hic nota, quòd Raſis in trochiſcis iſtis nõ poſuit crocum. Sed credo quòd ſit ille quem Auic. 11. tertij intendit reprehendere, ſicut in multis aliis locis conſueuit. Credo tamen inhærendo Auic. iſtos troch. fore præſtantiores ſi adderetur tantum croci quantum eſt camphoræ, ſcilicet grs. 3. pro unoquoque aureo. Secunda pars habet duas partes. In prima curat tremorem cordis, & ſyncopim pendentẽ à cauſa frig. cum trochiſcis muſ. In ſecunda curat eaſdem cũ elect. diamuſ. Et partes patent. elbane, ideſt, cardamomum minus. Et manifeſtum eſt, quòd illi trochiſci ſunt cal. & ſic. circa ſecundum gradum ſtipticitate participantes ſubtiliatiui, aperitiui, maxime confortatiui cordis, cerebri ſtomachi, & membrorum naturalium. Deſcriptio etiam diamuſci eſt manifeſta, & eſt calidum & ſic. in ſecundo participans ſtipticitate ſubtiliatiuum, aperitiuum, confortatiuum cordis, cerebri, ſtomachi, & membrorum naturalium, in quo omnia ingredientia ſunt cal. præter margaritas, corallos, karabe, quorum concluſio ſuperius poſita fuit frigida cum melle de mirob. kebulorum, ideſt, de kebulis conditis, qui multum ualẽt in confortatione membrorum principaliũ, & ſtomachi licet ſint frig. Et de his eſt ſermo apud Meſ. diſtinct. 4. de conditis qui ipſos cõditos ſummis laudibus extollit ad appetitum, & digeſtionem, rationis & ſenſus uigorationem, uiſus clarificationem, & ad conſeruandam iuuentutem.

CVra tremoris cordis. Sed nunc particulariter accedẽdo ad curam tremoris cordis præſuppoſitis generalib. ſupraſcriptis. Cura tremoris cordis naturalis per eſſentiam uel per communitatem ſex exigit intentiones. Prima ordinat debitum regimen. Secunda digerit. Tertia euacuat. Quarta diuertit. Quinta confortat malam complexionem remouendo. Sexta corrigit accidentia. Prima in ten. In tremore cordis calido ſit aer frigidus magis aut minus ſecundum exigentiam ſui contrarii. Imo oportet quòd aliquando ſit multum frigidus, ipſum irrorando cum aqua frig. & aceto, & apud potentem cum aqua roſ. & aceto, & cũ flabellis, & præſentia foliorum ſalicis, uitis, florum nenupharis, uiolarum & ſimiliũ. Item fructuum frigidorum ſicut pomorum, pirorum, & citon. Imo ſi poſſibile ſit, ſint ſtrati eius circa aquas currentes, propter quando in cauſa eius eſſet caliditas & ſic. ſuperflua. Et odores frig. ſcilicet, flores nenupharis, roſas, uiol. & camphoram, ſandalos. Et poſſunt aliqua ex his miſceri cum aqua roſ. & pauco aceto. Quibus poſſet addi paucum uini arom. ut uirtus frigidorum melius ad cor perueniat, & addat in confortatione calidi ſpiritualis aer enim inſpiratus eſt efficax medicina cum immediate ad cor perueniat. Similiter contra, aer ſit calidus in tremore frigido. Ipſum alterando cũ muſco, laudano, croco, ligno aloes crudo, thure, garioph. gallia, iunipero, & ſimilibus, & ſtrati eorum & panni ſint cum iſtis aromatizati. Propterea bonum eſt ut panni ſui ſint de ſeta & grana. Declinent autem ad ſiccum, uel ad humidum ſecundum exigentiam ſui contrarij. Cibi uero in calido ſint alterati ad infrigidandũ cũ acetoſis cordialibus, ut acetoſitate citri, limonis, aranciorum, ſucco granat. ribes, prunis, & ceraſis acetoſis, & ſimilib. Item ſuc. pirorum & pomorum aromaticorum, & lac acetoſum ſine butyro eſt conueniens ex herbis eligantur cucurbita, lactuca, acetoſella, endiuia, portulaca, & ſimilia in calido. Sed in cholerico eligantur magis humida, in ſanguinea declinent ad ſiccum, quapropter hæc humida condiantur cum aliquo ex ſuccis ſupraſcriptis, ad ſic. declinantibus. Et ex granis poſſunt eligi aliqua frigida ſicut hordeum, milium, far, ptiſana, hordeacea, & horum kiſt, condita tamen cum ſupraſcriptis cordialibus. Ex carnibus eligantur pulli, & cæteræ carnes bene conditionatæ. Et perdices ſunt propriæ. Conceduntur tamen ubi timeretur caſus uirtutis. Sed conſtante uirtute ubi opus eſſet diæta tenui, uitandæ ſunt. Similiter oua & uinum. Sed uice eius bibat uinum granatorum, aut ſyrupum acetoſum, aut de granatis, aut de acetoſitate citri, aut limones cũ

aqua

aqua debite permixtos. Et ſi opus ſi uino ſit aromaticum, & limphatum cum aqua acetoſa roſ. & ſimilibus. Et ſi abhorret limphetur cum aqua bene conditionata. In frigida uero eligantur mētha, roſmarinus, ſaluia, meliſſa, borago, bugloſſa, fœniculus, petroſelinus, & ſimilia. Ex granis cicer, rizum, far, eorum Kiſt. & aromatizentur cum aromatib. calidis, de quibus ſupra, & proprie cinamomo, garioph. & croco. Et ſint carnes magis ad calidum declinantes, ſicut columborum turturum, turdorum proprie comedentium iuniperum, in quorum uentribus ponantur herbæ aromaticæ calidæ, & uinum eligatur uinoſum clarum antiquum, ut muſcatellinum, maluaticum, tribianum, & ſimilia boni odoris, & ſubtilia. Et ſi declinent ad dulcedinem erunt magis amica uirtuti & ſimilis modus ſeruetur in reliquis rebus non naturalibus, ita ut totum regimen declinet ad contrarium diſcraſiæ. Et ſit in omni diſpoſitione cordis conſortatiuum, & ſpirituum, & mēbrorum quorum communitate cor compatitur. Secunda intentio eſt digeſtio, quam tamen neceſſitate cogente præcedit euacuatio, ſicut cum materia eſt multa, aut maligna, aut in ipſo corde, aut ipſi proxima, forte ſi ad ipſum deriuatur, ubicunque fuerit. Quod ſæpe contingit in cordis paſſionibus. Euacuatio etiam ſanguinis ſecundum plurimum præcedit digeſtionem. Syrupi autem & cætera digerentia ſint cōtraria diſcraſiæ quantum ad qualitates primas, & ſint inciſiua & ſubtiliatiua in materia craſſa, & uiſcoſa, & incraſſantia in materia ſubtili, & ſint confortatiua cordis, & membrorum quorum communitate cor patitur tam proprietate quàm ſtipticitate temperata. In ſanguineo igitur & cholerico ualēt ſyrup. de acetoſitate citri, limonis, de ribes, de pomis, de piris, & de citonijs. Item ſyrup. de agreſta roſ. & uiol. Aquę uero ſunt ſicut roſarum, uiolarum, acetoſæ, nenupharis, boraginis, bugloſſæ, lupulorum, endiuiæ, cichoreæ, capillorum ueneris. Item triaſandali, diaboraginatum, diabugloſſatum, ſacch. roſ. uiolaceum. Et his poſſunt addi coralli, gemmæ, margaritę. Sed in cholerico declinet ad humidum. In ſanguineo ad ſiccum. In frigido uero phlegmatico oxymel ſimplex compoſitum ſyr. acet. compoſitus, de biſantiis, de corticibus citri ſed in melancholico, de epithymo ſyrup. ſabor, de fumoterræ. Aquæ autem ſunt ſicut bugloſſæ, meliſſæ, fœniculi, enulæ roriſmarini, boraginis, & poſſunt fieri diuerſæ deſcriptiones ſyruporum decoquendo herbas ſupraſcriptas, & addēdo aromata cordialia calida aut frig. Item acetum, ſaccharum aut mel ſecundum exigentiam.

Tertia intentio eſt euacuatio complenda cum phlebotomia in ſanguineo, & impendente ab alijs humoribus peccantibus cum ſanguine, quæ phlebotomia debet fieri ex baſilica dextra primo, deinde baſilica ſiniſtra ſi oportuerit. Si tamen retentio fluxus, hæmorrhoidarum, aut menſtrualis eſſet in cauſa, inchoandum eſt à phlebotomia ſaphenarum, deinde properandum eſt ad phlebotomiam baſilicæ dextræ aut ſiniſtræ, aut utriuſque. Quantitas autem ſanguinis hauriendi eſt ſecundum exigentiam repletionis & uirtutis tolerantiam. Imo aliquando oportet ut ſit copioſa uſque ad ſyncopim excluſiue, ſcilicet, uſque ad 28. ℥. aut circa. ſicut quādo timeret de apoſtemate, aut ſubita ſuffocatione & morte, materia multa ſubito ad cor fluente, aut in inflammatione maxima cum eſſet opus cor refrigerare ſubito & notabiliter. Aegritudine tamen dante inducias melius eſt ut partiatur, & huiuſmodi euacuationes in tremore & ſyncopi faciendæ ſunt ante paroxyſmum ad prohibendum eius reditum. In paroxyſmo autem hæc omittenda regulariter, & magis ad diuerſiones eſt intendendum. In cholericis uero euacuamus cum decoctione fructuum, manna, caſſia, diaprunis, compoſito & ſolutiuo, electario de ſucco roſarum, electario de pſilio, & ſimilibus. Si autem timeretur de apoſtemate præſtantius eſt procedere cum leuibus lenientibus notabiliter infrigidantibus, ne materia agitata amplius fluat ad cor, & ante aut præparetur ad phlebot. nam ſecundum plurimum ad uitandum apoſtema à quacunque cauſa fiat, conueniens eſt phlebot. & aliquando in ſanguineo euacuamus cum lenientib. ad ſanguinis mundificationem. In phlegmatico uero & proprie ſi fuerit phlegma uiſcoſum confert uomitus, cum optime ſtomachum mundificet, qui eſt lacuna phleg. & proprie ſtomacho nauſeante. Et fiat poſt comeſtionem incidentium, ſubtiliantium uiſcoſorum, nauſeam commouentium. Euacuatio tamen per ſeceſſum eſt conuenientior, quæ fieri debet cū agarico, pilulis alephanginis, diaphœnicon, & ſimilibus. In melancholico uero ſi fuerit melanch. mixta ſanguini fiat phlebotomia. Sæpius autem contingit melanch. mixtam eſſe ſanguini cum ipſa ſit fex ſanguinis, quàm choleram aut phlegma. Euacuatio autem melancholiæ ſit cum ſena, epithymo, mirobolanis indis, lapide lazuli, & ſimilibus mixtis cum ſuis correctiuis. Et ex compoſitis eſt diaſena, confectio hamech, pilulæ indæ, de lapide lazuli, & ſimiles. Optimum autem uehiculum medicinarum ſoluentium melanch. eſt aqua lactis cū aqua medicinæ ſupraſcriptæ poſſunt diſtemperari. Semper tamen his ſolutiuis eſt admiſcendum aliquid cordiale, ut uinum & aqua, de quibus ſupra, aut cum aquis cordialibus diſtemperentur. Cauendum tamen eſt ne ex immoderato uſu ſequatur fluxus aut excoriatio. Expertum Auic. ad melāncholiam eſt ut ſumantur mirobol. nig. & chebulorum, ana. pondus ʒ. 1. epithymi ʒ. s. lapidis arm. ʒ. 1. quartam, diamuſ. amari, ʒ. 3. ſumantur in potu cum tanto uini odoriferi cum quo diſſoluantur. Et quandoque ſufficit aſſiduare adminiſtrationem hieræ picræ pondere aurei unius, cum pondere danich, de epithymo dando ipſum in potu cum oxymelle compoſito. Quarta intētio, ſcilicet, diuerſio perficitur cum fortibus diuertentibus mediocribus aut leuibus ſecūdum gradus fortitudinis eius. Eſt enim tremor aliquando ita fortis ut ſequatur ſtridor dentium, contorſio oculorum, ablatio uocis, & ſimilia. Aliquis eſt ita fortis ſine tamen his accidentibus, ut audiatur eius pulſatio ab ęgro & circunſtantib. Alius eſt, qui ſolum tangendo pectus percipitur. Et in primo caſu oportet diuertere potenter. Et quando feſtinaret caſus in ſyncopim, ægro fiant frictiones fortes, uentoſationes, ligaturæ, incipiēdo prope cor & deſcendendo fiant etiam ſuppoſitoria & clyſteria ſecundum exigentiam. Et ſi timeretur aduentus apoſtematis fiat phlebotomia diuerſiua, ſed omittatur quantum eſt poſſibile. Similiter uentris ſolutio cum exoluentibus, ne forte materia agitata amplius fluente ad cor ſequatur ſuffocatio & mors, aut forte ſyncopis ex uirtutis diſſolutione. Tēpore autem quietis phlebotomiæ, & ſolutiones ſecurius cōceduntur, & omnia genera diuerſionum, cum quibus intendendum ad diuerſionem materierum & uaporum à corde, & ipſorum euacuationem, & reſolutionem prohibendo accidentia animi moleſta, & quæcunque poſſunt attrahere materiam & uapores ad cor. Quinta intentio eſt confortatio cordis, quæ accommodanda eſt omnibus intentionibus ſupraſcriptis. Imo complentia illa ſunt confortantia. Licet enim confortatio cordis ſit attendenda in omnibus ęgritudinibus cuiuſcunque membri: maxime tamen in paſſionibus eius. Et hæc intentio cum hoc quòd confert, ſit remotiua malæ complexionis, & quorumcunq; nocumentorum remanentium poſt euacuationes ſupraſcriptas, quæ poſſunt addere in cordis debilitatem. Confortantia autem interius aut exterius applicita. Habeant ſingularem proprietatem ad cor. Secundo ſtipticitate moderata participent. Tertio ſint ſufficienter contraria diſcraſiæ cordis & obſeruentur canones ſupraſcripti in correctione ſiue permutatione malæ complexionis calidæ & frig. &c. Exterius applicita in tremore calido ſunt huiuſmodi. ℞. roſ. uiol. ſandalorum rub. citrinorum, & corallorum, ana. ʒ. 1. florum boraginis & bugloſſæ, ana. ʒ. s. croci, camph. ana. gran. 6. aquæ roſ. aquæ acet. aquæ florum nenupharis, ana. ℥. 2. aceti ℥. 1. uini muſcatellini, aut alterius uini odoriferi, ℥. s. Miſce: Applicentur regioni cordis cum panno aut cendalo de grana in forma rotūda, aut quadrata ſatis magna, ut notabilem partē pectoris tegat & replicetur actu frigidum magis aut minus, aut tepidum ſecundum exigentiam temporum anni, & caliditatis ipſius cordis & fortitudinis aut debilitatis eius. Et poſſunt ex his fieri ſacchuli & unctiones, & emplaſtra ad libitum. Sed in tremore frig. ℞. florum boraginis & bugloſſæ, an. M. 1. roſarum. meliſ. roriſmar. ozimi, gariophilati, an. M. s. ſerici, xiloaloes xylobalſami beē al. & rub. zedoariæ, doronigi, gariophilorum, cinnamomi nucis muſ. corticum citri caſsiæ, ligneæ, ana. ʒ. s. muſci, ambræ, ana. gran. 3. aquæ bugloſſæ, aquæ meliſſæ, an. lib. mediam, uini muſcatellini uel maluatici, ℥. 3. aceti. ℥. s. Miſce. Et ſi opus eſſet contemperare caliditatem ſupraſcriptorum his poteſt

addere

addere aquã roſaceam, ſandalos, & corallos, & huiuſmodi ſecundum exigentiam. Et poteafacere nnctiones cum oleo liliorum alborum, & cera, & pauco aceti, emplaſtra ſecundũ libitum. Ergo diſcurre per medicinas cordialea de quib. ſupra, & elige calidas, frig. hum. & ſic. aut temperatas ſecundũ, quod eſt expediens tuo propoſito, & debent applicari tam tempore quietis, quàm tempore paroxyſmi. Et cumpletur etiam hæc intentio cum ſumptis, ſcilicet, ſyrupis, aut rob de acetoſitate citri, limonis, ribes, & cęteris tam à cauſa cal. quã frig. dictis ſuperius in Intent. 2. ad quam recurre. Item medicioę Raſis expoſitæ ſuperius ſunt præſtantes in curatione tremoris & ſyncopis tam à calida quàm à cauſa frig. pendentiũ. Et Auic. aliquas deſcribit medicinas, quarum una in tremore non uehementi & callido eſt hęc. ℞. doronigi partem unã, camph. 4. partem, ſandali. 3. partem, margaritarum, karabæ, coralli, xyloaloes, ſpodij roſarum ana. medietatem partis bugloſſæ, partes. 2. conficiantur cum aqua malorum, & fiant inde troſchiſci, doſis eſt, ʒ. uſque ad anteum. Deſcriptio alia Auic. fortior in extinguendo. ℞. ſem. lactucarum ſem. endiuiæ, ſpodij, roſarum, ſandali, ſem. portulacæ, bugloſſæ, coriandri ſicci, coralli, Karabe, margatitarum, ana. partes 2. cãphorę 4. partẽ, doſis ſit. ʒ. 2. Credo quòd una ſufficiet niſi in cauſa ualde forti, & poteſt exhiberi in forma puluerís cum. ℥. 2. aquę roſ. Sed quia in hac deſcriptione nihil ponitur calidum poſſunt addi ʒ. 2. uini moſcatellini. Auic. tamen io fine cap. de cura tremoris calidi ponit deſcriptionem mirabilem metas tranſcendentem: dicit quòd ſi ſuperfluat res, augmentetur inflammatio, & timeatur quòd ſit ueſtigium apoſtematis ſcilicet calidi, tũc fortaſſe eſt ibi neceſſarium, ut in potu des ſemen mandragoræ & opium. Et melius quidem eſt ut in potu tribuas de ſemine mandragoræ põdus quartæ ʒ. unam, & de opio uſque ad medietatem ʒ. unam, permixtis cum medicamine aromatizato ex muſco, xyloaloe crudo camphora, & croco, ſecundum uirtutem & horam neceſsitatis. Auic. itaq; tribuit in una doſi mediam ʒ. opii, & quartam de ſemine mãdragoræ, cum tamen ipſe ſecundo canone capitulo de opio ponat doſim eius eſſe 2. danich, & ſunt 16. grana hordei. Amplius in eadem recepta ponit opium duplum ad ſemen mandragoræ contra canones doſandi medicinas: debet enim minus eleuatum in gradu poni in maiori doſi, præcipue in his de quorum exhibitione eſt magnus timor.

Reſpondet quidam intentionem Auic. eſſe conficere hãc medicinam, quæ non tota exhibeatur ſimul, ſed quantum uidebitur opportunũ. Hæc reſponſio eſt contraria uerbis Aui. & ſuæ intentioni. Reſpondit Gentilis, quòd triplex eſt opiũ. Vnum quod colligitur per reſudationem ex papauere Aegyptio nigro, & eſt ualde forte. Secundum ſit ex capitibus papaueris contritis, & eſt leuius. Tertium ſit ex ſemine lactucę agreſtis, & eſt leuiſsimum, & minus ſtupeſactiuum, quàm ſemen mandragoræ. Poſſumus ergo dicere quòd Auic. intelligit de 2. & 3. opio, non autem de primo. Alia reſponſio Gentilis, quòd opium datur ad multas intentiones. Aliquando ad ſtupeſactiones. Aliquando ad ſiſtendum catarrhum & fluxum uentris. Aliquando ad alterandum malam complexionẽ calidam fortem. In primis caſibus communiter parum de eo ſufficit, ut puta 3. aut 4. gran. Sed ad alterandum caliditatem fortem opus eſt, ut exhibeatur ſecundum reſiſtentiam ſui cõtrarii, caliditateque exiſtente fortiſsima faciente ſuſpitionẽ. Imo initium apoſtematis calidi concedit Auic. doſim prædictam opij, & mandragoræ, præcipue corpore exiſtente multorum ſpirituum & magnæ reſiſtentiæ, tam ex parte caliditatis naturalis, quàm accidentalis: nec eſt inconueniens ut exhibeatur huiuſmodi medicina ita potens ad euitandum maximam ægritudinem omnino mortalem, & non eſt inconueniens, quòd corpus ægrum magis reſiſtat contrariis, quàm ipſum ſanum: tolerabit ergo doſim opii, quàm tempore ſanitatis non toleraret. Super hanc tamen medicinam non eſt audendum niſi prius fuerimus experti corpus ſimiles medicinas tolerare faciliter. Ego enim aliquando in ſedatione doloris dedi quatuor ʒ. philonii romani. cum ante expertus fuiſſem duas non facere impreſsionem. Eſt ergo hic caſus Auic. caſus particularis rariſsime contingens, ſed prò ſomno inducendo aut catarrho ſiſtendo, & ſimilibus, non eſt opus ita fortiter ſtupefacientibus, cum eis communiter non ſit contrarium tantæ reſiſtentiæ. Medicinæ autem permutantes complexionem ſrig. apud Auic. ſunt theriaca, mithridatum, diamuſcum dulce, et amarũ quod eſt calidius dulci, milium ambræ, ideſt, parua quãtitas ambræ, quia calida & multum aromatica ſicut etiam debet dari parua quantitas muſci. Ideo authores in confectione medicinarum recipientium muſcũ, crocum, & ſimiles ualde aromaticas ponunt paruam doſim ipſarum in comparatione ad alias, quaſi ſuperflua aromaticitas ſit nocens. Sexta autem intentio, ſcilicet, correctio accidentium perficitur ſecundum ipſorum exigentiam. Inter cætera prohibeatur ſyncopis ſuccurrendo remedijs oportunis de quibus in capitulo proprio. Et ſtridori dentium ſuccuratur ponendo aliquid molle inter dentes. Tremor autem pendes à mala complexione ſine materia exigit omnes intentiones ſupraſcriptas pręterquàm digeſtionem, euacuationẽ, & diuerſionem. Verum diuerſio aliquando conuenit ad prohibendum fluxum humorum ad locum læſum præcipue cum humores in corpore ſuperfluerint: patet itaque curatio eius ex ſupraſcriptis. Tremor autem pendens à ſolutione continui non habet curam. Similiter pendens ab apoſtematibus iam factis in ipſo uel eius capſula. Verum in principio antequàm fiat ſuccurrendum eſt cum phlebotomijs copioſis, euacuationibus ſecundum exigentiam, & omni genere diuerſionum. Item cum ſtipticis confortantibus & tuentibus cor ne recipiat humorem. Item remouendo cauſam fluxus humorum. Item incraſſando, & etiam ipſos compinguendo ſi fuerit oportunum ne facile ſua ſubtilitate fluãt. Propterea Auic. concedit ſtupefactiua. Et in his caſibus opus eſt dięta tenuiſſima, ſicut in aliis apoſtematibus membrorum interiorum. De eorum tamen cura actum eſt ſuperius. Similiter dictum eſt de cura malæ compoſitionis ſiue ſit oppilatio, ſiue ſit malus ſitus. Et ſi pendeat à dolore cordis remouetur per remotionem cauſarum dolorem cordis, quarum cura ſtatim eſt poſita. Sed factus à nimia ſenſibilitate curatur prohibendo omnes cauſas potentes lædere cor. Item confortando ipſum ſicut dictum fuit in intentione quinta. Tertio remittendo ſenſum cum uſu prębentium nutrimentum craſſum ſicut carnes bouinæ, porcinæ, leguminum, & ſimilium, & uſu frigidorum, & humidorum ſicut lactucæ, endiuiæ, ſpinachiæ, & ſimilib. Item caſei & lactis. Factus à debilitate cordis curatur remouendo cauſas debilitatis. Item confortando ipſum conueniente regimine ſex rerum, & etiam regimine medicinali ſi fuerit expediens ſicut dictum fuit in quinta intentione. Sed factus à uentoſitate & uaporibus curatur ſicut ille qui pendet à materia, & cum hoc reſolutioni uentoſitatis & uaporum attendendum eſt, & in ipſo confert phlebotomia baſilicæ ſiniſtræ. Factus autem per communitatem à toto ſicut in febribus curatur curatione ſebrium, & cõfortatione cordis, & reſiſtendo malitiæ complexionis impreſſæ, aut imprimendæ à febre, uel à cauſis eius quę ſecundum plurimum eſt calida, & indiget frigidis cordialibus interius & exterius applicitis, licet aliquando ſit frigida ſicut in ſyncopali humoroſa. Sed in tremore ſequẽte criſim attendatur complemento criſis tuendo tamen cor ſecundum quod eſt expediens. Sequens autem dolorem cuiuſcunque membri curatur per remotionem illius doloris membri, & cordis confortationẽ. Cura autem tremoris cordis facti per communitatem à mẽbris particularibus exigit duplex regimen. Vnum eſt membri communicantis complendum euacuatione, diuerſione, ab ipſo membro remotione malæ complexionis, & cuiuſcunque alterius nocumenti eius, & confortatione ut ſit minera laudabilium humorum. Aliud debetur cordi complendum confortatione eius, & reſiſtendo nocumento impreſſo, & imprimendo in ipſum ſecundum quod eſt expediens. Factus autem à uenenis ſumptis curatur cum eductione eorum, uomitu, aut ſeceſſu aut utroque modo. In principio tamen uomitus eſt præmittendus cum ſumptione olei, aut aquæ tepidæ, aut utriuſque ſimul mixti, & ſiat exquiſitus, poſtea detur lenitiuum. Et attendatur confortationi cordis, & dentur bezahartica propria. Factus autem à morſu ſerpentum curatur attrahendo uenenum impreſſum in loco, fricando locum ut ſanguis exeat, poſtea lauando cum aqua calida locum morſum, & applicãdo pullum nouiter mortuum adhuc calidum. Et ut obuiet cum uiſceribus aut applicando anum gallinę ui

uentia

uentis, & tuendo partes ſuperiores membri morſi cum aceto, & aqua roſata. Et confortando cor cum interius & exterius applicitis. Et theriaca eſt optima in morſu uenenoſorũ ſumpta & applicita. Sed tremor ſequens alias cauſas primitiuas curatur cum remotione earum, & remotio nocumenti ab eis impreſsi, & cordis confortatione.

Cura ſyncopis curabilis exigit duplex regimẽ. Vnum adminiſtrandum tempore paroxyſmi. Alterum tempore quietis ad prohibẽdum reiterationem paroxyſmi. Regimen adminiſtrandum tempore ſyncopis diuerſificatur ſecundum cauſas eius proprie ſecundum triplicem cauſam in diffinitione expreſſam. Si ergo cauſa ſyncopis fuerit paucificatio ſpirituum, & non ſuperfluat præter illos qui ſunt in minera, intendendum eſt ipſorum regenerationi, uiuificationi, & prohibitioni reſolutionis & paucificationis ipſorum, tam regimine ſex rerum non natural. quàm medicinali. Aer ergo declinet ad contrarium diſcraſiæ, & nocumenti quod facit paucificationem ſpirituum. Et ſit boni odoris aromatizatus cum calidis aut frigidis ſecundum exigentiam contrarij corrigendi. Secundum plurimum tamen debet ad frigidum declinare, aut ad temperamentum niſi ſit in cauſa frigiditas mortificans. Et ſimiliter debent ueſtes & lecti aromatizari. Frigida autem ſunt ſicut roſa, uiola, camphora, & ſandali, & poma, & pira, citonia, & cętera ſuperius memorata. Calida autem ſunt ſicut muſcus, ambra, crocus, gariophili, cortex citri, gallia muſc. & ſimilia, quibus utendũ eſt pro aere, ueſtibus, lectis aromatizandis. Odores autem magis conuenientes cæteris paribus ſunt illi quibus ægri delectantur: aliquando enim delectantur odore citonii, piri, & pomi. Aliquando odore uini aquæ roſ. & ſimilium. Communiter tamen magni iuuamenti eſt quod ſit ex uino odorifero aqua roſ. muſcata in quib. ſit panis aſſus infuſus. His autem poſſunt addi frigida ſicut ſandali, camphora, & ſimilia: Et poſſunt addi cali. ſicut garioph. muſcus, & ſimilia, & ſi acetum placeat poteſt addi parum aceti. Fiunt etiam poma odorifera calida, frigida, & temperata ſecundum exigentiam contrarij corigendi, quarum deſcriptiones ſolennes poſui in tractu de peſtilentia, & de his eſt ſermo apud Meſue in fine capituli de catarrho. Hi autem odores ſuaues ſunt conuenientes ad nutriendum ſpiritus, ſiue potius ad fouendum ipſos ſua ſimilitudine: non tamen credo, quòd uere nutriant. Non tamẽ conceduntur in præfocatione matricis, ſiue in ſyncopi per communitatem à matrice, cum materia moueatur ad odores bonos. Imo potius applicentur naribus ſyncopizatæ ea matrice odores fœtidi: qui tamen ſint conuenientes ori ſtomachi ſicut odor calami uſti, qui eſt expertus in cura calidæ cholericæ, & ſimiliter gypſi. In collo matricis ſupponantur odorifera ſicut gallia muſcata, & proprie cum pauco uino odorifero, aut oleo liliorum alborum infuſo in eis lichinio & ſuppoſito. Cibi autem & potus ſint reſumentes calidi, frigidi, aut temperati ſecundum exigentiam. Eligatur ergo uinum coloris aurei, & odoris aromatici ſubtile cum ſtipticitate quadam attinens dulcedini, notabiliter uinoſum aut mediocris uinoſitatis, ita ut ſumens in ore fere ſubito ſentiat fumoſitatem cum aromaticitate. In ſyncopi tamen ab euacuatione poteſt eſſe coloris nigri ut ſit craſsius, & nutribilius prohibens reſolutionem. Et debet exhiberi calefactum actu, & proprie ualde paucificatis in calore naturali, & cauſa frigida & ſi ſit mixtum cum aqua carnis, imo non detur ſine ipſa ſi adſit multa fames & inanitio, uel panis ſit in ipſo diſſolutus ne ſubito penetret omnino indigeſtum. Et poteſt aromatizari in calida cum aqua roſ. ſecum mixta. Item cum ſandalis, cittrinis, & ſimilibus. Et in cauſa frigida cum pauco muſci, cinamomi, gariophilorum, uel in cauſa calida ſecum miſceatur ſyrupus acetoſitatis citri. Et in frigida parum diamuſci dulcis, uel miſceatur cum aliis quibus æger magis delectetur, & ex maxime conuenientibus. Et proprie ubi ſtomachus communicet eſt mixa appropriata ſyncopi poſita ab Auic. in Antidotario mixta cum uino. Et cibatio ſit freqũẽs & pauca pro uice ſufficit ei. Vt detur de uino mixto cum aqua carnis pro uice ab ℥.1. uſque ad 2. Et ad hanc intentionem eſt contuſum pulli, oua ſorbilia, teſticuli gallorum, & ſimilia, quę cito tráſmutentur, & quorum parum multum nutrit. Et cauẽdum eſt à uino potenti puro in notabili quantitate, ne cerebrum & neruos percutiat, & ne præter modum inflammet proprie in cauſa calida: fortaſſe enim accidit ex eo permixtio rationis, aut ſpaſmus, niſi aqua aut alio liquore temperetur. propterea dicit Auic. quando neceſſarium eſt in ægritudinibus acutis dare uinum propter ſyncopim melius ſiue magis conueniẽs eſt, ut ſit inſipidum, quia tale eſt pauciferum. Sed forte quis inſtabit quomodo poteſt ſyncopizans aliquid ſumere cum ſit in eo deſtructus ſenſus & motus. Reſpondetur, quod per tempus ſyncopis intelligo totum illud tempus in quo eſt actu ſyncopis uel ſyncopi proximum, cum nondum in totũ cóualuit à ſyncopi, licet loqui poſſet, & deglutire. Vidi enim plures ſyncopizantes decies in hora. Non tamen inter ſyncopim & ſyncopim omnino abſoluebantur à nocumento ſyncopis. Et aliquando cadit tempus notabile inter paroxiſmos ſyncopis. Et hoc eſt quod dicit Auic. Et patiens quidem ſyncopim quandoque eſt in ſyncopi, quandoque eſt in eo quod eſt inter ſyncopim & ſanitatem, quandoque eſt in leui paroxyſmo ſyncopis. Hæc autem cibatio frequens, quæ conceditur in ſyncopi ſequente inanitionem & paucitatem ſpirituũ non ita conceditur ſequente retractionem ſpirituum ad cor, & multo minus in ſequente præfocationem ſpirituũ in corde & repletionem. Imo multum debent abſtinere. Et forte nihil dari durante paroxyſmo ſyncopis, licet in omnibus aer & odores boni concedantur. Somnus apud Auic. prohibetur. Inquit enim patientes ſyncopim præcipiuntur uigilare & demittere locutionem, quod uerum eſt in patientibus ſyncopim ex retractione ſpirituum, & ex præfocatione eius in corde, cum ſomnus trahat ſpiritus interius, & augeat præfocationem, ſed in ſyncopizatis propter paucitatem ſpirituum ſequentem euacuationem quancunque præter ſudorem, credo ſomnum in paroxyſmis ſyncopis cõuenire, cum ſiſtat omnes euacuationes præter ſudorem, & maxime poſt cibum ad fortificandum digeſtionem. Quia tamen ſomnus eſt conſanguineus ſyncopis, eſt attendendum dum dormiunt qualis ſit facies pulſus & anhelitus. Sed de hoc erit ſpeciale dubium in fine capituli. Ex his ſequitur exercitium non conuenire ſyncopizatis, cum apud Auic. præcipiatur ipſos dimittere locutionem. Nam multo magis debent dimittere alia exercitia quibus magis fatigantur & debilitentur. Frictiones tamẽ cõueniunt in ſyncopizatis propter retractionem ſpirituum & præfocationem ſpiritus in corde, non autem conueniunt in ſyncopi ſequente paucitatem ſpirituum, imo ſtent ſupini & non moueantur. Sed alii & præcipue ſyncopati ex præfocatione ſpiritus & retractione ſtent magis capite eleuato, & fricentur. Omnes tamen ſunt altis uocibus uocandi & excitandi dum ſunt actu in ſyncopi, licet extra ſyncopim debeãt permitti dormire qui patiuntur ſyncopim ex inanitione. Circa repletionem & inanitionem eſt ſciendum, quòd qui patiũtur ſyncopim propter paucitatem ſpirituum non debent inaniri aliquo genere euacuationis dum ſunt in paroxyſmis ſyncopis, neque multum à cibis abſtinere, imò, ut dictum eſt frequenter, & parum eſt exhibendum. Sed cæteri maxime patientes ſyncopim ex præfocatione propter multitudinem humorum exiſtentium in corde aut repentium ad cor, debẽt abſtinere & euacuari uomitu, ſuppoſitoriis, clyſteriis, phlebotomiis ſecundum exigentiam in paroxyſmis ſyncopis, quę tamen fiant cum cautela timore, & quando cætera non contulerint. Non tamen dentur uomitiua fortia aut medicinæ exoluentes & materiam agitantes, ne humores amplius ad cor præcipitentur. Sed difficile eſt ſubuenire ſyncopizatis qui ſimul indigẽt reſtauratione ſpirituum, & nociui euacuatione, ſicut aliquando contingit. Et in hoc ſtat medici prudẽtia ut utrique attendat. Sed ei magis de quo maior eſt ſuſpitio. Sint tranquilli ſperantes & gaudentes, uitanda ſunt accidentia corpus exterminantia. Iuuantur rerum amabilium rememoratione & habitatione cum dilectis. Regimen autem medicinale tempore ſyncopis eſt, ut aſpergatur facies aqua frig. aut aqua roſ. mixta cum pauco uini odoriferi: excitat enim à profunditate ſyncopis, & eſt commune remedium omnibus. Et in omnib. ſpeciebus ſyncopis intendendum eſt ad remotionem cauſæ quantum fieri poſſunt ſecundum uirtutis tolerantiam. Si ergo ſyncopis ſequatur aliquam euacuationem ſiſtenda eſt, non quidem cum opiatis ſi aliter fieri poteſt, ſed aliis ingeniis, quæ uirtus poteſt tolerare, & cum

hoc

hoc uirtus eſt cibis uiuificanda ſecundum canones ſupraſcriptos. Et commune remedium in cibos, quæ ſequuntur paucitatem ſpirituum eſt, ut fiat pororum cutis oppilatio prohibens ſpirituum reſolutionem cum aquæ roſ. rotatione, euentatione & cum flabellis, & ſimilib. & cum indumentis in quibus ſit uirtus ſandalorum, roſarum, & ſimilium, & cum odore, & ſorbitione frigidorum cordialium ſicut aceroſitas citri cum aqua roſata, aut aceroſę. Niſi in cauſa ſit frigus uehemẽs aut ſolutio fortis. Cum frigidis tamen ſemper ſit mixtum aliquid calidi quo delectetur ſicut muſci aut croci, notabiliter tamen frigidis dominantibus, & iuxta hanc intentionem eſt melius ut uinum, & quicunque potus ſit actu frigidus, non tamen ita ut fiat calidi extinctio. Illud autem quod ſupra dicebatur de potu calido actu obſeruandum eſt ubi calidum naturale eſt ualde paucificatum, & maxime in cauſa frigida & in quibus multum durat ſyncopis, & quorum totum corpus infrigidatur. Et iſti indigent inunctione extremitatum & ſtomachi cum oleis calidis aromatizatis. Et in hac ſyncopi ſequente paucitatem ſpirituum aſsiduetur embrocatio extremitatum, & partium membrorum regalium cum aqua roſata, & cæteris frigidis cordialib. in quibus tamen aliquid modicum muſci, croci aut uin odoriferi ponatur. Et ſi fuerit ſingultus aut nauſea, tunc oportet ut uiuificetur caliditas infirmi, & adiuuetur natura eius commouẽdo gut tur cum penna excitando uomitum & commouendo ſpiritum ad exteriora. Et aſsiduentur clamores maximi circa ipſum, & ſtringantur digiti dolorem inferendo, & fiãt titillationes, & prouocantia ſternutationem, & omnia intelliguntur quãdo eſt in actu ſyncopis ad excitandum ipſum à profunditate ſyncopis. Cumq; illa non ualent, & non ſternutat, moritur. Et ſi ſyncopis eſt cauſa meri, & ſit poſsibile ut expellatur cum uomitu facili, clyſteri, aut phlebotomia, fiat iſtud. Et ſi eſt propter euacuationem ex partibus intrinſecis, non autem per poros cutis calefiant extremitates ſi ſint frigidæ, & fricentur cum oleis calidis aromatizatis. Et quandoque neceſſarium eſt ſtringere ea ad reuocandum calorem exterius, & ad excitandum ægrum à profunditate ſyncopis. Sed multo magis hæc neceſſaria ſunt ubi ſyncopis ſequitur attractionẽ ſpiritus ad cor aut præfocationem ipſius in corde. Et ſiſtatur omnis euacuatio ſecundum quod oportet. Et attendatur uirtutis uiuificationi. Vnde in ſyncopi ſequẽte cholericam paſſionem ſumantur huiuſmodi potus. ℞. Aquæ carnis proprie factæ per expreſsionem carnium. ℥. i. ſucci citoniorum, uini an. ℥. s. galliæ muſc. gran. 5. uel. ℈. s. miſce, & ſi ſyncopis ſequitur ſudorem uel aliam euacuationem & ex parte cutis, ungatur cutis cum oleis ſtipticis & aſpergatur deſuper puluis cõ ſtrictiuus ſicut myrtus, lutum, chimolæa, cortices granatorũ & ſimilia frigida ſtiptica, & uiſcoſa, & nullo modo materia extrahatur exterius, ſed in ſyncopi ſequente euacuationem intrinſecam nullo modo huiuſmodi approximentur. Augmẽtarent enim euacuationem illam comprimendo materiam interius. Et ſi fuerit cauſa doloris, & non ſit poſsibilis eius ſedatio, alio ingenio ſtupefac membrum doloroſum, ſicut curatur cholica cum philonio & ſimilibus. Et ſi uenena ſint in cauſa, dentur bezahartica contra illa uenena. Et obſeruẽtur canones ſupraſcripti tam in uenenis ſumptis quàm in morſibus uenenoſorum. Et ſi cauſa ſyncopis fuerit repletio in ore ſtomachi, ſtudendum eſt ut euomatur, quomã ſanat. Et oportet ut toleret famem & minuatur cibus. Et loco exercitii fiant fricationes totius corporis. Ita ut etiam in ſtomacho & ueſica. Et non cogantur ſumere aliquid niſi uinum prędictũ, quod neceſſarium eſt in diſpoſitione ſyncopis. Et medici ſtulti ſtudent in cibando cum exiſtimando quod ſit conueniens, & uiuificent uirtutem eius. Ipſi ergo ſuffocant caliditatem innatam & interficiunt ipſum. Sed conueniens eſt ut detur ſyrupus acet. mixtus cum aliquo ſubtiliãte, ſicut eſt decoctio hyſſopi, ſi humor fuerit craſſus & uiſcoſus. Si autem ſubtilis, poſt ipſius uomitum. Si fuerit facilis, detur aliquid repreſsiuũ, ſicut ſyrupus de granatis, de agreſta & ſimiles. Et in ſumma in quacunque ſpecie ſyncopis attendatur remotioni cauſæ eius ſecundum quod eſt poſsibile. Ex prædictis ergo breuiter collige duplex regimen. Vnum adminiſtrandum tempore paroxyſmi ſyncopis ſiue æger ſit in actuali ſyncopi, ſiue in diſpoſitione media inter actualem ſyncopim, & ſedationẽ totalem accidẽtium ſyncopis. Alterum eſt adminiſtrandum ſedatis omnino accidentib. ſyncopis. Primum autem ſi eſt in actuali ſyncopi, ut remoueatur à profunditate ſyncopis cum aſperſione uiolenta aquæ frigidæ, ut roſaceæ, aut ſibi proportionalis in facie eius, & cum clamoribus maximis circa ipſum, & cum titillationibus circa partes ſenſibiles, & inferendo dolores quoſdam ſicut digitos contorquendo, & ſimilia operando circa ipſum, & approximando bonos odores naribus & cordialia in regione cordis, niſi in ea quæ prouenit à matrice in qua fœtidi odores narib. apponantur, qui tamen confortent os ſtomachi & boni odores in collo matricis ſupponendi ſunt. Item prouocando ſternutationes, & ſi nõ ſternutat non eſt ſpes ſalutis, & hæc omnia conueniunt in quacũque ſpecie ſyncopis. Sed in alijs diuerſificantur. Nam ſyncopizãtes ex paucitate ſpirituum debent reſtaurari cibo & potu ſicut dictũ fuit, alii uero debẽt abſtinere, & proprie cũ ſyncopis ſequitur materiam lædentem multitudine, aut malignitate, non autem paucitate ſpirituum, & proprie cum ſpiritus in corde præfocantur. Sed in his cõueniunt uomitus, clyſteria, phlebotomiæ, uentoſæ, ligaturæ, frictiones, & omnia genera diuerſionum, quæ non conueniunt in ſequente ſpirituum paucitatem. Sed in nullis conueniunt ſolutiua ſumpta ſaltem notabilis fortitudinis. Omnes tamen conueniunt in remotione ſuæ cauſæ ſecundum quod eſt poſsibile in tempore illo. Et ſyncopizantes ex paucitate ſpirituum debent iacere ſupini. Sed ſyncopizantes propter retractionem ſpirituũ aut præfocationem eorum in corde debent ſtare magis eleuati, præcipue quando ſyncopis ſequeretur aſthma & anhelitus præfocationem.

Regimen autem adhibendum cum totaliter accidẽtia ſint ſedata, licet remaneant cauſæ potentes reiterare ſyncopim, eſt omnino proſequendum ſecũdum quod dictum fuit in cura tremoris. Nam cauſæ eædem quæ faciunt tremorem cordis, ſi augentur, faciunt ſyncopim. Eſt tamen remiſsius procedendum in ſyncopi in omnibus quæ poſſunt uirtutem debilitare. Cura lipothymiæ & caſus uirtutis ſubito patere poteſt ex cura ſyncopis. Sed ut dictorum ueritas eluceat, ſunt quædam dubia remouenda. Primo de intẽtione Gal. & Aui. tenendum eſt uomitum in ſyncopi competere quibuſdam cõditionibus ſeruatis. Primo quòd uomens ſit facilis ad uomitum. Secundo quòd materia quæ facit ſyncopim ſit in motu faciens nauſeam & ſubuerſionem taliter ut leui remedio ſcilicet impoſitione pennæ poſsit expelli, aut cum ſumptione leuis uomitiui, ſicut aquæ tepidæ cui parum olei & aceti ſit admixtum, neque ſit alia cauſa manifeſta uomitum impediens. Et huic ſententiæ Gal. & Aui. taliter limitatæ, parum obſtãt rõnes Auer. 5. Colliget, quas gratia breuitatis omitto, & quia pauci ſunt momenti. Secundum dubium remouẽdum eſt propter dictum Aui. in fine cap. de ſyncopi. Patientes quidem ſyncopim præcipiuntur uigilare & dimittere locutionem. Pro quo ſciendum quòd debent dimittere locutionem, quia labor duplex eſt in locutione ſpiritus reſoluens & uirtutem debilitans, unus in cogitatione, alter in motu membrorum ſpiritualium & reliquorum deſeruientium locutioni. Attamen pro paruo tempore debent dimitti, imo cogi loqui ut releuentur magis à profunditate ſyncopis, ſed cum notabiliter releuati ſunt, prohibeatur locutio. Sed de uigiliis ſciendum dictum Auic. poſſe intelligi, aut tempore actualis ſyncopis, aut tempore quietis. Sed de tempore quietis dicamus, primo quòd uigiliæ aliquando conueniunt, aliquando diſconueniunt, ſecundum diuerſas cauſas ſyncopis. Si enim ſyncopis ſequitur morſum, aut ſumptionem uenenoſorum, aut apoſtemata maligna uenenoſa, ſicut aliboin & ſimilia, aut febres pendentes à materia uenenoſa ſicut peſtilentiales, ſyncopalem minutam, uigiliæ conueniunt, & ſomnus probibẽdus, ne materia & uapores uenenoſi uadant ad cor, cum in ſomno fiat reditus ſanguinis et ſpiritus ad cor, ut ſupra in cap. de ſubeth. Et Ariſto. 3. de animalibus in cap. de ſanguine & lacte, dicit quòd ſignum reditus ſanguinis ad intra eſt quòd ſi ſcindatur cutis non exibit ſanguis in dormiente ſicut in uigilante, hoc tamen intelligendum eſt quantum ad principium ſomni, quia poſtea in proceſſu panduntur ſanguis & ſpiritus. Item Auic. 4. primi cap. de phlebotomia dicit, quòd ſuperfluitates in ſomno ad profunditatem corporis trahuntur.

trahuntur. Et propter hoc. 2. primi cap. de ſomno & uigilia, homo prætereà cogitur uigilare multoties & ſomnum à ſe dimittere timore ſyncopis & caſus uirtutis. Item iuuamentum ſomni quod eſſet in his caſibus ad fortificādum digeſtionem eſt nullum, quia materiæ uenenoſæ nō ſunt digeſtibiles. Si autem ſyncopis fieret à membris frigidis repletionalibus ſicut in ſyncopali humoroſa, ſomnus conceditur ad fortificādum digeſtionem. Propterea dicit Auic. in cura ſyncopalis humoroſæ ponatur medietas temporis dormitioni, & medietas temporis fricationi ſi poſsibile eſt. Somnus enim iuuat ad digeſtionem humorum crudorum, & fricatio reſolutioni. Item in omni ſyncopi ſequente euacuationem ſomnus competit, præterquam in ſequēte ſudorem, cum ſomnus omnes manifeſtas retineat euacuationes præter ſudorē. Niſi forte ſudor ſequeretur nimiam pororum dilatationem. In quo caſu ſomnus magis competit q̃ uigiliç, cum magis iuuet ad pororum cutis conſtrictionem q̃ uigiliæ. Huius aūt ſignū eſt, quia corpus magis infrigidatur ſm partes extrinſecas in ſomno q̃ in uigilia, & econtra in uigiliis. Propterea plurib. indigemus operimentis in ſomno quàm in uigilia, ſecunda primi. Si uero ſyncopis fit à dolore corporeo ſomnus confert, ſopit enim dolorem. Si uero pendeat ab accidentib. animi, ſomnus confert pro quanto ſedat accidentia animi, & facit ad obliuionē, ſed magis confert in his accidentib. quæ trahunt ſpiritus ad exteriora, ſicut gaudium, ira, & ſimilia quàm in trahentib. ſpiritum ad interiora, ſicut timor, triſtitia, & ſimilia. Si uero in cauſa ſit labor & fames adhibito cibo ſomnus confert, ſed abſque cibo nocet, apud Raſim in diuiſionibus cap. de ægritudinib. ſtomachi. Sed nota q̄ quamuis aliquib. ſyncopizantib. ſomnus concedatur, aliquib. uigiliæ, non tamen credendum eſt quoſdam eorum ſemper debere uigilare quoſdam dormire, ſed omnib. dum diu perſeuerāt in quiete ſyncopis, ſunt ſomnus & uigiliæ neceſſariæ, ſed aliquibus magis ſomnus quàm uigiliæ, aliquibus econtra. Et ſemper dum ſyncopizantes uigilant aut dormiant, ſint medici, aut aſtantes qui ſemper notent faciem, pulſum, & anhelitū, notentq; accidentia ex ſomno ſequentia & uigilia & an ſyncopis magis infeſtet in ſomno uel in uigilia. Et ſecundū exigentiam poſſet prouideri, ſi enim ſomnus contulerit permittantur dormire, ſi non euigilentur. Sed in actu ſyncopis ſi ipſa ſequatur attractionem ſpiritus ad cor, aut eorum in corde præfocationem excitandi ſunt, & proprie ſi pendeat à materia lędente ſui multitudine aut malitia. Quòd ſi ſequatur paucitatem ſpirituū, & fuerit ſine cibo quo reſtaurari poſſunt, euigilentur & cibentur, poſtea permittantur dormire. Si uero cibati, dormiant in actu ſyncopis, ſi tibi cōſtet de ſomno, quod tamen eſt difficile, permittantur, & præcipue ſi præceſſerint longæ uigiliæ, ſed ſemper attendatur facies, pulſus, & anhelitus, an tendant in melius & ſinantur dormire: Si uero in deterius euigilentur, & prouideantur ſecundum oportunitatem. Si uero tibi non conſtet de ſomno, excitentur à profunditate ſyncopis, nam poſſent adeo profundari quòd mors ſequeretur.

De anatomia meri & ſtomachi. Cap. 77.

IVxta morem noſtrum. In primis præmittenda eſt anatomia meri, ſiue œſophagi & ſtomachi. Meri eſt canalis ſiue uia cibi ab ore ad ſtomachum & ſuperfluitatum à ſtomacho ad os longa, ſtricta, rotunda, cum ore ſuperius & epiglottide, & cum ſtomacho inferius continuata, iuxta ſpōdiles ſita, & duabus tunicis, cum uillis longitudinalibus, & latitudinalibus compoſita, ad degluttiendum finaliter ordinatum. Pro eius diffinitionis declaratione ſciendum quòd cum meri habeat duas operationes pro toto communes, ſcilicet deglutire, & expellere quæ in uomitu expelluntur. Principalis operatio ſua eſt deglutire. Et hanc leuiter perficit, primo quia eſt ſibi naturalis, ſecundo, quia ad ipſum concurrit utraque tunica interior neruoſa in qua ſunt uilli longitudinales deſeruientes ad attractionem, & exterior carnoſa, in qua ſunt uilli latitudinales deſeruientes ad expulſionem, attrahit enim primo per longitudinales, deinde quod attractum eſt paulatim expellit uerſus ſtomachum per latitudinales. Et tertio quia graue facile tendit deorſum. Econtra uero uomitus eſt difficilis, primo quia præter naturam, nam ſi fiat à natura fit ab ipſa præternaturaliter ſtimulata, & non completur niſi per tunicam extrinſecam cū uillis longitudinalibus, & quia graue cum difficultate aſcendit ſuperius. In meri autem non fuerunt uilli tranſuerſales, quia non ordinatur in retentionem. Quamuis aliqui dixerunt in ipſo eſſe aliquos paucos tranſuerſales, quia illud quod deglutitur & ſi ſit liquidum paulatim deſcendit, quod arguit ibidem eſſe aliquam uirtutem retentiuam, non enim deſcendit ſicut in foramine. Primi tamen reſponderent hunc gradatum deſcenſum eſſe per uillos longitudinales, & latitudinales, nullo modo exiſtentib. tranſuerſalibus. Eſt autem meri longius quàm ſit canna pulmonis, cum tranſeat diaphragma uſque ad. 13. ſpondilem, ubi continuatur cum ſtomacho, & eſt ſituatum poſt cannam iuxta ſpondiles, quia canna debuit eſſe anterius, cum inſpiratio aeris per eam ad pulmonem ſit ferę continua, quare hunc locum anteriorem ſibi dignius uendicauit, ut ſit ori magis continua per quam aer ingreditur. Et etiam cum ſit chartilaginoſa eſt magis tuta ab extrinſecis occurrentibus. Et cum meri deſcendunt duo nerui à tertio pari neruorum cerebri uenientes ad os ſtomachi ad dandum ipſi ſenſum, ut cum uacuus eſt percipiat inanitionē, & inſurgat cibi & potus deſyderium. Et non pertranſeunt ad fundum eius cum illi non pertineat hæc ſenſatio. Stomachus eſt membrum inſtrumentale magnum rotundum ad figuram tendens arcualem, in medio corporis ſitum, ex duab. tunicis cum uillis longitudinalibus tranſuerſalibus, & latitudinalibus compoſitum, duo habens orificia. Vnum ſuperius cum meri. Alterum inferius cum inteſtino duodeno continuatum ad appetendum, & digerendum cibum pro toto prima digeſtione finaliter ordinatum. Quòd ſit inſtrumentale manifeſtum eſt. Et magnitudinem eius arguit quantitas cibi in ipſo contenti, licet dum continet cibum corrugetur & paruificetur, & eſt rotundum, quia hæc figura eſt capaciſsima & à nocentibus magis tuta. Tendit tamen ad figurā arcualem in modum cucurbitæ retortæ, cum os ipſius ſit magis in ſiniſtro & ſuperius, fundus magis in dextro & inferius, quod factum fuit, quia ad os ipſius debet tranſmitti melancholia à ſplene ad famem excitandam, & fundus debuit eſſe in dextro, ut hepar ſuper poſitum ei cum quinque pennulis ſuis ipſum amplecteretur ad uigorādum eius digeſtionem, & quia cholera quæ in Kyſti ſub media pennula hepatis continetur, debet tranſire ad fundum eius ad uigorandum digeſtionem. Et quia in latere ſiniſtro iuxta renem eſt inteſtinum colon circumuolutum occupans magnam partē, & in dextro ſunt inteſtina gracilia parum loci occupantia, quare congruentius fuit, ut fundus in dextro, & os in ſiniſtro locaretur. Eſt autem ſitum in medio corporis, habet enim deſuper cor mediante diaphragmate. Inferius meſenterium & inteſtina, à dextris hepar, à ſiniſtris ſplenem cui ſuperponitur anterius zirbum, & ſiphax, & mirach. Poſterius habet muſculos dorſi, uenam chilis, & arteriam aorti deſcendentes, ex quibus patet ipſius colligantia. Eſt autem compoſitum ex duabus tunicis. Intrinſeca neruoſa denſa & craſſa cū immediate obuiet cibo, ne ſi eſſet mollis facile patiatur ab ipſo. Exterior autem fuit carnoſa minus denſa & craſſa adiuuans ad digeſtionem. Hęc autem debuit eſſe exterius, quia non eſt neceſſarium id quod digeritur contangi à digerēte. Sed bene neceſſarium eſt id quod ſentitur ſenſu tactus contangi à ſentiente. Sunt autem in ſtomacho uilli longitudinales ſitI in ſuperficie intrinſeca tunicæ interioris ipſius ſtomachi, ordinati ad attrahendum cibum à meri, imo ipſum meri attrahit cibū ab ore, ſicut & in uomitu ſtomachus & primus inchoans, meri autem ſibi deſeruit tanquam ei ſubordinatū. In ſuperficie aūt extrinſeca tunicæ interioris, ſunt uilli tranſuerſales ordinati ad retinendum quod per uillos longitudinales eſt attractum, donec digeſtiua ſuā compleat operationem. In ſuperficie autem tunicæ extrinſecæ ſunt uilli latitudinales ordinati ad expellendum, quod in ſtomacho indiget expulſione, aut ad inteſtina per pyloron, aut ad extra cum uomitu per uiam oris & meri. Habet etiam ſtomachus duo orificia. Primum ſuperius cum meri continuatum, quod eſt latius quàm inferius continuatum cum duodeno dictum pyloron, quia res craſſæ debent per ſuperius tranſire ad ſtomachum. Sed res ſubtiles debent ire per pyloron ad inteſtina iam prædigeſtæ in ſtomacho. Iſtorum autem orificiorum

primum non eſt in parte ſuprema ſtomachi. Nec ſecundum in parte infima, ne fieret facilis deſcenſus cibi ad inferiora ante digeſtionem. Imo natura ordinauit, ut magna pars fundi ſtomachi eſſet infra orificium inferius, ne cibus indigeſtus egrediatur. Et etiam ordinauit, ut magna pars oris ſtomachi eſſet ſupra orificium ſuperius, ne ſi homo pedibus ſuſpenderetur, cibus immediate per os egrediatur. Eſt tamen ſtomachus ſecundum os eius alligatus decimæ tertiæ ſpondili dorſi, quæ eſt uigeſima numerando à ſuprema ſpondili. Et propterea medicinæ oris ſtomachi debent exterius circa .13. ſpondilem applicari, quia declinat os ſtomachi poſterius ſicut fundus declinat anterius. Et ſecundum fundũ eius eſt alligatus decimæ octauæ ſpondili dorſi, q̃ eſt ultima quinque ſpondilium, alchatim. Et numerando à ſuprema ſpondili eſt uigeſimaquarta ita ꝙ ſtomachus ſm os eius alligat̃ primæ ſpondili alchatim, & ſecundũ fundum ultimæ. Eſt autem ordinatus ad appetendum cibum pro toto & digerendũ ipſum prima digeſtione, cũ ſecunda digeſtio ſit in hepate. Appetitus autem debetur ori ſtomachi ſequens ſenſationem ei tributam per neruum deſcendentem per meri à tertio pari neruorum cerebri. Digeſtio autem principaliter eius fundo debetur. Et ſunt in eo uenæ quæ ad minima diuiduntur deferentes ei ſanguinem quo nutritur. Et ſimiliter ſunt in eo arteriæ diuiſæ, ſed non ualde manifeſtę, & ex his patet cõplexio ſtomachi & meri, ſunt enim frigidæ & ſiccæ complexionis partibus neruoſis in ipſis dominantibus. Poteſt autem pati omne genus ægritudinis, ſcilicet malam complexionem generis cuiuſcunque, ſine materia, & cum materia, aut imbibita, aut inuiſcata, aut natante, aut apoſtemante. Et poteſt pati malam compoſitionem in creatura, quia ſuperficies ſua poteſt eſſe parum aſpera, & per cõſequens lubrica, aut in uia ſicut eſt oppilatio alicuius ſuorũ orificiorum, aut in quantitate, quia ſit nimis magnus, aut paruus. Item ſolutionem continui quæ ſi ſit ſuperficialis, curabilis, ſi uero utrinque penetrans, incurabilis. Apoſtema etiam poteſt pati cuiuſcunq; generis quod ſecundum plurimum eſt mortale, & maxime cum exituratur.

De uomitu. Cap. 78.

PRimo expediemus materiam uomitus, deinde agemus de cholerica paſsione. Eſt ergo ſciendum primo ꝙ reperiuntur iſti termini uomitus, ſubuerſio, nauſea, faſtidium, ſiue abominatio ſignificantes diſpoſitiones, quarum una eſt uia in reliquam. Paruum enim nocumentum ſtomachi facit abominationem aut faſtidium. Quod ſi augeatur facit nauſeam, quæ eſt inclinatio ad ſubuerſionem & uomitum. Si adhuc magis augeatur facit ſubuerſionem, quæ eſt motus præter naturam ſtomachi ad expellendum per uiam oris, quamuis nihil corpulentum expellatur. Et dicitur ſubuerſio, quia fundus ſtomachi uertit̃ ſuperius uerſus os eius, ac ſi deberet inuerſari, uel forte quia mouetur motu compreſsionis incipiendo à parte inferiori uerſus ſuperius. Subuerſio autem animi ſecundum antiquos eſt aut nauſea inſeparabilis, aut deſtructio appetitus. Si autem magis augeatur & ſit aliquid uomibile faciet uomitũ qui eſt motus præter naturam ſtomachi, cum quo expellitur aliquid corpulentum per uiam oris. Et iſtæ diſpoſitiones ex omni parte ſunt contrariæ appetitui.

Vomitus eſt duplex. Quidam quietus, qualis eſt ille qui accidit ſtomachicis facile uomentibus. Alius eſt acutus & æſtuoſus, qualis eſt in cholerica paſsione & in his qui ſumpſerunt uomitiua fortia, in prægnantibus, & in his qui propter ſtricturam pectoris, aut debilitatem uillorum latitudinalium, & tunicæ extrinſecæ ſtomachi difficulter uomunt. Item quidam uomitus eſt creticus exiſtens terminus multarum ægritudinum, ſicut febrium acutarum, apoſtematum hepatis, quæ ſunt in latere concauo & ſimilium. Quidam ſymptomaticis ſicut qui accidit in acceſsione febrium, & etiam cauſis ſimilib. Item quidam periodicus, ſicut qui ſequitur periodos expulſiones melanch. ad os ſtomachi, & qui ſequitur expulſionẽ ſanguinis ad ſtomachum omni menſe propter retentionem ſanguinis menſtrualis ſoliti eo tempore per matricẽ euacuari, & in diuerſis diuerſos ſeruant periodos, quibus frequenter in ſua ſanitate conſeruãtur. Quidam ſine periodis. Item ſumuntur ſpecies eius ſm cauſas obiectas, quæ uomitu expelluntur, ſicut quidã eſt uomitus cholericus cholera naturali, aut non naturali, ſicut uitellina, praſsina, æruginoſa, & ſimilibus. Quidam phlegmaticus diuerſificatus ſm diuerſas ſpecies phlegmatis. Quidam melanch. Quidam ſanguineus ſm plurimum malus, & proprie cum febre, licet aliquando bonus, cum ſuperfluat in quanto, aut malignitas ipſius expectatur, alius ꝑmixtus ex plurib. humorib. Itẽ alius cibalis, alius chiloſus. Item alius in quo uermes & aliquæ fęces expelluntur ſicut in cholica, ileos. Alius fœtidus ſicut in prægnantib. Item aliquis in quo caro uerrucoſa, aut fiſtuloſa expellitur abſciſſa à ſtomacho propter uehementiã conatus, aut à rebus incidentibus, aut abſtergentib. Item alius ſanioſus ꝑꝑ apoſtema ruptum in ſtomacho, aut ulcus eius, aut quia ad ipſum deriuatur ab exituris, aut ulcerib. mẽbrorum uicinorum & ex his infertur alia diuiſio, quod aliquis eſt laudabilis aliquis illaudabilis, licet oĩs ſit præter naturam.

Cauſæ uomitus ſunt corporeæ, aut primitiuæ. Sed corporeæ duplices, aut per eſſentiam, aut per cõmunitatem. Cauſæ per eſſentiam ſunt mala complexio cuiuſcunque generis cum ſuperfluit, ſine materia, & cũ materia ſanguinea phlegmatica cholerica melancholica aquoſa & uentoſa, & cæteris de quibus ſupra. Huiuſmodi autem materiæ ſunt, aut natantes, aut inuiſcatæ, aut imbibitæ. Et faciunt uomitum pungendo grauando, aut extendendo. Et acuitas ſenſus oris ſtomachi, aliquando eſt in cauſa ſequens complexionẽ calidam & ſiccam tantum. Item mala cõpoſitio ſicut oppilatio pylori, & uermes qui ſunt morbus in numero grauãdo, aut pũgendo, & ſolutio continui, aut recens, aut antiqua; pendens à cauſa intrinſeca, aut extrinſeca. Itẽ puſtulæ & apoſtemata cuiuſcunq; generis & proprie in ore ſtomachi. Item dolor ſtomachi ſequens malam complexionem, aut ſolutionẽ continui, aut ambas ſicut in apoſtemate. Item debilitas ſtomachi ſequens læſionem alicuius naturæ unius, aut plurimum, aut raritatem texturæ, aut paucitatem ſpirituum, per has .n. cauſas ſtomachus facile ad uomitũ paratur, ſi in eo reperiat̃ aliquid uomibile ſicut cibus aut potus, aut aliquid ex ſupraſcriptis, imo ẽt paratur ad ſuſceptionem ſuperfluitatũ aliorũ membrorum, & ad congregãdum eas per uiam paulatim factæ congeſtionis. Iſtæ autem cauſæ ſupraſcriptæ faciunt uomitum frequenter ſi ſint in ſtomacho res uomibiles. Si uero non, faciũt nauſeam & ſubuerſionem. Vomitus aũt per communitatẽ quãdoq; eſt à toto, ſicut in febribus. Qui q̃nq; eſt criticus & terminus ipſarũ, q̃nq; ſymptomaticus ſicut in peſtilentialibus, & eſt ſm plurimũ malus mortem protendens. Sed in cęteris eſt ſecundum plurimũ bonus, ſi per eum materia febris educitur. Si uero ſolum cibus, eſt ex toto genere malus. Et quandoq; eſt per cõitatem à toto abſq; ſebre propter ſuperfluam repletionem, aut cachochymiam cum debilitate ſtomachi recipientis, recipit .n. ſuperfluitatem à toto mediãte hepate. Quãdoq; fit uomitus per cõmunitatẽ à cerebro tranſmittenti ad ſtomachum materiam catarrhalem, aliquãdo per ſolam communitatem abſolutam ſicut accidit in percuſsionibus capitis, apoſtematibus cerebri, & ſimilib. in quibus ſtomachus compatitur capiti propter neruos deſcendentes à .3. & .4. pari neruorum cerebri ad ipſum. Quandoque fit per communitatem à ſplene trãſmittente melãch. cum periodis aut ſine periodis, & quãdoq; ſolum ſuperflue infrigidando. Quandoq; fit per communitatem ab hepate, & proprie à concauo eius & Kyſti tranſmittentibus ei ſecundum plurimum ſanguinem, aut choleram. Et quãdoque eſt communitas abſoluta per compaſsionem ſtomachi ad hepar, ſicut in magno apoſtemate eius, ſi interueniat ſimplex alteratio, ſiue nocumentum mediante neruo utriq; communi. Quandoque per communitatem ab inteſtinis, aut per ſimplicem dolorem ipſius, aut quia uermes aſcendunt ab eis ad ſtomachum, aut fœces regurgitant ad eum ſicut in cholica & ileo. Quandoque per communitatem à renibus & poris uritidibus in fortibus doloribus ipſorum, ſicut eſt dolor calculi, quandoq; per communitatem ad matricem ſicut in retentione menſtruorum, aut naturaliter ſicut in prægnãte, aut præternaturaliter ſicut in oppilatione, & propter reliqua nocumenta eius cui ſtomachus facile compatitur. Et in ſumma per communitatem fere ab omnibus membris com-

munitate

munitate abſoluta & non abſoluta. Cauſę aũt primitiuę ſunt, ſicut aer ſuperflue calid. aut frig. aut corruptus, ſicut peſtilentialis, & à cadaueribus mali odoris, licet prima impreſsio ſit in corde, læditur tamẽ os ſtomachi, cordi cõpatiens ſua propinquitate & nimia ſeoſibilitate. Item cibus & potus ſuo odore, ſapore, proprietate, quantitate nimia, mala præparatione, unctuoſitate ſuperflua & ſimilibus ſtomacho diſproportionatis, & proprie cum ſumuntur abſq; deſiderio. Item motus agitatiuus poſt cibum. Item ira, triſtitia, & ſimilia animi accidentia, & proprie imaginatio alicuius rei obſcœnæ. Itẽ res extraneæ ſicut percuſsio, caſus, morſus uenenoſorum, & ſumptio uenenorum. Item dimiſsio obſeruationis ſtomachi longo tempore conſuetæ, ſicut pelles circa ipſum conſuetæ portari & ſimilium. Hæ autem cauſæ leuiter imprimentes faciunt faſtidium & abominationem. Sed fortiua imprimentes faciunt nauſeam, & ſubuerſionem. Et adhuc fortius uomitũ ſi res uomibilis in eo reperiatur. Cauſę uero nauſeæ, & ſubuerſionis abſque uomitu ſunt aut abſentia rei uomibilis, ut quia non adeſt; aut ſi adeſt, eſt imbibita, aut inuiſcata, aut debilitas cauſæ imprimentis, aut impotentia ad uomendum propter debilitatem ægri, aut ſtomachi ineptitudinem & difficultatem ex cauſis ſupradictis, ſcilicet quia ſtricti pectoris, aut habet uillos latitudinales debiles, & ſic de aliis cauſis facientibus ſtomachum impotentem & ineptum ad ſe cõſtringendum, & mouendum ad ſuperiora, & nimia ſtomachi lenitio, & relaxatio facit ipſum pronum ad fluxum per inferius & ineptum ad uomitum. Pro notitia cauſarum uomitus ſanguinis eſt ſciendum, quòd ſanguis qui uomitur immediate uenit à ſtomacho uel meri. Cauſa tamen eius aliquando eſt in ipſo ſtomacho uel meri, ita ut ſanguis qui euomitur profluat ea ſubſtantia ſtomachi uel meri. Aliquando cauſa eſt in membris ſtomacho cõicantibus, & ſanguis ab ipſis ad ſtomachum deriuatur, deinde uomitur. Cauſa autem primi eſt ruptura uenę in ſtomacho ſequẽs laborioſum uomitum, aut ſumptionem medicinarum, aut ciborum acutorum aut caſum, offenſionem, ſeu percuſsionem eius, aut apoſtema non maturum, ruptum, aut ulcus corroſiuum, aut fiſtuloſum, aut ſanguiſuga adhęrens meri uel ſtomacho. Si uero ab aliis membris deriuatur ad ipſum, tunc uenit, aut à capite, & per colatorium deſcendens ad meri profluit ad ſtomachum, aut deriuatur à ſplene per uiam expulſionis melancholiæ ad os ſtomachi, & tendit in nigrum, habens ſaporem ponticum, aut acetoſum. Aut deriuatur ab hepate per meſeraicas ad ipſum terminatas, & quandoque regurgitat à matrice in retentione menſtruorum, & quandoque à toto cum eſt retenta euacuatio ſang. naturalis, aut artificialis conſueta, & quandoque cum ſuperfluit propter membri mutilationem, aut conuerſionem ad regimen ſanguinis multiplicatiuum cum paucitate exercitii, & quandoque fit uomitus ſanguinis à uirtute ſana expellente ſuperfluum quanti aut qualis. Et propter hoc eſt in uomitu duarum librarum ſanguinis, aliquando tranquillitas & iuuamentum. Et quandoque fit à uirtute ægra critice, aut ſymptomatice ſanguinem expellente, ſicut in ſynochis, & quibuſdam aliis febribus, & apoſtematibus, ſanguine ad ſtomachũ deriuato, qui aliquando eſt ſalubris & terminus ęgritudinis, ſed ut plurimum pernicioſus præcipue ſi ſit cum febre, & ipſum non ſequatur præcedentis ægritudinis alleuiatio, & quandoque cauſa uomitus ſanguinis eſt apoſtema ruptum in hepate, ſplene, & aliis membris ſtomacho communicantibus, & eſt ſecundum plurimum ſanguis parum permiatus qui deriuatur ad ſtomachum per uias manifeſtas, aut occultas.

Signa prognoſtica uomitus, ſunt faſtidium & abominatio præcedens, tremor labii propter continuationem pelliculæ oris, cum pellicula oris ſtomachi, nauſea & ſubuerſio & tenſio, tractus hypochondriorum ad ſuperiora. Signa demonſtratiua nauſeæ, ſubuerſionis uomitus habentur ea relatu ægri, & ſunt ſenſui manifeſta. Signa cauſarum primitiuarum ſunt ipſæ cauſæ primitiuæ, poſt quas ſequutus eſt uomitus, & proprie cum non apparet ipſum ab aliis cauſis uerisimiliter pendere. Signa cauſarum uomitus per communitatem ſunt, quia præceſſerunt nocumenta totius, aut membri alicuius cum quorum augmento fit & augetur uomitus, & decremento decreſcit, & ablatione augetur, & proprie cum non apparent aliæ cauſæ primitiuæ, aut per eſſentiam à quibus uerisimiliter poſsit pendere. Signa cauſarum uomitus per eſſentiam ſunt hæc, ſi enim ſit à mala complexione ſine materia adeſt triſtis ſenſatio, & proprie in ore ſtomachi qualitate illius, & eſt ſine grauitate, neq; habet eructuationem ſaporis extranei, & frequenter habet nauſeam, & ſubuerſionem abſque uomitu niſi cum cibus ſumitur & lęditur ex quacunque re ſumpta, & in frigida magis lęditur digeſtio, in calida magis appetitus, & adeſt ſitis. Sed humida & ſicca cognoſcuntur ex ſiti & priuatione eius. Item cognoſcuntur ex cauſis præcedentibus. Item quia læditur à ſimilibus & iuuatur à contrariis. Si uero ſit materia, adeſt grauitas & cognoſcitur materia per ſaporem eructuationis redolentis amarum, dulce, acetoſum, ponticum, fœtidum, & ſimiles proportionatos materiæ quæ eſt in ſtomacho. Item frequẽter adeſt ſitis, ſi in eo ſint humores calidi per eſſentiam, aut putrefactionem. Sed multo magis manifeſtatur cum motu per ſaporem, odorem, & colorem eius quod uomitur. Item manifeſtantur per colorem linguæ, & accidentia quæ ſunt ſicut ſtupefactio dentium, & nocumento operationum ſtomachi, & ſi humores ſint inuiſcati aut imbibiti adeſt nauſea frequens, & ſubuerſio abſque uomitu. Signa acuti ſenſua oris ſtomachi ſunt, quia læditur à quacunque re ſumpta etiam debilis impreſsionis & eſt pronus in ſyncopim propter leuia nocumenta ſtomachi, neque poteſt diu ſitim aut famem tolerare. Signum oppilationis pyloron ſunt, tardus deſcenſus chili poſt cibi digeſtionem etiam ſi ſit paucus & facilis, & proprie cum digeſtiua non eſt debilis neque adſunt aliæ cauſæ tarditatis deſcenſus. Signa uermium in ſtomacho ſunt, quia adeſt titillatio quædam & commotio quaſi uoluntaria, ſed de his inferius in proprio capitulo. Solutio uero continui in ſtomacho ſi recens eſt, cognoſcitur per dolorem, ſanguinis exitum per uomitum, aut per ſeceſſum. Si antiqua, per exitum ſaniei per eaſdem regiones, & quandocunque ſumitur aliquod acutum, ſicut acetum, augetur dolor & mordicatio. Signa puſtularum & apoſtematum ponentur inferius in capitulo proprio. Signa autem debilitatis ſtomachi comprehenduntur ex læſione operationum ſuarum. Sed raritas texturæ & paucitatis ſpirituum, quæ ſunt cauſæ debilitatis ſumuntur ex extenuatione corporis, & quia facile læditur à quacunque cauſa. Subtilitas autem humoris cognoſcitur quia iuuatur à ponticis. Sed craſsities, quia iuuatur à ſubtiliantibus. Sed multitudo humiditatis ſuperfluæ cognoſcitur nauſeatiuis ſatietatibus præcedentibus, multitudine ſaliuæ, multitudine egeſtionis, ſed ea multitudine uomitus certificatur. Diſtinguitur inter ſanguinem uenientem ex ſubſtantia meri, & uenientem ex ſubſtantia ſtomachi per locum doloris, ſi prouenerit cauſa ulceris & corroſionis aut rupturæ. Si uero non adſit dolor, cognoſcitur quòd ex meri per paucitatem eius & impedimentum deglutionis, ſed ex ſtomacho maior fluit quantitas, & non eſt impedimentum in deglutione. Item cognoſcitur ex cauſis præcedentibus, & moleſtantibus ſtomachum, aut meri & ſumptio aceti mordicando locum à quo ſanguis emanat, diſtinguit locum. Si uero ſit ex apertione orificiorum uenarum, aut reſudatione in quibus non eſt dolor cognoſcitur, quia per reſudationem eſt paucus ualde, & ex apertione in primis paucus, deinde maior, ſed in ruptura uenæ eſt aliquis dolor, & multus prima uice egreditur. Et illum qui eſt à corroſione ſignificant ſigna ulceris quod præceſsit, & ſanguis ab eo egreditur in primis paulatim, deinde emanat res plurima ulcere ampliato. Signa autem ulceris ſunt manifeſta ex ſupraſcriptis, & fiſtuloſum ex antiquitate cognoſcitur. Sed apoſtema non maturum ruptum cognoſcitur in capitulo proprio. Et quando ex ſanguiſuga cognoſcitur ex præcedenti punctione iterata quando erat adhærens. Itẽ ex ſang. ſubtili aquoſo, & quia bibit aquam in qua habitabant ſanguiſugæ. Signa autẽ ſanguinis deriuati à toto, uel ab aliis membris ad ſtomachum ſunt nocumenta totius, & aliorum membrorum præſentia abſque nocumento ſtomachi cum abſentia ſignorum exitus ſanguinis à ſubſtantia ſtomachi, de quibus ſupra. Et ſi deſcendat à capite per colatoriũ, multoties ex eo aliquid ſpuendo cum raſcatione, aut ſine raſcatione emittitur, & ſi à ſplene tendit in nigrum & eſt turbidum, & ha

bet ſaporem acetoſum aut ponticum. Sed ab hepate & reliquis partibus ueniens habet ſaporem proprium ſanguinis. Cognoſcitur autem à quibus membris proueniat ex præceſſione nocumentorum illorum membrorum, & ex cauſis eius ſcilicet ex retentione ſanguinis hæmorrhoidalis, & aut menſtrualis fluere conſueti, mutilatione membri, regimine ſanguinis multiplicatiuo & ſimilibus. Cognoſcitur autem quòd proueniat à ſana uirtute cum nihil de eſſe ſuo moleſtetur patiens, & quòd ſanguis eſt ſatis laudabilis. Et criticus cognoſcitur per ſedationem ægritudinis præcedentis, ſymptomaticus autem non eſt cum huius alleuiatione, imo ſecundum plurimum pernicioſus.

Prognoſtica. Quando multiplicatur nauſea in conualeſcentibus indicat conuerſionem ſiue recidiuam. Secundum. Vomitus in apoſtematibus hepatis, & proprie concaui & ſplenis proportionatus materiæ facienti apoſtema frequenter bonus. Similiter in eorum oppilationibus, in reliquis apoſtematibus ſecundum plurimum malus. Tertium. Vomitus in febribus proportionatis materiæ febris ſecundum plurimum bonus, & proprie in die critica niſi in peſtilentialibus. Quartum, multoties accidit febricitanti ſpaſmus, aut epilepſia, aut ſimile epilepſiæ ſubito & euomit humorem, ut eſt flos æris, aut indicum & euadit Quintum, frequenter uomitus remouet ſingultum clamoſum. Sextum, ex adminiſtratione uomitus cum æqualitate ſeruantur renes, & curantur eorum & pedum nocumenta, & fit præſeruatio à multis ægritudinibus. Cōfert enim uomitus in omnibus ægritudinibus quæ fouentur à materia in ſtomacho contenta, & confert in ægritudinibus propriis materialibus abſque apoſtemate & ulcere. Item confert in ægritudinibus renum, ueſicæ, & membrorum inferiorum, diuertit enim ab inferioribus & eradicat à ſuperioribus. 4. primi cap. proprio. Et ſolutio uentris ſe habet econtrario. Et in omni ægritudine materiali maxime bonum eſt habere ſolicitudinem de ſtomacho ut rectificentur eius operationes, curat enim & præſeruat à pluribus ægritudinibus, & apud Hipp. & Auic. ad præſeruandū administretur in menſe bis duobus diebus proximis, ut unus suppleat in quo alter deficit, quod intelligitur in corporibus culpate ſanis & facile uomentibus, & quibuſdam ſufficit bis in anno, ſcilicet uere & autumno, multiplicatio namque uomitus debilitat uirtutem ſtomachi & facit ipſum lacunam ſuperfluitatum & iuuantior uomitus eſt poſt balneum. comeſtionem & potum copioſum. Septimum, uomitus cholericus purus eſt malus, ſignificans ſuperfluam caliditatem, & ſimiliter phlegmaticus purus malus, ſignificans ſuperfluam frigiditatem. Sed laudabilior uomitus eſt in quo phlegma choleræ eſt admixtum, qui duo humores non ſunt multū diſtantes à phlegmate, & à cholera naturalibus. Hi enim ſunt conſueti in ſtomacho multiplicari, phlegma quidem per uiā paulatim factæ congeſtionis, ſed cholera per uiam defluxus. Vomitus autem fœtidus niger, praſsinus æruginoſus, & diuerſorū colorū, id eſt, in quo aggregantur fere oēs colores ſignificans aggregationem multarum ſuperfluitatum & difformem diſpoſitionē hepatis, & totius eſt peſsimus. Et praſsinus & æruginoſus ſignificant caliditatem adurētem ſm plurimum. Sed uomitus ad nigredinem declinans ſicut azurum & indicum ſm plurimum congelationem. Niger uero indifferenter caliditatem & frigiditatem. Verum quicunque horum eſt à caliditate eſt decliuis ad ſplēdorem & claritatem, & qui à frigiditate eſt abſque ſplendore, nam in congelatione excluduntur partes diaphanæ, quæ non excludūtur in aduſtione. Et habenti apoſtema calidum in hepate accidit in primis uomitus cholericus, deinde praſsinus, deinde æruginoſus cui coniungitur ſingultus. Niger uero ſm plurimum fit à nocumento ſplenis, licet poſsit eſſe ab hepate, & proprie in apoſtemate eius propter ſuperfluam aduſtionem ad quam quandoq; fit tranſitus per uomitus cholericos ſupraſcriptos. Octauum, diſpoſitio mala & timoroſa eſt, ut ſit os ſtomachi ſubuerſum, patiens ſyncopim & natura reſtricta. Nā id quod ſedat uomitum addit ad conſtrictionem uentris & quod lenit uentrem addit in uomitum, & eſt dubium ne fœces uomitu educantur, quod eſt peſſimum, niſi ſit illud quod facit uomitum, humor ſubtilis cholericus. Curari enim poterit utraque diſpoſitio cum aqua prunorum & tamarindorum, cum caſsia, manna, aqua hordei, & ſimilibus. Et nota ꝙ homo debilis ſtomachi, præcipue ſi fuerit multæ ſenſibilitatis cum uomitu ſyncopizat, ſed minus hic accidit ſi cibum ſumpſerit. Nonum, uomitus ſanguinis ſequēs ulcus ſtomachi, aut apoſtema non maturum, ruptum in eo, mortem ſignificat. Sequens autem ſolutionem uenæ, apertionem orificii eius, aut reſudationem, ſanabilis, præcipue ſine febre. Decimum, uomitus ſanguinis cum febre notabili perſeuerante eſt malus, & ſecundum plurimum pernitioſus. Sed ſine febre quandoque bonus & terminus ægritudinis præcedentis, & quandoque ab ægritudinibus futuris præſeruatiuus, ita ut in uomitu. 2. lib. ſit tranquillitas & iuuamentum. Antequàm accedam ad curam uomitus memorabo quaſdam medicinas proprias, ſimplices & compoſitas, alteratiuas & ſolutiuas quibus in regimine uomitus & reliquarum diſpoſitionum ſtomachi eſt utendum. Compoſita calida aromaticum roſaceum, gariophilatum, nardinum, ceratum Alexandrinum Meſue, cyminata Alexandrina, confectio de xiloaloes, de galanga, de citoniis, de ſcoria Auicen. electarium de citro de myrto prælatorum lætificans. Aliud emplaſtrum, diaphoenicon, oleum maſtichinum, de abſinthio, pilulæ ſtomachicæ, alephanginæ, rob. ſyrupus de abſinthio, de mentha, de fumoterræ maior, de corticibus citri, ſuſuf, ligni aloes, diarhodon aromaticus, theriaca magna, triphera minor communis Galen. trochiſci de abſinthio, de roſ. hierapic. Gal. Frigida diacitoniten, diarhodon, electarium de ſorbis, oleum citoniorum, rob de ribes, de berberis, de ſumach, de citoniis, de piris, de pomis, de granatis, de citro ſyrupus de piris, de citoniis, de myrto, ſaccharum roſaceum. Calida ſimplicia abſinthium, agaricum, aloes, ameos, calamentum, calamus aromaticus, cappares, cardamomum, cyminum, cinnamomum, cyperi, cupreſsi nuces, citrum conditum, & non conditum, cortex & acetoſitas, crocus in coriando ſtomachum ℥ ſiſtici, galanga, gallia, gariophili, grana pini ſumpta cum melle & ſaccharo, laudanum, macis, maſtix, mentha, oliuæ, olibanum, oua, paſſulæ, pix, rheumbarbarum, ſcoria ferri uinum, uua paſſa, xiloaloes, ſaccharum. Frigida, acetoſa, acetum, agreſta, aqua ferrata, bellirici, berberis, citonia, corallus, coriandrum, emblici, endiuia ſylueſtris & domeſtica, ferratum, ſcilicet uinum & aqua extinctionis eius, granata omnia, Karabæ, chebuli conditi, lac proprie caprinum, lactuca, mirobalani omnes, myrtus, meſpilia, perſica, pira, poma acerba pontica, pruna damaſcena ſicca, ribes, roſa, ſorba, ſumach, ſmaragdus ſuſpenſus ſtomacho & portatus, pellicula interior ſtomachorum gallinarum. Temperata capillus uen. perdix. Quia uomitus eſt duplex, quidam artificialis ad præſeruandum ab ægritudinibus futuris, & ad curandum ægritudines præſentes, quidam ſpontaneus. De regimine artificiali, ſit primus ſermo. In quo quædam ſunt obſeruanda ante uomitum, quædam in uomitu, quædam poſt uomitum. Hoc in primis præmiſſo quod non pronocetur uomitus in his qui ſunt inepti ad uomitum, quorum conditiones uide quarta primi, capitulo proprio. Obſeruanda ante uomitum ſunt iſta. Primum, ut inſueti ad uomendum prius aſſueſiant lenibus uomitiuis, ne ſubito fiat tranſitus ad inconſueta multum corpus mutantia. Secundum, ut ante uomitum præcedat uentris lenitio, ſiue eductio materierum communium ſponte ſiue artificialiter, ſicut clyſteri lenitiuo, & ſimilibus. Tertium, ut ante uomitum cibetur cibis diuerſarum uirtutum mixtis ex incisiuis, abſterſiuis, uiſcoſis, dulcibus, acetoſis, ſed maxime unctuoſis. Item diuerſis ex parte artificii, ſicut frixis, aſsis elixis, & huiuſmodi. Et ſi timeres uomitum futurum diminutum ex difficultate uenientis, uel ex humorum ineptitudine miſceantur cum his cibis aliqua uomitum uigorantia, ſicut eruca, raphanus, ficus ſiccæ pingues, cœpæ, porri, cum aqua hordei cum fœce ſua & melle, melones, cucumeres, mica panis azimi cum oleo. Atriplices cum ſeminibus ſuis, nuces cum melle, aut aliquod iſtorum, uinum dulce de quo copioſe bibat, & ſint hi cibi male maſticati. Si tamen timeres uomitum non ſequuturum melius eſt ut cibus bonus permittatur. Quartum, ut ſtomachus & extrema ſint ſufficienter calefacta, ſimiliter collum & par-

tes

tes pectoris,& tempus anni conuenientius, eſt tempus calidum. Et hora diei conuenientior, eſt meridies, niſi magnus fuerit æſtus, tunc eligatur hora tertiarum uel circa. Deinde ſumat aliquod ex uomitiuis inferius deſcribendis tepidum, ſed in hora uomitus uel parum ante moueatur motibus inordinatis, ut cibus in ſtomacho agitetur. Et faſciet oculos, pilis ex toto ſuperpoſitis, ſimiliter uentrem leuiter uſque ad umbilicum, ſed tranſacta hora una cum uomitiuum inceperit mouere, ponat digitum in ore, aut pennam anſeris oleo intinctam & iteratis uicibus uomitum procuret, donec ſtomachus à cibo & ſuperfluis mundificetur. Si autem uomitiuum fuerit ualde forte, ſicut elleborus albus, eſt melius ut non præcedat cibus, aut ualde paucus præcedat. Conſulo tamen, ut uomitiua non tranſcendant mediocritatem. Situs autem conuenientior eſt, ut ſedeat & inclinet caput & pectus ſecundum exigentiam. Quòd ſi accidentia difficilia superuenerint, detur aqua calida, quoniam uoment aut uenter ſoluetur, & ſedabuntur accidentia, & fiat clyſtere lenitiuum. Sed finito uomitu quieſcat & lauetur ei facies cum aqua roſata, cui parum aceti ſit admixtum. Lauetq; ſibi os cum uino aut aqua, ſecundum exigentiam & tardet cibum & potum ſaltem per duas horas ſi poteſt. Et cum cibatur dentur res boni odoris, ſuauis ſaporis, paucæ quantitatis, boni nutrimenti, paucarum ſuperfluitatum, facilis digeſtionis & ſatis facilis penetrationis & dormiat, & non bibat aquam frigidam, neque alium potum ualde frigidum. Si autem uomitus ſuperfluat ſuccuratur, ſecundum quod dicetur in ſequentibus, & ſi eſſet diminutus iteretur & corrigantur accidentia ſequentia ſecundum oportunitatem. Aegritudines autem in quibus confert uomitus præſeruãdo aut curando, ſunt ægritudines ſtomachi materiales, non apoſtemoſę educendo materiam contentam in eo, ſiue congeſtam ſiue deriuatam ad ipſum, rectificat enim appetitum, attractionem, digeſtionem & retentionem. Curat ſingultum clamoſum, dolorem ſtomachi, imo uomitum ipſum. Nocet autem in ægritudinibus eius immaterialibus, & apoſtematibus eius. Item uomitus curat febres præcipue criticas & ſymptomaticas frequenter iuuat, & præcipue curat quartanam. Item curat lepram & malitiam choleræ & ulcera mala quæ ſunt in corpore. Item confert in epilepſia, apoplexia, ſoda, uertigine, ſpaſmo materiali & paralyſi, tuſſi, aſthmate. Item multas curat ægritudines oculorum. Et breuiter omnes ægritudines, quę fouentur à materia exiſtente in ſtomacho, præcipue phlegmaticas, in quibus maxime eſſe debemus ſoliciti de ſtomacho. Et confert in ęgritudinibus renum, inteſtinorum, ueſicæ, matricis, podagrę & ſimilium & prohibet generationem lapidis, ſtomachum enim integre mundificat, diuertit ab inferioribus, eradicat à ſuperioribus. Et ſolutio uentris ſe habet econtra, licet ſtomachum & inteſtina mundificet. Nocet tamen uomitus cum ſuperfluit, & nocet ſm plurimum in ęgritudinibus membrorum ſuperiorum in quibus ſtomachus non communicatur. Vomitiua autẽ leuia in cauſis calida ſint unc. 5. aut. 6. aquæ hordei cum forte ſua. Et fortius eſt ut huic addatur unc. 1. aceti, aut unc. 1. ſyrup. aceto ſi, & tantundem de aqua minuatur, in cauſa mixta ponatur loco ſyrupi oxymel compoſitum, aut ſcylliticum in eadẽ doſi. Et fortius his eſt ſucci raphani unc. 3. cum oxymellis ſimplicis unc. 1. Et adhuc fortius ſi in eo ſteterit infuſus elleborus per diem naturalem. Elleborus quoque niger poteſt infundi in iure ciceris, in aqua, & ſimilibus, & fiet uomitiuum potens ſecundum tempus moræ in re in qua infunditur, ſed non tranſeat drach. 1. neq; ſtet in infuſione ſupra diem naturalem & craſſo modo contuſus. Et adhuc fortius ipſo eſt elleborus niger in ſubſtantia, ſed non detur ultra. ℈. 1. cum aliquo liquore. Elleborum enim album natura noſtri temporis non poteſt tolerare. Semen quoque atriplicis duarũ drach. cum. ℥. 1. oxymellis ſimplicis & tribus aquæ eſt ſatis forte ualens in cauſa calida. Et ſimiliter flos geneſtæ, & granum regum, cuius duæ ſunt ſpecies. ſ. magnum, & paruum, magnum dicitur kerua, eſt potens uomitiuum educens phlegma. Similiter capiſtrum arborum, uide doſim apud Meſue. Pro cura uomitus ſciendum eſt ipſum eſſe duplicem, ſ. cibalem ſub cibali comprehendendo uomitum cuiuſcunq; rei in corpore. Aliquando humoralem, ſub humorali comprehendendo uomitum cuiuſcunque rei corporeæ, de quibus ſuperius theorice actum eſt.

Cura uomitus cibalis exigit quinque intentiones. Prima, remouet cauſam uomitus. Secunda confortat ſtomachum cum propriis moderate ſtipticis participantibus. Tertia, prohibet humores ne fluant ad ſtomachum. Quarta, corrigit accidentia. Quinta ordinat debitum regimen ſex rerũ. Si ergo pendeat ab aere, cibo & potu, & reliquis non naturalibus, de quibus ſupra, remoueatur ipſe & nocumentum ꝑ eas impreſſum cum contrariis & corrigentibus malam complexionem, & quodcunque nocumentum per eas inductum, cum interius & exterius applicitis quorum copia inferius ponetur, & cum eiſdem complebitur.

Secunda intentio, ſ. ſtomachi confortando, ſi illa quæ adminiſtrantur ſunt propria ſtomacho & moderatæ ſtipticitatis participantia. Tertia autem, ſcilicet prohibitio humorũ à fluxu cum eiſdem ſtipticis perficitur, de quibus in ſecunda intentione. Item cum diuerſionibus cum euacuatione, & ſine ſecundum exigentiam humorum, qui uideantur ueriſimiliter ad ſtomachum fluxuri, & ligaturæ manuum ſupra cubitos, & pedum ſupra genua, & uentoſa poſita ſuper fundo ſtomachi conferunt ad retentionem. Et poſitio pedũ in aqua calida retinet diuertendo, ſicut poſitio ipſorũ in frigida nocet congelando, & immobilitando. Quarta autem, ſcilicet correctio accidẽtium perficitur ſecundum ipſorum exigentiam, præcipue ſyncopis corrigatur, ſicut dictum fuit in cap. pręcedente, & reliqua ſecundũ quod dicetur in hoc cap. Quinta, autem perficitur pręcipiendo regimen contrarium regimini quod fuit cauſa vomitus, & contrarium diſcraſiæ in ſtomachum impreſſę, præcipue ſomnus prolixus cõuenit. Et paucitas cibi & potus, boni chimi, facilis digeſtionis, ſaporis delectabilis, ſatis cito penetrantis, confortantis ſtomachum tam proprietate, quàm ſtipticitate temperata, contrarij diſcraſiæ impreſſæ. Præcipue vinum ſit laudabile, placens patienti, & cibi aromatizati cum his, quæ declinant ad calidum, aut frigidum ſecundum exigentiam, & amygdalæ excorticatæ contritæ poſitæ in ferculis conferunt & delectant. Et in uomitu calido confert kiſt fabarum & lentium condita cum aceto & brodium conſumptum, factum ſecundum artem, cui admiſceantur amyg. & aromatizarum ſecundum exigentiam diſcraſiæ, in quo etiam aliquando ponitur panis bis coctus. Item laudantur fiſtici, cortices citri, aut aranciorum conditi, cappares in cauſa frigida, ſed in calida præparantur cum uino granatorum agreſta, ſuc. limonum. citri, aranciorum, & ſimilium, & marinata confecta, & coriandrum habet ſingularem proprietatem. Poſt cibum utatur piris, aut cydon. aſſis, aut condit. Item diacitoniten & parũ caſei in fine menſæ. Et eligantur carnes, piſces, & reliqua cibaria ægro placentia & bene conditionata, ieiunet ſæpe. Somnus multus etiam poſt cibum immediate ad cuius prouocationem confert ſumere aquam carnis cum uino odorifero ſtiptico, & pauco pane bis cocto, & pauco pulueris coriandri, dormient enim & ſudabunt. Quies animi & corporis propriè poſt cibum donec à ſtomacho amplexetur, & res terrefacientes prohibent uomitum dum eſt in fieri, ſicut aſperſio uiolenta faciei cum aqua frigida, & clamare, & eum terrefacere ne uomat, & uerecundia, & ſimilia animam diuertentia à perceptione obiecti facientis uomere. Si uero pendeat à percuſſione ſuper ſtomacho, aut in membro ſtomacho communicante, curetur percuſſio ſecundum quod oportet & remoueatur nocumentum ſtomacho impreſſum & confortetur ſtomachus, & prohibeantur humores, ne fluant ad ſtomachum, neque ad membrum ſtomacho communicans cum phlebotomia, & cæteris diuerſionibus. Corrigantur accidentia ſecundum quod oportet & ordinetur regimen conueniens habendo reſpectum ad percuſſionem, uomitum & cauſam eius. Quòd ſi pendeat à uenenoſis ſumptis educantur illa uomitu & ſeceſſu, & dentur bezahartica propria contra illa & ſtomachus, & membra nobilia confortentur. Si uero à morſu uenenoſorum curetur locus morſus ſecundum quod oportet, & ſupra locum morſum ponantur ſtiptica cum debita ligatura prohibentia tranſitum ueneni ad loca nobilia & confortetur ſtomachus, & membra nobilia. Si uero uo-

conueniunt cum proprietate ſua, & uinum ſuaue ſtipticum in pauca quantitate ſumptum, & ſeruet reliquum regimen ſex rerum, de quo ſupra. Si uero uomitus fuerit humoralis, tunc eſt duplex, criticus aut ſymptomaticus. In uomitu critico ſinatur natura operari, ſi uerisimiliter ex digeſtione præcedenti & uirtutis tolerantia uideatur fore ſufficiens, nec eſt cibo, aut alio modo impedienda. Si uero fuerit diminutus adiuuetur cum leuibus, tantum, quæ ex dictis in uomitu artificiali elici poſſunt, ſi uero ſuperfluus conſtringatur cum auxiliis inferius ſcribendis. Si uero fuerit ſymptomaticus, aut erit ſolum ea humoribus, in ſtomacho congeſtis, aut aliũ de deriuatis. Si primum, quinque requiruntur intentiones. Prima, eſt humoris in ſtomacho congeſti, uomitu, aut ſeceſſu, aut utroque modo euacuatio, & ad euacuãdum humores imbibitos, aut inuiſcatos, magis confert uomitus, quàm ſolutio. Secunda, eſt correctio diſcraſiæ ſtomachi quæ eſt cauſa congeſtionis, & ſimiliter ſtomachi confortatio. Tertia, eſt ꝓhibitio, ne humores à membris circunſtantibus fluant ad ſtomachum. Quarta, accidentium correctio. Quinta, debitum regimen ſex rerum non naturalium. Quæ omnes intẽtiones complendæ ſunt, ſicut dictum fuit in uomitu cibali à mala cõplexione cum materia. Si uero fuerit ſymptomaticus ex humoribus ad ſtomachum, aliunde deriuatis, ſeptem exigunt intentiones. Prima euacuat. Secunda diuertit. Tertia regit membrum mittens. Quarta fluxum intercipit. Quinta regit ſtomachum recipientem. Sexta corrigit accidentia. Septima ordinat regimen ſex rerum non naturalium. Pro prima intẽtione eſt ſciendum, quòd ſi uomitus fuerit qualis oportet, quem uirtus bene toleret, ſinatur natura operari, uomitus nanque curat uomitum, ſicut fluxus fluxum. Propterea uomitus in principio paroxiſmorum eſt ſinendus, prohibet enim paroxiſmum, aut minuit, quarta primi. Si uero fuerit uomitus non qualis oportet, aut uirtus non bene eum toleret, eſt ſiſtendus modis infra ſcriptis penes ſupraſcriptas intentiones, ſi ergo repletio fuerit in toto, & fuerit æqualis omnium humorum, ideſt, proportionalis, aut ſanguis dominetur, fiat phlebotomia de uena communi, aut de ſaphenis, pręcipue ſi retentio ſanguinis menſtrualis, aut hæmorrhoidalis fuerit in cauſa. Si uero fuerit dominium aliorum humorum abſque peccato ſanguinis euacuentur ſecũdum ipſorum exigentiam euacuantibus integratis ex ſuis minoratiuis, digeſtiuis, & eradicatiuis, etiam iteratis ſecundum exigẽtiam. Sint tamen tales quòd ſtomachum non lædant, aut parum lædant, propterea uitanda ſunt ſolutiua fortia, & proprie non correcta, digeſtiua propria in cholerico ſunt oxiſacchara ſyrup. de agreſta, de granatis, de citro, de limonibus, de papauere, qui prohibet effuſionem materierum ad ſtomachum, ſyrup. endiuiæ, de cytoniis. Aquæ uero ſunt, ſicut endiuiæ, lupuli, acetoſæ, hepaticæ, plantaginis. Sed in phlegmatico, & mixto, ſyru. de mẽtha, de abſinthio, mel roſ. aqua mẽthæ, abſinthij in melancholico, ſyrup. de bizantiis, de epithymo, de fumo terræ, aqua ſcolopendriæ, bugloſſæ, &c. Sed aqua hordei excorticati ualet in cholerico, & mixto pluribus modis, ſcilicet infrigidando, humectando, aperiendo, prouocando urinam, leniendo uentrem, & ſi fecerit uomitum confert educẽdo cauſam, & eſt optima in curatione febrium, & eductione choleræ praſsinæ, eruginoſæ, & humorum aduſtorum, ita ut frequenter ſit medicina ſolennis in curatione fluxus, & uomitus cholerici & miſti & cum ipſa poſſumus multas medicinas permiſcere ſecundum exigentiam, & maxime ualet in materiis corruptis quarum quærimus eradicationem. Solutiua uero ſunt, ſicut rheumbarbarum, & myrobalani citrini, in cholerico pilulæ alephanginæ. In phlegmatico pilulæ de reubarbaro, & ſtomatichæ in mixto, & ſena myrobalani Indi. Epithimum in melancholico, & poſſet fortificari, addendo magis exoluentia ſecundum exigentiam. Secunda autem intentio, ſcilicet diuerſio perficitur cum ligatura pedum ſupra genua, & manuum ſupra cubitos. Item cum uentoſis in natibus & coxis. Item ſuper umbilico & regione hepatis, & ſplenis, & proprie quando ab eis partibus materia ſtomacho communicaretur. Clyſteria quoque leuia, aut acuta ſecundũ exigentiam iuuant ad diuerſionem. Lotiones quoque pedũ, & brachiorum cum aqua calida ſunt ad hanc intentionem. Et ad hanc intentionem ſunt prouocatio urinæ, & ſudoris, ſanguinis menſtrualis, hæmorrhoidalis, & ſimilium. Sed pro tertia intentione ſcilicet regimine, membri mittentis debemus tria facere. Primo ab ipſo ſuperflua euacuare. Secundo, diſcraſiam eius corrigere. Tertio, ipſum confortare. Si ergo ſplen fuerit in cauſa ab ipſo euacuabimus melancholiam, ſi hepar & kyſtis maxime ſanguinem, & choleram, ſi matrix menſtrua niſi fuerit prægnans, & ſi retẽtio ſanguinis hæmorrhoidalis fuerit in cauſa, ipſum prouocabimus, & ſic de cæteris, diſcraſiam autem horum membrorum corrigemus, & ſimilia, confortabimus cum contrariis propriis moderata ſtipticitate participantibus. Fluxus autem intercipitur iuxta quartam intentionem oppilando uiam tranſitus humorum ad ſtomachum, & humores ipſos incraſſando, & compingendo, & quia ſtomachus recipit humores à toto mediante hepate, ſuper regione hepatis, ſtomachi, & partium adiacentiũ ſunt ponenda ſtiptica propria illis membris, & cum hoc contraria ipſorum diſcraſiæ.

Et conuenientia adhoc ſunt unguenta, & ſacculi ſuperius deſcripta, quibus poſſunt addi apud neceſsitatem maioris infrigidationis ſandali, ſpodium, camphora & ſimilia. Et ubi calefacere opus ſit, thus, maſtix, ſpica, nuces cupreſsi, & ſimilia humores etiam incraſſentur, & compingantur, & uiæ claudantur cum interius ſumptis ſtipticis, & uiſcoſis, & apud maiorem neceſsitatem ſtupefaciẽtibus. Et ex leuibus propriis in cauſa calida ſunt rob, aut ſyrupus de granatis, & ſimiliter de citoniis deſcriptione Raſi in hoc cap. de uomitu & cholerica paſsione. Item trochiſci de olibano ab eo deſcripti in eodem cap. & ualent in cauſa mixta. Confectio quoque de cytoniis deſcriptione Meſ. in ſuo Antidotario diſtinctione prima, & incipit, confectio de citoniis bona confortans ſtomachum & faciens digeſtionem, &c. eſt precioſa, & docet ibidem ordinare eam in cauſa mixta, & cauſa calida. Et multiplicãdo calida ualebit in cauſa frigida. Et ſi opus fuerit ſtupefacere detur ſyrupus de papauere uel. 5. ℈. trochiſcorum de olibano & addatur opii, croci, ana gran. 1. aut plus ſecundum exigentiam. Hæc autem debent ſumi per. s. horam ante cibum, & per maius tempus, ſed opiata ſaltem per duas horas an̄, Et poſitio extremitatum in aqua frigida eſt ad hanc intentionem, & proprie in cauſa calida.

Regimen autem ſtomachi recipientis iuxta quintam intentionem perficitur. Primo educendo materiam in ſtomacho exiſtentem uomitu, & ſeceſſu, aut utroque modo ſecundum quod uidebitur magis expediens. Secundo ſtomachum confortando cum propriis ſtipticis diſcraſiæ ſuæ contrariis. Confortantia autem ſtomachum, & uomitum prohibentia in cauſa frigida ſunt ſyrupus de mẽtha, de abſinthio cum aqua cinam. garioph. galangæ, & ſimilium. Item diacitoniten cum ſpeciebus in fine menſę. Et in cauſa calida mina cytoniorum ſyrupus de ribes, de piris cum aqua calibeata. Et in fine menſæ diacitoniten de ſaccharo. Et ad hanc intentionem ſunt multa electaria, trochiſci, pulueres ſparſim ab authoribus colligendi. Applicanda autem exterius ſufficienter dicta fuerunt cum ageremus de uomitu cibali. Et ex expertis apud Auic. in cauſa frigida. ℞. galliæ, xiloaloes crudi, gariophili, partes æquales ſumat de eo in potu, exempli gratia, ʒ. 1. uſq; ad. 2. cum uino cytoniorum. Et ſi huic addatur pulegii pars una eſt præſtantius ſi æger non abhorreat. Et cauendum eſt à ſtipticis uentre exiſtente ſtiptico niſi prius leniatur. Et apud Auic. camphoræ ineſt proprietas ſiſtendi uomitum in cauſa calida, ſumpta in potu cum rob ſtipticis, & odorata, & linita & remouet nauſeam. Et quando ſunt humores mali in ſtomacho, dentur in principio menſæ lubricantia. In fine ſtiptica confortantia. Et trochiſci ſtellæ ſunt potentes in ſiſtendo uomitum, & reliqua opiata. Sed non ſunt adminiſtranda, niſi cum reliqua non ſufficiunt & bene correcta incipiendo a doſi parua diſtanter à cibo. Si uero materia à capite ad ſtomachum deriuetur.

Prima intentio eſt cura catarrhi, de qua ſuperius proprio cap. Secunda eſt ſtomachi regimen, quod manifeſtum eſt ex dictis. Si uero materia à ſplene ad ſtomachum deriuetur, ſimiles obſeruandæ ſunt intentiones de euacuatione, diuerſione humoris melancholici, & ſic de cæteris. Verum ea quæ cõplent has intentiones diuerſificantur ſecundum humores & diſcraſiæ exigentiam, quæ omnia poſſunt patere ex iam di-

ctis. Et idem regimen ſeruandum eſt in cura uomitus, à quocunque membro fit communicatio. Accidentia autem iuxta ſextam intentionem corrigãtur ſecundum quod oportet. Et regimen ſex rerum iuxta ſeptimam ordinetur, ſecundum q; dictum eſt in uomito cibali, hic tamen canon in cibando obſeruetur. Quòd ſi euomat reiteretur cibus, ſed bene conditionatus, ut ſupra, & in módica quantitate. Et quoties euomit toties reiteretur, nam tandem una uice retinebit. Et idẽ canon fit in medicinis, & narratur ab Auic. in proprio cap. ſumptus à Gal. 6. interiorum, ſecundo cap. quòd quidam homines inceſſanter appetunt cibum, & quoties ſumunt expellunt ipſum per inferius, aut ſuperius, & ſunt in cõtinuo exercitio comedendi, & expellendi cibum, & uiuunt uita ſanorũ non tamen uiuerent, niſi aliquid retineret. Similiter eſt auis comedens locuſtas continue, & continue eas euomens in toto tempore in quo recipit eas. Idem faciebat quidam guloſus in patria mea, ſcilicet Verona multũ famoſus, qui multoties in die cõmedebat, & toties euomebat, ut nouo cibo delectaretur. Vomitus prægnantis contingens per communitatem à matrice propter retentionem menſtruorum communiter eſt magis infeſtans à ſecundo menſe uſq; ad quartũ. Ante enim menſem ſecundum parum de ſanguine menſtruali retentum eſt. Sed poſt quartum fœtu aucto multum ſanguinis cedit in fœtus nutrimentum. Hic ergo ſi fieri poteſt eſſet curandus eiſdem ſeptem intentionibus, de quibus ſupra.

Sed prima intentio, ſcilicet euacuatio prohibetur, niſi à quarto uſque ad ſeptimum, quarta aphoriſmorum. Veruntamen phlebotomia magis ſuſpecta eſt, quanto maior eſt fœtus, quinta aphoriſmorum. Sed ſolutio uentris in primis mẽſibus, ſcilicet uſque ad tres incluſiue ſuſpecta eſt, cum eo tempore ligamenta fœtus ſint debilia, & à ſexto menſe ſupra ſimiliter ſuſpecta, propter fœtus nimiam grauitatem. Concedi tamen poſſunt ſolutiua facilia, ſicut rheumbarbarum, & mirobolam, caſsia manna, & ſimilia. Licet omnia aliquid ſuſpicionis ingerant. Et Auicen. 21. tertij, concedit polypodium exiccatum. Diuerſiones etiam fieri poſſent iuxta ſecundam intentionem cum clyſteribus leuibus, ſicut ex brodio carnium, oleo, ſale, ſaccharo rub. uel melle, & poſſet poni caſsia, ſimiliter ligaturæ manuum ſupra cubitos. Item uentoſa magna ſuper umbilico, hæc tamen non ſunt plurimum continuanda.

Correctio autem diſpoſitionum membri mittentis, ſcilicet matricis, iuxta tertiam intentionem nõ debet fieri, oportet enim prouocare menſtrua, quorum prouocatio faceret aborſum. Quarta autem intentio, ſcilicet fluxus interceptio ſuſpecta eſt ne materia ad ſtomachum ſinaura retineatur, & retenta putreat, & ad membrum aliquod apoſtemandum cõuertatur, eſt enim minus malum ut uomitu educatur. Confortatio autem ſtomachi iuxta quintam intentionem male fieri poteſt, cum materia ad ipſum continue deriuetur. Confortatio nanque applicata interius aut exterius cum ſint ſtiptica ſtomacho exiſtente pleno ſuperfluitatibus ſunt cauſa retentionis illorum ſuperfluorum in ſtomacho, & conſequenter cauſa maioris conturbationis & anguſtiæ. Quare oportet alterum duorum fieri, aut materiam ad inteſtina deriuari cum clyſteribus, de quibus ſupra, & aliquando ſolutiuis ſuprascriptis leuibus, & cum diæta uentrem leniente, ſicut paſſulis, ficubus, uitellis ouorum, ſaccharo, brodio carnium laudabiliũ & ſimilibus ſumptis in principio menſæ. Aut oportet uomitum ſinere & ipſum facilitare, uomitus nanque materiæ in ſtomacho contentæ ante cibi ſumptionem erit cauſa quietis ſtomachi & appetitus. Et quòd cibus in ſtomacho retineatur & bonæ digeſtionis eius, neque natura ex hoc uomitu etiam quatuor aut pluribus menſibus cõtinuatis tantum terretur, quantum terretur ex uomitu à cauſa prӕternaturali pẽdente. Et nota quòd aqua hordei ſumpta in mane calida aut uentrem lenit, aut uomitum facilitat. Et ſit. 4. ℥. uſque ad. 6. Si tamen ſumpto cibo inclinaretur ad uomitum retineatur aſpergendo faciem cum aqua frigida, & apponendo ſtomacho aliquid conſtrictiuum ex ſuprascriptis. Et in fine menſæ ſumendo cytonium, aut pirum, aut aliud ſimile ſtomachi confortatiuum, aut conſtrictiuum, & apponatur uentoſa ſuper umbilico, & ſimilia. Si tamen euomerent, euomant complete cibum & humores, deinde cibus iteretur cõfortando ſtomachum, ut ſupra, & toties cibetur, donec aliquid retineat. Et mina cytoniorum cum bolo armeno ſedat uomitum. Et ſyrupus de agreſta, & acetoſitas citri ſunt propria in uomitu prægnantis à cauſa calida. Corrigantur accidentia iuxta ſextam intentionem ſecundum ipſorum exigentiam. Et regimen ſex rerum ordinetur, ſicut dictum fuit ſuperius. In hoc tamen habet differentiam prægnans à cæteris uomentibus; quia oportet magis complacere appetitui illius, quàm cæterorum. Et uinum odoriferum paucum ſubtile & rectificans appetitum earum nauſeam & uomitum. Et ſinapis excitat appetitum deiectum per præſentiam humorum, frigidorum, craſſorum, & uiſcoſorum. Et caſeus aſſatus excitat appetitũ & ſedat uomitum. Et cytonia aſſata in quibus ſint ſciſſa fruſta xiloaloes indi in fine menſę ſiſtunt uomitum, & ualent ad appetitum.

Vomitus ſanguinis ſi fuerit à uirtute ſana expellet ſuperflua, aut fuerit criticus, ſinatur natura operari quouſque æger coleret bene. Alius uero ſiſtendus eſt, pro cuius cura recurre ad capit. de ſputo ſanguinis. Omnes enim intentiones & medicinæ ibidem poſitæ ſunt ad hunc locum offerendæ. Non eſt niſi hæc differẽtia, quia ſicut ibi eligimus medicinas pectorales, ita hic eligantur medicinæ ſtomachales. Aui. tamen deſcribit remedium expertum. ℞. acatiæ, ſeminum roſarum, terræ ſigillatæ, & balauſtiarum, ana. ℨ. ii. opii gran. 5. ſem. hyoſcyami alb. gra. 8. gummi arabicæ. ℨ. ii. ſucci arnogloſſæ, uel uirgæ paſtoris. ℥. ii. Si uolumus dulcorare poſſumus addere iulep, roſ. ℥. i. Si uero uolumus ipſum in forma ſolida ponatur cum ſuprascriptis pulueribus, ſucci quantum ſufficit, pro formandis trochiſcis his utere ſecundũ exigẽtiam. Poteſt enim ex his exhiberi à. ℨ. s. uſque ad. ℨ. & ℨ. s. diſtemperatis cum uino ſtiptico multę commixtionis cum aqua calibeata, aut cum aqua plantaginis, uel accipiantur in forma pilularũ, & poſt eas bibatur aliquid ex ſuprascriptis.

Vomitus autem ſanguinis ſequens ulcera, aut apoſtemata rupta curatur cura ulcerum, aut apoſtematum, de qua infra, admiſcendo medicinis ulcerum ſanguinem conſtringentia. Et ſi à capite deſcenderit, cura poteſt patere ex cura fluxus ſanguinis narium. Cura uomitus, aut ſputi ſanguinis pendentis à ſanguiſuga manifeſtabitur in ſequentibus in quodam cap. proprio.

De cholerica paſsione. Cap. 79.

Hic terminus cholerica paſsio apud Alexãdrum & Simonem deſcendit à χολάδες Græce, quod eſt inteſtinum latine. Sed penes hos melius ſcriberetur choladica quàm cholerica. Sed apud alios Græcos noſtri temporis hic terminus eſt corruptus cum potius deberet dici cœliaca κοιλία enim Gręce, idem eſt quod uenter Latine. Vnde cœliaca paſsio, ideſt, uentralis paſsio, quia κοιλίαν Grę ci ſcribunt per οι diphtongum, cui Latinæ œ, diphtongũ correſpondet, melius ſcriberetur cœliaca, quàm ciliaca. Eſt aũt deſcriptiue motus uehemens materierum ex indigeſtione corruptarum ad expellendum eas à corpore cum labore, & acuitate uirtutis expulſiuæ, in tantum ut frequenter fiat uomitus & ſeceſſus ſimul, una uia non ſufficiente ad egreſſum huius materiæ propter ſui multitudinem, & acuitatẽ expulſiuam præter modum ſtimulantem.

Species ſumuntur ſecundum diuerſas ſpecies euacuantium. Sunt enim quædam aquoſa de genere phlegmatis. Quædam cholerica & diuerſarum ſpecierum, & proprie corruptarum ſicut choleræ praſsinæ, æruginoſę, & ſimilium. Quędam melãcholica corrupta frequenter aduſtione participantia diuerſarum naturarum & colorum. Cauſæ eius ſunt omnia quæ corrumpunt digeſtionem, imo digeſtiones, ſiue ſint cibi mali facile corruptibiles, ſicut proprie lac, chryſomilla, melones, & ſimilia, ſiue ſit ciborum quantitas ſuperflua, aut mala præparatio, aut malus ordo, aut tempus incongruum cum ponitur indigeſtum ſuper indigeſto, aut tempus anni, & proprie æſtas & autumnus. Et aer in ſua ſubſtantia corruptus, & ea quæ accidentaliter occurrunt, ſicut coitus, balneum, exercitium indebitum, accidentia animi immoderata & proprie tempore non congruo. Et multiplicatur ex potu aquæ frigidæ in ieiunio ſequente cibum craſſum. Corrumpuntur quoque digeſtiones, quæ ſunt cauſa cholericæ paſsionis propter nocumenta ipſorum digerentium, ſcilicet ſtomachi, & hepatis cum ſunt læſa per eſſentiam ſecundum aliquam ſuarũ naturarum,

turarum, aut omnes, aut per communitatem, uel à toto, uel à ſingulis membris communitate abſolute uel non abſolute, ſed de cauſis corruptę digeſtiõis in ſequẽti ca. uberius ageſ.

Signa. Incipit in primis cum lenitate, deinde ſtatim augetur cum dolore & punctione in ſtomacho & inteſtinis. Et quæ ſunt minus maligna in primis ſecundum plurimum expellũtur, ſicut cibi corrupti, deinde humores aquoſi, & cholerici citrini, tandem uiridea praſsini, & eruginoſi, & nigri; & tandem perducit ad fluxum uentris, qui eſt ſicut lotura carnium recentium, & interdum habet dolorem pungitiuum & quandoque perducit ad karatim alcutat, & ſunt fruſta ſubtilia ex ſubſtantia inteſtinorum, quæ educuntur in diſenteria. Accidentia eius ſunt ſitis, cuius tolerantia iuuat, & bibere aquam frigidam nocet, dolor, & punctio, & uigiliarum inſtãtia à principio uſq; ad finem, ſed in proceſſu perducit ad ſpaſmum & ſingultum, & tandem ad caſum pulſus, ſudorem frigidum, & mortem, & hoc uſque ad ſeptimum. Eſt enim paſsio peracuta, cuius terminus eſt ad mortem, uel ad ſalutem à. 4. uſque ad. 7. dies.

Prognoſtica. Primum qui hanc paſsionem frequenter incurrunt, facilius eam tolerant materia non exiſtente tãta nec ita maligna. Qui uero raro difficulter ſaluantur ex cauſis cõtrariis, propterea infantes facilius ſaluãtur quã reliqui, quia eam frequentius cæteris incurrunt. Et quia uirtutes ſuæ naturales ſunt fortiſsimę. Secundum, cum uentum eſt ad caſum uirtutis, frigiditatem extremorum, ſpaſmum & ſingultum in fine, nõ eſt ſpes ſalutis. In principio uero ſic, cum tunc ſequatur punctionem & dolorem & fortem pugnam, in fine uero uirtutis debilitatem, & corporis conſumptionem. Tertium, multoties cum reſtringitur cholerica paſsio, declinat materia ſubito ad uias urinæ, & accidit ardor urinæ. Quartum, hæc paſsio ſecundum plurimum eſt ſalubris ſi debite tractetur, ſed non apud tardos, negligentes, aut imperitos, celeritate enim indiget.

CVm† punctio, et triſtitia alicui ſuperuenerit, aſſuerit cum ea, uel poſt eam† uomitus, et uẽtris ſolutio; †aqua calida multoties continuè in potu tribuatur. &, ſi adhuc perſeuerauerit uomitus, & uentris fluxus; aqua calida iterum detur: ſedabitur enim paßio. cum autem ægritudo quieuerit; †balneum ingrediatur æger, in quo per† unius horæ ſpatium moretur. egreſſus autem de balneo† leui alatur nutrimento: deinde† dormiat.

SCHOLIA.

Cum punctio] Raſis textus ſic legitur Cum Paruus dolor, punctio, & triſtitia. hæc ſunt ſigna colicæ proxima Vomitus, & uentris ſolutio] conitantur colicam. Aquę calida] contundit humores acutos, debilem reddit ſtomachi contentiuam ad continendum & excitat expulſiuam, Balneum ingrediatur] quod attrahit humores, & reliquas non euacuata. Vnius horę ſpatium] ſatis eſſet fortè tertia pars. Leui alatur nutrimento] ob ſtomachi ualetudinem. Dormiat] ut materia quieſcat.

Hoc capitulum habet duas partes. In prima curat cholericam paſsionem quando eſt debilis. In ſecunda ibi. Sed licet uomitus & uentris fluxus curat ipſam quando eſt fortis. Itẽ prima in duas. Nam prima curat ipſam in principio, augmento, & ſtatu. In ſecunda parte ibi. Cum autem ęgritudo. Curat ipſam in declinatione. De prima parte ponens ſigna cholericæ paſsionis dicit. Cum punctio, ſcilicet, ſtomachi, & inteſtinorum, triſtitia, quæ eſt quædam conturbatio & anxietas ſtomaticha, & cum ea uel poſt ipſam fuerit uomitus, & uentris ſolutio aliquando ſimul una uia non ſufficiente ob multitudinem materiæ, aut ipſius acuitatem præter modum naturam ſtimulantem, aliquando ſucceſsiue una immediate poſt reliquam aqua calida in principio & etiam in augmento & ſtatu, ipſa perſeuerante eſt multoties, & in magna quantitate tribuenda, lauat enim ſtomachum & inteſtina ab his humoribus eorum acuitatem remittens. Et nota pro ſolenni remedio huius aquæ exhibitæ, ualere non ſolum in cholerica paſſione, ſed in omni uomitu & fluxu & anxietate ſtomaticha ab humoribus calidis contingente ſi oportune afferatur, ita ut frequenter ſola ad curam ſufficiat. In ſecunda parte curat dum uentum eſt ad declinationem per balneum aquę dulcis ad ſiſtendum uomitum & fluxum, diuertendo materias à centro ad circunferentiam, & ad corpus humectãdum ſuperflue per huiuſmodi euacuationes exiccatum. Et nutrimẽtum debet eſſe facilis digeſtionis, boni chimi, cito penetrans, paucarum ſuperfluitatum, ſtomachi & inteſtinorum confortatiuum, ſicut ſuccus & contuſum carnis pulli, aut perdicis, & ſimilium, & proprie poſt aſſationem, & modicum uini ſubtilis aliqualiter ſtiptici.

Quod licet uomitus, & uentris ſolutio uehementes fiant: & ſymptomata terreſacientia ſuperuenerint; non tamen eſt timendum: imo cum medicaminibus quæ ego nominabo, ſuccurendũ. in principio itaq; † trochiſci de olibano cum aqua, & niue, & rob granatorum dentur ſemel. qui iterum ſunt etiam dandi: ſi uomitus non ceſſauerit. duo quoque adiutoria, & coxæ in ſupremis partibus† ligentur & aqua niue infrigidata ſuper crura, & pedes fundatur, & in ipſam etiam immittantur. †uẽter quoque ex ſandalis, roſ. camphora, gallia, aqua roſacea conſperſis epithimetur. & pannus aqua roſacea in niue infrigidata infuſus deſuper ponatur. qui poſtquam tepefactus fuerit; eſt remouendus: & alius ut prius deſuper mittendus. ad potandum autem paulatim tribuatur† uinum uetus temperatum cum rob granatorum. &, quando uomuerit: iterum tribuatur. panem quoque in ſucco granatorum infuſum cogendus eſt ſumere cum uino & comedere, quem ſi uomuerit; iterum dandus eſt, donec quieſcat.

In hac parte curat cholericã dum eſt fortis. Et habet quatuor partes. In prima facit, quod dictum eſt. In ſecunda ibi. Quòd ſi ſyncopis. Curat ſyncope ſuperuenientem. In tertia ibi. Quicquid autem. Ordinat diætam proprie conuenientẽ in declinatione. In quarta parte ibi. Trochiſci dicti de olibano. Deſcribit quaſdam medicinas, de quibus fecerat mentionem. In prima parte dicit, non eſſe timendum, eſto quòd uomitus & fluxus uentris fiant uehementer & ſuperueniãt ſymptomata, ideſt accidentia horrenda, ſed ad remedia properãdum, ut infra. Sed nota quòd ſtatim à principio & antequàm huiuſmodi, remedia fiant, debet exhiberi aqua calida in magna quantitate & multoties, ut dictum eſt ſuperius. In primis exhibet unum de trochiſcis, de olibano, quorum deſcriptio ponetur ſtatim, ponderantem aur. 1. diſtemperatum cũ ℥. 1. aquæ frigidiſsimæ, & ℥. s. rob de granatis, & ſi uomitus non ceſſauerit iteretur eiuſdem medicinæ exhibitio, magis enim debemus eſſe ſoliciti de retentione uomitus, quàm fluxu uentris. Quòd ſi abhorrent hunc modum ſumẽdi hos trochiſcos poſſunt exhiberi in forma pilularum, & poſt eorum ſumptionem bibatur liquor ſuprascriptus, habent enim in reſtringendo uomitum ſingularem proprietatem. Secundum remedium, ut duo adiutoria & coxę in ſupremis partibus eorum ſtringantur fortiter, ut ratione doloris materia diuertatur, & ut maior dolor triſtem ſenſationem denigret. Tertio, aqua frigidiſsima ſuper crura embrocetur & in ipſa etiã mittantur pedes ad compingendum & incraſſandum materiam, ut fiat inepta fluxui. Et Gerardus de Solo laudat manutergium in aqua frigida infuſum, & poſt expreſsionem collo applicitum, quia nerui uenientes à cerebro ad ſtomachum congelantur, unde ceſſat triſtis ſenſatio in ore ſtomachi, quæ eſt cauſa uomitus, & clauditur meri. Quarta epithymetur ſtomachus cum hoc. ℞. roſarum, & proprie ſylueſtrium ſtipticarum, ſandalorum rub. ana. ʒ. 2. camphoræ. ʒ. s. galliæ muſcatę. ʒ. 1. aquæ roſatæ ad conficiendum quãtum ſufficit: hoc in modum unguenti cum quo ſtomachus ungatur, poſtea pannus infuſus in aqua roſata frigidiſsima actu loco inuncto ſupponatur & ſæpe replicetur. Expediens tamen eſſet ut petia infuſa in medicamine prædicto cui multa aqua roſata eſſet admixta & expreſſa ſtomacho ſæpe applicetur ne tepefiat. Sed hoc medicamen non omnibus conuenit, ſed ſolum ſtomachi diſcraſiam calidam habentibus cum fortitudine caloris innati. Quinto, iubet in potu dari uinum granatorum cum uino ueteri mixtum ad uigorandum uirtutem & confortandum ſtomachi retentiuam & prohibendum cibi corruptionem ratione acetoſitatis, doſis ſit ab. ℥. 1. uel quantum uidebitur diſcretioni medici, & per uinum uetus intelligo uinum depuratum,

ratum,contra muſtum diſtinctum. & ſit ſtipticum aliqualiter & nnn ualde craſſum.Et ſi uomuerit iterum exhibeatur, donec retineat. Et panis in uino granatorum infuſus ſimiliter exhibeatur loco cibi. Et bibatur uinum in quo eſt infuſus. Quem ſi uomuerit,iteretur donec retineatur,hanc diſcraſiā calidam ſtomachi remouent,& confortando humores uenientes ad os ſtomachi prohibent.

SCHOLIA.

Trochiſci de olibano)ſunt dandi,cum ſupradicta medicamenta non contulerint.Ligantur)ut humores ad illas partes ligatas confungiant. Venter epithimetur)& alij dorſum os ſtomachi reſpiciens,ut confortetur.Vinū uetus)in materia frigida confert ſolum;ſed in calida cum rob granato.

Quòd,ſi ſyncopis ſuperuenerit; muſcum cum rob granatorum, uel cum uino dare conueniens eſt,uim inferendo: & ſuccus carnis hædinæ, & pullinæ cum pauco cytoniorum ſucco,& uino mixtus in potu eſt tribuendus.pulli præterea ſunt aſſandi,& ante nares ipſius deſcerpendi.thus etiam dādum eſt, ut maſticet ipſum,& paulatim traijciat.& poſtremò bolum coraſcenum cōditum cum camphora tribuatur.

In hac parte curat ſyncopim ſuperuenientem, tum ratione uaporum malignorum cordi communicantium, tum ratione compaſsionis cordis ori ſtomachi, tum propter paucitatem ſpirituum ſequētem euacuationem ſuperfluam. Primo,exhibet uinum cū muſco,utputa.1.℥. uini odoriferi ſubtilis cum. 4. granis muſci,ſed melius eſt, ut huic addatur.ſ.℥. aut.℥.1.uini cytoniorum,uel alicuius ſimilis frigidi ualentis in ſtomachi confortatione. Secundo, exhibet cibum reſumptiuum,reſtauratiuum ſpirituum in breui tempore, propter facilem eius digeſtionem & penetrationem, & ſtomachi cōfortationem. Cuius ſit hæc deſcriptio. ℞. ſucci carnis hœdinæ,uel pullinæ,aut alicuius auis bene conditionatæ.℥.2.uini cytoniorū, uini ſubtilis aromatici aliquali dulcedine participantis ana.℥.1.miſce & totum debite calidum, uel quantum ſumere poteſt,ita ut non uomat exhibeatur in potu. Tertio,confortat ægrum bonis odoribus, ſicut pullis aſſatis, & confractis appoſitis prope nares, ſed bonum eſt ut unicuique præſentetur ſibi placentes. Quarto,iubet pro confortatione ſtomachi, & retentione uomitus, thus maſtichari & deglutiri,aut ſi eius maſticationē abhorret, deglutiatur abſque maſticatione. Quinto,bolum coraſcenum, qui non eſt apud nos,cuius loco accipimus maſtichis,boli armeni an.℈. 1.camphoræ ana,gran.2.uſque ad. 4. & formare pilulas cum uino cytoniorum.cytonia enim,& quæ ex cytoniis fiunt,cōferunt ſecundum omnem modum adminiſtrationis, & fere omnes excedunt medicinas in hoc caſu.

Quicquid autem de huius paſsionis cura nunc uſque diximus,donec uomitus ſedetur,& ſtomachus cibū recipiat, fieri conuenit. poſtquam uerò ſtomachus ipſius retinere poterit;nutriendus eſt æger:et parum uini ueteris in potu ſumat benè redolentis:& dormire incipiat.

In hac parte ordinat diætam conuenientem, & proprie uomitu ſedato:quæ debet eſſe craſsior quàm ante. Sed tamē omnia quæ exhibentur,ſint pauca in quantitate,facilis digeſtionis,boni chimi,paucarum ſuperfluitatum, quorum paucum, multum nutriat,ſtomachi & membrorum nobilium cōfortatiua,odoris & ſaporis boni,ægro placentia:etiam præcipit ſomnum,qui tamen eſt cōueniens in toto curæ proceſſu,minoratis ſuperfluitatibus,& proprie poſt cibi & potus, aut alicuius medicinalis ſumptionem.

Trochiſci de olibano dicti ad uomitum. Recipe boli coraſceni,thuris,amborum ana.drach.ſ n.cubebæ, cardamomi amborum ana drach.2.& .ſ.camphoræ,galliæ, gar. omniū ana.6 .drach.ſ.fiant trochiſci pondere aur.1. hi enim uomitui multum conferunt.Rob de malis granatis, ſuccus malorum granatorum acetoſorum ſumatur, & per noctem unā aut amplius dimittatur,donec quod craſſum eſt in fundo reſideat,& deinde coquatur,& diſpumetur donec iulep ſimilitudinem habeat, in quo ab igne diſpoſito adhuc tamen calido menthæ uiridis ſtipites mittantur,& in ipſo manere permittantur, quouſque infrigidentur. Cumque infrigidatum fuerit extrahantur, ad cuius ſimilitudinem ſyrupus de cyton. et ſyrupus de malis macianis fieri conuenit. Si autem uomitus hora alia inualuerit nimis,& ſuperfluerit magna uentoſa ſtomacho ſuperponatur.

In hac parte deſcribit quaſdam medicinas,de quibus fecerat mentionem,quarum deſcriptiones ſunt iſtæ.℞.boli coraſceni,loco eius pone maſtichis,boli armeni,thuris,ana. ʒ . ſ. charabæ,cardamomi,ana.ʒ.1.,& grana.15.camphoræ,galliæ muſchatæ,gariopb.ana, gran. quinque, formentur trochiſci aur.1.cum aqua acetoſæ,aut rob de granatis infraſcriptis,de quibus detur unus in forma pilularum,poſt cuius ſumptionē ſumatur parum eiuſdem rob cum pauco aquæ calibeatæ. Deſcriptio rob de granatis. ſuccus granatorum dimittatur reſidere per noctem,deinde ſubtile accipiatur & bulliat, & diſpumetur donec iulep ſimilitudinē habuerit,in quo ab igne depoſito adhuc calido,myrti uiridis ſtipites ponantur & in ipſo dimittantur manere donec infrigidetur,poſtea extrahatur,& reſeruetur,ad cuius ſimilitudinem ſyrup. de cytoniis, aut malis macianis fieri conuenit & ſunt proprii ad uomitum & ad fluxum. Vltimo, uentoſam magnam ad ſiſtendum uomitum ſtomacho ſuperponit.

Cura huius perſæpe difficilis eſt & indiget medico conſtante,& experto quem non terreant accidentia. Et in ſumma quinque exigit intentiones. Prima cauſam remouet euacuando humiditates corruptas,quæ ſunt in ſtomacho, & in inteſtinis,nec non cachochimiam in toto exiſtentem,præcipue in uenis membrorum naturalium ſecundæ & tertiæ digeſtionis dolorem & punctionem ſtomachi & inteſtinorum ſedando. Secunda,diuertit. Tertia,humores incraſſat,uias & ductus conſtringit, tandem ſtupefaciendo ſi fuerit neceſſarium, & cum hoc ſtomachum & inteſtina confortat ne recipiant. Quarta,accidentia corrigit. Quinta,ordinat debitum regimen ſex rerum. In primis ſi fuerit dolor & punctio in ſtomacho & in inteſtinis cum nauſea & inclinatione ad uomitum aut ſeceſſum uentris cum incœperit,præmittatur clyſtere ex.15.℥.aquæ hordei,&.℥.4.olei communis.℥.1.ſacch. rub. & uno uitello oui. Aut ſi uideantur humores frigidi magis dominari fiat clyſtere ex.℥.15.aquæ pauci mellis,quo educto bibat aquæ calidæ,aut aquæ hordei.℥.6.Et ſi appareat dominium humorum frigidorum aquæ pauci mellis tantundē, cui poſſet addi.ʒ.ſ.cymini præparati, eſt enim propriū, hæc enim aqua materias & cibos corruptos, uel per ſeceſſum, uel uomitum purgabit. Poſt hoc ſi uomitus & fluxus ſimul incipiunt,aut alter eorum ſinatur natura operari, quouſque bene ferat, & proprie his euacuationibus exiſtentibus proportionatis uirtuti & cacochimiæ. Quòd ſi fuerit improportionatæ cacochimiæ, ut quia nimis paucæ, aut nimis tardæ, adiuuentur aut cum clyſteriis, de quibus ſupra, aut uomitibus leuib.ſicut ſi.℥.4.aquæ hordei admiſceantur.℥.2. oximellis, & tepidum ſumatur, adiuuatur etiam uomitus digitis in ore impoſitis, aut penna oleo intincta & ſimiliter impoſita. Et omnino uitētur fortia ſolutiua & uomitiua, & omnia ſtomachum relaxantia ſicut olea. Et omnino cauendum eſt ne uterque ſimul artificialiter prouocetur, fierent enim motus contrarii ſeſe impedientes. Sed nunc adiuuetur unus, nunc alter ſecundum naturalem inclinationem ad illum. Si uero fuerint improportionatæ uirtuti,quia nimis ſuperfluant, minorentur & conſtringantur. Et ſimiliter ſi fuerint coniunctæ accidentibus moleſtis ſicut dolor,punctio & ſimilia,mitigētur & corrigantur,ſicut infra dicetur. Sumptio enim aquæ calidæ, aut aquæ hordei, in cauſa calida, aut aquæ pauci mellis in cauſa frigida, in magna quantitate fluxum facilitat & dolorem & punctionem lenit. Et ſimiliter cum his clyſterizatio,& proprie addendo oleum roſ.aut uiolaceum, aut adipē renum capræ,& ſimilia. Nam hæc inteſtina confortant,dolorem ſedant, excoriationem prohibēt, & expertus ſum quòd huiuſmodi aquæ calefactæ ſumptę in potu, & clyſterizatæ modo iam dicto,non ſolum modo in cholericis paſsionibus, ſed in multis aliis fluxibus etiam optime cōferunt in principio. Secunda intentio perficitur cum ligatione brachiorum ſupra cubitos ſatis doloroſa, quæ multoties permutetur nūc parum infra,nunc parum ſupra, necnon cum poſitione uen-

tosarum

roſarum in pulpis ſpatularum ſine ſcarificatione & in dorſo, uentoſæ quoque poſitæ ſuper hepate & ſplene fluxum & uomitum retinent, materiam uenientem ad ſtomachum & inteſtina prohibendo, & debent eſſe uentoſæ magnæ. Et ad ſedandum uomitum confert ligatura coxarum ſupra genua. licet in fluxu non conferat cum moueat materias ad inferiora. Sudoris quoque prouocatio egregie confert ſi fieri poteſt, ad quem prouocandum elaboretur ſumēdo aquam calidam, de qua ſupra, ſed ſit notabiliter calida, & cum quinta parte uini ſubtilis uinoſi mixta. Et æger bene pannis cooperiatur, dormiat iuxta poſſe, anhelitus quoque retētio ad ſudorem iuuat quæ ſi non ſuffecerint ponatur, in balneo aquæ calidæ conſtāte uirtute in quo tamen paruam moram trahat, ne debilitetur, & egrediens de balneo ſiccetur, & dormiat. Cæteræ quoque euacuationes ſibi conſuetæ iuxta poſſe prouocentur, nam diuertendo euacuant. Tertia autem intentio, ſcilicet conſtrictio, perficiatur cum inferius dicendis. Sed apud me ſanum conſilium eſt, ut elaboret in primis in retentione uomitus, & ſinatur uenter fluere, quæ uomitus retentio fiat ſi poſsibile eſt ſecunda die, & poſtea euacuata materia quantum uidebitur oportunum per ſeceſſum, elaboretur in uentris conſtrictione. Conſtrictio autem uomitus fiat aſpergendo faciem ægri aqua frigida dum uult uomere, & apponendo ſuper ſtomacho res ſtipticas confortantes notabiliter frigidas actu & potentia in cauſa calida, ut. ℞. ſandalorũ rub. roſarum rub. ſemen roſarum ana. ʒ. 2. camphoræ, gran. quinque galliæ muſcatæ. ʒ. 1. aquæ roſ. 4. aceti. ℥. 1. s. miſce, & petiæ duplæ aut philtrum in modum ſcuti figuratum ſecundum quantitatem ſtomachi infundatur in hoc liquore actu frigido, imo etiam apud neceſsitatem in niue infrigidato ſtomacho applicetur, & ſæpe reiteretur ne ſuper calefiat. Et his poteſt addi ſuccus acetoſæ, & ſuccus plantaginis apud maiorem neceſsitatem infrigidationis, & ſi frigidorum uelis frigiditatem temperare potes ſupraſcriptis addere ſuccum menthæ. Et nota quod maſtix diſſolutus cum oleo cytoniorum, & aceto, & extenſus ſuper corio ad modum ceroti eſt efficax in retinendo uomitum. Et ſi opus eſſet maiori infrigidatione poſſet addi ſemen roſarum & ſandali, & ſimilia. Gerardus de Solo facit cerotum optimum efficax ualde. ℞. laudani, maſtich. ana. quartam. s. olibani. ℥. s. ſandali al. & rub. ſumach, berberis, ana. ℈. 1. antheræ, corallorum, acatiæ, hypochiſtidos, pſidiæ, balauſtiæ, ana. ℈. s. terebinthinæ quantum ſufficit ad tenacitatem, puluerizanda puluerizentur, & cum piſtello miſceantur omnia malaxando cum oleo roſaceo, et fiat cerotum ad modum ſcuti ſecundum quantitatem ſtomachi. Et ſi uomitus eſſet fortis fiant duo, unum ponatur ante, reliquum poſt, ſcilicet circa. 13. ſpondilem. Nam orificium ſtomachi magis declinat ad partem poſteriorem, ſed quia ſpondiles prohibent penetrationem uirtutis medicinarum à parte poſteriori, ideo magis ponimus ante. Et dicit ſe uidiſſe emplaſtrum poſitum à parte poſteriori ſiſtens uomitum, & non à parte anteriori. Item deſcribit iſtud. ℞. ſucci plantaginis, aquæ roſatæ de ſtipitibus, quia iſta eſt magis ſtiptica, ana quartam. 1. aceti. ℥. s. ſumach, berber. ana. ℥. 3. maſtichis, olibani, ana. ʒ. 1. farinæ lentium quantum ſufficit, puluerizanda puluerizentur, & miſceantur omnia, & fiat emplaſtrum mediocriter liquidum & ſuper ſtomachum ponatur, & dicit ſe uidiſſe quandam uetulam, quæ accepit de pane cocto & piſtauit bene & accepit. ʒ. 2. pulueris maſtichis, & miſcuit totum, & poſuit in ſacculo, & iſtum ſacculum calefecit manibus, & poſuit ſuper ſtomachum patientis & ſtatim fuit retentus. Sed melius eſt hanc medicinam ſic conficere, & eſt experta, medulla panis torrefiat & infundatur in uino nigro, ſtiptico, aceto, ſucco menthæ, ana. & poſtea contundantur in mortario addendo maſtichen & galliam muſcatam, & ſemen roſ. aut ſandalos, aut corallos, aut alias medicinas ſtipticas, quæ tibi magis placuerint, aut plures ex his ſimul ſecundum intentionem quam quæris & eſt efficax & expertum. Et ex his poſſunt fieri unguenta calida aut frigida, aut mixta ſecundum exigentiam. Cum enim humores peccantes ſunt frigidi, & complexio naturalis frigida elige calida ſtiptica, quæ etiam actu calida applicentur, & cum res ſe habet econtrario, applica frigida ſtiptica actu & potentia. Cum uero res medio modo ſe habet, medium teneatur ut applicando ſtiptica, temperata & ſtiptica permixta ex calidis & frigidis, ita ut ad medium proportionatum reducatur. Nunquam tamen applicentur niſi actu calida aut frigida, non autem tepida: tepidum nanque diſſoluit robur ſtomachi. Et quidam diſſoluunt maſtichen cum albumine oui, & extenſum ſuper corio applicant ſtomacho, & dicunt eſſe efficax & ultimum ad retinendum uomitum, ſed de curatione uomitus dictum eſt ſuperius quātum eſt oportunum. Sed retento uomitu elaborandum eſt, ut uenter moderate fluat quouſque cacochimia ſit reducta, aut quouſque uirtus tolerare poteſt, poſtea elaborandum eſt in conſtrictione pro quo complendo humores incraſſentur, uiæ & ductus oppilentur cum interius ſumptis, ſicut rob & ſyrupus de cytoniis & granatis de ribes, de myrto cum aqua plantaginis, aut calibeata, electuarium de ſorbis, & ſimilia. Et exterius applicita ſunt cerota, emplaſtra, & unctiones, de quibus ſermo præceſsit. & ex conuenientibus propriis eſt ut ungatur uenter cum oleo roſaceo notabiliter calido, ſcilicet quantum ſufferre poteſt, poſtea deſuper aſpergatur hic puluis. ℞. ſem. roſ. ʒ. 2. galliæ muſcatæ, maſtichis, ana. ʒ. 1. miſce, & ſuper loco uncto aſpergatur. Sed de his uberius agetur in cap. de fluxu uentris. Et ex appropriatis eſt aqua andachocæ ideſt trifolii. Quarta intentio, ſcilicet accidentium correctio perficitur cum his quæ dicta ſunt in textu, ſed pro ſitis ſedatione non eſt bibenda niſi aqua calida, aut ſugatur aliquid ſucci granati: potus enim nimius & præcipue actu frigidus multum nocet. Syncopi autem intendatur cum aſperſione aquæ frigidæ in faciem & potu pauci uini ſubtilis odoriferi non multum uinoſi & lymphati, & ſumptione aquæ carnis, & ſimilibus, in quibus parum muſci ponatur, & ſi extrema infrigidentur, calefiant cum pannis calidis. Singultui autem & proprie ex inanitione ſubueniatur cum frigidis ſtomachum confortantibus, euacuationem prohibentibus, ſicut uinum, & myua citoniorum, & exterius applicetur emplaſtrum ex cytoniis decoctis in aqua calibeata cum pauco aceti ad penetrandum & ſtringendum, & his poſſent addi roſæ & ſandali, de quibus ſupra, & cibetur ſæpe parum cum aqua carnis, & huiuſmodi boni chimi facilis digeſtionis, alterati cum frigidis confortantibus & ſtringentibus. Spaſmo autem ſubueniatur ungendo nucham & partem ſpaſmatam ex oleo roſ. uiol. pinguedine porci recentis. & medulla uituli decies loti cum aqua frig. & tempore frigido ex oleo amygdal. Et ſpecialis intentio circa mandibulas ſpaſmatas ut eleuentur cum mento ad ſuperiora & rectificentur in contrarium in ſpaſmi inungendo eas cum humectantibus, de quibus ſupra. Regimen autem ſex rerum eſt, ut non cōmedant nec bibant uirtute conſtante niſi mundificatione pro magna parte facta. Interim tamen ſemper confortentur bonis odoribus ſibi placentibus: plurimi enim fructuum odoribus delectantur, aliqui odore uini, unicuique concedatur odor, qui ſibi magis placet, & ante mundificationem, ſi ſitiuerint colluant ſibi os, aut lambendo ſumant ſuccum granatorum & citoniorum, & ſimilium: tolerantia enim ſitis confert, & ſi non poſſunt abſtinere à cibo, ſumant parum aquæ carnis aut contuſi, aut ptiſanæ, & ſimilium, & parum uini pauciferi, lymphati ut uirtus ſuſtentetur. Declinante autem ægritudine detur contuſum pulli, & panis in uino infuſus, & carnes auium laudabilium, & ſimilia, & pira, & citonia, & huiuſmodi, & bibat uinum nigrum, ſtipticum, lymphatum, cum aqua calibeata. Raſis autem exhibet uinum uetus, ideſt clarum, & depuratum cum ſucco granatorum aut cytoniorum. Et ſi uomeret, iterum detur donec retineat & parum pro uice, præcipue parum bibat, & in ſumma utatur cibis boni chimi calidis aut frigidis ſecundum exigentiam, ſed omnia ſint ſtomachi & membrorum principalium confortatiua, multum dormiat præcipue ſumpto cibo, quieſcat animo & corpore.

SCHOLION.

Stomacho ſuperponit] ideſt, infra ſtomachum, ut materia deſcendendo attrahatur. quemadmodum ſupra, ſi uentris fluxum ſiſtere uolumus.

De nocumento digeſtionis. Cap. 80.

Circa rubricam more cõſueto eſt ſciendum, ꝙ debilitas digeſtionis primo quæ debetur fũdo ſtomachi eſt mutatio ipſius à diſpoſitione naturali per corruptionem, diminutionem, & ablationem. Corruptio autem ipſius fit quadruplex, nam cibus receptus in ſtomacho aut aceſcit, aut aduritur, aut putreſcit, aut acquirit aliquam qualitatem non proportionalem ad aliquam qualitatum conſuetarum. Diminuitur autem apud quoſdam dupliciter per remiſſionem aut intentionem cibo diminute aut ſuperflue decocto: ita tamen ut oon corrumpatur aliquo modorum ſuprascriptorum. Quorum error apud alios facile reprehenditur, cum digeſtio ſit ęquatio eius quod digeritur in ordine ad nutritionem, quãto autem aliquid magis æquatur in ordine ad nutritionem, tanto magis & melius digeritur. Non itaq; digeſtio poteſt lædi per intenſionem. Et confirmatur, quia digeſtio fit à calore æquali multiplicatu in quanto apud Galenum. 1. Aphor. Aphor. 15. quanto ergo erit ęqualior magis, & melius digeret. Item. 4. metheo. digeſtio eſt completio in unoquoque humido à proprio naturali calido ex oppoſitis paſſiuis, ergo quanto magis complebitur & ultimabitur erit perfectior. Item omnis digeſtio in iuuatiuo ordinatur in generationem uel perfectionem mixti & non in corruptionem, omnis ſuperflua decoctio ordinatur in corruptionem, ergo nulla ſuperflua decoctio eſt digeſtio: oppoſitũ autem contingit in operationibus uirtutum miniſtrantium nutritiuæ: poſſunt enim lædi per intenſionem & remiſſionem. Digeſtio tamen eſt diminuta dupliciter, aut quia tarda, aut quia oon completa: nec tamen ex his fit corruptio ad acetoſum. Sed contra, ſicut poteſt eſſe diminuta à complemento abſque corruptione ad acetoſum, ita poteſt eſſe aucta ſupra complementum abſque corruptione ad fumoſum, ergo cum noo poſſet reponi, in alia ſpecie erit digeſtio læſa per intenſionem. Et confirmatur, quia ſicut eſt in artificialibus, ita eſt in naturalibus ſed contingit artificio aliquid maius aut minus decoqui abſque hoc quod corrumpatur, ergo &c. Item. 4. metheo. contingit pempaſim lædi in maius & minus. Credo opinionem utranque poſſe defendi, & forte non eſt contradictio, niſi in uerbis: utraque enim concederet decoctionem poſſe lędi per intenſionem & remiſſionem abſque corruptione, & quælibet concederet æquationem & debitam permixtionem humidi cum ſicco in ordine ad nutritionem, aut mixti generationem & perfectionem non poſſe lædi per intenſionem. Et facientes differentiam inter magis digeri & perfectius digeri forte ſentiunt hoc idem: ſi enim quanto ęquatio eſſet fortior, tanto digeſtio eſſet intenſior, tunc faciet tranſitum ſubitum ab intenſiua digeſtione ad noo gradũ digeſtionis, ubi ponatur fortificari digeſtionem, donec digeſtibile aduratur. Aufertur autem digeſtio, cibo non immutato aliquo modorum ſuprascriptorum, aut leuiſſime immutato, ita ut aliquando etiam poſt longam retentionem amoueatur aut egeratur non permutata ab ea diſpoſitione in qua aſſumptus eſt.

Cauſæ nocumenti digeſtionis ſunt duplices primitiuæ & corporeæ. Et primitiuæ ſunt aut extraneę, ſicut percuſſio ſtomachi, aut membri ſtomacho communicantis. Item morſus, ſumptio aut applicatio uenenoſorum. Balneum calidum poſt cibum conuertens calidum exterius, aut frigidum caliditatem extingueos. Aut non ſunt extraneę, ſicut ſumptæ à ſex rebus oon naturalibus. Aer nanque ſuperfluo lapſus in qualitatibus primis aut corruptus, aut habẽs uapores malos admixtos, ſicut cadauerum, & ſimilium fœtẽtium eſt cauſa nocumenti, ſcilicet, corruptionis, aut diminutionis, digeſtionis. Similiter cibus. Aut quia ſuperfluus ut bene digeri non poſſit & corrumpitur ad acetoſum: maxime ſi ſtomach⁹ ſit frigidus, aut diminute digeritur, uel eſt tam paucæ quantitatis, ut aduratur & corrũpatur ad fumoſum in ſtomacho calido, aut nimis decoquitur. Secundo, propter qualitatẽ ſuperfluam, ſicut mel in dulcedine cum notabili caliditate, & corrumpuntur magis ad fumoſum, aut ſuperfluitatem infrigidationis, & diminute digeritur, aut corrumpitur ad acetoſum, ſicut lactuca, papauer, & ſimilia, aut ſuperfluitatem in humi. ſicut perſica, pepones, & ſimilia, & putreſiunt in ſtomacho calido & acetoſantur in frigido, & econtrario ſiccitas ſuperflua corrumpit magis ad fumoſum, ſi coniuncta ſit caliditati ſuperfluæ. Tertio, ratione modi ſubſtantię tenuis, ſicut lac, oua, ceraſa, & ſimilia, quę facile putreont. Sicut contra quæ ſunt craſſæ ſubſtantiæ, tardè digeruntur & diminute corrumpuntur ad acetoſum, ſicut caro bubali, pira ſpiſſæ ſubſtantiæ, & ſimilia. Quarto, quia ſunt contraria appetitui, ſicut oleaginea, fœtida, pinguedines, rancida, crocus, & ſimilia, quæ magis corrumpuntur ad fumoſum & putridũ. Quinto, quando currunt proprietates contrarię, aut à tota ſpecie, ſicut inter carnes crudas & hominem, aut inſequentem materiam, ſicut aliqui abhorrent uinum, aliqui caſeum. Et amicus meus ſoluebatur comeſtione cancrorum. Iſtæ ergo proprietates ſiue actiuæ ſiue paſſiuæ, ſunt cauſa nocumenti digeſtionis, ſcilicet, corruptionis, aut diminutionis, & male poſſunt remoueri, licet aliquando contigerit non habentem uinum poſtea bibiſſe. Et imprudenter operantur, qui ſtudent has proprietates ſpecificas, aut inſequentes materiam permutare, & magis falluntur & ineptius operantur, qui exhibent uinum, aut aliud ſm proprietatem alicui contrariũ quãtumcunq; cognouerint illud ſm qualitates manifeſtas fore conueniens, proprietas enim in omnibus ſiue ſpecifica, ſiue inſequens materiam, eſt ſuper omnes diſpoſitiones manifeſtas obſeruãda, & uniuerſaliter hic modus amplietur ad quẽcunque cibum & potum alicui horribilem ratione odoris, ſaporis, cruditatis, & ſimilium. Sexto quando cibus ſumitur non in hora ſua, ſicut cum ſtomachus eſt repletus humoribus ſuperfluis, aut cum ſumitur cibo præcedente nondum perfecte digeſto, uel ſi ſumitur ante conſuetum exercitium, uel expulſionem ſuperfluitatis, etiam ſi non ſint in ſtomacho dũmodo ſint alterantes ſtomachum. Septimo propter errorem io ordine aſſumendi: ſicut enim cibus difficilis digeſtionis craſſus & ſtipticus præmittitur faciliori ad digerẽdum, ſubtili, & lubrico, quapropter errant qui premittunt carnes ouis, niſi ſint duræ, & lac coagulatum, & ceraſa, & uuas, & ferculum comedunt in fine menſæ, & elixum cæteris paribus poſt aſſatum. Octauo, quando cibi diuerſi comeduntur, ut liquida aſſata, frixa, elixa, artocleę. Item multum diuerſa ex parte ſaporum, nec non ex parte modi ſubſtantiæ, mala ſuper omnia eſt commixtio ſalſorum cum dulcibus, & aſſatorum uel frixorum cum rebus facilis corruptiõis, ſicut miſcere piſces ſalitos, caſeum ſalitum, piſces frixos cum ouis aut lacte. Et hi pro parte corrumpuntur, pro parte diminute digeruntur. Nono, propter maliciã artificis, ſicut cibus male coctus, aut piſces qui poſt coctionem ſteterint ſuffocati. Decimo, quando faciens eructionem, quia uentoſabilis, aliis præponitur cibis. Tunc enim uentoſitas alios commouet cibos, & permiſcet nec ſinit ſtomachum bene alios amplexari, propterea raphanus, & ſimilia ſunt comedenda io fine nõ io principio. Vndecimo, quando eſſet malę ſubſtantiæ non corrigibilis à uirtute, ſicut fungi & cibi qui putruerunt. Contra illos qui comedunt perdices & qualeas fœtentes, & iſti corrumpuntur ad fœtidum, & qualitatem malam non conſuetam. Duodecimo, quando eſt multus potus in comparatione ad cibũ, aut econtra. Sed ex parte ſomni poſt cibum, ſicut digeſtio iuuatur calore intus reuocato, ita minuitur aut corrumpitur cum homo uigilat tempore ſomni, calore exterius moto ad inſtrumenta motus & ſenſus uoluntarii. Repletio quoque ſuperflua & non exiſtens in ſtomacho, ſed in membris ipſi communicantibus impedit ſtomachi digeſtionem, calorem innatum ſuffocando, ſicut nimia inanitio ipſum paucificando. Motus quoque laborioſus poſt cibum minuit aut corrumpit digeſtionem, tum cibum agitando, ut non bene amplectatur à ſtomacho, tum calorem trahendo ad inſtrumenta motus. Leuis tamen deambulatio iuuat faciendo cibũ ad fundum deſcendere ſtomachi. Et econtra quies poſt cibum iuuat ad digeſtionem, prolongata etiam completa digeſtione, minuit digeſtionem calorem hebetando. Coitus autẽ poſt cibum impedit digeſtionem, & multiplicatus, maxime nocet. Accidentia quoq; animi immoderata, immoderate mouentia ſpiritus interius aut exterius, aut ſimul exterius & interius, ſicut paſſio dicta elleni digeſtionem impediunt. Spes uero & gaudium moderatum digeſtionem iuuant.

Cauſæ uero corporeę ſunt duplices per eſſentiam aut per communitatem. Per eſſentiam quidem Aut in cõpoſitione, ſicut

ſicut ſi ſtomachus peccaret quantitate, exiſtēs nimis magnus aut paruus, aut figura exiſtens figuræ rotundæ, cum debeat eſſe figurę oblongæ, ſicut cucurbita retorta, aut ſi eſſet nimia tenuis, aut raræ ſubſtantiæ, aut eſſet nimis aſper, aut lenis in ſuperficie, licet huius ſpeciei compoſitionis æqualitas immediate deſeruiat retentioni, mediate digeſtioni. Similiter lapſus in complexionem impedit digeſtionem. Sed inter omnes lapſus ad frigidum & ſiccum cum digeſtione maxime iuuetur calido & humido, iuxta Aphor. Quicunque uentres habent humidos iuuenes exiſtentes melius commutant ſiccis habentibus. Lapſus autem in paſsiuis cum temperie actiuarum parum impedit digeſtionem, niſi proportionētur ad materias. Humiditas quidem cum præſentia materiæ, & ſiccitas cum conſumptione & areſactione: ſunt enim hæ qualitates paſsiuæ paucæ impreſsionis, neque multum poſſunt intendi ſine lapſu actiuarum. Materiæ ergo in ſtomacho ſuperfluentes cuiuſcunque generis impediunt digeſtionem, ſiue in ſtomacho contentæ, ſiue aliunde deriuatæ. Et ſimiliter uentoſitas aut cibum corrumpendo cum admiſcetur aut minuendo, quia non ſinit ſtomachi parietes ſufficienter cibo adhærere: bona.n.cōprehenſio ſtomachi ſuper cibum, eſt cā bonæ digeſtionis niſi ſit grauatiua ſed grauatiua facit retentionem cōprimendo & nō fit ita bona digeſtio, licet cibus citius deſcendat, & non ſint cum ea eructuatio & rugitus, ſed calidæ ex his magis corrumpuntur, imo cum ſtomachus eſt calidus abſque materia aut cum materia cholerica effuſa ex hepate ad ipſum propter multitudinem generationis eius in ipſo per uiam fellis, corrumpuntur in ipſo cibi lenes, & digeruntur fortes & craſsi, ſicut eſt caro uaccina: frigidæ uero diminuunt, corrumpunt, & interdum auferunt. Sed materia ſanioſa plurimum corrumpit ad fœtidum. Similiter ſolutio continui, recens aut antiqua, apoſtemata, bothor, digeſtionem impediunt diminuendo aut corrumpendo. Et nota digeſtionem dupliciter poſſe à ſua operatione impediri, tam propter defectum in inſtrumento, quod eſt complexio calida & humida moderate, quàm in organo quod eſt fundus ſtomachi, & defectus in his lædit digeſtiuā per ſe & immediate. Sed aliquando læditur mediate & per accidens propter defectum continue læſo pyloron ab humiditate ſuperflua, aut irritato caliditate exceſsiua pungente & ſtimulante, ſiue ſint cum materia ſiue ſine. quare non tantopere retentiua retinet, donec digeſtiua ſua ui compleat operationem, & aliquando propter ſuperfluitatem appetitiuæ, quæ debetur ori ſtomachi ſecundum plurimum à frigiditate ſuperflua contingente, quaro etiam ſuperfluit attractiua, & conſequenter fit comeſtio ſuperflua in comparatione ad digeſtionem. Sed per communitatem impeditur digeſtio aut à toto ſicut in febribus, hydrope, criſi, & ſimilibus, & per communitatem à membris particularibus, ſicut à cerebro, à ſpiritualibus membris, ſplene, hepate, inteſtinis, renibus, ueſica, meſenterio, zirbo, neruis, iuncturis, mirach, maſtice, & ſimilibus communitate abſoluta aut non abſoluta. Et inter communitatem abſolutam cōputatur priuatio tranſmiſsio eius quod deberet tranſmitti, ſicut in fluxu ſanguineo læditur ſtomachus, ſpiritu ſufficienti ad ipſum non tranſmiſſo. Signa nocumenti digeſtionis in ſe & abſolute ſumuntur ex grauitate & mala tolerātia cibi, etiam ſi paucus ſit aut mediocris. Item ex multiplicata uentoſitate per ſuperius aut inferius, aut ex rugitu, tardo deſcenſu cibi ex ſtomacho, niſi fuerit lubricus aut adſit alia cauſa lubricans. Item ex pauca corporis reſtauratione, palliditate faciei, multo ſputo cum debilitas digeſtionis longo tempore prolongatur. Item ex uiſu, relatu ægri, & aſtantium: uidemus enim poſt longā retentionem cibi in ſtomacho ipſum egredi per ſuperius aut inferius, nihil aut parum à ſua diſpoſitione permutatum, quod eſt euidens ſignum primæ digeſtionis ablatæ. Et ſi digeſtio eſt diminuta notabiliter, eructatio poſt octauam aut decimam horam redolet odorem cibi, & forte adeſt nauſea, extēſio, & æſtuatio anhelitus, & ſi corrupta ad acetoſum, fœtidum, aut fumoſum, aut ad qualitatem non conſuetam, eructatio redolet illud ad quod corrupta eſt. Signa cauſarum primitiuarum ſunt præceſsio earum, & ſubſecutio huius nocumenti digeſtionis, uetiſimiliter cauſæ præcedenti proportionalis. Et quod quotieſcunque talis impedit cauſa, tale ſequitur nocumentum, & quando non præcedit, non ſequitur huiuſmodi nocumentum. Signa autem malarum diſpoſitionum ſtomachi, ſcilicet malæ complexionis, compoſitionis, ſolutionis cōtinuitatis, apoſtematum, patere poſſunt ex his, quæ dicta ſunt in capitulo de uomitu, & ſimiliter ſigna uentoſitatis. Sed malam complexionem frigidam aut humidam, ſignificant paucitas ſitis & conſtans appetitus ad cibum, albedo linguæ, ſapor oris inſipidus aut acris, eructatio acris aut inſipida, tardus deſcenſus cibi, pallor faciei cum albedine. Et econtra malam complexionem calid. & ſic. ſignificant ſitis, paucitas appetitus ad cibum, ſapor oris, & ſimiliter eructatio amara fœtens aut fumoſa. Color linguæ tendens in citrinum aut fuſcum, pallor faciei cum citrinitate, & ſimilia, & uentoſitatem ſignificant rugitus & extenſio, & ipſius per ſuperius aut inferius expulſio. Signa reliquarum diſpoſitionum in capitulo de uomitu perquirantur. Signa autem fortis compreſsionis ſtomachi ſupra cibum abſque bonitate digeſtionis ſunt, quòd compreſsio eſt tremula abſque euentu rugitus & eructatione. Item adeſt extenſio & ſingultus cum impotentia perficiendi ipſum. Item adeſt conturbatio, grauitas, deſiderium minuendi grauitatem cum conſtrictione, & aliquando cibus uelociter deſcendit abſq; complemento digeſtionis. Materiæ uero corruptæ ultra ſigna ſui generis, de quibus ſupra, cognoſcuntur ex fœtore, ſapore horribili, inconſueto, nauſea, uomitu ſingultu, ſyncopi, & ſimilibus accidentibus malignis, & ſi huiuſmodi materię congerantur in ſtomacho ſignificant huiuſmodi nocumenta continua, aut cum pauca interpolatione. quòd ſi interpolatio fuerit plurimum dierum, materiæ illę erunt aliunde uenientes: quod autem ſit membrum mittens, cognoſcitur per nocumenta ipſius, quæ præceſſerunt, & per materias in ſtomacho repertas naturæ illius membri proportionales. Si uero communitas ſit abſoluta ſola pręceſsio nocumentorū illius membri eſt ſignum, & proprie cum non uideatur nocumentum illud eſſe per eſſentiam, aut ab alia cauſa pendere. Signa autem tenuitatis ſtomachi, & raritatis texturæ ſunt dolores & aliæ ægritudines in ſtomacho prolongatæ, & debilitas digeſtionis cum debilitate appetitus, & corporis extenuatio.

Prognoſtica. Primum. Nocumentum digeſtionis ſtomachi eſt mater fere omnium ægritudinum materialium, propterea dicitur quòd plures interficit crapula quàm gladius.

Secundum. Nocumentum digeſtionis primæ notabile eſt cauſa nocumenti digeſtionis ſecundæ, dico notabile, quia ſi fuit paruum corrigitur per bonam monoculi & hepatis diſpoſitionem. Tertium. Digeſtio prima corrupta eſt cauſa ægritudinum quæ ſequuntur corruptionem tertiæ aut quartæ digeſtionis, cū ipſa corrumpendo ſecundam digeſtionem ſit cauſa corruptionis digeſtionis tertiæ & quartæ. Aegritudines autem quæ immediate ſequuntur nocumentum digeſtionis primæ ſunt ſicut lienteria & hydropiſis tympanites, & quæ ſequuntur nocumenta ſecūdę, ſicut ſunt aſcites, fluxus humoralis, apoſtemata, & ſimiles, & quæ ſequūtur, nocumentum tertiæ, & quartæ ſunt ſicut ſcabies, lepra, hypoſarca, albaras, & morphæa. Quartū. Quòd eſt origo ægritudinum chronicarum multiplicando materias craſſas & multas cum debilitate uirtutis. Eſt enim cauſa epilepſię, melancholię mirachiæ, & corruptio digeſtionis multoties eſt cauſa pruritus. Quintum. Digeſtio corrupta in conualeſcentibus prognoſticatur recidiuam, arguit enim multiplicatas ſuperfluitates quæ ſunt cauſæ recidiuæ. Sextum. Debilitas digeſtionis primæ multiplicat phlegma uerū aut non uerū: quia chilus indigeſtus eſt ſimilis phlegmati in ſubſtātia, colore, uiſcoſitate, frigiditate, quapropter facile cōuertitur in aliquā ſubſtantiam ſimilem phlegmati, quod tamen non credo eſſe uerum phlegma. Eſt etiam cauſa phlegmatis ueri quia ex chilo diminute digeſto plus conuertitur in phlegma, in ſecūda digeſtione, quā ſi eſſet bene digeſtus, propterea in oībus ægritudinibus phlegmaticis, maxime debet eſſe intentio in confortatione digeſtionis. Secūdo, debilitas digeſtionis perducit ad rigorem & frigus extremitatum, & uelut commotionē principij paroxiſmi febris, quia calor reuocatur ad intra ut fortius digerat, & hoc licet ſit bonū per uiā cauſę, quia reuocatio interius fortificat digeſtionem: eſt tamē malum per

uiam ſigni, ſignificat enim aut paucitatem caloris, & conſequenter debilitatem uirtutis digeſtiuæ, aut abſolutæ, aut ſaltem io comparatione ad cibum digerendum. Septimũ. Nocumeotum digeſtionis ſeqoens debilitatem uirtutis aut maliciam complexioois confirmatam, difficillime recipit curationem. Et apud Auic. in libro mortis uelocis dicitur, quòd ſi ſuper oculos eius, qui habet nauſcatiuam ſatietatem & tarditatem digeſtioois appareat bothor nigra ſimilis ciceri & rubeat pars eius, & fit uiridis pars altera, tunc ipſe incipit cum diminutione rationis, & moritur io ſeptima decima: ſignificantur eoim per diuerſitates colorum diuerſæ materiæ malignæ, quarum partem paruam natura ſymptomatice expellit, reliquum remanens interimit.

QVum ſtomachi debilitas cum pauca ſiti, & tarda cibi de ſtomacho deſcenſione, & acido ructu fuerit fuerintq́; omnia accidentia hæc parua, nec fuerint vetuſta; ſtomachus ex trochiſ. de roſ. eſt curandus, de quibus æger quotidie in mane pondus aurei, 1. ſ. cum ℥. 1. decoct. de ſeminibus, ſumat. Decoctio autem de ſeminibus hæc eſt, ſumantur cymin. nabathi & ameos, bulliant in mina aquæ, donec aqua fiat rub. de qua poſtea cum trochiſcis de roſis, vt prædictum eſt, in potu tribuatur. trochiſ. uerò de roſ. ſunt, qui Recipe pulueris roſ. rub. ʒ. 3. xiloaloes, ſpicæ, maſtichis, xilocaßiæ ſchinanthi, cinnamomi, abſinthij omnium ana drach. 1. & conſpergantur ex uino ueteri, et informentur trochiſ. nutriatur uerò ex his, quæ cito digeruntur, & paucorum ſunt humorum, ac paucarũ ſuperfluitatũ: quæ etiam ex redolentibus, et ſeminibus ſunt condita, ſicut ſunt galangæ, & mutagenat. Ipſe quoque ante comeſtionẽ multo utatur exercitio, & aquam minus ſolito bibat, & poſt comeſtionem multum dormiat. de uino quoq; ueteri, & puro parum bibat. totamq́; nutricationem minuat.

Diuiditur hoc cap. in partes tres. Io prima curat debilitatem digeſtioois à frigid. In ſecunda parte corat debilitatem digeſtionis à calid. In tertia curat ipſam pẽdentem à caliditate cui conionctа eſt corporis ſiccitas & arefactio, ſecunda ibi. Quòd ſi digeſtioæ debilitas, tertia ibi. Si autem cum hoc diximus. Prima io doas. In prima ponit ſigna debilitatis digeſtionis à frig. In ſecunda curam, ſecũda ibi. Fuerintq́ hęc accideotia. In prims ponit tria ſigna debilitatis digeſtionis pendeotis à frigid. Primom paucã ſitim. Secundum tardam cibi deſcenſiooem ex ſtomacho, ipſo cibo tarde digeſto. Tertium eſt ructus acidus, quæ omnia arguunt diminotã aut corruptam digeſtionẽ à frigiditate. Secũda uero pars diuiditur in duas. In prima ponit curam debilitatis digeſtionis cũ eſt remiſſa, & oon eſt antiqua. In ſecunda, cum eſt intenſa & ueterata, ſecunda ibi. Quòd ſi hæc accidentia. In prima parte pro cura debilitatis digeſtionis remiſſæ & non inueteratæ pendentis à frigiditate, ponit ſex remedia. Primom eſt trochiſ. de roſ. de quibus patiens debet ſumere io mane ſtomacho ieiuno aoreum. 1. ſ. Hos autem trochiſ. debet diſtemperare cum. ℥. 1. decoct. de ſeminib, uel ſumat primo trochiſ. in forma pilularum, deinde bibat decoctionem, quę decoct. debet eſſe paucæ qoantitatis, utputa. ℥. 1. oe faciat trochiſ. ex ſtomacho lubricare. Decoctio autem fit ex cymino nabati, ideſt regionis illius, & ameos ana. ℥. 1. quæ craſſo modo contuſa, bullians in mina aquæ, quæ eſt pondus centum drach. donec aqua rub. fiat, ot puta ad conſumptiooem medietatis & coletur, eſt enim calid. & ſic. ſtomachalis, uentoſitatum reſolutiua, ingredientia autem trochiſ. omnia ſunt calid. Et ſunt pręter roſas ſtomachalia & digeſtionem confortãtia, xiloaloes, ideſt ligni aloes, xilocaſsiæ, ideſt, caſsiæ ligneæ, cætera nota ſunt. Tertio nutriatur ex his quæ ſunt facilis digeſtionis, boni chymi, booi odoris placeotis, & paucarũ ſuperfluitatum, paucorum humorum, ideſt, quæ non ſunt liquida, brodioſa. Ex quo infertur ꝙ hic curat debilitatẽ digeſtionis pendẽtis à frig. cum humi. Si enim frig. coniungeretur ſiccitas ſuperflua humida actu & potentia conuenireot, & ſint cõdita cum ſpeciebus redolentibus, ſicut galãgæ, & mutagenat, qui ſunt cibi apud Arabes cõditi cum aromatibus. Quarto ante ſumptiooem cibi exerceatur notabiliter. Quinto bibat uinum antiquũ odoriferum, cal. & ſiccum, ſed io pauca quãtitate, & parũ aut oihil aqoæ bibat, & comedat minus ſolito. Et ſexto poſt comeſtionẽ multum dormiat ad perficiendũ digeſtionẽ.

Quòd, ſi hæc accidentia uetuſta fuerint; electarium diacymini, et diaolibani amborum ana aurei. 1. pondus, cũ unc. 1. ueteris uini puri in potu ſumat. regimen autem eius ſit, ut prædiximus. Electarium diacyminum. Recipe cymini carmeni, drach. 100. zingib. ʒ. 20. pip. drac. 50. ſol. rutæ, baurach, panis amborum ana drach. 10. hæc omnia cum melle deſpumato conficiantur, & detur cum hoc elect. ſi uenter ſtrictus fuerit. quòd, ſi uenter ſolutus fuerit; electarium diaolibanum eſt dandum, cuius deſcriptio in capite de uentris ſolutione continetur. ſi aũt hæc non ſuffecerint, ſquamma ferri cum uino tribuatur. ſcoriæ autem ferri confectio hæc eſt. Recipe ſem. apij, ſem. fœniculi, aniſi, cymin. ameos, anindem, orig. cheiſim, carui, ſeminum coriand. melanopiperis, macropiperis, cinnamo. thuris, ſpicæ, gariophil. nucis muſ. cyperi, zingib. omnium ana, pondus aurei. 1. ſcoriæ, aurei. 10. omnibus ſexcuplum uini addatur: & coquantur, donec ad medietatem redeant, & coletur. deinde æger de hoc ſyrupo, poſtquam colabitur; pondus drach. 30. quotidie ſumat, & nutricationem alleuiet. quod per tres hebdomadas faciens caueat ſibi ab acetoſis, & à fructibus recentibus, et aqua frigida: uinum uerò menſuratè bibat. emplaſtrum, quod ſtomachum confortat, & calefacit. Recipe ſtyracem, ſpicam, abſynthium, ſchinanthum, calamum aromaticum, maſtichen, ex his cum uino ueteri, & ſucco cytoniorum conſperſis emplaſtrum ſuper ſtomachum ponatur. ad hoc præterea confert, ut ſtomachus fricãdo inungatur ex oleo, quod fit ex ſpica nardi, et cypero, aut lana carminata in prædicto oleo calefacto inuoluta ſuper ſtomachum ponatur, & cum panno ligetur. æger quoq; uinum uetus bibat, aut minam, aut hydromel. mina autem hoc modo fit ſuccus cytoniorum muzorum ſumatur, & per diem, & noctem, ut reſidere poſſit dimittatur, & coletur: deinde eius, quod clarũ eſt, partes duæ ſumãtur, ſacch. pars una, uini ueteris. 1. et incipiat coqui ſuauiter, & diſpumari, donec in iulep ſimilitudinẽ tranſeat. poſtea pro unaquaque lib. ex toto ſumantur zingib. ſpic. cinnamomi, gariophyl. omnium ana, drach. ſ. maſtichis drach. 2. omnia puluerizata in panno ligentur, et intus dum calidum eſt mittantur: & cum infrigidari cœperit; pannus extrahatur, & exprimatur. deinde ſyrupus recondatur.

Nunc curat nocumentũ digeſtiuæ intenſum & inueteratũ pẽdens à frigiditate. Et ordinat quinque remedia. Primum eſt hoc. Recipe diacymini, diaolibaoi ana, aurei unius, ſumatur ſtomacho ieiuoo pluribus diebus cum unc. 1. uini ueteris, ſiue diſtemperẽtur adinoicem ſiue bibatur poſt ipſum uinum. Subdit poſtea quòd ſi uenter eſt ſtipticus utatur diacymino. Eſt enim aliqualiter ſolutiuum non quidem à proprietate, ſed merito quorundam pungentium, & ſtimulantium, ſicut piper, & baorach. Quo etiam modo uinum granatorum ponitur ab Auic. prima qoarti, cap. de curatiooe generali febrium inter ſolutiua, licet forte etiam ſoluat comprimendo, ſi uenter ſit ſolutus utatur diaolibano, cuius deſcriptio eſt in cap. de fluxu uentris, notabiliter enim ſtringit propter balauſtias: ſi autem uenter medio modo ſe habet, poſſunt adinuicem compooi, ſicut hic docet Raſis. Deſcriptio autem iſta diacymini eſt ſatis oota, eſt enim notabiliter calid. & ſicc. ſtomachi confortatiuum, & uentoſitatis reſolutiuum. Baurach arabicè, aphronitron Græcè, eſt ſpuma nitri Latinè. hic tamen per baurach panis credo Raſim intelligere ſalem panis, pro quo uide Meſue cap. de ſpeciebus ſalis ipſum ſalẽ panis ioter quatuor ſpecies famoſas ſalis numerat. Secundũ remedium eſt decoctio ſcoriæ ferri, quæ multũ confortat ſtomachum, & hepar, & exiccat inter oĩa humiditates ſuperfluas.

ſuperfluas, eſt enim ſicca in tertio, & ſuper alias ſcorias, remouet mollificationem cocta cum uino, & ſecum permiſcet plurima calida & ſicca propria in ſtomachi confortatione. Aniuden, ideſt, radix herbæ, de qua fit aſſa keyſin, ideſt, leuiſticum, melano piper, ideſt nigrum piper, macropiper, ideſt longum piper, cætera nota ſunt. Continuat uſum huius per tres hebdomadas, quia hęc malitia cõplexionis cum eſt inueterata, & fixa non facile remouetur. Tertium eſt, ut caueat ab acetoſis, & acribus, à fructibus recentibus ab aqua frigida, & ſimilibus frigidis, & humidis, & bibat uinũ uetus menſurate. Quartum eſt emplaſtrum confortans ſtomachum, & calefaciens, cuius deſcriptio eſt ſatis nota. Sed ut hoc emplaſtrũ ſit tenax, oportet multiplicare maſtichen ſuper alios pulueres. Laudatur etiam approximatio olei facti ex ſpica nardi, & ciperio, in quo debite calefacto, lana, aut philtrum infuſum & optime expreſſum ſtomacho applicetur & ligetur. Quintum eſt, ut in potu ſumat uinum uetus, aut miuam, aut hydromel, ſi non biberit uinum. Deſcribit autem minam cyton. quæ eſt nunc in communi uſu, quã aromatizat ad hoc, ut magis calefaciat, & confortet ſtomachum. Et omnia nota ſunt.

Quòd, ſi digeſtiua debilitas fuerit cum multa ſiti, & paucorum ciborum appetitu, & † fœtido ructu; ſyrupus acetoſus de citonijs bibatur. Recipe ſuc. citoniorum acetoſorum partem unam, † ſaccha. albi partem unam, aceti clari quartam partem unius. coquãtur omnia ſimul, donec inſpiſſentur. eſt autem ſyrupus iſte ſtomachi confortatiuus, & ad has ſuas peragendas operationes iuuatiuus, et uehementiam incenſionis, & inflammationis, quæ eſt in ſtomacho, ſedat. ægri uero nutricatio ſit res, in qua ſimul congregantur acetoſitas, & ſtipticitas; ut caro cum ſucco uuæ acerba cocta, & cum malis macianis ſimiliter cocta, & cum ribes, & facta ex alzuem, & almoſi, et illis ſimilia ex cibis. de iſto præterea detur puluere pluries, ut tranſglutiat. qui recipit roſa. rub. drachmas decem, ſpodij drachmas tres, ſemen coriandri, drachmas. 5. Doſis eius ſit drachmæ duæ cum ſuc. granati muzi, & cum ſyrupo de citonijs acetoſis.

In hac parte curat nocumentum digeſtiuæ ſiue ſit diminuta per intenſionem, ſiue ſit corrupta à calid. ſuperflua, cuius ſigna ſunt multa ſitis, paucus ciborũ appetitus, ructus fętidus & reliqua ſigna ſuperius dicta. Pro qua corrigenda concedit ſyrupum acetoſum de cytoniis, cuius deſcriptio nota eſt. Et ipſum ſicut eſt ueritas ſummis laudibus extollit. Et præter laudes quas ipſi attribuit prohibet tranſitũ cholerę ad ſtomachum, quæ multoties corrumpit digeſtionem. Diæta autẽ ſit frigi. & utatur acetoſis, & ſtipticis quę nominat in textu, & ſatia nota ſunt. Alzuem, & almoſi ſunt condimenta rerum, ſicut gelatina, limonea, myrtea, & ſimilia acetoſa, & ſtiptica. Ordinat præterea puluerẽ frigidum, & ſiccum, & ſtipticum, cuius deſcriptio, & iuuamenta ſatis nota ſunt.

SCHOLIA.

Fœtido ructu] declaratur cibus corruptus, & aduſtus. Saccha albi] ne ab aceto ſtomachus lędatur.

Si autem cum hoc, quod diximus, fuerit in corpore extenuatio, & inflãmatio; ægro lac, & aqua hordei danda ſunt. ipſe quoque ex herbis humectantibus nutriendus eſt; & ſunt † lactuca, malua, cucurbita, citrulli, carnes hædorum, & agnorum lactantium, & piſces recentes. balneum præterea antequam comedat, & † poſt quam comederit, & tinam quotidie ingrediatur. & uinum † clarum ualde temperatum bibat, & aſſiduè utatur quiete. & motum, & exercitium uitet. ſitq; totum eius regimen ut eius, qui corporis craſſitiem adipiſci deſiderat. & , ſi cum hac diſpoſitione inflammatio fuerit, & incenſio uehementiſſima; ſtomachus, † ex rebus frigidis eſt liniendus: & aqua hordei danda. ſitquę eius regimen, ut hecticam habentis.

SCHOLIA.

Lact. maluæ, &c.] pauca quantitas exhibeatur: uirtus enim ſtomachi ferè exiccati digeſtiua debilior redderetur. Poſtquam comederit] hoc eſt, facta digeſtione in uentriculo, & hepate. Vinum clarum] non craſſum; quia cũ ſiccitate confingitur meatuũ obſtructio. Ex rebus frigidis eſt leniendus] ut oleo omphacino, & cydoniorũ quemadmodũ uult Raſis. v. cõtinentis.

Curat debilitatem digeſtiuæ à calid. cum corporis extenuatione per frigid. & humid. exterius, & interius applicita. Et intẽdit infrigidare, & humectare, tam qualitatiuè, quàm ſubſtantificè. Et quæ dicit nota ſunt. Lac eſt optimum ſi non adſit febris putrida, ſed ægro putride febriente uitandum eſt lac. Balneum aquæ dulcis cõceditur, ſicut cõceditur in hectica, & ad eaſdem intentiones. Et licet Raſis concedat ipſum ante cibum, & poſt cibum, credo tamen ipſum magis conuenire cibo prædigeſto quo ad primam, & ſecundam digeſtionem, ſcilicet quando nutrimentum debet ad membra delegari. Imò credo balneum cibo non digeſto ſaltẽ quo ad primam digeſtionem magis obeſſe, quàm prodeſſe. Cætera nota ſunt. Differentia autem inter balneum & tinam eſt, quia tina eſt uas in quo balneatur. Balneum autem eſt locus conſtructus ex tribus caſis in quo balneantur. Tina ergo poſſet eſſe in balneo, & extra balneum. Cura nocumenti digeſtionis primæ, ſi pendeat à cauſa primitiua, ſex exigit intentiones. Prima, remouet cauſam primitiuam, & nocumentum ab ea impreſſum. Secunda, educit cibum corruptum ſi affuerit, & cætera quæ ſunt in ſtomacho adiuuantia ad corruptionem. Tertia, corrigit malam diſpoſitionem ſtomachi, ipſum confortando, & etiam hepar quod eſt ſedes, & principium uirtutis naturalis. Quarta, prohibet fluxum humorum ad ſtomachum. Quinta, corrigit accidentia. Sexta ordinat debitum regimen ſex rerum non naturalium. Si ergo pendeat à uulnere, uel contuſione in ſtomacho, aut in membro ipſi communicante, curentur ſecundum quod oportet, iuxta primam intentionem. Et ſi ſumpſerit uenenoſa, uomitu educantur, aut ſeceſſu cum medicinis lenientibus, & dentur beaahartica contra illa uenenoſa, & ſtomachus, & membra nobilia confortentur, & ſimiliter ſi applicita fuerint, remoueantur, & nocumentum per ipſa impreſſum, & ſimiliter curetur morſus uenenoſorum, & nocumenta per ipſum impreſſa, ſicut ſæpe dictum fuit. Si uero pendeat ab aere, cibo, & potu, & reliquis rebus non naturalibus inconueniẽter applicitis, remoueantur cauſæ illæ, & nocumentũ per ipſas impreſſum, & inducatur regimen contrarium. Et quia regimen malum in cibo, & potu ſecundum modos. 15. ſupraſcriptos eſt frequentius in cauſa, ipſius correctioni attendatur maxime. Et ſi cibus in ſtomacho fuerit corruptus, iuxta ſecundam intentionem educatur quàm citius fieri poteſt. Et ſimiliter humores ſibi commixti cum uomitu, aut ſeceſſu. Vomitus tamẽ eſt promptior ad educendum in ſtomacho contenta. Non eſt tamen uomitus frequentandus, ne ſtomachus fiat lacuna ſuperfluitatum. Et ſi non poteſt fieri, aut non ſufficiant, dentur ſolutiua lenia, ſicut caſsia pilulæ alephanginæ, ſtomachicæ. Et diatriõpipereon eſt proprium in corruptione ad acetoſum. Et quædam propria inferius deſcribentur. Poſtea iuxta tertiam intentionem corrigatur ſtomachi diſcraſia. Et digeſtiua eius confortetur cum contrariis propriis confortantibus ſtomachum, tam proprietate, quàm ſtipticitate temperatia, & multa ualde propria, & ſolennia deſcribuntur à Raſi in litera ſuperius expoſita, tam interius, quàm exterius applicanda. Et multa excellentia addam inferius. Prohibetur autem fluxus humorum ad ſtomachum, iuxta quartam intentionem ipſum confortando, ut ſtatim dictum eſt, & etiam diuertendo cum euacuatione, aut ſine, ſecundum exigentiam. Corrigantur autem accidentia iuxta quintam intentionem, Et ordinetur regimen ſex rerum in contrarium diſcraſiæ ſecundum quòd dicetur in ſequentibus. Si uero nocumentum digeſtionis fuerit per eſſentiam, quinque exiguntur intẽtiones. Prima, educit cibum corruptum, & humores ſibi admixtos. Secunda, corrigit diſcraſiã ſtomachi, & cæteras cauſas digeſtiuam debilitantes, ipſum confortando. Tertia, prohibet humores ne fluant ad ſtomachũ. Quarta, corrigit accidentia. Quinta, ordinat debitum regimen. Prima intẽtio perficitur, ut ſupra dictũ fuit. Secunda uero perficitur ſecundum exigentiã cauſæ corrigendæ, ſi. n. quãtitas ſtomachi aucta, aut diminuta, aut malitia figuræ fuerint in cauſa, permu-

tari non poſſunt,ſed cibus eſt moderandus,ut ſit facilis digeſtionis,mediocris quantitatis,in ſtomacho tamen paruo debet eſſe paucæ quãtitatis,& debet pluries ſumi in die,ut ſufficiat ad nutritionem. Rsritas autem,& tenuitas ſubſtantiæ aliqualiter emendari poteſt cum propriis moderate ſtipticis,& aliqualiter uiſcoſis ſtomachum incoriantibus, de quibus ſermo præceſsit in cura uomitus, & cibi ſint facilis digeſtionis,& moderatæ quantitatis. Aſperitas autẽ ſuperflua corrigatur cum lenientibus ſumptis in principio menſæ , ſicut ſunt iura pinguia,& fercula aliqualiter brodioſa , pruna matura,uus,ficus,& ſimilia ſumpta in principio, & econtra lenitas corrigatur utendo ſtipticis,tàm interius, quàm exterius applicitis. Diſcraſia uero corrigatur cũ contrariis propriis moderate ſtipticis interius, aut exterius applicitis, de quibus egit Raſis in litera, & multa præſtantia inferius deſcribentur . Sed tertia intentio perficienda eſt,ut ſtatim dictum eſt . Quarta autem,& quinta intentio perficitur,ut dicetur inferius. Si uero nocumentum primæ digeſtionis fuerit per communitatem à membro aliquo,uel à toto ſex exigit intentiones. Prima,rectificat corpus,aut membrum mittens euacuãdo,& diuertendo,tàm ab eo, quàm à ſtomacho, & ſecundo diſcraſiam membri mittentis corrigendo,& cum hoc ipſum confortando,ut fiat minera laudabilis chimi. Secunda,educit cibum corruptum,& ſuperflua,quæ ſunt in ſtomacho. Tertia,corrigit eius diſcraſiam ipſum confortando. Quarta, prohibet humores à fluxu. Quinta , corrigit accidentia. Sexta, ordinat regimen conueniens. Prima intentio completur euacuando a toto, aut à membro particulari mittente cum phlebotomia,aut ſolutiuis ſecundum quod uidebitur expediens. Sint tamen ſolutiua talia,quod non debilitẽt multum ſtomachum, ſicut eſt proprium ſolutiuorum exoluentium,& ſimiliter diuertantur materiæ , tam à membro mittente, quàm à ſtomacho recipiente cum euacuatione, & ſine euacuatione ſecundum quod uidebitur expediẽs. Et diſcraſia membri mittentis corrigatur,& ſimul etiã confortetur cum contrariis ſibi propriis moderate ſtipticis non oppilantibus . Secunda intentio,ſcilicet eductio cibi corrupti completur , uomitu cum aliquo ex uomitiuis calidis aut frigidis forti, aut debili,quæ deſcripta fuerunt ſuperius in capitulo de uomitu,& ſi ſufficiat ſola impoſitio digiti,aut pennæ in ore iterata multoties non procedatur ad fortiora. Et ſi hæc intentio uomitus compleri non poſsit, dentur ſolutiua,aut lenientia, ſicut caſsia , aut manna , aut electiuè ſoluentia, ſicut pilulæ alephanginæ,aut ſtomachicæ,rheubarbarum,aloes lotus, cui myrobolanorum , aut maſtichis poteſt addi.Sint enim talia,ut euacuando confortent,ne uirtus ſua tranſeat ſtomachum,& meſeraicas . Hippocr. dixit quod aloes hepaticus cum aqua abſinthii , uel artemiſiæ propinata ſtomacho ieiuno, ſanat ſtomachum ab omni languore educendo ab eo materias fraudulentas.Confortat cerebrum, & uiſcera mundificat,uermes occidit & educit,ſanat apoſtem, ſtomachi , & uiſcerum & mundificat hepar. Pilulæ confortantes ſtomachum in omni eius languore, & læſione intrinſeca, nec permittunt humorem putrefieri in eo , ſed abſtergunt . Et qui utitur eis diebus ſingulis ſanus permanebit à dolore ſtomachi , & capitis . Et ſunt ſalubres oculis , & eis qui triſtantur. Et eſt medicina matricis uitioſæ , & aliorum uiſcerum. Recipe maſtichis drach.4.aloes electi,unc.decẽ, agarici boni,unc.tres. Et eſt melius,ut pręparetur cum oxymelle,ſed confice cum ſucco altimiliæ. Doſis à. ℈.uno uſq; ad drachmam unam per horam ante cœnam , uel cum uadit dormitum . Corrigitur autem diſcraſia ſtomachi , & ſimul confortatur cum contrariis propriis moderate ſtipticis,quæ dicta ſunt in textu. Et ex ſimplicibus propriis in hac intentione calidis ſunt gariophili,mentha,cinnamomum, maſtix, paſſulæ, algaliæ, xyloaloes, zingib.macis, galanga, pelliculæ intrinſecæ ſtomachorum gallinarum , & inter cætera uinum aromaticum , & per maxime iuuat digeſtionem . Ex compoſitis calidis ſunt aromaticum roſatum,diagalãga, diacinnamomum,diatrioupipereon,& confectiones magnę,ſicut theriaca,& mithridatum.

Electarium nobile apud Franciſcum de Pedomontium confortans ſtomachum , & digeſtionem à cauſa frigida. Recipe galangæ, nucis muſcatæ,cardamomi,ana drac. duas, anthos,ideſt floris roriſmarini drachmas quatuor, menthæ , halaſcæ,ana drach. tres, ſyrupus de mẽtha, uel de corticibus citri quãtum ſufficit,& in corruptione sd acetoſum confert maſtix,& cum eſt fortis conferunt magnificę,& ultimæ ſummitates ſchinãthi cum carui.Ex frigidis autem ſunt roſæ,coriandrum præparatum, coralli,ſandali,labruſca,citoni.& eſt ſingulare. Ex compoſitis diarhodón abbatis, miua acetoſa , & ſimilia,& multæ ſunt species trochiſcorum in hac diſpoſitione proprie. Et exterius applicita ad hoc conferunt, ſicut emplaſtra,& unctiones,cerata,ſacculi,fomẽta, quorum deſcriptio ſuperius poſita eſt in capite de uomitu.Verũ in hoc eſt differentia,quia reſtringentia uomitum debent eſſe magis ſtiptica , imò notabiliter ſtiptica , hæc uero moderate . Duo autem ſunt quæ confortant omnia membra , unum à complexione, & eſt oleum roſaceum,quod penes Galenum calefacta infrigidat,& frigida calefacit, alterum à proprietate, & eſt terra ſigillata . Et ex confortantibus corpus , & omnia membra eſt exercitium moderatum . Sed quarta intentio,ſcilicet prohibitio fluxus humorum cum eiſdem completur,ſed aliquantulum magis ſtipticis,necnon cum diuerſionibus, cum euacuatione,& ſine ſi fuerit expediens.Corrigantur autem iuxta quintam intentionem nocumẽta totius, & cuiuſcunque membri ſequentia nocumentum digeſtionis primæ,quæ poſſunt eſſe plura,cum ſit digeſtio ferè omnium ægritudinum materialium . Quæ qualiter debeant corrigi , perquiratur in propriis capitulis dictis, & dicendis . Præcipue corrigatur nocumentum hepatis,ſi adſit.Et etiam ſi non adſit, præcipue intendatur ipſius confortationi.Eſt enim ſedes,& principium uirtutis naturalis maxime iuuans ſtomachum ad ſuas operationes perficiẽdas,& eructatio acida illico corrigitur cum ſumptione zingib.conditi,aut non conditi. Aer autẽ iuxta ſextam intentionem ordinetur in contrarium diſcraſiæ, ſed ſit boni odoris ægro placentis. Et ſit notabiliter indutus ſecundum exigentium temporis. Verum in diſcraſia frigida, & humida , pannos magis calidos induat, præcipue teneat partes ſtomachi, & inteſtinorum notabiliter calidas, ſicut cum pelle uulturis , aut ſacculo ex pennis cigni, anſeris, uel anatis. Et minus calida eſt pellis agni. Et adhuc minus eſt pannus de grana . Neque gerat indumenta circa ſtomachum multum ſtricta nec multum lata . Similiter diæta ordinetur in contrarium duodecim illorum modorum,qui ſunt cauſa nocumenti digeſtionis , de quibus ſupra , & declinet in contrarium lapſus ſecundum unam aut plures qualitates,intenſe,aut remiſſe ſecundum exigentiam ipſius corrigendi. Cibi tamen calidi & humidi,ſubtilis ſubſtantiæ ſunt communiter magis cæteris digeſtiui proportionati. Quod ſi nocumentũ digeſtionis fuerit propter diminutionem calidi abſque lapſu graduali, ſicut quando ſtomachus eſt tenuis, raræ texturæ, aut ſcirrhus eſt euulſus,aut ſimiles cauſæ , ſint cibi , & potus facilis digeſtionis temperati , aut aliqualiter ad calidum declinantes , quorum quantitas minoretur, & ſint aliqualiter ſtiptici . Et ſi contra fuerit multitudo calid . abſque lapſu graduali ſint aliquantulum difficilis digeſtionis , & notabilis quantitatis temperati , aut aliquantulum ad frigidum declinantes. Et Auicen. in ſtomacho calido , prohibet cibos ſubtiles , & concedit craſſos , ſcilicet carnium uaccinarum conditarum cum aceto . Potus autem calidi , & ſicci ſint ſicut uinum uinoſum, uetus , odoriferum, uinum autem uinoſum nouum eſt calidum & humidum, & proprie ſi dulceſcit,ſed uinum pauciferum acre eſt frigidum & ſiccum . Vinum autem pauciferum inſipidum eſt frigidum & humidum . Aqua mellis cum pauco pipere eſt calida & ſicca notabiliter , ſed ſimplex minoris c⁰² caliditatis & ſiccitatis . Aqua hordei , & aqua deſtillationis per arenam , aut aliter bene conditionata eſt frigida & humida . Similiter mixta cum iulep uiola . Sed uinum granatorum, agreſta, ſuc . berberis , limonum , citri , arantii, ſunt frigidi & ſicci, quibus poſſunt uti in potu cum debita quantitate squæ,& poſſunt cum ſaccharo dulcorari, frigid . & humid. ſunt ſicut ſuccus prunorum, & ceraſorum acrium. Herbæ autem quibus poſſunt uti declinantes ad caliditatẽ & ſiccitatem,ſunt ſicut mentha,& ſaluia,ſerpillus roſmarinus,fœniculus,petroſelinũ, & ſimilia. Sed frigida & humida ſunt ſicut lactuca,endiuia,cichorea,portula-

ca,

ca, cucurbita, & ſimiles. Sed calida & humida ſunt ſicut borago, & bugloſſa. Frigida & ſicca, ſicut acetoſa, plantago, coriandrum. Ex granis frigidis & ſiccis ſunt, ſicut milium, panicum, kiſt fabarum, & lentium. Ex calidis & ſiccis, cicera, & ipſorum kiſt, rizum. Sed calida & humida, frumentum, ſſr. Frigida & humida, kiſt hordei, ptiſana hordeacea, robilia. Ex carnibus eligantur carnes auium, & quadrupedum bene conditionatæ, ſcilicet quæ ſint boni chimi, facilis digeſtionis, paucarum ſuperfluitatum. Syluestres communiter ſunt ſicciores domeſticis, licet qualeæ ſint ſuperfluæ humiditatis, & concedantur elixæ in diſcraſia ſicca, & aſſatæ in diſcraſia humida. Ex piſcibus ſimiliter eligantur parui, petroſi, agiles, degentes in aquis bene conditionatis, & habentes ſquammas. Oua conueniunt, niſi timeatur eorum corruptio ad fœtidum, & ſint debite præparata, & in ſtomacho ualde calido melius eſt, ut ſint dura, & cum aliquo frigido condita. Lac optime conuenit in lapſo ad calidum & ſiccum, niſi adſit febris, & ſimiliter caſeus recens nõ ſalitus. Sed in diſcraſia frigida & humida caſeus antiquus conuenit modicæ quãtitatis in fine menſæ, & aliquãdo parum ſalſi in principio butyrum, & oleum, ſed maxime amygdalarum dulcium conuenit in diſcraſia ſicca. Sapores ſicut piperata, ſinapiſmus, & ſimiles cõueniunt in diſcraſia frigida & humida. Et ſapor ex amygdalis, & paſſulis in ſrig. & ſicc. Et ſapores acetoſi ſupraſcripti, quidam in calida & humida, quidam in calida & ſicca, ſicut facti ex prunis, & marinata. Fructus conuenientes in cauſa calida in fine menſæ ſunt pira, & citonia cocta, aut condita. Similiter diacitoniten, & coriandrum ſemiconfectum. Sed in cauſa frigida fiſtici, auellanæ parum torrefactæ, & paſſulæ, & poſſunt concedi in fine menſæ, & in principio diacitoniten cum aromatibus calidis in fine menſæ. Aromata autem ſunt illa, de quibus ſuperius dictum eſt, & maxime piper in cauſã frigida. Regulæ obſeruandę in cibatione ſunt educto cibo corrupto per ſuperius, uel inferius per diem naturalem à cibo abſtineat, & prolixe dormiat. Deinde comedat, ſed parũ, & res non aptas corruptioni. Et in præſeruando & curando optime ualet, ut non comedat niſi præcedente cibi digeſtione celebrata. Surgat à menſa cum reliquiis famis. Non multiplicentur cibaria in menſa una. Notabiliter comedat antequam bibat. Deinde ſatis frequenter bibat uſque ad finem menſæ, ſit tamen potus proportionatus cibo. Et in fine menſæ ſumat aliquid confortatiuum oris ſtomachi, ſicut diacitoniten, aut ſimile, & poſt ipſum non bibat, nec bibat extra horas cibationum. Sit eius ſomnus multus, & maxime nocturnus, & ſit continuus, & ſufficiens. Somnus etiam meridianus ipſi conceditur maxime à medio Maij uſque ad medium Auguſti, niſi aliquid particulare obſtet, ſed dormire non incipiat, niſi diſtanter à cibo per horam, & dormiat primo ſuper latere dextro, ut melius cibus ad fundum deſcendat, ſecundo ſuper ſiniſtro, ut hepar comprimat ipſum amplectendo cum quinque pennulis ſuis, ſic enim melius adiuuat ad digeſtionem, & tandem ſuper dextro ſomnum compleat, ut factus chilus melius tranſeat ad hepar. Procuret omnes euacuationes á natura inſtitutas. Coitum non exerceat, niſi naturaliter multũ ſtimulatus, ſed nullo modo immediate poſt cibũ, & tempore digeſtionis. Caueat a ſudore. Exercitiũ ante cibum conuenit, poſt cibum quieſcat. Leuis tamen deambulatio concedi poteſt, niſi ſtomachus ſit ualde debilis, in quo caſu omnis motus nocet, imò uociferatio. Spes, & gaudium moderatum ſibi conuenit, cætera animi accidentia uitanda ſunt, aliqui tamen dicunt digeſtionem quartam melius compleri in uigilus, quàm in ſomno propter conuerſionem caloris ad exteriora tẽpore uigiliarum. Et penes Auic. amplexari infantem propinquũ ad hoc, ut poſſuit ſecũdum longitudinem noctis eſt de rebus magis iuuantibus ad digeſtionem. Et ſimiliter catulum canis, aut cattum maſculum nigrum. Cuius contrarium habetur in de Somno, & à Galeno de Accidenti. Nam & ſi minor calor ſit in exterioribus tempore ſomni, quã tempore uigiliarum, eſt tamen tãtus, ut una cum eorum complexione ſufficiat ad digeſtionem quartam, quæ eſt facilior, quàm prima, aut ſecunda. Præterea mẽbra intrinſeca indigẽt, ut digeſtio quarta in eis celebretur, quorum cura debet eſſe maior abſolutè. Itaque ad quatuor digeſtiones magis adiuuat ſomnus, quàm uigilia, &c.

De dolore ſtomachi. Cap. 81.

Dolor ſtomachi qui eſt ſenſus nociuus eiuſdem multipliciter diſtinguitur. Aut ratione ſuæ eſſentiæ, quia aliquis eſt grauatiuus, aliquis extenſiuus, aliquis perforatiuus, aliquis pungitiuus, aut mordicatiuus: Aut ratione loci, quia aliquis eſt in toto, aliquis eſt in parte, ut in orificio eius uel in fundo. Et quilibet eſt intenſus, & remiſſus, continuus, & interpolatus, periodicus, aut ſine periodis. Cauſa cuiuſcunque doloris immediata eſt mala complexio diuerſa, aut ſolutio continui recens, aut antiqua, ſed mala complexio eſt calida, frigida, ſicca, aut compoſita ſine materia, aut cum materia calida, mordicatiua, aduſtiua, aut frigida phlegmatica, aut melancholica. Et hæ materiæ faciunt dolorem, aut alterando, aut ſoluendo continuum, aut extenſiuũ, cum cõtinetur in loco amplo, aut perforatiuum cũ continetur in loco anguſto, ſicut inter tunicas ſtomachi. Apoſtema aũt eſt utroq; modo doloris, cum aggreget in ſe malam complexionem, & ſolutionem continui, & dolor ſequens ipſum eſt pungitiuus, & mordicatiuus, ſi pendeat à materia acuta. Extenſiuus, & grauatiuus ſi pendeat à materia multa, & aliquando pulſatiuus dum maturatur, & pungitiuus, & perforatiuus dum eſt proximus eruptioni. Cauſæ autem mediatæ doloris ſunt duplices, primitiuæ, aut corporeæ, primitiuæ quidem ſicut percuſſio, caſus, aut offenſio ſtomachi, aut membri ſtomacho communicantis, ſicut cerebrum, nerui, aut inteſtina, & ſimilia. Aer uero frigidus, uentus, inordinatio in cibo, & potu ſecundum aliquem modorum duodecim in capitulo præcedenti poſitorum, & ſic de aliis ſex rebus non naturalibus inconuenienter applicitis, præcipue potus aquæ in hora non conuenienti, eſt aliquando cauſa uehementis doloris. Corporeæ autem ſunt duplices, per communitatem, aut per eſſentiam. Per communitatem quidem à toto, ſicut in febribus, aut criſi, aut à membro particulari, ſicut cerebro communicante ipſi, aut abſolute, aut mittendo materiam catarrhalem, ſimiliter à neruis ſecundum plurimum communitate abſoluta. Item à ſplene, aut ſuperflue infrigidando, aut tranſmittendo materiam melancholicam, & ab hepate, & kiſti mittentibus materiam cholericam. Item ab inteſtinis eleuatis uermibus, uentoſitate, aut fœcibus ad ſtomachum. Et per communitatem à renibus, ſicut in dolore calculi, & eſt ſecundum plurimum communitas abſoluta. Item per communitatem à matrice, à retentione menſtruorum. Item per retentionem ſanguinis hæmorrhoidalis fluere conſueti, & breuiter ſtomachus poteſt recipere ſuperfluitates à quocunque membro mediante hepate. Per eſſentiam uero cauſæ doloris ſtomachi, ſunt cauſæ immediatæ doloris, de quibus ſupra, ſcilicet mala complexio, ſolutio continui & apoſte. Sed cauſa remotior frequenter accidens eſt, nocumentum digeſtionis per quod corrumpitur cibus ad fumoſum, fœtidum, aut acetoſum, & multiplicatur uentoſitas, & phlegm. per indigeſtionem, quæ omnia diſcraſiando ſtomachum, aut extendendo, ſunt cauſa doloris. Mala quoque digeſtio cum debilitate expulſionis eſt cauſa ꝙ apoſtema in ſtomacho per uiã paulatim factæ congeſtionis generetur. Hic autem ponam cauſas quorundam particularium dolorum frequenter contingentium. Sunt enim aliqui famelici, qui incurrunt dolorem ſtomachi, & cum comedunt ſedatur. Huius cauſa eſt effuſio materierum mordicantium ad ſtomachum, quando uacuus eſt à cibo, quæ aliquando ſunt melancho. acetoſæ effuſæ ad os ſtomachi à ſplene per uiam naturalem conſuetam, ſed nocẽt, aut quia plures, aut acetoſiores quàm in diſpoſitione naturali conſueuerunt. Sed frequentius ſunt cholericæ effuſæ à kiſti ad fundum ſtomachi per porum fellcum ad ipſum terminatum in maiori quãtitate, quàm debeat in diſpoſitione naturali. Inquit enim Auic. tolerare famem, ſtomachum putridis replet humoribus. Sedatur autem poſt comeſtionẽ cibo comprimente hos humores ad fundum ſtomachi, & forte extra per pyloron, & hoc contingit ſi nõ ualde multæ ſunt & in ſtomacho illo ſit facilis effuſio contentorum in ipſo ad inteſtina, aut merito compoſitionis, aut alterius diſpoſitionis. Secundo ſunt aliqui quibus poſt tres, aut quatuor horas poſtquàm comederunt, & aliquando poſt. 10. horam incipit

pit dolor, & nun ſedatur niſi cum uomitu rei acetoſæ, quæ eſt quoddam aggregatum ex humore phleg. aut melancholicó acri, & ex ipſo cibo corrupto ad acetoſum, aut cum deſcenſione totali eius quod in ſtomacho continetur. Et aliquando hic dolor remanet per longum tempus, atputa per diem naturalem, & ſupra. Cauſa autem primi eſt melanch, acris, aut phleg. acetoſum, quæ exiſtentia in fundo ſtomachi manent quieta. Et ſecundi cauſa eſt cholera manens ſimiliter quieta in fundo ſtomachi. Cum autem cibus ſumitur aſcendunt & cum ipſo permiſcentur, & corrumpunt ipſum. Sedatur ergo primus cum uomitu rei acetoſæ. Secundus pendens à cholera cum deſcenſu ipſius ſimul cum cibo, eſt enim promior ſua ſtimulatione ad hoc, ut effundatur extra ſtomachum quàm melanchol. remanent autem ſic longo tempore, aut quis non uomitur, aut quia non complete uomitur, neque complete deſcendit, niſi poſt longum tempus. Et aliquando humor imbibitur, aut apoſteniat, & ſic dolor diu permanet. Tertio ſunt aliqui quibus accidit dolor ſtomachi cum comedunt, & ſedatur poſt digeſtionem, & apud Auicen. Plurimi eorum ſunt melanchol. & patientes melancho. mirſchiam. Cuius doloris cauſa eſt uentoſitas eleuata à materia melancholica. Sedatur autem poſt digeſtionem chulo ſimul cũ humore melanchol. deſcendente ad inteſtina. Quarto, ſunt aliqui, qui poſt cibationem incurrunt ardorem ſtomachi cum eructationibus arſiuis tendentibus in acetoſum ſecundum plurimum, & ſedatur poſt digeſtionem. Huius cauſa eſt corruptio cibi ad acetoſum ſecundum plurimum, & aliquando ad putridum, uel fumoſum, & tunc eructatio redolet odorem fumi, aut rei fœtentis. Et primus ardor tendens ad acetoſum pendet à mala complexione frigi. ſine materia, aut cum materia phleg. acetoſa, uel melanchol. non multa. Secundus uero ardor a calid. ſine materia, aut cum materia calid. ſecundum plurimum cholerica corrumpente cibum ad putridum, aut fumoſum, & hoc eſt rarius, & aliquando hoc contingit propter multitudinem comeſtionis, aut iterationem eius abſque fame uera, & aliquãdo propter comeſtionem rerum acetoſarum, aut acrium in ſtomacho frigido, aut calidarum acutarum in ſtomacho calido, ſicut alliorum, & ſimilium. Huius ardoris, & dolorum, de quibus ſupra, cauſa immediata poteſt eſſe humor, aut cibus corruptus, necnon uapores, & uentoſitates ab ipſo eleuati. Quinto, aliqui poſt ſomnum incurrunt dolorem ſtomachi, cuius cauſa eſt materia catarrhalis deſcendens ad ſtomachum in ſomno, & uomitu ſedat materia catarrhalis ab eo expulſa, dolor ſtomachi aliquando permutatur ad cerebrum, aliquãdo ad neruos, aliquando ad cor, aliquando ad iuncturas, & inteſtina. Signa. dolor ſtomachi cognoſcitur ex relatu ægri. Similiter ſigna ſpecierum diſtinguuntur penes doloris eſſentiam, quibus nomina ſunt impoſita, ex ipſa natura rei, habentur ex relatu eiuſdem, ſi compos mentis ſit. Si uero non, oportet ad notitiam earum peruenire ex notitia propriarum cauſarum cuiuſcunque doloris. Cognoſcitur autem in qua parte ſtomachi ſit dolor, ſimiliter ex relatu ægri. Si.n. eſt in ore ſtomachi, dolor eſt in parte ſuperiori infra malum granatum per duos digitos, magis læditur appetitus, & fortis adeſt ſingultus, & aliquando communicatur dorſo circa. 13. ſpondilem eius, quæ eſt ſecunda incipiendo à prima. Si uero ſit in fundo, dolor eſt ſupra umbilicum per duos digitos, & magis læditur digeſtio, & ſi dolor eſt in ore & fundo, dolor in ambobus locis ſentitur, & ſimul læditur appetitus, & digeſtio. Sed nota quòd ſi dolor eſſet in parte anteriori ſtomachi tactus inuenit dolorem. Si uero in poſteriori minime, niſi cum fortiſsima compreſsione. Diſtinguitur autem dolor fundi ſtomachi à dolore colon ſuperæquitante ipſum, quia in colica eſt fortis retentio fecum, & uentoſitatum, & cum educuntur ſubito ſedatur. Hæc autem non ſunt in dolore ſtomachi, ſed ecõtrario uomitus ſedat dolorem ſtomachi parum conferens in colica. Aliæ ſpecies doloris ſimiliter cognoſcuntur ex relatu ægri, & aſtantium. Solutio continui ſi recens ſit aera, & manifeſta cognoſcitur ex ſanguine fluente. Si uero antiqua ex ſanie, uomitu, aut per ſeceſſum expulſa, aut reliquis ſignis læſionis ſtomachi. Sed mala complexio cum materia, & ſine materia cuiuſcunque generis, cognoſcitur p ſigna ſuperius dicta in cap. de uomitu, & in cap. de debilitate digeſtionis, ſuperfluum enim eſſet eadem toties reiterare. Vẽtoſitas autem cognoſcitur ex rugitu, & eructatione, & quia ad eius expulſionem per ſuperius, aut inferius ſequitur doloris alleuiatio, & frequenter dolor permutatur. De apoſtem. uero ſpecialiter agetur in hoc cap. Cauſæ primitiuæ ſunt cibi ſigna, & quia quandocũq; ſimiles cauſæ præceſſerunt, ſimilis ſequutus eſt effectus, ſcilicet dolor ſtomachi. Dolor autem, aut per communitatem à toto, aut à membro particulari cognoſcitur ex præceſsione nocumentorum totius, aut membri communicantis, cum quorum augmento augetur, & decremẽto decreſcit, & ablatione aufertur. Item ex affectibus ſequentibus nocumenta membri communicantis, qui ſunt cauſa doloris ſtomachi, ſicut exempli gratia in communitate cerebri adſunt ſigna deſcenſus catarrhi ad ſtomachum, & in communitate ſplenis fluxus melancholiæ ad ſtomachum, & ſic de cæteris. Nocumentum autem digeſtionis quod frequenter eſt cauſa doloris ſtomachi, cognoſcitur ex dictis in præcedẽti cap. Cognoſcitur autem dolorem, aut materiam eius permutare ad cerebrum, neruos, cor, iuncturas, aut inteſtina, ex ſedatione doloris ſtomachi, & aduẽtum læſionis in mẽbro, ad quod ſit permutatio, ſcilicet ſcotomiæ, paralyſis, ſyncopis, doloris iuncturarum colicæ.

Prognoſtica. Primum, dolor ſtomachi niſi ſit pendens ab ulcere, aut apoſte. ſecũdum plurimum curatur, exigit tamen medicum diligentem, & expertum. Secundum. multa ſenſibilitas ſtomachi cum defluxu materierum acutarum ad ipſum, eſt quandoq; cauſa doloris intolerabilis perducentis ad ſyncopim. Tertium. cum permutatur ad cor, quandoq; ſubito interficit. Quartum. cum prolongatur dolor ſtomachi, timẽdũ eſt ne ducat ad apoſtema eius. Quintũ. licet dolor ſtomachi multiplicetur in prægantibus, & in quibus mẽſtrua retinentur portendit tamen aliquando præfocationem matricis, maternis, uaporibus, aut uentoſitatibus eleuatis ad ſtomachum, & ad diaphragma. Sextum. apud Auic. in libro mortis feſtinæ dicitur, quod quando apparet cum dolore ſtomachi ſuper pede dextrum quoddam ſimile ueſicæ moritur patiens. 27. & ex ſigno illius eſt quod appetit res dulces. Veſica enim illa, quam debemus credere eſſe phlegmaticam, ſimiliter cum appetitu rerum dulcium, ſcilicet uehementis dulcedinis arguit dolorem ſtomachi pendere à phlegmate acetoſo, ſtomachus enim præternaturaliter diſpoſitus appetit contraria. Sed criſis illa permutationis diminuta arguit uirtutem debilem & materiam inobediẽtem, ex quibus cum aliis malis ſignis, quæ hic debemus ſupponere, arguẽdum eſt ipſum eſſe moriturum. Statuit autem ipſi. 27. quæ eſt una ex creticis morborum tropicorum, licet poſsit mori, & ante, & poſt ſecundum diuerſas circunſtantias. Septimum ſignum eſt ſi habet dolorem uentris, ideſt ſtomachi, & apparet ſuper ſupercilium eius ueſtigium, & bothor nigrum ſimile ſabæ, deinde ſit olcus, tunc ipſe morietur, & his quidem accidunt ſubeth, & multitudo ſomni propter frigus ſuæ ægritudinis. Significatur enim ex his materiam hanc facientem dolorem ſtomachi eſſe frigidam, & permutari ad cerebrum, quia ſequitur ſubeth, ſit autem bothor in cilio natura tentante expellere materiam aſcendentem ad loca ignobilia, ſed cũ non poſsit ipſam niſi dimiãute expellere maior pars eius ad cerebrum permutata interficit, ulceratur uero quia licet radicaliter frigida ſit, aduſtione tamẽ participat, & forte magis facit ſubeth multitudine oppilãdo, quàm propter frigus ſuæ complexionis.

SI cum dolore ſtomachi adſunt turbatio, & nauſea; ægro aqua tepida in potu eſt tribuenda, & † ut uomat, præcipiendum. &, ſi hoc non ſuffecerit; uenter ex hie rapicra ſoluatur, quæ † Rec. pulueris roſ. rub. ſpicæ, maſtichis, xilobalſami, carpobalſami, cinnam. xilocaſsiæ aſſari omnium, ana. drachmas quinque, aloes ſcotrẽſis duplum omnium quod bene tritum, miſceas cum medicinis tritis, et cum panno ſericino ſubtiliſſimè cribellatis, quarum trituratio cum aloe ſecundo iteretur. cuius doſis ſit à pondere duorum aureorum uſque ad drachmas duas. ægro quoque quotidie detur † panis in uino, & ſucco mali granati infuſus: & in ſyrupo acetoſo de citoniis.

Diuiditur hoc capitulum in quatuor partes. In prima agit de dolore ſtomachi ab humore calido. In ſecunda quando eſt à uentoſitate, ibi. Quòd ſi cum dolore. In tertia, quando eſt ab apoſtematibus, ibi. Si autem cum dolore. In quarta parte dicit eſſe opus medico erudito ad curandum dolorem ſtomachi, & hepatis in fine capituli, ibi. Ad dolorem tamen ſtomachi. Prima, in quatuor. primo ponit ſigna, ſecundo curam per uomitum. ibi. Aegro aqua tepida. tertio per ſolutionem uentris. ibi. Et ſi hoc non ſufficiat. quarto per diætam. ibi. Aegro quotidie. De duabus primis partibus dicit, ſi cum dolore ſtomachi fuerit turbatio, ideſt, conturbatio, & anxietas ſtomachica, & nauſea, ideſt inclinatio ad uomitum pendentes, ſcilicet ab humoribus calidis, ſcilicet cholera uitellina, citrina, praſsina, & ſimilibus, ægro aqua tepida eſt in potu tribuenda, ſcilicet ſex uncias, ut circa, huic tamen poſſet addi aliquid aceti ad incidẽdum, & magis ſtimulandum, expulſiuam, aut. ℥. 2. oxymellis ſimplicis, ſi humor eſſet craſsior, & uiſcoſior, & præcipiendum eſt, ut uomat, digitum, aut pennam in oleo tepido intinctam multoties imponendo in gutture, donec exquiſite materia euacuetur. In tertia parte dicit, quòd ſi hoc non ſuffecerit ad curam doloris, aut quia uomitus non poſsit fieri, aut quia factus non ſufficit ad eradicationem materiæ, uenter eſt ſoluendus cũ hiera picra dando ex ea à. 2. drac. uſque ad. 2. aur. una tamen drachm. aut unus aure. hominibus regionis noſtræ communiter ſufficit. Et melius eſt, ut ex hoc puluere conficiantur pilulæ, ut facilius ſumi poſsint. deſcriptio hæc nota eſt, & omnia ingredientia ſunt calida & ſicca, præter roſas, & ſunt ſtomachum confortantia, & nihil hic ponitur ſolutiuum, niſi aloe. Et habet hæc hiera hoc præcipuum apud Auicen. t 4. tertii cap. de cachexia, ut educat ſuperfluitates ſtomachi reſeruatas humiditatibus innatis. Et eius conferentia non eſt ſolum in euacuatione humoris cholerici, ſed etiam phlegmatici: & aliquando hi pulueres cum melle permiſcentur in modum electarii, & poteſt exhiberi ex eo unc. 1. & humoribus exiſtentibus, imbibitis, aut inuiſcatis erit maior eius cõferentia quàm in forma pilularum. Credo tamen quòd in dolore pendente à cholera pura ſubtili magis obeſſet inflãmando, quàm iuuaret euacuando. Detur itaque in cholera craſſa, aut in cholera mixta cum phlegmate, immo etiã in phlegmate ſolo in ſtomacho natante inuiſcato, & imbibito optime confert. In dolore autem pungitiuo pendente à cholera ſubtili magis conferret rheubarbarum, & myrobolani citrini, aut manna, aut caſsia cum decoctione myroba. citrinorum, xylobalſami, ideſt ligni balſami, carpobalſami, ideſt fructus balſami, xylocaſsiæ, ideſt caſsiæ ligneę, cætera nota ſunt. Vltimo ordinans diætam, dicit quod detur panis infuſus in uino, ſcilicet uuarum, & ſucco mali granati ad contemperandum caliditatem uini, & detur etiam panis infuſus in uino, & ſyrupo de citoniis, ideſt facto ex ſucco cydoniorum aceto ſorum, cum debita quantitate ſacchari, & poſſunt hæc omnia ad libitum inuicem permiſceri.

SCHOLIA.

Vt uomat] ſi materia natat: quoniam facile educetur: ſi uero non: purgetur uentriculus tantum. Rec. pul.] hiera hæc differt aliquantum ab ea, quã Gal. docuit. 9. therap. ut calida acuatur intemperies. Panis] hæc uictus ratio humores acutos ſubtiliat, atque digerit.

Quòd, ſi cum dolore † ructuum multitudo, & extenſio, atque ſingultus; ægro electarium diacyminum, & diacalamenthum, & alia confectiones, quæ uentoſitatem diſſoluere conſueuere, quæ in capitulo de colica nominabimus danda erunt. cibaria uerò eius ſint calagiæ, & mutagenath cum ſeminibus. uini ueteris puri parum bibat. & utatur motu: & ingrediatur balneum. ſtomachus quoque ex oleo de neriden, ut diximus, in panno inuoluto uaporetur.

SCHOLION.

Ructuum multitudo, & extenſio, atque ſingultus] ſunt ſigna uentoſitatis, & per reſolutionem, & exiccationem curatur, ut per medicamenta à Raſi poſita patet.

In hac ſecunda parte curans dolorem ſtomachi à uentoſitate. Primo, ponit tria ſigna, ſcilicet ructuum multitudinem extenſionem ideſt, dolorem extenſiuum, ſingultum, ſcilicet ſequentem uentoſitatem. Secundo, dat medicinas diſſoluentes uentoſitatem, ſcilicet diacyminum, diacalamenthum, & cætera huiuſmodi, quæ diſſoluunt uentoſitatem, de quibus in capitulo de colica dicetur, ſicut eſt electarium de baccis lauri, ante tamen horum carminantium exhibitionem conueniens eſt, ut præcedat euacuatio humorum ex quibus uentoſitas generatur uomitu, aut ſeceſſu, & cibi ſui ſint, ſicut calagiæ, ideſt, cibus, qui fit ex pulmone, corde, & hepate incisis minutim, & cum oleo frixis, in quo poſt remotionem prædictorum ponitur parum aceti, oua, & parum croci, mutagenath, ideſt, cibus, qui fit in caziola, aut ſartagine cõditus cum ſeminibus carminantibus uentoſitatem, ſicut aniſum, ammi, cyminum, & ſimilis, parum uini ueteris potentis dãdum eſt, & non in multa quantitate. Exerceatur ſtomacho ieiuno, poſt cibum quieſcat, ingrediatur balneum, ſcilicet aereum, aut balneum naturale, aut artificiale carminatiuum uentoſitatum, non autem balneũ aquæ ſimplicis. Stomachus quoque uaporetur cum panno, aut philtro infuſo in oleo de neriden .i. de ſpica, qui expreſſus optime, & notabiliter calidus ſtomacho pluries applicetur, & hoc fiat ſtomacho ieiuno.

Placet mihi gratia clarioris doctrinę, primo expedire materiam de dolore ſtomachi ab omnibus cauſis contingẽtibus præterquam ab apoſtematibus ſtomachi, deinde de apoſtematibus eius ſpecialem faciam ſermonem. Sed antequam ordinam curam doloris ſtomachi, cum ipſe multoties à uentoſitate contingat, & ſequatur ſtomachi inflationem, placet de inflatione, & rugitu aliqua ſummatim dicere. Eſt autem inflatio extenſio alicuius partis à uentoſitate in ipſa comprehenſa manente quieta. Rugitus uero eſt ſonitus uentoſitatis in aliqua parte commotæ abſque ipſius expulſione, quæ ſi à ſtomacho per os expelleretur, ſequitur eructatio, ſi uero ab inteſtinis per anum ſequitur trulla. Inflatio autem diſtingui poteſt ſecundum magnitudinem & paucitatem extẽſionis. Sed rugitus diſtinguitur ſecundum quantitatem eius, & differentiam ſonorum, multiplicatur tamen propter multitudinem uentoſitatis, & loci anguſtiam. Et ex oppoſitis cauſis paucificatur. Propterea multiplicatur magis in inteſtinis ſubtilibus, quàm in craſsis, aut ſtomacho. Sed ex parte ſoni, quia grauis eſt ſonitus, cum eſt in loco amplo, ſicut in ſtomacho, aut in inteſtinis craſsis, & eſt acutus, cum eſt in inteſtinis gracilibus. Item aliquando eſt clarus cum uẽtoſitati non permiſcetur humiditas. Et ex oppoſita cauſa redditur non clarus, quapropter claritas ſonitus in inteſtinis ſignificat mundificationem inteſtinorum, aut exiccationem fœcis. Quia cauſa immediata inflationis, & rugitus eſt uentoſitas, opus eſt ut cauſas uentoſitatis abſoluamus, Cauſa autẽ uentoſitatis in ſtomacho, & in inteſtinis eſt duplex, efficiens, & materialis. Formalem, & finalem, philoſophis relinquo. Et utraque eſt duplex corporea, & primitiua, Corporea duplex per eſſentiam, & per communitatem. Cauſa autem efficiens uentoſitatem eſt caliditas diminuta, nam ſexto de accidenti, & morbo. & 3. Colliget, cap. primo, & 13. tertii cap. de inflatione, uentoſitas non à forti calore multiplicatur, quia reſoluitur inſenſibiliter, nec à forti frigore, quia frigus prohibet eleuationem uaporum. Et ſimiliter uentoſitates. 20. tertii cap. de cauſis diminutionis coitus, caliditas, & frigiditas ſunt contrariæ uẽtoſitati, & ideo in fortiſsimis caloribus, & frigoribus in mundo non apparet uentus. Similiter contingit in corpore noſtro, quod nec in forti calore propter reſolutionem inſenſibilem, nec in forti frigore prohibente ſubtiliationem, uapor, aut uẽtoſitas generabitur, & ſi cibus, uel materia uentoſabilis reperiatur. Quapropter fit à caliditate media inter reſoluentem, & non agentem, ita ut agat, ſed nõ reſoluat unde ex cibo uel humore de ſe non uentoſo dicta caliditas generabit uentoſitatem. Et propter hoc in corporibus ægris, uel ſanis debilibus multiplicatur uentoſitas, & in fortibus ſanis minime uel parum, licet utantur rebus uentoſis. Contra. Primo, in fortiſsimo calore, ſicut febrientium multiplicatur uentoſitas, ergo poſitio falſa. Secundo. Si calor fortis conuertit materiam in uaporem, reſolutioni inſenſibili aptiſsimum, cum nõ ſit tranſitus de extremo ad extre-

mum ſine medio, erit deuenire ad mediocritatem ſubſtantiæ uentoſitati proportionatam. Tertio. Calori debili difficilius eſt ex humore uentoſitatem generare, quàm uentoſitatem genitam reſoluere, ſed facit primum, ergo faciet ſecundum. quapropter nõ erit cauſa inflationis, aut rugitus, ſicut nec calor fortis. Quarto. Calor quantuncunq; diminutus in corpore humano conuertit humidum in uaporem, ergo, &c. Aſſumptum probatur, quia cum nullo calore corporis uiuentis eſt admixta tanta frigiditas quanta reperitur in aere hyemali congelante, ſed tamen ille conuertit humidum in uaporem, ergo, &c. Et confirmatur, quia in moriente, tàm in ægritudinibus acutis, quàm in chronicis multiplicatur aliquando uentoſitas uſq; ad finem uitæ, in quibus calor diminuitur uſq; ad gradum cum quo non ſtat uita. Aſſumptum manifeſtum eſt ex ſententia Auicennæ in capite de ſynocha, & experientia comprobatur in tympanite. Ad primum dicitur, quod per calorem fortem non intelligitur calor intenſus, ſed fortis iuſtitialiter, qui exigit tres conditiones, prima, quòd ſit ſatis intenſus, ſecunda, quòd ſit cum notabili multitudine caliditatis, tertia, quòd ſit formę humanæ bene proportionatus cuius eſt inſtrumentũ, talis aũt non eſt calor febrientium. Ad ſecundum dicitur, quòd fiet tranſitus à ſubſtantia humoris ad ſubſtantiam uaporis per mediũ proportionatum generationi uentoſitatis. Et conſequenter, ꝙ uentoſitas generabitur ſi materia illa erit proportionata generationi uentoſitatis, ſicut phlegma, aut melanch. aut multi cibi, de quibus infra, ſed tamen illa uentoſitas, quæ erit medium tranſitus, ita cito in uaporem conuertetur, & reſoluetur, ut non poſsit facere inflationem, aut rugitum; cuius conſideratio pertinet ad medicum. Ad tertium negatur maior, & dicitur, quòd licet ſit maior diſtantia inter ſubſtãtiam humoris, ſiue cibi, & ſubſtantiam uentoſitatis, quàm inter ſubſtantiam uentoſitatis, & uaporis, tamen membrum calidum propter meliorem applicationem ad cibum, uel humorem, quàm ad uentoſitatem in ambitu alicuius receptaculi cõtentam, poteſt facere primum, & nõ ſecundum: ſunt etiam aliæ reſponſiones, quas gratia breuitatis omitto. Ad quartũ dicitur, quod calor quãtuncunq; remiſſus in iuuentute cõuertit humidum in uaporem, generando ipſum ex parte aquea. Ex quo tamen non ſequitur quòd debeat generare uentoſitatem, quæ generatur ex parte craſſa terrea alicuius cibi uel humoris, ſicut nec in mundo tempore magni frigoris generatur uentus, licet generetur multitudo uaporũ, aut ſi in corpore noſtro generetur uentoſitas, illa eſſet modica non apta facere inflationem, aut rugitum à medico conſiderandum. Ventoſitas namq; generatur ex parte craſſa terrea, uapor autem ex parte aquea, ſed exhalatio ex parte ignea, & aerea. quapropter cæteris paribus difficilius eſt uentum, quã uaporem, aut exhalationem generare. Et ad confirmationem dicitur, quod in multis ęgritudinibus generatur uentoſitas uſque ad finem uitæ, imò etiam poſt finem uitæ, nam corpora putreſcentia multoties intumeſcunt, & per calorem putredinalem uaporibus, & uẽtoſitatibus eleuatis, & ſub cute ab eius denſitate retentis, & cõſequenter ſequitur, quod calor tendentis in mortem poteſt intendi cum putreſit, & conſequenter negatur, quod in hoc caſu diminuatur, imò intenditur, ſicut quando homo etiam combureretur, intenditur ad gradum cum quo non ſtat uita. In moriẽte autem ex tympanite credo quòd uentoſitas non generetur propter finem uitæ ob defectum caloris. Secunda cauſa uẽtoſitatis ſunt cibi, & potus naturaliter uẽtoſi, quia in ipſis eſt humid. extranea, ſicut uinum dulce, turbidum. Item omnes herbæ recentes. Item omnes fructus humidi, & ex nõ humidis ſunt auellanę, & caſtaneæ, & ex piſcibus cancri, & omnia conchilia, ex leguminibus fabæ, faſeoli, cicera, lentes, item mel. Contingit autem quòd aliquando cibus ſit uentoſus, ſed uelox motus eius de ſtomacho ad inteſtina, uel de inteſtinis ad hepar, aut uelox deſcenſus eius ad extra, facit quod non multiplicetur ex eo uẽtoſitas, niſi forte modica. Tertia cauſa eſt res ſuperueniens debilitans digeſtionem, dato quod in ſe ſit fortis neque ſumpta ſit res uentoſa, ſicut potus aquæ frigidę, motus inordinatus, coitus, accidẽtia animi moleſta. Et multoties ſit frigus ſuperueniẽs corpori exterius cauſa inflationis, & rugitus uentoſitatis ex qua repletur corpus, propterea quia debilitat caliditatem operantem in materia, & facit operationem eius mediam, ideſt diminutam à cõplemento digeſtionis eius, cuius operatio eſt digeſtio humiditatũ, & medietas operationis eſt uaporatio. Quarta cauſa eſt aliquando cibus calidus, & proprie ſuſceptus in ſtomacho calido, qui patiens à caliditate improportionata pręter modum euaporat, aut forte ipſe ſui caliditate aliquas humiditates à quibus obuiat in uapores craſſos, & uentoſitates conuertit, unde piper, cyminum, allia, & huiuſmodi ſunt frequẽter cauſa multiplicatę uentoſitatis. Quinta cauſa eſt uacuitas ſtomachi à cibo, unde calor non inueniens cibum circa quẽ ſe conuertat, conuertitur ſuper humiditates, quę ſunt in ſtomacho uel inteſtinis, ipſas conuertentes in fumum, uapores, & uentoſitates, propterea in fame multi incurrunt torſiones, rugitus, & eructationes, & quandoque inflationes, & quandoq; propter caliditatem expeditam à cibo mouẽtur uirtutes naturales, & mouetur aer effuſus in ſpaciis, & mouetur cum eo reſiduum uaporum humiditatum, & eſt ſicut uentoſitas. Sexta cauſa ſunt ęgritudines ſplenis, & multiplicatio melancholiæ, quæ uentoſatur, & facit rugitum, & inflationem, tàm ſtomacho pleno, quã uacuo, & eſt deterior uẽtoſitate phlegmatica, licet uẽtoſitas phlegmatica ſit pluris euentus. Quod autem melancholia uentoſetur habetur tertio proble. problemate primo, & quarto problematum, problemate tertio, & ad hanc reducit melancholia mirachia, quæ eſt cauſa multiplicationis uentoſitatis, tum debilitando digeſtiuam, unde cibus uentoſatur, tum quia melancholia præcipitatur ad ſtomachum, & inteſtina ex qua uentoſitas generatur. Septima cauſa eſt multiplicatio phlegmatis in ſtomacho & inteſtinis, quod uentoſatum eſt cauſa rugitus, & inflationis, & uehementis doloris ſtomachi, & inteſtinorum. Cholera etiam craſſa uentoſari poteſt, ſed minus quàm melancho. & melancholia rarius, quàm phlegma. licet uentoſitas melanch. cæteris ſit deterior. Cauſæ autem corporeæ remotiores, ſunt debilitates digeſt. malæ cõplexiones, ulcera, apoſt. oppilationes, raritas texturæ, & ſimilia. Et cauſæ primitiuæ ſunt inordinatum regimen in ſex rebus non naturalibus, & annexis t cuius rememoratio in curis iam dictis præceſsit. Signa: Inflatio, & rugitus, cognoſcũtur ex relatu ægri. Sed cauſæ ſue ſi ſint primitiuæ, ſicut cibi inflatiui, potus aquæ, & ſimilia cognoſcuntur, quia ſcitur quod cibi illi ſunt inflatiui, & quod quandocunque ſumantur ſequitur inflatio, & rugitus, & ſic de ſingulis cauſis primitiuis, & quod bono regimine obſeruato non ſequitur huiuſmodi. Item quòd hæc accidentia ſunt leuia, & facile ſedantur utputa homine eructante bis, aut ter. diminutio autem caloris cognoſcitur per læſionem digeſtionis etiã bono obſeruato regimine. humores autem peccantes, qui ſunt materia uentoſitatum cognoſcuntur per ipſorum expulſionem, uomitu, aut ſeceſſu, per ſaporem eructationis, & alia ſigna ſæpe ſuperius dicta, & apud Auic. differentia inter inflationem melancho. & illam, quæ eſt ex humoribus malis, crudis, eſt quod inflatio melancholiæ eſt cum ſiccitate: illa uero cum humiditate. Prognoſtica apud Auicennam. Primum, quandò multiplicatur inflatio in uentribus conualeſcentium indicat cõuerſionem, & recidiuam, ſignificat enim debilitatem digeſtionis, uel materias uentoſabiles, quorum quodlibet ſufficit ad recidiuam; modò non fuerit ex parte ciborum. Secundum plurimum ægritudines Almeriachati, ideſt, mirach, & meſenterii ſequuntur uehementem caliditatem ſtomachi, & oppilationes uiarum cibi ad corpus. quare reddit, & retinetur in partibus ſtomachi; & corruptus facit eructationem acetoſam, & accidit uomitus ſtupefaciens dentes, cibo acetoſato ſimul cum melancholia euomito, præcipue ſi communicat ſplen, & eſt egeſtio humida, ideſt, liquida chilo non potente tranſire ad hepar, & incraſſatur ſangu. quia tendit in melancholicum, & quandoque eſt illic apoſte. faciens uaporem melancholicum, & facit euenire melancholiam, quæ dicitur mirachia. Vbi uero eſſet uehemẽtia caliditatis ſtomachi, & ſplen non communicaret, fieret potius corruptio cibi ad fumoſum.

Cura doloris ſtomachi à mala complexione ſine materia curatur cum contrariis exterius, & interius applicitis, tàm cibalibus, quàm medicinalibus. Ex herbis ergo in calida conceduntur lactuca, endiuia, portulaca, cucurbita, & ſimiles.

les. Ex granis milium, panicum, hordeum, ſpelta, lentes, & ſimilia, aut ipſorum kiſt. Ex carnibus alcubugi, ideſt, perdices, & alduragi, ideſt turturea, & ſimiles. Ex piſcibus, parui, petroſi, & ſimiles bene conditionati, & proprie elixi in aceto, & conceditur lac, & proprie acetoſum, & maxime de quo extractum eſt butyrum. Item conceditur aqua frigida, & proprie his, qui ex potu eius lędi non cóſueuetunt & non conſuetis aquæ, uolentibus potare uinum datur apud Raſim permixtum cum uino granatorum aut cum ſyrupo facto ex ſuc. citoniorum acetoſorum. Ex medicaminibus conuenit ſyrupus acetoſus ſimplex, rob de agreſta, de citoniis, de granatis, & ſimilia ſatis nota, & ex trochiſcis, trochiſci de ſpodio, & ſimilea, & exterius frigid. applicentur, & ſi pendeat à frigida, calida actu, & potentia interius, & exterius ſunt applicanda, ſicut diagalanga, diatrionpipereon, & ſimilia. Si uero à ſiccitate humectetur qualitatiuè, & ſubſtantificè interius, & exterius, & balneum aquæ dulcis eſt conueniens, & potus uini eiuſdem anni notabiliter lymphatus, & lac, & iura pinguia pullorum conueniunt, & ſimilia. Si uero pendeat à mala complexione cum materia aliunde ſtomacho communicata exiguntur ſex intentiones. Prima euacuat. Secunda diuertit. Tertia regit membrũ mittens. Quarta ſtomachum ſuſcipientem. Quinta curat accidentia. Sexta ordinat debitũ regimen. Vbi uero dolor fit per eſſentiam in ſtomacho ſolum exiguntur quinque ex ſupraſcriptis: nõ enim opus eſt exigere membrum mittens, & hæc intelliguntur ubi dolor non ſit tantus, vt ordinem curæ præuaricet, ſed ubi modum excederet. Prima intentio eſt doloris ſedatio, quo ſedato rectus ordo curationis proſequendus eſt ſecundum intentionem ſupraſcriptam, quę dolorem uere ſedat cauſas remouendo. Dolor uero ſi fortis, & intollerabilis fuerit ab initio ſedatur cum anodinis, ſicut cum ſacculis ex floribus chamæmillæ, meliloti roſ. abſinthio, & ſimilibus, qui ſacculi poſſunt calefieri ſuper latere calid. aſperſo uino, & ſtomacho applicari, aut infundantur in aqua calida cui parum uini ſit admixtum, & expreſsi debite calidi ſtomacho applicentur. Similiter ſacculi ex furfure, atrimento, milio, & ſale ſunt præſtantes, & proprie ſi uentoſitas ſit in cauſa, neſicæ quoque plenæ decoctione huiuſmodi anodinorum debite calida ſunt præſtantes. Similiter philtra in ea infuſa, & expreſſa ſuper toto ſtomacho applicita, opus enim eſt, ut magnam partem occupent, unctiones quoque & emplaſtra eiuſdem intentionis poſt fomentationem applicitæ ſunt præſtantes. Sed his non ſufficientibus ad ſedationem, dentur ſtupefacientia, ſicut in cauſa frigida philonium à. ʒ. s. uſque ad unam cum pauco uino ſuaui diſtemperatum, & in cauſa calida tantundẽ requiei deſcriptione Nicolai cum aqua ſaccharata diſtemperata, aut una pilula de cynogloſſa, & frequenter conſueui coniungere ſtupefacientia cum ſolutiuis, ut ſimul uera cura, & mendoſa perficiatur, ſicut. ℈. 2. pilula de cynogloſſa cum. ℈. 2. alephanginæ in cauſa phleg. aut cum tantundem aloes loti in cholera craſſa, aut materia mixts ex cholera, & phlegm. aut cum. ℈. 2. pilularum indarum in melanchol. & ſi non haberentur pilulæ de cynogloſſa ponantur cũ ſupraſcriptis gran. 2. opii, & tantundem croci, aut caſtor. Similiter poſſemus coniungere medicinas liquidas, ſicut philonium cũ diaphœnicone, & ſimilibus, ſm deſiderium patientis. Sed pro cura ordinaria, primò debemus ordiri ab euacuatione, ergo pręmittatur clyſtere lenitiuum ſi fuerit ſtipticus, poſtea præcipiatur uomitus ſi nauſeauerit, & ſit facilis ad uomitum, hic enim eſt promptior ad educendum materias, quæ ſunt in ſtomacho, quàm uentris ſolutio. Non tamen inchoandum eſt cum fortibus, ſed cum lenibus, ſicut cum impoſitione digiti, aut pennæ in ore, aut cum ſumptione aquæ tepidæ cum aceto, aut oxymelle ſimplici, & ſimilibus, ſemper adiuuãdo cum impoſitione digiti, aut pennæ in ore, & hoc non ſufficiente ad curam, ſoluatur uenter cum lenibus ſi materia ſtomacho aliunde communicetur, ſicut cum caſsia, manna, aut rheubarbaro materia exiſtente cholerica ſubtili. Si uero cholera fuerit craſſa, aut fuerit cholera mixta cum phleg. ſoluatur cum hiera picra, aut in forma pilularũ, aut in forma electarii pręcipue ſi fuerit imbibita, aut inuiſcata. Et phleg. cum pilulis alephanginis, aut ſtomachicis. Et melancholia cum ſena, & epithymo, & mirobolanis indis. Si uero materia aliũde deriuetur, ſoluatur cum fortioribus propriis, tàm membro mittenti, quàm recipienti, & cum hoc eligentibus materiã peccantem ſicut cerebro, aut aliis membris communicantibus materiam cholericam, dentur pilulæ aureæ, ſed mixtæ cum tertia parte mirobol. citrinorũ. Aut materia exiſtente phlegmatica pilulæ cochię, aut hiera compoſita Galeni, & poſſunt permiſceri cum mirobolanis chebulis, et diaphęnicon eſt ad hanc intentionem. Et ſi materia fuerit mixta, dentur pilulę aggregatiuæ, & materia exiſtente melancholica pilulę indę, quibus poſſunt permiſceri mirobolani indi in modica quantitate, ſempre enim cum his exoluentibus, debet miſceri in diſpoſitionibus ſtomachi aliquid ſtipticum, ſtomachi confortatiuum, ne facile recipiat materiã aliunde ad ipſum uenientem, ſicut rheubar. mirob. & ſimilia. Eſt etiam melius in principio, nondum digeſta materia, incipere cum medicinis benedictis leuiter ſoluentibus, niſi venter difficulter ſoluatur. Digeſtiua aũt in materia cholerica ſubtili ſunt, ſicut ſyrupus de agreſta, de granar. de citoniis, acetoſis cum aqua endiuiæ, maxime vbi hepar communicet. Et in cholera craſſa, aut cholera mixta cum phleg. ſyr. acetoſus, oximel ſimplex, ſyrupus de mẽtha, de abſinthio cum aquis endiuiæ, abſinthij, & ſimilium. Et materia exiſtente valde craſſa, aut viſcoſa, oxymel compoſitum ſcylliticum cum aqua abſinthij, praſsij, & ſimilium. Et in materia frigi. non viſcoſa mel roſ. Sed in materia melancholica ſyrupus de epithymo, et de fumoterrę, ſi fuerit aduſta cum aqua bugloſſæ, ſcolopendriæ, & ſimilium. Sed digeſta materia eradicetur cum fortibus. Phleb. autem conceditur vbi timetur aduentus apoſtematis, aut vbi ſanguis eſſet in cauſa, ſed maxime fiat ex vena deſeruiente membro mittenti. Si vero nullum eſſet mittens fiat ex baſilica. Secunda vero intentio, ſcilicet diuerſio perficitur cum frictionibus, ligaturis, ventoſationibus, clyſteribus, caputpurgiis, & ſic de ſingulis diuertentibus, tã à membro mittente, quàm incipiente. Tua autem intereſt eligere diuerſiones proprias ſm vnumquodq; membrum mittens, tàm cum euacuatione, quã ſine. Clyſteria tamen ſunt cõmunia iuuamẽti, tàm reſpectu ſtomachi, quàm reſpectu cuiuſcunq; mittentis. Tertia autem intentio ſ. regimen membri mittẽtis tribus perficitur. ſ. euacuatione ſibi propria, unde ſi matrix propter retentionẽ menſtruorum fuerit in cauſa prouocentur, niſi ſit prægnans. Quod ſi prægnans fuerit educãtur materiæ à matrice ad ſtomachum deriuatæ uomitu, aut ſeceſſu, neq; conſtringantur in ſtomacho, ſicut pleriq; faciunt, propterea clyſteria abſtergentia, & lenientia conueniunt, & ſumat in potu ſyrupũ acetoſum ſaccharinũ, aut mellinum. Cauẽdum tamen eſt à phlebot. quantum eſt poſsibile, & medicinis exoluẽtibus, & prouocantibus, in cæteris procedat, ſicut in non prægnantibus. Similiter ſanguis hæmorrhoidalis prouocetur ſi eius retentio fuerit in cauſa, & ſic de cæteris. Qualiter aũt à matrice, & ſingulis membris mittentibus debeant euacuari, patuit in prima intentione. Secundo remoueantur nocumenta membrorũ mittentium ſ. malæ complexiones cũ interius, uel exterius appliciris ſecundum exigentiã, & oppilationes, & ſic de cæteris nocumentis, & cum eiſdem uirtutes ipſorum confortentur. Quarta autem intentio ſ. regimen ſtomachi recipientis perficitur, primo euacuando contenta in eo uomitu aut ſeceſſu ſi fuerit cauſa doloris. Secundo diſcraſiam eius corrigendo & ſimul ipſum confortando cum propriis moderata ſtipticitate participãtibus. Tertio dolorem ſedãdo cum anodinis, aut ſtupefacientibus de quibus antea parũ dictum fuit, inferius autem deſcribam propria ad hanc intẽtionem. Curentur autem accidentia iuxtam quintam intentionem ſ. inſtantia uigiliarum, ſyncopis & ſimilia ſecundum ipſorum exigentiam, ſicut dictum fuit in cap. propriis. Sed pro ſexta intentione ſ. regimine ſex rerum non naturalium, declinet aer in contrarium diſcraſiæ, ſtomachus tamen ſatis calid. teneatur, ſicut eſt neceſſarium in paſsionibus membrorum neruoſorum, magis tamen in diſcraſia frigida, quàm calida. Similiter cibus & potus declinet in contrarium diſcraſiæ, & ſit paucus in quãtitate, boni chimi, paucarum ſuperfluitatũ, facilis digeſtionis, uelocis penetrationis, & guſtui delectabilia, & proprius in cõfortatione ſtomachi, & ſedatione doloris eius ſicut pelliculæ intrinſecæ ſtomachorũ gallinarum, & non comedat, aut bibat, niſi præcedente cibi digeſtione

celebra-

celebrata,non tamen famen toleret, præcipue ſi à cholera, uel melancholia contigerit.Somnus ſit prolixus,& dormiat quando poteſt,maxime enim iuuat in ſedatione doloris· procurentur euacuationes à natura inſtitutę,& uenter teneatur potius lubricus quàm ſtrictus. Non coeat niſi naturaliter multum ſtimulatus. Exercitetur ſtomacho ieiuno. Poſt cibum quieſcat, ſit ſperans, & gaudens, iram, triſtitiam,timorem,& huiuſmodi accidentia moleſta fugiat. Cura doloris uentoſi exigit quatuor intentiones.Prima remouet cauſam, tam factiuam,quàm conſeruatiuam uentoſitatum. Secunda uentoſitatem carminat, & ſtomachum cōfortat. Tertia corrigit accidentia. Quarta ordinat debitum regimen. Si ergo cauſa uentoſitatis fuerit debilitas innati caloris, cōfortetur cum exterius & interius applicitis,ſicut cum pellibus,& ſacculis ſtomacho applicitis,de quibus ſupra in debilitate digeſtiuæ.Cauendum tamen eſt maxime cum corpus eſt extenuatum ne præter modum calefiat,licet enim forte calor intenderetur gradualiter, forte diminueretur in quanto humido, & ſpiritibus reſolutis: & ſint hæc calida confortantia, tam proprietate,quàm ſtipticitate temperata, ſicut uinum bene conditionatum, aromaticum roſ. diagalanga, confectiones magnæ, ſicut theriaca, & mithridatum. Si uero cauſa fuerit cibus & potus uentoſabilis,aut potus aquæ,& ſimilia extrinſeca remoueatur,& inducatur regimen contrarium, Et ſi appetitus ægri fertur in cibum ſua frigiditate nocentem,corrigatur cum calidis carminantibus uentoſitatē,ſicut diagalanga,diacyminum ſumptum in principio mēſæ. Aut ipſe cibus corrigatur cum aromatibus calidis,ſicut galāga,pipere, zingib.& ſimilib. Et econtra ſi cibus eſſet calidus ſumendus in ſtomacho calido,ſumant in principio menſæ diarhodon, tria ſandalos,& ſimilia. Aut corrigatur cibus cal. cum agreſta,uino granatorum,& ſimilibus. Et ſi cibus ſit habens humiditatem extrinſecā paulatim exiccetur in umbra, aut ſole ſecundum quòd res exiccandæ habent plus,aut minus de humiditate extranea,& ſecundum diuerſum modum ſubſtantiæ,unde uuæ,& fructus exiccentur in ſole,ſed roſæ, & uiolæ, & ſimilis, tenuia ſubſtantiæ exiccentur in umbra. Si uero cauſa uentoſitatis fuerit cibus calidus, agens in humiditates in ſtomacho, aut inteſtinis repertus, aut quia calor in ſtomacho uacuo à cibo expedite conuertit ſe circa eaſdem,aut quia uapores humiditatum coniunguntur cum aere etiam à calore cōmoto, oportet illa ſuperflua à ſtomacho & inteſtinis euacuare, poſtea diſcraſiam ſtomachi ſecundum exigentiam corrigere. Si uero cauſa uētoſitatis fuerit materia in ſtomacho congeſta euacuetur uomitu aut ſeceſſu. Si uero fuerit aliunde ad ſtomachum deriuata curetur ſicut dictum fuit ſuperius in cura doloris ſtomachi à mala complexione cum materia aliunde deriuata. Secunda intētio,ſcilicet, carminatio uentoſitatis & ipſis eductio,perficitur primo leniendo uentrem ut ſit uia libera uentoſitati cum clyſtere ex brodio pingui, oleo communi aut anethino,& 2.℥.mellis,aut exhibeatur.ʒ.1. pilularum alephanginarum, aut de hiera ſimplici: poſtea carminetur uentoſitas exhibendo diacyminum, diagalanga, diatrionpipereon,electarium de baccis lauri, aut exhibēdo decoctionem ameos,cymini,ſiſeleos, rutæ, baccarum lauri, galangæ,carui,dauci,aniſi,& ſimiliū cum melle roſ. aut oximelle. Et pilulæ iſtæ ſunt præſtantes ſimul ſoluentes,& carminantes uentoſitatem. ℞. pilularum alephanginarum.ʒ.s. ſpecierum diacimini,galangæ,caſtorei,an.℈.s.formentur pilulæ & exhibeantur ſtomacho ieiuno. Similiter galanga,zingib.ariſtol.rot.zedoaris ſingulariter aut coniunctim cum uino potēti antiquo exhibita,ſcilicet,à.ʒ.s. uſq; ad unam cum ℥.1.uini ſupraſcripti.Et caſtorei à.℈.1.uſq; ad.ʒ.s. cum pauco aceti potatum,aut cum pauco oximellis ſimplicis eſt mirabile. Ex applicitis exterius eſt unctio ex oleo rutaceo, de ſpica,laurino,de Kerua,& ſimilibus, aſpergendo ſuper locū iunctum aliquem ex pulueribus ſupraſcriptis, uel cū oleis ſupraſcriptis commiſcendo. Et cum oleis ſupraſcriptis, aut decoctione rerum ſupraſcriptarum carminantium uentoſitatem,poteſt ſtomachus fomentari cum philtro, ſpongia,lana, & ſimilibus in ſupraſcriptis oleis, aut decoctione debite calidis infuſis,debite expreſsis & applicitis: poſt quam applicationem ter aut quater ungatur cū aliquo ex ſupraſcriptis, & emplaſtrum de baccis lauri eſt in hac diſpoſitione proprium. Item cum melle & lana craſſa modo inciſa,& pulueribus ſupraſcriptis carminantibus uentoſitatē ſit emplaſtrū conueniens,& balnea mine: alia laudantur, & unctio uētris ex caſtoreo diſſoluto cū oleo antiquo,aut aliquibus ex oleis ſupraſcriptis eſt mirabile, & uaporatio cum milio torrefacto, & uino potenti aſperſo eſt conueniens in doloribus à uentoſitate pauca & ſubtili. Et uentoſa magna ſine ſcarificatione undiq; comprehendens umbilicum ſic dimiſſa hora dimidia, & longiori tempore eſt mirabilis ſedatione doloris uentoſi. Corrigantur accidentia iuxta tertiam intentionem ſecundum quod fuerit expediens. Sed pro quarta intentione aer declinet ad calidum, & teneatur ſtomachus cum pannis notabiliter calidus. Sit parcitas in cibo & potu, & uinum eius ſit antiquum & mediocris ſaporis & uinoſitatis, & in diſcraſia multū frigida ſit notabiliter uinoſum. Et cibi declinent ad calidum & ſiccum, allis cocta in conſuetis ſunt ſublimia, aromata ſint huiuſmodi. ℞. cinnamomi.℥.s.zingi. galangę,piperis an.ʒ.2.croci.ʒ.1.miſce & reliquum regimē ſex rerum non naturalium obſeruetur ut ſupra, & ex his facile patere poteſt cura multitudinis eructationis. Cura autem particularium dolorum,de quibus ſupra perficitur ut infra.Si ergo dolor fuerit propter tractum materiæ ad ſtomachum cholericæ aut melancholicæ tempore famis. Primo huiuſmodi materiæ euacuentur uomitu aut ſeceſſu, ſcilicet per eam regionem quæ uideatur habilior, & quam natura magis tentarit. Secundo, materiæ ad aliam regionem deriuentur,ſcilicet ad inteſtina cum clyſteribus,& ſimilibus,aut uentoſæ ſine ſcarificatione ſuper ſplene aut hepate ponantur ut prohibeant raptum materiæ ad ſtomachum. Tertio, ſtomachus confortetur,ne recipiat,cum interius & exterius applicitis,ut cum diarhodon,aut aromatico roſ.& ſimilibus,ſecundum humoris & diſcraſiæ exigentiam ſemper per horam aut mediam ante cibum ſumendo aliquid ex ſupraſcriptis prohibentibus tractum materiæ ad ſtomachum, aut bucellā panis infuſam in uino granatorum,agreſta,aut uino citoniorum acetoſorum,cholera repente ad ſtomachum: ſed melancholia repente, aromaticum roſ. aut bucellam panis in uino nigro ſtiptico infuſam. Et cibentur tempeſtiue ut potius præueniant famem, quàm fames præueniat eos. Et tempore doloris uomitus prouocetur, cibo exiſtente in ſtomacho uel non exiſtente, ut humor educatur uel procuretur eius exitus per inferius.

Cura autem reliquorum dolorum particulariū per eſſentiam,aut per communitatem perficitur eiſdem ſex intentionibus,quæ ſuperius dictæ fuerunt in cura doloris à mala cōplexione cum materia. Nec opus eſt in his ſingulariter ſecū dum unamquanq; ſpeciem ſermonem prolongare.

Cura autem doloris ſtomachi pendētis à cauſa primitiua eſt. Primo, cauſa primitiua remoueatur & nocumentum per ipſam impreſſum,& inducatur regimen contrarium. Secundo, ſtomachus confortetur cum propriis moderata ſtipticitate participantibus. Tertio,corrigantur accidentia. Quarto, ordinetur regimen contrarium nocumenti in ſtomachum,per cauſam primitiuam impreſsi. Quod ſi dolor ad membrū ignobilius ipſo permutetur, ſicut ad inteſtina aut ad iuncturas, & ſimilia, adiuuetur illa permutatio fricando membrum illud aliud ad quod permutatur, & uias aperiendo ut facilior fiat permutatio,& breuiter omnibus aliis ingeniis adiuuantibus permutationem illam. Si uero permutetur ad membrum nobilius ſicut ad cor cerebrum, ſimilia, impediatur illa permutatio trahendo ad contrarium cum phlebotomiis uentoſationibus tam cum ſcarificatione, quā ſine, & cæteris modis diuerſionum, tam euacuatione, quā ſine. Et membrum illud ad quod ſit permutatio confortetur ne recipiat, uiæque intermediæ claudantur. Hic uero ſubiungam quaſdam medicinas proprias in cura dolorum ſtomachi incipiendo ab eis, quæ ſumuntur ab intra. Terebinthina ſumpta cum uino potenti calido, aut ſi poſt eius ſumptionem uinum bibatur in doloribus proprie pendentibus à cauſa frigida,doſis eius eſt ab.℥.1.uſque ad.℥.1.s. Similiter aqua uitis.℥.1.uel.2. confert in cauſa frigida potentiſſime.Aui. Dolor qui accidit poſt cibū & non ſedatur niſi uomitu eſt dolor malus,& rectius quidem eſt ut ſumatur omni die aliquid mellis ante cibum,& ut conſyderes cauſas illius

ex cauſis uomitus. i. ex quod uomitur, & euacua illud quod oportet euacuari ex infuſione aloes, & ſimilibus ſecundũ exigentiam humoris peccantis. Deinde adminiſtra trochiſcos ſtellæ qui ualent ad dolorem ſtomachi, quãdo recipit ſuperfluitates expulſas ex reliquis mẽbris ad ipſum. Et ex eis, quæ conferunt ad hoc eſt, ut ſumatur olibani, maſtichis, nigellæ, ameos corticum ſiſticorũ uiridium, xiloaloes crudi, ana, partes æquales, conficiantur cũ melle emblicorũ, & ſumatur ex eis omni die ante cibũ quantitas. 2.ʒ. uſq; ad duos aur. & cõfert ei adminiſtratio coriandri, & ſyrupus granatorum cum mẽtha, & ex eis, quæ conferunt dolorib. ſtomachi cum proprietate ſecundũ quod teſtatur Gale. ſunt entes intriſecæ ſtomachorũ gallinarum, & melius eſt ut ſint prius lotæ cũ uino odoriſero, & poſtea exiccatæ & puluerizatæ, & ſumãtur cũ uino, & radix pęoniæ ſumpta, & ſemen eius ſimiliter cõferũt cum proprietate, ut corallus ſuſpenſus ad ſtomachum, ita ut tangat os ſtomachi. Confectio trochiſcorum ſtellæ ſecundũ Almanſorem qui dantur ad dolores ſtomachi profundos & difficiles. ℞. ſpicę, maſtichis, cinnamomi, thuris, ſchinãthi, caſtorei, myrrhę, piperis, mãdragorę ſem. hyoſcyami, abſinthij, aloes, opij omnium, ana. ʒ.10. formentur trochiſci & dentur in potu. ʒ.2. cum uino & ſunt de ultimis. Raſis tamen in Almanſore ponit aliam deſcriptionem trochiſcorum ſtellæ ad quam ingreditur terra ſigil. quam exiſtimant eſſe ſtellam, & trochiſci de roſis ſecundum eundem ſunt ad eandem intẽtionem. Hip. medicamen confortans ſtomachum & fugans dolores, & faciens accelerare digeſtionẽ. ℞. galãgæ, maſtichis, ligni aloes, cinnamo. ſem. myrti an. ʒ.3. euphragiæ, aniſi. an. ℥.s. corticis exterioris ſiſtici, olibani, roſarũ, ana. ʒ.2. ſpicæ. ℥.2. ſalis gemmæ. ʒ.3. iulep. roſ. lib. 2. doſis ana. ʒ.1. uſq; ad. ʒ.1. a ſtomacho ieiuno. Aliud ualens ad dolorẽ ſtomachi ex craſſis humoribus ſepultis in ſtomacho & uillis eius, & proprie ſenibus & tempore hyemis. ℞. baccarum lauri, aniſi, an. ʒ.1. pirethri, zingib. galangæ, an. ʒ.4 maſtichis, myrrhæ ana. ʒ.2. oximellis ſimplicis, lib. 1. miſce. Gal. medicamẽ ualens ad dolores fortes & reliquas ægritudioes ſtomachi fortes. ℞. triũ piperũ, ſpicæ nard. zingib. roſarum, florum chamæmilæ, ſchinauthi, cẽtaureæ, ariſtol. rot. an. ʒ.6. ligni aloes. ʒ.2. cõficiantur cũ melle in quo cocta ſint maſtix et gariophili, doſis. ℥.s. cũ aqua calida. Aliud conferens ad dolorem ſtomachi & hepatis remouens putredinem ab eis ex caliditate & acuitate choleræ citrinæ, faciens digerere cibũ & confortans ea. ℞. roſ. rub. ʒ.10. trochiſcorum diarhodon, liquiritiæ, an. ʒ.4. garioph. calami aromat. ſpodij, maſtichis, ligni aloes, ana. ʒ.2. triũ ſandalorũ, ʒ.2. ſeminis portulacæ, ſcariolæ, ſeminũ communium mundatorũ, albarum margaritarum, raſuræ eboris, tragacanthi, gummi arabici, an. ʒ.1. s. camphoræ. ʒ. s. confice cum ſyr. roſ. doſis. ʒ.s. cum aqua calida uel frig. Medicamẽ ſanans omnes languores ſtomachi, omnes eius uirtutes confortans fluxum, & uomitum ſiſtens, quo nullum eſt præſtantius. ℞. maſtichis, ligni aloes, myrrhę, cinnamomi, an. ℥.5. corticum exteriorum ſiſticorum, gariophilorum, ſpicæ, an. ʒ.3. euphragiæ. ℥.s. corallorũ al. & rub. an. de his duobus ad pondus omnium ſupraſcriptorum ſyrupi roſati quantum ſufficit. Ex ſolutiois conuenientibus ſunt pilulæ alephanginæ, pilulæ ſtomatichæ, quorũ ſunt plures deſcriptiones apud Meſ. His potes addere ſenam, epithymũ, pilulas indas pro eductione melancholiæ, aut alia ſolitiua ſimplicia & cõpoſita ſecũdum exigentiam neceſsitatis. Nunc ſubdam medicinas exterius applicandas tam calidas, quã frigidas alterantes, reſoluẽtes confortantes, dolorem ſedantes, tam per proprietates quã per manifeſtas qualitates, Calefactoriũ ad dolorẽ ſtomachi frigidũ. ℞. cinerem cal. & imple paropſidẽ, & deſuper aſperge cimas origani aut abſinthij, & ſuperpone pannum ſubtilẽ bene ligando & applica loco dolenti. aut fac ſacculum ſecundum quantitatem doloris quem impleas ex huiuſmodi, & applica dolenti. Sunt etiam experta calefactoria ſicca ex ſale, milio, furfurib. florib. meliloti, abſinthio, origano, & ſimilib. ſecũdum exigentiam. Item calefactoria humida ex decoctione roſarum, coriandri præparari, abſinthij, ſpicæ, origani, florum chamæmilæ, meliloti, & ſimilium calidorum aut frigidorum confortantium, aut uentoſitates carminantium ſecundum exigentiam neceſsitatis, quæ poſſunt applicari cũ ſpongijs, philtris, aut ueſicis, poſt quarum amotionem ſubſequantur emplaſtra, unguentã, aut cerata ſecundum exigentiam, fomenta etiam cum oleo de ſpica, aut maſtichino, aut laurino, roſ. aut chamæmilino, de abſinthio, & ſimilibus ſunt præſtantia. Vnguẽtum confortans ſtomachum, remouens oppilationes, dolores, & uentoſitates. Reci. olei nardini, lib. 1. bulliant cum ſampſuco trito ebullit. una, poſtea adde ceræ, ℥.3. & fiat unguentum addendo maſtichen, myrrhæ, terebinthinæ, laudani, an. ℥.1. unge & ſuperaſperge puluerem aniſi, & roſarum, & ſuperimpone faldellam lanæ ſuccidæ panno lineo ſubtili inuolutam debite calidam. Aliud in cauſa calida. ℞. olei roſarum, olei myrthini, olei citonij, ana. ℥.1. roſarum rubearum, corallorum rubeorum, ana. ʒ.2. maſtichis, olibani, ſpicæ, ana. ʒ.1. aceti modicum, ceræ quantum ſufficit, fiat unctio mollis: & ſi opus eſt arcere uomitum, ſuperaſpergo puluerem roſarum, granatorum, & galliam muſcatã. Aliud conueniens. Lana minutim inciſa incorporetur cum ſufficienti quantitate mellis ad ignem, & ſuperaſperge pulueres calidos aut frigidos confortantes, reſoluentes uentoſitates, carminantes, &c. ſecundum exigentiam extenſum ſuper petia applicetur. Item placentula cocta debite calida ſcindatur per medium, & ſuperaſpergatur oleum aliquod debite calefactum, uirtualiter calidum aut frigidum, confortatiuum, reſolutiuum aut uentoſitatis carminatiuum, & ſimiliter pulueres ad eandem intentionem ſecundum exigentiam neceſsitatis bene incorporando & applicentur, & hæc occupent magnam quantitatem uentris.

De apoſtemate ſtomachi. Cap. 81.

QVia Raſis in hac tertia parte ſuperius diuiſa ponit curam doloris ab apoſtematibus ſtomachi opus eſt ut materiam de apoſtem. ſtomachi breuiter percurramus. Eſt enim eorum inueſtigatio per maxime medico neceſſaria. Quod nominis & quid rei apoſt. ſtomachi, ſunt ſatis nota. Species ſumptæ à cauſa materiali in qua ſunt, quia apoſtema aliquando fit in ore ſtomachi, aliquando in fundo, aliquando in parte anteriori uerſus uentrem, aliquando in parte poſteriori uerſus dorſum ſunt difficulter cognoſcibilia, quia à tactu ſunt remota, niſi forte in macilente & cũ forti compreſsione. Item quædã ſunt in tunica exteriori, quædam in anteriori; & quandoq; occupant totum ſtomachum & ſunt mortalia, quandoq; partem. Sed ex parte cauſæ efficientis humoralis hoc modo diſtinguantur: ſunt. n. aliqua calida ex ipſis, ſanguinea uel cholerica, aliqua frigida phlegmatica: uel melancholica, plurimum tamen ſunt mixta. Et melancholica quædam ſunt à materia non aduſta, quædã ab aduſta, & ſunt de genere cancrorum,

Cauſæ autem eorum quædam ſunt primitiuæ, ſicut caſus & percuſsio, uiolentæ medicinæ & proprie exoluentes, aut uomitum prouocantes, ſtomachum inflammantes & excedentes. Similiter cibi mali ex omni genere, de quibus ſupra. Corporeæ uero ſunt uomitus frequentes & laborioſi, dolores prolongati & proprie cum corporis repletione, & cacochymia, & hæ cauſæ ſecundum plurimum generant apoſtemata calida per uiã defluxus. Apoſtemata uero phlegmatica, licet generari poſsint per uiã defluxus ex cauſis ſupraſcriptis, aliquando tamen paulatim congeruntur debilitata ſtomachi digeſtiua & expulſiua, & proprie cum homo multum comedit & ociatur, & interueniunt reliquæ cauſæ multiplicantes materias craſſas, & eas in uaſis & ulceribus concitantes. melancholica uero raro fiunt incipiendo frequentius, permutando ex apoſtematibus calidis & proprie ſanguineis, etiam aliquando ſed rarius ex apoſtem. phlegmaticis. Signa ſunt primo communia, ſicut dolor continuus longo tempore perſeuerans, quamuis regimen fiat bonum. Minor tamen in apoſtematibus frigidis grauitas notabilis, ſed minor in cholerico: tumor ſenſu perceptus, & male tolerat compreſsionem, niſi apoſtema ſit poſterius, tenſio, & durities, & maior in melãcholico & ſanguineo, minor in phlegmatico & cholerico, feb. continua, licet remiſſa in apoſtematibus frigidis, læſio digeſtionis, aut appetitus, aut utriuſque. Sextum non toleratur cibus mediocris quãtitatis, nedum quod magnæ, proprie ſi eſt in interiori tunica, quia quicunque cibus comprimit, ita ut ſentiatur moleſtia, dolor,

lor, inquietudo dum in ſtomacho eſt, & quouſq; exierit, & quanto cibua eſt maioria quantitatia, grauitaria, duritiei, acuitatis, tanto magia moleſtat, ita ut cogatur uirtus niſi multum defecta ſit cum uomitu uel ſeceſſu expellere: poſſet tamen cibus eſſe ita leuis, ita paucus & remitteus malam complexionem ſtomachi, ut paruam inferret moleſtiam & retineretur. Signa uero ſpecierum diſtinctarum ex parte cauſæ materialia in qua ſunt, quia ſi eſt in ore ſtomachi dolor eſt magnus & proprie ſtatim poſt aſſumptionem cibi, & tumor prope malum granatum, nocumenrum appetitus magnum cum frequenti nauſea, ſubuerſione, & nomitu, & ex concomitantibus frequẽter ſunt ſpaſmus eum alienatione ſi eſt calidum, nel cum ſuberh & ſtupore ſi eſt frigidum. Item frequenter ſequitur pulſus cordis, frigiditas extremitatum, ſudor frigidus, & tremor cordia, & ſyncopia, & ſunt ualde mala. Si uero ſit in fundo ſtomachi, dolor eſt minor & excreſcit, non immediate poſt cibum, ſed per horam poſt eius ſumptionem tumor & dolor prope umbilicum per duos digitos aut trea aliquando declinans magis nerſus dextrum, aliquando uerſus ſiniſtrum, & magia læditur digeſtio quàm appetitus. Si nero ſit anterius magia ſubiacet ſenſui, & dolor in parte anteriuri ſeutitur & nõ tolerat compreſsionem. Si nuro poſterins eſt econtrario & dolor ſentitur poſterius. Si uero ſit in omnibus partibua ſunt accidentia in omnibua partibus communia. Apoſtemata ſignificãtur calida per inflammationem totius & aduſtionem, quæ communicatur ori & linguæ. Et nrina & egeſtionea ſunt plurimum cum tinctura & aliis ſiguia argueutibus caliditatem. Dolor intẽſua pungitiuus ſi fuerit à cholera. Et exteuſiuua & grauatiuus ſi fuerit à ſauguine, feb. iutenſa, quia membrum nobile & uicinum cordi. Alienatio propter uapores aſcendenres, & magnam colligauriam cum cerebro per neruoa deſcendentea ad ſtomachum à quarto pari neruorum cerebri, corruptio coloris, & pulſua tendens in ſerrinum. Frigida uero phlegmatica ſignificant dolor perſeuerans, remiſſus tameu, inquietudo & febris remiſſa uiſi apoſtema ſuppuretur, quod raro accidit: non enim credo apoſtema notabile nobilis membri uicini cordi à feb. euacuari, humiditas lubrica, ideſt, fluida in ore, color albus cum palliditate, paucitaa ſitis, malitia digeſtionis & paucitaa apperitua. Melancholica uero ſignificat duriried pulſus, corporia exteuuatio, grauitas notabilis, color, & lingua fuſca, longa duratio, & præceſſerunt apoſtemata calida, ſanguiuea ſecundũ plurimũ & aliquãdo phlegmatica, raro enim ſit incipiendo mulritudo uarieratis duritiei à duritie aliorum apoſtematum ſtomachi cũ cætera non euacuentur à duritie quadam & tenſione, ſed hæc iutenſior & manifeſtior & magia ſapiens uaturam duririei, quàm tenſionis. Aliter multitudo uarietatis duritiei, quia durities ſua eſt ualde difformia cum non uniformiter omnes partes indurentur. Si uero fuerit cãceroſum præter ſupraſcripta adſunt dolor fulminueua, ſiris intenſa, feb. notabilis, & iuflammatio, & multa accidentia timoroſa, de qnibus ſupra, & eum ulceratur emiritur uirus fœteus, & adſunt ſigna ulceria. Signa uero mutationis ſunt corporis extenuatio, multiplicatio, fluxus uentris, & uomitua, febria & doloris excreſcentia, minoratio urinæ, & apoſtemate exiturato minorantur huiuſmodi accidentia, & comprimendo ſentitur mollities cum antea duritiea ſenſata fuerit. Cumq; uult erumpi redeunt dolorea & pungitiui & perforatiui. Item multiplicatur inquietudo & multa ex accidentibus ſupraſcriptis. Cum eruptum eſt dolor ſedatur, ſed pulſus debilitatur & facies palleſcit, & forte ſequitur lipothymia aut ſyncopis, & non ſentitur amplius tumor conſuetus, & ſi erumpitur interius egreditur ſaniea, uomitu aut ſeceſſu. Si uero exterius in uacuitate uen. ſanies colligitur in inguinibus.

Prognoſtica. Primum. quodcunque apoſtema ſtomachi notabile cum confirmatur ſecundum plurimum interficit, ſed calidum uelocius quàm frigidum, propterea in eius cura ab initio ſollicite intendatur. Secundum cuius apoſtema notabile exituratur eſt propinquior deſperationi quã ſpei, Tertium in nullo apoſtemate canceroſo paruo ſiue magno eſt ſpes ſalutis.

De ulceribus ſtomachi. Cap. 83.

QVid nominis & quid rei ulceria ſtomachi ſunt ſatis manifeſta. Species enim eorum diſtinguuntur ſecundum diuerſitatem particulæ parieutis ſicut de apoſtematibus ſuperius dictum fuit. Et diſtinguitur ſecundum ſuam eſſentiam, ita ne quædam ſint mũda à quibus profluit ſanies laudabilis. Quædam ſordida à quibus profluit ſaniea craſſa ſordities dicta. Quædam uirulenta à quibus profluit ſanies ſubtilis. Quædam putrida exiſtentia cum ſubſtantia corrupta à quibua ſanies fœteus egreditur. Quędam corroſiua à quibua ſimul cum ſauie aut poſt ſaniem ſanguis egręditur, & hæc quandoque ſunt canceroſa, quandoque ſiunt fiſtulæ iu ſtomacho licet rariſsime cum nou tantas dent induciaſ, ut cum profunditate ſiat iu eis caro calloſa, & quandoque ſunt coniuncta malæ complexioni apoſtemãti, quandoque nou. Cauſæ ulcerum ſtomachi ſunt apoſtemata & bothor poſt eruptionem. Item catarrhi calidi cum perſeuerant corrodeudo aut putrefaciendo. Item humores acuti ab hepate aur à reliquis membris mediãte hepate deriuari ad ſtomachum, licet quandoque à ſplene ad ſtomachum deriuetur abſque tranſitu per hepar. Et quandoque humorea iu ſtomacho cougeſti tandem corrodentea & putrefacientes nõ nunquam cibi & medicinæ acutæ, item percuſsiones.

Signa ſpecierum ulcerum ſunt ſatis ex dictis manifeſta. Similiter ſigna cauſarum corporearum ut catarrhi ex capitulo proprio cognoſcuntur, ſimiliter reliqui humores cholerici ſauguinei aut melancholici, ſimiliter ex ſplene aut ab hepate, aut reſiduo corporia mediante hepate deriuati cognoſcuntur ex uatura humoris & ex nocumentis perceptis iu membris mitteutibus. Cognoſcentur autem humores eſſe in ſtomacho congeſti ex grauitate & cæteris nocumentis ſtomachi fere continuia. Quòd autem ulcera pendeant à medicinis & cibia acutis, & reliquis cauſia primitiuis ex eorum præceſsione cognoſcitur. Sed diſtinguitur inter ulcus ſtomachi & inteſtiuorum gracilium, licet plerunq; conueniant in egeſtione ſaniei & corticum ſubtilium. Primo, quia dolor ſtomachi ſentitur diſtanter ab umbilico uerſus ſuperius, ſaltem per duos digitos, dolor inteſtinorũ circa umbilicum uel iufra. Secundo, quia frequenter in ulceribus ſtomachi & meri adeſt uomitus ſaniei & corticum, qui non adeſt in ulceribus inteſtinorum. Tertio ex nocumento percepto in deſcenſu eibi & proprie acuti ſicut ſinapis aut aceti, & etiam cum deſcendit ad fundum qui uon ſentitur in inteſtinis niſi poſt longum ſpacium, ſcilicet, cum exiuir pylorou. Quarto, ex fœtore eructationis redolentis ſauiem, ſenſato in ulcere ſtomachi & uon inteſtinorum. Quiuto, ex eleuatione uaporia ſaciẽtis incurrere ſiccitatem linguæ manifeſtius, quàm in ulcere inteſtinorum licet etiam in ulceribus inteſtinorum quandoque exicceutur. Sexto, quia rarius egeruntur cortices in ulcere ſtomachi, quàm inteſtinorum & gracilium, licet ſint craſsiores & latiores quàm cortices ipſorum. Diſtiuguitur autem inter ulcus meri & ſtomachi, quia in ulcere meri ſentitur dolor, poſterius in collo & inter ſpatulas, & uerificat diſpoſitionem eius tranſitus degluriti, quoniam ſignificat locum doloroſum cum præſentia eius, & quandoque pertranſit hunc locum parumper. Sed ulcua factum in ore ſtomachi ſignificat quod dolor eſt in inferioribus pectoria & ſupremia uentris, & eſt uehementioe propter oris ſtomachi ſenſibilitatem & deglutitũ ſignificat ipſum cum pertranſitione pectoris, & plurimum eiua declinat ad mirach & minoratur ex eo anhelitus, infrigidatur corpus & proprie extrema, & perducit ad ſyncopim plurimũ, uerum factum in fundo ſtomachi ſignificat exitus corticis ulceris eius iu egeſtione abſque excoriatione inteſtinorum, & inuentio doloris poſt quietem eius, quod ſumptum eſt in inferioribus ſtomachi. Dolor tamen eſt paruus in comparatione ad dolorem oris ſtomachi, nec ſequuntur accidentia ita ſæua, ex his facile diſtingui poteſt inter apoſtemata ſtomachi & ulcera eius.

Prognoſtica. Vlcera ſtomachi & meri ſuperficialia noua facile curantur, ſed profunda & antiqua difficillime, & frequenter cura eſt impoſsibilis ſecundum Auic. & quando ſtomachus diſrumpitur non euadũt niſi pauci à ruptura parua.

Si autem

SI autem cum dolore ſtomachi fuerit feb. & apoſtema manifeſtum, & cum tangitur ſentitur caliditas, æger prius † ex baſilica phlebetometur, & loco dolenti duo ſuperponantur † ſandali & roſ. et camphoræ cum aqua roſ. & ſucco citoniorum. nutrimentum uerò eius non ſit niſi ſola hordei aqua, & † cuſtodiatur à carne, & uino, & confectionib. quæ de melle fiunt, & bibat ſuccum granatorum muzorum, & rob. de fructibus frigidis. cumque caloris uehementia ſedata fuerit; ægro caſſia fiſt. cum ſucco endiuiæ diſſoluta, ac bullita, & deſpumata ad bibendum detur.

In hac tertia parte principali ſuperius diuiſa ponit curam doloris ſtomachi ab apoſtemate & habet duas partes. In prima ponit curam doloris ab apoſtemate calido. Secundo ab apoſtemate frig. ſecunda ibi. Cum autem apoſtema. Prima iterum in duas. Nam primo curat apoſtema cal. nondū conuerſum in duritiem. Secundo curat ipſum, poſtquàm induratum eſt, ibi. Cum autem ægritudinis. In prima parte, poſitis quibuſdam ſignis apoſtematis calidi, quæ ſunt febris notabilis, apoſtema manifeſte cognitum per duritiem, grauitatem, dolorem notabilem, continuum, & ſimilia, de quibus ſupra, & per ſenſationem caliditatis in regione ſtomachi tam à medico tangente quàm ab ægro curat quatuor inſtrumentis. Primo per phlebot. baſilicæ, de qua agetur. cum ordinabo curam. Secundo per epithima ſtomachi ſuperponendum frigidum, ſtipticum repercuſsiuum, cuius deſcriptio ſic ordinetur. ℞. aquæ roſ. lib. s. ſucci citoniorū, ℥. 2. ſandali al. & rub. roſarum rub. an. ʒ. 2. camphoræ, ℈. s. aut. 1 ſi maior fuerit caliditas miſce, & petia ſiue philtrum aut lana in eo infuſa non multum frigida applicetur, & ſaltem quater in die naturali replicetur. Tertio, per diætam, quæ fit ſola aqua hordei exhibita ter in die naturali aut per aquā hordei intelligamus ptiſanam colatam bis in die exhibitam, quæ forte temporibus noſtris eſſet conuenientior in quibus homines copioſius comedunt. Et abſtineat à carne & uino & confectionibus, quæ ſunt de melle & omnibus calidis, bibat uinum granatorū muzorum, & rob de fructibus frigidis ſicut de agreſta, citoniorum, de ribes, & ſimilia, & temperentur cū aqua cocta Quarto, cum uehementia caliditatis ſedata fuerit per medicinas ſupraſcriptas detur flos caſsiæ cum ſucco endiuiæ diſſoluta, bullita, & diſpumata, cuius hæc eſt deſcriptio. ℞. florum caſſiæ lib. 1 ſucci endiuiæ per reſidentiam depurati lib. s. cum quo trahatur caſsia ſupraſcripta bulliat ad lentum ignem deſpumando donec acquirant mediocritatem ſubſtātiæ, & poſſunt ad libitum cum ſaccharo tabarzet dulcorari. huius doſis fit. ℥. 1. uel circa. Confert educendo materias communes, infrigidans, confortans & dolorem ſedans & poteſt exhiberi bis in hebdomada aut quando uidebitur ſecundum opportunitatem, & exhibeatur calidū ſicut eſt, aut cū aliqua aqua diſtemperatum, quæ magis uideatur oportuna.

SCHOLIA.

Ex baſilica phlebotometur] ſiue apoſtema ſit calidum, et ſanguineum, ſiue biloſum confert ſanguinis miſsio: ſed ex qua baſilica tuæ prudentiæ eſt. Superponantur ſand. &c.] talia conſtringunt uentriculi meatus, addūt robur, & uirtutem, & prohibent humorum fluxus. Cuſtodiatur a carne] ne ſpiritus, & humores inflāmentur.

Cum autem ægritudinis dies elongati fuerint, & calor omninò quieuerit, ſi remanſerit apoſtema cum duritie; ex hoc emplaſtro epithimetur locus. quod Rec. † uiolarū ſiccearum, drach. 10. roſarum rub. drach. 5. ſpicæ odoriferæ, maſti. amborum, an. drac. 3. cyperi, ſchinanthi, calami aromat. omnium, an drach. 2. farinæ fœnug. drach. 20. florum chamemullæ, ſeminis maluauiſci albi, farinæ hord. omnium an. drach. 10. conſpergantur omnia ex mucilagine ſem. lini, deinde locus oleo de neriden tepefacto inūctus emplaſtretur ex prædictis per 4. horas antequam comedat. &, poſtquam cibus fuerit digeſtus, & ſtomachus fuerit euacuatus; ex oleo de neridem cum lana, ut diximus, uaporetur. confectio olei nardini ſimplicis. Rec. olei de ben. lib. 2. ſpicæ, unc. 5. maſtichis coſti, cyperi, ſchinanthi, calami aromatici omnium, an. octaua unc. unius. omnia hæc puluerizata in prædicto oleo poſita ad ſolem per hebdomadam unam, uaſis ore clauſo dimittantur: deinde colentur, & exprimantur fæces, & ſcophæ, quæ in manib. remanſerint emplaſtris admiſceantur, optime enim erunt.

In hac parte curat apoſtema cal. de quo ſupra uerſum in duritiem cuius duritiei cauſa poteſt eſſe triplex, aut inepta reſolutio, aut nimia infrigidatio, aut materiæ etherogeneitas, cui accidit ut partes ſubtiles reſoluantur aut exprimantur remanente terreo. Et curat per emplaſtrum & unctionē. Deſcriptio emplaſtri nota eſt. Declinat leuiter ad calidum, reſoluit. mollificat, & confortat, & eſt excellens in caſu. Vnctio autem eſt oleum de neridem, id eſt, de ſpica calid. & ſic. confortatiuum ſtomachi proprietate & ſtipticitate moderatis. In quorum approximatione docet hunc ordinem ſeruari. Primo euaporetur ſtomachus cum lana ſuta ſuper pecia ad figuram ſtomachi infuſa in oleo prædicto debite calido bis aut ter. Poſtea emplaſtrum ſuperponatur debite calidū & faſcietur & hæc fiant per quatuor horas aut pauciores ante cibum, cibo præſenti iam digeſto bis in die naturali. Deſcriptio olei de ſpica eſt ſatis nota, credo præſtantius eſſe ut loco olei de ben quod eſt quoddam granum, de quo apud Meſ. notabiliter calidum & ſiccum acciperetur oleum ſeſaminum ſicut facit Meſue.

SCHOLION.

R. uiol.] humore pauco fluente, & antea medicamentis ferè reſoluto hoc emplaſtrum maximè confert.

Cum autem apoſtema in ſtomacho inueterauerit; trochiſci de ſpica erunt dandi. qui † recipiunt florum ſchinanthi, xilocaſſiæ, rauedſceni, calami aromat. ſpicæ omnium ana. drach. 3. croci myrrhæ, aniſi, coſti, piperis, omnium ana. drach. 1. bdellii uarii, drach. 3. maſtichis, drach. 5. ammoniaci drach. 1. informentur troch. quorum unuſquiſq; ponderet aur. 1. ex quib. unus quotidie cum uino cocto detur. emplaſtrum quoq; iſtud fiat, quod Rec. bdellij mollis, drach. 10. ammoniaci. drach. 5. ſem. beben, ſem. apij, amborum, ana. drach. 10. ſpicæ, maſtichis uigri amborum, ana. drach. 5. ceræ, drach. 3. olei de neriden, drach. 15. gummæ uino diſſoluantur, deinde omnia coniungantur, & fiat ex eis emplaſtrum.

In parte præſenti curat apoſtema ſtomachi frig. Et primo cum troch. de ſpica, quorum deſcriptio nota eſt, qui calefaciunt, exiccāt, confortant, & mollificant, maxime cum uino cocto diſtēperati & ſumpti ſaltem per tres horas ante cibo præcedenti digeſto. Secundo cum emplaſtro, cuius deſcriptio nota eſt, & eſt proprium in reſolutione apoſt. & ſtomachi confortatione: hæ tamen duæ medicinæ magis reſoluunt quàm mollificent: quapropter apoſtemate exiſtente duro, ſi opus fuerit magis mollificare his addo mollificātia, ſicut adipes, medullas, mucilagines, oleum amygdalinum, ſeſaminū, & ſimilia ſecundum exigentiam, & regimen in cibo & potu proportionantur regimini medicinali.

SCHOLION.

Recipiunt florum] medicamētū eſt reſoluens, mollificans, & ſtipticitate confortans, & iure quidem: nam in morbis antiquis (ut uult Auic.) ſtiptica cum reſoluentibus, & mollificantibus ſunt neceſſaria. quapropter remiſſa intemperie calida, uel frigida ſtante, uel melancholica talia ſunt admodum utilia.

Ad dolorem tamen ſtomachi, & hepatis curandum medicus ualde eruditus eſt neceſſarius, qui ipſorum diligenter attendat diſpoſitiones, nos tamen aggregationes, & ſummas ad hoc conferentes iam diximus; licet inquantum potuimus in hoc abbreuiauerimus ſermonem.

In hac quarta parte & ultima dicit, quod pro curandis ſtomachi & hepatis diſpoſitionibus ſunt neceſſarii medici ualde eruditi & experti: niſi enim cito ſuccuratur, ab initio uana deinceps erit omnis cura. qualiter ergo facient iuuenes parum docti & inexperti? Cura apoſtematum ſtoma-

chi triplex exigit regimen. Primum debetur cauſæ antecedenti. ſecundum coniunctę. tertium eſt commune utriq; curans accidentia, & ordinans regimen ſex rerum. Primum regimen completur tribus intentionib. euacuatione, diuerſione, & materiæ fluentis interceptione. Pro prima intẽtione, ſcilicet, euacuatione, ſciendum eſt, quod ſere nunquã eſt excuſatio à phlebot. uel ab aliquo gerẽte uicem phlebot. in cura apoſtematum ſtomachi & cuiuſcunq; alterius mẽbri nobilis quæ generantur per uiam defluxus, ſiue calida ſint, ſiue frigi. Et multo magis confert phlebot. q̃ uentris ſolutio aut uomitus, & proprie in apoſtematib. ſtomachi. Imo in his uomitus eſt aptus multo magis obeſſe, q̃ prodeſſe. Et uentris ſolutio parum proderit, imo nocebit, niſi ſit limitata & conditionata, ut inferius dicetur. Ad phlebot. autem & reliquum genus curationis eſt properandum ſtatim ab initio: cũ enim apoſtema notabiliter creuerit cura erit caſſa & uana. Ergo cum primum occurris fac phlebot. præmiſſo clyſteri lenitiuo ſi oportuerit. Quantitas aũt ſang. hauriendi, & electio uenarum phlebot. ſumuntur à uirtute, repletione, magnitudine doloris & apoſtemate & ipſius tempore Omnib. ergo his conſentientib. fiat phlebot. copioſa, inchoãdo à uenis magis diſtantib. & parum poſt phlebotomando magis propinquas. Vbi autẽ hæc diſſentirent fiat phlebotomia parua, & ex uena baſilica eiuſdem lateris. Sed his mediocriter conſentientibus phlebotometur primo baſilica lateris contrarii & hauriantur 8. ℥. ſang. Et per 12. horas poſt aut circa phlebotometur baſilica eiuſdẽ lateris, hauriendo 4. ℥. ſang. Aut ambæ ſimul phlebotomentur hauriendo 10. ℥. ſang. uel circa. Si tñ retentio ſang. menſtrualis aut hęmorrhoidalis eſſet in cauſa, primo phlebotomentur ſaphenæ, poſtea baſilica eiuſdem lateris. Euacuationes aũt aliorum humorũ fiant diebus ſequẽtibus ſm humorum exigentiam Cholera cũ flore caſsiæ mixto cum ſucco aut aqua endiuiæ ut dixit Raſis, aut caſsia uel manna diſtemperetur cũ aqua fructuum, ſ. prunorum, tamarindorũ, uiol. & ſem. endiuiæ. Non autẽ mirobol. citrin. quia nimis ſtipticant & exaſperant Neq; cum medicinis exoluẽtibus, niſi in materia uenenoſa aut furioſa. Imo iſtæ leniẽtes ſint leues & notabiliter infrigidãtes. Et alii humores ſoluantur cum lenibus ſecundum ipſorũ exigentiam in quibus ſemper miſceantur ſtomachũ confortantia tã proprietate quàm ſtipticitate moderata, quæ omnia ea multoties dictis poſſũt faciliter elici. Credo tñ præſtantius eſſe ut fiat ſolutio cũ medicinis lenientibus ſicut in apoſtem. phlegmatico cũ ℥. 1 floris caſsiæ detractæ cum decoctione florũ chamæmilæ & meliloti, & in melancholico trahatur caſsia ſupraſcripta cũ decoctione ſenę, & epithymi cum pauco zingib. Si aut huiuſmodi liquida abhorreret, ſumat pilulas alephãginas, & ſimilia lenia reſpicientia humorem euacuandum. Diuerſio autẽ cõplet cum clyſterib. uariandis ſm exigentiã materiæ, cum uentoſis, prouocatione ſang. narium, menſtrualis aut hæmorrhoidalis, & ſimilibus. Fluxus aũt interceptio fiat cõpingendo & incraſſando materiam fluentẽ ſi fuerit ſubtilis. Itẽ claudendo uias medias inter membrũ mittens, & ſtomachum cũ ſtipticis ſuper illis applicitis, quæ ſunt magis aut minus frigida ſecundum materiæ & diſcraſiæ exigentiã, quæ autem ſint huiuſmodi ex ſequentibus apparebit: nam repercuſsiua de quibus ſtatim dicetur complent hanc intentionem.

Secundum regimẽ ſtatim à principio exequendũ præmiſſa phlebotomia exigit tres intentiones repercuſsionem in principio. In augmento uſq; ad mediũ ſtatus repercuſsionẽ cũ reſolutione & maturatiuis. Tertia eſt reſolutio pura, aut pura maturatio conueniens deinceps. Verum in materia frigida magis ſolliciti ſumus de reſolutione & minus de repercuſsione. Econtrario in materia calida. Et in melancholica magis de mollificatione q̃ de reſolutione. Econtra in phlegmatica. Prima completur in cauſa calida in qua de repercuſſione maxime debemus eſſe ſolliciti cum epithimate Raſis ex ſandalis aqua roſ. cãphora, uino citon. quæ medicina fuit ſuperius doſata & declarata. Illi poſſent addi coralli, ſpodiũ, lãbruſca, balauſtia, ſchinanthum, & ſimilia, & ex pluribus iã dictis poſſunt fieri unguenta cũ oleo roſ. myrtino citoniorum, & ſimilibus cum cera & aceto. Quibus apud neceſsitatem maioris infrigidationis poſſet addi modicum camphoræ, & poſſunt fieri emplaſtra quæ potentius operantur propter maiorem multitudinem formæ, cum ſupraſcriptis pulueribus miſcendo farinam hordeaceam, fabarum, lentes, excorticatas, carnes citoniorum, cortices cucurbitæ, portulacas, plantaginem, & ſimilia, & parũ ſchinanthi aut abſinthii, & impinguãdo cum aliquo aut plurib. ex oleis ſupraſcriptis & addendo parum aceti. Et pro hac intentione complenda ſunt etiam repercuſsiua interius ſumẽda ſicut uinũ citoniorum, ſyrup. de ribes, de portulaca, uiol. nenupharinus, de piris, de granatis, de agreſta. Et apud maiorem neceſsitatẽ infrigidandi & ſedandi dolorem, ſyrup. de papauere. Multum tamen frigida uitanda ſunt quantum eſt poſsibile. Cõpingũt enim & prohibent materiæ reſudationem. Sed hæc in principio in quo materia adhuc pauca fluit minus uerenda ſunt, & proprie ſi fuerit ſubtilis. Aquæ autem ſunt ſicut endiuiæ, ſolatri, lactucæ, portulacæ, plantaginis. Sed in cauſa frig. repercuſsiua ſint ſtiptica aliqualiter ad calid. declinãtia, uel miſceantur calida cum frigidis ſicut oleum roſ. aut citoniorum cum oleo maſtichino, de abſinthio, uel de mentha. Cum quibus addito aceto pro ſexta parte poterimus epithimare ſtomachum. Aut ex his cum pauco aceti & cera poſſumus conficere unguentum, addendo etiam ad libitum puluerem roſarum, myrti, maſtichis, & abſinthii, ciperi, calami aromatici, & ſimilium. Sed interius conueniunt ſyr. de mentha cum iulep. roſ. Item ſyr. acet. cum abſinthio longo tempore in eo infuſo. Item ſyr. acet. cum melle roſ. Aquæ autem ſunt ſicut cichoreæ, menthæ, lupulorum, & ſimilium ſingulariter aut coniunctim ſecundum quod uidebitur expediens. Secunda intentio huius ſecundi regiminis perficitur miſcendo cũ ſupraſcriptis repercuſsiois in cauſa cal. aliqua leuia reſolutiua ſubdominantia, ut flores chamæmilæ, meliloti, abſinthium, ſchinanthum, paſſulas, ficus, capillos uen. farinam fœnugræci, ſem. lini, parum croci, & ſimilia. Sed in cauſa frig. repercuſsiuis conuenientibus in ea addemus reſolutiua calida: ſtipticitate tamẽ aliqua participantia, ſicut oleum de ſpica, maſtichinum, ſpicam, ſem. apij, maſt. bdellii, ammoniaci, & ſimilia. Et emplaſtrum Raſis, quod dicit conuenire in apoſtemate cum induratur eſt conueniens in hoc tempore, quod fit ex uiolis, roſis, ſpica, maſtiche, &c. Et in hoc tempore cõueniunt oleum roſ. oleum maſtichinũ, & de ſpica ſimul mixta. Et ſi apoſtema tenderet in uiam maturationis, his poſſunt addi aliqua iuuantia ad maturationem ſicut mucilagines maluauiſci, fœnugræc. ſem. lini, pinguedinis gallinæ in materia calida. Sed anatis, anſeris, & hiſſopũ humidam, in materia frigida, & œſypi cerotum deſcriptione Philagrii apud Meſue Et ſimiliter emplaſtrum de meliloto reſoluunt, mollificant, & maturant, ualentia magis in materia frig. Et in materia phlegmatica Auic. laudat hoc emplaſtrum. ℞. polii, meliloti, amomi, chamæmil. anethi, an. ʒ. 10. abſinthii, ſpicæ, an. ʒ. 7. aloes. ʒ. 8. maſtichis, ʒ. 10. thuris, ʒ 6. radicis althęæ, ʒ. 15. ammoniaci, oppopanacis, ſtyrax. an. ʒ. 10. adipis anſeris & gallinæ, ana. ℥. 2. cerę rubeæ lib. ſ. miſce & fac unguentum gummis in uino diſſolutis. Polium autem de quo ſupra eſt planta, cuius longitudo eſt circa palmum quam Plinius & Iſidorus mirabilem prædicant, folia enim eius manne cãdida, meridie purpurea, ſole occidente cærulea aſpiciuntur, calida in ſecundo, ſicca in tertio. Sed in materia melancholica apud Auic. ponatur in emplaſtris medulla oſsium cerui, medulla cruris uaccini, & pinguedo gibbi camelorum, & ex conferentib. ad hoc & in dubelati, eſt iſtud ℞. meliloti, fœnugr. chamæmilæ, baccarum lauri, althææ, abſinthii, ana. partem. 1. ammoniaci, thuris, an. duas, tertias partis diſſoluantur, gũmæ iſtæ, ſcilicet, ammoniacum & thus in decoctione 20. ficuũ cum uino & melle, deinde coniunge cum eis reliqua: eſt enim mirabile. Huic ſi uis magis mollificare addas medullã uituli, adipes, ol. amyg. dul. mucilagines maluauiſci, ſem. lini, & ſimilium. Ammoniacum cum pinguedine gallinæ, & oleo maſtichino diſſolutum, mollificat, reſoluit, & confortat. Et emplaſtrũ Raſis in præſenti cap. de bdellio, ammoniaco, &c. Eſt optimum in materia frigida ad mollificandũ & reſoluendũ, licet magis ad reſoluendũ. Tua autẽ intereſt huiuſmodi medicinas famoſas traditas ab authoribus modificare ſecundũ exigentiam. Et cum uis repercutere & caliditatẽ aliorũ temperare adde ol. roſ. & acetũ: cũ uero mollificare, adipes, medullas, & mucilagines: cum uero caliditatẽ ſuperflue tẽ-

perare

perare niolas,ol.uiol.& farinam hord.& ſimilia. Et poteris ex medicinis ſupraſcriptus conficere unguenta,emplaſtra,decoctiones,linimenta,cum quibus ſtomachus poteſt fomentari uarias habentes uirtutes ſecundum exigentiam.Sed interius medicinæ,quæ ſumũtur in uirtute ſint eorum quæ exterius applicantur.Similiter debet proportionari regimen ſex rerum,præcipue in cibo & potu. Qualia autem debent eſſe repercuſsiua ſumpta interius in materia calida & frigida, dictum eſt ſuperius.Sed reſolutiua in apoſtemate phlegmatico ſunt ſicut diagalanga, diacinamomum, & multi trochiſci ſicut de rheubarbaro,de abſinthio,& ſimiles. Et Raſis in textu exhibet trochiſcos de ſpica cum uino cocto & ſunt proprii. Sed in materia mixta ex cholera & phlegmate,diarhodon abbatis,& aromaticum roſ.magis phleg. dominante.Item trochiſci de roſis trochiſci diarhodon & ſimiles.Sed in apoſtemate melancb.ſauonia,id eſt, oleum amigdalioum cum ſacch.Item decoctio chamæmilæ, & decoctio meliloti & hiſſopi,& quãdoq; decoquimus paſſulas cum aliquo iſtorum.Nam apud Auic.chamæmila bibitur propter apoſtemata uiſcetum ſpiſſa,& abſinthium coofert duritiebus intrinſecis in emplaſtro poſitum aut bibitum,& tua intereſt permiſcere huiuſmodi ſecuodum exigẽtiam temporum & mixtionem materietum,& ſi uideamus apoſtema ſuppurandum eſſe interius, & exterius multiplicemus mollificantia ſupra reſolutiua. Sed apoſtemate maturato intentio eſt ipſum erumpere.Melior autem eruptio,licet raro contingat,eſt ut uenter ex directo ſtomachi intumeat, & ibi rumpatur ut ſanies profluat exterius·hæc autem operatio melius fiet cum raſorio ſtricto paulatim profundando donec ſanies exeat & fiat foramen paruum ne multitudo ſaniei ſubito effluat, & ſpiritibus exhalantibus mors ſubſequatur.Secunda eruptio minus bona eſt ut rumpatur interius:nam per ſeceſſum & uomitum facile purgari poterit. Et ad hanc faciendam ualent motus uiolenti ſicut reuolutio impetuoſa ſuper ſtomachum, Item uomitus,tuſsis fortis, & ſternutatio, & medicinæ interius ſumptæ abſtergentes, mordicantes & mollificantes, ſicut decoctio ficuum paſſularum cum pauco pipere, aut cum pauco cœpe narciſci & orobi,aut radicis ireos & ſimilium bullitorum cum ſupraſcriptis & melle.Deterior autem omnium eſt ut rumpatur ad concauum uentris inferioris, tum quia medicinæ pro curatione ulcerum male poterunt applicari,tũ quia forte oportebit ſcindere in inguinibus ubi materia colligetur.Poſtea curetur ulcus ſecundum quod oportet mundificando & cooſolidando. Et tñ magna differentia inter ulcera noua ſuperficialia & antiquata.In primis enim ſola conſolidatio ſufficit perficienda cum aqua albuminis oui,cum qua poteſt dragaganthum,gũmi arab. bol.arm. thus, maſtix,& ſimilia permiſceri,aut huiuſmodi pulueres miſceãtur cum aqua bordei,aut lacte,aut uino citoniorũ, & ſtomacho ieiuno deglutiantur,aut huiuſmodi miſceantur cum iulep,aut ſaccharo roſ. Er ſuccus plantaginis cum bolo armeno eſt mirabilis,& proprie ſi adeſt diſcraſia calida.Si uero ulcera fuerint magis profunda & ſordida aut uirulenta primo mundificentur.Sordida quidem cum abſtergentibus notabiliter & exiccantibus ſicut aqua mellis ſacch. hordei aut paſſularum ſingulariter aut couiunctim. Virulenta uero cum exiccantib.paucæ abſterſionis ſicut aqua plantaginis, aut ferrata cum melle roſ.aut ſacch.roſ.Deinde conſolidentur cum his,quæ ſtatim dicta ſunt ſuperius,aut cum aqua calibeata & ſaccharo roſ. ſub quadruplo ad aquam. Quibus poteſt addi ad maiorẽ cõſolidationẽ thus,maſtix,bolus armenus,dragaganthum,& ſimilia.Et his medicinalibus utendũ ſtomacho ieiuno. Licet ẽt cibaria debẽt medicinis proportionari. Vnde tempore mundificationis deotur ptiſana hordeacea, Kiſt hordei,cicerum,& orobi,fabarum & ſimilia. Et potus ſit uinum album,& cum aqua hordei,ſacchari,aut paſſularũ,tempore conſolidatioois Kiſt,rizi,panicii,milii,lentium, prima aqna abiecta,& ſimilium,potus ſit uinum nigrum ſtipticum, aqua ferrata. Si uero ulcus fuerit putridum mundificetur, primo ſubſtantia putrida.Vnde ſi orificiũ eſt exterius poſſumus applicare cum ſtuello unguentum ceraſeos, aut Aegyptiacũ uſq; ad remotionẽ ſubſtantiæ corruptæ.Si uero orificium ſit interius,laudat Auic.hieram picrã,non tanquã ſolutiuum,ſed uelut abſterſiuum & mundificatiuũ. Ideo in pauca quantitate debet adminiſtrari cum aqua hordei,aut mellis,aut ſacchari.Nec ad mundificandum ſubſtantiam corruptã debemus per os exhibere corroſiua,ſed ſolum mũdificatiua domeſtica.Secundo ſubſtãtia deperdita reſtauretur cũ dragaganto,gummi Arabico,thure,maſtiche,corallis, ſpodio & ſimilibus,exhibitis cum aqua ſaccharata, bordei, ferrata,uino nigro ſtiptico,& ſimilibus.Vltimo ſigillentur cum notabiliter exiccantibus,ſicut cornu cerui uſto, lapide hæmatitis loto cum aqua plantaginis,balauſtiis,& ſimilib.exhibitis cum aqua ferrata,& poſſunt cũ iulep,aut ſaccharo roſ. dulcorari. Et conglutinatiua poſt mundificationem iuuant cooperiendo membrum,& defendendo ne ab aliia cibis,aut humoribus lædatur. Lac autem complet multa ex his intentionibus abſtergendo,& proprie cum melle,aut ſaccharo permixtum,& eſt optimum conſolidatiuum,& proprie calibeatum,aut permixtum cum pulueribus cõſolidantibus,de quibus ſupra,& cum hoc eſt remotiuum malæ complexionis calidæ proprie acetoſum.Et ad has iotentiones ualet ſyrup. & iulep,& rob,ſicut de agreſta,de citoniis,de piris, & ſimiles. Item mel.roſ.& poſſunt miſceri cum mundificãtibus,& ſubſtantiam deperditam regenerantibus, & cicatrizantibus ſecundum exigentiam.Et ſi ulcus ſit in meri huiuſmodi in quibus ſermo præceſsit miſceantur cum his,quæ habeut tardare deſcenſum medicinarum per meri, & ſint mixta cum inuiſcantibus facientibus ipſa adhærete ſuperficiei meri, ut per moram & meliorem applicationem melius imprimant, præterea exhibeantur io forma electarii,& confectionis ſolidę, ſicut diadragaganthum,& ſimilia,& paulatim deglutiantnr, & in deſcenſu longam morã contrahant. Quod ſi ulcus corroſiuum fuerit,nihil eſt præſtanrius quàm ſuccus plãtaginis cum bolo arm Et ſi adſit fluxus ſanguinis cum his miſceatur lapis hęmatitis lotus,trochiſci de charabe, de terra ſigil. & ſimilia.Et ſi fuerit neceſſarium ſoluere uentrem,ſoluatur cũ leuibus,ſicut manna,caſsia,mirobalanis,& ſimilibus. Curentur autem accidentia ſecundum ipſorum exigentiam. Solutio quidem uentris cum trochiſcis de ſpodio, cum ſem. acetoſæ,& rob,ſtipticis,& aqua ſauic,id eſt, hordei torrefacti. Vomitus aũt curetur ſicut dictum fuit in cap.proprio, diæta autem proportionetur intẽtionibus regiminis particularis, ut dentur mundificantia,incarnantia,aut carnẽ generãtia,& ſigillantia ſecundum exigentiam intentionis perficiendæ.

De ſingultu. Cap. 84.

SIngultus Græce lymos,Arabice alfoach.Et apud Aui. deſcriptiue eſt motus diuerſus cõpoſitus, ſicut ſpaſmua conſtrictiuus cum tenſione dilatatiua exiſtẽs in ore ſtomachi,aut toto corpore eius,aut meri,ex quo aggregatur ad ſeipſum cum ſpaſmo fugiens à nocente ſi fuerit nocens, aut præparatus ad motum fortis expulſionis ſequentis ipſum ſicut accidit ei qui vult,& aſsimilatur alicui modorum motus tuſsis,quæ eſt in pulmone & uelamine ad expellendũ humorem,aut ſi non ſit nocens,imo ſit ſecundum ſemitã ſuperfluitatis ſiccitatis mouẽtis ad ſimilitudinẽ aliquã ſicut ſpaſmus, & natura moueat ad dilatationem & nõ obediat illud,& ſuccurrat ei.Dicitur primo motus diuerſus.ſ.à motibus naturalibus.Compoſitus ſcilicet ex conſtrictione & dilatatione in quo eſt contractio & tenſio dilatatoria. Sicut ſpaſmus conſtrictiuus,cum tenſione dilatatiua, id eſt,ſicut ſpaſmus in fieri in quo eſt contractio & tenſio dilatariua,non autẽ in ſpaſmo facto,quia ſingultus non eſt uere ſpaſmus,cnm neque meri,neq; ſtomachus ſint membra lacertoſa.Eſt autem ſpaſmua paſsio membri lacertoſi,ut ſuperius declaratum fuit in cap. de ſpaſmo.In ore ſtomachi uel meri,uel in toto corpore ſtomachi,cum aliquando ſolum os ſtomachi, aliquãdo meri cũ ore ſtomachi,aliquãdo totus ſtomachus ſingultet,licet principaliter ſingultus,& tremor ori ſtomachi tãquam parti ſenſibiliſsimæ approprietur. Ex quo aggregatur ad ſeipſum cũ ſpaſmo,id eſt,cum contractione,fugiens à nocente ſi fuerit nocens,aut præparatus ad motum fortis expulſionis ſequentis ipſum,ſcilicet ſpaſmum, id eſt,contractionem.Sicut accidit ei qui uult,id eſt, in motu uoluntario ſicut in proiiciendo lapidem.Et aſsimilatur alicui modorum motus tuſsis,ſ. non uoluotariæ.Quæ ſcilicet tuſsis,eſt in pulmone & uelamine,id eſt,diaphragmate, ad expellendum humorẽ, ſi adſit in ſtomacho humor expellendus,aut ad expellendum aliud,

ſi adſit aliud læſurum, quod non ſit humor, ſicut ſuperflua ſiccitas in ſtomacho cõtrahens, ſicut ſpaſmus de inanitione. Et natura moueat ad dilatationem & nõ obediat illud, ſcilicet ſiccitas. Et ſuccurat ei, uirtus nanque dilatat, ſed ſiccitas cõtrahit & conſtringit. Et ſic in ſingulm de inanitione fiũt duo motus oppoſiti, ſcilicet dilatatio facta à uirtute, & conſtrictio à ſiccitate facta, & etiam à uirtute ſentiente nociuũ quę primo ſe dilatat, ut deinde impetuoſius conſtringendo melius nociuum excutiat. Pro cuius definitionis declaratione, notandum primo quod in expulſione duo reperiunt motus. Vnus eſt pura contractio, ſicut in expulſione cibi digeſti à ſtomacho per pyloron, contrahendo enim ſe expellit ipſum ad inteſtina. Alius eſt impulſio quædã quando poſt cõtractionem, uel ſimul cum ea eſt etiam impulſio membri, ut manu expellente lapidem manus mouetur ad ſequendũ motum lapidis per certum ſpacium. In ſingultu ergo eſt uterque iſtorum motuum oris ſtomachi meri, uel totius corporis ſtomachi contractiuus & impulſiuus, ideo dixit compoſitus. Secundo notandum quod aſsimilat ſingultum tuſsi, & cum ſternutatio aſsimiletur tuſsi, ut ſuperius oſtenſum fuit, ſequitur quod ſingultus etiam aſsimilatur ſternutationi. Aſsimilatio autem eſt in hoc, quia in tuſsi primus motus eſt dilatatio pulmonis, diaphragmatis, & pectoris ut pulmo impleatur aere, ut adiuuet pulmonem ad expellendum, poſtea eſt conſtrictio pulmonis, pectoris, & diaphragmatis cum impulſione ad ſuperiora, ut ſimul cum adiutorio aeris ſubleuantis humor expellatur. Et hi duo motus ſunt in cerebro ſternutante. Primo dilatatio cerebri ut aere impleatur. Secundo conſtrictio cum impulſione aeris & humiditatis expellenda ſicut in ſingultu uomitu, & ſubuerſione ſunt iſti duo motus. Primo dilatatio oris ſtomachi, meri, uel totius ſtomachi, nõ quidem ad recipiendum aliquid in adiutorium, ſicut in tuſsi & ſternutatione, ſed ad impetuoſius attrahendum cũ impulſione, ſicut uolentes proiicere lapidem, retrahunt manum poſterius ut impetuoſius moueatur ad proiiciendum. Secundo eſt motus contractionis ſtomachi cum impulſione ad expellendum. Sed contra ſequitur diffinitionem iſtam uomitui & ſubuerſioni competere. Dicitur quod licet in motibus iam dictis multum ſimilentur ſingultui. Eſt tamẽ differentia in hoc, quia motus iam dicti pręcipue poſterior, ſcilicet contractio cum impulſione ſunt in ſingultu cum uibratione, ſed in uomitu & ſubuerſione, ſine uibratione. Notandum tertio, quod motus contractionis membri eſt propter duas cauſas. Vna ut fugiat, licet poſt fugam aut fugiẽdo expellat, ſicut manus ab igne combuſta fugit ſe retrahẽs, licet poſtea ſe concutiat ad expellendum. Secunda ut non fugiat, ſed ut fortius expellat, ſicut uolens fortiter lapidem proiicere, manum retrahit ſimul cum lapide, ut impetuoſius manum extendat ad proiiciendum lapidem. Et hæ duæ cauſæ contractionis membri ſunt immaginabiles in cerebro laborante epilepſia, aut ſternutatione, & in pulmone tuſsiẽte, & ſtomacho ſingultante, cum non à re nocente, præter modum læduntur, & ſtimulentur, intentio contractionis eſt ad fugam nocitiui, unde poteſt eſſe quod huiuſmodi membra primo ſe contrahant antequam dilatentur, & forte in illa contractione abſque potenti dilatatione expellent nociuum. Si uero à re lædente parum ſtimulentur poſsibile eſt ut contrahantur non ad fugam, ſed ad expellendum rem lædentem, ſed in hoc caſu prius ſe dilatant antequam contrahant, ut deinde impetuoſius ſe attrahendo nociuum expellant, maxime hoc fiet cum id nocitiuum cum difficultate expelletur, licet enim huiuſmodi membra in his operationib. non utantur diſcurſu, diriguntur tamen ut placuit Auer. Ab intelligentia non errante.

Notandum quarto pro declaratione prædictæ diffinitionis & dictorum Auic. in pręſenti capitulo differentiam eſſe inter rem lædentem & rem nocentem. Res enim lædens eſt parum lędens, & non multum deiiciens uirtutem, ita ut uirtus ſtimulata remaneat tantæ potentiæ ut poſsit facere ſingultum, & duos motus ad ipſius integrationem concurrentes. Sed res nocens eſt intenſæ lędens, & ita uirtutẽ deiiciẽs, ut non poſsit facere hos duos motus ſingultus integrantes, & facit tremorẽ, id eſt motum tremulum oris ſtomachi. Sicut etiã res parum lædẽs cor facit pulſum cordis in quo cor mouetur motu conſtrictiuo & dilatatiuo fortibus ad expulſionem nociui. Et res nocens facit tremorem cordis, in quo cor debilitatum nõ poteſt moueri motibus fortibus, ſed tremit faciendo motus paruos & inordinatos. Quæ res nocens ſi ulterius augeatur, inducit ſyncopim & tandem mortem. Et licet cauſæ ſingultus poſsint eſſe multæ fortes, ſemper tamen ſunt minores, & minus lædentes in eadem ſpecie cauſę, & cum maiori fortitudine uirtutis quàm cauſæ tremoris ſtomachi. Ideo uidemus ſingultum de inanitione mortalem, & ſimiliter alios ſingultus cum quibus æger ducitur ad mortem deficere, & remanere motum tremulum. Item etiam in corde prius deficere pulſum quàm tremorem. Nota tñ tremorem oris ſtomachi frequenter fieri in ipſo dum eſt ſiccum ſenſibiliſsimum & debile. Et ſimile de tremore cordis eſtimandũ eſt. Auic. tñ in hoc cap. aliquando his terminis lædẽs & nocens, utitur ut ſynonimis. Aliquãdo uidetur appropriare nocens cauſis facientibus ſingultum replendo, aut ſtimulando, ſed lædens magis ſiccitati & cauſis facientibus ſingultum inaniendo, ſed de his non eſt habenda cura. Notandum quinto quod ſingultus eſt lenior motus, quàm uomitus propter duo. Primum quia leuis cauſa non potens facere uomitum facit ſingultum, quæ poſtea aucta faciet uomitum. Item quia in ſingultu ſecundum plurimum ſolum mouetur os ſtomachi, ſed in uomitu os & fundus. Singultus eſt duplex proportionatus ad materiam, & nõ proportionatus. Et proportionatus ad materiam duplex, quidam de repletione, quidã de inanitione ſicut de ſpaſmo dictum fuit, & eſt aphoriſ. 39. ſextę particulę. Quanquam non ſit omnino ſimiliter iudicandum de ſpaſmo & ſingultu. Poteſt enim aliquis ſpaſmus eſſe ſolum de repletione, aliquis ſolum de inanitione, aliquis ſolum non proportionatus ad materiam. Quorum primi cauſa immediata effectiua eſt ſola materia replens, ſecundi ſola ſiccitas, tertii ſola uirtus ſtimulata contrahens. Sed ad omnem ſingultum neceſſario concurrit uirtus, cum ſit compoſitus ex duobus motibus dilatatione & conſtrictione, qui non poſſunt cauſari neque à ſiccitate ſola, neque à materia replẽte ſola, ſed neceſſarium eſt unicuique iſtorum cogere uirtutem. Verum à uirtute ſola poſſunt ambo motus perfici, nõ concurrente aliqua alia cauſa, tanquam cauſa immediata. Et ſic poteſt eſſe aliquis ſingultus ſolum non proportionatus ad materiam, ſed nullus poteſt eſſe ſolum de inanitione, neque aliquis ſolum de repletione.

Cauſæ ſingultus quædam ſunt per eſſentiam, quædam per communitatem quædam primitiuę. Per eſſentiam ſicut mala complexio ſiens ſiue materia calida ſiue frigida, uel ſicca, calida mordicando, frigida per contrarietatem. Item per cõſtrictionem & corrugationem quam facit in ore ſtomachi. Sicca autem ſi non fuerit confirmata quolibet humectante curatur. Confirmata difficile ſed ſecundum plurimum eſt cũ materia aut calida pungente, aut frigida grauante, aut mordicante ſi fuerit phlegma acetoſum, aut corrugante & conſtringente ſi fuerit phlegma ponticum, aut melancholia quæ etiam exiccando iuuat ad ſingultum. Bothor quoque & ulcera in ore ſtomachi quandoque ſunt in cauſa. Et quandoq; ſingultus cauſæ ſunt reliquæ uomitus, quæ remanſerunt in ore ſtomachi imbibitæ uel adhærentes, ideo ſępe ſingultus ſequitur uomitum, et aliquando antecedit cum materia ſit pauca, aut parum ſtimulans, & non ſufficit ad uomitum quæ poſtea aucta facit uomitum. Item uentoſitas exiſtens in ore ſtomachi eſt aliquando in cauſa, aut extendendo, aut ſua acuitate ſtimulando, ſiue ſit in ſtomacho genita ex humoribus, aut cibis uentoſabilibus, ſiue aliunde ad ſtomachum deriuata. Per communitatem uero à toto ſicut in febrib. calefaciẽdo, aut exiccando, aut uapores uel humores acutus ori ſtomachi communicando quod maxime accidit in principiis paroxiſmorum materia petente inferiora. Item in criſib. in quibus materia, uel uapores ori ſtomachi communicant. Aut per communitatem à cerebro ſicut in percuſsionibus capitis & in phreneſi in quibus per neruos reuerſiuos compatitur os ſtomachi, & eſt mortale ſecundum plurimum. Aut per communitatem ab hepate ſicut in apoſt. eius, & proprie concaui cõmunicando, aut qualitatẽ ſolam ſicut caliditatẽ, aut ſiccitatem & eſt deterius, aut cholera per ieiuniũ, aut nocumentum ſolum per neruũ colligantem ſtomachum cum hepate.

Et

Et quomodocunque fiat hęc communitas, oportet apoſtema eſſe maguum propter diſtantiam oris ſtomachi à concauo hepatis. Et de hoc loquitur aphoriſmus 16. ſeptimæ particulæ. In phlegmone hepatis ſingultus malum. Aut per communitatem ab inteſtinis dum laborant uermibus, aut apoſtematib. aut materieb. cuiuſcunq; generis uelut in cholica, & ileos, ut aphor. 10. ſecundę particulæ. In ileos uomitus & ſingultus malum. Item per communitatem à matrice in retentione menſtruorum, partu, abortu & ſimilib. Item à ueſica, renib. & aliis membris oris ſtomachi communicare potentibus. Cauſæ uero primitiuæ ſunt, ſicut aer frigidus. Item res comeſtæ lędentes acuitate, ſicut res acetoſæ, ſinapis, diapipereon, helleborus, & cibus corruptus ad qualitatem acutam. Item cibi uentoſabiles, aut multitudine ſua aggrauantes. Item fames longa os ſtomachi exiccando, & quæcunq; poſſunt os ſtomachi præter modũ exiccare, ſicut euacuationes ſuperfluę & ſimilia. Signa. Differt ſingultus à tremore oris ſtomachi, quia in ſingultu adſunt duo motus integrantes, ſcilicet dilatatio & conſtrictio fortes & integri, ſed in tremore diminuti, eſt enim motus tremulus ori ſtomacho, & eſt cum maiori uirtutis debilitate. Quod autem fit de repletione cognoſcitur per grauitatem ſtomachi, extenſione, uomitu, ſubuerſione, & ſimilibus, & quia ſubito, id eſt, in paruo tempore accidit & excreſcit, & præceſſerunt cauſæ replentes ſtomachum primitiuę, aut corporeæ, iuuatur fame, & reliquis inanientibus, nocetur à contrariis. Sed qui eſt de inanitione paulatim accidit & excreſcit, & pręceſſerunt cauſæ inanientes, ſicut febres acutæ, euacuationes fortes factæ in paruo tempore. Iuuatur ab humectantibus tam qualitatiuè quam ſubſtantifice nocetur a contrariis. Sed non proportionatus ad materiam cognoſcitur, quia nullæ tales cauſæ inanientes, aut replentes præceſſerunt. Sed cauſæ tantũmodo ſtimulantes, & iſtæ ſecundum plurimum ſunt primitiuæ, aut lædentes os ſtomachi per communitatem non tranſmittendo humores, aut mala complexio in ore ſtomachi ſine materia, ulcus, aut bothor. Sed ne conſurgat error. Nota quod aliquando in febribus acutis & euacuationibus humores acuti commoti fluentes ad os ſtomachi cauſant ſingultum, quem medici propter cauſas præcedentes credũt eſſe de inanitione cum ſit de repletione, aut forte non proportionate ad materiam, ſed de hoc certificamur prouocando uomitum, ſi enim uomitus ſtomachum mundificat, ſedat ſingultum non eſt de inanitione. Si uero non ſedatur, imo additur eſt de inanitione. Similiter ſi tolerantia ſitis ſedat, eſt de repletione econtra de inanitione. Sed qui fit per eſſentiam cognoſcitur, quia eſt continuus aut cum pauca interpolatione, ſed mala complexio ſine materia & cum materia cognoſcitur per ſigna ſuperius poſita in cap. de uomitu. Similiter ulcera, bothor, & apoſtema ex dictis in cap. de apoſtematibus, & ulceribus ſtomachi, & quia ſingultus ſequens apoſtema uomitu non ſedatur. Sed uentoſitas cognoſcitur extenſione abſque grauitate, & quia eructatio ex carminantibus uentoſitatem facile ſedatur. Sed qui fit per communitatem alicuius membri, aut communitate totius cognoſcit, quia non eſt continuus & pręceſſerunt nocumenta totius, aut membri communicantis cum quorum augmento augetur & decremento minuitur. Cauſæ autem primitiuæ cognoſcuntur ex earum præceſsione cum ſimilitudine effectuum.

Prognoſtica. Primum. Singultus malum portenditur, & ſecundum plurimum mortem in multis caſibus. In apoſtemate hepatis, ileos, uulnere, aut apoſtemate cerebri. Secundũ eſt aphor. trigeſim. quartæ particulæ, uerificatus per Aui. in uomitu & ſingultu oculi rubei malum, nam ſingultus nõ ceſſans in uomitu, nec poſt uomitum, & oculorum rubedo notabilis ſignificant apoſtema in ſtomacho, aut in radice nerui uenientis ex cerebro ad ipſum, aut in cerebro ipſo, & ſequitur ambo, ſcilicet apoſtema cerebri, & apoſtema ſtomachi, rubedo oculi per communitatem nerui uenientis à cerebro ad ſtomachum. Sed diſtinguitur inter utrunque per accidẽtia apoſtematum cerebri, & accidentis apoſtematis ſtomachi. Tertium eſt Auic. in libro ſignorum mortis uelocis qui fuit Hip. Dicitur quod quando accidit ſingultus uehemens habenti apoſtema in latere dextro, ægritudines à natura, id eſt, à conſuetudine præ magnitudine ſua, uel quia ſit ſingultus habens ſolam contractionem propter fugam rei nocentis abſq; cauſa cognita, quia cauſa huiuſmodi ſingultus difficulter cognoſcitur, licet cauſa triplex reddita ſit ſuperius. egreditur anima ex ſingultis ante ortum ſolis, id eſt, citiſsime, ſignificatur enim apoſtema magnum hepatis communicans nocumentum, non ſolum ori ſtomachi, ſed cordi. Quartum. Qui cum ſingultu habet punctionem, uomitum, & cuzez, id eſt, ſpaſmum & deſtructionem rationis moritur, ſcilicet ualde cito. Significatur enim nocumentum eſſe tantum in ſtomacho, quod etiam maximum cerebro communicat. Quintum. Singultus de inanitione qui humectantibus non facile ſedatur mortalis præcipue ſi ſpaſmus ipſi coniunctus fuerit. Significat enim ſiccitatem fixam. Sextum. Reliqui ſingultus, qui neq; inanitionem neque apoſtema ſequuntur ſecundum plurimum ſalubres, &c.

CVm ſingultus poſt craßi cibi comeſtionem, aut uini ualde temperati adbibitionem ſuperuenerit; aqua † calida in qua cyminum, & mentha, & menthaſtrũ, & parum thuris bullierint multoties in potu eſt ſumenda, & ægro ut dormiat eſt præcipiendum, & uenter † uaporandus, & ieiunandum eſt ei. cum autem per multos dies à comeſtione abſtinuerit; iubendum eſt balneum ſæpe ingredi. deinde paucis cibis deſiccantibus tamen eſt alendus, ſicut ſunt calagia & mutagenath cum ſeminibus, & puri uini parum in potu tribuendum. Et ſi hoc non ſuffecerit trochiſci iſti dandi ſunt qui dicuntur de thure. Rec. thuris drach. 5. enulæ drach. 3. menthaſtri fol. rutæ ſiccæ amborum ana. drach. 2. ſem ſiſimbrij drach. 3. s. informentur trochiſci ex eis pondere aur. 1. ex quibus unus in die cum apozemate cymini tribuatur.

Diuiditur præſens cap. in tres partes. Primo curat ſingultum à uentoſitate. Secundo de inanitione. Tertio dicit in cura ſingultus conuenire ſternutationẽ & anhelitus retentionẽ. ſecunda ibi. Quòd ſi ſingultus. tertia in fine cap. ibi. Singultui propterea. De prima parte dicit. Cũ ſingultus ſuperuenerit poſt comeſtionem, cibi craſsi, id eſt, propter ſuã ſubſtantiam craſſam difficilis digeſtionis, ſicut ſunt fabæ, caſtaneæ, caro buſali, & ſimilia, & poſt potum uini ualde tẽperati cũ aqua, quia debilitando digeſtiuam eſt cauſa uentoſitatis, & uos ſupplete quæcunq; poſſunt multiplicare uentoſitatẽ, ſicut cibi habentes humidũ ſuperfluũ uentoſabile ſicut herbæ & ſimilia Et ſicut humores phlegmatici, aut melancholici in ſtomacho congeſti, aut ad ipſum deriuati qui ſunt apti uentoſari. In his enim caſibus poſt eductionẽ cibi, aut humoris uentoſabilis cũ abſtinẽtia, cũ euacuationibus oportunis detur aqua huiuſmodi calida. ℞. cymini, mẽthæ, ſcilicet hortulanæ domeſticæ, calidæ & ſiccæ, menthaſtri, ſcilicet ſyluestris, adhuc calidioris & ſiccioris, licet mentha Romana habens ſolia longiora, & latiora ſit adhuc magis calida, añ. ℥. 1. thuris ʒ. 1. quæ omnia ſicca bulliant in tribus lib. aquæ ad cõſumptionẽ medietatis & coletur, de qua accipiat ſtomacho ieiuno. ℥. 3. & bonum eſt ut ſecum miſceantur. ʒ. 2. diacymini, aut diagalangæ, aut parũ ſac. & ſumatur debite calida tribus, aut quatuor dieb. & tardetur cibus per quatuor horas, aut quinq;, & poſt eius ſumptionẽ dormiat ad libitũ, confert enim ſomnus & maxime ſtomacho ieiuno, hæc enim tria, ſ. fames, ſomnus, & exercitium optime cõferunt ad reſolutionẽ uentoſitatis. Et uenter uaporandus eſt cum carminãtibus uentoſitatẽ, ſicut ſacculis, fomentis, & huiuſmodi, & hic debet p multos dies à cibo abſtinere, id eſt, parũ comedere, poſtea balneũ ingredi, ſ. ſtufam, aut balneũ actu & potentia calidũ, ſicut thermæ quæ præter uirtutẽ ſulphuream qua oẽs participant, ſunt & participantes uirtute ferrea, aut ſimili ſtomachi confortatiua. Cibi autem ſui ſint calefacientes, deſiccantes, pauci in quantitate, ſicut calagię et mutagenath, id eſt, cibi facti ex carnibus frixis in ſartagine conditi cũ ſeminibus, ſcilicet aniſi, fœniculi, & ſimilibus, & aliquibus aromatibus inter quæ præſtantiſsimum eſt, galanga, & bibat parum uini uinoſi puri, aut mediocris potentiæ, nam multum fortificat digeſtionem. His autem non ſufficientibus ad curam dẽtur huiuſmodi trochiſci. ℞. thuris. ʒ. 5. enulæ. ʒ. 3. menthaſtri, fo-

liorum rutæ ſiccæ an. ℥. 2. foliorũ nemen, id aſt, ſerpilli. ℥. 3. ſ. formentur trochiſci pondere aur. 1. Ex quib. unus in die exhibeatur cum apozemate, id eſt, decoctione cymini, hæc omnia calida ſunt, & ſicca uentoſitatem carminantia. Et per iſta intelligit electaria calida famoſa, ſicut diacyminum, diagalãgæ, diatrionpipereon, diaolibanum, electarium de baccis lauri, & ſimilia, & gariophili apud Auicen. appropriantur ſingultui.

SCHOLIA.

Vt dormiat eſt præcipiendum] nam ſomnus auget calorem naturalem, qui uentos excludit. Eſt uaporandus] legunt aliqui ligandus: puluinar, enim præcipue anatis pluma factum uirtutem digeſtiuam reddit.

Quòd, ſi ſingultus poſt feb. acciderit, fueritque cum eo tribulatio, aut nauſea, aut ſitis, aut in ore ſiccitas, aqua calida ægro multoties tribuenda erit, non tamen repente, ſed paulatim. &, ſi ſedatus non fuerit; aqua hordei cum oleo de amygdalis dulcibus detur. † ſpondiles quoque colli, & dorſi ex oleo tepido inungantur, & fricentur, & mucilago pſilij cum iulep, & ſucco granati in potu tribuatur.

In parte iſta curat ſingultum de inanitione. Et quæ dicit nota ſunt, tribulatio, id eſt cõturbatio & anxietas ſtomachi.

SCHOLIA.

Non tamen repentè, ſed paulatim] ſi enim multa aqua & ſubitò exhiberetur uel de ſtomacho ſtatim deſcenderet, uel ſingultum cieret. Spondilles colli, & dorſi inungantur] quoniam neri, & os ſtomachi maiori uinculo tenentur in parte poſteriori, quàm anteriori.

Singultui præterea, & ſternutationi confert retinere anhelitum.

In hac parte dicit, quod ſternutatio confert in ſingultu, quia confert conquaſſando totum corpus, & ſtomachũ, remouet materiá ab ore ſtomachi iuxta aphoriſ. 13. ſextæ particulæ. A ſingultu habito ſternutatio ſuperueniens ſoluit ægritudinem. Et ex eodem ſundamento tuſsis, & omnes fortes motus conferunt. Sed retentio anhelitus confert, quia corde inflammato inflammantur partes circunſtantes, unde fit uentoſitatis & humorum reſolutio. Propterea hæc intelligũtur de ſingultu pendente à materia, uel uentoſitate.

Cura ſingultus à mala complexione ſine materia patet ex ſæpe dictis ſuperius, ſola enim alteratione cum contrariis interius & exterius applicitis indiget, quæ tamen ſtomachum confortent, tam proprietate quàm ſtipticitate moderata. Si tamen ſiccitas ſequens humidi conſumptionem propter febres acutas, aut euacuationes faceret ſingultum de inanitione duæ exiguntur intentiones. Prima eſt remotio, aut ſedatio cauſæ exiccantis quod oportet. Secunda eſt, humectatio totius corporis, ſed maxime ſtomachi qualitatiua, aut ſubſtantifica cum interius & exterius applicitis. Quæ duæ intentiones iuata poſſe complendæ ſunt ſimul, ſicut cũ aqua hordei excorticati, cui ſyrupus uiol. poſſet addi, & parum uini granatorum dulcium, aut muzorum, aut uini citoniorum, Si fluxus uentris eſſet in cauſa, non exiſtente ſebre putrida, lac eſt ſublime, & ſtante fluxu poſſet calibeari. Et detur aqua carnis, & iura carnium reſumptiua alterata, ſecundũ quod oportet & bibat uinum non antiquum aliqualiter dulce multæ permixtionis cum aqua hordei, & balneetur in aqua dulci tepida, & ſtomachus epithimetur cum oleo roſato, citoniorum, & ſimilibus, & cibetur ſæpe parum pro uice, & multum dormiat. Et ſi opus eſt uentris lenitione, fiat clyſtere cum lacte, aut aqua hordei, & oleo uiolato. Et ſi maiori infrigidatione opus ſit, addatur ſuccus cucurbitæ. Et apud Raſim ungantur ſpondiles colli & dorſi cum oleo, ſed propriè uiolaceo, & detur mucilago, pſilii cum iulep, & ſucco granati, & oleum amygdalarum dulcium eſt optimum ſecundũ omnem modum adminiſtrationis caumate non exiſtente magno. Si uero ſingultus pendeat ab humoribus imbibitis natantibus, & inuiſcatis, ſiue in ſtomacho congeſtis, ſiue aliunde tranſmiſsis octo exiguntur intentiones.

Prima eſt digeſtio ſecundum humoris exigentiã, debent enim digeſtiua eſſe quantum ad qualitates primas contraria diſcraſiæ membri mittentis ſtomachi & humoris. quantum ad ſecundas inciſiua, ſi fuerint uiſcoſi, ſubtiliatiua, ſi craſsi inuiſcatiua, ſi fuerint ſubtiles imbibiti, ut inuiſcatá cũ eis euellant ipſos à membri ſuperficie, & reſpiciant per uirtutes tertias & quartas, tam ſtomachum quàm humores peccantes, imo membra mittentia quorum deſcriptiones poſſunt patere ex ſuprascriptis. Secunda intentio eſt euacuatio materiæ peccantis tam uomitu quam ſeceſſu etiam reiterata ſecundum oportunitatem. Tertia intentio eſt diuerſio cum clyſteribus, ligaturis extremorum & ipſorum lotionibus. Item balneis diuertentibus materias ad cutem, & eas per poros cutis reſoluentibus ſiue ſint balnea aquea, ſiue aerea, item uentoſis. Et apud Auic. in ſingultu antiquato ponantur uentoſæ ſuper ſtomachum ſine ſcarificatione, & ſuper dorſo circa. 13. ſpondilem ubi incipit os ſtomachi. Et poſt uentoſas ponantur rubificantia ad attrahendum materias ad cutim. In quo caſu inueni ueſicatoria conuenire ſuper eiſdem locis applicitis, nec minus etiam conferunt ſi ponantur ſuper membris mittentibus, hæc tamen ſunt de illis quæ debent poſtponi. Et in hac intentione ualent diuretica & aperientia porũ felleum, ſicut cum ſeminibus maioribus, decoctione radicũ, aſparagi, apii. Item aqua lupulorum, hordei excorticati, capillorum ueneris, cuſcutæ, & ſimilium, quæ ſecundum materierũ diuerſitatem ſunt diuerſificanda. Quarta intentio eſt excuſſio materiæ ab ore ſtomachi, aut diuerſio materiæ præter uomitum & ſeceſſum, de quibus ſupra. Conueniunt motus laborioſi ſicut uociferatio alterius, aut clamor proprius, & ira timor, gaudium, triſtitia, aſperſio aquæ frigidæ improuiſæ, cõuerſio animi foris ad aliquid audiendum, aut contemplandum, commotio corporis magna, currendo, ſaltando, equitãdo, tuſsis, ſternutatio, retẽtio anhelitus, & ſimilia. Hæc enim aut materiam ab ore ſtomachi excutiunt, aut corpus inflammando reſoluunt, aut animam diuertunt, ut non percipiat triſtem oris ſtomachi ſenſationem. Et ex hoc genere ſunt dolores, ſecundum aliam partem corporis, iuxta aphoriſmum ſecundę particulæ. Quicunque dolentes &c. Quinta eſt obtuſio ſenſus oris ſtomachi, maxime exequenda materia exiſtente acuta ſua acuitate pungens, & ſtimulans, & in ſtomacho acuti ſenſus, quæ intentio aliqũ cõpletur cum humidis maxime unctuoſis, ut butyro, brodiis pinguibus. Vel fiãt electaria longiorẽ morã in ore ſtomachi cõtrahentia, ut ℞. diadragaganthi frigidi. ℥. 1. butyri recẽtis ſine ſale, ſe. papaueris albi, ſebeſten, iniubarũ ana. ʒ. 1. miſce, & ſi hæc nõ ſuffecerint miſceantur cum his narcotica, ſicut ſemen hyoſcyami albi, camphora, ſemen lactucæ, mucilago pſilii, & ſimilia. Et poſſunt huiuſmodi cum ſaccharo uiol. incorporari. Et apud maiorem neceſsitatem detur parum requiei, aut philonii, & huiuſmodi opiata ſine aliquo liquore exhibeantur, ut diuturniorem moram contrahant in ore ſtomachi, aut exterius applicentur aliqua opiata in ore ſtomachi. Hæc autem opiata, ſiue interius, ſiue exterius caute applicentur, ne nocumentũ cordi communicetur, neque poſterius circa 13. ſpondilem applicentur ne membrorum inferiorum ſenſus, aut motus impediatur. Sexta intentio eſt ſtomachi confortatio ſimul corrigendo malam complexionem in ſtomacho derelictam poſt humoris euacuationem. Septima eſt correctio accidentium perficienda ſecundum exigentiam. Ad has tamen intentiones ſunt trochiſci huiuſmodi. ℞. coſti, croci, roſarum recẽtium, maſtic. ſpicæ ana aur. 4. aſſari aur. 2. aloes, opii ana aur. 1. conficiantur cum ſucco pſilii, & bibatur ex eis medietas aur. pſilium enim & opium ſtupefaciunt, ſpica confortat & reſoluit, aſſarũ inclinat humiditates ad partes urinæ, educẽs eas per uias illas, aloes inclinat illas ad uiam fœcis, & extrahit eas per eam, coſtus, & crocus maturant & confortant calefacientes. propter hoc ergo ſunt trochiſci iſti conferentes ualde ſingultui uehementi & ſubuerſioni animæ, & ſunt à me experti.

Octaua & ultima intentio eſt debitum regimen ſex rerum quod tendat in contrarium diſcraſiæ. Aer ergo in diſcraſia frigida & humida decliner ad calidum & ſiccum, in calida & ſic. ad frigidum & humidum, & ſit boni odoris. Similiter diæta in calida & ſic. ſit frigida & humida cum aliquali ſtipticitate. utatur itaque portulacis, cucur. lactucis, ſpinachiis, endiuia, boragine, blite, aceroſa, farre, panicio, milio, robiliis, & ſimilibus. Sed condiantur cum agreſta, uino granatorum aut citoniorum, cum puluere coriandri, roſarum, ſandalorũ,

&

& ſimilium, & gelatina, limonea, myrtea conueniunt, & comedat carnes laudabiles, ſimiliter alteratas, bibat aquam ſi conſuetus ſit, aut eam bene toleret. ſi uero non, bibat uinum paruiſsimum optime limphatum. Sed in cauſa frigida, & humida diæta declinet ad calidum & ſiccum, unde utatur capparibus, fœniculo, petroſelino, ſerpillo, iure cicerum, & ſimilium, & condiatur cum aromatibus, ſicut pipere, cinamomo, galanga, zing. croco, gariophilis, & ſimilibus, & ſit uinũ antiquum uinoſum purum, tamen parua quantitate, & ſimiliter reliquum regimen ordinetur in contrarium diſcraſię. Cura autem apoſtematum bothor, & ulcerum patet ex dictis in cap. præſenti. Et ſimiliter patet ex cap. præcedenti cura ſingultus à uẽtoſitate. Si uero ſingultus ſit per communitatem à toto, uel à membris particularibus cura patet ex his quæ dicta ſunt ſtatim ſuperius in cura malæ complexionis cum materia ſiue in ſtomacho congeſta, ſiue aliunde deriuata: præcipua enim intentio eſt habenda ad membra communicantia ut ſuperflua eorum euacuentur, & mala complexio oppilatio, cætera nocumenta corrigantur, & tandem cõfortentur. Si uero ſingultus pendeat à cauſis primitiuis, ut puta ab aere lædente à ſua calid aut frigid. locetur in aere contrario diſpoſitioni impreſſę, & diſcraſia in ſtomacho impreſſa cum cõtrariis alteretur, ipſum confortando & præſeruando ne humores fluant ad ſtomachum. Et ſi ſit à cibo corrupto, cura patet ex dictis in cap. de debilitate digeſtionis, & ſi pendeat à cibo acuto, aut medicina acuta mordicante os ſtomachi, primo uomitu aut ſeceſſu educatur, & eius acuitas frangatur cũ ſumptione aquæ tepidæ, aut aquæ hordei in notabili quantitate ſcilicet uſque ad. i. lib. uel duas. Et ſi fuerit neceſsitas maioris abſterſionis, addantur in decoctione paſſulę tranſmarinæ paruæ, nigræ, uel huiuſmodi aquæ miſceantur cum ſyrupo acetoſo, aut oximelle ſimplici. Et ſi pro eductione horum ciborum, & medicinarum acutarum necnon humorum ad ſtomachum defluxorum eſſet opus aliquo leniẽte, detur caſſia, & manna cum decoctione prunorum, tamarindorum, ſebeſten, & ſimilium lenientium, & lubricantium. Secũdo corrigatur diſcraſia ſtomachi, & confortetur cum interius ſumptis, ſicut cum miua citoniorum, rob de granatis aut de citoniis, & ſyrupo de citoniis, quibus aliquid ſyrupi acet. addi poteſt ad incidendum & abſtergendum, ſi quid imbibitum & inuiſcatum in ſtomacho remanſiſſet. Et exterius applicitis, ſicut cum oleo roſato, de citoniis, & ſimilibus. Et prohibeantur humores à fluxu, tum quietando eos ſomno & quiete, tũ diuertẽdo ſecundum exigentiam, & corrigantur accidentia, & ordinetur debitum regimen in contrarium diſcraſiæ. Si uero ſingultus pendeat à cibo craſſo, uentoſabili, aut habente humiditatem ſuperfluam, aut à potu uini multum lymphati, aut craſsi, multum ſimiliter uentoſabili, cura ſufficienter dicta eſt in expoſitione textus circa principium capituli.

De appetitus læſione. Cap. 16.

Appetitus qui eſt deſyderium animatum cibi, aut potus ſequens triſtem ſenſationem oris ſtomachi eſt duplex. Alter cibi, & dicitur fames, quæ deſcriptiue eſt appetitus calidi & ſicci. Alter potus, & dicitur ſitis, & eſt appetitus frigidi & humidi. Vterque læditur tripliciter. Ablate quando omnino nihil appetitur, diminute dupliciter, per intẽſionem & remiſsionem. Per remiſsionem quidem cum minus appetitur quàm ſit neceſſarium pro nutritione corporis, & humectatione. Aut quando aliqua appetũtur, aliqua non, ex his quæ ſecundum naturam debent appeti ſiue cibalia, ſiue potabilia. Per intẽſionem uero quando magis appetitur quàm poſsit digeri aut quàm ſit expediens pro nutritione & corporis humectatione. Et huiuſmodi appetitus quando eſt ad cibum dicitur appetitus caninus. Sed quãdo ad potum dicitur ſitis ſuperflua. Et ex hoc genere eſt appetitus intolerabilis: ſunt enim quidam qui dum famem notabiliter patiuntur incurrunt ſyncopim, cholera repente ad os ſtomachi, aut ſpiritibus pręter modum reſolutis, aut incurrunt dolorem ſtomachi, & capitis: & iſta ſunt corpora cholerica aut ſicca tantum, acuti ſenſus, habentia poros latos & humidum facile reſolubile. Et quædam horum ſunt corpora exuberantis carnis, habentia multum de calido & humido, ſed habent ipſum ſubtile cum latitudine pororum, & omnis eius calor innatus eſt fortis ualde, aut plurimus, & ualde debilis nõ poteſt famem tolerare. Bulimus aũt eſt fames membrorum cum ſatietate ſtomachi. Sed appetitus corruptus, eſt appetitus quorundam quæ non debent appeti ab aliquo indiuiduo de ſpecie humana naturaliter diſpoſito. Nunc uero ſequendo ordinem Auic. Primo agetur de diminutione & ablatione famis. Secundo de corruptione eius. Tertio de appetitu canino, & de intolerabili. Quarto de bulimo. Quinto de ſiti. Cauſa diminutionis & ablationis famis poteſt eſſe omne genus malæ complexionis in ore ſtomachi ſiue materia cum ſuperfluit, caliditas quidem à quacunque cauſa pendeat, ſiue corporea, ſiue primitiua rareſaciendo raritate oppoſita corrugationi. Secundo attrahendo humores ad os ſtomachi, qui replendo famem deiiciunt.

Tertio quia non ſinit os ſtomachi pati frigiditatem ſequẽtem naturalem reſolutionem, & aduentum melancholiæ ad famem excitandam: frigiditas uero licet non excedens multum, excitat appetitum, quapropter inueniũtur Septentrionales ex uentis, & Hyems ex temporibus uehementiores ad excitandum appetitum, & qui iter peragit in niue uehementiores eſt appetitus ualde. Attamen cum ſuperfluit eſt magis inter cæteras qualitates deſtruens appetitum, mortificando duas uirtutes, ſcilicet ſenſibilem & attractiuam, ſed hoc eſt raro. humiditas uero & ſiccitas ſunt in hac re paucæ impreſſionis, magis ad ſitim minuẽdam & excitandam faciẽtes quã ad famem. humores quoque cuiuſcunque generis cum ſuperfluunt in ore ſtomachi famem auferunt, aut minuunt, ſed calidi magis, econtrario ſitim excitantes, frigidi uero licet ſitim minuant, & interdum famem excitent dum ſunt pauci & nõ multi præter naturales, & proprie phlegma parum acre, & melancholia pontica, attamen cum ſuperfluunt in præternaturalitate aut multitudine auferunt, & minuunt nauſeam, ſubuerſionem, aut uomitum excitantes. Similiter ulcera, bothor, & apoſtemata in ſtomacho famem impediunt, ſitim ſi calida fuerint excitantia. Diminutio quoque & ablatio ſenſus oris ſtomachi, ſiue ſequatur aliquam ex cauſis ſupraſcriptis per eſſentiam in ore ſtomachi, ſiue per communitatem à cerebro, aut tertio pari, aut ſexto neruorum cerebri ſitim & famem ſimul aufert, aut minuit, per communitatem uero aut à toto, ſicut in febribus in quibus caliditas ori ſtomachi communicata, præter modum calefacit, & exiccat, ſitim augens, famem minuens, aut auferens propter cauſas ſuperius dictas, & aliquando repletio humorum qualitate aut quantitate peccantium in uenis facit ipſas fugere ab attractione & potius laborare ad expulſionem, quo modo in ſyncopali humoroſa deiicitur appetitus, & in multis aliis laborantibus non ſolum febribus, ſed aliis generibus ægritudinum. Vidi enim mulierem laborantem fluxu uentris nihil comediſſe, neque bibiſſe per octo dies niſi aquam frigidam, quæ tamen ſuperuixit. Similiter Teutonicum quendam febrientem nihil comediſſe in. 28. diebus cum omnia penitus abhorreret, ſed ſolum bibiſſe uinum. quod euenit, quia eorum uenæ humoribus ſuperfluis præter modum erant replerę. Et hoc modo quandoque deficit appetitus prægnantium, & in quibus menſtrua retinentur, quomodo etiam urſi per totam hyemẽ abſtinent à cibo. Aliquando deficit appetitus propter debilitatem attractiuæ membrorum, ſicut in hecticis & aliis ęgris multum debilibus, in quibus membrorum uirtus attractiua deficit, non quidem ob defectum reſolutionis, ſed propter attractiuæ impotentiam. Et aliquando deficit propter paucitatem reſolutionis, ſicut in frigidis ualde complexionaliter, aut ætatiuè, quomodo ſerpentes, ranæ, & cætera animalia debilis caloris in hyeme ſtant ſine cibo, quia calor eorum ſopitur & minuitur, ita ut quaſi ſola reſpiratione conſtent: & nutricationem quaſi nullam faciat, per communitatem uero à membris particularibus, ſicut catarrhus à capite deſcendens, ſi figatur in ore ſtomachi, aut inuiſcetur & adhæreat deiicit appetitum, & quandoque facit appetere contraria, ſcilicet incidentia, & ſubtiliantia ſi fuerit craſſus & uiſcoſus. Item per communitatem à neruis uenientibus ad dandum ſenſum & motum ori ſtomachi, ſcilicet ſexto pari, tollitur deſyderium cum non percipiat ſuctionem, neque melancholiæ impreſsionem. Item per communitatem à ſplene cũ melancholia non tranſmittitur ad os ſtomachi, aut cum ſuper

Sed frigida cũ aleſanginis,pillulis ſtomatichis,de hiera ſimplici,myrobolanis,kebulis conditis qui ſuſcitant appetitum, ſed melancholica cum polypodio,ſtœcade,epithymo, ſena, diaſena , electario hamech , pillulis indis & reſpiciant tam membrum mittens quàm recipiens. Caueantur tamen iuxta poſſe fortia exoluentia,debilitant enim ſtomachum & membra nobilia. Aliquando euacuamus cũ uomitiuis & eſt promptior euacuatio & magis feſtina quàm uentris ſolutio, eligantur ergo uomitiua quæ uideantur magis opportuna.Sed de his ample in cap.de uomitu dictum eſt, & maxime fiat uomitus in his qui inclinati ſunt ad uomitum & facile uomunt, imo etiam excitatio uomitus cum digitis impoſitis confert excitando uirtutem quamuis non uomant,& mirabiliter cõfert uomitus ei,cuius appetitus proſtratus eſt in dulcibus & unctuoſis,& appetit acetoſa & acuta . Appetit enim contraria diſpoſitioni ſuæ præternaturali , eſt itaque ueriſimile deſtructionem appetitus ſui pendere ab humore craſſo & uiſcoſo , & hæc prima intentio etiam completur cum diuerſione quæ fiat tam à membro mittente quàm recipiente. eligantur ergo modi diuertẽdi magis opportuni ſiue fiant ſine euacuatione,ſicut ligaturæ,frictiones,uentoſationes , lotiones, & ſimiles,ſiue fiant cum euacuatione,ſicut clyſteria , prouocatio ſudoris urinæ & huiuſmodi . Si uero nocumentum appetitus pendeat ab apoſtematibus , bothor aut ulceribus in ſtomacho curentur ſicut dictum eſt in capite proprio. Si uero pendeat adminutione aut ablatione ſenſus oris ſtomachi remoueatur cauſa diminutionis aut ablationis,ſiue fuerit aliqua ægritudo cerebri ſiue ægritudo neruorũ ſicut paralyſis . Et de his ſuperius in propriis capitulis ſufficienter dictum eſt,ſiue fuerit mala complexio in ore ſtomachi aut humor inuiſcatus in eius ſuperficie , & de eorum cura ſtatim dictum eſt . Si uero fuerit per communitatem à toto ſicut in febribus humoralibus curentur digerendo & euacuando ſecundum quod expedit. Et qualitas ſtomacho impreſſa alteretur cum cõtrariis. Si uero humores ſtomacho communicati ſunt euacuentur uomitu aut ſeceſſu , deinde tueatur ſtomachus , & confortetur ne recipiat cum propriis moderata ſtipticitate participantibus,appetitum excitantibus, & ſi pendeat à feb. hecticis curentur ipſæ , & diſpoſitio ſtomacho impreſſa cum frigidis,humidis,ſtomachum confortantibus , & hectica ſenectutis cum humidis & calidis aut temperatis in actiuis, & cum frictione & balneo perfecta & ſecunda digeſtione ut nutrimentum ad membra attrahatur . Et ſi fuerit in toto repletio aut cacochimia ſicut in ſcabie & lepra, phlebotometur aut euacuetur ſecundum quod oportet & membra nobilia & propria naturalia rectificentur & confortentur & in ſyncopali humoroſa in qua eſt repletio humorum crudorum obſeruentur præcepta Auicennæ prima quarti capite proprio. Et frictiones fortes & diuturnæ in ea conferunt & in omnibus in quibus eſt neceſſarium ſuperfluitate reſoluere,& nutrimentum ad membra trahere , aut calorem ſopitũ excitare . Et ſi fuerit per communitatem à cerebro ſicut in catarrho præmittatur cura catharri.Et ſi quid ad ſtomachum defluxerit educatur uomitu aut ſeceſſu, & poſtea ſtomachus confortetur eius diſcraſiam alterando . Et ſi fuerit per communitatem à ſplene ſuperfluam tranſmittente melancholiã digeratur , euacuetur & diuertatur ad inteſtina clyſteribus & ſolutiuis exhibitis.& ſi fuerit defectus melãcholiæ in ore ſtomachi confortetur ſplen,aperiatur uena quę eſt inter ſplenem & ſtomachum cum decoctione epithymi , polypodii , lupulorum,capilli ueneris,ſcolopendriæ,corticum radicum capparis & ſimilium bibita,uel cum ueſica faciendo fomentationes & fiant fricationes in loco trãſitus illius uenę,& aliquando uomitus prouocetur proprie cum his in quibus ſit uirtus ellebori & cappares, & trochiſci de capparibus ſunt ad propoſitum hoc.& ſi fuerit per communitatem ab hepate ſicut in fluxibus curetur ſecundum quod dicetur in ſequentibus,& ſimiliter oppilationes & apoſtemata,poſtea hepar & ſtomachus confortetur.Et ſimiliter ſi fuerit per communitatem à corde curentur ægritudines cordis ſicut dictum fuit ſuperius,& per communitatem ab inteſtinis ſicut in cholica & uermibus & à matrice,& à quocunque membro ſibi communicante,curetur primo diſpoſitiones membri communicantis , deinde ſtomachus rectificetur , uerum quia in prægnante,menſtrua non poſſunt prouocari,attendatur diſpoſitioni ſtomachi,ſecundum quod eſt poſsibile , hoc tamen ſuperius dictum eſt in cap.de uomitu quantum eſt opportunũ.

Nocumentum autem appetitus à cauſis primitiuis curatur remouendo cauſas primitiuas & nocumentum ſtomacho impreſſum,poſtea diſcraſiam ſtomachi corrigendo,& ipſum cõfortando ſecundum quod oportet,& ſic abſoluta ſit prima intentio quæ eſt remotio cauſæ diminutionis & ablationis appetitus.Secunda intentio ſcilicet confortatio oris ſtomachi & totius,& appetitus excitatio,perficitur octo modis infra ſcriptis,quæ perficiunt cauſas concurrentes ad ueram famẽ, quæ cauſæ ſunt membrorum inanitio,ipſorum attractio à uenis, uenarum ab hepate , hepatis mediantibus meſeraicis ab inteſtinis et ſtomacho , oris ſtomachi inanitio, melancholiæ à ſplene ad os ſtomachi deriuatio , triſtis ſenſatio in ore ſtomachi.ad quæ ſequitur,fames ſine cibi deſyderium. Si ergo membro non inaniantur forte propter pororum oppilationem aut debilitatem caloris reſoluentis & conſequenter mẽbra non attrahant à uenis nec uenæ ab hepate , nec hepar à ſtomacho,fiãt fricationes membrorum etiam iteratæ ſi oportuerit & proprie poſt ſomnum , & iam perfecta prima & ſecunda digeſtione quãdo ſcilicet eſt tempus diſtribuendi ſanguinem ad membra,adhoc etiam conferunt balnea aerea & aqua dulcis & omnia que confortant quatuor digeſtiones . Secundus modus eſt procurare ut chilus cito penetret ad hepar,& adhoc ualent quæcunque remouent oppilationes & ſunt ſubtilis ſubſtantiæ facile penetrantis ſicut uinum uetus ſubtile,diacalamentum,mithridatum,theriaca in cauſa frigida,ſed in calida triaſandali , diarhodon abbatis poſt quæ bibatur parum uini limphati . Tertius modus eſt prouocare ut cerebrum ſit bene diſpoſitum & mundum à ſuperfluitatibus cum ſpirituum temperamento & multitudine,& in ſumma uigorare uirtutem animalem ad quem modum cauſa exiſtente frigida ualet theriaca,mithridatum,uinum uetus,diamuſcum,diambra,diapliris arcoticon zingiber conditum,ſecacul conditum. Confectio anacardina in cauſa multum frigida,Item acorus conditus,diacori & omnia quæ confortãt neruos & neruoſa . Et ex his aliquid poteſt teneri in ore q̃ lambendo deglutiatur.Sed in cauſa calida iulep & ſacch.roſ. quib. aliquid diamuſci aut ſimile poſſet permiſceri . Vnctiones quoque applicitæ parti poſteriori capitis in collo uſque ad.13.ſpondilem uigorando neruum deſcendentem ad os ſtomachi,& ipſum os ad hoc conferunt.

Quartus modus eſt attrahere melancholicam ad os ſtomachi ſi defecerit , quæ attractio qualiter debeat procurari dictum eſt ſuperius, & ſi hoc fieri non poſſet dentur aliqua uicem eius ſupplentia , quæ excitent illam uirtutem ſopitam , ſicut in cauſa frigida,allium , piper album.nigrum enim minus eſt uſtiuum niſi materia eſſet nimis frigida , zing.cappares,oliuæ conditæ,piſces ſaliti,almuri,quod fit hoc modo . Accipiantur farinæ hordei partes duæ,ſalis pars una miſceãtur ſimul,& fiant fugaciæ ſiue panis depreſſus & ponantur in furno, uſquequo comburantur paulatim intus & extra , poſtea frangantur , quælibet in tres aut quatuor partes & poſitæ primo in uaſe uitreo iterum ponantur in furno uſque mane & iſtud eſt almuri,licet ſint & alii modi.hoc poſſumus uti permiſcendo cum aceto aut aliis modis,qui guſtui magis placeant,hæc tamen calida non proprie ſupplent uicem melancholiæ niſi quodam modo generali cum melancholia ſit frigida pontica,ſed in cauſa calida acetum , agreſta , acetoſitas citri,citranguli,limones,uinum granatorum, berberis & ſimilia,& ex his poſſunt fieri ſyrup. & poſſunt fieri condita ſicut marinata,& aliquando facimus ſapores addendo ſaccharum & mel,aut paſſulas & aromata ad libitum . Et quandoq; cum his ponimus exiccantia ſicut nuces,& ſimilia. Iſta enim pontica ſupplent uicem melancholiæ,infrigidando & ſtipticando,& uillos longos uniendo quibus meliori ſit attractio quintus modus eſt per abſterſionẽ humoris inuiſcati in ore ſtomachi,in ſuperficie oris ſtomachi, ad quod conferunt cœpæ coctę aut crudæ cum aceto,& aromatibus conditę,& cui placet datur oleum.Item oximel ſimplex,aut ſcilliticum, & ſyrupus, & quæcunque abſtergunt & incidunt . Sed in cauſa calida,aqua decoctionis hordei,& paſſularum cum lacte, ſeminum communium frigidorum.Item ualent exiccantia hu

miditatis

miditatis ſtomachi, & proprie quando eſt ſubtilis, ſicut panis biſcoctus, & ſurfuraceus ſtomacho ieiuno. Et ad hanc intentionem laudat Auic. ſauich hordei ablutam, cum aqua & aceto. Fit autem ſauich hordei, accipiendo hordeum nouum antequam plena maturitate induretur, & ponit in uaſe æneo uel terreo uitreato, & eſt melius, & ſuper ignem leuiter torreſit, deinde fricetur & uentiletur, donec totus cortex recedat, quo cocto utuntur ad placitum, & in hoc caſu laudatur uomitus cum oximelle & balnea bibita, quæ deponunt phlegma ea ſtomacho. Item exercitium ſtomacho ieiuno & longa abſtinentia. Sextus modus eſt cum odoriferis ægro placentibus, ſicut citonia, pira, poma, limones, arancii, citri, perſica, pipiones aſſati, & cum uino citoniorum, & gariophilis conditi. Et odor panis nouiter extracti de furno, & in ſumma ingenient in faciendo cibos odoriferos, ſaporoſos, ægro placentes, & uideat alios comedere res diuerſorum modorum. Septimus modus perficitur per ea, quæ à proprietate confortant. Inter quæ abſinthium obtinet principatum ſuſcitaos appetitum mortuum. Secundo mentha, rob, & ſyrupus eius. Rob menthæ apud Auicen. Terantur granata, acetoſa cum corticibus ſuis, & de ſucco eorum accipiantur partes duæ, ſucci menthæ pars una, mellis aut ſacch. pars una, ſiue quantum ſufficit, ad faciendum guſtui placidum, & eſt ſingulare, ſed præparandum ad ignem facilitate, ut fiat bona commiſtio, cuius doſis in ieiuno ſit cocleariũ unum, deinde thus, maſtia, gallia muſcata, ailoaloes, calamus aromaticus, baucię idest paſtinacę, ſchinanthum. Sed in cauſa calida, citonia cruda cocta condita. Item ſuccus eorum, diacitonitem, & apud Meſue confectio de citoniis facta cum ſucco citoniorum & ualet ſine ſpeciebus in cauſa calida. Sed cum ſpeciebus quas ibi ponit ualet in cauſa frigida. Et quandoque potus aquæ frigidæ, in quantitate quæ non mortificet calorem innatum, rectificat appetitum, & proprie in conſuetis. Medicamen ꝓprium in conualeſcentibus ex febribus. Recipe roſarũ drachmas decem, ſumach drachmas duas, cardamomi drachmam, a. fiant ex eis trochiſci. 2. drach. facit enim appetitum, & ſedat ſitim. Octauus modus eſt permiſcere plura ex iſtis ſecũdum diuerſas intentiones, ita tamen ut opponantur cauſæ ſiue lapſui qui fuerit in ore ſtomachi & nõ ſolum complentur huiuſmodi per ſumpta, imo quandoque per exterius applicita ſicut fomenta, unctiones, cerata, & emplaſtra, quæ opponuntur lapſui, & ſint excitantia appetitum, & non ſolum ponatur in ore ſtomachi, imo ſuper toto ſtomacho, & ex propriis eſt ut coquatur citonium in uino nigro ſtiptico cũ panco aceti, poſtea addatur panis biſcoctus ſiue aſſatus & ſuccus menthę, piper longum, maſtia, ſchinanthus, thus & ſimilia, & poteſt fieri calidum aut frigidum, ſecundum exigentiam lapſus. Aliquando etiam rectificamus guſtum linguæ, cum collutionibus, & his quæ maſticantur, ſicut cum uino optimo odorifero ægro placenti. Aliquando cum aceto aut oximelle. Aliquãdo facimus ipſos maſticare paſſulas, nuces, auellanas, pineas præparatas, fiſtica, aliquando panem, & poſtea maſticatum expuere ut humores & limoſitates in lingua inuiſcatę remoueantur. Pro tertia intentione, ſcilicet correctio accidentium ſunt tria, quæ aliquando ſequuntur ad nocumentũ appetitus ſcilicet diminutio aut currupcio digeſtionis, de cuius curatione ſermo præceſsit. Item macrefactio, cui ſubuenitur dando cibos facilis digeſtionis de eius curatione ſermo præceſsit. Item macrefactio, cui ſubuenitur, dãdo cibos facilis digeſtionis, citę penetrationis, & multę nutribilitatis quæ guſtui ægri ſint conformia, quantum eſt poſsibile. Tertio aliquando caſus appetitus perducit ad ſyncopim. Et cura eius apud Auic. eſt approximatio odoramentorum delectabilium, ſicut hœdus lactens, & gallina aſſata. Et prohibeatur ei ſomnus, & cibetur cum conualeſcit, pane infuſo in uino, & ſumat ſorbitionem uelocis nutrimenti. Pro quarta intentione regimen ſex rerum declinet in contrarium cauſæ deficientis appetitum & ſit excitãs appetitum omnibus modis poſsibilibus, de quibus ſupra, uitẽtur itaque multum pinguia & oleaginea rancida, & quæcunque malo odore, aut ſapore, aut alia mala qualitate participantia, & proprie ægro diſplicentia, & uitetur crocus, & eligantur quæ ſunt boni odoris, ſaporis, & proprie placentia, & habentia tam qualitates manifeſtas, quàm occultas ad hoc conuenientes, de quibus in ſecunda intentione ſufficienter dictum eſt, & obſeruẽtur canones conuenientes in cibatione, ſcilicet ut non comedat, niſi præcedente cibi digeſtione celebrata. Vnde ſit notabilis diſtantia inter unam cibationem & alteram, imo prohibeatur cibus ſpatio longo, & proprie in mala complexione frigida materiali phlegmatica, ut materia illa reſoluatur, aut aliter expellatur, ut per longam abſtinẽtiam ſequatur fames, ſicut etiam aliquando ſomno longo tempore prohibito, poſtea ſequitur ſomnus fortis, quo conceſſo ſit in ipſo profundatio. Et inter cætera non multiplicetur potus, ſicut communiter faciunt, qui non poſſunt comedere. Cæteræ res non naturales taliter ordinentur ut non ſint contrariæ cauſæ deficienti appetitum.

De corruptione appetitus. Cap. 87.

Appetitus corruptus eſt appetitus rerum diuerſarum à conſuetis humanę ſpeciei. Et eſt duplex quidam minus corruptus, ſicut qui declinat ad acetoſum & acutum, & appetunt aliquando fæcem aceti, aliquando calcem & ſimilia. Quidam magis corruptus decliuis ad exiccatum, ualde ſiccum, ſicut eſt lutum ſiccum, carbones, & teſte uaſorum, gipſum & ſimilia. Et quandoque eſt decliuis ad aliqua inconſueta ſpeciei humanæ, licet conſueta aliis ſpeciebus, quæ omnia eueniunt propter humores in ſtomacho exiſtentes affectos mala qualitate manifeſta, uel occulta, diuerſa à conſueta, faciente ipſos appetere cibos aliorum animalium, & quandoque res nulli animali conſuetas, uidi enim quandam comedentem carnes crudas, quandam melicam & ſpeltam. Et quandoque, ut ſupra appetunt res nulli ſpeciei conſuetas.

Cauſa huiuſmodi eſt, quia ſtomachus præternaturaliter diſpoſitus appetit contraria diſpoſitioni præternaturali ſtomacho impreſſę ut ipſam fugent & corrumpant, craſſo autem & uiſcoſo opponuntur ſubtiliantia & incidentia. Sed humiditati ſuperfluæ lubricæ opponuntur exiccantia. Quod autẽ appetunt magis carbones, aut gipſum, quàm panem uſtulatum, qui eſt ſiccus & notabiliter exiccans, ſpeciei humanæ conſuetus, aut quod non appetant indifferenter omnia exiccantia æqualis incenſionis & potentię ſibi cognita ęqualiter non prouenit niſi ex quadam proprietate currẽte inter unũ contrarium, & non alterum. Hic autem appetitus, licet poſſit accidere indiuiduis ſpeciei humanæ, utriuſque ſexus propter multiplices uarias, & inconſuetas humorum corruptorum diſpoſitiones in ſtomachis ipſorum repertis, ex cibis & potibus corruptis, nec non ex cauſis corporeis accidere potentibus, frequentius tamen accidit prægnantibus in ſecundo aut tertio menſe, propter retentionem menſtruorum, & ipſorum corruptorum ſtomacho communicationem. In primo nanque menſe retenta ſunt pauca, & non admodum corrupta, ſed ſupra tertium plurima eorum cedunt in nutrimentum fœtus fœtu iam magnificato, quare non ita ſuperfluũt, ut ſtomacho communicentur, imo apud Auic. hic appetitus coruptus plus accidit in eis quàm ipſius deſtructio.

Signa ſatis nota ſunt & humor corrumpens appetitũ cognoſcitur ex odore, calore, ſapore, eructuatione & ſimilib⁹.

Prognoſtica. Primum, hic appetitus apud Auic. nominatur periculum, quia poteſt eſſe ſignum, & cauſa periculoſarũ ægritudinum, & nominatur diſcrimen, ideſt, differẽtia, diſtinguitur enim per ipſum prægnans à non prægnante. Secundũ hic appetitus ſecũdum plurimum curatur, niſi ſit à principiis generationis contractus. Aliquando tamen eſt cura difficilis quæ non niſi longo tempore perficitur.

Cura huius eſt quatuor res præcedentes in cura proſtrationis appetitus. Prima remouet cauſam. Secunda os ſtomachi, imo totum ſtomachum rectificat. Tertia curat accidentia. Quarta ordinat regimen. Pro prima intentione euacuãdi ſunt humores corrupti uomitu, aut seceſſu. Vomitus tamẽ eſt promptior uia ſi nauſeauerit, & ſit facilis ad uomitũ, qui perficiendus eſt cum uomitiuis, de quibus ſæpe dictum eſt, Item cum ſolutionibus integratis ex ſuis minoratiuis, digeſtiuis & eradicatiuis. Digeſtiua autem opponantur humori currupto, tam ſecundum qualitates primas quàm ſecundas, ſecundum plurimum enim humores huiuſmodi ſunt frigidi, propterea digeſtiua debent eſſe calida, ac frequenter ſunt craſſi, & uiſcoſi, & tunc digeſtiua debent eſſe incidentia &

ſubtiliantia

ſubriliautia ſicut oximel: ſcilicet compoſitum & ſcilliticum, & quandoque ſunt ſubeiles, flutibiles, & digerentia debent eſſe exiccantia, abſque incifione & ſubriliatione, ſicut mel roſatum. Et appetitus corruptus indicat, qualia debent eſſe digerentia, debent enim eſſe cnnformia appetitui ſtomachi, cum ipſe appetat contraria diſpoſitioni, præternaturali ſuæ. Solutiua autem ſint propria, coutta humorem peccantem. Et polipodium eſt proprium in appetitu luti & in prægnantibus. Et hierapicra obtinet principatum tam in humoribus craſsis quam ſubeilibus inuiſcatis, aut imbibitis, cuius doſis eſt unc. 1. pilulæ etiam ſicut alephang. & ſtomatichæ & electarium de alchaf, deſcriprione Meſ. eſt propriũ & conceditur prægnanribns. Et mirobal. coofortant ſtomachum, doſis cius eſt circa. 4. drach. & aqua mellis pluribus diebus exbibita quanritas. 5. ℥. aut plurium, lauat & mundificat ſtomachũ & inteſtina à ſuperfluitatibus in eis contentis, ſimiliter aqua thermarum bibita ſicut aqua Poretæ. Debeot etiam humeres diuerti ſicut dictum ſuit in capitulo pręcedenti. Et de bonis auxiliis in curatione eius eſt ut accipiatur res quæ appetitur ſicut lutum & miſceatur cũ quibuſdam uomiriuis, ſicut ſunt pinguedioes rancidæ, oleaginea. Et quædam à proprietate uomitum prouocantia ſicut ſucc. raphaoi, aut drach. 1. ellebori aut pulueris, in liquore in quo eſt res quæ appetitur diſſoluta infundantur taliter ut euomãt, ſic enim deiicietur aut auferetur appetitus ille, & hoc modo ſacimus abhorrere uinum illos, qui libenter bibunt, & inebriantur multum infundendo elleborum in uino taliter ut euomant. Secunda intentio perficitur cum corrigentibus diſcraſiam ſtomachi & ipſum conſortantibus, ex quibus eſt aromaticum roſarum deſcriptione Gabrielis. Item diacinnamomum, & aliquę triphera, ſunt ad hanc iotentionem amygdalæ amaræ, uinum ponticum coctum uſque ad medietatem, de quo bibatur in mane per hebdomadam unam. ℥. 3. Et ruta eſt mirabilis iuuamenti. Item ameos, cyminum, & maſtix commixta maſticetur. ℞. belliricorum, embli. ana. ʒ. 8. nucis henden, quę apud Auic. eſt terra granoſa ſicut cicer. ∋. 1. maſtix. ʒ. 8. cardamomi maioris, ameos zing. ana. ∋. 1. ſiat electarium cum melle, & detur ad quantitatem nucis ante cibum & poſt. Pro tertia intentione ſcilicet, correctione accidentium, oportet aliquando curare digeſtionem corruptam quæ aliquando ſequitur ad hunc appetitum corruptum, quapropter oportet euacuare huiuſmodi cibos malos, quæ ab his appetuntur. Et ſecundo ſi aſſumpti fuerint ſtatim ipſos educere uomitu, aut ſeceſſu, aut utroque modo. Et tertio digeſtionem corruptam ſi acciderit curare ſecundum doctrinam datam in capitulo pręcedente. Regimen ſex rerum declinet in contrarium diſcraſiæ. Cauendum eſt ab aere corrupto. Cibi conuenientes ſunt pulli columbarum aſſati, farina amyli in iure carnium laudabilium cum ſale condita, ſuctio ſalſorum, oiuum ponticum. Et apud Aui. in ſecunda menſa uti ameos eſt ualde mirabile & ſimiliter amyg. amaris, ſiſticis, paſſulis, chriſomelis, caſtaneis, & inter omues herbas ruta eſt præſtantiſsima, & inter omnes ſpecies, piper, zingiber, & reliquum regimen ſit contrarium diſcraſiæ, & bumori corrupto, & procuret ſummopere ut bona ſiat digeſtio.

De appetitu canino, Cap. 88.

APpetitus caoinus, licet apud quoſdam ſub appetitu corrupto repouatur, cum non conueniat alicui indiuiduo de ſpecie humana naturaliter diſpoſito, imo uidetur tranſcendere uaturam humanam, & ſequi uaturam canum uel luporum à quibus nomen ſumpſit, unde apud iſtos uon eſt inconueniẽs eundem appetitum lædi corruptæ & diminute per intenſionem. Attamen iuxta diffinitionem appetitus corrupti ſuperius per me datam conformem meu ti Auic non eſt appetitus caninus ſub corrupto appetitu ponendus, imo ſub appetitu dimiouto læſo per intenſionem niſi forte appetitus corruptus modum tranſcenderet in appetẽdo res diſconuenientes ſpeciei humanæ, poſt quarum ſumptionem non ſatiatur, tunc enim idem eſſet appetitus caninus & corruptus, licet ſecundum diſtinctas rationes. Eſt autem appetitus caninus appetitus intenſus & pluris quam poſſit digeri & poſt eius ſumptionem non ſatiatur. Hic appetitus eſt duplex, quidam qui ſequitur cauſas quaſi naturales aut neutrales ſicut appetitus multum uigilantium & eorum qui ſamem multo tempore perpeſsi ſunt & ſuperflue ſe exercitãtium & balneatorum ſiue in balneis calidis reſoluentibus ſiue in aquis frig. calorem intrinſecum per antiperiſtaſim fortificantibus & iter ageotium per oiues & aquas. Item conualeſcentium à lougis ægritudinibus quæ areſecerunt corpus. Item euacuationem à natura uel ab arte, & ex hoc genere eſt appetitus ſequens caliditatem fortem in ore ſtomachi, ſiue ſit innata intrinſeca ſiue extrinſeca ab aere, quæ caliditas non ſit debilitans nec inflammans, ſed faciens id quod facit ſuctio uenarum meſeraicarum attrahendo in uirtute hepatis ad quem ſequitur frigiditas propter reſolutionen humidi ſubſtantifici, & ex hoc genere eſt caliditas exiſtens in totũ ſi ſit naturalis & notabiliter reſoluens. Si uero iſta caliditas eſſet præternaturalis cauſans ſamem præter modum reſoluẽdo tunc appetitus eſſet præternaturalis, & ſub hoc præternaturali reponitur iſte qui ſequitur debilitatem contentiuæ cibi propter quem corpus non nutritur, & ſub hoc præternaturali reponitur qui ſequitur catarrhum deſcẽdeotem ad ſtomachum, qui non imbibitur in ore ſtomachi, neque etiam replet ſtomachum, ſed ſolum infrigidat frigiditate excitante famem, & ſi catarrhus iſte eſſet põticus uel acetoſus adhuc magis excitaret famem. Et ſub hoc appetitu præternaturali cõprehenditur ille qui ſequitur ſuctionem humiditatis cibalis à uermibus, aut quando ſtimulando ſaciunt ipſam deſcendere ut exeat ſicut in lienteria. Quapropter corpus non nutritur, unde neceſſarium eſt ſequi famem, præcipue ſi non aſcendant ad ſtomachum turbantes & pungentes os ſtomachi, ita ut prouocent nauſeam. Hi autem uermes aliquando corrumpunt appetitum ſua mala qualitate potius occulta quàm manifeſta, quapropter ſecundum diuerſos ipſorum effectus & applicationes aliquando minuunt, imo deſtruunt appetitum aliquando augent, aliquando corrumpunt appetitum. Et ſub hoc genere comprehenditur ſequens phlegma acetoſum in ſtomacho congeſtum, aut aliunde deriuatum, aut melancholiam acrem, aut ponticam à ſplęne ad os ſtomachi deriuatã, licet forte hic appetitus niſi modum excederet ſub naturali, aut quaſi naturali comprehendi poſſet, ducunt enim hi humores frequenter ad apperitum caoinum. Primo, quia deponũt uiſcoſitatem ab ore ſtomachi cuius præſentia impeditur appetitus. Secundo, quia corrugant os ſtomachi quæ corrugatio ſuſcitat appetitum. Tertio, quia inſpiſſant, uniunt & fortificant uillos longitudinales quibus ſit attractio, frigus quoq; iotenſum aeris corrigando & inſpiſſando uillos longitudinales poteſt eſſe cauſa huius appetitus, ſicut accidit iter agẽtibus per aquas & per niues, licet fortificãdo calorem intrinſecum per antiperiſtaſim hoc poſsit accidere ſicut ab initio dictum fuit. Et in ſumma ſi hæ cauſæ fuerint naturales & quaſi naturales, faciunt appetitum caninum naturalem aut quaſi uaturalem. Si uero multum præternaturales ſaciunt ipſum ægritudinalem, licet hic appetitus & omnes cauſæ eius non abſoluantur ab aliqua præternaturalitate. Et ex his manifeſtę ſunt ſpecies & cauſæ appetitus canini. Signa. Appetitus caninus cognoſcitur, quia eſt intenſus. Et ſi homo eum ſequatur, eſt neceſſarium iuxta Raſ. cibum egredi indigeſtum per ſuperius aut inferius, plus enim iuxta deſcriptionem ſuperius datam appetitur quàm poſsit digeri. Cauſę autem primitiuæ, ſcilicet, uigilię, exercitium, balneatio, frigiditas aeris, aut ſuperflua eius caliditas reſoluens, longa fames & ſimiles cognoſcuntur, quia cum adſunt aut præceſſerunt, ſecundum plurimum ſequitur hic appetitus caoinus. Et quia nõ adſunt aliæ cauſæ à quibus poſſunt pendere. Cauſæ autem per communitatem à toto ſicut in cõualeſcẽtibus ex longis ægritudinibus reſolutis & areſactis. Et ſicut in habentibus calorem ſortem naturalem aut præternaturalem præter modum reſoluentem, & ſicut in euacuatione ſuperflua à natura uel arte cognoſcuntur. Primo, ex præceſsione illarum ægritudinum & corporis areſactione. Secundo ex caliditate forti tactu percepta cum colore rub. aut tendente in citrinum, & robore corporis, ſi caliditas illa fuerit naturalis, ſi uero fuerit præternatur. erit mordacior debita cum debilitate corporis & imperfectione operationum.

Signa tamen complexionis poſita ſunt ſecunda primi, ad quæ recurre. Tertio uero ex pręceſsione euacuationum ſpõtanearum aut artificialium. Et cũ his & omnibus cauſis præter

ter modum reſoluentibus ſecundum plurimum uenter eſt ſtipticus, quia natura retinet feces ut exurget, quicquid poteſt licet aliquando actualis fluxus poſſet eſſe cauſa appetitus canini. Catarrhi autem cognoſcuntur ex dictis ſuperius in capitulo proprio, quod fluunt ſecundum plurimum non ſolum ad ſtomachum, imo etiam ad pulmonem, uerum exiſtimo ipſoa raro eſſe in cauſa cum magis ſint apti appetitum deſtruere quàm intendere.

Signa uermium ponentur infra. Signa autem cauſarum quæ ſunt proprie ori ſtomachi ſumuntur hoc modo, caliditas ſuperflua oris ſtomachi comprehenditur ex ſiti, cum non ſolum exiccet humidum ſubſtantificum, ſed etiam roridum, & eſt uenter ſtipticus, & eſt ſine acetoſitate & rugitu, & ſimilibus frigiditatem ſignificantibus. Et contraria ſigna ſunt dominantia, & ſi hę diſpoſitiooes fuerint naturalea appetunt ſimilia, ſi uero præternaturales contraria, ſed humor acetoſus in ſtomacho cognoſcitur ex eructuatione, ſapore, odore, uomitu, redolétibus ſaporem acetoſum, & quod homo non appetit aquam, neque rea frigida, & ſi eſt phlegma, color linguæ eſt albus, & ſputum album acetoſum, & color faciei albus, & ſimilia quæ ſunt ſigna phlegmatis, & ſi eſt melancholia, color linguæ eſt fuſcus, & ſapor in ore repræſeotans cum acredine declinat ad ponticitatem, & forte adſunt nocumentum ſplenis, & ſigna eius qui eſt ex debilitate contentiuæ in ſtomacho & in corpore ſunt egreſsio feſtina cibi indigeſti. Et ſi adſit debilitas contentiuæ aliorum membrorum adſunt fluxus aliorum generum, & fortaſſe peruenitur ad ſanguinolentam egeſtionem, & ad eandem quæ eſt ſicut lotura carnia ſecundum plurimum. tamen his fluxibus dum actu ſunt coniungitur deiectio appetitus.

Progooſtica. Primum, appetitus caninus perducit ad bulimum, facit enim ut multus cibus ſumatur, qui ſumptus non poteſt digeri, & ſic eſt neceſſarium iuxta Raſim ipſum indigeſtum egredi uomitu aut ſeceſſu & multas humiditates præternaturales in ſtomacho congeri & corpus non nutriri, quapropter ſequitur bulimus qui eſt fames membrorum cum ſatietate ſtomachi, & ducit ad ſubeth propter multitudinem uaporum phlegmaticorum caput replentium, qui eleuantur ab humiditatibus phlegmaticis in ſtomacho congeſtis. Et ex eadem cauſa poteſt ducere ad mortem uaporibus illis eleuatis ad caput, in humiditatem phlegmaticam condenſatis & facientibus apoſtema lithargienm, & etiam quia corpus non debite nutritur unde exiceatur & areſit. Secundum, hic appetitua caninus ſecundum plurimum curatur.

CVm aliquis famem aſſiduè patitur, & cibus poſt comeſtionem adeò granat, ut aut uomere, aut per inferiorem regionem ipſum eijcere cogatur † rizi dandū eſt ei: quod dum coquitur ex liquore, qui fluit ab agno, qui in furno aſſatur, impinguatur, & cauda, & ei ſimilia, nec non ex omni cibo qui unctuoſus eſt. & uinum uetus purum dandum, de quo quantum poterit, bibat. deinde præcipiēdum eſt ei, ut euomat: & hoc regimen conſeruandum eſt donec ſanetur. quòd, † ſi nec cibus eum granat, nec ipſum euomit, nec per ſeceſſum expellit; carnes uaccinæ ſunt dandæ, & frumentum coctum, ut puls, & rizi cum lacte, & aquam frigidum in potu ſumat: & in aere frigido moretur. hac † autem ægritudine laborans nihil acetoſum, & ſtipticum, nec acutum comedat: ſed dulcibus, & unctuoſis ſolum utatur.

SCHOLIA.

Rizi &c.] cibi pingues relaxant adeo partes oris ſtomachi, ut nauſea ſatietasq́; te capiat. Vinum uetus] multum uomitum promouet: paucum uerò debiles humores reſoluit. Quòd ſi] uictus ratio appetitui correſpondēs deſcribitur. Hac autem ægritudine laborans] iubet nil acetoſum, nil ſtipticum, nec acutum dari; cum hæc corrugant uentriculum: & ſic appetitum commoueant.

Diuiditur hoc capitulum in partea duas. In prima parte determinat de appetitu canino pendente à cauſa frigida. In ſecunda de appetitu canino à cauſa calida. ſecūda ibi. Quod ſi neque cibus. Prima in duas. Primo ponit ſigna eius. Secundo curam, ſecunda ibi. Rizi eſt ei dandum. Quæ dicit in prima parte nota ſunt ex ſupraſcriptia. In ſecunda parte curat appetitum caninum exhibendo rizum impinguatum cū pinguedine cadente ex agno dum aſſatur & exhibet carnes ualde pingues, ſicut carnes exiſtentes in caudis agnorum quæ ſunt ualde pingues: hæc enim ualde pinguia, & ſimiliter oleaginea deſtruūt appetitum, poſtea dat uinum uetna in magna quantitate, corrigit enim malam complexionem frigidam, poſtea iubet uomitum prouocari, ut humor acetoſus in ſtomacho exiſtens educatur, & hoc multotiea debet fieri donec ſanetur, non tamen debet euomere omnem cibum, quia ſic non nutriretur. Sed exempli gratia, comedat & bibat copioſe in prandio, ex his quæ dicta ſunt aut ſimilibua, poſtea euomat. Sed in cœnis ex his unctuoſis parum cumedat, & uinū uetus bibat in moderata quantitate & illud retineat, & hoc pluribus diebus faciendum eſt donec ſanetur. In ſecūda parte curans appetitum caninum à cauſa calida dicit, quod ſi cibus eum non grauat, nec per uomitum aut ſeceſſum emittat. Ex quibus ſignificatur calorem naturalem eſſe fortem, & bene digerentem, ſed ſuperflue reſoluentem, danda ſunt ea quę ſunt difficilis digeſtionis, & ſolidi & uiſcoſi nutrimenti, ne facile reſoluantur, & cum hoc ad frigidum declinantia, & tēperetur complexio ſuperflue calida ſicut eſt frumentum coctum, ut pula optime coctum, eſt enim parum diſtans à temperamento uerſua calidum temperatum in paſsiuia & ipſum elixatum ſicut hic præcipitur. eſt apud Auic. tardæ digeſtionis, inflatiuum, plurimi nutrimenti ſuper omnia alia genera. Et rizum calidum, & ſiccum coctum cum lacte, ad temperandum eius caliditatem, & bibat aquam frigidam, & moretur in aere frigido, de quo tamen eſt dubium ne per antiperiſtaſim fortificet calorem intrinſecum iuxta Aphoriſ. Ventres uere & hyeme calidiſsimi ſunt natura. Sed credo Raſia non uelle debilitare digeſtionem, imo potius fortificare, ſed bene prohiberet nimiam reſolutionem humidi, quę multo magis fit in aere calido quàm frigido. Et ſi bene conſideremus hic appetitus caninus eſt naturalis aut quaſi. Vltimo dicit, quod laborantes huiuſmodi appetitu non debent uti acetoſis ſtipticis aut acutia, hęc enim excitant appetitum. Et in his qui habent fortitudinem caloris, cauendum eſt ab his quæ ſunt facilis digeſtionis & paucæ quantitatis, ne digeſtio corrumpatur ad fumnſum.

SVpereſt ut ordinetur cura appetitus canini, qui à quacunque cauſa pendeat exigit quinque intentionea. Prima, eſt remotio cauſæ. Secunda, appetitus obtuſio. Tertia, ſtomachi conſortatio. Quarta, correctio accidētiū. Quinta, regimen ſex rerum. Si ergo pendeat à cauſis primitiuis remoueantur, & nocumentum ſi quod eſt per ipſas impreſſum, utputa ſi fuerit à ſuperfluia uigiliis, inducatur ſomnus aliqualiter ſuperfluus, non tamen multum in longitudine & profunditate unius ſomni, imo in pluribus uicibus ſatisfiat, ita ut ubi conſueuit dormire ſemel in die naturali, dormiat bis & ter ſecundum oportunitatem. Similiter ſi ſequatur longam famem detur cibus copioſus non quidem una uice. quia non poſſet digeri, ſed potius pluribua uicibus inter quas tantum tempus mediet quod præcedens cibus poſsit digeri, & ſi ſequatur ſuperfluum exercitium inducatur quies opportuna eodem modo in reliquis. ſecundo appetitus obtundatur, & aliæ intentiones perficiantur, ut infra. Si uero appetitus caninus ſit per communitatem à toto aut ab aliis membris, exiguntur quinque intentiones ſimiles ſupraſcriptis, quarum prima eſt remotio cauſæ, uerbi gratia, in areſactis ex longis ægritudinibus intendatur reſtaurationi exhibendo cibum copioſum non in una uice, ſed in pluribus uicibus, qui ſit facilis digeſtionis, boni chimi & paucarum ſuperfluitatum. Sed in habentibus calorem fortem præter modū reſoluentem intendatur ipſius remiſsioni tam regimine cibali, quàm medicinali, ſicut cum ſyrupis, confectionibus, electariis, aquis, epithimatibus, emplaſtri infrigidantibus, quæ ſatis nota ſunt. Et cum cibis frigidis ſicut lactuca, acetoſa, endiuia, portul. & dentur cibi præbentes nutrimentum craſſum & multum, ſicut frumentum, rizum, carnes groſſæ, & ſimiles, iuxta textum Raſis. & in omnibus in quibus appetitus caninus ſequitur nimiam reſolutionem, ſunt pori cutis inſpiſſandi cum ſtipticis, ſicut oleum myrtinum cum cera diſſolutum, & ſicut alumen diſſolutum cum aceto, & ut abluatur

aqua

aqua frig. niſi timetur caloris extinctio. Quod ſi ſequatur, euacuationes ſuperfluus ſiſtendæ ſunt, & ſimiliter ſi ſequatur, debilitatem contentinæ membrorum confortanda eſt ſicut dicitur in fluxibus. Et ſimiliter ſi catarrhus fuerit in cauſa curetur ſicut dictum eſt in.c.proprio, & uermes ſimiliter ſicut dicetur inferius. Si uero cauſæ fuerint propriæ ſicut calidıtas aut frigiditas curetur cum contrariis interius & exterius regioni ſtomachi applicitis quæ ex ſupraſcriptis ſatis nota ſunt, & phlegma acetoſum, & melancholia acris pontica in ore ſtomachi educatur aut cum uomitu, eſt enim promptior uia, & ſic iubet Raſis in litera, aut cum ſolutiuis, ſicut ſunt pilulę alephanginæ, ſtomachicæ, hiera ſimplex & ſimiles, phlegmate exiſtente in cauſa, quibus præmittantur digeſtiua ſicut oximel ſimplex, compoſitum, ſcilliticum, mel, & aquæ proportionales, & melancholia cum ſena, epithimo, mirob. indis, diaſenę quibus præmittantur digeſtiua ſicut ſyrup. de epithimo, ſabor, & ſimiles cum aquis proportionalib. & hæc digeſtiua & euacuat. reſpiciant tam membrũ mittens quàm recipiens. Et quandoque ſanguine melancho. exiſtente multo, aut ſplene apoſtemato confert phlebotomia baſilicæ, & aliquando uentoſatio ſuper ſplenem confert prohibendo tranſitum melancholiæ ad ſtomachum, & in ſumma à quibuſcunque cauſis pendeat exequendæ ſunt quinque intentiones ſupraſcriptæ. Quarum prima eſt remotio cauſæ complenda, ut dictum eſt. Secunda intentio, ſcilicet, obtuſio appetitus perficitur multis modis. Primo ſuadendo eis ut rationi obſequantur & non appetitui. Secundo, quod medicus faciat illis in menſa præſentari quantum eſt ipſis ſufficiens & nihil aliud & cum comederint illud, abſtineant ne præſentia obiecti eorum accendatur appetitus & intendatur. Tertio, quod ſumpto cibo quantum uidetur ſufficiens ſurgant à menſa & ad alias cogitationes ſe transferāt: Quarto, ſi hæc non ſuffecerint ſicut accidit in pueris, & quibuſdam aliis qui non obſequuntur rationi, nec ſunt aliquo pacto tolerantes famem cum ſurrexerunt à menſa dentur aliqua quæ paulatim comedant, quæ parum grauent ſtomachũ ſicut aliquas paſſulas & auellanas aut phiſticos & ſimilia, quæ ipſi rumpant, aut interim paulatim aliqua pauca comedendo appetitus ſopiatur. Quinto, his non ſufficientibus dentur in princ. aut in medio menſæ cibi potabiles ſicut brodium: hi enim appetitum magis obtundunt & non grauant digeſtionem. Sexto, his non ſufficientibus dentur cibi faſtidioſi ut inſipidi, primo non cum ſale & cæteris, non ſecũdum conſuetudinem debite conditi, deinde pingues aut dulces, & proprie pinguedine aut dulcedine faſtidioſa. Canendo ab acetoſis, ponticis, ſtipticis, acutis, ſalſis. Septimo, ſopiendo aut debilitando os ſtomachi cum intẽſe frigidis aut multum uiſcoſis adhærentibus ori ſtomachi ægro dando fœtida aut res habentes odores ægro diſplicentes. Item rancida aut aliqualiter putrefacta, quę ſint pinguia os ſtomachi diſgregantia & relaxantia. Et inter cętera ponatur multus crocus pro condimento ſuorum ciborum & potuum. Item pineę antiquæ aut nuces rancidæ, & ſimilia multum appetitum deiiciunt, butyrum quoque deiicit appetitum, & proprie quando fuerit antiquum horridi odoris & ſaporis, Et in ſumma omnia multum pinguia & oleaginea deiiciunt appetitum. Vinum autem ſit mediocris potentiæ non ſtipticum, acre aut ponticum, de quo multum bibat ſine intentio fueritu uomere, ſiue intentio ſit depoſitio humoris uiſcoſi ex ore ſtomachi. Sed ratione uomitus prouocandi detur poſt alia cibalia abominabilia & ad uomitum diſponẽtia aut ſimul cũ ipſis. Sed ratione reſolutionis aut diſpoſitionis humoris uiſcoſi ex ore ſtomachi det ſtomacho ieiuno ne aliis cibis impeditum debilius operetur. Et ſi bibatur calidum ratione utriuſque intentionis magis conuenit. Auic. tamen quando adeſt fluxus prohibet omne uinum: ſtipticum namque & acetoſum auget appetitum, ſed amarum addit in ſolutione uentris forte quod inſipida ſicut quædam ferrarienſia conuenirent. Octauo, deiicitur appetitus cum exterius applicitis ſicut fomentationes ex mollificantibus ex decoctione maluauiſci, maluæ, fœnugræ. ſe. lini, & ſimilium, uel ueſica plena huiuſmodi decoctione tepida ori ſtomachi applicet. Item unctiones ex pinguedine mucilaginibus, medullis & oleis mollificantibus cum butyro, & ſi huiuſmodi exhibeantur per os amplius deiiciunt appetitum. Canendum tamen eſt ſummopere ne ex horum applicatione aut ſumptione deſtruatur appetitus. Eſt enim deterior deſtructio appetitus ꝙ appetitus caninus. Tertia autem intentio, ſcilicet, confortatio ſtomachi perficitur cum moderate ſtipticis habentibus proprietatem ab ipſo, & contrariis eius diſcraſiæ interius ſumptis & exterius applicitis, non tamen exiccantibus appetitum quę poſſunt patere ex ſuperius dictis, & proprie in cap. de debilitate digeſtionis. Et muſcus & laudanum cõfortant ſtomachum, & non augent appetitum, ſimiliter crocus confortat ſtomachum & deiicit appetitum.

Quarta intentio, ſ. correctio accidentium perficitur ſm ipſorum exigentiam. Vomitus quidem cura præceſſit ſuperius in 1. cap. de diſpoſitionibus ſtomachi, & ſimiliter cura debilitatis digeſtionis in ſecundo. Et cura bulimi ſtatim ſequitur. Sed de fluxu uentris cuiuſcunq; generis agetur in ſequentibus: hæc enim ſunt accidentia quæ aliquando ſequuntur appetitum caninum. Pro quinta intentione aer & reliquum regimen ſex rerum declinet in contrarium diſcraſiæ, & melius eſt partiri cibum quàm multum una uice exhibere. Et cauendum eſt ab acetoſis, acutis, ponticis, ſtipticis & amaris. Et utendum eſt dulcibus, unctuoſis & inſipidis. Et apud Auic. uitellus oui induratus per aſſationem confert in fine menſę. Somnus longus & multa quies conueniunt. Et ioci & ludi, & meditationes diuertẽtes animum à comeſtione & ciborum conſideratione, & reliquum regimen magis ſpeciale poteſt patere ex ſupraſcriptis in hoc capitulo.

De Bulimo. Cap. 19.

BVlimus aliter dictus fames uaccina eſt deſcriptine apud Auic. fames membrorum cũ ſatietate ſtomachi. Sunt namque membra famelica indigentia nutrimento, ſed ſtomachus reſpuit ipſum, & non habet ſpecies niſi modos differentes ſecundum intenſum & remiſſum.

Cauſę bulimi ſunt duplices, ſicut duo ſunt incluſa in quiditate eius. Vnum eſt membrorum deſiderium ſequens ipſorũ inanitionem. Quæcunq; ergo poſſunt eſſe cauſa inanitionis membrorum, poſſunt eſſe cauſa ſaltem partialis bulimi. Reliquũ eſt ſatietas ſtomachi, id eſt, deiectio ſiue deſtructio appetitus ac ſi ſtom. eſſet ſatur. Quæcunq; ergo cauſæ poſſunt minuere aut deſtruere appetitũ, poſſunt eſſe cauſa ſaltẽ partialis bulimi. Bulimus itaq; exigit cauſas quę utrũq; faciũt, ſ. membrorũ inanitionem & deiectionẽ appetitus. Iſtæ ergo cauſę aliquãdo ſunt unæ, id eſt, ꝙ una & eadẽ cauſa faciet utrunq;, ſicut appetitus canin. modo ſuperius declarato: facit enim ut multus cibus ſumatur qui ſumptus non poteſt digeri, & ſic mẽbra inaniũtur, & cũ hoc nõ digeſto eſt cauſa nauſeatiuæ ſatietatis & deiectionis appetitus. Itẽ frigus intenſum exẽpli gratia in agentibus iter p niues eſt aliqñ cauſa cõgelationis oris ſtomachi & mortificationis uirtutis ſenſitiuę & attractiuæ eius. & tñ per antiperiſtaſin potuit aliorũ membrorũ calorẽ fortificare. Item febres aliqñ membra inaniũt, & tñ humores à quibus pendent ad ſtomachum repentes appetitum deiiciũt. Item debilitas digeſtiuę facit ut ſuperfluitates in ſtomacho congerantur, & eadẽ facit ut deficiẽte nutrimento corpus inaniatur, & ſic de ſingulis. Aliqñ pendet à diuerſis cauſis, nam poteſt obtundi appetitus pp nocumentum neruorum cerebri uenientium, ad dandum ipſi ſenſum, aut propter catarrhum in ore ſtomachi inuiſcatum, & tñ ex aliis cauſis corpus inaniri. & tu per reliquas cauſas diſcurrę, quæ poſſunt elici ex cap. deſtructionis aut diminutionis appetitus, & ex hoc cap. appetitus canini.

Signa cuiuſcunq; cauſæ patẽt ex ſupraſcriptis in dictis capitulis. Signa namq; inanitionis membrorum ſumũtur à macie, complexione calida reſoluente, & ſimilibus. Sed ſigna cauſarum deſtructionis aut diminutionis appetitus poſiti ſunt in capitulo proprio.

Prognoſtica. Primum bulimus quandoque ducit ad ſyncopim, tum propter corporis inanitionem, tum propter nocumentum oris ſtomachi, cui cor compatitur. Secundum. Licet bulimus ſecundum plurimum curetur: tamen ſi longo tempore perſeueret ſecundum plurimum ducit ad interitum etiam ſine cauſa ualde manifeſta. Cura exigit quatuor intentiones. Prima eſt remotio cauſæ uel cauſarum tam deſtructionis appetitus ſtomachi quàm inanitionis aliorum

membrorum. Quæ cauſæ qualiter debeant remoueri, patet ex dictis ſupraſcriptis duobus. cap. ſcilicet in cap. deſtructionis appetitus, & in cap. appetitus canini. Secundo eſt appetitus excitatio & oris ſtomachi confortatio, quæ qualiter debeat compleri manifeſtum eſt ex dictis in cura appetitus canini. Et inter cætera in lapſu calido adminiſtrentur odorifera ſicut citonia, poma odorifera, arancia, limones, & quę fiũt ex ipſis & cum ſpeciebus odoriferis ſicut coriandri præparati, roſæ, flores lambruſcæ, & camphora & ſimilia, & in lapſu frigido gariophili, cinamomum, uinum odoriferum cum mica panis aſſata & aſperſa gariophilis, & ſimilib. aromaticis, aut cum tortellis de ſeni, id eſt, pane biſcocto infuſo in uino optimo & comeſto. Exterius etiam ſtomacho applicita ad hoc conferunt quæ ſunt ſtiptica aromatica cũ proprietate appetitum excitantia, declinãtia ad contrarium lapſus, quæ appoſita ſunt ſuperius in cap. deſtructionis appetitus.

Pro tertia intentione corrigenda eſt ſyncopis aſpergendo faciem cum aqua frigida, & ponendo ſub naribus odorifera, & non ſinendo ipſos dormire & excitando ipſos à profunditate ſyncopis cum ligaturis, euulſionibus aliquorum pilorũ, aut aliquo alio modo lenem dolorem inferendo, & cum titillationibus, & ſimilibus ingeniis & cum euadunt à ſyncopi cibentur pane infuſo in uino odorifero ne redeat ſyncopis. Et ſi poſsibile eſt prohibeatur antequam fiat cibando eos cũ ſtipticis odoriferis ſuo lapſui contrariis. Quarta autem intentio, ſ. regimen ſex rerum patere poteſt ex dictis cap. deſtructionis appetitus, & appetitus canini: debet enim declinare ad contrarium diſcraſiæ.

Fames autem ſyncopalis iuxta Auic. eſt ut patientes ipſam non ſint tolerãtes ſeipſos cum ſint famelici, cumq; tardatur eis cibus ſuperuenit eis ſyncopis & caſus uirtutis.

Cauſæ enim ſunt debilitas aut nimia ſenſibilitas oris ſtomachi, cui cor facile compatitur. Item nimia reſolutio ſequens aut fortem caliditatem, aut humidi ſubſtantifici & humorum ſubtilitatem aut raritatem texturæ & porrorum latitudinẽ. Signa nota ſunt ex ſupraſcriptis. Prognoſticum. Fami ſyncopali facile ſubuenitur. famis ſyncopalis curatur cura ſyncopis & cura appetitus canini.

Et in ſumma cura uertitur circa duo, unum eſt ad curandum ipſos in diſpoſitione ſyncopis, & de hoc ſufficiens ſermo præceſsit in cap ſyncopis, & in capitulo de bulimo. Aliud eſt ad curandum ipſos cum euadunt à ſyncopi, imo potius antequam ipſam incurrant ſi cognoſcitur eius aduentus apud Auic. cibandi ſunt pane infrigidato in uino, ſyrupo de fructibus, ſed forte delectabilius erit ſi cum uino odorifero miſceatur uinum citoniorum in quo panis infuſus actu frigidus ſumatur, aut ſi maior fuerit caliditas, miſceatur cum uino uinum granatorum, aut uinum criſpinum, aut de berberis, aut ſuccus acetoſitatis citri, limonum & ſimilium. & prohibeantur à ſomno plurimo, & non tardetur eis cibus, & cibentur frigidis actu.

De ſiti. Cap. 90.

SItis iuxta ſupraſcripta eſt deſcriptiue appetitus frigidi & hum. Et eſt duplex. Quędam naturalis ſequens cauſas efficiẽtes naturales, ſcilicet, uirtutis & caloris naturalis actionem, & propter fines à natura intẽtos, qui ſunt humidi, & roridi, reſtauratio ciborũ in ſtomacho melior commixtio, & conſequenter melior digeſtio chili ad hepar & ſanguinis ad membra melior penetratio, & quarto madefactio in locis neceſſarijs ſicut in lingua, gutture, pulmone, inneſtinis, & ſimilibus. Quædam ſitis eſt præter naturalis. De cuius curatione hic agendum eſt, quæ poteſt lædi diminute, ablate & corrupte. Et diminutio dupliciter per intenſionem, & remiſsionem. Sed de ipſa læſa per intenſionem prius agendum eſt. Quæ eſt duplex, quædam enim eſt ſitis intenſiſsima in qua appetitur potus frigidiſsimus. Alia multa in qua appetitur potus multus, licet non ualde frigidus quarum cauſę ſunt diſtinctæ, quæ poterunt elici ex dicendis. Cauſa immediata cuiuſcunq; ſitis eſt triſtis ſenſatio ſequens conſumptionẽ humidi roridi in ore ſtomachi. Cauſæ uero mediatæ quædam ſunt extrinſecæ ſicut aer æſtuoſus & ualde ſiccus, uinum potens, antiquum, calidum & ſic. quod apud Gal. s. interiorum perduxit ſeruum notarij ad inſtantiam uigiliarum, alienationem & febrim, & tãdem ad mortem. Item aquæ ſalſæ de quibus Gal. ibidem. Et tempore meo quidam Quirinus nobilis Venetus cũ tempeſtate impulſus pertranſiuiſſet Gades Herculeos cum. 60. ſocijs, ſolum cum quinq; ſocijs ſuperuixit. Reliqui enim feruore ſitis compulſi biberunt aquam ſalſam, & mortui ſunt ſolutione uentris ſuperueniente, & dyſenteria cum ſiti continua uſq; ad ultimum anhelitum. Ipſe autem cum quinq; ſocijs qui ſuperuixerunt biberunt urinã propriã ab aqua ſalſa abſtinentes. Item cibi calidi acuti, ſicut allium, piper, & ſimiles. Item cibi ſalſi, ſicut carnes, caſeus, & piſces ſaliti. Itẽ res craſſæ, & uiſcoſæ faciunt ſitim, quia natura quærit ipſas expellere lotione, inciſione, & ſubtiliatione, ad quæ peragenda quærit potũ in auxilium, & piſces ſaliti ſunt cauſæ ſitis his tribus modis, quia craſsi, quia uiſcoſi, & quia ſalſi. Itẽ amara faciunt ſitim, quia calida exiccantia, & dulcia quia inflammantur. Item, quia aliqua eorum acuitate participant ſicut mel & ficus. Item ſtiptica & pontica, quia exprimunt humidum ab ore ſtomachi cõprimendo, & multitudo cibi cum paucitate potus eſt cauſa ſitis. Item omnia putrefacta in ſtomacho ſunt cauſa ſitis. Item ſomnus longus ſuperflue calefaciendo, & uigilię multæ nimium exiccando. Et ſomnus ſuper crapulam & cibos calidos, quorum auget caliditatem, intendit ſitim, licet ſomnus fortificãdo digeſtionem aliquando ſedat ſitim iuxta Aphoriſ. 28. quintæ particulæ. Qui bibere appetunt. Quandoq; enim ſuperuenit ſitis labore digeſtionis, quã ſomnus ſedat fortificando digeſtionem, & aliquando humectando ſicut qui contingit ex ſiccitate meri, licet ſitis præcipue fortis ex alijs cauſis cõtingens parum ſomno ſedetur, ſed potius potu. Item multitudo locinionis, exercitium longum aut intenſum. Et accidentia animi corpus inflammãtia aut exiccantia faciunt ſitim ſicut ira, triſtitia, timor. Et ſit ſitis a morſu quorundam uenenoſorum tam a proprietate quã a qualitate manifeſta ipſam exiccantium. Et uinum aut cibi in quo mortuæ ſunt uiperæ faciunt ſitim quæ nullo ingenio ſedatur, inſuper accidit ſitis per communitatem a toto ſicut in febribus & criſi, imo ſitis ſignificat criſim ſignificando cõmotionẽ antecedentem criſim. Et quandoq; in ſolutione uentris fit ſitis, ſiue ſit ſpontanea ſiue medicina ſoluens, imo ſitis ſequens ſolutionem pharmaci ſignificat ſecundum plurimũ complementum operationis, licet quandoq; antecedat propter caliditatem ipſius & ſiccitatem ſtomachi, quandoq; tardetur ex cauſis contrarijs, & per communitatem a membris particularibus, ſicut a cerebro cum præter modum ſupercaleſit aut apoſtematur, & proprie apoſtemate calido. Item per communitatem a membris ſpiritualibus ſicut à pulmone, corde, & ſimilibus, cum præter modum inflammatur. Item per communitatem à meri, fundo ſtomachi, inteſtino ieiuno & cæteris, cum præter modum calefiunt & exiccantur. Item per communitatem à renibus & cæteris membris urinalibus, ſicut in diabete & apoſtematibus, & ulceribus renum, & ueſicæ. Item per communitatem ab apoſtemate cum inflammatur & apoſtematur, aut cum oppilatur, ſiue oppilatio ſit in ipſo, aut in meſeraicis, aut in uenis, quę ſunt ultra hepar prohibens tranſitum humiditatis debentis membra humectare, & hoc modo accidit ſitis in hydrope & colica in ileos. Et inter cætera fundus ſtomachi & meri plus communicat ori ſtomachi, quia ſibi continua & poſt ipſa cor & pulmo, quia uiciniora ori ſtomachi, licet hepar ſit propinquius fundo. Poſtea inteſtina, &c. quæ ſupercaleſacta aut exiccata poſſunt eſſe cauſa ſupercalefactionis aut exiccationis oris ſtomachi. inſuper accidit ſitis per proprietatem in ore ſtomachi. propter caliditatem aut ſiccitatem eius ſuperfluam ſine materia aut cum materia per ſe calida, aut per putrefactionem materia imbibita, inuiſcata, aut apoſtemata.

Signa cauſæ primitiuæ cognoſcuntur ex ſui præceſsione, & ex ſimilitudine effectuum naturæ ſuæ, & quando non adſunt cauſæ corporeæ à quibus poſsit ſitis pendere. Cauſæ uero per communitatem à toto aut membris particularibus cognoſcuntur ex nocumentis totius, aut membrorum particularium cum quorum augmento augetur ſitis, diminutione diminuitur. Oppilationes autem cognoſcuntur, quia ſi ſint in hepate aut meſeraicis aut uenis quę ſunt ultra hepar ſecundum plurimũ adeſt uẽtris ſolutio, ſi ſit in inteſtinis

teſtinis adeſt uomitus, & prohibitio, ſeceſſus, & ſignum factæ cauſæ diabetis, eſt ſitis uehemens quam non ſedet potus aquæ, imo cum bibitur emittitur cum urina, & redit ſitis, quare ſunt ſitis & prouocatio urinæ ſeſe communicãtes & æquales. Signa uero eius quæ fit communitate pulmonis, & membrorum ſpiritualium, ſunt quod eam ſedat attractio aeris frig. & uigiliæ conferunt ei reſoluendo uapores, & ſomnus addit in ea accelerando uapores. Et ſuctio aquæ paulatim magis confert in ſedando eam, quàm ſorbere eam ſubito aliqua parte eius ad cannam reſudante, quæ in ſubito deſcenſu non reſudaret, imo aſſumptio aquæ plurimæ ſubito quandoque congelat ſuperfluitatem quæ deinde calefit & additur ſitis in duplo, & ſic expulſio ſitis addit in ſitim, quare non iuuatur ab eis quibus iuuabatur in princ. Et cauſæ proprie ſtomacho, ſcilicet calid. & ſiccitas ſine materia, & cum materia cognoſcuntur per ea quæ ſępe dicta ſunt in præcedentibus cap.

Prognoſtica. Primum. Quando aggregantur in ægritudinibus acutis ſitis uehemens, & ſiccitas uehemens, eſt malum ualde. Secundum. Si ſitis debite regatur ſecundum plurimũ curatur aut temperatur. Cura ſitis exigit quinque intentiones. Prima remouet cauſam ſitis. Secunda ſedat ſitim. Tertia confortat ſtomachum. Quarta corrigit accidentia. Quinta ordinat debitum regimen ſex rerum. Si ergo cauſæ fuerint primitiuæ ſicut aer æſtuoſus, uinum potens, aqua ſalſa, cibi ſalſi, aut acuti, res craſſæ & uiſcoſæ, & ſimilia, remoueatur & inducatur regimen contrarium. Et res comeſtæ aut imbibitæ in ſtomacho exiſtentes, uomitu & ſeceſſu educantur cum aqua tepida ſumpta in notabili quantitate, deinde remoueatur diſcraſia per cauſas primitiuas impreſſa cum cõtrariis interius & exterius applicitis, quæ poſſunt eſſe manifeſta ex ſæpe dictis, ſed magis ex ſtatim dicendis. Similiter ſi ſuperfluitas ſomni aut uigiliæ fuerit in cauſa, nimia locutio, & exercitium, & accidentia animi remoueantur, & inducatur regimen contrarium. Si uero pendeat à morſu ueneno ſorũ, aut ſumptione eorum ſumpta educantur uomitu aut ſeceſſu, aut utriſque feſtinanter, & frangatur ipſorum audacia & uenenoſitas, & dentur bezahartica propria. Et ſimiliter reſiſtatur morſui ipſorum extrahendo uenenum extra, & probibendo ipſum incluſum cum defenſiuis ſupra locum applicitis, & intendatur cõfortationi membrorum nobilium, & ad remotionem diſcraſiæ ſibi impreſſæ cũ contrariis habentibus proprietatem ad illud quæ ſupra quarto & octauo Alman. perquirenda ſunt. Si uero ſit per communitatem à toto ſicut in febribus attendatur curæ febrium ſm quod oportet, & uitandus eſt potus in principiis paroxiſmorũ & exacerbationum quantum eſt poſsibile, ſed ſitis mitiganda eſt aliis ingeniis de quibus infra, ſimiliter in criſi uitandus eſt multus potus ne materia impediatur, imo ſinatur operari & adiuuetur ſecundum quod oportet, ſimiliter in ſiti per communitatem à membris particularibus attendatur correctioni, diſpoſitioni membri communicantis, & ſitis mitigetur remediis opportunis de quib. infra. Sed ſi fuerit per communitatem à pulmone & membris ſpiritualib. cũ ſuperflue calefiunt aut exiccantur, intendatur ipſorum infrigidationi cum inſpiratione aeris notabiliter frigid. & in hoc caſu multum conferunt retenta in ore, & quæ labũtur declinantia notabiliter ad frig. & hum. Et aqua frig. lambendo ſumpta. & ſi fuerit per proprietatem in ore ſtomachi propter malam complexionẽ calid. aut ſic. in ore ſtomachi corrigatur cum cõtrariis, & ſi fuerit materia educatur uomitu aut ſeceſſu ſecundũ quod oportet. Nunc uero iuxta ſecundam intentionem quæ eſt ſitis ſedatio memorabo octo modos ſedandi ſitim, quibus procedendum eſt, nunc cum uno, nunc cum altero aut pluribus ſimul ſecundum diuerſitatem cauſarum ſitis. Primus modus eſt cum his quæ olfacimus, aut ſuper quibus anhelamus, ſicut odorando poma, pira, citonia, roſas, uiolas, flores nenupharis, folia ſalicis, & ſimilia, aut anhelando ſuper aqua frigidiſſima, & hic modus maxime confert in ſiti ſequente ſuperfluã calefactionem cerebri & membrorum ſpiritualium. Secundus modus eſt, per retenta in ore ſicut fruſtum anguriæ, cucumeris, melonis, cucurbitæ, prunarum, arancii, citri, pomi, & ſimilium, qui prius ſint infuſi in aqua frigidiſsima & ſæpe iterata. Item ſaccharum cand. chryſtallũ & liquiritia, & hic modus maxime ualet in ſiti ſequente calefactionem aut exiccationem meri, cannæ pulmonis aut membrorum ſpiritualiũ. Tertius modus eſt per collutiones & gargariſmata cũ aqua frigida ſola, aut cui admixtum ſit aliquid uini granatorũ, aut aceti, aut ſucci citri, aut arancii, & ſimilium de his quę bibũtur pro ſedatione ſitis, & hoc maxime ualet in ſiti ſequente diſpoſitiones capitis maxime quando colluendo aut gargarizando facimus liquorem aſcendere ad ſuperiora uerſus colatorium. Similiter in ſiti ſequente diſpoſitiones meri, cannæ pulmonis & ſpiritualium. Quartus modus eſt, epithemata aut unctiones frigidas circa gulam, collum, & ſpondiles uſque ad. 9. & malum granatum cum lacte, aqua endiuiæ, acetoſæ, nenupharis, lactucæ, quibus aliquid aceti poteſt admiſceri ad penetrandum, aut ol. uiol. nenupharinum cũ pauco ceræ & aceti: & hic modus ualet in ſiti merito cuiuſcunq; membri contingentis, cuius regio ungitur aut epithimatur, ita, quod ſi contigerit merito hepatis, renum & aliorum eorum inunctio aut epithimatio conferret. Similiter in ſiti per proprietatem in ore ſtomachi. Quintus modus eſt, cum ſomno fortificando digeſtionem, tamen per eius debilitatem accidit ſitis, ſimiliter humectando meri iuxta Aphoriſ. ſuperius alleg. Similiter uigiliæ aliquando ſedant ſitim reſoluẽdo uaporea, qui in ſomno accelerantur. Sextus modus eſt, cum bibitis quæ in mala complexione calida & ſicca, ſine materia debent eſſe frigida actu & potẽtia. Sed ubi adeſt materia cholerica aut ſalſa, aut alterius generis potius conueniunt actu calida, & proprie ubi materia ſit imbibita aut inuiſcata, quæ lauando abiiciant materiam à ſuperficie oris ſtomachi, ſicut aqua calida ſimplex, aut decoctionis hordei, aut liquiritiæ, aut paſſularum: nec obſtat quod dicitur tertio regiminis acutorum, quòd aqua calida inflammat, & in choleram conuertitur. Similiter prima quarti de cura febrium peſtilentialiũ, aqua in pauca quantitate excitat caliditatẽ, intelligitur quãdo non eſt tanta, ut poſsit humores à ſtomachi ſuperficie abluere, aut ad intellectum Auic. quando cõſequenter & paulatim exhibita tota conuertitur in uapores corpus inflammãtes propter uehementiam caloris febrilis, non eſt enim extinctiuum tanto calori proportionatum, ſed ubi ſufficit humores à ſtomachi ſuperficie abluere eſt conueniens. Aqua uero frigida forte noceret humores compingendo, & amplius eos circa ſuperficie ſtomachi inuiſcando, potus autem conuenientes præter ſupraſcriptos qui aliquando ſunt exhibendi actu calidi, aliquando frigidi, ſunt infraſcripti. Aqua hordei cum iulep uiolarum, aut iulep roſar. Item aqua cocta mixta cum ſaccharo, & uino granatorum dulcium in materia frigida, uel muzorum aut acetoſorum in materia calida. Similiter mucilagines, ſemina citoniorum, uel pſilii cum aqua hordei & ſaccharo, ubi non timeretur uentris lubricitas, ſimiliter ſucci fructuum acetoſorum, ſicut acetoſitas limonum, citri, arancii, pomorum, pirorum, prunorum, maraſcarum, extremitates uitis ſoli aut bibiti cum ſaccharo & tamarindi ſunt proprii ad hoc, & reſiſtentes feruori materię cholericę & ſanguinis & debite dulcorati cum ſaccharo non ſtupefaciunt dentes. Et iulep facti cum huiuſmodi acetoſis optime conueniunt. Erã fide digno habui & expertus ſum aquam frigidam cum debita quãtitate aceti guſtui ſumẽtis proportionata eſſe optimum ſitis extinctiuum. Verum diuerſi potus eligantur ſecundum diuerſitatem materiæ. In materia phlegmatica mel roſ. oximel ſimplex, ſyrupus acetoſus ſimplex: in cholerica oxyſacchara, ſyrupus acetoſus, ſyrupus de acetoſitate citri, limonis, arancii, diaprunis ſimplex, ſyrupus uiolaceus. Et rob ex ſupraſcriptis magis extinguunt ſitim, ſicut de berberis, de agreſta, de citro, de limonibus, de ſumach, de pomis, de piris, & ſimilibus, quæ cum aqua ſaccharata poſſunt exhiberi & aliquando exhibemus aquas ſublimatas, ſicut endiuiæ, acetoſæ, roſarum, & ſimilium. Quæ debent eſſe ſublimatæ ad uaporem aquę, ſiue ad balneum mariæ. Et non ad ignem ſicut communiter fit. Primæ enim ſunt præſtantes habentes odorem & uim rerum quæ ſublimantur. Secundæ uero habentes odorem aduſtionis, ſiue declinantes ad fumoſum ſunt pauci iuuamenti. Eius ſignum, quia non ſeruant odorem proprium. Quæ diſtillantur & quæ extrahuntur ex rebus frigidis minus infrigidant quàm debent. Et quæ ex calidis ma-

gis caleſaciunt quàm debent. Et cum hoc nullæ ſeruant odorem uim & proprietates rerum à quibus per diſtillationem eatrahuuntur. Et ſuo malo odore & ſapore diſplicent ſacientes ægros renuẽtes uſum earum, & ſic parum proficiũt. Cæteris eoim paribus magis iuuat cibus & medicios placens, quàm diſplicens iuxta Aphoriſ. Parum deterior cib⁹. Quapropter medici multum deberent eſſe uigilantes ut fiorent huiuſmodi aquæ. Imo cæteræ medicinæ ſecũdum quod oportet, cum aliquando oporteat iſtis aquis uti non tantum ut medicinalibus, ſed loco potus ſicut in hydrope eolica, & ſimilibus, in quibua aqua omnino prohibetur, & aliquando propter diſcraſiam calidam non poterimus uti uino. His ergo potibus ſitis ſedatiuis aliquando utimur in parua quantitate aut medıocri, aliquando in magna, aut una uice, ant pluribus uicibus, non tantum propter ſitim quantum propter cauſam ſitis, ſicut in cauſone, tertiana continua, ſynocha, ſebre peſtilentiali, in quibus de aqua ant alio potu infrigidante eahibetur quantum bibere poſſunt. & hic modus maxime ualet iu extinctione ſitis per proprietatem in ore ſtomachi & per eommunitatem à toto & à membris, quorum diſcraſiis os ſtomachi præter modum caleſit & exiccatur, & etiam ſi pendeat à cauſis primitiuis, de quibus ſupra. Septimus modus eſt ſtupefaciendo aliqualiter ſenſum oris ſtomachi cum intenſæ frigidia actu & potentia, ſicut cum ſyru. electariis, in quibus ſit uirtus ſeminis lactucæ, & proprie nigræ, papaueris albi & nigri, mandragoræ, hyoſcyami uſque ad opium, ſed de opio in modicisſima quantitate, & hic modus ualet in ſiti à quacunque cauſa contingente. Octauus modua eſt conuertendo mentem ad alia multum tangentia, ita ut ſitis obliuiſcatur, & hic modua ualet in ſiti ab omni cauſa contingente ſi parua ſit. Tertia intentio, ſcilicet confortatio ſtomachi perficitur eum interius & exterius applicitis propriis, contrariis diſcraſiæ, habentibus ſtipticitatem moderatam, de quibus ſuperius. Accidentia autem iuxta quartam intentionem corrigantur ſecundum quod oportet. Regimen uero ſex rerum iuxta quintam decliner in contrarium diſcraſiæ. Nunc uero, quia diminutio aut ablatio ſitis eſt ſignum peſsimum, & proprie in ægritudinibus acutis, cauſas ipſius breuiter percurramus. Primitiuæ quidem ſunt ſicut aer ſuperflue humidus, cibi quoque ſuperflue humectantes actu & potentia. Somnus nimius, pauca inanitio, & quies corporea & animalia. Per communitatem autem à toto ſicut ſunt ſuperflua repletio humiditatum phlegmaticarum, paucitas repletionis, aut propter craſsitiem & uiſcoſitatem humidi, aut propter ſtricturam pororum, & paucitatem caloris. Per communitatem autem à capite eſt aliquando catarrhus phlegmaticus fluens ad os ſtomachi. Aliquando nocumentum cerebri propter quod impeditur ſenſatio oris ſtomachi, ſicut aliquando in epilepſia, lithargia, & ſimilibus, aliquando paralyſis tertii aut ſexti paris neruorum cerebri ſimiliter impediens debitum ſenſum oris ſtomachi. Item quodcunque membrum poteſt communicare humiditatem ſuperfluam ori ſtomachi, poteſt ſitim impedire. Per eſſentiam uero ſunt humiditates ſuperfluæ ſine materia aut cum materia phlegmatica, imbibita, inuiſcata, natante in ore ſtomachi. Item quicunque lapſua complexionis potens debitum ſenſum oris ſtomachi impedire, quomodo aliquando in febribus acutis ſit tanta aduſtio in ore ſtomachi, ut ſenſus eius prohibeatur, eius ſigna, quia tota lingua eſt nigra & areſacta, tamen potum abhorrent.

Prognoſtica. Primũ, quando in ægritudinibus intenſiuis ſicut febres acutæ & apoſtemata calida abhorretur potus, eſt malum tam per uiam cauſæ, quia abſtinẽtia à potu eſt cauſa areſactionis, quàm per uiam ſigni, quia ſignificatur deſtructionem ſenſus oria ſtomachi, aut ſiccitatem & caliditatem in eo ſactas & habituatas, propter quod non appetit cõtraria, ſ. frigida & humida. Secundum, quandocunque adſunt uehementes cauſæ ſitis & non eſt ſitis, eſt ualde malum & frequenter pernitioſum.

Cura diminutionis aut ablationis ſitis exigit quinque intentionea proportionales ſupraſcriptas in cap. præcedenti. Prima eſt remotio cauſarum diminutionis ſitis. Quæ intentio qualiter debeat compleri, patere poteſt ex dictis in præcedenti cap. intentione prima. Secunda excitatio ſitis complenda octo modis proportionalibus ſupraſcriptis in præcedenti cap. Contrariorum enim eadem eſt diſciplina: Cauendum tamen eſt ne excitando ſitim augeamua cauſam diminutionis ſitis, ſicut ſi diminutio ſitis prouenirct ea aduſtione oris ſtomachi, & pro excitanda ſiti daremus calida & ſicca, imo in hoc caſu & ſimilibus intendendum eſt cauſæ, & quamuis non ſitiat potus eſt uiolenter eahibendus cauſæ diminutionis ſitis contrarius. Tertia eſt confortatio ſtomachi complenda cum propriis moderata ſtipticitate participantibus & contrariis cauſis diminutionis ſitis, & ſitim excitantibus, niſi eacitantia ſitim augeant cauſam ſitis, in hoc enim caſu, ut ſupra dictum eſt, eſt cauſæ intendendum. Quarta uero, ſ. correctio accidentium perficitur ſm ipſorum exigentiam, puta corporis exiccatio remoueatur cum potu diſcraſiæ contrario uiolenter exhibito.

Regimen autem ſex rerum declinet in contrarium cauſæ, & cum hoc iuuet ad excitandum ſitim, niſi ſitim excitantia cauſam augeant, in quo caſu intenditur cauſæ. Appetitus autem corruptus ad potum, qui ſitis corrupta dici poteſt, ſicut quando quis appeteret bibere urinam ant oleum, aut aquam marinam quantum ad quid rei, ſpecies, cauſas, ſigna, prognoſtica, & curam patere poteſt ex his quæ dicta ſunt ſuperius in cap. de appetitu corrupto ad cibum.

De anatomia hepatis. Cap. 91.

IVxta conſuetudinem, præmittenda eſt anatomia hepatis. Hepat deſcriptiuè eſt membrum principale magnum, figuræ lunaris in latere dextro ſub coſtis mendoſis collocatum, ex carne rubea, panniculo inuoluente & ſuſpendente uenis, quarum eſt principium ſecũdum medicos, unico neruo, & unica arteria compoſitum, ea latere gibboſo & concauo integrarum uirtutis, & ſpiritus naturalis ſedes, & principium ad generandum ſanguinem ex chilo ordinatum. Eſt enim primum membrum principale, cum ſit per propriũ temperamentum alicuius inſtrumentum uirtutis naturalis, ſcilicet, & ſpiritus naturalis neceſſarii ad indiuidui conſeruationem. Et eſt magnum, imo maius quàm in cæteris animalibus reſpectu ſuæ molis, quia debuit homo plurima caliditate & humid. abundare. Et quamuis Auic. dicat, quod animalia multum comedentia & debilis cordis habent hepar magnum. Attamen homo quamuis ſit fortis cordis habet hepar magnum multi ſanguinis generatiuum, qui debuit in magna quantitate iu uenis contineri pro nutritione, quia nutritio debuit eſſe continua, non autem generatio ſanguinis debuit eſſe continua, ſicut neque generatio chili, neque comeſtio, debuit eſſe continua. Eſt figuræ lunaris, id eſt, maior q̃ media luna, ſed nondum completa, cuius cõncauum eſt ſuperius, conuexum inferius, propterea apoſtemata hepatis ſunt figuræ lunaris in qua differunt ab apoſtemate lacertorũ uentris, quod eſt figuræ longæ ſi ſit in longitudinalibus. Et ſimiliter in tranſuerſalibus & latitudinalibus eſt figuræ tendentia ſecundum latum, aut tranſuerſum uentris ſecundum inceſſum ipſorum. Eſt autem in latere deatro ſub coſtis mendoſis collocatũ, quia pars deatra debuit eſſe calidior ſiniſtra. Et quãuis in mortuo cum anatomizatur appareat hepar multũ eleuatum & multum comprimens diaphragma, quia tunc membra uitalia ſunt inanita calido eahalante, tñ non eſt ſic cum diaphragma extremis coſtis iungatur, quapropter hepar ſub diaphragmate continetur infra coſtas mendoſas. Componitur autem ex carne rubea quæ eſt ſicut ſanguis coagulatus à calido & non a frigido, quę caro in ipſo dominatur, & habet panniculum inuoluentem & ſuſpendentem generatum ex ligamento & neruo unico à cerebro uenientem. ligamentum autem uenit ex coſtis dorſi quibus hepar alligatur, licet diaphragmati ab eius concauo, cuiua quinq; rami tranſeunt ad quinque pennulas hepatis, & ſubdiuiduntur & contexuntur adinuicem ad modum retis, cuius uacuitates replet caro hepatis iam dicta. Rami etiã ipſius capillares uadunt uerſus gibbum hepatis & ſecundum ſuas extremitatea obuiant extremitatibus ramorum uenæ chilis uenientium uerſus concauum, ut ſanguis in hoc trãſitu per angusta loca bene digeratur & perficiat. Ex hoc apparet hepar eſſe ualde pronũ in oppilationes. Hæc aũt facta fuerunt ut minimũ chili ab hepate contangeretur, ut bona fieret ſanguificatio. Non autẽ ſic fuit in ſtomacho, imo cibus tanquam in quodam uaſe collectus

ctua eſt. Tum quia cibus erat craſſus & non potuiſſet per loca anguſta tranſire. Tum quia chilificatio non eſt ita perfecta digeſtio ſicut ſanguificatio. Ab hac autem uena portæ oriuntur multi rami egredientes hepar, quorum ſex ſunt manifeſti. Vnus tranſit ad nutriendum partem dextram ſtomachi inferiorem. Secondus tranſit ad ſplenem deferens ſanguinem melancholicum & eſt ualde manifeſtus. Tertius tranſit ad nutriendum ſuperiorem partem ſtomachi dextrã. Quartus tranſit ad nutriendum zirbum pro parte, & pro parte ad inteſtinum rectum. Quintus tradit ad colon. Sextus ad ilia & inteſtina gracilia. Et qui uadunt ad inteſtina compoñũt meſeraicas per quas hepar ſugit chilum ab inteſtinis. A gibbo autem oritur uena chilis ſm̃ medicos ab Auic. dictã cõcana, licet forte dignius ſit propter cauſas ſupradictas in corde ut à corde oriatur, habet autem unicum neruum à cerebro uenientem ad conſtituendum panniculum ut det ipſi ſenſum, ſicut & unica arteria uenit ad ipſum à corde ad dandum uirtutem uitalem. Eſt autem integratum ex latere gibboſo quod eſt ſuperius & concauo inferius, & eſt pennulatum, ſcilicet, quinque pennulis, licet non in omnibus ſint manifeſtæ, quibus amplectitur ſtomachum ad uigorandum eius digeſtionem. Et habet uirtutes quatuor naturales, attractiuam, retentiuam, digeſtiuam, & expulſiuam. Attrahit enim chilum mediantibus meſeraicis. Retinet ipſum donec ſit in ſanguinem conuerſum per uillos tranſuerſales, digerit per calorem eius principaliter fundatum in carne rubea, eius propterea ſanguis eſt rubeus quamuis generetur ex chilo albo, expellit autem ſanguinem per uenam chilis ad cor & reliqua membra. Sed ſuperfluitatem cholericam ad Kiſtim fellis mediante porro felleo exiſtente ſub pennula eius, ſuperfluitatem melancholicam expellit ad ſplenem mediante ramo uenæ portæ, de quo ſupra. Aquoſitatem uero ad renes per uenas emulgentes, meſeraice tamen licet principaliter per eas attrahat hepar chilum habent tamen præter uirtutẽ attractiuam aliqualem uirtutem ſanguificatiuam in uirtute hepatis ſicut & uaſa ſpermatica immutant ſanguinem uerſus naturam ſpermatis antequam ueniat ad teſticulos. & ad hanc ſententiam confirmandam Auic. 14. tertii, cap. primo in fine, multas adiicit rationes, quas inutile eſſet proſequi. Reliqua poſita in diffinitione ſunt manifeſta. Et ex his iã patet quod hepar eſt calidæ & humidæ complexionis. Et poteſt pati omne genus ægritudinum ſimplicis & compoſitæ, ſcilicet, malam complexionem cuiuſcunq; generis ſine materia & cum materia. Item ſpecies malæ compoſitionis & proprie oppilationes, nec non ſolutionem continui etiam ſalubrem pluſquam multa alia membra nobilia, tũ quia quietum, tum quia carnoſum, & quia eſt ſedes & principium uirtutis naturalis qua ſit conſolidatio. Item poteſt pati apoſtema & ueſicas quæ rumpuntur, & conſequenter debilitatem ſuarum uirtutum quæ ſequuntur aliquam aut plures ex ægritudinibus ſupraſcriptis, propter quam aliquando corporis extenuatio, dolores, hicteritia, & ſimiles. Ego uero præter tria capitula Raſis pro completiori doctrina intendo agere de debilitate hepatis & oppilationibus eius. Item de apoſtematibus & ulceribus eius. Nam hæc frequenter eueniunt. De fluxu autem hepatico loquar, cum agam de paſsionibus inteſtinorum. Reliquarum autem ægritudinũ hepatis cura erit ex his manifeſta. Sed ante omnia pro habendo ingenium curatiuum ægritudinum hepatis ponendi ſunt aliqui canones ſeruandi in cura diſpoſitionum eius. Primus eſt, quod medicinæ exhibendo per os dentur quando completa eſt digeſtio prima & ſecunda, & ſuperfluitates harum digeſtionum ſunt expulſæ, & proprie hic canon obſeruandus eſt quando exhibentur medicinæ aperitiuæ. Nam tunc temporis hepar eſt præparatum ad ſuſcipiendum operationem medicinæ, & ad regulandum ipſam, quia tunc non eſt circa aliud occupatum & de aperitiuis maior eſt ratio, quia poſſunt ſecum trahere de chilo indigeſto. Tempus autem primæ digeſtionis eſt circa horas octo. Tempus autem ſecundæ digeſtionis eſt ſecũdum plurimum ſubduplum, & quia ſecundum plurimum nondum finita prima incipit ſecunda, communis terminus ambarum ſunt decem horæ, licet iſti termini non poſſunt bene limitari propter diuerſitatem corporum ciborum, & conſuetudinum. Si tamẽ plus differtur, non eſt inconueniens niſi in ſolutiuis, quæ non debent dari in fame, ſed ſtatim poſt complementum primæ & ſecundę digeſtionis. Secundus canon, ut cum omnibus medicinis aperitiuis, quibus indigemus in morbis hepatis materialibus apoſtemoſis, ſicut in oppilationibus miſceantur medicinæ moderata ſtipticitate confortantes, niſi forte timeremus ſiccitatem ſuperfluam in propriis. Oportet enim ſemper intendere ad confortationem membri principalis, quę maxime completur cum propriis moderata ſtipticitate participantibus. Tertius canon, quia ſubtiliantium medicinarum, licet ſint aperitiuæ, proprietas eſt ut acuant ſanguinem, ſicut aqua radicum aperitiuarum, & quandoque generent humores diuerſos diſconuenientes per aduſtionem, & quandoque conuertant humores in lapideitatẽ, ſequi debent medicinæ lenitiuæ ſicut caſsia, & ſimiles, ut mundificent, aduſtionem prohibeant, & petrificationem. Quartus canon. uitãda eſt omnis ſuperflua calefactio & omnis ſuperflua infrigidatio. Primo, quia hepar eſt membrũ principale indigens magna cuſtodia, unde. 48. primi, cap. 1. Super membra principalia cum fortibus medicinis non faciemus aliquid in quo ſit ambigendum, quanto magis poterimus, ne nocumentum toti commune faciamus. Primo, quia nocumentum principalium eſt toti commune. Secundo, quia alia non principalia à principalibus iuuantur. Ipſa uero principalia non ſic iuuantur niſi à corde. Tertio, quia ſuperflue calida colliquant ſubſtantiam hepatis quæ eſt laſſa & debilis compaginis, indurant, & in lapidem conuertũt.

Hepar etiam eſt inclinatum ad lapſum calidum, ſed intenſe frigida oppilant meatus & maxime uenas hepatis, & proprie capillares quę ſibi obuiant cum ſint anguſtę aptiſsime oppilationi. Item frigida inimicantur uirtutibus principalibus hepatis maxime digeſtiuæ & attractiuę, oportet itaque illa commenſurare, unde quamuis merito diſcraſiæ gratiæ gratia exempli deberentur cal. aut frig. in tertio, propter cauſas hic ſupraſcriptas adminiſtrentur ſolum talia in ſecundo. Ad quod adiuuat propinquitas hepatis ad uias ſuſceptionis per os, ſcilicet, propinquitas ad ſtomachum, & ad ea quæ immittuntur per inferiora, ſcilicet, propinquitas ad inteſtina, & etiam propinquitas hepatis ad ea quæ exterius apponuntur, cum non ſit multum profundum, ſed ſub ſiphac immediate. Quintus canon. dum infrigidamus hepar cum notabiliter infrigidantibus ſemper ſecum admiſceatur calida appropriata, ſicut abſinthium & ſchinanthum, tum propter cauſam dictam, tum etiam quia natura diriget frigi. contra diſcraſiam cal. & calida ad confortandum calidum naturale, ſcilicet ſpiritum, & proprie ſi hæ medicinæ non fuerint fermentatæ, qui canon ſuperius eſt traditus in diſpoſitionib. cordis dum eſſet ſermo de trochiſcis, de camph. & debet obſeruari in curatione diſpoſitionum omnium membrorum nobilium. Sextus canon. omnes medicinæ quæ pro curandis diſpoſitionibus hepatis adminiſtrantur ſecundum ſubſtantiam ſuam, debent eſſe ſubtiliſsimę tritę, ut poſſint peruenire ad meatus anguſtos ipſius, proprie in oppilationibus. Quapropter trochiſci ſunt ſubtiliter terendi & miſcendi cum liquidis ut penetrare poſsint. Septimus canon aperire debemus & urinam prouocare quando materia eſt in gibbo contenta, quia gibbus uiis urinæ communicat, & uentrem ſoluere quando materia eſt in concauo, quoniã concauum inteſtinis communicat mediante uena portæ. Octauus caſi. Vitentur omnes cauſæ debilitatis digeſtiuæ ſtomachi ſuperius memoratæ in cap. ſuo. Debilitas nanque ſtomachi præparat ad debilitatem hepatis. Et uitetur potus aquę, & proprie in ieiuno, & poſt coitum balneum & exercitium, nec non poſt omnes euacuationes fortes, nam tunc calor eſt debilis, & aqua frigida quandoque ipſum totaliter extinguit & ſequitur hydrops & mors. Quod ſi uoluntas affuerit aſſumendi aquam ſumatur cum uino uel aceto aut aliquo iulep, & ſumatur paulatim, & hoc in caſibus ipſam exigentibus. Danda tamen eſt aqua ueri frigoris in aliquibus caſibus & in magna quantitate, & ſubito, id eſt, in ualde paruo tempore, ſicut in peſtilentialibus, cauſonide, ſynocha inflatiua, nam pauca & conſequenter exhibita fortaſſe excitaret caliditatem, & hoc colligitur prima. 4. cap. de curatione febrium in generali, & cap. de cura peſtilentia-

li,& danda eſt aliquando poſt copioſam phlebotomiam io ſyoocha,ſed per temporis ioteruallum,& non eſt inconueniẽs quod corpus intenſe febriẽs minus lædatur á frigidis quàm ipſum ſanum. Nonus canon. Io diſpoſitionibus hepatis oitentur uiſcoſa,ſicut caſeos,piſces oiſcoſi, paſtilia, frumentũ coctum,& ſimilia. Item ea quę ſunt fortis ſtipticitatis ſicut caſtaneæ,pira immatura,ſorbæ,meſpila,niſi in caſibus qoib' oporteret uirtutem retentiuam confortare ſicut io fluxibus. Vitenturq; dulcia cum ſint oppilatiua,& proprie quando cũ dulcedinc uiſcoſitate participant ſicut uinum dulce & ſapa, ubi uero cum dulcedioe eſſent abſterſiua,ſicut mel & ſaccharum oon ita oocere poſſunt,imo in multis caſibus iuuare,& ſimiliter quando eſſent inciſiua. Et uinum dulce eſt oppilatiuum pulmonis conoeoiens ad abſtergendum,& muodificandum,partes pectorales.cuius ratio eſt,quia oinum dulce attrahit ad hepar noo gradatim, propterea quia hepar diligit ipſum,quia dulce,& propter ſuã penetrationẽ ex hoc quod eſt potus,quare non moratur io ſtomacho quantitate qua ſeparetur fœx ab eo ſm moram aliarum rerum craſſarum,imo ſuperuenit hepati cum craſsitudine ſua & inuenit uias ad ipſum paratas,qm̄ oiæ qoæ ſunt inter ſtomachum & hepar ſunt amplæ ſecundum comparatiooem ad illud quod eſt de uenis ſparſis in hepate. Amplius cum cõprehenditur in hepate non moratur quantitate qua ſeparetur & digeratur,imo expellitur ſubtile in uenas ſtrictas uelocitate ſuæ penetrationis, & dimittit ſedimen propter cõſtrictionem nię. In pulmone uero res eſt ecootrario qm̄ ſuperueoit ei uinum cum iam colatum eſt,aut ex uia meatuum meri ſecundum ſemitam reſudationis ex meatibus ſtrictis ad amplos, aut ex uena concaua cum iam dimiſit fœcem,& uadit cum iam eſt colatum & trãſit ex meatibus ſtrictis ad amplos,quare colatur uice altera, & nõ ſunt reliquæ cauſæ attractionis uelocis eius ad pulmonem quæ ſunt in hepate. Medicinæ uero cooueniẽtes hepati ſuot. Primo,illa in quibus eſt amaritudo cum uirtute aperitiua ſicut abſinthium,marubiũ,endiuia ſylueſtris, cichorea. Secũdo illa in quibus eſt operatio cum ſtipticitate ſicut rhabarbarum. Tertio,illa in quibus eſt apertio cum ſtipticitate,aromaticitate prohibẽte putrefactiooem ſicut cinamomum,ſummitates ſchinãthi. Quarto,abſterſiua,lauatiua,mũdificatioa uirus mali ſicot aqua hord.cum ſaccharo. Quioto, mollificantia,& lenientia cum ſtipticitate & confortatione ſicut crocus. Sexto,quæ cum cõditiooe prædicta ſuot ſuauia ſicut paſſulæ. Et ſi cum prædictis conditionibus ſint oelocis penetratioois ſicut uioum ſubtile odoriferum conferunt hepatibus,in quibus non eſt caliditas uehemẽs,& quando medicinæ aggregant conditionibus prædictis aut pluribus ipſarum ſuauitatem,tunc amicantur hepati ſicut paſſæ,ficus, auellanæ,& propter quando noo ſunt putreſcibilia ſicut ceraſa,& dulcia ſunt conuenientia hepati quod non eſt aptũ oppilari,oec in eo multiplicari. Ideo dulcia,calida, craſſa,ſicut ſapa ſunt hepati nocibiliora,& proprie calido apto oppilationi. Et omnes ſpecies endioiæ conueniont hepati inflammato cum frigiditate,aperitione,ſtipticitate & proprietate. Propterea booum eſt ut miſceantur cum aliqua medicina habente qualitatem contrariam,ſic enim ſumme iuuabũt & nullo modo nocebunt ſicut ſi miſceantur cum melle aut aqua mellis. Vnde quandoqoe exiccantur & ſumuntur in potu cum aqua mellis,& conferunt ualde, & educunt humorẽ frigidum com urina. In diſpoſitione tñ notabiliter calida dimittatur cichorea,& quæ ſunt uehemeotis amaritudinis,minus enim ad frigidũ declinant,licet magis aperiant, propterea in oppilatiooibus,& homore exiſtente craſſo magis cõueniunt. Et fiſtici ſuot multi iuuamenti,propter ſuam ſtipticitatẽ aromaticitatẽ,& mundificationẽ uiarum cibi. Verum, quia ſunt uehementer calidi,noo conferunt niſi in hepate frigido. Sed auellanæ ſunt conuenieotes omoib. hepatibus,qm̄ ipſæ oon ſunt uehemẽtis caliditatis,& ſunt aperitiuæ, & chimus earũ eſt bonus. Sed debent eſſe aliqualiter torrefactæ, aliter faciunt ſodã præcipue recentes,quia in ipſis eſt humiditas uentoſabilis. Itẽ hepar adip,id eſt,lupi ſm aliquos, uel ſi adip differt á lupo, eius tamen hepar eſt in uirtute hepatis lupi. Item carnes limaciarum cooferunt cum proprietate quæ frigidæ ſunt & humidæ. Caro aotem teſtudinis eſt propria & magis propinqua æqualitati, & ambæ conferunt hecticis, ſed quia uiſcoſcæ ſunt, & habent quandam humiditatem ſuperfluam, & proprie limaciæ bonum eſt, ut ante coctionem lauetur cũ lixiuio aut uino,aceto,ſale, & ſimilibos. Et conferunt hepati exiccato & inflammato dando outrimẽtum frigidum & humidum & conſtans non facile euaporabile, & proprie ſi non ſit oppilatum, ſano tamen hepati perdices ſunt ſaniores.

De debilitate hepatis Cap. 92.

QVamuis Raſis de debilitate hepatis explicite nõ loquator, tamen pro complemento doctrinæ decetoi de ea facere capitulum cum pluries contingat, & ſit frequenter cauſa reliquarum ægritudinum eius. Debilitas hepatis deſcriptiue eſt eius impotentia ad ſuas perficiẽdum operationes, & proprie digeſtiuę abſq; maoifeſta cauſa ex apoſtemate,ſolutione continui in eo, & ſimilibus cauſis ualde manifeſtis: dicitur autem proprie digeſtiuę,quia licet hepar debilitatum ſm attractiuam,reteotiuam,aut expulſiuam debeat dici debile,tñ nomen debilitatis importat debilitatem principalis operationis eius quæ eſt digeſtio, cui cæterę ſubſeruiunt,dicitur abſq; manifeſta cauſa,quia ſi adeſſet aliqua manifeſta cauſa, ſicut apoſtema, ſolutio continui, & ſimiles, ab illis diſpoſitio ſua ſumpſiſſet denominationẽ, & noo á nomine accidentis quod eſt debilitas,ſequens tñ aliquam eius ægritudinem aut neutralitatem, ſicut etiam conualeſcentem ex febre, decimus debilem & non febrientem. Quando ergo hepar eſſet neutrum conualeſcentiæ,aut decidentiæ ſicut eſſet neutralitas complexionis, compoſitioois unitatis aot apoſtem. aut ægrotaret ægritudine difficulter cognoſcibili,diceremus ipſum eſſe debile, non denominando ipſom ab aliqua tali ægritudine aut neotralitate. Cum quælibet talis ſit immanifeſta,propterea Galenus. 5. interiorum 7. cap. inquit. Hepaticus, id eſt, debilis ſm hepar. Eſt ille in cuius hepatis operatiooibus eſt debilitas abſq; re manifeſta ex apoſtemate aut dubelati,id eſt,ulcere uel apoſtemate maturato,licet io uirtute debilitas hepatis ſequatur eios ægritudioes tanquam accideos. Et hæc ſufficiaot quantũ ad quid rei. Licet aliter poſſet deſcribi quod eſt dimioutio aut corruptio unius aut plurium operationum eius,& proprie digeſtiuę abſque manifeſta cauſa.

Species debilitatis hepatis quædam eſt noua, quædam eſt antiqua,quædam remiſſa,quædam intenſa. Item quãdoq; eſt debilitas unios uirtutis tantum,quandoq; plurium aut omnium. Et plurimum quidem debilitatur attractiua ex frigore,retentiua ex humiditate, expulſiua ex ſiccitate.

Cauſæ quædam ſunt primitiuæ,quædam per communitatẽ,quædã per eſſentiã. Primitiuæ extraneæ ſunt ſicut percuſſio,caſus, & offenſio ſuper hepate. Item lęſio á rebus ueneno ſis,& ſimiles. Non extraneæ ſunt quæ ſumuntur á rebus non naturalibus indebite applicitis. Per cõitatem uero, aut á toto ſicut in febribus,aot á membris particularibus ipſi contiguis,ſicut Kyſtis fellis, quando non trahit choleram ab hepate,aut propter oppilationem aut debilitatem, aut quãdo eſſet ea pręter modum repleta hepar ſuperflue calefaciens. Aut á ſplene quando noo trahit melancholiam ex cauſis eiſdem,aut quando eſſet præter modum ipſe repletus,hepar ſuperflue infrigidans. Aut á renibus & ueſica, quando non trahunt aquoſitatem ex ſimilibus cauſis. Similiter á matrice qũ propter ſuperfluum fluxum menſtruorum infrigidatur hepar,aut propter uehementem retentionem eotum,& corrũpitur per ipſam ſanguis hepatis,ſicut etiam propter fluxum ſuperfluum ſanguinis hæmorrhoidalis, aut eius retentionẽ accidit hepatis debilitas. Et ſimile accidit in quocunque ſuperfluo fluxu ſanguinis. Aliquando per communitatem á ſtomacho communicante hepati chilum diminute digeſtũ aut corruptum. Item per communitatem ab inteſtinis cum lædunt aliquo oocumento notabili. Et qoando accidit inter ea & ioter fel propter multitudinem phlegmatis uiſcoſi exiſtẽtis in eis aot io uiis ioter ea & ſel oppilatio & non mundificatur cholera ab hepate & inteſtioa remanent plena fœcibus, quare non recipiunt illud quod uadit ad ea ex ſanguine & aliis humoribus. Et hoc multoties accidit in colica,& aliquando propter communitatem membrorum pectoris, quibus propter uicinitatem & maximam colligantiam hepar facile compatitur. Et breuiter per communitatem

á quocunq;

à quocunque membro potente hepar notabiliter lędere. Aliquando uero cauſæ ſunt per eſſentiam in hepate propter malam complexionem cuiuſcunque generis cum materia aut ſine materia, aut propter apoſtema ſanguineum, eryſipelas, ſephiros & cancrum aut undimiam, ideſt, apoſtema phlegmaticum molle, aut propter ſolutionem continui cum ſanie aut ſine ſanie, aut propter putrefactionem accidentem ei, aut propter oppilationem de qua erit ſequens capi. aut exitum ſanguinis ſuperfluum ex eo propter rupturam uenæ aut cauſam aliam.

Signa ſumuntur ex multis. Primo ex calore, quia color citrinus ſignificat caliditatem hepatis, & color albus, pallidus ipſius frigiditatem. Et uiridis obſcurus adhuc maiorem frigiditatem quod poteſt eſſe dupliciter, aut quia hepar diſcraſiatum ad cal. multiplicat choleram citrinantem cutim, & diſcraſiatum ad frig. phlegma pallefaciens cum albedine. Et diſcraſiatum ad frigidum & ſiccum melancholiam, per cuius præſentiam color cutis fit uiridis obſcurus, aut forte fit color uiridis obſcurus, quoniam cum dominio humorum frigidorum paucificantur ſpiritus debentes ſanguinem illuſtrare unde color ſanguinis fit obſcurus, licet hæc mutatio coloris ſanguinis etiam poſsit eſſe per ſimplicem alterationem hepatis abſque noua humorum generatione: eſt autem obſcurus propter defectum ſpiritus naturalis debentis humores aut cutim illuſtrare, & cuius color eſt optimus habet hepar ſanum. Et quamuis Auicen. dicat quòd medicus expertus cognoſcit hepaticum & ſtomachicum per colorem non egens ſignificatione alia, credo tamen difficile eſſe per colorem ſolum diſtinguere inter hepaticum & ſtomachicum, tamen quia nocumentum ſtomachi frequenter facit colorem malum nocendi hepati, licet poſsibile ſit contrarium ſicut in ſyncopi per communitatem à ſtomacho, tamen quia colores ex defectu utriuſque prouenientes ſunt ſimiles, propterea ad diſtinguendum inter utrunque oportet conſyderare actiones læſas aut exeuntia utrique pertinentia, hæc tamen quæ dicta ſunt de ſignificando per colorem intelliguntur ſeruatis conditionibus Galen. 2. techni. quod color non ſit alteratus ab aere aut ab aliis cauſis extrinſecis, & quod humores non ſint in interioribus occulti, ut habetur. 2. commento primæ particulæ Aphoriſ. Verum nocumētū hepatis per eſſentiam potius facit colorem malum, quàm nocumentum ſtomachi per eſſentiam cum nocumentum ſtomachi plurimum faciat colorem malum nocendo hepati. Secundum ſignum eſt ſumptum ex egeſtione aut urina quæ ſunt ſicut lotura carnis. Quæ licet ſignificent principalius aut ſecundum plurimum debilitatem digeſtiuæ, quia digeſtiua debilis non bene tranſmutat chilum in ſanguinem quare fit ſicut lotura carnis recentis cum ipſe exiſtens albus non complete rubificetur. Poſſunt tamen & pręcipue egeſtio ſimilis loturę carnis eſſe propter defectum in attractiua non attrahente ipſum ad centrum hepatis, ſed dimittit ipſum in meſeraicis, quæ licet habeant aliquam uirtutem ſignificatiuam, tamen illa eſt diminuta. Tertio, poteſt eſſe ex defectu retentiuæ non tāto tempore retinētis donec digeſtiua ſuam compleat operationem. Quarto, ex acuitate uirtutis expulſiuæ expellētis ipſum ad inteſtina ante quam digeſtiua hepatis complete eū tranſmutauerit. Nam ex quacunque cauſa acciderit hæc diminuta tranſmutatio chili in ſanguinem natura expellit ipſum tanquam ſuperfluum, & maxime ad inteſtina, quia hæc uia eſt ſibi aptior & minoris nocumenti, poteſt etiam fieri urina ſicut lotura carnis ex defectu digeſtiuæ hepatis non bene traſmutantis nec ſeparantis aquoſitatem à ſanguine, & propter hanc cauſam quandoque apparet in ſtomachicis. Similiter ex nocumento expulſiuæ expellentis ad renes ante completam ſanguificationem, & tertio retentiuæ non tantum retinentis donec digeſtiua perfecte ſanguificauerit, & propter has cauſas accidit aliquando mictus ſicut lotura carni, frequentius tamen ſequitur debilitatem digeſtiuæ. Et apud Auic. iſte fluxus uentris lauatiuus in fine ſuo permutatur ad alteram ſpeciem, & fit in habente complexionem calidā uirulentus, ideſt, ſicut uirulentia quæ cum albedine quadam tendit in rubedinem uel citriuitatem, deinde fit ſicut fœx uini partibus ſubtilibus reſolutis, & fit ſicut ſanguis aduſtus qui tendit ad nigredinem, licet ante hunc frequenter multiplicetur ſolutio uentris cum cholera pura. Sed in habente lapſum ad frigidum fit poſt fluxum qui eſt ſicut lotura carnis fluxus qui eſt ſicut ſanguis congelatus. Et perueniunt ambo ſimul ad educendum res diuerſarum qualitatum, & ſubſtantiarum. Sed magis in habente complexionem frigidam, calor nanque propter intenſionem acuitatis ſuæ tribuit unam formam aduſtionis agendo in paſſum magis uniformiter. Sed frigiditas minoris acuitatis aliquam partem magis poſſibilem cōgelando immutat dando colorem & modum ſubſtantiæ ſecundum ſui exigentiam. Aliam uero partem magis reſiſtentem alterat corrumpendo eius complexionem & calorem proprium, cui poſtea ſuccedit calor extraneus putrefaciens, & dat ei colorem & modum ſubſtantiæ differentis à primis.

Tertium ſignum eſt dolor lenis extenſus uſque ad furculas dum penetret chilus in hepar: nā ſicut ſtomachus debilis grauatur ſumpto cibo, ita hepar ex chilo. Sed iſta grauitas non ita percipitur in hepate ſicut in ſtomacho cum nō ſit tātæ ſenſibilitatis: percipitur tamen ab his quæ diligenter cōſyderant accidentia ſua, & ex his ſignificamus debilitatem hepatis abſolutę & proprie digeſtiuæ.

Sed ſigna cauſarum primitiuarū ſumantur, ut infra. Quod enim debilitas hepatis pendeat à cauſis primitiuis, cognoſcitur ex earum præceſsione, ut quis aqua frigida potata fuerit & ſimiles, & conſequutione debilitatis hepatis. Et quod quandocunque præceſſerunt ſimiles cauſæ, ſequuta eſt ſimilis debilitas. Et regimine ſex rerum in melius mutato, multoties facile corrigitur hepatis debilitas. Quod uero debilitas hepatis ſit per communitatem ſicut in febribus cognoſcitur, quia præceſſerunt, & proprie febres chronicæ, quæ debilitant etiam paucificando calidum, licet non remittendo: fit enim bona digeſtio à caliditate naturali & æquali multiplicata in quanto. Sed illam quæ fit communitate fellis ſignificat color ictericius, & quandoque eſt cum eo egeſtio alba, quando eſt oppilatio inter fel & inteſtina. Facta uero communitate ſplenis ſignificatur per ægritudines ſplenis, & per colorem in quo uincit nigredo. Stomaticha uero ſignificat per malitiam digeſtionis & nocumenta ſtomachi non ſolum præſentia, ſed etiam quæ præceſſerunt. Et illa quæ eſt per cōmunitatem ab inteſtinis ſignificatur per puncturam eorum, uentoſitates, rugitus & per cholicam, & quæ ſunt illis ſimilia. Et quę eſt communitate renum, aut ueſicæ ſignificatur p alterationem diſpoſitionis urinę ab eo quod oportet ſecundum naturam, & per declinationem formæ ad malitiam, & hydropiſim. Et illam quæ fit propter membra pectoris ſignificat malitia anhelitus, & tuſsis ſicca, & quandoque ſentit habens eam in ſuſpenſoriis hepatis, aut pulmonis, aut utriuſque grauitatem, aut tenſionem. Et quæ eſt per communitatem à matrice ſignificatur per retentionem menſtruorum, aut fluxum ſuperfluum, aut alias eius ægritudines. Et ſimiliter quæ eſt per communitatem ab hæmorrhoidibus ſignificatur per fluxum ſuperfluum, aut retentionem ſanguinis hæmorrhoidalis.

Signa uero debilitatis hepatis per eſſentiam ſunt ut infra. Mala nanque complexio calida, frigida, humida, aut ſicca, ſignificatur per complexiones hepatis naturales, facilius nanque labitur quodcunque membrum ad lapſum præternaturalem ſibi ſimilem quàm ad contrarium. Item ex præceſſione regiminis cui mala complexio ſequens atteſtatur ſicut cauſa effectui, & quod nocetur à ſimilibus iuuatur à contrariis, & calida cognoſcitur per colorem citrinum & frigida per colorem album pallidum, humida per mollitiem & lenitatem, & ſicca per aſperitatem. Item calida multiplicat humores aduſtos, frigida craſſos, tardi motus, ſicca paucos & craſſos, humida aquoſos. Signa autem oppilationum apoſtematum ſolutæ continuitatis fient manifeſta in capitulis ſequentibus. Sed ſigna debilitatis cuiuſcunque uirtutis ſunt infraſcripta. Primo ſi digeſtiua minuitur, ſanguis exiſtens in toto erit diminutè digeſtus, ut quia phlegmaticus ſicut in hypoſarca uel aquoſus ſicut in aſcite. Aut ſuperflue decoctus & ſic erit cholericus, aut aduſtus. Vt plurimum tamē in aſcite digeſtiua corrumpitur, cum multum eius quòd deberet in ſanguinem conuerti, conuertatur in aquoſitatem, ſed abla tio digeſtiuæ cognoſcitur per exitum chili, ſcilicet in quanti

tate in qua intrauit hepar. Sed cum eius ablatione non credo hominem longo tempore poſſe uiuere, ſicut nec abſque cibo. Sed hoc ſignum ex exitu chili uideo fallax cum poſsit ſequi ad nocumentum digeſtiuæ ſtomachi, & generaliter qñ eſt chilus inconueniens pro nutrimento corporis, & ſic non attrahetur ab hepate & deſcendet. Item poteſt ſequi oppilationem meſeraicarum. Item debilitatem attractiuæ hepatis & meſeraicarum. Item debilitatem contentiuæ hepatis, qua re regreditur ſicut intrauit, inter quas cauſas huius effectus, ſcilicet fluxus chili productiuas, licet ſit difficile diſtinguere credo tamen hoc modo diſtinguendum eſſe. Nã ſi prouenit ex nocumento ſtomachi, adſunt & præceſſerunt nocumenta ſtomachi. Item chilus ille apparet male immutatus in modo ſubſtantiæ, uel colore exiſtẽs forte difformis in partibus ſuis, & cum eo aſſociatur lienteria. Si uero ſequantur oppilationes meſeraicarum adſunt ſigna oppilationum earum cauſarum, de quibus infra. Si ſequitur debilitatem attractiuæ hepatis ualde cito egreditur celebrata. i. digeſtione cum non attrahitur ad hepar, & in hoc maxime differt à fluxu chiloſo ſequente ablationem digeſtiuæ cum poſt celebratam digeſtionem ſtomachi notabile tempus interueniat antequã egrediatur, cum oporteat ipſum ingredi hepar, & regredi antequam fluat exterius. Si uero ſequitur debilitatem retentiuæ hepatis ſtãte bonitate digeſtiuæ & attractiuæ cognoſcitur, quia eſt aliqualiter immutatus uerſus colorem ſanguinis cũ aliquãto tempore in hepate, aut meſeraicis moretur, in quo tempore per actionem digeſtiuę immutatur. Eſt & alia differentia, quia cum aufertur digeſtiua apparent ſigna frigiditatis ſecundum plurimum. Cum uero læditur contentiua apparent ſigna humiditatis, & ex ſimilibus ſignis diſtinguitur inter diminutam digeſtionem ſanguinis cum aliquanto tempore in hepate, aut meſeraicis manet & debilitatem digeſtiuæ hepatis, & contentiuę eius. Sed de his ſtatim dicetur aberius. Sed corruptio digeſtiuę hepatis & fluxus rerum corruptarum cognoſcitur item ex generatione aquoſitatis ſuperfluę ſicut in aſcite & multiplicatione uentoſitatis ſicut in timpanite, & ex multiplicatione phlegmatis ſuperflui, & multũ diſtantis à natura ſanguinis ſicut in aliqua hypoſarca, & fluxus lotiuus poteſt eſſe tam à diminuta quàm à corrupta digeſtione. Si enim ſit ex chilo diminute uerſo in ſanguinem eſt à diminuta digeſtione, ſi uero ſit ab aquoſitate ſanguini permixta cum impotentia diſcretiuę erit à corrupta digeſtione cognoſcitur tamen corrupta digeſtio hepatis magis ex urina quàm ex egeſtione, quia in gibbo fit humorum generatio aut ſaltem perfectio & aquoſitatis ſequeſtratio. Cum ergo apparet urina malæ ſubſtantię confuſæ in qua non apparet ſequeſtratio uel hypoſtaſis, aut quando apparet urina ſanguinolenta non ex defectu membrorum urinæ ſignificatur. corrupta digeſtio, aut ualde diminuta. Significatur etiam corrupta digeſtio per ſanguinem corruptum, quia fit in putredinẽ uerſus, aut in melancholiam per ſuperfluã infrigidationem aut aduſtionem, ſicut cum apparent egeſtiones, ſicut uini fœx, & cognoſcitur ſanguis corruptus in phlebotomia cum eſt diuerſorum colorum cum uiriditate quadam, ſed cognoſcitur eius diminuta digeſtio in phlebotomia, quia tendit in albedinem cum admixtione multi phlegmatis & aquoſitatis & ſuperfluę decoctus tendit in citrinum cum nigredine quadam & mixtum multæ choleræ. Debilitas uero ſiue diminutio attractiuæ ſignificatur per egeſtionem humidam lenem. Item quando apparet urina boni coloris & ſtomachus eſt ſanus, tunc per hęc tria certificatur debilitas attractiuæ. Item debilitas in toto & macrefactio à paucitate ſanguinis ſignificat debilitatem attractiuæ. Retentiuę uero debilitatem ſignificant nocumenta digeſtiuæ cui ipſa retentiua ſubordinatur; ſicut penetratio ſanguinis diminutæ decocti in membra ſignificat debilitatem retentiuæ, licet plus digeſtiuæ. Item apparitio ſanguinis in toto mixti cum ſuperfluitatibus ſuis, ſcilicet phlegmate, cholera, melancholia, & aquoſitate, ſignificat debilitatem retentiuæ, ita ut ſit color citrinus per choleram, albus per phlegma, fuſcus per melancholiam, & mollities per aquoſitatem. Et minuitur urina, quia aquoſitas mittitur ad totum, & minuitur neceſsitas aſſellandi, quia cholera debens iuuare expulſiuam inteſtinorum mittitur ad totum. Et minuitur appetitus, quia deficit aduentus melancholiæ, quæ excitat appetitum. Iſta enim omnia non fiunt niſi quia non tanto tempore retinetur maſſa ſanguinea in hepate, quod poſsit fieri ſequeſtratio, unde aliquando fit hydrops digeſtiua debilitata, aut retentiua, & aliquando fit colica fœcalis, aut phlegmatica, quia deficit mũdificatiuum inteſtinorum quod cholera.

Expulſiuæ uero debilitatem ſignificamus, ſimiliter quia ſanguinis ſuperfluitates remanent permixtæ ſanguini, & nulla ſufficienter expellitur ad locum ſuum. Sed corruptionem expulſiuæ ſignificamus, quando ſuperfluitates expelluntur quò non debent, ſicut aquoſitas ad ſtomachum, & ſic de aliis, & cum ex debilitate retentiuæ, & expulſiuæ, aliquando prouenerunt ſimiles effectus, & accidentia, ſimiliter debet diſtingui inter utranque per cauſas ſuę debilitatis, cum enim uidemus dominium humiditatis, debemus potius credere debilitatem expulſiuæ iuxta dicta ſuperius.

Sed dubitatur quare debili exiſtente retentiua, humores alii à ſanguine magis expelluntur cum ſanguine ad totũ quã expellantur ad loca propria, ſcilicet cholera ad Kiſtim, melancholia ad ſplenem, aquoſitas ad renes, cum potius deberet eſſe oppoſitum Kiſti, & reliquis receptaculis hos humores naturaliter attrahentibus. Reſpondetur duplex eſſe tempus retentionis. Vnum ꝙ primum, in quo humores generantur, aut acquirunt ſuas formas ſubſtantiales. Secundũ in quo poſtquam geniti ſunt localiter ſeparantur, & certũ eſt, quod eſt difficilius retentiuæ his duobus temporibus retinere ꝙ primo tempore tantum, & eſt facilius expulſiuæ totam maſſam humoralem expellere ad uenam chilis, & conſequenter ad totum corpus quàm ſingulos horum ad ſua receptacula expellere. Quapropter in paruo tempore poſſet facere primum & non ſecundum. Eſt etiam poſsibile & forte frequenter contingens quod retentiua ſit ita debilis, ut non poſsit tanto tempore retinere, in quo ex chilo ſint quatuor humores geniti ſecundum ſuas formas ſubſtantiales, ſed ſolum acquiſiuerunt diſpoſitiones quaſdam diminutas facientes pro introductione ſuę formę, & tunc expulſiua mittit eos imperfectos ad uenam chilis, aut totum corpus. Et in utroque caſu minorabitur ſeparatio cum ſuperfluitatibus ad loca propria. Et in utroque caſu aggregabitur in corpore mollities cum citrinitate, ac cum albedine, & nigredine permixta, ſicut dicit Auicen. quia in corpore tũc eſt maſſa humoralis in quã non ſunt humores actu per ſuas formas ſubſtantiales, ſed ſolum ſunt adepti aliquas diſpoſitiones pro formis ſuis in cõfuſo, ſicut in abortibus triginta dierum apparẽt lineationes, & ſimilitudines membrorum exteriorum, licet membra non ſint integre formata. Et hæc quæ dicta ſunt intelligi debent de notabili parte ipſius maſſæ humoralis, non de tota, quia ſi tota maſſa eſſet taliter imperfecta non credo uitam poſſe niſi paruo tempore permanere, cum nihil nutriat niſi ſit, aut fuerit formaliter humor. Eſt enim certum talem maſſam, ſi non ſint humores eſſe chilum.

Secundum dubium, quod eſt deterius an operationem auferri an corrumpi uel diminui. Pro quo ſciendum quod nocumenta harum operationum poſſunt dupliciter conſyderari, aut quantum ad cauſam producentem ea, aut quantum ad nocumenta quæ relinquuntur: Si primo modo conſyderetur nocumentum ablationis eſt deterius, deinde diminutionis, ultimo corruptionis, quia ablatio, & diminutio, & propriè nutritiuæ, & digeſtiuæ fiunt à frigiditate, quæ aufert omnem uirtutem ſi eſt fortis, licet frequẽtius attractiuam & digeſtiuam. Et ipſa facit maius nocumentum quàm caliditas, quæ eſt corrumpens ſecundum plurimum.

Si uero conſyderetur ſecundo modo nocumentum corruptionis eſt deterius, deinde ablationis, deinde diminutionis. Et ratio, quia difficilius eſt rem corruptè digeſtam corrigi quàm nullo modo digeſtam, aut diminutè, quia non attenditur malitia maior, aut minor, niſi inquantum ſunt magis, aut minus remota ab hoc, ut perficiãtur. Et certum eſt, quod ſanguis corruptus magis diſtat, ut fiat bonus, ꝙ ſanguis diminutè, aut nullo modo digeſtus, & hoc modo poteſt eſſe concordia inter Auic. qui dixit, quod nocumẽtum digeſtionis, quod eſt ablatio eſt deterius, deinde diminutio, minus uero corruptio. ſcilicet quantum ad cauſam, & inter Serapionem quarto breuiarii, primo capitulo dicentem: quod nocumentum ꝗ

quod

quod eſt corruptio eſt deterius, deinde ablationis, deinde diminutionis, ſcilicet quantum ad poſſe corrigi.

Prognoſtica. Primum, nocumentum digeſtiuæ hepatis eſt factiuum, aut conſtructiuum ferè omnium ægritudinum, tàm materialium, quàm immaterialium. Secundum. Debilitas hepatis notabilis cum fuerit antiquata difficillimè, aut nunquam emendatur.

Cura debilitatis hepatis habet quatuor intentiones. Prima eſt remotio cauſæ debilitantis ipſum. Secunda eſt ipſius confortatio. Tertia accidentium correctio. Quarta debitũ regimen ſex rerum. Prima intentio. Si cauſa fuerit primitiua remoue ipſam, & nocumentum per ipſam hepati impreſſum, ſicut exempli gratia. Si potus aquæ frigidæ fuerit in cauſa prohibe ipſum, & potet uinum. Et ſimiliter remoue frigiditatem hepati, & membris naturalibus, impreſſum cum calidis interius & exterius applicitis, & idem ſit iudicium de reliquis cauſis primitiuis. Si uero debilitas hepatis ſit per communitatem à toto ſicut in febribus, cura ſebres ſecũdũ quòd oportet, & remoue diſcraſiam hepati impreſſam cum contrariis ipſum confortantibus, tàm proprietate, quàm ſtipticitate moderatis, & aromaticitate qua gaudent ſpiritus. Si uero fuerit per communitatem ab aliquo membro corrige illius membri diſpoſitionem, primo euacuando, & diuertendo, tàm ab eo, quàm ab hepate, ſi quid humoris fuerit in cauſa. Secundo malam illius membri diſpoſitionem corrigẽdo. Et tertio ipſum confortando, ut fiat minera laudabilis chimi, remoue etiam nocumentum hepati impreſſum per membrum communicans. Quod ſi debilitas hepatis fuerit per eſſentiam propter malam complexionem, malam compoſitionem, ſolutam continuitatem, aut apoſtema remoue iuxta poſſe ægritudinem illam qua debilitatur. Et in ſumma omnia hæc ſunt ade perficiendum primam intentionem, quę eſt remotio cauſæ debilitatis hepatis. Cum quibus autẽ hæc intentio perficiatur, poteſt eſſe manifeſtum ex curis ægritudinum hepatis poſitis, & ponendis, necnon ex curis ægritudinum totius membrorum particularium, quibus hepar compatitur. Debilitas nanque ipſarum eſt accidens remouendũ per remotionem ægritudinis facientis ipſam. Secundo intẽtio, ſcilicet hepatis confortatio, quæ proprie pertinet huic capitulo perficienda eſt cum infraſcriptis. Primum eſt calefactio ſubtilis, ideſt leuis, ut ſeruetur complexio naturalis hepatis, aut ſpirituum, uel ſubtilis, ideſt, cum ſubtilibus in ſubſtantia habentibus uirtutem penetratiuam, ſicut in ſchinantho, cypero, croco. Secundum eſt apertio etiam leuia, quia ferè ſemper eſt timor de oppilationibus, & hæc reperitur in filticis, abſinthio, marrubio. Tertiũ eſt maturatio ſicut in croco. Quartum lenificatio, ſicut in paſſulis, & uino granatorũ dulcium. Quintum abſterſio ſicut in aqua hordei excorticati aut mellis. Sextum inciſio, ſicut in uino granatorum murorũ & acetoſorum. Septimum cũ ſtipticis moderate, ſicut in ſchinanto, abſinthio, roſ. & ſimilibus. Octauum prohibitio putrefactionis, ſicut in cinnamomo caſsia lignea. Nonum exiccatio, ſicut in ſpodio. Decimum mundificatio uirtus, ſicut cum melle, & uino ſubtili. Vndecimum cum proprietate, ſicut in ſpica, hepate adip, carne limaciarum, & rhabarbaro. Duodecimum cum amicitia currẽte inter hepar, & medicinas propter multas cauſas, ſicut in paſſulis. Non dico tamen quod in omnibus caſibus pro confirmatione hepatis his omnibus indigeamus, ſed hæc memorata ſunt, ut his utamur, quæ propoſito noſtro magis deſeruiũt. & ut ſciamus uerificare receptas authorum componẽtium antidota ex diuerſis ſimplicibus habẽtibus plures, aut omnes has intentiones. Quamuis ſit poſſibile quod in uno ſimplici plures ex his conditionibus reperiantur, ut patet habenti notitiam ſimplicium.

Præter hoc eſto memor pro confortatione hepatis multum attendere confortationi ſpirituum ipſos multiplicãdo. Et omnibus nouem modis ipſos cõfortãdo, de quibus fuit ſermo in capitulo de melancholia. Ipſi enim ſunt cuiuſcunq; uirtutis inſtrumentum ad ſuas perficiendas operationes.

Item præter hæc eſto memor diligenter conſyderare, quę uirtus ſit læſa principaliter, & ipſius confortationi magis attendere, & proprie digeſtiuæ, cui reliquæ ſubſeruiunt. Attractiua enim confortatur calido & ſicco, retentiua frigido & ſicco. Digeſtiua calido & humido, aut cum temperamẽto paſsiuarum. Expulſiua calido & humido, licet magis humido quàm calido. Et digeſtiua magis calido quàm humido, et quã temperamento paſsiuarum. Retentiua uero magis ſicco quã frigido, & attractiua magis calido quàm ſicco. His ergo utere quæ tuo propoſito deſeruiant ſecundum exigentiam uirtutis læſæ.

Vltimo non ſolum attende cõfortationi hepatis. Sed eorũ membrorũ quæ debent trahere ſuperfluitates ab hepate, quę ſunt renes, ſplen, killis, fellis, & inteſtina, licet ipſa non ita immediate hepati deſeruiant, ſicut reliqua tria.

Sed ſupereſt, ut ponamus quędam antidota iuuantia in cõfortatione hepatis. Excellens in cauſa frigida, eſt diagalanga deſcriptione Meſue. Et diarhodon abbatis in cauſa calida. Ex ſyrupis in cauſa frigida, ſyrupus de abſinthio ſyrupus acetoſus. Sed in cauſa calida, ſyrupus bizantinus. Ex trochiſcis in cauſa frigida, trochiſci de ligno aloes, trochiſci rhabarbaro, ſed in cauſa calida, trochiſci de ſandalis, de berberis. Et Raſis in capitulo de dolore hepatis deſcribit medicinas elegantiſs. in confortatione hepatis, tàm in cauſa calida, quã in frigida. Auicenna uero deſcribit medicamen acceptum à Gal. multum in debilitate hepatis laudatum. ℞. paſſularum enucleatarum, aur. 25 croci; aur. 1. calami aromatici, aur. 2. bdellii iudaici aur. 2. s. cinnamomi, aur. 1. caſsiæ ligneæ medietatem aurei, ſpicæ, aur. 3 ſchinanthi, aur. 2. s. myrrhæ, aur. 4. gummi albotin, aur. 4. darſeſceam, ideſt, arboris granati ſyluestris, aur. 2 loco cuius ponitur xylocatacta, mellis, aur. 16. uini ſubtilis quantum ſufficit, & quandoque ponimus in ipſo opium, & ſemen hyoſcyami albi, ſcilicet cum adſunt ſigna ſuperfluæ caliditatis, & hanc receptam uerificat Auicen. in textu Gal.

Electarium ualens in cauſa frigida mirabiliter confortans hepar, & mundificans canales eius, & urinam prouocans. ℞. ligni aloes, roſarum, ſpicæ nardi, cinnamomi, ana. ʒ. 2. laccæ, rhabarbari, cariophili, ana. ʒ. s. aſari, aniſi, maioranæ, maſtichis, gummi, balſami, ana. ʒ. ʒ. fu, meu, ſchinanthi, ſpodii, ana. ʒ. 1. chamepythyos, cuſcutę, ana. ʒ. 2. confice cum ſyrupo de ligno aloes.

Euaporatio in cauſa frigida. ℞. cinnamomi, caſsiæ ligneæ, ana. ℥. s. ſpicæ. ʒ. 1. abſinthii, eupatorii, ana. ʒ. 5. bulliant in uino odorifero ſtiptico in quo ſunt commixtæ tortellæ, id eſt, panis biſcoctus, & parum olei de neriden, infundatur lana, uel philtrũ in hoc liquore, & fiet euaporatio. Sed in cauſa calida. ℞. endiuiæ M. 1. ſand. alb. & rub. ſpodii, ana. ʒ. 3. cuſcutæ, abſinthii, ana. ʒ. s. bulliant in aqua roſ. in qua ſit quarta par uini granatorum, aut parum aceti, & fiat euaporatio ut ſupra, ſed ubi ẽ fortis caliditatis, melius ẽ, ut ſit actu frigida.

Vnguentum in cauſa frigida. ℞. ſuc. eupatorii. ℥. 2. ſpicæ. ʒ. 2. olei de ſpica. ℈. 2. bulliant ad conſumptionem ſucci, & addendo ſpicam in fine cum pauco aceti, & cera ſufficienti fiat unguentum. Sed in cauſa calida. ℞. ſandalorum alborum, & rubeorum, ſpodii, ana. ʒ. 1. ſpice. ℈. 1. ſucci endiuiæ, olei roſ. ana. ʒ. 1. bulliant ſuccus, & oleum ad conſumption[illegible] ſucci, & cum pauco aceti, & cera ſufficienti fiat unguentum.

Multæ aliæ medicinæ ſunt ad hanc intentionem, quas cauſa breuitatis omitto. Medicinę tamen Raſis in cap. de dolore hepatis ſunt præſtantiſsimæ. Attende tamen præcepta Auic. in proprio capitulo de debilitate hepatis.

Nam cum uides debilitari digeſtiuam, conforta cum eis in quibus eſt ſtipticitas & caliditas cum menſura, ideſt, non exceſsiua, & aromaticitate, & ſit in eis maturatio, ſicut ſunt medicinæ compoſitæ ex eis, quæ ſunt ſicut ſpica, folium, nux muſcata, coriandrum, cardamomum, maſtix, calamus aromaticus, cyperũ, & ſimilia. Et ſi fuerit proueniens à retentiua adde de ſtipticitate, & minue de caliditate, aut conforta huiuſmodi medicinas cum medicinis oppoſitis eis cum infrigidatiuis. ſicut ſunt balauſtiæ, roſæ, & hypociſtis, & ſi fuerit debilitas in attractiua, conforta cum eis in quibus eſt ſtipticitas parua, tanta, ſcilicet quod uirtutem hepatis conſeruet, & ſit in eis caliditas, & aromaticitas, & ſtude in aperitione oppilationum. Et ſi fuerit debilitas in expulſiua conforta cũ calefacientibus, & humectãtibus aromaticis, & calefac ſplenem, renes, & uiſcera cum ſibi propriis, & aperi poros ſiue meatus per quos ſuperfluitas ad hæc membra expelluntur. Et quia cuiuſcunque uirtutis debilitas poteſt ab omni mala complexione

complexione contingere eſt neceſſarium ut magis conſyderes malitiam complexionis lędentis uirtutem, quàm uirtutis læſionem, cum oporteat uirtutem confortare per remotionem cauſæ lædentis. Vnde oportet aliquando digeſtiuam, & attractiuam confortare cum infrigidantibus, licet ſecundum plurimum debilitentur à frigore. Et paſſulæ conferunt in debilitate hepatis, ita ut prohibeant ſolutionem uentris ſimilem aquæ carnis.

De oppilatione hepatis. Cap. 94.

Oppilatio hepatis eſt morbus in uiis eius prohibens tráſitum humiditatis naturalis, aut ſuperflue quę per ipſum naturaliter tranſire conſueuit.

Et eſt triplex, quędam in poris ſubſtantię eius per quos tranſit nutrimentũ ipſi proprium, quędam in uenis eius per quas tranſit nutrimentum toti commune, quędam in poris, ſiue meatibus per quos ſuperfluitates expelluntur.

Cauſæ primæ apud Auicẽnam, eſt craſsities ſanguinis, qui nutrit hepar, aut debilitas expulſiuæ cum uehementia attractiuæ eius, quapropter neque ſuperfluitates hepatis, quæ reſecantur in digeſtione quarta, ſufficienter expelluntur, & nutrimentum proprium attrahitur indigeſtum.

Cauſæ autem remoriores ſunt cibi præbentes nutrimentũ craſſum, & quæcunque poſſunt debilitare expulſiuam, & fortificare attractiuam. Cauſæ autem oppilationis, quæ eſt in uenis ſunt, quia creatæ ſunt ſtrictæ, aut inuolutæ à generatione Vnde ex omni parua re oppilantur. Aut quia ſunt ea tempore conſtrictæ, & ſecundum plurimum rami portæ oppilantur quoniam materia oppilans peruenit ad ipſos, primo per illud quod tollitur à ramis ipſius in ramos uenæ chilis ſibi obuiantes, quapropter fęx in ipſis relinquitur ipſos oppilans, ꝓpterea plurimum oppilationum eſt in latere concauo, licet etiam qñq; fiant in gibbo, & oppilationes iſtæ, quæ ſunt in ueni hepatis, aut ſunt coarctatorię ab humore multo craſſo, aut uiſcoſo genito, ex cibis ſibi proportionalibus concurrente debilitate digeſtiuæ, & expulſiuæ alicuius complexionis malitiam inſequente, cibi autem iſti ſunt, ſicut carnes craſſæ, & res quæ comeduntur in appetitu corrupto, ſicut carbones gypſum, & ſimilia non proportionata humanæ ſpeciei, item ſicut fungi, & quædam genera pomorum nutrimenti craſsi, & ſicut zarror, ideſt, ſorbæ, & ſimilia. Aliquando iſtæ oppilationes ſunt attenuatoriæ ſequentes apoſtema, uentoſitatem, aut qualitatem conſtrictiuam.

Carnoſæ uero nunquàm, aut rariſsimæ ſunt; quia orificia uenarum ſunt neruoſa, ſuper quorum ſubſtantia nihil tale generatur, & ſi ſuper aliquo oritur nõ communicatur omnibus aut pluribus, & iam dictum eſt in diſpoſitionibus pulmonis, quod res quæ ſunt craſſæ, & oppilantes hepar, non oppilant membra quæ ſunt poſt hepar cum digerunt in hepate, ſicut frumentum conglutinoſum, & uinum dulce, & ſimilia.

Oppilationes autem quæ ſunt in meatibus expulſionis, ſuperfluitatum dicentur cum agemus de diſpoſitionibus fellis, & ſplenis, ipſę tamen à conſimilibus cauſis proueniunt, & ſunt triplices, coarctatoriæ, attenuatoriæ, & carnoſæ, ſicut præcedentes. Signa oppilationis in hepate ſunt. Primum color citrinus, uel pallidus in toto corpore, quoniam ſanguis bonus in quantitate ſufficienti ad corporis ſuperficiem non accedit, ſed ſubtile potius aquoſitati, uel choleræ mixtum attrahentibus membris inanitis. Secundum eſt grauitas in hypochondrio dextro, tum propter materiam oppilantem, tum propter materiam ex oppilatione retentam, imo apud Auic. ſecũda primi, eſt maior grauitas in oppilatione quàm in apoſtemate, quod uerificatur ſi oppilatio ſit magna, aut in uiis tranſitus humorum & ſuperfluitatum, apoſtema uero, neque humorum nec ſuperfluitatum tranſitum eſt impediens. Sed ubi cætera ſunt paria ex parte quantitatis, & loci ac reliquorum credo maiorem eſſe grauitatem in apoſtemate quàm in oppilatione, cum cæteris paribus materia ſit magis in apoſtemate in uno loco collecta, & ſit magis grauitas. Tertium eſt impedimentum anhelitus, & proprie cum dilatatur propter compreſsionem diaphragmatis ab hepate oppilato, & ipſius tractionem inferius. Quod maximè uerificatur cum oppilatio eſt gibbo, hæc tamen ſigna ſunt communia apoſtemati hepatis, & oppilationi inter quæ febris diſtinguit, quæ neceſſario aſſociatur apoſtemati hepatis, & non oppilationi.

Quartum ſignum eſt fluxus uẽtris ex materię craſſę regurgitatione, oppilatione ſibi tranſitum impediente, & urinæ multitudo, & ſubtiliatur propter ſubtile aqueum multiplicatum ex indigeſtione, penetrãs, hepate pellente, & membris attrahentibus ſi hepatis, & totius corporis ariditas non obſiſtat. Sed ſigna diſtinctiua inter oppilationem pororum tranſitus nutrimẽti proprii, & oppilationem uenarum ſunt, quia in oppilatione uenarum prædicta ſigna ſequuntur à principio, & corporis conſumptio, ſed in oppilatione pororũ tranſitus nutrimenti illa non ſunt à principio, ſed apparet in principio multiplicatio ſanguinis in uenis, & color rubeus in cute, quia ſanguis non accedit ad nutriendum hepar. Sed ſi oppilatio eſſet in poris, ſiue uiis purgationis ſuperfluitatum ab hepate, ſcilicet in uiis purgationis choleræ ab hepate ad kyſtim fellis, & melancholiæ ad ſplenem appareret in ſanguine multiplicatio choleræ, & melancholię cum colore citrino nigro, aut mixto in cute. Sed de his uberius agetur in ſequentibus. Signa uero diſtinctiua inter oppilationem uenæ chilis, aut ramorum eius, & oppilationem uenæ portæ, & ramorũ eius ſunt, quia oppilationem uenæ chilis & ramorum eius, ſequitur fluxus uentris ſanguinis, & humorum iam generatorum in porta, ſiue concauo hepatis, non potentium penetrare ad membra oppilatione chilis tranſitum impediẽte ad ambitum totius, & proprie quantum ad partem eorum craſſam. Quare regurgitant ad portam, deinde per meſeraicas ad inteſtina, & ſit urinæ ſubtilis multiplicatio cum tinctura propter debilitatem digeſtionis hepatis multiplicantis aquoſitatem, & propter tranſitum ſubtilis partis ſanguinis, & aquoſitatis non bene à ſanguine diſcrete membris trahẽtibus. Craſſities quoque ac durities hypochondrii dextri eſt ſenſui manifeſta. Sed oppilatione exiſtente in porta & ramis eius ſit fluxus chiloſus, aut humorum diminute digeſtorum, nam ſi ſit oppilatio in meſeraicis, quæ ſunt rami uenæ portę terminatæ ad inteſtina ſit fluxus materiæ chiloſæ, ſi uero ſit in porta, & ramis eius contentis in hepate ſit fluxus humorum diminute digeſtorum, & aliquando ſicut lotura carnis chilo ualde diminute decocto, & aliquando fluxus partim chiloſus, partim humoralis, & non apparet craſsities, aut tenſio ſenſui manifeſta in hypochondrio dextro. Signa autem diſtinctiua inter oppilationem portæ, & ramorum eius, & debilitatem ipſius hepatis, quamuis conueniunt fluxu chiloſo manifeſta ſunt ex capitulo præcedente. Quod autem oppilatio ſit coarctatoria à multitudine humorum cognoſcitur ex ſignis plethoriæ, de quibus. 2. primi, additis ſignis generalibus oppilationis ſupraſcriptis. Quod uero pendeat ab humore craſſo, aut uiſcoſo, cognoſcitur ex ſignis cacochimiæ, de quibus. 2. primi, additis ſignis oppilationis ſupraſcriptis. Item cognoſcitur ex regimine præcedenti, & malitia digeſtionis, ex quibus ſi multiplicetur uentoſitas apparebit craſſities, & tenſio augeri, aut minui ſubito, uel in breui. Si uero non ſemper tẽſio, & craſsities permanebunt ęquales, ad quod iuuabit regiminis debiti uariatio, & mixtio humorum egeſtionibus, uel urinis apparens. Si uero oppilatio eſt attenuatoria, ut quia uię hepatis creatæ fuerunt ſtrictæ, cognoſcitur ex diuturnitate paſsionis, etiam à principio generationis cõtractæ cum fortitudine retentiuæ, & debilitate expulſiuæ. Si uero oppilatio attenuatoria ſequatur apoſtema, aut aliã cauſam uiam attenuantem, ſiue corporea, ſiue incorporea illorum ſigna apparebũt, de quibus infra. Si uero oppilatio fuerit carnoſa, ex puſtula, bothor, uel uerruca oppilatio nõ erit uniuerſalis, imò in paucis uenis, & ſic ſigna oppilationis erũt debilia. Et cum hoc cura parum proderit, aut, nihil, ſi fuerit à uerruca, aut carne addita.

Prognoſtica. Primum. Oppilationes hepatis ſunt matres omnium ægritudinum. Secundum. Cum prolongatur difficilis, aut impoſsibilis eſt curatio, & multoties perducũt ad putrefactiones facientes accidere febres, aut apoſtemata perducentia ad hydropiſim. Et ad generationem uentoſitatis facientis accidere dolores prauos. Tertium. Multoties confortatur natura ad expellendas materias oppilationum ſeipſa, uel arte. Et egrediuntur, aut in egeſtione, ſi fuerit oppilatio in latere concauo, aut in urina ſi fuerit oppilatio in latere gibboſo, humores permixti craſsi, & ſoluitur oppilatio. Quartum. Oppilatio naturalis à generatione contracta non

recipit

recipit curam, præſeruari tamen poteſt qui hanc patitur cũ bono regimine ab incurſu ægritudinum quę oppilationes ſequi conſuerunt. Accidentalis uero noua ſecundum plurimũ facile curatur.

Cura oppilationum hepatis exigit quatuor intentiones. Prima cauſam oppilantem hepar remouet. Secunda ipſum confortat. Tertia corrigit accidentia. Quarta ordinat debitum regimen ſex rerum. Prima intentio perficitur ſecundum diuerſitatem cauſæ oppilantis. Si ergo oppilatio fuerit à multitudine, euacua, aut cum phlebotomia, ſi ſanguis fuerit uincẽs, aut alii humores peccauerint cum ſanguine. Quæ phlebotomia fiat à ueni cõmuni, repletione exiſtẽte in toto aut à ſaphenis. Si in cauſa fuerit retentio ſanguis menſtrualis, aut hæmorrhoidalis, poſtea phlebotometur baſilica, aut ſaluatella dextra. Si uero repletio non fuerit communis, ſed propria hepati ſufficit phlebotomia ſolius baſilicæ aut ſaluatella, poſtea alii humores euacuentur ſecundum quòd oportet. Si uero cauſa oppilationis fuerit humor craſſus, & uiſcoſus, prius digere, deinde euacua. Digeſtiua autem in primis ſint inciſiua, abſterſiua, ſubtiliatiua, abſque magna apertione aut prouocatione, poſtea ſint magis aperitiua. Euacuatiua autem fiat cum ſolutiuis, ſi oppilatio fuerit in concauo. Si uero in gibbo cum diureticis, & fortiter aperientibus. Digeſtiua autem conuenientia à principio ſunt, ſicut ſyrupus acetoſus ſimplex, ſaccharinus, aut melinus cum aquis endiuiæ, aut abſinthii, aut ſimilibus paucæ aperitionis. Deinde in proceſſu cum ſyrupo acetoſo compoſito mellino, aut ſaccharino, oxymelle, ſcyllitico, & aquis cuſcutæ, capilli uen. aſari, rubeæ, & ſimilibus calidis, & frigidis, aut propinquis æqualitati ſecundum exigentiam. Pro quo ſciendum eſt quod medicinæ aperitiuæ, quædam ſunt ſimplices, quædam compoſitæ, & utrunque quædam frigidæ, quædam calidæ, quædam æqualitati uicinæ. Frigidæ quædam ſunt ſicut endiuia hortulana, & campeſtris, quæ eſt taraxacon, & aqua plantaginis cum foliis, & radicibus ſuis, & omnia prouocantia cum infrigidatione, ſicut ſemina communia frigida, quibus utendum eſt in oppilatione cum caliditate. Et ex compoſitis, ſyrupus bizantinus, ſyrupus acetoſus compoſitus, licet forte conuenientius inter ęqualitati propinqua poſſent numerari. Calidę uero ſunt diuretica fortia, ut aſarum, tapſia, petroſelinum ariſtolochia rubea tinctorum, iris, fiſtici, agaricus, epithymus, ſcylla, polium, ſpica, centaurea minor, & ſuccus eius, gentiana. Et ex compoſitis ſyrupus acetoſus cũ rubea, & melle, oximel ſcylliticum, oximel compoſitum, & hæc ſunt ſupra caliditatem primi gradus. temperatæ autem uicinæ temperamento ſunt, lupuli, lacca, cuſcutæ, capil. uen. & ſunt ambo aperitiua ualde cum æqualitate ualentia, tàm in oppilatione cum caliditate, quàm cum frigiditate. Sed calidæ circa primum gradum, quę ſunt proxime immediate ſupraſcriptis, ſunt rhabarbarum, abſinthium, eupatorium, cimæ ſchinanthi, amygdalæ amarę, ſuccus fœnic. chamepithæ. & proprie quando oppilatio eſſet in uiis ſtrictis, acetum ſcylliticum, aſparagi, & ſimiles. Et ualent in oppilatione frigida cum uino, aut aqua ſeminum calidorum, Et in calida cum aqua endiuiæ, cuſcutæ, quæ proprie aperiũt oppilationes ſplenis. Item cũ decoctione ſeminum frigidorum communium, uel etiam ſine his. Non enim curandum eſt de inflammatione cum iuuamentum aperitionis prę ualeat nocumento quod efficit earum calor inflammando, eo quod ad extinguẽdũ eſt facilis poſt aperitionem. Et nota quod medicinæ ſupraſcriptæ non ſolum ualent ſumptæ interius, ſed etiam exterius applicitæ ſecundum opportunitatẽ. Et multas medicinas cõpoſitas inuenies in antidotariis huic propoſito deſeruientes calidas, frigidas, & temperatas e genere decoctionum, ſyruporum, electariorum, trochiſcorum, unguentorum & ſimilium, quibus utere ſecundum neceſſitatem, & multas tuapte componere potes. Si uero oppilatio eſſet attenuatoria à generatione contracta, utputa naturalis ſtrictura uenarum curam non habet. Cauendum tamẽ eſt ab his, quæ poſſunt eſſe cauſa alterius accidentalis oppilationis. Sed cura oppilationis attenuatoriæ ſequens alicuius cõplexionis maliciã patere poteſt ex cap. pręcedenti. Cura uero oppilationis ſequentis apoſtema hepatis manifeſta erit ex cap. ſequenti. De cura autem oppilationum exiſtentium in meatibus expulſionis ſuperfluitatum agetur in cap. de iſteritia, & de dolore ſplenis. Secunda uero intentio, ſcilicet hepatis confortatio perficitur cum medicinis dictis in cap. præcedenti, cauendo tamen à multum ſtipticis, aut uiſcoſis, & omnibus quæ poſſent oppilationem renouare, aut augere. Tertia intentio, ſcilicet correctio accidentium perficitur curando, & præſeruando ab omnibus ægritudinibus, quarum oppilatio hepatis poteſt eſſe cauſa, hæ autem ſunt plurimæ, quarum curam perquire in capitulo præcedenti, & ſequenti ſed pro quarta intentione cauendum eſt à ſuperflue ſtipticis ponticis, uiſcoſis, & multum dulcibus, & præbentibus nutrimentum craſſum, & frequenter utendum eſt inciſiuis, ſubtiliantibus, abſtergentibus, & ſummopere elaborandum eſt, ut fiat bona digeſtio, tàm in prima quam in ſecũda. Quapropter utatur his quæ bene poteſt digerere, & non ſuperfluat in quantitate. Nec comedat niſi præcedentis cibi digeſtione celebrata. Non multiplicet cibaria in menſa una. Surgat à menſa cum reliquiis famis. Primo notabiliter comedat antequam bibat, deinde frequenter bibat, & parum pro uice. Caueat ab aqua frigida, & cibis, & potibus, actu, aut potentia ualde frigidis. Somnus ſit ſeptem horarum, aut circa, ut fiat bona digeſtio, & ſit nocturnus, meridianus guſti dormiat p horam in meridie. Procuret euacuationes, à natura inſtitutas. Poſt cibum quieſcat, & exercitetur perfecta prima digeſtione. & ſit ſperans, & gaudens, & fugiat ſolicitudinem, triſtitiam, timorem, iram, et ſimilia corpus exterminãtia. Et ſit indutus ueſtibus mediocriter calidis ſecundum temporum exigentiam.

De apoſtemate hepatis. Cap. 95.

Apoſtema hepatis, quantum ad quid nominis, & quid rei eſt ſatis manifeſtum. Sed pro notitia ſpecierum eſt ſciendum, quòd apoſtematum, quæ accidunt in regione hepatis, quædam accidunt in ipſo hepate, quædam in lacertis poſitis ſuper hepar, quædam accidunt in meſeraicis, & meſenterio. Sed eorum quæ accidunt in hepate, quædam accidunt in partibus ſuperioribus eius, ſcilicet in gibbo, quædam in partibus inferioribus, ſcilicet in concauo. Item quædam accidunt in ſuſpenſoriis, & panniculis eius, quædam in uenis eius, quædam in ipſius ſubſtantia. Plures tamen accidunt in ipſius ſubſtantia, & quandoque communicant pluribus partibus ſimul. Diſtinguuntur præterea ex parte materiæ effectiuæ concurrentis ad ipſorum generationem. Nam aliquod èſt ſanguineum, ſiue phlegmonides dubelati, aut non dubelati, id eſt, colligens, & non colligens quoddam eſt cholericum, quoddam eſt phlegmaticum, quoddam melancholicum factam incipiendo aut permutando. Et melancholicum eſt duplex, quoddam ex melancholia non adusta de genere ſephiros, quoddam ex melancholia aduſta de genere cancrorum, quoddam eſt inflatiuum, uẽtoſum, & frequenter apoſtemata hepatis ſunt mixta. Cauſæ apoſtematum hepatis per eſſentiam ſunt mala complexio calida maligans humores, & ipſos attrahens, qui non debite regulati faciunt apoſtemata. Item mala complexio frigida debilitans digeſtiuam & expulſiuam eſt cauſa cur apoſtema congeratur in hepate. ſuperflua quoque attractio hepatis eſt cauſa, cur attractum non bene reguletur, & faciat apoſtema. Oppilatio quoque retinens humores & ſuperfluitates eſt cauſa, cur indebite figantur in hepate, præcipue oppilatio in parte hepatis terminata ad porum felleum, qui eſt ſub media pennulla hepatis. Dolores quoque hepatis frequenter cauſant apoſtema attrahendo materiam ad locum dolentem, & ſic apoſt. per uiam defluxus, aliquando debilitando ſunt cauſa, ut apoſtema paulatim congeratur. Per communitatem uero, aut à kiſti fellis cum oppilatur, aut alter efficitur impotens ad expellendum choleram per meatus conuenientes, unde regurgitans ad hepar eſt cauſa apoſtematis. Similiter per cõmunitatem ad ſplenem cum oppilatur, aut apoſtematur, & ſimiliter cum oppilatur uia deferens melancholiam ad ſplenẽ Item per communitatem ad ſtomachum cum læditur, & maxime ſecundum digeſtiuam, unde non præparatur chilus hepati conueniens, ut inde ſanguinis, & humores laudabiles fiant. Item per cõmunitatem à membris ſpiritalibus, inteſtinis, renibus, matrice, maxime in retentione menſtruorum & per communitatem ab ano cum retinetur ſanguis hæmorrhoidalis. Cauſæ autem primitiuæ ſunt caſus, percuſsio, of-

ſenſio

ſenſio hepatis. Item cibi ſuperflue calidi, aut frigidi, craſsi, uiſcoſi, & quæcunque poſſunt hepar lædere. Apoſtemata hepatis terminantur quadrupliciter. Aut enim reſoluũtur. Aut ſuppurantur. Aut indurantur. Aut permutantur, & ſi permutentur ad membra ignobilia, ſicut ad ſplenem eſt bonum, & contra, ſi permutentur ad magis nobilia, malum. Et quandoque critice expelluntur, aut cum ſudore, prouocatione urinæ, aut fluxus ſangui. narium, cum eſt in gibbo, & ſi eſt in cõcauo facit criſim cum ſudore, uomitu, aut ſolutione uentris. Signa. Primo ponam ſigna diſtinctiua inter apoſtema hepatis, & pleureſim, licet in multis ſimiles ſint, & proprie cum pleureſis eſt in coſtis mendoſis lateris dextri. Primum eſt ex parte doloris, quia in pleureſi dolor eſt ſub coſtis uerſus pulmonem, in apoſt. hepatis infra coſtas uerſus ancham. Secundum in apoſtemate hepatis nõ eſt ſputum cum tuſsi in principio, neque in proceſſu. Sed in pleureſi eſt ſputum cum tuſſi ſaltem in proceſſu. Tertium, in pleureſi eſt pulſus ſerrinus, in apoſtemate hepatis undoſus. Quartum, in pleureſi eſt dolor pungitiuus ſatis intenſus, in apoſtemate hepatis grauatiuus, ideſt, remiſſus niſi cauſa doloris ſit in panniculo. Quintum, in pleureſi eſt magna anhelitus malitia, ſed in apoſtemate hepatis nulla aut pauca. Sextum, in apoſtemate hepatis eſt color multum à naturali mutatus, in pleureſi parum, aut nihil. Signa uero diſtinctiua inter apoſtema mirach et apoſtema hepatis ſunt. Quia tumor in apoſtemate mirach leui cõpreſsione ſentitur, ſed apoſtema hepatis niſi cum magna cõpreſsione, eſt .n. hepar poſitũ in profundo. Itẽ tumor in apãte mirach, plerunque ſubiacet uiſui. Sed in apoſtemate hepatis minime, niſi forte eſſet in gibbo, & maximæ quantitatis, & in macilento. Tertium ex parte figuræ, nam lacertus apoſtematus eſt lõgitudinalis, latitudinalis, aut tranſuerſalis, & apoſtema eſt illius figuræ incedens ſecundum ſitum muſculi & aſsimilatur caudæ muris, cuius una pars eſt ſubtilis, altera craſſa. ſic enim eſt figura lacerti, eſt enim craſsior in origine ſua, quàm uerſus medium uentris. Sed apoſtema hepatis eſt lunare habens figuram ſemicirculi, aut maiorem, ſic enim eſt figura hepatis. Quartum apoſtema muſculi non facit accidẽtia ex ſiti, febre, alteratione coloris, aut formæ, quæ ſequuntur ad apoſtema hepatis. Quintum, cum uides mirach extenuari, & tendere in fuſcum indica quòd apoſtema eſt in hepate, hæc enim ſequuntur defectum nutrimenti, qui non fit niſi ex nocumento hepatis. Eſt tamen ſciendum huiuſmodi apoſtemata mirach, quandoque facere hydropem nocendo hepati, maxime quando ſunt in parte mirach, ſuperpoſita hepati propter compreſsionem, uicinitatem, & colligantiam. Diſtinguitur autem apoſtema hepatis ab apoſtemate meſeraicarum, licet in ſignis multum communicent, ſcilicet febre, grauitate, dolore, & ſimilibus, quia apoſtema meſeraicarum eſt cum minori febre, minori grauitate, & ſequitur ad ipſum fluxus chiloſus ſecundum plurimum, quòd non ſequitur ad apoſtema hepatis, & ad ipſum eſt magis apta ſequi extenuatio quàm cachexia, aut hydrops quæ frequenter ſequũtur apoſtema hepatis. Neque tactui ſubiacet, ſicut apoſtema hepatis. Signa uero apoſtematis hepatis ſunt infraſcripta. Primum grauitas notabilis in apoſtemate hepatis, & maior quã in oppilatione cæteris paribus, licet in oppilatione màgna poſsit eſſe maior grauitas, quàm in apoſtemate paruo, ſicut uoluit Auic. ſecunda primi. Secundum dolor multo maior in apoſtemate hepatis, quàm oppilatione ratione ſolutionis continui, quæ eſt in apoſtemate, & non in oppilatione. Tertium ſignum eſt mutatio formæ, & coloris ualde notabilis, non enim ſtat bonus color ſine præſentia boni ſanguinis, cuius defectus ſequitur ad apoſtema hepatis. Minus tamen mala mutatio eſt in phlegmone hepatis, imò aliquando uidetur habitudo, & color factus bonus propter ſanguinis inflammationem facientem faciem rubere. Attamen ſi bene notabitur uidebitur notabiliter mutata in uiuiditate oculorum, & in forma, & ſi forte tanta mutatio nõ appareat à principio parum poſt apparebit. Quartum ſignum eſt attractio furculæ, & humeri dextri ad inferiora, quia hepar grauitãs trahit ſuſpenſorium alligatum dorſo. Quintum, quia habentes apoſtema magnum, & proprie calidum non poſſunt dormire, imò parum iacere ſuper latere dextro, quia hepar comprimitur à ſtomacho, & ab inteſtinis, nec poſſunt iacere ſuper ſiniſtro, quia hepar grauitat, imò etiam grauat eos ſitus reſupinus, licet minus cæteris. Signa uero diſtinctiua inter apoſtema gibbi, aut concaui ſunt. Quia tractus inuenit ipſum comprimendo in extremitate coſtarum hypochõdrii dextri cum eſt in gibbo, non autem cum eſt in concauo niſi forte in macilento habente apoſtema magnum, & cum forti compreſsione. Secundo inuenitur maior grauitas in apoſtemate gibbi quàm concaui, tum quia hepar per gibbum apprehenditur, tum quia concauum ſtomacho ſubſtentatur.

Tertio in apoſtemate gibbi eſt conſtrictio anhelitus, quia gibbus apoſtematus comprimendo diaphragma, & pulmonem facit tuſsim ſiccam, quæ non accidit in apoſtemate concaui. Quarto minoratur urina in apoſtemate gibbi, imò cum eſt magnum aliquando retinetur propter oppilationem attenuatoriam ſequentem ipſum, & aliquando propter debilitatem expulſiuæ. Sed hoc non accidit in apoſtemate concaui, ſed econtra in apoſtemate concaui adſunt aliqua accidentia quæ deficiunt in apoſtemate gibbi. Primum, ſingultus quando apoſtema eſt magnum propter colligantiam oris ſtomachi in concauo hepatis mediante neruo ſubtili. Secundum, dolor magnus quando ſumitur cibus notabilis, uel aliter ſtomachus extenditur, quia ſtomachus extenſus comprimit cõcauum hepatis, & non gibbum. Et in ſumma per apoſtema concaui ſtomachus multum læditur, & econtra per apoſtema gibbi multum læduntur ſpiritalia, maxime pulmo, & diaphragma. Quod ſi apoſtema eſt in gibbo, & concauo apparent omnia accidentia ſupraſcripta, & ſi apoſtema eſt in panniculo, eſt dolor uehementior, & tractus humeri deorſum plus, & maximę ſi eſt in ſuſpenſorio. Signa uero ſpecierum apoſtematis hepatis diſtinctarum penes materiam, efficiẽtẽ ipſa ſunt infraſcripta. Si apoſtema ſit cholericum dictum almeſer parua eſt grauitas, & paruus tumor, ſed inflãmatio, & mordicatio magna. Item citrinitas linguæ, deinde denigratio cum aſperitate, & eſt febris fortis, continua, exacerbans de tertio in tertium. Et pulſus eſt durus, magis ſerrinus quàm undoſus multum uelox, & frequens, ſed non ualde magnus. Sitis intenſa, & iuuatur à frigidis, & humidis. Si uero fuerit apoſtema ſanguineum dictum phlegmon ſignificatur per rubedinem faciei, & exuberationem uenarum, & pulſus eſt plenus, magnus, uelox, & frequens, magis undoſus, quàm ſerrinus. Et maior eſt tumor, & minor grauitas. Dolor eſt grauatiuus, extenſiuus magis quàm pungitiuus febris continua concluſa, & non iuuatur à ualde frigidis, & humidis, ſicut cholericum, ſed apoſtema phlegmaticum ſignificatur p inflationem quandam, & lenitatem cutis, plumbeitatem coloris. Et non eſt in loco ſenſata durities, licet ſit grauitas, & eſt pulſus lenis. Et non eſt ſitis, neque nigredo linguę, neque febris notabilis, ſed apoſtema melancholicum eſt duplex, quoddam à melancholia aduſta, & eſt cancer, quoddam à melancholia non aduſta, & eſt de genere ſephiros, & utrunque quandoque ſit incipiendo, quandoque permutando ex apoſtemate ſanguineo, aut ex aliis. Signa communia ſunt. Primũ durities manifeſta in loco ſenſata proprie ſi fuerit in gibbo. Secundum grauitas notabiliter. Tertium extenuatio mirach, unde manifeſte repræſentatur ipſius figura lunaris propteratio ad hydropem, hypoſarcam, aut aſcitem. Extenuatio corporis, caſus appetitus, tenebroſitas coloris, aut minoratio urinæ. Signa uero diſtinguentia inter ſephiros, & cancrum ſunt, quia in cancro eſt febris notabilis in ſephiros remiſſa. In cancro dolor notabilis, proprie fulmineus, in ſephiros nullus ſi ſit purum, ſi uero non purum etiam non eſt dolor, niſi leuis apud magnum motum corporis, aut fortem cõpreſsionem ſuper locum apoſtematum, aut cum ſtomachus eſt plenus cibo comprimens ipſum, & ſumma omnia accidẽtia ſunt fortiora, in cancro, ſicut inquietudo, caſus appetitus ſingultus, nauſea, maior extenuatio & ſimilia. Signa uero q ſiant incipiendo ſunt, quia non præceſsit apoſtema alterius ſpeciei, ſed ſolum aliqua cauſa primitiua, aut corporea non de genere apoſtematis. Quod uero fiat permutando econtra cognoſcitur, quia præceſsit apoſtema alterius ſpeciei, & maxime ſanguineum, illud enim inter cætera facile permutatur in duritiem, & lapideitatem, & proprie cum in fine applicantur ſuper eo notabiliter frigida, & ſtiptica, hepar namque uelociter oppilatur, & induratur. Apoſtema uero uentoſum.

toſum,cognoſcitur ex dolore extẽſiuo abſq; grauedine cum pauca,aut nulla febre. Diſpoſitiones quoq; naturales,& non naturales,ſicut ætas,complexio,regimen præcedens, & ſimilia ducunt in notitiam materiæ apoſtematis. Nam in habentibus ſymbolum facilior eſt tranſitus.

De dubelati hepatis. Cap. 96.

DVbelati,de quo eſt hic ſermo,fit eũ in apoſtematibus materia in uno loco colligitur,& ſaniatur,propterea maxime ſequitur apoſtema ſanguineũ, cum illud inter cætera maxime maturationi paratum ſit. Signa futuræ maturationis ſunt,quia auxilia debite facta non proficiunt. imò accidentia,ſicut febris,dolor grauãs, ſitis,inquietudo,inſtantia uigiliarum,& ſimilia augendo procedunt,& diu perſeuerant. Cunque hæc accidentia notabiliter fortificantur iam maturatio incipit,& tamen aliquando accidunt rigores diuerſi materia per putrefactionem exacuata lædente magis mẽbra ſenſibilia ſibi proxima. Item læditur apud reſupinationem,nedum à ſtatione ſuper latera materia in unum collecta magis grauitante. Non autem fit dolor pulſatiuus,ſicut in reliquis apoſtematibus exiſtentibus in membris arterioſis cum maturantur,quia ad hepar non uenit niſi arteria parua. Sed nota quod durities pulſus,ſecundum Auicen.tertia quarti cap.de ſignificatione exituræ intrinſecæ, eſt teſtimonium magnũ exituræ,aut dubelati in uiſceribus, dicit enim. Et quando apparet ſignum exituræ & dubelati in uiſceribus, & non induratur pulſus, nõ iudices penitus quod exitura ſit interior,huiuſmodi enim fortaſſe nõ erit in uiſceribus, imò in ſiphac quod continet uiſcera. Cum autem facta eſt ſanies, tunc remittuntur omnia accidentia,niſi grauitas,quæ fit maior, materia magis in uno loco congregata. Et comprimendo inuenitur,lenitas ſiue mollities,cum prius ſentiretur durities. Cum autem eruptio appropinquat. tunc redit dolor, & pũctio,& febris creſcit,& grauitas fit maior. Cum autem accidit rigor ſubito,& ſedat̃ grauitas & dolor, tunc eruptio facta eſt,& tunc ſi non fuerit facta eruptio ad uẽtrem, ſanies egrediens ex apoſtemate euacuatur, aut per meſeraicas ad inteſtina,& egreditur cum egeſtione, ſi fuerit in concauo, aut per uenam chilis deſcendentem, & emulgentes ad renes, & ueſicam, & egreditur cum urina, ſi fuerit in gibbo, aut euacuatur in concauitatem uentris,ſi eruptio facta ſit ad uentrem. Et tunc materia colligitur in inguinibus, maxime in inguine dextro. Et forte poſt eruptionem materia exiſtente melãcholica accidit pulſus cordis,& ſyncopis, et fortaſſe mors propter reſolutionem uirtutis,aut ſaltem accidet debilitas uirtutis manifeſta. Sanies autem egrediens, ſignificat ſitum dubelati hepatis. Nam ſi tendit in nigrum ſignificat ipſum fuiſſe profundum in ſubſtantia hepatis. Si uero tẽdit in albedinem,ſignificat ipſum fuiſſe factum prope panniculum, cuius colori albedo atteſtatur. Et ex ipſius ſaniei colore,ſubſtantia,odore,multitudine,ſignificantur ſigna efficacia ſalutis,& mortis, licet ſecundum plurimum huiuſmodi dubelati hepatis ſint mortalia.

Prognoſtica. Primum,apoſtema lateris gibboſi eſt deterius apoſtemate lateris concaui. Secũdum, permutatio apoſtematis hepatis ad ſplenem bonum,ecõtra malum. Tertiũ, ſingultus ſequens apoſtema hepatis ſecundum plurimũ mortem prænunciat. Qoartum,ſecundum plurimum apoſtemata hepatis cum prolongantur ducunt ad hydropiſim. Quintum,cum apoſtema hepatis ſequitur ſolutio uentris,eſt mortale. Sextum,non euadit aliquis ab apoſtemate duro quieſcente confirmato in hepate, multominus ſanabile eſt apoſtema durum non quieſcens,quod eſt cancer. uelocius.n.interficit. Septimum, exitura notabilis in hepate eſt propinquior deſperationi quàm ſpei. Octauum ſecundum plurimum apoſtemata hepatis ſanantur ſi debite regantur, & maxime ſi non ſit error in principio.

Cura apoſtematis hepatis exigit triplex regimen. Primum debitum cauſæ antecedenti. Secundum debitum cauſæ coniunctæ. Tertium commune utriq;. Primum completur duabus intentionibus ſ.euacuatione,& diuerſione. Secundũ uero exigit repercuſsionem in principio, ſed in augmento uſq; ad medium ſtatus repercuſsionem cum reſolutiuis, deinceps uero reſolutionem ſolam,ſi tendit in uiam reſolutionis,ſi uero in uiã maturationis,adiuuetur. Tertium uero regimen cõpletur cura accidentium,& regimine ſex rerũ non naturalium. Sed pro complendis his intentionibus duo canones maxime obſeruentur. Primus quod medicus ſit feſtinus in cura apoſtematis hepatis,& proprie calidi, plures ex ſuprascriptis intentiones ſimul complendo, niſi.n.ſuccurratur à principio,& feſtine ſecundum quòd oportet, & ſimiliter in cura cuiuſcũqoe apoſtematis calidi membri ualde nobilis ſecundum plurimum cura erit irrita,& uana. Secundus canon, quod maxime intendatur prohibitioni augmenti, & prohibitioni maturationis. cauendum tamen ne induretur, eſt enim ualde pronum in duritiem. Prima intẽtio,ſcilicet euacuatio in principio cuiuſcunq; apoſtematis hepatis completur phlebotomia,niſi fuerit prohibitio fortis, ſicut ætas infantiæ,aut ultimi ſenii,aut quia corpus fuerit ualde exangue,& apoſtema pendeat ab humore choler.aut phlegmatico,melancholico,nullo modo peccante cum ſanguine,& nõ apto euacuari cum phlebotomia, imò potius per phlebotomiam timeretur choleræ ebullitio,aut frigidorum cruditas, licet in infante,& ultimo ſene forte,nati dextre,poſſet applicari ſanguiſuga aut uentoſa cum ſcarificatione. In cęteris caſibus competit phlebotomia,quæ repletione exiſtente multa,cuius repletionis cauſa fuerit retentio ſanguinis mẽſtrualis,aut hæmorrhoidalis,fiat ex ſaphenis,& hauriatur notabilis quantitas ſanguinis, deinde ſequenti die phlebotometur baſilica dextra hauriẽdo notabilem quantitatem ſanguinis, uirtute tolerante, proprie ſi apoſtema fuerit ſanguineum. Si uero repletio fuerit multa, cuius tamen cauſa non fuerit retentio ſanguinis menſtrualis, aut hæmorrhoidalis, primo phlebotometur baſilica ſiniſtra, deinde eadem die, uel ſequenti phlebotometur baſilica dextra,aut ſaluatella dextra, ſi uolueris magis diuertere, & timueris debilitatem. Auic. tamen ſi nõ reperitur baſilica docet phlebotomare communem,aut cephalicam. Communiter tamẽ,quia repletio non eſt plurima,ſufficit phlebotomia baſilicæ,aut ſaluatellæ eiuſdem lateris. Et ſi uirtus eſt fortis extrahatur ſanguis quãtum oportet una uice,& ſi non fuerit fortis uirtus, partiatur, & non applices ſtiptica repercuſsiua,quę conueniunt in principio,niſi præcedente phlebotomia,aut ſi non competit phlebotomia,niſi præcedat alia euacuatio. Nam ſm Aui.quando non phlebotomas,& dimittis materiam in hepate, & adminiſtras ſtiptica,& apocruſtica proculdubio induratur apoſtema. Et ſi adminiſtras reſolutiua non eſt dubium,quin moueatur dolor. Aliæ autem euacuationes in cholerico phlegmatico melancholico,aut mixto ſunt faciendæ per uentrem,ſm ꝙ oportet,& proprie quando ſunt in concauo. Nam in apoſtemate gibbi parum opus eſt ſolutione,ſed magis prouocatione per urinam. In cholerico quidem conueniunt clyſteria ex decoctione maluarum uiol. endiuiæ, ſcariolæ, hepaticæ,& ſimilium cum oleo uiol. ſale,& melle uiolaceo,quibus poſſunt addi electaria ſolutiua,de quibus infra ſecũdum exigentiam. Sumenda autem ſunt ſicut aqua endiuiæ infuſionis duarum.ʒ.rhabarbari cum.1.℥.mannæ, aut ſex.ʒ.caſſiæ, & ſuccus roſa. abſinthii, & eupatorii, uiolæ, aloes ſed ſit lotus, pruna, tamarind. mirobol. Auicen. uituperat propter ſtipticitatem. Electaria autem conuenientia, cum opus eſt magis ſoluere ſunt electarium de pſillio, aut de ſucco roſ. cuius.ʒ.s. cum ſuprascripta infuſione poſſet miſceri.

Cauendum tamen eſt in apoſtematibus à uehementer ſoluentibus,debilitant enim hepar, & materias agitant, & amplius ad locum apoſtematum interdum fluere faciũt. Eſt igitur melior multiplicatio numeri quàm quantitas. In phlegmatico autem fiat decoctio pro clyſteri ex chamæmilla, meliloto, fœniculo, petroſelino, aſparago, lupulis,cuſcutæ, & ſimilibus quibus poſſet agaricus turbith,carthamus, & ſimilia ſolutiua,in decoctione addi,his etiam poteſt addi electarium indum, hiera ſimplex,cõpoſita,logodion, & ſimilia antidota ſolutiua,ſecundũ exigentiam. Fiant tamen in principio clyſteria leuia,poſtea gradatim fortificẽtur ſecundum ꝙ oportet, Sumenda autem ſunt ſicut pilulæ de rhabarbaro, cui agaricus addi poteſt. Item caſſia diſtemperata cum aqua abſinthii, aut eupatorii infuſionis turbith, aut pauci ſacch, Item caſſia cum pauco electarii indi, & aquis ſuprascriptis, Item pilulæ de hiera, ſtomaticæ,alephanginæ. In melancholico autem fiant ex cuſcuta,chamedry, chamepity. ſtęca-

de,agarico,ſena,& foliculis eius,corticibus,capparis, & ponatur in clyſteribus,ſal indum,diaſenâ, electarium,hamech, & ſimilia ſecundum exigentiam. Sumenda autem ſunt prædicta electaria cum caſsia diſtemperata,cum decoctione aliquorum ex ſupraſcriptis,ſicut cuſcutæ,ſenæ, epithymi, quibus poteſt addi,ſemeo endiuiæ,paſſulæ,& ſimilia item ſena ſolum ſumpta cum aqua lactis infuſionis ſem.endiuiæ, & cuſcutæ. Sunt etiam pilulæ indæ de lapide lazuli, de lapide armeno deſeruientea huic propoſito. Digeſtiua autem in cholerico ſunt oxiſacchara,acetoſus,ſyrup.ſ.de granatis, de endiuia,de agreſta,roſ.uiol.de acetoſitate citri, limonis cum aqua endiuię,& hepaticæ,uiol.lupulorum,ſolatri,alchechēgi,acetoſæ,portulacæ,plantag papa.& ſimiles. Item huiuſmodi aquæ infuſionis ſpecierum diarrhodon abbatis, triaſandalorum cum ſacch.ſufficienti. Digeſtiua in apoſtemate hepatis phlegmatico ſunt mel roſatum,oximel ſimplex, cōpoſitum cum aqua abſinthij,eupatorij, & ſimilibus, digeſtiua uero in apoſtemate melācholico à melancholia aduſta, ſunt ſyrupus bizantinus,de pomis dulcibus, de fumoterræ, cum aqua endiuiæ,hepaticæ,& ſimilibus frigidis & humidis. Sed in apoſtemate melancholico à melancholia non aduſta ſyr. de eupatorio cum aqua buglosſæ,boraginis; aut cum decoctione paſſularum,tamariſci,& ſimilium, & elaborandū eſt, ut euacuationes ſint integratæ ex minoratiuo, digeſtiuo, & eradicatiuo,etiam iteratis ſecundum exigentiam. Diuerſio autem iuxta ſecundam intentionem fiat cum clyſteribus de quibus ſupra. Item cum appoſitione uentoſarum in naribus, pulpis ſpatularum cum ſcarificatione,aut ſine. Item cum prouocatione ſanguinis menſtrualis hæmorrhoidalis,aut ſanguinis narium,ſi retentus fuerit præter conſuetudinem. Item cum lotione crurium,& ſimilibus. Regiminis autē particularium prima intētio,ſcilicet repercuſsio poteſt compleri per ſumpta, & applicita. Pro qua intentione debite complenda, ſciendum primo quod repercuſsiua,& ſi ſint magnæ neceſsitatis,ſunt tamē magni timoris,primo quia hepar habet uias ualde anguſtas,& timor eſt de oppilatione maiori, ſecundo cum repercuſsiua ſint ſtiptica, & materiam incuneantia, timor eſt de apoſtematis induratione, tertio quia prohibent reſudationem multoties in apoſtematibus intrinſecis neceſſariam,quarto quia ſunt cauſa retentionis choleræ, quæ eſt magna cauſa faciens,aut fouens apoſtemata calida in hepate. Ex quibus infertur. Primo quod ipſa debent eſſe in ſtipticitate remiſſa,licet poſsint eſſe notabiliter frigida ſecundū exigentiam ſui contrarii. Secundo quod niſi humor apoſtemans ſit ualde calidus,& ſubtilis,ſicut cholera naturalia debent eſſe mixta cum aperitiuis,lenitiuis,uel inciſiuis. Tertio quod oportet reſolutiua citius applicare in apoſtematibus hepatis calidis quàm in aliis apoſtematibus calidis aliorum membrorum,in quibus reſolutiua ſunt dominantia ualde,in medio augmenti,uel in fine repercuſſiuis commiſcentur,ſed in his in principio augmenti debent commiſceri. In reſolutiuis eſt timor,& nocumentum. Primo quia diſſoluūt uirtutem,& ſubſtantiam hepatis,quę eſt ſanguis coagulatus. Item apoſtema lapideant,& indurant reſoluendo partes ſubtiles,quod eſt facile in hepate,ut ſupra dictum eſt in cap. de oppilationibus. Quare oportet,ut inter hoc teneatur medium quod eſt difficile. Et hæc ſunt uerba Gal. 13. therapeu. 12. cap. hic ab Alman. poſita. Sed conſilium meum in tenendo hoc medium, ut operemur ſine errore, uel cum pauco, eſt ut alterum duorum faciamus, aut quod utamur medicinis non multum eleuatis in grad. ſecundum qualitates primas,neque ſecundum qualitates ſecundas,ſicut eſt ſtipticas, reſolorio & ſimiles. Aut ſi nolumus his uti propter excellentiam ſui contrarii ſint aliqualiter refractæ cum medicinis ſibi contrariis quas melius eſt non eſſe fermentatas,ut natura poſsit ipſas dirigere contra ſua contraria. exempla autem ſtatim ponentur. Eſt autem ſciendum, quod ſtiptica interius ſumpta, magis ſunt apta nocere in apoſtemate concaui, quā gibbi, quia citius ſibi occurrunt, & cum maiori ſtipticitate, cum magis occurrant cum ſuis partibus terreis. Secundo ſciendum ſtiptica applicando non debere eſſe notabiliter frigida actu, tunc enim difficilis eſſet ſuæ uirtutis penetratio,frigiditate actuali poroſitates obturante, quapropter petiæ,uel philtrum in medicinis applicādis infuſum aliquādiu in manu teneatur, ut illa frigiditas tepeſcat, ſed in apoſtemate frigido debent eſſe calidæ actu non ſuperfluæ. Interius etiam ſumpta debent eſſe actu calida,niſi in caſu exceſſiuæ caliditatis cum ſubtilitate humorum,frigida autem, & calida interius ſumenda ſunt pro parte poſita cum poſuimus digeſtiua. Tua autem intereſt uti eis, tàm interius, quàm exterius ſecundum can. datos. utendo, ſcilicet his quæ non ſunt ualde exceſsiua,ſecundum qualitates primas,aut ſecundas,aut ſi fuerint exceſsiua refrangendo ea cum contrariis. Vnde ſi ſyrup. fuerit ſtipticus, ſicut roſaceus, de acreſta, de acetoſitate citri,& ſimiles refrangatur cum ſyrup. uiola. de nenuphare,aut cum aqua endiuiæ,nenupharis,uiol. & ſimilibus. Similiter ſi aqua fuerit minus frigida,ſicut aqua ſolatri refrangatur cum aqua cichoreæ,capil.uen.& ſimilibus tēperatis,aut minus frigidis. Similiter ſi ſyrup. fuerit nimis calid. aut nimis reſolutiuus,ſicut oximel compoſitum miſceatur cum ſyrup. de bizantiis,melle, paſſularum, & ſimilibus. Item can. obſeruandus eſt in applicandis exterius. Vnde in ſpeciebus ceroti ſandalini ponitur parum croci, aut ſchinanthi, aut ſpicæ, & ſimilium contemperantium ſuperfluam frigiditatem, ſimiliter in emplaſtris ſtipticis regioni hepatis applicandis, ut puta factis ex roſ. burſapaſtoris, carne citon.& ſimilibus, ponatur aliquid chamæmillæ, meliloti, medullæ uituli, & ſimilium. Similiter in reſolutiuis ponatur aliquid mollificatiuum, aut inciſiuum, ſicut in ſucco eupatorii, aut abſinthii & ſimilibus reſoluentibus ponatur aliquid mucilaginis, maluauiſci, fœnugræci aut ſem.lini, uel aliquid medullæ, aut pinguedinis, item ponatur aliquid aceti. Epithyma conueniens in principio apoſtematis ſanguinei. ℞. aquæ roſ. aquæ endiuiæ, ana. ℥. 2. ace. ℥. 1. ſanda. rub. ʒ. s. ſpodii. ʒ. 1. miſce,& cum petia, aut philtro infuſo in eo applicetur ipſis aliqualiter inter manus tepefactis. Vnctio. ℞. olei roſ. ℥. 1 ſpecierum ceroti ſandalini. ʒ. 2. aceti modicū, ceræ quantum ſufficit,fiat unctio, ſed in eryſipelate cum his miſceantur magis infrigidantia,ſicut ſuccus ſolatri, ſemperuiuæ,campho.& ſimilia,& exiſtente magno cauſmate ponantur actu frigida. Sed in augmento apoſtematis ſanguinei cum ſupraſcriptis miſceatur aliquid olei de ſpica, maſtichini,aut chamomelini, & parum mucilaginis maluauiſci, fœnug. aut ſem. lini,uel parum medullæ uituli,aut pinguedinis alicuius,aut olei ſeſam. aut olei amyg. dul. & ita gradatim quanto magis procedit augeantur reſolutiua addēdo etiam quædam mollificantia. ſed in eryſipelate etiam uſque ad declinationem non ſunt addenda calida reſolutiua,aut mollificantia niſi in modica quantitate,& in fine principii apoſtematis ſanguinei conuenit emplaſtrū factum ex cytoniis tritis,cum far. hord. cū aqua roſ. pauco aceti,aut citonia in aceto decocta,aut aqua tripla ad acetū,quibus poteſt addi oleū roſ.& ſand. hæc. n. ſub forma emplaſtri fortius imprimūt,ſed poſtea in proceſſu addantur prędictis oleū de ſpica,maſtich. pinguedines,medullæ,aut mucil. ſm exigentiam. Ex Auicē. collige emplaſtrū hoc expertum, & laudabile conueniēs in ſtatu,& declinatione. ℞. ſtyracis liquidæ,ceræ: ana. darchimeth. 10. maſtichis,croci,amomi. ana. darchim. 4. olei de arbore maſtichis,olei roſ. ana. darchim. 2. uini cotylas duas, & mediā. Eſt aute darchimet pondus. ʒ. 1. ſed cotyla pondus. 8. ℥. hoc medicamen hoc modo cōficiendum eſt,bulliant uinū, & olea ſimul ad conſumptionē uini,& cum ipſis miſceantur reliqua,& reducatur ad formā unguenti. Quod ſi apoſtema fuerit phlegmaticum epithimetur in principio regio hepatis hoc epithimate. ℞. olei ro. de ſpica,olei maſtich. aceti,ā ℥. 1. miſce,& petia,uel philtrū in eo infuſum exprimatur, & aliqualiter inter manus calefiat,& applicetur,uel fiat unctio ex prædictis addendo ceræ quantū ſufficit. Sed in augmento dimittatur oleum roſ.& acetum ſit ſubquadruplum ad olea, & applicetur ut ſupra,ſed in ſtatu cum prædictis ſuccus eupatorii miſceatur,& ſi opus eſt maiori reſolutione cum aliquali mollificatione ſupponatur emplaſtrum de meliloto. Interim tamen cum aquis,ſyrupis,& electariis, clyſteribus, & ſimilibus,& in hac diſpoſitione propriia adiuuetur, quæ prouocent apoſtemate exiſtente in gibbo, & per uentrem educant apoſtemate exiſtente in concauo, & ex prouocantibus eſt oximel compoſitum cum aqua fœni. apii, aſparagi,& ſimilibus. Item dialacca,diacurcuma, quæ ſi uideantur

tur nimis calida cum diarrhodó abbatis poſſunt temperari, & ex ſimplicibus propriis prouocãtibus, & confortantibus ſunt cin.cappares, & fiſtica. Si uero fuerit in concauo leniatur uenter cum clyſteribus,& dentur pil.alephanginæ, pilu. de rheubarbaro,& ſimilia. Quod ſi apoſtema fuerit melancholicum,ponãtur in principio repercuſsiua dicta in phlegmatico,& his quæ præcipiuntur in phlegmatico, in augmento,in melancholico addatur farina fœnugræ.farina ſem.lini, aut oleum ſeſaminum,aut medulla uituli,aut aliqua pinguedo,aut aliqua mucilago ſcilicet maluauiſci,fœnugræ.ſem. lini,& ſimilium, & procedente tempore admiſceatur hyſſopi cerotum,& ſi maiori erit opus mollificatione cũ eo miſceatur medulla uituli, aut aliud ex mollificantibus iam dictis.& ſi fuerit in gibbo prouocetur cum aliquibus ex prouocantibus dictis in phlegmatico diſtẽperatis cum decoctione paſſul. & ſi fuerit in cõcauo tentetur eductio cum clyſter. factis ex decoctione ſenæ,epythimi,polipodii,ſalis indi, & ſimiliũ cum ſufficienti quantitate olei,aut ſumat ſenam cum aqua lactis,aut cum decoctione paſſul.cui pro correctiuo addatur. ℈.s.zingi. Si uero hæc apoſtemata hepatis non cito interficiunt, neque etiam reſolutis partibus ſubtilibus conuertantur ad duritiem neque ad aliud membrum permutentur, neque totaliter reſoluant̃ opus eſt ut maturentur ut uult Gal. com.prognoſticorum particula.1 ſuper uerbo illo. Quod ſi tranſierit diem.20.non enim ſunt alii modi terminationum. Quapropter cum hoc cognoueris per ſigna prædicta adiuua maturationem conſeruata uirtute, & calore innato, quantũ eſt poſsibile. Emplaſtrum conueniens eſt apoſtematibus cal. ℞.farinæ hordei.℥.4.farinæ fœnugr.farinæ,ſem.lini,pinguedinis anatis,anſeris,porci,ana.ʒ.2.cyperi ſchinanthi,an.℥.1 ammoniaci.℥.1.s.terebinth.℥.4.maluauiſci mundati à ligno interiori cocti, & preparati lib. 1. olei maſtichini, olei roſ.ana.℥.3.ceræ.℥.1.diſſoluantur ammoniacum,cera & terebinth.in cazola ad ignem,& cum diſſoluta fuerint incoporẽtur in mortario cum maluauiſco dicto, & omnibus aliis hic poſitis,ſecundum quòd melius fieri poteſt, fiat emplaſtrum, & extendatur quantum de eo ſufficit ſuper corio,& calidum hepati applicetur,ſufficeret tamen medietas receptæ. Aliud ex inuentione Raſ.9.Almanſo.in cap.de dolore,& apoſt. ſtomachi magis æquale, & conueniens, ubi non certi ſumus de maturatione,& uolumus magis intendere ad mollificationẽ & reſolutionem quàm maturationem,ſicut debet fieri, quia cum maturatione raro uita ſaluatur. ℞. uiol.ſiccæ.ʒ.10.roſ. rub.ʒ.5.ſpicæ odor.maſt.ana.ʒ.3.cyperi,ſchinanthi, cal.arõ. ana.ʒ.2.farinæ fœnug.4.20.florum chamæmillæ ſem. maluauiſci alb.farinæ hordei,ana ʒ.10. conſpergantur omnia cum mucil.ſem.lini,& fiat emplaſtrum. Emplaſtrum maturatiuũ apoſt.frigidorum.℞.bdellii,ammoniaci, oppopanacis ſaga. ana.℥.s.farinæ,ſem,lini,fœnug.ana.℥.3. maluauiſci præparati,lib.1.olei de ſpica.℥.2.terebinthinæ.℥.s.diſſoluantur gummi in uino, & cum diſſolutæ fuerunt addatur cum eis terebinthina,& diſſoluantur cum eis, poſtea ponantur omnia in mortario & percutiantur cum piſtello,& de eo ſuper corio extendatur,quantum ſufficit. Iſta enim emplaſtra cum hoc quod maturant,confortant,mollificãt, & adiuuant naturam ad mundificationem ſaniei poſt apertionem, & rupturam. Sed rariſsime cum maturatione ſaluatur uita,imo poſt apertionem quandoque cito moritur,quandoque uita aliquando tempore prolongata tandem moritur propter membri nobilitatem,cum cuius tanto nocumento non poteſt ſaluari uita. Maturantur autem huiuſmodi apoſtemata cum interius ſumptis,ſicut lac aſininum cum ſacch.ſumptum. Et ſicut aqua de coc.radicum aperitiuarum,ficuum,paſſularum,& dactylorũ. Poſtea facta maturatione adiuuetur eruptio natura non ſufficiente miſcendo cum emplaſtris ſupraſcriptis, cepe narciſci,fermentum,fimum columbinum,& ſimilia, & iacendo ſuper latere ægro ſe uelociter mouendo. Quod ſi erumpatur fit penes Auic.eruptio,aut ad inteſtina ſanie expulſa per meſeraicas ad ipſa, quæ eruptio accidit,quando eſt apoſtema in concauo. Aut fit eruptio ad renes,& ueſiccam,quæ fit dũ apoſtema eſt in gibbo. Aut fit eruptio ad concauitatem uentris inferioris,quando ſcilicet rumpitur ſubſtantia hepatis,& pãniculus inuoluens,& tunc ſanies colligitur in inguine dextro,ſecundum plurimum.Ego autem non uideo cur etiam p

meſeraicas terminatas ad ſtomachum non poſsit eſſe effuſio ſaniei ad ipſum,cum etiam uideamus ſanguinem effundi ab hepate ad ſtomachum,imo ſtomachus recipit ſuperfluitates totius mediante hepate.Si ergo ſanies effundatur ad ſtomachum,uel ad inteſtina ſumat in potu aquam mellis,debite calidam,ut fiat mundificatio ſtomachi,& inteſtinorum, necnõ ulceris à ſanie. Et attendatur uomitui, aut uentris ſolutioni cum lenibus mundificantibus regiones illas maxime natura tentante euacuationem per eaſdem.Si uero erumpitur ad renes, & ad ueſicam, ſumat aquam mellis cum lacte ſeminum communium frigidorum. Vbi adſit notabilis caliditas,uel ẽt ponantur grana alchecbengi ad bulliẽdum,dum fit aqua mellis.Si uero eſſet remiſſa caliditas ponantur radices aſparagi apii, & ſimilium diureticorum ad bulliendum,dum fit aqua mellis.Si uero ſanies contineatur in inguine, & ſit notabilis quantitatis,ut non ſit uerſimiliter reſolutio,perforetur uenter ubi eſt ſanies cauendo ſectionem muſculi, ita ut perforetur ſiphac nominatũ ab.Auic.burabaton.Et ſit foramen paruum in quo ponatur cannula pro extractione ſaniei ſi fuerit expediens.Et paulatim extrahatur ſecundum quod extrahitur in extractione aquæ hydropicorum. Poſtea intendatur conſolidationi cum thure,maſtiche,ſan.drach.bolo.arm.charabe,& ſimilium quæ ſumantur cum aqua mellis, aut ſacchari,aut endiuiæ,plantaginis,& ſimilium. Et in toto curæ proceſſu corrigantur accidentia,iuxta primam intẽtionem tertii regiminis,ſecundum quod fuerit expediens. Vltima autẽ intentio tertii regiminis perficitur,ut infra. Regimen enim ſex rerum non naturalium in apoſtematibus calidis,debet eſſe frigidum,ſed magis in cholerico,quàm in ſanguineo,& in frigidis debet eſſe calidum,humidum in melancholico,ſiccũ in phlegmatico,unde primo in calid.eligatur aer frigid. uel præparetur artificialiter modis ſupradictus. Et huic oppoſitus eligatur in frigidis, uel præparetur cum igne, & ſimilibus.Diæta ſit frigida, & ualde tenuis,ſicut aqua hordei, cum pauco iulep uiolati,uel ſit aqua ſaccha. ita ut uſque ad tertiũ nihil aliud detur niſi forte ptiſana,quæ etiam continuetur uſque ad ſeptimum, uel detur ius pulli parui cum agreſta, uel uino granatorum,donec perueniatur ad extremitates pullarum.& olera,ut lactuca,atriplices,ſpinachia,endiuia, & hepatica.Et ſi opus erit panis fiat ex hordeo,uel farre,aut ex farina frumenti non omnino à furfuribus depurata, uinum nõ conceditur,niſi forte panciferum, cui aqua permixta ſit ſexcupla.Procedente tamen tempore, & proprie cum uentum eſt ad declinationem,diæta magis incraſſetur. Et liberius uinum concedi poteſt ſubtile non dulce. Sit quietus animo & corpore,ſomnus iuuat ad digeſtionem, & doloris ſedatiuẽ & ratione huius deberet eſſe longus,nocet tamen attrahendo materias,eligatur ergo mediocris,ſcilicet ſeptem horarum,aut circa. Credo tamen minus malum eſſe declinare ad ſomnum prolixiorem quàm oportet, & ad breuiorem quàm oportet,præcipue in apoſtematibus calidis, in quibus multum impeditur ſomnus. In frigidis uero ſimiliter diæta debet eſſe ſubtilis,licet non tantum quantum in calidis ad prohibendum augmentum,& digerendum humorem. Nam facta diminutione in humoribus non fiet tantus fluxus,ſed debet eſſe circa temperiem aut declinans ad calidum,ſicut ptiſana,panis lotus, quæ ſi præparentur cum ſchinantho erunt præſtantiora,poſtea præparentur cum croco,paſſulis, & aliis digerentibus.Venter ſit potius lenis, quàm ſtrictus. Et procurentur aliæ euacuationes naturales & etiam nõ naturales ſibi conſuetæ ſicut fluxus hæmorrhoidalis & ulcus diu conſuetum & ſimilia. Somnus ſit ſeptem horarum, aut circa. Quieſcat animo & corpore. Cura apoſtematum mirach & lacertorum uentris inferioris eſt proxima curationi apoſtematum hepatis. Vnde eædem medicinæ & eiuſdem intentionis conueniunt in utriſque. Et non eſt differentia, niſi quia in his debemus audacius repercutere in principio, & proprie in augmento, & audacius reſoluere in ſtatu, & declinatione quàm in apoſtematib.hepatis. Medicinæ ergo poſitæ in apoſt. hepatis his accommodentur in exequendo intentiones ſimiles tam uniuerſales quàm particulares. Cura apoſt.meſeraicę ſiue meſeterii eſt ſimilis curationi apoſt. concauitatis hepatis.

De dolore hepatis. Cap. 97.

CVM quis malè fuerit coloratus, & cum hoc malam habuerit formam, habueritq́; dolorem in dextro latere apud coſtas poſteriores, & fuerit eius malus color citrinus, et fuerit cũ hoc in ore ſiccitas, et ſitis uehemens,

Hoc cap. intitulatum de dolore hepatis eſt primum inter cap. diſpoſitionum hepatis, de quib. agit Raſis in parte præſenti, quia dolor quantum ad quid nominis aut quid rei eſt ſatis manifeſtus. Diuiditur hoc cap. in partes. 3. In 1. determinat de dolore à cauſa cal. In 2. de dolore à cauſa frig. In 3. pro cura apoſtematum hepatis remittit nos ad curam apoſtematum ſtomachi. 2. ibi. Quod ſi malus color 3. ibi. Si autem apoſte. in hepate fiant. Prima in duas. In. 1. ponuntur aliqua ſigna apoſte. cal. in hepate. Secundo curam. 2. ibi. Aqua hordei. In. 1. dicit, cum aliquis fuerit male coloratus, & cum hoc fuerit malæ figuræ. i. habitudinis ſiue formæ, & habuerit dolorem in latere dextro apud coſtas poſteriores, quæ dicuntur mendoſæ, & color ſuus malus fuerit citr. & fuerit in ore ſic. et ſitis vehemens. Quæ duo ſigna poſtrema arguunt dominium caliditatis cum materia colerica, ſupple tu hic, dolor prouenit à cauſa calida.

Aqua † hordei, & ſucci herbarum; ut endiuiæ, & ſolatri, & cuſcuta cum ſyrupo acetoſo, de ſaccharo alb. ſacto in potu tribuatur. Emplaſtrum † quoq; ex 2. ſandalis, & roſis, & camph. & aqua roſ. cum panno lineo loco ſuperponatur. quod hoc modo fiat. Pannus in prædictis inuolutus ſuperponatur: cumq́; tepere inceperit; remoueatur, & alius loco eius apponatur. in potu præterea ſumat † granatorum ſuccum, & rob, qui infrigidare conſueuerunt. Hic quoq; à vino, & à confectionibus, quæ de melle fiunt ſibi caueat, & à cibis calefacientibus. & ſumat trochiſcos de berberis. qui recipit ſucci berberis drachmas decem, ſeminis endiuiæ, ſeminis citrulli, portulacæ, ſeminis omnium. ana drach. tres, roſarum drachmas duas rauedſeni, drachmam vnam, ſpica drachmam ſemis. informentur trochiſci pondere aurei vnius, ex quibus detur vnus cum ſyrupo acetoſo de ſaccharo, aut cum ſucco granati. venter quoque, ſi neceſſe fuerit; cum ſucco fructuum ſoluatur; vt ſunt pruna, & tamarindi, & ſaccharo albo.

Hic ponit curam. Primo cum aqua hordei, & ſuccis endiuiæ, ſolatri, cuſcutæ, mixtis cum ſyrupo acetoſo, ſimpliciter facto ex ſaccharo albo, quæ in potu tribuātur. Aqua quidem hordei per ſe ne forte mixta cum ſyrup. acetoſo in ſtomacho acetoſetur. Succi vero ſingulariter aut coniunctim miſti cũ ſyrup. acetoſo. Sunt enim aperitiui hepatis, confortatiui, & primi duo frigidi. Sed ſuccus cuſcutæ, circa temperiem notabiliter aperitiuus oppilationum, & proprie pori fellei. Secundo emplaſtrum, ideſt, epithyma ex duobus ſandalis, ana, ʒ. 2. roſ. ʒ. 1. camphoræ, ℈. s. aquæ roſ. ℥. 3. in quo infundatur pannus & aliqualiter compreſſus regioni hepatis applicetur notabiliter frigidus. Et cum tepere cœperit remoueas & alius actu frigidus ſuper ponatur. ait enim Auice. per frigiditatem actualem & potentialem caliditas hepatis ſuperflua temperetur. Tertio in potu ſumat vinum granatorum, ſcilicet muzorum aut acrium & ſimiliter rob, ideſt, ſuccos per decoctionem aut ad ſolem inſpiſſatos qui frigidi ſint ſicut rob de agreſta, de acetoſitate citri, limonis & ſimilium cum aqua endiuiæ, hepaticæ & ſimilium, aut cum aqua cocta cum ſaccharo. Quarto à uino confectionibus de melle & cibis calefacientibus abſtineat. Quinto ſumat trochiſcos de berberis. Quorum deſcriptio. ℞. ſuc. berberis frig. & ſic. in fine tertij ſem. endiuiæ, citrulli, portul. an. ʒ. 3. roſ. ʒ. 2. rauedſeni. ʒ. 1. ſpicæ. ʒ. s. informentur trochiſci pondere aur. 1. ex quib. detur unus cũ ſyrupo acetoſo, de ſacch. aut cũ ſucco granati. Sexto uenter, ſi neceſſe eſt cũ ſucco fructuum ſoluatur, ſi haberi poteſt. ſi uero non. ℞. prunorum, tamarindorum, ana. ℥. 3. incidantur & infundantur in una lib. aquæ et media per decem horas, deinde bulliant, donec remaneat tertia pars aquæ & coletur ſufficienter exprimendo & calida in potu exhibeatur & cum ſaccharo dulcoretur.

SCHOLIA.

Aqua hordei] in calida hepatis intemperie licet ſit neceſſe frigidis medicamentis vti; tamen, cum virtus hepatis totam hominis vitam tueatur, atque conſeruet; oportet eius vires reficere, & augere medicamine parum frigido, ſtiptico, abſtergente, & aperiente. Emplaſtrum quoque] hepati valde inflammato confert. Granatorum ſuccum] quæ locum habeant inter dulcia, & acetoſa.

Quòd, ſi malus color, qui eſt cum dolore hepatis; fuerit albus, medius uidelicet inter eum, qui eſt cum fluxibilitate: & eum, qui eſt cum tumore, fueritq́; cum eo uentris ſolutio, & palpebrarum, atque extremitatum tumor; trochiſci † de rauedſeni cum ſyrupo acetoſo de melle in potu dandi ſunt. Rec. ſpicæ maſtichis, ſuc. eupatorij, ſucci abſinthij, ſeminis ſœniculi, aniſi omnium ana drach. 2. rauedſeni drach. 10. informentur trochiſci pondere aur. vnius. ex quibus vnus in potu omni die tribuatur. ſumantur præterea maſtix, ſpica, cyperi, ſchinanthus, calamus, aromat. croc. myrrha. deinde mirrha, & maſtix in vino diſſoluta cum alijs miſceantur, & ex eis emplaſtrum hepati ſuperponatur. æger † verò à cibis frigidis, & craßis abſtineat. ſi autem hæc non ſuffecerint; trochiſci de lacca cum apozemate de radicibus ſunt dandi. Trochiſci autem de lacca ſunt iſti. Rec. laccæ, rauedſeni amborum ana drach. 3. ſpicæ, ſeminis apij, ameos, maſtichis, ſchinanthi, ſem. iuniperi, amygdalarum amararum, coſti amari, rubeæ, ſucci eupatorij, aſari, ariſtol. rotun. gentianæ omnium. ana. drach. 1. s. informentur ex his trochiſci pondere aurei unius. Apozema de radicibus. Rec. corticum radicum apij, fœniculi amborum, ana drach. 10. ſem. apij, ſem. fœniculi, florum, ſchinanthi, ameos, omnium ana. dra. 5. roſ. rub. ſpicæ odoriferæ amborum ana drach. 3. coquantur in lib. 2. donec ad tertiam redeant, & detur in potu cum prædictis trochiſcis.

Hic ponit curam, quando eſt à cauſa frigida. primo per trochiſcos de rheubarbaro, & emplaſtrum, ſecundo per regimen vitæ, tertio per trochiſcos de lacca quos deſcribit, & deſcribit etiam decoctionem unam, quam uult dari cum dictis trochiſcis. ſecunda ibi. Aeger uero. tertia ibi. Si aũt hæc. In prima parte dicit, quod ſi malus color, qui eſt cum dolore hepatis fuerit albus atteſtans phlegmati, medius, uidelicet inter eum, qui eſt cum fluxibilitate, id eſt, magnæ mollitiæ, qualis eſt mollities reperta in hypoſarca ſupra, & paruam mollitiem qualis eſt mollities phlegmatici naturaliter diſpoſiti, & medius etiam inter illum, qui eſt cum tumore hypoſartico, & illum qui eſt in phlegmatico naturaliter diſpoſito. Iſte enim color, de quo eſt hic ſermo, eſt proprie color cazetici qui eſt medius inter colorem hypoſarcæ, & naturalem phlegmatici, ſicut etiam mollities & tumor ſunt medij. Quod ſi fuerint cum eo uentris ſolutio, & palpebrarum, atque extremitatum tumor, ſicut aliquando accidit, trochiſci de rauedſeni cum oximelle dandi ſunt in potu Rec. ſpicæ, maſtichis, ſucci eupatorij, ſucci abſinthij, ſem. fœniculi, aniſi. an. ʒ. 2. raued. id eſt, rhabarbarum, ʒ. 10. informentur trochiſci pondere unius aur. ex quibus in potu omni die ſumatur cũ aliquo liquore proprio, ſicut aqua abſinthij, eupatorij, aut apozema ſtatim deſcribendum. Sumatur præterea. hic deſcribitur emplaſtrum, Rec. ſpicæ, maſtic. ciperi, ſchinanthi, calami, aromat. ana. ʒ. 2. croci. ʒ. 1. mirrhæ ʒ. 2. conficiatur hoc modo, mirrha, & maſtix in uino diſſoluantur & cum alijs miſceātur, & hepati ſuperponātur. Et ſi non eſſet bene tenax, addatur plus de maſtiche & mirrha. Aeger uero à cibis craſsis & frigidis abſtineat. Si autem hæc non ſuffecerint trochiſci de lacca cum apozemate, id eſt, decoctione de radicibus dandi ſunt, qui Recip. laccæ, rauedſeni, amborum ana. ʒ. 3 ſpicæ. ſem. apij, ameos maſtichis, ſchinanthi, ſem. iuniperi, amygdalarum amararum, coſti amari quia calidior rubeæ, ſucci eupatorij, aſari, ariſtolochiæ rotundæ, gentianæ, ana. ʒ unam ſemis, informentur trochiſci ponderis, aurei. 1. Ex quibus detur unus cum apozemate de radicibus quod recipit, corticum radicum apij, fœniculi, ana,

li, ana.℥.10.ſem.apii,ſem.fœniculi florum ſchinanthi, ameos ana.ʒ.5.roſarum rub.ſpicæ odoriferæ, ana.ʒ.3. coquantur in lib.1.aquæ donec redeat ad tertiam,& detur in potu cũ prædictis trochiſcis. Certe ego non credo tantam quantitatẽ rerum in una lib. poſſe decoqui, immo uix ſufficerent tres lib. ex quo collige magnam quantitatem rerum debere poni in decoctione, cuius oppoſitum faciunt moderni. Sed mihi uidentur antiqui & moderni tenere extrema. complexiones iſtarum medicinarum ſunt ſæpe declaratæ ſuperius.

SCHOLIA.

Trochiſci de rauedſeni &c.] ſed utilius eſſet antea humores corrigere, & euacuare: poſtea exhibere trochiſcos. Aeger à cibis frigidis, & craſsis abſtineat] ne meatus obſtruantur hepatis.

Si autem apoſtemata in hepate fiant; eorum cura erit, ut apoſtematum, quæ in ſtomacho generantur.

Raſis in parte præſenti pro cura apoſtematum hepatis remittit nos ad capitulum de cura apoſtematis ſtomachi. Dolor hepatis aut eſt perforatiuus & fit à uentoſitate aut uapore craſſo ſub panniculo contento paruum ſpacium occupante. Aut eſt extenſiuum & fit à uẽtoſitate, aut uapore ſatis magnum ſpacium occupante, aut ab humore multo extẽdente. Aut eſt pungitiuus, & fit ab humore acuto panniculum pungente. Aut eſt grauatiuus, & fit ab humore multo aut craſſo ſiue apoſtemet ſiue non. Sunt & aliæ ſpecies dolorum, ſed hę communiter accidunt hepati.

Sed pro notitia cauſarum eſt ſciendum, quod cauſa immediata doloris eius eſt ſolutio continui, aut mala complexio panniculo communicata, cum hepar quantum ad eius carnẽ non ſentiat. Prima autem cauſa ſolutionis continui eſt uentoſitas, aut uapor craſſus extendens panniculum & faciẽs inflationem. Qui uapor & uentoſitas non inueniunt exitũ, aut propter multitudinem, aut propter oppilationem. Cauſę autem uaporum & uentoſitatum & conſequenter inflationis hepatis ſunt ſicut in inflatione ſtomachi dictum eſt. Aut ex parte ciborum & proprie illorum quæ in ſecunda digeſtione uentoſantur, quorum uentoſitas in hepate retinetur faciens eius inflationem, ſicut illa quę generatur in tertia digeſtione eſt cauſa erectionis uirgæ. Aut ſunt ex parte caliditatis mediæ inter reſoluentem inſenſibiliter, & non potentẽ humidum uentoſare, plurimum tamen cauſa materialis eſt multitudo phlegmatis aut melancholiæ, ubicunq; ſit in hepate, uenis, ſtomacho uel ſplene. Secunda cauſa ſolutionis continui aut malæ cõplexionis & cõſequenter doloris eſt multitudo humorum aut eorum acuitas abſque quod apoſtemẽt. Tertia cauſa eſt apoſtema calidum aut durum. Nam phlegmaticum raro facit dolorẽ notabilem. Quarta cauſa eſt motus criticus aut ſymptomaticus humorum qui dolorem faciunt aut ſuis uaporibus, aut quia ipſimet moti ad hepar implendo extendunt, & ſimul faciunt malam complexionem & ſolutionem continui. Quinta cauſa eſt oppilatio. Sexta debilitas. Sciendum tñ, quod quando dolor hepatis eſt fortis, aut eſt ab apoſtemate, aut à uẽtoſitate, & ſi eſt ab apoſtemate eſt febris & grauitas. Si uero à uentoſitate, nõ eſt febris neque grauitas, et talem dolorem reſoluit febris iuxta aph.49. ſeptimæ particulæ. Quibuſcunq; circundolet hepar his febris ſuperueniens ſoluit dolorem. Signa uentoſitatis & inflationis ſunt tenſio quædam in hepate, & additio feſtina & mutatio, proprium enim uentoſitati eſt cito augeri & minui, mutari & interpolare & ibi non eſt grauitas, neque alteratur cũ ea forma niſi uentoſitas habeat materiam fouentem, & quandoq; compreſsio ſedat eam, ſimiliter carminantia ſi ipſa uentoſitas non habet materiam. Signa uero malarũ complexionum, hepatis debilitatis, oppilationis apoſtematum patent ex cap. præcedentibus. Criſis uero cognoſcitur ex præcedenti ægritudine quæ cum ea terminatur.

Prognoſtica. Primum. Dolor hepatis ſanatur ſi ægritudines à quibus pendet ſanari poſſunt. Secundum eſt ex lib. Hippocratis inuento in ſepulchro, quando eſt dolor hepatis cum pruritu uehementi in camadati, id eſt, in collo uel poſteriori parte capitis & pollice pedis, & apparet bothor ſimile fabæ in collo moritur talis in quinto, ante ortum ſolis, & accidit ipſi difficultas urinæ cum diſtillatione propter oppilationem in collo ueſicæ, propter nocumentum lacerti eius. Et ratio huius eſt, quia hic dolor fit ab humoribus malignis, qui ſunt oppilatiui, ideo fit difficultas urinæ & in ipſis eſt caliditas & bauracitas, unde eleuantur uapores, qui faciũt pruritum in locis dictis, & natura tentat materiam expellere, & non poteſt niſi paruam partem permutare, cuius ſignum eſt bothor in collo, ergo ſignificatur, cum hæc ęgritudo ſit acuta, quod natura cito ſuccumbet, ſ. in fine quarti, ideo moritur ante ortum ſolis quinti diei.

Cura doloris hepatis ſi ſequatur uapores & uentoſitates inflantes & extendentes exigit ſex intentiones. Prima euacuat euacuatione integrata ex minoratiuo, digeſtiuo, & eradicatiuo, etiam iteratis ſi fuerit expediens. Secunda diuertit cum clyſteribus, & aliis generibus diuerſionum. Tertia aperit oias ut uentoſitas ubere poſsit exire. Quarta uẽtoſitates reſoluit hepar confortando. Quinta corrigit accidentia. Sexta ordinat debitum regimen ſex rerum. Sumat pro minoratiuo iuxta primam intentionem ſeptem pilulas de rhabarbaro, aut de eupatorio, aut de alchechengi. Et pro digeſtiuo ſyrupum aceto ſum compoſitum aut oximel compoſitum cũ aqua abſinthii cichoreæ & ſimilium, & pro eradicatione pilulas de raued aut aggregatiuas aut electarium indum. Pro ſecunda intentione utatur clyſteribus carminantibus uentoſitatem, & euacuantibus humores, ex quibus uentoſitas generatur. Et aliquando ponantur uentoſæ ſub hepate. Sed pro tertia utatur dialacca, aut diacurcuma & ſi uiderentur nimis calidæ cum diarhodon temperentur. Sed pro quarta utatur fomentis reſoluentibus uentoſitatem, ſicut eſt fomẽtatio cum oleo de ſpica, aut cum decoctione in uino, aut aqua carminantium uentoſitatem ſicut ſpica, anethum, ruta & ſimilia, aut cum ſacculis ex milio aut furfure torrefacti, aut uino aſperſis, & apud Auicennam conſyderetur, ad quod latus declinet uentoſitas, nam ſi extenditur dolor ad partes inteſtinorum, tunc ſolue uentrem prius cum prædictis, deinde ſolue uentoſitatem, & ſi extenditur ad diaphragma, oſſa pectoris, & dorſum adminiſtra diuretica ſicut dialacca &c. Deinde reſoluentia uentoſitatem prædictam. Sed pro quinta intentione corrigantur accidẽtia ſecundum exigentiam. Pro ſexta uero apud Auicennam conuenit uinum purum in ieiunio, ſed in modica quantitate, uitet potum aquæ frigidæ, ſit parcus in cibo & potu, qui tamen declinent ad calidũ & ſiccum ſecundum plurimum, & utatur aperiẽtibus & carminantibus uentoſitatem, & uitet multiplicantia uentoſitatem & oppilãtia, ſed de his dictum eſt in paſsionibus ſtomachi, & dicetur in colica uentoſa & tympanite, inter cætera notabiliter exercitetur ſtomacho ieiuno. Doloris autem pẽdẽtis à reliquis cauſis, ſ. à mala complexione ſine materia & cum materia, ab apoſtematibus, ab oppilationibus & debilitate, cura patere poteſt ex capitulis præcedẽtibus & pro magna parte patet ex textu Raſis. Auicenna tamen appropriat quædam in cura doloris hepatis, ſicut trochiſcos de rhabarbaro, confectionem de rhabarbaro, diacurcuma & ſimilia, quæ lege in eo in proprio capitulo.

De Icteritia. Cap. 98.

SI cum icteritia. Quia icteritia ſecundum plurimum cauſatur uitio Kyſtis fellis, ideo de ipſius anatomia iuxta morem conſuetum agendum eſt. kiſtis fellis, quæ deſcriptiue eſt membrum inſtrumentale paruum, figurę oblongæ ad rotunditatem tendentis ſub media pennula hepatis collocatum ex una pellicula, neruo, arteria & uena compoſitum ex fundo, & collo trifurcato integratum, ad mundificandum choleram à ſanguine, ipſamq; ad fundum ſtomachi pro uigoranda digeſtione expellẽdum, ad inteſtinum duodenum, pro uigorãda expulſione finaliter ordinatũ. Eſt quidẽ inſtrumẽtale, quia compoſitum & ad operationes, pro conſeruatione indiuidui, neceſſarias totiq; communes ordinatum. Paruum quidem ſaltem in comparatione ad ſplenem, cum minor ſit quantitas choleræ quàm melancholię. Eſt autem figuræ oblongæ, ſic enim aptius diuidi poteſt in collum & fundũ eius. Tendit autem ad rotunditatem, quia hæc figura eſt omnium capaciſsima & à nocumentis magis tuta, & eſt collocatum ſub media pennula hepatis quantum ad fundum, licet collum à medio hepatis originẽ trahat. Hoc enim conueniens fuit, ut cholera ſuperflua poſſet apertius ad ipſum purgari, in

medio enim hepatis perficitur digeſtio, & in ea parte choleræ reſecatio. Et ex hoc patet cócordia. Gal. 5. de iuuamentis membrorum dicentis Kyſtim fellis in medio collocari inter nenas, quę defetunt chilum ad hepar, ideſt, meſeraicas & uenas, quæ deferunt ſanguinem ad membra, id eſt, uenam chilım. Hoc enim intelligitur de collo eius, quantum ad ipſius originem: non autem de fundo, & eſt compoſita ex unica pellicula habente tres ſpecies uillorum, ſola enim ſibi ſufficit ex unico neruo, & unica arteria uenientibus ad ipſam ad dandum ipſi ſenſum & uitam, & hi ſunt rami nerui & arteriæ, qui delegati ſunt à cerebro & corde ad hepar, uena autem ipſam nutriens deſcendit ab hepate. Eſt autem integrata ex fundo ad continendum choleram in modum ſacculi, & collo eius triſurcato. Prima autem pars colli continua fundo fert choleram ad fundum, & ipſam refert cum expellenda eſt ad ſtomachum, & ad inteſtina, propterea dixit Gale. 3. uirtutum naturalium, quod Kyſtis per idem collum attrahit choleram & expellit. Hoc autem collum bifurcatur. Vna pars tendit ad medium hepatis ſiue melius ab ipſo oritur, quæ ſolum eſt choleræ ad Kiſtim delatiua. Alter autem ramus tendit uerſus fundum ſtomachi, & inteſtinũ duodenum, & bifurcatur in quibuſdam, una eius pars, quæ eſt minor, uadit ad fundum ſtomachi, ad uigorandum digeſtionẽ. Altera autem pars, & maior uadit ad duodenum ad uigorandum expulſiuam inteſtinorum propterea fęces ſunt citrinæ. Si autem contingat quod maior eſt ramus, in quibuſdam tẽdens ad ſtomachum, illi ſunt infelices à generatione cum fere quotidie choleram euomant, & ſunt ſtricti ſecũdum uentrem. Poſtea in deffinitione exprimuntur tres fines Kyſtis fellis. Vnus ad mundificandum choleram à ſanguine ne nutritionem impediat. Secundus eſt ad uigorandum digeſtionem ſtomachi. Tertius ad uigorandum expulſiuam inteſtinorum. Et ex his patet, quia Kyſtis fellis eſt complexionis calidæ & ſiccæ, quantum ad complexionem innatam, & actu etiam per influentem, & poteſt pati omne genus ægritudinis ſimplicis, & compoſitæ, præcipue frequenter patitur oppilationem, ad quam ſequitur icteritia de qua Raſ. agit in præſenti capitulo. Icteritia dicta eſt ab aue icteri croceo colore. Et eſt auis, quæ comedit ficus. Vnde Plinius. Icteris uocatur auis à colore, quæ ſi ſpectetur ab icterico ſanari illud malum tradunt & auem mori, à quibuſdam dicitur morbus arcuatus, ab iri arcu propter colorum uarietatem. Icteritia deſcriptiue apud Auicen. 15. tertij eſt alteratio coloris fœda, ad citrinitatem tendens, aut nigredinem propter curſum humoris citrini aut nigri ad cutem & quę ſequuntur eã Icteritia eſt triplex citrina, nigra, & uiridis. Citrina pendet à cholera citrina. Nigra à cholera nigra, ſiue melancholia. Viridis à cholera uiridi, uel ab utriſque ſimul mixtis. Ex colore enim citrino admixto colori nigro reſultat color uiridis. His ergo duobus humoribus uenientibus ad cutim cauſatur icteritia uiridis. Quanquam ſit imaginabile à cholera uiridi praſina uel ærugineæ ſparſa, ad cutim fieri icteritiam uiridem. De hac tamen cum rariſsime contingat perpauci autores faciunt mentionem. Hi autem humores ſi putrefierẽt facerent febres, cholera quidem tertianam, melancholia quartanam, ambæ ſimul utranque.

Cauſæ autem citrinæ. Secundum plurimum eſt ex parte hepatis, & Kiſtis fellis. Et cauſa nigræ eſt ex ſplene. Et quãdoque accidit ex hepate, cum ſuperfluat eius caliditas. Et quandoque accidit ut ſit cauſa citrinæ aut nigræ ſimul complexio communis corpori cum ſuperfluit in caliditate, conuertitur enim ſanguis partim in choleram, partim in melancholiam per aduſtionem. Sed loquamur prius de cauſis citrinæ. Cauſæ ergo icteritiæ citrinæ ſunt, aut multitudo choleræ & generationis eius, aut prohibitio euacuationis eius. Cauſæ autem multitudinis choleræ ſunt primitiuæ, aut corporeæ. Et primitiuæ aliquæ ſunt extraneæ, ſicut morſus ſerpentis qui dicitur generati, morſus tyri uel ueſpæ groſſæ, & punctura pediculi uulturis, & res bibitæ ſicut fel leopardi & uiperæ quando nõ interficiunt ſtatim, & ita ſunt omnes medicinæ fortiſsimæ caliditatis adurendo ſanguinem in choleram. Sunt autem quædam non extraneæ ſumptæ ex ſex generibus rerum ſicut æſtas & aer ualde calidus & ſiccus & uenti ſimiles, & influxus cœleſtes, ſol, ignis, & huiuſmodi. Item potus calidi ſicut uinum, potus aquæ uitis, & aqua multi mellis, & omnia notabiliter dulcia & amara & acuta, & maxime res cal. ſubtilis ſubſtantiæ quæ ſunt aptæ ſuperflue decoqui. Item ex parte artificij ſicut res ſixæ aut ſuperfluæ aſſatæ, ex his enim eſt apta multa cholera generari. Item uigiliæ ſuperfluæ & exercitium intenſum & maxime ſub æſtu ſolis aut circa materiam aduſtiuam. Similiter accidentia animi multũ inflammantia ſicut ira, & timor &c. Cauſæ autem corporeæ ſunt, aut propter totum aut propter hepar, licet ſtomachus coadiuuet & cor, & cum multum ſunt calidi. Propter totum quidem ſicut quando totum corpus multum ſupercaleſit à febre, aut ex alijs cauſis. Subtile enim ſanguis conuertitur in choleram. Et quandoque choleram cum multa eſt & acuta, natura ſtimulata critice aut ſymptomatice expellit ad cutem ſicut plerunque accidit in febribus cholericis iuxta Aphoriſ. 62. quartæ particulæ. Quibuſcunque febribus in ſeptima aut nona, aut undecima, aut decimaquarta die icteritia ſuperuenit bonum, ſi non dextrum hypochondrion durum fiat. Si uero ſit non eſt bonum, & tunc ſit ſubito icteritia. Quandoque ſit paulatim quando illud quod de cholera paulatim generatur, ad cutim tranſmittitur & non reſoluitur propter ſpiſsitudinem cutis, uel craſsitiem materiei, uel prohibitionem reſolutionis ab aere frigido, & proprie quando flant uenti ſeptentrionales. Similiter contingit in retentione ſudoris à quacunque cauſa fiat. Propter hepar uero quando eſt calidiſſimæ complexionis, & tunc fere ſemper homo eſt aliqualiter ictericus, aut quando ſuperflue caleſit, ſicut in febribus & apoſtematibus calidis. Aliquando etiam ſupercaleſit hepar ſupernaturaliter propter longam morã choleræ in ipſo, aut propter oppilationem, aut debilitatem expulſiuæ ſuæ, aut debilitatem attractiuæ Kyſtis. Et ita de alijs cauſis præter modum inflammantibus hepar, ut panni calidi, clyſteria calida quibus aliquando utimur in colica, aquæ uitis, & potius reliqui ſuperflue calidi. Prohibitio autem euacuationis eſt, aut ab hepate, aut à Kyſti, aut ab inteſtinis, aut ab alijs membris. Ab hepate quidem, quia uirtus eius expulſiua aut ſeparatiua ſiue diſcretiua eſt debilis propter aliquam eius ægritudinem, aut forte, quia oppilatum eſt propter cauſas oppilationis ſupraſcriptas, aut facta eſt oppilatio in principio uel circa principium canalis, per quem Kyſtis recipit choleram ab hepate ſiue illa oppilatio ſit coniuncta apoſtemati ſiue nõ. Ex parte uero kyſtis ſumuntur cauſæ multipliciter aut propter debilitatem attractiuæ eius aut intenſionem eius, unde attrahit multum uice una, & impletur nimis & extenditur præter modum, & ſic debilitatur maxime ſecundum uillos longitudinales & latitudinales, ut neque poſsit expellere neque attrahere. Item aliquando accidit propter nimis feſtinam attractionem, quod aliquod phlegma ſimul cum cholera attrahitur nondũ facta perfecta ſeparatione in hepate, quapropter ſit oppilatio, aut in meatu per quem cholera attrahitur ad ipſum, aut per quem expellitur ad ſtomachum aut ad inteſtina. Quapropter huiuſmodi oppilatio poteſt eſſe in triplici meatu, ſcilicet, aut in illo per quem attrahit ab hepate, aut per quem expellit ad fundum ſtomachi, aut per quem expellit ad inteſtina. Sed per communitatem ab inteſtinis ſit icteritia, quando oppilatur extremitas meatus Kyſtis fellis ad ieiunum propter phlegmata, quæ ſunt in ipſis inteſtinis obturantia orificium dicti meatus, uel dum ipſa inteſtina ſunt oppilata ut in colica & ileos dicetur. Cholera etiam craſſa replens inteſtina poteſt eſſe cauſa, cur cholera exiſtens in kyſti non ueniat ad inteſtina quamuis meatus ſit apertus. Et in hoc caſu aliquando cholera in inteſtinis retenta aſcendit ad ſtomachum per reuolutiones inteſtinorum, & ſit ardor in ſtomacho, & corruptio digeſtionis, uertigo & ſimilia. Et in his caſibus non habens deſcenſum per inteſtina reuertitur ad hepar, & poſtea ſpargitur cum ſanguine per totum, & eſt cauſa icteritiæ. Hoc autem eſt ualde raro, & non niſi ſopita expulſiua uel deſtructa ſopito, aut deſtructo inteſtinorum ſenſu, uel etiam deſtructa operatione uillorum latitudinalium ipſorum inteſtinorum, quando aliquando accidit propter nimiam ipſorum extenſionem, unde colica eſt cauſa icteritiæ & antecedit eam, & aliquando icteritia antecedit

dit colicam, quando propter oppilationem aut aliam cauſam cholera retenta noo uenit ad inteſtina ad ſtimulandum expulſiuam, & lauandum inteſtina, & pendent ambæ, ſcilicet icteritia, & colica ab eadem cauſa communi, utputa ab oppilatione pori fellei uenientis ad inteſtina, ultimo fit per communitatem ab alijs membris, ſicut quando propter oppilationem pororum cutis prohibetur choleræ reſolutio.

Icteritia nigra in cauſis ſimilatur icteritiæ citrinæ. Eſt enim quandoque propter multitudinem melancholiæ, quandoque propter prohibitionem euacuationis eius. Cauſæ uero multiplicationis eius, quandoque ſunt primitiuæ ſicut caliditas aeris adurens & frigiditas congelans, necnon cibaria proportionata generationi melãcholiæ, de quibus dictum eſt in cap. de melancholia. Cauſæ corporeæ ſunt ſuperflua caliditas hepatis aut totius adurens ſanguinem, & craſſum eius conuertens in melancholiam. Aut eorum ſuperflua frigiditas congelando ſanguinem denigrans & in melancholiam conuertens. Cauſæ autem calefacientes & infrigidantes poſſunt eſſe primitiuæ iam dictæ & corporeæ ſicut febres adurentes & totius frigiditas ſuperflua maxime ſiccitati coniuncta. Item aliquando hæc icteritia eſt critica ſicut in febribus quartanis aut ægritudine ſplenis, & fit in paruo tempore cum uirtus expellens eſt fortis & materia noo multum craſſa. Aliquando uero fit in longo tempore melancholia, paulatim generata & paulatim ad cutim expulſa. Secũdo icteritia nigra fit propter prohibitionem euacuationis ſequentem debilitatem diſcretiuæ & expulſiuæ hepatis, aut debilitatem attractiuæ ſplenis aut nimiam eius repletionem. Aut oppilationem rami uenæ portæ deferentis melãcholiam ad ſplenem, aut oppilationẽ meatus à ſplene ad os ſtomachi, aut propter oppilationem inteſtinorum aut meſeraicarum, quæ ab ipſa terminantur. Ego autem uidi icteritiã nigram ſequentem gibboſitatem per quam fiebat tanta compreſſio ſuper ſplenem, ut non poſſet recipere melancholiam ſibi ab hepate delegatam, aliquando duæ icteritiæ, ſcilicet, citrina & nigra ſimul coniunguntur propter cauſas & nocumenta communia hepati kyſti fellis & ſpleni, aut quia duæ choleræ ex ſanguine generantur per eius aduſtionem, uel cũ ſanguine commiſcentur & ſparguntur in toto. Signa icteritiæ ſecundum eius tres ſpecies ſunt manifeſta uiſui. Manifeſtatur autem ſecundum plurimum in coniunctiua oculi propter eius albedinem facientem, ut omne minimum ueſtigiũ in ea facile & ſubito appareat. Sed opus eſt ut ponamus ſigna cuiuſcunque propria & cauſarũ eius incipiendo ab icteritia citrina. Primum ſignum ferre commune omni icteritiæ citrinæ eſt urinæ citrinitas propter mixtionem choleræ cum ea, imo interdum tanta fit choleræ adunatio cum aquoſitate urinali, ut urina appareat nigra & ſtante icteritia quanto magis tingitur tanto maior ſignificatur fortitudo expulſiuæ hepatis, licet melius eſſet ut expelleretur ad inteſtina. Secũdo minoratur appetitus propter caliditatem & horribilitatem choleræ, & econtra multiplicatur ſitis. Tertio, corpus exiccatur & extenuatur. Quarto, fit paulatim niſi icteria ſit critica. Quinto, fit pulſus paruus & durus propter debilitatem uirtutis & arteriæ exiccationem à caliditate & ſiccitate ſuperflua & mala reſtauratione, non eſt tamen uelox, quia uirtus non eſt ita fortis ut uelocitare poſsit propter malitiam complexionis, & hæc ſunt ſigna icteritiæ citrinæ abſolute fere cõmunia cuicunque icteritiæ citrinæ. Signa uero cauſarum ſumuntur hoc modo. Nam ſi fuerint primitiuæ earum præceſſio & nocumentum ex eis in corpore derelictum declarant eas, nam ſi fuerit morſus animalis ueneneſi, ipſe morſus eſt ſignum & aduentus icteritiæ ſatis feſtinus, & ſimiliter ſi ſumpſerit uenenoſa ipſum præceſsio. Aduentus feſtinus icteritię & reliqua accidentia ueneni ſignificant ipſam. Item non apparent aliæ cauſæ icteritiæ. Et ſimiliter ſignificãt reliquæ cauſæ primitiuæ ex earum præceſsione & nocumento ex ipſis derelicto. Et quia non apparent præter eas aliæ cauſæ icteritiæ. Cauſæ uero corporeę cognoſcuntur hoc modo. Nam ſi fuerit icteritia propter nocumentum totius, ſignificatur ex ægritudinibus totius ſicut ſunt febres, quæ adurendo ſubtile ſanguinis conuertunt in choleram. Aut forte debilitãdo uirtutem prohibent ſeparationem choleræ à ſanguine, & hæc icteritia fit paulatim. Et non apparẽt fęces albæ ſicut in icteritia ſequente oppilationem, imo fere omnia exeuntia apparent citrina, nec apparet grauedo quæ ſentitur in oppilatiua. Signa uero malarum complexionum hepatis debilitantis ſuam uirtutem, oppilationum & apoſtematum eius dicta fuerunt ſuperius cum pertractatæ fuerunt eius ægritudines. Cognoſcitur autem pendere à caliditate ſuperflua hepatis ſibi naturali, quia fere ſemper eſt homo aliqualiter ictericus. Tertia uero ſignificatur per ægritudines præcedentes in quibus ueriſimiliter talis criſis poteſt & conſueuit fieri. Hæc autem ſunt febres cholericæ iuxta Aphor. 62. ſextæ particulæ ſuperius allegatum. Et eſt cum pluribus conditionibus laudabilis criſis. Secũdo, quia forte coniungetur nauſeę ſubuerſio & forte aliquis uomitus aut ſeceſſus cholericus, inſtantia uigiliarum, paruitas appetitus, linguæ ſiccitas & amaritudo cibi, quæ omnia fiunt ex agitatione materiæ cholericæ, imo aliquando fiet anhelitus conſtrictiu, & diuerſitas in uaporibus à materia agitata eleuatis prouenientibus ad pulmonem. Et forte per eoſdem nocebitur cor, & fiet pulſus diuerſus & fit in paruo tempore. Symptomatica uero cognoſcitur per eadem ſigna, ſed cum eſt paucis aut nullis conditionibus laudabilis criſis. Cum uero cholera non expellitur ad cutim critice aut ſymptomatice fit icteritia paulatim & in longo tempore. Et hæc ut plurimum ſunt ſigna icteritiæ ſequentis multiplicationem choleræ, quibus omnib. ſignum commune eſt quod omnia exeuntia ſunt citrina. Ad differentiam icteritiarum quæ ſequuntur prohibitionem euacuationis choleræ in quibus fere nunqua omnia exeuntia ſunt citrina. Prohibitio autem euacuationis choleræ, quæ ſequuntur aut debilitatem diſcretiuæ & expulſiuæ hepatis & debilitatem diſcretiuæ kyſtis aut expulſiuæ eius, aut oppilationem, cognoſcitur hoc modo. Nam ſi ſequatur debilitatem uirtutum de quibus ſupra, icteritia fit paulatim & in longo tempore neque eſt ualde intenſa, & fæces non apparent albæ ſicut in oppilatiua, imo medio modo ſe habentes inter albedinem & citrinitatẽ. Item adſunt ſigna debilitatis uirtutum hepatis, de quibus in proprio capitulo ſufficienter actum eſt. Signa uero debilitatis Kyſtis cum conſtantia hepatis ſunt, quia urina fit multum citrina, & in paruo tempore & icteritia ſatis intenſa, neque apparent reliqua nocumenta hepatis. Oppilatiuæ uero ſigna ſumuntur hoc modo. Nam ſi oppilatio fuerit in poro felleo exiſtente ſub media pennula per quem cholera delegatur ad Kyſtim cognoſcitur, quia adeſt grauitas in hepate & inflatio propter retentionem choleræ in eo. Et prius fit icteritia & urina citrina, poſtea fæces dealbantur. Si uero oppilatio fuerit in poro felleo terminato ad duodenum prius apparent fęces albæ, poſtea fit urina citrina, & icteritia & forte commouetur nauſea, ſubuerſio & uomitus cholera retenta & deriuata ad ſtomachum, & uenter ſtrigitur, & forte fit colica, cuius cauſa eſt oppilatio iam dicta. Cognoſcitur autem quod colica ſit cauſa icteritię quando ipſa præcedit icteritiam. Cognoſcitur autem quod ſit oppilatio in poro felleo terminato ad ſtomachum ex diminutione digeſtionis ſtomachi, & quia non repræſentatur amaritudo in ore ſecundum quod conſueuit, & cum hoc icteritia eſt remiſſa, & fit in longo tempore & fæces ſunt citrinæ.

Signa uero cauſę oppilationis ſumuntur hoc modo. Nam ſi cauſa eſt humor craſſus ſignificatur per regimen præcedẽs. Et ſi cauſa eius eſt naſcentia rei alicuius in meatu, aut eius incarnatio ſignificabitur per aſsiduationem icteritiæ, & per aſsiduationem ſignorum oppilationis, & paucitas iuuamenti per adminiſtrationem clyſteriorum & reliquorum apparentium, & ſi oppilatio fuerit attenuatoria ſequens apoſtema membra uicini aut aliud ſimile cognoſcitur per ſigna apoſtematis illius membri, aut alterius ſimilis ægritudinis potentis oppilare attenuatoriè.

Prognoſtica. Primum. in omni oppilatione meatus hepatis ad fel, aut meatus fellis ad inteſtina, quæ ex incarnatione ut poro ſiue carne orta in meatu non ſperatur ſanitas. Secũdum. Secundum plurimum uelocius generatur icteritia citrina quã nigra, quia facilius & uelocius à cauſis extraneis generatur cholera quàm melancholia. Tertium. Sicut icteritia citrina eſt frequens criſis ægritudinum hepatis, & Kyſtis fellis ægritudinum cholericarum, ita icteritia nigra ſplenis & melancholicarum. Quartum. In illo qui habet icteritiam

factam & non curatur neque materia expellitur eſt timor. Nam pluribus eorum accidit mors ſubita materia repente communicata cordi aut alteri membro nobili. Quintum. Eſt Aphor. 62. quartæ particulæ. Quibuſcunque in febribus in ſeptima aut nona aut 12. aut. 14. die icteritia ſuperuenit bonum ſi dextrum hypochondrium non durum fiat. Si uero durum fiat non bonum. Sextum. Hippocr. dixit in his quę referuntur ad ipſum quod icteritiæ ſpecies eſt mala, quando in urina patientis ipſa eſt ſimilitudo orobi, id eſt, corpuſculorum generatorum per aduſtionem, & eſt profundatio in uentre propter exiccationem & tremor, & impotentia locutionis propter debilitatem uirtutis animalis interficit enim in 14. uel circa ſecundum tenorẽ uirtutis. Septimum. Quando diu remanet urina alba aut parum tincta icteritia non curata, eſt timendum quod habens eam cadat in hydropiſim, ſignificatur enim quod oppilatio eſt ex frigore.

Quod icteritia fit nigra ſenſui manifeſtum eſt, cuius cauſa coniuncta ſemper eſt melancholia. Hæc autẽ ſecundum plurimum prouenit uitio ſplenis, poteſt tamen uitio totius & hepatis prouenire. Sed icteritia citrina nũquam prouenit uitio ſplenis. Et cum hac icteritia nigra undecunque proueniat frequenter mirach eſt extenſum cum dolore & grauedine propter multiplicationem uentoſitatis & craſsitiem humoris. Et ſecundum plurimum natura eſt conſtricta, licet quandoque non, cum melancholia eſt aduſta ſtimulans expulſiuam. Et tertio eſt digeſtio mala & deterior quàm appetitus. Et quarto eſt cum ea malitia animæ, id eſt, malę cogitationes & triſtitia, & malitia animę, id eſt, oris ſtomachi. Et uarietas, id eſt, error in uirtutib. cõprehenſiuis propter uapores melãcholicos petentes cor & cerebrum. Quinto, egreditur quandoq; ſudor niger ſicut in citrina egreditur ſudor citrinus. Sed quod hæc icteritia ſit uitio ſplenis cognoſcitur. Primo, quia eſt uehementioris nigredinis quàm proueniens uitio totius, aut hepatis. Secundo, durities, magnitudo ſplenis & dolores eius, qui ſunt in ſiniſtro latere ſeparant eam ab ea, quæ uitio totius & hepatis contingit. Tertio, quia licet in ſplenetica ſit quandoque egeſtio & urina nigra cum ſuperfluit nocumentum eius, tamen ſecundum plurimum non eſt in ea urina nigra. Sed in ea, quæ uitio totius aut hepatis accidit fere ſemper eſt urina nigra. Item præceſſerunt nocumenta totius aut hepatis cum incolumitate ſplenis & econtrario cum eſt ſplenetica. Sed diſtinguitur inter eam, quæ prouenit uitio totius ab ea quæ uitio hepatis, quia in illa præceſſerunt nocumenta totius ſicut febres adurẽtes, aut ſuperflua totius frigiditas, & in proueniente uitio hepatis præceſſerunt ægritudines eius ſicut malæ complexiones, oppilationes, apoſtemata, & debilitas diſcretiuę & expulſiuę hepatis ſequens aliquam ægritudinẽ eius. Factam uero propter oppilationem in meatibus ſignificant grauitas uehemens & difficultas dormiendo ſuper latus ſiniſtrum. Sed facta propter apoſtema durum ſplenis ſignificant grauitas, tumor & durities ipſius. Sed in facta propter debilitatem attractiuæ ſplenis nihil tale accidit. & nota quod ſecundum plurimum quando eſt debilitas attractiuę ſplenis, aut eſt oppilatio in meatu per quem tranſit melãcholia ad ſplenem, ſplen non eſt tumidus, & contra, quando eſt oppilatio in meatu per quem natura expellit melancholiam ad os ſtomachi eſt ſplen tumidus. Facta autem uitio hepatis ſignificatur, quia prima nocumenta fuerunt in hepate, quorum ſigna ſuperius præceſſerunt cum incolumitate ſplenis. Et non eſt nigredo pura ſicut in ſplenetica licet quandoque nigredo in hepatica ſit magis luminoſa cum melancholia eſt aduſta reſeruatis in ea quibuſdam partibus igneis. Econtrario melancholia ſplenetica eſt terrea opaca, & ſignificat ipſum nocumentum in urina. Et ſi fuerit corruptio, id eſt, digeſtio corrupta hepatis per quam generatur melancholia propter dominium caliditatis & ſiccitatis erit nigredo icteritię decliuis ad citrinitatem. Et ſi fuerit illic dominium caliditatis & humiditatis erit nigredo cum rubedine, & ſi fuerit dominium frigiditatis & ſiccitatis uincente frigore, nigredo declinabit ad uiriditatem, ſed ſiccitate uincente declinabit ad nigredinem, & ſi fuerit dominium frigid. & humi. humiditate uincente declinabit ad citrinitatem quandam, ſed frigiditate uincente ad uiriditatem. Spleneticæ uero color unus, ſcilicet, nigredo pura abſque declinatione & alios colores. diuerſificantur etiam colores icteritiæ melancholicæ ſecundum diuerſitatem ſpecierum melãcholiæ, ſ. ſanguineæ, cholericæ, phlegmaticæ, & melancholicæ, quæ tanta diuerſitas non reperitur in ſplenetica.

Prognoſtica. Primum, icteritia nigra eſt rarioris euentus quàm icteritia citrina. Secundum, icteritia nigra magis prolongatur, & cæteris paribus difficilius curatur quàm citrina. Tertium, icteritia nigra eſt frequenter criſis ægritudinum ſplenis melancholicarum. Et nota quod quãdoque aggregatur utraque icteritia ſimul, quia choleræ & ei quod ipſum admiſcetur ex ſanguine accidit aduſto, & fit nigra aliqualiter, & aliqualiter remanet de citrinitate priori. Et quandoque componuntur ambo humores ſimul, quia in hepate & ſplene ſimul eſt nocumentum. Et tertio, quia ſanguis per aduſtionem ſecundum partem ſubtilẽ uertitur in choleram, & ſecũdum partem craſſam in melancholiã, & ex his duabus icteritiis ſimul mixtis ſm plurimum conſurgit color uiridis, licet ſit imaginabile icteritiam uiridem à cholera uiridi pendere, ſcilicet, praſsina aut einaria. Huius autem icteritiæ uiridis ſigna poſſunt ex dictis elici & ſimiliter prognoſtica.

SI † cum icteritia fuerit febris; ſuc. endiuiæ, & ſolatri, & aqua bord. ægro in potu tribuatur. ipſe quoque ex cucurbita, & chryſolachana, & citrullis, et his ſimilib. herbis frigiditati attinentibus nutriendus eſt. & ſyrupum acetoſum ex fortiſsimo aceto in potu ſumat. hepati præterea emplaſtrum † ex duobus ſandalis eſt ſuperponendum. ei uẽter ex ſucco prunorum & ſacch. ſoluendus. quæ ſi non ſuffecerint; trochiſci de camphora cum ſucco granatorum dandi ſunt. Trochiſci de camphora. Rec. ſacchari ſpodij, roſarum rub. omnium, ana drach. 3. ſem. endiuiæ, ſem. citrullorum, cucurbitæ, lactucæ, portulacæ, ſem. ex omnibus ſandalis rub. omnium an. drach. 1. formentur ex his trochiſci pondere drach. 2. ex quibus quotidie unus cum ſexta drach. 1. de camphora detur. ſi autem æger uenas habuerit plenas, fueritq; diu ex quo minutus non fuerit; phlebotometur.

Hoc cap. diuiditur in tres partes. In prima curat icteritiã cum febre. In ſecunda icteritiã ſine febre. In tertia docet remouere colorem maxime in oculis remanentẽ. ſecunda ibi. Quod ſi icteritia fuerit ſine febre. tertia ibi. Si autẽ icteritia in oculis remanſerit. In prima parte curat hanc icteritiã cũ febre ſeptem auxiliis. Primo. ℞. ſucci endiuiæ, ℥. 1 ſucci ſolatri. ℥. s. aquæ hordei, ℥. 3. miſce, his ad libitũ poſſet addi parũ ſacchari, hæc mixtio ſumatur quatuor aut quinque diebus, & ualet in icteritia cũ febre ſiue ſit coniuncta oppilationi ſiue non. Secundo quod nutriatur ex cucurbita aut chryſolachana, quæ eſt aureum olus à colore aureo. Nam χρυσὸν aurum & λάχανον olus. Et eſt attriplex, frigida eſt & humida in primo, & apud aliquos tẽperata citrullis, & ſimilibus, ſicut cucumerus, anguria quæ ſunt frigida. Tertio, ſumat ſyrupum acetoſum ſimplicem ex fortiſsimo aceto, eſt enim magis aperitiuus, & poteſt ipſum ſumere cum aqua endiuiæ, & in oppilatione melior eſt cum aqua cuſcutæ. Quarto hepati ſuperponat emplaſtrum ex duobus ſandalis, ſ. albis, rub. Item ſicut cerotum ſandalinum deſcrip. Meſue.

Quinto, uẽter ex ſucco prunorũ quatuor aut quinq;. ℥. & ſaccharo ſoluendus eſt, & ſi non habeatur ſuc. fiat decoctio, licet ſit maioris quantitatis uſq; ad. 6. ℥. Sexto, trochiſci de cãphora dandi ſunt, quorũ deſcriptionẽ uide in textu. Et pro duabus. ʒ. trochiſ. miſce 6. ʒ. uiuius de camphora. Sed cõiter ſufficeret medietas huius doſis niſi corpus ſit robuſtum naturaliter & præternaturaliter notabiliter calidum. Septimo, ſi uenas habuerit plenas, fuerit diu ex quo non minutus fuerit, phlebotometur, ſcilicet ex dextra baſilica.

SCHOLIA

SI cum icteritia fuerit febris] Icteritiæ cauſa eſt abundantia bilis, uel ſanguinis bilioſi à calida hepatis intemperie proficiſcentis, & quandoq; à membris extremis. ideo deſcribit ea, quę extinguunt hepatis inflammationem. Emplaſtrum ex duobus ſandalis] hepatis obſtructiones efficit. quare id ſequuntur tantùm hepate accenſo. Trochiſci de camphora] poſt purgationem ſunt dandi.

Quòd ſi icteritia fuerit ſine febre; uenter ex his pilulis ſoluatur, quæ Rec. aloes drach. 1. ſcammoneæ quartam drach. 1. agarici partes duas drach. unius: ſuccis eupatorij tertiam unius drach. ex his cum ſucco endiuiæ confectis fiant pilulæ, & ſufficient ad doſim 1. Deinde dentur trochiſci de lacca cũ apozemate de radicibus.

Hic curat icteritiam ſine febre, & proprie oppilationi coniunctam duobus auxiliis. Primo, ſoluit uentrem cum his pilulis. ℞. aloes. ʒ. 1. ſcammoneæ quarta. ʒ. unius, agarici partes duas unius ʒ. ideſt, ℈. 2. ſucci eupatorii tertiam ʒ. unius, ea his cum ſucco endiuiæ mixtis fiant pilulæ & ſufficient ad doſim unam, ſed erit magna, ita ut in multis ſufficeret medietas, ſimul enim euacuat choleram & phlegma quod oppilat. Secundo, dentur trochiſci de lacca cum apozemate, ideſt, decoctione de radicibus, de qua in capitulo præcedenti. Hi enim dantur ad oppilandum.

Si autem icteritia in oculis remanſerit; æger fortiſſimum acetum paulatim olfaciat: et balneum ingrediatur. eius quoque oculis, qui icteritiam cum feb. patitur, aqua roſ. mittenda eſt. icteritiæ præterea ualde confert, ut æger per tres hebdomadas ſerum bibat.

Hic remouet icteritiam in oculis exiſtentem 4. auxiliis. Primo odorando acetum fortiſsimum, cuius uapores iuuãt ad reſolutionem. Secũdo balneum ingrediatur, ſcilicet aquę dulcis debite calidum, ſimiliter ad reſoluendum humorem facientem icteritiam ſub forma ſudoris educendum. Tertio immittit oculis patientis icteritiam cum febre aquam roſaceam ad confortandum & infrigidandum. Quarto bibat ſerum per tres hebdomadas debite calidum ſumendo tres aut quatuor ℥. pro uice, confert enim choleram euacuando.

SCHOLION

Recip. aloes] à leui medicina ad grauem, qualis eſt hæc, aſcende.

Ordo curæ & primo icteritiæ.

Quia icteritia citrina à duabus cauſis in genere contingit, altera eſt choleræ multiplicatio. Altera prohibitio euacuationis eius. Primo curabimus ſequẽtem multiplicationem choleræ. Secundo ſequentẽ prohibitionem euacuationis eius.

Cura icteritiæ ſequentis multiplicationem choleræ, exigit ſex intentiones. Prima remouet cauſas multiplicationis eius. Secunda euacuat ipſam multiplicatam. Tertia corrigit diſcraſiam membrorum & cætera eorum nocumenta, quę remanſerunt ipſa confortando, ne iterum multiplicẽtur. Quarta remouet citrinitatem ab oculis & à toto. Quinta corrigit accidentia. Sexta ordinat debitum regimen ſex rerum. Vbi tamen cholera eſſet præter modum multiplicata, intentio ſecunda, quæ eſt choleræ euacuatio, debet eſſe prima, tum quia tanta multitudo choleræ non dat inducias, tum quia iuuat ad ſui ipſius multiplicationem. Si ergo cauſæ fuerint primitiuæ, iuxta primam intentionem remouendæ ſunt, & nocumenta per ipſas impreſſa, unde intendatur morſui uenenoſorum trahendo uenenum exterius cum applicitis ſuper loco morſo, ſicut culus gallinæ niuẽtis. Et ſicut animalia nouiter mortua per medium ſecta, & emplaſtra propria ſecundum quodlibet uenenoſum. Item partes ſupra locum morſum tueantur cum frigidis & ſtipticis, ſicut aqua roſacea, aceto & ſuccis infrigidantibus propriis cum debita ſtrictura. Et confortetur cor & membra nobilia. Et dentur bezahartica propria contra illa. Et remoueatur caliditas & ſiccitas ſuperflua per uenenoſa impreſſa. Similiter ſi uenena fuerint ſumpta procuretur eorum uomitus & ſeceſſus. Et frangatur ipſorum acuitas cum propriis. Et tueantur membra nobilia. Et extinguatur membrorum & humorum ſuperflua caliditas. Idẽ eſt iudicium in reliquis cauſis primitiuis. Similiter cauſæ corporeæ per communitatem à toto remoueantur, ſicut febres cum quibus oportet. Et ſecundum plurimum opus eſt extinctiuis cum febres illæ ſua caliditate ſuperflua, ſubtile ſanguinis in choleram conuertant.

Opus etiam eſt euacuatione, aut cum phlebotomia aut ſolutiuis & reliquis ſecundum quod præcipiatur in capitulis propriis. Criſis autem choleræ ad cutim non eſt impediẽda, quæ plerunque fit in febribus iuxta aphor, 65. quartæ particulæ. Imo potius adiuuanda cum aſpectu rerum citrinarum, & etiam induendo ueſtes citrinas & reliquis auxiliis, & cũ hoc ſtudendũ eſt in ipſius eductione per poros cutis, cum frictione, balneo & ſimilibus auxiliis occulte aut manifeſte ſub forma ſudoris choleram educentibus. Si uero cauſæ multiplicationis choleræ fuerit caliditas ſuperflua hepatis aut totius, naturalis aut præter naturam, aut etiam cuiuſcunque alterius membri ſtudendum eſt in remotione eius, & inductione diſpoſitionis contrariæ. Complentia autem hanc intentionem ſunt infrigidantia magis aut minus potentia, ſecundum exigentiam ſui contrarii. diſpoſitiones tamẽ naturales magis paulatim permutandę ſunt, quàm pręternaturales. Cũ hoc tamen ſemper cauendum ab oppilatione. Eligatur ergo regimen ſex rerum, declinans ad frigidum & humidum, de quo infra in ſexta intẽtione. Item regimen medicinale complendum cum his, quæ interius ſumuntur ſicut ſyrup. acetoſus ſimplex, oxiſacchara, ſyrup. de granatis, de acetoſitate citri limonis & ſimiles, cum aquis endiuiæ, lactucæ, hepaticæ, acetoſæ & ſimilibus, quæ aliquando poſſunt aromatizari cum infuſione ſandalorum & ſimilium, electaria conuenientia ſunt ſicut triaſandali, diarrhodon abbatis. Trochiſci conuenientes ſunt ſicut trochiſci de camphora de quibus in textu. Et ex ſuccis conuenientibus eſt ſuccus ſolatri, endiuiæ, acetoſæ, qui poſſunt ſumi cum aqua hordei. Item ſuccus granatorum, ſuccus berberis, acetoſitas citri & limonis. Applicanda autem exterius ſunt, ſicut cerotum ſandalinum, applicandum hepari. Item epithymata cum ſandalis, & ſpodio, aqua endiuiæ, hepaticę, roſacea, aceto ſimiliter applicanda hepati. Item infrigidans Gal. applicandum renibus. Item cordialia applicãda cordi. de quibus omnibus ſuperius dictum eſt. Et cum his etiam horum membrorum uirtutes confortabuntur.

Secunda intẽtio, ſcilicet choleræ euacuatio perficitur cũ manna aut caſsia diſtẽperatus cũ infuſione prunorum & tamarindorum. Item cum infuſione rhabarbari, & ẽt cum ipſo ſumpto in ſubſtantia. Et fortiora ſunt electariũ ſucci roſarũ, electarium de pſilio, pilulæ aureæ, aloes lotus & nutritus cũ aqua endiuiæ & ſolatri euacuat choleram craſſam. Succus roſ. euacuat choleram & aperit oppilationes, eſt tamen calidus. Tertiam autem intentionem complẽt ea, quæ dicta ſunt in prima intentione, quę replicanda ſunt ſi fuerit expediens. Quarta autem intentio, ſcilicet remotio citrinitatis ab oculis & toto completur iuxta textum cum odore aceti. Item cum balneo in aqua dulci & aceto, quæ omnia iuuant ad choleræ reſolutionem. Si tamen fuerit notabilis caliditas, & proprie febrilis, aqua roſacea oculis imponatur. Quinta autem intentio, ſcilicet correctio accidẽtium perficitur, ſecundum ipſorum exigentiam, ita ut non ſolum præſentia curentur, ſed etiam futura uerisimiliter ſuſpecta prohibeantur. Sed pro ſexta intentione, aer declinet ad frigidũ, non tamen ſuperflue, ne poros oppilando choleræ reſolutionem impediat. Vitentur omnia choleram multiplicantia ſicut dulcia, amara, ſalſa, acuta, unctuoſa, uinum potens, imo omne uinum niſi particularis conditio obſtet, aut forte ſit ex uuis declinantibus ad frigidum, ſit album ſubtile, & cum aqua bene conditionata ſufficienter limphetur, uitentur omnia ſtiptica oppilantia. Ex herbis conuenientibus ſunt ſicut lactuca, endiuia, portulaca, ſcariola, hepatica, ſed poſſunt miſceri cum modico fœniculi & petroſelini. Item aſparagi & lupuli conueniunt, cucurbita, cucumeres & ſimilia frigida, & humida. & ſi fiunt ſalatæ, poſſunt condiri cum aceto, uino granatorum, agreſta & ſimilibus. Et ex his ferculis conueniunt hordeum, far, ptiſana hordeacea, ex carnibus eligantur, quæ ſunt facilis digeſtionis, boni chimi, paucarum ſuperfluitatum & piſces parui petroſi, & ſimiles bene conditionati, concedi poſſent elixi aut aſsi & conditi cum declinantibus ad frigidum ſicut ſunt ſupraſcripta, & ſuccus arancii, limonis & citri, & caro ericli eſt propria & caro limaciarum. E a fructibus conceduntur poma perſica, pruna, melones, angurię, & ceraſa & ſimilia ad frigidum declinãtia, ſomnus ſit ſatis prolixus, exercitium paruum, procuret euacuationes naturales, ſit ſperans & gaudens, uitet iram & accidentia animi inflammantia.

Cura

Cura icteritiæ propter prohibitionem euacuationis choleræ.

QVod ſi icteritia ſequatur prohibitionem euacuationis choleræ, tunc eſt dupliciter, aut propter debilitatem uirtutũ hepatis aut kyſtis fellis, aut propter oppilationem. Quod ſi ſequatur debilitatem cura patere poteſt ex his, quæ dicta ſunt in cap. de cura debilitatis hepatis. Si uero oppilationem, exiguntur ſex intentiones. Prima remouet cauſam oppilantem. Secunda choleram ex oppilatione retentam euacuat. Tertia corrigit diſcraſiã membrorum, ipſam confortando. Quarta remouet citrinitatem ab oculis & à toto. Quinta corrigit accidentia. Sexta ordinat debitum regimen ſex rerum. Pro prima intentione Si cauſa oppilans fuerit phlegma aut cholera craſſa ſicut eſt ſecundum plurimum ſumatur. ℥. 1. aloes in forma pilularũ per horam ante cœnam, & eſt efficax ſi continuetur alternis diebus. Si uero fuerit nimis debile in cõparatione ad eum qui ſolui debet, fortificetur cum tribus aut quatuor gran. diagridij, aut ſumatur ſolutiuum expertum ab Auic. ℞. aloes. ℥. 1. ſcammoneæ gran 4. ſalis naptici gran. 15. rubeæ tinctorum. agar. ana. ℥. s. miſce, & fiant pilulæ, & ſunt doſ. una. Et ſumenda eſt cum cuſtodia. Aliud in forma liquida. ſumatur electarii ſucci roſ. ℥. 1. s. electarii indi uel diaphœniconis tantundem, uel quantum uidebitur expediens cum ſero caprino diſtemperetur, & ſumatur cum cuſtodia. Quod ſi huiuſmodi ſolutiua ſomerentur cum infuſione aloes aut rhabarbari præſtantius operarentur. Aliquo ergo aut pluribus ex his utere ſecundum quod tibi uidetur expediens. Et hæc ſimul cauſam oppilantem euacuãt, & choleram ex oppilatione retentam iuata ſecundam intentionem. Item uomitus confert in omni icteritia euacuando & diuertendo.

Phlebotomia quoque baſilicæ & ſaluatellæ manus dextrę iuuat in aperitione oppilationis maxime ſanguine abundante. Et ad aperiendum oppilationes, & ad mũdificandum cannales ualet ſyrupus bizantinus, cum aqua cuſcutæ. Item ſuccus roſarum duarum. ℥. cum aqua endiuiæ & cuſcutæ. an. ℥. 1. & ex expertis eſt huiuſmodi. ℞. uini albi ſubtilis, pauciteri aut mediæ uinoſitatis, aqua endiuię, an. lib. 1. cuſcutę, praſsii, recentium, ana Man. 1. bulliant ſimul ad conſumptionem tertiæ partis, ſed cuſcuta ponatur in fine, & coletur, de qua colatura dentur. ℥. 3. aut. 4. cum una. ℥. ſyrupi acetoſi ſimplicis, pręcedente tamen aliqua euacuatione, cum his de quibus ſupra. Et de ſyrupis proprijs ad mundificandũ cannales, & aperiendum oppilationes eſt ſyrupus de endiuia, de biſantiis. Syrupus acetoſus ſimplex ſaccharinus aut mellinus, ſyrupus acetoſus compoſitus, oximel compoſitũ, & ſcilliticum ſi materia eſt multa, & craſſa, ut in ſenibus & pinguibus. Aquæ autem ſunt endiuiæ, cichoreæ, lupulorum, cuſcutæ, ſcolopendrię, capillorum ueneris, raphani, apii, fœniculi, petroſelini, aſparagi, bruſci, de quibus in cura oppilationis hepatis, & aliquando cum his admiſcemus pulueres ſubtiliſsimos aperitiuorum, aut cuſcutæ rubeæ tinctorum, aſari, gentianæ, & ſimilium. Item conueniunt decoctiones huiuſmodi aperientium, & ſunt fortiores aquis diſtillationis ſicut decoctio capilli uen. & rubeæ tinctorum, ſeminum aperientium eſt tamen dubium in aperitiuis, ne materia tanta feratur ad uias urinæ quod excoriet, iſtorum tamen aperientium eſt uarius uſus apud medicos modernos, aliqui dant ſuccos, aliqui ius cicerum, in quo decocta ſunt aperientia, aliqui electaria, ut diarrhodon, dialacca, diacurcuma cũ aquis decoctionis deſtillationis aut expreſsionis. Tu uero utere fortibus aut debilibus, magis aut minus calidis aut frigidis, ſecundum exigentiam. Si uero cauſa oppilationis fuerit apoſtema in hepate, aut in aliquo ramo kiſtis cura patet ex dictis in cura apoſtematis hepatis, & inter cætera præmittatur phlebotomia. Si uero oppilatio eẽt carnoſa parua eſt ſpes curæ, licet quandoq; naturæ beneficio caro illa cum mollis eſt remoueatur, & dicunt quidam ad hanc ualere ſuccũ portulacæ, & ſuccum foliorum raphani, & aquam acetoſæ, de quibus pro quoque accipiatur, lib. s. & bulliant ſimul ad conſumptionem tertiæ partis, & colentur, quibus addatur orobi cõtriti, ſeminis melonis, ſeminis raphani, an. ℥. 2. coſti, mirrhę, an. ℈. s. & eſt pro tribus uicibus. Quod ſi oppilatio ſit à ſiccitate cum lenientibus & humectantibus aperienda eſt ſicut cum ſyrupo uio. ℥. 1. mixto cum mucilagine ſeminis citoniorum, ſem. pſilij, ſeminis maluarum, an. ℥. 1. diſtemperatis cum tribus. ℥. decoctionis prunorum, ſebeſten & ſimilium, & cum his poſſet miſceri manna aut caſsia ſi opus eſſet ſolutione, uomitus quoq; quandoque iuuat in aperitione oppilationis. Secunda uero intentio perficitur cum ſolutiuis, de quibus ſupra & ex fortibus & præſtãtibus ſunt electarium de pſilio, & electarium ſucc. roſ. ſed aperta oppilatione leuioribus utendum eſt, ne forte perducerent ad diſenteriam, ſufficit ergo aloes lotos, infuſio rhabarbari in ſero caprino, & ſimilia, aut de his fortibus detur modica quantitas. Tertia uero intentio perficitur ſecundum plurimum cum frigidis confortantibus membra naturalia, ſicut diarrhodon abbatis, triaſandali & ſimilia.

Quarta autem intentio, & quinta perficitur cum his, quę dicta ſunt in cura icteritiæ ſequentis multitudinem choleræ.

Sexta autem intẽtio, ſcilicet regimen ſex rerum perficitur ſimiliter ſicut dictum fuit in cura icteritię ſequentis multiplicationem choleræ, his additis ꝙ in cura huius oppilationis non oportet ita infrigidare, & magis cauendum eſt à craſsis uiſcoſis ſtipticis oppilãtibus, & magis utendum eſt inciſiuis, ſubtiliatiuis, abſtergẽtibus, & apperitiuis, propterea in hac acetum magis conuenit, quàm uinum granatorum aut acreſta, & ius cicerum, radices & ſemina aperientia liberius conceduntur.

Quia icteritia nigra à duabus cauſis in genere contingit. Prima, eſt multiplicatio cholerę nigræ. Secunda, prohibitio euacuationis eius, duplex erit regimen curatiuum, primum cõtra icteritiam ſequẽtem choleræ nigræ multiplicationem, ſecundum contra icteritiam ſequentem prohibitionem euacuationis eius. Primum regimen habet ſex intentiones. Prima remouet cauſas multiplicationis cholerę nigræ. Secunda euacuat ipſam multiplicatam. Tertia corrigit diſcraſiam membrorum & cætera eorum nocumenta quæ remanſerunt, ne iterum multiplicentur. Quarta remouet nigredinem ab oculis à toto. Quinta corrigit accidẽtia. Sexta ordinat debitum regimen ſex rerum. Vbi tamẽ cholera nigra eſſet præter modum multiplicata, ſecunda intentio .ſ. melancholiæ euacuatio deberet eẽ prima propter cauſas ſuperius dictas in cura citrinæ. Pro executione ergo primę intentionis remoueantur omnes cauſæ primitiuæ melancholiã multiplicantes ſiue fuerint primitiuæ extraneæ, ſicut uenena, ſiue non extraneæ ſumptę ex ſex generibus rerum, remoueanturq; cauſæ corporeæ, ſicut febres adurentes, febres inordinate uagantes aut quartanę necnõ malæ complexiones cordis & membrorum naturalium quæ aliquando ſuperflua caliditate & ſicc. melancholiam aduſtam multiplicant, aliquando frigiditate & ſicc. melancholiam non aduſtam. Et aliquando apoſtemata membrorum naturalium, ſcilicet hepatis aut ſplenis ſunt in cauſa, quæ ægritudines qualiter ſint curandæ, uide prima quarti quantum ad febres, ſed quantum ad reliquas diſpoſitiones hepatis collige ex dictis ſuperius in cura diſpoſitionum hepatis, & ex dicendis inferius in cura diſpoſitionum ſplenis. Et ſi in cauſa fuerit criſis per quam materia ad cutim expellatur adiuuanda eſt, ſicut ſuperius in citrina. Secunda intentio perficitur minorando materiam, cum ſena, epithymo, polypodio, & ſimilib. maxime ſumptis cum ſero caprino, aut iure pulli, aut decoct. paſſularum. Item dirigendo melancholiam cum ſyr. de pomis dulcibus, ſi fuerit aduſta, & epithymo ſi non aduſta, qui ſumantur cum ſero caprino aut decoct. paſſularum, florum boragin. aut bugloſſæ, & Aui. laudat euacuando decoct. epithymi, cuius meliorem deſcriptionem collige à Meſue diſt. 7. Et à Raſi in capit. de melancholia. Et confectio hamech euacuat melancholiam aduſtam, ſed non aduſtam diaſenæ, & pilulæ indæ, de lapide lazuli, & ſimiles, ſed de his uberius in diſpoſitionibus ſplenis. Sed tertiam intentionem complent ea, quæ perficiunt primã intentionem, quæ ſunt replicanda, ſi fuerit expediẽs. Eſt. n. mala complexio cordis & membrorum naturalium remouenda cum contrariis ſumptis & applicitis quæ huiuſmodi membra confortent, tum proprietate, tum moderata ſtipticitate. Quarta autem intentio ſimiliter. Quinta perficitur cum proportionalibus, quæ dicta ſunt in perficiendo quartam & quintam intentionem pro cura icteritię citrinæ. Sed pro ſexta intentione intendatur multiplicationi boni lan-

ſanguinis & paucificatione melãcholię cum aere ſereno declinante ad humidum temperato in æſtiuis aut leniter ad frigidum declinante impendente à melancholia aduſta, aut leuiter ad calidum inpendente à melancholia non aduſta, & uinum eius ſit clarum album, ſobrile, attinens dulcedini, & carnes ſint iuuenes bene conditionatæ, quæ potius comedã tor eliæ. Et uitelli ouorum fint proprii & cerebella hœdorum, uitentur caules, lentes, & alia legumina ſalita omnia & ſicca. Et ſomnus ſit prolixus, exercitium moderatum, & accidentia animi, quæ iocũditatem afferant. Et ſuperfluitates ſollicite expellantur per conuenientes regiones.

Secundum autem regimen contra ictericiam ſequentem prohibitionem euacuationis choleræ nigræ. Si prohibitio euacuationis ſequatur debilitatẽ uirtutum hepatis aut ſplenis attendatur eorum confortationi, cum propriis utrique membro, prius remotis cauſis debilitantibus utrunque. Et ex propriis conſortantibus ſplenem, & cum hoc aperientibus oppilationes ſunt cappares, ſcolopendria, tamariſcus, ſemen agni caſti, ſed de his in diſpoſitionibus eius agetur uberius. Et ſi ſplen propter debilitatem non attraheret, ponantur ſub ipſo emplaſtra attractiua calida, ſicut emplaſtra de fermento deſcriptione Meſ. cum hoc enim quod attrahit, iuuat mirabiliter ad reſolutionem humoris melancholici in ſplene contenti, & diminutionem eius. Item ſuper regione ſplenis fiant uentoſæ ſine ſcarificatione ad attrahendum melancholiam ad ſplenem. Quod ſi prohibeatur euacuatio melancholiæ propter oppilationes exiguntur ſex intentiones proportionales illis quæ dictæ ſunt in cura ictericiæ citrinæ à ſimili cauſa proueniente. Digeratur ergo primo materia oppilans, & etiam humor melancholicus ea oppilatione retentus cum oximelle ſimplici, ſyrupo de epithymo, cũ aquis ſcolopendriæ, tamariſci & ſimilibus, deinde euacuetur cum his, quæ ſuperius dicta ſunt. Poſtea meatus aperiantur cum fortibus. ℞. ſcolopendriæ, tamariſci corticum radicum capparis, ſeminis agni caſti, ſeminis endiuiæ, ſeminis portulacæ, ana. Man. 1. epithymi. Man. 2. bulliant in tribus libris aquæ cum quinque aut ſex unciis mellis & tribus unciis aceti acuti ad conſumptionem medietatis & coletur. Et clarificetur, ſed epithymus ponatur ad bulliendum in fine de qua debite calida dentur quattuor aut quinque ℥. quotidie in mane ſtomacho ieiuno, & cum hac poſſet miſceri ſyrupus acetoſus compoſitus, aut oximel compoſitum ad libitum. Et ſi apoſtema ſplenis eſſet in cauſa attendatur curationi eius ſecundum quod dicitur. Et ex propriis eſt phlebotomia ſaluatellę ſiniſtræ. Et cũ his completa eſt prima intentio, quæ eſt remotio oppilationis & ſecunda quæ eſt euacuatio melancholiæ ex oppilatione retentæ. Reliqua autem quatuor intentiones, ſcilicet correctio diſcraſiæ membrorum, remotio nigredinis ab oculis & à toto, accidentium correctio, & regimẽ ſex rerum patere poſſunt ex dictis. Si uero iſtæ duæ ictericiæ componerentur ſimul, tunc ſimiliter componantur utrique conuenientia prout cauſæ indicauerint æqualiter uel una fortius altera, & ſic completum ſit hoc capitulum difficile de ictericia.

De cachexia.

Cum uenter. Quia cachexia antecedit hydropem de ea inprimis agẽdum eſt. cachexia dicta à καχεξία græce, idem ſonante, quod mala habitudo latine. Eſt deſcriptiue mala habitudo præuia in hydropem, ſpecies ipſius poſſunt aſsignari tres ſecundum tres ſpecies hydropiſis, quas antecedit de quib. agetur. Cauſa eius eſt uitium corruptionis digeſtionis hepatis. Nam cum erit completa corruptio digeſtionis hepatis, fiet una ex tribus ſpeciebus hydropis. Cauſæ itaque fortes de quibus agetur, quæ faciunt aliquam ſpeciem hydropis, cum ſunt leues & initiantes faciunt cachexiam. Tenendum tamen eſt poſſe fieri hydropẽ & aſcitem aut tympanitem abſque quod præcedat cachexia, licet de hypoſarca, id non credam fore poſsibile. Cum quo tamen tenendum eſt cuiuſcunque hydropis cauſas ſucceſsiuè augeri, faciunt tamen aliquando hydropẽ non præcedẽte cachexia cum ſunt fortes accelerantes hydropem. Et quãdoque apud Auic. accidit cachexia propter aggregationem aquæ in pulmone, & ſit forma patientis eam ſimilis formę hydropiſis. Quod etiã de reliquis ęgritudinibus pulmonis poſſet affirmari. Nam dum ducunt ad hydropem. 10. tertii, etiam poſſunt ducere ad cachexiam.

Signa. Primum permutatio coloris faciei & corporis ad albedinem & citrinitatem. Secundum eſt inflatio in palpebris & extremitatibus, ſcilicet manuũ & pedum, qui aliquãdo ſpargitur in totum corpus, maxime quãdo antecedit ſpeciem hydropis dictam hypoſarcam. Tertium quia licet ſit in ea initium corruptionis digeſtionis hepatis, & aliquando ſtomachi, frequenter tamen appetitus eſt fortis. Quartum apud Auic. natura, ideſt, uenter in ſua retentione & reſolutione ſecundum ordines, ideſt, lenis & ſtrictus, ſecũdõ quod naturaliter conſueuit eſſe. Aliter aliquando fluit uenter, aliquando cõſtringitur, ſecundum ordines, ideſt, ordinate quo ad tempus ſecundum aggregationem materiæ, nunc ſtringitur, & ipſius expulſionem, & tunc ſoluitur. Quintum. Et ſimiliter eſt diſpoſitio ſyncopis, ſcilicet ueræ aut lypothymiæ, quandoque in aliquibus ſecundum effumationem materiæ malignæ ad cor. Sextũ. Et uigiliarũ & elõgationis eius &c. ideſt, aliquando pręter modum uigilant, aliquando bene dormiunt, aut forte nimis ſecundum diuerſitatem materiæ effumantis ad cerebrum. Septimum. Et elongationis eius ad uias, ideſt, non bene poſſunt ambulare. Aliter ſunt elongati à uiis ſuis ideſt, ab operationibus ſibi naturaliter conſuetis. Octauum. Et minoratur cum ea urina, & ſudor, ſuperfluitatibus proprie aquoſis retentis, & non expulſis per regiones conſuetas. Et hęc quandoq; cachexia antecedit aſcitẽ aut hypoſarcam, & multiplicetur uẽtoſitas, & fortis fit inflatio mirach, quandoq; antecedit aſcitem aut hypoſarcã, quandoque autem antecedit tympanitem. Nonum. Et quandoque inflantur teſticuli, ideſt, oſcheum maxime in antecedente aſcitem. Decimum. Et cum accidit ulcus fit difficilis conſolidatio ꝓpter multiplicationem ſuperfluitatum malarum & minorationem boni ſanguinis.

Vndecimum. Et accidit in commiſſuris, ſcilicet capitis & gingiuis caliditas, & pruritus propter uaporem corruptum aſcendentem, ſed magis petit commiſſuras faciens in parte illa pruritum, quia per illas uapor egreditur ad gingiuã matrem ualde ſenſibilem faciens in ea pruritum cum caliditate. Similiter gingiuę pruriunt & calent, quia ratione ſuę ſubſtantiæ ſunt facile paſsibiles. Duodecimum. Fit corpus debile mollificatum materiis petentibus inſtrumenta motus.

Prognoſticum. Hæc paſsio curatur niſi pendeat à cauſa incorrigibili ſicut eſſet apoſtema pulmonis, & aqua retenta in eo, apoſtema hepatis, ſtomachi, & ſimilia.

De hydropiſi. Cap. 99.

Hydropa ſiue hydropiſis penes Theodorum Priſcianũ libro 5. dicta ab ὕδωρ græce idem ſonante, quod aqua latine & πάθος paſsio, quaſi aquæ paſsio, eo quod in triplici eius ſpecie adeſt aqua. In aſcite multa. In tympanite pauca. In hypoſarca phlegma molle aquæ proportionatum. Et deſcriptiue apud Aui. 14. tertii cap. proprio eſt ægritudo materialis, cuius cauſa eſt materia exuberans frigida ingrediens membra & creſcũt per eam, aut membra manifeſta omnia, aut loca uacua partium, in quibus ſunt regimen nutrimenti & humoris. Eſt quidem ægritudo materialis cum ſit apoſtema aquoſum quo ad aſcitem, uentoſum quo ad tympanitem, phlegmaticum quo ad hypoſarcã. Ideo ſubdit. Cuius cauſa, ſcilicet immediata efficiens eſt materia exuberans frigida. Sunt enim aquoſitas, uentoſitas, & phlegma frigidæ, licet forte habeant aliquam caliditatem accidentalem, quæ materiæ ingrediuntur membra, & creſcunt, ideſt, tumẽt per eam, aut membra manifeſta, ideſt, extrinſeca omnia quo ad hypoſarcam, aut loca, uacua, ideſt, uenter inferior cõtentiuus membrorum naturalium, qui quo ad aſcitem impletur aquoſitate, & quo ad tympanitem uentoſitate, & in his membris naturalibus ſunt regimen nutrimenti maxime in hepate, & ſunt humores cum ipſo, & per ipſum humores generentur. Eſt etiam humor melancholicus in ſplene, cholericus in Kiſti. Tres ſunt ſpecies hydropis diſtinctæ ſecundum cauſam triplicem immediatam materialem, ſcilicet cum qua non ex qua, quia cum hydropa ſit accidens non habet cauſam materialem ex qua. Vna eſt aſcites cuius cauſa eſt aquoſitas à prędominio. Tympanites eſt ſecunda, cuius

cauſa eſt uentoſias à prædominio. Tertia hypoſarca cuius cauſa eſt phlegma aquoſum. Et dicit̃ aſcites ab ἀσκὸς græce, quod eſt uter latine, eſt enim uelut uter plenus aqua. Hypoſarca dicitur de hypo quod eſt ſub & σὰρξ caro quaſi ſub carne, quia in ea tumeſit tota caro & cutis extrinſeca, & forte etiam pro magna parte caro intrinſeca ut dicetur in cauſis, & hęc uocat̃ leuco phlegmatica à leuco, quod eſt albũ, & phlegma, quia fit à phlegmate albo. Tertia dicitur tympanites ad ſimilitudinem tympani.

Cauſæ immediatæ ſunt tres iam dictæ. Cauſa remotior eſt debilitas, aut corruptio digeſtiuæ hepatis cum hæc ſit neceſſaria in quacunque hydrope, per quam multiplicantur, aut fouentur aliquæ, aut plures ex ſupraſcriptis materiebus. Ex quo infertur quòd ſi per ſtomachum multiplicaretur uentoſitas extendens uentrem inferiorem non concurrente nocumento hepatis non eſſet tympanites.

Similiter ſi rupto porro uritide, aut homine altera ex cauſa non potente mingere, ſicut uidi in una prægnante impleretur uenter inferior aqua non concurrente nocumento hepatis, non eſſet aſcites. Similiter ſi propter frigiditatem extrinſecam membrorum aut uſum ciborum frigidorum, aut frigiditatem ſtomachi non bene chiliſicantis nutrimentum non conueniens ad poros membrorum attrahentium, ſed non unitum eſſet cauſa tumoris qualis in hypoſarca non diceretur tumor ille hypoſarca, quia non concurreret nocumentũ hepatis, propterea in deſcriptione addẽdum eſt, quod eſt ægritudo materialis pendens à nocumento digeſtiuæ hepatis, appropriatur enim hæc ægritudo hepati, ſicut febres cordi. Ex quibus ſequitur quod ſi uenter eſſet tumidus, aut membra manifeſta omnia in caſibus ſupraſcriptis, ille tumor non eſſet hydrops, qui poſtea nocito hepate per cauſas ſupraſcriptas dicetur hydrops, quamuis non pendeat ab errore digeſtiuæ hepatis niſi in conſeruari. Cauſa remota eſt debilitas, uel corruptio digeſtiuæ hepatis, cuius cauſa eſt aliqua ægritudo eius, aut per eſſentiam, ſicut mala complexio cuiuſcunque generis ſine materia & cum materia. Item mala compoſitio ſicut paruitas hepatis, oppilatio, ſolutio continui, licet raro, apoſtema uero frequenter calidum, frig. molle & durũ, quandoque oppilans orificium uenæ aſcendentis per cõmunitatem uero, aut à toto, ſicut in febribus chronicis, aut aduſtis, quæ paucificando calorem innatum hepar debilitant, & faciunt digeſtiuam ipſius errare, ut pro ſanguine generet phlegma, aquoſitatem, aut uentoſitatem. Calor namque hepatis & etiam totius quandoque paulatim reſoluitur, quandoque uelociter extinguitur, quæ extinctio poteſt eſſe tam à calido ſuperfluo, ſicut à febribus acutis quam à frigido, ſicut à potu aquæ frigidæ & hyemæ, & poſt balneum, exercitium, & coitum. Item ab omni exiccante & humectãte ſuperfluo. Item omnes euacuationes ſuperfluæ paucificant calorem innatum, ſicut euacuationes per ſudorem, urinam, ſolutionem uentris cum raſura inteſtinorum, aut ſine. Item per mẽſtrua, hæmorrhoidas, fluxum ſanguinis narium, & euacuatio ſanguinis ſuperflua quocunque modo, aut per quãcunq; regionem, hæc enim paucificando calorem innatum debilitant hepar, & faciunt eius digeſtiuam errare. Nocibilior omnium euacuationum eſt euacuatio ſang. Per communitatem uero à membris particularibus, ſicut à pulmone & diaphragmate apoſtemantur, aut cum pulmo eſt plenus aquę, aut cũ aliquid eorum ſuperflue calefit, aut infrigidatur, nam decima tertii, cap. de apoſtematibus accidentibus pulmoni multoties quidem perducunt ægritudines pulmonis ad ægritudines hepatis, ſicut perducit uehementia frigiditatis eius, & uehementia caliditatis eius ad hydropiſim, & ſimiliter ſeplaminis, id eſt, diaphragmatis. Similiter cum empyema in pectore diuturnatur, aliquando propter frigus ſtomachi, & malitiam complexionis eius. Et proprie cum ſuccedit fluxus uentris ſanguinolentus, aut eſt propter meſeraicam, id eſt, nocumentum in meſenterio. Aut propter communitatem ſplenis, aut propter magnitudinem ſuam, aut propter apoſtema durum in ipſo, aut leuia calida. Aut quia non bene mundificat hepar à melancholia, aut quia nimis completur ea. Et ſic impletum nocet ſtomacho ſuperflue infrigidando ipſum, eſt enim ipſi contrarius, aut nocet ei acredine melancholiæ, quæ eſt in ipſo inficiendo ſanguinem, aut faciẽdo ipſum

acreſcere, aut forte quia cum melancholia attrahit etiã multum de ſanguine. Vnde uirtus digeſtiua hepatis debilitatur. Et quandoque communitate renum, ſcilicet propter caliditatem ſuperfluam, aut frigiditatem, aut propter eorum oppilationem, aut duritiem, quare non attrahunt aquoſitatẽ, aut propter ægritudines inteſtinorũ & proprie monoculi quia eſt propinquum hepati. Item propter ueſicam & matricẽ multis ex cauſis ſatis notis. Non enim hæc membra cauſant hydropem ſolum communicando malam complexionem hepati, imo propter eorum oppilationes, dolores & apoſtemata, & aliquando communicando materiam ipſi ſicut ſæpe facit matrix cum oppilatur. Et quandoque per communitatẽ ſiſteris cum ſang. hæmorrhoidalis fluere conſuetus retinetur. Et plurimum communicant membra fœcis concauitati, & membra pro retentione, ſcilicet urinæ, & anhelitus gibboſitati, & quandoque læditur hepar læſione educẽte ad hydropem, propter apoſtema ſiphac tegentis hepar, uerum plurimæ communitates perducentes ad hydropem, ſunt cõmunicationes cum renibus, orbo, ſplene, meſenterio, & ſtomacho, & cauſa in orbo de quo minus uidetur eſt, quia ordinatus eſt in complementum primæ digeſtionis. Cauſæ autem primitiuæ ſunt in ordinatum regimen ſex rerum non naturalium, quod manifeſtabitur ordinando regimen conueniens pro cura hydropis. Item cauſæ extraneæ, ſicut percuſſio, caſus, & offenſio ſuper hepar, & ſimilia. Sed dubitat Aui. quæ ſpecies hydropis eſt deterior, in quo dubio tenendum eſt cum Auic. aſcitem eſſe deteriorem ſecundum plurimum, tum quia prouenit à deteriorib. cauſis, ſicut ſunt apoſtemata hepatis febres malignæ fortiſſimæ, ſicut impreſſiones à cauſis primitiuis, & quia debilitas digeſtiuæ faciens aquoſitatẽ eſt maior, quia ſi aquoſitas generetur à frigiditate hepatis non generatur niſi à magna, à qua non generatur phlegma aquoſum, neq; uentus ſed à minori. Si uero à caliditate generetur ſuperflua, hoc eſt, quia caliditas naturalis paucificatur in quanto per reſolutionem proprii humidi, & ſpirituũ multo magis quàm in tympanite, aut hypoſarca.

Secundo quia aquoſitas in uentre congregata difficilius educitur, q̃ uentoſitas, ut manifeſtum eſt propter maiorem craſsitiẽ, & difficilius q̃ phlegma, quia licet phlegma ſit craſſius, eſt tñ ad minima diſperſum per uniuerſam corporis ſuperficiem, unde minus cauſæ reſoluẽti reſiſtit & cuilibet parti eius calidum reſoluens melius applicatur, & econtra in aſcite. Tertio quia accidentia ſequẽtia aſcitem & cauſa eius ſunt deteriora. ſ. ſitis uehemens, grauedo corporis, ſuffocatio, ſyncopis, materia aquea quæ implet concauitatem exiſtente & reſudante ad ſpiritualia. Et propter aſcenſum uaporum corruptorum ad omnia membra nobilia. Tenendo ſecundo cum Auic. quod hypoſarca ſm plurimũ eſt minus mala cæteris, propter tres cauſas contrarias ſupraſcriptas. Ex quib. infertur tympanitem eſſe mediam ſecundum malitiã, & quod licet in qualibet ex tribus ſpeciebus reperiatur aliqua mortalis, & aliqua ſalubris, ſm plurimum tamen minus mortalis & magis ſalubris eſt hypoſarca, econtra aſcites, ſed tympanites media. Contra determinationem inſtatur. Primo quia in hypoſarca nocumentum eſt in omnibus membris, cũ ſit cauſa in ea ut plurimum corruptio digeſtionis tertiæ, quæ eſt in omnium membrorum uenis. Nam ubi deberet generari humiditas prima de ſecundis generatur humiditas phlegmatica inconueniens pro nutrimento membrorum. Item læditur digeſtio quarta omnium membrorum, quia nutrimẽtum inconueniens attrahitur in poroſitatibus membrorum & non unitur neq; aſsimilatur, & cum hoc eſt nocumentum digeſtionis ſecundæ, ſicut in cæteris quæ aliquando ſequitur defectum digeſtionis primæ. Et confirmatur quia omnia mẽbra nobilia & ignobilia tument propter cauſas dictas, & ſic omnia multum læduntur. Secundo inſtatur quòd tympanites ſit deterior cæteris, quia ſicut ſe habet uentus ad aquam, & phlegma in cõparatiõe ad ſanguinẽ laudabilẽ ita digeſtio per quã generatur uentus ad digeſtiones, per quas generat̃ aqua & phlegma in comparatione ad digeſtionẽ, per quã generatur bonus ſanguis, ſed uentus magis diſtat à ſanguine laudabili quàm aqua & phlegma. ergo ſimiliter digeſtio per quam uẽtus generatur magis diſtabit ab optima digeſtionẽ generante bonũ ſanguinẽ, q̃ digeſtiones per quas generatur

aquoſitas,& phlegma.maior manifeſta,qa affectus & cā ſunt ꝓportionales,ſiue ſiſes i bonitate & malitia,ſed minor ꝓbat quia uentus in modo ſubſtantiæ magis diſtat à ſanguine quā aquoſitas & phlegma,ut manifeſtum eſt. Item magis in complexione cum ſit frigidus & ſiccus, ſed aquoſitas & phlegma frigidæ & humidæ, unde conueniunt cum ſanguine in humiditate. Ex quo ſequitur quòd tympanites, cuius cauſa coniuncta eſt uentus ſit deterior cæteris,quia quanto aliquid magis diſtat ab optimo in aliquo genere illud eſt deterius. Tertio inſtatur quod tympanites ſit minus mala cęteris tum quia uentoſitas facillime reſoluitur, ſecundo quia a leui cauſa generatur tàm ea parte ciborum quàm ex parte caliditatis. Vnde non ſignificat tantum lapſum quantum aliæ duę. Tertio non communicatur nocumentum uniuerſale toti, ſicut in hypoſarca. Ad primum conceditur, quod nocumentum eſt in omnibus membris in hypoſarca, ſed ex hoc non ſequitur, quód ſit cæteris deterior cum ſimiliter in aliis duabus nocumentum ſit in omnibus membris ſcilicet omnium membrorum fortis exiccatio ſubſtantifica, quæ non eſt in hypoſarca. Præterea nocumentum commune non ſemper eſt deterius nocumento particulari, ſicut in lepra, quæ eſt cancer uniuerſalis comparata cancro particulari, quæ eſt deterior & non ſanabilis, niſi cum euulſione membri cancerati, tertia quarti, capitulo de cancro, & capitulo de lepra.lepra autem multoties ſanatur membris non amputatis, ita etiam de febre comparata aliis ęgritudinibus particularibus.Et ad confirmationem, dicitur quod quamuis lædantur tres digeſtiones,ſecunda,tertia,& quarta diminute aut corrupte, tamen ſecundum plurimum læſio ſecundæ in tympanite & aſcite eſt deterior,& minus corrigibilis quàm læſio trium in hypoſarca,& pendens à fortiori cauſa & minus corrigibili. Et ad ſecundam confirmationem dicitur non omnia membra tumere,ſed bene manifeſta ignobilia & forte carn cuti propinqua,ſed cor,pulmo,hepar,& cætera nobilia non tument, & quàmuis nutrimentum ſecum plurimum eius ſit incōueniēs tamen membra nobilia quòd ex nutrimento eſt conuenientius attrahunt ipſum,uenientia & aſsimilantia, & reſiduum pro ignobilibus relinquentia, & forte illud quod attrahunt aliqualiter perficiunt.Et ſi multum excreſceret malitia nutrimenti,forte tumerent membra nobilia & tādem ſequeretur mors. Ad ſecūdam rationem negatur maior generaliter ſumpta,ſed bene cōceditur quòd ſicut ſe habet uentus ad aquam & phlegma in malitia in comparatione ad ſanguinem bonū, ita ſe habet digeſtio generatiua uenti ad digeſtiones generatiuas aquæ & phlegmatis. Vnde ſicut uentus faciens tympanitem eſt medius in malitia & difficultate extractionis inter aquā & phlegma. Ita per digeſtio quā generatur uētus ē media in malitia inter duas alias digeſtiones, nō tamen eſt medius in modo ſubſtantiæ & in cōplexione,nec oportet in omnibus affectum aſsimilari cauſæ, præcipue illi quæ non eſt totalis.Ad tertiam ſequendo concluſiones dictas,dicitur quòd licet uentus cæteris paribus facilius reſoluatur quàm phlegma,& quàm aquoſitas,attamen uentoſitas multa concluſa in uentre difficilius euacuatur quàm phlegma per membra ad minima diuiſum propter cauſas ſupraſcriptas. Ad ſecundum negatur quod leui cauſa generatur, imo ſecūdum plurimum fit a corruptione primæ & ſecūdę digeſtionis à fortiori cauſa proueniente quàm nocumenta ſecundæ,tertiæ , aut quartæ digeſtionis facientis hypoſarcam.Ad tertiam patet ex dictis,qualiter ſit reſpondendum.Si quæ autem ſint authoritates quæ ſonant contrarium determinationis Aui. dic quod fuerunt opiniones contrariæ opinioni Auic uel ſi forte dixerunt hypoſarcam eſſe deteriorem intellexerunt ratione cōmunitatis nocumenti toti,aut maiori parti corporis . Si uero dixerint tympanitem deteriorem , intellexerunt ratione maioris diſtātię uenti à ſanguine laudabili in complexione & modo ſubſtantiæ quā phlegmatis,aut aquoſitatis, & intellexerunt de tympanite ſequente febres acutas, ſicut ſanguinem peſtilentialem , & ſimiles Auic. uero intellexit aſcitē eſſe deteriorem , eo quòd ſit magis mortalis & minus ſalubris quàm reliqua. Hypoſarcam uero econtra & tympanitem mediam, & hanc ſententiam iam dictam in comparatione hypoſarcæ,& tympanitis affirmat magis experientiā quā ratio. Ego uero in diebus uitæ meæ uidi paucas hypoſarcas & multas tympanites , & utraſque ſecundum plurimum ſanatas præter quaſdam tympanites,ſiue ueras , ſiue non ueras euenientes in febribus acutis quaſi ſubito & in propinquitate mortis , aſcites uero cum multas uiderim paucas uidi ſanari, Nunc uero agamus in ſpeciali de cauſis ſpecierū hydropiſis,& primo aſcitis,quæ cum fiat ab aquoſitate expulſa ad concauitatem uentris inferioris. Primo ponam cauſas multiplicationis eius. 2. deriuationis eius ad concauitatem iam dictam,et cur non fluat per uias conſuetas,per quas ſi copioſe flueret non fieret aſcites .

Cauſæ ergo multiplicationis ſunt ex parte materiæ agentis,ac extrinſecorum.Ex parte materiæ ſunt potus aquę, aut uinum multum limphatū. Itē cibi ſuperflue humidi & aquoſi,ſicut ceraſa,perſica,pira,poma,cucu.angur.melones , uuæ immaturæ,& ſimilia.Ex parte uero agentis,debilitas aut corruptio digeſtiuæ hepatis,de quibus dictum fuit in cap.de debilitate hepatis.Sed ex parte extrinſecorum,ſicut aer humidus & frig.qui circundat & inſpiratur ab his qui habitant loca terrena, & carceres , & meatus ſubterraneos longo tempore ,& qui habitant in uallibus & balneantur in aquis , aut bibunt eas,& proprie poſt exercitium,balneum,aut coitum Cauſæ uero ſparſionis eius in uentrem ſunt , aut ex parte hepatis,aut renum uel ueſicæ,uel ex parte ipſius aquæ.Ex parte hepatis quando eius expulſiua eſt debilitata,ita ut non poſsit expellere ad uias urinæ ,aut corrupta , quare expellit ad uentrem quod non debet , uel forte in uena magna , uel emulgentib. eſt oppilatio,aut in gibbo hepatis, quare aquoſitas non poteſt penetrare . Aut in gibbo hepatis eſt apoſtema,& proprie durum ex parte renum,quia in renibus ſit oppilatio,uel apoſtema, propter quod aqua non potens penetrare regurgitat ad hepar,uel forte eorum attractiua debilitetur,uel fiant in ipſis ulcera doloroſa.Ita ut propter dolorē aut ardorē ex urina fugiant ab attractione.Similiter intelligatur de ueſica & poris uritidibus.Ex parte uero aquę quod ſit tantæ quantitatis quod ſuperet expulſiuam hepatis , & ſequeſtratiuam quare remanet cū ſanguine,& penetrat poſtea per uenas,& proprie per uenas mirach, & reſudando penetrat in concauitatem mirach . Et hæc eſt una de uiis quibus aqua penetrat per cōcauitatē mirach, ſcilicet aqua penetrat per uenas communes mirach uel perueniens ad uenas , quæ aſcendunt ad umbilicum,per quas mingit fœtus in utero ſudando cadat in concauitatem , & quòd hæc penetratio licet mirabilis ſit poſsibilis,patet quia medicinæ cholericæ aliqñ penetrant ꝑ ſpondyles ad nuchā,per quam penetrationē ſequitur paralyſis,ut ſupraſcriptum eſt in paralyſi . Secunda uia quod penetrat per meſeraicas , & ex eis reſudat ad concauitatem , ſed certe facilior eſſet eius penetratio ad concauitatem inteſtinorum,ſed hoc accideret quando eſſet exuberās. Tertia uia quod ab ipſo hepate reſudet ad concauitatem . Quarta ſi aliqua uia uel meatus frangeretur , ſicut uena aliqua de prædictis,aut forte unus ex poris uritidibus. Et per ſciſſuram illam flueret ad concauitatem . Cauſæ uero ſpeciales hypoſarcæ præter coniunctam,quæ eſt appoſitio nutrimenti in poris,ſed non unio propter phlegmaticitatem ſuā. Vnde tument membra exteriora , eſt corruptio digeſtionis tertiæ,ſcilicet quæ ſit in uenis ad phlegmaticitatem . Vnde generatur prima humiditas de ſecundis phlegmatica cruda inepta ad nutricationem.Et ſemper concurrit nocumentum digeſtionis ſecundæ,aut aliquando primæ ſimiliter declinantis ad phlegmaticitatem & cruditatem . Cauſæ uero corruptionis harum digeſtionum ſunt malę complexiones horum membrorum frigidæ & hum.aliquando oppilationes, aut apoſtemata frigida maxime in hepate. Item infrigidationes & oppilationes in membris exterioribus obtundentes calorē innatum,& prohibentes ſuperflua euaporare.Cauſæ autē primitiuæ ſunt ſtomacho in aere uehementer ut in carceribus,cameris terrenis,& locis paludoſis,& ſimilibus, de quibus ſupra.Itē cibi frigidi & humidi ſupraſcripti, potus aquoſi,res uiſcoſæ,& ſimilia. Et quandoque in cauſa eſt caliditas colliquans & liqueſaciens carnes. Quapropter humores liqueſacti peruenientes ad renes oppilāt eos craſsitie ſua,unde non potentes deſcēdere ſpargūtur per corpus & ſit hypoſarca.Tympanitis uero cauſæ ſunt ſecūdū plurimū corruptio digeſtionis primæ , Cuius cauſa eſt debilitas digeſtiuæ ſto-

machi uel quia materia, id eſt, cibus qui ſumitur eſt uentoſabilis, caliditas enim ſtomachi debilis operationem debilem faciens in cibo, facit, ut cum peruenit ad hepar conuertatur in uaporem, aut uentoſitatem eo quòd non eſt præparatus in conuerſionem ſanguinis, quia non habet eliquationem bonam cum permixtione partium ſubtilium cum craſsis. Vnde ſeparatæ uentoſantur faciliter. Secunda cauſa eſt debilitas caloris hepatis quę aget in cibum, uel materias humorales ſibi uicinas ita ut non ſufficiat tranſmutare & agere in eas niſi euaporando. Tertia cauſa eſt caliditas intenſa in ſtomacho & hepate extranea, quæ agit in cibos humidos actione diſproportionali antequam calor eorum, ut naturalis incipiat digerere. Vnde conuertit eos in uaporem & uentoſitatem. Quarta cauſa eſt multus uſus ciborum uentoſabiliũ, ut ſunt legumina recentia, ſabæ, faſeoli, allium, cœpe, porri, fructus humidi, lac, acreſta, uinum granatorum, & ſimilia. Sed hoc ſciendum quod digeſtio qua generatur uentoſitas, & ſimiliter caliditas eam generans dicitur corrupta, quia generatur aliquid non habens rationem humoris, hæc autem uentoſitas generatur ex cibo aſſumpto. Aliquando ex humiditatibus repertis in ſtomacho, inteſtinis, hepate & partibus uicinis à caliditate extranea ipſas ſubtiliante in uaporẽ craſſum, aut uentoſitatem. Item ſciendum quod in febribus peſtilentialibus, imo in multis acutis peſtilentialibus, ſicut in ſynocha & ſimilibus fit inflatio uẽtris & tympanites, cum repreſentatione ſoni tympani, & hoc fit à caliditate forti, ſed debili inquantum naturalis à multitudine materierum, aut crudarum per uiam indigeſtionis multiplicatarũ aut corruptarum per malignam putredinem, quæ per actionem huius caliditatis uentoſantur, & euaporantur, ſed non reſoluũtur, quia maior eſt eorũ multiplicatio quàm reſolutio, & eſt malum ſignum, & ſm plurimum mortale.

Signa primo ponentur communia ſere omnibus hydropicis. Deinde de ſignis cuiuſq; ſpeciei ſpecialibus agam.

Primum, eſt mutatio coloris à naturali uiuido ad malum diuerſum, tamen ſecundum complexionem hepatis. In frigida enim mutatur ad album plumbeum, in calida citrinum qui aliquando non aduertenti apparebit rubeus rubedine ſana. Sed ſi bene & diſtincte notabitur, uidebitur in oculis mutatio à uiuiditate ſana, & à pulchritudine in ſinu oculorum & circunferentia maxillarum: & in his coloribus bene caueant medici ne decipiantur. Secundum ſignum eſt inflatio oculorum, pedum, & interdum manuum niſi in tympanite. Sed in hypoſarca plus: quod prouenit propter humiditates & uapores craſſos communicatos partibus extremis niſi in tympanite, ubi nullus tumor niſi in uẽtre reperitur. Manus autem non ita inflantur ſicut pedes, quia fonti caloris ꝓpinquiores, per quem fit reſolutio, uirtutum naturalium cõfortatio, & cum hoc propter fortitudinem expulſiuæ non recipiunt ſuperflua. Secundo quia frequentius mouentur. Tertio quia humores graues amplius ſunt parati deſcendere, cõtingit tamen aliquando unum crurium plus altero tumefieri, uel ex maiori eius debilitate, uel quia materia in membris ſuperioribus eiuſdem lateris magis continetur. Tertium ſignum eſt ſitis intenſa in omnibus ſpeciebus hydropis calidæ. Primo in tympanite cum non reſtauretur humidum, ſed corpus areſiat. In aſcite propter uapores ab aqua eleuatos calidos, ſiue ex putredine, ſiue ex mixtione choleræ cum ea quãdo, ſ. aquoſitas eſt citrina, qui uapores petunt ſuperiora. Et quia non reſtauratur humidum, roridum conueniens, ſed mala aquoſitas. Similiter in hypoſarca ex cauſis ſimilibus. Quartum deiectio appetitus cibi. Et proprie in calida propter uehementiam appetitus aquæ, niſi accidat quæcunq; illarum à frigiditate, & proprie à potu aquæ frigidæ non à ſua hora. Quintum in omnibus minoratur urina & proprie in aſcite, deinde in hypoſarcha & in pluribus rubet ꝓpter paucitatem ſuam, ita ut à pauca cholera ſit apta tingi. Item tingitur propter paucitatem ſeparationis aquoſitatis à ſanguine & cholera. Quapropter ex citrinitate, aut rubedine urinæ non eſt iudicanda hydropiſis calida, niſi eſſet uehementia tincturæ cũ mediocri quantitate urinæ, & ſatia bona ſubſtantia. Ex quibus infertur tincturã urinæ nõ eſſe propter cauſas nuper dictas ſignum hydropiſis calidæ, niſi cum duabus conditionibus ſupraſcriptis. Aqua uero, quæ in uentre congregatur non eſt ita tincta ſicut illa quæ mingitur. Primo quia nõ tandiu remanet in hepate ſicut illa quæ mingitur.

Secundo quia reſudat per poroſitates anguſtas. Vnde depuratur. Sextum febres in hydropicis ſunt tepidæ, quia humiditates iſtæ leuiter putrent. Septimum accidunt in eis bothor, quæ eruptæ emittũt aquam citrinam quod magis uerificatur in poſtremis materia iam malignata. Octauũ multiplicatur egeſtio ſanguinolenta in hypoſarca & tympanite, hepate debilitato non ſufficiente traſmutare chilum in bonũ ſanguinem. Vnde tranſmutatur in rem quaſi mediam inter chilum & ſanguinem aſsimilatam loturæ carnis recentis. Talis enim renuitur à membris cum non ſit bona ad nutriẽdum, & mittitur ad inteſtina. Ipſa uero apparet plus in tympanite & hypoſarca, quia in eis chilus amplius tranſmutatur uerſus ſanguinem, in aſcite enim ſola fit aquæ generatio. Et ſi quid ſanguinis generatur, illud modicum, & ſi nõ bonum, pro nutrimento membrorum auidorum retinetur. Et hæc ſunt ſigna communia hydropis.

Signa uero cauſarum ſunt hęc. Si enim pẽdeat à cauſa calida adeſt ſitis, magna inflãmatio, citrinitas uel rubedo, amaritudo oris, uomitus citrinus, aut uiridis, corporis notabilis exiccatio, defectus appetitus cibi, tinctura notabilis urinæ, cum conditionibus ſupraſcriptis, & aliquando ardor ipſius, frigiditatis ſuperfluæ contraria ſunt ſigna.

Si uero pẽdeat ab oppilatione, aut apoſtemate ſigna præceſſerunt in capitulis propriis.

Si uero fuerit à ſolutione continui, ſigna ſunt cauſæ ipſius primitiuæ, ſicut caſus, percuſsio, offenſio in regione hepatis, ad quas ſequitur contuſio, ulcus, apoſtema, & ſimilia quæ per ſigna propria cognoſcuntur. Et ſi fuerit per communitatem à toto ſicut in febribus, febres ipſæ, quæ adſunt & præceſſerunt ſunt ſigna. Et ſi fuerint arſiuæ forte adeſt liquefactio tam in egeſtione quàm in urina, aut in altera, & forte erit egeſtio uirulenta, & urina ſicut lotura carnis, aut fortaſſe præceſsit.

Si uero hydrops ſequat aliquã notabilẽ euacuationem, & proprie ſanguinis ipſius, præceſsio eſt ſignũ & pallor faciei.

Si uero fuerit per communitatem à membris particularibus, ſicut à pulmone, & cæteris membris ſpiritualibus ſtomacho, ſplene, meſenterio, inteſtinis, membris, urina, matrice, cognoſcitur per præceſsionem ægritudinum illorum membrorum cum quarum augmento augendo præceſsit.

Cauſæ uero primitiuæ & proprie, quæ diu præceſſerunt ſignificant ſeipſas, & proprie quando non apparet aliqua cauſa corporea per eſſentiam aut per communitatem, quæ ueriſimiliter fit in cauſa.

Species uero hydropis habent ſigna propria per quę abinuicem diſtinguuntur. Primum ſignum aſcitis eſt grauitas ſenſibilis in uentre. Secundum, cum percutitur non eſt ei ſonitus, ſicut in tympanite, ſed quando commouetur auditur ſonus aquæ commotæ, ſimiliter quando habens eam permutatur de latere ad latus, nõ ſicut in tympanite & hypoſarca. Tertium, tactus eius eſt tactus utris pleni aqua, non utris pleni uento. Quartum, non magnificantur cum ea omnia mẽbra ſicut in hypoſarca, imo ſuperiora areſiunt, & inferiora ſicut pedes inflantur, ita ut aliquãdo infletur uirga & oſcheũ. In tympanite uero omnia areſiunt. Quintum, cutis uentris & crurium eſt humida, extenſa, lucens cũ aquoſitate ſuppoſita. Sextum, eſt paucitas urinę magis quàm reliquis. Septimum pulſus eſt paruus, frequens, declinis ad duritiẽ cum aliquanta tenſione propter tenſionem uelaminum, & quãdoq; in fine declinat ad lenitatem propter multitudinẽ humiditatis. Octauũ, quãdo eſt hydropiſis aſcitis eueniens ſubito, & maxime poſt lapidem exeuntẽ abſq; cauſis manifeſtis nocumẽti hepatis, una uiarũ urinæ eſt diſrupta, ſicut etiã pori uritides, aut ueſica, inter quas diſtinguitur per locum doloris.

Sed ſignum proprium ſubiacens uiſui, per quod ſpecies hydropis inter ſe diſtinguuntur, & etiam diſtinguuntur à mola matricis, & pregnatione, eſt ut reſupines patientem, & uideas ſi totus uenter ſit extenſus, an ſolum ab umbilico. infra. Si primum eſt hydrops. Si eſt ſecundum prægnatio uel mola. Poſtea ſi uenter totus eſt extenſus conſydera an ſuperior pars uentris deprimatur, & latera extendantur & tunc eſt aſcites. Si uero pars ſuperior eleuetur, & proprie

umbilico

umbilico exeunte, latera uero nõ extendantur eſt tympanites. Huius exemplũ habes in duabus ueſicis, ſiue duobus utribus, quorum unus ſit plenus uento, alter aqua, ſi uero uenter non appareat multum eleuatus, & cum premitur cum digito remanet ueſtigium eſt hypoſarca, & maxime quando ſimilis tumor eſt in reliquis membris. Sed mola diſtinguitur ab impregnatione per ſigna, quæ dicentur in capitulis ſuis. Signa hypoſarcæ. Primum, inflatio in toto corpore ſicut accidit in corpore mortui. Secundum, impinguantur membra omnia apparenter. Et proprie facies & partes ſuperiores nutrimento phlegmatico petẽte ſuperiora propter cerebrũ. Tertium, cum premantur digiti in omni parte corporis remanet ueſtigium. Quartum, non eſt in uentre eius de inflatione & commotione quod eſt in uentre aſcitis, nec de inflatione & exitu ſuminis, ideſt, umbilici & partium propinquarum, quod eſt in tympanite. Quintum, & ſequuntur eam fluxus uentris ſanguinolentus & lenitas naturę tendens in albedinem, ſcilicet phlegmaticam, quod ſignum uerificatum fuit in ſignis generalibus. Sextum, & quandoque pulſus eius eſt undoſus, latus, lenis propter multam humiditatem.

Prognoſticum Auic. autoritate aliorum, quando in facie hypoſarcici, aut manu ſiniſtra eius ſit molities, ideſt, paralyſis & accidit in princ. huius accidẽtis pruritus in naſo, moritur in ſecundo die, aut in tertio. Significatur enim magna corruptio, unde fit uaporum corruptorum eleuatio ad ſuperiora qui faciunt pruritum in naſo, quare ſtante tanta corruptione cum debilitate uirtutis ſignificata per paralyſim moritur feſtine. Signa tympanitis. Primum egreditur in ea ſumen notabiliter. Secundum, non eſt in ea grauitas ſicut in aſcite. Tertium, eſt in uentre maior tenſio quam in aſcite, imo uenter eſt ſicut corda tenſa. Quartum, & non eſt in ipſa pinguedo, ideſt inflatio cum mollitie aliorum membrorum, ſicut in hypoſarca, imo tendunt ad arefactionem. Quintum, & cum uenter percutitur auditur ſonitus uentris pleni aere nõ uentris pleni aqua. Sextum, & eſt appetens eructuationẽ ſemper, & iuuatur ex ea propter exitum uentoſitatis. Septimum, & eius pulſus eſt longior pulſu aliorum hydropicorũ propter tenſionem cum fortitudine uirtutis in comparatione ad aſcitem. Vt propter hoc appareat durus, uelox, frequẽs, cum propter inobedientiam inſtrumenti non poſsit ſatisfacere cum magnitudine, eſt ſatis fortis cum uirtus non debiliter ſicut in aſcite. Octauum, & non eſt inflatio in ea omnium membrorum, ſicut in hypoſarcha, nec pedum, ſicut in aſcite cauſa patet ex dictis.

Prognoſticum. Primum, homo de quo uehementius timetur cum accidit ei hydropiſis eſt ille, cuius complexio naturalis eſt calida & ſic. non enim ægrotat in contrarium ſuæ complexionis niſi propter fortem cauſam. Secundum, hydropiſis adueniens propter duritiem ſplenis, eſt magis ſalua quã ueniens propter duritiem hepatis, imo eſt in qua ſperatur curatio. Tertium, quando dominatur materia hydropis adeo ut faciat accidere dyſpnœam, ideſt, difficultatem & cõſtrictionem anhelitus, & ſolutionem uentris ſignificatur propinquitas mortis in tribus diebus. Si autem nocentur anhelitus propter malam complexionem officialem, ideſt, mẽbrorum officialium, ſicut diaphragmatis pulmonis, non eſt ita malum ſicut propter multitudinem materiæ. Quartum, ulcera maligna oris & gingiuarum, & reliquarum partium, accidentia in proceſſu, iam uirtute defecta propter malitiam uaporum & ſanguinis, ſignificant mortem non multum diſtare. Quintum. Quando deſcendit ex hydropico quod eſt ſicut caro pronuntiat mortem eius, forte enim illud deſcendens ex hepate ſignificat eius corruptionem. Sextum. Si alicui habenti melancholiam accidat hydropiſis curatur per aduentum hydropiſis, quoniam humectatur. Septimum. Fluxus uentris hydropico ſuperueniens mortalis niſi euacuetur cauſa hydropis. Octauum. Venter ſiccus in hydrope eſt melior quàm lenis, & proprie ſi hydrops proueniat ex nocumento renum & membrorum urinæ. Nam in hoc ſit lenis uenter propter reuerſionem humiditatis ad inteſtina. Et ſiccitas uentris eſt maior in hydrope ſequente nocumenta membrorum anteriorum, & quando ſumen, & fœmoralia ſunt carnoſa eſt melius, ſignificãt fortitudinẽ & toleràtiam ſolutionis, & his poſſunt exhiberi ſolutiua fortia. Nonũ. Omnia ulcera in hydropiſi ſunt difficilis curationis. Decimũ. Omnis hydrops ſequẽs peripneumoniá eſt mortalis. Vndecimũ. Hydrops aſcites eſt ſm plurimũ mortalis, ſed hypoſarca, & tympanites ſm plurimũ ſalubris, niſi tympanites quaſi ſubita ſequẽs ægritudines acutas, ſicut ſynochas peſtilẽtiales, & ſimiles quę fere ſemper eſt mortalis. Duodecimũ. Omnis hydrops in acuta febre malum, ſecundo prognoſtic.

CVm † uenter poſt hepatis dolorem, & feb. augmentari cœperit, & quod eſt ab umbilico uſque ad ſœmur exterius prominuerit, & cutis, quæ eſt ibi, ſubtiliari, & albere uiſa fuerit, & cum uenter mouetur, auditur ſonus quaſi aqua in uaſe non pleno moto, & ſi cum his urina fuerit rubea; parua eſt habenda fiducia, & proprie ſi uirtutis non affuerit fortitudo.

Hoc capitulum diuiditur in tres partes. In prima Raſis curat aſcitem. In ſecunda hypoſarcam. In tertia tympanitem, ſecunda ibi. Quod ſi in palpebris. tertia ibi. Si uero uenter. Prima in 2. Primo ponit ſigna aſcitis. 2. curã. ſecũda ibi. His tamẽ In prima parte ponit quatuor ſigna. Primum quod uẽter poſt hepatis dolores qui ſequuntur ad apoſtemata, aut alias eius ægritudines cœperit tumere ita ab umbilico uſque fœmur exterius eminuerit, imo etiam ſuper umbilicum, licet minus. Secundum quod cutis uentris uiſa fuerit albere & ſubtiliari quaſi tenſa à re alba. Tertium cum uenter mouętur auditur ſonus aquæ in uaſe non pleno moto, hæc tamen ſignificant hydropiſim, aſcitem. Quartum & ſi cum his urinã fuerit rub. ſcilicet notabiliter & cum conditionibus ſuprascriptis, ſcilicet quod non fuerit ualde pauca, nec malæ ſubſtantiæ quæ ſignificant & ipſam pendere à cauſa calida. Et cõſequenter parum ſperandum eſſe & maxime uirtute exiſtẽte debili cum deterius ſit hydrops calida quàm frig. hæc quatuor ſignificant aſcitem mortalem.

SCHOLION

Cum uenter] aduertendum eſt Raſim tũc signa aſcitis deſcribere, quæ nondum ſit confirmata; ut medicus opem ferre poſſit: nam confirmata per ſe eſt nota, & plerumque incurabilis.

Hic tamen ſi uirtus fortis fuerit, & † uenter uehementer ſiccus; pilula de rauedſeni quæ recipiunt mezereon danda ſunt: quæ Recip. rauedſeni, ſucci eupatorij, ſem. endiuiæ omnium ana. drach. 3. agar. drach. 5. mezereon drach. 10 fiant ex his pilulæ, quarum doſis ſit drach. 2. s. ex quibus quaque hebdomada doſis una ſumatur. quòd, ſi uirtus fuerit debilis, trochiſci de mezereon dandi ſunt. qui Rec, ſem. endiuiæ drach. 1 n. † mezereon drach. 1. & 2. tertias agarici, ſucci eupatorij ſimiliter tantundem, roſarum, ſem. citrullorum amborum ana drach. 2. & s. ex his omnibus fiant trochiſci 1 n. de quibus unus in die cum ſyrup. aceto. de ſaccharo dandus eſt. ſi autem uenter fuerit ſolutus; dentur trochiſci de berberis cum ſyrup. acet. æger quoque nutriatur ex zibregi: & bibat ſyrupum acetoſum de citonijs. & ſi uentris ſolutio uehemẽs fuerit; citoniorum rob ſolum dandum eſt.

Hic curat aſcitem primo à cauſa calida. ſecundo à cauſa frigida, ſecunda ibi. Si autem cum his. In prima parte ponit tria remedia. Primum uirtute exiſtente forti, & uentre ſicco pilulę de raued ideſt, de rhabarbaro in quibus ponitur mezereon. ℞. rauedſeni. ſed loco ipſius accipimus rhabarbarum, & eſt melius, ſucci eupatorii, ſemi. endiuiæ ana. ʒ. 3. agar. ʒ. 5. mezereon. ʒ. 10. fiant pilulæ. quarum doſ. eſt ʒ. 2. s. & quaque hebdomada ſumatur doſis infra cum cuſtodia. Si uero uirtus fuerit debilis dentur trochiſci de mezereon. ut ℞. ſem. endiuiæ ʒ. 1 n. mezereon, agarici, ſucci eupatorii ana. ʒ. 1. &. 2. ʒ. roſarum ſem. citrullorum ana. ʒ. 2. s. ex his fiant trochiſci 10. de quibus unus in die cum ſyrupo acet. de ſaccharo dandus, trochiſci iſti ſunt leues, ſed pilulæ fortes & non dandæ niſi uirtute exiſtente forti. Eſt enim mezereon calidum & ſic. in quarto excoriatiuum, feroſum, inflammabile, conſumptiuum & diſſolutiuum uirtutis, educens aquam citrinam cum fortitudine, cuius doſ. ſubſtantia eſt à. ʒ. s. uſque ad unam & nocet hepati niſi rectificetur, ſed ſemen endiuiæ, & ſuccus eupatorii,

patorij, & ſemen citrulli ipſum rectificat, mezereon tamen bonum commoniter non reperitur apud nos. Secundum remedium, quod ſi uenter fuerit lubricus dentur trochiſci de berberis cum ſyrupo acetoſo, infrigidant enim & ſtringunt.

Tertiū, quod æger nutriatur ex aibei uel zibrebegi, qui eſt cibus factus ex carne cocta, & ouis ſimul mixtis, & bibat ſyrupū acetoſum de cyton. Et ſi uētris ſolutio uehemēs fuerit, cytoniorum rob ſolum dādū eſt ad uentris conſtrictionem.

SCHOLIA.

Et ulter uehemēter ſiccus] ſcias uelim aliquādo à cauſa calida duci poſſe uētris fluxus; quēadmodum ſi uirtute tenum attractiua debili exiſtente pau eus humor aquoſus ad eas flueret & multus inteſtina opprimeret: uel ſi cum hepate læſus eſſet uentriculus, aut meſenterium. Mezereon] nocet hydropiſi à caliditate factæ. Si autem fuerit uenter ſolutus] id eſt lubricus dentur trochiſci cum ſyrupo ex aceto cytoniorum.

Si autem cum hac paßione non fuit urina rub. nec calor; pilulæ iſtæ dandæ ſunt, quæ. Recip. mezereon, ſagapeni amborum ana drach. s. ſalis indi, ſimi columbi amborum ana. 6. drach. 1. pilulæ enim iſtæ aquam uehementer deſcendere faciunt. Trochiſci præterea de lacca cum apozemate de radicibus dandi ſunt. Emplaſtrum aſciti conueniens. Recip. fari. hord. cyperi, ſtercoris bouini ueteris, baurach. bol. ar. omnium partes æquales ex his omnibus tritis fiat epithyma ſuper uentrem. huius nanq; proprietas eſt aquæ magnam partem exiccare.

Hic curat aſcitem à cauſa frigida per tres medicinas. Prima medicina eſt. Quod ſi cum hac paſsione non fuerit urina rub. nec calor ſcilicet febrilis, aut complexionalis ſuperfluus pilulæ iſtæ dādæ ſunt. ℞. mezereon, ſagapeni cal. in tertio, ſic. in ſecundo educētes humores craſſos & uiſcoſos, & aquam citrinam an. ℥. s. ſalis indi cal. & ſic. in tertio, ſoluentis melancholiam & humores uiſcoſos, ſimi columbini calidi in quarto ſoluentis pungendo & diſſoluendo ana. ℈. s. fiant pilulæ & ſunt doſis una, & potenter ſoluunt aquam. in aliquibus tamen libris non ſunt ſal indum, neq; ſimus columbinus, credo illos textus meliores. Secunda medicina eſt, ut dentur trochiſci de lacca cum decoctione de radicibus quorum deſcriptio præceſsit in cap. de dolore hepatis, aperiunt oppilationes & prouocant. Tertia medicina eſt hæc. ℞. farinæ hord. ciperi, ſtercoris bouini ueteris, baurach. boli arm. omnium ana. partes æquales fiat epithyma ſuper uentrem, permiſcendo cum aliquo liquore, ſicut eſſet aqua cineris & uinum album. Iuuat enim in reſoluendo aquam.

Quòd, ſi in palpebris, & extremitatibus fuerit apoſtema molle, & teſticuli apoſtemantur, facieſq;, ac totum corpus mollitie quadam teneatur; erit tunc hydropiſis ſpecies, quæ hypoſarca uocatur. ægro itaque hac ſpecie laboranti trochiſci de lacca cum apozemate de radicibus ſunt tribuendi. & uenter quaque hebdomada ex † pilulis de rhabar. eſt ſoluendus. & patiens in arena calida eſt ſepeliendus. ei quoque eſt præcipiendum, ut exercitio utatur: & famem, & ſitim ſæpe patiatur.

Hic curat hypoſarcam dicens: quod ſi in palpebris & extremitatibus fuerit apoſtema molle, & teſticuli apoſtemantur, id eſt, oſcheum, & forte teſticuli cum eo, & facies & totum corpus ſit factum molle cum quodam tumore, quæ omnia ſunt ſigna hypoſarcæ. Pro cura hac ægritudine laboranti ſunt tribuendi trochiſci de lacca cum decoctione de radicibus ad mundificandum corpus per uiam urinæ, & aperiendum oppilationes, & frequenter exhibeant. Et uenter quaque hebdomada ſoluendus cum pilulis, de rhabarbaro, quæ poſſunt fortificari reformando eas cum ſucco ireos. Pilulæ tamen de raued. Meſue ſunt fortiores. Et factis euacuationibus patiēs in arena calida ſepeliatur ad reſoluēdum phlegma aquoſum. Et exercitetur ſtomacho ieiuno. Et fac ſæpe fameſcat & ſitiat.

SCHOLION.

Ex pilulis de rhabarbaro] plurimum ualent in hypoſarca: cōfert quidem, inquit Auic. uentris ſolutio, uel maxime cum pilulis de rhabarbaro: nam non ſolum hos purgant humores; ſed etiam hepatis obſtructa aperiunt, eiusq; urinam excitant.

Si uerò uenter inflatus fuerit, ac tenſus, & cum percutitur † ſonum reddit ut tympanum; hydropiſis ſpecies adeſſe ſignificabitur, quæ tympanites dicitur. quam qui patitur, à comeſtione olerum abſtinere debet, atque eorum omnium, quæ uentoſitatis ſunt generatiua. uenter quoque omni die ex panico † eſt uaporandus: & uentoſæ ſuper uentrem ponendæ. medicamina tumorem diſſoluentia danda ſunt; ut diacyminum, & electarium de baccis lauri, quod in cap. de iliaca nominabimus. æger præterea exercitio uti aſſueſcat: & famem pati. ex collyrijs, quæ uentoſitatem diſſoluunt, quorum faciemus mentionem, ſi ſubijciat. uenter quoque mantili, donec incipiat rubere, fricetur: & ex oleo rutaceo clyſterizetur.

In parte iſta curat tympanitem dicens: Quod ſi uēter inflatus ac tēſus fuerit, & cum percutitur ſonat ut tympanum, eſt ſpecies hydropis dicta tympanites & tu ſupple reliqua ſigna tympanitis ſuperius allegata ſiue poſita. Sed pro cura, debet abſtinere à comeſtione olerum & omnium quæ uentoſitatis ſunt generatiua. Pro quo nota omnia olera eē uentoſa, licet aliqua eorum carminent uentoſitatem, ſicut ruta.

Secundo eſt euaporādus cum panico, aut milio & propriè torrefactis. Tertio uentoſæ ſuper uentrem ſunt ponendæ. Quarto medicamina uentoſitatem diſſoluentia danda ſunt, ſicut diacyminum, electarium de baccis lauri, cuius deſcriptio ponitur in cap. de colica. Quinto æger multum exercitetur ſtomacho ieiuno. Sexto patiatur famem & ſitim. Septimo collyria uentoſitatem diſſoluentia, de quibus agetur in cap. de colica ſubiiciantur. Octauo uenter cum panno fricetur donec rubere incipiat. Nonum ex oleo rutaceo clyſterizetur.

SCHOLIA.

Sonum reddit ut tympanum] cum uentus aggregetur, inde per extenſionem fit uenter ſiccus, & durus. Eſt uaporandus] uenter in materia calida, & ſicca uentriculum, & inteſtina infeſtante: ſed in frigida, & pituitoſa potius eſt clementer ſoluendus.

Ordo curę.

QVia cura cachexiæ non differt à cura hydropiſis niſi ſecundum magis & minus, ideo de ambarum curatione ſimul agendum eſt. Harum itaq; cura ſex exigit intentiones. Prima ordinat debitū regimen ſex rerum. Secūda minorat ſuperflua. Tertia digerit, aperit, & membra naturalia confortat eorum diſcraſiā corrigendo. Quarta eradicat. Quinta corrigit accidētia. Sexta remouet cauſas recidiuationis, quia eſt multum recidiualis.

Regimen autem ſex rerum non naturalium debet tendere in contrarium cauſæ faciētis hydropem, ideo habet diuerſificari ſecundum diuerſitatem ſpecierum hydropis & cauſarum ſuarum, debet ergo in cauſa calida declinare ad frigidū, in frigida ad calidum, ſed ſecūdum plurimum ad ſiccum. Et ſemper magnoopere ad confortationem ſtomachi, & hepatis, & membrorum naturalium. Aer ergo ſit clarus declinās ad ſiccum. quapropter habitet in ſolari non in loco terreno humido, & ſit calidus in frigida, & frigidus in calida, magis tamen cæteris paribus declinet ad calidum in frigida, quam ad frigidum in calida cum in omni hydrope opus ſit cauſam coniunctam reſoluere. Vitetur aer uentoſus & aquoſus. In cibo & potu obſeruentur hæ conditiones. Prima ut ſit parcus in utroque. quapropter non comedat niſi præcedentis cibi digeſtione celebrata, & niſi notabiliter fameat conſtante appetitu, ſimiliter non bibat niſi multum ſitiuerit. Sunt. n. fames & ſitis ſummum remediū in hac ægritudine, & propriè ſitis. Quapropter non comedant, neque bibant extra prandium & cœnam imo ſi bene poſſent tolerare conueniens eſſet ut non cibaretur niſi ſemel in die. Secunda ut non multiplicent cibaria in menſa una. Tertia ut ſurgant à menſa cū reliquiis famis. Quarta ut notabiliter comedant antequam bibant, & nullo pacto bibant aquam. Et ſi neceſsitas aliqua cogeret ad aquam miſceatur cū uino per. 3. aut. 4. horas antequam bibat, & ante potum præcedat cibus, ut tardius penetret ad hepar. Quod ſi patiens non biberet uinū à proprietate quadam indiuiduali ſibi horrendum non cogatur ad ipſum, ſed potius bibat aquam endiuiæ, aut abſinthii cum ſyrupo

po acetoſo ſimplici, ſaccharino, aut mellino, aut ſaltẽ aquam calibeatam, eſt enim aqua ſummopere uitanda ſecundum omnem modum adminiſtrationis. Vinum tamen in cauſa notabiliter calida nocet niſi ſit ualde pauciferũ, unde forte præſtantior eſt aqua endiuiæ, aut ius galli & proprie decrepiti, ſed in cauſa frigida ſit potius ſubtile antiquum clarũ, de quo tamen parum bibat, & melius eſt album quàm nigrum. Panis hordeaceus eſt melior quàm triticeus. Si uero abhorreret ipſum comedat triticeum, non omnino à furfuribus depuratum, bene coctum & ſalitum, cui ſi adminiſtratur ſemen endiuiæ, aut fœniculi, aut aniſi erit præſtãtior, Ex ſalatis conueniunt in cauſa calida endiuia, cichorea, lupuli, in frigida, cappares, fœniculi, petroſ. carota, praſsium, apium, aſparagi in utraque, & ſint debitæ coctæ, & cum pauco aceto, & oleo conditæ aſparagi tamen cum ſolo ſale condiantur. Sed in tympanite olera & proprie recentia uitanda ſunt. Ex ferculis conuenit ius cicerum, & phaſeolorum, & decoctiones radicum, & ſemen aperientium, & caulium, & quæ fiunt ex pane, aut ouis abſque caſeo, & quæ fiunt ex eoula & ſit cocta in iure laudabilium carnium infraſcriptarum, uitetur tamen ſuperfluus uſus brodiorum. Ex carnibus conueniunt perdices, phaſeani, franguelini, turtures, turdi, alaudæ. Aues paruæ degentes in arboribus & pratis, columbi uolare incipientes, ex quadrupedibus hœdi, cuniculi, capreoli, lepores, &c. quæ comedantur in prandio elixæ, in cœnis aſſæ, hepata gallinarum optime conueniunt ſuper pruois cocta non multum, piſces uitentur, ſed caro limaciarum conuenit, oua conueniunt ſecundum omnem modum adminiſtrationis, & ſint mollia non per decoctionem indurata, uitetur lac, caſeus, & lacticinia omnia, butyro, & oleo raro utatur. Ex ſaporibus conuenit in frigida muſtarda, & ſapor ex paſſulis, & ſapor ex aromatibus: in calida acreſta, uinum granatorum, de berberis & quæ cum his fiunt. Aromata conuenientia in frigida ſunt cinnamomum, zingib. piper, grana longa, crocus, & ſimilia, ſed in calida ſandali, ſpodium, coriãdrum. Fructus conuenientes in frigida, ſunt paſſulæ, fiſtica, auellanæ torrefactæ, ſed in calida granata muza. Somnus ſit nocturnus ſex horarum, aut circa. Exercitium & proprie ſtomacho ieiuno eſt eis utile. Et proprie ambulando per loca arenoſa, ſicca, & per montes uſq; ad ſudorem qui continue abſtergatur. Et tunc caueant à uentis, & poſt exercitium ſtent in ſole capite protecto & aliis membris diſcoopertis. Accidentia animi conueniunt, ſicut lites, ira, ſollicitudo, & ſimilia exiccantia, cauendum eſt ab accidentibus quibus corrumpitur digeſtio, ſicut triſtitia, timor, & ſimilia, hæc autem exiccantia magis conueniunt in aſcite, & hypoſarca, minus in tympanite. Sollicite procuret omnes euacuationes naturales, imo etiã non naturales, ſicut uomitus ſi eis fuerit conſuetus, eſt enim euacuatio ſibi conueniens. Pro ſecunda intentione quæ eſt minoratio huiuſmodi canon. obſeruentur. Primus, quod diuerſi humores euacuentur craſsi, ſubtiles, cholerici, phlegmatici, aliquando melancholici proprie cũ ſplen eſt in cauſa. Sed in aſcite maxime aquoſitas, in hypoſarca phlegma, in tympanite diuerſi ſecundum diuerſitatem humorum qui in uentoſitatem ſubtiliantur, ſed frequentius phlegma, deinde melancholia, licet aliquando ex chilo immediate generetur uentoſitas. Cauſæ autem tantæ diuerſitatis humorum eſt eterogenitas chili cum errore digeſtiuæ. Secundus, quod ſolutiua iſta parum ſint læſiua membrorum nobilium maxime ſtomachi & hepatis, ut quia ſunt leuia ſicut benedicta, hiera ſimplex, pilulæ de rhabarbaro, de eupatorio, aut ſi opus eſt fortibus ſint bene correcta, & mixta etiam cum his, quæ ſtomachum & hepar confortant ſicut ligno aloes crudo, ſchinantho, & ſimilibus. Tertius, frequẽs ſit euacuatio ne materia multum exuberet, non tamen pro uice ſit copioſa ne uirtus adiciatur. Quartus, poſt ſolutiua dentur aliqua confortantia ſtomachum & hepar ſtipticitate moderata, proprietate & aromaticitate. Quintus, non conuenit phlebotomia ratione hydropis, tum quia materia hydropis, & proprie aſcitis, aut tympanitis non eſt multum apta educi cum phlebotomia, materia uero hypoſarchę fortaſſe magis, tum quia phlebotomia paucificat calorem innatum per quem hepatis & ſtomachi digeſtio perficitur, tum quia pauco exiſtente ſanguine in corpore phlebotomia prohibetur, quarta primi, cap. de phlebotomia. Verum aliquando competit ratione cauſæ, utputa apoſtematis hepatis, in cuius principio debet fieri phlebotomia, ſed poſt principiũ minus competit phlebotomia, quàm ſi eſſet apoſtema ſolum ſine hydrope. Secundo, ſi cauſa hydropis eſſet retentio ſanguinis menſtrualis aut hæmorrhoidalis fluere conſueti, tunc ex ſaphenis faciẽda eſt phlebotomia aut huiuſmodi ſanguis prouocetur, ſimiliter dico de ſanguine retento, per aliam regionem fluere conſueto, in his caſibus faciẽda eſt phlebotomia, niſi ſit fortis indicatio in contrarium, phlebotomia tamen magis toleratur in hypoſarca quàm in cæteris, quia pluримum materiæ hypoſarcæ in uenis continetur, licet paucitas ſanguinis huic obſtet. Et ſi conſilium tuum ſit de phlebotomando, prius materiæ aliæ multum dominantes ſunt minorandæ, poſtea phlebotomandum, & ſic fiat phlebotomia lata, & proprie in hypoſarca ut phlegma cum ſanguine poſſit educi. Sextus uomitus aliquando conuenit ad mondificandum ſuperflua in ſtomacho contenta, quæ digeſtionem impediunt, & proprie ſtomacho nauſeante qui fieri poteſt ſtomacho ieiuno, & poſt ſumptionem alicuius cibi iuuantis ad uomitum. Septimus, clyſteria conueniunt in euacuando cauſam antecedentem & coniunctam hydropis. Item in euacuando materias quibus ſtomachus & hepar debilitatur. In clyſteribus ergo poſſunt poni ſolutiua ſecundum exigẽtiam materierum euacuandarum. Item poſſunt poni aperitiua alterantia ſecundum exigentiam cauſæ hydropis. Ego enim in clyſteribus aliquoties pono ſuccum iteos in aſcite & in tympanite electarium de baccis lauri, & in hypoſarca hieralogodion, electarium indum, benedictam, & ſimilia. Solutiua ergo exhibenda ſunt hiera ſimplex ualens in calida & frigida. Sed in frigida magis, quæ educit ſuperflua & reſeruatis humiditatibus innatis. Quod ſi humores fuerint craſsiores, ſecum miſceatur tertia pars agarici præparati, & fortiora ſunt hieralogodion, hiera diacolocynthidos, & electariũ indum, & hęc ualẽt in cachexia & omnibus ſpeciebus hydropis, ſed in aſcite proprie ſunt pilulæ de raued cum mezereõ, quæ ſunt primæ pilulæ deſcriptæ à Raſi, ualentes in aſcite, calida uirtute exiſteote forti, ſed incipias à. 3. 1. ſi autem uirtus fuerit debilior des trochiſcos ab ipſo deſcriptos etiã ualentes in cauſa calida, & detur trochiſcus unus, pilulæ tamen de mezereon M. ſunt forte in his præſtantiores. Ego tamen in his pilulis de mezereon paucã inueni utilitatem, quod euenit, quia non habemus bonum mezereon, & in cauſa frigida Raſis iubet dari pilulas de mezereon cũ ſagapeno. Ego uero in aſcite do ſuccum ireos facta reſidentia à. 3. s. uſq; ad. 6. cum tantundem aquæ mellis aut aquæ caſei, & ſi fuerit uehemens caliditas cum his miſceo. ℈. 1. ſandalorum uel tantundem ſpecierum triaſandalorum aut ſaltẽ in fundo. 3. t. poſtea extraho ſacta bona expreſsione. Vbi autem in fluxibili uentre leuiora ſufficiant, do pilulas de rhabarbaro, aut de eupatorio deſcriptione Meſ. in aſcite & hypoſarca, & ſi uolo fortificare eas reformo cum ſucco iteos & ſunt optimæ. Item pilulæ de raued Meſue ſunt præſtantes, ius etiam galli decrepiti cum polypodio & anetho confert & leniter ſoluit & alchecbengi, almezereon, alſcebram deſcriptione Meſ. diſt. 3. ſunt efficacia. Sed pro tertia intẽtione, quæ digerit, aperit, & membra naturalia confortat, ſunt obſeruandi iſti cañ. Primus canon digeſtiua ſint calida aut frigida ſecũdum exigentiam ſui contrarii. Sed quo ad uirtutes ſecundas ſint ſubtiliatiua, abſterſiua, inciſiua, apertiua, prouocatiua ſecundum quod oportet, ſed quo ad uirtutes tertias ſint membrorum naturalium confortatiua tam proprietate quàm ſtipticitate moderata. Hæc autem facilius complemus in complexione frigida quàm in cal. tum quia ſecurius poſſumus calefacere q̃ infrigidare: tum quia magis efficacia, & à proprietate magis operãtia reperiuntur cal. quàm frigida, & propter hanc cauſam facilius curatur hydrops frigida quàm cal. Itẽ, quia ut dictum fuit in prognoſticis, hydrops cũ ſit morbus frigidus, quo ad cauſam coniunctam materialem, prouenit à fortiori cauſa in hepate calido quàm frig. Et eo magis ſi ſequatur diſcraſiam calidam cum ratione diſcraſiæ calidæ, quæ eſt cauſa antecedẽs, oporteat infrigidare, ſed ratione cauſæ coniunctę calefacere, iuxta eũ parua habẽda eſt fiducia in hydrope à cauſa calida niſi adſit uirtutis fortitudo. Secundus ca-

non,quod in hydrope eſt motbus ualde ehronicus oportet digeſtiua,imo omue genus medicinarũ permutare, tũ quia morbus uariatur in decurſu per tempora ſua,ſecundo oporſet nariare ſecundum diueſitatem temporum anni,tertiò ſecundum uarietatem uirtutis,quarto dato quod in ſupraſcriptis nulla fieret uariatio oportet uariare compoſitiones medicinarum,quæ tamen ſint ſimilis uirtutis habentes diuerſa materialia,& diuerſos modos ne natura aſſueſiat,tũ ne medicinæ huiuſmodi tædium afferant ægro. propterea cũ uno tempore ſuerimus uſi ſyr.alio tempore utamur aquis,poſtea confectionibus,poſtca electariis,poſtea epithematibns, unctionibus,emplaſtris,cerotis,& ſimilibus,& hæc aliquando ſint ſimilis nirtutis,aliquando differentis gradualiter aut formaliter ſecundum exigentiam.Item oportet uariare medicinas ſecundum dinerſitatem intentionum,ut nunc digerere, euacnare,aut per urinam,aut per ſudorem, aut per uomitũ aut pet fluxum uentris & ſimilibus modis: Nuuc uero confortare,oportet enim hoc modo medicinas alterare. Qnid enim prodeſſet ſemper enacuare & uon confortare cũ membra naturalia debilia iterum regenerant aquam phlegma & uentoſitates,neque iuuaret confortatio abſque enacuatiõe, nec tameu unius modi euacuatio iuuat,imo oportet diuerſas tentare & magis illas ſequi,quæ magis conſerunt. Tertius canou,cum compleuerimus unum ordinem medicinarum,ut puta minoratiuum,digeſtiuum,eradicatiuum,cõfortiuum,ſinamus uaturam aliquanto tempore quieſcere ſine medicinis cum lola diæta conueniente,cuius temporis longitudo & breuitas debet prudentia medici mẽſurari,& hoc ne natura terreatur ex tam continuo uſu medicinarum. In hydrope ergo frigida ualet ſyr.de abſiothio,qui cũ hoc quod nou eſt multum calidus confortatiuus membrorum naturalium & aperitiuus,deinde ſyrupus acetoſus diarrhodon, & ſyrup.de eupatorio,qui eſt his calidior & magis aperitiuus, & ſi opus eſſet inciſione & abſterſione cum his miſceatur aliquid oximellis ſimplicis aut oximellis compoſiti ſi fuerit opus magis aperire & prouocare,& ſyrup. acetoſus aut oximel ſimplex,ſi opus fuerit magis caleſacere, in quo ſteterit infuſum abſinthium uidelicet ad inciſiouem, abſterſionem, aperitionem,& confortationem. Aquæ autem bis proporſionales ſunt aqua abſinthii,praſsii,cuſcutæ,capil.ueneris,aſparagorum,fœnic.apii,& ſimilium. Et aliquando dãtur ſine ſyrup.alicuius confectionis aut electarii proprii in hac diſpoſitione,ſicut diarrhodon abbatis,aromaticum roſarum, diacurcuma,dialacca,iu qua eſt ſpecies ad omnem hydropé. diamoruſia,diacoſtum, confectio de rauedſeni. Ex trochiſcis autem conuenientibus ſunt trochiſci de roſ. de abſinthio,de lacca. Item trochiſci de rauedſeni deſcripti à Raſi iu capitulo de dolore hepatis,& trochiſci de rhabarbaro Meſue. Item trochiſci de eupatorio, de capparis maxime ualentes in hydrope ſeqnente oppilationem ſplenis. Ex epithematibus, unctionibus, & emplaſtris ſunt, quæ dicta ſunt iu cap. de debilitate hepatis. Sed iu hydrope calida ualet ſyrupus endiuiæ, ſyrupis de bizautiis, oxiſacchara, ſyrup.de granatis.Aquæ uero ſunt aqua endiuiæ, hepaticę, lupulorum, capil.ueneris,quæ eſt temperata, & quandò non eſt magna caliditas cum his frigidis poſſumus admiſcere aliqua calida ex aquis aut ſyrupis ſupraſcriptis. Nam natura ſagax diriget frigida contra malam complexionem calidam, & calida ad confortandum ſpiritum & calorem innatum, quod eſt intelligendum tam in his, quæ iuterius ſumuntur, quàm in his,quæ exterius applicantur. Ex confectionibus uerò ſunt triaſandali, diarrhodon abbatis.Ex trochiſcis ſunt trochiſci de berberis deſcripti à Raſi iu cap.de dolore hepatis. Trochiſci de camphora, caumate exiſtente magno. Applicando autem exterius confortatione hepatis calid. & frigid.deſcripta ſunt iu cap. de debilitate hepatis & de dolore ipſius, ad quod recurre. Quod ſi oppilationes fuerint fortes & multum traxerint ad ſe curam, utere his, quæ ſunt magis aperientia, quorum ſermo præceſsit ſicut dialacca, diacurcuma, & ſimilia, & ſi uideantur nimis calida miſce cum diarrhodou abbatis, & ſimilibus infrigidantibus, & pro his recurre ad capitulum de cura oppilationum quòd preceſsit, pro quibus aperiendis non ſolum proſunt ſumpta. ſed etiam clyſterizata ſicut clyſteria ex radicibus & ſeminibus aperitiuis,menſura tamen ſit in aperientibus & prouocantibus ne forte ſuperflue prouocando inducerẽt excoriationem. Aut ne forte iu tympanite multiplicarent uentoſitatem propter ſuperfluam caliditatem, ideo Auicẽna poſt adminiſtrationem fortium diureticorum docet adminiſtrare ius gallinæ pinguis ut incoriet uias urinæ & ardorem remoueat. Prouocantia tamen fortia magis ſunt neceſſaria in aſcite & hypoſarca, minns in tympanite, ſufficiunt enim lenia, quæ ducunt materiam iu uentoſitates conuertibilem, ſed iura ſunt magis neceſſaria carminantia uentoſitatem, & ex medicinis communis iuuamenti in omnibus ſpeciebus hydropis ſunt urinæ infantium, quæ cum ſaccharo bibantur uſque ad ʒ.ʒ.pro uice,& autores aliqui laudant urinas proprias. Item ad hæc omnia ualet uinum album decoctionis abſinthii,marubii, endiuiæ, cichoreæ,cuſcutæ, & ſimilium, & urina leporis cum ſpica nardi eſt propria, eſt enim urina leporis & humana ualde mirabilis iu diſpoſitiõibus frigidis hepatis & ſplenis. Sed pro quarta intentione,quę eſt eradicatio materiæ hydropis tam antecedentis quam coniũctæ dinerſa ſunt inſtrumenta & auxilia ſecundum diuerſas ſpecies hydropis. In aſcite quidem ſex modis eius materiam eradicamus Primo,per ſolutionem uentris. Secundo, per urinam. Tertio,per ſudorem. Quarto, euacuando per uenas umbilicales. Quinto, per reſolutionem inſenſibilem. Sexto, per ueſicationem cauteria & ſectionem. Primus modus, ſcilicet euacuatio pet uentris ſolutionem, completur cum aqua diſtillationis corticis mediani ſambuci. Item cum ſolutiuis ſuperius poſitis in minoratione,quę fuit intentio ſecnnda, & ſi opus eſt augeatur ipſarum doſis, aut frequentius iterentur. Et fortius illis eſt ſuccus cucumeris aſinini. Extrahatur ergo ſuccus ex fructu cucumeris aſinini abſque uiolentia poſtquam eſt maturus quod cognoſcitur ex citrinitate ſibi adueniente in fine æſtatis, & permittatur depurari per reſidentiam,deinde quod depuratum eſt permittatur exiccari,infundendo in eo pro unaquaque uncia.ʒ.i.ſpecierum alephanginarum in petia ſubtili,quę cum extrahentur exprimantur, ut uirtus earũ ingrediatur in ſuccum,& ſecum pro unaqnaque uncia dum eſt exiccatus, aut quaſi miſceatur.ʒ.ii.dragachanti, aut bdellii. Et reſeruetur, qui exhibeatur poſt ſex menſes.Et doſis eius eſt à ℈.s.uſque.s.reformata unà aut duabus pilulis,& potẽter educit aquã. Succus tamen ireos eſt magis domeſticus quo communiter utor,aut cum aqua mellis,ut ſupra,aut iu his qui fàcile ſoluuntur reformãdo pilulas de rhabarb.aut de raned cum eo, clyſteria quoque in qnibus ponuntur huiuſmodi aquam educentia,ſicut in quibus pouitur ſuccus ireos,& ſimilia conferunt ad hoc,& poteſt de his iu clyſteribus poni maior quantitas,quàm in exhibitis per os.Secundo minoratur materia aſcitis per urinã cum apozemate de radicibus Raſis in cap. de dolore hepatis,aut cũ diacurcuma aut dialacca,cuius doſis eſt à.ʒ.i.uſq; ad.ʒ.cum aqua apii,aut aſparagorum,& pauco uini ſubtilis,& ſi uiderentur nimis calida ſecũ miſceatur tãtumdem diarrhodon abbatis,aut aliquid triaſandalorum, & continnentur pluribus diebus,& fortius eſt iuſtinum aut litontripon cuius parum poteſt cum his permiſceri,& ſecundum Gal.ʒ.complexionum medicamen de cãtaridibus correctis per aduſtionem.aut per gummi ceraſorum admixtionem ualet educendo multitudinem humiditatis, ſed non detur niſi gran.s.& poſſet cum ſupraſcriptis miſceri. Tertio modo minoratur per euacuantia per ſudorem,ſicut ſunt balnea ignea ſicut fumus, balnea aerea,ſicut ſtuſæ ualent educẽdo multitudinem humiditatis,quibus theutonici plurimum utuntur. Et balnea aquea ſicut thermæ,& receptio fumorũ thermarum.Et ex ſumptis eſt medicamen de aſſa,cuius ſumatur drachmam unam cum uncia una,aut pluribus uini ſubtilis calidi, poſt cuius ſumptionem bene paonis cooperiatur, & dormiat, & retentio anhelitus,& abſterſio ſudoris iuuat ad prouocandum ſudorem. Item iuuat poſt ſumptionem ſudatini ſi ſtufetur ſub pannis aſpergendo laterem calidum exiſtentem prope ipſum in aliquo bacili, aut alio uaſe,ſed aſpergatur cum aqua decoctionis anheti, baccarum lauri, ſulfuris, aut ſimilium prouocantium ſudorem. Quarto, euacuatur per neoas umbilicales ponendo uentoſas ſuper umbilico,& emplaſtra attrahentia, & dilatantia. Quinto

per

per reſolutionem inſenſibilem, ſicut cum emplaſtris uentri ſuperpoſitis ſicut eſt factum ex ſtercore uaccino, & caprarũ paſcentium herbas ſiccas, quibus aliquid ſalis, & ſulfuris addi poteſt. Item ſtercus caprarum mixtum cum urina infantium. Item ſtercus columbarum, baccę lauri, ireos, elleborus mixta cum prædictis ſtercoribus, & proprie cum urina camelorum, & equorum, & eſt forte. Item limaciæ contritæ poſitę ſuper uentrem, & dimiſſæ donec exiccētur, ſimiliter oſtrea, & lapis pumex eſt mirabilis, & huiuſmodi poſſunt miſceri cum lixiuio, & pauco aceti, ſed caue cum huiuſmodi adminiſtras in hydrope calida, ne hepar inflammetur. Quapropter huiuſmodi non adminiſtrentur ſuper regione hepatis, imò ſuper regione hepatis dum hæc fuerint applicetur cerotum ſandalinum, aut aliquod epithyma infrigidans. Emplaſtrum tamen Raſis eſt conueniens, & parum calefacit. Crura & coxæ tumidæ ſimiliter exiccentur cum ſpongiis infuſis in lixiuio facto ex cinere uitis, & ſtipitum caulium, & ſimilium calefacientium, & exiccantium, quæ ſpongiæ calidæ actu & optimæ expreſſæ applicentur partibus tumidis cum bona ligatura, & ſolutione. Sexto, euacuatur aquoſitas in aſcite cũ ueſicatoriis, quæ fiunt in uentre, aut in cruribus ubi eſt maior tumor cum maiori mollitie, & fieri poſſunt cũ pede coruino contrito ſuper loco ſtricte ligato, & ſic retento per decem, aut duodecim horas. Ego uero communiter utor cantharidibus cõtritis permixtis cum fermento, cum aceto forti, ita ut plurimum cantharidarum contangat locum, & ligentur cum bona ſtrictura, & ſic dimittantur per decem horas, aut circa, & illa ulceratio cõſeruetur aperta de tertio in tertium, & imponendo aſphodillos mixtos cum cantharidibus. Cauteria uero actualia, aut potentialia fiant in locis eiſdem, quæ penetrent cutim ueram, & remota eſcara conſeruentur aperta per ſexaginta dies ad quorum aperitionis cõſeruationem confert in ulcere tenere granum ciceris, aut ceram, & ſuper ulcere tenere diachylon, & poſſunt fieri in pluribus locis uẽtris in parte inferiori in quibus ſit maior tenſio, & mollities. Albucaſis uero cauterizat in circuitu umbilici cũ quatuor cauteriis, ſimiliter hepar, & ſplenem & ſtomachum, & dimittit ea aperta longo tempore, penetrẽt parum ultra cutim, & foramina ſint ad quantitatem ciceris. Inciſiones uero fiant in burſa teſticulorum quando eſt plena aqua in ea parte in qua eſt aquoſitas, aut in ambabus, ſi fuerit in ambabus, & fiat cum lanceta foramen paruum, ita ut aqua reſudãdo egrediatur. Et quandoque pungimus eam in pluribus locis cum acubus, ut aqua habeat reſudationes plures, & ſi burſa nõ eſt plena aqua elaboretur, ut aqua fluat ad eam à uẽtre cum motibus corporis, & ſternutationibus, ſi in ea poneretur ſeton eſſet præſtantius. Si uero ſupraſcripta non ſufficiant ad curã, & cum magna inſtãtia fuerit requiſitus de extractione aquæ per ſectionem uentris præmiſſa prognoſticatione de periculo mortis, patiente exiſtente forti, non ſene, neque habente tuſſim, nec fluxum, aut aliud accidens, quod ſectionem impediat authoritate Albucaſis, Haliabb. & Auicen. ipſum incide à parte anteriori ſub umbilico ꝑ tre digitos ſi hydropiſis ſit cauſa inteſtinorum, non quidem directe ſub umbilico, ne incidantur muſculi longitudinales, ſed aliquantum lateraliter, ſi uero cauſa ſplenis incide à parte ſiniſtra, ſi uero cauſa hepatis incide in parte dextra non quidem ex directo umbilici, ſed infra per tres digitos, aut circa, & modus eſt, ut patiens ſedeat, & ſit miniſter poſt dorſum eius ſuſtinens ipſum, & cũ manibus aquam ad locum inciſionis ducens, deinde tu pellẽ uentris trahe ſuperius per ſpacium unius digiti, aut amplius & ibi cum raſorio paruo perfora uſque ad locum uacuum faciendo foramen paruum, ita tamen, ut aqua exire poſsit, & tunc extracto modico de aqua, tanto, ſcilicet, quod uideas, ꝙ poſsit exire, pellem deſcendere dimittas, ut claudat foramẽ, & diligenter liga ne aqua exire poſsit. Et poſtea ægrum ciba & in lecto repone, poſtea quotidie ſemel in die pellem trahe ſuperius, ægro ſedente, aut iacente ſupino, & impoſita cannula aquam extrahe paulatim quantum uirtus bene tolerat. Et melius apud Auicen. eſt infra ſubſiſtere quàm nimia euacuare, eſt enim ad omnem euacuationem aptus ſequi caſus uirtutis, & tandem aqua pro magna parte extracta, uulnus ſue, & conſolida. Quod ſi quid remãſerit cum auxiliis dictis extrahatur, & in hoc tempore, attende confortationi uirtutis, & rectificationi diſcraſiæ membrorum naturalium, non enim hoc tempore opus eſt alia euacuatione, & hoc tempore ſollicitus ſis ne aqua inopinate egrediatur bene foramen obturando. Nam iuxta aphoriſmum uigeſimumſeptimũ ſextæ particulæ. Quicunque empyici, aut hydropici uruntur, aut inciduntur ſanie, aut aqua multa fluente repente pereũt. Propterea ſemper poſtquàm medicati ſunt ſingulis debita taliter ſituentur ut uulnus ſit ſuperius, & ſit bene obſtrictũ. Sed in hypoſarca materiam eradicamus tantum quatuor modis, ſcilicet per ſolutionẽm uentris, per urinam, per ſudorem & inſenſibiliter. Primus uero modus completur cum pilulis de hiera ſimplici, de rhabarbaro, de eupatorio, & fortiores ſunt hiera compoſita Gal. hiera logodion, hiera diacolocynthidos, electarium indum, & ubi phlegma eſſet aquoſum pilulæ leues ſupraſcriptæ reformatæ cũ ſucco ireos eſſent præſtantes, per urinam uero, & per ſudorem eradicamus materiam cum dictis in aſcite. Inſenſibiliter uero, & etiam per ſudorem eradicamus faciendo ipſos ſtare in ſole calido, tegendo tamen caput, & faciem. Item ſepeliendo in arena calida. Sed in tympanite ſimiliter quatuor modis dictis in hypoſarca materia eradicamus, per ſolutionem uentris cum leuioribus ex medicinis dictis in hypoſarca. Itẽ cum pilulis alephãginis, & ſi ineſſet melancholia, quæ in uentoſitatem conuerteretur, euacuatur cum ſena, & epithymo, aut cum ſupraſcriptis miſceantur. Clyſteria tamẽ de quibus ſtatim agetur forte ſunt efficaciora, & ſi forte cõiungeretur tympanites cum aſcite ſolutiua ſupraſcripta reformentur cum ſucco ireos. & ſimiliter per urinam minoramus eũ leuioribus ex ſupraſcriptis in hypoſarca, ſed per ſudorem cum eiſdem. Inſenſibiliter uero multis modis. Primo cum clyſteribus carminantibus uentoſitatem, licet hæc aliquando minorent materiam ſenſibiliter, ſicut factis ex decoctione anethi, aniſi carui, ameos, rutæ, & ſimilium cum qua decoctione poſſunt miſceri ℥. duæ electarii de baccia lauri. Et ſi uideretur nimis calidum cum decoctione ſupraſcripta ponatur ad bulliendum maluarum, blitis, matrum uiolarum, ana M. I. aut quantum uidebitur & poteſt addi oleum rutaceum, aut de ſpica. Secundo, uẽter uaporetur cum pannicio, & milio torrefactis, aut ungatur cum oleo rutaceo, aut de ſpica calido. Ventoſæ quoque lati orificii ſuper uentrem ponantur. Item dentur medicamina uentoſitatem diſſoluentia, ſicut diacyminum, electarium de baccia lauri. Item collyria uentoſitatem carminantia, de quibus in colica, ſuperponantur, exercitetur ſtomacho ieiuno, famem, & ſitim patiantur, & uẽter aliquando ſtomacho ieiuno cum panno aſpero fricetur donec rubeat. Accidẽtia uero corrigãtur iuxta quintam intentionem ſecũdum quod oportet. ſitis quidem cum acribus in ore retentis, aut os colluendo & ſi non poteſt abſtinere à potu, bibat aquas ſublimationũ cum ſyrupo acetoſo, oxiſacchara, & ſimilibus, ſed pro his recurre ad capitulũ de ſiti. Sed deiectioni appetitus ſubueniatur cum acetoſis appetitum excitantibus, & ſimilibus quę ęgro placent, & proprie in principio menſæ. Sed de prohibendum recidiuationem iuxta ultimam intentionem obſeruetur regimen ſupraſcriptum, maxime quantum ad tres intentiones, ſcilicet regimen ſex rerum, minorationem materiæ, ne aliquando ſuperflueret, ſed cum leuibus, ſed maxime attendatur ad confirmationem ſtomachi, & hepatis, & ꝓprie cũ cibis conuenientibus, tã proprietate, quã ſecundum qualitatem manifeſtam. Et aliqñ quibuſdam electariis, aut confectionibus propriis, & ſic eſt finis huius difficilis capituli.

De anatomia ſplenis.

QVia Raſis hic agit de paſsionibus ſplenis iuxta conſuetudinem eſt eius anatomia præmittenda. Splen eſt membrum inſtrumentale, mediocris quantitatis figuræ quadrangularis, in ſiniſtro latere ſub coſtis mendoſis locatum, ex carne ſpongioſa, uenis, & arteriis multis, & craſsis panniculo inuoluente compoſitum, dorſo, & coſtis mendoſis mediantibus panniculis orientibus à ſiphac alligatum, cum corde, cum diaphragmate, hepate, & meſenterio, zirbo, & ſtomacho colligatum, ad contra operandum cordi, & hepati, melancholiam, quę ab hepate, & ſanguinem mundificandum, ipſumq́; pro fame excitanda ad os ſtomachi tranſmittendum finaliter ordinatum. Eſt quidem inſtrumentale propter cauſas dictas. Eſt figuræ quadrangularis ſuperius

perius craſsior inferius ſubtilior in modum linguæ, locatur in latere ſiniſtro ſub coſtis mendoſis, ſed non ita alte ſicut hepar, componitur ex carne ſpongioſa, ut facile recipiat humorem melancholicum craſſum, in cuius receptionem eſt ordinatus. Habet autem uenam magnam uenientem ad ipſum à uena portæ, à qua deſcendit unus ramus in medio tranſitus eius ad meſenterium ad ipſum nutriendum, deferens ad ipſum ſanguinem aquoſiorem, & humidiorem. poſtea quando iſta uena approximatur ſpleni, iterum unus ramus ramificatur ab ea, qui uadit ad nutriendum partem inferiorem ſtomachi ſiniſtram, poſtea ueniens ad concauitatem ſplenis ramificatur in duos ramos inferiorem, & ſuperiorem. inferior deſcendit ad nutriendum zirbum quantum ad partem ſiniſtrã, ſed ſuperior tranſiens per cõcauitatem ſplenis emittit duos ramos, quorum primus peruenit ad partem ſuperiorem ſiniſtram ſtomachi ad nutriendum. Alter uero circa orificium ſtomachi peruenit ad portandum melancholiam, quæ emulgendo profluit ad os ſtomachi ad excitandum appetitum. Quod uero ex hac uena remanet in ſplene ipſum nutrit. Ex quibus apparet ſplenem mediante hac uena colligari hepati, meſenterio, zirbo, & ſtomacho, cui multum appropinquat ſecundum eius concauum. Et ſecundum conuexum coſtis, & diaphragmati.

Colligantiam autem habet cum corde per arterias, quæ ad ipſum ueniunt ab arteria aorti, quæ in dorſo eſt infra diaphragma, à quibus arteriis ſtomachus multum calefit in latere ſiniſtro, ſiue à ſplene merito iſtarum arteriarum, & hæc fuit una cauſa, quare arteriæ multæ, & magnæ ueniũt ad ſplenem. Et alia cauſa fuit, ut calore iſtarum arteriarum ſanguis craſſus, qui nutriturus eſt ſplenem, ſubtilietur, & digeratur, panniculus autem inuoluens ipſum, ſimiliter panniculus ſuſpendens ipſum cum dorſo, & coſtis mendoſis ortum habet à ſiphac. Tres autem fines in deſcriptione poſiti ſunt ſatis noti. Ex quibus infertur quod ſi ſplen non recipiat, & retineat melancholiam ſufficienter, non poteſt debite caliditati hepatis, & cordis contra operari. Et eſt cauſa arefactionis cordis, & hepatis. Si uero ſuperfluè, ipſa præter modum infrigidat, imò propter ſuperfluitatẽ melancholiæ eſt aliquãdo cauſa hydropiſis, & tremoris cordis. Item ſi non mundificet hepar, & ſanguinem à melancholia eſt cauſa febrium, & apoſtematum melancholicorum, panni, lepræ, ictericiæ nigræ, lentiginum nigrarum, elephantiæ, morpheæ nigræ, uaricum, & melancholiæ, & ſimilium. Si uero melancholiam receptam non expellat ad os ſtomachi deficit appetitus, & forte melancholia retenta ſplen intumeſcit, & apoſtematur. Si uero ipſam ſuperfluæ quantitatis perpellat ad os ſtomachi, & ſit pontica eſt cauſa intenſionis appetitus. Si uero nimis ſuperfluè expellat ad os ſtomachi, aut ſit nimis acris quamuis in moderata quantitate eſt cauſa nauſeæ, ſubuerſionis, & uomitus. Et quandoque fluens ad inteſtina facit excoriationem melancholicam mortiferam. Et ex iſtis apparet figura, quantitas, numerus, ſitus, ſubſtantia, colligantia, & operationes principales in quas ordinatur. Et apparet cõplexio eſt enim quo ad complexionem innatam calidæ, & humidæ complexionis, licet merito nutrimenti, & melancholiæ quam recipit ſit frigidæ, & ſiccæ complexionis. Et cõſequenter apparet quas ægritudines poteſt pati, quia oppilationem, tumorem, & ſimilia, & quæ ægritudines poſsint merito ipſius in humano corpore accidere. Item quod in actu practico pro reſoluendis tumoribus eius mediocriter reſoluentia ſunt applicanda, licet enim fortia competerent ratione humoris. Nimium tamen ſubſtantiam eius mollem exterminarent, & exiccarent, & forte reſolutis partibus ſubtilibus craſſam petrificarent, & ſecundo, quod mollificantia, & incidentia debent cum reſoluentibus permiſceri pro tumoribus, & oppilationibus eius curandis.

Sermo uniuerſalis de ægritudinibus ſplenis.

SPleni accidunt omnes ſpecies ęgritudinum ſimplicium & compoſitarum, ſ. mala complexio ſimplex, & compoſita, ſine materia, & cum materia, mala compoſitio ſicut oppilatio, ſolutio, continui apoſtemata, & tumores non apoſtemoſi, tenſio à uentoſitate, & dolor. Harum cauſæ, ſigna, & prognoſtica fient manifeſta ex cap. ſequenti.

Sed notandum primo, quod quando ſplen magnificatur extenuatur corpus, quia deſtruitur uirtus hepatis digeſtiua propter ſuperfluam infrigidationem, quare minoratur ſanguinis generatio. Amplius ſplen propter magnitudinem ſuã attrahit plurimũ de ſanguine hepatis, quare ipſum amplius debilitatur. E contra autem ſplenis extenuatio ſignificando bonitatem hepatis, ſignificat bonitatem humorum, ſicut econtra, magnitudo eius ſignificat humorum malitiam. Secundo ſciendum, quod ægritudines ſplenis ducunt ad febres commixtas, ſicut ipſæ quandoque ex eis generantur, generãtur namque ex tertiana non pura, febribus peſtilentialibus, & febribus compoſitis, ſicut eſt hemitriteus, duplex tertiana, & ſimiles, quæ quandoque fiunt inordinatæ uagantes mutatis humoribus per aduſtionem in qualitatibus, quantitatibus, & formis, unde non ſeruant ſuos periodos, uerum continuata aduſtione, conuerſi in melancholiam, tandem faciũt quartanam, iuxta Hippoc. 3. prognoſt. Febribus inordinatæ uagantibus, quartanæ ſunt futuræ maxime circa autumnum, ægritudines itaque ſplenis, & febres huiuſmodi ſeſe mutuo fouent & augent, plurimæ itaq; ægritudines ſplenis ſunt autumnales, & faciunt colorem habentis eas decliuem ad citrinitatem, & nigredinem.

Tertio notandum, q́ ægritudines ſplenis, quandoque augent appetitum cum ſunt remiſſæ, quandoque deſtruunt ipſum cum ſunt intenſæ. Et quãdoq; cogunt in fine digeſtionis ad euomendũ rem acetoſam ex qua ebullit terra propter ſuperfluam eius acredinem, & hæc res euomita non eſt niſi melancholia acria cum cibo ad acetoſum corrupto permixta. Et propter hoc non ſequitur dolor neque aliud nocumentũ notabile. Si enim dolor, aut aliud nocumentum præfuit forte ſanatur. Si uero non præfuit poſt huiuſ uomitũ nõ ſequit.

Quarto notandum, quod urina ſanguinea, id eſt, rubea, obſcura, craſſa, eſt bona in fine, id eſt, in proceſſu ęgritudinum ſplenis, quæ fiunt à ſanguine melancholico craſſo. Et forte eſt criſis, & ſignificat eam criſis, ſimiliter urina craſſa in qua eſt fœx, & uiſcoſitas, ſimilis uiſcoſitati, id eſt, fœci ſanguinis, quæ eſt melancholia, eſt bona in ægritudinibus melancholicis magis puris ſignificans earum criſim, & ægritudinem quæ ſequuntur eas. Signa malarum complexionũ ſplenis. Calidam ſignificat ſitis, & inflammatio ſenſata in latere ſiniſtro. Item fortitudo uirtutis attrahentis melancholiam, quia attrahit citius quàm debet, id eſt, ante completam humorum generationem, & quia attrahit quod non debet, ſcilicet alios humores præter melancholiam, & inuenitur ſplẽ magis tumidus quàm debet eſſe. Sed frigidam ſignificat debilitas attractionis eius. Vnde deficit ſpleni melancholia quam debet ſtomacho mittere & eius defectu ſequitur caſus appetitus, & iteratio faſtidioſæ ſatietatis propter duo. Primo, quia comedit ſine appetitu, & quoties ſumit cibum faſtiditur. Secundo, quia ſplen frigidus infrigidat ſtomachum unde crudificatur cibus in ſtomacho, & ex hoc ſequitur faſtidioſa ſatietas ex præſentia cibi crudi in ſtomacho. Itẽ ſequitur multitudo rugitus & eructuationis, quia materia melancholica propter paucitatem caliditatis uentoſatur. Eſt enim melancholia uentoſa iuxta dicta ſuperius. Item quia debilis caliditas ſtomachi facit cibum euaporare, & uentoſari. Sed mala complexio ſicca ſignificatur per aſperitatem, duritiẽ, & debilitatem corporis, craſsitiem ſanguinis, & uehementiam nigredinis corporis, & ſanguinis. Sed humidam ſignificat lenitas lateris ſiniſtri mollities corporis, & nigredo declinans ad albedinem plumbeam.

Prognoſticum. Mala complexio in principio facile curatur, ſed confirmata difficulter.

Cura huius eſt proxima curationi malę complexionis hepatis. Vnde intentiones quę ibidẽ poſitæ ſunt huic capitulo accõmodẽtur. Verũ medicinæ ſplenis debent eſſe fortiores, & magis penetrantes, quia eſt membrũ minus nobile, & magis in profundo poſitum. Et humor eſt craſsior, & magis reſiſtens. Acquiritur autẽ eis fortitudo per intenſionẽ, & multitudinem formæ, penetratio aũt per admixtionem aceti, & utraq; ſecum permiſcẽdo aliqua uiſcoſa, & cum hoc propria ſicut ammoniacum, ut uirtus non exalet. Et hæc uera ſunt, tã de his quæ applicantur exterius, q̃ de his quæ ſumũtur interius. Sumpta enim interius, tàm alterantia, quàm euacuan-

tia magis diſtant à ſplene, quàm ab hepate. Nam oportet eas penetrare per hepar ad ſplenem, quare oportet eas eſſe fortiores, & penetrabiliores. Et humor eſt magis reſiſtens digeſtioni, & euacuationi, in ſplene tamen uti debemus medicinis ſibi propriis. Cappares enim, & ſcolopendria multum ſibi ſunt appropriatæ. Vnde. 13. therapeu. cap. penultimo, quale eſt pharmacū abſinthium hepati, tale ſpleni capparis cortex, & quale hepati eupatorium, tale ſpleni ſcolopendria. Ex frigidis autem eſt ſemen endiuiæ, & portulacæ. Et ſi phlebotomia fuerit neceſſaria phlebotometur ad euacuandum multitudinem de baſilica ſiniſtra in brachio. Sed materia exiſtēte pauca, & uirtute debili, & ubi opus ſit magis diuertere, phlebotometur ſaluatella. Et communiter fiat phlebotomia lata. In multitudine tamen ſuperflua aliquando phlebotomantur ſaphenæ, & quando In cauſa eſſet retentio mēſtruorum, & hæmorrhoidarum. Phlebotomantur etiam aliquādo quidem timore conuerſionis materiæ ad caput, & exiſtente magna plectoria. Sed de medicinis tàm alterātibus, quā euacuantibus uberius inferius agetur.

De dolore ſplenis. Cap. 100.

QVia Raſis indulgens breuitati facit ſolum unum capitulum intitulatum de dolore ſpenis, conabor omnes eius ægritudines in hoc capitulum perſtringere. Dolor ſplenis qui eſt triſtis ſenſatio eiuſdem inexiſtens ei per panniculū non per carnem ſpongioſam eius eſt quintuplex, pungitiuus, perforatiuus, extenſiuus, grauatiuus, & pulſatiuus. Ineſt enim ei dolor pulſatiuus magis quā in hepate propter multitudinem, & magnitudinem arteriarum quæ ſunt in ipſo, & non in hepate. Cauſa immediata cuiuſcunque doloris eſt mala complexio, aut ſolutio continui, Aut utraque ſimul ſicut in apoſte. eius. Tumor autem non apoſtemoſus, ſiue ſit humoralia, ſiue uentoſus non eſt cauſa doloris immediata, ſed ſolū mediante mala cōplexione, aut ſolutione continui ſequente extenſionem, ſimiliter eius oppilatio. Mala autem complexio exiſtens cauſa doloris eius poteſt eſſe calid. & frigi. & ſicc. ſine materia. Sed cum materia poteſt eſſe cuiuſcunque generis, ſed ſecundum plurimū cum materia eſt melāncholica, aut ſanguinea. Raro cholerica aut phlegmatica. Huius autem malæ complexionis cauſæ quandoque ſunt primitiuæ, ſicut aliquæ, aut plures ex ſex rebus non naturalibus, aut extraneis. Quandoque corporeæ ſequitur enim dominium humorum qui ſunt in ipſo, aut eius oppilationem. Et quandoque fit, aut fouetur per communitatem, aut à toto, ſicut in febribus, hydrope, lepra, & ſimilibus, aut à membris particularibus, ſicut hepate, matrice, & aliis. Apoſtemata ſplenis, quia ſunt cauſa doloris eius, de ipſis erit ſermo, & etiā de duritie, & tumore ſplenis, quæ ſunt infra apoſtema.

Apoſtema ſplenis quantū ad quid nominis, & quid rei eſt ſatis ex dictis manifeſtū. Et differt à tumore & duritie non apoſtemoſa per ſolutionem continui, quæ eſt in apoſtemate, & non in duritie & tumore nō apoſtemoſo. Nā in his materia continetur in poroſitatibus ſplenis nō faciēs eorū ſolutionē, ſed in apoſtemate in pluribus poroſitatibus ſolutis, ꝓpter craſsitiē, aut maiorē multitudinē materiæ extendētis. & hoc eſt deterius, fit una concauitas in qua materia continetur.

Apoſtemata ſplenis dupliciter diſtinguuntur, ſcilicet penes materiam. Et ſicut plurimum ſunt melancholica dura, et raro ſunt mollia phlegmatica, & cholerica. Sanguinea uero fiunt aliquando incidendo, ſed plurimum ad duritiem permutantur, quoniam ſanguis ad ſplenem ueniens eſt ſpiſſus. ſecundo diſtinguuntur penes figuram. Nam figuræ eorū ſunt quatuor, ſcilicet rotunda, aut ad rotunditatem tendens, ſecūda, lata, tertia, longa craſſa, quarta, longa ſubtilis. Et in prima ſequitur maiorem multitudiuem materiæ, quàm ſecunda, & tertia maiorem multitudinem, & craſsitiem quàm quarta, & ſunt duæ poſtremæ ſecundum figuram, & ſitum ſplenis. Et ſpleneticus dicitur qui habet duritiem in ſplene ſuo, aut apoſtemoſam, aut infra apoſtema ex quo infertur, non ex ſimili cauſa aliquem denominari ſpleneticum, & hepaticum, nam hepaticus dicitur, qui habet ægritudinem occultam in hepate ſuo modo ſuperius expoſito, ſed ſpleneticus dicitur, qui habet duritiem in ſplene ſuo.

Cauſæ apoſtematum & duritiei ſplenis, quædam ſunt primitiuæ, ſicut indebitum regimen ſex rerum, utputa aer craſſus, & turbidus. Item uinum craſſum, & reliqua cibaris multiplicantia melancholiam, & ſanguinem melancholicum. Ex quibus cauſis fit, ut Ferrariæ multi ſint ſplenetici. Quædam ſunt corporeæ, aut per eſſentiam, ſicut debilitas expulſiuæ ſplenis, aut fortitudo attractiuæ eius. Item oppilatio uenæ per quam defertur melancholia ad os ſtomachi, debilitas digeſtiuę eius non debite ſubtiliantis, & digerentis nutrimētum proprium poteſt eſſe in cauſa. Per communitatem uero aut á toto, ſicut in febribus diuerſis, & inordinate uagātibus quæ multoties in quartanam mutantur. Item per communitatem à membris particularibus, ſicut ab hepate propter caliditatem, aut frigiditatem ſuperfluam cum ſiccitate multiplicante melancholiam. Item per communitatem a matrice in retentione menſtruorum. Tumores ſplenis terminantur quintuplicitet. Nam aut reſoluuntur inſenſibiliter. Aut euacuantur ſenſibiliter per uomitum, urinam aut ſeceſſum. Aut indurantur ſic perpetuo remanentia. Aut permutantur ad hepar, aut ad alia membra nobilia, aut ignobilia ſicut ad cutim, & fiūt apoſtemata difficilis ſuppurationis, & forte fit aliquando icteritia nigra. Aut maturantur, & poſtea erumpunt. Signa communia omni apoſtemati ſplenis ſunt grauedo, magnitudo, aut dolor extenſiuus communicans uſque ad diaphragma in latere ſiniſtro, & quandoque cum magnificatur apoſtema aſcendit dolor uſque ad furculam, & humerū ſiniſtrum, propter communitatem furculæ cum diaphragmate, & humero ſiniſtro. Secundo, quandoque facit anhelitum duplum ſecundum formam anhelitus fletus infantis, quoniā apoſtema impedit diaphragma ne uadat in motu anhelitus, quare ſtat ſubito propter læſionem, deinde redit, & dum non eſt apoſtema magnum non comprimit diaphragma, nam cōmunicatio ſplenis ad diaphragma minor eſt communicatione ſtomachi ad diaphragma, ut patet ex anatomia. ſed ſtomachus non comprimit diaphragma niſi dum eſt multum plenus cibo, aut aliter multum extenſus, ergo ſimiliter ſplen nō comprimit diaphragma niſi dum eſt multum tumidus. Ideo ſenſus aliquando comprehendit inflationem ſplenis. Et tamen anhelitus non comprimitur. Tertio, quandoque accidit ex apoſtemate ſplenis, quādo eſt in inferiori parte eius, ut ſubtilietur ſanguis, quoniam ſplen mundificat ſanguinem à fœce ſua, ſcilicet melancholia, quæ eſt fœx ſanguinis, & rubeant pedes, & genua patientis, quæ rubedo non ita acciderer ſi apoſtema eſſet in ſuperiori parte ſplenis, eo quòd comprimeret uiam per quam defertur melancholia ad os ſtomachi. Vnde ſanguis non poſſet ita depurari à fœce ſua, & accidit extremitati naſi, & auris ſplenetici, ut reſplendeant propter cauſam ſupraſcriptam.

Signa autem diſtinctiua inter apoſtema ſplenis, & tenſionem à uentoſitate ſunt quatuor. Primum, quia in inflatione non eſt grauitas. Secundum quòd inceſſus, & exercitium facit ſplenem apoſtematum dolere, ſed dolorem ſedat in inflatione uentoſitatem reſoluendo. Tertium, quia in inflatione adeſt rugitus, qui non eſt in apoſte. etiam eructuatio per quam alleuiatur. Quartum, quia in inflatione non eſt febris quæ eſt in apoſtemate. Sed tumor non apoſtemoſus differt ab apoſtemoſo per carentiam febris continuæ, & quia omnia eius accidentia ſunt leuiora.

Signa autem ſpecierum apoſtematum ſplenis diſtinctarum ſecundum humorum uarietatem ſunt hæc, nam apoſtemata calida præter accidentia dicta communia omnia apoſtemati communicant in quatuor, ſcilicet in inflatione ſenſata, in ſplene, ſiti, & febre, & urinæ tinctura. Verum in eo quòd eſt cholericum, inflammatio eſt uehemētior, ſitis fortior & grauedo minor. Et dolor eſt magis pungitiuus quàm extenſiuus, & color cum rubedine tendit in citrinitatem, ſed in ſanguineo econtra. Sed in apoſtematibus duris, maligna fit anima, ex cogitatione tædioſa commouetur triſtitia, & uarietas, ſcilicet mentis, non tamen fit hic uarietas, & commixtio ſenſus niſi materia melancholica plurimum dominante, quia materia non mouetur ad caput. Sed fit commixtio ſenſus per communitatem ſplenis ad diaphragma, & diaphragmatis ad cerebrum. Et quandoque denigratur lingua in duritie ſplenis, & ſentitur durities abſque rugitu cum premitur niſi aggregetur eius inflatio, &

non

non eſt cum ea febris continua,imò quandoq; eſt interpolata,& proprie quartana. Verum in apoſtemate,& proprie magno eſt febris continua ſorte habens excreſcentias de quarto in quartum. Et quandoque cum his duritiebus multiplicãtur ulcera crurium,& corroduntur dentes, & gingiuæ propter craſsitudinem ſanguinis,qui deſcendit ad crura ipſa ulcerans,& corruptionem uaporis,qui aſcendit in omnes partes gingiuarum,& dentium. Et quãdoq; fit in ulceribus crurium criſis ipſius,pluribus nanq; eorum,qui ſplenem habẽt, cum accidant exercitia laborioſa,attrahitur materia ad crura,& euadunt,& ſecundum plurimum bothor quædam dicta ab Auic. anthan antecedunt illa. Vrina autem ſplenetici eſt ſicut ſani ſecundum plurimum,ſed cum exercet ſeipſum ſubtiliatur melancholia,& permiſcetur cum urina,& fit nigra, quæ nigredo nõ eſt merito renum,nam ſi eſſet cauſa renum, eſſet multoties non præcedente exercitio,cum oporteat urinam tranſire per renes, & plurima phlebotomia apoſtemat ſplenem euacuando ſubtile,craſſo remanente,propterea bonum eſt,ut in regimine ſplenetici fiat phlebotomia lata, & autumnus eſt inimicus ſpleneticis. Signa uero duritiei ſplenis ſequentis apoſtema calidum ſumuntur ex accidentibus apoſtematis calidi,quæ præceſſerunt, & accidentibus duritiei quæ ſecuta eſt. Signa autem apoſtematum phlegmaticorum ſunt lenitas tactus: albedo coloris tendens ad nigredinem cum reliquis ſignis apoſtematum eius. Signa uero apoſtematum ſplenis diſtinctorum ſecũdum figuram ſumuntur ex ipſa figura.

Prognoſtica. Primum, ſi ſpleneticus inuenit dolorẽ intrinſecum in ipſo ſplene eſt maior ſpecies ſalutis,ſignificatur enim melancholiã non eſſe ualde craſſam,ita ut priuet membrum ſenſu faciendo ſephiros purum. Secundum,ſi acciderit fluxus uentris cum ſanguine aliquãdo bonum: forte erit criſis eius. Quod ſi perſeuerauerit aduenit ei lubricitas hydropica,& morietur. Tertium,qui habet catarrhum nõ habet ſplenem, nam catarrhus ſignificat dominium humiditatis cum quo non multiplicatur melancholiam. Quartum ſumptum ex libro Hippocratis,habens dolorẽ in ſplene ſuo cum fluit per uentrem ſanguis rubeus ſignificans magnam compaſsionem hepatis ſpleni,& apparent in eo ulcera alba non doloroſa, eo quòd non participant acuitate moritur in die ſecundo,ſignificatur enim magna debilitas hepatis,& totius propter euacuationem boni ſanguinis,& remanentiam malarum materierum frigidarum,ex quibus corpus non eſt aptum nutriri,quarum pars aliqua ſymptomatice expellitur ad crura ulcerans illa. Si uero non moritur,cadit appetitus propter multam calidi naturalis diminutionem. Quintum, quandoque terminãtur apoſtemata ſplenis, fluxus ſanguinis narium,& proprie ex latere ſiniſtro, & apoſtematibus apud aures difficilis ſuppurationis,& apertionis propter craſsitiẽ materię. Sextum,laudabilior urina eorum eſt craſſa ſanguinea,& urina in qua eſt fœx uiſcoſa ſignificat ſanitatem ſplenis,& deſtructionem eius,& cum in urina febricitantis habentis ſplenem apparuerit,ſicut ſuſpẽſio ſanguinis,ideſt, hypoſtaſis ſanguinea à ſanguine melancholico deſtruitur ſplen eius,ideſt,ęgritudo eius. Septimum,apoſtema hepatis permutari ad apoſtema ſplenis eſt ualde bonum, & econtrario ualde malum. Octauum,& multoties confortatur ſplen ſubito per ſeipſum,aut propter iſtud quod confortat ipſum,& præualet ſuper totum iſtud,quod eſt in ipſo de materia mala,& ſolutione educit eam fęculentam, ſicut fœx oliuarum, & ſignificatur quod eſt ex ſplene,& nõ ex hepate,quia ſplen habet eius ægritudinem,non autem hepar. Item detumitio ſplenis poſt hanc euacuationem. Nonum, uehementia appetitus ſequens ſplenem eſt ualde melior, quàm eius deſtructio ſequens multitudinem melancholiæ,aut malitiam.

Cura apoſtematum ſplenis exigit triplex regimen. Primum,debetur cauſę antecedenti complẽdum euacuatione, & diuerſione. Secũdum,cauſæ coniunctæ complendum repercuſsione in principio. In augmento repercuſsione mixta reſolutioni. In ſtatu,& declinatione ſola reſolutione. Et hoc ſi tendat in uiam reſolutionis. Si uero in uiam maturationis adiuuetur. Tertiũ regimen,eſt accidentium correctio. Prima intentio,ſcilicet euacuatio completur ſecundum plurimum in principio cum phlebotomia,quæ materia exiſtente multa proprie dominante ſanguine communiter faciẽda eſt ex baſilica dextra,& hauriantur .6.℥.ſang. aut circa, poſtea ſi expedierit fiat ex ſaluatella ſiniſtra,de qua dicit Aui. debere dimitti per ſe cõſtringi,ſi conſtringitur ante caſum uirtutis. Si tamen in cauſa eſſet retentio menſtruorum,aut ſangui. hęmorrhoidalis conſueti fluere præmittatur phlebotomia ſaphenarum,deinde phlebotometur baſilica ſiniſtra, aut ſaluatella ſiniſtra. Communiter tamen ſufficit phlebotomia baſilicæ,aut ſaluatellæ ſiniſtræ. Raſis tamen prælegit phlebotomiam ſaluatellæ ſiniſtræ,& fiat foramen latum. Et ſi uenter non eſt lenis, præmittatur ante phlebotomiam lenitio uentris ſaltem cum clyſteri. Poſtea euacuentur alii humores ſecundum exigentiam, communiter præmittendo digeſtionẽ, quæ materia exiſtente calida perficiatur cum hoc. ℞. ſyrupi acetoſi ſimplici.℥.1. iulep. roſ.℥.s. aquæ decoct. infraſcriptæ. ℥.3. miſce. ℞. ſem. portul. ſem. endi. ana.℥.s. & tamariſci, & ſcolopendriæ. an. drach. 1. bul. in. 1. lib. aquę ad conſumptionem medietatis,& coletur. Sed Raſ. dat trochiſcus de agno caſto cum ſyrupo acetoſo,& ſunt præſtantes. Syrupus Gerardi de Solo. ℞. corticum radicum capparis,mediani corticis tamariſci,geniſtę,an.℥.1. endiuiæ,ſcariolæ,portulacæ,ſcolopendriæ,capil. uene. recentium,ana. M. quatuor ſem. communium frigidorum mundatorum, ſem. portulac. ſem. apii, ſem. bruſci, ſem. aſparagi, ana. unc. 1. liquiritiæ raſæ, uuarum paſſula. enucleatarũ, ana unc. 1. mellis electi quartam unam, ſacchari quartas tres, temperentur cum aceto per noctem, & fiat ſyrupus clarificatus uſq; ad quartas quinque, ſed hoc magis uidelicet in materia mixta. Solutiuum ſit huiuſmodi. ℞. tamariſci foliorum,florum boraginis, florum bugloſſæ, unc. s. paſſularum mundatarum ab atillis, drach. 6. aniſorum, drach. 1. polypodii, epithymi, ana, unc. s. bulliant in ſufficienti quantitate aquæ ad cõſumptionem medietatis, & coletur, quæ decoctio colata trium ℥. miſceatur cum drach. 1 ſenæ, & calida exhibeat in potu debita ſeruata cuſtodia, uel cum hac diſtemperentur diaſenæ, drach. 3. hamech. drach. 1. & calida exhibeatur. Item poſſunt fieri pilulæ ex aloe. ℈.s. ſenæ. zing. gran. 1, quæ reformentur cum electario hamech, & ſunt ſatis faciles. Si uero apoſtema pẽdeat à materia frigida abſq; febre detur hoc digeſtiuum. ℞. ſyrup. de epithymo, oximellis compoſiti, ana unc. 1. aquæ ſcolopẽdriæ. ℥.3. miſce. Aliud ex inuentione propria quo communiter utor, eſt huiuſmodi. ℞. corticum radicum capparis, ſcolopendriæ, tamariſci, ſem. agni caſti ana. ℥.s. paſſula. ℥.1. epithymi, drach. 6. bulliant in. 3. lib. aquæ ad cõſumptionem medietatis, ſed epithymum ponatur ad bulliendum in fine, quæ decoctio colata cum bona expreſsione miſceatur cum ſyrupo de epithymo, & oximellis ſimplicis, ana. ℥.3. & clarificetur. Materia etiam exiſtente digeſta, & pro parte minorata melius eſt oximel compoſitum, & Gerardus de Solo ponit digeſtiuum longe compoſitionis huic propoſito deſeruiens. Ego tamen exiſtimo una cum principe, quinto cañ. iſtarum medicinarum eſſe melius plurimo earum, licet oppoſitum ſenſerit Auenzoar, & Auer. Solutiuum ſit diaſenæ de quo detur. ℥.1. diſtemperata cum aliqua ex decoctionibus ſupraſcriptis. Ex pilulis conueniunt indæ, pilulæ de lapide lazuli, pilulæ de lapide armeno, ex hieris conuenit hiera rufini, hiera diacolocynthidos, & ſimiles. Et ſi peccet phlegma conuenit electarium indum. Et ſi humores ſint mixti, ſolutiua ſint mixta, aut detur ſolutiuum illos ſimul euacuans, & in humoribus aduſtis uidelicet confectio hamech. Item pilulæ de fumoterræ, & melius eſt iterare ſolutiuum quàm dare ſolutiuum multũ una uice euacuans. Diuerſio tamen iuxta ſecundam intẽtionem complętur cum clyſteribus factis ex decoctionibus eorum, quæ reſpiciunt ſplenem. Et prouocatio hæmorrhoidarum eſt conueniens diuerſiuum. Item conueniunt alię diuerſiones communes, de quibus ſæpe dictum eſt, & hæ duæ intentiones in toto proceſſu morbi ſunt exequendæ, ut ſemper materia minoretur, eſt enim difficilis eductionis. Sed prima intentio ſecundi regiminis, ſcilicet repercuſsio maxime conuenit in apoſtematibus calidis in principio. Et tutius hęc ſtiptica adminiſtrantur in apoſtematibus ſplenis quàm hepatis. Primo, quia uia per quam recipit ſplen eſt latior, ſcilicet ramus uenæ portæ. Secundo, quia ſplen eſt membrum ignobilius quàm hepar. Tertio, quia in eo nõ ſunt tot meatus anguſti,

de quorum oppilatione timeamus, quot ſunt in hepate. Et hoc maxime conueniunt in principio adminiſtranda, tã interius, quàm exterius, ſicut in hepate dictũ fuit. Et ſunt diuerſificanda ſecundum materiam, apoſtemati tamen duro non conueniunt huiuſmodi ſtiptica. Vnde in materia calida conuenit iulep roſaceum, aut ſyrup. acetoſus ſimplex cum aqua decoctionis, ſem. endiuiæ, & portulacæ, & capillorum ueneris, ſed in materia frigida mel roſatum cum oximel. ſimplici, & aqua capilli uene. & hæc ſimul digerunt, & repercutiunt. Exterius autem applicanda ſunt, oleum roſa. cum tertia parte aceti in calida, ſed in frigida his poteſt addi parũ olei maſtichini, poſtea in proceſſu his admiſceatur oleum de capparibus. Tandem deueniendum eſt ad hanc unctionẽ qua communiter utor. ℞. olei de cappatibus, drach. 6. medullæ uituli, pinguedinis anatis, ammoniaci in aceto diſſoluti, ana. ℥. 2. aceti modicum, ceræ quantum ſufficit. & eſt mihi experta.

Et nota quod acetum eſt conueniens ferè in omni materia, & in toto curæ proceſſu ſaltem cum aliis mixtum, imò Raſis in præſenti capit. applicat ipſum ſolum in materia calida, iuuat enim in principio ad repercuſſionẽ in omni materia in augmento ad repercuſſionem, & reſolutionem, & ad faciendum uirtutes aliarum medicinarum penetrare, ſed deinceps iuuat ad reſolutionem, mollificationem, & ad faciendum uirtutes aliarum medicinarum penetrare, acetum enim mollificat apoſtemata dura, & proprie napor eius. Similiter ſumptum interius conuenit, ut plurimum incidẽs humores craſſos, & faciens uirtutes aliarum medicinarum penetrare, indigemus enim propter craſsitiem, & uiſcoſitatem humoris in toto curæ proceſſu inciſione, & abſterſione. Ex mirabilibus autem ad reſolutionem huiuſmodi apoſtematum, eſt emplaſtrum de fermento Meſue mihi expertum, cuius eſt hæc deſcriptio. ℞. ammoniaci, bdellii, ficuum ſiccarum, ana. ℥. s. fermenti in aceto ſalito diſſoluti. ℥. 2. bdellium, & ammoniacum in aceto diſſoluantur, & miſceantur ſimul cum ficubus, & addatur foliorũ rutę, tamariſci, ſalis nitri, an. ℈. 1. & miſce bene incorporãdo, & applicetur, & proprie poſt aliqualem mollificationem. & ad eradicationem materiæ, cum cætera non contulerint ualet unum, aut plura cauteria actualia, aut potentialia penetrantia cutẽ, quæ per tres, aut quatuor menſes conſeruentur aperta. Si uero apoſtema tendat in maturationem adiuuetur cum diachylone, & ſimilibus, ſed attende maturantia eſſe diuerſificanda ſecũdum diuerſitatem materierum. In materiis. n. calidis conuenit maluauiſcus, farina ſem. lini, fœnugræci, ficus pingues, oleum ſeſaminum, & ſimilia parum calida, ſed in frigidis magis calida. Vnde his addantur radices ireos coctæ, & præparatæ, & materia exiſtente melancholica ponantur multum mollificantia, non tamen multum calida, ſicut medullæ, mucillagines, maluauiſci, fœnugr. ſem. lini, & ſimilium, deinde ſtudendum eſt eruptioni cum motibus, & addendo ſupraſcriptis emplaſtris cępe narciſci coctum, q optime iuuat ad erumpendum, & poſt eruptionem intendendum eſt mundificationi ulceris & tandem conſolidationi, ſicus dictum fuit in apoſtematibus renũ. & ſi eruptio fieret ad uentrem, & ſanies colligeretur in inguine ſiniſtro, ſicut aliquãdo uidi, ſtudẽdum eſt in eius reſolutione. Quæ ſi reſolutioni nõ obediat extrahatur locum perforãdo.

Accidentia uero iuxta primam intentionem tertii regiminis corrigantur ſecundum quòd oportet. Præcipue dolor à cuius ſedatione interdum præ magnitudine ſua coacte oportet incipere cum unctionibus, fomentis, ſacculis, emplaſtris, ueſicis, & ſimilibus ſemper utẽdo propriis. Et ſi anodina ſufficiunt bene eſt, ſi uero non, tranſeundum eſt ad ſtupefacientia, tam ſumpta, quàm applicita. Regimen autem ſex rerum non naturalium tendat in contrarium diſcraſiæ, & humoris facientis apoſtema. Sed ut plurimum diæta debet eſſe tenuis in principio ad prohibendum augmentum apoſtematis, ſed cum apoſtema, & huiuſmodi diſpoſitiones melãcholicę prolongantur, regimen debet eſſe impinguatiuum non oppilans, neque incraſſans ſanguinem ut minoretur melancholia. Vnde uinum ſit ſubtile album unius anni tamen pauciferum, aut multæ uentoſitatis ſecundum exigentiam, & panis bene conditionatus non azimus, aut autopyrus. Multus potus aquæ cõiter uitandus eſt, & ſit aqua bene cõditionata, ſicut aqua pluuialis deſtillata per arena. Similiter eligantur carnes pingues boni chimi, & elixę. Oua conueniunt mollia non indurata. Et pro ſalata utatur capparis, aut endiuia, aut cichorea cocta, lupulis, aſparagis, & ſimilibus, & cõdiantur cũ aceto, paſſulę conueniunt, uitetur caſeus, & omne lac pręter lac camelarũ, quia apud Auic. i. aperitiuũ, ſiue propter paſcua, ſiue à proprietate. Vnde ſecundo cañ. confert pluribus ægritudinibus hepatis, & ſplenis, & reliquũ regimen ordinetur in contrarium humoris, & diſcraſiæ. Et nota quòd ſunt quædam conferentia à proprietate quibus frequenter utendum eſt, tam in regimine cibali, quàm medicinali, ſicut ſplen aſini, aut pulli equi ambo exiccati, & pulueriaati dati in quãtitate, drach. 1. uel plus cũ uino ſubtili aromatico à proprietate ualet mirabiliter. Itẽ ueſpertilio pinguis, & decolatus, & exiccatus in furno, in uaſe uitreo, & pulueriżatus eshibitus quãtitate trium. ℥. cũ uino, aut aceto eſt curatio experta. Item ponãtur folia, & uirgulta tamariſci ad bulliendũ in muſto, aut ad decoquendum in ferculis ſuis, & ita poſſent poni reliqua à proprietate reſpicientia ſplenẽ, ſicut ſcolopẽdria, capparus, capillus ueneris, rubea, acorus, bacchara, &c.

De oppilatione ſplenis.

QVãdoq; oppilatur uia per quam ſplen recipit melancholiam. Cuius ſignum, quia ſplen nõ eſt tumidus tumore ab humore proueniẽte, imò potius extenuatus. Quandoq; oppilatur uia per quã mittitur melancholia ad os ſtomachi. Cuius ſignũ, quia ſplen eſt tumidus cum recipiat melancholiam, & non expellat, neq; fames excitatur ſicut conſueuit. Cuius oppilationis cauſa qñque eſt uẽtoſitas, quãdoq; eſt apoſtema, qñq; humores multi craſsi, aut uiſcoſi abſq; apoſtemate. Signa uentoſę ſunt extenſio uehemẽs cum lenitate. Sed apoſtemoſæ ſunt ſigna apoſtematis, de quibus. Sed oppilationes aliæ ſunt cum grauedine abſq; ſignis apoſtematis. Curationes ſunt illæ eædem, quæ ſint fortes ex curationibus oppilationum hepatis, de quibus in proprio cap. Sed ſint magis proprie contra humores melancholicos.

De inflatione ſplenis.

INflatio ſplenis eſt tenſio, & eminentia eius à uentoſitate. Cuius ſigna ſunt tenſio, & eminentia quæ cedit comprimenti, ſed ſubito reuertitur, ſicut in ueſica plena uento, & non eſt grauitas, & durities ſolida, ſicut in apoſtematibus, & quandoque cum premitur ſentitur rugitus. Cura inflationis ſplenis perficitur cũ eiuſdem medicinis quibus curatur durities, ſiue tumor non apoſtemoſus ſplenis. Indiget enim aperitiuis, abſterſiuis, & reſolutiuis cum uirtute ſtiptica maiori, quàm in duritie ſplenis, quoniam materia uentoſa eſt leuis de cuius reſtrictione parum timemus. Et cũ hoc ſtipticitas facit ad confortationem ſplenis, qui confortatus melius reſoluit uentoſitatem minusq; eam recipit, aut materiam eius. Medicinæ autem magis conuenientes ſunt, ſicut agnus caſtus, cyminum, ruta, ſemẽ eius, ameos, & his ſimilia, cum quibus decoctis in aqua, aut uino ſubtili, aut in utriſque poteſt ſplen fomẽtari. Quibus etiam aliquid acuti aceti addi poteſt, & ex eiſdem poſſunt fieri unguenta cũ oleo de capparib. de ruta, de ſpica, uino ſubtili, & pauco aceti faciendo bullire olea cum uino, & aceto ad conſumptionem uini & aceti, poſtea addendo ceram, & pulueres, nec hic mollificantibus opus eſt, ſicut in duritie. Et iuuatur multum ex poſitione uentoſarum ignitarum ſuper ſplene, hæc tamen facienda ſunt præmiſſa euacuatione cum his quæ dicta ſunt.

Et oportet, ut famem toleret, & patiatur cibum, & abſtineat ab aqua quantum poteſt, & bibat uinum ſubtile antiquum, & non dormiat immediate poſt cibum, ſed tardet donec extenſio ſtomachi ſedata eſt. Quod ſi extenſionem doloroſam ſenſerit comprimat ſuper ipſam, & ingenietur ad egeſtionem, & poſtea dormiat, & utatur trochiſcis de capparib. trochiſcis de agno caſto fomentetur ſplen ſtomacho ieiuno cum filtris infuſis in aceto decoctionis corticum radicum capparis, ſulfuris, tamariſci, ſcolopendriæ, ſemine agni caſti, nucis, cupreſsi, & rutæ. Et Raſis in textu ponit medicinas excellentes ad hanc intentionem. Tua autem intereſt uti medicinis minus calidis cum adeſt febris, & magis calidis in eius abſentia. Et ex his eãdem patet cura doloris ſplenis, de quo intitulatũ eſt capitulum Raſis. Nã dolor ſequitur malam complexionem, aut ſolutam cõtinuitatem, aut humorem, aut oppilationem, aut inflationem, quorum omnium

omnium cura præceſsit. Ergo cũ cura doloris ſit triplex, una per remotionem cauſæ. ſecunda per anodina. tertia per ſtupefacientia. Prima iam manifeſta eſt. Nam pendet ex cura ęgritudinum, quæ ſunt cauſa doloris, quarum cura iam abſoluta eſt. Quod ſi forte dolor non daret inducias ſui magnitudine, ut cura regulari procedere non poſsis, tentetur ſtatim cura cum anodinis, ſicut floribus chamæmillæ, meliloti, aneti, ſeminis lini, fęnugræci, althęa, parietaria, quibus quædam propria addantur, ſicut ſcolopendria, tamariſcus, & ſimilia faciendo ex his unctiones emplaſtra, ſacculos, fomenta, & ſimilia. Quibus ſi non alleuiatur procedatur ad ſtupefacientia ſumpta, aut applicita, mixta tamen cum his, quæ appropriantur ſpleni.

SI cum dolore ſplenis fuerit calor, & urinæ rubedo, & febris; æger † ex his trochiſcis ſumat. Trochiſci de agno caſto. Recipe ſeminis agni caſti, ſeminis tamariſci amborum, ana. drach. 10. ſeminis endiuiæ, ſeminis portulacæ amborum, ana. drachm. 5. ex his fiant trochiſci, de quibus detur quotidie unus cum ſyrupo aceto. de ſaccharo cuius pondus ſit drach. 3. Aeger uerò ſi repletus fuerit; ex † ſaluatella, quæ eſt in ſiniſtra manu, phlebotometur. Splen quoque ex fruſtro filtri aceto calido infuſi embrocetur, & obſeruetur à rebus dulcibus, & cibis craſſis.

Hoc capitulum de dolore ſplenis diuiditur in tres partes. In prima agit de dolore ſplenis à cauſa calida. In ſecunda à cauſa frigida materiali. In tertia agit de ipſo pendente à uentoſitate. ſecunda ibi. Quod ſi cum prædicta ægritudine. tertia ibi. Si autem ſplen tenſus fuerit. prima in duas. In prima ponit ſigna doloris ſplenis à cauſa calida. In ſecunda curam. ſecunda ibi. Aeger. Primum ſignum eſt calor ſenſatus in ſplene, & ex præſentia materiæ calidæ contentæ in ſplene cauſantis malam complexionem diuerſam. Secundum eſt rubedo urinæ ex parte materiæ calidæ mixta cum urina. Tertium eſt feb. putrida ex materia putrente in ſplene ad cor effumante, aut ephimera pendens à calefacto eſſe ſpirituum propter dolorem, aut materiæ caliditatem, hęc autem feb. non ita eſt apta pendere à materia frigida. Hic ponit quatuor auxilia pro cura huius doloris à cauſa calida. Primum eſt trochiſci de agno caſto, quorũ eſt hæc compoſitio. ℞. ſeminis agni caſti, ſeminis tamariſci calidorum, & ſicc. ana. ʒ. 10. ſeminis endiuiæ, ſeminis portulacæ, frigidorum & humid. ana. ʒ. 5. Ex his pulueriżatis fiant trochiſci cũ aceto, aut ſyrupo acet. ex quibus quotidie unus trium. ʒ. detur cum ſyrupo acetoſo de ſaccharo, & poteſt addi aqua endiuiæ infuſionis tamariſci, ut ſint potabiles, infrigidant enim, materiam ſubtiliant, & confortant. Secundũ auxilium eſt phlebotomia ſaluatellæ ſiniſtrę ad minorandum materiam, tãm antecedentem, quàm coniunctam, & fiat foramen latum, ut humor craſſus poſsit exire, ab hac tamen prius eſt inchoãdum. & ſimiliter ab aliis euacuationibus ſi opus fuerit. Tertium eſt embrocatio, ſiue fomentum regionis ſplenis ex filtro infuſo in aceto calido acuto, infrigidat enim, incidit, & reſoluit. Quartum eſt regimen in cibo & potu, prohibens à comeſtione rerum dulciũ ne humor cholericus multiplicetur, & à rebus craſsis, ne multiplicetur ſanguis craſſus.

SCHOLIA.

Aeger ex his trochiſcis ſumat] prius per clyſteres lenito uentre, uentriculo, ac uiis communibus leuiter purgato. Ex ſaluatella phlebotometur.] Toto corpore è ſanguine repleto. Fiat ſanguinis miſſio] primum ex uena baſilica dextra deinde ex ſaluatella ſiniſtra. ſed ſuperante humore craſſo, qui difficilè per phlebotomiã educitur, ſanguis non eſt extrahendus.

Quod ſi cum prædicta ægritudine non fuerit calor, ægro trochiſci de capparis dandi ſunt, Recipe corticũ radicis capp. ſem. agni caſti, amborum, ana drach. 10. ſcolopend. drac. 7. ariſtol. longo. foliorum rutæ, ſem. naſturtij, acori, nigellæ, omnium, ana. drach. 3. ammoniaci, drach. 3. ammoniacum in aceto diſſoluatur, ex quo cætera conficiantur, & informentur, ex his trochiſci ponderantes, drach. 2. ex quibus unus cum ſyrupo acetoſo, de melle, & apozemate, de radicibus in potu ſumatur.

Hic curans dolorem à cauſa materiali frigida dicit. Quod ſi cum prædicta ægritudine non fuerit calor cuius abſentia ſignificat materiam eſſe frigidam ſimul cum abſentia febris, & tincturæ urinæ, dentur trochiſci de capparibus. ℞. corticũ radicum capparorum, ſem. agni caſti, ana. ʒ. 10. ſcolopendriæ ʒ. 8. ariſtol. long. foliorum rutæ, ſem. naſturtii, acori, nigelæ, ana. ʒ. 3. ammoniaci. ʒ. 3. diſſoluatur ammoniacum in aceto ex quo cætera pulueriżata conficiantur in forma trochiſcorum, quorum quilibet ponderet. ʒ. s. Et uſus eorum eſt, ut unus quotidie potetur cum oximelle ſimplici, aut cum compoſito. Et cum decoctione radicum, ſunt enim omnia componentia calida preter acetum, & ex quibus fit medicina ſubtiliatiua, inciſiua, abſterſiua propria in ſplene. Quæ tamẽ adminiſtranda ſunt poſt euacuationem.

Si autem ſplẽ tenſus fuerit, & cum premitur auditur ſub eo rugitus, ex prædictis trochiſcis cum apozemate de radicibus eſt dandum. Et uinum uetus tribuendum, & potus aquæ minoretur quanto plus poſſibile fuerit.

Emplaſtrum ad duritiem & uẽtoſitatem quæ eſt ſub ſplene, faciens. Recipe foliorum rutæ, drach. 1. baurach, mẽtaſtri ſicc. amborum, ana drach. 3. ammoniaci, drach. 7. ammoniacum in uino ueteri diſſoluatur ex quo cætera conficiantur, & fiat ex eis emplaſtrum quod loco ſuperponatur.

Hic curat dolorem ſplenis à uentoſitate dicens, quòd ſi tẽſus fuerit, ſcilicet ſine grauitate, & cum premitur auditur rugitus ex motu uentoſitatis. Ex prædictis trochiſcis dandũ eſt, ut ſupra, & potet uinum uetus, & minoretur potus aquę. Deinde ponit emplaſtrum contra duritiem, & uentoſitatem ſplenis. ℞. foliorum rutæ proprie in reſolutionem uentoſitatis, baurach loco cuius accipimus ſal nitrum amborum, ana. drach. 3. ammoniaci, drach. 7. ammoniacum in uino ueteri diſſoluatur ex quo cætera conficiantur, & fiat emplaſtrum quod ſpleni ſuperponatur, reſoluit enim uentoſitatem & humorem. Et ſic eſt finis.

De anatomia inteſtinorum. Cap. 101.

ACtũ eſt in præcedentibus de ægritudinibus ſplenis hic agendum eſt de paſsionibus inteſtinorum de quibus ab Auic. agitur in. 16. Fen. tertii. Et iuxta conſuetudinem eſt præmittenda anatomia inteſtinorũ. Sũt enim inteſtina deſcriptiue membra longa, rotunda, concaua, numero ſex, plures habentia reuolutiones, ſuperius cum orificio fundi ſtomachi, inferius ad anum terminantia, in uẽtre inferiore locata, cum dorſo mediante meſenterio ligata, ex duabus tunicis cum uillis longitudinalibus, & tranſuerſalibus, uenis, neruis, & arteriis, & pinguedine compoſita, ad complendum digeſtionem primam, eiuſque ſuperfluitates expellendum finaliter ordinata. Sunt autem inteſtina adeo longa, ut omnia ſimul extenſa ſint communiter nouem cubitorum. Rotunda, quia hæc figura eſt capaciſsima, & à nocumentis magis tuta. Concaua, ad continendum chilum, & ſuperfluitates eius. Sunt autem numero ſex, plures habentia reuolutiones, nam ſi fuiſſet unum inteſtinum ſolum, & rectũ oportuiſſet hominem eſſe in continua comeſtione, & ferè continua aſſellatione, quorum primum impediuiſſet hominem à negociis in uita neceſſarii. ſecundum autem fuiſſet indecorum, & moleſtum. Propterea Deus ſapientiſsimus prouidens humanæ neceſsitati, ordinauit, ut eſſent plurima multas habẽtia reuolutiones, ut quod digeſtum eſt in ſtomacho non cito deſcẽdat, ſed per meſeraicas uenientes à uena portæ ad inteſtina paulatim ab hepate ſugatur. unde illud quod effugit primam aciem meſeraicarum, cum meſeraicæ non attrahant niſi illud quod peruenit ad cõtractum ſuperficiei intrinſecæ inteſtinorum, attrahitur per meſeraicas uenientes ad alias reuolutiones inteſtinorum, quia quod una uice eſt occultum, fit poſtea manifeſtum orificiis uenarum, donec totum conueniens pro nutrimento attrahatur, reliquum tanquam ſuperfluum, & fœx expellatur, per meſeraicas enim uenientes ad ſtomachum parum quid attrahitur, ſcilicet illud tantum quod contangunt, & ſatis remiſſæ, & ſunt magis deputatæ ad deferendum ſanguinem ad ſtomachum, ipſum nutriturum quàm ad deferendum chilum ad hepar, ut ſenſit Gal. 4. de utilitate particularum, cui ſententiæ concors eſt

Auic.16.tertii. Primum autem inteſtinū quod nocatur duodenum,eo quod habeat longitudinem.12.digitorum coniunctorum,incipit ab orificio fundi ſtomachi quod dicitur pylogon,ideſt,portenarium.eſt multum ſubtile habēs concauitatem anguſtam,proportionatam orificio à quo ſumpſit initiū, & eſt eius concauitas minor quàm ſit concauitas meri, cum per illud debeant trāſire res craſſæ nōdum digeſtæ, & p hoc res in ſtomacho iam prædigeſtæ,& eliquatæ. Secundo, quia ad deſcenſum eius quod prædigeſtum eſt ad inteſtina cōcurrunt expulſiua ſtomachi,& attractiua inteſtinorum ſimul attrahentium chilum,& fœcem,in qua uolnptuantur ſicut neſica in urina,& Kiſtis in felle. 3.de uirtutibus naturalib. Sed ad attrahendum cibum ad ſtomachum ſolnm concurrit attractiua ſtomachi & meri,& nulla expulſiua niſi quædam expulſiua meri,quæ eſt partim naturalis, & partim uolnntaria, & ad finem huius terminatur porus fellens deferens choleram ad inteſtina. Huic continuitati continuum eſt ſecundum inteſtinum ieiunum ſic dictum,quia ſemper uacuum, & inanitum reperitur propter tria,primum,quia id quod eſt conueniens ea chilo ad ipſum perueniens facile ad hepar attrahitur propter multitudinem meſeraicarū ad hoc inteſtinum deſcendentium magis, quàm ad aliquod aliud reſpectu ſuæ quantitatis, & poſt ipſum plures in duodeno reperiuntur.

Secunda cauſa ſuæ inanitionis eſt multitudo choleræ puræ ad ipſum uenientis,& lauantis. Tertia,quia parū habet obliquitatis in comparatione ad ſequentia. Eſt etiam ſatis breue non multum longius duodeno, & hoc eſt illud inteſtinum, de cuius excoriatione maxime timetur in fluxu dyſenterico, & quod maxime eatenuatur, & exiccatur in ægritudinibus acutis. Deinde tertio ſequitur ileon inteſtinum ualde longum plures habens reuolutiones,nunc ad dextram, nunc ad ſiniſtram & poſterius,& dicitur ileū, quia locatū eſt in ileis.

Et ab hoc ſumpſit nomen paſsio iliſca, ſiue ileos, aliter dictum miſerere,dolor exiſtens intenſiſsimus perducēs ad uomitum fęcum,& ad mortem in ſeptem diebus.Et ad hoc inteſtinum plures deſcēdunt meſeraicæ quàm ad aliquod aliud cum ſit cæteris longius. Et clyſteria impoſita communiter non tranſeunt hoc inteſtinum,& hæc tria ſunt gracilia, quia ſubtilia ſunt,& ſatis tenuis ſubſtantiæ parum habētia de pinguedine, & mucillaginoſitate, in quibus ſolutio continui à quacunque cauſa prouenerit eſt multum timenda. Et in his tribus gracilibus uiget magis uirtus digeſtiua,quàm in craſſis,non quidem dans formam chilo,ſed per confectionem,& complementum digeſtionis,forma enim datur chilo per uirtutem digeſtiuam ſtomachi,in monoculo tamē magis uiget uirtus digeſtiua quàm in cæteris craſsis. Poſt ileon ſequitur ſacculus. Primum ex craſsis,ſic dictum,quia eſt pendens in modum ſacculi,aliter dictum monoculus,quia non habet apparēter niſi unum orificium,licet in ueritate ſit neceſſarium habere duo,unum per quod attrahat à ſuperioribus, aliud per quod attractum deſcendat ad inferiora. Sunt tamen hæc orificia adeo uicina,ut unicum æſtimetur. Hoc autem inteſtinum eſt ſatis breue locatum infra renes magis poſterius quàm anterius,& magis dextrorſum,quàm ſiniſtrorſum, huius autem fines ſunt multi. Primus,ut illud quod deſcendit in hoc tanquam in ſacculo diu retineatur,ut complete digeri poſsit,quod effugit digeſtionem ſtomachi.Et ideo locatur ſatis iuxta hepar, ut ab eo uirturem digeſtiuam acquirat, & hoc ſe habet in comparatione ad duo inteſtina ſequentia, ſicut ſtomachus ad tria præcedentia,neque hoc factū eſt principaliter,ut meſeraicæ ſugant ab eo,cum pauciores meſeraicæ ad hoc ueniant,quàm ad quodcunq; aliud. Secūdus finis eſt,ut fœx incipiat in iſto acquirere formam fœcis manifeſte,licet in ueritate forma ſubſtantialis fœcis inducatur in materiam fęcis in ſtomacho. Nam per uirtutem digeſtiuam ſtomachi corrumpitur forma cibi in ſtomacho.ergo per eandem debet induci in materiam eius alia forma. Et non in totam materiam inducitur forma chili.ergo in partem aliā inducetur alia forma,& non niſi forma fœcis,ergo, &c. aliter ſequeretur quòd,aut per tempus ſtabit materia ſine forma, aut generabitur aliquod mixtum medium uia tranſitus inter cibum,& fœcem. primum impoſsibile, ſecundum inconueniens,fruſtra enim eſt multiplicare huiuſmodi entia ſine neceſsitate. Tertius, ut uermes in hoc inteſtino generentur, quorum præſentia ſi pauci ſint,& nō magni eſt iuuatiua,cum ſugant ſuperflua,& ex his generentur,quorum ſuperfluitatū præſentia cum putrerēt poſſet eſſe ualde nociua, licet etiam aliquando in aliis generent,& hoc eſt illud inteſtinum quod in ruptura frequentius deſcendit ad burſam teſticulorum, quia eſt pēdens,& minus cæteris dorſo alligatum. Poſt hoc ſequitur colon inteſtinum craſſum,ſic dictū,quia multos habet colos,& etiam multas habet cellulas in quibus ſtercora figuram accipiunt, quæ figura rotunda maxime apparet in ſchibalis cum indurantur,& ideo figura cellularum debet eſſe rotunda,ſicut & ſchibalæ ſunt rotundæ, & in illis cellulis multa phlegmata continentur,quæ aliquando emittuntur appenſa ipſis ſchibaliſq́, & ibi generantur frequenter uermes cucurbitini, ſed inter cellulam, & cellulam cum parum de phlegmate contineatur, generatur ſolummodo panniculus continuans unum uermem cum reliquo in altera cellula generato. hinc eſt quòd aliquando apparent uermes habentes longitudinem ſex pedum. Et ab hoc inteſtino nomen ſumpſit colica,exiſtens dolor ualde intenſus cū in ipſo frequenter propter duritiem fœcum generetur,& ad hoc ſicut ad ſuperiora multæ meſeraicæ terminantur ad ſugendum ſi quid boni remanſit,hoc autem inteſtinum incipit in dextra parte & ſituatur ſub media penula hepatis, & contangitur à Kiſti fellis,ut præter choleram ad ipſum interius uenientem à ſuperioribus inteſtinis ſtimuletur ad expellendum à contactu kyſtis fellis,& propterea hoc inteſtinum in illa parte apparet citrinum,croceū, & guſtui amarum. Deinde equitat ſtomachum,ordinauit enim natura cū ſit ſatis ignobile in comparatione ad ſuperiora,ut ſituetur ſupra ſtomachū,quaſi ſtomachum,& alia inteſtina defendens,& etiam ut ſit proximū zirbo per cuius caliditatem,& humiditatem iuuetur in expulſione fœcum,ideo zirbus huic inteſtino eſt maxime adhærens,cum tamen cooperiat ſtomachum,& reliqua inteſtina. deinde poſtea hoc inteſtinum tranſiens ad ſiniſtram locatur circa renem ſiniſtrum. Et ex hoc ſitu poſſumus concipere multa utilia,tam ad partem theoricam, quàm ad practicam. Primum quare nocumentum factum in hoc inteſtino, ſicut cum humores deſcendunt per ipſum,aut clyſteria aſcendunt per ipſum ducit ad ſyncopim,hoc enim eſt per communitatem oris ſtomachi,cuius nocumentum facile cordi communicatur. Secundum,quare dolor colicus multum aſsimiletur dolori renum,cuius cauſa eſt,quia hoc inteſtinum iuxta renes, & proprie ſiniſtrum ſituatur,inter quos dolores docet Auic.diſtinguere per cibum aſſumptum,nam ſi dolor augetur ex ſumptione cibi tunc dolor eſt colicus, ſtomachus enim cibo plenus comprimit inteſtinum colon. Si autem ſic dolor renalis ſedatur propter humiditatem uaporoſam cibi doloris ſedatiuam. Habemus etiam iuuamenta in actu practico duo. Primū,quia remedia quæ exterius applicātur magis deberent declinare ad ſiniſtrum,q̄ ad dextrum,cū magis in ſiniſtris,quàm in dextris hoc inteſtinum locetur. Secundum iuuamētum eſt,quia cum imponimus clyſtere debemus facere,ut ęger iaceat magis in principio ſuper parte dextra, ut liquor poſsit aſcendere, & cum ſuperius aſcendit, & eleuatus eſt aliqualiter poſtmodum iaceat ſuper parte ſiniſtra, ut per compreſsionem liquoris liquor aſcendat magis ad ſuperiora,& tranſeat ad partem dextram, & poſtea cum uult ipſum emittere reuoluat ſe ſuper dextram, & poſtea ſurgēs clyſtere emittat.Oppoſitus autem ſitus debet ſeruari in operatione medicinæ,nam cū materiæ deſcendunt ad inteſtina reuoluat ſe ſuper ſiniſtrum,& poſt ea ſuper dextrum, ſic.n.ſit facilior ſuperfluitatum exitus. Habemus quinto differentiam,an rugitus,& dolor ſenſatus ex præſentia humorum ſit in ſtomacho,aut inteſtino colon.Nam ſi cito deſcēdit eſt in colon. Si uero tarde eſt in ſtomacho,cum oporteat per omnes inteſtinorum reuolutiones deſcendere. Et ex his infertur quòd colica lateris ſiniſtri eſt facilius curabilis, quàm lateris dextri,cū materia in illa parte cōtenta ſit propinquior uiis eductionis,faciliusque clyſteria perueniant ad eā partē. Vltimo eſt inteſtinum rectū cæteris craſsius, & latius cuius ſitus eſt ſecundū rectum ſuper dorſum, & aſcēdit uſq; prope renes,huius autem iuuamentum eſt ad attrahēdum id quod in ſuperioribus inteſtinis continetur.& ideo latum creatum eſt, & conſequenter ad expellendum per uiam ani, quæ eſt

eius extremitas,propterea in hoc inteſtino fuerunt multi uilli lõgitudinales manifeſti qui deſeruiunt attractioni eius ut quod attractum eſt magna quantitate, poſtea facilius expellatur.Et in hoc inteſtino, & maxime uerſus extremitatẽ eius accidit teneſmus. Vltimo eſt ſphicteris, ſiue anus qui eſt eatremitas inteſtini recti,in cuius circũferẽtia ſunt quinque orificia uenarum hæmorrhoidalium, quatuor muſculis iuuantibus ad eius dilatationem & conſtrictionem mota,ad retinendum & eapellendum ſuperfluitates primæ digeſtionis ſm eaigentiam neceſsitatis & uoluntatis imperium finaliter ordinata:unus enim muſculus eſt in extremitate ani exprimens quod de fœce aliquã in ano continetur,& eſt de minima diuiſus cũ carne ſphicteris ſicut in labiis.Secundus eſt magis ſuperius exiſtens,ſicut caput hominis,cuius una pars tranſit ad radicem uirgę,altera pars dilatatur in circunferentia ſphicteris. Deinde eſt unũ par muſculorũ ſuper hos duos ſituatum,quorum officium eſt longaonem,ſiue ſphicterim,ſiue anum ſuperius trahere,& ex nocumento horum fit ani deſcenſus qui interdum reduci non poteſt.Et in ſumma ea uiis cibi & ſuperfluitatum primæ digeſtionis nulla eſt quæ habeat motum uoluntarium,niſi principium,ſ.meri,& finis, id eſt ſphicteris.Sunt autem hæc inteſtina cum dorſo mediante meſenterio,aliter dicta ancharas,ligata,quod quidem meſenterium eſt membrũ dorſo continuum ea panniculis ortũ habentibus à ſiphac,ligamentis,multa adipe,& carne glandoſa,uenis meſeraicis,& arteriis,compoſitum,& dictũ eſt meſenterium à meſeraicis multis in ipſo repertis quæ per hanc uiam ad inteſtina delegantur. Carnes autem glandoſæ ſunt factę in ipſo ad ſuſtentandum huiuſmodi meſeraicas, & etiã ad humectandum inteſtina ut facile fœces poſsint deſcendere,& propter hanc cauſam eſt etiam in ipſo mulutudo adipis. Et in hoc meſenterio frequenter colligitur multitudo humoris melancholici faciens melancholiam mirachiam.

Fuit autem conueniens ut huiuſmodi meſenterium mediaret inter dorſum & inteſtina,ne molle ſicut inteſtina lædatur à contactu duri.Compoſita autem fuerunt inteſtina ex duabus tunicis,ne nocumentum unius partis facile alteri communicetur,& etiam propter diuerſitatem uillorum fuerunt in eis hæ duæ tunicæ neceſſariæ,fuerunt enim in eis uilli longitudinales ad attrahendum,tranſuerſales ad retinendũ,latitudinales ad expellẽdum,ſed latitudinales magis in eis dominantur quàm in ſtomacho cum ſint magis ad eapellendum ordinati,niſi in inteſtino recto in quo magis longitudinales dominantur,habet enim attrahere rem craſſam difficilis expulſionis,uenæ autem eaiſtentes in ipſis quæ plurimæ ſunt, omnes ſunt meſeraicæ deſcendentes à uena portæ. Arteriæ aũt ueniunt ad ipſa ad dandum uirtutem uitalem ab arteria aorti deſcendente.Nerui autem ſenſitiui plurimi ueniũt ad ipſa cum plurimo ſenſu indiguerint,qui nerui partim à cerebro,partim à nucha ueniunt. Pinguedo autem magis eſt in ſuperficie eatrinſeca inteſtinorum quàm intrinſeca, licet etiam interius penes Auic.ſit pinguedo.pinguedo tamen magis eſt in craſsis quàm ſubtilibus, quia ſunt magis frigida & magis craſſa,& propter finem, quia oportuit eorum fœces duras à multitudine adipis mollificari,multitudo etiam mucoſitatis & phlegmatis inuiſcati eſt in ſuperficie intrinſeca inteſtinorum craſſorum ne facile lædantur a duritie fęcum, phlegma etiam ſtagnans,& inuiſcatum reperitur in inteſtinis ſuperioribus gracilibus,ſed in minori quantitate. Vltimo in diffinitione ſubduntur fines duo,quorum unus eſt cõplementum digeſtionis primæ. Reliquus eſt ſuperfluitatum ipſius primæ digeſtionis expulſio,& ex his manifeſta eſt tota anatomia inteſtinorum,ſ.quantitas,figura,numerus,ſitus, colligantia,& quæ ſunt partes componentes, & conſequenter ea his manifeſtum eſt,quod ſint frigidæ & ſic.complexionis,& quod poſſunt pati omne genus ægritudinis ſimplicis & compoſitę,frequenter autem patiuntur colicã,& fluxum, & uermes.Gratia completioris doctrinæ de anatomia airbi aliquid dicendum eſt. Eſt autem zirbus à Gal.dictus omentum membrum compoſitum ex duobus panniculis,uenis, & arteriis in modum retis adinuicem contextis adipe ſepoſa uacuitates replente ad uigorandum digeſtiuam ſtomachi & inteſtinorum finaliter ordinatus.duo autem pãniculi ex quibus componitur, ortum habent à duabus extremitatibus ſiphac dorſo alligatis. Sed uenæ & arteriæ eius ortum habẽt à uena chilis,& arteria aorti deſcendentibus. Adepa autem ſepoſa eius ortum habet ab adipe meſenterii,fuit autem ordinatus ad uigorandum digeſtiuam ſtomachi & inteſtinorũ, tamen reflectendo calorem, quod optime facit mediantibus panniculis denſis,ex quibus componitur;qui etiam quia lenes ſunt,& extenſibiles non comprimunt ſtomachum & inteſtina,neque propter ſuam facilem extenſionem prohibent intumeſcentiam ſtomachi & inteſtinorum aliquando neceſſariam. Iuuat etiam ad digeſtionem calefaciendo mediãte adipe ſepoſa,quæ licet ab autoribus graduetur inter mẽbra frigida,eſt tamen potentia calida,quod declaratur ex facili inflammabilitate,nec minus adeſt ipſa iuuat reflectendo calorem,uenæ quoque & arteriæ in ipſo diſperſæ adiuuant digeſtionem,calefaciendo per ſanguinem & ſpiritum in ipſis contentum.Propterea miles in bello percuſſus cui abſciſſus fuit omentum poſt conſolidationem non potuit eſcam digerere.quinto de ingen.ſani.Hic autem zirbus cooperit anterius ſtomachum & omnia inteſtina, quod non ſic facit in aliis animalibus,quia homo inter cætera animalia eſt debilioris uirtutis digeſtiuæ,& etiam ut ſit tutela ſtomachi & inteſtinorum,quod magis neceſſarium fuit in homine quàm in cæteris animalibus, cum uenter ipſorum non ſit ita expoſitus extrinſecis occurrentibus,& teguntur pelle duriori. Et ea his manifeſta eſt colligantia ipſius. Colligatur enim cum ſtomacho & inteſtinis maxime cum colon cui multum annectitur.Et colligatur cum omnibus membris à quibus cõponentia ipſum ortum habent,ut dictum eſt, & manifeſtus eſt ſitus eius,eſt enim immediate ſub ſiphach contentus.Similiter quantitas & eius complexio.Eſt enim calidæ & humidæ complexionis & poteſt pati omne genus ægritudinis ſimplicis & compoſitæ.Sed inter cætera deſcendens per didymũ in burſam teſticulorum facit herniam airbalem.Si antẽ propter uulnus uentris,aliquando zirbus egrediatur,& aliquando tempore moretur diſponitur ad putredinem.quapropter oportet ut quicquid egreſſum eſt poſt aliquantum tempus ligetur fortitar,& ſupra ligaturam incidatur,& cauterizetur, deinde cum filo intromittatur,filo pendente extra uulnus, poſtea uulnere extrinſeco conſolidato, uel prope conſolidationem filum illud extrahatur.

De punctione inteſtinorum.

PRo notitia huius materiæ ſciendum quod reperiuntur iſtæ paſsiones,punctio,colica,ileos,quæ licet in aliquibus conueniant in multis tamen differunt.Eſt enim pũctio de qua apud Auicennam.t 6.tertii dolor remiſſus, paruum occupans ſpacium exiſtens in inteſtinis.

Colica uero diſtincta contra ileos eſt dolor intenſus in inteſtinis craſsis maxime in colo, cum quo ſit difficilis exitus eius,quod inferius per naturam egreditur,ſ.fœcis,uentoſitatis humorum,uermiũ,& huiuſmodi,quæ per inteſtina egredi conſueuerũt.Ileos autem deſcriptiue eſt dolor inteſtinalis fortiſsimus in inteſtinis gracilibus maxime in ileo cum quo ſit difficilis exitus eius quod per anum egreditur. Sed primo ſequendo Auic. abſoluamus materiam punctionis. Punctio quidem non habet ſpecies niſi quoſdam modos differentes ſecundum cauſas,& loca ipſius.

Cauſæ uero punctionis quædam ſunt primitiuæ, quædam corporeæ.Primitiuæ quidem ſicut cibi acuti,ſalſi, acetoſi. Item uenena ſicut argentum uiuum,ſublimatum,calx,arſenicum,& huiuſmodi.Corporeæ uero ſicut uentoſitas, quæ aliquando in ſpatio inteſtini continentur. Aliquando inter utranque tunicam,& eſt difficilior. Aliquando cholera pungens & mordicans. Tertio phlegma ſalſum.Quarto melancholia aduſta. Quinto phlegma uiſcoſum in cuius ſeparatione fit dolor. Sexto excoriatio & ulcus. Septimo apoſtema. Octauo uermes, criſis quoque eſt cauſa eius cum qua humores ad inteſtina deriuantur, imo ipſa punctio eſt ſignum criſis.

Signa. Primo cauſæ primitiuæ ſunt ſibi ſigna. Et ſimiliter nocumenta ipſas conſequentia. Ventoſitas uero cognoſcitur per rugitum, & aliquando punctionis mutationem.Item per eructuationem, aut exitum uentoſitatis per

inferius

inferius cum quibus punctio alleuiatur. Humor cholericus cognoſcitur per caliditatem in loco ſenſatam, ſitim, oris amaritudinem, linguę citrinitatem, & quod cholera aliquando per inferius aut ſuperius expellitur. Et cætera ſigna generalia ſumpta ex complexione, ętate, tempore anni, regimine præcedente & ſimilibus conſignificant, ſi choleræ atteſtētur. Cognoſcitur autem phlegma ſalſum per punctionem cū grauitate, & ſi egrediatur inferius apparet album, & cum hoc ſentitur in ano mordicatio & teneſmus. Et ſi expellatur per ſuperius percipitur in ore ſalſedo, phlegma quoque craſſum & uiſcoſum cognoſcitur ex grauedine magna, & quia cum educitur apparet in aliqua parte ſuperficiei eius aliquid ſanguinis adhærens. Melancholia quoque cognoſcitur per ſaporem ponticum, aut acrem & per colorem eius fuſcum cum educitur. Et hæc omnia ſignificantur ex ſignis communibus ſumptis ex complexione, ætate & ſimilibus. Vermes autem cognoſcuntur per ſigna uermium inferius ponenda. Similiter excoriatio, & ulcus penes ſigna dicenda in cap. fluxus diſſenterici. Apoſtema uero cognoſcitur per ſigna communia ex duritie, tenſione, grauitate, febre, dolore continuo in una parte & ſimilibus. Criſis autem declaratur per ægritudinem præcedentem & euacuationem ſequentem cum qua prima ægritudo terminatur uel minuitur.

Prognoſtica. Primum, ægritudo ſecundum plurimum curatur ſi debite tractetur. Secundum, hæc ægritudo ſi augeatur ducit ad colicā, aut ad ileon, eſt enim uia in ipſas & proprie cum eſt ſine fluxu. Tertium, quando peruenit punctio ad alcuaea, uomitum, ſingultum, deſtructionem cationis ſignificat mortem.

Cura punctionis quatuor exigit intentiones. Prima cauſam remouet. ſecunda ſtomachum & inteſtina confortat ipſorum diſcraſiam corrigendo. tertia corrigit accidētia. quarta ordinat debitum regimen. Si ergo cibi fuerint cauſa punctionis illi prohibeantur pręcipiendo regimen contrarium, ut puta ſi fuerint acuti, aut ſalſi dentur frig. & humid. & inſipida, ſicut portulacę, lact. cucurbitę, cucumeres, & ſimilia. Et ſi fuerint acetoſi dentur dulcia & calida, & quicquid fuerit cōtentum in ſtomacho ex his cibis uomitu educatur. ſecundo confortetur ſtomachus & inteſtina cum propriis moderate ſtipticis contrariis diſcraſiæ à cibis facientibus punctionem inductæ. Si uero in cauſa fuerint uenena, uomitu quāprimū educantur ſicut exhibendo potum copioſum tepidū ex aqua cum oleo ſeſamino, aut oliuarum ſubtriplo ad aquam, & cū hoc uomitus præcipiatur. Et ſi punctio ad inteſtina deſcēdat cum clyſteribus ex eiſdem rebus factis educantur, & ſi uomitu, aut ſolutione uentris cum iam dictis educi nō poſſent detur aqua decoctionis anethi cum pauco mellis, & ſalis, hic enim potus tepidus adiuuat uomitum. Et ſi fuerit in inteſtinis & proprie ſuperioribus, & non ſufficiunt, quæ dicta ſunt detur caſsia cum decoctione prunorum, & ſimilium, & pro his recurratur ad ſextam quarti, aut ad octauum Alman. Si uero in cauſa fuerit uentoſitas conſiderandum eſt an multiplicetur merito ſtomachi, & aliorum membrorum abſque humoris pręſentia. an ſit humoris pręſentia qui quotidie uentolatur, ſi primum cum hoc ſit à diminuta caliditate, confortandus & multiplicandus eſt calor innatus cum his quæ interius & exterius applicantur, quæ etiam uentoſitatem carminant, ſicut bonum uinum antiquum non dulce, paucum, multa abſtinentia à cibo, fames, & exercitium, & cibaria ad calidum & ſiccum declinantia nō uentoſa, & detur in principio menſæ diacyminum, aut diagalangę, & ſuper cibariis ſuis ponantur aromata proprie facta ex cinamomi. ℥. i. zing. galangæ ana. ℥. s. piper. ʒ. ii. his etiam quibus placent poſſet addi cyminum præparatum medicinaliter, aut ſtomacho ieiuno poſſent exhiberi trochiſci de aromatibus, electarium de baccis lauri, & ſimilia. Auic. tamen dicit quod ex iis quæ ſunt mirabilis iuuamenti apud experimētatores eſt, ut calcaneus porci aduratur & ſumat ipſum in potu habens punctionem uentoſam, ut puta dando de ipſo puluerizato. ʒ. ii. cum potu uini potentis calidi. Aut detur de granis lauri ſiccis ſolis puluerizatis duo coclearia, eſt autem coclear. ʒ. s. & fiant exterius ſtomacho, & inteſtinis euaporationes cum rebus carminantibus uentoſitatem, & inungantur cum oleo de ſpica, de ruta, laurino, & ſimilibus, aut ponatur emplaſtrum de baccis lauri, & ſimiliter fiant clyſteria ex carminantibus uentoſitatem in quibus ponatur oleum rutaceum. Si autem ſit humoris præſentia ex quo generetur uentoſitas, iſte educatur cum pilulis alephanginis, diaphœnicone, electario indo. Et ſi fuerit melancholia cum diaſena. & ſimiliter fiant clyſteria eiuſdem intentionis, deinde procedatur ad regimen de quo ſupra. Si autem in cauſa fuerit cholera attente conſyderandum eſt. Dicit enim Auicen. quod punctio à quacunque cauſa curatur cura cholicæ niſi ſit punctio cholerica. Oportet enim ut in ea caueatur ab errore cadente, & æſtimatur quod ſit cholica, & curatur cura eius, & moritur infirmus. Credo Auicen. intellexiſſe quod cura colicæ ſecundum plurimum eſt cum carminantibus uentoſitatem calefacientibus & exiccantibus, & interdum cum fortibus ſolutiuis, cum leuia non ſufficiant. Si autem punctio cholerica curetur cum iſtis nō eſt dubium quòd æger poſſet duci ad perditionem. Secundo quia medici inaduertentes dant ſolutiua fortia, ſicut diaphœniconem, electarium indum, ſicut aliquando conſueuerunt in cholica & perducunt ægrum ad fluxum uehemētem qui non facile ſedatur, & interdum ad cholericam paſsionē, eſt enim punctio de propriis ſignis antecedentibus cholericam paſsionem. Quapropter pro cura huius debemus in principio choleram ſoluere cum clyſteribus frigid. lenientibus, & ſi non ſuffecerint detur caſsia, aut manna cum decoctione prunorum, aut tamarindorum, & ſi cholera fuerit craſſa detur aloe lotus. Secundo cholera educta diſcraſia corrigatur cum frigidis interius & exterius applicatis, ita ut in eis ponatur ſolatrum, & ſandali, & roſæ, ſed ſemper miſceatur aliquid abſinthii, & ſimilium calidorum ſtomachum confortantium, & interius ſumat diarrhodon abbatis, & triaſandalos, & aliquando in his caſibus datur uinum granatorum, uinum berberis, & ſimilia. Cauendum tamē eſt à ſtipticis, imo omnia ſint lenientia niſi adſit fluxus uentris. Si uero humor fuerit baurachius, educatur cum clyſteribus factis ex decoctione turbith, polypodii, uiolarum, fumoterræ, & ſimilium, & euacuetur cum ſolutiuis ſumptis per os quæ ſunt, ſicut hierapicra, diacitoniten deſcriptione Meſue, & ſimilia. Si autem fuerit phlegma uiſcoſum, aut melancholia, illa ſollicite educatur cum clyſteribus mundificantibus, & abſtergentibus & eis quæ ſumuntur per ôs, ſicut electarium indum, & diaſena, pilulæ alephanginæ, & ſimilia, & præmittantur digeſtiua ſi opus eſt, facta ex oximelle ſimplici, compoſito aut ſcyllitico, ſyrupo de epithymo, & ſimilibus cum aqua decoctionis cinnamomi, & aniſorum. Secundo corrigatur diſcraſia. Stomachus & inteſtina confortentur cum propriis, ex quibus maxime laudat Auic. puluerem amomi ſumptum per ſe, ſequente potu, ut puta alicuius uini uinoſi pauci & dentur trochiſci de aromatibus, & ſimilia calefacientia & confortantia. Si autem in cauſa fuerit excoriatio, ulcus, aut apoſtema curentur, ut dicetur inferius in cap. de colica apoſtemoſa & diſenteria. Si uero criſis fuerit in cauſa, ſinatur naturam operari ſi per ſe fuerit ſufficiens. Si uero non, adiuuetur cum frictione uentris, clyſteribus & ſolutiuis leuibus.

Pro cura autem punctionis pendentis à uermibus, recurre ad capitulum de uermibus infra ponendum. Tertia autem intentio, ſcilicet correctio accidentium perficitur ſecundum ipſorum exigentiam, pro quorum cura recurre ad capitula precedentia de uomitu, ſingultu, alcuaea, & ſimilibus. Quarta autem intentio, ſcilicet debitum regimen ſex rerum non naturalium ordinetur in contrarium diſcraſiæ, unde cibi & potus ſint facilis digeſtionis, boni chimi paucarum ſuperfluitatum, & ſint uentris lenitiui niſi adſit fluxus uentris. Quapropter iura pinguia conueniunt, & proprie ius galli decrepiti, & apud Auicennam ericius aſſatus eſt proprius conferens in utriſque punctionibus, ſcilicet tam calida quàm frigida, & intelligitur de ericio porcino & non canino, ſomnus eorum ſit prolixus & proprie nocturnus. Procurent omnes euacuationes à natura inſtitutas, nec uentoſitatem retineant natura iouitante, ſint pauci in cibo & potu, non comedant niſi fame præcedente, imo tolerantia famis in uentoſa & phlegmatica, & exercitium ſuper fame optime conuenit.

De rugitu & exitu uentoſitatis inuoluntariæ.

FAcit Auicenna capitulum de rugitu & exitu uentoſitaris inuoluntariæ. Cauſa immediata rugitus eſt multitudo uentoſitatis. Hæc autem multiplicatur aut propter cibos uentoſabiles, aut propter malitiam digeſtionis in membris, ſcilicet in ſtomacho, & inteſtinis. Cuius cauſa eſt, aut ipſorum frigiditas, aut paucitas caloris innati, licet forte non ſit remiſsio in gradu, ſicut in fine phthiſis. Multiplicatur enim uentoſitas propter diminutionem caloris, ſiue ſit diminutio in quanto, ſiue in gradu. Hæc autem diminutio aliquando eſt per eſſentiam, aliquando per cõmitatem à ſplene, aliquando ab hepate, aliquando à mitach & meſenterio, ſiue per ſimplicem alterationem, ſiue in ſtomacho, & inteſtinis communicando materiam uẽtoſabilem. Et plurimum eſt cum lenitate naturæ. Et ſi eſt in inteſtinis ſubtilibus, tunc ſonitus eſt acutus. Et ſi in craſsis, tunc ſonus eſt grauis propter latitudinem foraminis, & ſi rugitus eſt cum gurgulatione, tunc uentoſitati eſt admixta humiditas. Eſt autem ſecundum plurimum magis merito malitiæ digeſtionis membrorum q̃ merito ciborum, & rugitus plerunq; eſt ſignum criſis antecedẽs ipſam. Exitus autem uentoſitatis inuoluntariæ aliquando fit propter mollificationem inteſtini recti, & proprie extremitatis eius. Quandoq; apud Auicennam propter mollificationem ieiuni, de qua re non parum eſt admirandum, cum ieiunum non habeat muſculos qui ſint inſtrumentũ motus uoluntarii neque taliter locatum ut per ipſum uentoſitates poſsint ad extra exire. Credo autem textum eſſe corruptum, & forte loco ieiuni debet eſſe meri, per cuius mollificationem poſſet egredi uentoſitas inuolũtariè per ſuperius, ſicut per mollificationem ani egreditur inuolũtariè per inferius, aut forte ieiunum habet occultam colligantiam cum inteſtino recto ita ut propter eius nocumẽtum mollificetur rectum. Cura rugitus nota eſt ex his quæ dicta ſunt ſuperius in curatione punctionis à uentoſitate, quã curam huic cap. accommoda. Cura autem exitus uentoſitatis inuoluntariæ perficitur cura paralyſis ani, quę eſt manifeſta ex cura paralyſis in generali. Verum remedia localia applicanda ſunt regioni aloſos & ab alcatim infra. Et ſi fuerit per nocumentum ieiuni aut meri inungatur quod eſt ſuper umbilicum cũ oleo coſtino ante & retro.

De colica.

SEquendo ordinem Aui. iam de colica & ileos eſt nobis agẽdum. & licet quid nominis & quid rei harum diſpoſitionum ſint ſatis ex dictis manifeſta, attamen ut memoriter teneantur, & ſecundum ſcilicet ſpecies & differentiæ abſoluantur. Permitto quod dolor inteſtinorum qui eſt triſtis eorum ſenſatio eſt duplex, quidam exiſtens in omnibus inteſtinis, quidam in aliqua eorum parte circũſcriptus. Primus autem duplex, quidam .n. eſt cum motu deſcendens aut aſcendens per reuolutiones inteſtinorum & uocatur tortio. Quidam autem quieſcẽs, & uocatur nomine generis dolor inteſtinorum, & ij aliquando ſunt remiſsi aut mediocres de genere naturalitatum inſenſibiliter lędentes. Si uero dolor inteſtinorum ſit circunſcriptus aut eſt remiſſus exiſtens de genere neutralitatis, & eſt ponctio, de qua ſupra, aut eſt fortis, & dicitur colica ſi ſit in colo & reliquis inteſtinis craſsis cum difficili exitu eius, quod per naturam egreditur aut eſt in ileo, & inteſtinis gracilibus, & dicitur ileos, connocando ſimiliter difficilem exitũ eius, quod per inferius egreditur. nomen autem ſumpſerunt hi duo dolores ab illis duobus inteſtinis, eo quòd in illis frequentius accidant, in duodeno .n. raro accidit dolor propter ipſius rectitudinem, breuitatem & propinquitatem orificio ſtomachi, & in ieiuno raro, cum cauſæ doloris factiuæ parum in eo morentur propter cauſas ſupraſcriptas. Sed in ileo frequenter propter ipſius longitudinem & plurimam circumuolutionem. Similiter in recto rariſsime propter breuitatem, rectitudinem, amplitudinem, & ani propinquitatem. Et ſimiliter in ſacculo rarius accidit quàm in colo propter breuitatem & amplitudinem. In colo autem frequenter propter longitudinem, tortuoſitatem, ſtrictura, & quia fœces duræ, & multa phlegmata in ipſius cellulis continentur, & propter hãc ultimã cauſam frequentius accidit colica quàm ileos, ſaltem à cauſa Intrinſeca licet à cauſa extrinſeca non frequentius. Et hæ ſunt ſpecies dolorum ſumptæ ſecundum diuerſitatem cauſarum recipiẽtium. Sed ſecundum diuerſitatem dolorum in ſe, & diuerſitatem cauſarum imprimẽtium ſumitur hoc modo. Nam aliquis eſt pungitiuus, aliquis grauatiuus, aliquis extenſiuus, aliquis perforatiuus.

Cauſa enim interior ipſum dolorem imprimens aut eſt calida acuta & ſubtilis ipſorum ſoluens continuitatem, licet ſit raro, & tũc facit pungitiuum ſicut humor cholericus aut ſalſus ſua bautrachitate mordens, aut ſanguis corruptus, aut uermes ſuis aculeis pungẽtes, aut uentoſitas in aliquo paruo loco concluſa, aut ulcus paruum. Sed grauatiui cauſa eſt materia frigida, groſſa, uiſcoſa in inteſtinis aggregata ſicut humor phlegmaticus aut ſanguis congelatus, aut melancholia quæ de ſe dolorem talem faciũt ſatis quietum. Si uero uentoſetur dolorem faciunt intenſiuum extenſiuum aut perforatiuum ſi in aliquo loco concludantur. Si uero moueãtur faciunt tortionem. cauſa autem extenſiui, tortiui & perforatiui eſt uentoſitas. Si enim multa ſit occupans magnum ſpatiũ non mota, ſed in illo concluſa facie dolorem extenſiuum. Et ſimiliter fit dolor extenſiuus à multitudine alicuius materiæ extendentis. Si uero moueatur facit dolorẽ tortiuum.

Si uero ſit in aliquo loco paruo cõcluſa, ſicut inter duas tunicas inteſtini dolorem facit perforatiuum differentẽ à pungitiuo, quia uentoſitas & ſimiliter humor faciens pungitiuũ eſt magis ſubtilis quàm humor aut uentoſitas faciens perforatiuum. Differt aũt perforatiuus ab actuali, eſt enim actualis, cum ſit panniculi actualis eruptio, & frequenter ſequitur perforatiuum. Item quidam dolor eſt periodicus ſequẽs aggregationem materiæ in determinato tempore ſufficientem ad dolorem, quidam non periodicus.

Cauſæ colicæ quædam ſunt corporeæ, quędam primitiuæ. Corporeæ duplices, per eſſentiam & per communitatem. Sed abſoluamus primo illas, quæ ſunt per eſſentiã in inteſtinis. Deinde quæ ſunt per cõmunitatem. Tertio primitiuas.

Cauſæ autem per eſſentiã ſunt quatuor, ſcilicet mala complexio non quælibet, ſed diuerſa, mala cõpoſitio, ſolutio continui, apoſtema. Primo malæ complexiones immateriales. Caliditas enim per ſe poteſt facere dolorem, ſecũdo per accidens reſoluendo & exiccando fœcem. Item attrahẽdo humidum ipſius ad hepar, per cuius præſentiam fœx reddebatur mollis & fluxibilis fœx autem retenta eſt cauſa colicæ. Item frigiditas poteſt facere dolorem tam per ſe quàm per accidens debilitando expulſiuam tam muſculorum uentris quàm inteſtinorum aut oppilando poros, & tunc creſcit caliditas per antiperiſtaſim exiccans fœces ut ſtatim dictum eſt. Item frigiditas impreſſa in ſphincteri ſicut accidit ſedentibus in terra aut ſuper lapidibus unde conſtringitur ſphincteris & expellũtur fœces ſurſum & retinetur urina, & propter hoc multiplicatur colica in regionibus frigidis, & temporibus frigidis & flantibus uentis frigidis. Tertio complexio mala ſicca tam per ſe, quàm per accidens eſt in cauſa, ſiue ſit ſiccitas poſitiua, ſiue ſit per conſumptionem humidi facientis fœces lubricas, licet una ab altera ràro abſoluatur. Mala autem complexio humida immaterialis per ſe non facit dolorem, ſed bene per accidens obtundendo calorem innatum cũ ſuperfluit, unde debilitata expulſiua & digeſtiua fiet aggregatio ſuperfluitatum quæ erunt cauſa colicæ mala autem complexio cum materia cuiuſcunq; generis poteſt eſſe cauſa colicæ, licet ſecũdum plurimum ſit materia frigida, & propriè phlegmatica, hæc enim ad inteſtina aliquando deriuatur & à capite & à ſtomacho & ab aliis membris, ſed plurimum de ipſa in ipſis cõgeritur propter frigiditatem ſuæ complexionis & digeſtiuæ ſuæ debilitatem, humores autem alii nõ congeruntur in inteſtinis, licet ad ipſa deriuẽtur. Et cholica aliquando eſt paroxyſmalis ſecũdum aggregationem materiæ in determinato tempore ſufficiẽtis ad cauſandum dolorem, ſiue illa materia congeratur ſiue aliunde deriuetur, & licet hæ malę complexiones poſſunt facere colicam abſolutè ſine oppilatione, ſecundum plurimum tamen coniungitur oppilatio. Secunda cauſa principalis colicæ eſt oppilatio quæ eſt cauſa doloris ſolum per accidens, ſcilicet mediante complexione mala & ſolutione continui, quarum utraque eſt cauſa doloris per ſe, quoniam ambæ per ſe opponunt naturis duobus, ſcilicet bonæ complexioni & unitati ſiue continuitati,

per

per quas tanquam per inſtrumentum anima ſentit. bona autem compoſitio non eſt per ſe inſtrumentum animæ ad ſentiendum eo quod compoſitio per ſe debetur organicis, non autem ſimplicibus quibus per ſe debetur ſenſatio tactus, ſcilicet neruis, ſed complexio per ſe primo debetur ſimplicib. unitas autem utriſq; ſecundum Galenum, & per conſequens utraq; eſt per ſe inſtrumentum ſenſationis tactiuæ conuenientis, ſcilicet bona complexio, & unitas. ergo diſpoſitiones his contrariæ, ſcilicet mala complexio & ſolutio continui erũt per ſe cauſæ triſtis ſenſationis quæ eſt dolor, mala autẽ compoſitio ſolum per accidens. Etſi inſtetur argumento Auic. quia neq; continuitas, neq; contiguitas ſiue compoſitio eſt inſtrumentum animæ ad bene ſentiendum, ergo nec diſcontinuitas nec mala compoſitio ſiue mala contiguitas erit per ſe cauſa triſtis ſenſationis. Dicitur negãdo antecedens, quãtum ad continuitates, licet quantum ad contiguitatem ſit uerum, cum illa non ſit natura ſimplicium ſicut eſt continuitas. Oppilatio ſit autem à multis cauſis. Aliquando ab apoſtemate inteſtinorum, quod ſecũdum plurimum eſt calidum, ſi fiat per uiam defluxus. Si uero per uiam paulatim factæ congeſtionis eſt frigidum. Aliquando autem fit ab humore & proprie craſſo uiſcoſo phlegmatico, & hoc frequẽter, à quo eleuatur uentoſitas fortis penetrãs, aut inter tunicas inteſtinorum, aut concluſa in aliqua concauitate inteſtinorũ quæ impedit exitum egeſtionis & humorum, ſicut etiam impedit deglutionem. Tertio aliquando uentoſitas oppilat contorquẽdo inteſtinum, ſicut & aliquando contorquetur à percuſſione, ſaltu, caſu & offenſione ſuper uentrem & uiſcera, unde ruptis ligamentis inteſtinum contorquetur. Quarto, oppilatio fit à uermibus conglobatis. Quinto, à fœce ſicca adhærente & appellatur colica à fœcibus, & hæ quinq; dicuntur oppilationes coartatoriæ, & fœx etiam poteſt facere colicam extendendo aut mordicando per aliquam qualitatem in ea exiſtentem, quę colica à fœce multoties accidit. Fit autẽ oppilatio inteſtini attenuatoria à duabus cauſis. Vna quãdo ipſum non motum à loco ſuo cõprimitur ab aliquo membro uicino tumente. Secunda quando inteſtinum propter aperturam aut rupturam didimi caderet in burſam teſticulorum, aut quando in alia parte rumpetur ſiphach & caderet inter ſiphach & mirach.

Cauſæ autem exiccationis fœcis plurimæ ſunt. Primo cibi ſicci actu ſicut legumina ſine brodio. Item aſſata & frixa, ſimiliter cibi ſicci potentia in quibus ſunt pulueres exiccatiui ut aromata. Secundo quia fœx longam cõtrahit moram in inteſtinis ſicut contingit in occupatis circa res gerendas, qui ſui obliuiſcuntur. Tertio propter debilitatem muſculorum uentris & inteſtinorum ſicut in utentibus multo coitu & infrigidatis & debilibus ex ægritudinibus. Quarto propter apoſtemata & mollificationes in muſculis uẽtris. Quinto propter potum narcoticorum uirtutes debilitantium, aut propter alias cauſas ſenſum inteſtinorum obtundentes. Sexto propter paucitatem effuſionis choleræ ſtimulantis expulſiuam. Iſtæ tamẽ præter primam ſunt cauſę exiccationis fœcum, quia ſunt cauſæ longæ moræ ipſius in inteſtinis. Septimo propter hepar & meſeraicas humiditates ipſius fęcis attrahentes. Octauo propter multum ſudorem, humiditates enim trahuntur ad circunferentiam. Nono propter exercitia fortia fœcem exiccantia inſenſibiliter reſoluendo. Decimo propter raritatem corporis à complexione calida. Talis enim caleſit ab aere calefaciente, & facile reſoluitur & conſequenter fœx exiccatur, licet etiam raritas multa ſola poſsit eſſe cauſa exiccationis fœcum, quàm raritatem Auic. appellat fiſtuloſam, eo quòd cum ipſa ſint pori lati ſicut foramina fiſtulæ, loquitur enim metaphore. Vndecimo propter longam moram in balneo aqueo aut aereo trahente humiditates ad circunferentiam & ſimile fit in aere æſtiuo calido, etiam non exiſtente corporis raritate. Decimoſecundo, ab arte, ut uitrariis, fabris, coquis & ſimilibus. Decimotertio, à multitudine cholerę effuſæ ad inteſtina inueniente fœcem duram & paucam & exiccationi paratam. Hoc autem rariſſime, nã cholera ſtimulando expellit in inteſtinis contenta. Decimoquarto ab inanitione ut in ieiunantibus & euacuatis & conualeſcentibus. Decimoquinto, à deſcenſu matricis cum comprimit inteſtina, aut ab ipſius repletione, ſicut cum eſt prægnans & exiccat diu retinendo fœcem. Circa quod notandum, quod aliquando retinet fœces & urinam cum comprimit inteſtina inferiora & collum ueſicæ, aliquando prohibet retentionem fœcum & urinæ ſicut cum comprimit inteſtina ſuperiora & fundum ueſicæ. Decimoſexto ab hæmorrhoidibus, ragadiis, ulceribus & apoſtematibus ſphicteris, aut colli ueſicæ uel matricis, nam per iſta quandoque fœx retinetur, & retenta exiccatur. Tertio principaliter ſolutio continui eſt cauſa colicæ, tum quia per ſe facit dolorem, tum quia natura terretur in emiſsione fœcum per loca ulcerata, unde retentæ ſunt cauſa colicæ. Cauſæ autem ſolutæ continuitatis eſt humor acutus uel multus, uentoſitas, uermes, lapis in inteſtinis generatus. Item cauſæ extrinſecæ & reliqua. Quarto principaliter apoſt. cauſant colicam, ſunt enim per ſe cauſa doloris tam per malam complexionem q̃ ſolutionem continui, cauſant etiam colicam per accidẽs oppilando, quæ ſi ſint facta per uiam defluxus ſunt ſecundũ plurimum calida, ſi uero per uiam paulatim factæ congeſtionis ſecundum plurimum frigida. Colica autem per communitatem eſt à multis membris. Primo à ſtomacho aggregante interdum phlegma aut melancholiam aut alium humorẽ qui aliquando uentoſatur. Interdum aggregante uentoſitatem ex cibis, ut ſupra in capitulo de inflatione ſtomachi, quæ tamen non faceret dolorem in ſtomacho propter amplitudinem eius. Et quia deſcendit ad inferiora, & quia ſtomachus eſt intra membra calida, nec etiam in gracilibus faciet dolorem, quia ſunt calidiora neq; retinetur in eis, non enim habent fœces ſiccas oppilantes: ſed deſcendens ad inteſtina craſſa intenſum faciet dolorem, quia ſunt frigidiora remota à membris calidis facile oppilabilia propter præſentiam fœcum & multas reuolutiones. Et ſunt ſpiſſa non rara ſicut gracilia à quibus uentoſitas facile reſolui poteſt. Similiter per communitatem ab hepate generante uentoſitatem & expellente ad inteſtina, ut ſupra in tympanite, iuxta apho. 21. quartæ particulæ. Quibuſcunq; torſiones, &c. & ſimiliter hepar expellit humores, quandoq; ad inteſtina, qui ſunt cauſa colicæ, imo inteſtina recipiũt ſuperfluitates à toto corpore mediante hepate. Item per communitatem à ſpleno cum melancholia effuſa ad inteſtina uentoſatur. Aut etiam uentoſitas à ſplene communicatur inteſtinis, aut ſplen tumefactus coarctat inteſtina. Item per communitatem à ſpiritualibus ut cum ab ulceribus pectoris & pulmonis ſanies mittitur ad inteſtina per uenam chilis mediante hepate aut cerebro ſicut in catarrhis. Item per communitatem à renibus ſicut cum apoſtemantur & coarctant inteſtina & proprie ren ſiniſter qui contangitur à colon. ſimiliter cum patiuntur lapidem communicatur nocumentum inteſtinis, retinẽtur ſuperfluitates, & fit colica, propterea difficile eſt diſtinguere dolorem colicum à renali cum ambo communicẽt in retentione fœcum. De differentia tamen inter eas ſtatim agetur. Item fit colica per communitatem à matrice & ueſica cum apoſtemantur. Item fit colica per communitatem à toto ſicut in febribus, q; contigit Ferrariæ de anno. 1449. ſere omnes qui infirmabantur incurrebant cholicam aut fluxũ uentris. Quod non erat niſi, quia humores maligni multi craſsi, & ſecundum plurimum aduſti pellebantur de uenis ad inteſtina. Et ſic ſi groſsi erant & uenter multum ſtipticus faciebant colicam, ſi uero magis ſubtiles & multi & uenter natura fluxibilis faciebant fluxum uentris, multoties dyſenteriam, ſicut mihi eodem anno contigit. Imo dicit Auicenna, quod quandoque accidunt colica & ileos, ſed frequentius ileos ſecundum ſemitam accidentiæ ægritudinum peſtilentialium & tranſeunt de regione in regionem, & de homine ad hominem ex quo concluditur has ægritudines eſſe quandoque contagioſas & pendere ab influxibus ſupercœleſtibus taliter diſponentibus. Et multa extranea Auic. ſubdit ibi quæ proſequi eſſet inutile. Et quandoque accidit colica habentibus tetanum, quare deficiunt ab expellendo humores & fœces ab inteſtinis ſuperioribus, ſicut deficiunt à retinendo quod eſt in inferioribus. Et quandoque deficiunt ab expellendo tam à ſuperioribus quàm ab inferioribus. in ſumma ergo colica cum fiat à tot cauſis, frequentius tamen contingit à phlegmate, uentoſitate & duritie fœcum.

Cauſæ autem primitiuæ colicæ ſunt uinum plurimæ com-

mixtionis & proprie muſtum. Item olera & proprie cucurbita. Melones quoque & anguriæ & fructus omnes recẽtes habentes humiditatem ſuperfluam uentoſabilem,ſicut poma uua & ſimilia,Item fructus ſtiptici & pontici,ſicut pira, zarur.citonia,ſorba,meſpila,caſtaneæ. Item legumina & proprie recentia. Item milium & rizum & cætera uentrem ſtringentia & proprie cum poſt huiuſmodi bibitur aqua. Item coitus & retentio uentoſitatis uolentis egredi. Item aduentus frigoris ſtomacho & inteſtinis ſicut ſi homo præter conſuetudinem expoſitus fuerit uento & aeri frigido aut ſteterit in aqua frigida, aut ſederit ſuper lapide frigido, & apud Auicennam ex eis quæ præparant inteſtina inferiora ad colicam eſt comeſtio ouorum aſſorum durorum. Item pirorum & citoniorum. Item ſauich,milii,& rizi & ſimilia. Item retẽtio egeſtionis uolentis egredi. Item aer peſtilens & uentus ſeptentrionalis & ſumptio ueneni,caſus ſuper uentrem percuſsio contundens aut ſcindens. Hic notanda ſunt aliqua.

Primum quod ſecundum plurimum ex materia colicæ ſiue ſit humor ſiue fœx aut alia materia impletur primo monoculum,deinde peruenit ad alia,nec eſt propter hoc neceſſarium ſecundum plurimum prius dolere monoculum quàm alia, non enim propter amplitudinem ſuam qualibet repletio facit dolorem in ipſo niſi modum excedat aut ſit intenſæ malitiæ aut acuitatis. Secundum, quod non accidit ſanitas integra niſi complete euacuetur monoculum cum ſemper ſuggerat materiam aliis. Tertium,& quandoque materia colica uenit deſuper,& quando fit clyſtere, ſcilicet carminatiuum aut apponitur aliqood euaporatiuum ampliatur materia & dilatatur, & ſic dolor duplicatur, & propterea in his caſibus clyſteria ex oleo & ſimilibus lenientibus ſunt conuenientiora neque carminantia conueniunt niſi materia paucificata. Quartum febris eſt iuuatiua in omnibus doloribus colicæ, cuius cauſa eſt uentoſitas craſſa aut phlegma, aut malitia complexionis frigidæ, & eſt ex rebus uelociter ſanantibus uentoſam. Quintum colica multoties permutatur ad paralyſim & ſanatur per eam, materia enim dilatata perit nucham aut aliquos neruos aliquibus membris particularibus deſeruientes, & ſimiliter aliquando permutatur ad iuncturas, quæ permutationes aliquando accidunt propter medicos inepte operantes, qui ut ſedent dolorem faciunt balnea ſiue ſemicupia nondum materia minorata, & adhibent alias medicinas colliquantes, eſſet enim minus malum ut ſtupefacerent. Primum uidi in fratre domini epiſcopi Veronenſis, qui poſt paralyſim uniuerſalem mortuus eſt ſequenti die. Secundum in poteſtate Leniari qui longo tempore arterica laborauit, hæc enim illico ſecuta ſunt poſt balnei adminiſtrationem.

Sextum & multoties permutatur phlegmatica & ſanguinea ad dolorem dorſi, quia materiæ ſubtiliatæ per caliditatem doloroſam. Et per medicinas iliacæ quæ communiter ſubtiliantur facile fluunt ad dorſum cui dolori optime confert phlebotomia, eſt enim communis euacuatio & eo maxime, quia ibi eſt uena chilis quæ ſuggerens materias dorſo inanitur per phlebotomiam. Septimum ſimiliter permutatur ad melancholiam & epilepſiam, quæ ſunt ualde malæ. Et quandoque ad hydropiſim corrumpendo complexionem hepatis. Octauum, quando cholica inuenit dolores articulorum non apparent tribus de cauſis, quoniam dolor fortior ſcilicet colicæ impedit debiliorem ſine denigrat, & quia materiæ conuertuntur ad latus doloris fortis, ſcilicet ad inteſtina, & quoniam dolor, abſtinentia & uigiliæ,reſoluunt ſuperfluitates.

Nonum, & quando prolongatur retentio fœcis & inflat uenter propter fortem extenſionem fœcum retentarum interficit,& quoſdã uidi in quibus inteſtina rumpuntur,& fœx egrediens replet concauitatem uentris & fiunt ſicut hydropici, & fœtent odore ſtercorum, & quoſdam uidi qui poſt retentionẽ fœcũ,ſcilicet ad ſextũ diẽ poſtea incurrũt fluxum uẽtris, & cũ lienteria moriunt in tribus diebus,quia pp fortẽ extenſionem & malam complexionem impreſſam uirtus digeſtiua & retentiua inteſtinorum ablatæ ſunt. Decimum & multoties colica ſuccedit ad fluxum uentris cum quo euacuatæ ſunt materiæ ſubtiles & remanſerunt craſſæ facitq; colicæ. Vndecimum & multoties cura colicæ remouet ſingultum,quia materia graditur ad inteſtina.

Iam ponenda ſunt ſigna colicæ. Et primo communia. Signa ergo initii colicę ſunt,quia parum de fœce egreditur & mutatur paroxyſmus, ideſt conſuetudo egerendi, non enim egerit horis ſibi conſuetis, minuitur appetitus imo quãdoq; aufertur propter magnam communitatem ſtomachi cũ inteſtinis,præcipue abhorret dulcia & unctuoſa. Hæc enim ſunt ſimilia phlegmati, ſed magis appetit ſalſa, acuta & acetoſa, contrariantur enim materiæ phlegmaticæ quæ indiget calefactione,inciſione,ſubtiliatione,ſtomachus enim præter naturaliter diſpoſitus appetit contraria, ſicut naturaliter diſpoſitus appetit ſimilia,ſecundo techni.appetit tamẽ aquam frigidam, propter ſitim magnam ex conſumptione humidi roridi in ore ſtomachi, quæ conſumptio fit à uaporibus fœcum retentarum calidis & ſiccis, & fit ſitis propter alias cauſas ſtatim dicendas. debilitatur digeſtio propter magnam compaſsionem ſtomachi, & propter uapores corruptos petentes ſtomachum, ſentit dolorem in dorſo propter uicinitatem, inteſtina enim alligantur dorſo, & dolorem in cruribus propter nocumentum communicatum neruis ad crura deſcendentibus, & quia propter dolorem reuocatur calor ad uiſcera.

Signa autem augmenti colicæ ſunt fortificatio doloris & uenter ſtringitur, ita ut non poſsit egredi uentoſitas,imo interdum non poſſunt eructuare, & aliquando fit fortis punctio & dolor perforatiuus,& actualis, maxime quando uentoſitas continetur inter tunicas inteſtinorum, ſed quando materiæ continentur in concauo inteſtinorum eſt dolor cõmuniter extenſiuus & grauatiuus, & fit fortis ſitis & non ſatiatur,licet bibat plurimum, quoniam quod bibitur non penetrat ad hepar propter oppilationes in orificiis meſeraicarum, quæ ſequuntur uentrem, ideſt, ad inteſtina terminantur quæ ſunt plena, & ſic orificia ipſarum oppilantur. Item fit ſitis propter dolorem,& uigilias, & propter uapores fœcum calefacientes & exiccantes humidum roridum oris ſtomachi. Item multiplicatur in aliquibus ipſorum tremor abſque cauſa, ſcilicet manifeſta. Fit enim à uaporibus malignis petẽtibus cerebrum,& opprimentibus ipſum & neruos,& dolor etiam fortis communitate abſoluta communicat omnibus membris. Item ſi aliquo ingenio aliquid egreditur per anũ, illud eſt ſchibale, ideſt, ſtercora ſicca, rotunda, dura, ſicut ſtercora ouium & caprarũ magna & parua, quarum cauſa in anatomia inteſtinorum dicta fuit. Aliquando egreditur res natans in aqua propter uentoſitatem incluſam ſubleuantem. Item fit frequens uomitus phlegmaticus, & cholericus, ſecundum plurimum phlegmaticus,deinde cholericus,deinde euomunt choleram poralem ſiue praſsinam, deinde cholerã eruginoſam, & tandem melancholiam aduſtam, aduruntur enim humores dolore, uigiliis, fame, medicinarum calidarũ exhibitione,& fit uomitus frequens per communitatem ſtomachi ad inteſtina, & prohibitionem exitus per partem inferiorem & multitudinem materierum corruptarum,& quãdoque uia choleræ ad inteſtina ſecundum plurimum cõſtringitur, quare expellitur ad ſuperiora. Item urina eſt tincta propter conuerſionem maioris partis choleræ ad renes cum nõ inuenit uiam ad inteſtina quæ ſunt oppilata, & ſic oppilata eſt extremitas pori fellei terminata ad inteſtina. Secundo tingitur propter dolorem. Tertio, quoniam renes communicant in dolore, & propter iſtud quandoque retinetur urina comprimitur enim uia tranſitus urinæ. Et quandoque eſt urina in principio, ſicut aqua ciceris, aut aqua caſei dicta lactea, propter materias cum urina mixta, licet ſit etiam iſtud in fine, niſi uiæ tranſitus urinæ oppilentur, fit enim lactea ex permixtione phlegmatis cum aquoſitate. Sed in ea quæ eſt ſicut aqua ciceris permiſcentur humores diuerſi. Item aliquã aſſociatur tremor cordis maximus, ita ut pectus indigeat retentione cum manu propter compaſsionem cordis in fortiſſimo dolore & uapores malignos ad ipſum eleuatos, & tandem peruenit ad ſyncopim, eſt enim tremor uia in ſyncopim & peruenit ad ſudorem frigidum,& mortem. Sunt enim fœtor & dolor de maxime proſternentibus uirtutem.

Signa colicę ſalubris. Primum quia egrediuntur aliquando fœx & uentoſitas. Secundum, eſt mutatio doloris de loco ad locum. Tertium, quia aliquando dolor interpolatur aut

faltem

ſaltem remittitur, & inuenit per clyſteria & alia remedia quietem, & per exitum uentoſitatis, & egeſtionis. Contraria autem ſignificant colicam prauam, & aliquando mortalē. Sicut dolor fortiſsimus qui non minuitur neque permutatur. Secundo in qua nullo ingenio aliquid egreditur. Tertio, in qua uomitus conſequitur uomitum, ſignificat enim fortis oppilatio inteſtinorum, & materiam regurgitare ad ſtomachum, & quod perueniet ad uomitum fœcum & cadit uirtus cum nihil retineat, quo poſsit nutriri. Item ſudor frigidus & frigus extremitatum propter uehementiam doloris uentris, & declinationem ſanguinis, & ſpiritus ad ipſum. Item quando peruenit ad ſingultum, quorum unus ſequitur alium propter magnum nocumentum communicatum ori ſtomachi. Item quandoque peruenit ad turbationem rationis, & ſpaſmum, ſignificatur enim materiam communicari cerebro & neruis aut ſaltem eſt communicatio abſoluta propter doloris uehementiam. Et ex ſignis extraneis eſt cum apparet in colico ueſtigium & bothor nigrū ſicut faba, & ulceratur, & remanet uſque ad diem ſecundum, aut parum plus, quoniam moritur, ſignificatur enim materia melancholica aduſta, quia eſt bothor nigrum & ulceratur, cuius materia natura tentat expulſionem, & non poteſt expellere niſi modicam rem. quapropter cum maligna ſit neceſſarium eſt naturam cito ſuccumbere, præcipue in colica quæ eſt ægritudo acuta, & ſubdit, quod huic homini aduenit ſubeth in principio, materia aut ſaltem multis uaporibus cerebrum opprimētibus, ultimum eſt quod bonitas anhelitus eſt bona ſignificatio ad euadendum ſicut econtra malitia anhelitus eſt efficax ſignū ad moriendum. Differentia inter dolorem colicum & renalem ex lapide. Quia dolor colicus & renalis maxime ex lapide multum ſimilantur propter propinquitatem colon renibus, & propris rem ſiniſtro & colligātiam eorum adinuicē. Ideo ſigna diſtinctiua inter hos dolores ſunt ponendo quæ penes Auicennam ſumuntur ex ſex.

Primum eſt ex parte doloris quatuor modis, ſcilicet quātitate, loco, tempore & motu. Quantitate, quia renalis paruum occupat ſpacium, colicus autem magnum. Loco, quia colicus incipit à dextro ſecundum plurimum, & tranſit ad ſiniſtrum ſuperæquitans ſtomachum. Quandoque etiam incipit à ſiniſtra, & uertitur uerſus mirach & pecten, ille enim eſt locus inteſtinorum craſſorum, & quando magnificatur & extenditur, dilatatur dextra & ſiniſtra, & in ſumma eſt declinior ad anteriora quàm ad poſteriora. Sed renalis incipit à ſuperioribus poſterius ubi ſunt renes, & deſcendit paulatim per poros uritides uſque ad ueſicam, & eſt declinior ad poſteriora ubi ſunt renes. A tempore uero, quia renalis eſt fortis, & quādo ſtomachus eſt uacuus à cibo, & colicus alleuiatur. Sed econtra renalis alleuiatur cum ſumitur cibus & colicus fortificatur. Huiuſmodi autem cauſa eſt, quia ſtomacho uacuo renes dolore inflammati non refrigerantur nec remolliuntur, ſed ſumpto cibo aliquibus partibus uaporoſis, aut ſubtilibus aquoſis cito penetrantibus humectantur & remolliuntur, & ſic dolor ſedatur. Econtra uero ſumpto cibo colon à ſtomacho pleno & grauante comprimitur, & dolet. Item per deſcenſum cibi augetur repletio in colon, item colicus ſit ſubito, ſicut in eo uelociter ſit oppilatio, imo melius ſicut facta oppilatione à uentoſitate retenta ſit extenſio, & renalis non ſit ita ſubito cum lapis non ſubito generatur, licet aliquando intendatur ſubito cum lapis incepit moueri. Quarto principaliter ſumitur differentia ex motu doloris, quia colicus mouetur ad plures partes uentris & magnum occupat ſpacium, ſed renalis ſtat fixus, & ſi mouetur, mouet deſcendendo ſolum ſecundum inceſſum pororum uritidum, & ſic ſunt quatuor differentiæ ex dolore ſumptæ. Secunda differentia principalis eſt ex parte uicinantium, quia in lapide dolet dorſum totum, & multiplicatur tremor & impotentia flexionis corporis, & erectionis. Et in colico non. Tertia differentia principalis eſt ex parte iuuantium & nocentium, quia in colica exitus fœcum & uentoſitatis per clyſteria, & alia non ſolum alleuiāt, imo perfecte curant, ſed in dolore lapidis, licet alleuient, tamen parum & ſaltem non curatur niſi exeat lapis, & econtra medicinæ frangentes lapidem & prouocatiuæ curant lapidem & non colicam. Quarta differentia principalis ſumitur ex eo quòd egreditur aut retinetur, quia in colica cū adeſt dolor retinentur ſchibale ſtercus ſiccum & ſtercus uaccinum, & forte adeſt rugitus ex pręſentia uentoſitatis, & cum huiuſmodi educuntur curatur. Sed cum adeſt dolor renalis eſt in uiis urinæ præſentia lapidis aut arenularum conglobatarum & per iſtarum exitū curatur. Quinta differentia principaliter eſt ex parte ultimitatis accidētium quoniam dolor crurium & dorſi & tremor in renali eſt plus, ſed caſus, appetitus & uomitus frequēs paruitas digeſtionis, uehementia doloris & perductio ad ſyncopim, & ſudor frigidus in renali ſunt minus. Sed econtra omnia ſe habent in dolore colico. Sexta differentia principalis ſumitur ex parte ſignificationum & cauſas præcedentiū, quoniam frequentia nauſeatiuæ ſacietatis & ſumptio ciborum malorum qui ſunt aquoſi, uentoſabiles aut ſtiptiei ſiue pontici & uiciſsitudo punctionis & rugitus & retentio fœcis ſunt præcedentes in colica. ſed urina arenoſa & ſiloſa eſt præcedens in renali, & non eſt in ea urina ſubtilis niſi dum eſſet ultima oppilatio. Item renalem præcedit grauitas renum, & ſumptio ciborum uiſcoſorum quorum chimi ſunt materia lapidis. Differentia autem inter dolorem colicum & matricalem ſumitur ex. 5. Primum quia dolor matricis communicatur inguinibus, pectini, anchis & coxis & alcatim & ilus & non aſcendit ſupra ilia neque ſuperęquitat ſtomachum, ſed econtra licet colica communicet iliis & pectini, tamen non communicat inguinibus & coxis, frequenter ſtomachum ſuperęquitat.

Secundum quia in dolore matricis licet ſit uenter factus leuis & eductæ ſuperfluitates inteſtinorum, tamen dolor nō ſedatur, ſed in colica ſiccà. Tertium, quia in dolore matricis præceſsit retentio menſtruorum & humiditatum cōſuetarum per uuluam euacuari, ſed in colica præceſsit fœcis & uentoſitatis retentio. Quartum, quia dolor matricis iuuatur cum eductione humiditatum & uentoſitatis ex matrice, colicus cum eductione fœcum & ſuperfluitatum inteſtinorum. Quintum, quia aliquando habens dolorem matricis præfocatur uaporibus aſcendentibus ad cor, diaphragma, nō autem ſic in colica. Signa diſtinctiua in ſpecies colicæ. Colica phlegmatica ſignatur per anteceſsionem cauſarum generatiuarum phlegmatis ex ſacietate nauſeatiua, & ex ſpeciebus ciborum generantium phlegma. Item per ætatem ſcilicet ſenectutis & pueritiæ, & regionem frigidam & humidā. Et tempus anni ſcilicet hyemem. Et reliqua, ſ. ſecundum artem & ſimilia. Secundum ſignum eſt exitus phlegmatis ante cholicam & in ipſa colica cum ſit clyſtere. Tertium eſt frigiditas inteſtinorum & grauitas ſenſata propter frigiditatem & grauitatem phlegmatis. Quartum eſt uehementia retentionis, ita ut non egrediatur aliquid de fœce aut humore & uētoſitate, & ſi quid egreditur illud eſt res inflata ſicut ſtercus uaccinum natās, quale egreditur in uentoſa propter phlegma quod uentoſatur. Et ſi comparetur ad uentoſam dolor eſt remiſsior quàm dolor uentoſus, ſed eſt longioris durationis cū difficile ſit illud phlegma educere propter ſui craſſitiem & uentoſitatem, licet non tantam faciat extenſionem ſicut uentoſitas, & per conſequens non ita intenſum dolorē. nec decipiatur aliquis propter ſitim inflammationem & rubedinem aquæ, & eſtimet quod ægritudo ſit calida; hæ nanque ſunt omnibus colicis communia.

Prognoſticum. Colica phlegmatica ſecundum plurimum curatur. Signa uentuſæ ſunt iſta. Primum eſt anteceſsio cauſarum uentoſitatis ſicut eſt multitudo potus aquæ frigidæ. Item potus uini commixti & olera inflatiua ſcilicet in quibus eſt humiditas ſuperflua & fructus humidi inflatiui. Secūdum quod cibus non ſuit digeſtus. Tertium rugitus. Quartum retentio fœcum in inteſtinis prohibentium exitum uentoſitatis. Item extenſio & uolutatio uehemens, id eſt, inquietudo propter magnitudinem doloris, quaſi inteſtinum terebello perforetur & quaſi in inteſtino occultetur acus, & hęc accidentia licet aliquādo ſint in phlegmatica cum retinetur uentoſitas aut generet ipſam ſunt tamen fortiora in uentoſa. Et cum hoc in uentoſa non eſt grauedo ſenſata in phlegmatica. Item in uentoſa quandoque præcedunt rugitus plurimi & uentoſitatēs. Et quandoque uenter non rugit, & fortaſſe non rugit niſi cum ſit euaporatio & compreſsio. Et quādoque figitur dolor & non permutatur. Et quandoque co-

gnoſcitur inflatio cum manu & ſecũdum plurimum iuuatur compreſsione & euaporatio quãdoque iuuat, quandoq; nõ. Iuuat enim cum eſt pauca & ſubtilis ita ut ſubtiliata poſsit reſolui. Cum autem eſt multa & craſſa, & in aliquo loco concluſa tunc euaporatio nocet. Et ſimiliter cum eius materia eſt ſicca melancholica. Item ſignificat ipſam inflatio fœcis uaccinæ quæ plena uentoſitate natat ſuper aqua. Et quandoque eſt cum ea uenter lenis fluens & egrediuntur humores & non iuuatur propter retentionem uentoſitatis craſſæ inter tunicas. Et ex ſignis propriis ſignificantibus ipſam cõtineri inter duas tunicas inteſtini eſt dolor fortis perforatiuus in eodem loco ſemper permanens. Et illa in qua eſt permutatio doloris eſt incolumior. Sed in qua eſt inflatio ſicut in tympanite eſt mala, ſignificat enim corruptionem digeſtionis ſtomachi & hepatis.

Prognoſticum. Colica uentoſa ſecundum plurimum curatur & ſi prolongatur tranſit in tympanitem. Signa colicæ ex fœce ſunt anteceſsio retẽtionis fœcis ante colicam cum tẽſione, & grauitate uehementi, & ſentitur quaſi inteſtinum rumpatur, & quandoque fit teneſmon propter fœcem ſtimulantem inteſtinum rectum & grauantem ipſum, & proprie extremitatem eius, & tamen non egreditur aliquid propter fœcis craſsitiem aut duritiem. Et quandoque egreditur res uiſcoſa & craſſa, ſcilicet parum phlegmatis aut parum fœcis duræ phlegmatæ inuolutæ, aut quibuſdam mucilaginibus, quarum magna eſt copia in inteſtinis craſsis. Verum illã quę eſt ex fœce exiccata à cholera ſignificat tinctura fœcis, mordicatio, aduſtio & inflammatio, ſiccitas linguæ, & multitudo eius, quod egreditur de cholera, & aduentus quietis cum fluxu choleræ, & nocetur à fame & iuuatur à frigidis temperatis. Sed feculentam factam à raritate corporis ſignificat præceſsio paruitatis fœcis duræ, extenuatio corporis, item uelocitas & facilitas lædendi à calore & frigore extrinſeco, itẽ paucitas pilorum. Sed fœculentam factam à caliditate & ſiccitate uentris ſignificat intentio inflammationis, & ſiccitas mirach, & tenebroſitas eius & ſiccitas egeſtionis cum nigredine. Sed fœculentam factam à reſolutione aeris, balneo exercitio, ſudore, & reliquis ſimilibus ſignificat præmiſsio paruitatis fœcis & anteceſsio cauſarum prædictarum. Sed ſigna facta ex retentione choleræ, ita ut non tranſeat ad inteſtina ſunt ſigna icteritię ſupraſcriptæ in capitulo proprio, & albedo fœcis cũ difficultate exitus eius, & forte aderit icteritia. Signa uero colicæ fœculentæ à cauſis primitiuis, ſicut à comeſtione rerum ſiccarum, aut exiccantium, aut quia homo propter occupationem tardauerit egeſtionem, aut quia fœx ſit exiccata propter ieiunium ſunt ipſæmet cauſæ primitiuæ, & conſecutio duritiei fœcis poſt ipſas, & idem ſit iudicium in omnibus cauſis primitiuis. Signa autem ſuperfluæ caliditatis hepatis propter nimiam attractionem fœces exiccantis, & ſimiliter frigiditatis eius ſunt manifeſta ex his quæ ſuperius dicta ſunt in paſsionibus hepatis.

Prognoſticum. Colica ex fœce ſecundum plurimum curatur. Signa apoſtemoſæ ſunt. Si ſanguineũ eſt, tumor, durities tenſiua, dolor cõtinuus, extẽſiuus & grauatiuus, fixus in loco uno cũ pulſatione & inflatione, febris acuta, ſitis uehemẽs, rubedo in colore, retentio urinæ apoſtemate comprimente uias urinæ, & eſt ſignũ forte magnitudinis apoſtematis. Item lædi cũ fluxu cũ exiẽs peruenit ad locũ apoſtemoſum, & quãdoq; eſt iſte dolor cum lenitate uentris, & qñq; perducit ad frigus extremitatum cũ calore uehementi in uentre, & qñq; rubeſ locus uentris exterius, & ſignificat magnitudinẽ apoſtematis, aut quia forte apoſtema permutatur exterius. Si uero apoſtema fuerit cholericum erunt tenſio, pulſatio & grauitas minus, & febris & inflammatio & mordicatio uehementius. Signa apoſtematis phlegmatici, & eſt parum, ſunt. Vt ſit dolor continuus in loco uno, & proprie cum deſcendit aliquid per partem apoſtematam. Et inuenitur cũ manu inflatio cum lenitate. Et habitudo ægri eſt habitudo mollium phlegmaticorum. Et forte iam præmiſſum eſt regimen phlegmatis multiplicatiuum ſicut lactis, piſcium, oleũ & fructuum frigidorum humidorum & carnium craſſarum. Et eſt ſperma eius frigidum ſubtile, & eſt ſignum conueniẽs adhoc, & egeſtio eſt phlegmatica. A melancholia nõ prouenit niſi rariſsime, & poſſet fieri permutando ex apoſtemate ſanguineo & etiam incipiendo, & ſigna ex prædictis in hoc cap. de apoſtemate ſtomachi patere poſſunt.

Prognoſticũ. Colica ſequens apoſtema inteſtinis craſsis ſm plurimũ curatur. Sed in gracilibus ſi fuerit notabile, ſm plurimum mortalis. Signa facta ex torſione inteſtini & ex aperitione didimi & ruptura eius aut ſiphac ſunt. Si eſt ex torſione uentus eius ſubito poſt motum laborioſum aut ſaltum uehementem, aut caſum, aut percuſsionem, aut calcationem, aut luctationem, aut tolerantiam põderis, aut quia pręceſsit uentoſitas uehemens hæc omnia contorquent inteſtinum rumpendo ligamenta. Item ſecundum plurimum dolor eſt ſimilis à principio uſque in finem non addens neque minuens. Si uero ſit ex dilatatione aut ruptura didimi apparet tumor oſchei repleti ex inteſtino quod deſcendit ad burſam. Si uero ſiphac in aliqua parte ruptum fuerit apparet ibi tumor ubi ingreſſum eſt inteſtinum, & in omnibus his caſibus ſit retentio fœcum ſecundum plurimum.

Prognoſticũ. Colica ſequens contorſionem inteſtini nunquam ſanatur niſi Deus uoluerit, & niſi à caſu inteſtinum ad oppoſitã differentiã reuolutũ redeat ad ſitum naturalem. Colica autem ſequens deſcenſum inteſtini in burſam teſticulorum aut in rupturam ſiphac curatur ſecundum plurimum. Nam ſecundum plurimum reduci poteſt ad intra uẽtrem & ad ſitum naturalem, ſed non apud inexpertos, & iſtæ ſunt ſpecies famoſę colicę ſecundum plurimum uenientes. Sed ſigna reliquarum ſpecierum colicæ rarius euenientium breuiter abſoluam. Signa ergo facta à frigiditate inteſtinorum ſunt paruitas ſitis, ſenſibilitas frigoris in inteſtinis, leuitas doloris ſine grauitate, item inflatio egeſtionis, & quando eſt ſperma cum ea frigidum. Iuuatur à calidis, nocetur à frigidis. Et ſigna facta ex caliditate ſine materia ſunt ſigna contraria. Et ſigna facta ex ſiccitate ſunt egeſtio, ualde ſicca, corporis exiccatio & cutis, uentris ſubtiliatio & aſperitas, & ſigna facta ex præſentia choleræ in inteſtinis ſunt regimen præcedens multiplicatiuum choleræ, ætas, tempus, regio & forma, mordicatio uehemens, & inflammatio, item noceri à clyſteribus acutis, item noceri ab his quæ educunt choleram, quia in ipſa actuali eductione dolor augetur, licet eductio choleræ, poſtea iuuet, quia cauſa doloris remouetur niſi cholera fuerit imbibita, & quandoq; aſſociatur ei febris, & non eſt febris intenſa neq; cum ea magnitudine accidentium quæ reperiũtur in colica apoſtemoſa. Et qñq; aſſociatur dolor in pectine quaſi punctura cultelli abſq; uentoſitate. Sed ſigna facta ex melancholia ſunt eructatio acris, nigredo egeſtionis, inflatio uentris cum paruitate doloris & reliqua ſigna communia atteſtantia melãcholiam. Sed ſigna debilitatis expulſiuæ ſunt ut iam anteceſſerit lenitas uentris & neceſsitas ſurgendi frequenter ad aſſellandum. Sed egerebatur parum pro uice. Item anteceſsio cauſarum debilitantium uirtutem ex calore, frigore, & reliquis, aut præſumptio alicuius rei debilitantis uirtutem uenenoſæ aut non uenenoſæ. Et multoties accidit ut uenter ſit lenis aut temperatus, & ſit quantitas & qualitas egeſtionis ſecundum curſum naturalem, & tamẽ nõ poteſt egredi fœx, niſi cũ clyſtere aut ſuppoſitorio aut alio ingenio. Et iſtud eſt quãdoq; propter fiſtulã in ſphicteri aut ragadias aut hæmorrhoidas aut alia ſimilia nocumenta propter quæ natura terretur in emittendo fœces. Et qñq; accidit propter obtuſionem ſenſus. Et quandoq; propter debilitatem muſculorum uentris, diſcurrat ergo medicus, & cauſam inueniat. Sed ſigna colicæ ſequentis debilitatem ſenſus ſunt ut patiens ſumat ea quæ faciunt fœcem mordicantem, & non percipiatur in aſſellatione, hæc autem ſunt ſicut cæpe porrum, caſeus ſalitus & cætera acuta. Item quod non ſentiatur nocumentum ſuppoſitoriorum acutorum, & uenter inflatur ex eis quæ retinentur & non doleat dolore notabili. Sed ſigna facta ex uermibus ſunt ſigna uermium, de quibus infra & anteceſsio exitus eorum. Signa autem colicæ à ſolutione continui in inteſtinis ſunt exitus ſanguinis aut ſaniei, aut forte præceſsit apoſtema quod ruptum eſt. Si uero cauſa eius fuerit lapis in inteſtinis erit ibi grauedo, & punctio & quod alias præcedenti tempore genitus ſit & eductus. Sed ſigna colicæ per communitatem à ſtomacho, cerebro, ſpiritualibus, hepate, ſplene, renibus ueſica, matrice, mirach, & toto, ſunt quia præceſſerunt nocumenta eorum

membrorum

membrorum aut totius,cum quorum augmento augetur colica,diminutione minuitur, & quibus recedentibus colica recedit.Signa colicæ contagioſæ & peſtilentialis eſt ipſe trāſitus de homine ad hominem & de regione ad regionem,& quod maxime accidit his qui conuerſantur,& hæc frequēter eſt mortalis,ſecundum plurimum colica ileos.

Signa autem cauſarum primitiuarum colicæ eſt ipſarum cauſarum præceſsio & ſubſecutio colicæ ſecundum plurimū his cauſis præcedentibus. Prognoſticum.Hæ ſpecies colicæ ſecundum plurimum curantur præter peſtilentiam.Cum uentum eſt ad uomitum fœcum in quacunque ſpecie mortale ſecundum plurimum.

SI cum dolore uentris fuerit ipſius conſtrictio et nauſea, ſed nec calor,nec febris affuerit,ea ægro dādæ ſunt quæ uentrem ſine uomendi deſyderio ſoluant ut eſt electariū de gallia.Quod Rec. maſtichis,gariophil. zing. melanopiperis, macropiperis, cinamomi,nucis muſcatæ,galliæ, omniū ana.drach.10.ſcammoneæ,drach.10.poſtea exprimantur citonia acetoſa,& recentia, & ſuccus eorum cum eiuſdem quantitatis melle miſceantur & coquantur uſque ad ſpiſſitudinem paulatim. Et conficiatur ex eo medicamen, quod tamen eiuſdem quantitatis ſit, cuius ſpecies ſunt. Cuius doſis ſit ab aur.2. uſque ad.2.& s.

Hic Raſis incipit determinare de paſsionibus inteſtinorum,& in primo cap.determinat de doloribus inteſtinorū, in ſecundo de fluxibus.Cauſam autem de uermibus poſtponitur.Sed primum cap.de dolore inteſtinorum diuiditur in ſex partes.In prima determinat dolore inteſtinorū à phlegmate & cholera,ſiue ſit dolor colicus ſiue iliacus.In ſecunda ibi.Quod ſi cum uentris dolore,determinat de colica uentoſa.In tertia ibi.Si autem cum dolore febris affuerit determinat de colica à cauſa calida inuenta cum febre.In quarta ibi. Cum autem locus doloris, determinat de colica apoſtemoſa.In quinta ibi.Qui autem cum hoc dolore. ponit regimen præſeruatiuum à colica uentoſa.In ſexta ibi.Sed ſi cui dolor iſte,redit ad ponendum curam colicæ à cauſa calida. Primā diuido in quatuor. In prima ponit curam doloris inteſtinorum ſiue colici ſiue iliaci cum electario ſolutiuo,quando eſt cum uehementi nauſea.in ſecunda ibi.Quod ſi nauſeæ uehementia non fuerit.ponit curam huius doloris cum pilulis ſolutiuis,quando eſt ſine uehementi nauſea.In tertia ibi.Si autem paſsio iliaca.curat hunc dolorem cum ſuppoſitoriis. In quarta ibi.Et ſi non contulerit curat hunc dolorem cum clyſteribus.quid dicat in prima parte ſatis eſt manifeſtum.

Curat hunc dolorem exiſtentem cum nauſea cum electario de gallia ſtomachi confortatiuo ne ſequatur uomitus. Eſt tamen tutius ut præmittantur aliqua clyſteria, ut uenter ſit obediens,ne medicina ſolutiua efficiatur uomitiua.Recepta ordinetur hoc modo.℞.maſtichis,gariophilorum, zing. melanopiperis,id eſt,nigri piperis,macropiperis, id eſt,magni ſiue longi piperis,cinamomi,nucis muſ.galliæ.ſ.aleſangine deſcriptione.Meſ.omnium an.ʒ.10.ſcāmoneæ.ʒ.10.ſucci citoniorum acetoſorum recentium,mellis ana.lib.1.bulliant primo ſuccus,& mel lento igne paulatim ad ſucci conſumptionem,& in fine puluis iam dictis ſecum miſceatur. Vult enim Raſis quod mel remanens in fine poſtquam eſt cum ſucco bullitum ſit tantæ quantitatis quantæ eſt puluis ſecum miſcendus,quod tamen inuſitatum. At plus enim in communi uſu ponuntur pro una lib. mellis tres ℥. pulueris, ſed hoc nō erit electarium,ſed una maſſa ſolida, doſ.eius eſt à.ʒ.2.uſque ad.ʒ.2.cum dimidia. Et ſi bene computas doſis non eſt magna;erunt enim pro unaquaque doſi à.6. uſque ad 7.gran.ſcammoneæ,& nō eſt aliud ſolutiuum.De qua te admirandum eſt cum intentio ſua fuerit principaliter ſoluere phlegma,quod patet ex pilulis ſequentibus in textu Raſis. Credo in textu Raſ.eſſe defectum.Et quod debuerit eſſe in hoc electario ſaltem.28.ʒ.turbith. Quod patet ex duobus. Primo quia doſ.apud conſuetudinem.Meſ.eſt parua.Secundo, quia Meſ.deſcribens hoc electarium in ſuo antidotario diſtinctione tertia in fine.Quando uult ſoluere choleram & phlegma permiſcet turbith cum ſcammonea. Et tu ſi placet uide deſcriptionem eius.Aut oportet dicere,quod intentio Raſis fuerit ſolum ſoluere choleram,quod non eſt bene conſonum receptis ſequentibus. Ego autem tibi conſulo, ut in hac recepta.Meſ.ſequaris,qui cum uult ſoluere ſolam cholerum ponit ſolum ſcammoneam.Cum uult ſoluere choleram & phlegma ponit ſcammoneam & turbith. Si autem ſolum uult ſoluere phlegma,ponit turbith,& loco ſcammoneę tantum cartami excorticati.Et ſi uult educere ſolum melancholiam,loco iſtorum ponit elleborum epithymum & polypodium. Vel ſi uis potes dicere,quod in iſto electario ponit piper nigrum,& piper longum,qui ſoluunt phlegma liquefaciendo & ipſum diſſoluendo & uirtutem ſtimulando. Nec mireris de hoc,nam ipſe Raſis in ſuo antidotario conficit pilulas ualentes in nauſeatiua ſatietate & in colica ſoluentes, in quibus tamen nihil ponitur ſolutiuum niſi piper & ſaccharum.& ita facit Auic.in cap.de colica,& Raſ.in ſuo antidotario ponens hancmet receptam ex ſucco citoniorum nō ponit niſi ſcammoneam.Hic ut libet.Et ſi inſtetur, quod doſis eſt parua contra conſuetudinem Raſ.Reſponde quod in colica ſolutiua non debent eſſe multum fortia,ne forte perueniatur ad uomitum fœcum.Et hæc reſponſio eſt conformis intentioni Raſis in diuiſionibus in cap.de colica,ubi in colica perueniente à phlegmate craſſo dicit quod hora paroxiſmi ſuccurratur cum clyſteri lenitiuo ſolutiuo. Et ſi ſufficit bene eſt.Et ſi non cum ſolutione mediocri. & ſi ſufficit quādo eſt,& ſi non,cum acuto ſolutiuo, & detur electarium de dactylis.Et electarium diacitoniten ſolutiuum. Et certum eſt quod nō loquitur de alio diacitoniteo ſolutiuo, niſi quod hic deſcribitur & in antidotario ſuo.

Quòd, ſi nauſeæ uehementia non fuerit, nec æger medicinas uomuerit,pilulæ iliacæ ſunt dandæ. quæ Rec.colocynthidis ſagapeni amborum ana.ʒ.50. ſcammoneæ drach.3. & tertiam.informentur pilulæ,de quibus unius aur.pondus eſt dandum;uelociter enim paſſionem diſſoluunt ilicam.

Hic Raſ.non exiſtente nauſea magna dat pilulas proprias contra paſsionem iliacam,ut ℞.colocynthidis calidæ, ſiccæ, educentes phlegma craſſum & conferentis colicæ phlegmaticæ & uentoſæ iuuamentum ultimum,& ſimiliter hydropiſi,ſagapeni calidi & ſic.quod bibitum & clyſterizatum confert colicæ phlegmaticæ & uentoſæ,ana.ʒ.10. ſcammoneæ. ʒ.3.& formentur pilulæ de quibus pondus aur.1. eſt dandū, uelociter enim paſsionem diſſoluunt iliacam. Iſta eſt medicina fortis,à qua non eſt incipiendum,imo præmittēda ſunt clyſteria,& non auderem ex pilulis his dare. ʒ.1.& iam uidi cum hoc ſolutiuo quendam perueniſſe ad uomitum fœcum, cui etiam fractum eſt inteſtinum & uenter plenus eſt fœcibus,ac ſi eſſet hydropicus & fœtens erat & mortuus eſt tertia die poſt hoc ſolutiuum,& in quinta die à principio ægritudinis.Cum tamen etiam patientes iliacam non moriantur de intentione Auic.& ut dictat experientia ante ſeptimum diem.Ego itaque conſulo ut incipias à clyſteribus, & ſi non ſufficiāt peruenias ad ſolutiua leuia,ſicut ſunt pilulæ alephāginæ & ſimilia leuia. Quod etiam conſilium habes à Raſi in diuiſionibus loco ſtatim allegato.

Si autem paſſio iliaca difficilis fuerit, nec medicamina uentris ſolutiua eis cōtulerint,hoc ſuppone collyrium.Quod recipe ſalis panis, drach.10.colocynthidis interioris, ſcammoneæ amborum,ana. drach.2.et.s.fiant ex eis collyria longa & ſupponantur.

Curat hanc paſsionem cum ſuppoſitoriis,& ſolum in textu ponit pulueres ſolutiuos. Sed debent ſic ordinari.℞.panis ſalis.ʒ.10. & eſt ſal quo communiter utimur & ponitur in pane,colocynthidis interiorum,ſcammoneæ ana, amborum.ʒ.2.mellis.ʒ.5.bulliat mel & addantur pulueres ſupraſcripti & fiant ſuppoſitoria longa,etiam uſque ad longitudinem.7.digitorum coniunctorum,eſt enim inteſtinum rectū longum ſatis & latum,ita ut ſit capax huiuſmodi liciniorum.

Et ſi contulerint ex enemate leui clyſterizetur. Quod Rec. ficus citrinas.5. furfuris quantum una manu capi poteſt,maluauiſci,manip.1. hæc in panno ligata et ſiclæ folia. 10. in.2.lib.aqua coquantur, donec ad unam redeant,dein-

de

de coletur & ponatur ſuper eam baurach pōdus unius aur. olei ſeſamini, unc. 1. & fiat clyſtere ex eo. Si autem quis fortius & acutius facere uoluerit pondus aur. 2. de collyrio quod prius diximus admiſceat. Clyſtere uehementer ſoluēs, quod tunc utendum eſt cum medicamina non conferunt, nec uenter ſoluitur, Rec. colocynthidis interioris. ʒ. 10. centaureæ. ʒ. 5. buchormarien, arthanitæ, amborum, ana. ʒ. 2. mentaſtri, rutæ, origani, omnium ana, manip. 1. omnia in tribus lib. aquæ donec ad tertias duas redeant, coquantur, et colentur: deinde diſſoluantur in ea alchitram, mellis, amborum, ana. ʒ. 3. caſtorei, ſagapeni, opopanaci, collyrij, quod prediximus, omnium ana. ʒ. 2. miſceantur omnia, & dum eſt tepidum, fiat ex eo enema. Et ſi ſchibale non exierint iteretur clyſtere donec exire uidentur, hoc namque clyſtere adminiſtrari debet cum res fortiſſima eſt & peßima, et in colica mala, & eſt illa in qua fit nauſea ualde uehemens et inferius nihil egreditur. Huic præterea ægritudini quandoque fœtida ſuperuenit eructuatio & plerunque ſtercus per os egreditur, quod cum accidit ſæpe mortem portendit.

Curat hanc paſsionem clyſteribus lenitiuis. Quæ ſi non ſuffecerint docet clyſteri admiſceri aureum unum pulueris collyrii ſuprascripti. Et ſi hæc non cōferunt, docet Raſis imponere clyſtere ultimum & fortiſsimum etiā multoties iterandum ſi ſchibale & reliqua oppilatiua non exierint. Similia namq; clyſteria fortia zeri conuenit in colica & iliaca mala, in qua timetur ne fœces euomantur. Nam uomitus ſtercoris ſæpe portendit mortem. Buchormariem & arthanita, ſunt duæ ſpecies mali terræ ſiue panis porcini, ſiue cyclaminis, idem enim ſunt, alchitram eſt pix apud alios gummi cedri. Reliqua nota ſunt. Sed certe tutius eſt primo incipere à clyſteribus lenitiuis, quæ ſi non ſuffecerint procedatur ad clyſteria fortia, & his non ſufficientibus ad ſolutiua leuia, & ultimo ad fortia.

Quòd ſi cum dolore uentris non fuerit ipſius ſtrictura, ſed inflatio & rugitus & tenſio in uentre exiſtunt, confectio de baccis lauri danda eſt, quæ rec. foliorum rutæ ſiccorum drach. 10. ameos, cimini, nigellæ, cheiſiu, origani, carui alexandrini ſem. amygdalarum amar. melaunpiperis, macropiperis, mentaſtri, dauci, acori, baccarum, laur. caſto. omniū ana. drach. 2. ſagapeni, drach. 4. opopanacis, drach. 3. conficiantur cum melle eiuſdem ponderis, cuius doſis ſit ut auellana una, aut nabacha multis uicibus cum unc. 2. uini calefacti, aut cum apozemate de radicib. Huic confectioni in remouenda uentoſitate, & diſſoluenda nihil æquiparatur. Hoc præterea ſuppoſitorium ſubiciatur, quod ſit uentoſitatis diſſolutiuum. Rec. cymini, foliorum rutæ uiridis, amborum, ana manip. 1. buchormarien, arthanitæ, amborum, ana. ʒ. 3. baurach. ʒ. 1. conficiantur ex melle & ſuperponantur cum ſpongia uel lana, hoc enim diſſoluit uentoſitatem inferius & expellit. Venter quoque aßidue ex panno calido uaporandus eſt, & æger in tina mittendus. Si autem hæc non ſuffecerint uentoſa cum igne ponenda eſt, & locus donec rubere cœperit fricandus. Poſt hæc inunctio fieri conuenit ex oleo rutaceo, & ex alijs oleis calidis, & ex eis clyſterizandus eſt æger poſtquam eis admixta fuerint caſtoreū, euphorbium, amborum ana drach. 1. Hanc uero ſolitus pati ægritudinem, dum ſanus eſt caueat ne uinum aqua mixtū bibat, nec etiam ſumat uinum niſi purum, et forte nec aquam multam bibat, & abſtineat ab herbis & lacte, et omnibus inflatiuis.

Philonium faciens iliosis cum maximo coartantur dolore & timetur ne ſyncopis ſuperueniat, uentoſitatem carminat & ſomnum prouocat, Rec. piperis, ameos, foliorum rutæ, mentaſtri, caſtorei, baccarum, lauri, cymini, omnium, ana, unc. 1. opij, mandragoræ, hyoſcyami, ſe. omnium, ana, unc. 1. conficiantur cum melle eiuſdem quātitatis detur ex eo pondus aur. unius huic quoque electuario additur plerunq; ſcammoneæ, unc. tertia, & fit tunc medicamen uētris ſolutiuum.

In hac ſecūda parte principali curat colicam ſiue iliacam uentoſam. Et diuiditur in partes ſeptem. Primo ponit curam per electarium, quādo non eſt in uentre conſtipatio. In ſecunda ibi. Hoc præterea. curat colicam & maxime cum uentris conſtipatione, cum ſuppoſitorio. In tertia ibi. Venter quoq;. curat per approximationem panni calidi & balneum. In quarta ibi. Si autem hęc non ſuffecerint curat cum uentoſa. In quinta ibi. Poſt hæc unctionem fieri conuenit, curat cum unctione & clyſteribus. In ſexta ibi. Hanc uero ſolitus pati. docet à quibus eſt cauendum tempore ſanitatis. In ſeptima ibi. Philonium. ponit philonium ultimum in ſedādo dolores fortiſsimos. Quæ dicit in prima parte ſatis nota ſunt. Cheiſin, ideſt, ſemen leuiſtici, alexandrini ſeminis, id eſt, petroſelini, & iubet omnia permiſceri cum melle tantæ quantitatis, quantæ ſunt, reliqua, quod tamen ut ſtatim dixi non eſt in communi uſu, doſis huius electarij ſunt, ut auellana aut nabacha, ideſt, ĩ ninba ſilueſtris & miſceatur cum. ʒ. 1. uini calefacti potentis, aut detur cum apozemate ex radicibus ſuperius dictis in capit. de dolore hepatis. In ſecunda parte curat colicam cum ſuppoſitorio, ſed ponit extraneum modum faciendi hoc ſuppoſitorium, facit enim primo electarium cum melle ut patet. deinde facit ſuppoſitoriū de ſpongia uel de lana in cōmuni forma, quod poſtea intingit in electario dicto & ſupponit. Sed certe præſtantius eſſet facere ſuppoſitorium in communi forma, ſaciendo mel per decoctionem inſpiſſari ſicut dictum fuit in alio ſuppoſitorio. In tertia parte quæ dicit nota ſunt, ſed balneum illud ſiue tina debet eſſe cum decoctione rerum carminantium uentoſitatem. In quarta parte quæ dicit ſunt manifeſta. Ventoſa enim habet ſoluere uentoſitatem, & debet eſſe uentoſa magna. In quinta parte quę dicit ſunt manifeſta. Et nota quod ponit in clyſteri caſtorei, euphorbii, ana. ʒ. ſ. Et eſt forte inſolitum, & non auderem facere niſi in forti, & non in puero, neq; in pręgnāte, prouocat enim abortum mirabiliter. In ſexta parte quæ dicit ſunt manifeſta. In ſeptima parte deſcribit philonium, ualde efficax in ſedando dolorē uentoſum & quemcunq; alium dolorem maxime à frigida cauſa, ſed non debet dari, niſi in caſibus extremis, & cum alia non cōtulerint, nec debet multum frequentari, ſedat enim dolorem ſtupefaciendo, & ſubdit quod huic electario additur tertia pars. ʒ. ſcammoneæ & efficitur ſolutiuum. Et nota quod eſt bonum ingenium cum ſtupefactiuis miſcere ſolutiua, ſimul enim perficitur cura uera & mendoſa, ſtupefactiuum poteſt minus nocere, quando eſt iunctum ſolutiuo.

Si autem cum dolore febris affuerit, caßia fiſt. in ſucco endiuiæ bullito & diſpumato diſſoluta ægro eſt danda. Et ſyrupus uiolæ. in potu eſt tribuendus. Et nutriendus eſt ex taphea cum oleo de amygdalis dulcibus condita. Et ex leui clyſteri clyſterizandus.

In hac tertia parte principali curat colicam pendentem à cholera, & docet lenire uentrem cum caſsia diſſoluta, cum ſucco endiuiæ bullito, donec diſpumetur. Et clyſterizetur cum clyſteribus lenientibus frigidis. Et nutrit ægrum ex taphea. Taphea eſt duplex, una alba quæ fit ex ſola aqua & carne. altera uiridis quæ fit ex aqua & carne & coriādro uel aliqua herba uiridi. Et per hæc intelligit cibaria frigida & humida. Omittantur tamen ea, quæ à proprietate faciunt colicam ſicut cucurbita & ſimilia.

Cum autem locus doloris in uentre apparuerit craſſus, et æger habens apoſtema in principio phlebotometur. deinde caßia fiſtula, cum ſucco herbarum ſæpe danda eſt. Et ſit cibus eius, cui hic dolor ex conſuetudine accidere ſolet, taphea unctuoſa, cum ſaccharo, & oleo ſeſamino. Et abſtineat à ſtipticis, & acetoſis, & à cibis craßis, & uentrem ſtringentibus.

In hac quarta parte principali curat colicā apoſtemoſam, quapropter præcipit phlebotomiam in principio, ſcilicet ex baſilica, & hauriatur quantitas ſanguinis notabilis ſecūdum exigentiam repletionis & uirtutis. deinde detur caſsia cum

ſucco

ſucco herbarum frigidarum,ſicut endiuiæ, lactucæ, & ſimilium.Intendit enim curare apoſtema calidum,nam hoc ſecūdum plurimum euenit,cætera manifeſta ſunt.

Qui autem cum hoc dolore uentoſitatem pati ſolitus eſt, cibetur cum calagia & mutagenat conditis cum ſeminibus. Et abſtineat ab oleribus & lacte, & omnibus quæ inflant. Et bibat uinum forte, & non uiciatum, aut hydromel cum ſpeciebus quæ pro condimento ponuntur,ut piper quas diccemus. Confectio hydromelis.Recipe mel. mundi, lib. 1. aquæ lib. 6. miſceantur & coquantur diu & ſpumetur bene, donec fiat ad ſpiſſitudinem iulep. Cumque hoc factum fuerit in vnaquaque libra,ex eo mittantur. ℨ. s. puluerizati piperis in panno ligati,donec appropinquet finis decoctionis eius & cum infrigidatur ext rahatur pannus & exprimatur, & cum neceſſe fuerit propinetur.

In hac quinta parte principali, primo docet præſeruare à dolore uentoſo, licet hoc regimen etiam conferat in cura doloris colici præſentis.In ſecunda ibi. Confert etiam,deſcribit medicinam conferentem in actuali dolore.Quę dicit in prima manifeſta ſunt. Calagiæ & mutagenat ſunt cibi apud Arabes, qui fiunt in cazola ea carnibus minutim inciſis cum aromatibus & ſeminibus reſoluentibus uentoſitatem. Hydromel,ideſt,aqua mellis.

Confert etiam cui hæc paſſio ex uentoſitate & craſſa ſuperfluitate accidere ſolet oleum de cherua recenti cum apozemate de ſeminibus ſumptum. Apozema de ſeminibus hoc eſt,recipe,ameos,cymini,cheiſim,carui,origani,nigellæ.omnium,ana pugillum unum.Iſtis autem admiſceantur, lib. 3. aquæ & coquantur,donec ad libram unam ſemis redeant,de hoc itaque apozemate ſumantur unciæ duæ, quibus drach. 3. olei de cherua addatur & multis diebus bibantur.

In ſecunda parte docet dare olei de cherua. ℨ. 3. cum unciis duabus apozematis,ideſt, decoctionis de ſeminibus diebus pluribus ſtomacho ieiuno. Cherua Arabice eſt planta, quæ communiter uocatur pentadactylus,cataputia maior & à quibuſdam ſponſa ſolis. apud Dioſcoridem uocatur cicinus aut ſeſamus agreſtis, ea hac recenti fit oleum de cherua granis eius expreſsis.

Sed ſi cui dolor iſte cum calore ſuperuenerit pruna. 10. & ficus citrinæ. 5. & paſſularum enucleatarum. ℨ. 5. ſumantur & coquantur & colentur cui oleum amigd. admiſceantur,deinde caſſia fiſtula,in eo diſſoluta coletur et miſceatur. Et ex apozemate quod in capite de rheumatiſmo diximus in potu tribuatur. Venter uero ſi multūm fuerit ſiccus prædicto apozemati addantur polypodij & turbith amborum, ana. ℨ. 2. & coquantur cum eo,& detur donec uenter ſoluatur, cum autem ſolutus fuerit remoueatur polypodium & turbith.Confectio electarij quæ uentrem ſoluens deſtruit uētoſitatem & grauedinem.Recipe turbith albi fricati & pulnerizati. ℨ. 10. ſacchari. ℨ. 10. zing. ℨ. 10. huius pulueris. ℨ. 3. ad bibendum tribuantur. Pilulæ de quibus cum quis uentrem ſoluere uoluerit unam ſumere debet,quæ & appetitum excitant & inflationē reſoluunt & grauedinē & cibum digerunt. Recipe maſtichis,zing. cinnamomi,carioph. uecheremiſch,melanopiper. macropiperis,ſcammoneæ,ſacch. uiolacei omnium ana. drach. 1. fiant ex eis pilulæ ad magnitudinē ciceris & ſumatur una,mouebit enim ſemel aut bis.

In hac ſexta parte principali redit ad ponēdum curam colicæ à cauſa calida ſiue quando cum cholica coniungitur feb. Et primo docet ſoluere uentrem cum hac medicina. Recipe prunorum, roſ. ficuum citrinorum quinque, paſſularum enucleatarum. ℨ. 5. incidantur incidenda, & coquātur in duabus libris aquæ ad conſumptionem duarum partium & cum. ℨ. ℥. huius decoct. trahatur caſsiæ floris. ℥. 1. cui toti addatur, olei amig. dulcium recentium. ℥. 1. & calida exhibeatur ſtomacho ieiunio, hæc enim leniendo fœces exiccatas educit & non inflammat,& eſt medicina ſecura. Item docet exhibere decoctionem, quam ſuperius poſuit in cap. de catarrho. Et eſt prima decoctio ibi poſita uentris lenitiua, & ſi uenter fuerit nimis ſtipticus docet admiſceri illi decoctioni turbith polipodii ana. ℨ. s. quæ debent bullire cum cæteris poſitis in decoctione iſta ita ut uentrem ſufficienter ſoluat. Sed cui uenter ſolutus fuerit adminiſtretur ſola decoctio prima. Iſta enim ſufficiet ad tenendum uentrem lenem,tandem Raſis ponit duas receptas conuenientes in colica. Prima eſt ſatis manifeſta,ualens in colica phlegmatica, & ſumatur cum cuſtodia. Turbith enim eſt ſolutiuum phlegmatis ſatis forte, & ſi ſit confortatū cum zing. ſicut hic ſoluit phlegma craſsū. Si uero non,ſoluit phlegma aquoſum. Secundo deſcribit receptam pilu. ualentium in cauſa mixta,quas magnis laudibus extollit,& poſſunt ſumi per horam ante cibum.

Melius tamē eſt propter ſcammoneam ut ſeruetur aliqua cuſtodia,& quæ dicit patent. Necheremiſch dicitur eſſe roſa aſinina,& dicitur quod eſt ſpecies endiuiæ alibi pœoniæ.

PRo cura colicæ ſunt præmittendi quidam canones generales & ſunt. 13. Primus quod regimen colicæ nō tardetur,eſt enim ſecundum plurimum ægritudo acuta & inter cætera repletio minoretur, ita ut cibus exhibeatur rarius & in minori quantitate, multumque tempore ſanitatis,& cum hoc non ſit craſſus, uiſcoſus aut uētoſus ſed lenitiuus. Item ſi nauſeauerit ut uomitus adiuuetur. Et proprie ſi fuerit ſtomachus plenus cibo,& cum eo etiam humores in ſtomacho exiſtentes educantur,hic namque minuit materiam colicæ. Secundus canon,nullo pacto feſtinet medicus dare in principio ſolutiuum forte deſuper,ſed primo incipiat cū ſiluſtetibus leniētibus, & deinde aliqualiter acutis ſi opus eſt,quibus non ſufficientibus det ſolutiuum, ſicut ius galli antiqui ſimplex aut compoſitum ſi non fuerit febris. Si uero fuerit febris,aquam hordei medicinalem debite calidā Et Raſis in textu facit aliquas decoctiones lenientes ea prunis,ficubus,paſſulis & ſimilibus cum quibus potea mannam aut caſsiam permiſcere. Quandoque ſcybalæ & humores craſsi deſcendunt per inferius, & dolor inſtans coegerit dare ſolutiuum,electarium per ſuperius tunc detur,ſed leue & in pauca quantitate & boni odoris,ſicut pilulas alephanginas,& ſunt proprie mihi expertæ,aut hiera ſimplex aut diaphœnicō,aut diacitoniten deſcriptione Meſue. Et quanto medicina eſt minoris quantitatis & melioris odoris & ſaporis,tanto eſt melius.Melius enim à ſtomacho retinetur, detur tamē quantitas tanta quæ ueriſimiliter ſufficiat operari. Eſt tamen melius dare illa quorum uirtus parum tranſeat ultra ſtomachum,& inteſtina,ne materiæ à corpore præcipitētur ad inteſtina,propterea omittantur medicinæ euoluentes quantum eſt poſsibile. Et ſimiliter omittantur medicinæ leues electiuæ ſi clyſteria ſufficient educere ſcybalas, & alia quę oppilant,niſi materia fuerit in ſtomacho,& in inteſtinis ſuperioribus quæ non potuit uomitu educi hoc autem comprehenditur per grauitatem & dolorem ſupra umbilicum ſenſatum,& tunc iſta medicina ſolutiua lenit ſumpta per os, aut euacuabit materiam totaliter ad extra, aut attrahet ipſam ad aliquod inteſtinum inferius,quæ deinde per clyſtere poterit educi.Similiter oportet dare ſolutiuum per os quando colica ſequitur excoriationem ſiue fluxum diſentericum eſt enim materia communiter contenta, ſupra locum excoriationis,ad quam clyſteria non attingunt. Tertius canon,ꝙ aliquando opus eſt dare medicinas euoluentes & ſatis fortes,& trahentes à longinquis in tribus caſibus. Primus, quādo materia antecedens tranſiens in cauſam coniunctam colicæ continetur in locis diſtantibus ſicut in uenis,& hoc frequenter contingit,quando febres permutantur ad colicam, ſicut fuit de anno. 1449. Ferrariæ, tunc in hoc caſu competit diaphœnicō,pilulæ aggregatiuę,& ſimilia. Secundus caſus,quādo humores eſſent craſsi in inteſtinis inuiſcati, quos neque clyſteribus neque ſolutiuis leuibus poſſumus eradicare. Tertius,quando eſſet fortis oppilatio, quam neque clyſteria,neque lenia ſolutiua poſſunt auferre,& in his duobus caſibus ultimis authores conceſſerunt pilulas de ſagapeno, & Raſis in litera pilulas iliacas,tibi tamen iureiurando affirmo, quod ad ſoluendum fortem oppilationem uidi magis conferre

conferre oleum commune bene conditionatum calefactum exhibitum in quantitate ſex aut octo unciarum. Et eſt medicina ſatis ſecura cum ſit cibus & medicina, & perficit operationem communiter in duodecim horis, ſed poſt ipſum nihil detur niſi cum iam ex ſtomacho deſcẽderit, ſcilicet per quinque horas poſt ne euomatur. Et procuret quantum eſt poſsibile aſpergẽdo faciem aqua frigida ne euomatur. Et poſt ipſum immediate dando pomum aut pirum, aut aliquod talegratum infirmo ut abominatio ſedetur. Quartus canõ quod nullo pacto ponatur agaricus in medicinis colicæ, qui agaricus adhæret inteſtinis. Et facit etiam alias medicinas retineri & profundari in inteſtinis, & cum hoc trahit à lõginquis. Quintus canon quod ſecundum plurimum debemus eſſe cõtenti clyſteribus & ſuppoſitoriis, quia clyſteria educunt humores etiam craſſos exiſtentes in inteſtinis, & cũ nõ trahunt ex longinquis alias materias ad inteſtina. Et tertio nõ faciũt agitationem in humoribus & caſum in febres ſicut medicinæ & quarto ſi non ſoluunt neq; educunt materiam oppilantem non eſt dubium quod faciant peruenire ad uomitũ fœcum & debilitẽt uirtutem ſicut medicinæ. Et quinto ſecũdum neceſsitatem poſſunt reiterari abſq; paruo nocumento nõ ſicut medicinæ, non enim etiam ſi eſſent acuta taliter actuantur ſicut medicinæ in ſtomacho. præterea medicinæ in ſtomacho quãdoq; trahunt humores malos ad inteſtina excoriãtes ipſa, quare aggregatur colica & excoriatio ſimul, & hoc eſt ex nocumentis mortalibus. Sextus canon, quando clyſteria ſunt aliquoties iterata & non ſoluunt, abſtinendũ eſt ab ipſis & ꝑprie ad acutis donec materia ſit digeſta quæ iterim digeritur tum à calore naturali, tum auxilio medicinarum digerentiũ ſecundum humoris exigentiam, imo proprius uſus clyſteriorum acutorum eſt poſt maturationem, timetur enim ex ipſis cordi & hepati, & faciunt accidere ſoda cum non ſoluãt ꝑp agitationem. Et quia qñq; fiat ex rebus mittentibus uapores acutos ad caput. Ideo oportet quandoq; ut adiuuentur deſuper ſicut etiam euacuatio deſuper iuuatur cum ſuppoſitoriis & clyſteribus, hæc nota ſunt ſcienti medicinarũ acutarũ malitiam. Et nota quòd quanto maior eſt febris clyſteria debent eſſe magis lenientia & minus acuta, cum tamẽ apud Aui. oporteat aliquãdo in clyſteribus eſſe. 2. ʒ. & mediã ſalis.

Septimus canon. Non fiant clyſteria cum aliquid crudum in ſtomacho continetur quod maxime de cibo intelligitur. Octauus canon. Oportet ut fiat interpolatio in clyſteribus; nec ex omni cauſa fiat clyſtere, contra ignorantes qui ſingula hora & pro ſingulo dolore faciunt clyſtere, huius autem ratio eſt, quia clyſteria agitant non educendo, & ſunt cauſa febrium aut aliorum nocumentorum, ſecundo debilitant ſtomachum & hepar, poſſet aliquando ſequi fluxus immoderatus ſicut aliquando mihi contigit.

Nonus canon. Oportet ut cuſtodiatur caput ut non recipiat uapores materierum retẽtarum nec medicinarum quas ſæpe adminiſtrare oportet, ſicut ſunt clyſtera, fomẽtationes balnea ſiue ſemicupia, hi enim aliquando grauant caput. Et aliquando ſequitur alienatio & uigiliarum inſtantia, huic autem ſubueniatur ſtringendo ægrum circa medium cum fomentatur aut ponitur in ſemicupio. Et ſimiliter ponendo aliquem pannum inter caput & locum fomẽtatum, ut uapores non poſsint ad caput peruenire. Et tertio epithimando frontem & tempora cum rebus frigidis caput confortantibus, ſicut aqua roſ. aut oleum roſ. cum quarta parte aceti, & ſimiliter cum ſuccis infrigidantibus. Decimus canon. cuſtodiatur pars hepatis ab emplaſtris, fomentationibus, ſacculis, & huiuſmodis calidis, quæ uentri propter dolorem applicãtur, ne ſupercaleſiat, imo ſi uidebitur infrigidetur cum ſibi propriis ſicut cum cerato ſandalino, & huiuſmodi. Et ſimiliter cuſtodiatur regio cordis cum ſuccis frigidis, camphora, & huiuſmodi. Et ſi poteſt poni aliquid diſtinguens inter uentrem & huiuſmodi membra fiat ne medicina unius membri alteri communicetur. Vndecimus toleretur ſitis quantum eſt poſsibile in colica, facit enim ad reſolutionem humorum uentoſitatis. Quod ſi à potu abſtinere non poſsit ſedetur cum aliquo iulep, utputa uiolaceo aut cum decoc. prunorum tamarindorum & ſimilium cum ſaccharo dulcorata, & ſimilibus. eſt enim in iſtis lubricatio, & quia dulcia ſunt & corpori amica cito penetrant, & bibatur parum pro uice, ſic enim cum pauco potu melius ſatisfit ſiti nec ſequitur uomitus, aut teneantur aliqua in ore ſitim ſedantia. Duodecimus, quando in colica eſt uomitus frequens & tamen oppilatio eſt in inteſtinis, oportet, ut fiat retentio uomitus etiã cum ſtipticis exterius applicitis, deinde ſoluatur uẽter. Ego tamen in his caſibus conſtringo uomitum, aſpergendo faciẽ cum aqua frigida & aliis ingeniis, & omitto quantum poſſum medicinas ſtipticas exterius applicitas ne augeant oppilationem inteſtinorum. Decimuſtertius, & ſi in cura regulari doloris inteſtinorum ſit incipiendum à remotione cauſæ, attamen coactè aliquando eſt incipiendum à ſedatione doloris, in fortiſsimo dolore non dante inducias tamen rariſsime cõtingit ut cogamur incipere cum ſtupefactiuis. Quod ſi neceſsitas cogat aliquando adhoc melius eſt ut ſolutiua cum narcoticis miſceãtur, ut ſimul utraque cura perficiatur ſicut miſcere unam drachmam aloes, aut pilularum alephanginarum cum duobus granis opii, & uno grano croci, aut. ʒ. 3. diaphœniconis cum. s. 3. philonii.

Cura colicæ phlegmaticæ.

His canonibus præmiſsis iam accedamus ad curam colicæ particulariter ſecundum eius ſpecies. Incipiendo curare phlegmaticam. Cura cuius exigit octo intentiones. Prima eſt uentris lenitio & inteſtinorum deoppilatio. Secunda, eſt humoris peccantis minoratio. Tertio, digeſtio. Quarta, eradicatio. Quinta, doloris ſedatio. Sexta, ſtomachi inteſtinorum & membrorum mittentium ſi qua ſint in cauſa confortatio. Septima, accidentium correctio. Octaua, debitum regimen ſex rerum non naturaliũ. Prima intentio completur cum clyſteribus lenitiuis, & abſtergentibus factis ex unciis decem, brodii carnium pinguium, uncias quinque, olei communis, uel ſeſam. & uncias duas ſacchari rubei, uel tãtundem mellis uiolacei & . ʒ. 2. ſalis. Quod ſi clyſteria retinentur ſecundum quod frequenter accidit ponantur cũ brodio carnium ſupraſcripto quatuor, aut ſex uncias mellis crudi aut unꝰ cyathus urinæ. uel. ℞. olei cõis lib. 1. mellis. ℥. 6. miſce, & calidũ imponatur. Fiat etiã decoctio ex furfurib. fœnugræci, ſeminis anethi, mal. ſeminis maluauiſci, blitis. ana. Manipulum unum, quæ bulliant in aquæ libras quinque uſque ad ſufficientem decoctionem ex qua decoctione accipiatur lib. 1. olei communis, uel ſeſamini, uel anethini. ℥. 5. mellis. ℥. 3. & debite calidum ſupponatur, quod ſi clyſteria retinere non poſſet omittantur acuta ſtimulantia ſicut mel, ſal, & urina. & ſimilis. Et pro ſecreto habe quod butyrum impoſitum in his clyſteribus eſt optimum faciens ad lenitionem, & doloris ſedationem. Secunda intentio eſt materiæ minoratio. Verum ubi non eſſet fortis oppilatio poſſent iſtæ duæ intentiones ſimul compleri, ſicut ſupraſcriptis clyſteribus addendo caſsiam, hieram ſimplicem, hieram compoſitam, hierãlogodion, diaphœnicon, electarium indum, hieram hermetis, & ſimilia. de his ergo unum uel plura addantur ſecundum quod eſt tuo propoſito conueniens. Et poſſent fieri decoctiones educentes phlegma, ut. ℞. polypodii. ℥. 1. carthami, ℥. 2. centaureæ minoris. ʒ. 2. colocynthidis. ʒ. 1. fœnugræci. ℥. 1. ficuum ſiccarum numero octo, bulliant in tribus libris aquæ ad conſumptionem medietatis & coletur, cuius decoct. ℥. 8. miſceatur cum. ℥. 4. olei ſeſamini aut communis, &. ℥. 1. butyri, & addatur ſalis aut ſal gemmæ. ʒ. 2. uel imponatur ſine ſale ſi uis quod diutius retineatur. Clyſtere autem ultimum & efficaciſsimum eſt, quod eſt deſcriptum à Raſi in textu & a me expoſitum, & ſi uis temperare medicinarum calidarum acuitatem his adde in decoctione maluas, ſebeſten, matres uiolarum, & ſimilia. Collyria quoque in textu deſcripta ſunt adhoc multum efficacia potes etiam ſi placet facere collyria minus acuta ſi. ʒ. 2. mellis, addatur ſalis gemmæ. ʒ. 2. ſtercoris muris. ʒ. 1. Et in ſumma multa talia ſicut ſcammonea, colocynthis, elleborus, turbith, & ſimilia, poſſunt cum melle incorporari & fieri collyria ſecundum exigentiam. Aui. facit ſpeciale cap. de clyſteribus educentibus phlegma & humores uiſcoſos. Similiter poteſt fieri minoratio cum ſolutiuis ſumptis per os, ſed conſulo ut incipias à leuioribus ſicut à pilulis alephanginis quarum exhibeatur. ʒ. 1. aut. ʒ. s. ſemis pro uice, quarum forte tardabitur ſolutio per. 24. horas. Et ſimiliter aloe ſolũ ſucco citrinũ ſumptum in eadem doſi eſt efficax, & non fallit

ſimul

ſimul educens phlegma & colicam. Item pilulę ſtomachicæ. Sed magis confido in alephanginis & aloe, & fortiora his ſunt hiera compoſita diaphœnicon, electariũ de algalim deſcriptum in textu, electarium indũ, pilulæ autem fortes ſunt ſicut fœtidæ. Item pilulæ iliacæ poſitę à Raſi in textu & ſunt fortiſsimæ. Tertia uero intentio eſt digeſtio perficienda in materia phlegmatica cum oximelle ſimplici, oximelle compoſito, oximelle ſcyllitico ſi fuerit multum uiſcoſa, & cum melle roſ. ſyrupus de abſinthio, & de calamen. ſi fuerit minus uiſcoſa, aquæ autem ſunt ſicut abſinthii, fœni. apii, & aliquando bulimus cinnamomi, aniſorum, ana. ʒ. 2. in duabus libris aquæ ad conſumptionẽ tertiæ partis, & ualet in phlegmatica & uentoſa. Digerimus quoque cum electariis ſicut diacymino, diacinnamomo, diambra, diacalamentho, theriaca, metridato, & aliis confectionibus magnis. ius autem galli decrepiti ſimplex aut compoſitum factum ſecũdum artem Meſ. eſt ſimul digeſtiuum & euacuatiuum. Quarta intentio eſt eradicatio complenda uicibus ſecundum exigẽtiam multitudinis, ita ut euacuatio ſit pro unaquaque uice parua ſed reiterata. Et complentia hanc intentionem ſunt iam dicta in ſecunda intentione, eſt tamen ſemper tutius ut cum leuibus procedas dummodo educant ſatis ſufficienter. Inter cætera præſtantiſsimum ſolutiuum eſt terebinthina, confert enim omnibus membris neruoſis ſicut in doloribus arteticis, doloribus ſtomachi, matricis, inteſtinorũ à cauſa phlegmatica, uide Auic. ſecundo cañ. cap. proprio. Verum, quia debilitat ſtomachum attendatur eius cõfortationi cum capparibus, mentha, & ſimilibus. Modus aũt exhibendi ipſam eſt, quod inchoetur à parua quantitate, ſicut ab. ℥. s. & aliqui inuoluunt ipſam in ſaccharo trito & deglutiunt, aliqui uero abluunt os ſuum cum aqua aut uino. deinde habent ipſam natantem in uino uel aqua & ſorbent ipſam gutture aperto. Aliqui inuoluunt ipſam in hoſtia uel ſcaletta infuſa in uino uel aqua. deinde ſequenti die dentur. 6. ʒ. & tertia die ℥. 1. & ultra procedat ſecundum oportunitatem que ſequitur ex ea. Hæc etiam intentio completur cum clyſteribus, de quibus ſupra. Quinta intentio, eſt mitigatio doloris quam ab ipſo initio complere oportet ſi neceſsitas inſtat. Sed Auicen. dat cañ. quod ualde errat qui à principio approximat narcotica materia exiſtente frigida, quia non abſcindunt cauſam doloris, imo augent & confirmãt quia ſi humor eſt craſſus ſit craſſior. ſecundo ſi complexio eſt frigida ſit frigidior, ſi uentoſitas eſt ſpiſſa ſit ſpiſsior & augetur oppilatio, & tandem redit dolor fortior quàm prius. Quapropter oportet ut narcotica poſtponantur quantum eſt poſsibile, & tentetur doloris ſedatio aliis modis, & proprie cum his quæ cauſam abſcindunt. Modi autem præter ſtupefactiua ſunt quatuor. Primus cum clyſteribus educentibus humores & carminãtibus uentoſitatem quæ ab illis humoribus eleuatur, quæ debent ſecundum exigentiam doloris reiterari, quorum multa poſita ſunt ſuperius in intentione prima & ſecunda, & multa ponentur inferius in colica uentoſa. Sed ſint anodina, lenitiua, humoris eductiua, & uentoſitatis carminatiua, inteſtinorumq; confortatiua, ut Recip. olei anethini. ℥. 8. uini al. potentis. ℥. 4. ſacch. rub. ℥. 2. miſc. & calidum imponatur & diu retineatur. Vel iſtud. Recip. mal. biſmaluæ, brancæ urſinæ, mercurialis, ana. M. 1. caricarum pinguium num. 10. ſem. fœn. ſem. lini, ſem. anethini, ana. ʒ. 1. furfur. pugillum. 1. bul. in quinque lib. aquæ ad conſumpt. medietatis & coletur de qua decoct. accipiatur lib. 1. mellis, olei ſeſami. ana. ℥. 1. s. ſalis gemmæ. ʒ. 1. florum caſsiæ. ℥. 1. s. benedictæ, hierę picræ, ana. ʒ. 6. miſc. Et ius galli decrepiti clyſterizatum ſimplex aut compoſitum eſt proprium. Secundus cum his quæ exterius applicantur quę ſint poros dilatantia, humorem maturantia, uentoſitatem carminantia, ex quibus ſunt fomenta, ſacculi, uentoſæ, emplaſtra, unctiones, & cauẽdum eſt ne ſint nimis calida ne amplius humorem in uentoſitatem conuertant, quàm ſit illud quod de uentoſitate & materia reſoluũt, imo ſit quantitas caliditatis quæ faciat in uentoſitate reſolutionem fortem, & in materia ſubtiliationẽ & maturationem non reſolutionem fortem, id eſt, in uentoſitatis conuerſionẽ, eſt enim quandoque neceſſarium propter dolorem commotum ex euaporatione, aut dimittere euaporationẽ, aut multiplicare & iterare ipſam, ut reſoluat quod cõmouit de uentoſitate. Ex fomentis autẽ eſt decoctio facta ex floribus chamæmillæ, meliloti, anethi, ſiſeleos, ruta, & ſimilium, facta in aqua, aut uino, aut utriſque, & applicita cum ſpongia aut filtro, aut impleatur ueſica ex hac decoctione, & uentri applicetur reſoluendo ipſam ſuper loco dolente, aut impleatur ueſica oleo calido communi aut aliis oleis propriis & applicetur. Item ſunt ſacculi ex floribus chamæmillæ, melil. anethi, furfuribus attamiſatis, ita ut nihil remanſerit farinæ, milio, panicio, ſale, & ſimilibus. Item ſacculus ex cinere debite calido, & ſint omnes molles non duri. Et poſſunt bullire una ebulitione in aqua uel uino decoctionis rerum ſimilium & calidi applicari, & parietaria cũ oleo anethino in patella calefacta & ſemicocta loco dolenti applicita eſt efficax in ſedando dolorem. Item, uentoſæ magnæ, lati orificii, quæ multum ignitæ ponantur ſuper loco dolente. Item ſunt emplaſtra & unctiones inferius ponendæ in colica uentoſa. Et applicatio fili crudi, dum à mulieribus decoquitur cum cinere notabiliter calidum ſolẽniter iuuat. Tertius modus eſt, cum his quæ ſumuntur. Inter cætera comeſtio aliorum in colica frigida. Et apud conſuetos comeduntur cruda, & apud inconſuetos comeduntur cocta, & poſt ipſa bibatur uinum potens non dulce neque acre, ſed medii ſaporis, & dormiat aut exerceitetur, aut utrunque faciat. Et reiteretur comeſtio ſecundum neceſsitatem, nec allium facit ſitim ſicut cępæ. Item decoctio cymini & abſinthii, an. ſumpta quantitate trium aut. 4. ℥. Item caſtoreum ſumptum uſque ad mediam. ℥. mirabiliter confert. Similiter radix lilij in aqua decoctionis praſsii. Item zing. & ariſtolochiæ rot. an. ʒ. s. ſumpta cum uino potenti cum quo bullierint. Item, lumbrici exiccati ſumpti cum uino uſque ad drach. s. Item, ſtercus lupi ex oſsibus quod ſit album & proprie collectum ſuper ſpinis, & aromatizatum cum ſale & pipere uſque ad drach. s. Item dicitur quod ſuſpenſio in pelle leopardi uel cerui, uel in lana arietis, qui fugit ab eo, ſcilicet lupo aut in argento à proprietate confert, ut teſtatur Gale. 4. de ſimplici medicina, cui Auicen. conſentit in capitulo de colica. Et inteſtinum lupi exiccatum & bibitum eſt adhuc præſtantius, imo delatio eius in forma cinguli ualet. Item, ſcorpiones aſſati in colica uera, & in lapide renum ſunt ultimi, ſed in lapide renum de per ſe in colica de per accidens, credo prouocando urinam. Et ex laudatis in uehementia colicæ eſt cornu ceruinum aduſtum in potu ſumptum uſque ad drach. 1. cum uino, ſedat enim dolorem ſtatim. Quartus modus eſt cum balneis & embrocis, balnea autem ſint mineralia ſiue aquæ thermarum, aut in qua decoquantur res carminantes uentoſitatem & remollientes dolorem, quia ſedantes de his quæ dicta ſunt ſuperius in fomentis. Et ſint magis aut minus calidæ ſecundum exigentiam materię colicæ, temporis anni & complexionis ipſius patientis, & accidentia quæ ſecum complicantur, multum enim iuuant tum ſedando dolorem ſua humiditate, anodinatum maturando, materiam reſoluendo & uentoſitatem carminando, tum mollificando muſculum ani & faciendo uentrem obedientem. Sed in horum adminiſtratione ſunt cañ. obſeruandi. Primus, quòd aqua non attingat niſi uſq; ad umbilicum, & ſit moderate calida quę delectet & poſsit tolerari, & propterea melius inſtrumentum ad hoc eſt ſemicuplum. Et ſi non ſit paratum, habeatur brenta altitudinis unius pedis in qua ſedeat æger pedibus exiſtentibus extra. Secundus, quod non diu moretur & proprie debilis, eſt enim conuenientior iteratio quàm longa mora in eo & ſint prope eum res boni odoris, quibus delectetur ſicut fructus odoriferi, uinum, uel uipa cum gariophilis, uino, optimo aceto, & aqua roſ. & apud neceſsitatem aliquid uini exhibeatur, aut aqua carnis ſi timeretur caſus in ſyncopi. Si tamen infirmus ualde debilis ſit non fiat balneum. Tertius, quod non adminiſtretur materia exiſtente multa niſi iam minorata ſit, timetur enim de paralyſi & de raptu materierum ad aliqua membra nobilia. Quapropter exiſtente aliquo apoſtemate iam inchoato aut de proximo inchoando non fiat balneum iſtud, & proprie ſecundũ membrum illud de cuius apoſtemate timetur. Quapropter non conuenit in colica apoſtemoſa niſi forte in declinatione, & ſimilis huic eſt embroca ſuper uentrẽ patientis iacentis ſupini, & ſemper cum ſurgit à balneo uel remouetur embroca exiccetur &

ungatur,& in lecto ponatur & dormiat, fortaſſe enim ilico dormiet,& ſubueniatur ſiti eius,& cuicunq; alteri accidenti ipſum moleſtanti ne à ſomno impediatur. Cum autem dolor non poſſet his quatuor modis ſedari,& eſſet fortis uirtutem diſſoluens,tunc ad narcotica, ideſt,ſtupefactiua ueniendum eſt,& ex propriis eſt illud philonium,quod eſt à Raſi in litera deſcriptum. Et Auic.facit cap. de narcoticis quæ ſunt in hac diſpoſitione propria,& ordinat quædam ſumēda per os in modum electarii Sed præſtans ualde eſt philonium romanum deſcriptum à Meſue & hoc à Raſi deſcriptum . Sed in forma pilularũ poteſt exhiberi iſtud ab Auic. deſcriptum. ℞.croci, ſtyracis liquidæ,zingib.piperis longi,ſeminis hyoſcyami albi,an.ʒ.1 .opii,caſtorei,ana.ʒ.1. quartam,formentur pilulæ paruæ,& ſit doſis earum à.ʒ.s. uſq;.ʒ.1. Item poſſunt fieri clyſteria ex iam dictis lenientibus quibus ponatur caſtorei.ʒ.s.& opii grana quinq; & ſedat dolorem, & quandoque fit tenta ſiue ſuppoſitorium ex petia lanæ aut cotto,& intingitur in olei de ſeminibus,aut in olei anethini. ℥.1.opii, ſcrupulum unum,caſtorei.ʒ.s. optime adinuicem diſſolutis, & ſit ligatum cum filo cotti,ita ut ligamentum pendeat extra,ut poſsit extrahi ad libitum,& poſsit ad libitum ex eodē medicamine infundi etiam abſq; quod extrahatur. Et nota quod ubi timeretur cōuerſio materiei ad aliud membrum ſicut ad neruos,eſt minus malum ſedare dolorem cum narcoticis quàm facere balneum. Item nota quod aliquando huiuſmodi narcotica miſcentur cum ſolutiuis,ſicut pręcipit Raſis miſcere ſcammoneam cum philonio quod ordinat in textu. Ego autem utor his pilulis. ℞. aloes ſuccocitrini,uel pilularum alephanginarum,ſed melius eſt ꝙ ſint ex aloe nō loto.ʒ.1. uel. ℈. 4. opii,croci,an.gran.1. uel.2.uel pro croco pone caſtoreum,fiant pilulæ ſeptem uel nouem & exhibeantur ſtomacho ieiuno,dolorem.n.poſt horam ſedāt,& poſtea tandem ſoluunt & faciunt operationem incolumē. Et ſi uelles quod uelocius ſoluerent adde duo aut tria grana, ſcāmoneæ,& cum his non modicum honorem ſum aliquando conſecutus. Sexta autem intentio, ſcilicet ſtomachi & inteſtinorum confortatio aliquando neceſſaria eſt,quia huiuſmodi membra ſunt laſſata ex dolore & cauſis eius.Vnde multiplicabunt iterum phlegma & uentoſitatem . ergo confortandi ſunt confectionibus,ſicut aromatico roſ. diadraganto, diagalanga,ſpeciebus dulcis bono uino & aliis huiuſmodi.Et ſimiliter eorum mala complexio eſt corrigenda cum contrariis. Si autem aliqua membra ſunt communicantia ſicut hepar, ſplen,& cætera corrigantur ſecundum quòd dictum eſt,& dicetur in cap.propriis. Septima autem intentio.ſ. correctio accidentium perficiatur ſecundum ipſorum exigentiam. Inſtantia uigiliarum remouetur per remotionem doloris, cui aliquando oportet ſubuenire cum narcoticis ſimul tollentibus dolorem & ſomnum inducētibus.Vomitui oportet ſubuenire abſtergendo faciem cum aqua frig. & reliquis remediis in præcedentibus cap.dictis . Syncopi cum exhibitione uini & aquæ carnis, & ſimilibus . Reliquorum accidentium cura ſuis cap.perquiratur. Vltima autem intētio.ſ.regimen uitæ perficitur faciendo aerem declinare ad calid.& ſic. naturaliter aut artificialiter. Et ſit notabiliter indutus ſecundum exigentiam temporum,præcipue teneat ſtomachum & uentrem debite calidum,diæta ſua tam in quantitate continua, quàm diſcreta ſit tenuis. Et cibi ſui non ſint ſicci, craſsi aut uiſcoſi,neq; uentoſabiles & ſint uentrem lubricantes.Et panis ſuus ſit bene coctus,ſaltus & fermentatus,qui cōdiri poteſt cum aliquibus granis aniſi,cymini,fœniculi,licet hoc ſit magis conueniens in fine quàm in principio. Vinum ſit odoriferum,purum,antiquum,aromaticum,ſed in pauca quantitate,& aliquando conuenit parum maluatici ad ſubtiliādum humorem,confortādum uirtutem,uigorādum digeſtionem. Fercula autem ſua ſint brodialia pinguia, uitentur aſſata & frixa,ſit brodium caponum & gallinarũ pinguium. Sed proprium eſt ius galli antiqui uia cibi & medicinæ,& quāto pinguius tanto melius. Item,brodium caulium & cicerum.Itē, brodium factum ex decoctione caulium,ceparũ, porrorum, allii,cum oleo uel carne pingui caſtrati eſt mirabile. Item, brodium blitis coctæ cum carnibus laudabilibus pinguibus. Sed apud debilitatem uirtutis dentur contuſi pulli, oua ſorbilia,brodium carnium laudabilium cũ uitello oui conquaſſatum. Carnes uero ſint perdicum, phaſianorum & franquillinorum,auium paruarum,pipionum iuuenum,uitētur craſſæ carnes,& ſint elixæ non aſſatæ nec frixæ, uitent potum aquæ frigidæ,& uini multum aquati. Aqua ſua ſit aqua ſaccharata,aut aqua decoctionis pauci mellis,ita ut aqua ſit duodecupla ad mel,& optime bulliat & deſpumetur. Eſt.n.aliquando aqua neceſſaria cum adeſt febris & ius blitis & ſpinachiarum tunc eſſet conueniens. Pro ſalata utatur capparibus & aſparagis . Aromata autem ſua ſint proprie ex cinnamomi partibus duabus zingib. piper. galangæ, ana pars una, croci quarta unius partis. Somnus ſuper repletione malus, in uacuitate bonus,licet ſecundum plurimum oporteat ipſos dormire quando poſſunt . Similiter in retentione fęcis malus . Deambulet ſtomacho ieiuno,poſt cibum quieſcat,& in pręſeruatione exercitium eſt oportunum, euitet retentionem fœcis & ſtiptica. Et retinere uentoſitatem exire uolentem, deſperatio, triſtitia & huiuſmodi accidentia corrumpentia digeſtionem diſconueniunt, ita tamen conuenit niſi modum excedat.

Cura colicæ melancholicæ.

SEd in colica melancholica procedatur cũ eiſdem intentionibus. Sed etiam euacuantia & digerentia debent eſſe melancholiæ propria. Et carminantia uentoſitatē debent eſſe fortiora,quia illa uētoſitas eſt craſsior & deterior, horum autem copia habita eſt in ægritudinibus ſplenis. Decoctio tamen epithymi Meſ. eſt propria. Item pilulæ indæ, de lapide lazuli,& electarium diaſenæ,& in melācholia aduſta electariũ hamech . Et pro clyſterib. in decoctione ponat epithymũ ſtœcas & ſal indum. Et in ſuppoſitoriis lapis lazuli cōtritus & lapis armenus & ſal indum. Et apud Auic. euaporetur uenter cũ eis quæ ſunt grana lauri,armel,ideſt, ruta agreſtis,origanũ, chamæmila in acero decocta ad maiorem inciſionem & penetrationem. Et regimē declinet magis ad humidum. Et in brodiis ſuis decoquatur borago & bugloſſa: Et fructus conuenientes ſunt paſſulæ . Et ſalata eorum ſint cappares, & proprie ſi ſplen ſit in cauſa.

Cura colicæ cholericæ.

ET in colica cholerica ſeruentur eædem intentiones: Sed totum regimen tam medicinale quàm ſex rerum non naturalium declinet ad frigidum & humidum. Vnde clyſteria fiant ex decoctione blitis, matrum uiolarum & maluarum,ſebeſten cum oleo uiol. & pauco ſalis. Et ſi retinerentur addantur. ℥.3. mellis uiolacei,& ſimiliter fieri poſſunt ex aqua hordei cum oleo uiolaceo & ſale. Et poſſet addi caſsia in clyſteribus,& electarium de ſucco roſ. Solutiua autem per os ſumenda ſunt penes Raſim,florum caſsię.ʒ.10. quæ trahatur cum ſucco endiuię bullito donec clareſcat. Sed melius eſt ut trahatur caſsia cum decoctione prunorum tamarindorum & uiolarum, & ſimiliter poſſent exhiberi. ℥.2. mannæ diſtemperatæ cum eiſdem. Si autē colica fuerit craſſior & minus calida,poſſunt dari caſsia diſtemperata cũ decoctione prunorum & paſſularum & ficuum & in hac poſſet concedi aloes loti.ʒ.1. ſed ubi cauſa antecedens eſſet diſtās, poſſent dari pilulæ aureæ,electarium de ſucco roſ.& ſimilia. Digeſtiua uero ſint ſyrupus uiolaceus cum aqua hordei medicinali,aut cum decoctione prunorum & tamarindorum, & ſi cholera ſit craſsior miſceatur cum ſyrupo uiolaceo ſyrupo acetoſo ſimplici. Et pro ferculis conceditur decoctio blitis endiuiæ,lactucæ, & ſimiliũ in iure carnium laudabilium, bibat aquam ſaccharatā aut hordei,& ſi expediens ſit,uinum ſit pauciferum,& Raſis nutrit cum taphea cũ oleo de amygdalis dulcibus condita. Et ſi fuerit expediens ſtupefactiuum iubet Auic. permiſceri ſtercus adip.i.lupi cum ſtupefacientibus. Et cauendum eſt à caſtoreo & euphorbio & ſimilibus, ſed pro correctione opii ponatur crocus , & requies deſcriptione Nicolai,ſi miſceatur cum pauco ſtercoris adip, eſſet ad intentionem Auic.

Cura colicæ uentoſæ.

EIus cura exigit intentiones ſupraſcriptas ; ſcilicet, lenitionem & deoppilationem inteſtinorum, ut uentoſitas poſsit exire aut extrahi modis infra dicendis. Secūdo,minorationē materię ex qua generatur & fouet uētoſitas. Tertio digeſtionē, Quarto,eradicationē,paulatim tamē

& in

& in pluribus uicibus & omnes hæ intentiones cum medicinis dictis ſuperius complentur. Verum Auic. multa deſcribit clyſteria, ſuppoſitoria, & medicinas ſolutiuas, mirabiles & extraneæ compoſitionis, quas ſi placet uide. Quinta autẽ intentio eſt doloris ſedatio multis modis complenda maxime per carminationem uentoſitatis ſiue ipſius eductionem quouis ingenio, quæ modis ſeptem educi poteſt. Primus, eſt per uentris lenitionem & inteſtinorum deoppilationem iam dictam in intentione prima. Secundus, eſt apertio poroſitatum uentris complenda, ut ſupra dictum eſt cum fomẽtis, ſacculis, emplaſtris, unctionibus, fricationibus, & ſimilibus. Tertius, eſt eius attractio cum uentoſis magnis latorũ orificiorum. Quartus, cum attractione eius ad inferiora & eductione per anum cum clyſteribus & ſuppoſitoriis, in quibus ponuntur carminantia & attrahentia uentoſitatem ad inferiora, ex quibus ſunt ruta, cyminũ, ſiſelis, amomum, ammi, baccæ, lauri, ariſtolochia, bdellium, ſagapenum, caſtoreum, ſal, & ſimilia, ex quibus poſſunt fieri decoctiones pro clyſteribus ſecundum exigentiam. & ex compoſitis componendis in clyſteri eſt electarium de baccis lauri cui non eſt compar. Quintus, cum eductione eius per ſuperiora & inferiora, & per poroſitates uentris ſimul cum cõfectionibus ad hoc propriis, ſicut diacyminum, diazingiber, diagalanga, diacinamomum, diacalamen. theriaca uetus, mithridatum, diambra, diatrionpipereon, electariũ de baccis lauri in textu deſcriptũ, item decoctio de ſeminibus ſimiliter in textu deſcripta, cuius. ʒ. 3. dantur cum olei de alcherua. ʒ. 3. Et tu iuxta Auic. conſydera modum illum artificialem dandi in potu oleum de alcherua, de qua re facit ſpeciale cap. Item decoctiones in uino bono ſeminum carminantium, ſicut cymini, ameos, ammomi, ſiſeleos, dauci, aniſi, fœniculi, petroſelini, carui, nigellæ, iuniperi, baccarum lauri, urticæ, carthami, rutæ, calamen. pulegii, chamedryos, chamepityos ſiccorum, & aromatum ſicut zingib. gariophilorum cinamomi, piperis, galangæ, & ſimilium & ex fortibus eſt ariſtolochia & caſtoreum per omnem modum adhibita, & ad hanc intentionem ſunt unctiones ex oleis in quibus illa bullierint & ſacculi & emplaſtra ſtomacho & uentri applicata ex ſimilibus compoſita, in quibus uult Auic. & alii autores ut ponãtur ſolutiua. ſ. colocynthis, turbith, & ſimilia. Ex quibus eſt unguentum arthanitæ deſcriptione Meſ. quod ſuper uentrem poſitum ſoluit ſolutione catarctici, & ſuper ſtomacho prouocat uomitum. Et nota quod inunctio umbilici & partium inferiorum cum butyri recentis. ʒ. 1. & colocynthidis. ʒ. 2. & eius ſuppoſitio ſoluit uentrem & curat colicam. Et ex emplaſtris uentoſitatem carminãtibus eſt emplaſtrum de baccis lauri deſcriptione Meſ. Sextus modus eſt, ut ſtringatur totus uenter, & ſtomachus cũ faſcia, deinde patiens proiiciat ſe ſuper aliquo culſino de corio pendentibus capite & pedibus ut per compreſsionẽ expellatur uentoſitas, expelletur enim per ſuperius aut inferius, uel uenter appodiet alicui rei ſuper quam ſe fortiter cõprimat. Septimus modus, ut toleret famem duobus aut tribus diebus, aut quantum poteſt exercitetur. Faciunt enim hæc duo ad reſolutionem uentoſitatis & humorum. & dormiat cum uentre deorſum, facit enim amplius ad uigorationem caloris innati. Præterea, quia clyſteribus in his diſpoſitionibus, maxime opus eſt, & uentoſitate reſiſtente difficile eſt clyſteria imponere: facit Aui. ſpeciale cap. de clyſteribus. Modi autem ſiue figuræ clyſteriorum præter illum Auic. quẽ non intelligo ſunt tres. Primus eſt communis cum manica de corio & cannula pyramidali in extremitate anum ingrediente plura habente foramina. Secundus modus eſt cum canna longa perforata ex pluribus fruſtis compoſita, quorũ unum ingreditur, alterum ſtricte ut nihil poſsit reſudare, & in parte inferiore huius cannæ recte infiſſa eſt una canna longa una ſpanſa diametraliter fixa ſecũdum latus cannæ longæ prædictæ. Et in hac canna taliter infixa eſt cannula pyramidalis anum ingrediẽs infixa in extremitate eius cadens diametraliter ſuper illam extremitatem ſecundum latus ipſius. in ſummitate autem primæ cannæ longæ eſt ſcutella in qua imponitur liquor anum ingreſſurus qui uocatur enema. Et inſtrumentum quo inicitur uocatur clyſtere. Liquor autẽ ingrediens primo deſcendit poſtea aſcendit. Canna autem prima longa ex fruſtis compoſita debet eſſe parũ longior quàm ſit unus cubitus. Et cum hoc inſtrumento homo poteſt ſibimet imponere clyſtere. Tertius modus eſt, ut habeantur duo ligna ſicut duo inciſoria parua optime rotunda, & coriũ de pelle hœdi inuoluatur ſtricte circa iſta duo inciſoria ſecũdum ipſorum circunferentiam, ſtricte ipſum figendo cum clauis paruis, ut liquor cum erit impoſitus non poſsit exire. Vel fiant duo canales in medio duarum circunferentiarum horũ inciſoriorum, in quibus cannalibus pellis iam dicta ligetur cum filo forti cerato ſtrictiſsime, ſed melius eſt ut utrunque fiat, ſcilicet quod figatur cum clauis, & quod ligetur. Et in centro unius iſtorum inciſoriorum ſit foramen in quo ponatur cannula pyramidalis anum ingreſſura, & per hoc foramen liquor imponatur, deinde ponatur cannula iam dicta bene ſtricta in foramine illo ut nihil poſsit reſudare, ſuper quã cannulam in ano fixam patiens ſedeat comprimendo illa inciſoria adinuicem. Nam per hunc modum ne detur penetratio corporum neceſſe eſt liquorem in inteſtina aſcendere. Sit autem prædicta canna anum ingrediens perforata in extremitate ſua anum ingrediente, & habeat duo alia foramina lateralia, unum prope corium in latere uno aliud parũ altius in latere oppoſito. Et ſit lõgitudo ſua communis quinque digitorum coniunctorum, licet in puero minor. Sed in caſibus aliquibus oportet quod ſit ad lõgitudinem unius ſpãſæ uel. 10. digitorum coniunctorum utputa in colica, ileos & ubi oportet liquorem aſcendere ad inteſtina gracilia. Similiter cum oportet inicere aliquem liquorem in matricem, ſicut pro ſecundina extrahenda, aut pro matrice mundificanda aut pro curandis ulceribus eius, & cum iſtis duabus ultimis formis clyſteriorum poteſt patiens ſeipſum clyſterizare, quæ res eſt frequenter oportuna in his qui uerecundantur, præcipue in mulieribus. Situs autem clyſterizandi uariatur ſecundum locum læſum. Si enim uelimus dorſo prodeſſe, ſtet homo reſupinus. Si inteſtinis, ſtet cum facie deorſum & magis aſcendit homine ſtãte cum facie deorſum quàm ſecundum ſitum alium, & præcipue ſi poſteriora ſint tempore impoſitionis & poſt impoſitionem magis eleuata quàm anteriora, & ſi dextro uolumus magis prodeſſe ſuper dextro uoluatur, & ita de ſiniſtro. Et ſi uolumus enema multum aſcendere ad ſuperiora ſicut in colica, ileos & cum ulcera ſunt in inteſtinis gracilibus eleuentur poſteriora & conquaſſentur. Cauendum tamen ne liquor ſtomachum ingrediatur ne forte ſequatur uomitus ipſius, & ſtercorum, præcipue in his qui cum aſcendit parum ad ſuperiora ſyncopizãt. Et patiente exiſtente debili imponatur clyſtere ipſo iacente ſuper lateribus uel ſupino nec poſt impoſitionem conquaſſetur. Quantitas autem liquoris in adultis eſt ab. 1. lib. cum dimidia ad lib. 2. In infantibus ſufficit. lib. s. Hæc tamen uarianda ſunt ſecundum magnitudinem inteſtinorum & ſecundum diuerſitatem loci quem uolumus attingere, quanto enim locus attingendus eſt magis ſupra, quantitas debet eſſe maior, quanto inferior ſufficit minor quantitas. Vnde ſi uolumus mundificare aut conſolidare ulcus inteſtini recti ſufficit. lib. s. aut parum plus. Modus autem imponendi cũ primo clyſteri eſt ut ſtringatur manica cum manu prope liquorem, ne aer mediet inter manum & liquorem, deinde impoſita cannula in ano & ægro aut alio firmiter eam tenente impellatur enema ſiue liquor ſucceſsiue donec ingrediatur quantum ſufficit. Sit autem impulſio illa cum maiori conatu quando uolumus liquorem magis aſcendere: Quanto autem minus, impellatur cum minori conatu.

Et tempore impoſitionis non tuſsiat, neque ſternutet, neque uomat, neque ſe exprimat, ſed anhelitum dilatet. Et immediate poſt impoſitionem ſtupps prius circuouoluta cannulæ impellatur prope anum & bene adhæreat, deinde æger crura & coxas extendat. Et poſtea reuoluat ſecundum exigentiam utilitatis quam quæris, & ſimiliter magis aut minus eleuetur. Retineatur autem in colica non ſuperflue imo poſt decimum horæ, cum primum ſtimulat & pungit, eiiciatur, ſed in fluxibus multo tempore retineatur. In reliquis autem caſibus longiori aut breuiori tempore ſecundũ quod nis uirtutem eius ad loca magis aut minus diſtantia attingere, & ſecundum alias circunſtantias quas ſapiens metiatur. Quod ſi debito tempore non retineretur aliud minus acutum aut minoris quantitatis replicetur. Si uero nimis re-

tineretur ſicut in colica accidit in qua interdum retinentur. 7.clyſteria,tunc ſuppoſitorium ſtimulans imponatur. Et ſi iſtud non ſufficit iniiciatur cum clyſteri liquor in quo ſit magna quantitas mellis etiam uſq; ad lib.r. Et infallanter educet ſecúm reliqua clyſteria & cætera quæ facile poſſunt educi. Et nota quod fiunt clyſteria non ſolum ad iniiciendum liquorem,ſed ad attrahendum uentoſitatem in inteſtinis contentam ſicut in colica uentoſa.Modus autem eſt ut habeatur follis paruus cuius cannula ſit longa.10.digitis coniunctis uel etiam amplius. Et ſit de ligno,ferro & argento, & cum latera follis ſunt clauſa imponatur. Deinde aliquo uel ægro ipſo firme tenente cannulam latera follis dilatētur,& ne detur uacuū egredietur uentoſitas.Sunt & alii modi huic proportionales,aliqui etiam pro expellenda uentoſitate tenent in ano cannulam argēteam uel ligneam utrinq; perforatam, ut libere uentoſitas egrediatur. Sed ſit illa cannula ſecūdum partem ingredientem inteſtinum in multis locis perforata ne omnia foramina ſimul obturentur. Secundo ſedatur dolor cum ſtupefaciētibus,quorum copiam ſuperius deſcripſi. Sed communiter in hoc caſu utor philonio romano uel philonio à Raſi in textu deſcripto. Sexta autem intentio.ſ. membrorum confortatio eſt complenda,ut prius dixi in colica phlegmatica. Similiter ſeptima intentio.ſ.accidētium correctio perficistur ut prius. Octaua autem intentio.ſ.regimen uitæ declinet ad calidum & ſicc. & caueatur aer frigidus & uentoſus,& humidus,& pannis bene opertus ſit præcipue ſecundum uentrem & ſtomachum & anum, ſit parcus in cibo & potu,& ſint calidi & ſic.non uiſcoſi,non uentoſi bibiles,facilis digeſtionis,uentrem non cōſtringentes, dormiat multum maxime in nocte. Exercitetur multum ſtomacho ieiuno,ſit ſollicitus in expellendo ſuperfluitates inferius, nullo pacto retineat uentoſitatem,nec ſuperius nec inferius, ſit ſperans & gaudens,& aliquando leuiter iraſcatur. Sed triſtitia,timor,& accidentia corrumpentia digeſtionem fugienda ſunt. Omitto reliqua particularia,nota enim ſatis ſunt ex ſupraſcriptis.ſ.quod uinū ſuum debet eſſe potēs, antiquum, medii ſaporis in pauca quantitate bibitum,& quod panis ſit bene fermētatus & ſalitus in quo ſemina carminantia uētoſitatem aliquando ponantur. hæc nota ſunt ex ſupraſcriptis.

Cura colicæ ex fœcibus.

EIus cura exigit tres intētiones præter tres communes in quacunq; ſpecie colicę neceſſarias.Prima eſt fœcis mollificatio & ſuperficiei intrinſecæ inteſtinorum applanatio,ut facile lubricet. Secunda ipſius eductio. Tertia cauſæ ſiccitatis, fœcis remotio,& hęc intentio ſimul concernit regimen curatiuum & præſeruatiuum. Prima intentio completur primo cum clyſteribus ex lib.s.olei cōmunis cui poſſunt addi.℥.3.butyri recentis. Item cum clyſteribus ex oleo ſeſamino nec nō cum brodiis pinguibus carnium, ſicut pullorum,agnorum caſtratorum,& ſimilium,& proprie capitum & inteſtinorum eorum addendo æqualē quantitatem alicuius ex oleis ſupraſcriptis,& poteſt addi butyrū,& quando nihil aliud eſſet paratum ſolum oleum ſufficit, & poſſunt fieri decoctiones ex maluis,matribus uiolarum, ſem. lini,ſe. aut radice maluauiſci, ficubus, & ſimilibus & frigidioribus poſſumus uti exiſtente febre,& cum ſignis caliditatis & calidioribus in diſpoſitione cōtraria. Item compleri poteſt hæc prima intentio cum ſumendis per os ex quibus ſunt iura pinguia carnium laudabilium, gallinarum, caponum, agnorum caſtratorum, & ius galli antiqui eſt proprium,non ſolum leniens,ſed ſua nitroſitate abſtergens,uitelli quoque ouorum ſorbilium,paſſulæ nigrę ſine nucleis,ficus albę tā ſiccę quàm recentes,pulpa prunorū optime maturorum,penidia ſacch. iulep uiol. brodium cicerum rub.integrorum,brodium caulium collectorum ante ortum ſolis leuiſsime lotorum, & fractorum in fruſtra ualde parua & leniter coctorum. Item brodium blitis,atriplicis ſpinachiarum, maluarum, mercurialis,maluauiſci,& ſimiliū, & in ſumma omne brodium habens uirtutem nitroſam,uel baurachiam,uel abſterſiuā, uel ſalſam ſtimulatiuam uirtutis,uel in qua ſint partes unctuoſæ & pingues.& ſi uolumus maiorem mollificationē faciemus bullire herbas ſupraſcriptas in aqua uel brodio carnium.deinde addamus oleum commune in magna quantitate uel butyrum recēs,& ſimilia,& brodium decoctionis acruminum, ſicut ceparum & ſimilium ualet ad lubricandum,& quandoque in brodiis laudabiliū ponatur ſacch.uel penidia.Et quādo cætera non ſufficerent ad leniēdum oleum commune bene cōditionatum,aut ſeſaminum,aut amigdalarum dulcium recentium ſumptum in quantitate.6.aut.8.℥.non fallit. Et ſi timeretur læſio ſtomachi & nimia lenitas, huic miſceantur. ℥.3.olei amygdalarum amararum, aut facta uētris lenitione confortetur & corrigatur ſtomachus cum ſtipticis confortantibus interius & exterius applicitis. Sed exiſtente febre detur aqua hordei excorticati facta ſecundum artem mixta cum iulep uiolaceo uel ſaccharo rubeo. Vel detur ſyrupus acetoſus ſimplex per duas horas poſt ipſam aquā. Caſsia quoque & māna ſumptæ in potu cum aqua hord. aut brodio carnium aut decoctione prunorum faciunt ad uentris lubricitatem, & ſimiliter etiam in clyſteribus ponantur. Emplaſtra quoque,fomenta,unctiones,& ſemicupia facta ex huiuſmodi lenientibus ad hoc conferunt,& cum hoc ſedant dolorē.

Secunda uero intentio, ſcilicet eductio fœcis mollificatæ eadem die complenda, aut ſequenti die perficitur, ſi alicui iſtorum clyſteriorum mollificantium,de quibus ſupra,addantur mellis ab.℥.3.uſq; ad.℥.6.aut ſecum miſcendo multum ſalis,aut.6.℥.urinæ, mel tamen eſt mihi magis dilectum,aut replicetur ſæpe aliquod ſuppoſitorium ex ſupraſcriptis. Quæ ſi non ſufficiant detur caſsia,aut hierapicra per os & pilulæ alephanginæ,& aloe non fallunt præcedēte mollificatione, & fortiora ſunt diaphœnicon,diacitouiten ſolutiuum, & ſimilia. Tertia autem intentio,ſcilicet remotio cauſarum,ſiccitas fœcum perficitur ſecundum ipſarum exigentiam.Si ergo adſint cauſę primitiuę ſicut cibaria ſicca,pauca comeſtio, balneum,exercitium nimium, nimis coitus, &c. huiuſmodi ſimilia remoueātur, & inducatur regimen cōtrarium.Item, alteretur caliditas hepatis ſi ſit in cauſa, & deoppiletur kyſtis,quæ qualiter debeant perfici dictum eſt ſuperius in paſſionibus hepatis & icteritia. Et ſi cauſa eſt debilitas expulſiuæ inteſtinorum & obtuſio ſenſus eorum ſuccurratur cum theriaca,mitbridato,diacori,diapliriſarcoticon, diamuſco. Item,ſtimuletur expulſiua cum ſuppoſitoriis & clyſteribus acutis, & ſi cauſa eſt multitudo choleræ educatur & remoueantur cauſæ ipſam multiplicantes,ut ſuperius in icteritia. Et ſi cauſa eſſet raritas corporis & ſudor nimius ungatur cū oleo roſ. rudi,aut cum oleo de myrto, & ſimilibus, præſtantius tamen eſt ut cauſæ ſudorum auferantur. Et ſi cauſa eſt urinæ prouocatio cohibeatur per frig. ſtiptica,ſed tutius eſt cauſas eius auferre. Et ſi cauſa exiccationis fœcis & longæ retētionis eius ſit per communitatem à membris nocumenta illorum membrorum corrigantur ſecundum quod dictum eſt in capitulis præcedentibus & dicetur in ſequentibus. Reliquæ autem intētiones,ſcilicet doloris ſedatio, accidētium correctio,& regimen ſex rerum non naturalium poſſunt patere ex ſupraſcriptis.

De colica apoſtemoſa.

EIus cura eſt ut in primis lenias uētrem. Et educas materias communes ſi fuerint retentę cum clyſteribus in apoſtemate cal.quod eſt ſecundum plurimum frigidis & humidis,ſicut eſt aqua decoctionis hordei, ſebeſten uiolarum,& oleo uiol. aut cum lacte & oleo uiol. & pauco ſaccharo. Et addatur caſsia ſi fuerit opus magis lenire. Et ſi fuerit opus magis infrigidare,ponatur in clyſteribus aqua ſolatri aut mucilago pſilii. Deinde quàm citius fieri poteſt fiat phlebotomia baſilicæ. Et hauriantur. 6. aut.8.℥. ſanguinis, aut plures ſecundum repletionem & uirtutem. Et ſi apoſtema fuerit uehementis magnitudinis communicans uiis urinæ, & retinens ipſam fiat phlebotomia ſaphenæ eiuſdem lateris poſt phlebotomiam baſilicæ, & hauriatur notabilis quantitas ſanguinis. Et attendatur etiam lenitati uentris cum ſumptis per os,quæ cū hoc etiam ſicut aqua hord. cum mucilagine pſilii, & ſimilibus, præter cucurbitam. Ineſt enim ei mala proprietas in paſsionibus inteſtinorum. Et ex propriis eſt aqua ſiue ſuccus duorum granatorum.5.℥. Item aqua endiuiæ,& aqua ſolatri, cum quibus ſi opus eſt lenire uentrem miſceantur. ℥.6.aut.℥.1. florum caſsiæ,aut.℥.s.mannæ, & hoc tempore ſuper loco apoſtemato ponatur repercuſsiua frigida non ſtiptica multum ſicut oleum uiola. mixtum cum oleo roſa. Deinde in augmento miſceantur cū

ſum

ſumptis interius & clyſterizatis reſolutiua & mollitiua cum ſepercuſsione, ſicut aqua decoct. borde. ſebeſten & paſſularum, & his poſſunt addi in decoctione folia althęæ, & hæc decoctio poteſt bibi & clyſterizari, & ſi clyſterizetur, huic poteſt addi oleum ſeſaminum & amygdalinum. Et circa ſtatum fiat decoctio ex floribus chamæmillæ, ſe. maluauiſci, ſe. lini, & ſimilibus, qui clyſterizetur addendo oleum ſeſaminum aut amygdalinum, aut parum uini cocti. Et ſi opus fuerit abſtergere, ponatur ℥. i. ſacch. rub. Et ſi tendat ad maturationem, addantur adipes, & ſi poſt maturationem rumpatur regatur cura ulceris inteſtinorum, de qua infra, & ſimiles intentiones habeantur in ſumptis interius & applicitis exterius. Sicut interius eſt aqua decoctionis ſebeſtē, hordei, paſſularum, ficuum, & ſe. maluauiſci, & poteſt cum ſacch. dulcorari. Et exterius ſicut oleum roſ. chamomellinum, ſeſaminum quibus poteſt addi pinguedo gallinæ, anatis, & ſimilium. Itē poſſunt addi mucilagines maluauiſci, fœnugr. ſe. lini, & ad confortandum miſceatur ſecum oleum maſtichinum; & ad hanc intentionem poſſunt fieri emplaſtra & fomenta. Si uero apoſtema fuerit frigidum leniatur uenter primo. Deinde phlebotometur ea baſilica. Et obſeruentur eædem intentiones quæ poſitæ ſunt in calido, ſed declinent ad calidum. Vnde ea quæ competunt in augmento calidi poſſunt competere in princ. frigidi, & quæ competunt in ſtatu calidi, poſſunt competere in augmento frigidi. Sed in ſtatu, & declinatione addantur magis calida ſicut oleum de ſpica, oleum laurinum, adeps anſeris, & ſimilia.

Cura colicę ex torſione & ex deſcenſu inteſtini in burſam teſticulorum aut in aliquam rupturam mirach.

Si fuerit ex torſione ſituetur æger ſupinus in loco temperato, prius eductis fœcibus quæ ſunt infra inteſtinum tortum cum clyſteribus iuxta doctrinam datam in precedentibus cap. Et manibus inunctis in oleo de ſpica, de enula uel caſtoreo, ſi fuerit facta torſio ex uentoſitate, fricetur uenter primo leuiter deſcendendo & aſcendendo, nunc ad latera trahendo & ſemper aſcendendo cum frictione, & deſcendendo, & ad latera trahendo perueniatur ad locū ubi ſentitur inteſtinum tortum, & hoc fiat pluries. Et ſi cum leui frictione non obedit neque redit ad ſitum naturalem, frictio fiat fortior etiam iterata. Et ſi non redit ad ſitum naturalem experiantur alii ſitus ſuper latera ſimiliter fricando. Et aliquando iaceat cum uentre deorſum. Item ipſe ſedens aut iacens ſe conquaſſet, aliquando ſe inordinato motu proiiciat, aut aliquando per pedes eleuetur. Fortaſſo autem quod arte fieri nequit à caſu redibit ad ſitum naturalem. Si autem à caſu, percuſsione, ſaltu, & ſimilibus cauſis primitiuis facta fuerit torſio, fiat hæc autem frictio ſed leuior ne locus apoſtemetur, & ſint manus inunctæ cum oleo uiol. aut ſimili frigido aut temperato. Et nullo pacto dentur in his caſibus ſolutiua ſuperius niſi prius inteſtinum fuerit reductum, & diæta ualde tenuis. Cumque inteſtinum eſt reductum procuretur exitus fœcum iuxta ſuperiorum doctrinam. Deinde uenter ſtringatur cum faſcia ſtrictura decenti ut non amplius diſlocetur, & ſtringantur crura fortiter ſuper genu &. ſimiliter adiutoria ſuper cubitum, ne inteſtinum contortum apoſtemetur. Et diæta ſit tenuis lubrica. Et ſi fuerit ex deſcenſu inteſtini in oſcheum aut in aliquam fracturam ſiphac, prius fœcea quæ ſunt infra inteſtinum illud diſlocatum educantur & imponantur clyſteria mollificantia quæ aſcendant uſque ad inteſtinum diſlocatum & non ſint acuta ut poſsint retineri. Et exterius applicētur mollificantia quæ etiam uentoſitatē carminent, ægro iacente ſupino & aliqualiter magis eleuato cum parte ad quam facta eſt diſlocatio. Et ſi opus eſt ponatur in balneo mollificante liquore, aſcendente ad locū ubi retentum eſt inteſtinum diſlocatum. Aut loco illi applicētur philtra infuſa in huiuſmodi mollificantibus. Poſtea comprimatur inteſtinum cum ſuauitate uerſus aperturam. Et inter cætera obſeruetur hoc ingenium. ut inteſtinum prope aperturam digitis ſtringatur ut ſubtilietur, & paulatim ſtringendo impellatur modicum, poſt modicum de inteſtino aut de fœce in eo contenta, donec paulatim quaſi inungendo ad ſuperiora totum interius impellatur. Nec faciendum eſt ſicut faciunt quidam inexperti qui totum fortiter comprimendo una uice uolūt impellere. Et cum reductum eſt procuretur exitus fœcum omni ingenio. Sed ante reductionem non dentur ſolutiua. Et diæta ſit ualde tenuis & lenitiua. Et reducto inteſtino conſolidetur ruptura cum ligatura braccali & reliquis neceſſariis interius & exterius applicitis.

Cura reliquarum ſpecierum colicæ.

Si fuerit ex lapide in inteſtinis humidis lubricis, abſtergentibus, quibus aliqua lapidem frangentia ſunt admiſcenda, curandus eſt. Quæ ſi lapis fuerit in ſuperioribus inteſtinis per os exhibeantur. Si uero in inferioribus per clyſteria. Si uero fuerit ex uermibus cum interficientibus & ipſos educentibus curetur iuxta doctrinam in proprio cap. ponendam. Si uero ex ſang. in inteſtinis congelato fuerit educatur. Si fuerit in inteſtinis inferioribus cū aquę decoc. hordei & furfuris & ſimilium abſtergentium mollificantium, cuius lib. i. ſit admixtum oximel ſimplex uel ſcilliticum. ℥. 3. Si uero fuerit in ſuperioribus detur aqua hord. calida cum oximelle ſimplici uel ſcillitico & iſtis adhibitis tā ſuperius quā inferius poteſt admiſceri aliquid coaguli, ſumptis per os uſque ad. 5. gra. ſed clyſterizatis uſque ad. ʒ. s. Si uero dolor inteſtinorum fuerit à ſolutione continui & fuerit ex cauſa exteriori, ut puta ex uulnere eius cura alibi perquiratur, & ꝓprie ab Auic. quarti. Si uero fuerit ab humore acuto pungente & corrodente ſiue ſit colica, ſiue phlg. ſalſum, aut à cibo acuto, & eſt ſm plurimū de genere punctionis, eius cura eſt habita ſuperius cap. de punctione. Et ſi excoriatio & ulcus iam factū ſit in inteſtinis cura perquirēda eſt interius in cap. de diſſenteria. Eſt ēt ſuperius poſita cura colicæ quæ huic deſeruit quantū eſt expediens. Si dolor inteſtinorū fuerit per cōitatem ab aliis membris, puta à cerebro, neruis, pectore, hepate, ſplene, inſtrumentis urinæ, mirach & lacertis uētris, & ſimilibus, aut per communitatem à toto, duæ habeantur intentiones generales, una ad membrum mittens, altera ad membrum recipiēs, à quarū prima licet regulariter incipiendū frequēter tn̄ coacta à ſecūda incipimus. Si uero dolor fuerit à cā extrinſeca, utputa à potu. aquæ frigidæ & balneo in ipſa, uēto ſeptentrionali, ſeſsione ſuꝑ lapide, ab aere peſtilenti, à ueneno ſumpto, à cibis ſtipticis & ponticis, aut à proprietate facientibus hanc paſsionem duæ ſunt intentiones. Vna eſt cauſam primitiuam remouere, eam omnino à corpore abiiciendo uel quantum eſt poſsibile & inducere regimē contrarium. Secunda eſt diſpoſitionem impreſſam corrigere. Quæ intentiones qualiter debeant compleri ex ſupraſcriptis patere poteſt.

De ileos. Cap. 102.

Qvid nominis & quid rei ileos quæ apud antiquos dicta eſt, Domine miſerere mei propter mortem crudelem & obſcœnam poſt tantos cruciatus & uomitus ſtercorum, ſuperius poſita ſunt. Quæ licet cum colica conueniat in quibuſdam generalibus, ſcilicet cauſis accidentibus & cura, ſunt tamen quandoq; particularia quibus ab inuicem differunt, ſcilicet cauſæ, dolor, exeuntia, iuuamentum remediorum, & ultimitas accidentium. Primo in cauſis, quidem differunt. Nam iliaca plus accidit à cauſis primitiuis & extrinſecis, & mala complexione ſingulari & frigida, ſicut in potu aquæ frigidæ in tempore non congruo, & hoc quia gracilia ſunt ſtomacho propinqua magis. Item, frequentius accidit ab aere peſtilenti propter propinquitatem ad cor. Et ſimiliter à uenenis propter propinquitatem ad ſtomachum & ad cor. Et propter has cauſas magis permutatur de regione ad regionem, & de corpore ad corpus in modū peſtilentis morbi. Item frequentius accidit ab apoſt. propter uicinitatem ad hepar, & maiorem multitudinem meſeraicarum uenientium ad gracilia. Item frequentius accidit propter uehementiam uirtutis retentiuæ, cum gracilia ſint magis ordinata in retentione quàm craſſa, & econtra craſſa magis ad expulſionem, ſunt enim gracilia ſtrictiora. Sed econtra colica frequentius ſit à cauſa corporea, ſcilicet uentoſitate, phleg. ſtercore ſicco, uermibus & ſimilibus, cum ſint frigidiora & ad horum expulſionem ordinata. Et ſi accidat in eis frequenter propter defectum expulſiuæ. Secundo. In dolore quidē primo quantum ad ſpeciem. Accidit enim in gracilibus frequenter dolor pungitiuus & tortiuus. Pun-

gitiuus quidem propter choleram immediate ad ipſa uenientem. Sed tortiuus propter ipſorum longitudinem & plurimam reuolutionem, licet in quocunque inteſtino, quæcunq; ſpecies doloris poſsit accidere. Secundo, quantum ad intentionem, eſt enim dolor in gracilibus intenſior q̃ in craſſis, quia ſunt magis neruoſa & acutioris ſenſus. Tertio, in loco doloris. Nam dolor iliacus eſt ſupra umbilicum, & hypochondriis magis, ſed colicus eſt infra umbilicum.

Quarto, in permutatione, facilius enim ileos permutatur quàm colica propter maiorem colligantiam & uicinitatem inteſtinorum gracilium cum membris ad quæ permutari cõſueuit, de qua permutatione ſuperius dictum eſt. Sed econtra in colica dolor eſt magis extenſiuus, grauatiuus, & perforatiuus, & ſi aliquando eſt pungitiuus eſt propter uermes. Item, dolor colicus licet ſit remiſsior, eſt tamen magis perdurans propter longam materiæ retentionem ex ipſorũ ſpiſſitudine & carnoſitate. Et dolor magis eſt infra umbilicum circa pectinem. Et minus nocumentum communicat ſuperioribus nobilibus quàm iliaca. Et minus permutatur, licet ſit maioris permutationis ad iliacam quàm econtra, cũ enim colon aut ſacculus oppilatur, materia regurgitat ad ſuperiora in quibus propter ipſorum ſtricturam facile retinetur & cauſat iliacam. Sed cum oppilantur ſuperiora in iliaca materia ad ſtomachum regurgitat. Et ſi deſcendit ad craſſa cũ ſit ſubtilis, & inteſtina illa ſint larga non retinetur, ſed deſcendit ſecundum plurimum & ægreditur. Tertio, principaliter differunt in exeuntibus. Nam in ileos per anum fere nihil egreditur, & nõ niſi cum maxima difficultate, ſed per uomitum plur. & faciliter. Et illud eſt phlegmaticum, quandoque cholericum, quandoq; uiride, praſsinũ uel eruginoſum, quandoque nigrum melanch. Item plurimum uentoſum cũ eructatione, & tandem quandoque fœtidum ſtercoroſum cum uermibus mixtum. Et eſt ſecundum plur. mortale. Itẽ, in iliaca urina eſt magis tincta propter dolorem auctiorem magis inflammantem. Item, propter retentionem choleræ quæ per cannalem ad finem duodeni terminatum, ad gracilia tranſmitti conſueuit, quare rediens ad uias urinæ tingit ipſam. Sudor quandoque in iliaca magis contingit propter doloris uehementiam in ſpiritualibus anguſtiam imprimentẽ, & eſt frigidior, calore amplius ad locum doloris attracto, & uirtute magis diſſoluta. Sed in colica cum clyſteri aut collyrio facilius egreditur phlegma mucilaginoſum & ſtercus ſcybaloſum phlegmate inuolutum. Item, uentoſitas craſſa ſonans, & uermes. Et non fit niſi per compaſsionem gracilũ, & ſtomachi ad gracilia. Item, urina in colica rubet propter dolorem inflammantem, & etiam propter compaſsionem renum in dolore, quare urinam retinent diu & tingitur, non autem propter choleræ regurgitationem. Quarto principaliter in remediorum iuuamento eſt differentia, quia iliaci iuuantur maxime per ſuperius exhibita: Sicut colici econtra iuuantur per clyſteria & ſuppoſitoria. Quinto eſt differentia in accidentium ultimata cõſecutione. Nam caſus uirtutis, alienatio, ſpaſmus, alcuzes, inſtãtia uigiliarum, tremor cordis, ſyncopis, frigiditas extremorum, ſingultus, & huiuſmodi accidentia terroris, & tandem mors ſunt in iliaca magis & in colica minus propter cauſas ſupraſcriptas. Et apparet in iliaca inflatio oculi magis quàm in colica, id eſt, inflatio monoculi. Et in ſumma iliaca eſt difficilior quàm colica ex cauſa proportionali uel conſimili. Et factam ex ueneno ſignificat anteceſsio ueneni, & alia accidentia ueneni, ſcilicet debilitas corporis, tremor cordis, quæ aliquando dolorem iliacum antecedunt. Et factum ex apoſtemate ſignificat durities fœcis, & uelocitas in egeſtione, id eſt, in uomitu fœcis & febris. Cum aliis enim non erit febris nec caſus uirtutis uehemens niſi forte fuerit à ueneno. Et ex ſupraſcriptis in hoc capitulo de colica iã manifeſta ſunt quid nominis & quid rei ileos cauſæ & ſigna.

Sed prognoſtica ſunt iſta. Primum, cũ plus occidit ileos occidit in ſeptimo, quod eſt uerum ſecundum plurimũ, quandoque enim uidi etiam occidiſſe in quinto. Secundum. Cũ accidunt accidentia horrenda ſupraſcripta pauca eſt ſpes ſalutis, licet aliquos uiderim perueniſſe ad uomitum ſtercorũ accidentibus fortibus & euaſiſſe. Tertium eſt aphor. ſextæ partic. Cum ex diſtillatione accidit ileos moritur, cuius eſt in ſeptimo, niſi accidat febris & curat cum ea ſudor plurimus. Et quamuis dicat Auic. Galenum cauſam huius aphoriſmi ignorauiſſe, credo cauſam eſſe, quia diſtillatio ex humiditate ſuperflua accidit, propter quam ſuperfluitates conſuetæ cum urina euacuari, ſunt retentæ. Et regurgitantes ad inteſtina faciunt ileos. Febris autem ſuperueniens eſt cauſa ut materia ſubtiliata cum ſudore educatur, per cuius præſentiã cauſabatur diſtillatio & ileos. Quartum ileos, phlegmatica & uentoſa iuuantur febre. Quintum, bonitas urinæ in ileo non facit fiduciam ſanitatis, quid ergo iudicãdum eſt de urina mala? Sextum, deterior ileos eſt in quo egredit̃ ſtercus nomim. Deinde illa in qua egreditur ſudor fœtidus, ſcilicet habens odorem ſtercoris. Tertio, in quo eſt anhelitus habens odorem ſtercoris. Quarto, in quo eſt eructatio habens odorem ſtercoris. Quinto, leuiſsima omnium eſt in qua inferior uentoſitas eſt fœtida. Cura ileos proxima eſt curæ colicæ. Verum differt à cura colicæ in tribus. Prima differentia eſt, quia cura eius maiorem exigit feſtinationẽ quam cura colicæ, quanto eſt morbus acutior tanto minores dat inducias. Secunda differentia eſt, quia bibita ſunt cum hac magis iuuatiua quàm ſuppoſita, cuius oppoſitum eſt in colica. Cauſa autem differẽtiæ eſt, quia clyſteria & lychinia non aſcendunt niſi difficulter ad inteſtina gracilia. Attamen bibita & ſuppoſita ſunt in eius cura neceſſaria, & quamuis Auic. dicat ꝙ nõ refert à quo incipiatur an à bibitis an à ſuppoſitis, dummodo alterum ſubſequatur. Ego tamen exiſtimo melius eſſe incipere à clyſteribus ut inteſtina craſſa mundificentur ab his quæ in eis continentur, ut uia exitus ſuperfluitatum quæ dolore faciunt inteſtinis gracilibus ſit expedita, & facile poſsint deſcendere, & eo magis, quia oppilatio inferiorum & præcipue ſacculi frequenter eſt cauſa retentionis ſuperfluitatum in ſuperioribus. Et conſequenter doloris eorum quamuis inferioribus, & proprie in ſacculo nõ ſit dolor propter ſuam amplitudinem. Et clyſtere primum debet eſſe lenitiuum ſecundum, acutum ut eradicet materias ab inferioribus, & trahantur à ſuperioribus. Et clyſteria iſta debent eſſe magnæ quantitatis, & poſtea quàm citius fieri poteſt, ſubſequatur aliquod lenitiuum deſuper. Et Auicẽ. dicit, quod ſorbitio aquæ calidæ ſedat dolorem. Ego tamen credo tutius eſſe ut exhibeatur oleum commune bene conditionatum. 6. aut. 8. ℥. debite caleſactum, & elaboretur cum ingenio ut retineatur. Aut ſi abhorreatur, detur lib. 1. brodii caponis uel gallinæ multum pinguis, ſed melius galli decrepiti. Aut detur alia medicina lenitiua ex caſsia, manna, & ſimilibus dictis in colica. Et apud neceſsitatem miſceantur cum diaphœnicone, diacitoniten, electario indo, & ſimilibus. Aut ipſa ſola electaria exhibeantur cum leniẽtibus ſicut brodio galli decrepiti, aut aliquo modo ſecundum exigentiam, ita ut fiat deoppilatio & retenta educantur. Tertia differẽtia eſt, quia in iliaca magis eſt neceſſaria phlebotomia quàm in colica, ita ut non ſolum in apoſtemoſa ſit neceſſaria, ſed etiam frequenter in aliis ſpeciebus. Nam propter fortem dolorem & multitudinem uenarum meſeraicarum uenientium ad gracilia ſunt magis apta apoſtemari gracilia quàm inteſtina craſſa. Item, quia facta oppilatione in gracilibus magis per corpus ſpargunt̃ humores conſueti euacuare quàm propter oppilationem in craſsis quæ ſparſi phlebotomia ſunt euacuandi. Obſeruatis ergo his tribus differentiis, procedatur ad curam iliacæ ſecundum unamquamque cauſam ſecundum quod dictum fuit in colica. Item, ut intentiones illæ & remedia ibidem dicta ſecundum unamquamque cauſam colicæ ad hunc locum afferantur, curando iliacam à ſimili cauſa pendentem ſicut dictum eſt in colica. Nam à quacunque cauſa poteſt pendere colica ab eadem uel ſimili poteſt pendere iliaca, & econtra. Et obſeruetur quarta differentia, quia dieta debet eſſe magis tenuis in iliaca quàm in colica, quanto iliaca eſt acutior colica.

De fluxu uentris.

CVm cibus in ſtomacho more ſolito non moratur, imo citius egreditur, non mutatus niſi parum; & fuerit cum hoc mordicatio, & dolor in uentre, & ſitis, cũ quo etiam plerunque adeſt uentris fluxus, in quo ante come ſtionem

ſtionem inuenitur aliquid purulentum; detur † ægro rob de ſucco uuæ acerbæ, aut de ſucco ribes, aut de ſucco granatorum, cum ſpodij, & roſ. amborum ana. drach. 2. trochiſci quoque de ſpodio conſtrictiui itidem tribuantur. nutriantur uerò ex adeſis citrinæ, & pullis cum aceto coctis, & aſſatis, & cũ ſucco uuæ acerbæ poſitis. in potu uerò ſumat ſumach cum aqua roſ. & deinde nutriatur ex cibo, cui admiſcetur ſumach, qui uocatur ſumachia. totumque eius regimen ad hoc perducatur, ut infrigidare poſsit, & conſtringere.

Hoc capitulum diuiditur in quinq; partes. In prima agit de lienteria. In ſecunda de fluxu chiloſo. In tertia, de diarrhœa. In quarta, de dyſenteria. In quinta, de teneſmone. ſecunda ibi. Si uero cibus non egreditur. tertia ibi. Si autem quod egreditur citrinum fuerit. quarta ibi. Quod ſi ex fluxu uẽtris euenerit excoriatio. quinta ibi. Trochiſci ad teneſmonem. Primam partem diuidit in quatuor. In prima ponit generalia ſigna lienteriæ. In ſecunda agit de lienteria pendente à cholera & excoriatione ſiue ulcere ſtomachi. In tertia agit de lienteria pendente à phleg. exiſtẽte in ſtom. In quarta parte agit de lienteria pendente à mala complexione ſtomachi frig. & hum. ſine materia. Secunda pars incipit ibi parum diſtanter à principio. Et fuerit cum hoc mordicatio. tertia ibi. Quod ſi non fuerit cum eo mordicatio. quarta ibi. Si autem cum hoc quod diximus nihil egreditur. In prima parte ponit duo ſigna generalia lienteriæ. Primum, quod cibus in ſtomacho non moratur quantum conſueuit. Secundum quod egreditur, ſcilicet per anum extra corpus non digeſtus niſi parum. Eſt enim lienteria fluxus cibi indigeſti. Quod poteſt eſſe tribus modis, aut quia cibus nullo modo eſt digeſtus, quia egreditur in ea qualitate & quantitate in qua ſumptus eſt, aut quia eſt diminute digeſtus ſecundum quodlibet eius, aut tertio, quia aliqua pars eius difficilioris digeſtionis non eſt digeſta reliquo ipſius exiſtente digeſto. Item ſecunda parte, primo ponit ſigna lienterię à cholera & & ulcere pendentes, quæ ſunt mordicatio, & dolor in uentre, id eſt, in ſtomacho, & ſitis cum quo plerunque eſt fluxus uentris, in quo etiam ante comeſtionem inuenitur aliquid purulentum, id eſt, ſanioſum. Deinde dat remedia infra ſcripta. Primum eſt rob de ſucco uuæ acerbæ, aut rob de ſucco ribes, aut de ſucco granatorum quæ omnia ſunt frigida, ſic. & ſtiptica, & permiſcẽda ſunt cum ſpodii, roſ. ana. ℥. 1. & poſſunt dari hæc tria rob ſimul mixta, & ſingulum de per ſe.

Secundum eſt trochiſci de ſpo. quorum deſcriptio ponetur in hoc cap. & ſunt præſtantes in hac re. Tertium eſt quod nutriatur ex adeſia citrina, id eſt, ex cibo facto ex lentibus cum pauco ſapharani, ſed prima aqua decocto. lẽtium ſemper debet abiici. Item, ex pulſis cum aceto coctis, hæc eſt gelatina. Item, ex pullis aſſatis poſitis in ſucco uuæ acerb. id eſt, agreſtæ, & in potu ſumat aquam roſ. infuſionis ſumach. Item, comedat ſumachiam, id eſt, cibarium factum ex granis ſumach frig. ſiccis, & ſtip. optime ualentibus in hoc propoſito & myrtea & limonea ſunt præſtantis iuuamenti. Nota tamen quòd exiſtente ulcere in ſtomacho caueas ab acribus & acetoſis notabiliter, ne ſequatur mordicatio intolerabilis. Et in caſu ulceris ultimum remedium eſt ſuccus plantaginis cũ bolo ar. aut trochiſcis de ſpodio diſſolutis in ſucco dicto.

SCHOLIA

Cum quo plerunque adeſt uentris fluxus] non in qualibet lienteria coniungitur plerumque uentris fluxus. Sed ſatis eſt id cibi, quod ſumitur, parũ in uentriculo morari, & quodammodo mutatum egredi. Detur ægro rob de ſucco uuæ acerbæ] quoniam lienteria breui reſoluit uirtutes, eaſq; debilitat; iccirco nos docet Raſis ægrotanti ea exhibere, quæ facultatem habent ſtipticam.

Quòd, ſi non fuerit cum eo in uentre mordicatio, neque quod egreditur pus habet admixtum, ſed eſt uiſcoſum, & adeſt inflationis paucitas, & ructus acidus, & pauca ſitis; ægro † ſicla, & ſinapis, & piſces ſaliti tribuantur. deinde † cogatur ea uomere, ſumendo ſale, & mel, & anethum coctum. quæ ſi nõ ſuffecerint; medicamen, quod expellit phlegma, tribuatur: quod † recipit aloes, drachmam unam, colocynthidis interioris drachmas quatuor, ſalis indi drachmas quatuor, turbith drach. 1. ex his fiant pilulæ, & ſufficiunt ad doſim. 1. uomitu præterea ſæpe utatur. et cibaria, quibus utitur in almuri, per ſe intingantur. & comedat fulcita, quæ ſale condiuntur, & acrimoniam habent, quæ appetitũ prouocare conſueuere.

In hac ſecunda parte primę partis agit de liẽteria à phlegmate dicens, quod ſi nõ fuerit mordicatio in ſtomacho, nec illud quod egreditur per anum pus habet admixtum, licet ſit uiſcoſum, ſicut eſt de natura phlegmatis, & paucitas inflãmationis & pauca ſitis, eructuatio acida, quæ omnia atteſtantur frigiditati, detur primo ægro hoc uomitiuum. Recipe anethi manipulum unum uel duos bulliant in unam libram aquæ ad conſumptionem medietatis & coletur, cum qua decoctione colata. 5. uel. 6. unciarum adminiſtrentur, mellis ℥. 2. ſalis. ℥. 2. & totum tepidum ſumatur poſtquam æger prius comederit ſiclam, id eſt, blitem, ſinapim, id eſt, moſtardam & piſces ſalitos, quæ omnia ſunt incidentia phlegma, abſtergentia & ſubtiliantia, deinde tentet uomitum, digitum aut pennam in gutture imponendo, ut phlegma ſimul cum eo quod ſumptum eſt educatur. Secundum remedium hoc non ſufficiente eſt ut detur una ex pilulis infraſcriptis. ℞. aloes ſolutiui phlegmatis & choleræ. ℥. 1. colocynt. interioris ſolutiuæ phlegmatis chol. & aquoſitatis. ℥. 4. ſal. indi ſolutiui phlegm. & melanch. ℥. 4. turbith ſolutiui phlegmatis. ℥. 1. fiant pilulæ craſſæ. Tertium remedium quod utatur ſæpe uomitu, hoc enim promptius eſt ad mundificandum ſtomachum quàm ſolutio. Quartum, quod cibaria ſua quibus utitur intingantur in almuri, id eſt, ſalſamento facto ex piſciculis ſalitis & aromatibus, ſparſo, id eſt, diſſoluto, & comedat fulcita quæ ſale cõdiuntur, & quæ habent acrimoniam, id eſt, acuitatem per aromata quæ fulcita conſueuerunt prouocare appetitũ, & hæc fulcita ſunt mortatellæ, & ſimilia.

SCHOLIA

Ægro ſicla, & ſinapis, & piſces ſaliti tribuantur] nam hæc incidunt, ſubtiliant, & parant pituitam. Deinde cogatur ea uomere ſumendo ſal, mel, & anethum coctum] i. poſt horam euomere nitatur. ſal, & anethum cum aliis medicamentis mixtum uim poſſident per os educendi humores pituitoſos. mel præterea abſtergit. Quod recipit aloes] purgant hæ pilulæ pituitoſos humores, & craſſos; ſed noxii, & uehementer ſoluunt.

Si † autem cum hoc, quod diximus, nihil egreditur ſuperfluum, neque quod expellitur, aliquid purulentũ, uel phlegmaticum habet admixtum; ægro uinum forte purum tribuendum eſt. & diaolibanum dandum, quod recipit olibani. ℥. 10. piperis, ameos, ſpic. cheiſim, aniſi, nigellæ omnium ana drach. 2. balauſtiæ drach. 10. mellis deſpumati quantũ ſufficit ad conficiendum. detur ex hoc in potu; quia ſtomachum calefacit, & uehementer deſiccat. apozema quoq;, quod in cap. colicæ paſsionis nominauimus, detur. & aſſueſcat in potu ſumere uinum purum.

In hac quarta parte & ultima huius primæ partis principalis curat lienteriam à mala complexione frigida & humida ſine materia, & quæ dicit nota ſunt. Nam ea quæ ipſe concedit ſunt calida, ſicca, conſtringentia & ſtomachum confortantia. Et omnia nota ſunt, cheiſim, id eſt, leuiſticum.

SCHOLION

Si autem cum hoc & c.] huiuſmodi ſigna declarant uirtutem digeſtiuã, & retentiuam debilem factam, cuius curationem adhibet.

Sed uerò cibus non egredietur, ſed res ſubtilis, alba, & aquoſa, cum qua ſunt ea, quæ † hepatis ſignificant debilitatem; ægro tribuatur id, quod fit de ſcoria, et diaolibanum, & electarium diacalamenthum, & trochiſci calefacientes hepar, quos nominauimus, & electarium diacalamenthum, quod Recipit foliorum rutæ, calamenthi ſic. ameos, carui, cheiſim, zingiberis, cinnamomi, macropiperis, omnium partes æquales. conficiantur cum melle cocto. & dentur alia

medicamina, quæ nominauimus in cap. hepatis ex his, quæ ipſum calefaciunt, & confortant.

Hæc eſt ſecunda pars principalis huius cap. in qua agit de fluxu chyloſo & habet duas partes. In prima agit de fluxu chyloſo propter nocumentum hepatis & maxime debilitatem attractiuæ eius. In ſecũda uero agit de fluxu chyloſo ſequente nocumentum ſtomachi & inteſtinorum, & maxime debilitatem retentiuæ eorum. In ſecund. Si autem cum prędicta ęgritudine. In prima parte ponit primo ſigna fluxus chyloſi dicens, quod ſi cibus nõ egreditur imo egreditur res ſubtilia aquoſa & alba quæ eſt chylus, eſt enim chylus ſubſtãtia alba, ſubtilis aquoſa ex meliori parte cibi per primam digeſtionem genita, ad ſunt etiam ea quæ ſignificant hepatis debilitatem, ſcilicet mala complexio frigida, aut apoſtema, aut oppilatio ex quibus debilitetur hepar, & maxime ſecundum attractiuam dentur remedia infraſcripta. Primum id quod fit ex ſcoria ferri ſuperius in capitulo de debilitate ſtomachi deſcriptum. Secundũ eſt diaolibanum in parte præcedenti deſcriptum. Tertium, trochiſci calefacientes hepar, ſcilicet trochiſci de rhabarbaro, trochiſci de lacca, de quibus ſuperius in capitulo de dolore hepatis. Quartũ eſt diacalamenthum quod hic deſcribit. Et nota ſunt omnia ex ſæpe dictis, & ualent hæc medicamina ad calefaciendum hepar, exiccando, confortando, & faciũt chylum penetrare per ipſum, & remouent eius oppilationes.

SCHOLION

Quæ hepatis ſignificant debilitatem] talis fluxus ab hepatis obſtructione profectus non curabitur (id quod multi morborum cauſæ imperiti faciunt) cum medicamine ſtiptico; obſtrueret enim magis meatus ægritudinemq; maligniorem produceret.

Si autem cum prædicta ægritudine non fuerit ſignificatio debilitatis hepatis, imo quod egreditur, ſubtile eſt, & album, fuerit in ſtomacho grauitas; puluis de malis granatis ad tranſglutiendum dandus eſt, cuius confectio. Recipe oſſium granatorum acetoſorum, & tritorum, ut alcohol, drach. 10. carui, ſeminis coriandri, amborum aceto acerrimo infuſorum, & poſtea aſſatorum ana drachmas uiginti, xilocarat, ſumach, balauſtiæ omnium ana drachmas decem. puluerizentur optime, & dentur ad tranſglutiendum. electarium quoque, quod dicitur chanzi, detur, quod Recipit arillorum paſſorum tritorum, ut alcohol, libram unã, myrtillorum ſiccorum puluerizatorum, ut alcohol, libram ſemis, xylocarat, nabati, balauſtiæ, ſeminis tamariſci, ameos omnium ana drachmas decem. conficiantur cum melle de canna, aut cum melle apum optimè diſpumato, & electarium ſumatur.

In hac parte ſecunda huius ſecundæ partis principalis curat fluxum chyloſum ex debilitate retentiuæ ſtomachi, & inteſtinorum prouenientem quæ ſequitur ſecundum plurimum malam complexionem humidam, non enim tanto tempore retinet chylum quòd poſsit per hepar attrahi mediantibus meſeraicis. Et ponens ſigna dicit, quòd non ſunt ſigna debilitatis hepatis, ſed adſunt ſigna debilitatis ſtomachi, ut grauitas. Tunc detur patienti puluis de granatis, cuius deſcriptionem ponit. Et ſunt nota omnia ex ſupraſcriptis. Xylocarat, ideſt, cornua ligni, & ſunt carubiæ. Hic autem puluis poteſt cum aliquo liquore permiſceri, ut aqua & uino citoniorum. Secundum eſt electarium quod dicitur chanzi, forte nomine inuentoris, & deſcriptio manifeſta eſt, hæc enim ſunt notabiliter ſicca, parum ſecundum qualitates primas à temperamento recedentia, & confortantia retentiuam ſtomachi & inteſtinorum per ſiccitatem, ſtipticitatem & proprietatem.

SCHOLION.

Puluis de malis granatis ad tranſglutiendum dandus eſt] plurimum ualet, ſed magis in uitiis uentriculi corrigendis, maximeq; uirtute retentiua debili: adhæret enim atque complectitur eius partes faciliter ita, ut alia medicamenta poſthabeat.

Si autem quod egreditur, citrinum fuerit, & anum mordicat, ægerq; ſitim patiatur, & febrem; trochiſci conſtrictiui de ſpodio, et aqua ſauich, hordei detur. et trochiſci conſtrictiui de ſpodio. Rec. roſarũ rubearum, ſpodij ana drach. 10. ſeminis acetoſi, ſumach, balauſtiæ, gũmi arabici omnium ana drach. quinque. informentur trochiſci pondere drach. 2. quorum unus cum. ℥. 1. de rob citoniorum ſimplici ſumatur. aqua uerò ſauich hordei ita fit. Hordeum factum in aqua ipſum cooperiente bulliat donec aqua inſpiſſetur. deinde coletur & bibantur ex eo uncias quatuor cum drachmis tribus ſpodij & gummi arabici eadem quantitate.

In hac tertia parte principali curat diarrhęam græce, quæ latine ſignificat fluxum. Et dicitur à διαῤῥέω uerbo græco, idem quòd fluo ſignificante, nomen enim generis ſibi uendicauit cum frequentius cæteris fluxibus accidat. Eſt autem deſcriptiue fluxus unius, plurium, aut omniũ humorum prætorquã ſanguinis, qui ſi flueret diceretur fluxus ſanguineus, maxime tamen hic curat fluxum cholericum dicens. Quòd ſi illud quod egreditur fuerit citrinum, & anum mordicat, ęgerq; ſitim patiatur & febrem, quę omnia cholerę atteſtantur, trochiſci de ſpodio conſtrictiui ſtatim dentur, quorum deſcriptio ſatis nota eſt. Et ſunt præſtantes, infrigidantes, confortantes, & fluxum ſtringentes, & maxime debent dari cũ ſucco citoniorum. Similiter debet dari aqua ſauich, hordei, q̃ fit ex hordeo torrefacto ſuper quo ponatur tãta aqua, quod notabiliter cooperiat ipſum, poteſt .n. eſſe aqua uigecupla aut etiam minoris quantitatis ad ipſum & bulliat uſq; ad aliqualem inſpiſſationem aquæ. deinde coletur, & cum quatuor uncijs eiuſdem miſceantur ſpodii, gummi arabici ana, drach. 3. & in potu pluribus uicibus ſumatur. Hæc enim optime confert infrigidando, conſtringendo, & dolorem ſeu punctionem ſedando.

Quod ſi ex fluxu uentris euenerit excoriatio; puluis de bolo ad tranſglutiendum detur. qui Recipit pſillij drac. 20. ſeminis plantaginis ℥. 10. gummi arabici, boli armeni amborum ana. ℥. 3. pſillium aſſetur, & gummi, & bolus puluerizentur, & commiſceantur, & ſumatur in potu ex eo in mane drachmas tres cum rob, de citonijs, & circa noctem tantundem. cibus uerò eius ſit pulmentum factum cum granis granatorum & paſſis cum aqua & aceto. & cibus factus cum ſucco uuæ acerbæ, & ſumachia, & caſea, cui ad miſcetur ſuccus ſumach, & his ſimilia cibaria. trochiſci de balauſtijs, qui cum nimiæ conferant diarrhææ, dandi ſunt; cum fluxus fuerit ſuperfluus, ſiue habeat ſanguinem admixtum, ſiue non. Recipe gallarum, ſiliquarum nabati, ſeminis tamariſci, olibani, balauſtiæ, omnium partes æquales, opij, gummi arabici amborum ana partem ſemis. informentur trochiſci põdere drac. 2. ex quibus unus cum uino ſumatur. ſi neque calor affuerit, neq; febris. ſed ſi febris affuerit; cum rob de citonijs acetoſis ſumatur; qui tunc dandi ſunt, cum fluxus uentris ſuperfluus fuerit.

In hac quarta parte principali Raſ. curat diſenteriam dictam à δὺς, quod eſt male, & ἔντερον quod eſt inteſtinum. Iſidorus ſexto ethimologiarum, & eſt deſcriptiue fluxus uentris cum excoriatione, aut ulcere inteſtini. Pro cuius cura primo dat puluerem de bolo, cuius eſt hæc deſcriptio. Reci. pſillii frigidi & humidi in ſecundo, ſed per aſſationem minuit eius humiditas drac. 20. ſem. plantaginis frigidi & ſicci drach. 10. gummi arabici frigidi & ſicci, uiſcoſi, boli armeni frigidi & ſicci, ſtiptici, uiſcoſi proprie in conſolidando ulcera inteſtinorum ana drac. 3. pſillium aſſetur, & gummi, & bolus armenus puluerizati commiſceantur, de quo puluere ſumatur drach. 3. in mane & per duas horas ante cœnam cum rob de citoniis. Cibus ſit pulmentum, ideſt, ius cibale in quo ſint grana granatorum & paſſę, & aliquid aceti ſed modicum timetur enim excoriatio ex aceto, item cibus factus cũ agreſta, & ſumachia, ideſt, cibus factus cũ granis ſumach, & his ſimilia, ſicut limonea & myrthea. Dat tertio trochiſcos de balauſtiis opiatos, quorũ deſcriptio nota eſt, & iubet dari drach. 2. pro uice cum uino non exiſtente febre, & cum rob de citoniis ſi adſit febris. Hi tamen non debent dari niſi cum ſuperfluus

ctiui.

perſinus fluxus,& cætera non contulerint, una tamen drachma ab initio experienda eſt. ſiliqua nabati, ideſt carubia regionis illius.

SCHOLION

Pſillium affetur,& gum.] pſillium affetur,ut corrigatur facultas illa ulcerandi,& diſſoluendi. gum. quoque,ut,cum lmiat,ſtiptica reddatur.

Trochiſci ad teneſmon, qui tunc dandi ſunt, cum caloris abſentia fuerit,& uentoſitas erit nociua,et ſonitus. Recipe † ſeminis hyoſcyami albi, ſeminis anethi, ſeminis fœniculi omnium ana drach. 5. ameos drach. 2. & ſemis, opij drach. 3. ſeminis apij drach. 10. fiant trochiſci, de quibus pondus unius aurei in potu ſumatur. confectio electuarij de ſtyrace, quæ antiquo fluxui uentris confert, ac teneſmon, cum neque febris, neque calor affuerit, ſed aderit uentoſitas nociua, danda erit. Recipe † caſtorei, opij, aſari, ſtyracis liquidæ, myrrhæ ſeminis hyoſcyami nigri, thuris, omnium partes æquales, mellis quantum ſufficit ad ſpecierum confectionem, cuius doſis ſit drach. 2. uel tres. ſi autem, poſtquam teneſmon decem tranſierit dies, non uiſa fuerint medicamina cõferre, & æger ſuper pectinem ſentit dolorem, redeundum eſt ad clyſtere. Quod recipit panici excorticati, rizi excorticati, lentium excorticatarum, roſarum ſiccarum, balauſtiæ, cupularum, glandium omnium ana manipulum unum. omnia in tres libras aquæ coquantur, donec ad unam & ſemis redeant. deinde colentur, deinde ſumantur ceruſſæ, cineris papyri amborum ana drach. 1. boli armeni drachmam ſemis, uitelli oui unius aſſati duri, olei roſ. unciam ſemis, ex his omnibus in prædicto apozemate fricando diſſolutis clyſterizetur æger ſemel, aut bis.

In hac quinta parte & ultima huius capituli ponit curam teneſmonis, τεινεσμὸς autem ſiue melius στεναγμὸς græce idẽ ſignificat quod gemitus latine dictũ à στενάζω uerbo græco, idem quod gemo ſignificante, eſt deſcriptiue expreſsio inteſtini recti cum gemitu & conamine ad egerendum facta ab expulſiua ſtimulata à cauſa præter naturam exiſtente in ipſo, aut in extremitate eius quæ eſt anus. Hæc pars diuiditur in quatuor partes. In prima parte curat teneſmonem pauci tẽporis. In ſecunda teneſmonem longi temporis. In tertia ponit duo antidota optime ualentia in conſtrictione fluxus uẽtris. In quarta parte ponit remedium ultimum in teneſmone Secunda pars incipit ibi. Quod ſi teneſmon fuerit longi tẽporis. Tertia pars ibi. Epithyma de quo. Quarta pars ibi. Quod ſi æger. Primam partem poſſem diuidere in tres ſecũdum quod tria affert remedia pro curando teneſmum, partes patebunt diſcurrẽdo per textum. Primum remedium eſt trochiſci cum adſunt ſigna frigiditatis, & eſt uentoſitas nociua ab humore frigido eleuata, quæ cum ſonitu emittitur, horũ deſcriptio eſt iſta. Recipe ſeminis hyoſcyami albi, frigidi in principio quarti gradus ſtupefactiui, ſeminis anethi calidi in ſecundo reſolutiui uentoſitatis, ſeminis fœniculi ſimiliter calid. omnium ana drach. 5. ameos calid. in ſecundo uentoſitatis reſolutiui drachmas duas ſemis, opii drachmas tres, ſeminis apii calid. aperitiui uentoſitatis reſolutiui drach. 10. fiant trochiſci, de quibus detur pondus aurei unius, ſed medietas aurei in primis tentanda, nam in uno aureo ingrediũtur plura quàm ſex gran. opii. Secundum remedium eſt electarium de ſtyrace conferens antiquo fluxui uentris & teneſmo cum adſunt ſigna frigiditatis & uentoſitatis. Recipe caſtorei calidi in principio quarti, opii correcti. aſſari, ideſt, baccaræ calidæ & ſiccæ, ſtyracis liquidæ, mirrhæ calidorum & ſiccorum, ſeminis hyoſcyami nigri, frigidioris quàm albi & deterius, quo raro utendum eſt, eſt enim frigidum in fine tertii gradus, album uero in principio tertii thuris omnium partes æquales mellis quod ſufficit ad ſpecierum confectionẽ. Et debet eſſe quadruplũ ad ſpecies, doſis eius eſt à drachmis duabus ad tres, ſed ſufficiat medietas. Tertio, ponit clyſtere conſtrictiuum conueniens in teneſmo poſtquam tranſierint dies uiginti dolore exiſtente in inteſtinis craſsis. Recipe panici excorticati frigidi & ſicci, rizi excorticati calidi & ſicci, lentium excorticatarum, roſarum ſiccarũ rub. balauſtiæ, cupularum glandium omnium frigidarum & ſiccarum ana manipulum unum, bulliant in tres libras aquæ donec redeant ad unam & ſemis. ſed iudicio meo opus eſſet maiore quantitate aquæ pro ſufficienti decoctione de qua accipiatur libram unam & ſemis, deinde miſceatur ſecum ceruſſę frigidæ & ſiccæ, cineris papyri babylonici calidi & ſicci, ſtiptici ana drachmam unam. Eſt autem papyrus babylonicus iuncus ſyluestris ſuper quo antiqui ſcribebãt, hoc utimur ad obturandum uegetes ne uinum exeat, boli armeni drachmam ſemis, uitelli duri unius oui, olei roſacei, uncia ſemis, ex his omnibus ad inuicem commixtis fiat clyſtere, eſt enim cõſtrictiuum ſua ſtipticitate & uiſcoſitate.

SCHOLIA.

Recipe caſtorei] hæc, & ſuperior confectio ut ſtupefaciunt, ita dolorem minuunt. ſed mallem hæc compoſita ſex menſes poſt eſſe propinata, ut uis frigida frangeretur. Quod rec. panic i] fortaſſe noceret, ſi uentos diſſoluere uel inuſlied proficeret ori uenarum apertarum, muſculis relaxatis, & fluxui ex humore ſalſo genito.

Quòd, ſi teneſmus fuerit longi temporis, in quo non egreditur ſanguis, ſed raſura alba, & mucilagini ſimilis; medicamen putredinis, quod in capitulo putridarum gingiuarum nominauimus, dandum eſt, ex quo in apozemate eorum, quæ nominauimus fricto, & diſſoluto clyſtere ſemel, aut bis fiat. & ſi ex uentris fluxu in uentre uehemens mordicatio ſecuta fuerit; clyſtere fiat ex oleo roſato tepido. ſi autem nullo modo mordicat, clyſtere ex illo medicamine addatur multoties donec ſanetur.

In hac ſecunda parte huius quintæ partis principalis curat teneſmum longi temporis quando iam factum eſt ulcus putridum in inteſtino recto. unde illud quod emittitur eſt albũ ſimile mucilagini ſanioſæ. curat autem ponendo in clyſteri ſupraſcriptæ deſcriptionis medicamen ſuperius poſitum in capitulo de cura gingiuarum ſanguinolẽtarum, quod eſt notabiliter corroſiuum propter arſinicum, calcem, & reliqua acuta quæ ingrediuntur eius compoſitionem, de hoc tamen non eſt in clyſteri niſi parua quantitas imponenda, ſcilicet drachmam ſemis, & ſi nõ ſenſerit ardorem ponatur ſecunda uice unciam unam, & ſi procedatur augendo quantitatem donec ſenſerit notabilem ardorem, ponitur enim ad cauſticandum carnem putridam impedientem ulceris conſolidationem. Propterea ſubiungitur quod ſi ardor ſuperuenerit clyſterizetur cum oleo roſaceo tepido ad ardoris ſedationem. Illud tamen non fiat immediate, ne operatio medicinę impediatur.

Epithyma † quo uenter, cum fluxus uehemens eſt, & uirtus debilitata, leniendus eſt. Recipe galliæ, acatiæ, cyperi, mirrhæ, gallarum, cupreſſi, thuris, omnium partes æquales. ex omnibus bis uino ueteri, aut ſucco citoniorum conſperſis liniatur uenter. huic quoque quandoque additur panis bis coctus de ſyria. ſi autem cum hac ægritudine fuerit calor; epythima fieri conuenit ex duobus ſandalis et roſ. & bolo armeno, & fauſel, & gallia, & pane bis cocto cum ſucco macianorum, aut citoniorum, aut myrtino.

In hac tertia parte huius quintæ partis principalis deſcribit duo antidota, primum in cauſa frigida. ſecundum in cauſa calida, optime ualentia ad fluxum conſtringendum, & deſcriptiones notæ ſunt. Acatia eſt gummi cuiuſdam arboris, quæ non eſt apud nos, ſed pro ea accipimus ſuccum prunellorum immaturorum. Fauſel, ideſt, auellana inda frigida & ſicca, quam non habemus.

SCHOLION.

Epithyma] ſiue emplaſtrum uentri applicandum non eſt humoribus multis exiſtentibus, ſed ualde proſunt cum fluxus ſuperfluit.

Quòd ſi æger uehementer patiatur teneſmum, & ſæpe uadat ad ſellam, & nihil tamen egreditur; collyrium iſtud ſubijciatur: eſt enim mirabile ad ſedandum teneſmum, quod recipit thuris, licij, croci, gummi arabici ana. ʒ. 1. opij. ʒ. 2. informentur collyria, & ſupponantur.

In hac parte ultima ponit remedium ultimum in teneſmo ipſius ſedatiuum ſtupefaciendo, ex hoc enim medicamine debent fieri collyria, id eſt, ſuppoſ. ſubtilia longa ad quantitatem digiti parui, & debent optime ligari ut poſsint extrahi ad libitum. melior autem modus eſt, ut maſſa ex his medicinis cum albumine oui confecta optime permiſceatur cũ lino, ſcilicet accipiendo tantum de lino & maſſa illa quantum ſufficit pro uno lichinio, & bene adinuicem miſceantur, & exiccari permittantur & ſupponantur apud magnam neceſsitatem, ita ut totum collyrium anum ingrediatur, & cum dolor incœperit ſedari, & ſomnus induci ilico extrahatur, eſt enim dubium ſi remaneret ne ægrum interimeret. Recurre tamen pro adminiſtrandis opiatis ad ea quæ dixi in tractatu de fluxibus. Raſis enim hic procedit ordine retrogrado in cura teneſmi, nam incipit ab opiatis, cum tamen debeant poſtponi. Item pro cura teneſmi debemus primo facere clyſtere mundificatiuum, deinde conſtrictiuum, tandem his nõ ſufficientibus adminiſtrentur opiata incipiendo iuxta canonem Auicennæ ab his quæ exterius applicantur. Quibus nõ ſufficientibus ueniendum eſt ad ſuppoſitoria, dimittendo tamen ea pauco tempore. Tertio ad clyſteria ſuppoſitoriis nõ ſufficientibus. Quarto ad exhibitionem per os eorum quæ opiata ſunt. Non tamen hæc adminiſtranda ſunt niſi uirtute exiſtente forti, nec quotidie ſed per interualla.

SCHOLION

Quod &c.] plura ex his ſimplicibus medicamentis fiant collyria ad nuclei pini magnitudinem.

TRACTATVS PRIMVS
de fluxu uentris in generali duo continens capitula.

De quidditate ſpeciebus, cauſis, ſignis, & prognoſticis fluxus in generali. Cap. 1.

Fluxus uentris eſt motus ad expellendum rem materialem à corpore per uiam inteſtinorum & ani factus à uirtute, aut aliqua cauſarum præternaturalium. In hac diffinitione ly motus cadit loco generis. Et tangitur per ipſum cauſa formalis fluxus. Per ly ad expellendum tangitur finis, eſt enim cuiuſcunq; fluxus finis materiæ à corpore expulſio. Per ly rem materialem manifeſtatur materia ſiue obiectum à corpore expellendum ſcilicet ad differentiã uaporis uentoſitatis, & ſpiritus, quę non dicuntur res materiales apud medicos. Per ly à corpore per uiam inteſtinorũ, & ani, ponitur cauſa materialis, in qua reliquæ particulæ diffinitionis manifeſtant cauſam efficientem, fit enim aut à uirtute expulſiua, aut ab aliqua cauſarum præternaturalium, ſicut à compreſsione facta ſuper uentrem, aut à grauitate materiæ uirtute iam defecta, ſicut accidit in timentibus, & in propinquis morti in quibus caſibus, aliquando nullo modo uirtus expulſiua concurrit, ſed eſt defectus contentiuæ, quæ tamen non eſt per ſe, & adęquata cauſa fluxus, cum nullũ priuatiuum ſit per ſe cauſa poſitiui, ſed per ſe concurrit grauitas materiæ, & alia huiuſmodi, defectus autem contentiuę per accidens.

Species & differentiæ fluxus ſumi poſſunt ſecundum unãquanque cauſam in diffinitione poſitam ut à cauſa formali, quia motus ille eſt ſuauis uirtuti & repletioni proportionatus, aut inſuauis, illis non proportionatus. Similiter à cauſa finali, quia aut expelluntur nocentia, & dicitur laudabilis, aut iuuantia & dicitur illaudabilis. Similiter à cauſa materiali obiectiua, quæ fluxu expellitur ſumuntur hæ differẽtiæ. Quod enim expellitur aut eſt quid extrinſecum incorporeum ſicut cibi, potus, & medicinæ, & ſub lubricitate, & lienteria continetur. Aut eſt quid intrinſecum corporeum. Et hoc eſt duplex, aut eſt immediate ex cibo genitum ſecũdum plurimum eius. Et hoc eſt duplex, ſcilicet chylus, & dicitur fluxus chyloſus, aut eſt fœx, ſiue ſtercus, & dicitur fæculentus, ſeu multi ſtercoris, aut non eſt immediate ex cibo genitum. Et eſt duplex, ſcilicet continens & contentum. Continens ſicut membrum, pars membri, fruſtrum eius, aut pellicula &c. Contentum uero quod fluxu expellitur. Aut eſt ex naturalibus humoribus, puta ſanguine, phlegmate, cholera, & melancholia, & ab humore proprio generaliter nuncupatur, quia ſanguineus, phlegmaticus, cholericus, & melancholicus, & ſpecialiter à ſpecie uniuſcuiuſque, ſicut phlegmaticus ſalſus, cholericus uitellinus, & ſic de ſingulis. aut eſt ex nõ naturalibus ſicut fluxus à prædictis humoribus corruptis perductus, quia fœtidus, praſsinus, æruginoſus, ſanioſus, uirulentus, lotinus, ſicut lotura carnis, aquoſus, fæculentus, niger, ſicut ſang. aut uini fœx, fellens niger. & niger melancholicus, & per aduſtionem phlegmatis genitus, & fluxus diuerſorum colorum, & quod eſt ſimile carni hepatis. Et hi ſecundum plurimum ſunt ſpecies hepatici. Et quandoque eſt ex uermibus quotidie aut frequenter expulſis, ſicut in infantibus qui lacte nutriuntur, & quandoque eſt ex lapidibus, quẽ tamen nunquam uidi, cum tamen ſemel uiderim apoſtema ex lapidibus duris, & ſatis craſsis in inguine, & lapides è pulmone excreatos. Differentiæ autem fluxus ſumptæ à cauſa materiali, in qua ſunt huiuſmodi. Aut enim fluxus eſt à toto. Aut a membris particularibus. Si à toto ſic eſt quintuplex, ſcilicet diarrhęa, fluxus ſanguineus, fluxus diuerſorũ colorum, fluxus liquefactiuus, & cholerica paſsio. Si autem ſit à parte, aut eſt à cerebro, & dicitur cerebralis, aut à ſtomacho & dicitur lientericus ſiue ſtomaticus, aut ab inteſtinis in quibus materia paulatim congregata eſt. Et eſt quadruplex, ſcilicet lubricitas inteſtinorum, diarrhœa, fluxus ſanguineus, & dyſſenteria. Et hæc diſſenteria eſt triplex, aut ab inteſtinis ſuperioribus gracilibus, ſcilicet duodeno & ieiuno, aut à mediis, ſcilicet ileon & ſacculo aut à duobus inferioribus, ſcilicet colon & recto, nonnunquam ab extremitate inteſtini recti, & dicitur teneſmus. Diſenteria tamen ſecundum plurimum eſt à materia ab aliis membris ad inteſtina defluxa. Fluxus uero ab hepate & kiſti fellis & meſeraicis dicitur hepaticus. Materia etiam non fluente ab his dicitur hepaticus, quando ſcilicet eſſet propter ipſorum nocumentũ, ſicut eſt fluxus chyloſus. Fluxus autem à ſplene dicitur ſpleneticus ſecundum plurimum exiſtens melancholicus ſiue materia ab ipſo ſplene defluat, ſiue non, modo ſit factus impotens ſcilicet ad debite trahendum melancholiam aut propter oppilationem, aut debilitatem attractiuę. Ex quo infertur non eſſe inconueniens eundem fluxum ſimul hepaticum & ſpleneticum nuncupari poſſe ob rationes diuerſas. Deſcriptiue enim hepaticus eſt qui ſit uitio hepatis, ſicut ſpleneticus qui ſit uitio ſplenis, nunc autem cõtingit utriuſque uitio eundem fluxum fieri. Sed à cauſa efficiente ſumuntur differentię fluxus, quia aut ſit à uirtute ea ſe principaliter operante, quia primo digerit, ſecũdo diuidit, tertio nociuũ expellit, & dicitur fluxus criticus. Aut ſit à uirtute ſtimulata non ordinate hos actus perficiente, & dicitur ſymptomaticus, ſiue ruinoſus, in quo nociuum & iuuatiuum ſimul expellit. Symptoma enim græce eſt periculum, & ruina latine, inter quos intereſt multum. Nam in primo ſicut debet eſſe ordine naturali, expulſiua prius incipit quàm retentiua cedat, & paulatim ſicut expulſiua expellit, ita retẽtiua cedit. Econtra in ſymptomatico prius cedit retentiua quàm expulſiua expellat, & aliquando hæ duæ uirtutes quæ ſibi debent eſſe naturaliter ſubordinatæ inter ſe aduerſantur, cum aliquando conante expulſiua expellere conetur retẽtiua retinere, quæ contrarietas non eſt in fluxu critico. Fluxus autem ab oppilatione contingens qui oppilatiuus nuncupatur ſecundũ plurimum eſt ſymptomaticus. Fluxus autem facti ab aliis cauſis præter naturam efficientibus non concurrente uirtute ſunt ex toto genere illaudabiles, & ſi fiant à cauſis efficientibus, non naturalibus, ſicut à cibis & medicinis, aere & ſimilibus quandoque ſunt laudabiles quandoq; illaudabiles, ſed cum tot ſint differentiæ, ſcilicet fluxus ſumptæ ab his cauſis in diffinitione poſitis hic. In primis proſequar differẽtias fluxus quæ ſumuntur à cauſa materiali in qua. Deinde illas quæ ſumuntur à cauſa materiali obiectiua. Tertio quæ ſumuntur à cauſa efficiente. Quarto quæ ſumũtur à cauſa formali. Quinto proſequar differentias fluxus ſumptas à cauſa finali &c.

Sed præter cauſas fluxus generales à quibus ſumuntur ſpecies, & differentiæ fluxus ſunt aliæ cauſæ minus generales. ſ. fortitudo membri, uel membrorum mittẽtium, debilitas inteſtinorum recipientium, latitudo uiarum, præſentia materiæ aptæ ad fluxum ſua multitudine modo ſubſtantię medio-

cri & ſua qualiditate uirtutem ſtimulante. Sicut econtra cauſa diminutionis aut priuationis fluxus ſunt, debilitas membrorum mittentium, fortitudo recipientium, ſtrictura meſaraicarum, & aliorum ductuum, materiæ inobedientia, quia pauca aut nimis craſſa, ut uiſcoſa aut ſubtilis imbibita, carés acuitate & mordicatione.

Cauſæ autem magis particulares ſecundum plurimũ concurrentes ſunt debilitas attractiuæ, debilitas retentiuæ, debilitas & corruptio digeſtiuæ, debilitas expulſiuæ, & quandoque ipſius acuitas & fortitudo. hæ autem ſequuntur malitiã complexionis ſine materia, & cum materia cuiuſcunque generis, licet ſit rarius ſicca in cauſa, uerum attractiua amplius debilitatur frigido, & retentiua humi. & digeſtiua debilitatur frigido, licet à caliditate ſuperflua corrumpatur. Expulſiua uero debilitatur ſicco, & à ſuo contrario fortificatur, licet omnis immoderata diſcraſia deiiciat actum cuiuſcunque uirtutis ſecundo techni. Debilitantur quoque propter malam compoſitionem & proprie oppilationem, aut ægritudinem in ſuperficie, ſimiliter propter ſolutam cõtinuitatem, & apoſtemata. Cauſæ autem corporeæ magis remotæ ſunt quæcũque poſſunt huiuſmodi ęgritudines ſimplices aut compoſitas cauſare.

Cauſæ autem primitiuæ ſunt res non naturales inconuenienter applicitæ, ſicut aer propter malam diſpoſitionẽ eius manifeſtam uel occultam, & corruptionem ſuæ ſubſtantiæ. Et ſimiliter cibi & potus mali chymi multarum ſuperfluitatum, malæ proprietatis malæ præparati, & inconuenienter ſumpti, & ſic de cęteris rebus nõ naturalibus, & ſibi annexis. Et quandoque res extraneæ ſunt in cauſa, ſicut morſus ſerpẽtum, caſus, percuſsiones, & ſimilia &c. Signa fluxus generalia demonſtratiua & rememoratiua ſatis manifeſta ſunt, ſed prognoſtica futuri fluxus ſunt huiuſmodi.

Primum, ſigna arguentia cacochymam, & materiæ multitudinem, & proprie cum non eſt ſanguinea. Secundum plurimus euentus fluxum tempore illo quod contingit, ſcilicet ex aeris diſpoſitione manifeſta uel occulta, aut ex ciborum malitia. Tertium, retentio aliarum euacuationum conſuetarum, ſcilicet uomitus, ſudoris, fluxus ſanguinis narium, hæmorrhoidalis aut menſtrualis, urinę & cęterorum. Quartum rugitus & dolor circa uentrem, & proprie deſcẽdens. Quintum, maior tinctura & humoroſitas egeſtionum conſueta. Sextum, tumor ſiue augmentum magis conſueto circa hypochondria. Septimum, quando urina poſt egeſtionem perſeuerat ſubtilis & alba, tunc expectatur fluxus uentris qui forte erit cum raſura inteſtinorum, & proprie cum non ſentitur euentus nocumenti in altero membro, neque aliã manifeſta euacuatio. Particularia uero ſigna dicentur in particularibus cap.

Prognoſtica. Omnis fluxus perducens ad caſum pulſus, aut manifeſtam eius debilitatem, ſicut eſt uermiculatis aut formicans, aut ad frigiditatem extremorum perſeuerantem: mortalis, & moritur æger poſt pulſus deſtructionem cum frigiditate extremorum. Secundum, omnis fluxus ſequens aliquam ægritudinem cum quo illa ægritudo non minuitur cũ mala ægri tolerantia, mortalis, ſignificat enim humorum plurimum corruptionem. Tertium, in hydropiſi fluxus omnis ſecundum plurimum malus, ſanguinolẽtus, peſsimus & mortalis. Quartum, poſt fluxum fortem ſingultus ſuperueniens, mortale ſecundum plurimum. Quintum, ſi retentio ſuperfluitatum moleſta, & eius expulſio non alleuiat, & fluxus diu durauerit, mortale. Sextum, fluxus prolixus in ſenibus mortalis. Septimum, fluxus uentris cum nauſea, & uomitu ualde malus. Octauum, ſi in fluxibus apparent puſtulæ, & ſubito deliteſcunt, malum, earum uero egreſsio & multiplicatio bona.

Nonum, in uentris fluxibus mutationes egeſtionum iuuãt, ſi non ad malum ſe tranſmutauerint, unde ſi fluxus fuerit niger ex aduſtione, poſtea fiat uiridis, deinde citrina fit in melius in tranſmutatio. Decimum, fluxus ſequens apoſtemata intrinſeca ſecũdum plurimum mortalis. Vndecimum, alcheta, id eſt, traulis accidit diaria plurima, propter humiditatem dominantem ſuper membra ipſorum neruoſa, id eſt, ſuper ſtomachos eorum communitate ſuorum cerebrorum. Duodecimum, ſecundum plurimum ille qui eſt lenis aut duræ naturæ in pueritia, eſt apud ſenectutem contrario modo ſe habens. Decimumtertium, omnis fluxus uentris accidens poſt ægritudinem uehementem eſt ſignificatio mortis, quia ſignificat corruptionem ſubitam, & proprie in ſenibus. Decimũquartum, cum cibatur habens uentrem liquidum, & non additur uirtus eius, tunc nõ curens eum. Decimumquintum, qui egerit ſpecies diuerſas cum multa corruptione non eſt conſtringendus niſi uirtus cadat, perducit enim ad ægritudines difficiles & fraudulentas ſi conſtringatur. Decimumſextum ſi alicui fluxus uentris conſtringatur, & non fortificatur ſignificat quòd corpus non recipit cibum. Decimumſeptimum, ſi quis plus aſſellat in die quàm in nocte, & quandocunq; ſumpſerit cibum tunc cauſa eius eſt debilitas ſtomachi, ſi autem plus in nocte quàm in die cauſa eſt debilitas hepatis.

Decimumoctauum, multoties ſuccedit fluxui propterea quòd expellitur ſubtile, & remanet craſſum colica uehemẽs. Decimumnonum, eſt Aui. cum retentio conturbat, & ſolutio facit acquirere tranquillitatem, mortale ſm plurimum. Quod dictum intelligitur de retẽtione rationabiliter facta, & de ſolutione faciente tranquillitatem reſpectu nocumenti ſecuti ex retentione, nõ autem reſpectu diſpoſitionis principalis, ſicut accidit in phthiſicis aut alio modo conſumptis, & ualde debilibus, quorum uirtutes naturales propriis grauantur humoribus, eſt enim mortale, cum ſit neceſſariũ aut ſolutionem, ſcilicet mori, aut retineri, quorum utrumq; ducit ad mortem, & ex hac gloſſa apparet ſolutio omnium inſtantiarum quæ contra hunc textum. A. fieri conſueuerunt.

De regimine uniuerſali præſeruatiuo & curatiuo. Cap. 2

REgimen fluxus eſt duplex, præſeruatiuum & curatiuum. De præſeruatiuo ſit prius ſermo, quod tribus completur intentionibus. Prima, euacuat humores ſuperfluos. Secunda, diſcraſiam membrorum alterat, quæ ſunt cauſa fluxus ipſa confortando, oppilationes & cætera ipſorum nocumenta remouendo. Tertia ordinat debitum regimen ſex rerum non naturalium. Pro prima intentione, ſi humor ſuperfluus fuerit ſanguineus aut alii humores mixti cum ſanguine, dominante ſanguine ipſis ęquatis ad bonum intellectum, ſcilicet ſecundum debita proportionem geometricam fiat phlebotomia, aut aliis modis ſanguis minuatur, deinde alii humores ſecũdum opportunitatem euacuentur. ſi uero alii humores ſanguini dominarentur prius educãtur, poſtea ſanguinis minuitio fiat, & ſi ſoli ſine ſanguine peccauerint ſoli educantur, & ſimiliter ſi ſolus ſanguis peccent ſine aliis, quod rariſsime accidit in fluxibus ſolus euacuetur. Phlebotomia uero fiat à uenis euacuantibus à membris in quibus materiæ peccantes continentur, ut ſi in matrice fuerit retentio menſtruorum aut fluxus hæmorrhoidarum in cã phlebotomentur ſaphenæ. & ſi in cauſa fuerit hepar phlebotometur baſilica dextra, & ſi ſplen baſilica ſiniſtra, & ſi totũ uena communis, & ſi caput cephalica aut fiant uẽtoſationes aut ſanguiſugæ apponantur ſecundum horum membrorum exigentiam & ſanguinis quantitas educatur ſecundum exigentiam repletionis, & tolerantiam uirtutis. Similiter alii humores euacuentur cum propriis reſpicientibus humores peccantes & membra in quibus peccant quæ medicinæ ſint benedictę non exoluentes, neque membra debilitantes ſicut aloes lotus, agaricus, & proprie præparatus, rhabarbarum, mirabo. ſena, epithymum, caſsia, manna, & ſimilia. Cauendum eſt à ſcammonea colocynthide, turbith, elleboro, cucumere aſinino, euphorbio, & ſimilibus corpus inflammantibus & membra debilitantibus. Et ex compoſitis ſunt pilulæ alephang. de hiera ſimplici, communes, de rhab. ſtomaticæ. & ſimiles. Item, diacatholicon eleſcop. diaprunis compoſitum non ſolutiuum, & ſimilia. Cauendum eſt etiam ab aggregatiuis aureis & ſimilibus. Item ab electario de ſucco roſarum diaphœnicone, electario indo, diaprunis ſolutiuis & ſimilibus. Niſi forte ex his exoluentibus aliquid modicum cum medicinis benedictis ſupraſcriptis miſceretur in corpore forti, cuius uenter non eſſet obediens, & hæ intentiones maxime in corpore repleto ſint integratę es minoratiuo digeſtiuo & eradicatiuo etiam iteratis ſecundum opportunitatem &c. Secunda intentio, ſcilicet diſcraſiæ membrorum alteratio perficitur cum cõtrariis membra ipſa

pro

proprietate & moderata ſtipticitate conſortantibus. Maxime autem confortandus eſt ſtomachus & hepar cum ſint potiſsima cauſa generationis humorum. Quapropter eligātur propris ſrigida, ſicut aqua endi. & ſyru. eius. aqua cuſcutæ, cichoreæ, & ſimilium &c. Et calida propria ſunt ſicut aqua abſynthii, eupatorii, & ſyrupi ex ipſis. Itē diarrhodon abbatis. triaſandali, aromat. cum ro. & ſimilia. Et ex propriis conſortantibus ſtomachum & hepar ſunt pelliculæ intrinſecæ ſtomachorum gallinarum lotæ cum uino & exiccatæ. Hepar adip, id eſt lupi caro limaciarum. Item, hepar gallinarum anſerum, & anatum, paſſulæ, fiſtica, & auellanæ torrefactæ. Et ſi fuerint oppilationes, ſyr. ace. compoſitus, de eupatorio & ſimiles. Et ſi ſplen fuerit in cauſa propria ſunt tamariſcus, ſcolopendria, cortices, radicum capparorum, ſem. agni caſti, ſemi. portu. acetum, & ſimilia. Cauendum tamen eſt à ſuperfluo uſu aceti & proprie acuti, tam in cibis quàm in medicinis &c. Tertia autem intentio, ſcilicet debitum regimen ſex rerum non naturalium eſt ut aer ſit temperatus, aut aliqualiter contrarius diſcraſiæ membrorum corrigendæ. Cauendū autem eſt à uentis & aere lacunali aut excedente ſecundum aliquam qualitatem, aut aliter infecto & putrefacto. Sit parcus in cibo & potu, & fiant naturæ digeſtiones, & uinū ſuum ſit paucif, rum, aut mediocris uinoſitatis moderata ſtipticitate participans, & lymphetur ſecundum exigentiam temporum, complexionum, & conſuetudinum, cum aqua bene conditionata, & ſimiliter cætera cibaria ſint etiam boni chymi, facilis digeſtionis, paucarum ſuperfluitatum bene præparata non ualde fluentia neque nimis ſpiſſa. Cauendum eſt à diuerſitate ciborum in menſa una, ſurgat etiam à menſa cum reliquiis famis, neque comedat niſi fame præcedente. Somnus eius ſit mediocris, & ſit maxime nocturnus, in meridie tamē dormire poteſt per horam à medio Madii uſque ad medium Auguſti. Procuret omnes euacuationes a natura inſtitutas, & etiam diu conſuetas, & ſi non fuerint naturales. Coitus ſuperfluus uitetur. Et non coeat niſi à natura fuerit multum ſtimulatus. Vitentur motus ſuperflui intenſiue & extenſiue. Exercitium tamen moderatum ſtomacho ieiuno conuenit. Sit ſperans gaudens, & omnes animi delectationes quærat. Solicitas & triſtes animi fugiat cogitationes, iram, triſtitiā, & omnia accidentia animi ualde exceſsiua &c. Nunc ſequitur de cura ipſius fluxus in generali: cuius principium ante ponebatur, nunc autem etiam ponetur.

Cura fluxus in generali ſeptem completur intentionibus. Prima, cauſam remouet, aut ſaltem minuit, ſiue ſit corporea, ſiue incorporea. Secunda, membrum mittens regit ſi aliquod eſt in cauſa ſuperflua ab eo euacuando, diſcraſiam eius corrigendo & ipſam confortando. Tertia inteſtina confortat & mundat à ſuperfluitatibus in ipſis exiſtētibus & dolorem ex curſu humorum præcedentium lenit. Quarta, humorem ad inteſtina fluentem uel fluxurum diuertit. Quinta, humorē incraſſat uias & ductus conſtringit, & inteſtina conſortat ne recipiant etiam ſenſum obtundens apud neceſsitatem. Sexta, accidentia corrigit. Septima, ordinat debitum regimen ſex rerum non naturalium & annexorum ſecundum exigentiam intentionum.

Prima intentio, ſ. cauſæ remotio aut minoratio complet hoc modo. Nam ſi ſit cauſa primitiua, ſ. cibi & potus hoc facientes, aut conſtitutio auſtralis aut borealis, & aer male diſpoſitus ſecundum qualitates manifeſtas aut occultas: aut modum ſubſtantiæ ſicut fuit anno. 1450. Ferrariæ in quo fuit multitudo fluxuum quę uerisimiliter pēdebat ab aeris diſpoſitione. Effectus namque uniuerſales reſolui debēt in cauſas uniuerſales. Hæc ergo & ſimilia remoueantur & inducatur regimen contrarium. Similiter & potus fluxum faciētes aut augentes uitandi ſunt, & his contrariis eſt utendum. Similiter aer uētoſus uitandus eſt & eius exceſſus ſecundum qualitates manifeſtas eſt contemperandus. Et ſi corruptus ſit cū igne & odoriferis corrigendus eſt. Idem eſt iudicium ſi accidentia animi fuerint in cauſa. De fluxu tamen à rebus nō naturalibus & extraneis exiſtente eſt ſpeciale cap. inferius. Quod ſi in cauſa eſt medicina ſolutiua frangatur eius audacia, & cito à corpore educatur cum aqua calida ſumpta in potu etiam uſque ad. ℥. 12. ſex tamen. ℥. communiter ſufficiunt, aut cum aqua hord. ſola, aut mixta cum zuccharo rubeo quæ lauando & abſtergendo eam educit, aut cum comprimentibus, & proprie cum ſucco cydo. aut cydoniis ipſis & ſimilibus comprimentibus, & proprie præcedentibus huiuſmodi lauantibus, & abſtergentibus, de quibus ſtatim dictum eſt. Et clyſteria lauatiua & abſterſiua optime conferunt. Si uero cauſa fuerit corporea ſicut multitudo aut malitia humoris, & fluxus fuerit qualis & quantus oportet, & in ſumma uirtuti & repletioni proportionatus, iuxta ſententiam Hip. dimietatur. Eſt enim natura tunc ſufficiens in ſuis ſuperfluis expurgandis, huius autem ſignum eſt potiſsimum quia confert & bene fertur. Si uero fuerit ſuperfluus uirtuti aut repletioni improportionatus cohibendus eſt iuxta ordinem ſequentiū intentionum. Si autem fluxus fuerit diminutus in comparatione ad multitudinem materiæ aut eius malitiam ſecundū quod accidit in fluxibus communiter occurrentibus præcipue his temporibus in quibus eſt tanta multitudo fluxuum quorum materia multa & maligna exiſtens paulatim & in lōgo tempore à natura educta quādoque nocens mēbris principalibus in quatuor diebus interficit, & quandoque inteſtina excoriat, & tandem profundius ſoluit continuum ita ut interficiat aut ulcera magna derelinquat. In his enim caſibus conſiderandum eſt qualis ſit materia. Si enim fuerit ſanguis aut mixta cum ſanguine & proprie corpore exiſtente carnoſo & cæteris omnibus, aut pluribus conſentientibus phlebotomiæ, phlebotomentur, aut de uena communi ſi repletio ſit in toto aut de baſilica dextra ſi hepar fuerit in cauſa, aut ſiniſtra, ſi fuerit ſplen in cauſa aut ex ſaphenis ſi retentio menſtruorum aut hæmorrhoidarum fuerit in cauſa, & hauriatur quantitas ſanguinis ſecundum exigentiam circumſtantiarum. Sunt tamen huiuſmodi materiæ & proprie faciētes dyſenteriam communiter multum diſtantes à natura ſanguinis ſicut cholera praſsina & alii humores in melancholiā per aduſtionem uerſi, unde ſecundum plurimum non competit phlebotomia. Si autem non fuerit mixta cum ſanguine, et natura tentaret eius euacuationem per aliam regionem ſicut per uomitum, ſudorem, & urinam, & cætera adiuuetur, ſic enim materia per illas regiones paucificata fluxus uētris minorabitur. Si autem nullum horum adſit ſecundum quòd eſt in diarrhœis & dyſenteriis communiter occurrentibus. Eſt iuxta primam intentionem materia per eandem regionē minoranda, & proprie cum fuerit multa aut maligna ratione quantitatis occultæ aut manifeſtæ, & hoc quàm citius fieri poteſt. Solutiuum autem debet eſſe in principio hoc modo conditionatum.

Primo, ſit frigidum potentia ſi humores ſunt calidi ſecundum quod eſt ut plurimum & proprie in dyſenteriis. Secundo ſtomachi confortatiuum & etiam inteſtinorum. Tertio, humoris fluentis eductiuum. Quarto, non multum ſtipticum ut in principio. Si humores ſint frigidi, non tamen multum declinent ad calidum. Si ergo humor fluens fuerit cholericus ſecundum quòd eſt frequēter & proprie qui facit dyſenteriam. ℞. tamarindorum. ℥. 2. uel ab. ℥. 2. uſque ad. 3. diſſoluantur cum. 3. ℥. aquæ lactis & addatur. ℥. 1. uel quantum ſufficit iulep ro. aut ſyr. de ribes aut de acetoſi. citri. aut de acreſta. Et ſi deficeret aqua lactis ſumatur aqua plātagi. uel endi. uel portu. uel florum nenufaris. Et ſi humor fluens fuerit melancholicus in. 4. ℥. aquæ caſei ponatur in infuſione. ʒ. 1. s. ſenæ craſſo modo puluerizatę, aut. ʒ. 3. epithymi. Et bulliat epithymum una ebulli. ſed ſena longiori tempore, & colata ab epithymo aut à ſena miſceatur cum. ℥. 2. myrobo. indorum, & dulcoretur cum. ℥. 1 ſyr. uiol. aut de floribus nenufaris ſi melancholia fuerit aduſta. Si uero non aduſta cum. ℥. 1 ſyrupo de epithymo & calida exhibeatur. Cauendum tamen ſi ſtomachus ſit abhorrens ne medicina ſit nimiæ quātitatis ne cogatur ad uomitum, & in eo caſu minuatur aqua caſei aut alter liquor, dummodo poſsit potari & remaneat eiuſdē potentiæ, & ſi deficeret ſerum caprinum, ſumatur aqua boraginis uel bugloſſæ, ſi melancholia fuerit nō aduſta. Si uero fuerit aduſta ſumatur aqua uiol. & florum nenufaris, multoties tamen propter uomitus timorem cogimur dare in forma pillularum, & in hoc caſu in materia melancholica accipiātur. ʒ. s. ſenę, &. ʒ. s. mirobo. indorum cum duobus gra. zing. & in cholerica à. ʒ. 1. rhabar. uſque ad. 2. & conficiantur pilulæ cū aqua plantag. aut ſero caprino aut aliqua ex aquis ſupropoſi-

tis

tis. Si autem humor fuerit phlegmaticus tunc ſumat. ʒ.ſ. uel quantum ſuffi. pilulæ alephangiuarum aut tantundem pilu. ſtomaticarum deſcrip. Mc quæ incipit. Pilulæ ſtomaticæ ſtomachum & digeſtionem confortant, & ſi mallet medicinam liquidam. ʒ.3. carthami craſſo modo contuſi cum. ℈.ſ. galangę infundantur in. ℥.2. mellis ro. per ſex horas, poſtea colentur & ipſi melli ro. ſic colato & expreſſo addantur. ʒ.2. mirab. Kebulorum ſubtiliter puluerizatorum, & cum ſuffic. quantitate aquæ abſinthii ſumatur in potu, & ſi phlegma ſit ſalſum diſtemperentur cum aqua caſei, & loco carthami poſſunt accipi. ʒ.2. polypodii & infundi ſicut dictum eſt de carthamo. Si autem humores fluentes fuerint mixti ſicut phlegma & cholera ſm ꝙ eſt frequenter exhibeatur rhabarb. à. ʒ.ſ. ad. 2. cum ſuf. quanti. aquæ caſei aut aquæ endi. & uno cocleario uini, & dulcoretur cum iulep. roſ. aut ſimilibus tuo propoſito deſeruientibus. Et ſi cum his mixtis fuerit humor melancholicus bulliat in aqua caſei aliquid ſenæ aut epithymi aut mirab. indorum & cum ea ab eiſdem colata diſtemperetur reubarbarum aut ex reubarbaro conficiantur pilu. ſicut dictum fuit ſuperius addẽdo aliquid ſenæ epithymi aut mirab. iodorum. Myrabolani enim in omnibus ſeruiunt caſibus. Citrini ad choleram euacuandum, Kebuli ad phlegma. Indi ad melancholiam, & poſſunt exhiberi in infuſione ubi parua ſit intentio ad conſtringendum, ubi autem maior non dentur in ſubſtantia torrefacti, ſed ubi adhuc maior exhibeãtur torrefacti, ſicut cum fluxus multum præceſsit, idem iudico de reubarbaro & cæteris medicinis, parum enim cõſtringendum eſt in prin. in medio mediocriter, in fine maxime.

Moderni tamen quidam in omni fluxu & in omni tempore indifferenter utuntur rhabarbaro torrefacto. Eſt etiam uariandum in ſolutiuis ſecundum diuerſitatem excoriationis uel alterius nocumenti ex parte loci: nam ſi excoriatio ſit in ſuperioribus, ſ. ieiuno & duodeno magis cum timore ſoluẽdum eſt, & cum his quæ ſtomachum & inteſtina confortant, licet in hoc caſu multum propetandum ſit cum ægritudo nõ det inducias quantas dat cum excoriatio ſit in aliis inteſtinis. Si uero in mediis, in ileo, & ſacculo iudicium eſt mediũ. Si in infimis, ſcilicet colo & recto, audacius eſt ſoluendum. Eſt etiam ſm hanc uarietatem diuerſificanda medicinarum cuiuſcũq; generis approximatio, quia ſi excoriatio ſit in duobus ſuperioribus, medicinæ dentur per os, quia iuxta Ga. clyſteria non tranſcendunt ieiunum, imo in dyſenteriis neq; ad ileon perueniunt, quia clyſteria parum retinentur, & eſt cõtinua uoluntas ad expellendum etiam cum imponuntur. Si uero in duobus inferioribus maxime conferunt clyſteria, parum uero medicinæ bibitæ, in duobus mediis iudiciũ eſt medium, utræque enim mediocriter conferunt. Secunda intentio, ſ. regimen membri mittentis expedienda quàm citius fieri poteſt. Tria exigunt regimina. Primum, eſt materiam ſi qua ſit in ipſo euacuare. Secundum dyſcraſiam eius corrigere. Tertium, ipſum confortare ut fiat minera laudabilis humoris. Euacuatio autem per phlebotomiam qualiter debeat fieri dictum eſt in prima intentione, euacuationes etiam reliquę ibidem dictæ quantum poſsibile eſt reſpiciant mẽbrũ mittens. Dyſcraſia etiam membri mittentis contrariis corrigatur interius & exterius applicitis quæ moderata ſtipticitate participent, & ſingularem habeant ad ipſum proprietatem ut uirtutes ipſius confortentur. Tertia intentio ſcilicet inteſtinorum mundificatio, confortatio, & doloris ſedatio, quæ die immediate ſequente exequẽda, aut q̃ citius fieri poſſit completa prima intentione perficitur. Si excoriatio, aut dolor aut aliud nocumentum ſit in inteſtinis ſuperioribus & ab humore calido cum aqua hord. calida in potu ſumpta. Cuius quantitas ſit circa. ℥.5. & ſi uolueris magis confortare miſ. ℥.3. aquæ hordei cum. ℥.2. iulep ro. uel cum. ℥.ſ. zucchari roſ. & ſi humor fuerit frigidus miſceatur tantundem aquæ hord. aut aquæ zuccharatę cum. ℥.2. mellis roſ. & calida ſtomacho ieiuno ſumatur in potu, & ad hanc intentionem eſt aqua lactis ſumpta in potu proprie cũ humores fuerint aduſti aut baurachii. Si uero nocumentum fuerit magis in inteſtinis inferioribus fiat hoc clyſtere commune in cauſa calida ℞. aquæ hord. factæ ſecundum artem. ℥.16. uel. 17. olei roſ. ℥.3. uitelli oui nume. 1. adipis renum capræ uel hircinæ. unc. 3. fiat clyſtere, & ſtomacho ieiuno tepidum imponatur. Debẽt enim clyſteria in hoc caſu eſſe minus actu callida quàm in aliis caſibus, aliter non poſſunt retineri. In cauſa uero frigida loco aquę hord. ponatur aqua mellis, aut ſupraſcriptis addatur mel. roſ. unc. 2. & oleum camomellinum eſt in hoc caſu conueniens. Clyſtere quoq; ex aqua decoct. furfuris, aut ex brodio renũ caprę uel caſtrati aut ex ambobus ſimul mixtis cum reliquis in altero clyſteri poſitis eſt in hoc præſtans. Et ſi materia eſſet nimis calida naturaliter aut per aduſtionem, ſicut eſt cholera ainaria aut praſsina aut melãcholia genita per aduſtionem cholerę, ſuc. portul. aut cucurbitę aut mucilago pſilii ſupraſcripto clyſteri facto ex aqua, ſcilicet hordei &c. addatur in quantitate. unc. 2. aut quantum uidebitur. Si uero nocumentum ſit in inteſtinis mediis, tunc & potata & clyſterizata conueniunt diuerſificanda ſm materiæ diuerſitatem. Quarta uero intentio, ſ. materiæ diuerſio immediate poſt tres primos dies expedienda uel immediate poſt tres primas intentiones expediẽda, aut etiam ſimul cum ipſis ſi fieri poteſt perficitur cum phlebotomiis dictis in prima intentione ſi fuerint in caſu expedientes. Item, uomitu ſi ad ipſum natura inclinetur ponendo digitum aut pennam oleo intinctam in ore. Vomitiua tamen fortia quæ poſſent nocere in fluxu uitanda ſunt. Lenia autem ſicut aqua hord. tepida & ſimilia concedi poſſunt. Similiter prouocari poteſt urina cum lacte ſe. communium in cauſa calida aut decoct. radicũ aſparagi & ſimilium in cauſa frigida, & citonia ſunt ad hoc ſingularia, prouocant enim urinam & confortant & ſtringunt fluxum, prouocatio etiam ſudoris cuncta in hoc diuerſiones excedit penes Hip. inquit enim ꝙ uomitus ſedat fluxum & fluxus uomitum, & uomitus uomitum, & fluxus fluxum, ſed ſudor utrunque. Prouocatur autem ſudor & ſimul ſit diuerſio ad extrema lauando brachia cum aqua calida fricãdo & attrahẽdo ab humeris uerſus manus. Itẽ, receptio fumi ab aqua calida eleuati ad faciẽ pectus & reſiduũ corporis eſt ad hoc cõueniẽs. Itẽ, poſitio ægri in balneo uel in ſtupha in quo ſudet. Et ſomnus adiuuat ad ſudorem & anhelitus retentio ligationes quoque uentoſationes & uerberationes partium ſuperiorum fluxuum materiam diuertũt, ſed lotio, fricatio, & ligatio crurium ſuſpecta eſt ne materia mota inferius amplius fluat ad inteſtina, ad quæ fluere incepit, & in caſibus omnibus omnis euacuatio naturalis, ſiue præternaturalis diu conſueta prouocetur, unde prouocentur menſtrua & ſanguis hæmorrhoidalis, & fluxus ſanguinis narium diu conſuetus, & ſi qua ulcera antiqua cõſolidata fuerint reſcindantur, idem ſit iudicium in cæteris.

Quinta intentio, ſ. humorum incraſſatio, uiarum & ductuũ conſtrictio perficitur cum interius ſumptis, exterius applicitis ſuppoſitis & ſuffumigatis, quæ intentio eſt aliquando citius, aliquãdo tardius ſm materiæ multitudinem & uirtutis tolerantiam exequanda. Rob. cõueniens in cauſa calida ſunt rob. de ribes, de acreſta, de cornibus, de berbere, de ſumach, & eſt etiam proprium, prohibet enim ne uiſcera materiã ad ipſa fluẽtem ſuſcipiant rob de moris immaturis, de cydo. de piris, de acetoſitate citri. & cum hoc eſt proprium in cõfortatione cordis rob de fructibus. M. rob. myrtinum. Et ex eiſdem poſſunt fieri ſyrupi de rob ſunt præſtantiores, quia zuccharum & mel uentrem liniunt, his ergo uel aliquo iſtorum utere, exhibendo ab unc. ſ. uſque ad. 1. uel plus uel minus ſecundum ægri appetitum quę uidentur magis tuo propoſito deſeruire. Rob. de granatis licet apud M. conferat eſt mihi ſuſpectum cum Auicen. in curatione generali febrium ponat ſuccum granatorum inter uentrem lenientia, & ſimiliter in multis aliis capitulis, credo tamen quòd magis ſoluat cõprimendo & eſſet conueniens ubi ſoluẽdum eſſet opus ſtringere. Syrupus de papauere optime confert cum opus eſt aliqualiter propter dolorem ſtupefacere & in ſomnum inducere, ſed in cauſa frigida accipiantur aliqua ex his rob. minus frigidis, ſicut rob de myrto, de cydoniis, & ſimilia, & miſceantur ſiue in ipſis fundantur aliqua aromata calida, ſicut maſtiche, lignum aloes, thus, gallia muſcata, macis, gariofili, nuces cypreſsi, & ſimilia, hi autem rob. & ſyrupi ſumi poſſunt ſine alterius rei mixtione, ſed communiter ſumuntur cum aqua ferrata aut aqua acet. aut plantaginis, aut portulacę, aut neuufaris, aut aqua ferrata decoctionis ſumach, aut in qua infuſum fuerit, aut coctum thus, maſtix, gariofili,

& ſimilia, in cauſa frigida, ſimiliter aqua decoctionis ſorbarum, meſpilorum, cydoniorum, ſe. plãtaginis, ſe. acetoſę, prunellorum ſiluestrium, cornium, tragacanthi, gummi arab. & propriè cum ſunt torrefacta, & ſucci multorum ex prædictis ſunt conuenientes, & per ipſorum inſpiſſationem poſſunt et fieri rob, & permiſcendo zuccharum aut mel cum aquis, aut ſuccis ipſorum poſſunt fieri ſyru. & de ſubſtantiis ipſorum poſſunt fieri electaria, ſicut eſt electarium de ſorbis, de cydoniis & diacitoniten quod eſt in communi uſu, & his poſſunt addi alia contingentia ſecundum ꝙ tuo propoſito eſſet cõueniẽs. Cydonia quoq; & pira condita, & meſpila, & ſorbæ & hmõi ad hoc conferunt. Sed in cauſa frigida, ſucus & aqua menthæ, & foliorum cupreſsi ſunt præſtantes, & quædã alia quę trituratione indigent conuenientia in fluxu calido, ſicut ſpodium, roſæ, ſemen portulacæ, ſemen acetoſæ, gummi ara. tragacanthum, gallæ, barba hircina, coriandrum infuſum in aceto, ſumach amylum, balauſtię, cortices granatorum, berberis, myrtus, camphora, antera, ſang. drag. ramich. acatia, hypociſthis, lapis emathitis, bolus ar. terra ſig. coralli, Karabæ, margaritæ, cornu cerui, papauer album & ni. hypoſcyamus, & opium quæ ſtupefaciendo & compingendo retinent, & hæc ſi uſtulentur ſunt magis retinentia, niſi papauer hyoſcyamus, & opium, & ſimilia ſtupefactiua quæ propter uſtionem uirtutem ſtupefactiuam amittunt. Sed in cauſa frigida calida ſtiptica aut uiſcoſa, ſicut thus, maſtix, gallia, gariofil. xyloaloes, aniſum, ciminum, naſturtium et ammi torrefacta Item coagulum hœdi uel leporis, & caſeus antiquus prius bullitus in aqua ut ſal remoueatur, deinde exiccatus & trituratus eſt apud Aui. præſtantior quàm coagulum &c. Quædam tamen ex his magis ad unam intentionem deſeruiunt quàm ad alteram. Coriandro utimur quando uolumus materias incraſſare & compingere, ſed luto ſigil. & ſanguine draconis quando excoriationem eſſe credimus, ſpodio quando dolores pungitiuos ſedare intendimus, acatia, ſanguine dra. Karabæ, quando oportet ſedare fluxum ſanguinis, & ſucco barbæ hyrcinæ quãdo uenter & ductus laſſe reſudant materiam ad inteſtina, adipibus utimur in puncturis mordicationibus & excoriationibus inteſtinorum, mucilagine pſilii in expellendo reſiduum materiæ rebus narcoticis utimur quando quæritur ſtupefactio & ſomnus, materierum incraſſatio, ſed in fine. tçi tantum quando alia non contulerint in deſperatione & cauſis magis & timoroſis, non tamen hæc danda ſunt niſi ads huc ſtante fortitudine uirtutis. Bdellio utimur in prohibẽdo fluxum ſanguinis hæmorrhoidalis, bolo ar. utimur, & ſucco plantag. in conſolidando ulcera ſtomachi & inteſtinorum & ſunt proprie cum ſignis caliditatis, & cum ſignis frigiditatis his addatur thus maſtix, & ſimilia, quibus uti potes in clyſteribus, & per os ſecundum neceſsitatis exigentiam. Ex compoſitis eſt electarium de fructibus deſcriptione Meſ. & electarium de ſorbis einſdem. Item, duo electaria Nicolai conſtrictiua, ſed in cauſa frigida electarium de myrto Nicolai, & triſera minor arte fænonia Meſ. & micheleta Nicolai ualde efficax & ultima, & multa electaria de cidoniis apud Meſ. & uariæ deſcriptiones miuæ cydoniorum eiuſdem, quarum aliquæ ualent in cauſa calida, aliquæ in frigida. Electarium Meſ. in cauſa calida, ℞. granatorum myrti ſubtiliſsime puluerizatorum. ʒ. 1 2. roſarum, ſpodii, ſumach ſandali al. rubei & citrini, balauſtiarum, gummi ara. ana. ʒ. 1. s. granorum granatorum acetoſorum. ʒ. 7. coriandri infuſi in aceto & aſſati. ʒ. 4. ſe. acetoſæ, ſe. plantag. ſe. roſarum. ana. ʒ. 1. fiat omnium cõtritio bona, & fricentur cum ſucco acreſtæ, & exiccẽtur, uel cum ſucco myrti aceto, deinde inuoluantur cum miua facta ex ſucco cydoniorum & aceto. & ſit doſis eius. ʒ. 3. cum ſucco cydoniorum acetoſorũ, ſed in cauſa frigida. ℞. ligni aloes ſpicæ, galliæ, muſ. cyperi. calami aromatici. ana. ʒ. 2. cimini, carmeoi infuſi in aceto die ac nocte, & torrefacti, ſe. porri torrefacti. ana. ʒ. 1. s. emblicorum infuſorum in aceto & torrefactorum. ʒ. 2. s. granorum naſturtii torrefactorũ. 2. 6. granorum paſſularum. ʒ. 5. granorum myrti tritorum ſubtiliſsime. ʒ. 16. balauſtiæ, concularum aduſtarum, thuris, fructus tamariſci. ana. ʒ. 2. s. ameos. ʒ. 3. terre omnia ſicut alcohol, & infundantur in uino odorifero, deinde fricentur & fundantur iterum in aqua antiqua granorum myrti. exiccentur & iterum terantur & inuoluantur in miua, doſis eius eſt. ʒ. 3. cum ſyrupo cydoniorum aut myrtinorum. Ex trochiſcis ſunt trochiſci de ſpodio cum ſemine acetoſæ, trochiſci de Karabe, & de terra ſigil. opiati & non opiati, confectio trochiſcorum deſcriptione Meſ. ℞. ſpodii. ʒ. 7. roſarum ſe. earum, acatiæ, balauſtiæ, ſang. drac. ana. ʒ. 1. s. barbæ hircinæ, carnis ſumach ſe. planta. ſe. portula. aſſati. ana. ʒ. 1. & ſexta, gummi aſſati. ʒ. 1. fiant trochiſci. ʒ. s. da cum aqua ſauich, ideſt, facta ex hordeo torrefacto. Trochiſci deſcriptione M. quando fluxus eſt chronicus, & ualet in cauſa frigida & mixta. ℞. balauſtiarum, corticum glandium infuſorum in aceto & torrefactorum capitum granatorum, fructus tamariſci, macis, xyloaloes, galliæ aromaticæ maſtichea, ſpicæ. ana. ʒ. 1. ſe. acetoſæ, gummi, boli ar. granorum paſſularum torrefactarum. ana. ʒ. s. granorum coriandri infuſorum in aceto & aſſatorum. ʒ. 2. fac trochiſcos. ʒ. 1. cum uino pontico, & ſit doſis trochiſcus unus, puta. ʒ. 1. cum ſyrupo cydoniorum, uel aliquo rob ſtiptico. Et trochiſci Raſ. de ſpodio. 9. Alman. & trochiſci Meſ. de ſpodio cum ſemine acetoſę ſunt proprii in fluxu cholerico cum febre acuta dati cum aqua ſauich, aut aliquo ſucco frigido, & ſucco cydoniorum, ſorbarum, & ſimilium. Et cum fuerit dyſenteria, detur iſte puluis Raſ. mane & ſero &c. ℞. pſilii. ʒ. 20. ſcilicet herbæ non ſeminis, ſe. plantagi. ʒ. 10. gummi ara. boli ar. ana. ʒ. 3. pſilium aſſetur, & gummi & bolus pulueriʒetur & detur. ʒ. 3. mane & ſero, & cum ſucco cydoniorum & ſi hæc non ſufficiant dentur opiata, ſicut trochiſci de balauſtiis Raſ. & trochiſci conſtrictiui Nicolai. Exterius applicita ſunt unctiones, pulueres, emplaſtra, cerata, encatiſmata, ſiue ſemicupia. Vnctiones ſunt. ℞. olei cydoniorum unc. 1. ſe. roſ. ʒ. 2. maſtiche, galliæ muſ. ana. ℈. 1. aceti modicum, ceræ quantum ſuff. & fiat unctio, & ſi opus eſt amplius ipſam fortificare addatur. ʒ. 1. uel quantum uis unius ex trochiſcis. Item, dicit Meſ. quòd in fluxu proueniente à catarrho ſi ungatur uenter ex oleo roſ. calido quantum pati poſsit & deſuper ſpargatur puluis ex maſtiche, roſ. & gallia inuenitur mirabile, mihi tamen uidetur præſtantius, ſemen roſ. quàm roſæ, & hæ unctiones fiant toti uentri ſtomacho ieiuno. Vnguentum conueniens. ℞. roſarum, ſe. earum, pulpę ſumach, ſandali albi & rub. ſpodii, ſanguinis drach. Karabæ, balauſtiæ, gallarum, acatiæ, hypociſthidos, galliæ, muſca. corticum mandragoræ, corticum granatorum. ana. ʒ. 3. camphoræ. ʒ. 1. & tertium unius, tere & fac puluerem & accipe ſucci extremitatum uitis. unc. 2. ſucci acreſt. ʒ. s. ſucci extremitatum myrti, aceti. ana. ʒ. 1. infunde in eis die ac nocte ſauich hord. ʒ. 3. gummi. ʒ. 5. granorum myrti tritorum, ſicut alcohol. ʒ. 3. & miſce cum eis miuæ acetoſæ. unc. 3. decoque igne leui donec habeat ſpiſsitudinem uiſcoſam, deinde aggrega ſimul cum ſpeciebus in mortario & contunde donec permiſceantur: & line ex eo ſuper petia, & ſuffumigetur cum xyloaloes & applicetur toti uentri, & conuenit in cauſa ualde calida. Facilius tamen poſſet fieri emplaſtrum non minus efficax præcedenti. ℞. cydonium unum aut plura, & inciſum in fruſta, & mundatum à meditullio interiori coque in aceto, deinde contunde & ſecum miſce puluerem ex uno trochiſcorum ſuperius deſcriptorum addendo parum maſticis, & galliæ muſ. & ſi uis ſuffumiga cũ xyloaloe, & uentri applica. Et ad hanc intentionem eſt emplaſtrum diaphœnicõ deſcriptione Meſ. ſecunda, nam prima magis confert in cauſa frigida. Et in cauſa frigida poſſunt fieri unctiones cũ oleo de maſtiche & ſpicha addendo maſtichen, gariofil. galliam muſcatam, & ſimilia. Item poteſt fieri emplaſtrum decoquendo cydonium in uino nigro & ſecum permiſcendo panem aſſatũ in ſucco miuæ infuſum, deinde permiſcẽdo pulueres calidos ſupraſcriptos. Et poteſt fieri ceratum. ℞. laudani, picis, raſinæ ana. ℥. s. maſticis. ℥. 1. gariofi. galliæ muſ. nucum cupreſsi, xyloaloes, thuris. ana. ʒ. 1. olei maſtichini. q. s. ceræ & aceti modicum. Ex quibus etiam debeant fieri pulueres ſuperaſpergendo unctionibus, ſatis eſt ex dictis manifeſtum. Clyſteria autem conſtringentia fiant ex decoctione alicuius, aut plurium rerum ſupraſcriptarum, ſicut ſunt myrtus, roſæ, cupulæ glandium, milium, ſiue panicum & hordeum torrefactum, gallæ, & ſimilia, de qua decoctione accipiatur lib. 1. olei roſ. ℥. 3. uitelli oui in aceto aſſati num. 2. adipis renum, capræ. ℥. 1. uel. s. ſucci plantaginis uel portu. ℥. 3. ſang. dra. boli ar. & alicuius ex trochiſcis ſupraſcriptis, ſicut de Ka-

rabe,

rabe,de terra ſigil.maxime ubi ſanguis fuerit ana.3.1.& miſce, & materia exiſtente frigida ponantur nuces cupreſsi & rizum in decoctione,& unc.3.uini nigri ſtiptici ſatis uiooſi, & oleum camæmil.& puluis thuris, maſtiches, & licii. Et apud magnam neceſsitatem ponantur trochiſci opiati,ita ta meo ut à parua quantitate opiatorum incipias, & augeas ſecundum neceſsitatem. Eſt enim canon in adminiſtratione opiatorum,ſi ſufficiat applicatio eorum exterius ooo ſupponantur.Et ſi non ſufficiat applicatio eorum ad extra, fiat lychinium quod ad libitum poſsit remoueri. Et ſi ad huc hoc noo ſufficiat clyſteriaentur, quod ſi adbuc non ſufficiant, ſumantur in potu.Secundus canon eſt, ut ſit uſus eorum ſtomacho ieiuno.Tertius canon eſt,quòd inchoetur à parua quantitate,ita ut opium non tranſcendat gra.2.Quartus canó eſt, quòd interpollatis diebus eis utendum eſt. Quintus poſtponendus eſt uſus eorum quantum eſt poſsibile,& noo niſi alia remedia non ſufficereot. Sextus quòd uirtus adhuc ſit conſtans potens tolerare, unde iuxta bos canones poſſumus ponere apud magnum dolorem & inquietudinem & fluxum uebementem parum ex trocbiſcis opiatis inunctionibus uel emplaſtris,& ſi illud oon ſufficit ſupponantur lychinium deſcriptione Alman.℞.thuris,licii,croci,gummi ara.3.2.opii.℈.3.formentur collyria diuerſarum quantitatum, ſed communiter ſint ualde parua & aliqualiter longa & ſubtilia, & bene ligata ut poſsint extrahi,unde cum filis lini optime per miſceantur ad minima, quæ fila poſtea deſinant in chordam uel ex eis fiat chorda quæ peodeat extra anum cum lychiniũ eſt impoſitum & prima uice non retineatur ultra boram ſiue ſomnum ioduxerit,ſiue noo,deinde ſi bene ferat æger poterit longiori tempore retineri. His autem aliquando utimur cum non poſſunt clyſteria retineri, lychinio enim prius impoſito per aliquod tempus ſtupeſit locus, & poſtea clyſtere impoſitum facilius retinetur. Sunt quidam diceotes hæc lychinia eſſe nimis opiata: propterea opium dimiouunt. Ego uero credo hæc eſſe conuenientia,nam quando noo cito inducitur ſtupor per opium non poſſunt retineri. Stimulant enim uirtutem expulſiuam, ita ut æger cogatur expellere, eſt autem in poteſtate tua poſtquam actuata ſunt extrahere quando uis.Si autem his non ſufficientibus opus ſit clyſteribus opiatis,ſupraſcriptis clyſteribus poteſt addi.3.1, trochiſcorum de Karabe opiatorum, aut tantundem philonii perſici,& ſic de aliis opiatis. ſi uero his non ſufficientibus opus ſit dari in potu opiata incipiendum eſt à.2.℈.aut. 3.2.philonii perſici,aut à.3.s.trochiſcorum de karabe,& gradatim doſis augeatur apud neceſsitatem. Deſcriptio philonii perſici eſt apud Meſ.io fine cap.de ſputo ſanguinis,& eſt hæc. Confectio philonii perſici uehementis uirtutis ad emanationes ſanguinis undecunque, & ſcreatum eius cum tuſsi & ſuperfluitatem menſtruorum doloroſam & bæmorrhoidarum & egeſtiooem ſanguineam & ad mulieres prægnantes quibus abrumpuntur menſtrua,conſeruat enim fœtus in matricibus earum.℞.ſe.papaueris albi,hyoſcyami,ana.3.20. terræ ſigilla,opii.ana. 3.10 .ſedenegi,ideſt, lapidis emathitis, croci, ana.3.5.caſtorei,piretri euphorbii,ſpicæ, margaritarum nõ perforatarum, karabæ, zedoariæ, doronigi, ramich,galliæ muſ.ana.3.1 .camphoræ.3.1.tertiam confice cum melle roſaceo quantum ſuffi.& doſis eius eſt à.3.s.uſque ad.1.cum ſucco arnogloſſæ,aut aqua ro.& modico uini puri, exiſtente tameo excoriatione in ſtomacho,aut in ioteſtinis, aut materia exiſtente ualde calida remoueatur piretrum & euphorbium ab boc philonio. Et breuiter diuerſificanda ſunt clyſteria, lychinia, unctiones,emplaſtra,unguenta, & omnia geoera medicaminum ſecuodum materiæ diuerſitatem complexionum temporum anni,& ſimilium. Suffumigia fiant in cauſa calida ex decoctione roſarum, myrtillorum, foliorum meſpillorum,ſorbatum,pirorum, cydoniorum, balauſtiatum, & huiuſmodi in aqua calibeata: & quidam utuntur melica ſolum in aqua decocta, & poſſet in decoctiooe addi parum uini ſtiptici, ſed ſuffumigia ſicca fiant ex thure, tragacantho Karabe,ſpodio, & huiuſmodi, poſitis ſuper prunis quæ ſint frigida & ſtiptica & uiſcoſa,& boni odoris. Sed io cauſa frigida,& thure, & pice, & laudano,nucibus cupreſsi, ſtyrace ſicca,& ſimilibus, aut calida ſtiptica, in uino decoquantur ſi malueris ſuffumigium humidum,quæ in ipſo ſurgente ad ſellam ſupponantur, ſeſsio etiam io decoctiooibus ſtipticis calidis actu frigidis, aut calidis in potentia ſecundum exigentiam confert, & liquor perueniat uſque ad umbilicum, & inſtrumenta apta ſunt ſemicupia & huiuſmodi. Pannus quoque lini aut lanæ bene infuſus in uino aut aqua decoctionis rerum ſtipticarum, & expreſſus ano applicitus & compreſſus ſuper ipſum iuuat ad retentionem. Et balneatio totius perſonæ in balneis ſtipticis non laudatur,imo uituperatur apud Meſ.& cæteros, prohibet enim ſudorem & pellit materiam de circunferentiis ad centrum.Similiter nec lotio crurium nec brachiorum confert cum huiuſmodi ſtipticis ob eandem cauſam,imo potius lotione huiuſmodi quæ dilatant & trahunt materias ad circunferentiam ad extrema &c.Sexta intentio,ſcilicet accidentium correctio ſecundum ipſorũ exigentiam perficitur,dolor ſedetur poeendo io clyſteribus pinguedinem recentem caſtrati aut capræ & oleum roſaceũ. Et ſi dolor fuerit pungitiuus ponatur ſpodium, & lac clyſteriaatum eſt adhoc conueniens,& exterius applicetur airbus caſtrati, aut agni calefactus in ſartagine cum oleo roſaceo, & apud magnam neceſsitatem ſedeat in ſemicupio in quo ſit aqua debite calida decoctionis aliquorum ſtipticorum calidorum aut frigidorum ſecuodum cauſę exigentiam,in quo tamen non diu moretur,eſt enim melior reiteratio quàm lõga io eo ſtatio,& in excoriatione ſuperficiali à materia acuta ceruſſa lota clyſterizata cum oleo ro.cooueuit, & ſi fuerit dolor io ſuperioribus inteſtinis bibat aquam hordei, ſyrupũ de papauere & ſimilia,ſed apud maximam neceſsitatem ubicunque ſit dolor dentur ſtupefacientia exterius applicita, ſuppoſita,clyſterizata,aut bibita ſecũdum quòd tuo propoſito conuenit. Geratdus Veronenſis dicit ſe expertum fuiſſe ſi dolor ſit in ſuperioribus ioteſtinis aquam roſaceam decoctionis ſeminum papaueris, & florum taſsi barbaſsi in potu exhibitam,& ſit tepida uel calida.Secundum accidens eſt caſus uirtutis cui ſubueniendum eſt dando uitellum oui & parum uini dulcis odoriferi lymphati ſecundum exigentiam cum aqua calibeata aut permixti cum aqua diſtillationis aut expreſsionis, aut decoctionis carnium aut aqua ipſa primo exhibeatur,poſtea parũ uini. Sed attende ꝙ aqua diſtillationis,aut expreſsionis, aut decoctionis carnium debet eſſe alterata cũ cõſtringentibus calidis,aut frigidis ſm̃ exigentiã, unde in cauſa calida laueť primo caro & proprie diſtillando cum aqua roſacea & acetoſæ, & ponantur ſecum ad bulliendum fruſta ſorbarum aut cytoniorum,& ſemioa plantaginis & ſemina acetoſæ recentia,& ſimilia.Et in cauſa frigida uirtus macis,garioſ.xyloaloes & ſimilia,lauẽtur primo carnes cum uino odoriſero ſtiptico, ſimiliter aqua decoctioois fiat decoquendo pullum in aqua calibeata uſque ad carnis conſumptionem,& ſecum bulliant aliqua ex ſupraſcriptis calida aut frigida ſecũdum exigeotiam,ſed ſuccus ſiue aqua expreſſionis carnium fiat primo carnes coctas exprimendo.deinde ſecum permiſcendo aliquod ſtipticum calidum & frigidum ſecundum exigentiam,& quia uirtus debilis noo poſſet multum dirigere cibentur frequenter, ſed parum pro uice. Vigiliis autem ſubueniatur ungendo frontem cum diapopuleõ cui apud neceſsitatem addat parum opii,ſyrupus de papauere eſt conueniens,quia ſomnum inducit & ſedat fluxum,ſed apud magnam neceſsitatem ſupponatur pro paruo tempore lychinium opiatum,aut parum philonii perſici,& apud ultimam neceſsitatem detur per os aliquid opiati ſtiptici,cui ad mixta ſint calida aut magis aut minus ſecundum quòd tuo ꝓpoſito pertinet,ſed cum cautela aut timore. Cætera autem accidentia ſicut teneſmus & dyſenteria & ſimilia cureotur ſecundum quod in ſuis dicetur capitulis. Septima intentio perficitur poeendo ægrum in aere non uentoſo boni odoris temperato in actiuis. Sed in cauſa frigida declioet aliqualiter ad calidum,& mious malum eſt ut declinet magis ad calidũ q̃ oportet quà ad frigidum quàm oportet,& melius eſt ut declinet ad ſiccum quàm ad hu.nec in camera ſua aſpergatur acetum oec huiuſmodi quæ uigilias excitant dormiat quantum poteſt & quando poteſt. Communiter enim in his propter frequentem aſcellationem & multas alias cauſas ſomnus impeditur procuret omnes alias euacuationes,tã naturales quã ꝑternaturales ſibi cõſuetas, præter eã quæ eſt ſm̃ uentre,quieſcat quantum poteſt.uerum fricationes partium

ſuperiorum aliquaodo conueniunt. Accidentia animi exceſſiua communirer nitanda ſunt. Gaudium tamen & nerecundia moderata conuenit, hic eoim mouent materias à centro ad circunferentiam, & econtra, timor, deſperatio, triſtitia, multum nocent, & ira agitat humores qui commoti amplius fluũt. Sit parcus io cibo & potu in primis duobus aut tribus diebus, & in reliquo tempore etiam non ſuperflue comedat, & iuxta poſſe prius notabiliter comedat antequam bibat, & cibaria ſua & proprie cum opus eſt ſtringere ſint aliqualiter ſpiſſa non fluenria; & in principio menſæ comedat aliquid conſtringens, ſicut pirum cydonium, aut diacitoniten, diaſorbon, & ſimilia, in cauſa calida, & in frigida aromatizẽtur cum mace, cinamomo, galãga, cvmioo præparato & ſimilia, & paois eius ſit ex ſarina frumenti, nel hordei quibus etiam parum ſarinæ milii aut panici poſſet addi cum opus eſt conſtringere, & tunc neque ſit ſalitus oec multum fermentatus, & oon primi diei, & non tranſcendens quartum diẽ, de quo tamen parum eoat. Et uinum ſuum in cauſa calida ſit paucife rum ſtipticum & debite lymphatum cum aqua calibeata, & aliquando ſint in ea cocta ſumach, aut fruſtra ſorbarum, auẽ cydoniorum, aut parum tragacanthi & ſimilium, ſedat conſtante oirtute io cauſa calida præſtaotior eſt aqua quàm ninum. Sed in cauſa frigida ſit uinum ſtiptieum medioctiter oloſum lymphatum cum aqua calibeata, in qua etiam aliquãdo infundatur parum maſtiches, & carnes communiter ſinc ex pullis & anibus ſylueſtribns bene conditionatis, & turtures laudantur. Ex quadrupedibus hędi, cuniculi, & ſimiles facilis digeſtionis, paucarum ſuperfluitatum, & extremitatea & omnes partes uiſcoſæ cõferunt ad retentionem. Et ex ferculis panicum, tizum, ſar, leotes, abiecta prima aqua, alagang & proprie conditæ cum caſeo antiquo prius io aqua bullito & exiccato poſtea triturato. Oua etiam conueniunt & proprie apud debilitatem uirtutis, ſed ſiot media inter fluentia & dura, & apud modernos commuoiter cum teſtis ſuis coquuntur in aceto. Et ferculum ex acreſta cum ouo conuenit, ſed contuſum pulli & proprie prius aſſati alteratum acreſta, ſucco citri, arantii & ſimilibus in cauſa calida, & cum calidis in cauſa frigida, ſicut mace, gaiiofil. eſt apud debilitatem uirtutis conuenientiſſimum. Piſces cõuenienres ſunt parui, petroſi, lutii, temali, & ſtrilii, auratæ, ſardellæ, paſſeres, & ſimiles boni Kimi & facilis digeſtionis, & ſint communiter aſſati in ueru, aut ſuper craticula, & condiantur cum acreſta ſapore de myrto & ſimilibus in cauſa calida, ſed io frigida aromatizentur cum mace, galanga, gariophil. cinamomo, & ſimilibus. Ex fructibus cooueniunt pira, cydonia, meſpila, ſorbæ, in cauſa calida & proprie in priocipio menſæ, ſed in cauſa frigida, auellanæ, & fiſtica torrefacta &c. Et hæc de fluxu io geoerali dicta ſufficiant &c.

TRACTATVS SECVNDVS

de ſpeciebus fluxus ſumptis à cauſa materiali ſubiectiua cootioens duas partes diſtributas in decem cap.

Prima pars eſt de ſpeciebns fluxus ſumptis à toto quinqoe continens capitula.

De diarrhœa. Cap. I.

Diarrhœa apud græcos idem ſignificana quod fluxus apod latinos, deriuatum à διαῤῥέω idem ſignificante q fluo, is. Nomen geoeris ſibi uendicans eo quód freqneotius cæteris fluxibos accidat. Eſt deſcriptiue fluxus à toto unius plurium aut omnium humorum præterquam ſanguinis abſque excoriatione inteſtinorum. Quapropter eius ſpecies diſtingui poſſunt ſecundum ſpecies humorum. Vt dicatur quædam cholerica, quædam phleg. quędam melancholica, quędam mixta. Cuius cauſa eſt multitudo aut malitia humorum. Sed caoſa remotior eſt indebitum regimen io cibo & potu quo huiuſmodi humores multiplicantur, qui cum nõ ſint apti in ſubſtantiam nutriti conuerti, oec aliter ſenſibiliter, aut inſenſibiliter expellantur, natura tandem moneẽ ad ipſorum expulſionem per uiam hepatis & meſeraicarum ad inteſtina, & tandem ad extra per niam inteſtinorum & ani quæ eſt uia facilior & naturæ magis conueniens &c. Et qoãdoque ſunt in cauſa febres malignæ præcedentes chronice aut acute hos humorea corrumpẽtes & dimiſsio euacuationis conſuetæ naturalis aut artificialis, & dimiſsio etiã exercitii conſueti. Et in ſumma reliquum malum regimen ſex rerum oon naturalium & annexorum, eſt enim mala aeris diſpoſitio manifeſta oel occulta frequenter huios fluxus cauſa hos humores corrumpendo, aut oirtutes debilitando. Et quandoq; eſt cauſa fluxus, prohibitio tranſitus nutrimenti ad membra pp oppilationem, concurrente etiam debilitate attractiuæ membrorum, aliquãdo ſit hic fluxus à medicina ſolutiua ſuo acumine aut multitudine, aut quia aliquid eius eſt in inteſtinis aut meſeraicis affixum continue nouam ad inteſtina attraheos materiam &c. Signa prognoſtica huios fluxus futuri. Et prognoſtica diſpoſitionum inde ſequentiũ ſatis ſunt ex generalibus manifeſta. Similiter ſigna demonſtratina & rememoratiua ex ſupraſcriptis facile patẽt. Signa autem particularia coiuſcuoq; humoris fluentis ſumũtur ex colore modo ſobſtantiæ & ex nocumentis quæ imprimunt in membra per quæ traoſeunt. Et ſunt reliqua ſigna coadiuuantia ſumpta ex complexione, ætate, regimine præcedente, arte, tempore anni, & huiuſmodi. Cholericus quidem citrinus eſt aut oiridis, & aliquando cum citrinitate tendit in rubedinem, & aliquando io oigredinem, & cholera oitellina ſimilatur uitellis ouorum, & eſt craſſa & citrina minus craſſa, ſed multæ citrinitatis, & cholera minoris famc teodit in fuſcũ, & eſt multum craſſa. Praſsina ſimilatur ſucco praſsii ſiue ſucco porri. Et zinaria colori niridis æris, & eſt multum craſſa, & hæ choleræ faciunt ponctionem & ardorem, & facile excotiant partes per quas tranſeunt. Et complexio cholerica, ætas iuuentutis, æſtas, ars calida, regimeo præcedens, multiplicant choleram, & reliqoa huiuſmodi adiuuant ad ſignificandum. Sed phlegma eſt coloris albi. Et ſuæ ſpecies cognoſcuntur ex colore, modo ſubſtantiæ, & ex nocumeotis quæ imptimunt mẽbris, ſiue ſit phlegma ſalſum, ſiue acetoſum, & ſic de ſingulis ſpeciebus phlegmatis. Et acetoſum cum hoc cognoſcitur ex odore. Obſeruanda ſuot etiã reliqua cõſignificantia ſumpta ex cõplexione, tempore, anoi, ætate, regimine præcedente, & huiuſmodi. Sed melancholia cognoſcitur ex nigredinc nel fuſcedine & acredine à qua fugiunt muſcę. Ex odore acri etiam cognoſcit, & eſt genita per aduſtionem melancholiæ naturalis, ſicut genita per aduſtionẽ choleræ redolet amarum, & eſt oalde mala cito docens ad excotiationẽ inteſtinorum. Naturalia autẽ habet odorẽ ponticum, nec multum imprimit in inteſtina. Et quæ genita eſt per aduſtionẽ communiter habet odorem grauẽ & nigredinem lucentem. Quæ uero per coogelationem eſt odore priuata, & habet nigredinem remiſſam non lucidam, imo pallidam. Attende etiam reliqua conſignificãtia ſumpta ex complexione & aliia huiuſmodi de quibus ſupra. Signa aotem cauſarum tam antecedentium quàm primitiuarum ſatis nota ſunt ſed pro ſignis oppilationis cum eſt in cauſa fluxus recurre ad capitulum de fluxu oppilatiuo de quo infra & ioter cætera floxus ab oppilatione membrorum quæ ſunt oltra hepar eſt periodicus, debilitatem autem attractiuæ membrorum ſignificat corporis debilitas & extenuatio.

Prognoſtica. Primum, cholera floens per inteſtina cõiter excoriat ante decimumquintum, phlegma aote trigeſimum, & melancholia ante quadrageſimum, oerum cum hi humores ſint multum aduſti frequẽter excoriant in prima die uel ſecuoda, & phlegma aliquando excoriat propter difficilem ab inteſtinis ſeparationem.

Secnndom prognoſticum eſt aphoriſmus quartæ particulæ. Quibuſcunque io ægritudinibus acotis, aot multi temporis, aut abortibus, aut aliter extenuatis, id eſt, multum conſumptis & debilitatis fel nigrum ſurſum, ideſt per uomitum, aut deorſum, id eſt per ſeceſſum exierit ſequenti die, id eſt, per paruũ tempus poſt morietur, pro reliquis prognoſticis recurre ad generale capitulum &c.

Cura diarrhœe eaſdem ſeptem exigit intentiones quæ ſuperius poſitę fuerũt in cap. generali, ad quod recurre, & eas huic cap. accomoda ſm exigentiam, & metire medici-

cinas

cinas illis intentiones complentes ſecundum exigentiã uirtutis, repletionis, temporis anni, & reliquorum quæ omnia apud prudentem medicum ſunt conſyderanda.

De fluxu ſanguinis prouenientis à toto. Cap. 2.

FLuxus ſanguinis à toto quantum ad quid nominis & quid rei ſatis eſt manifeſtus. Species proprie nõ habet ſed ſolum quoſdam modos ſecundum magis & minus differentes. Eſt enim qñq; multus, quandoq; paucus, qñq; nouus, aliqñ antiquus, qñq; continuus, nonnunquam interpolatus, quandoque criticus, aliquãdo ſymptomaticus. Eius cã eſt repletio uenarũ totius ex comeſtione multarum carnium & potu uini nigri craſsi, quæ repletio non eſt diminuta per exercitiũ, neq; ſolitas euacuationes naturales, ſicut per fluxum ſan. narium menſtrualẽ aut hæmorrhoidalem, neque per euacuationes artificiales ſicut per phlebotomiã & ſimiles. Et forte fuit in cauſa membri mutilatio, unde ſuperfluit ſanguis qui debuit eſſe nutrimentum eius, quapropter natura ſtimulata miſit hũc ſanguinem ex uenis paruis ad magnas & ex magnis ad uenam chyli, & tandem per ramos uenæ chylis diſſeminatos per hepatis gibbum mittit ad ramos uenæ portæ ſibi obuiantes diſſeminatos per concauum hepatis, & tandem per meſeraicas ortum habentes à uena portæ trãſmittit ad inteſtina, & hic fluxus accidit in ægritudinibus acutis ſanguineis, ſicut in ſynochã & ſimilibus & plerunque eſt ipſarum criſis, & aliquando hic ſanguis per uenas emulgentes mittitur ad renes, & uenis ipſorum dilatatis, aut ſorte ſolutis per poros uritides mittitur ad ueſicam, & fit mictus ſanguinis, & aliquando recipit ad ſtomachum, & in uomitu. 2. lib. aliquando eſt ſanitas, petes Aui. 13. tertii cap. proprio, & quandoque per poros cutis ſub forma ſudoris emittitur. Tertio de hiſto. animalium, licet hoc rariſsimum ſit, & quandoque cauſa huius fluxus eſt oppilatio membrorum quæ ſunt ultra hepar, & aliquando debilitas attractiuæ ipſorum. Signa eius ſunt regimen præcedens multiplicatiuũ ſanguinis, & repletio totius etiam ad uaſa uenæ ſunt tumentes & facies rubicunda. Item, carentia euacuationum naturalium aut artificialium conſuetarum, aut membri mutilatio ſigna huius cum prouenit ab oppilatione. ponentur in fluxu hepatico, & oppilatiuo, & inter cætera fluxus eſt periodicus. Debilitatem autem attractiuæ membrorũ declarat corporis debilitas & extenuatio. Signa autem diſtinguentia hunc fluxum à fluxu ſanguineo ab hepate ſtomacho & inteſtinis ſunt cauſæ prædictæ abſque nocumentis particularibus horum membrorum &c. Prognoſticum. ſecundum plurimum curatur hic fluxus ſi debite tractetur, ſi uerò indebite perducit ad caſum uirtutis, & quando diu continuatur ad hydropem &c.

Cura. Si fuerit criticus dimittatẽ quouſq; natura toleret, & ſimiliter ſi fuerit ſymptomaticus quem natura reguler & bene ferat. Si uero ſupfluerit aut alio modo fuerit naturæ imporportionatus, aut qꝛ inteſtina excoriet, aut ſit cũ aliis accidentibus moleſtis. Conſtringatẽ primo remouendo regimẽ præcedens ſanguinis multiplicatiuũ & præcipiendo regimẽ cõtrarium ſcilicet dietã extenuatiuã, & cũ hoc ſtipticã aut cõſtringentẽ. Secundo minuendo ſanguinẽ & diuertẽdo, quod fiat aut prouocando euacuationes conſuetas ſi fuerit in cauſa earũ retentio ſcilicet fluxũ ſan. narũ hæmorrhoidalem & menſtrualẽ. qꝛ ſi non poſsint prouocari fiat phlebotomia his proportionata ſcilicet uenæ cephalicæ aut ſaphenarum, & ſi nulla talis retentio ſit in cauſa phlebotometur baſilica communis, ſi cauſa fluxus fuerit admixtio choleræ cũ ſanguine ipſum fluere faciẽtis, & ſanguis ab eã mundificetur cum decoctione prunorum, tamarind. myrobal. citrinorum: cum qua colatura diſtemperetur rhabar. ℥. 1. uel quantum ſuf. & hæc etiam educit materias communes & ſanguinem ſi forte in inteſtinis coagulatus fuerit. qꝛ ſi cauſa fluxus ſanguinis eſſet aquoſitas ſanguini pmixta educatur cũ decoctione myrabolanorum kebulorum, cui parum ſucci ireos, utputa. ℥. 2. uel. 2. 3. aut plus poſſet addi. uel poteſt exhiberi decoc. myrabolanorum kebulorum cum pauco turbith non confortati cũ zingib. Et tertio his non ſufficientibus dentur retinentia ſanguinem, ſtiptica, conglutinatiua, & ex propriis eſt ſuccus plantaginis, uel conſolidæ, uel caudæ equinæ. ℥. s. uel. ℥. 2.

cui. ℥. 1. lapidis emathitis, aut dentur ſpecies luti & proprie armeni aut ſigillati, & trochiſci de karabe, & de terra ſigil. ſine opio & cum opio apud magnam neceſsitatem ſunt præſtantes, & philonium perſicum, & ungatur hepar, & ſimiliter dorſum ex directo uenæ chylis cum ceraro ſandalino cui bolus armenus, aut ſang. dra. aut lapis emathitis, aut aliquis ex trochiſcis ſupraſcriptis ſit admixtus aut epithimetur cum ſucco plantaginis, & aliquo ex pulueribus ſupraſcriptis, & in cauſa frigida ſupraſcriptis ſtipticis addatur thus, maſtiche & ſimilis, & in utriſque addatur aliquid aceti ad penetrandũ & conſtringendum. Et quarto ordinetur regimen ſtipticum non multiplicatiuum ſanguinis, & bibat aquam ferratam ſine uino niſi timeatur caſus uirtutis, & tunc detur uinum nigrum ſtipticum cum eadem aqua lymphatum, & ſi in cauſa eſſet aquoſitas ſanguini permixta detur trifera ferruginatã ex arte Fenonis, confortetur cum lapide emathitis, aut cum aliquo ex trochiſcis ſupraſcriptis, & ordinetur regimen ſtipticum non declinans ad frigidum. quòd ſi nocumentum aliquod eſſet in inteſtinis, ut quia ſanguis eſſet in eis coagulatus cum clyſteri mundificante educatur, & ſi excoriatio ſit in eis facta curetur medicinis dyſenteriæ inferius ponendis. Cura autem fluxus ſanguinei à toto ex oppilatione procedẽtis ponetur infra in fluxu hepatico, & in fluxu oppilatiuo. Sed cura fluxus ſanguinei ex debilitate attractiuæ membrorum perficitur cum frictione corporis, & exhibitione uini ſubtilis & rerum facile penetrantium & ſimilium.

De fluxu diuerſorum colorum. Cap. 3.

FLuxus diuerſorum colorum qui etiam eſt à toto, quantum ad quid nominis, & quid rei ſatis manifeſtus eſt. Apparẽt enim in egeſtionibus colores diuerſi ualde, ſicut albus, niger, ſubniger, citrinus obſcurus, citrinus clarus, ſimiliter uiridis diuerſorum modorum rubeus obſcurus, rubeus clarus morellus, & in ſumma fere non eſt imaginabilis color qui non appareat. Imo interdum in una aſcellatione multiplices colores apparebunt. Eius cauſæ & ſigna ſunt regimen præcedens diuerſum & dyſcraſia corporis diuerſa, ita ut ſit neceſſarium diuerſos effectus prouenire &c. Prognoſticum ſecundum plurimum curatur ſi debite tractetur.

Cura. Si fluxus fuerit uirtuti & repletioni proportionatus ſinatur regimini naturæ, & ſolum æquetur regimen & diſcraſia corporis diuerſa. Si uero nimis ſuperfluat conſtringatur ut non ita repente fluat. Subita enim & multa euacuatio à natura non toleratur. Modi conſtringendi ſunt manifeſti ex his quæ ſuperius in cura generali fluxus dicta ſunt. Si uero fuerit tardus & diminutus natura adiuuetur prius mundificando corpus cum his quæ diuerſos humores euacuant, nõ exſoluentibus, ſed ſtipticis, ſed derelinquentibus in inteſtinis & uiis ductum ueſtigium conſtrictionis, quorum copia ſuprahabita eſt in cura generali. Et ſi fuerit multa plectoria cum uirtutis conſtantia, & in habitudine carnoſa fiat phlebotomia ex ſaphenis, ſi retentio fluxus menſtrualis aut hæmorrhoidalis fuerit in cauſa. Si autem nihil tale fuerit phlebotometur baſilica uel communis. Secundo æquetur regimen & corporis complexio, ita ut ad proportionalitatem quãdam naturæ conformem ducatur omnium membrorum complexio, quæ ergo ſuperflue lapſa ſunt corrigantur cum interius & exterius applicitis, & tam cibalibus quàm medicinalibus & omnium membrorum & proprie nutrimentorum uirtutes confortentur cum propriis ſtipticitate moderata participantibus & euacuationes conſuetæ procurentur tam naturales quàm etiam præternaturales diu conſuetæ. Et in ſumma hic obſeruetur documentum Aui. 14. tertii. tract. 4. c. 1. quod quandoque eſt in expulſionibus diuerſorum colorum lenitas ſcilicet quando expellitur quantum & quale, & qualiter oportet. Et errant qui tenent hos colores diuerſa in omni diſpoſitione, ſcilicet ante completam mundificationem. Et uehementior error eius eſt qui tenet eos cum oppilatiuis, conſtipatiuis, qui retinendi ſunt mundificando diſcraſiam corporis diuerſam alterando & membra confortando.

De fluxu liquefactiuo. Cap. 4.

FLuxus liquefactiuus qui etiam eſt à toto quantum ad quid nominis & quid rei eſt ſatis manifeſtus. Eſt enim fluxus per quem humiditates membrorum ſubſtantia-

les educuntur. Species ſiuc modi eius diuerſificantur ſecundum eius quod egreditur diuerſitatem, & conſequenter ſecundum diuerſitatem membrorum à quibus fit liquefactio & diſſolutio. Quandoque enim fluentia ſunt alba uiſcoſa, nõ tñ unctuoſa, & oleagina, & proueniunt ex diſſolutione mẽbrorum radicalium, & ſunt ſicut uirus ſubtile album, & ſi eſt ea liquefactione muſculorum & carnis rubeæ ſunt ſicut uirus rubeum. Quandoque uero ſunt unctuoſa & oleagina, & proueniunt ex diſſolutione adipis & pinguedinis, & ſi pinguedo diſſoluta fuerit recẽs exeuntia ſunt alba, & ſi antiqua ſunt citrina, & ſi ea diſſolutione adipis renum ſunt magis cõglobata &c. Cauſæ huius fluxus ſunt omnia corpus prętermodum calefacientia, & exiccantia, ſiue ſint intrinſeca, ſiue corporea ſicut ſebres ſortes & diu durantes, tàm heticę quã humorales, & cauſæ magis remotæ ſunt ulcera & apoſtemata membrorum nobilium & corporum parua reſiſtẽtia, quia ſunt mollia, antea ætate ſicut pueri, aut ex complexione & habitudine ſicut illi q̃ habẽt lacertos molles & humidos &c.

Signa ſunt ipſæ cauſæ præcedentes & concomitantes, corpus liquefacientes, necnon effectus inde ſequentes ſicut exeuntia de quibus ſermo præceſsit, necnon corporis conſumptio & areſactio, & etiam ipſa urina quæ apparet unctuoſa & oleagina in ſuperficie, imo aliquando notabilis pars eius, ſicut oleum & pinguedo liqnefacta alba, uel citrina ſecundũ diſſolutionem adipis receotis uel antiqui, & hoc quando fit diſſolutio multi adipis & pinguedinis. & ſi apparet conglobata ſeparata & ſupernatans magis eſt ea diſſolutione adipis renum iuxta aphoriſmum, quibus uero pinguis hypoſtaſis & conglobata nefreticum ſignificat, ſi uero urina fuerit alba ſimilis lacti uel ſpermati non unctuoſa magis ea liquefactione radicalium peruenit &c.

Prognoſticum. Fluxns liqnefactiuus ea diſſolutione adipis nel pinguedinis curabilis eſt, & proprie cum non eſt ex diſſolutiooe pinguedinis antiquæ, non tamen apud negligētes parum exercitatos, & proprie curabilis eſt ſi cauſa eius poſſet remoueri. Vbi enim pendeat ab apoſtemate fixo in membro nobili intrinſeco, aut ab ulcere pulmonis & ſimiliũ etiam incipiens eſſet incurabilis, ſi uero proueniat ex diſſolutione membrorum radicalium ſi notabilis eſt, eſt incurabilis. Huius fluxus cura duplicem exigit intentionem. Prima eſt remotio cauſæ immediatæ liquefactinnis ſcilicet caliditatis & ſicc. liquefacientis. Secunda eſt eius quòd deperditum eſt reſtauratio. Prima intentio completur cum remotione cauſarum caliditatem illam & ſiccitatem conſeruantium, ſiue ſint febres putridæ, ſiue ulcera aut apoſtemata, quæ qualiter debeant curari ea ſuis capitulis perquiratur. quod ſi remoueri non poſsint non eſt ingenium niſi in prolongatione uitæ, quæ tamen magis poteſt dici mors quàm uita. Intendẽdum eſt ergo ſiue huiuſmodi cauſæ fouentes caliditatem remoueri poſsint, ſiue non ad ipſius caliditatis & ſicc. alterationem cum frigidis & hu. ſtipticis & uiſcoſis, quæ tamen non ſint multum frigida, ne calorem naturalem extinguant qui debilis eſt, neque multum ſtiptica, ne tranſitum nutrimenti prohibeant ad membra. ea complentibus autem hanc intentionem quædam ſunt medicinæ, quædam cibi medicinales. Medicinæ autẽ quædã exterius applicantur ſicut fronti, tẽporibus, & cerebro anteriori, quædã cordi, quædã hepati, quædã dorſo, ſpinali, medullæ, & renibus, & quædã partibus extremis, & oẽs hæ ſint frigidæ & hu. magis aut minus ſm corporis dyſcraſiam & fortitudinem caliditatis innatæ potentis ſcilicet tolerare & moderata ſtipticitate participantes maxime quæ applicantur principalibus magis ad confortandũ quã ad conſtringendum, & communiter niſi calor innatus ſit ualde debilia actu frigidę applicẽtur, aut ſaltem nõ calidæ, & balnea ex lacte aut ex his quæ in hectica fieri cõſueuerũt ſunt in hac præſtantia. Medicinæ autẽ ſupraſcriptæ ea cap. hecticę colligantur, ſimiliter medicinæ quę interius ſumuntur ſint frigidæ & hu. maiori tamen ſtipticitate, & uiſcoſitate participantes ut melius prohibeant liquefactionẽ. Et quæ clyſterizantur ſint ſimiliter conditionatæ ſed magis ſtipticę. Cibi aut ſint frigidi & hu. aliqualiter ſtiptici paucarum ſuperfluitatum præbentes nutrimentum bonum, uiſcoſum, & ſolidum ne facile liquefiat, & cum hoc ſint facilia digeſtionis, ſicut eſt uinum nigrum ſtipticum cum aqua calibeata, aut infuſionibus tragacanthi, debite lymphatum, & ex carnibus pulli cuiuſcunque generis phaſiani, perdices, coturnices, franquillini, & ſimiles, cõditi cum acreſta aut uino cydoniorum, aut in gelatina, aut cum ſumach myrto & ſimilibus. Et oua ſorbilia cocta in aceto & aqua roſ. Et genera lactis in quibus ſit extinctum ferrum & proprie mulieris, deinde aſinę, deinde capræ, deinde ouium, deinde uaccinum, & caſeus recens, & piſces bene conditionati, & ea granis far, hordeum, ſpelta, amylum, & ſimilia, ſed melius eſt Kiſt eorũ. Et ex herbis, cucurbita, portulaca, lactuca, ſed acetoſa eſt propria, & cibaria ſua quandoque immiſcentur cum puluere gummi, tragacanthi, coriandri quod eſt proprium: inſpiſſat enim humiditates & uiſcoſas facit & membris adhęrentes, & propterea minus liquefactibiles, & adhoc Karabe confert & folia uſneæ, & eſt res albi coloris collecta ſuper arboribus ſunt in hoc ꝓpria & hæc ſua ſtipticitate tẽperata paulatim fluxũ ſtringunt nõ repente, & ſm hanc intentionem facile fieri poſſent compoſita, ſicut marzapanis & electaria reſtauratiua & ſibi ſimilia. Secunda autem intentio ſcilicet humidi reſtauratio perficitur cum ſimilibus cibis quorum præceſsit rememoratio & uirtute exiſtente debili pluries in die ſunt cibandi.

De cholerica paſsione. Cap. 5.

CHolerica paſsio, eſt deſcriptiue motus uehemens materierum ex indigeſtione corruptarum ad expellendum à corpore cum labore & acuitate uirtutis expulſiuæ tanta ut propter multitudinem & acuitatem materiæ fiat uomitus & ſeceſſus ſimul &c. Complemẽtum huius cap. quo ad ſpecies, cauſas, ſigna, prognoſtica. Et curam quęre ſupra in tractatu de paſsionibus ſtomachi.

Secunda pars eſt de ſpeciebus fluxus ſumptis à membris particularibus continens capitula ſex.

De fluxu cerebrali. Cap. 6.

FLuxus cerebralis eſt qui fit propter catarrhum à cerebro ad ſtomachum, & tandem ad inteſtina deſcendentem multoties corrumpentem cibum & facientem ipſum fluere, & deſcendentem ſimul cum eo propter ſuam lubricitatem & expulſionem factam ab inteſtinis.

Cauſæ huius fluxus ſunt omnia quæ catarrhum multiplicãt, ſiue corporea ſint, ſiue incorporea, & maxime ſm plurimum mala complexio frigida cerebri & humida, & aliquando calida & hu. quæ ratione caliditatis attrahit & ratione humidi reſolutionem impedit, unde neque fit nutrimenti debita conuerſio, nec ſuperfluitatũ propriarum, aut, cõium reſolutio, aut per proprias regiones euacuatio, quapropter deſcendentes per colatorium, aut alias uias occultas ad ſtomachũ deriuantur, & ſunt ſm plurimũ phlegmaticę. Item, uapores qui à membris inferioribus & maxime à ſtomacho ad cerebrum eleuati à frigiditate ſua & humiditate condenſati ſunt frequenter in cauſa, multiplicantur autem & ad cerebrum eleuantur propter debilitatem ſuarum digeſtionum, & quia non poſſunt per alias regiones ſenſibiliter aut inſenſibiliter expelli & frequenter pororum oppilationes &c. Species non habet niſi quoſdam modos ſecundum magis & minus differentes, ut quia aliquis eſt nouus, aliquis antiquꝰ & ſimiles, &c.

Cauſæ autem primitiuæ ſunt aer frigid. & humid. & uentoſus, auſter enim caput implet, boreas exprimit, & ſtatio ſub radiis ſolis, aut lunæ capite repleto. Item cibi difficilis digeſtionis, uaporoſi, & potus nimius, & præcipue uini uinoſi, & ſomnus multus, & proprie meridianus, & immediate poſt crapulam aut ebrietatem. Item, retentio euacuationum conſuetarum, & quies multa, & exercitium forte inconſuetum, capite etiam repleto & coitus multus debilitans cerebrum & membra naturalia. Item, accidentia animæ, ſicut triſtitia, nimium ſtudium, cogitationes profundæ, & ſimilia &c. Signa fluxus cerebralis ſunt primo ſigna corruptionis complexionis cerebri ſcilicet frigiditatis & hu. ſecundum plurimum, ſed caliditatis & hum. rarius, & adſunt ſigna catarrhi, quia ſentitur in gutture titillatio quædam, & deſcenſus eius per mery, quem quandoque ſentiens deglutit.

deglutit,& cum peruenit ad ſtomachum ſentitur frequenter granedo,& aliquando nauſea,& quandoque dolor, & apparet in egeſtionibus cibus indigeſtus cum mucis phlegmaticis,& habet periodos ſecundum aggregationem materiæ catarrhalis magis in ſomno,& poſt expergefactionem deſcendit,& quandoque deſcendit in ſomno,ita ut ſentiatur patiēs deglutire. Et differt à lubricitate ſtomachi,quia illa non habet periodos,ſed quacunq; hora cibus aſſumitur deſcendit, & ſm plurimum eſt ſine mucis phlegmaticis, & econtra uero fluxus cerebralis eſt cum exitu humorum catarrhaliũ abſque cibo,& aliquando abſque alia fæcum admixtione, nec adſunt in lubricitate ſigna corruptionis complexionis cerebri nec ſigna catarrhi quæ apparent in gutture & mery & in ſtomacho poſtquam deſcendit,de quibus dictum eſt.

Prognoſticum. Huius fluxus cura facile perficitur ſi catarrhus poteſt prohiberi,quapropter in ſenibus eſt huiuſmodi cura difficillima &c. Cura huius fluxus ſeptem exigit intētiones,ſcilicet euacuationem,diuerſionem,cerebri rectificationem,ſiſtionem ſtomachi, & inteſtinorum mundificationem,& ipſorum confortationem,& debitum regimen ſex rerum non naturalium ſecundum exigentiam intentionum. Prima intentio in catarrho frigido aut mixto completur cū pilulis de hiera ſimplici,aut de hiera compoſita,aut cum agarico uel cum huiuſmodi. Recipe pilularum de hiera ſimplici ℥.i. agarici præparati,myrabolanorum Kebulorum ana. ℥.ſ. cum aqua menthæ,aut maioranæ,aut cum uino formentur pilulæ.15. de quibus ſumantur.5. aut.7. ſecundum exigentiam mane,aut completa digeſtione cibi præcedentis, & apud maiorem neceſsitatem pilulis de hiera ſimplici, poteſt addi aliquid cochiarum.& in calido euacuetur cum pilulis aſſaiaret,quibus apud neceſsitatem poſſet addi aliquid modicum aurearum. Sed cauendum eſt cum adſit fluxus ne fortia ſoluentia nimium ſoluant & ſtomachum debilitent & inteſtina, propterea bonum eſt cum medicinis ſoluentibus ſupraſcriptis aliquid myrabolanorum miſceri. Digeſtiua autē ſi eis opus ſit ſunt in materia frigid. mel roſ. ſyrupus de ſtœcados,& his poſſet admiſceri aliquid thuris ad confortandum & incraſſandum,& in calido iulep roſaceum de myrto, & ſyrupus de papauere,& debent hi ſumi cum aqua leuiter calibeata,ſed in cauſa frig. ſit in ea infuſum aliquid thuris, macis,nucis muſcatę,& ſimilium. Diuertatur iuxta ſecundam intentionem materia catarrhalis fluens uel fluxura,& ſimiliter uapores caput petentes omni genere diuerſionum communium,& cum aliquibus propriis, maxime caputpurgiis & deſiccatoriis, & tandem cauteriis commiſſuræ coronali applicitis. maſticatoria uero & gargariſmata ſunt mihi ſuſpecta ne amplius materiam ad ſtomachum præcipitent & diuerſificentur caputpurgia ſecundum materiæ diuerſitatem & ſenſus acuitatem & ſimiliter ueſicatoria & cauteria. Confortetur autem cerebrum iuxta tertiam intentionem cū exterius applicitis,ſicut ſacculo maxime applicito ſuper commiſſura coronali facto ex ſale uſtulato,ſandarace, radice nenufa. exiccata ana. ℥.2. ſpicæ,myrrhæ,ana. ℥.1. & hic ſacculus aliqualiter calefactus ſuper latere cal. aſperſo uino,& pauco aceti bis in die applicetur,& ſumpta interius ſint diamuſcus & diambra in cauſa frigida,& zuccarum roſaceū in cauſa calida myrobalani quoque chebuli conditi optime ualent in cōfortatione ſtomachi & capitis,& cum hoc comprimendo euacuāt,& trifera ferruginata eſt propria ex arte Phœnonis, ſed in confortatione ſtomachi ſuperflue remolliti, & aromaticum roſaceum eſt proprium in utriuſque cōfortatione, & in cauſa mixta aut frigida. Siſtatur autem catarrhus frigid. iuxta quartam intentionem multis modis,ſed maxime tenendo in ore thus aut ſpicam,& thus deglutitū poſt cœnā optime confert, ſed in calido teneatur in ore ſemen papaueris al. diacodion,terra ſig. lutum armenum,aut aliquid ex eis deglutiatur,& quandoque oportet uti narcoticis,ſed poſtponatur quantum eſt poſsibile. Suffumigia etiam facta cum thure,ſandaraca,coſto,laudano, xyloaloe ſingulariter aut coniunctim,& proprie ſi cum reſina & pice incorporentur optime ualent ad ſiſtendum catarrhum,& ad cerebri confortationem. Mundificetur autem ſtomachus iuxta quintam intētionem cum uomitu,& proprie ſi nauſeauerit. Et ſtomachus & inteſtina mundificentur cum clyſteribus aut ſolutiuis leuibus ſicut pilulis de hiera ſimplici cum pauco myrabolanorū. Deinde confortetur iuxta ſextam intentionem cum ſtipticis & aromaticis,& prohibentibus effuſionem materiæ ad ipſa. Et ex propriis eſt thus,ſpica,capilli ueneris, maſtiche, macis,& ſimilia. Et ſi qua ſit diſcraſia impreſſa in ſtomacho & inteſtinis frigida cum calidis amoueatur, ſicut ſunt cortex citri,zingiberis,ameos,cortex thuris,& ſicut aromaticum ro. theriaca,mitridatum uſque ad aquam uitis, & ſimiliter cum exterius applicitis. Calida autem remoueatur cum frigidis confortātibus, ſicut diarrhodon abbatis,zuccharum roſ. & ſimiliter leuiter ad frigidum declinantia applicētur exterius. Aer iuxta ſeptimam intentionem declinet ad ſiccum & ad tēperamentum in actiuis,aut leuiter ad calidum Caueat à uētis & à ſtatione ſub radiis ſolis aut lunæ,teneat caput pannis mediocriter coopertum inſpecta eius diſcraſia,ſed reſiduum corporis magis calidum. Vitet uinum quantum eſt poſsibile. Sed bibat aquā mellitam uel zuccharatam,aut uinum rubeum optime lymphatum & proprie aqua aliquantulum calibeata. Et ſint cibi eius facilis digeſtionis non uaporoſi ad ſiccum declinantes,non comedat brodialia in cœnis. Poſt cibum ſumat aliquid cydonii,aut piri cocti aut conditi, aut coriandros ſemi confectos,aut ſaltem præparatos. Non dormiat in die iuxta poſſe,& tardet ſomnum poſt cęnam quæ ſit leuis, dormiat capite eleuato ad alterum laterum declinante,ita ut humiditates ſint pronæ fluere per nares. Procuret uomitum ſi nauſeauerit immediate poſt ſomnum. Et cæteras procuret euacuationes per conuenientes regiones. Exerciteтur ſtomacho ieiuno, ſed exercitium ſit magis longum quàm forte aut intenſum. Et frictiones aliquando ſuppleant uicem exercitii. Sit ſperās & gaudens,uitet triſtitiam & longum ſtudium,& nimiam ſolicitudinem.

De lienteria ſiue fluxu ſtomachico. Cap. 6.

Lienteria lubricitas ſtomachi, lenitas eius,fluxus ſtomachicus ſunt termini ſynonymi, & dicitur lienteria à λεῖος quod eſt lene & ἔντερον inteſtinū, id eſt,lenitas inteſtinorum. Propterea diffinierunt quod eſt lenitas ſtomachi & inteſtinorum, eſt enim tunc eorum ſuperficies lenis non aſpera,ſicut debet eſſe in diſpoſitione naturali. Eſt autem deſcriptiue aſperitas inęqualis ſuperficiei ſecundum corpus durum,quę naturaliter debet eſſe in ſuperficie intrinſeca ſtomachi propter retentionem,cū enim ſtomachus primæ digeſtionis organum ſit principaliter ordinatum ad digerendum cibum & potum ſibi ab ore per mery delatum quē digerere non poteſt niſi ipſum debito tempore retineat, cū actiones naturales non fiant niſi in tempore,fuit à natura ſapienter ordinatum ut tunicæ ipſius ſtomachi cum uillis ſuis corrugarētur,& ſuper cibo contraherentur clauſo portinario ut fieret immediata adhæſio cibi ad ſtomachum & econtra,& nullum caderet uacuū inter ipſos,ſic enim duæ ſequūtur utilitates. una eſt retentio cibi debito tempore quæ maxime perficitur per ſuperficiem intrinſecam aſperam ex tunicarum corrugatione prouenientem. altera eſt cibi bona digeſtio,& in chylum tranſmutatio quæ perficitur per bonam ſtomachi cibo digerendo adhæſionem. Si ergo ſtomachus debens eſſe naturaliter aſper fiat lenis læderetur immediate retentiua,& conſequenter digeſtiua,& ægrotabit ægritudine quæ dicitur ſecundum eſſentiam ſuam lenitas oppoſita aſperitati quæ ſub creatura continetur. Et ſm accidens immediatum dicitur lubricitas,& ſm mediatum dicitur lienteria quę deſcriptiue eſt fluxus indigeſti. Primo enim lenitur ſuperficies ſtomachi interior, deinde ex ea deficit retentiua & lubricat chylus,ex quo conſequenter deficit digeſtiua,ultimo cibus indigeſtus emittitur &c.

Hic fluxus ſpecies non habet niſi quaſdam improprias differentias ſecundum magis & minus,aut ſecundum diuerſitatem ſuarum cauſarum. Eſt enim quædam lienteria in qua emittitur cibus & potus omnino indigeſtus,& in ea quantitate in qua eſt aſſumptus. Eſt etiam alia ſpecies leuior in qua cibus totus emittitur, ſed non omnino indigeſtus ſicut aſſumptus eſt. Et eſt tertia ſpecies leuiſsima in qua non totus, ſed aliqua parte eius bene in chylum conuerſa, aliqua uero refugiente digeſtionem emittitur indigeſtus. Similiter poſſunt aſſignari ſpecies ſecundū diuerſitatem ſuarum cauſarū

ut quod aliqua pendet à cauſa primitiua,ſicut à cibo aut medicina,& aliqua à cauſa corporea,ſicut ex nocumento ſtomachi & membrorum ſibi communicantium.

Propterea cauſas huius fluxus abſoluamus incipiendo à primitiuis ex quibus eſt medicina ſolutiua, cuius aliquid eſt in ſtomacho aut inteſtinis,prius autem in orificiis meſeraicarum derelictum materiam à membris circunſtantibus attrahens ad ſtomachum & inteſtina,quibus uirtus grauata ſimul cũ illis cibũ expellit. Et aliquando cũ periodis materia in determinato tempore aggregata ſufficiente ſtimulare expulſiuam,aut debilitare contentiuam.Quãdoque à cibo,aut propter ſui quãtitatem,aut qualitatem,aut malum ordinem, aut quia non ſumitur in tempore conuenienti, aut quia non debite præparatur, aut quia non fit debita ciborum mixtio adinuicem, aut quia nõ ſeruatur debitus ordo ſumpto cibo. Cibus enim quantitatis multæ grauando retentiuam eſt cauſa fluxus, & ſi corrumpitur propter diminutã decoctionem corrumpitur ad acetoſum. Cibus autem paruæ quantitatis interdum eſt cauſa fluxus cum propter magnam proportionem uirtutis digerentis corrumpitur ad fumoſum, & ſtimulando expulſiuã eſt cauſa fluxus. Secundus cibus malæ qualitatis,ut puta grauis & craſſæ ſubſtantiæ,ſicut fabæ, caro buffali,& ſimilia debilitando cõtentiuam eſt cauſa fluxus etiam ante eius digeſtionem,& ſalſedo cibi acuitas & acetoſitas irritat ad expulſionem ante digeſtionem,ſicut allia,piper, acetum & ualde ſalſa,& uẽtoſitas ſicut in fungis malis, & uelox cibi corruptio ſicut lac. Et cibus multæ aquoſitatis,ſicut ceraſa,pepones,uuæ,& ſimilia,& fluxibilia ualde, ſicut brodia & unctuoſa faciũt ad lubricitatem, & cibi,quorum multum parum nutrit,ſicut olera,conturbant enim ſtomachum,cum parum cedat in nutrimentum, plurimum in ſuperfluitatem. Item,cibus qui nõ eſt conueniens homini cum ſua proprietate contraria toti ſpeciei,ſicut fœnum,carnes crudæ, & cibi animalium,non hominum, aut qui eſt contrarius uni homini,ita quod non alteri cum ſua proprietate materiam inſequente, ſicut cancri qui ſolebantur amicum meum ſoluere, & in eo fluxum prouocare toties quoties cancros comederet. Tertio ratione mali ordinis fit fluxus cum præmittitur cibus lubricus facilis digeſtionis, & poſtponitur ſtipticus: aut quando poſtponitur cibus facilis digeſtionis,& corrumpitur, eſt cauſa fluxus corrumpendo quod eſt ſub ſe, & irritat naturam ad expellendum. Quarto quando ſumitur in tẽpore non conuenienti,ſicut cũ ſumitur cibus præcedenti nõ dum digeſto: aut cum tardatur cibus poſt famem replentem ſtomachum malis humoribus,fit vt corrumpatur, & tanquã ſuperfluum expellatur. Quinto non debita præparatio,ſicut quando non bene coquitur aut minus excoquitur, aut frigidus non comeditur,& ſimilia. Sexto mala ciborum mixtio, ſicut quando ex inciſiuis, abſtergentibus, ſalſis, vnctuoſis fit mixtio &c. Septimo indebitum regimen poſt cibũ eſt cauſa fluxus,ſicut potus multæ aquę poſt cœnam eſt cauſa,cur cibus lubricet. Quanquam aliqui ex tali potu credant ſe bene digerere ſed falluntur,quia non digerunt,ſed ſic videtur eis, quia cibus deſcendit indigeſtus et citius quàm ſolebat. Similiter qui ſe exercent inordinate poſt cibum, aut coeunt, aut incurrunt timorem,iram,& huiuſmodi accidentia extrema. Aer quoque humidus ſuperflue adiuuat ad fluxum, & etiam qualitercunque multum diſcraſiatus,eſt enim cauſa debilitatis virtutis contentiuæ,aut corruptionis humorum qui corrupti ſunt cauſa fluxus. Ex parte vero ſtomachi eſt mala cõplexio frigida & humida,maxime debilitando contentiuam ratione humiditatis,& ratione frigiditatis digeſtiuam: licet enim frigiditas vtranque debilitet multum, humiditas multo magis lædit contentiuam quàm digeſtiuam,quamquã caliditas & ſiccitas cum excedunt ſunt cauſa fluxus debilitando contẽtiuam & digeſtiuam,ſicut in propinquis morti. Omnis enim moderata diſcraſia deiicit actum propriæ virtutis ſecũdo techni. Secunda cauſa ſunt humiditates phlegmaticæ ſtomacho adhærentes,ſiue in eo congeſtæ, ſiue aliunde defluxæ quæ non ſinunt cibum figi in ſtomacho, vel tanto tempore remanere vt digeratur,& poteſt eſſe quòd eorum præſentia ſtomachus non ſit læſus,ſicut neq; dicimus hominẽ læſum in virtute retentiua manuum habentẽ manus oleo inunctas, quamuis non bene retineat,ſecundũ plurimum,tamen ſi prolongaretur in ſtomacho lædunt retentiuam & digeſtiuam. Similiter præſentia humoris cholerici aut phlegmatici ſalſi pungentis & ſtimulantis expulſiuam non ſinit cibum figi. Ventoſitas etiam non ſinens ſtomachum adhærere cibo eſt cauſa vt corrumpatur & expellatur. Tertia cauſa, ſunt vlcera puſtulæ aut apoſtema ſtomachi tantum dolorem inferentia vt non toleret cibi cõtactum, quapropter irritatur expulſiua ad expellandum. Item,dolores ſtomachi à quacunq; cauſa contigerint. Quarta cauſa,poſſet eſſe apoſtema & vlcera membrorum ſibi vicinantium,ſcilicet diaphragmatis,hepatis,inteſtinorum gracilium,& colon,qui ſuperequitat ſtomachum,& ſimiliter ipſorum dolores. Eſt tamen aduertendum liẽteriam, quamuis ſit principaliter paſſio ſtomachi cui principaliter debetur cibi digeſtio, eſſe etiam paſſionem inteſtinorum & proprie ſuperiorum,quorũ actio eſt in cibo prædigeſto in ſtomacho ad complendam eius digeſtionẽ,licet virtus retentiua non inſit eis per virtutem in eis repertam, ſed ſolum per ipſorum circumuolutionem,vt voluit Gal.

Signa lienteriæ ſunt ipſa lienteria, ſcilicet exitus cibi & potus indigeſti. Differt tamen lienteria ſtomachi à lienteria inteſtinorũ. Nam in inteſtinali egreditur cibus notabiliter digeſtus,cum ipſius digeſtio principaliter in ſtomacho perficiatur. Sed in ſtomachali ſiue ſtomachica ſecundum plurimum notabiliter indigeſtus,& adſunt nocumenta inteſtinorum cum ſanitate ſtomachi,vel ecõuerſo,& diſtinguitur per locum doloris, & cuiuſcunq; alterius nocumenti ſenſati, an ſit in regione ſtomachi,vel inteſtinorum. Item, ex ægritudinibus quæ præceſſerunt an fuerint in ſtomacho,ſicut nauſea, ſubuerſio,vomitus,& ſimiles,an fuerint in inteſtinis,ſicut colica,dyſenteria,& ſimiles,quæ magis in inteſtinis appropriantur,& vomitus ſaniei, & ſanguinis cum dolore circa ſtomachum ſenſato,ſiue præſens,ſiue antecedens ſignificat lienteriam eſſe ſtomachicam cum ſanies, & ſanguis inteſtinorum male poſſet euomi niſi magna eſſet oppilatio in inteſtinis ſicut in ileo. verũ ſanies & ſanguis ſtomachi facile poteſt per ſeceſſum expelli, & differt à fluxu cerebrali,quia liẽteria ordinem non habet neq; periodum, ſed quacunque hora cibus aſſumitur,& proprie difficilis digeſtionis egreditur. Cerebralis autem ordinem habet & periodos, vt ſupra.

Signa cauſarum ſi fuerint primitiuæ ſicut medicina,cibus, potus,& aer,& alia quæ ſuperueniunt ſumpto cibo, ſcilicet exercitium & ſimilia ſunt præceſſio ipſarum cauſarũ. Et quãdocunq; talis cauſa præceſſit, vt quia talis ſumptus eſt cibus, aut aliqua ex cauſis iam dictis ſemper ſequitur talis effectus: ſcilicet lienteria & nulla tali cauſa præcedente non ſequitur lienteria. Et ſi eſt cauſa medicina ſolutiua interdum ſentitur dolor & punctio, & ſapor eius eſt ex eis quæ hoc facere conſueuerunt,ſicut eſt agaricum aut colocynthis conſumitur in ſubſtantia niſi ſit infuſa, ſicut oxymelle &c. Signa malæ cõplexionis frigidæ & hum. ſtomachi ſine materia ſunt albedo faciei,& linguæ,paucitas ſitis,& tarda digeſtio,frequẽs corruptio cibi ad acetoſum cum oxyremia, multitudo ſputi, & non eſt grauitas ſtomachi neque nauſea. Sed ſi ſit cum præſentia materiæ phlegmaticæ,adſunt ſigna ſupraſcripta,& cũ hoc grauitas & frequẽter ſtomacho ieiuno adeſt nauſea, ſubuerſio,vomitus phlegmatis, quod etiam frequenter ſeceſſu educitur, & ſi in cauſa eſt ventoſitas ſentitur motus ventoſitatis per ſuperius aut per inferius & rugitus & dolor, nunc in vna parte, nunc in altera. Et ſi in cauſa ſit mala complexio calida & humores calidi adſunt ſigna cõtraria ſupra ſcriptis & eorum ſapor in eructatione ſentitur & frequenter vomitu aut ſeceſſu emittentur,& cum hoc ſunt ſigna generalia ex complexione,habitudine, ætate, tempore, regimine præcedẽte & ſimilibus, quæ malæ complexioni calidæ aut frigidæ atteſtantur. & phlegma ſalſum cognoſcitur ex ſapore ſi euomitur, & ex ſubſtantia ſua ſubtili & acuitate & mordicatione teneſmo ſi per ſeceſſum emittitur. Et ſigna vlcerum ſunt vomitus ſaniei & eructatio redolens ſaniem, & ſeceſſus ſaniei multum commixtæ fæcibus propter longum cum chylo & fæcibus inceſſum. Et ſi vlcera ſunt in inteſtinis raro vel nunquam ſanies euomitur, neq; eructatio eſt redolens odorem eius,ſed ſolum per ſeceſſum emittitur,& ſumpta per os ſi acuta ſint ardorẽ inferunt quando vlcera ſunt in ſtomacho, ſed in inteſtinis minime. Et apoſtemata cognoſcuntur ex tumore,

more, duritie, grauitate, dolore continuo, febre continua. & bothor cognoſcuntur ea punctione, & mordicatione, & freqnenter apparent in ore propter continuationem pelliculæ oris cum pellicula ſtomachi, & facile poſſunt in cauſis communicare. Et ſi apoſtemata ſint in inteſtinis adeſt colica & lienteria ex debilitate retentiuæ, diſtinguitur à lienteria ex debilitate digeſtiuæ, quia in prima cum cibus aſſumptus eſt ſtatim emittitur, & proprie cum homo ſedet vel incedit, ſed paulatim exiſtente fere ſemper aliquo conatu ad retinẽdum, & proprie cum expulſiua non eſt valde fortis, & apparet in cibo aliqua digeſtio ſecundum moram eius in ſtomacho, ſed in lecunda ea debilitate digeſtiuæ cibus notabili eempore retinetur, poſtea tandem indigeſtus per ſuperius aut inferins emittitur. Et frequenter apparent ſigna corrupta digeſtinnis.

Prognoſtica. Primum eſt aphoriſmus quintæ particulæ, ſcilicet in dinturnis lienteriis ꝙ oxyremia ſuperueniẽs prins non exiſtens bonum. & eſt ſenſus ꝙ oxyremia, id eſt eructatio redolens acetum vel acreſtam ſuperueniens prius nõ eaiſtens bonum eſt per viam ſigni, ſignificar enim cibum immutari cum prius non immutaretur, & ſic bonũ eſt & præcipue ſi redoleat odorem aceti cum magis actionem caliditatis ſignificet. Si autem oxyremia præceſsiſſet lienteriam, aut ſimul cum ea incboaſſet, ſiue din duraſſet, ſiue non, non eſt bonũ ſignum, ſignificat enim phlegmatis acetoſi, aut melancholiæ acris præſentia in ſtomacho aur magnam diſtemperantiã ſtomachi ad ſrigidum, quorum nullum eſt bonum. Dicunt etiam quidam eſſe bonum per viam cauſæ quia res acetoſæ phlegmata incidunt, ſed in hoc caſu arbitror hoc paruum iuuamentum. Secundum prognoſticum, lienteria ſuccedens fluxibus antiquis, & ad chronicas ægritudines mortalis. Tertium, lienteria ſequens malam compleaionem frigi. & hum. eſt ſumme difficilis cum antiquatur tandem & ducit ad hydropem, tum hepar refrigerando, tum male chylum præparando. Quartum prognoſticum, lienteria ſequens medicinas exoluentes, aliquãdo ducit ad dyſenteriam & mala vlcera inteſtinorum. Quintum, vomitus in lienteria eſt malus. Significat enim debilitatem toti ſtomacho communem aut multitudinem materiæ in toto ſtomacho incitantem ad vomitum, & ad ſeceſſum, & ſimiliter ſignificat omnes alias cauſas toti ſtomacho communes: Sextum, quando apparet in lubricitate inteſtinorũ ſuper coſtis aliquid ſimile ciceri, & prouocatur urina, & multiplicatur, moriť æger in hora illa.

Cura lienteriæ ſi fuerit à medicina ſolutiua eaigit quinq; intentiones. prima, frangit audaciam medicinæ & eam è corpore educit. ſecunda, humores diuertit. tertia confortat ſtomachum & inteſtina ne recipiant, nec non cor & mẽbra nobilia, & cum hoc ductus & vias conſtringit, incraſſat materiam, & tandem compingit. quarta accidentia corrigit. quinta, ordinat debitum regimen. Prima completur eahibendo aquam hordei, aut aquam calibeatam in potu in notabili quantitate etiam pluribus uicibus, & ſi apparent ſigna frigiditatis detur aqua paſſularum aucchari rub. uel mellis. Mucilago quoq; ſe. pſilii, vel ſe. cydoniorum, & exhibitio olei omphacini uel ſiſamini, & ſimilium optime valet, tum ad deponendum medicinam, tum ad frangendum eius acuitatem, & maaime ſi ſit uenenoſa, & debent dari in notabili quantitate & multoties, & poſſunt mucilagines cũ aqua hor. permiſceri, & ſimiliter butyrum cum aqua ca. permixtum eſt in hac re præſtantis iuuamenti, & ea ſimilibus rebus fiant clyſteria ſecundum neceſsitatem. Communiter tamen ſufficiat aqua hord. uel aqua communis calida ſiue potata ſiue clyſterizata, ſed in clyſteribus aliquid unctuoſum, ſicut oleum uel butyrũ & ſimiliter aliquod abſterſiuum, ſicut zuc. rub. permiſceatur, & ſi per duas horas, poſt huiuſmodi lauatiua dentur aliqua compreſsiua, ſicut ſuccus cydoniorum, vinum granatorum, ſorbium, & ſimilium, & decoctio myrobolanorum optime confert ad deponendum medicinam. Secunda intentio cõpletur cum diuerſionibus, & proprie ſi medicina fluxum humorum excitauerit, ex quibus ſunt ligaturæ ſupra cubitos multoties reiterandæ, nec non uentoſæ ſpatulis applicitæ. Item frictiones, & lotiones brachiorum, ſed uentoſa magna ſtomacho applicita cibum in ſtomacho retinet. Tertia intentio completur cum interius & exterius applicitis, ſicut cum vnguentis emplaſtris ceratis epithematibus ſtomacho, & inteſtinis applicitis, nec non ſyrupis, electariis, & cæteris de quibus ſermo præceſsit in cura fluxus in vniuerſali. Confortetur etiam cor cum exterius applicitis, & omnes hæ medicinæ cõſtrictiuæ interius ſumptæ, ſunt etiam pro parte cordis conſtrictiuæ & confortatiuæ, ſicut rob de acetoſitate citri de ribes & ſimiles, & hepar cõfortetur cum ſtipticis claudentibus vias & ductus eius, per quos materia ad ſtomachũ & inteſtina defertur. Recipiunt enim ſtomachus & inteſtina ſuperfluitates, ferè à toto corpore mediante hepate, & tãdem apud magnam neceſsitatem compingendum & ſtupefaciendum eſt iuxta doctrinam ſupraſcriptorum.

Corrigantur accidentia iuxta quartam intentionem, & ſimiliter debitum regimen ordinetur iuxta quintum ſicut dictum eſt in cap. generali curationis fluxus. Similiter ſi lienteria fuerit ea cibis aut à quacunq; alia cauſa primitiua illa remoueatur, & inducatur regimen contrarium.

Cura lienteriæ à phlegmate exiſtente in ſtomacho eaigit ſex intentiones curatiuas. Prima digerit incidendo & abſtergendo phlegma exiſtens in ſtomacho cum oxymelle ſimplici, oxymelle cõpoſito & ſquillitico apud maiorem neceſſitatem & melle roſ. cum bis mixto ad aliqualem cõfortationem, & aquæ ſint ſicut aqua menthæ, abſinthii, aqua decoct. cinnamomi & ſimiles. Sed eſto memor paucam aquam cum ſyru. permiſcere, vtputa tantundem aquæ vt melius adherendo abſtergat. Secunda intentio eſt euacuatio cum pillulis alephanginis de hiera ſimplici ſtomaticis & non excedendũ eſt in ſolutiuis fortibus quæ multum trahant à longinquis, ne ſtomachum debilitent & amplius de materia trahatur ad ſtomachum niſi illa materia à membris diſtantibus mitteretur, & tũc in eo caſu poſſemus uti electario eleſcop. ſi mitteretur à membris nutritiuis, & pillulis cochiis ſi à capite mitteretur, ſint tamen in parua quantitate & cum quibuſdam ſtipticis permixta ſtomachum confortantibus. Vomitus quoq; & proprie ſi ad ipſum æger inclinetur eſt præſtans in melancholia, & proprie præcedentibus inciſiuis & ſubtiliatiuis & abſtergentibus. ſicut ſunt almuri & res ſalſæ, & ſynapis, & cępe decoctæ aut raphanum, & his ſuccedant inuiſcantia, ſicut alaganæ in eadem menſa, & multum potet de vino ſatis potenti, & per horam poſt elaboret in vomendo iteratis vicibus imponendo digitum in ore, aut pennam oleo intinctam donec multum de phlegmate euomat. Tertia autem intentio eſt diuiſio quæ perficitur ſecundum materierum fluentiũ exigentiam ad ſtomachum & membrorum a quibus fluunt, & hæc perficiatur vt ſæpe dictum eſt. Quarta autem intentio ſcilicet cõfortatio & proprie retentiuæ eius completur. cum unguentis, emplaſtris, ceratis, ſacculis, fomentis factis ex rebus calidis & ſtipticis odoriferis per uirtutem tertiam ſtomachum confortantibus, ſicut eſt maſtia, thus, gallia muſ. abſynthium, gariofili, ſpica, mentha, calamus aromaticus, laudanum ea quibus poſſunt fieri compoſita permiſcendo cum oleo de maſtice, de ſpica, & ſimilibus, & ſucco menthæ, vino odorifero, & pauco aceti, cera, pice, reſina ſecundum eaigẽtiam vnguenti aut cerati. Interius autẽ ſumpta ſint ſicut rhus maſtia, diaolibanum, mina aromatica, ſyru. de mentha, diacitonitem cum maſtice. Sed nota ꝙ inter herbas mentha eſt præſtantiſſima in ſtomachi confortatione & maxime hortulana boni odoris, & caſtoreum plus confortat ipſum cęteris carnibus, maſtia plus cęteris gummis, galanga plus cæteris aromatibus, enula magis omnibus rad. cappares cõditi plus omnibus floribus, & cydonia plus omnibus fructibus. Quinta intentio eſt cura accidentium, pro quibus etiam recurre ad ea quæ dicta ſunt. Seata intentio ordinat debitum regimen ſex rerum non naturalium. Aer ergo declinet ad calidũ & ſic. naturaliter, aut artificialiter, & cibi ſui ſint calidi, & ſic. incidentes abſtergentes non ſtiptici ſaltem in principio ſicut ex ſalatis cappares cum aceto conditi & pauco mellis. Et cæpe debite decoctum, & ſimilia, cum aceto & melle, & paucis aromatibus condita aut cum zuc. rub. raphanũ & porrum concedi poſſunt in pauca quantitate. Ex ferculis, brodium, cicerum cum mentha in eo minutim inciſa. Item, radices petroſellini debite coctæ & præparatæ. Item, brodium eanlium, & carnes ea auibus boni kimi & facilis digeſtionis & ex ſaporibus ſynapiſmum, & piperata, & vinum antiquũ

arom-

aromaticum uinolum aut mediocris potentiæ. In fine antem
multa materia phlegmatica educta magis ſtipticis utendum
eſt. Si fuerit mala complexio frigida & hu ſine materia uni
ca intentione opus eſt, ſcilicet calefactione & exiccatione
cum his quæ habent ſtomachum confortare ſua ſtipticitate
temperata aromaticitate & proprietate. Si uero uentoſitas
fuerit in cauſa. Primo materia à qua eleuatur enacuetur iux
ta modum præcedentis doctrinæ. Secundo uentoſitas carmi
netur cum his quæ etiam ſtomachum cõfortant, ſicut eſt zin-
gi. & ex maxime propriis eſt galanga, & diagalanga. Itẽ, ca-
ſtoreum, & diaciminum, & baccæ lauri, & electarium de bac
cis lauri. Et ſi in cauſa fuerint humorex calidi uomitu aut
ſeceſſu educantur per eam, ſ. regionem quam magis natura
tentaret. Et diuertatur iuxta modum generalem ſuperius di
ctum, poſtea mala complexio eius alteretur cum frigidis &
ſtipticis interius & exterius applicitis ſtomachum confor-
tantibus, quorum copiam ſuperius habuiſti, & ſimiliter ſer-
uetur regimen in cibo & potu. Si uero lienteria pendeat
ab ulceribus, cura ex proprio cap. requiratur. Ex maxime an
tem conferentibus eſt ſuccus plantagi. cum bolo ar. & maxi
me ſi adſunt ſigna caliditatis, his tamen poſſet addi thus, aut
maſtiche, exiſtentibus ſignis frigiditatis.

Cura nero apoſtematum ſtomachi ex propriis capitulix
requiratur. Et ex propriis poteſt patere cauſa fluxus chyloſi
accidentis merito nocumentorum ſtomachi & inteſtinorũ.
Cauſæ enim intenſæ de quibux ſupra quæ faciunt lienteriam
remiſſe poſſunt facere chyloſum, quare cura erit proportio-
nalis ſupraſcriptis. Cura uero lienteriæ ex debilitate contẽ
tiuæ magis indiget ſiccis ſtipticis quàm quæ ex debilitate di
geſtiuę, ſed in caliditate ſatis parificantur. Vinum enim po
tens antiquum ſtipticum magis ſubuenit debilitati contenti
uæ ex cauſa frig. & hum. Vinum autem potens minus ſiccum
& minoris ſtipticitatis magis ſubuenit digeſtiuę ex ſimili
cauſa. Et diaolibanum eſt ſumme laudatum in defectu utriuſ
que à cauſa frigida & hu. cuius eſt deſcrip. ℞. olibani. ℥. 4. pi
peris, ameos ſpicę, keiſim, id eſt leuiſtici, aniſi, nigellæ. ana. ℥.
2. balauſtiarum drach. 4. mellis diſpumati. q. s. miſce. dentur
de eo ſtomacho ieiuno drac. 3. pro uice, & tardet prandium
per duas horas. Cura fluxus ſtomachi ſanguinei comple-
tur cum his quæ diceutur in cura flnxus inteſtinalis ſangui-
nei ad quod cap. recurre.

De fluxu inteſtinali. Cap. 3.

FLuxus inteſtinalis eſt quadruplex, ſ. diarrhœicus, lien
tericus, ſangnineus, & dyſentericus. De diarrhœa &
lienteria ſatis actum eſt. fluxus ſanguineus ab inteſti-
nis, de quo eſt hic ſermo eſt fluxus ſanguinis ab eiſdẽ
in notabili quantitate. Species non habet niſi forte quoſ-
dam modos ſecundum magis & minus differentes.

Cauſæ ſunt ſolutio unius aut plurium uenarum in inteſti-
nis, aut apertio orificiorum ipſarum, aut propter multitudi
nem extendentem, aut acuitatem corrodentem, & quando-
que excoriatio aut ulcus inteſtinorum paulatim ſe dilatans,
profuudans per eorum ſubſtantiam.

Signa diſtinctiua inter hunc fluxum ſanguineum inteſti-
nalem & fluxum ſang. à toto, & fluxum ſang. hepaticum,
ſunt manifeſta ex dictis ſuperius in fluxu ſanguineo à toto.
Et ex dicendis in fluxu hepatico ſatis in principio cap. ibi
enim ponuntur ſex ſigna diſtinctiua inter hepaticum & in-
teſtinalem.

Prognoſtica. Hic fluxus ſequẽs dilatationem orificiorum
uenarum inteſtinorum facile curatur, ſequens autem fractu-
ram abſque corroſione & ulceratione difficulter, ſed ſequẽs
ulcera & corroſiones difficillime, præcipue ſi fuerit in inte-
ſtinis gracilibus. Dyſenteria uero eſt fluxus nentris cũ ex-
coriatione aut ulcere inteſtinorum à δυς quod difficultatẽ
ſignificat & εντερον inteſtinũ quaſi difficultas inteſtini. Iſido.
6. Ety. Eſt autem excoriatio inteſtinorum dolor abraſionis,
ſiue abraſio doloroſa in ſuperficie eorum intrinſeca. Vlcus
autem eſt ſolutio continuitatis eorum cum ſanie. Et hæc ul-
cera & excoriationes frequenter fiunt in inteſtinis, in ſtoma
cho rariſsime.

Species dyſenteriæ ſumuntur ant ab inteſtinis ipſis. Eſt
enim quædam facta in duobus ſuperioribus, ſ. duodeno & ie
iuno, quædã in duobus mediis, ſcilicet ileo & ſacculo. Quæ-
dam in duobus inferioribus, ſcilicet colo & recto, & quan-
doque fit in extremitate inteſtini recti, & ſi eſt cum punctio
ne grauamine & conamine ad egerẽdum dicitur teneſmus,
de qno poſterius agetur. Quandoque ſpecies dyſenteriæ ſu-
muntur à ſolutione continui, & ſunt tres.

Prima in qna educitur ſanguis, pinguedo, ſiue potius ui-
ſcoſitas quædam, & eſt phlegma ſtagnans inteſtina. Secunda
eſt in qua cortex inteſtinorum educitur, & dicitur alkurat
uel alkurati. Tertia in qua fruſtum ſeu pars inteſtini educi-
tur. Et quælibet iſtarum, aut eſt recens ſine ſanie, aut antiqua
cum ſanie. Et quanto eſt maior & profundior, tanto plus de
ſanie educitur. Et hæc ulcera inteſtinorum quandoque ſunt
munda à quibus ſanies laudabilis emanat, quandoq; ſunt im-
munda, ſ. corroſiua à quibus cum ſanie, & propter ulteriorẽ
corroſionẽ etiam ſanguis emanat, & quę ſunt putrida à qui-
bus uirus fœtens emittitur. Et quędam propter antiquita-
tem tandem conuertuntur ad fiſtulas, & quædam adeo pro-
fundantur ut perfereot inteſtina, & fœx in uẽtre colligitur,
quod eſt deterius q̃ ſi ſimul uenter & inteſtina perforentur.

Cauſæ autem ſunt primitiuæ ſicut medicinæ, uenenoſa ſo-
lutiua, aut non ſolutiua, nec non cibi acuti. Corporeæ autem
ſicut humores, ſed frequentins cholera cuiuſcunq; generis.
Ex quibus ualde mala eſt praſsina, peſsima, zinaria, & dein-
de frequentius poſt cholerã eſt in cauſa phlegma ſalſum aut
uiſcoſum ſua tenacitate cum ſeparatur ſoluens continuũ, ſed
hoc magis in inteſtino recto. Tertio loco eſt melancholia
aduſta cuiuſcunq; generis, & ſanguis acutus & hi humores
excoriantes qnandoq; ſunt paulatim in inteſtinis congeſti,
ſed ſecundum plurimum ſunt aliunde deriuati. Et cholera
tranſiens per inteſtina penes Auic. ſecundum plurimum ex-
coriat infra. 15. dies, humor nero phlegmaticus in uno men
ſe. Melancholicus in. 40. diebus, licet frequenter in prima
aut ſecunda die quilibet iſtorum excoriet. Sanies quoq; ca-
tarrhi & quicunque alter humor acutus ad inteſtina deriua-
tus eſt in cauſa. Et quandoque cauſa excoriationis eſt fœx
dura, & proprie in extremitate inteſtini recti, & cauſat te-
neſmum. Ali quando cauſa ulceris eſt apoſtema quod in in-
teſtinis rumpitur.

Signa. Prognoſtica dyſenteriæ & fluxus ſanguinix ex uen
tre ſunt cum præceſserit hyems ſicca ſeptentrionalis & ſuc-
cedit uer pluuioſum & æſtas pluuioſa. Similiter quando
hyems eſt auſtrina & uer boreale paucæ pluuiæ, ſuccedunt
enim fluxus propter multiplicationem catarrhorum. Et mul
tiplicatur fluxus in regionibus meridionalibus cum exufflla-
tionibus auſtriois multitudine pluuiæ.

Signum demõſtratiuum commune omnibux dyſenteriis
eſt, quia ſanguis pinguedo, ſiue phlegma ſtagnans ſanies, cor
tex, aut fruſtum inteſtini educitur, aut ſolum, aut cum fœci-
bus ex aliis humoribus permixta, & eſt cum pũctione & do
lore notabili in inteſtinis, & per hoc ſanies & ſanguis ab in-
teſtinis diſtinguitur à ſanie & ſan. proueniente à membris
ſuperioribns, cum ille ſit ſine notabili dolore inteſtinorum.
Et in inteſtinali ſanies & ſanguis ueniunt paulatim, & ſecũ
dum continuationem & permixti cum fœcibus niſi uena ſol
uatur aut orificium eius aperiatur, aut apoſtema in inteſti-
nis ſubito rumpatur. In hepatico autem & communiter in
aliis fluxibus ueninnt in quantitate notabili & interpolate
& non permixti, immo primo fœx emittitur & ſuccedit ſan
guis aut ſanies, & ſunt nocnmenta maniſeſta in hepate & in
aliis membris quæ præceſſerunt. Et in inteſtinis non eſt no
cumentum maniſeſtum. Et cum exit ſanguis ex excoriatio-
ne inteſtinorum paulatim incipit & agẽdo procedit niſi ſol-
uatur uena, & eſt cum ſebre cõtinua. Cum uero uenis ex he-
pate & membris ſuperioribus cõmuniter uenire incipit in
magna quantitate cum interpolationibus, nt dictum eſt, &
communiter omnis paroxyſmus eſt deterior & maniſeſtior
præcedente, niſi cum uentum eſt ad declinationem.

Signa cauſarum primitiuarum ſunt ipſęmet cauſæ primiti
uę, ſcilicet melancholia aut cibi mali qui præceſſerunt. Hu-
mores cognoſcuntur per colores ſnos. Phlegma enim colo-
rem habet album & eſt eius euentus cum rugitu à uentoſita
te, ſed materia ſalſa baurachia diſtinguitur à craſſa uiſcoſa
ſua uiſcoſitate ſeparante pelliculas, quia phlegma ſalſum eſt
ſubtile,

ſubtile: hoc uero craſſum cōglobatum, & hoc craſſum habet alkait ſiue pelliculas ſibi adhęrētes, ſalſum uero nō, & cū hoc craſſo ſentitur grauitas & dolor manſiuus aliquo tēpore qui non permutatur. Cholera autem cognoſcitur per colorē ſuū citrinum, aut rubeum, aut uiridem atteſtantem colori praſſi ſiue ſucci eius aut colori ſucci ſol. porri ſi fuerit praſſina aut colorem uiridem magis clarum atteſtantem erugini æris ſi fuerit zinaria, & eſt ſęuorum accidentium, & aliquādo cum ſyncopi. Sed melancholia habet colorem magnum & magis lucidum, quæ genita eſt per aduſtionem, & magis nigrū quā quæ eſt genita per congelationem. Sed melancholia naturalis habet colorem ſuſcum, & habet odorē ponticum & acrē, & genita per aduſtionem melancholiæ naturalis habet odorem acetoſum cum ponticitate, & genita per aduſtionē choleræ, habet odorem acetoſum cū amaritudine, & genita per aduſtionem phlegmatis habet colorem mixtum cum albo & nigro, & per aduſtionem ſanguinis permixtum ex rubeo & nigro, & dolorem habet dulcem tendentem in acetoſum, & genita per aduſtionem choleræ & melancholię ſunt cum accidentibus ſęuis. Et hæ duæ ſpecies ebulliunt ſuper terram, ſed magis genita ea melancholia, & fugiunt ab eis muſcæ. Apoſtemata eorum cognoſcuntur per tumorem, duritiē, grauitatem, dolorem continuum in ipſis inteſtinis & ſimilia, & cum rumpuntur ſanies ſubito profluit in magna quantitate, nec abſoluitur æger à feb. cōtinua. Et cum eſt excoriatio ex duritie fœcis cognoſcitur cum aliquid ſui egreditur cū abſentia aliorum ſignorum, & ſedatur dolor cum lenitate uentris. Et multoties egreditur ſuccus fœcis ex fœce iam dura, & exiſtimatur quòd ſit fluxus uentris, & conſtringitur, & in hoc eſt mors & perditio ægri. Et diſtinguitur ab alijs fluxibus per colorem, & ex longa fœcis retentione, & ea uentris tumore cum duritie. Et cognoſcitur eſſe in duobus ſuperioribus, quia dolor eſt ſupra umbilicum & multus fortis, & ſtomachus multum læditur, unde fit frequens uomitus, nauſea, & ſubuerſio, & ſingultus, & hepar compatitur maxime ſi ſit in ieiuno. Et egeſtio nō egreditur poſt dolorem inchoatum cum oporteat eum tranſire per plures inteſtinorum reuolutiones antequam egrediatur, & eſt cum notabili quantitate ſanguinis. Et pelliculæ inde egredientes ſunt minores & tenuiores. Et habent ſanguis, ſanies, & pelliculæ maiorem cū fœcibus permixtionem. Et quod egreditur ſi ſanioſum eſt, eſt magis fœtidum & chyloſum habet admixtum. Et frequēter aſſimilatur aquæ carnis. Et cum eſt in duobus inferioribus omnia ſunt his contraria, & dolor eſt infra umbilicum. Et multoties ſanguis & ſanies egreditur ante fœces, & proprie cum eſt in recto & in extremitate eius. Et cū eſt in duobus medijs omnia medio modo ſe habent, & dolor eſt circa umbilicum. Species dyſenteriæ ſecundum maiorem & minorem profunditatem cognoſcuntur per exeuntia. Nam in prima ſpecie egreditur ſanguis & mucoſitas. In ſecunda ſpecie pelliculæ. In tertia cortices inteſtinorum craſſiores. Et hæ maxime deſcēdunt & manifeſtantur in clyſteri lauatiuo. Sed ulcera per ſaniem cognoſcuntur, & cum ſanies eſt laudabilis, tunc ulcera ſunt munda, cum uero mali coloris fœtens, tunc ulcera ſunt putrida, & cum saniei ſanguis aſſociatur cum dolore tunc ſunt corroſiua, & cum ulcera ſunt multæ ſaniei & ſine dolore, tunc ſunt ſordida, & diſtinguuntur à putridis, quia putrida ſunt cum dolore & fœtore. Et ſi eſt ulcus cancroſum uirus ſuum declinat ad nigredinem, & præceſſit fluxus melancholicus. Et ſi eſt cancer ſunt ſigna eius præter ſigna apoſtematis. Et ſi ulcus fiſtulatur eſt ſine dolore & egreditur uirulentia ſubtilis, cuius exitus interpollatur.

Prognoſtica. Primum, ulcera & excoriationes quæ ſunt in inteſtinis gracilibus, ſunt multum ſuſpecta ad mortem. Et proprie ea quæ ſunt in ieiuno inteſtino propter multitudinem uenarum eius craſſitiem earum & ſubtilitatem corporis ſui, & curſum choleræ puræ ex felle ad ipſum, & propter propinquitatem eius in mēbro regali, ideſt hepati, eſt enim cæteris inteſtinis ſibi propinquius, & quia medicina non permanet ſuper eo, immo quamprimū propter choleræ mordicationem lubricat ex eo. Quæ uero ſunt in inteſtinis craſſis ſecūdum plurimum ſalua ſunt. Secundū prognoſticum. Fluxus à cholera praſſina malus, et eruginoſa. Sed qui ex humoribus minus malignis ſecūndum plurimum ſalubris. Quæ uero ea melancholia aduſta quæ ſparſa ſuper terram ebullit & habet odorem acetoſum mortalis ſecundum plurimum, eſto ꝙ uirtus ſit potens, & proprie cum eſt incipiens iuxta aphoriſmorum. 24. quartæ particulæ. Dyſenteria ſi ex felle nigro inchoauerit mortale. Significat enim cancrum ulceratiuum aut ulcus canceroſum. Et ſequitur. Quibuſcunque in ægritudinibus acutis, aut multi temporis aut aliter extenuatis fel nigrum ſurſum aut deorſum exierit, ſequenti die morietur, ideſt parum poſt, hæc omnia intelligantur ſecundum plurimum eſſe uera, quia ſi mutantur in bonum & naturales ſuperfluitates admixtas habuerint eſt bonum, ut uult Gal. Si uero melancholia non fuerit ualde maligna, poteſt eſſe criſis, aut terminus alicuius ægritudinis, duæ enim ſunt ſpecies melancholiæ per aduſtionem genitæ ualde malignæ, ſcilicet quæ fit per aduſtionem choleræ, & eſt ſubtilis redolens amaritudinem. Altera per aduſtionem melancholiæ, & eſt craſſior & redolet acetoſitatem ſiue acredinē, & ab utraque fugiunt muſcæ. Et utraque ſparſa ſupra terram ebullit, ſed magis ea quæ redolet acetoſum. Tertium prognoſticum. Quando perforantur inteſtina, & proprie gracilia eſt mortale omnino. Si uero craſſa perforētur nō omnino mortale, immo quidam uiuunt in quibus poſt perforationem inteſtini apoſtematur uenter, & rumpitur, & fęces, & uermes, per foramina egrediuntur. Et ſecundum plurimum egreditur ex inteſtino aliquid ſaltem aliqua notabilis quantitas moritur æger, etiam ſi ſit de craſſis, quāto magis ea ſubtilibus & proprie ex ieiuno, nam ſtatim communicat ſtomachus & hepar, nihil in ſtomacho retinetur & cadit uirtus, & non abſoluitur à dolore continuo uſq; ad mortem. Quartum prognoſticum. Fluxus ſanguinis puri in quantitate poſt dyſenteriam ualde malus, ſignificat enim profundationem excoriationis, ita ut uenæ ſcindantur. Quintum. Cum ſit egeſtio ſimilis aquæ poſtea ſimilis unguento malum. Sextum. Poſt hydropiſim egeſtio ſanguinolenta mortale proprio perſeuerans, non enim educitur materia hydropiſis ſed quæ uirtutem debilitat. Septimum prognoſticum. Spaſmus, uomitus, & ſingultus, cōturbatio rationis poſt dyſenteriam, imò poſt omnem fluxum, mortem ſignificat. Octauum, eſt inuentum in libro ſecretorum Hip. ſi habenti dyſenteriam appareat poſt aurem ſiniſtram res nigra ſimilis orobo, & cum hoc accidit ſitis uehemens, moritur æger in ſecundo die. Nonū. Quandocunq; congelatur aliquid ſanguinis effuſi in uentre rupto inteſtinis ſignificatur per frigus extremitatum ſubito inflatione uētris, caſum pulſus & ſyncopim. Si autem hic ſanguis congeletur in inteſtinis accidunt hæc accidentia, ſed remiſſiora. Decimum. Vlcera & inteſtinorum excoriatio quandoque ducunt ad hydropiſim. Vndecimum. Quando poſt alchurar, ideſt fruſta ſubtilia inteſtinorum egreditur ſanguis plurimus, ſignificat ꝙ ulcus profundatur, & ægritudo ſit fortis, & finitur id quod eſt in ſuperficie inteſtinorum, & peruenitur ad profunditatem ſubſtantiæ eorū. quòd ſi ante alchuit & excoriationem fluxus ſang. præcedat, difficile eſt cognoſcere an ſit ex inteſtinis, an ex membris frigidioribus, cum quandoque ex inteſtinis egreditur ſine punctione à dolore notabili, & etiam cum periodis. Sed tamen diſcernitur quia inteſtinalis eſt, aut permixtus cum fęcibus, aut præcedit eas, ſcilicet quando eſt ab inteſtino recto & ſphicteri. Hepaticus autem & qui eſt ab aliis membris ſupra inteſtina communiter ſubſequitur, & hic eſt minus timendus, quàm quando pręcedit alchurat uel excoriatio. Duodecimum. Si cauſa dyſenteriæ ſimul expellitur cum alchuit, tunc excoriatio eſt in uia additionis propter inſeparabilitatem cauſæ. Quòd ſi abſcindatur cauſa & ſolum alchurat expellitur, res tutior eſt, & melius de ſalute ſperandum eſt, & ſoli excoriationi intendēdum eſt, cum in primo caſu ſimul excoriationi & cauſæ ſit intendendum.

Cura fluxus inteſtinalis quæ dicitur diarrhęa. ſ. aliorū humorum præterquam ſanguinis ſufficiēter ſupra poſita eſt. Et ſimiliter fluxus cibalis quæ dicitur lienteria. Supereſt enim ut curemus fluxum ſanguinis ab inteſtinis ſine excoriatione qui prouenit à dilatatione orificii alicuius uenæ, uel pluriū, aut ex ruptura earum. Et ſecundo curemus fluxum ſanguinis ab excoriatione prouenientem. Et tertio dyſenteriam & ulcera inteſtinorum.

Cura

Curã primi exigit quinque intentiones. Primo ſanguinē diuerit. Secunda, cauſam fluxus remouet. Tertia ipſum ſanguinem cōſtringit. Quarta, corrigit accidentia. Quinta, ordinat debitum regimen ſex rerum non naturalium.

Prima intentio perficitur cum phlebotomia baſilicæ ſi hepar fuerit in cauſa. Si autem in cauſa fuerit retentio mēſtruorum, aut hæmorrhoidarum phlebotomentur ſaphenæ, & ſi in cauſa ſit repletio in toto phlebotometur uena communis. Secunda intentio, ſi cauſa fuerit cholerica permixta cum ſanguine eſt ipſius euacuatio fienda cum his quæ ſanguinem cōſtringunt, ſicut. ʒ. 2. rhabarbari aliqualiter torreſacti cū aqua plantaginis, aut aqua calibeata ſumptæ, & mirabolani citrini ſunt ad hanc intentionem, & ſi in cauſa fuerit aquoſitas ſanguini permixta ſumuntur mirabolani Kebuli cum uirtute turbith. Tertia intentio conſtringens ſanguinem fluentem perficitur cum bolo armeno, lapide emathitis, Karabe, acatia, ſang. drach. Trochiſci de charabe, de terra ſigillata eahibitis cum ſucco plantaginis, aut ſyrupo de myrto ſi fuerit in inteſtinis ſuperioribus, aut cum eiſdem clyſterizatis ſi fluxerit ab inteſtinis ioſerioribus aut cum utriſque ſi fluxerit ex mediis. Quarta intentio requiratur ſuperius in cap. generali. Et ſimiliter quinta quæ eſt debitum regimen. Si autem fluxus ſanguineus fuerit ab excoriatione curetur ut ſupra dictum eſt, & cum hoc attendatur excoriationi & ulceri cum his quæ ſtatim dicentur. Non enim bonum eſt in ſingulis capitulis eadem replicare. Cura dyſenteriæ quæ ſecundum plurimum pendet ex materia ab aliis membris ad inteſtina deriuata nouem exigit intētiones. Prima, cauſam remouet. Secunda, inteſtina ab humoribus in ipſis dolorem generantibus mundificat. Tertia, diuertit. Quarta, regit membrum mittens. Quinta, conſtringit & cum hoc inteſtina excoriata conſolidat. Sexta, ſi fuerint ulcera ipſa mundificat. Septima, ipſa conſolidat. Octaua, corrigit accidentia. Nona, ordinat debitum regimen, pro quibus duabus ultimis recurratur ad capitulum generale.

Prima intentio perficitur corrigendo aerem, prohibendo cibos, potus, & medicinas ipſius factiuas, & fortiuas, & corrigendo quaſcunque cauſas primitiuas ſiue corporeas huius fluxus dyſenterici. Sed quia multitudo aut malitia humorum ſecundum plurimum eſt in cauſa inchoandum eſt ab eorum euacuatione. Si ergo fuerit ſanguis in cauſa, aut alii humores cum ſanguine peccauerint incipiendum eſt à phlebotomia ſaphenarum ſi in cauſa fuerit retentio ſang. hæmorrhoydalis aut menſtrualis. Et ſi in cauſa fuerit hepar ipſum multiplicans, aut ſua caliditate ipſum adurens & inflammās phlebotometur baſilica aut ſaluatella dextra, & ſi in cauſa fuerit ſplen baſilica aut ſaluatella ſiniſtra, & ſi fuerit repletio in toto nō facta propter aliquod mēbrū de ſupradictis phlebotometur uena communis, & hauriatur quantitas ſanguinis ſecundum quòd exigit repletio uirtus & cætera, à quibus quæritur licentia in phlebotomia. Si uero alii humores ſanguine educto ſuperfuerint, aut forte ipſi abſque peccato ſanguinis fuerint in cauſa, educantur etiam iteratis uicibus cū his quæ non ſunt exoluentia, immo aliquod ueſtigium ſtipticitatis derelinquant, de quibus in cap. generali curationis fluxus dictum eſt. & ſi pro his euacuationibus complendis opus eſſet digeſtione, digerantur humores ſecundum plurimum cum his quę incraſſant & inuiſcant & ſtipticant calidis aut frig. ſecundum complexiones & humorum exigentiam confortantibus membra nobilia & proprie nutritiua per uirtutem tertiam de quibus ſupra in cap. generali dictum eſt. Secunda intentio, ſcilicet mundificatio inteſtinorum & doloris ſedatio completur cum his quæ dicta ſunt ſupra in ſecūda intentione regiminis fluxus uniuerſalis. Et ſimiliter completur tertia, quarta, & quinta, ſicut ſupra dictum eſt in eodem cap. generali.

Sexta intentio, ſcilicet excoriationis & ulceris mundificatio perficitur cum infraſcriptis medicinis. Si quidem excoriatio fuerit ſuperficialis & cum ſignis caliditatis ſufficit clyſtere ex aqua hordei. ℥. 15. olei ro. ℥. 3. adipis renū capræ. ℥. 2. & tepidum ſicut lac noniter emulſum imponatur, ſed maior exiſtente caliditate his addantur. ℥. 2. ſucci plantagi. aut ſucci portula. Si uero fuerint in inteſtinis ſuperioribus bibantur aquæ hord. medicinalis. ℥. 6. aut circa debite calidæ ſtomacho ieiuno, & huic pro ſtomachi cōfortatione poſſet addi iulep roſ. pro tertia aut quarta parte. Si uero excoriatio profundior & cum pauciori caliditate cum apparentia alicuius ſaniei aut phlegmatum uiſcoſorum ſupraſcriptorum, poſſunt addi. 2. ℥. mellis roſ. & ſi ulcus eſſet profundius cum eductione phlegmatis uiſcoſi acuti aut ſaniei craſsioris fiat clyſtere ex aqua mellis ℥. 15. melle roſ. ℥. 3. & dimittantur oleum & adeps. Si uero eſſet ulcus putridum cum ſanie fœtente clyſterizetur cum ℥. 15. aquæ ſalitæ, aut aquæ piſcium ſalitorum, aut aquæ oliuarum conditarum, & addi poſſunt. ℥. 3. mellis roſ. ſed melius eſt oximel ſimplex, melius tamen eſt ut prius temperetur clyſtere ex tribus partibus aquæ hordei & una parte aquæ ſalitæ & gradatim procedatur in acuitate, & clyſtere ex urina factum eſt ad hanc intentionem efficax. Trochiſcis autem de arſinico non auderem uti niſi in modiciſsima quantitate & in forti & carnoſo, & in inteſtinis craſsis inferioribus, & in eo qui non eſt ualde acuti ſenſus, neque febriens faciendo clyſtere paruum, ut. ℞ aquæ hordei. ℥. 8. trochiſcorum de arſinico. ʒ. 1. miſce. Deſcriptio trochiſcorum de arſinico, & eſt uiatici. ℞. arſini. ſandaracæ. ana. ℥. s. calcis niuæ. ʒ. 3. chartæ bombacinæ combuſtæ, acatiæ, ana. ʒ. 1. fac puluerem, & cum ſucco arnogloſtę fac trochiſ. ʒ. 1. Trochiſci Anic. ℞. ſumach, capitum granatorum, & ſucco eorum balauſtiarum, ideſt florum granatorum agreſtium, licet moderni balauſtias pro caduco granatorum accipiunt, & ſunt capita granatorum interiorum, acreſte, chalcāthi, colcotar. ana. ʒ. 1. & ſunt duæ ſpecies uitrioli, æris uſti, antimonii, floris æris. ana. ʒ. s. fiant trochiſci cum ſucco plantaginis, & ſunt ualde fortes, & experiatur primo cum. ʒ. 1. in aqua hordei, uel lacte, quidam tamen his trochiſcis addunt opium ut dolor conſurgens ex tro. mitigetur, ſed non ponatur ultra duo grana aut tria pro quolibet clyſteri. Et quidam ante impoſitionem clyſteris ſupraſcripti ſtupefaciunt cum lychinio aut clyſteri opiato, ut deinde clyſtere corroſiuum ſequēs primo educto poſsit facilius tolerari ſine dolore, & eſt melius. Sed obſerua in impoſitione huius clyſteris conditiones ſupraſcriptas. Si uero ſit ulcus corroſiuum quod diſtinguitur à putrido, quia procedit corrodendo ſubſtantiam ipſorum inteſtinorum, ita ut poſt ſaniem, aut ſimul cum ſanie ſanguis egrediatur, non autem procedit putrefaciendo, & non eſt eum eo fœtor ſicut in putrido. Curetur tamen frigidis ſiccis ſtipticis ſicut cum ſucco plāta. ceruſſa, tuſcia, & ſimilibus cūm clyſteri iniectis. Et ſi non ſufficiat clyſterizetur cum aqua aut ſucco planta. 1. lib. in qua etiam bullierit aluminis de rocha. ℥. 2. uſque ad conſumptionem quartæ partis, & tepidum imponatur. Et ſi dolorem fecerit ſedetur cum clyſteri ex lacte & oleo ro. cui apud neceſsitatem addatur trochiſcorum de Karabe opiatorum. ʒ. 1. Septima autem intentio, ſcilicet ulceris conſolidatio perficitur ſi ulcera fuerint cum caliditate cum thutia, ceruſſa, lythargirio, ſpodio, bolo ar. ſang. drac. tragacantho, gūmi arabico, ſucco plantaginis, & ſimilibus. Cuius pulueris accipiantur. ʒ. 3. & diſſoluantur cum ſucco planta. aut aqua calibeata quæ ſit lib. 1. aut plus, aut accipiatur aliqua decoctio conſtrictiua ex ſupradictis in cap. generali, ſicut quæ ſit ex roſ. myrto floribus taſsi barbaſsi, copulis glandium, milio aut hordeo torrefactis & ſimilibus. Neque in iſtis ponatur adeps aut oleum niſi quantum eſſet neceſſarium pro mitigatione doloris. Et ſi eſſet ulcus cū ſignis frigiditatis, pulueres poſiti in clyſteri ſint thus, ſed melior eſt cortex thuris, myrrha, ſandaraca, litium. Et decoctio ſit facta ex cyperis, nucibus cupreſsi, myrto, & ſimilibus, in aqua ferrata. Si autem ulcus ſit in inteſtinis ſuperioribus, facta mundificatione, non quidem cum corrodentibus, ſed cum aqua hordei, aut aqua mellis, de quibus ſupra conſolidetur. In cauſa calida cum ſucco planta. ℥. 1. boli ar. ʒ. 1. quæ medicina bis in die exhibeatur ſtomacho ieiuno, & non fallit. Si uero fuerit cum ſignis frigiditatis accipiatur ſucci plātaginis ℥. 1. boli armeni, thuris, maſtiches, ana ſcrupulum, unum, aut huiuſmodi pulueres ſumantur cum aqua calibebta aut uino ferrato, aut exhibeatur uinum & aqua calibeata infuſionis, thuris, maſtiches, tragachanti, macis, garioph. & ſimilium. Pro reliquis duabus intentionibus recurratur ad capitulum generale fluxus ut dictum eſt ſupra. Et hæc de cura dyſenterię ſufficiant.

De teneſmo,& eſt fluxus ab inteſtino recto. Cap. 4.

Τεινεσμὸς immo potius στεναγμὸς græce, idem ſonans quod gemitus latine. Dictum à στενάζω uerbo græco idem quod gemo ſignificante. Eſt deſcriptiue ex preſſio inteſtini recti cum gemitu & conamine ad egerendum facta ab expulſiua ſtimulata à cauſa præternaturali lædẽte ipſum aut extremitatem eius.

Prima diſtinctio, teneſmus eſt duplex, uerum & non uerũ. Verum eſt à cauſa corporea affixa ſubſtantiæ inteſtini recti aut extremitatis eius. Non uerum autem eſt quod fit à cauſa incorporea, aut incorporea non fixa in ſubſtantia inteſtini recti, aut extremitatis eius, ſicut à ſeſsione ſuper lapide duro, aut frigiditate extrinſeca, aut à fœce dura, aut à materia fluẽte per inteſtina & anum, quæ non figitur neque inuiſcatur in inteſtino recto aut extremitate eius.

Secuoda diſtinctio, quoddam eſt purum, & eſt abſque materia quæ ſit cauſa eius, quoddam impurum, & eſt cum materia quæ exiſtit cauſa eius & manifeſtum eſt quòd huiuſmodi diſtinctiones non coincidunt.

Cauſa eſt duplex, corporea, & incorporea. Corporea eſt duplex. Aut propria in eo exiſtens. Aut ſuperioribns effuſa. Propria eſt materia cholerica in eo imbibita pungens & ſtimulans, aut phlegmatica adhęrena & inuiſcata, quæ per putrefactionem aut paucæ choleræ admixtiooem, & acquiſiuit acuitatem ſalſedinem & baurachitatem, ſicut eſt phlegma putridum aut ſalſum quæ materia grauat aut pungit, aut melancholia aduſta, aut ſanguis acutus, uel eſt apoſtema calidum aut durum grauãs quòd putredinem acquiſiuit, aut ſua uirulentia reſudante moleſtana, aut olcera corroſiua, fiſtulæ, hæmorrhoidis occultæ & ragadiæ. Sed à ſuperioribus effuſa eſt duplex. Aut materia acuta ſicut humorea, ſanies, & ſimilia fluente per inteſtinum rectum ſicut accidit in fluxibus. Aut eſt fœx ſicca dura exaſperans, quæ in inceſſu ſuo pungendo & grauando ſtimulat inteſtinum ad expulſionem. Nonnunquam uentoſitas eſt cauſa teneſmi pungendo & ſtimulando extremitatem recti. Incorporea autem eſt res extrinſeca infrigidans inteſtinum rectum, ſicut aer frigidus obuians ano diſcooperto, aur aqua frigida cum homo ſtat in ea, aut ſeſsio ſuper lapide duro frigido lædente contundendo & infrigidando. Eſt autem contuſio ſpeciea ſolutionis continuitatis. Similiter mala complexio calida ſiue materia multum excedens. Et quæcunque cauſa impreſſa fit poteſt eſſe in cauſa, licet de raro ſit. Reliquæ quoque medicinæ remanentes circa ſicterim ſtimulando eſt cauſa teneſmonis. Similiter clyſtere acutum aut ſuppoſitorium, & introitua cimicis in anum, & uermes ad ipſum pronenientea. Cibi quoque acuti & ſalſi maxime uiſcoſi poſſunt eſſe in cauſa aut immediate ſi ſecundum aliquam eorum particulam io ano retẽti ſint aut mediate fœce ex ipſis genita. Teneſmus autem frequẽtius euenit à frigiditate ſine materia quam à ca. tum quia inteſtinum rectum facilius alteratur à cauſis infrigidantibus communiter occurrentibus quàm à cauſis caleſacientibus, quia in habentibus ſymbolum facilior eſt tranſitus. Eſt autẽ complexio inteſtini naturaliter frigida, tum quia frigiditas eſt magis ſibi diſconueniens, ſicut & cæteris membris frigidis, iuxta. 18. aphoriſmum. 5. particulæ. Frigidum inimicum neruis &c. Mouetur autem natura ad huiuſmodi frigiditatis & reliquorum nocentium expulſionem contrahendo muſculos uentris comprimendo inteſtinum rectum, & ipſum extendendo, & anum dilatando, & huiuſmodi nocitiua per anum educantor, quamuis non ſit poſsibilis ipſius frigiditatis eductio cum ſit res immaterialis. In hoc enim natura decipitur credens id nocitum eſſe rem materialem educibilem cum non ſit, ſicut etiam decipitur in tuſsi & nauſea, & ſternutatione à cauſa immateriali pendentibus.

Signa communia cuicunque teneſmi ſunt ſubitum deſiderium & conatus ad egerendum cum expreſsione recti inteſtini, & extenſione, & ani aperitione, & ſi quid egreditur io principio eſt modicum pingue & uiſcoſum. Deinde apparẽt puncta ſanguinia parua. Deinde plus de ſau. non ualde permixto cum reliquo quod egreditur. Eſt enim communiter illud quod eſt in immateriali egreditur muſcoſitas quædam, & phlęgma ſtagnans inteſtinum rectum uiólenter propter multum conatum expreſſum. Apparent autem puncta ſanguinis parua propter ſeparationem phlegmatis ſtagnantis à fœce inteſtini recti. deinde apparet plus de ſanguine illo phlegmate profundius euulſo cum aliquali excoriatione, hæc autem quæ dicta ſunt de eo quod egeritur ſunt propria ſigna teneſmi ueri. In non uero enim pendente à cauſa primitiua quãdoque nihil egreditur, & in pendente à materia deſuper effuſa ſecundum plurimum multum egreditur, ſicut accidit in fluxibus. Diſtioguitur etiam uerum à non uero ex punctione pruritu pondere fere continuo in uero. In non uero autem cum maiori interpolatione diſtinguitur purum ſiue immateriale ab impuro ſiue materiali quia in puro præter materiam, de qua ſupra fere communem omni teneſmo nihil egreditur, ſed in materiali pręter ſupraſcripta ſecundum plurimum egreditur aliquid de materia quæ eſt in cauſa. Cognoſcitur autem materiam eſſe à ſuprrioribus influxã, quia primo præceſsit fluxus illius materiæ, poſtea ſecutum eſt teneſmus. Et creſcit teneſmus cum materia illa per inteſtina deſcendit, qua euacuata ceſſat aut minuitur teneſmus, & nũquam redit aut creſcit niſi noua materia deſcendente. Sed ubi materia non ſit in fluxu, immo ſit ſolum affixa aut inuiſcata in inteſtino recto adſunt ſigna contraria & accidentia teneſmi ſunt magis uniformiter continua. Sed materia cholerica cognoſcitur ex regimioe præcedente multiplicante choleram, & ex ſignis dominii choleræ in corpore ægri. Item ex punctione percepta in recto & ano, & exeũtia ſunt citrina uel citrinitati admixta. Et quia à mundificantibus choleram & alterantibus iuuatur, & multum calidis manifeſte læditur. Et ſi phlegma ſalſum fuerit in cauſa cognoſcitur ex præcedente regimine multiplicante phlegma & choleram ſubdominantur cum circunſtantibus ſimilibus. Secundo ex ſignis dominii phlegmatis ſalſi. Tertio ex pruritu percepto in loco & exeuntibus phlegmaticis. Quarto iuuatur calidis anodinis & humidis abſtergentibus, de quibus infra, & à contrariis læditur manifeſte. Et ſi melancholia ſit in cauſa aut ſanguis acutus adſunt ſigna ſibi proportionalia quæ ex dictis facile comprehendi poſſunt. Et ſi apoſtemata ſit in cauſa, ſentitur grauedo & dolor continuus & magis apud emiſsionem ſtercoris, & non euacuatur à ſebre, & exeuntia difficile emittuntur, & quandoque egreditur uirulentia etiam ab aliis exeuntibus diſtincta & impermixta. Iuuatur mollificantibus & anodinis, & à contrariis læditur. Quod ſi pendeat ab ulcere, corroſione, aut ragadiis præceſſerunt cauſæ ulcerantes & corrodentes ſcilicet humores acuti, uel forte apoſtema antea fuit ruptum, uel præceſsit dyſenteria, aut fluxus eruginoſus praſsinus niger ſelleus uel phlegmatis ſalſi, aut medicina ulceratiua exhibita fuit, ſicut euphorbium, colocynthis, & ſimiles. Vel forte ſumpſit aliquando rem duram acutam indigeſtibilem, ut uitrum & ſimilia. Vel præceſsit immiſsio clyſteris, cuius cannula fuit acuta uel immiſsio collyrii acuti aut nimis craſsi, & ſentitur ardor in loco continuus, maxime in egeſtionibus, & ſanies, & putredo forte egrediuntur iuuantur lauantibus, & acutis mordentur. Quod ſi pendeat ex hemorrhoidibus occultis & intrinſecis ſanguis niger apparebit à cæteris exeuntibus diſtinctus, & reliqua ſigna hæmorrhoidarũ, de quibus infra. Quod ſi pendeat à fœce dura præceſſerunt cauſæ uentrem conſtipantes, & paucitas egeſtionis, exaſperatio circa anum percepta ab humidis & lubricis iuuatur, lęditur à cõtrariis. Quod ſi fuerit ex frigiditate præceſſerunt cauſę infrigidantes, ſicut ſtatio in aquis & diſcoopertio ani aeri & uento frigido, & ſeſsio ſuper re frigida ſicut marmor, & proprie menſibus erratis, ſiue tempore frigido, ſenſus obtuſus, & frigus in loco perceptum, & à calidis iuuatur, nocetur à frigidis, & ſigna ſunt contraria ſi accidat à caliditate immateriali. Quod ſi pẽdeat, à uentoſitate adeſt præſentia uentoſitatis in inteſtinis, maxime in recto, qua perueniente ad extremitatem recti fit teneſmus, & exeũte remouetur. Cauſæ uero primitiuæ reliquæ ſicut medicinæ reliquæ aut cibi acuti declarantur ex ipſarum præceſsione & teneſmonis ſubſequentia. Introitus autem cimicis in anum aut uermes in ipſo exiſtentes declarantur ex titillatione, & commotione in ano ſenſata.

Prognoſticum. Primum teneſmus ſecundum plurimum

curatur. Secundum teneſmus aliquando prouocat aborſum.

Cura teneſmi materialis abſque apoſtemate quinque exigit intentiones. Prima, probibet cauſam antecedentem ſi qua ſit ne tranſeat in coniunctam. Secunda, materiam coniunctam reſoluit & abſtergit. Tertia, malam complcaionem in inteſtino derelictam alterat ipſum confortando. Quarta, corrigit accidentia. Quinta ordinat debitum regimen. Prima intentio completur euacuando, diuertendo, ſiſtendo, materiam antecedentem cum his quæ dicta ſunt in cura fluxus in generali. Secunda uero ſcilicet reſolutio & mundificatio cauſæ coniunctæ imbibitæ aut inuiſcatæ in recto completur cum clyſteribus, collyriis, emplaſtris, unctionibus, ſacculis, fomentis, ſeſsionibus diuerſificandis ſecundum exigentiam materiæ. Materia ergo exiſtente cholerica fiat clyſtere ex aqua bor. ℥. 10. olei uio. ℥. 3. uitellis ouorum duobus zuc. ru. ℥. 1. poſtea his addes. ℥. 3. mellis uio. aut. ℥. 1. s. floris caſsiæ, & ſi fuerit magna caliditas, pone olea infrigidantia ſicut nenuſaris, mandragoræ, aut papaueris, aut aquam, aut ſuc. nenuf. ſolatri, ſemperuiuæ. Sed in phlegmatica clyſterizabis cũ aqua mellis, & oleo ſiſamino, aut decoc. furfuris & hordei, cui addes oleum ſiſaminum, & mel roſ. & ſi propter maiorem inuiſcationem, opus fuerit magis abſtergentibus clyſterizabis cum aqua mellis, & aqua parum ſalita. ana. ℥. 4. aut loco aquæ ſalitæ ponatur aqua oliuarum parum ſalitarum, aut ſuccus blitis, & cum ſimilibus curari poteſt ſanguinea & melancholica, hoc præmiſſo quòd ſi iſti humores ſint aduſti aut acuti ualde cum mitioribus procedatur. Et nota quòd clyſteria communiter debent eſſe paucæ quantitatis, ita ut ſufficiant. 10. aut. 12. ℥. non enim opus eſt ut tranſeant ultra inteſtinum rectum, & cum hoc melius retinentur, & melancholia aduſta clyſterizari poteſt cum aqua decoc. hor. & mellis. an. ℥. 6. poſſunt addi olei uiol. aut ſiſamini diu ducti in mortario plũbeo. ℥. 4. & nota quòd ſiſaminum & oleum eius cataplaſmatum & clyſterizatum eſt in his diſpoſitionibus proprium. Collyria autem fiant in cholerica ex litii, croci ana. ʒ. 1. s. ceruſæ. ʒ. 3. quæ puluerizata miſc. cum. 2. ℥. adipis renum capræ diſſolutæ & in melancholica addatur plumbum uſtum & adeps cancrorum, al. capræ, & ſint collyria longa uſque ad. 7. digitos, uel ſupra & intincta in oleo uio. tepido cum ſupponuntur. Sed in phlegmatica fiant collyria ex bdellio, croco. ana. ʒ. 2. laudano. ℥. s. adipe gallinæ & cera. ana. q. s. hæc enim dolorẽ leniunt & diſſoluunt, & ſunt aperta. Fomenta uero fiant in cholerica ex decoct. uiol. roſ. myrti fenug. ſe. li. mal. melilot. rad. altææ, ſiſami chamomillæ, & ſimilium mollificantium & reſoluentium & partim infrigidantium. Sed in phlegmatica his addatur fumus terræ, lapacium parietaria, abſynthium, & ſimilia, & minuantur fri. Hæ autem fomentationes fiant cũ ſpõgia, filtro, lana, uel cotto quæ in his decoctionibus infuſæ & expreſſa debite calida ſæpe applicentur ano & partibus circunſtantibus, & in melancholica addatur epithimum. Seſſio quoque in huiuſmodi decoctionibus mirabiliter confert ad ſedandum teneſmum. Et ex his poſſunt fieri ſacculi qui in aqua ca. infuſi & expreſsi ſæpe applicentur ano & partibus adiacentibus, etiam ſacculus & furfure debite calefactus eſt proprius phlegmatica. Et poſſent fieri unguenta in calida cum oleo roſ. loto, cum aqua nenuph. & adipe gallinæ ſiue renum capræ lota cum aqua frigid. pluries, ſed in frigida cum oleo ſiſam. & adipibus prædictis, & ſi fuerit ſuperficialis excoriatio his adde ceruſſam lotam, & ungatur anus interius quantum eſt poſsibile. Quod ſi teneſmus ualde fuerit moleſtus aliquando ſupponãtur collyria ſiue lychinia deſcriptione Alman. Recipe thuris, litii, croci, gummi arabici. ana. ʒ. 1. opii. ʒ. 2. formentur lychinia aliqualiter longa ſubtilia incorporando pulueres prædictos cum albumine oui, & ſuſpendatur bene ut poſsint ad libitum extrahi, non enim dimittendi ſunt niſi per horam. Et replicentur ſecundum opportunitatem. Et ſi intentio eſſet conſolidare, ſomnum prouocare, fluxum ſtringere poteſt uti lychinio oebel. Recipe ſanguis draconis, boli arme. ceruſſæ ablutæ cum aqua ro. ana. ʒ. 2. maſti. ℥. s. opii, hyoſcyami, croci, ana ſcrupulum unum, croci gra. ℈. 1. & cum uino ſtiptico fiant lychinia, aut cum albumine oui, & ualet in cauſa calida, ſed in frigida caſtoreũ, thus, crocus, & litium cum opio miſceantur ſecundum exigentiam. Et ſi uis lychinia nõ opiata. Reci. maſti. myrrhę, ſandaracę, thuris, ana. ℈. 1. litii, laudani, ana. ℈. s. ceruſſæ, ſanguis draconis, ana. ℈. 1. puluerizentur, & cum uino fiant lychinia. Et hęc eadem ſine opio ſufficient ad complendam tertiam intentionem ſi ſibi addantur aliqua ſtiptica calida aut frig. ſecundum exigentiam dyſcraſiæ corrigendæ.

Pro complenda autem quarta intentione maxime corrigendæ ſunt uigiliæ, ardor, dolor, & punctio, quæ omnia optime ſedantur cum lychiniis ſupra deſcriptis & cæteris de quibus ſupra, pro his etiam accidentibus corrigendis recurratur ad capitulum generale curæ fluxus.

Regimen uero ſex rerum iuxta quintam intentionem declinet in teneſmone cholerico ad frigidum, & ſit temperate ſtipticum ſtomachi & membrorum naturalium confortatiuum ſi per compaſsionem aliquod eorum debilitatum fuerit. In teneſmo autem phlegmatico declinet parum per ad calidum, aut ſit temperatum in actiuis ſimiliter moderate ſtipticum & membrorum naturalium confortatiuum. Sed in melãcholico ad frigidum & humidum. In ſanguineo ad frigidum & ſiccum. Si uero teneſmus pendeat ab apoſtemate facto per uiam defluxus exigit triplex regimen. Primũ reſpicit cauſam antecedentem complendam euacuatione, diuerſione, & fluxus materiei prohibitione. Si ergo materia peccet cum ſang. fiat phlebotomia baſilicæ, imo fere nunquam à flebotomia eſt excuſatio, & ſi repletio ſit communis in toto flebotometur communis, & ſi retentio hæmorrhoidarum aut menſtruorum ſit cauſa phlebotomentur ſaphenæ, & uomitus eſt magis conueniens quã uentris ſolutio. Quod ſi ſolutio fuerit neceſſaria fiat cum lenientibus ſicut manna, caſsia, ſed diſtemperetur cum decoctione myrabolanorum, bdellii, & ſimilium prohibentium fluxum humorum ad locum apoſtematum, & decoctio myrabolanorum citri. in cholerica, kebulorum in phlegmatica, indorum in melancholica & rhabarbari in mixta ex cholera & phlegmate eſt conueniens. Ventoſæ quoque appoſitæ ſuper hepate ſplene & ſpatulis conferunt diuertendo, & ſimiliter urinæ & ſudoris prouocatio, prohibetur autem fluxus materiæ ad locum apoſtematum exhibendo incraſſantia & frigida, maxime ſi fuerit calida ſubtilis ſicut ſuc. granatorum cyd. & ſimilium. Item, lac & ſyr. de papa. & oxyzacharum ſyr. roſ. uio. iuiubinum, aquam lactucæ, cucurbitæ, citruli, hordei, & ſimilium. Sed incraſſantia & uentrem lenientia ſicut ſyr. iuiubinus uio. ſunt præſtantiora quàm uentrem ſtringentia. ſed in cauſa frigida eligantur temperate ad calidum declinantia aut parum frigida, ſicut ſyr. myrtinus, miua cydo. cum uino, & aromatibus & ſimilia. Secundum eſt regimen particulare complendum in principio cum repercuſsiuis dolorem ſedantibus ſicut eſt oleum roſ. & myrtinum clyſterizatum & lychinium ex cotto molli in eis intinctum & tepidum ſuppoſitum ſi poſsit retineri abſque dolore, & materia exiſtente multum calida, hæc olea poſſent lauari aut cum eis miſceri ſucci infrigidantes ſicut lactucæ ſolatri ſemperuiuæ, plantaginis, & ſimilium. Sed in cauſa frigida his addatur oleum chamæmellinum & ſiſaminum, ſimiliter exterius ungatur & epithimetur ſiceri peritoneum, renes, pecten, inguina, cum filtro in his oleis infuſo, & partibus prædictis applicito, & ſimiliter infuſę in aqua decoct. ro. myrti & ſimilium quibus in cauſa frigida poſſet addi purum ſchinanthi, & florum chamomillæ, & in his quę applicantur exterius poſſet admiſceri parum aceti ad repercutiendum. In augmento uero ſupraſcriptis oleis frigidis cum clyſteri imponendis addenda ſunt calida reſoluentia & mollificantia, ſicut oleum anethinum, liliorum alb. de ſpica, butyrum, adeps renum, caprę oleũ ſiſaminum, amig. dul. & ſimilium, & bdelium eſt proprium. Et poſſunt fieri decoc. & emplaſtra ex roſis, myrto, rad. maluauiſci, floribus chamęmillæ, anetho, ſem. lini, fenug. & ſi maturetur fiat clyſtere ex decoct. maluauiſci, fœnugræci, ſeminis lini, in qua bdellium ſit diſſolutum, & butyrum, & adeps renum capræ, & ſi humor ſit multum frigidus addatur hyſſopus humida, cum his decoctionibus poteſt epythimari clyſterizari & ipſis poteſt ſedere, & cum fœce earum poteſt emplaſtri. Et in cauſa frigida cepe album aſſatum cum butyro & hyſſopo humida exterius applicitum eſt optimum maturatiuum. in apoſtemate autem duro mollificantia uincant reſoluentia, & medullæ, & adipes, oleum ſiſaminum, amig.

mucilagines,

mucilagines, maluauiſci, fenugr. ſe. lini ſunt proprie, & ſimiliter butyrum. Et ſi fuerit frigiditas notabilis hyſſopus hum. Et ſi apoſtema eſſet cancroſum omne regimen declinet ad frigidum & hum. & clyſterizetur cum oleo uiol. aut roſ. ℥. 6. aut. 7. quibus poſſunt addi butyri recentis. ℥. 3. & omnia diu ducta ſint in mortario plumbeo, & pro huius cura quæ debet eſſe blandiriua, cum cura uera non ſit poſsibilis recurratur ad cap. de cancro, & in ſumma in his apoſtematibus proceda tur ſm ſuorum temporum & materiæ exigentiam. Vltimum autem regimen comprehendens correctionem accidentiū & regimen ſex rerum non naturalium qualiter debeat compleri patere poteſt ex ſupraſcriptis. Diæta enim debet eſſe ualde tenuis & uentris lenitiua non conſtipatiua declinans ad calidum aut frigi. hu. aut ſic. ſecundum materiæ exigentiā & reliquorum, à quibus ſumitur indicatio, & quanto ægritudo eſt acutior, diæta debet eſſe magis tenuis, quod ſi apoſtema rumpatur curetur cura ulcerum, ut ſtatim dicetur. Si uero apoſtema genitum ſis per uiam paulatim factæ congeſtionis, duo ultima regimina ſunt neceſſaria, ſed primū omittatur, quia reſpicit cauſam antecedentem tranſeuntem in cō iunctam. Si uero teneſmus ſit ab ulceribus & corroſione in inteſtino recto & extremitate eius. Primo mundificetur cum aqua aut uino decoct. mel. aut mel. ro. Et ſi adſit putredo in loco quòd cognoſcitur ex egreſsione oirus fetentis mali coloris ſupraſcriptis addatur oxymel ſimplex, ita ut quarta pars, aut addatur aqua ſalita; aut oliuarum ſalitarum pro tertia aut quarta parte, & hæc clyſteria ſint pauca quantitate cū ſint acuta ſcilicet. 4. aut. 6. ℥. iam inteſtinis à fecibus mundificatis, & ubi eſſet maior putredo cum aqua mellis miſceatur aqua decoctionis aluminis, & quando hæc non ſufficerent cum. ℥. 6. aquæ hord. miſce à duabus drachmis uſque ad. ℥. s. unguenti ægyptiaci. Raſis tamen. 9. Alman. cap. de fluxu uentris quando teneſmus fuerit longi temporis in quo non egeratur ſanguis, ſed raſura alba mucilagini ſimilis docet adminiſtrari medicamen quod in cura gingiuarum putrida poſui quod eſt medicamen acutum ualde factum, ſ. ex arſenico citri. & rub. & calce & c. Sed conſulo ut cum lenioribus procedas, & ſi ſequeretur mordicatio clyſterizetur immediate cum oleo tepido, poſtea conſolidetur cum unguento de ceruſſa cum aqua calibeata aut ſucco plantaginis clyſterizato, aut miſciantur pulueres conſolidatiui, ſicut ceruſſa, lithargyrium, plumbum uſtum & lutum, thutia præparata, cadmia, antimonium & ſimilia, quibus poteſt addi aloes lotum, & ſarcocola nutrita, & in ſumma curetur cura ulcerum inteſtinorum de qua ſupra. Et apud Franciſcum de pedemontium, oleum uetus clyſterizatum cum acreſta eſt proprium & pulueres ſupraſcripti poſſunt cum cannula in ano impoſita inſuſſlari. Sed ſemper ante immiſsionem harum medicinarum mūdificantium aut conſolidantium educantur fęces cum clyſteri ex aqua mellis aut hordei. Poſſunt etiam fieri lychinia longa ex melle aut adipe renum capræ & ſecum miſceri huiuſmodi mundificantiu aut conſolidantia, & ſint longa ut attingant ad locum ulceratum. Et uitentur cibi acuti ſalſi, amari, acetoſi ualde qui poſſunt facere fęces acutas. Et ſint poti⁹ lenientes quàm conſtipantes. Si uero ſit excoriatio lenis ſufficiat iniectio ceruſſæ aut unguenti de ceruſſa, aut aliquid ex pluribus ſupra ſcriptis cum aqua hordei, aut ſucco plantaginis, & ſimilibus, aut ex ſimilibus ſiant lychinia longa. Si uero pendeat à ragadiis hæmorrhoidibus & fiſtulis eius cura inferius propriis cap. perquiretur. Si uero pendeat à fęcibus ſiccis eius cura perquiratur in cap. de cura colicæ à fecibus ſiccis, & in ſumma fœces cum clyſteribus & ſumptis ſuperius mollificentur, deinde cum clyſteribus ſupraſcriptis quibus acuta addantur, & proprie mel in magna quantitate educatur. Verum clyſteria & ſumpta per os declinent ad calidum aut frigidum ſecundum fœcum maiorem acuitatē aut minorem, & cæteris circunſtantiis à quibus quæritur indicatio. Si uero pendeat à frigiditate ano impreſſa omne regimen declinet ad calidum tam ſex rerum non naturaliū quàm medicinale & proprie tenſat anum uentrem & partes circūſtantes ani calidas; & fęces educantur cum oleo anhetino ſeſamino aut communi, quibus eductione addatur aliquid acutum ſi opus eſt ſicut mel aut urina, poſtea clyſteriſetur cum oleo anhetino, rutaceo, & ſimilibus, quibus uinum potens dulce admiſceatur aut clyſterizentur decoctiones rerum calidarum mollificantium aut lenientium, aut ſecum talia miſceantur, ſicut olea & adipes, aut ſians fomenta & ſeſsiones in huiuſmodi, aut ſacculi ex rebus calefacientibus ano applicentur, aut ſedeatur ſuper aſſere cal. aut uenter catuli ano applicetur, aut ſilum bulitum in aqua ano applicetur aut ueſica plena oleis aut decoctionibus calidis ano applicetur. Si uero pendeat à caliditate omne regimen declinet ad frigidum, & in hoc caſu oleum roſ. uiol. ſucci frigiditantes inuncti cataplaſmati clyſterizati ſunt conuenientes, clyſterizata tamen debent eſſe actu tepida. Si uero teneſmus pēdeat à uentoſitate, ſiant clyſteria carminantia uētoſitatem ex decoctione ſeminum anheti, aniſi, karui, dauci, rutæ, ameos & ſimilium, cuius. ℥. 8. addanſur olei anethini, olei rutacei, ana. ℥. 2. Et cum ſimilibus decoctionibus poteſt locus fomentari, & in ipſis poteſt ſedere. Raſis tamen. 9. Alman. præcipit duo opiata, ſcilicet trochiſcos & confectionem de ſtyrace, quorum deſcriptionem in textu expoſui, ſimul enim ſtupeſaciunt & uentoſitatem reſoluunt. Reliquum regimen perquiratur ex cap. de colica uentoſa.

Solutiua tamen minus hic conueniunt quàm ibi. Si uero teneſmus fuerit ex reliquiis medicinæ abſtergatur & lauetur cum clyſteri ex aqua hordei, oleo uiolaceo, zucchara & ſimilibus, & ſi timueris excoriationem laua adipem renū capræ cum aqua frigida, & ſupraſcriptis adde, & ſi inceperit excoriatio adde ceruſſam lotam cū ſucco plātaginis & oleū roſ. Et ſimiliter ſi fuerit ab acuitate clyſteris laua & infrigida, & locum conforta ne apoſtemetur cum ſupraſcriptis, & ſi fuerit à cimice & uermibus interficiātur & educantur cū his quę dicentur in cap. proprio. Et ſi fuerit à cibis acutis & ſalſis clyſterizentur cum aqua hordei & oleo uiolaceo, & ſi quid fuerit uiſcoſum cum magis abſtergentibus ſicut cum aqua mellis, & ſi fuerit ex ſeſsione ſuper re dura adminiſtrentur mollificantia & prohibentia apoſtema, ſicut decoctio roſarum chamæmeli, & anethi debite calida approximata cum filtro, & unctio ex oleo roſaceo, chamæmeli, & adipe gallinę & ſi timeretur apoſtema approximetur oleum ro. ſolum.

De fluxu hepatico.

Fluxus hepaticus qui deſcriptine eſt fluxus factus uitio hepatis apud Auic. habet nouem ſpecies penes materiam diſtinctas. Prima eſt chyloſa. Secūda phlegmatica, quam Auic. ſub aquoſa comprehendit. Tertia cholerica. Quarta melancholica quam Auic. in nigram ſubtilē felleam, in nigram fœcalem & nigram melancholicam ſubdiſtinxit. Quinta ſanguinea pura. Sexta lotiua. Septima fętida. Octaua uiruleuta. Nona eſt res craſſa nigra quæ eſt ſubſtātia ſtomachi aut hepatis. Fluxus autem diuerſorum colorū licet poſsit contingere uitio hepatis, & ſic dici hepaticus, qui magis in hepate contingit ex diuerſitate partium chyli, & conſequenter ex diuerſitate cibi & potus quàm propter diuerſam & difformem diſpoſitionem partium hepatis, congruentius inter quinq; fluxus à toto ſuperius connumeratus eſt, cum frequentius contingat membrorum totius corporis diuerſam & difformem eſſe diſpoſitionem quàm ſolius hepatis, ſed de hoc ibi dictum eſt quantum eſt opportunum. Sed nunc ſigillatim ſpecies nouem ſupraſcriptas abſoluamus. Poſita tamen prius differentia inter ſolutionem hepaticam & inteſtinalem. Secundo inter hepaticam & ſtomaticam. Tertio inter hepaticam & meſeraicalem, cum hæ omnes cū hepatica in aliquibus conueniant præcipue in exeuntibus.

Differt hepatica ab inteſtinali, & proprie quæ eſt cum raſura aut ulcere inteſtinorum. Primo quia hepatica eſt ſine dolore inteſtinorum, imo etiam frequenter ſine dolore hepatis. Sed inteſtinalis iam dicta eſt cum dolore notabili inteſtinorum. Secundo quia hepatica eſt multa & cum interpolatione notabili ſecundum plurimum. Sed inteſtinalis eſt paulatim facta & fere continua. Tertia differentia ſumitur à permixtione fœcum cum ſolutione antepoſitione aut poſtpoſitione. Inteſtinalis enim ſanguis aut ſanies eſt ſemper fere permixta cum fœcibus, & magis ea quę à ſuperioribus uenit inteſtinis quàm quæ ab inferioribus. Sed hepatica aut deſcendit ſola ſi non inueniat fœcem in inteſtinis aptam deſcendere aut deſcendit poſt egeſtionem ſibi contiguam, facit enim egeſtionem deſcendere cum appli

catur ad eam. Et hoc maxime uerum eſt ſi egeſtio ſit prope anum. Si enim egeſtio ſiue fœx eſſet diſtâs poſſet ſecum permiſceri in longo tranſitu. Nunquam tamen ſolutio hepatica præcedit fœcem, ita ut fœx immediate ſubſequatur, & in hoc differt à ſanguine hæmorrhoidali, ille enim frequenter immediate præcedit fœcem, & certiſsimum ſignum ſanguis hæmorrhoidalis eſt ſi appareat egredi ſaltando ſicut ea phlebotomia. Quarta differentia eſt quia hepaticum præceſſerunt hepatis nocumenta & concomitantur abſque nocumentis inteſtinorum, ſed cum inteſtinali adſunt & præceſſerunt nocumenta inteſtinorum abſque nocumentis hepatis. Quinta differentia, quia hepatica eſt ſecundum plurimum chronica, inteſtinalis autem acuta. Sexta quia hepatica cum retinetur cum oppilantibus & conſtringentibus, ſequitur nocumentum ſecundum plurimum, raro enim abſoluitur ab oppilatione, & etiam ſi non eſſet oppilatio, frequenter ſequeretur nocumentum, ut patet diſcurrendo per cauſas eius, ſed inteſtinalis frequenter ſine nocumento retinetur. Hepatica autem & ſtomatica licet conueniant in exitu chyli. Differunt tamen. Primo quia in hepatica chylus eſt æqualis perfecte digeſtus. Sed in ſtomatica imperfecte. Item, in ſtomatica ſecundum plurimum deſcendit cibus cum chylo & adeſt lienteria, ſed in hepatica minime. Tertio in ſtomatica adſunt nocumenta ſtomachi & non hepatis, ſaltem manifeſta, ſed in hepatica adſunt nocumenta hepatis manifeſta. Sed differentia inter ſolutionem hepaticam & meſeraicalem, licet conueniant in egreſsione chyli, eſt. Primo, quia chylus in hepatica eſt tendens in ſanguineum, cum iam hepar impreſſerit aliquid digeſtionis. Sed in meſeraicali minime aut leniſsime. Secundo, quia in hepatica adſunt manifeſta nocumenta hepatis quæ ex urina & fœce ex grauitate & dolore & ſimilibus circa regionem hepatis comprehenduntur, ſed in meſeraicali non adſunt hæc nocumenta, imo adſunt nocumenta meſenterii ex dolore & grauitate circa dorſum perceptis.

De fluxu hepatico chyloſo.

FLuxus hepaticus chyloſus eſt deſcriptiue fluxus chyli qui eſt ſubſtantia ſubtilis alba in ſtomacho per primam digeſtionem ex parte meliori cibi genita, deinde in inteſtinis perfecta. Hæc ſpecies non habet niſi modos quoſdam ſecundum magis & minus differentes. Quandoque enim totus chylus egreditur, quandoque pars eius. Hi autẽ fluxus licet poſsint contingere uitio ſtomachi ſolum, tamen de eo hic agemus qui prouenit uitio hepatis, nam de ſtomacho ſuperius dictum eſt quantum eſt opportunum.

Hic autem quinque ex cauſis contingere poteſt. Prima cauſa quia chylus eſt pluris quantitatis quàm ſit expediens pro corpore nutriendo. vnde quod ſuperfluum eſt ab hepate renuitur, & tanquam ſuperfluum ab inteſtinis expellitur. Generatur autem plus de eo quàm ſit expediens propter ſuperfluum appetitum ſtomachi cum bona eius digeſtione, & qui cibus aſſumptus eſt multus & multi nutrimenti & paucarum ſuperfluitatum facile in chilum conuertibilis. Idem etiam fluxus poſſet contingere ſi chylus genitus eſſet nimium craſſus aut uiſcoſus. Aut aliter male conditionatus, ob defectum ſtomachi, aut cibi. Secunda cauſa, quia hepar fuit creatum paruum. vnde non potuiſſet multum chylum continere. Tertia eſt apoſtema concaui hepatis aut meſeraicarum quod licet poſsit pendere à quacunque materia, eſt tamen ſecundũ plurimum ſanguineum & frequenter permutando efficitur durum. Quarta cauſa eſt oppilatio concaui hepatis aut meſeraicarũ attenuatoria aut coarctatoria aut carnoſa. Si enim eſſent in gibbo fieret fluxus humoralis, cum humores in concauo generentur, licet in gibbo perficiantur. Quinta eſt debilitas attractiuæ hepatis uel meſeraicarum, licet maxime hepati approprietur. non eſt enim attractiua meſeraicarum de qua ſit curandum, fit enim attractio in uirtute hepatis. Hæc autem debilitas licet poſsit à quacunq; ſpecie malę cõplexionis cum ſuperfluis contingere, ſm plurimum tamen pendet à ſuperflua frigiditate, & quandoque à multitudine euacuationis tam per uomitum quàm per alias regiones.

Signa fluxus chyloſi abſolute manifeſta ſunt cognoſcenti chylum qui eſt albus ſubtilis ſicut ptiſana hordeacea, ſiue ſolus expellatur, ſiue cum aliis exeuntibus permixtus. Sed quod proueniat ex chylo ampliori cognoſcitur, quia patiẽs non macreſit & comedit amplius conſueto, & forte cibos pluris nutrimenti & in ſumma eſt cum bona habitudine & conſtantia uirtutum naturalium. Quòd uero chylus ſit craſſus aut uiſcoſus aut aliter male conditionatus cognoſcitur per uiſum, & quia utitur regimine malo, aut forte adeſt mala ſtomachi diſpoſitio cum carẽtia aliarum cauſarum. Quòd autem ſit hic fluxus à paruitate hepatis cognoſcitur, quia eſt à generatione contractus. & quod cum comedit parum pro uice & frequentius melius ſe habet. Quòd autem ſit ab apoſtemate hepatis aut meſeraicarum & à qua ſpecie apoſtematis cognoſcitur per ſigna ſuperius dicta in paſsionibus hepatis, ad quas recurrendum. Et ſimiliter eſt illuc recurrendũ ꝑ cognoſcendis oppilationibus hepatis & meſeraicarum. Inter quas & apoſtema eſt diſtinguendum, & maxime per febrem quæ neceſſario ſequitur quodcũque apoſtema hepatis & meſeraicarum, licet in apoſtemate meſeraicarum ſit ualde remiſſa. cum oppilatione aut ſecundum plurimum non eſt febris. Item quia ad apoſtemata uehementiora ſequuntur nocumenta, & in breuiori tempore quàm ad oppilationes. ſicut decoctio appetitus, ſingultus, arefactio hydrops & ſimilia. In cæteris enim ſignis communibus multum ſimilantur. Et hic nota quod fluxum eſſe periodicum eſt ſignum fere commune omnibus fluxibus oppilatiuis ſm aggregationẽ materiæ in determinato tempore, minus tñ fluxibus chyloſis conuenit, licet ſint cum oppilatione. De fluxu autem oppilatiuo inferius faciam ſpeciale cap. ad quod recurre. Quod autem ſit à debilitate attractiuę cognoſcitur per carentiam aliarum cauſarum, & per præſentiam malæ complexionis in hepate ueriſimiliter ipſius factiuæ quæ ſm plurimũ eſt frigida. Pro cognitionẽ autẽ ſpecierum malæ cõplexionis hepatis in cauſa recurratur ad ſuperius dicta in paſsionibus hepatis.

Prognoſtica. Primum hic fluxus ſecundum plurimum curatur niſi pendeat ex apoſtemate, exigit tamẽ medicũ expertum & diligentem. Secundum, hic fluxus eſt ex eis qui cũ dimittuntur areſaciunt & debilitant uirtutem, & quando retinentur & proprie cum oppilatiuis conſtringentibus inflantur in ſuperioribus, & conſtringitur anhelitus.

Cura hepatici chyloſi. Si pendeat à nimia quantitate chyli, minoretur cibus. Quod ſi propter famem non poſſet abſtinere dentur cibaria quorum multa quantitas parum nutriat, ſint tamen boni nutrimenti ſicut olera laudabilia panicum & ſimilia. Curetur cura appetitus canini. Licet forte melius ſit hunc fluxũ ſinere. Si uero chylus eſſet nimiũ craſſus aut uiſcoſus, dentur cibi præbentes nutrimentum ſubtile ſicut uinum album, carnes auium laudabilium, uitelli ouorũ, & ſi cum hoc ſint apperitiui erit proficuum ſicut brodium cicerum abiecta prima decoctione. Item decoctiones radicũ fœniculi, petroſelini, apii & ſimilium, & aromentizentur cũ cinnamomo. & panis ſuus ſit communi fermentatior. Et ſi chylus fuerit aliter male conditionatus incidatur in contrarium regiminis præcedentis, & ſtomachus ſi fuerit in cauſa corrigatur.

Quod ſi pendeat à paruitate hepatis comedat frequenter & parum pro uice & cibaria boni nutrimenti ſubtilis & multi & paucarum ſuperfluitatum non uentrẽ lubricãtia. Quod ſi pendeat ab hepate concaui hepatis aut meſeraicarum phlebotometur aut aliter euacuetur & diuertatur, & quantum ad localia adminiſtrentur ſecundum exigẽtiam ſuorum temporum & materiæ. Et diæta ſit tenuis contraria diſcraſiæ apoſtematis, ita ut in apoſtemate ſaltem calido prohibeantur panis carnes & uinum præbeat tamen nutrimentum ſubtile facile penetrans, & pro cura huius recurratur ad cap. de apoſtemate hepatis. Et cauendum eſt ab adminiſtratione fortiter conſtringentium & oppilantium tam interius quàm exterius. Habeant tamen ſtipticitatem paucam cum ſingulari proprietate quibus ſint hepatis & membrorum naturalium confortantia, nec ſint uentrem lubricantia. Si uero pendeat ab oppilatione, curetur cura fluxus oppilatiui de quo infra in cap. proprio. Et ſi ſit repletio ſanguinea phlebotome ĩ baſilica aut ſaluatella dextra ſm exigentiam repletionis & uirtutis. Si uero materia oppilans ſit phlegmatica craſſa aut uiſcoſa ſecũdũ quòd eſt ut plurimum digeratur cum oxymelle ſimplici & aqua abſinthii. Deinde euacuetur cum pilulis de

rhabarbaro

rhabarbaro aut alephanginis cum tertia parte agarici præparati, & pilulæ de taued Meſue ſunt fortiores. Tertio digeratur cum oxymelle compoſito aut ſcillitico aut ſyrupo de eupatorio & aquis abſinthii apii aut eupatorii. Quarto euacuetur cum eiſdem aucta doſi, & proprie cum pilulis de taued de eupatorio aut de alKeKengi Meſue. & Aui. dicit clyſteria fortis apertionis & attractionis, & ſimiliter uomitiuum eſſe ex rebus magis iuuatiuis, ſi tamen appareat dominium caliditatis dentur digerentia & euacuãtia temperata aut ad frigidum declinantia ſicut aqua cicoreæ aqua cuſcutæ capillorum ueneris, ſyrupus biſantinus & acetoſus ſimplex & cõpoſitus. Quinto aperiantur oppilationes cum theriaca diacalamentho diacinamomo quæ cum uino ſubtili aut aquis aperientibus exhibeantur, uinum tamen eſt melius ut ſit antiquum, & ſit. ʒ. i. uel. ʒ. ℥. Item paſſulæ cum phiſticis, ſeminibus communibus frigidis, aniſis, ſemicõfectis & cinamomo ſunt præſtãtes & paſſulæ ſolæ optime conferũt aut cum diarrhodon admixtę. Et ſi appareat dominium caliditatis detur diarrodon & ſemina communia frigida. Diæta autem declinet ad calidum frigidum aut ſecundum exigentiam dyſcraſiæ & aliarum circunſtanciarum. Et ſint cibi & potus aperitiui nõ oppilantes. Et uinum ſit album ſubtile non dulce bene clarũ magis aut minus uinoſum ſecundum quod oportet. nam plurimus potus uini paſſi recẽtis facit cadere in ſolutionem hepaticam propter ſuam craſſitiem & dulcedinem. Et cum apparent ſigna caliditatis ptiſana hordeacea confert. & dimittatur panis uinum & carnes, conſtante uirtute, & cibus eſt partiendus ut parum pro uice comedat, ſed frequẽtius. Dormiat ſufficienter ut fiat bona digeſtio, fiant fricationes toti corpori celebrata prima & ſecunda digeſtione, ut nutrimentum ad membra trahatur, & ſummopere uitanda ſunt oppilãtia & conſtringentia interius aut exterius applicita & ualde dulcia. Et hæc cura eſt communis cuicunque fluxui oppilatiuo chyloſo aut humorali, ſiue oppilatiõ ſit in gibbo aut concauo hepatis, ſiue inter hepar & inteſtina ſiue in mẽbris quæ ſunt ultra hepar. Si uero fluxus chyloſus pendeat ex debilitate attractiuæ ſequentem malam complexionem frigidam cum materia ſicut accidit ſecundum plurimum procedatur eodẽ modo qui dictus eſt in cura fluxus oppilatiui à materia frigida. Verum communiter nõ indiget ita fortibus inciſiuis & ſubtiliatiuis pro digeſtione, ſed bene fortibus aperitiuis, & etiam communiter ſufficiunt leuiora ſolutiua cum quibuſdam ſtipticis confortata, ſicut pilulæ de rhabar. additis mirabolanis Kebulis pro quarta parte. Si uero ſit mala complexio frig. ſine materia non indiget euacuatione, ſed caleſiat hepar cum oleo de ſpica, quod eſſet præſtantius ſi bullierit cum pauco uino uinoſo ſubtili aromatico uſque ad uini conſumptionem & ungatur notabiliter fricãdo ipſo oleo prius calefacto, & panis ſit communi fermentatior cõditus cum aniſo & ſimilibus & uinum ſit antiquum ſubtile &c. ut ſuperius conditionatum, ſed ſi in hoc caſu attinetur alicui dulcedini forte eſſe præſtantius. Non ſic in oppilatione, & phiſtici & paſſulæ pingues auellanæ depilatæ cum cinna. eſſent præſtantes, & in reliquis fiat ut dictum eſt in fluxu chyloſo ab oppilatione. Et ſi appareat dominium caliditatis detur aperitiua frigida, hepatica tamen confortatiua ſicut diarodon aut trianſandali cum paſſulis, & ſeminibus communibus frigidis, & ungatur cum oleo ro. & myrtino, & reliquũ regimen declinet ad frigidum, & ſit hepatis & membrorum naturalium confortatiuum tam ſtipticitate temperata quàm ſingulari proprietate, & ſi fuerit debilitata propter lapſum ad humidum, totum regimen declinet ad ſiccum. Et econtra ſi fuerit debilitata propter lapſum ad ſiccum declinet ad humidum, & ſi fuerit debilitata propter nimias euacuationes ſiſtantur euacuationes illæ & totum regimen medicinale, & in cibo & potu ſit ſtipticum cum temperamento actiuarum & cum hoc ſit aperitiuum facile penetrans ad membra, & ſit multum reſumptiuum ita ut parum ipſius multum nutriat, & in hoc caſu maxime cibus eſt partiendus.

De fluxu hepatico phlegmatico ſub quo aquoſus continetur.

QVid nominis & quid rei huius fluxus ſatis manifeſta ſunt. Eſt autem hic fluxus duplex, quidam aquoſus, quidam à phlegmate craſsiori.

Cauſa aquoſi eſt corruptio digeſtiuæ hepatis, quam coadiuuat multus potus aquæ & uiſus rerum aquoſarum. Et potentia uirtutis expellentis per meſeraicas ad inteſtina, quæ ſi deficeret eſſet cauſa aſcitis. Corrumpitur autem digeſtiua huiuſmodi producens aquoſitatem ſecundum plurimum à frigido, licet etiam caliditas hepatis ſuperfluens in gradu diminuta tamen in quanto poſsit per corruptam digeſtionẽ aquoſitatem multiplicare, ſicut accidit in habentibus hepar ſuperflue calidum & febrientibus qui efficiuntur hydropici, potẽtia enim rei inſequitur multitudinem formæ. Item corrumpitur ab humido. A ſicco autem corrupta non producit aquoſitatem aut rariſsime. Apoſtemata quoque hepatis & oppilationis corrumpunt hepatis digeſtiuam. Corrumpitur etiam per communitatem & à toto & à pluribus membris. De his tñ quantum eſt expediens dictum fuit ſuperius in hydrope. Conuerſio quoque aquæ hydropicorum per meſeraicas ad inteſtina eſt cauſa huiuſmodi fluxus, & per ipſum ſoluitur aſcites ſicut dicit Hip. 6. aphoriſmorum aphoriſmo. 54. Ab hydrope habito ſm uenas in uentrem aqua fluente ſolutio fit. Cauſa aũt fluxus à phlegmate craſsiori eſt mala complexio frigida hepatis deſtruẽs digeſtiuam cũ regimine proportionali generationi huius phlegmatis & fortitudo expulſiuæ.

Signa ſunt illud quod egreditur, ſcilicet phlegma & aquoſitas & regimine præcedens, ſcilicet comeſtio fructuum aquoſorum, & potus aquę ſuperfluus & proprie tempore non congruo. Item paucitas urinæ & ſudoris uel aſcites præcedens cum confortatione uirtutis, & aqua tunc eſt citrina. ſed ex præcedenti cauſa eſt alba, & proprie ſi fuerit in cauſa mala complexio frigida hepatis. Si autem malæ complexionis hepatis apoſtematis oppilationis & nocumenti ipſius hepatis per communitatem ab aliis membris, ſunt ex dictis ſuperius manifeſta.

Prognoſtica. Primum, hic fluxus curatur ſecundum plurimum, niſi pendeat ab hepate. Secundum, cum retinetur hic fluxus aquoſus errante digeſtiua, impletur hepar aquoſitate, & rumpens in uentrem facit hydropem aquoſam ſecundum plurimum mortalem, iuxta aphoriſmum. 56. ſeptimę particulæ. Si hepar impletum aqua in omẽtum eruperit, ideſt in zirbum, his uenter aqua impletur & moriuntur.

Cura. Si cauſa fluxus aquoſi fuerit conuerſio aquæ aſcitici ad inteſtina, ſinatur natura operari, & medicus ad nihil aliud intendat, niſi ad confortationem digeſtiuæ & expulſiuæ hepatis cum propriis per uirtutem tertiam & contrariis hepatis diſcraſiæ & cæteris nocumentis eius, & cum hoc moderata ſtipticitate participantibus. Si tamen nimis ſuperflueret, cohibeatur cum magis ſtipticis, propriis tamen in confortatione hepatis & contrariis ipſius diſcraſiæ, ut ſupra. Si uero in cauſa fuerit regimen præcedens malum, ordinetur regimẽ contrarium tam regimini præcedenti q̃ diſcraſiæ inductæ in hepate per regimen illud, & diæta ſit tenuis, boni chymi, & paucarum ſuperfluitatum. Si uero in cauſa fuerit aliquod hepatis nocumentum per eſſentiam uel per communitatem ex ſupraſcriptis, quatuor debentur intentiones. prima eſt remotio cauſæ ſiue nocumenti illius. ſecunda uirtutum hepatis cõfortatio. tertia correctio accidentium quarta regimen uitæ. Pro prima intentione. primo mundificetur hepar ab aquoſitate, nunc per eandem regionem, ſcilicet per inteſtina ſi natura per ſe non fuerit ſufficiẽs cum decoctione hiuros & mirabol. Cebulorum. ana. ʒ. 2. quæ decoctio fiat in aqua mel. ℥. 6. ad conſumptionem medietatis, & coletur, & ſufficienter exprimatur, uel cum aqua mellis, decoct. mirabol. kebulorũ. ʒ. 1. miſceatur. ʒ. s. ſucci ireos, aut quantum uidetur ſufficere, uel ſi fluxus fuerit phlegmaticus, minoretur cum his quæ dicta ſunt in cura generali fluxus. Aliquando uero mundificetur, & diuertatur aquoſitas illa per urinam cum diacurcuma, aut dialacca exhibita cum uino albo, aut cum decoctione radicum & ſeminum prouocantium, cum qua etiam trochiſci de lacca poſſunt exhiberi. Si tamen eſſet cum ſignis caliditatis aut febre, dentur diuretica frigida, ſicut decoctio ſeminũ communium frigidorum & radicum aſparagi permixta cũ trianſandalis aut diarrodon abbatis, ſudor etiam ſi oportuerit prouocetur ponendo ipſum in ſtupha aut in furno à quo panis ſit extractus & teneat caput extra, aut ponendo ipſum in thermis quę non ſint attramentales aut aluminoſæ, aut

alio modo ſtipticæ,& ſi eſſet debilis non potens huiuſmodi tolerare,dormiat,& in ſomno bene pãnis operiatur,aut anhelitum contineat,aut hora ſomni exhibeatur potio ſudoris prouocatiua ſicut theriaca aut mitridatum cum uino ſubtili potenti. Deinde pro complenda hac intẽtione alteretur hepatis diſcraſia & corrigantur cætera nocumẽta eius ſiue ſint per eſſentiam,ſiue per communitatem cũ his quæ dicta ſunt in paſsionibus hepatis. Et cum eiſdem compleatur intentio ſecunda quæ eſt digeſtiuæ hepatis cõfortatio. Et ex propriis ſunt paſſulæ,fiſtica,auellanæ,cinnamomũ, hepar adip.& caro limaciarum cum proprietate, crocus, uinum mediocris uinoſitatis odoriferũ medium inter dulce & acre. Et ex frigidis ſunt ſpecies endiuiæ & multa alia ſimplicia & compoſita de quibus ſupra in debilitate hepatis. Tertio corrigatur accidentia ſicut dictum fuit in cura generali fluxus. Et regimen declinet ad calidum aut frigidum ſecũdum exigentiam diſcraſiæ,ſed ſecundum plurimum ad ſiccum,& ſit participãs ſtipticitate temperata cum ſingulari proprietate in confortatiuae hepatis.

De fluxu hepatico cholerico.

FLuxus hepaticus cholericus quantum ad quid nominis & quid rei eſt ſatis ex dictis manifeſtus.

Species habet diuerſas ſumptas ſecundum diuerſas ſpecies choleræ. Expellitur enim quandoq; cholera naturalis,quandoq; non naturalis ſicut citrina,uitellina,cholera minoris ſamæ, praſsina eruginoſa.

Cauſa eius eſt multitudo choleræ aut acuitas propter diſcraſiam hepatis calidam cum regimine calido proportionali generationi eius ſicut eſt frequens uſus ciborum acutorum amarorum ſalſorum ualde dulcium & unctuoſorum, & motus fortes ſub æſtu ſolis & in diebus canicularibus, ira & reliqua quæ corpus inflammant. Et ſimiliter cauſæ præternaturales ſicut febres adurentes, apoſtemata calida,& oppilationes. & proprie oppilatio in poris kyſtis cum fortitudine expulſiuæ. huiuſmodi enim cauſæ inflammãtes cum excedunt adurunt ſanguinem & humores, & per aduſtionem inſpiſſando ſunt cauſæ choleræ zinariæ, imò aduſtionis ſubſtantiæ hepatis.

Signa. Hic fluxus cholericus ſecundum ſpecies ſuas cognoſcitur per colorem & ſubſtantiam eius quod expellitur. Sed de ſignis fluxus cholerici ſufficienter actum eſt in cap. de diarrhœa. Sed eruginoſus raro eueniens eſt ſicut erugo æris cum multa corporis & hepatis inflãmatione quæ ſi perſeueret aduritur ſubſtantia hepatis. Signa autem diſcraſię hepatis apoſtematũ oppilationum eius & kyſtis fellis ſunt ex præcedentibus manifeſta.

Prognoſtica. Primum,hic fluxus perducit ad excoriationem & ulcera inteſtinorum, & tanto citius quanto cholera eſt acutior & maioris aduſtionis. Secundum. Hic fluxus ſecundum plurimum curatur niſi pẽdeat ab apoſtemate aut ſit cum aduſtione ſubſtãtiæ hepatis,quæ aduſtio cognoſcitur ex hypoſtaſi orobina rubea tendente in nigredinem,cuius orobus eſt frangibilis ad differentiam orobinæ citrinæ,non facile frãgibilis,quæ eſt ex rene,& ille orobus de quo ſupra non eſt niſi de ſubſtãtia hepatis aduſta ſi tenacitatem aliquam habuerit ad differentiam ſanguinis aduſti.

Cura huius fluxus cholerici hepatici quatuor exigit intẽtiones. prima,remouet cauſam fluxus. ſecunda,hepar confortat. tertia,corrigit accidentia. quarta ordinat debitum regimen. Si ergo cauſa fluxus fuerit regimen præcedens,remoueatur & inducatur regimen contrarium infrigidans & humectans. Si uero in cauſa fuerit hepatis ſuperflua caliditas, alteretur cum infrigidantibus magis aut minus intenſis ſm diſcraſiæ exigentiam quæ applicentur intus,& extra. Sed tamẽn extra non applicentur niſi prius facta ſufficienti choleræ euacuatione,quæ educatur niſi natura per ſe ad hoc ſufficiat cum decoct. prunorum tama. mirobo.citri. in qua infuſæ ſint. ℥. 2. rhabarb. infrigidantia autem interius ſumpta ſunt ſicut ſyrupus de granatis cum aqua endiuiæ, plantaginis aut ſolatri aut ſemperuiuę,aut portulacæ,& ſimilium magis aut minus frigidorum ſecundum exigentiam in quibus poſſunt infundi ſandali aut ſpecies triaſandalorum cum camphora apud maiorem inflãmationem. Vinum quoq; granatorum de berberis ſiue criſpinum cum aquis ſupraſcriptis ad hoc conueniunt. Exterius autem fiant epithemata cum aqua endi. plantaginis cum ſpodio ſpeciebus triaſandalorum & ſimiliũ, quibus addatur parum aceti. & ſi uirtus eſſet debilis parũ uini aromatici aut ſpicæ. Apoſtemata uero & oppilationes ſiue hepatis ſiue kyſtis manifeſta ſunt ex dictis in oppilationibus hepatis & icteritia. Sint tamen deoppilãtia frig. aut temperata ſi cum frigidis non poſſet fieri apertio ſicut eſt aqua hordei ſem. communium frigidorum cuſcutæ capil. uen. & ſimilium. Confortatur autem hepar cum eiſdem de quibus ſtatim dictum eſt. Pro tertia intentione ſ. correctio accidentium frequententur clyſteria mundificatiua prohibentia excoriationem in quibus ponatur aqua hord. adeps renum capræ,albumen cum uitello oui. oleum uiola. & ſimilia. Reliqua accidentia ſicut inſtantię uigiliarum & ſimilia curentur, ut dictum eſt ſupra in cap. generali. Regimen autem ſex rerum non naturalium iuxta quartam intentionem declinet ad frig. & hum. cum temperata ſtipticitate & ſingulari proprietate hepatis confortatiua.

De fluxu hepatico,nigro,melancholico.

QVid nominis & quid rei huius fluxus hepatici nigri melancholici ſatis ſunt ex dictis manifeſta. Eſt enim hic fluxus deſcriptiue fluxus humoris ſiue puris melancholici uitio hepatis ex quo patet quomodo differat a fluxu nigro qui eſt ſubſtantia hepatis aut ſtomachi, & etiam à diarrhœa melancholica. Illa.n. non eſt uitio proprio hepatis ſed totius. Species ipſius famoſæ ſunt tres, ſcilicet. Fluxus niger ſicut ſanguis niger aut uini nigri fœx. Fluxus niger felleus. Et niger melancholicus. Primus autem triplex penes Auic. eſt enim quidam exiſtens ſicut ſanguis ſubtilis niger non conglobatus. alter uero frequentius ueniens qualis ſanguis niger conglobatus. Similiter fluxus niger felleus eſt duplex,quidam eſt fluxus melãcholiæ genitæ per aduſtionem choleræ rubeæ naturalis,alter per aduſtionem choleræ non naturalis. Sed tertius fluxus,ſcilicet niger melancholicus eſt iterum duplex,ſcilicet melancholiæ naturalis cum ſuperfluit, & melancholiæ præter naturam genitæ per aduſtionem melancholiæ naturalis, alter per aduſtionem ſubtilioris partis eius. Species autem fluxus melancholici non famoſæ ſunt quæ fiunt per congelationem melãcholiæ,aut per aduſtionem phlegmatis aquoſi aut craſsioris,aut ipſius congelationem,quæ ideo ſunt non famoſæ, quia raro euenientes. Ex malancholia enim genita per congelationem melancholiæ non fit fluxus niſi raro propter ſui craſsitiem & paucam ſtimulationem,ſed fit zephiros purum. Melancholia autem genita ex phlegmate pauce attinet nigredini.

Cauſæ primi fluxus, ſcilicet melancholici fœcalis ſunt ſex. Prima eſt mala complexio hepatis calida adurens aut frigida congelans,materia autem eſt maſſa ſanguinea in hãc melancholiam fœcalem per aduſtionem aut congelationem uerſa ad quod iuuat mixtio multi humoris melancholici in maſſa ſanguinea. Secunda cauſa eſt ulcus putridum in ſubſtantia hepatis emittens pus nigrum. Tertia cauſa eſt dubelati quod rumpitur in ſubſtantia hepatis ſubito emittens magnam quantitatem puris nigri quod per meſeraicas ad inteſtina defertur. Si enim ſolum reſudaret & non rumperetur manifeſte fieret fluxus uirulẽtus ſubtilis de quo infra. Quarta cauſa eſt oppilatio hepatis quę aperitur. unde materię diu per oppilationẽ retentæ & denigratæ educuntur, licet quandoque per apertionem huiuſmodi oppilationis fiat fluxus diuerſorum colorum. aperitur autem oppilatio aut à uirtute forti ſola aut cum auxilio medicinarum. Quinta cauſa eſt fortitudo uirtutis aut ſola aut auxilio medicinali adiuta digerens & ſeparans nocitiuum à iuuatiuo,& tandem nocitiuum nigrum fœcalem de quo ſupra expellens. Sexta cauſa eſt debilitas uirtutis,ſcilicet retentiuæ aut digeſtiuæ hepatis,& hunc fluxum fœcalem antecedit fluxus lotiuus ſm plurimum de quo infra. Retentiua autem & digeſtiua licet poſſint debilitari ab omni genere ægritudinis, quantum tamen pertinet huic propoſito debilitãtur à mala complexione calida aut frigida. Calida autem magis lædit retentiuam. Frigida uero magis digeſtiuam quę malę complexiones auctę aut diu imprimentes perducunt, tandem aut fluxum fœculentum adurendo aut congelando. Propterea dicit Aui. ꝙ hęc mutatio ex lotiuo ad fęculentum non fit ſubito. i. in modico tempore,

tempore,ſed paulatim.Citius tamen ad hunc perducit caliditas adurendo quàm frigiditas congelando,cum ipſa ſit magis actiua. Fluxus autem ſanguinis denigrati propter longã moram non reducitur ad hunc fœcalem , ſed ad fluxum ſanguineum de quo infra,quia forte licet ſit denigratus , adhuc tamen retinet foramen ſanguinis aut ſaltem magis ſanguini aſsimilatur quàm huic melancholiæ fœculentæ.Eius autem mora denigrans ipſum ſecundum plurimum eſt in inteſtinis. Ab his tamen ſex cauſis ſupraſcriptis , licet uterque fluxus fœcalis pendere poſsit,ſcilicet ſubtilis & craſſus.Subtilis tamen penes A.frequentius fit à debilitate uirtutis digeſtiuę, & conſequenter à mala complexione frigida. Et ideo fluxus lotiuus frequenter antecedit ipſum , & ſitis in principio ſui eſt parua,& appetitus cibi plurimus : quáuis in fine rei perducat propter ſui putredinem ad febres & deiiciat uirtutem. & perducat ad hydropiſim , & ad ultimum eſt longitudo cũ extenſione diſpoſitionis. Cauſæ uero ſecundi fluxus melancholici,ſ.nigri ſellei eſt caliditas hepatis adurens conuertẽs choleram rubeam naturalem aut non naturalem in melãcholiam aduſtam. Cauſæ tertii fluxus melancholici qui dicitur niger melancholicus eſt debilitas attractiuæ ſplenis aut eius oppilatio ſiue ſit in porro attrahente ſiue in porro expellente melancholiam ad os ſtomachi.quare melancholia ab hepate non mundificata tãquam ſuperflua expellitur ab ipſo per meſeraicas ad inteſtina ad quod concurrit multitudo generationis eius,aut propter cibos proportionales aut propter hepatis diſcraſiam ſuperflue calidam adurentem , & ſic conuertentem melancholiam naturalem uel ſubtilem partẽ eius in melancholiam aduſtam,non autem cõuertentem maſſam ſanguineam,quia eſſet fluxus fœcalis pertinens ad primam ſpeciem de qua ſupra,neque etiam choleram quia pertinet ad ſecundum modum de quo ſupra. Species autem nõ famoſę de quibus ſupra fiunt aut ex frigiditate congelante melancholiam aut phlegma aut ipſum adurente. Signa.Fluxus fœcalis niger eſt coloris nigri tendentis in rubeum.Et ſi eſt craſſus eſt ſicut fœx uini aut ſanguis niger congelatus.Si uero ſubtilis eſt ſicut ſanguis niger ſubtilis non congelatus.

Differt autem qui fit à mala complexione adurente aut congelante ab his qui pendent ab aliis cauſis,quia adſunt ſigna malæ complexionis non autem apoſtematis,neque ulceris aut oppilationis,nec reliquarum cauſarum de quibus ſupra.Et qui eſt à caliditate eſt magis niger.Et habet nigredinem magis lucentem.Et eſt magis fœtens. Et antecedunt eum liquefactio humorum & membrorum , & fluxus uẽtris uirulentus, ſitis, paucitas appetitus , uehementia rubedinis aquæ.Et plurimum ſunt cum eo febres & egeſtio præcedẽs eum eſt ſicut egeſtio febris peſtilentiæ in uehementia fœtoris craſsitudine & tinctura coloris,& tandem in fine egreditur ſanguis niger. Sed quando fit à frigiditate adſunt ſigna contraria.Et quando ſiccitas eſt coniuncta caliditati aut frigiditati eſt maior ſitis & fluxus magis conglobatus, quando autem humiditas eſt ipſis coniuncta adſunt effectus contrarii. Si uero pendeat ab ulcere aut corroſione eſt cum dolore in partibus hepatis & cum paucitate eius quod egreditur & remanet,ſcilicet in hepate & anteceſsione cauſarum facientium neceſſario ulcera & corroſiones,paulatim enim pus educitur,ſicut paulatim in ulcere aggregatur. Et non profluit magna quantitas ſubito ſicut in ruptura dubelati . Si uero pendeat à ruptura apoſtematis adſunt primo ſigna apoſtematis,forte nõdum colligendis ſumpta ex grauedine eraſſitiæ dolore & febre continuis . Deinde ſigna dubelati ſiue collectionis & maturationis eius ſumpta ex augmento febris doloris & cremento reliquorum accidẽtium.Et febres illæ ſunt non ſeruantes ordinem.Et multoties incipiũt cum rigoribus.Et durities pulſus eſt teſtimonium magnum dubelati in uiſceribus.Et aliquando paulatim reſudat uirus. Et læditur à reſupinatione nedum à ſtatione ſuper latus . Et cum perfecta eſt maturatio quieſcũt febris,dolor & reliqua accidentia,& creſcit grauitas.Et quando redeunt dolores et punctiones,& grauitas fit maior,appropinquat eruptio.Cũ ergo accidit rigor ſubito & ſedatur grauitas & dolor in loco apoſtemato,tunc iam eruptio facta eſt , & proprie quãdo deſcendit magna quantitas puris mordicans illud quod pertranſit,& fortaſſe accidunt pulſus cordis, ſyncopis , & mors propter uirtutis reſolutionem.Et quandoque non ſolũ egreditur pus immo notabilis quãtitas ſanguinis,aliqua uena ſoluta.Et quando rumpitur,ad inteſtina egreditur cũ egeſtione.Sed quando ad renes egreditur cum urina . Sed quando ad uentrem,per nullam regionem egreditur ſed detumeſcit hepat & apparet tumor circa ioguina. Si uero pendeat ab oppilatione aperta,præceſſerunt ſigna oppilationis hepatis quę multum apoſtemati ſimilantur.Abſentia tamen febris facit ſecundum plurimum eas ab apoſtematibus differre . licet in eis ſit maior grauitas quàm in apoſtematibus.ſecunda primi.Secundo hic fluxus accidit ſubito,& eſt ſecundum plurimum ſalubris. Si uero pendeat à fortitudine uirtutis apparent ſigna digeſtionis cum uirtutis conſtantia.& fit fluxus cito cum omnibus aut pluribus conditionibus laudabilis criſis qui ad ſalutem ſatis cito terminatur.Si uero pendeat à debilitate uirtutis digeſtiuæ aut retentiuæ præceſſerunt cauſæ debilitatis,& præcedit ſecundum plurimum fluxus lotiuus qui tandem ad fœculentum perducitur.

Signa uero fluxus fellei ſumuntur ex colore eius quod egreditur nigro tendente in citrinum & odore amaro & ſubtilitate ſubſtantiæ,& ſi eſt per aduſtionem choleræ naturalis eſt ſubtilior & acuitate & mordicatione eius.Et quia in paruo tempore ducit ad dyſenteriam,& præceſſerũt cauſæ adurentes,& cum reliquis accidentibus proportionalibus & eſt cum fœtore notabili. Signa uero fluxus melancholici ſubtilis aduſti ſunt quia habet odorem acrem, ſicut acetũ à quo fugiunt muſcæ,& ſparſa ſuper terram ebullit, & eſt acuta & uelocis impreſsionis,& eſt nigra relucens nõ tendens in citrinum,neque in rubeum,neque in album. Si uero ſit fluxus melancholiæ craſſæ genitæ per aduſtionem , tunc eſt craſſa, habens odorem acrem tendentem in ponticum nigra, ut ſupra cum relucentia,ſed eſt tardioris impreſsionis, & cũ hoc tardioris euacuationis,& utraque eſt cum fœtore notabili. Melancholia autem naturalis fluens eſt cum paruo fœtore, paucæ impreſsionis,nigra non multum,neque relucens, neque præceſſerunt cauſæ aduſtionis, & habet odorem ponticum.Quod autem in cauſa ſint cibi melancholici , ſignificat ipſorum uſus. Debilitas autem attractiuæ ſplenis, aut oppilationes ipſius cognoſcuntur per ſigna propria ſuperius poſita in paſsionibus eius,ad quas recurre, & inferius ponẽda in fluxu oppilatioo. Quæ uero eſt per congelationem melancholiæ eſt multum craſſa,paucæ impreſsionis,pauci fœtoris,difficilis curæ,habens nigredinem non relucentem & odorem ponticum tendentem in acrem.

Quæ uero eſt per aduſtionem phlegmatis aquoſi habet odorem ſalſum ſubtilis exiſtens ſubſtantiæ,coloris parum nigri tendentis in album ſatis fortis impreſsionis ſatis faciliter curabilis ſatis fœtens.Quæ uero eſt per aduſtionẽ phlegmatis craſsioris eſt craſſa habens odorem parum acrem aut ponticum paucæ impreſsionis difficulter curabilis parum nigra tendens in album ſatis fœtens. Si uero fit per congelationem phlegmatis habet colorem parum nigrum cum albedine ſiue relucentia ſaporis pontici cum acredine parum fœtens,paucæ impreſsionis difficulter curabilis, & ſigna frigiditatis præceſſerunt .

Prognoſtica.Primum Hip.4.aphoriſmum aphoriſmo 51. egeſtiones nigræ qualis ſanguis ſponte uenientes,id eſt non apparẽtibus ſignis digeſtionis & ſine auxilio ſpeciali & perſeuerantes ſiue ſequantur caliditatem adurentem aut frigiditatem congelantem aut indebitam mundificationem melancholiæ propter defectum ſplenis ſunt peſsimæ & mortales ſecundum plurimum.Sed cum pharmaco,aut apparentibus ſignis digeſtionis minus malum.Secundum,huiuſmodi egeſtiones ſequentes ulcus aut rupturam dubelati in hepate ſm plurimum ſunt mortales.Tertium,ſequẽs apertionem oppilationis hepatis,aut criſim ſecundũ plurimum ſalubres ſunt. Quartum,ſequentes debilitatem uirtutis quas antecedit fluxus lotiuus ſecundum plurimum mortales.Quintum.Hip.4. aphoriſmorum aphoriſmo.22. ægritudinibus quibuſcunque incipientibus,ſi fel nigrum ſurſum aut deorſum exierit mortale,ampliando aphoriſmum ad quancunque ſpeciem melancholiæ genitæ per aduſtionem,maxime per aduſtionẽ choleræ aut melancholiæ,& ſuppoſito ꝙ fluxus talis melancholiæ ſit perſeuerans.Sextum,Hip.4.aphoriſmorũ aphoriſmo.23.

Quibuſcunque ex ægritudinibus acutis aut multi temporis aut abortibus aut aliter extenuatis fel nigrum aut quaſi ſanguis niger exierit ſequenti die moritur, id eſt per parum tempus poſt, intelligendo ſemper quod corpora iſta ſint debilitata notabiliter quod dedit intelligi per extenuationem & quod egeſtiones iſtæ ſint perſeuerantes & ſponte uenientes non præparantibus ſignis digeſtionis. Septimum. 4. aphoriſmorum aphoriſmo. 24. dyſenteria ſi à felle nigro inchoauerit mortale ampliãdo, ut ſupra aphoriſmum ad quancunque ſpeciem melancholiæ per aduſtionem genitæ maxime ꝑ aduſtionem choleræ & melancholiæ naturalis. & intelligitur quod huiuſmodi melãcholia affixa ſit & diuturnauerit in inteſtinis, nam excoriatio ſiue ulcus huiuſmodi quod datur intelligi per dyſenteriam eſt cancer ulceratus ſiue ulcus cãcroſum, quod eſt ex toto genere mortale & ex hoc tollitur contradictio aphoriſmi. 48. 6. particulæ ſpleneticis dyſenteria ſuperueniens ſoluit ægritudinem. Illa enim melãcholia à ſplene ad inteſtina deriuata facit dyſenteriam tranſeũdo & non figitur in inteſtinis.

Cura fluxus hepatici fœculenti nigri exigit quatuor intẽtiones. prima cauſam remouet. ſecunda hepar confortat. tertia corrigit accidentia. quarta ordinat debitum regimen. Si ergo iuxta primam intentionem cauſa huius fluxus fuerit regimen præcedens malum multiplicatiuum melancholiæ aut choleræ aduſtæ & ſanguinis aduſtiuum illud remoueatur & inducatur regimen contrarium. Et ſi in cauſa fuerint febres adurentes ſanguinem, ſcilicet cauſon tertiana continua, ſynocha peſtilentialis attendatur euacuationi cum phlebotomiis, & ſolutiuis quæ ſint tamen plurimæ infrigidationis & humectationis, & ſecundo attendatur extinctioni caumatis febrilis ſex modis. Primus cum infrigidatione aeris, & eius humectatione, qui tamen ſtante fluxu non debet adeo infrigidari ne materia pellatur à circunferentia ad centrum. Aer tamen inſpiratus debet eſſe notabiliter frigidus cui ſemper ſint admixti uapores rerum frigidarum redolentium, quibus æger delectetur. Secundus cum his quæ in ore retinẽtur infrigidantibus & humectantibus guttur & linguam. Tertius eſt alteratio per clyſteria, ſed ſtante fluxu ſint mundificatiua, Quapropter aquæ hordei addantur ſucci infrigidantes, ſicut portulacæ plantaginis ſolatri ſemperuiuæ, & ſimilium, oleũ uiol. nenufa. & adeps renum capræ ad prohibẽdum excoriationem. Quartus eſt per cibos & potus, quapropter in cibis ſuis ponatur uinum granatorũ, de berberis, aut acreſta. Et in brodiis ex quibus debent fieri fercula bulliat lactuca, endiuia, plãtago, portulaca, cucurbita, & ſimilia aut aliquod iſtorum. Quintus per epithimata applicanda cordi, hepati, renibus, dorſo, capiti. Sed hic duo obſerua. Primum, ut hæc non applicentur niſi præcedente ſufficienti euacuatione. Secundum, ut ſtante fluxu totum corpus aut maior pars cum his frigidis non epithimetur ne materia amplius pellatur à circunferentiis ad centrum, ſic enim fluxus nimis augeretur. Sextus, per ea quæ ſumuntur quæ ſint infrigidantia & humectantia hepar & membra nobilia confortantia cum ſingulari proprietate cum ſtipticitate temperata, & cum hoc ſint propria humori peccanti, ſcilicet cholerę aut melancholiæ cum ſanguine mixtæ, quæ per ſui caliditatem aut putrefactionem ſunt cauſa aduſtionis ſanguinis. Potus tamen aquæ frigidæ qui conceditur in febribus urentibus, ſtante fluxu non eſt concedendus, facile enim perduceret ad lyenteriam, aut ad fluxum chyloſum. Et ſi cauſa fluxus fuerit defectus ſplenis in mundificando hepar, regatur ſecundum quod dicetur in fluxu ſplenetico. Et ſi in cauſa fuerit caliditas adurens hepatis, aut membrorum quæ ſunt ultra hepar, alteretur cum infrigidantibus fortibus, quæ tamen non extinguant calorem natiuum interius ſumptis & exterius applicitis hepati & cordi & dorſo ſecundum ſitum uenę chylis. Et ſint confortantia, ut ſupra, ſtipticitate temperata & ſingulari proprietate, ſed non approximentur exterius niſi prius debita mundificationę præcedente. Si ergo adſit multitudo ſanguinis, præponatur phlebotomia ex baſilica aut ex communi, aut ex ſaphenis ſi in cauſa fuerit retentio menſtruorũ aut hæmorrhoidarum, poſtea humor dominans in ſanguine mundificetur, cholera quidem cum decoctione fructuum, ſcilicet prunorum, tamarindorum, & mirabol. citrin. in aqua endiuiæ, in cuius. ℥. 3. debite colatis & expreſſis infundantur rhabarbari. ʒ. 2. per. 12. horas cum ebullitione parua & debita expreſſione & colatione. Et ſi in cauſa fuerit humor melancholicus educatur, ut. ℞. epithymi mirabol. indorum. ana. ʒ. 2. ſenę. ʒ. 1. bulliant in. 6. ℥. aquæ lactis ad conſumptionem medietatis, & coletur exprimendo, ſed epithimum ponatur ad bulliendum in fine. Et ſi uenter non eſſet facile obediens, cum hac decoctione diſtemperetur. ʒ. 1. aut quantum uidetur electarii amech. Quod ſi non fuerit opus phlebotomia, à mundificatione iam dicta inchoandum eſt. Deinde alteretur hepatis & cordis dyſcraſia cum frigidis ſæpe dictis, & ſimiliter dorſum ſiue regio uenæ chylis cum infrigidante Gal. aut ſimilibus ſicut oleo roſ. cum quarta parte aceti. Similiter ſumat frigida de quibus ſuperius in fluxu cholerico. Quod ſi nimia frigiditas hepatis aut membrorum quæ ſunt ultra hepar fuerit in cauſa, educatur prius melancholia cum decoctione ſtatim poſita. Sed loco electarii hamech ponatur diaſene, aut exhibeantur pillulę ad hanc intentionem. In quibus tamen ponantur mirabol. nigri derelinquẽtes aliquod ueſtigium conſtrictionis. Et regatur ſplen ſi defficeret ab attrahendo melancholiam, aut propter debilitatem aut oppilationem, ut infra in fluxu ſplenetico, Poſtea calefiat hepar cum interius ſumptis, ſicut ſyrupo de abſinthio, de eupatorio, cum ſyrupo de epithymo, cum aquis abſinthii, bugloſſæ, & ſimilibus. Et ex confectionibus conueniunt diagalanga, diatrionpipereon, diachalamẽtum, diamuſcum. Item theriaca & mitridatum. Et ſi opus eſſet calefacere & humectare conueniunt zuccharum bugloſſatum, zuccharum boraginatum cum paſſulis auellanis parum torrefactis & ſilicis. Et exterius applicentur oleum de ſpica de abſinthio cum tantundem uini potentis & pauco aceti & aromatizentur cum gariofilis & ſpica, & ſimilia modo tuo elige. Et hæc eadem quæ dicta ſunt, optime ualent ad complendum ſecundam intentionem quæ eſt hepatis confortatio, modo habeant ſtipticitatem moderatam, & ſingularem proprietatem ad hepar. Si uero fluxus fœculentus pendeat ab ulcere remanẽte poſt rupturam apoſtematis aut pẽdente ab aliis. primo remoueatur cauſa fluxus mundificando & conſolidando partem ulceratam. Secundo hepar confortetur. Tertio accidentia corrigantur. Quarto ordinetur regimen. Primo mundificetur hepar cum aqua hordei, aut zucchari, aut mellis permixtis cum melle roſ. oxymelle ſimplici aut ſyrupo acetoſo ſimplici ſecundum exigentiam dyſcraſiæ & putredinis ulceris. quibus utendum eſt aliquibus diebus donec pus minoretur, poſt ea conſolidetur cum ſucci plantaginis. ℥. 2. ſucci end. ℥. ſ. boli ar. ʒ. 1. Et ſi opus erit minori infrigidatione his addatur aliquid thuris aut maſticis, item diarrhodon abbatis, & triaſandali permixti cum his aut ſimilibus confortant & conſolidãt. Et ſi opus eſſet calefacere eligatur ſyrupus de abſinthio, diarrhodon de ſuccis herbarum. Item trochiſci diarrhodon de rhabarbaro, & cum his compleatur prima & ſecunda intentio. Si uero fluxus fœculentus pendeat ab apertione oppilationis aut à uirtute erecticante, ſinatur natura operari & adiuuetur ſi defecerit. Vbi uero fluxus nimium excederet quem uirtus non bene ferret ſe detur ſecundum opportunitatem. Si uero fluxus fœculentus pendeat à debilitate uirtutis quem frequẽter antecedit lotiuus, remoueatur cauſa eius, quæ ſecundum plurimum eſt mala complexio aut calida debilitans conſumptiua, aut frigida debilitans digeſtiuam cum his quæ ſæpe ſupra dicta ſunt. Et cum eiſdem hepar confortetur ut ſupra. Et corrigantur accidentia ſecundum exigentiam ipſorum, & ordinetur regimen ſecundum cauſæ exigentiam.

Cura uero nigri fellei, & nigri melancholici exigit intentiones quatuor ſupraſcriptas. Sed properandum eſt maxime in cura nigri fellei & melancholici ſubtilis propter fortitudinem ſuæ impreſſionis. Ergo quàm primum potes euacua huiuſmodi humores. ℥. 3. decoctionis prunorum tamarindorum, mirabo. indorum, epithymi & ſenę, in qua poſt debitam colationem & expreſſionẽ infunde rhabarb. ʒ. 1. per. 12. horas, deinde coletur exprimatur & ſecum miſceatur. ʒ. 1. electarii hamech uel quantum uidetur. Et eadem medicina conuenit in melancholia facta per aduſtionem phlegmatis. Sed in melancholia naturali aut genita ꝑ cõgelationẽ

detur

detur diaſene ab. ℥.ſ. uſque ad ℥.i. cum aqua abſinthij, infuſionis epithymi & mirabolanorum indorum. Poſt euacuationem alteretur hepatis dyſcraſia cal. aut frig. ſecundum exigentiam. medicinæ aũt alteratiuę tàm interius ſumendæ quam exterius applicãdæ patere poſſunt ex ſupradictis quæ cum hoc quod alterent ſint etiam hepatis confortatiuę iuxta ſecundam intentionem. Sed pro tertia intentione prohibenda eſt cacoriatio inteſtinorum, dolor eſt ſedandus cum clyſteribus & reliquis proprijs ad hoc, quæ requirantur in cura dyſenteriæ & in cura generali fluxus. Tu tamen debes uti clyſteribus magis aut minus infrigidantibus, & magis & minus abſtergentibus & aliquando ſtupefactiuis ſecundum humoris diuerſitatem & neceſsitatis exigentiam, quorum copiam in cura dyſenteriæ & cura generali fluxus habuiſti. Et reliqua accidentia corrigantur ſecundũ quod ibi dictum eſt &c. Sed pro quarta intentione regimen ſex rerũ declinet ad frigidum aut ad cali. ſecundũ exigentiam diſcraſiæ. Licet ſecundum plurimum debeat declinare ad frigidũ, immo aliquando debet eſſe notabiliter frigidum. Similiter quandoque debet declinare ad humid. quandoque ad ſic. Et aliquando cum temperamento actiuarum aut paſsiuarum aut utrarunque.

Similiter diæta debet eſſe aliquando tenuis, aliquando craſſa ſecundum longitudinem aut breuitatem morbi & uirtutis tolerantiam. Quæ autem ſit huiuſmodi, requiratur in cura generali fluxus.

De fluxu hepatico ſanguineo.

HIc fluxus quantum ad quid nominis & quid rei eſt ſatis ex dictis manifeſtus. Eſt autem hic ſanguis quandoque rubeus uiuidus, quandoque niger: & niger eſt fœtens, aut non fœtens. Et quicunque iſtorum quandoque eſt multus, quandoque paucus, quandoque nouus quandoque antiquus, quandoq; continuus quandoq; interpollatus ſiue periodicus, quãdoq; criticus quandoq; ſymptomaticus.

Cauſa rubei prima eſt ſciſſura uenæ portæ aut meſeraicæ abſque ſciſſura carnis aut panniculi tegẽtis ipſas facta à cauſa primitiua aut à multitudine extendente aut ab acuitate corrodente. Si enim ſimul cum ipſis ſcinderetur caro & panniculus tegens ipſas, ſanguis exiens reperet ad concauũ uentris, ſicut ſciſſura uene chylis aut emulgentis abſque ſciſſura rei tegentis ipſas eſt cauſa mictus ſanguinei. Secunda cauſa eſt multitudo eius ſupra illum qui neceſſarius eſt pro corpore nutriendo aut acuitas eius ſtimulans expulſiuã. Tertia cauſa eſt oppilatio ramorum uenæ chylis aut portæ, quare ſanguis in hepate generatus ad membra nutrienda tranſire non ualet ſed tanquam ſuperfluus ab eo ad inteſtina expellitur. Quarta cauſa tenens ſe ex parte corporis eſt repletio eius, apoſtema, oppilatio, debilitas attractiuæ ipſius, quarum cauſas require in cap. de fluxu ſanguinis à toto.

Cauſa autem nigri non fœtentis eſt longa mora eius in inteſtinis aut multa admixtio humoris melancholici, aut frigiditas congelans. Sed cauſa nigri fœtentis eſt mora adeo longa ut fœteat. Item caliditas putrefaciens.

Signa. Differt hepaticus ſanguineus à fluxu inteſtinali ſanguineo per ſigna ſex ſuperius poſita in princ. huius cap. Sed differt à ſanguineo prouenienre à toto, quia cum hoc adſunt nocumenta hepatis, cum illo non. ſed adſunt ſigna nocumenti membrorum ultra hepar, ſcilicet oppilationis, apoſtematis, repletionis, debilitatis attractiuæ & ſimilibus. Pro quibus recurre ad cap. de fluxu ſanguineo à toto. Signa ſciſſuræ uenæ portæ ſunt ipſa cauſa primitiua, ſcilicet caſus, offenſio aut percuſsio ſuper hepar ſi præceſſerint. Et dolor quidã ſenſatus circa concauum hepatis, & ꝙ ſanguis egreditur in magna quantitate & ſubito, & non facile ſiſtitur neq; cito. Sed quod ſuperfluit ſupra illum qui eſt neceſſarius pro corpore nutriendo cognoſcitur quia ſumit cibum maioris quantitatis aut magis nutritiuum quàm cõſueuerit. Sed ꝙ ſit acutus cognoſcitur ex præcedenti acuitate cibi & quia mordicat loca per quæ fluit, & forte tendit in citrinum. Sed ꝙ ſit oppilatio in uenis hepatis cognoſcitur per ſigna ſuperius poſita ex grauedine, tumore, & ſimilibus, quæ melius in gibbo quã in concauo percipiuntur. & quando ſanguis uenit à gibbo eſt magis nitidus, & depuratus, & oppilatio gibbi magis cõmunicat ſpiritualibus, ſicut oppilatio concaui magis communicat ſtomacho, & qui eſt ex oppilatione cito abſcinditur & eſt periodicus. Et differt à lotiuo, quia hic eſt purus ille ſicut lotura carnis.

Prognoſtica. Primum, hic fluxus ſecundum plurimum curatur, ſed non apud negligentes & inexpertos. Secundum, fluxus ſanguinis nigri fœtẽtis deterior eſt quàm fluxus nig. non fœtentis. Tertium fluxus ſanguinis rubei deterior eſt quàm ſit fluxus nigri non fœtentis cui concordat aphor. 25. quartę particulæ. Sanguis quidem ſurſum qualiſcunq; fuerit per os malum, deorſum uero bonum ſi niger fuerit.

Cura huius fluxus ſanguinei hepatici rubei quãtum ad omnes cauſas eius præterquàm ab oppilatione patere poteſt ex cura fluxus ſanguinei à toto de quo ſuperius factum eſt ſpeciale cap. Sed pro cura huius hepatici ſanguinei pendentis ab oppilatione recurratur ad cap. de fluxu chyloſo de quo ſupra, & ad cap. de fluxu oppilatiuo, de quo infra. Sed cura ſanguinei nigri fœtentis aut non fœtentis eſt, ut primo procuretur ipſius eductio cum clyſteribus mundificantibus aut ſolutiuis quæ uentrem lauant aut ſoluunt comprimendo, aut mixtis ex his, & eſt præſtantius. deinde remoueatur cauſa nigredinis ſanguinis & putoris eius. Si enim cauſa ſit admixtio humoris melancholici educatur cum his quæ dicta ſunt in fluxu melancholico. Si uero in cauſa ſit caliditas putredinalis aut frigiditas congelans alteretur cum his etiam quæ ibidem dicta ſunt.

De fluxu hepatico lotino,

FLuxus hepaticus lotiuus eſt deſcriptiue fluxus rei quæ eſt ſicut lotura carnis recentis, eſt.n. aquoſitas tendens in rubedinem ſanguineam.

Cauſa eius immediata eſt duplex, ſcilicet defectus digeſtiuæ ſiue ex ſe principaliter deficiat ſiue ex defectu contentiuæ quæ non tanto tempore retineat chylum in hepate donec digeſtiua complete ipſum digerat. Hic autem defectus digeſtiuæ eſt duplex, aut quia diminute ipſum digerat immutãdo ipſum debiliter uerſus naturam ſanguinis, aut quia corrupte ipſum digerat corrumpendo ipſum in aquoſitatem ſicut in fluxu aquoſo dictum eſt. Sed in hoc lotiuo nõ eſt tanta corruptio quin appareat alicuius ſanguinis ueſtigiũ. Secunda cauſa eſt debilitas ſequeſtrationis aquoſitatis a ſanguine propter debilitatem hepatis & renum.

Cauſa autem harum debilitatum hepatis, licet poſsit eſſe omne genus malæ complexionis cum eſt immoderata. s. techni, ſecundum plurimum tamen digeſtiua hepatis debilitatur à frigido, & retentiua à calido & hum. cum ſuperfluunt. Apoſtemata quoque & oppilationes ſunt cauſa harum debilitatum. Et debilitatur etiam per communitatem aut à toto aut à membris particularibus ſicut ſuperius in fluxu aquoſo & hydrope dictum fuit.

Cauſa autem defectus attractiuæ renum ſecundum plurimum eſt ipſorum frigiditas aut oppilatio aut apoſtema.

Cauſæ autem primitiuæ ſunt nimius potus aquæ & proprie hora incongrua, & ſimiliter uſus fructuum aquoſorum & omnis ſuperfluus potus & comeſtio.

Signa. Differentia inter diminutionem digeſtiuæ & debilitatẽ retentiuæ hepatis haberi non poſſunt per egeſtionem lotiuam, utriuſq; enim eſt chylus diminute digeſtus qui cum ſua albedine tendit in rubedinem. Sed differentia inter defectus ipſarum habetur per cauſas. Si.n. adſit mala complexio frigida uериſimiliter iudicandum eſt eſſe debilitatam digeſtiuam. Si uero adſit mala complexio calida aut hum. iudicandum eſt eſſe debilitatem contentiuam. Sed cõtra à caliditate ſuperflua poteſt digeſtiua hepatis diminui. Ergo ſignum erit dubium. ſ. an ſit diminuta digeſtiua, aut læſa retentiua. Ad hoc dicitũ quod digeſtiua à caliditate ſuperflua corrumpitur & non diminuitur niſi forte rariſsime. Quapropter ſi erit corrupta digeſtiua exiens erit aquoſitas tendens in rubedinem ſanguineam. Si autem læſa retentiua erit chylus tendens in rubedinem ſanguineam: facile autem diſcernitur inter chylum, & aquoſitatem. Forte aliæ eſſent inſtantiæ, ſed nolo ut tantum labores. nam quæcunq; ipſarum læſa ſit eadem eſt cura. ſ. remotio cauſæ lædẽtis. Si uero cauſa huius fluxus ſit defectus ſequeſtrationis aquoſitatis à ſanguine propter defectum renum, egeſtio lotiua ſecundũ plurimum erit aquoſitas multa cum pauco ſanguine permixta qui ſanguis

guis forte reſidebit aquoſitati, nõ autem erit aquoſitas cum ſua albedine tendens in rubedinem ſanguineam, inter quas duas eſt differentia, quia in prima ſanguis reſidet, in ſecunda non, & erit paucitas urinæ non ſolum cum fluxus adeſt, quia eſt commune omnibus fluxibus iuxta aphor. ultimum quartæ particulæ, urina multa noctu facta modicum ſeceſſum ſignificat, & econuerſo, ſed etiam ante fluxum. Signa autem ægritudinum hepatis ſuperius habuiſti. Sed ſigna ægritudinum renum inferius ponentur ſi Deus uoluerit.

Prognoſtica. Primum. Hic fluxus ſecundum plurimum curatur niſi pendeat ab apoſtemate. Secundum ſi non debite curatur ducit ad aſcitem, aut ad fluxum fœculentum de quo ſupra.

Cura huius fluxus eſt proportionalis curæ fluxus aquoſi de quo ſupra. Et exigit quatuor intẽtiones. Prima cauſam remouet. Secunda uirtutem hepatis, ſcilicet digeſtiuam & retentiuam confortat. Tertia corrigit accidentia. Quarta ordinat regimen. Pro executione primę intẽtionis: Si fuerit multiplicata aquoſitas, educatur uel per ſeceſſum, uel per urinam, uel per ſudorem .ſ. nunc per unam, nũc per alteram. Non autem per omnes ſimul, ſicut dictum eſt in cura fluxus aquoſi. Deinde nocumenta hepatis corrigantur ut ibi. Si autem in cauſa fuerit ſolum diminutio digeſtiuæ, & non corruptio ita ut ſolum ſit chylus diminute digeſtus, alteretur hepatis diſcraſia quæ eſt io cap. & ſimiliter cætera eius nocumenta corrigantur ſicut dictum fuit in paſsionibus hepatis. Tertio confortentur uirtutes hepatis cum his quæ ſimul hepar confortent & corrigant nocumenta ipſius: & propria in confortatione digeſtiuę dicta ſunt in fluxu aquoſo ſ. paſſulæ, fiſtica, auellanæ, crocus, cinnamomum, hepar adip & caro limaciarum. Et in cauſa calida endiuia, & compoſita ſunt ſicut electarium de paſſulis uerificatum per Auicennam in capit. debilitatis hepatis in cauſa frigida, ſed in cauſa calida diarrhodon & triaſandali. Applicita etiam exterius ad hoc conferunt calida aut frigida ſecundum exigentiam ſed in confortatione retentiuę ſint magis ſtiptica, quæ habeant etiam ſingularem proprietatem ad hepar, & laudanum cum uino & potus ſucci & ſeminis linguæ arietis habent ſingularẽ proprietatem. Et corrigantur accidentia ſicut dictum fuit in cura generali fluxus. Et regimen ordinetur in contrarium diſcraſiæ, & ſit diæta tenuis aut craſſa ſecundum longitudinem aut breuitatem ægritudinis. Sit tamen ea his quæ præbẽt nutrimentum bonum paucarum ſuperfluitatum & facile digerantur, & eſt præſtantius ut cibus partiatur, ſic enim chylus inde genitus melius retinebitur & digeretur.

De fluxu hepatico fœtido.

Hic fluxus deſcriptiue eſt fluxus rei fœtẽtis, ſiue ſit humor aut ſanies, aut ſubſtantia hepatis corrupta.

Species non habet niſi quoſdam modos differentes ſecundum diuerſitatem eius quod egreditur paucitatem aut multitudinem eius, continuationẽ aut interpolationem.

Cauſæ humoris fœtentis ſunt aliquando longa mora humoris, & proprie cum retinetur in loco nõ naturali ſicut in inteſtinis. Licet tamen in hoc & in quocunque alio fœtẽte ſit neceſſarium concurrere calorem extraneum putredinalem. Similiter quandoque humor putreſcit in ipſo hepate & tanquam ſuperfluus expellitur. Tertio in cauſa eſt aliquando ulcus aut apoſtema hepatis à quibus ſanies fœtẽs fluit. Quarto in cauſa eſt ipſa hepatis putrefactio per quam aliquid de ſubſtantia hepatis corrupta fluit per meſeraicas ad inteſtina.

Signa ſunt ipſe fœtor rei quæ egreditur, ſed humor fœtẽs & ſanies & ſubſtantia hepatis corrupta diſtinguuntur per colorem & ſubſtantiam, & quia ſanies deſcẽdit in aqua, humor ſecundum plurimum ſupernatat. Subſtantia autem hepatis eſt ſpiſsior, neque facile diuiſibilis.

Prognoſtica. Hic fluxus ſi pendeat ab humore ſecundum plurimum curatur, ſi ab ulcere aut apoſtemate hepatis difficillime & raro, ſi à ſubſtantia hepatis putrida nũquam curatur niſi ſit res modiciſsima.

Cura. Hic fluxus exigit quatuor intẽtiones ſæpe dictas .ſ. remotionem cauſæ perficiendum. Primo cum mũdificatione harum rerum fœtentium quæ nullo modo debent cõſtringi. ſi tamen fluxus ſit excedens quem uirtus nequeat tolerare aliqualiter cohibeatur, ſed non reſtringatur niſi perfecta mundificatione, quæ mundificatio fiat cum clyſteribus mundificantibus & cum ſolutiuis ſecundum exigẽtiam humoris ſi humor corruptus ſit educibilis cum ſolutiuis propriis ſicut cholera phlegma aut melancholia, quorum ſolutiuorum copiam ſuperius habuiſti in cura generali fluxus. Si uero ſit ſanguis educatur cum lenitiuis abſtergentibus, & ſecundo alteretur calor putredinalis cũ frigidis interius & exterius applicitis. Si uero in cauſa ſit ulcus mũdificetur, & ſimiliter mundificetur ſubſtantia hepatis corrupta prohibendo ulteriorem putredinem. Ad quod ualet aqua decoctionis hordei aut mellis cum oxymeſte aut ſyr. acetoſo ſimplici, & reliquis quæ dicta ſunt ſuperius in cura fluxus fœculenti, ad quam recurre. Secundo confortetur hepar cum propriis contrariis tamen ipſius diſcraſiæ. Tertio corrigantur accidentia ſecundum quod oportet. Quarto ordinetur debitum regimen in contrarium diſcraſiæ, ſicut dictum fuit ſupra in fluxu fœculento. Et hic fluxus fœtidus poteſt eſſe a toto, cuius cauſæ, ſigna prognoſtica, cura, ſunt proportionales his quæ dicta ſunt in hoc fluxu hepatico fœtenti.

De fluxu hepatico uirulento.

Hic fluxus deſcriptiue eſt fluxus rei ſubtilis tendentis in citrinitatem aut rubedinem ad modum uirulẽtiæ.

Species non habet, niſi modos differentes ſecundum colores. Cum aliquando & proprie qui uenit à meſeraica ſiue à meſenterio magis tendat in citrinum. Qui uero ab hepate magis in rubeum. Diſtinguitur etiam ſecundum quantitatem maiorem aut minorem & ſecundum continuitatem aut interpolationem.

Cauſæ ſunt tres. Prima liquefactio ſanguinis & humorum à caliditate forti & tandem ipſius ſubſtantię hepatis. Secunda eſt reſudatio apoſtematis calidi nondum manifeſte rupti in hepate aut in meſeraicis. Tertia cauſa eſt uirtus expellens huiuſmodi humoris critice aut ſymptomatice.

Signa ſunt inflammatio hepatis non adnſtina, ſed liquefactiua. Item ſigna apoſtematis calidi ſub cute ſubtili celati non profundi, quia nõ reſudaret, inter quæ duo diſtinguitur, quia frequenter eſt huiuſmodi caliditas ſine febre, ſed apoſtema nũquam abſoluitur à febre. Item cum apoſtemate adſunt ſigna apoſtematis de quibus ſupra. Differt autem uirus proueniens ab apoſtemate meſeraicæ ſiue meſenterii à proueniente ab apoſtemate hepatis. Primo per ſigna propria diſtinguentia inter utrunq; apoſtema. de quibus ſupra in paſſionibus hepatis, inter quæ eſt febris quæ fortis eſt in apoſtemate calido hepatis, ſed in apoſtemate meſeraicæ lenis. Secundo, quia uirus hepaticum magis declinat ad rubedinem, ſed uirus meſeraicæ cum albedine declinat ad citrinitatem. Cognoſcitur autem hunc fluxum eſſe criticum, quia eſt cum omnibus aut pluribus cõditionibus laudabilis criſis, & cum ipſo ſequitur feſtina ſalus ægritudinis præcedentis. Symptomaticus autem eſt cum nullis aut paucioribus conditionib. laudabilis criſis.

Prognoſtica. Primum. Hic fluxus ſi pendeat à caliditate liquefaciente ſanguinem & humores curatur ſecundum plurimum. ſi uero liquefiat ſubſtantia hepatis aut pendeat ab apoſtemate difficillime curatur. Secundum. Hic fluxus facile tranſit in fœculentum cum per intenſionem aut ex diſpoſitione paſſi caliditas calefactiua efficitur aduſtiuũ. Tertiũ. Ex hoc liquefactiuo quandoque peruenitur ad eductionem ſubſtantiæ hepatis, & eſt mortale, ut infra. Quartum. Factua à uirtute cretice aut ſymptomatice expellente ſecũdum plurimum eſt ſalubris.

Cura. Hic fluxus ſi pendeat à caliditate liquefaciente exigit quatuor intentiones ſupraſcriptas. Prima remouet cauſam mundificando uirulentiam cum decoctione prunorum tamarindorum, mirobolanorum citrinorum, cũ qua diſtemperetur drachma una mannæ aut drachmæ ſex caſsiæ: aut in qua infuſæ ſint drachmæ duæ rhabarbari & expreſſæ. Deinde infrigidetur caliditas hepatis liquefaciens cum exterius & interius applicitis, quorum copiam ſuperius habuiſti in fluxu fœculento.

Cura tamen liquefactionis ſubſtantię hepatis pro magna parte pendet ex cura fluxus liquefactiui, de quo ſuperius eſt factum ſpeciale capitulum. Si uero pendeat ex reſudatione apoſtematis hepatis mundificetur cum aqua hordei ſumpta

cum

eum triaſandalis, prius tamen præmiſſa phlebotomia, & præmiſſo reliquo regimine dicto in eura apoſtematum hepatis ealidorum. Deinde ſi apoſtema manifeſte rumpatur attendatur mundificationi & prohibitioni putreſactionis ſubſtantię hepatis, & tandem ulcus conſolidetur cum his quæ dicta ſunt in fluxu fœculento, ad quod recurre. Si uero hic fluxus pendeat à uirtute, ſymptomatice aut critice humores uirulentos expellente, ſinatur ſi per ſe ſufficiens fuerit. Si uero deficiat adiuuetur. Si uero fluxus ſuperfluit aliqualiter compeſcendus eſt, non tamen ex toto retinendus niſi facta ſufficienti mundificatione. Et ſecundo in hoc fluxu quantum ad omnes eius ſpecies attendatur in toto curæ proceſſu cõfortationi uirtutum hepatis cum his quæ ſunt contraria ipſius diſcraſiæ, & confortent ipſum ſtipticitate moderata & ſingulari proprietate, de quibus ſupra. Tertio corrigantur accidentia ſecundum opportunitatem. Et quarto ordinetur regimen in contrarium diſcraſiæ hepatis.

De fluxu hepatico qui eſt ſubſtantia hepatis aut ſibi ſimilatur.

NE contingat error eſt ſciendum quòd aliquãdo in fluxu egreditur res nigra non facile diuiſibilis quæ eſt ſubſtantia hepatis ab hepate ſeparata per putreſactionem aut aduſtionem ſubſtantiæ ipſius, & cum huiuſmodi hepatis ſubſtantia deſcendat per meſeraicas ad inteſtina opus eſt ut ſit non magnæ quantitatis, ſicut aliquando deſcendit cum urina. Et eſt ſicut orobus differens ab orobo à renibus deciſo per colorem tendendum in rubeum. Orobus autem renalis tendit in citrinum ut ſuperius dictum fuit. Item per modum ſubſtantiæ, non enim eſt orobus renalis facile fragibilis ſicut hepaticus. Aliquando uero egreditur in fluxu non proprie ſubſtantia hepatis, ſed quoddam ſimilatum ſubſtantiæ hepatis in ſua naturali diſpoſitione exiſtentis in colore rubeo in modo ſubſtãtiæ eius. eſt tamen mollius, imo quod plus eſt cum diuiditur in partes apparent ſicut uenulæ duriores reliqua ſubſtantia, ſicut apparent in recto hepate cum in fruſtra ſecatur. Et perſæpe uidi egredi huiuſmodi ſubſtantiam in pluribus fruſtris diuiſim uſque ad quantitatẽ quinque librarum, inter quæ reperiebatur fruſtum. ſ. lib. omnino hepati ſimile.

Cauſæ primi ſunt putredines & aduſtiones ſubſtantiæ hepatis, necnon ulcera putrida & corroſiua, ſiue genita ſint ab apoſtematibus ruptis, ſiue à cauſis aliis.

Cauſæ autem ſecundi, ſcilicet rei aſsimilatæ ſubſtantiæ hepatis eſt fluxus ſanguinis ab hepate ad inteſtina gracilia, qui ſanguis eſt pronus ad coagulationem ratione ſuæ complexionis, & modi ſubſtantiæ. Quapropter à uirtute naturali inteſtinorum directa à uirtute digeſtiua hepatis coagulatur in rem ſimilem ſubſtantiæ hepatis cum pronitate ſua ad hanc conuerſionem. nam unumquodque agens intendit paſsi aſſimilationem.

Signa diſtinctiua inter ſubſtantiam hepatis corruptam nigram fœtentem, & id quod aſsimilatur ſubſtantiæ hepatis ſani quod in rei ueritate non eſt niſi ſanguis coagulatus ſunt ſatis nota. Sed diſtinguentia inter ſubſtantiam hepatis corruptam & ſanguinem fœculentum corruptum ſunt, quia fęculentus corruptus eſt in magna quantitate, & habet fruſta magna, & parum dura & facile diuiſibilia. Sed econtra ſe habet hepatis ſubſtantia corrupta. Similiter ſunt ſigna diſtinguentia inter fruſtum hepatis ueri & ſanguinem coagulatum ſibi aſsimilatum, quia uerum hepar eſt durum non facile diuiſibile, neque liqueſit in aqua calida ſicut ſanguis coagulatus. Signa autem cauſarum manifeſta ſunt ex ſupraſcriptis in fluxu fęculento.

Prognoſtica. Primum. fluxus ſubſtantiæ hepatis corruptæ eſt mortalis ſecundum plurimum niſi quod egreditur fuerit modiciſsimum. Sicut econtra fluxus ſanguinis coagulati ſimilis hepati ſano eſt ſm plurimũ ſalubris, ſignificat enim fortitudinem hepatis & ſatis bonam ſanguinis diſpoſitionẽ cũ conſtantia uirtutum inteſtinorum gracilium.

Huius cura, cum eſt ſubſtantia hepatis corrupta exigit quatuor intentiones ſupraſcriptas. Prima cauſam remouet. Secunda hepar confortat. Tertia corrigit accidentia. Quarta ordinat regimen. Quæ omnes intentiones ſunt complendæ ſicut ſuperius dictum fuit in fluxu fęculento à putredine & corroſione ſiue ulceribus putridis & corroſiuis. Si uero ſit fluxus ſanguinis coagulati. primo ſanguis ille educatur cũ clyſteribus mundificantibus & potionibus ſicut eſt aqua hordei, cum oxymelle ſimplici, & apud maiorem neceſsitatem addantur. 4. grana coaguli leporis uel hędi. Aut exhibeatur caſ. ℥. i. cum aqua decoct. mellis. Poſtea intẽdatur ad curam fluxus ſang. ab hepate ad inteſtina cum his quæ ſuperius dicta ſunt in cura fluxus hepatici ſanguinei ad quam recurre, non enim eſt bonum toties idem replicare. nam ſic uolumen nimis excreſceret. Et ſic Deo dante ſit factus finis huic fluxui hepatico ſuper cæteras materias difficillimo tam ad cognoſcendum quàm ad operandum pro quo ipſi gratias ago infinitas.

De fluxu ſplenetico. Cap. 6.

HIc deſcriptiue eſt fluxus factus uitio ſplenis, & eſt ſecundum plurimum melancholicus. qui eſt hic aliquando multus aliquando paucus, quandoque criticus, quandoque ſymptomaticus, quandoque periodicus, quandoque ſine periodis.

Cauſa in genere eſt triplex. Prima eſt defectus mundificationis melancholiæ ab hepate, quare ſuperfluens expellitur per meſeraicas ad inteſtina. Hic autem defectus mundificationis eſt aut propter oppil. in poro ſiue uena ortum habente à uena portæ & terminata ad ſplenem ad hoc principaliter ordinata ut deferat melancholiam ſuperfluentẽ ab hepate ad ſplenem, hæc autem oppilatio eſt ſm plurimũ, coarctatoria & melancholia craſſa meatum implente. Et aliquando hic defectus eſt propter debilitatem attractiuæ ſplenis aut à mala complexione quę ſm plurimum eſt frigida aut propter apoſtema & duritiem eius aut ſolutam continuitatem. Secunda cauſa principalis eſt defectus expulſionis melancholiæ ad os ſtomachi quæ naturaliter debet ad ipſum fluere ad famem excitandam, hic autem defectus eſt aut propter oppilationem in uena per quam defertur melancholia ad os ſtomachi, quæ etiam ſm plurimum eſt coarctatoria ab humore melancholico, aut accidit propter debilitatẽ expulſiuæ ſplenis quæ frequẽter eſt à ſiccitate ſuperflua, licet poſsit ab omni genere ęgritudinis contingere. Tertia cauſa principaliter fluxus eſt multitudo melancholiæ in ſplene cum apoſtemate aut ſine, ad cuius expulſionem natura irritata tandem mouetur aut ſola aut medicinali auxilio adiuta, & ſic expellitur ad hepar, & poſtea p meſeraicas ad inteſtina. Si uero expelletur per uenam terminatam ad os ſtomachi faciet uomitum melancholicum, & forte faciet fluxum melancholiæ expulſiuæ à ſtomacho ad inteſtina, & ideo cum expellitur aliquando per utranque uiam accidit ſimul uomitus & ſeceſſus melancholicus. Licet etiam uterq; poſsit contingere ab hepate ſimul expellente per meſeraicas terminatas ad ſtomachum & inteſtina. Reliquæ autem cauſæ, ſ. defectus hepatis in expellendo melancholiam ad ſplenem aut ſuperflua generatio melancholiæ ſupra illam quæ eſt pro ſplene neceſſaria prouenit ex defectu hepatis aut ex regimine non conuenienti, & non appropriantur ſpleni.

Signa, fluxus ſpleneticus cognoſcitur, quia quod egreditur ſm plurimum eſt melancholicũ. Et cognoſcitur defectus mũdificationis melancholię ab hepate, quia ſm plurimum ſplen eſt extenuatus. Iſte defectus ſi proueniat ex debilitate attractiuæ ſplenis propter aliquam ſuam ægritudinem cognoſcitur per ſigna ægritudinum eius de quibus ſupra. Si uero ab oppilatione uenę deferentis melancholiam ab hepate ad ſplenem, ſentitur grauitas inter hepar & ſplenem cum cæteris ægritudinum ſplenis. Si uero proueniat ex defectu expulſionis melancholiæ ad os ſtomachi, non accidit fames debitis horis, ſicut conſueuerat & ſplen eſt plenus & tumens ſecundum plurimũ. Cuius defectus ſi cauſa fuerit debilitas expulſiuæ, aderũt ægritudines ſplenis, de quibus ſupra in propriis cap. Quæ ſi nõ fuerit erit ex oppilatione pori, ſiue uenæ deferentis melancholiam ad os ſtomachi. Si uero in cauſa fuerit multitudo materię melancholię in ſplene, ex tumore, grauitate, & tenſione comprehẽditur. Differt autem apoſtema ſplenis à duritie non apoſtemoſa per febrem & dolorem, & cætera ſigna de quibus ſupra in propriis cap.

Prognoſtica.

Prognoſtica. Hic fluxus à uirtute factus cũ omnibus aut pluribus conditionibus laudabilis criſis ſoluit ægritudines melãcholicas.ſ.duritiem ſplenis,apoſtema eius, quartanam, melancholiam mvrachiam, ſpleneticam & cerebralem. Si uero ſit ſine his,ſecũdum plurimum mortalis. Reliqua prognoſtica quærantur in cap.generali fluxus,& in fluxu hepatico & melancholico.

Cura huius fluxus exigit quatuor intentiones. Prima remouet cauſam. Secunda confortat ſplenem. Tertia corrigit accidentia.Quarta ordinat regimen. Si ergo in cauſa fuerit oppilatio,curetur perficiendo has intentiones,ſicut infra dicetur in fluxu oppilatino. Si uero in cauſa fuerit debilitas attractiuæ ſplenis propter malam complexionem frigidam, Primo mundificetur melancholia cũ decoct.epithymi apud Meſ.cuius poteſt exhiberi circa.℥.1.& diaſenę eſt proprium, aut exhibeatur iſtud.℞.ſenæ,mirobo.indorum,ana.ʒ.s. epithymi.ʒ.2.zingib.℈.s.aquæ lactis caprini.℥.2.aut exhibeantur pilulæ iſtæ.℞.mirobo.indorum ſenæ,pilularum alephanginarum ana.℈.1.xingib.gra.1.fiant pilulæ.7.cum aqua ſcolopendriæ,& fortiores iſtis eſſent pilulę indæ & de lapide lazuli. Sed in fluxibus communiter leuia ſufficiunt.Et ab ipſis eſt inchoãdum, imo in multis ſi daretur medietas doſis iſtorum ſolutiuorum ſufficeret, & ſi materia eſſet plurima melius eſſet abſtinete. Deinde dẽtur aperitiua ſicut hoc. ℞.ſcolopen.tamariſci,an.ʒ.2.corticum radicis capparorum.℥.s.ſemi.agni caſti.ʒ.2. contundantur craſſo modo & bulliant in lib.2.aquæ ad conſumptionem medietatis & coletur cũ expreſsione cuius exhibeantur.℥.3.cum.℥.1.s. ſyr.acetoſ.compoſiti,& ſuper ſplene ponantur uentoſę abſq; ſcarificatione, & emplaſtra attrahentia, & ſi fluxus ſuperfluerit reſtringatur & ex propriis ſimplicibus eſt xyloaloes, & aqua myrti, aut ſyr.eius & ex compoſitis micheleta. Si uero in cauſa fuerit ſuperflua quantitas melancholiæ mundificetur cum his quæ dicta ſunt. Et ſi ſplen fuerit oppilatus aut apoſtematus cæteris communicantibus fiat phlebotomia baſilicæ,aut ſaluatellæ ſiniſtræ.Quod ſi cauſa fuerit debilitas expulſiuę ſplenis ad os ſtomachi facta mundificatione, ut prius,dẽtur aperientia de quibus ſupra. Tertio corrigatur mala complexio ſplenis quæ ſecundum plurimum eſt ſicca,& quæcunque alia ægritudo fuerit in cauſa. Quarto ſuper ore ſtomachi ponantur attractiua ſicut uentoſę & emplaſtra attrahentia. Si uero fluxus melancholiæ ad os ſtomachi ſuperfluetet mundificetur,ut prius,cum his quæ nullo modo ſint nomitiua. Sed in caſu immediate præcedenti euacuatiua melancholię debent eſſe pro parte uomitiua. Secundo cõfortetur ſtomachus nn recipiat eum ſyr. de mentha,de myrto,miua cydoniorum & ſimilibus,& etiam cum ceratis,unguentis,emplaſtris,& epythimatibus ſtomacho applicitis. Tertio ponantur uentoſæ ſine ſcarificatione,primo ſuper ſplene,deinde immediate ſuper hepate. Et in omnibus his caſibus, peracta prima intentione expediatur ſecunda.ſ. ſplenis confortatio exhibendo cappares & diamuſcum dulce, aut zucch. boraginatum aut bugloſſatum cum aqua end.& tamariſci,& in ſumma ea quæ confortant ſine propria per uirtutem tertiam moderata ſtipticitate participantia & contraria diſcraſiæ ſplenis. Pro tertia intentione ſ.correctione accidentiũ prohibeatur excoriatio inteſtinorum cũ clyſteribus mundificantib.in quib. ponatur adeps renum capræ & ſubueniatur in dolore ipſorum & in reliquis accidentibus ſicut dictum fuit in generali cura fluxus. Pro quarta intentione, ſit regimen declinans ad calidum,aut ad frigidum ſecundum exigentiam diſcraſiæ, ſed ſecundum plurimum ad hum.Et ſit diæta tenuis aut craſſa ſecundum tolerantiam uirtutis, & longitudinem aut breuitatem ægritudinis,& ſit generatiua boni ſanguinis nõ melancholici,& ſit conſtrictiua,aut aperitiua ſecũdum exigentiam intentionum,quas intendis perficere. Et ſic cum auxilio Dei,cui gratias ago immortales,ſunt expeditæ undecim ſpecies fluxus,penes cauſam materialem,in qua,quarum primæ quinque ſe tenent ex parte totius. Reliquæ ſex ex parte membrorum particularium. Sequitur iam ut abſoluamus ſpecies fluxus ſe tenentes ex parte cauſæ materialis obiectiuæ quæ fluxu expellitur,licet multę ex his iam abſolutæ ſint, imo maior pars in fluxibus in præcedentibus.Relinquuntur enim ſolum tres ſpecies penes hanc cauſam,quas ſi Deus uoluerit expediemus,ſcilicet fluxus ſtercoroſus, fluxus uermium & fluxus lapidum.

TRACTATVS TERTIVS DE ſpeciebus fluxus ſumptis à cauſa materiali obiectiua continens tria capitula.

De fluxu ſtercoroſo. Cap. 1.

FLuxus ſtercoroſus deſcriptiue eſt fluxus ſtercorum in quantitate exuberante ſupra id quod eſt conueniens. Eſt autem ſtercus ſuperfluitas primæ digeſtionis recipiens formam ſubſtantialem in ſtomacho, licet in inteſtinis accidentaliter perficiatur. Modos habet differentes ſecundum magis & minus. Sunt enim ſtercora aliquando magis dura & compacta,aliquando magis liquida & fluentia, item aliquando cum multa mixtione humorum.ſ. phlegmatis & utriuſque choleræ,aliquando ſine: item recipiunt differentias penes multitudinem eius,quod egeritur tam ſecundum quantitatem continuam quàm diſcretam.

Cauſæ eius ſunt multa quantitas cibi, item qualitas eius, quia,ſcilicet parum eius tranſmutatur in chylum, plurimum in ſuperfluitates,ſicut ſunt fructus,olera, & ſimilia, quorum multum parum nutrit. Item paucitas eius quod ad hepar & mẽbra attrahitur,ſiue proueniat ex defectu ſtomachi,& inteſtinorum non debite immutantium aut non debito tempore retinentium,donec hepar & meſeraicę ſugãt,quod eis pertinet,aut ex defectu hepatis,& meſeraicarum propter debilitatem attractiuæ aut oppilationem,& cauſas ſuperius dictas in fluxu chyloſo,aut propter defectum mẽbrorum quæ ſunt ultra hepar,quia repleta nimis aut debiliter attrahentia aut oppilata,ſicut ſuperius dictum fuit in fluxu ſanguineo. Item tertio multitudo eius quod ex phlegmate aquoſitate,& utraque cholera redit ad inteſtina,& totũ cum ſtercore permixtum,ſtercore dominante nomine ſtercoris appellatur. propterea dicimus aliquod ſtercus eſſe magis cholericum, aliquod phlegmaticum, aliquod melancholicum, & forte huiuſmodi humores ad inteſtina delati uirtute inteſtinorum ſtercorizantur.

Signa patent ex his quæ dicta ſunt in fluxu ſanguineo, & chyloſo,ad quorum capitula recurre.

Prognoſtica.Primum,hic fluxus ſecundum plurimum curatur ſi debite tractetur. Secundum. difficile eſt,& non bene tutum medicinaliter permutare naturas,& hominum cõſuetudines. Sunt enim quidam naturaliter egerentes ſemel in die,quidam bis,quidam ter quater aut pluries. Quendam de Cauaiono Veronenſi uidi aſcellantem tantum ſemel omnibus.22.diebus & ſic ſe habuerat per totum decurſum uitæ ſuæ. Tertium. homines multum permutãtur ex decurſu ætatiuo,iuxta aphor. 22.ſecundæ particulæ. Quibuſcunque iuuenibus exiſtentibus uentres humectantur his ſeneſcentibus exiccantur & econtra. Quia aphoriſmus eſt ex contingentibus æqualiter.

Huius cura exigit tres intentiones. Prima ut cauſæ corporeæ ſi quę ſint remoueantur ſcilicet oppilationes malæ cõplexionis ſtomachi, inteſtinorum, hepatis, & membrorum quę ſunt ultra hepar,& ſic de ſingulis ęgritudinibus,quę poſſent eſſe cauſa huius fluxus,quæ qualiter remouendæ ſint ex ſupradictis patere poteſt. Et ſi corpus ſuperflue plenum fuerit euacuetur ſecundum repletionis exigentiam. Secunda intentio ut fiant frictiones toti corpori & balneationes non quidem ſtipticæ,ſed dilatantes poros, & attrahentes nutrimentum ad membra quæ fiant completa prima & ſecunda digeſtione. Tertia intentio ut dentur cibi multi nutrimenti,& paucarum ſuperfluitatum non lenientes,imo potius aperientes & prouocantes,& ſint moderatæ quantitatis ſufficientis tamen pro corpore nutriendo,ſicut uinum ſubtile odoriferum,carnes laudabiles,uitelli ouorum ſorbiles debite cocti,teſticuli gallorum fiſtica,auellanæ parum torrefactæ, & ſimilia quæ præter ſupraſcriptas conditiones ſtomachum, & hepar confortent.

De fluxu uermium. Cap. 2.

HIc fluxus deſcriptiue eſt fluxus ipſorum uermiũ uiuentium aut mortuorum.

Species huius fluxus ſumi poſſunt ſecundum differentes pſorum ſpecies quæ ſont tres ſcilicet cucurbitini in modum ſeminis cucurbitæ: qui tamen aliquando adinuicem connexi mediante humiditate phlegmatica non animata ipſos continuante inueniuntur longi ſm hominis ſtaturam, ſicut perſępe uidi, aſcarides ſubtiles parui, aliquando rotundi & oblongi, ſicut ariſtæ: & lumbrici rubei tendentes in albedinem lõgi ſecundum palmi longitudinem: imo aliquando cubiti. Diſtinguuntur etiam ſpecies fluxus ſecũdum quòd huiuſmodi uermes expelluntur uiuentes aut mortui.

Cauſa materialis uermium eſt phlegma: locus ſunt inteſtina, & aliquando ſtomachus: cauſa efficiens diſponens eſt calor putredinalis: principalius operans eſt calor naturalis, ſaltem ſibi, ſiue ſint duo numero diſtincti ſiue tantum unus, perficiens autem eſt cœleſtis influentia, quæ eſt cauſa primitiua aut principalius concurrens.

Signa uermium referuentur ad capitulum proprium. Sed ſigna fluxus ipſorum, ipſorumq; diſtinctio ſecundum ſpécies ſuas ſenſui manifeſta ſunt.

Prognoſtica. Primum. Fluxus uermium mortuorum in ęgritudinibus acutis eſt ualde deterius quàm fluxus uiuẽtiũ, ſignificatur enim malitia ægritudinis ipſos interimens, ſed ſi uiui deſcendunt ſignificatur aut expulſiue potentia aut non tanta ęgritudinis malitia. Secundum. Si ſoli impermixti fęcibus egerantur malum, permixti uero bonum. Tertium. Si permixti ſanguini egerantur malum. Quartum. Vomitu expulſi malum. Sed in hac materia leniter pertranſeo. Inferius enim in capitulo proprio Deo dante dicetur quantum erit opportunum.

Cura. Si natura per ſe non fuerit ſufficiens adiuuetur cũ educentibus uermes, & mundificantibus materiam eorum. Et ex propriis eſt clyſtere factum ex. 15. ℥. lactis aut quantũ uideatur opportunum inſpecta ætate cum. 1. aut. s. ℥. zucch. rub. aut. ℥. 2. mellis roſ. Et ſi fluxus aliarum materierum præter uermes eſſet nimis exuberans ſit lac calibeatum, aut clyſterizetur cum aqua mellis facta ſecundum artem, aut cum aqua hord. cum melle roſ. Et ſi fuerit aut timeatur excoriatio addatur adeps renum capræ, & ſi uermibus aut materia eorũ exiſtentibus in ſtomacho, aut in inteſtinis ſuperioribus fuerit opus mundificare per ea quæ ſumuntur, detur mel roſ. infuſionis ſemenzinæ, aut in quo ſit admixta. ʒ. s. aut. ℈. 1. ſemẽzinæ cum pauco aquę hordei aut mellis, & ita detur duabus aut tribus uicibus, quoniam educet uermes, & eorum materiam. Et ſi opus fuerit conſtringere fluxum & uermes educere detur micheleta cum pauco ſemenzinæ diſtemperata cum uino cydoniorum, & ſimilibus. Et in ſumma intendatur contra uermes & fluxum. Et pro ampliori notitia ſi eſt expediẽs recurratur ſuperius ad capitulum generalis curæ fluxus, & interius ad capitulum de uermibus, & curentur accidentia ſm quod dictum fuit in cura generali fluxus, & dicetur in cura uermium, & ſimiliter ordinetur regimen ſex rerum ſecundum exigentiam fluxus & uermium, & diſcraſiæ, & reliquorum à quibus ſumenda eſt indicatio.

De fluxu lapidum. Cap. 3.

Quid rei huius fluxus ſatis eſt manifeſtum. Hunc fluxum nunquam uidi. Sed recitat Franciſcus de pede montium quod quidam clericus neapolitanus cui nomen erat Medicus, per menſem emiſit lapides per uirgam & anum; & qui per uirgam emittebantur erant ad quantitatem nucellæ. Qui uero per anum ad quantitatẽ oui, qui finaliter fuit liberatus cum comeſtione melonum. Hi lapides ſaltem craſsi uериſimiliter generantur in ſacculo, aut colo ſcilicet in cellulis ipſius in quibus ſcybale figurãtur. In eis enim multum de phlegmate uiſcoſo continetur, quod eſt materia ipſorum. Agẽs autem eſt calor inteſtinorum adiutus à calore membrorum circumſtantium. Neque eſt credendum quod materiæ tantorum lapidum fuerint una uice congregatę quæ in huiuſmodi lapides condenſentur, ſed potius paulatim creſcunt per paulatim factam materiæ additionem, ſicut etiam lapis creſcit in ueſica.

Prognoſticum. uериſimile eſt hunc fluxum ſecundum plurimum eſſe ſalubrem.

Cura eſt eductio lapidum, & phlegmatis uiſcoſi quod eſt materia eorum cum bibitis, ſicut aqua mellis cum oxymelle ſcillitico quibus poſſet addi ad magis lubricandum oleũ cõmune uel amygdalarum dulcium, niſi ſtomachus abominaretur, uel cum aqua mellis diſtemperentur drachmæ decẽ floris caſsiæ, aut quantum uideatur ſufficere, aut cum clyſterizatis à quibus eſt inchoandum, ſicut ex oleo communi, aut ſiſamino cum oxymelle ſcillitico, aut cum tertia parte urinę, & ſimilibus: prius tamen oleum ſolum cum butyro ad mollificandum clyſterizetur.

Regimen autem non naturalium ſit cum eis quæ uentrem lubricent, & non ſint generatiua huiuſmodi phlegmatis uiſcoſi, imo ipſius generationem prohibeant. Et ſic cum Dei gratia ſunt abſolutæ omnes ſpecies fluxus penes cauſam materialem ſubiectiuam & obiectiuam. Supereſt iam ut abſoluamus ſpecies fluxus penes cauſam efficientem.

TRACTATVS QVARTVS
de ſpeciebus fluxus penes cauſam efficientem, tria continens capitula.

De fluxu critico, & ſymptomatico. Cap. 1.

Fluxus criticus eſt qui eſt terminus alicuius ægritudinis materialis exiſteos cum omnibus aut pluribus conditionibus laudabilis criſis. quæ ſunt ut materia ſit prędigeſta, ſit indicatiua, ſit in die cretica cum euacuatione qualis, & quanti oportet cum bona ægri tolerantia, & conferentia, & in hoc fluxu primo ſit digeſtio, deinde nocitiui à iuuatiuo ſeparatio tandem nocitiui expulſio retento iuuatiuo, & expulſiua prius incipit expellere & retentiua cedit, ſicut expulſiua expellit, neque ſibi aduerſatur cum utraque ſuum finem conſequatur, expulſiua nocitiuum expellente, & retentiua iuuatiuum retinente. Sed in fluxu ſymptomatico, oppoſitæ ſunt cõditiones qui propterea ſymptomaticus, id eſt, ruinoſus appellatus eſt. In hoc enim ſit iuuatiui & nocitiui expulſio, propterea retentiua & expulſiua ſibi in ſuis operationibus aduerſantur, & aliquando prius retentiua cedit quàm expulſiua expellat, immo quandoq; ſit fluxus ex ſolo defectu contentiuæ expulſiua nullo modo cõcurrente, ſicut accidit in propinquis morti, in timentibus, & in fine phthiſis, quo modo frequenter accidit oregmon, & lachrymæ inuoluntariæ, & ſudor diaphoreticus. Eſt itaque hic ſymptomaticus duplex. unus factus à uirtute expulſiua ſtimulata, alter ex defectu contentiuæ, nullo modo cõcurrente expulſiua, & proportionatur illis motibus, de quibus dicit Auer. 3. col. quod non habet principium, neq; cauſam, neque finem, ſed ſolum defectum, eius enim cauſa per ſe nõ eſt aliqua uirtus, ſed ſola grauitas. Et ex his patet quid nominis, & quid rei, ſpecies, cauſę, & ſigna.

Prognoſtica. Sed prognoſtica ſunt hæc. Primum omnis criſis in omni ægritudine materiali, etiam peſtilentiali exiſtens cum omnibus conditionibus ſupraſcriptis eſt euidens ſignum ſalutis. Si uero deficiant aliquæ ex principalibus conditionibus ſupraſcriptis, non eſt efficax ſignum ſalutis, & proprie in peſtilentialibus. Secundum. Fluxus ſymptomaticus accidens in principiis ægritudinum, licet conferat euacuando nociuum, eſt ſecundum plurimum malus, ſignificans multitudinem materiæ aut malitiam. Tertium. Fluxus uentris ſymptomaticus accidens poſt ægritudines uehementes, aut poſt ægritudines chronicas eſt ſecundum plurimum mortalis ſignificans uehementem corruptionem aut defectum uirtutis. Quartum. Fluxus ſymptomaticus proueniens ex ſolo defectu contentiuæ eſt uniuerſaliter mortalis.

Cura fluxus critici & ſymptomatici. Si fluxus criticus fuerit cum omnibus, aut pluribus conditionibus laudabilis criſis ſinatur naturam operari, iuxta aphoriſmum. 20. primę particu. Prohibeanturque omnia quæ criſim poſſent impedire, ſolum medicus intendat regimini ſex rerum nõ naturalium ſecundum exigentiam ægritudinis, & accidentium. Quapropter in ægritudine acuta abſtineat à uino, & carnibus, & ſi criſi diu duratore opus fuerit aliquo cibo, accipiat ptiſanam, & ſimilia, ſed in ægritudine chronica maxime criſi diu durante poteſt uti uino, & carnibus moderate, ſiue aqua carnis & ſimilibus quæ tñ non criſim impediant. Si uero

fluxus fuerit diminutus adiuuetur cũ clyſteribus calidis aut frig. ſecundum exigentiam incipiendo à lenibus, & gradatim procedendo ad acutiora, quæ ſi non ſufficiant aliquod lene ſolutiuum exhiberi poteſt, ſicut infuſio prunorum, tamarindorum, manna, caſsia, rhabarbarum, polypodium, carthamum, & ſimilia, quorum tamen uirtus ſolutiua ſit aliquo ſtiptico repreſſa aut per torrefactionem. Si uero ſuperfluat cohibendum eſt cum his, quæ dicta ſunt in cap. generali fluxus, & in capitulis præcedentibus. Ad quod ualet ptiſana hordeacea ex hordeo torrefacto, & ſimiles cibi ſtiptici & incraſſantes calidi, aut frig. ſecundum quod oportet conditi cum uino cydo. & ſimilibus. Item ſumachia, mirthea, & ſimiles, & obſeruet reliquum regimen ſupraſcriptum. Si uero fluxus fuerit ſymptomaticus factus à uirtute expulſiua irritata in principio ægritudinis, & fuerit ex genere humoris qui facit ægritudinem dimittendus eſt, niſi modum excedat, in fine uero ægritudinis moderandus. nam tunc ſecundum plurimum timetur de caſu uirtutis. Si uero fluxus proueniat ex ſolo caſu uirtutis, non concurrente expulſiua, cohibẽdus eſt, & uirtuti cadenti ſubueniendum, ita ut dentur ea quæ ſunt boni chymi, facilis digeſtionis, paucarum ſuperfluitatum, quorum parum multum nutrit, cito in ſanguinem, & ſpiritus conuertenda, & cum hoc conſtringentia à ſua proprietate. Et reliquum regimen conſtrictiuum obſeruetur. & boni odores conferũt ad uirtutis ſubleuationem. Sed forte potius ſi ius diuinum, & naturale permitteret, ab horũ cura fugiendum eſſet. Non enim hic aliud intendere poſſumus niſi cuiuſdam miſerabilis uitæ aliquantulam productionem.

De fluxu oppilatiuo. Cap. 2.

FLuxus oppilatiuus eſt qui prouenit ab oppilatione uel ex apertione oppilationis, quamuis huiuſmodi cauſæ ſint efficientes mediatæ. Immediata enim cauſa eſt uirtus expulſiua ſtimulata à præſentia materię, aut defectus contentiuæ cum grauitate materiæ.

Species. Hic autem fluxus eſt quintuplex ſecundum quinque ſpecies ſiue modos oppilationum diſtinctos ſecundum membra quæ poſſunt eſſe cauſa fluxus. Prima eſt oppilatio meſeraicarum. Secunda hepatis, & pororum eius. Tertia ſplenis & pororum eius. Quarta uenarũ quæ ſunt ultra hepar ortum habentium à chyli aſcendente aut deſcendente. Quinta oppilatio pororum cutis, & apertio omniũ iſtarum poteſt eſſe cauſa fluxus præter quàm oppilationis pororum cutis, hæc enim poteſt eſſe cauſa ſudoris cum prius retentus eſſet. Eſt autem oppilatio horum membrorum morbus in uia prohibens trãſitum humiditatis bonæ aut ſuperfluæ, quæ naturaliter tranſire debet, & eſt triplex, una à quibuſdam appellata coarctatoria, & eſt illa cuius cauſa eſt in uia, & nõ in inſtrumento, cuius cauſa ſecundum plurimũ eſt humor multus craſſus uiſcoſus aut congelatus. Huius autem cauſæ primitiuæ ſunt cibi & potus præbentes nutrimentum multum craſſum aut uiſcoſum. Secunda uero dicitur attenuatoria, & eſt illa cuius cauſa eſt in inſtrumento, & non in uia, ſicut apoſtema membri uicini coarctans, aut uentoſitas, aut alicuius membri diſlocatio comprimentis meatum, aut ligatura, aut mala complexio frigida, & ſicca uiam conſtringens, aut calida & ſicca exiccando contrahens. Tertia autem eſt dicta carnoſa cuius nocumentum eſt commune uiæ, & inſtrumento, & eius cauſa eſt caro, uerruca, puſtula uel cicatrix, & omnes iſtæ cauſæ ſunt perficientes. Cauſa autem diſponens eſt ſtrictura meatuum in creatione ſua. Cauſa oppilationis meſeraicarum diſponens eſt ſtrictura ipſarum in creatione ſua & perficiens ſecundum plurimum eſt chylus, & humor craſſus & uiſcoſus. ſed cauſæ primitiuæ ſunt potus aquę frigidæ aquæ lutoſæ aluminoſæ & atramentales, item caſeus antiquus, & carnes antiquæ boum, bufalorum, & ſimilia, & hæc ſecũdum plurimum ſunt cauſæ cæterarum oppilationũ. Oppilatio autem hepatis eſt duplex, quædam in uenis, quædam in poris eius, & utraq; eſt duplex. Quæ enim eſt in uenis, aut eſt in paruis aut in magnis, ſed quæ in magnis aut accidit in porta & ramis eius craſsis & eſt raro, aut in chyli & ramis eius craſsis & eſt rarius, ſed in ramis paruis utriuſque frequenter accidit, & proprie in capitibus ipſorum ſibi inuicem occurrẽtibus propter ipſorum uehementem ſtricturam, & hanc oppilationem frequenter ſequitur fluxus uentris. Quæ autem in poris eſt duplex aut enim eſt in poris purgationis ſuperfluitatum, & eſt frequẽter cauſa. primo icteritia citrina ſi ſit in poro felleo qui ſub media penula hepatis collocatur tranſiens uſq; ad gibbum eius, & aliquando licet raro ſequitur tandem fluxus cholericus cholerà regurgitante per meſeraicas ad inteſtina. Si autem ſit in aliis ramis Kiſtis accidit icteritia, & fœces dealbantur, & rariſsime contingit fluxus choleri. licet dealbatio fœcum & tinctura urinæ ſit ferè commune ſignum cuiuſcunq; pori fellei oppilati, præterquam tranſeuntis ad fundum ſtomachi. Et ſi ſit in poro purgationis ſuperfluitatis melancholicæ à ſplene ſequitur icteritia nigra, & tandem, licet raro, fluxus melancholicus. Et ſi fuerit oppilatio in utriſque poris accidit icteritia uiridis ſiue mixta utraq; cholera ſparſa per cutis ſuperficiem, ex colore enim citrino, & nig. cum permiſcetur reſultat color uiridis, de his tamen in icteritia dictum eſt quantum eſt opportunum, & ad hos oppilatiuos ſi ſequeretur fluxus quod rariſſimum eſt eſſet mixtus ex cholera, & melancholia. Si autem oppilatio ſit in poris tranſitus nutrimenti de parte in partẽ per ſubſtantiam hepatis quæ eſt raro non ſequitur fluxus neque icteritia, ſed craſsities hepatis cum duritie, & corporis extenuatio, quod eſt commune ſignum omnium oppilationum hepatis, licet per has aliquando corpus præternaturaliter tumeat, & poſſunt eam multæ aliæ ægritudines concomitari cum oppilatio hepatis ſit fere mater omnium ægritudinum. Et unaquæq; iſtarum oppilationũ, aut eſt noua, aut antiqua, ſimplex, aut compoſita, & unaquæq; iſtarum poteſt eẽ coarctatoria attenuatoria & carnoſa, quarum cauſę ſunt illę, de quibus ſupra. Sed frequenter oppilationes hepatis ſunt coarctatoriæ ab humore multo craſſo & uiſcoſo. Raro attenuatoriæ ab apoſtemate coarctante. Quarum cauſæ primitiuæ ſunt illæ, de quibus ſupra. Rariſsime carnoſæ. Oppilatio autem ſplenis eſt morbus in uiis & ductibus per quos habet trahere fœcem ſanguinis .ſ. melancholiam ſuperfluam ab hepate, ut ſanguis depuretur, & ſit cõueniens membrorum alimentum, & ipſam ad hos ſtomachi pro fame excitanda delegare, quæ eſt triplex. Aut enim eſt in poro qui eſt inter ipſum, & hepar per quem trahit fęcem ſanguinis ab ipſo & hic eſt unus ex octo ramis uenæ portæ egredientibus hepar ualde manifeſtus: aut eſt in uia, quæ eſt inter ipſum, & ſtomachum per quem delegatur melãcholia ad os ſtomachi, & eſt ramus uenæ ſupraſcriptę: aut eſt in ipſa ſplenis ſubſtantia, & poſſet eſſe in aliquibus aut omnibus his ſimul. Et oppilatio eius eſt ſecundum plurimum coarctatoria pendens ab humore melancholico fœculẽto, qui propter multitudinem & craſſitię non potens tranſire per ductus, & poros remanet in eis obſtructus: & quandoq; eſt attenuatoria ex ſiccitate, & paucitate cholerę nig. uel uẽtoſitate uicinorum, aut apoſtemate comprimente, licet in aliquo uiderim ipſam ſequi cõpreſſionem coſtarum ſuper ſplene, cuius cauſa erat gibboſitas, & incurrerat icteritiam nigram ſibi coæternam. Rariſsime eſt carnoſa. Ad has autem oppilationes præcipue ad eam quæ eſt in uia per quam melancholia mittitur ab hepate ad ſplenem, ſequitur icteritia nigra, & quandoq; fluxus melancholicus melancholia regurgitante ad portam, deinde per meſeraicas ad inteſtina. Similiter ex deoppilatione iſtarum ſplene ante repleto ſequit̃ fluxus melancholicus. Sed ſi deoppilat̃ uia inter ipſum, & ſtomachũ ſequitur uomitus melancholicus & melãcholia ualde ſuperfluẽte ſit uomitus & fluxus ſimul, ſicut uidi in Dño Laurẽtio Donato Poteſtate Veronæ qui uomitu & ſeceſſu expulit. 15. lib. melãcholiæ in duobus diebus, & quãuis deuenerit ad frigiditatẽ extremorũ & pulſum uermicularẽ cum frequẽtia ſyncopis, tñ ſuperuixit contra intentionem aphor. 23. quartæ particulæ, quibuſcunq; in ægritudinibus acutis &c. erat. n. ſummæ extenuatus cum laboraſſet dolore ſtomachi tribus annis continuis. Oppilatio autem uenarũ, quæ ſunt ultra hepar quantum ad quid nominis, & quid rei ex dictis eſt manifeſta. Modi autem eius ſunt duo, quãdoq;. n. oppilantur uenæ ortũ habẽtes à chyli aſcendente, quãdoq; ortum habentes à chyli deſcẽdente, & primę ſunt à gibbo hepatis ſupra, & ſecũdæ à gibbo hepatis infra. Earum autẽ oppilatio ſm plurimũ eſt coarctatoria. Raro attenuatoria.

tenuatoria. R ariſsime carnoſa. & cauſæ ipſarum ſunt quæ ſuperius dictæ ſunt. Oppilatio pororum cutis quandoque eſt coarctatoria à ſuperfluitate multa aut craſſa & uiſcoſa, quæ reſiccatur in quarta digeſtione propter multiplicationem ciborum craſſorum uiſcoſorum, & omiſsionem frictionis & balnei, quandoque eſt attenuatoria propter frigiditatem aeris, aut aquæ, in qua balneatur, condenſantem: quandoque à caliditate ſolis aut ignis areſaciendo conſtringente, & quandoq; balnea aluminoſa aut atramentalis, & ſimilia conſtringendo ſunt in cauſa: quandoq; eſt carnoſa ex cicatrice orta in corporis ſuperficie, per hanc enim pororum oppilationé prohibetur euacuatio inſenſibilis & etiam ſenſibilis ſub forma ſudoris. vnde materiæ per hanc regionem ſolitæ euacuari retinentur, & retentæ alias inficiunt, & tandem cum plurimæ aggregatæ ſunt pelluntur de uenis paruis ad magnas, & de magnis ad uenam chylis, & tandem ad uenam portæ, & poſtea per meſeraicas ad inteſtina, & fluxu uentris expelluntur. Et iſtæ oppilationes aliquando ſunt cum febre, aliquando ſine, ſecundum quam diuerſitatem oportet curam uariari exhibendo minus calida quando ſunt febribus coniunctæ.

Signa communia cuicunque oppilationi ſunt. Primo grauitas & extenſio in parte oppilata, quæ tamen non ab omnibus ægris diſcernitur. Secundo color à naturali notabiliter permutatus, ſcilicet pallidus uel citrinus in toto corpore, quia ſanguis laudabilis, & copioſus nó uenit ad cutis ſuperficiem ſed ſubtile eius ſolú aquoſitati uel choleræ mixtum attrahétibus membris inanitis, & hoc maxime uerificatur in oppilationibus hepatis, & uenarum. ná ſi ſit in meatibus kiſtis aut ſplenis color ſit ictericus citrinus niger aut uiridis, ſed in oppilationibus pororum cutis nó eſt neceſſarium colorem ita permutari, & urina in oppilationibus hepatis, & uenarú eſt ſubtilis. Sed in oppilatione pororú purgationis ſuperfluitatum eſt craſſa icteritia, & in oppilationibus cutis craſſa non icteritia. Et tertio eſt homo in ſuis operationibus impeditus ſm ea membra in quibus eſt oppilatio, & ſibi communicantibus. Et eſt ſignum efficax cum non uiſa fuerit alia ægritudo quæ poſsit uerisimiliter illas opperationes impedire, & cum non adſunt ſigna repletionis in toto corpore.

Signum commune ferè cuicunque fluxui oppilatiuo eſt eſſe periodicum, fiunt enim periodi ſecundum aggregationem materiæ in determinato tempore, & ipſius expulſionem, & carentiam fluxus quouſque noua materia ad fluxum ſufficiens ſit aggregata.

Sed ſignú propriú fluxus oppilatiui meſeraicalis eſt fluxus kyli pfecte digeſti, ideſt ſine notabili admixtione lienteriç, nó tendentis aliqualiter in colorem rub. feſtinus, poſt complementú digeſtionis primæ exiſtés cú grauitate hypochondrii dextri declinante uerſus dorſum, & per has circunſtátias differt hic fluxus à fluxu chyloſo ſequente nocumentum ſtomachi, & inteſtinorú, & proprie retentiuæ eorú. Eſt. n. chylus non perfecte digeſtus, immo admixtus lienteriæ. Differt ſecundo à fluxu ſequente oppilationé portæ, & ramorum eius non egredientium hepar. Ille enim licet ſit chyloſus, tendit tamen in colorem ſanguinis aliqualiter, cum uirtus aliqualis ſanguificatiua ſit in meſeraicis, à uirtute tamen hepatis. Item eſt feſtinus poſt complementum primæ digeſtionis, & in eo ꝙ chyloſus differt à fluxu ſequente oppilationem chylis, cum ille ſit humoralis chylo iam in ſanguineum, & in reliquos humores uerſo in uena portæ. Et per hoc etiam differt reliquis fluxibus oppilationis uenarum quæ ſunt ultra hepar ſed per hoc ꝙ eſt cú grauitate hypochondrii dextri tendéte uerſus dorſum differt à fluxu ſequenti debilitatem attractiuæ hepatis. qui licet ſit chyloſus, eſt tamé ſine grauitate. Differt etiá à fluxu ſequéte oppilationem partium hepatis, quia eſt cú grauitate hypochondrii dextri, quæ tamen non tendit uerſus dorſum. Differentia autem inter apoſtema hepatis, & meſeraicarum, & oppilationem eorú eſt, quia febris cócomitatur apoſtema & non oppilationem, licet aliquádo grauitas ſit maior in oppilatione hepatis q̃ in apoſtemate eius, iuxta Aui. 2. primi. de ſignis oppilationú. Item apoſtemata hepatis maiora cauſant nocumenta in breui tempore quàm ipſius oppilationis, ſicut eſt deiectio appetitus, ſingultus, areſactio hydrops, & ſimilia. Et ex his manifeſta ſunt ſigna fluxus oppilatiui, ſiue oppilatio ſit in meſeraicis, ſiue in uena portæ, ſiue in uena chylis. Signa præterea diſtinctiua inter partes hepatis oppilatas etiam diſtinguunt inter fluxus inde prodeuntes, nam oppilatio gibbi manifeſtior eſt ſenſui, ſentitur enim per tactum durities & craſsities, & lædit magis partes ſpirituales, ſed oppilatio concaui magis lædit ſtomachum & non eſt ad tactum manifeſta. Sed ſigna oppilationis pororum Kyſtis fellis ſunt dealbatio ſtercum, urina citrina craſſa, icteritia citrina, & tandem, licet raro fluxus cholericus cholera rheumatizante per meſeraicas ad inteſtina, ſed ad apertionem oppilationis horum pororum, ſequitur aliquádo fluxus cholericus, aliquando uomitus, ſi aperiatur oppilatio pori fellei tendentis ad fundum ſtomachi. Quç autem ſint ſigna diſtinctiua inter oppilationes diuerſorum pororum Kyſtis ſufficienter dictum fuit in icteritia. Signa autem oppilationis pororum tranſitus nutrimenti ex dictis in hoc capitulo manifeſta ſunt, non enim ſequitur fluxus uentris neque icteritia, ſed craſsities hepatis cum duritie, & corporis extenuatio, quod eſt commune ſignum omnium oppilationum hepa patis. Signa uero oppilationis ſplenis ex dictis ſuperius ſunt manifeſta. Siquidem fuerit in poro per quem ſplen attrahit melancholiam ab hepate ſequitur fluxus melancholicus, & ſplen eſt extenuatus. Si uero fuerit in poro per quem melancholia delegatur ad os ſtomachi ſplen incraſſatur, & cadit appetitus, ad cuius apertionem ſequitur uomitus melancholicus, & interdum melancholia exhuberante uomitus & fluxus ſimul. Si uero ſit in ipſa ſubſtantia ſplenis, adeſt craſſities ſplenis abſque fluxu aut uomitu, niſi modum excederet quæ craſsities ſi ſolueretur poſſet eſſe cauſa uomitus aut feces ſius melancholici. De his tamen ſuperius ſufficienter dictum eſt. Signa uero oppilationis uenarum, quæ ſunt ultra hepar ſunt ſigna oppilationis generalia ſuprascripta, & cum hoc non ſunt ſigna ſpecialia alicuius ex quattuor oppilationibus ſuprascriptis. Item fluxus inde ſequens eſt humoralis cú periodis. Signa uero oppilationis pororum cutis ſunt cauſæ ipſius, de quibus ſupra, & cum hoc prohibitio ſudoris conſueti, & non ſunt ſigna alterius oppilationis, & fluxus eſt humoralis periodicus.

Signa uero cauſarum ſunt hmôi. Si quidem oppilatio ſit coarctatoria ab humorú multitudine adſunt ſigna plethoriæ prædictis generalibus ſignis oppilationis addita. Si uero ſit coarctatoria ab humorú craſsitie & uiſcoſitate adſunt ſigna cacochymiç, ité regimé præcedés cú malitia digeſtionis, quç ſi multiplicet uentoſitaté apparebit durities & craſsities augeri & minui in breui tpe. Si uero non, permanebit ſemper æqualis durities uel craſsities. Si uero cauſa fuerit attenuatoria perficiens erunt ſigna apoſtematis hepatis uel præaſſumptio alicuius ex prænarratis aggregantibus & conſtringentibus eas. Si uero fuerit compreſsio coſtarum aut ligatura & ſimilia extrinſeca, omnia ſunt ſenſui manifeſta. Si uero fuerit carnoſa, puta puſtula aut bothor apparebút ſigna apoſtematis, & puſtularú. Si uero carnis additio ut uerrucæ, oppilatio erit partialis in aliqua uia uel poro propter quod oppilatio non erit magna, & per conſequés ſigna oppilationis debilia, & cú hoc cura parum proderit. Si uero cauſa fuerit diſponés, puta ſtrictura uiarum in creatione ſua, ſignum erit diuturnitas paſsionis, quia à principio generationis contracta cum ſortitudine retentiuæ & debilitate expulſiuæ.

Signa uero fluxus ſequentis deoppilationem ſunt ipſa oppilatio præcedens, de qua ſupra. Deinde fluxus humoralis ſequens, Et tertia cura omnium accidentium ſequentium oppilationem illam.

Prognoſtica. Primum fluxus ſequens oppilationem coarctatoriam antiquatá difficulter curatur. Nouá uero, facile curatur ſi debite tractetur. Secundum. Fluxus ſequens oppilationem attenuatoriam pp apoſtema coarctans, aut diſlocationé membri uicini comprimentis, raro, & difficulter curatur. Sequens uero malam cóplexionem ſine materia, aut uétoſitatem uias attenuantem, facile curatur. Tertium. Fluxus ſequens oppilationem carnoſam non recipit curam. Quartú fluxus ſequens conſtrictionem meatuum à generatione contractus eſt coæternus patienti. Quintú. Fluxus ſequens apertionem oppilationis eſt ſecundum plurimum ſalubris. Et terminus accidentium ſequentium oppilationem.

Cura fluxus oppilatiui in generali.

CVra generalis fluxus ſequentis oppilationem exigit qoinqne intentiones. Prima apertio oppilationis ſi fieri poteſt. Secunda mundificatio bumorum qui propter oppilationem ſunt retenti. Tertia confortatio mẽbrorum tam mittentium quàm ſuſcipientium. Quarta correctio accidentium. Quinta debitum regimen ſex rerum noo naturalium. Sed in oppilationibus meſeraicarum uenę portę ramorum, uenæ chylis, & uenarum quæ ſnot ultra hepat apertis oppilationibus, & facta mũdificatione ſuperfluorum, quę per oppilationem erant retenta, dentur ea quæ faciunt chylum penetrare ad hepar, & humores ad membra confortando ipſorum attractiuam cum frictione & reliquis ingeniis. Quæ ioteotio in reliquis oppilationibus dictis nõ eſt neceſſaria, ſicut in oppilationibus kiſtis ſplenis & pororum cutis, quia in iſtis non prohibetur tranſitus nutrimẽti ad membra. Si uero fluxus ſequatur apertionem oppilationis exiguntur cæteræ intentiones præter primam. Et ex his infertur ſliptica conſtringentia nõ conuenire in cura fluxus oppilatiui niſi aperta oppilatione fluxus modũ excederet, & hoc eſt quod dicit Auic. 16. tertii tract. 2. cap. 1. & iſtud quod cadit in hoc cap. de errore eſt, ut dentur illi qui habet fluxum hepaticum oppilatiuum medicinæ conſtipatiuæ addẽtes in oppilatione confortantes eam ut conſtringant naturã: & perducit iſtud ad errorem maximum & multoties quidem linit inſipiens cum inſpiſſantibus ſanguinem, & extinguentibus hepar per hoc quòd ſunt frigida, & in hoc eſt mors, & ſucceſsio putrefactionis, imo oportet cum ſcíueris ꝙ cauſa in ipſo eſt oppilatio in hepate, & meſeraica ut inteodas cum apertione oppilationis, & iam laudatæ fuerunt paſſulæ pingues in hoc capitulo, ita ut quidam exiſtimauerint ꝙ ipſę ſanant fluxum difficilem. Et nos quidem experti ſumus, & fuit res non lõginqua ab eo quod dixerunt & ſicut eſt de hepatico ita in cæteris fluxibus oppilatiuis ſentiendum eſt niſi ſecũdum modum quem dixi. De fluxu tamen hepatico chyloſo propter oppilationem dixi quantum eſt opportunum. Quòd ſi oppilatio fuerit coarctatoria in meſeraicis, hepate, uel poris kyſtis, & uenis quæ ſunt ultra hepar pẽdens à multitudine humorum ſecundum plurimum cõuenit phlebotomia, & ſi repletio fuerit uniuerſalis in toto, fiat primo ex communi, deinde ex baſilica dextra. Si uero repletio non excederet modum ſufficit phlebotomia baſilicæ aut ſaluatellæ dextræ. Si tamen in cauſa eſſet retentio hæmorrhoidarum ant menſtruorum permittatur phleboromia ſaphenæ, deinde phlebotometur baſilica dextra. Et ficus infuſæ io oleo amigdalino ſuot fortes in prouocando menſtrua. Quod ſi reliquæ conditiones à quibus quæritur licentia in phlebotomando non conſentirent, nentoſentur nates, aut ſanguiſugæ applicentur. Si uero in cauſa fuerit hnmor craſſus aut uiſcoſus, primo digeratur. deinde euacuetur, poſtea dentur apetitina ſecundnm exigentiam. Digerentia enim in principio non debent eſſe multum aperientia aut prouocantia, ſed abſtergentia & incidentia, ſicut ſyr. aceto. aut oxymel ſimplex, poſtea dentur magis aperientia & prouocantia, ſicut ſyr. aceto. compoſitus, oxymel compoſitum, oxymel ſquilliticum, & poſſunt hi ſyrupi permiſceri cum aquis magis aut minus aperientibus calidis aut frigidis ſecundum exigentiam. Hic autem ponam quædã ſimplicia & compoſita, quibus ſecundum exigẽtiam utendum eſt. Frigida ſunt ſicut endiuia & cicorea, & aquæ ipſarum. Aqua plãtaginis ex foliis, & radicibus ſnis. Semina communia frigida quibus utendum eſt in oppilatione cum caliditate. Calidæ uero ſunt, fœoiculus, petroſelinum, apium, aſſarum, caſſia lignea, rubea tinctorum, fiſtica ſcilla, ſpica, gentiana, aqua cicerum, rhabarbarum, abſinthium, eupatorium, zimæ, ſchinanthi, amigdalæ amaræ, chamæpityos: & proprie quãdo oppilatio eſſet in uiis ſtrictis. uinum ſubtile eſt proprium confortãs & aperiens, & cauſa frigida poſſunt cum eo diſtemperari aliqua ex electariis infraſcriptis. Aequalitati propinqua ſunt, lupuli, cuſcutæ, lacca, capilli, ue. ſparagi, acetum ſcilliticum, ſed cuſcutæ eſt proprium in apertione meatuum kyſtis fellis. Ex compoſitus autem ſunt quæ dicta ſunt ſuperius. Item ſyrupus acetoſus ex melle uel zucchara factus cum rubea, ſyru. acetoſus diarrhodon, ſyrupus aceto. de ſuccis herbarum, ſyrupus de calamentho, de eupatorio. Item diacalamenthum, diacurcuma, dialacca, theriaca, & ſimilia, quorum plurima ſunt deſcriptione Meſ. ſunt etiam trochiſci ad hoc proprii, ſicut de rhabarbaro, de abſinthio, de eupatorio, de aniſo, de lacca, & ſimiles. Frigida autem paucæ apertionis ſunt, diarrhodõ, & triaſandali. Tu uero utere calidis ubi ſunt ſigna frigiditatis, & econtra frigidis ant æqualibus ſecũdum exigentiam. Sed nota quòd in cauſa calida ſi aperientia frigida non ſufficiunt eſt utendum temperatis aut calidis, ant calida cum frigidis ſunt permiſcenda, & maius erit iuuamẽtum apertionis quàm nocumentum inflammationis, quod facile tolletur per apertionem. Euacuatio autẽ poſt digeſtionem fiat cum propriis, ſicut aloes lotus, rhabarbarũ, agaricus præparatus, eupatorium, & ſimilia. Ex compoſitis ſunt hierapicra, pilulæ de eupatorio maiores & minores, pilulæ de rhabarbaro, pilulæ alephanginæ, pilulæ alkekengi, pilulæ de rasued, & ſimilia. Sed propter fluxũ ſint in parua doſi. Et quandoque neceſſarinm eſt, ut dicit Aui. in aperiendo oppilationes ſolutiuum fortiter attrahens materias craſſas facientes oppilationem, & clyſteria fortis attractionis & apertionis, ſed hęc fortia ſtante fluxu quantum eſt poſsibile omittantur, & uomitus eſt ex rebus magis iuuatiuis ad iſtud, & proprie cum oppilatio eſt in porta aut in uenis quæ ſtomacho communicant. Sed nota quòd ſi oppilatio eſt in cõcauo hepatis, poris eius, & meſeraicis, aperientia debent eſſe minus fortia, ſed debent eſſe abſterſiua, & uẽtris ſolutiua. Si autem ſit in gibbo, & in uenis quæ ſunt ultra hepar debẽt eſſe aperientia fortiora & urinam prouocantia. Si uero oppilatio ſit attenuatoria propter apoſtema partis uicinæ, cureť cura apoſtematis, de quo ſupra. Si uero proueniat à uentoſitate coarctante, prius educto humore à quo uẽtoſitas eleuatur, carminetur uẽtoſitas cum ſumptis interius, ſicut eſt diacalamenthum, diatrionpipereon, diaciminum, confectio de ſeminib. proprie. Diacurcuma quoq; ad hoc confert, & ſi uiderentur nimis calida cum diarrhodon abbatis, triaſandalis, & ſimilibus temperentur aut ſumantur cum aqua endiuiæ. Exterius quoque ungatur cum oleo de ſpica aut approximetur ſacculus ex milio, & ſale torrefactis, aut fomẽtetur particula cum filtro aut ſpongia infuſa in aliqua ex decoctionib. carminantibus. Si uero oppilatio pẽdeat à cauſa extrinſeca, remoueatur, & mala complexio inducta cũ contrariis alteretur calidis aut frig. ſecundum exigentiam, ſed ſecundum plurimum ſint humida, & ſint aperitiua ad dilatandum meatus, & quando opus eſſet frigidis, ſint remiſſa frigida, ſicut aqua lactis caprini cum decoctione abſynt. aut eupat. Item aqua cicerum & decoct. radicum cõmunium cum florib. borag. & bugloſſ. lupulorum, cuſcutę, & paſſularum, & ſi opus eſſet infrigidare fiat decoct. cum ſeminibus communibus frigidis, ſem. endiuię, lupul. cuſcutę, paſſulis, & ſimilib. Si uero oppilatio fuerit carnoſa ex puſtulis in uiis, cura ẽ reſolutio ſi fieri põt, aut ſanatio & erupcio. Inquit enim Hippo. Quib. in urinali uia puſtulæ naſcuntur, ſanie facta, & erupta ſolutio, ſimiliter & io propoſito. Cum quibus autem hæ fiant in cura apoſtematum hepatis dictum fuit ſuperius. Secunda intentio, ſcilicet mũdificatio humorum qui propter oppilationem ſunt retenti ab ipſa natura pellente complentur, ꝙ ſi deficeret, aut propter debilitatem aut materiæ inobediẽtiam adiuuetur cum aperientibus, abſtergentibus, & incidentibus ſecundum exigentiam. Tertia aũt intentio ſ. confortatio mẽbrorum tam mittentium quàm ſuſcipientium completur cum aperientibus iam dictis confortantibus ſtipticitate temperata, & proprietate. Eligantur ergo ex ſupraſcriptis quæ uideantur magis conuenire, ſicut endiuia, cuſcutæ, paſſulæ, hepar adip præparatum. Auellanæ torrefactæ, fiſtica, & ſimilia, imo quia fluxus eſt, licet pendeat ab oppilatione utendum eſt ſemper ſtipticis moderate etiã cum nolumus aperire, & per tertiã uirtutem membra læſa confortantibus. Quarta aũt intentio ſ. accidentium correctio completur ſm ipſorum exigentiam, pro qua recurre ad curam generalẽ fluxus. Et ſi fluxus nimis ſuperflueret aperta oppilatione conueninnt ſtiptica cõſtringẽtia, quorũ copiam habes in cura generali fluxus, & in præcedentibus capitulis & ſi febris eſſet cõiuncta fluxui, totum regimeo magis ad frigidum declinet. Quinta intẽtio ſ. debitum regimen ſex rerum completur ſecundum exigentiam cauſæ oppilationis, & exigentiam intentionum. Aer autem

ſecundum

ſecũdum plurimum ſit temperatus in actiuis, declinet ad ſiccum ſomnus ſit ſatis proliaus. Procuret euacuationes à natura inſtitutas. Quieſcat animo & corpore. Cibi ſui & potus cum opus eſt aperire oppilationem ſint aperitiui abſtergentes & incidentes ſm exigentiam, & in ſumma ſint ſecundum exigẽtiam illarum intentionum, quas complere intẽdimus. Sit diæta ſtis tenuis, inſpecta tamen uirtute ne cadat, & rectius eſt apud Aui. ut comedat cibum ſuum in pluribus uicibus, & partiatur ipſum, & conſequi faciat cibum ſuum quod adiuuet ad penetrandum cum uelocitate, & aperiat oppilationem, ſicut exempli gratia. uinum ſubtile. Et detur ei diacalamenthum aur. 1. ante cibum per mediam horam cũ pauco aceti uini ſubtilis potentis non dulcis, & cum digeritur cibus detur de eo. ʒ. s. cum uino ſupraſcripto, ſ. quãdo cibus debet penetrare ad hepar. Et theriaca ſumpta mane cum uino debite calido iuuat uehementer, & balneatio completa ſecũda digeſtione iuuat. ſimiliter frictio ante cibum completa ſecunda digeſtione eſt conueniens, & propria, maxime quando membra ſunt debilia in attrahendo, & fiat fortis frictio cum panno aſpero incipiendo à dorſo, & uentre, & tendendo ad extrema. Et non abſoluatur æger à frictione, nam cum fricaueris eum & aperueris oppilationes & ſolueris humores oppilantes penetrabit cibus ad corpus eius, & non accidet diarrhœa poſt illud, & cõfortabitur corpus. quòd ſi aperta oppilatione fluxus ſuperfluerit utendũ eſt ſtipticis cõfortantibus. Et nota ꝙ aqua calibeata fere confert in omni fluxu, & in omni tẽpore, cum hoc enim ꝙ confortando cõſtringit, non tamen addit in oppilatione. Si uero fluxus ſequeretur apertionẽ oppilationis exiguntur intentiones ſupraſcriptæ præter primam, quæ complendæ ſunt ſicut dictum fuit.

Cura fluxus ſplenetici oppilatiui exigit quinque intẽtiones ſupraſcriptas, & fere eum eiſdem complendis de quibus dictum eſt in fluxu hepatico oppilatiuo. Fortiora tamẽ cæteris paribus exiguntur aperitiua in fluxu ſplenetico non propter denſitatem ſuæ ſubſtantiæ cum ſit rarior hepate, ſed propter humoris melancholici craſsitiem. Ergo iuxta doctrinã primam, ſi fuerit peccatum in ſanguine phlebotometur baſilica, aut ſaluatella ſiniſtra, & prouocetur ſanguis hæmorrhoidalis aut menſtrualis ſi eorum retentio fuerit in cauſa. Et forte in his caſibus melius eſt incipere à phlebotomia ſaphenæ ſiniſtræ, deinde phlebotomare baſilicã aut ſaluatellã ſiniſtrã. Deinde digeratur humor oppilans, & per oppilationem retentus cum oxymelle ſimplici compoſito & ſcillitico, & ſyr. de epithymo cum aquis ſcolopẽdriæ, tamariſci, & ſimilibus. Sed ex propriis eſt huiuſmodi. ℞. corticum radicum capparis. ℥. s. ſcolupendriç, tamariſci, ſe. agni caſti, ſe. endiuiæ, ſem. portulacæ. ana. ʒ. 2. aquæ lib. 2. mellis aceti. ana. ℥. 3. bulliant ſimul ad conſumptionem medietatis, & coletur & clarificetur, & facta digeſtione dentur. ʒ. 3. epithymi. & ℈. s. zing. eſt ℥. 2. decoctionis ſupraſcriptæ, aut cum tantundem ſeri caprini. Item decoctio epithymi deſcriptione Meſue eſt ad hæc propria. Item diaſene eſt conueniens. uel accipiatur huiuſmodi ſi euacuando intendis derelinquere ueſtigium conſtrictionis. ℞. ſenę, mirabolanorum indorũ. ana. ʒ. s. epithymi. ʒ. 2. zing. gran. 5. ſeri caprini. ℥. s. miſce. & ſi mallet pilulas exhibeantur huiuſmodi. ℞. mirabolanorum indorum, ſenę, pilularum aleſanginarum ana. ℈. t. zing. gra. 1. fiant pilulæ. 7. cum aqua ſcolupendriæ, & exhibeantur, aut exhibeatur quãtum de eis uideatur ſufficere, in fluxu enim ſolutiua debent eſſe leuia. Si tamen eſſet cum febre aut cum ſignis caliditatis dentur frigida aut remiſſe calida, ſicut trochiſci de agno caſto deſcriptione Raſis. 9. Alman. in cap. de dolore ſplenis. ℞. ſe. agni caſti, ſe. tamariſci. ana. ʒ. 4. ſe. endiuiæ, ſem. portulacæ ana. ʒ. 2. fiant trochiſci, de quibus quotidie detur unus cum ſyr. acetoſo, & ſint trochiſci. ʒ. 2. aut circa. & in his caſibus utendum eſt aquis frigidis, ſicut endiuiæ, cuſcutæ, tamariſci, medianæ, fraxini, aut ſalicis, & ſolutiua etiam cum frigidis temperentur. Si uero oppilatio eſſet attennatoria propter apoſtema curetur cura eius, de qua ſupra. Si uero eſſet attenuatoria propter uentoſitatem dentur trochiſci de capparibus cum apozimate de radicibus. Et hoc emplaſtrũ confert contra duritiem & uentoſitatem quę eſt ſub ſplene. ℞. foliorum rutę. ʒ. 10. baurach, mentaſtri ſicci. ana. ʒ. 3. ammoniaci. ʒ. 7. ammoniacum in uino ueteri diſſoluatur cum quo cætera conficiantur, & fiat emplaſtrum. Quod ſi durities cũ oppilatione fuerit in ſubſtantia ſplenis, primo mollificetur cum mucilagine maluauiſci, pinguedine anatis, medulla uituli, & oleo de capparibus, poſtea reſoluatur, ad quod optime ualet emplaſtrum de fermento deſcriptione Meſue, & quæcunque alia cauſa oppilationis remoueatur ſecundũ ꝙ oportet, ſicut dictum fuit in oppilatione hepatis. Et nota ꝙ ſi exhibeatur. ʒ. 1. ammoniaci cum. ℥. 1. ſyrupi acetoſi, &. ℥. 3. decoctionis radicum capparis, ſoluit oppilationem, & mundificat ſplenem. Cęteræ autem intentiones compleantur. ſ. mundificatio, ſplenis confortatio, & accidentium correctio ſecundum ꝙ oportet. Si tñ aperta oppilatione fluxus ſuperflueret cõſtringatur cum interius & exterius applicitis, quorum copiam ſuperius habuiſti in cura generali fluxus, & ex propriis confortantibus ſplenem, & ſtringentibus fluxum, ſunt, ut exhibeatur in potu ſumach, ſe. portulacæ ana. ʒ. 2. cũ aceto aut ſyr. aceto. & ſemen cuſcutæ, folia ſalicis, & ſemen acetoſę ſunt ad hoc propria. Sed in cauſa frigida exhibeantur cum oxymelle ſimplici. Pro regimine autem cibi, exhibeantur cibi leues & pingues ex iuribus præparatis cũ ſubtiliantibus & temperate calefacientibus. Et cappares cum aceto ſunt proprię, & aqua extinctionis calibis, & uinũ ſubtile. Declinet autem magis aut minus ad calidum ſecundum exigentiam cauſæ, accidentium, temporis anni, & huiuſmodi. Quod ſi fluxus ſequatur oppilationem pororum cutis, & fuerit coarctatoria euacuetur humor qui eſt ſub forma cauſæ antecedentis phlebotomia & pharmacia ſecũdum ipſius exigentiam, poſtea intẽdatur ad eductionem humorum qui ſtãt ſub forma cauſæ cõiũctæ in poris cutis cũ balneis aereis aut aqueis ſudare facientibus, in quibus ſint cocta aperitiua, ſicut anethũ, flores, chamæmeli, & ſimilia, & fricetur cutis cum pannis aſperis donec rubeant. Poſtea ingrediatur balneum aqueum aut aereum, & apud maiorem neceſsitatẽ fricentur cum melle, in quo mixta ſit farina orobi, radi. lilii, & ariſtol. ro. & ſi fortis fuerit oppilatio ponatur parum ſalis nitri, deinde ingrediatur balneum, & lauetur & abſtergatur. Frequentatio enim balnei aerei aut aquei poros cutis aperit & ſudorem prouocat. Sumpta etiam ſicut eſt uinum ſubtile, aut theriaca cum uino ſubtili prouocãdo ſudorem aperit poros, & remouet oppilationem, à quacunque cauſa proueniat niſi fuerit carnoſa, cuius cura non eſt poſsibilis. Poſtea perficiantur reliquæ intentiones, ſicut humorum mundificatio ꝑ ſeceſſum aut urinam. Et quinto membra cõfortentur, & corrigantur accidentia ſecundum ꝙ oportet, quæ qualiter debeant compleri ex dictis poteſt eſſe manifeſtum, & cauendũ eſt à uiſcoſis, & ſtipticis tãm cibalibus quàm medicinalibus, niſi aperta oppilatione fluxus ſuperflueret. Præcipue in his caſibus exterius applicita non ſint ſtiptica. Et ſic cum Dei gratia finitum eſt capitulum de fluxu oppilatiuo.

De fluxu à rebus non naturalibus, & extraneis ſicut morſus ueneноſorum & uenenorum ſumptio. Cap. 3.

HIc fluxus quantum ad quid nominis, & quid rei eſt manifeſtus. Species non habet niſi quoſdam modos ſecundum cauſas eius differentes. Aer enim poteſt eſſe cauſa eius, aut propter eius ſuperfluum lapſum ſecundũ qualitatẽ manifeſtas, aut propter qualitatem malignã ſibi impreſſam à formis cœleſtibus, aut quia putridus. Venti quoq; plerunq; ſunt cauſa fluxus, aut corpora replendo & humores liquefaciendo, ſicut uenti auſtrales & ſubſolanus, aut exprimendo humores à circunferentia ad centrum ſicut boreales, imo cum accidit tanta copia fluxuum qui ſunt communes uni patriæ, aut regioni, ſicut fuit Ferrariæ anno. 1450. exiſtimandum, hos etiam pẽdere ab aliqua cauſa uniuerſali, ſiue ſit aer, ſiue fruges illius regionis taliter corruptæ, aut formæ cęleſtes, quæ tñ imprimunt in corpora noſtra mediante aere, aut mediantibus cibis & potibus per ipſas corruptis quibus ueſcuntur. Effectus nanque uniuerſales in cauſas uniuerſales reſolui debent. Regimen quoque malum in cibo, & potu eſt frequenter cauſa fluxus, quod eſſe poteſt multipliciter, aut propter quantitatem auctam, & eſt frequenter, & fit ſecundum plurimum corruptio ad acetoſum, aut quantitatem diminutam, & eſt raro, & fit ſm plurimum corruptio ad fumoſum, & utraque diſponit ad putredinem

chyli,& chymi inde generandi, aut propter qualitates primas inter quas maxime facit caliditas & humiditas,caliditas quidem pungendo,& excoriando,humiditas autem leniendo & lubricando,aut propter qualitates ſecundas,ſicut ſubtilitas ſubſtantiæ,fluxibilitas,lenitas,abſterſio,inciſio,& ſimiles,aut propter proprietatem occultam facientem hoc à tota ſpecie,ſicut medicinæ ſolutiuæ,aut propter proprietatem indiuidualem inſequentem materiam, ſicut cancri ſoluunt quoſdam,aut propter malitiam ordinis,ſicut cũ liquida præmittuntur ſtipticis compreſsiuis aut ponitur indigeſtum ſuper indigeſtum,aut propter malitiam artificii,quæ poteſt eſſe multipliciter,aut propter ea quę comeſtioni ſuperueniũt, ſicut coitus,motus fortes,accidentia animi & ſimilia. Accidentia quoque animi ſicut timor ſunt cauſa fluxus trahendo materias à circunferentia ad centrum,ad quem fluxum ſicut dictum fuit non ſemper concurrit expulſiua, ſed aliquando ſola grauitas materiæ cum debilitate contentiuæ. Morſus quoque animalium uenenoſorum eſt aliquando cauſa fluxus aut corrumpendo humores aut debilitando contentiuam. Similiter caſus & percuſsio ſoluendo continuum,& frequẽter ſequitur fluxus ſanguinis.

Signa ſunt cauſæ ſuæ.

Prognoſtica. Hic fluxus ſm plurimum curatur,niſi ſequatur corruptionem aeris & peſtilentiã. Aliquando enim imo frequenter interficit à quarta uſque ad ſeptimam. Si uero ſequatur morſum uenenoſorũ cura eſt difficilis,aut impoſsibilis ſm malitiam,& intenſionem uenenoſitatis impreſſæ.

Cura poſita eſt ſuperius in cap. 2. ubi ponitur cura generalis cuiuſcunq; fluxus,& eſt ſermo de ea in principio capituli. Verum ſi ſit fluxus peſtilentialis non eſt reſtringendus niſi timeatur caſus uirtutis,& intendatur confortationi cordis, & membrorum nobilium,& prohibeatur putredo quantum eſt poſsibile,& pro completa notitia huius recurre ad cap. de febre peſtilẽtiali,& inter cætera cogatur ad cibum & ad potum qui partiendus eſt propter uirtutis debilitatem. Si uero fluxus pẽdeat à morſu animalis uenenoſi fricetur locus morſus ut ſanguis exeat, aut uentoſæ cum ſcarificatione ſuperponantur,& emplaſtretur cum attrahẽtibus, & propriis contra genus animalis quod momordit,& inter cętera applicatio animalium nouiter interfectorum & apertorum cum calore actuali confert trahendo ad ſe uenenum,imo etiã ipſa uiua ſicut gallinæ cum ano applicite conferunt, & locus ſuperior defendatur cum aceto & forti ſtrictura per magnã partem eius,& membra principalia confortentur cum interius & exterius applicitis,& proprie cum theriaca,& bezoartica propria contra illa uenena exhibeantur,nec in his caſibus competunt ſolutiua ſaltem fortia neque phlebotomia, & proprie in princ. ne uenenum trahatur a loco morſo ad membra nobilia. Si uero ſumpſerint uenenum aut medicinã uenenoſam procuretur ipſius uomitus exquiſitus, & ſi quid ſupereſt cum lenientibus educatur ſicut cum multo oleo calido aſſumpto,& caſsia & clyſteribus. Tertio membra principalia confortentur & dentur bezoartica contra iſta uenena,& in hoc caſu ſecundum plurimum nõ competit phlebotomia. Si uero fluxus ſequatur caſum,& percuſsionem, phlebotometur,ſanguis fluens conſtringatur,& uena ſoluta conſolidetur,& ſi quid ſanguinis coagulatũ fuerit educatur ſm ꝙ eſt expediẽs. Et ſic auxilio dei abſolutæ ſunt ſpecies fluxus penes cauſam efficientem,& finitus tractatus quartus.

TRACTATVS QVINTVS

de ſpeciebus fluxus à cauſa formali capitulũ unũ continens de fluxu ſuaui & inſuaui.

FLuxus ſuauis eſt qui uirtuti & repletioni eſt proportionatus. Econtra inſuauis qui eſt alteri harum improportionatus. Si enim ſit nimis uelox eſt uirtuti improportionatus, Si uero nimis tardus eſt improportionatus cacochymiæ.

Cauſæ ſuauis ſunt dominium uirtutis ſupra materiam & ipſius digeſtio cum conuenienti uiarum latitudine, & contrariæ cauſæ ſunt inſuauis.

Signa fluxus ſuauis ſunt bona conferentia & tolerantia, & ſigna digeſtionis materiæ,& de hoc genere eſt fluxus criticus. Item fluxus per quem natura aliquãdo expellit ſuperflua nulla præcedente ægritudine.

Signa fluxus inſuauis ſunt his contraria, & de hoc genere eſt fluxus ſymptomaticus,& cholerica paſsio. Item fluxꝰ omnes cum quibus tarde ſuperflua educuntur.

Prognoſtica. Fluxus ſuauis aut eſt terminus ægritudinis, aut ab ægritudine præſeruat. Inſuauis autem eſt malus. Aliquãdo nimia uelocitate,aut tarditate ducẽs ad interitũ.

Cura. Si uero fuerit ſuauis ſinatur natura operari, ſicut in fluxu critico dictum fuit ſuperius,nec in hoc aliquid eſt ordinandum niſi regimen ſex rerũ ſecundũ quod eſt expediẽs.

Si uero fuerit inſuauis nimia uelocitate quam natura nõ toleret retardetur ingeniis opportunis,de quibus ſufficienter dictum fuit in cap. generali curationis fluxus, & etiã in particularibus,hic enim neceſſario ad aliquem ex fluxibus particularibus, de quibus ſupra reducitur. Si uero nimis tardus, uelocitetur, ſicut in fluxu critico diminuto, & tardante ſuperius dictum fuit. Et ſic finitum eſt hoc capitulum, & cum eo tractatus quintus.

TRACTATVS SEXTVS

de ſpeciebus fluxus à cauſa finali,capitulum unum continens de fluxu laudabili & illaudabili.

FLuxus laudabilis eſt per quem expelluntur nocitiua. Illaudabilis uero per quem iuuatiua,ex quibus infertur quod aliquis fluxus poteſt eſſe laudabilis, qui tñ non eſt ſuauis,ſicut fluxus per quem expelluntur nocitiua nimis uelociter,qualem motum uirtus non bene toleraret,quemadmodum etiam in aliis euacuationibus eſt manifeſtum,ſicut in empyemate,& hydropiſi cum aperiuntur. ut de. 6. aphor. aphoriſmo. 27. Quicunque empyeci aut hydropici uruntur aut inciduntur his fluente ſanie,aut aqua multa repente omnino pereunt. In talibus enim melius eſt infra ſubſiſtere quàm exquiſite ſubito euacuare.

Cauſę laudabilis ſunt dominium uirtutis ſupra materiam, digerentis,ſeparantis nocitiuum à iuuatiuo, & expellentis nocitiuum retento iuuatiuo,& debita proportio uirtutis retentiuæ ad expulſiuam,& econtra.

Signa huius ſunt ſigna digeſtionis materiæ, & bona conferentia,& tolerãtia niſi nimis uelociter ſuperflua educant.

Cauſæ autem & ſigna illaudabilis ſunt his contraria.

Prognoſtica. Fluxus laudabilis ſecũdum plurimũ eſt ſalubris,& eſt terminus alicuiꝰ ęgritudinis,aut ab aliqua ægritudine pſeruans. Ecõtra uero illaudabilis frequẽter pniciosus.

Cura laudabilis eſt ut ſinatur natura operari,ſi tamẽ eſſet nimis uelox aut tardus adiuuetur auxiliis opportunis. Sed cura illaudabilis perficienda eſt ſm quod dictũ fuit in capitulo generali,& in capitulis particularibus præcedentibus, ad aliquẽ enim fluxũ particulariũ ſupraſcriptorum reducendus eſt. Et ſic cum Dei auxilio,cui gratias ſemper ago immortales,finitus eſt tractatus iſte difficilis de fluxu uẽtris, cuius æternæ maieſtati ſupplico ut me cunctaſq; actiones,& greſſus meos dirigat in ſui cõtẽplationẽ,& uiã ſalutis æternæ. Amẽ.

De anatomia renum.

QVia hic agitur de paſsionibus renum & ueſicæ, eſt eorum anatomia præmittenda. Renes deſcriptiue ſunt membra inſtrumentalia parua,figuræ oblongę, ad rotunditatem tendentis,numero duo iuxta ſpõdiles alcharim ex utroq; latere locata,ex parte gibboſa & cõcaua integrata,ex panniculo,carne craſſa & ſolida, uena & arteria compoſita,ad mundificandum aquoſitatem ſuperfluã à ſanguine finaliter ordinata. Sunt quidẽ inſtrumentalia cũ ſint compoſita & in operationẽ neceſſariã ad eſſe indiuidui ordinata,parua in cõparatione fere ad omnia mẽbra intrinſeca. Sunt creati figuræ oblongæ,quia ſic duo foramina ſuperius, aut inferius melius ſunt diſtincta. Tendunt ad rotunditatem,quia hæc figura magis eſt capax, aut à nocumentis magis tuta. Fuerunt autem duo cum tamen cuiuslibet aliarum ſuperfluitatum,ſ. choleræ, & melancholiæ receptaculum ſit tantum unum,quia hæc aquoſitas eſt multo maioris quantitatis quàm aliqua illarum ſuperfluitatum. Et ſecundo ne laeſo uno huius aquoſitatis mundificatio impediatur. Tertio,quia ſi fuiſſet tm̃ unus oportuiſſet ipſum eſſe magnum,

qui

qui non potuiſſet debite locari niſi fuiſſet facta eminẽtia in alchatim, quod fuiſſet ſatis turpe & indecorum. Sunt autem locati iuxta ſpondyles alchatim, unus in dextro latere alter in ſiniſtro, ſed qui in dextro latere eſt magis eleuatus, tum quia calidior, tum quia hepar minus deſcendit quam ſplen, & tertio ut cedat monoculo qui infra renem dextrum eſt locatus. Habent autem partem gibboſam & concauam, ſecundum quam adherẽt dorſo, cum hac enim forma melius aquoſitas attrahitur, & per poros ad ueſicã expellitur, & ſanguis nutriturus renes melius digeritur, & ipſi melius dorſo alligantur. Panniculus autem inuoluens & ſuſpendens unumquemq; eorum per quem datur ipſi ſenſus cõponitur ex neruo oriente à media ſpondylium alchatim, & ex ligamẽto ortum habente ab ipſis ſpondylibus. Caro autem fuit ſolida ne facile excoriẽtur ab urina acuta, & ab humoribus acutis qui ei permiſcentur aliquandu, ſed fuit craſſa, ut in eis uirtus attractiua eſſet fortior, cuius fortitudo inſequitur multitudinem caliditatis & ſpirituum. Venæ autem uenientes ad renes dicuntur emulgentes, quæ oriuntur à uena chyli deſcendente cum eſt ex directo renum. Orificia autem iſtarum uenarum non ſunt ex directo, ſed unum eſt altius & ſuperius .ſ. quod eſt initium uenæ emulgentis uenientis ad renem dextrum. Cuius cauſa eſt quia ren dexter eſt magis in alto ſituatus quàm ſiniſter, & quælibet iſtarum emulgentium uenit ad renis concauitatem, & in ea dilatatur & rareſit, & ipſa ſic rareſacta eſt colatorium, per quod colatur aquoſitas à ſanguine, nam renes per uenas emulgentes attrahunt aquoſitatem ſimul cũ pauco ſanguinis ipſos nutrituro, ſed in renibus per colatorium colatur aquoſitas & deſcendit ad orificium inferius ad quod terminatur porus uritis deferens illam aquoſitatem ad ueſicam. Sanguis autem, qui craſsior, non potens tranſire remanet, qui renes nutrit. Quapropter aquoſitas optime colata ad ueſicam defertur, quæ deinde mingitur. Similiter ad utrunq; renem ab arteria aorti deſcẽdente, uenit ramus arteriæ deferens ſpiritum uitalem. Nerui autem ipſi adueniunt à nucha ſpõdylium alchatim, ex quibus ut dictum eſt ſimul cum ligamentis ab eiſdem ſpondylibus ortũ habentibus texuntur panniculi ipſos renes inuoluentes & ſuſpendentes. Sunt autem ordinati ad mundificãdum aquoſitatem, quia aquoſitas multa quæ erat neceſſaria, ut ſimul cum ea ſanguis penetraret per ramos ſubtiliſsimos uenæ portæ, aut uenæ chylis ſibi obuiantes, cum ſanguis tranſiuit ad chylim eſt ſuperflua. propterea per uenas emulgentes expellitur ad renes, ut deinde tanquam ſuperflua expellatur. Non enim de ea remanet cum ſanguine niſi quantum ſufficit ad faciendum ſanguinem penetrare per uenas ad corpus nutriendum. Ex quibus manifeſtum eſt ipſos renes colligari cũ cerebro mediantibus neruis à nucha orientibus, & cum corde mediantibus arteriis orientibus ab arteria aorti, & cum hepate per uenas emulgẽtes, & cum ueſica per poros uiritides, & quod ſunt cõplexionis calidæ & humidæ, & poſſunt pati omne genus ægritudinis, ſcilicet malam complexionem quæ eſt ſecũdum plurimum calida, malam compoſitionem .ſ. oppilationẽ, & morbum in numero ſicut lapidem, arenulas, & pilos, qui ſecundum plurimum ex eadem materia generantur .ſ. craſſa, phlegmatica, uiſcoſa caliditate ipſorum, & quandoq; pili generantur ad longitudinem palmi cum materia illa tranſiens per aliquem porum ſtrictũ colatorii paulatim in pilum condenſatur, & quandoq; patiuntur ſolutionem continui ſecundum aliquam uenam colatorii. unde fit mictus ſanguinis, licet etiam poſsit eſſe mictus ſanguinis propter colatorii dilatationem, ſed hic paruus eſt, imo quod mingitur eſt ſicut lotura carnis, licet etiam ruptura emulgẽtis ſuperius poſsit eſſe cauſa mictus ſanguinis, debilitando colatorium, ſed hoc rarius. Item poſſunt pati apoſtemata, poſt cuius rupturam ſequitur ulcus licet ulcus in eis ex pluribus aliis cauſis contingere poſsit. Item cauſa ipſorum fit diabetes, quando tota aquoſitas uel pluſquã debeat trahitur ad renes, & attracta fere ſubito expellitur, & ſimilatur lienteriæ, cum nullam digeſtionem in renibus recipiat, ſicut nec cibus in ſtomacho.

De anatomia ueſicæ.

Veſica eſt membrum inſtrumentale, magnam habens concauitatem infra renes, dorſo alligatum, ſuperius cum renibus mediantibus poris uiritidibus, anterius cum uirga mediante collo eius colligatum, ex duabus tunicis quantum ad fundum ex carne & muſculis quãtum ad collum, & neruis, uenis, & arteriis compoſitum ad attrahẽdum aquoſitatem, ipſam quoq; debitum tempore retinendum, & tandem expellendum finaliter ordinatum. Quod ſit inſtrumentale patet ex ſæpe dictis. Concauitatem autẽ habuit magnam propter multitudinem ſuperfluitatis aquoſæ, quam habuit continere. Eſt autem dorſo alligata infra renes, quia renes alligantur ſpondylibus alchatim. Ipſa uero ſpondylibus alanis ſecundum eius concauum. Eſt autem ſuperius continuata cum renibus mediantibus poris uiritidibus, quorum dexter oritur à foramine inferiori renis dextri. Siniſter à foramine inferiori renis ſiniſtri, qui pori uiritides ſunt cannales ſtricti, rotundi, longi, per quorũ foramina defertur aquoſitas urinalis à renibus ad ueſicam. Hi autem perueniunt ad ueſicam circa medium eius, dexter ad dextrum, ſiniſter ad ſiniſtrum eius. Et non perforant ueſicam directo uno foramine magno, imo foraminibus paruis & obliquis procedentibus inter tunicam, & tunicam per aliquantum ſpatium, poſtea penetrantia ſecundam tunicam. Quod factum fuit ne cũ ueſica impleretur urina, poſſet urina regredi, imo quãto magis eſt plena, tanto tunica interior magis comprimit exteriorem non ſinens urinam regredi. Et ſunt neruoſi ex duab. tunicis compoſiti, ſicut & fundus ueſicæ, continuatur autem collum ueſicæ, cum uirga in uiris, in quo collo ſimul & uirga eſt foramen per quod mingitur, ſed in mulieribus extremitas colli ueſicæ terminatur ad uuluam, diſtanter ab orificio eius per duos digitos, aut circa, & collum ueſicæ in uiris eſt lõgius quàm in mulieribus, & habet tres anfractus, in quib. aliquid urinæ cum egreditur retinetur, quia anfractus iuuãt ad retentionem urinæ, ne facile inuoluntarie egrediatur, ſed collum ueſicæ in mulieribus nõ habet niſi unum anfractum, & eſt magis latum quàm in uiris. Eſt autẽ fundus ueſicæ compoſitus ex duabus tunicis, quarum intrinſeca eſt dupla ſecundum craſsitiem ad extrinſecam cum obuiet aquoſitati urinæ acutæ, ſed collum eſt carneũ, ſiue carnoſum, & craſſum, propterea facile conſolidabile cum ſoluitur, fundus uero non. Ad ueſicę autem tam partem dextram quàm ſiniſtram ueniũt nerui, uenæ, & arteriæ à nucha, uena chyli, & arteria aorti deſcendentibus cum ſunt ex directo ſpondylium, alanis, & aloſos. In collo autem eius eſt tantum unus muſculus qui ipſum circundat. Cuius iuuamẽtum eſt urinam uſq; ad horam uoluntatis retinẽdi, & cum uoluntas fuerit expellendi eius laxabitur conſtrictio, & uentria muſculi ueſicam urgebunt, & urinam expulſiua adiuuante expellent. Finis autem inſeritur in fine. Nam iuxta Auic. 19. tertii, cap. primo. Quemadmodum Deus excelſus creauit, fecit uaſa comprehendentia totum uſquequo aggregatur. deinde expellitur totum ſimul per quód ſit excuſatio ab aſſellatione fere continua. Similiter præparauit ſuperfluitati aquoſæ dignæ expelli capacitatem & ſacculum comprehendentem totalitatem, aut plurimum eius, donec ſurgat ad expellendum ſimul, & nõ ſit neceſſarium expellere ipſam continue, ſicut accidit patientib. diſtillationem urinæ, & capacitas illa eſt ueſica. Ex his manifeſta eſt anatomia ueſicæ, & complexio eius quæ eſt frigida & ſicca. Veſica autẽ poteſt pati omne genus ægritudinis, ſcilicet malam complexionem cuiuſcunque generis, malam compoſitionẽ, ſicut oppilationem, ſiue ſit in meatu per quem urina attrahitur ad ueſicam, ſiue in meatu per quem expellitur. Item morbum in numero .ſ. lapidem, qui aliquando creſcit ad quantitatem oui. Item ægritudinem in quantitate auctã, aut diminuta. Item ægritudinem in ſitu propter diſlocationem. Item ſolutionem & apoſtema, & quãdoq; ipſi communicant membra regalia & nobilia, ſicut cerebrum. Nam ſit doloroſum cum ea, & aduenit ei uertigo, & quandoque prouenit ad ſirſen cauſa communitatis ægritudinum calidarum ueſicæ. Item hepar, quare aliquando accidit hydropiſis propter frigus ueſicę. Et communicat ei cor per arteriam. Et ægritudines ueſicæ multiplicantur in hyeme, & curantur ſicut ægritudines renum, ſed cũ medicinis fortioribus & magis remanentibus, & ſunt potiones, iniectiones, unctiones, & emplaſtra, quibus emplaſtrantur duo emunctori, ideſt, pori uiritides, & ſub umbilico, ſcilicet uſque ad pecten, & in duabus commiſſuris ſingularibus .ſ. ubi pori uiritides ad ue-

ſicam terminantur,& etiam in peritoneon.ſ. inter anum & teſticulos,& curantur cum ſeſsionibus in tinis.

De difficultate urinæ.

PRo notitia terminorum eſt ſciendum, quod actio urinandi dupliciter impeditur,aut in emiſsione,aut in retentione. In emiſsione quidem diminute, ablate, aut corrupte. Diminute quidem quando homo tenuiter mingit, unde magnum tempus occupat in mingendo,aut quia urina exiſtente in ueſica non poteſt incipere mingere cum uult, aut forte poſtquam incœpit non poteſt continuare, ſed per notabile tempus intercipitur,& hęc dicitur actio emittendi urinam diminuta, & à quibuſdam uocatur dyſuria. Ablate autem læditur,quando homo nullo pacto poteſt mingere,& hæc ab eiſdē uocatur iſchuria. Corrupte uero quando guttatim emittitur,aut cum conamine,hæc.n.actio corrupta dicitur,quia non cōuenit alicui indiuiduo de ſpecie humana naturaliter diſpoſito,& dicitur ſtranguria. Et has diſpoſitiones hoc uerſu perſtrinxerunt. Strangur. guttarim. Schur.nil. dyſurq; per horas. uerum his terminis antiqui & moderni abutuntur,ſed ſecundum Simonem apud græcos ſtranguria quę potius dicitur, & ſcribitur ſtranguria exponitur conſtrictio urinæ,& eſt cum guttarim mingitur,& eſt ſpecies dyſuriæ, ſed hanc cōtentionem de his nominibus omittamus. Actio etiam retinendi urinā tripliciter impeditur. Diminute quādo non poteſt eam debito tempore cōtinere,ſicut accidit in uoluntarie mingentibus dum uigilant, & etiam mingentib. in ſomno. Ablate quando nullo modo poteſt cōtinere,& dicitur diſtillatio. Corrupte uero quando cum dolore retinetur. Vtrum autem iſtæ duæ actiones.ſ.emiſsio & retentio urinæ poſsint diminute lædi per intenſionem eſt ex dictis manifeſtum. Eſt enim tenenda pars affirmatiua. Raſis autem in præſenti cap.per difficultatem urinæ intellexit emiſsionem urinæ tripliciter impeditam.ſ.diminute,ablate, & corrupte. De impedimento autem triplici retentionis urinæ loquitur in quodam cap.ſequente intitulato de fluxu urinæ. Et ex his manifeſta eſt quidditas difficultatis urinæ,de qua intitulatur præſens capitulum. Eſt enim læſio emiſsionis urinæ,diminute,ablate,aut corrupte. Sicut econtra fluxus urinæ, de quo intitulatur quoddam capitulum ſequens, eſt læſio retentionis urinæ,diminute,ablate,aut corrupte, ſunt etiam utriuſq; ſpecies manifeſtæ ex dictis.

Cauſæ difficultatis,ſiue impedimēti emiſsionis urinæ ſunt ſeptem. Prima,eſt nocumentum ueſicæ. Secunda,eſt læſio in meatu urinæ,qui eſt collum ueſicæ,uel uirga. Tertia, eſt nocumentum in uirtute. Quarta,eſt nocumentum lacerti,colli,ueſicæ. Quinta,eſt diſpoſitio urinæ. Sexta,eſt diſpoſitio renum & pororū uritidum. Septima, eſt diſpoſitio membrorum principalium,& ſibi deſeruientium.

Prima cauſa,ſcilicet nocumentum ueſicę eſt. Aut propter malam complexionem ſine materia,quæ ſecundū plurimum eſt frigida aut cū materia cuiuſcunq; generis. Secundo propter apoſtema ipſius calidum,aut frigidum frequenter durū. Tertio ex retentione urinæ longo tempore. Nam ueſica extenditur,& meatus urinæ oppilatur,& etiam propter extenſionem uilli latitudinales facti debiles non poſſunt ſe contrahere & conſtringere ueſicam,ita ut urina expellatur. Secunda cauſa,ſcilicet læſio in meatu colli ueſicæ,aut uirgæ,eſt aliquando ulcus ualens,aut ſcabies in meatu urinæ exiſtens, ex quibus natura ſentiens mordicationem terretur ab expulſione urinæ per meatum illum. Nam quoties uult mingere dolet,ideo non exprimit uictor ueſicam fugiens à dolore, imo cōſtringit meatum urinæ,& fit oppilatio attenuatoria. Fit etiam eiuſdem oppilatio attenuatoria propter compreſſionem ab aliquo membro,ſicut anus,inteſtinum rectum,collum matricis,cum huiuſmodi membra apoſtemantur, aut ex aliqua cauſa tument & comprimunt collum ueſicæ, aut ſicut apoſtema factum in partibus inferioribus dorſi,aut torſio,& ſicut ſi accidat teſticulo eleuari ad mirach,quare comprimat meatum,& quandoq; exiccatio humiditatis fluentis à carne glandoſa,quę eſt apud collum ueſicæ eſt cauſa conſtrictionis meatus. Aliquando uero meatus iſte oppilatur coarctatorie propter lapidem,ſanguinem coagulatum,ſaniem, humorem craſſum,& uiſcoſum uel propter uentoſitatem craſſam. Verruca autem,& caro orta in meatu facit oppilationem carnoſam,& oppilatio ſequens apoſtema eiuſdem meatus reducitur ad oppilationem carnoſam. Tertia cauſa, eſt nocumentum in uirtute,quæ eſt triplex, ſcilicet ſenſitiua, motiua uoluntarie,& motiua naturalis. In ſenſitiua quidem eſt nocumentum cum uirtus ſenſibilis non percipit mordicationem, aut grauitatem urinæ propter ſtuporem eius, ſed in motiua uoluntaria eſt nocumentum cum in his lacertis latitudinalibus uentris eſt paralyſis, unde non poſſunt ſe contrahere pro urina expellenda. Si autem in lacerto colli ueſicæ eſſet paralyſis,potius fieret diſtillatio urinæ quām difficultas, & econtra ſi ſpaſmus eſſet in eo,in motiua autem naturali eſt nocumentum,quando uilli latitudinales fundi ueſicæ nō poſſunt ſe contrahere pro expulſione urinæ.

Cauſæ autem nocumenti harum uirtutum ſunt, aut mala complexio,aut defectus ſpirituum,aut nocumentum in principiis. Quinta cauſa eſt diſpoſitio urinæ,aut ex parte quantitatis,ut cū eſt pauca,à cuius expreſsione deficit uirtus non ſtimulata,uel eſt nimia ſupra quam uirtus non habet proportionem,aut ex parte qualitatis ut cum in ea fuerit calor faciens mordicationem per poros uiritides collum ueſicæ, & uirgam,& maxime ſi loca iſta fuerint ulcerata, aut ſcabioſa. Sexta cauſa,eſt diſpoſitio renum cum fuerint debiles,nō potentes attrahere aquoſitatem propter malitiam complexionis,& proprie frigidæ,aut non potentes eam expellere, aut fuerint oppilati, aut apoſtemati. Et ſimiliter cum pori uiritides fuerint oppilati,aut forte rupti,ex qua ruptura aqua ingreditur concauum uentris inferioris. Septima cauſa eſt ex parte membrorum principalium,ſicut hepatis,cum deficit à ſequeſtratione aquæ & eius expulſione ad uenam cōcauam, ſicut in aſcite,de quo defectu ſermo præteriit in hydrope. Similiter cum cerebrum retrahit ſpiritum animalem tempore ſomni, aut uerecundiam, aut aliquas occupationes circa peragenda ab inſtrumentis urinæ,quare remanent uilli latitudinales debiles,& alia inſtrumenta debilia pro cōtractione neceſſaria ad expulſionem,uel forte propter aliquas ęgritudines cerebri,ſicut lithargiam & ſimiles,de quibus ſermo præceſsit. Et aliquando lęduntur nucha & nerui,unde ſi fiat paralyſis frequenter urina emittitur inuoluntarie. Si uero ſpaſmus frequenter ſequitur difficultas.

Cauſæ autem primitiuæ,quædam ſunt extraneæ, ſicut caſus,percuſsio,offenſio inſtrumētorum urinæ, unde ſubito aliqui fiunt impotentes ad emittendum urinam,quia forte diſrumpitur ueſica,aut porus uiritides, aut ren, unde urina ingreditur concauitatem uentris,aut forte uilli latitudinales debilitantur. Aliqui uero inuoluntarie urinam emittunt læſo lacerto colli ueſicæ. Quædam uero cauſæ primitiuæ ſunt non extraneæ ſumptæ ex rebus non naturalibus & hę ſm plurimum non cauſant difficultatem urinæ immediate.

Signa. Difficultas urinæ & retentio eius eſt manifeſta; Notitia uero cauſarum eſt occulta, ſed in primis bonum eſt quod cognoſcas,an difficultas urinæ ſit propter nocumenta ueſicæ & ſibi uicinorum,an propter nocumenta renū & pororum uiritidum,aut membrorum quæ ſunt ſupra renes. Cognoſcitur autem quòd difficultas ſit propter ueſicam, quādo ueſica eſt plena urina, quod cognoſcitur per tumorem in femore perceptum. Si uero ueſica ſit uacua ab urina notabilis quantitatis non eſt tumor in femore, quare difficultas urinæ eſt propter membra quæ ſunt ſupra ueſicam. Et ſi in cauſa ſint renes, aut pori uritides declaratur per nocumenta eorum. Si uero in cauſa ſint membra ſupra renes,ſcilicet hepar, aut cerebrum, aut nucha, & nerui declaratur per nocumenta ſua. Cum ergo per tumorem in ueſica certificatus es impedimentum urinandi eſſe propter ueſicam, tunc per ſigna diſtingue cauſas ipſi ueſicæ pertinentes. Quod enim ſit propter frigiditatem eius cognoſcitur per albedinem urinæ cum craſsitudine, aut tenuitate, & multitudinem neceſsitatis ſurgendi ad mingendum ante iſtud, & ſenſibilitatem frigoris, & iuuari à calidis & priuationem ſignorum reliquarum cauſarum. Signum uero caliditatis eſt acuitas urinæ & inflammatio ſenſu percepta. Et ſi cauſa eſt conſtrictio à frigore ſignificatur per iuuamentum proueniens ex mollificatione. Et ſi eſt à febribus adurentibus & ſiccitate ſignificatur,quia iuuatur ab humectantibus & frigidis. Et iterum de ſignis eius eſt q parum non egreditur, & multum

eſt

eſt facilioris exitus propterea quod humectat madefaciendo meatum & dilatando ipſum. Signa autem eius quæ eſt cauſa apoſtematis in ueſica, aut membris ipſi uicinis, aut eius, ſcies ex cap. ſequenti intitulato de apoſtemate, quod fit in renibus & ueſica. Et differentia inter difficultatem factam ex apoſtemate, & factam ab aliis cauſis eſt, quòd apoſtema non accidit ſubito, ſed paulatim niſi ſit res magna ualde, & cum ea adeſt febris. Sed difficultas ab aliis cauſis ſicut ab oppilatione non apoſtemoſa frequenter fit ſubito, & cum illa raro eſt febris. Et cognoſcitur difficultas ſequens oppilationem per cauſam in ueſica ipſa, aut propter coarctationem à membro uicino ea inflammatione & tenſione eius propter multitudinem urinæ extendentis. Illa enim quæ eſt cauſa mẽbri mittentis non eſt cum coarctatione à membro uicino, neque cum tumore & tenſione, cum urina non deſcendat ad eã & omnes ſpecies oppilationis quæ accidunt in ueſica propter cauſam in ipſa, aut cauſa membri uicini coarctantis ſunt cum dolore. Et quòd fit à teſticulo eleuato comprimente meatum ipſa eleuatio eſt ſignum. Et quòd fit ab exiccatione carnis glandoſę, pręceſsio cauſarum exiccantium eſt ſignum, Item quia urina multa melius mingitur quàm pauca. Et cognoſcitur apoſtema oppilans per ſigna propria, de quibus infra. Et etiam per ſigna dicta. Cognoſcitur autem res oppilãs abſque apoſtemate per ſyringam, & per illud quod ipſa expellit de ſanguine, aut alio humore, aut per id quod ſtat in facie eius ex uerruca, aut lapide, aut incarnatione & non dimittit ipſam penetrare. Et lapis cognoſcitur per ſigna eius, & propterea quod ſyringa tangit duram ualde. Et ſanguis quidem & humor cognoſcuntur iterum per urinam, nam ſecundum plurimum aliquid egreditur cum urina. Et ſanguis etiam cognoſcitur per ſigna congelationis ſanguinis in ueſica ex citrinitate coloris, aut paruitate pulſus & anhelitus, & frequentia amborum, & ſudore frigido, & rigore, & nauſea, & eſt malus à quo parum fit euaſio. Et humor quidem craſſus cognoſcitur ex grauitate ſenſata, ſi fit notabilis quantitatis, & iterum ſi egreditur in urina. Et illius quidem quæ eſt à frigore conſtringente, aut calore ſolidum faciente cauſæ propinquę & antecedentes ſunt ſigna. Et illius quæ eſt à uentoſitate ſignum eſt tenſio ſine grauitate, & quandoque eſt cũ permutatione, quandoque ſine. Et ſignum eius quæ eſt ea debilitate ſenſua, eſt ut non ſentiat mordicationem urinæ. Et ſignum eius quæ eſt à debilitate expulſiuæ, eſt ut compreſsio faciliter educat eam. Et ſignum mollificationis lacerti uentris eſt, quia non poteſt uentrem contrahere pro compreſſione facienda, & compreſsio facile eam educit. Signum autem mollificationis lacerti colli eſt, quia urina egreditur inuoluntarie & ecõtra eſt de ſpaſmo utriuſq;, quia per ſpaſmum lacertorum latitudinalium uentris urina exprimitur, ſed per ſpaſmum lacerti ueſicæ urina retinetur, nec poteſt educi niſi cum compreſsione. Et difficultas facta cauſa renũ, & pororum uritidum, ſiue ſequatur debilitatem attractiuæ, uel propter aliquam ſpeciem malæ complexionis, ſiue oppilationem, ſiue apoſtema, aut ſolutionem continui cognoſcitur per ſigna inferius ponenda, & ut dictum eſt urina non cõtinetur in ueſica, & ſi ſit magna grauitas circa renes ibidem urina retinetur, non potens ad ueſicam penetrare. Et ſi grauitas ſit mediocris, tunc illic eſt materia cum apoſtemate, aut ſine. Si autem non ſit grauitas, ſed dolor extenſiuus tunc eſt uentoſitas in renibus. Et quando non eſt nocumentum in ueſica nec adſunt ſigna oppilationis renum, & uenter eſt lenis, tunc cauſa difficultatis urinæ eſt debilitas attractionis renum. Et ſignum factæ cauſæ doloris accidentia ex ulcere, aut ex acuitate urinæ eſt quòd tolerantia dolorum educit eam. Item adſunt ſigna ulceris ſumpta à ſanie. Et ſigna facta ab exiccatione humoroſitatis in membris glandoſis, ſunt anteceſsio cauſarum exiccantium, & quod humectatio facit fluere urinam. Et ſigna difficultatis urinæ cauſa hepatis, cerebri, nuchæ, & neruorum ſunt ægritudines ſuæ, de quibus ſermo præceſsit, & proprie cum non apparent nocumenta in inſtrumentis urinæ.

Prognoſtica. Primum. Hæc paſsio difficulter ſanatur in ſenibus, & proprie in decrepitis, & adhoc ampliatur aphoriſmus ſextus, ſextæ particulæ, nephretici & circa ueſicam dolores laborioſe ſanantur in ſenibus. Secundum Aui. expertum quidem eſt in pluribus horis, & dictum eſt qui habet difficultatem urinæ, & aduenit ei poſtea teneſmus, moritur in ſeptimo niſi accidat febris & prouocationem plurimam faciat. Verificatur autem quia aliquando accidit difficultas urinæ propter ſpaſmum lacerti, colli, ueſicæ, & poſtea aduenit teneſmus propter fortem conatum ad mingẽdum, unde fit magna compreſsio ani. febris autem ſuperueniens reſoluendo humiditatem ſpaſmãtem curat difficultatem ex qua mortuus fuiſſet in ſeptimo, licet aliquando moriuntur, ſoluto autem ſpaſmo fit plurima urinæ prouocatio. Tertium. Quibus mictus denegatus fuerit, ſi mingunt in ſeptimo uel ante ſufficiẽter ſecundum plurimum ſaluantur. Si uero poſt ſeptimum ſecundum plurimum moriuntur, iam læſis notabiliter membris nobilibus ea urinę retentione.

Cum † urina minuitur, aut ex toto retinetur nec tumor apparet in femore, nec grauitas, nec dolor in renibus ſentitur; ſuccurrendum eſt ex medicaminibus urinæ prouocatiuis, quæ nominabimus. quorum unius confectio. Recipe † ſeminis apij, nitri, rubeæ tinctorum, ſeminis oluſatri, aſari, ſeminis iuniperi, ameos, ſeminis fœniculi, ſpicæ, amygdalarum amararum ana. ℥. uiginti, ſeminis melonis. ℥. 10. cantharidarum quarum capita, & alæ abſciſſæ fuerint. ℥. 1. ammoniaci ℥. 3. ammoniacum in uino diſſoluatur, & aliæ ſpecies ex eo conſpergantur, ex quibus fiant formæ auellanis ſimiles: ex quibus ſumatur ab. ſ. ℥. uſque ad. ℥. hoc enim medicamen ualde confert corpori, cum diſſolutionem, & laxationem patitur: & hypoſarca ad expellenda omnia accidentia, cauſa quorum corpus deſiccari oportet.

Hoc cap. diuiditur in quatuor partes. In prima curat difficultatem urinæ ex debilitate attractiuæ renum. In ſecunda parte curat difficultatem ſequentem apoſtema propter caſum & percuſsionem. In tertia parte curat difficultatẽ ſequẽtem oppilationem coarctatoriam à trumbis ſanguinis, aut ſanioſis, aut ab humore craſſo, & uiſcoſo. In quarta parte curat difficultatem propter lapidem in ueſica, Secunda ibi. Quod ſi contingat. Tertia ibi. Si autem mingendi. Quarta ibi. Si autem mingendi difficultas. In prima parte dicit. Cũ urina minuitur, nec in femore apparet tumor, nec grauitas, quod ſignat in ueſica non eſſe oppilationem, nec dolor in renibus ſentitur, quod ſignificat ibi non eſſe apoſtema, aut lapidem, neque urinam ibi congregatam, unde eſt ſola impotentia attrahendi aquoſitatem ſequens malam complexionem ſecundum plurimum frigidam. Succurrendum eſt cum urinæ prouocatiuis quæ nominauimus, quorum unum eſt hoc. Recipe ſeminis apii, nitri, rubeæ tinctorum, oluſatri. ℥. ſeminis macedonici, alias ſeminis alexandrini, ſeminis iuniperi, ſeminis aſari, ameos, ſem. fœniculi, ſpicæ, amygdalarum amararum ana. ℥. 20. ſeminis melonis. ℥. 10. cantharidarum quarum capita & alæ abſciſſa fuerint, ſunt enim nimis excoriatiua. ℥. 1. ammoniaci. ℥. 3. ammoniacum in uino diſſoluatur, & alia ſecum miſceantur ex quibus fiant formæ ſimiles auellanis, de quibus ſumatur à. ℥. 1. uſque ad. ℥. 3. hoc enim medicamen ualde confert corpori cum diſſolutionem, ideſt mollificationem patitur ab humiditate ſuperflua, & laxitatem, ideſt, mollitiem hypoſarcæ propter phlegma & aquoſitatem ſuperfluam. Et in ſumma ubi opus eſt corpus exiccare, ſunt enim hæc omnia fortiter prouocantia, notabiliter calida & ſicca, præter ſemina melonum quæ ſunt frigida & humida. Et poteſt hoc medicamen exhiberi cum iure cicerum, aut alio prouocante ſicut aqua raphani.

SCHOLIA

Cum urina minuitur &c.) ueriſimile quidem eſt morbum maximè duci ab impotentia ueſicæ uirtute naturali, hoc eſt, comprimendo, & expellendo. Recipe ſem. apii) calefacit hoc compoſitum, exiccat, & urinam prouocat tamen in corpore humoribus noxiis repleto id non porrigendum cenſere: diſſoluit enim humores, & ad urinæ meatus eos conducit. unde eſt quòd, ni ſi obſtructio eſſet, maxime corripiantur uaſa urinaria.

Quòd, ſi contingat mingendi difficultas ex caſu, uel percuſſione † in femore, uel in ano, uel in eorum circuitu; æger ex † baſilica minuatur. deinde aqua calida ſæpe ſuperfundatur, & uſque ad ſpatium medii diei ex oleis fricetur. ægro quoque præcipiatur, ut urinam expellere nitatur.

Hic

Hic curat difficultatem urinæ à caſu, aut percuſsione, quibus accidit apoſtema in meatu colli, ueſicæ, aut uirgæ, aut in membro uicino, præcipiens ęgrum ex baſilica minui ad prohibendum augmentum apoſtematis, poſtea aqua calida ſuperfundatur ad ſedandum dolorem & meatum dilatandum. Et ex oleis fricetur ita ut uirtus olei penetret in profundũ, & ſit oleum doloris ſedatiuum, ſicut oleum uiolaceum ſeſaminum, & pręcipiatur ut ęger conetur expellere urinã, imo aliqua compreſsione adiuuetur eius expulſio. Sed ut credo melius eſſet in principio epithemare locum cum oleo roſato rudi, ad prohibendum apoſtema, deinde uenire ad mollificantia iam dicta, pręmiſſa ſemper phlebotomia copioſa, & etiam iterata, ſi fuerit expediens, & uentre cum clyſteribus linito. Signa autem diſtinctiua inter apoſtems meatus ueſicæ, & membri uicini ſunt, quia in apoſtemate membri uicini urina exprimitur ſine dolore magno, ſed in apoſtemate proprio meatur cum dolore magno. Item adſunt ſigna propria cuicunque membro apoſtemato.

SCHOLIA

In femore, uel in ano] hæc ſunt cauſa per ſe, quòd urinæ ſtillicidium fiat. Ex baſilica minuatur] quæ tunc omnium medicamentorum erit præſtantiſſima: habet enim horum membrorum contuſorum rationem. Deinde aqua calida] fomenta, balnea, & emplaſtra talia ſanguinem à percuſſione coagulatum diſſoluunt, & mollificant.

Si autem mingendi difficultas contingit ueſica exiſtente plena, & extenſa, & ſit hoc poſt ſanguinis, uel puris mictũ; medicamina, quæ trumbos ſanguinis, uel puris, quòd in ueſica generatur, ſoluere conſueuerunt, & liquare, danda ſunt. confectio medicaminis ſang. uel puris trumbos, quod in ueſica ſit diſſoluentis. Recipe cordumeni, myrrhæ rubeæ, de qua tingitur, ſeminis iuniperi, ammoniaci, aſſæ fœtidæ omnium ana partes æquales. ammoniacum diſſoluatur, & informentur pilulæ ex eis, uel his ſpeciebus cum eo conſperſis. de quibus quater in die ſumatur cum apozemate de ſeminibus, quod nominauimus. ſyrupus † etiam acetoſus ex forti aceto factus multoties detur. per ſyringam † præterea immittatur aqua in ueſicam, in qua diſſolutus fuerit ſal, aut aqua cineris. & iſta eſt confectio aquæ, quæ ſit de cinere. Recipe † cinerem de ilice, cinerem de uitibus cali, calcem, his omnibus admiſceatur tantum aquæ, ut ex ea cooperiri poßint, & dimittantur ſic per tres dies: deinde colentur, & per ſyringam iniiciatur. herba quoque croci hortulani, & ſulla coctæ ſupponantur. tinam prætcrea ingrediatur in aqua, in qua cocta ſit chamomila ſtœcas arab. ſampſuchus, ſiſimbrium, uel in qua extremitas caulium, & ſulla, & ſimus columbinus cocta fuerint. & ſedeat in ea, quandiu poterit. ex herbis iſtis ſic coctis fiet emplaſtrum, ſiue epithyma ſuper ſemur, & partes ei circumadiacentes. & dum in tina moratur; ſumat ea in potu, quæ urinam prouocant. & ſi hæc omnia non profuerint; ad inſtrumentum, quo urina prouocatur, redeundum eſt.

Hic curat difficultatem prouenientem ex oppilatione eo arctatoria meatus. Et ponẽs ſigna dicit quod ſi ueſica eſt plena & tenſa, quod comprehenditur ex tumore in ſemore, & quia præceſsit mictus ſanguinis aut ſaniei. Et tu ſupple aut phlegmatis craſsi. Primum remedium, tunc dentur illa quæ diſſoluant huiuſmodi trumbos ſicut iſtud. Recipe cordumeni, id eſt, carui agreſtis, rubeæ, myrrhæ, ſeminis iuniperi, ammoniaci, aſſæ, omnium partes æquales, ammoniacum diſſoluatur, exempli gratia cum oxymelle ſimplici, uel compoſito ſcillitico, & cum eo miſceantur reliqua, & reformentur pilulæ, de quibus detur quater in die cum apozemate de ſeminibus ſuperius deſcripto. Doſis autem iſtarum pilularum eſt 2.3. Secundum remedium eſt, ut ſyrupus acetoſus ex forti aceto factus multoties cum ſyringa immittatur in ueſicam cui ſit admixtum aliquid ſalis ad diſſoluẽdum trumbos illos. Tertium ut aqua cineris etiam immittatur per ſyringam cuius eſt hæc deſcriptio. Recipe cineris de ilice, cineris de uitibus cali, id eſt, cineris qui ſit de quadam herba ſalſa quo utuntur tinctores, calcis, ana partes æquales, cum his miſceatur tantum aquæ, ut ex ea cooperiri poſsint. Et dimittantur ſic per tres dies, deinde colentur, & per ſyringam in ueſicam iniiciatur aliquid eius, & eſt fortis & nõ ponenda ubi timor ſit de excoriatione aut ulcere. Quartum eſt herba croci hortulani, id eſt, carthami, & ſulla, id eſt, herba artetica, quæ regioni ueſicæ ſuperponatur poſtquam eſt cocta, prouocat enim. Quintum eſt, ut ingrediatur tinam aquæ, in qua cocta ſunt chamæmilla, ſtœcas arab. ſampſucus, id eſt, maiorana, ſiſimbrium, aut in qua coctæ ſint extremitates caulium, aut ſimus columbinus, & ſimilia prouocãtia, & æger in decoctione earum ſedeat, & ex herbis iſtis ſic coctis & debite calidis emplaſtrum ſuper ſemur apponatur, & partes uicinas. Sextum dum in tina moratur ſumat in potu medicinas prouocãtes, & ultimo his non ſufficientibus ad curam, ad inſtrumentum cum quo urina prouocatur eſt recurrendum, & eſt ſyringa, quæ debet poni per foramen uirgæ, uſque ad concauum ueſicæ, ut id quod eſt in meatu propellatur. Et ſi aliquid ſit in meatu ſyringę, poſtquam eſt immiſſa extrahatur. Et ſequetur urina ne detur uacuum, uel cathetir ponatur cum extremitate ſua in meatum ſyringæ & extrahatur, & ſequetur urina ne detur uacuum. Sed de his infra.

SCHOLIA

Syrupus acetoſus detur] nam diſſoluit, tenuat, & incidit. Per ſyringã immittatur aqua in ueſicam] niſi ſit apoſtema in cauſa difficultatis urinæ. R. cinerem de ilice] in debili corpore hoc medicamine uti non auderem: facultates enim ueſicæ principes læderet: quapropter eius loco iniicerem uel oleum ex lilio, uel ex ſcorpionibus, uel aliis ſimilibus compoſitum.

Si autem mingendi difficultas poſt lapidis ſigna affuerit; æger † ſupinus iaceat, & pedes eius diu diuerſis modis, & fortiter quatiendi ſunt. & ſi urina non egreſſa fuerit; oportebit, ut cum inſtrumento curetur: per quod membro immiſſum ſit impulſio. cauendum tamen eſt, ne uirga immittatur, cum eſt ibi apoſtema. ad difficultatem uerò urinæ ualde confert ſæpe ingredi tinam: & ungere locum ex oleo: et medicamina urinam prouocantia in potu ſumere: & abſtinere à nutrientibus acetoſis, & ponticis, & craßis.

Hic curat difficultatem propter lapidem oppilantẽ meatum ueſicæ. Si ergo ſigna lapidis affuerint, quæ ſcientur ex cap. ſequenti, ęger ſupinus iacens per pedes captus eleuetur & fortiter concutiatur, ut lapis fortiter ab orificio remoueatur, & ſi hoc non ſufficit, oportet ut inſtrumentum aliquod ſicut ſyringa per uirgam immittatur, per cuius immiſsionem lapis à meatu propellatur. Cauendum tamẽ eſt ne uirgæ immittatur, cum eſt ibi apoſtema, eſſet enim cauſa augmenti apoſtematis dolorem inteuſum inferendo.

Poſtea epilogans, dicit quod ad difficultatem urinæ confert ſæpe ingredi tinam, & inungere loca ex oleis. Et tertio medicamina urinam prouocantia ſumere, & quarto abſtinere à nutrientibus acetoſis & ponticis & craſsis imo potius uti abſterſiuis incidentibus & prouocantibus.

SCHOLION

Aeger ſupinus iaceat, &c.] hæc ſunt facienda; cum calculus ſit paruus; quoniam magnus maiora deſiderat.

De cura difficultatis urinæ.

Cura difficultatis urinæ exigit quatuor intẽtiones, prima remouet cauſam, ſecũda educit urinã, tertia corrigit accidentia, quarta ordinat debitum regimen ſex rerum. Si ergo in cauſa fuerit caliditas frigi. aut alia diſcraſia, remoueatur cum contrariis applicitis & aſſumptis quæ tamen ſint propria in prouocando urinam de quibus dicetur. Si uero fuerit propter apoſtema, curetur cura apoſtematis de quo infra in cap. proprio. Et adminiſtrentur illa, quæ cum hoc quod ſint propria in curatione apoſtematis etiam prouocent urinam. De quibus eſt phlebotomia baſilicę in primis, deinde phlebotomia ſaphenæ, quandoque enim prouocatur cum ea urina, & applicatur femori parietaria, caules, ſemina lini, altheæ, mortificata in ſartagine cum oleo chamæmil.

chamæmil. anethino, ſeſamino & ſimilibus. Item fiant clyſteria ex decoc. iſtorum & ſimilium cum oleis dictis, nam cum eſt leuitas apoſtematis deſcendit urina cum expreſſione & compreſſione, & minoratur potus aquæ & prohibeatur cibus duobus diebus aut ualde minoretur. Et ſi in cauſa fuerit retentio urinæ longo tempore, curetur ſedendo in decoctione mollificante & fomentando femur cum ea, facta ſcilicet ex ſe. lini & ſimilibus. Deinde utere ruta & multum prouocantibus: & oleum balſami, & quæ ſunt ei comparia ſunt multi iuuamenti: & iuuatur etiam cum compreſſione. Et ſi in cauſa fuerit humor aut ſanies oppilans meatum, exiſtimo tutius eſſe non exhibere diuretica, & maxime ueſica exiſtente plena, ne fiat maior oppilatio, & maior ipſius ueſicæ extenſio, ſed bonum femori applicare diſſoluentia trumbos ſanguinis, & ſaniei & humoris craſsi, & ex eiſdem clyſterizare, & ponere ægrum in tina ſiue in ſemicupio. Quibus non ſufficientibus trumbos à meatu cum ſyringa pellere, & iniicere in ueſicam ea quæ illos diſſoluant. Et urinam expellere cum ſyringa ſicut dicetur. Tandem his non ſufficientibus exhibere diuretica & trumbos diſſoluentia. Vltimo his non conferentibus cum res iam poſita eſt in deſperatione incidere in collo ueſicæ, ſecundum modum qui ſeruatur in incidendo collum ueſicæ pro extractione lapidis, ſed pro expellenda urina multo minus ſufficiat foramen. Medicinæ ergo femori ſuperponendæ, clyſterizandæ & in ſemicupio ponendæ ſunt iſtæ, parietaria, cretanus marinus, herba croci hortulani, extremitates caulium, chamæmilla, ſtœcas, ſampſucus, folia & radices apii. Sed fortia ſunt cordumeni, rubea, mirrhę, ſemen iuniperi, ſaluia, aſarum, amomum, folia raphani & ſemen, pulegium. daucus, ſinapis, ſimus columbinus, his ergo aut aliquibus earum pro libito utaris. Medicinæ uero fortes ſumendæ ſunt, diacurcuma, dialacca & ſimiles, quæ ſumi poſſunt cum aqua raphani, aut aqua ciceris nigri. Fortiſſimæ uero ſunt prima deſcripta à Raſi in hoc cap. Et apud Aui. confectio diuretica fortis circa principium cap. de quibus ingrediuntur cantharides, quæ ſunt ultimæ in prouocando, interius ſumptæ & exterius applicitæ. & ad diſſoluendum trumbos ſaniei & ſanguinis optimum eſt medicamen poſitum à Raſi, cuius litera. Medicamen quod trumbos ſanguinis aut ſaniei. Et ſimiliter iniiciendum per ſyringam eſt aqua cineris quam deſcribit. Cum uero, utere magis aut minus fortibus ſecundum quod uidebitur tibi expediens. Caue tamen ne in puero ualde fortibus utaris, imo leuia ex his danda ſunt cum lacte materno, aut his nutria utatur, remanebit enim uirtus in lacte prouocatiua. Similiter uitanda ſunt ubi adſit aut timeatur excoriatio aut ulcus. Sed cura illius quæ eſt cauſa lapidis in renibus, eſt ut primo leniatur uenter. Et fiat renum mundificatio cum ℥ ſ. ʒ. florum caſſiæ diſſolutæ cum aqua ſcolopendriæ, & fiant clyſteria lenientia & prouocantia ex decoct. parietariæ oleo anethino, liliorum alborum cum benedicta ſimplici & ſimilibus. Exterius apponatur parietaria mortificata cum oleo ſcorpionum, & ſedeat in tinis prouocantibus & lenientibus. Et ſumat iuſtinū aut lithonthrypton cū aqua raphani & ſimilib. Si uero in cauſa fuerit lapis ueſicæ ęgēr eleuatus per pedes concutiatur, aut cum ſyringa immiſſa in ueſica lapis à meatu ueſicæ amoueatur, aut cum digitis in anum poſitis ſimiliter amoueatur donec urinet, poſtea attendatur ueræ curæ ipſius lapidis. Si uero lapis fuerit in meatu uirgæ retentus ponatur uirga in aqua calida. Et cum oleis lenientibus & dilatantibus ungatur & uerſus extrema lapis exprimatur. Et impellendo urinam uiolenter tentet ipſius expulſionem. His autem non ſufficientibus cum ſtilo habente extremitatem aliqualiter curuam extrahatur, quod eſt ſimile inſtrumento cum quo mundificantur aures, & his non ſufficientibus incidatur meatus uirgæ, in quo continetur & extrahatur. Modus autem incidendi collum ueſicæ pro extrahendo lapidem eſt ſatis notus. Si autem difficultatis cauſa fuerit uerruca aut caro, cum mollificantibus procedatur, & modus Aui. fortaſſe proderit, fortaſſe non. facta autem cauſa uentoſitatis curetur cura uentoſitatis; de qua in tympanite. Facta uero propter dolorem ex læſione in meatu curatur cum adminiſtratione ſuppoſitoriorum & iniectione, deinde præcipiatur ut ſe exprimat, & etiam comprimendo femor adiuuetur, & poſt illud adminiſtretur cura ulceris, aut cura aquationis urinæ acutæ cum cibis & potibus infrigidantibus, & quandoque iniiciantur facientia conglutinationem, ſeparantia inter acuitatem urinæ & nocumentum eius in meatu ſenſibili, ſicut aqua albuminis oui, difficultas autem ſequens apoſtema membri uicini curatur cum phlebotomia & reliqua cura apoſtematum, & maxime cum mollificantibus & compreſſione ueſicæ. Teſticulus autem eleuatus ad mirach trahitur deorſum cum mollificantibus quæ applicantur, & in quibus ſedetur. Exiccatio uero carnis glandoſæ ſimiliter curatur cū humectantibus. Si uero in cā fuerit defectus uirtutis ſenſitiuæ aut motiuæ, & ſequatur nocumentum principiorum, curetur cura paralyſis, ſpaſmi, aut ſtuporis. Si uero nocumentum fuerit in ueſica & lacerto exhibeatur theriaca & mithridatum, & ungatur cum oleo ſambucino, & oleo de lilio, & de narciſſo, aut de croco, aut de balſamo. Et adminiſtretur emplaſtrum de foliis arborum & oleorum dilectorum ſpiritibus animalibus ſicut folia malorum, menta, ruta. Et miſceantur cum eis medicinæ expergefacientes ſicut ſemen armel, & ſemen rutæ montanæ, & emplaſtretur cum eis pecten. & ſi ſequitur debilitatem expulſiuæ remoue diſcraſiam eius, quæ eſt cauſa eius, & eſt ſecundum plurimum frigida & curatur cum calidis moderate ſtipticis. Si uero difficultas urinæ ſequatur nocumenta renum intendatur curæ diſcraſię apoſtematis & oppilationis renum, & cum hoc eſt neceſſarium adminiſtrare mollificantia exterius & reliquis applicitis neceſſaria eſt adminiſtratio prouocantium urinam, niſi timeatur quod faciant deſcendere materiam plurimam. Si uero difficultas ſequatur nocumenta membrorum nobilium, ſicut hepatis & cerebri, intendatur curæ ſuarum diſpoſitionum ſecundum quod dictum fuit in ſuis capitulis. Et cū hoc tentetur urinæ prouocatio omnibus ingeniis. Cura uera difficultatis ſequentis percuſſionem aut caſum patuit in expoſitione textus. Et ex his patet prima intentio habēda in cura difficultatis urinæ quæ eſt remotio cauſæ. Secunda uero ſcilicet eductio urinę perficitur modis infraſcriptis.

Primus, comprimendo ueſicam, & hoc maxime ualet ubi eſt debilitas uirtutis ſenſitiuæ, motiuæ, aut naturalis, & non eſt fortis oppilatio, ſed fiat æqualiter aut cum gradatione incipiendo ex leui & procedendo ad fortem compreſſionem. Secundus modus, eſt cum immiſſione pediculi aut cimicis in foramine uirgæ. Et hoc maxime ualet ubi eſt ſopita uirtus ſenſitiua. Tertius modus, imponendo in ano aliquod ſuppoſitorium, ſicut apud Auic. ſuppoſitorium de ſale taberzet, & ut credo eſt ſaccharum candi, prouocabit enim urinam, & ſoluet uentrem, hoc enim ſtimulando excitat uirtutem expulſiuam, ſed non uideo cur etiam ex melle ſuppoſito aut aliquo proportionali non debeat ſequi idem effectus. Colligantiam namque habent magnam nerui, uenientes ad conſtituendum muſculos ani cum neruo uenientes ad conſtitutionem muſculi colli ueſicæ, quare excitatio unius eſt cauſa excitationis alterius. Quartus autem modus, eſt cum ſyringis, quarum quidam ſunt ad iniiciendum aliquid in ueſicam, quidam ad extrahendum quæ in ueſica, continentur, quidam ad utrunque ſimul deſeruiunt. Syringa autem debet eſſe ad longitudinem palmi ſubtilis concaua in eius extremitate rotunda. In qua extremitate ſit foramen omnino abſque aſperitate, & ſimiliter in lateribus ſint plura foramina ut ſi unum oppiletur alterum ſuppleat ad iniiciendum & attrahendum ſecundum neceſsitatem. Extremitas autem remanens exterius debet eſſe latior & amplior cum rotunditate, ut per illam facile poſsint iniici quæ iniicienda ſunt. Cum ergo uolumus mittere aliquid extremitati exteriori, appendimus aliquid ſicut ueſicam aut uaginam quam implemus liquore ipſam comprimendo, ſicut cum comprimitur clyſtere iniicitur contentum in illo ad concauum ueſicæ. Et hoc eſt ad iniiciendum, licet per foramen eius poſsit egredi urina in ueſica contenta. Quædam uero eſt ad extrahendum, & eſt ut in concauitate eius ſit aliquis globus rotundus ex ſpongia, filtro, uel aliquo his proportionali perfecte obturans meatum in ea parte in qua continetur, & ſit ſuſpenſus cum filo ferreo uel æneo, ut ad libitum poſsit per foramen intus pelli & extrahi. hoc ergo

go

go ſi trahitur uerſus partem exteriorem, ne detur uacuum, educit quæ in ueſica continentur, licet ea quæ in ueſica continentur, poſsint ſugendo extrahi. Aliqua uero ſimul eſt ad iniiciendum & ad impellendum. Et eſt ut habeatur cathatir cuius extremitas acuta & concaua adæquatur extremitati ſyringæ remanenti extra, & prius impleatur cathatir liquore iniiciendo in ueſica. Et extremitate ſua acuta ponatur in cōcauum ſyringæ, iam exiſtentis in ueſica & impellatur liquor ad ueſicam ne detur penetratio corporum & econtra cum eodem poteſt extrahi, quod in ueſica continetur ne detur uacuum, ſyringæ autem poſſunt ex multis fieri, ſcilicet ex ære, argento, ſtanno, ligno, corio debite præparato ſicut charta, ſuper qua ſcribitur. Et quanto ex materia magis leui aut flexibili cum debita firmitudine, ſunt præſtantiores. Eſt ergo bonum ut diuerſæ ſint apud te quibus poſsis uti ſecundum exigentiam, & ſimiliter diuerſa cathatir. Modus autem imponendi ſyringam ſine dolore aut cum minori dolore quantum eſt poſsibile eſt ut æger ſedeat ſuper extremitate caudæ ſuæ retro ſuſtentatus, & eleuet genua aliquantulum ſuper inguina, quæ genua ſint ſatis diſtātia inter ſe, deinde operator, uel æger ipſe imponat ſyringam prius mollificata uirga, & ueſica in tina uel cum fomentis, unctionibus aut emplaſtris. Et imponat extremitatem ſyringæ iam iniunctam cum oleo aut unguento leni quod fortaſſe eſt melius paulatim quouſque peruenerit ad obſtaculum, & tunc eleuet aut deprimat ſyringam, donec pertrāſeat illud cum omni facilitate ne excoriet quouſque perueniat ad concauum, & tunc poteſt aliquem liquorem iniicere in ueſicam aut extrahere contenta in ea ſecundum exigentiam modis iam dictis aut utrunque facere. His autem non ſufficientibus ad prouocandum urinam, opus eſt deuenire ad ſectionem in collo ueſicæ, ſicut fit in extractione lapidis, ſed foramen ſufficit paruum pro extrahenda urina. Tertia autem intentio, ſcilicet correctio accidentium perficitur ſm ipſorum exigentiam.

Quarto uero ſcilicet regimen ſex rerum perficitur ſecundum exigentiam cauſæ difficultatis urinæ, & accidentium, ſit tamen dięta tenuis ita ut abſtineat quantum eſt poſsibile à cibo & potu, & maxime à potu, & omnino caueat à ſtipticis & uiſcoſis, ſed potius cibi ſui ſint ſubtiliantes, & incidētes, abſtergentes. Et caueat à potu aquæ, imo ſufficiat ipſi collutio oris cum ea.

De lapide. Cap. 504.

CVm æger uirgam ſæpe fricat. Quamuis lapis in multis partibus corporis humani poſsit generari, ſcilicet, In inteſtinis craſsis, infra contentis. maxime in collo, ut uidi Ferrariæ anno. 1457. & erant quantitatis auellanę magnæ & multum duri, emiſsi per anum à quadam muliere in multis uicibus numero circa. 50. cuius rei teſtis eſt excellens medicus Bartholomeus Falconetus, & In pulmone ut dicit Galenus, & ut uidi Veronę: & ſua lingua ut habeo à Zoar: & in poro fellis à Gentili: & in paucis iūcturis & ſtomacho ut dicit Gilibertus: & in inguinibus ut uidi Veronæ, una cum eximio medico magiſtro Benedicto de Leonibus. Vt plurimum tamen generantur in renibus & ueſica. Et nominatur hæc paſsio ab Hip. lithiaſis. 4. Aphoriſ. ab Haliabbate, calculus: à quibuſdam petra: ab Auic. & Raſi lapis. Qui lapis in renibus uel ueſica, de quo eſt hic ſermo eſt ægritudo in numero, ſi in quantum quid additū ultra partes membri, in quo continetur, immediate & ſenſibiliter lædat operatiōes eius, & eſt multoties cauſa oppilationis quæ eſt morbus in uia impediendo tranſitum urinę & aliorū quæ per meatus urinales tranſire conſueuerunt.

Species lapidis ſumuntur hoc modo. Quidam enim ſunt renales. Quidam ueſicales. Et diſtinguuntur inter ſe magnitudine, duritie, aſperitate, colore. Nam geniti in ueſica ſunt maiores, duriores, aſperiores, tendentes in colorem album, uel fuſcum. Sed renales tendunt in colorem rubeum. Horū autem diuerſitates ſumuntur ex materia agente, & loco, & tempore, ſicut dicetur quamuis in ueſica reperiatur aliquando lapis facile comminuibilis.

Cauſę de conſyderatione medicorum ſunt duplices, materialis, & efficiens. Formalem & finalem phyſicis relinquo, quæ tamen ſunt ſatis notæ. Formalis enim eſt forma lapidis. Finalis uero ut habeant eſſe, licet in quantum morbus finis ſit nocere operationibus. Materia uero lapidis quæ eſt eius cauſa cōiūcta, eſt humiditas craſſa & uiſcoſa de genere phlegmatis, ſanguinis, aut ſaniei, in hoc differens à materia arenularum quæ licet ſit craſſa, non tamen eſt uiſcoſa, ideo facile comminuitur. Materia autem remotior eſt cibi & potus huius materiæ generationi proportionales, ſicut lac, caſeus & proprie humidus. Item carnes craſſæ, ſicut auium paluſtriū & magni corporis. Et caro camelina, hircina, & caro uaccina, & quæ de illuſtribus incraſſant. & piſces craſsi, & cibi frixi, panis uiſcoſus, crudus & azimus, ſimiliter uinum craſſum, & quæ craſſæ, & quęcunque ratione ſui, aut malitia artificü, aut ordinis, aut multitudinis, & ſimilium ſunt apta generationi chymorum craſſorum & uiſcoſorum. Cauſa autem retētionis huiuſmodi materiæ lapidis in renibus uel ueſica, eſt debilitas expulſiuæ ipſorum, ſequens malam complexionem: aut apoſtema, aut ulcus, aut oppilatio prohibens exitū materię ab huiuſmodi membris, & retinentur ſuperfluitates craſſę reſidentes ex omni aquoſitate peruenicnte ad hæc mēbra. Et hæ cauſæ retentionis materiæ tenent ſe ex parte cauſæ materialis. Et fortaſſe fortitudo attractionis renū, ſequēs caliditatem ſuperfluam facit ut cum aquoſitate aliæ attrahantur materiæ craſſæ, quæ poſtea non expulſę denſantur in lapidem, antequam expellātur, & hæc caliditas reſpectu lapidis ſimul ſe tenet ex parte agentis & materiæ. Oppilatio autem de qua ſupra, aliquando eſt coarctatoria ſuperfluitate craſſa retenta, aliquando attenuatoria à ſuperflua frigiditate aut à compreſsione membri uicini ſicut inteſtini, aut carnoſa ab apoſtemate. Caliditas autem actiue concurrens ad generationem lapidis, quandoque eſt inſeparabilis, quia forte naturalis. Aliquando ſeparabilis, quia forte accidit propter dolorem, aut propter acceptionem rei calefacientis. Sed quomodocunque ſit, uidetur Auic. quod caliditas factiua lapidis ſit egreſſa ab æqualitate per intenſionem. Quod apud Serap. non eſt uerum uniuerſaliter. Imo quandoque eſt caliditas illa temperata, aliquando remiſsior temperata ut manifeſtat generatio lapidis in phlegmaticis, melancholicis & ſenioribus. Quapropter in generatione lapidis plus operatur craſſities & uiſcoſitas materiæ quam caliditatis intenſio. Et hoc affirmat Raſis in continenti dicens, quod ille in quo generatur lapis non poteſt eſſe frigidorum renum niſi raro, præterea lapis ueſicæ in qua eſt pauca caliditas eſt craſsior, & durior quam lapis renum, quamuis materia ſit ſimilis. Ex quibus infertur quod caliditas ualde ſuperflua eſt cauſa, cur aliquando lapis ſit minor & facilius comminuibilis ſuperflue exiccando humidum continuatiuum partium, & forte cauſa magnitudinis lapidis in ueſica eſt loci amplitudo. Et econtra anguſtia loci eſt cauſa paruitatis eius in renibus. Et ſimiliter cauſa duritiei in ueſica poteſt eſſe longa mora cum calore moderato, ſicut econtra paucitas moræ lapidis in renibus cum calore ſuperfluo, poteſt eſſe cauſa cur lapis renum ſit mollior, & facilius comminuibilis. Et omnes iſtæ cauſæ lapidis reperiuntur in ueſica, licet tamen ut dictum eſt ſint ualde differentes in magnitudine, duritie, aſperitate, propter cauſas dictas. Cauſa autem cur lapis renum ſit rubeus eſt rubedo renum, & forte decoctio uiolenta & feſtina, & ille cui plurimum accidit lapis renum eſt pinguis, & ille cui plurimum accidit lapis ueſicæ eſt extenuatus. Primi forte cauſa eſt oppilatio attenuatoria ſequens pinguedinem. Secundi uero cauſa eſt debilitas expulſiuæ in extenuato ſequēs paucitatem caloris innati, & ſenibus frequentius accidit lapis renum quàm ueſicæ, ſed in infantibus aut ſibi proximis eſt econtra. Et plurimum huiuſmodi eſt inter infantiā & pubertatis initium, & illud ideo quoniam uirtus expulſiua in infantibus & adoleſcentibus eſt fortia, quare expellit à ſuperioribus membris ad inferiora. In ſenibus uero uirtutes renum ipſorum ſunt debiles. Et iterum quoniam infantum & adoleſcentum humores ſunt ſubtiliores, propterea penetrāt in renibus ipſorum. Et ſenum humores ſunt craſsiores, quare non penetrant in renibus ipſorum. Et quod plurimum generatur lapis in infantibus eſt propter appetitum eorum & motū ipſorum ſuper repletionem, & quia potant lac, & propter conſtrictionem meatus ueſicæ ipſorum. Et in ſenibus propter debilitatem digeſtionis eorum. Et propter hoc iudicauit

dicauit

dicauit Hippocrates, quòd lapis in ſenibus non ſanatur. Et omnis urina, in qua eſt humor plurimus, eſt dignior ut ex ea generetur lapis, & eſt illa in qua cum deſcendit ad fundũ generatur ſal, & eſt eius ſal plurimus. Sal nanque generatur ab aquoſitate, in qua eſt terreitas plurima, quàm aduſsit caliditas. Et urina quidem infantum plus habet ſalis quam ſenum, non q̃m eius terreitas eſt plurima, imo q̃m caliditas in eis eſt plus, & terreitas eius eſt profundius aduſta. Et propter hoc urinæ eorum ſunt turbidæ pp multitudinem permixtionis ipſorum & propter raritatẽ corporum eorum, quare reſolui tur ab eis plurimum aquoſitatis cum reſolutione occulta. Et dignior puerorum ut in eo generetur lapis eſt ille qui eſt ſic cæ naturæ ſecundum plurimum & calidi ſtomachi, & non ſic catur naturę ſm plurimum, niſi pp attractionem humiditatũ ad hepar eius, deinde ad membra urinæ ipſius, & q̃ eſt illic caliditas, eſt cauſa efficiens præſens. Et ad ſummum ſiccitas uentris facit urinam craſsiorem & plurimam. Et in illo, in quo eſt ſedimen arenoſum nõ aggregatur lapis in ueſica, q̃m materia non eſt coarctata. Et puellis & mulieribus raro accidit lapis in ueſica, quoniam meatus ueſicæ earum eſt breuior & latior, quàm meatus uirorum & paucorum anfractuum, & in breui facilior eſt expulſio quàm in longo. In ipſis etiam raro accidit lapis renum, uel quia meatus renum ſunt latiores uel quia non habent caliditatem ſatis potentem ad condenſandum humiditatem in lapidem, uel quia plurimum ſuarum ſuperfluitatum per matricem purgant. Primo ponẽtur ſigna generationis lapidis renum, ſecundo ſigna lapidis geniti, tertio ſigna eius cum mouetur.

Primum ſignum generationis lapidis renum eſt quod urina poſt craſsitiem conuertitur ad tenuitatem propter retentionem turbidi. Et quanto urina poſt craſsitiem, & cum multo ſedimine fit uehementius clara & paucioris ſediminis ſignificat quod lapis eſt durior. Similiter retentio harenæ cõſuetæ egredi cum urina ſignificat lapidis generationem. Signum autem ipſius iam geniti eſt dolor & grauitas in alchatim, & forte difficultas urinæ, & proprie ſi lapis ſit in ambobus renibus. Signa uero motus eius eſt uehementia doloris & deſcenſio eius doloris ex alchatim uſque ad inguina, & ad emũctoria cũ iam peruenit lapis ad ueſicã, & q̃nq; communicatur dolor didimis & teſticulis, oportet enim quod dolor ſit uehemẽs pp tranſitum eius per loca anguſta ſenſibilia. Cũ autem cecidit in ueſicam ſedatur dolor, & tãdem poſtea mingitur, & forte ſanguis cum eo. Signa autem diſtinguentia inter dolorem colicum & renalem poſita ſunt ſuperius in colica. Et inter cætera colicus creſcit immediate poſt ſumptum cibum, quia colon comprimitur, ſed renalis forte alleuiatur propter humectationem renum à uaporibus cibi, aut ſi forte ambo immediate, poſt ſumptum cibum creſcunt magis excreſcit colicus quam renalis, licet in proceſſu chylo cũ fæcibus deſcendente magis excreſcat renalis. Et ex his patet concordia inter dicta autorum quæ uidentur contraria in hoc ſigno. Et tu attende reliqua ſigna diſtinctiua ſuperius poſita in colica cum in multis accidentibus hæ duæ ægritudines conueniant, ſcilicet in uomitu, uentris conſtrictione & reliquis & plerunque faciunt medicum dubium. Signa uero lapidis in ueſica ſunt hæc. Primum, quod laborans ex lapide in ueſica frequenter fricat uel ſcalpit uirgam ſuam & eam manu pertractat propter pruritum & dolorem exiſtentem in ea ex cõmunicate uirgæ ad ueſicam. Et non ſolum in uirga, ſed in radice eius & pectine fit pruritus, & dolor aliquis aſsiduus ex communicate uirgæ ad illas partes. Et quandoque propter dictam frictionem & manus pertractationẽ erigitur uirga. Deinde areſcit, ideſt, deficit ab erectione, & fit eius mollificatio proprie. Hæc uerificantur in puero, non ſic in iuuene, & minus in ſene.

Secundũ, egreſsio urinę cũ difficultate, & conamine & hoc quia lapis oppilat foramẽ nõ cõplete, nã ſi oppilaret cõplete tũc eſſet retẽtio urinæ, & eſt talis egreſsio urinæ cũ dolore, cũ ueſica ſit mẽbrũ ſenſibile facile patiẽs ex lapide. Tertiũ ſignum eſt exitus longaonis ſiue ani quandoque. Cuius cauſa ex duplex. Vna eſt uehemens conatus ad mingendum & fortis expreſsio facta p lacertos uẽtris ad quã ſequit̃ exitus ani. Secũda cauſa põt eſſe, quia lapis exiſtẽs in ueſica cũ magnus eſt propter propinquitatẽ colli ueſicæ ad anum, comprimit anum unde anus egreditur. Non tamẽ hæc uniuerſaliter uera ſunt ideo dicitur ſortaſſe, ideſt aliquando. Qui aũt uolunt certificari an lapis ſit in ueſica ponant digitum uel duos digitos longiores in anum prius uentre à fęcibus mundato & coxis ſurſum eleuatis. Et ſi aderit lapis ipſum manifeſte ſentiẽt & quantitatem eius deſcernent. Signa uero futuri lapidis in renibus uel ueſica ſunt quia ſi arenulæ quæ præceſſerunt poſtea retentæ fuerunt rubeæ uel citrinæ, ſignificant lapidem futurum in renibus. Si autem fuerit albæ ſignificant ipſum futurum in ueſica. Licet quandoque urina arenoſa ſignificet lapidem in ueſica. Nam ſi fuerint arenulæ rubeæ uel citrinæ ſignificant ipſum ex renibus deſcendiſſe. Si uero albæ uel cẽneritiæ ſignificant ipſum in ueſica cõgeſtum cum aliis ſignis, de quibus ſupra. unde Hip. quibus arena & alba ſedimina ſubſtant his ueſica lithiaſim habet.

Prognoſtica. Primum. de habentibus lapidem ſunt quidã qui ſunt paratiſsimi generandi lapidem & mingendi eum, & quando aggregatur & mingitur cum urina aduenit, ſicut colica. Et ſpacium hoc eſt inter menſem, uſque ad annũ, & hoc maxime uerificatur de lapide renum. Secundum. Lapis renũ & ueſicæ ſunt de his quæ hæreditantur. Tertium ualde difficilior ad curandum eſt ſecundum plurimum lapis ueſicæ quàm renum, licet lapis renum quandoque ducat ad mortem, tum prohibendu urinam, tum apoſtemando. Quartum. Nephretici & circa ueſicam dolores laborioſe ſanantur in ſenibus. 6. aphor. Quintum. Lapis ueſicæ cum perficitur ſecundum plurimum nõ ſanatur niſi cum ſectione in qua tamen eſt timor.

CVm † æger uirgam ſæpe fricat, & manu tractat ipſa quoque frequenter erigitur, & ſubtiliatur, & † urina difficulter, & cum dolore egreditur, in qua ægritudine fortaſſe, & longaon exit; lapis in ueſica eſſe ſignificatur. ſi autem æger cum difficultate mingendo ſentit uehemẽtem dolorem in renibus, & emunctorijs, & nauſeam, & uentris conſtrictionem; in renibus lapis eſſe monſtratur.

Hoc capitulum duas habet partes principales. In prima docet cognoſcere an lapis ſit in renibus uel ueſica. In ſecũda ponit curam. ſecũda ibi. lapidi uero qui. Prima iterũ in duas In prima ponit ſigna lapidis in ueſica. In ſecunda lapidis renum, ſecunda ibi. Si aũt æger. In prima ponit tria ſigna lapidis in ueſica ſuperius poſita & declarata. Si aũt in hac parte. Ponit ſigna lapidis renum. Primum, quod ſi æger cũ difficultate mingẽdi, ideſt, aliquali impedimento, imo aliq̃n tãto, ut nullo pacto poſsit mingere habuerit uehementem dolorẽ in renibus & in emunctoriis, ideſt, ubi pori uritides terminantur ad ueſicam, & habuerit nauſeam & uentris conſtrictionẽ in renibus lapis eſſe monſtratur, hæc autem ſigna & alia ſuperius ſufficienter fuerunt declarata.

SCHOLIA.

Cum æger urinam ſæpe fricat, & manu tractat &c.] ob urinam aquoſam, ſalſam, & nitroſam fit pruritus in membro uirili: unde extenditur: & augetur. Et urina difficulter, & cum dolore egreditur] propter calculum grauantem membrum neruoſum.

Lapidi uerò, qui eſt in ueſica, confectio hæc utilis exiſtit, & eſt optima ad frangendum lapidem, etiam cum fuerit uetuſtus. ego † quoque iam fregi cum eo magnum lapidem in minori ſpatio quàm. 40. dierum. Recipe, carpobalſami, ſemi. raphani, dauci, oluſatri, ſem, corticum radicis, opopanaci, corticum radicis capparis, amygdalarum amararum, dãnochochiæ, ſchinanthi, ciperi, ſpica indæ, caſsia lignea, ſacolocondrion, harmel, gentianæ, ariſtolochiæ rotund. aſari, cordumeni, ammoniaci, ſagapeni, bdellij, piperis, acori, omnium ana partes æquales, gummæ diſſoluta ſufficienti balſamo malaxentur, & ex eis aliæ ſpecies conſpergantur ex quibus informentur pilulæ, & ſumatur ex eis in die ℥. 1. cum apozemate de ſeminibus. quandoque ſeptima par. 1. 3. de cinere ſcorpionum cum eis datum. cinis † uerò de ſcorpionibus hoc modo fit. Scorpiones ſumantur, & in ollam nouam poſitios habentem oppilatum ſuper latereculum in furno mittãtur in quo non ſit minus calor, neque uehemens, & ſint in eo. 6.

// [illegible]

horarum ſpacio : deinde extracti pulueriʒentur, & reponantur.

In parte præſenti curat lapidem. Et primo qui eſt in ueſica, ſecũdo qui eſt in renibus, tertio qui eſt in uirga. ſecunda ibi. Cum autem in renibus lapis fuerit. tertia ibi. Si autem la ipſe ceciderit. In prima parte dicit, quod lapidi exiſtenti in ueſica, curatio iſta utilis & optima exiſtit, frangit enim lapidem in ſpatio minori, 40. dierum. Cuius confectio eſt iſta. ℞. carpobalſami, id eſt, fructus balſami, ſeminis raphani, dauci, oluſatri, id eſt, ſeminis macedonici, corticum radicum, opopanacis, corticum radicum capparis, amygdalarum amararum, daunocochiæ, id eſt, ſaxifragiæ, ſchinanthi, ciperi, ſpicæ indæ, caſsiæ ligneæ, ſaccolocondrion, id eſt, ſcolopendriæ, gẽtianæ, ariſtolochiæ rot. aſſari, cordumeni, id eſt, charui agreſtis, ammoniaci, ſagapeni, bdellii, piperis, acori, omnium partes æquales. Gummæ, in ſufficienti balſamo, id eſt, oleo balſami diſſolutæ malaxentur, & ex eis aliæ ſpecies conficiantur, ex quibus informentur pilulæ, & ſumatur ex eis in die. ʒ. 2. cum apozemate de ſeminibus, de quo ſupra. Et quandoq; ſexta pars. ʒ. 1. de cinere ſcorpionum cum his addatur. Cinis uero de ſcorpionibus fit hoc modo, ſcorpiones mittantur in ollam nouam quæ bene oppilata ponatur in furno ſuper latere, in quo non ſit uehemens calor per ſpacium ſex horarum, deinde extracti pulueriʒentur & reponantur, ſcilicet in uaſe uitreo, in quo bene reſeruentur, hę enim medicinæ omnes ſunt calidæ & ſiccæ præter ſcorpiones qui ſunt frigidi ſecundum plurimum, & habent omnes ſingularem proprietatem in comminuendo lapidem.

SCHOLION.

Ego quoque iam fregi] ex his facilè comprehenditur ſæpe, ac diu medicamenta eſſe applicanda : tempus quidem .40. dierum notat. Cinis uerò de ſcorpionibus] eſt præſtantiſsimum remedium, atq; ſingulare, & efficax.

Aeger † uerò nutriatur ex aqua ciceris, & calagiæ, & mutagenat: & † abſtineat à lacte, & caſeo, & ab aliis nutrientibus craſsis: & † ingrediatur tinam, ubi ſit aqua, in qua cocta ſint folia caulium, & ſulla, & berengeſiph, & menthaſtrum, & fimus columbinus, & medulla croci hortulani.

Hic ponit diætam conuenientem cõtra lapidem, eſt enim ſubtiliatiua & abſterſiua, & inciſiua, & prouocatiua ſicut aqua decocti ciceris, calagiæ, & mutagenat de quibus ſupra, abſtineat à lacte & caſeo, & ab aliis cibis craſsis. Ingrediatur tinam. Hic ponit tertium remedium dicens, quod æger ingrediatur tinam, id eſt ſemicupium, in qua ſit aqua decoct. foliorum caulium, ſullæ id eſt, iuæ ſiue artetice. Berengeſiph, id eſt abrotani, ſed pro eo poteſt accipi ſerapinum, menthaſtrũ, & fimus colũbinus, medulla ſem. croci hortulani, id eſt, carthami, hoc ſemicupium eſt ad comminuendum lapidem.

SCHOLIA

Aeger uerò nutriatur ex aqua ciceris] huius uictus ratio mollificat, & aperit. Et abſtineat à lacte, & caſeo, & aliis nutrientibus craſsis] quoniã calculorum materia ducitur ab humoribus craſsis, & uiſcoſis. Et ingrediatur tinam] quæ ob ſimplicia medicamenta admodum prodeſt, ac propter inunctiones factas.

Femur etiam ſæpe inungatur ex oleo ſcorpionis, & immittatur uirga. quod Rec. ariſtolochiæ rotundæ, gentianæ, cyperi, cortic. radic. capparis ana. unc. 1. hæc omnia in lib. 1. olei de amygdalis amaris poſita ad ſolem per hebdomadã unam dimittantur, & colentur. & pro unaquaque lib. de eo, adiungantur ei ſcorpiones. 10. & totum in uas, cuius os oppilatum fuerit, miſſum ad ſolem per duas ſeptimanas moretur. deinde colatum reponatur; eſt enim optimum, & mirabile. de quo guttatim quotidie in uirga mittẽdum eſt; poſtquam æger egreditur de tina. quòd, ſi lapis magnus fuerit; non inuenitur aliud remedium, niſi ut cum inciſione extrahatur. de hoc tamen loqui huius noſtri libri modũ excedit.

Hoc eſt quartum remedium, & eſt quod poſt exitum à balneo ungatur femur cũ oleo de ſcorpionibus, & ex eo etiã in uirga diſtillet. Cuius olei eſt hęc deſcriptio. ℞. ariſtol. roſarũ, gentianæ, cyperi, corticũ radicum capparis, ana. ℥. 1. hæc omnia in lib. 1. olei de amyg. amar. poſitã ad ſolẽ per hebdomadam unam dimittantur & colentur & exprimantur. Et pro unaquaque lib. ex eo adiungantur ſcorpiones. 10. & totum in uas cuius os ſit oppilatum, miſſum ad ſolem per duas hebdomadas moretur, deinde coletur & reponatur. Eſt enim optimum & mirabile, de quo quotidie per uirgam guttatim fundendum eſt, poſtquam æger de tina egreditur, ſic enim præcedente mollificatione per balneum melius comminuetur. Vltimum remedium ſi lapis fuerit ingens his remediis non ſufficientibus fiat ſectio in collo ueſicę ſecundum quod dicetur & extrahatur, loqui tamen de modo ſectionis metas huius libri tranſcendit.

Cum autem in renibus fuerit lapis; æger frequenter ingrediatur balneum: & renes, & ilia ex oleis inungantur. & ea, quæ calefaciunt locum deſuper, cum panno ponãtur; ut † ſunt ea, quæ nominauimus. in potu † quoque ſumantur ea, quæ lapidem frangunt.

Hic curat lapidem renum tribus auxiliis. Primum quod frequenter tinam ingrediatur, de qua ſupra, & ſi cum ea ponentur aliqua mollificantia eſſet præſtantior. Secundũ quod renes & ilia ex oleis ungantur & deſuper ponantur ea quæ locum calefaciunt, ut ſunt ea quę dicta ſunt in lapidę ueſicæ. Tertio ſumat ea quæ lapidem frangunt, de quibus ſupra.

SCHOLIA.

Vt ſunt ea, quæ nominauimus] falluntur quidem ii, qui ſacculos milio, & ſale refertos applicant: ſiquidem calculum duriorem reddunt. In potu quoque ſumantur ea, quæ lapidem frangunt] ſi dolor ſedatus fuerit ab emplaſtris, balneis, & unctionibus; educuntur enim facilius calculi mollificati per meatus apertos.

Si autem lapis ceciderit, & in uirga obſtaculum fecerit; aqua † calida ab alto diſtillando ei ſuperfundatur, donec rubere uideatur. deinde † oleum tepidum guttatim ſuperiniciatur & fricetur. et ſi neceſſe fuerit ſugatur. & ex hoc mouebitur lapis & exibit. ſed ſi magnus & anguloſus fuerit; neceſſe eſt, ut uirga inferius incidatur, & extrahatur.

SCHOLIA

Aqua calida ab alto diſtillando ei ſuperfundatur] ut pori dilatentur, aperianturque. Deinde oleum tepidum] quod fortaſſe minuet calculum, atque educetur.

Hic curat lapidẽ in uirga retentum duobus auxiliis. Primũ eſt caſus aquæ calidæ ex alto, & poſtea inunctio cũ oleo tepido exprimendo lapidẽ uerſus extra. Secundũ auxilium eſt, quod his non ſufficiẽtibus uirga inferius ſcindatur & extrahatur lapis. Cura lapidis renum & ueſicæ habet duplex regimen. Primũ eſt præſeruatiuum, reliquum curatiuũ. Regimen præſeruatiuũ duas habet intentiones. Prima eſt prohibitio generationis materię lapidis maxime complenda regimine ſex rerũ nõ naturaliũ. Secunda eſt ipſius materiæ iam genitæ euacuatio. Regimen autem ſex rerum non naturaliũ prohibens generationẽ materię lapidis eſt, ut panis ſit ex optima farina frumenti non oĩno à furfure depurata, conuenienter ſalitus & coctus. Et uinum ſit albũ aut medii coloris, clarum, ſubtilis ſubſtantię, pauciterũ aut mediocris uinoſitatis, limphandum ſm̃ exigentiam cõplexionis tẽporis & conſuetudinis, & aqua ſit ſubtilis, leuis, clara habens .18. conditiones laudabiles, de quibus ſecunda primi, & carnes ſint generatiuæ ſanguinis ſubtilis, ſicut aues bene conditionatę, hędi, uituli lactentis, caſtrati annualis, agni craſsi, uitentur piſces, niſi quidam ſicut temali, lutii parui. Item piſces parui, petroſi, & ſimiles ex maritimis auratæ rubi & ſimiles. Vitentur lac & caſeus & lacticinia omnia, ius ciceris conuenit & ius caulium & rapæ debite coctæ. Et ex herbis bauciæ recentes, apium, fœniculum, petroſelinum, endiuia, cichorea, aſparagi, ex leguminibus chiſt hordei, & ius ciceris. Ex fructibus ficus humidæ, & ſiccæ, amygdalæ, uua albæ ouæ conueniunt modo ſint mollia non per decoctionem indurata: & utatur ferculis & brodiis, & omnibus iis quæ uentrem leniunt, propterea magis conueniunt elixa quã aſſa aut frixa. Vitetur tñ in regimine præſeruatiuo nimius uſus diureticorum, præcipitant enim materias ad inſtrumenta urinæ. Vitentur fercula ex paſta & ſal immundũ, & in ſumma ſit intentio ad generãdum ſanguinem ſubtilem nõ ſint humores craſſos aut uiſcoſos, & ad leniendum uentrẽ, & non multum ad prouocãdum, & procuretur ut fiant bonæ digeſtiones, & ut

ſuperflua

ſuperflua per regiones proprias euacuentur. Propterea ſit aliqualiter parcus in cibo & potu, & ſurgat à menſa cum reliquiis famis, & non multiplicet cibaria in mẽſa una, & non comedat niſi digeſtione celebrata, & potus ſit cibo proportionatus, nec gerat ueſtimenta ſtricta circa dorſum. Et exercitetur animo & corpore tempore debito, & non coeat niſi natura exigente. Sub ſecunda intentione quæ eſt materiæ iam genitæ euacuatio, comprehenditur prohibitio generationis lapidis. Et prohibitio augmenti ipſius iam geniti. Nec non ipſius iam geniti eductio antequam magnificetur. Et ad complendum omnia hæc ſunt duæ medicinæ laudatæ ab autoribus & mihi expertæ. Prima eſt, Recipe. florũ caſſiæ. ℥. 10. cum aqua ſcolopendriæ ſcilicet diſtillatæ, aut decoctæ, trahatur caſſia, & fiat potio quam accipiat ſemel in menſe, aut etiam pluries ſi expedierit. Secunda medicina eſt aqua mellis ſecundum deſcriptionem Meſue, de qua debite calida accipiat quatuor diebus continuis. 4. ℥. pro uicẽ in aurora iam præcedentis cœnæ digeſtione celebrata. Aeger poteſt unam iſtarum medicinarum accipere in principio menſis, reliquam in medio menſis, & ſi ante potũ aquæ mellis acciperet decem amygdalas amaras ſingula die, quas bene maſticet, & poſt eas immediate biberet aquam iam dictam res eſſet efficacior. Et ſi patiens eſſet renum calidorum, ſumat caſſiam prædictam cum decoctione ſeminum communium frigidorum, liquiritiæ & granorum alchechengi, & proprie tempore calido. Item cum aqua mellis, quando decoquitur bulliant grana alchechengi. Et poſtea cum ipſa colata trahatur lac. ℥. s. ſeminum cõmunium frigidorum, & hæc ſufficiant pro complenda hac intentione. Si tamen patiens eſſet ſicci uentris poteſt ſupraſcriptæ caſſiæ addi, drach. 1. benedictæ ſimplicia aut tantundem electarii indi.

Regimen uero curatiuum, tres habet intentiones. Prima, lapidem comminuit & ipſum educit comminutum aut non comminutum. Secunda, corrigit accidentia. Tertia, ordinat debitum regimen ſex rerum. Medicinarum autem perficiẽtium primam intentionem, quædam ſunt ſimplices, quædam compoſitæ. Et ſimplices, ſunt triplices quædam comminuũt à complexione, quædam à proprietate, quædam utroq; modo. Comminuentium autem à complexione quædam ſunt debiles, tantum in lapidem renum imprimentes, quales ſunt medicinæ amaræ abſterſiuæ aut fortis incisionis ſicut oxymel, aut acetum, betonica, penthaphylon, capil. ueneris, grana ſolis, ſaxifragia, folia fraxini, radix ſcolopendriæ quarum impreſſio non eſt niſi in lapide renum: pertranſeuntia autem uſque ad lapidem ueſicæ, ſunt cicer nigrum, aqua eius radix coſti, bdellium, radix ficlæ, allia, tribuli, apium montanum, calamenthum, pulegium, cucumer aſininum, radix balſami & partes eius, ſemen raphani, & aqua radicũ eius, ſcordeon, præputia, uitis albæ, ruta agreſtis, baurach, piper pulnerizatum, ex quo factus eſt trochiſcus, daucus cum aqua ſiſtici facit deſcendere lapidem, nitrum aduſtum, & ſang. hirci ſecundum artem collectus & reſeruatus in trochiſcis, de quibus in hora doloris detur unus cum uini aceto, aut aqua apii montani. A proprietate autem comminuentia ſunt puluis ſcorpionum & oleum eius & ſolatrum hortulanum, & lapis ſpongiæ, & iudaicus, & cinis leporis decollati, lumbrici terreſtres exiccati, cinis hepatis aſini io lapide renum & gramen. Quidam comminuũt utroq; modo ſicut nitrum album & clarum pulueriʒatum, cinis corticum ouorum ſcarabei, & ſemen geneſtæ quod frangit & educit & prohibet generari, & auis parua uocata cauda tremula & græce troglodytes in cuius alis ſunt pennę aureæ, & ſuper cauda ſunt puncta alba, & Francigenæ uocant ſafunegi, hæc aduſta & cinis eius cum aqua mellis extrahit lapidem. Item fimus columbinus. Modus autem componendi has medicinas eſt ut fiat una medicina compoſita habens conditiones opportunas in hac intentione & ut miſceantur adinuicem medicinæ habentes uirtutem comminuendi ex dictis. Et quædam iuuantes ad penetrandum quę etiam comminuant, ſicut piper, cinnamomum, calamenthum. Et quædam prouocantes extrahentes ſuperfluitates craſſas, ſicut radix rubeæ, fœnugræcum, daucus, ſumeu, aſſarum, ameos, cheiſim, ſeſilis, ſemen agni caſti, ſchinanthum, & cordumeni, & cantharides in hoc ſunt potiſſimæ imprimentes etiam in lapidem, ſed adminiſtrentur cum cautela, ut non ulcerent uirgam, unde in una potione non ſit ad plus, niſi una, cuius caput & alę ſint abſciſſæ. Quædam ſint alteratiuæ & frangentes caliditatem aliarum ſicut ſolatrum.

Aliæ ſint retardantes & detinentes medicinas in loco donec compleant ſuas operationes, & hoc faciunt cum uiſcoſitate quadam, ſicut ſpecies gummi. Aliæ ſint confortantes ſua aromaticitate, ſicut ſpica, caſſia lignea. Alia confortent ſtipticitate moderata, ut radix rubi, uirga paſtoris. Aliæ ſint ſedãtes dolorem cum proprietate, ſicut nuces auellanæ quæ etiam retardant medicinas in loco, & quadam anodinitate, ſicut habentes caliditatem primi gradus, & proprie cum humiditate. & quædam ſtupefaciendo. Et ex his ita artificialiter mixtis fiet una medicina compoſita habens uirtutes opportunas in hac intentione, & natura ſagax diſcernet inter eas, & eas ad diuerſas operationes prout expediet ordinabit. Sed oportet ne hæc medicina compoſita non ſit fermentata. Et ſi uolueris uerificare receptas inuenies iuſtinum, litonthrypton, & reliqua ab autoribus compoſita habere plures ex his uirtutibus hic numeratis. Nullum enim ſimplex debet poni in aliqua medicina compoſita, quod non habeat aliquam ſpecialem utilitatem contra diſpoſitionem, contra quam ordinata eſt compoſita. Et iſtæ medicinæ quandoque ſumuntur, quandoque applicantur in unctionibus, emplaſtris, fomentis, ſemicupiis, quandoque in ueſicam iniiciantur, & ualet hic modus in utroque lapide. Secundus modus, eſt cum inciſione, & extractione lapidis ſi primus non ſuffecerit, qui in lapide renum eſt inconueniens & mortalis, ſed in lapide ueſicæ poſſibilis, licet timoroſus propter membri nobilitatem ex cuius ſectione ſequitur aliquando dolor fortis, ſpaſmus, ſyncopis, apoſtema, & aliquando mors. Et quandoq; uulnus illud uertitur in fiſtulam, ex quo urina continue fluit. Caueant ergo ut non niſi magna neceſſitate cogente ſecent. Sicut quando adeſſet dolor fortis, aut retentio urinæ, aut ſimilia accidentia ſuſpitionem mortis facientia: & non ſecent niſi in forti & conſtante, & præeuacuato, & cum cautela ab errore, & ſi tales non ſint dimittant ſectionem, & properent, ad tollendum accidentia, tunc præſentia meliori modo poſſibili, tranſponant ergo lapidem, & ſimiliter ſanguinem ex punctura lapidis defluxum ad orificium colli ueſicæ, ut urina libere effundatur, ſit autem hæc tranſpoſitio tripliciter, ſicut dictum fuit in cap. præcedenti.

Tranſponitur autem lapis renum, primo mouendo ipſum inferius motũ forti ſaltando de gradu in gradum per aliquã ſcalam. Item aobelitus retentione ac compreſſione & frictione renum & aliorum trahendo inferius. Item cum uentoſa paulatim mutata à renibus ad inferiora, & ex illis ſunt clamores & clyſteria calefacientia & humectantia, & inferiorũ calefactio cum fomentis, & emplaſtris, hæc. n. trahunt lapidem renũ uſq; ad ueſicã paulatim, & qñq; extra de ueſica per uirgam expellitur, aut per uuluã mulieris. Quòd ſi forte nõ poſſet trahi inferius & retẽtus urinam impediret, aut aliter multũ noceret, trahatur ſuperius, aut uomitu uiolento, aut cum uentoſa ſupra renes poſita. Inciſionis autem modus cum deliberata fuerit ſit obſeruatis cañ. infraſcriptis.

Primus quod incidendus ſit puer conſtantis uirtutis, bonæ complexionis & habitudinis, & ſit præeuacuatus, & inteſtina lenita, cui ordinetur diæta tenuis ſine uino, carnibus, & ouis cõ pauco potu quæ ſic obſeruetur uſq; ad quartum diẽ, & eligatur tempus temperatum, dies clara & locus conueniens. Secundus quòd inſtrumenta ſint parata, ſcilicet pilum, inſtrumenta curua ad extrahẽdum lapidem poſt ſectionem faſciæ, medicinæ appropriatæ in conſtrictione ſang.

Tertius canon, quòd æger iaceat ſupinus cruribus retractis & dilatatis, & detentus ſit à circunſtantibus firmiter, & chirurgus imponat indicem in anum pueri uel puellę uirginis, uel in uuluam deuirginatæ donec perueniat ad lapidem. Et cum peruenerit ipſum ad collum ueſicæ trahat, & teneat firmiter impellendo ſemper uerſus collum, & tunc ſignet atramento ubi inciſionem facturus eſt. Fiatq; in collo ueſicæ inter anum & burſam teſticulorum, & non in fundo ueſicæ, & fiat ſectio ſuper lapide, ita ut acuties pili ueniat ad lapidem, & ſit tanta ut lapis poſſit extrahi, nã quanto minor eſt ſectio, modo lapis poſſit extrahi tanto eſt melior, deinde extrahat illum cum inſtrumẽto curuo cum quãta facilitate & ueloci-

tate poteſt. Deinde ponat ſtupa, uel cottum infuſum in albũ oui cum uitello mixtis cum puluere conſtringente ſang. & non moueat ipſum uſque in tertium diem, niſi aliquando accidens cogat ad mutationem, & tandem cura propria vulnerati conſolidetur, & ſuccurratur accidẽtibus ſuperuenientibus. ſ. dolori, apoſtemati, ſang. congelationi & reliquis ſecũdum quod oportet. Si autem lapis peruenerit ad cannale uirgæ ſuccurratur, ſecundum quod dictum fuit in expoſitione textus. Et quotidie antequam mutetur, mingat vt vrina egrediatur per foramen naturale, & non per ſectionem. Secunda autem intentio, ſcilicet correctio accidentium perficiatur ſecundum ipſorum exigentiam, dolor ergo ſi fortis eſt, oportet ſedare ante ſectionem, cum epithematibus, emplaſtris, vnctionibus, & ſemicupijs, & cũ clyſteribus ex anodinis, & ſi expediat cum ſtupefacientibus bibitis, ſicut philonio, therisca noua, quæ cum hoc quòd ſtupefaciunt, etiã uentoſitatem reſoluunt, quæ aliquando eſt cauſa doloris & prouocant urinam, & ſunt quæ ante inciſionem ſtupefaciunt locum cum opiatis ſumptis cum uino. Et quandoque cum unctionibus applicitis parti incidendæ & circunſtantibus. Sedatio nanq; doloris à futuro apoſtemate liberat, & forte à morte, & ad prohibendum apoſtema bonũ eſt ut partes circunſtantes liniantur cum aliquo repercuſſiuo, & phlebotomia & diæta tenuis ad hoc præſeruant. Si uero ex lapide retineatur urina propter oppilationem in renibus, poris uiritidibus, aut collo ueſicæ, aut meatu uirgæ tentetur eius eductio, aut tranſpoſitio q̃ citius eſt poſsibile, quæ res qualiter debeat perfici patet ex ſupraſcriptis. Si uero ſequatur excoriatio aut ulcus in inſtrumentis urinæ ſuccurratur ſecundum ꝙ docetur in ſequentibus cap. Regimen autem ſex rerum iuxta tertiam intentionem ordinetur, ſicut dictum fuit in regimine præſeruatiuo, ſed in hoc regimine curatiuo opus eſt cibis magis abſtergentibus, incidentibus, & ſubtiliantibus, & prouocantibus. Et tempore operationum fortium, ſicut eſt ſectio, diæta debet eſſe tenuis ſine uino, ſine carnibus, & ouis uſq; ad quartum diem, uel quouſq; ſumus ſecuri ab apoſtemate, & aliis ſæuis accidẽtibus. Sequũtur medicinæ compoſitæ. Medicamen ſublime & expertũ ad lapidem renum, ſecundum Serapionem. Recipe ſeminis batecæ excorticati, milii ſolis, nitri adulti, dauci, ana terantur & cribellentur, & dentur de eo drach. ʒ. cum aqua decoct. ciceris nigri. Aliud ſecundum eum ad lapidem ueſicæ. Recipe condiſi drach. 1. fimi columbini. ʒ. t. s. terantur & dentur omni mane cum aqua raphani. Aliud Conſtantini. Rec. ſeminis batecarum, citrulli, cucumeris excorticatorum ana. ʒ. 5. ſeminis raphani, & apii & rapæ ſylueſtris, & dauci, & petroſelini ana drac. 2. ſeminis fœniculi drach. ʒ. granorum nere, ideſt, ceraſorum ſylueſtrium drach. 4. ſtercoris uaccæ paſcentis inuoluti cum oleo ſambacino. ʒ. 5. terantur & cribellentur & detur de eo pondus. ʒ. 3. cum aqua apii & raphani. Ad lapidem uero puerorum ſufficit balneum ex rebus mollificantibus & frangentibus lapidem cum ſumptione rerum frangentium lapidem magis facilium. Ruſus inquit, plurima balneatio in thermis ſulphureis frangit lapidem, ſimiliter ſi infundatur in eis panus & calidus applicetur loco lapidis operatur ad exitum eius. Galenus autem teſtificatur quod puluis leporis cõbuſti exhibitus aliquot diebus quãtitate duarum drach. cum aqua calida frangit lapidem renum & ueſicę. & ſang. hircinus pręparatus ſecundum artem exhibitus quantitate duorum aureorum eſt fortis in hoc caſu. Et modus præparationis eſt ut eligatur hircus quatuor annorũ, aut circa rubeus, & nutriatur per menſem herbis, & granis propriis in hoc cap. & iugulетur de menſe Auguſti, & extrahatur ſanguis cuius primus abiiciatur, & poſtremus, medius reſeruetur, & exiccetur ad ſolem diuiſus in fruſta, quantitate duorum aureorum, & exhibeantur cũ uino potenti aliqualiter acetoſo, aut cum aqua ciceris, aut raphani duo aur. pro uice aliquibus diebus uocatur enim manus Dei ob excellentem eius uirtutem. & apud Auicennam nigella aliquod diebus adminiſtrata cum aqua mellis frangit utrunq;. Sed Gerardus, Reci. cretæ marinæ, millii ſolis ana drach. unam ſemis, ſang. hircini præparati ſecundum artem drachmas duas, lapidis ſpongiæ, lapidis iudaici ana. ʒ. s. ſeminis melonis. ℥. 1. aquæ ſaxifragiæ unc. s. panis ſacch. lib. 2. fiat electarium. Aliud eiuſdem. Recipe corrigiolę. ℥. s. cicerum rub. quart. ſemis, ſeminis melonis, unciam ſemis, bulliant in tribus libris aquæ ad conſumptionem tertiæ partis, coletur & cum modico ſaccharo adminiſtretur. mirabiliter ualet & expellit arenulas. Item ualet ſuccus limonum, & quaſdam alias medicinas deſcribit quas lege ab eo, & dicit quod pro frangendo lapide bonum ẽ præmittere mollificatiua, ſicut ſemicupia & emplaſtra mollificantia, mixta tamen cum aliquibus fortibus in hoc capitulo, deinde exhibere fortia ex iam dictis. Et ex fortibus eſt iuſtinum lithon thrypton, electarium ducis & ſimilia, & frangunt utrunq; lapidem, difficilius enim eſt frangere lapidem ueſicæ quàm renum, quòd .n. frangit lapidem ueſicæ, frangit lapidem renum, ſed non econtra.

De apoſtemate quod fit in renibus uel ueſica. Cap. 105.

QVid ſit apoſtema renum & ueſicæ, ex ſæpe dictis poteſt eſſe manifeſtum. Apoſtemata renum & ueſicæ diuerſificantur. Aut ex parte materiæ apoſtematis, & ſecundum hoc quædam fiunt ex materia calida eſſentialiter ſanguinea, uel cholerica, magis tamen fiunt ex ſang. groſſo, uel ſubtili cholerico, quàm ex cholera: quædam ex materia frigida phlegmatica, uel melancholia, ſecundum plurimũ tamen ex materia mixta. Et quæ ſunt melancholica quandoq; ſunt talia incipiendo, quandoq; permutãdo ſiue ſint melancholica aduſta, ſiue non aduſta. Secundo diuerſificantur ex parte locorum in quibus fit apoſtema. Nam aliquando fit in utroq; renum. Quandoque in uno eorum dextro uel ſiniſtro. Et quandoq; ſunt magna occupantia totum corpus renis. Quãdoq; parua, & tunc uel ſunt in latere concauitatis, in qua colatur urina, uel in latere gibboſitatis apud panniculum, uel in pãniculo, uel ante eos, uel ſunt in parte terminata ad dorſum, uel ſunt in parte terminata ad emunctorium. i. porum uiritidẽ, uel in parte meatus ſuperioris uerſus uenas emulgentes. Similiter apoſtemata ueſicæ diuerſificantur ex parte materiæ, aut ex parte locorũ. Sed ex parte materiæ eſt contrarietas inter Auic. & Raſim in lib. diuiſionum. Vult. n. Auic. raro fieri apoſtema calidũ in ueſica, quoniã apoſtema calidum eſt morbus diſsimilis complexioni ueſicę quę eſt frigida. unde ſi fiat in ea apoſtema calidum non erit niſi à forti cauſa. Raſis uero in libro diuiſionum in hoc cap. dicit, quod plurimum apoſtematis quod accidit in ueſica eſt apoſtema calidum. Et eius ratio eſt quia ueſica eſt membrum denſum, in cuius ſubſtantiam difficulter penetrat humor frigidus. Dicendum ut tollatur contrarietas ꝙ apoſtema in ueſica quandoq; generatur per uiam paulatim factæ congeſtionis, quandoq; per uiam defluxus. Si primo modo tũc apoſtema ueſicę ſemper eſt frigidum, quia nutrimentum eius & etiã ſuperfluitas nutrimenti. ex quibus apoſtema paulatim congeritur ſunt frigidæ. Si uero apoſtema fiat per uiã defluxus, aut cauſa defluxus eſt intrinſeca corporea, & tunc apoſtema ſm plurimum eſt frigidum, licet aliquãdo ſit calidum quia in cã eſt dominium humorũ calidorum, aut ſorte lapis nocẽs ueſicæ. Si uero cauſa defluxus fuerit primitiua, ſicut ꝑcuſsio, caſus, aut offenſio ueſicę, tunc apoſtema ſm plurimum eſt calidum, cum cauſa attractionis materiæ ad ueſicam ſit dolor ſequens cauſam primitiuam, qui ſecundum plurimum eſt cauſa attractionis humorum cali. & proprie ſang. Et hoc eſt quod uoluit dicere Auicenna, cum dixit in ueſica non fieri apoſtema calidum ut plurimum, nõ enim fit niſi à forti cauſa. Raſis uero uoluit apoſtema ex cauſis fortibus iam dictis eſſe ſecundum plurimum calidum. Quapropter ſunt concordes. Aliquando apoſtema diuerſificatur ſecundum locũ. Nam quandoque apoſtema eſt in parte ueſicæ terminata ad collum, uel in collo ipſo: quandoq; eſt in parte ueſicæ terminata ad poros uiritides: quandoque eſt in parte ſuperiori uerſus uentrem: quandoque in parte inferiori uerſus dorſum: quandoque in tota ueſica uel plurimo eius.

Cauſæ apoſtematum renũ & ueſicæ ſunt humores, de quibus ſupra, actu ingreſsi horum membrorum ſubſtantiam. Licet non ſit longinquum à uero quod aqua, aut uentoſitas, aut alius humor exiſtẽs in cõcauitate renis, aut ueſicæ extẽdens latera faciet apoſtema abſq; quod ingrediatur mẽbri ſubſtantiam, ut bene ſenſit Auicen. tertia quarti cap. de apoſtematibus uentoſis. Et humiditates ſecũdæ & ſuperflua reſecata in

tertia

tertia aut quarta digeſtione ſunt aliquando cauſa coniuncta apoſtematis paulatim congeſti. Cauſæ antecedentes ſunt humores ſuperflui in quanto aut in quali exiſtentes in uenis. Item mala complexio totius aut partis his membris communicantis. tertio debilitas renum & ueſicæ, & eorum dolor, cauſa & oppilatio. quarto, latitudo uiarum per quas defluit materia ad hæc membra apoſtemanda. Item retentio urinę extendens renes aut ueſicam. Cauſæ primitiuæ ſunt indebitum regimen ſex rerum. Item cauſę extraneę, ſicut caſus, percuſsio offenſio, balneum, ſtrictura lumbaris & ſimilia. Apoſtemata renum & ueſicæ terminantur tribus modis. Quandoque enim reſoluuntur & eſt optima terminatio, quandoque indurantur reſolutis partibus ſubtilibus, quandoque ſuppurantur, & poſt ſuppurationem rumpuntur & ſanies expellitur per ueſicam & uirgam, quandoque expellitur ad per uias occultas, aut per uenas emulgentes ad chylum, & ex chyli ad hepar, & tandem ad inteſtina per uenas meſeraicas. Et hæc eſt deterior terminatio quàm per uias urinę. Tertio aliquando fit ruptio ad uentrem. Et materia colligitur in concauitate uentris inferioris, & indiget perforatione. Et hęc eſt peſsima omnium niſi forte illa cum qua fieret horum membrorum putrefactio. Aliquando non erumpuntur imo remanent in eis, & hæc etiam curantur cum apertione.

Signa. Primo, ponentur ſigna apoſtematis renum. Secundo, ueſicæ. Signa apoſtematis renum ſunt dolor, & grauitas in alchatim, & maxime cum iacet æger cum uentre deorſum & fit frequens mictus propter debilitatem renis & ſtimulationem à materia apoſtemante ſed hoc accidens magis eſt in apoſtemate ueſicæ niſi propter apoſtema urina retineatur. Et ſi eſt in rene dextro maxime ſentitur dolor & grauitas, qñ iacet ſuper latere ſiniſtro. Et econtra ſi eſt in ſiniſtro quando iacet ſuper latere dextro. Et ſi eſt in utroque ſecundum utrunque ſitum magnificatur dolor & grauitas renis oppoſiti. Item ſi apoſtema eſt in rene dextro, dolor aſcendit maxime quando eſt in parte ſuperiori uſque ad hepar. Et ſi in ſiniſtro dolor deſcendit uſq; ad ueſicam & uirgam, imo etiam in utroq; quando eſt in parte inferiori renis. Et cum dolor eſt apud panniculum & ſuſpenſorium magnificatur dolor & fit fortis, & prohibet erectionem, tuſsim, & ſternutationem, & difficile eſt ſibi inuenire ſitum in quo quieſcat niſi forte quando apoſtema eſſet confirmatum priuans membrum ſenſu. Et quando reſupinatur dolor eſt leuior quàm in alio ſitu. Quando autẽ apoſtema eſt in carnoſitate dolor eſt leuis ut uix ſentiatur & ſecundum omnem ſitum. Cognoſcitur aũt quod ſit calidũ ex febre continua quæ habet remiſsiones & excreſcẽtias inordinatas, quaſi ſint principia quartanæ, ideſt, ſicut accidit febribus commixtis inordinate uagãtibus quæ in quartanam perficiuntur, & hoc eſt propter diuerſas materias & difformes aduſtiones quæ ſunt in materia apoſtemãte renes. Et apparet in principiis ſuarum exacerbationum coarctatio pulſus, ſicut in reliquis febribus & incipiunt cum frigore extremitatum. & fit horripilatio commiſcens inflammationem ideſt. poſtquam incipit horripilatio ſequitur inflammatio, & iterum poſt inflammationem ſequitur horripilatio. alia litera habet propter materierum diuerſitatem. Et hæc uerificantur ſiue febris ſit inſeparabilis ſiue non, non enim eſt impoſsibile quòd in continua ſint huiuſmodi horripilationes & typi, febris autem ſequens apoſtema frigidum eſt remiſsior, & forte in continua, ſed etiam febris ſequens apoſtema calidũ non ſit multum intenſa propter diſtantiam à corde. Et aliquãdo iſtæ febres ſunt putridæ, aliquãdo ephimeræ. Item nocetur ab omni diuretico, acuto, ſalſo & ualde acetoſo, ſed magis & minus ſecundum diuerſitatem materię. Nam in apoſtemate cal. magis læditur quã in frigido & ꝓprie ab acuto & ſalſo. Et qñ apoſtema eſt calidum & magnum perducit ad cõmixtionem ſenſus ꝓꝑ communitatem diaphragmatis cũ renibus & cũ cerebro. Et ad uomitum choleræ propter communitatem ſtomachi ad hepar & hepatis ad renem. Et quandoq; communicatur dolor faciei & occulorũ. Et retinetur uẽter, quia apa coarctat inteſtina, urina uero eſt alba in principio materia ad renem permutata, deinde fit citrina, ignea, non permixta qñ apoſtema calidũ eſt in ſtatu & cholera quæ conſueuit deriuari ad renem, iam expellitur cum urina. Deinde fit rubea circa declinationem, quando aliquid de materia apoſtemãte expellitur cũ urina. Et qñ urina perſeuerat alba indicat duritiẽ futuram aut conuerſionẽ ad dubelati.i. maturationem, nihil enim de materia cum urina expellitur. Et ad ultimũ urina perſeuerãs uiſcoſa & alba eſt ſignificatio mala, & aliqñ rubet aqua & perſeuerat in ea ſedimen laudabile tunc obedit apa digeſtionis abſq; conuerſionem ad duritiem aut ad ſuppurationem. Et qñ in primis diebus remanet urina clara & tenuis tunc apa eſt in uia maturationis aut indurationis, & qñ apoſtema maturatur magnificatur grauitas ualde, & ſentitur grauitas quaſi ſphæra grauatiua in uentre, & accidit inflatio in locis uacuis, quia partes circunſtantes tumefiunt extractione materiæ ad illas & accidentia fiunt fortia, & ſentitur punctura uehemens in uirga. Et quando apoſtema eſt maturum alleuiatur febris, & augmentatur horripilatio uaporibus acutis cõmunicatis membris ſenſibilibus & incraſſatur urina materia cũ ipſa expulſa, & multiplicatur in ea ſedimen bonum, & qñ ruptum eſt apoſtema remouetur febris & rigor, & ſi ſanies alba, lenis, non fœtida egreditur cum urina tunc adeo eſt bonum ut nihil melius, & ſimiliter ſi eſt ſanguis & pus album, & ꝙ eſt diuerſum ab hoc eſt deterius ſecundũ ꝙ magis elõgatur à conditionibus bonæ ſaniei. Signa autem diſtinguentia inter ſpecies apoſtematum penes materiam maxime ſumuntur à febribus & reliquis accidentibus homogeneis materiæ apoſtemanti, & item à conueniente ætate, tempore anni, regimine præcedente & ſimilibus. Signa quòd apoſtema maturetur poſita ſunt ſuperius. Sed ſigna eruptionis eſt egreſsio ſaniei cum urina aut cum egeſtione. Si autem rumpitur ad concauitatem uentris inferioris ſequitur ſubita alleuiatio doloris & grauitatis, poſt præceſsionem ſignorum maturationis non apparet exitus ſaniei per aliquam regionem. Signa reſolutionis ſunt quòd omnia accidentia remittuntur cum bona conualeſcentia. Signa duritiei, ſunt quòd omnia accidentia remittuntur præter grauitatem.

Signa putrefactionis renis ſunt continuatio ſæuorum accidentium uſq; ad mortem, & quòd aliquando egreditur, ſanies mala fœtentiſsima cum urina aut fæcibus. Signa apoſtematis ueſicæ ſunt dolor continuus in fęmore, & iliis cum duritie & tenſione febris continua. Item retentio urinæ, difficultas aut diſtillatio, & frequenter non poſſunt mingere niſi ſtantes, nam ſi apoſtema eſt in parte uerſus uentrem facile ſubiacet tactui. Si uero in parte uerſus dorſum, nõ occurrit tactui niſi cũ forti cõpreſsione. Si uero ſit in parte terminata ad poros uritides fit retẽtio urinæ, & cũ hoc ueſica ſentitur uacua ab urina. Si uero ſit in parte terminata ad collũ, & collo ipſo adeſt ſimiliter retentio aut magna difficultas, & cum hoc ueſica eſt plena urina quod ex magno tumore in fęmore comprehenditur. Si uero ſit in aliis partibus eſt frequens mictus & diſtillatio, & quandoque retentio ſtercoris ꝓpter cõpreſsionẽ inteſtini recti à ueſica apoſtemata. Quod autem apoſtema ſit calidum, cognoſcitur ex febre forti & caliditate in loco ſenſata. Itẽ ex dolore pũgitiuo ſi ſit cholericũ, aut extẽſiuo, grauatiuo & pulſatiuo ſi ſit ſanguineũ, & quandoq; apparet rubedo exterius. Itẽ cognoſcitur ex ſiti uehemẽti, uomitu choleræ puræ, & aſmate, frigore extremitatum quæ fortaſſe non caleſiũt. Item, ex alienatione, nigredine linguę, & quia nõ nocetur ab omni acuto & diuretico, & ſignificat ipſum complexio, ætas, cauſæ præcedentes. Et ſigna maturationis ſunt horripilationes diuerſæ, & febres permixtæ, ſicut dictum eſt in dubelati renum. & ſignificat maturitatem eius mollities ſenſata, & urina cum ſedimine laudabili ſignificat digeſtionem, eruptionem autem ſignificat urina habens pus admixtum. Si autem ſigna maturitatis non apparuerint non rumpitur uſque ad hebdomadam, & plurimæ ueſicæ fiunt uerſus collum eius, & quandoque in partibus aliis & quandoq; aperiuntur ad interiorem partem ueſicæ, & tunc ſanies mingitur & quandoque aperiuntur ad partem exteriorem & ſanies quæ egreditur colligitur in uentre. Signa apoſtematis frigidi in renibus ſunt ſigna communia apoſtematum ex duritie, tumore, & grauitate, retentione urinæ, difficultate & diſtillatione, ſed eſt pauca febris, paruus dolor, & grauatiuus abſque ſiti, & aliis quæ atteſtantur apoſtemati calido. Et ſi eſt apoſtema durum ſentitur durities cum grauitate notabili, & fortaſſe præceſsit apoſtema ca-

lidum & proprie ſanguineum quod terminatum eſt ad duritiem. Sic enim fit apoſtema durum in renibus & ueſica ſecūdum plurimum permutando ex apoſte.ſang. quandoque aſſociatur ſtupor in cruribus & diſpoſitio ad hydropiſim, ſed apoſtema phleg. in his omnibus aſsimilatur apoſtemati duro præterquam in duritie ſang.cum mollitio,& ſecundum plur. fit incipiendo,nec fit tanta ad hydropem diſpoſitio, neque tā ta ſentitur grauitas.

Prognoſtica. Primum,apoſtema renum ſecundum plur. ſalubre,& apoſtema ueſicæ ſecundum pluri.mortale. Secundum. Vtrunq; prolōgatur & induratur ac diſponit ad hydropem. Tertiū, Apoſtema ueſicæ cæteris paribus citius interficit quā apoſtema renum. Quartū. Auic.omnia renū apoſtemata uelocia ſunt adhoc ut in lapidem ideſt duritiem conuertantur,& quomodo nō,cum ipſa ſint cauſa lapidis? Quintum. Cum apoſtema calidum eſt in rene cum febre notabili, deinde accidit commixtio rationis,tunc illud eſt cauſa communitatis uelaminum ideſt panniculorum cerebri magnitudine apoſtematis,& eſt mortale,& proprie quando eſt ſignificatio mala,nam illud propter communitatem malā. Quod ſi accidat cōmunicatio mala,tūc expectatur ruptura ad ſalutē,& fortaſſe egredit̄ ſicut pilus rubeus in lōgitudine unius palmi & plus. Sextū. Deterius apoſtema ueſicę eſt illud cum quo cōtinuat̄ caliditas febris acutæ, & uehemēs fit retentio urinæ & ſtercoris,& fortis dolor,& in urina nō eſt digeſt.eſt .n.mortale,& plus mortale cū maturatur. Cum aūt apparet in urina hypoſt. & fęx ſubſidens lenis tunc eſt maioris ſpei.

APoſtema, quod fit in renibus, & ueſica, comitatur† febris permixta, quæ non eſt uehementis caloris, cum qua eſt horripilatio, & rigor, & † frequens mictus, & dolores in inferioribus dorſi, & grauitas; & cum impellitur uidetur ægro, quòd aliquid ibi ſit ſuſpenſum.

Hoc capitulum habet tres partes principales. In prima ponit ſigna & curam apoſtematis renum. In ſecunda ſigna & curam apoſtematis ueſicæ. In tertia parte ponit ſigna & curam apoſtematis renum cum induratur, ſecunda ibi. Apoſtema uero quod fit in ueſica, tertia ibi. Eſt autem quando apoſtema renum. Prima in duas. In prima parte ponit ſigna apoſtematis renum quæ etiam pro parte ſunt communia apoſtemati ueſicæ. In ſecunda curam. Secunda ibi. Cum his itaque. In prima parte dicit, quòd ſigna apoſtematis quod fit in renibus & ueſica ſunt iſta. Primum febris permixta propter diuerſitatē materierum & diuerſitas aduſtionis in ēis. Quæ tamen febris non eſt uehementis caloris, quia materia putrens notabiliter diſtat à corde, cum qua febre eſt horripilatio & rigor frequens ſiue ſit interpolata ſiue contentiua propter diuerſas excreſcentias, & diuerſos paroxiſmos, imò inordinatos ſequentes diuerſitates materierum ex duóbus ſuprāſcriptis. Eſt autem horripilatio prima. 4. cap. proprio diſpoſitio in qua inuenit corpus diuerſitatem in frigore & puctionem in cute & in lacertis. Rigor autem eſt ut non poſsit continere membra ſua ex commotione à tremore euenientе in eis & motibus inuoluntariis. Secundum ſignum. eſt frequens mictus, ſequens debilitatem renum & ueſicæ necnon ad ſtimulationem præſentia materiæ apoſtematis. Tertium eſt dolor in interioribus dorſi, ſcilicet ab alchatim uſque ad caudam, ibi enim eſt ſitus renum & ueſicæ. Quartum ſignum cum impellitur, ideſt, cum homò ſe commoueat aut cōquaſſando ſe aut reuoluendò de latere ad latus, aut uoluendo ſe cum facie deorſum, uidetur ſibi ꝙ aliquid ſit ſuſpēſum, ſentit enim pondus & dolorem membri apoſtemati ponderantis, minus enim moleſtus ſitus eius eſt cum iacet ſupinus.

SCHOLIA

Comitatur febris] febris, inquit Auer. quarto colliget, non fit ab apoſtemate membrorum principalium, niſi illud fuerit ſaniei aptum. quod & euenit duris apoſtematibus; non durum enim, ut plerunque in renibus accidere ſolet, cōcomitatur feb. nam horum materia ut plurimum eſt calida, cum frigida difficilè penetrent. Et frequens mictus] propterea quòd urina inflammatur, mordicat, inde expellitur

Cum itaque hæc ſigna uiſa fuerit; æger ex baſilica minuatur eius partis, in qua grauedinem & dolorem ſentit.

In hac parte curat apoſtema renum, & primo per euacuationē quæ maxime reſpicit cauſam antecedentē. Secūdo per auxilia applicita, quæ maximæ reſpiciūt cauſam coniunctam ſecūda ibi. Loco quoq; emplaſtra. In prima parte cum dicit, cum hæc ſigna uiſa fuerint quæ ſignant apoſtema renū. æger phlebotometur ex baſilica eius partis in qua ſentit dolorem & grauedinem ad minorandum materiam & diuertendum.

SCHOLION

Aeger ex baſilica minuatur] niſi magna ſit corporis repletio, uel hæmorrhoidarum, uel menſium ſuppreſſio, uel ulcerum glutinatio, uel alia ſimilis cauſa. nam ſanguis eſſet mittendus aut ex baſilica, aut ſaphena oppoſita.

Loco quoque emplaſtra infrigidantia ſuperponantur: & ſi ægritudo ſic diſſoluta fuerit; bonum erit.

Hic curat per auxilia applicita ſuper loco quæ maxime reſpiciunt cauſam coniunctam, & habet tres partes. In prima parte curat apoſtema terminandum per reſpirationem, aut etiam per reſolutionem. In ſecunda curat ipſum quando terminatur per ſuppurationem. In tertia parte curat ipſum poſtquam ſuppuratum eſt, & eruptum, ideſt poſtquam factū eſt ulcus. ſecunda ibi. Si autem febris. tertia ibi. Si autem æger minxerit pus. In prima parte dicit quod ſuper regione renum, ſcilicet ſuper alchatim ponentur emplaſtra infrigidantia. Et ſi cum his ægritudo diſſoluta fuerit bonum erit, diſſoluitur autem apoſtema cum his qua pars materiæ retrocedit & uenas reingreditur, pars autem aliqua ex calore naturali confortato per applicita reſoluitur, quæ autem ſint huiuſmodi frigida dicetur inferius.

Si autem febris & dolor & grauitas perſeuerauerint: & urina † minutim, & frequenter egrediatur; ſignificatur ibi pus colligi. emplaſtrum igitur eſt tunc ſuper dorſum ponendum ex chamæmilla, ſe. lini, oleo ſeſamino, furfure conſperſis & ægro præcipiendum, ut in tina ſedeat.

In parte præſenti curat apoſtema cum ſuppuratur dicens. Si autē febris, & dolor & grauitas præſeuerauerint quorum perſeuerantia & augmentum ſignificat ſuppurationem iuxta aphoriſmum. Circa generationem ſaniei fiunt dolores & febres. & tunc creſcit grauitas, quia materia in uno loco colligitur. Et urina minutim & frequēter egreditur ſicut in ſtrangiuria uirtute debilitata & ſtimulata ſignificat̄ pus colligi, eſt igitur tūc ſuper dorſum ponendū emplaſtrum. ℞. chamæmillæ. ſe. lini, furfuris ana m. 1. contundātur contundēda mediocriter & cū oleo ſeſamino, quantū ſufficit, fiat emplaſtrū, hoc enim partim reſoluit, partem maturat & dolorē mitigat. Eſt enim ſe. lini calidum & humidum, reliqua calida & ſicca in primo gradu, ſecundo ſedeat in tina eiuſdem intentionis.

SCHOLION

Vrina minutim egreditur propter extenſionem, & augmentum apoſtematis, quod meatus claudit.

Si autem æger minxerit pus; ſemina, quæ nominauimus in cap. de ardore urinæ, ſunt danda, donec pus minuatur: deinde trochiſci dentur, quos in cap. de mictu ſanguinis, & puris nominabimus.

In parte præſenti curat ulcus remanens poſt apoſtematis rupturam dicens, ꝙ ſi æger minxerit pus, ſemina quæ nominabimus in capitulo de ardore urinæ danda ſunt ad mundificationē & doloris mitigationē, deinde dentur trochiſci qui dicentur in cap. de mictu ſanguinis & ſaniei ad mundificādū & conſolidandū, necnon ad dolorē mitigandū, uide horū deſcriptionem in duobus cap. ſequentibus. Et hi trochiſci ſunt ultimi qui ponuntur in cap. de mictu ſaniei & ſanguinis.

Apoſtema uerò, quod fit in ueſica, debet comitari feb. cōcluſa, & difficultas mingendi, & diſſuria, & femoris, & uirgæ dolor; & tunc æger ex baſilica minuendus eſt: & fiat huius ægritudinis cura, quemadmodum prædiximus.

In hac parte primo ponit ſigna apoſtematis ueſicæ. Secundo curam, ſecundo ibi. Et tunc æger de baſilica phlebotomādus. In prima parte ponit tria ſigna. Primum eſt febris concluſio, quod uerum eſt ſi apoſtema fuerit ſanguineum. Si ueſo cholericum febris eſt acuta continua habens proportionē ad tertium diem manifeſtā uel occultā. Si uero apoſtema

fuerit

fuerit frigidum, febris non eſt fortis, niſi forte fieret ſuppuratio. Secundum ſignum eſt difficultas mingẽdi quæ eſt uel retentio urinę uel maxima difficultas emittendi aliquid eius quod maxime uerificatur ſi apoſtema fuerit in parte terminata ad collum uel ad poros uiritides. Et dyſuria, ideſt emiſſio urinæ guttatim uel per interualla cũ apoſtema eſt in aliis partibus ueſicæ. Tertium eſt dolor femoris & uirgæ, nam ſi apoſtema eſt in parte terminata ad collũ dolor notabilis eſt in femore, quia ibi eſt collum ueſicæ, cui uirga continuatur, & ſi eſt in aliis partibus diſtantibus à collo ueſicæ, forte aliquis dolor licet leuis poteſt femori, & uirgæ communicari.

Tunc æger. Hic pro cura phlebotomatur ex baſilica, & dicitur reliquam curam eſſe obſeruãdam ſtatim poſitum in cura apoſtematis renum, quòd ſi aliqua ſit differentia dicetur cum ordinabo curam.

Eſt autem, qui † renum apoſtema non peruenit ad ſaniẽ, imo tranſit in duritiem: cuius grauitas in renibus ſine febre perſeuerat: eſt ergo clyſterizandus ex mucilagine fœnu græci, & ſem. lini, & apozemate chamæmillæ, & caulium, & meliloti, & maluauiſci, & furfuris, & uomat frequenter. renibus quoque ſuperponatur emplaſtrum ex his, quæ nominauimus: &, ſi urina minui uidetur; urinam prouocantia dentur.

Hic curat apoſtema renũ quando induratur, dicens quod huiuſmodi ſignum eſt grauitas notabilis abſque febre, reſolutis enim humoribus calidioribus & ſubtilioribus facientibus apoſtema ceſſat febris. Et pro cura, primo præcipit ęgrũ eſſe clyſterizandum hoc clyſteri. ℞. chamæmillæ, meliloti, caulium, furfuris, ana. M. 1. radicum maluauiſci contuſarum aut inciſarum. ℥. 2. bulliant in. 5. lib. aquæ uel pluribus ad ſufficientem coctionem, de qua decoctione accipiatur lib. 1. mucilaginis fœn. & ſem. lini, ana. ℥. 1. fiat clyſtere, quod debite calidum imponatur. hic poſſet addi olei ſeſamini, medullæ uituli, pinguedinis gallinæ, an. ℥. 1. Secundo uomatur frequenter, ad diuertendum: eſt enim melior euacuatio quàm per reſolutiua, quia ſolutiua pręcipitant materiam ad locum apoſtematum niſi ſint leuia. Tertio regioni renum, ſcilicet alchatim ſuperponatur emplaſtrũ ex his quæ nominauimus, quæ ſcilicet ponuntur in clyſteri ſtatim deſcripto. Quarto, ſi urina minuitur detur cum illo clyſteri & emplaſtro prouocantia urinam, ideſt, ſecum miſceãtur aliqua cum illa quæ prouocẽt, ſicut parietaria, crura marina, & ſimilia, uel aliter dentur cum illo, ideſt, dum fiunt remedia ſupraſcripta ſumat etiam ea quæ prouocant urinam, non tamen fortia ſed leuia, de quibus ſupra in proprio capitulo.

SCHOLION.

Qui renum apoſtema &c.] nam, cum materia frigeſcit facta reſolutione partis calidioris, & inflammatio decreſcit, & uapores; tunc fiunt calculi.

Hoc quoque pro paruo non eſt habendũ; quia ex eo peruenitur ad hydropiſim.

Vltimo, hic admonet medicum, ut ſit diligens in cura huius apoſtematis duri, quoniam perducit ad hydropiſim, debilitatur enim uirtus attractiua renum. quapropter aquoſitate remanente in apoſtemate & mẽbris ſupra renes fit tranſitus in hydropem. Et cum hæc ſit oppilatio prohibẽs deſcenſum urinæ ad ueſicam, hic etiam canon obſeruandus eſt in apoſtemate ueſicæ cum induretur, & remedia eadem uel ſimilia applicentur, clyſteria tamen in apoſtemate ueſicæ ſint minoris quantitatis ut melius retineantur, & cum hoc pauca quantitas ſufficit propter propinquitatem, non ſic in apoſtemate renum. & caſsia poſita in his clyſteribus eſt præſtans.

Cura apoſtematum renum & ueſicæ exigit triplex regimen. Primum, debetur cauſæ antecedenti complendum euacuatione & diuerſione. Secundum, cauſa coniunctæ diuerſimode complendum ſecundum uarios modos terminationis eius. Tertium, eſt commune utriq; curans accidentia, & ordinans debitum regimen ſex rerum.

Pro euacuatione ſecundum plurimum neceſſaria eſt phlebotomia in apoſtematibus renum, aut ueſicæ quæ repletione exiſtente multa, & ſanguine dominãte debet eſſe copioſa, & ſimiliter ipſo cum aliis humoribus æquato, ſi uero alii dominentur, phlebotomia ſit minus copioſa, & fiat ex baſilica eiuſdem lateris, & poſtea apud Auic. phlebotometur uena curuaturæ poplitis, & hoc maxime conuenit ſi retentio menſtruorum, aut ſanguinis hæmorrhoidalis fuerit in cauſa, & ſi non apparet phlebotometur ſaphena eiuſdem lateris. Prima enim eſt ad euacuandum & diuertendum. Secũda uero ſit ad eradicandum cauſam coniunctam, aut proximã coniunctæ, & exiſtimo ſecundam eſſe tardandam uſque ad diem tertiam. Ante tamen has ſi expedierit præmittatur uentris lenitio cum clyſteri facto ex aqua decoctionis hordei, maluarum, & ſimilium lenientium magis aut minus frigidorum ſecundum exigentiam materiæ. Sed ſecunda die facta prima phlebotomia ſoluatur uenter, aut cum clyſteri leniente in quo ſint mucilagines ſem. maluarum, maluauiſci, ſem. lini, fœnugræci & ſimilium, & ex oleis ponatur uiolaceum, amygdalinum, ſeſaminum, & ex medullis, medulla uituli, cerui, & ſimiles, & ex pinguedinibus, pinguedo gallinę, anatis, anſeris, butyrum, & ſimilia, & eligantur magis calida, aut minus ſecundum diuerſitatem materiæ. Et ſi opus fuerit medicina ſolutiua ſit lenitiua, non attrahẽs à longinquis, ſicut caſsia, aut manna, ſed præſtantior eſt caſsia quæ miſceatur cum ſero caprino, ſunt enim ambo præſtantia in his caſibus, & aqua hordei in calido, & aqua mellis in frigido, & aqua ſacchari in mixto ſunt præſtantes, cum quibus etiam poteſt caſsia diſtemperari, & omnino caueantur ſolutiua fortia, & ſi præmittatur digeſtio ſolutioni eſt præſtantius, & omnino caueãtur diuretica ante maturationem, ſed poſt maturationem cõueniunt, & quamuis aqua iuuet in eo quod infrigidat & humectat in apoſtemate calido, tamen nocet in eo quòd facit urinare. Caueatur itaq; multitudo eius, & proprie cum impedita eſt urina, & ſit aqua dulcis clara ſugendo ſumpta non multum frigida ne incrudet humores, neque notabiliter calida, imo caueatur omne multum calidum in actu & potentia in apoſtemate calido renum, aut ueſicæ, & ſimiliter caueatur omne ualde frigidum actu & potentia in quocunq; apoſtemate renum & ueſicæ, ſed maxime in frig. Digeſtiua autem ſicut ſyrupus uiol. in calido ſumptus cum tantundem aquæ hordei, ſed in phlegmatico mel roſ. cum tantundẽ aquæ mellis, in melancholico uero ſyrupus de pomis dulcibus cum aqua paſſularum. Solutiuum autem ſit caſsia à. ℥. 8. uſque ad. 10. ſumpta cum aquis dictis, aut cum aqua calci in aduſto & ſalſo. Et ſi clyſteria ſufficiunt forte melius eſt omittere quodcũque ſolutiuum bibitum ne præcipitet materias ad locum apoſtematum. In proceſſu uero cum materia amplius non eſt in fluxu, ſiue terminetur per maturationem, ſiue per reſolutionem poſſumus uti diureticis, ſicut eſt lac, ſem. communium frigidorum in calido & frigido, decoctione radicũ & ſeminum prouocantium, & aqua ciceris nigri. Et in mixto miata ex his quæ prouocantia etiam poſſunt exterius applicari. Secunda intentio, ſcilicet diuerſio completur cum clyſteribus iam dictis, in quibus ponantur caſsia. Et ſi opus eſt fortioribus in materia frigida addatur benedicta. Item appoſitione uentoſarum in ſpatulis cum ſcarificatione, & ſine in apoſtemate renum, & cum appoſitione earum in natibus in apoſtemate ueſicæ. Item cum prouocantibus ſudorẽ. Secundum regimen reſpiciens cauſam coniunctam ſi terminetur per uiam reſolutionis exigit in principio repercuſsiua. Vnde in apoſtemate calido. ℞. olei roſ. aut aquæ roſ. ſucci foliorum ſalicis, ana. partem. 1. aceti partem mediam miſce, & cum eis regio membri apoſtemati epithimetur, & ſi caliditas fuerit uehemens his adde ſuccum plantaginis, ſemperuiuæ, ſolatri, & ſimilia, & hoc tempore adminiſtra clyſteria ex aqua hordei, oleo uiolato, & ſimilibus, aut ex lacte. Et poſt adminiſtra emplaſtra ex farina hordei, fabarum cũ oleo roſ. & pauco aceti. Poſtea in ſtatu minora frigida, & adde fœnugræcum, chamæmillam, anethum, ſem. lini, & oleum ſeſaminum, & ſimilia. Et clyſteria etiam ſint eiuſdem intentionis facta ex decoctione hordei, & maluarũ, & ſint in eis mucilago maluauiſci, fœnugræci, ſe. lini, oleum ſeſaminum, & ſimilia. Si uero apoſtema ſit frigidum, phlegmaticũ in principio, incipe cum oleo roſaceo, de ſpica, & aceto, poſtea adde folia lauri, grana eius, & oleum ipſius, in lauro enim eſt plurimum fiducia, ſimiliter in ruta. Si uero apoſtemata iſta maturentur quod raro contingit de phlegmatico, & melan-

cholico, & cholerico,ſed freqnẽter de ſanguineo poſt principium in quo procedendum eſt ut dictum fuit in reſolutione procedatur cum minus calidis & magis humidis habentibus uiſcoſitatem. Eſt enim ſecundo canon medicamen reſolutiuum de cuius proprietate eſt ut ſortitudine ſuæ caliditatis conuertendo humorem in uaporem finiaur ipſum. Medicamen uero maturatiuum eſt,cuius proprietas eſt ut acquirat humori digeſtionem,quoniã caleſ acit cũ æqualitate &c Mollificatiuum uero eſt, quod ſua caliditate & humiditate poros membri dilatat & præparat humorẽ ad facilem expulſionem. Vnde reſolutiuum haber caliditatem cum ſiccitate norabili abſque uiſcoſitate, ſed maturatiuum habet caliditatem moderaram cum humiditate & uiſcoſitate, mollificatiuum uero moderatam cum multa humiditate. Maturatiua uero in calido ſunt malua,maluauiſcus,fœnugræc.ſem. lini, oleum ſeſaminum,& ſimilia quibus utere ſecundum exigentiam,& in ualde calido potes his addere mucilaginem pſilii. Sed apoſtemate maturato erumpendum eſt cum motibus,ſicut ſternutando,& uelociter ſe mutando de latere ad latus, & ſimilibus. Et ſecundo cum applicitis & etiam ſedendo in tinis,ſiue ſemicupiis,in quibus ſit ſimus columbinus, & cœpe narciſci,& tertio cum ſumptis in quibus ſit fermentum, & ſimilia.& quarto ſi appareat tumor in alchatim,aut in regione colli ueſicæ inter burſam teſticulorum,& anum cum inciſione. Quod ſi apoſtema fuerit durum poſt uniuerſalia ex phlebotomia & uentris lenitione duæ ſunt intentiones, una eſt mollificatio à qua inchoandum eſt, altera reſolutio & materiæ eductio. Pro mollificatione utere mucilaginibus dictis. Item oleo ſeſamino,oleo amyg.dul. Item medullis & pinguedinibus & ſimilibus,ex quibus fiãt unctiones,emplaſtra,epithemata, item clyſteria & ſumat etiam ea quæ ſunt ad hanc intẽtionem. Poſtea utatur magis reſolutiuis, & etiã prouocatiuis in quibus non ſit ſuperfluitas, ut reſolutis partibus ſubtilibus remaneat craſſum & conuertatur in lapidẽ, imo conſidera urinam, & quoties incraſſatur prouoca cum æqualitate, & quoties ſtat abſque incraſſatione mollifica,& de ſignis maturitatis & obedientiæ materiæ eſt multiplicatio urinæ,& ad reſoluendum conferunt unctiones,& uaporationes cum oleo chamęmelino,nardino,ſambacino, coſtino,laurino,& conferunt emplaſtra ex meliloto, chamæmilla,ſemine lini. Et quandoque ſunt neceſſaria ea quæ ſunt, ſicut bdellium,ammoniacum,ſagapenum,adeps urſi, medulla uaccina,& ceruina,& quandoq; eſt neceſſarium ut bdelliũ, ammoniacum. Et ſimiliter chamæmilla,tribuli,& melilotum diſſoluantur in decoctione diureticorum, & dentur ex eis in potu. Quandoque uero in apoſtematibus duris duas intẽtiones ſimul perficimus, miſcendo mollificantia cum reſolutiuis in applicitis ſumptis & clyſterizatis. Item in tinis, ſiue ſemicupiis quibus multoties oportet uti præcedentibus unctionibus, tum ad ſedandum dolorem, tum ad prouocandum urinam,& maxime in apoſtemate duro & phlegmatico,& etiam in apoſtemate calido cum eſt facta maturatio ad rumpendum ipſum. Et nota quod cura apoſtematum renum, & ueſicæ cum pẽdent a materia eadem uel ſimili, eſt eadem exigens eaſdem,uel ſimiles intentiones,& cum eiſdem perficiendas,& non eſt differentia niſi in quatuor. Primũ quia minori in tempore debemus continuare frigida,repercuſsiua in apoſtemate ueſicę quàm renum. Et ſecundo debemus eſſe magis in eo ſolliciti de ſedatione doloris,etiam cum ſtupefacientibus ſumptis,iniectis,& applicitis, quia eſt membrum magis neruoſum. Et tertio magis ſolliciti,ut urina educatur cum in apoſtemate ueſicæ frequentius retineatur. Et quarto,quod aliquando utimur ſyringis & cathatir, tũ ad incidendas medicinas,tum ad extrahendum urinam, & quæ in ueſica continentur. Quibus non poſſumus uti in apoſtematibus renum,quapropter mihi placuit horum curationes in eodem capitulo concludere. Sed pro tertio regimine. Primo curentur accidentia ſecundum quòd oportet, dolor quidem cum anodinis applicitis, ſicut fomentando cũ ſpongiis & filtro infuſis in decoctionibus ſe.lini,anheti,fœnugręci,parietariæ, florum chamæmillæ, meliloti, & ſimilium. Item cum ueſicis plenis his decoctionibus & oleis ad hanc intentionem,item cum ſemicupiis eiuſdem intentionis. Et his non ſufficientibus,ſtupefaciendum eſt dando requiem in cauſa calida,& frigida philonium. Item applicandum hyoſcyamum,opium,& huiuſmodi cum anodinis. Si uero urina retineatur recurre ad capitulum præcedens de difficultate urinæ,& reliquis ſuccurratur ſecundum eorum exigẽtiã. Secunda uero intentio huius regiminis,ſ. regiminis ſex rerum,eſt ut diæta in apoſtematibus calidis ſit tenuis frigida, unde utatur ptiſana hordeacea,pane loto, ſpinachiis, blite, & ſimilibus,omittendo,uinum,carnes,& oua uſque ad ſtatũ incluſiue,& bibat aquam hordei,aut ſacchari non multũ frigidam,neque calidam paulatim ſugẽdo eam,ſed poſtea craſſetur diæta,paulatim utendo carnibus,uino & ouis. Sed in apoſtematibus frigidis utatur in principio in potu aqua mellis,iure caulium,& etiam ferculis ſupraſcriptis, ſed poſſunt eſſe fercula ſua cocta in iure laudabilium carnium,& cũ ſaccharo condita,poſtea diæta magis incraſſetur utendo uino, carnibus,& ouis. Craſsior enim conuenit diæta in frigidis quàm in calidis,& in principiis nõ utatur cibis, aut potibus diureticis,ſed in proceſſu ſic.& proprie cum uentum eſt ad ſtatum,& adhuc magis in declinatione,ſicut ferculis,in quibus ſunt ſem. communia frigida in apoſtematibus calidis, ſed in frigidis iure cicerum,& decoctionibus radicum prouocantium,& in quocunque tempore uitetur potus ſuperfluus,imo ſit parcus, & proprie cum retinetur urina. Dormiat multum,procurentur euacuationes ſolitæ,ſiue naturales,ſiue non naturales. Quieſcat animo & corpore, niſi cum inſtaret tempus eruptionis apoſtematis,nam motus iuuat ad erumpendum,ut dictum fuit.

De ardore urinæ. Cap. 106.

ARdor urinę eſt dolor mordicatiuus in meatu colli ueſicæ,aut uirgæ cauſa urinæ. Qui aliquando eſt intenſus,aliquando remiſſus,aliquando nouus, aliquando antiquus,quandoque frequens,aliquãdo rarus. Cauſę eius ſunt acuitas urinæ propter permixtionem alicuius acuti cum ea,ſicut eſt cholera,phlegma ſalſum, aut alius humor notabiliter acutus,item ſicut ſanies,arenulæ, fruſta lapidis,& ſimilia cum urina mixta. Secũda cauſa eſt excoriatio ſuperficialis,aut ulcus in ueſica, aut in meatu colli eius, aut uirgæ,item ſcabies adustionem faciens. Cauſa uero excoriationis & ulceris eſt, aliquando lapis,aliquando humor cholericus, aut baurachius & ſimiles humiditates acutæ,tertio aliquando in cauſa eſt apoſtema,aut puſtula quæ rumpitur,quarto aliquando cauſa eſt percuſsio,aut caſus, cauſa uero ſcabiei ſecundum plurimum ſunt humores aduſti. Tertia cauſa eſt defectus humiditatis in carnibus glãdoſis quæ ſunt in collo ueſicæ. Cuius finis eſt duplex. Vnus eſt temperare acuitatem urinæ cui permiſcetur,ſecũda ut ipſa ſparſa ſuper meatum urinæ faciat ipſum glutinoſum. Quapropter ipſa deficiente,urina fit acutior magis imprimens. Et ſecũdo tollitur reſiſtentia ueſicę,& meatus urinæ imprimenti. hic autẽ defectus humiditatis eſt aliquando propter frequentem coitum. Nam illæ humiditates egrediuntur cum ſpermate propter uicinitatem ipſarum ad ipſum cum exitu plurimi ſpermatis. Item deficiunt propter ægritudines & cauſas extrinſecas eliquantes corpus. Cauſę autem primitiuæ ſunt res acutæ ſumptæ,ſicut cantharides,cibi,& medicinæ acutæ.

Signa ardoris urinæ ſunt punctio,aut mordicatio ſenſata in capite uirgæ,aut in peritoneo quando mingitur,& etiam poſt mictum,ſed quod ſit ab acuitate urinæ, cognoſcitur ex defectu aliarum cauſarum,quarum ſigna ponentur, & ſi urina ſit citrina indicatur quòd ei ſit admixta cholera. Si uero alba,quòd ei ſit admixtio phlegmatis baurachii,& quodcunque ei admixtum potens facere ipſam acutam facile cognoſcitur poſt eius reſidẽtiam, ſiue ſit ſanies, ſiue lapis,& quodcunque huiuſmodi. Sed quòd ſit ab excoriatione, uel ulcere in locis iam dictis, cognoſcitur per exitum ſanguinis,aut ſaniei,aut utriuſque cum punctione & mordicatione in locis dictis,hoc addito quòd in membro ſuperiori non præceſſerit ſoluta continuitas,à quo talis ſanguis, aut ſanies poſsit emanare,nec etiam ſaniea illa deſcendat à concauitate uenarum abſque ulcere ſicut plerunque accidit ſanis non exercitatis,ſecunda primi cap.de ſignis ſubſtantiæ urinæ, hoc autem certificatur,quia ſi ardor pręceſsit exitum ſanguinis,aut ſaniei ſignificatur ſolutionem continui eſſe in locis iam dictis. Si uero exitus ſanguinis aut ſaniei præcedat ardorem,

uerisimiliter

uerisſimiliter à membris ſuperioribus contingit. Et diſcerui ſur an membra ſuperiora ſint,ulcerata, uel nō ulcerata ex bona naletudine,aut aduerſa,nocnon ea ſignis ulcerum cuiuſcũ que membri aut priuatione ipſorum. Quod uero fit à ſcabie cognoſcitur ex uſtione urinæ, fœtore eius, & dolore uehementi cum pruritu & ſedimine furfureo.& cum diuturnatur quandoque exit humiditas,& quandoque aliquid ſanguinis, ſicut accidit in ſcabie membrorum extrinſecorum. Signa uero cauſarum ulceris & ſcabiei ſunt nota ex capitulis præcedentibus,& ex dictis in hoc cap. Quod uero ardor urinæ fit ex defectu humiditatis in carnibus glandoſis cognoſcitur ex ex carētia aliarum cauſarum. Itē ex cauſis defectus huius humiditatis,quarum ſermo præceſsit. Signa autem cauſarũ primitiuarum ſunt ipſarum præceſsio cũ ſubſecutione ardoris.

Prognoſtica. Primum eſt Hip.6.Aphoriſ. nephretici & circa ueſicā dolores laborioſe ſanātur in ſenibus. Secūdũ. Raſis, & Aui. ardor urinæ cũ perſeuerat, perducit ad ulcera in inſtrumētis urinæ. Tertiũ,ardor urinæ in nō ſenibus,aut non habētibus ſolutā cōtinuitatē in inſtrumētis urinæ facile curatur,niſi ſequatur extremā cōſumptionem humiditatis carnis glandoſæ. Quid autem futurum ſit io ardore ſequente ulcera inſtrumentorum urinæ,uidebitur io ſequenti capitulo.

CVm æger,dum mingit,ſentit ardorem,et punctionem in uirga; à ſalſis, & acetoſis, & acutis abſtinendus eſt: & nutriendus eſt ex tapheis lenibus, & zibrebegi, & eorum ſimilibus. hæc quoque medicina danda eſt ei. rec.ſem.melonis excorticati.ʒ.3 o.citrulli,cucurbita,portulacæ,papaueris al.ſeminum ana.ʒ.3.ſem.hyoſcyami,al.ʒ.2, ſacchari albiſſimi ad pondus omnium. pulueris horum quotidie drach.3 in mane,& aliæ.3 circa noctē cum uncia una ſyrupi uiolati,aut iulep ſumantur.

Hoc capitulum diuiditur io tres parts. Io prima notificat ardorem urinæ abſolute. In ſecunda ponit eius curationem ſecundum unam cauſam tantum. Io tertia admonet medicũ ut ſit diligens in curando ardorem urinæ,ſecunda ibi. A ſalſis & acetoſis,tertia ibi. Hæc quoque ægritudo. Quæ dicit io prima parte nota ſunt. In ſecunda dicit quod abſtinere debet à ſalſis & acetoſis,& acutis,quia augent mordicationem, & nutriendus eſt tapheis lenibus, ideſt, quæ habent lenire humectando. Eſt autem taphea duplex. Quædam alba & fit ex carne & iure. Quædam uiridis,& fit ea ſupraſcriptis cum aliqua herba dante colorem uiridem,& zebengi,uel zibrebegi & eſt taphea mixta cum ouis & ſimilibus,ſcilicet humectantibus. Hoc quoque medicamen dandum eſt. ℞.ſe.meloois excorticati.ʒ.3o.ſe.citrulli,ſe.cucu.ſe.portu.ſe.papaueris albi omnium ana.ʒ.3.ſe.hyoſcyami albi.ʒ.2.ſacchari albiſsimi ad pondus omnium. De puluere eorum quotidie in potu.ʒ.3. in mane dandæ ſunt,& totidem circa noctem,ideſt,per duas horas,aut tres ante cœnam cum.℥.1.ſyr.uiol. & aliqua aqua conueniente,ſicut decoctio hordei,liquiritiæ,& ſebeſtē, aut cum.℥.2 iulep,ideſt,aquæ ſacchari.

SCHOLIA

A ſalſis, & acetoſis,& acutis eſt abſtinendus] qui humores procreant acutos: fitque,ut urina mordicet. Hæc quoque medicina danda eſt] quæ dolorem ſedat,minuit acuitatem materiæ,& conuertit ad uias urinarias.

Hæc ergo ægritudo non eſt paruipendenda; quia cū ſit manſiua, & perſeuerans; proueniunt ex ea in ueſica, & inſtrumentis urinalibus ulcera.

Hic admonet medicum ut ſit diligens in cura huius ægritudinis,ut patet. Cura. Hic tantummodo ordinabo curam ardoris ab acuitate urinæ. Et propter defectum humiditatis glutinoſæ. Et tertio pendentis à cauſis primitiuis. Reliquarum cauſarum cura pertinet ad ſequens capitulum.

Cura ergo ardoris ab acuitate urinæ exigit duplicem intentionem. Prima euacuat humorem acuentem urinam, & ipſum diuertit ad regionem aliam. Secunda alterat diſcraſiā calidam & ſiccam membrorum humidorum, & aquoſitatis. Prima autem intentio completur exhibendo.℥.1 florum caſſiæ,aut.℥.1 &.s.mannæ cum ſero caprino, aut aqua decoctionis ſebeſten,& prunorum. Et poteſt cum his miſceri ſyru.aut iulep uio. Et apud me nihil ponatur quod ſit diureticum, ne humores deriuentur ad uias urinæ. Et potio hic poteſt aliquã replicari. Diuertunt etiam & euacuantur humores cum uomitu ſecũdum ipſorum exigentiam,& eſt præſtans medicina maxime ægro nauſeāti, & proprie cum eſt facilis ad uomitũ ſint tamen uomitiua non acuta, ſicut oximel cum aqua hordei. Item conferunt clyſteria alterantia & diuertentia facta, ſcilicet ex lacte cum oleo uiol.& caſsia,& ſimilibus eiuſdem intentionis. Ex ſanguine dominānte,aut etiam ſubdominante ſi alii humores ſint ipſi admixtis apti cum ipſo euacuari, fiat phlebotomia communiter ex baſilica,aut ex ſaphenis maxime exiſtente plurima,& maxime cum mouetur ad ſuperiora, aut ſi in cauſa fuerit retentio ſanguinis menſtrualis, aut hæmorrhoidalis. Prouocatio etiam ſudoris optime confert euacuando & diuertendo. Dubitatur utrum diuretica ſiue euacuantia per urinam conueniant. Et uidetur quoſt ſic ex Raſi & cæteris qui adminiſtrant ſemina cōmonia, & alia diuretica ut dicit Aui.io cap.de ardore urinæ. Et ſi non fuerins ulcera nec ſanies,tunc melior cura eius erit exuberatio urinæ conſequenter extrahendo ſuperfluitates cum ſolutione ſubtili .i. poſtquā extraxeris ſuperfluitates cũ ſolutione &c. Tertio aliquando oportet educere ſuperfluitates quæ ſunt in membris urinalibus quæ melius educuntur cum diureticis. Quarto quanto urina eſt maioris quantitatis minorem facit ardorem ut docet experientia quare multiplicanda eſt. Et confirmatur quia quanto magis multiplicatur eſt minoris acuitatis ut declarat ſenſus & ratio.

In oppoſitum quia diuretica ducunt humores ad inſtrumēta urinæ & cogunt frequenter mingere,hoc tamen eſt uehementer nocium. Amplius Auic. in cap. de cura ulcerum in renibus & ueſica dicit,& minoratio potus aquæ,ut minoretur neceſsitas mingēdi, & minoretur motus renum ab eo quod peruenit ad eos,& eorum raſio per iſtud, canon enim curationis ulcerum eſt quies. Credo in hoc dubio iſta eſſe tenenda. Tenendum primo tam in ardore urinę quām io ulceribus membrorum urinalium aliquando competere diuretica, tũ ad ducendum uirtutes medicinarum ad loca illa,tum ad euacuandum ſuperflua contenta in meatibus ipſorum quæ aptiſſime per eandem regionem euacuantur. Tenendum ſecundo ds iorentione Auicennæ, quod leuiora debent adminiſtrari in ulcere ueſicæ quām ardore eius ſequente acuitātem urinæ,nam diuretica inquietant membra ulcerata,& canon curationis ulcerum eſt quies. Tertio tenendum,quod in ardore urinæ ſequente paucitatem humiditatis glutinoſæ non cōpetunt diuretica. Quarto tenendum quod exuberatio urinæ in ardore eius eſt melior cura eius,non quidem facta per diuretica,ſed potius per cibos & potus multiplicātes aquoſitatem urinalem,ſicut cucurbitæ,& ſimilia, & conſequenter potum aquæ frigidæ in eo conuenire niſi aliquid craſſum cũ urina mixtum impediat,non ſic in ulceribus mēbrorum urinalium, cum omnis potus ſuperfluus uini & reliquorum in ulceribus horum membrorum uitandus eſt. Contraria autem huius determinationis facile ſoluuntur. Secunda autem intentio,ſcilicet alteratio diſcraſiæ perficitur regimine medicinali & ſex rerum, & ea medicinis perficientibus hāc intentionem eſt puluis Raſis,ſed præter hunc quędam alia ſubiungentur,ſcilicet trochiſci,ſyrupi,& aquæ. deſcriptio trochiſci ad antiquos ardores urinæ cum patientes coguntur frequenter mingere cum multo dolore. ℞.medullæ, ſem.citrulli & cucurbitæ ana.ʒ.4 ſe.lactucæ,& portulacæ ana.ʒ.2. ſucci liquiritiæ,glandium ana.ʒ.1.roſ.ʒ.s.uiolarum ſentium excorticatarum ana.℈.1. terantur & cum ſucco portulacæ, & mucilagine pſillii fiant trochiſci quorum quilibet ponderet.ʒ.1.&.s.exhibeatur cum lacte, aut decoc.hordei, ſebeſten,& ſimilium, & ſi uis magis conſtringere compone cum ſucco hypociſthidos. Syrupus. ℞.ſucci endiuiæ, lactucę, caudæ equinæ, ana. partem. 1. bulliant continue deſpumando, quibus deſpumatis adde ſucci cucumeris, & lactis,ſem. communium frigidorum, & aquæ uiolatæ ana partem.s.bulliant lento igne, & cum ſaccharo albo fiat ſyrupus longus, de quo dentur mane & ueſpere.℥.4. pro uice. Sed nota quod ex præſtantibus ſyrupis, eſt ſyrupus de papauere cuius.℥.2. ſumantur cum aqua decoctionis hordei mundi, ſebeſten, & liquiritiæ in mane, & medietas in ueſpere, aut ſumantur cum ſucco cucurbitæ bullito ad conſumptionem

tertiæ

tertiæ partis. Et aqua facta ex decoctione ſebeſtē & quatuor ſeminum communium frigidorum, papauere albo, & liquiritia eſt præſtās, & ſi ardor eſſet ex humore craſſo urinæ permixto, tunc ualde conuenit aqua ſublimationis acori, & florum maluæ bibita omni die, cuius doſis ſit. ℥. 3. quæ exhibeantur bis in die in ieiuno. Et ſi ardor eſſet uehemens, eſſet neceſſarium adminiſtrare aliquid de ſtupefacientibus fortibus, ſicut de trochiſcis alchecbengi, prius tamen tentatis lenioribus, ſ. papauere, exhibendo omnia permixta cum aqua, aut ſyrupo eius, hæc etiam intentio perficitur cum iniectis & applicitis. Simplicia ſunt ſemina quatuor, albumen oui, ſiue aqua eius poſt fortem eius conquaſſationem, lac mulieris, aſinæ, aut capræ, mucilago pſilii & ſem. citon. oleum nenufarinum. Sed compoſitum auxilium optimum ſic fit. ℞. ſemi. pſilii, & cito. integrorum ana partes æquales, & pone ea in ſucco cucurbitæ calido, & ſtent in infuſione quouſque poſſint extrahi mucilagines quæ extractę bulliāt cum oleo uiol. mandragorato, papauerino, nenuph. deinde ponantur in eia lac mulieris, lactātis puellam quam peperit, & albumen oui recentis, & fiat horum agitatio & conquaſſatio. Et ultimo addatur camphoræ parum, & fiat horum ſimplicium, ſiue cōpoſitorum frequens iniectio in uirgam & ueſicam, caue tamen ne iniiciantur cum dolore, nam forte ſequeretur maius nocumentum quàm utilitas. Quapropter ſyringa ſit ſubtilis & aptiſsima quam æger ſibi imponat, aut imponatur ab artifice bene experto, & operante cum lenitate.

Sed ab extra epithimentur, aut ungantur renes, femur, & peritoneon. ℞. oleorum uiolarum, nenupharini, lororum cū ſuccis endiuiæ, plantaginis, & ſemperuiuæ ana. ℥. 1. lactis mulieris. ℥. s. mucilagin. pſilii. ℥. 1. s. camphoræ. ℈. 1. ceræ albæ quantum ſufficit fiat unctio quę eſt conferens ualde quando ardor eſt cum difficultate mingendi. Item cum impediretur urina emplaſtretur femur, aut peritoneon cum umbilico ueneris decocto. Item ualet fomentatio cum ſapa in qua decocta ſint urtica, parietaria, & malua, & in uehementia ardoris iniiciantur in uirgam narcotica, ſ. aliquid de ſemine hyoſcyami albi, aut opii, & pone in capite uirgæ de aqua roſata, in qua diſſolutum ſit opium, cuius aliquid per foramen ingrediatur. Agentia autem à proprietate ſunt ueſica tauri, & ueſica capię puluerizatæ, & puluis miſceatur cum his quæ iniiciuntur in ueſicam.

Cura uero ardoris ſequentis defectum humiditatis glutinoſæ perficitur prohibendo coitum, & remouendo omnes cauſas corpus exiccantes, & adminiſtrando omnia humectātia qualitatiue & ſubſtantifice interius & exterius. Sed cura ardoris urinæ ſequentis lapidem, aut arenulas manifeſta eſt ex cura lapidis, de qua ſermo præceſsit. Cura autem ardoris urinæ ſequentis ſolutionem continui ponetur in cap. ſequenti. Regimen autem ſex rerum complens hanc intētionem ſecundam eſt infra ſcriptum. Aer declinet ad frigidum & humidum, nec ſit multum opertus pannis ſecūdum renes, aut regionem ueſicæ, non tamen multum frigeat ſecundum ueſicam. Cibi eius declinent ad frigidum & humidum & ſint inſipidi, aut paucæ dulcedinis, & uitentur acuta, amara, ſalſa, acetoſa, & multum dulcia. Item multum ſtiptica, aut uiſcoſa proprie quando urinæ eſſet admixtum aliquid craſſum de genere humoris lapidis & ſimilium. Et uitentur multum aperientia & prouocantia. Panis eius ſit ex optima farina frumenti parum fermentatus non ſalitus. Vinum eius ſit pauciferum mediocris ſubſtantiæ bene clarum unius anni tantum, & limphetur cum aqua bene conditionata, aut aqua decoctionis hordei, & ſebeſten, & ſimilium, aut bibat aquam ſolā ſimplicem, aut decoctionis rerum dictarum. Et potus lactis eſſet præſtans niſi adeſſet febris putrida. Fercula ex ouia & lacte conueniunt, aut ex pane loto, & ouis ſecundum cōmunem uſum. Ex granis conuenit hordeum, ptiſana hordeacea, robilæ, aut horum chiſt. Ex herbis conuenit lactuca, ſpinachia, blitis, endiuia, malua, borago. Item conuenit cucurbita, pepon, melon, indus, cucumer, citrullus. Ex fructibus conueniunt pruna, perſica poma, pineę, pręparatę, uitentur ficus ſiccæ & humidæ. Item uuæ recentes, ſed ſiccæ conueniunt. Oua conueniunt, lac, butyrum recens, capita lactis, caſeus recens, non ſalitus nouiter factus, & conuenientes ſunt pulli, & cęteræ aues bene conditionatæ. Ex quadrupedibus uituli lactentes, agni, hœdi, & ſimiles, & communiter comedātur elixæ. Oleum amygdalinum eſt cæteris oleis melius. Notabiliter dormiat, procuret euacuationes naturales. Fugiat coitum. Sit quietus animo & corpore.

De mictu ſanguinis & ſaniei. Cap. 107.

PRimo agetur de mictu ſanguinis. Poſtea de mictu ſaniei. Pro notitia primi eſt ſciendum quod ſanguis uel ſimile ſanguini quod mingitur eſt quadruplex. Aliquando mingitur ſanguis uerus & complete ſolus, ſicut in ruptura aut apertione uenę emulgentis, aut uenæ in ueſica propter percuſsionem, equitationē fortem aut alias cauſas corporeas, aut primitiuas. Et hic aliquando licet raro procedit ex membris quæ ſunt ſupra renes & ueſicam, ſicut eſt hepar: aliquando ex corpore toto propter repletionem multā ſanguineam, quare ſeparatur continuitas uenarum, aut aperiuntur. & aliquando ſequitur corroſionem, uentoſitatem, tetanum, aut ſpaſmum fortem, & cauſas primitiuas, ſicut & ille qui mingitur à membris urinalibus: & fit mictus ſanguinis, aliquando propter ſubtilitatem eius unde currit, quia ſuperfluus, & quia non eſt ei eſſentia. Secundo mingitur ſanguis permixtus aquoſitati urinali propter debilitatem uirtutis hepatis, uel renum non ſeparantis uerum & completum ſanguinem ab aquoſitate, unde taliter mixtus deſcendit ad ueſicam & mingitur. Mictus autē ſanguinis permixti humoribus craſsis plurimum fit propter debilitatem renum. Tertio mingitur aliquid ſimile ſanguini, ſcilicet quando caro hepatis, aut renum liqueſit quæ reducta in liquorem ſimilē ſanguini mingitur. Quarto eſt mictus rei deficientis à cōplemento ſanguinis, eſt enim chylus diminute ſanguificatus, aut ſanguis diminute digeſtus, & hoc accidit ex debilitate uirtutis digeſtiuæ hepatis, & talis in colore & ſubſtātia aſsimilatur loturæ carnis recentis. Secundo ſciendum, quod aliquādo eſt mictus ſanguinis ſecundum uiam mundificationis ſuperfluitatum etiam in corpore ſano, qui eſt quandoq; habēs periodos, & circuitus in quibus redit & aliquando non redit: & aliquando fit mictus ſanguinis, uidelicet ſymptomaticus, & aliquando eſt criticus exiſtens terminus alicuius ægritudinis. Mictus autem rei ſimilis capillis plurimum fit cauſa debilitatis digeſtionis uenarum, & quandoque eſt ualde longa quaſi duobus palmis, & quandoque eſt decliuis ad albedinem, quandoque ad rubedinem, & non prolongatur niſi cauſa ſuæ generationis in inuolutionibus uenarum renum aut aliorum, & ex cibis craſsis, & generibus lactis, & granis, ſicut fabis, & ſimilibus, & non eſt in mictu eius de timore ſecundum quod terretur cor ex aſpectu. Vrinæ autem craſſæ minguntur, aut cauſa mūdificationis & criſis quam ſequitur alleuiatio, & quandoque fiunt propter multitudinem humorum craſſorum propter debilitatem digeſtionis. Vrinæ uero pinguis facilis exitus ſignificat liquefactionem adipis. Mictus uero puria aut ſanguinis permixti puri, quandoque fit propter ruptionem adubelet in membris ſuperioribus pulmonis & pectoris, & hepatis, aut propter apoſtema ruptum in membris urinæ, aut propter ulcera in eis, & quandoq; ſic in ſanis non exercitatis abſque ulcere, ſicut dictum fuit ſuperius. Et ex his iam manifeſtæ ſunt ſpecies & cauſę mictus ſanguinis & ſaniei. quid nominis autem & quid rei ſatis nota ſunt. Signa mictus ſanguinis puri ueri cognoſcitur ex colore & modo ſubſtantiæ, & quia non eſt ei permixtio aquoſitatis, aut aliorum humorum. Quod uero fit ex ueſica, cognoſcitur per nocumenta ueſicæ ex dolore, & ſimilibus, & quia ſanguis ueniens ex ueſica eſt paucus, habet enim ueſica uenas paruas, in quibus paucus ſanguis continetur ſolum ſufficiens ad nutrimentum eius. Mictus uero ſanguinis ex renibus, cognoſcitur quia eſt multus maxime quando uena rumpitur. Sunt enim uenæ uenientes ad renes magnæ, multū ſanguinem deferentes non ſolum ſufficientem pro nutrimento ipſorum, ſed aliorum membrorum, & ſunt magis paratæ eruptioni, quia non ſunt boni ſitus æqualis, imo eleuatæ ſupra partes in quibus continentur. Sed uenæ ueſicæ ſunt conſeruatæ, aliàs contentæ non expoſitæ ſciſsioni & eruptioni cū ſitu ſuo. Quod uero mictus ſanguinis ueniat ex hepate & membris aliis ſupra renes & ueſicam, cognoſcitur ex carentia nocumentorum renum & ueſicæ, ex præſentia cauſarum potentium

potentium facere in eis rupturam, aut apertionem uenæ ex qua ſequatur mictus ſanguinis, ſicut eſt repletio & ſimiles ſtatim dictæ, & ille qui eſt propter apertionem uenarum fit ſine dolore, & eſt paucus in principio licet forte poſtea augeat & eſt mundus & ſyncerus. Sanguis uero eruptionis & ſciſſionis eſt multum in principio & poſtea aliquando minoratur, & aliquando non eſt mũdus, aut ſyncerus, cum ſequatur ulcera, aut corroſionem, imo ſi eſt corroſio eſt paulatim ad nigredinem declinis, & quãdoque eſt cũ eo fœtor, & ſequitur alias ægritudines, & multoties ſunt cum eo cortices, & ſanies & pus, quod ſi eſt cum ulcere abſque corroſione ſaltẽ eſt cum eo ſanies aut pus. Mictus autem ſanguinis permixti aquoſitati cognoſcitur, quia apparet aquoſitas ipſi permixta, & aliquando ſanguis reſidet in fundo urinalis, aut ſaltem ſi coletur per petiam deſcendit aquoſitas & remanet ſanguis, & per hoc diſtinguitur à mictu ſanguinis diminute decocti, qui neque reſidet, neq; colari poteſt ab aquoſitate, licet ambo conueniant in hoc quod ſunt, ſicut lotura carnis. Diſtinguitur autem an ueniat ex hepate uel renibus, quia ueniens ex renibus magis tendit in albedinem & eſt magis craſſa. Veniens autem ex hepate magis trahit ad rubedinem, & eſt ſubtilior & ſimilior ſanguini. Mictus autem rei ſimilis ſanguini quæ eſt ex ſubſtãtia hepatis, aut renis liquefacta cognoſcitur ex cauſis præcedentibus, ſcilicet febribus colliquantibus: itẽ ex cauſis primitiuis multum calefacientibus: item quod mingitur eſt tenue ſicut aduſtum, & quod eſt ex liquefactione hepatis magis tendit in rubedinem, & econtra, quod eſt ex liquefactione renum magis in albedinem cum minori rubedine. Mictus autem ſanguinis propter tenuitatem eius ſignificatur quia ſanguis qui egreditur mingendo, & per phlebotomiam eſt ualde tenuis, & non ſunt ſigna aliarum cauſarum. Locus autem ſaniei & ulceris cognoſcitur per dolorẽ ſi fuerit membrum doloroſum, & cognoſcitur per ſigna ægritudinum in quibuſcunque membris exiſtãt, ſicut per ſigna apoſtematis, aut dubelati, aut ulceris, aut repletionis, & cognoſcitur ex uia commixtionis, nam quanto locus ulceratus magis eſt alteratus, eſt ſanies, aut ſanguis inde egrediens maioris commixtionis, & quanto inferior minoris & maioris ſeparationis ab aliis quæ ſecum aliquando miſcentur, ſicut eſt urina. & ſi ambo egrediantur ex eodem ulcere in loco inferiori magis ſunt adinuicem ſeparata, ſi uero ex loco alto magis ſunt adinuicem permixta. Ille autem qui eſt propter cauſas uicinas uirgæ, aut in uirga antecedit urinam, & elõgatus à uirga poſtponitur ab urina, aut permiſcetur ei uehementer. Apoſtemata autem & ulcera cuiuſcũque membri cognoſcũtur per ſigna & accidentia propria, ſed diſtinguitur an ſanies quæ mingitur ſit ex ulcere aut apoſtemate, nam quæ eſt ex apoſtemate mingitur ſubito in magna quãtitate, quæ uero ex ulcere paulatim, & multoties ex longo proceſſu perducit ad excoriationem & ardorem partes per quas tranſit. Expulſio autẽ critica cognoſcitur, quia eſt ſubita, & cum alleuiatione & fortitudine, ſymptomatica uero ſine his. Signa uero mictus rei ſimilis capillis, & pinguedinis, & rerũ craſſarũ ſunt ipſæ res quæ minguntur.

Prognoſtica. Primum Aui. authoritate Hippo. Cum mingitur ſanguis ſine dolore aut eſt paucus in horis quibuſdam non eſt malum. Cum autem perſeuerat fortaſſe accidet febris & mictus puris. Secundum, mictus puris ex ulcere hepatis, aut fundi ueſicæ ſecundum plurimum mortalis. Ex ulcere uero renis, aut colli ueſicæ frequenter ſalubris. Tertiũ, cuius ren porus uritis, aut ueſica diſrumpitur moritur. Quartum, mictus rei ſimilis capillis, pinguedinis, aut rerum craſſarum, ſecundum plurimum ſanatur.

CVm aliquis propter caſum, uel percuſſionem ſanguinem minxerit; ex baſilica minuatur. & trochiſci qui dicuntur trochiſci de charabe tribuantur. qui Recipiunt charabe, gummi, tremulæ arboris ana. ʒ. ʒ. balauſtiorum, hypociſtidos ana. ʒ. 1. & ʒ. olibani. ʒ. 2. ſem. apij, opij ana. ʒ. 1. formentur trochiſci pondere aur. 1. ex quibus unus in die cum apozemate ſumach tribuatur. ad comedendum uerò tribuantur carnes coctæ cum ſumach, & carnes coctæ cum ſucco uuæ acerbæ. abſtineat à nutrientibus acutis, & ſalſis. loco uerò percuſſionis ſuperponatur emplaſtrum ex bolo armeno, & acatia, & aloë, & litio, confectis cum aceto, & aqua.

Hic Raſis primo agit de mictu ſanguinis. Secundo, de mictu ſaniei, ſecunda ibi. Pus uero ſi minxerit. Prima in duas. In prima curat mictum ſanguinis ſequentem caſum, aut percuſsionem. In ſecunda curat mictum ſanguinis ſequentem cibos & potus acutos, ſecunda ibi. Si autem ſanguinis mictus euenerit. In prima parte dicit, cum aliquis propter caſum, aut percuſsionem minxerit ſanguinem phlebotometur ex baſilica, ætate ſcilicet & reliquis conſentientibus, de hac tamen uberius dicetur cum ordinabo curam. deinde dẽtur trochiſci de charabe ad conſtringendum, præcedente tamen aliqua mũdificatione, ſi fuerit expediens de qua dicitur. ℞. charabæ, gummi, tremulæ arboris, ideſt, granati ſylueſtris ana. ʒ. s. balauſtiarum, hypociſthidos an. ʒ. 2. s. olibani. ʒ. 2. ſem. apii, opii, an. ʒ. 1. Ex iſtis pulueriżatis formentur trochiſci cũ ſucco ozimi, quorũ quilibet ſit aur. 1. ex quibus omni die unus exhibeatur diſſolutus cũ decoctiõe ſumach in ieiuno, hæc. n. ſunt conſtringẽtia, partim ſtipticitate, partim uiſcoſitate, opium autem compingendo. ſed ſemen apii ponitur ut ducat uirtutes medicinarum ad locum. ſed ad comedẽdum tribuatur caro cocta cum ſumach, & caro cocta cum ſucco uuæ acerbæ, hęc. n. conſtringunt frigiditate, ſiccitate, ſtipticitate. Abſtineant à cibis acutis, & ſalſis, ſuper loco uero percuſsionis ponatur emplaſtrũ ex bolo armeno, & acatia pro qua ſumitur ſuccus prunellorum, aloe, & litium quod eſt ſuccus arboris quæ habet folia ſimilia buxo. Et fructus eius eſt ſimilis piperi, hæc aũt ſumpta in æquali doſi, & mixta cũ aqua, & aceto, & ſuppoſita loco pcuſſo optime ſanguinẽ conſtringunt. Et ſi uis magis in frigidare, auge frigida, ſcilicet bolum & acatiã.

Si uerò ſanguinis mictus euenerit poſt comeſtionem ciborum acutorum, aut potum uini acuti; phlebotometur æger, & trochiſcos de charabe in potu ſumat: & eodem, quo diximus gubernetur regimine.

Hic curat mictum ſang. ex ſumptione rerum acutarum, ſicut alliorũ, ſinapis, & uini potẽtis &c. dicẽs ægrum eſſe phlebotomandũ, & ipſi eſſe tribuẽdum de trochiſcis de charabe prædictis, & reliquo regimine ſupraſcripto eſſe regendum.

Pus uerò ſi minxerit; ægro trochiſci iſti dandi ſunt. Recipe melonis, citrulli, cucurbitæ abſque corticibus, omnium ʒ. uiginti, boli armeni, gummi arabici, thuris, ſang. drac. omnium ana. ʒ. 10. opij. ʒ. 3. ſeminis apij. ʒ. 2. informentur trochiſci pondere. ʒ. 2. ex quibus omni die unus cum ſyrupo de papauere tribuatur uncia. 1. in potu. uirgæ, quoque ex iſto collyrio immitatur. collyrium de ceruſa. Recipe ceruſſæ ſarcocollæ, olibani, gummi arabici, opij, ſanguinis draconis, omnium partes æquales. fiant ex eis collyria, & per ſyringam prius fiat iniectio ex hydromelle. & mingat æger, & poſt eius egreſſionem fiat iterum iniectio iſtius collyrij diſſoluti in lacte aſinæ.

SCHOLION

Duplex curatio requiritur: altera, quæ abſtergat humores peccantes: altera ſiccet, atque ulcus glutinet.

Hic curat mictum puris ex ulceribus maxime renum & ueſicæ, dicens eſſe ægro tribuendum de his trochiſcis. ℞. ſem. melonis, citrulli, cucurbitæ abſque corticibus ana. ʒ. 20. boli armeni, gũmi arabici, thuris, ſan. drac. an. ʒ. 10. opii. ʒ. 3. ſem. apii. ʒ. 2. formentur trochiſci. 2. ʒ. ex quibus omni die unus cũ ſyrupo de papauere. ℥. 1. in potu tribuatur. Virgæ quoq; ex iſto collyrio immittatur. ℞. ceruſæ, ſarcocollæ, olibani, gũmi arabici, opii, ſang. drac. ana. partes æquales fiant ex eis collyria, ideſt ſief, quibus hoc modo utendum eſt. Primo enim fiat iniectio ex hydromelle ad mundificandum, & mingat æger, & poſt eius egeſſionem fiat iniectio iſtius collyrii diſſoluti cum lacte aſinæ ad conſolidandum & dolorem mitigandum. Hoc diuinum opus imperfectum nobis reliquit clariſsimus Phyſicus Ioan. Arcu. qui dum in florentiſsimo Ferrarienſi gymnaſio publice medicinã legeret, ac in dies hoc ipſum opus

ſtuderet

ſtuderet abſoluere,dira atque acerba morte interceptus eſt, cum tamen iam pridem de mola matricis ac hernia, deq; iun ćturarum doloribus materiam plene abſoluiſſet, Cuius quidem admirandi uiri ſepulchro huiuſcemodi inſcriptum eſt epigramma.

Quæ iuſtæ uiræ meritis,& philoſophiæ
Summa arte ac ſtudio gloria ſumma fuit.
Ipſam qui uere medicinam nouit,& ægris
Si qus fuit,ſolus ſpesq; ſalusq, ſuit.
Reges & populos deflenda morte Ioannes,
Orbatos linquens conditur hoc tumulo.

De mola. Cap. 108.

MOla dićta à molin perſice idem ſignificante ꝙ partu ritio carnis. Latine eſt prægnatio mendoſa, in qua non fœtus ſed fruſtum carnis,uentoſitas,aut aquoſitas,aut humores diuerſi in matrice continentur. Ex quibus infertur quòd mola eſt quadruplex,ſcilicet carnoſa,uentoſa, aquoſa,& humoralis. Eſt autem carnoſa morbus in numero. Reliqua autem reducuntur ad morbum in complexione & compoſitione.

Cauſæ carnoſæ quæ proprie eſt mola, eſt duplex, materialis & efficiens,omitto finalem & formalem,quarum conſideratio ad philoſophum pertinet. Cauſa materialis carnoſæ eſt ſanguis menſtruus in concauo matricis contentus. Cauſa efficiens eſt uirtus augmentatiua concurrẽte caliditate & ſiccitate matricis conuertens hunc ſanguinem in carnem quæ caro nullius animalis formam,aut ſimilitudinem gerit,& habet ſolum animam uegetatiuam. Secunda cauſa eſt ſperma muliebre quod aliquando in ſomnis iniicitur in concauũ matricis,aut aliis modis mulieribus notis,quod permiſcetur cũ ſanguine menſtruo ipſum extendens & in carnem conuertens. Sed propter defećtum uirtutis informatiuæ non acquirit formam hominis, nec alterius animalis & ſic remanet informe nullam gerens ſimilitudinem alicuius animalis. Tertia cauſa eſt aliquando ſperma uirile non habens ſufficiẽtem uirtutem informatiuam,quod permixtũ cum ſanguine menſtruo licet dilatet & extẽdat, non tamen linea ipſum & figurat ſecundum humanæ animæ exigentiam. Cauſæ uero molæ uentoſæ materialis eſt phlegma,aut alius humor uentoſabilis exiſtens in matrice. Cauſa uero efficiẽs eſt caliditas matricis ipſum potens uentoſare,non autem uentoſitatem inde genitam reſoluere. Secundo poſſet hæc uentoſitas genita ex errore digeſtiuæ hepatis,ſicut in tympanite deferri ad concauum matricis,ſicut in tympanite defertur,aliquãdo in uentrem cõtentiuum membrorum naturalium. Tertia cauſa poteſt eſſe uentus ueniens de foris ingrediens matricem per uias manifeſtas uel occultas. Cauſæ uero molæ aquoſæ, ſunt aliquando aquoſitas genita ex errore digeſtiuæ hepatis quæ cum ſanguine tranſmittitur ad matricem. Sed ſanguis cedit in nutrimentum eius. Aquoſitas uero effuſa ad concauum eius & ibidem retẽta propter clauſionem colli matricis, ſicut fit in prægnatione uera eſt cauſa molę aquoſæ quę in dies ex eadam cauſa augendo procedit. Secundo multiplicatur aquoſitas in matrice per uiam paulatim factæ congeſtionis ex ſuperfluitate nutrimenti eius nõ expulſa. Cauſa uero humoralis eſt multitudo humorum ſecundum plurimum permixtorum cum ſanguine qui ad matricem delati effunduntur ad concauum eius per orificia uenarũ menſtrualium & ibidem retenti & in dies ſućti faciunt molam. Vidi tamen ſemel molam ab humore phlegmatico,craſſo ad ſimilitudinem pultis factæ per ſuperfluam milii decoćtionem in aqua,quę tantum excreuit,ut poſt mortem patientis facta anatomia eſſet maioris quantitatis & põderis quàm reſiduum corporis ipſius.

Sed præter hæc ſuperflua aliquando in matrice contenta quę ſunt cauſa molæ ut ſupra reperiuntur uermes in matrice in notabili quantitate geniti ex phlegmate putrido, qui tamen non debent dici mola cum ex ipſis non fit aptus tantus tumor prouenire ut aſsimiletur prægnationi. Si tamen ad aliquã ſpeciem molæ eſſent deducendi ad ſpeciem molæ carneę reducerentur. Reperiuntur quoq; quandoq; in matrice ſimul cum fœtu animalia diuerſarum ſpecierum, ſicut bufones,& ſimilia,& proprie in regionibus Auſtralibus & Occidentalibus,quæ ſunt genita ex concurſu ſpermatis uiri poſt ueram prægnationem permixti cum ſanguine menſtruo cõcurrente in fluxu ſupercœleſti ad horum animalium generationem quæ cum ſint uenenoſa,ſi mordeant fœtum,ſicut aliquando accidit in partu moritur fœtus. Nunc ſupereſt ut ponantur ſigna. Sed primo ponantur ſigna diſtinguentia inter prægnationem ueram & ſpecies molæ. Secundo ſigna diſtinguentia unam ſpeciem ab altera. Tertio, ſigna diſtinguentia inter ſpeciem molæ,& ſpeciem hydropiſis, ex quib. apparebit differentia inter ueram prægnationem & ſpecies hydropiſis,hæc enim magna inueſtigatione digna ſunt cum plerunq; ex eorum ignorantia accidant errores male corrigibiles & uituperia non pauca medicis,& nõ mirum. Nam multum aſsimilantur uere prægnantes molaticis in retẽtione menſtruorum,alteratione coloris, nocumentis ſtomachi concluſione oris matricis,inflammatione mammillarum,tumore uentris,qui augetur quotidie ad tempus naturalis partus,ſed in partu error detegitur cum molaticæ non fœtum, ſed fruſtum carnis aquoſitatem, uentoſitatem, aut humores diuerſos emittant. Signa ergo diſtinćtiua inter ueram imprægnationem & molam carneam ſunt quinque. Primum, quia fœtus poſt tertium menſem uſq; ad tempus partus mouetur ex ſe & ad diuerſas imo ad oppoſitas differentias,mola uero carnea minime,imo non mouetur niſi poſt compreſſionem fortem. Secundum,quia maior durities eſt in mola carnea,quam in prægnatione uera cum fruſtum carnis ſit aliquando ita durum ut uix ſcindi poſsit. Tertium, quia extremitates, ſcilicet manus & pedes patientis molam carneam ſunt molles,ſicut undimiſti propter errorem digeſtiuæ quæ magis accidit in extremis quàm in aliis partibus, & non eſt ita in pręgnante,cum uirtus digeſtiua ſit fortior. Quartum, in mola carnea totum corpus extenuatur ex debilitate digeſtiuæ,non ſic in prægnatione uerę. Quintum,patiẽs molam eſt ſecundum plurimum debilior in omnibus operationibus. quàm uere prægnans. Diſtinguitur autem inter molam carneam,& fœtum mortuum,quia in reuolutione de latere ad latus,fœtus mortuus cadit ad latus ad quod uenter inclinatur,ſed mola carnea non mouetur à ſuo loco. Sunt & alia ſigna fœtus mortui,ſicut frigiditas ſuminis, & reliqua uidenda cap. proprio. Signa uero diſtinćtius inter ueram imprægnationem,& molam uentoſam ſunt quinque. Primũ, quia in prægnante tumor & durities ſunt magis in una parte determinata,& ſi duo fœtus in duobus lateribus matricis contineantur apparet in illis durities & tumor. In medio uero apparet mollities per quam diſtinguitur inter duos fœtus, ſed in mola uentoſa,fere ęquali apparet tumor & uniformis in omnibus partibus eius. Secundum,quia in mola uentoſa eſt leuitas cum dolore extẽſiuo, & interdum perforatiuo quæ non ſunt in uere prægnante. Tertium, mola uentoſa cum tumore notabili accidit in paruo tẽpore non ſic in prægnante. Quartum, tumor ille aliquando notabiliter creſcit aliquando decreſcit in paruo tempore non ſic in pręgnante.

Quintum,cum percutitur uenter ſonat ut tympanũ in mola uentoſa,non ſic in prægnante. Signa diſtinćtiua inter ueram prægnationem & molam aquoſam,ſunt quinque. Primũ, quia in uera prægnatione ſunt tumor & durities in una parte determinata,ſcilicet ubi eſt fœtus,& ſi ſunt duo fœtus apparent in uentre duo tumores,& duæ durities diſtinćtæ ſecundum locum. Sed in mola aquoſa eſt mollities, & tumor uniformis per totum. Secundum,quia uere prægnans non eſt multum diſcolorata,ſed habens molam aquoſam eſt ualde pallida cum mollitie quadam. Tertium,quia in mola aquoſa in motu & corporis reuolutione audit̃ ſonitus aquæ motæ, non autem ſic in prægnante. Quartum,quia in habẽte molam aquoſam eſt ſumen & pećten, undimiatum cum magna mollitie quod non eſt in uere prægnante. Quintũ, quia in habente molam aquoſam,aliquando egreditur humiditas aquoſa per uuluam,non ſic in prægnante. Signa uero diſtinćtiua inter ueram prægnationem,& molã humoralem ſunt duo. Primum,quia in uera prægnatione ſunt tumor & durities in una parte determinata ubi eſt fœtus,aut in pluribus ſi plures ſint fœtus. Sed in habente molam humoralem eſt tumor cum mollitie uniformis per totam regionem matricis. Secundum,quia in mola humorali egrediuntur per

uuluam homores diuerſi quandoq; mixti cum ſanguine,non ſic in prægnante,niſi cum ueller abortire. Signa uero diſtinctiua inter ſpecies molæ ſunt infraſcripta. Diſtinguitur ergo mola carnea uentoſa per ſigna quinq; . Primum,quia in mola carnea eſt durities fortis & tumor in una parte determinata,ubi eſt fruſtrum carnis, ſed in mola uentoſa eſt tumor & tenſio uniformis per totam regionem matricis abſque duritie in aliqua parte determinata. Secundum , quia tumor in mola carnea uniformiter augendo procedit, ſed in mola uẽtoſa nunc tumor ſubito decreſcit, nunc augetur notabiliter. Tertium,quia in uentoſa ſonat uenter ſicut tympanum cum percutitur, non ſic in carnea. Quartũ,quia accidit frequenter dolor extenſiuus & aliquando perforatiuus in uentoſa, non ſic in carnea. Quintum, quia adeſt leuitas in uentoſa, grauitas notabilis in carnea. Sed diſtingiĩ carnea ab aquoſa per quinque ſuperius poſita per quæ diſtinguitur uera prægnatio à mola aquoſa.Similiter diſtinguitur mola carnea ab humorali per duo ſigna ſupraſcripta,per quæ diſtinguitur uera prægnatio à mola humorali. Signa uero diſtinctiua inter molam aquoſam,& uentoſam ſunt quinque. Primum , quia in mola uentoſa eſt tumor notabilis,& tenſio quę facile non cedit comprimenti,non ſic in aquoſs. Secundum,quia utraque iacente ſupina in uentoſa eſt uniformia tẽſio per totum, ſed in aquoſa deprimunt partes ſuminis, ſed inflantur ilia & latera. Tertium quia uentoſa aliquãdo notabiliter creſcit ſubito,aquoſa uero procedit augendo uniformiter. Quartũ , quia in uentoſa cum percutitur uenter auditur ſonus ſicut tympani. Sed in aquoſa auditur ſonitus aquæ in motu & reuolutione de latere ad latus. Quintum, quia in aquoſa apparet ſumen & pecten undimiatum cum mollitie : item humiditates aquoſæ egrediuntur per uuluam,non ſic in uentoſa. Signa uero diſtinctiua inter molam aquoſam , & humoralem,ſunt difficilia cum multum aſsimilentur , hoc tamen intereſt.Primum,quia in aquoſa apparet vndimia cum mollitie circa ſumen & pecten,non ſic in humorali. Secundum, quia in aquoſa interdum egreditur aquoſitas per vuluam, in humorali vero humores frequẽter ſanguini permixti. Tertium maior eſt palledo in aquoſa quam in humorali , & pedes, & crura magia vndimiata . Signa vero diſtinctiua inter ſpecies molæ , & ſpecies hydropiſis ſunt difficilia , cum mola aquoſa multum aſsimiletur aſciti , & mola vẽtoſa tympaniti. Signa tamen diſtinctiua ſunt tria. Primum, quia in ſpeciebus hydropiſis præceſſerunt nocumenta hepatis , de quibus actum eſt ſuperius , ſed in mola præceſſerunt nocumenta matricia. Secundum,quia tam in mola aquoſa quam ventoſa , & etiam in humorali non eſt tumor , niſi in ſumine vel ab vmblico infra ſcilicet vbi continetur regio matricia , ſed in duabus ſpeciebus hydropiſis iam dictis , ſcilicet aſcite,& tympanite apparet tumor per totum ventrem à pectine vſque ad diaphragma . Tertium ſignum , quia in mola aquoſa egreditur frequenter aquoſitas per vuluam , non ſic in aſcite , & ex his poſſunt ſumi diſtinguentia inter veram prægnationem & ſpecies hidropiſis.

Prognoſtica. Primum , licet molæ ſecundum plurimum emittantur ante nonum menſem , aliquando tamen prolongantur vſq; ad tres , vel quatuor annos , aliquando vſque ad extremum vitæ quod maxime verificatur de carnea & ventoſa. Secundum,ſm plurimũ cum ſpecies molæ prolõgantur vltra nonũ menſem ſunt inſanabiles & frequẽter interimũt.

MVlieribus plerunq; accidit paſsio,ex qua prægnantium diſpoſitionis ſimilitudinem incurrunt : venter nanq; creſcit , & diſcoloratæ fiunt , & retinentur menſtrua,motus tamen,qui eſt in hac ægritudine,non eſt,vt motus infantis:immo quandoq; de ſuo mouetur loco,cum duriter tangitur . ad vltimum verò cum anguſtis & dolore, fruſtrum carnis informe,ac ſi pareret,emittit,plurimum verò ſolummodo ventoſitas,& humorum multitudo emittuntur:& deinde minuitur venter, & remouentur accidentia. poſtquam verò tempus præterierit,in quo ſcitur puerum debere moueri,ſi adeſſet:trochiſci de mirrha dãdi ſunt,& apozema de ſeminibus, & oleum de reſina ad bibẽdum: & peſſarium ex ruta, & mentaſtro , & alia peſſaria prædicta in capitulo de alleuiatione partus ſunt immittenda,doſes quoque de pilulis fœt. frequenter tribuendæ ſunt,cum hoc enim cito euadent.

Hoc cap. diuidit in tres partes. In prima ponit ſigna molæ. In ſecunda modum terminationis. In tertia,temporis inchoandi curam,& auxilia opportuna , ſecunda ibi . Ad vltimum vero,tertia ibi. Poſtquam vero tempus præterierit. In prima ponit quatuor ſigna dicens, quòd mulieribus aliquando accidit paſsio dicta mola in qua patientes aſsimilantur prægnantibus. Primo creſcit venter ſicut in prægnantibus cum res in vtero contenta paulatim augendo procedat. Secundo fiunt diſcoloratæ nocumento communicato ſtomacho,& hepati maxime propter retentionem menſtruorum. Tertio retinentur menſtrua propter clauſionem oris matricis,ſicut in prægnatione quæ clauſio fit a virtute,& eſt oppilatio attenuatoria.Quarto, quia contentum in matrice mouetur,ſed non ex ſe imo per compreſsionem , & in hoc differt a vera prægnatione,in qua fœtus ex ſe mouetur , etiam ad oppoſitas differentias.In ſecũda parte ponẽs modũ terminationis,dicit quod ad vltimũ.i.tranſactis quibuſdam mẽſib. cũ dolore & anguſtia,ac ſi pareret emittit fruſtrũ carnis, plurics tñ emittit ſolã vẽtoſitatẽ,aut humorũ multitudinẽ, poſt quorũ emiſsionem venter minuit & ſedantur accidẽtia. Sed in tertia parte oſtendit tempua inchoãdi curam,& ponit remedia opportuna. Tempua aũt inchoandi curam eſt a quarto vel quinto menſe ſupra ſcilicet in eo tempore in quo fœtus deberet ſe mouere & non adeſt motus eius.Remedia autem ſunt quinque. Primum, trochiſci de mirrha ſunt dandi, ſicut dictum fuit in cap . de prouocatione menſtruorum ad mouendum ſang.ad orificia venarum menſtrualium,& ad ſtimulãdum expulſiuam matricis,vt aperiatur collum eius.Secundum eſt apozema.i.decoctio de ſeminibus de quo ſupra cap.de colica & eſt ad eandem intentionem,& ad diſſoluendas uentoſitatea exiſtentes in matrice . Tertium eſt oleũ de cheiſim,ideſt de pentadactylo qui aliter dicitur chetua,catapuria maior, ſolſequia, hoc enim in potu ſumptum à tribus. 3. uſque ad . 4. ualde potens eſt ad extenuandum phlegma, & ad carminandum uentoſitatem . Quartum eſt peſſarium ex ruta & mentaſtro potens ad carminandum uentoſitatem, & alia peſſaria aquæ ſunt immitenda, quæ peſſaria perquire quarto huius capitulo de faciliando partum . Quintum & ultimũ auxilium ſunt pilulæ fœtidę frequẽter exhibendæ,cũ hoc enim quòd prouocant educunt cauſam antecedentem.

· Cura molæ exigit ſex intentionea . Prima euacuat cauſam materialem eius. Secunda præparat ad ipſius molę eductionem. Tertia ipſam educit . Quarta alterat diſcraſiam matricis,quæ eſt cauſa generationia eius . Quinta corrigit accidentia. Sexta ordinat regimen ſex rerum . Prima intentio perficitur digerendo & euacuando. Digeſtiuum autem ſit in mola carnea,& uentoſa,& humorali pendente ab humoribus craſsis inciſiuum, abſterſiuum, ſubtiliatiuum, & per uirtutem tertiam petens matricem , ſicut oxymel ſimplex, compoſitum , & ſcilliticum cum aqua artemiſiæ, & ſimilibus, & ex propriis eſt huiuſmodi . Recipe betonicæ , matricariæ , artemiſiæ, chamedryos, chamepityos,calamenthi,mentaſtri, pulegii, origani ana. M. 1. ſauinæ, phu, ideſt, ualerianæ, meu , leuiſtici , cyperi, calami, arom. ana drach. 1. bulliant in lib. 5. aquæ ad conſumptionem medietatis & coletur, quæ colatura ſyrupizetur cũ mellis lib. 2. aceti lib. s. & fiat ſyrupus longus pro duabus potionibus reliquum abbreuietur , quod deinde ſumatur cum aqua artemiſiæ , aut matricariæ , euacuatiuum uero ſit electarium indum , benedicta ſimplex , theodoricon , hieralogodion , pilulæ fœtidæ, & ſimilia. Si uero materia fuerit aquoſa,educatur cum ſucco ireos , & his quæ conueniunt in aſcite, de qua ſupra. Digeſtiua etiam ſunt illa quæ ſuperius poſita ſunt in aſcite , phlebotomia conuenit ſi in cauſa fuerit ſanguis,& fiat ex baſilica aut ex ſaphena , ſi in cauſa fuerit retentio menſtruorum.Præparetur autem & molæ eductio iuxta ſecundam intentionẽ cum his quę mollificant,& collum matricis dilatãt, ex quibus ſunt fomenta,unctiones,ſemicupia,peſſaria, ſuffumigia,& ea quæ ſumuntur,mollificantia in quibus eſt ſedendum,& cũ quibus eſt fomentãdum,ſunt decoctio ex althæa,

fœnugræco,ſemine lini,anetho, ſeſamo, malua, branca urſina, & ſimilibus, & cum eiſdem eſt ſuffumigandum. his poſſunt addi in decoctione aliqua prouocantia, ſicut ſauina, ſemen iuniperi, & ſimilia, & peſſarium fiat ex cotto quod infundatur in unctione facta ex pinguedine gallinę,oleo liliorum alborum,ſeſamino,cui parum muſci addi poteſt.Et hæc maxime in carnea ſunt neceſſaria. Sed in uẽtoſa cum ſupraſcriptis ponantur ad bulliendum aliqua carminantia uentoſitatem,ſicut ariſt. rotun. & ſimilia, & in aquoſa aliqua educentia aquoſitatem,ſicut iris.& ſumat decoctionem lenientem & lubricantem factam ex capillis ueneris,paſſulis ſebeſten,dactylis,ficubus, ſemine altheæ , & artemiſiæ . Eductio autem molæ iuxta tertiam intentionem fiat cum his quæ ſtimulant expulſiuam, & faciunt collum matricis aperiri ſicut trochiſci de mirrha exhibiti cum aqua decoctionis iuniperi. item ſuffumigium infraſcriptum à Raſ.4. Alm. Recipe mirrherina,ideſt, galbani, genſu, ideſt, oppoponacis, ſulphuris ana drach.1. puluerizentur, & miſce cum felle uaccino, & fiant pilulæ quarum una poſt aliam ſuper prunis mittatur, & recipiatur fumus ad matricem cum emboto,& ſuffumigatio cum elleboro,& colocynthis eſt præſtans, & quæcunq; facilitant partum & educunt fœtum,& ſecundinam,ſunt ad hãc intentionem. Et ex præſtantibus quæ non fallunt eſt confectio huiuſmodi. Recipe mirrhę,caſtorei,ſtyracis ana drac.1. cinnam. ſauinæ ana. ʒ.s.conficiantur cum melle, cuius doſis ſint aurei duo cum uino,quod ſi mola fuerit aquoſa euacuetur cum diureticis,ſicut diacurcuma,dialacca.Et dentur medicinæ ſoluentes aquoſitatem, & in ſumma regatur regimine aſcitis,de qua ſupra. Si tamen poteſt educi aquoſitas per collum matricis illud eſt præſtantius, propterea illa uia tentanda eſt . & efficax ad illud eſt peſſarium factum ex farina gith,& ex mercuriali contrita. Si uero fuerit uentoſa regatur cum carminantibus uentoſitatem ex propriis,matrici, ſicut ariſt. rotun. potata & peſſarizata. Et ſicut peſſariũ Raſis in litera & oleum de cherua,de quo ſupra,potatum eſt efficax,& in ſumma regatur cura tympanitis. Si uero ſit humoralis præmiſsis uniuerſalibus euacuationibus,de quibus ſupra,tẽtetur eductio eius per collum matricis cum his quæ dicta ſunt & phlebotomia ſaphenarum. Quarta intentio alterat diſcraſiam matricis, quæ ſecundum plurimum eſt calida & ſicca cum contrariis bibitis epithemizatis,& peſſarizatis, & ex propriis frigidis eſt oleum de alchechengi. Quinta intentio corrigit accidentia ſecundum ipſorum exigentiam. Sexta intentio ordinat regimen ſex rerum in contrarium diſcraſię,& etiam ſm exigentiam intentionum quas intendimus perficere.

De anatomia ſiphac & mirach. Cap. 109.

QVia hic agitur de ægritudinibus mirach eius anatomia eſt præmittenda . Cum tres ſint uentres in humano corpore.Superior contentiuus membrorum animalium & eſt caput. Medius cõtentiuus membrorum ſpiritualium & eſt pectus . Inferius contentiuus membrorum naturalium,de cuius anatomia agẽdum eſt . Qui deſcriptiue eſt uas ſuperius,ad diaphragma,inferius,ad pecten terminatum, poſterius habens dorſum,anterius mirach ad continendum membra naturalia finaliter ordinatum. Superius.n.terminatur ad diaphragma quod diuidit naturalia à ſpiritualib. Inferius terminatur ad pecten quod continet membra generationis,quæ tamen inter membra naturalia computantur, habet poſterius dorſum,ſcilicet à.19.ſpondilium eius infra : anterius autem eſt mirach. Membra autẽ naturalia quæ continentur in hoc uaſe ſunt decem,ſcilicet zirbus, ſtomachus, inteſtina,meſenteriũ,hepar,ſplen,renes,matrix,ueſica,teſticuli,cum uaſis ſpermaticis in mulieribus,quia in uiris procedunt extra.Hic autem uenter habet partes anteriores & laterales & poſteriores. Anteriores ſunt quinque. Prima,eſt pars quæ cooperit malum granatum & os ſtomachi.Eſt autẽ malum grſnatum os chartilaginoſum figuram habens ſcutalem continuatum inferiori ex oſsibus thoracis quæ ſunt ſeptem,ordinatum ad tutandum os ſtomachi, & ut ſit medium inter thoracem & membra leuia, & dicitur epiglottis apud Auic.eo quod epiglotti aſsimiletur. Secunda pars cooperit fundum ſtomachi durãs prope umbilicum per duos aut tres digitos. Tertia eſt,umbilicus cum quo fœtus alligatur matrici in primo eſt una uena, quæ tranſit per gibbum hepatis ad uenam chylim, & continuatur cum orificio vnius ex uenis matricis mediante ſecundina,& per hanc fœtus nutritur ex ſanguine attracto à matrice ad gibbum hepatis eius. Non enim in eo ex chylo generatur ſanguis neque celebratur in eo prima digeſtio quæ fit in ſtomacho,propterea non ſunt in eo fœces quæ ſunt ſuperfluitates primæ digeſtionis . Sed fit in gibbo hepatis eius ſecunda digeſtio,nõ quidem dans formam ſanguini, ſed ſolum perficiens & ſeparans quædam ſuperflua. Eſt etiam in umbilico arteria una quę aſcendit ab arteria aorti cum eſt in principio ſpondilium alanis quæ continuatur cum orificio unius arteriæ terminatæ ad concauum matricis. Per quam defertur aer à concauo matricis ad cor fœtus ad ipſius euentationem . Non enim fœtus euentatur in utero per aerem inſpiratum ad pulmonem, propterea pulmo fœtus eſt rubeus,ſed albificatur cum exiuit ab utero per reſpirationem. Quarta,eſt pars quæ uocatur ſumẽ infra umbilicum per quatuor digitos,& eſt pars in qua uenæ quatuor terminantur ad cutim , per quas fœtus exiſtens in matrice emittunt aquoſitatem. Ideo apud Auicen. hę uenæ notiores ſunt in non natis quàm in perfectis in quibus fruſtrantur à tali operatione. Quinta, eſt pars quæ uocatur pecten in qua ſunt membra genitalia,partes uero laterales ſunt hypochondria & ilia, in hypochondrio dextro continetur hepar, in ſiniſtro uero ſplen,& ſub eis ſunt ilium dextrum & ſiniſtrum, & quibus reliqua membra naturalia continentur, partes uero componẽtes mirach ſunt quinq; , ſcilicet cutis pinguedo, panniculus carnoſus,octo lacerti uentris cũ chordis eorum, & panniculus neruoſus dictus ſiphac,& ab Aui.uocatur benteron. Auic.tamen per mirach aliquando intelligit aggregatum ex omnibus his quinq; particulis.Cutis facta eſt ad continendum & ſentiendum quæcunq; occurrentia . Poſtea ſequitur pinguedo,maior tamẽ in porco q̃ in homine, ordinata ad reflectendum calorem ut uigoretur digeſtio, & ad remolliendum fœces ut facilius expellantur. Poſtea eſt panniculus carnoſus qui non eſt nerueus ut alii,neque carnoſus ut muſculi.Muſculi autem ſunt octo. Primo ſunt duo longitudinales procedẽtes à clypeo oris ſtomachi uſq; ad oſſa pectinis ſm longum uentris,ideo apellati ſunt lõgitudinales, & iuuant ad attrahendum cũ uillis ſe elongando,& poſtea ſe contrahendo. Deinde ſunt ſuo tranſuerſales ſuperiores, unus à dextris,alter à ſiniſtris,& ambo oriuntur à ſuperioribus iuxta coſtas mẽdoſas, & deſinunt in chordas iuxta oſſa pectinis ſic quod dextri corda tẽdit ad ſiniſtrum inferius,& ſiniſtri ad dextrum,& per oppoſitum ſunt duo inferiores procedentes ad ſuperiora,quorum ortus eſt ab oſsibus pectinis & anchę, & deſinentia in chordas eſt ad locum ubi finiunt coſtæ,ita ut ſe crucient ſecundum angulos obliquos ad modum iſtius figuræ.χ.& ſunt ordinati ad retinendum. Vltimo ſunt latitudinales quorum fila procedunt per latum,unus dexter,alter ſiniſter,& ortus & aperientia eorum eſt magis iuxta dorſum uerſus ſuperius,& iſti cum longitudinalibus ſe interſecãt ad angulos rectos,& ſunt ordinati ad expellẽdum , quapropter eius ſitus eſt magis ſuperius quàm inferius cum magis ordinentur ad expulſionem per inferiora,quàm per ſuperiora,& propter eandem cauſam tranſuerſales ſuperiores ſunt fortiores & craſsiores,cum magis ſunt ordinati ad retinẽdum ne quid egrediatur per inferius. Vltimo ſequitur ſiphac pãniculus,duriſsimus & ſubtiliſsimus,hic factus fuit ut prohiberet ne muſculi comprimerent membra intrinſeca,& ut ea contineret. Propter quod factus fuit nerueus & nõ oſſeus,ut poſſet conſtringi & dilatari ſm exigentiam,& fuit ſubtilis ne aggrauaret,& durus ne faciliter rumperetur. Nam ex eius fractura accidit paſsio,quæ dicit̃ crepatura ſiue hernia, de qua Raſis in cap. Intumeſcit enim mirach cum rumpitur hoc ſiphac. Sunt etiam eius alia dua iuuamenta apud Auic.in capitulo de anatomia ſtomachi. Vnum ut per curationem eius cum adiutorio diaphragmatis cum quo alligatur expellat , quod in ſtomacho , inteſtinis & in matrice continetur .

Aliud iuuamentum eſt ut alliget inteſtina dorſo mediãtibus panniculis meſenterii ab ipſo ortum habentibus,& ut ab ipſo oriantur omnes panniculi membrorum in ipſo contentorum,& quinta utilitas apud Galenum quinto de iuuamentis

membrorum eſt, quod prohibet inteſtina à ruptura quando inflantur. Poteſt autem uenter pati omne genus ægritudinis. Sed nihil habet proprium quod ex anatomia depēdeat, niſi ſolutionem continui & tumorem præter naturam. Cum enim ſoluitur uenter ſolutione penetrante utrunq; aliquando egreditur zirbus, & opus eſt ut quicquid ab aere alteratum eſt ligetur prope uulnus ligatura forti, & ſupra ligaturam ſcindatur & abſciciatur & retromittatur, & fila ligaturæ exterius dimittantur, ut facta conſolidatione poſt nouē dies uel decem, poſsit filum extrahi. Si autem egreditur inteſtinum retromittatur quàm citius fieri poteſt. Quod ſi tumor ingreſſum impediret fomentetur aqua decoctionis rerū carminantium uentoſitatem donec detumeſcat & retromittatur. Et ſi medicinæ non ſufficiunt ad detumefaciendum ipſum, paulatim ſtringatur iuxta foramen ut aliquid unctuoſitatis ingrediatur per partem, cum non poſsit totum ſimul ingredi. His autem non ſufficiētibus uulnus dilatetur cum inſtrumento aliqualiter curuo ex una tantum parte incidente & intromittatur. Quod ſi inteſtinum eſſet inciſum & ſit de craſsis, ſuatur ſutura pelliparioru. Si uero de ſubtilibus ſuatur ſimiliter, ſed poſtea inuoluatur cum inteſtino alicuius animalis circum conſuto, ut ſutionē inteſtini debite conſeruet, cuius quantitas ſit adæquata quantitati primi inteſtini, poſtea intromittatur dimiſsis extra filorum capitibus, cū quibus ſutio facta eſt, ut poſt conſolidationem poſsint extrahi, & uulnus extrinſecum ſuatur modo Auic. Primo apprehendendum cum acu totum mirach ex una parte, ex altera parte totum mirach præter ſiphac, & in ſecundo puncto econuerſo apprehēdatur totum mirach, ex altero latere primo totum mirach præter ſiphac, & fiant puncta ſtricta diſtantia per medium digitum, poſtea cum puncta ſunt facta omnia ſtringantur, ſic enim coniungetur ſiphac neruoſum cum mirach carnoſo & fiet conſolidatio. in tumore autem aſcitico dictum fuit ſuperius qualiter debeat fieri ſectio in capit. de hydropiſi ſed in tumore apoſtemoſo caueatur ne apoſtema rumpatur interius. quapropter apoſtemate exeunte profunde ſcindatur ante maturationem. Didimi autem ſunt panniculi neruoſi orientes ex ſiphac iuxta utrunq; inguen ſtricti ſuperius, ſed inferius dilatantur circundantes teſticulos, & per utrunque didimum ingrediuntur uaſa ſpermatica, de quibus ſupra, deferentia ſpiritum animalem, uitalemq; & naturalem, & ſanguinem conuertendum in ſperma, finis itaque didimorum eſt ſuſpendere teſticulos, teſticulos continere atque cuſtodire ſimul cum uaſis ſpermaticis, & poſſunt pati omne genus ægritudinis: & præcipue patiuntur dilatationem aut rupturam ægritudinem ſibi propriam, per quam ea quę in uentre continentur deſcendunt in oſcheum, quæ paſsio dicitur hernia, de qua Raſis facit hoc capitulum, licet in hoc etiam agat de eminentia ſiue augmento mirach quod ab Auic. appellatur augmentum umbilici.

De eminentia & ruptura. Cap. 510.

PRo notitia huius diſpoſitionis eſt ſciendum, quod augmentum umbilici apud Auic. eſt tumor ſiue eminentia accidens umbilico aut partibus adiacentibus, ſcilicet ſumini, pectini, iliis aut hypochondriis propter aliquid præternaturaliter contentum inter partes mirach. Dicitur autē augmentum umbilici eo quod frequentius accidat umbilico propter foramen naturalem ibidem exiſtens, de quo ſupra in anatomia. Augmentum autem inguinis eſt tumor ſimiliter accidens inguini, ſi non communicatus fuerit burſæ teſticulorum. Si uero cōicatus fuerit dicitur ramex ſiue hernia. Sed Raſis has diſpoſitiones ſub eminētia & ruptura cōprehendit. Sic.n. intitulauit hoc capitulum. Sed agamus primo de augmento umbilici & inguinis. Deinde de ramice ſiue hernia. Eſt ergo eminentia umbilici & ſimiliter inguinis ſeptiplex ſcilicet apoſtemoſa, carnoſa, uentoſa, aquoſa, ſanguinea, zirbalis & inteſtinalis. Apoſtemoſa eſt propter apoſtema calidum uel frigidum, durum aut molle. Carnoſa pendet à carne nata inter partes mirach, ſicut aliquando ex ulceribus ibidem factis in quibus excreſcit caro. Ventoſa pendet à uentoſitate cōtenta inter partes mirach, ſiue ſit ibidem genita, ſiue illuc deriuata ab hepate uel à concauitate uentris ſicut aliquando accidit in tympanite, aut propter rupturam ſiphac aut ſine ruptura. Aquoſa uero pendet ab aqua ad partes mirach ſm plurimum deriuata. Sanguinea uero pendet ab emboriſmate inter partes mirach facto propter rupturā uenæ aut arteriæ, & ſanguis egrediens ibidem retentus facit illas partes intumere. Zirbalis fit à zirbo ibi cōtento. Sicut inteſtinalis ab inteſtino ibidē inter partes mirach contento, quæ duæ eminentiæ ſi fiant ex directo umbilici aut ſuminis, aut in inguine poſſunt fieri per rupturam ſiphac, & per dilatationem eius abſq; ruptura, cum in his tribus locis ſint meatus naturales ut patuit ex anatomia. In reliquis autem partibus non credo has duas poſſe fieri abſq; ruptura. Reliquas autem quinque ſpecies credo in quibuſcunq; partibus poſſe fieri abſq; ruptura ſiphac. Harum autem eminētiarum, quędam ſunt nouæ, quædam antiquę: quædam magnæ, quædam paruæ: quædam in pueritia, quædam in aliis ætatibus: quædam in habente complexionem bonam cum bonitate humorum, quædam econtrario. Species autem herniarum, quæ aliter dicuntur ramices ſunt octo, ſcilicet uentoſa, aquoſa, ſanioſa, carnoſa, uaricoſa, zirbalis, & inteſtinalis, & apoſtemoſa. Ventoſa, aquoſa, & ſanioſa, fiunt ex uento phlegmate, aqua, aut ſanie per didimum ad teſticulos delata, cum ruptura, aut ſine ruptura. Sed carnoſa ex carne aut adipe intra didimum genita, ſiue ſit adhærens & inuiſcata cum teſticulo, ſiue cum didimo, aut cum utroq;. Varicoſa autem fit ex dilatatione uenarum & incraſſatione quæ deſcendunt ad teſticulos, aliquando ex incraſſatione uenarum ipſius oſchei. Zirbalis uero fit ex deſcenſu zirbi per didimum. Sicut inteſtinalis fit ex deſcenſu inteſtinorum, quod ſecundum plurimum eſt monoculus, quoniam eſt minus cæteris meſenterio alligatus. Et hæc eſt quandoque cum ruptura didimi, quādoque ex ſola apertione abſq; ruptura. & frequentius accidit in uiris q̄ in mulieribus, maxime ex hac cauſa, quia mulieres non habent didimos ordinatos ad continendū & ſuſpendendum teſticulos, cum teſticuli ſui non procedant extra ſicut in uiris. Et ex his infertur quod hernia accidēs mulieribus zirbalis aut inteſtinalis, eſt ſemper ex ruptura ſiphac cum non ſit ibi meatus naturalis per cuius apertionem poſsint deſcendere. Species herniarū ſimiliter diſtingui poſſunt penes quātitatē, tempus, ętatem & complexionem, ſicut ſtatim dictum fuit de eminentiis mirach & inguinis.

Cauſæ coniunctæ eminentiarum & herniarum ex iam dictis ſunt manifeſtæ. Cauſæ autem primitiuæ ſunt caſus, percuſsio, offenſio, ſaltus, cantus, riſus, tuſsis, ſternutatio, & omnis fortis motus, conatus, & expreſsio & multoties ſequuntur prægnationem, molam, & hydropiſim propter fortem extenſionem mirach, & aliquando accidit his qui fune tormentantur, aut ſuper quorum uentrem cadit equus aut alia res grauis. Cauſæ uero antecedentes corporeæ ex ſæpe dictis poſſunt eſſe manifeſtæ.

Signa apoſtemoſa cognoſcūtur per ſigna communia apoſtematum, ſcilicet tumorem, duritiem, grauitatem, dolorem, & quia paulatim augendo procedit, ſed à quo humore pendeat cognoſcitur ex colore, ſpecie doloris, uelocitate aut tarditate augmenti, & cæteris quæ conſignant, ſcilicet complexione, habitudine, ætate, tempore anni, regimine præcedente & ſimilibus, quæ ſæpe dicta ſunt, carnoſa uero cognoſcitur ex tumore cum duritie ſine dolore qui tumor non augetur neque minuitur. Sed uentoſa cognoſcitur ex lenitate cum tenſione æquali, & quia ſubito facta eſt, & ſonat cum percutitur, & eſt cum claritate quadam, & aliquando cum dolore, ſed aquoſa cognoſcitur ex mollitie cum grauitate & fit paulatim. Sanguinea uero ſiue emboriſma cognoſcitur, quia ſubito uel in paruo tempore facta eſt, & eſt mollities cum caliditate quadam, & aliquando propter multitudinem ſanguinis extendentis apparet durities potius ſequens tenſionem quàm naturam humoris. Et quandoque ſentitur pulſatio ſicut arteriæ & color tendit in fuſcum, & premendo retrocedit aliquando & non premendo reuertitur ſicut ruptura. Sed zirbalis & inteſtinalis cognoſcuntur, quia homine iacente ſupino per compreſsionem recedunt zirbo & inteſtino interius redeunte. Sed cum homo erigitur iterum redeunt. Differt tamē zirbalis ab inteſtinali, quia zirbalis eſt mollior & ſine rugitu intromittitur, & eſt ſecundum plurimum minor. Inteſtinalis autem in his tribus ſe ha-

bet econtra. Hernię uero diſtinguuntur ab eminentiis inguina, quia ſunt cum tumore oſchei, eminentiæ uero non. Sed ſigna aquoſæ & uentoſæ ſunt ſimilia his quæ in eminentia aquoſa & uentoſa dicta ſunt. Sanioſa uero licet ſit ſimilis aquoſæ differt tamen ab ea per opacitatem quandam quæ nō eſt in aquoſa, & quia ſanioſæ præceſſerunt ulcera aut ruptura apoſtematis. Carnoſa cognoſcitur per tactum carnis duræ adhærentis teſticulo, aut burſæ, aut utriuſque licet aliquando ſit mollior ſicut adipoſa, & non poteſt intromitti ſicut airbus aut inteſtiuum de quibus ſtatim. Varicoſa uero cognoſcitur, quia ſentiuntur uenę craſſæ tortuoſę ab inguine uſque ad teſticulum, licet aliquando ſentiatur in oſcheo, & in his duabus teſticulus eiuſdem partis magis pendet q̄ teſticulus partis oppoſitæ. Zirbalis autem & inteſtinalis cognoſcuntur, quia deliteſcunt per compreſsionem zirbo & inteſtino in uentrem redeunte. Sed zirbus facilius & ſine rugitu intromittitur, inteſtinalis difficilius & cum rugitu, imo aliquādo non poteſt intromitti cum eſt inteſtinum plenum ſtercoribus duris. Et aliquando difficilius intromittitur quàm inteſtinum uacuum à ſtercoribus, & tunc ſequitur colica & uomitus ſtercorum & mors. Item airbalis eſt minor & mollior & cum nullo aut paruo dolore. Quod autē proueniat à ſciſſura ſiphac, cognoſcitur quia ſubito accidunt & ſunt cum dolore, & præceſſerunt cauſæ primitiuæ ant corporeæ uiolenter exprimentes quæ in uentre continentur, & regimen præcedens, & tempus anni fuit exiccatiuum. Sed econtra omnino non ſunt ſigna dilatationis abſque ſciſſura.

Prognoſtica. Primum. Eminentiæ & herniæ uentoſæ, aquoſæ, & ſanioſæ, facile curantur, licet poſt curationē quandoque redeant. Secundum. Eminentię & hernię zirbales & inteſtinales, quando ſunt ex dilatatione abſque ruptura, ualde facilius curantur quàm quādo ſunt cum fractura, ita quod aliquando magnæ & in ætate adulta & antiquæ curātur. Sed quæ ſunt cum ſciſſura minime, imo non curantur cum medicinis niſi paruæ non antiquatæ & in ætate pueritię. Reliquę uero pro curatione exigunt operationem manualem. Tertium. Eminentia quę eſt emboriſma difficillime ſanatur, & exigit medicum expertum. Quartū. Cura herniæ carnoſæ & uaricoſæ difficillima eſt aut impoſsibilis. Qnintū. Hernię cū prolongantur nocent teſticulis interdum ipſos corrūpētes.

C*Vm aliquis in mirach uentris habuerit eminentiam quæ, cum ſupinus iacuerit, & cum leuiter digitus locus compreſſus fuerit; remouetur: & cum ſederit redibit; paßio adeſt, quæ ruptura dicitur.*

Diuiditur hoc cap. in partes duas. In prima agit de eminētia mirach & inguinis airbali & inteſtinali, quia ſolum de his duabus determinat. In ſecunda agit de hernia quam appellat rupturam. Secunda ibi. Ruptura autē. Prima in duas. In prima ponit ſigna. In ſecunda curam. ſecunda ibi. Qui hoc itaque patitur. In prima dicit, quando aliquis in mirach uentris eminentiam habuerit, quæ cum ſupinus iacuerit, & locus eminens digito compreſſus fuerit remouetur, & cum ſedet redibit, paſsio adeſt quæ ruptura dicitur, eminentiam enim huiuſmodi rupturam appellat eo quòd frequēter ſequitur rupturam ſiue ſciſſuram ſiphac.

SCHOLION

Conſpicuus in ſcroto, aut inguine tumor eſt ramex, ſiue hernia: ille qui in exercitiis itinere, ſpiritus retentione, aliiſque occaſionibus maior, quàm prius euadit. compreſſus tardè quidem recurrit; celeriter autem rurſus deuoluitur.

Qui † hoc itaque patitur, ſibi cauere debet, ne poſt comeſtionem moueatur, neque comedat fabas: & hoc præcipue neque phaſeolos, neque lentes, neque olera, neque aliquem cibum inflatiuum. ſtudere etiam debet, ut eius uenter ſemper ſit mollis: hoc nanque regimine poßibile eſt ipſum euadere dolorem. loco præterea aliquod ſuperponendum eſt obſtaculum, & ſtringendum, & proprie cum ſe mouere uoluerit. craſſus quoque ſi fuerit, & uentrem habuerit grauem; non debet uti motu, niſi uenter prius ſub umbilicum ampla cingatur faſcis. emplaſtrum ad rupturam. Rec. gallarum, cupreßi, partes duas, mirrhæ, ciperi, ſampſuci, gallarum, acatiæ, olibani, gummi arabici omnium ana partem unam gummæ prius in uino ſoluantur, & aggregentur cum eis reliqua, & ſuper rupturam ægro ſupino iacente ponatur, & ſtringatur locus, & non ſoluatur uſque ad tres uel ſeptem dies. poſtea ægro ſupino iacente ſoluatur, & illo eiecto de eodem emplaſtro ſuperponatur; ex hoc enim prohibetur ampliari.

Hic curat hanc eminentiam quinque aliis. Primum eſt regimen ſex rerum quo cauetur ne poſt cibum moueatur, motus enim ſimul cum cibo comprimente facit inteſtina & zirbum egredi. uitet etiam uentoſa ſicut proprie ſunt fabæ. itē reliqua difficilis digeſtionis & habentia humidum uentoſabile ſicut reliqua legumina, herbæ, & ſimilia. Secundum eſt, quod teneat uentrem lenem, ne uentoſitates & ſtercora retenta rupturam augeant, hoc nanque regimine poſsibile eſt euadere dolorem, qui ſequitur rupturam & extenſionem ab inteſtinis ex zirbo egredientibus. Tertium, rupturæ ſuperponatur aliquod obſtaculum ſicut plumaceolus qui cum ligatura debite ſtringatur, & maxime hoc neceſſarium cum ſe mouere uoluerit. Quartum, ſi craſſus fuerit ſecundum compoſitionem, & uentrem habuerit grauem propter inteſtina craſſa & plena ſtercoribus nullo pacto moueatur, niſi uenter ſub umbilico uſque ad pectinem ampla ſtringatur falcia ad ſuſtētandum uentrem, ne rupturam faciat aut augeat. Quintum, emplaſtrum hoc ſuperponatur eminentiæ, zirbo & inteſtinis iotus repoſitis. ℞. nucum cupreſsi partes. 2. quæ ſunt calidæ & ſic. & ſtipt. mirrhæ, ciperi, ſamp. calidorum & ſiccorum, gallarum acatiæ, quæ ſunt frigida, & ſic. ſtiptica, olibani, gummi arab. ana partem. 1. gummæ, ſcilicet mirrha, thus, gummi ara. prius in uino, ſcilicet ſtiptico diſſoluantur, & cum eis reliqua miſceantur, & fiat unguentum tenax, & ſuper loco ponatur ægro iacente ſupino, & remutetur de tertio in tertium, ſic ut unguentum bene adhæreat. Si æger bene ſe habuerit expectet uſque ad ſeptem, omnis enim motus eſt aptus nocere, & quando remouetur fiat cum omni modeſtia ne partes ſemiincarnatæ diſcontinuentur & aliud ſuperponatur de eodem augmento, & ſic omnis mutatio fiat cum omni modeſtia poſsibili. Ruptura autem. In parte præſenti agit de hernia. Et primo enumerat ſpecies herniæ, de quibus acturus eſt. Secundo de ipſis proſequitur. ſecunda ibi. Si uero propter inteſtina deſcenſum. In prima parte dicit, ꝙ pellis teſticulorum augmentatur ruptura, id eſt propter rupturam factam per uentoſitatem, aut propter aquam quæ in oſcheo ſiue pelle teſticulorum congregatur, aut quia inteſtina deſcendunt ad burſam teſticulorum, & ſic tantummodo agit de tribus ſpeciebus herniæ.

SCHOLIA.

Qui hoc ita patitur] impendentem prohibet morbum. Rec. gallarum cupreſſi] præſentemque ſanat.

Ruptura autem teſticulorum pellicula oſchei augmentatur. quod ſit, aut propter uentoſitatem, aut propter aquā quæ ibi congregatur, aut quia inteſtina deſcendunt ad locū illum. Si uero propter inteſtinorum deſcenſum contingat, erit grauis & doloroſus, & ſentit dolorem cum tangitur. Taliter itaque patiens ſicut prædiximus regendus eſt. Et emplaſtrum prædictum ſuperponendum eſt. Et locus ligaturæ aßidue ſtringendus eſt. Ruptura enim cum ſtringitur dilatatur & augmentatur ſemper.

Proſequitur de tribus ſpeciebus herniæ, & primo de ea quæ eſt propter deſcenſum inteſtini. In ſecūda de ea quæ eſt propter aquoſitatē. In tertia de ea quæ eſt propter uentoſitatem. ſecunda ibi. Si autem cauſa aquæ. tertia ibi. Cum autē hæc ægritudo. In prima parte curans herniam ex deſcenſu inteſtini, dicit primo quod æger ſentiet grauitatem notabilem & dolorem in oſcheo & in inguine, & maxime cū tangitur. ſecundo dicit, quod inteſtinum ſiue zirbus qui deſcendit eſt reducēdus ad locum ſuum, & emplaſtrum ſupraſcriptum eſt ſuperponendū, & locus cū ligatura debite ſtringēdus, ut iterū nō deſcendat. Ligatura. n. inter oīa maxime ꝓhibet deſcēſum ineſtini & foraminis dilatationē, & ſi omittatē ligatura et debita compreſsio cū plumaceolo foramē ſemper augetur.

Si

Si autem cauſa aquæ fiat, locus apparet lucidus & tenſus. huic itaque confert epithemari epithemate quod in cap. de hydropiſi nominauimus, aqua uero in hac ægritudine plurimum petit inferiora & fluit inde, unde æger per aliquod tẽpus ſanus efficitur, ſed poſtea redit ægritudo. Poſtquã ergo aqua fluxerit, curatus eſt æger ex cauterio & medicamẽto acuto. Ex hoc. n. prorſus curabitur nec redibit ægritudo, de hoc tamen loqui plus eſt quàm hic noſter exigat liber.

In parte iſta curans herniam aquoſam. Dicit primo quòd ſi aqua deſcendit locus apparet turbidus, ideſt, non ita clarus ſicut quando uentoſitas ibi continetur. Et eſt locus ille, ſcilicet burſa teſticulorum tenſa, ideſt, tumida, eſt tamen tumor ille cum mollitie, ſed in uentoſa cum duritie propter tenſionem. Secundo dicit, quod huic confert epithima ſuperius poſitum pro cura hydropiſis aſcitis. Tertio dicit, quòd aqua huiuſmodi deſcendens ad burſam teſticulorum, aliquando egreditur, ſcilicet reſudando, aut quia forte auxiliis opportunis reſoluitur, aut aliter educitur, ſed poſtea redit noua aqua in partibus ſuperioribus congregata, & ad burſam teſticulorum iterum deriuata, & hoc fiet multoties, niſi ſubueniatur cum cauterio, ſcilicet actuali, aut medicamine acuto, id eſt, cauterio potentiali apponẽdo in inguine ſuper loco trãſitus aquoſitatis ad burſam teſticulorum, & etiam ſubueniendo reliquis auxiliis prohibentibus prædictæ aquæ congregationem de quibus in cura agetur. De hac tamen operatione manuali loqui, non pertinet ad hunc librum, ſed magis pertinet ad ſeptimum huius ubi agitur de chirurgia.

SCHOLION

Aquoſi ramicis præter notas dictas tumor eſt dolore uacans firmuſq; ac ſtabilis in ſcroto quacunque tandem occaſionem non euaneſcens, ſed in iis qui continent modicum, cedens humore m: in illis, qui copioſum habent, nõ itẽ.

Cum autem hac ægritudo uentoſitatis cauſa contigat locus fricandus eſt, & ex oleo ſambacino in quo caſtoreum & euphorbium diſſoluta fuerint inungendus, & ex eodem intus in uirgam guttatim diſtillandum eſt.

In hac parte ultima curans herniam uentoſam dicit primo quod locus fricandus eſt cum oleo ſambacino, ideſt, ſeſamino, exempli gratia ℥.i. in quo caſtorei & euphor. ana. ʒ. i. diſſoluta fuerit, & ex hoc medicamine aliquid in uirga guttatim eſt inſtillandum hoc enim medicamen taliter ungendo locũ tumentem applicitum, & in foramine uirgæ inſtillatum plurimum iuuat in reſolutione uentoſitatis.

Cura eminentiæ apoſtemoſæ perficitur ſicut cura reliquorum apoſtematũ. Nihil enim habet proprium niſi quia oporteat apoſtema cũ eſt profundum ante perfectam maturationẽ ſcindere, ne forte rumpatur interius. Similiter hernia apoſtemoſa quæ eſt apoſt. burſæ teſticulorum eodem modo curatur ſicut reliqua apoſtema. Verum cauendum eſt, ne huiuſmodi membra putrefiant, ſunt enim ad putredinem parariſsima, & ſuppoſitoria cõferunt trahendo materiam ad anum, & repercutiendo appropriatur chimolea cum aceto, & in reſoluendo appropriatur farina fabarum & aqua caulium, & in ſedando dolorem folia hyoſcyami ſumme ualent in cauſa cal. & in cauſa frigida ponatur farina fabarum cum fœnug. & cymini. Et ſi maturentur fiat ſectio longe ab ano, & a commiſſura & ligatura fiat cum brachiali tenente burſam cum teſticulis ſuſpenſam, & æger ſupinus iaceat culo eleuato. Carnoſa uero ſiue ſit in inguine, ſiue in mirach curatione non indiget niſi lædat quod raro eſt, quòd ſi lædat auferenda eſt caro addita ſectione aut cauterio actuali uel potentiali, & auferatur ita profunde, aut cum adminiſtrabitur cicatrizatiuum ſit adhuc diminuta ab eo quod eſt ſecundum naturam, nam cicatrizatiuum addit in carnem. Cura herniæ carneæ ponetur infra. Cura autem aquoſæ & uentoſæ, ſine fuerit eminentia, ſiue hernia exigit duplex regimen. Primum debetur cauſæ antecedenti. Secundum uero cauſæ coniunctæ. Primum exigit tres intentiones. Prima eſt euacuatio materiæ ex qua generatur uentoſitas, ſcilicet phlegmatis aut melanc. item euacuatio aquoſitat. Secũda eſt, confortatio hepatis, ſtomachi, & membrorum naturalium per quorũ defectum hæc ſuperflua multiplicantur cum quibus autem hæc intentio compleatur, poteſt eſſe manifeſtum ex cap. de hydropi. Tertia autem intentio eſt regimen ſex rerum, de quo Raſ. agit in textu. Sit enim prohibitum generationis aquoſitatis & uẽntoſitatis, ſed de hoc dictum eſt opportune in capitulo de hydropiſi. Secundum uero regimen quod debetur cauſæ coniunctæ duas intentiones habet. Prima eſt eductio aquoſitatis & uentoſitatis in loco contentæ, & ſecunda eſt prehibitione in eodem loco eadem materia congregetur. Prima intentio iuxta poſſe compleatur cum reſolutiuis ex propriis mirabilibus ad reſolutionem cuiuſcunq; materiæ exiſtentis in burſa teſticulorum ac in ipſis teſticulis ſiue apoſtemantis, ſiue non eſt farina fabarum, aut fabæ ipſæ confractæ & mundatæ à corticibus exterioribus, deinde coctæ in aqua, & poſtea piſtatæ in mortario addẽdo olei roſacei, aceti, ana, quantum ſufficit & tandem ſuper loco cum decenti ligatura applicitæ, ita ut burſa & teſticuli non ſtent ſuſpenſi nec pendentes, ſed ſubleuati. Et his non ſufficientibus potes addere pro reſolutione uentoſitatis, puluerem cymini præparati & baccarum lauri, aut parum emplaſtri de baccis lauri præcipue quando non eſt mala complexio calida. Sed in hernia aquoſa poteſt ſuprascriptis addi parum emplaſtri ſuperius poſiti in cura hydropiſis aſcitis, ſed fortiora ſunt nitrum & piper. In uentoſa uero optime conueniunt oleum de ſpica, oleum de coſlo, oleũ rutaceum, cyminum, baccæ lauri, & calamenthum. Aliquando uero pro extractione aqua opus eſt aperire burſam, illud apud Albucaſim non conceditur in uentoſa. Quod ſi aqua fuerit in burſa, & non in chiſt contenta aperiatur cum ſagittella in parte inferiori diſtanter à commiſſura & extrahatur, & locus conſolidetur & medicamen conſtrictiuum ſuper inguine ponatur cum plumaceolo ſtringendo ne iteretur, & ſi iterum redeat iteratio ſic fiat. Quando autem aqua fuerit concluſa in folliculo ducatur per didimum ſupra os pectinis, & à parte uentris miniſter digito fortiter comprimat, ut non egrediatur uentrem, & ſimiliter operator ſtringat à parte burſæ, ne non deſcendat in burſam, & cum phlebotomo penetret uſque ad aquam, & ipſam extrahat ex foramine cum tenta aliqualiter dilatato poſt accipiat parum arſenici ſublimati, utputa ſicut medium granum frumenti, ſtatim cauterizet, deinde educta eſcara conſolidetur. Secunda autem intentio, ſcilicet prohibitio aggregationis aquæ perficitur extrahendo aquam, ſicut nuper dictum eſt, hoc enim regimine aqua extrahitur & prohibetur alterius reaggregatio. Alii tamen cauterio actuali aut potentiali penetrãnt, uſque ad didimum & ipſum cauterizant. Credo tamen iſtas operationes eſſe ſecundum plurimum pluris nocumenti quàm iuuamenti, quia aut totus didimus cauterizatur aut non, ſi non, aqua iterum deſcendit per partem non cauterizatam. Si uero totus cauterizatur, neceſſe eſt teſticulum corrumpi & extrahi. Quapropter credo eligibilius eſſe, ut his operationibus omiſsis quæ non ſunt abſque periculo, ſi aqua deſcendit, extrahatur modis ſuprascriptis cum medicinis reſoluentibus aut cum perforatione, quæ aqua iterum deſcendente iteretur, ſic enim æger dies ſuos ſalubriter finiet, & eodem modo procedatur in ſanioſa. Hernia ſanguinea ſiue emboriſma ſi ſequatur fracturam arteriæ quæ ſit notabilis difficulter recipiet curam. Primo ergo tenetur curatio cum appoſitione unguenti ſtiptici & debita compreſsione cum plumaceolo ſicut ſit in ruptura, nec mutetur niſi de quinto in quintum aut etiam tardius. Quod ſi hoc non ſuffecerit arteria in duabus partibus diſcooperiatur & ligetur, & in medio ubi eſt ruptura ſcindatur & extrema notabiliter cauterizentur & conſeruetur eſcara quantum eſt poſsibile, tandem remota eſcara quantum natura expellit conſolidetur. Cura herniæ carnoſæ difficillima eſt. Si tamen cum inſtantia fueris requiſitus, præmiſsis uniuerſalibus ſcilicet phlebotomia, uentris ſolutione ſecundum exigentiam, & ordinata diæta conueniente, quæ tempore operationum manualium de quibus infra, ſit tenuis declinis ad frigidum, primo experire in carnoſa dura medicinis mollificantibus, poſtea reſoluentibus ſecũdum ordinem inſtitutum in cura apoſtematum duorum ſed in intentione reſolutionis ſemper medicinæ reſoluentes ſint admixtæ farinæ fabarum aut earum ſubſtantiæ, & aceto ad penetrationem, reſolutionem & mollificationem, hæ enim medicinæ nunc mollificantes, nunc reſoluentes in

longitudine dierum carnē extenuaot,ſit tamen longior uſus extenuantium quàm mollificantium,imo poſt initium curæ, in quo licet uti mollificantibus ſit fere continuus uſus extenuantium & ſolnentium. Si uero caro ſit mollis adipoſa ſolum cum reſoluentibus & fortiter exſiccantibus procedendum eſt,ſed in uaricoſa frequenti phlebotomia baſilicæ eiuſdem lateris utendum eſt,& procuretur fluxus ſanguinis hæmorrhoidalis præcipue,ſi fuerit conſuetus,ſed medicinæ locales ſint ſtipticæ,in quibus ſit acetum & applicetur cū bona ſtrictura,& burſę & teſticulorum ſubleuatione,his enim modis frequenter curatur ſine operatione manuali.Sed operatio manualis,primo prognoſticato periculo & rei difficultate ſecundum Albucaſim hoc modo perficienda eſt,poſtq̄ fueris multis precibus infeſtatus. Scinde oſcheum ſufficienter in ea parte ubi eſt caro uel uarix,& impoſitis ſtuellis cum albumine oui ad ſanguinis reſtrictionem & oulneris dilatationem,nil aliud prima die opereris,ſed ſecunda die tenra ſepara carnem a teſticulo & à partibus quibus alligata eſt,nō lædendo teſticulum & ea incide. Si uero non ſit poſsibile & teſticulus totus forte ſit corruptus aut zephiratus uel canceratus liga ſuperius didimum,uel ſue, poſtea cauteriza & totum extrahe poſtea uulnus ſue,hæc tamē operatio ex ſequentibus fiat manifeſtior. Si uero fuerit narix liga eam in partē ſuperiori & inferiori utrobiq; ſecando uenam propriç ligaturas & inter medium extrahe,deinde uulnus ſue.

Cura eminentię & hernię zirbalis & inteſtinalis ſit dupliciter,uno modo cum medicinis,alio modo cum operatione manuali.Curatio cum medicinis aut ſaltem præſeruatio habet quatuor iotentiones . Prima euacuat . Secunda zirbum & inteſtina in nentrem reducit.Tertia ſtringit & cōſolidat. Quarta ordinat regimeo ſex rerum. Prima euacuat phlegmata & aquoſitatem, fœces, & quæcunq; poſſent rupturam facere aut fouere cum mediciois ſolutiuis, noo tamen præter modum exoluentibus,in quibus ponatur aliquid derelinquens ueſtigium conſtrictionis,ſicut mirobolani citrini,chebuli indi,hæc ſolutiua ex ſæpe dictis poſſunt eſſe manifeſta.

Secunda intentio perficitur,quando difficilis eſt intromiſſio,quia forte ioteſtina quæ deſcenderunt ſunt plena ſęcibus duris. Primo clyſterizando ægrum cum leoientibus & mollificantibus & fomentando particulam cum eiſdem & ex eiſdem faciendo balneum in quo iaceat,deinde ægro iacēte ſupino altius tamen cum parte poſteriori quàm cum anteriori & cruribus contractis, ſed dilatatis, ſtringendo inteſtinum prope foramen à quo egreſſum & paulatim, ſicut ſtringitur implendo ad intra uentrem per partem poſt partem, donec totum ingrediatur,maximus enim error eſt , uelle totum ſimul implere. Et poſt intromiſsiooem procuretur tertia intentio. Primo fomentando locum cum aqua, nioo, & aceto decoctionis gallarum,nucum cupreſsi & aluminis . Deinde apponatur emplaſtrum in loco in quo apparebat eminentia extenſum ſuper corio in modum ſcuti,quod cum brachali ant proportionali ipſi debite ſtringatur, & mntetur de nouem diebus in nouem dies,& cum mutatur ęger ſtet ſupious & amoueatur cum omni modeſtia,ne partes continuatæ diſcontinuentur & teneantur digiti deſuper,donec brachale ligetur. Inſtrumenta autem cum quibus ſit huiuſmodi conſtrictio triplicia ſont. Quædam enim ſiūt ex petia,aut fuſtagno in cōmuni forma.Sed hæc oon ſunt conuenientia,quia ſi ſtrictæ illaqueentur dolorem inferunt abradendo carnem.Si nero parum ſtringantur inteſtinum egreditur. Niſi forte æger uellet per lōgum tempus quieſcere io lecto & ſtare ſupinus, in hoc caſu eſſet ſatis commoda,& ſi excoriarent aliquā partem ponatur ibi unguētum de ceruſſa beoe coctum. Sed ubi non poſſet aut oellet quieſcere ſtringat locus cum brachali de ferro aut de ligno ſuffulto fuſtagno aut ſimili . Hæc enim cōuenientiora ſunt,& magis æqualiter comprimentia. Nec relaxant ſicut ea quæ ſunt de fuſtagno aut tela, & commode feruntur equitando & incidendo. Et hæc maxime cōuenientia ſunt ubi intendamus ſolnm præſeruare,& oō perfecte curare,eſt enim difficile io homine qui freqneoter mouetur locum conſolidari,licet aliquando uiderim quotidie exercitatum cum his perfecte curari. Sed ad perfectā curationem ſecundum plurimum opus eſt facere quinquaginta diebus , deinde aliis quinquaginta diebus poſtquā ſurrexit ferre brachale . Qnolibet antem mane adminiſtretur ſibi potio conſolidatiua cum uino craſſo ſtiptico . Deſcriptio emplaſtri . Recip.picis oaualis.℥.5 . colophoniæ.℥.3. lithargirii,ammoniaci,opopanaci,galbani, bdellii, maſtichis, terebenthinæ, ana.℥.1 . boli armeni,ſanguinis draco.gypſi,thoris, ſarcocollæ,aloes ſuccotrini,mumiæ,ariſtol.centaureæ utriuſq; conſolidæ,ſumach,berberis, oucis cupreſsi, gallarum, pſidiæ uermium terreſtrium,ana.ʒ.2.ſanguinis humani.℥.1 .glutinis piſcium,uiſci quercioi,ana.℥.1 . s. pellis arietinæ coctæ cum aqua pluuiali & aceto uſque ad diſſolutionem,lib.s.diſſoluantur gummi cum aceto. Conficiantur omnia cum glutinibus liquefactis & fiat emplaſtrum . Emplaſtrum quoq; Raſis in litera deſcriptum eſt cooueniens & breuis compoſitionis. Potio ruptorum ſit ex trium conſolidarum,ſigilli ſanctę Mariæ,utriuſq; laccæ,utriuſque plantaginis, ualerianæ, pimpinellæ,ana.℥.1 .nucis cupreſsi,oucis muſcatæ,cinnamomi,rhabarbari aſsi,fructus tamariſci,ſemiois naſturtii,cymini præparati,coriandri ana drac.2. ſanguinis draco. maſtichis,mumiæ,terræ ſigillatæ,boli armeni,piſcis,ſarcocollæ,tragacanthi ana drach.2 . fiat puluis quo utatur ſumendo de mane.ʒ.2. cum.℥.1 . s . uioi oigri ſtiptici . Alter modns curandi rupturas apud Guidonem eſt quod ſuppoſito bono regimine de quo infra,ægro ut dictum eſt iacente per.30.dies & reductis inteſtinis aceipiat quolibet mane,& ſero.℈.1 . limaturæ calybis cum uino decoctionis heparicę terreſtris & ſuper locum rupturæ per.15.dies de tertio in tertium remutando ; ponat emplaſtrum factum de adamaote craſſo modo pulueǀtizato,& cum apoſtolicoo malaxando incorporato , & poſt alios.25. dies continuet emplaſtrum dictum ſuperius, & ligetur cum brachali dicto,& iuſſus Dei erit curatus. Fundamentum iſtius curæ & tota ſpes eſt ,quia in primis.5.diebus adamas attrahit ad locum rupturæ limaturā quæ facit ad conſolidationem,& in aliis.15.diebus emplaſtrum complet cōſolidationē. Quapropter reperietur ſuper loco nodoſo carnoſitas,quæ eſt ſignum perfectæ corationis. Quarta inteotio,ſcilicet regimen ſex rerū declinet ad caliditatem & ſiccitatem temperatam,cum quadam ſubtiliatione & carmioatione uentoſitatis & proptie conſolidandi & aggregandi dilatata & diſiuncta. Et caoendum eſt ab omnibus uentoſis & ſuperflue humectantibus. Venter tamen teneatur magis lenis quàm ſtipticus.Vbi tamen præter modum ueoter ſtringeretur, poſſet uti in principio menſæ ouis ſorbilibus cum ſaccharo, paſſulis ſine aucleis & ſimilibus uentrem lenientibus. Et apud maiorem neceſsitatem in æſtate diaprunis,Nicolai compoſitio cum rhabarbaro.Et in hyeme alephanginis,pilulis de rhabarbaro & ſimilibus. Aut fiant clyſteria ſecundum exigentiam. Operatio aūt manualis in ruptura didimi perficitur duobus modis. Primus cnm inciſione cum raſorio, & eſt quod ſituato patiente ſupino ſuper tabula, & bene ligato,& reductis inteſtinis in uentrem , ſignetur locus cum enclauſtro,ubi debet fieri ſectio ad qnem locū teſticulus reducatur, poſtea fiat ſectio ſuper teſticulo & teſticulus cum didimo extrahatur excarnando & ſeparando didimum. Poſtea ſoatur & ligetur didimus firmiter, ita alte ſicut eſt poſſibile , prius capiendo & ſtringendo ipſum didimum inter forpices. propterea bonum eſt , nt antequam capiatur cum forpicibus trahatur ootabiliter inferins , deinde ſecetur ſupra ſorpices . ita tamen nt didimo remaneat ſupra forpices quantitas medii digiti parui . Deinde ſortiter cauterizetur pars remanens ſupra forpices, & intromittatur, ſed capita fili cum quo facta eſt ſuitio dimittantur extra,& cum albumine oui in primis,& poſtea cum curatione aliorum uulnerum curetur , & teneantur ſemper loca pila ſtupea cum ligatura debite compreſſa,ut tuſsi aut alio motu noo fiat futuræ diſruptio. Secundus modus eſt cum cauterio actuali, & ponitur ab albucaſi, Auicen.& cæteris,& ſit quod reſupinato patiente modo dicto, & iotromiſſo inteſtino & ducto teſticulo ad os pectinis , ſignetur locus ſecundum quantitatem teſticuli cū emplaſtro,& reducto teſticulo per medium ſigni tranſuerſaliter cauterizetur cum cauterio recuruo toties,quouſque ad os pectinis perueniatur. Poſtea cum albumine oui & cura reliquorum uulnerum curetur, extrahēdo tameo didimum cum teſticulo . Si uero uoluntas eſſet dimittere teſticulū,quia forte ruptura non eſſet ualde magna,

facto

facto ſigno cum emplaſtro ſuper loco ſcindendo remanente teſticulo in oſcheo, & non deducto ſuperius ad locum ſignatum perforetur, uſq; ad os cum inſtrumento recuruo, ita ut pars didimi ſecundum medium eius ſcindatur utrinq; & nõ totus didimus, & in hoc caſu inſtrumentum fit paruum. Sunt aliqui qui cum cauterio potentiali hanc eandem faciunt operationem, quæ eſt longa, laborioſa, eam uide à Guidone & reliquis. Sunt & multi alii modi quos prætermitto, tum quia difficiles, longi & laborioſi, tum quia aliqui eorum ſunt fallaces. Prima tamen eſt cæteris ſecurior. Quia ſi eminentia eſſet in mirach uentris, ruptura ſiphac, ſignetur locus eminens ægro iacente ſupino ſecundum longum, uentris inteſtinum introducatur, deinde ſcindatur mirach ſecundum longũ, uſque ad ſiphac excluſiue, deinde ſiphac ex utraque parte excorietur ſeparando ipſum à reliquis partibus, poſtea cum forpice capiatur utraque pars ſiphac poſtea ſuatur & liget infra forpicem, & ſupra forpicem incidatur & cauterizetur. Et capita filorum, cum quibus ſutum eſt ſiphac extra uulnus dimittantur, poſtea uulnus mirach conſolidetur cura reliquorum uulnerum. Simili modo procedendum eſt in cura rupturæ inguinis mulierum, quæ non habent didimum. Niſi quod ſectio in inguine, non debet fieri ſecundum longum, ſed ſecundum tranſuerſum aliquantulum, ſecundum inceſſum inguinis. Accidentia uero quæ ſequuntur operationes ſupraſcriptas ſunt tria. Primum, quia aliquando ſequitur dolor intẽſus cui ſubueniendum eſt cum rebus anodinis ſuper loco appoſitis. Item cum ſemicupiis anodinis, quod ſi ſpaſmus ſequeretur ſicut aliquando uidi, adminiſtretur cura ſpaſmi nõ proportionati ad materiam, & balnea ex oleo toti corpori applicita ſunt preſtantia. Secundum accidens eſt fluxus ſanguinis, cui ſubueniatur cum conſtringentibus in communi forma, & his non ſufficientibus cauterizetur uena à qua ſanguis profluit profunde. Tertium eſt tumor burſæ teſticulorum interdum apoſtemoſus, cui ſubueniatur cura apoſtematum, & ſi ſaniaretur ſecetur inferius. ſimiliter ſi ſanies cõtineretur in oſcheo fiat ſectio parua in parte inferiori.

De dolore iuncturarum. Cap. 111.

Dolor iuncturarum eſt earum triſtis ſenſatio rei ſubito ſecundum plurimum materialiter imprimentis. Gutta autem eſt dolor iũcturarum à cauſa corporea, quapropter ſub dolore iuncturarum gutta continetur, tanquam inferius ſub ſuo ſuperiori. Eſt autem iunctura oſsium membrorum adinuicem coniunctio per ligamẽta & chordas muſculorum cum uenis, arteriis & cute, deſuper exiſtentibus ad membrorum flexionem & eorum membrorum ſm ſuarum operationum exigentiam ordinata.

Dolor iuncturarum dupliciter diſtinguitur, aut ex parte iuncturarum patientium, aut ſecundum ſui eſſentiam.

Primo modo dicimus, quod aliquis eſt dolor cõmunis omnibus, uel ferè omnibus iuncturis, & hic artetica uocatur. Artus enim ſiue articuli iuncturæ dicuntur. Aliquando tamẽ artetica dicitur, & ſimiliter pro cuiuſcunque artus dolore à cauſa corporea, & hoc modo gutta & artetica erunt termini ſynonymi, licet Raſ. intitulans hoc capitulum uideatur per arteticam intelligere dolorem iuncturarum, quæ ſunt ſupra pedes magnos. Aliquis autem eſt proprius aliquibus iuncturis, & hic aut eſt proprius iuncturis communibus toti corpori quæ ſunt iuncturæ ſpondilium dorſi, quia ſuper ipſis totum corpus fabricatur, ſicut nauis ſuper carinã, & hic uocatur dolor iuncturarum dorſi, aut eſt proprius iuncturæ deſeruienti membro particulari. Et hic recipit uariam denominationẽ ſecundum membrorum diuerſitatem. Si enim ſit in iunctura mandibulę uocatur dolor mandibulæ. Si uero in iunctura humeri uocatur dolor humeri. Et ſi in iunctura cubiti uocatur dolor cubiti. Et ſi in iunctura raſetæ uocatur dolor raſetæ. Et quæcunque eſt in iunctura manus magnæ uocatur chiragra à χεὶρ quod eſt manus. Sicut exiſtens in aliqua iunctura pedis magni uocatur podagra, licet poſtea recipiat uariã denominationem ſecundum diuerſitatem iuncturarum pedis. Nam exiſtens in iſchia dicitur ſciaticus, ſi deſcendit per coxam aut crus. Si uero non deſcendit dicitur dolor anchæ, & exiſtens in genu dicit̃ dolor genu, eodẽ modo in reliquis. Diſtinguit̃ quoq; dolor ſm eius eſſentiã, eſt. n. aliquis extẽſiuus aliquis pũgitiu⁹, aliq̃s pulſatiu⁹, & ſic de aliis ſpẽb⁹ doloris.

Cauſa immediata cuiuſcunque doloris eſt, aut mala complexio, aut ſolutio continui, aut utrunque ſimul ſicut in apoſtemate. Sed mala complexio eſt quandoq; ſine materia exiſtens calida frigida aut ſicca, licet ſecundum plurimum frigida, quia in genere proportionali facilior eſt tranſitus. Sed ſecundum plurimum cum materia, aut mixta ex cholera & phlegmate, & eſt ſecundum plurimum. Secundo in cauſa eſt ſanguis mixtus cum cholera, phlegmate, aut melancholia. Tertio in cauſa eſt phlegma purum, dulce, aut crudum, aut mucilaginoſum, aut alterius ſpeciei. Quarto ſanguis purus, raro cholera, rariſsime melancholia. Ventoſitas quoq; aliquãdo eſt in cauſa & ſuperfluitates multiplicatę in digeſtione tertia aut quarta. Et quandoque hi humores ſunt apoſtemantes, & quandoque non, & ſecundum plurimum non apoſtemant apoſtemate uero. Et hi humores ſiue apoſtement ſiue non, continentur in concauitate iuncturarum & ſunt imbibiti in carne & ligamentis con chordis & neruis. Si enim in dolore iuncturarum frequenter accideret ſpaſmus cuius oppoſitum uidemus. Hi autem humores in iuncturis paulatim congeruntur & proprie phlegma propter debilitatẽ digeſtiuæ & expulſiuæ, ſequentem aliquod genus ægritudinis in ipſis. Sed ſecundum plurimum deriuantur & aggregãtur in eis, per uiã defluxus. Cuius defluxus cauſa eſt quadruplex. Diſpoſitio membrorum mittentium, diſpoſitio membrorum recipientium, præſentia materiæ, latitudo uiarum. Mittentiã autem ſunt. Aut totum corpus per cuius repletionem aut caçochymiam generatur artetica, materia non expulſa per conuenientes regiones. Sic enim aliquando reſtricto fluxu diarrhico generatur artetica, aut aliqui dolores particulares iuncturarum materia ad ipſas conuerſa. Aliquando mittentia ſunt membra particularia, & frequentius omnibus hepar, ſecundo cerebrum, tertio matrix, deinde inteſtina, ſicut cum colica permutatur ad iuncturam, ſimiliter ſplen & membra ſpiritualia, & quęcunque poſſunt materiam iuncturis cõmunicare propter aliquam illorum membrorum ægritudinẽ particularem debilitatem digẽſtiuam aut eorum expulſiuã, unde neque eorum nutrimentum debite conuertitur, neque ſuperfluitates per conuenientes regiones expelluntur, ſed potius pellunt ad iuncturas facile recipiẽtes quatuor ex cauſis. Primo quia multis aliis membris ſuppoſitæ. Secundo quia ſunt concauæ in quibus propter uacuitatem materiæ facile recipiuntur, & receptæ propter earum ſubſtantiam duram & denſam non facile expelluntur. Tertio quia doloroſæ, eo quod nerueæ, & dolor eſt cauſa attractionis materierum ad eas. Quarto quia debiles eo quod naturaliter creatæ ſunt frigidæ. Sic enim fuit neceſſarium ne fortibus motibus in quos ſunt ordinatæ pręter modum calefierent, & propter eandem cauſam natura inſtituit humiditates quaſdã ad eas deriuari ne fortibus motibus exiccentur. Sed in quibuſdam ſunt debiles à generatione, eo quod parentes ſui fuerũt debilium iuncturarũ, quapropter ex diſpoſitione principiorum generationis, ſimiles diſpoſitiones in genitis impreſſerunt, & in quibuſdam fiunt debiles accidẽtaliter propter malum regimen ſex rerum non naturalium de quo infra, & rerum accidentaliter occurrentium, ſicut eſt percuſsio, caſus & ſimilia. Tertio in cauſa eſt præſentia materiæ peccantis multitudine aut malitia, multiplicatæ propter malum regimen ſex rerum, præcipuę in cibo & potu. Quarto latitudo uiarum, per quas materia à membris mittentibus ad iuncturas recipientes facile effunditur, huiuſmodi autem uiæ ſecũdum plurimum ſunt uenæ, & aliquando concauitates neruorum & poroſitates ipſorum membrorum. Cauſæ uero extrinſecæ ſunt aeris frigiditas congelans, & ſiccitas indurans priuando eas humiditate naturaliter ordinata, ſimiliter eius caliditas & humiditas diſſoluẽs & humores ad iũcturas fluere faciens. Somnus quoque ſuperfluus pręter modum humectans & ſuperfluitatum diſſolutionem prohibens, & uigilia ſuperflua digeſtionem corrumpens. Item retentio euacuationum conſuetarum. Coitus ſuperfluus & tempore non cõgruo. Vnde ait Hippocrates ſexta aphoriſmorum aphoriſmo. 28. Eunuchi non podagrizant. Nimia quies, exercitium ſuperfluum tempore non congruo. Accidentia animi digeſtionem corrumpentia ſicut triſtitia timor deſperatio & ſimilia. Cibi & potus mali & ſuperflui de quibus ſuo loco agetur

tur. Cauſæ uero extraneæ ſunt caſus, percuſsio, iuncturarum dislocatio, & ſimiles. Corpora uero magis parata ad dolores iuncturarum merito complexionis ſunt frigida & ſicca, licet calida & humida merito repletionis: & frigida & humida merito cacochymiæ ſint paratiora: & merito ætatis ſenes ſunt paratiores, quàm iuuenes, & iuuenes quam pueri, quia pueri non podagrizant ante aphrodiſia, id eſt, ante coitum. 6. aphoriſmorum aphoriſmo. 30. Et merito ſexus magis maſculi quàm ſemellæ ſiue quia habeāt uias latiores, ſiue forte id non fit merito ſexus, ſed propter inordinatum regimen libidinis merito ſexus ſibi conceſſum. Nam mulier non podagrizat, niſi menſtrua defecerint. 6. aphoriſ. aphoriſ. 29. Tēpora magis proportionata doloribus ioncturarum ſunt uer & autumnus tertia particula aphoriſmorum aphoriſ. 25. & 22. & 6. aphoriſmorum aphoriſ. 55. Et merito artis, illi, in quibus oporret pedibus & manibus laborare ſicut uiatores & portantes oneta. Et apud Auicennam humores crudi cū retinentur in corpore & non euacuantur per naturā in egeſtione, & urina, nec per artem, nō eſt longinquum, quin euenire faciant dolores iuncturarum, ſi expellantur ad eas, aut febres ſi potrefiant. Cum autem natura expellit eos in egeſtione aut urina, tu inuenies urinā in eis craſſam ſemper non ſubtilem, crudam, quare finaliter fit ſecuritas ab eorum malitia. Quod ſi ita nō fuerit, erit unum eorum quæ diximus. Et propter hanc cauſam uidemus homines uinolentos, & in omni re inordinatiſsimos nunquam incurrere hos dolores neque aliam ægritudinem, quotidie enim ſuperflua expellūtur. Et patientes ægritudines chronicas & conualeſcentes ſunt parati ad dolores iuncturarum, & proprie cum non euacuantur ſecundum quòd oportet, neque eorum uirtutes fortificantur. Dolores iuncturarum habent quatuor tempora, principium, augmentum, ſtatum, & declinationem. Licet quandoque in eis tempora confundantur, cum poſt ſtatum & augmentum quandoque redeat principium noua materia ad iuncturas defluxa, & quandoque reſpectu diuerſarum materierum ſunt in principio, augmento, ſtatu & declinatione. Propterea difficile eſt in ipſis metiri medicinas. Dolores iſti terminantur quadruplicitet. Aut enim reſoluuntur, & hoc eſt ſecundum plurimum. Aut maturantur, ſed hoc eſt raro, eo quòd propter uacuitates iuncturarum nō ſuffocantur materiæ neque prohibetur exhalatio, & quia ſecundum plurimum ſunt ex phlegmate, quod difficulter maturatur, & ex cholera, quæ facile reſoluitur. Aut induratur quandoque propter materiam humoris, quia phlegma craſſum, aut mucilaginoſum, aut melancholia, aut quia indocte tractantur, ſcilicet cum nimis reſoluentibus, aut præter modum in frigidantibus, quapropter fit reſolutio aut expulſio partium ſubtilium remanentibus partibus terreis. Quarto quandoque permutantur ad membra nobilia, ſicut dolore ſpondilium & humeri ad cerebrum, nucham, aut cor, quandoque ad membra ignobilia ſicut ad uarices, & quandoque ſic permanent, id eſt, uſque ad finem uitæ ſuæ, & quandoq; uirtute paulatim deficiente propter febres & dolores ſequētes materiam regimine naturę deſtitutam moriuntur conſumpti & maraſmati.

Signa doloris iuncturarum cognoſcūtur ex relatu ægri & impedimento operationis iuncturæ dolentis. Et quòd ſit à mala complexione ſine materia cognoſcitur, quia non eſt grauitas, neque tumor, neque calor mutatus à naturali, & in calida ſentitur caliditas per ægrum aut tangentem, præceſſerunt cauſę calefacientes, iuuatur à frigidis, nocetur à calidis. Et ex oppoſitis cognoſcitur cauſa frigida. Mala autē cōplexio ſicca cognoſcitur ex aſperitate & areſactione ſenſata per ægrum, & præceſſerunt cauſæ exiccantes, iuuatur ab humidis nocetur à ſiccis. Et qualibet harū cognoſcitur, quia ſecundum plurimum facile curantur. Quod autem dolor ſit materialis, ſicut eſt ſecundum plurimum cognoſcitur ex grauitate ſenſata, & quia ut plurimum adeſt tumor, & color eſt mutatus à naturali, niſi iūcturæ ſint profundæ, ſicut iuncturæ humeri & iſchiæ. Quod autem ſit á materia calida præter grauitatem omnibus doloribus materialibus communē cognoſcitur ex caliditate ſenſata, & rubedine, & ueloci augmento, & dolore pungitiuo, pulſatiuo, aut extenſiuo magis quàm grauatiuo & ex conſuetudine: qui dolores conſueuerunt eſſe à materia calida, & ex augmento eorum tempore uacuitatis & ſedatione poſt comeſtionem. Item ex inflatione & febre ſequente dolorem, & quia magis affligitur in die, & ex urina & egeſtionibus atteſtantibus humiditatibus calidis aut frigidis. Item ex reliquis conſignificantibus ſicut ex complexione calida, ætate, regimine præcedente, tempore, arte, & ſimilibus atteſtantibus caliditati. Et inter alia, quia iuuatur à frigidis, & nocetur à calidis. Et ex ſignis contrariis cognoſcitur materia frigida. Hoc tamen ſignum ſumptum ex iuuantibus & nocentibus, quandoque facit errare, qui error prouenit, tàm ex parte doloris, quam ex parte medicinę applicitæ. Ex parte quidem doloris, quia dolor aliquando inflammat & non reſoluit. In primo caſu medicina frigida applicita iuuabit in pendente à materia calida & frigida ſedando inflammationem & calida nocebit. In ſecundo caſu, econtra calida iuuabit reſoluendo materiā per cuius reſolutionem maxime ſedatur dolor & frigida nocebit prohibendo reſolutionem. Sed ex parte medicinæ applicitæ poteſt eſſe error, aut merito proprietatis, aut merito complexionis. Primo, quia quantumcunque medicina deberet merito complexionis ſuæ contrariæ cauſæ doloris iuuare, tamen nocebit merito proprietatis. Ineſt enim apud Auicennam, unicuique corpori & membro, ut ab una medicina patiatur & non ab alia. Sed merito cōplexionis medicinę, quia ſi eſt calida attrahendo materiā augebit dolorem etiam pendentem à materia frigida, uel reſoluendo minuet dolorem etiam pendentem à materia calida. Si uero frigida aut ſtupeſacit & ſic minuit dolorem etiam ſi ex cauſa frigida accidat, aut claudendo poros retinet materiam maxime ſi ſtiptica fuerit, & ſic dolorem auget etiam in materia calida, & hoc modo cauſa calida exiſtimabitur frigida, & frigida calida. Sed pro euitando hunc errorem duo attendenda ſunt. Primum eſt, ut attendatur effectus ſequens primā impreſsionem medicinæ & proprie agentis per qualitatem actualem, ſi enim calida ſit & proprie actualiter & iuuet primo occurſu notabili iuuamento, dolor pendet à cauſa frigida, & econtra. Secundo obſeruare oportet reliqua ſigna ſuprascripta, & ipſa cum hoc ſigno conferre, & omnibus æquilibratis uidere, quæ ſint pauciora, & indicia huiuſmodi exigunt medicum prudentem & exercitatum. Quod ſi cauſa fuerit phlegmatica, dolor erit paruus, grauatiuus, locus albus, tumor magnus & mollis tactui, frigidus abſque pulſatione & punctione. Si uero fuerit cholerica econtra ſe habebit, licet tumor in ea quandoque ſit maior atque grauedo, eo quòd de materia plurimum effunditur ad iuncturam uice una, & modico tempore propter ſubtilitatem & caliditatem materiæ & rubedo loci magis clara cum pauca tenſione, & albeſcit locus per compreſsionem. Si uero fuerit ſanguinea, color erit rubeus tendens in opacum qui non albeſcit per compreſsionem, & dolor erit pulſatiuus & caliditas ſenſata. Si uero fuerit melancholica, dolor erit minor & profundus, & tumor cum duritie & liuiditate. Si uero fuerit uentoſa, tenſio erit abſque grauedine, & dolor quandoq; mutabitur & iuuabitur cōpreſsione, & ſi mixta fuerit, quod eſt ſecundum plur. ſigna erunt confuſa, & eſt de illis quæ nō iuuantur à calidis neque frig. & interdum iuuatur calidis & interdum frigidis. Et pro horum notitia conſidera complexionem, habitudinem, regimen pręcedens & reliqua conſignificantia. Et ſi fuerit materia paulatim aggregata, dolor erit minor. Nam incipit & paulatim augetur. Si uero ſubito inſuſa dolor erit maior & repentinus, & hoc ſecundum plurimum arguit latitudinem uiarum, & ſubtilitatem materiæ maxime cum multitudine. Et ſi materia à toto ſit infuſa dolor erit pluribus membris communis, & erit artetica ſecundum plurimum. Si uero cerebro, paſsio ipſarum procedens hoc indicabit ut catharrus & materia ſecundum plur. frigida phlegmatica, licet aliquando calida ſi in ea ſit ſalſedo quę aliquando per guſtum percipietur & incidit a ſpondilibus colli & procedit per collum ad humeros & ad iuncturas pedum. Si uero ab hepate, eius præceſsit ægritudo cum ſignis repletionis ipſius & uenarū & materia eſt calida ſecundum plur. Similiter ſi fuerit à ſtomacho & inteſtinis & reliquis membris, paſsio ipſorum præcedens hoc indicabit, & materia effuſa naturæ membrorum mittentium proportionalis.

tionalis. Fortitudo membrorum mittétium cognoſcitur ex ipſorum bonis operationibus, bona complexione, & compoſitione, & ipſorum alleuiatione cum tranſmittunt ſuperflua, & ex contrariis ipſorum debilitas cognoſcitur. Debilitas uero iunctùrarum recipientium, ſi naturalis eſt cognoſcitur ex mala figura & reliquis ſpeciebus malæ compoſitionis quæ ſequitur ipſam malam complexionem. Et ex parte parentum, quia ſimiliter paſsi fuerunt. Si uero accidentalis cognoſcitur ex caſu, percuſsione aut alia ægritudine quę præceſsit. Multitudo materiæ aut malitia cognoſcitur ex ſignis repletionis aut cacochymiæ perquirenda ſecunda primi. Latitudo uiarum cognoſcitur ex amplitudine uenarum craſsitie & ipſarum inflatione ſi manifeſtæ ſint. Si uero occultæ, ex frequenti ipſarum iuncturarum paſsione. Cauſæ primitiuæ ſeipſas oſtendunt. Tempora dolorum iuncturarum ſi ab una pendeant materia non habēte nouas effuſiones facile cognoſcuntur. Si uero materiæ ſint diuerſę nouas recipientes effuſiones confunduntur neque ipſorum poteſt eſſe certa cognitio. Dolores iuncturarum, ſi per reſolutionem terminentur dolor paulatim decreſcendo procedit, neque remanet durities aut calloſitas in iuncturis, neque impedimentum in operationibus. Oppoſitum uero contingit ſi terminentur ad duritiem. Maturatio uero ſignificatur ex multitudine humorum quibus ſanguis eſt admixtus, & ex augmento febris & doloris perſeuerantis cum duritie tenſiua prolongata, & cremento omnium accidentium, quæ ſedantur perfecta maturatione, & locus apparet mollis cum inundatione. Cumq; redeunt dolores & punctiones, apoſtema uult erumpi. Si uero permutetur cognoſcitur ex ſedatione doloris iuncturæ, & ex nocumento membri ad quod permutatur, non tamen decreſcit febris & inquietudo niſi permutetur ad membra ignobilia &c.

Prognoſtica. Primum Auicennæ. Multoties inuiſcantur materiæ inter iuncturas & fiūt ſicut gypſum & proprie quæ crudæ ſunt. Secundum. Et multoties oritur ſuper iuncturas eorum caro, & proprie inter digitos, quia torquentur digiti, & fit dolor fortis quandoque, licet quandoque ſedetur & fiunt hæc in habentibus complexiones calidas & ſecundum plurimum non oritur caro dicta, niſi cum materia eſt ſanguinea, quæ eſt materia illius carnis. Reliqui enim humores, non ſunt apti in ſanguinem conuerti. Et in his duobus caſibus non eſt ſpes curæ, ſicut nec quando iuncturæ indurantur ut flecti non poſsint, non quidem propter multitudinem humoris extendentis, ſed propter exiccationem ipſarum aut putrefactionem materiæ iuxta illud Ouid.

Soluere nodoſam neſcit medicina podagram.

Tertium. Qui incurrunt dolores iuncturarum ſecundum plurimum incipiunt à podagra pollicis pedis. Quartum. Dolor iuncturarum eſt morbus hæreditarius. Quintum. Curatio dolorum iuncturarum quandoque ducit ad perniciem & proprie cum antiqui ſunt, quoniam materia ſolita fluere ad iuncturas conuertitur ad membra nobilia. Sextum. Si ſuccurritur doloribus iuncturarum, in primis cum apparent eſt cura facilis quod ſi confirmentur & conſeneſcant & proprie illi qui generati ſunt ex humoribus diuerſis non recipiunt curationem. Septimum. Quando apparent uarices in doloribus, & podagra, eſt eorum ſanatio per eas. Octauum. Dolores iuncturarum aliquando commouent febres, aliquando ſequuntur eas. Nonum. Artetica cum curatur ſecundum plurimum non redit, oppoſitum eſt de aliis doloribus iuncturarum. Nam licet curentur redeūt & proprie podagræ. Decimum. Dolores iuncturarū quandoque ducunt ad mortem, & proprie cum antiquantur & ſiunt continui, quoniam excitant febres continuas ex quibus ſimul cum doloribus corpus exiccatur, & tabeſit. Vndecimum. Habentibus dolores iuncturarum prolongantur oſchea teſticulorum. Duodecimum. Podagra cholerica quandoque attrahit mortem ſubitam, & proprie apud regimen plurimum, ideſt, ſollicitudinem in repercutiendo & infrigidando propter conuerſionem materię ad membra nobilia. Decimumtertium. Tabeſcit membrum illud in cuius iunctura dolor multum prolongatur & proprie quando dislocatur, tum propter prohibitionem à motu, ſecundo quia debilitatur ex dolore, tertio quia mucilagines obtundunt calorem, & quarto propter dolorem & dislocationem clauditur uia tranſitus nutrimenti ad membra &c.

*Q*Vum in iuncturis fuerit dolor, & apoſtema: & locus, cum tangitur, fuerit tactu calidus, & color rubeus; æger, ſi dolet in dextro pede, ex dextra manu: & in ſiniſtro ex ſiniſtra eſt † phlebotomandus. & locus ex hoc medicamine eſt leniendus. epithema. Recipe roſ. rub. ſandali, fauſel, ſief memithe, boli armeni, opij omnium partes æquales. ex iſtis in aqua, & aceto diſſolutis fiat epithema. pſillium quoque aceto infuſum in carta miſſum de panno ſuperponatur: &, cum tepuerit; mutetur, & loco eius aliud ſuperponatur. venter præterea ex apozemate mirobolanorum, & hermodactli. ſoluatur. apozema mirobolanorum cum hermodactil. Recipe, mirobolanorum citrinorum drach. 15. pulueris turbith fricati, polypodij amborum ana, drach. 3. ſenæ, ſeminis fumiterræ drach. 3. hermodactyli albi, ſeminis endiuiæ, ſem. apij rom. omnium ana drach. 2. coquantur in tres libras aquæ, donec ad unam redeant: deinde manibus fricentur, & colentur, & bibatur cum ſacchari taberzet drach. 10. ſi quis autem apozema faſtidiuerit; pilulas iſtas ſumat, quæ in lecto iacentes ſurgere, & incedere faciunt, & pedibus ambulare. Pilulæ, quæ non ualentes incedere, faciunt ſurgere. recipe aloes drach. 1. ſcammoneæ quartam ſcrupuli. 1. roſarum rub. tritarum ſextam drachmæ unius, hermodactili albi. drac. ſemis informentur ex eis pilulæ, quæ erunt doſis. 1. æger uero nutriatur ex cibis frigidis, & ſtipticis: & abſtineat à uino, & confectionibus, quæ ex melle fiunt, & carne. cum autem apoſtematis calor quieuerit, & eius inflammatio; ex his, quæ calidorum apoſtematum reſoluunt, reliquias curetur. quorum unum, recipe ceram in oleo de lilio reſolutam: cui admiſceatur mucilago fænugræci & ſem. lini. deinde terantur ſimul, donec uniantur, & fiant ex eis epithema.

Hoc capitulum Raſis intitulatum de podagra artetica & ſciatica diuiditur in duas partes. In prima ponit curam arteticæ & podagræ. In ſecunda curat ſciaticā. ſecunda ibi. Dolor uero qui. Prima in duas, nam in prima curat arteticam calidam, in ſecunda frigidam, ſecunda ibi. Cum autem cum dolore. Prima iterum in duas. Nam in prima docet curare arteticam calidam. In ſecunda docet ab ipſa præſeruare. ſecunda ibi. In tempore autem. Prima iterū in ſex. Nam in prima ponit ſigna arteticæ. In ſecunda curat per phlebotomiam. In tertia curat per repercuſsiua & doloris ſedatiua. In quarta per reſolutiua. In quinta per diætam. In ſexta ponit localia conuenientia poſt ſedationem doloris & inflammationis ſiue conuenientia à medio ſtatus ultra. ſecunda ibi. Aeger ſi in dextro. tertia ibi. Et locus ex hoc. quarta ibi. Venter uero. quinta ibi. Aeger uero nutriatur. ſexta ibi. Cum autem apoſtematis calor. Quæ dicit in omnibus his partibus nota ſunt & ex dictis & dicendis notificabūtur magis. Fauſel, ideſt auellana inda frigida & ſicca. Sief memithe fiunt ex ſucco memithe inſpiſſato, eſt autē memithe herba frigidæ naturæ dicta glaucium apud Dioſcoridem. Circa quartā partem nota illius decoctionis eſſe doſim magnam & non conuenire hominibus temporis noſtri. Eſt etiam ratione ſuę quantitatis multum abhominabilis, ſufficeret enim medietas, ſcilicet ſex unc. Secunda notat ut patet ex ſimplicibus ipſam conuenire in gutta mixta. Similiter pilularum quas ſecundo deſcribit ſufficeret medietas aut duæ tertiæ. Reliqua nota ſunt.

SCHOLION

Eſt phlebotomandus] ſi ſanguineus quidem humor [illegible] fuerit; qui plenitudinem efficit, & tumorem ingentem non uenarum modo, ſed totius partis male affectæ circa cutem, eamq; [illegible]. quod ſi ob bilioſum defluxum dolores excitantur, tunc ut communis ſcopus humoris affligentis eſt euacuatio, quæ tum per uomitum, tum per uentrem fieri debet, notæ bilioſæ ſunt color cutis ſuffuſus. interdum rubor cum flauo permiſcetur colore. item calor [illegible], dolorq; lancinans modo acris.

In tempore

In tempore autem ſuæ incolumitatis, & proprie circa tēpus, in quo eum ægritudo inuadere conſueuit, & quàm maxime in uere, aſſueſcat phlebotomia uti, & uentris ſolutione, & ex his quæ choleram expellunt rub. & à potu uini abſtineat, & à comeſtione eorum, quæ ex melle conficiuntur, & à carne. & ſint eius cibaria acet. & ſtiptica, et his ſimilia ex eis, quæ infrigidant. membra autem, quæ hanc conſueuerunt incurrere paſſionem, minus ſolito laborem pati aſſueſcāt, & præcipue cum tempus inuaſionis timetur, & cum corpus fuerit plenum, & uenæ plenæ: & fuerit diu, ex quo neque minutus, neque ſolutus fuerit.

Hic docet præſeruare à gutta calida. Et quæ dicit ſunt nota. Et nota acetoſa ſibi cōuenire ſicut acetoſitas citri, citranguli, acreſta & ſimilia præter acetum, eſt.n. maxime neruis & iuncturis inimicum.

Cum autem cum dolore iuncturarum, neque dolor, neque rubor in colore fuerit: fueritque æger frigidæ complexionis, & locus tactu ſentitur frigidus; in principio curationis eius pilulæ maiores de hermodactylis dandæ ſunt, quæ recip. hermodactylos, ſatyrion. mezacehara omnium ana drachmas quinque, hierapicræ drachmas decem, colocynthydis, centaureæ minoris amborum ana drachmas quinque, euphorbij drachmas duas, turbith drach. 10. ſetaragi indi, zingiber. ſinapi, piperis, caſtorei, omnium ana drach. 1. informentur ex eis pilulæ, ex quibus à. 2. 3. & . s. ad tres ſumātur: hæ namque pilulæ ualde conferunt; quia non ualentes ſurgere incedere faciunt. epithema ad podagram frigidam. recipe caſtorei, ſtyracis liquidæ, euphorbij, mirrhæ, aloes, acatiæ omniū partes æquales ex his omnibus uino ueteri admixtis fiat epithema. cum itaque dolor quieuerit; ſuccuratur patienti ex diſtillatione multæ aquæ calidæ ab alto: & inunctio fiat ex oleo de lilio: & emplaſtrum de bdellio molli, & ſtyrace, ac fænugræco, & ſeminis lini, & ammoniaco ſuperponatur, quod hoc modo conficiatur. ammoniacum, & bdellium in uino ueteri reſoluantur: & alia omnia eis admiſceantur, quibus fiat emplaſtrum, & ſuperponatur. hæc nanque ægritudinis eſt ſpecies, quæ in lapidis duritiem tranſit: & reddit mēbra, & iuncturas fungis ſimilia. quapropter hanc habens paſſionem à faſtidio, & ab aqua frigida, & à cibis craſſis abſtineat, & à frequenti ebrietate cuſtodiatur. eiq; præcipiendum, ut dū ſanus eſt, motu utatur, & à coitu abſtineat, præcipue cum ſatur fuerit: neque balneum ingrediatur: neque exercitetur poſt comeſtionem. Vinum præterea uetus, & purum bibat. eis quoque, dum ſanus eſt, utatur, quæ urinam prouocare conſueuerunt.

In hac parte curat dolorem iuncturarum frigidum. Et habet duas partes. In prima ponit regimen curatiuum. In ſecūda regimen præſeruatiuum, ſecunda ibi. Eiq; dum eſt ſanus. Prima pars poſſet diuidi in quinque partes, ſecundum quod quinque intendit, primo ponit ſigna doloris iuncturarum frigidi, ſecundo deſcribit pilulas ſolutiuas, tertio deſcribit quædam applicanda exterius, quarto ponit quoddam accidens, ad quod perueniunt patientes dolorem frigidum, quinto ponit diætam conuenientem. Quæ dicit in his partibus ſatis nota ſunt. Et quamuis dicat in principio curationis dandas eſſe pilulas de hermodactylis intelligendum eſt præcedente digeſtione ut declarabitur inferius. Et quia in pilulis ponitur ſatyrium, eſt ſciendum quatuor eſſe ſpecies ſatyrionis. Vna geminas habens radices ut teſticulos una ſemper pinguior eſt altera. Sed ſecunda ſingularem tantum habet radicem ſimilem prædictis, niſi quia craſſior eſt. Tertia unam radicem habet ſimilem modo dicto ſuper qua uelnti filum oritur, cui radicula alia parua ſuſpenditur ſubterque craſſiorem dictam in terra moratur, quarta uero ſpecies cui ob ſimilitudinem manuum duarum nomen à modernis datum eſt, palma Chriſti dicta eſt, cuius interdum folia maculis uiolaceis notata apparent. Orchis etiam uidetur eſſe ſpecies ſatyrionis maxime quæ cynoſorchis dicitur, cuius expoſitio eſt canis teſticulus. Omnes ſpecies ſatyrionis calidæ ſunt cum multo humido uentoſabili, propterea excitant coitum. Radices enim eorum confectæ cum melle mirabiliter ualent ad coitum, & ualde proſunt arteticis præcipue ſuccus eorum cum melle exhibitus mechezera, ideſt, ſenæ, ſataragi indi, ideſt, capſia. Emplaſtrum ultimum ſic deſcribitur. Recipe ammoniaci, bdellii, ana, quantum uis, diſſoluantur cum uino ueteri, & cū mollificata fuerint ſecum miſceantur ſtyracis, farinæ fœnugræci, ſemen lini, ana quantum ſufficit ad inſpiſſandū. In quarta parte dicit, quod hæc ægritudo reddit membra & iuncturas fungis ſimiles, apparent enim in iuncturis tumores quidam pleni phlegmate gypſeo. Cætera quæ dicit nota ſunt, & magis notificabuntur ex dicendis.

SCHOLION

Si pituitoſa ſit fluxio, ad digitorum impreſſionem cauus fit tumor, ſiblatus, & moderatus. color membri mali affecti eſt candidus. ætas hoc modo magis afficitur ſimilis, temperamentum humidū, & frigidum in conſimili æetis ſtatu, & tempore hyberno. urina tenuis eſt, & aquoſa præceditq. otiū, & uictus ratio, quæ pituitoſum humorem progignit. ſi autem ſalſa fuerit pituita, pruritus maximus, & mordacitas partes ægras infeſtat. ſi ex atra bile fuerit fluxus: quod rarò contingit, color tumoris nigrior eſt. ætas eſt uigoris inclinatio, temperamentum frigidum, & ſiccum, tempus autumni, regio frigida, & ſicca, aeris conſimilis ſtatus, uictusq; atram bilem gignens.

Dolor uerò, qui iſchiaticus uocatur, eſt, qui ab ancha per coxam totam uſque ad genu in longitudine protenditur: quādoque etiam in longitudine ad uirgæ ſimilitudinem extenſus per crus uſque ad pedes deſcendit. & tunc, ſi in complexione dominatus fuerit calor, & in urina tinctura; ex baſilica manus eiuſdem partis prius minutio facienda eſt, deinde ex iſchiatica. ſi autem ægri complexio frigida fuerit, & color fuſcus; ſæpe prouocādus eſt uomitus ex apozemate raphanī cum ſyru. acetoſo. coxa quoque, ac pedes, & crus ex oleo, in quo caſtoreum, & euphorbium, & ſtyrax ſint reſoluta, inūgatur aſſiduè. quòd, ſi dolor in coxa manſiuus fiat, æger ex almuri, & nabati, & baurach clyſterizetur: & ex anemate acuto quod in cap. de apoplexia nominauimus. collyriū quoque ex cyclamine, et colocynthide factum ſupponatur, quod uſque fieri conuenit, donec æger excoriationem incurrat, ex ea enim, dum accidit plurimum, conſequitur ſanitas. ſi autē paſſio inueterauerit ſinapi ſumatur, & cum fimo columbino eiuſdem quantitatis teratur: & ex apozemate ficuum conſiciatur: ex quibus coxæ emplaſtrum ſuperponatur. quod tam diu dimittatur, donec in loco ueſicæ plenæ aqua fiant, & ſcindantur. & cum fluat aqua, quæ in eis eſt, euaporetur locus cum aqua calida. deinde æger per aliquot dies quieſcere dimittatur. & , ſi nondū ſanitati reſtitutus fuerit; ad hāc eandem curam redeundum eſt. quòd, ſi ægritudo ualde manſiua fuerit, & longi temporis, & timetur, ne uertebrum reſiliat, aut egreſſum fuerit: locus ex inſtrumento, quod rotæ aſſimilatur, cauterizandus eſt: & intendatur cum cocturа, ut ſuper caput anchæ, aut coxæ principium ponatur. huius tamē rei ſermocinatio iſtius noſtri operis metas tranſcendit. taliter præterea patientes tempore ſoſpitatis uomere conſueuerint, & ſoluere uentrem, & regimen ſubtiliare, & à cibis craſſis, & frequenti ebrietate abſtinere.

SCHOLION

Antecedit autem, & quaſi auſpicatur hoc uitium aliquando uicinorum muſculorum dolor, & maxime lumborum. aliquando uero ab ipſa coxa initium fit. contingit etiam, ut coxæ dolore ſublato circa poplitem ſolum afflictio hæreat. aliis autem iuxta talum: quibuſdam uerò totum eius æqualiter dolore afficitur. multis quoque dolor figitur circa inguina urinæ difficultatem inducens: & tūc maxime totum crus à coxendicibus uſque ad calcaneum dolorem perfert.

In hac parte agens de dolore iſchiatico, primo ponit regimem curatiuum, ſecundo præſeruatiuum. ſecunda ibi. Patiēs in tempore ſanitatis. Prima in duas. In prima curat dolorem ſciaticum in parte aut totaliter pendentem à ſang. In ſecūda parte curat ipſum à phlegmate, & humoribus frigidis pendentem, ſecunda ibi. Si autem æger.

Quæ dicit in prima parte nota ſunt. Fit enim prima phlebotomia ad euacuandum & diuertendũ ſecunda uero ad eradicandum. Similiter quæ dicit in ſecũda parte ſatis nota ſunt primo enim prouocat uomitum cũ decoctione raphani quæ debet eſſe circa unc. 4. cum unc. 2. ſyrupi acetoſi melli ad euacuandum & digerendum. Secundo ungit totam partem dolẽtem cum unctione calida & ſicca fere uſque ad quartum gradum notabiliter reſoluente. Tertio clyſterizat dolore exiſtẽte fixo in ancha ex ænemate poſito in capitulo de apoplexia cui admiſcet almuri, ideſt, ſalſamentum, nabati, ideſt, illius regionis, & Baurach, ideſt, ſpeciem ſalis quam non habemus: ſed loco eius utimur ſale nitro aut ſal gemma. Quarto facit ſuppoſitorium ex cyclamine, ideſt, pane porcino & colocynthide, & poteſt fieri ſecundum hunc modum, fiat ſuppoſitorium ex cyclamine in forma communi & inuoluatur cum colocynthide puluerizata & ſuſpenſum cum filo ſuperponatur, quod multoties iterandum eſt, & aliquando clyſtere dictum ſtatim, donec fiat excoriatio in extremitate inteſtini recti, hoc enim modo aliquãdo materia ex iunctura anchę eradicatur. Quinto his non ſufficientibus ponit ſuper iuncturam anchæ ueſicatorium factum ex ſinapi & fimo columbino ana. adinuicem incorporatis cum decoctione ficuum, quod debet ſuper loco dimitti tanto tempore quod locus ueſicetur ut puta. 12. horis, & poſtea ueſicæ rumpantur, & ſi conſolidentur, iterum ueſicatio replicetur, donec materia ex profunditate iuncturæ eradicetur, ad conſeruandum autem locum ita excoriatum ſuperponimus caulem ad ignem mortificatum, butyro aut axungia inunctum. His autem non ſufficientibus locus eſt cauterizandus, caput anchæ, ideſt, ſuper iunctura uertebri coxæ cum pixidæ anchæ, quæ uertebrum ingreditur quæ apparet in parte ſylueſtri cum inſtrumento rotæ ſimili, ideſt, figurę ſphæricę, cuius formam hic uides, aliquando facimus cum cauterio triangulato huius figuræ. Cætera quæ dicit nota ſunt. Regimen doloris iuncturarum eſt triplex. Præſeruatiuum quod debetur his qui parati ſunt ad ipſum. Curatiuum, quod debetur patientibus ipſum. Tertium eſt reſumptiuum quod debetur neutris conualeſcẽtiæ ex ipſis doloribus iuncturarum. Primum regimen ſcilicet præſeruatiuum tres habet intentiones, prima ut materia non generetur. Secunda ut generata educatur. Tertia ut membra tanſmittentia quam recipientia rectificentur. Prima completur cum debito regimine ſex rerum non naturalium & annexorum. Aer declinet ad ſiccum temperie actiuarum aut prope temperiem, uerum in paratis ad dolores frigidos parum declinet ad calidum. Sed in paratis ad calidos ſit temperatus aut leuiſsime declinans ad frigidum, ſunt enim cæteris paribus, magis apti lædi ab aere frigido quam oportet & à calidiori quam oportet. Vitetur exceſſus aeris tam in caliditate quam in frigiditate, ſed maxime in humiditate, quapropter habitent in ſolari, non in loco terreno humido. Et uitent aerem uentoſum & pluuioſum. ſint taliter induti & calceati, ut neque æſtuent, neque frigeant magis tamen caleant quam frigeant. Vitentur calciamenta ſtricta dolorem inferentia. Nec utatur calopodiis ue aliis huiuſmodi quibus pedes ſui multum laborent aut contorqueantur. Somnus ſit à. 6. horis uſque ad. 8. & nocturnus. Meridianos uitandus eſt, niſi ſomnum nocturnum omiſerit. Et ſi non poteſt abſtinere, dormiat per mediam horam à medio Maii, uſque ad medium Auguſti. Et iuxta poſſe dormiat ſuper parte oppoſita parti quæ parti cõſueuit, quapropter ſi dolores conſueuerunt, in iuncturis lateris dextri dormiat ſuper ſiniſtro & contra, ſi uero in iuncturis utriuſque lateris dormiat ſupinus, ſi uero in iuncturis dorſi dormiat reſupinus, ideſt cum facie deorſum, aut ſuper altero laterum. Procurentur euacuationes omnes à natura inſtitutæ, imo etiam non naturales ſi fuerint diu conſuetæ. Inter cætera lenitas uentris, & mictus plurimus, & propriæ urinæ craſſæ turbidæ præſeruant à doloribus iuncturarum. Vitetur coitus niſi natura multum ſtimulante. Nimia deambulatio, ſtatio, & pedum ſuſpenſio lædit iuncturas, ſicut econtrario nimia quies parat dolores iuncturarum. Accidentia animi, paſsiones animi exceſsiuæ corrumpentes digeſtionem uitandæ ſunt, ſicut triſtitia, timor, deſperatio, ira, longum ſtudium & ſimilia. Spes uero, moderatum gaudium conuenit. Panis ſit debite conditionatus. Potus ſit uinum nigrum ſtipticum aliqualiter acre, aut ſaporis medii, per torcular expreſſum, bene clarum, pauciferum aut mediæ uinoſitatis unius anni tantum, debite limphatum, cum aqua bene conditionata. Debet autem magis limphari in paratis ad guttam calidam. Minus in paratis ad guttam frigidã. Medio modo in paratis ad mixtã.

Raſis tamen in gutta frigida concedit uinum uetus purum, ſed in gutta notabiliter calida exiſtimo præſtantiorem potum eſſe aquam & proprie ſaccharatam, niſi timeatur læſio ſtomachi & membrorum naturalium, in quo caſu parum uini cum aqua miſceatur. Sed in mixta aqua ſaccharata infuſionis foliorum ſaluiæ, aut uinum ſupraſcriptum bene lymphatum cum aqua ſupraſcripta, ſed in frigida aqua paucioris aut pluris mellis ſecundum exigentiam temporis & complexionis & conſuetudinis. Salata bis in hebdomada poteſt uti accipiendo ex ea duos aut tres bolos in gutta & tempore frigidis. Saluia cum boragine, modico roſmarini & modico menthæ ſimul mixtis. Item capparibus. Sed tempore medio, cichorea cum modico menthæ & ſaluia. Sed tempore calido endiuia, cichorea, lactuca, quæ condiantur cum acreſta aut uino granat. aut aceto modicæ acuitatis, & cum ſacch. poſſunt dulcorari. Vtatur tamen calidis aut frigidis ſecundum exigentiam temporis & guttæ & aliarum circunſtantiarum. Fercula in gutta calida ſint panicium & milium. Item fercula ex ouis & acreſta, & ex herbis endiuia, portulaca, ſpinachia, acetoſa, cucurbita, & proprie cum acreſta condita. Sed in frigida, rizum, far. Item fercula quæ fiunt ex ouis aut pane ſecundum communem uſus, ius cicerum, & cicera ipſa fracta & optime cocta aliquando conueniunt. Item ſaluiata radix enulæ triturata cum uitellis ouorum cocta. In frigida cauenda ſunt brodialia in frequenti uſu, & in mixta conueniunt amygdalata, blites cum boragine. Carnes conuenientes ſunt pulli cuiuſcunque generis, non ſuperflue impinguati. Item columbi uolare incipientes & proprie ſylueſtres, turtures, turdi, ficedulæ, aues paruæ, degentes in arboribus & in pratis præter paſſeres, perdices, phaſiani, franquillini. Sed aues aquaticæ omnino uitentur, & ex quadrupedibus conueniunt hœdi, capreoli, cuniculi, lepores iuuenes, uituli caſtrati annuales, carnes hericii porcini ſunt propriæ, & pedes horum animalium conueniunt cum proprietate ſua, ſed ſint optime cocti. In gutta tamen calida, uitandæ ſunt carnes in ſuperfluo uſu, & hæ carnes in prandio comedantur elixæ, in cœnis aſſatæ, uitandæ ſunt carnes antiquæ ſalitæ, licet in gutta frigida aliquid carnium ſalitarum concedi poſsit. Piſces uitandi ſunt, ſed ex minus nociuis ſunt piſces parui, petroſi, lucii, ſtrilei, cauedani, ſardenæ, temali. Et ex marinis, ſardellæ, anguſigulæ, auratæ, paſſeres & ſimiles, facilis digeſtionis, & boli chymi paucarum ſuperfluitatum. Oua conueniunt ſecundum omnem modum adminiſtrationis dummodo ſint mollia, non per decoct. indurata. Lac & lacticinia uitanda ſunt. Oleum & butyrum ſint in raro uſu. Ex ſaporibus conueniunt uinum granatorum, acreſta, uinum criſpinum & ſimilia, uitetur acetum, ſapor ex amygdalis cum paſſulis optime conuenit, item ex amygdalis cum acreſta piperata in gutta frigida & tempore frigido, ſimiliter, & ſapo & ſinapi. Ex fructibus conueniunt paſſulæ, auellanæ, ficus ſiccæ, fiſtica in cauſa frigida. Sed in calida granata, pira, citonia & propriæ cocta & pineæ præparatæ conueniunt in mixta. Canones obſeruandi in cibando ut non comedat niſi præcedentis cibi digeſtione celebrata. Surgat à menſa cum reliquiis famis, non multiplicet cibaria in menſa una. Ieiunet bis in hebdomada, & omnibus diebus ſecundum legem præceptis, & proprie parati ad guttam frigidam aut mixtam. & notabiliter comedat antequam bibat. Secunda intentio ſcilicet euacuatio materiæ iam genitæ completur cum phlebotomia. Si ſanguis ſolus peccauerit aut alii humores cum ſang. ſang. dominante, aut etiam ſi æqua proportionabiliter peccauerint, & hauriatur quantitas ſanguinis ſecundum exigentiam uirtutis & repletionis & phlebotometur in uere, aut ante tempus in quo gutta accidere conſueuit. Quod ſi conſueuerit accidere in aliqua iunctura pedum, ſicut eſt ſecundum

cundum plurimum,phlebotomentur baſilicæ ambæ,ſi in ambobus pedibus accidere conſueuit,aut ſi tantum in uno baſilica einſdem lateris,& proprie ſi hepar aut ſplen miſerit materiam.Quod ſi cerebrum mitteret materiam præſtantius eſſet phlebotomare communem, ut ſimul deſeruiret membro mittenti & recipienti.Quod ſi accidere conſuenit in ambabus manibus phlebotometur utraq; ſaphena,& ſi in una manu tantum phlebotometur ſaphena eiuſdem lateris aut baſilica lateris cõtrarii,& ſi mittens eſſet cerebrum, communis manus contrariæ,& multo plus debemus eſſe audaciores,et promptiores ad phlebotomandum in regimine præſeruatiuo quam curatiuo.Si uero alii humores fuerint in cauſa abſque peccato ſanguinis,aut ſanguine multum ſubdominante euacuentur ſecundum ipſorum exigentiam. Cholera quidẽ cum caſsia tracta,cum decoctione mirabolanorum citrinorum,prunorum & tamarindorum. Cum qua ſi uenter fuerit ſtipticus miſceatur drach.2.aut quantum tibi uidetur electarii ſuc.roſa.aut exhibeatur ſolum electarium ſucci roſarum à drach.2.uſque ad.3.cum decoctione ſupraſcripta. Quod ſi maluerit pilulas,exhibeantur pilulæ de hermodactylis minores circa drach.1.Præſtantius tamen eſt ut ſolutiuis exoluẽtibus prætermittantur digeſtiua.Propterea ante digeſtionẽ ſufficeret aloes loti,dra.s.mirobalanorum,citrinorum. ℈.1. pilularum minorum de hermodactylis.℈.s.cum aqua endiuiæ,aut ſucco roſarum,formentur pilulæ 7. Si uero in cauſa fuerit phlegma,exhibeantur pilulæ de hermodactylis maiores circa drach.1.aut.Є.4.& ſi maluerit medicinam liquidã, exhibeatur electarium indum,circa drach.4.præcedentibus tamen debitis digeſtionibus ſecundum materiæ exigentiã, & membrorum tam mittentium quàm recipiẽtium.euacuantur quoque huiuſmodi materiæ proprie phlegmaticæ cũ diureticis & prouocantibus ſudorem. Electarium boni ſaporis ſoluens phlegma ex iuncturis.℞.hermodactylorum. dra. 2.mirabo.citrino.zing.ana.℈.1.miuæ citoniorum, quantum ſuffi.fiat electarium.eſt doſis una.Si autem uolueris ſoluere phlegma & colicam,his adde diagridii,gran.12. eſt pro duabus uicibus.Si autem opus ſit ſoluere phlegma,choleram & melancholiam,his adde,ſenę.polypodii.ana.Є.2.& ſunt tres doſes,& adde ſupraſcriptis.℈.s.zing. & erit conueniens in pręſeruando & eurando,bonum tamen eſt ut pro conſeruatione fiant huiuſmodi euacuationes integratæ ex ſuis digeſtiuis,ſolutiuis ſm exigentiam materiæ. Tertia intentio.ſ. membrorum rectificatio completur ut infra. Membra nanq; mittentia debent regi primo euacuando ab eis ſuperflua, propterea euacuationes de quibus ſupra debent reſpicere tam membra mittentia quam recipientia.

Secundo debent eorum diſcraſiæ corrigi cum interius & exterius applicitis ſecundum exigentiam.Et tertio uirtutes eorum roborari cum propriis moderate ſtipticis.Verum hæ duæ ultimæ intentiones cum eiſdem perficiendæ ſunt quæ ſimul alterant membrorum diſcraſiam & confortant. Membra autem recipientia cõfortant cum exterius applicitis ex quibus ſunt thermæ aluminoſæ, & ſi fuerint ſimul aluminoſę,ferreæ,ſalſę,multum proderunt. Secundum eſt lotio eorum cum aqua ſalſa neque frigida,neque multum calida.Tertium eſt calcare uuas & proprie nigras aut in ipſis calcatis, dum bulliunt,frequenter tenere pedes. Quartum flores amygdalarum,mirti,camæmillæ,meliloti.roſa.& proprie eorum decoctio cõfortat iuncturas.Et ſi fuerit paratus ad guttas frigidas ponatur cum eis aliquid ſalis aut aluminis, aut utriuſque.Ex ſumptis eſt ſaluia parum cocta, item nux indica,item acorus,item edera terreſtris:& dicitur quòd uerbena portata præſeruat iuncturas pedum à doloribus. Secundum regimen,ſcilicet curatiuum tripartitur. Primum debetur cauſæ antecedenti. Secundum cauſæ coniunctæ. Tertium eſt commune utrique curans accidentia & ordinans debitum regimen ſecundum exigentiam intentionum pręcedentium.Primum regimen habet tres intentiones. Prima eſt euacuatio.Secunda diuerſio. Tertia fluxus interceptio. Prima autem intentio ſcilicet euacuatio completur cũ phlebotomia à qua inchoandũ eſt,ſi ſolus ſanguis fuerit in cauſa, aut alii humores peccent cum ſanguine dominante.Deinde tertio ſi æque proportionabiliter creuerint quæ phlebotomia fiat ex parte contraria,ſicut dictum fuit in regimine pręſeruatiuo ad quod recurre.Si uero alii humores peccent cũ ſanguine ſubdominante,fiat primo humorum dominantium euacuatio.Deinde ſedata agitatione & fluxu fiat phlebotomia ex parte contraria per unam diametrum, hauriendo tamen minus ex ſanguine quam in caſibus præcedentibus. Et hanc credo fuiſſe opinionem Auic.qui in phlebotomia uidetur ambiguus,ſi uero alii humores peccauerint abſque ſanguine ſoli euacuentur.Sed eſt notãdum quod ſi nauſeauerit, uomitus à principio poteſt concedi cum facilibus, ſolutio autem uentris minime,niſi cum clyſteribus lenitiuis.Timor enim eſt in adminiſtratione lenitiuorum ſolutiuorum ne materiæ quæ iam ſunt in motu ad iuncturas commotæ à medicina ſoluente amplius præcipitentur ad iuncturas, & proprie ad iuncturas pedum.Propterea præmittantur digeſtiua ſecũdum exigentiam materię ſicut materia exiſtente phlegmatica mel.roſ.cum aqua ſaluiæ aut hydromel cum ſaluia bullitum.Et materia exiſtente cholerica,iulep.roſ.cum aqua endiuiæ,& in melancholia ſyrup.de epithymo, cum aqua buglossæ immixta, hæc miſceantur ſecundum exigentiam, poſtea materiæ digeſtæ euacuentur cum ſolutiuis ſuperius deſcriptis in regimine præſeruatiuo.Diuertatur autem materia iuxta ſecundam intentionem huius primi regiminis curatiui cum clyſteribus,in quibus hierapicra,benedicta, electarium indum,electarium de ſucco roſa.diaſenæ, confectio hamech & ſimilia.item diuertatur materia cũ uomitiuis, & proprie in conſuetis,& facile uomentibus.Eligantur autem uomitiua ex ſuperius deſcriptis in ęgritudinibus ſtomachi, & de his ſtatim dicetur in cura iſchiaticæ. Leue uomitiuũ eſt aqua tepida decoctionis raphani & ſeminis anethi un.4. olei acuti odoris & guſtus,unc.2.aceti unc.1.& tertio diuertatur cum prouocantibus urinam & ſudorem. Sed hæc non fiant niſi materia notabiliter minorata.Leue prouocatiuum urinæ,eſt aquæ decoctionis, aſparagi,cicerum rubeorum & ſimilium. Sudorem autem prouocant potus aquæ calidæ, cum pauco uino ſubtili & coopertura ſufficienti. Recentio etiam anhelitus & balneum aereum.Intercipitur autem fluxus materię iuxta tertiam intentionem huius primi regiminis dupliciter. Primo cum repercuſsiuis applicitis non ſolum in loco dolente,ſed etiam ſupra cũ debita ligatura, quæ tamen non ſit multum ſtricta,ſed ſit tantæ ſtricturę ut confortet & repercutiat,& propterea ſit magis ſtricta in iunctura, ita tamen ut dolorem non inferat,& quanto magis recedit à iunctura uerſus ſuperius magis relaxetur. Repercuſsiua in materia calida leuia ſunt oleum roſarum omphacinum, id eſt,factum ex oliuis immaturis,& roſ.immaturis,item oleũ roſ.bulitum cum quarta parte aceti ad aceti conſumptionẽ. Et fortius eſt abſque conſumptione aceti bene cũ eo incorporati.Et fortius eſt ut cum aquis aut ſuccis endiuiæ, plantaginis,ſolatri roſarum & ſimilibus miſceatur quarta pars aceti,& modicum ſandalorum.Aut fiat deſenſiuum in forma cõmuni ex oleo roſarum,aceto,& bolo armeno.Quod ſi mucilago pſilii, albumen oui oleum roſatum lotum cum aqua plantaginis,& aliquid ſandalorum adinuicem miſceantur erit efficax in materia cholerica.Item ſandali rubei boli arme.ſieſ memithæ, pſidiæ, ferruginis, opii, ana,confice cũ aqua roſarum,aut ſucco coriandri pauco aceti. & repercutiendo ſedant dolorem. Et in forma emplaſtrum eſt huiuſmodi.Recipe roſarum.℥.1.farinæ hordei.℥.1.s.farinæ fabarum,unc.3.miſceantur cum olei roſ. partibus tribus,& aceti parte una.Sed in materia frigida ℞. olei de ſpica.℥.2. bulliat cum unc.2.decoctionis gallarum ad eius conſumptionẽ poſtea miſceatur cum eo ſtyracis, myrrhæ,aloes,acatiæ,ana drach.1.ceræ modicum,acetum quantum ſufficit fiat unctio mollis. Et tu utere ex his quæ tuo propoſito magis deſeruiſſe.Hæc tamen ſimul complent hanc intentionem & primam ſecundi regiminis curatiui. Memorãdum tamen quod aliquæ ſunt iuncturæ in quibus leuia aut nulla competunt repercuſsiua ſicut iuncturæ humeri iuncturæ mãdibulæ & ſpõdilium ne materia repar ad principalia membra aut nobilia quibus appropinquat. & iunctura anchæ ne materia in profundo retineat. in reliquis audacius poſſumus repercutere. Intercipitur ſecundo materia cum ueſicatoriis & cauſticis. Pro quo eſt ſciendum,quod ueſicatoria & cauſtica aliquando ponuntur ratione materię fluentis ad intercipiendũ eius fluxum.

fluxum, aliquando ratinne materiæ iam fluxæ ad eradicandum ipſam ex iũctura. Si primo modo, debet fieri ſupra iuncturam maxime in ea parte per quam materia fluit ad iuncturam. Si uero fiat ratione materiæ iam fluxæ, & in iunctura collectæ fiat infra iuncturam aut ſupra iuncturam, exẽpli gratia in dolore humeri ratione materiæ fluentis ſi materia à cerebro communicetur, aut hepate & membris inſerinribus per uenam ſpatularum, cuius ſignũ eſt præter alia ſigna, quia dolor incipit, & eſt magis in parte ſuperinri humeri, neſcetur, aut cauteriaetur locus qui uidetur magis conueniens in ſpatula diſtante ab humero per tres unc. & eligatur maxime locus per quem creditur tranſire materia. Si uero materia communicetur humero per uenam aſſellarem, quod raro accidit, cauterizetur in parte ſylueſtri prope aſſellam diſtante à innctura per unc. 3. Sed ratione materiæ iam fluxæ fiat in adiutorin diſtante à iunctura per tres nnc. ant circa. Si uero adeſſet dislocatio propter humiditatem lubricantem, reducta prins iunctura ad ſtatum ſuum modo poſsibili, fiat cauterizatio cum inſtrumento triangulato, cuins hæc eſt figura, in iunctura humeri penetrando ſolam cutim. Si uèro fiat cauterizatio, aut ueſicatio ratione materiæ fluentis & fluxæ, fiat in utriſque lncis, & eodem modo in cæteris iuncturis. Similiter fiat in dolnre cubiti ratione materiæ fluentis in parte ſuperiori & ratione materiæ fluxæ in parte inferiori. Eodem modo in dolore raſetæ. Et in omnibns his ſola cutis penetranda eſt, cauendo ne læſio neruis aut chordis communicetur, propterea tutius eſt cauterium actuale aut ueſicatin. Si nero dolor ſit in iunctura mandibulæ fiat poſt aurem eiuſdem lateris ratione materiæ fluentis aut ſub mẽto ratione materiæ fluxæ. Si uero in iunctnris colli ratione fluentis, fiat in occipitio, ſed ratione fluxæ in principio dorſi & fine colli diſtanter à ſpondilibus utraq; per. 2. unc. Similiter fiat in reliquis doloribus dorſi & lumborum. Sed in dolnre iſchiatico tam rationc materiæ fluentis quàm fluxæ, fiat ueſicatio & cauterizatio ſuper iunctura in parte ſylueſtri cum cauterin triangulatn aut circulari penetrãdo totam cutim, materia enim fluit ad hanc iuncturam per nenas intrinſecas ramificatas à uena chyli ne propter carnoſitatem multum eſt dubium de nocumento neruorum aut cordarum. Sed in dolore genu ratione materiæ fluentis cauteriaetur ſuper genu alterius partis quam per. 3. unc. ut uitetur cauterizatio ſuper extremitatibus lacertorum. Sed ratione materiæ fluxæ fiat infra genn in fontanella diſtante à chordis & lacertis. Sed in dolore iuncturæ pedis fiat, ſupra pedem in parte ſylueſtri ant domeſtica nbi apparet magnus dolor. Sed ſecundum plnrimum in parte ſylueſtri ratinne materiæ fluentis, ſed ratinne fluxæ ſub clauicula pedis. In dolore uero digitorum pedis fiat cauterizatio aut ueſicatio in cnllo pedis. Forma autem cauterinrum tales ſunt, in iunctura humeri eligatur cauterium oliuale ſiuè fiat ratione materiæ fluentis ſiue fluxæ, & fiat in eà parte quæ ſuperius memorata eſt. Et quandoque ratinnc materiæ fluentis facimus ſupra iuncturam in duobus locis, ſi materia fluat per duas uias ſupraſcriptas. Similiter ratione fluxæ facimus infra iuncturã in duobus locis, ſcilicet parte domeſtica & ſylneſtri, cum eſt difficilis eradicationis. Si uero adſit dislncatio propter humiditatem lubricantem, eligatur triangulatum oliuale, & ponatur ſuper iunctura in parte ſylneſtri ſicut dictum fuit, ſimiliter in cubito eligatur oliuale, & fiat ut dictum eſt ratinne materiæ flucntis ſuper innctura per tres unc. ſed ratione fluxæ, parum infra iuncturam, & apud quoſdam ratinne materię fluentis fiat ſupra iuncturam in duobus locis, ſcilicet in parte domeſtica & ſylueſtri, quando materia flnit per utranqne partem. Similiter ratione fluxæ fiat parua infra iuncturam in dunbus locis, quando materia eſt difficilis eradicationis. Sed in iunctura manus, eligatur cauterium punctuale ſecundum Albuchaſim, & fiat in iunctura manus in quatuor locis. Sed ſi uolueris ſolum facere in uno loco aut duobus ſupra iuncturam ratione fluentis, aut parum infra in uno aut in duobus ratione fluxæ eligatur oliuale, ſed in dolnre digitorum eligatur punctuale, in parte pectinis correſpondente digito illi, aut in raſeta ratione fluentis ſi fuerit in pollice, ſed ratinne fluxæ parum infra iuncturam, in dolnre mandibulæ eligatur oliuale, & fiat ratione fluentis & fluxæ, ſicut dictum fnit ſuperius, licet forte ratione fluxæ melius eſſe facere infra iuncturam. In dolore ſpondilium eligatur oliuale, & fiat ut dictum eſt licet apnd Albuchaſim debeat eligi punctuale, & debent fieri tres lineæ ſecundum latum, ubi eſt dolnr, & in qualibet linea facere quinque cauteria aut plura ſecundum magnitudinem doloris & tolerãtiam uirtutis, ſed prius ſignẽtur lineæ & puncta ubi dehent fieri. In iunctura anchæ utantur triplici cauterio, unum eſt habens figuram ſphæricam, cuius diameter eſt medietas palmi, & nõ habet alias eminentias: ſecũdum eſt ſimile huic, & habet quinque eminentias oliuales, aut ad modum oſsium dactylorum: tertium habet ſolum tres, & homine iacente ſuper latere oppoſito taliter, ut bene appareat acumen anchę cauterizetur, & per medietatem palmi intelligo medietatem palmæ manus. Et apud quoſdam ſunt quatunr cauteria, tria in laterib. æque diſtantia, tria ſecundum formam trianguli, quartum in medin. Quidam autem cauterizant in iſchiatica non ſolum ancham, ſed etiam loca diſtantia ad quæ deſcẽdit dolor. Credo ſolam cauterizationem anchæ ſufficere cum ibi ſit doloris radix. In dolnre genu eligatur oliuale, & fiat, ut dictũ eſt ſuperius, neq; laudo quod ſuper iunctura genu ponatur, niſi ualde ſuperficialiter, & fiat quando materia nõ poſſet aliter eradicari in pluribus locis ſecundum exigentiam, ſed in iunctura pedis eligatur oliuale & fiat ut dictum eſt, ſed in iuncturis digitorum pedis fiat, ut dictum eſt in digitis manus.

Canones obſeruandi in cauterizatinne ſunt. Primus, non fiat niſi cum alia remedia nnn contulerint, propter debilitatem iuncturę, latitudinem uiarum aut continnum fluxum materiæ, aut multam materiam exiſtentem in iunctura. Secundus, ut fiat potius cum cauterio actuali quàm potentiali, quia magis confortat nec communicat nocumentibus uicinis. Tertius, ut eligantur cauteria idonea & diuerſa ſecundum exigentiam locorum. Quartus, non penetret ultra cutim. Quintus, ut tempore cauterizationis tueantur partes circunſtantes cum ſuccis & aquis frigidis, & ſimilibus. Sextus, ut eligatur iuxta poſſe tempus & hora temperatior nnn ſuperflue calida aut frigida. Septimus, ut infirmus tempore operationis ſtatuatur & quieſcat in ſitu magis conueniente. Octauus, quod præcedat loci ſtupefactio in ualde ſenſitiuis. Nonus, ut locus conſeruetur ulceratus per longum tempus, puta per quadraginta dies aut cum ſphæra cerea immiſſa in uulnere, aut ſimili, aut cum folio hederæ, aut ſolio caulis ad ignem aliqualiter calefacto, & poſtea axuogia inuncto, aut cum cæpe trito cum melle. Decimus, ut clauſo foramine poſtea per interualla fiant euacuationes & phlebotomiæ ſecondum materiæ exigentiam, ne materia ſolita fluere ad iuncturas, poſtea retẽta in membris ſuperioribus nobilibus faciat apoſtema aut febres, & erit nouiſsimus error peior priore. Vndecimus, ut fiat in cauſa frigida aut mixta, non autem in calida. Duodecimus, non fiat cauterium cum materia eſt indurata, aut gypſeata in iunctura, nec quando eſt exiccata & maraſmata, ſed fiat quando adeſt multitudo materiæ, aut mollities ligamentorum. Decimus tertius, prius ſignetur locus, poſtea cauterium ſupponatur. Secundum regimen curatiuum, quod debetur cauſæ coniunctæ exigit in principio repercuſsiua, in augmento uſque ad medium ſtatus repercuſsiua mixta cum reſolutinis, ſed deinceps reſolutiua pura. Quæ autem ſint repercuſsiua conuenientia in principio poſſunt patere ex regimine præcedente. Sed reſolutiua conuenientia in materia frigida ſunt huiuſmodi. Primum. ℞. ſtercoris bouini calidi, ſicut egeritur & dolenti loco ſuperponatur, & eſt melius pluribus aliis. Haliabbas autem addit cum iſto de ſtercore caprino aliquid cineris caulium ad maiorem reſolutionem & cõſulit ante emplaſtrationem lauari locum cum aqua decoctionis chamæmil. meliloti, anethi, maioranæ, centaurçę, & ſimilium. Aliud Recipe amoniaci, bdellii, ſtyracis, ana. partem unam farinæ fœnugr. ſem. lini, ana. partem mediam, diſſoluatur ammoniacum, bdell. ſtyrax, cum uino ueteri, & cum farinis miſceatur incorporãdo cum oleo coſtino & fiat emplaſtrum. Aliud Raſis in Alman. in capitulo proprio ualens ad materiam multam frigidam & in corpore & tempore frigido. Recipe ſtyrac. liquidæ caſtorei, euphorbii, myrrhæ, aloes, acatiæ, ana. partes æquales. Ex his cũ uino ueteri

miatis fiat epithima. Aliud Dini. Rec. aloes unc. 1. mirrhæ. unc. s. ſalis, drach. 2. croci, drach. 1. ſarinæ lupinorum, furfuris ſubtilis, ana. unc. 2. aquæ cineris quantum ſufficit, fiat emplaſtrum. & in reſolutione materiæ frigidæ ualet aqua ardēs, oleum benedictum, & ſimilia. Sed cum craſſa reſoluitur cauendum eſt à petrificatione, propterea cum reſolutiuis miſcenda ſunt mollificantia ſicut mucilagines maluauiſci, fœnugræci, ſem. lini, oleum ſeſaminum, amygdala. dulc. pinguedines, medullę, & ſimilia, quæ uidentur magis opportuna. Sed reſolutiuum in materia calida eſt huiuſmodi. Recipe mucilaginis fœnugræci, mucilaginis ſem. lini, ana. unc. s. olei liliorum alborum, unc. 1. ceræ quantum ſufficit, fiat unctio. Et ea his poſſunt elici conuenientia in augmento, oportet enim repercuſsiua miſceri cum reſolutiuis. Si uero apoſtema iunctura ſe tenderet in uiam maturationis quod rariſsime accidit, adiuuetur cum his quę conſueuerūt reliqua apoſtemata maturare, & ſi apoſtema eſſet difficilis ſuppurationis aperiatur ante perfectam maturationem ne putreſiant iuncturæ. Sed in materia mixta ad reſoluendū. Recipe farinæ, fœnugræci, ſeminis lini, anethi, chamæmillæ, ana drach. 10. bdellii, ſtyracis liquidæ, ammoniaci, galbani, ana. drac. 5. olei liliorum quantum ſufficit. diſſolutis gummis fiat emplaſtrum. Item urina cocta cum ſale, item ſuccus ebuli inſpiſſatus cum oleo roſ. item ea niulis ſiunt unguenta propria in his caſibus ſicut de limaciis, de ſcorpionibus, de ranis, de uulpe, de ueſpertilionibus, & ſimilibus, coquendo ea cum aqua ſalita & pinguedo ſupernatans reſeruetur, & cum horum decoctione poteſt locus epithimari, & poſtquam epithimatum eſt & eaiccatum cū pinguedine ungatur, aut horum carnes ſalitę ponantur in olla perforata, bene deſuper obturata, & alia integra ſub ea, & ſepeliatur in fimo & diſtilletur & reſeruetur. Tertia autem pars huius regiminis curatiui habens duas intentiones, ſcilicet curationem accidentium & regimen ſex rerum perficitur, ut infra. Duo enim ſunt accidētia corrigenda, ſcilicet doloris intenſio, & durities remanens in iuncturis. Dolor ſedatur dupliciter. Primo remouendo cauſam, & de hoc ſermo pręceſsit. Secundo cum anodinis fomentando locum dolentem cum oleo chamæmælino, anethino, aut cum decoctione ex floribus chamæmillæ, meliloti, ſem. lini, maluauiſci, parietaria, & ſimilibus, & iniunctio cum caſsia trac. cum aqua roſ. in principio & cum aqua apii in proceſſu eſt propria, ſcilicet conueniens. Et tertio cum ſtupefacientibus mixtis, cū anodinis, de quibus ſupra. Vt Recipe micam panis albiſsimi, & miſce eam cū lacte & oleo roſ. aut chamæmil. aut ambob. ſimul, quibus adde. 20. partem oppii, & croci quartam partem ipſius opii, & fiat emplaſtrum. Ad idem. Recipe olei roſa. unc. 6. opii drac. 2. croci. drac. 1. ceræ quantum ſufficit, & fiat unctio. Ad idem. Recipe capitum papaueris al. cum ſeminib. & corticib. ſuis, hordei mundati, ana, unc. 1. & bulliant in una lib. aquę ad conſumptionem medietatis & colentur, cui colaturæ addatur mucilaginis pſillii, fœnugræci, ſeminis lini extractæ cum aceto quantum eſt colatura olei roſa. mixti cum albumine oui quantum eſt medietas, fiat linimentum in quo infundatur pannus lineus, frigidus applicetur, & q̄ cito caleſit remoueatur. Item quinto aphoriſmo. aqua multum frigida infuſa ſuper articulos dolorē ipſorum ſedat ſenſum obtundendo. Pro ſecundo accidente curando, eſt ſciēdum quod durities iuncturarum eſt duplea. Eſt enim quædam in qua iunctura eſt maraſmata & deſiccata abſque præſentia mareriæ, ſaltem, de qua ſit curandum. Altera eſt cum præſentia humoris mucilaginoſi craſsi, & aliquando gypſei. Vtraque difficilis, & aliquando impoſsibilis curationis iuxta illud Ouidii uerſum.

Soluere nodoſam neſcit medicina podagram.

Et maxime difficilis curationis eſt quando adeo deſiccata & maraſmata eſt, quod per frictionem non rubet, & adhuc in qua nullus aut paruus eſt ſenſus magis difficilis eſt. Vtraque pro curatione ſi poſsibilis eſt aut melioratione tempus requirit longum. Prima autem exiſtens abſque præſentia materię, de qua ſit curandum unicam exigit intentionem perficiendam cum notabiliter humectātibus tam qualitatiue quā ſubſtantifice & temperatis in actiuis. Vnde embrocetur particula patiens aut ſtet infuſa in aqua mucilaginoſa decoctionis radicum altheæ, ulmi, chamæmillæ, meliloti, fœnugręci, ſeminis, lini, & ſimilium, aut in aqua decoctionis capitum caſtratorum, cui ſi eſſet admiatus ſanguis calidus alicuius animalis eſſet conuenientior, & tempore balneationis huiuſmodi particula patiens fricetur ut nutrimentum attrahatur ad ipſam. Propterea quando ſiunt huiuſmodi debet eſſe perfecta prima & ſecunda digeſtio, & iam ſit tempus penetrationis nutrimenti ad membra, & cum hoc tunc debet flecti & reflecti ad omnes differentias, maxime ad eas quæ ſunt ſibi difficiles, & fiat huiuſmodi bis in die, & poſt huiuſmodi balneationem ungatur prope ignem moderatū aliqua unctione mollificante, vt Recipe pinguedinis vulpis lupi, olei ſeſamini, ana. unc. 1. medullæ cruris bouini, mucilaginū maluauiſ. fœnugręc. ſem. lini, ana drac. 2. ceræ quantum ſufficit. Et ad hoc ualent ſpecies diaquilonis. Si uero ſit cum præſentia materiæ induratæ ea igit duas intentiones. Prima eſt mollificatio. Secunda reſolutio. Prima completur cum iam dictis. Secunda cum œſypi ceroto deſcrip. Philagrii apud Meſue. Aliud magis reſolutiuum. Recipe dialtheæ. unc. 3. olei maſtichini, olei de lil. olei nucis indicæ, ana. unc. 1. axungiæ, ſtrutii, aquilæ, morontanę, anatis, gallinæ, aſini, medullæ cruris uituli, cerui, ana. unc. 8. bdellii, hiſſ. humidæ, ſtyr. liquidæ, ana drach. 2. pinguedinis teſticulorum caſtorei drach. 1. ceræ quantum ſufficit fiat unguentum. Poſſunt etiā fieri emplaſtra miſcendo cum ſupraſcriptis aut āliis quæ uidebuntur magis opportuna farina fœnugræ. & ſemi. lini. Fiat etiam reſolutio cum marchaſita ignita extincta cum aceto, & ſimiliter cum lapide molendini ſimiliter ignito & extincto. Gal. uero teſtatur quòd caſeus antiquus coctus cum iure tibiæ ſalitę porci rumpendo cutim cum uiolentia extrahit lapides gypſeos & mollificat duritiem, quod dicit ſe in multis probaſſe. Raſis uero hoc recitando addit naſturtium. Secunda intentio ultimi regiminis curatiui. ſ. debitum regimen ſex rerū poteſt elici ex dictis in de regimine præſeruatiuo. Oportet tamen diætam magis eſſe tenuem. Quapropter oportet in gutta calida ut à uino abſtineatur. Bibat aquam coctam cū quinta aut ſexta parte iulep roſ. Si tamen non poſſet abſtinere ſit pauciferum ſtiptieum ſaltem in principio, & multum lymphatum. In proceſſu tamen digeſta materia & notabiliter minorata poteſt eſſe ſubtilius, ſed optime lymphatū. Abſtineat à carnibus ſaltem in principio. Vtatur auenata, hordeacea, pauco milio, & condiantur ſua cibaria cum rebus ſtipticis acribus, ſicut acreſta, uino granatorū, ſuc. limon. aranci, citrinorum, mirtillorū, & ſimilium. Caueat ab aceto. Sed in gutta frigida apud Raſim, caueat à faſtidio, & aqua frigida, & cibis craſsis, & a frequenti ebrietate. Eique pręcipiendum dum ſanus eſt ut motu utatur, & à coitu abſtineat, & præcipue cum ſatur fuerit, nec balneū ingrediatur, nec exercitetur poſt comeſtionem. Vinum præterea uetus & purum bibat. Eis quoque utatur dum ſanus eſt, quę urinam prouocare conſueuerunt, & ſimiliter gutta declinante. Credo tamen præſtantius eſſe ut ſaltem in principio utatur in potu aqua mellis cum ſaluia, & carnes ſuę ſint auium & proprie ſylueſtrium, ſicut perdices, & ſimilium. Regimen etiam reſumptiuum tres habet intentiones. Prima eſt regimen ſex rerum. & eſt quòd paulatim reducatur ad regimen ſanorum incraſſando diætam, & exercitium paulatim creſcat, & proprie ſecundum iuncturas, quæ ex gutta fuerant impeditæ. Secunda eſt, quod ſi aliquid de materia fuerit derelictum cum diureticis & theriaca finiatur, & aliquando cū ſolutiuis benedictis propriis & confortantibus, aut ſaltem non debilitantibus membra mittentia neque recipientia. Tertia, quòd iuncturæ cum balneis propriis confortantibus, & reſoluentibus, & cum unctione ex oleo vulpino, & ſimilibus cōfortentur, pro qua intentione recurrendum eſt ad quæ dicta ſunt in regimine præſeruatino, intentione. 3. Similiter membra nobilia & proprie mittentia confortentur corrigendo ipſorum diſcraſiam ſicut cum diarrhodon abbatis, aromatico roſ. diamuſco dulci, troch. de abſinth. de rhabarb. de cappparibus, theriaca, mirobalan. chebul. conditis, acoris conditis, diacori, ſaluia, pineis pręparatis, fiſtichis, paſſulis, & ſimilibus ſecundū exigentiam, confortantibus tam membra mittentia quàm recipientia, quæ tamen membrorum confortatio iuxta poſſe eſt attendenda in toto curæ proceſſu.

De dolore anchæ. Cap. 112.

DOlor anchæ & iſchiaticus, in quibuſdam conueniunt & proprie in eſſentialibus, ſcilicet in membro principaliter patiente quod eſt in iuncturis anchæ, & in cauſis tam intrinſecis quàm extrinſecis. Differunt tamen in quibuſdam accidentalibus utputa in doloris extenſione. Eſt enim dolor anchę dolor ſtans, & in iunctura circumſcriptus, ſed iſchiaticus deſcendit & extenditur uerſus pedem iũctura anchæ non dimiſſa.

Horum ſpecies non ſunt niſi quidam modi ſecundum magis & minus differentes. Eſt n. quidam fortis clamoſus, quidã remiſſus, quidam nouus, quidam antiquus, quidam cõtinuus quidam interpollatus, quidam cum diſlocatione, quidam ſine & dolor iſchiaticus quandoque deſcendit uſque ad coxam, quandoque deſcendit uſque ad genu, & iuncturæ ipſius motum, & quandoque extenditur uſque ad pedem & digitos eius impediens fixionem & firmitatem. Deſcendit autem quãdoque per partem domeſticam, dolore lacertis & neruis illius partis communicato per materiam exiſtentem in uena ſaphena ad muſculum illius partis refudantẽ, & quandoque per ſyluestrẽ materia refudante ad lacertos & neruos illius partis à uena iſchiatica. Et ſi materia continetur in concauitate iuncturę, ſicut eſt ſecundum plurimum, deſcendit per ſyluestrem communicando materiam neruo lato, propterea dolor iſchiaticus frequentius deſcendit per ſyluestrem partem quam domeſticam, & cauſa deſcenſus & extenſionis doloris non eſt niſi multitudo materiæ ubicunque contenta.

Cauſæ autem ſunt duplices corporeæ & primitiuæ, ſed corporeæ duplices, per communitatem & propriæ. Propriæ quidem ſunt ſecundum pluri. materiales alterantes & extendentes ipſius iuncturæ partes & ſunt ſecundum plur. phlegmaticæ crudæ & uentoſæ, deinde mixtæ, deinde ſang. raro melan. & rarius choler. Sed ex communicate ſecũdum plur. à matrice & ex permutatione materiæ ipſius ad anchas quibus alligatur & adhæret iuxta Hippo. 5. partic. Apho. Apho. 46. Si matrix in uertebro poſita laniem fecerit, neceſſe eſt commotum fieri, & apud Auic. multoties permutatur a doloribus matricis, chronicis & remanentibus longo tempore, ita ut ſint decem menſes. Cauſæ primitiuæ ſunt caſus, percuſſio, ſeſsio ſuper re dura, equitatio longa inſueta, ſaltus, & fortis ambulatio.

Signa cauſarum materialium propriarum ex generalibus ſignis ſuperius poſitis comprehendi poſſunt. Sunt tamen difficilioris inueſtigationis quàm ſigna. cauſarum propriarum dolorum aliarum iuncturarum propter materiæ profunditatem, & maiorem diſtantiam à ſenſu, coniecturari tamen poſſunt à quantitate doloris ab exeuntibus & iuuantibus & nocentibus, & à quibuſcunque circunſtantiis, ſicut complexione, ætate, ſexu, tempore anni, regimine præcedente, & ſimilibus. Signa quòd ſit per communitatem & maxime à matrice eſt, quia adeſt ipſius matricis ægritudo, & quia ſi permutatur deficit ægritudo matricis & ſuccedit ipſe dolor. Cauſæ primitiuæ ſeipſas oſtendunt.

Prognoſtica. Primum eſt Aphoriſ. 60. ſextæ particulę. Quibuſcunque à coxendicum dolore diu moleſto coxa reſilit foras, his tabeſcit crus & claudicant ſi non urantur, huiuſmodi enim cauſa eſt phlegma mucilaginoſum remolliens ligamenta, faciens facilem diſlocationem, & facilem reingreſſum coxæ in pixidem. Secundum, dolor iuncturæ iſchiæ eſt de uehementioribus doloribus iuncturarum, & difficilioris curationis quàm dolores aliarũ iuncturarũ propter loci profunditatem & materiæ multitudinem, quæ attrahitur ad ipſum à toto corpore, licet dolores humeri & ſpondilium ſint periculoſiores propter propinquitatem ad membra nobilia. Tertium, dolor iſchiaticus & uniuerſaliter omnis dolor podagricus, licet curetur & materiæ eradicentur facile redit propter ſitum membri, & diſtantiam à membris nobilibus. Econtra eſt in doloribus chiragricis & iuncturarum ſuperiorum. Quartum. Cum dolor iſchiaticus prolongatur extenuatur coxa & tibia. Quintum. Cum apoſtema anchæ exituratur propter ſui profunditatem, quãdoque ducit ad mortem. Sextum. Si habenti dolorem anchæ apparet rubedo uehemens quantitate trium digitorum non faciens ei dolorem & accidit ei pruritus uehemẽs, & deſyderat olera, morietur in. 25. diebus. Rubedo namq; uehemens non faciens dolorẽ ſignificat choleram ſymptomatice & diminute expulſam ad membri dolentis ſuperficiem, propterea facit quendam pruritum ſui acuitate, & deſyderat olera frig. ſcilicet diſpoſitioni ſuæ præternaturali contraria. Morietur aũt in. 25. qui eſt fere medius terminus tropicorum materia conuerſa ad membra nobilia. Septimum. Iunctura iſchiæ rariſsime lapideſcit aut induratur propter amplitudinem uacuitatis iuncturæ & ſitum profundum & multitudinem humiditatis eius in comparationem ad alias iuncturas.

Cura doloris iſchiatici ſimilis eſt curæ doloris aliarum iũcturarum quantũ ad præſeruationem & reſumptionem. Differens tamen à cura aliorum in duobus; ſcilicet in adminiſtratione repercuſsiuorum quæ debent eſſe lenia aut nulla, ne materiam in profundo iuncturæ detineant aut coarctent, & ſic dolorem augeant, & materiam ineptam reſolutioni faciant aut forte etiam ad membra nobilia repellant; ſed ſi ea approximare decreueris, quia forte materia uidetur ſubtilis aut cal. aut ſaltem calida admixta ſint talia ut conforment locum & materiam uenientem retineant, ſed non repellãt, nec in membro coarctent. Similiter reſolutiua & attractiua de profundo ad cutis ſuperficiem oportet eſſe fortiora & leptomeris ſubſtantiæ propter profunditatem materiæ. Regimen quoque præſeruatiuum colligatur ex his quæ dicta ſunt in regimine præſeruatiuo dolorum aliarum iuncturarum, & ſimiliter regimen reſumptiuum. Sed regimen curatiuum quantum ad primam intentionem, quæ eſt euacuatio, completur cum phlebotomia ex baſilica eiuſdem lateris ſi ſanguis fuit in cauſa, aut alii humores peccauerint cum ſanguine. Poſtea alii humores euacuentur ſecundum exigentiam euacuationibus integratis ex digeſtiuis & eradicatiuis etiam iteratis. Si tamẽ nauſearet aut facile uomeret uomitiua, ſaltem in principio eſſent conuenientiora quã ſolutiua diuertendo & euacuando, & ante digeſtionem leuiora competerent, poſt digeſtionem fortiora. Ex lenioribus eſt decoctio raphani. ℥. 4. cum unc. 2. oximellis, & fortius eſt ſi loco decoctionis accipiatur ſuccus eius. Similiter aquæ tepidæ, unc. 4. cum flore & ſemine geniſtæ, drach. 2. & fortius his eſt ſuccus raphani, in quo fuſtes ellebori ſteterint infuſi per diem & noctem. Et fortius omnibus eſt ſi ponatur ſcrupulum ſemis ellebori cum unciis duabus oximellis, & cum unciis quatuor aquæ tepidæ. Digeſtiua ſunt. Recipe mellis roſ. ſyrupi de eupatorio, ana drachmas ſex, aquæ ſaluiæ uncias duas, aquæ iuniperi, unciam unam miſce, & fortius eſt hoc. Recipe ſyrupus de calamentho, ſyrupus de ſtœcados, mellis roſa. ana, unciam ſemis aquæ ſaluiæ, uncias duas, aquæ iuniperi unciam unam, miſce. Et fortius eſt ſi ſupraſcriptis addatur ariſtoloch. rotund. ſeminis rutæ ſiccæ. ana. ſcrupulum unum. Si tamen humores calidi cum frigidis peccarent temperentur huiuſmodi calida cum ſyrupo aut aqua endiuiæ, aut cum iulep. roſ. Solutiua autem ſunt pilulæ iuuamenti Auicennæ quinto canone. Item pilulæ de hermodactylis maiores Item pilulæ fœtidæ. Item electarium indum, hiera Ruffini, hiera Hermetis. Et ſi materiæ calidæ fuerint in cauſa, pilulæ de hermodactylis minores, electarium de ſucco roſ. Medicina optima ad dolorem anchæ. Recipe pulpæ colocynthidis, drachmas quinque, paſſularum ſine granis pugillum unum bulliant in tribus libris aquæ donec remaneat tertia pars. da tertiam partem, educit ex phlegmate & humore crudo. Intentio ſecunda, ſcilicet diuerſio perficitur cum diureticis, ideſt, urinam prouocantibus. Item cum clyſteribus, in primis minus acutis, deinde fortioribus & ſanguinem educentibus. In primis aſarum ſecundum omnem modum adminiſtrationis, ſed maxime eius infuſio bibita confert. Decoctio hipericon cum uino bibita quadraginta diebus, ſanat dolorem anchæ & iſchiaticum. Item decoctio radicum aſparagi, naſturtium confert bibitum, clyſterizatum, & emplaſtratum cum aceto, & ſauich hordei, & cum ungitur locus cum melle, & ſuperaſpergitur puluis eius ſedat dolorem. Ex compoſitis eſt medicamen Hermetis, digerens materiam frigidam & urinam prouocans & eſt mirabile. Recipe chamædryos, gentianæ, ana drachmas decem, ariſtoloch. rotun. drachmas duas, ſeminis rutæ ſiccæ drachmas duodecim

terantur & cribellentur cribello ſubtili. doſis eius eſt choclear unum cum aqua mellis. Eſt autem choclear diuerſum pondus apud autores, ſed ſufficiunt drachmæ duæ, aut circa, poſt cuius exhibitionem aliquibus diebus ſuccedant uomitiua aut ſolutiua, aut utraque ſi opportuerit. Sed in calida confert decoctio radicum papaue. campeſtris data in potu. Cum his tamen ſi uis magis prouocare potea decoquere radices aſparagi, aut rubearum tinctorum, imo rubea ipſa data io potu cum melicrato prouocando optime confert in frigida & mixta. Eſt autem melicratum uinum ex melle & aqua factum, loco tamen ipſius poſſumos hydromel accipere. Ex clyſteribus eſt decoctio ireos & corticum radicũ capparis. Et fortior eſt aqua oliuarum ſalitarũ, & ſimiliter aqua piſcium ſalitorum. Clyſtere ex ceutaurea confert iſchiaticis educens phlegma ex anchis. Similiter ſuccus & decoctio cucumeris aſinini educit ſimilia & ſanguinem, & radix cucumeris aſinini clyſterizata, emplaſtrata & epithemata optime cõfert, ſed humore exiſteute calido aut mixto huiuſmodi cnm frigidis temperentur. Eſt tameu aduertendum quod iu uſu medicinarum ſunt interpolationes faciendæ, ſicut in cæteris ægritudinibus chronicis, in quo tempore eſt uacandum debito regimini ſex rerum & uirtutis reſtaurationi. Secundum regimen, ſcilicet locale, aut nõ indiget repercuſsiuis in principio aut ſi indiget ſint leuia, & materiæ fluenti pruportionata quæ eligantur ex dictis ſuperius in cura aliorum dolorum iuncturarum. Reſolutiua autem in principio ſint leuiora & gradatim augendo procedatur, & cum eis intẽdatur ſedationi doloris, quæ reſolutiua poſſunt applicari tam intetius ſub forma clyſteris quàm exterius ſub forma unctionis, emplaſtri, ceroti aut epithematis. Recipe olei liliorum alborum, unciaa octo, olei cheiri, olei ſpicæ, olei chamæmillæ, ana uncias duas, pioguedinis anatis unciam unam, uitelloa oui numero duo, caſsiæ tractæ, benedictæ ſimpli. ſpicæ, ſacchari rubei, ana unciam ſemis, croci, drachmam ſemis, ſalis communis, drachmas duas, miſce & fiat clyſtere, quod debite calidum imponatur alternia diebus ſtomacho ieiuno. Aliud efficacius. florum chamæmillæ, anethi. melilot. ana, manipulum ſemis, ſaturegiæ, ſaluiæ, ana manipulum unum, chamędryos, manipulum ſemis, radi. ariſtolochię rotundæ, cartami, nucleorum perſicorum, unciam ſemis, uitellum oui numero uno, croci, drachmam ſemis, pinguedinis anatis unciam unam, olei liliorum alborum uncias tres, olei ſpicæ, olei de cheiri, ana unciam unam, ſacchar. unciam ſemis, ſalis communis, drachmas duas, flores, radices, herbæ, ſemina nuclei bulliant in ſufficienti quantitate ad conſumptionem medietatis, deinde exprimantur & colentur, ultimo duodecim onc. ipſius addantur reliqua, & fiat clyſtere. Exterius etiam fieri poſſunt fomentationes cum ſpongiis infuſis io decoctione alicuius, aut plurimum infra ſcriptorum, ſcilicet florum chamæmil. meliloti, anethi, ſaturegiæ, chamędryos, chamæpithyos, pulegii, ſolii, aſſari, hipericoo, iuæ, ſaluiæ, naſturtii, rutæ ſiccæ, ſauinæ, radicum utriuſque ariſtoloch. byſſopi ſiccæ, calamenthi, quę poſſunt bullire iu ſufficienti quantitate aquę, aut aquę & uini ſimul, & modico aceti acuti, quę ſpongiæ infuſæ in hac decoctione applicentur loco dolenti, nunc una, nunc altera poſt ſufficientem eius expreſsionem, donec locus notabiliter rubere cœperit, & hæc fiant ſtomacho ieiuno bis aut ſemel in die, & poſt earum remotionem & debitam exiccationem, ungatur cum aliqua unctione reſolutiua & confortatiua iuncturæ ſua proprietate, ſicut eſt oleum de coſto, uulpinum, de croco, de terebiuthina, de piperibus, de euphorbio, & ſimilia, quibus poſſunt addi ſagapenum, ammouiacum, oppopanacum, item pinguedines, & ſimilia. Et his non ſufficientibus materiæ cõiunctæ ſunt eradicandæ & extrahendæ de centro ad circunferentiam. Eradicantur autem cum phlebotomia uenę iſchiaticæ, aut ſaluatellæ pedis dolore deſcendente per partem ſylueſtrem, aut ſapheuæ, uel eius qui eſt in pollice pedis, dolore deſcendente per partem domeſticam, aut curuaturę poplitis per quamcunque uiam deſcenderit. Item eradicantur trahendo ipſas à centro ad circunferentiam cum rubificãtibus ueſicatoriis, & tandem cauteriis, ut Recipe ſinapis, ſimi columbini, ana unc. 1. terantur, & cũ ficubus ſiccis incorporentur, quæ prius ſint infuſæ in aceto acutiſsimo. Aliud eſt emplaſtrum de ſinapi deſcriptione Meſue in ſuo Antidotario & hæc poſita ſuper locum dolentem debent dimitti cum bona contritione per duodecim horas, aut circa, & ſi hæc noo ſuffeceriot ſpargatur ſuper emplaſtro facto ex his parum cãtharidarum, niſi timeatur ardor urinæ & nimia prouocatio, & locus ueſicatus quantum fieri poteſt. conſeruetur apertus, & poſt conſolidationem replicetur ſecundum exigentiam. Sed his non ſufficientibus fiant cauteria actualia, aut cum inſtrumento quod rotæ aſsimilatur, cuius figura eſt hic deſcripta, in parte ſylueſtri circa iuncturam anchæ & penetret totam cutim ueram, utputa fere per medietatem digiti parui ſecundum latitudinem, aut fiat circa eãdem iuncturam cum inſtrumento triangulato facieute ſimul tria cauteria æquidiſtantia, cuius hęc eſt figura, & teneantur aperta per qoadraginta uſque ad ſexaginta dies. Vltimum regimen eſt curare accidentia. De quibus permaxime eſt dolor cui intendendum eſt in toto curæ proceſſu, & fiat ualde intenſus ordinem curæ regularis præuaricat, ita ut non ſufficientibus anodinis & euaporantibus ad ſtupefacientia, etiam ab initio deueniendum ſit & exterius applicita & interius ſumpta, ſicut eſt philonium romanum iu cauſa frigida, & requies io cauſa calida. Exterius autem applicita requirantur in cura dolorum aliarum iuncturarum, opus eſt enim cum anodinis & euaporantibus exterius applicitis opium aut aliud ſtupefacieus permiſcere, hæc tamen omittantur quantum eſt poſsibile. Secundum accidẽs eſt dislocatio iuncturæ propter mucilagines io ipſa contentas, in cuios cura conferunt rubificantia, ueſicatoria, cauteria, & omnia multum reſoluentia & reductio uertebri in pyxidem quantum eſt poſsibile, cui ſemper iniiciendum eſt, & eius in ea cum ligatura conſeruatio. Poſſumus enim audacius reſoluere & exiccare in hac iunctura quàm iu cæteria, cum minus timeamus indurationẽ & petrificationem ex cauſis ſuperius dictia. Regimen autem ſex rerum nou naturalium eliciẽdum ex regimine ſuperius poſito in cura dolorum aliarum iuncturarum, eſt enim omnino ſimile. Locus tamen iuncturarum & partes circũſtantes uſq; ad genu, imo uſque ad pedem ſi ad ipſum dolor deſcenderit teneatur calidus, & proprie cum caliga facta ex pelle uulpina, habet enim ſingularem proprietatẽ iu confortatione iuncturarum. Sed in tempore calido opus eſt caliga minus calefaciendo, quæ ſecundum exigentiam ordinetur. Et ſic eſt finis de doloribus iuncturarum.

F I N I S.

IOANNIS

IOANNIS MARINELLI FORMIGINENSIS MEDICI IN. IX. AD ALMANSOREM CAPITA quindecim, quæ Arculani explanationem deſiderant, breuis expoſitio.

De fluxu urinæ. *Cap.* *I.*

CVm æger multum urinæ emittit, & in emiſſione ardorem non ſentit, aut mingit in ſomno ſuo, nec patitur ſitim, nec corporis extenuationem incurrit; ea, quæ urinam conſtringunt, danda ſunt. medicamen retinens urinam. Recipe glandium drachmam unam, olibani drachmas triginta, ſeminis coriandri ſicci, boli armeni, gummi arabici ana drachmas decem fiat ex eis puluis, de quo in mane drachmas tres, & circa noctem totidem ad tranſglutiendum dentur.

NVnc de urinæ fluore agitur: primumque is curatur, qui eſt ortus ab intemperie frigida, & humida: cuius ſigna ſunt [cum æger multum urinæ emittit &c.] deinde eos ſanat Raſis, qui diabete ſunt affecti. id uerò cognoſcitur ex his uerbis [quòd, ſi cum hac ægritudine &c.] origo ipſius ex caliditate contrahitur. quo ad primã affectionem attinet, illa frigiditas, humiditasque retentionẽ renum facultatem relaxat: uel muſculi, qui ceruicem ueſicæ monet, uel colis, qui reſolutus laborat. curationis autem ſcopus in iis conſiſtit, qui renum intemperiem corrigant, muſculos roborant, & ueſicæ coli medetur. hoc morbo correptis uictus ratio, quæ ſiccat, materiasque ſiſtat, eſt utilis. aeris itaque conſtitutio, in quo æger uerſatur, calida & ſicca ſit. exercitia temperata cõferunt. ſomnus ſit nocturnus, à quo ſæpe excitetur, animi cogitationes proſunt, & uigiliæ. cibis utatur ad ſiccum declinantibus, & eos fugere oportet, qui tam calidi, quàm frigidi urinam prouocãt. uinũ cum aqua, in qua decocta ſint ſtiptica ſicca, mixtũ ſit. carnes comedant cum uino granato, uua acerba, & ſimilibus paratas. præterea diuertantur humores, atque præparentur ſuis contrariis. poſthæc purgentur. quo facto quæ urinam ſiſtant, ea ſunt adhibenda medicamenta: quale eſt illud à Raſi deſcriptum, uel huic ſimile. ℞. glandium ſiccarum. ʒ. 10. thuris. ʒ. 7. myrrhæ. ʒ. s. coriandri aſſati, acori, cyperi ana. ʒ. 2. s. terãtur, & cribentur, & mane cũ uino nigro ſtiptico, & aqua, in qua piper long. galanga, cardamomum, & crocus ſit coctus, diluta, bibat puluerem æger. hęc Guilielmus Placentinus. uel illud. ℞. glandium, thuris, myrrhę, ana. ʒ. s. decoquas in. ℥. 3. uini, ut duas partes exhalentur. cola, & cum unc. olei myrtini exhibe. Summè laudantur ex ſimplicibus myrobalani uſti, ſtyrax, thus, myrrha, uinum nigrum, myrtus, & id generis. renes leporis cæteris præſtant. quare. ℞. renum leporis exiccatarum, ſem. anethi an. partem unam, pirethri, & ſem. apii partem. s. cum aqua frigida puluis propinetur. capræ ueſica in pollinem redacta, & cum aqua bibita confert. ueſica tauri quoque, uel apri in aceto cocta plurimum ualet. caro ericii naturalẽ obtinet facultatem urinæ ſiſtendæ, iunctiones præterea, emplaſtra, clyſteria, & huiuſmodi alia adhibeantur, quæ uim habeant uel neruos coborandi, uel muſculos, uel renes, ut tempus poſtulabit.

Quòd, ſi cum hac ægritudine ſitis fuerit ualidiſſima, clamoſa, & aqua, quæ bibitur, citò egrediatur; aqua hordei cum pſilio detur, & nutriatur cum ſucco uuæ acerbæ, & ſumach, & ſimilibus horum nutrientium: & cum cibo, qui ſit de ſimila hordei, & maſal, & rob acetoſum da ei in potu: & probibeatur à labore, & cum muliere concumbere. iſti quoque trochiſci in potu ſumantur. Recipe ſpodij drachmas decem, lactucæ, ſeminis portulacæ ana drachmas quindecim, coriandri ſicci drachmam. 1. ſeminis roſæ rub. boli armeni ana drachmas quinque, balauſtia drachmas duas, camphora drachmam ſemis. ſumantur in potu cum ſucco granati acetoſi. herba etiam frigidæ terantur, & ſuper renes ponantur. & caueat ſibi à cibis calidis, & uino, & ab omnibus, quæ urinam prouocant. illud autem, quod ex nimio ſtolidorum errore prouenit, eſt; quia dant in hac ægritudine medicinas calidas: unde illico ducunt ipſum ad phthiſim.

Sed ad urinæ fluorem deſcendamus, qui originem à caliditate trahit. dicitur diabetes, id eſt tranſitus urinæ continuus, aut uerius potionis non mutatæ. is diuturnum eſt malum circa renes conſiſtens, multaque ſitim inducens, & quicquid bibitur, hoc ſimul ut, & quale aſſumptum eſt, per urinã redditur. ſit ob retentricis renum facultatis imbecillitatem, attractricisque tantum robur, ut totum corpus ob immodicum calorem exhauriat. ſigna ſunt [quòd, ſi cum hac ęgritudine ſitis fuerit ualidiſsima, & aqua, quę bibitur, citò egreditur] ſed & hæc ægrotantes concomitantur; quòd uiſcera uri uidentur, lumbi intumeſcunt, teſtes, & coxæ. &, ſi mordens caliditas in uiſceribus augeatur; uenter ſuperior corrugatur, & uenæ in ipſo eleuantur, uniuerſum habitum gracilem habent, & totius corporis tabes accedit grauis. quod ad curandi rationem attinet, obtundamus primum humoris acrimoniam, ſanguinemque, ac qui ſunt cum eo permixti ſeroſi humores, eorum fluxui reſiſtamus, & renum intemperiem corrigamus. itaque in principio uena ſecetur gibberi, & moderatè ſanguis auferatur. quæ etiam mediocriter ũrinam cient, quæque uitiatum, & in renes imbibitum humorem expurgent, utamur. ſed in inueterato morbo contrà eſt faciendum: neque enim uenam ſecabimus, cum totũ corpus acrius reddatur: neque urinam prouocantia exhibebimus; quia multiplicant, augentque malum. quid igitur faciendum? ea uictus ratio ſit, quæ frigidam poſsideat facultatem, & humidam. eligat igitur aerem æger ſeptentrionalẽ, uel ſibi paret artificialem frigidam: uitet motum, & exercitia: frictiones tamen, quæ in brachiis fiunt, conueniunt maximè: ideo coitum fugiat, animo quoq; quieſcat, ſomnus ad longiorem noctis ſpacium perducatur, quàm uigiliæ. tenuis admodum diæta nocet: ſed cibi ſint boni ſucci, & qui difficulter commutari poſsint, & mordacitate careant, aut qui facile acrimoniam frangunt. talia ſunt oua ſorbilia, lac cum butyro coctum, caſeus recens compactus, & ſalis expers. lac tamen per ſilicis, aut ferrum ignitum ſciſſum ualde prodeſt: item carnes porcinæ iuuenes macræ plurimum coctæ. pro ſorbitione lac, à quo ſit butyrum extractum, optimum eſt, & aqua, quæ ex cucurbita aſſata diſtillatur. uinum granatũ acetoſum, ptiſanę ſuccus frigidus, &, ſi eſſet neceſſe, uinum craſſum ponticum cum aqua, in qua calybs, uel ferrum ſit extinctum porrigatur. ex oleribus autem probatur intybũ, lactuca, & portulaca. ex fructibus pyra, poma, mala punica: & inter piſces ſaxatiles. in diabetis autem curatione multa nobis ſpectanda proponuntur: nam, ſi inuitis urina excidat, ut etiam æger lectum permeiat; cauſam primum auferemus. ſi à potu id largiore fiat; bibatur parcius. ſi à potus, uel cibi qualitate ſalſa, acri; ut eſu cœparum, porrorum largo; ægrotans abſtineatur: ſi ſphincter ueſicæ eſt reſolutus mora longa in aqua frigida, uel alio frigido contracta; ſanetur paralyſis per calorifica omnia. uerùm, ſi idem eſt ruptus, uel laceratus, uel ſectus, niſi initio ſanetur; difficilem habet poſtea curationem, ſi uerò ob hepatis, uel renum calidam intemperiem; ſumantur, admoueanturque refrigerantia. Sed in uniuerſum ſumatur ſpodii. ʒ. 10. lactucæ, ſem. portulacæ ana. ʒ. 15. coriandri ſicci. ʒ. 1 ſem. roſarum rubearum, boli

armenii an.ʒ.ſ.balanſtiæ.ʒ.2.camphoræ.ʒ.s.fiant trochiſci, & potu ſumantur mane & ſero antequàm æger comedat, cũ uino granato acetoſo. & Arnaldus di Villa noua alios trochiſcos deſcribit hoc pacto. ℞. roſarum,ſpodii ana.ʒ.10.ſe. portulacæ,ſucci glychiritiæ,boli,ſumach ana.ʒ.2.ſem. lactucæ,coriandri,ſandali,berberis ana.ʒ.1. dragaganthi, gummi arabici,balauſtiarum ana.ʒ.2.camphoræ.ʒ.s.fiant cum ſucco granatorum acetoſorum : quorum alterum exhibe mane,alterum ſero. ait ſe quatuor diebus iuuenem quendam curaſſe,qui lectum permeiebat diabete affectus.alii ab eodem Arnaldo notati recipiũt carabe,boli armeni, myrobolanorum nigrorum torrefactorum, medullæ glandium excorticatarum, ſumach, coriandri torrefacti in aceto extincti, roſarum, ſpodii, ſem. lactucæ, portulacæ, gum. arabici ana drachm.2. conficiantur cum ſucco granatorum acetoſorum, & drach.1.s. detur cum ſyrupo roſaceo. & illi à Michaele Sauonarola medico peritiſsimo feliciter porrigebantur : qui habent acatiæ.ʒ.2.roſarum.ʒ.3.balauſtiarum.ʒ.4.gummi.ʒ.1. draganti.ʒ.s.bibantur cum mucilagine pſillii, & aquæ cucurbitæ.&,ſi placet,adhibere poteris aliquid camphoræ, thuris etiam. ℈.1.uel.ʒ.s.cum aqua abſinthii multis prodeſt, ſyrupi,de quibus ante erat dicendum,roſacei, myrtini, & ſimiles conueniunt. rhabarbatum quoq; uel aliud lene medicamentum eſt utile. præterea extrinſecus hypochõdriis,lumbis,& pectini illiniones,cataplaſmata,cerata, & id generis alia refrigerantia adhibeantur, qualia ſunt ea,quę recipiunt ſandalorum alborum,& rubeorum, roſarum, gum. arabici, ſpodii,ſumach, balauſtiarum, acatiæ, hypociſthidis ana. ʒ. s. terãtur omnia,& cum aqua roſarum mixta lumbis applicentur. Aliud.℞.acatiæ,thuris, ſucci barbæ hircinæ, laudani, myrrhę,gallarum ana.ʒ.2.emplaſtrum cum aqua roſarum paretur,renibus,lumbisq; applicetur. Aliud, quod habet farinæ bordeaceę. ʒ. s. pampinorum uitis,extremitatum ſalicũ, burſæ paſtoriæ ana.M.s.corticum granatorum.ʒ.2.s.portulacæ.M.1.ſem.cotoneorum.ʒ.1. roſarum rubearum.M.1.s. ebulliant omnia in aqua,donec ad mellis craſsitudinem deueniant. deinde addantur olei roſacei. ℥.2. olei myrtini. ℥.1.denuo bulliãt,& fingatur emplaſtrum. ex iam commemoratis poteſt fieri ceratum adiectis hypociſthide, acatia, bolo armenico,reſina,& cera. hæc doctiſsimus Fuchſius. illinantur etiam renes ex oleo roſaceo,uiolaceo, populenne, & ſimilibus frigidis. uel recipe olei roſacei,uiolarum, mandragoræ,ſucci umbilici ueneris,aquæ roſarum, ſucci ſemperuiuæ aceti albi ana.℥.3.quibus omnibus ſimul calefactis addantur farinæ hordeaceæ lib.1.roſarum.℥.3. myrtillorum.ʒ.2. ſandalorum omnium.ʒ.1.in puluerem redigantur, & cum aliis miſceãtur, & emplaſtrum renibus apponatur tepidum; calida enim ad phthyſin perducunt ægrotantem.

De uermibus,qui generantur in uentre,& ano. Cap. 2

Qui hoc nocumento ſolitus eſt lædi,à cibis craſſis, & unctuoſis ſibi cauere debet.quotidie, antequam comedat;ſumat bucellas aliquas cum ſinapi & almuri;hoc enim ipſos generari probibet. ſi uero ad tempus eos generari contingat;non conuenit,niſi ut expellantur. medicamen aſcarides expellens, Burungi excorticati, cum ualde famelicus eſt æger;drachmæ ſeptem ſumantur. medicamen magnum expellens lumbricos.Recipe burungi excorticati, turbith,ſeminis nigellæ omnium partes æquales,lupinorum, naſturtij,canabel.ana partem ſemis.ſumantur ex eo in potu; drachmæ ſeptem,prius tamen bibat æger lac mox, ut mulctum fuerit per tres dies: & deinde die quarta diætet ſe, & de prædicto medicamine in lacte adhuc calido, ut eſt mulctum,diſſoluto.& acetum,dum eſt ualde famelicus; bibat. uermes uerò minuti, qui in ano fiunt, pro quibus generatur pruritus in eo, & ideò fricatur anus, expelluntur,ſi cotum ex oleo abluto inuolutum immittatur: aut immittatur inuolutum oleo de chryſomil. aut ſucco mentaſtri, aut inuoluatur ex parua quantitate aloes, & felle uaccino, & ſuperponatur.

Lumbricorum,quos græci ἕλμινθας uocant, omnium generum origo eſt ex cruda,craſſa, pituitoſaq; materia, & putredini accomoda;qualis in infantibus pueris, atque iis, qui ad pubertatem accedunt,colligitur: non autem ex calida, acri,aut melãcholica ſubſtantia: quæ alimenti naturam egreſſa lumbricis prouocandis inepta redditur. neque etiam ex bilioſis recremẽtis quæ neque eos gignunt,neque alunt; nerũm perimunt. eorum igitur tres ſunt uniuerſæ differentiæ prima teretum,ſiue rotundorum,qui in gracilibus plerũque inteſtinis conſiſtunt, & uentriculum ſubeunt : idcirco ſæpe per os reiiciuntur, uel quibuſdam etiam ſic naribus redduntur.ſecunda latorum,qui inſtar faſciarum, & inſtitarum ſunt lati,& longi.qui,ſi dicere licet, ſunt permutatio intrinſecus tenuia ambiẽtis inteſtina membranę in corpus quoddam uiuum,& animalis modo mobile.lati quidem in medio inteſtinorum naſcuntur.tertiã lumbricorum differentiam nominãt aſcaridas,qui tenues,ac breues,uermibusque ſimiles lumbrici ſunt in recto inteſtino, & in extremo ani magna ex parte reperiuntur.

Cognoſcuntur uerò rotundi:quod genus pueris eſt peculiare,& plurima parte cum febricula; ſed per febrium initia orti ſubſtantiam ex ſubiecta differentia retinent : in ſtatu ex malitia morbi : in declinatione ex toto corpore ad melius mutato. uerum hoc malo affectos incredibilis morſus ſtomachi,ac uentris concomitatur : tuſsiculæ tenues,& exiguæ,& frequenter irritantes,& ſiccæ;cum tamen nihil reiiciant. in ſomno tremunt,& præter rationem exurgunt.nonnulli cum clamore expergeſiunt, & iterum ſopiuntur.quidam linguam foras protundunt,oculosq; claudunt,ac taciturni ſtant, moleſteq; ferunt excitantes ob imbecillitatem uigilare nequeũtes. pulſus inæquales, & febres augeſcunt inordinatè, quæ cum extremorum perfrictione tertiã, interim quartam die, ac nocte acceſsionem ſine ratione habent. quibuſdam oculi ſanguine ſunt ſuffuſi.nonnullis appetitus amiſsio eſt. pueris etiam,dum dormiunt,conquaſſatio, manducatioq; linguæ, cui acidit conformatio oris in modum lactentium, aut accipientium cibum.aliquibus quoque dentium ſtridor accidit: quod contingere ueriſimile eſt animalculis attrahentibus cibum,mordentibusq; uentrem, ac inteſtina.aliis nauſeæ, & roſionis cauſæ ſtomacho peculiares creantur: atque ægri cibum reſpuunt, compulſi autem ad cibum nauſeabundi uix quod aſſumitur, deglutiunt, uel etiam reuomunt. plerisque aluus deſcendit corruptos cibos egerens, & tympani modo inflatur. contingit etiam aliquando faciem fieri rubicundam maximè circa malas:uerum color rurſus in liuorem tranſit. alii inſtar declinantium abſurda in ſomnis loquuntur.alii decubitum tranſmutãt,& ex loco ad locum ſeſe uiciſsim proiiciunt.quidã motu pulſus deſtituuntur,ac refrigerantur,ac tenuem quendam,& frigidum ſudorem exudant.

Qui à latis lumbricis uexantur,conſequitur hos corporis gracilitas, & imbecilitas cum tarditate, aſsiduusque famis ſenſus.certiſsimum inditium eſt,ſi cum recrementis nonnulla ſemini cucurbitæ ſimilia excernantur.

Aſcarides, qui ſunt circa extremas inteſtini recti,ac primã internam adſtrictionem ani partem, ſphincterem græcis appellatam,uehementem in ano pruritum excitant, aſsidueq; ad egerendum irritant.& qui hoc morbo afficiuntur, ut plurimum ab excretione melius habent.generatur hęc ſpecies à prauis alimentis,perfrictione, & ciborum corruptione. ſed curandi ratio ꝓ morborũ diuerſitate uariatur : tamen in quatuor diuidimus partes : in uictus rationem, in lumbricorum necem,in necatis,aut non necatis eductionem, atque in accidentium correctionem.

Victus ratio, quæ à Raſi breuiter hoc modo deſcribitur [Qui hoc nocumento ſolitus eſt lędi, à cibis craſsis, & unctuoſis ſibi cauere debet] ſit calida,& ſicca;potiſsimum ſi febre ægrotantes uacauerint,cibisq; utãtur probi ſucci, & qui facilè in totum corpus diſtribuantur, nec lumbricorum effectricem cauſam adaugeant. quales ſunt panis frumenti benè coctus,panata,ut dicitur,cum oleo omphacino,carnes uitulorum,hœdorum,perdicum,pullorum,auicularum paruarũ, aqua,in qua ſint ciceres decocti,& huiuſmodi alia.ex oleribus conferunt bugloſſa,parum ſaluiæ,fœniculi, borago. ſed fluxu concomitante, uel calida affectione acetoſa ſtiptica, quemad-

quemadmodum granata, & ſumach cōueniunt. quòd, ſi ęgrotantis uirtus debilis reddatur, parentur oua, carnis aqua, pulſi diſtillati cū gramine, aut ſiligine, aut anetho, aut aniſo, & ſimilibus. ex fructibus conueniunt oliuæ ſalitæ, perſicorum, prunarum anima, nuces ſiccæ, quorum facultas eſt uermium paruorum, & aſcaridum expellendarum. uinum tenue ſit, ac facilis digeſtionis, maluaticum tamen; niſi febris adſit, ſummopere commendatur. ſed dilutum aqua graminis uel ſiliginis maiorem in modum confert. præterea liberalius ſunt nutriendi, famemq́; minimè ferant. quod lumbrici, niſi cibum habeant, quem adſumant, ſtatim ſubinde ſolida corpora abrodāt. omnia uerò, quę pituitoſos humores procreare poſſunt, alimenta fugienda. & quæ incidere, eligenda, ut docet nos Raſis, quæ lumbricos generari prohibent illis uerbis [Quotidie, antequam comedat, ſumat bucellas aliquas cum ſinapi, & almuri] porrò aer parum ſit calidus, & ſiccus, uitet æger animi paſsiones. ſomnus multus nocet, ſed exercitiū cōfert.

Curandi ratio ſecunda non eſt differenda. & interdum, ſimul febris, ſi adeſt, & lumbricorum habere curam: interdum autem parum de febre ſollicitos eſſe oportet, ac ſtudioſe lūbricos de corpore eximere. aſcarides in infantibus ſunt educendi cum glandibus ex melle, & ſale paratis. prouectioribus uerò, cum ſaneſcunt, dat Raſis burungorum excorticatorum drac. 7. ſed conferunt clyſteres ex acri muria, aut decocto abſinthii, centaurii minoris, calaminthæ, lupinorum, pulegii, & aliorum adiectis oleis parati. poſt clyſteres, ait Aetius, rectum inteſtinum ſimplicibus quidem acatia, hypociſthide, rhois ſucco aut alio adſtringente ſublinendum eſt. carnem quoque ſalitam ueterem pinguedine deraſa ſublongā, & rotūdā formabimus, atq; adaptatū podici intendemus, ligamentoque adhibito quam diu ſuſtinere poſsint, inditam ſinemus: deinde ſoluemus, ſimulq́; aſcarides illi adhærentes educemus. id quod declarat Raſis, cum inquit [uermes uerò minuti, qui in ano fiunt &c. expelluntur, ſi cottum ex oleo ab luto inuolutum immittatur: aut &c.] ſequitur curatio tam rotundorum, quàm latorum, quæ in hoc cōſiſtit, ut hos prius occiſos expellamus. amara quidem medicamenta eos maximè occidūt. inter ſimplicia, ubi febris abſit, ſunt abſinthium abrotanum, calamintha, marrubium, dictamnus, hyſſopus, ruta, folia perſici, coriandri ſemen, cornu ceruinum, lupini, mētha, pulegium, origanum, filex, gramen, gētiana, ariſtolochia rotunda, allia, braſsicæ ſemen. inter omnia laudatiſsimum eſt aloe, & pueris ore aperto, ac diducto per fiſtulam quandam ualido munitam canali inuitis illam iniiciemus. uerum, ſi febris adeſt, adiungenda ſunt intybi utriuſque ſemina, itemq́; earundem herbarum ſucci. ex comprehenſis ſimplicibus medicamentis uaria compoſita effici poſſunt, ueluti decocta, pulueres, cataplaſmata, emplaſtra, & unguenta. inter reliqua medicamentum a Raſi deſcriptum unicè cōfert: ideſt, ut [bibat æger lac tepidum mox, ut mulctum fuerit, per tres dies, & deinde die quarta dietet ſe, & de medicamine ſuo in lacte adhuc calido, ut eſt mulctum diſſoluto] tale habet burungi excorticati, tus bith, ſem. nigellæ omnium partes æquales lupinorum, naſturtii, cenabel partem ſemis. quidam (inquit peritiſsimus Michael Sauonarola) ſæpe à lūbricis angebatur, qui bibebat lib. 4. lactis, & ſtatim ceſſabat dolor mordēs: deinde egrediebatur lac cum uermium materia. cui aſſentitur Auic. qui ait & quandoque ſumit in potu habens uermes lac per duos dies. deinde tertio die in lacte potat medicinā interficientem eos. ſerapia, quę conueniunt, ſunt de abſynthio, mentha, calamintha cum aquis cichorii, portulacæ, acetoſæ, graminis, & ſimilium. ſi adeſt fluxus optimum eſt remedium ſuccus plantaginis cum ſaccharo roſato exhibitus: ſumach diſſolutum in aqua: terra ſigillata, ut uult Auic. cum uino bibita, ſemen portulacæ. maxima adfert præſidia illud. ℞. ſantonici lib. s. pirethri, panis aſſati, & in aceto extincti ana. ℥. 3. cornuceruiuſti in aceto extincti. ℥. 2. ſem. canapis, cymini, cinnamomi ana. ℥. 1. nigellæ. ℥. 2. lupinorum uſtorum, ſalis ammoniaci, naſturtii ana. ℥. 1. s. abſinthii, ſem. caulium ana. ʒ. 3. mellis quod ſufficit. confice electarium, qui lumbricos ſubitò necat. Aliud ad idem, quod habet ſantonici. ʒ. 3. centaurii, abſinthii, cornuceruiuſti an. ʒ. 4. pulueris lupinorum, pirethri ana. ʒ. 2. calaminthæ, pulegii, origani ana. ℥. 1. nigellæ, ſileris montani an. ℥. s. abrotani. ʒ. 3. gentianæ, ariſt. longæ ana. ʒ. 2. menthæ. ℥. s. croci. ʒ. 1. detur, ut Sauonarolæ placet, ſero, & mane cum melle confectum. extrinſecus etiam umbilicus felle taurino foueatur, aut hoc unguento, quod recipit olei amygdalarum amararum, & abſinthitis ana. ℥. 1. fellis taurini. ℥. s. centaurii minoris, abſinthii, lupinorum ana. ℈. 2. foliorum perſici, cornu ceruini uſti, aloes, abrotani ana. ℈. 1. ceræ quod ſatis eſt. fiat unguentum. quidam inungunt uentrem cum melle calido, atque ſuperponunt illud emplaſtrum, quod recipit hypociſthidis, acatiæ, aloes ana. ʒ. 3. ſumach. ʒ. s. tere omnia cum aqua roſarum mixta, & ſucco abſinthii, & applica. interficit omnes lumbricos. Aliud recipit farinæ lupinorum combuſtorum, aloes, abſinthii, rutæ, colocynthidis æquales partes. conficiantur omnia cum ſucco abſinthii, ebuli, & aceti. aut imponatur regioni totius uentriculi hoc ceratum. ℞. aloes, abſinthii, farinæ lupinorum ana. ʒ. 2. nigellæ, menthæ, origani, pulegii, marrubii ana. ʒ. 1. centaurii minoris, calaminthæ ana. ʒ. s. olei abſinthitis, & amygdalarum amararum ana. ℥. 2. olei coſtini. ℥. 1. fellis taurini. ℥. s. cum cera, & reſina quātum ſufficit fiat ceratum. enecatos uerò per prædicta medicamenta lumbricos citra dilatationem expellere oportet. expelluntur autem magna ex parte per glandes clyſteria, & per purgantia medicamenta. glans fiat ex melle, & ſaccharo: uel qđ educit præcipue aſcaridas, fiat hoc clyſtere. ℞. cētaurii, carthami, & hyſſopi, partes ęquales coque, & para. ſi uerò febris exiſtat, his addantur, ueluti cortices radicum mori, granatorum, & huiuſmodi frigidorum. medicamenta purgantia ſunt aloes, rhabarbarum, hiera ſimplex, & compoſita, uel aliud tale. ℞. ſucci aphodillorum, ſucci abſinthii, ſantonici, ſiſimbrii, fabarū, lupinorū partes æquales. decoquantur ad craſsitudinem, addaturq́ue aloe ad pondus omnium. Accidentia, quæ lumbricos comitātur, ſunt febris, animi deliquia, ſyncopis, epilepſia, & id generis alia. ſi febris adſit; intrinſecus utere frigidis; qualia ſunt ſemē portulacæ, coriandrum, attriplex, & ſimilia. extrinſecus uermicularis. ſi fluxus torqueat ęgrotantem; ſis ſollicitus, ne appetitus amiſsio fiat. ſi animi angatur; recipe macis, florum bugloſſæ, roſarum ana. M. s. coriandri, boli armenii, terræ ſigillatæ ana. ʒ. 1. ligni aloes. ʒ. s. abſinthii. ʒ. 1. corallorum rubeorum. ʒ. s. zedoariæ. ʒ. 1. oſsis de corde cerui. ʒ. s. dictamni. ʒ. 1. s. fiat ſacculus. uel ex aquis bugloſſæ, roſarum, & endiuiæ cum antedictis fiat epithema. alias præterea affectiones, in quas inciderit æger, cura, quemadmodum uſus & ratio poſtulat.

De hæmorrhoidibus, fiſtulis, & ragadiis, quæ in ano fiunt. Cap. 3.

CVm ſanguis recens ſine dolore per inferiorem fluit regionem, interpolate tamen; non eſt conſtringendus, niſi patiens ex eo debilitetur; à multis enim paſſionibus exinde liberatur. ſi autem ex eo debilitetur, & indiget conſtrictione; trochiſci de ebarabe cum ſucco ſumach dentur. in comeſtione quoque ſumat ſumachiam, et cibum, qui cum ſucco uuæ acerbæ ſit, & his ſimilia de illis quæ nutrienda ſunt. ſi uero multum debilitetur; nutriatur cum ſucco carnis, cui plurimum admiſcetur ſucc. citon. & uinum quoque bibat ſtipticum: & ſuper hepar ponatur emplaſtrum de ſpica, quod in capitulo de hepate nominauimus. et, ſi iſta nō ſuffecerint; confectio de ſcoria ferri detur, quæ recipit mirobalanorum indorum, bel. emb. omnium, ana drachmas quinq;, ſpicæ, ſchināthi, ciperi, zingiberis, piperis, olibani, ameos omnium ana drachmas duas. ſcoriæ infuſæ in aceto per hebdomadā unam & poſtea torrefactæ drachmas quindecim. conficiantur omnia cum melle deſpumato, quod fuerit coctum cum apozemate emblic. ſicut in capitulo de melancholia nominauimus: de quo quotidie ad nucis magnitudinem ſumatur. hoc namque hæmorrhoidarum, & menſtruorum ſanguinem conſtringit fluxui quoque uentris longi temporis remedium affert.

Sed ad hæmorrhoidas, rhagadias, & ani fiſtulas cum Raſi exponendas accedamus. hæmorrhoides à græcis dicuntur uenarum in ſede explicationes dilatationesq;: de quibus loquitur Raſis ibi [cum ſanguis recens &c.] de rimis ani, ſi-

ue rhagadiis [cum uero in ano rhagadias habuerit patiẽs] de fiſtula [fiſtulæ uerò generantur in ano uelociter &c.] ex quibus rebus facilè cognoſcitur horum morborum aliud ab alio deduci poſſe. hæmorrhoidarum quędā ſunt cœcæ, quæ ſcilicet intumeſcunt, & nihil, aut parum admodum ſanguinis excernunt, quarum curationē Raſis adhibet illis uerbis [cū autem in ano oritur aliquid pręeminens] aliæ apertæ, quæ ni mirum certis quibuſdam temporibus panduntur, ac ſanguinē emittunt: quas recenſet, cum inquit [cum ſanguis recens] ex quibus colligitur hæmorrhoidas non eſſe conſtringendas cum nuper in lucem proderint, niſi ægri uires debiliores in dies efficiantur. fiunt autem hæmorrhoides propter copiam ſanguinis fœculenti, & melancholici, quem iecur ad ipſas re ponit. ſigna, per quæ malum deprehenditur, non admodum requiruntur; oculis enim utręque, uel tactu talem deprehen duntur. ſed cum ſanguinis uacuati copia uires iam deiicere cœperit; aluus caſsia aut iure pingui, aut decocto braſſicę eſt lenienda, ne ſtercus durum uas lędat. ſiſtimus præterea ſangui nē quatuor generibus: uictus ratione frigida aſtringente, ut ſuit docet ibi Raſis [in comeſtione quoque ſumat ſumachiā, & cibum, qui cum ſucco uuæ acerbæ fit &c.] deinde iis, quæ auertunt: ut ſectione uenæ baſilicæ, dextrę, cucurbitulis hypochond. dextro affixis, frictionibus ligaturę, & brachiorū foribus. poſt hæc ſanguinem craſſum reddamus, & uenarum illarum ora contrahamus refrigerantibus ſumptis, & admotis, ut ſyrupo myrtino, cydoniorum, granatorum cum aqua roſarum, ſolatri, plantaginis. optime conferunt trochiſci de carabe, de quibus ſic loquitur Raſis [ſi autem ex eo debilitetur, & indiget conſtrictione, trochiſci de carabe cum ſucco ſumach dentur] laudatiſsimum eſt remedium ſaccharum roſatum cum boli armenicæ, uel hæmathitę, uel corallii rubri drach. I. horis duabus ante cibum. hæc ſi non profuerint; cōpoſitum è ſcoria ferri à Raſi hoc modo deſcriptum paretur [℞. mirabolanorum indorum, bel. &c.] uel tryphera Phe- nonis ℈. I. intrinſecus, & extrinſecus applicāda propinanda que ſunt ea quæ eandē habent facultatē, quā diximus. Quātum genus ſanguinis hæmorrhoidalis ſiſtendi eſt, ut eius uitium emendemus. idq; euenerit, ſi uictus largior fuit; tenui utamur: ſi aquoſior: ſiccante. ſi bilioſus cholagogis: ſi pituitoſus phlegmagogis: ſi hæmorrhoides doleant; anodinis, ut lacte cocto, uitellis ouorum, œſypo, uel butyro recenti.

Si autem in ano oritur aliquid prominens extra, ex quo magnus prouenit dolor, nec ab eo fluit aliquid; ſuccus cæpe cum pauca lana, aut fel uaccinum ſuperponatur. ſuppoſitorium quoque longum de ciclamine ſubijciatur, quod patiens per totam teneat noctem. et, ſi contingat egredi; reintratur, donec infrigidetur; & egrediatur ſanguis. cum autem dolor uehementiſsimus fuerit, & apoſtema magnum in ano; phlebotometur æger: & emplaſtrum poſtea ſuperponatur; ſedat enim hæmorrhoidarum dolorem, cum adeſt apoſtema cum eis. quod recipit melilotum, chamæmilam: quæ tam diu in aqua coquantur, donec diſſoluantur. deinde ſumatur ex aqua decoctionis earum, quantum una manu capi poteſt, uitellus oui aſſati unius, croci drachmam. s. opij drachmas duas, ſeminis lini triti, fænugræci, maluauiſci omnium ana manipulum unum. conficiantur omnia ex rob, in quo bdellii drachmæ tres fuerint diſſolutæ ex folio ſuperpoſita. poſtquam eorum ſuperficies ex oleo ſeſamino, in quo adeps gallinaceus fuerit diſſolutus, aut anatis, iuncta fuerit; more emplaſtri ſuperponatur dum adhuc ſit tepida, alia confectio dolorem, & apoſtema ſedans, cæpe album optimè coctum teratur, & cum butyro uaccino miſceatur, ut molleſiat, ut tepefactum ano, in quo eſt apoſtema, ſuperponatur; hoc enim dolorem ſedat uehementem.

Primū ſigna hæmorrhoidum occultarū oſtēdit Raſis, hoc eſt [ſi autem in ano oritur aliquid prominens extra, ex quo magnus prouenit dolor, nec ab eo fluit aliquid] deinde eas curat: quæ ſi uel tumore ingenti doleat, nec dolor eſt uehemēs, naturæ permitte, ne aperi. quòd, ſi tumoris, aut doloris magnitudo cōpellat: quòd ſæpe cancri, & fiſtulæ, & affectus alii difficiles his partibus per ualentia remedia apertis ſuperueniunt; in primis aluus quoque lubrica eſt reddenda, ut antè paulò docui, ne ſtercoris durities dolorifica fluxionem geminet. ſanguis etiam malus, ſi abundet, corrigatur uictu idoneo, & cæteris: & emittatur deinde hæmorrhoidibus apertis per hirudines, aut ſcalpellum, aut ut nunc docet Raſis [ſuccus cœpe cum pauca lana, aut fel uaccinū ſuperponatur ſuppoſitorium quoque longum de cyclamine ſubiiciatur &c.] quæ cum fluxerint, uel, ut inquit Autor, [cum dolor uehementiſsimus fuerit, & apoſtema magnum in ano] poſt ſanguinis miſsionem, ut antea diximus; dolor leuiatur oleo uiolaro, uel roſato, uel amygdalarum dulcium, uel lini, uel lumbricorum, millepedarum, ſcarabeorum cum uitello oui, uel [emplaſtrum ſuperponatur: ſedat enim hæmorrhoidarum dolorem cum adeſt apoſtema. quod recipit &c.] mica panis cum lacte, & oui uitello cocta albumine tandem adiecto, & adipe gallinæ præſtantiſsimum eſt remedium. Simile quoque eſt illud Raſis [cœpe album optimè coctum teratur &c.] ſedat enim grauiſsimos dolores. inſeſſus, aut ſotus eſt ſaluberrimus: qui fiet ex decocto maluæ, althææ, uiolarum, florum chamæmeli, meliloti, tapſū, nymphææ, ſe. lini, fœnugręci, papaueris albi, & hyoſcyami albi, quæ niſi ſuffecerint, ſtupefacientibus tactum dolor eſt prohibendus.

De ani rhagadiis.

Cum uerò in ano ragadias habuerit patiens, quæ cum lædunt cum ipſius uenter ſiccus eſt; pil. de bdellio utatur. quæ recip. mirobalanorum nigr. chebulorū amborum ana drachmas decem, ſagapeni drachmas tres, naſturtij albi drachmas duas, bdellij albi, mollis, & pinguis drachmas quindecim. diſſoluatur bdellium in ſucco porrorum, & ex eo conficiantur alia, & informentur ex eis pilulæ, & ſumatur ex eis frequenter à drachma una uſque ad drachmas quatuor. locus uerò, ſi aduſtionem patiatur; ex unguento de ceruſſa inungatur. ſi autem non ſentitur in eo aduſtio; ungatur ex unguento, quod fit ex adipe, quod in gibbo cameli inuenitur, & bdellio, quod ſic fit uidelicet. unguentum de ſene. recipe cera citrina, olei ſeſamini, adipis anatis, medulla cruris uaccinæ, adipis, qui eſt in gibbo cameli, bdellij omnium partes æquales. bdellium prius mucilagine ſeminis lini diſſoluatur, deinde omnia miſceantur; hoc enim optimum exiſtit. ſi autem æger ragadias in ano habuerit profundas, à quibus fœtens uirus fluxerit; medicamen acutum, quod in capitulo de ulceribus oculorum deſcripſimus, ei ſuperponatur quod æger per duos dies patiatur. & , ſi in eis aliquid remaneat, quod reſudet; medicinam iterum apponatur: quod eo uſque fiat, donec locus ſiccetur, & non reſudet, ſi fuerit profundus. quod, ſi ea, quæ ibi ſunt eminentia extra pendentia fuerint in tantum, ut areſcant, et nigreſcant; butyrum tepidum multoties ſuperfundatur, donec nigredo ab eo remoueatur. ſi autem reſudatio reuerſa fuerit; acutū medicamen iterum ibi apponatur. & , ſi non reſudauerit; ex unguento de ceruſſa curetur. & etiam quando eminentes hæmorrhoides extra; curamus cum ferro cauterizando: loqui tamen de hoc plus eſt, quàm huius noſtri libri modus requirat.

Rimæ ſedis, quas græci ῥαγάδας uocant, ſunt ſciſſuræ, quæ in muſculo anum claudente aut in circulo, & extrema ani corona fiunt: ſimiles iis, quę in labiis ob boreā flatum aſperiorem accidunt. hæ euenire ſolent propter acrium humorum defluxum, aut inflammationem, aut condylomatum extenſionem. morbus ipſe oculis obuius eſt: itaque notis non indiget quæ in eius nos cognitionem ducant. Sed curandi ratio ea ſit. Si rhagades ab acribus humoribus oriuntur; tū ii omnium primum purgandi ſunt, ac contemperandi, uel maximè pilulis utatur de bdellio à Raſis hoc pacto compoſitis ℞. myrobalanorum nigr. chep. ana. ℥. 10. ſagapeni. ℥. 3. na-

ſturtij

ſturtii albi.ʒ.2.bdellii albi mollis, & pinguis.ʒ.15. diſſoluatur bdellium in ſucco porrorum,& ex eo conficiantur alia, & pilulę formentur. quòd,ſi locum malè affectum ardor, & inflammatio affligat; unguento candido caphurato hodie uocato illineodus erit. quod uerba illa declarant [locus uerò ſi aduſtionem patiatur, ex unguento de ceruſſa iungatur] quod habet olei roſati, albuminis oui partes æquales. ceræ,& ceruſſæ, quod ſatis eſt. aluus etiam toto curationis tempore cibis humectantibus,& pinguibus mollienda. huius autem generis ſunt maluæ,ſpinachiæ, lac amygdalarum dulcium, oua ſorbilia, iuſcula pinguia,& id genus alia.fiunt tamen nonnunquam ob frigiditatem, ſiccitatemque rhagades ſine ulla inflammatione: quarum curationi adhibemus calefacientia, & humectantia ſtiptica. tale quidem eſt unguentum de adipe camelli, & bdellio à Raſi ſic commemoratum [℞.ceræ citrinæ, olei ſeſamini &c.] in loco adipis camelli quidam ponunt caprinum. uerum, ſi rhagades erũe profundæ, ac ulceroſæ, à quibus fœtens uirus ſluat; primũ mitioribus procedendum eſt medicamentis, & tandem, ſi erit neceſſe; ad medicamen acutum, quod Raſis explicat, poterimus peruenire. quod toties faciendum, quòd putredo illa remoueatur, & conſolidetur ulcus. conſolidatio fiet poſtea cum unguẽto de ceruſſa: aut recipe olei roſacei,myrtini ana.℥.1.thuris, maſtiches, lithargyrii, ſanguinis draconis ana ℈.1.aloes,plumbi uſti, ceruſſæ, balauſtiarum, boli armeni ana.℈.s. ceræ albæ quod ſatis eſt. fiat unguentum. cauteria omnino ſunt uitanda, ne fiſtulæ ſuperueniant, ad quarum curationem nunc tranſeamus.

De fiſtula ani.

Fiſtulæ uerò generantur in ano uelociter; quoniam figura eius facit eſſe illud neceſſarium. quæ aut ſunt penetrantes, aut non penetrantes utrinque. cum autem perforatæ ſunt; utrinque ſtercus egreditur ex eis,& uentoſitas. ſi autem non egreditur ſtercus neque uentoſitas; non eſt penetrans ab utraque parte.loqui uerò de eius cura perfectè plus eſt, quàm hic noſter liber exponat. ſed, quia omnes ferè homines ſemper maximum incurrunt errorem in cura eius, unde & maximum incurrunt nocumentum; nos excitabimus eos ad hoc, quod huic ægritudini congruum erit. & oſtendemus, qualiter à prædicto errore ſe cuſtodiant. & dicemus, quòd, ſi fiſtula utrinque perforata, cum ab ano remota fuerit; nullo modo ferro tangenda eſt: in inciſione enim ferri contingit ſtercus inuoluntariè egredi. eſt etiam aliud, quare fiſtula ab utraque parte perforata ferro tangi non debet; quia toto tempore uitæ ægri ſic permanere poterit non magnum faciens nocumentum: neque proueniet ex ea aliud niſi reſudatio, & fluxus. ſi autem illud, quod ab ea fluxerit acutum fuerit, & mordicatiuum, & fœtidũ habuerit odorem, cuius etiam quantitas quotidie augeatur, erit fiſtula putrida, & cum hoc herpete,& eſtiomeno; cui ex medicamine acuto, & ex eo, quod complet omnia ſuccurrendum eſt, antequam dilatetur, & magnificetur. cum autem non reſudauerit niſi parum, neque eius quantitas quotidie augeatur, neque magnificetur, neque odor ibi augmentatus fuerit; non eſt in ea aliquid,quod ſit timẽdum niſi reſudatio, & fluxus: qui medicari poteſt, donec ſiccetur,& detumeſcat, & non reſudet per longum tempus. ſi autem reſudatio redierit; medicamen prædictum adhibeatur,& hoc modo poterit blandiri per totum tempus uitæ ægri: & non nocebit. modus adhibendi huic ægritudini medicamen ex collyrio, quod in capitulo de fiſtula oculi nominauimus, ſumatur,& optimè teratur, & fiſtula prematur, donec quicquid in ea continetur, egrediatur. &, ſi radius eam ingredi poterit; inuoluatur cotto: deinde ex prædicto medicamine, poſtquam mollificatum fuerit; intinctus in fiſtulam immittatur. ſi uerò in ea minimè radius ingredi poterit; diſſoluatur medicamen in aqua, & ſubleuetur coxa agri ſuppoſito puluinari, & eo ſupino iacente prædictũ medicamen diſtillando ſuper fiſtulam fundatur. & fiat hoc in mane, & circa noctem per tres dies: & ſedeat in aqua de curcuma,& lauetur ex ea.

Quandoquidem ex mala ulcerum curatione, & præcipue circa ſedem ſæpe fiſtula ſuccedit; conſequenter de his dicendum eſt. fiſtula eſt ſinus callo obductus aliquatenus indolens in pluribus naſcens particulis: magna uerò parte ex abſceſſibus oritur parum dextre curatis. callus autem eſt continua quædam caro albida,madoris expers, eoq; etiam doloris neque uena,neque neruo ad ipſum pertinente.ani fiſtulæ notãtur inde, quòd ore apparente,aut non apparente dolor ipſis oboriatur,& purulenta humiditas per anũ profundatur. ſed duplex eſt uel perforata,uel nõ, utrinque. indicia pręter cultrum exciſorium, aut ſetam porcinam demiſſam noſcuntur, quia, ut ait Raſis [cũ perforatę ſunt, utrinque ſtercus egreditur,& uentoſitas] non perforatæ itidem cognoſcuntur cum inquit [ſi autem non egreditur ſtercus,neque uentoſitas,nõ eſt penetrãs ab utraque parte] ſed de ſignis aliàs fortaſſe copioſius diſſeremus.quod ad curandi rationem attinet, fiſtula utrinque perforata non eſt ferro tangenda:cui opinioni aſſentitur primum Raſis ibi [& dicemus, quòd ſi fiſtula &c.] deinde Auic.qui negat niſi fuerit nocumentum curſus plurimum,ideſt,uirus,& fœtor ſuperfluus non erit malum eas dimittere, ut cum ferro non tangantur. quod aliter factum eſſe ab antiquis declarat Raſis.ſed inquit Paulus, ſi qui timidiuſculi chirurgiam fugiant;Hippocratica uti debene deligatura.iubet ſiquidem Hippocrates linum quintuplex crudũ per cultrum foratum,uel ſpecillum fiſtulę demittere, & lini principia coniungi,ac quotidie,donec corpus totum, quod duabus oris intercedit diſſectum linum eructet. uerùm lege Paulũ,qui abũdè de hac re diſſerit. quapropter iubet Raſis, ſi pus exiens fuerit acutum,& mordicans,& mali odoris, & continuum, fiſtulaque putrida;cum medicamentis acutis, ne maior in dies euadat,corrigi: ſed primum eũ leui, & nonnihil potenti,quale eſt unguentum apoſtolicõ,uel centaurium deinde cum mundificantibus ſaniem:poſtea,ubi caro iam rubea apparuerit;cum abſtergentibus & ſiccantibus,ut eſt ariſtolochia cum melle,& pauco ſale parata.tamen, ſi fiſtula huiuſmodi generis fuerit,quòd emittat parum uirus,& omnino à prædicta differat,ea facilè curabitur.uerum,ſi ad priſtinum ſtatum redierit;medicamen,modũque docet Raſis.

De egreſsione ani,& matricis. Cap. 4.

CVm anus extra egreditur carens apoſtemate, & ita diſponitur, quòd, ſi impellatur; ingreditur; ceruſſa, balauſtia,gallarum,aluminis, antimonii omnium partes ſumantur æquales,& in puluerem redigantur: & ſuper anum ex oleo roſa. calefacto inunctum pulueriʒetur: & anus intromittatur & conſtringatur.quod tamen fieri conuenit; poſtquam æger à ſella reuerſus fuerit,ne eum cito ad ſellam ſurgere ſit neceſſe.ſumatur etiam galla, balauſtiæ, cupulæ glandium,folia myrti, & coquantur in aqua donec rubea fiat,& ſedeat in ea,& lauetur ex ea. quòd, ſi anus,qui apoſtemoſus eſt, ingredi minimè poteſt; æger aquam calidã frequenter ingrediatur: & in ea ſedeat.ungat anũ ex cera, et oleo chamæmelino,aut anethino,donec ingrediatur. cumq; intromiſſus fuerit ex his quæ nominauimus curetur.

Accidit interdum,ut pp muſculorũ obliquorũ ſedẽ ſurſum reuellentium reſolutionem, aut imbecillitatem anus procidat. quapropter fit,ut manibus, aut medicamentis opem ferentibus egeat.huius curatio alia eſt,ſi anus eſt inflammatus alia,ſi non. ſi autem anus nulla inflammatione occupatus exciderit;ſtatim impulſus in ſuum locum protrudi, ac reponi debet.ſed,ne iterum procidat;adſtringentia extrinſecus medicamenta apponenda ſunt.id quod confirmat ibi Raſis [cũ anus extra egreditur carens apoſtemate, & ita diſponitur, quod,ſi impellatur,ingreditur;ceruſſæ &c.] uerùm, ſi ſedis procidentia ab intemperie fuerit humida,ſiccabis:ſi frigida; calefacies:ſi utraque;& calefacies,& ſiccabis: idque cum me-

dicamine adſtringentì, ut eſt dictum. primum igitur oleo roſaceo calente circũlinendus, aut uino ſtiptico detergendus eſt anus: ac ſubinde in ſuum locum repoſitus deligandus erit. idq́ue ſtatim fiat, ut eacrenit æger, ne, ut monet Raſis, cum ipſum ad egerendum iterum neceſsitas urget, denuo procidat. incoquẽda præterea ſunt in aqua, donec rubeſcat, galla, balauſtium, glandium calices, malicorium, cortices granatorum, cotoneorumq́ue, & ſimilia, ex quorum decocto inſeſſus, & ablutiones parentur. pòſt hęc aũt arida admouere, ac inſpergere medicamenta licebit, ut bolus armenius, thus, ſanguis draconis, galla, acatia, myrrha, & eius generis adſtringentia medicamina: uerùm, ubi anus inflammatus fuerit de quo Raſis hoc modo loquitur [quòd, ſi anus, qui apoſtemoſus eſt, ingredi minime poteſt] ita, ut in tumorē elatus impelli, & reponi nequeat; antequam Raſis medicamenta adhibeamus; ſi circunſtantiarum ratio poſtulauerit uelut plenitudo; tum primum uena erit ſecanda, et uomitus ciendus. ſed etiam in principio apponemus adſtringentia, & reprimentia. tamen, ſi nulla fuerit plenitudo; æger in aquam calidam, ut uult Raſis, conſcendat, & illic ad tempus immoretur: uel concinnetur ſeſsio ea decocto chamæmeli, maluæ, althææ, ſem. lini, fœnugręci, & ſimilibus. poſtea illinatur locus ex unguento ſantalino, uel oleo roſaceo, myrteo, cydoniorum puluere à Raſi iam deſcripto inſperſo. & tandem quoniam ſedes procidit tum à uiolento deſidendi, & cohabitæ reſpirationis conatu, tum ea mora longa in aqua frigida, aut ſuper lapide, tum ea tumore præter naturam, aut ea decubitu pituitæ; purga primum, pòſt intemperiem impreſſam corrige.

De egreſsione matricis.

Vulua præterea, ſi egreſſa fuerit; ſimiliter erit medicanda. eſt tamen neceſſe, ut fortiter ligetur, et ut ægra ſemper ſupina iaceat, & coxa ſuperius eleuetur.

Vterus procidit raro quidem, ſed nonnunquam fit laxatis humore multo ligamentis, uel abſceſſu, ac ulcere exeſis aut partu improſpero, uel lapſu ab alto ruptis. cauſam, niſi inflatio prohibeat, auferemus, & uterus loco natiuo reſtituemus, ac medicamenta, quæ iubet Raſis ſuperius dicta tũc poterimus admouere. Si aliqua erit inflatio; ea eſt diſsipanda fotu ex cumino, aniſo, baccis lauri, & eius generis aliis, quæ hydromeliti, aut uino rubro adſtringente ſint cocta. mox, ne recidat, inſperges pulueribus ſtypticis antè ſcriptis à Raſi: poſtea repones. Doctor præterea nos monet laborantem figurare ſupinam poſt factam ligationem, ut coxas habeat ſublimiores, poplitesq́ue flexos cruribus diuaricatis. Sed primum conuenit fœces clyſtere prius euacuari, urinaq́ue excerni, quò uulua undiquaque ſit libera. cucurbitulæ quoque agglutinatæ cum flamma copioſiore umbilico maximè conferũt. ſuffitus etiam graueolentium eſt præſidium ſalutare; ut pennarum perdicis, gallinarum, aſſæ fœtidæ, caſtorii, & ſimilium per infundibulum, uel cathedram perforatam exceptorum. odoranda ſunt ſimul iucunda: & interim obſtetrix manibus ſubſeruiat.

De ſuperfluitate menſtruorum conſtringenda Cap. 5.

PRo ſuperfluis menſtruis conſtringendis trochiſci de Karabe per hebdomadam unam ſunt dandi. quòd, ſi non contulerint; confectio de ſcoria detur: & fiat minutio ex baſilica. uentoſa quoque ad mamillas apponantur, & in comeſtione cibis utatur ſtipticis. & hoc medicamen æger ſibi ſubiiciat, quod recip. olibani, balauſtiorum, gallarum, antimonij, acatiæ, aluminis omnium partes æquales. puluis horum optimè tritorum cum pauca lana ſubiiciatur. fœmur uerò, & dorſum ex epithimatibus, quæ in capitulo de fluxu uentris nominauimus, epithimetur: & ſedeat in aqua de curcuma. quòd, ſi iſta non contulerint; ex alio peſſario acuto fiat immiſsio, & maneat in uulua.

Nimiæ menſium purgationes mulieribus fiunt; quandò ultra conſuetum tempus purgationis magna copia effluxerint. tempus uerò purgationis nullum ſtatutum eſt, nullumq́ue ordinatum: ſiquidem multis ad duos, treſq́ue dies: haud paucis uſque ad quintum: nonnullis & ad ſeptimum: rariſsimè ad duodecimum uſque purgantur. id uerò accidit propter aperta, aut fracta uaſa uel magna, uel parua: ob partus grandiores, aut aborſus. Sequitur ad redundantes ſanguinis eruptiones decoloratio, ac coloris uitiatio, aliquando cum febre, aliquando citra febrem, appetitus proſtratus, & difficilis concoctio. ſæpe etiam pedum, ac totius corporis tumores, & omnia, quæ ad nimium hæmorrhoidum fluxum conſequuntur, fiunt. curatio igitur, quam & Raſis adhibet, ea ſit, ut imprimis extremi artus ab alis, & inguinibus uinculis excipiantur: uel ſanguinis miſsio fiat ex baſilica. cucurbitulas etiam leues iuxta Hippocratis, & Raſis ſententiam magnas ſubter mamillas affigere conuenit. cibis, & potionibus auſteris, & adſtringentibus utantur tamen imperandum eſt unius, aut alterius diei ieiunium: quod ſi tolerare nequeant; panis micas è poſca exhibebimus, aut alicam lotam, aut oryzã ex poſca, aut ouum ſorbile molle frigefactum. aſſa autem potius, quàm elixis ueſcatur ægra: carnibus maximè, quibus ſuapte natura deſiccandi facultas ineſt; ut auium montanarum, & agreſtium animalium. uino abſtinendum eſt, eiusq́ue loco hydromel auſterum, aut omphacomel, aut huiuſmodi quippiam ipſi exhibeatur. mocum uitet. ſumat adhuc ſyrupos, ut roſaceum, & myrtinum. mirificè ualent trochiſci de carabe à Raſi commemorati, itemque compoſitum è ſcoria ferri: uerùm pilulæ, quæ habent ſanguinis draconis, boli armenii, coralliorum, olibani, gum. arabici, opii, lapidis hæmatitis partes æquales: atque cum ſucco plantaginis compoſitæ, negligendæ non ſunt. quid de his, quæ accipiunt terræ lemniæ boli armenii, thuris, maſtiches, gallarum ſingu. ℈. 2. ſanguinis draconis, hæmathitis utriuſque ℈. 1. cornu ceruini uſti drach. 1. hypociſthidis, acatiæ, coralliorum rubeorum ſing. drach. ſ. balauſtiorum, roſarum purpurearum utriuſque ℈. 1. ſuccini ℈. 1. formentur pilulæ, de quibus excipiatur ſyrupo myrtino pondus drach. 1. hæ quidem maximã habent facultatem menſium ſiſtendorum. peſſulorum uſus non contemnit Raſis; qualis eſt ille ab eo paratus, qui recipit olibani, balauſtiorum, gallarum, antimonii, acatiæ, aluminis ſingu. partes æquales, quorum puluis tenuiſsimus lana roſaceo intincta exceptus in mulieris pudendum immiectatur. cui tum uirtute, tum ſimplicibus medicamentis ſimile erit is, qui habet thuris, balauſtiorum, gallarum ſing. drach. 1. boli armenii. ℈. 2. gummi arabici, acatiæ, ſuccini, cornu ceruini uſti ſingu. ʒ. 2. extrinſecus loca, uelut fœmur, & dorſum, & huiuſmodi alia oleis roſaceo, myrtino, cydoniorum, & uino auſtero foueantur: adhibeanturq́; unguenta, emplaſtra, cerata, & epithemata adſtringentia; quale ſupra in capite de fluxu uentris dictum eſt. inſeſſus etiam ex decocto curcumæ, ſi ſanguis frigidus ſit, & aquoſus: uel aliorum medicamentorum ſimplicium; ſi alia neceſsitas urget; parati conueniunt. hæc ſi non ſufficiant; ad fortiora te conferas.

De prouocatione menſtruorum. Cap. 6.

CVm ex retentione menſtruorum magna ſequitur paſſio; trochiſci de myrrha dentur, qui recip. myrrhæ drachmas tres, lupinorum optimè tritorum drachmas quinque, foliorum rutæ, mentaſtri, pulegij, cymini, rubeæ, de qua tingitur, aſſæ, ſagapeni, opopanacis omnium ana drachmas duas. informentur trochiſci ponderãtes drachmas duas, ex quibus detur in die unus cum aqua, in qua ſemen iuniperi coctum fuerit: hoc nanque medicamen adeò uehemens exiſtit in prouocandis menſtruis, ut etiam fœtum excutiat, ſi qua eo ſæpe utatur. uentoſa quoque ſub curuatura poplitis ſunt ponẽdæ, et phlebotomia ex ſaphena facienda eſt: poſtremo quoq; uentoſa fœmori ſuperponendæ;

Supp-

Supprimitur menſtrualis purgatio uel naturaliter, uel præter naturam. ſi naturaliter; hinc deprehendemus potiſsimum, quòd mulier nulla inde moleſtia uel totius corporis, uel uteri afficiatur. ſi præter naturam; morbi cauſa eſt interim totum corpus malè affectum: nonnunquam locis peculiari uitio conflictantibus ex frigiditate inſita, aut intemperie, aut ictu abortum, ſeu acquiſita malignitate: ſed plerunque ob hebetudinem, uel principaliori quadam parte primariò affecta: ueluti iecinore, uentriculo, thorace, aut id genus aliqua longo morbo uitiata. notæ ſunt corporis grauitas, nauſea, faſtidium, & horridi quidam diſcurſus: ſimiles quidem iis, quæ conceperunt, accidunt. dolores circa lumbos, fœmora, collum, ſincipuc, & oculorum fundamenta exiſtunt. præterea febres continuæ, urinæ nigricantes cum rubea quadam ſanie, & aliquando urinæ difficultas, aut ſuppreſsio fit. uerùm curãdi ratio pro cauſarum diuerſitate uariatur: nam menſes ſi ob totum corpus malè affectum retenti fuerint; quemadmodum ob ſanguinis parſimoniam; ex inedia, aut uictu paruo, aut morbo longo, aut alia uacuatione ſuppreſsi propriè non ſunt: nec cieri poſſunt, antequàm mulier reddita ſit habitior. ſi plenitudinis ratione menſes detinentur, & nihil aliud prohibent; ſecanda eſt uena malleoli, aut poplitis: idque non ante ſtatutum menſium tempus. itaque uel Raſi obtemperabimus, qui inquit [& phlebotomia ex ſaphena facienda eſt] neque etiam inutile erit, ſi cruribus cucurbitulæ affigantur: quod idem declarat illis uerbis [uentoſæ quoque ſub curuatura poplitis ſunt ponendæ] & illis [poſtremò uentoſæ fœmori ſuperponẽdæ.] plenitudo cognoſcitur, quòd mulieres menſtruorum tempore magis grauentur, doloresq; uehementiores circa lumbos, & pubem ſentiant: uenæq; illis in tumorem inſignem attollantur. ſi aliqua intemperies, qualis frigida, menſium profluuium impediet cum contrariis abigenda eſt. cibi calidi ſint, uinumque fuluum, odoratum, & antiquum. exercitia, & quæ corpus calefacere poſſunt, admouenda. decocta præterea, fomenta, balnea, inunctiones, & ſimilia parari poſſunt è pulegio, thymo, calamintha, abrotano, dictamno, radice iridis, caſsia, acoro, aſaro, & ſauina. tempora uerò his ſumendis, aliisq; ſimilibus medicamentis maximè ſunt idonea: alterum cum purgationis hora aduenit: alterum poſt balneum, uel fomentationem. frigiditatis autem notæ ſunt, quòd mulieres ſomnolentiores ſint, & ad omnem motum ſegniores, ac colore candidiores. contrà uerò ſunt ſigna caliditatis quæ intemperies ſic erit curanda. mulieres humectare oportet uberiore, humidioreq; cibo, ac potu: quales ptiſanæ, & alicæ ſorbitiones ſunt: carnibus ueſcantur agnorum, hœdorumq; piſcibus teneras carnes habentibus, auibus, lacte: oleribus lactuca, cucurbita: fructibus ficubus recentibus. uinum bibant candidum, non admodum antiquum, & dilutum. balnea parentur aquarum dulcium, & ea omnia, quæ hecticis adhibentur. ſi menſes morantur humores craſsi, & pituitoſi, uictus ratio extenuet, & alia medicamenta incidant, & ad expulſionem faciant: cuiuſmodi eſt ille ſyrupus: qui recipit calaminthæ, capil. uene. bugloſsi ſingu. M. 1. ſeminis fœniculi, aniſi utriuſque. ℥. s. apii, aniſi, aſparagi, ruſci, ſtœcados, paſſularum ſingu. drach. 1. praſsii, dauci, ſchinanti, cuſcutæ ſingu. drach. 5. cinnamomi, ariſtolochiæ longæ, baccarum lauri ſingu. partem quartam. hæc omnia contrita bulliant ad tertiæ partis conſumptionem, & adiecto ſaccharo fiat ſyrupus, cuius unc. 2. dentur cum decocto calaminthæ. aut ægra decoctum ſumat, quod habet radicum acori, iridis, petroſelini, aſparagi ſingu. ℥. 1. ſeminum apii, fœniculi, ruſci, aniſi, dauci, ammi, urticæ ſingul. drach. 1. calamin-

agarico, & huiuſmodi alia. inunctio quoque fiat hoc unguento, quod accipit olei liliacei, rutacei utriuſque. ℥. 1. artemiſiæ, pulegii, calaminthæ ſingu. ℈. 1. radicis iridis. ℈. 2. hyſſopi, origani utriuſque. ℈. 3. cum cera, quod ſatis eſt, fiat unguentum. dein paretur hoc balneum. ℞. ſauinæ, iuniperi, ſaluiæ, rutæ, parietariæ, ſerpilli, roriſmarini, artemiſiæ, maluæ, calaminthæ, aſparagi, ruſci ſingul. M. 1. ſingula bulliant in aqua, in qua ſedeat mulier, lauetur que. trochiſci tandem de myrrha, qui à Raſi traduntur, exhibeantur. mulieres pingues curabimus uictus ratione extenuante, exercitiis uelocibus, & his medicamentis, quæ exilius corpus reddere poſſunt: contrà graciles curabimus ægrotantes. ſi menſium profluuium impediet uel uteri uitium, uel iecinoris, uel uentriculi, uel cuiuſcunque generis aliud; principiò cauſam remouebimus: deinceps ad menſium prouocationem progrediemur.

De rhagadiis uuluæ. Cap. 7.

HAe curandæ ſunt ex medicamine de rhagadijs ani. peſſarium quoque ex adipe anatis, & hyſſopo, & ceroto, & medulla cruris ceruini mixtis cum cera diſſoluta in oleo de lilio, aut narciſcino ſubijciatur, ſi nec febris, neque acuitas affuerint. quòd, ſi illud fuerit cum calore, & acuitate; oleum roſaceum adhibeatur. ex unguento quoque de ceruſſa ſimiliter fiat peſſarium. ſi autem calor fuerit uehementior; ſumatur ſuccus portulacæ, aut lactucæ, aut mucilago pſillij, & fiat tabula de plumbo ſimilis marmori, in qua teruntur colores, habens in circuitu labium paruum. & ponatur in ea aliquid de prædictis ſuccis, et cum piſtello plumbeo ſuper ipſam moueatur, ut de plumbo prædicto liquori multum miſceatur. & inſpiſſetur ſuccus, ex quo fiat peſſarium; poſtquam oleum roſaceum ei admixtum fuerit, & ſuperponatur: hoc enim medicamine cancro uulnerato, qui eſt in matrice, optimum exiſtit, & alijs ei ſimilibus.

Rimæ in uuluæ oſtio ex enixu uiolento uel materia frigida fiunt: quod fortaſſe ibi declarat Raſis [ſi nec febris, neque acuitas affuerint] curatq; [peſſarium quoque ex adipe anatis.] ſed & ex materia calida, & humorum acrium influxu locos rumpente, ac corrodente fieri ſolent. notas, atque curationem adhibet Raſis, cum inquit [quòd, ſi illud fuerit cum calore, & acuitate; oleum roſaceum &c.] uerum primum latent: poſtea paulatim ad ſenſum perueniunt: nam & ad manuum contactum, & in coitu dolores excitantur. in primis igitur chirurgiam, & omnia pharmaca mordacia reprobare oportet. deinde ea fit curatio, quæ & ani deſcripta eſt. quapropter, ſi ex cauſa frigida fiant rhagades; præter peſſum à Raſi paratum curentur illitæ œſypo, & butyro recenti ſine ſale: aut oleo reſudante ex nuce ueteri dum uritur: aut iris illyrica terebinthina excepta imponatur. quòd, ſi ex humorum calidorum, uel acrium influxu oriãtur; oleum roſaceum, uiolatum per mortarium plumbeum piſtillo plumbeo ductum, donec mellis habeat craſsitudinem, adhibeatur: uel ex unguento de ceruſſa caphurato dicto fiat peſſulus. tamen inflammatione in dies augẽri peſſum paremus à Raſi traditum ibi [ſumatur ſuccus portulacæ, aut lactucæ &c.] eſt quidem admodum utilis cancro ulcerato. uerùm præſtantiſsimum eſt illud remedium, quod habet dragaganti, gummi arabici in aqua roſarum infuſorum, ceruſſæ lo-

De ulce.& apoſtemate,quod fit in matrice. Cap. 8.

SI cum apoſtematibus iſtis adeſt calor,& febris;phlebotomia ex baſilica fiat:et patiẽs aqua hordei nutriatur,& liniantur renes,& fæmur, & ilia , & ſumen ex epithimate apoſtematis calid i :et infrigidetur locus, quantum poſsibile eſt . ſi uerò, poſtquam febris , et acuitas quieuerit ; remanſerit ex apoſtemate aliquid ; ex iniectionibus liquidis curetur : et mulier in huius liquidis ſedeat,donec molleſcat,et maturetur.peſſarium mollificãs dura apoſtemata matricis , et cõferens doloribus in ea factis,et paulatim ea quieſcere faciens.recipe adipis anatis,medullæ cruris ceruini,medullæ cruris uaccini , bdellii mollis,croci,uitel.oui aſſati, fæcis olei de ſeminibus,fæcis olei de lilio omnium ana partes æquales . diſſoluantur in uino,aut rob:et fiat ex eis peſſarium:eſt enim optimum ad ſedandum dolorem,et mollificandum duritiem matricis.patiens præterea ſedeat in aqua in qua coquantur fænugræcum, et chamæmilla, et melilotum , et caulium extremitates ſigillatim.aut omnia ſimul.

Nunc ad uuluæ calidos abſceſſus tranſeamus, ac primum ne facti augeantur,uerùm remoueãtor , doceamus: deinde,oiſi remittentur;quo pacto ſuppurauerit.caliditatis ootæ ſunt illa uerba [ſi cum apoſtematibus iſtis adeſt calor , & febris] ne abſceſſus augeatur [phlebotomia ex baſilica fiat &c.] ſupporauerit , ſi illa audiemus [ſi uerò poſtquàm febris &c.] præter dicta à Raſi notatur abſceſſus caliditas à dolore acuto , ſiti,linguæ nigredine, eatremorum membrorum ſudore , interim uocis amiſsione, ſpaſmo,& ſyncopi.urina ẽt rubea, pauca,& frequens. quo ad uictus rationem remoueatur cauſa.unde cõuenit aqua hordei,lactuca,cucurbita,uinum granatorum,carnes hœdinæ.ſed prohibet Auic.in principio cibum,& potum, ac iubet miſsionem ſanguinis fieri primum ex baſilica: poſtea ex ſaphena.præterea exhibeantur ſyrupi roſacei,uiolacei,de nenuphare , & hoiuſmodi.euacuatio fiat ea , quæ humores corrigat peccantes.illinantur renes,fœmur,ilia & ſumen ea epithemate parato è roſis,caphura , lentibus eacorticatis,uiolis,portulaca,& ſimilibus.quòd, ſi abſceſſus aliquis remanſerit;ad ſuppurationem ducatur cum medicamentis maturantibus , ac dolorem ſedantibus; quale eſt peſsus à Raſis deſcriptus.mirifice etiam conferunt emplaſtra,fomenta,illinitiores , peſſuli,ſeſsiones ex althæa, fœougreco,chamemællo,meliloto,anetho,malua,croco, ſemine lini,laua non abluta,ſpica , bliti , & id generis huiuſmodi cum oleis,medullis,& adipibus paratę.

De ulceribus,quæ fiunt in matrice, & eius cancro. Cap. 9.

CVm à uulua fluxerit ſanies ſpiſſa , aut uirus tenue ſi ex propinquo manat loco,neque fuerit ibi profunditas fœtida , neque putrida ; ſumenda ſunt aloes , & myrrha , & ſauguis draconis , & ſarcocolla, atque olibanum , & loco ſuperponenda , donec conſolidetur . ſi autem ex loto manauerit remoto ; ex peſſario quod nominauimus in cap. de ſaug.& ſanie,fiat prodiſpnæa. ſi autem , quod fluxerit , eſt fœtidum odorem habens malum;ex peſſario ſecundo acuto fiat iniectio:poſt quàm locus mundificatus fuerit ; ex aqua et melle iniectis per inſtrumentum æneum .

Exulceratur uulua ex infelici partu , aut fœtu excuſſo, aut corrupto:nel ex medicamentis acribus,uel fluore, nel abſceſsibus diruptis.Raſis uero duas curat ulcerum differentias: altera cum cancro,quæ eſt [ſi uerò cum hoc,quod fluit &c.] altera ſine cancro : eaque eſt [cum à uulua fluxerit] morbo noo cancroſo laborantes in parte ægra dolorem punctoriũ percipiunt atque ex interuallis fœtidi, ſanioſique humores ex ulcere ſordido excernontur . cætera autem ſigna conſequuntur malè habenti utero peculiaria, ut radicis oculorum dolor,& ſimilia.ſed ulcus in conſpectum ueniens ſpecillo oriculario deprehenditur : altum oerò, & reconditum ea ,quæ excernuntur , indicabunt.huius morbi curatio conſtituatur ea,qoam eius qualitas poſtulet.nam,ſi ulcus non cancroſum pus habet craſſum , nec mali odoris ; clementer eſt abſtergendum cum aqua mellita ,uel praſsii decocto : eòque magis, ſi ulcus conſpicuum fuerit . deinde Raſis medicamentum , quod habet aloes , myrrhæ , ſanguinis draconis , ſarcocollæ , & olibani eſt malo applicandum . huius facultas ulcera glutinat . uerùm , ubi generis ulcus non fœtidum , ſed profundum fuerit ; abſtergentia primum , poſtea quæ ad cicatricem ducant , ſunt adhibenda : uel quæ ſimul abſtergant , glutinentque . itaque olim à Raſi paratum medicamen diſſolutum in uuluam iniiciatur . quod recipit ſeminis melonis , citrulli , cucorbitæ purgati ana drach. 20. boli armenii , gummi arabici , olibani , thuris , ſanguinis draconis ſingu. ʒ. 10. opii drach. s. s. ſeminis apii. ʒ. 2. ſigantur trochiſci , qui in lacte diſſoluti imittantur . quando autem humor defluxus fuerit fœculentus ; abluamus aqua , ut tradit Raſis mellita , uel ptiſanæ cremore cum melle , uel mulſa , ſi opus fuerit , cum decocto radicis iridis , ariſtolochiæ , abſinthii , aut agrimoniæ . hinc peſſulus acutus ſubiiciatur , cuinsmodi eſt illud .℞. ceruſſæ , ſarcocollæ , olibani , gummi arabici , apii, ſanguinis draconis partem unam , aluminis uſti partem ſemis.

Si uerò cum hoc quod fluit, fuerit punctio , & dolor , & apoſtema durum , quod tactu diſcernitur ; ſummopere cauendum eſt, ne ex alio acuto medicamine tangatur: ſed fiat iniectio ex confrictione plumbi ,quam diximus; aut ex ũguẽto de ceruſſa . & phlebotometur ex baſilica. et cuſtodiatur ab omnibus,quæ coleram nigram gignunt, & ſeminibus , & ſpeciebus , quæ pro condimento admiſcentur cibis .

Sequitur autem,ut ulcus cancroſom curemus . id oerò conſpicitur præter notas à Raſi poſitas ex ulceribus roſis, ac inæqualibus plurima ex parte ſordidis , concreta colluie humorum ingrata . uictos ratio , cuios meminit Raſis illis uerbis[& cuſtodiantur ab omnibus &c.] ſit ea , quæ non ſuccos melancholicos gignat ; ſed prohibeat potius.uenę baſilicę ſectione otamur primũ : mox, ſi corpus uitioſis redũdet humoribus; id purgemus. præterea reiectis ioxta Raſis ſententiam medicameotis acutis, eorrodeotibus & caoſticis ad benigniora nos conferamus : qnalia ſnnt ab eo nunc citata , & parum antea tradita adiiciatur,ſi erit neceſſe ſuccus, aut liquor ſtillaticius portulacæ , plantagiois , burſæ paſtoricæ , & alia . uel Recipe roſacei olei ℥. 2. adipis,& medullæ anſeris utriuſque ℥.s.& ſubiiciatur . dolorem ſedat , mirificeq́oe confert illitio ex adipe gallinaceo , oleo chamæmellino , & uiolaceo parata . quòd, ſi dolor iterum augeatur; ad frigida redeas,& paulatim ad calafacientia re uertas.

De præfocatione matricis. Cap. 10

CVm menſtrua per longum ſpacium temporis retenta fuerint , aut mulier à commixtione uiri diu abſtinuerit, licet ualdè affectauerit , & euenerit grauitas , & dolor in inferioribus partibus fæmoris , & ſenſerit quaſi aliquod ſurſum trahi à parte ſeminis; fortaſſe poſt iſta ſuperueniet ei ſyncopis , & quaſi mortua cadet,perpendi quoque uix poterit , quòd ipſa attrahat aerem,uel habeat pulſum:et forſitã præfocabitur, et morietur,et forſitan ſanabitur : laborioſe tamen. hac itaque paſsia ilico , ut euenerit curanda eſt ex huius curatione et pedes fortiter fricentur , et ligentur:et uentoſa magna ſuperponatur . et obſtetrici quoque præcipiatur , ut

digitum

digitum oleo bene redolente inungat, et in circuitu oris uuluæ, dum eſt intus bene commoueat. naribus præterea condiſi inſuffletur, et circa aures ipſius uoces clamando proferantur, et nihil, quod bene redoleat, olfaciat: imo bene redolentia, et algaſia remoueantur: et pecten, et eius inferiora ex eis epithimentur: et naribus malum reddentia odorem applicentur, ut ſtercus, caſtoreum, et ſulphur.

Suffocatio, ſeu ſtrangulatus uteri, de quo in præſentia diſſerit Raſis, nihil aliud eſt, niſi eiuſdem ad ſuperiora atractio. ad huius curationem duo pertinent: nempe uel præſentem ſanare, uel impendentem prohibere. præſentē curat ibi Raſis [hæc itaque paſsio ilico ut euenerit] impendentem prohibet [cum autem ſanitati reſtituta fuerit] fit ſtrangulatus ob tenſionem, quæ creatur à plenitudine, quæ ad menſtruorum retentionem ſequitur. idque confirmat Raſis [cum menſtrua per longum ſpacium temporis retenta fuerint] accidit etiam non rarò ob cohibitum ſemē, ut illa eſt Raſis ſententia [aut mulier à commixtione uiri diu abſtinuerit] aliquando quoque propter refrigerationem tempore effluentis purgationis: interdū ob difficilem quempiam aborſum euenit. notas, cum acceſſio propinqua eſt, deſcribit illas Raſis [& euenerit grauitas & dolor in inferioribus partibus fœmoris, & ſenſerit quaſi aliquod ſurſum trahi à parte ſuminis] has comitatur torpor mentis, crurium imbecillitas, pallida facies, aſpectus oleoſus. cum iam inſtat; [fortaſſe poſt iſta ſuperueniet ei ſyncopis &c.] præter hæc mens deſipit, ſenſuum inſtrumenta deprehenduntur, uox obmuteſcit, crura contrahuntur: deinde maxillæ rubere incipiunt, facieſque repletur. cum remittet; humiditas quædam ad tactum ex locis muliebribus præcedit, ſonus quidam exauditur, ac aliquod ex inteſtinis progreditur, ipſaque uulua paulatim laxatur, atque ſic mens ipſis, & ſenſus redit. in acceſsionibus igitur non ſolum, ut inquit Raſis [pedes fortiter fricentur, & ligentur] ſed etiam crura tota, corpusq; totum deligare, atque perfricare conuenit, ut animo deſtitutæ ſeſe recipiant. cucurbitulas uerò quemadmodum ſentit Raſis [& uentoſa magna ſuperponatur] adglutinemus inguinibus, & imo uentri cum multa flamma, & leues, & cute inciſa. in uuluam autem; quando longius acceſsio ſe produxerit; unguenta odoratiſsima infuſa ipſam ſolent detrahere, ſicut oleum amaracinum: quod ibi declaratum eſt [& obſtetrici quoque præcipiatur &c.] ſtyrax, aloes lignum, cinnamomum, garyophyl. & ſimilia naribus etiam iuxta illam ſententiam [naribus præterea condiſi inſufflentur &c.] admoueātur fœniculus lucernæ nuper extinctus plumæ perdicum, uel gallinarum, aut lanæ, laciniæque combuſtæ, ſoleæ calciamentorum, cœparum, uel alliorum cortices, capræ cornu combuſtum, pix ſuper carbonibus eliquata, galbanum, caſtorium, & huiuſmodi alia. itaq; fœtida naribus admoueantur, pudenda ex odoratis ſuffiantur. mulier etiam maximis uocibus excitetur, propriumq; nomen inclametur. ex dictis, ut opinatur ibi Raſis [& pecten, & eius inferiora ex eis epithimentur] fiant epithemata [& naribus malum reddentia odorem applicentur] nam ea ſunt admouenda, quæ ſternutationes excitant; ut eſt ſtruthium, caſtorium, ſulphur, piper, & ſimilia.

Cum autē ſanitati reſtituta fuerit; ex hoc medicamine curetur, ne ægritudo redeat, quòd ſi hæc ægritudo poſt menſtruorum uenerit reſtrictionem; ea dentur, quæ menſtrua prouocant, & in pedibus fiat minutio, & uentoſæ in eis apponantur. ſi autem poſt longam uiri diſiunctionem

Dicit autem Raſis: ut impendentē prohibeamus ſuffocationem, ubi acceſsio quieuerit; prædicta medicamina renouemus. ſed, quoniam omnes leuat uomitus, & eas maxime, quæ à cibo infeſtantur; ad uomitum cogantur. ſi cauſa morbi eſt menſtruorum ſuppreſsio, ut iubet Raſis; ea prouocabimus. unde exhibendi ſunt trochiſci de myrrha, de quibus alias locutus fuit. in tertio die lumbis, & iliis cucurbitulæ cum ſcarificatione applicentur, & ſanguinis miſsio, ut illa uerba ſonāt [& in pedibus fiat minutio, & uētoſæ in eis apponantur] fiat. ne autem poſtea ex ſeminis corruptione in id grau ſymptoma mulier incidat, ſi nubilis, uel nupta eſt; uiro ſuo tradatur: ſi non uult nubere, uel monialis eſt; uena ſæpe ſecetur, interdicanturque uinum, carnes, oua, &c. ſemen, & ſanguinem augentia. deambulationes, labor multus, ieiunium, geſtationesq; imperētur. ſedula obſtetrix ea, quæ antea tradita ſunt, repetet. & tandem ſemen gigni prohibentibus, & genitum abſumentibus utantur ægræ.

De gibboſitate. Cap. 11.

QVum gibboſitas fieri incipit; pilulæ maiores de hermodactylis dandæ ſunt, & oleum de raſni cum apozemate de ſeminibus ſæpe ſumendum. locus quoque de oleo ſambacino, in quo ſtyrax liquida, & caſtoreum, & euphorbium reſoluta ſint, frequenter inungendus; & à frigidis cibis abſtinendum. aqua etiam calida, in qua cocta ſint mentaſtrum, & ſamſucus, & ſtœchas arabicum ab alto ſuper locum diſtillanda eſt. deinde frequens fricatio, et inunctio ex oleis calidis facienda eſt. Quòd, ſi is, qui hanc patitur ægritudinem, puer fuerit; balneum ſolummodo, & unctiones ſufficiunt ex his, quæ diximus.

Gibberum quidem dicunt eum, qui ſpondiles à debito loco remotas habet. huius morbi genus fit uel ob percuſſionem, & huiuſmodi alia: uel ob humidā intemperiem, aqueā, aut ſiccā, uel uētos uel ob apoſtema ortū. iditia pcuſſionis ſunt nota: intemperie, humidæ ex tactu cognoſcuntur: ſiccam comitatur febris acuta: apoſtema ſequitur febris atrox, dolor uehemens, & ſimilia. duas curat Raſis differentias: primum nempe humidam: deinde eam quæ contrahitur ab apoſtemate. Humida eſt [cum gibboſitas fieri recipit &c.] ab apoſtemate contracta [ſi autem cum gibboſitas incipit; affuerit febris &c.] quo ad primā partē attinet, ea curatione utamur, quam in paralyſim adhibere ſolemus. ſyrupi è ſtœcade, è quinque radicibus in his humoribus digerendis plurimum ualent. quo facto ad horū euacuationem accedamus cum pilulis ex hermodactylo, cocchicis aggregatiuis, & id generis aliis. ſi uerò humiditas illa fuerit frigida; localia admoueamus adſtringentia calida, uel calidis admiſta: primum ſcilicet illitio fiat ex oleo liliaceo, & maſtichino: deinde rutaceo: poſtea è caſtorio: hinc ex euphorbio parato. quapropter dicit Raſis [locus quoque ex oleo ſambacino &c.] ſi humiditas fuerit calida; illinatur locus non ex frigidis medicamentis, ſed debite calidis ſtypticis. embrochæ, & fotus aquæ calidæ, ut præceptor noſter docet, in qua ſint decocta menthaſtrum, ſampſucus, ſtœchas arabicum, & huiuſmodi alia mirificè conferunt; ſi hæc ſequatur inunctio calida adſtringens. uictus ratio ſit calida, & ſicca. itaque [à frigidis cibis eſt abſtinendum] qui partibus affectis nocent. oleū de raſni nullum paratur.

Si autem cum gibboſitas incipit affuerit febris: à ...

bus; ut materia diuertatur. manna, caſsia, tamarindi, & huiuſmodi corrigant tum morbum, tum ſymptomata. localia admoueamus; quale eſt oleum roſaceum, myrtinũ, nenupharinum. emplaſtra quoque fiant ex roſis, myrto, ſandalis, hordei farina, & ſimilibus, & poſtea ad efficaccia proficiſcamur. uictus conſtitutio ſit frigida; qualis ptiſana hordei. ubi febris quieuerit; inungatur locus ex oleo chamæmellino, anethino, liliaceo. emplaſtrum fiat ex maluauiſco, farina fœnugræci, ſemine lini, adipe anatis, anſeris, & gallinarum. robur addatur ſpondylibus, pectoriſque oſsibus cum ligaturis, ſacculis, ut dicunt, è ſtupa canepacea in albumine oui madefacta paratis. ſi uerò abſceſſus ortum trahat ab intemperie frigida; corpus purgetur cum pilulis ex hermodactylo, cocchicis dictis, fœtidis, & ſimilibus. emplaſtro utatur ęger, quod habet ammoniacum, & laudanum mixum, & in mortario cum piſtillo diſſolutum: uel emplaſtro, quod recipit oppopanacum, ammoniacum, bdellium, ſagapenum: quæ in uino diſſoluantur, & cum adipe auium, & farina lini, & fœnugræci apponatur. illinatur ex oleo ſpicato, maſtichino, coſtino, & huiuſmodi. iaceat ſupinè. cibus ſit temperatus, uel aliquam habeat facultatem calidam. cauſæ aliæ remoueantur contrariis.

De uaricibus. Cap. 12.

Q Vum uenæ groſſæ, & plenæ, & diuerſo modo curuatæ, & virides in crure apparuerint; ægritudo, quæ uitis uocatur, adeſſe ſignificatur. hæc autẽ ægritudo frequentius accidit his, qui multum pedibus laborare conſueuerunt: & qui cibaria choleram nigram generantia frequenter ſumunt. in principio itaque curationis huius paſsionis baſilicam minuere conuenit, & uentrem ex his, quæ cholerem ducunt nigram, ſoluere: quorum mentionem fecimus in capitulo de melancholia. hæc autem ſæpe facienda ſunt, & ab omnibus, quibus melancholiam patientes cuſtodiuntur, in hac ægritudine abſtinendum. poſtquam uerò hoc regimen diu adhibitum fuerit; ex uenis, quas in crure apparuiſſe diximus, minutio fiat: à quibus ſanguis tandiu fluere dimittatur, donec quicquid in eis eſt, euacuetur. deinde huiuſmodi patiens choleram nigram expellentibus utatur: & ex baſilica minuatur: & caueat ſibi ab omnibus, quæ choleram generant nigram.

Varix eſt uenæ dilatatio aliquando in temporibus, aliquando in ima uentris parte ſub umbilico, nonnunquam etiam circa teſticulos, ſed maximè in cruribus. notas deſcribit Raſis primum; ut [quũ uenæ groſſæ, & plenæ &c.] cauſas colligimus ibi [hæc autem ęgritudo frequentius accidit his, qui] hic enim originem trahit plurima parte ex materia melancholica: aliquando autem ex ſanguine pituitoſo craſſo, uel puro, & nõ putrido. iis uerò, qui multum exercitii ſuſtinent, euenire quoque ſolet. curatio igitur ſit, ut ſanguinis miſsio fiat ex baſilica manus, uel ſaluatella eiuſdem pedis, & iuxta Auic. ſententiam eodem, uel ſequenti die ſecetur ſaphena. prætera concoquatur materia, euacueturque his medicamentis, quæ humores purgant melancholicos, & ſimiles peccantes: de quibus olim actum eſt. quod ſæpe eſt repetendum; cum materia plerunq; melancholica difficilè curetur. cibos uitet morbum detinentes; quemadmodum ſunt carnes bouum, leguminia, pedum labor, & huiuſmodi alia: & his utatur æger, qui bonum ſanguinem generent; quales ſunt pulli, oua, & ſimilia. ad chirurgiam tandem te conferas; de qua uide Hippoc. Paulum, & Aetium: & quæ dicta ſunt, repetas.

De elephantia. Cap. 13.

H Aec paſsio, poſtquam manſiua fuerit; incurabilis eſt. cum autem incipit; ſi ei ſubueniatur, &, ut debet, medicata fuerit; aut ſanatur, aut manet ſic nihil addens. cum ergo pedis craßities augeri uidetur, & color obfuſcari, uenæ quoque, quæ uites uocantur, apparere cœperint; æger quotidie cogendus eſt uomere. & cuſtodiendus ab ambulatione nimia, & ſtatione: & uenter uomitu præcedente ex pilulis maioribus de hermodactylis ſoluendus. de inde ad uomitum redeundum. poſt illud hoc quoque multoties fieri oportet. æger præterea à cibis craßis eſt abſtinendus, & tibia à calcaneo incipiendo ſurſum uſque ad genu ſtringenda. ante tamen conſtrictionem epithimanda ex oleo, & myrrha, et acatia, et hypocyſthide, & alumine cum aceto forti diſſolutis. ex baſilica quoque manus contrariæ partis minutio facienda eſt. neque erectus ſtet niſi pes ſtrictus ligatus fuerit. neque epithima nullo modo dimittat. uomitu quoque frequenter utatur. quòd, ſi paruum interceſſerit ſpatium à præcedenti uomitu, & appetit quieſcere; uapora ipſum cum ſeminibus caulium, & ſtæcade arabico, cinere de uitibus, & lupinis, & nitro, & ſtercore caprino, & farina fœnugræci: & liniatur etiam ex aqua cineris per ſpaciũ unius diei, aut duorum. ipſa enim huius ægritudinis maximam reſoluit partem, aut leuiorem reddit.

Elephantia uniuerſi corporis cancer eſt. ſic eſt uocata, quòd corio elephantis cutis in eo perſimilis uideatur: nam maculis quibuſdam ad atrum colorem uergentibus inficitur, inæqualiterque aſpera, craſſa, & ueluti ſquammis fœda, liuens, ferinaq; redditur. origo morbi eſt ex atra bile, quæ ex craſſo, & feculento ſanguine, aut flaua bile nimium uſti procreatur, aut pituita ſalſa. qui obnoxii futuri ſunt huic morbo peſtilenti, iis ineſt ſegnities, ſpiratio tarda, ſpirandi difficultas, motus difficilis, alui conſtrictio aſsidua, reſpiratio grauis, & fœtida, ructus cõtinui, appetitus non obtuſi, & alacritas uehemens ad coitum. cumq; pedis, ſiue alius membri cutis craſſa, ut docet ibi Raſis [cum ergo pedis craſsities &c.] fuerit: primũ malæ craſsiores fiunt, & mentum dilatatur, deinde rubeſcunt non florido, ſed liuido colore. capilli capitis, piliq; ſuperciliorum maxima ex parte decidunt. naſus fit ſimus, aures eroſæ, labra craſſa, uox rauca, & ſub lingua uenulæ uaricoſæ fiunt. quanquam uerò præſens malum ferè incurabile eſt, impendensq; difficile: tamen humanum eſt uſque ad experimentum procedere: nam, ſi facultas omnino huius mali curandi data non fuerit; ſaltem nobis ſat erit prohibere. primum igitur miſeri ægrotantis cibus erit panis hordeaceus, aut triticeus recens: ex oleribus lactuca, beta, malua, lapathum, ſiſarum, ptiſana, oua ſorbilia, alica lota, lac cum melle non ſunt ingrata. eſus carniũ hœdorum, gallinarum, caporum, auicularum montanarum, & ſimilium rectè dantur: item piſces molli carne præditi: item ficus, uuæ areſactæ, pirum coctum in aqua mulſa. potus ſit uinum tenue, album, & aquoſum. ſomnũ diuturnum uitet, nocturnumque complectetur. deambulet, aut geſtationibus committatur, clamore exerceatur, aut fictionibus, aliiſue exercitationum generibus utatur. poſt longum à cœna interſtitium deambulatio lenta, ac ſenſim facta commoda eſt. uictus ratio deniq; ſit ad calidum, & humidum declinans. quapropter ait Raſis [& cuſtodiendus ab ambulatione nimia, & ſtatione] & [æger præterea à cibis eſt abſtinendus] quò ad curationem attinet, principio hæc tradit Raſis [æger quotidie cogendus eſt uomere] quod facile erit, ſi decoctum raphani, in quò ellehorus niger ſit maceratus, exibebimus. deinde habendus eſt modus in euacuando: quibus id medicamentis

dicamentis ſit faciendum in capite de melancholia eſt a-ctum: pilulas tamen ex hermodactylo tranſglutiendas prębet Raſis. quo quidem facto uomitus repetatur. præterea epithemate ex oleo, myrrha, acatia, hypociſthide, alumine, & aceto parato utatur. fomenta quoq; ex fumaria, origano, ſcabioſa, chamæmelo, meliloto, & ſimilibus non inutilia fortaſſe erunt; uerùm ſunt commoda, & arida maxime, ſi poſt ſufficientem ex horum uſu exudationem nataciones in mari, aut ſulphurulentis & purulentis aquis fient: uel potius decocto aliquo eorum, quæ adſtringunt; plantaginis nempe, aut betæ, aut helxines perfundantur. poſt hæc [& tibia à calcaneo incipiendo ſurſum uſque ad genu ſtringenda] ſi morbus crura affligat. [ex baſilica quoque manus contrariæ partis minutio facienda eſt] ſed in principio curationis tradunt quidam, & inter morbi initia & magis uere, in quo potiſsimum hoc malum naſcitur, & intenditur: reuiuiſcit enim aliquo modo inſitus calor, & ſenſibiliter corpus ipſum alleuatur. auferendum uerò ſanguinem nolunt, ſi malum alteram partem occupat; ex altero gibbero: ſi utranque; ex utroque: ac incidenda interna, aut media, quæ in gibberis exiſtit uena. poſt ſanguinis detractionem nouem, decemue diebus interpoſitis aluum inferne ſubducendam arbitrantur. [neque erectus ſtet, niſi pes ſtrictus ligatus fuerit] & illinatur ex oleo maſtichino, myrtino, abſinthino: uel [neque epithima nullo modo dimittat] corroborant quidem, ac uires refocillant, atque materiæ fluxum reprimunt. cumque omnino conandum ſit, ut omnem corporis habitum ab hoc malo occupatũ liquefaciamus; per interualla opportunè purgationes adhibeantur, & cibi apponantur, qui facilè concoqui, & diſtribui poſsint: deinceps [uomitu frequenter utatur] iſque à cibo, aut ieiunus à radiculis. poſtea ad elleborum perueni. hinc uirium refocillatrice uictus ratione utare, ac medicamentis, quæ ſummam cutem deſiccant, adſtringantque; quale eſt illud à Raſi ibi deſcriptum, quod recipit ſemen caulium, ſtœchadis arabici, cineris uitis, lupini, nitri, ſtercoris caprini, farinæ fœnugræci quod ſufficiat: extergunt quidem, ac repurgant. mirabile tandem eſt elephãtiæ remedium uiperarum eſus: qua de re lege Gal. lib. 11. ad Glauconem cap. penultimo.

De ulceratione renum, quæ exterius fit in cute. Cap. 14.

Q Vum aliquis longo tempore ſupinus ſuper dorſum iacet, loca renum plurimumq́; rubent, & mala ibi fiunt ulcera: cum ergo loca iſta rubere cum augmento uiſa fuerint; milium, ſiue panicum, aut folia ſalicis ſub eo ſternenda ſunt: & ipſe in die eſt multoties eleuandus, loca quoq; quæ rubent aqua roſata ſuper niuẽ infrigidata roranda ſunt, et flabellanda ipſa. quòd, ſi calor perſeuerauerit; imponatur epithima de alubram, quod in cap. de apoſtematibus nominauimus. & , ſi ueſicæ, & ulcera ibi exorta fuerint, ex unguento de ceruſſa curentur.

Curat nunc Raſis renum affectus, qui exterius nos affligunt. itaque primum qui impendit morbus, eum prohibet ibi [cum ergo loca iſta rubere cum augmento uiſa fuerint] deinde ad illius, qui adeſt, curationem deſcendit; cũ inquit [& , ſi ueſicæ, & ulcera ibi exorta fuerint] cauſæ ſunt [quum aliquis longo tempore ſupinus ſuper dorſum iacet, &c.] & humor bilioſus, & ſalſus, propter quem ulcera in renes peruenire ſolent. ſigna ſunt tum per ſe manifeſta, tum rubor, pruritus, punctio, ardor ea declarant. notatur etiam pauca ſanies. ſi ulcus ... conſiſtat. furfu-

ſummopere commendat Auicenna. & , ſi opus fuerit; apponantur cucurbitulæ. poſt hæc corpus eſt purgandum cũ lenibus ut manna, caſsia, & id generis alia. ciere quidem uomitum non eſt inutile, quod tamen ſine moleſtia fiat. hinc & quæ iubet Raſis, perficienda ſunt. & , ſi ulcus exortum fuerit; poſt abſterſionem ad cicatricem duces.

De dolore, qui fit in membris manifeſtis. Cap. 15

Q Vum dolor in manu, aut in pede ſit; æger ĩterrogãdus eſt, ſi ex percuſſione hoc ei accidit: aut, ſi ſuper ipſam diu iacuit: aut ſi cõtingit ex cauſa intrinſeca. Si autem ab exteriori cauſa non contingerit; locus dolens conſyderandus eſt, an ſit magis rubeus, quàm reliquũ corpus, aut non: ſi enim toto corpore rubicundior fuerit; ex calidi apoſtematis medicamine curandus erit. & , ſi mẽbrum neque fuerit calidum, neque rubeum, ſed iam quotidie obfuſcatur, & ſiccatur; aqua calida ab alto ſuper ipſum diſtillanda eſt, & ex oleo, & cera reſoluta inungendus, & dimittendus ſic, donec dolor ſedetur. quòd, ſi locus craßior uideatur, & tactu etiam frigidior ſentiatur; frequenter erit fricandus, & aqua calida, in qua ſampſucus, & chamæmilla, & ſtœcas arabicum cocta fuerint ab alto ut diximus, ſuper ipſum erit diſtillanda, & ex oleo cheiri citrino inungendus. regimen quoque ſubtiliandum erit. ipſe uerò utatur exercitio, & in balneo ſudet. ſi autem iſta non ſuffecerint; uenter ex his ſoluatur, quæ humiditates educunt. membrum præterea, ſi tactu ſentitur frigidum; fricetur prius, et deinde inungatur ex oleo coſtino, et ſambacino, et oleo de been tepidis, et his ſimilibus. quòd, ſi iſta non ſuffecerint; ex unguentis, quæ in capitulo de paralyſi nominauimus; inungendus erit, donec ſanetur.

Membra, quæ extrema dicuntur, dolore affecta curat nũc Raſis. huius mali cauſa duplex eſt deſcripta: uel [ęger interrogandus ẽ, ſi ex percuſsione hoc ei accidit, aut] id quod propter uulnera, fracturas, contuſiones, luxationes ulcera, & id generis extrinſeca alia euenire confirmat. uel [ſi ab exteriori cauſa non contingerit] quod fit à ſanguine bono, & craſsitie mediocri, qui in particulam illam uniuerſim influit, atque propter copiã impactus inhęret. intrinſecę affectionis origo uel contrahitur à caliditate; qualis eſt eam, quam diximus; uel ab alia intemperie, de qua ſuo loco agemus. notæ indicant cauſas. igitur, ſi cauſa aliqua fuerit extrinſeca; dolorem ſedabimus cum his, quæ leniendi, atque cauſam remouendi facultatem habẽt: ac ſi corporis totius plenitudo fuerit; humores ſiſtemus cum his, quæ diuertunt, concoquunt, euacuantque, medicamentis. ubi uerò malum intrinſecus oriatur, cuius inditium præter ea, quę dicta ſunt, eſt dolor uehemens, qui urget, niſi eiuſmodi ſit, qui ſenſum omnino difficilem habuerit: pulſus in profundo moleſtus accidit, tendique prorſus, ac frangi particula apparet, & uehementem calorem perſentit, ut quaſi cõburi uideatur: unde refrigerari deſiderat. quapropter principio totum corpus euacuare oportet: pręſertim ubi ſanguine plenum hoc fuerit, & uis laborantis ualida, tẽpuſque anni, regio, ætas, & id genus alia nõ impedierint. itaq; , ſi in parte aliqua ĩferiore morbus cõſiſterit; tũc ĩcidere oportet in gibbero uenã aut interiorẽ, aut mediã: niſi alterum puta crus malis ſcarificare, aut in eo uenam pertundere. ſi aliqua pars ſuperior patitur; per inferiora ſanguis ; ſi educendus : ſemper enim fluxionis motum ad

& ea tandem, quæ ad phlegmonis curationem pertinent, omnia admouebimus. præterea [ſi membrum neque fuerit calidum, neque rubeum; ſed iam quotidie offuſcatur, & ſiccatur; &c.] de affectibus frigidis, & quodam modo ſiccis agit Raſis: cuius curatio ea ſit, quam ad paralyſim ſanā dam adhiberi ſolemus. primum uerò lenis quidem, & frequens ſit frictio: lenis, ne materia ad locum malè affectum defluat: frequens uerò, ut calor reuiuiſcat: deinde dolorē ſedabimus, ſiccamque intemperiem corrigemus cum embrocis, & inunctionibus ex oleo & cera factis. quæ, ſi non ſuffecerint; fomenta parata, quæ doloris mitigandi uim habent, materię diſſoluendæ, & membri corroborandi: atq; illinitiones fiant. interim uictus ratio calida exiſtat, & ſicca: quod facilè cognoſcitur ex his [ipſe uerò utatur exercitio, & in balneo ſudet] hæc ubi non contulerint; corpus plenum euacuetur. quod niſi ſat erit; medicamenta, quæ calefaciunt, ſiccant, & reſoluunt, plurimum ualent: huiuſmodi quidem ſunt inunctiones ex oleo coſtino, ſambacino, & aliis ſimilibus factæ. quæ demum ſi nihil profecerint: ad ueram paralyſim curandam eſt accedendum.

F I N I S.

R E G I S T R V M.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z

a b c d e f g h i Terna omnia præter i duernum.

Tabulæ regiſtrum per ſe patet.

Digitized by Google

VIN
CENT